Staatl. Bibliothek
Regensburg

Liturg. 409

UNIVERSÆ PHRASEOLOGIÆ LATINÆ CORPUS,

CONGESTUM

A

P. FRANCISCO WAGNER,

SOCIETATIS JESU SACERDOTE,

SECUNDIS CURIS

A QUOPIAM EJUSDEM SOCIETATIS

SALLUSTIANA, CÆSAREANA, LIVIANA, CORNELIANA,

&c.

PHRASEOLOGIIS,

AC DENIQUE

INDICE VERBORUM,

QUÆ

IN FORO MILITARI, CIVILI, SACROQUE OBTINENT,

LOCUPLETATUM.

Editio no[...]ma, Auctior & emendatior.

Cum Privilegio [.]acræ Cæs. Majestatis & Permissu Superiorum.

RATISBONÆ ET VIENNÆ,

SUMPTIBUS EMERICI FELICIS BADERI,

A. P. C. N. MDCCLVI.

Staatl. Bibliothek
Regensburg

Privilegium Cæsareum.

Nos FRANCISCUS Divina favente Clementia Electus Romanorum Imperator, semper Augustus, ac Germaniæ & Hierosolymarum Rex, Dux Lotharingiæ & Barri, Magnus Hetruriæ Dux, Princeps Carolopolis, Marchio Nomenei, Comes Falckensteinei &c. &c. Agnoscimus & notum facimus tenore præsentium universis, quod cum NOBIS Noster & Imperii fidelis dilectus Emericus Felix Bader, *Bibliopola Ratisbonensis, humillime supplicarit, ut Privilegium Impressorium a Prædecessore Nostro Imperatore CAROLO VI. piissimæ Memoriæ super* P. Francisci Wagner, S. J. UNIVERSÆ PHRASEOLOGIÆ LATINÆ CORPUS *congestum die decima nona Junii Anno Millesimo septingentesimo trigesimo octavo Imploranti impertitum, benignissime confirmare & ad alios decem annos, a lapsu priorum computandos, renovare dignaremur, Nos submissæ pariter æquæ eorum petitioni annuendum censuerimus. Ac proinde Authoritate Nostra Cæsarea omnibus & singulis Bibliopolis, Bibliopegis, Typographis & aliis quibuscunque rem Librariam, seu negotiationem exercentibus, firmiter inhibemus, vetamus & interdicimus, nequis supra nominatum* P. Wagner S. J. UNIVERSÆ PHRASEOLOGIÆ CORPUS CONGESTUM, *sub hoc aliove Titulo per decem annorum spatium, a lapsu priorum computandum intra sacri Romani Imperii fines recudere, vel aliis recudendum dare aliorsumve impressum apportare, vendere, vel distrahere, citra præfati Impetrantis ejusque Hæredum ac successorum voluntatem & assensum in scriptis obtentum ausit vel præsumat: Si quis vero secus faciendo Privilegium hoc nostrum Cæsareum seu Interdictnm violare, contemnereque præsumpserit, eum non solum ejusmodi Exemplaribus, ubicunque locorum repertis, perperam quippe recusis seu apportatis (quæ dictus* Emericus Felix Bader, *sive propria authoritate, sive Magistratus illius loci auxilio, sibi vindicare poterit) de facto privandum, sed & decem Marcarum Auri puri pœna Ærario seu Fisco Nostro Cæsareo & parti læsæ ex æquo pendenda, omni spe veniæ sublata, mulctandum decernimus, dummodo tenor hujus Nostri Privilegii in fronte libri impressus reperiatur, & consueta quinque Exemplaria Consilio Nostro Imperiali Auli-*

co exhibeantur. Mandamus itaque omnibus & singulis Nostris & Sacri Romani Imperii subditis & fidelibus dilectis tum Ecclesiasticis, quam sæcularibus, cujuscunque Status, Gradus, dignitatis, aut Ordinis extiterint, præsertim vero iis, qui in Magistratu constituti, vel suo vel Superiorum suorum loco, aut nomine jus justitiamque administrant, ne quempiam Privilegium hoc Nostrum Cæsareum impune violare, spernere, aut transgredi, patiantur sed si quos contumaces compererint, constituta a nobis mulcta eos puniri & quibuscunque modis idoneis coërceri curent, quatenus & ipsi gravissimam Nostram indignationem & prædictam pœnam evitare voluerint. Harum testimonio litterarum, manu Nostra subscriptarum, & Sigilli Nostri Cæsarei appressione munitarum. Quæ dabantur Viennæ, die undecima Decembris, Anno Millisimô septingentesimo quadragesimo quintô, Regni Nostri Romani primo.

FRANCISCUS. (L.S.)

Vidit
S. Comes Colloredo.

Ad Mandatum S. C. Majestatis proprium.
J. J. Hayeck de Waldstätten.

Concessio.

Ego infra scriptus per Provinciam Austriæ Societatis Jesu Præpositus Provincialis potestate facta ab Admod. R. P. Nostro FRANCISCO RETZ, Præposito Generali, Facultatem concedo, ut Liber, qui inscribitur: UNIVERSÆ PHRASEOLOGIÆ LATINÆ CORPUS, congestum à Francisco Wagner, S. J. Sacerdote, secundis curis à quopiam ex eadem Societate Cæsareana, Liviana, Corneliana, Sallustiana Phraseologiis locupletatum &c. *& à Revisoribus memoratæ Societatis lectus & aqprobatus, typis mandetur. Quem in finem D. Emerico Felici Bader, Bibliopolæ Ratisbonensi, concedo Jus Privilegii Cæsareii, quo Typographi omnes & Bibliopolæ prohibentur, ne ullos libros à quopiam è Soc. Jesu conscriptos imprimant, recudant, aut alibi impressos venum exponant intra S. R. Imperii fines absque Superiorum prædictæ Societatis permissione. In quorum fidem has litteras manu mea subscriptas, & consueto Officii Sigillo munitas dedi. Viennæ 4. Jan. 1738.*

(L.S.) WILIBALDUS KRIEGER, S. J.

NOBILIBUS
AC
STRENUIS
VIRIS ATQUE DOMINIS,
DOMINIS
CONSULIBUS,
PRÆTORI,
CONSULTISSIMIS
SENATORIBUS
LIBERÆ AC IMPERIALIS
CIVITATIS WANGENSIS,

DOMINIS MEIS
PLURIMUM OBSERVANDIS.

NOBILES, STRENUI, CONSULTISSIMI VIRI!

Equidem vitæ, quod complexus sum, institutô prohibeor, nequem Patrem, nisi communem illum mortalium omnium Satorem ac Parentem; nequos Necessarios, præterquam universô illô christianô charitatis vinculô colligatos; ne Patriam aliam, quàm superam illam, bonísque omnibus propositam regionem agnoscam: Neque tamen, ùt existimo, hactenus ea lex pertinet, ut vel grati animi lege solutos suos aut communi humanitatis sensû exutos velit. Quantumvis devoti sumus & sacri, licet hominibus & gratis esse & sentire patrii dulcedinem soli, & benèficiis pro modulo officia rependere. Ad eam, quam omnium commodis impenditis, curam ac solicitudinem multùm debeo, quòd cùm fortè post longum intervallum ad meos reviserem, liberaliter ac perhonorificè publicô nomine acceptus sum; plus etiam, quòd æquos vos meis bonósque semper præbueritis; plurimùm quòd petenti mihi veniam fecistis, conatum hunc meum Phraseologicum vestris auspiciis, vestris insignitum nominibus in publicum emittendi. Id quod magno mihi honori verto, ad vos vix alia laus redibit, nisi quòd

civem

civem habeatis, qui exſcribendi laborem inſigniter faſtidioſum, cum non nulla tamen utilitatis publicæ ſpe conjunctum ſuſcipere & pertolerare potuerit.

Alia vobis ſuppetunt domeſtica decora, quæ oppido veſtro, cætera cum magnis Sueviæ urbibus nec opulentiæ, nec ditionis amplitudine, nec ædificiorum ſplendore, nec murorum ambitu aut munimentis comparando, numerum nihilominus aliquem & nomen conficiant. Eſt inprimis vetuſtas tanta, ut jam Trajani ævô Vemaniæ nomine noteſceret, dignáque videretur, quæ Romanorum Civium colonia deduceretur, iis regionibus poſt Campodunum diu celeberrima. Id nomen fortaſſe à Vangionibus, Vangiona (Vangena) commutatum eſt eâ ætate, quâ cum plerisque Germaniæ populis, (qui Allemannorum vocabulum ex re ſibi ſumpſerant) poſt infelix ad Argentinam cum Juliano C. prælium, in Helvetiæ montes veſtrúmque agrum ex immani ſe ſtrage recepêre. Cujus rei argumentum eſt, quod idem Vangenæ, an Vangioniæ nomen, præter complura Sueviæ, tribus & viginti Helvetiæ locis hæſiſſe alias adnotavi. Ager porrò ille, quem de ſe Allemangoiam, quaſi Allemannorum terram hodie Algoiam dixêre novi incolæ, novam Germaniæ univerſæ apud exteros Allemanniæ appellationem peperit;

nobis quidem gloriosè, nec immerito: Nuspiam enim veteris Germaniæ, qualem clari Scriptores pinxêre, imago luculentior, prisci moris vestigia certiora, quàm hîc vicinâque Helvetiâ offendas. Patrum memoriâ vetus ille candor, simplicitas, fides, habitus, lingua originem suam olebant: quin hodiedum post tot peregrina vitia multiplicibus bellis haud parcè infusa, earum laudum summæ velut liniæ inviolatæ adhuc dum existunt.

Post extinctos, quibus exinde Vemania paruerat, Sueviæ Duces in magno illo tristis interregni naufragio libertatem cum plerisque Sueviæ oppidis nacta, ipsa nimirùm sibi eâdem cùm cæteris Republ. legúmque formâ imperare; excussáque humiliore clientelâ ab uno Cæsare jus petere cœpit, satis deinceps felix & fortunis usa percommodis. Ager etsi modi non maximi, lætus tamen & pascuus, & intercurrentium passim rivulorum beneficiô fœcundus, duo item, quibus includitur, flumina, supera inferáque Arga non fertilitatem duntaxat, sed ad papyri telæque nitidissimæ mercatum, ad ferrarias officinas, ad ingentem civium quæstum, opportunitátem magnam præbentia, publicas, privatásque opes magnoperè auxerant. Per temporum injuriam multum equidem de pristina opulentia, ne latum quidem unguem, de integerrima in Cæsares, Austriacos præsertim, fide

fide diſceſſum eſt. Id quidem cum cæteris Sueviæ urbibus majoribus noſtris commune fuit, ut Germanicæ Reipublicæ ſalutem Auſtriæ felicitate contineri exiſtimarent; in communi periculo præ cæteris Imperii Ordinibus primi in fœdus & arma irent, recederent poſtremi; primi ſtatum militem numeris integris in campo repræſentarent; ſocio nihilominus militi ſtativa perpetua ac tantum non domicilium præberent, hoc eſt hyeme juxta & æſtate belli mala perferrent, maximis laudibus à Leopoldo M. litteriſque honeſtiſſimis ſæpiùs com̃endari mererentur.

Hanc, inquam, diviſam cum multis laudem habetis, propria illa & ad perpetuam Patriæ commendationem planè ſingularis eſt, quòd unam inter ac triginta Sueviæ imperiales civitates ſola propemodùm Vemania, in fatali illa latiſſiméque pervagata defectione, patrum Religionem, Sacra avita, ſummâ conſtantia tenuerit, nec Lutherana unquam dici, divorum Cœlitum ſigna ignibus, Sacerdotes cum Sacrificio exiliis damnari ſuſtinuerit; cùmque vicina circum oppida, Lindavia, Ravenſpurgum, Campodunum, Memminga, Leutkircha, Isnya, novi Evangelii contage vel affectæ jacerent, vel confectæ, una perſtiterit in gradu, idémque, quod ante mille annos, credere perrexerit. Eſt hæc tam illuſtris ad poſterorum memoriam pie-

tas, ut, talem mihi Patriam obtigiſſe, magnoperè gratuler, ut fidem tam raram cœleſtis Munificentia Numinis multis beneficiis remunerari ſit viſa; quòd è multis ſæpè, quibus planè haurienda videbatur, calamitatibus ſalva caput extulit; quòd etſi in re tenui adoleſcentes magnò numerô liberalibus diſciplinis inſtituendos in extera Gymnaſia amittat, atque ubi cœlô utimini bonorum ingeniorum ferace, permultas cenſeatis viros egregios, ſacrorum Cœnobiorum Antiſtites, alios in utraque Republica ſpectatos.

Pergite hac pietate, Magiſtratus Sapientiſſimi, pergite hac fide, integritate, filios ad litteras, ad concordiam cives, ad probitatem avis dignam omnes adhibére, ruinas ſarcire, Rempublicam induſtriâ curísque veſtris augére, meos item, ſi digni videbuntur, veteri benevolentià & gratiis complecti. Ita Vos DEUS O.M. valentes integrósque diu ſervet. Viennæ ad D. Annô MDCCXIIX. 20. Febr.

Veſtro Nomini

Devotus Cliens,
FRANCISCUS WAGNER,
è Soc. JESU.

PRÆ-

PRÆFATIO

AD

HUMANIORUM SCHOLARUM PROFESSORES.

Cum noſtrorum, qui ab Religioſi Tyrocinii biennio humaniores litteras pro more repetunt, domeſticæ ſcholæ præfectus fuiſſem, id propoſitum habebam maxime, & eo induſtriam omnem convertendam exiſtimabam, ut P. Juventii, harum litterarum hodie inter nos facile Principis, ſapienti monito obtemperarem. Primus, ait ille, Magiſtri labor erit, Latinum ſtylum illis optimum demonſtrare, & ut aſſequantur, adjuvare. Ergo putare mecum cœpi, quæ adjumenta offerrem præſentiſſima, queis viis Adoleſcentes non ſciendi aviditate, quam ingenii præſtantia, ad omnem hujus litteraturæ laudem paratiſſimos, ad Latinæ Linguæ Proprietatem, Elegantiam, Copiam quam celerrime commodiſſimeque perducerem.

Proprietatem ut condiſcerent, hoc eſt è barbarie vulgaris ſermonis ſordibusque emergerent, præter expoſitos barbararum vocum Indices multiplices, ſiquam vocem ſuſpectam haberent, *Theſaurum Latinitatis* ſeu *Forum Romanum* conſulerent, juſſi. Ex eodem præcipuorum verborum ſyntaxin uſumque Latinis proprium ipſe exſcripſi: quo labore perfunctus admoneor à Collega, dudum id à P. Pomæjo in ſuis Floſculis præſtitum. Etſi dolerem, actum me egiſſe, deque libello tam pervulgato ignoraſſe puderet, in eandem tamen cum viro egregio cogitationem, methodum ac prope verba incidiſſe, mihi gratulabar. Hos ergo flores tranſcribendos dedi meis; ſepoſui quot diebus quartam horulæ partem, qua ſuſcitandos pertentarem ſingulos, conſtitutumque ejus diei penſum de memoria repeterem; ſi qua adhærerent, explicabam; difficiliora paradigmatis illuſtrabam; & fiebat, ut quotidianæ ſcriptionis argumento fere aliquid inſerere poſſent. Atque hiſce ſcriptitationis, auditionis, exercitationis induſtriis jam intra bimeſtre Latinum quid velut in herba efflоreſcere, non ſine jucundo animi ſenſu animadverti.

Ut

Ut vero ad *Elegantiam* quoque perpolirentur, Turſellini particulas ſingulis, Schorum illis, aut Doletum, Hadrianum aliis, aut Goclenium &c. ut copia erat, diviſi, monuique, ne legerent duntaxat, ſed lecta in chartam compendio referrent, quo memoriæ commendarent altius, quæ ab lectione ſæpe, ut fit, minus intenta facile devolatura erant.

Ut *Copiam* cum elegantia combiberent, Manutium à Buchlero auctum, & Schönslederum præbui, quos altera quavis periodo inſpicerent, quorum opibus ad ornatum, varietatemque nec timide & liberaliter tantisper uterentur, dum uſu non admodum diutino in jus ſuum aſſererent, quæ aliena fuerant, abjectisque centonibus de ſuo liberum quid & nativum contexerent; cogitarent autem præterea: hæc incipientium ſubſidia ad proritandum duntaxat, Latinoque alioque ſapore imbuendum Tyronum palatum excogitata; cæterum germanæ Latinitatis ſpem omnem in aſſidua Ciceronis, bonorumque ex aurea ætate Autorum lectione collocandam; hos tanta cura pervolvendos, velut ſi nihil peractum paratumque accepiſſent à majoribus, ſed unis ipſis eruenda forent, quæ ex his venis tantis conatibus egeſſere, quidquid hactenus fuit Phraſeologorum.

Hæc agenti cum illud incommodum videbatur, quot tot libellorum, queis Diſcipulorum pluteos onerarem, turba mihi undeunde corradenda eſſet, tum quod iisdem, dum hinc Adverbia, Epitheta inde &c. faſtidioſe commendicant, plurimum utiliſſimi temporis volvendo revolvendoque inaniter elaberetur. Hoc tædio ut levaremur utrinque, optare cœpi, eſſet aliquis, qui ſparſas has operas, eademque apud diverſos repetita in unum quoddam corpus conflandi conſilium caperet. Tot jam extare Criticorum, Grammaticorum, Phraſeologorum Indices, Enchiridia, Gazophylacia, Theſauros, Elegantias obſervavi, ut felicem ſe reputare poſſet is, quem tantam, tam paratam materiam in unum volumen certo ordine ac methodo ædificandi animus inceſſeret, feliciores vero fore Diſcipulos, qui in magno viæ compendio progreſſiones tamen celeriores facerent, nec jam per rivulos concurſare deberent, quos in unum fontem Vir adeo beneficus corrivaſſet.

Externis vero noſtris ſcholaſticis quam ejusmodi opera non oportuna modo, ſed neceſſaria foret omnino! *Ciceronem*, *Ciceronem* ex alto ſuggeſtus Juvenibus inclamamus magi-

ſtri,

ſtri, in hunc velut regulam omnisque Latinitatis exemplum reſpicere, hunc legere, imitari, & ſcribere jubemus, ſed iis juvenibus, quorum parti maximæ, præter fragmenta quædam ſuæ claſſis ſcholaſtico libro (quamquam & hunc quam pauci emant) inſerta nullus domi Cicero, plurimis Terentii, Livii, Saluſtii &c. ipſa nomina peregrina, plerique, quid Nizzolius aut forum Romanum hominis vel rei ſint, perinde ut maragnonius quiſpiam ignorent. Et hos ſtimulis fodiemus? hoc Latinos Ciceronianos effici volumus? qua autem ope, ad quem lydium lapidem ſuſpectæ fideí voces explorent? barbaras ſecernant, melioribus commutent? unde colores, veraſque pro adulterinis pigmentis elegantias petant? unde ad copiolam aliquam parandam vel Synonymiam exſugant? Huc certe flagitii vidi deveniſſe non nullos, ut Epiſtolam, chriam, orationem ſcripturi *in Synonymis*, *Gradibus ad Parnaſſum &c.* habitarent, qua re quid horribilius & ad corrumpendum ſtylum aptius excogitari poſſit? quod ſi opulentiores quidam filii familias circumfluant etiam, natentque Ciceronibus, Terentiis &c. quam pauci iis urantur igniculis, ut formulas inde, phraſes, &c. in adverſaria excerperent, juſtam animi contentionem ad exhaurienda principiorum ardua afferrent?

Eædem atque his majores difficultates, cum Poëticæ fores obſiderent, fuere, qui *Flaviſſas*, *Synonyma*, *Gradus ad Parnaſſum &c.* præclara adeo adjumenta elaborarent, ut brevi tempore Poëticum aliquem colorem inde caloremque trahere multos experiamur. Quid eſt igitur, quod nemo dum ad Oratoriam gradientibus de tali adminiculo de gradibus ad roſtra gratificatus eſt? quid? quod optarunt hoc multi, nemo optantibus morem geſſit? quid autem, (ajebam) quin tute hanc ſpartam occupas, & lexicon aliquod Phraſeologicum, aut quodvis demum nomen habeat, vel ipſe conficis, vel ſi per temporis anguſtias excludaris, typum denique & ſummas lineas deſignas, quas tali provocatione commoti alii depingant denique, & abſolvant.

Conſilii dubium duæ res magnopere retrahebant, magnitudo laboris & ignobilitas. Inſida utebar parumque firma valetudine. Operoſæ Scholæ quotidianæ vacui utiliſque temporis relinquebant minimum; & informaveram nonnulla, quorum Autor minimum dici poſſem, cum è præſenti opere præter diligentis ſcribæ nomen nihil ad me rediturum cernerem. Titubantem Collega meus, exter-

ternorum Rhetorum Magiſter, Vir, & morum & Latinitatis puriſſimæ candore longe ſuaviſſimus, *P. Gabriel Wimmert*, iteratis identidem hortatibus in propoſito retinuit, tantoque promptiorem habuit, quod ejusmodi, ut ego ſum, hominum genus, ab omni fumo alieniſſimum eſſe, idque pro honeſtiſſimo ducere debet, ſi, magno quidem ſuo impendio, quæſtu minimo, plurimorum commodis ſervire poſſit.

Re deliberata Phraſeologos, quos nanciſci poteram, omnes tres in claſſes partior; horum alii *Proprietatem* docerent, ut Nieſſii, Cellarii, Vorſtii, Voſſii, Borrichii Commentarioli; alii *Elegantiam* præſtarent, ut Hadrianus, Valla, Doletus, Turſellinus, Schorus, Fabri &c. *Copiam* denique nonnulli ſuppeterent, quorum chorum Manutius duceret & Schönslederus. Horum, inquam, operas omnes in unum Corpus cogendas, eximenda, quæ apud ſingulos præcipua eſſent, atque ſub unum conſpectum objicienda conſtitui, ea tamen adjecta conditione, ut ne voluminis moles ita excreſceret, quin ab juvenibus in ſcholam ad ſtatas ſcriptiones comportari poſſet. Hanc vero, quam vides, methodum mihi deſcripſi:

I. Nizzolium equidem pro ſolo operis ſtravi, ejusdemque ordinem alphabeticum ſum ſecutus, quin tamen iisdem me carceribus includerem, iisdem religionibus obligarem; neque enim in ea ſum hæreſi, ut vel Ciceronem de omnibus argumentis diſputaſſe, aut non iisdem cum Vitruvio, Varrone, Livio, Cæſare &c. ſi de iisdem rebus loqui voluiſſet vocabulis uſurum fuiſſe, exiſtimem. Quare aliorum quoque ex aurea ætate Autorum voces adjeci, aſteriſco notatas, ut ab Ciceronianis ſecernantur, non quod fugiendæ eſſent. Totus enim in ea ſum ſententia, juvenes intra hujus ætatis limites conſtringendos, & à Plinianis, Senecianis &c. omnino abſtinendos. Intelligent autem, quam hic vocem non repererint, nullum habere idoneum Autorem: atque adeo meliore commutandam.

II. Vocabulo nihilominus *ſacra* & *religioſa* ſuis locis, characterum forma diverſa intexui, eademque è Pontano, quo nemo melius chriſtiane ſimul & Latine loqui docet, Tympii opera collectis obſervationibus illuſtravi.

III. Cum

III. Cum ad linguæ puritatem Etymologiæ cognitio plurimum conferat, vocum origines ſ. *Radices* è Feſto, Iſidoro, Nonio &c. adjectas oportuit; ego hoc properantiæ indulſi meæ, ut Denzlero, diligenti, ut puto, Lexicographo, confiderem, ac præter ejus Radices, alias fodere non laborarem. Compoſitorum ac derivatorum Primigenia, nempe quorum notitia obvia, omnino præmiſi. Hæſi paululum, num alphabeti neglecto ordine ſuam Primitivis familiam Denzleri Exemplo ſubjicerem, cœptum tamen tramitem, ut quærentibus adoleſcentibus accommodatiorem retinendum decrevi. Qua cauſa per illud V. *vide*, paſſim, qua porro eundum foret, præſignavi.

IV. Synonyma, ùt in Nizzolio ſunt, ſimpliciter adſcripſi.

V. Contraria ſigno)(notata, ut quæ ſe ipſis offerrent, non erat, ut multa veſtigatione conquirerem.

VI. Vocum, quas fere pro idem ſignificantibus uſurpat vulgus, elegantiores vero haud paulum notitionibus inter ſe differre obſervant, *Differentias*, D. è Laurentio *Valla* dedi aliquas, ac revera cœpi potius, & quid voluiſſem oſtendi

VII. Epitheta Ciceroniana, & Adverbia, quæ ex *Nunnio* & *Suſannæo* primis duabus editionibus adjeceram, omittenda cenſui, partim quod in his haud plurimum adjumenti ineſſe videretur, partim ne libri moles creſceret ultra, quam ut commode in Scholam ferri poſſet.

VIII. Suam vocibus ſingulis ſyntaxin ſeu *Uſum* peculiarem, ſententiis, formulisque lectiſſimis è Nizzolio, Pomæjo, aliisque multo diſcrimîne decerptis attexui, quarum iterata lectio cum alias utilitates afferret, tum ſi quampiam atque ab his alienam conſtruendi formulam adhibuerint Diſcipuli, fere in Idiotiſmum ſe impactos admoneantur.

IX. Vulgatiores barbarismos ſeu Idiotismos Syntaxi Latinæ locis quibusdam è Schoro &c. ſubjeci; ut venia ſit ingenue confitenti, ubi minimum oportebat, præparcus fui; nec enim ſolum demonſtranda erat via, qua incederent, ſed infames quotidianis erroribus ſcopuli detegendi, ut ſuæ barbariei identidem admonerentur juvenes

X. Ad

X. Ad Copiam ſeu Phraſeologiam quod attinet, nempe operis partem principem, ac diſcentibus deſideratiſſimam, primæ Editiones non niſi collectas Roterodami, Manutii, quique omnibus præſtat, Schönslederi Phraſes, paulum ad Juvenum captum deflexas habuere. In præſens opera cujusdam Collegæ mei, & tædii vere decumani labore, acceſſere Liviana, Cæſareana, Corneliana, Salluſtiana, cum Indice diffuſiore vocum barbararum, alioque Tyronibus admodum deſiderato Germanico-Latino; Opusque evaſit ejusmodi, ut detrahi nihil, addi perparum poſſit. Ab viri modeſtia obtinere non potui, ut ſuum de ſtudioſa Juventute tam præclare meriti nomen adſcribi pateretur.

Habetis hic RR. PP. Profeſſores & Magiſtri, quo conſilio primum cœptum ſit Opus, & quantum ad ejus abſolutionem recens acceſſerit. Si præterquam quid præſtiterimus, quantum inſuper voluerimus, apud vos exiſtimabitis, laboribus noſtris, veſtro veſtrorumque commodo benevoli utemini, fruemini.

A. ABA.

A von. *Syn.* ab, abs, de, ex, per. *Usus.* Ager a filio emptus; conductus a Censoribus. Libri per Duûmviros aditi. Clientelæ per Cæsarem comparatæ. *Signif.* 1. *Motum de loco*, aus, von. Redeo a villa. 2. *Servit tempori*, von. A puero. A prima adolescentia, von Jugend auf. 3. *Notat Causam*, von wegen, für. Caput a sole dolet. Ab odio furit. 4. *Patriam*, Vaterland. Græcus a Phocide. Principum a Lavinio liberi. 5. *Viciniam*, Gegend. Ab theatro venit. 6. *Cum ablat. Personæ, ejus domum*, Behausung. A patre, ab amico, a nobis redit. 7. *Signif. per*, durch. Salus nobis a bonis allata est. 8. *post*, nach. A morte. A cœna. A prælio. 9. *pro*, *cum verbis: Sto, sum, dico, facio.* A senatu stat, er hält es mit dem Rath. Hoc totum a me est, das ist für mich. A nobis facit. A reo dicit. 10. *contra*, wider. A frigore, a sole se defendit. 11. *Ex parte*, von Seiten. Ab Romanis tubæ cecinêre. 12. *Munus aut procurationem*, Amt oder Verwaltung. A secretis. Ab epistolis Cæsari. A pedibus. 13. *Quod attinet ad*, was anbelanget. A memoria bene instructus. Firmus ab equitatu. Inops ab amicis. 14. *ponitur pro: nomine alterius*, an statt, im Nahmen eines andern. A fratre, ab Republica solvere.

Abactus, a, um. *particip.* von abigor, abgetrieben. *Syn.* Abductus, ablatus, dejectus, pulsus, expulsus, remotus, fugatus, actus, exactus. *Usus.* Abactus grex pecorum. Cajus Magistratu abactus.

Abacus, i, m. Credenz-Tisch. *Syn.* mensa structorum, vasorum receptaculum & ad usum, & ad pompam instructum. *Usus.* Abacos complures ornavit argento, auroque cælato.

Abalienatio, onis, f. Entfremdung. *Usus.* Abalienatio est ejus rei, quæ mancipi est, aut traditio alteri nexu, aut in jure cessio.

Abalienatus, a, um. *particip.* von abalieno, entfremdet. *Usus.* 1. Abalienatum vectigal, der entfremdete Zoll. 2. ungünstig. Abalienato esse animo. 3. beraubt, entsetzet. Abalienatus jure civium, des Bürgerrechts beraubt.

Abalieno, as, avi, atum, are. entfremden. *Syn.* Alieno, distraho, averto, disjungo, divello.)(*Concilio.* *Adv.* Celerrime, valde, vehementer. *Usus.* 1. *Jus rei in alterum transfero*, das Recht einer Sache einem andern übergeben. Vectigalia, agros populi vectigales, fundos, ædes abalienat. 2. *Translat. ad voluntates*, abwendig machen. Studia hominum, judices a se, a sua causa abalienavit.

Abavus, i, m. Ur-Ahnherr, Ur-Ahn-Vater. *Usus.* Jam duorum abavorum quam est illustre nomen. *Epi.* Omnium sapientissimus.

Abbas, tis, m. Abbt. *Syn.* Cœnobiarcha, Archimandrita. Monachorum Præfectus seu Antistes, Monasterii Præsul, Cœnobii Præses seu Moderator.

Abbatissa, æ, f. Aebbtißin. *Syn.* Antistita sacrarum Virginum, Ascetriarum Præfecta, Monachorum Mater Maxima, Moderatrix dicatarum Deo Virginum, Parthenonis Præses, Cœnobii Antistita, Virgo Maxima.

Abdicatio, nis, f. Abkündung, Absetzung. * *Usus.* Amotus abdicatione dictaturæ terror.

Abdico, as, avi, atum, are. verstossen, ablegen, absetzen. *Syn. Abjicio*, rejicio, depono, exuo, privo, spolio. *Phras.* Abdica te honoribus; Missos fac honores, laß die Ehren-Aemter fahren. Foro te subtrahe. Curiæ & honoribus multam vel longam salutem dicito. De provincia decede. Imperium depone. Magistratu abito, tutela, patrocinio, annonariæ rei procuratione te abdicato. De foro discede. Provinciam successori trade, concede. Civilibus abscede muneribus. A forensi strepitu te remove. Nuntium forensibus curis remitte. Delega provinciæ procurationem alteri. *Usus.* 1. Abdicare filium, generum, verstossen, enterben. 2. *Magistratum ponere*, Amt aufgeben. Præturam, consulatum, vel se Prætura abdicare.

Abdico, is, ixi, ictum, ere. versagen.)(*Addico. Usus.* Aves abdixêre, die Vögel haben nicht zugesaget.

Abditus, a, um. *particip.* von abdo. verborgen. *Syn.* Latens, latitans, opacus, latebrosus, obscurus, secretus, arcanus. *Adv.* Penitus, penitissime, prorsus, plane. *Phras. locus abditus*, ab arbitris liber, remotus, ein abgelegener Ort. Res abstrusa, & à natura involuta; res magnis circumfusa tenebris. *Usus.* Abditi ac penetrales foci. Auri venæ penitus abditæ. Homo hic sensus, consilia, voluntates abditas gerit & retrusas, ein hinterhaltiger Mensch.

Abdo, is, didi, ditum, ere. verbergen. *Syn.* Occulo, occulto, condo, abscondo, recondo, abstrudo, retrudo, tego, obtego, contego, velo, involvo, operio, celo.)(*pervulgo palam. Phras. Abdo me*, ich verberge, verstecke mich. Conjicio me in latebram. Commendo me latebris. In occulto me contineo. Conspectum fugio. *Usus.* Abdere se ex conspectu. Abdere se rus, in bibliothecam, in litteras, in scalarum tenebras vel tenebris, in scholarum pulveres. Abdere gladium sub vestem. Arte quadam stultitiam abdere, seine Narrheit listig verdecken. V. *Abscondo, Tego.*

Abdomen, inis, n. Schmerbauch. *Syn.* Venter. *Epi.* Turgens, insaturabile, inexpletum, obesum, unctum, pingue. *Usus.* Homo abdomini natus, Schlemmer. Abdomini inservire, indulgere, operam dare. V. *Pinguis.*

Abduco, is, xi, ctum, ere. hinweg führen. *Syn.* Amoveo, removeo, aufero, averto, abigo, tollo, abstraho.)(*adduco. Adv.* Cautè. *Usus.* Servum ab hero, discipulos à Præceptore, à Mario legiones hominem à foro, rus, in latomias per vim abducere. Clavem de sera abducere, den Schlüssel abziehen. 2. *Transl. ad intelligendi vim*, den Verstand betreffend. Aciem mentis à consuetudine oculorum abducere, nach Vernunft, nicht nach dem Augenmaß urtheilen. Cognitionem à doloris sensu: animum à cognitione, commentatione, litteraria contentione &c. abducere, die Gedanken abwenden. 3. *Ad voluntatis studia*, den Willen betreffend. Dabo operam, ut miserum à vitio, licentiâ, libidine, irâ, turpi quæstu abducam, von Lastern abhalten. Respira, animum à molestiis, angoribus, solicitudine, curis, negotiis, amicum ex acie (*judiciis ac foro*) abducito. Multos avaritia à fide, ab officio, à vero & honesto ad nequitiam &c. abduxit. Cave, ne fallaciis à veritate abducaris, abstraharis, avertaris, avoceris, abripiaris.

Abeo, is, ivi vel abii, itum ire. hinweggehen. *Syn.* Discedo, recedo, excedo, concedo, exeo, migro, egredior, proficiscor, facesso.)(*adeo, accedo, maneo. Adv.* Longè, longius, parumper, planè, intra, peregre, obviam, isthuc, hinc, illinc, isthinc, inde ab, vel ex oculis. *Phras. Ex Italia non abibo*, non decedam, ich werde aus Welschland nicht weggehen. Non recedam, ne latum quidem digitum discedam. Ex Italia nulla ratione neque pelli, neque moveri potero. Nunquam inde me commovebo. Pedem ex Italia non egrediar: nusquam hinc vestigium movebo. Pedem ex Italia non efferam. *Absiste loco*, packe dich hinweg. Aufer te hinc, facesse loco, age te hinc longius; amove, amolire, subduc te istis ex ædibus, apage te cum isto tuo socio. *Usus.* 1. Ex urbe, ad mercaturam, è medio abire. Viam abire. Animus est in discessu, ich gedenke bald abzureisen. 2. *Transl. Negotium imperfectum relinquere*, von einer Sache abstehen. Ab inceptis, ab emptione, actione petatione abiit. 3. *Ad tristia, cùm desinunt*, belangend das Ende trauriger Dinge. Nausea, pestilentia, timor, morbus serò demum abiit. 4. *Ad læta, cùm desinunt*. Spes victis, animi quies, memoria rei abiit: Salus exulatum abiit. Abierunt laudes meæ. Abit somnus, voluptas fluit, effluit, prona avolat. 5. *Ad tempus.* Abiit dies unus, alter: abit hora, annus, ætas. 6. *Ad mutationem animi, morûmque*, zur Gemüths-Veränderung. Turpe est abire ad vulgi opinionem, ad pere-

peregrinos mores, ad sententiam alienam. A sensibus, ab homine (*ab omni humanitate*) abiit. A proposito sermone longiùs abimus. Mos vetus in desnetudinem; beneficia in oblivionem abière. Quid ad has ineptias abis? In quantos sumptus abeunt vectigalia. 7. *Ad pœnam.* Non tibi abibit sic, es wird dir nicht also ablauffen. 8. *Ad imprecandum*, übel zu wünschen. Abi in malam rem, crucem, pestem, cruciatum, ad corvos. 9. *Ad mortem.* Vitâ abire, ad plures abire. 10. *Ad incrementum rei*, erwachsen. Oppidum in urbem abiit. V. *Discedo*, *Muto*.

Aberceo, es, cui, itum, ere. abhalten. * *Syn.* Arceo, prohibeo. *Usus.* Domo conjugem abercet.

Aberratio, nis. f. Irrung. *Syn.* Digressio à recta via. *Epi.* Liberalissima, dignissima. *Usus. Transl.* Avocamentum à dolore, Gemüths-Abwendung. Aberratio à molestiis, doloribus èrudito homini quærenda, deligenda est.

Aberro, as, avi, atum, are. Irren. *Syn.* Deflecto, devio, erro, deerro, vagor, recedo, declino de via, deducor à via. *Adv.* Ab, de ad, longius, unde. *Usus.* 1. Ab recta via per errorem deflecto. 2. *Transl. à fine proposito*, des Vorhabens verfehlen. Consilia tua à regula, & præscriptione vitæ, â communi utilitate, à proposito longissimè aberrant. Aberrat oratio, cùm extra fertur. 3. *In errore mentis*, Irrung des Gemüths. Conjectura, verbo aberravi. 4. *Discrepo*, nicht zutreffen. Imago ab exemplari; filii vultus à matre, orationes à se aberrant. 5. *Declino à mœrore*, entweichen. Scribendis epistolis, amicorum sermonibus aberro à miseriis. V. *Erro*.

Abhinc, vor, von jetzt an. *Accus. & Ablat. junctum refertur ad tempus præteritum; non item futurum.* *Syn.* Ex, ab hac die: biduo ante. *Usus.* Annos abhinc, vel annis amplius viginti.

Abhorreo, es, ui, ere. Abscheu haben. *Syn.* Detestor, abominor, aspernor, exhorreo, religioni habeo, aversor. *Phras. Abhorreo ab hoc*, ich habe einen Abscheu für dieser Sache. *Adv.* Longe, longissime, multum, plane, plurimum, prorsus, valde, vehementer. Refugit animus, atque reformidat. Aspernatur animus ac respuit: specie calamitatis perturbor. Hominem ùt pestem aliquam fugio. Odio feror incredibili in hominem scelestissimum. Abhorret animus, auris, studium ac voluntas à nefaria societate. Animo si quisquam alius, alieno sum ab his consiliis, & averso. *Usus.* 1. Abhorret animus à nuptiis, litterarum studiis, forensi strepitu, ich habe einen Abscheu. 2. *Repugno, alienus sum*, nicht überein stimmen. Abhorret hoc facinus ab optimi viri moribus, constantiâ, gravitate. Dictum hoc à veritate, ab hominum sensu, ac fide abhorret. Doctrina hæc à vulgi auribus, ab opinione generis humani admodùm abhorret. Abhorret oratio tua ab aurium comprobatione. V. *Dissimilis*, *Alienus*.

Abjectè, verächtlich. *Syn.* Contemptim; abjecto animo, *Usus.* Nec abjecte, nec sine aliqua dignitate casum illum tulit.

Abjectio, nis, f. das Hinwerfen, Kleinmüthigkeit. *Syn.* Rejectio, dejectio animi, defectio, & pæne desperatio, debilitatio, nimia trepidatio. Animi debilitas, remissio ac solutio, languor, imbecillitas.

Abjectus, a, um. *Particip.* von abjicio. *Syn.* Desertus, contemptus, neglectus, despectus, spretus, vilis, humilis.)(*se efferens.* *Adv.* Omnino, plane. *Phras.* abjecto es animo, du bist von einem verzagten, verächtlichen Gemüthe. Animo sanè es afflicto, fracto, humili, demisso, perculso metu, molli, enervato, languido. Terreum quiddam in te est, & molle, quod ægritudine, quasi tempestate quatiatur. Submissum, effœminatum, fractum geris animum. Cavendum tibi foret, ut ne quid timidè, ne quid ignavè, ne quid serviliter, muliebritérque facias; at tu animo es perculso & abjecto. Pusillus ille tuus animus, fractus & dissipatus; debilitas, abjectio, timiditas humilis tui animi palam est omnibus. Quam nihil in te virtutis, nihil animi, nihil nervorum insit, omnes vident. Ut te animo demittas, ut frangaris malis, ut animo consterneris, quovis incommodo perturberis, neminem latet. Nota est mœstæ, & abjectæ indolis tuæ inertia. Fractum, nescio quid, pusillum, ac ipsâ malevolentiâ jejunum in te est. Fabula jamdudum vulgi est animi illa tui remissio ac solutio. Angustiæ pectoris tui, & egestas animi parvi, languentis ac debilitati in omnium ore ac sermone sunt, man redet überall von deiner Zagheit. V. *Vilis*, *humilis*. *Usus.* Causam tuam abjectam excitavi. Oratio abjecta. Dii ad sensus, morésque nostros abjecti.

Abiegnus, a, um. aus Tannen. *Usus.* abiegnæ trabes.

Abies, etis, f. Tannenbaum. *Syn.* Alpina & procerior arbor. *Epit. Crispa.*

Abigo, is, egi, actum, ere. hinwegtreiben. *Syn.* Expello, pello, depello, ejicio, ago, exigo, amoveo, fugo. *Usus.* 1. Pecudes furto, & latrocinio abigere. Abigere muscas, delatores ab ædibus, anseres a vel ex frumento. Abigere partum medicamentis, die Leibesfrucht abtreiben. 2. *Transl.* Membris lassitudinem, animo molestias vini haustu abigere, Mattigkeit oder Verdruß mit einem Trunk Wein vertreiben. V. *pello.*

Abjicio, is, jeci, jectum, ere. verwerfen. *Syn.* depono, rejicio, relinquo, contemno, sperno, aspernor, despicio, negligo, respuo cum contemptu fere ac desperatione. *Adv.* libenter, negligenter, prorsus. *Usus.* 1. Abjicere se humi, ad pedes Principis, sich zu Füssen werffen. Abjicere insigne regium de capite; susceptum onus per imbecillitatem; in mare se abjicere. 2. *Transl. abrumpo cœpta*, das angefangene fahren lassen. Consilium profectionis, ædificationem, voluntatem discendi, omnem de republica curam sibi abjiciendam putavit. 3. *animi vitia, aut virtutes exuo*, gute oder üble Sitten ablegen. Nunc demum socordiam veterem, superbiam, timorem &c. abjicito. Ecquid spem, honestæ gloriæ studium, ingenii famam, hastam, teipsum, humanitatem omnem turpiter abjicis? V. *contemno, relinquo.*

Abitio, nis, f. Abschied. * *Syn.* abitus. *Usus.* propter te hæc abitio evenit.

Abitus, us, m. Abreise. *Syn.* Discessus, excessus, recessus, profectio, abitio, migratio. *Usus.* post abitum importunissimæ pestis.

Abjudico, as, avi, atum, are. etwas rechtlich absprechen. *Syn.* judicio aliquid alteri, aut ab altero aufero.)(*adjudico. Usus.* Agros, causam, fundum Prætor Cajo abjudicavit. V. *judicium.*

Abjungo, is, xi, ctum, ere. zertrennen. *Syn.* disjungo, separo. *Usus.* lacrymas non teneo, cum a me abjungeris, ich weine fast, da du von mir scheidest. abjunxit se ab illa factione. V. *discedo.*

Abjuro, as, avi, atum, are. mit einem Eidschwur verläugnen. *Syn.* nego, pernego, abnuo, inficior jurejurando. *Usus.* Creditum. depositum, pecuniam abjurare, er verschwört sich, daß er nichts empfangen. V. *ejuro, abnego.*

Ablegatio, nis, f. Abfertigung. * *Usus.* Ablegatione juventutis ad bellum, urbs levanda videbatur.

Ablego, as, avi, atum, are. absenden. *Syn.* amando, ejicio, pello, expello, dimitto, amitto, amoveo. *Adv.* aliquo, alio, foras. *Usus.* odiosum hominem rus, in villam ablegavi, ich hab ihn weiter geschickt. Consilium dimittit & ablegat. V. *Pello.*

Abligurio, is, ivi, itum, ire. verschlemmen. *Syn.* Ligurio, voro, helluor. *Usus.* patria bona abligurire. V. *Vorax, patrimonium.*

Abludo, is, lusi, lusum, ere. ungleich seyn. *Syn.* differo, discrepo, absum, abhorreo, dissimilis sum. *Adv.* multum, non multum. *Usus.* Hæc imago a te non multum abludit, dieses Bildniß ist dir nicht gar ungleich. V. *Discrepo, dissimilis, abhorreo.*

Abluo, is, lui, lutum, ere. abwaschen. *Syn.* lavo, purgo, eluo, rigo, expio, abstergo. *Usus.* 1. quin tu maculas, sordes eluis? 2. *corrigo*, verbessern. Superioris vitæ maculas egregiis factis abluit. Perturbatio animi placatione abluitur.

Abnego, as, avi, atum, are. verläugnen. *Syn.* nego, pernego, abnuo, retracto, renuo, recuso. *Phras. Abnegare Deum ac fidem*, den Glauben verläugnen. A vera Religione desciscere. Religionem omnem fidemque ejurare. A DEO & fide discedere, deficere. DEO fidem, venerationem cultumque renunciare. Ejurare quidquid sacrum, sanctumque est. Sacrorum, religionumque omnium vincula abrumpere. Religioni, Deoque nuntium remittere. *Usus.* abnegare depositum, pecuniam.

Abnormis, e, *comm.* ungeheuer. * *Syn.* vastus, immanis, enormis.

Abnuo, is, ui, nutum, ere. abschlagen. *Syn.* renuo, recuso, nego.)(*annuo, aio, concedo. Usus.* Jussa abnuit miles, der Soldat gehorchet nicht. Cognomen Bruti non abnuit. Nullum facinus abnuere solet. Tua erga me voluntas nihil unquam studio meo abnuit, du hast mir noch nichts abgeschlagen.

Aboleo, es, ui & evi, itum, & etum, ere. vertilgen. *Syn.* antiquo, rescindo, tollo deleo,

deleo, extinguo, oblitero. *Phras.* Sylla, *Senatus Consulta, tabulas abolevit*, induxit, Sylla hat alle Gesetze vertilget und umgestossen. Legum sanctissimarum memoriam obscuravit. Imperia solo æquavit. Religiones dissolvit. Auspicia emovit, ac delevit. Senatus authoritatem sustulit ac peremit. *Usus.* 1. Aquis aut igne abolere, durch Wasser oder Feuer vertilgen. Homo perditus magistratum civibus, senatui libertatem, vires Reipublicæ, ac leges abolevit; Conscientiam tamen generis humani, & infamiam sempiternam abolere non poterit. Crimina, & nomina reorum abolevit, die Laster samt den Namen der Beschuldigten auslöschen. 2. *Transl. ad animi effectus*, Gemüths-Sachen betreffend. Tempus iram, dolorem &c. abolet, Zorn und Schmerzen vergehet mit der Zeit. V. *Abrogo.*

Abolesco, is, evi, ere. veralten, zu nichts werden. *Syn.* antiquor, rescindor, obsolesco, tollor, deleor, decresco. *Usus.* memoria rei propè, jam aboleverat, die Sache wäre schier in Vergessenheit kommen. Constituta olim pœna penitus abolevit, die aufgesetzte Straffe ist gänzlich in Abschlag kommen.

Abolitus, a, um. *partic.* von aboleo. veraltet, ungebräuchlich. *Syn.* antiquatus, obsoletus, abrogatus. *Phras. mos abolitus est*, der Brauch ist abkommen. sublatus ac sepultus est; obsolevit; consenuit; sepultus ac situ obsitus; summotus è republica; obliteratus; situ ac senio emortuus est. *Usus.* mores abolitos unus retinet. Libros, accusationes, leges abolitas protrahit. Ædes abolitas instaurat.

Abominandus, a, um. abscheulich. *Syn.* detestabilis, detestandus, execrabilis, execrandus, horrendus, detestatione dignus. *Usus.* Infelicitas abominanda.

Abominor, aris, atus, sum, ari. verfluchen, Abscheu tragen. *Syn.* Execror, detestor, fugio, horreo, abhorreo, *Phras. Quis non abominetur civilis belli authorem?* wer soll den Urheber eines bürgerlichen Kriegs nicht verabscheuen? Cui non improbus, execrandus, & detestabilis videatur funesti, ac conscelerati belli author? quis non ut consceleratum ac contaminatum aversetur? quis non dignum pronuntiet, quem dira execratione, ac furiali carmine in ejus caput composito omnes prosequantur? ut vomicæ quædam, ac carcinomata reipublicæ habendi sunt pestilentis hujuscemodi belli authores. V. *horreo, abhorreo.* *Usus. cum verbum aliquod veluti sinistri ominis causa refugimus*, da wir etwas verabscheuen wegen übler Vorbedeutung. Regium insigne aut proferendum tibi est, aut (quod abominor) in te ruet. Nominata inter epulas incendia fusis aquis abominantur. *Formulæ abominantis.* O misera vitæ ratio! O rem miseram, & calamitosam! O me perditum! O me afflictum! O meam calamitosam senectutem! O rem odiosam! O factum male! Hoccine sæculum! O genera sacrilega! O hominem, caput scelestum & impium! Proh nefas! Væ ætati tuæ!

Aborior, reris, vel riris, ortus sum, oriri, entspringen, aufgehen, unzeitig gebohren werden. *Usus.* Fœtus, arbores aboriuntur.

Abortio, onis, f. unzeitige Geburt. *Syn.* immaturi fœtûs ejectio. *Usus.* abortionem persuadere.

Abortivus, a, um. mißgebürtig. *Syn.* Abortu natus. *Usus.* fœtus abortivus.

Abortus, ûs, m. Mißgeburt. *Syn.* partus intempestivus, abortio. *Phras. abortum procurare*, das Kind abtreiben. partum medicamentis abegit. Abortioni operam dedit. Fœtum abortione perdidit. *Abortum pati*, um das Kind kommen. abortum facere, partum immaturum, fœtum abortivum edere, eniti, egerere. *Usus.* abortum facere, pati, interre. Uno abortu multa puerperia egesta.

Abrado, is, rasi, rasum, ere. abkratzen. *Syn.* rado, corrado, tollo, aufero, subripio. *Adverb.* penitus. *Usus.* 1. Barbam, supercilia abradere, abscheeren. *Transl. elicio, extorqueo*, herauslocken. vidit se litium terrore nihil ab eo abradere (pecuniæ) posse.

Abripio, is, ripui, reptum, ere. wegnehmen. *Syn.* rapio, surripio, eripio, abstraho, tollo, aufero. *Usus.* 1. procul a terra tempestate abreptus est, er ist durch Ungewitter weit vom Land getrieben worden. In vincula, ad quæstionem abripi jussus est. Filius a complexu matris, Senator a complexu reipublicæ, Epaminondas ex ipso victoriæ complexu abreptus est. A conjuge, liberis, aris, focisque abripi. 2. *Transl. ad vehementes animi affectus.* belangend heftige Gemüthsbewegungen. Quasi æstus quidam ingenii, iracundiæ, doloris eum in altum abripuit. V. *aufero, fur.*

Abrodo, is, rosi, rosum, ere. abnagen. *Syn.* rodo, corrodo, exedo, dentibus abscindo.

Abrodatio, onis, f. Aufhebung, Abschaffung. *Usus.* lex septa difficultate abrogationis.

Abrogo, as, avi, atum, are. abschaffen. *Syn.* rescindo, dissolvo, aboleo, antiquo, adimo, aufero, minuo, interdico, refigo, abdico, consensu publico irritum facio, tollo, oblitero.)(*rogare legem. Adv.* æqualiter. *Phras. abrogare leges*, die Gesetz abschaffen. solvere, extinguere, evertere; legum severitatem amputare, circumcidere, edicta revocare, rescindere, abolere. 2. *abrogare falsorum deorum cultum*, den Götzendienst abschaffen. superstitiosum inanium deorum cultum emovere; demoliri fana; aras sacrilegis religionibus contaminatas diruere, exscindere; discutere nefandos cœtus; impia simulacra cum omni sacrificiorum apparatu obterere. 3. *abrogare imperium, magistratum*, die Obrigkeit absetzen. extorquere hominibus ambitiosis diuturnum regnum; magistratus solo æquare; reges tollere; regiam potestatem dissolvere; extinguere, delere senatûs authoritatem; movere magistratu; sacerdotium auferre. *Usus.* 1. potestatem, jurisdictionem abrogare. 2. legem, plebiscitum suffragiis, comitiis abrogare. 3. fidem homini abrogare, allen Glauben benehmen. V. *Aboleo.*

Abrumpo, is, rupi, ruptum, ere. abreissen. *Syn.* rumpo, avello, abscindo. *item.* libero. *Adv.* Ex. *Phras. abrumpo sermonem*, die Rede abbrechen. sermonem, deliberationem incidit. Colloquium casus diremit. Segregemus sermonem, sermonis reliquum præcidere præstat, & amputare. *Usus.* 1. abrumpere vincula, cornua ex acie. 2. abrumpere se ab homine, lotrocinio, absondern. 3. abrumpere rem inchoatam, otium, consilium, abbrechen. 4. venas sibi, vitam, lucem invisam desperatione sibi abrumpere, das Leben nehmen. 5. *Transl. ad animi affect.* belangend die Gemüthsneigung. Spem, metum, medios amores, dissimulationem, fas omne, patientiam abrumpere, fahren lassen.

Abruptio, nis, Zertrennung. *Usus.* abruptio corrigiæ. Illa, quam scribis abruptio non placet.

Abruptus, a, um. *part.* von abrumpo, abgerissen. *Syn.* disruptus, confractus, præruptus. *Usus.* 1. Vallis in ingentem altitudinem abrupta, ein sehr tieffes Thal. Loca abrupta & ob id invia, quod descensum non habeant. 2. *ad hominem præfervidum*, betreffend ein hitziges Gemüth. Homo ingenii est præcipitis, & abrupti; Contumaciæ abruptæ. 3. *ad res impetu quodam effusas, aut inopinatas*, belangend unordentlich eingerichtete, oder unverhofte Dinge. Orationis genere, initio, dictis, querelis abruptis utitur. Gavisus sum abrupto lucro. V. *abscissus.*

Abs re. *cum negat.* nicht uneben. **Syn.* non est alienum te interesse.

Abscedo, is, cessi, cessum, ere. hinweggehen. *Syn.* recedo, discedo, abeo.)(*accedo. Adv.* A, ab, de, procul, hinc, illinc, inde, retro, hac, aliquo, è. *Usus.* E conspectu, à Republica ne vestigium quidem abcessit, er ist keinen Tritt abgewichen. Sol, somnus abscedit. Incepto abscedendum. Humor noxius in apostema abscessit. V. *abjungo, discedo.*

Abscessio, nis, f. Abweichung. *Syn.* abscessus, discessus.

Abscessus, us, m. Abweichung. *Syn.* recessus. *Epi.* Longinquus. *Usus.* longinquo solis abscessu.

Abscindo, is, scidi, scissum, ere. abschneiden. *Syn.* Scindo, discindo, rescindo, seco, reseco, amputo, lacero, separo. *Adv.* A, ab, *Usus.* 1. Caput cervicibus abscindere, enthaupten. 2. *Transl.* querelas, opera &c. abscindere, von Klagen abstehen. Abscindere sibi omnium rerum respectum, præterquam victoriæ, von nichts, andern, als dem Sieg gedencken.

Abscissus, a, um. *part.* von abscindo, abgeschnitten. *Syn.* abruptus, præruptus, præcisus. *Usus.* 1. Aditus ad arcem abscissus, & præruptus, ein gäher Weg. Italiæ latus Siciliâ; insulæ à continenti abscissæ, abgesondert. 2. *Transl. ad res perditas*, zu verlohrnen Sachen. Res & spes abscissæ. Genus castigationis abscissum, durum & asperum. Oratio aspera & abscissa, rauh und übereilt.

Abscondite, *Adv.* verborgen. *Syn.* occultè, clam. *Usus.* de voluptate nec acutissimè, nec absconditè differit.

Absconditus, a, um. *part.* von abscondo, verborgen. *Syn.* abditus, reconditus, abstrusus. *Usus.* Absconditæ insidiæ, jus Pontificium absconditum, *obscurum.*

Abscondo, is, di, ditum, ere. verborgen. *Syn.* Occulto, celo, abdo, abstrudo, oppri-

opprimo, condo.)(*aperio*, *refero*, *recludo*, *emineo*, *appareo*. *Phraf. abfcondit fe*, er verftecket ſich. ùt cochlea ſe contegit, & retentat ſe tacitus. In latebras ſe abdit. Occultat & continet ſe domi. Neſcio, quo latibulo ſe tegit. Ex conſpectu ſe abdit, proripit. Oculis ſe ſubducit, ſubtrahit. Publico abſtinet. Lucem vitat. Tenebris ſe involvit. E conſpectu ſe aufert; ab oculis removet. 2. *Conſilia ſua abſcondit*, er verdecket ſein Vorhaben. clauſa habet conſilia, voluntate eſt abditâ & retruſâ. Naturam ſuam tegit, & quaſi quibusdam velis obtendit. Velat ingenioſâ diſſimulatione conſilia ſua, tegit, premit, celat, in latebris probè ſita habet. Arte quadam cupiditatem ſuam, & mirâ ſimulatione occultat. V. *abdo*, *occulta*, *tego*, *clam*.

Abſens, tis, *gen*, *om*. abweſend. *Syn*. remotus, non præſens. *Uſus*. abſentis deſiderium epiſtolis leniamus. Abſente altero ſecundum præſentem judicatum. Nulla abſentis ratio eſt habita.

Abſentia, æ, f. Abweſenheit. *Epi*. levior, longa, brevis, dura, mœſta, triſtis. *Phraſ. Abſentiam moleſtè fero*, ich ſehe deine Abweſenheit ſehr ungern. deſiderium tui non fero. Acre mihi deſiderium movet, commovet abſentia tua. Magnum relinquis tui deſiderium. Ipſa abſentia deſiderium accendit videndi tui. Omnis mihi mora te abſente longa eſt & moleſta. Dum præſentiâ careo, dum conſpectu tuo non fruor, dies mihi annus videtur. *Uſus*. vereor, ne abſentia mea levior ſit apud te, die Abweſenheit wenig achten.

Abſilio, is, lii, ire. davon ſpringen. **Syn*. Saltu alicunde recedo.

Abſimilis, e, *com*. ungleich. Wird gemeiniglich mit dieſen Wörtlein: non, haud, nec, neque, geſetzt. *Syn*. diſſimilis, haud ſimilis, diſpar, impar. *Uſus*. Non ab ſimilis Tiberio. Vid. *diſſimilis diſcrepo*.

Abſiſto, is, ſtiti, ere. abſtehen. *Syn*. diſcedo, abſcedo, abeo: ceſſo, deſino, deſiſto. *Uſus*. 1. abſiſtere à ſole, aus der Sonne gehen. 2. *Tranſl. ab incepto deſiſto*, abſtehen von einer Sache. abſiſtere bello, pugnâ, furore, actione, obſidendo, peccando. Vid. *deſino*, *deſiſto*.

Abſolvo, is, ſolvi, ſolutum, ere. entledigen, loßſprechen, vollenden. *Syn*. perficio, conficio, perago, tranſigo, finem impono, ad exitum perduco: *item* libero. *Adv*. aperte, benè, copiosè, honeſtè, honeſtiſſimè, perfectè, planè. *Phraſ. Opus nondum abſolviſti*, du haſt das Werck noch nicht vollendet. Præclarè inchoatis tuis ſumma, extrema manus nondum acceſſit. Conſilia tua & inſtituta nondum ad exitum adducta ſunt; pervenerunt; exitum nondum habent; attigêre; longius adhuc abſunt ab exitu. Nondum confectum, exactum opus eſt. Nondum ad calcem operis decurſum, perventum eſt. 2. *Res brevi abſolvetur*, die Sache geht ſchon zum Ende. res inexitu eſt; in extrema operis parte ac concluſione eſt; à perfectione operis non longè, non multùm abeſt; propediem metam attinget; exitum habebit; ad exitum provehetur; ad faſtigium perducetur. Operis molitioni brevi tempore ſumma manus admovebitur, adjicietur, imponetur. Jam calcem operis video; lineas admoveri ſentio. In eo ſum, ut operi Colophonem addam, coronidem, faſtigium imponam. 3. *abſolvamus negotium*, laßt uns der Sache ein Ende machen. negotio tandem modum finémque faciamus, ſtatuamus, conſtituamus. Extrema tandem rei perſequamur. Finem inveniat tandem ſuum laborioſi operis inſtitutum; ſupremam manum expectet. 4. *Bellum nondum abſolutum eſt*, der Krieg hat noch kein Ende. Bellum hoc affectum eſt, (*propè confectum*) nondum confectum eſt; magna ex parte profligatum, nondum ſublatum eſt. Nondum bello defuncti ſumus. Nondum ad exitum belli ventum eſt. Belli reliquiæ adhuc perſequendæ ſunt. Belli extrema ſunt delenda. 5. *Annus abſolvetur brevi*, das Jahr wird bald zu Ende gehen. Annus in exitu eſt. Annus præcipitat. V. *perficio*, *finis*. *Uſus*. 1. *perficio*. vollenden. opus, penſum abſolvo. 2. *libero*, *ſolvo*. Fidem abſolvere, ſolvere, liberare, ſein Wort halten. 3. *judicio vinco*. Injuriarum, affectati regni ſuſpicione multis, ac non dubiis judicum ſententiis abſolutus eſt, loßgeſprochen werden. 4. *abire cupientem dimitto*. Abſolve me tandem, ne me ultrà morare, entlaſſe mich doch endlich. 5. *Contineo*, in ſich halten, begreiffen. Honeſtas omnis quatuor partibus abſolvitur. 6. *in rebus Sacris à peccatis*, & *Eccleſiæ pœnis abſolvere*, von Sünden und Kirchen-Straffen loßſprechen. Exſolvere criminum vinculis. Conſtrictos ſcelerum vinculis animos poteſtate divinitùs collata relaxare. Expiare noxis, culpâ confitentes reos. Admiſſa ſuperioris vitæ crimina pro tribunali ſacro do-

donare, Ecclesiæ communioni restituere, von dem Kirchenbann auflösen. Pacem Ecclesiasticam reddere; Ecclesiæ reconciliare.

Absolutè, *Adv.* vollkommentlich. *Usus.* perfectè atque absolutè beatus.

Absolutio, nis, f. Vollkommenheit. *Syn.* perfectio. *Epi.* perfecta, constans. *Usus.* 1. Ad hujus absolutionem operis multa desunt, zur Vollkommenheit dieses Werks geht noch viel ab. 2. *in judicio*, gerichtliche Lossprechung. Ego mea oratione absolutionem tibi confeci, ich habe dir die Lossprechung zuwege gebracht. V. *Absolvo.*

Absolutus, a, um, *particip.* von absolvo. vollkommen, ledig gesprochen. *Syn.* perfectus, peractus: liber, judicio dimissus. *Adv.* perfecte, plane. *Phras. Absolutus est à judicibus*, er ist gerichtlich ledig gesprochen worden. Judicio liberatus, absolutus, erutus; supplicio exemptus est. Judicum sententiis insons, expers culpæ judicatus, pronunciatus, declaratus est. Judicio evasit, elapsus est. Senatorum urnâ, sententiâ absolutionem consecutus, adeptus est. Sententia de homine lata est ea, quæ insontem, neque culpæ affinem, nullo constrictum, adstrictum, contaminatum, aspersum scelere declaravit. *Usus.* 1. Culpâ, crimine absolutus, losgesprochen. 2. Orator omnibus numeris absolutus, vollkommener Wohlredner.

Absonus, a, um. übel lautend. *Syn.* dissonus, male consonus, non consonans, repugnans, malè conveniens, discors, discrepans. *Usus.* 1. Vox absona, voce absonus. 2. *Transl.* absoni fortunis motus; dicta fidei absona; absoni mores & inconditi, übel übereinstimmende, ungereimte Sitten. V. *inconveniens.*

Absorbeo, es, bui *vel* sorpsi, sorptum, ere, austrinken, verschlucken. *Syn.* Sorbeo, haurio, exhaurio, devoro, rapio, absumo, abligurio. *Usus.* Vide, ne te aut consuetudinis, aut gloriæ quidam æstus absorbeat. Quæ charybdis tam vorax, quæ tot res tam citò absorbere potuisset? verschlingen, von einem verschwenderischen Menschen. V. *haurio, abligurio.*

Absque ohne, mit einem Ablat. * *Syn.* Sine. *Usus.* absque eo esset, rectè mihi vidissem. *Ter. Phorm.* 1. 4. wann Antipho nicht wäre, würde ich mir schon zu rathen gewust haben. Absque te foret, alia fortuna uterer, wann du nicht wärest, würde ich glücklicher seyn.

Abstemius, a, um. der nicht Wein trinket. *Usus.* Vini abstemius, abstinens, Mulieres Romæ ætatem abstemiæ egerunt. Prandium abstemium. V. *bibo.*

Abstergo, is, tersi, tersum, ere. abwischen. *Syn.* tergo, detergo, purgo, deleo, abluo, diluo, *Adv.* plane. *Usus.* 1. frontem abstergere; frontem linteo effingere. 2. *Transl.* Sedo, tempero, fugo, besänftigen, mäßigen, vertreiben. Epistola tua mihi metum omnem & luctum abstersit. Senectutis molestias, fastidia, ægritudinem blanda amicorum consuetudine abstergito.

Absterreo, es, ui, itum, ere. abschrecken. *Syn.* terreo, deterreo, arceo, prohibeo, terrorem incutio. *Phras. Non absterrebis me a consilio*, du wirst mich von meinem Vorhaben nicht abschrecken. Minæ tuæ neutiquam a cœpto consilio me depellent, avocabunt. Minis tuis nihil moveor. Ad terrorem istum facile invictus ero. Terror iste minarum tuarum animum nequaquam franget, debilitabit. *Usus.* absterrere à se supplicem. V. *terreo prohibeo.*

Abstinens, tis, *partic.* von abstineo, enthaltend, mäßig. *Syn.* temperans, sobrius, moderatus, parcus, suo contentus, continens, modestus. *Adv.* Mirifice. *Usus.* Non manus duntaxat, sed & oculos abstinentes habet. V. *sobrius*, *jejunus.*

Abstinentia, æ, f. Enthaltung, Mäßigkeit. *Syn.* modestia, continentia, parcus victus, modicus cibus, sobrietas *D. per* abstinentiam *cohibemus nos ab alienis; per* continentiam *a voluptatibus. Epi.* admirabilis, incredibilis, provincialis, summa, parca, sana, longa, sancta, dura. *Usus* 1. Nulla re Prætor facilius Provincialium benevolentiam colligit, quam abstinentia & continentia, durch Mäßigkeit sich beliebt machen. 2. Vini, ciborumque abstinentia febris mitigatur, Mäßigkeit ist gut wider das Fieber. V. *Abstineo, Diæta, Sobrius.*

Abstineo, es, ui, tentum, ere. sich enthalten. *Syn.* prohibeo, tempero, contineo. *Adv.* facile, vix. *Phras.* 1. *abstinuit ab injuria*, er hat sich enthalten von Unrecht. ab injuria & maleficio temperavit, se prohibuit. A cædibus & injuriis parcendum sibi duxit. Iram tenuit; manus ab injuria abstinuit. Iram in potestate habuit, ani-

animumque à vindictæ dulcedine abduxit. 2. *abstinet multo cibo*, **sich von vielem Essen enthalten**. Multi cibi non est. Cibo utitur tenui. De cibi, potionisque mensura multum quotidie detrahit, minuit. Frugaliter ac parcè vivit. Minimè edax est. Arctè contentèque, sobriè, continenter; severè, minimeque molliter ac delicatè vivit. In cibi, potionisque modo egregiè sibi imperat, moderatur. Abdicat à se lautitias omnes; privat se multis suavitatibus cœnarum. Tenuissimo victu contentus est. Cibi, potionisque in eo est intra naturale desiderium usus. Continentiam in victu mirabilem tenet. Non modo delicias, sed & necessaria vitæ valetudinisque fomenta mira frugalitate restringit, finit, definit. In victu summam moderationem adhibet. Cibi potusque ratio parcissima illi est, & à sumptuosis cœnarum apparatibus remotissima. Cùm in omni vita, tum in curando maximè corpore summa moderatione utitur. V. *Sobrius*, *Diæta*. *Usus*. 1. *à vitio se aut alios coercere*, **von Lastern abhalten**. De maledictis, a culpa; mentem à scelere; manus ab alienis pecuniis; sermonem de re abstinere. 2. *arcere, prohibere*, **abhalten, verhindern**. Ægrum cibo; pupillum ab hæreditate abstinere. Vim & bellum à finibus; vim ab inimico & manus; ignem ab ædibus abstinere. 3. pugna, bello, publico, urbe, mari abstinere, **sich entziehen, enthalten**. 4. Sermonem abstinere de civium discordiis, **die Red inne halten**.

Abstractus, a, um. *part.* **von** abstraho, **abgezogen, oder auch entzückt**. *Syn.* avulsus, disjunctus, abductus. *Phras.* abstractus à sensibus animus est, **er ist verzückt**. abstractus à corpore animus, divinoque instinctu concitatus; abductus à consuetudine sensuum. Vis animi sejuncta à corporis sensibus. Animus ex cœlestibus suspensus. Animus spreto corporis vinculo evolat ac excurrit foras. Expulsum repente sensibus oblata cœlestium species rapit, tenet. Quidam tanquam secessus mentis à corpore factus est. Mens à sensu corporis quasi emota, ac alienata est; divino impetu instincta & concitata; stupore ac silentio in contemplatione cœlestium defixa; à corporis sensu avocata. V. *Separo*. *Usus*. à conjuge abstractus, ac liberis. Abstractus à ratione sensus.

Abstraho, is, traxi, tractum, re. **abziehen**. *Syn.* abripio, avello, avoco, abduco, removeo, dimoveo, divello. *Adv.* *à*, *ab*, *de*, *è*, *ad*, *valde*. *Phras.* *barbara & vulg.* *Abstrahendo ab impietate hominis, imperitissimus certe est.* Si impietatem etiam subtraxeris, semoveris; semota ea ratione; detracto, quod impius, rudis tamen est & imperitus, **nichts zu melden von seiner Gottlosigkeit, so ist er doch ungeschickt, und unerfahren**. *Usus*. 1. ob omni me sollicitudine, à rebus gerendis, è conspectu aliorum abstraham, **sich entschlagen**. 2. Civitatem à moribus inquinatis, à servitute abstraxit, **befreyen**. 3. Incensos animos à certamine, à vincendi cupiditate abstraxit, avocavit, **abhalten**.

Abstringo, is, nxi, ctum, ere. **auflösen**.)(*stringo*. *Usus*. Nodum abstringere, **den Knopf auflösen**.

Abstrudo, is, si, sum, ere. **verbergen, verstossen**. *Syn.* abscondo, abdo, recondo, occulto. *Adv.* Penitus, foris, inter. *Usus*. Natura veritatem penitus in profundo abstrusit, **die Natur hat die Wahrheit sehr tief verborgen**. Tristitiam abstrudere sapientis est. V. *abscondo*, *occulto*, *abdo*.

Abstrusus, a, um. *Part.* **von** abstrudo, **verborgen**. *Syn.* Latens, occultus, abditus, reconditus. *Adv.* Penitus. *Usus*. Diu reconditus, & abstrusus animi dolor. Homo abstrusus, & intra se abditus, **hinterhaltig**. V. *occultus*.

Absum, abes, absui, esse. **abwesend seyn**. *Syn.* remotus, disjunctus sum, disto, desum.)(*adsum*. *Adv.* longe, longius, diutius, frustra, dolenter, haud procul, longe gentium, longissime, multum, non longe, paulisper, perpetuo, plurimum, procul, potius, prorsus nihil, nunquam, causa alicujus rei, biduo biduum, parumper, hinc. *Phras.* *Absit*, *istud*, **dieses sey ferne. GOtt verhüte es**. Quod nolim; quod Dii (Superi) prohibeant; quod Dii (Superi) omen avertant; obruant; averruncent. Hæc absint, velim. Dii immortales faxint, ne sit! Dii meliora! Superi meliorem mentem illi! Detestabile omen avertat Jupiter! ne id Superi sinant, siverint! Abest, absitque procul à Republica fortuna talis! Ne istud Dii, hominesque patiantur! Quod abominor; quod boni Superi prohibeant! *Usus:* I. abesse domo, à foro, urbe, à suis; desiderari, **abwesend seyn**. 2. *alienus sum*, **weit entfernet seyn**. Nihil à me longiùs abest, quam avaritia. A laude boni civis, cogitatione, spe recuperandæ libertatis; à culpa, maleficio, infamia, officio boni civis longè abesse, 3. *desero, desum.* abesse amico in periculo

culo, verlassen. Quid huic abest, nisi res & virtus? was geht ihm ab? 4. *In loquenti modis sequentibus.* Abesse non potest, quin, qui hoc facit, sit improbissimus, es wird nicht fehlen, daß der nicht 2c. Tantum abest, ut hoc inficiet, ut plurimum affirmem etiam: *vel* tantum abest, ut inficier; affirmo etiam. Ich läugne es nicht allein nicht, sondern bekräfftige solches.

Absumo, is, sumpsi, sumptum, ere. verzehren. *Syn.* Consumo, contero, conficio perdo, exhaurio, dilapido, prodigo. *Phras. Absumpsit opes suas*, er hat sein Geld verschwendet. Adesâ, devoratâ pecuniâ opes pristinas abligurivit; per luxuriam effudit ac consumpsit. Rem veterem, recentémque comedit, ac devoravit; decoxit. Censum mersit. Opes luxu hausit. Laceravit rem domesticam, disperdidit, confregit. Pecuniæ ingentem vim in conviviorum luxum protudit. Opes attrivit & dissipavit. *Usus.* Fames hominem, & illuvies, denique mors fortuita absumpsit, der Hunger 2c. hat ihn aufgetrieben. V. *Consumo, perdo.*

Absurdus, a, um. ungereimt. *Syn.* Ineptus, turpis, alienus, absonus, minime consentaneus, inconveniens.)(*Conveniens, aptus. Adv.* Plane, valde. *Phras. Absurdum est*, es ist ungereimt. Pravum, atque alienum à moribus est; inconcinnum atque absonum. Rus quidem id merum est. Res est, quam omnium mentes aspernentur, ac respuant. *Usus.* Homo, sonus, vox absurda, atquè abhorrens, abgeschmackt.

Abundans, antis, *gen. om. Partic.* von abundo. überflüßig. *Syn.* Affluens, circumfluens, copiosus, dives, fertilis, uber, plenus, refertus.)(inops, *expres. Usus.* Abundanti doctrinâ vir, sed idem studio, otiòque abundans. Supellex non quidem luxuriosi, sed tamen abundantis. Ex abundanti, zum Ueberfluß. V. *divitiæ, pecunia.*

Abundanter, *Adv.* überflüßiglich. *Usus.* Copiosè & abundanter loqui.

Abundantia, æ, f. Ueberfluß. *Syn.* Vis, numerus ut *pecoris*, copia, ubertas, affluentia, magnitudo, acervus, fertilitas.)(*egestas inopia. Epi.* Infinita, magna, vitiosa, larga, dives. *Usus.* Ingenii juxta, & otii, & rerum omnium abundantia felix. Est hæc quædam abundantia amoris erga me tui.

Abunde, *Adv.* überflüßiglich. *Syn.* Abundanter, copiosè, affatim, largiter. *Usus.* Abundè magna præsidia.

Abundo, as, avi, atum, are. überflüßig haben. *Syn.* Sum dives, affluo, circumfluo, redundo, magnam copiam habeo.)(*deficior, egeo, deest. Phras.* Abundat opibus, er hat einen Ueberfluß an Gütern. Floret, circumfluit omnibus copiis. Redundat omnibus ornamentis. Omnium rerum affluentibus copiis ditatur. Abunde illi copiarum est. Magna rerum omnium copiâ, affluentia gaudet. Omnium rerum facultates illi suppetunt. In omnium rerum abundantia vivit. *Usus.* Otio, ingenio, consilio, copiis omnibus, familiaritatibus, propinquorum amore, ornamentis abundat, Zeit, Witz 2c. genug haben. V. *divitiæ, copia.*

Abvolo, as, avi, atum, are. abfliegen. *Syn.* Fugio, fluo, evanesco. *Usus.* Fluit corporis voluptas, & prona abvolat.

Abusque, biß von, *cum Ablat.* * *Usus.* Abusque mane ad vesperum.

Abusus, ûs, m. Mißbrauch. *Syn.* Malus usus.

Abutor, eris, usus sum, uti. mißbrauchen. *Syn.* Non recte, non suo loco, malè, perversè utor. *Adv.* Prorsus, immoderate, insolentius, eleganter, ingrate, impudenter, intemperanter, licentius, perverse, privatim, publice. *Phras. Abuti fortunis*, sein Geld mißbrauchen. Rem ad pestem bonorum, ad fraudem, aut luxum convertere. Fortunis intemperantiùs, insolentiùs uti. Effundere copias. Perversè, improbe, immodicè, insolenter uti. Rem usu iniquio corrumpere. Fortunæ magnitudinem non capere. Fortunam per socordiam ac ignaviam corrumpere. *Usus.* 1. *In malam plerumque partem.* Tribunatu ad scelus; legibus, & Majestate judicum ad libidinem; alieno nomine ad suum quæstum; auribus, facilitate hominum, donatione, fortunis, gloriâ nominis & otio ad superbiam; Scelere & perfidia ad alicujus exitium abuti, zum Bösen mißbrauchen. 2. *In bonam partem interdum.* Omni tempore ad dicendum concesso abusus sum. Operâ in studiis abutor. Ignoratione tuâ ad salutem miseri abusus sum, zum Guten verbrauchen.

Ac, *Conjunct.* und, als. *Syn.* Et, que, atque, *vel* quam. *Eleganter periodum inchoat sequente Consonante. Usus.* 1. Ac primùm ex te quæro, und zwar anfänglich frag ich dich. 2. *Quam*, als. Perinde doctus, ac pius. Aliter, secus, contra, ac existimabam, accidit, es ist anders, als ich vermeynt habe, geschehen.

Aca-

Academia, æ, f. hohe Schul. *Syn.* Gymnasium, Athenis Ceramicus, Lycæum. *Epi.* Adolescentior, antiqua, florens, media, nova, procax, recentior, recens, vetus, umbrifera, volatica, sui similis.

Academici orum, m. die sich auf der hohen Schul aufhalten. *Epi.* Sapientes, novi, veteres, diserti, antiqui, quasi certa cogitatione certi. *Usus.* Academici & Peripatetici rebus congruentes, nominibus differebant.

Accedo, is, cessi, cessum, ere. hinzu gehen. *Syn.* Adeo, venio, appropinquo, appello, contingo, transeo ad, addor, advenio, propinquo, adjungor, advento, advolo.)(*decedo.* *Adv.* Callide, extrinsecus, intempestive, invitius, magis & propius, maturrime, multum, sane post, omnino non occultius, pressius, promptius, propius ad, proxime ad, cominus, huc, obviam, voluntate, temere, timide, tuto, propius paulo, prudentius, quam proximè. *Phras.* *Accedere hominem est animus*, ich möchte gern zu ihm gehen. Auditum molior. Admoveo me lateri. Appello me ad hominem. Gradum, pedem confero. Congredior propius. Viam affecto ad hominem. Gradum molior, cursum capesso, aditum quæro ad senem. Aspiro ad locum, convolo, subeo. *Usus.* 1. In Apuliam, ad urbem, in oppidum, ad ludos accedere, hinzugehen. 2. *Suscipio*, annehmen. Ad causam alterius, ad conditiones certas, ad pactiones accedere. Ab dignitatem, ad amicitiam alicujus accedere. Ad periculum certum, ad Rempublicam gerendam accedere. 3. *Consentio*, bestimmen. Ciceronis sententiæ, Pompeji partibus accedo. 4. *Similis sum*, gleich seyn. Summa virtus proximè ad Deos, ad Deorum similitudinem accedit. Academici proximè ad nostram disciplinam accedunt. 5. *Additur*, hinzukommen. Ex ea re magnus dolor bonis viris accessit. Paulum roboris ætati; Vino ætas accessit. 6. *Transeundi ad alia, formula*, über diß, ferner, weiter. Huc, eò accedit, quod &c. V. *appropinquo.*

Accelero, as, avi, atum, are. herzu eilen. *Syn.* Maturo, celero, propero, festino, premo, urgeo.)(*tardare.* *Phras.* Accelero, ich eile. Celeritatem adhibeo, suscipio; celeritate, festinatione utor maximâ. Maximis itineribus advolo. Cursu magno, rapidis passibus feror. Admatura negotium, beschleunige die Sache. Propera, quæ incepto usui esse possunt. Adde gradum. Moras tolle, eile. *Usus.* Mortem, opus, cœpta, gradum accelerare, beschleunigen. V. *propero, celer, festino.*

Accendo, is, cendi, censum, ere. anzünden. *Syn.* Inflammo, incendo, uro, illumino, illustro.)(*extinguo.* *Adv.* Leniter, sensim, contra, in aliquem. *Phras.* *Accendit domum*, er hat das Haus angezündet. Ardentes faces in tecta jactavit, injecit. Ignem tectis intulit; flammas injecit; faces ingressit, subdidit. Ignem ædibus subjecit, admovit. Incendium per domus fudit. V. *Incendium, inflammo.* *Usus.* 1. Deus solem ut lumen quoddam accendit, GOtt hat die Sonne gleich als ein Licht der Welt angezündet. 2. *Transl. ad animi affectus*, belangend heftige Gemüths Neigungen. Ea mentione commoveri videbatur & accendi. Luctu accensus & cupidine, von Begierd angeflammt.

Accensus, i, m. Stadt-Knecht. *Syn.* Minister publicus, præco, apparitor consulis. *Epi.* Conjunctus & proximus. *Usus.* Accensus eo fit numero, quo eum majores nostri esse voluerunt.

Acceptio, nis, f. Empfahung, Annehmung. *Usus.* 1. Nec deditio, nec donatio sine acceptione intelligi potest. 2. *Transl. sed barbarè.* *Sine acceptione personarum jus dicere*, ohne Ansehen der Person das Recht sprechen. Nullo hominum respectu, ratione, discrimine; nulla gratiæ habitâ ratione; nihil gratiæ dando, tribuendo, in judicio, causæ meritum, ac æquitatem spectare.

Acceptus, a, um. angenehm. *Syn.* Charus, gratus, gratiosus; gratia valens, pollens *Usus.* 1. Rumor in vulgus acceptus. Nihil Deo virtute acceptius, angenehm. 2. Acceptum refero, das Empfangene in die Rechen-Bücher eintragen. Tabulis, vel codici acceptorum infero receptam à te pecuniam, in tabulas refero. 3. Acceptum fero, refero, danckbar zuschreiben. Quod vivo, fortunas, liberos, Rempublicam, senectutis otium tibi acceptum refero. Nemo virtutem Deo aceptam refert. 4. *Benè vel malè habitus*, gut oder übel gehalten. Inopiâ rerum omnium pessimè accepti sunt. V. *gratus, gratia, gratiosa.*

Accersio *vel* Accerso, is, ivi, itum, ire, *vel* ere. hinzuberuffen. *Syn* Advoco, voco, evoco, accieo, accio, appello. *Adv.* Aliunde, ultro. *Usus.* Ex ultimis terris ad se, ad societatem loboris, ad negotium, ad bellum accersere, einen von weiten Landen zu sich &c. beruffen. 2. Capitis aliquem, majestatis accersere, einen Hals-gerichtlich anklagen. Invidioso crimine aliquem accersere, accusare. V. *Voco, accuso.*

Accessio, nis, f. Vermehrung, Zusatz. *Syn.* Additamentum, incrementum,)(*de-*

)(*decessio. Epi.* digna, jucunda, legitima, nec ea vulgaris, libera, magna, maxima, permagna, probabilis, parva atque exigua, quantacunque. *Usus.* 1. *Vectigalia extraordinaria supra stata tributa*, aussenordentliche Anlage über den gewöhnlichen Zoll. Pendit Sicilia modium sex & viginti millia, accessionem bis mille sestertium. 2. Zusatz. Accessionem adjungere ædibus. 3. Zunehmen. Accessio febris. Anstoß vom Fieber. 4. Wachsthum. Magnæ tibi factæ sunt accessiones dignitatum & opum. Magna ad veteres clades, ad ægritudines priores ea re accessio facta, allata est. Accessio annorum lentiores facit. V. *augeo, lucrum, quæstus.*

Accessus, us, m. Zutritt, Zugang, Hinzunahung. *Syn.* Appropinquatio, appulsus, adventus, aditus.)(*recessus. Epi.* Modicus, nocturnus ad urbem, popularis, ac tribunalis, proximus. *Phras. Accessum impedivit*, er hat ihm den Zugang verwehret. Aditum clausit, præclusit, interclusit, obstruxit. Aditu, limine prohibuit, arcuit. 2. *Accessum facile præbet*, er läßt jederman gern vor. Vir est congressu facilis, opportunus; aditu comis; in admittendo facilis; cujus comitas ad se cuivis aditum aperit; qui lenitatem, facilitatemque jucundam in congressu adhibet; neminem a congressu suo arcet, absterret, prohibet. 3. *Accessum difficulter præbet*, er läßt nicht leicht wem vor. Durus & inhumanus est, ad quem obsepti undique aditus & perquam difficiles; qui vix ulli sui copiam faciat. *Usus.* Luna accessu & recessu lumen solis accipit, accessum & recessum marinum efficit. D. accessus *est aditio*, accessio *autem* additamentum.

Accidit, es hat sich begeben. *Impers. pertinetque ad res tristes: uti* contingit *ad res lætas.* Syn. Evenit, usu venit, cadit. *Phras. Accidit forte*, es ereignet sich. Casus incidit, intervenit. Forte ita cecidit, ut. Forte ita inciderat. Casu factum est. Casus, fortuna tulit. Factum est. Fortuna fecit. Fortunæ placuit, ut. 2. *Si acciderit*, wann es sich zutragen sollte. Si res, si tempus, occasio tulerit, postulaverit, exegerit. Si se offerret, se daret, ostenderet occasio. Si fortuna occasionem obtulerit, detulerit, præbuerit. Si tempus, facultas accidet. Si fortuna feret, si tempus incidat. V. *evenio, eventus. Usus.* si quid mali, adversi; si quis dolor, si quas calamitas acciderit, animo esto firmo, wenn sich etwas widriges ereignet, laß den Muth nicht sinken.

Accido, is, cidi, ere. widerfahren. *Syn.* evenio, obtingo, contingo, cado, fio. *Adv.* aliter ac, aliter atque, casu, contra, divinitus, fortuito, humanitus, incommode, inique, maturius, merito, opportune, optatius, percommode, perincommode, perraro, privatim, publice, separatim nihil, valde ex voluntate, permirum, acerbius ad, contra quam, sigillatim ad pedes. *Usus.* 1. *evenire*, ereignen. Si quid pupillo humanitus accideret. Calamitates ipsæ mihi non ingratæ acciderunt. 2. *procumbere*, zu Füssen fallen. ad pedes, ad genua accidere. 3. Cadere juxta, zufallen. Missa a Gallis tela graviùs accidere. Nescio, quæ vox mihi ad aures, *vel* auribus accidit, zu Ohren kommen. V. *evenio, accidit.*

Accido, is, accidi, ere. abhauen. Syn. Cædo, circumcido, consumo, absumo, extenuo, affligo, haurio. *Usus. Transl.* uno prælio res, fortunæ, opes Carthaginis accisæ sunt penitus, afflictæ, imminutæ, extenuatæ. V. *affligo.*

Accieo, es, civi, citum, ere. hinzu beruffen. * Syn. accio.

Accinctus, a, um. *part.* von accingo, umgürtet. Syn. industrius, paratus.)(*discinctus, negligens.* V. *paratus.*

Accingo, is, cinxi, cinctum, ere. sich umgürten. Syn. paro, comparo. *Phras. accingit se ad prælium*, er rüstet sich zur Schlacht. Ultimæ dimicationi se instruit. comparat se ad pugnam. Nulla in eo mora est, quin in aciem procedat. Totus in eo est, ut in prælii casum quam optime comparatus descendat. *Usus.* Accingere se operi, prædæ. In discrimen accingi. Ad sordidum lucrum, magicas artes accingi. V. *paro.*

Accio, is, civi, citum, ire. hinzu beruffen. Syn. accerso, evoco, venire jubeo. *Adv.* Peregre, ex, ultro. *Usus*, 1. litteris ex Italia in regnum accitus, berufen. 2. *Transl.* Solet virtus magnam voluptatem accire, erwecken. V. *accerso, voco.*

Accipio, is, cepi, ceptum, ere. bekommen, annehmen. Syn. Suscipio, capio, recipio, sumo, assumo, prehendo.)(*do. Adv.* Omnino, patienter, proxime, publice, recte, repugnanter, separatim, serius, vesperi, vicissim, aperte, amice, admirabiliter, asperius, bene, clam atque extra ordinem, clementer, contra ac dicitur, durius, eleganter, extrinsecus, fortiter, graviter, hilare, honorifice, libenter, leviter, libentissime, liberalius, male, male satis, mirabiliter, moderate, severe, vehementer. *Accepi* pessime, planius, valde copiose, privatim, *Usus.* 1. *Suscipio*, annehmen. Rempublicam, provinciam, imperium, exercitum, leges a victoribus, jusjurandum a testibus, causam alicujus, satisfactionem, judicium accipere. Accipere conditionem, den Vertrag annehmen. admittere, non recusare, ad conditiones accedere, descendere; pacis leges subire; conditione uti. Nullam ex iis conditionibus non sequendam putare, ducere, censere. 2. *tracto*, ex-

excipio, gut oder übel halten. Conviviis, apparatis epulis, laute, magnifice, familiariter, hilari lepidoque ingenio accipere. Male, indignis modis, multis verberibus, aspere accipere. 3. *fero*, *patior*, gedulten, übertragen. Animo æquo, moderate admonitionem meam accipit: pronis auribus, moderatione maxima, animo lubenti admittit; summa voluntate complectitur. 4. *interpretor in bonam partem*, gut aufnehmen. accepit in bonam partem, in partem optimam, moderate, amice, sine offensione; æquis auribus, animisque; animo, quod dictum est, optimo, in mitiorem, meliorem, dexteriorem partem accepit; *alias:* Boni consuluit; Æqui, bonique fecit. 5. *interpretor in malam partem*, übel aufnehmen. In malam partem accipis. In sinistram, pejorem, deteriorem partem; graviter; asperius; durius; in contumeliam; aliorsum; aliter; in aliam ac dictum est, partem accipis. *alias:* In contumeliam vertis. In contumeliæ loco ponis. Graviter; ægre; indigne fers, ac moleste: In deteriorem partem rapis. 6. *intelligo*, *audio*, vernehmen, hören. A tabellario, a majoribus, auditione, fama id accepimus. Artes a Magistris, aliquid suo experimento, natura duce accipere, erlernen. 7. *assumo*, aufnehmen. In societatem, amicitiam, deditionem accipere. 8. *capio*, fassen. Animum in aliquem quietum, fiduciam, ignominiam, calamitatem, dolorem, offensionem, injuriam, metum, lætitiam, voluptatem de virtute alicujus. 9. *sustineo*, leiden. Plagam, detrimentum, repulsam accipere. V. *obtineo*, *acquiro*, *tracto*.

Accipiter, tris, m. Raub-Vogel. *ab accipiendo dictus*. *Epi.* Præceps, ferus, velox, atrox, nulli avi satis æquus.

Acclamatio, nis, f. das Zuruffen. *Syn.* admurmuratio, exclamatio, plausus, applausus. *Epi.* Acuta, attenuata nimis, adversa, levior, magna, maxima, secunda, ingens, læta, canora. *Usus.* Non acclamatione tantum, sed convicio & maledictis impeditus est Pompejus.

Acclamo, as, avi, atum, are. zuruffen. *dicitur de clamore populi rem probantis, vel improbantis*. *Phras.* *Acclamatur ab omnibus*, es rufft alles zu. admurmuratio omnium facta est. Conclamatur ab omnibus. Extollitur ab omni parte clamor. Clamore approbatur; adjuvatur ruentium in hostem impetus. Contumeliosissimo acclamationum genere reus laceratur. *Usus.* Oranti populus cum risu acclamavit. V. *clamo*, *applaudo*.

Acclino, as, avi, atum, are. hinzu neigen. * *Syn.* inclino, flecto ad aliquid. *Usus* acclinavit se ad illum.

Acclivis, e, *comm.* steil, allgemach in die Höhe sich erhebend. *Syn.* arduus; fastigio leni subvexus; clementer, molliter assurgens. *Usus*. Pars viæ valde acclivis.

Acclivitas, tis, f. Anhöhe. * *Syn.* Loci facilitas in ascensu. *Usus*. Ab eo flumine pari acclivitate collis nascebatur.

Accola, æ, m. einer, so nahe an einem Ort wohnet. *Syn.* vicinus, finitimus habitator. *Usus*. amnis vadosi accola.

Accolo, is, lui, ere. nahe dabey wohnen. *Syn.* juxta colo, habito. *Usus*. Lacum, fluvium, mare, sylvam, montem accolere.

Accommodatio, nis, f. Bequemlichkeit. *Epi.* conveniens, decens, aptaque dispositio & collocatio. *Usus*. Elocutio est idoneorum verborum, & sententiarum ad intentionem accommodatio.

Accommodatus, a, um. von accommodo, bequem, tauglich, zugeeignet. *Syn.* paratus, aptatus, aptus, commodus, idoneus, habilis, opportunus.)(*Adverb.* consulto, vehementer. *Phras.* *Accommodatus est genio meo*, dieser Mensch ist trefflich nach meinem Sinn. Optume convenit cum ingenio meo. Ad naturam meam mire factus est. Vehementer ad vitæ meæ rationem, & consuetudinem est accommodatus. V. *aptus*. *Usus*. Oratio ad persuadendum accommodata. Verres ad vim, ad facinus accommodatus. Tempora ad res gerendas accommodata.

Accommodo, as, avi, atum, are. bequemen. *Syn.* apto, comparo, concinno, commodo, applico. *Phras.* Me totum ad nutum tuum effingam & accommodabo, ich werde mich gänzlich nach dir bequemen. totum me ad voluntatem tuam, nutumque convertam; ad ductum me tuum applicabo; tibi serviam, tuam ad voluntatem meam conformabo; mores ex moribus formabo tuis; tibi me dedam penitus; tuis obsequar studiis, subserviam; de studio tuo studia mea erunt omnia; voluntatibus ubique velificabor tuis; totum me ad arbitrium tuum, inque mores tuos fingam, formabo; cum tua voluntate mea facile congruet, consentiet, conspirabit. *Nullo negotio se, suamque fingit ad aliorum voluntates*, er schickt sich gar gern in anderer Willen. In aliorum arbitrium concedit, discedit, descendit: se ad aliorum nutum & arbitrium flectit; eorum voluntatibus obtemperat; arbitrio morem gerit; ad aliorum ingenium, mores, voluntates, mores com-

componit, conformat suos. *Boni civis est, voluntatem suam ad Rempublicam accommodare*, adjungere, conferre, aggregare, einem guten Bürger stehet es zu, daß er seinen Willen mit dem gemeinen Wesen vereinige. Conjungere voluntatem suam cum publica causa; In omni voluntate sua, quid rationes publicæ ferant, postulent, spectare, intueri, attendere; nihil unquam velle à publica re sejunctum, alienum, separatum, disjunctum, remotum; nihil agere, suscipere, moliri, quod Reipublicæ non conducat, expediat, quod ejus commoda non postulent. *Rationes nostræ accommodandæ sunt tempori*, man muß sich in die Zeit schicken. Temporibus est assentiendum, obsequendum, cedendum, serviendum, inserviendum, rationes nostræ ad temporis rationes accommodandæ sunt; Populo subinde & scenæ, ùt dicitur, serviendum est; Cujusvis temporis, *aut* temporum hominem te esse convenit. Temporis rationem ducere; ad tempestatem rem, consilia, actiones dirigere; consilia & actiones tempore moderari, res ad tempus accommodare; consilia ad rationem temporis componere, comparare te oportet. Decet nos in agendis rebus quasi ducem, aut consiliarium habere tempus. Fortunæ, tempori, necessitati parendum. Tempore utendum. Spectandum in omni re, quid res ac tempus ferat, postulet. *Usus*. 1. Ensem lateri, coronam capiti &c. accommodare, den Degen auf die Seiten, die Crone auf das Haupt setzen, daß es sich recht schickt. 2. sich bequemen. Fac animum litteris; curam agriculturæ; voluntatem tuam ad Rempublicam, te ad aliorum nutum accommodes. 3. brauchen, anwenden. Nomen tuum, testimonium, jusjurandum, ad amicorum causas libens accommodabo. 4. Leihen. Alicui de ædibus, suas amico ædes ad nuptias accommodare.

Accommodus, a, um. bequem. *Syn*. Appositus commodus, opportunus, aptus, idoneus.

Accresco, is, crevi, ere. zuwachsen. *Syn*. Cresco.)(*decresco*. *Usus*. Flumen vehementer accrevit. Ex ea hæreditate patrimonio tuo non multum accrescet, Novi dolores, nova negotia veteribus accrevêre. Hæc consuetudo cœpta à parvis, tecum simul accrevit. V. *Augeo, augesco, addo, cresco*.

Accretio, nis. f. Anwachsung. *Syn*. Incrementum. *Usus*. Luna accretione, & diminutione luminis dies notat.

Accubatio, nis. f. Beylager. *Usus*. Status, incessus, sessio, accubatio quam minimè indecorè fiant. *Epi*. Epularis.

Accubo, as, cubui, itum, are. dabey liegen. *Syn*. Assideo, accumbo, adjaceo. *Usus*. In convivio eodem lecto alicui *vel* apud aliquem accubare, mit einem am Tisch sitzen. 2. nahe seyn. Theatrum Tarpejo monti accubat, imminet, adjacet.

Accudo, is, cusi, cusum, ere. zuschmieden* *Syn*. Addo. *Usus*. Tres minas accudere potero.

Accumbo, is, cubui, cubitum, ere. zu Tisch sitzen. *Syn*. Accubo, cubo, adjaceo, recumbo. Discumbo *semper de pluribus dicitur*. *Adv*. Infra, supra aliquem, in summo *situs erat epulantium*. *Usus*. Supra, infraque accumbunt.

Accumulo, as, avi, atum, are. anhäufen, vermehren. *Syn*. Augeo, adaugeo, addo, coacervo, congero, exaggero, construo, compono, colligo, cogo.)(*demo, imminuo*. *Adv*. Acervatim. *Usus*. Aliquem donis accumulare; alicui honorem accumulare. V. *Augeo, copia*.

Accuratio, nis, f. Fleiß, Sorge. *Syn*. Studium, diligentia, cura. *Epi*. Diligentior, mera, major, veteratoria, oratoria. *Usus*. Accurationem adhibere, accuratione uti maxima, Fleiß anwenden. V. *diligentia, cura*.

Accuratus, a, um. mit Fleiß gemacht. *Syn*. Meditatus, exquisitus, absolutus, perfectus; Summo studio, summa industria elaboratus. *Usus*. Dicendi genus, sermo, commentatio accurata. Malitia accurata, eine ausstudirte Bosheit. V. *Diligens, solicitus*.

Accuror, aris, atus sum, ari. fleißig versorget werden. *Syn*. Curor, diligenter administror. *Adv*. Melius. *Usus*. Meliùs accurantur, quæ consilio geruntur.

Accurro, is, curri, cursum, ere. zulauffen. *Syn*. Ad aliquem curro, aliquò contendo, advolo, me confero, concurro. *Adv*. Cupide, libenter. *Phras*. *Accurrere*, zulauffen. Gradum, cursum flectere ad aliquem. Concursus facere ad aliquem. V. *Curro*. *Usus*. 1. Romam accurre quæso, eile doch geschwind nach Rom. 2. *Transl*. Istæ imagines ita nobis dicto audientes sunt, ut simul atque velimus, accurrant, zu Gemüthe kommen.

Accusabilis, e. *comm*. klagwürdig. *Syn*. Accusatione & reprehensione dignus. *Usus*. Quorum omnium accusabilis est turpitudo.

Accusatio, nis. f. Anklage. *Syn*. Incusatio, nominis delatio. *Epi*. Honesta, diligens, illustris, mala, nugatoria, manifesta, nobilis, gloriosa, vera, vetus, usitata, acris, intenta, infans, muta, nova, opima, perpetua. *Usus*. Accusationem factitare profiteri, einen Kläger abgeben. V. *actio*. Ac-

Accuſator, ris, m. Anklåger. *Syn.* Actor.)(*defenſor.* *Epi.* Acer, acerbus, vehemens, multum acrior, æmulus, amans, bonus, diligens & firmus, falſus, ſatis firmus, gravis & vehemens, iratus, odioſus & aſſiduus, ridiculus, moleſtus, frigidiſſimus, gravis, idoneus, imbecillus, melior, temerarius, voluntarius. *Uſus.* Accuſatorem comparare in aliquem; alicui accuſatorem ponere, opponere, einen Anklåger beſtellen. Perſonam accuſatoris, ut temerè ſumſit, ita celeriter poſuit, das Amt eines Anklågers ablegen. V. *Actor.*

Accuſatoriè, *Adv.* anklågeriſch. *Uſus.* Non hoc accuſatorie, ſed liberè dixit.

Accuſatorius, a, um. anklågeriſch. *Uſus.* Spiritus, artificium, jus accuſatorium. Animo accuſatorio.

Accuſo, as, avi, atum, are. anklagen. *Rad. ex* ad & Cauſa. *Syn.* Defero, poſtulo, arceſſo, arguo. *item*: Cauſam & culpam in aliquem conferro; redarguo, inſimulo, criminor.)(*excuſo, defendo.* *Adv.* Acrius, aſpere & acerbè, conſtanter, copioſè, diligenter, diligentiſſimè, diſpoſitè, falſo, graviter, gravius, graviſſimè, improbè, inhoneſtè, juſtè, juſtius, laborioſiſſime, leviter, libere, liberius, moderatè, nefariè, pie, præclare, probabilius, publicè, litteris, ſeparatim, ſeverè, vehementer, vere. *Phraſ. Æmuli Catonem quinquagies accuſarunt*, Catonem haben ſeine Feinde 50. mal gerichtlich angeklaget. Catoni æmuli quinquagies diem dixêre; litem intendêre, intulère; Catonem judicio perſecuti ſunt; criminis reum fecère; in judicium, in crimen vocavêre; reum citavêre; in reos retulère; ejus nomen detulère. 2. *Periculoſum eſt, alios accuſare*, es iſt gefåhrlich, andere anzuklagen. Res periculi plena eſt, judicio exagitare alios; in judicium adducere; in jus rapere, trahere; criminis reos agere, peragere; crimen inferre; dicam alicui ſcribere, impingere; actionem intendere; ambitûs, captæ pecuniæ &c. arceſſere. 3. *Nihil ſceleratius eſt, ac ſocium falſo de crimine accuſare*, nichts iſt gottloſer, als ſeinen Freund fålſchlich anklagen. Immane facinus eſt, amico innoxio crimen affingere; accuſationem conflare immerenti; innocentem in criminis ſuſpicionem adducere; innoxium in culpam vocare, judicio exagitare; culpam, crimen conjicere, conferre in inſontem, criminis expertem; Amico nullo ejus merito crimen inferre. 4. *Cicero Verrem crimine capitali accuſavit*, Cicero hat den Verres Hals gerichtlich angeklaget. Cicero Verrem capitis accuſavit; judicio capitis arceſſivit; Capitis reum egit, peregit; in judicium capitis vocavit, adduxit; rerum capitalium reum fecit; Capitale Verri crimen intendit. 5. *Manlius graviſſimè accuſabatur*, Manlius wurde heftig angeklaget. Manlius in jus ire, ambulare; in judicio periculum capitis adire; cauſam capitis ex vinculus dicere cogebatur, Manlius judicio graviſſimè conflictabatur; in judicio exagitatus reorum loco ſedere; accuſatorum impura maledicta, convicia audire; accuſationis moleſtiam, judicium ſubire; tribunal adire compulſus eſt. Manlio periculoſum negotium ab accuſatoribus exhibeatùr, ambitûs, ac majeſtatis poſtulato. *Uſus.* 1. *in judicio*, accuſare capitis, gerichtlich anklagen. 2. *extra judicium*, de epiſtolarum negligentia, voluptatem accuſare, beſchuldigen.

Acer, cris, cre. ſcharf. R. *ab* ἄκρος, *ſummus.* *Syn.* Vehemens, acutus, ſtrenuus. *Adv.* Longe. *Uſus.* Homo acerrimo ingenio, conſilio, memoriâ, von ſcharfen Verſtand und Gedåchtniß. In rebus agendis, perveſtigandis ſolers & acer. Acerrima eſt libertatis recuperandæ cupiditas, heftig. Acris oculorum acies. In acerrima & attentiſſima cogitatione tempus illud omne poſui. Unguentum acerrimâ ſuavitate conditum. V. *Vehemens.*

Acerbè, *Adv.* bitterlich. *Syn.* Aſperè, *Uſus.* Accuſationem acerbè tulit.

Acerbitas, tis, f. Bitterkeit, Strenge. *Syn.* 1. Ærumna, miſeria, moleſtia, calamitas, triſtitia. 2. Aſperitas, feritas. *Epi.* Diuturna, magna, ſubita, ſumma. *Uſus.* 1. Nullam acerbitatem, dolorem, cruciatum recuſo, ich ſcheue keinen Schmerzen ꝛc. Lacrymas in tuis acerbitatibus plurimas profudi. 2. Objurgatio tua multum habet acerbitatis. Multa uteris acerbitate. Ad ſummum imperium naturæ acerbitatem adjungis. In obvium quemque virus acerbitatis tuæ evomis. V. *Calamitas, aſperitas.*

Acerbus, a, um. bitter, ſtreng. R. *ex acer. propriè de fructibus dicitur.* *Syn.* Acer, aſper. *Uſus.* Pomum acerbum; dolor, objurgatio acerba; homo in vituperando acerbus. V. *aſper*, *difficilis*, *acerbitas*,

Acerra, æ, f. Rauchfaß. *Uſus.* Ne coronæ, ne acerræ prætereantur.

Acervatim, Hauffenweiſe. *Syn.* Summatim. *Uſus.* Acervatim jam reliqua dicam.

Acervus, i, m. Haufen. *Syn.* Cumulus. D. Acervus *est minutiorum fere rerum*, Strues *proprie lignorum aggesta moles*. *Usus*. Acervos tritici, nummorum construit avarus; Acervos corporum victor miles.

Acetum, i, n. Eßig. *Usus*. *Transl.* acetum habet in pectore; aceto hominem perfudit, bißig seyn, bißig zureden.

Acidus, a, um, sauer. * *Usus*. Culices acida petunt, ad dulcia non advolant.

Acies, iei, f. die Schärfe oder Schneide am Eisen. R. *ab* ἀκὶς, *cuspis*. *Syn.* pars acuta ferri. *Epi.* acris, hebes, obtusior, parva. *Transl.* 1. Acies, die Schärfe des Gesichts. *Syn.* Visio, vis oculi. *Epi.* hebes, obtusior. 2. die Scharffsinnigkeit. *Syn.* acumen mentis, perspicacia. *Usus*. Ingenii acies disputando exercetur simul & exacuitur; otio hebescit, & obtunditur. Rerum magnitudo aciem mentis perstringit, præstringit. Sapiens ab oculorum consuetudine aciem mentis abducit. 3. Acies, Schlacht-Ordnung. *Syn.* Exercitus, copiæ in certos ordines distributæ. *Epi.* media, instructa. *Usus*. 1. *Aciem instruere*. Schlacht-Ordnung machen. Aciem struere, exornare, statuere, instituere, dirigere; Legiones in aciem collocare; Copias suas in acie constituere; aciem ordine disponere; *Alias:* in certos ordines militem cogere; in certos numeros, partes distribuere; ordines dispertiri. 2. *In aciem procedere*, zur Schlacht gehen. prodire in aciem; *Alias:* Legiones in aciem deducere, educere, producere; in prælium educere militem. 3. *Aciem varie formare*, die Schlacht-Ordnung unterschiedlich einrichten. Aciem extendere; porrigere, seu extenuare; promovere; erigere in collem; firmare subsidiis; distrahere, distendere, laxare; jungere; mediam aciem exinanire; *alias:* explicare cornua, alas, ordines. 4. *Acies turbatur*, *cedit*, die Schlacht-Ordnung wanket, weichet. Cornibus nutat acies; fluctuat; inclinatur; cornibus nudatur; perfringitur, impellitur, movetur. 5. *Aciem primam perrumpere*, die erste Linie der Schlacht-Ordnung durchbrechen. Aciei principia disjicere; *alias:* frontem hostis urgere; prima signa, primam hostium coronam dividere; in mediam aciem prorumpere, invehi; impetum facere. 6. *Aciem restituere*, die Schlacht-Ordnung wiederum herstellen. Aciem sistere; *alias:* integrare ordines; sustinere; colligere, instaurare. 7. *Ex acie discedere*, aus der Schlacht hinweg gehen. Acie, *vel* ex acie excedere, refugere, recedere. V. *pugna*, *prælium*.

Acinaces, is, m. ein Säbel. * *Syn.* gladius Medorum, aut Persarum.

Acinus, i, m. Weinkörnlein. *Usus*. acinus vinaceus.

Acipenser, is, m. Stör, ein Fisch. *Epi.* Decumanus. *Usus*. acipenser iste paucorum hominum est.

Aconitum, i, n. Wolfs-Kraut. * *Usus*. fallunt aconita legentes.

Acquiesco, is, quievi, quietum, ere. ruhen, zufrieden seyn. *Syn.* quiesco, mihi requies est. *Adv.* aliquantum, facillime, libenter. *Usus*. 1. Tres in itinere horas acquieveram, ruhen. 2. In ore tuo, & vultu: in libris, litteris; in charitate erga me tua acquiesco, ein Vergnügen finden. V. *quies*, *quiesco*.

Acquiro, is, sivi, situm, ere. erlangen. *Syn.* obtineo, consequor, adipiscor, nanciscor; paro, comparo, concilio, adjungo. *Phras.* 1. *acquisivi dignitatem*. Ingenio duce, authore, virtute dignitatem nactus sum, reperi, abstuli; dignitate auctus sum. Tribunatum mea virtute extorsi, non artibus expugnavi; suffragia non eblanditus sum, sed meritis assecutus. Laboribus meis dignitatem mihi peperi, consecutus sum; Vigiliis meis hanc dignitatem acceptam fero, refero, possideo, teneo, debeo. Bonis artibus honor mihi obtigit; data mihi ea est provincia: honorem inveni, impetravi, votorum compos factus sum. Non obrepsi ad honores, sed ascendi. Laboribus, vigiliis meis in magistratum veni; dignitatem collegi, comparavi; ad honores perveni, ich habe dieses Ehren-Amt durch Verdienste erhalten. 2. *Malis artibus non exiguas opes acquisivit*, er hat sich durch unerlaubte Mittel viel Geld gemacht. Malis artibus non exiguam pecuniam collegit, confecit, creavit, nummorum magnam vim expressit, abrasit, extorsit; rem ac pecuniam reperit, corrasit, eblanditus est. 3. *Litterarum studiis magnam sibi famam acquisivit*, er hat sich durch Studieren einen grossen Namen zuwege gebracht. Doctrinarum studio famam sibi ingentem ac dignitatem conciliavit; nomen adeptus est ingens; famam collegit non mediocrem & existimationem; famam, existimationem sibi confecit, peperit; splendorem nomi-

mini accersiit; in existimationem venit. *Usus*. acquirere honorem, dignitatem, opes V. *obtineo, accipio, fama, pecunia*.

Acrimonia, æ, f. Schärfe. *Syn*. Vis animi, impetus, vehementia. *Usus*. sit in vultu pudor, & acrimonia. Oratio tua multum habet acrimoniæ.

Acriter, *Adv*. scharf, heftig. *Syn*. Acri animo, vehementer, fortiter. *Usus*. Intelligit, dicitque acriter. Acute videt, & acriter.

Acroama, atis, n. kurzweilige Erzehlung. *Syn*. Narratio jucunda. Musica, symphonia fabulæ actibus interponi solita. *Epi*. Festivum. *Usus*. Acroama Themistocli jucundissimum videbatur, quo sua cujúsque virtus prædicaretur. Fuisti in hac fabula non modo spectator, sed actor & acroama.

Acroasis, is, f. *Syn*. Auditio, auscultatio, auditorum conventus, Aufmerken, oder Zusammenkunft der Zuhörer. *Usus*. Hæc vel in acroasi audeam legere, *in auditorio vulg*.

Ac, si, als, wann. *Syn*. ut si; tanquam si; pro eo, ac, si, quasi; perinde quasi; similiter ac si; juxta ac si; non secus, ac si. *Usus*. Tecum agam non secùs, ac si meus frater esses. V. *quasi, similiter, æquè*.

Acta, orum, n. Thaten, Geschichte. *Epi*. Firma, irrita, multa, nefaria, præclara, publica, privata, rata & firma, reliqua, urbana. *Usus*. 1. *Aliquid in acta referre*, etwas in das Protocoll eintragen. Sui consulatus acta Cicero ipse confecit; res suas in actis habeat, numerabat. 2. *Acta rescindere*, eines Handlungen vor ungültig erklären. Acta Neronis sublata, rescissa sunt; ejus actis authoritas est derogata & fides. 3. *Acta rata habere*, eines Handlungen vor gültig erklären. Acta Cæsaris firma erant, servabantur diligenter, cum laude commemorabantur.

Actio, nis, f. Handlung, Geschäft. *Syn*. actus, factum, negotium, lis, causa, procuratio. *Epi*. Aperta, ardentior, civilis, congruens menti, considerata, crudelis & importuna, non tribunicia, sed regia, divina, facilior, honesta, integra, levis, levior & facilior, liberalis, maxima, perjucunda gratiarum, comes eloquendi, popularis, prima, prior, singularis tota, tragica, tribunicia, turpis, varia, vehemens, plena animi, plena spiritus, plena doloris, plena veritatis, vehemens & gravis, & copiosa, bona, certa, congruens virtutibus, consentanea appetitionibus constantissima, atque optima, honesta, multa, periculosa, perpetua, præclara, publica, stultissima, forensis. *Usus*. 1. Werk, Würkung. Contemplatio sine actione manca est. Æqualitate vitæ, & omnium actionum nihil venustius. Ea pueris ludendi venia detur, quæ ab honestatis actionibus non sit aliena. Actio mentis & agitatio. Virtutis actio & usus. 2. Betreffend das Amt eines Wohlredners in der Aussprach und äusserlichen Leibesstellung. *Epi*. Congruens & apta, ad animos promovendos accommodata. Demosthenes tribuit primas, secundas, tertias actioni. 3. Gerichtliche Klage, oder Streitsache. *Syn*. Oratio accusatoria, jus persequendi sibi debitum; judicium, quæstio forensis, lis. *Usus*. *Actionem instituere*, gerichtlich klagen. Constituere, informare, suscipere actionem. 2. *Actionem habere*, eine Streit-Sache haben. actionem alicui intendere; actionem quærere, postulare. 3. *Actionem relinquere*, von seiner Streit-Sache abstehen. actionem excludere, tollere.

Actor, oris, m. Thäter, Kläger, *item* Comœdiant. *Syn*. qui agit, accusator. *Epi*. Multum acrior, adversus vehemens & fortis, fortissimus, idoneus, non invenustus, sed iners & inimicus fori, jucundus, optimus, summus, diligentissimus, industrius, malus. *Usus*. In theatro etiam mali actores perpetiendi sunt. Actor summus causarum. Idem inventor, compositor, actor.

Actuarium, ii, n. ringes Schiff. *Epi*. minutum. *Usus*. actuaria minuta celeritate valent.

Actum est, es ist schon geschehen. *Rem desperatam significat*. *Syn*. conclamatum est; absumpti sumus; ventum est ad finem; deploranda in perpetuum libertas nobis est; Res ad restim rediit; pejore loco res mea esse non potest, quàm quo nunc sita est; perii, interii, nullus sum; occidi, mortuus sum; occisa res est; nec salus mihi, si velit, saluti esse potest; Transactum est de me, actum de salute mea; disperii; omnes fortunæ meæ perditæ sunt, & eversæ; eò redactus sum, ut ipsa salus servare me haud possit; eam fortunam subii, ut spes melioris eventus relicta sit nulla; sepultus sum. V. *Despero*.

Actuosè, geschäftig. *Usus*. leniter, remissè, non actuose agere.

Actuosus, a, um. geschäftig. *Syn*. qui ab agendo non cessat. *Usus*. Virtus actuosa sit, oportet.

Actus, ûs, m. Handlung. *Syn*. actio, factum. *Epi*. extremus, perfectissimus & ornatissimus, turpissimus & flagitiosissimus, vitæ non solum rectus, sed etiam pravus, varius. *Usus*. 1. pravitas animi in actum erumpit, die Boßheit des Gemüths bricht in das Werk heraus. 2. pars Comœdiæ vel Tragœdiæ, ein Theil eines Comœdi-Spieles. vitæ nostræ

nostræ, veluti fabulæ, mors extremus est actus.

Actus, a, um. *part.* von ago. geschehen. *Usus.* Bene tecum actum est. Acta ferme tibi ætas est, *exacta.* Acto negotio sero venis. *Vulg. post festa.*

Actutum, behend, alsobald. *Syn.* Statim, illico, subito, mox, confestim.

Aculeatus, a, um. spitzig. *Usus.* Aculeatas ad me dedisti literas, scharf, bißiger Brief.

Aculeus, ei, m. Stachel. *Syn.* Vesparum, vel apum stimulus. *item Transl.* De iis, quæ pungunt, irritant, angunt. *Epi.* Oratorii ac forenses, reconditi. *Usus.* 1. *Dolor.* Domesticarum solicitudinum aculeos occultare soleo, Schmerzen, Anliegen. 2. *Jocus acerbus,* empfindlicher Scherz. Genus facetiarum, in quo multi aculei, & contumeliæ insunt. 3. *Acerbitas.* Emittere aculeos severitatis in aliquem, scharf anfahren. Oratio sine forensium sententiarum aculeis. V. *Acerbitas, contumelia.*

Acumen, inis, n. Scharfsinnigkeit. *Syn.* Perspicacia, ingenii vis, subtilitas. *Epi.* Flebile, nimium, singulare, sæpe stomachosum, nonnunquam frigidum. *Usus.* Acumen Dialecticorum. Styli acumen & argutiæ.

Acuo, is, cui, cutum, ere. spitzen, schärfen. *Syn.* Exacuo, excito.)(*obtundo. Usus.* Usus prudentiam acuit, schärfen. Gloria ingenium acuit, alit, aufmuntern. Iram metum acuere, anreitzen. Palatum acuere. Appetit zum Essen machen. Palatum exacuere, famem obsonare, appetentiam cibi facere, præstare, excitare, incitare.

Acus, us, f. Nadel. *Phras.* Acu pingere, sticken. Phrygio opere pingere, laborare; acu telam, aut pannum variare. *Usus.* Vulnus acu punctum videbatur.

Acute, *Adv.* spitzfindig. *Syn.* Subtiliter, ingeniose, argute, cum ingenio, non sine acumine. *Usus.* Acute colligere *in disputando*, respondere, tractare; acute, argute conjicere.

Acutus, a, um. spitzfindig. *Syn.* Subtilis, acer; perspicax, argutus.)(*hebes, obtusus. Adv.* Valde. *Usus.* 1. gespitzt. Culter acutus probe. 2. spitzfindig. Homo acutus, & natura perspicax. Motus animi celer, & acutus ad excogitandum. Dicendi genus acutum. V. *Ingenium.*

Ad, *cum Accus.* zu, bey. *Syn.* In, apud, circa &c. *Usus.* 1. *Motus ad locum, vel personam*, wohin. Ad Messanam; ad montem; ad Consules venit. 2. *Interdum statum in loco*, wo. Remansit ad urbem; senatus habitus est ad Dianæ, Veneris, Castoris, *subaud. fanum, ædem.* 3. *Apud*, bey. Est mihi ad portum negotium. Hyeme ad exercitum mansit. Ad mulieres nihil obtineri potuit. 4. *Circa*, um diese Zeit. Expectabo te ad ea tempora. 5. *Contra*, wider. Herba ad morsum bestiarum, ad oculos salubris. 6. *Post*, nach. Ad hæc otii nonnihil fuit. 7. Propter, wegen. Abactæ boves ad desiderium relictarum immugiunt. 8. *Pro*, für. Argentum ad statuam conferre. Adnotare rem ad memoriam posteritatis. 9. *Ante*, *coram*, vor. Ad limen, ad pedes ejus adstitit. 10. *Comparantis, vel præferentis*, nichts dergleichen, gegen. Nihil ad tuum equitatum; nihil est ad Ciceronem Brutus. 11. *Secundum*, nach. *Similitudinem significat.* Ad arbitrium illius; ad nutum; ad exemplum; ad hunc modum, ad eandem normam; ad conjecturam alieni sensus; ad præscriptum; ad naturam; ad rationem temporis; ad aliorum similitudinem omnia gerere. 12. *Præter*, neben. Ad cæteros dolores etiam illo premor. 13. *Circiter*, gegen. Fuere ad ducentos. 14. *Usque*, bis auf. Ad hanc diem, horam; ad multam lucem, noctem; ad exactam ætatem; ad insaniam concupiscere. 15. *Eleganter usum aut finem significat*, bedeutend den Gebrauch, Ziel und Ende. Erit hoc tibi ad privatum dolorem luctuosum, ad Reipublicæ rationes gloriosum. Callidus ad fraudem. Ad pugnam fit utiliter. Est ad aspectum venustum. Res varia & multiplex ad suspiciones. Ad laudem illustre. Vir ad suspicandum sagax, ad resistendum fortis. 16. *Eleganter in his adhibetur.* Ad literam, ad verbum rem ediscere, von Wort zu Wort auswendig lernen. Ad hæc; ad extremum; ad unguem.

Adæquo, as, avi, atum, are. gleich machen. *Syn.* Æquo, exæquo, æqualem facio.)(*Superior, inferior sum.* *Usus.* Pompejus cum virtute fortunam adæquavit, Pompejus ist gleich glückselig und tapfer gewesen. Memoriam nominis sui cum omni posteritate adæquavit. V. *Exæquo.*

Adagium, ii, n. Sprichwort. * *Syn.* Proverbium. *Usus.* Vetus est adagium. V. *Proverbium.*

Adamas, antis, m. Demant. * *Usus.* Genera adamantis sex noscuntur.

Adamo, as, avi, atum, are. sehr lieben. *Syn.* Valde amo, ardenter desidero, percupio, concupisco, exopto. *Usus.* Adamas, quod nunquam vidisti. V. *Amo.*

Adaugeo, es, auxi, auctum, ere. vermehren. *Syn.* Augeo, cumulo.)(*extenuo, minuo.*

minuo, *Usus*. Hæc indicia adaugent suspicionem. V. *Augeo*.

Adbibo, is, bibi, bibitum, ere. trinken. *Syn. Bibo largius. *Usus*. Adbibit plus paulò. V. *Bibo*.

Addecet, addecuit, addecére. es gebühret sich wohl. *Syn. Decet. V. *Decet*.

Addico, ix, dixi, dictum, ere. zusagen, übergeben. *Syn*. Dedo, mancipo, destino, adjudico, licitanti rem auferendam permitto, trado.)(*Libero*. *Usus*. Antonius regna, senatûs authoritatem exteris pecunia addixit, um Geld zusagen, verkauffen. Nemini me addixi. Judices corrupti sententiam suam, fidem, religionem pretio largitoribus addicere nil pensi habent. Amores suos, cupiditates, voluntates alterius libidini; juventutem suam omni intemperantiæ addicere. V. *Trado*, *deditus*.

Addictio, nis, f. Zueignung, Übergab. *Usus*. Addictio & condonatio bonorum.

Addictus, a, um. *part*. von addico, zugeeignet, zugesaget, ergeben. *Syn*. Adjudicatus, mancipatus. *Usus*. Me addictum, deditum, obstrictum habes, ich bin dein ganz eigen. Homo in servitutem addictus, leibeigen. Pretio addictam habere fidem alteri, & mancipatam, seine Treue um Geld verkauffen. Urbs jam vastitati addicta. V. *Deditus*.

Addisco, is, didici, ere. lernen. *Syn*. Disco; ad ea, quæ didici, aliquid adjicio.)(*Dedisco*. *Adv*. Velocius. *Usus*. Orationem, carmina, novi aliquid addiscere. V. *Disco*.

Additamentum, i, n. Zusatz. *Syn*. Accessio, appendicula. *Usus*. Inertissimi nobiles, in quibus præter nomen nihil est additamenti. V. *Accessio*.

Addo, is, didi, ditum, ere. hinzusetzen. *Syn*. Adjungo, adjicio, appono, adscribo, accessionem adjungo, facio, affero. *Adv*. Gradatim, minutim, paululum, recte. *Phras*. 1. *Me quoque amicis tuis adde*, setze mich auch unter deine Freunde. Amicis tuis aggrega, accense, admisce, adjice; fac, ut tuorum amicorum, additamentum sim; Novum & adscriptitium amicum me habeto. Adscribe me amicorum tuorum numero. Familiarium tuorum numero me quoque adjice. 2. *Ad injuriam addita est contumelia*, zur Unbild ist noch eine Beschimpfung kommen. Ad injuriam accessit contumelia; ad injuriæ cumulum accessit contumelia; ad injuriam calumnia quoque admigravit; injuriæ auctarium adjectum est, contumelia; injuriæ cumulum attulit contumelia injuriæ subjuncta, subtexta, mista, adnexa est contumelia; auxit injuriam contumelia nova. *Usus*. Addere aliquid de suo, etwas von dem Seinigen beyfügen. Aliquid in orationem addere. Eas litteras in fasciculum tuarum addas, beyschliessen. Laude stimulos, animos, alacritatem studendi discipulis addere, aufmuntern. Ad ornamenta nobilitatis doctrinæ laudem addere. V. *Augeo*, *adjungo*, *accedo*.

Addoceo, es, docui, doctum, ére. lehren. *Syn*. Doceo.

Addubito, as, avi, atum, are. etwas zweifeln. *Syn*. Subdubito.)(*Scio*, *certus sum*. *Usus*. Addubitavi paululùm, num & quomodo ita evenerit, de fide tua nihil addubito.

Adduco, is, duxi, ductum, ere. hinzuführen. *Syn*. Deduco, induco, contendo, contraho.)(*Deduco*, *remitto*. *Syn*. *Transl*. Invito, impello, pellicio, permoveo. *Adv*. Magnopere, ocyus, quamprimum. *Usus*. 1. Adducere vultum, habenas, lorum, arcum, das Angesicht rümpfen; den Zaum rc. anziehen. V. *Adstringere*. 2. *Permovere ad iram &c*. bewegen, anreitzen. Aliquem in metum; ad iracundiam, indignationem, misericordiam, negligentiam, ad fletum; in dubitationem, dubium; in summam expectationem; in opinionem; ad nequitiam adducere: in Furcht, Zorn rc. bringen. 3. *Redigere*, treiben, bringen. Aliquem in angustum, in summas angustias, in discrimen, in odium, in invidiam; fidem, in suspicionem adducere, in Verdacht bringen. V. *Moveo*, *allicio*, *persuadeo*.

Adducor, eris, ductus sum. verleitet, dahin gebracht werden. *Syn*. Inducor, invitor. *Adv*. Facilè, fortuitò. *Usus*. *Cum iis*, *quæ vim permovendi animos habent*. Non spe, non odio, non commendatione aliorum, non officio, nec pretio, nec oratione adduci potuit, ut à proposito discederet, er liesse sich um keines Dinges wegen von seinem Vorhaben abwendig machen. Non adducar; adduci non possum, ut credam, ich kan es nicht glauben.

Adedo, is, adedi, adesum, ere. anfessen. *Syn*. Comedo. *Usus*. Non adesum, sed devo-

devoratum patrimonium. Jecur adesum. V. *aligurio.*

Ademptio, nis, f. Hinnehmung. *Syn.* Ablatio. *Usus.* Ademptio civitatis. V. *jactura.*

Adeò, so, also. *Syn.* Usque eò, tam, tantùm. *Usus.* 1. *eò*, so weit. Adeò jam res rediit. 2. *itaque*, derowegen. Propera adeò hinc tollere puerum. Unus adeò supersum. 3. *verò*, aber. Id adeò judices considerate. 4. *imò quod plus est*, so gar, ja was mehr ist. Adolescens tuus, atque adeò noster. Túne, atque adeò vos geminæ voragines. Aliquid atque adeò multa de suo addunt. Hostem intra mœnia, atque adeò in senatu videtis.

Adeo, is, ivi, & ii, itum, ire. hinzugehen. *Syn.* Accedo, convenio, viso, inviso, visito, eo, venio.)(*abeo.* *Adv.* Caste, ad vivos, intempestive ad aliquem, libentius, necessario. *Usus.* adire aliquem, ad aliquem, ædes, fores, locum. Vultum subire alterius, congredi. *Transl.* 1. *aggredior, incipio, suscipio*, antreten, anfangen, annehmen. Nunc demum ad opus diu detrectatum; ad rempublicam; ad pactiones adiit. 2. *Subeo*, auf sich nehmen, ausstehen. Nulli sunt labores, nulla pericula, quæ reipublicæ causâ non adeam. Inimicitias, odio improborum adire non vereor. 3. *Hæreditatem cerno*, die Erbschaft antreten. Adiit hæreditates multorum civium Romanorum. V. *Accedo, accessus.*

Adeps, ipis, m. & f. Feiste, Schmeer. *Syn.* Pingue intra carnem, & cutem. *Usus.* Num mihi Lentuli somnus, Cassii adeps, Cethegi temeritas pertimescenda est? V. *abdomen, pinguis.*

Adeptio, nis, f. Erlangung. *Usus.* Vita beata non in depulsione mali, sed adeptione bonorum sita est.

Adequito, as, avi, atum, are. hinzureiten. *Syn.* juxta, vel prope equito, equo citato advehor. *Usus.* Urbi adequitare.

Adfero. *Vide* Affero.

Adhæc, zu dem, darneben. *Syn.* Præterea; accedit, quòd; adde, quòd.

Adhæreo, es, hæsi, hæsum, ére. anhangen. *Syn.* hæreo, adhæresco, nitor, infixus sum, adjungor, applicor, adjaceo, conjungor. *Adv.* Vix, extremum, omnino. *Phras.* *Adhæret Platoni*, dem Platoni anhangen. Platoni ut magistro affixus est; nusquam ab ejus doctrina, nusquam à latere discedit; inhæret menti; in intimis animis insidet doctrina Platonis; Platonem arctè complectitur, à Platonis doctrina vel tantillum declinare, religio illi est. *Usus.* 1. Adhæret saxo, ad saxum navis, stecken bleiben. 2. *Transl.* In freto æris alieni; in certo studiorum genere adhærescere, in Schulden &c. stecken. Vide, ne fax illa seditionis & conjurationis ad hanc materiem adhærescat. Argumentum, oratio nusquam adhærescit. V. *Hæreo, Conjungo.*

Adhæsio, onis, f. Anhang, Hafft.

Adhibeo, es, ui, itum, ére. anwenden, brauchen, hinzuhalten. *Syn.* Affero, adjungo, admoveo, adapto, *item* utor.)(*amovèo, removeo.* *Adv.* Alacriter, aperte, bene, extrinsecus, frequentius, liberaliter, nimirum, publice, recte. severius. *Phras.* 1. Adhibebo diligentiam, ich werde Fleiß anwenden. Omni cura studióque enitar, elaborabo; omnes vires, studia, omnem curam, industriam eò conferam; omnia in adducendis ad exitum tuum rebus tuis experiar; operam dabo, navabo, dicabo maximam rationibus tuis; omni studio id contendam; omni ope, ac operâ adnitar; curæ mihi erunt res tuæ; quantuscunque mihi labor suscipiendus est, vincam studio naturæ vires. In hoc cura mea omnis, ac industria versabitur, excubabit, ut commodis tuis accuratiùs inserviam; omne studium in hoc ponam, consumam, collocabo; huic rei vigilias dabo, dicabo, tradam, addicam meas; in hanc curam unicè incumbam; in hoc vires contendam meas; in hoc curas figam, configam, infigam omnes: ad hoc operam profitebor meam, ut res tuas, rationésque omnes, quantâ maxima possum, curâ complectar. 2. *Ut Aristotelem intelligas, ingenium adhibendum est*, den Aristotelem zu verstehen, muß man seinen Verstand wohl aufbieten; ingenii vis omnis conferenda; ingenii acies intendenda; acuendum ingenium est. *Usus.* 1. *utor*, brauchen. Vir bonus præter curam & diligentiam, artem etiam & fidem adhibet in amicorum periculis. Idem gravitatem in dolore; modum moderationem in rebus secundis; studium & solertiam in negotiis adhibet. 2. *Admoveo*, zur Sache brauchen. In convivium, atque adeò in consilium ad deliberationes, ad causas adhibere. Diis preces, equo calcaria, juventuti stimulos adhibere. Dicenti aures adhibere, Gehör geben, zuhören. 3. *gero, exhibeo*, sich verhalten. Ita se in imperio, ut privatum adhibuit. 4. *Affero*, beybringen. Ægroto vinum, medi-

medicinam adhibere. Ad negotium curam, rationem, mentem, animum, virtutem, gravitatem adhibere. Litteris tuis aliquam mihi consolationem adhibeto.

Adhinnio, is, ivi, itum, ire. anwiehern. *Propriè equorum est. Usus. Transl.* Admissarius ille ad solum voluptatis nomen æstuat, adhinnit.

Adhortatio, nis, f. Ermahnung. *Syn.* Exhortatio, invitatio.

Adhortor, aris, atus sum, ari. ermahnen. *Syn.* Hortor, exhortor, accendo, inflammo.)(*dehortor. Adv.* Merito, antequam iret. *Usus.* Ad libertatem recuperandam, ad bellum faciendum vos etiam atque etiam adhortor. V. *Hortor, Moneo.*

Adhuc, noch, biß jetzund. *Adv. temporis, q. ad hoc tempus. Syn.* Etiam nunc, ad hoc tempus. *Usus.* Unam adhuc epistolam á te acceperam. Quæ adhuc dicta sunt, constare sibi videntur.

Adjaceo, es, cui, ère, beyliegen. * *Syn.* juxta vel prope jaceo, cubo propè. *Usus.* Tuscus ager Romano adjacet. V. *Vicinus, Prope.*

Adigo, is, egi, actum, ere. nöthigen, hineinzwingen. *Syn.* Vi impello, *cuneum, clavum in lignum*; cogo, compello. *Usus.* 1. Oves adigere in caulam, naves ad littus; tellum ad destinatum locum adigere, hinzutreiben, hinzubringen. 2. *Transl. impello.* Ad insaniam, desperationem me adiges. In Verzweifflung bringen. *item.* Legiones sacramento, *vel* ad sacramentum *jusjurandum vel* in verba Principis adigere, zum Eydschwur anhalten. V. *Cogo, impello.*

Adjicio, is, jeci, jectum, ere. hinzuwerffen. *Syn.* immitto, addo, applico, adhibeo, appello, adjungo.)(*adimo, detraho. Usus.* Adjicere tela in castra hostium, hinein werffen. 2. *Addo*, hinzusetzen. Ad belli laudem doctrinæ gloriam adjecit. 3. *Transl. de animo & oculo.* Oculum adjecit hæreditati, die Augen auf die Erbschafft werffen. Animum adjecit ad Poeticam, sein Gemüth auf die Dichtkunst wenden. V. *addo, adjungo,*

Adimo, is, emi, emptum, ere. wegnehmen. *Syn.* Aufero, eripio, detraho, decido, tollo, extorqueo.)(*addo. Adv.* Improbius, in posteram libertatem, industrie; magnopere, mature, repente. *Phras. Omnia amico ademit*, er hat seinem Freund alles weggenommen. Spoliavit rebus omnibus amicum; loco; fortunisque deturbavit; exuit facultatibus, agris, fundisque multavit. *Usus.* Dolor omnem mihi animi facultatem, somnum ipsum ademit. Pecuniam, libertatem, potestatem adimere. Civitatem alicui adimere, *jus Civitatis*, das Burgerrecht einem benehmen. V. *tollo, eripio.*

Adinvenio, is, veni, ventum, ire. erfinden, erdencken. *Syn.* Invenio, comminiscor. *Usus.* Adinventa animo, sensibus percepta. V. *invenio.*

Adipalis, e, *com.* feist, fett. *Usus.* Opimum quoddam, & adipale genus dictionis.

Adipiscor, eris, adeptus sum. überkommen. *Syn.* Nanciscor, consequor, assequor, invenio, obtineo, acquiro, colligo, *Adv.* Aliquantum, mediocriter. *Usus.* Senectutem, honores adispisci nemo non exoptat. V. *obtineo, acquiro habeo.*

Aditus, ûs, m. Zugang, *Usus.* Via introitus, accessus, vestibulum, ascensus, os, portus, gradus.)(*exitus, discessus. Epi.* Difficilis, difficilior, diuturnus, facilis alicui, facilior, quam facillimus, interclusus, munitus, mirificis molibus obstructus, plenus, atque integer, præclusus, primus, provincialis, unus, arduus, diurnus, atque nocturnus, illustris, inter se diversi. *Phras.* 1. *doctrina aditum illi fecit ad honores*, die Gelehrsamkeit hat ihm den Weg zu den Ehren-Aemtern gebahnet. Doctrina illi aditum aperuit, patefecit, dedit, comparavit; viam stravit; gradum struxit ad honores. 2. *Aditum claudit omnibus*, er lässet niemand vor sich. Aditu, limine omnes prohibet; aditum omnibus præcludit, intercludit, obstruit; à congressu suo arcet omnes; ædes suas omnibus obserat, ab ædibus excludit omnes; nemini sui copiam facit. 2. *Aditus patet omnibus*, es stehet allen das Thor offen. Fores patent, apertæ sunt & expositæ; aditus cuique liber est; nemimi difficiles sunt aditus; nemo est, cui ædium mearum aditus denegetur, qui non recipiatur, non admittatur. *Usus.* 1. Difficiles sunt ad optimates aditus, zu grossen Herrn ist hart zu kommen. 2. *Transl.* den Weg bahnen. eloquentia ad consulatum Ciceroni aditum aperuit. 3. den Weg befördern. aditum ad hoc scelus sibi aliis sceleribus munivit. Primum velut aditum jecit. Pons iter hostibus dedit. 4. Den Zugang verhindern. Tuâmet temeritate aditum tibi ad honores intercludes. V. *accessus*

Adjudico, as, avi, atum, are. rechtlich zusprechen. *Syn.* Aliquid alicui per judicium tribuo.)(*adjudico. Adv.* gratis. *Phras.*

Phraf. Spero fore, ut secundùm me judicetur, decernatur, judicium fiat; ut secundùm me possessio detur; pro me pronuncietur; lis & possessio secundùm tabulas mihi detur; mihi addicatur; ut ego in possessionem mittar, ich hoffe den Handel vor Gericht zu behaupten. *Usus.* Ea domus, ea causa mihi demum adjudicata est. Miser ille in servitutem mihi adjudicatus est. V. *Lis*, *judicium*.

Adjumentum, i, n. Hülffe. *Syn.* Subsidium, præsidium, auxilium, perfugium, suppetiæ.)(*Detrimentum*, *impedimentum*. *Epi.* Magnum, maximum, externum, adventitium, multum, multum magnumque, parvum, plurimum, proprium oratorum. *Usus.* *Adjumento illi fuit ad victoriam*, verhülfflich seyn. A Philosophia omnia adjumenta beate vivendi petenda sunt. Honorum avido adjumenta undique, petenda, conquirenda sunt. Tua authoritas maximo mihi ad res meos adjumento erit; maximum adjumentum afferet, importabit; multum habebit adjumenti ad res meas promovendas, dein Ansehen wird mir viel helffen. V. *auxilium*, *præsidium*, *juvo*.

Adjunctio, nis, f. Zusatz. *Syn.* *Transl.* animi propensio. *Epi.* Similis. *Usus.* Beneficio, spe, adjunctione, animi & voluntate ducuntur homines.

Adjunctor, oris, m. Zusammenfüger. *Syn.* qui aliquid adjungit. *Usus.* Ille Galliæ ulterioris adjunctor.

Adjunctus, a, um, *part.* von adjungo. hinzugethan, zugefügt. *Syn.* Continens, propinquus. *Usus.* Summis viris quædam adjuncta est divinitus fortuna. Sunt hæc propria & causæ adjunctiora. Ei Drusus proximè adjunctus fuit.

Adjungo, is, junxi, junctum, ere. zusammenfügen, hinzusetzen. *Syn.* Adjicio, addo, adnecto, attexo, applico aggrego, adhibeo, adscribo.)(*Disjungo.* *Adv.* Divinitus, foris, honeste, omnino, proximè, quam primum, rectè, rectissime, separatius, studiosius, valde. *Phras.* Adjunxisti me beneficio tibi, du hast mich durch deine Gutthat auf deine Seite gebracht. Tuis beneficiis effecisti, ut me dem tibi; omnibus in rebus assentiar; voluntates meas ad tuam dignitatem aggregem; ut ad te transirem; ad te accederem; tuas partes tuendas susciperem; ad te me penitùs applicarem; me tibi contribuerem; tuis consiliis admiscear; tecum faciam; in tuorum numerum adscribi, in tuam familiam me conjicere, gestiam; ut constrictum me tibi addixerim; in tuam consuetudinem, me insinuârim; societatem tecum coierim; ad ductum tuum, ad familiaritatem omninò applicârim. Beneficia tua me tibi junxère arctius; arctissimis amplexibus conjunxere. Beneficii tui is fructus fuit, ut in eadem tecum esse causa; tuis partibus misceri; vitæ periculum tecum sociare, consociare constituerem. *Usus.* 1. Voluptatem ad virtutem adjungere insipienter cupis, hinzusetzen, vereinbahren. 2. *Adjungere sibi alterum*, einen zum Freund machen. Beneficiis tibi plebem, principes, civitates, multos socios adjunges. Urbanitate viros bonos ad tuam amicitiam, consuetudinem adjunges; benevolentiam, animos hominum, auxilium tibi adjunges. 3. *Adjungere se alicui*, sich einem zugesellen. Est, ut me tibi, ut me ad tuas rationes, tuam causam, tuam factionem, ad senatus authoritatem adjungam. V. *addo*, *adjicio*, *faveo*.

Adjuro, as, avi, atum, are. hefftig schwören. *Syn.* Juro. *Usus.* Adjurat ille sanctè, nullum esse periculum.

Adjuto, as, avi, atum, are. fort und fort helffen. * *Syn.* Juvo, adjuvo. *Usus.* An eum adjutem, dubito.

Adjutor, oris, m. Helffer. *Syn.* Administer, particeps, socius, fautor. *Epi.* Fortissimus, pragmaticus, improbus. *Usus.* Author in consiliis capiendis, adjutor in agendis. Sceleris esse adjutorem. In scelere perpetrando, *vel* scelus perpetrandum *vel* sceleri perpetrando adjutorem se præbere, dare, profiteri. Adjutorem te, quàm deprecatorem habere, capere, venire malo, ich will dich lieber zum Helffer, als Vorbitter haben. V. *Socius*, *administer*, *adjumentum*.

Adjutrix, icis, f. Helfferin. *Usus.* Minerva consiliorum meorum adjutrix. Conjugem adjutricem sibi cepit.

Adjuvo, as, juvi, jutum, are. helffen. *Syn.* Juvo, opitulor, adminiculor, auxilior, adjumento sum, adjumentum affero, suffragor, sublevo, præsidio sum, præsidium, opem, subsidium, suppetias fero, affero, adjutor sum alicui contra aliquem.)(*Impedio.* *Adv.* Aliquantum, multum plane, nihil plurimum, publice, vehementer. *Usus.* 1. Velim me in petitione consulatûs adjuves; Dolorem meum & mœrórem consilio adjuva. 2. *Augere.* Insaniam alterius, formam cultu adjuvat, die Narrheit, Gestalt vermehren. V. *juvo*, *opitulor*, *auxilium*.

Adla-

Adlaboro, as, avi, atum, are. ernstlich sich bemühen. *Syn.* valde laboro, elaboro. *Usus.* Alicui adlaborare.

Admetior, iris, mensus sum, iri. messen. *Syn.* metior. *Usus.* Frumentum admetiri militi.

Adminuculor, aris, atus sum. helffen. *Syn.* adjuvo, fulcio. *Usus.* vites adminiculari, Stecken schlagen.

Adminiculum, i, n. Hülffe. *Syn.* fulcrum, auxilium. *Usus.* Vites claviculis adminicula quasi manibus apprehendunt, der Rebstock hält sich in die Weinstecken. Adminiculorum ordines. 2. *auxilium.* nullius adminiculo rem confecit, ohne Beyhülff eine Sache in Stand bringen. V. *adjumentum.*

Administer, tri, m. Mitgehülff. *Syn.* minister. *Usus.* Timarchides omnium rerum transactor, cupiditatum administer. Scelerum administri & satellites. *Adjectivè in gen. fœm.* Multæ sunt artes hujus virtutis comites administræ. V. *administrator.*

Administratio, nis, f. Verwaltung. *Syn.* curatio, procuratio, gubernatio. *Epi.* communis cum aliquo, provincialis. *Usus.* Disceptant Philosophi, an Dii ab omni curatione, & administratione rerum vacent. V. *Munus, gubernatio.*

Administrator, oris, m. Verwalter. *Syn.* Præfectus, curator, procurator, minister, gubernator moderator. *Epi.* pulcher. *Usus* Imperator est administrator belli.

Administro, as, avi, atum, are. verwalten, versorgen. *Syn.* curo, procuro, gero, obeo, guberno. *Adv.* accuratissime, admirabiliter, auspicato, bene, commode, diligentissimæ, lenius, melius, optime, quam commodissime, recte, temere, vigilanter. *Phras.* 1. *Ecquis hoc tempore Rempublicam administraret?* wer wird bey disen Zeiten das gemeine Wesen regieren? ecquis hac temporum calamitate Rempublicam attingat, capessat, suscipere, gerere, tractare audeat? quis sua studia ad Rempublicam conferat? operam det Reipublicæ, in Republica versari velit? 2. *Is nunc totam Rempublicam administrat,* er verwaltet anjetzund das gantze gemeine Wesen. Is nunc in procuratione Reipublicæ est; rempublicam summo cum imperio obtinet; tractat Reipublicæ gubernacula; summa ejus nunc est in Republica potestas; summum jus in curandis Reipublicæ rebus. Reipublicæ nunc præest, eo jure quod amplissimum esse potest; ea potestate, quæ potest esse maxima. Summo nunc utitur in Republica imperio. 3. Res meæ melius haberent, si tu administrasses, es würde besser um meine Sachen stehen, wann du selbe verwaltet hättest. Si rerum mearum cura penes te fuisset, ad te pertinuisset; si in his tuâ operâ usus essem; si te curatorem, procuratorem habuissem. V. *rego, provincia, magistratus. Usus.* Rem familiarem, leges, judicia, provinciam, castellum, civitatem consilio ac ratione administrare.

Admirabilis, e, *gen. com.* wunderbar. *Syn.* admirandus, admiratione dignus, mirandus. *Usus.* vir dicendo, & omnibus artibus admirabilis. Pro tua singulari & admirabili sapientia. Admirabilis fama virtutum. V. *mirus, mirandus.*

Admirabilitas, tatis, f. Wunderwürdigkeit. *Epi.* magna, maxima. *Usus.* Hæc rerum despicientia magnam admirabilitatem habet.

Admirabiliter, verwunderlich, trefflich. *Syn.* mirificè, mirum in modum, cum admiratione omnium, insigniter. *Usus.* Mundus consilio admirabiliter administratur.

Admiratio, nis, f. Verwunderung. *Syn.* miratio. *Epi.* familiaris, incredibilis, suavis, jucundissima, magna, major, maxima, mediocris, perspicua, popularis, similis, summa, multa. *Phras.* Res magnam admirationem excitavit, die Sache hat eine grosse Verwunderung erwecket. res ea non mediocrem movit, effecit admirationem; omnes in admirationem vertit, traduxit, rapuit, convertit. Res ea maximâ omnes admiratione affecit, defixit; stupore omnium animos complevit; non mediocrem sui admirationem injecit. Res ea in admiratione erat omnium; omnium oculos mentésque admiratio rei tenuit, suspendit. Id facinus miraculo rei omnes obstupefecit. *Usus.* Eloquentiam, quæ admirationem non habet, nullam judico, die Beredtsamkeit, so nichts verwunderliches hat, halt ich vor nichts. V. *miror, stupeo.*

Admiror, aris, atus sum, ari, sich verwundern. *Syn.* suspicio, miror, demiror, admiratione afficior.)(*contemno. Adv.* communiter, recte, separatim aliquem, separatim in singulis, valde, vehementer *Phras.* *Admiratus est eloquentiam,* er hat sich über die Beredtsamkeit verwundert. Magna hominem tenuit eloquenriæ hujus admiratio; magna erat hominis ad tantam eloquentiam admiratio; incessit hominem admiratio tantæ eloquentiæ. Eloquentia tam singularis homini pro miraculo fuit; summæ admirationi fuit. Magna eloquentiæ admiratione tenebatur, capiebatur. V. *miror. Usus.* Platonem ex

ex ore tuo admiror. De Dionysio sum admiratus. V. *miror stupor.*

Admisceo, es, cui, mixtum, ére. vermischen. *Syn.* misceo, immisceo, confundo. *Usus.* Cave, ne vulgi erroribus te admisceas. Nolo, me illis admisceas, ich will nicht, daß du mich unter jene zehlest. V. *misceo.*

Admissarius, ii, m. Spring-Hengst. *Syn.* equus, qui ad sobolem servatur. *item:* homo effrenatæ libidinis.

Admissum, i, n. Uebelthat. * *Syn.* Delictum, crimen, peccatum. *Usus.* Admissum hoc graviter puniri solet. V. *crimen, peccatum.*

Admissus, a, um, *part.* von admitto. zugelassen. *Syn.* commissus. *item* incitatus. *Usus.* 1. Pudet me admissi dedecoris, verübte Schand-That. 2. Equo admisso in mediam aciem irruit, spornstreich in das feindliche Heer einfallen.

Admistio, nis, f. Vermischung. *Syn.* concretio. *Usus.* Animus omni admistione corporis liberatus, purus & integer, die Seele, so von den Leibs-Banden aufgelöset.

Admistus, a, um, *part.* von admisceo, vermischt. *Syn.* Commixtus, concretus. *Usus.* Aquæ admistus color. Aër multo calore admistus. Nihil animis admistum, nihil concretum est.

Admitto, is, misi, missum, ere. zulassen. *Syn.* Recipio, excipio, suscipio, adhibeo, intromitto.)(*Prohibeo, arceo, repello. Phras.* 1. *Quoslibet ad me admisi,* ich hab jedermann vorgelassen. Neminem à congressu meo absterrui; exclusi neminem; audivi omnes. Nullum onus officii cuiquam reliquum feci. Admissionum mearum facilitatem omnes deprædicant. V. *accessus, aditus facilis.* 2. *Si tempus admiserit,* wann es die Zeit zulassen wird. Si ætatis tempus; si rationes vestræ eam facultatem præbebunt; si commodum ita feret vestrum; si ita tulerit fortuna. *Usus.* 1. Aliquem in domum, ad *vel* in consilium, ad colloquium, ad causam dicendam, ad Principem admittere, in das Haus rc. lassen. 2. *Pecco, committo,* begehen. Integer adeo, ut nullam unquam noxiam, flagitium, fraudem, maleficium, culpam, facinus, dedecus in se admittere. 3. *Concito,* anspornen. Equum in hostem admisit.

Admodum, sehr. *Syn.* valdè, *item:* ferè. *Usus.* 1. Me tuæ litteræ admodum delectant, sehr erfreuen. 2. Fere. schier. Viginti admodùm annos natus. Nullus admodùm. Admodùm nihil litterarum callet. 3. *In responsione arffirmat.* Advenit? Resp. admodùm, dem ist also. 4. *Cum adverbiis jungitur.* Nuper admodùm, unlängst. Raro admodum, gar selten. V. *Valde.*

Admolior, iris, itus sum, iri. hinzuthun. * *Syn.* Admoveo. *Usus.* Rupes præaltas velut de industria natuta admolita est.

Admoneo, es, ui, itum, ére. vermahnen. *Syn.* Commoneo, commonefacio, ad memoriam rei aliquem excito. *Adv.* Amice, amicissime, breviter, præclare, obscure, recte vulgo. *Usus.* Præclarè, amicè, eà de re me admonuisti. Locus ipse, ipsum nomen me admonet, ut &c. V. *Hortor, moneo*

Admonitio, nis, f. Ermahnung. *Syn.* monitum, præceptum, hortatio. *Epi.* accurata, familiaris, major, mediocris, similis. *Usus.* Nec precibus, nec admonitioni locum relinquit, er höret weder Bitte, noch Ermahnung mehr an. V. *præceptum, hortor, incitamentum.*

Admonitor, oris, m. Vermahner. *Syn.* hortator, impulsor. *Epi.* Nimius, verecundus. *Usus.* Admonitore non eges. Verecundus admonitor.

Admonitus, ûs, m. Ermahnung. *Syn.* admonitio, monitum. *Epi.* Similis. *Usus.* amici hominis admonitû valde movemur.

Admordeo, es, mordi, morsum, ere. anbeissen. * *Syn.* Mordeo, abrodo. *Usus.* Habet argentum. Hunc mihi admordere lubet.

Admotio, nis, f. Hinzuthuung. *Syn.* Applicatio. *Usus.* Admotione digitorum nervi sonum explorare.

Admoveo, es, vi, motum, ére. hinzuthun. *Syn.* Appono, applico, adhibeo, porrigo, extendo.)(*Amoveo. Adv.* Propius se. *Usus.* 1. Applicare se, & propius advomere. Aurem admovere, & subauscultare, zuhören. Ignes alicui, cruciatus, aspidem ad corpus admovere, mit Feuer rc. zusetzen. 2. *Transl.* Alicui stimulos, terrorem, preces, blanditias, vim adhibere, anspornen, bitten, mit Schröcken, Schmeichel-Worten, Gewalt zu setzen. Vultum oculos ad rem admovere, die Augen dazuhalten. V. *adhibeo, applico.*

Admurmuratio, nis, f. das Brummen, Beyfall. *Syn.* Approbatio, plausus, acclamatio, applausus murmere factus. *Epi.* Divina, grata, multa & secunda. *Usus.* Grata secunda concionis, senatus; aut adversa admurmuratio facta est. V. *plausus, applaudo.*

Admurmuro, as, avi, atum, are. murmeln. *Syn.* Admurmurationem facio. *Adverb.* Valde. *Usus.* *Senatûs aut concionis faventis.* Admurmurárunt universi. V. *Plaudo, assentior.*

Admutilo, as, avi, atum, are. abstümmlen. * *Syn.* Mutilo. *Usus.* Me usque ad cutem admutilasti.

Adnecto, is, nexui, nexum, ere. anknüpfsen

ſen. *Syn.* alligo, connecto. *Uſus.* Naves littori adnectunt nautæ.

Adnitor, eris, niſus ſum, niti. mit Gewalt ſich unterſtehen. *Syn.* Nitor, molior, conor, adlaboro, applico. *Uſus.* Vehementer Cæſar de triumpho adniſus eſt. Natura ſemper ad aliquid tanquam adminiculum adnititur. V. *conor*, *nitor*, *laboro*.

Adnumero, às, avi, atum, are. zuzehlen. *Syn.* Numero, connumero, ad numerum addo. *Phraſ.* *Tyro libertis Tullii adnumeratus eſt.* *Tyro* iſt unter die Freygelaſſene des Ciceronis gezehlt worden. In numerum libertorum adſcriptus, relatus, cooptatus, adſcitus, receptus fuit, in numero, *vel* de numero libertorum fuit; in numerum libertorum venit, pervenit; in numero libertorum habitus, poſitus, collocatus eſt. *Uſus.* Age, ut cum canditatis admunerère.

Adnuto, as, avi, atum, are. V. *annuo*.

Adoleſcens, tis, *gen. com.* Jüngling. *Syn.* Juvenis, ephebus, pubes. *Epi.* Abſtinens, acutus, bonus, bonus & eruditus, bonus & diſertus, bonus & prudens, dignus illo loco ac nomine, bonus & ſtrenuus, caſtus ac diligens, clariſſimus atque fortiſſimus, omnium, præſtantiſſimus, princeps civitatis, comicus, cupidus laudis, deditus mirifice alicui, deformis, delicatus, diſſertiſſimus, divinus, incolumis, fortunatus, gratiſſimus, gravis & doctus, honeſtus in primis, ornatus in primis, honeſtiſſimus, humaniſſimus atque optimus imperitus, bonus, non tam inſulſus, quam non verecundus, non acriter intelligens, lectiſſimus, modeſtiſſimus, optimus, mihique chariſſimus, prætorius, pecunioſus, perditus ac diſſolutus, potens, potentiſſimus præditus ſumma ſpe & animi & ingenii, primarius, probus, propinquus, prudens, prudentiſſimus, ætate multo robuſtior duce, ſanctiſſimus ſtudioſiſſimus, maxime familiaris, non ſolum indoctus, ſed etiam ruſticus; ingenioſiſſimus, & prope æqualis, locuples, loquax, miſer, perneceſſarius, & amicitia alicujus digniſſimus, plenus ingenio, ſegnior. *Adv.* Admodum, multum. *Phraſ.* 1. *Adoleſcens nobilis*, ein adelicher Jüngling. Nobili loco natus; nobiliſſimus; princeps juventutis; florentiſſimus urbis; ornatiſſimus; familia ortus ampliſſima. V. *nobilis*. 2. *Adoleſcens ingenioſus & eruditus*, ein ſinnreich, und wohl geſtudirter Jüngling. Acutus, & diſertus; plenus ingenio; rectiſſimis ſtudiis, atque optimis artibus præditus; ſumma ſpe & animi & ingenii, nec indoctus. V. *doctus*. 3. *Adoleſcens optimus moribus*, ein Jüngling von beſten Sitten; honeſtus inprimis, humaniſſimus atque optimus; caſtiſſimus ac modeſtiſſimus dignusque illo loco & nomine: ordinatus omnibus rebus, & verecundus. *mos.* V. 4. *Admodum adoleſcens erat*, er war noch in der Blüthe des Alters. Erat in flore ætatis primo; vixdum è pueris exceſſerat, *vel* ex ephebis; prætextatus etiamdum erat; propè puberem ætatem erat; primo ætatis flore pubeſcebat; annos adoleſcentiæ vix attigerat; ætas à puerili ſtudio vixdum exierat; pueritiæ annos vix egreſſus erat; utebatur etiamdum ætatis initio; integri ſanguinis adoleſcens; adultà ætate puer, ſed adhuc imberbis erat. *Uſus.* Bonà indole, ſumæ ſpei; aut perditus, diſſolutus adoleſcens. V. *Juvenis*

Adoleſcentia, æ, f. Jugend. *Syn.* Iniens ætas a 14. ad 25. vel 30. annum. *Epi.* Impura, liberior, libidinoſa, & intemperans, magna, modeſtiſſima, plena ſpei, prima, proclivior ad libidinem, proterva, tota turpis. *Phraſ.* *Ab adoleſcentia*, von Jugend auf. Ab ineunte, à prima à teneriore ætate; à puero *vel* pueris; à pueritia; ab initio ætatis; à primis temporibus ætatis; à teneris. *Uſus.* Libidinoſa, intemperans adoleſcentia effœtum corpus tradit ſenectuti. V. *Juventus puer*.

Adoleſco, is, evi, ultum, ere. erwachſen. *Syn,* Augeor ætate, creſco. *Adv.* ſenſim. *Uſus.* Uti ratio, ita cupiditas cum ætate adoleſcit. V. *creſco*.

Adoptio, onis, f. Aufnehmung. *Epi.* Innumerabilis. *Uſus.* Adoptionem hæreditas nominis, pecuniæ, ſacrorum ſequitur. In adoptionem in alienam familiam dari; aſſumi in nomen familiæ alienæ.

Adoptivus, a, um. zur Aufnehmung gehörig. *Uſus.* Sacra, adoptiva.

Adopto, as, avi, atum, are. an Kindsſtatt aufnehmen. *Syn.* Filium adſciſco, deligo, inſtituo. *Adv.* obſcure. *Uſus.* 1. Scipio Æmilium ſibi legibus adoptavit. 2. *Deligo*, erwählen, erkieſen. Adoptare aliquem defenſorem juris ſui ultorem injuriarum, zu ſeinem Schützer einen erkieſen. V. *Adſcico*.

Adorea, æ, f. Lob und Ehre. * *Syn.* Laus, gloria.

Adorior, eris, *vel* iris, ortus ſum, iri. anfallen. *Syn.* aggredior, invado, irruo, involo. *Adv.* tumultuoſiſſime. *Phraſ.* *Hominem, repente adortus èſt*, er hat ihn gähling angefallen. Impetum fecit in hominem; manus admolitus eſt; infeſto ſpiculo petiit; ferro appetiit; incurrit, involavit cœco in hominem impetu; primum impetum effudit in hominem; arma in obvium vertit, convertit. V. *aggredior*, *invado*. *Uſus.* Aliquem jurgio, gladiis, fuſtibus, à tergo adoriri.

Adorno, as, avi, atum, are. zieren, zurüſten.

ſten. *Syn.* orno, inſtruo, paro, apparo, comparo. *Adv.* diligenter. *Uſus.* 1. Pompejus Italiæ duo maria maximis claſſibus adornavit. Bellum, claſſem, nuptias, petitionem conſulatus teſtium copiam adornare. bereiten, zurüſten, beſtellen. 2. *honore afficio*, beehren. Omnes in hoc adoleſcente adornando conſpirant. V. *paro*, *comparo*.

Adoro, as, avi, atum, are. anbeten * *Syn.* Deum religione propitio. *Phraſ.* *Adorare Deum*, GOTT verehren und anbeten. Auguſte, ſanctéque venerari Deum; divinum Numen caſtiſſime colere; venerabundum aris aſſiſtere, & adorantium more procumbere. Genua ponere, ac venerari Deum; religioſum Deo cultum adhibere, tribuere, impendere; Pio cultu, religioſa adoratione proſequi Deum. *Item: Indi adhuc plures deos adorant*, die Indianer beten annoch mehrere Götzen an. cultum uni debitum Deo, ſimulacris, lapidibus, diisque vaniſſimis tribuunt, exhibent, impedunt; deorum inani ſuperſtitione tenentur; fictis numinibus divinos honores tribuunt, impertiuntur; ridicula falſorum numinum ſimulacra ſacrilego cultu venerantur, proſequuntur. *Uſus.* Cæſar hoſtiâ pacem Deum adoravit. V. *oro*, *vereor*.

Adpromitto, is, miſi, miſſum, ere. für einen bürgen, verſprechen. *Syn.* promitto. V. *promitto*.

Adrepo, is, repſi, ere. hinzukriechen. *Uſus.* *Transl. inſinuare ſe in gratiam*, ſich zumachen, zuſchmeichlen. In amicitiam alicujus; in ſpem hæreditatis; animo alicujus adrepere.

Adſciſco, is, ivi, itum, ere, herzuruffen. *Uſus.* 1. Romanas leges ſibi adſcivère Latini, die Lateiner haben die Römiſche Geſetze angenommen. 2. *adſcribo*, *adjungo*, *adjicio*, *annumero*, *ſeligo*, zugeſellen. Boni, bonos ſibi adſciſcunt. Adſciſcere ſibi ſocios. Civem adſciſcere. In civitatem adſciſci, Bürger werden. 3. *Comparo*, Romani à Græcis leges, ritus, conſuetudines, ſacra adſcivère. Cura ut laudem tibi adſciſcas. 4. *arrogo*, *tribuo ſumo*. Non mihi tantam ſapientiam adſciſco, ſich zumeſſen. V. *adopto*, *jungo*, *adjungo*.

Adſcitus, a, um, *Part.* von adſciſco angenommen. *Adv.* publice. *Uſus.* adſcitus, non nativus color eſt.

Adſcribo, is, ſcripſi, ſcriptum, ere. dazuſchreiben, zumeſſen. *Syn.* appono, adjungo, addo, adſciſco, aſſigno. *Phraſ.* 1. *Victoria tibi adſcribenda eſt*, den Sieg muß man dir zuſchreiben. rei bene geſtæ decus tuo conſilio eſt aſſignandum; hæc victoria tui triumphi titulis accedat, oportet. Victoriæ decus omne ad te delegandum eſt; tuæ tribuendum virtuti. 2. *noli tibi adſcribere hanc laudem*, ſchreib dir dieſes Lob nicht ſelbſten zu. noli rei benè geſtæ tibi meritum uni inſcribere facti; laudem ſibi arrogare aſſerere; vindicare noli exiſtimare, tuam eſſe in his rebus unius gratiam; noli alienam laudem pro tua tibi vindicare; noli te offerre in ſocietatem alienæ gloriæ; noli quærere, ut præclaræ rei laus ac commendatio ad te perveniat. Quid tibi alieni facti gloriam adſciſcis, ſumis? 3. *Famulo adſcripſit culpam*, er hat die Schuld auf ſeinen Bedienten geſchoben. ad famulum delegavit culpam; in famuli ignaviam eam culpam contulit, retulit, conjecit; ejus rei culpam ignavia famuli ſuſtinet; culpam rei famulo tribuit, aſſignavit; ex ignavia famuli factum autumat; ignaviæ famuli vult eam eſſe culpam; culpam ſuam in famuli ignaviam trajicit ac deonerat. *Uſus.* 1. utinam ego tertius vobis amicus, *vel* in amicitiam veſtram adſcriberer! aufgenommen werden 2. *aſſigno acceptum fero*, zumeſſen. hanc cladem ſuæ ſocordiæ, hunc eventum fatis adſcribant. 3. in civitatem, *vel* civitati, adſcribi, Burger werden. Meam tuæ adſcribo ſententiam, eines ſeiner Meynung beyfallen. 4. aliquid ad epiſtolam adjicio, in den Brief noch etwas hinzuſetzen. Doleo me hoc litteris non adſcripſiſſe.

Adſcriptitius, a, um, eingeſchrieben. *Syn.* adſcriptus. *Uſus.* Novi & adſcriptitii cives.

Adſcriptor, is, m. *Syn.* ſubſcriptor. *Uſus.* Fuit is non modo defenſor, ſed adſcriptor dignitatis meæ. Author & adſcriptor honoris mei.

Adſtipulator, tis m. *Syn.* confirmator defenſor. *Uſus.* In tua cauſa, patrono me, & adſtipulatore uteris.

Adſtipulor, aris, atus ſum. verwilligen eines Meinung ſeyn. *Syn.* aſſentior. V. *Faveo*, *aſſentior*, *adjungo*.

Adſum, ades, adfui, adeſſe. beyſeyn. *Syn.* præſens ſum, præſto ſum, interſum, coram adſum, copiam mei facio. *Adv.* frequenter in cauſa, multum, opportune, paulo ante, præſto, proprius, publice, tardius. *Uſus* 1. Pugnis omnibus affui. ich bin bey allen Schlachten geweſen. Ad portam adeſt. Tempore ad judicium affuit

affuit, er ist zu rechter Zeit bey Gericht erschienen. 2. *Faveo.* Difficilimis licet rebus semper adero, beystehen. 3. *Animo præsenti tribuitur.* Adeste animis, mittite timorem, seyd beherzt. V. *præsens*, *coram*.

Adveho, is, vexi, vectum, ere. hinzuführen. *Syn.* Apporto, importo, comporto.)(*Aveho.* *Usus.* Vis magna frumenti Romam advecta. Navi, an equo advectus es?

Advena, æ, m. Fremder. *Syn.* Peregrinus. Hospes, alienus, exterus, extraneus, alienigena.)(*Civis, domesticus.* *Usus.* In ipsa patria nostra peregrini videmur, & advenæ. V. *Peregrinus*.

Advenio, is, veni, ventum, ire. hinzukommen. *Syn.* Accedo, appropinquo, pervenio, adeo, appello, contingo.)(*Discedo recedo, abeo.* *Adv.* Præsto. *Usus.* Malum, quodcunque advenerit, ferendum est. Senectus, cùm advenit, multa mala apportat. V. *apello*, *venio*.

Adventitius, a, um, Fremder, Angekommener. *Syn.* Fortuitus, insperatus, non quæsitus.)(*Innatus insitus.* *Usus.* 1. Mithridates multis nationum, adventitiis copiis juvabatur. Fremde Völcker zur Beyhülff haben. 2. *Externus, alienus, non innatus, adveniens*, auswärtig, zufällig. Transmarina & adventitia Græcorum doctrina. Adventitiis adjumentis uti. Bona, pecunia adventitia, & assumpta.

Advento, as, avi, atum, are. ankommen. *Syn.* Advenio, appropinquo, accedo.)(*Procul sum.* *Usus.* *De tempore, persona & re dicitur.* Adventat jam destinata dies. Legiones adventant.

Adventor, oris, m. fremder Gast. *Syn.* Externus, non domesticus. *Usus.* Vide, ne quis adventor auscultet.

Adventus, ûs, m. Ankunfft. *Syn.* accessus.)(*Dicessus.* *Epi.* Minus aptus ad res multas, clarus expectatissimus, gratus & honestus, gratior, gratissimus, maturus, matutinus, nocturnus, occultus, optatissimus, primus recens, repentinus, suavis, suavissimus, unus, gravis, improvisus, jucundus, modestus. *Usus.* Uti adventus tuus optatissimus fuit, ita discessus afflixit.

Adventus domini, die Heil. Adventzeit. Dies sacri Dominico adventui; hebdomade, quæ anniversariam Christi nascentis memoriam præcurrunt; dies virginei partus expectationi sacri; tempus, quo expectati divini partûs memoria celebratur.

Adversaria, orum, n. Handbuch, wo man etwas obenhin verzeichnet. *Syn.* Præscriptiones, ephemerides, tabulæ, in quas utcunque memoriæ causa projiciuntur omnia, quæ posteà in justas fidei tabulas codicésque referuntur. *Epi.* Menstrua. *Usus.* Solertis est, in adversaria omnia minutim referre, der Fleißige schreibt alles auf.

Adversarius, a, um. widerwärtig. *Syn.* adversus, oppositus, inimicus, hostis.)(*amicus, defensor.* *Adv.* Maximè. *Usus.* Hic obtrectator laudum mearum, & adversarius semper fuit accerrimus, dieser ist allezeit mein Verleumder und Widersacher gewest. semper se adversarium in meam dignitatem intendit. Adversario te, & infectatore laudum mearum utor. V. *hostis*, *infensus*, *inimicus*, *adversor*.

Adversator, oris, m. Widersacher * *Syn.* adversarius.

Adversor, aris, atus sum, ari. zuwider seyn, zuwider handlen. *Syn.* repugno obsisto, contravenio, contra rem alicujus venio, contrà pugno, contrà facio, adversarius sum, in aliquem eo resisto; reclamo, obtrecto; adversum me præbeo, oppono, objicio.)(*Suffragor.* *Adv.* Infensius, mediocriter, valde, vehementer. *Phras.* *omnibus in rebus mihi adversaris*, du bist in allen Sachen wider mich. me oppugnas, quàm potes, acerrimè & graviſſime; nullam adversùm me injuriam prætermittis. Tuis contra nos viribus uteris. Quidquid habes virium, in nos confers. Omnia conaris, nihil non agis, moves, tentas moliris, experiris machinaris; moves omnes machinas; nihil non tentas ad perniciem nostram. Adversario te utimur nimis acerbo, nimis infenso. Agis contra nos, in nos; pugnas adversus nos nimis infestis odiis. Irruis in nos, quo potes impetu; quàm potes, maximo. Vim omnem in nos confers. Facis maximum impetum contra nos. Adversafarius es nobis nimis infensus, infestus, vehemens, sævus, imminens in exitium nostrum; nostrum sanguinem nimis avidè sitiens; totus incumbens in perniciem nostram. Nimis à nobis discrepas; contra honorem nostrum niteris, undique adversaris, refragaris; adversus nos tendis; contra nostrum, amicorumque studium stas. Perpetuum nobiscum bellum suscipis. V. *inimicitia*, *inimicus*, *pugno*. *Usus.* Quibus ornamentis adversor tuis? Omnibus in disputando adversabere?

Ad-

Adversùm & adversùs. wider. *Adv.* Syn. Contra.)(*pro Usus.* 1. Homo adversùs Rempublicam, leges salutem civium armatus. Adversùs hostem aciem struere. Adversùs clivum tendere. 2. *Erga*, gegen. Adhibenda est adversùs deos pietas, adversùs amicos humanitas, adversùs omnes officium. V. *contra*, *erga*.

Adversùs, a, um. widrig, zuwider. Syn. Contrarius, incommodus, sinister.)(*Prosper*, *secundus*. *Phras.* *Viri non est, adversis rebus tam citò frangi*, es stehet einem Mann gar übel an, wann er in widrigen Zufällen gleich den Muth läßt sincken. Ad omnem calamitatem animos submittere; rebus turbidis, gravi fortunâ, casibus adversis; infortunio quovis nimiopere commoveri; rebus afflictis, tristibus, duris, asperis, perturbatis debilitari, & exanimari adversùs casus, quibus hominum vita subjecta est, exposita; adversùs fortunæ vim, impetum, injurias, tela animo esse tam tracto & infirmo; in rebus trepidis, fractis gravibus, incommodis statim animo contrahi; & succumbere dolori. V. *infelix*, *calamitas*, *fortuna mala*. *Usus.* 1. Valetudo adversa, Unpäßlichkeit. Adversa Reipublicæ tempora, üble Zeiten. Bellum, prælium fortuna, res adversa, unglücklicher Krieg, Schlacht rc. Homo adversa in vulgus fama, übler Ruff. 2. *Oppositus*, *ratione loci*, Orts halber entgegen gesetzet. Antipodes adversis vestigiis. Adversum solem intueri. Adverso flumine navigare. Adversâ ire viâ. In adversam ripam evadere. *In anteriore parte corporis.*)(Adversus. *Nempe in posteriore.* Cicatrices, vulnera adversa *id est*, adverso corpore excepta, voran in dem Leib empfangene Wunden.

Adverto, is, verti, versum, ere. aufmercken, vermercken. *Syn.* Aliquò, vel ad aliquid verto, observo, attendo, animadverto. *Adv.* Obscurissimè. *Phras.* *Adverto consilium tuum*, ich mercke schon deine Gedancken. Subolet mihi consilium tuum; intelligo, quo istud pertineat; quid spectes consilium tuum dudum introspexi; odoratus sum. Sentio sententiam tuam. Advertit me consilii tui ratio; obscurum quidam consilii tui sensus ad me pervenit; animo prospicio, quo res illa spectet *Usus.* 1. In hanc plateam te adverte. Wende dich in diese Gasse. Urbi agmen, navem littori, pedem ripæ, aures monitis, cursum aliquò advertere. 2. *Transl. ad res animi.* Advertere animum ad dicta, fleißig aufmercken. *vel absolutè.* De re aliqua diligenter advertere, wohl acht haben. 3. *Punio*, straffen. Advertere in aliquem. V. *attendo*, *observo*, *converto*.

Advesperascit, *impers.* es wird Abend. *Phras.* Vespertinum crepusculum adest; nox adventat; lucem tenebræ pellunt; vespera appropinquat; diei nox succedit; dies abit inclinante jam, vergente, prono in occasum sole; cedit jam nocti dies; præceps est in noctem diei tempus; obscura jam lux est; dies in vesperum inclinat. Cœlum vesperascit. V. *vesperi.*

Advigilo, as, avi, atum, are. fleißig wachen. *Syn.* Vigilo, pervigilo. *Usus.* Pro negotii gravitate advigilandum est. V. *Vigilo.*

Adulatio, onis, f. Schmeichelen. *Syn.* Assentatio, blanditiæ. *Epi.* Amans dominorum. *Usus.* *Propriè adulantium heris canum est.* In amicitiis nulla major pestis est adulatione. Semper magnæ fortunæ comes est adulatio. V. *assentatio.*

Adulator, oris, m. Schmeichler. *Syn.* Assentator, palpator, divitum arrosor. & quod sequitur, irrisor, simulator, homo levis, & fallax, ad voluntatem loquens omnia, nihil ad veritatem. Qui ad alterius non modò sensum & voluntatem, sed etiam vultum atque nutum convertitur. *Usus.* Nolo esse laudator, ne videar adulator. V. *astutus.*

Adulor, aris, atus sum, ari. schmeichlen. *Cum Accusat.* *Syn.* Blandior, assentor, auribus do; omnia ad voluntatem nihil ad veritatem loquor, palpo. *Adv.* apertè. *Phras.* *Adularis*, *ut gratiam à me ineas*, du schmeichlest mir, dich zuzumachen. Das hoc auribus meis, ut gratiam meam aucuperis. Auribus inservis. Blanda assentatione uteris. Assentationis artificio gratiam quæris. Blande loqueris, ut me tibi adjungas. ut in meam te amicitiam insinues. Lenocinaris. Blanditiis in aures meas influere laboras. Absurdam in adulationem progrederis. Palpo me percutis. Supparasitandi artem tenes. Ad gratiam loqueris. Laudibus me conciliare, expugnare; in tuas partes, commoda, amicitiam pertrahere studes. In adulationem scite te componis; spem & animos solitâ vanitate inflare nôsti.

Pal-

Palpum obtrudis. Voluntati servis; aures scalpis, mulces, permulces. Blanditiis fallis, delinis. Assentationibus demulces animum. Assentatoris partes agis egregiè; blandimentis benevolentiam non inscitè colligis. *Usus*. Adulari fortunam alterius. Feræ dominum adulantes. V. *assentor, accommodo*.

Adulter, eri, m. Ehebrecher. *Syn*. Mœchus, alienæ conjugis corruptor. *Epi*. Sororius, temerarius, obscœnus, nocturnus, turpis.

Adulterius, a, um. falsch, erdichtet. *Syn*. fucatus, adumbratus, non verus, non genuinus.)(*verus, genuinus*. *Usus*. Nummi, gemmæ, moneta adulterina, falsch Geld ꝛc. Adulterino signo, *annulo*, testamentum corrumpere. V. *falsus, adumbratus*.

Adulterium, ii, n. Ehebruch. *Syn*. Stuprum conjugis. *Epi*. Nefarium, quotidianum. *Phras*. *Adulterium committere*, einen Ehebruch begehen. Admittere adulterium; thorum alicujus contaminare, violare; adulterari, mœchari, fœdus, fidémque matrimonii frangere, derelinquere, deserere, fallere; involare in alienum matrimonium; nefariò alterius uxorem polluere; ad eam oculos impudicos, libidinis oculum adjicere; jura legitimi thori fallere, pudicitiæ uxoris vitium addere; impetere impudicitiâ alienam conjugem; ejus corpus stupri complere; consuescere cubilibus alienis; alienum cubile inire; capere usuram corporis. *Usus*. Adulterium committere, facere, inire, einen Ehebruch begehen. In adulterio deprehendi.

Adultero, as, avi, atum, are. ehebrechen. *Syn*. Corrumpo, stupro, alienum cubile ineo. *Usus*. 1. Latrocinari, fraudare, adulterare turpe est. 2. *Fallaciter imitor aliquid*. Judicium pecuniis, testamenti tabulas adulterat, verfälschen. V. *corrumpo*.

Adultus, a, um, *partic*. von adolesco. aufgewachsen. *Syn*. Grandior, progressa ætas, magis confirmata, major. *Phras*. *Grandis jam, & adulta ætate*, wohl erwachsen; ætate provectus; matura, corroborata, confirmatâ ætate; in ea ætate, cui roboris jam multum accessit; Qui se jam corroboravit, vir inter viros; cujus ætas in medio virium robore; medio juventæ robore, flore; qui jam virilem togam sumpsit; ætatis nec primæ, nec ultimæ, in viridi ætate; cui primo florens vigore ætas; qui ætatem transcendit primæ juventæ, postremæ necdum attigit; qui juventam ingressus mediæ pollet ætatis nervo. V. *adolescens*. *Usus*. Adulta jam Roma; arbor adulta, adulta Reipublicæ pestis.

Adumbratio, nis, f. Entwurf, Vorbildung. *Syn*. Rudior imago, & species. *Usus*. Alicujus rei, si non perfectio, at conatus tamen, & adumbratio.

Adumbratus, a, um. *partic*. von adumbro. entworfen. *Syn*. Non absolutus)(*expressus*. *Usus*. 1. sunt in hoc juvene maximarum non expressa signa, sed adumbrata virtutum. Principio adumbratas quasdam intelligentias concipimus. 2. *Fictus*, falsch, leer. Gloria est solida quædam res, expressa non adumbrata. Homo adumbratus; comitia, opinio virtutis, judicium, lætitia adumbrata, nur auf den Schein gericht.)(*vera*.

Adumbro; as, avi, atum, are. entwerffen, *lineari pictura, & umbratili aliquid fingo*. *Syn*. Effingo, imitor, describo; rude specimen edo, exhibeo. *Usus*. conare Ciceronis, perfectæ eloquentiæ formam adumbrare. Facta alicujus dicendo, speciem & formam adumbrare. wohl beschreiben.

Aduncitas, tatis, f. Krümme. *Usus*. Quædam aves aduncitate rostrorum cibum capiunt.

Aduncus, a, um. krumm. *Syn*. Curvatus, tortuosus. *Usus*. Adunci ungues, ferrula adunca.

Advocatio, nis, f. das Fürsprechen. *Syn*. patrocinium, advocati munus. *Epi*. Copiosa. *Usus*. Homo in re militari, quàm advocationibus cautior. Ea advocatio clamoribus, lapidatione discussa, perturbata, repulsa est.

Advocatus, i, m. ein Fürsprecher. *Syn*. qui alteri adest in causa, qui in judicio aut jus suggerit, aut præsens est amico. *Epi*. Armatus, perpauci. *Phras*. *Advocatum fieri*, ein Advocat werden. Agendis causis se dare; industriam in agendis causis exercere; in forum venire, se conferre; vocem in quæstum forensem conferre; actorem fori litigiosi esse; causas in judicio agere; causidicum fieri; ad causas adire; in foro versari; causarum actorem, patronum esse; operâ forensi ætatem terere; forum celebrare; forensi in munere: forensibus in causis, in causarum pa-

patrociniis versari, ætatem agere; forensibus causis patrocinium præstare; causas orare; forum attingere. *Usus.* Invocare aliquem advocatum ad defendendam causam suam. Esse alicui advocatum. Alicui advocatum venire. V. *Patronus.*

Advoco, as, avi, atum, are. herzuruffen. *Syn.* Accerso, in auxilium voco, convoco.)(*avoco.* *Usus.* In cœtum, ad concilium, ad se ipsum à voluptate advocare, in sich gehen. Advocare sibi, causæ suæ aliquem, sich um Helfer bewerben. V. *Voco, accerso.*

Advolatus, us, m. Zuflug. *Epi.* Tristis. *Usus.* Tristi advolatu aduncis lacerat unguibus.

Advolo, as, avi, atum, are. hinzufliegen. *Syn.* Convolo, accurro.)(*avoco.* *Adv.* Plane, repente, sublime. *Usus.* Romam, quam mox advolabo. Cùm primùm litteras recepero, in villam ad te advolabo. V. *Accurro.*

Advolvo, is, volvi, volutum, ere. hinzuwälzen. *Usus.* Ad genua Principis advolvi, zu Füssen fallen.

Aduro, is, ussi, ustum, ere. anbrennen. *Usus.* Barbam, capillum adurere. V. *Uro.*

Adytum, i, n. heimlicher Ort der Kirchen. *Syn.* Pars templi secretior, occultior, & remotior, penetrale.

Ædepol, fürwahr. *Jurandi verbum per ædem Pollucis.*

Ædes, is, f. Kirche, Haus. R. àb ἕδος, *sedes.* *Syn.* Domus, domicilium. *Epi.* Bona, magnifica, ornatissima, plena atque ornata, sacra, aliena, amœnissima, aurata, male materiata, nobilissima in palatio, opima, pestilens, salubris, profana, regia, *Usus.* 1. Ædes privatæ, magnificæ, prächtige Häuser. In intimis, mediis ædibus. 2. Templum, *numero ferè singulari*, Kirche. Ædem consecrare, reparare. Ædium sacrarum & publicarum depopulatio. V. *Ædificium.*

Ædicula, æ, f. Capelle, Häuslein. *Syn.* Tempellum, parva domus. *Usus.* Eam aram, ædiculam, & pulvinar dedicavit.

Ædificatio, nis, f. Bau, Erbauung. *Syn.* Constructio ædium. *Epi.* Immensa & intolerabilis. *Usus.* Ædificationem abjicere, deponere, vom Bauen abstehen. *Vulg. ac barbarum est: ædificationi esse*, zur Auferbauung seyn. *Pro quo. Phras.* Exempli esse optimi; eum esse, à quo exemplum petere, capere, sumere possint cæteri; qui exemplo vel exemplum esse possit cæteris; qui virtutis germanæ exemplum cæteris præbeat, relinquat. V. *Ædifico.*

Ædificator, ris, m. ein Bauherr. *Syn.* Fabricator. *Epi.* Præstans. *Usus.* Opifex & ædificator mundi Deus.

Ædificium, ii, n. Gebäude. *Syn.* Structura, ædes, domus. *Epi.* Malum, magnificum, privatum, publicum, sacrum & profanum. *Usus.* Extruere, vel deturbare in alieno ædificium. Ædificia in Tiberim versa, Gebäude, so an den Fluß hinaus schauen.

Ædifico, as, avi, atum, are. bauen. *Syn.* Extruo, exædifico, construo, condo, constituo, pono, colloco, facio, parietem duco, fabrico, architector, muros tollo, attollo, erigo; ædificium struo, molior. *Adv.* bene, belle, privatim, publice, sceleratius, strenue. *Phras.* *Ædificatur strenuè*, man bauet tapfer. Excitata sunt jam ad aliquam altitudinem ædificia; saxo quadrato probè substructa surgunt, exsurgunt, crescunt, educuntur, attolluntur jam ædificia; etsi nondum ad culmen perductum, ad tectum tamen domus pæne pervenit. *Usus.* 1. Ædificare porticum, atrium, urbem. 2. Navim, classem ædificare. 3. *Sed barbarè dicitur: ædificare alios*, andere auferbauen. *Pro quo ista adhiberi possunt*: exempla edere virtutum, relinquere, præbere in quæ posteritas sera respiciat: exemplo esse aliis ad virtutem; virtutis exempla non vulgaria prodere; exemplo ad virtutem prælucere aliis; exempli præclari facem præferre.

Ædilis, is, m. Baumeister. *Syn.* Curatores urbis, annonæ, ludorúmque solennium. *Epi.* Curulis, designatus, religiosus.

Ædilitas, tis, f. Baumeisteramt. *Syn.* Ædilitium munus. *Epi.* Curulis, furiosa, magnificentissima, præclara, ornatissima. *Usus.* Ædilitatem petere, obtinére, ædilitate fungi.

Ædilitius, a, um. zum Baumeisteramt gehörig. *Syn.* Spectans ad ædilitatem. *it.* qui ædilis est, aut fuit. *Usus.* Homo ædilitius.

Æditulus, ui, m. Meßner. *Syn.* Æditimus, sacræ ædis custos, qui custodiæ sacræ ædis præest.

Æger, ra, rum. krank. R. àb αἰγυρός, *tristis*: *Syn.* Ægrotus.)(*valens.* *Adv.* Graviter, mediocriter, maxime. *Usus.* 1. *De corpore*, Leibeskrankheit. Corpore æger; ex

ex vulnere æger. Ægra Respublica, & deposita. Ægra & labans civitas. 2. *De animo mœrente, & afflicto*, Gemüths-Anliegen, Trauer. Animi vel animo æger, Amore vel ex amore æger. V. *Infirmus, tristis, valetudo mala.*

Ægrè, ungern, schwerlich. *Syn.* Difficulter, vix, gravatè, molestè.)(*moderatè, facilè. Usus.* Inveterata vitia ægrè depelluntur. Ægrè te careo.

Ægrè, fero, fers, ferre. ungern sehen. *Phras.* Immoderatius, graviter, molestè, perindigne, animo valde iniquo tuli; stomachatus sum; animo periniquo passus sum; Pupugit me res ea; sanè asperè, duriùs accepi; subringebar, fremebam, momordit me haud modicè; discruciabar. Non leviter commotus, indignatus; ægrè, iniquo animo passus sum. Dolori mihi fuit, & ægritudini; torquebat me miserè, & cruciabat; stomachi inde, ac molestiæ non parum erat; acerbius mihi visum est; angebar, confundebarque animo; gravia hæc erant auribus meis; invisa mihi erat rei memoria; offendit ea me res vehementer; magno me dolore affecit; omnia facilius, quàm illud perpeti poteram; æquo haud ferebam animo; animo æquo intueri haud poteram; gravissimè id dolebam; dolebat id mihi; magnus inde dolor incessit animo; urebat me, & lacerabat, quòd &c. &c. V. *Invitus, molestè, repugno.*

Ægresco, is, ere. krank werden. * *Syn.* ægrior fio.

Ægrimonia, æ, f. Krankheit. *Syn.* Ægritudo animi, dolor, mœror, solicitudo, cura. *Epi.* Nova. *Usus.* Ferrem graviter, si novæ ægrimoniæ locus esset. V. *Ægritudo.*

Ægritudo, inis, f. Gemüthskrankheit, Betrübniß. *Syn.* Ægrimonia, molestia, angor, animi contractio, animi perturbatio.)(*hilaritas. Epi.* Acrior, amplificata, crucians, detestabilis, flebilis, inanis, laboriosa, levior, mœrens, maxima, misera, naturalis; nova sed ea modica, premens, simillima ægris corporibus, permanens, tetra, universa, acerba, anxia atque acerba, gravior, gravissima, incredibilis. *Usus.* 1. *Ægritudinem accipere*, betrübt, traurig werden. Parvis sæpe rebus movetur, oritur ægritudo. Res non maximæ ægritudinem afferunt, efficiunt; ægritudine afficiunt, premunt, opprimunt, conficiunt, ex rebus minimis in ægritudinem incidimus, ægritudini nos dedimus, ægritudine debilitamur, quatimur, kleine Dinge machen oft grosse Betrübniß. 2. *Ægritudinem lenire*, den Unmuth lindern. Philosophia universam ægritudinem lenit, levat, sedat, extenuat, elevat. Levatio, sedatio, vacuitas ægritudinis consistit in avocatione à cogitanda molestia, & revocatione ad voluptates contemplandas. 3. Ægritudine vacare, ohne Betrübniß seyn. Ægritudinem Stoici, ùt tetram, & immanem belluam fugiendam dicunt, exuendam, abjiciendam, exturbandam animo. Ægritudo vetustate tollitur, nobis eripitur, eximitur, repellitur. V. *Dolor.*

Ægrotatio, onis, f. Krankheit. *Syn.* Corporis mala constitutio functiones, corrumpens, morbus. *Usus.* Velut ægrotatio in corpore, ita ægritudo in animo. *Hinc animadverte discrimen* morbi, vitii, ægrotationis. Morbum totius corporis corruptionem appellant; vitium, cùm corporis partes inter se dissident. V. *Morbus, valetudo infirma, infirmitas.*

Ægroto, as, avi, atum, are. krank seyn. *Syn.* Ægro corpore sum, morbo sum implicatus.)(*valeo. Adv.* Graviter, gravius, gravissimè, leviter, periculosè, vehementer, diuque, viriliter. *Phras. Gravissimè ægrotat*, er ist schwer krank. In morbum incidit gravissimum; morbo afficitur difficillimo, dubiâ spe vitæ morbo urgetur, qui vitam in discrimen adducat, in quo de vita prorsus agatur, in quo vita in dubium veniat. Affectus est graviter; morbo languet; malè se habet; valetudine utitur adversâ; decumbit morbo oppressus; morbo laborat gravi; pessimè valet; nequaquam illi belle est. In morbo est sanè difficili ac periculoso; morbo impeditur, affligitur, conficitur, intabescit. Morbo vel in morbum implicatur; morbum nactus, est perquam difficilem; morbo tentatur, torquetur, conflictatur, vexatur gravi & diuturno. In morbum incurrit cecidit, delapsus est gravem; adversâ valetudine prostratus est, impeditus, affectus; valetudo est illi perincommoda; adversa illi valetudo incidit; morbo correptus, circumventus est molestissimo; morbum, adversam valetudinem contraxit; morbo tenetur, constringitur, afflictatur, cruciatur miserrimo; adversâ valetudine premitur, morbo occupatur, debilitatur, frangitur; inter ægrotos meret; lecto tenetur. V. *Morbus, valetudo infirma. Usus.* 1. Graviter, periculosè ægrotare. Ægrotanti meliùs est factum, mit dem Kranken ist es besser. 2. *Transl. Ad animum.* Ægrotant in te artes animi tui, deine guten Gedanken nehmen ab.

...umibdimumibdimumibdimumi
:gmumpqmumpqmumpqmumı
imumibdimumibdimumibdimumi

Ægrotus, a, um. krank. *Syn.* Æger. *Usus.* 1. Ægrotus corpore, krank am Leib. 2. *Transl.* Ægrota Respublica, animus ægrotus, schwach, betrübt. V. *infirmus*, *ægroto.*

Æmulatio, nis, f. Nacheyferung, Neid. *Syn.* Rivalitas, virtutis imitatio, invidia. *Unde laudis est, & vitii. Epi.* Vitiosa. *Usus.* æmulatio est ægritudo animi, si eo, quod concupierit, alius potiatur, ipse careat. Imitatio virtutis æmulatio dicitur. V. *invidia.*

Æmulator, ris, m. Nacheyferer, Beneider. *Syn.* Imitator, rivalis, æmulus. *Usus.* Servilius æmulator Catonis. V. *invidus*, *imitor.*

Æmulor, aris, atus, sum, ari. eifern, neiden. *Syn.* Imitor, invideo. *Usus.* Æmulari alienam virtutem; obtrectare, alicui æmulari V. *invideo.*

Æmulus, i, m. Nacheyferer, Beneider. R. ab ἅμιλλα *certamen. Epi.* Non molestus, multi. *Usus.* Semper tu mearum laudum, meorum studiorum æmulus fuisti. V. *invidus*, *imitator.*

Æneus, a, um. von Erz. *Syn.* Æreus, aheneus, quod ex ære est. *Usus.* Signum æneum, equus æneus.

Ænigma, atis. n. Räthsel. *Syn.* Quæstio obscurior & perplexa, oratio pepetuis versorum involucris texta. *Usus.* Obscuritates & ænigmata somniorum.

Æqnabilis, e, *comm.* gleich, eben. *Syn.* Æquus, æqualis, par, similis, qui semper sibi constat. *Usus.* Æquabilem juris rationem tenere, unpartheyisch das Recht sprechen. Prædæ æquabilis partitio. Motus certus & æquabilis. Temperatum & æquabile genus orationis. V. *par*, *æquus.*

Æquabilitas, atis, f. Gleichförmigkeit. *Syn.* Constantia, tenor unus, moderatio.)(*levitas. Epi.* Maxime decora, præclara. *Usus.* Æquabilitas universæ vitæ præclara est, & idem semper vultus eademque frons. In juris æquabilitate adhibenda est facilitas. Lenitas & æquabilitas orationis. V. *tenor*, *constantia.*

Æquabiliter, gleichförmig. *Syn.* Cum æquabilitate. *Usus.* Oratio æquabiliter profluens. V. *æqualiter.*

Æqualis. e, *com.* gleich. *Syn.* Par, similis, æquus.)(*impar*, *dispar. Usus.* 1. Stoici ajunt, peccata omnia æqualia. Oratio par & æqualis rebus ipsis. Æqualem verbis vitam agere, wie reden, also leben. 2. *Coævus, ejusdem ætatis*, gleiches Alters seyn. Est eorundem temporum æqualis. Livius Ennio æqualis fuit, Lælius Scipioni. V. *similis*, *par*, *convenio.*

Æqualitas, tatis, f. Gleichheit. *Syn.* Æqualium & parium conditio, similitudo. *Epi.* Fraterna, legitima, usitata, summa. *Usus.* Est inter nos æqualitas propè fraterna. In Republica tuenda est civium æqualitas. Æqualitate judicandi offensio vitatur. V. *similitudo.*

Æqualiter, gleich. *Syn.* Æqualiter, æque, æquâ parte, æqua conditione, eodem tenore, constanter, æquo & pari jure, æquâ societate, æquato Marte. *Usus.* Æqualiter in suos, ac alienos ferox. Hæreditas æqualiter distributa. V. *similiter*, *æquè.*

Æquatio, nis, f. eine Ebene, Gleichheit. *Syn.* Adæquatio. *Usus.* Æquatio juris, bonorum, gratiæ, dignitatis, suffragiorum.

Æquè, billich, gleich. *Syn.* Tam, pariter, similiter, æqualiter, peræquè. *Usus.* Nemo æquè, atque ego, est occupatus, niemand ist so sehr beschäftiget als ich. Amicus æquè utrique fidelis. Hoc ad meum æque, atque ad tuum officium pertinet. Velle & posse mihi in æquo positum est. Æquè ac si; juxta, ac si; nihilominùs; non minùs, quàm si frater esset. Gleich als wann er mein Bruder wäre. V. *Similiter.*

Æquilibritas, tatis, f. Gleichgewicht. *Syn.* Æquabilitas, æqualitas.

Æquinoctium, ii, n. Tag- und Nacht-Gleiche. *Usus.* Æquinoctium navigationem nostram moratur.

Æquiparo, as, avi, atum, are. gleich halten, vergleichen. *Syn.* Æquo, comparo, compono.)(*excedo*, *supero. Usus. & Phras.* Nemo te factis æquiparare potest, keiner kan dir es gleich thun. Nemo exæquandus, assimilandus est tibi; Nemo te virtute assequitur; tecum conferri; contendere nemo potest; Nemo est, qui tibi par sit, qui te vincat. V. *comparo*, *confero.*

Æquitas, tatis, f. Billigkeit. *Syn.* Æquum & bonum, justitia. *vel* propensus in aliquem favor, studium.)(*iniquitas. Epi.* Humana, mira, propria maximè justitiæ, summa. *Usus.* 1. summa bonitas, & æquitas causæ. Perspice æquitatem animi mei, siehe mein ehrliches Gemüth. Æquitatem rejicere; servare æquitatem. 2. Candor,

Staatl. Bibliothek Regensburg

dor, probitas, tranquillitas, ruhig sanftmüthiges Gemüth. Homo summâ moderatione, summâ animi æquitate. V. *Justitia, honestum.*

Æquo, as, avi, atum, are. gleich machen. *Syn* Exæquo, parem facio, gradus tollo, assequor.)(*supero, excedo.* *Usus.* Cum Græcorum gloria Latinorum copia æquata est; cum aliquo æquari; tenuiores cum principibus temperamento aliquo æquantur. V. *Æquiparo, confero.*

Æquor, oris, n. Ebene. *Syn.* Terræ aut aquæ planities. *Usus.* Babylonii in camporum patentium æquoribus habitant.

Æquus, a, um, billig. R. à Dorico αἶκος. *Syn.* Habens æquitatem, non iniquus, verus, justus.)(*Injustus.* *Phras.* 1. *æquum est*, es ist billig. Jus & fas est; rationi consentaneum est; jure receptum, & approbatum est; jus merum est; jus bonum, optimum, æquissimum est, quod oras. 2. *Æquum non est*, es gebührt sich nicht. Haud par est; jus, fas non est; iniquum petis; nefas, flagitium est; non decet; honestum non est; contra æquum, jus & fas est; iniquè, injustè; perperam agitur; rationi minimè consentaneum est; non licet; decorum non est; non convenit. *Usus.* 1. Æquum me tibi semper præbui; æquus tibi semper fui; æquum me tibi habuisti; æquo me usus es, ich bin dir allezeit sehr günstig gewesen. Æquo cum civibus jure vivere. Æqua postulatio. 2. *Planus;* eben. Locus æquus. 3. Æquum & bonum impetrare; ex æquo & bono statuere; æqui, bonique facere, billig und recht, für gut halten. V. *Justus, honestus, dignus, decet.*

Aër, eris, m. die Lufft. *Syn.* Cœlum, anima, spiritus, æther, *Epi.* Adversus, crassus, cretus, crassissimus, finitimus, fusus & extenuatus, natura maxime frigidus, & minime expers caloris, calore admistus. Immensus & infinitus, purus ac tenuis, proximus terræ, calidus, superior, temperatus, nihil proni habens, effluens huc illuc. *Phras. Aër salubris*, gesunde Lufft. Cœlum tenue, purúmque. Cæli temperies salubris. Cœli temperies refovendis membris idonea. Cœlum temperatum, sincerum, mite, clemens, salubre. Grata, blanda, mitis, placida, mollissima auræ temperies. Cœli clementia, salubritas. Cœli mira temperies verno tempori maximè similis, sed quæ omnes anni partes pari salubritate percurrit. 2. *Aër gravis*, dicke Lufft. Crassus nobis aër offunditur, circumfunditur. Pingue & concretum cœlum. Palustre cœlum caput gravat. Vix sustineo gravitatem cœli. Aër piger. Cœlum caliginosum, nebulosum. *Usus.* Aër alitur expirationibus terræ. Oritur ex respiratione aquarum. Terræ proximus crassus est, concretus in nubes cogitur. Aërem spiritu ducimus. V. *Cœlum.*

Ærarium, i, n. Schatz-Kammer. *Syn.* Pecunia publica; locus, ubi ea asservatur. *Epi.* Inops atque exhaustum, sanctius, vetus ac refertum. *Usus.* Rationes conferre ad ærarium. Ærarii depeculator, hirudo. Pecuniam in ærarium sanctius referre. Ærarium exhaurire.

Ærarius, a, um. das zur Schatz-Kammer gehörig. *Usus.* Rationes ærariæ me solicitum habent.

Ærarius, ii, m. der des Burger-Rechts beraubet worden. *Qui præter æra pro capite tributi nomine pendenda, cæteris civium juribus ignominiæ causâ multabatur.* *Usus.* Ærarium aliquem facere; in *vel* inter ærarios referre. Ex ærariis eximere, eâ ignominia solvere.

Æratus, a, um. verkupffert. *Syn.* Ære tectum. *Usus.* 1. Lecti æràti, candelabra ærata, kupfferne Leuchter. 2. *Obstrictus alieno ære*, mit Schulden behafftet. Ærati milites, *aliàs* obærati.

Aërius, a, um. *vel* Aëreus, lüfftig. *Syn.* Spirabilis, flabilis, animalis. *Usus.* Aërii volatus avium.

Ærugo, inis, f. Ertz-Rost. *Syn.* Quasi quædam scabies æs corrumpens. *Usus.* Æs Corinthium in æruginem incidit: ærugine consumptum, exesum, corruptum est.

Ærumna, æ, f. Mühseligkeit. *Syn.* Calamitas, labor, ægritudo laboriosa. *Epi.* Æterna, maxima. *Usus.* Graves, perpetuas ærumnas perpeti, superare. Ærumnis premi. V. *Angustia, miseria.*

Ærumnosus, a, um. mühselig. *Syn.* Miser, calamitosus. *Usus.* Qui se ægritudini dedêre, miseri sunt, afflicti, ærumnosi. V. *Miser, calamitosus.*

Æs, æris, n, Ertz, oder Kupffer. *Epi.* Alienum, circumforaneum. *Usus.* 1. Æs temperare; statuam ex ære facere. Leges, pacta in æs incidere. In ære varias figuras cælare. Æs signare, Geld prägen. 2. Æs alienum, Schulden. *Usus.* 1. *Debita contrahere*, Schulden machen. Æs alienum cogere, conflare, facere, ære alieno se obligare; nomina facere. 2. *Debitis laborare*, Schulden haben. Æs alienum habere; in æs alienum incidere; ære

ære alieno laborare, premi, opprimi, obrui, obstringi; esse in ære alieno; in nominibus; æs alienum crescere. 3. *Debita expungere*, Schulden abzahlen. Ære alieno liberari, levari, exire; æ alienum dissolvere, relinquere, exonerare; nomina expedire, explicare, solvere, expungere. *Dicitur etiam*: Æs alienum meum, Patris, filii, *quod à me, Patre vel filio contractum est, stipendio ignominiæ causâ privatus*. V. *Debitum, pecunia*.

Æstas, tis, f. der Sommer. *Syn.* Anni pars ferventior, tempus æstivum, calores æstivi. *Epi.* Iniens, integra, media, proxima, summa, tota. *Usus*. Æstas iniens, propè affecta, exacta. Æstas præfervida, nimiis caloribus & inusitatis torrida, sævissimè candens,

Æstimabilis, e. *com.* schätzbar.)(*Inæstimabilis*. *Usus*. Æstimabile est, quod pondus aliquod habeat. Dignum æstimatione.

Æstimatio, nis, f. Schätzung. *Syn.* Pretii judicium. *Epi.* Æqua, æquior, communis, grata, mediocris, optima, non modo non incommoda, sed etiam grata, propria, remissior quam tolerabilis. *Usus*. 1. *Facere æstimationem*, prædiorum, census, possessionum, ein Land-Gut schätzen. Cæsar æstimatione factâ pecuniam pro præda solvit. 2. *Æstimationem dare*, *accipitur pro re ab arbitris æstimata*. Accipiendæ sunt tibi æstimationes Cæsaris voluntate. Litis æstimatio tibi persolvenda est. 3. Æstimationem permittere, alteri; calculum de se permittere, porrigere; censendi potestatem facere.

Æstimator, oris, m. ein Schätz-Mann. *vulg. Taxator*. *Syn.* Judex, arbiter. *Epi.* Accerrimus, æquus, æquissimus, injustus, callidus. *Usus*. Acerrimus rerum æstimator. Frumenti æstimator callidus & iniquus fuisti. V. *Arbiter*.

Æstimo, as, avi, atum, are. schätzen. *Syn.* Æstimationem habeo, magni facio. *Adv.* C rius, carè, largè, liberaliter, necessa iò, severè, tenuissimè, valdè, illiberaliter. *Phras. Valde te æstimo*, ich halte sehr viel auf dich. Quem apud me locum teneas; quo apud me loco sis, nosti. Quanta sit mea in te observantia; quantum tibi tribuam, deferam; quæ mea sit de te opinio; quæ in te voluntas, quod studium, quam apud me locum obtineas, quo numero sis; quantum te demirer, & efferam, non ignoras. E virtute tuâ te pondere, pendo. De te pro merito tuo existimo. In parentis, fratris, amici numero te puto, repono, duco, colloco. Gradum, charitatémque filii apud me habes. Inter clarissimos viros merito tuo te numero, annumero. Alter mihi Cicero &c. es. Magni te merito tuo dependo. Multum dignitatis tibi tribuo. In magno, summo pretio te habeo. Præclara de te existimo, sentio. Magnæ indolis speciem, verámque ex moribus tuis capio. Pluris facio neminem. Magnam tui rationem duco, habeo. Tecum paucos comparo, vel neminem. Summum tibi honorem habeo. Si quos in aliquo pono, existimo, habeo numero, principe tu loco es; inter eos es, qui principem apud me locum obtinent. 2. *Curandum tibi, ut ab omnibus æstimeris*, du must dich befleissen, bey allen in Hochachtung zu seyn. Ut eximium gratiæ locum apud omnes obtineas; ut apud omnes in ingenti sis gloria; in summa laude sis; magno in honore sis, ut egregium de te omnium sit judicium, opinio, existimatio; ut res tuæ fiant maximi; ut in te laus virtutis sit maxima; ut authoritas apud omnes magna habeatur; ut gravissime de te judicetur; ut authoritate valeas plurimùm; ut authoritas tua magni sit apud omnes ponderis, ac momenti; ut singularis tua sit apud omnes authoritas; ut authoritatis habeas plurimum; ut virtutis tuæ apud omnes opinio sit singularis, habeatur, capiatur. 3. *Virtus ab omnibus gentibus æstimatur*, die Tugend wird bey allen Völkern hochgeachtet. Summus honos habetur virtuti; virtuti plurimum defertur. Virtuti ubique honos est, persolvitur. Virtutis nomen apud omnes gentes magnum imprimis, & honestum est; Virtus in pretio, in honore est; Virtus inter ea est, quæ prima dicuntur. V. *Judico, pretium*. *Usus*. 2. *De re venali, & bonis*. Æstimandis possessionibus præfectus. Frumentum, litem æstimare. das Getreyd schätzen. 1. *Judico, existimo, magni vel parvi facio*, urtheilen, hoch oder gering schätzen. Ex veritate, non opinione res æstimandæ sunt. De aliis æstimare difficile est. Statua hæc non è materia, sed ex artificio æstimanda est.

Æstiva, orum, n. Sommer-Haus, oder Quartier. *Syn.* Locus, in quo æstatis ardorem devitantes bestiæ, & milites se continent.)(*Hyberna*. *Usus*. Æstiva attingere. In æstivis esse. Mediis caloribus militem in æstiva educere.

Æstivus, a, um. sommerlich. *Usus*. Menses, dies æstivi.

Æstuo, as, avi, atum, are. erhitzt seyn. *Syn.* Ardeo, ferveo; angor, irascor, tangor, vexor.)(*Algeo.* *Usus.* 1. Aër caloribus æstuat, hitzige Lufft. 2. *Transl. ad animi affectiones.* Desiderio, dubitatione, irâ, cupiditate, invidia æstuat, exæstuat, vor Verlangen ꝛc. brennen. V. *Calor*, *caleo*.

Æstuosus, a, um. hitzig. *Syn.* Æstu & calore plenus. *Usus.* Æstuosa & pulverulenta via.

Æstus, ûs, m. Hitze. R. *ab* αἶθος, *ardor*, *Syn.* Fervor, agitatio fluctuum. *Epi.* Magnus, marinus, maritimus. *Usus.* 1. Æstus marini à luna commoventur, der Ab- und Zulauf des Meers wird von dem Mond verursachet. Æstu, febrique jactatur. 2. *Transl. Vis & vehementia*, Heftigkeit. Consuetudinis æstus multos absorbet. Æstus quidam gloriæ, æstus ingenii multos abripit, transversum agit. Æstu abstractus. V. *Calor*, *fervidus*.

Ætas, tatis, f. Alter. R. *ab ævo*, *q. ævitas dicta.* *Accipitur aliàs pro* sæculo; *aliàs pro* Anno; *alias universim pro* Tempore; *aliàs pro* tota Vita hominis; *aliàs pro* vitæ humanæ partibus, infantia, pueritia, adolescentia, virilitate, senectute: *quarum quælibet trifariam dividitur, ut alia sit* viridis; *alia* adulta; *alia* præceps. 1. *Ætas prima.* junges Alter. Iniens, puerilis, infirma, tenerior; ætatis initium; ætatis prima tempora; ætatis primæ infirmitas, imbecillitas; ætas viridis, flexibilis, mollior. V. *Pueritia.* 2. *Ætas media*, mittles Alter. Progrediens, confirmata, corroborata, profecta, firmata, constans, adulta, integra, integerrima, matura; ætatis progressus, cursus; maturitas corroborata; ætas bona, optima, florens. 3. *Ætas deflexa*, hohes Alter. Ingravescens, affecta; confecta, decrepita, decursa, exacta, demensa, grandior, præcipitata valde profecta, deflectens; ætatis præcipitis flexus, & ingravescentis. V. *Senectus.* *Phras.* 1. *Ætate nostrâ*, zu unsern Zeiten. Nostrâ ac patrum memoriâ; ad nostram memoriam; ad hanc ætatem; ante memoriam meam; majorum nostrorum ætate ac tempestate. 2. *Ætatem honestissimè transigere*, sein Leben ehrlich zubringen. Optimis in studiis ætatem agere, degere, terere, conterere, consumere, exigere. *Usus.* Ætate progredi, procedere, provehi, älter werden. Ætate præcurrere, anteire, præstare, antecellere alios, im Alter vorgehen. Homo id ætatis, ein so alter Mann. V. *Tempus.*

Ætatula, æ, f. Kindheit. *Syn.* Tenera ætas vel prima. *Usus.* Cave primam tuam ætatulam ad libidinem conferas.

Æternitas, tatis, f. Ewigkeit. *Syn.* Tempus fine carens, immortalitas, perennitas. *Epi.* Immutabilis, incredibilis, naturalis. *Usus.* Æternitatem nulla temporis circumscriptio metitur. Immutabili æternitate veritas continetur. Mihi populus eâ die non unius diei gratulationem, sed æternitatem, immortalitatémque donavit. Nomen tuum, & gesta immortalitati commendanda, consecranda sunt, dein Nahme soll verewigt werden. V. *Immortalitas.*

Æterno, as, avi, atum, are. unsterblich machen. * *Syn.* Æternum, immortale facio.

Æternus, a, um. ewig. *Syn.* Sempiternus, immortalis, perpetuus, quod toto vitæ tempore, tota æternitate continetur.)(*Caducus*, *mortalis.* *Phras.* *Æternum nomen*, ein ewiger Nahme. Perenne, perpetuum, immortale; æterno tempore, perpetuò, in perpetuum; in omnium ætatum memoriâ duraturum; nominis fama, quæ finem nescit, terminum non habet; famæ gloria sempiterna: immortalitati commendanda; cùm tota æternitate coæquanda; nomen, quod vigebit per omnium sæculorum memoriam; quod sæculis innumerabilibus; quod ipsa æternitate continebitur; quod nulla delebit unquam oblivio, quod posteritas alat, ipsa æternitas intuebitur. *Usus.* Causæ immutabiles, & æternæ. Æterno Deo æternum simulacrum mundus est.

Æther, eris, m. der Lufft-Himmel. *Syn.* Cœlestium orbium, igniumque regio. *item*: Aër subtilior. *Epi.* Æternus, ignifer, immensus, immoderatus, non satis aptus, tenuis, ac perlucens & æquabili calore suffusus. *Usus.* 1. Aërem complectitur æther. In æthere astra volvuntur. Æther fragoribus resonat. 2. *Cœlum*, der Himmel. Omnia cingens, & coërcens cœli complexus, qui idem æther vocatur; extrema ora, & determinatio mundi.

Ætherius *vel* Æthereus, a, um. himmlisch, über-irrdisch. *Usus.* Æthereus ignis.

Ævum, i, n. Ewigkeit, immerwährende Zeit. R. ab αἰών, q. ἀεὶ ὤν, semper existens. *Syn.* Ætas æternum duratura, sempiterna. *Epi.* Æternum, sempiternum. *Usus.* Beati in cœlo ævo sempiterno fruuntur; æternum ævum agunt.

Affabilis, e. *com.* holdselig mit Worten. *Syn.* Comis, placidus, mitis maximè in sermone. *Usus.* In omni sermone affabilem se præbebat. V. *Facilis, comitas, humanus.*

Affabilitas, tatis, f. freundliche Ansprechung. *Syn.* Comitas sermonis, facilitas in audiendo; alloquendi, audiendi lenitas. *Usus.* Difficile dictu est, quantum animos hominum conciliet affabilitas, lenitásque sermonis. V. *Comitas, admitto, facilis, humanitas.*

Affabrè, künstlich. *Syn.* Fabrè, pulchrè, artificiose. *Usus.* Statua miro artificio affabrè facta.

Affaris, atus sum, affari. anreden. *Syn.* Alloqui, compellare. *Usus.* Liceat mihi te versibus affari. V. *Alloquor.*

Affatim, reichlich. *Syn.* Abundè. *Usus.* Affatim tibi satisfaciam. Satiaberis affatim. V. *Satis.*

Affectio, nis, f. eine zufällige Bewegung des Leibs, oder Gemüths. *Syn.* Perturbatio, commotio, incitatio animi, sensus, impetus, πάθος, animi quidam dolor, studium, cupiditas. *Epi.* Constans conveniensque, non distorta nec prava, firma corporis, invita, inconstans & à se ipsa dissentiens, laudabilis, interior, malitiosa animi, prima & optima, utilis, manens, recta. *Usus.* 1. Ut ad primam, optimámque animi affectionem pervenias, perturbatio ratione pellenda est. Ea est animi mei affectio, commodi mei causâ neminem ut violem. O te extra omnes humanorum pectorum affectiones positum! quem non lætitia, mœror, ira, gaudium exagitent, jactent, incessant. 2. *Status, vis, constitutio,* Beschaffenheit. Affectio astrorum varia multa res immutat. In puero refert, quâ cœli affectione primum spiritum duxerit. Affectio corporis firma.

Affecto, as, avi, atum, are. emsig begehren. *Syn.* Appeto, quasi arcesso, nimis inquiro; ambio. *Usus.* Lumina quædam orationis non quidem affectanda sunt, sed tamen adhibenda nonnunquam. Iter affectare. Munditiam non exquisitam affectare.

Affectus, a, um. *Part.* von afficio, angethan, beschaffen. *Syn.* Paratus, comparatus, constitutus seu corpore, seu animo. *Adv.* Malè. *Phras.* *Omnes sunt tibi bene affecti,* es seynd dir alle wohl zugethan, geneigt. Hoc animo animati sunt singuli, ut tuâ causa, gratia, omnia velint; ingenium est illis rectum erga te; animum habent erga te optimum ac rectissimum? is habitus animorum est illis, ut omnia tibi secunda cupiant; ita animati, eo animo, eâ mente sunt præditi, ita animo comparati sunt; hunc erga te gerunt animum; is sensus est animorum; ea animi propensio, voluntas, studium, ut cupiant tibi quàm optimè. *Usus.* 1. Oculi indicant, ut animo sis affectus, die Augen zeigen an, wie du im Gemüth bestellet seyest. Nunc ita affectus sum, tecum ut vivere non possim. 2. *Præditus, cumulatus,* angethan, beschenket. Honoribus, beneficio, præmiis abs te affectus sum. E litteris tuis magna molestiâ, lætitiâ, dolore affectus sum. Summis difficultatibus affectus. 3. *Vexatus, afflictus, tractatus & acceptus malè,* übel hergenommen. Affecta & prostrata respublica. Urbs ab illo prædone misere affecta. 4. *Ad finem vergens,* zu Ende gehend. Affectum est bellum, nondum perfectum. Æstas affecta, carmen, oratio, fast zu Ende gebracht. 5. *Aptus* fähig. Animus, oculus conturbatus non est probè affectus ad fungendum munus suum. 6. *Ægrotus,* krank. Cæsarem Neapoli reliqui graviter affectum.

Affectus, ûs, m. Gemüths-Neigung, Anmuthungen. *Syn.* Affectio. *Epi.* Laudabilis. *Usus.* Affectus animi sunt amor, odium, ira, invidia, misericordia, spes, lætitia, timor, molestia. V. *Perturbatio.*

Affero, fers, attuli, allatum, ferre. herbeybringen. *Syn.* Apporto, importo, adhibeo, induco, infero, dico, nuncio, profero.)(*Aufero.* *Adv.* Divinitùs, in perpetuum, nec ita multo post, repentè similiter, serò, violenter, ultrò. *Usus.* 1. Ad id munus spiritus magnos, animos, authoritatem afferas, necesse est. Ad eam facultatem dicendi, industriæ multum afferendum est. 2. *Do, exhibeo, præbeo,* verursachen. Afferre alicui fastidium, odium, molestiam, satietatem, calamitatem, miseriam, detrimentum, angorem, perniciem, necessitatem, metum, dubitationem, dolorem, egestatem, luctum, errorem animi, & perturbationem. *item:* Id consilium magnam tibi laudem, authoritatem, dignitatem, voluptatem, solatium affert. 3. *Nuntio,* ankündeu. Aliquid novi litteris affertur. Mandata odiosa, incerta afferre. Ex sermone rumor

rumor id attulit ad aures noſtras. 4. *Vulg. allegare, vel citare*, anziehen/beybringen. Rationem facti, cauſam afferre. Scriptum, legem, exempla, ſimilitudinem afferre. 5. *Infero*, anthun/anlegen. Vitæ alienæ, aut corpori vim afferre. Manus ſibi afferre, ſich umbringen. Senſibus vim afferre. Afferre conſulatum in familiam. 6. Vorbringen / *propono*. Quæſtionem afferre, in medium afferre.

Afficio, is, feci, fectum, ere. bewegen/anthun. *Syn.* Commoveo, permoveo. *Adv.* Accommodatiſſimè, avidè, graviter, gravius, nominatim, optimè, probè, rectè, valdè. *Uſus.* 1. Litteræ tuæ me variè affecêre. Variè animô affectus fui. 2. *Benè vel malè afficio*, einem Gutes oder Uebels anthun. Aliquem ſummâ lætitiâ, voluptate; *vel contra:* morte, exilio, ſatietate, tædio, pudore, ignominiâ, moleſtiâ afficere.

Affigo, is, fixi, fixum ere. anheften. *Syn.* Ad aliquid figo, infero, addo. *Adv.* Maximè, penitus, vehementer. *Uſus.* 1. Minervæ talarium pinnas affigunt, 2. *Transl.* Animum litteris affigere, ſich gantz an das Studiren verhencken. Animo ſuo tenacius aliquid affigere. Num tu humi particulam divinitatis affiges? V. *Hæreo, adhæreo.*

Affingo, is, finxi, fictum, ere. dazu erdichten. *Syn.* Fingo non vera, adorno.)(*detraho. Uſus.* Peccat poëta, qui probam orationem affingit improbo. Error multa, plus invidia affinxit. Rebus certis multa falſa affinguntur. V. *Calumnior.*

Affinis, e. *gen. comm.* Schwager/Verwandter. *Syn.* Conjunctus affinitate. *Epi.* Novus, ornatiſſimus omni virtute, officiosùſque, amans alicujus. *Uſus.* 1. Affinem tuum à genibus repelles? 2. Particeps conſcius, theilhafftig/bewuſt ſeyn. Sceleri illi, & flagitio, & turpitudini affinis judicatus eſt. Homines hujus affines ſuſpicionis, facinoris, aut facinori affines Leute/ſo glaublich einen Theil an dieſer That haben. V. *Propinquus.*

Affinitas, tatis, f. Verwandtſchafft. *Syn.* Conjunctio affinitatis, neceſſitudo. *Epi.* Gravior, impuriſſima, nova. *Phraſ. Affinitate junctus eſt Lentulo*, er iſt des Lentuli Schwager / oder Verwandter. Eſt cum Lentulo maximis vinculis affinitatis & propinquitatis conjunctus; affinitate devinctus, junctus; affinitate Lentulum attingit; ſanguinem cum Lentulo ſociavit; affinitatem junxit; affinitate cum Lentulo adſtrictus eſt, per affinitatem Lentuli familiæ immiſtus & innexus eſt. In affinitatem Lentuli pervenit, affinitate Lentulum contingit; ſuum cum Lentuli familiâ genus connubio miſcuit; vinculum affinitatis cum Lentulo nexuit; vinculo affinitatis Lentulo obſtrictus eſt. *Uſus.* Affinitatibus, amicitiis, vicinitatibus conjunguntur cives. V. *Neceſſitudo, cognatus.*

Affirmatè, ausdrücklich / vor gewiß. *Syn.* Aſſeveranter. *Uſus.* Quod affirmatè, quaſi Deo teſte promiſeris, id tenendum eſt. V. *Certe.*

Affirmatio, nis, f. Beſtättigung.)(*dubitatio. Epi.* Gravior, religioſa. *Uſus.* Jusjurandum eſt affirmatio religioſa. Dubitationem illi omnem mea affirmatione exemi.

Affirmo, as, avi, atum, are. bekräfftigen. *Syn.* Confirmo, aſſevero, ajo, annuo, comprobo.)(*Nego. Adv.* Facile, nimis, temerè, verè, valdè. *Phraſ. Affirmare id poſſum*, ich kan es vor gewiß ſagen. Confirmare hoc tibi liquidò poſſum; id plane profiteor; præ me fero; aſſeveranter teſtificor; id certum tibi teſtatúmque volo. Narro tibi; omni aſſeveratione tibi affirmo, aſſeveranter loquor. *Formulæ affirmativæ.* Moriar, ni hæc planè contemnò. Ne vivam, ſi ejus dictis moveor. Ita vivam, ut hominis vanitatem derideo. Incredibile eſt, quàm iſta parùm curem. Ne ſim ſalvus, ſi fallo; pendens plectar, ſi tanti eum facio. Quid? illum curarem? An dubia eſt hominis ineptia *Uſus.* 1. Ecquid tanta aſſeveratione rem affirmas? 2. *Firmo, ſtabilio*, bekräfftigen/ beſtättigen. Dicta tua rationibus affirmes, oportet, du muſt mir das probiren. Is rumor opinionem, ſpémque conceptam valde affirmavit. Animo te affirmes, cura.

Affixus, a, um, *Part.* von Affigo, angeheft. *Syn.* Infixus, adhærens, cohærens. Annexus, connexus, adjunctus. *Uſus.* Opinio hæc in animo meo penitùs affixa eſt, & infixa, ich bin gantz in der Meynung. Ut magiſtro, ita mihi affixus es. Affixa iſta ſunt ad orationem tuam, non cohærent. V. *Hæreo, adhæreo, jungo.*

Afflatus, ûs, m. Anblaſung. *Syn.* Animi inflammatio, & quidam quaſi furor, inſtinctus; impetus, anhelitus, concitatio, incitatio mentis. *Epi.* Divinus. *Uſus.* Nemo vir magnus ſine afflatu divino, nemo poëta ſine inflammatione quaſi furoris unquam fuit. Oracula divino afflatu funduntur.

Afflictatio, nis, f. Plage. *Syn.* Ægritudo cum vexatione corporis. V. *Miseria.*

Afflictio, nis, f. Angst, Noth. *Syn.* Angor. *Usus.* Habet ardorem libido, sed ægritudo majora quædam, tabem, cruciatum, fœditatem, afflictionem. V. *Miseria.*

Afflicto, as, avi, atum, are. ängstigen, plagen. *Syn.* Ango, vexo, crucio, affligo, conficio. *Usus.* Tu me accusas, quod me afflictem. V. *Affligo.*

Afflictor, aris, atus sum, ari. beängstiget, geplaget werden. *Syn.* Angor, vexor, Affligor. *Adv.* Acerbissime, gravius, turpius, vehementius. *Phras.* *Valde afflictatur*, er wird sehr geplaget. Malis conflictatur undique; calamitatibus, infortuniis premitur, torquetur, cruciatur, conficitur gravissimis; vitam ducit inter ærumnas miseram, infelicem, calamitosissimam; magnas quotidie acerbitates perferre, exhaurire cogitur; angoribus opprimitur; molestiis innumeris implicatur; malis ingentibus obruitur, oneratur. Multa sunt, ac gravia, quæ hominem angunt. *Usus.* Vide, quantum fratris morte afflictetur, squaleat. Vehementer afflictatur respublica.

Afflictor, oris, m. Peiniger, Verfolger. *Syn.* Qui affligit, & vexat. *Usus.* Odit te senatus afflictorem, & proditorem dignitatis, authoritatis, ordinis, ac nominis sui.

Afflictus, ûs, m. Peinigung. *Syn.* Afflictatio. *Usus.* Effœminata virtus afflictu occidit.

Afflictus, a, um. *Particip.* von Affligo. bedrängt, geplagt. *Syn.* Miser, prostratus, ærumnosus, calamitosus. *Phras.* Mœrore ac miseriis perditus; æger animi; æger & exulceratus animus, animus dolore, calamitate fractus; obrutus, oppressus malis; mœrore confectus, exanimatus, consternatus; calamitate vexatus, perturbatus, exagitatus. V. *Miser. Usus.* Afflictum erigere, perditum recreare.

Affligo, is, flixi, flictum, ere. zu Boden werffen. *Syn.* Vexo, perturbo, perdo, pessumdo, prosterno, deprimo.)(*Levo, recreo, erigo. Phras.* *Galliam hæresis graviter afflixit*, die Ketzerey hat ihn Franckreich sehr übel gehauset. Multa mala peperit hæresis; multa damna, detrimenta, incommoda, fortunia, attulit, intulit, invexit importavit; Gallia multa ab hæresi damna tulit, pertulit, passa, perpessa est; multa detrimenta cepit, accepit; multis damnis affecta est; in gravissima mala incidit, incurrit. Gravissimis afflicta malis, vehementer, vexata, exercita, debilitata, comminuta est ab novarum religionum sectatoribus. Idem summis difficultatibus universam Galliam affecêre; in multas difficultates conjecere, impulêre. Magnæ ex hæresi calamitates extitère, accidere, evenêre, obvenêre, contigêre; illatæ, allatæ, oblatæ sunt. Hæresis Galliæ exitiosa, perniciosa; exitio, damno, calamitati fuit, Galliam perdidit; fortunis omnibus evertit; in ultimum discrimen, in miserrimum statum, in hanc omnium deterrimam, miserrimamque conditionem adduxit. Hæresis Galliæ mala gravissima ingessit; multas solicitudines confecit; exitium, perniciem creavit, peperit; salutem afflixit; calamitatem summam ac pestem importavit. V. *Torqueo, doleo, tristitia. Usus.* 1. Illius statuam proturbant affligunt, comminuunt, dissipant, sein Bildniß werffen sie zu Boden. Navim ad scopulos affigunt, sie treiben das Schiff an die Felsen. 2. *Transl.* Curæ animos; prava exempla juventutem affligunt, beängstigen, verderben. Quoties afflictum eversum, perditum te, fractum & afflictum calamitate erexi, confirmavi? Luctu, merore, ægritudine, mœstitia afflictum; afflictam virtutem tuam, animum, salutem, fortunam, dignitatem levavi, restitui? afflicto, jacenti dexteram porrexi?

Afflo, as, avi, atum, are. anblasen. *Syn.* Aspiro, spiro, exhalo. *Usus.* Afflaverat nescio quid rumoris, es hat sich ein Gerücht erhebt. Cave, ne quid mali tibi afflet sociorum importuna licentia. Poëtæ divino spiritu afflantur. Odor è floribus afflatur.

Affluentia, æ, f. Ueberfluß. *Syn.* Ubertas, copia. *Usus.* Ex hac affluentia & copia omnium rerum arrogantia nascitur. V. *Copia.*

Affluo, is, fluxi, ere. Ueberfluß haben, hinzurinnen. *Syn.* Abundo, circumfluo. *Usus.* Urbs voluptatibus, divitiis, opibus & copiis, hominibus, uberrimis ingeniis affluens, eine Stadt, so alles genug hat. Homo bonitate, unguentis, lepôre, ac venustate affluens. Domus omni scelere affluens. V. *Abundo, copia.*

Affulgeo, es, fulsi, ère. anscheinen. * *Usus.* Magna spes, magna nobis fortuna affulget, es zeigt sich eine grosse Hoff-

Hoffnung, ein grosses Glück vorhanden zu seyn.

Age, wohlan. *Interjectio hortantis, excitantis consentientis. Usus.* Age porrò, age verò, age jam. *Plurali numero dicitur:* Agite porro.

Agedum, wohlan. *Idem. Usus.* Agedum, confer hujus vitam cum illius moribus. *Pro plurali numero:* Agitedum, ite mecum.

Agellus, i, m. kleiner Acker. *Usus.* Dii nec agellos, nec viticulas persequuntur.

Agens, tis, *Particip.* von Ago, machend. *Syn.* Efficax, vim habens. *Usus.* Utendum est imaginibus acribus, agentibus, insignitis.

Ager, gri, m. Acker. R. *ab* ἀγρός. *Syn.* Arvum, campus, solum, territorium, *Epi.* Colonus, communis, compascuus, cultissimus, decumanus, fertilis, fructuosus, miser atque jejunus, optimus & fructuosissimus, privatus, pulcherrimus, vectigalis, universus. *Phras.* 1. *Ager bonus*, ein guter Acker. Cultissimus; latus ac fertilis; qui plurimum efficit; optimus & fructuosissimus. Ager naturâ perbonus, & diligentiâ, culturâque melior, frugum fertilis, bonus pecori, arbori infœcundus, frugum, pabulique lætus. 2. *Ager malus.* schlechter Acker. Deformis atque horridus; aridus & frugum vacuus. V *Fertilitas. sterilitas. Usus.* 1. *Agrum colere*, Acker bauen. Ager quantumvis fertilis, fructuosus non est, nisi colatur, conseratur, seratur, aratro perstringatur, aratur, exerceatur. 2. Agri facile emaciantur; ab hostibus infestantur, verderbt, verwüst. 3. *Agro exui*, exturbari, moveri, multari, des Ackers zur Straffe beraubt werden.

Agger, eris, m. eine Schantze, aufgeworfene Erde. *Syn.* Tumulus ex terra, cespite congestus ad munienda præcipuè vel oppugnanda loca. *Epi.* Maximus. *Usus.* Aggere urbem cingere. Aggerem fluvii inundationi objectum interscindere. Aggerem jacere, exstruere; cuniculis subvehere.

Aggero, is, gessi, gestum, ere. zusammen tragen, aufhauffen. *Syn.* Congero, cumulo. V. *Accumulo.*

Agglomero, as, avi, atum, are. zusammen wältzen. *Syn.* Glomero, conjungo, implico. *Usus.* Densis se cuneis agglomerant.

Agglutino, as, avi, atum, are. anleimen. *Syn.* Adnecto.)(*Dissolveo.*

Aggravesco, is, ere. zunehmen. *Syn.* Gravior fio, ingravesco. *Usus.* Metuo, ne vulnus, aut morbus aggravescat

Aggravo, as, avi, atum, are. beschweren. *Syn.* Valde gravo, onero, premo, exaggero. *Usus.* Res nostræ eô bellô valdè aggravatæ sunt. V. *Onero, premo.*

Aggredior, eris, gressus sum. angreiffen. *Syn.* Invado, adorior. *Phras.* 1. *Latrones ex insidiis viatores aggrediuntur*, die Strassen-Räuber greiffen die Wanders-Leute unversehens an. Ex occultis, subitò, improvisò, repentinò, nec opinatò impetû viatores adoriuntur, invadunt, petunt; in viatores irruunt, impetum, impressionem faciunt; incurrunt, insiliunt; in viatores sese inferunt, injiciunt, immittunt; viatores assiliunt; iteratis aggressionibus retentant; superfundunt se viatoribus; arma iis inferunt. V. *Adorior, invado.* 2. *Hostes strenuè aggressus est*, er hat die Feinde tapffer angegriffen. In hostium agmen strenuè irrupit; hostes se incitavit; in cornua hostium invectus est, signa strenuè hostibus intulit; novissimum agmen moratus; in hostem animosè proruit, incurrit, ivit; ordines hostiles magno animo invasit. V. *Impetus.* 3. *Rem aggreditur arduam*, er greifft eine schwere Sache an, er hat ein schweres Unternehmen. Demittit se in causam ancipitem; ingreditur in causam multis obseptam difficultatibus; affectat viam ad rem factu arduam; molem capessit laboris improbi; rem suscipit arduo loco positam; magnis ille quidem animis ad rem vertitur, assilit, se difficilem & inexplicabilem experitur. Animum adjicit adjungit, applicat ad negotium permolestum; operam ponit, industriam exercet in re, quæ illi multum laboris dabit & curæ. V. *Inchoo, incipio. Usus.* 1. Quis hominem importunum aggredi audeat, angreiffen. *Accedo, incipio*, anfangen. Antequam ad dicendum, ad negotium ad rem quamliber aggrediâre, adhibenda est præparatio diligens. 3. *Audeo*, sich unterfangen. Aggrederis majora viribus.

Aggrego, as, avi, atum, are. sammlen. *Syn.* Adjicio, congrego, conjungo, addo. *Usus.* Studium suum, & voluntatem ad dignitatem alicujus aggregare, seinen geneigten Willen mit beytragen. Aliquem in amicorum numerum aggre-

aggregare, zum Freund annehmen. Eodem crimine aliquem aggregare, in societatem criminis vocare. V. *Adjungo, annumero, addo.*

Aggressio, nis, f. Angriff. *Syn.* Principium, exordium. *Epi.* Contraria, prima. *Usus.* Operam det orator, ut animos primâ aggressione occupet.

Agilis, e. *com.* hurtig. * *Syn.* Bevi & expedito corpore. *Usus.* Naves agiles. V. *Celer.*

Agilitas, tatis, f. Behendigkeit. *Syn.* Habilitas, agendi dexteritas. *Usus.* Agilitas, mollitiésque naturæ.

Agitatio, nis, f. Bewegung. *Syn.* Commotio. *Epi.* Æqualis, tanta, tam varia. *Usus.* 1. *Corporis,* Leibs-Bewegung. Agitatione linguæ cibus depellitur. 2. *Animi,* Gemüths-Bewegung. Numquam animus motu, & mentis agitatione vacuus esse potest.

Agitator, oris, m. ein Roß-Treiber. *Syn.* Auriga, qui currum & equos agit. *Epi.* Bonus, callidus. *Usus.* Bonus agitator equos vel in medio cursu sustinet.

Agito, as, avi, atum, are. bewegen. *Adv.* Aliundè, bellè, celerrimè, simul, copiosius, immoderatè, vehementer, mobiliter, celeriter, dissolutè, populariter, severè. *Usus.* 1. *Verso, excito,* auftreiben, herumtreiben. Feras agitare, excitare, insectari, hetzen. Atomi agitantur concursu fortuito. 2. *Vexo, disturbo,* ängstigen, verwirren. Impii sui sceleris furiis ut tædis ardentibus agitantur. Timidi curis perpetuis agitantur. Metu atque libidine diversum agitari. Animo formidines agitare. 3. *Inquiro, verso in omnes partes, discutio,* durchsuchen, wohl bedencken. Hæc sententia multis diebus in senatu est agitata, jactata tum in senatu, tum ad populum. Agraria lex vehementer agitata. Animus semper agitatur. Agitare & exquirere rationes. Aliquid animo secum agitare, commentari, reputare. Quæstionem, consilia cum vicinis agitare. Res hæc omnium sermonibus agitatur, jactatur. 4. *Ago,* wohnen, halten. Getuli in tuguriis agitant. Diem natalem, convivium agitare. Sacra, vigilias, vitam suavem, jocos, ludos, rem militarem agitare. V. *Vexo, verso, ago.*

Agmen, inis, n. ein Hauff. *Syn.* Multitudo armata turma, copiarum ordo. *Epi.* Medium, pepetuum, quadratum. *Usus.* Redeuntem Ciceronem perpetuum Italiæ agmen comitatum est. Agmen constituere. Agmen extremum sagitarii claudunt, cogunt, beschliessen. Agmen ultimum, novissimum hostes premebant, morabantur. V. *Acies.*

Agnascor, eris, natus sum. nach gemachten Testament gebohren werden. *Usus.* Constat agnascendo testamentum rumpi.

Agnatio, onis, f. Bluts-Freundschafft vom Vater. *Syn.* Sanguinis conjunctio, & familiarum. *Usus.* 1. Lex agnationem; Gentilitatum & agnationum jura, die Rechte der Bluts-Freundschafft. 2. *Communio & affinitas naturæ, sive societas & propinquitas.* Verwandtschafft. Homines Deorum agnatione & stirpe tenentur.

Agnatus, i, m. Anverwandter. *Syn.* Qui per virilis sexûs personas conjuncti sunt, gentiles. V. *Affinis.*

Agninus, a, um. lämmern, vom Lamm. * *Usus.* Agnina caro, pellis.

Agnitio, nis, f. Erkänntniß. *Syn.* Cognitio. *Usus.* Res ad animi agnitionem pulcherrima.

Agnomen, inis, n. Zunahme. *Syn.* Cognomen.

Agnosco, is, novi, nitum, ere. erkennen. *Syn.* Intelligo, nosco, sentio, audio, reperio; percipio, assequor, perspicio. *Adv.* Facilè, leviter, libenter, nuper. *Usus.* Quod mihi gratularis, agnosco humanitatem tuam. Deus ex operibus agnoscitur. V. *Intelligo, percipio, adverto.*

Agnus, i, m. ein Lamm. *Syn.* Agnellus, fœtus ove natus.

Agnus DEI. Syn. Ceree, Agni cœlestis imagines, effigies. Agni è cera ritè consecrata ficti. Sacrata in cera effigies Agni cœlestis. Divinus Agnus in cerea effigie. Sacra Agni DEI imago. Sigillata Agni divini imagine cera.

Ago, is, egi, actum, ere. thun, machen R. ἀγω. *Syn.* Tracto, curo, procuro, tento, molior, geno, agito, contendo, transigo, aggredior.)(*Cesso quiesco. Adv.* Acerbè, acriter, acrius, acerrimè, accurate, accuratius, accusatorie, actuosè, ambitiosè, apertè, apertius, astutè, atrocissimè, attentius, austerè, benè, benignissimè, callidè, cautepublicè, commodius. *Phras.* *Agendum est mihi cum homine importuno,* ich habe mit einem unruhigen Kopff zu thun. Res est mihi cum homine ferrei oris, ac importuno. Negotium mihi est cum homine, cujus importunitatem oris non facile, quisquam sustineat. Miscendum est mihi negotium cum homine insigniter impudente. *Usus.* 1. Censorem,

civem,

civem, partes alicujus causam amici, lenonem agere, abgeben, abhandlen. Rem tuam, negotium egi optimâ fide. Egi cum amicis de rebus tuis. 2. *Litigo disceptο, judicio contendo*, gerichtlich abhandlen, anklagen. Ego tecum non gladiis, sed ex jure, ex syngrapha, ex sponso agam. Agere aliquem injuriarum, furti, *subintellige*, reum. Ad populum agere. 3. *Admoveo*, hinzuthun. Turres, vineas ad urbem. 4. *Impello, urgeo*, treiben., anreitzen. Agere asellum; aliquem in arma agere; in fraudem, in omnem libidinem agere. 5. *Celebro*, begehen, halten. Agere ludos, diem festum, choreas, triumphum. 6. *Vivo*, leben. Agere in bona spe. Inter homines agere. Ætatem desidiosè agere. Hyemem sub pellibus agere. 7. *Agito*, herumtreiben. Diris agitur. V. *Facio*. *Sunt & alia formulæ*, ut: animam agere, sterben. Benè, malè, præclarè tecum agitur, es stehet gut, übel, mit dir. Alia omnia, agis, *extra rem vagaris*, du thust alles andere, aber nicht, was du thun soltest. Nihil agis, actum agis, *frustra laboras*, du bemühest dich vergebens.

Agonia, æ, f. letzte Zügen. Syn. Supremus morientis conflictus; suprema cum morte luctatio; ultimæ morientium angustiæ. *Phras. In agonia est*, er liegt in Zügen. Animam agit, cum morte luctatur, confligit; vita deficit: in supremo vitæ articulo versatur; in confinio mortis est; animam jam ægrè trahit; abest à morte proximè; in extremis est; extremo mortis discrimine tenetur; extremos ducit anhelitus, extremum spiritum. In confinio vitæ mortisque versatur. Ad supremas mortis angustias redactus, adductus est. Ad mortem, obitum rectà fertur. V. *Morior*.

Agrarius, a, um. das zum Feld gehöret. *Usus*. Res, lex agraria.

Agrestis, e, *com*. bäurisch. Syn. Rusticus, incultus, asper, silvestris. *Phras. Homo agrestis est*, er ist ein bäurischer unhöflicher Mensch. Homo est incultis moribus, agrestibus, incompositis; sub cælo crasso; crassiore sub aëre natus est; homo è robore dolatus, à morum urbanitate alienus. Rudis ac impolitus agrestibus vivit institutis; asper est moribus, ac incultus; vultu motúque corporis vastus est & agrestis; officii & humanitatis expers, ingenii illiberalis homo est; rusticitate, asperitate inter omnes insignitè impudens. V. *Rusticus, inhumanus*. *Usus*. Homines duri & agrestes. Fera & agrestis vita. Vox rustica & agrestis. Vultu motúque corporis vastus & agrestis.

Agricola, æ, m. Ackermann. *Syn*. Agricultor, colonus. *Epi*. Assiduus, diligens, diligentissimus. *Usus*. Diligentissimus agricola, & pecuarius. V. *Rusticus*, *villicus*, *Agricultura*.

Agricultura, æ, f. Ackerbau. *Syn*. Cultura agri, cultio agri. *Epi*. Bona, uber, dulcis, digna. *Phras. Agriculturæ operam dare, laudabile est*, löblich ist es, dem Ackerbau sich ergeben. Insudare, inservire agrorum cultui; dare, dicare, tradere se colendis agris; agricolam agere; ruri opus facere; exercere se opere rustico. V. *Rus*. *Usus*. Nihil agriculturâ melius, nihil libero homine dignius.

Agripeta, æ, m. der den Acker begehrt. *Syn*. Agri competitor. *Usus*. Agripetas ejectos, concisos fuisse gaudeo.

Ajo, is. sagen, reden. *Syn*. Affirmo, dico, loquor. *Usus*. Quid ergo Ajus iste, *Deus loquutus*, ait? V. *Affirmo*.

Ala, æ. f. Flügel, *quâ volant aves*. *Usus*. 1. Alas extendere, protendere, ausbreiten. 2. *Transl. Turma, ordóque equitum*, eine Reihe der Reuter, Ordnung. Dextra, sinistra ala, rechter, lincker Flügel der Reuterey. Alam alicui committere; alæ aliquem præficere. Alam hostis sinistram fregimus, dissipavimus.

Alacer, *vel* alacris, e. frisch, muthig. *Syn*. Erectus, hilaris, paratissimus.)(*timidus, perterritus*. *Phras. Alacer, juvenis est*, er ist vom munterem Gemüth. Lætus, erectus, inflammato animo juvenis est; fortis & animosus; impiger ad labores; vigor illi ingens juventæ inest, lætus illi; erectúsque animus est; celsus & spe propinqua animosior est juvenis; alacer est & plenus spiritu; insigni alacritate juvenis est; strenuus suopte ingenio, celsus corpore, vultúque ita læto, ut quos in studiorum contentione nactus est æmulos, vicisse jam crederetur. Alacri est, parato & expedito ad omnia animo. *Usus*. Lætus & alacer ad tutandam rempublicam; ad hostes invadendos. Animus, vultus alacer. Feræ bestiæ, alacres, & erectæ ad nocendum. Vide hominem erecto, alacri, prompto, celso vultu huc illuc intuentem. V. *Animus, fortis*.

Alacritas, tatis, f. Freudigkeit. *Syn*. Lætitia gestiens, animi vigor, studium cupiditas, nimia facilitas. *Phras. Alacritate summa in prælium eunt*, sie geben mit gröster Lust zur Schlacht. Inflammatis in prælium animis eunt; Fero-

Feroces & suopte ingenio, & adhortantium pleni vocibus pugnam capessunt. Juvante vigore vividi, alacres & spiritu pleni in hostem irruunt. Hostem excipiunt celsi corpore, vultúque ita læto, ut vicisse jam crederes. *Usus.* 1. Inanis alacritas non multùm ab amentia differt. 2. *Alacritatem afferre*, einen Muth machen. Frequentia auditorum miram alacritatem dicenti affert, addit, fert; in dicente excitat. 3. *Alacritatem tollere*, den Lust und Muth benehmen. Contra infrequentia dicentis alacritatem omnem eripit, aufert, delet, extinguit.

Alarius, a, um. *vel* Alaris, e. Flügel eines Heer-Zugs. *Usus.* Alarios sociis remisit. Alariis utendum non duxit.

Alaudæ, arum, f. *Legio quædam Romana, ab Alauda, ave*, Lerche, *dicta. Usus.* Alaudæ, cæterique veterani rem strenuè gessere.

Albatus, a, um, weiß angekleidet. *Syn.* Albo indutus.)(*Atratus. Usus.* Ipse epuli dominus albatus accumbebat.

Albescit, weiß werden. *Syn.* Fit album. *Usus.* Mare à sole albescit, albescente die.

Album, i, n. Tafel, darinn Namen geschrieben seyn. *Syn.* Tabula, in qua nomina alicujus ordinis, vel res gestæ breviter notabantur, ut populo fieret copia. *Usus.* Album Senatorium, Judicum, Decurionum.

Albus, a, um. weiß. R. *ab* ἀλφός. *Syn.* Candidus.)(*Ater, niger. Phras. Manibus est mire candidis*, er hat Schnee-weisse Hände. Manibus est gypsatissimis; eximio est manuum candore. Albidis, cretatis, candidulis est manibus. *Usus.* Albus color Deo decorus. Ater, an albus sis, ignoro, *de homine ignoto, & parum curando.* Quasi albam avem, sic probum virum respiciunt.

Alea, æ, f. Würffel. *Syn.* Omnis ludus, in quo temeritas & casus, non ratio, aut consilium valet, qualis est talorùm & tesserarum, alles Glücks-Spiel. *Usus.* 1. In lustris, popinis, aleâ, vinô, tempus ætatis omne consumere. Aleâ ludere. Alios in aleam provocare. Aleæ multum tempus tribuere. De aleâ condemnari, *propter hunc ludum reddi infamem*, Würffel-Spiels halber übel verschreyt seyn. 2. *Fortuna casus*, Glück. Aleam universi certaminis adire, subire. aleam jacere, *rem fortunæ arbitrio committere*, sich oder ein Ding dem blinden Glück überlassen, eines wagen. Aleam sequeris, eventum fortuitum, non rationem. V. *Fortuna.*

Aleator, oris, m. Würffel-Spieler. *Syn.* Aleæ cupidus, aleæ lusor. *Usus.* Domus erat aleatoribus plena.

Aleatorius, a, um. das zum Würffel-Spiel gehört. *Usus* Memorabuntur damna aleatoria. Ritus aleatorii; Forum Aleatorium.

Ales, itis, m. & f. grosser Vogel. *Aut adjectivè*, geflügelt. *Epi.* Nuncius. *Syn.* Volucris. *Usus.* Aves, alites & oscines. Secunda alite, glücklich. Aves angues, alites.

Algeo, es, alsi, ere. frieren. *Syn.* Frigeo)(*Æstuo. Adv.* Facilè *Usus.* Militibus & algendum est sæpe, esuriendum. V. *Frigeo.*

Algidus, a, um. kalt. *Syn.* Frigidus. *Usus.* Regio, loca algida.

Alias, ein andermal. *Syn.* Alio tempore, aliquando. *Usus.* 1. *De præterito.* De his rebus & sæpè alias commemoravi, & tum maximè, tùm &c. schon andermal. 2. *De præsenti & futuro.* Homo alias beatus, aliàs miser, bald glückseelig, bald unglückseelig. Homo aliàs modestus & temperans, sonst. Hoc ad te scribam aliàs subtilius, ich werde ein andermal besser von der Sache schreiben. 3. *Adhibetur à Livio pro unquam.* Non aliàs dux militi familiarior. Non aliàs tanta ad spectaculum multitudò confluxit. 4. *Jungitur & cum interdum*, bißweilen. Geminatio verborum aliàs vim habet, interdum leporem.

Alibi, anderswo. *Syn.* In alio loco. *Usus.* 1. Nusquam alibi reperiri potuit, er hat anderswo nirgend können gefunden werden. 2. *Alia in re*, in einer andern Sache. Nolo alibi, quàm in innocentia spem habere. Non alibi spes salutis est, quàm in innocentia.

Alicubi, irgendwo. *Syn.* Uspiam, usquam.

Ali-

Alicundè, etwanher. *Usus.* 1. *Ab aliquo loco*, von einem Ort her. Alicundè discedere, venire. 2. *Ab aliquo homine*, von einem Menschen. Non alicundè audivi, quàm ex te.

Alienatio, nis, f. Entfremdung, Abwendung des Gemüths. *Syn.* Defectio, diductio, animorum diversio, disjunctio. *Epi.* Nimia. *Usus.* Subita amicorum defectio, cognatorum alienatio res meas admodùm perturbat.

Alienatus, a, um. *Partic.* von Aliena, abgewendet, entfremdet. *Syn.* Abhorrens, alienus, abalienatus. *Phras.* *Alienatus mente*, sensibus, *vel* à sensu est; er ist nicht wohl bey sich selber. Vix apud se est præ ira; vigilans dormit; vivus sanúsque interit; animus illi abest: aberrat animus; aures, sensus animus peregrinantur; Neque audit, neque prospicit satis oculis. *Usus.* Omnes sentiunt me ab illo alienatum. Animus alienatus & offensus.

Alienigena, æ, m. ein Fremder. *Syn.* Alienus, peregrinus, externus, aliâ ex gente,)(*Domesticus*, *indigena*. *Usus.* Homo longinquus & alienigena. Dii religiones alienigenæ. Hostes domestici, quàm alienigenæ nocentiores.

Alieno, as, avi, atum, are. entfremden, abwendig machen. *Syn.* Abalieno, vendo, disjungo, avoco. *Adv.* In perpetuum planè ab aliquo. *Phras.* *Invidi te à me alienârunt*, meine Beneider haben dich von mir abwendig gemacht. Mentem tuam à me averterunt; operâ suâ me à tua amicitia disjunxerunt; à tua me conjunctione avocarunt; offensionem tam gravem, tantam voluntatis commutationem attulêre; te mihi immutârunt; animo mirandum in modum alienato; animo non amico reddidère, effecêre, ut amici animum omnem de me ejiceres. Æmulorum artes tuum à me studium alienavêre; mentem tuam à me abjunxêre, à caritate veteris amici te diduxere, distraxêre. V. *Infensus*; *inimicus*; *Amicitiam dissolvo*. *Usus.* 1. Cur vectigalia, cur à majoribus accepta alienas, entfremden, verkauffen. 2. Juvenem illum non tam allicere volui, quàm alienare nolui, ungeneigt machen. 3. Mente alienari, *delirare*, von Sinnen kommen.

Alienus, a, um, fremd, abhold. *quod alterius est.* *Syn.* Abhorrens, adversus, non amicus, discrepans, alienatus. *Usus.* Alieni homines. Alieno more vivere. Alienæ domi esse. Alienum ab aliquo animum habere, gerere. Non alienum erit, *non absurdum*, de ea re disputare, es wird nicht uneben seyn. Alienum hoc est dignitate tua, majestate reipublicæ, alienum etiam tuis rationibus, & vivendi instituto, alienum ingenio tuo, es stehet dir nicht wohl an. Alienissimo reipublicæ tempore, *minimè opportuno*, zur unbequemster Zeit. Aliena loqui, *delirare*, fantasiren. Aliena agere, curare, in fremden Sachen sich einmischen. Ad alienam causam accedere, aspirare; negotiis alienis se illigare, immiscere, immittere. Aliena melius videre, quàm sua. V. *Disjunctus*, *discordo*.

Alimentarius, a, um. zur Nahrung dienlich. *Syn.* Ad alimenta pertinens. *Usus.* Lex alimentaria.

Alimentum, i, n. Nahrung. *Syn.* Nutrimentum. *Usus.* Fruges & cætera alimenta. V. *Cibaria*, *annona*.

Alio, anderswohin. *Syn.* In alium locum, ad aliam rem, in alium usum. *Usus.* Alio sermonem transferre. Aliò responsionem derivare. Cupiditatem hanc tuam aliò serves.

Alioqui, alioquin, sonsten. *Syn.* Aliàs, cæteroquin. *Usus.* Magnum delectum adhibeo, alioquin fallère.

Aliptes, æ, *vel* is, m. der die Kämpfer salbet. *Syn.* Unctor. *Usus.* Aliptæ virium & coloris rationem habent.

Aliquà, etwa durch. *Syn.* Per aliquam partem, *vel* locum. *Usus.* 1. Cuperet aliquà evolare, evadere, si posset, er verlangte etwa durch zu kommen, so er könte. 2. *Aliquò pactò*, *modô*, einiger Weise. Vereor, ne uxor aliquà rescîscat.

Aliquamdiu, eine Zeit lang. *Usus.* Athenis aliquamdiu restiti.

Aliquandò, einstens, bißweilen. *Syn.* Alias, nonnunquam, interdum; quodam, aliquo tempore, tandem.)(*Nunquam.* *Phras.* *Erit aliquando*, ut me vindicem, es wird doch einmal der Tag kommen, da ich mich werde rächen können. Lucebit, illucescet ille dies; veniet illud tempus; lucem illam aliquandô videbimus; diem aliquando illum sol afferet mortalibus, quô pœnas de te sumam. *Usus.* Collegi me aliquando, ich habe mich endlich erholet. Sit aliquando discordiarum finis. Non diffido, fore aliquando, ut &c.

Ali-

Aliquantò, ein wenig. *Syn.* Paulùm. *Usus.* Aliquantò ante diluculum profectus est.

Aliquantulùm, gar wenig. *Syn.* Paululùm, paulùm, nonnihil, leviter, paulisper, aliqua ex parte, aliquid. *Usus.* Aliquantulum deflectere de itinere, de recto.

Aliquantùm, ein wenig. *Syn.* Paulûm. *Usus.* Lectis tuis litteris aliquantum acquievi. V. *Aliquantulùm.*

Aliquantus, a, um. ein wenig groß. *Syn.* Mediocris. *Usus.* Timor aliquantus, sed spes amplior.

Aliquis, a, etwa einer. *Syn.* Quidam, quispiam, ullus, nonnullus, unus aliquis, non nemo; *in plur.* Aliquot, pauci.)(*Nullus. Usus.* Alicui succensere aliquid. Exime unum aliquem ex mense diem. Confugere ad unum aliquem virtute præstantem. Quid mihi ut alicui Græculo insultas?

Aliquò, etwahin. *Syn.* In aliquem locum. *Usus.* Aliquò profugit militatum.

Aliquot, etliche. *Nomen numerale. Usus.* Accepi à te aliquot epistolas.

Aliquoties, etlichemal. *Adv. numer. Usus.* Hanc causam aliquoties apud te egi; semel, atque iterum egi.

Aliter, anders. *Syn.* Secus, aliò modò, non eodem modò, non perinde, aliâ ratione, multò secus, paulò secus, longè secus. *Phras. Aliter se res habet*, die Sache ist anders. Commutata ratio est; versa sunt omnia; longè alia fortuna, aliis initiis, ac omnibus agendum est; omnia contra opinionem acciderunt. *Usus.* 1. Aliter evenit, atque putaram. Eadem somnia aliis aliter evadunt. 2. *Alioquin*, sonsten. Aliter amicitiæ stabiles esse non possunt, sonsten können die Freundschafften nicht beständig seyn. Jus æquibale sit, oportet, aliter jus non esset.

Aliundè, anderswoher. *Syn.* Ex alio loco, ex aliâ re. *Phras. Aliunde hoc descripsisti*, du hast dieses anderswoher abgeschrieben. Ex alieno largiris; non ex tuo sensu deprompta est hæc oratio; ex alieno opere accersita. Hoc quidem tralatitium & adventitium auxilium est. Sermo tuus insititius est, & inductus. *Usus.* Non poteras scire aliundè. *Pro* Alioquin; *Barbarum est.*

Alius, a, ud. ein anderer. R. *ab* ἄλλος. *Syn.* Non idem, reliquus, alter, diversus. * *Usus.* Aliud ex alio peccas, du begehest einen Fehler nach dem andern. Me quotidie aliud ex alio impedit. Alius aliò melior est. Res eadem aliis atque aliis effertur verbis. Ex alio alia nexa sunt. Alia solis lux est, & lychnorum. Aliud mihi respondes, ac rogo. Alium me esse censes, atque olim fui. Nihil aliud ago, nisi ut cives mei salvi sint. Quæ est alia pœna, præter mortem?

Aliusmodi, anders. *Syn.* Rationis disparis. alterius, dissimilis. *Usus.* Res aliusmodi est, ac putatur.

Allabor, eris, lapsus sum. hinzufallen. *Syn.* Accedo, accido adhæreo. *Usus.* Humor allapsus extrinsecus.

Allatro, as, avi, atum, are. anbellen. *Usus. Transl.* Aliquem, alicujus magnitudinem allatrare, *per invidiam criminari.*

Allecto, as, avi, atum, are. locken. *Syn.* Allicio, prolecto, blandè invito. *Usus.* Vani homines assentationem ipsi invitant, & allectant. V. *Allicio.*

Allegatio, nis, f. Bothschafft. *Syn.* Privata legatio. *Epi.* Difficilis. *Usus.* Ad hunc hominem omnes allegationes difficiles, omnes aditus ardui sunt, & occlusi.

Allego, as, avi, atum, are. zu einem schicken. *Syn.* Lego, mitto privati negotii causâ. *Usus.* Amicos allegare ad rem conficiendam.

Allegoria, æ, f. verwendte Rede. *Tropus, Rhetoric. Usus.* Multæ Allegoriæ obscurant, & enervant orationem.

Allevamentum, i, n. Leichterung. *Syn.* Allevatio, remedium. *Usus.* E meis malis nullum allevamentum spero.

Allevatio, nis, f. Leichterung. *Syn.* Allevamentum. *Usus.* In meis malis sine ulla allevatione permaneo. V. *Levamentum.*

Allevo, as, avi, atum, are. erleichtern, in die Höhe heben. *Syn.* Leve facio, lenio, mitigo, levo, levamento sum, levationem affero. *Usus.* Allevor, cum tecum per litteras loquor, es wird mir leichter, wann ich durch Briefe mit dir rede. Tuæ litteræ meas sollicitudines allevant, leniunt, demulcent. V. *Levo, Recreo.*

Allex, icis, gen. *omn.* anreitzend. *Adjective. Usus.* Fœmina viri allex.

Alli-

Allicio, is, lexi, lectum, ere. herzureissen. *Syn.* Allecto, invito, capio, capto, prolecto, traho, duco, attraho, pellicio, permulceo, induco, excito, titillo, illicio.)(*alieno, avoco. Phras. Invitat, atque allicit incautam juventutem voluptas,* die Wollust reitzet die unachtsame Jugend an. Suis illecebris voluptas ad omne dedecus trahit, rapit. Multa habet invitamenta libido, multas illecebras, quibus ad cupiditatem impellit juventutem. Quot juvenes voluptate, ut objecta esca, pelliciuntur? Ad hanc illecebram quis non commovetur non æstuat? Quis non inescatur delinimentis vitiorum, Illecta & inflammata cupiditate juventus facilè rapitur ad illicita. Voluptas in rudibus animis magnum commovet desiderium; cupiditatem vehementer incitat ac inflammat. Ætatis primæ fervor cupiditati inprimis oportunus est, quam voluptas injicit. Voluptas mirum quantum illecebris suis juventuis animos afficit, ac incendit. Proritat hæc pestis rudes maximè annos, atque ad cupiditatem excitat & impellit. Irretit, delinit omnium quidem, sed juvenum præcipuè mentes voluptas. V. *Attraho. Usus.* Hominum studia ad suas utilitates allicere.

Allido, is, lisi, lisum, ere. anstossen. *Syn.* Impingo, incurro, affligo. *Usus.* Navis in scopulos allisa. In amicorum damnationibus allisus. V. *Impingo.*

Alligo, as, avi, atum, are. anbinden. *Syn.* Adstringo, obstringo, stringo, ligo, devincio.)(*solvo. Usus.* 1. Alligare ad columnam, ad palum, anbinden. 2. *Transl.* Aliquem stipulatione, beneficio alligare, verbinden. Scelere se alligare, sich mit einer Laster-That verstricken.

Allino, is, levi, litum, ere. anstreichen. *Syn.* Lino, aspergo. *Usus.* His sententiis nullæ sordes videbantur allini posse.

Allium, ii, n. Knoblauch. *Usus.* Fessis messoribus allium medetur.

Allocutio, nis, f. das Anreden. * *Usus.* Allocutione solari languentes.

Alloquium, ii, n. das Ansprechen. *Syn.* Allocutio. *Usus.* Blando, benigno alloquio, comitate invitandi, beneficiisque sibi aliquem conciliare.

Alloquor, eris, locutus sum. anreden. *Syn.* Affari, compello, appello; sermonem cum altero jungo, habeo. *Phras. Asperè alloquutus est hominem,* er hat ihn scharf angefahren. Verbis vehementioribus prosecutus hominem est; duris appellavit; asperius, verbis gravibus in hominem invectus est. Verbis in hominem incurrit, incursavit sanè asperis; acriter, vehementer, acerbè hominem appellavit; multos severitatis aculeos emisit in hominem; multa dixit asperè, multa petulanter & contumeliosè: Verbis accepit hominem haud sanè mollibus, omni verborum importunitate in hominem se concitavit; acriter, acerbe inclamavit, interpellavit hominem. *Usus.* Te nunc alloquor, Africane. V. *Loquor.*

Allubesco, is, lubui, lubitum, ere. gefallen. *Usus.* Nunc mihi allubescit primulùm. V. *Libet.*

Alludo, is, lusi, lusum, ere. scherzen. *Syn.* Ludere, & quod dictum, aliò referre. *Usus.* Galba variè & copiosè alludens, varias similitudines afferebat. Alludere ad mulierem.

Alluo, is, lui, ere. hinzufliessen. *Syn.* Juxtà fluo. *Usus.* Fluvius mœnia alluit; mare terras.

Alluvio, nis, f. Ueberschwemmung. *Syn.* Eluvies. *Usus.* Alluvionum jura.

Almus, a, um. ansehnlich ernehrt. *Syn.* Sanctus, augustus. *Usus.* O fides alma! quo te terrarum recepisti?

Alo, is, alui, alitum, *vel* altum, ere. ernehren. *Syn.* Educo, nutrio, pasco. D. Nutrire parvulorum, alere adultorum, *Adv.* Copiosius. *Phras. E prædiis alitur.* er nehret sich von seinen Gütern. Prædiorum fructibus sustinetur, spiritum & vitam ducit; vitam propagat. Habet quasi nutriculas prædia. Ager educator & altor illum nutricatur. Alimenta prædiis expedit, Lacte, atque pecore vivit, vitam tolerat. Curandis agnis victitat, victum sibi quærit. Prædiorum fructus alimenta illi subministrant; victum præbent; opportuna illi vitæ subsidia conferunt, adjiciunt. *Usus.* 1. Alere exercitum, magnas copias, ein Kriegs-Heer unterhalten. 2. *Transl. Augere,* vermehren. Impunitate alitur hominum improborum audacia, spes, furor. Hominis mens discendo, ingenium exercitatione, dicendi assiduitate, verborum copia alitur & crescit.

Alpes, ium, f. die hohe Alpen-Berge. *Usus.* Alpium vallum, murum contra trans-

transgressionem Gallorum natura objecit. V. *Mons.*

Alsus, a, um, kalt. *Syn.* Frigidus. *Usus.* Antio nihil quietius, nihil alsius.

Altare, is, n. ein Altar. *Syn.* Ara. *Epi.* Religiosum, religiosissimum. *Usus.* Altaria religiosissima diis struere. Ab altaribus abstrahere. *Altare portatile, vulg.* Altar, so man tragen kan. *Syn.* Altare temporarium, mobile.

Altè, hoch, tief. *Syn.* Sublimè. *Usus.* Altè extollere manum. Altè cadere.

Alter, rius. der ander. *Usus.* Una & altera dies intercessit, cùm &c. Numa alter à Romulo rex. Alterius crudelitate oppugnor, alterius blanditiis. Necesse est, ut sit alterum è duobus, aut &c. Primo, altero, tertio die senatus habitus est. Alter adjutus ab altero. *De amico intimo*, von einem vertrautesten Freund. Ad te, tanquam ad alterum me proficiscar.

Altercatio, nis, f. Zank, Hader. *Syn.* Jurgium, lis, contentio, concertatio, disceptatio, forensis dimicatio. *Epi.* Magna, inutilis. *Usus.* 1. Altercationem cum altero quærere, aucupari, Ursache suchen, mit einem zu zanken. 2. Habere altercationem maximis clamoribus, mit einem Geschrey zanken. Orta est mihi cum illo gravis altercatio. Dies multi altercationibus consumpti, Fregi illum altercatione. V. *Controversia, dissidium, rixa.*

Altercor, aris, atus sum, ari. hadern, zanken. *Syn.* Rixor, litigo, contendo. *Phras. Altercatus sum graviter cum adversario*, ich habe heftig gezanket mit meinem Feind. Contentionem suscepi maximam; verborum rixa non levis contracta est; altercatio orta mihi gravis est; contentio non medicoris mihi erat. Enata est gravis altercatio mihi cum adversario; altercationem habui difficilem. Ex causa non magna altercatio ingens facta est. *Usus.* Cum Vatinio altercari incipit. V. *Contendo, dissideo.*

Alternus, a, um. einer um den andern. *Syn.* Quod vicissim fit, *aut* vicissitudinem habet. *Usus.* Epigramma alternis vicibus longiusculis. Alterni pedes ex jambis sint. Alternis verbis, *altero quoque verbo.* Alterna capita sibi contraria. Alternis *absolutè subintell. vicibus, annis, diebus.*

Alteruter, trius, einer unter zweyen. *Syn.* E duobus alter. *Usus.* Si in alterutro sit peccandum, malim videri nimis timidus, quàm parùm prudens. Alterutrum tibi eligendum est, eines aus zweyen hast du zu erwählen.

Altitudo, inis, f. die Höhe, Tiefe. *Syn.* Celsitas, excelsitas. *Epi.* Infinita, miranda, concava. *Usus.* 1. Arborum, montium altitudo. 2. Labes agri ad infinitam altitudinem descendit. Latumiæ opus ingens in mirandam altitudinem depressum, der Steinbruch ist zu einer wundersamen Tiefe kommen. Maris altitudo, die Tiefe des Meers. 3. *Transl.* Animi, fortunæ, gloriæ altitudo. Altitudo & elatio orationis. V. *Altus.*

Altor, oris, m. Ernehrer. *Syn.* Educator. *Usus.* Omnium rerum seminator & altor Deus.

Altrinsecus, von der andern Seite. * *Syn.* E regione, ex altera parte. *Usus.* Assiste altrinsecùs.

Altrix, icis, f. Ernehrerin. *Syn.* Nutrix, educatrix, alumna. *Usus.* Terra patria, altrix nostra,

Altum, i, n. Tiefe des Meers. *Usus.* Tempestate in alto jactantur nautæ. Ex alto emergere.

Altus, a, um. hoch, tief. R. *ab* ἀλδέω, *cresco. Syn.* Sublimis, excelsus, celsus. erectus, editus, excitatus humo.)(*Abjectus, humilis. Phras.* 1. *Turris est altissima*, es ist ein sehr hoher Thurn. Turris in magnam altitudinem eminet. In eximiam, visendam altitudinem evecta; situ & opere multùm edita; in ingens fastigium elata. 2. *Vienna altissimis ædibus est conspicua*, Wien ist ansehnlich wegen Höhe der Häuser. Vienna cœnaculis sublata, atque suspensa latissimè eminet; ædibus editissimis, in altitudinem ingentem elatis, latè eminentibus constructa; ædibus ad eximiam altitudinem perductis, mirâ altitudine ædium urbes cæteras superat, & excedit. 3. *Altò vir animô es*, & excellenti, ein Mann von einem hohen und treflichen Gemüth. Vir sapiens es, & altâ quâdam mente præditus; nihil times, nemini cedis; altum quiddam spiras; invictum semper; & ad altiora quædam, & magnificentiora te natum meministi. Altum te natura vide-

videlicet, & humana despicientem genuit. Alta spectas, virtutis gloriâ ad cœlum te effers. Animô es super humanum fastigium elatô; supra fortunam animos geris. *Usus.* 1. Suâ virtute pervenire in altiorem locum, in höhern Stand kommen. Virtus altissimis defixa radicibus. Cœli altissimus complexus. 2. *Transl. ad animum.* Alta mens; humanarum rerum alta quædam despectio. Alta & exaggerata oratio. Altus & excellens vir. Nihil nisi altum & magnificum suscipere, moliri, V. *Excelsus, animus.*

Alvearium, ii, n. Bienen-Stock. *Usus.* Apes in alvearium concesserant.

Alveolus, i, m. kleines ausgehöltes Geschirr, Schach-Töpflein. *Syn.* Tabula, in qua tesseris, aut talis luditur. *Usus.* Ludum quærere, aveolum poscere.

Alveus, i, m. Rinne eines Wassers. *Syn.* Vas amplum, quo in balneis utebantur. *Usus.* In alveum descendere.

Alumnus, i, m. ein Erzogener. *Syn.* Qui alit, quique alitur; discipulus. *Usus.* Eloquentia bene constitutæ civitatis velut alumna est, & nutrix. Platonis, disciplinæ Platonicæ alumnus. V. *Discipulus.*

Aluta, æ, f. lind Leder. *Syn.* Pellis mollior. *Usus.* Pellis pro velis, alutæque molliter confectæ.

Alutarius, ii, m. Weißgerber. *Syn.* Coriarius, bellium & coriorum concinnator.

Alvus, i, f. der Bauch. *Syn.* Venter, intestina: uterus. *Epi.* Multiplex, tortuosa. *Usus.* 1. Mater alvô filium continet, die Mutter ist schwanger an einem Sohn. 2. Alvum ciere, medicamentis citare, movere, Stuhlgang machen. 3. Alvum laxara, solvere, purgare, dejicere, die Nothdurft verrichten. 4. Alvum mollire, bonam facere, den Stuhlgang erleichtern. 5. Alvum fluentem sistere, tardare, inhibere, den Durchbruch stillen. 6. Astrictâ alvô esse, verstopft seyn. Suppressô ventre alvum consistere; venter non reddit, non excernit. 7. Alvô esse fusâ, citata, resolutâ; *aliàs:* dejectionibus laborare, am Durchbruch leiden. Citatâ alvô exerceri; accidere frequentem alvi dejectionem; ventre esse liquidô. 8. Ire ad alvum subtrahendam. *Aliàs:* ire ad requisita naturæ; ire, quo saturi solent; naturæ parere; ventris causâ de medio abire; ad necessaria secedere; ad reddenda ciborum onera se subducere, auf den Abtritt gehen.

Amabilis, e, *gen. comm.* holdseelig, lieblich. *Syn.* Amore dignus, suavis, omnibus jucundus. *Phras.* *Amabilis est; dignus qui diligatur, qui ametur*, er ist ein liebwerther Mensch. Sunt in eo multa, quæ amorem conciliant; possidet, quæ ad colligendam benevolentiam valent. Ad alliciendas voluntates, ad animos adjungendos, ad comparanda hominum studia nihil desideres, nihil in eo requiras, nihil deesse dicas. Caussas amoris in eo plurimas, odii nullas invenio. Amandus est propter multas suavitates ingenii, officii, humanitatis. Ejus suavitates, virtutes ipsi studium hominum adjungunt, pariunt gratiam comparant, adipiscuntur. Ferreus sit, qui illum non amet. Aversus ab omni humanitate, expers humanitatis, prorsus homo non sit, qui illum amore non prosequatur. Nihil non est in eo, nulla non re commendatur, quæ homines ad illum amandum alliciat, quâ ab omnibus gratiam ineat, quâ adjungere sibi hominum benevolentiam possit. Nulla in eo desideres animi bona, ornamenta, quibus benevolentia colligitur. *Usus.* Virtute nihil amabilius. Mores, homines amabiles.

Amabiliter, holdseliglich. *Syn.* Animô amicô, suaviter; humaniter.

Amabo, mein, ich bitte dich. *Syn.* Si me amas, *rogantis est.* *Usus.* Expecta, amabo, dum te conveniam. Amabo te, incumbe in eam rem.

Amandatio, nis, f. Verschickung. *Syn.* Relegatio, rejectio. *Usus.* An hæc rusticana vita relegatio, atque amandatio appellabitur?

Amando, as, avi atum, are. wegschicken. *Syn.* Ablego, relego, removeo, dimitto, mitto. *Usus.* Amandato Catone, Tullio expulso.

Amans, tis. *Partic.* von Amo, liebend. *Syn.* Observans, studiosus, fautor, benevolus. *Usus.* Ad nos tui amantissimos veni.

Nemo

Nemo me tui amantior. Leniſſimis & amantiſſimis verbis accipere.

Amanter, liebreich. *Syn.* Peramanter, ſtudioſè, prolixe. *Uſus.* Valde hoc velim, amanter, diligentéque conficias. Conjunctiſſimè & amantiſſimè vivere cum aliquo.

Amarus, a, um. bitter. *Syn.* Sapore præditus dulci adverſô. *Uſus.* 1. Senſus indicat dulce, & amarum, der Geſchmack zeigt an, was ſüß oder bitter ſey. 1. *Transl. Calamitoſus, inſuavis,* moroſus, verdrießlich, unfreundlich. Amariorem me & ſtomachantem omnia ſenectus facit.

Amaſius, ii, m. ein Buhler. *Syn.* Amator. *Uſus.* Miſerrimum hunc hodie habebo amaſium.

Amatór, oris, m. Liebhaber. *Syn.* Amicus, cultor. *Epi.* Acer, antiqiſſimus, communis. *Uſus.* 1. *In bonam partem.* Sapientiæ me amatorem profiteor. Ciceronis amatores. 2. *In malam partem.* An tu amatorem, non adulterum dices? Amatores puerorum.

Amatoriè, buhleriſch. *Syn.* Amatorum more. *Uſus.* Amatorie ſcripta, dicta.

Amatorius, a, um. buhleriſch. *Syn.* Quod ad amorem pertinet, *vel* allicit. *Uſus.* Amatorius ſermo. Amatorium carmen.

Ambages, um, f. Umſchweif. *Syn.* Circuitio, anfractus, inflexus, Mæandri, diverticula, inflexiones. *Uſus.* Ambages fidei fallendæ exquirere.

Ambigo, is, ere. zweiflen. *Syn.* Dubito, in controverſiam voco, adduco, diſcepto, in dubium traho, revoco. *Uſus.* Ambigunt agnati cum hærede, die Befreunde seynd mit dem Erben ſtrittig, *diſceptant,* Ambigere de re aliqua. Hoc inter nos ambigitur. Ex contrariis ſcriptis ambigere aliquid. V. *Dubito, dubium, controverſia.*

Ambiguè, zweifelhaftig. *Syn.* Dubiè. *Uſus.* Ambiguè, dicta, ſcripta, poſita, dividenda ſunt & explananda.

Ambiguitas, atis, f. Zweiffel. *Syn.* Anceps, dubia, incerta, multiplex verborum poteſtas; verba media & ſuſpenſa; quæ in duas vel plures ſententias trahi poſſint. *Uſus.* Nominum ambiguitas in multos errores inducit. V. *Dubitatio.*

Ambiguus, a, um. zweiffelhaftig. *Syn.* Anceps, dubius, incertus, obſcurus, multiplex, perplexus.)(*Perſpicuus. Uſus.* Non habeo ambiguum, ich zweifle nicht. Oracula obſcura, ambigua. Ex ambiguo dicta exiſtunt argutiſſima. Invidiæ nomen ambiguum. V. *Dubius, perplexus.*

Ambio, is, ivi, itum, ire. umgeben, anhalten, ſich um etwas bewerben. *Syn.* Circumeo, *vel* prenſo. *Adv.* Valdè, vicatim. *Phraſ.* Conſulatum artibus parùm honeſtis ambit, prenſat, er will durch alle Gewalt zur Bürgermeiſter-Stelle gelangen. Quibus artibus ſibi viam ad conſulatum muniat, quod iter affectet, video. Summâ ambitione, honoris contentione, ambitû contendit. Circuit & prenſat Patres juxta, ac tribules. Eſt in illo ſumma honoris contentio; ambitus illi eſt in petendis honoribus incredibilis. Nullum in prenſando ſtudium prætermittit; in prenſandis, appellandss Patribns ſtudium adhibet, maximum. In aucupandis magiſtratibus nullos ſcopulos, nullos caſus pertimeſcit; aureis retibus venatur imperium. Honoribus operam dat, ſed artibus parum decoris. Honorum in republica nullus eſt, quem non appetat, ad quem non aſpiret, er bewirbet ſich mit ſonderer Luſt um alle Ehren-Stellen. *Uſus.* 1. Lunæ curſus terram proximè ambit, der Mond gehet zunächſt um die Erde herum. 2. *Prenſare, petere,* anhalten. Si comitia in ſenatu haberi placet, petamus, ambiamus.

Ambitio, nis, f. Ehrgeitz. *Syn.* Ambitus, ſtudium cupiditasque honorum. *Epi.* Levis, major, miſerrima, nimia, pernicioſa, popularis, ſumma, timida. *Uſus.* Ambitione labi, ardere. In tuo favore mea ambitio nititur.

Ambitioſè, ehrgeitzig. *Syn.* Cum ambitione. *Uſus.* Provinciam ambitioſè petere. Facere aliquid, fovere aliquem ambitioſè.

Ambitioſus, a, um. ehrgeitzig. *Syn.* Ambitione plenus, honorum cupidus. *Phraſ. Vir eſt ambitioſus*, avaritia gloriæ, & honoris cupiditate inſatiabili, ein über die Maſſen ehrgeitziger Mann. Ambitioni ſervit perdite, ardet infinita honorum cupiditate, in honorum ſtudio penè modum neſcit, ad ambitionem totô pectore incumbit, fertur incredibili gloriæ cupiditate; honorum nusquam illi ſatis eſt, honoris eſt ſupra modum appetens. V. *Ambio, gloria, ſuperbus, arrogans Uſus.* Amicitiæ ambitioſæ, in quibus aſſentationis plurimum, nihil rei. Homo minime ambitioſus.

Ambitus, us, m. Umgang, Ehrgeitz. *Syn.* Conversio, circuitus, orbis; ambitio, ambitionis crimen. *Epi.* Contractus & brevis, & vehemens verborum, immanis, infinitus, par, perfectus, completúsque verborum, rotundus, totus verborum, argutus, certúsque & circumscriptus verborum. *Usus.* 1. *Ambitus domûs*, der Umgang, Bezirk des Hauses. Rotundi stellarum ambitus. 2. *Circuitus verborum*, umschweiffige Rede. Comprehensio, & ambitus ille verborum, quem periodum vocamus. 3. *Ambitio*, Ehrgeitz. Accusari, damnari ambitûs.

Ambulacrum, i, n. Umgang. *Syn.* Locus in ædibus ad deambulandum accommodatus.

Ambulatio, nis, f. Spaziergang. *Epi.* Aurea, meridiana, interior, pomeridiana, compitalitia. *Usus.* 1. *Ambulandi actio*, Spazier-Gang. Constituimus inter nos, ut ambulationem ruri conficeremus. 2. *Locus ambulationis*, Spazier-Ort. Nostram ambulationem, quæso, invisas. Hedera intercolumnia ambulationis convestit. Nondum absoluta est ambulatio, nondum sub tecto.

Ambulatiuncula, æ, f. Spatzier-Gänglein. *Epi.* Tecta. *Usus.* Cum una ambulatiuncula, & sermone nostrô delicias urbis omnes non permutavero.

Ambulo, as, avi, atum, are. spatzieren. *Syn.* Deambulo, inambulo, obambulo, deambulationem perago, spatior, eo, decurro, abeo, iter facio, contendo, pedibus peragro. *Adv.* Artificiose, contentius, rectè. *Usus.* Ambulare in sole. Ambulare lentè, ut philosophi. Intra diem plura passuum millia ambulare. Xerxes juncto classibus Hellesponto, Athóque perfosso, maria ambulavit, terram navigavit.

Amburo, is, ussi, ustum, ere. verbrennen. *Usus.* Num tu ex ambustis fortunarum mearum reliquiis spolium petes? Vicina Cremona incendiô ambusta, Mántua tamen salva evasit.

Amens, tis, *gen. om.* unsinnig. *Syn.* Insanus, mente motus, perturbatus. *Phras.* Homo excors, omnibus consiliis præceps ac devius, mente captus, alienatus mente, amentiâ præceps, occæcatus; prolapsus in furorem, mente paulum imminutâ, animô parùm validus, mente orbatus. *Usus.* Homo amentissimus, vecors ac consiliis omnibus præceps, ac devius. V. *Insanus.*

Amentatus, a, um. mit Riemen gebunden. *Syn.* Loris religatus ad acriùs feriendum. *Usus.* 1. Hastæ amentatæ. 2. *Transl.* Argumenta amentata præclari oratoris lacertis viribúsque contorta, starker Beweißthum.

Amentia, æ, f. Unsinnigkeit. *Syn.* Insania. *Epi.* Civilis, magna, mira, præceps, singularis, summa, tanta. *Phras.* *Hic homo in amentiam incidit*, er ist zu einem Narren worden. A se, à mente discessit; ad insaniam redactus est; impulsus, prolapsus in furorem est: Mens reliquit hominem; injecta illi amentia est. Amentia incredibilis hunc hominem tenet, er ist stark im Kopf verwirret. Amentiâ flagrat, torquetur, rapitur, tenetur, excæcatur planè insolitâ, alienatâ penitùs mente est. V. *Amens*, *alienatus*, *furor insania*, *stultitia*. *Usus.* Amentia est animi affectio lumine mentis carens. Quâ amentiâ inductus hoc egisti?

Amica, æ, f. Buhlerin. *Syn.* Mulier amata. *Usus.* Alcibiades amicæ amiculô tectus. Septem currus amicarum plenos secum trahebat Verres.

Amicè, freundlich. *Syn.* Benevolê, familiariter, animô amicô, & conjunctissimô. *Usus.* Vivere simpliciter, vitæque hominum amicè. Quod tantum mihi tribuis, facis, fecistique sanè amicè.

Amicio, is, ivi, ictum, ire. bekleiden. *Syn.* Vestio, operio. *Usus.* Amictus togâ purpureâ.

Amicitia, æ, f. Freundschaft. *Syn.* Benevolentia, coniunctio, familiaritas, necessitudo; vetus & assiduus inter æquales usus, ac vitæ consuetudo; jucunda vitæ, atque officiorum omnium societas; amabilissimus amicitiæ nexus; amoris vinculum arctissimum; omnes amicitiæ necessitudines; conjunctionis, ac necessitudinis vinculum; benevolentiæ conjunctio; familiaritatis nexus; summa voluntatum consensio. *Epi.* Adjutrix virtutum, comes vitiorum, afflicta, non solum ampla, sed etiam jucunda, concors, conjunctior, consularis, desiderata, ditior, & affluentior, firmior, bona, gratuita, insignis, intempestiva, inveterata, iusta veraque, magna, uber, jucundissima molesta, naturalis, non brevis & suffragatoria, sed firma & perpetua pulcherrima & maximè naturalis, pyladea, remissior & liberior, & dulcior, & ad omnem comitatem facili-

facilitatémque proclivior, ſancta, ſumma, vetus, vetuſta, vulgaris, aut mediocris, vera & perfecta. *Phraſ.* 1. *Amicitiam contrahere*, mit einem Freundſchaft machen. Amicitam cum aliquo appetere, expetere potentûm amicitias, gratiam & amicitiam petere; adrepere ſenſim, applicare ſe ad alterius amicitiam; inſinuare ſe in potentûm amicitiam; adjungere ſe, conferre, aggregare ad alterius amicitiam; amicitiam ſibi parare, comparare, conciliare; in conſuetudinem alterius ſe dare, inſinuare, immergere; amicitiis multorum implicari; amicitias ſibi parere, gignere, jungere, conjungere, inſtituere; conſuetudine alterius ſe implicare, devincire, jungere; amicitiæ fores ſibi aperire; conſuetudinem jungere cum altero; amicitiam conglutinare, conjugare, conſtituere; colligere, contrahere conſuetudinem cum altero; amicitiæ & ſocietatis vinculo ſe adſtringere; incipere, conflare amicitiam; coire ſocietatem cum altero; amicitiam ſequi, ad amicitiam accedere; alterius amicitiæ ſe dedere ac devovere, ſancire, ferire, percutere fœdus amicitiæ; amicitiæ fœdere ſe devincire. 2. *In amicitiam venire*, in die Freundſchaft kommen. In amicitiam accipi, recipi, adjungi; in familiaritatem alterius venire, pervenire; adſcribi ad alterius amicitiam; inire cum altero ſocietatem; jungi amicitiâ; incidere in improborum hominum amicitiam; familiaritatem alterius penitùs intrare, conſequi; amicitiam adipſci; in familiaris amicitiæ jura adduci. 3. *Amicitiam habere cum altero*, Freundſchaft haben mit einem andern. Neceſſitudo intercedit mihi cum illo, & vetus amicitiæ uſus; neceſſitudo mihi cum illo conſtituta dudum eſt; eſt mihi amicitia, conſuetudo, hoſpitium cum illo; amicitiam gero, habeo cum illo; intimè utor homine; ſocietatem habeo cum illo firmam ac perpetuam; intimâ illi familiaritate conjunctus ſum; locum amicitiæ non infimum tenet apud me; eſt mihi cum homine magnus uſus, vetus conjunctio; conjunctiſſimè & amantiſſimè inter nos vivitur; arctâ familiaritate hominem complector; longâ conſuetudine devinctum teneo hominem; mutuâ benevolentiâ implicatum habeo; conjunctus ſum longô familiaritatis uſû; inveterata mihi cum illo eſt amicitiæ fides; perpetua gratia atque amicitia mihi cum illo eſt. 4. *Amicitiam obſervare*, die Freundſchaft halten und beobachten. Amicitiam colere, ſervare, retinere; obſequiô amicitiam tueri; amicitiam præſtare; neceſſitudinem colere; conſervare; uno tenore fidem colere; in amicitia & fide manere, permanere. Par voluntas ab unoquoque noſtrum redditur, & accipitur. Amicitiæ noſtræ fides ſanctior eſt, quam ut malevolorum ſermonibus labefactetur. Amicitiam gerimus non modò officioſam, ſed veram & concordem. 5. *Amicitiam firmare & augere*, die Freundſchaft vermehren. Amicitiam confirmare, firmiorem facere, reddere; in amicitia provehi; firmare obſequio gratiam; concordiam in perpetuum firmare; conſuetudinem facere majorem; id agere ut amicitia non modo vigeat, ſed creſcat, accreſcat. 6. *Amicitia minuitur*, die Freundſchaft nimmt ab. Claudicat amicitia noſtra labefactatur ſenſim malevolorum ſermonibus, & elevatur. Vacillat, inclinat amicitiæ noſtræ ſtabilitas. Satietas quædam amicitiæ ſubit. Multis rebus quotidie violatur amicitia noſtra. Non reſpondet animus tuus in amicitia meo. Non eum præſtas animum mihi, quem debes. Parem in me benevolentiam non commonſtras. Tuus in me amor cum meo conferendus non eſt; longè inferior meô eſt; longè infra eſt. Non es mutuô erga me animô; non æquè, atque ego, animatus es. Conjunctio illa vetus, ac jucunda multum à te imminuitur, perfringitur, ac labefactatur. 7. *Amicitiam abrumpere*, die Freundſchaft zertrennen, aufheben. Disrumpere, diſcindere, diſſociare, diſſolvere, diſſuere, præcidere, extinguere, tollere, evertere amicitiam; deſerere jus amicitiæ, ſpernere, negligere; extinguere neceſſitudinem priſtinam; amicitiam dimittere, deponere, excludere, in amicitiam convertere; ab amico ſe abrumpere; ab amicitia ſe removere; charitatem, conjunctionem dirimere; à conjunctione animos avocare; collectam diu gratiam momentô effundere; amabiliſſimum amicitiæ nodum tollere; renunciare alteri ſocietatem, hoſpitium, amicitiam; finem gratiæ ponere; amicitias diducere cohærentes; gratiam alterius repudiare, recuſare; totum ſe ab amicitia alterius avertere; refugere à priſtina conſuetudine; ab amicitia deficere; ſejungere ſe à veteri ſocietate; conjunctionem ſolvere; amorem ex animo penitus ejicere. 8. *Amicitiam redintegrare*, die Freundſchaft erneuern. Redire cum altero in gratiam; renovare, redintegrare priſtinam conſuetudinem; gratiam novo beneficio redimere; ad gratiam & amicitiam receptum habere. V. *Amicus, familiaritas, neceſſitudo, inimicitia.* *Uſus.* Amicitia eſt omnium divinarum, humanarúmque rerum cum benevolentia & charitate ſumma conſenſio. Amicitiâ nihil majus, uberius, jucun-

jucundius. Hæc amicitia, hæc conjunctio, hæc jucundissima vitæ, atque officiorum omnium societas fictis sermonibus, falsis criminibus, sæpè dirimitur.

Amictus, a, um. bekleidet. *Syn.* Vestitus, indutus, rectus, opertus. *Usus.* Amictus lanâ, togâ purpureâ, palliô, amiculô.

Amictus, ûs, m. Kleidung. *Usus.* Imitari alicujus amictus statum, aut motum. V. *Vestis.*

Amicula, æ, f. Buhlerin. *Syn.* Amica. *Usus.* De amicula rixari.

Amiculum, i, n. eine Gattung einer Kleidung. *Syn.* Palliolum, vestis. *Epi.* Aureum, frigidum, grave. *Usus.* Dionysius aureum Jovi detraxit amiculum.

Amiculus, i, m. Freund. *Syn.* Amicus.

Amicus, i, m. Freund. *Syn.* Necessarius, familiaris.)(*Inimicus.* D. Amator. *in malam*, Amicus *in bonam partem accipitur.* *Epi.* Amans & observans, antiquior, antiquissimus, benevolus, blandus, bonus, communis, firmus & fidelis, fortior, fortis, gravissimus, satis honestus, indignus fortuna aliqua, infidus, insolens, lepidus, locupletior, magus, mediocris, multò justior, officiosissimus, paternus, ac pernecessarius, præceps, privatus, prudens, recens, simplex & communis, & consentiens, studiosus, observans, suavis, verus, vetus, voluntarius. *Phras.* 1. *Amicus meus est*, er ist mein guter Freund. Multis annis illo utor familiariter; est ex domesticis meis, & intimis familiaribus; necessarius meus est, & amantissimus mei; conjunctus mihi usû est in intimis; me planè suum numerat; sunt mihi cum illo omnes amicitiæ necessitudines; utor hominis amicitiâ diu, & concorditer; in meis familiarissimis est, ac planè meus; longè omnium amicorum charissimus est; in intima ejus familiaritate versor; conjunctissimus illi sum; omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis; arctissimo mihi est amicitiæ vinculo copulatus, colligatus, connexus; est mihi amicitia cum eo non vulgaris; utor illo intimè; est mihi intimus; nihil illo mihi conjunctius, charius, jucundius. V. *Familiaris*, *adjungo*, *Amicitiam habere.* 2. *Amicos sibi paravit plurimos*, er hat sich viel Freunde gemacht. Multos ille sibi beneficio adjunxit; multos sibi consuetudine devinxit; animos multorum sibi conciliavit; multorum voluntates sibi obsequio demeritus est; amicitiam fecit cum plurimis; ex adversa factione suos sibi fecit quamplurimos; necessitudinem constituit, fecit, conjunxit cum multis, ad amicitiam adscripsit, aggregavit non paucos. V. *Amicitiam contrahere.* *Usus.* 1. Amici maximâ amoris conspiratione consentientes. Mihi nemo te amicior, charior, jucundior. 2. Amicum facere, deligere, eligere, acquirere; conciliare sibi alterius voluntatem, gratiam, studium. 3. Amico uti & necessario, einen zum Freund haben. 4. Amico orbari, vitam ab amicis desertam & incultam agere, keinen Freund haben.

Amissio, nis, f. Verlust. *Syn.* Jactura, detrimentum. *Epi.* Tanta rerum, turpis. *Usus.* Amissio omnium rerum, desperatio recuperandi.

Amita, æ, f. Base. *Syn.* Soror patris.

Amitto, is, misi, missum, ere. hinweg schicken, verlieren. *Syn.* Dimitto, perdo, jacturam facio. *Adverb.* Funditus, penitus, planè. *Phras.* *Amisisti omnia*, du hast alles verlohren. Jacturam fecisti fortunarum omnium. In hoc portu gloriæ, dignitatis naufragium fecisti. Eversus es rebus omnibus, captus, orbatus. Omnia tibi illo jactû perierunt, occiderunt. Gratia omnis, ac gloria tibi defluxit. Cum fortunis fama te simul, ac fides deseruit. V. *Perdo, eripio, evanesco.* *Usus.* 1. Amittere occasionem. Prædam de manibus amittere, aus der Hand lassen. 2. Dignitatem, civitatem, jus imperii, memoriam, mentem, vitam, lucem amittere. Vires, & corpus ægritudine, vitam per dedecus amittere, verliehren. 3. *Dimitto*, frey und ledig lassen. Captivum amittere. 4. *Abjicio*, ablegen. Assiduitate malorum omnem sensum humanitatis ex animo amittere.

Amnis, is, m. ein Fluß. *Syn.* Fluvius. *Epi.* Funestus, incitatior, sedatus, magnus, nobilis, obscurus, profluens, contortus, deflexus. *Usus.* Liquores perlucidi amnium, riparum vestitus viridissimi. Alter sine salebris amnis, alter incitatior fertur. Contortus & deflexus in alium cursum amnis. V. *Flumen.*

Amo, as, avi, atum, are. lieben. *Syn.* Diligo, charum habeo, studio prosequor, benevolentiâ complector, magno studio & amore sum in aliquem; faveo, cupio alicui maximè, honestissimè. *Adv.* Admodum, æque atque, certatim, fraternè, illustrius,

illustrius, maximé, meritò, mirabiliter, mirificè, multùm, nimium se; plus, plurimùm, præcipuè, rectè, turpissimè valde, vehementer, unicè, vulgò. *Phras.* 1. *Amo te plurimum*, ich liebe dich sonderbar. Sic te diligo, ut neminem magis, ne me ipsum quidem. Singulari erga te amore sum, singulari sum in te benevolentia. Ego te, ut oculos, aut si quid oculis est charius, diligo. Nemo est omnium, in quem magis, quàm in te, mea sit propensa benevolentia; qui mihi te sit charior; quem ego vehementiùs, quàm te, diligam, quem ego majore, quam te benevolentia complectar; quem ego magis ex animo, quàm te, diligam. Quo amoris vinculò adstricti sumus, eô nihil potest esse arctius; id ejusmodi est, ut laxari nullô modô possit. Summè, vehementer, valdè, magnoperè, maximopere, maximè, etiam atque etiam, mirè, mirificè, incredibiliter, unicè, singulariter, egregiè, insigniter, ex animo, ex intimo sensu, cumprimis, inprimis, apprimè, præcipuè, admodùm, oppidò, majorem in modum, mirum in modum, minimè vulgariter, non mediocriter te diligo. Omnibus tibi necessitudinis caussis conjunctus sum maximè. Ita multæ mihi tecum sunt necessitudinis causæ, ut nihil possit esse jucundius. Omnes mihi necessitudines, necessitudinum causæ, omnia mihi necessitudinum summa jura tecum intercedunt. Mihi tecum omnia sunt communia. Amo te singulariter omnibus de causis. Omnibus ad te amandum causis adducor, moveor, impellor. Causam tui diligendi nullam non habeo. Arctissimè necessitudinis vinculò conjuncti sumus. Nihil est nostrâ necessitudine conjunctius. Pervenit ad summum amicitia nostra. Benevolentia in te mea ad summum pervenit; aucta sic est, ita jam crevit, ut nihil ad eam possit accedere. Amor in te meus is est, ita accumulatus est, ut addi nihil possit. Æquè, similiter, pariter ac me ipsum; itidem ut me ipsum; non aliter, non secus, ac me ipsum te diligo. In te amando nemini concedo. Qui te vehementius diligat, concedo nemini. Amorem in te meum cogitatione fortasse consequi, complecti possum, verbis quidem exprimere, explicare, expromere profectò non possum. Cùm te multi diligant, in amore tamen omnes vinco, principatum appeto, primas partes mihi vindico, principem locum obtineo. Fero te in oculis. Mihi es in amoribus. Nihil mihi est te charius. Secundùm DEUM, post DEUM, exceptò DEO, cùm à DEO discessi, nemo mihi te est charior. Primum in amore DEUM, te habeo proximum. Amor in te meus tantus est, quantus potest esse maximus. Hæret mihi in animo, in medullis, in intimis sensibus. Ut pater in filium, ita ego in te sum animatus. Habeo te fratris lôco. Quid est, cur te non etiam atque etiam diligam? Quod vinculum, quod studii genus aut officii, quæ omninò res amori nostro, amicitiæ, conjunctioni, necessitudini nostræ deest, in amicitia nostra requiri, ac desiderari potest? Amorem in te meum verbis exprimere qui possum, quem cogitatione vix complector, cujus magnitudinem vix mente comprehendo? 2. *Tu si me amas, communem amicum dilige*, wann du mich gern hast, liebe auch diesen unsern Freund. Tu si me charum habes; si tibi cordi sum; si animum mihi dedisti tuum; amicum omni benevolentiâ, charitate, officiô complectere. Sit tibi ille in pectore; hæreat in venis, animo, visceribus. Tu si mei amore duceris; si totus ego tuus sum; si ardes, cales, teneris studiô complectendi mei; amicum in sinu, in oculis gesta; hæreat ille tibi in medullis; gradum ac charitatem filii apud te habeat. Si amore tibi conjungor; si, ut tute affirmas, ita in oculis tuis habito; in medullis inclusus sum; amicum totô animô, omni gratia, officiô, charitate complectere. Si tanta propendes in me voluntatis inclinatione, quantam singularis in me tua benevolentia, eximia charitas, perpetua officia pollicentur; meâ potiorem vitâ communem amicum habe. Siquis amor mei in te residet; si amore mei caperis, incensus es; si charitate flagras; charissimum tibi amicum habe nostrum; magisque quàm oculos illum ama meos. Siquis amor penitùs hæret mei; si in medullis resideo tuis; si in deliciis sum; amicum oculis, animô, complexû tene; omni amore prosequere; dignum profectò ob multas suavitates ingenii, ut animo tuo charus sit egregiè. 3. *Amat intemperanter*, *inhonestè*, er ist unmäßig, schändlich verliebt. Amoribus servit; turpiùs, quàm par est, diligit; differtur amore; immodicô amore flagrat. Deperit hominem miserè; amore occupatus est; animum amori deditum habet; in amores effunditur; amore amens, malesanus est; perdite amat; amore languet; cæcis maceratur ignibus; totus in amore est; in castris Veneris militat; versatur in amoris rotâ; amore vadatus, ac vinctus attinetur; in hospitium diverit ad Cupidinem. *Usus.* Quidam seipsos amant sine rivali. Me aut amabis, aut, quô contentus sum, diliges. D. Amare *plus est*, Diligere *minus*.)(*Odio habeo.*

Amœnitas, tis, f. Lieblichkeit. *Syn.* Suavitas locorum. *Epi.* Summa. *Usus.* Hortorum & littorum amœnitates. V. *Jucunditas.*

Amœnus, a, um, lieblich. *Syn.* Voluptuarius, jucundus. *Usus.* Amœnus sanè, & arbitris semotus locus. Prædiola bellè ædificata amœnô locò, & salubri. V. *Jucundus.*

Amor, oris, m. die Liebe. R. *ab* αιμα, *sanguis, amoris nempe causâ.* *Syn.* Benevolentia, gratiâ, pietas, studium, charitas.)(*Odium.* D. Amor *genus est ad omnia pertinens*; Charitas *species ad homines tantùm.* *Edi.* Gloriæ nimis acer, verumtamen honestus, communis, cultus, dulcis & optatus, flagitii & levitatis auctor, fraternus domesticúsque, honestus, humanus, tam improvisus ac repentinus, tam castus, tam religiosus, tam sanctus, tam pius, inauditus, non ignotus, sed tamen gratus, & optatus, incredibilis, & bonus, insitus, jucundus, magnus, mediocris, mirificus, muliebris, mutuus, naturalis, novus, vetus, patrius, perpetuus, præcipuus, princeps, pristinus, sævus, singularis, solicitus atque anxius, summus, turpissimus, vetus & fictus veterrimus, verissimus, vetustus. *Phras.* 1. *Utinam excitare amorem patriæ in te possem!* wolte GOtt; ich könte in dir eine Liebe gegen das Vatterland erwecken. Utinam te patriæ amore inflammare, pietatem in patriam intendere, excitare, gignere, conciliare possem! utinam efficere id possem, ut patriæ amor in te nascatur, oriatur, exoriatur! utinam ea mihi facultas sit, ut meis hortatibus quietas illa in patriam rursus in te existat, emergat; ut ex natalis soli dulcedine amor ille effluat emanet, progrediatur, proficiscatur, qui, erga patriam optimè de te meritam extare, residere in animis civium debet. 2. *Amorem in te meum ubique declarabo,* ich werde dir meine Gewogenheit überall erweisen. Quem diù tecum constitutum habeo amorem, omnibus in rebus testificabor, demonstrabo. Respondebo profectò amori tuo, & omni officiorum genere tecum certabo. Recognosces nón modò ex litteris, sed ex omnibus studiis, officiisque meum in te amorem. Amorem hunc meum, quem à puero suscepi, omnibus officiis colam, præstabo, reddam amori tuo. Meam in te singularem benevolentiam, summum, incedibilémque amorem quôvis officii genere testatum faciam; officiis ac studiis illustrabo, approbabo. Nullum erga te officium hominis amantissimi prætermittam. Qui in me residet amor tui, eidem serviam semper; hunc fovebo, & augebo. Non est, quod vereare; in amore egregiè respondebo. Efficiam profectò, ut omnibus pateat, neminem ut fugiat, lateat, quæ mea sit in te benevolentia. Amorem tui, qui in animo insidet meo, non verbis modò præ me feram, sed rebus, factísque ostendam, patefaciam, confirmabo. 3. *Amorem in te meum semper conservabo,* die Liebe und Gewogenheit werde ich jederzeit erhalten. Amorem, quô semel tibi conjunctus fui, quo te adhuc prosecutus sum, fovebo semper, augebo, colam, servabo, confirmabo. In amore tui semper provehar. Illa pietas id studium, quô te semel complexus sum, incrementa capiet maxima, Ad eum amorem, quem adhùc præstiti, accessiones fient maximæ. Ut amandi causæ semper novæ, ita nova semper officia ad pristini amoris significationem accedent. Idem dies amorem tui mihi eripiet, qui vitam. Dum spirabo, spirabit simul in me amor tui. 4. *Amorem exuit,* er hat die Liebe gäntzlich aufgehoben. Amorem abjecit, excussit deposuit omnem. Multum de vetere amore detractum, laxatum est. Amorem omnem ex animo ejecit. Nemo te, nisi tua illa inconstantia ab amore nostri avertit; illa amorem diremit, illa exhausit. *Usus.* Amor verus & fictus non facile dijudicatur, die rechte Liebe ist schwerlich von der falschen zu unterscheiden. Honestus amor è virtute nascitur, Judicio labitur, qui fortunam in amore, non virtutem spectat. Amor flagitii & levitatis autor.

Amotio, is, f. Hinwegnehmung. *Syn.* Remotio. *Usus.* Doloris amotio successionem efficit voluptatis.

Amoveo, es movi, motum, ere. wegthun. *Syn.* Arceo, prohibeo, removeo. *Phras.* *Fames hostem ab urbe amovit,* der Hunger hat den Feind von der Stadt getrieben. A mœnibus hostem detraxit, depulit dejecit. Fames hostilem impetum propulit, submovit, propulsavit; emovit hostium multitudinem; pestem illam à mœnibus urbis avertit. 2. *Amovet, à se omnes,* er leidet niemand um sich. Abstinet procul homines; segregat à se omnes, removet, submovet; emovet domo salutantium multitudinem; hospitum ac clientum turbam suis ab ædibus amolitur. 3. *Amovet se à rebus publicis,* er schraubt sich völlig ab von den Geschäfften des gemeinen Wesens. Animum procul habet à republica; animum abducit à forensi strepitu; publicæ rei curam à se in alios transfert. *Usus.* Libidinem, odium, invidiam, metum, cupiditates omnes ab aliquo amovere

 einen

einen abhalten von Ungebühr ꝛc. Segnitiem, crapulam, calumniam à se amovere, depellere. Molestiam, à foribus; suspicionem à domesticis amovere. V. *Repello, arceo, rejicio.*

Amphibolia, æ, f. zweiffelhafftige Rede. *Vulg. Amphibologia. Usus.* Amphibolias aucupantur Dialectici.

Amphora, æ, f. eine Wein-Kanne. R. *ab* ἀμφω, *quod duas habebat ansas. Usus.* In singulas vini amphoras quaternos denarios portorii nomine exigunt.

Amplè, weit, herrlich. Amplissimè. *Syn.* Magnificè, honorificè, honestè.)(*Abjectè, humiliter. Usus.* Amplè, elatéque dicebat Cicero; honores idem amplissimè sibi decretos, magnificentissimè, amplissimè gessit.

Amplector, eris, plexus sum, cti. umfahen. *Syn.* Amplexor, amplexuû stringo. Comprehendo. *Adv.* Amicissimè, vehementer, ultrò & citrò, usu, vel officiis, libenter, generatim, nequaquam satis. *Phras. Pater filium amantissimè amplexus est*, der Vater hat den Sohn auf das liebreicheste umarmet. Amplexatus est; brachia in collum filii injecit; pectus pectori commisit, conjunxit, admovit; amplexû filium petiit, aggressus est, vinxit, arctè tenuit, continuit, fovit; apertis brachiis filium amplexurus, ad ejus caput advolavit; in ejus amplexus effusus est, ruit; ejus cervibus se innexuit, & arctissimis complexibus illigavit; Pater filii cervicibus injecit manus, & toto pectore se adstrinxit. Filii collum invasit pater; ad complexum concurrit; tulit complexum filio, inque eum simul corpore, simul animô effulus est, circum fusus amplexibus filii pater, pectori collo eundem admovit. Recepit filium sinû, complexûque pater; dexteram cervicem ejus manu strinxit; amplexû filium cooperuit pater, & pectus pectore constrinxit. *Usus.* 1. Ille me amplexus, fallere prohibeat, er hat mich umfahend gewarnet nicht zu betriegen. 2. *Transl. Amo, colo,* lieben, sich auf etwas begeben. Autor tibi sum, ut rempublicam, bonas artes, jus civile amplectare. Cæsar me in dies amicius amplectitur. Amplector animum in me tuum. 3. *Comprehendr, stringo,* begreiffen. Non is est, qui res tantas consilio amplectatur, animô, ac mente circumspiciat. Paucis plurima; artem omnem paucis præceptis amplector.

Amplexor, aris, atus sum. umfahen. *Syn.* Amplector, amo, amplexibus excipio, foveo sinû, amplexû circumplico, circumplector. *Adv.* Familiariter, hilarè, mirificè, rectè vehementius. *Usus.* Inimicum meum sic amplexabuntur, sic in manibus habebant, sic fovebant. Amplexari autoritatem senatûs. Certam sententiam amplexari. V. *Amplector.*

Amplexus, ûs, m. Umfahung. *Usus.* Pudici amplexus.

Amplificatio, nis, f. Vermehrung. *Syn.* ceessio, incrementum, cumulus, exaggeratio.)(*Diminutio. Epi.* Magna, nemini nocens, vehemens. *Usus.* 1. Amplificatio gloriæ, honoris, pecuniæ, rei familiaris, Vermehrung der Ehre ꝛc. 2. *Amplificatio Rhetorica.* Gravior quædam affirmatio, quæ motû animorum conciliat in dicendo fidem, weitlaufftige und nachdrückliche Rede.

Amplifico, as, avi, atum, are. groß machen, erweitern. *Syn.* Amplum facio, dilato; rem parvam verbis majorem facio; augeo, multiplico, locupleto.)(*Minuo, infirmo. Phras.* 1. *Amplificare imperium* das Reich erweitern. Proferre imperium, imperii fines; ingentibus incrementis rempublicam augere; ampliare, dilatare, extendere, protendere imperium; imperii fines promovere, propagare, magnas imperio accessiones adjungere. 2. *Amplificare dicendo*, eine Sache mit Worten vergrössern. Augere rem, & tollere altiûs dicendo; verbis exaggerare, extollere; rem ornare tragicè & rhetoricè; omnia dicendo augustiora, majora facere; verô majora jactare; in majus celebrare; verbis in majus ferre, extollere. *Usus.* 1. Semper studui, tuam gloriam laudibus amplificare, ich habe mich allzeit beflissen, deine Ehre mit Lobe zu vergrössern. Sermo tuus dolorem mihi meum amplificat. Urbs, fortuna urbis in dies amplificatur & augetur. 2. Amplificare atque ornare dicendo. V. *Augeo, amplus.*

Amplio, as, avi, atum, are. hinaus ziehen, aufschieben. *Syn.* Comperendino, differo, temporis plus concedo causam dicturo. *Usus.* Hæc causa septies est ampliata. Quid hominem nefarium ampliatis?

Ampliter, herrlich, reichlich. *Syn.* Amplè. *Usus.* Ampliter in cœna apposuit. Ampliter mentiri.

Amplitudo, nis, f. Weite, Ansehen, Würde. *Syn.* Gloria, dignitas, splendor, authoritas, gravitas, pondus, claritudo, præstan-

ſtantia, majeſtas, claritas. *Epi.* Rara, egregia, modica, ſumma. *Uſus.* Amplitudo eſt potentiæ, aut majeſtatis, aut aliquarum copiarum abundantia. Ipſæ injuriæ tuam amplitudinem illuſtrabunt. Omne meum ſtudium ad tuam amplitudinem amplificandam, retinendam conferam, ich werde allzeit daran seyn, daß dein Ansehen vergrössert werde. Pompejus poſteris ſuis amplitudinem nominis, quam non acceperat, tradidit. Perveniſti ad ſummam amplitudinem. V. *Splendor*, *dignitas*, *præſtantia*, *magnitudo.*

Amplius, mehr, länger, über dieses noch. *Syn.* plusquam, plus, magis, ſupra, quod excurrit. *Uſus.* Amplius ſunt ſex menſes. Amplius eſt triennium, *vel* triennio. Non amplius decem cohortes pugnavére. Decem & amplius nummis, decem, & quod excurrit, nummis. Ita quidam Socrates; hoc amplius Theophraſtus, quod &c. und noch vielmehr. Morem tibi geram, hoc ampliùs, ut oraculum te audiam, um so viel lieber.

Amplus, a, um. weit.)(*Anguſtus parvus.* *Uſus.* 1. Ampla domus, groß und weites Haus. Theatrum magnitudine ampliſſimum, celebritate refertiſſimum. Locus præter modum amplus, ingentis laxitatis, & qui multorum millium multitudinem capiat. Ædes amplæ, ſpatiotæ effuſæ. Forum, quantumvis amplum, laxandum videbatur. 2. Seges gloriæ ampla. Res ampla, & immenſi operis. Copiæ ampliſſimæ, militum is numerus, ut virium jam non pœniteat. 3. Ampliſſimus civis in ampliſſima civitate, ampliſſimo loco natus. Id curo unice, ut respublica opibus firma, copiis locuples, gloriâ ampla, virtute honeſta ſit. V. *Clarus*, *Magnificus*, *Magnus.*

Ampulla, æ, f. eine Flasche. *Syn.* Vas vitreum ventre amplo & inflato.

Ampullor, aris, atus ſum. aufgeblasen seyn. *Syn.* Turgeo, inflor. V. *Superbus*, *jacto.*

Amputatio, nis, f. Abschneidung. *Uſus.* Sarmentorum amputatio.

Amputo, as, avi, atum, are. abhauen. *Syn.* Reſeco, circumcido, rejicio. *Uſus.* Amputetur quidquid in republica eſt peſtiferum. Sit aliquid in adoleſcentis ingenio quod circumcidam, quod amputem. V. *Præcido.*

An, ob. *Syn.* Ne anne, utrùm, num, ecquid? *Uſus.* Multum refert, utrum coram multis, an paucis dicatur. An licebit cunctis, tibi non licebit? Patris partes ſuſcipiam, an filii? Eloquar, an ſileam.

Anagnoſtes, æ, m. Leser. *Syn.* Lector conductitius. *Uſus.* Puer feſtivus anagnoſtes noſter.

Analogia, æ, f. Gleichförmigkeit. *Syn.* Proportio. *Uſus.* Analogia ejus vocabuli me decepit.

Anas, atis, f. ein Ent-Vogel. *Uſus.* Anatum ova gallinis ſupponimus.

Anatociſmus, i, m. Wucher, Zins. *Syn.* Fœnus, quod ex fœnore capitur. *Uſus.* Ille quidem ne centeſimis, cum anatociſmo contentus eſt.

Anceps, cipitis, *gen. om.* zweiffelhafftig. *Syn.* Dubius, incertus, ambiguus.)(*Certus. Uſus.* 1. Incertus eſt exitus, & belli fortuna. Cura, diſputatio, cauſa anceps. Anceps fatorum via. Anceps & multiplex verborum poteſtas. V. *Dubius*, *ambiguus.* 2. Anceps gladius, zweyschneidiges Schwerdt.

Anchora, æ, f. Ancker. *Syn.* Ferrum aduncum ad firmandas naves. *Uſus.* Ergo ille malum erigi, vela fieri, anchoras præcidi, ſolvi juſſit.

Ancilla, æ, f. eine Dienst-Magd. *Syn.* Famula, pediſſequa. *Uſus.* An partus ancillæ in fructu ſit habendus, diſputant.

Ancillaris, e. der Dienst-Magd zugehörig. *Uſus.* Ancillare ac ſordidum artificium.

Ancillor, aris, atus ſum. dienen. *Syn.* Servio. *Uſus.* Nemini uni ancillatus ſum, aut privatim me addixi. V. *Servio.*

Ancillula, æ, f. Dienst-Mägdlein. *Uſus.* Juris ſcientiam eloquentiæ tanquam ancillam, & pediſſequam adjungebant: contra nunc eſt.

Andabata, æ, m. blinder Fechter. *Syn.* Gladiatorum genus velatis oculis pugnantium. *Uſus.* Quem ante a ne andabatam quidem defraudare poteramus.

Androgynus, i, m. halb männlich, halb weiblich. *Uſus.* Androgyni ortus pro fatali monſtro habebatur. *Partus hominis, qui utrumque ſexum habet.*

Anfractus, us, m. krummer Unweg. *Syn.* Circuitio, flexus, ambitus. *Epi.* Non lon-

longus, longus, ad spiritum & aptus, annuus, septenus. *Usus*. Figura nihil habens incisum, angulis, nihil anfractibus. Longô anfractû circumscripta oratio. Ætas tua septenos octies solis anfractus, reditúsque convertit, du bist 56. Jahr alt.

Angelus, i, m. ein Engel. *Syn*. Genius bonus, spiritus cœlestis, cœlestis internuntius, minister DEI, & nuntius. *Phras*. 1. Angelus custos, Schutz-Engel. Genius humanæ salutis custos; cœlestis custos homini adjunctus, additus, addictus; præses vitæ nostræ spiritus; adjutor, defensor, patronus auxiliarius vitæ nostræ genius; cœlestis genius, qui hominem ab ortu suo suscipit ac tuetur; qui defendit, custodit, incolumem servat traditum curæ suæ, custodiæ, tutelæ hominem; cui à DEO Parente optimo demandatum est hominis patrocinium, cura credita, tutela commissa, & commendata. 2. Angelorum chorus; Chor der Engel. Spiritus cœlestes; cœlestes internuntii; mentes corporibus secretæ; beatæ & ab omni concretione mortali semotæ, segregatæ mentes; cœlestes animæ atque ab omni admistione corporum remotæ, puræ atque sinceræ. Numinis administri; DEI ad homines interpretes spiritus; spiritus discriminum & periculorum comites mortalium vitæ adjuncti; cœlestium spirituum cœtus, chorus.

Angina, æ, f. Hals-Geschwulst. * *Usus*. Sues anginâ moriuntur.

Angiportus, ûs, & i, m. enges Gäßlein. *Syn*. Vicus, angusta via & compendiaria inter domos. *Usus*. Effusum frumentum vias omnes & angiportus constravit.

Ango, is, anxi, ere. ängstigen. *Syn*. Constringo, solicito, vexo, torqueo, premo, crucio; discrucio.)(*Recreo*. *Adv*. Vehementer. *Phras*. 1. *Filii morbus vehementer me angit*, die Kranckheit meines Sohns macht mir grosse Angst. Solicitum habet, tenet, reddit, efficit; miseris me solicitat modis; morbus filii non mediocrem mihi affert, conficit, struit solicitudinem; morbus filii solicitudinem acuit, auget, duplicat; solicitudinem afficit ingenti; anxiis implet curis; metum, solicitudinem incutit. Solicitudini est non exiguæ repentinus filii morbus. Morbus filii animum meum intempestiva solicitudine turbat, perturbat, vexat, commovet. Morbus filii graviter me afficit; multum curæ, molestiæ, ægritudinis affert; acerbum animo vulnus infligit; curis me frangit, & solicitudine. Morbus filii molestissime me exercet; gravi mœstitia, atque animi ægritudine afficit; gravem animo solicitudinem parit repentina filii invaletudo. 2. *Admissum à filio dedecus graviter angit patrem*, die von dem Sohn verübte Schand-That schmertzet und ängstiget den Vater nicht wenig. Susceptum à filio dedecus urit, mordet, pungit vehementer patrem. Ea labes filii acerba admodúm videtur patri; graviter eundem urget concepti facinoris probrum, macerat, concoquit, exercitum habet; ea dedecoris nota patri corpus, viresque exedit; cor, corpúsque cruciat; ægritudine conficit. V. *Dolor*, *Tristis*, *Anxius*, *Cura*, *Affligo*. *Usus*. Illa me cura vehementer angit, & solicitat. Ea me res intimis sensibus, animis dolore præcipuè angit, & solicitum habet.

Angor, oris, m. Angst. R. *ab* ἄγχω, *Suffoco*. *Syn*. Ægritudo, solicitudo animum vexans, premens, discrucians. *Epi*. Utilis. *Usus*. 1. Noli angoribus te dare, dedere, ängstige dich nicht. Ecquid angoribus te templas? ecquid te metu diurnô, nocturnoque tam miserè conficis? Sæpè pro amico angor capiendus est. 2. *Angorem tollere*, die Angst benehmen. Tuæ litteræ angores meos levaverunt; ab angoribus me abduxêre; vacuitatem ab angoribus præstiterunt. V. *Angor*, *Mæror*, *Tristitia*, *Anxius*.

Anguinus, a, um. von Schlangen. *Usus*. Anguina cervix.

Anguis, is, m. Schlange. *Syn*. Serpens. *Epi*. Fœmina, mas, neuter, ingens, volucris. *Usus*. Angues alites. Anguis ab ara extitit.

Angulatus, a, um. geeckt. *Usus*. Corpuscula rotunda alia, alia angulata.

Angulus, i, m. ein Eck, Winckel. *Epi*. Summus, par. *Usus*. Angulum mihi provinciæ eligas reconditum, ac derelictum.

Angustè, eng. *Syn*. Arctè, strictè, presse, exigue, exiliter, tenuiter, jejunè.)(*Latè*, *fusè*, *amplè*. *Usus*. Angustè urbem obsidere. Anguste exiliter dicere. Presse, angustè definire. Angusté, tenuiter disputare.

Angustiæ, arum, f. Enge, Beängstigung. *Epi*. Magna, incredibilis, summa. *Usus*. 1. *Fauces terræ*, *marisque*, Land- und Meer

Meer-Enge. Corinthus in angustiis, & faucibus Græciæ. *Phras.* 1. *In angustias locorum redigi*, in die Enge getrieben werden. In exiguum gyrum compelli; tanquam in pistrinum detrudi ac compingi; in angustum locum concludi, coangustari; in angustum contrahi & adduci; in exiguum orbem contrahi; in arcto stipari; ad colligendum breviori spatio orbem adigi; in arcto esse; in angustias locorum incidere; angustiis locorum claudi, premi. 2. *Paupertas*, Armuth. Incredibiles angustiæ ærarii, & pecuniæ publicæ. Ex meis rei familiaris angustiis ejus sustento tenuitatem. 3. *Difficultas*, Beschwerniß, Kürtze der Zeit. Quid me in has verborum angustias revocas? cur me in Stoicorum dumeta, & angustias tantas adducis, compellis? Angustiæ temporis breviorem me fecêre. 4. *Infirmitas*, Schwachheit. Non capiunt angustiæ pectoris tui, non egestas animi tantam personam.

Angustus, a, um. enge. *Syn.* Arctus, brevis, *de loco præcipuè. Phras. Angusta loca sunt*, es seynd enge Pässe. Angustæ fauces coarctant iter. Magnæ sunt, & admodùm difficiles locorum angustiæ. Impedimento sunt magnæ locorum difficultates. Locus non capit tantam hominum multitudinem; loci angustiæ non accipiunt, non patiuntur extendi copias. Angusta se loca crebrò objiciunt; difficilem ac labriosam viam faciunt. Impeditissima ad iter faciendum loca sunt. Maximus hic labor ex locorum angustiis enascitur iter illuc habentibus. Montium illæ fauces multis locis arctissimè coëunt. Via multis locis constringitur, coangustatur. *Usus.* 1. In angustum locum concludi, in die Enge eingeschlossen werden. 2. Res angusta, geringe Habschafft. V. *Angustiæ.*

Anhelitus, ûs, m. der Athem. *Syn.* Spiritus, respiratio. *Usus.* 1. Vix anhelitum recipiebam, ich habe kaum Athem schöpffen können. Anhelitus latentem morbum indicat. 2. *Terræ vapores*, Erd-Dunst. Anhelitus terrarum, cùm fluere cœperint, venti fiunt.

Anhelo, as, avi, atum, are. keichen. *Syn.* Spiro, respiro. *Usus.* Catilinam furentem audaciâ, scelus anhelantem, ex urbe vel ejecimus, vel emisimus. Species hominis est crudelitatem ex imo pectore anhelantis.

Anhelus, a, um. keichend. *Usus.* Equus anhelus.

Anicula, æ, f. ein altes Weiblein. *Syn.* Anus, mulier vetula. *Epi.* Minimè suspiciosa, indocta. *Usus.* Aniculæ sæpè inediam biduo, aut triduò ferunt.

Anilis, e, alten Weibern zuständig. *Syn.* Quod aniculam potiùs, quàm virum decet. *Adv.* Penè. *Usus.* Ineptiæ, fabulæ aniles. Omnis superstitio anilis est, & imbecillis.

Aniliter, nach alter Weiber Art. *Syn.* Anicularum instar, more. *Usus.* Superstitiosè, atque aniliter dicere aliquid.

Anima, æ, f. die Seele. R. *ab* ἄνεμος, *ventus*, *spiritus*, *Epi.* Æterna, infecta, particeps consilii atque rationis, pura, tenuis, charissima. *Usus.* 1. *Anima vegetativa*, *vulg.* Anima altrix plantarum, cujus virtute eæ vigent, crescunt, germinant, frondescunt, florent. 2. *Anima sensitiva*, *vulg.* Anima sensu prædita, quæ sensû aliquô utitur, quæ sentientis vitæ beneficiô fruitur 3. *Anima rationalis*, *vulg.* Anima rationis particeps, compos; ratione utens; ratione ac mente prædita. Sempiternarum rerum, ac sub intelligentiam cadentium compos & particeps animus. Particeps consilii atque rationis anima. Immortalis mortali in corpore animus, vernünfftige Seele. 4. *Anima à corpore separata*, Seele, so von dem Leib ausgefahren. Animus à corpore sejunctus; corporis vinculis solutus; corporeis vinculis laxatus, relaxatus; qui ex vinculis, carcere corporis evolavit. Anima soluta legibus corporeæ servitutis; è corpore dimissa; è corporis custodia in libertatem asserta. 5. *Animæ defunctorum.* Manes; mortuorum, vitâ functorum animæ. 6. *Animæ in purgatorio*, *vulg.* Animæ piacularibus ignibus addictæ; piaculari flammâ suas eluentes maculas; animæ, quæ purgantibus flammis torquentur; salutarium flammarum ignibus lustrantur. 7. *Animæ in cælo beatæ.* Animæ cœlo redditæ; æternâ jam in cœlo felicitate potitæ; donatæ sempiternæ mercede gloriæ; infinitis ac sempiternis in cœlisti regno gaudiis perfruentes. V. *Beatus*, *Sancti.* 8. *Animæ damnatæ*, *vulg.* Impii manes; animæ sempiternis suppliciis addictæ; æternis cruciandæ flammis; perpetui inferorum incendiis mactandæ. V. *Inferi.* 9. *Ponitur pro vita.* In unius hominis anima spes nostras positas omnes habemus, alle unsere Hoffnung hängt an dem Leben, eines einzigen Menschen. Ægroto, dum anima, spes est. 10. *Pro anhelitu*, Athem.

Continere, comprimere animam, den Athem zurück halten. 11. *Pro aëre*, Lufft. Inter ignem ac terram aërem Deus, animámque posuit. Anima, quæ spiritu in pulmones ducitur. 12. *Pro causa & principio vitæ*, Ursprung und Ursache des Lebens. Animam agere, edere, efflare, amittere, sterben. 13. *Pro mente*, Gemüth. Ea causa in anima, sensùque meô penitus insita est, & infixa.

Animabilis, e. lebendig machend. *Usus.* Aër animabili, spirabilique naturâ.

Animadversio, nis, f. Aufmerckung, Bestraffung. *Syn.* Consideratio, attentio, notatio. *Epi.* Censoria humanissima, liberalissima, paterna, mediocris. *Usus.* 1. Notatio naturæ, & animadversio peperit artem. Nosse regiones, animadversionis est, aut consuetudinis. 2. *Pœna, castigatio, reprehensio*, Straff, Züchtigung. Animadversio omnis, ac castigatio contumeliâ vacare debet. Conjicere improbos metu animadversionis. Uti in aliquem animadversione. Remittere, condonare animadversionem, V. *Pœna, objurgatio.*

Animadversor, ris, m. der ein Ding wohl beobachtet, mercket. *Epi.* Acris, diligens. *Usus.* Si acres & diligentes judices esse volumus, animadversorésque vitiorum, magna intelligemus sæpè ex parvis.

Animadverto, is, verti, versum, ere. mercken. *Syn.* Animum adverto, noto, attendo, animum attendo, deprehendo, sentio, intelligo. *Adv.* Curiosius, attentius, diligentius, facilè, graviter, maximè, planè, rectè, rectissimè, scientissimè, serius, vehementer, usque eò. *Phras.* *Animadvertit, quid velim*, er merckt wohl, was ich will. Cernit animô, videt, quid velim. Quid agam, sentit. Præsentit, præsensione quâpiam capit; nonnullum sensum habet; subolet illi, quid consilii parem. Non fugit hominem, non latet, ambiguum non est, quô mea spectent consilia. V. *Noto, adverto. Usus.* 1. Animadverte, quæso, pro tua prudentia quæ fiant, gib acht, merk auf. 2. *Punio, castigo.* Crudeliter in aliquem animadvertere.

Animal, lis, n. Thier. *Syn.* Animans.)(*Inanimatus, inanimis. Epi.* Aptissimum ad cultum, funestum, ac nefariis stupris concretum. *Usus.* Homo animal divinum, providum, sagax. Homo animal acutum, plenum consilii & rationis, sempiternum, particeps pudoris ac verecundiæ. Animal funestum, ac nefariis stupris concretum. Animalium alia fugiunt, aliâ carpunt, alia vorant, alia mandunt cibum.

Animalis, e. das ein Leben hat. *Syn.* Spirabilis, aërius. *Usus.* 1. Natura animantis, vel terrena, vel ignea, vel animalis, vel humida. 2. *Animæ proprium, valde*, lebendig. Intelligentiam animalem quidam etiam astris tribuunt.

Animans, tis, f. & n. alles, das eine Seele hat. *Syn.* Animal. *Epi.* Aquatile, dispar, divinum atque cœleste, mortale pennigerum & aëreum, terrestre. *Usus.* Animantes armatæ cornibus, obductæ plumis, hirsutæ spinis, tectæ coriis, vestitæ villis. Animantes aspiratione aëris sustinentur. Quidam mundum ipsum animantem, sapientémque dixerunt.

Animatio, nis, f. die Lebendigmachung. *Epi* Divina. *Usus.* Divinæ animationis species ex igne.

Animatus, a, um. lebendig. *Usus.* 1. Animatum est, quod motû cietur interiore. 2. *Benè, vel malè affectus*, gut, oder übel gegen einen gesinnet seyn. Ut homines abs te affecti sunt, ita in te sunt animati. *Phras.* Erga te semper optimè animatus fui, ich bin allezeit gegen dir wohl gesinnet gewesen. Animos gessi non modò benevolos tibi, sed addictos. Egregia semper in te fuit animi mei propensio. V. *Affectus.*

Animô, as, avi, atum, are. das Leben geben aufmuntern. *Syn.* Vitam do animatum facio, animâ dono: *vel* * excito, stimulo, exstimulo, impello. *Phras.* *Juvenes identidem animandi sunt*, die Jugend muß allerweil aufgemuntert werden. Recreandi, excitandi, spei, animorumque implendi sunt juvenes. Ad spem, fiduciam erigendi sunt torpentes, demissi juvenum animi. Addendi identidem sunt juvenibus animi, & laude confirmandi. Augere animos juventuti oportet, & adhortatione firmare. Juventuti ut consulas, animum dare necesse est; stimulos ac spiritus subdere; fortitudinem inspirare; alacritatem accendere. Incalescant animi juventutis oportet, & alienô studiô incitentur. Arrigendi juvenum animi, accendendi, inflammandi. Opera inprimis danda est, ut animus juvenum se colligat, atque confirmet; ut ardor animis injiciatur; alacritas addatur; vigor mentium revocetur. Non desint, quæ juventuti inci-

incitamento esse possint; quæ calorem pristinum reddant animis; quæ animos novos afferant; mentes excitent; studium injiciant & alacritatem. Exemplis ac monitis spiritus identidem hauriat juventus; animos renovet; redintegret. Moderator juvenes animum habere bonum jubebat, ut animô forti sint; ut animis vigeant; ut spes languentes erigat alacritas & fiducia incendat, curet. V. *Impello*, *excito*, *incito*. *Usus*. 1. Deus omnia animat, format, alit, auget, **beseelen**. 2. * Laude animandi sunt juvenes, **aufmuntern**.

Animosè, **behertzt**. *Syn*. Magnô animô, intrepidè. *Usus*. Non solùm id animosè & fortiter sed consideratè etiam sapienterque fecerunt.

Animosus, a, um. **hertzhafft**. *Syn*. Plenus animi, plenus roboris, intrepidus.)(*Timidus*. *Phras*. Homo ingentis spiritûs, **hertzhafft**. Animæ prodigus; capax ingentis spei pectus. Vid. *Fortis*, *alacer*. *Usus*. Vir fortis animosus.

Animula, æ, f. **die Seele**. *Usus*. In unius mulierculæ animula, quæ tandem jactura fit?

Animus, i, m. **das Gemüth**. *Syn*. Mens, anima, ratio: *vel* benevolentia: *vel* consilium, cogitatio. *Epi*. Abjectus, abjectior, acer & magnus, præsens & acutus atque versatus, acrior, attentus, accusatorius, æger, æquus atque fortis, paratúsque, æquior, æquissimus, æternus, afflictus, agrestis ac durus, alacer & erectus, alienus, altus, gloriæ cupidus, amicus, amplus & excelsus, & patiens incommodorum, non omnino integer, angustus atque demissus & jejunus, tamque parvus. *Phras*. 1. *Animô magnô est fortique*, **er ist großmüthig**. Animus illi magnus est, & ad omnes casus ferendos constans, atque paratus. Animô sanè est virili. Est in illo animus amplus, excelsus, incommodorum patiens, acer, præsens, robustus, omni liber curâ & angore. Est in illo viro animi altitudo, firmitudo, gravitas, constantia incredibilis. Quantum in ejus viri animo roboris & nervorum, quàm eximia virtus insit quô sit animi robore, quâ virtutis indole, quâ animi & consilii magnitudine præstanti; quâ animi excelsitate, & quasi exaggeratione, quis non videt? Animi firmitudine, gravitatéque est singulari. Animô est erectô, & minimè perturbatô. Animi robore incredibili septus. Stat animô; viget animô & celsitate quâdam indolis incredibili. Plenus animorum est. Vigore animi est acerrimus. Vir est, cujus constantiam, vigorémque mentis res nulla labefactet. Vivit in vivido pectore ingenium plusquam pro ætate vegetum. Pectus est homini animorum plenum. Excellenti est animô præditus. Vigore animi inter suos excellit maximè. Est in illo animi excellentia quædam, excelsitas singularis. Animum induit maximis rebus parem. V. *Fortis*. *alacer*. 2. *Animô est pusillô & abjectô*, **er ist kleinmüthig, verzagt**. Homo est animô fractô, remissô, humili, & imbecillô. Est illi animus mollis, perturbatus, irritabilis. Videas in illo homine ridiculam animi debilitatem, summam animi remissionem, dissolutionem, languorem, imbecillitatem. Minimus terror ejus animum frangit, minuit, effœminat; illi animum adimit. Ad minimum terrorem animus homini cadit; animum despondet, contrahit, inflectit; demittit; animô deficit, consternitur, concidit. Est quadam in eo homine animi humilitas, impotentia, contractio. Sensibus mirùm quàm angustis est. Ad primum fortunæ impetum animos submittit. Terroris siquid increpuit, animus mox concidit; frangitur metu; timore debilitatur, exanimatur. V. *Abjectus*, *timidus*. 3. *Animô est erga me benevolô*, **er ist mir wohl geneigt**. Animô in me est bonô, optimô. Summâ in me fide est, & animô amicissimo. Summa ejus semper in me voluntas fuit. Quæ ille confert in me officia, ab optimo animo proficiscuntur. Secunda est ejus in me voluntas. V. *Affectus*, *a*, *um*. 4. *Animô est à me alieno*, **er ist mir ungeneigt**. Alienum à me habet, gerit animum. Animô & voluntare à me diffidet. Armatum retinet in me animum. Animo est mirum in modum abalienato; aversissimo est à rebus meis animo. 5. *Animô est invidô*, **er ist neidisch**. Animo pravo est, & malevolentiâ suffusô. V. *Invidus*. 6. *Animum habeo discedendi*, **ich habe Lust wegzuziehen**. Animus est in discessu. In animo est; in animo habeo; cum animo, apud animum statui; deliberatum cum animo habeo, proximè migrare. Animus est in eo, ut proximè me hinc auferam. Animum induxi, *vel* in animum; animum hunc suscipi; animus mihi est, abire propediem. Id ago; in eo nunc sum, ut quamprimum discedam. 7. *Animum non habeo*, **ich habe keine Lust**. Abhorret animus ad hoc consilio. Studio toto, ac voluntate abhorreo à re. 8. *Animi causâ init*, **er spielet zum Zeitvertreib**. Delectationis & otii consumendi causa; ad oblectandum temporis otium; fallendi

lendi otii gratia; animi remittendi ergô ludô utitur. 9. *Animô hæc eô facta sunt*, das ist der Ursache halber geschehen. Istô animô, atque eâ opinione; eâ mente & cogitatione, eâ voluntate; eô consiliô hæc gesta sunt. 10. *Animô cado*, ich lasse den Muth sinken. Animô concido; animô contrahor; animô succumbo? spes me deserit; animus cadit, deficit, deest; animô, deficere; animum submittere; frangi animô, debilitari; mente consterni soleo. 11. *Animum excitare*, das Gemüth ermuntern. Animum erigere; à molestiis revocare, animum addere, augere, dare, renovare, afferre, reficere. 12. *Animum recepi*, ich habe wiederum Hertz und Muth bekommen. Collegi me ex timore; recreavi me ex illo pavore, recepi me à timore; recuperavi me; redintegravi animum ac collegi ex illo tumultu. Aberrationem ab iis molestiis nonnullam habeo; animus accessit novus animos sustuli, cœpi animô stare rursus, ac vigere. Fregit se tandem, ac deferbuit æstus ille animi. V. *Remitto*. *Usus*. *Mens*, *anima*, *ratio*, Gemüth, Seele, Vernunfft. Animus est, qui viget, sentit, moderatur, & movet corpus, cui præpositus est. Cernenere animô, comprehendere, complecti, tenere. Animum à negotio ad seipsum avocare, secum esse cogere, à corpore abducere. Animô excubare. Animi motus, perturbatio, contentio. 2. *Ad benevolentiam refertur*. Ex animo diligo, von Hertzen lieben. Quem tibi debeo animum, nunquam mutabo, die schuldige Gewogenheit niemahls verändern. 3. *Pro consilio & deliberatione*, Vorhaben, Berathschlagung, des Willens seyn. Animus mihi est. In animo est. Animô volvo, cum animo reputo. Animô perspicio. Cum animo constituo. Statuo apud animum; ex animi mei sententiâ; animô lustro, intueor, Animus is nunquam excidet, discedet. Defigo animum. *Ad mentis fortitudinem vel debilitatem refertur*, starckmüthig, kleinmüthig seyn. Animô esse magnô, acri, ac præsente. Animô esse solutiore, fractô, jejunô, angustiore. 5. *Animô bonô*, gut und treuhertzig. Animô amicissimô, summâ fide ac voluntate. 6. *Temeritas*, *ferocitas*, Keckheit, Frechheit. Animos alicujus, ac impetus retardare.

Annales, ium, m. Chronick, Jahr-Bücher. *Epi*. Maximi. *Usus*. Ex vetustate annalium eruenda est memoria nobilitatis. Ex annalium monumentis, & vetustis commentariis hæc petenda sunt.

Annalis, e. zum Jahr gehörig. *Usus*. Majores nostri leges annales non habebant, die Alten hatten dergleichen Gesetze nicht, so gewisse Jahr erforderten, zu Antretung öffentlicher Aemter. Lex annalis *est*, *quæ certos annos Magistratui cuivis capessendo præscribit*.

Annecto, is, nexui, nexum, ere. anknüpffen. *Syn*. Agglutino, necto.)(*Avello*. *Usus*. Stomachus ad linguam annectitur.

Annellus, i, m. Ringlein. *Syn*. Annulus parvus. *Usus*. Epicuri imaginem in poculis, & annellis habebant.

Anniversarius, a, um. das jährlich geschicht. *Syn*. Quod singulis annis recurrit, revertitur, *Usus*. Agere sacra anniversaria; festos dies anniversarios; anniversariæ cœli vicissitudines.

Annô Domini, von Christi Geburt an. Annô post Christum natum; Christi nati. Annô à salute humana, hominum generi, restitutâ, datâ, recuperatâ. Annô à partu virginis; à partu virgineo; à puerpera virgine; à partu Matris semper virginis. Annô partûs virginei; salutis per Christum restitutæ, reparatæ, recuperatæ salutis humanæ.

Annona, æ, f. Nahrung. R. *ab anno*, *quasi anni proventus*. *Syn*. Res frumentaria, commeatus, cibaria. *Epi*. Cara, carior, carissima, durior. *Phras*. 1. *Annonæ penuria est*, es ist eine Theurung, Abgang der Nahrung. Annonæ summa est caritas; rei frumentariæ inopia. Annonæ difficultas ingravescit; premit urbem. Durior fit annona. Frugum est inopia; arcti commeatus. Arctiorem annonam hostis, clausum mare facit. Annonâ laboratur graviter. Annus in summa caritate est. Gravi conflictamur annonâ. Clausa sunt annonæ subsidia. Consumptâ re frumentariâ magnis sumus in angustiis. Frumenti inopiâ, re frumentariâ premimur. Rerum omnium ad victum spectantium tantam inopiam sentimus, ut jam non caritas, sed fames timeatur. Copia frumenti deficit. Ad summam frugum inopiam adducti sumus. Annona crescit indies, *puta pretiô*. Res frumentaria in angusto est. Annonæ angustiis premimur. In difficultate nobis res est. Annonæ magnis incommodis conflictamur. Laboratur ab re frumentariâ Angustè utimur re frumentariâ. Frumentum angustiùs provenit. Angustiis rei frumentariæ ac cibariorum inopiâ in summas difficultates incurrimus. 2. *Annonam inter-*

interclusit hostis, der Feind hat uns das Proviant abgeschnitten. Hostis re frumentariâ nos exclusit, interclusit; frumentô, commeatûque nos prohibuit; commeatû interclusit; annonam avertit, arctiorem annonam fecit. 3. *Annonam mittere*, Proviant schicken. Commeatum mittere, subministrare, portare, supportare, subvehere, devehere, adducere, advehere, parare. Frumentum conferre; frumentô juvare; rem frumentariam comparare, expedire, explicare. 4. *Annonæ difficultas non multum minuitur*, die Theurung nimmt nicht viel ab. Annona haud multum laxaverat; nullum adeò momentum annonæ eô consiliô factum est. 5. *Annonæ caritas imminuta est*, die Theurung hat abgenommen. Secuta tandem est annonæ levatio, vilitas. Consecuta est ex summa inopia summa vilitas. Levavit, laxavit, præstitit annonam magistratuum solertia. Apertis horreis frugum pretia levata sunt. Laxaverat tandem annona. Copia frumenti rursum suppetit. Utimur tandem expeditiore re frumentariâ; à commeatû meliùs instructus, omnium rerum copiâ completus est exercitus. Commeatû, omnium rerum copiâ abundamus.

Annosus, a, um. alt. *Usus*. Annosa arbor. V. *Senex*.

Annoto, as, avi, atum, are. aufzeichnen. *Syn*. Noto, observo. *Phras*. Rei gestæ series annotanda est, diese Sache ist wohl aufzuzeichnen. Monumentis mandanda, commendanda, consecranda, celebranda; res ea in tabulas, in album est referenda; prodenda, committenda litteris; scriptô relinquenda; memoriæ prodenda. Rei gestæ memoria posteris est prodenda. *Usus*. Et meminisse & annotare oportet. V. *Noto*, *consigno*.

Annularius, ii, m. Ringelmacher. *Syn*. Opifex annulorum.

Annulatus, a, um. der Ringe trägt. **Syn*. Annulis ornatus. *Usus*. Incedunt cum annulatis auribus.

Annulus, i, m. Ring. *Epi*. Aureus. *Usus*. Annulô in cera sigillum imprimere.

Annumero, as, avi, atum, are. darzu rechnen. *Syn*. In aliquorum numero pono, in eundem numerum refero, adscribo, adscisco, coopto, recipio. *Usus*. 1. His libris annumerandi sunt illi de Republica, zu diesen Büchern seynd auch jene von dem gemeinen Wesen zu zehlen. In horum numerum liberorum & isti veniunt; de horum numero; in horum numero librorum & illi sunt de Republ. in horum numero librorum & illi habendi, reponendi, collocandi de Republica. 2. *Numerare simpliciter*, zehlen. Pecuniam alicui annumerare. Difficile sit, omnes de finibus sententias annumerare. V. *Adnumero*.

Annuncio, as, avi, atum, are. verkünden. *Syn*. Nuncio, denuncio. *Usus*. Ei salutem à me annunciabitis.

Annuo, is, ui, nutum, ere. verwilligen. *Syn*. Nutû capitis assentio. *Usus*. Id ille totô capite annuit. Si annuerit, salvus sum.

Annus, i, m. Jahr. *Syn*. Tempus, spatium annuum. *Epi*. Absolutus perfectúsque, egregius, exiens, fatalis, funestus, gravissimus & pestilentissimus, integer, intolerabilis, judicialis, lenior, magnus, memorabilis, perfectissimus atque ornatissimus, pestifer, plenus, posterior, postremus, proximus, recentissimus, salubris, salutaris, similis, superior, totus, tranquillus aut certè munitissimus, uberrimus quæstuosissimusque, vertens. *Phras*. 1. *Anni principio*, zu Anfang des Jahres. Annô ineunte; se aperiente; anni initio, exordiô, ingressô. 2. *Sub finem anni*, zu Ende des Jahres. Annô exeunte, vertente, circumactô, transactô. Dum annus se circumagit, dum annus in exitu est. Cùm jam anni pars major processisset; cùm extremum jam anni esset. Cùm anni tempus circumactum esset. 3. *Anni duo abierunt*, es seynd zwey Jahre verflossen. Anni duo intercessêre, interfluxêre. Biennium jàm factum erat, postquam &c. Tertius est hic annus, ex quo &c. 4. *Annum agit tertium*, er gehet in das dritte Jahr. Tres habet annos. Quadrimô minor est. Major est annis duobus. Annorum est trium. Nondum tertium egressus est ætatis annum. Annum agit tertium. Annos natus est, complevit tres. Trimulus est puer. Ætas universa ad tertium processit annum. Ætas est illi trium annorum. Hic annus est illi tertius. Annum decurrit tertium. Annum tertium nondum explevit, excedit. Ad annum vitæ pervenit tertium. *Usus*. Homeri & Virgilii ætates non annis, sed sæculis sunt disjunctæ. Annus integer, solidus, qui cursû solis, solstitiali orbe circumagitur. Annus abhinc alter abiit, exiit præteriit.

An-

Annuus, a, um. jährlich. *Syn.* Quod unius anni spatiô continetur. *Usus.* Cursus annuus finitur ad rationem solis. Annuum tempus propè emeritum habes.

Anquiro, is, sivi, quisitum ere. Nachfrage halten. *Syn.* Inquiro, quæro. *Usus.* Omnes artis locos anquirere. Judiciô anquirere. Capite, *vel* capitis anquirere, gerichtliche Nachfrage halten. *Vulg. contra aliquem criminaliter procedere.* V. *Inquiro.*

Ansa, æ, f. eine Handhabe. *Syn.* Manubrium. *Epi.* Plures. *Usus. Transl. pro occasione,* Gelegenheit. Dare ansam ad agendum. Capere ansam dicendi. Retinere ansam ad aliquem exagitandum. V. *Occasio.*

Ansatus, a, um. das eine Handhabe hat. *Syn.* Quod ansam habet. *Usus.* Homo ansatus, qui subnixis alis sese infert, einer, so sich spreitzt, oder beyde Hände an die Seiten setzt.

Anser, eris, m. eine Gans. *Usus.* Anseribus in Capitolio, & canibus cibaria publicè præbentur.

Ante, vor. *Syn.* Præ, pro, à fronte, in conspectu, ob.)(*Post.* *Usus.* 1. *Loci ratione.* Ante tribunal, ante pedes, ante oculos; ante suum fundum Clodius Miloni insidias parat. 2. *Ratione temporis.* Ante tempus consulatum inis. Idem jam quatriduo antè cogitâram. Proximè tu dices, antè ego censueram. *Interdum omittitur.* Quartô (*subintell.* ante) Calendas, Idus, Nonas Novembres. 3. *Magis, in comparatione.* Te ante alios diligo. Virgo longè ante alias specie insignis. Numidæ ante omnes barbaros in venerem effusi. Nulli mortalium armis, aut fide ante Germanos.

Anteà, zuvor. *Syn.* Antehac, ante hoc tempus, superioribus diebus, superioribus temporibus. *Usus.* Ad te antea, adque adeo prius scripsi. Id magis nunc opportunum, quàm unquam antea.

Anteactus, a, um. vorgeschehen. *Syn.* Superior. *Usus.* Ex anteacta vita facere judicium de aliquo.

Antecaptus, a, um. vorgekommen. *Syn.* Ante conceptus, præceptus. *Usus.* Antecapta quædam animô totius rei informatio, opinio.

Antecedo, is, cessi, cessum, ere. vorgehen. *Syn.* Anteeo, præeo, præcurro, prægredior, antegredior, anteverto.)(*Sequor.* *Adv.* Efficienter. *Usus.* Biduô illum antecessi. Aliquem autoritate, ætate, usû rerum antecedere. V. *Excello.*

Antecello, is, cellui, ere. übertreffen. *Syn.* Excello, præsto, antesto, præcedo, antecedo.)(*Inferior sum.* *Adv.* Longè, longè & multum. *Usus.* Chaldæi astrorum scientia aliis gentibus antecellunt. Eloquentiâ, ingenii gloriâ, humanitate, integritate, militari laude antecellere. V. *Potior.*

Antecessio, nis, f. Vorgang. *Syn.* Præcursio, prægressio.)(*Consecutio.* *Usus.* Vir sapiens causas rerum videt, earúmque progressus, & quasi antecessiones non ignorat.

Antecessor, oris, m. Vorgänger. * *Syn.* Qui præcedit. *Usus.* Res per speculatores, & antecessores equites enunciatur. durch die Vor-Trouppen der Reuter.

Antecursor, oris, m. Vorlauffer. * *Usus.* Cum antecursoribus Cæsaris prælium commisit.

Antedico, is, dixi, dictum, ere. zuvor sagen. *Syn.* Prædico, ante prædico. *Usus.* Augurum est, antedicere ea, quæ vitari possunt.

Anteeo, is, ivi, itum, ire. vorhergehen. *Syn.* Antecedo, præeo, præcedo. *Usus.* Præstantia animi omnibus bonis corporis anteit. Si me amas, fortunam ipsam fortunis anteeo meis. Aliquem tempore, ætate, intelligentiâ virtute anteire. V. *Supero, excello.*

Antefero, fers, tuli, latum, ferre. vorziehen. *Syn.* Antepono, præpono, præfero. *Adv.* Longè. *Usus.* Iniquissima pax justissimo bello; bonus Imperator optimo Jurisperito anteferendus est. Catonis fortunam afflictam omnibus Cæsaris triumphis antefero. V. *Antepono.*

Antegredior, eris, gressus sum, gredi. vorhergehen. *Syn.* Antecedo, anteverto, prægredior.)(*Sequor.* *Adv.* Fortuitò. *Usus* Luciter, cùm solem antegreditur; cùm subsequitur, Hesperus dicitur. Omnia quæ fiunt, causis fiunt antegressis. V. *Præcedo.*

Antehac, vor diesem. *Syn.* Anteà. *Usus.* Antehac sperare licebat, nunc etiam spes erepta est.

Antelucanus, a, um. vor Tag gemacht. *Syn.* Quod ante lucem est, *vel* fit. *Usus.* Tempus

Tempus antelucanum. Cœnæ antelucanæ. Litteratus antelucanâ opificum industriâ ne se vinci sinat.

Antemeridianus, a, um. das Vormittag geschicht. *Syn.* Quod fit ante meridiem.)(*Pomeridianus*, *Vespertinus*. *Usus.* Antemeridianus sermo. Antemeridianis litteris tuis me recreâsti.

Antenna, æ, f. Seegelstange. *Syn.* Transversum in navi lignum ad malum cui velum aligatur. *Usus.* Quid tam in navigio necessarium, quàm prota, puppis, antennæ, vela, mali?

Anteoccupatio, nis, f. Vorkommung. *Figura Rhetorica. Syn.* Impulsio.

Anteoccupo, as, avi, atum, are. voreinnehmen. *Syn.* Præoccupo. *Usus.* Ut anteoccupet, quod putat opponi.

Antepilani, orum, m. Soldaten, so vor der Schlacht-Ordnung hergiengen. *Usus.* Hoc agmen antepilanos vocabant.

Antepono, is, posui, positum, ere. vorsetzen. *Syn.* Præpono, prætero, antefero, præstabilius puto, primas do, primum & summum habeo. *Adv.* Longè, nimium, rectè, stultè. *Phras. Publica commoda privatis antepono*, ich ziehe das gemeine Beste dem eigenen weit vor. Reipublicæ commoda privatis potiora habeo; mihi reipublicæ prima est dignitas, vitáque potior. Majorem publicæ, quàm privatæ utilitatis rationem duco. Ad publica magis, quàm privata commoda, consilia mea, studia, ac cogitata refero. Pluris ego publica, quàm privata facio commoda. In quærendis commodis non tam meas, quàm reipublicæ utilitates specto; non tam mei, quàm publici boni rationem habeo. In consiliis, ac cogitationibus ampliorem publicis, quàm privatis utilitatibus locum do, tribuo, relinquo. Reipublicæ mihi cura potior est ac antiquior, quàm privata rerum mearum commoda. *Usus.* Ego nec meum consilium, nec judicium tuo, nec laude probitatis me tibi antepono.

Anteprædico, is, dixi, dictum, ere. zuvor sagen. *Syn.* Prædico. *Usus.* Itaque hoc apud vos testificor, denuncio, anteprædico.

Antequam, ehe dann. *Syn.* Priusquam, anteaquam. *Usus.* Scribam, antequam discedo.

Antesignanus, i, m, der vor dem Fähnlein gehet. *Syn* Primipilus. *Usus.* Antesignanos constituêre judices. Fuerat in acie Pharsalica antesignanus.

Antesto, as, steti, statum, are. übertreffen. *Syn.* Præsto, antecello, excello. *Adv.* Multûm. *Usus.* Crotoniatæ olim corporis viribus omnibus antestetêre.

Antevenio, is, veni, ventum, ire. vorkommen. *Syn.* Prævenio, anteverto, præverto. *Usus.* Consilia & insidias hostium antevenire. Omnibus rebus, credo, amorem prævenire. V. *Præsto.*

Anteverto, is, verti, versum, ere. vorkehren. *Syn.* Præverto, antecedo.)(*Subsequor. Usus.* 1. Itinere illum antevertit. Antequam tecum agerem, antevertisti. 2. vorziehen. Rebus aliis antevertam, quæ mandas mihi, deinen Befehl werde ich vor allen andern vollziehen. V. *Prævenio.*

Anticipatio, nis, f. Vorkommung. *Usus.* Quis non habet sine doctrina anticipationem quandam Deorum? i. e. *anteceptam Deorum agnitionem*, eine vorläufige Erkänntniß der Götter.

Anticipo, as, avi, atum, are, vorkommen. *Syn.* Anteoccupo, anteverto. *Usus.* Quid anticipas molestias diu post secuturas? Anticipatum est mentibus nostris, Deum humanâ formâ concipere.

Antipodes, um, m. Leute, so ihre Füsse gegen uns kehren. *Syn.* Gentes adversi orbis incolæ. *Usus.* Antipodes è regione nobis, adversis stant vestigiis, adversa urgent vestigia.

Antiquè, alt. *Usus.* Quædam antiquè, pleraque durè dicit.

Antiquitas, atis, f. das Alterthum. *Syn.* Vetustas. *Epi.* Incorrupta, mutata, ultima. *Usus.* 1. Antiquitas proximè ad Deos. In exemplis autoritatem habet antiquitas. 2. *Priscorum mores.* Cato documentum virtutis, antiquitatis, prudentiæ, Cato, ein Beyspiel der Tugend, und Alter, löblicher Sitten.

Antiquo, as, avi, atum, are. abbringen. *Syn.* Abrogo. *Usus.* Legem, rogationem antiquare. V. *Aboleo*, *abrogo.*

Antiquus, a, um, alt. *Syn.* Vetus, priscus.)(*Recens.* D. Senes, *quantum ad vitam privatam*; Veteres, *quantum ad publicum tempus.*

tempus. Antiqui *utrique dicuntur*, *sed magis* Veteres, *quàm* Senes. *Phras.* 1. *Quæ tu narras*, *antiqua sunt*, was du erzehlest, ist schon was altes. Horum non satis explicata recordatio est, quæ propter vetustatem obsoleverunt. Hæc jam diu gesta, & à memoria nostra sunt remota. Perantiqua ista sunt, ex annalium monumentis, & Regum memoriis repetenda. Res sunt vetustate, seniô, & sitû obliteratæ; vetustate nimiâ obscuræ, ut quæ ex magno intervallo non cernuntur. Exoleta vetustate annalium ista sunt exempla. Exela sunt vetustate monumenta; profundæ vetustatis caligine obducta; ex veterrimis commentariis eruenda, conquirenda. Res sunt vetustate obrutæ, vexatæ; vetustatis rubigine obsitæ. Monumenta sunt vetustatis injuriâ victa. 2. *Antiqua verba adhibes & obsoleta*, du brauchest gar alte und nicht mehr gebräuchliche Worte. Versus affers, quos Fauni olim, vatésque canebant. Prisca verborum vetustate uteris. Verba adhibes ex Faunorum & Aboriginum sæculo repetita. Quasi cum Evandri matre loquereris, ita verborum quævis monstra aucuparis. Videris inter Menenios, & Appios litteras didicisse. Verba affers à Sabinis usque, ac Curibus accita. Pacuvios sermone refers. Reconditæ istæ voces sunt & exoletæ, quarum tibi in sermone usus est. 3. *Antiquarum rerum investigator est diligens*, er ist ein Liebhaber dessen, was vor Alters merckwürdig war. Cognoscendæ vetustatis avidus est; vir est morum & litterarum veterum studiosissimus; mirificè antiquitatis studiô tenetur. Diligentissimus est antiquitatis investigator. *Usus.* 1. Hæc nimis antiqua, & obsoleta sunt, dieses seynd schon altväterische Sachen. Hæc memoriâ nostra antiquiora sunt. Homo est antiquus, *simplex & antiqui moris*, qui ex sua natura cæteros fingat. In hoc homine vestigia antiqui officii remanent. 2. *Comparat.* Antiquior, *pro* *charior*, *melior*, *potior*. Nihil tibi sanctius sit, & antiquius, quàm &c. es soll dir nichts mehr anbefohlen seyn, als &c. Nihil habui antiquius, quàm salutem publicam. Hæc mihi curæ erit antiquissima. V. *Potior*.

Antistes, stitis, c. Vorsteher. *Syn.* Præsul. *Usus.* Sacrorum antistites, religionum interpretes.

Antistita, æ, f. Vorsteherin. *Usus.* Fani Cereris antistita.

Antrum, i, n. eine Höle. **Syn.* Caverna, specus.

Anus, i, m. ein Jngeweid des Leibes. *Usus.* Anum appellas alienô nomine, cur non suô potius?

Anus, ûs, f. ein altes Weib. *Epi.* Delira, excors, fatidica. *Usus.* Quæ anus ita, ut tu, deliret.

Anxiè, ängstig. **Syn.* Solicitè, curiose, religiose, cum anxietate. *Usus.* Anxiè rem ferre videtur. Anxiè quærit.

Anxietas, tis, f. Angst. *Syn.* Solicitudo, dolor. D. Anxietas *ab* angore, *ut* ebrietas *ab* ebriositate. V. *Afflictor*.

Anxius, a, um. angsthafft. *Syn.* Naturâ proclivior ad angorem, solicitus. *Phras.* 1. *Anxius sum*, ich bin in grossen Aengsten. In angustiis sum; omnibus rebus urgeor; in summas angustias adductus, inclusus sum; valdè suspensô animô expecto, qui evadam. Angor animô; metû conficior & angore. In solicitudine sum; non mediocrem habeo, sustineo solicitudinem; hæret in me solicitudo illa; discrucior animô; solicitor plurimis modis; animo malè est, exedor, excrucior, emaceror. Nullum mihi tempus sine solicitudine intercedit: vehementer re ista commoveor. Angitur intimis sensibus, er ist voller Angst und Sorgen. Cruciatur, æstuat, titubat, hæsitat; quo se vertat, nescit. Qui homini æstus, quis error, quæ tenebræ? quid ille, caput sinistrâ perfricans, secum commurmurat? nocturnô metû, & diurnô vitam agit angore plenissimam. Æger animi, trepidus rerum suarum, nec satis certus quô locô res suæ sint; afflictat se, manus supplices ad cœlum tendit; cogitationibus animum exedit; gravatum animi anxietate corpus ægre trahit. In angustum ejus coguntur copiæ. 2. *Anxiô te animô esse video*, ich merke es daß du in Aengsten bist. Sentio te ægritudine confici; multis curis urgeri; affligi mœrore & consumi. Non me fugit, quantis curarum fluctibus, quantis perturbationibus animus iactetur tuus. Video, te in molestissimis esse curis, mœrore contrahi; ægritudine contabescere. Tristibus vexatum curis; angoribus implicatum; solicitudine æstuantem te conspicio. Magnis mihi curis agi, magnis premi, angique solicitudinibus videris. Nisi me conjectura fallit, multum acerbitatis tibi exortum est; magnum mœrorem eo ex casu cepisti, suscepisti, hausisti; ingentem ea tibi res solicitudinem incussit; multas tibi curas dedit. Angorem cupis, ùt video, nimium; angori te das, dedis, implicas nimio;

nimio, speciem mali majorem anxiò animi tibi figuras; solicitudine exanguis es; in angustiis versaris maximis. Noctem, reor, cum perpetuis virgiliis, & magnô animi motû agis. Turbata magnopere quantum conjecturâ consequor tibi mens est; gravis tibi injecta est cura; magnus te incessit metus. V. *Affligo, solicitus, timeo.* *Usus.* Morosi sunt, iracundi, anxii & dificiles senes. Solicitus & anxius amor. Animô esse anxiô. V. *Scrupulosus.*

Apage, & Apagete! hinweg! *Abigentis vox est, & fastidientis aliquid.* *Usus.* Apage cum illo.

Aper, pri, m. Wild-Schwein. *Syn.* Sylvestris porcus. *Epi.* Ingens. *Usus.* Hercules cum Erymantio porco confligens.

Aperio, is, ui, ertum, ire. öffnen. *Syn.* patefacio, recludo, resero. *Adv.* Aliquando, breviter, diligentius, paullum, studiosius. *Phras.* 1. *Domum meam amicis aperio*, mein Haus stehet meinen Freunden offen. Domus mea patet omnibus; nemini clausa est amicorum. Adapertæ, expansæ fores sunt; angulos ædium mearum omnes amicis pervios facio, pando, refero. 2. *Jussit vi aperiri portam*, er hat befohlen, die Thür mit Gewalt aufzubrechen. Militi negotium datum est, ut portas moliretur; feras, claustráque refringeret, revelleret; impetum in portas faceret. 3. *Aperuit litteras*, er hat den Brief erbrochen. Litteras resignavit; vincula epistolæ solvit, laxavit. 4. *Animum aperire*, grave est, es ist nicht leicht, sein Gemüth zu entdecken. Grave est, denudare judicia sua; animum patefacere; occulta sua apud aliquem expromere. Res est periculi plena, significationem dare animi sui, sic ut sensus, voluntates ac studia quisque intelligat, perspiciat, cognoscat; ut pateant, extent, perspecta sint studia nostra; ut ex signis quisque obviis de sensu nostro conjiciat. *Usus.* 1. Non ita claudenda est res familiaris, ut eam benignitas aperire nesciat; nec ita reseranda, ut pateat omnibus, man muß nicht zu geitzig, aber auch nicht zu verschwenderisch seyn. 2. *Declaro, indico, explico, dissero apertè, facile reddo*, erklären, an Tag geben, entdecken, &c. Studia, consilia, cogitationes, sententiam meam tibi aperire soleo. Philosophiæ fontes Socrates primus aperuit. Ego in senatu sceleratorum consiliorum fontes omnes aperui. Virtus sibi reditum in patriam aperit. Fores amicitiæ; occasionem ad invadendum aperire.

Apertè, öffentlich. *Syn.* Publicè, planè, palàm, non obscurè, non dissimulanter.)(*Tectè, ex insidiis, clam.* *Phras.* *Res in aperto*, ac propatulo loco; in ore, atque oculis provinciæ; luce palàm, inspectantibus omnibus gesta, es ist eine Sache, so öffentlich geschehen. *Usus.* Apertissimè & planissimè rem explicare. Proferre aliquid apertè falsum. Simpliciter, candidè & apertè loqui. V. *Palam.*

Apertura, æ, f. Oeffnung. * *Usus.* Contra eas cellas relinquantur aperturæ.

Apertus, a, um. offen. *Syn.* Patens, manifestus, planus, ante oculos positus. *Phras.* *Homo est apertissimus*, er ist ein aufrichtiger, offenhertziger Mensch. Eô ingeniô natus est, ut amicitiam, & inimicitiam in fronte promptam gerat; animo simplici est & aperto, animum in vultu & lingua promptum habet. V. *Sincerus.* *Usus* 1. Nihil tam clausum, tam reconditum, quod istius cupiditati non apertissimum, promptissimúmque foret. Apertam simultatem gerere. Apertum scelus. Nihil tam apertum, tam perspicuum. 2. *Facilis, perspicuus, sincerus*, leicht, klar, aufrichtig. Multus tibi apertus est ad laudem cursus. Homo apertissimus. Aperta dilucida oratio.

Apex, icis, m. Gipfel, Spitze. *Syn.* Fastigium. *Usus.* 1. Apex senectutis est authoritas. 2. *Diadema regium*, Krone. Aquila Tarquinio apicem imposuit.

Aphractum, i, n. ringfertiges Schiff. *Usus.* Morata est navigationem aphractorum imbecillitas. *Genus est navigii Rhodiis usitati.*

Apis, is, f. Bienlein. *Usus.* Homines mollitiâ fluentes apis aculeum ferre non possunt. Apum examina, quibus plurimum natura ingenii atque artis tribuit.

Apologus, i, m. eine Fabel. *Syn.* Fabula, in qua bruta animalia inducuntur loquentia. *Usus.* Narrationes apologorum.

Apophthegma, tis, n. ein kurtzer Denck-Spruch.

Apostata, æ, m. ein Abtrünniger vom rechten Glauben, oder geistlichen Ordens-Stand. *Syn.* Datæ Christo fidei desertor impius; desertor sacri instituti. *Phras.* 1. Nuncium remisit religioni veræ, er ist vom Glauben abtrünnig worden.

EjuravitChristi sacra; à fide Christo datâ impiâ defectione descivit; ejuratô Christi nomine ad superstitiones pristinas se recepit; à vera Religione, ab recta in DEUM fide defecit; desertis Christi castris ad sacrilegas superstitiones revertit 2. Defecit â sacri ordinis instituto, er ist von dem geistlichen Orden abtrünnig worden. Deseruit religiosum, quod professus erat, institutum; suâ voluntate à religiosâ se militiâ segregavit; spretâ votorum religione profanis se iterum curis, rebúsque reddidit; abruptis legum, religionúmque vinculis in nefariam se libertatem restituit; descivit à religiosæ familiæ institutis. Obligatam sacramento fidem nefariâ instituti desertione impius fefellit.

Apostoli, orum, m. die Apostel. *Phras.* Primi Christianæ legis Magistri, ac doctores; duodecim Christianæ doctrinæ præcones; legati à Christo missi ad omnes terrarum nationes; Christianæ reipublicæ Duodecimviri; Christianæ religionis signiferi; primorum ecclesiæ principum collegium.

Apotheca, æ, f. ein Behältniß. *Syn.* Cella vinaria, penuaria &c. *Usus.* Domos omnium, & apothecas scrutari.

Apparatè, herrlich, köstlich. *Syn.* Cum apparatu, magnificè. *Usus.* Itaque edit, & bibit jucundè sanè, & opiparè, & apparatè.

Apparatio, nis, f. Zubereitung. *Usus.* Magnificentia, & apparatio popularium munerum.

Apparatus, ûs, m. Rüstung. *Syn.* Apparatio. *Epi.* Epularum à magnificentia recedens, magnificus, non privatus, aut plebejus, sed patricius, & prætorius, major, maximus, minor, navalis, præclarus; regius, tantus, tam præclarus, tenuissimus. *Usus.* Delectant me magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia, & copia. Dies festus argentô, veste, omni apparatû, ornatúque visendo agitur. Regio epularum apparatû accipi. Nullô apparatû pure & dilucidè dicere. Hæc erat totius operis designatio, & apparatus. Apparatû nobis opus est, & rebus exquisitis undique, & collectis, accersitis, comportatis.

Appareo, es, ui, ere. erscheinen. *Syn.* Adsum, præsto sum, videor, compareo, in conspectum me do.)(*Occulto.* *Adv.* Leviter, clarius; facile, nusquam, prorsus, plane, serius. *Phras.* *Apparuit in somno*, er ist im Traum erschienen. In somnis obversata hominis species; repræsentatæ sunt illi species minarum, iræque cœlestes; cœlô repente delapsa viri species se obviam dedit; in quiete visus divinâ specie juvenis; secundum quietem oblata illi species est hominis; in somno spectabilem habuit virum. Erat in oculis species hominis incogniti; per speciem se oculis obtulit; spectandum se præbuit vir ad eum diem ignotus. *Usus.* 1. Nulla uspiam navis prædonum, equi nulli, nulli equites apparuêre. Deus ille sub anguis specie Syllæ apparuit. 2. *Patet liquet*, augenscheinlich, klar seyn, erhellen. Ut apparet ex ejus orationibus, fuit vir doctus. Quo magis opprimitur, eo magis ejus virtus eminet, & apparet. Apparebunt demum fraudes tuæ, dilucebunt, detegentur. V. *Emineo.*

Apparitio, nis, f. Obrigkeitliche Bedienung. *Syn.* Apparitoris officium. *Epi.* Longa. *Usus.* In longa ejus apparitione fidem ejus, & abstinentiam cognovi.

Apparitor, ris, m. Diener, Stadt-Knecht. *Syn.* Satelles, stipator. *Epi.* Humilis & abjectus, necessarius, recens. *Usus.* Quis unquam apparitor tam humilis, & abjectus?

Apparo, as, avi, atum, are. zubereiten. *Syn.* Comparo, paro. *Adv.* Omnion, opipare. D. Præparare *est anteà utilia parare; apparare pertinet ad dignitatem quadnam, ac verius pompam.* *Usus.* Bellum apparavit, suscepit, confecit. Convivium, cœnam, nuptias, prandium apparare, & ornare. Crimina in insontem apparare. Ludi apparatissimi. Instructa, & apparata domus rebus omnibus. V. *Paro, instruo.*

Appellatio, nis, f. Beruffung. *Syn.* Compellatio. *Epi.* Improbissima, inanis, levis, venalis. *Usus.* Regum appellationes venales erant. Ea Tribunorum appellatio intercessit auxilii causâ.

Appellator, oris, m. der appellirt. *Usus.* Vix manus ab illo appellatore abstinebantur,

Appello, as, avi, atum, are. nennen, anreden. *Adv.* Apertius, blande, blandissime, comiter, commode, communiter, durius, græce, gravissimè, honorificentissime, identidem, inutiliter, ita sane, latine, melius, nimirum, recte, nominatim, nusquam, omnino, omnino non, pessimè, prudenter, recte, rite, rectius, temere,

temere, valde, probe, vere, ultro, vulgo. *Usus.* 1. *Voco, compello, alloquor.* Rem suo nomine appellare. Salutare benignè, comiter, hilariter appellare unumquemque. Blandô sermone milites appellare. Superbius, asperius, duriore verbo appellare quenquam, anreden. 2. *Nomino, nuncupo,* nennen. Nunquam non Cæsar Pompejum honorificè appellat. Nominatim, nomine aliquem, tertiò quoque verbô appellare 3. *In jus voco,* vor Gericht fordern. Debitum reposco, Schuld fordern. Cur me post biennium primo appellas? Sponsores appellare. De pecunia quem appellare. 4. *Invoco & confugio ad,* anruffen, zu einem seine Zuflucht nehmen. Quis mihi Deus appellandus, quæ hominum fides invocanda, imploranda? A Prætore ad Tribunos, *vel* Tribunos appellavit. *Vulg. Majorem potestatem imploro,* zur höhern Obrigkeit sich beruffen. V. *Nomino, voco.*

Appello, is, puli, pulsum, ere. anländen. *Syn.* Applico, admoveo, accedo. *Adv.* Valde timide. *Phras. Navim ad littus appulit,* er hat angeländet. Littori admovit; terræ applicuit; navi ad portum successit; in terram evasit; ad terram pervenit; littus attigit; aditum ad terram navibus habuit; portum tenuit; in portum delatus, invectus est; portus hominem accepit; littore potitus est; portum ingressus est, cepit, tenuit, subiit; ad portum accessit; in portum navim subduxit; portum tetigit, assecutus est, intravit. *Usus.* 1. Classem ad portum ad littus appulit, anländen. 2. *Transl.* Animum ad litteras appellere, sich auf das Studiren begeben. Animum ad uxorem, ad scribendum appellere. 3. *Pass.* Classis appulsa. Appulsi in navibus prædones. V. *Accedo.*

Appendicula, æ, f. kleiner Zusatz. *Syn.* Corollarium, accessio. *Usus.* Est hæc quasi appendicula ejus causæ.

Appendix, icis, f. ein Anhang. *Syn.* Additamentum, accessio, corollarium. *Usus.* Appendix animi corqus.

Appendo, is, di, pensum, ere. anhängen. *Syn.* Annecto, suspendo, pendo. D. Perpendo, expendo, *ejusdem ferè significationis, rem exactè pondero*: appendo, *suspendo ad lancem; vel staterâ pondero.* *Usus.* Non adnumero verba, sed appendo, ich zehle nicht, sondern wäge die Worte. Omnia sua tibi concessit, adnumeravit, appendit. Aurum appendere artifici.

Appetentia, æ, f. Begierde. *Syn.* Appetitus. *Epi.* Effrænata. *Usus.* Lætitia profusam hilaritatem, libido effrænatam appetentiam efficit. Appetentiam cibi præstare; famem obsonare, einen Appetit zu essen machen.

Appetitio, onis, f. Begierde. *Syn.* Appetentia, impetus, *Epi.* Immoderata, nimia, naturalis. *Usus.* Natura belluis dedit sensum, & motum, & cum quodam appetitu accessum ad res salutares. Appetitus rationi obediant, subjecti sint. Contrahere & sedare omnes appetitus, ut tranquilli sint, & omni perturbatione careant. V *Desiderium.*

Appeto, is, ivi, itum, ere. begehren. *Syn.* Cupio, opto, desidero, expeto.)(*Refugio.* D. Appeto *cum affectu qualicunque*: expeto *cum ratione honesta & bona.* *Adv.* Ardentiùs, cupide, frustra, magnificentiùs, plus semper, rapide, ultro. *Phras. Aliena bona appetit.,* er trachtet nach fremden Gut. Oculos ad prædia illa adjicit; inhiat, imminet fundis illis. *Usus.* 1. Non solùm non recuso; sed appeto, reposco, wünschen und begehren. Homo voluptatum, gloriæ appetentior, laudis appetens. 2. *Invado, impeto,* mit Gewalt angreiffen. Vita ejus sæpè ferrô, insidiis appetita est. Lapidibus se appetitum, ac percussum clamitat. 3. *Appropinquo,* herzunahen. Dies appetebat septimus, der siebende Tag nahete an. V. *Peto, desidero, cupio.*

Appingo, is, pinxi, pictum, ere. zusetzen. *Usus.* Novis semper aliquid appingitur.

Applaudo, is, plausi, plausum, ere. vor Freuden die Hände zusammen schlagen. *Syn.* Manuum vel pedum plausû favorem significo. *Usus.* Cui civium generi maxime applauditur. V. *Plaudo, admurmuratio, gratulor.*

Applausus, us, m. das Frolocken mit Händen. *Syn.* Favor popularis, secunda populi admurmuratio, festa acclamatio. *Epi.* Magnus. *Usus.* Assentiente populô magnô applausû dixit. V. *Plaudo, plausus.*

Applicatio, nis, f. Zufügung. *Syn.* Adjunctio, adjectio. *Usus.* Amicitia potiùs ex applicatione quadam animi cum sensu amandi, quàm à cogitatione utilitatis secuturæ oritur.

Applico, as, cui, itum, are. zusammenfügen. *Syn.* Adjungo. *Adv.* Familiariter, maxime, studiose. *Phras. Ad bonas artes se diligenter applicat,* er legt sich fleißig auf die Wissenschafften. Mentem,

tem, animum, consilium, studium ad literarum studia appellit; mentem in bonarum artium studiis figit, locat. Animum ad doctrinam, studia adjungit. Bonarum artium studiis se addicit, operam dat; operam & studium navat. Ad artes liberales animum applicat; operam, studium, laborem, confert; se ad bonarum artium studia transfert; in iis elaborat, desudat; operam, tempus, curam, diligentiam ponit, consumit; industriam suam exercet. Animum adjicit ad bonas artes; nullam in iis consequendis industriam omittit; nulli parcit operæ; totô pectore, omni studiô, curâ, cogitatione in honestas artes incumbit; in honestissimarum artium studio ac cultura omnes curas i[illegible]dit. *Usus*. 1. Applicare naves ad terr[illegible] terræ. Flumini castra; se ad arborem applicat, anländen, anfügen, anlehnen. 2. *Adjungo*, zugesellen, sich begeben. Se ad aliquem præsidii causâ; se ad ductum alterius, ad fidem & amicitiam populi applicare, sich wenden, begeben. Alii ad jus civile; ad eloquentiam alii se applicant. Animum denique ad frugem applicuit. Ad deteriorem partem animum ægrotum applicare, das Gemüth lencken. V. *Adjungo*.

Appono, is, posui, positum, ere. zusetzen. *Syn*. Addo, adjungo, admoveo, adjicio, appingo, adscribo. *Usus*. 1. Ad ignem apponere aliquid, etwas zum Feuer setzen. Notum alicui rei, ad rem aliquam, ad malum versum adscribere, apponere. Ad illa præcepta de suo aliquid apposuit. Nec dies tuæ epistolæ, nec signum appositum est. 2. *Pono*, setzen. Custodem alicui apponere. Lucro apponere aliquid. 3. *Ex composito adhibeo*, bestellen. Accusatorem alicui, calumniatorem apponere, einen Ankläger bestellen. V. *Addo*, *adjicio*.

Apporto, as, avi, atum, are. hinzutragen. *Syn*. Affero. *Adv*. Undique. *Usus*. 1. Multos secum morbos senectus apportat. Clitellis frumentum eò opportandum est. 2. *Nuncio*, ankünden. Quid apportas novi? gaudium apportas, an luctum? V. *Affero*.

Appositè, wohl, eigentlich. *Syn*. Aptè, Accommodate, convenienter. *Usus*. Appositè ad persuadendum dicere. Cætera appositè tibi mandabo.

Appositio, nis, f. Zusatz. *Syn*. Adjunctio. *Usus*. Obscuriora sunt præcepta sine appositione exemplorum.

Appositus, a, um. tauglich. *Syn*. Aptus, accommodatus. *Adv*. Bene, maxime. *Usus*. Locus minimè appositus ad pietatem. Forma ad dignitatem apposita. Tempus ad bonarum artium studia appositissimum amici eripiunt. V. *Accommodatus*, *aptus*.

Apprehendo, is, hendi, hensum, ere. ergreiffen. *Syn*. Accipio, arripio. *Usus*. 1. Alicujus manum apprehendere, einen bey der Hand nehmen. 2. *Transl*. Quod ego apprehendebam, mox accusator eripiebat è manibus.

Apprimè, überaus. *Syn*. Valdè, multùm, perquàm, plurimum. *Usus*. Homo apprimè doctus, pius, nobilis.

Approbatio, nis, f. Gutheissung. *Syn*. Comprobatio. *Epi*. Inutilis, magna, popularis, tanta, turpis. *Usus*. Id vulgi assensione, populari approbatione; & plausibus metiendum est.

Approbator, oris, m. Bewährer. *Syn*. Comprobator. *Usus*. Tu fuisti suasor, impulsor itineris mei, magis autem approbator.

Approbo, as, avi, atum, are. gut heissen. *Syn*. Comprobo, laudo, confirmo.)(*improbo*. *Adv*. Honorifice, mirabiliter. Necessario, temere, valde, vehementer. *Phras*. *Approbavêre omnes viri sententiam*, es haben alle seinen Ausspruch gutgeheissen. Summâ assensione plebis, secundis admurmurationibus senatûs auditus est. Conclamavêre omnes, ita fieri oportere. Viri sententiam laudaverunt omnes, & approbaverunt; ratam omnes habuêre; assensu excepêre. Itum est, pedibus itum est in ejus viri sententiam. In ejus sententiam discessio facta est; in ejus sententiam discessum est. Summâ assensione senatûs, secundóque populô sententia comprobata est. Una omnium, consentiénsque vox erat: æquum esse, quod postularet; standum esse eâ viri sententiâ; ad ejus viri sententiam, suam adscribi voluêre; album calculum adjecêre. *Usus*. Milites ducis sententiam magnô clamore, unâ voce approbarunt. Quod actum est. Dii approbent! Utinam tibi consilium, officium meum approbem! wolte GOtt, ich könte machen, daß du meinen geneigten Willen und Dienst gut heissest. V. *Probo*. *assentior*, *astipulor*.

Approbandi formulæ: festivé, probè, optime! Non possum, quin exclamen; benè herclè factum est. Euge optime! o factum bene! beasti! vir es! Eugepæ nunc places! *Iron*.

Appromitto, is, misi, missum, ere. für einen bürgen. *Syn.* Promitto. *Usus.* Factum est, ut volui, quod decies sestertium appromisisti.

Appropero, as, avi, atum, are. hinzueilen. *Syn.* Propero. *Usus.* Ut approperent, adhortabor. V. *Propero, festino.*

Appropinquatio, nis f. das Hinzunahen. *Usus.* Senectus est appropinquatio mortis.

Appropinquo, as, avi, atum, are. hinzunahen. *Syn.* Accedo, advento propè, propiùs, proximè; propè, propiùs, sum, adsum; vicinus sum, impendeo, pedem confero; in oculis, in conspectu sum; in conspectum me do.)(*Absum. Adv.* Valdè. *Usus.* Ejus rei maturitas nondum venit, etsi appropinquet. Impendet fatum aliquod, planè instat, certè appropinquat. Alicui, ad aliquem appropinquare. V. *Propinquus, vicinus, propè.*

Appulsus, ûs, m. Zuländung. *Syn.* Accessus. *Epi.* Nimius. *Usus.* 1. Tactus frigoris, & caloris omnes appulsus nimios sentit. 2. *Commotio*, Bewegen, Antrieb. Tribus modis Deorum appulsû homines somniant. V. *Adventus*

Apricatio, nis, f. das Liegen an der Sonne. *Usus.* Unam in tua villa apricationem omnibus istorum regnis antefero. Calescere apricatione, vel igni. Loci amœnitas libero sole fruentis; à tepore solis indefensi.

Apricor, aris, atus sum, ari. an der Sonne seyn. *Usus.* Alexander Diogene apricanti officiebat.

Apricus, a, um, am sonnichten Ort gelegen. R. q. *apericus ab aperiendo.*)(*Opacus. Usus.* Hortus, locus, vinea aprica.

Aptè, geschicklich. *Syn.* Appositè, accommodatè, decorè, commodè, congruenter, eleganter. *Usus.* Aptè dicere & numerosè. Facilè judicamus, quid aptè fiat, quid ab officio, naturàque discrepet.

Apto, as, avi, atum, are. zusammen ordnen. *Syn.* Accommodo, compono, paro. *Usus.* Hoc verbum ad hanc sententiam bene aptatur. Pugnæ se aptare, sich zum Streit rüsten. V. *Accommodo.*

Aptus, a, um. geschickt. R. *ab* ἅπτω, *connecto. Syn.* Accommodatus, appositus, conveniens, congruens, habilis, idoneus, consentaneus.)(*Ineptus, solutus. Adv.* Bene, communiter, maximè, mirabiliter, vehementer, mediocriter, omnino. *Phras. Naturâ aptus ad omnia*, er ist von Natur zu allem geschickt, und tauglich. Dederat hoc natura, quidquid aggrederetur, ut egregiè conficeret. Natus ad omnia videbatur. Ingenium acceperat à natura ad omnes res oppositum, atque accommodatum. Eô erat, eô utebatur ingeniô quidvis ut exequi, præstare satis commode posset. Præcipuô quôdam naturæ munere aptus erat, accommodatus ad omnia. Habebat hoc à natura, ut quamcunque ad rem se conferret, quamcunque rem capesseret, eâ perfungeretur optimè, ex ea cum laude discederet. Nemo erat illô commodior ad res quaslibet. Factus à natura videbatur ad res omnes. In omni re, in omni judicio elegantissimus est. Nihil agit non commodè, non aptè, non eleganter lautè, venustè, lepidè egregiè. Lepores, elegantiam, venustatem habet in omni re. Quidquid agit, cum lepore agit, cum elegantia, sic ut gratiam ab omnibus ineat, ut aptior, accommodatior videatur esse nemo. Idoneus videbatur, & probè affectus ad fungendum munus suum; satis dexter: negotiis gerendis habilis; negotiorum haud quaquam rudis. Ingeniô erat commodô & versatili, dignúsque, cujus opera ad res quaslibet adhiberetur. Egregio ad res gerendas judicio perpolitus erat. Ad sustinendam cum dignitate quamlibet in republica personam omnem habebat aciem. V. *Accommodatus. Usus.* 1. Ad dicendum natus, aptus, geschickt. Calceus habilis & aptus ad pedem. Homo non aptissimus ad jocandum. Aptum & consentaneum tempori & personæ. 2. *Cohærens, consentiens*, an einander hangend, überein stimmend. Partes orationis omnes inter se aptæ, & connexæ. Facilius est, apta dissolvere, quàm dissipata connectere. Multa dixit, parum apta inter se & cohærentia. V. *Accommodatus.*

Apud, bey. *Syn.* Propè, juxta, non procul. *Usus.* 1. *Propè*, nahe bey Apud Corfinium, apud Romam castra posuit. 2. *Cum*, mit, bey. Apud matrem erat. Apud Pompejum cœnavit. Apud me insidias sibi dixit esse factas. 3. *Coram*, vor einem. Apud Pontificem, apud populum dixit. 4. *Cùm citantur authores &c.* ùt apud Poëtam, ùt apud Terentium est, wie es bey dem Terentio zu lesen. Apud majores hoc erat in more positum. Apud priscos quæsitum est. *Dicitur quoque:* Non sum apud me, ich bin vor Zorn nicht bey mir selbsten.

Aqua, æ, f. Wasser. *Syn.* Unda. *Epi.* Alba, alumna, belle fluens, calida, dulcis, gelida, intercus, jugis, nigra, pluvia, profluens & uber, summa turbida & cadaveribus inquinata, uberior, marina, perennis, pulchra. *Usus.* Aqua frigore concrescit. Aquam deducere in villam. Aquam ducere per fundum. Aqua illi hæret, er bleibt stecken, kan nichts reden. Aquâ & igni interdicere, ins Elend jagen. Aquarum fluxiones, ductus, divortia. Aquæ perennes. Aqua imbribus aucta. Aquæ eô annô ingentes fuere, es waren dazumahl grosse Wasser-Güsse. Aquam frigidam suffundere, das gute Vertrauen hemmen.

Aqua benedicta, *Vulg.* das Weih-Wasser. *Syn.* Aqua lustralis, consecrata. *Phras.* Aquâ lustrali frontem tingere, sich mit Weih-Wasser besprengen. Corpus aquâ consecrata aspergere; labeculas animæ aquæ lustralis aspersione abstergere. Aquâ consecratâ se lustrare.

Aqua intercus, tis. Wassersucht. *Syn.* Hydrops. *Usus.* Medicamentum dare ad aquam intercutem

Aquæductus, us, m. Wasser-Leitung. *Usus.* de aquæductu probe fecisti.

Aquarius, a, um. zu Wasser gehörig. *Usus.* Provincia tibi obtigit aquaria, dir ist die Sorge über die Wasser-Leitung aufgetragen worden.

Aquarius, ii, m. Wasser-Mann. *Epi.* Humidus. *Usus.* Cum aquariis mihi pugnandum fuit, *scil. curatoribus.*

Aquatilis, e, *com.* das im Wasser lebt. *Syn.* In aquis vivens, agens, degens, aquarum incolæ. *Usus.* Bestiæ terrenæ, aquatiles, volatiles.

Aquatio, nis, f. Wasserholung. *Usus.* Hac aquatione carere non possunt. Milites aquationis causâ longius progressi.

Aquator, oris, m. Wasser-Träger. *Usus.* Aquatores nostri ab hostibus pressi.

Aquila. æ, f. ein Adler. *Epi.* Argentea, ac omnibus perniciosa, ac funesta. *Usus.* 1. Nullâ avis aquilâ vehementius volat. 2. *Signum militare*, gewisses Feld-Zeichen. Aquilam inferre in medios hostes. Inter prædam decem aquilæ relatæ.

Aquilinus, a, um. Adler-artig. * *Usus.* Homo milvinis, aut aquilinis unguibus.

Aquilo, nis, m. Nord-Wind. *Syn.* Ventus ex Septentrione, *vel* Septemtrionibus spirans; Septentrio; ventus Septentrionalis; ventus Austro obversus; *item:* Pars ea mundi, quæ ad Septentriones spectat. *Usus.* Domus Aquiloni obversa; Aquilonis frigori obnoxia.

Aquilonaris, e. *com.* Nordisch. *Usus.* Regio Aquilonaris.

Aquilus, a, um. Adler-färbig, braun. **Syn.* Fuscus & subniger. *Usus.* Homo colore aquilô, corpore aquilus.

Aquor, aris, atus sum. Wasser schöpffen. *Usus.* Oppidani sine periculo àquari non poterant.

Aquosus, a, um. wässericht. * *Usus.* Campus aquosus.

Aquula, æ, f. Wässerlein. *Syn.* Aqua exigua.

Ara, æ, f. ein Altar. *Syn.* Altare. *Epi.* Illustris, infima, princeps, vetus. *Usus.* Aram dedicare, consecrare. Ad aram confugere. Pro aris & focis certare, *pro religionibus.* Aram tenere.

Aratio, nis, f. das Pflügen. *Syn.* Agricultura, agri cultio; arvum. *Epi.* Desertæ, glandiferæ & fructuosæ, magnæ, paternæ, relictæ, totæ vacuæ. *Usus.* Per bellum multæ arationes, fructuosæ alioquin, desertæ jacent. Vastatæ sunt arationes, & agri vectigales.

Arator, oris, m. ein Ackermann. *Epi.* Experientissimus ac diligentissimus, fortis & experiens, invitus, nobilis, inimicus, laboriosissimus, locupletissimus, magnus & gnavus, miser, optimus, summus, remotissimus à foro. *Usus.* Ex aratore oratorem fieri. Ager ille habuit aratores ducentos. V. *Rusticus.*

Aratrum, i, n. der Pflug. *Usus.* Aratrô terram perstringere. Circumducere aratrum. Boum vires ad extrahenda aratra.

Arbiter, ri, m. ein Schiedsmann. *Syn.* Disceptator litis; præses, testis. *Epi.* Honorarius, remotus. *Usus.* 1. Ad disceptandas res meas te arbitrum adopto, statuo. Ad judicandas controversias meas cuperem te arbitrum mihi dari; te arbitrum postulo, capio, sumo; te arbitrô mearum rerum utor. 2. *Testis*, Zeuge. Aliquid agere arbitris remotis.

Arbitratus, us, m. Wille, Meynung. *Syn.* Sententia, opinio, judicium. *Usus.* 1. Meô arbitratû potius, quàm tuo agam. 2. *Libitum desiderium*, Wunsch, Verlangen

gen. Illius arbitratû de pace agam. 3. *Potestas*, Gewalt. In arbitratum, ditionem alterius se dare, dedere. V. *Arbitrium*, *sententia*.

Arbitrium, ii, n. Meynung. *Syn.* Arbitratus, voluntas, libido. *Epi.* Honorarium. *Usus.* 1. Ad alterius nutum & arbitrium fingere se totum & accommodare. Omnia sua ad alterius arbitrium conferre. Nam id faciendum sit, tuum esto arbitrium. 2. *Judicium arbitri*, *sententia*, Ausspruch des Schiedmanns. Minos severa facit arbitria apud inferos. Arbitrium ad senatum rejicio; judicem senatum capio, ich lasse den Ausspruch dem Rath über.

Arbitror, aris, atus sum. urtheilen. *Syn.* Judico, censeo, statuo, autumo, existimo, puto. *Adv.* Imprudenter, omnino, magis, necessario, nimirum, similiter, prorsus non, recte, similiter, usque eo. *Usus.* 1. Patris est, arbitrari de filii rebus, der Vater hat zu urtheilen von den Sachen des Sohns. 2. *Æstimo*, schätzen. Arbitrari facultates; alterius; mortes hominis, & facta arbitrari. V. *Judico*, *existimo*, *puto*.

Arbor, oris, f. Baum. *Epi.* Aurifera, novella, vetula, infelix, senescens. *Usus.* Arbores vivere & senescere dicimus. Directæ in quincuncem arbores. Ambulatio à novellis arboribus opacata. Arbores serere, quæ alteri sæculo prosint. Proceritates arborum.

Arbustum, i, n. Baum-Garten. *Syn.* Arbores multæ ad fructum consitæ; solum arboribus consitum, convestitum. *Usus.* Arbusta foliorum tegmine ornata.

Arca, æ, f. ein Kasten. *Syn.* Armarium, capsa, Cista. *Epi.* Inanis, plena. *Usus.* Animus hominis dives, non arca appellari solet. Argentum, in arca positum. Arca alicujus confidere.

Arcanò, heimlich. *Syn.* Secretò, clam, remotis arbitris. *Usus* Arcanò paucula cum illo collocutus sum.

Arcanum, i, n. etwas heimliches.

Arcanus, a, um. heimlich. *Syn.* Occultus. *Phras.* 1. *Non sunt ista arcana*, das ist nichts geheimes. Non ex occulto aliquo genere litterarum quæsita sed sumpta de medio. Non sunt ista interiora quæpiam; nihil est, quod non in concione recte legi possit. Nihil hic mysteriorum; nihil, quod non committi omnibus possit, 2. *Arcana ista sunt*, das ist was geheimes. Siquid sancti est ad silentium, istud est. In secreto hæc cum amicis sunt volutanda, non foras efferenda. Tecum ista tibi habeto, quæ committi omnibus haud tuto possunt. *Usus.* Arcana occultaque omnia foras extulit, er hat alle Heimlichkeiten ausgeschwätzt.

Arceo, es, ui, ēre. abhalten. R. *ab* ἀρκέω, *propulso*. *Syn.* Defendo, abigo, propulso, prohibeo. *Usus.* 1. Honestas, non pœna ab injuria homines arcere debet. Ferrô arcere contumeliam. 2. *Prohibeo*, *pello*, *removeo*, *averto*, verhindern, abtreiben, abwenden. Hostem finibus, pauperes aditû arcere. Juventus à libidinibus arcenda. Frigora, nives, solem arcere; defendere solem, hyemem, ardorem, sich wider Hitz und Kälte schützen. 3. *Coërceo* zäumen. Servi custodiis arcendi sunt & vinculis.

Arcesso, is, ivi, itum, ere. beruffen. *Syn.* Voco, evoco. *Usus.* 1. Olim ab aratro arcessebantur consules. In senatum, in patriam arcessere aliquem. 2. *Repeto*, wiederholen. A capite rem arcessere. Longiùs inde arcessere. 3. *Accuso*, verklagen. Capitis, in judicium capitis, in periculum capitis arcessere quempiam. Judicio aliquem arcessere. 4. *Concilio*, verschaffen. Orationi splendorem arcessere, der Rede eine Zierlichkeit geben, verschaffen.

Archetypus, i, m. das erste Modell eines Dings. *Syn.* Prima forma, typus, exemplar. *Usus.* Archetypus crebris locis refectus & inculcatus.

Archipirata, æ, m. Haupt der Meer-Räuber. *Syn.* Princeps piratarum. *Epi.* Subdititius, terrestris, vetus. *Ususs* Archipirata à latrone productus.

Architector, aris, atus sum. bauen. *Syn.* Fabricor, struo. *Adv.* Optime. *Usus.* Mente quidlibet nobis fabricari possumus, & architectari. Voluptates invenire novas, & architectari. V. *Ædifico*.

Architectura, æ. f. Bau-Kunst. *Syn.* Architectandi ars. *Usus.* Honestæ artes sunt medicina, architectura.

Architectus, i, m. Baumeister. *Syn.* Machinator, princeps architectandi. *Epi.* Bellus, malus. *Usus.* 1. Omnium architectorum & machinatorum princeps Chrysogonus. 2. *Transl. Author*, *magister*, Urheber. Stoici, architecti verborum. Epicurus inventor voluptatis, & quasi architectus beatæ vitæ. Sceleris architectus.

Arctè, eng beysammen. Syn. Strictè. Usus. Arctè & graviter dormire. Arctè complecti aliquem.

Arcto,as, avi,atum, are. zusammen drucken. Syn. Constringo, coangusto, coarcto, in angustum cogo. Usus. Naves arctatæ. V. *Angustiæ*.

Arctus, a, um. enge. Syn. Adstrictus, obstrictus, angustus.)(*Laxatus latus*. Usus. Arctissimum amicitiæ vinculum. Arctioribus laqueis tenetur, quam ut evadat. Arctiora somni tempora, quàm noctis. Arctus me somnus complexus est. V. *Angustus*

Arcula, æ, f. ein Kistlein. Syn. Arca parva, capsa. Usus. Liber meus omnes Isocratis arculas consumpsit.

Arcuo, as, avi, atum, are. Gewölb machen. Syn. In modum arcûs curvo. Usus. Currû arcuatô vectus.

Arcus, ûs, m. Bogen. Epi. Coloratus, intentus, pulcher. Usus. 1. Animum tanquam arcum intentum habere. Arcum intendere, adducere; arcum remittere, laxare. 2. *Iris*, Regen-Bogen. Arcus ille è nubibus efficitur.

Ardenter, inbrünstiglich, hefftig. Syn. Vehementer, intensius, majorem in modum cupere aliquid.

Ardeo, es, arsi, ere. brennen. Syn. Flagro, conflagro, deflagro. Adv. Acerrime. Phras. 1. *Helenæ causâ Troja arsit*, wegen der Helena ist Troja verbrannt. Conflagravit; igne periit, absumpta, consumpta est; deflagravit, incensa est; in cineres abiit; in bustum conversa est. 2. *Domus ardere cæpit*, das Haus hat angefangen zu brennen. In ea domo non mediocre incendium excitatum est; domus igne correpta, absumpta, combusta est; gravis periculi, summi damni flamma exorta est. Domus ignem, flammam concepit; exarsit pars domûs, & collucet continenti incendiô; late fundit incendium; flammam differt; periit incendiô domus; incendiô hausta, deleta est. Usus. 1. Domus ardebat non fortuitô, sed oblatô incendiô. 2. *Transl.* Irà & dolore ardet, er brennet vor Zorn. Bellô ard t Gallia. Ardent oculi. Ardet illi ad ulciscendum animus. Cupiditate, amore, invidiâ ardet. Omnium bonorum odia in te ardent. V. *Flagro, incendium, accendo*.

Ardor, oris, m. Hitze. Syn. Æstus, flagrantia, incendium. Epi. Acerrimus, & mobilissimus, cœlestis, clarus, expressus, imperatorius oculorum, integer & purus, & liber, restinctus, summus, nimius, temperatus, tenuis & nulla admixtione concretus, ultimus & altissimus atque undique circumfusus, & extremus, omnia cingens, atque complexus. Usus. 1. Solis ardore torreri. Ardore conflagrare. Ardorem à vitibus pampini defendunt, propulsant. 2. *Fulgor*, *splendor*, Glantz, Strahl. Vide in eo ardorem vultûs, atque motum. 3. *Vehementia*, *vir ingens*, Hefftigkeit. Impetus animi, cupiditas vincendi, ardor mentis ad gloriam. Ardorem, cupiditatem restinguere reprimere. Consedit ille animi ardor & studium. V. *Fervidus*, *Calor*.

Arduus, a, um. hoch. Syn. Ascensû acclivi & asperô. Adv. Vehementer. Usus. 1. Oppidum difficili ascensû, & arduô. 2. *Transl. difficilis*, schwer. Arduum longi temporis, magnæque cogitationis opus moliri. V. *Difficilis*.

Area, æ, f. ein Platz. Syn. Locus sine ædificio in urbe; ruri ager, & ubi frumenta excutiuntur. Epi. Præclara, pulchra Usus. Æstimatores magni æstimant tuas areas. In areis fraudare Decumanum, Decimatorem, so den Zehend nimmt. Nemo frumentum de area tollat.

Arena, æ, f. Sand. Usus. Arenam emere aut paludem.

Arenosus, a, um. sandicht. Usus. Terra, littus arenosum.

Areo, es, arui, ere. dürre seyn. *Usus. Fauces arent siti.

Aresco, is, arui, ere. dürre werden. Syn. Viriditatem amitto.)(*Madesio*. Usus. Arescere herbæ, & interfici incipiunt. In alienis malis lachryma citò arescit.

Argentaria, æ, f. Wechsel-Banck, Wechsel. Syn. Argentariorum munus, functio, *vel* taberna. Epi. Dissoluta, non ignobilis, maxima. Usus. Argentariam non ignobilem fecit. Dissolvere argentariam.

Argentarius, ii, m. Wechsler. Syn. Trapezita collybista, qui argentariam facit. Epi. Gratiosus apud omnes homines. Usus. Augusti avus fuit argentarius. Vidi hoc in argentariorum tabulis.

Argenteus, a, um. silbern. Usus. Aquila, signa argentea.

Argentum, i, n. Silber. Epi. Expositum, grande, optimum, plenum artis, purum, tam

tam præclarum, tam nobile. *Usus*. 1. In illa insula ne scrupulus quidem argenti inventus est. 2. *Pecunia*, *nummi argentei*, Geld. Navis erat plena argenti facti & signati. Argentum cælatum. Argentô aliquem emungere. V. *Pecunia*. Argentum infectum, silberne Platen. *Cui opponitur*, Argentum factum, aut cælatum, Silber-Geschmeid; & Argentum signatum, Silber-Müntze.

Argilla, æ, f. weicher Lett, Leim. *Syn*. Terra tenax. *Usus*. Hic homulus, ex argilla & luto fictus.

Argumentatio, nis, f. Beweisung. *Syn*. Ratio, argumentum, argumenti inventi artificiosa expolitio. *Epi*. Aptissima ad judicationem, bipartita, expers artis, firma, firmior, firmissima, necessaria, probabilis vehemens, accommodata, contraria, longa & brevis, multa. *Usus*. Argumentatio est argumenti explicatio. Argumentationem quærere, invenire, concludere.

Argumentor, aris, atus sum. Beweis führen, folgern. *Syn*. Argumentis ostendo, probo; argumentis vel conjecturis prosequor. *Adv*. Sedulo. *Usus*. Sed quid ego argumentor? quid plura disputo? Tu quidem sedulò argumentaris, quô ista pecunia pervenerit, quid de ea sperandum. V. *Argumentum*.

Argumentum, i, n. ein Beweis. *Syn*. Ratio. *Epi*. Accusatorium, probabile, inventum, certius, certissimum, commune, falsum, firmum, grave, gravissimum & firmissimum, magnum, majus, maximum, mediocre, molestum & difficile, multum, parvum, pertenue, præclarum & nobile, premendum, propositum, proprium, simile, universum, aptum quoddam & paratum singulis causarum generibus, certum, clarum, clarius luce, consimile, expeditum, exquisitum, firmius, gravius, insitum, aut assumptum, leve, levissimum, medium, plurimum, perfectum, probabile & necessarium, utile. *Phras*. 1. *Argumentis rem probare*, die Sache mit Beweisthum darthun. Exquisitis rationibus confirmare; accuratè de re dicere; rationibus conquisitis disputare; argumentis uti gravibus & certis; rationibus concludere; rationes suggerere firmas, & certissimas; causam rationibus persuadere, ostendere, agere, tueri, sustinere. 2. *Argumentum hoc affirmandi non leve habeo*, dieses zu bejahen, habe ich keine geringe Ursache. Rerum earum hæc maxima argumenta habeo; argumentum non leve mihi nascitur; pro argumentum est mihi; argumentum est; argumentum duco, accipio, arripio; argumento magno est. *Usus*. 1. Argumentum est ratio rei dubiæ faciens fidem. Argumentum excogitare, proponere, afferre. Argumentum ducere ab adjunctis; ex re obvia nancisci, arripere, accipere. Argumentum Stoicorum more breviter adstringere, premere, in pauca conferre, das Argument zusammen ziehen. Argumentum dilatare. 2. *Conjectura*, *signum*, *indicium*, *nota*, *causa*, *occasio*, Muthmassung, Zeichen, Ursache. Extant certissima argumenta & indicia sceleris. Id magno argumento est, hominem innocentem esse. Id ego jam anteà multis argumentis judicaram. 3. *Poematis*, *Comœdiæ*, *Tragœdiæ materia*, die Materie, oder Inhalt eines Lust-Spiels &c. Tragici, cùm explicare argumentum nequeunt, ad Deos confugiunt. 4. *Quæcunque res*, *de qua agendum*, *subjecta materia tractanda*, eine jede Sache, von der man handeln kan. Deest mihi argumentum scribendi. Argumentum epistolæ hoc erat. Audite concionis ejus argumentum. V. *Probo*, *confirmo*, *disputo*.

Arguo, is, ui, utum, ere. beschuldigen. *Syn*. Accuso, incuso, insimulo.)(*defendo*. *Adv*. Suspiciose. *Usus*. 1. Aliquem gravis sceleris, de gravi scelere, facinoris reum arguere. 2. *Affirmo*, bejahen. Arguo, te pecunias in præmium sceleris accepisse. Tu arguis, ego nego. V. *Reprehendo*, *insimulo*, *accuso*.

Argutè, spitzfindig. *Usus*. Acutè mihi & argutè respondit. Callidè & argutè aliquid conjicere. De difficillimis argumentis argutè disputavit.

Argutiæ, arum, f. Spitzfindigkeiten. *Syn*. Acumen, elegantia, jocus, urbanitas. *Usus*. Illa oratio multum argutiarum, acuminis, urbanitatis habuit. Argutiæ digitorum. 3. *Celeritas*, Geschwindigkeit V. *Acumen*, *jocus*.

Argutor, aris, atus sum. schwätzen, klügeln. *Usus* Totam diem argutatur quasi cicada.

Argutulus, a, um. spitzfindig. *Usus*. Perfeci libros sanè argutulos.

Argutus, a, um. sinnreich, spitzfindig, listig. *Syn*. Qui argutias habet, callet, festivus, urbanus, concinnus, elegans, acutus. *Adv*. Nimium plane. *Phras*. *Nihil illô argutius esse potest*, er ist sehr spitzfindig. Multum argutiarum & urbanitatis habet; insunt in eo homine argutiæ non inanes, ac frivolæ; acumen est singulare. *Usus*. 1. Poëma est ita argutum, concinnum, elegans, ut nihil supra. Quis in sententiis subtilior? quis argutior; 2. *Mobilis*, beweglich. Oculi nimis arguti, ut affecti simus, arguunt. Manus minus arguta digitis. V. *Facetus*.

Aridus, a, um, dürre. *Syn.* Exsiccatus. *Usus.* 1. Folia arida. 2. *Transl. tenuis*, schlecht, unannehmlich. In hac arida, & horrida rusticorum vita. Genus dicendi aridum, exile, concisum, minutum, Redens-Art, so nichts annehmliches an sich hat.

Aries, etis, m. ein Widder. *Animal, signum cœleste, machina bellica.* *Usus.* Pellis inaurata arietis. Ariete murum verberare. quatere, percutere.

Arietinus, a, um. das vom Widder ist. *Usus.* Arietinum jecur ad morbos utile.

Arieto, as, avi, atum, are. zustossen. *Syn.* Cornibus peto, impeto. *Usus.* Nisus est cornibus in me arietare.

Ariolatio, nis, f. das Wahrsagen. *Epi.* Superstitiosa. *Usus.* Superstitiosæ ariolationes Accii.

Ariolor, aris, atus sum. wahrsagen. *Syn.* Divino, prædico. *Usus.* Sunt qui quæstûs causâ ariolentur. V. *Divino.*

Ariolus, i, m. ein Wahrsager. *Syn.* Divinationi deditus, divinus. *Epi.* Impudentes, aut inertes aut insani. *Usus.* Aruspicum, ariolorum, augurum, vatum, conjectorum furiosæ prædictiones. V. *Vates.*

Arista, æ, f. das Spitzlein an den Aehren. *Usus.* Spica munitur vallô aristarum contra avium minorum morsum.

Arithmetica, æ, f. Rechen-Kunst. *Syn.* Ars numerôrum. *Usus.* Homo remotus à dialecticis, in arithmeticis satis versatus.

Arma, orum, n. Waffen. *Syn.* Telum, ferrum. *Epi.* Aliena, aptissima, avita, civilia, domestica, firma, impia, justa, nefanda, prava, perniciosa, salutaria, scelerata, sempiterna, servilia. *Usus.* 1. *Arma parare*, Waffen bereiten, sich zum Krieg rüsten. Arma capere, sumere, induere; armis se accingere, instruere, munire; arma raptim capere, galeam sumere, clypeô corpus protegere, hastam vibrare. 2. *Ad arma vocare*, zum Gewehr ruffen. Ad arma concitare, ciere, conclamare; arma dare imparatis. 3. *Ad arma descendere*, zu den Waffen greiffen, zum Krieg schreiten. Ad arma venire, concurrere; arma expedire; in armis esse; ire ad arma; arma tentare; rem armis committere. 4. *Armis decertare*, streiten. Armis contendere, disceptare, decernere; arma movere, ferre, inferre, conferre; 5. *Ab armis discedere*, dem Streit ein Ende machen. Arma vel conditionibus ponere, deponere, relinquere; aut defatigatione jactare, abjicere, projicere. 6. *Defensio*, Schild, Beschirmung. Prudentiæ armis se tegere. Arma senectutis exercitationes virtutum. 7. *Bellum*, Krieg. Res ad arma spectat, es schlägt in einen Krieg aus. V. *Bellum.*

Armamenta, orum, n. Rüstzeug. *Syn.* Omnis generis instrumenta, ut navis, plaustri, belli. *Usus.* Caute armamenta locare omnia.

Armamentarium, ii, n. Zeughaus. *Syn.* Locus, ubi armamenta armaque servantur; *item:* Navale. *Epi.* Publica. *Usus.* Ex armamentariis publicis arma populo dividuntur.

Armarium, ii, n. Behältniß. *Syn.* Locus, in quo vestes, stragula, & id genus alia servantur. *Usus.* Aurum ex armario proferre. Armarium perfringere.

Armatura, æ, f. Harnisch. *Epi.* Levis, melior, varia. *Usus.* Levis armaturæ miles, Armatura Romana Transalpina melior.

Armatus, a, um. gewaffnet. *Syn.* Armis instructus, ornatus. *Phras.* Succinctus armis est, er ist bewaffnet. Succinctus ferrô est; cum telo est; in armis est; arma fert; telo paratus ornatúsque est.)(*Inermis togatus.* *Usus.* 1. Armatos verè appellare possumus, qui scutis telisque parati, ornatique sunt. 2. *Transl. Munitus, præditus*, versehen. Incredibili audaciâ armatus.

Armentum, i, n. ein Hauffe grosses Viehes. D. Grex *minorum pecorum*; armentum *majorum.* *Usus.* Bos armenta sui generis sequitur.

Armiger, eri, m. Waffen-Träger. *Usus.* Armiger Catilinæ, stipator tui corporis, signifer seditionis.

Armillæ, arum, f. Arm-Zierde, Arm-Bänder. *Usus.* Armillæ, quæ brachialia appellantur.

Armo, as, avi, atum, are. waffnen. *Syn.* Arma dô, arma induo, armis instruo. *Adv.* Justius in aliquem. *Usus.* 1. Multitudinem hominum cogere, armare, instruere. 2. *Transl. Munio, orno, instruo, confirmo*, stärcken, rüsten rc. Perditos cives religione Deorum, temeritatem plebis authoritate publica; se eloquentiâ armare.

Aro, as, avi, atum, are. pflügen. *Syn.* Solum aratrô perstringo; terram proscindo, subigo;

subigo; sulcum imprimo; solum opere renovo; aratrô terram verto, effringo, findo. *Usus*. Sulcum altiùs imprimere, ut, ager aratus, novatus, iteratus, meliores fœtus possit, & grandiores edere.

Arrepo, is, repsi, ere. herzukriechen. *Adv*. Moderate, sensim, *Usus*. Sensim & moderate arrepere ad amicitiam alterius.

Arrha, æ, f. *vel* Arrhabo, onis, m. Pfand-Schilling. * *Syn*. Pignus. *Usus*. Ea relicta est arrhaboni.

Arrideo, es, risi, risum, ère. anlachen, gefallen. *Adv*. Facete, leniter, leviter, valdè, vehementius, urbane. *Usus*. 1. Arridere alicui, anlachen. 2. *Transl. placet*, es gefallt. Quod mihi plurimum arridet, tibi valde displicet.

Arrigo, is, rexi, rectum, ere. aufrecken. *Syn*. Erigo, excito. *Usus*. Arrigere aures animum advertere. Animos oratione sua arrexit, ermuntern.

Arripio, is, ripui, reptum, ere. ergreiffen. *Syn*. Apprehendo, rapio, accipio, capio, eligo, assumo, aggredior.)(*Relinquo*. *Adv*. Aliunde, avide, celeriter, sero, subito. *Usus*. 1. Arripere facultatem lædendi, maledictum ex trivio; causam ad incendia, & cædes arripere. Arripere sermonem. 2. *Disco*, *intelligo*. Litteras Græcas avidissime arripui. Pueri celeriter res innumerabiles arripiunt. 3. *Prehendo*, fassen, beruehmen. Medium arripere aliquem. Illum collô arripuit.

Arrisio, nis, f. das Anlachen. *Usus*. Exordiemur ab arrisione.

Arrodo, is, rosi, rosum, ere. nagen. *Syn*. Rodo, consumo, perdo. *Usus*. Rempublicam arrodere.

Arrogans, tis, *om. gen*. stolz, hoffärtig. *Syn*. Insolens, superbus, temerarius. *Adv*. Stulte. *Phras*. *Arrogas tibi plus*, *quàm licet*, du bildest dir mehr ein, als du bist. Altiùs, quàm oporteat, te extollis. Nimium tibi tribuis assumis. Nimium te effers, tibi places; assentaris tibi ipsi, & amas. Cùm de te judicas, non rationem consulis, non veritatem. Largiris ipse tibi plus, quam veritas concedat, *vel* plus quam veritati. Plus tibi assumis, quam deceat, conveniat, æquum sit, ratio, ferat, patiatur, concedat. Ita superbè agis, ut ferri non possis. Superbia est prorsus non ferenda. Parem tibi neminem vis, te cunctis anteferis. Omnes despicis, te unum suspicis. Tibi ipsi magnus es, atque eximius. Amas ipse te sine rivali. Omnia putas in te uno collocatâ. Fortunam ipsam minùs esse te fortunatam putas. Persuasum habes, tuis te fortunis ipsam Fortunam anteire. Elati nimiùm animi es, & superbiâ tumes, turgescis, intumescis, turges, inflatus es nimiâ. Arrogantiam tibi sumis nimiam Spiritus sumis nimis arrogantes. Animos effers insolentes. Spiritus tollis. Fastû turges & insolentiâ intolerabili. Superbè te circumspicis. Te unum miraris; neminem præ te hominem putas. V. *Arrogo*, *superbus*, *insolens*, *fastus*.

Arroganter, hoffärtig. *Syn*. Superbé, contumaciter. *Usus*. Nihil aspere, nihil arroganter, turpiter, aut sordide quidquam ab illo dictum. Contumaciter & arroganter scribere.

Arrogantia, æ, f. Hoffart. *Syn*. Superbia, insolentia, contumacia, intolerantia.)(*Modestia*. *Epi*. Desipiens, gravis atque intolerabilis, inanis, molestissima, odiosa, summa. *Usus*. Sermo odiosæ arrogantiæ plenus. Ex arrogantia odium, ex odio arrogantia nascitur. Alterius arrogantiam deprimere. V. *Ambitio*, *superbia insolentia*.

Arrogo, as, avi, atum, are. sich selber zumessen. *Syn*. Temere mihi tribuo, mihi sumo.)(*Derogo*. *Phras*. *Non mihi tantum arrogo*, *tribuo*, ich bilde mir nicht so viel ein von mir; schreibe mir solches nicht zu. Non eam de me opinionem suscepi. Non sumo, assumo mihi tantum. Non ita mihi assentor. Non ita mihi placeo, Non ita me effero. Non in me tantum statuo, pono, loco; non ipse me tanti facio, æstimo, pendo, puto, duco. Ad hunc me sapientiæ gradum pervenisse non puto. Eam mihi sapientiam contigisse non sentio. Fateor eò me sapientiæ non pervenisse; eâ me sapientiâ non esse, non usque adeò sapere. Non præcerpo mihi hunc laboris tui fructum; alienam hanc laudem mihi non appeto; nihil mihi ex ea laude decerpo. Alii ad se trahant omnia: assumant sibi in hoc præcipuam prudentiam; ego nihil istorum mihi vindico. Non istam adscisco mihi sapientiam; non eos tollo spiritus; non eam mihi sumo arrogantiam. *Usus*. Non hoc mihi sumo & arrogo, *Vulgo*: *non præsumo*. Multum tibi tribuo, illud mihi arrogo. V. *Vendico*, *sumo*.

Ars, tis, f. Kunst. *Syn*. Artificium, ratio faciendi, facultas, doctrina, scientia, disciplina. *Epi*. Amplissima, absoluta & perfecta, bona difficilis, difficillima, divina, dux, certior, quam natura, excellens, facilis, facillima, fidelis, humilis, inau-

inaudita, incompta, iners, intima, levis, loquax nimium, ludicra, magna & gloriosa, major & uberior, maxima multa, mutua, nulla aut perennis, obscura & difficilis, opinabilis, optima. politissima, perfecta atque uber, plena delectationis, recondita multiplex subtilisque; rhetorica, solers, sordida, summa, tanta tamque fructuosa, tamque operosa, & perinde fructuosa, tanta tamque varia, tota. *Phras. Artes liberales discere*, die freyen Künste erlernen. Artibus erudiri, quibus ingenia ad magnæ fortunæ cultum excitantur. Omnibus artibus liberalium studiorum excoli. Bonis ingenuis artibus; studiis bonarum artium; omnibus doctrinis erudiri; omnium doctrinarum studiis, omnibus disciplinis imbui, institui. V. *Litteræ*, *humanus*, *disco*, *doceo*. *Usus*. 1. Ars est præceptio, quæ dat certam viam, rationémque discendi. Ars à natura proficiscitur. Artem efficit, parit animadversio naturæ. Non omnia ad artem & præcepta sunt revocanda. 2. *Artibus aliquem instituere*, in den Künsten unterweisen. Erudire, tingere, inficere. 3. *Homo artibus præditus*, in den Künsten wohl erfahren. Qui disciplinas egregiè coluit, percepit penitus, in arte multum versatus est. Ex omnibus ejus dictis ars extat. Quam quisque nôrit artem, in hac se exerceat. 4. *Artem abjicere*, von einer Kunst abstehen. Se ab arte abducere. 5. *Artem exercere*, eine Kunst treiben, üben. Artem facere, factitare, exercere, profiteri; operam dare arti.

Arteria, æ, f. Puls-Ader. *Epi.* Aspera, crebra, multa. *Usus.* Micat arteria velut igneô motû, palpitat, facile læditur; abactis febribus acquiescit.

Arthriticus, a, um. der die Glieder-Gicht hat. *Syn.* Qui articulorum dolores habet.

Articulatè, deutlich. *Syn.* Clarè apertè. *Usus.* Illam à me articulatè salutabis.

Articulatim, von Stück zu Stück. *Syn.* Separatim, seorsim. *Usus.* Quæ fusè olim, ac libere, nunc articulatim, distinctéque dicentur. Membra articulatim dividir.

Articulus, i, m. ein Glied. *Syn.* Nodus, junctura. *Epi.* Singuli. *Usus.* 1. Terentia magnos habet articulorum dolores. 2. *Momentum occasio*, *opportunitas*, *punctum temporis*, Augenblick, Gelegenheit. In ipso articulo temporis supervenit. Omnes commoditatis articulos novit. 3. *Membra & intervalla orationis*, Abtheilung einer Rede. Oratio fine nervis, fine articulis fluctuans, dissoluta. Articulis membrísque distincta oratio. 4. *Articulus fidei. Vulg.* Glaubens-Artickel. Caput doctrinæ Christianæ dogma Christianæ religionis præcipuum.

Artifex, icis, m. ein Künstler. *Syn.* Opifex; *item:* Sciens, peritus.)(*inscius Epi.* Callidus egregius, politus, probus, summus, multus, scenicus. *Adv.* Planè. *Usus.* 1. Artificem non fortuitô, sed quem præcepta, & comprehensa tenere videmus, appellamus. 2. *Magister*, *author*, Lehrer, Urheber. Græci dicendi artifices & doctores. Callidus comparandarum voluptatum artifex. Deus mundi artifex. V. *Opifex.*

Artificiosè, künstlich. *Syn.* Scitè, venuste, summô artificiô; opere mirabili; politissimâ arte; arte exquisitâ, summâ, singulari; opera & artificiô præclarô. *Usus.* Artificiosè rem digerere.

Artificiosus, a, um. kunstreich. *Syn.* Habens artem, & vim artificii)(*naturalis.* *Usus.* 1. Natura non artificiosa modò, sed plane artifex. 2. *Artificio præditus.* Artificiosum & divinum opus, künstlich verfertigtes Werck. Artificiosa divinandi genera. Præsensio artificiosa. V. *Naturalis divinatio.*

Artificium, ii, n. Kunststück. *Syn.* Artificis industria, opus actio, præstantia, opera; ars ipsa. *Epi.* Accusatorium, alienum, antiquum, callidissimum, commodum, dissimile aliorum, incertum, intimum levius, maximum, mirum, proprium, singulare, sordidum ancillareque, suburbanum, summum, tenue & leve, urbanum, elegantius magnum necessarium, varium. *Usus.* 1. Omnia antiquô opere, & summô artificio facta. Non tam argenti illius, quàm artificii cupidus fuerat. 2. *Astus*, *dolus*, List, Betrug. Homo artificio simulationis eruditus. Non tantum consilio, sed artificio pugnare. 3. *Ratio*, *disciplina*, *institutio*, *affecta diligentia*, *studium*, *apparatus*, Weise, Manier, gar zu genauer Fleiß, nach der Kunst etwas zu richten. Orator in artificio accusatorio callidus. Suspicio artificii minuit dicentis authoritatem fidem. Non ex eloquentia artificium natum est, sed contra. V. *Ars.*

Artolaganus, i, m. Brod-Küchlein. *Panis delicati genus*, *qualia sunt liba*, *& placentæ.* *Usus.* Dediscendæ sunt tibi sportellæ tuæ, & artolagani.

Artus, us, m. Glied. R. *ab* ἄρθρον, *membrum.* Syn. Membrum. *Epi.* Mollis, tremulus. *Usus.* 1. Vehementer omnes ejus artus laborant. Omnibus artubus cruciatur. 2. *Articulus*, *commissura*, *nodus*, Gliedlein, Zusammenfügung. Omnibus artu-

artubus contremisco. Nervi atque artus sapientiæ sunt, non temere credere.

Arundo, inis, f. ein Rohr. **Usus*. Arundine texta; stramentô intecta ædificia.

Aruspex, icis, m. Wahrsager. *Syn* Extispex. *Usus*. Aurispices, augures, arioli, conjectores, vates prædicunt, quæ extis significentur.

Aruspicina, æ, f. Wahrsager-Kunst. *Syn*. Ars aruspicum. *Usus*. Aruspicinam facere, colere, exercere, solche Kunst treiben.

Aruspicinus, a, um. zur Wahrsager-Kunst gehörig. *Usus*. Libri rituales & aruspicini.

Arvum, i, n. Feld. *Usus*. Ager, campus, *Epi*. Frugiferum & fertile. *Usus*. Frugifera Asiæ arva.

Arx, cis, f. Schloß, Vestung. *Syn*. Castellum. *Epi*. Alta, communis, tota. *Usus*. 1. Amissô oppidô arx munita retenta est. 2. *Perfugium, præsidium*, Zuflucht, Aufenthalt. Roma arx omnium gentium. Fecisti ex illo templo arcem improbitatis, castellum forensis latrocinii.

As, assis, m. ein Heller. *Nummus minimus*, die kleineste Römische Münze, von 2. oder 3. Pfenning. *Usus*. 1. Negat, se vel assem daturum. 2. *Totum, cujus divisio est in duodecim assis partes*. Ex asse hæres, ein völliger Erbe.

Ascendo, is, di, sum, ere. aufsteigen. *Syn*. Scando.)(*descendo*. *Adv*. Alte, gradatim, omnino non, sensim in partem. *Phras*. 1. *Ascendit in montem*, er ist auf den Berg gestiegen. Gradum fecit ad montis fastigium; in montem, in jugum montis ascensû arduô ac difficili evasit. Enisus est, & loci iniquitatem exsuperavit; montis jugum petiit; per ardua nisus, horrentibus scopulis gradum intulit, in summum clivi jugum leni gradu ductus est; in ardua evasit; montis fastigium cursû subiit. 2. *Ascendere in classem altiorem*, in eine höhere Schul aufsteigen. Ingredi majorum studiorum rationem; gradum studiorum altiorem conscendere; gradum facere ad superiorem studiorum classem; in scholam superiorem adscisci; absolvi ab inferiore studiorum classe, donari altiore. 3. *Non ascendere ad classem altiorem*, nicht aufsteigen in die höhere Schul. Prohiberi aditû scholæ superioris; depelli de spe classis altioris; rejici, excludi, repulsam ferre, præteriri, cùm de evehendis in classem superiorem litterarum alumnis sententiæ feruntur. *Usus*. Quibus veluti gradibus in cœlum me ascendisse credebam. Ascendere in oppidum. Ascendere, & in altiorem locum virtute pervenire.

Ascensio, nis, f. das Aufsteigen. *Syn*. Ascensus. *Usus*. Quæ fuerit ascensio, dicam.

Ascensio Domini Himmelfahrt Christi. Christi reparatoris in cœlum ascensus. Triumphalis Christi in cœlum reditus. Dies ascendenti in cœlum liberatori hominum Christo sacra Dies memoria triumphalis Christi in cœlum reditûs celeberrima.

Ascensus, us, m. Aufsteigung. *Usus*. Oppidum est arduo ascensu & difficili. Ad honoris amplioris gradum hic primus ascensus esto.

Ascia, æ, f. Beil. *Syn*. Dolabra. *Usus*, Asciâ poliri lignum.

Ascisco, is, scivi, scitum, ere. herzuruffen, zueignen. *Syn*. Appeto, approbo.)(*repudio*. *Adv*. Undique. *Usus*. 1. Natura ipsa voluptâtem ascîscit, dolorem reprobat. Hæc senatus populûsque ascivit, gut heissen. 2. *Adscribo, adjungo, annumero*, darzunehmen, zugesellen. Plurimos ad ejus sceleris fœdus, societatem ascivit. Boni bonos sibi asciscunt, & diligunt. In civitatem asciscere, quempiam. 3. *Retineo, comparo, seligo*, behalten, bekommen, erwählen. Consuetudinem aliquam, leges certas sibi asciscere. Laudem sibi asciscere. Me patronum ascivit. Inest in eo ascitus quidam, ac minimè nativus lepor. Non eam mihi sapientiam ascisco. V. *Adjungo*.

Ascribo, is, psi, ptum, ere. zuschreiben. *Syn*. Adjungo, ascisco, assigno. *Adv*. Vulgo. *Usus*. 1. Ad judicium tuum sententiam ascribo meam, ich halte es mit dir. Tu me tuis laudibus socium ascribis. Quæso in numerum tuorum, in tuam amicitiam me ascribe. 2. *Assigno, tribuo*, zueignen, zumessen. Bonos exitus Diis adscribimus; *Vulg. imputamus*, 3. *immatriculo, coopto*, *Vulgò*; aufnehmen, einschreiben. Homo Tarsensibus ascriptus. Smirnæ, Ephesо ascriptus. 4. *Litteris aliquid inserre*, dazuschreiben. Cajus salutem tibi adscribit, Cajus schreibet einen Gruß an dich dazu. V. *Adscribo*.

Ascriptio, nis, f. Zuschreibung. *Usus*. Declarat ista ascriptio.

Asinus, i, m. ein Esel. *Epi*. Onustus auro. *Usus*. 1. Longum est, persequi mulorum utilitates, & asinorum. 2. *Transl. ad hominem*

hominem segnem, fauler Mensch. Quid nunc te, asine, litteras doceam? non opus est verbis, sed fustibus.

Asotus, i, m. aller Wollust ergeben. *Syn.* Prodigus, in luxum effusus. *Epi.* Acerbus, mundus & elegans, non religiosus. *Usus.* Asoti mundi, & elegantes optimis cocis, pistoribus, aucupiô, piscatû, venatione.

Aspectabilis, e. *gen. comm.* Beschauens-werth, sichtbarlich. *Syn.* Quod sub aspectum cadit. *Usus.* Corporeum & aspectabile, itémque tractabile est omne, quod natum est.

Aspecto, as, avi, atum, are. stets anschauen. *Syn.* Intueor, aspicio. *Usus.* Quid me aspectas?

Aspectus, us, m. das Anschauen, Angesicht. *Syn.* Acies. *Epi.* Acris, defixus. *Usus.* 1. Roma ad aspectum venusta. E primo tui aspectu voluptatem maximam cepi; curæ omnes consedère. 2. *Præsentia, conspectus*, Gegenwart, vor Augen. Adducere copias in aspectum hostium. Aspectum, præsentiam hominum vitare. Plura sum uno aspectu ponere. 3. *Acies oculorum*, Augen-Licht. Solem intuens aspectum amisit. Ista sub aspectum cadunt, veniunt. Orator in contentione utatur aspectu acri.

Aspello, is, puli, pulsum, ere. hinweg treiben. *Syn.* Pello, depello. *Usus.* Longè â patria aspellor. V. *Pello.*

Asper, a, um. rauh, hart. R. *ab* ἄσπορος, *Incultus non seminatus.* Syn. Scaber, durus, habens aliquid asperitatis.)(*Lenis, levis.* *Usus.* 1. Loca aspera, & insalubria. 2. *Transl.* Homo moribus asper & durus, ein rauher und grober Mensch. Aspera, tristis, horrida oratio. V. *Agrestis, durus.*

Asperè, rauh, hart. *Syn.* Durè, severe, rigidè, acerbè.)(*Leniter*, *Usus.* Asperè & vehementer loqui, accusare. Asperè, ferociter, liberè dicta. Asperrimè eum tractavit.

Aspergo, is, spersi, spersum, ere. besprengen. *Syn.* Respergo. *Adv.* Leniter, temere. *Usus.* 1. Sale carnem, aras sanguine aspergere. Aspersa temerè pigmenta in tabula. 2. *Transl. Maculo*, bemackeln. Dignitati alicujus maculam, labémque aspergere. Hujus facti non modò infamiâ, sed ne suspicione unquam fui aspersus. 3. *Misceo, adjungo, tribuo*, einen Zusatz geben. Comitati gravitatem aspergere, sales orationi. Aliquid in litteris aspergere. Hæreditatis particulam homini aspergere. V. *Conspergo.*

Asperitas, tis, f. Rauhe. *Syn.* Salebra. *Epi.* Judicialis, rustica. *Usus.* 1. Viarum, saxorum asperitates, rauhe Wege. 2. *Transl.* In his rerum asperitatibus, temporum angustiis, morem tibi tamen gero, bey diesen schwehren Zeiten ɔc. agrestem, inconcinnam, nativam asperitatem humanitate adscitâ condire. V. *Durus, inhumanus.*

Aspernatio, nis, f. Verwerffung. *Syn.* Contemptio, contemptus. *Usus.* Perturbationes animi ex aspernatione rationis eveniunt. V. *Contemptus.*

Asperno, aris, atus sum. verachten, verwerffen. *Syn.* Respuo, repudio, recuso, rejicio, fugio, abhorreo.)(*Appeto, amo, consector.* *Adv.* Admodum, aperte. *Usus.* Hæ eorum querimoniæ aspernandæ non sunt. Nemo est, qui te non oculis fugiat, auribus respuat, recordatione ipsa perhorrescat, ac animô aspernetur. V. *Abhorreo, sperno, contemno.*

Aspersio, nis, f. Besprengung. *Syn.* Respersio. *Epi.* Fortuita, sumptuosa. *Usus.* Fortuitâ aspersione commaculatus.

Aspicio, is, spexi, spectum, ere. ansehen. *Syn.* Conspicio, intueor, contueor, aspecto, contemplor. *Adv.* Decore, furtim inter se, strictim. *Phras.* *Hominem diu aspexi*, ich habe diesen Menschen lang angeschauet. Conjeci in hominem oculos; obtutúmque in illo defixi. Oculos de homine nunquam dejeci: i ejus vultu diu habitârunt oculi mei. C:, oculósque in hominem converti. Hominem oculis probè collustravi. Aspectû ejus oculos diu pavi meos. Oculos adverti penitus. Oculos ad hominem adjeci illicô; intentâ immotáque acie contemplatus sum. Oculos â vultu hominis nunquam movi. Intendi in hominem oculos; obtutum fixi. Diu in ejus vultu moratus sum. *Aspicio loci situm*, ich beschaue die Gegend des Orts. Perlustro oculis; oculis metior regionem omnem. Oculos collium nemorúmque spectaculô, quæ locum coronant, impleo. Regionem loci omnem oculis obeo, usurpo. Ludentis eô locô tot naturæ spectacula oculis capesso. Oram omnem felicissimi littoris oculis mando, trado diligenter. 3. *Corpus tot vulneribus deformatum ab omnibus aspicitur*, der verwundete Leichnam wird von allen angeschauet. Ante omnium oculos versatur; in omnium oculos incurrit; specta-

ſpectaculo eſt omnibus; omnium in ſe oculos avertit. Omium oculi in tam fœdum ſpectaculum ſunt converſi. 4. *Torvô hominem oculô aſpicere*, einen finſter anſehen. Terribili vultû, limis oculis intueri; torvô lumine, acritérque intuente hominem obire. 5. *Nolo aſpicere tam fœdum ſpectaculum*, ich kan dieſe Sache nicht anſehen. Contagionem aſpectûs fugio; ne oculis quidem contingere ſuſtineo tam fœdum ſpectaculum. Refugit oculus tam atrocis mali ſpeciem; aſpectum flagitii averſor. A conſpectu tam indigni facinoris me averto; oculos removeo. *Uſus*. Orationis vim & incitationem aſpexi. V. *Video*.

Aſpiratio, nis, f. das Anhauchen. *Syn.* Exhalatio. *Uſus*. 1. Fiunt hæ ex cœli varietate, & diſparili terrarum aſpiratione. 2. *Spiritus*. Romani aſpiratione in ſolis vocalibus utebantur. 3. *Spiratio*, Lufft, Athem. Eſt ejus cœli aſpiratio gravis, ac peſtilens. Aëris aſpiratione animantes ſuſtinentur.

Aſpiro, as, avi, atum, are anwehen, nach etwas trachten. *Uſus*. 1. *Spiro*, wehen. Aſpirant auræ in noctem. 2. *Tendo*, *connitor*, trachten. Nemo ad alienam cauſam niſi vocatus, aſpirare debet. Nemo ad laudem bellicam Scipionis adhuc aſpiravit. In curiam aſpirare. Aſpirare ad fortunam meliorem; animum ad ſpem liberalioris fortunæ adjicere, adjungere. 3. *Faveo*, günſtig ſeyn. Labori fortuna aſpiravit. In rebus difficillimis aſpirare alicui. 4. *Accedo*, hinzukommen. Impedivi omnes aditus, ne hoſtes ad nos, ad urbem aſpirent. Aſpirare in curiam. V. *Deſidero, ambio*.

Aſpis, idis, f. eine Schlange. *Uſus*. Aſpide ad corpus admotâ ſe ſuſtulit.

Aſportatio, nis, f. das Hinwegtragen. *Epi.* Perdifficilis. *Uſus*. Earum ſtatuarum demolitio, & aſportatio difficilis videbatur.

Aſporto, as, avi, atum, are. hinwegtragen. *Syn.* Aufero. *Uſus*. Multa de ſuis rebus aſportarunt. V. *Tollo, removeo*.

Aſpretum, i, n. ſchrofigter Ort. *Syn.* Locus aſper & abruptus. *Uſus*. Tabernacula, ſtatuere in aſpretis, & inæquabili ſolo.

Aſſecla, æ, m. einer, ſo ſich aller Orten zugeſellet. *Syn.* Aſſectator. *Uſus*. Aſſentatores omnium menſarum aſſeclæ, legatorum, Prætorum aſſeclæ.

Aſſectatio, nis, f. Nachfolgung, Begleitung. *Uſus*. Tenues homines divitum aſſectatione ſe ſuſtinent.

Aſſectator, ris, m. Geleitsmann, Nachfolger. *Syn.* Aſſecla. *Epi* Vetus. *Uſus*. Aſſidua eum aſſectatorum & amicorum copia obſidet.

Aſſector, aris, atus ſum. emſig nachfolgen. *Syn.* Sector. D. comitari *in itinere*: aſſectari *ferè per urbem*. *Uſus*. Aliquem aſſectari in petendo magiſtratu. V. *Comitor, ſector*.

Aſſenſio, nis, f. Bewilligung. *Syn.* Aſſenſus approbatio, applauſus, plauſus.)(*Diſſenſio*. *Epi.* Falſa, firma & conſtans, imbecilla, popularis, voluntaria, crebra, vera, nec tacita, nec occulta. *Uſus*. 1. Ea oratio omnium admiratione, approbatione populari, omnium aſſenſione audita eſt, dieſe Rede haben alle mit Verwunderung und Beyfall angehöret. 2. *Senſatio*, *vulgò*. Aſſenſio fieri non poteſt, nulla re foris excitatâ. V. *Conſenſio*, *concordia*.

Aſſenſor, oris, m. der bewilliget. *Uſus*. Tu ex omnibus ſolus aſſenſor non fuiſti.

Aſſenſus, us, m. Bewilligung. *Syn.* Aſſenſio, approbatio. *Uſus*. Ab aſſenſu ſe ſuſtinere. Aſſenſum retinere, cohibere, nicht beyfallen. Aſſensû aliquid ſuô comprobare gutheiſſen.

Aſſentatio, nis, f. Schmeichelei. *Syn.* Adulatio, blanditæ. *Epi.* Adjutrix vitiorum, callida, faceta, moleſta, nimia, non digna homine aliquo, pernicioſa turpis. *Uſus*. Aſſentationibus & blanditiis ſe in Cæſaris conſuetudinem immerſit, durch Heucheln hat er des Cäſars Gnade gewonnen. Aſſentatione ejus benevolentiam collegit; gratiam aucupatus eſt. Homo ad aſſentationem eruditus. Amovenda eſt vitiorum adjutrix aſſentatio.

Aſſentatiuncula, æ, f. das Liebkoſen. *Uſus*. Aſſentatiunculâ quâdam aucupari gratiam.

Aſſentator, oris, m. Schmeichler. *Uſus*. Adulator, homo ad adſentationem eruditus, ad voluntatem dicens. *Epi.* Græculus, pernicioſus. *Uſus*. Cave ne aſſentatoribus aurem patefacias, du muſt den Schmeichlern kein Gehör geben. Aſſentator græculus ad alterius non modo ſenſum & voluntatem, ſed vultum etiam,

etiam, atque nutum convertitur. Assentatores divitum levitatem voluptate quasi titillantes. V. *Adulator.*

Assentatoriè, schmeichlerisch. *Usus.* Fraterne te, non assentatoriè admoneo.

Assentio, is, sensi, sensum, ire. beyfallen. *Syn.* Assentior, cum aliquo sententio, approbo, concedo.)(*Nego, dissentio.* *Usus.* Cave, ne multitudini temerè assentias.

Assentior, iris, sensus sum. beyfallen, übereinstimmen. *Syn.* Assentio, cum aliquo sentio, probo, in sententiam alicujus eo, discedo, discessionem facio.)(*Dissentio.* *Adv.* Apertè, arroganter, certè, facilè, falso, frequenter imbecillius, libenter, omnino, paullum, plane, prorsus, rectè, temere, valde, vehementer. *Phras.* 1. *Senatus universus mihi assensus est*, der ganze Rath ist mir beygefallen. Senatum assensorem habui universum. Senatus assensû suo sententiam meam approbavit; adstipulatus mihi est; in meam sententiam discessionem fecit. Universi ordinis senatorii assensionibus nec tacitis, nec occultis sententiam peregi. Favit sententiæ meæ; probavit, totô capite annuit senatus, quæ dixi. Subscripsit orationi meæ, summâ voluntate acquievit; summô animô assensus est senatus. Accepta est sententia mea summâ approbatione senatûs. Senatus excepit assensû vocem meam; mihi accessit; in sententiam meam ivit. In sententiam meam senatorii ordinis omnes cursu vadere cœperunt. Sedere cœpit senatui mea opinio. Ad meum judicium certatim cæteri sententiam suam adscripsêre; sententiæ meæ se adscripsêre; calculum suum adjecêre. 2. *Assentior illis, qui cum republica sentiunt*, ich falle diesen bey, so es mit der Republic halten. Eorum sententiæ sum; cum iis facio; iis accedo, qui &c. Meus cum iis sensus congruit; nihil ab iis mea dissentit, discrepat opinio; eorum sequor sententiam; meum judicium cum iis conjungo; meam ad illorum sententiam aggrego; ab illorum judicio non abhorret sententia mea, qui &c. Congruit cum illorum opinione sententia mea; dissensio inter me & eos nulla est; controversiæ nihil est; controversia mihi cum iis nulla intercedit; convenit inter me & eos; idem mihi atque iis placet, arridet; idem est meus, ac eorum sensus, qui cum republica faciunt. V. *Consentio, sentio idem.* *Usus.* De ea re tibi assentior. Omnia tibi assentiar.

Assentor, aris, atus sum. schmeicheln. *Syn.* Adulor, blandior. *Phras.* *Non deerunt, qui tibi assententur*, es werden allezeit einige seyn die dir schmeichlen. Qui assentationibus, & blanditiis in tuam se consuetudinem insinuent; gratiam aucupentur; qui multa dent auribus; auribus serviant; omnia ad voluntatem dicant; qui laudes in te conferant ad colligendam gratiam; ad gratiam ineundam; qui laudes auribus largiantur, non veritati; qui id laudibus ingestis spectent, ac sequantur, ut amorem sibi tuum eô artificiô adjungant; qui spem tuam ac animum solitâ vanitate inflent; in omnem adulationem se componant; aurésque tuas blanditiis imbuant. *Usus* Ne credas, me tibi assentari. Imperavi mihi, tibi assentari omnia. V. *Adulor.*

Assequor, eris, secutus sum, sequi. erreichen, erlangen. *Syn.* Consequor, nanciscor.)(*Amitto.* *Adv.* Amplius quid, celeriter, facile gradatim, optime, prudentius, subtilius. *Usus.* 1. Summos honorum gradus, laudem, immortalitatem virtute assecutus est. Maturitatem assequi. 2. *Æquo*, erreichen. Nemo illius prudentiam, eloquentiam, nemo ejus in rempublicam merita assequetur, es wird ihms niemand an Vernunfft, Wohlredenheit &c. gleich thun. 3. *Intelligo, conjicio*, errathen, verstehen. Eam rem dudum conjecturâ & suspicione assequebar. Scriptum tuum obscurum, & cogitationem nemo assequitur. V. *Obtineo.*

Asser, ris, m. ein Bret. *Syn.* Tabula. *Usus.* Asseres ferreô uncô præfigere. Querni asseres.

Assero, is, ui, ertum, ere. bestättigen. *Syn.* Affirmo, vendico. *Usus.* Aliquem in servitutem asserere. In causa liberali aliquem manu asserere, *è servitute eximere*, von der Dienstbarkeit los machen. Procurationem aliquam, nomen sapientis sibi asserere. V. *Assevero, affirmo.*

Assertio, nis, f. Bestättigung. *Usus.* Dicunt Academici, nihil oportere neque profiteri, neque affirmare quemquam, neque assertione approbare.

Assertor, oris, m. Erretter der Freyheit. *Syn.* Vindex alienæ libertatis. *Usus.* Assertorem puellæ vocat Claudium.

Asser-

Asservio, is, ivi, itum, ire. dienen. *Syn.* Servio. *Usus.* Qui volunt exclamare, totô corpore contentioni vocis asserviunt.

Asservo, as, avi, atum, are. behalten. *Syn.* Servo. *Adv.* Diligenter. *Phras.* Fruges asservo diligenter, ich behalte das Getreyd fleißig auf. Sepositas & reconditas habe; intentissimâ custodia servo, conservo; hyemi repono, condo. *Usus.* Asservari interim hominem jussit. Scriptum tuum sub signo habeo, & fideli custodia asservo, ich halte deine Pflicht verpitschirt.

Assessio, nis, f. Beysitz. *Usus.* Oblitúmne me putas, quæ tua fuerit assessio, oratio, confirmatio.

Assessor, oris, m. Beysitzer. *Syn.* Qui juris dicendi causâ principi assidet. *Usus.* Lacedæmonii regibus suis augurem assessorem dedêre.

Asseveranter, vestiglich, gewißlich. *Syn.* Affirmatè. *Usus.* Asseveranter cum eo locutus sum. V. *Certè.*

Asseveratio, nis, f. Bestättigung. *Usus.* Omni asseveratione tibi affirmo.

Assevero, as, avi, atum, are. bekräfftigen, betheuren. *Syn.* Affirmo. *Adv.* Firmissimè, pulchrè. *Usus.* Ego nec asseverare nec contendere ausim. Id sese facturum firmissimè asseveravit. Vid. *Affirmo.*

Assideo, es, sedi, sessum, ere. dabeysitzen. *Syn.* Propè sedeo. *Usus.* Simul ac assedisti, senatus omnis surrexit. Amicis in hortulo assidêre.

Assido, is; sedi, sessum, ere. hinzusitzen. *Syn.* Consido, consideo, sedeo. *Usus.* Simul assidamus, si videtur.

Assiduè, emsiglich. *Syn.* Continenter, totos dies, quotidiè, omni tempore, dies & noctes, diem & noctem, nullo temporis puncto intermisso. *Phras.* 1. *Assiduè litteris vacas*, du studirest ohne Unterlaß. Assiduitate & consuetudine quotidianâ litteris das operam. Hora tibi à lectione nulla abit vacua. Libros de manibus nunquam deponis. Nullam tibi indulges intercapedinem laboris. Nec noctû, nec interdiù à litteris conquiescis. Perseverantissimô studiô ad libros hæres. In litteris volutaris. A litterarum tractatione nunquam animum remittis, abducis; à labore studiorum ne punctum quidem temporis respiras. Operam in literarum studia sine intermissione confers. 2. *Assiduè causas agit*, er hat immerfort Gerichts-Händel abzuhandeln. Assiduus usque forum premit; per omnes dies forum calfacit; temporis omne otium forenses illi causæ eripiunt. V. *Semper.* *Usus.* Assiduissimè mecum fuit.

Assiduitas, tis, f. Emsigkeit. *Syn.* Perseverantia, opera quotidiana, diligentia. *Epi.* Nimia, pergrata, præclara, quotidiana & summa. *Usus* 1. Talis erat ejus in rempublicam assiduitas, labor, dimicatio. Quotidiana amicorum assiduitas & frequentia. 2. *Frequentia*, öfftere Wiederholung. Assiduitate potius litterarum, quam excusatione officium explêre stude. Assiduitate bellorum, malorum, sensum omnem humanitatis amisimus. V. *Assiduè, diligentia.*

Assiduus, a, um. emsig. *Syn.* Continuus, frequens, diligens. *Usus.* Assiduus mecum ruri est. Assidua & diligens scriptura. Ad incudem assidui. Febricula assidua.

Assignatio, nis, f. Verordnung. *Syn.* Attributio. *Epi.* Firma, nova, rata. *Usus.* Cæsar venditiones & assignationes Sullanas ratas habuit. Assignatio agrorum.

Assigno, as, avi, atum, are. zuordnen. *Syn.* Attribuo, tribuo, adscribo. *Adv.* Æqualiter, publicè, quoquo versus. *Usus.* Duo jugera colono assignavit. Meis occupationibus assignato, si rariùs scribo. Id non tam prudentiæ, quàm perfidiæ assignandum est. V. *Adscribo.*

Assilio, is, ivi, & ui, ultum, ire. hinzuspringen. *Syn.* Aggredior, invado. *Phras.* *Assilire in urbis mœnia*, einen Sturm, Anlauff, wagen. Invadere urbem; impetum, impressionem facere in mœnia; irrumpere in mœnia; in mœnia cursu subire; crebris assultibus aditum urgêre; extremam oppugnationem inferre; copias omnes ad expugnandam urbem admovere. *Usus.* Non assiliendum statim est ad argutum illud genus. V. *Impeto, invado, aggredior.*

Assimilis, e. *gen. com.* gleich. *Syn.* Similis. *Usus.* Assimilis spongiæ mollitudo in pulmonibus.

Assimilo, as, avi, atum, are. vergleichen. *Syn.* Confero, comparo, compono. *Usus.* Colores assimilare.

Assimulatio, onis, f. das Gleichmachen.

 Assi-

Aſſimulo, as, avi, atum, are. verſtellen. Syn. Simulo. *Uſus.* Non me capies aſſimulatâ illâ ſpecie virtutis. Aſſimulata amicitia. V. *Simulo.*

Aſſimulatio, nis, f. Verſtellung.

Aſſis, is, m. ein Heller. V. *As.*

Aſſiſto, is, ſtiti, ſtitum, ere. bey einem ſtehen. Syn. Adſto, aſſideo. *Phraſ. Aſſiſtere moribundo*, einem in Todes-Nöthen beyſtehen. Confirmare aliquem ſupremô vitæ tempore, quô de ſalute anima diſcepat; ſuccurrere in extremo certamine: firmare in ſupremis; comparare ad ſupremum certamen; adjuvare morientem illa hora, quæ de omnibus annis fert ſententiam; morienti adeſſe, animam agenti præſto eſſe; ad ultimum usque anhelitum aſſidere; quæ ſupremo vitæ tempori tribui ſolent, pietatis & charitatis officia præſtare. *Uſus.* Accede nate, aſſiſte, aſpice. Cocles contra omnes hoſtium copias unus in ponte aſtitit. Ad fores aſſiſtite. V. *Juvo, opitulor, adjumentum.*

Aſſoleo, es, aſſolitus, ere. pflegen. Syn. Soleo. *Uſus,* Ille, quod aſſolet, me convenit.

Aſſuefacio, is, feci, factum, ere. gewöhnen. Syn. Usû doceo. *Uſus.* In rebus, quibus (me & natura, & voluntas, & conſuetudo aſſuefecerat &c. Se labore quotidiano, ſe armis aſſuefacere. Legibus parere & Romanor. imperio cæteras gentes aſſuefecit. *Jungitur cum ablativo.*

Aſſueſco, is, ſuevi, ſuetum, ere. ſich gewöhnen. Syn. Conſuetudinem, exercitationémque capio.)(*Deſueſco. Phraſ.* 1. *Nondum laboribus aſſueviſti*, du biſt der Arbeit noch nicht gewohnt. Nondùm laboribus aſſuetus, aſſuefactus es. Labores ferre nondum conſueviſti; labores nondum ſatis expertus es, ſenſiſti, tuliſti. Nondum in laboribus es plene verſatus, exercitatus. Rudis, inſolens es in laboribus. Nondum manus tuæ opere concalluêre; labor nondum callum induxit. In laborandi te conſuetudinem nondum adduxiſti. 2. *Jam aſſuevi malis*, ich habe das Unglück ſchon gewohnt. Diuturna deſperatione obduruit animus ad novum dolorem Obdurui jam ad iſta. Jam usû obduruit, & percalluit patientiâ. Diuturnâ malorum conſuetudine jam callum obduxit ſtomachus meus. Aſſuetudine malorum efferatus jam eſt animus. Innutritus, inſuetus ſum à puero his malis. Duratus jam eſt animus malis & laboribus. Conſueta habeo pericula jam omnia. 3. *Aſſuevi jam his negotiis*, ich habe dieſe Geſchäfft ſchon gewohnt. In iſtarum rerum ſtudio dudum verſatus ſum, conſenui: familiaria mihi jam ſunt negotia iſta; jam in morem induxi earum rerum procurationem; jam in conſuetudinem veni eorum negotiorum. *Uſus.* Aſſiduitate quotidianâ aſſueſcunt animi. Homo mendaciis aſſuetus. V. *Conſuetudo.*

Aſſuetudo, inis, f. Gewohnheit. *Syn.* Conſuetudo. *Uſus.* Aſſuetudine mali efferaverant animos. V. *Aſſueſco.*

Aſſula, æ, f. Bretlein, Schindel. Syn. Aſſerculus. *Uſus.* Aſſulæ ſecuribus excuſſæ.

Aſſulatim, Stück-weis. *Syn. Minutatim, in aſſulas. *Uſus.* Pulſando aſſulatim foribus exitium affero.

Aſſultus, us, m. Anlauf. *Syn. Impetus, impreſſio aſſiliendo facta. *Uſus.* Variis aſſultibus aditum urgere.

Aſſumo, is, ſumpſi, ſumptum, ere. zu ſich nehmen. Syn. Accipio, ſumo; *item:* coopto, recipio, adſciſco. *Adv.* Aliunde, extrinſecus, foris. *Uſus.* 1. Ad ſtudia noctis aliquantum aſſumo, ich verwende auch etwas von der Nacht zum Studiren. Quod alteri detrahis; tibi aſſumis. In ſenatum, conſilium, ſocietatem aſſumi, recipi, adſciſci, cooptari. 2. *Tribuo, arrogo*, zueignen. Nihil mihi aſſumo, quod quenquam poſſit offendere. 3. *Argumentor, concludo.* Aſſumis, quod probare non potes, du gründeſt dich auf etwas, das du nicht beweiſen kanſt.

Aſſumptio, nis, f. Aufnehmung. *Ratio argumentandi. Epi.* Extrema, infirma, perſpicua. *Uſus.* Aſſumtio eſt, per quam id, quod ex propoſitione ad oſtendendum pertinet, aſſumitur.

Aſſumptio B. M. Virginis, Mariä Himmelfahrt. Aſſumtæ in cœlum virgineæ Matris feſtus dies; Auguſtiſſimæ DEI Parentis in cœlum commigratio; aſſumtæ in cœlum magnæ Matris annua memoria; lux feſta, triumphalis dies totô orbe feſtus, ac celeberrimus evectæ in cœleſte domicilium cœli Reginæ; ſacer, ſacratus memoria aſſumptæ in cœlum DEI genitricis dies.

Aſſumptivus, a, um. zu ſich nehmend. *Uſus.* Juridicialis partes duæ ſunt; altera abſoluta, altera aſſumptiva.

Aſſuo,

Assuo, is, ui, utum, ere. annähen. *Syn.* Suendo annecto. *Usus.* Purpureum pannum assuere.

Assurgo, is, surrexi, surrectum, ere. aufstehen. *Syn.* Honoris causa surgo. *Usus.* 1. Nemo tibi assurrexit, decessit, nemo salutavit, es ist dir niemand Ehren halber aufgestanden, oder gewichen; es hat dich niemand gegrüsset. 2. *Altius fio*, höher werden. Ædificium assurgit. V. *Surgo.*

Assus, a, um. gebraten. *Syn.* Torridus, aridus. *Usus.* Pro isto asso sole nitidum, unctumque repetemus.

Ast, aber. *Usus.* Crebrò scribis, ast ego sæpius.

Astituo, is, ui, utum, ere. neben-zustellen. *Syn.* Juxta colloco, admoveo. *Usus.* Ollas ad ignem astituere.

Asto, as, stiti, stitum, are. dabey stehen. *Usus.* In meo conspectu intrepidus astat. V. *Assisto.*

Astrictè, streng zusammen. *Usus.* Oratio non astrictè, sed remissius numerosa.

Astrictus, a, um. verbunden, verpflichtet. *Usus.* Non hæc tam arcta sunt & adstricta, ut laxari nequeant. Nulla necessitate adstrictus, Verborum adstricta comprehensio.

Astringo, is, strinxi, strictum, ere. verbinden. *Syn.* Alligo, obligo.)(*Relaxo.* *Adv.* Arctius breviter. *Usus.* Aliquem sibi vel metu, vel spe, vel præmiis, vel armis, vel legibus, vinculis sempiternis adstringere. Magnô se scelere; voluptatibus, libidinibus astringere. Astringere suam fidem alicui, orationem numeris, mercede se astringere. *Jungitur cum Ablat.* V. *Obligo, adjungo.*

Astrologia, æ, f Sterndeut-Kunst. *Syn.* Astrorum scientia, astrorum cognitio, studium siderum; studium dimetiendi cœli. *Usus.* Cave Astrologiam divinantem contingas.

Astrologus, i, m. Sterndeuter. *Syn.* Interpres astrorum. *Epi.* Novus, summus. *Phras.* Qui siderum cursus, & motus numeris persequitur, studiô siderum ducitur; unicus cœli, siderúmque spectator; qui siderum motus scite spectat; cœlestium notitia gloriatur; cœli ac siderum peritus; studiosus rerum cœlestium; qui siderum motus, ac statas temporum vices ostendit; qui astrorum cognitione excellit, qui in studio dimetiendi cœli versatur. *Usus.* Astrologorum vanissimæ prædictiones.

Astrum, i, n, Gestirn. *Syn.* Sidus, stella. *Epi.* Clarum, conglobatum, cruentum, errans, rotundum. *Usus.* Astra suspicere. In aëre volvuntur astra, & se suo nixû conglobata continent.

Astus, us, m. List. *Syn.* Astutia. *Usus.* Non placuere majoribus nostris astus. V. *Astutus.*

Astutè, listiglich. *Syn.* Callidè. *Usus.* Nihil temerè dicas, nihil callidè retineas. V. *Callidè.*

Astutia, æ, f. List, Betrug. *Epi.* Confidens. *Usus.* Ejus vel cofidenti astutiæ, vel callidæ audaciæ resistes. V. *Dolus, Fraus, Malitia.*

Astutus, a, um. listig. *Syn.* Callidus, vafer, veterator, veteratorius, malitiósus.)(*Apertus simplex.* *Adv.* Maxime. *Phras.* 1. Est homo ingenii occulti multiplicis, & tortuosi, er ist ein listiger Mensch. Ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur. Peritissime & callidissime se obtegit. Homo est, qui cornicum oculos configat, qui plura astû, quam virtute perficiat. Colubrinô est ingeniô; expromtæ memoriæ & astutiæ homo; veterator solertissimus. Versutior, quam rota figularis. *Comice.* Calliditate valet, dolos venditandi gnarus est; ingenium gerit callidum. Vir calliditatis est acerrimæ; emunctæ naris, *vel* purgatæ. Homo est, qui semper stropham inveniat. Vafritie, astutiâ, calliditate vincit, anteit reliquos. Astutiâ nemo illi conferendus, æquandus, componendus, comparandus; ad eam astutiam, qua iste utitur, aspirare nemo potest. 2. *Astuti mihi displicent*, ich kan die listigen Leute nicht vertragen. Non amo astus, artes simulandi, fraudem artificiô tectam; mores ab aperta quadam simplicitate alienos. Fucum ac fallacias odi; vafritiem, nimiam calliditatem, astuta, vafra ingenia naturali odiô prosequor. V. *Fraus, malitiosus, decipio.* *Usus.* Homo versutus, obscurus; astutus, fallax, malitiosus, callidus, veterator, vafer.

Asylum, i, n. Freyheits-Ort. *Syn.* Locus perfugii. *Usus.* Asylum aperit. Plebs sub tutela inviolati templi aut libertatem, aut impunitatem adipiscitur. Eâ religione, & eo iure sancto, quo sunt templa, quæ Asyla Græci appellant. Aram sibi parare & Asylum.

At, aber. *Syn.* Sed, atqui, verum. *Usus.* 1. Honorifice loqueris, at aspere agis. 2. *Cæterum*, aber doch, im übrigen. At mecum quomodo egit? At enim quærit Socrates, quid sit? 3. *Saltem; tamen*, jedoch, wenigstens. Si non bonam, at aliquam rationem afferto. Si minus re, at

at verbis benevolus esto. Si minùs sapiens est, at amicus certe. 4. *Amplificantis*, eine Sache zu erheben. Plato dixit, at quantus vir, Plato hat es gesagt; und was für ein grosser Mann war solcher. 5. *Sibi objicientis & respondentis*. At moribus commodis est? quis verò illo asperior? er ist aber vielleicht doch höflich? aber wer ist rauher, und ungeschlachter, als er?

Atat, Aha. *Interjectio timentis*.

At enim, aber. *Syn*. Verùm, verùm enimverò.

Ater, ra, rum, schwartz. *Syn*. Niger.)(*Albus*. *Usus*. Atra bilis hominem agitat. Atrum panem apposuit.

Atheus, ei, m. GOtes Verläugner. *Syn*. Homo sacrorum religionùmque omnium hostis; homo sine ulla religione & fide; abjudicati, ejurati Numinis reus; omnis divini cultus, religionisque expers. *Usus*. Athei aperte naturam Deorum sustulerunt.

Athleta, æ, m. Fechtmeister, Kämpfer. *Syn*. Ad luctationem & certamen institutus. *Usus*. Sine arte athletæ & gladiatores nec vitando faciunt cautè, nec petendo vehementer.

Athleticè, starck, kräfftig, wie es sich auf einen Kämpfer schickt. *Usus*. Athleticè, pancraticè, pugilicè valère.

Atomus, i, f. ein unzertheiliges Ding, Stäublein in der Sonne. *Syn*. Individuum corpusculum. *Epi*. Errantes, innumerabiles. *Usus*. Infinita vis innumerabilium atomorum volitant, cohærescunt inter se. Atomorum corpusculorum concursio fortuita.

Atque, und. *Usus*. 1. Is à constantia, atque à se ipse discessit. 2. *Quam*, als. Contra agis, atque oportet. Alia dicis, atque agis. Aliter, atque ominabar, res evenit. 3. *Uti*, *ut*, gleichwie. Colitur æque, atque DEUS. Similiter nos affectos esse convenit, atque illos. 4. *Immò*, *cum voce adeo*, ja auch, ja so gar. Consiliô, atque adeò amentiâ tuâ impulsus. Ego princeps in adjutoribus, atque adeò secundus fui. *Vulg*. *Immò etiam*.

Atque etiam, und auch. *Syn*. Et verò.

Atqui, und aber. *Syn*. Sed, sed enim, verùm. *Usus*. 1. Atqui si tempus ullum est necandi hominis. 2. *At vero*, aber. Ita quidem cogitabam; atqui in mora erat valetudo, tentari cœpta. 3. *Tamen*, dennoch. Atqui ne ex eo quidem tempore hoc egit Sextilius.

Atramentum, i, n. Dinte. *Epi*. Sutorium, temperatum. *Usus*. Atramenti effusione sepiæ se tuentur.

Atratus, a, um. geschwärtzt, der in der Trauer gehet. *Syn*. Funebri vestimentô indutus. *Usus*. Quis unquam cœnavit atratus?

Atriensis, is, m. Pförtner. *Syn*. Servus, cui atrii cura demandatur. *Usus*. Servi atrienses.

Atriolum, i, n. Vorhöflein. *Syn*. Atrium minus. *Usus*. In porticu atriolum fiat.

Atrium, ii, n. Vorhof. *Syn*. Primus intra ædes aditus. *Epi*. Auctionarium majus. *Usus*. Atriolum non fere solet, nisi in iis ædificiis fieri, in quibus est atrium majus.

Atrocitas, tis, f. Grausamkeit. *Syn*. Diritas, immanitas, crudelitas. *Epi*. Indigna rerum, invidiosa, tanta, & tam indigna. *Usus*. Locus communis, per quem facti atrocitas, aut indignitas, aut culpa augeatur, vel levetur. Atrocitatem habere, *dicitur* res atrox. V. *Immanitas*, *crudelitas*.

Atrox, cis, g. o, grausam. *Syn*. Crudelis, dirus, atrô horrendóque aspectû.)(*mitis*, *lenis*. *Usus*. Res scelesta, atrox, nefaria. Atrox suspicio; genus orationis vehemens & atrox. V. *Crudelis*. *Hinc per adverbium dicimus*: Atrociter minitari, atrociter respondere.

Attactus, us, m. Berührung. *Usus*. Levi attactu demulsit.

Attamen, aber, jedoch. *Syn*. Tamen, verumtamen. *Usus*. Si non æquabis ejus merita, attamen narra. Si non pari, at gratò tamen munere.

Attendo, is, di, tentum, ere. aufmercken. *Syn*. Animadverto, animum adverto, noto, diligenter percipio; attentô animo, summâque attentione audio; mentem, aurésque erigo, silentium tribuo; animum & mentem adhibeo; aures admoveo; attentum animum teneo, adsum animô.)(*Remitto*, *negligo*. *Adv*. Admodum, bellè, benè, commodius, diligenter, diligentius, paulô, magnopere, negligentius, parùm, paulisper, paululum, postremô, rectè, studiosè, maximè. *Phras*. Attendite, gebt acht, merckt euchs wohl. Percipite quæso, quæ dicam, eaque penitus animis vestris, mentibusque mandate. Perattentos vestros

ſtros animos velim. Reficite vos ad ea, quæ dicturus ſum. Adeſte omnes animis, qui corporibus adeſtis. Adhibete animos non ſolum aures ad orationem graviſſimam. Audientiam mihi fieri depôſco. Cauſam totam, quàm maximè intentis oculis, ut ajunt, acerrime contemplemini; nemo obſtrepat. Hoc agite nunc jam; auſcultate, operam date, mea dicta devorate. Aures vacuas advertite. Studete mihi hodie, favete; adeſte æquô animô; & rem cognoſcite per ſilentium. Attendite, intendite animos; id cuique ſpectatiſſimum ſit. Ad illa mihi pro ſe quisque intendat animum; id animo ſequatur. Attentum animum præbete, tenete. Excipite, quæ memoraturus ſum; intenti, & compreſsâ voce audite. Perpurgatis auribus operam mihi hodie date. Inſervite negotio præſenti, & attentos vos præbete. Defigite in iſta animum. Mentis cogitationes ad hoc convertite. Captate ſermonem diligenter, & mentis aciem intendite. Benignis auribus, quæ dicam, accipite, & ad animum referte. Aurium mihi hodie operam date. V. *Conſidero, adverto.* *Uſus.* Judex animum & aures diligenter attendat ad ea, quæ dicuntur. Attendere aliquem ſtudiosé, & verba aucupari. Attendite ſtuporem hominis. *Vulg. Attendere alicui.*

Attentè, aufmerkſam. *Syn.* Attento animo, ſilentio, diligenter. *Uſus.* Peto, ut pro me dicentem benignè, contra illum attentè audiatis. Attentè, & benignitate, quâ ſoletis, me audite.

Attentio, nis, f. Aufmerkſamkeit. *Uſus.* Cura, attentio, animi cogitatio, vigilantia, aſſiduitas, labor, uno diligentiæ verbo continentur. V. *Attendo.*

Attento, as, avi, atum, are. verſuchen. *Syn.* Tento, pertento. *Uſus.* Animos aliorum cognoſcere, attentare. Urbem inſidiis, pudicitiam virginis, fidem alicujus attentare. V. *Tento.*

Attentus, a, um. aufmerckſam. *Syn.* Intentus.)(*Negligens, remiſſus.* *Phraſ.* 1. *Attentos reddere*, aufmerckſam machen. Audientiam ſibi facere; arrectos ſuſpenſósque animos in ſe avertere; attentionem captare. 2. *Attentum eſſe*, aufmerckſam ſeyn. Attentum ſe præbêre; attento animo excipere dicentem; tempus omne in attentiſſimâ cogitatione, & acerrimâ ponere. V. *Attento.* *Uſus.* Attentus eſt ad rem, *parcus*, ſparſam ſeyn. Auditorem benevolum, docilem, attentum facito, teneto. Attentus in re aliqua, ad aliquid.

Attenuatè, kurtz, und ſatt. *Syn.* Jejuné. *Uſus.* Attenuatè, preſſéque dicere.

Attenuatio, nis, f. Verminderung. *Syn.* Extenuatio, imminutio. *Uſus.* Suſpicionis attenuatione fidem facere.

Attenuatus, a, um. vermindert ausgemergelt. *Syn.* Exilis, humilis, abjectus, demiſſus. *Uſus.* Oratio nimis attenuata, ad uſitatam quotidiani ſermonis conſuetudinem demiſſa.

Attenuo, as, avi, atum, are. vermindern, verringern. *Syn.* Imminuo, extenuo.)(*Amplifico.* *Uſus.* Grandia illa attenuanda ſunt Bellum attenuatum, atque imminutum. Attenuatæ prælio legiones. V. *Imminuo, elevo.*

Attero, is, trivi, tritum, ere. zerreiben. *Uſus.* Poſtquam famam ejus, & pudorem attriverat.

Atteſtor, aris, atus ſum. einen zum Zeugen nehmen. *Syn.* Teſtor, teſtem facio, comprobo. *Uſus.* Pompejum atteſtatus eſt.

Attexo, is, texui, textum. anweben. *Syn.* Addo, adjungo. *Uſus.* Immortali parti mortalem attexere.

Attineo, es, tinui, tentum, ere. halten, anhalten. *Uſus.* Cultros attinet.

Attinet, ui, ere. es geht mich an. *Syn.* Pertinet. *Phraſ. Ea res ad omnes attinet*, dieſe Sache gehet alle an. Pertinet, ſpectat; id curandum ita, ut ſi res omnium ageretur. Ea res in rationem publicæ utilitatis cadit. Cauſa omnium eâ re contingitur, admiſcetur. In eo cauſa omnium vertitur; conjuncta ejus rei cauſa eſt cum publica ſalute. Res omnium noſtrûm in hoc agitur. Hoc ad noſtrûm quemlibet. *Uſus.* Quid ſentiam, nihil attinet dicere. Quod ad me attinet. Quod ad abſtinentiam attinet, ita me geſſi. Quæ ad colendam vitam attinent. V. *Pertinet, refert.*

Attingo, is, tigi, attactum. anrühren. *Syn.* Tango, ago, accedo, aſſequor. *Adv.* Breviter, cautius, diffidenter, leniter, leviter, omnino, paulo antè, perbreviter, propriè, prorſus non, ſerò ac leniter, ſigillatim, ſtrictim, timidè. *Uſus.* 1. Extremis labris guſtare, extremis digitis attingere. Inſulam, portum, attingere. Nihil de bonis meis, nihil de præda attigit. 2. *Transl.* Id ne ſuſpicione quidem, aut conjecturâ attigi, ich habe nicht einmahl einen Argwohn gehabt. 3. *Specto*, zu etwas gehören. Civitates, quæ officiis, fide, vetu-

vetustate, cognatione populum Romanum attingunt. Aliquem necessitudine, cognatione sanguine attingere. Attingit me ea cura, solicitudo. Partem ejus sceleris nullam attigi. 4. *Tracto, indico*, berühren, obenhin andeuten. Bonas artes ne attigisti quidem. Illud breviter, & strictim attigi & perstrinxi. 5. *Vicinus sum*, zunächst seyn. Cappadociæ pars Ciliciam attingit.

Attollo, is, ere. aufheben. * *Syn.* Erigo. *Usus.* Cum se à gravi casu attollere & levare vellet. Attollunt se montes ingentes. V. *Erigo.*

Attondeo, es, attondi, attonsum. bescheren. *Usus.* Ulmos, virgulta attondere. Laudem alicujus attondere.

Attonitus, a, um. erschreckt. *Phras.* 1. *Attonitos reddidit ea res*, diese Sache hat sie in die gröste Verwunderung und Schrecken gesetzt. Suspensos ea res tenuit omnium animos; stupor omnes admiratione defixit intentos ad hoc spectaculum. 2. *Attoniti sunt*, sie seynd gantz erstaunt. Miraculô stupentes & suspensi animo hærent. Stupent, & sibi penè excidunt; exanimantur terrore, aspectuque rei. Supini cœlùm aspiciunt. *Usus.* Novitate ac miraculo attonitus. V. *Obstupefacio, admiratio, miror.*

Attraho, is, traxi, tractum, ere. an sich ziehen. *Syn.* Allicio, invito, allecto, adduco. *Adv.* Commodè. *Phras.* 1. Tuis blanditiis me ad te pertraxisti, traduxisti; me tibi planè adscivisti; me totum ad te redegisti. Horum spe me ad tuam consuetudinem vocâsti, pellexisti. 2. *Totam administrationem ad se attrahere*, die gantze Verwaltung der Geschäffte auf sich bringen. Omnium partes corripere atque amplecti; omnia senatûs munia ad se trahere; arcessere sibi omnium curas, vigilias; adsciscere sibi totam provinciæ procurationem. *Usus.* Cur id tibi malum ultrô accersis atque attrahis? Similitudo attrahit ad amicitiam. V. *Allicio, adjungo.*

Attrecto, as, avi, atum, are. anrühren. *Syn.* Sæpe tracto, & quasi manibus tero. *Usus.* Libros, quos tu contáminatis manibus attrectas. V. *Tango.*

Attribuo, is, tribui, tributum, ere. zueignen. *Syn.* Adscribo, tribuo, assigno, confero, conjicio, refero, addico, vendico, adscisco, destino, affingo.)(*Demo.* *Adv.* Propriè. *Usus.* Culpam, calamitatis causam mihi attribuis, & adscribis. Eam curam, provinciam, procurationem, negotium tibi attribuit populus. Certum pecuniæ modum, mancipiorum numerum alteri attribuere. V. *Adscribo, tribuo.*

Attributio, nis, f. die Uebergebung des Gelds. *Syn.* Assignatio. *Usus.* Scribit, se de attributione omnia fecisse.

At verò, aber. *Plerumque adversantis est, & in principio periodi usurpatur.* *Usus.* 1. Virtutem nemo unquam Deo acceptam retulit: at vero honoribus, opibus aucti Diis gratias agimus. 2. *Concludentis est interdum.* Qui socium fallit, vir bonus non est: at vero tu &c.

Avaré, geitzig. *Syn.* Avidè, parcè, restrictè. *Usus.* Avare crudelitérque agere.

Avaritia, æ, f. Geitz. *Syn.* Sordes, aviditas, cupiditas.)(*Liberalitas. Epi.* Ardens, cæca, fœda, hians atque imminens, importuna, incredibilis, nimia, par, senilis, summa. *Usus.* Omnium bona spe atque avaritia devorare. Homo avidô ingeniô, infinitâ rerum cupiditate, ardenti avaritiâ. Avaritia est alienorum appetitio injuriosâ. Nullum officium tam sanctum, tam solenne, quod non violet avaritia & comminuat. V. *Cupiditas.*

Avarus, a, um. geitzig. R. *Avens aurum.* *Syn.* Alieni appetens, sui nimium tenax, adstrictus, parcus, avidus, sordidus, qui omnia in pecunia ponit.)(*Liberalis, munificus, effusus.* *Phras.* *Crassus Romanorum avarissimus putatur*, den Crassum hält man für den allergeitzigsten unter den Römern. Avaritiæ nomine malè audiebat, suspectus erat. Avaritiæ crimen Crasso maximè objicitur, exprobratur. Crassus avaritiæ infamiâ flagrabat, graviter laborabat. Crasso avaritiæ nota in inuritur. Exagitatur, ut in avaritiam pronior; ad avaritiam proclivior; divitiarum plus æquô, justô appetentior; immoderate sitiens; supra modum cupidus; cupidior, quam satis est; in divitiarum cupiditate nimius. Auri sitientissimus putatur Crassus. Incumbere ad opes; opibus inhiare unus maxime existimatur; avaritiæ labe infectus; propensus ad avaritiam, siquis alter. In re quærenda; in opibus congerendis; in divitiis colligendis, comparandis, contrahendis plus operæ posuisse, collocâsse, quàm æquum sit, creditur. Crassi avaritia ad summum pervenisse: eô esse progressa dicitur, quô maximè potuit.

Crassus

Craſſus homo erat ſummâ avaritiâ, infinitâ rerum cupiditate? avaritia erat ardenti, inhiante ac imminente; homo erat avidi ingenii. Craſſo nullus adverſus immodicas cupiditates ſteterat terminus; nulla res Craſſi avaritiam morabatur; avaras & inſatiabiles manus ad omnia porrigebat; avaritia infinita aliorum bona devorabat, inexplebili auri cupiditate laborabat. Multi multa avarè faciebant; in aviditatem proni erant; avidiores aliquantô ad rem erant; ſed Craſſus unus omnium avaritiam, cupiditatémque ſuperabat. Nullum erat officium tam ſanctum ac ſolenne, quod Craſſi avaritia non violârit. *Uſus.* Homo avarus & furax. V. *Avidus, ſordidus.*

Auceps, cupis, m. ein Vogelfänger. *Syn.* Venator avium. *Uſus.* Peritiſſimus voluptatum auceps. Auceps ſyllabarum legulejus quiſpiam. Auceps concinnat aream, oſtendit cibum, aves allectat.

Auctio, nis, f. Gant. *Syn.* Publica venditio, in qua pretium augetur. *Epi.* Hæreditaria. *Uſus.* Bona alicujus auctione conſtituta vendere. Facere auctionem, publicare bona, ſub corona vendere. V. *Publicatio.*

Auctionarius, a, um. zur Gant gehörig. *Uſus.* Tabulæ auctionariæ.

Auctionor, aris, atus ſum. verganten. *Syn.* Auctionem facio, auctione vendo, per præconem vendo, ſub haſtâ vendere, præconis voci bona ſubjicio. *Uſus.* Dejotarus Rèx auctionatus eſt. V. *Publico.*

Aucupium, ii, n. Vogelfang. *Syn.* Avium captatio & venatio. *Uſus. Tranſl.* Delectationis aucupium, elaborata concinnitas in oratione ne appareat. Aucupia verborum, litterarum tendiculæ, putidæ ſunt.

Aucupor, aris, atus ſum. Vögel fangen. *Syn.* Capto, conſector, quæro, venor.)(*Repudio. Adverb.* Neceſſario. *Uſus.* Ars dicendi plauſus, & opiniones hominum aucupatur. Aſſentatione gratiam divitum, alienâ obtrectatione famam aucupari. Levitatis eſt, inanem aucupari rumorem, & umbras omnes etiam falſæ gloriæ conſectari. Inanes rumuſculos, verba aucupari. Tempus idoneum, occaſionem aucupatur. V. *Quæro, capto.*

Audacia, æ, f. Kühnheit. *Syn.* Confidentia, impudentia. *Epi.* Aperta, callida, digna odio majori, effrenata, ficta, gemina, horribilis, humana, toleranda, immanis, impia, incredibilis, intolerabilis, levior, magna, manifeſta, nimia, perſpicua, ſcelerata, ſimilis, ſingularis, ſumma, tanta & tam perſpicua, tam varia & tam nova, vera, urbana. *Uſus.* Incredibili importunitate, & projectâ ad omne facinus audaciâ. Audaciâ fretus, armatus. Nôſti os hominis, nôſti audaciam. Projectæ audaciæ, & confidentiæ homulus. V. *Audax.*

Audacter, kühn, tapffer. *Syn.* Fidenter, confidenter; ſumma audacia, inhumana audacia atque intoleranda; temeritate atque audacia incredibili; virili animo; vultu intrepido; confidentia ſingulári; alienatis à memoria periculi animis. *Uſus.* Audacter loqui ac liberè. Exultare audaciùs.

Audax, cis, *gen. omn.* kühn, tapffer. *Syn.* Confidens, temerarius, impudens, petulans, projectus ad audendum.)(*timidus. Adv.* Longè. *Phraſ.* 1. *Homo audax & protervus*; ferrei oris homo; promptiſſimæ vir audaciæ. kühn, frecher Mensch. Homo confidentiâ, ac temeritate incredibili; audaciæ projectæ, præruptæ, inhumanæ, intolerandæ; homo impotens, quem propter audaciam, ac importunitatem animi, nemo tecto recipere velit; animal ex omnium ſcelerum importunitate concretum. Homo protervus ac petulans, cujus importunitatem oris nemo non reformidat; qui animo ſibi & audacia publicam rem omnem ſuſtinere videtur. Inflati homo animi, atque incitati; audacia ac temeritate inſignis; projectus ad audendum quidlibet. Incredibili importunitate, & ad omne facinus audaciâ armatus, inflammatus. 2. *Quam audax homo ſit, qui Senatum ipſum criminetur?* was muß das für ein frecher Mensch seyn, der den Rath selbsten lästern darff? Quam ferrei oris hunc eſſe hominem neceſſe eſt, qui &c. cujus animi, cujus impudentiæ eſt, ſenatum ipſum criminari? Quantâ importunitate, quàm eminenti audaciâ eum eſſe neceſſe eſt, qui &c. quâ armatum confidentiâ, quâ animi inſolentia inflatum ac incitatum neceſſe eſt eum hominem, qui ſenatum ipſum in crimen vocare audeat? 3. *Audax eſt imprimis*, er iſt über die Massen kühn und tapffer. Audaciâ viget maximè; plenus ſpei ſpiritus ineſt in eo homine. Animi non minus eſt ad mortem, quam ad cædem. Multum

Multum animorum inest, & temeritatis. Nullum non facinus, quantumvis fortuna majus, intrepidus adibit. *Usus*. Audax ad omnia. V. *Animus*, *alacer*.

Audeo, ausus sum, ere. dörffen. R. *ab* αὐθάδης, *arrogans*. *Syn*. Non dubito; non vereor. *Adv*. Aperte, fidenter, nimium. *Phras*. 1. *Multum audes*, du getrauest dir viel. Multum suscipis; multum tibi sumis; ingentis rem periculi aggrederis; aleam jacis periculi plenam; magnum in te facinus suscipis; magnam tibi confidentiam sumis; magnum erit, si rem tantam sustineas; audacia ferri mihi videris, & temere facere. Vereor, ne modum non inveniat felix temeritas. Quid non cadet in hunc animum, quid non recipiet hæc temeritas, quæ tantum audet? vereor, ne hunc impetum temeritas effuderit. 2. *Tantum ego non auderem*, ich getrauete mir nicht so viel. Religio mihi esset; animus deesset; metus me arceret; nefas haberem; tantum mihi non sumerem; istos mihi spiritus non sumerem; modestiùs ego mihi agendum putarem; animorum mihi ad ista haud satis esset. *Usus*. Tu me hoc rogare ausus es? Effecit, quod alius ne sperare quidem ausit. V. *Arrogo*, *sumo*, *audax*.

Audientia, æ, f. günstiges Gehör. *Syn*. Attentio audiendi. *Epi*. Maxima. *Usus*. Diserta oratio ipsa sibi audientiam facit. Rei pondus maximam audientiam mihi fecit dicenti, vulgi aures præparavit.

Audio, is, ivi, itum, ire. hören. *ab* R. αὐδή, *vox*, *oratio*. *Syn*. Auribus accipio, exaudio, excipio, auditione accipio, aures do, ad aures venit, pervenit; auditor sum, ausculto, operam do. *Adv*. Admodum, aliunde, aliquamdiu, aliquando, alicunde amice, assidue, attentè, attentius, attentissime, benè, benigne, benignius, celeriter, clementer, cómmodê, commodò, coram, diligenter, diligentius, diutius, gratis, malè, hilarè, intelligenter, latinè, leniter, libenter, male, studiose, libentius, liberius, liquido, male, melius, merito, nunc primum, omnino non, nunquam, palam, pariter, perattente, perlibenter, perstudiose, propius, prorsus, nihil unquam, quam celerrime, quam tardissimè, statim à principio, studiosius, valdè, verè, vulgô. *Phras*. 1. *De tuis rebus libenter audio*, ich höre gern von deinen Sachen. Ad tuas res mihi aures semper patent; res tuas libenter auribus percipio. Gaudeo, siquid de te ad aures meas perveniat, accidat, veniat, permeet. Sitientes gero aures ad res tuas. Propitiis auribus accipio, capto de te nuncios. 2. *Dicentem libenter audio*, ich höre dich gern reden. Gaudio, si vox tua ad aures advolet; nimis libenter edo sermonem tuum. Cibus mihi est, quod fabulare. Orationem tuam placide persequor. Sermo tuus haud invitô ad aures accedit. Aures tibi libenter dedo meas; pronis auribus admitto; in aures ac animos admitto; secundis auribus accipio, quæ dicis. Animo dicta recipio. Faciles tibi aures præbeo; libenter, haud iniquo animo accipio, quæ tu ad me. Dicenti libenter operam do; aurium operam dicare soleo. Siquid me vis, vacuas aures affero; aures adhibeo benevolas; aures meas in ditionem dedo; aures expetunt meæ; ad advertendum animus adest, & opera est auribus; quidquid id est, aures commodo, accommodo non aversas; perpurgatis auribus operam do dicenti; facilem me præbeo in audiendo. 3. *Auditus sum benevole*, ich bin gar gnädig angehört worden. Usus sum auribus æquissimis; aures nactus sum benevolas; in aures suaviter influxi; facilem habui in audiendo Principem. 4. *Non audio libenter obtrectationes*, ich höre nicht gern Fremder Verläumdungen. Aures respuunt, abhorrent, refugiunt obtrectantium voces; maledicæ linguæ graves sunt auribus meis; haud quaquam gratæ sunt auribus criminationes istæ: offenduntur aures maledictis; magnam in alienis obtrectationibus audiendis molestiam sustineo; obtrectationum siquid auribus objectum est, ingens me tædium capit. 5. *Assiduè hoc audio*, ich höre dieses immerfort. Auribus ista inculcantur quotidiè; aures mihi his vocibus calent assiduè; circumsonant, obtunduntur aures; frequenti auditione accipio ista; aures his quotidiè nunciis celebrantur meæ. 6. *Audivi de morte fratris*, ich habe schon gehört von dem Tod deines Bruders. Auribus accepi, pereepi tristem de fratris obitu nuncium; aures meæ jam fama & auditione acceperunt mortem fratris tui. De morte fratris tui ad me jam perlatum erat. Ad aures jam venit, pervenit, accessit, permanavit mors fratris tui; fama, rumor jam in urbem allatus est de morte fratris. 7. *Cujus vocem audio?* wessen Stimme höre ich? Quæ vox ad aures meas accidit? cujus vox aures tetigit meas? aures verberat; ad aures advolat? cujus vox objecta est auribus meis? cujus vocis sonum usurpant aures meæ? quæ vox immissa in aures meas est; cujus ista vox est, quam auribus gusto, degusto? cujus sermonem excipio? quem auditû percipio? *Nihil audiri potest*, man

man kan nichts hören. Nec aurium quidem usus superest; aurium usum intercipit fremitus; aurium usus aufertur, cessat. *Usus*. 1. Potest fieri, ut quod te audisse dicis, nunquam audieris. 2. *Exaudio*, erhören. Dii preces meas audivere. 3. *Assentior*, beyfallen. Nec Homerum audio qui &c. 4. *Sum discipulus*, Lehr-Jünger seyn. Plato Socratem audiebat. 5. *Laudor, aut vituperor*, gut oder bösen Nahmen haben. Homo ingenuus vult benè audire. Malè audire. 6. *Obtempero, obedio, morem gero*. Si me amicissime monentem audisses, aliter res tuæ haberent. Dicto audientem esse. V. *Auris*.

Auditio, nis, f. das Hören. *Syn*. Rumor, publicus, sermo. *Epi*. Ficta, tenuis, tenuissima. *Usus*. 1. Nolite fictis auditionibus, aut disseminato sparsoque rumori credere. De ea re ne tenuissimam quidem auditionem accepi. 2. *Auditus*, Anhörung. Homines fabularum auditione ducuntur.

Auditor, oris, m. Zuhörer. *Syn*. Discipulus. *Epi*. Æqualis, in dicendo non nimis exercitatus, in jure civili non inferior, novus, æquus, attentus, benevolus, docilis, doctus, frequens alicujus, indoctus, intelligens, mitior, stultus & credulus, bonus, certior, infestus, tardus, vetus. *Usus*. 1. Platonis auditor Aristoteles. 2. *Audiens*, Zuhörer. Facere attentum auditorem.

Auditus, ûs, m. das Gehör. *Syn*. Sensus audiendi, auditio. *Usus*. Hoc non perinde auditu, quam cogitatione intelligi potest.

Ave Maria recitare. Salutationem Angelicam ad DEI parentem Virginem pronunciare, iterare. Voce Gabrielis Archangeli Virgineam Matrem salutare.

Aveho is, vexi, vectum, ere. hinwegführen. *Usus*. Puerum à patria avehit.

Avello, is, vulsi, vulsum, ere. hinwegreissen. *Syn*. Abstraho, aufero, abjungo, distraho, detraho. *Usus*. Avellere filium de matris complexu. Avulsus à meis, ab amicis summo cum dolore. V. *Decerpo*.

Avena, æ, f. Haber. *Usus*. Si avenam segete uspiam videris.

Aveo, es, ere. begehren. *Syn*. Cupio; aviditas rei me tenet. *Adv*. Prorsus. valde. *Usus*. Valde aveo scire, quid agas. V. *Cupio, desidero*.

Averrunco, as, avi, atum, are. abtreiben. *Syn*. Prohibeo, averto. *Usus*. Dii omen averruncent. V. *Averto*.

Aversor, aris, atus sum. sich wegkehren. *Syn*. Refugio, abhorreo, recuso, me aliò averto. *Usus*. Ad quæstionem repentinam hærere, aversari, rubere. Preces, mores, sermonem aversari; defugere aditum, sermonem. *Alieno*, *Alienatio*, *Abhorreo*, *adversor*.

Aversor, oris, m. Abwender. *Usus*. Aversor pecuniæ publicæ.

Aversus, a, um. abgewendet. *Syn*. Qui terga dat.)(*Adversus*. *Usus*. Aversô corpore vulneratus, auf dem Rücken verwundt. Milites à prælio aversi, ad prædam conversi. Eo nuncio nihil à proposito aversus, Aversi Dii à salute populi Romani. Homo à litteris; sermo â vero aversus, abhorrens. V. *Alienus*.

Averto, is, verti, versum, ere. abwenden. *Syn*. Arceo, removeo, abduco, prohibeo, propello.)(*Converto*. *Adv*. Manifeste, parumper, repente. *Phras*. 1. *Advertit animum à pristinis studiis*, er hat seine vorigen Gedancken fahren lassen. Abduxit animum, mentem, cogitationem à pristinis studiis; deduxit à consilio pristino mentem ac studium & alio traduxlt, transtulit. 2. *Avertit perniciem civium*, er hat den Untergang der Bürgerschafft verhütet. Ille suô consiliô hostium furorem à pernicie civium repulit; cladem à cervicibus depulit; pestem ac exitinm propulsavit. *Usus*. 1. Conatus improborum à republica, hostes ab urbe, pestem à cervicibus avertere. 2. *Verto*, wenden. Omnium oculos in se avertit. Aliò avertere flumen. *Aufero*, hinwegnehmen, veruntreuen. Pecuniam publicam, hæreditatem, prædam in suos usus avertere. 4. *Sejungo, segrego*, absondern. Se ab amicitia alicujus avertere.

Aufero, fers, abstuli, ablatum, ferre. hinwegnehmen. *Syn*. Eripio, abripio, averto, adimo, tollo, abduco, detraho, removeo, præcido.)(*Do*, *effero*. *Adv*. Gratis, impudentius, longè hinc, mordicus, occultè, omnino non, publicè, rectissimè, undique. *Phras*. 1. *Omnia ei ab hostibus ablata*, detracta, erepta sunt, es ist ihm alles vom Feind hinweggenommen worden. Omnia per scelus erepta & asportata sunt. Omne instrumentum direptum, familia abducta, abactum pecus, convulsa suis ex sedibus omnia. Spoliatus, denudatus, rebus omni-

omnibus exutus est. Fortunæ cultus deletus omnis est, atque extinctus. Spoliata domus, denudati parietes, sanguinem adeô ipsum exsorbere visi sunt hostes, 2. *Tua oratio metum mihi omnem abstulit*, deine Rede hat mir alle Furcht benommen. Metum omnem ademit, exemit, præcidit; dempsit, detersit. Tua oratione metus omnis ablatus & sepultus est; consedit, conquievit. Oratio tua metum omnem discussit, dissipavit, delevit, absterfit. V. *Abduco. Usus.* 1, Operis præstantia imitandi spem omnem abstulit. Aliquid judicio auferre; alicui jus suum; pecuniam de ærario; ab aliquo amorem auferre. 2. *Obtineo sequor*, erhalten, überkommen. Benignum responsum ab illo, decretum amplissimum, præmia, opem à senatu abstuli. Ex eo facto laudem & gloriam maximam abstuli. 3. *Abeo*, hinweggehen. Auferre se de convivio, è conspectu.

Aufugio, is, fugi, ere. fliehen. *Syn.* Fugio, fugà me aufero, fugam capesso. *Usus.* Furtô, factô aufugit, non impunè laturus. V. *Fugio.*

Augeo, es, auxi, auctum, ere. vermehren. R. *ab* αὐξω, *augeo. Syn.* Majus facio amplifico, addo accessionem facio, exaggero, cumulo, multiplico.)(*Detraho, extenuo, diminuo, minuo. Adv.* Copiosè, cumulatius, fusè, magnificentius, maximè, mirabilius, omnino, privatim, rhetoricè, summe, valdè, vehementer. *Phras.* 1. *Pompejus valdè auxit Imperium*, Pompejus hat das Röm. Reich sehr erweitert. Amplificavit, multùm protendit, produxit, protulit Imperii fines. Multum addidit, adjunxit ad ditionem Romani Imperii. Magna per Pompejum ad Imperii vires accessio facta est. Res Romanæ magnum incrementum ceperunt, acceperunt; multô deinceps auctiores fuere, quam antea. Pompejus magnam terrarum partem hostibus demptam, ademptam, detractam, Romano Imperio adjecit. Multæ provinciæ Pompejo victore Romani Imperii jura, potestatémque subiêre. Pompejus latissime protendit, Imperii terminos, Pompejus magnam orbis partem in potestatem Imperii redegit. ad imperium adjunxit. 2. *Tuæ litteræ mihi dolorem auxere*, dein Brief hat mir mein Leid vergrössert. Majorem fecere commemorando, retractando antiquum vulnus; velut attrectatu, & quassu dolorem amplificaverunt; gravârunt, duplicârunt conceptam animi ægritudinem, & dolorem; onerârunt dolorem metu. 3. *Ipse sibi invidiam auget*, er vermehrt sich selbst Neid und Mißgunst. Novam flammam invidiæ adjicit; materiem criminibus suggerit; & unde gloriam inde invidiam intendit. 4. *Non mediocriter auxit opes suas*, er hat seinen Reichthum nicht wenig vermehret. Cumulavit, adauxit, exaggeravit rem familiarem, auctarium non exiguum adjecit ad pristinas opes; lucrô quotidianô suas auctavit opes; ad rem familiarem, ad domesticas copias accessiones fecit ingentes; fortunis suis & copiis magnum incrementum attulit. 5. *Augetur malum indies*, das Uebel nimt alle Tage zu. Quotidie ingravescit malum, corroboratur, cumulatur; longinquitate crescit malum, suis pogressibus augetur. Res ab exiguis profecta initiis eo crevit, ut &c. Malum ingentibus incrementis augetur; maximis auctibus crescit; tacitis augescit incrementis; serpit quotidie malum & incrementum capit. Increbescit malum, majúsque jam est, quàm ut remedium possit afferri. In incremento malum est; robur quotidie accipit; oneratur diuturnitate malum, & gravatur. Quantum tempori, tantum mali acerbitati accedit. Accessit in cumulum mali dolor novus. Nova quotidie fit mali accessio; malum nova quotidie incrementa accipit. 6. *Augere cupiditatem, pretium, gloriam, formam, nequitiam, fortunam*, die Begierde, den Werth, die Ehre, Gestalt, Arglist, das Glück vermehren. Accendere cupiditatem; pretium rei; intendere gloriam; formam cultu, nequitiam præceptis, fortunam comitate adjuvare. *Usus.* Honore, dignitate, divitiis, commodis augere aliquem. Beneficium tuum magno cumulo auxisti. Auxit ea res mihi dolorem. V. *Amplifico, cresco.*

Augesco, is, ere. wachsen. *Syn.* Augeor, cresco. *Usus.* Semina temperatione caloris augescunt, aluntur, pubescunt.

Augur, uris, m. *gen. com.* ein Weissager. *Syn.* Interpres auguriorum; peritus cœlestium prodigiorum. *Epi.* Bonus, optimus, perfectus, publicus, summus, verecundus, antiquissimus, interpres Jovis optimi maximi. *Usus.* Romulus ipse magnus augur fuit. Augurum ars, disciplina, jus, prædicta.

Auguralis, e. *g. c.* zum Wahrsagen gehörig. *Usus.* Vir auguralis, libri augurales.

Auguratio, nis, f. Wahrsagung aus den Vögeln. *Syn.* Auspicium, divinatio. *Usus.* Quæ tandem auguratio ex passeribus? *item*: Auguratus, us. das Amt selbst.

Augu-

Augurium, ii, n. Vogel-Wahrsagerey. *Syn.* Auspicium, authoritas rei bene gerendæ. *Epi.* Addubitatum, contrarium, non tàm artificiosum, quam superstitiosum, extremum, sinistrum, verissimum. *Usus.* Augurium in arce agebant augures. Certô salutis auguriô. V. *Divinatio.*

Augurius, a, um. zum Wahrsagen gehörig. *Syn.* Auguralis. *Usus.* Jus augurium.

Auguror, aris, atus sum. wahrsagen, muthmassen. *Syn.* Augurium ago, auspicium ago, divino, auspicor, elicio ex mentibus divinis responsa. *Adv.*. Fideliter, pulcherrime, recte, vere. *Usus.* Quantum ego animò auguror & conjecturâ, non despero. Bellum auguror, ich sehe es vorher, es wird zum Krieg kommen. V. *Divino, prædico, vates.*

Auguste, heiliglich, herrlich. *Syn.* Piê sanctè, feliciter. *Usus.* Augustè, sanctè venerari Deos, aliquem consecrare.

Augustus, a, um. heilig. *Syn.* Sanctus, plenus majestate. *Usus.* Locus augustus, templum augustum. Augustior humanô visû species. Ex hoc sancto, augustóque Platonis fonte omnis nostra manabit oratio. V. *Amplus.*

Avia, æ, f. Groß-Mutter. *Syn.* Parentis mater.

Aviarium. ii, n. Vogel-Käfig. *Syn.* Locus, ubi aves domi nutriuntur.

Avidè, begierig. *Syn.* Cupidè. *Usus.* Avidè expecto tuas litteras. Avidè litteras Græcas arripui, quasi diuturnam sitim explere cupiens.

Aviditas, tis, f. Begierde. *Syn.* Cupiditas, desiderium. *Epi.* Infinita, inexhausta *Usus.* 1. Infinita me gloriæ cupiditas tenet. Est in me summa aviditas; summâ cupiditate, aviditate gloriæ rapior. 2. *Avaritia*, Geitz. Mendicitas aviditati conjuncta in alienas fortunas imminet. V. *Avaritia, avidus.*

Avidus, a, um, begierig. *Syn.* Valdè appetens, cupidus. *Usus.* Appetentes gloriæ, præter cæteras gentes, atque avidi laudis fuère Romani. 2. *Avarus*, geitzig. Valdè avidus in pecuniis locupletum est; auri argentíque studio supra, quam dici potest tenetur; nemo minùs illô á pecuniæ cupiditate abest; auri hominem cupiditas ingens tenet; est in eo summa auri aviditas; ad divitias inflammatus aviditate rapitur. V. *Avarus, cupio.*

Avis, is, f. Vogel. *Epi.* Adversa, interpres & satelles Jovis, postrema, excelsa, internuncia Jovis, minor, alba. *Usus.* Aves aliæ alites; aliæ oscines. Avium quædam ad imitandum humanæ vocis sonum sunt dociles. Aves libero fruuntur cœlo. Quasi avem albam bene sentientem civem intuemur.

Avitus, a, um. das von Vor-Eltern herrühret. *Usus.* Paterna & avita possessio. Patria & avita Philosophorum secta. R. *Ab avo.*

Avium, ii, n. Abweg. *Usus.* Avium dulcedo ducit ad avium.

Avius, a, um. abwegig. *Usus.*, Nocturnis & aviis itineribus profectus. Sylvæ, valles aviæ.

Aula, æ, f. ein Saal, eines Fürsten Hof. *Syn.* Atrium, regia. *Usus.* Ornamenta aulæ. Rex omni authoritate aulæ communitâ.

Aulæum, i, n. Tapeten. *Syn.* Aulæ ornamenta, peripetasmata, peristromata, stragula, vestis stragula.

Aulœdus, i, m. Pfeiffer. *Syn.* Tibicen.

Avocatio, nis. f. Abführung. D. Avocatio *à molestiâ cogitanda*; revocatio *ad contemplandas voluptates.*

Avoco, as, avi, atum, are. hinwegruffen. *Syn.* Abstraho, abduco, arceo, removeo, traduco.)(*Voco adduco. Adv.* Sapienter. *Usus.* Ab ea re me non commodum ullum abstrahet, non metus avocabit, non somnus retardabit. Aliquem à contentione, à discordiis à vitiis avocare. V. *Abduco, averto.*

Avolo, as, avi, atum, are. hinwegfliegen. *Usus.* Experiar, ut hinc avolem, sich geschwind hinweg machen.

Aura, æ, f. Lufft. *Epi.* Minima, parva, popularis, clarisona, inferna, subita, valida. *Usus.* 1. Aura spirat melior. 2. *Favor popularis*, Gunst des Volks. Illum popularis aura justô longiùs provexit. Fertur populari aurâ. Me honoris aura nunquam potuit à cursu dimovere. Totam opinionem parva nonnunquam rumoris aura commutat. V. *Aër.*

Auratus, a, um. vergüldet. *Syn.* Inauratus. *Usus.* Aries Colchorum auratus.

Aureolus, a, um. Gold-färbig. *Usus.* Aureolus libellus, aureola oratio.

Aureus, a, um. gůlden. *Syn.* Ex auro. *Usus.* Stellæ aureæ, nummus aureus.

Auricula, æ, f. Ohr-Läplein. *Syn.* Quod circa foramen auris eminet. *Epi.* Infima. *Usus.* Sermo tuus adhuc mihi hæret ad auriculas. Auriculâ infimâ mollior. *Adag. de effœminato.*

Aurifer, era, um. Gold-tragend. *Usus.* Arbor aurifera.

Aurifex, icis, m. ein Goldschmidt. *Usus.* Aurificis ſtatera.

Auriga, æ, m. ein Fuhrmann. *Syn.* Curruum rector, agitator. *Epi.* Indoctus. *Usus.* Currum, cum opus eſt, ſuſtinet bonus agitator; auriga indoctus è curru trahitur, deripitur, eliditur, laniatur. Frænos inhibet; qui equos agit. Eſſedarius, rhedarius, ein Kutſcher.

Auris, is, f. das Ohr. *Epi.* Æquiſſima, aperta atque integra, avida, & capax, elegans, erudita, hebetior, jejuna, inhumana & agreſtis, non obtuſa criminatione, ſed vacua, patientiſſima, teres & religioſa, trita. *Phraſ.* 1. *Aures arrigere,* die Ohren ſpitzen. Erigere aures, præbere patefacere, dedere, admovere, commodare, adhibere. 2. *Aures obſidere,* in Ohren liegen. Credulas aures implere, complere, imbuere; obtundere garritu; ſermonibus refercire, verberare. Neſcio quid in aures immittere, ſuſurrare; ad aures oggannire; auribus inculcare. 3. *Aurium judiciô rem ponderare,* nach dem Gehör urtheilen. Aurem ſuam interrogare; conſilio & arbitrio aurium uti. *Usus.* Aures dare, anhören. Auribus aliquid dare, ſchmeichlen. In aures influere, ſanft in die Ohren einflieſſen. Calent adhuc aures ſermonibus tuis, deine Worte liegen mir noch in Ohren. Aures tuæ peregrinantur, du giebſt nicht acht, was man redet. Auribus utor æquiſſimis, ich habe ein günſtiges Gehör gefunden. Aurium ſuperbiſſimum eſt judicium, die Ohren ſind in ihrem Urtheil ſehr haiglich. Aliquid dignum hominum auribus efficere, etwas Hörens-würdiges verrichten. Aures his vocibus inconditis offenduntur, es thut einem in den Ohren wehe. Aures claudere, die Ohren verſchlieſſen. V. *Audio.*

Aurora, æ, f. die Morgenröthe. *Syn.* Diluculum. *Epi.* Humida, prænuncia clari ſolis. *Usus.* Quumprimum aurora ſe oſtenderit. V. *Mane, dies, diluculum.*

Aurum, i, n. Gold. *Syn.* Metallum præcipuum. *Epi.* Melius, præclarum. *Usus.* Auri venæ reconditæ. Aurum cælatum, factum, ſignatum, coronarium. Pateram ab labris auro circumcludere.

Auſcultatio, nis, f. Zuhörung. *Syn. Auditio. *Usus.* Quæ hæc auſcultatio eſt?

Auſcultor, oris, m. Zuhörer. *Usus.* Aut auſcultor eſt tantùm, aut diſceptator.

Auſculto, as, avi, atum, are. zuhören. *Syn.* Aures admoveo, capto ſermonem, aures arrigo, orationem clam ſublego, ſermoni vaco. *Usus.* 1. Sermonem meum auſcultando excepit. Ad fores ſuſpenſo gradu acceſſi, animam compreſſi, aurem admovi, ita animum cœpi attendere & ſermonem captare. 2. *Obedio,* gehorchen. Auſcultémne ſeni. *cum Dat.* V. *Audio, obedio.*

Auſim, is, it. ich dörffte. *Usus.* Nec ſi ſciam dicere auſim.

Auſpex, icis, m. ein Weiſſager. *Usus.* Latores & auſpices legis curiatæ. Auſpice Deo, *duce.*

Auſpicatô, in einer guten Stunde. *Syn.* Bono auſpicio, auſpicio capto, bonis ominibus. *Usus.* Auſpicato urbem condidit Romulus. V. *Feliciter.*

Auſpicatus, a, um. glücklich. *Syn.* Auguratus. *Usus.* Auſpicato in loco conſedit. Annus auſpicatus. V. *Felix.*

Auſpicium, ii, n. Weiſſagung aus den Vögeln. *Syn.* Augurium. *Epi.* Auguſtum, coactum, conſulare, ementitum, extremum, optimum, præclarum, ſecundum, verum, ſalvum, bonum, divinum, juge, malum, militare, populare, ratum, ſiniſtrum. *Usus.* Auſpicium facere, agere, habere. Obtemperare auſpiciis. Bono auſpicio aliquid agere. Ductû, imperiô, auſpiciô alicujus rem gerere.

Auſpicor, aris, atus ſum. weiſſagen. *Syn.* De cœlo, terra auſpicium ago. *Usus.* 1. Oblitus eſt auſpicari. 2. *Incipio,* anfangen. Annum, laborem, opus auſpicari. V. *Incipio, initium.*

Auſter, ri, m. Mittag-Wind. *Syn.* Ventus à meridie ſpirans. *Epi.* Adverſus, leniſſimus, ſummus, vehemens. *Usus.* Belle nobis flavit ab Epiro mitiſſimus auſter. Auſtro vehementi rejectus ſum.

Auſtere, rauh. *Syn.* Dure, ſevere, duriter. *Usus.* Severe mecum agit, & ſtoice.

Auſterus, a, um. rauh. *Syn.* Severus, acerbus)(*Dulcis, decoctus.* *Usus.* Auſterô more. Suavitas auſtera & ſolida. V. *Rigidus, aſper, ſeverus.*

Auſtralis, e. *gen. com.* das gegen Mittag lieget. *Syn.* Ad meridiem, ad auſtrum. *Usus.* Auſtrales regiones.

Aut, oder. *Syn.* Vel. *Usus.* Quid de pratorum viriditate, aut arborum ordinibus, aut vinearum ſpecie dicam? *Cave, huic particulæ particulam vel jungas,*

Autem,

Autem, aber. *Syn.* Sed, verò, *Usus.* 1. Poëta numeris adstrictior, verbis autem liberior. 2. *Et*, und. Cùm pecunia deesset, essent autem prædia, vendi ea jussi. 3. *An*, ob. Cur consurgitis? vultis autem horum audaciam reprimere? *pro: an vultis &c.* 4. *Præterea*, neben dem. Cùm ita esset, suspicarer autem &c. 5. *In interrogatione servit correctioni.* Meum est, providere, quid fiat. Fiat autem? immò verò quid futurum sit, mir steht es zu, zu sehen, was man thue; aber was sage ich, was man thue? ja wohl auch, was man thun sollte.

Author, oris, m. Ursacher. *Syn.* Suasor, impulsor, hortator, machinator, architectus, opifex, adjutor, monitor. *Epi.* Amicissimus atque sapientissimus, bonus in primis valde bonus, tam castus, tam religiosus, tam sanctus, divinus, domesticus, egregius, gravis, constans, præstans virtute, prudentiâ, religione, æquitate, gravior, gravissimus, idoneus, levis, locuples, locupletior, locupletissimus, luculentus, malus, melior, optimus, peritissimus, præclarus, præsens, privatus, recentior, religiosissimus, summus, certus, certissimus, eruditissimus, expers humanitatis. *Phras. Author malorum*, Urheber alles Ubels. Dux, architectus, machinator ac princeps sceleris; tuba belli civilis; caput, fax seditionum; impulsor, suasor, stirps ac semen malorum omnium; seditionis stimulator ac concitator; litium sator; signifer, pater, cujus opera civile bellum natum, conflatum, susceptum est; scelerum caput; facinorum repertor, cujus ductû auspicióque scelus conflatum est. *Usus.* 1. Author tibi sum, ut naviges, ich rathe dir, daß du zu Schiff gehest. Magnis authoribus inductus id feci. 2. *Magister, doctor, scriptor.* Livius rerum Romanarum author locupletissimus. Malus latinitatis author Apulejus. Utraque sententia luculentos habet authores. 3. *Nuncius*, der eine Sache anfänglich erzehlet. Certis & idoneis authoribus comperi. Quô authore hic rumor fluxit? 4. *Caput, princeps, dux.* Præbere se senatui authorem, principem, ducem, Oberhaubt. Consilii princeps & author sanctissimi fœderis. Deditionis Author, hortator. Forensis latrocinii author nefarius, Rädelsführer.

Authoramentum, i, n. Verbindung, Bestallung. *Syn.* Obligatio, & nexus. *Usus.* In mercenariis ipsa est merces authoramentum servitutis.

Authoritas, tis, f. Gewalt, Ansehen. *Syn.* Existimatio, fides, vis, opinio, judicium, momentum, pondus, testimonium. *Epi.* Æterna, apex senectutis, clara, censoria, clarissima, stabilis, consularis, digna mutatione, divina atque inaudita, domestica, equestris, excellens, gravis, gravissima, honesta, & digna verecundia, & cultu & honore, illustrior, immortalis, imminuta, interposita, legitima ante, levior, magna & in primis gravis, major, maxima, mediocris, minima, minor, naturalis, patria, perdita antequam, pontificialis, publica, senatoria, summa, tenuis, vetus, contraria, certa, privata. *Phras.* 1. *Authoritatem sibi facere*, sich ein Ansehen machen. Constituere sibi, colligere authoritatem; dignitatem sibi conciliare; gratiam dignitatémque amplificare; colligere magnam apud omnes famam, gloriam, existimationem; conficere sibi nomen, famam ingentem; multum authoritatis consequi. 2. *Non cani, non rugæ authoritatem dant*, sed morum gravitas & conspecta virtus, weder die grauen Haare, noch die Runtzeln geben einem ein Ansehen, sondern die Tugend. Non cani, non rugæ authoritatem tribuunt, afferunt, attribuunt, constituunt, faciunt, conciliant. 3. *Authoritatem habet magnam*, er hat ein grosses Ansehen. Magna est ejus apud omnes authoritas. Non modo authoritatem, sed & imperium in suos tenet, obtinet. Est in eo, residet in illo magna authoritas. Floret apud omnes authoritate. Multum est ejus nomen in iis locis. Inter ornatissimos homines est summô splendore. Venerabilis vir miraculò litterarum ingens haberi cœptus est. Vis est in eo viro ingens ad socios civésque. Magnam authoritatem constitutam habet apud omnes. Authoritate anteit cæteros. Magna in eo viro inest authoritas. Authoritate potest plurimùm. Authoritas ejus valet plurimùm; magna habetur. Vir genere est famáque clarissimus. Principem inter suos locum habet. In magna est authoritate. Excellit ejus authoritas. In æstimatione magna habetur. V. *Gravitas.* 4. *Ausus est authoritatem Magistratus violare*, er hat sich unterstanden, das hohe Ansehen der Obrigkeit anzugreiffen. Authoritatem frangere, abjicere, extenuare; authoritate violare, infringere, imminuere; solvere majestatem, projicere consulum imperia; famam existimationémque lædere, atterere. 5. *Authoritatem amisit*, er hat sein Ansehen verlohren. Eô uno factô hebescere cœpit ejus authoritas; eô factô jacturam dignitatis fecit; gratiam omnem & authoritatem effudit; victa jacet ejus authoritas facti unius indignitate elevata. *Usus.* Senatus suam interposuit authoritatem. Intercessit Senatus authoritas, der Rath hat sich in die Sache gelegt. Senatus authoritati parere. Consulis authoritatem sequi. Rationibus, non authoritatibus pugnandum est. V. *Valeo multum, dignitas, honor.*

Authoro, as, avi, atum are. verpflichten, verbinden. *Syn.* Militiæ sacramentô obligo. *Usus.* Ne authoraretur, profugit.

Autumnalis, e. *gen. com.* herbstig. *Usus.* Autumnale frigus.

Autumnus, i, m. der Herbst. *Phras.* Tempus senescenti æstati adjunctum; autumnale æquinoctium instat; æstatis non multum superest; æstas in exitu est; æstas præcipitat, der Herbst kommt schon herzu.

Autumo, as, avi, atum, are. vermeynen. *Syn.* Opinor, censeo, puto. *Usus.* Ecquid autumas?

Avunculus, i, m. der Mutter Bruder. *Syn.* Matris frater. *Epi.* Divinus ac singularis, magnus.

Avus, i, m. Groß-Vater. *Syn.* Patris, aut matris pater. *Epi.* Disertissimus, nobilis, sapientissimus.

Auxiliarius, a, um. hülfflich. *Phras. Milites auxiliarii*, Hülffs-Völker. Auxiliares copiæ; adventitiæ copiæ; auxilia; conductitiæ cohortes; subsidiarius miles; milites in societatem armorum assumti; qui socia arma junxere; qui subsidio sunt legionibus. *Usus.* Miles, cohors auxiliaria.

Auxilior, aris, atus sum. helffen. *Syn.* Juvo, adjuvo, opitulor; opem auxiliúmque fero, auxilio sum, succurro; subsidio eo, *vel* venio, præsto sum, subvenio, adsum, præsidium fero; adjumento, subsidio, præsidio sum. Suffragor, subsidio proficiscor. *Usus.* Auxiliari cuipiam. V. *Auxilium, faveo, opera, opitulor.*

Auxilium, ii, n. Hülffe. *Syn.* Subsidium, præsidium, adjumentum, opis, adminiculum. *Epi.* Adventitium; barbarum, bonum, certum, divinum, fidelissimum & gravissimum, & maximum, firmum, magnum, & varium, mediocre, multum, nefarium, novum, novissimum, præsens, summum, verum, voluntarium. *Phras.* 1. *Tu mihi auxilium tulisti*, du hast mir Hülffe geleistet. Tu primus afflicto, & jacenti consularem fidem dexteramque attulisti; te patronô usus sum diligente; tuo auxilio evasi. Tu summo semper studio mihi præsto fuisti. In te velut arcem rerum mearum habui; tu labentem, ac prope cadentem fulciebas. Te pro perfugio utebar, postquam amicorum consilia & auxilia mihi occidere. Tu ad pericula mea propulsanda concurristi; meas ruinas tua virtute sustinuisti. Egregiam mihi operam navâsti; labentem excepisti; fortunis, fide fulcivisti. Amicum pendentem corruere non es passus. Patrocinium rerum mearum suscepisti. Tui auxilii umbrâ tectus; sub umbra tua latens auxilium reperi. Tu adjutor meus, tu fautor, confectórque negotiorum meorum. Tu studium tuum saluti meæ dicâsti unice, tu ope tua me defendisti. Te ego auctorem salutis, defensorémque habeo. In te opis mihi erat tantum, quantum vix omnium studia conferre in me poterant; adminiculô hôc unô erectus sum; eôdem innixus principe steti. Tuô patrociniô nitebar unice, tuô præsidiô sustentabar. 2. *Auxilii nihil superest*, es ist keine Hülffe mehr übrig. Omnia mihi præsidia amicorum, omnia auxilia civium, perfugia, jura, consilia occiderunt. Emortuum est mihi ad eam rem auxilium. Nihil mihi in quoquam opis est, nihil auxilii. Omnia mihi undique auxilia detracta sunt. Nullus est auxilio locus. 2. *Auxilio venire*; zu Hülffe kommen. Subsidio ire, proficisci; subsidium parare, comparare; adesse auxilio, suppetias ferre, adferre; suppetias advenire, adjutorèm se profiteri ad rem; ad subsidium venire, suppetias venire. 5. *Auxilia mittere*, Hülffe senden. Subsidiarias cohortes, subsidium mittere; submittere auxilia, subsidia, copias auxilio; subministrare auxilia. *Usus.* Auxilium ab aliquo petere, einen um Hülffe ansprechen. Implorare, efflagitare. Auxilium ferre, adjungere. Auxilio esse, helffen. V. *Adjumentum, faveo, affectus, a, um.*

Axilla, æ, f. die Uchs. *Syn.* Locus subter brachium concavus.

Axioma, tis, n. ein Ausspruch. *Syn.* Enunciatio, effatum, pronunciatum, sententia breviter enunciata. *Epi.* Falsum, verum.

Axis, is, m. eine Wagen-Achs, Mittel-Punct des Himmels gegen Mittag oder Mitternacht. *Syn.* Linea per mundi centrum ducta, circum quam Cœlum convertitur. *Usus.* Terra, altrix nostra, trajectô axe sustinetur.

B.

Bacca, æ, f. Beerlein. *Fructus arborum, quales sunt corni, oleæ. Epi.* Certæ, pulchellæ. *Usus.* Baccæ arborum terræque fruges.

Bacchanalia, orum, n. Faſtnacht. *Phraſ.* Hilaria, liberalia; quibus diebus bacchatur hominum effrenata licentia, & temulentia; dies, quibus proni eſſe in licentiam homines, & diffluere in luxum ac laſciviam ſolent. *Uſus.* Bacchanalia vivere, in Freſſen und Sauffen das Leben zubringen. Bacchanalia agere, agitare, Faſtnacht halten.

Bacchatio, nis, f. Unſinnigkeit. Syn. Bacchantium furor, inſaniendi ratio varia. *Uſus.* Nocturnæ bacchationes & vigiliæ. V. *Amentia.*

Bacchor, aris, atus ſum. unſinnig ſeyn. *Syn.* Furo, inſanio. *Uſus.* Quibus gaudiis exultabas, quanta voluptate bacchabare? V. *Furo.*

Bacillum, i, n. Stäblein. Syn. Baculus, virga. *Epi.* Incurvum, in ſummo inflexum. *Uſus.* Lituus, id eſt, incurvum, & à ſummo leniter inflexum bacillum.

Baculus, i, m. Stab. *Uſus.* Inniti baculô.

Bajulo, as, avi, atum. are. tragen. * *Syn.* Porto. *Uſus.* Ego bajulabo, tu inanis ante me ito.

Bajulus, i, m. ein Träger. Syn. Operarius, qui onera corpore ſuô victûs quærendi causâ portat. *Uſus.* Operarii & bajuli.

Balbus, a, um. ſtammlend. *Syn.* Linguâ hæſitans. *Uſus.* Demoſthenes ita balbus erat, ut primam Rhetoricæ litteram non poſſet dicere.

Balbutio, is, ivi, itum, ire. ſtammlen. *Syn.* Linguâ hæſito. *Tranſlat.* Ineptè diſſero, malè doceo, tracto, ago. *Vel:* Obſcurè ambiguè pronuncio, dico.)(*Apertâ, & clarâ voce loquor. Uſus.* Vetuſtas de Naturâ DEI balbutiebat denique.

Baliſta, æ, f. ein Geſchütz, Bogen mit Handhaben. Syn. Arcus magnus cum manubrio. *Uſus.* Baliſtæ eô vehementiunt ferius, quô ſunt contentæ &, adductæ magis. V. *Catapulta.*

Balneæ, arum, f. Bad. *Duo ædificia conjuncta, in quorum altero viri, altera fœminæ lavabant. Uſus.* Balneæ publicæ.

Balnearia, orum, n. Bad. *Uſus.* Nihil reſtat præter balnearia, & ambulationem.

Balneator, ris, m. Bader. Syn. Balneorum præfectus. *Epi.* Temperans.

Balneum, *item:* Balineum, i, n. Bad. *Syn.* Locus, ubi domi privatim lavant, *Uſus.* Balneum calefieri juſſit,

Balo, as, avi, atum, are. blöcken. *Uſus.* Balat ovis excluſa paſcuis.

Balſamum, i, n. Balſam. **Syn.* Odorata Paleſtinæ arbuſcula. *Uſus.* Balſamum eſt arbor ipſa; opobalſamum eſt ſuccus collectus ex arbore.

Balteus, i, m. ein breiter Gürtel mit Spangen. **Syn.* Cingulum è corio bullis ornatum. *Uſus.* Auratæ vaginæ, aurata illis baltea erant.

Baptiſmus, i, m. die Tauffe. *Phraſ.* 1. *Baptiſmum conferre,* tauffen. Sacroſanctô Chriſtianorum ritû abluere; aqua vitali abluere; ſacrô fonte infantes aſpergere. Salutari Chiſtianorum lavacrô tingere; ſacrô baptiſmate reſpergere; primis Chriſtianorum ſacris initiare. 2. *Baptiſmum accepit,* er hat die Heil. Tauffe empfangen. Sacro baptiſmate ablutus eſt; Sacroſanctô æternæ ſalutis fonte ablutus, tinctus, aſperſus eſt. Baptiſmatis fonte authoratus eſt; Chriſtianorum cœtui per ſacrum baptiſma inſertus eſt, ſalutari aquâ; luſtrali fonte lotus eſt; ſoſpitalibus aquis ablutus eſt; ſacrô Baptismatis rore tinctus eſt; ſacrô fonte luſtratus, expiatus eſt. 3. *Ex Baptiſmo levare,* aus der Tauffe heben. E ſacro fonte ſuſcipere; ad ſacrum fontem pro aliquo ſponſorem fieri; quâ horâ pueris ſacra aqua ad ſalutem tingendis opera impenditur, ſponſionem facere. *Vulg. Patrinum agere.*

Baratrum, i, n. ein tieffer Ort. Syn. Locus præceps, unde emergi non poſſit. *Tranſl.* Pro homine edace, potatore; *Item:* Pro meretrice omnia abſorbente. *Uſus.* Ex imo baratri emergere.

Barba, æ, f. Bart. *Syn.* Viri villus ad mentum. *Epi.* Aurea, horrida atque intonsa, major, maxima. *Usus.* 1. *Barba crescit,* der Bart wächst schon. Jam lanuginem emittit. Lanugo per malas serpit; malas vestit. 2. *Barbam logam fert,* er trägt einen langen Bart. Barbam promittit; alit prolixam barbam; barbam nutrit profusam, submissam, prominentem. Bene barbatus; barba affatim instructus; spissâ, promissâque barba est conspicuus. Promissâ, & fluente in pectus barba est. 3. *Barbam deposuit,* er hat sich barbiret. Barbam totondit, dempsit, abrasit; posuit, rasit. 4. *Necdum habet barbam.* Ne primam quidem barbæ lanuginem induit; ne longo quidem mentum obduxit; ne prima quidem barba mento inducta est. *Usus.* Capillatior, quam ante, & barbâ majori.

Barbarè, barbarisch. *Syn.* Inquinatè.)(*Purè emendate.* *Usus.* Grammaticum se professus, barbarè loquitur.

Barbaria, æ, f. Barbarey. *Syn.* Locus barbarus, vel fera gens. *Epi.* Agrestis, forensis, immanis, atque intoleranda, inveterata, tota, vasta. *Usus.* 1. Tàm atrox nullus in ulla Barbaria tyrannus fuit. 2. *Mores barbari, duri, feri, crudelitas, feritas,* barbarische und grausame Sitten. Cæsar inveteratam quandam barbariam ex Gaditanorum moribus delevit. Barbaria forensis.

Barbaricus, a, um. barbarisch. *Syn.* Barbarus. *Usus.* Barbaricæ vestes, leges, mores.

Barbaries, ei, f. Barbarey. *Usus.* 1. Regiones feræ, & alienæ, Scythæ, Syri, & cuncta ferè Barbaries. 2. *Vitiosa, & à latinitate aliena locutio,* mangelhaffte, und nicht lateinische Rede. Domestica aliqua barbaries eorum sermonem infuscavit, iuquinavit. Barbara & solœca inspergunt.

Barbarismus, i, m. eine Rede, so nicht recht nach Art der Lateiner lautet. *Syn.* Vitium in locutione, cùm verbum aliquod vitiosè effertur. *Usus.* In barbarismos incurrere.

Barbarus, a, um. barbarisch. *Syn.* Immanis, incultus, agrestis, ferus, crudelis, atrox.)(*Humanus, cultus.* *Phras.* *Homines barbari,* barbarische Leute an den Sitten. Gentes immanitate barbaræ, moribus efferatæ. Homines immani & intolerandâ barbarie; immansueti, feri, omni diritate deterrimi; vultu, modúque corporis vasti, & agrestes; moribus, ritibúsque efferati; magnâ ex parte latrociniis infames; homines naturâ immani & importunâ, inculti, asperi; quique contra studia naturæ agrestibus institutis obduruère; expertes omnis juris ac conditionis, & linguæ propè humanæ; naturâ & moribus immites ac feri; agrestibus institutis vivere sueti; quorum terris nihil asperius, oppidis nihil incultius, indole ac moribus nihil immanius. V. *Agrestis, inhumanus.*

Barbatulus, a, um. der ein Bärtlein hat. *Syn.* Ferè imberbis, cum rara barba, *aut* parva. *Usus.* Concursabant barbatuli juvenes.

Barbatus, a, um. gebärtet. *Usus.* Barbati illi veteres.

Barbula, æ, f. Bärtlein. *Usus.* Non hac barbulâ, qua isti delectantur, usi sunt veteres.

Bardus, a, um. plump, ungeschickt. *Syn.* Stupidus, hebes. *Usus.* Quis stupidum Socratem dicet, aut bardum?

Baro, nis, m. dummer Mensch. *Syn.* Homo stupidus. *Usus.* 1. Hæc cùm loqueris, nos barones stupemus. 2. *Vir princeps,* führnehmer Mann. Apud reliquos Barones te in gratiam posui.

Basilica, æ, f. Königliches Haus, Rath-Haus. *Usus.* Basilicam struere. ornare.

Basilicè, prächtig. **Syn.* Magnificè. *Usus,* Basilicè ornatus incedit.

Basilicus, a, um. herrlich, prächtig. **Syn.* Regalis, splendidus, magnificus. *Usus.* Basilicæ editiones. Victus basilicus.

Basio, as, avi, atum, are. küssen. *Syn. Osculor.

Basis, is, f. Fuß, darauf etwas stehet. *Syn.* Pes, pars ima, substructio. *Epi.* Adversa, altior, excelsa, inanis, index sui sceleris. *Usus.* Basi statuarum aliquid incidere, inscribere.

Basium, ii, n. Kuß. *Syn. Osculum. *Usus.* Basium dare, figere. V. *Osculor.*

Beatè, seelig. *Syn.* Feliciter. *Usus.* Beatè vivere in una virtute positum est.

Beatifico, as, are. in die Zahl der Seeligen übersetzen. *Phras.* Beatorum in cœlo numero addere; Beatorum in cœlo ordinibus inserere, asserere; Beatis adscribere; ad numerum, in numerum Beatorum adscribere; Beatis annumerare;

care in Beatorum numero locare, collocare, reponere; Beatorum numero aggregare; in Beatorum numerum referre; Beatorum cultum, honorésque alicui decernere, constituere.

Beatitas, tis, f. Glückseeligkeit. *Syn.* Beatitudo, vita beata. V. *Beatus*.

Beatitudo, inis, f. Glückseeligkeit. *Syn.* Beatitas. *Usus*. Beatitatis, & beatitudinis verbum durum, sed usu mollitum est. V. *Felicitas, Beatus*.

Beatus, a, um. seelig. *Syn.* Felix, cui benè est. *Adv.* Absolutè, ardenter, perfectè, summè. *Phras.* 1. *Beatus sum*, ich bin glückseelig. Benè beatéque est; in cœlo sum; cœlum digitô contingo: Deorum vitam adeptus sum; quis me homo fortunatior? fortunam ipsam anteeo. V. *Felix*. 2. *Beati in cœlo*, die Seeligen im Himmel. Feliciſſimi cæli incolæ; æternitatis feliciſſimæ lumina; in altiſſimum evecti cœlestium civium conſeſſum; cœlestis patriæ cives; cœlestis aulæ beatiſſimi proceres; in augustiſſimo Numinis concilio collocati; qui eâ florent inter cœlites gloriâ, quæ mortalium apices transcendit, infra se positos habet universos. 3. *Beatâ sempiternaque vitâ jam in cœlo fruitur*, er genießet schon die ewige Seeligkeit. Ejus vitam virtutémque beata jam immortalitas excepit; piorum jam sedem ac locum est consecutus; magnis jam, & perpetuis fruitur voluptatibus, nullô metû nec impediente, nec impendente; ejus animus, postquam è corpore exceſſit, in cœlum jam, quasi in domicilium suum pervenit; in æternam, ac planè jam suam in domum immigravit, ubi ævô sempiternô fruitur. Æternæ salutis, beatitudinis particeps; hæres æternæ vitæ est; particeps æterni gaudii in unica felicitatis cognitione defixus est. Adest illi cumulata bonorum complexio, secretis malis omnibus. Beatitudinis sempiternæ portum jam contigit; in illa perenni felicitatis sede jam collocatus est. Vitâ cœlitum, quæ sola est vita nominanda; cœlesti gloriâ, & immortalitatis domiciliô jam perfruitur. Vitâ beatâ & sempiternâ, quæ cumulatâ bonorum omnium, & nunquam interiturâ poſſeſſione gaudet, fruitur. Æternam gloriæ mercedem, à DEO mortalibus propositam, jam consecutus est. In beatiſſimam cœli regiam est deportatus; hæreditatem divinæ gloriæ adiit; evolavit jam in cœlestes orbes illos, ubi certus laborum finis, ubi vera & solida felicitas. Profectus jam est ad beatum illud sanctarum animarum concilium; & feliciſſimâ cœlitum sede est receptus. *Usus*. Beatus esse sine virtute nemo potest. Quem tu ægritudine, metû, lætitiâ gestiente, & libidine liberum, solutum, vacuum videris, num dubitabis beatum dicere? Qui beatus est, tutus sit oportet, inexpugnabilis, munitus, septus, sine timore, quem nulli metus terrent, nullæ ægritudines excedunt, nullæ libidines incitant, nullæ lætitiæ futiles languidis liquefaciunt voluptatibus. V. *Felix*.

Bellaria, orum, n. Nach-Tisch. Confect. *Syn.* Cibi ad irritandam famem compositi. *Usus*. Mellita bellaria.

Bellator, oris, m. Kriegsmann. *Syn.* Miles, bellicosus. *Usus*. Is minùs vehemens orator, quàm bellator fuit. V. *Miles*.

Bellatrix, icis, f. ein streitbares Weib. *Usus*. Bellatrix iracunda.

Bellè, fein. *Syn.* Benè, aptè, prosperè, commode, æquo animo. *Usus*. Bellè & festivè. Bellè cecidit, cùm &c. dolorem illum bellè fert. Aqua bellè fluens.

Bellicose, kriegerisch. * *Usus*. Bellicose Romam aggreſſus est.

Bellicosus, a, um. kriegerisch. *Syn.* Armis & belli virtute valens.)(*imbellis*. *Phras.* 1. *Germani bellicosi sunt*, die Teutschen seynd ein kriegerisches Volk. Belli gerendi peritiſſimi; longè omnes belli gloriâ & virtute superant; bellicis laudibus abundant; operum militarium periti sunt; bellô invicti; multis fortibus factis, gloriâ militari illustres; in armis exercitatiſſimi; pugnaciſſimi, promtiſſimi bellatores; bello acres sunt, strenui, & consilio boni; rem bellicam fortiter ac strenuè tractant, gerunt, administrant. 2. *Scipio bellicosiſſimus erat*, Scipio war über die maſſen im Krieg erfahren. Vir erat in arma natus; ferox viribus, & armorum arte; invictus bellô juvenis; Mars alter; primus bellator; magnum habebat usum in re militari; summam scientiam rei militaris habebat; erat bellô nobilis; manu strenuus, promptus; clarus militiæ; acer bellô juvenis; bonus militiâ, impiger manû; gnarus, non inglorius, acer militiæ; egregiæ erat militaris famæ. Sæpè se in armis strenuum, in bellis acrem, ac fortem probavit; for-

fortem ac ſtrenuam in bello navavit operam; erat in eo laus rei militaris maxima; prudentia rei militaris clarus erat; in re militari verſatus erat egregiè; florebat militaris rei gloriâ; militare munus præclarè functus erat. *Uſus*. Gentes bellicoſæ. V. *Fortis*, *audax*.

Bellicum, i, n. **Kriegs-Feld-Muſik.** *Syn*. Cantus ad arma vocans. *Uſus*. Bellicum quaſi canit Thucydides.

Belligero, as, avi, atum are. **kriegen.** *Syn*. Bellum gero. *Uſus*. Cum fortuna nobis belligerandum eſt.

Bello, as, avi, atum, are. **kriegen.** *Syn*. Belligero, bellum gero. *Uſus*. Gigantum more cum Diis bellare. V. *Bellum*.

Bellua, æ, f. **ein wildes Thier.** *Syn*. Beſtia. *Epi*. Audax & nefaria, fera & immanis, immanis & tetra, importuna, importuniſſima, impura, tetra & peſtifera, teterrima & vaſtifica, vaſta & immanis. Belluæ fluitantes, immanes & feræ, innantes & natantes. *Uſus*. Ægritudo ùt terra & immanis bellua fugienda. Sed quid ego jus hoſpitii in hâc bellua requiro?

Bellum, i, n. **Krieg.** *Syn*. Duellum, Mars, belli contentio, certamen belli, tempus belli, arma.)(*pax D. Bellum* totum militiæ tempus; *prælium* ſolum armorum certamen eſt. *Epi*. Bella acerba ac diuturna, civilia, continua, domeſtica, externa, gravia, graviſſima, hoſtilia, inutilia, juſta, leniora, magna, majora, maritima terreſtriaque, maxima & periculoſiſſima, peſtifera, præclara, priſtina, propria, ſuperiora, varia, vetera, bellis ſuperioribus. Bello proximo, bellum acerbum diuturnumque, inteſtinum, acerbiſſimum & calamitoſiſſimum, commune, crudele & exitioſum, crudeliſſimum, dubium, fœdiſſimum, graviſſimum, horribile ac nefarium, impium, inexpiabile, indictum, infinitum, injuſtum, luctuoſiſſimum, neceſſarium, periculoſum, vehemens, merum, miſerum fataleque, miſerrimum, mortiferum, muliebre, naturale, navale & maritimum, occultum, oppreſſum, periculoſum magnitudine, turpe, pernicioſiſſimum, piraticum, privatum, proximum, prudens, regium, repentinum, ſacrilegum impiumque, ſæviſſimum propè omnium, ſceleratiſſimum, ſempiternum, ſervile, tetrum periculoſumque, ſociale, ſuperius, tetrum miſerumque, teterrimum periculoſiſſimumque, tantum tam crudele, tam nefarium, tam diuturnum, tam longè lateque diſperſum diffuſumque. *Phraſ*. 1. *Bellum imminet*, **es ſteht uns ein Krieg bevor.** Impendet nobis, imminet bellum formidoloſum, anceps, difficile. Exardeſcet, orietur, naſcetur, exiſtet ex his ſcintillis bellum calamitoſum, exitiabile. Verſamur in præſenti belli diſcrimine. Adventat, appropinquat, adeſt jam grave bellum. Res ad arma ſpectat. Bellum jam evitari non poteſt. Gliſcit jam ſcintilla belli, quæ brevi in apertum incendium erumpet. Magna belli moles imminet. Magnum bellum in manibus eſt. Bellum incidet non dubium. Bellum nobis jam propiùs admovetur. Grave bellum in metu eſt. Belli magni timor impendet; verſamur in magno timore belli. Adeſſe jam grave bellum videtur. Bellum non dubium habemus. Bellum primò quoque tempore conflatum erit; natum jam eſt belli initium. 2. *Bellum excitare*. **einen Krieg erwecken.** Concitare, ſuſcitare, commovére, cónflare, concire bellum; bellicum canere; ad arma vocare; arma induere civibus; in arma populos agere: ad bellum omnem Europam armare; ad arma conclamare, ſtimulare, concitare, ſolicitare populos; bellum totô orbe conſciſcere; ad bellum inducere; quaſi furiam quandam ac facem belli accendere, & impellere ad conſilia tam funeſta populos. Bella ex bellis ſerere. 3. *Bellum parare*, **ſich zum Krieg rüſten.** Bellum adornare, apparâre, comparare, inſtruere; bellum coquere, oſtendere; ad ſaga ire; de bello cogitare; ad bellum animum intendere; in bellum mente & animo inſiſtere? ad belli cogitationem ſe recipere; de bello conſilium inire; belli conſilium quærere; in bellum incumbere. *Omnia belli apparatû ſtrepunt*, **es rüſtet ſich alles zum Krieg.** Saga ſumuntur, arma promuntur, dantur civibus; arma raptim capiuntur, induuntur. Armis cives accinguntur, muniuntur, inſtruuntur. 4. *Bellum indicere*, **Krieg ankünden.** Bellum denunciare. 5. *Bellum ſuſcipere*, **einen Krieg anfangen.** Movere, commovere, facere, inferre, ſumere, incipere, inchoare. Belli initium ſumere; arma tentare, ad arma deſcendere, concurrere. Belli initium facere; bellum conſciſcere, contrahere; bellum moliri, inire, bellum capeſſere, decernere; otium bellô interpellare, bellô experiri; rem ad arma deducere; ad vim & arma deſcendere, decurrere; belli fortunam tentare, experiri; in bellum converti. 6. *Bello aggredi aliquem*, **einen mit Krieg überfallen.** Arma inferre, bello laceſſere tentare, petere aliquem; armis invadere, infeſtare; bello premere, opprimere;

mere; armis, bello persequi; bellum inferre, movére, commovére, facere alicui. 7. *Bellum gerendum committere*, einem auftragen den Krieg zu führen. Bellum dare consulibus; præficere bello consules; bellum mandare consulibus; summam belli administrandí consulibus dare, permittere. 8. *Bellum gerere*, den Krieg führen. Administrare, gubernari bellum; bellum suis viribus exequi. 9. *Bellum est in Italia*, es ist Krieg in Welschland. Ardet, flagrat, conflagrat atroci bello Italia; miscetur belli turbine; belli dissidio distracta gemit, internecino bello premitur, affligitur, vexatur. Italia perculsa bello, ac prostrata jacet; belli flamma uritur, ac consumitur; magnâ belli contentione, terrà marique infestatur; igne ferróque vastatur; nefario ac durissimo bello inflammatur. Italia tota in armis est. Arma tota Italia concrepuêre; strepitus armorum totam Italiam concutit; in sagis est omnis Italia. Nulla calamitas, nullum exitium, nihil tam durum & acerbum in bello est, quod Italia non persentiscat. Bellum diuturnum totam perdit, corrumpitque Italiam. Nullum non mali genus Italiæ infert, importat bellum. Bellum magnas calamitates; ac graves creat Italiæ; multis & gravibus damnis Italiam afficit; nullius mali expers est; nulla vacat calamitate Italia bello lacessita. Bellum ex pulcherrima Italiæ parte solitudinem facit Undique se pugna movet in Italia, ubique armis contenditur, dimicatur, disceptatur. 10. *Bellum adhuc anceps est*, der Krieg ist auf beyden Seiten noch gefährlich. Bellum ancipiti Marte geritur. Communis adhuc Mars belli est. Varia adhuc belli fortuna, ancepsque Mars est. Bellum adhuc gestum eâ fortuna est, quam belli casus ferunt, Marsque communis. 11. *Bellum protrahere*, den Krieg weit hinaus ziehen. Bellum ducere, trahere, alere, prorogare; lentum bellum per oppida circumferre. 12. Bello hostem circumducere. 13. *Bellum repellere*, den Krieg oder Feind abtreiben. Propulsare bellum defendere bellum illatum; illatas injurias propulsare; bellum depellere, profligare, repellere; vim omnem belli tempestatemque aliò convertere, avertere; bellum dividere, dispergere; in locum alium detrudere. 14. *Bellum remisit*, der Krieg hat schon etwas nachgelassen. Attenuatum, imminutum bellum est; senescit, consenescit bellum; affectum, non confectum bellum est. 15. *Bellum absolvere*, dem Krieg ein Ende machen. Restinguere, delere, conficere, componere; belli reliquias extinguere; felici temeritate opprimere; bellum ad exitum perducere; bellum perficere, absolvere perpetrare, victoriâ terminare; optatô exitû concludere; belli extrema delere; belli reliquias auferre, conficere; nullam partem belli relinquere; finem bello imponere, facere, statuere; nullam belli scintillam relinquere; belli reliquias persequi; bellum tollere & sepelire. 16. *à bello cessare*, aufhören zu kriegen. Bellum dirimere, ponere, deponere, componere; bellum pace mutare; arma ponere; ab armis discedere; ab armis absistere; bellum sedare; ab armis conquiescere. 17. *Bellum renovatur*, der Krieg gehet auf ein neues an. Nondum satis oppressis belli reliquiis, fumantibus adhuc belli scintillis, belli consilium resumptum, jusstauratum, redintegratum est, ut ut adeo bellum ex bello feratur. Redit, renascitur de integro bellum; jam extinctum denuò suscitatur. Novo iterum bello implicamur, involvimur. Novis fluctibus objicimur; in bellum denuò conjicimur. Ex præsenti tranquillitate novæ tempestates commoventur. Bellum integrum superest novis furoribus inflammatum. Bellum non finivit, sed mutavit. Omnia rursus in bellum consilia convertenda sunt. *Usus*. Bellum inferre, im Krieg offensive gehen. Bellum defendere, im Krieg defensive gehen. Bellum accipere, non inferre, sich wider Feindes Gewalt beschützen wollen, nicht aber den Krieg selbsten wider den Feind vornehmen. Bello patrato, nach vollendetem Krieg. Bellum collatum est circa Corinthum, unweit Corinthus haben sich die streitenden Partheyen zusammen gezogen. Bellum ad Placentiam constitit, das Kriegs-Theatrum war bey Placenz.

Bellus, a, um. fein. *Syn*. Aptus, conveniens. *Adv*. Plane, valde. *Usus*. 1. Erit hic locus pueris bellissimus. 2. *lepidus*, holdseelig. Bellus puer, bellæ litteræ, 3. *urbanus*, *honestus*, höflich, ehrsam. Durius hoc accepit, quam homines belli soleant. V. *Pulcher*.

Bene, recht, wohl und gut. *Syn*. Præclare, commode, valde, ratione. *Phras*. 1. *Bene mecum agitur*, es steht wohl um mich. Pulchre mihi est. Beatus sum. Perbono loco res sunt meæ. Præclare se res habet. Bene me habeo. Rectissime apud me sunt omnia. Optimè, commodissime mecum agitur. Belle me habeo. Expedita mihi sunt omnia & explicata. Florentissimis rebus utor. Optatis meis fortuna respondet. Pulcherrime stamus. Secundæ res sunt. Salva res est, integra, incolumis. Res facili cursu procedunt; prosperum cursum tenent. Prospere, & ex sen-

tentia res eunt meæ. Vitam vivo feliciſſimam. Facilem ſe mihi præbet foruna & benignam. Optime mihi cum fortuna convenit. Nihil ad felicitatem deeſt. Vita mea omni felicitatis genere cumulata eſt. Omnia ad voluntatem fluunt; ex ſententia procedunt. Utor rebus ſecundis. 2. *Benè an malè*, gut oder übel. Recte an perperam; recte an ſecus probe an ſecus egeris, ignoro. 3. *Benè feciſti*, du haſt recht gethan. Recte & ordine; bellè, rectiſſimè & ſapientiſſimè; ritè, profitenterque feciſti. *Uſus*. 1. Domus benè & ratione ædificata. 2. *Valde*, ſehr, ziemlich. Homo benè nummatus; benè multi, benè manè, benè magnus, longus &c.

Benedico, is, dixi, dictum, ere. wohl ſagen, zierlich reden. *Uſus*. 1. Benedicere eſt ſapienter, peritè, ornate dicere. 2. *Laudo*, loben, Gutes von einem reden. Cui benedixit unquam bono civi?

Benedico Deum, GOtt benedeyen. Laudo, extollo, deprædico Numinis clementiam, ac largitatem. 2. *Benedicere populo, benedictionem dare*, ſeegnen, Seegen geben. Benè precari; fauſtâ cum prece dimittere; pacem & veniam populo à ſuperis precari. Solenni precatione; fauſtis ad Deum præcationibus populum proſequi, 3. *Benedicere menſam*, *cibos &c.* den Seegen ſprechen über die Speiſen. Cœnam à ſacris precibus auſpicari; Chiſtiano ritû, ſolenni precatione dapes luſtrare.

Benedictum, i, n. gutes Wort.)(*maledictum*. *Uſus*. Benedicta malè interpretari.

Benefacio, is, feci, factum, ere. gutes thun. *Syn*. Beneficio afficio, benignè facio, beneficium tribuo, benè, optimè mereor, beneficiis orno, benè promereor, beneficium confero, beneficio complector; beneficiis augeo, proſequor. *Uſus*. Durum eſt, malè tractari ab iis, quibus benefeceris. V. *Beneficium confero*.

Benefactum, i, n. Gutthat. *Syn*. Benè, honeſtè factum, virtus.)(*malefactum*. *Uſus*. Benefactorum jucundiſſima eſt recordatio. 2. *Beneficium, meritum*, Verdienſt, Wohlthat. Benefacta malè locata, malè facta arbitror.

Beneficentia, æ, f. Gutthätigkeit. *Syn*. Liberalitas, benignitas. *Epi*. Divina, præſtans. *Uſus*. Quid præſtantius bonitate & beneficentia?

Beneficiarius, ii, m. einer, ſo eine Wohlthat empfangen. *Syn*. Cliens. *Uſus*. Petrejus cum paucis equitibus beneficiariis ſuis in hoſtem movit. *vulg*. *Vaſallus*.

Beneficium, ii, n. Wohlthat. *Syn*. Benefactum, meritum, officium, gratia, promeritum, munus. *Epi*. Æternum, ampliſſimum, divinum immortaleque, excellens atque divinum, inſigne & ſingulare, præclarum in rempublicam, publicum, recens, ſummum. Beneficia ampliſſima, clariſſima, cœleſtia. Divina in aliquem, fructuoſa & grata alicui, immortalia, innumerabilia, jucundiora, mutua, paterna, plurima, proxima, vera, vetera, vilia. *Phraſ*. 2. *Beneficium peto*, ich begehre eine Gutthat. Hanc rem in beneficii loco à te depoſco; tuo beneficio ut is mihi honor obveniat, peto. V. *Rogo*. 2. *Beneficium confero*, ich erweiſe eine Gutthat. Contuli, quæ in illum officia potui. Quantum in me fuit, quantum efficere & conſequi potui, pro meo ſtudio, meâque induſtriâ complexus ſum hominem; auxi omnibus officiis. Nullum officii genus, aut ſtudii; nullam omninò rem, quæ vel ad utilitatem illius, vel ad laudem ſpectaret, omiſi, prætermiſi, infectam reliqui. Omnia, quæ quidem præſtare mihi licuit, profecta in illum ſunt beneficia. Meam in illum voluntatem & benevolentiam, quandocumque res tulit, ubi tempus & occaſio poſtulavit, oſtendi, ſignificavi, declaravi, pateféci, probavi. Benè meritus de illo ſum, quàm potui; ſtudioſiſſimè. *Nihil beatius eſt, quam beneficia multis conferre plurima*, es iſt nichts beſſers, als andern viele Wohlthaten erzeigen. Benigne facere plurimis; beneficiis devincire, ornare, complecti, obligare, alligare plurimos; felicitatis pars magna eſt, beneficiis cumulare; obruere; officiis colere afficere; beneficiis & officiis proſequi quàm plurimos; mereri, benè promereri de plurimis; in exhibendis, tribuendis, deferendis officiis, nullum benevolentiæ pignus, ac indicium omittere; emere ſibi beneficiis plurimos; eximiâ eſſe in omnes benignitate. Quæ iſta felicitas eſt, ſervire, commodare quàm plurimis? collocare, ponere apùd gratos animos benefacta quam plurima; & quiquid facultas, in beneficii loco deferre. *Non magna in me beneficia contuliſti*, du haſt mir nicht viel Gutthaten erwieſen. Non valde de me meritus es. Beneficium à te vel nullum accepi, vel minimum. Exigua ſunt, quæ pro beneficio dediſti; quæ mihi detuliſti, dediſti beneficia; quæ apud me beneficia collocâſti, poſuiſti. Gravia

via non sunt, exigui momenti, parvi ponderis ea sunt, quæ meâ causa fecisti. Beneficia tibi debeo, non ita magna. Obligasti, obstrinxisti me mediocribus officiis. 3. *Beneficium accipio*, ich empfange eine Gutthat. Plurima tibi debeo officia & beneficia; innumerabilia tua in me extant beneficia; in me profecta sunt. Innumera tua in me beneficia & promerita sustinere vix possum. Quod vivo, pro tuo beneficio habeo; in beneficii loco repono. 4. *Beneficium reddo*. Gutthaten erwiedern. Quis beneficiis tuis pro merito respondebit? quis parem referet gratiam? quis benefactâ tot in me tua solvet, remunerabitur? quis officia tua paribus officiis æquet, compenset? cumulatis tuis in me meritis qui faciam satis? V. *Remuneror*. 5. *Beneficii memor ero*, ich werde dieser Gutthat allezeit eingedenk seyn. Hujus mihi recordationem beneficii nulla dies eripiet. Immortali memoriâ percepta beneficia retinebo, Hujus in me meriti æternum meminero. Hoc officium inter maxima beneficia referam, numerabo; singulare me beneficium tulisse credam; beneficii non vulgaris locum apud me obtinebit, ich werde es unter die größten Gutthaten zehlen. V. *Gratus*. 6. *Beneficia præstita objectare*, die erwiesenen Wohlthaten einem vorwerffen. Liberalitatem suam pudori alterius gravem facere. Amplificare verbis sua in alterum officia. Beneficia sua verbis & sermonibus ambitiosius deprædicare. Beneficii gratiam invidiosa prædicatione corrumpere.

Beneficium Ecclesiasticum, geistliches Amt, oder Pfründe. Sacerdotium opimum, opulentum; sacerdotium tenue, exile; sacerdotium cura animarum præditum; sacerdotium ab animarum cura immune. *Beneficium Ecclesiasticum alteri cedere:* sein geistliches Amt und Einkommen einem abtretten. Abdicare se sacerdotio aliquo, vel sacerdotii munere ac censu; amico utendum, fruendum tradere; jus, possessionémque sacerdotii sui alteri transcribere; cedere jure ac possessione sacerdotii.

Beneficus, a, um. gutthätig. *Syn.* Benigne faciens, benignus. *Usus.* Beneficus est, qui non suâ, sed alienâ causa, benefica voluntate movetur. V. *Amicus*.

Benemereor, eris, meritus sum, eri. wohlverdienen. *Syn.* Beneficio afficio, beneficium colloco. *Usus.* De republica, de nomine ac dignitate Rom. benemeritus civis. Benemereri de posteris; posteritati servire.

Benevole, gutwillig. *Syn.* Amicè. *Usus* Præsto esse alicui benevole, & fideliter,

Benevolens, tis, g. o. gutwillig. *Syn.* Benevolus. *Usus.* Non sum molesta, sed benevolens. V. *Affectus, a, um*.

Benevolentia, æ, f. Gutwilligkeit. *Syn.* Gratia, studium.)(*Odium*. *Epi.* Æqualis ætati alicujus, bona, fidelis, firmissima, grata animi, impar, incredibilis in aliquem & maxima, perfectissima, præstans in aliquem, insignis in aliquem, intemperata, major, mediocris, mirabilis, mutua, necessaria, non obscura, par & mutua, perpetua in aliquem & maxime, propensa & perpetua, sempiterna, singularis, summa erga aliquem, summa & par. *Phras.* 1. *Benevolentiam captare*, eines Gutwilligkeit gewinnen. Benevolentia beneficiis capitur maximè, conciliatur, colligitur, contrahitur, movetur. Ad benevolentiam officia alliciunt. Benevolentiam tibi facilè beneficiis adjunges, conjunges. Gratiam amicorum expetis, & multorum civium amicitiam; voluntates tibi multorum conciliare; benevolentiam consequi, experiri, perspicere cupis; benficiò consequeris. Gratiam aucuparis; in gratiam te insinuare; gratia crescere apud cives & optimates desideras; benevolentia tibi eorum animi sunt devinciendi. Inire optimatum gratiam, benevolentiam magnam consequi exoptas; officiis & beneficiis est colligenda. 2. *Benevolentiam exhibere*, Gunst und Wohlgewogenheit erweisen. Quam in te suscepi benevolentiam, semper tibi præstabo, servabo, tuebor, augebo. Quam semel in te contuli, declaravi benevolentiam, eâ te semper complectar; hanc in te semper navabo; hanc experiêre, perspicies plurimis indiciis: Qua in te semper eram benevolentia, eâ deinceps quoque ero propensissimâ. Favebam adhuc rebus tuis, & cupiebam optimè; neque desinam, inposterum te favore fulcire meô. Secunda in te erat voluntas mea; studiisque in te inclinabat; sed animô nihilominus in te benevolô, optimóque esse pergam. Si unquam me tibi benevolum dedi, si voluntate eram bonâ ac propitiâ; deinceps in re tuâ totus ero, nullúmque pignus benevolentiæ, aut gratiæ officium omittam; studiô rerum tuarum agebar adhuc maximô, tuaque causa cupiebam tibi omnia; quidni addictus sim deinceps quoque, tuisque commodis studeam unice? Optime affectum me tibi fuisse adhuc, tu ipse testis eris locuples; quæ igitur res est, quæ dubiam

biam reddere summam meam in te voluntatem possit? V. *Amicus*. 3. *Benevolentiam tollere*, die Wohlgewogenheit aufheben. Adimere, extinguere, delere. V. *Amicitiam abrumpere*, *Gratia*.

Benevolus, a, um. wohlgewogen. *Syn.* Amans, amicus, propendens in aliquem inclinatione animi, studiosus. *Adv.* Sanè, vere. *Phras.* Ardentibus sum in aliquem studiis; amicissimus sum; summa mea est in illum voluntas; eximiæ benevolentiæ, ac benignitatis sum in aliquem; voluntate in aliquem bona sum; animo bono sum in aliquem. V. *Benevolentiam exhibeo*. *Usus*. Amicissimi, benevolentissimique hominis officio semper sum functus. V. *Amicus*, *amicitia*.

Benignè, gütig. *Syn.* Comiter, liberaliter. *Usus*. Salutare benigne, comiter appellare aliquem. Alicui benigne facere & liberaliter.

Benignitas, tis, f. Gütigkeit. *Syn.* Clementia, comitas, humanitas, pietas, liberalitas. *Epi.* Grata, honesta, incredibilis in aliquem, jucunda aditu, major, nimia, privata propensa in calamitosos, quæstuosa, summa in aliquem, utilis alicui. *Usus*. Summâ benignitate audire dicentem. Nunquam tibi meam benignitatem claudam. Non exhaurietur mea benignitas. Benignitas naturæ, agrorum. V. *Lenitas*, *enitis*, *benevolentia*.

Benignus, a, um. gütig. *Syn.* Comis, blandus.)(*asper*. *Usus*. Benignus ad commodandum. Oratione benignâ uti. 2. *liberalis*, *munificus*, freygebig. Benignus liberalisque dicitur, non qui fructum, sed officium sequitur. V. *Benevolentia*.

Beo, as, avi, atum, are. seelig machen R. *à*. *βίος*, *vita*. *Syn.* beatum facio. *Usus*. Cœlo aliquem beare.

Bestia, æ, f. ein wildes Thier. *Syn.* Bellua. *Epi.* Immanis ac perniciosa, monstrosissima, præclara, valentissima. Bestiæ abditæ, terraque tectæ, agrestes, ancipites, in utraque sede viventes, aquarum incolæ, aquatiles, cicures, feræ, gradientes, liberæ, mutæ & nihil intelligentes, nantes, natantes, pravæ serpentes solivagæ, congregatæ, terrenæ, volatiles, volitantes, volucres. *Usus*. Aliæ bestiæ nantes, volucres, serpentes.

Bestiarius, ii, m. der in öffentlichen Schauspielen mit wilden Thieren kämpffet. *Syn.* Qui cum bestiis pugnat in ludis publicis. *Usus*. Gladiatoribus, bestiariis rempub. obsidere.

Bestiola, æ, f. klein Thierlein. *Usus*. Bestiolæ dissimillimæ communiter cibum quærunt. *vulg. animalcula*.

Beta, f. Mangold. *Herbæ genus*. *Usus*. Beta & malva.

Biblia, orum, n. die H. Schrifft. *Syn.* Sacræ, sanctæ, Divinæ litteræ; libri Divini; Divinorum librorum, sacrorum scriptorum monumenta, instinctû afflatúque cælesti conscripta. Divinarum legum volumina. Divina oracula. Cœlestis doctrinæ volumina. Scriptura sancta. Sacri codices.

Bibliotheca, æ, f. Bücher-Saal. *Syn.* Librorum locus, multitudo. *Epi.* Mirifica. *Usus*. De Bibliotheca tua supplenda, libris commutandis, velim conficias.

Bibo, is, bibi, bibitum, ere. trincken R. *à*. *πίνω*, *bibo*, *Syn.* Poto, perpoto, poculum exhaurio, potionem haurio, exhaurio, sorbeo. *Adv.* Jucundius, plurimum *Phras.* *Vinum intemperantes bibunt Græci*, die Griechen sauffen unmäßig. Vinum intemperantius hauriunt; avidè siccant pocula; lagenas exsiccant totas, Ingens est in Græcis potandi libido. Cyathos sorbendo diem producunt. Poscunt majoribus poculis, *provocant*. Totos dies perpotant; vinô se obruunt; furiosâ vinolentia, circumpotationibus inundantur; vino se onerant. Merum ex cantharis scitissime exantlant; vini multum exhauriunt; largiore utuntur vino; largiter se invitant; diem noctémque potando continuant; multum vini absumunt; intemperantissimis perpotationibus indulgent; diem mero frangunt; nimio se vini potû ingurgitant; merô sopiuntur; vinô sepeliuntur; vinô ventrem distendunt; in potationibus sunt, agunt, assidui; compotationes celebrant assiduè, in potationibus assiduè versantur. *Usus*. 1. *Lex Græci convivii*: Bibat, aut abeat. 2. *Vulg. bibere sanitatem*, Gesundheit trincken. Libare alteri, *vel* alterius saluti poculum; bibere salutaria; bibere soteria.

Bibulus, a, um, der gern trinckt. *Usus*. Potores bibuli. V. *Vinolentus*, *ebrius*

Biceps, itis, *g. o.* das zwey Köpffe hat. *Usus*. Biceps puella nata est.

Bicorpor, oris, *g. o.* zweyleibig.

Biduum, i, n. zwey gantze Tage. *Syn.* Duorum spatium dierum. *Usus*. 1. *De tempore*, *cum Acc. & Abl.* Bidui, *vel* biduum ibi fui, ich bin zwey Tage alldorten gewesen. 2. *De loco*, *cum Gen. Acc. & Abl.* Castra bidui, biduum, *vel* biduô absunt ab urbe, das Feld-Lager ist zwey Tage weit von der Stadt.

Bien-

Biennium, ii, n. Zeit von zwey Jahren. *Syn.* Spatium duorum annorum. *Usus.* Biennio domo abfuit.

Bifariam, auf zweyerley Weise. *Syn.* Bipartitò.

Biga, æ, f. Wagen mit zwey Pferden bespannet. *Syn.* Curus duorum equorum jugô actus. *Usus.* Citatis bigis vehi.

Bilis, is, f. Galle, Zorn. *Epi.* Atra, secreta, *Usus.* 1. Mens sæpius iracundiâ graviore, *vel* dolore *vel* timore, quam atrâ bile movetur. 2. *Ira*, Zorn. Ea res mihi bilem movit, commovit, concivit.

Bimestris, e, g. c. zweymonathlich. *Syn.* Duorum mensium. *Usus.* Consulatus bimestris.

Bimus, a, um. zweyjährig. *Syn.* Duorum annorum. *Usus.* Bimus infans.

Binus, a, um. zwey und zwey. *Usus.* Bisbina quid sint, Epicurus non didicit.

Bipârtior, iris, titus sum, iri. entzwey theilen. *Syn.* In duas partes seco, distribuo. *Usus.* Prædam bipartiti sunt.

Bipartitò, in zwey Theile. *Syn.* Dupliciter, bifariam. *Usus.* Bipartito classis, acies distributa est.

Bipedalis, e, g. c. zween Schuhe lang. *Syn.* Duorum pedum longitudine. *Usus.* Sol Epicuro bipedalis videtur.

Bipes, dis, g. o. zweyfüßig. *Usus.* Homo omnium non bipedum modo, sed & quadrupedum impurissimus.

Biremis, is, f. ein Schiff mit zweyen Ruder-Bäncken. *Syn.* Navis duobus remorum ordinibus instructa. *Epi.* Præclara.

Bis, zweymahl. *Usus.* In eodem facto bis improbus fuisti.

Bivium, ii, n. Wegscheide. * *Syn.* Quod duas vias habet.

Blande, liebreich, freundlich. *Syn.* Comiter, suaviter, mansuete. *Usus.* Appellare aliquem blandissimè. Blandius aliquid petere.

Blandiloquentia, æ, f. liebliche Rede. *Usus.* Tanta illi blandiloquentia supplicavi.

Blandimentum, i, n. das Liebkosen, Schmeicheln. *Syn.* Blanditia. *Usus.* Multa blandimenta nobis natura ipsa peperit. Blandimentis corrupta juventus. V. *Blanditia.*

Blandior, iris, itus sum, iri. liebkosen. *Syn.* Amplexor. *Adv.* Mirifice, suaviter. *Phras.* *Solet omnibus blandiri*, er pflegt allen zu schmeicheln. Ubique suppliciter, se insinuat, aucupatur blanditiis omnium gratiam; blando sermone omnes delinire; lenocinari omnibus; palpum obtrudere solet. Blandissime appellat omnes; demulcet omnes suis blanditiis; assentationis artificio omnium animos sibi adjungit. V. *Adulor Usus.* Voluptas suaviter sensibus blanditùr. Prosperitas vitæ hujus alludit tibi suaviter & blanditur. V. *Blanditia.*

Blanditia, æ, f. das Liebkosen. *Syn.* Blandimentum, illecebræ, assentatio.)(*minæ. Epi.* Apertæ, flagitiosæ, malitiosæ officiorum. *Phras.* *Turpe est, blanditiis gratiam aucupari*, es ist gar schändlich, durch liebkosen sich wollen bey andern in Gnade setzen. Populari assentatione, blanditiis civium benevolentiam colligere; ad colligenda potentiorum gratiam blanditias admovére, adhibére; influere in aures populi blanditiis; optimatum animos blanditiis, obsidere; blandimentis corrumpere, blanditiis & illecebris irretire. *Usus.* Blanditiis nummos ab aliquo exprimere. Blanditiis in consuetudinem aliorum se immergere. Patris severitatem blanditiis & illecebris impedire.

Blandus, a, um, liebkosend. *Syn.* Benignus, comis, lenis, suavis. *Usus.* Blanda voce vocare quempiam. Blandâ & supplici oratione fallere. Homo est minime blandus. V. *Oratio blanda.*

Blasphemia, æ, f. Gotteslästerung. *Phras.* *blasphemias effutire*, Gotteslästerungen heraus stossen. Atroces in DEUM voces jactare; impia verba in DEUM profundere, jacere. Verborum impietate scelesta lingua, quæ in cœlo terrisque sunt sanctissima, violare. Scelesta lingua Deum lacessere. Impias in DEUM voces mittere. Maledicta & nefarias exercrationes in DEUM & cœlites evomere; nefariis maledictis, insanis vociferationibus in DEUM & superos insurgere.

Blatero, as, avi, atum, are. schwätzen * Quid blaterat tanto cum clamore?

Bona, orum, n. äusserliche Güther. *Syn.* Fortunæ res, possessiones, divitiæ, fundi, prædia voluptuariæ possessiones; res patriæ & avita, facultates. *Epi.* Aliena, angusta, breviora diversa, divina & egregia, diuturna, externa, fraterna, magna & divina, quam maxima, multa, necessaria, nec opinata, paterna, & avita patria, pauciora, perexigua & minuta, plura, potiora, præsentia, præterita, propria alicujus, publica, publicata, summa & propria. *Phras.* 1. *Bona parare*, sich um Güter bewerben. Multa sibi bona industria peperit; sua eum industria multis possessionibus cumulavit, auxit;

auxit; multas illi facultates paravit, tribuit. 2. *Bona adimere*, einem seine Güter hinweg nehmen. Imminet fortunis omnium & bonis. Id nunc agit, ut tua bona publicentur, & erepta tibi, acerbissimæ præconis voci subjiciantur. Agri parte multatos mortales multos, bonis exuit, spoliat, avitis possessionibus evertit. 3. *Bona luxû perdere*, Güter verschwenden. Ingluvie avita bona, rem familiarem, prædiola sua brevi abligurivit, dilapidavit, dissipavit, profudit, absumpsit. V. *Prodigo. Usus.* 1. *Bona fortunæ*, Glücks-Güter. Ea sunt generis, propinquorum, amicorum, opum, valetudinis, formæ, virium, ingenii. Res moventes, fahrende Güter. Fundi, prædia, liegende Güter. 2. *Bona corporis*, leibliche Güter. Valetudo, firmitas, vires, pulchritudo, sensus integri, velocitas, dentium candor, venustas oculorum, coloris suavitas, linguæ solutio, vocis sonus, latera firma, conformatio quædam, & figura totius corporis, & oris. 3. *Animi bona*, innerliche Gemüths-Güter. Virtutes, dotes ingenii, judicii, memoriæ, artes, scientiæ. V. *Copiæ, Opes, Divitiæ, Felix, benè.*

Bona, Spiritualia, Vulg: geistliche, und innerliche Güter. *Phras.* Animi bona nullis casibus, nullis temporibus subjecta. Interiora hominis bona, quibus animus fit pulchrior, ditior. Animi bona, quæ cœlum quodammodò ipsum continent. Vera & propria hominis bona, quæ hominem charum Deo efficiunt. 2. *Bona temporalia, vulgo*: zeitliche Güter. Res fluxæ, fragiles, caducæ, externæ. Bona, quæ fortunæ casibus sunt obnoxia. Peritura, hominis bona, quæ fluxis hujus vitæ divitiis, honoribus & oblectationibus continentur. Corporis & fortunæ bona, quæ unà cum corpore intereunt. Rerum fluxarum blandimenta; res fugaces, inanes periture, mortales. Ea, quæ apud cœcos mortales prima putantur; opum honorum, voluptatúmque illecebræ. Bona caduca & incerta, posita non tam in nostris consiliis, quam in fortunæ temeritate. Res humanæ, quæque rationem habent cum terra.

Bonitas, tis, f. Gütigkeit. *Syn.* Probitas, integritas, virtus, benignitas, clementia.)(*malitia. Epi.* Divina inusitata, non inhumana virtus, non superba, pristina, singularis, summa, vera. *Usus.* Quidam bonitate naturæ, alii institutione, & disciplinâ rectam sectantur viam, etliche seynd von Natur gut 2c. Ejus fortunas tuæ bonitati commendo Ingenii bonitate mirâ; singulari bonitate & modestiâ vir est. V. *Bonus.*

Bonus, a, um, gut. *Syn.* Probus, frugi, integer, justus, præstabilis, salutaris. *Adv.* Æque, planè, sanè, sat, valdè. *Phras.* 1. *Vir bonus est*, er ist ein überaus guter Mann. Vir est insigni bonitate; ita moderatus, ut præ se quandam probitatem, ingenuitatem ferat. Vir est & sapiens, & legibus parens, officii non ignarus, utilitati publicæ plus, quam suæ consulens, intentus. Exemplum est innocentiæ; quô nemo integrior in civitate, nemo sanctior. Apertus simplex, ingenuus, justus vir est cujus fidem, bonitatémque omnes dilaudant. Probus est & antiqui moris; antiquis moribus, antiqua homo virtute & fide est. Vir est mirâ ingenii bonitate; singulari bonitate & modestiâ præditus. Frugi homo est, & quantivis pretii. Vir notæ est & expertæ fidei, vitæque integerrimæ; vir, cujus multa sunt & illustria exempla probitatis & candoris. Viri boni officium fungi solitus. 2. *Bona opera*, gute Werck, *vulg.* Piæ sanctæque actiones; actiones cum pietate susceptæ; virtutis exercitationes; usurpatio piorum munerum; virtutum officia; pietatis studia præstare; virtutum officiô fungi. *Usus.* Bonum solum, quod honestum. Summum bonum in voluptate ponit Epicurus. Bonâ fide agere. Bonô uti Cæsare, *benignò. Vulg.* *Bona nova*, læti nuncii, gute Zeitungen. *Bonam diem sibi* facere. *Vulg.* sich einen guten Tag anthun. Diem sumere hilarem V. *Probus.*

Boo, as, avi, atum, are. brüllen wie ein Ochs. * *Syn.* Mugio.

Bos, bovis, *gen. com.* Ochs. *Epi.* Opimus sanctus, vivus, boves mollipedes, opimi. *Usus.* Boum cervices natæ ad jugum & vires humerorum & latitudo ad aratra extrahenda.

Bracca, æ, f. Nieder-Kleid. *Genus vestis apud Gallos Transalpinos.*

Braccatus, a, um, der ein Nieder-Kleid anhat. *Syn.* Braccis utens. *Usus.* Gallia braccata.

Brachium, ii, n. ein Arm. *Epi.* Extremum, leve, molle. *Usus.* Brachii projectio decet in contentionibus contractio in remissis. Brachium cohibere, projicere, contrahere. Molli brachiô aliquid agere, obenhin.

Braſ-

Braſſica, cæ, f. Kohl. *Uſus*. Caules & braſſicam me contigeris.

Bractea, æ, f. ein dünnes Blech. *Syn*. Lamina tenuiſſima.

Brevi, in kurtzer Zeit. *Syn*. Propediem, in brevi, brevi tempore, exgiuò tempore, paucis diebus. *Uſus*. 1. Reſpublica brevi reſpirabit. 2. *Breviter*, mit kurtzen Worten. Ad ea, quæ petis, brevi reſpondebo.

Breviloquens, tis, *g. o.* der kurtz von einer Sache redet. *Uſus*. Breviloquentem me tempus ipſum facit.

Brevis, e, c. kurtz. R. *à.* βραχὺς, *brevis*. *Syn*. Parvus, puſillus, contractus, conciſus, anguſtus exiguus, præciſus temporis ſpatiô. *Phraſ*. 1. Exiguum, & breve vitæ curriculum. Contractiora ſunt vitæ ſpatia, quàm ut &c. 2. *Oratione vel dictione brevis*, im Reden kurtz ſeyn. Ambitus verborum contractus, & brevis. Amputata oratio & abſciſſa.

Brevitas, tis, f. Kürtze. *Epi*. Amiciſſima alicui, conciſa, diſtincta, exigua vitæ, nuda atque inornata, pura & illuſtris ſumma. *Uſus* 1. Brevitas diei, temporis. 2. *Contractio*, Zuſammenziehung. Brevitas non modò ſenatoris, ſed & oratoris magna laus eſt. Multos imitatio decipit brevitatis.

Breviter, kürtzlich. *Syn*. Strictim, ſummatim, brevi, cum brevitate, paucis verbis.)(*Productè, pluribus verbis*. *Phraſ*. *Rem dicam breviter*, ich werde es kürtzlich ſagen. Rationem tribus verſiculis comprehendam; ne multa; videamus nunc ſtrictim, rem perſtringam breviter; tribus verbis; paucis percurret oratio. Brevitate utar, ut ſatietatem longæ orationis effugiam; non obtundam pluribus; ne longam orationem ſuſcipiam, paucis iſta habe, ſummatim dicam. Ut in pauca rem conferam; ne longum fit; perbreviter attingam; coarctabo & peranguſtè referciam dictionem; incidam media, ne nimis ſerò ad extrema veniam; celeriter exiguéque dicam; paucis vos abſolvam; quàm potero, in verba conferam pauciſſima; verba quam maxime ad compendium conferam; capita rerum ſtrictim percurram; verbo me expediam. Compendia ſequar. Paucis te volo; pauculis verbis, dictis compendium fieri volo. Paucis rem dabo; ad pauca ut redeam; ut plura mittam, Ut paucis rem concludam; unô verbô complectar; ne multis morer; teneam; ne longior ſim, aut copioſior; ne multa multis; plura pluribus; quid multa? non vagabor longiùs; ſummam complectar; ad pauca redigam; pluribus agere tecum non debeo; quid plura? quid pluribus?

Bruma, æ, f. der kürtzeſte Tag im Jahr. *Syn*. Brumale tempus, brumalis dies; dies hyemis breviſſimus. V. *Hyems*.

Brumalis, e, g. c. winterlich. *Uſus*. Brumales dies.

Brutus, a, um. unvernünfftig. *Uſus*. Fortuna bruta; fulmen brutum.

Bubile, is, n. Rinder-Stall. * *Syn*. Locus ubi boves ſtabulantur.

Bubo, onis, m. Stein-Eule. *Uſus*. Raró in conſpectum bubones veniunt.

Bubulcus, i, m. Rinder- oder Küh-Hirt. *Syn*. Boum cuſtos.

Bucca, æ, f. der Mund, Backen. *Syn*. Os ipſum & interior malarum pars concava. *Uſus*. Conſul prodiit fluentibus buccis, gravibus oculis. Scribe quod in buccam venerit. Buccæ fluentes, ceruſſatæ, atque dignæ Capuâ vetere.

Buccina, æ, f. Poſaune. *Syn*. Tuba belli. *Uſus*. Signum datur buccinâ.

Buccinator, oris, m. Hornblaſer. *Syn*. Præco, tubicen. *Uſus*. Promittit, ſe fore buccinatorem exiſtimationis meæ.

Bulla, æ, f. abhangende Hals-Zier, Biſem-Knopf. *Bulla in toga prætexta erat ornamentum pueritiæ in cordis figuram formatum*. *Epi*. Aureæ multæ & graves. *Uſus*. 1. Prætexta toga ſine bulla. 2. *In valvis clavus*. Verres bullas aureas à valvis abſtulit. *Bulla Pontificia*. *Vulg*. Litteræ Pontificiæ.

Buſtuarius, ii, m. Schwerdt-Fechter bey nahmhafften Leich-Begängniſſen. *Uſus*. Si mihi cum illo buſtuario gladiatore certandum fuiſſet.

Buſtum, i, n. Brandſtatt der verbrannten Leiber, Grab. *Syn*. Locus, ubi corpus hominis defuncti concrematum eſt; monumentum, ſepulchrum. *Uſus*. 1. Buſtum violare. 2. *Transl*. Homo impius, buſtum legum omnium, buſtum reipublicæ.

C.

Caballus, i, m. starcker Gaul. * *Syn.* Equus.

Cachinnatio, nis. das Lachen. *Syn.* Risus solutior. *Usus.* Si ridere concessum, vituperatur cachinnatio.

Cachinnor, aris, atus sum, ari. Uber die Maasse lachen. *Syn.* Solutius rideo cachinnum tollo. V. *Rideo.*

Cachinnus, i, m. das Kuttern. *Syn.* Cachinnatio. *Usus.* Cachinnum sustulit; ad cachinnos commovit omnes V. *Risus.*

Cacula, æ, m. Troß-Bub. * *Syn.* Calo.

Cacumen, is, n. Gipfel. * *Syn.* Vertex cujuscunque rei. *Usus.* Cacumina arborum, montium.

Cadaver, eris, n. todter Cörper. *Syn.* Corpus exanime. *Epi.* Incruentum, informe, semiustulatum. *Usus.* Ab hoc ejecto cadavere quidquam opis mihi spondeam?

Cadaverosus, a, um. eingefallen. * *Usus.* Cadaverosa facies.

Cadit, es fällt zu. *Syn.* Evenit, accidit. *Usus.* Belle cecidit.

Cado, is, cecidi, casum, ere. fallen. *R. à.* κατέω. *deorsum eo.* *Syn.* Concido, decido, labor, delabor, corruo. *Adv.* Cadere aliter rem, altè, aptè comprehensionem, aptè verba, aptissime, belle, concinnius, commodius, decore in pedes, fortiter, fortuito, graviter, jam pridem consilia, jucunde clausulas, jucunde orationem, levius, malè, melius, melius verba in syllabas longiores numerose & quadratè, omnino, optime in pedem, pariter cum republ. percommôde, peropportune, præclare in rempubl. teterrime, quid venustè. *Phras.* 1. *Vulneribus exhaustus cecidit*, er ist von so viel Wunden entkrafftet niedergefallen. Ad terram defluxit; vulneribus ad terram datus est; de equo lapsus; præceps ad terram datus; miserabili casu, fœda prolapsione præcipitatus est; icto ad casum datus, ad terram delatus, detractus procubuit. 2. *Fallente vestigio cecidit*, er ist zur Erden gefallen. In terram defluxit, procubuit, prolapsus, prostratus est. 3. *Cadebat* animo, er hat das Hertz verlohren; animò concidit, defecit animô; frangebatur animô; animus hominem reliquit; relanguit animus; animo se demisit admodum. V. *Concido.* 4. *Cadere in pristina peccata*, in die vorige Laster fallen. Relabi, revolvi in mores pristinos & vitia; in eundem scopulum offendere, impingere; in idem vitiorum cœnum implicari; iisdem sordibus involvi; in eodem lùto adhærescere. *Usus.* 1. *Evenio*, wiederfahren. Belle, opportune, commode, fortuito cecidit. Verebar, quorsum illud casurum esset. 2. *Convenio*, angehen. Cadit in eum suspicio, man kan auf ihn einen Argwohn haben. Hoc in virum bonum non cadit; in virum sapientem dolor non cadit. 3. *Venio*, kommen. Cadit sub aspectum, es fällt unter die Augen. In deliberationem, in potestatem, sub imperium & ditionem alicujus. Cadere in offensionem alicujus. 4. *Desino, remitto*, nachlassen, aufhören. Ira, venti cadunt. Arma de manibus cadunt. 5. *Pereo* zu Grunde gehen. Legum authoritas, civitatis fides cecidit. 6. *Mori*, sterben. Duo millia cecidere. 7. *Vinci judicio*, Handel verliehren. Causa cadere. *Vulg.* *Litem perdere.* V. *Causa*. 8. kleinmüthig, verzagt werden. Cadere animô, *vel* animis.

Caduceator, oris, m. Herold, Friedens-Both. *Syn.* Legatus pacis causa.

Caduceum, i, n. das Stäblein. Mercurii. *Syn.* Mercurii virga & sceptrum.

Caducus, a, um. hinfällig. *Syn.* Facile cadens, brevis, fugax, fragilis, mobilis, mortalis, incertus.)(*Erectus, firmus, immortalis.* *Usus.* 1. Omnia alia falsa, incerta, caduca, mobilia sola virtus est altissimis defixa radicibus. Corpus fragile, & caducum. Magna imperiá mortalia sunt & caduca. 2. Bona caduca; hæreditas caduca, heimgefallene Güter, Erbschafft. V. *Incertus*, *inconstans*, *bona temporalia.*

Cadus, i, m. Weinfaß. * *Usus.* Vinum de meliore cado.

Cæcitas, tis, f. Blindheit. * *Syn.* Privatio sensus oculorum. *Epi.* Horribilis, misera, odiosa. *Usus.* 1. An tibi luminis cæcitas plus obest, an libidinis? 2. *Transl.* In furore animi, cæcitate & amentia.

Cæco, as, avi, atum, are. blind machen. *Syn.* Excæco, cæcum fac o efficio, reddo; oculis privo, oculis orbo. *Usus.* Voluptate cæcantur hominum animi. Vitiis & cupiditatibus cæcatus adolescens. V. *Excæco.*

Cæcus, a, um. blind. *Syn.* Captus oculis. *Phras.* 1. Lumina amisit; aspectum amisit; orbatus lumine; lumine cassus; caligat ad omnia; cæcutit; extinctô oculorum lumine in tenebris contabescit; caret acie oculorum; usu oculorum destitutus est. *Transl.* Cæcus est furore & cupiditate, er weiß nicht, was er thut vor Zorn ꝛc. Cæca cupiditate rapitur; cæcus furore & scelere fertur; cæcus & amens furore est. Cæcitate animi rapitur incredibili; furor homini lumen animi extinxit; eripuit consilium animô præceps amentiâ furor. Exercet miserum insolita caligo mentis, & animi luminibus magnoperè officit. *Usus.* 1. Catuli cæci nascuntur. 2. *Temerarius*, vermessen, verblendet. Cæca cupiditate rapi. Fortuna cæca cæcos efficit, quos complectitur. 3. *Obscurus, abditus, dubius*, finster, zweiffelhaftig. Nox cæca. Res cæcæ & ab aspectus judiciô remotæ. Cur hoc ita obscurum est & cæcum?

Cæcutio, is, ivi, itum, ire. übel sehen. *Usus.* Utrum oculi mihi cæcutiunt. V. *Cæcus.*

Cædes, is, f. Mord, Todtschlag. *Syn.* Occisio. *Epi.* Clara & recens crudelissima omnium, cruenta, misera crudelisque, nefaria, nocturna, propinqua, quotidiana. *Phras.* 1. *Cædes multorum facta est*, es seynd viele, erschlagen worden. Multum sanguinis haustum est; omnia hostium cæde strata erant. Cædes ibi omnia obtinuit. Magna clades accepta est; fœdatus multorum cæde locus; cædibus hausti mortalium plurimi; multum sanguinis in promiscua omnium generum cæde fuit. Solitudinem facere in urbe videbantur. Edita, perpetrata multorum hominum cædes. 2. *Hic à cæde cessatum est*, da hat man aufgehört zu morden. Is finis sanguinis fuit; hic cædes constitit, conquievit. *Usus.* Res ad cædem spectare videtur, die Sache zielet auf Mord und Todtschlag. Cædem senatui moliuntur, quærunt cives improbi. Cædem facient, perpetrabunt, edent atrocem. Cædem quidem reprimeent alii; at illi tanto acerbius instaurabunt, redintegrabunt, renovabunt. V. *Mors, occido, prælium.*

Cædo, cecidi, cæsum, ere. schlagen. R. à κάινω. *Syn.* Verbero, percutio, occido, trucido, interficio. *Phras.* 1. *Servum dirissime cecidit*, er hat seinen Bedienten entsetzlich geschlagen. Multavit, accepit pessimè; verberibus dirum in modum affecit, laceravit, excruciavit. V. *Verbero.* 2. *Hostem cædere*, den Feind schlagen. Hostem fundere, profligere; armis opprimere; hostium copias cædere; ferrô prosternere; fundere prælio; armis sternere; delere. V. *Cædes.* *Usus.* Aliquem loris, vel virgis cædere. Sylvam, armenta, magnum numerum hostium cædere.

Cælebs, ibis, g. o. unverehlicht. *Syn.* Expers conjugii. *Usus.* Mulier cælebs.

Cælo, as, avi, atum, are. verbergen. *Syn.* Occulto, obscure fero. *Phras.* *Cælat consilia sua*, er verbirgt seine Gedancken. Clam fert consilia; premit animi sui sensa; ab hominum conscientia solertissime removet. Ut cochlea abscondit, & retentat se tacitus, V. *Abscondo, taceo, tego.* *Usus.* 1. Si Deos omnes, hominesque cælare possemus, nihil injustè faciendum esset. Aliquem de consilio cælare. 2. Ausstechen. Cælare aliquid argentô, *vel* in argento, etwas in Silber stechen.

Cæmentitius, a, um. von Schopp, oder Bruchstein gemacht. *Syn.* Quod cæmentô constructum est. *Usus.* Cæmentitiis parietibus extructæ altitudines.

Cæmentum, i, n. Bruchstein. *Syn.* Lapides rudes & fracti, quibus ædificia consurgunt. *Usus.* Materiam, cæmentum, calcem convexit.

Cæruleus, a, um. Himmelblau. *Usus.* Oculos cæruleos esse Neptuni.

Cæsaries, ei, langes Männer-Haar. *Syn.* Coma, quæ cædi solet. *Usus.* Vide, cœsaries quam decet!

Cæsim, hauender Weise. *Syn.* Incisim. *Usus.* Membratim primò, dein cæsim diximus.

Cæsius, a, um. bleichblau, grau. *Syn.* Cæruleus, glaucus; qualis color est oculis felium. *Usus.* Cæsiis oculis Minerva.

Cæstus, us, m. ein Streit-Kolben mit Leder und mit Bley gefüttert. *Syn.* Clava ex corio & plumbo. *Usus.* Pugiles cæstibus contusi ne ingemiscunt quidem.

Cætera, orum, n. das übrige. *Syn.* Reli-

liqua alia, aliud, reliquum, itémque cætera, & quæ ſequuntur; & alia hujus generis, hujusmodi; & ſiqua ſimilia. *Uſus*. In cætera vitá ſatis ſplendidus. Avarus, cætera doctus vir.

Cæteroquin, ſonſten, ohne das. *Syn*. Alioquin. *Uſus*. Non poëta ſolùm, verùm etiam cæteroquin doctus & ſapiens.

Cæterùm, im übrigen, aber doch. *Uſus*. Cæterum is mihi locus non diſplicet.

Calamiſter, ri, m. Haar-Eiſen. *Syn*. Acus, quâ calefactâ capilli intorquentur. *Uſus*. 1. Remove gemmarum ornatum, nec calamiſtri quidem adhibeantur. Frons calamiſtri notata veſtigiis. 2. *Transl. Ornatus accerſitus orationis*. Orationem calamiſtris inurere, ſeine Rede gar zu viel auszieren.

Calamiſtratus, a, um. gekräuſelt. *Uſus*. Calamiſtrata coma, puella

Calamitas, tis, f. Jammer, Noth. *Syn*. Miſeria, ærumna, adverſa, *vel* incommoda fortuna, res incommodæ, offenſio.)(*Proſperitas*. *Epi*. Civilis, communis, diſſimilis, fatalis quædam, honeſtiſſima, improviſa, incredibilis & ſingularis, indigniſſima, injuſtiſſima, inveterata, magna, major, maxima, neceſſaria in re aliqua, nova, par, præſens, privata, publica, ſumma, tanta, tota, impendens. *Phraſ*. 1. *Calamitatem afferre*, in Jammer und Noth bringen. Inimici tui calamitatem tibi non exiguam machinantur; maximâ calamitate te afficient; calamitatem afferent, importabunt. Inimici tui, ni caveris, plagam facient, injicient, infligent luculentam. Inimici, facto, calamitate te affligent maximâ. Vulnus tibi imponet, inuret, infliget luculentum; peſtem afferet certiſſimam & importabit. Machinantur, neſcio quam in caput tuum peſtem inimici tui; ad calamitatem maximam te tuósque depellent. Imminet rebus tuis ac fortunis ab inimicorum fraudibus & inſidiis magna calamitas; inimici tui in calamitatem graviſſimam te tuósque trahent; & jam nunc perniciem tibi comparant & moliuntur. V. *Affligo*. 2. *In calamitatem incidere*, in Jammer und Noth fallen. Reſpublica hôc annô maximam calamitatem cepit, accepit, ſubiit, hauſit. Calamitas reipublicæ incidit, accidit maxima. Reſpublica in eam calamitatem venit, incidit; iis ærumnis premitur; cum iis difficultatibus conflictatur, quæ ferri, tolerari vix poſſint. Reſpublica hôc annô plagam accepit luculentam; acerbô vulnere percuſſa eſt: vulnus accepit graviſſimum. V. *Miſer*, *affligo*, *fortuna mala*, *adverſus*. 3. *Calamitate liberare*, aus der Noth helffen. Cæſar nos non à calamitate modò, ſed & metû calamitatis defendet, prohibebit; calamitate nos, calamitatem levabit; nobis detrahet, efficiet, ut à nobis abſit calamitas; ærumnis nos iſtis exſolvet; iſtis nos periculis & ærumnis explicabit; iſtis nos ærumnis expediet. V. *Libero*. *Uſus*. In calamitate tabeſcere. Calamitas latiùs ſerpſit.

Calamitoſus, a, um. voll Jammer. *Syn*. Ærumnoſus, miſer, calamitatibus oppreſſus, affectus. *Adv*. Valdè. *Uſus*. Magis fortunâ, quàm culpâ ſuâ calamitoſus. Fuga flagitioſa & calamitoſa. Calamitoſus ager cœlô & locô. Tempeſtas calamitoſa, Schauer-Wetter. V. *Miſer*, *felix*.

Calamitoſe, jämmerlich. *Uſus*. Calamitoſe potius, quam turpiter vivendum.

Calamus, i, m. Schreib-Feder. *Syn*. Frutex aquaticus ad ſcribendum aptus. *Epi*. Bonus. *Uſus*. Calamô & atramentô temperatô, chartâ etiam dentatâ res agetur.

Calantica, æ, f. Schleyer, Haube. *Syn*. Tegmen capitis muliebre. *Uſus*. Clodius calanticam capiti ſuo accommodavit.

Calcar, aris, n. Sporn. *Syn*. Equi ſtimulus equitis calci alligatus. *Phraſ*. *Calcaribus equum urgere*, dem Pferd die Sporn geben. Calcaria admovère, adhibere, calcaria equo ſubdere. Calcaribus equum concitare, agitare. *Uſus*. 1. Aliis calcaria adhibenda, aliis fræna. 2. *Incitamentum*, Anſpornung. Currenti calcar addere.

Calceamentum, i, n. Schuh. *Syn*. Calceus.

Calceo, as, avi, atum, are. Schuh anziehen. *Uſus*. Nec ſatis commode calceati, nec veſtiti.

Calceus, i, m. Schuh. *Syn*. Calceamentum, pedum veſtitus & tegmen. *Epi*. Habiles, viriles. *Uſus*. Redivi cum calceis & togâ, nullis nec caligis, nec lacernâ.

Calcitro, as, avi, atum, are. hinten ausſchlagen. *Syn*. Calce ferio, percutio. *Transl*. Renuo, reſiſto. *Uſus*. Amicum eum non habebis, calcitrat, reſpuit.

Calco, as, avi, atum, are. mit Füſſen treten. *Uſus*. Calcare uvas; calcare clientem.

Calculus, i, m. Steinlein. *Syn*. Lapillus: ratio. *Uſus*. 1. Demoſthenes calculos in

os

os injiciebat. 2. *Rationem inire*, ad calculos vocare; ad calculum reducere; calculos subducere, Rechnung machen. Turpe est, exiguè nimis & exiliter amicitiam ad calculos revocare, ut par sit ratio datorum, & acceptorum. 3. *Consilium omissum resumere*. Revertamur ad calculos, quos abjecimus, kehren wir wiederum zurück zu unserm Vorhaben.

Calefacio, is, feci, factum, ere. wärmen. *Syn*. Calfacio. *Transl*. Irrito, commoveo. *Usus*. Egregiè hominem suâ oratione calefecit. Forum calfacere. Parthi vos calfacient, die Parther werden euch heiß machen.

Calendarium, ii, n. Calender-Buch. *Syn*. Fasti, ephemerides.

Calendæ, arum, f. der erste Tag eines jeden Monaths. *Usus*. Hæc scripsi ad VIII. Calendas Decembris.

Caleo, ui, ere. heiß oder warm seyn. *Syn*. Calidus sum. *Transl*. Vigeo. *Usus*. 1. Calent judicia ut cùm maximè, man hält nun sehr emsig Gericht. Calent rumores. Dum res calet, insistendum est. Cum calent omnes, ego in negotio frigebo? 2. *Fervere, dum res adhuc recens est*. Calentes adhuc recenti pugnâ, & victoriâ feroces, von dem frischen Fechten noch erhitzte Soldaten. 3. *Æstuare, inflammari*, hitzig nach einer Sache trachten. Studiò scribendi, cupidine laudis calére. V. *Calor*.

Calesco, is, ere. warm werden. *Syn*. Calidus fio. *Usus*. Igni vel apricatione calescere.

Calidus, a, um. warm. *Usus*. Calidior est animus, quam hic aër.

Caligæ, arum, f. Hosen. *Syn*. Tibiarum tegumentum.

Caliginosus, a, um. dunkel. *Syn*. Obscurus caligine tectus. *Usus*. Obscurius, nebulosum, humidum, caliginosum cœlum.

Caligo, as, avi, atum, are. nicht heiter sehen. *Syn*. Cæcutio. *Usus*. In sole caligare.

Caligo, inis, f. Dunkelheit. *Syn*. Tenebræ. *Epi*. Cæca, obscura. *Usus*. *Transl*. Ex priore caligine temporum respublica in lucem aliquam respexit, das gemeine Wesen hat sich aus voriger Verwirrung etwas erholet. Dicussa nunc est caligo illa temporum & terræ tenebræ. Videbam aliquid, sed quasi per caliginem. V. *Tenebræ*.

Calix, icis, m, Kelch, Becher. *Epi*. Calices maximi. Calix mulsi, vini.

Calleo, es, ui, ere. etwas wohl können, wissen. *Syn*. Scio, teneo. *Usus*. Jura callet. V. *Scientia*, *doctus*.

Callidè, listiglich. *Syn*. Astutè, non incallidè, cautè. *Usus*. Callidè, argutéque dicere.

Calliditas, tis, f. Arglist, Verschlagenheit. *Syn*. Malitia, astutia. *Epi*. Perversa, stulta, vetus. *Usus*. Pœni calliditate valent. Calliditas astuta prudentiam imitatur. V. *Astutia. fraus, dolus*.

Callidus, a, um. verschlagen, listig. *Syn*. Astutus, versutus, vafer, malitiosus, eruditus artificiô simulationis, veteratorius, veterator, non incallidus. *Usus*. Homo ad fraudem callidus. Astuta & callida interpretatio. V. *Astutus, dolosus*.

Callis, is, m, Fuß-Pfad. *Syn*. Semita.

Callum, i, n. Schwillen an Händen und Füssen vom Arbeiten. *Syn*. Cutis usu densior. *Usus Transl*. Diuturna consuetudo, diutinus dolor callum jam obduxit stomacho meo; malorum usus mihi sensum ademit; occalluit animus malorum usu.

Calones, um, m. Troß-Buben. *Syn*. Militum ministri.

Calor, oris, m. Wärme. *Syn*. Ardor, æstus,)(*Frigus*. *Epi*. Æquabilis, corporeus, maximus, nimius, salutaris & vitalis, similis sui. *Phras*. 1. *Ecquid in iter te das caloribus summis?* warum begiebst du dich auf die Reise bey solcher Hitze? ecquid hôc ardore; hôc æstû flagrantissimô; istâ caloris intemperie; istis cœli ardoribus; æstuante tantis caloribus aëre, solis radiis torrendum te præbes? ecquid hâc anni parte flagrantissimâ, hôc anni sidere itineri te committis? 2. *Calores sunt maximi*, es ist nunmehro die gröste Hitze. Caloris nunc vis est maxima; calores habemus nunc maximos. Æstus sunt immodici; æstivi cæli ardores nunc sunt maximi. Vapore solis omnia nunc torrentur & accenduntur; fervòre solis exæstuat anni tempus calidissimum; sol nunc omnia incendit; cœlum nunc fervet, æstuat, ut cùm maximè. Menses nunc incidunt ardore solis flagrantissimi. Æstivi calores, æstatis ardores nùnc sunt intentissimi. Æstuosum in primis cœlum est; ab æstu fervet; æstûs intemperie flagrat; immodicis caloribus torretur pars anni hæc ferventissima. 3. *Calor crescit*, die Hitze nimmt zu.

Intendit se calor; ingravescit, increscit, invalescit. Æstivi sideris calores graviore æstû exardescunt, effervescunt, invalescunt. 4. *Calor remittit*, die Hitze läßt nach. Frangit se calor, mitescit; tempus anni gravissimum defervescit; deflagrant tandem æstivi calores; temperantur, sedantur, leniuntur, mitigantur. Inclinata jam æstas nimios solis ardores defendit; caloris incommoda propulsat; languescit jam flagrantis cœli ardor, & sensim defervescit. *Usus*. Frigora & calorum molestiæ viro ferenda sunt. Acquiesco in horto, dum se calor frangat.

Calvitium, ii, n. Kahlheit des Haupts. *Usus*. Calvitiô mœror non levatur.

Calumnia, æ, f. Verläumdung. *Syn* Obtrectatio, maledictum, injusta criminatio, vexatio. *Epi*. Acerrima, nimis callida, frigida, jejuna, impudens, major, prætexta, calumniæ variæ. *Phras*. *Calumniam strinxit in innocentem*, er hat ihn unschuldig verläumdet. Integerrimi hominis laudem calumniis obterere satagebat; criminari non destitit innocentem; infamiam innocenti afferre; infamiâ innocentem aspergere voluit; calumnias in innocentem instruxit; calumniis opprimere innocentem; calumniis appetere satagebat. V. *Detraho*, *maledictum*. *Usus*. Frigidam jejunamque calumniam adversus me adhibuit. Totus est in instruendis calumniis. Calumniam æquô animô fert. Coërcenda est calumnia, & contundenda. V. *Convitium*, *Famam lædo*, *Maledicus*.

Calumniator, oris, m. Verläumder. *Syn*. Qui falsum crimen objicit; malitiosus interpres. *Epi*. Egens improbus. *Usus*. Bono viro improbum calumniatorem apposuit.

Calumnior, aris, atus sum, ari. verläumden. *Syn*. Calumniam adhibeo, vexo. *Usus*. Is aperte ludificari, & calumniari cœpit. V. *Calumnia*, *Detraho*.

Calvus, a, um. kahl. *Syn*. Rarô capillô, calvitiô deformis.

Calx, cis, f. die Ferse. *Syn*. Pars pedis posterior. *Phras*. *Calcibus impetere*, mit Füssen stossen. Calcibus certare; premere, conscindere obstantes; calcibus cædere, ferire, contundere. *Usus*. 1. Certare pugnis & calcibus. 2. *Finis ac meta*, Ziel und Ende. Ad calcem decurrit, pervenit opus. A calce ad carceres revocari; *à fine ad principium*, vom Ende bis zum Anfang. 3. *Lapis excoctus pro ædificio*, Kalck. Calx, cæmenta, materia. Calx viva, ungelöschter Kalck. Calx macerata, gelöschter Kalck.

Camelus, i, m. Kamel-Thier. *Usus*. Cameli adjuvantur proceritate collorum.

Camera, æ, f. Gewölb. *Syn*. Testudo, fornix. *Usus*. Cameras quasdam non probavi.

Caminus, i, m. Ofen, Camin. *Usus*. In hyeme caminô luculentô utere.

Campester, ris, re, Feldichter Ort. *Usus*. Campestris exercitatio.

Campus, i, m. Feld. *Syn*. Ager, pratum, area, planities. *Epi*. Deformis atque obsitus, fœnicularius, ingens immensusque, latior, magnus, sanctus, tantus. *Usus*. 1. Agros nostros cum suis uberibus campis conferri posse negant. 2. *Transl*. *Amplitudo, copia, ubertas*, grosse Gelegenheit. Magnus tibi campus patet in republica, apertus ad gloriam cursus. In hoc tanto, immensoque campo exultet oratio. 3. *Planities*, Ebene. Camporum patentium æquora; camporum immensitates; immensa camporum spatia.

Canalis, is, m. Canal. * *Usus*. Aquæ ductus fiunt tribus generibus, vel per canales structiles, aut fistulis plumbeis, aut tubulis fictilibus.

Cancelli, orum, m. Gitter, Schrancken. *Epi*. Forenses. *Syn*. Septa e lignis modicô intervallo disjunctis, quibus tribunalia & fenestræ muniuntur. *Usus*. 1. Applausum est à totis cancellis. *Transl*. *Terminus, finis, limes*, Ende etc. Non agrediar ex iis, quos mihi ipse circumdedi, circumscripsi, cancellis. *Inde est Vulg*. *Cancellaria*, Canzley. Tabularium sanctius; & *Cancellarius*, Canzler. Tabularii sanctioris præses, custos; magister scriniorum.

Cancer, cri, m. ein Krebs. *Usus*. Rubentes urere focô cancros.

Candelabrum, i, n. Leuchter. *Epi*. Candelabra ærea. *Usus*. Candelabrum è gemmis clarissimis, & opere mirabili perfectum.

Candeo, es, ui, ere. weiß seyn. *Syn*. Candore fulgeo. *Usus*. Candens orbis, *via lactea*, die Milch-Strasse im Himmel. Candente carbone sibi capillum adurere. V. *Albus*.

Candesco, is, ere. glüend werden. * *Syn*. Ignesco, candidus fio. *Usus*. Ferrum candescit. Capillus, caput candescit.

Candidatorius, a, um. werbenden Personen gehörig. *Usus.* Candidatorio fungi munere.

Candidatus, a,um. weiß bekleidet. *Syn.* Candidâ veste indutus; *quales erant, qui magistratum petebant;* nomen professus. *Epi.* Consulares, gratuiti, pares, singuli, firmior, sapiens. *Usus.* Officiosissima candidatorum natio.

Candide, ohne alle Boßheit, Betrug. *Syn.* Sincere, pure, benigne. *Usus.* Inimicitias simpliciter & candide posuit.

Candidus, a, um. weiß. *Syn.* Albus, purus, sincerus. *Usus.* Purum & candidum dicendi genus. Candidum hominis ingenium. Candidæ vitæ homo, *innocentis.* V. *Sincerus, apertus.*

Candor, oris, m. Weisse. *Syn.* Splendor, fulgor, lux. *Epi.* Exiguus, extremus, illustrior solis, nimius, candidissimus. *Usus.* 1. Vide speciem candoremque cœli. 2. *Albedo,* Weisse. Mixtus candore rubor. 3. *Simplicitas,* Aufrichtigkeit. Eximio morum candore vir. V. *Apertus.*

Canesco, is, ere. grau werden, veralten. *Syn.* Senesco, inveterasco. *Usus.* Canescit jàm oratio tua, habétque suam jam maturitatem & senectutem.

Cani, orum, m. graue Haare. *Syn.* Albi senum capilli. *Usus.* Non cani, non rugæ authoritatem afferunt.

Canicula, æ, f. Hündlein. *Sidus cœleste.*

Caninus, a, um. hündisch. *Usus.* Cœna canina.

Canis, is, m. & f. Hund. *Usus.* Canum fida custodia; incredibilis ad investigandum narium sagacitas; amans dominorum adulatio; alacritas in venando. Canis solicitum animal. Cane pejus & angue.

Canistrum, i, n. Korb. *Syn.* Fiscina, cista viminea. *Epi.* Splendidissima. *Usus.* Lancibus & splendidis canistris nos pascis.

Canities, ei, f. graue Haare. *Usus.* ô turpem exactâ dementique ætate canitiem!

Canna, æ, f. Rohr. *Syn.* Arundo.

Cano, is; cecini, cantum. ere. singen. *Syn.* Canto, cantus edo. *Adv.* Canere absurde, diligenter, flebiliter intus, intus sibi, modulare, præclare fidibus, similiter. *Phras.* *Pauci rectè canere norunt,* es seynd wenig, die wohl singen können. Pauci rectè canendi artem callent, tenent; canendo vocem rite nunc intendere, nunc remittere sciunt; canendi modos probe callent. Paucis contigit in canendo eum tenere modum, ut in eorum modulatione nihil agnoscas absonum, inconditum, inconcinnum. Pauci vocem moderari; ita efferre; eâ ratione componere sciunt, ut aures nihil offendat, ut aures nihil respuant, rejiciant, improbent. *Usus.* 1. Canere voce, singen. Canere fidibus, tibiis, geigen, pfeiffen. *pro vulg.* *Ludere fidibus, inflare fistulas, ludere instrumentis musicis.* Canere bellicum, Lermen blasen. Canere classicum, *idem.* Receptui canere, zum Abzug blasen. *Transl.* von einer Sache abstehen. V. *Musica, modulor.*

Canon, onis, m. Regel. *Syn.* Regula. *Usus.* 1. Tu canon es meorum scriptorum. 2. *Canon Missæ, vox Eccles.* Arcana verba Divini Sacrificii, & silentiô enuncianda. *Canones Sacri,* Scita Pontificum.

Canonicatus, ûs, m. Chor-Herren-Stelle, oder Versamlung. *Syn.* Sacerdotium opulentum, amplum. Collegium; senatus sacratior sacerdotum authoritate præcipuorum. *vulg. Capitulum Canonicorum.*

Canonizo, as, are. heilig sprechen. *Syn.* In sanctorum numerum referre: ad sanctorum ordinem adscribere, aggregare. Cœlestes honores, publicósque alicui decernere; inter cœlites referre, in album sanctorum cœlitum solenni ritu referre; inter cœlites annumerare, solenni ritû alicujus memoriam consecrare. In concilio cœlestium collocare; in numero sanctorum collocare; sanctorum ordinibus asserere. In cœlitum cœtu ac numero reponere; ad immortalitatem & religione & memoriâ consecrare. Cœlestes honores dare, habere; immortalitati consecrare; cœlitum honoribus cumulare. Superorum in censum referre. In *Divos* referre. Consecratæ immortalitatis authoritatem à Pontifice maximo accipere, canonisiret werden. Cœlestium numerum augere.

Canorus, a, um. wohl thönend. *Syn.* Ad cantum inflexus, clarus. *Usus.* Canora, suavis vox.

Canterius, ii, m. verschnittenes Pferd. *Syn.* Equus castratus. *Usus.* Mulô vehare, qui canterium comedisti.

Cantharis, idis, m. Spanische Mucken. *Insecti genus.*

Canticum, i, n. Gesang. *Usus.* Rhetorum epilogus penè canticum.

Cantilena, æ, f. Gesänglein. *Syn.* Cantio. *Usus.* Crebrò mihi cantilenam illam

illam suam insusurrat. Eandem cantilenam canere.

Cantio, nis, f. Gesang, Zauberey. *Syn.* Carmen veneficum. *Usus.* Id veneficiis, & cantionibus Liciniæ factum.

Cantito, as, avi, atum, are. oft singen. *Usus.* Carmina in epulis cantitata.

Cantiuncula, æ, f. Gesänglein. *Usus.* Cantiunculis otium oblectare.

Canto, as, avi, atum, are. singen. *Syn.* Cano, cantus fundo, edo. *Usus.* Pueri lepidi cantare, & psallere docentur. V. *Cano.*

Cantor, oris, m. Sänger. *Usus.* Legulejus, præco actionum, cantor formularum.

Cantus, ûs, m. Gesang. *Syn.* Symphonia, vocis inflexio. *Epi.* Dulcior, nauticus, obscurior, quotidianus vocum, lugubres, modici, remissiores. *Usus.* Tibicines cantus numerósque non suô, sed multitudinis arbitriô moderantur. Cantibus ipsæ bestiæ flectuntur, & consistunt. Fidium nervorumque cantibus ædes totæ personant. Suavitate modulorum aures tenére, cantibus animos impellere, incitare.

Canus, a, um. grau. *Syn.* Albus, candidus, canitie venerabilis, *aut* præmaturâ canitie deformis.

Capacitas, tis, f. Weite, oder Grösse. *Syn.* Amplitudo, spatium capiendi. *Epi.* Tanta. *Usus.* Theatri, vasorum capacitas. Utrum capacitatem in animo putamus esse? *ut putat vulgus & loquitur.*

Capax, acis, g. o. fähig. *Syn.* Quod aliquid capere potest. *Usus.* Capax domus. Ita capaces sunt aures meæ, ut eas nec Demosthenes impleat.

Capedo, inis, f. Opffer-Geschirr. *Vasis genus.* *Epi.* Capedines gratæ. *Usus.* Capedines & fictiles urnulæ.

Capella, æ, Zieglein. *Syn.* Parva capra. *Vulgus Capellam vocat* Sacellum, ædiculam sacram, Capelle.

Caper, ri, m. verschnittener Bock. *Syn.* Mas caprarum castratus.

Capesso, is, ivi, itum, ere. zu, oder an die Hand nehmen. *Syn.* Peto, capio. *Usus.* Rempublicam, magistratum capessere, Staats-Aemter antretten. Quando meliora capesses? Cibum capessere. Fugam capessere, capere. Capessere se domum, sich nach Haus begeben.

Capillatus, a, um. haaricht. *Adv.* Bene capillatus adolescens. *Usus.* Corpore incultô & squalidô capillatior, quàm antè.

Capillus, i, m. Haar. *Syn.* Capitis pilus. *Epi.* Comti. *Usus.* Capillus compositus & delibutus. Capilli fluunt, defluunt post morbum, ausfallen. Capilli rari & cedentes, dünes ausfallendes Haar. Capillum promittere, submittere, wachsen lassen. Capillis, crinibus passis, mit fliegenden Haaren. Capillus prolixus, promissus, langes Haar. *Capillus circa caput rejectus negligenter,* ungekämtes Haar. Cincinnorum fimbriæ, Haar-Locken. Capillum pectere, comere, componere, ornare, nodo substringere, in nodum cogere, kämmen, zieren, in einen Knopf zusammen binden. Capillum calamistris inurere, aufkrausen. Capillum in gradus frangere, formare, in Buckeln legen. Capilli ficti, adsciti, adventitii, Peruque. *aliis* galericulus.

Capio, is, cepi, captum, ere. fassen, nehmen. *Syn.* Comprehendo, accipio.)(*Do.* *Adv.* Aliquando animum patrium, commode tempus adeundi aliquem, facillime conjecturam, invite, necessario consilium, strenuè arma. Capi brevi, crudelissimè, prædam & fortunas, mirificè facetiis, opportunè locum, planè navim suo onere, atque deprimi, rectè, sortito sacerdotem Jovis, vix gloriam cœlo. *Usus.* 1. Capere urbem, Stadt einnehmen; oppidô potiri. Cibum capere, Speise zu sich nehmen. Manum capere, einen bey der Hand nehmen. 2. *Transl. ad intellectum,* Capio rem, ich verstehe es; teneo. Capere conjecturam ex *vel* de re aliqua. Consilium, rationem agendi capere. Admiratio me capit. ich verwundere mich. 3. *Ad actus voluntatis, & tum sumitur tam activè, quàm passive:* Cepit me voluptas; captus sum voluptate, ich habe mich ergötzet. Capere lætitiam ex re. Amore capi. *Aut contra:* Luctus ingens, cura, metus, pavor urbem cepit, bestürzt werden. Respublica magnam calamitatem, detrimentum, dolorem, angorem, luctum, terrorem, miseriam, metum cepit, leiden. 3. *Sumo,* nehmen. Magistratum, consulatum, provinciam capere; laborem inanem capere. Initia, primordia à Diis capienda sunt, den Anfang nehmen. 5. *Delector,* Freude haben an einer Sache. Munditiis, argenti splendore &c. capitur. 6. *Decipio, delinio,* betrügen, gänzlich einnehmen. Verborum laqueis judicem; aures velut per insidias cepit. 7. *Contineo,* begreiffen. Gloriam consecutus, quæ vix cœlô capi possit. Amentiam ejus civitas, regna capere non poterant. 8. Capere pœnam de aliquo; documentum, exemplum ex re capere. Locum castris capere &c. V. *Accipio, urbem capio, comprehendo, captivus.*

Ca-

Capistrum, i, n. Maul-Korb. *Usus*. Capistro constringi.

Capitalis, e. *g.c.* des Todes werth. *Usus*. Rerum capitalium rei. Capitali odiô dissidére. Fraudem capitalem admittere. *Capitale, Vulg.* Capital. V. *Caput*.

Capito, nis, m. Großkopf. *Syn*. Magni capitis. *Usus*. Sili, Flacci, Frontones, Capitones.

Capitulum, i, n. Capitel in einem Buch. *Epi*. Parvum, pulcherrimum. *Usus*. Primum capitulum optimum prodere.

Capitulum Ordinis, Ort, oder Zusammenkunft der Ordens-Genossen, Capitel-Haus. Locus reprehendendis erratis destinatus. *item*: Comitium familiæ sacræ. *Capitulum Ordinis facere*, Capitel halten. Comitia habere creandis magistratibus, seu moderatoribus familiæ sacræ. Conventum celebrare; concilium habere instituendis novis Religiosi Ordinis magistratibus. *Capitulum Cathedrale*, Collegium, senatus Ecclesiastici Ordinis Præsulum.

Capra, æ, f. eine Geiß.

Caprificus, i, m. wilder Feigenbaum. **Syn*. Ficus silvestris.

Caprinus, a, um. von Geissen oder Ziegen. *Usus*. Pellis caprina.

Capsa, æ, f. Kiste. *Syn*. Arca. *Usus*. Si te ad meas capsas admisero.

Captatio, nis, f. das Nachstellen. *Usus*. Disputandi prudentiam captatio verborum imitatur.

Captator, oris, m. Nachsteller. **Syn*. Qui venatur aliquid, aut ambit quovis modo. *Usus*. Plebicola repentè, omnisque auræ popularis captator.

Captio, nis, f. Fang. *Syn*. Argutiæ, sophisma. *Usus*. Quasi præstigiis & captionibus à sententiâ suâ depulsus, in aliam inductus est. Captiones refellere.

Captiosè, betrüglich. *Syn*. Vafrè, argutè. *Usus*. Captiosè interrogare.

Captiosus, a, um. betrüglich. *Syn*. Quod captiones habet. *Usus*. Fallaces & captiosæ quæstiones. Societas captiosa.

Captiuncula, æ, f. betrügliche Rede. *Syn*. Captio. *Usus*. Omnes captiunculas pertimescere.

Captivitas, tis, f. Gefangenschaft. **Usus*. Is dies finem diuturnæ captivitatis, turpitudinis, servitutis attulit. V. *Captivus*.

Captivus, a, um. gefangen. *Syn*. Captus & vinctus. *Phras*. 1. *Captivus tenetur*, er wird gefangen gehalten. In vincula conjicitur; custodiâ tenetur; in vinculis est; in vinculis cohibetur; in custodiam vinctus datus, conjicitur; in carcerem conditur; in vincula ductus, obnoxiam carnificis arbitrio ducit animam; in custodiam traditur; in carcere *vel* carcerem includitur; vinculis mandatur; in catenis tenetur. 2. *Captivos dimittere*, die Gefangenen loß lassen. Eximere vinculis; libertate donare; exsolvere vinculis; in libertatem asserere; ergastula captivis solvere. *Usus*. Ducere aliquem captivum in triumphum. Captivos duriter habére. Captivos redimere; redditô pretio liberare, recuperare, loßkauffen. Capivos reddere, remittere, entlassen. V. *Custodia, Carcer, vincula, captus*.

Capto, as, avi, atum, are. etwa nachstellen. *Syn*. Allicio, aucupor. *Adv*. Mediocriter adventum. *Phras*. 1. *Captare occasionem*, Gelegenheit suchen. Imminére in occasiones omnes; itentum esse in occasionem; quærere locum injuriæ, insidiis; aucupari tempus; captare temporis momenta. 2. *Captare gloriam*, eine eitle Ehre suchen. Plausum captare, aucupari omnes umbras falsæ gloriæ; consectari adumbratæ quamvis gloriæ imaginem. V. *Gloria*. *Usus*. 1. Assentatione gratiam, aliquem objecta spe quæstus captare, einnehmen. 2. *Observo*, beobachten. Tempora, occasio, momenta captanda sunt. 3. *Consector, peto*, darnach trachten. Voluptatem, verba, plausum, benevolentiam populi captare. 4. Captare auram, frische Lufft schöpffen. 5. Captare aliquem, einen hintergehen. V. *Quæro, ambio, cupio*.

Captus, a, um. gefangen. *partic*. von capio. *Phras*. *Bellô captus est*, er ist ein Kriegs-Gefangener worden. Jure belli captus est; in manus hostium venit, in potestatem hostium pervenit; hostium præda factus est. *Usus*. Mente, oculis, membris omnibus, auribus, captus, unsinnig, blind, Gehör-los, an allen Gliedern erlahmet. Amore, misericordiâ captus, eingenommen. Bello capta præda, spolia, pecunia; captiva pecunia, das im Kriege geraupte Geld.

Captus, us, m. das Ergreiffen des Verstandes. *Syn*. Ingenium, intelligentia. *Usus*. Prudentes, ut est captus illorum hominum. Non malus, neque iners ut est captus servulorum. *Indoles*, Gemüthsbeschaffenheit.

Capularis, e. ein Greiß. *Syn*. Senex capulo mortique vicinus, proximus.

Capulus, i, m. ein Hefft, Handhabe. *Syn*. Manubrium gladii. *Usus*. Quasi verò capulô esset occisus.

Caput, itis, n. Haupt. *Usus*. 1. Caput aperire alicui, das Haupt Ehren halber entdecken. Salutare aperto capite. Caput tegere, operire, das Haupt bedecken. Caput cervicibus abscindere, das

Haupt abschlagen. Securi ferire, percutere; cervicem abscindere; secare collum; caput à cervicibus avellere; ferrô; caput demetere; incidere cervices, præcidere; caput ense auferre; jugulum ferro resolvere; caput à cervicibus amputare, obtruncare, köpffen. *Vulg. decapito.* 2. *Vita, salus*, das Leben, das Heyl. Causa, judicium capitis agitur. De ordine, de civitate, de libertate, de capite contentio est. Caput tuum, & fortunas semper defendi. 3. *Crimen capitale*, Laster, so den Tod verwirket. Capitis aliquem accersere, accusare. 3. *Initium, principium, pars præcipua, origo*, der Anfang, Ursprung, Rädelsführer, der vornehmste Theil. Ad consilium dandum caput est nôsse rempublicam. Et quod caput est novi hominem. Capita duntaxat orationis exposuit. Duo epistolæ capita. Caput factionum Timagenes fuit. Ad pontis capita castella sunt excitata, zu Anfang und Ende der Brücke. 5. *vulgo: Capitale*, Geld-Capital. De capite, de summa, de sorte aliquid detrahere, remittere, von der Haupt-Summa des angelegten Gelds etwas hinweg-nehmen, oder zurück lassen. 6. *In aliis loquendi modis:* Capita conferre, offensare, die Köpffe zusammen stossen, mit einander sich heimlich unterreden. Capite sancire, unter Kopff-Straffe etwas gebieten. Nec caput, nec pedes habet, es ist eine ungereimte ungeschickte Sache.

Carbaseus, a, um. aus reiner Leinwand gemacht. *Syn.* Ex lino optimo contextus. *Usus.* Vela carbasea.

Carbasus, i, m. *& f. in plural. neut.* subtile Leinwand. *Usus.* Velum è carbaso factum, *seu* linô miræ tenuitatis.

Carbo, onis, m. Kohle. *Usus.* Candente carbone sibi adurebat capillum.

Carbonarius, ii, m. Köhler. **Syn.* Qui carbones conficit. *Usus.* Carbonaria fornax.

Carbunculus, i, m. kleine Kohle. *Syn.* Parvus carbo. *Usus.* Cum testa ambulans carbunculos corrogabat.

Carcer, ris, m. Kerker. *Syn.* Custodia, vincula, locus, in quo asservantur rei. *Epi.* Totus vindex nefariorum scelerum. *Phras.* 1. *carcerem missus est*, er ist in den Kerker geworfen worden. In carcerem ductus, compactus, conjectus, conditus, contrusus est; in custodiam datus, traditus est; obtorta gula in vincula & tenebras abreptus; in ferrum & vincula conjectus: tenebris & vinculis mandatus; in carcerem, ergastulum datus, detrusus, raptus tractus, inclusus est; carceri addictus est. 2. *In carere asservare*, gefangen anhalten. Detinere; in vinculis servare; custodia septum tenêre; custodiis munire; in custodiis habere, tenêre; in vinculis cohibere; carcere aliquem multare; vinculis ac compedibus coërcere. 3. *In vinculis obnoxiam tortorum arbitrio trahere animam*, gefangen sitzen. In vinculis esse; squalore carceris vexari; in catenis teneri. V. *Captivus, Custodia, Vinculum. Usus.* In carcerem mittere. E carcere emittere.

Cardiacus, i, m. dem am Herzen wehe ist. *Syn.* Ore ventriculi affectus.

Cardinalis, is, m. Cardinal. *Syn.* Purpuratus Ecclesiæ Pater, Princeps; Vir sacræ purpuræ splendore conspicuus; Romanâ, Vaticanâ, purpurâ ornatus; è senatu Pontificio; Christianæ reipubl. senator. *Phras.* 1. *Cardinalem creare*, zum Cardinal machen. Aliquem in purpuratorum Patrum numerum cooptare, referre; Purpuratis Ecclesiæ Principibus adscribere; Purpuratorum Patrum ordini, cœtui aggregare; ad Romanam purpuram evehere; Vaticanæ purpuræ honore ornare, donare decorare; Purpuratorum Patrum concilio adjungere; in Senatum Pontificum adlegere. 2. *Cardinalium Collegium.* Orbis Christiani summum Consilium; supremus Ecclesiæ Senatus; illustrissimum Purpuratorum PP. collegium; Sanctissimum gravissimúmque orbis terræ Consilium; Sacrum Pontificis Consilium; Pontificii Senatûs Patres; amplissimus Ordo Purpuratorum Patrum. Romanæ Curiæ Patres.

Cardo, inis, m. Angel. *Epi.* Altisonus, duplex. *Usus.* Postes cardinibus emovere. In eo cardo rei vertitur, von diesem hanget alles andere.

Carduus, i, m. Distel. **Usus.* Arva horrebant carduis.

Carè, theuer. *Syn.* Magnô pretio, nimiô. *Usus.* Dimidiô cariùs emit domum.

Careo, es, ui, itum, ère. mangeln. *Syn.* Vaco, deficior, vacuus sum.)(*abundo, potior, fruor. Adv.* Ægre, ægrius, diutius sermone, dupliciter culpâ, facilè in perpetuum, necessariò, utilitate, nimium diu laude, omnino non voluptatibus, planè febri, sapienter rebus externis. *Usus.* Is non caret, qui non desiderat, wer nichts verlanget, dem mangelt nichts. Carere voluptatibus, culpa, dolore, febri. Pompejus foro, postea senatu caruit. Carere publico, sich nicht sehen lassen. Fide caret, quod dicis, es ist nicht glaublich, was du sagest. Illo homine carere non possumus, wir können dieses Menschen nicht entrathen. Caret prudentiæ laude; abest ab illo prudentiæ laus illa. V. *Pauper, privo, egenus.*

Ca-

Caries, iei, f. Holz-Fäule. *Usus. Cariem recipere, sentire; carie infestari.

Carina, æ, f. der Schif-Boden. Syn. Navis dorsum, navis pars ima.

Caritas, tis, f. Theurung. Syn. Inopia frumenti, vel alterius rei.)(Vilitas, ubertas, copia. Epi. Admirabilior, diuturna, gratuita, humana, maxima annonæ, naturalis, præsens. Phras. Caritas annonæ est, es ist eine Theurung. Sterilitas agrorum, inopia frugum, caritas & rerum omnium difficultas est; annonæ eæ sunt angustiæ; ita carè veneunt omnia, tanti pretii sunt, ut incommodis gravissimis premamur, vexemur; re frumentariâ admodùm anguste utimur. Gravi jamdiu annonâ conflictamur. Annonæ gravitas rerum pretia intendit. Caritate cibaria quotidie fiunt angustiora. V. Annona, penuria. Usus. Præsens caritas, futura fames, è fame cædes, direptio, incendiâ.

Carmen, inis, n. Gesang, Lied, oder Gedicht. Syn. Versus; argumentum carmine tractatum, oratio adstricta numeris. Epi. Absurdum, aptius, grande, grave, lugubre, mollissimum, necessarium, præclarum, totum, triste. Carmina blandissima, mala, nova, probrosa. Phras. Carmina fecit sanè elegantia, er hat sehr zierliche Verse gemacht. Carmen condidit, scripsit, composuit omnibus numeris absolutissimum. Ejus versibus, quos extemporali quôdam calore fudit, nihil tersius, nihil venustius. Luculentis sanè versibus lusit. Carmina, quæ panxit, texuit, venâ sanè facili profluxêre. Versus illi nascuntur pulchri sanè, ac jucundi. Versus fecit, confecit, scripsit sanè lectissimos. V. Versus, Poëta.

Carnarium, ii, n. Fleisch-Bank. *Syn. Locus, ubi carnes venduntur, vel domi reponuntur. Usus. Cœnam è carnario emit.

Carnifex, icis, m. Henker. Syn. Tortor, lictor. Epi. Crudelissimus civium, internecinus. Usus. Advolat, ùt carnifex ad reliquias vitæ lacerandas. Non sicarius, sed crudelissimus carnifex.

Carnificina, æ, f. Richt-Platz, Peinigung. Syn. Supplicii locus, cruciatus, crudelitas. Usus. Carnificinam facere, subire. Ægritudo summa est carnificina.

Carnifico, as, avi, atum, are. peinigen. Carnificor, aris, atus sum, peinlich umkommen. Syn. Excarnificor.

Caro, carnis, f. Fleisch. Epi. Multa, subrancida, putida, rancida, venenata. Usus. Caro piscium delicata.

Carpentum, i, n. hangender Wagen. Genus vehiculi. Usus. Carpentum agere. Matronæ Romanæ pilento ad sacra, carpentis festo, profestóque die utebantur.

Carpo, is, carpsi, ptum, ere. abbrechen, tadeln. Syn. Decerpo; item: reprehendo, lacero. Adv. Undique & colligere. Phras. Aliorum mores carpunt, sie tadeln anderer Leute Sitten. In conviviis rodunt, in circulis vellicant; maledico dente alienam magnitudinem allatrant, famam lacerant, confodiunt; alienos mores malignis sermonibus exagitant; acerbè insectantur, criminantur; honestissimis etiam moribus notam inurunt; labem aspergunt. V. Reprehendo, vitupero, infamia. Usus. 1. Maledico dente carpere. 2. Imminuo, verschmälern. Aliquid de alienis laudibus carpere. 3. Insector, nachsetzen, verfolgen. Ultimum agmen hostis carpsit. 4. Vitupero, tadeln. Carpere aliquem, alicujus facta.

Carptim, hie und dort etwas hinweg zwacken. Syn. Hinc atque illinc sine ordine decerpendo. Usus. Res gestas carptim perscribere.

Carus, a, um. theuer. Syn. Non vilis, magni pretii.)(Vilis. Usus. Annona in macello solitô carior est; amplificatô pretiô venit. V. Caritas.

Casa, æ, f. Bauren-Häuslein. Syn. Tugurium, mapale.

Cascus, a, um. altväterisch. Usus. Prisci illi, quos cascos Ennius appellat.

Caseus, i, m. Käs.

Cassis, idis, f. Helm, Pickel-Haube. Syn. Galea.

Cassis, is, m. Jäger-Garn. Syn. Rete.

Cassus, a, um. leer. Syn. Vacuus, inanis. Usus. Sanguine, luminibus cassus.

Castè, keusch. Syn. Integre, purè. Usus. Benè, ritè, castè Deos venerantur. In amicorum periculis castè & integrè versari. Excellentis formæ virginem castè habuit.

Castellanus, i, m. Schloß-Herr. Syn. Qui castellum habitat. Usus. Decem millia cum castellanis agrestibus in armis habuit. Multi ex Liguribus castellani triumphi, de capto castello acti.

Castellatim, von einer Vestung zur andern. Usus. Hostes castellatim dissipati.

Castellum, i, n. Schloß. Syn. Munitio lignea, aut murô firmata ad arcendos hostes,

hostes. *Epi.* Castella multa munitissima. castellum munitum, necessarium. *Phras.* 1. Castellum munire, defendere. Castellis & aggeribus aditum hostium prohibere. 2. Castellum expugnare, capere, suæ ditionis facere; diruere.

Castigatio, nis, f. Züchtigung. *Syn.* Objurgatio, reprehensio. *Epi.* Clemens *Usus.* Omnis animadversio & castigatio contumeliâ carere debet.

Castigator, oris, m. Bestraffer. * *Usus.* Castigator minorum.

Castigo, as, avi, atum, are. züchtigen. *Syn.* Objurgo, mulcto. *Usus.* 1. Matres filios verbis & verberibus castigant. 2. Ad unguem castigare carmen, wohl ausarbeiten. Castigati mores, züchtige und ehrbare Sitten. 3. Castigatus animi dolor, mäßiger Schmerz. V. *Punio, alloquor.*

Castimonia, æ, f. Reinigkeit. *Syn.* Castitas. *Usus.* Summa corporis & animi castimoniâ vir, virgo, adolescens.

Castitas, tis, f. Keuschheit. *Syn.* Castimonia, virginitas. *Usus.* Castitatem impensè colere. V. *Pudicitia, integer, verecundus.*

Castra, orum, n. Lager. *Syn.* Tentoria, pelles, locus, ubi exercitus in tentoriis manet. *Epi.* Æstiva, civilia, florentissima, maxima, media, infirma, nefaria, plena curæ, præclara, stativa. *Phras.* 1. *Castra metari,* Lager schlagen. Castra ponere, disponere, locare, constituere, habere, facere, metari, fingere; tentoria errigere; posita habere; tendere. Castra in aperto posuit. 2. *Castra movere,* mit dem Lager aufbrechen. Castra promovere; movere; conclamare vasa; vasa colligere. 3. *Castra extendere,* das Lager ausbreiten. Castra proferre. 4. *Castra arctius collocare,* das Lager zusammen ziehen. Castra contrahere. 5. *Castra, designare,* das Lager abstecken. Castris locum capere, locum deligere. 6. *Castra propius admovere,* mit dem Lager näher hinzurücken. Castra castris opponere, objicere, conferre; castra cum castris jungere; castra oppido conferre. 7. *Castra mutare,* das Lager verändern. Castra convertere. 8. *In castris esse,* im Lager seyn. Sub pellibus agere, contineri, hyemare, in castris agere. 9. *Castra aggredi,* das Lager anfallen. Castra tentare, invadere, adoriri, circumvenire. 10. *Castra capere,* das Lager einnehmen. Occupare, capere; castris potiri; castris hostem exuere. 11. *Castra referre,* mit dem Lager zurück ziehen. 12. *Castra opere & natura loci munita,* wohlbefestigtes Lager. Castra aggeribus, propugnaculis munita. *Usus.* Pro portis castrorum, vor dem Lager. Castrorum circuitus, limes extimus, Circumvallations-Linie um das Lager. Castris se tenere, sich im Lager halten. Castris hostium incidere, auf des Feindes Lager stossen.

Castratus, a, um. verschnitten. *Syn.* Exsectus. *Usus.* Nolo dicere, morte Africani castratam esse rempublicam.

Castrensis, e. das zum Lager dienet. *Syn.* Militaris. *Usus.* Disciplina castrensis.

Castrum, i, n. Schloß, Vestung. *Syn.* Locus muris munitus; Castellum majus. *Usus.* Vallô & fossâ circumdedi, sex castellis, castrisque maximis sepsi.

Castus, a, um. keusch. *Syn.* Purus, integer, incorruptus. *Adv.* Maximè. *Phras.* Corpore & animô integerrimus; insigni castimonia; summa castimonia & integritate; à voluptatum illecebris alienus, expers labis; immunis à fœda libidinis contagione; castimoniæ laude insignis; spectatâ integritate ac continentiâ; incorruptis castissimisque moribus; pudore septus. *Usus.* Pompejus vir integer, castus, gravis. Casta domus. Vir castus à cruore civili. V. *Purus, integer, verecundus, pudicus.*

Casus, ûs, m. Zufall, Fall. *Syn.* Fortuna, eventus, sors. *Epi.* Acerbissimus, cæcus, calamitosus atque funestus, multis innocentibus communis, incertus, dissimilis, dubius, fatalis vel gloriosus, gravis & miserabilis; gravissimus atque acerbissimus reip. horribilis, repentinus, improvisus incredibilis ac pene divinus, infestus, iniquissimus. mediocris, mirificus, fatalis, nec opinatus, pessimus, tristior, voluntarius, ultimus. Casus adversi, alieni, ancipites incertique dicendi, varii, barbari, bellici, conjunctiores reip. conversi, dubii, gladiatorii, graves civitatis, gravissimi, horribiles miserique, humani, innumerabiles, multi, novi, plures, rariores, similes exitu, tanti tamque præcipites, tetri, tristes. *Pras. Casu accidit,* es ist ungefehr geschehen. Forte evenit, ut &c. Repentina aliqua voluntate, ac fortuito; non consulto, sed casu in hoc iter incidi. Casus me in hoc negotium induxit. Fortè fortuna factum est. Peropportunè te mihi fortuna obtulit, qui me adjuvares. Casus hæc invexit. Forte ita casus tulit. Temerè ac fortuitò incidi in rem. Casus gubernabat consilium meum. V. *Accidit fortuna. Usus.* 1. Casus incidit mirificus, es hat sich etwas wunderliches ereignet. Casus intervenit Multa is casû potius & felicitate, quam virtute

virtute & consiliô gessit. Varii sunt rerum humanarum casus. 2. *Infortunium*, Unglück. Meum illum casum gravissimum tecta ipsa urbis lugebant. Aliorum opibus càsus meos sustento, 3. *Ruina*, Untergang. Eô ictû me ad casum dedit. V. *Fortuna*.

Casus conscientiæ, Gewissens-Sache, Zweifel. *Phras. Docere casus conscientiæ. Vulg.* Explicare quæstiones de moribus ad christianam vitam conscientiámque moderandam; tradere officia hominis christiani; res ad officium christianum pertinentes exponere; doctrinam de officio christiani hominis tradere; explicare controversias, quæ ad conscientiam pertinent, quæ docentur de finibus bonorum ac malorum in re christiana. Controversias, quæ ad forum interius pertinent, tractare.

Catachresis, is, f. Mißbrauch der Wörter. *Syn.* Abusip verbi.

Catadupa, orum, n. Oerter, wo der Abfall des Nil-Flusses mit grossem Getös geschicht. *Syn.* Loca, ubi se Nilus ingenti sonitu præcipitat.

Catamitus, i, m. Weichling. *Syn.* Meritorius puer.

Catapulta, æ, f. Schnell-Banck. * *Syn.* Machina bellica, quâ jaculum aut saxum longiùs torquetur. *Usus.* Catapultas, balistas, tormentáque alia oppugnandæ urbi comparata devehunt.

Cataracta, æ, f. Schutz-Gatter. * *Syn.* Fores pendulæ é ligno ferróque, quæ demitti, ac attoli possunt. *Usus.* Dejecta cataracta porta clausa erat.

Cautè, listig. *Syn.* Astutè.

Catechismus, i, m. Christliche Lehre. *Phras. Catechismum tradere*, die Christliche Lehre auslegen. Christianis præceptis pueritiam imbuere, expolire, excolere; christianæ disciplinæ elementa, fide christianæ præceptiones, dogmata; initia legis christianæ pueris exponere; doctrina christiana, christianis rudimentis, lege christiana imbuere, erudire rudem ætatulam; fidei nostræ mysteriis, christiana institutione populum formare; christianæ doctrinæ rudimentis instituere pueros. Instituere pueritiam christianis præceptionibus. Prima sanctioris doctrinæ rudimenta tradere, fidei nostræ præceptionibus pueritiam formare.

Catechumenus, i, m. ungetauffter Lehr-Jünger des Glaubens. *Syn.* Sacri lavacri candidatus; primæ christianæ disciplinæ auditor, discipulus, alumnus; qui rudimentis doctrinæ sacræ, quæ salutari lavacro præmitti solet, imbuitur.

Catena, æ, f. Kette. *Syn.* Vinculum è connexis annulis. *Usus.* Legum catenis constringere, vincire, devincire aliquem. Innocenti catenas injicere.

Catenatus, a, um. an Ketten gebunden. *Syn.* Catenis vinctus.

Caterva, æ, f. Kriegs-Schaar. *Syn.* Turba, turma. *Epi.* Imminens, magna, benè magna, nova, tota, catervæ magnæ amicorum armatæ. *Usus.* Forum armatis catervis hominum improborum obsidere. Catervæ atque conventus hominum. V. *Turba*.

Catervatim, Schaar-weise. *Syn.* Turmatim, per catervas. *Usus.* Catervatim volant.

Cathedra, æ, f. Kantzel. *Usus.* De cathedra surgere. De *vel* ex loco superiore.

Catholicus, a, um. Catholisch. *Phras.* 1. *Catholicum fieri*, Catholisch werden. Catholica sacra complecti; amplecti catholica dogmata; cum catholica religione reconciliari; se ad catholica sacra transferre, conferre. In Catholicorum communionem venire. Catholicorum castra sequi Ad Romana sacra transire. 2. *Catholica Ecclesia*, Catholische Kirche. Christi Ecclesia sanctissimis institutis fundata, & orbis terrarum consensione mirabili nobilitata. Diffusa per omnes gentes ætatésque Christi Ecclesia. Christianus populus universus, eâdem fidei doctrinâ, iisdem sacrorum, rituúmque cæremoniis totô orbe terrarum mirabiliter consentiens, ac unô veluti fœdere devinctus. 4. *Catholica Fides*, der Catholische Glaube. Orthodoxa religio, fides; Christiana fides, totô semper orbe mirâ credendorum consensione observata. Christiana religio toto orbe propagata 4. *Homo Catholicus*, ein Catholischer Christ. Orthodoxæ fidei sectator; vir catholici nominis; orthodoxæ professionis; catholicis institutis ac moribus vivens; rectè de Deo rebúsque Divinis sentiens. Sacrorum communione cum Ecclesia Romana consentiens.

Catinus *vel* Catinum, i, m. *vel.* n. tieffe Schüssel.

Catulus, i, m. Hündlein. *Epi.* Catuli cæci. *Usus* Omnia in perfectis meliora, ut in equo, quam equulo, in cane, quam catulo.

Catus, a, um. listig. *Syn.* Acutus, callidus, prudens. *Usus.* Prudens, & ut ita dicam, catus.

Cauda, æ, f. Schweiff. *Epi.* Levis, lubrica, pinnata, spumifera, summa.

Caudex, icis, m. der Stamm an einem Baum oder Stock. *Syn.* Stirps arboris. *Usus. Transl. pro homine stupido.* Caudex, stipes, asinus.

Cavea, æ, f. Grube, Käfig. *Syn.* Septum, quô aves & bestiæ includuntur. *item:* Locus, ubi populus sedens ludos spectabat. *Epi.* Multa, tota, ultima. *Usus.* Cavea tota Plauto applausit. Qui clamores tota cavea; emissus è cavea leo.

Caveo, es, cavi, cautum, ere. verhüten, Sorge haben. *Syn.* Vito, fugito, cautionem adhibeo, declino. *Adv.* Amplius populo, assidue, diligenter, diligentius aliquem, diligentissime alicui, magnopere, nominatim fœdere cavere & excipere, sancire perscribere, omnino omnia, studiosè ne, vigilantius aliquid. *Phras. Cave, ne malis confidas,* hüte dich, daß du nicht bösen Leuten trauest. Vide, studium adhibe; consilio, uteré, diligenter animadverte; attende, quàm diligenter potes. Summa tua cautio sit & provisio, ut ne temere confidas. Adhibe cautionem; provide ante, & præcave; disce, cui te credas cui committas, à quibus caveas. Cautô est opus, ne ex ista nassa unquam escam petas. Declina a personatis amicis. *Usus.* Cavere ab homine nefario, sich hüten vor bösen Leuten. Cave à veneno. Cave putes, cave existimes, mihi quemquam te chariorem. Cave facias. Omnia cavebo. 3. *Prospicio, nequid detrimenti accipiatur,* Vorsehung thun vor fremden Schaden. Tu mihi meisque multa sæpè cavisti. In jure cautum est. Hæredi testamento cavere. Agris, fœnori, ædibus cavere.

Caverna, æ, f. Höhle. *Syn.* Locus in terra cavus, antrum, spelunca. *Usus.* Terræ è cavernis ferrum eruimus.

Cavillatio, nis, f. Gespötte. *Syn.* Jocus amarior, dictum aculeatum; sermonis aculeus. *Usus.* Hæc quidem cavillatio est, illa dicacitas fuit.

Cavillor, aris, atus sum, ari. spotten. *Syn.* Jocosè ludo, dicta aculeata jacere. *Adv.* Familiariter. *Usus* Cum aliquo, vel in aliquem aliquid cavillari. In togam illius multo hominum risû cavillatus sum. Familiariter cum illo cavillari soleo.

Caula, æ, f. Schaaf-Stall. *Syn.* Stabulum.

Caulis, is, m. Kraut-Stengel. *Syn.* Brassica. *Usus.* Vites à caulibus & brassicis, ùt pestiferis, refugere dicuntur.

Cavo, as, avi, atum, are. höhlen, ausgraben. *Syn.* Excavo, fodio, evacuo. *Usus.* E ligno cavato navigium. Naves cavabant ex singulis arboribus.

Caupo, onis, m. ein Wirth. *Syn.* Tabernarius. *Usus.* Ad cauponem multorum hospitum divertere. Vinum à caupone petere.

Caupona, æ, f. Wirths-Haus. *Syn.* Taberna, cauponula, taberna diversoria.

Cauponor, aris, atus sum, ari. wirthen, feil haben. *Syn.* Lucri causa aliquid facio. *Usus.* Cauponari bellum, non belligari.

Causa, æ, f. Ursache. *Syn.* Caput, origo, fons, radix, principium, occasio, ratio, nomen. *Epi.* Absoluta & perfecta per se, absurda, adjuvans aliquid & socia quædam efficiendi, adversa, æqua, æquissima, æterna, Alexandrina, aliena, anceps & gravis, antecedens, antiquior memoria alicujus; antiquior & pulchrior, & magis à natura ipsa protecta, antiquissima, aperta, assumptiva, bona, bona immo optima, certa, certa definitáque, certissima, civilis, clarissima, communis, communis ambitus, communis civitatis & libertatis, conjecturalis & definitiva, translativa, consimilis, consularis & senatoria, damnata, deliberativa, demonstrativa, judicialis, deterior, difficilis, manifesta, difficilior, difficillima, digna patrocinio alicujus, dispar, dissimilis, dubia efficiens, expeditissima, externa, facilis atque explicata, facilior, falsa, firma, per se stabilis, firmissima, fœdissima, frumentaria, grata alicui, gratiosa arrogationis, gratissima, gravis, gravior, gravissima, honesta, necessaria, probabilis, honestior, honestissima, idonea quam maximè, tam illustris, tam gravis, tam impia, impudentissima, interior, integra, infima, judiciaria, justa atque magna, justa atque maxima, justæ necessitudinis, etsi non justa, gravis tamen. *Phras.* 1. *Multas causas habeam*

te

te reprehendendi, ich hatte viel Ursachen, dich mit Worten zu bestraffen. Justas magnasque rationes habui; magna ratione factum; multa erant, quæ afferrem, si reprehensionis ratio mihi danda esset. Multos titulos habebam; non longè quærenda erat materia reprehensionis. Non unô nomine; non unô ex capite; multis nominibus ea tibi reprehensio debebatur. Non una, nec temere oblata mihi causa erat te reprehendendi. Magno judicio, ac certo consilio âd istam reprehensionem descendi. 2. *Amici ipsi horum causa malorum fuere*, die Freunde waren selbsten Ursache an diesen Uebeln. In hanc me calamitatem induxere; ex illo fonte & seminario hæc mala fluxere. Ea calamitas ab amicis conflata, confecta est; eorum opera factum, ut miser sim; in hanc miseriam amicitia me detrusit. Ab his malum erupit: Hinc ille lachrymæ; hanc segetem ac materiem ægritudinis meæ amici præbuere, illi viam patefecere hostibus meis. Horum persuasu ac inductû hæ mihi calamitates importantur. Ab iis est natum istud mihi incommodum; illi periculum invexere; hi quidquid malorum est, mihi conscivere; horum amicitia me in hanc perditam causam, imposuit. Horum omnium malorum fons unus amici sunt; hi mihi, quidquid malorum nunc sustineo, conflavere, contraxere. Principium malorum ex amicorum perfidiâ, velut pestilenti radice exitit, profectum est, prodiit, provenit. Hæc calamitates principia sua amicis debent; referenda in amicos est tota hæc malorum acerbitas; ii ansam præbuere; ii occasionem dedere; horum è perversa amicitia, hoc quidquid est, exstitit; manavit, emanavit, profluxit; amicorum corrupta fides ista nobis incommoda accersiit, peperit, attulit; his malis aditum aperuit. Hoc inconstantiæ ac levitati id, quidquid malorum mihi incubuit, tribuendum est adscribendum, assignandum. V. *Adscribo, assigno*. *Usus*. 1. Ut semina arborum, ita tu hujus belli causa ac autor fuisti. Helena Trojanis causa exitii fuit. Rerum causæ quærendæ, inveniendæ, exponendæ, explicandæ, aperiendæ sunt. Quam facti causam affert? Quis causam dedit; *occasionem*? wer hat Anlaß gegeben? causæ nihil est, quin abeas. Id faciendi nullas causas habui, *rationes*, keine Ursach haben. 2. *Lis, controversia*, Rechts-Handel: 1.) *Incipere causam*, einen Rechts-Handel anfangen. In causem se demittere; in causam descendere, ingredi; causam recipere, suscipere, accipere. 2. *Causam agere*, Rechts-Handel führen. Tractare, actitare, tueri, tutari, defendere, sustinere. Causam ipse meam informabo, orabo, declamabo; causam capitis dicam. Jus meum ipse persequar. 3.) *Causam perdere*, den Handel verliehren. Causam amittere, causâ cadere; causam adversariis tradere. Cadere in judicio. 4.) *Causam obtinere*, den Rechts-Handel erhalten, gewinnen. Causam tenere, obtinere. Causa illi adjudicata est; secundùm illum judicatum est; pro illo pronunciatum. 5.) *Causam negligenter tractare*, den Handel sehr nachläßig fortsetzen. Indormire causæ suæ. 6.) *Causa est valdè dubia*, es ist eine zweiffelhaffter Handel. Fluctuat ejus causa. 7.) *Causam relinquere*, abstehen vom Rechts-Handel. Causam deposuit. 8.) *Amicabilem compositionem causæ facere*, sich des Handels halber freundlich vertragen. Causam cum altero componere, controversiam sedare, dirimere litem, tollere, transigere. 3. *Negotium, onus, provincia*, Geschäfft. rc. Hanc mihi causam dedit, *negotium demandavit*, dieses Geschäfft hat er mir aufgetragen. Suam causam, non reipublicæ curat. Exeundum tibi illa causa dum adhunc integra est, du must dich dieses Geschäffts entschlagen. 4. *Excusatio*, Entschuldig. Accipio causam, ich nehme diese Entschuldigung an. 5. *Propter*, mein, deinetwegen. Non meâ, sed omnium salutis causa abfui. Tua causa debeo, cupióque omnia V. *Autor, Origo, Lis, Negotium.*

Causarius, a, um. * *Usus*. Caussaria missio, ein aus billigen Ursachen ertheilter Abschied.

Causidicus, i, m. Redner, Fürsprecher. *Syn*. Causæ patronu. *Epi*. Non amplus atque grandis, subtilis tamen & elegans. *Usus*. Non causidicum nescio quem, nec proclamatorem aut rabulam; sed amplum, grandem, vehementem & qui in forensibus causis possit præclare consistere, oratorem. V. *Patronus, advocatus*.

Causôr, aris, atus sum, ari. eine Ausrede vorwenden, sich entschuldigen. *Syn*. Causam afferro. *Usus*. An ætatem causabitur; an ignorantiam? an morbum? *Vulg. pro prætextu afferre*. V. *Excuso*.

Caute, behutsamlich. *Syn*. Callide, prudenter. *Usus*. Caute dic.

Cautes, is, f. rauher Fels. *Syn.* Saxum asperum & abruptum.

Cautio, nis, f. Versicherung, Behutsamkeit. *Syn.* Provisio. *Epi.* Communis, diligens, facilis, graecula, multa, summa. *Usus.* A malis naturâ declinamus, quae declinatio, si cum ratione fit, cautio appellatur. Rebus tuis cautionem adhibe & diligentiam, habe wol acht auf deine Sachen. Ita bonus divinator, ut ad praedictionem cautionem adhibeat. Cautio pecuniarum. Chirographi cautio, *vulg. Securatio*, *quitantia.* V. *Prudentia*, *providentia*, *Caveo.*

Cautor, ris, m. Bürge. *Usus.* Cautor alieni periculi.

Cautus, a, um. behutsam. *Syn.* Providus, prudens. *Phras.* Homo multae cautionis & providentiae; qui nihil nisi cautè & pedetentim, nihil non ex certa animi provisione suscipit. Quis illo consideratior? quis tectior? quis prudentior, qui nihil nisi exploratè agat. Alienis malis eruditus, aliena calamitate doctus, cautissimè omnia, omni cautione agit. V. *Providus*, *Prudens*, *Caveo.*

Cavus, a, um. hohl. *Syn.* Concavus. *Usus.* Vena cava.

Cedò, sage, gieb. *Syn.* Da, dic, exhibe. *Usus.* Cedò tabulas; cedô, quid affers?

Cedo, is, cessi, cessum, ere. weichen. *Syn.* Concedo, locum do, me retraho.)(*maneo. Adv.* Honestè malè, non multum, aut nihil omninò. Cessisse omninò a gladiatore. *Phras.* 1. *Cessit denique hostium machinationibus*, er ist endlich den feindlichen Unternehmungen unterlegen und gewichen. Ita tractus ac debilitatus est, ut succumberet fortunae; tandem manus dedit fortunae; victus, & abjecto scuto exterritus campo cessit. Defecit hominem constantia, & labascere coepit. *Hostes retrò cesserunt*, die Feinde seynd zurück gewichen. Pedem retulère, se in castra recepère? receptû fugae simillimo in castra retro iêre, se abstulère. 3. *Uni cedit Homero*, er weicht den Homero allein. Uni concedit Homero. Poëtarum, praeterquàm Homero, nemini secundus est. Ab Homero proximus est. Homero collatus, haud aegrè in secundo se gradu continet. 4. *Cedite omnes de via*, weicht aus, macht Platz. Abscedite; date viam; fugae totae plateae pateant; ne quis mihi obstiterit obviam. Concedite, decedite de via. Illuc este; auferte vos hinc. Declinate paulùm extra viam; viam facite. 5. *Hoc consilium benè tibi cedat*, dieser Anschlag soll dir glücklich von statten gehen. Res ea tibi benè, feliciter vertat, opto; res ex sententia tibi succedat; sub manus succedat; feliciter eveniat; procedat benè ac prospere, exopto; optatis, votis fortuna subscribat, annuat, respondeat, faveat, aspiret; cadat feliciter, ut exoptas; ex animi sententia geratur, opto. 6. *Malè cessit conatus iste*, dieser Anschlag ist übel von statten gangen. In perniciem vertit; abfuit fortuna coepto, exitus non respondit; eventus non satisfecit; contra cecidit, aliter, secùs cecidit ac optabam; exitum res sortita à destinatione animi longe alienissimum; optatum exitum res consecuta non est; ad exitum optatum, res non pervenit; pro voluntate non successit; non is, quem volebam, exitus consecutus est; speratum eventum sortita, nacta, adepta res non est. V. *Succedo*, *Evenio*, *Accidit.* 7. *Cedendum est tempori*, man muß sich nach der Zeit schicken. Consilii est, cedere tempori; temporibus servire; necessitati parére; rationem temporis habere; confirmare se ad temporis rationem; consilia & actiones tempore moderari; res ad tempus accommodare; Temporibus assentiendum est; tempestati obsequendum. 8. *Cur ego cedam minori?* warum sollte ich einem weichen, so weniger ist, als ich? Quamobrem, qui infra me est, mihi patiar anteponi? cur ei cedam locô, *vel* locum cedam, qui nihil ad me est, qui comparandus, aequandus, conferendus, par omninô mihi non est? Quid est causae, cur primas ei partes concedam; primas ad eum partes deferri finam; praeponi; priore eum loco statui; collocari ante me, anteire me patiar, quem nulla res mecum aequat; cujus meritis mea merita antecellunt? Quid est causae cur honore superior habeatur, qui virtute, aetate, rebus omnibus inferior est? V. *Antepono. Usus.* 1. Nihil Graecis cedunt Romani. Cesseram invidiae, tempori, armis, pactioni, reipublicae. Cessit tandem precibus, malis, oneri. *Succubuit.* Ingenii laude nemo est, qui cuiquam cedat. 2. *Abeo*, *discedo*, weichen von einem Ort. Forô, urbe, Italiâ cessit. E vita cessit, sterben. 3. *Remitto*, etwas nachlassen. Nihil de jure suo cedere, concedere, remittere.

Cedrus, i, f. Ceder-Baum.

Celeber, ris, e. berühmt. *Syn.* Praeclarus, laudatus, clarus, honestus, honorificus. Quod celebratur, frequentatur & colitur.)(*Disertus*, *ignotus*

Phras.

Phraf. 1. *Victoria celebris erat*, das war ein berühmter Sieg. Omnium fermonibus celebrata; in luce Afiæ, in oculis Europæ reportata; illuftri laude celebrata; primi nominis erat victoria; victoria ea maximam inter cæteras tulit laudem; celebritatem habuit; clara apud omnes gentes fama erat. Victoria ea non terras folùm, fed mare etiam rerum geftarum famâ implevit; omnes provinciarum ac regionum finus famâ ejus victoria complevit. 2. *Vir eft celeberrimus* dieser ist ein berühmter Mann. Summo propter egregias virtutes honore & nomine; ampliffimus vir & clariffimus; fummum fplendorem fua virtute confecutus; vir eft, cujus virtutes majoribus quafi theatris expofitæ, qui fama nominis fui non terras folùm, fed & maria implet; omnium ftudiis celebratus; quem fama confpectiffimum facit; quem rerum geftarum gloria mirifice illuftrat. Vir eft, qui non modò honeftis artibus, fed bellicis laudibus fummum inter fuos fplendorem eft affecutus; publicè privatimque celebratus. Non fermonibus modò, fed omnium gentium litteris celebratus; clarus vir ac illuftri laude confpicuus; fpectatus vir, & primi inter fuos nominis, fama inclytus, & claro inter fuos nomine; vir, qui magnam rebus geftis celebritatem confecutus; qui in fumma celebritatem confecutus; qui in fumma celebritate vivit; qui celebritate floret inter fuos maximus; in gloria ingenti apud fuos eft; cujus ingens per omnes gentes nomen & gloria; celebritate nominis infignis; ingens haberi cœptus. V. *Gloria, fama, egregius. Ufus.* Celeberrima & frequentiffima urbis pars. Res celeberrima eft, totáque urbe notiffima. In foro, concione celeberrima, frequentiffima.

Celebratio, nis, f. Zusammenkunfft des Volks, Lob. *Syn.* Laudatio. *Epi.* Quotidiana. *Ufus.* 1. Nihil equidem commemoravi in ea celebratione mearum rerum. 2. *Frequentatio*, Zusammenkunfft. Quæ domus? quæ celebratio?

Celebritas, tis, f. Menge des Volks. *Syn.* Hominum cœtus, concurfus, frequentia.)(*Solitudo. Epi.* Domeftica, frequentiffima, magna, maxima, quinquennalis, tanta. *Ufus.* 1. Odi celebritatem, fugio homines, lucem afpicere vix poffum. Nunquam comitia tantà omnis generis hominum celebritate floruère. Mercatus celebratur fumma totius Græciæ celebritate. Theatri, judiciorum, fori celebritas & frequentia. 2. *Fama, laus, fplendor, dignitas.* Vir fumma famæ celebritate. Summam celebritatem fermonis hominum confequi. Judiciorum celebritate diftinéri. Funeris celebritate aliquem fpoliare.

Celebro, as, avi, atum, are. rühmen. *Syn.* Orno, honefto, laudo, comitor. *Adv.* Celebrari maximè, privatim, publicè, vicatim, defcriptionem fervorum tota urbe. *Ufus.* 1. Celebrare nomen, memoriam alicujus poft mortem. Celebrata hæc funt omnium litteris. Vir publicè privatimque celebratus. Populus magnâ frequentiâ me ad Capitolium usque celebravit. 2. *Frequento*, offt besuchen. Eft hoc omnium fermonibus celebratum. Viam illam fuô comitatû celebrat. V. *Laudo.*

Celer, ris, e. geschwind. *Syn.* Velox, volucer, incitatus.)(*Tardus, fegnis, lentus. Phraf. Celeres funt*, sie seynd geschwind. Ea velocitate funt, ut eos volare, non iter facere crederes; tanta incitatione feruntur, ut celeritas, quanta fit, ne cogitari quidem poffit. Utuntur feftinatione, pernicitate, & velocitate præpropera; maximo vigore ac levitate corporum veloces juvenes. Levium corporum & multa exercitatione pernicium homines; juvenes fumma agilitate corporum; ad fummam celeritatem nihil reliqui fibi facere foliti; celeritates fufcipiunt incredibiles.

Celeritas, tis, f. Geschwindigkeit. *Syn.* Velocitas, pernicitas, feftinatio.)(*Tarditas. Epi.* Admirabilis, divina ingenii, expedita & profluens quodammodo, gratior, ignea, incredibilis, ingens, major, maxima, mirabilis, præceps dicendi, prompta & parata in agendo & refpondendo, fumma. Celeritates difpares, & inter fe diffimiles, nimiæ, parès. *Ufus.* Expedita ac profluens in dicendo celeritas. Rapida & celeritate cæcata oratio. Homo volubili, præcipiti dicendi celeritate. Celeritate opus eft; celeritas in eo negotio adhibenda fufcipienda; celeritate utendum eft. V. *Celer.*

Celeriter, geschwind. *Syn.* Citò, brevi tempore, maturè, quamprimùm, propediem. *Ufus.* Celeriter de ea re fcribam, tranfigam. V. *Cito.*

Celero, as, avi, atum, are. eilen. *Syn.* Accelero, celeritate utor celeritatem fufcipio.

Cella, æ, f. Keller. *Syn.* Locus, ubi aliquid conditur & affervatur, ùt granum, oleum,

oleum, vinum, carnes & quidquid ad penum pertinet. *item:* sacellum, ædicula sacra. *Epi.* Mellaria olearia, penuaria, vinaria, cellæ plenæ. *Usus.* Semper boni domini referta cella vinaria, olearia, penuaria est. Sicilia cella penuaria reipub. Romanæ. Frumentum in cellam emit. In cella Concordiæ. In cella Jovis. *Pro cella Monastica. Vulg.* **Zelle**, Cubiculum, conclave.

Cellarius, ii, m. **Keller-oder Speißmeister.** * *Syn.* Qui præest cellæ, penui promendo, *vel* condendo. *Usus.* Cibus & potus sine fraude à cellariis præbeatur. Prome quodvis, te facio cellarium.

Celsitas, tis, f. **Hoheit.** *Syn.* Altitudo, excelsitas. *Usus.* Celsitas animi & magnitudo. V. *Altitudo.*

Celsus, a, um, **hoch.** *Syn.* Sublimis altus, erectus, elatus. *Usus.* Vir celsus & erectus ad omnia, quæ accidere possunt. Celsa dignitatis sedes. V. *Altus sublimis.*

Censeo, es, ui, censum, ere. **achten, schätzen.** *Syn.* Arbitror, puto existimo, statuo, decerno. *Adv.* Amplius, ita, uti e republ. magnopere, nominatim videnda. planè prorsus, ita simpliciter. *Usus.* 1. Magnopere censeo tibi abeundum. Quid senserim quid sensuerim, scis. 2. *Decerno*, **verordnen.** Consules censeant, quid agendum. 3. *Censum ago*, **schätzen an Gütern.** Quinto quoque anno Sicilia censetur, **die Sicilianer werdẽ alle 5. Jahr geschätzet.** V. *Judico, puto, opinio, æstimo.*

Censor, oris, m. **Schatzmeister, Zuchtmeister der Sitten des Volcks.** *Syn.* Qui præest censui, & moribus populi; magister morum; præfectus moribus. *Us.* Magister veteris disciplinæ, severitatis censor.

Censorius, a, um. **dem Schatzmeister zugehörig.** *Syn.* Quod censoris est. Qui censor est, *vel* fuit. *Usus.* Censorium judicium notatio, animadversio. Censoria gravitas. Censoriæ severitatis nota aliquem inurere.

Censura, æ, f. **Verbesserung der Sitten.** *Syn.* Censoris dignitas, munus. *Epi.* Egregia, tota. *Usus.* Censura morum severissima magistra. *Censura Ecclesiastica.* V. *Pœna Sacra.*

Census, us, m. **Zins.** *Syn.* Bonorum æstimatio & ipsa bona, *Usus* In censum venire. In censu habendo potestas omnis æstimationis habendæ censori permittitur. Aliquem spectare ex censu, *æstimare*, **schätzen.** Homo sine censu. Censum peragere, perficere. Aliquæ civitates censu liberatæ sunt. *Census annuus ex mutuo, locatione.* V. *Fœnus, fructus.*

Centenus, a, um. **hundert.** *ferè plur. num. Usus.* Centena sestertia.

Centesimæ, arum, f. **das hunderste.** *Usus.* Centesimis contentus non est. Tributum ex centesima collatum.

Centies, **hundertmahl.**

Cento, onis, m. **Kotzen.** *Syn.* Stragula crassiora filis passim pendentibus. *Usus.* Centones injecerunt, ne tela contabulationem præfingerent.

Centrum, i, n. **Mittel-Punct.** *Syn.* Locus medius in sphæra. *Usus.* Terra in medio mundi sita centrum obtinet.

Centum, **hundert.**

Centuria, æ, f. **eine Rotte von hundert Kriegs-Knechten.** *Syn.* Centum homines. *Ita erat populus Rom. in centurias distributus. Epi.* Prærogativa, centuriæ cunctæ paucæ. *Usus.* Omnium propè centuriarum voce consul factus, creatus.

Centuriatim, **Rottweis, je hundert und hundert.** Per centurias. *Usus.* Tributim, & centuriatim descripti ordines.

Centuriatus, a, um. **eine Rotte von hundert eingeschrieben.** *Syn.* In centurias distributus, descriptus. *Usus.* Centuriata & curiata comitia.

Centuriatus, us, m. **Hauptmannschafft über hundert.** *Syn.* Munus centurionis. *Usus.* Centuriatus in castris palam vendidit.

Centurio, as, avi, atum, are. **je hundert in einen Hauffen abtheilen.** *Syn.* In centurias distribuo, tribuo, describo, centurias conficio. *Usus.* Vidi conscribi homines & centuriari.

Centurio, onis, m. **Hauptmann über hundert.** *Syn.* Centuriæ præfectus, dux, ductor; qui ordines ducit. *Epi.* Nobilis sui generis, Centuriones pugnaces, lacertosi. *Usus.* Nihil sibi ex ista laude centurio, nihil præfectus decerpit.

Cera, æ, f. **Wachs.** *Epi.* Commutabilis, extrema, infamis & nefaria, legitima, mollissima. *Usus.* Mollem ceram ad nostrum arbitrium formamus & fingimus.

Cerarius, ii, m. **der mit Wachs umgehet.** *Syn.* Qui ceram tractat.

Ceratus, a, um. **mit Wachs überzogen.** *Syn.* Cera inductus, illitus. *Us.* Tabella cerata,

Cere-

Cerebrosus, a, um. Hirn-wițig. *Syn.* Cui durum & pertinax cerebrum. *Usus.* Senex hic cerebrosus est certò. V. *Obstinatus*, *Pertinax.*

Cerebrum, i, n. das Hirn. *Usus.* Alii dicunt in cerebo esse animæ sedem.

Cereus, a, um. wächsern. *Syn.* E cera factus. *Usus.* Cereæ figuræ.

Cereus, i, m. Wachs-Kertze. *Syn.* Fax cerea. *Usus.* Ad illas statuas thus & cerei adhibentur.

Cerimonia, æ, f. Gebrauch der Kirchen. *Syn.* Ritus sacer, cultus religiosus, religio sacrorum. *Epi.* Incredibilis, maxima, summa. *Usus.* Cerimonias prodere, vorschreiben. Cerimonias polluere entheiligen. Cerimoniis præesse. Ea sacra maximis & occultissimis cerimoniis continentur. Sacra Cereris summâ religione cerimoniâque conficiuntur. Cerimoniæ ludorum, sepulchrorum. Ceremonias sacras ex majorum instituo sanctè obire; sacros in rebus divinis ritus diligentissime tueri, retinere. In adhibendo ritû sacrarum cerimoniarum diligentem operam ponere, præceptas sacrorum ceremonias ritè colere.

Cerimoniale, *Cerimoniarius*, *Vulg.* Syn. Sacrorum rituum liber; liber, quo Sacræ religionis cerimoniæ continentur. Rituum, officiorum in divino cultu magister; sacrarum cerimoniarum moderator, sacris cerimoniis præpositus, præfectus. *Cerimoniæ politicæ.* *V. Officium, officiosus.*

Cerno, is, ere. sehen. *Syn.* Video oculis *sed sæpius* animo. *Adv.* Civiliter, sine armis, melius, planè, penitus, subtilius, tacite. Cerni bipertitò, extrinsecus. *Usus.* 1. Aut superum nihil, aut obscure admodum cernimus. Ne nunc quidem oculis cernimus. 2. *Cerno animo*, voraus sehen. Cerno jam animô, mente video, quæ futura sint. Verecunde tu quidem, sed tamen ut cernerem tuum animum. 3. *Adeo*, *æstimo*, antretten die Erbschafft 2c. Ex testamento hæreditatem hodie crevi. Sine me hanc alienæ gloriæ quasi hæreditatem cernere, die Errschafft theilen. *Vulg. Dividere cum aliquo hæreditatem.* V. *Video.*

Cernuus, a, um. niedergebogen. *Syn.* Inclinatus, *quasi quod terram cernat.*

Certamen, inis, n. Kampff. *Syn.* Contentio, pugna, certatio. *Epi.* Æquum, difficile, extremum, forense, gladiatorium vitæ, grave belli, gymnicum, honestum, improbum, magnum, majus, mediocre, præsens. *Usus.* 1. Acre mihi tecum est pro aris & focis certamen. Descendam tecum in certamen honoris & dignitatis. Nihil me ab hoc certamine gloriæ removebit. In certamen & discrimen rerum omnium veniendum erit. 2. *Prælium*, Streit, Schlacht. Certamen instat, oritur, accenditur, es hebt sich die Schlacht an. Exardescunt prælii initia, pugna capessitur; ad certamen descenditur; in certamen venitur; pugna, certamen, manus conferuntur. Certamen tentat, experitur, dimicationem subit, er waget eine Schlacht. Ea res certamen præbuit, injecit, dieses hat einen Streit erwecket. Certamen serere, miscere, facere, mit einander streiten. Certamen extrahere, den Streit, die Schlacht hinausziehen. Certamen sedare, dirimere, den Streit beylegen, aufheben. Certamen abnuere, defugere, sich weigern zu schlagen. V. *Pugno*, *contendo*, *prælium*, *pugna.*

Certatim, Kampff-weis. *Usus.* Omnes certatim accurrent.

Certatio, nis, f. Zanck, Streit. *Syn.* Contentio. *Epi.* Honesta, iniqua, magna parva. *Usus.* Virtuti cum voluptate certatio est. Sit hæc inter eos honesta certatio. V. *Certamen.*

Certé, gewiß. *Syn.* Scilicet, certò, profectò, sine dubio, sine ulla controversia. *Usus.* 1. Si me tanti facis. 2. *Concedentis*, ja freylich. Epicurus parabiles dixit divitias, certè nisi &c. 3. At certè, certè, *i. e. saltem*, aufs wenigste. Res fortasse veræ, certê graves. Victi sumus, at fracti certè & abjecti.

Certò, gewißlich. *Usus.* Id certo scio; id sanè constat; id sine ulla dubitatione affirmem.

Certo, as, avi, atum, are. streiten. *Syn.* Decerto, contendo, belligero; certamen, certatio est mihi cum aliquo. *Adv.* Planè de sponsione pugnaciter. *Phras.* *Certet necesse est, qui victoriam cupit*, wer siegen will, muß streiten. Victoriam non aufert, nisi qui fortiter dimicat; nisi qui certamen nullum fugit; nisi qui cum hostibus confligatur, depugnat armis disceptat; ferrum & manus cum hoste conferit, præliis utitur secundis; confligit, signa confert; ad manus venit; certamina serit; nisi qui in certamen venit, descendit; dimicationem subit; in dimicationem venit. V. *Pugno*, *prælium*, *pugna contendo*, *arma.*

Cer-

Certus, a, um. gewiß. *Syn.* Non dubius, non incertus, compertus, apertus, manifestus, notus, exploratus, minimè dubius, ratus, quod nihil habet dubitationis; in quo nulla dubitatio esse potest; quod manû tenetur; in manibus habetur; quod in præsentia est, atque ante oculos. *Phras. Certum est, rem ita evenisse*, es ist gewiß, daß sich die Sache also zugetragen. Exploratum habeo, mihi pro vero constat; pro inquisito & comperto habeo rei exitum. Certissimis indiciis comperi; ita animô video, quàm quæ oculis cernimus; persuasissimum mihi est, rem ita se habere. Perspectum exploratúmque habeo; perspicuum, non obscurum est; explorata res est; vocari in dubium non potest; venire in dubium, ambigi, dubitari non potest, nemini dubium esse potest, quin res ita evenerit. V. *Notus, manifestus. Usus.* 1. Nihil certi & difiniti habeo, quod nunciem. Pro certo habeo, Pompejum abiturum. Certi cœlorum motus. 2. *Ratum & constitutum est*, es ist festgestellet. Certum est deliberatúmque, omnia palàm edicere. Certum mihi est, ad Brutum transire. 3. *Fidus, securus*, treu, sicher. Habebam certos homines quibus litteras dare poteram, *Vulg. Proprium nuntium*, einen eigenen Bothen. 4. *Quidam definitus, peculiaris, proprius*, gewiß, eigentlich. Habet certos sui studiosos. Sunt certa vitia, quæ nemo libenter fugit. Rem aliquam in certas partes dividere. 5. *Commonefactus, in Comparativo*, zu wissen gemacht. Utinam ejus rei certior factus essem Fac me certiorem de consiliis tuis, mache mir zu wissen, was du im Sinn hast. Significa mihi, expone, aperi, explica, qui sit rerum tuarum status, qui tuus animus, qui sensus, quæ tua sint consilia. Fac, ut te tuis consiliis cognoscam, intelligam, certior fiam, reddat; imaginem rerum tuarum, cogitationúmque litteris exhibe, ostende. V. *Indico, declaro, significo, nuncio.*

Cervicula, æ, f. Genicklein. *Usus.* Cerviculam jactare.

Cervix, icis, f. Genick. *Syn.* Aversa pars colli; audacia. *Epi.* Anguina, dextera, longa, teres, cervices cruentæ, nefariæ, tumidæ, validæ. *Usus.* Imposuistis in cervicibus nostris dominum. Tyrannum à cervicibus nostris avertit. Remp. vestris cervicibus sustinetis. Cladem à cervicibus omnium avertere, repellere, depellere. Siqui sunt tantis cervicibus, ut audeant prætori obsistere, wann einige also frech seynd ꝛc.

Cerula, æ, f. Wächslein.

Cerussa, æ, f. Bleyweiß. *Genus pigmenti ex ramentis plumbi compositum. Usus.* Cerussa malas oblinere.

Cerussatus, a, um. angestrichen. *Syn.* Cerussa illitus, fucatus.

Cervus, i, m. Hirsch.

Cespes, itis, m. Wasen. *Usus.* Arva aut sunt cespites, aut glebæ.

Cessatio, nis, f. Müßiggang. *Syn.* Intermissio, otium. *Epi.* Libera atque otiosa. *Usus.* Epicurus nihil cessatione melius existimat. Petit sibi liberam cessationem. Cessationem alicui dare. Damnare suam cessationem, *vel* excusare. V. *Otium.*

Cessator, oris, m. Faullentzer, träg. *Syn.* Otiosus, qui cessat, nihil agit. *Usus.* Non soleo esse cessator, præsertim in litteris. Nequam & cessator Davus. V. *Otiosus.*

Cessio, nis, f. Uebergebung eines Rechts-Handels. *Usus.* Abalienatio est rei, quæ mancipi est, aut in jure cessio, aut &c.

Cesso, as, avi, atum, are. aufhören. *Syn.* Nihil ago, vaco, cessator sum, conquiesco, langueo. *Phras.* 1. *Cessemus à scriptione*, hören wir auf vom Schreiben. Manum de tabula; conquiescamus à scriptione; supersedeamus tantisper molestô scribendi labore; intermittamus paululùm cœptum scribendi laborem. A molesta scriptione respiremus. Remittamus aliquantùm de scribendi contentione. Cessationem aliquam fatigatæ longâ scriptione dexteræ demus; otium concedamus, V. *Desino.* 2. *Cessavit jam ea cura*, diese Sorge hat schon aufgehört. Defluxit jam ea cura; conquievit; habet jam animus aberrationem quandam à curarum molestiis; cura ea jam consedit, resedit; exempta jam animô est ea cura; solicitudo conquievit. V. *Quies. Usus.* 1. Pueri, etiam cùm cessant, (vacant) exercitatione aliquâ delectantur. Scribo, ne tibi planè cessasse videar. *Vulg. Feriari.* 3. *Desino, finem facio, desisto*, aufhören, abstehen. Litteras scribere nec cessavi, nec cesso. In opere ac studio nihil cesso. V. *Otior, desino, desisto, piger.*

Cetarius, ii, m. Wallfisch-Fanger. *Syn.* Qui magnorum piscium mercaturam exercet. *Usus.* Cetarii, lanii, coqui, fartores, piscatores.

Cetus, i, m. Wallfisch. *Syn.* Pistrix, bellua marina.

Cha-

Character, eris, n. Mahl-Zeichen. *Syn.* Nota, figura, forma, genus dicendi. *Usus.* Num te orationis meæ character delectat? Characterem optimi exponere difficillimum, quod aliud aliis optimum videatur.

Charitas, tis, f. Liebe. *Syn.* Amor, studiosa propensio. *Usus.* Hominum charitas, amicitia, benevolentia gratuita esse debet. Charitas inter natos & parentes. Omnes omnium charitates una patria complectitur. Satage, ut charitatem civium tibi concilies, gignas, retineas; ut charitate jungare cum civibus, ne hanc charitatem tibi quisquam adimat, dirimat. V. *Amor, benevolentia, affectus, a, um.*

Charta, æ, f. Papier. *Syn.* Chartula, membranula, macrocolum. *Usus.* Num charta tibi deest, quod non scribas. Impensam feci in macrocola. *Charta regia*, groß Regal-Papier. Scapus chartæ, ein Buch Papier. Chartæ pagina, plagula, ein Blat Papier. Charta bibula, Fließ-Papier. Charta transmittit litteras das Papier fliesset.

Charus, a, um. lieb. *Syn.* Acceptus, jucundus, antiquus, qui suavitatem filii apud aliquem obtinet. *Phras. Commendo juvenem tibi charissimum*, ich befehle dir diesen liebsten Jüngling. Mel meum, & delicias, mea desideria; nolim eum dimittas è sinu tuo. Commendo tibi amores nostros, juvenem, qui mihi in oculis est, quem in oculis fero; qui mihi cordi est unicè, ocellum meum, & dexteram, die rechte Hand. Delicias, ac vitam meam. Qui mihi in medullis & visceribus hæret; qui in desiderio civitatis, in ore, in sermone omnium habitat. Hôc dimissô videbar mihi partem viscerum abrumpere; qui unicus mihi, & unicò magis est unicus; pro cujus charo capite meum caput libenter offeram. Commendo tibi oculum meum, quô nemo charior meo animo, meo cordi. V. *Amo, cogito assiduò de te. Usus.* Comis, jucundus & charus. Sibi quisque charus est. Paucos æquè, ac te charos habeo.

Charibdis, is, f. Wirbel. *Locus in mari Siculo periculosus, quod ibi mare sit vorticosum & præceps*, *Epi.* Immanis, infesta, vorax. *Usus.* Charybdin bonorum voraginem potiùs dixerim; nulla charybdis tam infesta, quæ tot res tam citò absorbere potuisset.

Chele, es, f. Krebs-Scheer.

Chiographum, i, n, Handschrift. *Vulg. manû propriâ scriptum. Epi.* Chirographi falsi. *Usus.* Quò me teste convinces? an chirographô? Chirographum imitari. Misi tibi cautionem chirographi mei. Chirographa, testificationes, judicia, quæstiones. Falsum chirographum scripsit.

Chirurgia, æ, f. Wund-Artzney. *Syn.* Medicinæ pars, quæ manû medetur. *Usus.* Chirurgiæ tædet, diætâ curari malo.

Chlamydatus, a, um. der ein solches Kleid trägt. *Usus.* Sylla Imperator chlamydatus.

Chlamys, idis, f. Rock. *Syn.* Vestis militaris & regia, paludamentum. *Usus.* Chlamys pupurea, coloribus variis intexta.

Choragium, ii, n. Rüstung zu einen Spiel. *Syn.* Scenicus apparatus & pompa. *Ponitur pro Thrasonica aliqua ostentatione. Usus.* Fragile falsæ gloriæ choragium comparat.

Choragus, i, m. Spielmeister. *Syn.* Dux chori, qui subministrat instrumentum ludicrum, & impensas. *Usus.* Ornamenta à chorago sumere.

Chorda, æ, f. Saite. **Syn.* Nervus. *Usus.* Voces ùt chordæ sunt intentæ, quæ ad quemvis tractum respondeant.

Chorus, i, m. Chor. *Syn.* Corona, multitudo, sodalitium, numerus. *Epi.* Totus comessationis. *Usus.* Chorô juventutis stipatus, begleitet von einer Schaar Knaben. Epicurus è Philosophorum choro tollendus est. Chorus canentium, nisi numeris, & certis modis præeuntis magistri consentiat, dissonum quid, & tumultuosum canit; at si certis numeris, ac pedibus, velut facta conspiratione consensit, ac concinuit, &c. *Chorus musicus pro loco vulg. est: rectiùs dicitur* odeum, Musicanten-Chor, aut statio musicorum.

Christianus, i, m. ein Christ. *Syn.* Qui Chirsti nomen profitetur, Christo initiatus, addictus, authoratus, Christi disciplinam professus, Christi sectator, qui Christo nomen dedit; Christi cultor, Christianis sacris imbutus. *Phras. Christianus factus est*, er ist ein Christ worden. Christo nomen dedit; Christiana sacra suscepit; Christianam doctrinam amplexus est; Christianæ militiæ adscriptus; ad sanam Religionem ad impia superstitione traductus est; rejectô simulacro-

rum cultû ad Christi Ecclesiam se aggregavit; damnatis erroribus ad Christianæ veritatis lucem respexit; ad Christum se adjunxit; Christi nomen professus est; Christo fide professionéque authoratus est; Christianis mysteriis inauguratus; initiatus est sacris Christianis; Christiana sacra suscepit; ad Christi signa transivit; Christianorum cœtum auxit; Christianæ militiæ nomen dedit; signa secutus est; Christianæ militiæ castra secutus est; Christi legem professus est; Christô duce stipendia merere costituit.

Christus JESUS, m. GOttes und Mariä Sohn. *Phras.* 1. Redemptor generis humani, mundi liberator, vindex ac servator; sequester noster, qui extra omnem culpam vixit, & humanorum delictorum nulla contagione fœdari potuit; qui inter cœlum & terram, inter DEUM & homines placidissimam firmissimámque pacem composuit; cujus dirà morte à sempiterna morte vindicati sumus; legatus, nuncius & sacerdos summi Patris, qui interclusum in cœlum aditum nobis aperuit, patefecit; qui, ut nos liberaret, durissimis cruciatibus excarnificandum sese deridendúmque objecit; pro salute nostra vindicanda excarnificari se ac dilaniari passus est; ut Patrem nobis propitiaret, concidi se & dilacerari, tanquam à feris immanissimis sustinuit; qui fusô pro nobis sanguine interceptam & interclusam ad cœlum viam aperuit; servile jugum à cervicibus nostris dejecit, hominum mentes expiavit; Patris Numen humano generi infensum placavit; qui Divinæ severitatis tela in homines intenta, unus pro universis excepit, sanguinéque suô omne humanum nefas extinxit. Mens Divinæ mentis, Filius DEI, Verbum Patris, speculum sine macula Majestatis DEI; fulgor sempiternus solis sempiterni; incorruptissimus judex, & flagitiorum scelerúmque vindex justissimus atque acerrimus; à quo exanimes; ad vitam excitati, mutorum linguæ in sermones solutæ, surdorum aures ad audiendum patefactæ, claudis libera gradiendi data facultas, iis, qui omnibus capti membris totius corporis firmitas restituta; in quo Christiani habent omne salutis præsidium constitutum. 2. *Christus Incarnatus*, Christi Menschwerdung. Mysterium augustissimum & arcanissimum; quô rerum universarum, adeóque hominum rector ac opifex humanis se membris cooperuit, & salvis utriusque naturæ discriminibus tam conjuncta DEUM inter ac hominem est instituta consociatio, Verbúmque & caro tam arctô ac indissolubili nexû in unam personam coierunt, ut quidquid ibi DEI est, non sit ab humanitate; quidquid autem hominis, non sit à Divinitate divisum. Mysterium, quô humana divinis, terrena cœlestibus, ima summis, pereuntia sempiternis nexû omnium arctissimô devincta & copulata sunt; intérque nos ægros ac miseros, & beatos immortalésque spiritus, fœdus inviolabile percussum ac sancitum est; quô natura divina humanis se artubus vestivit, velavit; corpoream indutus naturam DEI Filius, humanis se artubus, humanâ se specie amicivit. 3. *Christus Natus*, Christi Geburt. Faustissimus post natos homines Christi Servatoris nostri ortus, quô idem reparationis nostræ autor, ac humanæ salutis restitutor, humanâ carne circumdatus, in has luminis auras prodiit; quô generis humani vindex, & salutis nostræ assertor, hominum parens DEUS, mortalibus artubus è virgine nasci voluit. 4. *Christus Passus*, das Leiden Christi. Funestissima Christi Servatoris cædes, qui, ut nos sempiternis apud inferos suppliciis eriperet, in cruciatum ac necem se obtulit; immanissimis cruciatibus excarnificandum se objecit, & divinæ severitatis tela, nostris jugulis intenta, in se unum avertit. Christi è cruce pendentis acerba supplica, cruciatus, tormenta; mors pro genere humano obita. Singulare divinæ charitatis, humanique sceleris certamen Christô DEO moriente editum. Asserta mortalium generi vita, & victoria per necem immeritam conditoris. V. *Passio Christi.* 5. *Christus Resurgens*, die Auferstehung Christi. Christi devicta morte reviviscentis triumphus, Triumphalis Christi in vitam reditus. Redivivus à morte Servator noster. Christus ab inferis existens. V. *Pascha.* 6. *Christus ascendens in cœlum*, Auffahrt Christi. Triumphi pompa, quâ Christus se in cœlestia templa transtulit, à nobis super astra in locum altissimum emigravit; in beatissimas illas sedes stupentibus Angelis ascendit, in oras felicissimas sese intulit. V. *Ascensio Domini.*

Cibaria, orum, n. Speise. *Syn.* Omnia, quibus animantes vescuntur & aluntur. *Epi.* Menstrua uberiora. *Usus.* Cibaria coquere, conficere, petere, dare, præbere. Ex alienis cibariis liberaliter hospites tractare. V. *Annona.*

Cibarius, a, um. das zum Unterhalt des Lebens dienet. *Usus*. Cibarius panis.

Cibus, i, m. Speise. *Syn*. Esca, pastus, epulæ. *Epi*. Animalis, gravis, divisus, modificatus, suavissimus, facillimus, terrestris. *Phras*. 1. *Cibum capere*, essen. Cibaria sumere; cibô curare corpora; liberaliore victû, obsoniô corpora firmare, vires firmare. Moderatò cibô naturæ desideria explére; cibô se reficere; corpora curare, reficere. V. *Edo*. 2. *Cibô se onerare*, gar zu viel essen. Cibô immodicô se ingurgitare, obruere; abdomen distendere; alvum degravare. V. *Vorax*. 3. *Cibos inferre*, die Speisen hinein tragen. Mensam cibis instruere; ornare, adornare mensas; mensas exquisitis epulis éxtruere. 4. *Cibi parcus*. V. *Abstineo*. *Usus*. Epicurus utebatur èô cibô, qui suavissimus esset, & ad concoquendum facillimus, qui inflationem nullam haberet. Cibô & potione onustum esse, sich überessen.

Cicada, æ, f. Heuschrecke.

Cicatrix, icis, f. Wundmahl. *Syn*. Signum relictum ex vulnere. *Usus*. Ne obductam reipublicæ cicatricem refricem. Exceptæ adverso corpore cicatrices. Coit jam cicatrix.

Cicer, eris, n. Weiß-Erbsen. *Genus Leguminis*.

Ciconia, æ, f. Storch.

Cicur, ris, g. o. heimisch. *Syn*. Mansuetus, mansuefactus)(*Ferus*, *immanis*. *Phras*. *Cicurem reddere hominem alioquin barbarum*, einen wilden und barbarischen Menschen zahm machen. Inveteratam barbariem ex hominis moribus delére; ex agresti immanique vità ad humanitatem, mansuetudinemque traducere; ex feritate ad mansuedudinem transferre; ad humanitatem informare; mansuefacere hominis ingenium agreste & disciplinâ formare. *Usus*. Bestiarum immanes aliæ, aliæ cicures.

Cieo, es, civi. citum, ere. bewegen. *Syn*. Commoveo. *Usus*. Id venenum sævos cruciatus ciére solet. Animatum est, quod motû cietur interiore. 2. *Excito*, erwecken, verursachen. Bella, pugnam, motus, lachrymas ciére.

Cilicium, ii, n. hårines Kleid. *Syn*. Vestis è pilis caprarum contexta. *Usus*. Coria, cilicia, saccos imperavit.

Cincinatus, a, um. krausharig. *Usus*. Cincinnatus ganeo.

Cincinnus, i, m. Haar-Locken. *Syn*. Capillus ad ornatum intortus. *Usus*. Erant illi capilli compti, & madentes cincinnorum fimbriæ.

Cingo, is, cinxi, cinctum, ere. umgürten. *Syn*. Coërceo, circumdo, munio, tueor, contineo, sepio. *Adv*. Diligentius. *Usus*. Urbes diligentiùs religione, quam mœnibus cingendæ. Ea septa porticû cingemus. Regio mari cincta & periculis. Mare montibus cingitur, continetur. V. *Circumdo*.

Cingulus, i, m. Gürtel. *Syn*. Zona. *Epi*. Australis, medius & maximus. *Usus*. Videmus terram quasi quibusdam cingulis redimitam, è quibus duo maxime inter se diversi.

Cinis, eris, m. Asche. *Usus*. 1. Cur hunc dolorem cineri & ossibus parentis inuris? videbitis miserandum patriæ cinerem. 2. *Vulg*. *Cineres benedicti*, geweihte Asche. Cineres sacri, lustrales, piaculares. 3. *Vulg*. *Dies Cinerum*, Ascher-Mittwoch. Dies, cui à sacris cineribus capiti aspersis nomen est, qui à sacro cinere frontibus aspergi solito nomen traxit, reperit. Postridiè Hilariorum, Dionysiorum.

Circa, bey, herum. *Ad locum refertur*. *Syn*. Circum. *Usus*. 1. Circa Capuam. Circa omnes portus misi exploratores. 2. *Ad personas*. Multos circa se habebat, er hatte viel um sich.

Circenses, ium, m. Ritterspiele. *Usus*. Ludi Circenses.

Circiter, ungefähr, bey, um. *Syn*. Ad, non multò secus, propè, ferè. *Usus*. 1. *Refertur ad tempus*. Horâ sexta circiter. Circiter noctem, meridiem. 2. *Ad numerum*. Pars tertia circiter, bey nahe der dritte Theil.

Circueo, is, ivi, itum, ire. herumgehen. V. *Circumeo*.

Circuitio, nis, f. Umgang. *Syn*. Circumscriptio, anfractus, periphrasis. *Usus*. Quid circuitione opus est & anfractu? rem palàm edicito.

Circuitus, ûs, m. Umgang. *Syn*. Conversio, periodus, comprehensio & ambitus verborum, continuatio, circumscriptio, orbis. *Epi*. Brevior verborum, longior, sapientissimus atque optimus, incitatior, naturalis, totus orationis. *Usus*. Circuitus solis diem & noctem efficit. Circuitus orationis, quem Græci periodum vocant.

Cir-

Circulator, oris, m. Landstreicher. *Syn.* Circumforaneus, vagus. *Epi.* Notissimus. *Usus.* Notissimus quidam circulator.

Circulo, as, avi, atum, are. umgehen. *Syn.* Caput ago in circulum, & verso. *Usus.* Oscitans judex cum alio colloquens, nonnumquam etiam circulans.

Circulus, i, m. ein Kreiß. *Syn.* Orbis, forma plana in orbem acta, gyrus, ambitus rotundus, corôna hominum colloquentium. *Epi.* Exiguus vitæ immensus gloriæ, lacteus. *Usus.* 1. Quidam circulis describendis delectationem capiunt. Circulum describere; orbem circumscribere, einen Kreiß machen. 2. *Conversio,* Umkreiß. Stellæ circulos suos & orbes mirabili celeritate conficiunt. 3. *Cœtus, corona,* Zusammenkunft, Versammlung. Circulo se subduxit. Sermo in circulis & conviviis liberior.

Circùm, herum. *Syn.* Circa. *Usus. Refertur ad locum,* um einen Ort herum. Prætorem circum omnia fora sectabantur. Circum hæc loca morabor.

Circumago, is, egi, actum, ere. herum treiben. * *Usus.* Equum frenô circumagere. Jam se annus circumegerat. Hostis se ad dissonos tumultus circumegerat.

Circumcido, is, cidi, cisum, ere. umschneiden. *Syn.* Amputo, reseco, demo, aufero. *Usus.* Multitudinem sententiarum circumcidere; luxuriem sermonis stylô depasci. Locus omni aditû circumcisus. *Hinc derivatur* circumcidaneus, a, um. *Mustum circumcidaneum, nachgekelterter Most. *Circumcisio Domini, vulg.* Beschneidung Christi. Dies circumcisi Infantis DEI memoriâ sacer. Octavus â natali dies, quô nato servatori nostro nomen impositum est.

Circumcircà. herum. *Syn.* Ab omni parte, undique. *Usus.* Cœpi regionem circumcirca prospicere. Contra citráque omnia hostium plena erant.

Circumcludo, is, clusi, clusum, ere. allenthalben umgeben. *Usus.* Veritus, ne duobus exercitibus circumcluderetur. Mirâ diligentiâ circumclusus, ne commovére se posset. V. *Claudo.*

Circumcolo, is, colui, cultum, ere. herumwohnen. **Usus.* Multi populi eam paludem circumcolunt.

Circumcurso, as, avi, atum, are. herumlauffen. **Usus.* Obit, circumcursat villas suas.

Circumequito, as, avi, atum, are. herumreiten. * *Usus.* Duæ turmæ mœnia circumequitabant.

Circumdo, as, dedi, datum, are. umgeben. *Syn.* Cingo, sepio, vallo, stipo, circumsepio, circumfundo, vestio, circumplico, circumplector, circumjicio, circumligo, circumsisto, circumveho, circumvenio, circumsideo, circumvallo, ambio. *Phras. Circumdare urbem,* die Stadt umgeben. Turmas circumfundere; circumjicere multitudinem mœnibus; circumplecti, circumvenire locum opere; circumvallare; medium ab utrôque latere concludere; sinû quôdam, flexúque frontem aversamque oppidi partem circumirè. V. *Obsideo.* *Usus.* Non egrediar cancellis, quos ipse mihi circumdedi, ich werde die mir vorgesetzte Schrancken nicht überschreiten. Milites ignem oppido circumdederunt. Oppidum fossa circumdatum. Fossa oppido circumdata.

Circumduco, is, duxi, ductum, ere. herumführen. *Usus.* Aratrum circumducere. Aliquem, ædes & conclavia circumducere.

Circumeo, is, ivi, itum, ire. herumgehen. *Syn.* Circueo, eo circum. *Usus.* Circumit veteranos.

Circumfero, fers, tuli, latum, ferre. herumtragen. *Syn.* Circumgesto. *Usus.* Vinum sanguine permistum pateris circumtulit. Sol circumfertur ad brumale signum.

Circumflecto, is, flexi, flectum, ere. herumbiegen. **Usus.* Cursum circumflectere.

Circumflo, as, avi, atum, are. allenthalben anblasen. *Usus.* Ab omnibus ventis; à ventis invidiæ circumflari.

Circumfluo, is, fluxi, fluxum, ere. umher fliessen. *Syn.* Abundo *Usus.* Circumfluit gloriâ, rebus omnibus, copiis abundat. Oratio circumfluens.

Circumforaneus, a, um. Marcktschreyer. *Syn.* Qui circum forum spatiatur, aliquid venditans. *Usus.* Pharmacopola circumforaneus. Æs circumforaneum, non Corinthium, gemeines Ertz.

Circumfundo, is, fudi, fusum, ere. umgiessen. *Syn.* Ambio. *Adv.* Undique. *Usus.* Terra mari circumfunditur. Latent omnia tenebris circumfusa.

Circumgesto, as, avi, atum, are. umher tragen. *Syn.* Circumfero.

Circumjaceo, es, cui, ere. herumliegen. *Usus*. Reliquæ regiones, quæ circumjacent Europæ.

Circumjectus, ûs, m. das Ringsherumwerffen. *Syn*. Qui terram vastô circumjectu amplectitur.

Circumjicio, is, jeci, jectum, ere. umherwerffen. *Usus*. Circumjecta muris ædificia, campi circumjecti.

Circumligo, as, avi, atum, are. umbinden. *Syn*. Implico, complico. *Usus*. Anguis eum circumligavit.

Circumluo, is, ui, ere. ringsherum befeuchten. **Usus*. Peninsulæ in modum pars major circumluitur.

Circumluvio, nis, f. das Anlauffen des Wassers zu allen Seiten. *Usus*. Jura circumluvionum & alluvionum.

Circummitto, is, misi, missum, ere. herum schicken. * *Usus*. Hostis suorum multos post montes circummisit. Circummissi senatores delectus habuere.

Circummunio, is, ivi, itum, ire. umher verschanzen. **Usus*. Penè ùt fœminas, circummunitos se prohiberi aquâ fremebant.

Circummunitio, nis, f. Befestigung. *Usus*. Id ne fieret, obsidione oppidique circummunitione, cavebatur.

Circumpedes, um, m. Trabanten. *Syn*. Servi à pedibus. *Usus*. Circumpedes formosi & litterati.

Circumplector, eris, plexus sum. umfangen. *Syn*. Circumplico.

Circumplico, as, avi, atum, *vel* ui, itum, are, umfangen. *Syn*. Circumplector.

Circumpotatio, nis, f. Umtrunk. *Usus*. Omis circumpotatio, quâ pocula in circulum redeunt, est sublata.

Circumrodo, is, rosi, rosum, ere. herum abnagen. *Syn*. Arrodo. *Usus*. Dudum circumrodo, quod devorandum est.

Circumscribo, is, psi, ptum, ere. umschreiben. *Syn*. Determino, constituo, definio, concludo. *Adv*. Sceleratè Senatum. Circumscribi brevi, & definiri numerosè verba. *Usus*. 1. Natura exiguum vitæ curriculum nobis circumscripsit, æternum gloriæ. 2. *Constringo potestatem*, die Gewalt einschräncken. Senatus Prætorem circumscripsit. 3. *Concipio*, ausdrücken. Mente circumscribenda est prius sententia, & verba confestim concurrent. V. *Definio*.

Circumscriptè kürzlich. *Syn*. Paucis, definitè, breviter. *Usus*. Singulas res definimus, & circumscriptè complectimur.

Circumscriptio, nis, f. Umschreibung. *Syn*. Definitio, circuitio. *Epi*. Aperta. *Usus*. Æternitatem nulla circumscriptio temporis metitur.

Circumscriptor, oris, m. Betrüger. *Usus*. Quis testamentorum subjector! quis circumscriptor? quis ganeo?

Circumseco, as, secui, sectum, are. umschneiden. *Syn*. Circumcido.

Circumsedeo, es, sedi, sessum. ere. umlägern. *Syn*. Circumsideo, obsideo, circumvenio, coronâ cingo, incingo. *Usus*. Urbs ab hostibus circumsedetur. Oppidum interclusum circumsedere. V. *Obsidio, circumdo*.

Circumsepio, is, sepsi, septum, ire. umzäunen. *Syn*. Circumdo. *Usus*. Senatus armatis circumseptus.

Circumsessio, nis, f. Belägerung. *Syn*. Obsessio. *Usus*. Circumsessionis causam in alium transtulit.

Circumsideo, es, sedi, sessum, ere. *Syn*. Obsideo. V. *Obsideo, circumdo*.

Circumsisto, is, stiti, stitum, ere. herumstehen. *Usus*. Circumsistunt eum lictores valentissimi.

Circumsono, as, ui, itum, are. allenthalben schallen. *Adv*. Undique vocibus talibus. *Usus*. Vocibus tuis aures meas circumsonant.

Circumspectio, nis, f. Beobachtung. *Syn*. Accurata consideratio. *Usus*. Circumspectione utendum est. V. *Cautio, cautus*.

Circumspecto, as, avi, atum, are. allenthalben herumsehen. *Syn*. Circumspicio.

Circumspectus, ûs, m. das Wahrnehmen. *Usus*. Facilis est circumspectus, quò eam &c.

Circumspicio, is, spexi, spectum, ere. umsehen. *Syn*. Adverto, perpendo, oculis obeo, collustro, accuratè considero. *Adv*. Celeriter animo, diligenter, diligentissimè, magnificè se, paulisper. *Phras*. Aciem mentis in omnes partes intendere, genau alles beobachten. Circumferre oculos; oculis aliquem requirere. Prospectum in urbem & agros captare. *Usus*. Circumspicite paulisper mentibus vestris. Circumspicite procellas imminentes. Magnificè se circumspicere, *sibi placere*, an sich selbsten einen Wohlgefallen haben.

Circumsto, as, steti, are. herumstehen. *Syn*. Circumdo, circumsisto. *Usus*. Noctes & dies omnia nos fata circumstant. Circumstant te summæ authoritates, quæ te oblivisci domesticæ laudis non sinant. Frequentes me circumstetere. V. *Circumdo*.

Circumvado, is, ere. zu allen Seiten überfallen. *Usus*. Anceps terror circumvasit barbaros, hinc arce captâ, illinc urbem scandente hoste.

Circumvallo, as, avi, atum, are. mit Bollwerken umgeben. *Syn.* Munio vallo. *Usus.* Oppidum bidui labore circumvallârunt.

Circumvectio, nis, f. Herumfahrung. *Usus.* Solis circumvectio. Portorium circumvectionis.

Circumvectus, ûs, m. das Herumfahren. *Epi.* Tener. *Usus.* Æther circumvectû suo terram complectitur.

Circumveho, is, vexi, vectum, ere. herumführen. *Usus.* Equô circumvectus Dictator. Classe circumvehi insulam.

Circumvenio, is, veni, ventum, ire, hintergehen. *Syn.* Decipio. *Adv.* Acutè testes, indignè. *Usus.* Subvenire alicui, qui potentum opibus circumveniri urgerique videtur. Innocentem judicio circumvenire & opprimere. V. *Decipio.*

Circumvestio, is, ivi, itum, ire, umkleiden. *Usus.* Dictis circumvestire consilia sua, seine Anschläge vermänteln.

Circus, i, m. Schau-Tunier-Platz. *Syn.* Campus, in quo populus ludos spectans considebat. *Epi.* Candens, elucens candore, magnus, maximus. *Usus.* Ludi publici sunt caveâ circóque divisi.

Cis, disseits. *Syn.* Citra.)(*trans.* *Usus.* Cis Euphratem.

Cisium, ii, n. Karn mit zweyen Rädern. *Genus vehiculi velocis.*

Cista, æ, f. Kasten. *Syn.* Arca, fiscina, canistrum. *Usus.* Cistas dejicit.

Citerior, oris, g. c. das näher disseits lieget. *Syn.* Propinquior.)(*ulterior.* *Usus.* Atque ut ad citeriora & notiora veniam.

Cithara, æ, f. Laute. *Syn.* Lyra. *Usus.* Citharâ canere.

Citharista, æ, m. Lautenist. *Usus.* Saltatores, citharistæ. *De eo, qui tantùm pulsat citharam, non accinit.*

Citharœdus, i, m. Lautenist. *Syn.* Qui citharâ canit; pulsat citharam, & canit.

Citimus, a, um. der nächste. *Syn.* Proximus.)(*ultimus.* *Usus.* Luna cœlo ultima, citima terræ.

Citiùs, geschwinder. *Syn.* Ocyùs, priùs. *Usus.* 1. Citius repentinus morbus oculorum, quam diuturna lippitudo sanatur. 2. *Potius, verius, magis, aptius,* vielmehr füglicher. Eum citius veteratorem, quam oratorem dixeris.

Cito, geschwind. *Syn.* Celeriter, mature. Quamprimum, sine mora, brevi tempore, mox, quam mox.)(*tarde.* *Phras. Cito rem conficiam,* ich werde die Sache geschwind ausmachen. Quamprimum, perceleriter, citiùs quam æstimas; protinus, mature, momento rem confectam dabo; impigre, propere, præpropere rem festinabo. Quam ocyssime, quam maturrime; solertissime, temporis punctô conficiam; summam celeritatem adhibeo. Prius tuâ opinione, actutum, subito, prompte, strenue rem agam. V. *Celer, statim.* *Usus.* Puer cito arripit, der Knab fasset geschwind.

Cito, as, avi, atum, are. offt ruffen. *Syn.* In jus voco, adesse jubeo, diem alicui dico, laudo, nomino. *Usus.* 1. Testem citabo totam Siciliam. Aliquem capitis reum in judicium per præconem citare. Citavit testes, Zeugen ruffen. 2. Citato equo illuc contendit, er reutet Sporn-streichs dahin. 3. *Citare autores,* Zeugniß der Scribenten anziehen, *rectius*: Laudare autorem, testem; aufferre testimonium autorum.

Citra, disseits. *Syn.* Cis.)(*ultro.* *Usus.* 1. Exercitum habuit circa flumen. 2. Citra fastidium, ohne Verdruß.

Citreus, a, um. von Citronen. *Usus.* Mensa citrea.

Citus, a, um, geschwind. *Syn.* Celer, maturus. V. *Celer, propero.*

Civicus, a, um, bürgerlich. *Usus.* Corona civica.

Civilis, e. g. c. bürgerlich. *Usus.* Bellum civile, studium; jus civile; mos, consuetudo civilis. Pro civili parte rempublicam salvam cupio.

Civiliter, höflich. *Usus.* Civiliter vivere, Cum aliquo civiliter contendere.

Civis, is, c. Burger. *Syn.* Municeps, popularis. *Vulg. Conterraneus, concivis, compatriota.* *Phras.* 1. *Civem facere aliquem.* einen zum Burger machen. Civitatem alicui dare, donare, largiri, impertiri; adscribere civitati, *vel* in civitatem; in civitatem suscipere, recipere; adsciscere civem; civitate donare; accipere in civitatem; ad civium numerum adscribere; referre inter cives. 2. *Civis factus est,* er ist Burger worden. Civitate donatus est; jus civitatis consecutus est; civitatem impetravit; relatus est inter cives; particeps civilium munerum factus est; in civitatem receptus est; patuit illi Rom. civitas; virtutis præmium civitas Rom. fuit. 3. *Civium jure excidit,* er hat das Burger-Recht verlohren. Civitatem amisit, perdidit; segregatus à numero civium est. Civitas ei adempta est; in ærarios relatus est; ex albo civium erasus est. *Usus.* Civem aliquem designare, facere, habere. Civis reipublicæ amantissimus.

Civitas, atis, f. die Stadt. *Syn.* Civium multitudo in unum locum congregata; jus civium, libertas. *Epi.* Adjutrix scelerum, libi-

libidinum testis, fautorum receptrix. Aliena, amica alicui, amicissima & fidelissima, ampla, illustris, clara, nobilis, amplissima, beata, honesta, libera, bella, clara, commendatior, commentitia, communis, conjunctissima, antea copiosa cuncta, erudita, fidelis, fidelior, aut copiis locupletior, auctoritate gravior, fidelissima, firma, valens, florens, florentissima, consilio & armis fœderata, grata, gravis & locuples, ornata, gravissima, moderatissima illustris, immunis, improba, incolumis, ingrata, inutilissima, lauta, libera, liberta, locuples, maledicentissima, maledicta, misera atque inanis, benè morata, benè constituta, nobilissima quondam, & jam doctissima, nova, occupatissima, opportunissima ad aliquid, opulentissima & beatissima, orba, pacata & libera, prava, perdita, perprava & tenuis, potens, barbara, princeps omnium rerum, proxima alicui loco, pulcherrima, quieta, sancta, socia factorum & flagitiorum, sollicita, splendidissima, suspiciosa & maledica, tenuis, vitiosa, universa. Civitates afflictæ, alternæ, amplissimæ, egentissimæ, fœderatæ, invictissimæ, marinæ, maximæ, minimæ, minores, benè moratæ, ornatæ, pacatæ, tranquillæ, perditæ, salvæ & incolumes, amplæ atque potentes tantæ & tam graves, totæ, universæ. *Usus*. 1. Concilia, cœtusque & conventicula hominum civitates appellantur. Cato ortû Tusculanus est, civitate Romanus. Romam urbem civitas incolit, **die Burgerschaft wohnet in der Stadt.** Dicavit se in civitatem Romanam. 2. *Jus civitatis alicui impertiri*, **das Burger-Recht verleihen.** Civitatem dare, donare, largiri alicui; in civitatem recipere, suscipere, adscribe aliquem. 3. *Civitatis jus amittere*, **das Burger-Recht verliehren.** Civitatem perdere; civitatem adimere alicui. Civitatem nemo amittit, nisi suâ culpâ. 4. *Civitate mutari*, **an einem andern Ort Burger werden.** V. *Civis*.

Clades, is, f. **Niederlage.** *Syn*. Calamitas, damnum, cædes. *Epi*. Horribilis, importuna, ingens, luctifica, subita, tanta, vetusta. *Usus*. 1. Cladem facere, afferre, inferre, **Niederlage machen, Schaden bringen.** 2. Cladem accipere, **Niederlage oder Schaden leiden.** 3. Cladem reddere, **mit gleicher Niederlage bezahlen.** V. *Cædes, Cædo, damnum, prælium*.

Clam, **heimlich.** *Syn*. Furtim, occulte, ex occulto, ex insidiis.)(*palam*. *Phras*. 1. *Clam nescio quid agitat*, **er hat, weis nicht was für Anschläge.** Clandestina consilia miscet; latenter, ex occulto, in occulto nescio quid parat, machinatur; occulte cuniculis me oppugnat; secreto, arbitris remotis, clanculum, in operto, occultis sermonibus nescio quid seris. 2. *Clam discessit*, **er ist heimlich weggegangen.** Silentiô ex urbe egressus; imprudentibus omnibus; insciis; inscientibus omnibus; remotâ hominum conscientiâ fuga sibi consuluit. V. *Occulto, tego. cælo*.

Clamator, oris, m. **Schreyer.** *Usus*. Odiosi ac molesti clamatores.

Clamatorius, a, um. **schreyerisch.** *Usus*. Clamatorium genus.

Clamito, as, avi, atum, are. **oft schreyen.** *Usus*. Supercilia illa tua calliditatem clamitare videntur.

Clamo, as, avi, atum, are. **schreyen.** *Syn*. Vociferor; clamorem edo, facio, profundo; voce contendo, persono. *Phras*. *Ingentem clamorem tollunt*, **sie machen ein entsetzliches Geschrey.** Vociferatione utuntur maximâ, clamore profusô; circumsonat hostilis clamor; truci cantu, clamoribus inconditis, horrendô cuncta complent sonô. Ululatus, cantusque dissoni audiuntur. Clamoribus strepunt, perstrepunt; tumultu personant omnia. Terribilis inde sonus accidit; incertis clamoribus, stridore horrendo omnia personant, aures fatigantur. Nemora vallésque circumjectas terribili sonô implent. Vocem emittunt, sustollunt, efferunt, intendunt, contendunt, mittunt; indicem voluntatis virtutisque clamorem efferunt; inconditum trucemque clamorem edunt; incondito clamore perturbant omnia; clamor barbarô ululatû permistus præsentes terret. *Usus*. Hoc me tuâ causâ fecisse clamo ac testor.

Clamor, oris, m. **Geschrey.** *Syn*. Vociferatio. *Epi*. Acutissimus, cælestis, concionalis, incredibilis, infestus atque inimicus populi, magnus, major, maximus, par, profundus. Clamores gladiatorii, magni, majores, maximi. *Usus*. 1. Clamorem movere, excitare, **ein Geschrey erwecken.** Clamorem edere, tollere, extollere, profundere, **ein Geschrey machen.** Clamorem reddere, **hingegen schreyen.** Clamorem proximis tradere, **das Geschrey von einem zu dem andern kommen lassen.** Clamorem arctare. Clamore factô, sublatô. 2. *Acclamatio, admurmuratio*, **das Zuruffen.** Hæc sunt, quæ clamores & admirationem in oratione efficiunt. V. *Clamo*.

Clamosus, a, um. **laut.**

Clanculum, heimlich. *Syn.* Clam. *Usus.* Hæc clanculum dicta sunto. V. *Clam.*

Clandestinus, a, um. heimlich. Syn. Occultus. *Usus.* Clandestinum scelus. Clandestina cum hoste colloquia miscere. V. *Occultus.*

Clangor, oris, m. Schall. *Syn.* Tubarum captus, vox aquilæ, & aliarum avium. *Epi.* Tremulus, vastus.

Clare, hell. *Syn.* Clarâ voce, explicatè, planè, apertè, dilucidè, luculenter, enodatè, manifestè. *Usus.* Clarè gemuit. Semper id periculum clariùs apparet.

Clareo, es, ui, ere. hell seyn. *Syn.* Emico.

Clarigatio, nis, f. Absag-Brief. *Syn.* Belli denunciatio.

Clarisonus, a, um. hell lautend. *Syn* Clarè sonans, canorus.

Claritas, tis, f. Klahrheit. *Syn.* Splendor, amplitudo, splendor nominis, fortunæ, gloriæ, nobilitas. *Usus.* Claritatem nominis aucupari, assequi, admittere. Claritas vocis. V. *Splendor.*

Claritudo, inis, f. Ruhm. *Usus.* Artes quibus summa claritudo paratur. V. *Splendor, Gloria, Dignitas, Clarus.*

Clarus, a, um. hell, berühmt. *Syn.* 1. Planus, apertus, perspicuus, dilucidus, explicatus, evidens, pervulgatus, non obscurus.)(*obscurus.* 2. Insignis, nobilis, illustris, celeber. *Phras.* 1. *Vir est clarissimus*, es ist ein berühmter Mann. Clara est ejus viri virtus; inclyta religio. Magnum est ejus viri nomen & opinio; amplissima authoritas; claritate nominis insigni præditus; magna est in civibus gloria; vir est omnis ætatis ac memoriæ clarissimus; est in eo viro laus virtutis maxima; famâ fertur in primis; maximum hujus viri in his regionibus nomen est, hujus viri clarissima virtus est & insignis ad posteros. V. *Celeber, altus.* 2. *Rem clariorem reddere*, die Sache herrlicher machen. Claram spectatámque facere; nobilitatem rebus dare; rei dignitatem facere, addere, conciliare; lucem rebus dare, splendorem afferre, illustrare rem in bono lumine collocare. V. *Illustro.* 3. *Res clara est*, es ist eine klare Sache. Res ipsa se apperit; explorata res est; præsentior jam res est, quam ut ignorari possit; liquida res est & in medio posita. In luce res est. V. *Manifestus.* *Usus.* 1. Claris & illustribus exemplis usus sum. Clara hæc sunt, non immorer. Clara jam luce, bey hellen Tage.

2. *Insignis*, berühmt. Vir clarus & nobilis ex doctrina. Claram mortem oppetere. V. *Præclarus, Honoratus, Celeber.*

Classiarius, a, um. zur Flotte gehörig **Usus.* Classiarius miles.

Classicum, i, n. das Lermen blasen. *Syn.* Sonus tubarum. *Usus.* Advocare ad concionem, silentium facere classico; canere, concinere classicum.

Classis, is, f. Flotte, Schiff-Armada. *Syn.* Naves, navium multitudo. *Epi.* Bella, bene magna & ornata, præclara in speciem, sed inops & infirma propter dissimilitudinem propugnatorum atque remigum, pulcherrima. *Usus.* 1. Classem ædificare, ornare, apparare, comparare, instruere, Flotte aufrichten. Classem deprimere, frangere, demergere, eine Flotte zu Grund richten. 2. *Ordo civium, & distributio pro modo census*, Eintheilung der Bürger. Tributim & centuriatim describere ordines, ætates, classes. V. *Navis.* Classis Præfectus. V. *Præfectus.*

Clathrum, i, n. Gitter.

Clava, æ, f. Kolbe. *Teli genus. Usus.* Clavâ & fuste repulsus.

Claudicatio, nis, f. das Hinken. *Epi.* Deformis. *Usus.* Apparet in eo claudicatio non deformis.

Claudico, as, avi, atum, are. hinken. *Syn.* Altero pede nuto. *Usus.* 1. Num claudicat vir bonus? 2. *Transl. Titubo, vacillo, debilis, infirmus sum*, wanken. Claudicat hæc oratio. Claudicat amicitia nostra, vacillat & titubat. Claudicat in officio. Etiam summa felcitas semper ex parte aliquâ claudicat.

Claudo, is, clausi, clausum, ere. schliessen. *Syn.* Obstruo, oppilo, obturo, intercludo, comprimo. *Phras. Urbs clausa est*, die Stadt ist gesperret. Fores portarum objectæ sunt; claustra urbis objecta sunt; obseptum est in urbem iter; interclusa ad urbem via est. Urbs nemini patet; non patet ad urbem aditus. V. *Aditus. Usus.* Alicui exitum, viam, transitum; fugam hosti claudere. Consilia sua clausa habere, Claudere aures optimis consiliis. Ejus consuetudinem mihi aduc meus pudor clausit. Mare clausum nuncios moratur. Nullius domus satis clausa tuæ libidini. V. *Includo.*

Claudus, a, um. krumm, lahm. *Syn.* Alterô pede læsus, *vel* captus.

Claviculus, i, m. Nägelein. *Syn.* Capreolus in vite. *Usus.* Vitis claviculis suis, qaasi

quasi manibus, quidquid est nacta, amplectitur.

Clavis, is, f. Schlüssel. *Usus*. Alicui claves tradere, credere. *Vulg. Claves Imperii*, Schlüssel zum Reich oder Gräntz-Vestung. *Latinè*: Claustra portæque Imperii.

Claustrum, i. n. Schloß. *Syn*. Fores, loca clausa. *Usus*. Claustra urbis, regionis hostibus committenda non sunt. Effringi fores, revelli claustra. *Vulg. Claustrum Monachorum*, Kloster. Cœnobium, *pro Vulg. Clausura*, Clausur. Claustra cœnobii.

Clausula, æ, f. Beschluß. *Syn*. Extrema cujusque rei pars, præsertim in oratione, versus. Verborum conclusio, exitus. *Epi*. Difficilis, præclara. *Usus*. Clausula numerosè & jucunde cadens. Cùm argumentum scribendi non suppetit; utor consuetâ. Clausula edicti.

Clavus, i, m. Nagel, Steuer-Ruder. *Syn*. Gubernaculum navis. *Epi*. Tractabilis. *Usus* Clavum imperii tenére; tractare gubernacula reipublicæ.

Clemens, tis, o. gnädig, gütig. *Syn*. Lenis, mitis, mansuetus, misericors, liberalis, humanus. *Phras. Princeps erat clementissimus*, er war ein sonders gnädiger Fürst. Princeps erat, ad cujus expertam clementiam nemini non tutus receptus erat; qui cives mirificè colebat; qui civium voluntati ac gratiæ deditissimus erat; qui oblivisci nihil solebat, nisi injurias; cujus incredibilem mansuetudinem, inusitatam inauditámque clementiam non æquare modo dicendo, sed ne adumbrare quidem quisquam possit; à quo nihil non benigne clementérque factum; clementia tanta, ut nemini supplici non dextram fidemque porrigeret, spem salutis, ostenderet, indulgeret; nihil isto Principe clementius; nemo cum illo Principe clementiæ laude comparandus, æquandus, conferendus. Nemo illi hac clementiæ laude par, aut secundus; Princeps proprio quodam naturæ munere ad clementiam liberalitatémque factus videtur. Præcipuâ quadam laude florebat clementiæ; Principum nemo est, in quo plus quam in isto clementiæ esset ac humanitatis; clementiæ laude præstabat, antecellebat, anteibat, vincebat omnes. V. *Lenis*. *Usus*. Clemens & misericors judex; clemens castigatio.

Clementer, gütig. *Syn*. Mansuetè. *Usus*. Clementer facere, audire.

Clementia, æ, f. Gütigkeit. *Syn*. Lenitas, benignitas, humanitas, misericordia, mansuetudo, placabilitas, bonitas, moderatio animadvertendi. *Epi*. Admirabilis, grata alicui, insidiosa, inusitata inauditaque, jucunda auditu, popularis, singularis. *Usus*. Clementia est, per quam animi temere in odium alicujus invectionis concitati, comitate retinentur. V. *Lenitas*, *clemens*.

Clepo, is, psi, ptum, ere. stehlen. *Syn*. Furor, rapio, surripio. *Usus*. Pueri Spartæ rapere & clepere discunt.

Clepsydra, æ, f. Wasser-Uhr. *Syn*. Vas, è quo aqua paulatim effluens horas distinguit, horologium. *Usus*. Ad clepsydram declamare.

Cliens, tis, c. Vogt-Kind. *Syn*. Qui in fide alicujus est & clientela. *Epi*. Proprius, vetus. Clientes novi, plurimi. *Usus*. Tibi nemo cliens esse, te nemo clientem habere volet.

Clientela, æ, f. Schirm, Schutz. *Syn*. Clientum defensio, tutela, procuratio. *Epi*. Honesta, illustris, clientelæ maximæ, provinciales. *Phras. Se in fidem ac clientelam tradere*, dare, conferre, dicare, sich unter eines Schutz begeben. Alterius fidei se committere, mandare; in fidem alterius se permittere; tutelæ subjicere & commendare, *Usus*. Esse in fide & clientela alterius. Clientelam ad se traducere.

Clitellæ, arum, f. Saum-Sattel. *Syn*. Ephippia, quæ jumentis imponuntur ad melius ferendas sarcinas. *Usus*. Ea onera citellis sunt apportata.

Clitellariùs mulus, i, m. Last-Thier.

Clivosus, um. bergicht. *Usus*. Clivosus locus.

Clivus, i, m. Hügel. *Syn*. Collis. *Epi*. Plenus fervorum.

Cloaca, æ, f. Mist-Grube, dadurch der Unflath von einem Ort hinweg laufft. *Syn*. Locus cavus, per quem sordes eluuntur. *Usus*. Cloacam maximam, receptaculum omnium purgamentorum urbis, sub terram agi jussit.

Clypeus, i, m. Schild. *Usus*. Abjectô clypeô fugit.

Coacervatio, nis, f. Zusammenhäuffung. *Syn*. Copia, cumulus, acervus. *Epi* Universa. *Usus*. Coacervatio argumentorum, & frequentatio.

Coacervo, as, avi, atum, are. zusammen hauffen. *Syn.* Aggrego, accumulo, cogo, congero, cumulo. *Usus.* Pecuniam immensam cogere & coacervare.

Coacesco, is, ere. zu Essig, oder sauer werden. *Syn.* Acidus fio, acesco. *Usus.* Vinum vetustate coacescit.

Coactio, nis, f. ein Hauffe, oder Zusammenrottung. *Syn.* Congregatio, conspiratio, conventiculum. *Usus.* Nocturnis vigiliis & hominum coactione turbata civitas.

Coactor, oris, m. Zwinger. *Syn.* Qui pecuniam cogit & recipit officii nomine, *Vulg. Perceptor particularis.* *Usus.* Non effugies nostros coactores.

Coactus, a, um. *partic.* von cogo, gezwungen. *Syn.* Expressus. *Usus.* 1. Hæc non nisi coactus scripsi. 2. *Congregatus*, zusammengezogen. Copiæ in unum locum coactæ. V. *invitus*, *Nolo*, *Ægrè*.

Coactus, us, m. Zwang. *Syn.* Impulsus. *Usus.* Hæc tuo coactu scripsi.

Coadjutor Episcopi, Mithelffer des Bischoffs. *Syn.* Episcopus designatus.

Coadjutor, Conservus, Mithelffer in Haus-Sachen. *Syn.* Administrator rei domesticæ, quid domestico opere exercetur; in re familiari adjutor; adjutor operum; ad domestica ministeria adscriptus.

Coædifico, as, avi, atum, are. zusammenbauen. *Syn.* Construo.

Coæquo, as, avi, atum, are. gleich machen. *Syn.* *Æquo.* *Usus.* Coæquare gratiam omnium difficile est. Coæquare omnia ad suas injurias libidines.

Coævus, a, um. zu einer Zeit lebend. *Syn.* Æqualis, ætate cum aliquo conjunctus.

Coagitatio, onis, f. Zusammentreibung. *Syn.* Agitatio. *Usus.* Coagitatio pulmonum.

Coagmentatio, nis, f. Zusammenfügung. *Syn.* Nexus, compositio, constructio, conjunctio. *Epi.* Dissolubilis. *Usus.* Copulatio rerum & quasi consentiens ad mundi incolumitatem coagmentatio naturæ. Coagmentatio non dissolubilis.

Coagmento, as, avi, atum, are. zusammen fügen. *Syn.* Compono, conjungo, construo, compingo.)(*Dissolvo.* *Usus.* 1. Nihil tam aptum, tam compositum ac coagmentatum inveniri potest. Struere verba, ac veluti coagmentare. 2. *Conficio*, *tracto*, abhandlen. Pacem coagmentare. V. *Conjungo.*

Coagulum, i, n. zusammen geronnenes Ding. *Usus.* Lactis coagulum.

Coaleo, es, & Coalesco, is, alui, alitum, ere. zusammenwachsen. *Syn.* Cohæreo, concresco. *Us.* Concordia coaluerant animi.

Coangusto, as, avi, atum, are. eng machen. *Syn.* Coarcto.)(*Dilato.* *Usus.* Hæc lex in cunctum ordinem dilatata coangustari potest.

Coarctatio, nis, f. Einschliessung. *Usus.* Coarctatio plurium in angusto tendentium.

Coarcto, as, avi, atum, are. zusammen zwingen. *Syn.* Constipo, coangusto.)(*Dilato*, *explico.* *Usus.* Fac, ut quæ arctavit & perangustè referſit dilatet & explicet. Coarcta in oppido. Angustæ fauces iter coarctant.

Coarguo, is, ui, utum, ere. beschuldigen, überweisen. *Syn.* Arguo, redarguo, accuso, convinco, detego, indico. *Usus.* Coarguere aliquem; coarguere errorem, culpam, mendacium alicujus. Aliquem avaritiæ coarguere. Aliquem multis suspicionibus, conjecturis coarguere; vitæ turpitudine sese ipse coarguit. V. *Convinco*, *accuso*.

Cochlea, æ, f. Schnecke. *Epi.* Domiporta, sanguine cassa. *Usus.* Iste tanquam cochlea abscondit & retentat sese tacitus.

Cochlear, *vel* cochleare, is, n. Löffel. *Usus.* Cochlearis mensura, so viel in einen Löffel gehet.

Cocles, tis, m. einäugig. *Syn.* Luscus, altero captus oculo.

Coctus, a, um. gekochet. *Syn.* *Transl.* Maturus.)(*Crudus.* *Usus.* Poma matura & cocta. Sermo bene coctus & conditus.

Cocus, s. coquus, i. m. Koch. *Syn.* Qui cibos parat & condit. *Usus.* Mitto cocos, pistores, lecticarios. Cocus vilissimum antiquis mancipium, æstimatione & usu in pretio esse cœpit. Majoris pretii nunc cocus est, quam villicus.

Codex, icis, m. ein Buch. *Syn.* Tabulæ accepti & expensi; *it.* Liber, in quo acta publica scribebantur. *Epi.* Falsus, interlitus. *Usus.* In codicem referre; codicem obsignare; è codice delére. Non habére se hoc nomen in codice accepti & expensi fatetur.

Codicilli, orum, m. Schreibtäfelein. *Syn.* Tabellæ, libelli. *Usus.* Exarare aliquid in codicillis, referre dicta in codicillos.

Cœlator, oris, m. Siegel-Gräber. *Usus.* Artifices omnes, cœlatores, & vascularios convocat.

Cœ-

Cœlebs, ibis, c. unverehlicht. *Syn.* Qui uxorem; quæ maritum non habet; expers conjugii. *Usus.* Cœlibes esse, cœlibem vitam vivere prohibentur.

Cœlestis, e, himmlisch. *Syn.* Divinus, immortalis.)(*Humanus.* *Usus.* Rem gessisti memorabilem, ac pene cœlestem. Cœlestes orbes. Fama Herculem in conconcilio cœlestium collocavit.

Cœlites, um, m. die Heiligen. *Syn.* Cœlicolæ. *Usus.* Cœlitum ira invectum est hoc malum.

Cœlum, i, der Himmel. *Syn.* Altissimum Dei domicilium; regiones immortalitatis; beatorum sedes, domicilium. *Phras.* 1. *Ad cæli gaudia pervenere Sancti*, die Heiligen seynd zu den himmlischen Freuden gelangt. Sancti corporibus laxati in cœlestia templa penetraverunt; exuti corpore mortali ad superos migraverunt; ad bona nulla temporis longinquitate pereuntia; cum DEO beatissimam vitam ævo infinito vivunt; in beatorum domicilium accepti gaudiis omnibus affluunt & circumfluunt; cœlesti civitate donati, torrente voluptatum inundantur; hinc profecti recta ad concilium cœlestium, ad domum sempiternam DEI, ad regiones immortalitatis evecti sunt, ubi placidissima quies & vita sempiterna vigent; ubi bona ea nos manent, ut neque aspectu oculorum comprehendi, neque auribus percipi, neque ulla cogitatione queant adumbrari; ubi nec visa cuiquam mortalium, nec auribus arrepta, nec mente unquam tractata vigent gaudia, & vigebunt spatiis sæculorum innumerabilium; ubi Divinæ majestatis aspectu in omnium sæculorum perpetuitatem sine satietate perfruentur. Sancti ab his locis ærumnarum plenis, in illam innumerabilibus felicitatibus redundantem affluentemque regionem demigrârunt; in cœlestes domos, in concilium Superûm; in illam stabilem sedem ac domicilium Beatorum; in illam Regis æterni aulam; in illam cœlestem ac beatam domum felicitate æterna fruentium animorum; in cœlestem Regiam, ubi cum Deo æternum degent, ævoque beatissimo ac sempiterno fruentur. 2. *Sæpe de cœlo cogitandum*, man muß öffter an den Himmel gedencken. In beatissimam cœlitum sedem in augustissimam illam Divinitatis sedem omnes cogitationes conferre nos decet. Erigenda mens est identidem & attollenda ad illum æternæ felicitatis portum. Obeundæ identidem mente cogitationeque oræ illæ cœlestes ac beatissimæ; in iisque mente ac animo habitandum. V. *Beatus.* *Usus.* 1. Omnibus idem cursus ad cœlum patet. Homo divinus de cœlo delapsus videbatur, ein Mann einer auserlesensten Tugend. *De præstantis virtutis viro.* Nocturna cœli forma siderum ornatus. Celerrima cœli conversio. 2. *Aër, spiritus circumfusus*, die Lufft. Gravis & pestilens cœli aspiratio. Cœli gravitas, natura & temperatio. 3. *Transl. Summus locus & gradus*, der höchste Staffel oder Ort. Aliquem laudibus in cœlum ferre. In cœlo sum. Cœlum digito attingo. *Hominis vox est, felicis admodum, & lætitiâ gestientis.*

Coëmo, is, emi, emptum, ere. zusammen kauffen. *Syn.* Emo, coëmptionem facio. V. *Emo.*

Coëmptio, nis, f. Zusammenkauffung. *Usus.* Coëmptiones facere. V. *Emptio.*

Coëmptionalis, e, das zur Zusammenkauffung gehöret. *Syn.* Qui frequens est in coëmptionibus.

Cœna, æ, f. Abendmahl. *Usus.* Ad cœnam me vocavit, perduxit. Cœnam fecit, dedit lautam. Cœnâ me accepit lautissimâ. Condixi ad cœnam promisi. Non soleo obire cœnas. Cœnæ adhibitus est.

Cœna Domini, Grün-Donnerstag, Abendmahl des HErrn. Dies sacer cœnæ Domini; sacrosanctæ Christi cœnæ memoria sacratus. Epulum Divinum.

Cœnaculum, i, n. ein Saal zum Essen. *Syn.* Triclinium. *Usus.* Roma cœnaculis sublata & suspensa.

Cœnito, as, avi, atum, are. oft zu Abend essen. *Syn.* Frequentiùs cœno. *Usus.* Foris apud alios cœnitare non soleo.

Cœno, as, avi, atum, are. zu Abend essen. *Adv.* Belle, frugaliter, honeste, libenter, male, melius, nequiter, prave, recte, turpiter. *Usus.* Cœnati discubuimus. Manus lava & cœna.

Cœnula, i, f. ein kleines Abend-Essen. *Syn.* Cœna parva.

Cœnum, i, n. Koth. *Syn.* Lutum. *Usus.* 1. In cœno jacére. Cœno oblitus. 2. *Transl. pro homine sordido, aut insigniter improbo*, für einen unflätigen oder gottlosen Menschen. Cœnum olet homo sordidus, das ist ein unflätiger Mensch. O cœnum! O portentum!

Coëo, is, ivi, itum, ire. zusammen kommen. *Syn.* Convenio, adjungor, congredior. *Usus.* 1. Cum hoc coire ausus es? Coivere amici. 2. *Jungo, contraho*, eingehen. Coire societatem cum aliquo sceleris, *vel* præmii. Coire de salute alterius. 3. *Coalesco*, zusammen wachsen. Vulnus, arteria coit; cicatrix obducta est.

Cœpi, anfangen. *Syn.* Incipio, instituo, suscipio. *Usus.* Magis pœnitet cœpisse, quam desistere libeat.

Cœpto, as, avi, atum, are. offt anfangen. *Syn.* Incipio.

Cœptum, i, n. das Anfangen. *Usus.* Ingentia cœpta pertexere.

Cœptus, a, um. angefangen. *Usus.* Cœpti sumus de republica consuli.

Cœptus, ûs, m. Anfang. *Syn.* Cœptum, inceptum. *Usus.* Hi primi cœptus rationis fuêre.

Coëquito, as, avi, atum, are. zusammen reiten. * *Usus.* Coëquitabant sex millia equitum.

Coërceo, es, cui, citum, ere. zäumen. *Syn.* Contineo, refreno, domo, reprimo, cohibeo. *Phras. Coërcenda est hominum licentia*, die Frechheit der Leute muß man zäumen. Frangendæ cupiditates, frenandæ libidines, audacia illorum & conatus resecandi; reprimendi sunt improbi, domandi & velûti freni gestientibus eorum animis imponendi. Circumscribenda, contundenda est exultantium prædonum audacia, ferocitas, jactatio; debilitandi, comprimendi, exarmandi sunt penitus. Danda est opera, ut vis & impetus eorum reprimatur, cohibeatur, cupiditatibus eorum eatur obviam. Metus, necesse est, aliquis contineat exultantes illorum animos, iracundiam teneat, incensam cupiditatem restinguat. Excutienda est importuna illa levissimorum hominum audacia; libertas illa nimia audendi quidlibet arctiorem in gyrum revocanda; castiganda petulantium hominum licentia & compescenda. Retardandi perversorum impetus & coërcitione legúmque vinculis restringendi. Revocandi ardentes animi ac incitati, & ab impiis consiliis ad quæ cursu ruunt reflectendi ac retrahendi. V. *Cohibeô, compesco. Usus.* 1. Mundus omnia complexû suô coërcet & continet, begreiffen, zusammen halten. 2. *Refreno, reprimo*, bändigen, abhalten. Improbi vinculis, suppliciis, morte, exilio refrenandi & coërcendi. V. *Cohibeo, castigo.*

Coërcitio, onis, f. Strafe. *Usus.* Pronunciaverunt coërcitionem adversus tribuni intercessionem.

Cœruleus, a, um. blau. *Usus.* Cœrulei oculi Neptuno, cæsii Minervæ.

Cœtus, us, m. Versammlung. *Syn.* Concilium, conventus. *Epi.* Populares occulti, nefarii, solemnes ludorum. *Usus.* Cœtum hominum dicendo tenere. Dimittere cœtum. Cœtus hominum jure sociati.

Cogitate, bedachtsam. *Syn.* Meditatò, consultò. *Usus.* Accuratè, consultò. cogitatè scribere. V. *Prudens.*

Cogitatio, onis, f. Gedancken, Betrachtung. *Syn.* Mentis sensus, mentis agitatio, animi motus, animi sensus, reconditus sensus, intimus sensus, meditatio, commendatio, cura. *Epi.* Acerrima, atque attentissima, deformis, diuturna, multè difficilior, multo obscurior, dignissima virtutis alicujus, inanis, melior, multa, reliqua, summa, tacita. Cogitationes acerbæ, bonæ, certæ, intimæ, liberæ, malæ conscientiæ atque animi, mollissimæ graves, posteriores, sapientiores, pristinæ, quietæ, quotidianæ, tacitæ. *Phras.* 1. *Sermo tuus cogitationem mihi injecit*, dein Discurs hat mich auf diese Gedancken gebracht. In eam me cogitationem induxit, adduxit; ad eam me cogitatioem deduxit; ex sermone tuo subiit animum cogitatio; injecta est animo cogitatio. 2. Cogitatione nostra quidlibet effingere nobis possumus, man kan sich alles in seinen Gedancken vorstellen und einbilden. 3. *Vulg. imaginor.* Quidlibet mens nostra cogitatione sibi depingere potest; mundum totum cogitatione percurrere, amplecti potest. Concipere rerum imagines quaslibet animo possumus. Fingere animo, cogitatione depingere, adumbrare quidlibet possumus. Speciem rei quamlibet animo informare; cogitatione consequi; animo comprehendere mens humana potest. 4. *Seriam tandem cogitationem suscipe*, gedencke doch der Sache recht nach. Suscipe cogitationem & curam te dignam; imperti, quæso, huic te cogitationi; pone in hac cogitatione tempus aliquod; versetur in animo tuo hæc cogitatio. In ea re cogitationem omnem loca, defige. Adverte tandem animum, cogitationemque hominis sobrii paulisper suscipe; intende animum; mente animóque considera; mentis cogitationes aliquando tandem huc converte; animadverte tandem diligentiùs; meditare attentiùs

con

considera cum animo tuo; intento animo intuere; diligenter eam rem animo agita; in animo tracta & versa. Refer ad animum; ante oculos tibi pone, propone, statue, constitue; mentem hùc intende tuam; mentis aciem in hoc contende. Ini tandem consilia cum animo tuo, studioséque cogita: versare in hujus meditatione rei. Cogita etiam atque etiam, ac cum animo reputa. 5. *Cogitationem eam abjeci*, ich habe diesen Gedancken fahren lassen. Cogitationem aliò averti, traduxi; avocavi animum à molesta rei cogitatione; cogitationem ab his molestiis; aberrat tandem animus à molesta rei cogitatione, méque mihi eripui; libero tandem ac soluto sum animo, & rei molestæ cogitatione vacuo. Nulla jam rerum molestissimarum cura vel solicitudo insidet animo; ejeci animo eam cogitationem mentemque ac sensum avocavi. 6. *Hic erat cogitationum mearum scopus*, das war das Absehen meiner Gedancken. Consilium meum hoc erat; hoc spectavi, hoc volui, hoc secutus sum; id tum egi; hùc consilia mea, huc cogitationes retuli; hùc animum, hùc mentem intendi; huc spectabat animus meus; hùc mentem direxi & studia; eo consilia contuli; hoc animò agitabam; hic animo meo meisque consiliis scopus fuit; hæc meta, quo intendebantur cogitationes meæ; hoc mihi propositum erat. 7. *Cogitationes meas explicare satis non possum.* Mentis consilia, sensus intimus non est, ut possim verbis consequi, sermone exprimere; exprimendis animi sensibus omnis impar oratio est; verba desunt, quibus animi mei sensa foràs efferam. Mentem oratio non assequitur, non æquat. 8. *Cogitationibus distrahor variis.* Perturbatis cogitationibus ab instituto itinere meus deducitur; aberrat animus à re proposita; aptæ ad rem propositam cogitationes dissipantur; animus diversa agitat; alienatò à re proposita sum animo; animus evagatur longius ac peregrinatur. *Usus.* Cogitationes posteriores plerumque sunt sapientiores, Quid in res tam viles cogitationem abjicis?

Cogito, as, avi, atum, are. gedencken. D. *Cogito* prius est, posterius *excogito*, *Syn.* Meditor, commentor, contemplor, mente contrecto, mente complector, animo agito, mente agito; mecum quæro; existimo; in animo habeo mihi in animo est, cogitationem rei, alicujus habeo, omnem curam defigo in re aliqua, animo & cogitatione comprehendo; in aliqua re cogitationem pono, cogitationem in re defigo, memoriam meam ad rem aliquam excito; ratione animóque lustro, ante oculus meos propono, speciem alicujus rei cogitatione percipio, mente & cogitatione versor, cogitatione alicujus rei capio, suscipio. *Adv.* Cogitare acerbe de pernicie reip. acrius, accuratius, acutissimè, altius, amabiliter, amantissimè, astute, attentius, quid, benè aliquando, callidè, crudeliter de exitio, crudelissimè, diligenter, divinè de rep. diu de aliquo, diutius, etiam atque etiam humaniter in aliquem, incondite, libidinose, longius, monstrose, multum secum, multum de aliquo, malè, multùm, nefariè de vita alicujus, obscurè omninò, optimè de rep. planè parùm, plurimùm, præpostere, prudenter, sæpe, sæpenumero, salutariter, sapienter de rep. sensim stultè, tantisper de reo, timidè de se valdè verè. *Phras.* 1. *Diu mecum cogitavi*, ich habe lang bey mir bedacht. In animo voluntavi; reputavi ipse mecum, cum animo meo. Acie mentis dispexi omnia; omnia mente complexus sum; circumspectavi observavi omnia; omnia mente peragravi, animo me & cogitatione in omnes partes converti, diu in cogitatione versabar, omnia volvebam animo, omnia percurrebam. Diu multumque versabam animo; mente agitabam, tractabam revolvebam. His cogitationibus diu intentus eram; diu mentem implicatam habebam. Diu deliberavi mecum; diu cum animo perquirebam. 2. *Nescio, quid facinoris cogitat*, er hat, weiß nicht, was für einen gefährlichen Anschlag. Majus in animo facinus est; nescio quod facinus molitur animo; nescio quid facinoris animo habet; magnum aliquid animo agitat; facinus, nescio quod, mente concepit; grandius aliquid animo parat; spes & ira tacitis sæpe cogitationibus volutat animum; oblata repente rei gerendæ opportunitas animum ad cogitationem facinoris à desperatione avertit; grande aliquid periculique plenum animus agitat: ad grandius aliquod facinus omni cogitatione fertur; animum intendit. Majus aliquid animo ac mente concidit. Amplectitur animo nescio quod majus facinus. 3. *Nihil nisi prælium cogitat*, er denckt nur auf die Schlacht. Una prælii imago oberrat oculis; arma tantum & acies & universa discriminis facies in oculis sunt; arma tantùm & pugnam cum animo cogitat; secretá æstimatione pensat; arma animo, arma oculis obversantur assidue. Pugnæ faciem omnem præcipit; atque animo secum ante peragit; destinatam in prælio mentem habet, suspensus animo in prælii eventu, nullis

nullis aliis cogitationibus impediri potest. 4. *Cogitare cœpit de incertis fortunæ vicibus*, er hat die Unbeständigkeit des Glücks bey sich zu überlegen angefangen. Cogitatio incidit, injecta est de incertis fortunæ casibus; in mentem venit incertorum casuum; in eam cogitationem deductus est, venit, incidit, quam incertæ essent fortunæ vices; diem inter eam cogitationem absumpsit, quæ incertos fortunæ casus animo subjecerat. Ancipites fortunæ eventus assiduò tractabat animo, & noctes & dies cogitabat. Adjecit animum ad incertos fortunæ casus memoriâ repetendos. Institit reputare secum; his curis, cogitationibus animum agitabat; has assiduè cogitationes volvebat; reputabat cum animo suo, secumque retractabat, quam essent incertæ mortalium vices; existimare cœpit, quam instabiles essent fortunæ vices. 5. *Hinc inde cogito*, ich gedencke bald da, bald dort hinaus. Nunc in hanc, nunc in illam partem mente atque animô trahor, feror; animus diversa agitat; variæ cogitationes animum commovent; animus in diversas partes distrahitur. Non una cogitatio mentem agitat; verso me ad omnes cogitationes, aliud atque aliud, uti solet, cum prima damnamus, subjicente animô. 6. *Cogito perpetuo de te*, ich gedencke allezeit an dich. Nunquam de te non cogito; nunquam mihi ex animo effluis, excidis, discedis. Meæ curæ omnes in te sunt, Te semper spectat animus meus. Meæ cogitationes ad te referuntur omnes, Nullum a me tempus prætermittitur de te, tuisquis rebus cogitandi. In te tuisque rebus animus perpetuò est. Excubo animô tuâ tuarúmque rerum causa. Meæ cogitationes in te tuisque rebus consumuntur omnes, Omnis mihi de te tuisque rebus cogitatio est. 7. *De tuis commodis assiduè cogito*, ich bin jederzeit sorgfältig und eingedenck für dein Bestes. Totô animô de tuis commodis ornamentisque cogito; valdè laboro de tuis commodis & ornamentis. Tuus mihi honor, res tuæ ac fortunæ vehementer mihi curæ sunt. Tuam utilitatem assidue specto. Hæret animo meo de tuis commodis assidua cogitatio. Siquid è re tua est, id maxime laboro. Tuæ rationes quid postulent, nunquam non attendo. Meas curas ad tuum commodum omnes confero. Animus meus in tua utilitate fixus & locatus est. In hoc omnem meam cogitationem figo; in eo totus sum; hoc unum spectat industria mea; versor in hoc studio totus; ea in re atque cura mens mea versatur tota, ut quæ in rem tuam, *vel* è re tua sunt, eorum tibi desit nihil. V. *Cogitatio*, *considero*, *memini*.

Usus. 1. Dies noctésque cum animo meo cogito. 2. In Tusculanum, Romam cogito, ich gedencke nach Rom zu reisen. *Subintell. proficisci.*

Cognatio, nis f. Freundschafft. *Syn.* Conjunctio sanguinis, propinquitas. *Epi.* Amplissima, continuata, materna, naturalis, propinqua, propior, certiórque, proxima. *Usus*. Cupio, mihi tecum cognatione esse, cognatione tecum jungi, conjungi, te attingere. Quæ cognatio propior, quam patriæ? V. *Affinitas*.

Cognatus, a, um. befreundt, ähnlich. *Syn.* Sanguine conjunctus, propinquus. *Epi.* Voluntarius, nobilissimus, optimè convenientes. *Phras. Ille cognatus meus est*, er ist mir befreundt. Propinquâ me cognatione attingit, contingit; sanguine me contingit; genere mihi est proximus; arcta propinquitate mihi junctus est; sanguine mihi conjunctus est; cognatione stirpi meæ adnexus est; est mihi cum illo cognatio; cognationem habeo cum illò; necessitudine me attingit; cognatione mecum conjungitur; generis propinquitate, propinquitatis vinculo conjunctus est; eâdem mecum cognatione tenetur. *Usus*. Nihil est tam cognatum mentibus humanis, quam numeri ac voces. V. *Affinis*, *propinquus*.

Cognitio, nis, f. Erkänntniß. *Syn.* Agnitio, intelligentia, notio, scientia. *Epi.* Divina, facilis, facilior, insita, magna, satis magna, magna atque ardua, magna ac difficilis, manca quodammodo atque inchoata, naturæ necessaria, perfacilis, solivaga, jejuna, subtilior, summa rerum civilium, utilis, vulgaris. Cognitiones usitatæ perceptæque. *Usus*. 1. Ea res facilem habet cognitionem; in facile cognitione versatur, *facilè cognosci potest*, diese Sache kan man leichtlich erkennen. 2. *Judicium*, gerichtliche Erforschung. Cum dies cognitionis adesset. Orbis terræ cognitionem, quis uni sine consilio dederit? V. *Notio*.

Cognitor, oris, m. Gerichts-Beysitzer. *Usus*. Alicui in litem suam cognitorem dare. Nemo ejus causæ cognitor esse voluit. *Vulg. Procurator judicialis.*

Cognitus, a, um. bekannt. *Syn.* Spectatus, perspectus, perceptus, compertus, judicatus. *Usus*. Homo virtute cognita, & spectata fide, ein Mann, so von der Tugend und Treu bekannt ist. In utrâque fortunâ cognitus. Nec injuriâ, nec beneficiô mihi cognitus. Cognitum id, per-

pervulgatum, compertum est. V. *Manifestus*, *Nosco*.

Cognomen, inis, n. Zunahme. *Syn.* Conomentum. *Epi.* Hæreditarium. *Usus.* Gloriosum cognomen alicui áddere. Magni cognomen à facto egregio traxit, invenit, tulit, sibi sumpsit, sibi peperit, habuit, reportavit. V. *Nomen.*

Cognomentum, i, n. Zunahme. *Syn.* Cognomen.

Cognominatus, a, um. zugenannt. *Usus.* Verba cognominata, non vulgata.

Cognosco, is, novi, nitum, ere. erkennen. *Syn.* Nosco, agnosco, percipio, attendo, disco, non me latet, non me fugit, assequor, teneo, habeo, animadverto, cognitum habeo, intelligo, mihi notum est, perspectum, exploratum est, cerno, notitiam rei habeo, cognitionem rei capio. *Adv.* Cognoscere bene aliquem, bene leges, instituta, breviter rem totam, commode consuetudinem, diligenter caussas, verba, vim, naturam, explorate, facilè majorum accurationem, libentissimè ex litteris, maximè fidem, melius caussam, optimè, planè, penitius, prorsus non potuisse, quam primùm, quàm sæpissimè, rectè bonitatem, prudentiam, sensim, separatim de agro, serò, summatim, tardê. Cognosci facillimè in partem optimam, modò, plenè percipi. Cognitus benè, modò, diu, diligenter, facilè maximè, planè penitus. *Phras. Animum tuum ex litteris tuis cognovi*, ich habe aus deinem Brief erkennet, wie du gesinnet seyst. Consilia tua planè mihi nota sunt ex litteris tuis; qui sit sensus tuus, quæ consilia probè novi præclare intelligo non me latet, Cognitum habeo ac perspectum animum tuum; teneo consilia tua animum tuum, sensus tuos. Patent mihi sensus animi tui; consiliorum tuorum nihil me fugit, latet, præterit. Mentis eas partes, quæ ab oculis remotæ sunt, introspexi, perlustravi, inspexi penitus. Cerno oculis mentis tuæ consilia; intimos animi recessus detexère litteræ tuæ, aperuêre, patefecère. Extat animus tuus illis in litteris; argumenta non dubia animi voluntatis; tuæ præbuère litteræ tuæ; animum, voluntatem, sensus tuos ac consilia non dubiis indiciis illis ex litteris perspexi; litteræ tuæ non dubiam significationem dedère, quis, sit animus, qui sensus tui; litteræ tuæ consiliorum tuorum notionem in animo impressere; in cognitionem voluntatis tuæ adduxère; odoratus sum facilè tuis ex litteris, & quid cuperes & quid sentires. Comprehendi animô consilia tua, illis mihi litteris is declarata; argumentis indiciisque nòn levibus patefactus est mihi aditus, apertus, tuis litteris est introitus ad omnia intima animi tui consilia sine ullo errore perveniendi. V. *Intelligo scio, nosco, notus. Usus.* 1. Cognovi è tuis litteris. Jus civile cognovit *calluit.* 2. *Cognosco causam*, den Rechts-Handel durchsuchen. Verres causam cognovit. Designavit, qui causam cognoscerent, jus dicerent, de controversiis, *vel* controversia disceptarent, jus administrarent. V. *Judico.*

Cogo, is, coëgi, coactum, ere. zwingen, nöthigen. *Syn.* Impello adigo, vim facio, vim adhibeo, vim affero, necessitatem affero, necessitatem impono, compello. *Adv.* Cogere celeriter in senatum, planè & imperare, quam celerrime pecuniam. *Phras. Coactus id feci*, ich habe dieses gezwungen gethan. Tuô coactû atque efflagitatû hoc feci; imperiô, metû vi adductus feci; necessitate impulsus; vi metúque subactus eam rem suscepi; expressa mihi necessitas est id agendi; impulsus coactúsque hoc suscepi; necessitate adactus sum ad id agendum. Vis metúsque me in eam necessitatem adduxit istud agendi; vis metusque subegit me ad necessitatem facinoris. *Usus.* 1. Legis est persuadére, non omnia vi & metû cogere. 2. *Congrego*, *colligo*, versammlen, zusammen ruffen. Senatum, multitudinem hominum, armatos cogere, omnem militarem ætatem excire. Pecuniam è decimis; à civitatibus stipendia cogere. Aër cogitur in nubem. 3. *Concludo*, schliessen. E tuâ argumentatione, quod volumus, efficitur & cogitur. Aliud, quam cogebatur, infers. 4. *Coarcto*, in die Enge bringen. In angustum cogi. In ordinem cogere, eines Gewalt einschräncken. 5. *Appello*, anländen. Naves in portum cogere. 6. *Condenso*, dick machen. Lac cogere. V. *Violentus*, *Nolo*.

Cohærentia, æ f. Vereinbarung. *Syn.* Compositio, conjunctio. *Usus.* Siderum circuitus ad mundi cohærentiam pertinet.

Cohæreo, es, hæsi, hæsum, ére. an einander hangen. *Syn.* Cohæresco, conjungor.)(*Disjungor. Adv.* Aptè, necessario, præclarè, quam aptissimè, vehementer. *Phras. Virtutes omnes inter se cohærent*, alle Tugenden hangen an einander. Mirabilis est virtutum contextus; omnes inter se aptæ sunt, nexæ & jugatæ. Est quædam admirabilis continuatio seriesque virtutum, ut aliæ ex aliis nexæ, omnes inter se aptæ colligatæque videantur; aptissimé inter se implicatæ sunt.

Vir-

Virtutum omnium ſocietas eſt arctiſſima; virtutes omnes arctiſſimè copulantur, *Uſus.* Extrema cum primis aptiſſimè cohærent. Mundus ita cohæret, ut diſſolvi nullô modô poſſit. Non cohæret tua ratio. V. *Hæreo*, *conjungo.*

Cohæres, edis, c. Mit-Erbe.

Cohæreſco, is, ere. an einander hangen. *Syn.* Cohæreo. *Uſus.* Atomi inter ſe cohæreſcunt.

Cohibeo, es, ui, itum, ere. zäumen. *Syn.* Contineo, refreno. *Adv.* Ardentius aſſenſionem. *Phraſ. Cohibuit ſe ab alienis appetendis*, er hat ſich eingehalten, und fremden Gut nicht nachgetrachtet. Non revocavit ſe ipſe, ſed pæne refugit ab alienis appetendis; abſtinuit ſe, tenuit, continuit, repreſſit, manus abſtinuit ab alienis invadendis; nihil alieni usquam attigit; non manus ſolùm, ſed oculos etiam abſtinentes habuit; moderatione magnâ & modeſtiâ eſt uſus; mediocritatem ſectatus, cupiditati ſuæ modum conſtituit; aſpirare ad alienas opes religio erat homini; cupiditati frenum continuò adhibuit, injecit. Nihil illis manibus ſanctius, atque ab omni cupiditate remotius; integras puraſque atque ab omni cupiditate intactas manus habuit. V. *Comprimo*, *coerceo*, *tempero*, *moderor. Uſus.* Niſi Cæſar furentis impetus & conatus, furorem, importunitatem cohibuiſſet, actum erat de pulcherrima provincia. Iracundiam cohibere, animum vincere. Cohibere à rebus incertis aſſenſionem, ungewiſſen Sachen nicht beyfallen.

Cohibitio, onis, f. Verboth. *Syn.* Interdictum.

Cohoneſto, as, avi, atum, are. ehren. *Syn.* Honeſto, decoro, orno. *Uſus.* Exequias cohoneſtare. Authoritate ſuâ ac laude cohoneſtare aliquem. V. *Orno.*

Cohorreo, es, ui, ere. erſchrecken. *Syn.* Horreo, percellor. *Uſus.* Sudore. Cum cohorruiſſem, in febrim incidi. Cohorrui ad id ſpectaculum. V. *Horreo.*

Cohors, tis, f. ein Hauffen Kriegs-Volck. *Syn.* Militum manus. *Epi.* Auxiliaria, impura, invita, nobilis, præclara, prætoria, ſtudioſa alicujus, tota. *Uſus.* 1. Quot potuit, cohortes contraxit, conſcripſit, inſtruxit. Completas cohortes ſucceſſori tradidit. 2. *Tranſl. Caterva, multitudo varia hominum.* Conferte hujus cohortem impuram cum illius comitatu ſanctiſſimo.

Cohorticula, æ, f. ein Häuflein Volk. *Syn.* Parva cohors.

Cohortatio, nis, f. Ermahnung. *Syn.* Hortatio, hortatus. *Epi.* Gravior, inanis, mirifica. *Uſus.* Incredibiliter me tua cohortatio commovit, incitavit, excitavit ad inquirendam veritatem.

Cohortor, aris, atus ſum, ari. ermahnen. *Syn.* Hortor, adhortor. *Adv.* Ardentius ad virtutem. *Uſus.* Te ſemper ad ſtudium virtutis ac ſummæ laudis cohortatus ſum. V. *Hortor*, *moneo.*

Coinquino, as, avi, atum, are. beflecken. *Syn.* Turpifico, commaculo. V. *Maculo.*

Coitio, nis, Zuſammenkunfft. *Syn.* Societas, ſodalitas, arcana pactio & factioſa. *Epi* Sylveſtris. *Uſus.* Coitionem facere; in candidatorum coitione interfui.

Colaphus, i, m. Backenſtreich. *Uſus.* Infligere, infringere, impingere, incutere colaphos, in os pugnos ingerere; pugnis onerare, obtundere, concidere; pugnis obſerere; incurſare pugnis; pugnô percutere; pugnis conſcindere; pugnô icere, Backenſtreiche geben.

Collabefio, is, fieri. verderbt werden. *Uſus.* Naves perfractô roſtrô totæ collabefactæ.

Collabor, eris, lapſus ſum. zu Hauffen fallen. * *Syn.* Labor, corruo. *Uſus.* Ruina collabi. V. *Cado.*

Collachrymatio, nis, f. das Mitweinen. *Uſus.* Signa doloris vultu, voce, collachrymatione oſtendit.

Collachrymo, as, avi, atum, are. mitweinen. *Syn.* Lugeo. *Uſus.* Caſum meum toties collachrymavit.

Collatio, nis, f. Vergleichung. *Syn.* Comparatio, ſimilitudo. *Uſus.* Philoſophia ex rationum collatione conſtat. Quæ eſt in iſta collatione ſimilitudo? V. *Confero.*

Collato, as, avi, atum. are. erweitern. *Syn.* Dilato.)(*Coangusto. Uſus.* Oratio collatata & diffuſa. V. *Amplifico.*

Collaudatio, nis, f. das Loben. *Syn.* Laudatio. V. *Celebratio.*

Collaudo, as, avi, atum, are. loben. *Syn.* Comprobo, laudo. *Adv.* Indiſerte. *Uſus.* Cle-

Clementiam Cæsaris diserte collaudavit. V. *Celebro, laudo.*

Collecta, æ, f. Sammlung, Steuer. *Syn.* pecunia à multis colligi solita, ùt à convivis & aliis. *Usus.* Collectam à conviva exigere.

Collectio, nis, f. Zusammensammlung. *Syn.* Congregatio. *Usus.* Eorum collectio dispersa celeritatem insequendi retardavit.

Collectitius, a, um. gesammlet. *Syn.* Recens collectus, tumultuarius. *Usus.* Cum tirone & collectitio exercitu signa contulit.

Collega, æ, m. Mitgesell. *Syn.* Qui ejusdem cum altero officii est & potestatis. *Epi.* Custos & vindex cupiditatis, cupidus provinciæ, immanis & impurus, non indilertus, perhonorificus in aliquem & partium studiosus, ac defensor bonorum, studiosus alicujus. *Usus.* Habuit collegam in prætura Sophclem.

Collegium, ii, n. Versammlung. *Syn.* Conventus, sodalitas, cœtus, ût *Sacerdotum, opificum &c.* *Epi.* Amplissimum, decemvirale, desperatum, frequens, maximum, prætôrium, totum. Collegia innumerabilia, nova, vetera. *Usus.* Pontificum, tribunorum, sacerdotûm amplissimum collegium. Aliquem in collegium adoptare, cooptare. Nullum concilium, societas, consilium commune collegium superest.

Collibet, collibuit, collibitum est, gefallen. *Syn.* Libet. *Usus.* Simul ac mihi collibitum fuerit, adero. V. *Libet.*

Collido, is, lisi, lisum, ere. zerknirschen. *Syn.* Frango, contero. *Usus.* Humor facilè comprimi ac collidi potest.

Colligatio, nis, f. Zusammenbindung. *Syn.* Vinculum, connexio, *Epi.* Arctior, naturalis. *Usus.* Colligationem omnium causarum animô perspicere. Arctior colligatio est propinquorum. V. *Necto.*

Colligo, as, avi, atum, are. zusammenbinden. *Syn.* Necto, connecto, constringo, ligo, vincio.)(*Dissolvo.* *Usus.* Corpora naturalibus vinculis colligata. Colligatæ inter se & aptæ virtutes; virtutes cognatione quadam inter se continentur. V. *Cohæreo, necto.*

Colligo, is, egi, ectum, ere. sammlen. *Syn.* Cogo, congrego, in unum conjico cumulum, in unum redigo. *Adv.* Colligere acutè crimina, aliquando se, amice, benevolè, breviter, commodius animo, copiose sententias, diligentius, divinitus omnia, eleganter, exquisitius, facere, memoriter, modicè benevolentiam, præclare, propemodum rhetorice sententias, ridiculè, singulatim ac diu, tenuiter argumenta voluntatis, undique, undique omnes copias, undique omnes perditos. *Phras.* 1. *Quantum potuit hominum, collegit*, er hat einen grossen Hauffen Volk zusammen gebracht. Magnam ex agrestibus manum effecit; magnam hominum multitudinem coëgit, contraxit, in unum locum compulit, ad belli societatem convocavit, ex agris oppidisque congregavit; manum fecit, copias paravit non contemnendas; omnem ætatem militarem excivit; lecta armatorum manus & ad signa convocata. 2. *Collegi me tandem ex pavore*, ich habe mich endlich wieder zusammen geklaubt. Respiravi, recreavi me à præteritis molestiis; recepi me ex illo terrore; animos collegi tantæ rei cogitatione confusos; collegi me tandem, & rationi & consilio locum dedi; redii tandem ad me; animum à timore recepi; animus mihi rediit; animum ex mœrore refeci; animum tandem ad me advocavi; abduci â mœrore animum; à molestiis avocavi animum & cogitationem. V. *Respiro.* *Usus.* 1. Exercitum ex agris collegi. Argumenta multa in unum collegi. Res undique collectæ & comportatæ; lecti fructus, spolia, flores. 2. *Aucupor, acquiro, comparo*, verschaffen, erlangen. Benevolentiam civium, assentatione; ex labore magno gratiam & dignitatem colligere. Eo facto invidiam sibi collegit. 3. *Animum resumo*, das Gemüth erhohlen. Tu te collige. Quid est autem seipsum colligere, nisi dissipatas animi partes rursus in suum locum cogere. 4. *Concludo*, schliessen. Ex eo colligere potes, quam te amem. Hinc benè colligitur; rectè conficitur &c. 5. *Vasa colligere*, einbacken, aufbrechen.

Collineo, as, avi, atum, are. abzielen, den Zweck treffen. *Syn.* Dirigo, propositum assequor. *Vulgo: Scopum tango, album tango.* *Usus.* Collinees, oportet, quo propositum assequaris. Quis totâ die jaculans, non aliquando collineat? collineare hastam aliquô, *vel* sagittam.

Collis, is, m. Bergalein, Hügel. *Syn.* Mons, clivus. *Epi.* Colles excelsi, nitidissimi, viridissimi, deserti. *Phras.* Editus in saltu collis, aditu arduus impedito agmini, expedito haud difficilis, ein hoher Hügel. Collis in modum metæ, in acutum cacumen à fundo satis lato fastigiatus; collis leniter ab infimo acclivis; collis ex omni parte circumcisus; tumulus paulo editior; collis clementer & molliter assurgens; intercisus vallibus collis leniter editus. V. *Mons.*

Collocatio, nis, f. Stellung. *Syn.* Dispositio. *Us.* Collocationis est componere & sternere verba, ut ne asper eorum concursus, ne hiulcus, sed quasi coagmentatus sit. 2. Collocatio filiæ, die Ausheyrathung.

Colloco, as, avi, atum, are, an einen Ort legen. *Syn.* Loco, dispono, pono, statuo, accommodo. *Adv.* Aptissimè inter se, benè, benè pretia apud aliquem & munera, diligenter res electas, diligenter verba, longe se ab, melius pecuniam, mirifice, palam se in vita meretricia, penitus legiones in hybernis, propalam signa, recte, uspiam in solitudinem. *Usus.* 1. Domicilium in aliquo loco; suo quidvis loco collocare. Legiones in cervicibus nostris collocavit. In tuto eum collocavi. Insidias alicui collocare. 2. *Cum fructu aliquid impendo, aut secùs*, Beneficium bene apud hunc hominem, collocabis. Male apud illum beneficium collocasti. 3. *Nuptum do filiam*, ausheyrathen. Collocare alicui filiam, in matrimonium filiam collocare. V. *Nubo.*

Collocutio, nis, f. Gespräch. *Syn.* Colloquium, sermo. *Epi.* Familiarissima cum aliquo. *Usus.* In familiarem collocutionem venire cum aliquo.

Colloquium, ii, n. Gespräch. *Syn.* Collocutio, sermo, congressus, dialogus, sermonis communicatio. *Epi.* Non incommodum, clandestinum. *Usus.* Rerum leviorum colloquia. Hostium duces ad colloquium evocavit. Venêre illi in congressum & colloquium. Clandestina cum hostibus colloquia habere, facere. Colloquium amicorum absentium; *litteræ*, Brief. V. *Alloquor.*

Colloquor, eris, locutus sum, loqui. mit einander reden. *Syn.* Cum aliquo sermonem habeo, *vel* confero; communico, colloquium facio. *Adv.* Postremùm cum aliquo, quam sæpissime per litteras, secretò. *Phras.* *Velim sæpissime tecum colloqui*, ich möchte oft mit dir reden. Verbis agere tecum; in colloquium tecum venire persæpe cuperem; nihil malim, quam tecum frequentissime sermonem sociare, conferre, multum sermonis invicem consumere; jucundum mihi esset, verba inter nos commeare; sermones cædere, orationem tecum habere; sermones conserere. Velim tecum congredi sæpissime; collocutionem habere; colloquia serere, confabulari, conferre; voluptati esset horas quam plurimas suavissimè sermone consumere. In collocutionem venire tecum opto; aditum sermonis habere cuperem; nihil exoptatius evenire posset, quam si loquendi tecum, si sermonis copiam & potestatem faceres amplissimam. Velim loquendi mihi locum dares frequentissime. Utinam mihi aditus esset ad te sæpissime! sermonis communicatione, quæ tecum mihi esse solet suavissima, ægerrime careo. Jungeres, utinam! misceres sermones mecum sæpius! Vereor, ne me à congressione frequentiori prohibeas. Utinam frequentiùs inter nos fieret sermonis commercium! *Usus.* Velim sæpissimè mecum per litteras colloquare, schreiben. Inter nos colloquimur de eo negotio. V. *Sermo, Loquor.*

Colluceo, es, luxi, ere. scheinen. *Syn.* Luceo. *Adv.* Late, longè. *Usus.* Omnia tuis furtis collucent. Fulgore auri collucet & illustratur templum. Mare à sole collucet. V. *Luceo.*

Colludo, is, lusi, lusum, ere. kurzweilen, heimlich sich mit einem andern verstehen. *Syn.* Cum aliquo ludo; clandestina consilia cum altero confero. *Usus.* Cum hoste collusisse compertus est.

Collum, i, n. Hals. *Syn.* Cervici subjecta pars, cervix, cervices. *Epi.* Procerum & tenue. *Usus.* In collum alicui invadere, um den Hals fallen. Homini collum in laqueum inferenti subveni, ich bin einem zu Hülfe kommen, der sich henken wollen. Collò & cervicibus sustinere pœnam temeritatis, seine Vermessenheit mit dem Kopf bezahlen. Collum hominis secuit er hat ihm den Kopf abgeschlagen. Collum, jugulum pro tua salute præbui, seinen Kopf für einen andern aufsetzen.

Collusio, nis, f. Schimpf-Spiel. *Syn.* Dissimulatio in rebus agendis, tacita conspiratio. *Usus.* Hominum nequissima collusio. V. *Conjuratio.*

Collusor, oris, m. Mit-Spieler. *Usus.* Compransores & collusores alicujus. Consessor & collusor.

Collustro, as, avi, atum, are. besichtigen. *Syn.* Aspicio, illumino. *Usus.* Pictura collustrata. Sol omnia clarissimâ luce collustrat. Cum omnia oculis collustrarem. V. *Orno.*

Colluvies, ei, f. Unflath. *Syn.* Sordes, fæces, concursus sordium. *Usus.* Nempe in illa perditorum hominum colluvie regnabis?

Colluvio, nis, f. Schand-Buben. *Syn.* Colluvies. *Usus.* Ille ex omnium scelerum colluvione natus. Discede ex hac turba & colluvione.

Collybus, i, m. Wechsel. *Syn.* Fœnus illud, quod pro permutatione pecuniæ argentariis solvitur. *Usus.* Collybus esse qui potest, cum utantur unô genere nummorum?

Collyrium, ii, n. Augen-Salbe. *Syn.* Medicamentum oculorum.

Colo,

Colo, is, colui, cultum, ere. ehren. *Syn* Observo, veneror, amo, dilig honorem alicui habeo, aliquem præcipuo in honore habeo.)(*negligo.* *Adv.* Colere æquè atque, observanter, æquè jus, assiduè, castissimè Deos, commodius inter se, maximè, unumquemque mirificè, omnino prædia, piè, privatim, religiose, religiosissime templum, sanctè necessitudinem, sanctissimè amicitiam, sanctissimè sacra, auspicia, ceremonias, studiosè agros, suavissimè aliquem. Coli castissimè, frequentissimè partem urbis, vehementius studia. Colendi Dii & retinendi. *Usus.* 1. Me ille mirifice coluit & amavit. Diligentissimè, suavissimè me colit. Memoriam tui beneficii colam benevolentia sempiterna. Aliquem patris loco summâ observantiâ colere. V. *Honoro.* 2. *Diis tribuitur, & sacris,* von göttlichen oder heiligen Dingen. Venerari & colere aliquem Deorum numero. DEUM auguste, sanctè, piè; templa pie sanctéque colere. Religiones Deorum sanctissime colere. 3. *Studium in aliqua re pono.* Virtutem, litterarum studia, leges colere. Amicitiam, officium, fidem, jus & justum colere. V. *Virtutem colo, Justitiam colo.* 4. *Habito,* bewohnen. Terram, urbem, domum aliquam colere. 5. *Excolo,* anbauen. Agros prædia, rem rusticam egregiè colit; cultum, culturam adhibet; agros exercet; glebam subigit, *vel* terram; terram mollito & subacto gremio frugiferam reddit; terram fero subjicit. V. *Agricultura.*

Colonia, æ, f. das Leben, Pflanz-Stadt. *Syn.* Populus ex urbe, aut regione alio abductus, & translatus. *Epi.* Fidelissima, fortissimáque, inprimis firma, illustris, splendidissima, florens, florentissima, nova. *Usus.* Aliquos in coloniam constituere, collocare. Deducere novas colonias. Lustrare, reficere veteres colonias.

Colonus, i, m. Bauers-Mann. *Syn.* Agricultor, agricola. *Epi.* Frugalissimus, modestissimus, optimus, parcissimus, coloni honestissimi, novi. *Usus.* Coloni & aratores populi Rom. Colonis agros assignare. Colonos deducere.

Color, oris, m. Farbe. *Syn.* Pigmentum. *Epi.* Albus, decorus, egregius, pristinus, servilis, suavis, succo illitus, sanguine diffusus. Colores clari dispares, pauci. *Usus.* 1. Formæ dignitas coloris bonitate tuenda est. Color defluit, die Farbe schiesst ab. 2. *Transl.* Urbanitatis quidam color. Oratio quasi colore & succô quôdam ornatur. Orationis ornamenta & lumina totidem velut colores sunt, quibus oratio se distinguit. 3. *Colorem assumo,* eine Farbe annehmen. Colorem ducit, trahit, combibit.

Colore, as, avi, atum, are. färben, anstreichen. *Syn.* Tingo, colorem induco, colore imbuo, inficio. *Usus.* Arcus è nubibus coloratus, ein Regenbogen. Oratio ipsa se colorat, & roborat.

Columba, æ, f. eine Taube. *Usus.* Plumæ versicolores columbis.

Columbinus, a, um. das von Tauben ist. *Usus.* Pullus columbinus.

Columella, f. kleine Säule. *Syn.* Parva columna. *Epi.* Eminens.

Columen, inis, n. Stütze, Pfeiler. *Syn.* Fulcrum, princeps. *Usus.* Columen reî publicæ, amicorum, familiæ.

Columna, æ, f. Säule. *Epi.* Aurea, excelsa, altior, execrata, nova, solida, summa. Columnæ æneæ, antiquæ, marmoratæ, rectæ, politæ. *Usus.* Columnæ rectæ & ad perpendiculum exactæ.

Columnarium, ii, n. die Steuer, so auf die Zahl der Säulen eines Hauses geschlagen wurde. *Syn.* Tributum quod in singulas Columnas domum sustentantes exigebatur. *Usus.* Vide, ne columnarium debeamus. *Hinc præfecti seu coactores hujus tributi dicti sunt* Columnarii.

Colus, ûs, *vel* i, f. Spinn-Rocken. *Syn.* Bacilli, ex quibus pensa trahuntur. *Usus.* Cum colo & lana.

Coma, æ, f. das Haar. *Syn.* Capillus, cæsaries. *Epi.* Calamistrata, intonsa, madens. *Usus.* Coma calamistrata, unguentis delibuta, unguentô madens.

Comatus, a, um. das Haar hat. *Usus.* Galliam comatam remitto.

Combibo, is, bibi, bitum, ere. trinken. *Syn.* Bibo, haurio. *Usus.* Infici debet his artibus puer, quas si combiberit, ad majora erit paratior. Colorem combibit lana, die Wolle nimmt die Farbe an.

Combibo, onis, m. Mitsäuffer. *Syn* Compotor

Comburo, is, ussi, ustum, ere. verbrennen. *Syn.* Uro, cremo, inflammo, incendo exuro. *Phras. Domus combusta est,* das Haus ist verbrant. Domus repentino incendiô deflagravit, conflagravit; igni absumpta, concremata est; in cineres redacta, igne deusta est; incendio deleta, confecta est; incendio hausta, consumpta est; resedit in cineres. Domus repentino incendio exarsit & ad cineres rediit; in cineres redacta est. V. *Ardeo, Concremo, Incendium, Incendo, Flamma.* *Us.* Vivus combustus est; cadaver infelicibus lignis semiustulatum.

Come-

Comedo, is, edi, esum, *vel* estum, ere. essen. *Syn.* Edo, cibum capio, cibum sumo. *Phras.* *Comede sobrie*, iß mäßig. Tantum cibi potionisque adhibeatur, ut reficiantur vires, non opprimantur. Cibi potionisque desiderio naturali, non voluptate, modus finiatur. Cibô famem depelle, non ventrem distendito. Firmandæ cibô vires, non onerandæ. Accumbe, cœna, epulare, vescere apparatè & opiparè, dum cibus adversus famem sit, non ad voluptatem inflammandam. V. *Abstinentia.* *Usus.* 1. Muscæ te comedent, 2. *Prodigo, rapio,* verschwenden, hinwegnehmen. Rem suam familiarem omnem comedit, devoravit. Ego te jacente tua bona comedam? Quis tuos nummos comedit? V. *Edo, cibum capio.*

Comes, itis, g. c. Reiß-Gefehrte. *Syn.* Sectator, affectator, assecla, socius, deductor. *Epi.* Charus atque jucundus, idoneus, importunissimus, mercenarius, mirificus, non molestus. Comites extremi, nequissimi, veteres. *Usus.* Fuisti mihi comes atque socius honoris & calamitatis. Comitem se alicui præbere, adjungere. Comes furoris Voluptatum extrema comes est saltatio.

Comessabundus, a, um. prassend. *Usus.* Temulento cum agmine comessabundus incessit. V. *Vorax.*

Comessatio, nis, f. Schlemmerey. *Syn.* Intempestivum convivium, præsertim nocturnum. *Usus.* Totus ille Antonianæ comessationis chorus. V. *Convivium, gula, bibo.*

Comessator, oris, m. Schlemmer. *Syn.* Intempestivis conviviis indulgens, abdomini natus.

Comessor, aris, atus sum, ari. prassen, schlemmē. *Syn.* Intempestivis conviviis indulgeo. *Phras.* Intempestivis conviviis dies pariter noctésque consumo; liberalius vinô cibóque corpus onero; ventrem cibò potúque distento. Omnem mihi in cibo modum, omne judicium, omnem prope rationem gula eripit; mihi vivere turburcinari est. Quotidiana agito convivia. V. *Gula.*

Cometes, æ. m. Comet. *Syn.* Stella crinita; crinita siderum flamma; ardentes cœlô faces *Adv.* Cometæ tremuli, magnarum calamitatum Prænuncii. *Usus.* Cometæ magnarum calamitatum prænuncii.

Comicè, Comödiantisch. *Syn.* More comicô. *Usus.* Tragica comicè tractat.

Comicus, i, m. der ein Comödien-Spiel machet. *Usus.* Comicus ex artificio comico spectatur.

Cominus, in der Nähe. *Syn.* Propius, de propinquo loco.)(*Eminus.* *Usus.* Cum hoste cominùs pugnare. Cominus accedito.

Comis, e. höflich, leutselig. *Syn.* Humanus, suavis, commodus, facilis, benignus, comitate præditus, præcellens.)(*Inhumanus.* *Phras.* *Comis unà & gravis*, er ist zugleich höflich und ernsthaft. Comitatem cum gravitate conjungit; gravitatem comitate condit; gravitati comitatem aspergit. *Usus.* Læliô quis comior, modestior, simplicior? Comis erga omnes. V. *Humanus, urbanus, condimentum.*

Comitas, tis, f. Höflichkeit. *Syn.* Facilitas, benignitas.)(*Severitas, gravitas.* *Epi.* Jucunda, multa, singularis, summa. *Usus.* Comitas affabilitasque sermonis maximè conciliat animos hominum. In illo summa gravitas cum summa comitate conjungitur. V. *Comis, humanitas, facilis.*

Comitatus, ûs, m. Gesellschaft. *Syn.* Comitum multitudo, cœtus, numerus, chorus, caterva. *Epi.* Familiaris, improbissimus flagitiosissimúsque, maximus ornatissimúsque, muliebris & delicatus ancillarum puerorúmque, multus magnúsque, optimus beatissimúsque, pucherrimus, regius, turpissimus. *Phras.* *Comitatum habet amplum*, er hat eine grosse Geleitschafft mit sich. Ingens circumfusa turba ejus lateri est; comitatû septus vallatus, stipatus, ingenti est; ingenti clientum coronâ cinctus est; septus coronâ militum est; multi eum deducunt, affectantur; multi se comites adjungunt; lateri adhærent. V. *Comitor.* *Usus.* Legatus cum magno comitatu ingrediebatur. Regem cum toto comitatu hospitiô recepit.

Comiter, höflich. *Syn* Humaniter, humane, benigne. *Usus.* Salutare benigne, comiter appellare singulos.

Comitia, orum, n. Land-Tag. *Syn.* Conventus populi, commune consilium omnium ordinum ad creandos magistratus, ferendas leges & alia cum populo agenda. *Usus.* Consul edicit comitia, habet gerit, obit; differuntur, extrahuntur comitia; sæpe largitione inquinantur, corrumpuntur.

Comitialis, e. zu dem Land-Tag gehörig. *Syn.* Ad comitia pertinens. *Usus.* 1. Mensis, dies comitialis. 2. Morbus comitialis, hinfallende Kranckheit.

Comitium, ii, n. der Ort, da man Land-Tag hält. *Syn.* Locus, in quo comitia habentur. *Usus.* Comitium armatis obsidere.

Comitor, aris, atus sum, ari. begleiten. *Syn.* Affector, sector, deduco. *Phras.* 1. *In omnē fortunæ*

fortuna te comitabor, ich werde dich in Glück und Unglück begleiten. Me tibi comitem adjungam, præbebo; in omni fortuna tibi comes ero; hærebo tibi; hærebo lateri tuo; tibi affixus ero; à te, à latere tuo non discedam, non divellar. Semper, nunquam non, in omni tempore ac loco assiduus tecum ero; nunquam abs te sejungar; non digrediar; non recedam abs te; nulla me res abs te avellet, amovebit, sejunget, disjunget, abjunget. 2. *Honoris causâ me comitatus est*, er hat mich Ehren halber nach Haus begleitet. Redeuntem deduxit; comitem se mihi dedit; comitatû suo me honestavit; inter deductores, affectatores meos fuit; cum laudibus ac favore me domum prosecutus est. V. *Socius, Socie:·s, cohæreo.*

Commaculo, as, avi, atum, are. besudeln. *Syn.* Maculo, turpifico, fœdo. *Usus.* Ambitû, avaritiâ se commaculare. V. *Macula, labes.*

Commeatus, ûs, m. sicher Geleit, Proviant. *Syn.* Cibaria ad alendam multitudinem aliquam. *Epi.* Publicus & privatus. *Usus.* 1. Amici, socii annonam & commeatum parabunt, mittent, subvehent, devehent, portabunt, supportabunt; commeatus copiam subministrabunt. Commeatum recipiemus, commeatû abundabimus. Nisi hostis commeatû nos prohibeat; commeatus intercludat, intercipiat; à commeatu nos intercludat. V. *Annona.* 2. *Tempus facultásque eundi, redeundi, manendi, alicui præscripta*, Commeatum dare, sumere, einen freyen Paß geben, nehmen. Ad diem commeatus non venit.

Commeditor, aris, atus sum, ari. fleißig betrachten. *Syn.* Meditor, verso. V. *Cogitor, meditor.*

Commemini, minisse. eingedenck seyn. *Syn.* Memini.

Commemorabilis, e. Meldens-werth. *Syn.* Memorabilis. *Usus.* Vir commemorabili pietate ac virtute præditus. V. *Memorabilis.*

Commemoratio, nis, f. Erzehlung. *Syn.* Mentio, recordatio. *Epi.* Assidua, illustrior, multa, necessaria, splendidior, supervacanea. *Usus.* Me commemoratio posteritatis ad spem immortalitatis rapit. Totus est in commemoratione tuæ virtutis. V. *Mentio.*

Commemoro, as, avi, atum, are. erzählen. *Syn.* Memoro, dico, memini, refero, narro, alicujus rei memoriam usurpo, crebris usurpo sermonibus, laudo. *Adv.* Breviter, creberrimè, libentius laudes, planius, vere. *Usus.* Commemorare breviter. Quid tota die egerim, vesperi commemoro. Omnes de virtute tua commemorant. De te omnium celebratione commemoratum est. V. *Memoro, narro.*

Commendatio, nis, f. ein Befehl, Lob. *Epi.* Accurata, communis hominum, & inter homines, naturalis, diligens, diligentissima, dulcissima, gravissima, magna liberalitatis, major, non modo humana, sed etiam divina, obscura & incerta, perpetua, singularis, non vulgaris. *Usus.* 1. Effice, ut meam commendationem profuisse sibi sentiat. 2. *Laus, celebratio, comprobatio*, Lob, Gutheissung. Magna est in vulgus opinio de te, magna commendatio. Liber iste commendatione non eget. Per se cognitus vir nullâ commendatione majorum. Eô facinore magnam sibi commendationem comparavit. V. *Laus, commendo.*

Commendatitius, a, um. zur Förderniß dienlich. *Usus.* Litteræ commendatitiæ.

Commendatrix, icis, f. die da lobet. *Usus.* Lex est emendatrix vitiorum, commendatrix virtutum.

Commendo, as, avi, atum, are. anbefehlen. *Syn.* Fidei alicujus committo; in alicujus fide & religione depono; fidei alicujus trado; in fidem alicujus trado; alicujus fidei mando; permitto in fidem alicujus; alicujus virtuti, fidei, felicitati confido; alicui in fidem & custodiam concredo; alicujus tutelæ subjicio; in tutelam trado; in alicujus fide repono, colloco. *Phras.* 1. *Commendo tibi hunc magnopere*, ich will dir diesen aufs beste anbefohlen haben. Sic tibi eum commendo, ut majore curâ, studio, solicitudine animi commendare non possim. Commendo tibi eum non vulgariter, sed ita prorsus, ut quos diligentissimè, valdéque ex animo soleo. Eum tibi commendo eâ commendatione, quæ potest esse maxima. Sic tibi eum commendo, ut neque majore studiô quenquam, neque justioribus de causis commendare possim. Maximopere, ut meâ & tuâ dignum amicitiâ, tibi commendo. Vehementer te rogo, us cures, ut ex hac commendatione, quàm maximas, quam plurimùm; quàm sæpissimè gratias agat. Si me tanti facis, quanti & ipse æstimat, & ego sentio, cures, quam primum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attulisse, quantum & ipse speraverit, nec ego dubitarim. Gratissimum mihi feceris, si huic commendationi meæ tantum tribueris,

bueris, quantum cui tribuisti plurimum; si eum; quibuscunque rebus honestè, ac pro tua dignitate poteris, juveris atque ornaveris. Cura, quæso, ut is intelligat, hanc meam commendationem maximo sibi apud te adjumento fuisse. Hanc commendationem, quam his litteris consignari volui, scito, esse omnium gravissimam. Eum si tibi commendo verbis iis, quibus, cum diligentissimè agimus, uti solemus, vix tamen studio meo satisfecisse mihi videor. Quanti apud te sum, tantum valere apud te commendationem meam, effice, ut intelligam. Genere commendationis mirificô, planéque quod sit ex intimo depromptum animo, usum me putato. Si ulla mea apud te commendatio valuit, hæc ut valeat, rogo. Velim, tibi persuadeas, nihil me majori studio à te petere, nihil mihi gratius facere te posse, quàm si omnibus tuis opibus, omni studio eum juveris. Velim, eum omnibus tuis officiis, atque omni liberalitate tueâre. Velim, eum quam liberalissimè complectare. Velim, eum quàm honorificentissime pro tuâ humanitate, & quàm liberalissimè tractes. Peto à te majorem in modum, vel tuæ humanitatis, vel meâ causâ, ut eum auctoritate tuâ, quæ plurimùm valet, conservatum velis. Ita à te peto, ut majori studiô, magisque ex animo petere non possim, ut omnegenus liberalitatis, quod & ab humanitate, & potestate tua proficisci poterit, non modô re; sed etiam verbis, vultû denique ipsô exprimas. Peto à te majorem in modum, ut ei omnibùs in rebus. quantum tua dignitas fidesque patietur, commodes. Majorem in modum à te peto, ut cùm omnes meos, æquè ac tuos observare pro nostra necessitudine debeas, hunc inprimis ita in fidem tuam recipias, ut ipse intelligat, nullam rem sibi majori usui, aut ornamento, quàm meam commendationem esse potuissè. Vehementer mihi gratum erit, si eum humanitate tuâ, quæ est singularis, complexus fueris. Eum, si me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me ipsum; commendo eum tibi de meliore nota. 2. *Commendavi me tibi dudum*, ich hab mich längst dir anbefohlen. In fidem tuam me dudum contuli; me tibi commisi, & tuæ tradidi fidei; in tutelam & patrocinium tuum me dudùm contuli; me, résque meas tuæ fidei dudum permisi, mandavi; tuæ me tutelæ dudum commendavi & subjeci. Totum hominem tibi traditum de manu, ut ajunt, in manum habes, tu modô fac tuearis, ut tua fides postulabit; habes hominem mandatum fidei tuæ ac in tutelam traditum. Dudum me tuæ fidei credidi. 3. *Commendabo negotium DEO in precibus*, ich werde diese Sache GOtt im Gebet anbefehlen. De ea re consulam per preces DEUM. Divinæ mentis consilium precibus explorabo. Negotii successum à DEO suppliciter exorabo. Ad explicandas ejus rei difficultates divinum præsidium implorabo. Cœleste numen in spem felicis successus deprecabor. *Usus*. 1. Filios suos diis immortalibus; tutelæ populi Romani commendavit. Salutem suam, rem familiarem fidei alicujus tradere, & commendare. Religiones, & sacra sacerdotibus commendantur. 2. *Laudo*, *comprobo*, *laudando extollo*, & *confirmo*, loben, ansehnlich machen. Eloquentiam vocis suavitas commendat. Cura formam commendat. Nihil eum præter simulatam tristitiam commendat. 3. *Mando*. Aliquid litterarum monumentis, memoriæ; nomen suum & famam immortalitati; se fugæ commendare. V. *Committo*.

Commentariolum, i, n. klein Register oder Auszug. *Syn*. Libellus.

Commentarium, ii, n. *vel* Commentarii, orum, m. Verzeichniß-Buch. *Syn*. Liber ad subsidium memoriæ comparatus, in quo rerum & negotiorum capita notantur. *Epi*. Paullò plenius, plurima. *Usus*. Referre aliquid in commentarium suum. *Vulg*. *Registrare*. Cæsar scripsit, confecit commentarios rerum suarum. Rerum urbanarum, Pontificum commentarii.

Commentatio, nis, f. das Schreiben über ein Buch, Betrachtung. *Syn*. Meditatio, cogitatio. *Epi*. Domestica, multa, plurima. *Usus*. Accuratæ & meditatæ commentationes multi sudoris sunt. Tantum potest exercitatio, meditatio, consuetudo. Commentationibus quotidianis se exercet. In commentationibus multum operæ ponit. Orator locos suos multa commentatione paratos habeat, opportet, & expeditos. V. *Meditor*, *cogito*, *considero*, *cogitatio*.

Commentitius, a, um. erdichtet. *Syn*. Fictus.)(*verus*. *Usus*. Novum, commentitium, & futile crimen.

Commentor, aris, atus sum, ari. erfinden, gedenken. *Syn*. Meditor, cogito, considero, mecum conficio; *item:* commentariis illustro, explano, explico, expono locum scriptoris. *Usus*. 1. Aliquid secum de re aliqua meditatur & commentatur. Orationem commentari, *componere*. 2. *Disputo*, disputiren. Commen-

mentandi inter se, & disputandi causa convenêre. Cum litteratis omnibus quotidie commentatur. V. *Meditor*, *Cogito*, *Mens*.

Commentum, i, n. Erdichtung. *Syn.* Res ficta, excogitatio, inventio. *Usus.* Opinionum commenta delet dies, erdichtete Meynungen haben keinen Bestand. Commenta sua & scripta memorabat.

Commeo, as, avi, atum, are. etwa hinreisen. *Syn.* Venio, redeo, coëo. *Adv.* Vicissim, retrò, undique. *Usus.* Crebrò illius litteræ ad nos commeant. Tabellarius, navis ad insulas commeat. Animus per omnem rerum naturam commeat.

Commercium, ii, n. Gewerb. *Syn.* Usus, familiaritas, consuetudo. *Usus.* Voluptas nullum habet cum virtute commercium. Mihi cum illo nullius rei commercium est, ich habe mit ihm nichts zu thun. Nullius mihi rei cum illo est communitas; ne minima quidem societate mihi conjungitur. V. *Mereor*.

Commereo, es, ui, itum, ere. verdienen. *Syn.* Mereor. *Usus.* Quid de me commeruisti? V. *Mereor*.

Commetior, iris, mensus sum, iri. messen. *Syn.* Metior. *Usus.* Oportet tempus cum negotio commetiri. V. *Metior*.

Commigro, as, avi, atum, are. etwa hinziehen zu wohnen. *Syn.* Migro, domicilium muto, eo, redeo. *Usus.* In aliam domum commigrat. V. *Migro*.

Commilito, onis, m. Spieß-Gesell. *Syn.* In bello socius. *Usus.* Cæsar milites suos commilitiones appellabat.

Comminatio, nis, f. Drohung. *Syn.* Minatio. *Usus.* Ne comminationibus quidem movetur. V. *Minor*.

Comminiscor, eris, mentus sum, nisci. erdenken. *Syn.* Fingo, excogito, *Usus.* Ne putes eum tantum scelus comminisci. V. *Excogito*, *fingo*, *commentor*.

Comminuo, is, ui, utum, ere. vermindern, zerbrechen. *Syn.* Minuo, frango, deturbo, affligo, dissipo. *Usus.* Hostem comminuere, den Feind schwächen. Spiritus alicujus, arrogantiam, audacia frangere & comminuere. Opes luxû; vires ingenii desidiâ; rem familiarem convivando comminuit, pessumdedit.

Commisceo, es, scui, mixtum, *vel* mistum, ere. vermischen. *Syn.* Misceo, permisceo. *Usus.* Nunquam sapientia cum temeritate commiscetur. Animum meum cum tuo commiscui, *vulg. unanimes sumus*, wir seynd ein Hertz, eine Seele mit einander. Consilium meum cum tuo; res meas cum tuis commiscui. V. *Misceo*.

Commiseratio, nis, f. Mitleiden. *Syn.* Miseratio, misericordia. *Usus.* Commiserationem brevem esse oportet. V. *Misericordia*, *commiseror*.

Commiseror, aris, atus sum, ari. Mitleiden haben. *Syn.* Misereor, miseratione afficior, miserationem verbis, gestû exprimo. *Vulgo*, *Condoleo*. *Phras.* *Commiseror fortunam tuam*, ich bedaure dein Unglück. Casû tuô vehementer commoveor; doleo vicem tuam; in tanto dolore tuo propè pari molestiâ afficior; casum tuum vehementer miseror; doloris ejus, qui te excruciat, particeps sum tecum; vicem tuam propè æquè doleo, ac tu. Animi dolorem propè eundem adhibeo; societas pænè ægritudinis mihi tecum est. Dolorem, quem ex tuo casu cepi, declarare verbis non possum; ad aspectum casus tui lachrymas tenere non potui; misericordia moveri, commoveri, capi me sensi; ad misericordiam flecti, adduci me sensi; casus ille tuus mentem meam miseratione permovit; petcussit animum meum vehementer fortunæ tuæ iniquitas. Miseret me tui; tua causa vehementer doleo; commiseratione tangor afflictæ fortunæ tuæ; dolorem ex acerbitare casus tui capio gravissimum; molestè gravitérque fero casum tuum; excruciat me; tangit mentem meam propter naturæ cognationem atque consensum ærumna tua; tuâ non minùs, ac meâ calamitate angor, crucior, affligor, vexor; solicitor infelici illô fatô tuô, & dolorem acerbissimum haurio; doleo dolore tuô, angoribus angor, infortunio tuo non tu magis, ac ego miser sum: par utriusque, communis, idem utriúsque in tuo infortunio dolor est; tua me torqueet infortunia; tuis uror malis; tuæ me miseriæ miserrimum faciunt; dolor meus ex tuo dolore pendet; est mihi acerbus inprimis tristissimus casus tuus; socius ægritudinis sum, particeps mœroris tui. V. *Doleo*, *miserer*. *Usus.* Num conqueri & commiserari non licet?

Commissum, i, n. eine begangene That. *Syn.* Factum, facinus, delictum. *Epi.* Audacius, sacrum. *Usus.* Enunciare commissa, prodere conscios. Audax commissum & facinus.

Commissio, nis, f. zweyer, oder mehrer Zusammenlassung. *Syn.* Exhibitio plurium inter se concertantium. *Usus.* Commissio ludorum.

Commissura, æ, f. Zusammenfügung. *Syn.* Junctura. *Epi.* Aptæ ad stabilitatem, & ad artus firmandos accomodatæ, mirabiles, molles digitorum. *Usus.* Ossium ac digitorum commissuræ.

Committo, is, misi, missum, ere. begehen, zusammen thun, übergeben. *Syn.* Admitto, patro, perpetro, pecco; *item:* patior; concredo, conjungo. *Phras.* 1. *Commisit magnum flagitium*, er hat ein grosses Laster begangen. Magnum admisit in se facinus; magnum in se scelus concepit; sequius admisit aliquid; immani se scelere obstrinxit, adstrinxit; summum dedecus, nefarium scelus admisit; detestabile facinus suscepit; nefaria se culpâ devinxit; immane flagitium conscivit. V. *Pecco*, *peccatum.* 2. *Committo tibi hoc negotium*, ich übergebe dir die Sorge, dieses Geschäfft auszuführen. Id tibi negotii do; fidei tuæ eam rem concredo; curæ tuæ id negotii credo; legare tibi hoc negotium constitui; rerum omnium in eo negotio curam tibi demando, credo; tuæ fidei, ac potestati, hoc, quidquid est negotii, commendo; omnem tibi rem ac causam tuæ prudentiæ tractandam trado, relinquo, transcribo; ejus rei gerendæ provinciam tibi, *vel* ad te delego. 3. *Quod tibi commisi, diligenter exequere*, was ich dir anbefohlen, das verrichte fleißig. Quod tibi munus imposui, quæ mandata dedi; quod negotium dedi, quod tibi mandavi; mandatum honoribus tuis volui; quod fidei tuæ, prudentiæque permisi; quam tibi mandavi provinciam, diligenter perfice, confice. *Usus.* 1. Ingens flagitium, scelus, facinus; multa in Deos, multa in leges commisit. 2. *Patior, probo*, zugeben, zulassen. Non committam, ut tuis desim consiliis. Committendum non putavi, quin &c. 3. *Mando, credo, trado, do*, sich begeben. Se itineri, fortunæ, discrimini, fidei alterius; in aciem, indiscrimen committere. Hyemi se, & fluctibus committere. Aliquid litteris, alicui negotium committere. 4. *Facio, ineo*, halten, eingehen. Prælium committere cum hoste. 5. *vulgo, Confisco*, als verfallen einziehen. Hæreditas templo Veneris commissa. Bona commissa, *ad fiscum redeuntia*; mulcta commissa. 6. *Jungo*, zusammen fügen. Duas inter se tabulas committere. Manus committere. 7. *Concitare unum adversus alterum*, einen wider den andern aufhetzen. Unum cum altero committere; duos inter se committere.

Commode, füglich. *Syn.* Benè, rectè, commodum.)(*incommodè.* *Phras.* Scribe, si commodè potes; quod commodo tuo fiat; ex opportunitate; ex utriusque commodo scribes; cum erit commodum; cum se dabit, offeret rei opportunitas, commoditas; cum tempus, ratióque postulabit.

Commoditas, tis, f. Gelegenheit, Gemächlichkeit. *Syn.* Opportunitas; utilitas. *Epi* Idonea ad aliquid faciendum, imitatrix prava virtutis, magna. Commoditates externæ, multæ, primæ, & maximæ, tantæ. *Usus.* Amicitia plurimas habet, continent commoditates. Ista ad vitæ commoditatem, & jucunditatem plurimum faciunt. Commoditatis omnes articulôs teneo, ich weiß alle und jede Gelegenheit. V. *Opportunitas.*

Commodo, as, avi, atum, are. einem einen Dienst thun. *Syn.* Accommodo, utendum do; *item*: gratificor, prosum. *Usus.* 1. Ædes alicui, aurem, aurum commodare. Hæc a virtute donata, cætera à fortuna commodata videntur. 2. *Aliquem juvo, inservio, benignè facio, commodo sum.* Tibi ego omnibus in rebus libentissimè commodabo. V. *Opitulor, gratificor, auxilium, adjumentum.*

Commodùm, zu rechter Zeit. *Syn.* Opportunè, satis in tempore. *Usus.* Commodùm in urbe eram, ich war gleich dazumahl in der Stadt. Commodum ad me venit.

Commodum, i, n. Nutz. *Syn.* Utilitas, bonum, emolumentum. *Epi.* Commune, magnum, majus, maximum, non mediocre, privatum, senatorium. Commoda communia, domestica, externa, majora, minima, multa, non paria, parva, aut mediocria, plurima, provincialia, aut urbana, publica, tanta, terrena. *Phras.* 1. *Suum tantùm commodum quærit*, er suchet nur seinen Nutzen. Omnia ad suam tantum utilitatem refert; utilitatem suam omnibus in rebus spectat, sequitur; rebus cunctis antefert; rerum omnium antiquissimam habet; prima ducit; omnes articulos commoditatis suæ captat; nullius rei, præterquàm com-

commodi sui rationem habet, ducit; suo ubique obsequitur animo; suis tantùm consulit commodis; id unum spectat, unde multa in se congruant commoda; quid è re sit; quid in rem suam faciat; quid rebus suis expediat; quid sibi emolumento sit; omnia suâ causa facit; commodi sui, ac privatarum rationum impendio studiosus est; commodis suis servit unicè. 2. *Commoda nostra ubique impedit*, er verhindert unsern Nutzen aller Orten. Commoda nostra oppugnat, labefactat ubique; commodis nostris obstat, officit, adversatur ubique. 3. *Ea res magna illi commoda comparavit*, diese Sache hat ihm einen grossen Nutzen verschafft. Multas illi utilitates importavit. multa creavit commoda; multis eum commodis auxit, locupletavit; multa commoda attulit; ejus commodis egregiè servivit, consuluit; ex ea re non pauca illi commoda enata sunt; non pauca ille commoda cepit, adeptus est, ex ea re multa illi commoda fluxerunt, manaverunt; ea res multis eum commodis affecit. Ex ea re fructum tulit, messuit, cepit non contemnendum; emolumenta collegit, percepit, reportavit nec levia, nec pauca. Ea res non parvo fuit emolumento. V. *Utilitas*. *Usus*. Commodis frui. Alienis servire commodis. Quod commodo reipublicæ fiat.

Commodus, a, um. nützlich. *Syn.* Opportunus, utilis.)(*incommodus*. *Usus*. 1. Commodior via; tempus commodius. Res nostræ satis sunt commodæ. 2. *Facilis*, leutseelig. Homo commodis moribus. Catone nemo commodior, comior, moderatior fuit.

Commonefacio, is, feci, factum, ere mahnen. *Syn.* Commoneo, admoneo. *Usus*. Aliquem etiam atque etiam de re commonefacere. V. *Moneo*.

Commoneo, es, ui, itum, ere. warnen. *Syn.* Admoneo. V. *Moneo*.

Commonitio, nis, f. Ermahnung. *Syn.* Admonitio.

Commonstro, as, avi, atum, are. zeigen. *Syn.* Indico, ostendo. *Usus*. Viam commonstrare, digitum ad fontes intendere. V. *Ostendo*.

Commoratio, nis, f. Verweilung. *Syn.* Mora. *Epi.* Diuturnior, urbana. *Usus*. Illa villæ amænitas diuturnioris commorationis est, non diversorii. M. *Mora*.

Commoror, aris, atus sum, ari. sich säumen, verweilen. *Syn.* Maneo, subsisto, consisto. *Usus*. 1. Diem unum triduum apud te commorabor. Ad oppidum commorabor diutius. Versare rem eandem, hærére & commorari in eâdem sententia. 2. *Moror*, aufhalten. Commorari aliquem. V. *Moror*.

Commotio, nis, f. Bewegung. *Syn.* Motio, motus, perturbatio. *Epi.* Suaves, contrariæ, vitiosæ. *Usus*. Temperantia moderatrix omnium commotionum. V. *Motio*.

Commotiuncula, æ, f. kleine Bewegung. *Syn.* Febricula. *Usus*. Tuis commotiunculis valdè afficior.

Commotus, a, um. bewegt. *Syn.* Perturbatus, affectùs. *Usus*. Homo commotior paulò stomachari primum cœpit. Libidine, aut irâ commotus.

Commoveo, es, vi, motum, ere. bewegen. *Syn.* Moveo, perturbo, afficio, excito, concito, commutuo, invito. *Adv.* Acerrimè sensus, aliquantum, facilius conquestione, graviter, gravius rebus, incredibiliter, leviter, maximè auctoritate, maximè voce magnopere, mediocriter, non minimè, parumper mentes, prorsus rectè ac meritò, sanè sanè quàm, similiter atque, tantulum, temere se alicundè, valdè, valdè commendatione, vehementer amorem multitudinis, vehementer animum, vehementer litteris, vehementer oratione, vehementer miseriâ *Usus*. 1. Eâ re tumultum maximum ac tantùm non bellum, odium certè, iram, invidiam, suspiciones commovit, excitavit. Miseriis alienis & querelis facilè animô commoveor. Ea res bilem aliis, aliis misericordiam commovit; certè multorum studia; expectationem magnam concitavit. 2. *Locum muto, proficiscor* hinweg gehen. Ne te inde commoveas. V. *Moveo*, *causa*.

Communicatio, onis, f. Unterredung. *Epi.* Suavissima sermonis, summa cum aliquo, intermissa. *Usus*. Suavissima mihi tecum est sermonis, utilitatum, studiorum communicatio, societas & conjunctio. V. *Societas*.

Communico, as, avi, atum, are. mittheilen. *Syn.* Confero, credo, refero, participo. *Adv.* Audacter, cum aliquo, benignissime furta cum, coram; inter se, unà familiarissimè. *Phras.* 1. *Consilia tua mecum communica*, mache mir zu wissen, was du gesinnet seyst. Confer mecum tua consilia; participem me consiliorum tuorum tacito, consilia tua ad

ad me defer; me expertem consiliorum tuorum amicum habe fidissimum. Fac me certiorem de consiliis tuis; fac, ut de rebus consiliisque tuis cognoscam, intelligam; imaginem rerum tuarum, cogitationúmque tuarum ostende aliquam quis animus, quis sensus sit, quæ tua consilia me edoce. *Prædam tecum communicabo*, ich werde dir von dem Raub mittheilen. Prædæ mecum particeps eris; partem capies prædæ; communis erit inter nos præda; non mihi magis; quàm tibi; non minùs tibi, ac mihi; tibi pariter, ac mihi; æque utriusque nostrum hæc præda erit. Utemur communi jure, æquò jure, pari potestate hostium spoliis; juris tibi tantum, quantum ipsi mihi, erit in prædam; prædam mecum communem habebis; in partem te spoliorum vocabo; ut periculi ita prædæ nobis communio erit; in communionem prædæ venias; in commune conferam, quidquid est prædæ; promiscuus nobis erit prædæ usus. V. *Particeps*, *Participio*. *Usus*. 1. Multa familiarissimè inter se communicare. Utinam mihi homo sit, quicum omnia mea communicem. 2. *Partior*, *impertior*, *divido*, mit einem theilen. Cum amicis res adversas, commoda, gloriam, honores, laudem, pericula communicas. V. *Communis*, *communio*.

Communio, nis, f. Gemeinschafft. *Syn.* Communitas, consociatio. *Usus*. Litterarum, vocum, conjugiorum, legum, juris, sanguinis communione junguntur homines. Ego fortunas meas in communionem temporum tuorum contuli V. *Communitas*, *societas*.

Communio Sacra, Geniessung des allerheiligsten Leibes Christi. *Phras.* 1. *Sacram communionem dare*, die Heil. Communion reichen. Cœleste convivium populo præbere: divinâ dape pascere; cœleste epulum impertire; mensæ divinæ convivam aliquem adhibere; reficere cœlesti epulò, sacrosanctô Christi corpore pascere; ad mensæ divinæ communionem admittere. *Sacram communionem accipere*, die Heil. Communion empfangen. Sacrosanctô Christi corpore; divinô epulô vesci, pasci; epulo cœlesti accumbere; cœlesti dape refici; cœlesti pane sese pascere & communire; cœlesti mensæ accumbere; cœlestibus epulis refici; Christi corpus suscipere; ad divina mysteria accedere; cælestis agni epulis; divinô pane recreati; cœlestis epuli sacræ mensæ *convivam esse. V. *Eucharistia*. 3. *Communio generalis*, General - Communion. Cœtus populi ad cœleste epulum celebrandum. Divinum epulum frequenti populo divisum. Conventus populi ad participandum sacrosanctum Christi corpus. Sacrum convivium frequenti populo datum.

Communio, is, ivi, itum, ire. bevestigen. *Syn.* Munio. *Usus*. Jus parum communitum. Autoritas aulæ communita. V. *Munio*.

Communitio, nis, f. Bevestigung. *Usus*. Aditus ad causam, & communitio.

Communis, e. gemein. R. ἀ κοινόμενος. *Syn.* Conjunctus. *Phras.* 1. *Amicorum omnia sunt communia*, gute Freunde haben alle das Ihrige ins gemein. Omnia sunt amicis cum necessariis suis consociata; sortem suam cum amicorum felicitate miscent. Honorum ac commodorum communio quædam inter amicos est; ut vitæ, ita fortunæ quædam communitas, societas, consociatio est; amici omnia communiter possident. 2. *Commune hoc vitium est*, das ist ein gemeines Laster. Hoc vitium omnium animos occupat ac tenet, latissimê patet hoc vitium; in omnium animos irrepsit; ubique gentium viget, regnat, dominatur; nusquam non est hoc vitium; infecti sunt omnes hoc vitio, & irretiti; orbem terrarum est complexum hoc vitium, pauci sunt hoc vitio intacti, hujus vitii expertes; à paucis abest hoc vitium; in plerorúmque mortalium animis insedit, ac inveteravit hoc vitium; quem mihi dabitis hujus vitii contagione non aspersum? 3. *Commune hoc malum erit omnibus*, dieses Uebel wird über alle kommen. Omnibus hoc impendet malum, omnibus minatur; miserrimè cum omnibus atque infeliciter agetur; expers malorum nemo erit; vexabit omnes eadem calamitas; pari omnes calamitate prementur; omnes manet, omnibus imminet ea calamitas; communis eadem, par, consimilis erit omnium fortuna. Miseriis his nemo vacabit; urgebit omnes pertinax malum; vis ea malorum, ac tempestas, communis erit omnium. Nemo non communi hoc incendio deflagrabit. 4. *Communia sunt & vulgaria, quæ affers*, was du erzehlest, ist schon was gemeines. Omnia posita sunt ante oculos; collocata in usu quotidiano; in congressione hominum, atque in foro decantata; ista posita sunt ante pedes; sita ante oculos; in medio sita; obsoleta, de medio sumpta; audita, pervulgata percelebrata & contrita sermonibus, quæ affers; pervagata res est in propatulo posita, quam affers. *Usus*. Erat hoc studium commune toti Græciæ.

Scelera tibi cum illo communia sunt. Dolorem & laudem tecum mihi communem esse volui. V. *Particeps*. 2. *Vulgaris contritus, pervulgatus de medio sumptus, latè patens.*, gemeinsam, bekannt. Communis vita, & vulgaris hominum consuetudo. Communis omnium sensus, pervagata opinio. Præcepta communia & contrita. De communibus & pervulgatis rebus loqui. V. *Consuetudo communis, opinio communis.*

Commune, is, n. gemein Wesen. *Syn.* Respublica, civitas, universitas, collegium. *Usus.* Commune Siciliæ, vexatum est atrociter. Ex nostro aliquid in commune contulimus.

Communitas, tis, f. Gemeinschafft. *Syn.* Communio, societas, *Epi.* Apta naturæ, civilis humana, immanis, magna, naturalis. *Usus.* Quæ nobis cum isto gladiatore conditionis communitas esse potest? Homines ad societatem communitatémque humanæ vitæ nascuntur. Naturâ ad civilem communitatem conjuncti ac consociati sumus. A communitate disjuncti videbimur.

Communiter, gemeinsam. *Syn.* Promiscue.)(*Propriè, separatim.* *Usus.* Res cum aliis communiter gestæ; communiter alias tibi Arpinates commendavi nunc peculiariter Cajum. Aliquid cum alio communiter possidére. Communiter inter nos consulemus, wir werden uns mit einander berathschlagen. V. *Simul, Communiter hoc fit, vulgare est*, es geschicht gemeiniglich. *Latinè:* Plerumque fit, contingit ferè. V. *Ferè.*

Commurmuror, aris, atus sum, ari. zusammen brummen. *Usus.* Nescio quid secum commurmuratus est.

Commutabilis, e. wanckelbar. *Syn.* Mutabilis, inconstans. *Usus.* Assentatoris animus varius, commutabilis, multiplex. V. *Varius.*

Commutatio, nis, f. Aenderung. *Syn.* Mutatio, conversio, vicissitudo. *Epi.* Misera, varia. Commutationes annuæ, aptæ ad maturitatem frugum, & ad temperationem, civiles. *Usus.* Brevi tempore magna fit morum voluntatúmque commutatio.

Commuto, as, avi, atum, are. verändern. *Syn.* Muto, converto, commutationem affero. *Usus.* Maline hoc nihil est, si Religionem pecuniâ, jura omnia cum quæstu, leve compendium fraude maximâ commutent? Vitam morte commutavit. Commutavit se animô. Fabulam, sententiam, ordinem commutare. V. *Muto.*

Como, is, compsi, comptum, ere. zieren. **Syn.* Orno, compono. *Usus.* Mulieres dum comuntur, annus est. V. *Orno.*

Comœdia, æ, f. Schau-Spiel. *Syn.* Fabula, comicorum ars. *Epi.* Antiqua, vetus. *Usus.* Quô genere jocandi eleganti, urbanô, ingeniosô, facetô Plautus & antiqua comœdia referta est.

Comœdus, i, m. Comödiant. *Usus.* Sæpè comœdum in Tragœdiis placére vidimus.

Compactio, nis, f. wohlgesetzte Ordnung, veste Zusammenfügung. *Syn.* Coagmentatio. *Usus.* Compactione membrorum valida.

Compacto, mit Fleiß, abgeredter Weise. *Syn.* Consulto, ex composito. *Usus.* Non committendum, ut compactô prohibiti videamur.

Compactus, a, um. wohl zusammen gemacht. *Syn.* Coagmentatus, compositus, vinctus.

Compages, is, f. Hafft. *Syn.* Commissura, vincula. *Usus.* Dum sumus in compagibus corporis.

Compar, aris, g. o. gleich. *Syn.* Par.

Comparabilis, e. das zu vergleichen ist. *Syn.* Quod habet comparationem.)(*dissimilis.* *Usus.* Comparabile est, quod in diversis rebus similem aliquam rationem continet.

Comparatè, in Vergleich, mit Vergleichung. *Syn.* Cum comparatione. *Vulg. Comparativè, relative, respectivè.* *Usus.* Cùm quæritur, quid res sit, quæritur aut simpliciter, aut comparatè.

Comparatio, nis, f. Vergleichung. *Syn.* Collatio, contentio, similitudo, compensatio. *Epi.* Æqualis, brevis, facilis, necessaria, utilis. *Usus.* 1. Duorum inter se bonorum comparationem facere. Duplicem lætitiam percepi in comparatione difficilem, utra major esset. Si contentio quædam & comparatio fiat. 2. *Apparatus, præparatio, cautio*, Zubereitung, Zurüstung. Totum tempus in comparatione novi belli posuit. Nihil de mea comparatione diminuo. Comparationem criminis adornare, invenire. V. *Comparo.*

Comparativus, a, um. damit man etwas vergleichet. *Usus.* Oportebit ipsam illam comparativam judicationem exponere.

Compareo, es, ui, ere. erscheinen. *Syn.* Videor, adsum, palàm sum. *Vulg. Sisto me. Phras. Coram Prætore comparuit*, er ist vor dem Gericht erschienen. Prætoris vultum audacter subiit & vadimonium obivit; dicta die, constitutam diem in judicium venit, prætori copiam sui fecit; ostendere atque offerre os suum judicibus nihil dubitavit, die dictâ in conspectum prætoris prodiit; in conspectum se dedit; in conspectu judicum fuit; in jus adiit. *Usus.* 1. Comparére in illâ multitudine bonorum. Pompejus nusquam comparet, ist nirgends zu finden. 2. *Appareo*, scheinen. Ita à fortuna deformata, ut tamen à natura inchoata compareant. V. *Appareo.*

Comparo, as, avi, atum, are. bereiten, erwerben, vergleichen. *Syn.* Paro, præparo. *item:* acquiro; confero. *Adv.* Copiose pastum, diligenter argumenta argumentis. diligenter ex copia, diligentissimè ducem, idoneè animum ad, improbissimè quæstum, prædam, in perpetuum præsidium, inique aliquem cum aliquo, inscitè, largè, pastum, occultè milites, magnificè convivium, magnopere, studiose tabulas pictas, studiosius supellectilem. *Phras. Nemo tibi comparari potest*, es ist dir keiner zu vergleichen. Nemo se tibi ullâ arte contulerit; nemo in contentionem adduci, venire tecum potest; tecum conferri nemo potest; contendere tecum nemo potest. Quæ contentio, comparatio te inter & alios esse potest? quis par esse tibi potest? quis præstantem illam tuam indolem, quis doctrinæ studia morésque adæquare possit? quis aspirare ad pervulgatam virvirtutis tuæ laudem insanus audeat? Quis exæquari se tecum cupiat? V. *Æquiparo. Usus.* 1. Convivium insidias comparare. Ad iter se comparat. 2. *Acquiro*, überkommen. Labore suo & industria supellectilem. Laudem, virtutem amicitias, auxilia, delectationem sibi comparare. V. *Acquiro.* 3. *Confero compono; comparationem, contentionem facio*, vergleichen, einen Vergleich anstellen. Quæso, hominem cum homine, tempus cum tempore compara, gegen einander halten. Ætatem filiorum comparare. Similitudines comparare. 4. *Ordino, constituo*, bestellen. More majorum, legibus, natura comparatum est, ut &c. Ita comparati natura, vel à natura sumus. Ita comparata est vitæ naturæque nostræ ratio, ut &c. Ita comcomparaverunt majores nostri, ut &c.

Compasco, is, pavi, pastum, ere. mit einander weiden. *Usus.* Jus est compascere.

Compascuus, a, um. zur gemeinen Weide gehörig. *Usus.* Ubi ager compascuus est, jus est compascere.

Compedes, um, f. Band, Fuß-Fessel. *Syn* Soleæ ligneæ, quibus pedes captivorum constringi solent. *Usus.* Compedes alicui imponere, indere, induere, impingere. In compedibus custodire, habere, retinere aliquem. V. *Carcer, captivus.*

Compellatio, nis, f. Anrede. *Syn.* Appellatio. *Epi.* Crebræ, vel potius quotidianæ, præclaræ in laudatione. *Usus.* Edictô Ciceronem compellavit, cùm ipse quotidianas compellationes non ferens urbe abiret.

Compello, as, avi, atum, are. anreden. *Syn.* Appello, nomine alloquor. *Adv.* nominatim, vicissim aliquos. *Usus.* 1. Amicè, honore magno, nominatim me compellavit. 2. *In judicium voco*, vor Gericht fordern. Lege, edicto aliquem apud populum compellare. V. *Voco, appello.*

Compello, is, puli, pulsum, ere. zusammen treiben. *Syn.* Cogo, congrego, impello.)(*Dispello. Usus.* Aliquem ad mortem, ad graves angustias compellere. Dispersos in unum locum compellere. V. *Cogo, pello.*

Compendiarius, a, um, das nächste und kürtzeste. *Syn.* Brevis. *Usus.* Est hæc brevis & compendiaria via ad gloriam. Notis compendiariis uti. *Vulgo: Abbreviare*, abbreviren.

Compendium. ii, n. kurtzer Begriff, Gewinn. *Syn.* Utilitas, quæstus, lucrum, *puta* viæ, pecuniæ, operæ, temporis.)(*Dispendium. Usus.* Nihil agit compendii sui causa. Mercatores in quæstu & compendio versantur. Avaritia & egestas multos ad turpe compendium commovet. Magnum compendium facere. V. *Lucrum, quæstus, utilis.*

Compensatio, nis, f. Vergeltung. *Syn.* Comparatio, præmium, merces, remuneratio. *Usus.* Vitæ incommoda sapiens commodum compensatione lenit. Compensatione uti.

Compenso, as, avi, atum, are. vergelten. *Syn.* Comparo, remuneror, repono, exæquo, assequor. *Phras.* 1. *Tua merita compensare non potero*, ich werde deine Verdienst nicht vergelten können. Nullam tuorum meritorum partem assequar; nulla mihi est satis digna tot officiorum remuneratio; nunquam satis cumulatè officium reddam; nullis officiis tuam humanitatem exæquabo; tuam voluntatem non satis ex æquo remetiar; nunquam te dignam gratiam referam; nunquam pro meri-

meritis tuis satis dignam vicem reddam, referam; in reddenda meritorum vice, par pari nunquam referetur. Nunquam pro meritis in me tuis mutuæ tantum voluntatis a me tribuetur, ut non plura tibi debeam. Officia tua nunquam paribus officiis æquabo, remunerabor; nunquam tuis in me meritis satisfaciam, respondebo; nunquam omnino tibi, quantum debeo, à me solvetur. Nunquam non modò referendâ, sed ne cogitandâ quidem gratiâ tua in me promerita consequar. Nunquam satis dignum officii ac benevolentiæ fructum à me feres. 2. *Quod à fortuna damnum accepisti, virtus compensabit*, dein Unglück wird die Tugend ersetzen. Resarciet virtus, quod à fortuna damnum retulisti. quibus te calamitatibus implicavit fortuna, iis te virtus expediet. Medebitur iis malis virtus, quibus te afflixit fortuna, Ut acerbam fortunam sensisti, ita dulcem ac suavem virtutem experiêris. Quantum detrimenti, incommodi, calamitatis, malorum à fortuna retulisti, tantos à virtute, atque adeò majores fructus capies, percipies, feres, colliges; præteritam fortunæ culpam virtus cumulate redimet; quod â fortuna deminutum est, virtus industriâ facile exæquabit; fortunæ dispendia virtus sarciet facilè, & compensabit. V. *Reddo, remuneror*. *Usus*. Maximis laboribus compensatur discendi voluptas. Auditorum patientiam brevitate, ingenii tarditatam virtute, socordiam fide compensare. Precibus compensatur pecunia.

Comperendinatus, ûs, m. Anstellung einer andern Tagsatzung. *Usus*. Adimere alicui comperendinatum.

Comperendino, as, avi, atum, are. Frist geben, aufschieben. *Syn*. Amplio, profero, procrastino, differo, amplius pronuncio. *Usus*. Reus comperendinatus. V. *Amplio*.

Comperio, is, is, peri, pertum, ire. erfahren. *Syn*. Deprehendo, certi aliquid reperio, compertum habeo. *Adv*. Manifestò pestem capitis sui, manifestò indicia mortis, maximè. *Usus*. Eam rem, de eâ re certis autoribus, manifestis indiciis, oculorum testimoniô comperi. V. *Consto, certus*.

Compertus, a, um. erfahren. *Syn*. Certus, cognitus, exploratus. *Usus*. Facinus manifestò deprehensum & compertum. Nihil comperti aut cogniti habemus. V. *Certus, manifestus, consto, publico*.

Compesco, is, scui, ere. zurück halten, zähmen. *Syn*. Coërceo, cohibeo, frango. *Phras*. Audaciam ejus compescuit, er hat seine Frechheit bezähmet. Præferocis animi conatus compressit; petulantiam, furorem fregit; repressit, debilitavit feroces impetus; ferociam contudit; exultanti licentiæ frenum injecit; vim ac impetum cohibuit. V. *Coerceo, cohibeo, contineo, abstineo*. *Usus*. Iram, dolorem, gemitus, lachrymas, linguam, famem compescere.

Competitor, oris, m. Mitwerber um eine Stelle. *Syn*. Qui cum alio in petitione concurrit. *Epi*. Certus liberalis, nobilis, pares suffragiis, peregrini, urbani. *Usus*. Cum competitore certamen est honoris & dignitatis. V, *Æmulus, rivalis*.

Compilatio, nis, f. Beraubung. *Syn*. Furtum, fraus.

Compilo, as, avi, atum, are. rauben. *Syn*. Diripio, spolio, furor, exhaurio. *Adv*. Apertissime provincias, ostiatim oppidum. *Usus*. Æraria exhaurire, templa, urbem, rempublicam compilare. V. *Furor*. *Pro* congero exempla &c. *barbarum est*.

Compingo, is, pegi, pactum, ere. zusammen heften, drucken, packen. *Syn*. Constringo, coarcto. *Usus*. Servi in pristinum, carcerem, vincula compinguntur. Homo è luto & sanguine; scelere & ignorantiâ compactus.

Compita, orum, n. Oerter, wo die Wege zusammen stossen. *Usus*. In triviis & compitis auctionari.

Complaceo, es, ui, itum, ere. belieben, wohlgefallen. *Syn*. Placeo. *Usus*. Si Deo complacitum est.

Complano, as, avi, atum, are. eben machen. *Usus*. Complanare domum, solo æquare, ein Haus niederreissen. Sp. Melii domus, quod regnum appeteret, est complanata. V. *Planus*.

Complaudo, is, plausi, plausum, ere. frolocke. *Usus*. Stantes in re ficta complaudebant.

Complector, eris, plexus sum, plecti. begreiffen, umfangen. *Syn*. Complexû teneo; sinû complexûque recipio, in collum invado; complexum alicui fero. *Adv*. Æque benevolentia atque, arctius, breviter memoriam rerum, celeriter, circumscriptè, extrinsecus, nimium multa, occulte viros amplissimos ad suum scelus, quam liberalissime aliquem, scientissime, etiam atque etiam officiis, liberalitate. *Usus*. 1. Complecti & lachrymis se aspergere. 2. *Amo, excipio, tracto amice, charum habeo, foveo, suscipio, defendo*, lieben, freundlich mit einem umgehen, aufnehmen 2c. Aliquem beneficiis, benevolentia, charitate, eximiâ, familiaritate,

comitate maximâ complecti. Complectere quæso adolescentem. 3. *Comprehendo, circumdo, ambio*, umgeben, umfangen, einschliessen. Paucis multa, unô crimine complector omnia. Summum cœlum reliquos complectitur. 4. *Assequor, apprehendo, teneo*, begreiffen. Sapiens totum mundum mente, cogitatione, memoriâ complectitur. Tuas laudes oratione ac memoriâ complecti vix possum. V. *Amplector*.

Complementum, i, n. Erfüllung. *Syn.* Supplementum. *Usus*. Inania quædam verba, velut complementa numerorum.

Compleo, es vi, etum, ere. erfüllen. *Syn.* Impleo. *Adv.* Benè, perfectè, undique. *Usus*. 1. Aures sonô, pectus maximarum & plurimarum rerum suavitate complére. Terrore, metû animum complére. 2. *Absolvo, perficio, conficio*, vollenden, ausmachen. Promissum complére, das Versprechen halten. Complent hæc & absolvunt beatissimam vitam. Annos sedecim complevit.

Complexio, nis, f. Begriff. *Syn.* Comprehensio verborum, periodus. *Epi.* Brevis negotii, longissima verborum, mira verborum, perspicua, vera vel falsa. *Usus*. 1. Longissima verborum complexio, quæ unô spiritû volvi vix potest. 2. *Argumenti conclusio & summa rationem*, Beschluß, Inhalt beygebrachter Beweisthümer. Per complexionem id, quod ex omni argumentatione conficitur breviter exponimus. *Complexio pro* corporis constitutione, habitu, habitudine, seu humorum temperamentô *barbarum est*.

Complexus, ûs, m. Umfassung. *Syn.* Amplexus. *Epi* Altissimus à domiciliis, extremus, omnia cingens, venereus, ultimus, indices falsi, summæ benevolentiæ. *Usus*. 1. Illam respublica sinû, complexúque recipiet. Abstrahere filium de complexu matris. Ferre obviæ matri complexum, umarmen. 2. *Ambitus*, Begriff, Entschliessung. Mundus omnia complexu suo coërcet & continet. V. *Amplexus*.

Complico, as, plicavi, & plicui, plicatum & plicitum, are. zusamen legen. *Syn.* Involvo, claudo. *Usus*. Epistolam complicare.

Comploratio, nis, f. das Weinen. *Syn.* Lamentatio. *Usus*. Comploratio eorum lamentabilis, flebilesque voces. V. *Gemo, fletus*.

Comploro, as, avi, atum, are. bedauren. *Usus*. Complorare mortem, fortunam amicorum. Complorati mortui totam urbem lamentis implerunt. V. *Gemo, ploro, fletus*.

Compono, is, posui, positum, ere. zusamen setzen. *Syn.* Conjugo, coagmento, construo, conglutino, congrego, conflo, misceo, tempero. *Adv.* Cautius, diligenter, generatim, communiter, Græcè, scitè, jam diu composita & comparata, lepide. *Usus*. 1. Componere & struere verba, & syllabas propemodùm dinumerare & dimetiri. Vestem, crines componere. Os ori, manum manui, componere. 2. *Dispono*, anordnen, anstellen. Aciem, causam, fallaciam in aliquem, oratioem componere. 3. *Fingo*, sich stellen. Ad modestiam, ad senatûs reverentiam se composuit. Se ad exemplum, vultum, mores alterius componere. 4. *Facio, conficio*, machen, vollenden. Carmen, poëma, librum, testamentum, historiam componere. 5. *Compositionem facio, concilio*, beylegen, vergleichen. Bellum, iras, aversos animo, lenitate composuit. 6. *Comparo, confero*, in Vergleich ziehen. Sophoclem cum Euripide componere & conferre.

Comporto, as, avi, atum, are. zusammen tragen. *Syn.* In locum unum confero, congero, porto, conveho. *Adv.* Palam arma. *Usus*. Res undique accersitæ, collatæ, exquisitæ, comportatæ. Arma, frumentum comportare. V. *Colligo*

Compos, tis, g. o. theilhafftig. *Syn.* Particeps.)(*Inops*. *Usus*. Homines rationis, consilii, virtutis compotes, beati sunt. Aliquem urbis compotem facere. V. *Fruor, Acquiro, Particeps*.

Compositè, ordentlich. *Syn.* Dispositè. *Usus*. Compositè & aptè dicere.

Compositio, nis, f. Zusamensetzung. *Syn.* Structura, constructio, dispositio, ordo, concordia, compages, coagmentatio, confectio. *Usus*. 1. Compositiones unguentorum, ciborum conditiones. Compositio membrorum, confirmatio, lineamentorum. 2. *Concordia*, Vergleich. Spes compositionis me fefellit. Autor compositionis & pacis fuisti. V. *Pax*.

Compositor, oris, m. Setzer. *Usus*. Inventor & compositor.

Compositus, a, um. zusammen gemacht. *Syn.* Conflatus, concretus, conglutinatus, factus, instructus. *Usus*. Oratio composita & ornata, & artificiô quôdam distincta. Certi homines compositi me monuerunt. Quomodo compositis sideribus homo oriatur. Nempe paratior, compositior unquam in judicium venit. V. *Modestus*.

Compotatio, nis, f. Zeche. *Usus*. Græci convivium tum compotationem, tum con-

concœnationem vocant. V. *Vinolentus, bibo.*

Compotor, oris, m. Zech-Bruder. *Syn.* Combibo.

Compransor, oris, m. der mit einem zu Mittag isset. *Syn.* Qui simul prandet. *Usus.* Cum compransoribus, collusoribus, compotoribus agrum suum devorat.

Comprecatio, nis, f. Gebeth. *Usus.* Necessaria fuit solennis hæc Deorum comprecatio.

Comprecor, aris, atus sum, ari. bitten. *Usus.* Deos comprecari.

Comprehendo, is, di, sum, ere. ertappen. *Syn.* Capio, deprehendo.)(*dimitto. Adv.* Aptè sententiam verbis, brevi, breviter, celeriter, firmo animo, graviter, manifeste, penitus, solutè & facilè. *Usus.* 1. Ecquid comprehensum hostem emisistis? 2. *Assequor, prosequor, explico, exprimo. absolvo*, begreiffen, erklären. Verbis propriis rem comprehendere. Memoriâ aliquid comprehendere. 3. *Concipio, percipio, teneo, intelligo*, verstehen, fassen. Animô aliquid, ratione aliquam opinionem comprehendere. Habere aliquid cognitum & comprehensum. Vestris animis & cogitatione rem totam comprehendite. Comprehendo animô, mente intelligentiam rei; consequor rem omnem animô: animô mente, cogitatione complector, ich begreiffe diese Sache. 4. *Amplector, amore devincio*, das Gemüth gewinnen. Multos amicitiâ, beneficiis comprehendere; humanitate, officiô aliquem comprehendere.

Comprehensibilis, e. begreifflich. *Usus.* Visum comprehensibile.

Comprehensio, nis, f. Begreiffung. *Epi.* Aptè cadens, firma, longa, numerosa, perfecta, plena stabilis atque immutabilis, vera ac fidelis, universa. *Usus.* 1. Comprehensio reorum, animadversio senatûs. 2. *Apprehensio*, Ergreiffung. Ingressus, cursus, accubatio, inclinatio, sessio, comprehensio. 3. *Ambitus orationis*, Umgang der Rede. Comprehensio & ambitus verborum, quem Græci periodum vocant. 4. *Agnitio*, Erkanntniß der Sachen. Cognitiones comprehensionésque rerum appetitiones movent.

Compresse, eng zusammen. *Usus.* Rhetores latiùs loquuntur, Dialectici compressius.

Compressio, nis, f. Zusammendruckung. *Usus.* Oratores crebris sententiis, compressione rerum breves.

Comprimo, is, pressi, pressum, ere. zusammen drucken. *Syn.* Freno, sedo, coërceo, cohibeo, frango, reprimo, retardo. *Adv.* Arctè pugnum, vehementer, planè in perpetuum. *Phras. Magistratus hominum audaciam comprimat*, die Obrigkeit soll die Kühnheit böser Leute brechen und dämmen. Obviam eat improborum hominum audaciæ; impiorum conatus frangat; furentium impetus reprimat; effrenatos licentiâ animos in officio teneat, contineat. V. *Coërceo, cohibeo, compesco. Usus.* 1. Conatus furentium, furores, motus, turbas, iram, exultantem lætitiam comprimere. Comprimere ac restinguere cupiditatem hominis. Voluptates comprimere & constringere. 2. *Abscondo occulto, tego, abdo*, verbergen. Multa tua delicta compressi. Frumentum comprimere, *Vulgô, apud se tenere, dum carius vendatur*, Getraid und anders dergleichen verschlossen halten, solche zu seiner Zeit theuer zu verkauffen. 3. *Constringo, stringo, claudo, adduco.* Digitos in pugnum comprimere, die Finger zusammen ziehen, schliessen.

Comprobatio, nis, f. Bewährung. *Syn.* Approbatio. *Usus.* Quis non movetur, & offensione turpitudinis, & comprobatione honestatis?

Comprobator, oris, m. Rühmer. *Syn.* Approbator. *Usus.* Autoritatis ejus comprobatores.

Comprobo, as, avi, atum, are. billigen, wahr machen, bekräfftigen. *Syn.* Approbo, laudo, collaudo, affirmo. *Adv.* Firmius acta, omninò, studiosè libenterque, vehementissimè sententiam. *Usus.* Si tu honorem meum sententiâ tuâ comprobâris. Sententiam, decretum aliquod vehementer comprobare. Rem testimoniô suô & judiciô comprobare. Eam fidem eventus affirmavit comprobavit, der Ausgang hat es gezeiget, daß man nicht übel von der Sache geurtheilet habe. V. *Assentior, approbo, probo.*

Compromissum, i, n. einhellige Bewilligung auf einen Schieds-Mann. *Syn.* Facultas à litigantibus arbitro data judicandi & sententiam ferendi. *Usus.* Arbitrum sumere, compromissum facere, interponere.

Compromitto, is, misi, missum, ere. einen Schieds-Mann nehmen. *Syn.* Compromissum facio. *Usus.* Tribuni compro-

promiserunt, pecuniâ apud Catonem depositâ, petere ejus arbitratû, ut, qui contra fecisset, ab eo condemnaretur.

Comptus, a, um. geziert. *Syn.* Ornatus, compositus. *Usus.* Compti capilli, compta oratio.

Compungo, is, punxi, punctum, ere. stechen, stopffen. *Syn.* Pungo, figo. *Usus.* Dialectici ipsi se suis acuminibus compungunt, Barbatus Threiciis notis compunctus nudatô ense anteibat. *Compungi animô, compunctus corde. Vulg. sunt pro:* angi, discruciari animô ex recordatione scelerum; dolore confusus,

Computo, as, avi, atum, are. überschlagen, ausrechnen, erwegen. *Syn.* Subduco rationes, calculos revoco, rationes confero. *Phras. Computemus nunc summam totam*, laßt uns nun die gantze Summe zusammen rechnen. Puteinus nunc rationes; summam ad calculos revocemus; subducamus nunc rationem; numerum ineamus; rationes conferamus; calculos, summam subducamus; supputemus nunc rationes; subductis rationibus summam faciamus, colligamus, conficiamus; rationes ineamus totius summæ; expediamus nunc rationes & colligamus. *Usus.* Compellat hospitem, computat, pecuniam numerat. V. *Puto.*

Conatus, ûs m. Unternehmung. *Syn.* Vis, impetus, studium, labor, opera. *Epi.* Gratus, magnus, crudelissimi; impii, nefarii, occulti, optimi & præclarissimi, perditi. *Usus.* Id conatû omni studióque agit, ut &c. Omnem conatum suum in perniciem meam parat. Conatum refutare; prohibere, comprimere, frangere; conatibus obviam ire; à conatu aliquem repellere, eines Unternehmungen verhindern. V *Studium labor.* Conatû summô adniti, sich äusserst befleissen. Manibus pedibusque; summâ ope; omni ope, ac operâ; pro virili parte adniti. V. *Conor, adhibeo.*

Concalefacio, is, feci, factum, ere. mit erwärmen. *Usus.* Eum nos sermonibus concalefecimus.

Concalesco, is, ui, ere. erhitzt werden. *Syn.* Concalefio, concaleo.

Concallesco, is, ui, ere. erharten. *Syn.* Concalleo. *Usus.* Quorum manus opere, animus usu concalluit.

Concavus, a, um. hohl. *Syn.* Cavus. *Usus.* Speluncarum concavæ altitudines.

Concedo, is, cessi, cessum, ere. zulassen. *Syn.* Annuo, copiam facio, potestatem facio, permitto. *Adv.* Commodius, facere adversario, facilè, honesté, libenter multum perturbationi, necessario, minus honeste, prorsus beneficia, rectè. *Usus.* 1. Sepulturæ locum alicui concedere. Primum illi locum concessit. Totâ capite annuit, & postulata concessit. 2. *Do, tribuo,* zugeben. *Largior, facile patior; potestatem do defero; summâ voluntate, & animi æquitate fero, causæ nihil dico, quia &c.* Date hoc, ac concedite pudori meo. Date hoc precibus, *vel* dolori concedite. 3. *Ignosco, condono,* schencken, verzeihen. Sæpe liberûm peccata parentum virtuti & misericordiæ conceduntur. Cupio mihi hunc reum concedi. 4. *Abeo, eo,* hinweg gehen, gehen. Ab eorum oculis aliquô concessit. Apes in alvearium concessere; concessum est in conditiones, man ist zu einem Vergleich geschritten. 5. *Cedo,* weichen. Magistro suo de arte nihil concedit. Nemini concedo in tuenda patriæ salute. 6. *Morior,* sterben. Fato, *vel* naturæ concedere. V. *Permitto, do.*

Concelebro, as, avi, atum, are. begehen, halten. *Syn.* Celebro, frequento. *Adv.* Passim, tributim convivia. *Usus.* Convivia concelebrantur. V. *Celebro.*

Concentio, nis, f. das Zusammensingen. *Syn.* Concentus.

Concenturio, as, avi, atum, are. sammlen. *Usus.* Fraudes in corde concenturiare.

Concentus, ûs, m. Gesang. *Syn.* Concentio. *Epi.* Major & melior, tantus, varii. *Usus.* 1. Concentus avium. 2. *Transl.* Concentus virtutum, doctrinarum. Concentum efficere. V. *Musica, cano.*

Conceptio, nis, f. Empfängniß. *Syn.* Conceptus. *Usus.* Mulæ conceptio contra naturam est. Conceptio judiciorum.

Conceptio immaculata B. V. M. die unbefleckte Empfängniß der Mutter GOttes. Singularis purissimæ Virginis conceptus, & ab originis labe illibatus. Divinæ Matris conceptus illibatus. Illibatæ Virginis conceptus purissimus, & ab originis labe remotissimus. Expers communis culpæ ab ortu nobis congenitæ purissimæ Virginis conceptio. Ortus Virginis beatissimæ sine labe conceptæ.

Conceptus, ûs, m. Empfängniß. *Syn.* Conceptio. *Usus.* Ex hominum conceptu

ceptu & satu editi gigantes. *Conceptus*, Concept, *vulg. est*; *Latine:* Sensa mentis, cogitatio informata.

Concerno, is, ere. sehen. *Syn.* Cerno, video. *Usus.* Parata esse omnia, concerno. *Pro* attinet, *vulg. est.*

Concerpo, is, psi, ptum, ere. zerreissen. *Syn.* Discerpo, concindo, lacero. *Adv.* Ferventissime. *Usus.* Calet homo, nam ferventissimè concerpitur. V. *Carpo.*

Concertatio, nis, f. Wort-Zanck. *Syn.* Certamen, contentio. *Epi.* Jejunæ, indignæ philosophia. *Usus.* Verborum concertationes jejunæ. Concertationum plenæ disputationes. Concertationis studiô, æstû abripi. V. *Disputatio, Controversia, Certo.*

Concertatorius, a, um. mit einem streitend. *Syn.* Contentiosus, vehemens. *Usus.* Concertatorium dicendi genus, *judiciale.*

Concerto, as, avi, atum, are. mit einander streiten. *Syn.* Pugno, concerto, discepto. *Usus.* Hercules cum Appolline de tripode concertavit. Sæpiùs cum hoste conflixit, quam quisquam cum inimico concertavit. V. *Certo.*

Concessio, nis, f. Erlaubniß. *Usus.* Concessiones præmiorum. Nostra concessione hoc assecutus es.

Concessor, oris, m. der erlaubet. *Usus.* Modo te concessore spectare liceat.

Concessus, ûs, m. Erlaubniß. *Syn.* Permissio, permissus, potestas, concessio. *Usus.* Deorum cocessû & munere Philosophia nobis data est. Omnium concessû aliquid juventuti dandum est. V. *Venia.*

Concha, æ, f. Muschel-Fisch. *Genus piscis testâ contectum.* *Epi.* Patula, grandis. *Usus.* Conchas ad littus legere.

Conchyliatus, a, um. mit Purpur gefärbt. *Syn.* Murice tinctus. *Usus.* Peristromata conchyliata.

Conchylium, ii, n. Meer-Schnecke. *Syn.* Murex. Conchæ genus, purpura. *Usus.* Ostrea, & conchylia omnia cum luna crescunt, & decrescunt.

Concido, is, cidi, ere. niederfallen, einfallen. *Syn.* Cado, ruo, corruo, procido. *Adv.* Funditùs, indignissime, repentè, subitò, tarde nimium. *Phras.* *Animô concidit*, er ist verzagt worden. Fractus animô, metû debilitatus est; defecit animô; animum contraxit, demisit, despondit; inflevit; animos submisit; defecit hominem animus, spésque deseruit. V. *Cado*, *Animus.* *Usus.* Animus concidit. Animô concidere. Senatus autoritas, fides, spes ipsa concidit; artes omnes concidunt, zu Grund gehen. Venti concidunt, die Winde legen sich. Pompejus in optima causa concidit, den gerechtesten Handel verliehren.

Concido, is, cidi, cisum, ere. zerhauen. *Syn.* Cædo, trucido, seco. *Usus.* Concidere nervos, cohortes, equites concidere. Virgis aliquem concidere. Confidere sententias, ac delumbare. Infringere, ac incidere numeros. 2. *Transl.* Senatûs authoritatem, dictis aliquem, decretis, maledictis, ignominiis, judiciis concidere, das Ansehen der Obrigkeit zernichten; mit Schmäh-Worten ꝛc. übel hernehmen. V. *Cædo, cædes.*

Concieo, es, ivi, citum, ere. bewegen. *Syn.* Convoco, concito. *Usus.* Multitudinem ad se conciere. Lites alicui, turbas, seditionem, hostes conciere. V. *Excito, voco, accerso.*

Conciliabulum, i, n. heimliche Versammlung. *Usus.* Conciliabula obire.

Conciliatio, nis, f. Versöhnung. *Syn.* Communio, communitas, consociatio *Epi.* Civilis, communis. *Usus.* 1. Communionem humani generis, consociationem & conciliationem tueri, colore debemus. Dii quasi civili conciliatione sunt conjuncti. 2. *Captatio, comparatio*, Herstellung, Bewerbung. Dicere, facere aliquid ad conciliationem gratiæ, sich um Gunst bewerben.

Conciliator, oris, m. Versöhner. *Usus.* Interpres conciliatoris.

Concilatricula, æ, f. Vermittlerin. *Usus.* Nobilitas, blanda conciliatricula.

Conciliatrix, icis, f. Vermittlerin. *Usus.* Virtutis opinio conciliatrix amicitiæ. Forma, conciliatrix gratiæ, & quasi lena.

Concilio, as, avi, atum, are. versöhnen, erwerben. *Syn.* Reconcilio, devincio, benevolentiam pario, charitatem inter aliquos jungo, aliquem ad amicitiam adjungo, amicitiam cum aliquo constituo.)(*Dirimo, disjungo, separo, distraho.* *Phras.* 1. *Illum mihi conciliavi*, ich habe mir diesen zum Freund gemacht. Eum omnibus vinculis devinctum & obstrictum teneo a beneficio mihi obligavi; benevolentiam officiis allexi, donis obstrinxi; in ejus animum suaviter influxi; eum delinivi; delinimentum beneficiis objeci; meum planè redidi; obnoxium mihi feci; adduxi hominem ad amicitiam; adjunxi hominem mihi beneficiô. 2. *Dissidentes inter se fratres conciliavit*, er hat die uneinigen Brüder verglichen. Charitatem inter fratres junxit; fratres in concordiam

diam adduxit, reduxit; ab odio ad gratiam reduxit; infensos fratrum inter se junxit animos; ut coalescerent distracti simultatibus animi, effecit; concordiam inter diffidentium animos redintegravit, reconciliavit; diffidentes odiô fratres concordiâ conjunxit; redegit in gratiam & concordiam alienatus longâ simultate fratrum animos: perfectum ab illo est, ut in gratiam redirent infensi dudum fratres. V. *Reconcilio*, *amicus*, *amicitia*, *jungo, adjungo, gratia.* *Usus*. 1. Conciliare sibi voluntatem alicujus, amorem. benevolentiam, gratiam, charitatem, animos, & ad usus suos adjungere, sich einen zum Freund machen. 2. *Paro, comparo, procuro, acquiro*, zuwege bringen. Pacem inter cives conciliare. 3. *Adjungo*, vereinigen, verknüpffen. Oratio conciliat inter se homines conjungitque naturali quâdam societate. Parentibus & patriae nos natura; feras inter se conciliat. Largitione sibi potentiam & legiones conciliavit, adjunxit Cæsar. 4. Conciliare, arcessere splendorem. V. *Concordia*.

Concilium, ii, n. Versammlung. *Syn*. Cœtus, congregatio, conventus, consilium, numerus. *Epi*. Amplissimum, laudabile, atque populare, privatum, publicum orbis terræ, summum. *Usus*. Concilia, cœtúsque hominum jure sociati, qui civitates dicuntur. Concilium vocare, convocare. Concilium plebis habere. Aliquem in consilium adducere, adhibere, mittere. E concilio aliquem secludere dimittere. Concilium, conventum solvere.

Concilium Sacrum Oecumenicum, ein allgemeines Concilium, Concilium ex universa Republica Christiana convocatum; coactum ex toto terrarum orbe. *Concilium Nationale*. Concilium ex universæ gentis, nationis Episcopis, Antistitibus, Præsulibus coactum, conflatum habitum, Conventus Ecclesiæ Præsulum ex tota gente actus. *Concilium Provinciale*. Concilium; conventus coëuntibus ex tota Provincia Episcopis celebratus, collectus.

Concinnè. hübsch. *Syn*. Pulchrè, facetè. *Usus*. Concinnè, ut multa, Timæus. Concinnè, sed non peritè dicere & scribere.

Concinnitas, tis, f. Zierlichkeit. *Syn*. Compositio leuis & numerosa, concinnitudo, condecentia. *Usus*. Forma ipsa, & ornata verborum concinnitas.

Concinnitudo, inis, f. Zierlichkeit. *Syn*. Concinnitas.

Concinno, as, avi, atum, are. zieren, zurichten. *Syn*. Adorno, aptè compono. *Usus*. Concinnare munusculum, vestem, epulas. V. *Orno*, *como*.

Concinnus, a, um. zierlich. *Syn*. Ornatus, numerosus, elegans, politus, facetus, aptus. *Usus*. Concinna, distincta, festiva elegans oratio. Concinnæ acutæque sententiæ. Homo ad persuadendum concinnus. Concinnus heluo. V. *Elegans*, *aptus*.

Concino, is, cinui, centum, ere. zusammen singen. *Syn*. Simul cano *Usus*. 1. Pressis & flebilibus modis concinere. 2. *Convenio*, *consentio*, *quadro*, sich schicken, reimen, zusammen treffen. Omnia inter se mirè concinunt; respondent extrema primis. V. *Cano*.

Concio, nis, f. Versammlung des Volcks. *Syn*. Conventus, cœtus, multitudo populi corona, concilium. *Epi*. Conciones acuratæ, acerbissimæ, celeberrimæ & gratissimæ, crebræ, furiosissimæ, graves, improbæ, lentæ; malæ, miseræ, molestæ, multæ magnæque, necessariæ, perditæ, quotidianæ, sceleratæ, secundæ, seditiosæ, temerariæ, timidissimæ, tumultuosæ, turbulentæ, vehementes. *Us*. 1. In concionem prodire, procedere, zum Volk herausgehen. Concionem convocare, das Volk zusammen ruffen. Concionem submovere, semovere, dimittere, solvere, das Volk entlassen. 2. *Suggestum*, Cantzel. In concionem ascendere. 2. *Oratio ad populum*, Rede an das Volk. Conciones de me habuit luculentas & gravissimas. Legi concionem tuam. V. *Oratio*.

Concionalis, e. was zur öffentlichen Versammlung oder Rede gehört. *Usus*. Clamor concionalis.

Concionarius, a, um. *idem*. *Usus*. Populus concionarius.

Concionator, oris, m. Redner vor dem Volk. *Syn*. Orator. *Usus*. 1. Multum interest inter levitatem concionatorum, & animum ferè popularem. 2. Prediger. Concionator, orator sacer; interpres, ac præco verbi divini.

Concionor, aris, atus sum, ari. zum Volk reden, predigen. *Syn*. Concionem habeo. *Adv*. Impune de aliquo, sordidè. *Phras*. *De rebus divinis ad populum dixit*, er hat geprediget. De rebus divinis verba fecit; sermonem habuit; de religionibus nostris concionem habuit; in concionem ascendit; sacris concionibus populum exhortatus est; animos populi inflammavit, accendit; verbi divini sementem sparsit fecit. Ex suggestu verba fecit; ex altiore loco ad populum dixit. *Usus*. Cato de religionibus concionatus est. V. *Dico*, *Oratio*.

Con-

Concipio, is, cepi, ceptum, ere. fassen. empfangen. *Syn.* Comprehendo, colligo, accipio, imbibo. *Adv.* Firmè animô, jam diu. *Usus.* 1. Terra concipit semina. Mulier concepit. 2. *Suscipio,* annehmen. Ipsa senectus dedecus concipit. Materia facilè ignem concipit. Odium, iram, in aliquem concipere. 3. *Cogito, intelligo, percipio, nosco, assequor.* Concipere animô flagitium, mente nefas; opinionem concipere ac imbibere. Furorem ex maleficiis, maculam concipere. Voluptas animô concepta ac comprehensa. V. *Accipio.*

Concisio, nis, f. Zertheilung. *Usus.* Concisio verborum.

Concitatio, nis, f. Anstiftung, Bewegung. *Syn.* Motus, commotio. *Epi.* Popularis, graves, vehementiores. *Usus.* 1. Vehementes animi concitationes, & perturbationes. Concitatio mentis. 2. *Tumultus,* Aufruhr des Volks. Plebis concitatio & seditio.

Concitator, ris, m. Anstifter. *Usus.* Seditionis concitator & stimulator.

Concitor, as, avi, atum, are. antreiben. *Syn.* Excito, incito, moveo, facio, conflo, solicito, inflammo, agito, ago.)(*Sedo.* *Adv.* Concitatæ conciones populariter, seditiosè, concinatus tumultus publicè, concitati animi temerè in odium. *Usus.* 1. Concitare misericordiam, risum, invidiam in aliquem, gravem offensionem, magnum odium in aliquem, Erbarmniß, Gelächter, Neid, Haß erwecken. Bellam expectationem sui concitare, grosse Hoffnung machen. 2. Concitari in aliquem, sich erzürnen über einen. Aliquos inter se, alios cum aliis committere, & concitare, aufwiegeln. V. *Moveo, Anthor sum, Impello.*

Concitus, a, um. bewegt. *Syn.* Commotus, compulsus. *Usus.* Ad rixam concitus.

Conciuncula, æ, f. *Diminut.* kurze Anrede an das Volk.

Conclamo, as, avi, atum, are. zusammen schreyen. *Usus.* 1. Conclamant omnes, & approbant. 2. Conclamare ad arma, Lärmen machen. 3. Conclamare vasa, signa convellere, vom Lager aufbrechen. 4. Conclamatum est de salute tuâ, mit dir ist es geschehen. V. *Actum est, clamo.*

Conclave, is, n. Gemach, Wohn-Zimmer. *Syn.* Cubiculum. *Usus.* Cubitum ivit in conclave. Conclave proximâ nocte corruit, concidit. Conclave optime instructum. Pro *Conclave Pontificum,* Päbstliches Wahl-Zimmer. Sacrum Comitium Vaticani Palatii. Locus purpuratis Ecclesiæ Patribus, novum demortuo Pontifici suffecturis apparatus, adornatus.

Concludo, is, clusi, clusum, ere. einschliessen. *Syn.* Claudo, cogo, constringo. *Item:* infero; finio, absolvo. *Adv.* Acriter, acutè, ad extremum, aliquando, angustius, apertè, numerosè, breviter, commodius, contortius, inconsiderate, probabiliter, rectissimè, vitiosè, similiter, subtiliter. *Phras.* 1. *Ex eo argumento nihil concluditur,* aus diesem Beweisthum läßt sich nichts schliessen. Nihil ex hoc conficitur; nihil ex ea argumentatione efficitur; nihil eorum infertur, colligitur, quæ tu volebas; nihil eorum sequitur, quæ tu inferebas. 2. *Concludam epistolam,* ich werde dem Brief ein Ende machen. Finem scribendi faciam; epistolæ hæc erit clausula; finem epistolæ faciam, imponam; absolvam epistolam, perficiam; institutæ narrationis exitum expediam. V. *Finio.* *Usus.* 1. Ne bestiæ quidem concludi se, constringique patiuntur, einsperren. 2. *Peroro, efficio, conficio, infero, complector, colligo,* beschliessen, daraus schliessen. Argumentum concludere more Dialecticorum. Ratione concludere. Concludebas deinde, & colligebas, dolorem esse summum malum. 3. *Finio, termino, circumscribo, claudo, absolvo,* vollenden. Totum civile jus in pauca capita concludi potest. In hoc singulare judicium omnis causa concluditur, einschliessen, einschränken. Ut aliquando totam actionem concludam, vollenden. V. *Finis, absolvo.*

Conclusè, eingeschränckt. *Syn.* Definite, circumscripte. *Usus.* Aptè & conclusè dicitur.

Conclusio, nis, f. Beschluß. *Syn.* Complexio, clausula, peroratio, epilogus; argumentatio ipsa. *Epi.* Acuta, artificiosa verborum, necessaria, postrema, simplex, tota, non solum vera, sed perspicua, vetus & brevis. Breves & acutæ, innumerabiles, raræ. *Usus.* Conclusio est exitus & terminatio totius orationis. Hæc conclusio, *argumentatio.* quam habet vim considera.

Conclusus, a, um. eingesperret. *Syn.* Clausus, cinctus. *Usus.* Urbs portû conclusa. Continenti agmine armatorum septi & conclusi. Sententia apte verbis conclusa.

Con-

Concœnatio, nis, f. Abend-Gastmahl. *Syn.* Sympoſion. *Uſus.* Græci convivium tum compotationem, tum concœnationem vocant.

Concoquo, coxi, coctum, ere. däuen. *Syn.* Digero. *Uſus.* 1. Cibum concoquere. 2. *Transl. Perfero, fero,* übertragen. Concoquere hominem nequeo. Odium illud, injuria, ira, non ſubmovenda modò ſunt, ſed & concoquenda. 3. *Expendo,* erwegen. Diu deliberandum & concoquendum eſt, utrùm &c.

Concordia, æ, f. Einhelligkeit. *Syn.* Conſenſus, conſpiratio.)(*diſcordia. Epi.* Communis, gratiſſima, incredibilis, magna, priſtina, ſingularis. *Phraſ.* 1. *Summâ concordiâ provinciam adminiſtravimus,* wir haben mit gröſter Einhelligkeit das Amt oder Land verwaltet. Unâ voce ac mente; conſentientibus animis ac ſenſibus; communi ſententiâ; ſine ſtudio diſſenſionis; unô ore, animô conjunctiſſimô, verſati ſumus in adminiſtratione rerum. Summè inter nos, pulcherrimè conveniebat; communiter, quaſi unô animô, unâ mente viveremus, rem geſſimus. Nunquam cum illo, nec ille mecum in gratiam rediit; concordibus animis; fraternâ unanimitate, ingeniô planè concorde in provincia viximus. V. *Conſenſus.* 2. *Animos in concordiam reduxit,* er hat die Gemüther wiederum vereiniget. Societate & fœdere averſos ſtudiis animos junxit; copulavit priſtinam inter ſocios concordiam; infenſos plebis animos patribus junxit; ejus operâ coäluere cum patribus plebis animi; feroces animos ad pacem & concordiam adduxit; veterem inter partes concordiam confirmavit, conglutinavit. V. *Concilio, reconcilio. Uſus.* 1. Equites ſenatui concordia conjuncti. 2. *Concordiam facio.* Id concordiam & pacem gignet gentibus; ad concordiam adducet gentes; concordiâ conjunget gentes. 3. *Concordiam diſſolvo.* Vox una concordiam diremit. 4. *Concordiam renovo.* Concordiam reconciliare. In concordiam reducere. In concordiam redire.

Concorditer, einhellig. *Uſus.* Cum illo concordiſſimè vixi. Congruere concorditer inter ſe. V. *Concordia.*

Concordo, as, avi, atum, are. übereinſtimmen. *Syn.* Congruo, conſentio, idem ſentio, cum aliquo ſentio, concino.)(*diſſentio. Phraſ. Dicta factáque ejus mirè conſentiunt ac concordant,* Wort und Wercke kommen wohl überein. Dicta factáque belle inter ſe conſentiunt ac concinunt; dictis facta mirificè reſpondent; facta cum dictis mirum quam cohærent; à verbis facta non abhorrent, abludunt. Facta verbis ſunt conſentanea; à dictis facta non aliena ſunt; verbis facta egregie congruunt; verbis cum factis belliſſime conſtat. V. *Congruo, conſentio, conformo. Uſus.* Opiniones, ac judicia concordant.

Concors, cordis, *gen. omn.* einhellig. *Syn.* Conſentiens, conjunctus.)(*diſcors. Uſus.* Concordes ſunt, quorum ſenſus in aliqua re congruunt. Senatus Principi concors. Moderatus & concors civitatis ſtatus. Mundus ipſe ſe concordi quâdam amicitiâ & charitate complectitur.

Concredo, is, credidi, creditum, ere. vertrauen. *Syn.* Credo commendo, committo. *Uſus.* Alicui rem ſuam; aliquem in cuſtodiam alterius concredere. V. *Committo, credo, commendo.*

Concremo, as, avi, atum, are. verbrennen. *Syn.* Exuro, comburo. *Uſus.* Igni concremare. V. *Comburo.*

Concrepo, as, pui, pitum, are. krachen. *Syn.* Perſtrepo. *Uſus.* Scabella concrepant, aulæum tollitur. Digitis congrepare.

Concreſco, is, crevi, cretum, ere. zuſammen wachſen. *Uſus.* Aqua nivibus, pruináque concreſcit.

Concretio, nis, f. Zuſammenwachſung. *Syn.* Compoſitio. *Uſus.* Deus mens libera, atque ab omni concretione mortali ſegregata. Concretionis & liquoris cauſas inveſtigare.

Concretus, a, um. zuſammen gewachſen. *Syn.* Mixtum, conflatum, compoſitum, quaſi conglutinatum, coagmentatum, copulatum, fictum. *Uſus.* Corpus ex elementis concretum, zuſammen gefügt. Cœlum grave & concretum, rauhe und ſchwehre Lufft. In animis nihil mixtum eſt, nihil concretum. Animal ex nefariis ſtupris; ex civili cruore, ex flagitiorum impunitate concretum, ein geiler, blutdürſtiger Menſch.

Concubina, æ, f. Beyſchläfferin, Kebs-Weib. *Syn.* Amica, pellex. *Uſus.* In concubinæ locum uxorem ducere.

Concubinatus, ûs, m. Beyſchlaff. *Uſus.* Illam in concubinatu ſibi emit.

Concubitus, ûs, m. unehliges Beylager. *Syn.* Conjunctio, complexus Venereus. *Uſus.* Concubitus Deorum cum humano genere.

Concubius, a, um. nächtlich, da alle ruhen. *Usus.* Nocte concubiâ domô egreditur.

Conculco, as, avi, atum, are. zertretten. *Syn.* Protero. *Usus.* 1. Protere & conculcare aliquem. 2. *Transl.* verwüsten. Conculari miseram Italiam proxima æstate videbis. V. *Vasto.*

Concumbo, is, cubui, cubitum. beyschlaffen. *Syn.* Concubo. *Usus.* Si peperit, cum viro concubuit.

Concupisco, is, cupivi, cupitum, ere. hefftig, begehren. *Syn.* Cupio.)(*respuo. Adv.* Infinite, summe, vehementer. *Phras. Vehementer rem concupivit*, er hatte eine grosse Begierde nach der Sache. Cupiditatis oculos ad rem adjecit; rei desiderio vehementer æstuabat; flagrabat, exardescebat cupiditate rei. V. *Cupiditas, cupio. desidero.*

Concurro, is, curri, cursum, ere. zusammen lauffen. *Syn.* Convenio, convolo, fugio, concurso, confluo, concursus facio. *Adv.* Aspere verba, confestim, obscœnius litteras, statim, temere, undique. *Usus.* 1. Undique ad eum summâ expectatione concurritur. Tota ad eum Italia concurrit. Multorum sententiæ concurrêre. 2. *Conflictum ineo*, das Treffen anfangen. Adversis signis, maximo clamore concurrêre. 3. *Evenio*, sich ereignen. Multa sæpe fortuito concurrunt, *vulg. coincidunt.* Res concurrêre plane contrariæ. Sæpe concurrit, ut eôdem tempore mihi multa agenda sint. V. *Congredior.*

Concursatio, onis f. das Zusammen- oder hin und her lauffen. *Usus.* Quid illa concursatio nocturna? Non est obscura hominis concursatio & contentio.

Concursator, oris, m. der allenthalben umher laufft. *Usus.* Concursator & levis hostis.

Concursio, nis, f. das Zusammenlauffen. *Syn.* Concursus. *Epi.* Crebra verborum, fortuita, spirabilis, id est, animabilis, turbulenta, vitiosa. *Usus.* Concursio rerum fortuitarum. Crebrior vocalium concursio. Corpusculorum concursio fortuita.

Concurso, as, avi, atum, are. zusammen lauffen, umher lauffen. *Usus.* Templa domos omnes, fora concursare. Armati, noctes diésque concursant. V. *Curro.*

Concursus, ûs, m. das Zusammenlauffen. *Syn.* Effusio hominum, concursio, conflictus. *Epi.* Admirabilis, felix, fortuitus, gravis, incredibilis, magnificentissimus, magnus, maximus omnium, quotidianus. *Phras. Concursus fiebant magni ad illum*, es war zu ihm ein grosser Zulauff. Confluxere in ejus domum omnium generum ætatúmque homines; celebrabatur domus ejus maxima hominum multitudine & frequentia; effusiones hominum ex agris & oppidis sane erant ingentes; domus ejus frequentissimo hominum conventu celebrabatur; salutantium turba aditus omnes viásque insidebat; ædium vestibulum continenti agmine erat septum. Complebatur domus ejus maxima hominum frequentia. V. *Celebris.* *Usus.* 1. Fiebant ad eum audiendum concursus maximi. Quid dicam effusiones hominum ex agris, concursus ad me? Constantia calamitatum concursu labefactata. Studiorum honestissimus concursus. 2. *Conflictus.* Concursus asper litterarum, unliebliches Aufeinanderstossen der Buchstaben.

Concutio, is, cussi, cussum, ere. bewegen, schüttlen. *Syn.* Vehementer commoveo, perturbo. *Usus.* Rempublicam factionibus, urbem metu concutere. Concussa licentia, fractis cupiditatibus.

Condecentia, æ, f. Wohlanständigkeit, Zierlichkeit. *Syn.* Ornatus, decorum, concinnitas. *Epi.* Apta. *Usus.* Verba ad compositionem & condecentiam apta.

Condecet, decuit. es ziemet, gebühret sich. *Syn.* Decet.

Condecoro, as, avi, atum, are. aufputzen, zieren. *Usus.* Ludos condecorare.

Condemno, as, avi, atum, are. verurtheilen. *Syn.* Damno; *item:* arguo, coarguo.)(*absolvo, libero.* *Adv.* Gratis, honeste reum. *Phras. Sæpius condemnatus est*, er ist schon öffter verutheilt worden. Multis judiciis confossus; sua, ac sociorum damnatione ambustus; jugulatus á judicibus; atrocibus sententiis perculsus est. *Usus.* 1. Aliquem crimine aliquô condemnare. De alea de vi condemnare. Capitis injuriarum, pecuniæ publicæ, turpissimo judicio condemnari. Insigni nota & ignominia condemnare. 2. *Arguo*, beschuldigen. Aliquem sceleris, inertiæ, impudentiæ condemnare. V. *Damno, Innocentem condemno.*

Condenso, as, avi, atum, are. dick machen. *Syn.* Cogo. *Usus.* Oves se in unum locum condensant.

Condensus, a, um. dick. *Usus.* Condensa turma, acies.

Condico, is, dixi, dictum, ere. zusagen, bestimmen. *Syn.* Dicto convenio, significo. *Usus.* Condicere ad cœnam, *vel* condicere. *Vulgò: Promittere se ad cœnam.* Alicui operam condicere.

Condignè, würdiglich. *Syn.* Dignè.

Condignus, a, um. würdig, werth. *Syn.* Dignus.

Condimentum, i, n. Gewürtz. *Syn.* Conditio; sapor, qui cibos commendat. *Epi.* Mediocre, aptum. *Usus.* Optimum cibi condimentum fames. Sermonum suavitas amicitiæ condimentum. Humanitatis condimento temperare gravitatem.

Condio, is, ivi, itum, ire. würtzen, geschmackt machen. *Syn.* Tempero, præparo. *Usus.* Gravitatem comitate, orationem salibus, tristitiam hilaritate condire. Nemo unquam urbanitate, lepore, suavitate conditior.

Condiscipulus, i, m. Mitschüler. *Usus.* Multos condiscipulos habet.

Condisco, is, didici, discere. erlernen. *Syn.* Disco. *Usus.* Condiscas, quæso, pauló diligentiûs supplicare. V. *Disco.*

Conditio, nis, f. Würtzung, von *Condio.* *Syn.* Condimentum. *Usus.* Compositiones unguentorum, conditiones ciborum.

Conditio, onis, f. Zustand, Bedingung. *Syn.* Status, fortuna; modus, ratio, lex, pactum, pactio, conventio. *Epi.* Æqua, afflictior, valde bona, certa juris, commodior, quam commodissima, communis, deterior, difficilior, durior, gravis, incerta, infima fortunæ, iniqua pacis, vitæ iniquissima, invidiosa, justior, melior & honestior, misera & indigna, mortalis vitæ optima, perdita, præclara, regia, superior, tolerabilis, tota, tuta, valentior. Conditiones bellicæ & hostiles, æquæ ac verecundæ, duriores legum, malæ, bonæ. *Phras.* 1. *Hanc conditionem majores nostri statuêre*, diese Bedingung haben unsere Voreltern gesetzt. Constituêre, instituêre; hanc victis conditionem imposuêre, obtulêre, tulêre, dedere, proposuêre; his conditionibus onerârunt victos, & astrinxerunt; has pacis leges dixêre. 2. *Hanc conditionem facilè accipiet*, diese Bedingung wird er leicht annehmen. Ad has conditiones facilè accedet; libenter descendet; conditionem hanc non invitus subibit, sequetur, accipiet; hac conditione, his legibus libenter utetur, ad has conditiones facilè adducentur, veniet; in has leges facilè transiget, paciscetur; his pactionibus, ac conditionibus libenter stabit; in hac conditione ac pacto manebit. 3. *Conditionem non accipit*, er nimmt die Bedingung nicht an. Respuit, repudiat, recusat conditionem; his conditionibus, in has leges astringi se non patitur. V. *Abhorreo, respuo.* 4. *Singularis est rerum mearum conditio*, der Zustand meiner Sachen hat was besonders. Ea est rerum mearum facies, ut conferri cum iis nihil possit; ea est fortuna, ut exemplum simile planè nullum extet; præcipua, propria, minimè communis fortuna mea est; singulari sum fatô; aliâ longè conditione sum ac cæteri. *Usus.* 1. Nullâ conditione permoveri potuêre; sie haben auf keine Weise können bewegt werden. 2. *Pactum, Conventio*, Vertrag, Bedingung. Conditiones offerre honestissimas; ad pactiones, conditionésque accedere, descendere. Conditiones repudiare. A suis conditionibus ipse fugit; in conditione manere. Stare conditionibus, den Vertrag halten. 3. *Status, fortuna*, Stand, Beschaffenheit. Ea est temporum conditio. Meliore conditione es, ac ego, du hast ein besseres Glück, als ich. Hæc imperii conditio, & status. Conditio & fortuna servorum infima. Nascendi conditio. V. *Lex, pactum, fortuna.*

Conditor, oris, m. Würtzer. *Syn.* Cocus, qui cibos condit. *Usus.* Conditor & instructor convivii.

Conditor, oris, m. der etwas setzet, ordnet. *Syn.* Autor. *Usus.* Legum conditor.

Condo, is, didi, ditum, ere. verbergen, behalten. *Syn.* Abscondo, repono, recondo; *item:* instituo, constituo, construo. *Usus.* 1. Frumentum, pecuniam condere. Aliquid in visceribus medullisque; aliquid animo condere. 2. *Constituo, instituo, construo*, eine Sache einsetzen, aufbringen, aufbauen. Urbem condere. Rempublicam condere, & constituere. 3. *Compono*, machen, verfertigen. Carmen, orationem, leges condere.

Condocefacio, is, feci, factum. abrichten, lehren. *Syn.* Doceo, commoneo. V. *Doceo.*

Condoleo, es, ui, ere. heftig kranck seyn. *Syn.* Doleo. *Usus.* Si pes, si dens, si corpus totum condoleat, so der Fuß, ein Zahn ꝛc. wehe thut.

Condolesco, is, dolui, ere. *idem.* *Syn.* Condoleo.

Condonatio, nis, f. Verehrung. *Usus.* Possessionum condonatio, & addictio.

Condono, as, avi, atum, are. schencken. *Syn.* Dono, concedo, do, largior. *Usus.* 1. Bona aliena alteri condonare. Hunc tu mihi hominem condones, velim. Totum me vobis condono. 2. *Indulgeo, ignosco, remitto*, nachlassen, verzeihen, Cri-

Crimen suum alicui condonare. Supplicium, quô usurus eram in eum, remitto tibi & condono. V. *Parco*, *Clemens*, *benignus*.

Conducibilis, e- ersprießlich. *Syn.* Utilis. *Usus.* Amicum castigare utile est, & conducibile facinus. V. *Utilis*.

Conducit, es ist nutz. *Syn.* Utile est, prodest. *Usus.* Istud verò rationibus quidem tuis, non item reipublicæ conducit. Ea maxime conducunt, quæ sunt rectissima. Vide, num conducant ista ad commoditatem, ad facultates rerum. V. *Prosum*.

Conduco, is, duxi, ductum, ere. zusammen führen. *Syn.* Congrego, cogo. *Adv.* Breviter, in unum locum, manè domum; maxime rationibus. *Phras.* Conduxit exercitum ex Hispanis militibus, er hat ein Kriegs-Heer angeworben aus Spaniern. Conscripsit milites, exercitum; delectum militum, quam acerrimum tota Hispaniâ habuit; conquisitionem militum habuit per Hispaniam; copias conscripsit in Hispania. *Usus.* 1. Captivos unum in locum conduxit. 2. *Ad tempus redimo; operam alicujus emo*, auf eine Zeit etwas bestellen; aufnehmen zur Arbeit. Domum fundos conducere. Mercede conductus. Aliquod opus, statuam, pontem faciendum, operas conducere. V. *Conscribo*.

Conductio, nis, f. Dingung. *Syn.* Redemptio, collectio.

Conductitius, a, um. was zu dingen ist. *Usus.* Operæ conductitiæ.

Conductor, oris, m. Verdinger. *Syn.* Redemptor. *Usus.* Ejus operis trecentis nummis conductor fuit.

Conduplicatio, onis, f. *Figura Rhetorica*.

Conduplico, as, avi, atum, are. zwenfach legen. *Usus.* Tenebræ conduplicatæ.

Confabulor, aris, atus sum, ari. Geschwätz treiben. *Syn.* Colloquor.

Confectio, nis, f. Vollendung. *Syn.* Absolutio, perfectio, compositio. *Usus.* 1. Libri, belli confectio mihi jucunda fuit. 2. *Collectio*, Zusammensammlung. Confectio tributi. 3. Zermahlung. Ciborum confectio à dentibus simul, ac lingua adjuvatur.

Confector, oris, m. Vollender. *Syn* Qui conficit & absolvit. *Usus.* Belli hujus confector erit, qui &c. Confector negotiorum.

Confero, fers, contuli, collatum, ferre. zusammentragen, gegen einander halten. *Syn.* Comparo, collationem facio. *Adv.* Expeditissime se ex loco, facillime caussam cum caussa, maturé se in societatem. Necessario se in fluctus, novissime se aliquo, plurimum benignitatis, potissimum se ad hoc studium, rectissime parva magnis. Falso quid in aliquem conferre, falso caussam criminis, falso verbum in aliquem, nunc primum suspicionem, propria crimina in aliquem. Collatum divinitus, conferenda maximè extrema. *Usus.* 1. Nostra cum externis, bellum cum pace, inter se aliqua conferre. Rationes conferre accepti & expensi, die Ausgabe mit der Einnahme gegen einander halten. 2. *sign. Motum.* In fugam se conferre. Iter aliquo conferre, sich etwahin verfügen. Ad amicitiam Pompeji me contuli. 3. *Transfero, rejicio*, auf etwas, auf einen schieben. Crimen invidiam, culpam in aliquem conferre. Vitia tua falso in senectutem confers. In filium causam confert. 4. *Adhibeo, adjicio, colloco, pono studium & operam*, Fleiß auf eine Sache wenden, sich auf etwas begeben. Consilium, diligentiam, operam, officia, cogitationes, curas, studium ac alicujus dignitatem & amplitudinem conferre. Confer te, quæso, ad eam curam. Omne ingenium, cogitationes omnes ad Philosophiam contulit. Vocem suam in quæstum contulit, er hat einen Ausruffer abgeben, *præconem egit*. Se ad autoritatem, ad societatem, amicitiam alicujus conferre. 5. *Misceo, admoveo*, Manus, signa cum hoste conferre, mit dem Feind schlagen. Castra castris conferre, anrücken. 6. *Communico*, sich unterreden, die Köpffe zusammen stossen. Capita conferre; sermones inter se; solicitudines conferre. 7. *Contribuo*, zusammen geben. Ex censu quotannis aliquid in commune conferre.

Confert, contulit, es nützet, hilfft. *Syn.* Conducit. *Phras. Confert multum ad doctrinam*, es hifft viel zur Gelehrsamkeit. Momentum magnum affert; momentum magnum habet; ad doctrinam multum adjuvat; plurimum refert ad doctrinam; multum commodi, emolumenti, utilitatis affert, præstat ad doctrinæ uberioris fructum. V. *Utilis*. *Usus.* Ea res ad bene vivendum nihil confert.

Confertim, Hauffen-weis. *Usus.* Acriter & confertim pugnabatur.

Confertus, a, um. voll, gehäufft. *Syn.* Refertus, plenus. *Usus.* Vitâ omnium voluptatum varietate conferta. V. *Plenus.*

Confessarius, ii, m. Beicht-Vater. *Phras.* A confessionibus sacris; conscientiæ judex, arbiter; qui delicta confidentibus aures dat, præbet, commodat; quô ad sacras confessiones utimur; qui pro sacro tribunali assidet; confitentes reos suorum sordibus scelerum expiat; constrictos peccatorum vinculis animos divinâ quâdam potestate relaxat; quô moderatore conscientiæ utimur; qui solet operam dare peccata confitentibus; sacræ pœnitentiæ administer.

Confessio, onis, f. Bekänntniß. *Usus.* Sit eranti medicina confessio. Taciturnitas imitatur confessionem. Tuâ confessione convinceris, urgeris, teneris. Suâ se confessione in laqueos induit, jugulavit.

Confessio Sacra, Beicht. Scelerum suorum pro sacro tribunali expiatio; noxarum conscientiæ expiatio; exemologesis sacra; animi per noxarum confessionem facta cum DEO reconciliatio. *Phras.* 1. *Confessionem facere*, die Heil. Beicht ablegen. Eluere animum peccatorum sordibus; sacra confessione perpurgare animum; patefacere sacerdoti conscientiæ labes, vulnera; superioris vitæ commissa in sacro animi judicio detegere; noxarum conscientiam deonerare; scelerum quasi sarcinam apud sacerdotem deponere; turpitudinis suæ virtus apud sacerdotem evomere; expiare peccatorum sordes; purgare se salutari noxarum confessione; vitæ noxas sacrâ confessione delere; obire confessionis mysterium sacrum; crimina sua apud sacerdotem exponere; suorum se criminum apud arcanum judicem accusare; reum agere, peragere. Conscientiæ suæ maculas pœnitentiæ lavacrô eluere; sacerdoti se ritû Christianô aperire; peccata confessione deponere; confessione peccatorum sordes abstergere; maculas abolere; peccatorum confessione animum cum DEO reconciliare; pœnitentiæ sacramentô animum suo nitori restituere; susceptas in vita maculas confessione abluere, expurgare; exomologesi animum purgare; conscientiam emaculare; perpurgandi animi causâ pro sacro tribunali se sistere, animi vulnera medico sacro detegere. 2. *Confessionem generalem facere*, eine General-Beicht ablegen. Totius anteactæ vitæ noxas, ab ultimâ pueritia docto initio in memoriam redigere, sacerdoti exponere, qui arctissimis iis vinculis, in qua nos nostra sponte induimus, levatos dimittat; expiare superioris vitæ noxas omnes; omnes anteactæ vitæ omnium annorum confessione expiari; aperiri omnia peccata, quæ vel à pueritiâ meminimus; totius vitæ flagitia sacra confessione repetere; confiteri de peccatis tota vita admissis; animi labes, quas in omni vita contraximus, expiare; totius vitæ maculas confessione eluere; non reticere quidquam eorum, quæ per omnem vitam deliquerimus; ut alterius quasi ordiamus vitæ initium, veteris vitæ omnis crimina sacerdoti aperiendo repetere; annorum omnium culpas exponere; de criminibus vel ab ipsa pueritia admissis absolvi; noxis, quas à prima ætate contraximus, confessione se exonerare; commissas jam inde à puero culpas confessione delere; noxas ab ineunte ætate contractas, quoad repetere mens potest, in sacro judicio aperire; collectas longâ ætate animi sordes pœnitentiæ lachrymis apud sacerdotem eluere. 3. *Confessiones audire*, Beicht hören. Confidentibus de se reis pro sacro tribunali aures dare, præbere; confitentibus operam dare; judicem sedere ln confitentes de se reos; de peccatis ad sacrum animi judicium allatis cognoscere; jus potestatémque à DEO traditam cognoscendi & remittendi peccata in arcano judicio exercere; confidentibus peccata sua aures commodare, admovere; confitentes de criminibus suis reos audire; esse à sacris confessionibus; confitentes reos suorum vinculis criminum exsolvere; relaxare; animorum sordes eluere, expiare.

Confestim, geschwind. *Syn.* Sine ulla mora, illico, statim, actutum. *Usus.* Confestim huc advolavit. V. *Statim, breviter.*

Conficio, is, feci, fectum ere. endigen, machen. *Syn.* Facio, efficio, curo, præsto, exequor, compleo, expedio, transigo, absolvo. *Adv.* Accuratè; amantèr, benè cursum, benè dialogos, brevi, constantissimè, diligenter tabulas gloriosissimè, jucundè, magnificentissimè aliquid, nihilominus legationem, penè aliquem, planè animum, quam commodissimè negotia, rectè curriculum vivendi, strenuè rem suam. *Usus.* 1. Manû suâ vestem, pallium sibi confecit, machen. Exercitum, bibliothecam, pecuniam conficere. Ea res famam tibi, & opes maximas conficiet. Reditum in patriam, negotium alicui conficere, Nuptias, sacra, rem divinam conficere. 2. *Perficio, ad finem deduco*, zu Ende bringen. Negotium per alterum; rem è sententia confecit; bellum affectum confecit. Vitæ curriculum in litteris; diem otiô confecit. Longam viam conficere. In senatu nihil confectum est. Perpolire orationem & conficere.

ficere. 3. *Transigo*, mit einem etwas abhandlen. Confice cum eo de hortis. Velim, id diligenter ut de libris conficias. 4. *Concludo efficio*, daraus schliessen. Ex hac argumentatione illud conficitur, fuisse, te &c. *Vulgò*: *Consequentia deducitur*. 5, *Affligo, perdo, absumo, abligurio, pessumdo, vexo*, beängstigen, verzehren, verschwenden. Mœror, curæ, solicitudines, me conficiunt. Conficit se curis &c. Fame, frigore, senectute, morbô confici. Familiarem rem luxû confecit. Mœror animos excedit & conficit. Pudore conficior.

Confictio, nis, f. Erdichtung. *Syn.* Machinatio. *Usus.* Criminis confictionem Cajus suscepit.

Confidenter, kühn. *Syn.* Animosè, audacter. *Usus.* Aliquid confidenter, malitiosè, flagitiosè gestum.

Confidentia, æ, f. Kühnheit. *Syn.* Impudentia, temeritas, audacia. *Arrogantis est.* *Usus.* Hæc quidem signa confidentiæ sunt, non innocentiæ. Magnam sibi sumit magnam habet confidentiam. V. *Audacia.*

Confido, is, fidi, (fisus sum) fisum, ere. vertrauen, sich verlassen. *Syn.* Audeo, non timeo: fido, spero, innitor.)(*despero, diffido.* *Adv.* Confidere ferocius suæ causæ, magnopere & niti invidiâ, magnopere causæ, legionibus, planè, plurimum sibi, valdè litteris, malitiæ suæ, vehementer. *Phras.* 1. *Arcana mihi sua confidit*, er vertrauet mir seine Geheimnisse. Arcana, animum suum, consilia sua mihi credit omnia; animum suum mihi dat; summam rerum omnium fidem mihi habet; de fide mea sibi omnia pollicetur; meæ se fidei, suaque omnia committit; in mea unius fide omnia statuit, ponit, collocat; nihil mihi consiliorum ejus clausum est; omnia in aperto sunt omnia mecum communicata. V. *Aperio, abscondo, palàm.* 2. *In opibus suis confidit plurimum*, er verläßt sich auf seinen Reichthum. In opibus positam spem habet omnem; fretus opulentiâ suâ; spem omnem in fortunis suis constitutam habet; spes suas fortunarum præsidiis delegat; omnia sibi de fortunis suis ac copiis pollicetur. V. *Spes, innitor, spero.* *Usus.* Nimium sibi, causæ suæ confidit. Virtuti constantiæque tuæ plurimùm confido. De re aliqua, de alterius voluntate confidere. V. *Fido, spero.*

Configo, is, fixi, fixum, ere. durchstechen, anhefften. *Syn.* Figo, vulnero. *Usus.* 1. Hercules ùt Eurysthei filios, ita suos configebat sagittis. Cornicum oculos configere, wollen mehr wissen, als andere. 2. *Figo, pono*, setzen, hefften. Configere omnes curas & cogitationes in salute reipublicæ.

Confingo, is, finxi, fictum, ere. erdichten, bilden, gestalten. *Syn.* Fingo. *Adv.* Credibiliter, suspiciosè facinus. *Usus.* Confingere, comminisci rumorem. Confingere, conflare crimen, aliquid criminis, accusationem. V. *Fingo.*

Confinis, e. angräntzend. *Syn.* Vicinus, finitimus. *Usus.* Est huic confine genus dicendi. V. *Vicinus.*

Confinium, ii, n. Marck-Stein. *Syn.* Finis, limes; provinciæ extremum. *Usus.* Convenit in vicinitatibus & confiniis, æquum & facilem esse, multa de suo jure concedentem. V. *Limes.*

Confio, fis, fieri. geschehen. *Syn.* Conficior. *Avd.* Facilius. *Usus.* Commodius cadere nihil poterat, quàm si res sine sanguine confieret.

Confirmatio, nis, f. Bestättigung. *Syn.* Fides. *Epi.* Gravior. *Usus.* 1. Confirmatio est, per quam causæ fidem, autoritatem & firmamentum adjungit oratio. 2. *Consolatio*, Trost, Stärckung. Non eget confirmatione virtus tua. 3. H. Firmung: *Vox Eccles.* V. *Confirmo.*

Confirmator, oris, m. Bürge. *Usus.* Confirmator & sequester pecuniæ desideratur.

Confirmo, as, avi, atum, are. bekräfftigen, bevestigen. *Syn.* Affirmo, assevero, promitto: Stabilio, corroboro. *Adv.* Benè se, fidenter, liquidò, magnopere, molestius, planè, præclarè, temerè. Confirmari impudentissimè caput legis, mediocriter, necessariò vehementer, multùm confirmatus animus. *Phras.* 1. *Eventus rumorem confirmavit*, der Ausgang der Sache hat den gemeinen Ruff bestättiget. Fidem rei eventus affirmavit; rumori fidem eventus addidit; accrevit rumori fides rei eventû consecutô; ad suspicionem & rumorem certissimæ res accesserunt; opinionem adjuvit consentiens rumori eventus; rumorem ambiguum eventus rei ad certum redegit. 2. *Imperium sibi confirmavit*, er hat sein Reich bevestiget. Imperium diuturnâ pace munivit; autoritate & consiliô roboravit; stabilivit rempublicam; confirmatiorem reddidit, effecit; temporum iniquitate, fortuna, collapsam affirmavit, constabilivit; præclara regni initia, ratum Regis nomen, imperiùmque ei effecère. 3. *Confirmavit decem hominum millia. vulg.* er hat bis zehen tau-

tausend gefirmet. Christianæ palæstræ oleo ad ineundum animorum certamen decem capitum millia imbuit, perunxit; sacro Chrismate, consecrato oleo Christianorum, decem millibus haud paucio rum, animos ad interiora certamina præparavit, corroboravit. Decem capitum millia sacro oleo delibuta, ad Christianæ palæstræ certamina ab illo sunt initiata; Christianæ militiæ anthorata; uncta Christiano ritu ad sacra certamina sunt decem hominum millia; Chrismatis sacramento confirmata; ministrata decem millibus hominum unctio illa sacra, qua animi vires ad arcana certamina muniuntur. *Usus*. 1. Exemplis, rationibus argumentis rem confirmare. Hoc sine ulla dubitatione confirmaverim. De hoc tibi planè confirmo. 2. *Consolor*, trösten. Erigere, confirmare afflictos bonorum animos. 3. *Corroboro, stabilio, firmum reddo, probo, comprobo, suffragor*, verstärcken, vest machen, bekräfftigen. Animum, se ad omnia confirmare. E morbo confirmari, wiederum zu Kräfften kommen. V. *Probo, consolor.*

Confiteor, eris, fessus sum, eri. gestehen, bekennen, beichten. *Syn.* Fateor, præ me fero, agnosco. (*inficior, celo.*) *Adv.* Apertè, ingenuè, impunè, liberè, necessariò, palam adulterium, planè tandem, aliquando, timidè, verè. *Usus.* Apertè & ingenuè confiteri de crimine; crimen alicui confiteri. V. *Fateor, Confessio.*

Conflagro, as, avi, atum, are. verbrennen. *Syn.* Ardeo, exuror, comburor, concremor. *Phras. Prædia omnia conflagrârunt*, alle Land-Güter seynd verbrannt. Incendiô hausta, consumpta, deleta sunt; incendio fumabant; igne corrupta absumpta sunt; in cineres abiêrunt. V. *Concremo, comburo.* *Usus.* 1. Ardore flammæ conflagrare. 2. *Transl.* Invidiæ incendio; irâ, odio conflagrare, vor Zorn brennen; oder fremden Neid und Haß unterliegen. V. *Ardeo.*

Conflictio, nis, f. Zusammenschlagung. *Syn.* Conflictus, contentio, quasi concursus causarum. *Usus.* Rerum inter se pugnantium conflictio.

Conflictor, aris, atus sum, ari. in einem fortstreiten. *Usus.* Multis & magnis incommodis, duriore fortunâ, morbis, annonæ difficultate conflictamur. Cum his conflictari, & pro reipubl. salute dimicare oportet. V. *Affligo.*

Conflictus, ûs, m. Streit, Scharmützel. *Syn.* Conflictio. *Usus.* Lapidum conflictû & tritû ignis elicitur. Nubium conflictus. Conflictû corporum magnæ acies pelluntur. V. *Certamen.*

Confligo, is, flixi, flictum, ere. mit einander kämpffen, streiten. *Syn.* Contendo, concurro, dimico, prælior, prælio decerto, prælium facio, prælium committo, signa confero, manus confero; certamen misceo. *Adv.* Temerè cum aliquo. *Usus.* Manu cum hoste confligere. Armis cum hoste confligere, decertare. V. *Certo, Pugno.*

Conflo, as, avi, atum, are. zusammen blasen, giessen, schmelzen. *Syn.* Cogo, conficio, paro, comparo, acquiro. *Usus.* Bellum tua opera natum, conflatum, susceptum est. Unde hoc ductum & conflatum mendacium est? Ea res magnam invidiam atque infamiam; plurimum suspicionis, negotii, ac periculi conflavit. Venus totam illam scenam, accusationemque conflavit.

Confluens, tis, m. Zusammenfluß. *Usus.* A confluente Rhodani copias movit.

Confluo, is, fluxi, ere. zusammen fliessen. *Syn.* Concurro, convenio, pervenio, fluo. *Usus.* Laus, honor, dignitas in domum tuam confluxit. Omnis reipublicæ sentina in ea castra confluxit. Multi ex omni orbe Romam confluunt.

Confodio, is, fodi, fossum, ere. durchstechen. *Usus.* Confodere aliquem multis vulneribus, tot judiciis confossus.

Conformatio, nis, f. Gestalt, Form. *Syn.* Forma, compositio, exornatio. *Epi.* Insignita, impressa. *Usus.* Conformatio lineamentorum, compositio membrorum. Animantis figura & conformatio totius oris ac corporis. Conformatio & moderatio continentiæ & temperantiæ. Vocis, sententiarum, verborum varietas & conformatio.

Conformo, as, avi, atum, are. Gestalt geben, sich nach eines Willen schicken. *Syn.* Compono, fingo, effingo, figuro, formo, informo. *Phras.* 1. *Conformare se ad ejus voluntatem studet*, er befleisset sich in seinen Willen zu schicken. Ad nutum, voluntatem fingere; suas voluntates ad alienum nutum componere; ejus voluntatibus, studiis obsequi; suam ad alienam voluntatem adjungere, accommodare. Se ad nutum ejus flectere; ejus voluntatem suam ducere; se suâ

que fingere, & dirigere ex aliena voluntate; totum se ad ejus voluntatem convertere; ejus voluntati morem gerere, obtemperare; cum ejus voluntate congruere, consentire; suam ad ejus voluntatem aggregare; pendere ex ejus consilio ac voluntate; sua consilia ac rationes omnes ex ejus præscripto moderari. V. *Accommodo.* 2. *Totum se divinæ voluntati conformavit*, er hat sich völlig in den Willen GOttes ergeben. Suam ad Divini Numinis voluntatem aggregavit; in DEI voluntate placidissime acquievit; totum se ad exequendam Numinis voluntatem contulit; arbitrii sui jus omne, in jus arbitriumque Numinis transtulit; a divina voluntate ne latum quidem unguem discessit; ad omnia Divinæ de se mentis consilia promptus descendit; Divinæ de se voluntatis rationem duxit unice; Divinæ se voluntati totum permisit. 3. *Ad Magistri se mores conformat*, er richtet sich ganz nach dem Beyspiel seines Lehr-Meisters. Ad magistri se mores fingit, componit; speciem quandam ac imaginem magistri sui moribus exprimit; de magistri sui moribus mores informat suos; magistri mores imitatione exprimit; in magistri mores abit V. *Imitor, Exemplum.* *Usus.* Ad majora nos genuit natura & conformavit. Animum cogitatione excellentium virorum conformare. Conformare se ad voluntatem alterius. Ad illustre exemplum quoddam mores, vocem, animum conformare. V. *Accommodo.*

Confragosus, a, um, rauh, uneben. *Usus.* Loca aspera & confragosa.

Confringo, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen. *Syn.* Frango, infringo. *Usus.* Rem, jura, consilia confringere, dissipare, consumere. V. *Frango.*

Confugio, is, fugi, fugitum, ere. fliehen, die Flucht nehmen. *Syn.* Perfugio, perfugium, præsidium & auxilium quæro, concurro. *Adv.* Levissime, privatim ad judices. *Phras. Miseri omnes ad te confugiunt*, alle Mühseelige fliehen zu dir. In fidem tuam & clientelam se conferunt, recipiunt; in æquitate tua paratissimum habent perfugium, confugium, receptum; non alius portus est, in quem mallent invehi miseri, te uno amico tecti ac beati; apud te velut arx, portus, ara miserorum; tu miserorum columen, receptaculum, adminiculum certissimum haberis. V. *DEI opem implero.* *Usus.* Tot difficultatibus affectus, afflictus, in tuam fidem, veritatem, misericordiam confugio. Rebus meis diffidens, ad autoritatis tuæ aram confugio.

Confundo, is, fudi, fusum, ere. zusammen schütten. *Syn.* Misceo, conturbo, perturbo.)(*distinguo.* *Usus.* Verum cum falsis confundere. Græcos cum Romanis confundere & conferre. Vis divina toto mundo confusa. Confusa & perturbata oratio. Animo, dolore confusus. *Confundere aliquem*, einen schamroth, oder zu schanden machen. *vulg. est. Latinè effertur hoc modo:* aliquem in ruborem dare; ruborem incutere; verecundiam afferre; pudore suffundere. V. *Misceo, Turbidus.*

Confusè, vermischt, verwirret. *Syn.* Permistè; per tumultum, ac trepidationem.)(*distinctè ordinatè.* *Usus.* Loqui permistè & confusè. V. *Turbidus.*

Confusio, nis, f. Vermischung. *Syn.* Perturbatio, permistio. *Usus.* Perturbatio vitæ, & magna confusio temporum religionum, rerum omnium confusio. Conjunctio, confusióque virtum à Philosophis distinguitur.

Confutatio, nis, f. Widerlegung. Syn. Dissolutio, reprehensio.

Confuto, as, avi, atum, are. widerlegen. *Syn.* Refello, refuto, reprehendo, diluo, coarguo, infirmo, dissolvo, redarguo, explodo, convinco, frango, ejicio, abjicio, adversaria everto, falsa esse doceo, tollo. *Usus.* Argumenta alicujus confutare. Audaciam hominis confutavit, confregit. V. *Refello.*

Congelo, as, avi, atum, are. gefrieren. *Syn.* Conglacio, duresco in glaciem. *Phras.* Amnis congelat, der Fluß gefrieret. Amnem vis frigoris concreto gelu adstringit; amnis nive & pruina concrescit; duratus glacie amnis. *Usus* Gaudebam illum otio congelasse. V. *Glacies.*

Congeminatio, nis, f. Verdoppelung. *Usus.* Quid hoc congeminationis?

Congemino, as, avi, atum, are. verdoppeln. *Syn.* Gemino. *Usus.* Omnes congeminavimus.

Congemo, is, gemui, gemitum, ere. zusammen seuffzen. *Syn.* Gemo simul. *Usus.* Congemuit senatus frequens. V. *Gemo.*

Congero, is, gessi, gestum, ere. zusammen tragen. *Syn.* Congrego, accumulo, comporto.)(*dissipo.* *Usus.* 1. Pecuniam aliquò, res direptas in regnum congerere. 2. *Transl. confero.* Maledicta, crimina in aliquem congerere, einen mit Schmäh-Worten und falschen Anklagungen überhäuffen. *Congrego, colligo.*

Congerro, onis, m. Schwätz-Bruder. *Syn.* Cum quo familiariter & facete confabulamur.

Congestitius, a, um. gehäuffet. *Usus.* Locus congestitius, ad jacienda fundamenta ineptus.

Congestus, ûs, m. Hauffe. *Syn.* Comportatio. *Usus.* Avium congestû, non humanis manibus.

Congiarium, ii, n. Ehren-Geschenck, aus Wein, oder andern Geträncke bestehend. *Syn.* Imperatoris donum à congio, mensuræ genere vini & similium sic dictum. *Usus.* Cæsar muneribus, monumentis, congiariis, epulis multitudinem imperitam lenierat.

Conglacio, as, avi, atum, are. gefrieren. *Syn.* Congelo, duresco. *Usus.* 1. Aqua frigoribus conglaciat, nive & pruinâ concrescit. 2. *Transl.* Ejus consulatus consilia conglaciant, seine Amts-Verrichtungen bleiben stecken. V. *Glacies.*

Conglobatim, hauffenweis. *Usus.* Conglobatim ac confertim pugnabant.

Conglobo, as, avi, atum, are. zusammen rollen. *Syn.* Cogo, colligo. *Usus.* Mare undique conglabatur æqualiter. Milites se in unum conglobarunt.

Conglutinatio, nis, f. Zusammenfügung. *Syn.* Conjunctio. *Epi.* Recens, inveterata. *Usus.* Conglutinatio recens ægrè divellitur. 2. *Transl.* Conglutinatio verborum.

Conglutino, as, avi, atum, are. zusammen fügen. *Syn.* Conjungo, copulo, consio, compingo. *Usus.* Voluntates nostras consuetudo conglutinavit. Amicitias morum similitudo conglutinat. V. *Jungo, conjungo.*

Congratulatio, nis, f. Glückwünschung. *Usus.* Omnium ordinum consensus, gratiarum actio, congratulatio me commovet. V. *Gratulatio.*

Congratulor, aris, atus sum, ari. Glück wünschen. *Syn.* Signis lætitiam ostendo, gaudeo cum aliquo. V. *Gratulor.*

Congredior, eris, gressus sum, gredi. zusammen tretten. *Syn.* Convenio; infestis armis concurro. *Adv.* Coram. *Phras.* *Cum hoste congressus est*, er ist mit dem Feind Hand-gemein worden. Gradum, pedem, manum cum hoste contulit; infestis armis, animisque cum hoste concurrit; in hostem ivit, ruit, invectus est; manum cum hoste conseruit; signa contulit; ut arma increpuère, micantésque fulsère gladii, concursus, impetus in hostem factus est. V. *Arma, pugno, prælium.* *Usus.* 1. Luna cum sole congrediens. 2. *Conferendi causa convenio*, Unterredungs halber zu einem gehen. Congredi cum aliquo, conferre gradum, pedem. Cùm congressi fuerimus, tum siquid res feret, inter nos conferemus. 3. *Pugno*, sich mit dem Feinde schlagen. Contra Cæsarem armatus congressus est. Non is sum, qui tecum congrediar & luctêr. Congredere mecum criminibus ipsis, remove calumnias.

Congregabilis, e. gesellig. *Syn.* Quod facile congregatur, amans societatis. *Usus.* Apum examina naturâ congregabilia sunt.

Congregatio, onis, f. Versammlung. *Usus.* Nos ad conjunctionem congregationémque hominum, & ad naturalem communitatem nati sumus.

Congregatio Mariana, Marianische Versammlung. Sodalitas, sodalitium, cœtus, conventus Mariæ honoribus institutus; cœtus ex litteraria juventute collectus, conflatus ad Divinæ Matris honorem; sodalitium scholasticæ juventutis Virgineæ Matris nomine congregatum. *Congregationi inscribi se curavit.* *Vulg.* In numerum sodalium adscribi, allegi, referri, cooptari voluit; sodalium cœtui, albo inscribi, inseri exoptavit; sodalitati nomen dedit; inter candidatos Mariani sodalitii nomen est professus.

Congregatio Romana Cardinalium, Cardinal-Versammlung zu Rom. *Congregatio rituum.* Concilium *vel* Consilium Patrum Purpuratorum sacris ritibus sanciendis constitutum. *Congregatio de propaganda.* Sacer Vaticani Senatûs Conventus, de conservanda, *vel* propaganda per terrarum orbem Fide, agi solitus.

Con-

Congrego, as, avi, atum, are. versammlen. *Syn.* Colligo, contraho, convoco, coacervo, aggrego, cogo, conjungo, in unum locum compello.)(*dispergo dissipo.* *Usus.* Homines libenter se cum æqualibus congregant. Paulum in eundem hunc numerum congregabimus. Tecum me & voluntas congregavit, & fortuna conjunxit. In unum locum congregata plebs. V. *Convenio, colligo, convoco.*

Congressio, onis, f. Zusammenkunfft. *Syn.* Congressus, colloquium, sermo. *Epi.* Acerba & misera, bellicosa, severa. *Usus.* Nemo illum aditû, congressione, sermone dignum putabat. Erat non modò familiaritate, sed congressione prohibendus. In congressionibus hominum. Familiaris congressio.

Congressus, ûs, m. Zusammenkunfft. *Syn.* Colloquium, conflictus. *Epi.* Mediocris, quotidianus. *Usus.* 1. Venire in alicujus congressum. Sylla cum illis ne mediocri quidem sermone & congressu conjungebatur. Credebam, pacem fore non modò sermone & disputatione, sed conspectû ipsô & congressu. V. *Conventus.* 2. *Pugna,* erster Angriff im Streit. Multa ante congressum fiunt. Nulli in eo congressu periêre.

Congruenter, gemäß. *Syn.* Convenienter *Usus.* Congruenter naturæ convenienterque vivere.

Congruo, is, grui, ere. übereinkommen. *Syn.* Convenio, consentio. *Adv.* Mirificè; valdè, vehementer. *Phras. Color iste cum luctu congruit,* diese Farbe kommt mit dem gegenwärtigen Leid-Wesen wohl überein. Non abhorret, non abludit luctu color; bellè sibi respondent luctus & color hic obscurus. Consentit, concinit hic color luctui. *Usus.* Cum suis moribus ac natura parum congruere. Sententia mea congruit cum judicio senatûs. Dicta factis congruunt. Oratio sententiâ discrepans, verbis congruens. V. *Consentio, concino, convenio, similis.*)(*Discrepo, repugno, dissentio, dissideo.*

Conjectio, nis, f. Wurff, Muthmassung. *Syn.* Conjectura: conjectus. *Usus.* 1. Conjectione telorum hostis fusus est. 2. *Transl.* Conjectionem somniorum ita definit. V. *Divinatio.*

Conjecto, as, avi, atum, are. muthmassen, errathen. *Usus.* Eventu aliquid conjectare. Quid dicam, aut quid conjectem, nescio. V. *Conjicio.*

Conjector, oris, m. Ausleger, Weissager. *Syn.* Interpres somniorum, portentorum; vates. *Usus.* Conjector somniorum, Traum-Ausdeuter. Vaticinationes & responsiones aruspicum, conjectorum.

Conjectura, æ, f. Muthmassung, Anzeigung. *Syn.* Opinio, suspicio, divinatio, auguratio, provisio. *Epi.* Bona, crudelis, difficilis, domestica, facilis, infinita, levis, multa, perspicua, probabilis, vera, verior, certa. *Phras. Conjectura capi vix potest,* man kan hier kaum eine Muthmassung haben. Ea res conjectura judicari, sciri vix potest; conjectura de ea re capi, fieri vix potest; ad conjecturam ejus rei evadere vix humana mens potest; ad conjecturam propius accedere; conjecturâ assequi augurari non licet; nullus hic conjecturæ locus; nihil hinc conjicias, conjectes, V. *Conjicio.* *Usus.* Conjecturâ, quæ in varias partes duci potest, nihil incertius. Conjecturâ ducor ad suspicandum. Quantum conjectura assequi, consequi possum. Scis, quo me conjectura ducat, quid odorer, quid conjecturâ augurer. Ex vultu conjecturam facio, capio. Vultus mihi conjecturam animi affert. Quantum conjecturâ percipio, coarguere possum; quoties conjecturis nostris aberramus, fallimur.

Conjecturalis, e. das man muthmasset. *Usus.* Causa, genus orationis conjecturale.

Conjectus, ûs, m. Wurff. *Syn.* Conjectio. *Usus.* Conjectus oculorum.

Conjicio, is, jeci, jectum, ere. werffen, schliessen, muthmassen. *Syn.* Conjecturâ assequor, *vel* consequor, conjecturam facio, conjecturâ prospicio, *vel* perspicio, agnosco, interpretor, divino, existimo. *Adv.* Acutè, benè, bellè, malè, præclarè. *Phras.* 1. *Multa è facie conjici de homine possunt,* man kan viel von einem Menschen aus dem Gesicht abnehmen. Multa ex fronte videri, colligi, deprehendi, percipi, conjectari, possunt; multa conjecturis assequi, consequi licet; multa ex vultu conjectando augurari possumus. Frons multa ostendit, significat, indicat, coarguit, patefacit; frons ipsa persæpè exprimit, demonstrat latentes animi morbos; è vultu, qui est index & imago animi, nequaquam incerta conjectio;

jectio; dubia aut obscura divinatio sumitur, Frons ad animi faciem proxime accedit; haud aberrat conjectura, qui ex vultus indicio de animo suspicatur; ex vultu conjectura haud temere duci, capi, fieri potest; ex vultus indiciis haud ægre ad conjecturam de animi sensu evadimus; non fallit conjectura, quæ ex vultu de animorum habitu judicat; ex vultu, oculis, fronte conjectura ducimur, propius accedimus ac animi sensum explorandum. 2. *Res sunt ejusmodi, de quibus ne conjicere quidem quidquam possumus*, dieses seynd Sachen, von denen man nicht einmal muthmassen kan. Quæ positæ non sunt in conjectura; quæ extra conjecturam sunt; quæ à conjectura procul absunt; quæ à conjectura minime pendent; ad quas conjecturâ accedere; de quibus conjecturam facere, capere; certus vates, conjector esse nemo possit; de quibus difficilis admodum conjectura fit, incerta divinatio, obscurum augurium est; in quibus, quid futurum sit, quid eventurum, quid afferre, parere dies, casus, fortuna possit, suspicari, divinare, providere, assequi nihil licet. V. *Conjectura. Usus.* 1. Se in fugam, in pedes, latebras, castra conjicere, sich begeben. Tela in aliquem conjicere, werffen. 2. *Conjicere*, zuwerffen, auf einen legen. Maledicta in aliquem; causam turbarum, crimen in aliquem conjicere. Flammam illorum temporum in me conjecit. 3. *Distribuo*, austheilen. Causam totam in certos locos; multa in unum librum, epistolam conjeci. 4. *Intendo, converto*, wenden. Oculos in eum conjecit. 5. *Affero, redigo*, bringen, stürzen. Remp. in magnas difficultates conjecit. Ne me, quæso, in hanc tristitiam, hoc malum, has tricas conjicito. Cœli gravitas in morbum me conjecit. Conjecit se in nuptias. 6. *Divino, auguror, conjecto*, errathen, muthmassen. Argute, acute, hæc longe ante conjecerat. V. *Divino.*

Conjugatio, nis, f. Zusammenfügung, Bindung. *Syn.* Colligatio. *Usus.* Capitum conjugatio & relegatio, & propagatio virium.

Conjugium, ii, n. die Ehe, Ehestand. *Syn.* Connubium, matrimonium, *Phras. In conjugio degit*, sie lebet in dem Ehestand. Est illi connubium cum viro cumprimis nobili; sanguinem genusque miscuit cum Patritii generis viro; domesticum fœdus junxit cum viro clarissimis natalibus orto; locata est in matrimonio; in manum convenit viro honestissimo; in matrimonium data, collocata est viro clarissimi generis. V. *Matrimonium, nubo. Usus.* Prima societas est in ipso conjugio.

Conjugo, as, avi, atum, are. zusammen fügen. *Syn.* Conjungo, copulo, socio. *Usus.* Jucundissima est amicitia, quam morum similitudo conjugavit. V. *Jungo.*

Conjunctè, zusammen. *Syn.* Simul, conjunctim.)(*separatim. Usus.* Conjunctissimè & amicissimè vivere cum aliquo.

Conjunctim, beysammen. *Syn.* Simul, conjunctè. *Usus.* Coniunctim de ea re poterit referri.

Conjunctio, nis, f. Verbindniß, Freundschafft. *Syn.* Copulatio, necessitudo, societas, consociatio, cognatio, affinitas, consensio.)(*Disjunctio, alienatio. Epi.* Æterna, humana, incolumis, invidiosa, jucundissima, magna, maxima, mediocris, nova, paterna, perdiuturna, perpetua, proxima necessitudini liberorum, repentina affinitatis, sempiterna. Suavis inter aliquos, suavissima, summa, tanta, vera, vetus, infinita. *Usus.* Affinitatis, vicinitatis, benevolentiæ, naturæ, amicitiæ conjunctio. Conjunctionis mutuæ vinculum. Conciliare sibi conjunctionem multorum, sich viel Freunde machen. Veterem conjunctionem nostram labefactârunt, ac propè diremerunt malevolorum artes; à conjunctione nos propè avocarunt; de vetere conjunctione multum diminuêre, unsere Beneider haben unsere Freundschafft fast zertrennt. V. *Amicitia.*

Conjunctus, a, um. vereiniget. *Syn.* Junctus, copulatus, adjunctus, continens, cohærens, consentiens, sociatus, communis, connexus, habens societatem, conjunctionem gratiæ, quasi devinctus, necessarius.)(*divisus, disjunctus, solitarius. Usus.* Habere aliquem usû, affinitate, consuetudine, officiis conjunctum; cognatione, amicitiâ inter se conjuncti. Familiaris & omnibus rebus conjunctus alicui, *vel* cum aliquo. Mea causa cum tua est conjuncta. Virtuti tuæ fortuna conjuncta est. Vitam agit cum honestate conjunctam. Vita flagitiis & probris conjuncta. Summa miseria cum summo dedecore conjuncta. Discessus tuus cum gloria potiùs erat conjunctus, quàm cum probro. V. *Amicus, concors.*

Conjungo, is, junxi, junctum, ere. zusammen fügen, setzen, stellen. *Syn.* Copulo, conjugo, conglutino, consocio, congrego, coagmento, concilio, connecto.)(*Disjungo. Adv.* Conjungi maximè vetustate lingua, societate, mirificè cum, quam maximè. *Usus.* Cum aliquo amicitias conjungere, mit einem Freundschafft stifften. Conjungere cum gravitate comitatem. Nos ab ineunte ætate usus, consuetudo, studio-

studiorum societas & similitudo conjunxit. Cum aliquo necessitudinem conjungere. Sententiarum pondus cum elegantia verborum conjungere. V. *Jungo, adhæreo.*

Conjux, jugis, *g. c.* Ehegatte, Ehemann oder Eheweib. *Syn.* Particeps connubii, thori consors. *Epi.* Minime avara, fidissima, fidelis, fidelissima, integra a petulantia alicujus, misera.

Conjuratio, nis, f. Zusammenschwörung. *Syn.* Conspiratio, consensio. *Epi.* Civilis, constricta, exitiosa, impia, occulta, recens, scelerata, superior, vetus. *Usus.* Conjurationem facere, deprehendere, patefacere, aperire.

Conjuro, as, avi, atum, are. zusamen schwören. *Syn.* Conspiro, consentio. *Phras. Multi nobiles conjurarunt*, es haben viel Adeliche zusammen geschworen. Coitionem, conspirationem fecerunt; multi ex nobilibus conspirationem conflarunt; conjurationem fecerunt; facinoris societatem inierunt; conspiratum à non paucis nobilibus; coivère in nefarii consilii societatem nobilium non pauci; conflata ex nobilibus nefarii fœderis societas, impiis religionibus devincta. *Usus.* Cognitum est eos conjurâsse. Hi quibuscum conjurâsti, ubi sunt? Scito mihi æris alieni esse tantum, conjurare ut cupiam.

Connecto, is, nexui, nexum, ere. zusammen hefften. *Syn.* Conjungo, necto, colligo, nexu vincio, copulo.)(*separo. Adv.* Leviter. *Usus.* Amicitia cum voluptate connectitur. V. *Jungo.*

Connexio, nis, f. Zusammenfügung.

Connitor, eris, nixus & nisus sum, niti. sich befleissen, bemühen, unterstehen. *Syn.* Nitor, operam do, conor, contendo, enitor, elaboro. *Usus.* Quantum conniti animo potes; quantum labore contendere, tantum fac, ut efficias. V. *Conor, nitor, contendo.*

Conniveo, es, nivi, (nixi) ere. durch die Finger sehen. *Syn.* Dissimulo. *Usus.* 1. Dii sæpe in hominum sceleribus connivent. Quibusdam in rebus conniveo. V. *Indulgeo.* 2. *Oculos nunc claudo, nunc aperio*, blinzlen. Oculi somnô conniventes.

Connubium, ii, n. Ehestand. *Syn.* Conjugium. V. *Matrimonium.*

Conor, aris, atus sum, ari. sich befleissen, bemühen, unterstehen. R. *a* κονέω, *operor. Syn.* Enitor, connitor, molior; indago, experior, incumbo in, *vel* ad rem. *Phras.* 1. *Conandum tibi erit magnoperè*, du wirst dich sehr bemühen müssen. Magnô studiô enitendum, contendendum, elaborandum tibi erit; omni conatû id agendum, id moliendum; intentus tibi animus habendus, qui nulli unquam labori succumbat; in hoc tibi omni ope ac operâ incumbendum; ad id omnes cogitationes intendendæ; totô pectore tibi ad hoc incumbendum erit; totô pectore, omni ope hùc annitendum; summâ ope in hoc elaborandum, desudandum erit; omni cogitatione ad id feraris, eò nervis omnibus contendas, necesse erit. 2. *Conare, quæso, ut solidam laudem consequare*, befleißige dich, ein rechtschaffnes Lob zu verdienen. Accinge te, quæso, ad eam cogitationem; da operam, id age, id molire, id unum machinare; contende nervis omnibus & facultatibus; omni ope annitere, totis viribus accingere; age pro virili parte, pro tua parte, totis viribus; omnibus nervis; omni studiô, quantum est in te positum; quantum in te situm est; quoad potes; quoad vales; quantum quidem præstare poteris; quantum viribus licebit consequi. Confer ad eam ream omnes vires, omnia studia; quidquid est in te industriæ, operæ, curæ, diligentiæ. Ne viribus perpeceris; nequid studii prætermiseris; da operam pro eo, quod in te erit; ita contende, ut nihil magis. V. *Studeo, satago, contendo. Usus.* Multa efficere, plura conari. Scelus conari.

Conquassatio, nis, f. Erschütterung, Bewegung. *Syn.* Agitatio, commotio, *Usus.* Morbus è corporis conquassatione & perturbatione ortus.

Conquasso, as, avi, atum, are. erschüttern, bewegen, zerknirschen. *Syn.* Commoveo, concutio. *Usus.* Omnes provinciæ bellis conquassatæ.

Conqueror, eris, questus sum, queri. klagen. *Syn.* Queror, deploro. *Adv.* Graviter, gravissimè, mediocriter, publice de factis, verissime. *Usus.* Nihil tecum de injuria fratris conqueror. Conqueri fortunam adversam, non lamentari decet. V. *Queror, querela.*

Conquestio, nis, f. eine Klage. *Syn.* Querela.

Conquiesco, is, quievi, ere. ruhen. *Syn.* Quiesco consido, desino. *Adv.* Libentissimè, paullûm adventu alicujus. *Usus.* Bella hyeme, litteræ bellô conquiescunt, darnie-

nieder liegen. Nunquam à bellis conquiescemus ? Ut ætas nostra gravior in charitate, atque adolescentia tua ex omnibus molestiis, & laboribus conquiescat. Animus à forensi strepitu conquiescat tantisper. Aspectû unô omnis cura consedit, ac conquievit. in libris conquiesco, ich habe meinen ganzen Trost in Büchern. V. *Quiesco, Relaxo.*

Conquiro, is, quisivi, quisitum, ere. mit Fleiß zusammen suchen. *Syn.* Investigo, magnâ diligentiâ quæro. *Adv.* Curiosiùs, diligentissimè, studiose, undique pecuniam, undique suavitates. *Usus.* Aliorum facta & eventa conquirere. Suavitates undique & delicias conquirit. V. *Quæro, colligo,*

Conquisitè, mit Fleiß zusammen gesucht. *Syn.* Exquisitè, diligenter, doctè. *Usus.* Aliquid conquisitè scribere.

Conquisitio, nis, f. Zusammensuchung. *Usus.* Exercitus durissimâ conquisitione collectus. In conquisitione orationis durissimum est exordium. Conquisitionem habere, facere militum, Soldaten werben. V. *Delectus.*

Conquisitor, oris, m. Werber. *Syn.* Cui aliquid conquirendum mandatur. *Usus.* Nullus delectus, neque enim conquisitores comparére audent.

Conquisitus, a, um. ausgesucht. *Syn.* Exquisitus, insignis. *Usus.* Conquisitissimi cibi, odores. Fictis, conquisitisque vitiis deformare hominem.

Consalutatio, nis, f. einhellige Begrüssung. *Epi.* Forensis, perhonorifica. *Usus.* Forensis consalutatio.

Consaluto, as, avi, atum, are. begrüssen. *Syn.* Saluto. *Adv.* Amicissimè inter se. *Usus.* Qui inter se amicissime consalutárunt. V. *Saluto.*

Consanesco, is, sanui, ere. gesund werden. *Syn.* Sanus fio, sanor. *Usus.* Cùm consanuisse videretur, recruduit vulnus. V. *Sano.*

Consanguineus, a, um. Bluts-Freund. *Syn.* Sanguine conjunctus, sanguinis communione, conjunctione proximus; consanguinitate propinquus. V. *Cognatus, propinquus affinitas.* *Usus.* Nec intelligunt, esse se consanguineos.

Consanguinitas, tis, f. Bluts-Freundschafft. *Syn.* Sanguinis conjunctio, communio. *Usus.* Alteri consanguinitate propinquus. V. *Cognatio.*

Consaucio, as, avi, atum, are. verwunden, verletzen. *Syn.* Saucio, vulnero. V. *Vulnero.*

Consceleratus, a, um. lasterhafftig. *Syn.* Sceleratus. V. *Sceleratus.*

Conscelero, as, avi, atum, are. bemackeln, beflecken. * *Usus.* Conscelerare aures paternas, *aures scelere implere.*

Conscendo, is, scendi, scensum, ere. besteigen, in ein Schiff steigen. *Syn.* Ascendo. *Usus.* Conscende, quæso, & ad nos trajice, *subintell. navim.* V. *Ascendo.*

Conscensio, nis, f. das Steigen in ein Schiff. *Usus.* Conscensio in naves.

Conscientia, æ, f. Gewissen. *Syn.* Recordatio, animi quædam ratio, vis, & lex, à qua & de rectè factis, & secùs admonemur. *Epi.* Comes, communis, jucundissima benè actæ vitæ, præclara, recta, scelerata, stabilis, digna supplicio. *Phras.* 1. *Conscientia bona*, *vulg.* ein gutes Gewissen. Conscientia benè actæ vitæ; conscientia rectè factorum; mens benè sibi conscia; optimæ mentis conscientia; conscientia rectæ voluntatis; conscientia recta & præclara. 1.) *Est homo bonæ conscientiæ, vulg.* er ist ein gewissenhaffter Mensch. Vir est integerrimæ mentis; justus, integer, æqui ac recti amans; integer & bonus; cui religio sit, quidquam præter fas & æquum agere; quidquam aggredi, quod cum recti honestique legibus non consentiat; vir est optimæ mentis conscientiâ tutus; qui, quæ agere parat, omnia ad leges divinas, ad rectæ rationis præscriptum exigit; qui nulla in re ab æqui & recti legibus discedit; qui à rectâ conscientia ne transversum quidem unguem discedat; cui religiosum sit, præter æqui, rectique leges quidquam agere. 2. *Consolatur me bona conscientia, vulg.* mich tröstet mein gutes Gewissen. Optimæ mentis conscientiâ me consolor; præclarâ conscientiâ sustentor; conscientiâ rectæ mentis recreor; nitor conscientiâ meâ; non pertimesco conscientiam meam; fruor vitæ benè actæ conscientiâ; nixus rectâ mentis conscientiâ quid pertimescam? quæ me res perturbet, conscium probe sibi, à culpa me omni longissime abfuisse? V. *Probus.* 3.) *Hoc bonâ conscientiâ fieri non*

non potest, vulg. das kan mit gutem Gewissen nicht geschehen. Salvô officiô, salvis legibus, salvâ fide fieri non potest; hoc sine scelere fieri nullô pactô potest; ista facere religio sit, religiosum sit, religione impedimur. 2. *Vulg. Conscientia mala*, ein böses Gewissen. Conscientia sceleris; facinorum conscientia; mens male sibi conscia; impedita & oppressa mens scelerum conscientiâ. 1. *Malam habet conscientiam, vulg.* er hat ein übles Gewissen. Hominem scelus agitat; scelerum pœnis agitatur, & â mente consilióque deducitur; facinorum recordatione nunquam timore est vacuus; urit anxiam mentem facinorum memoria; agitatur & perterretur tædis ardentibus furiarum; conscientia facinorum urgetur; flagitiorum suorum conscientia cruciatur, stimulatur, vexatur, constringitur; peccatorum conscientia oppresso pœna semper ante oculos versatur; exortus è peccatorum conscientia timor solicitudine exedit; angore conscientiæ, & scelerum recordatione cruciatur; insectantur hominem non furiæ, non ardentes, ut est in fabulis, tædæ, sed impedita malefactorum conscientiâ mens; sed confusa pœnarum metû scelerum conscientia, quæ hominem æternis solicitudinibus dies & noctes exedit; conscientiæ stimulis agitatur; scelerum obstrepente conscientiâ quiescere non potest; tacitô conscientiæ conviciô verberatur; angore conscientiæ torquetur; flagitiorum memoriâ angitur, discruciatur. 2) *Remorsus conscientiæ, vulg.* Gewissens-Wurm, das Nagen des Gewissens. Insunt in scelere aculei, quibus animi dies atque noctes confodiuntur & cruentantur; stimuli, quibus mens diu noctuque compungitur, exeditur, delaceratur; mentis angores, solicitudines, metus, cruciatus, tacita conscientiæ convicia, quæ animum verberant, opprimunt, exedunt, excruciant. 3) *Est homo nullius conscientiæ, vulg.* der Mensch hat gar kein Gewissen. Homo impius, improbus, nefarius, sceleratus, consceleratus, qui sibi religioni nihil habet, ducit; qui religione non impeditur, quo minùs &c. cui sanctum religiosúmque nihil est; in quo nullum nec recti; nec æqui studium, aut vestigium; homo sine ulla religione & fide. 4) *Facerem mihi conscientiam, vulg.* ich machte mir ein Gewissen. Religio mihi foret; religiosum esset; religioni mihi ducerem; religioni haberem; religione impediri me putarem. 5) *Rationem conscientiæ reddere*, Gewissens-Rechenschafft geben. Omnes animi latebras ac recessus aperire; arcana pectoris omnia alteri credere; vitæ suæ, rerúmque omnium rationem reddere; reconditos, & penitus abstrusos animi sensus patefacere; intimos animi recessus pandere; arcana pectoris expromere. 6) *Conscientiam examinare, vulg.* das Gewissen erforschen. Sua vitæ rationem ab se repetere, reposcere; in semetipsum descendere. V. *Examen conscientiæ. Usus.* 1. Magna vis est conscientiæ, ut pœnam semper ante oculos versari putent, qui peccarunt. 2. In conscientia rectè factorum sat magnus laboris fructus est. 3. *Notitia*, Wissenschafft, Erkäntniß. Conscientia tenetur conjuratio tua. Remotâ hominum conscientiâ quidlibet facturus videris, wann es die Leute nicht wüsten, würdest du dich auf alles einlassen. *In conscientia obligatum esse, vulg. est*, im Gewissen verbunden seyn. *Lat.* Religione obstrictum esse; quæ vox: *Religio*, plerumque ponitur in his pro *conscientia.* Religionem alicui offerre, einem ein Gewissen machen. Religioni habeo, mihi duco, ich mache mir ein Gewissen; religione impedior, ich kan mit guten Gewissen nicht rc.

Conscindo, is, scidi, scissum, ere. in Stücken zerhauen, zerreissen. *Syn.* Discindo, scindo, discerpo. *Usus.* 1. Epistolam tuam conscidi innocentem. 2. *Transl.* Aliquem sibilis, maledictis; pugnis, calcibus conscindere, einen mit Schmäh-Worten rc. übel zurichten.

Conscisco, is, scivi, scitum, ere. begehen. *Syn.* Infero: admitto. *Usus.* Mortem sibi venenô; necem sibi consciscere. Facinus consciscere.

Conscius, a, um. mitwissend, bewust. *Syn.* Particeps, socius, testis.)(*Inscius, ignarus. Adv.* Maximè studiorum, officiorum. *Usus.* Nullius mihi culpæ conscius sum. ich bin mir keiner Schuld bewust. Conscius illi facinori esse putabar.

Conscribo, is, scrisi, scriptum, ere. beschreiben. *Syn.* Scribo, compono. *Adv.* Celeriter veteranos, communiter edictum, diligentius, nominatim, perspicuè, perquisitius & diligenter, publice, separatim, subtilius, vicatim homines. Conscribi palam, & centuriari. *Phras.* Milites conscripsit, er hat Soldaten angeworben. Novis delectibus militem contraxit; milites sacramento rogavit; copias comparavit, paravit, coëgit, contraxit maximas; conquisitionem fecit, habuit acerrimam. V. *Conduco. Usus.* Exercitum, militem conscribere, werben. Librum, epistolam conscribere, schreiben. V. *Scribo.*

Conscriptio, nis, f. das Aufschreiben. *Syn.* Scriptio. *Us.* Conscriptiones quæstionum.

Con-

Confectatio, nis, f. Weyhung. *Syn.* Dedicatio; *Usus.* In consecrationibus statuebantur aræ, quæ religionem afferrent.

Consécro, as, avi, atum, are. weihen, zueignen. *Syn.* Dico, dedico, sacro, religiosum facio.)(*Profano, profanum facio.* *Adv.* Auguste, nefariè aram, sanctè, publicè, rectè. *Usus.* 1. *Dare, donare, dicare,* aufopffern. Consecrare aliquid Jovi. Aurum, argentum, agrum, ædem Deo consecrare. Se patriæ dedere, ac velut consecrare. 2. *Religiosum facio,* einweihen. Delubra sanctissimis religionibus consecrata. 3. *Immortalitate dono,* verewigen, unsterblich machen. Urbes, in quibus tuas virtutes consecratas vides, & in Deorum numero collocatas. Virorum fortium memoria Deorum immortalium honore consecrata. V. *Sacro, Dedico.*

Consecro SS. Hostiam in der Heil. Meß aufwandeln. Prolatis, enuntiatis Christi verbis sanctissimis, panem ac vinum, in ejus corpus, ac sanguinem converto; pronunciatâ divinæ consecrationis formulâ, arcanâ vi, ac obstupescendâ, carnem Christi, ac sanguinem efficio; arcanis ac traditis â Christo verbis, eundem in panis ac vini speciem transformo.

Consectarius, a, um. das aus einem Ding folget. *Usus.* Consectaria me Stoicorum brevia, & acuta delectant.

Consectatio, nis, f. Nachstellung. *Syn.* Captatio. *Usus.* In hujus concinnitatis consectatione princeps fuit Gorgias.

Consectatrix, icis, f. die da nachstellet. *Syn.* Auceps. *Usus.* Libidines sunt consectatrices voluptatis.

Consectio, nis, f- Zerhauung. *Syn.* Sectio. *Usus.* Consectio.

Consector, aris, atus, sum, ari. nachstellen. *Syn.* Quæro, sequor, aucupo, capto, imitor. *Adv.* Pueriliter, studiosè, studiosissimè, verè, verba s. rem. *Usus.* 1. Inanem rumorem, omnes falsæ gloriæ umbras; opes & potentiam consectatur. Alicujus benevolentiam largitione, assentatione consectari. Vitiosa, rivulos præ rebus consectantur. Consectari genus dicendi abruptum. 2. *Insequor, urgeo, vexo, premo, insector,* verfolgen. Aliquem clamoribus, conviciis, sibilis, linguâ petulanti consectari. V. *Insector, sequor.*

Consecutio, nis, f. Folge, Erfolgung. *Syn.* Consequentia, connexum. *Epi.* Necessaria. *Usus.* Coniecutiones, & causas rerum perspicere. Ipsa detractio molestiæ, consecutionem affert voluptatis Consecutio verborum in conjunctione servanda.

Consenesco, is, senui, ere. alt werden. *Syn.* Senex fio, annis & ætate ingravesco, inveterasco. *Usus.* 1. In mœrore & lachrymis consenuit. 2 *Transl. Deficio, imminuor,* abnehmen. Consenuit jam rumor ille. Consenuit ejus gloria, potentia. Partis illius authores nullo adversario consenuêre. *Senectus, ætas præceps, desino.*

Consensio, nis, f. Einstimmung. *Syn.* Consensus, conjuratio. *Epi.* Major, major & aptior, maxima, mira, mirifica senatus, incredibilis totius provinciæ, singularis bonorum omnium, scelerata, summa. *Usus.* Vis amicitiæ, voluntatum, studiorum, sententiarum summa consensio. Quorum societas, & sceleratæ, consensionis, *conjurationis*, fides erupit. Bonorum omnium consensio. Nec ille consensionis globus unius dissensione disjici potuit. V. *Consensus.*

Consensus, ûs, m. Einhelligkeit. *Syn.* Consensio, conspiratio, concentus, convenientia, cognatio. *Epi.* Gravissimus, incredibilis, magnus, major, optimus præclarus judicûm, privatus, publicus, singularis, summus, unus omnium, mirus. *Phras. Consensu omnium acta res est,* die Sache ist geschehen mit Genehmhaltung aller andern. Consensione omnium, omnium judiciô; omnium approbatione, omnium sententiâ; consentientibus, approbantibus cunctis; nemine prorsus dissentiente; nullâ cujusquam discrepante sententia res gesta est. Consensus omnium in re gerenda fuit idem; omnes omnium sententiæ, voluntates, opiniones judicia congruebant. Nemo dissensit, sententiarum varietas nulla fuit. In eandem omnes sententiam convenerunt; una fuit, eademque consentiens vox omnium; in eandem sententiam itum ab omnibus; suffragantibus omnibus; refragante nemine; nemine reclamante, adversante, obsistente, intercedente; lubentibus omnibus; concordibus animis, studiis, suffragiis. V. *Concordia.* *Usus.* Omnium consensus naturæ vox est. *Vulg. Vox populi, vox DEI.* Rerum natura unô consensû juncta est atque continens. Omnium quasi consensus doctrinarum, concentúsque. Ordinum consensus divulsus est.

Con-

Consentaneus, a, um. gleichförmig, gemäß, einstimmig. *Syn.* Conveniens, consentiens, aptus.)(*Dissentaneus, repugnans. Usus.* Observa, quid tempori consentaneum, & personæ. Mors vitæ consentanea; quæ audivi tuis litteris sunt consentanea. Triste, & his temporibus consentaneum dicendi genus. V. *Conveniens.*

Consentio, is, sensi, sensum, ire. übereinstimmen. *Syn* Idem sentio, cum aliquo facio, sto judiciô & opinione alicujus, in eadem sententia sum cum aliquo, conspiro, conjuro.)(*Dissentio. Adv.* Rectè, valdè vehementer, undique, incredibiliter, consentiens voluntas. *Phras.* 1. *Consensit senatus,* der Rath ist beygefallen. Ad consulis sententiam suam senatus adscripsit; in hanc sententiam discessionem fecit conjunctis propè sententiis; in eandem sententiam itum ab omnibus; pedibus in sententiam itum est; uno ore, unâ voce senatus rem approbavit; secutus sententiam consulis senatus; sententiæ consulis subscripsit; senatus à consule stetit; ad consilium consulis senatus accessit; consilio huic suffragatus est; senatus ad omnia; quæ consules voluere, descendit; consiliô senatûs acquievit; vocem consulis senatus assensû excepit. V. *Concors,* 2. *Consensit tentationi, vulg.* er hat in die Versuchung eingewilliget. Cessit præsentium voluptatum illecebris; succubuit fœdæ libidinis blanditiis; importunis voluptatum illecebris in præceps actus est; corruptelarum illecebris irretitus, implicatus, depravatus; ab amore virtutis, à continentia deductus est; ab imbelli voluptate vinci se passus est. *Usus.* 1. Ad rempublicam conservandam Dii omnes consentiunt. Consentiunt, se urbem inflammaturos. 2. *Congruo, convenio, respondeo,* übereinkommen, zusammentreffen. Partes omnes inter se non sine lepore consentiunt. Mens mea cum tua voluntate & sententia semper consensit. Oratio moribus, extrema primis mirè consentiunt. Unum si cognôris, omnes nôris, ita inter se congruunt concorditer, ac consentiunt. V. *Sentire item, sententia, congruo, convenio, concordo.*

Consépio, is, sepsi, septum, ire. einzäunen. *Syn.* Sepio, claudo, munio. *Usus.* Ager conseptus, ac diligenter munitus.

Consequens, tis, g. o. Folge, folgend. *Syn.* Quod consequitur, futurus, sequens. *Usus.* Philosophi imprimis acuti, consequentia & repugnantia videntes. Perspicere, quid in quoque consentaneum, quid consequens, quid repugnans.

Consequentia, æ, f. Folge. *Syn.* Consecutio, consectarium, connexum. *Epi.* Præclara, contraria. *Usus.* Cursum rerum, eventorúmque consequentiam notarunt.

Consequor, eris, secutus sum, sequi, folgen, erhalten. *Syn.* Adipiscor, assequor, obtineo, acquiro: sequor. *Adv.* Amplissime, brevi, commodius, continuò. Difficillimè sacerdotium, diligenter aliquid, facilè omnia, honestê, injustè similiter, confestim, studiose, repentè, præclare. *Usus.* 1. Victoriam, potentiam, dignitatem, gloriam, magistratum, honorem consequi. 2. *Assequor,* erreichen. Si properaveris, itinere nos prægressos consequêris. 3. *Sequor.* Cornelium ætate consecutus est Cato, auf einen folgen. Consequitur, ut videamus. In eam fabulam magni risus sunt consecuti. 4. *Comprehendo,* begreiffen. Non possum omnia ejus facta memoriâ consequi, aut verbis complecti. Nullis id verbis consequor. V. *Acquiro, obtineo*

Confero, is, serui, sertum, ere. zusammen richten, vermischen. *Syn.* Confero, conjungo, confligo. *Adv.* Leniter manus, quiete manus. *Usus.* Signa contulit, manum cum hoste conseruit. Manus inter se conserunt sanguine ac genere proximi.

Consero, is, sevi, situm, ere. ansäen. *Syn.* Sero. semino. *Usus.* Agros conserere.

Conserte, dick aneinander. *Usus.* Si omnia antecedentibus causis fiunt, omnia, naturali colligatione, conserte, contextéque fiunt.

Conservatio, nis, f. Erhaltung. *Syn.* Custodia. *Epi* Tuta atque integra salutis. *Usus.* Fructuum perceptio, & conservatio. Æquitatis, juris conservatio.

Conservator, oris, m. Erhalter. *Syn.* Servator, custos. *Usus.* Custos, & conservator urbis & patriæ. V. *Custos,*

Conservatrix, icis, f. Erhalterin. *Usus.* Omnis natura est conservatrix sui.

Conservo, as, avi, atum are. erhalten. *Syn.* Custodia, tueor; servo, tutor, retineo, foveo, teneo. *Adv.* Benignê, comiter majestatem, constanter, facilius antiquitatem, proinde, diligenter studia, sanctissimè, saltem incolumes cives, studiosissimê genus & nomen conservandum. maximè genus & nomen conservandum. *Phras.* 1. *Rem mihi à parente traditam conservare satis est.* mir ist genug, daß ich

ich das väterliche Erbtheil erhalte. Incolumem tueri; non imminuere satis est; nullam patrimonii partem amittere satis habeo; nihil de patrimonio detrahere, id verò satis est. De augendo patrimonio nihil laboro, nihil cogito, curo; curam nullam suscipio; nulla me cura tenet; nulla solicitat, exercet cura; patrimoniô contentus sum. 2. *Arduum est, conservare authoritatem*, es ist nicht leicht, sein Ansehen wissen zu erhalten. Tueri ac sustinere autoritatem; expectationem de se concitatam alere ac fovere; continere honorifica de se hominum judicia; æquabili rerum gestarum gloriâ, virtutis existimatione, authoritate florere; cavere, nequid detrimenti accipiat; nequid jacturæ faciat, ne quam jacturam subeat; ne quod discrimen incurrat, subeat collecta diu hominum opinio & existimatio; ne collecta apud homines gratia momentô effundatur. *Usus*. Ego hoc imperii domicilium sartum tectum conservavi. Velim, tuam pristinam in me voluntatem, morem tuum conserves. Tuorum meritorum memoriam conservabo. Novissimos hos arborum fœtus conserva, conde; ac in hyemem repone, V. *Servo*.

Conservus, i, m. Mit-Knecht. *Syn*. Eidem domino cum alio serviens.

Consessor, oris, m. Beysitzer. *Syn*. Assessor, qui alteri assidet. *Usus*. Consessores convivæ. Consessores judices. Consessor & collusor.

Consessus, ûs, m. Versammlung. *Syn*. Homines in eodem loco considentes. *Epi*. Frequens theatri, magnus, maximus, turpior. *Usus*. In conspectu consessûque senatorum frequentissimo.

Consideo, es, sedi, sessum, ere. niedersitzen. *Syn*. Assideo. *Usus*. 1. Judices vix consederant. 2. *Maneo, moror, sum*, verbleiben. Quædam religiones ex ultima India accersitæ apud nos consedere. In cujus mente justitia consederit. In Platonis libellis examen apum consedit. Consedimus ad Capuam, sich aufhalten. 3. *Minuor, sedor, conquiesco*, abnehmen. Consedit tandem animi ille ardor, furor. Omnis de republica cura consedit.

Considerantia, æ, f. Bedachtsamkeit. *Syn*. Circumspectio. *Usus*. Tuam hac in re considerantiam laudo. V. *Providentia*.

Considerate, bedächtlich. *Syn*. Cogitate, consulto, meditate, prudenter, judiciô. *Usus*. Cum ira nihil fieri rectè, nihil considerate potest. Consideratius consuluisses.

Consideratio, nis, f. Bedachtsamkeit. *Syn*. Circumspectio, animadversio. *Epi*. Accurata. *Usus*. Est enim animorum ingeniorumque naturale quasi papulum, consideratio & contemplatio naturæ. Ex circumspectione & accuratâ consideratione. V. *Prudentia*, *meditatio*.

Considero, as, avi, atum, are. betrachten. *Syn*. Reputo, cogito, commentor, circumspicio, specto, existimo, contemplor, intueor, attendo, expendo, pondero, ante oculos pono; propono; ratione animóque lustro; animô & cogitatione complector; animum ad rem refero; mente circumspicio; animô intueor, animô contemplor, rationem habeo. *Adv*. Breviter, communiter, coram, diu, diutius, etiam atque etiam, diligenter, expeditius, facilius rationem ac viam, magnopere, mediocriter, otiosè optimè, valdè, vehementer, verè, benè. *Phras*. 1.) *Considerare rem studiosiùs*, die Sache besser betrachten, überlegen. Acie mentis dispicere; in omnem partem considerationem intendere; omni ingenii vi contemplari, inquirere; animô lustrare; omni cogitatione pertractare; percontari seipsum; circumspicere res omnes, rationésque subducere; totam causam quam maxime intentis oculis contemplari; omnia amplecti consiliô; animô ac mente circumspicere; in animo secum versare, agitare: rem secum reputare; rationes omnes secum deputare. 2. *Considera, quæso, tantisper periculi magnitudinem*, betrachte nur ein wenig die Grösse der Gefahr. Refer, obsecro, tantisper ad animum; mentem intende tuam; mentis aciem; animum intende ad periculi magnitudinem; considera cum animo tuo; ante oculos statue, constitue; etiam atque etiam cogita, quæ sit periculi magnitudo; defige, quæso, in hoc mentem, ac cogitationem, ut, quantum discriminis subeundum sit, cognoscas; spectet hoc animus tuus, inque unà hac cogitatione defixus sit; subeat animum; succurrat animo periculi magnitudo; perpende, quæso periculi magnitudinem, & justâ æstimatione metire; animum, quæso, & mentem adhibe; animum adverte; cogitationem hominis sobrii paulisper suscipe, quoque in periculo sis, etiam atque etiam vide. 3. *Considera frequenter æternæ vitæ gaudia*, erwege öffters die ewigen Freuden. Illâ animum frequenter cogitatione occupa; illa mentem subeat cogitatio; animo obversetur; tibi proposita sit cogitatio, quæ beata immortalitatis sint gaudia. Veniat in mentem sæpe; animo altissimè infigatur, inscribatur, inhæreat cœlestium gaudiorum

rum consideratio; tempus frequenter pone in acerrima & attentissima cœlestium præmiorum contemplatione; ad hoc animum adjice; huc cogitationes converte; in hac una re cogitationes omnes consume; illa te teneat cogitatio, ut, quæ virtutis in cœlo sint præmia, animo præcipias. *Usus.* Age nunc, animum refer sic ad veritatem; & considera. Velim, cum Pompejo de eo facto consideres. Mihi vivendi ratio considerata atque provisa est. Hoc lenti & considerati judicis est. Utitur considerata tarditate. V. *Meditor, commentor, cogito, perpendo.*

Consido, is, sedi, sessum, ere. sich setzen. *Syn.* Consideo.)(*Surgo. Adv.* Distinctè, variè. *Usus.* Considamus in umbra. In opinatione considere. Aspectû hominis cura omnis consedit.

Consigno, as, avi, atum, are. versiegeln, aufzeichnen. *Syn.*Signo, obsigno, firmo. *Usus.* Litteris consignare monumentis mandanda. Ea acta publicis privatisque monumentis consignata sunt. Harum rerum memoriam nullam publicis commentariis consignatam habemus. Tabulæ signis honestissimorum hominum consinnatæ, *vulg. sigillatæ*, versiegelt.

Consiliarius, ii, m. Rath. *Syn.* Autor, suasor, qui consilium dat. *Usus.* Tu me consiliariô non imperitô usus es. Memineris, te magno Regi consiliarium datum. V. *Suadeo, consilium, autor.*

Consilio, as, avi, atum, are. *item:* Consilior, aris, atus sum, ari. einen Rath geben, oder begehren. *Syn.* Consilium do, *vel* peto. *Usus.* Amicis consiliari. Difficilis ad consiliandum legatio. V. *Consulo.*

Consilium, ii, n. ein Rath. *Syn.* Deliberatio, cogitatio, animadversio, ratio, cogitatum, quod aliquis sequitur, aut spectat, consultum, sententia. *Epi.* Amantissimum, amplissimum, aptum ad facinus arrogans, bellicum, bonum, callidius, cautum, certum, commune, consideratius, crudelissimum, cupidum & audax, temerarium, difficile, dispar vitæ, divinum & singulare, domesticum, extremum, fidele & salutare alicui, firmum, fixum, gratum acceptúmque, gravissimum, honestum, humanum, integrum, inusitatum, iucundum, magnum, majus, maximum, medium, minimè obscurum, non minimum, multum, necessarium, non gloriosum, sed tamen periculo vacuum & dolore, non mediocre, novum, optimum, par, paternum, periculosum, perutile, sed minimè honestum, pium, plenum sceleris & audaciæ, plenum prudentiæ & fidelitatis, præclarum, præstans, privatum, puerile, salutare, sanctissimum, sapiens, secretum, sempiternum, senatorium, severissimum, singulare, sordidum, stultum ac demens, suavissimum, summum, superbum, tacitum, temerarium ac repentinum, triste, vacuum, periculo vetus, urbanum. Consilia accerrima, alterna, bona, cautiora, clandestina, clariora luce, digna laude, perdita, dolosa, amantissima, fortuita, gloriosa, idonea ad negotium aliquod, meritissima, intima, justa, languidiora, mala, maxima, mediocria, nova, nova & periculosa, turbulenta, occulta, occultiora, optima, perdita amicorum, periculosa & callida, splendidiora & majora, perniciosa, perspicua, plena prudentiæ, præpostera, privata, publica, puerilia, recta, vera, honesta, salva, reipublicæ salutaria, reipublicæ sceleratissima, senatoria, singularia, socia pacis & togæ, superiora, turbulenta, vetera. *Phras.* *Consilium petere*, einen um Rath fragen, Rath begehren. Exquirere consilium, sententiam alicujus; consulere, in consilium adhibere; alicujus consiliô uti; consilii causâ adire; deliberationem habere, instituere cum aliquo. V. *Consulo.* 2. *Consilium dare*, einen Rath geben. Consilii alicujus autorem, ducem, principem, moderatorem, adjutorem esse. Consiliô aliquem juvare; consiliô adesse; consilium promere; consiliô non deesse; consilium dare, afferre. V. *Consulo.* 3. *Consilium capere*, sich zu etwas entschliessen. Consilium ex animi virtute capere consilium inire; ad consilium descendere; consiliô uti; animum inducere, constituere. 4. *Consilium sequi*, dem Rath nachkommen. De consilio alterius rem totam constituere; parere consiliis; morem gerere suadenti; ad consilium descendere; consiliis assentiri, consiliis uti; à consilio nusquam discedere; consilium non repudiare; pendere ab alienis consiliis; stare consilio; monentem audire, sequi consilii hujus ducem & autorem; obtemperare monitis & consiliis. V. *Suadeo, obedio.* 5. *Alienis consiliis abduci se sinet*, er läßt sich durch fremden Rath verführen. In præcipitia agi consilia, auferri se aliorum consiliis; ducendum, regendum se alienis consiliis permittit. 6. *Consilia clandestina habuit*, er hat sich heimlich berathschlaget. Clandestina coxit consilia; consilia secretò ab aliis coxit; consilia in privato, & seducta à plurium conscientia habuit; ad consilia præter paucissimos adhibuit neminem; consilia clandestina miscuit, optimum quemque consiliorum expertem voluit, reliquit; participes habuit consiliorum pau-

pauciſſimos; paucos in conſilium advocabat; cum paucis conſilia contulit; paucos conſilii ſui conſcios eſſe voluit; ſedulò cavebat, ne quid conſilii foras, in multorum conſcientiam efferretur. 7. *Conſilium mutare*, ſeinen Entſchluß verändern. Abjicere conſilium; deſiſtere à conſilio; depelli à conſiliis; decedere de ſententia, conſilio; deſiſtere de ſententia; diſcedere à ſententia; deduci de ſententia. dejeci, detrudi, moveri, deterreri. 8. *Conſilii incertum eſſe, vel inopem*, nicht wiſſen, was Raths man ſich zu erholen habe. Subitis trepidare conſiliis; perturbari temeritate conſiliorum; conſilia torpent, labant, hærent; confuſum eſſe, & conſilii egentem. 9. *Conſilium ſenile optimum*, die Alten raten am beſten. Sapienter ferè conſulunt ſenes; non facilè peccant, errant, labuntur, offendunt in conſilio; optimis & firmiſſimis rationibus fere ſemper nititur ſenilis opinio, ſententia; quorum grandior eſt ætas, qui ætate longiùs proceſſerunt, eorum is eſſe ſolet ſenſus, qui à ratione non diſcedat, recedat, non procul abſit, qui cum ratione congruat, quem ratio confirmet, à quo ratio non diſcedat. 10. *Alienô potius conſiliô, quàm judiciô tuô uteris*, du willſt lieber anderer, als deiner Meynung folgen. Video, te auferri aliorum conſiliis; non tam tuô duci, quàm alienô abduci conſiliô; non ipſe te audis; non ipſe tibi pares; morem geris; non ipſe tibi obtemperas, obſequeris, aſſentiris, ſed alienô uteris conſiliô; ſed aliena te conſilia regunt; ſed ab alienis conſiliis voluntas tua pendet; non ipſe tibi dux es, non princeps conſilii, ſed miniſter. *Uſus*. 1. Conſilii copiam facere, Rath ertheilen. Conſiliô inſtruere. 2. Conſilium petere, Rath fragen. 3. Conſilium capere, ſuſcipere; rationem ſalutaris conſilii accipere, einen Rath annehmen. Conſiliô uti. 4. Conſilium exponere, ſein Gutachten erklären. Conſilium promere, enunciare; conſilii fontes aperire; conſiliorum rationem repetere. 5. Conſiliis intereſſe, den Raths-Verſaſſungen beywohnen. 6. Conſilia clauſa habere, den Rath verborgen halten. 7. Conſilium explicare, ſein Vorhaben ausführen. 8. Conſilio labi, in ſeiner Meynung betrogen werden. 9. Conſiliis hoſtium occurere, conſilia adverſario extorquere, das feindliche Vorhaben verhindern. Conſilia impedire, frangere. 10. Conſilia cum hoſtibus jungere, mit dem Feind ſich heimlich verſtehen. 11. Conſilium abjicere, ſein Vorhaben fahren laſſen. 12. Conſilii tui eſt, da magſt du zuſehen, was zu thun ſey. 13. Conſilii hæc ſunt, das ſtehet einem frey nach ſeinen Gutachten. 14. De conſilii ſententia decretum eſt, dieſes iſt nach dem Schluß des geſammen Raths alſo verordnet worden. 15. Conſilium ſanctius, geheimer Rath. 16. Conſilio vires adjuvare, conſilium viribus addere, ſich zu der Kriegs-Macht noch eines Vortheils gebrauchen. 17. Fortunam in conſilio habuit, das Glück hat gerathen. 18. Conſilii magni res eſt, das iſt eine wichtige Sache, die wohl Vernunfft braucht. V. *Incertus conſilii.*

Conſimilis, e. gantz, gleich. *Syn.* Similis.)(*Diſſimilis. Uſus.* Res geſſit meis conſimiles. V. *Similis.*

Conſiſto, is, ſtiti, ere. beſtehen, ſtill ſtehen. *Syn.* Sto. *Adv.* Diutius in hoc multum, diu, nusquam, pauliſper, planè, præclarè in cauſſis, rectè & in loco, nusquam. *Uſus.* 1. In loco conſiſtere. Si ſemel conſtiteris, nunquam cades. Hodiè primò ex gravi morbo conſiſtere cœpi. 2. *Moror, commoror*, ſich aufhalten, verweilen. In Italia conſiſtere & commorari. 3. *Deſino*, aufhören. Labor ætatis flexû conſiſtit. Atque hic bellum conſtitit. Tibicen tacuit, ludus conſtitit. 4. *Conſto, firmus ſum*, veſt, beſtändig ſeyn. Ille non mente, non linguâ, non voce conſtitit. Impii animô tranquillô, mente quietâ conſiſtere non poſſunt. 5. *Verſari, poſitum eſſe in aliquo*, beſtehen. Salus reipublicæ in unius hominis anima conſiſtit, poſita eſt. Omne bonum in honeſtate conſiſtit. Cauſa ejus belli in te conſiſtit. Cauſidicus in foro præclarè conſiſtit. Illo judice vix conſiſtes.

Conſitio, onis, f. Beſäung. *Syn.* Satio. *Uſus.* Non conſitiones modò delectant, ſed & inſitiones.

Conſitura, æ, f. Beſäung. *Syn.* Conſitio. *Uſus.* Agri conſitura.

Conſobrinus, i, m. Schweſter-Sohn. *Syn.* Ex fratre, *vel* ſorore matris genitus.

Conſociatio, nis, f. Vereinbahrung, Vergeſellung. *Syn.* Societas, communio. *Epi.* Communis, humana. *Uſus.* Communis hominum generis conſociatio. Conſociatio hominum, atque communitas.

Conſocio, as, avi, atum, are. zugeſellen. *Syn.* Jungo, conjungo.)(*Diſſocio. Uſus.* Conſociare conſilia cum malis civibus. Naturâ ad civilem communitatem conſociati ſumus. Nunquam populus cum ſenatu tam vehementer conſociatus fuit. V. *Socio, jungo.*

Consolabilis, e. das man trösten kan. *Syn.* Quod consolationem admittit.

Consolatio, nis, f. Trost, Tröstung. *Syn.* Solatium, levamen, levatio, medicina, confirmatio. *Epi.* Firmissima & usitata, grata, gravior, levis, longior, annua, magna, mediocris, misera, modica, multa, necessaria, nonnulla, optima, pervulgata, stulta, tenuis, vera, vulgaris, propria. *Phras.* Hæc tibi cogitatio consolationi erit, dieser Gedancke wird dir zu einem Trost dienen. Hæc te cogitatio non mediocriter confirmabit. Hæc si tibi propones, si animô agitabis, animô spectabis, levabis luctum tuum; luctû, ægritudine, solicitudine te levabis; curam levabis; vulnus doloris tui ipse delinies. V. *Consolor, solatium.*

Consolator, ris, m. Tröster. *Usus.* Consolatores ipse se miseros confitentur.

Consolatorius, a, um. tröstlich. *Usus.* A Cæsare accepi litteras consolatorias.

Consolido, as, avi, atum, are. bevestigen. *Syn.* Firmo, corroboro, stabilio.

Consolor, atus sum, ari. trösten. *Syn.* Solor, levo, dolorem levo, mœrorem minuo, desiderium lenio, consolationem adhibeo, alicui perfugium & solatium præbeo, animum consolatione permulceo, consolatione sustento, dolorem, luctum, fletum, abstergo. *Adv.* Amicissimè, communiter, vehementer. *Phras.* 1. *Consolari afflictum,* den Betrübten trösten. Consolationem afferre afflicto; excitare, suis opibus sustentare casus miserorum; levationem afferre; levationi esse miseris; perculsos ægritudine levare; allevare jacentes; animum reddere; fomenta, oblectamenta dolorum præbére; diffidentes suis rebus confirmare; fulcire ruentes; afflictos erigere; perditos recreare; miserorum ærumnam dictis allevare. 2. *Nihil est, quod consolari me possit,* es ist nichts, was mich trösten könte. Nihil est, quod solatium afferre, parere mihi possit. Nihil est, quod solatio, consolationi mihi esse possit. Nulla est res, quæ animum meum possit recreare, relevare; vindicare dolore; liberare solicitudine; eximere dolore; abducere à cura; avocare à molestia; abstrahere à mœrore, afflictum mœrore, languentem, jacentem animum erigere, excitare, confirmare nulla jam cogitatio potest. Affectum dolore animum sanare nulla ratio potest. Laboranti animo, ægrotanti, pessimè affecto mederi satis nulla ratio valet; parum apta sunt remedia, quæ afferuntur; inutilis, infirma, inanis, supervacanea omnis medicina est. Frustra in me consolando ponitur opera: inanem operam sumit, qui ad me consolandum aggreditur; ita malis opprimor, prorsus ut respirare non liceat; nemo ut dolorem lenire; detrahere, depellere, adimere, levare ægritudinem; animum relevare; ægritudinem sedare; abducere ab angore contractum mœrore animum possit; ita dolore obruor, ut emergere nulla ratione possim. Respuit jam animus, quasi desperatâ salute, omnem medicinam, remedia cuncta, omnia consolationum genera. Insitus, infixus in animo dolor ita penitùs est, ut velli nullâ ratione possit; ut nulla vis rationum evellere, extrahere, educere eum possit. Finem facere dolori meo, finem imponere, modum statuere, dolorem moderari, neque homo est, neque res ulla, quæ possit. Non est, ut possim in dolore mihi temperare, dolorem sedare, abjicere; me ad hilaritatem, jucunditatem, quam dolor eripuit, ademit revocare; referre me ad pristinam animi æquitatem; ad eum statum, unde dolor dejecit, deturbavit, depulit, detrusit, non possum. Quæ jam res aut quis homo, animo meo virtutem dolore ereptam restituere possit? quis ea sanare vulnera? quis iis vulneribus mederi, medicinam adferre, remedium invenire possit, quæ mihi fortuna intulit, imposuit inflixit? surdæ iam sunt ad omnia solatia aures; exulceratam agritudine mentem ad sanitatem nemo revocabit; prostratum, jacentem beare jam nihil potest. 3. *Hoc unum consolari potest,* dieses kan mich allein trösten. Hoc unum relevare animum; erigere mentem ac confirmare; erigere in spem *vel* ad spem animum; detrahere ægritudinem; serenitatem mentis reducere potest. Hic unus relictus est consolationi locus; hac unâ consolatione utor me sustento; hanc unam mens habet, suscipit consolationem, ac prætereà nullam. *Usus.* Spe, eloquentiâ consolamur afflictos. Desiderium tui memoriâ commodorum consolabor. Dolorem, quem è republica capio, consolari domus non potest. Hoc mihi non sumo, ut de communibus miseriis te, *vel* dolorem tuum consoler.

Consono, as, ui, itum, are. mitlauten, wiederschallen. *Syn.* Respondeo, consentio, convenio. *Usus.* 1. Vide, ut oratio moribus consonet, übereinstimmen. 2. Nemus consonat, der Wald giebt einen Wiederhall.

Consonus, a, um. übereinstimmend. *Syn.* Conveniens. *Usus.* Consonum, consentaneum non est, ut &c.

Consopio, is, ivi, itum, ire. einschläffern. *Syn.* Somnô obruo, opprimo. *Usus.* Somno consopiri sempiterno. V. *Sopio.*

Consors, tis, g. o. Mitgenoß. *Syn.* Particeps, socius. *Usus.* Socium & consortem te laboris, gloriæ habui. Consors alicui in lucris & furtis. V. *Particeps*, *socius*, *communis*.

Consortio, nis, f. Gemeinschafft. *Syn.* Consociatio. *Epi.* Humana. *Usus.* Dissolvatur, necesse est, omnis humana consortio. V. *Communio.*

Conspectus, ûs, m. das Anschauen. *Syn.* Aspectus, præsentia. *Epi.* Dulcior patriæ, frequens, jucundissimus. *Phras.* 1. *Dare se in conspectum alicui*, unter die Augen kommen. In conspectum venire; vultum alicujus subire; populo se dare, & coronæ; in populi conspectum se committere; in oculis multitudinis, in ore omnium versari; ostendere, & offerre os suum; os præbere; in conspectum prodire. 2. *E conspectu abire*, aus den Augen gehen. Ab ore hominum concedere; vitare oculos hominum; hominum aspectum, lucémque vitare; ab oculis hominum aliquò concedere; hominum aspectum præsentiámque vitare; è conspectu discedere, evolare; hominum aspectum, lucémque defugere, fugere. *Usus.* 1. Dare se in conspectum, sich sehen lassen. 2. In conspectu esse, vor Augen stehen. Locô excelsô sita est laus tua, in conspectu urbis posita. 3. In conspectu ponere, vor Augen legen. 4. Animus non cadit in conspectum, in die Augen fallen. 5. Conspectum fugere, aus den Augen gehen. 6. E conspectu amittere, jähling etwas aus den Augen verliehren. 7. Conspectû privare, seiner Gegenwart berauben.

Conspergo, is, spersi, spersum, ere. besprengen. *Syn.* Aspergo, respergo. *Usus.* 1. Lachrymis me conspersit. 2. Scripta quadam hilaritate conspergere. Oratio, quasi quibusdam verborum floribus conspersa.

Conspicio, is, spexi, spectum, ere. ansehen, in Obacht nehmen. *Syn.* Aspicio, video. *Adv.* Procul, propè. *Usus.* 1. Infestis omnium oculis conspici. 2. *Transl. Attendo*, *considero*, betrachten. Conspicite eam mentibus vestris, quam oculis non potestis. V. *Video*, *intueor.*

Conspicor, aris, atus sum, ari. anschauen. *Syn.* Video. *Usus.* Occisum ut conspicatur.

Conspicuus, a, um. scheinbar. *Syn.* Aspectabilis. *Translat.* Illustris, clarus. *Phras.* *Ea facti gloria eum conspicuum reddidit*, diese That hat ihn erst ansehnlich gemacht. Ea res illi dignitatem attulit, conciliavit; id factum illi dignitati fuit dignitatem adjunxit; ea res clarum spectatúmque fecit hominem. V. *Celebris*, *clarus*. *Usus.* Mons latè conspicuus.

Conspiratio, nis, f. Zusammenrottung. *Syn.* Conjuratio, consensio. *Epi.* Incredibilis, conflata, restincta, magna, sceleratissima, tanta. *Usus.* 1. Conspirationem conflare, facere. Conspirationem restinguere, dirimere. 2. *Consensus*, Einhelligkeit. Summa erat inter eos animorum conspiratio. Summa est conspiratio consensúsque virtutum. *Conjuratio*, *consensio*.

Conspiro, as, avi, atum, are. sich zusammen verbinden. *Syn.* Consentio, conjuro. *Usus.* 1. Mirabiliter omnium ordinum consensus ad liberandam rempublicam conspiravit. Omnes ad dignitatem tuam defendendam conspirâsse videntur. 2. *Conjuro*, sich verschwören. Mirum, ni senes vicini in unum nidum conspiraverint. V. *Consentio*, *concors.*

Consponsor, oris, m. Mitbürge. *Syn.* Qui cum alio spondet. *Usus.* Communicabo rem cum consponsore tuo.

Conspuo, is, ui, utum, ere. bespeyen. *Usus.* Ab omnibus derisus, atque consputus.

Consputo, as, avi, atum, are. bespeyen. *Syn.* Sputô aliquem fœdo. *Usus* Clodiani nostros consputarunt.

Constabilio, is, ivi, itum, ire. bestättigen. *Syn.* Stabilem & firmum reddo. *Usus.* Rem suam constabilire.

Constans, antis, g. o. beständig. *Syn.* Firmus, stabilis, gravis, perpetuus, æquabilis, moderatus, constantiâ præditus.)(*Levis*, *inconstans*, *mobilis*. *Phras.* *Animo est gravi & constanti*, er ist beständig in seinem Vorhaben, standhaft. Animô est firmô, stabili, immutabili, minimè levi, non fluxô, non variabili; animus minimè fluctuat, vacillat, claudicat, labitur; nihil in illo levitatis inest, aut inconstantiæ; nunquam ille discedit à seipso. Nullam in illo animi infirmitatem, nullam consilii mentisque mutabilitatem deprehendas; certum est illi constantiam tueri in sententia; seipsum ab omni perturbatione invictum præstare; animi æquitatem, præsentiam ubique

que præ se ferre; constantiâ, animi firmitate est egregia; propositi tenax constantiam in instituto retinet, servat; ad res gerendas constantiam affert, adhibet singularem; abunde constantis animi est; nihil ex pristina voluntate mutat; eadem constantia & florente, & sinistro rerum statu est; consiliis ad exitum perducendis animo præsenti est. V. *Constantia.* *Usus.* Fortis animi est & constantis, non perturbari rebus adversis. Constans & perpetua vitæ ratio. Rumores afferuntur, iique satis constantes. Firmus, stabilis, constans amicus. Constans lunæ motus. V. *Fortis.*

Constanter, beständig. *Syn.* Fortiter. æqualiter, perpetuo.)(*inconstanter.* *Usus.* Constanter & liberè me gessi. Constanter & perpetuò placebit hoc consilium.

Constantia, æ, f. Beständigkeit. *Syn.* Firmitas, stabilitas, gravitas, æqualitas, perseverantia, firmitas animi, firmum consilium, constans & perpetua vitæ ratio.)(*inconstantia.* *Epi.* Admirabilis, incredibilis, conveniens & conjuncta, diuturna animi, humana, magna, perpetua, placida & quieta, singularis, summa. *Phras.* 1. *Novi tuam constantiam,* ich kenne deine Standhafftigkeit. Nosco animi tui firmitatem, firmitudinem; scio, te in sententia constare, perstare semper solitum; nec de gradu dejici, dimóveri; nec de sententia depelli posse; scio, te in eodem consiliorum tenore obstinatum, perstiturum firmiter; nihil de pristina sententia mutaturum; quàm æquali semper tenore sis, novi; scio, quam non varius sis in causa; quam firmitudinem animi obtineas; quàm constanter in sententia permaneas; quàm nulli vi labefactari constantia tua possit. 2. *Egregiâ constantiâ mihi esse videtur,* es scheint mir ein standhaffter Mann zu seyn. Is mihi semper visus est, qui sibi constet optimè; qui à sententia ægrè discedat; ægre mutet consilium; susceptam opinionem non temere abjiciat, sensus deponat, de suo statu demigret; quem nulla res facilè abducat, avellat à sententia; cujus mentem ægrè in diversam partem traducas; huc illuc, in hanc vel illam partem non facilè flectas, eâ virum gravitate, eò animi robore ac constantiâ semper existimavi, ut non magis solem à suo cursu, quàm ejus animum ab æquitatis studio deflectas; idem illi vultus in omni re eadem méns in omni fortuna videtur; is mihi videtur, cujus animum nec prospera fortuna efferat, nec adversa infringat; qui eodem vultû & res secundas & adversas excipiat; qui pulcherrimè secundam & adversam fortunam ferre, subire noverit; in quem fortunæ nihil juris sit; qui nec prosperis rebus insolescat; nec adversis frangatur; quem nec in secundis rebus lætiorem quisquam viderit; nec in sinistris tristiorem; qui eundem vultum in omni fortuna retineat. V. *Animus fortis*; *Fortis.* *Usus.* Cato gravitatem suam perpetuâ constantiâ roborabit. Fortis animus sine æquabilitate & constantiâ nullus esse potest. Retinenda igitur est animi constantia, firmitas, perseverantia, gravitas.

Consternatio, nis, f. Zaghafftigkeit. *Usus.* Pavore & consternatione territa cohors. V. *Perturbatio.* Ingens solicitudo, ac pænè jam luctus est. V. *Terror.*

Consterno, is, stravi, stratum, ere. bedecken, bestreuen. *Syn.* Sterno, tego, spargo, effundo. *Usus.* Effusum frumentum vias omnes constraverat.

Constipo, as, avi, atum, are. zusammen schoppen. *Syn.* Constringo, coërceo, coarcto, contrudo. *Usus.* Ecqui tantus numerus hominum in eum agrum constipabitur. *Constipatus, vulg. est,* an Verstopffung leiden. *Latine:* Ex alvi duritie cubare, laborare. V. *Angustus,* Stipo.

Constituo, is, ui, utum, ere. bestellen, sich vornehmen. *Syn.* Decerno, statuo, delibero, cogito, sancio, præscribo, designo. *Vulg. propono mihi, propositum facio.* *Adv.* Aliquando antè, bene de rebus domesticis, breviter, communiter, coram, diligenter jura, graviter de aliquo, impunè supplicium, inique, in posterum legem, lentè, libenter conditionem, maturius ex re & temporè, obscurè regnum, omnino caussam in verbo, optimè publicè patronum, sanctissimè, sapientissimè, verissimè. Constitutum benè, divinitus, moderatissimè, providentissimè, publicè, præclarissimè, prudenter. *Phras. Constitui abire,* ich habe mir vorgenommen abzureisen. Animus erat in eo, ut hinc migrarem; in animo erat; cum animo statui; apud animum statui; deliberatum cum animo habebam; stabat jam sententia, ut solum verterem; animus in discessu erat; jam terras alias cogitabam; fixum & statutum erat animô, patriâ discedere; abeundi, discessus consilium cepi; in animo habui; animum induxi, demigrare hac ex urbe; ratum jam erat migrandi consilium. *Usus.* 1. Ut constitui, adero. Constitui cum amicis de profectione mea. Constitutum planè habeo.

Constituendum denique tibi est, quod vitæ genus eligas. 2. *Præscribo, designo, vulgo: determino*, bestimmen die Zeit, Tag ꝛc. Diem tempúsque colloquio constituere. Pactam & constitutam diem habére. Ad diem dictam, præstitutam, præfinitam, constitutam adero. Provinciam alicui constituere. 3. *Decerno, destino, vulg. ordino*, verordnen. Accusatorem, testes, quæstionem, disceptationem, vadimonium, actionem constituere. Judicium capitis in aliquem; maleficio supplicium, pœnam constituere. 4. *Facio, condo, confirmo*, machen, bevestigen. A Diis omnia constituta sunt. Necessitudinem cum aliquo, & amicitiam constituere. Constituere urbem, pacem, rem familiarem suam. 5. *Pono, propono*, setzen, vorstellen. Monumentum in aliquo loco; sibi aliquid ante oculos constituere. Aliquem in locum Prætoris constituere. V. *Decerno*; *delibero*.

Constitutio, nis, f. Bestellung. *Syn.* Comparatio, institutio. *Epi.* Firma corporis, simplex, tota, quam plurima. *Usus.* Quid sentis de hujus belli constitutione? Constitutio religionum Numæ debetur. 2. *Habitudo & Compositio.* Beschaffenheit. Corporis firma constitutio.

Constitutò, mit Fleiß. *Syn.* Consultò, compositò compactò. *Usus.* Constitutò experiri cum aliquo, mit Fleiß eines wagen mit einem.

Constitutum, i, n. Satzung. *Syn.* Propositum. *Usus.* Ajunt, constitutum factum esse cum servis.

Constitutus, a, um. bestellt. *Syn.* Institutus, confirmatus, compositus, decretus. *Usus.* Ad constitutam diem adesse. Constituta res est, & definita. Propositum & constitutum iter. Corpus, animus benè constitutus.

Consto, as, stiti, stitum, are. bestehen. *Syn.* Componor, fio, constituor. *Adv.* Constare certatim, mutuò studia officii, gratis navim, melius sibi, multùm, parùm sibi, planè è numeris, planè, non satis, præclarè sibi, summè. *Usus.* 1. Judiciorum ratio ex accusatione & defensione constat. Hic ex fallaciis constat totus. Concio ex imperitissimis constat. Prudentia constat ex scientia rerum bonarum & malarum. 2. *Sum.* seyn. Virtus sine ratione constare non potest. Quæ in toto mundo moventur & constant. 3. *Patet*; es ist bekannt, es ist am Tag. Res, de qua constat. Quæ res cum constet; liquida sit, pro: inquisita & comperta sit &c. V. *Pateo.* Constat inter omnes. Constant mea in te beneficia. 4. *Convenio, congruo, cohæreo*, übereinstimmen, zusammen treffen. Ista sententia cum priore non constat. Oratio ista nec cum re, nec secum ipsa constat. Constare sibi in vitæ perpetuitate; non constare sibi. Mente vix constat. 5. *Persevero, permaneo, perduro*, verbleiben, verharren. Laudo, quod in sententia constiteris. Constabit tibi fructus otii tui. 6. *Pretii ratione*, kosten. Dimidiò minoris tibi constabit. Magnò stetit cunctatio homini. Ea res multorum sanguine stetit. V. *Pretium, Manifestus, Pateo.*

Constringo, is, strinxi, strictum, ere. zusammen binden. *Syn.* Stringo, vexo, arcto, concludo.)(*laxo, solvo.* *Usus.* Rempublicam legibus constrinxit. Alicujus scelus suppliciò constringere. Dare se libidinibus constringendum. V. *Stringo.*

Constructio, nis, f. ein Bau, Zusammensetzung. *Syn.* Compositio, quasi structura quædam, consecutio. *Epi.* Apta & quasi rotunda verborum, magna & ornata, minuta, tota. *Usus.* Quantô artificiò natura constructionem hominis fabricata est!

Construo, is, struxi, structum, ere. aufbauen. *Syn.* Conficio, ædifico, fabricor, coacervo.)(*destruo.* *Usus.* Aves sibi nidos construunt. Acervos nummorum construere. V. *Struo.*

Constupro, as, avi, atum, are. eine schänden. *Syn.* Stuprô contamino. V. *Stupro.*

Consuasor, oris, m. Rathgeber. *Syn.* Suasor.)(*dissuasor.* *Usus.* Autore & consuasore Næviò.

Consuesco, is, suevi, suetum, ere. gewohnen. *Syn.* Soleo, meæ consuetudinis est, consuetudinem habeo, multùm cùm aliquo sum; unà sum; diem cum aliquo pono, cum aliquo conjunctissimè & amicissimè vivo; in consuetudinem me do; in consuetudinem alicujus rei venio.)(*desuesco.* *Usus.* Equo, quo consuevi, libentius utor. V. *Assuesco*, *consuetudo.*

Consuetudo, inis, f. Gewohnheit. *Syn.* Mos, institutum, usus. *Epi.* Altera natura, artifex suavitatis, non satis avida, bona, civilis, communis, consularis, senatoria, dissoluta, diuturna, domestica, elegans, familiaris, immanis, barbara, indigna, jucunda, summa, judicialis fori, jucundissima cum aliquo, lasciva, libera peccandi, magistra non contemnenda, doloris ferendi, magna, mala & impia, mala

mala ac molesta, militaris, mirifica, notissima, nova judiciorum, perpetua, popularis & forensis dicendi, pristina, quotidiana, regia, vetus, vitiosa & corrupta. *Phras.* 1. *A consuetudine longissimè discedis*, du verlässest deine Gewohnheit. Recedis, descis, te removes, te abducis; alius planè es à te ipse; à temetipso discedis; tui dissimilem te præbes; tui te similem non præstas; eum, qui adhuc fuisti, te non præstas; tibi parum constas; consuetudinem tuam & inveteratam agendi, vivendi rationem abjecisti, deposuisti, oblivioni dedisti. 2. *Consuetudo communis est*, dieses ist schon eine gemeine Gewohnheit. Mos hic omnium est; omnium hæc consuetudo est; institutum est, consuetudinis, instituti est; mos hic ubique obtinuit, invaluit: mos ita fert omnium; ita fert consuetudo; nemo non ita consuevit; omnibus hoc est à natura tributum, insitum; ita naturâ comparaparatum est; habent hoc omnes à natura; ita facti, ita instituti naturâ omnes sumus; id in more jam positum est; usû ac more comparatum est; moris est; veteri exemplô & institutô inductus mos est; more fit; vetus hoc est. *Usus.* 1. Vetus consuetudo naturæ vim obtinet. Gewohnheit ist eine andere Natur. 1.) *Consuetudinem introducere*, eine Gewohnheit einführen. Inducere, addiscere, afferre, excitare, aperire. 2.) *Consuetudinem immutare*, Gewohnheit verändern. A vetere consuetudine recedere. 3.) *Consuetudinem servare*, Gewohnheit halten. Romani hac consuetudine utuntur. Consuetudo est Romanis. Veterum consuetudinem tenére, retinére, servare, præstare. Manet ea in præsens consuetudo, serpit, increbrescit. 4.) *Ad consuetudinem redire*, auf den alten Brauch kommen. Omnia ad veterem consuetudinem longô intervallô revocata sunt, reverterunt. 2. *Vita communis, amicitia, familiaritas, convictus*, Gemeinschafft, Vertraulichkeit. 1) In consuetudinem præstantium virorum se dare, se insinuare, se mmergere. Cum iis consuetudinem jungere, facere, conjungere, consuetudine jungi, implicari, devinciri. Vetus mihi cum illo amicitia & consuetudo intercedit. Gemeinschafft machen, haben. 2.) Consuetudinem intermittere; à consuetudine refugere; omnium consuetudine privari, der Gemeinschafft entrathen. 3.) Ad consuetudinem redire; in, *vel* ad consuetudinem revocari, wiederum die Freundschafft pflegen. 4.) In consuetudine permanére, in guter Verständniß bleiben. V. *Mos.*

Consul, is, m. Bürgermeister. *Syn.* Reipublicæ, publici consilii princeps. *Usus.* Sine repulsa consul factus, effectus, designatus, renunciatus.

Consularis, e, bürgermeisterlich. *Syn.* Qui consulatû perfunctus erat, qui consulatû abiit, aliquando consul fuit. *Epi.* Dissertus, maximus. Consulares clarissimi, constantes & nobiles, meliores & fortiores & constantiores, timidi, turpissimi. *Usus.* Consulare officium. Provincia consularis. Consulares & prætorii viri.

Consulatus, ûs, m. das Burgermeister-Amt. *Syn.* Amplissima potestas in republica. *Usus.* 1. Consulatum sperare, cogitare, hoffen, verlangen. 2. Consulatum petere, begehren. 3. Consulatum demandare, auftragen. 4. Consulatum inire, antretten. 5. Consulatum gerere, vertretten. 6. Consulatû aliquem dejicere, von dem Bürgermeister-Amt ausspielen, absetzen. V. *Magistratus.*

Consulo, is, ui, sultum, ere. rathen, oder um Rath fragen. *Syn.* Consilium peto, delibero, consulo; *item:* Consilium do; prospicio, provideo. *Adv.* Bene reip. benè de rebus, commodè, consideratius, diligenter agris, diligentissimè valetudini, gravius de se, gravius de salute, liberè reipubl. male suis rebus, melius sibi, famæ, pudicitiæ, multum & diu, optimè alicui, sibi plurimùm, serius, maximè. *Phras.* 1. *Consulere dubiis in rebus amicos sapientis est*, einem weisen Mann stehet es zu, in zweifelhaftigen Dingen seine Freunde um Rath zu fragen. Sapientis est in ancipiti rerum statu, incertis in rebus, ambiguis, obscuris, aliquâ in difficultate constitutis, in controversia positis amicos in consilium adhibere; ad amicos, ad amicorum arbitrium referre; amicorum judiciis stare; ad consilium amicorum confugere; amicorum consilio uti; amicorum sententiam exquirere; adire ad amicos consilii causâ; velle cognoscere, quid amicis videatur, quid amici sentiant, quid opinionis habeant, quod præbeant consilium; quid censeant, judicent, faciendum existiment; velle cognoscere, quis sit amicorum sensus, quæ mens, quæ sententia; referre ad consilium amicorum; dare se in consilium amicis; ab amicis consilium capere; amicos auctores, duces, principes consiliorum suorum habére; rogare, interrogare sententiam amicorum; ex amicis, quid sibi autores sint, exquirere; nihil constituere, suscipere, nisi de

de amicorum suasû, ductû, hortatû, consiliô, sententia, instinctû; sine amicorum consilio; nisi amicis suasoribus, consultoribus, autoribus, impulsoribus, ducibus persuasum, permotum, adductum; in neutram se partem dare, nisi de consilio amicorum; nisi consiliô nixum amicorum; nisi suadentibus, consulentibus amicis impulsum. V. *Consilium peto.* 2. *DEum precibus consulere*, *vulg.* sich mit GOtt in dem Gebeth berathschlagen. Divinæ mentis consilium precibus explorare; ad Deum consilia sua referre; cœleste lumen precibus exposcere; autorem, ducem, principem consiliorum suorum Deum habere; rebus in dubiis ad DEUM confugere; consilii lucem à DEO suppliciter exorare; res suas, ac consilia cum DEO quodammodò conferre. 3. *Consulo tibi*, *vulg.* ich rathe dir. Hoc tibi do consilii; tibi suadeo; autor tibi sum; consilium hoc meum est; mea hæc est sententia: meus hic est sensus; meum hoc est judicium; ita sentio; id mihi videtur, placet, probatur. V. *Autor.* 4. *Si me putas rectè tibi posse consulere, hoc facies*, wann du vermeinest, daß ich dir gut rathen kan, so thue dieses. Si mea tibi sententia probatur; si me putas aliquid vidére; si meum consilium apud de habet aliquid ponderis, momenti; si me putas quidquam sapere; si audire me vis; si consiliis meis aliquid tribuere; si sequi consilium meum; si ad meum accedere vis consilium, hoc ages; me autore hoc tibi agendum putabis. V. *Consilium do,* 5. *Dignitati tuæ consule*, habe fleißige Acht auf deine Amts-Würde. Ducenda tibi ratio est dignitatis tuæ; serviendum dignitati tuæ; spectanda inprimis dignitas tua; cavendum, nequid detrimenti accipiat dignitas tua; nihil potius, nihil prius, nihil antiquius dignitate tuâ habendum: fac, ut dignitas tua tibi curæ sit; tuere dignitatem tuam; conserva dignitatem tuam. 6. *Haud satis rationibus tuis consulis*, du thust dir selbst nicht genugsame Vorsehung. Non pro eo, ac par esset, tuis commodis prospicis; male per te tibi provisum est; non satis tibi curæ est, quid rationes tuæ a te postulent; rerum tuarum cura parùm te tangere videtur; abjecisse mihi videris rerum tuarum curam, aut in postremis habére. V. *Negligo.* *Usus.* 1. De hoc negotio te consulendum duxi, um Rath fragen. Diu inter nos consuluimus, berathschlagen. 2. *Provideo prospicio, rationem alicujus habeo, occurro, medeor,* Vorsehung thun, auf eine Sache Acht haben. Consulite vobis, prospicite patriæ, Famæ ac pudicitiæ consulite. Deorum providentia humanis malis consulitur. 3. Consulo, *pro* consilium do, ich gebe dir einen Rath, *vulg. est.* 4. Consulere in medium, sich untereinander berathschlagen. Consulere in publicum. 5. Pessimè in se, *vel* alium consulere, wider sich oder einen andern etwas schädliches vornehmen. 6. Boni consulere, etwas gut aufnehmen. V. *Prospicio, suadeo, delibero.*

Consultatio, nis, f. Berathschlagung. *Syn.* Deliberatio. *Usus.* Ea res venit in deliberationem & consultationem. Expecto, quid respondeas consultationi meæ.

Consultò, mit Fleiß. *Syn.* Cogitatò, constitutò, compositò, compactò, deditâ operâ, de industria.)(*temerè, fortuitò.* *Usus.* Simulat, se consultò fecisse, quòd vel inscitiâ, perturbatione animi factum. Id consilio factum. V. *Prudens.*

Consulto, as, avi, atum, are. berathschlagen. *Syn.* Delibero, in medium, in commune, in publicum consulo, consilium ineo. *Usus.* Inquirere & consultare de officio. Deliberationes consultandæ sunt. V. *Consilium.*

Consultor, oris, m. ein Rathgeber. *Syn.* Consulens. *Usus.* Consultoribus, quorum domus plena, respondere.

Consultrix, icis, f. Rathgeberin. *Usus.* Natura consultrix, & provida utilitatum opportunitatúmque omnium.

Consultum, i, n. Satzung. *Syn.* Decretum, ut senatus consultum. *Usus.* Facta & consulta sapientum monumentis prodere.

Consummo, as, avi, atum, are. vollenden. *Syn.* Perficio. *Usus.* Gesta & consummata bella. V. *Perficio, absolvo.*

Consumo, is, sumpsi, sumptum, ere. verbrauchen. *Syn.* Absumo, exhaurio, conficio, tero, contero, impendo, profundo, dissipo, comedo. *Adv.* Tranquillè tempus. *Phras.* 1. *Consumere patrimonium suum*, sein väterliches Erbtheil verschwenden. Adesâ pecuniâ, devoratâ, profusâ, patrimonium suum omne, fortunas suas abligurivit; res eum & fides deficere cœperunt; dissipavit conviviis patrimonium; rem confregit. Res illi per luxum dissipata periit; in deliciis omnia sua disperdidit; per luxuriam effudit; attrivit opes; patrimonii censum mersit; luxû hausit.

hausit, dilapidavit; decoxit. V. *Absumo, Helluor, Prodigo, Dissipo, Nepos.* 2. *Tempus otio consumpsit*, er hat die Zeit in Müßiggang zugebracht. Ætatem in otio exegit; tempus omne in luxu ac otio posuit; diem per summam inertiam absumpsit; tempus omne in otio trivit, contrivit; otiosa in foro concursatio diem illi unum ac alterum exemit; mensem illum in otio egit, confecit; dies nos paucos otiô combussit; diem unum, alterum, tertium potando, nugando condidit; temporis bonam partem otiosâ concursatione traxit. *Usus.* 1. Aliqua in re plurimum operæ studiique consumere. Operam, curam, otium in rebus magnis, orationem facetiis consumere. 2. *Absumo*, verzehren. Per luxuriam effundere & consumere bona omnia. Dolore confici ac consumi. In castris popinis, aleis, ganeâ tempus ætatis omne consumere.

Consumptio, nis, f. Verzehrung. *Usus.* Consumptione se hic & senio alebat.

Consumptor, oris, m. Verzehrer. *Usus.* Ignis noster confector & consumptor est omnium.

Consuo, is, sui, sutum, ere. zusammen nähen. *Usus.* Dolos consuere. Consuta tapetia.

Consurgo, is, surrexi, surrectum, ere. mit einem aufstehen. *Syn.* Surgo, assurgo. *Adv.* Honorificè. *Usus.* Honorificè ei consurgitur. Consurrexit senatus cum clamore.

Consurrectio, nis, f. das Aufstehen mit einander. *Usus.* Cepi maximum fructum ex consurrectione omnium & comitatu.

Contabesco, is, tabui, ere. ausdorren. *Syn.* Consumor, extabesco, labesio. *Usus.* Luctû confectus contabuit; ad extremam tabem venit. V. *Tabesco.*.

Contabulatio, nis, f. Diele, Gaden. *Usus.* Ubi turris altitudo perducta est ad contabulationem. Turris quinque tabulatorum, *vulg. Contignationum.*

Contabulo, as, avi, atum, are. eine Diele machen. *Usus* Totum murum/turribus contabularunt. Turres contabulatas, aliaque machinamenta quatiendis muris portabant.

Contagio, nis, f. erbliche Kranckheit. *Syn.* Fœditas, virus, venenum, pestis, lues. *Epi.* Periculosa, servilis, interna. *Usus.* Contagione malorum, quæ ab uno serpunt latiùs. Animus à contagione corporis sevocatus. Latet, paret illius sceleris contagio. Est quædam contagio sceleris, si proditorem defendas. Contaminavit se ejus prædæ contagione. Ad illum contagio conscientiæ non pertinet. Contactus corporum, *seu* contagio vulgabat morbos.

Contagium, ii, n. erbliche Krankheit. *Syn.* Contagio.

Contamino, as, avi, atum, are. beflecken. *Syn.* Inquino, commaculo. *Phras.* Omnia suis sceleribus contaminavit, er hat alles mit seinen Lastern befleckt. Maculâ sui sceleris imbuit; flagitiorum cœno & sordibus inquinavit; omnibus vitiis commaculavit; religiones omnes suô scelere violavit; aras ac templa polluit, funestavit; omni dedecore maculavit; omni scelere obligavit; omnia intolerandâ libidine fœda ac deformia effecit. V. *Macula.* *Usus.* Nullum est flagitium, quo se non contaminari. Mortalium omnium post homines natos contaminatissimus, turpissimus. Contaminare veritatem mendacio, se omni scelere, stupris, flagitiis. Contagione prædæ contaminare. Omni scelere coopertus & contaminatus. Violatis sacris piaculum meritus. V. *Sceleratus.*

Contego, is, texi, tectum, ere. zudecken. *Syn.* Tego. *Usus.* Natura eas partes contexit. Medicorum errores terra injecta contegit. V. *Tego.*

Contemno, is, tempsi, temptum, ere. verachten. *Syn.* Despicio, despicatui duco, sperno, abjicio, rejicio, inane ac leve existimo, pro nihilo puto, aspernor.)(*expeto, æstimo, effero, admiror.* *Adv.* Apertè existimationem, constanter, magnoperè, mirificè, omnino sententiam, penitus aliquem, plane, præclarè res humanas, rectè pecuniam, severissimè voluptatem, valdè elegantiam ludorum, vehementer hominem, vicissim, maximè. *Phras.* 1. Humana omnia contemnit, aspernatur & negligit, er verachtet alles Zeitliche. Humana omnia conculcat, levia ducit; nullô locô numerat; flocci facit; contemptim habet; despicatui habet; est in eo summa rerum omnium contemptio & despicientia; humana omnia proterenda ac conculcanda ducit; alta quadam despectione intuetur; sordent ista illi, risui sunt; in summam contemptionem apud eum veniunt humanæ res omnes.

2. *Majores nostri divitias contemnebant*, unsere Vorfahrer verachteten dem Reichthum. Apud majores nostros minima erat divitiarum ratio; divitiæ apud majores nostros nullô locô, nullô numerô erant; majores nostri opes parvi pendebant, nihili faciebant, ducebant, reputabant, æstimabant; postremæ omnium rerum divitiæ nostris erant majoribus; postremum locum obtinebant. 3. *Contemno omnia*, mir liegt an keiner Sache etwas. Omnia fastidio, respuo; trahantur per me pedibus, non laboro, nihil me tangit; nihil me afficit; nullâ re moveor, nulla res in pretio est; nihili facio omnia; inania ac levia, nullius momenti, nullius ponderis apud me sunt; omnia dispicatui, ludibrio habeo; nihili dependo; pro nihilo puto; pro nihilo duco; in minimis pono; risui sunt. 4. *Pygmæi contemnuntur*. Die Zwerge verachtet man. Contemptui est pygmæorum brevitas; in contemptum, in contemptionem venit; brevitas sua pygmæis contemptum affert; pygmæi opportuni injuriæ ducuntur; pygmæis brevitas contemptionem affert; despectui est pygmæorum brevitas; despicatui, ludibrio habetur; contempta & abjecta res est pygmæus; staturæ brevitas inertissimis etiam in pygmæos licentiam facit; pygmæos brevitas sua in contemptionem adducit; pygmæi contemptu laborant apud mortales cæteros; pygmæorum brevitas pessimis habetur despicata modis; pygmæos obterrere quisque audet; ludibrio, risui sunt omnibus pygmæi; contemptissimum pygmæi nomen est; pygmæi in magno contemptu vivunt; præbére ad contumeliam os coguntur; fabula sunt populo; nullo in honore sunt. 5. *Bonæ artes contemnuntur*, die freyen Künste werden verachtet. Jacent litterarum studia, ac nullô propè loco sunt; squalent bonarum artium studia, ac in postremis habentur; litterarum illa gloria in silentio & oblivione jacet; exolevit illud in omnium animis pulcherrimarum artium studium; non obtinent eum quem merentur liberales disciplinæ, honoris, dignitatis locum; nullum jam bonis artibus est pretium, nulla existimatio; artes honestissimæ nullo jam in numero ponuntur, habentur, ducuntur. *Usus*. Contemnere aliquem, ac pro nihilo putare. Irridére ac contemnere alios præ se. Contemnere, despicere, non curare, infra se ducere, pro nihilo habére. V. *Aspernor, sperno.*

Contemplatio, onis, f. Betrachtung. Besichtigung. *Syn.* Consideratio, cogitatio, mentis agitatio. *Epi.* Diligens, magna ac diligens, manca naturæ atque inchoata. *Usus.* Res magnâ contemplatione digna. Contemplatio naturæ est animi pabulum. V. *Meditatio, considero.*

Contemplator, oris, m. Beschauer. *Usus.* Homo cœli contemplator.

Contemplor, aris, atus sum, ari. betrachten, besichtigen. *Syn.* Meditor, considero, perspicio, intueor, animô intueor. *Adv.* Acerrimè, otiosè, studiosè. *Phras.* *Contemplari res divinas*, himmlische Dinge betrachten. In rerum divinarum contemplatione aliquantum temporis ponere; aliquid temporis cœlestium rerum contemplationi tribuere; ad rerum divinarum contemplationem exsurgere, mentem erigere; vitam agere cœlestium rerum contemplatione suavissimam; animô esse in cœlestium rerum meditatione suspensô. *Usus.* Rem quamvis otiosè & consideratè, summô otiô contemplatur. Intentis oculis rem contemplari. Cœli pulchritudinem oculis contemplari. V. *Considero, Meditor.*

Contemptio, onis, f. Verachtung. *Syn.* Contemptus, despicientia, despectio. *Epi.* Firma, stabilis, doloris, magna. *Usus.* Fortitudo est malorum dolorúmque contemptio. Mortis, pecuniæ, rerum humanarum contemptio. Adversarios in Contemptionem adduxit.

Contemptus, ûs, m. Verachtung. *Syn.* Contemptio, despectio. *Usus.* Contemptû laborabat apud socios. V. *Contemno.*

Contendo, is, tendi, tentum, ere. spannen, zanken. *Syn.* Nitor, curo, conor, laboro, enitor. *item:* Altercor, rixor, litigo.)(*remitto.* *Adv.* Civiliter, contra, copiosissimè, cupidissimè, diligentissimè, honestè, infestissimè, inimicissimè, magnoperè, mirificè ab aliquo, planè, prorsus, summè, valdè, vehementer ab aliquo, de salute verecundiùs. *Phras.* *Cum vicinis contendere solet*, er pflegt mit seinen Nachbarn zu zanken. Contra vicinos identidem velitatur, depugnat, vociferatur; jurgia, disceptationes, altercationes suscipit; in altercando multus est; controversias à manè in noctem sæpè ducit; novas identidem turbas & rixas homo concitus, & ad jurgandum litigiosus commovet; cum omnibus certationem suscipit; cum vicinis bel-

bellum gerit digladiatur; jurgiis contendit; omnibus obstrepit certatim; obloqui non desistit; certamina serit; verba omnia in altercationem vertit; vicinos in disceptationes perpetuas trahit; jurgantis ira sæpe ad manus pervenit; jurgia, discordias, iras cum vicinis exercet; manus simul intendit, simul probra vicinis ingerit; sæpè brevis altercatio inde ex iracundia muliebri in animorum contentionem exardescit; res sæpè parva studiis in diversa trahentibus, in magnum certamen excedit; frequens illi cum vicinis contentio; rixæ committendæ causâ altercatio illi quotidiana; sæpè parva res est, quæ in altercationem vertit; contentiones frequenter excitat; movet, ciet rixas; altercationes, jurgia concitat; serit certamina & rixas cum vicinis. 2. *Juvenes magna spectare debent & rectis ad gloriam studiis contendere*, Jünglinge müssen nach Ehre streben. Debent grassari ad gloriam virtutis viâ; niti, tendere ad gloriam nervos omnes industriæ contendere, & eniti ad gloriam; elaborare, ac animô conniti, ut nihil à se prætermissum, quô veræ laudis fructum sibi comparent, videatur; illuc juventuti summa ope, pertinaciter tendendum, ut veræ virtutis gloriam consequatur. *Usus*. 1. Contende ac elabora, animô connitere, sich befleissen. 2. *Litigo, pugno, certo, luctor, confligo, digladior, contentionem facio, contentionis aliquid cum aliquo habeo*, streiten, zanken, strittig seyn. Cum aliquo, contra aliquem armis, vi, impetû, jure, verbis acerrimè, inimicissimè contendere. Sacramentô contendas, mea non esse. Pàtere, quæso, rationem meam cum tua contendere, *Transl. Intendo, adduco*, allen Fleiß anspannen. Nervos omnes contendere. Nihil usquam remittam, quin ætatis industriæque meæ nervos omnes contendam, ut &c. 4. *Comparo, confero*, gegen einander halten. Contende inter se leges & confer. Accusationem nostram cum tua contendito. 5. *Eo, festine*, eilen, schleunig reisen. Româ Brundusium contendit. 6. *Posco, flagito, peto, efflagito*, begehren, eifrig um etwas anhalten. Summè, omni studiô, paulò impudentius contendo, ut mecum in gratiam redeas. Nihil ab invito contendam. V. *Conor, laboro, jurgo, litigo*.

Contentè, streng. *Syn*. Vehementer, magnâ contentione, acriter. *Usus*. Contentius ambulare. Aliàs contentiùs, aliàs submissiùs dicere.

Contentio, nis, f. Mühe, Fleiß. *Syn*. Certatio, controversia, luctatio, certamen, dimicatio, pugna: vis animi, labor corporis)(*Relaxatio, remissio. Epi*. Accurata, accerrima, anceps, clarissima, commodior alicui, dispar, dissimilis, effusa, forensis, gravis, gravis meritorum in remp. incredibilis, injusta, legitima, magna laterum, animi, parva vocis, major vocis, media, mediocris, minima verborum, mira nimia vocis, par, parva, prima adversariorum, sapiens, similis animi, summa corporis, tanta, turpis, vehementissima, vera. Contentiones agrariæ, crebræ, gravissimæ, honestissimæ, inanes, inimicissimæ, magnæ, multæ & magnæ, periculosæ. *Usus*. 1. Accuratam & inimicitiis incensam contentionem suscipere. Multæ & magnæ contentiones mihi tecum, *vel* inter nos erunt; contentionem tecum habebo, faciam. Zanck anstellen. 2. *Controversia*, Strittigkeit. Illud vero in contentione ponitur; in contentionem venit, incidit, an &c. 3. *Labor*, Mühe und Arbeit. Omnem vitæ cursum in labore ac contentione conficere. A contentione quotidiana animum laxare. In id negotium magna animi contentio adhibenda erit. In arduam contentionem vocamur. Magna nobis de vita ac salute contentio impendet. 4. *Comparatio, collatio*, Vergleichung, Gegeneinanderhaltung. Hominum, fortunarum, bonorum contentionem facere. V. *Certamen, certo, pugna*.

Contentus, a, um. vergnügt. *Syn*. Quem non pœnitet; qui satis esse putat, qui facile, patitur.)(*Cupidus*. *Adv*. Facilè ad liberaliter vivendum. *Phras*. 1. *Contentus sum meâ sorte*, ich bin mit meinem Stand zufrieden. Acquiesco in rebus meis; majora non appeto; plus à fortuna non postulo; satis, abunde est, sufficit, quod habeo. Continet se intra hos fines, non excurrit, non prolabitur animus meus; non se longius effert, non se altiùs tollit animus meus; non me pœnitet conditionis meæ; summâ voluntate, summâ animi æquitate fero hanc fortunam meam; mihi unicè satisfacio; his me abunde expleo; eo res meas loco esse lætus sum, satis habeo. 2. *Hac mutatione plebs non contenta fuit*, mit dieser Veränderung war das Volck nicht zufrieden. Minimè læta erat; mutationem eam aspernata plebs est; ea rerum conversio haud satis placebat plebi; haud probabatur plebi; huic rerum mutationi haud æqua satis multitudo fremere inter se occultè, obirata fortunæ conqueri, Deos denique hominésque palam accusare cæpit. V. *Displiceo*. 3. *Quâlibet pœnâ contentus sum*, ich bin mit aller Straffe zufrieden.

Nul-

Nullam deprecor pœnam; sententiam in me latam summâ voluntate suscipio; æqui bonique facio, quidquid de me statuitur; stabo judicum decretis, paratámque in omne supplicii genus voluntatem affero; acquiesco judicum sententiis; pœnam quamlibet in me constituant judices, placet, non repugno, haud refugio, admitto; conditionem quamlibet accipio; in potestate senatûs, judicum ero. *Usus*. 1. Cultû parvo contenta est natura. Minimô contentus. 2. *Intentus*, angespannt.)(*Remissus*. Contentô studiô, labore, opera; cursû contentô; tormenta contenta & vehementiùs adducta. Vox contenta. Fides contentæ.

Contero, is, trivi, trivi, tritum, ere. zerreiben. *Syn*. Tero, consumo. *Adv*. Frustrà tempus, melius diem. *Usus*. 1. In studiis litterarum, in litibus, in re quærenda totam ætatem, otium, tempus omne conterere, verzehren. Injurias omnes voluntariâ oblivione contrivi, ich habe alles Unrecht vergessen. 2. *Vinco*, überwinden. Cæsar cæteras nationes contrivit, domuit, pervicit. V. *Consumo*.

Conterreo, es, ui, itum, ete. erschrecken. *Syn*. Terreo. *Usus*. Vultû ipsô aspectûque me conterruit. V. *Terreo*.

Contestatio, nis, f. Zeugniß. *Syn*. Obtestatio. *Usus*. Maximâ contestatione â me petivit, ut &c.

Contestor, aris, atus sum, ari. zum Zeugen nehmen. *Syn*. Obtestor, judicium committo constituóque. *Usus*. Procuratores litem non contestabuntur. Cum eo litem contestatam habeo. Perennis & contestata virtus. Deos, hominésque contestari. V. *Testor*.

Contexo, is, texui, textum, ere. zusammen setzen. *Syn*. Texo, conjungo, compono. *Adv*. Conjunctè eum reliquis, facilè, festivè crimen, longius carmen. *Usus*. Carmen contexere. Extrema cum primis contexere. Crimen contexere.

Contextè, ohne Absonderung. *Syn*. Conjunctè. *Usus*. Omnia naturali colligatione conserte contextéque fiunt.

Contextus, ûs, m. Zusammenheftung. *Syn*. Complexio. *Epi*. Mirabilis, totus. *Usus*. In toto contextu orationis hæc sunt servanda. Pennarum contextû corporis tegumenta faciunt. Mirabilis contextus rerum.

Conticeo, es, ui, ere. schweigen. *Syn*. Taceo, reticeo, obmutesco.)(*Loquor*. *Usus*. 1. Conscientiâ victus conticuit. 3. *Transl*. *Deficio*, aufhören. Studium nostrum subitò conticuit & obmutuit. Senatus obmutuit; judicia conticuêre.

Conticesco, is, ticui, ere. schweigen. *Syn*. Taceo, obmutesco. *Adv*. Illico, parumper, repentè, subitò. *Phras*. *Omnes repentè conticuerunt*, es haben alle jähling still geschwiegen. Mœstum aliquamdiu silentium obtinuit; silentium repente consecutum est; tenuit silentium aliquot horis; suppressère vocem adstantes; vocem mittebat nemo; altum erat ab omnibus silentium. Muta circum omnia & elinguia videbantur. *Usus*. In bello artes nostræ conticescunt. Quando lamentatio urbis & gemitus conticescent? V. *Taceo*, *silentium*.

Continens, tis, g. o. anstossend. *Syn*. Junctus, adjunctus, affixus, conjunctus proximus, non interruptus. *Usus*. 1. Terræ continentes. Mari aër; Cappadocia Ciliciæ continens est. Natura rerum unô consensû continens est & juncta. Uno penè & continenti agmine. 2. *Terra mari vicina*, Land, so nahe am Meer ist. Mare dissimile est proximo ei continenti. 3. *Temperans*, mäßig, eingezogen. Vir continens & temperans. V. *Pudicus*, *castus*.

Continenter, stets. *Syn*. Semper.)(*interrupte*. *Usus*. 1. Continenter labuntur & fluunt omnia. 2. *Temperanter*, mäßig. Parcè, sobriè, continenter vivere. *Continuatè*, *conjunctè*, *perpetuò*, nach einander. Unô spiritû continente multa dicere. V. *Semper*, *assiduè*.

Continentia, æ, f. Enthaltung, Eingezogenheit. *Syn*. Temperantia. D. Continentia *Voluptati*, Abstinentia *Avaritiæ resistit*. *Usus*. Valetudo sustentatur continentia in victu omni & cultu. Nihil eum ab summa integritate ac continentia deducere potuit. Nullâ re conciliatur faciliùs benevolentia populi, quàm continentiâ & abstinentiâ. V. *Verecundia*, *Pudicus*.

Contineo, es, ui, tentum, ere. innhalten. *Syn*. Comprehendo, complector, includo, concludo, colligo: *vel* refreno, cohibeo, coërceo; *vel* conservo. *Adv*. Abscondite, arctiùs, consultò se domi, diligentissimè linguam, modestè insolentiam, patientiùs & expeditiùs quæstionem, simpliciter quæstionem, vehementiùs, vix, facilè sese regionibus officii. Contineri aptè, diu, in cupiditate. *Phras*. 1. *Columna universò ambitû denos pedes continet*, die Säule hat

in

in der Runde zehen Schuh. Denos pedes colligit, complectitur; columnæ ambitus denûm pedum est. 2. *Equus Trojanus multos mortales continére non poterat*, das Trojanische Pferd hat nicht viel Leute fassen können. Multos capere non poterat; paucorum erat capax; admittere, complecti, cohibére non multos poterat; latere, delitescere, tegi, condi in equo Trojano non multi poterant; unius equi lignei angustiis claudi, constringi, arctari non multi poterant. 3. *Continere iram non potuit*, er hat seinen Zorn nicht zurück halten können. Sustinere irâm non potuit, quin erumperet; temperare sibi non poterat, quin iracundiâ longius auferretur; iracundiæ modum imponere, facere, statuere; frenos injicere; iracundiam reprimere, cohibere, coërcere, moderari non poterat. *Usus*. 1. Multa animô ac memoriâ continere. Quæ vitam omnem continent. Continere aliquid animo inclusum. Hæc disputatio uberrimos virtutis & doctrinæ fontes continet. Hac unâ virtute cæteræ omnes, hoc facinore omnia flagitia continentur. Tuâ salute nostra salus continetur. Vita corpore continetur & spiritû. Omnis honestas quatuor virtutibus continetur. 2. *Coërcero, refreno, cohibeo*, einhalten, zähmen. Continere cupiditates. Te contine, ut alios contineas. Iracundiam, conceptum odium, vocem, gemitum continere. A pluribus exemplis, à respondendo, ab assentando se continere. 3. *Conservo*, erhalten. Fides rempublicam maximè continet. Continere aliquem in officio. 4. *Colligo*, zusammen binden. Artes cognatione quadam inter se continentur.

Contingit, es geschicht. *Syn.* Evenit, accidit. *Usus*. Si mihi vita contigerit, wann ich das Leben haben soll, *prorogetur*. Id facilitate potiùs, quàm culpâ mea contigit. V. *Accidit*, *fortuna*.

Contingo, is, tigi, tactum, ere. berühren. *Syn.* Tango, attingo. *Usus*. Luna terram propiùs contingit, der Mond ist näher auf der Erden. Atomus alia aliam contingit. Hujus autoritatem loci contingere ausus non essem. Aliquem propinquitate, sanguine contingere, verwandt seyn. V. *Evenit*.

Continuatio, onis, f. Beharrung. *Syn.* Perpetuitas. *Epi.* Admirabilis, fatalis quasi & immutabilis, non minus longa verborum, mirabilis, soluta, apta, atque jucunda verborum, tota verborum. *Usus*. Mirabilis quædam continuatio seriésque rerum, ut alia ex aliis nexa, & omnes inter se aptæ colligatæque videantur. 2. *Symphatia*. natürliche Uebereinstimmung, oder Folge der Dinge. Immutabilis continuatio ordinis sempiterni. Continuatio causarum. 3. *Periodus*. Continuatio est densa & continens frequentatio verborum cum absolutione sententiarum.

Continuo, alsobald, von Stund an. *Syn.* Statim, illico. *Usus*. Non continuò, siquis peccavit, puniendus est. Continuò omnes surrexêre. Continuo te meæ voluptatis participem faciam. V. *Statim*.

Continuo, as, avi, atum, are. beharren. *Adv.* Perpetuò. *Usus*. Libertas hucusque continuata permansit. Natura cohærens cum omnibus partibus. Ager latissimè continuatur. Atomi inter se nexû continuantur. V. *Continuus*.

Continuus, a, um. stets. *Syn.* Continens, perpetuus, perennis. *Phras. Continuus illi labor est*, er arbeitet beständig. Noctes diésque laboribus jungit; rem propositam continuô, *vel* continenti labore urget; in incepto labore perstat naviter; inceptum laborem naviter persequitur; assiduam rei navat operam; institutum suum in persequendo labore tenet naviter; assiduus est in opere; pertinaci studiô in rem imcumbit; nullum illi à labore cœpto otium; quies nulla; à cœpto labore ne punctum quidem temporis respirat; infinitus illi labor est; id ille saxum perpetuò volvit. V. *Assiduus*. *Usus*. Tot dies continuos quid egisti? Continuis itineribus Romam veni.

Contor, aris, atus sum, ari. erforschen. *Syn.* Percunctor. *Usus*. Cum ex me contaretur.

Contorqueo, es, torsi, tortum, ere. krümmen. *Syn.* Convolvo, torqueo, jaculor, deflecto. *Usus*. Ut argumenta validè contorquet! aliquem aliàs ad lætitiam, aliàs ad tristitiam contorquére. Amnes in alium cursum contorquére. Contorta oratio. Contorta & aculeata sophismata.

Contortè, verwirret. *Syn.* Obliquè. *Usus*. Perturbatè & contortè dicere, concludere aliquid.

Cotorsio, nis, f. Verwirrung. *Syn.* Flexio. *Usus*. Majus est, has orationis contorsiones, quam siderum flexus perdiscere.

Con-

Contortus, a, um. gekrümmet, gebogen. *Usus.* Stoici contortis quibusdam, & minutis conclusiunculis utantur.

Contra, wider, entgegen. *Syn.* Adversum, adversus, in. *Usus.* 1. Facere contra aliquem, contra populi studium stare, wider einen seyn. 2. *E contrario, immò potiùs,* hergegen, im Gegenspiel, vielmehr. Quæ bona sunt, mala putant; contrà quæ mala, bona. Non tua culpa est; contrà summa laus. 3. *Aliter, secùs,* anders. Contrà, faciam, ac in reliquis causis. Contrà, ac licet, factum est. Contrà faciunt, quàm pollicentur. 4. *Ex alia parte, quam opposita parte,* auf der andern Seite, gegen über. Insulæ latus unum contra Galliam est. Agrum habes contra eum locum, qui &c.

Contractio, nis, f. Verkürtzung, Zusammenziehung. Syn. Brevitas. *Epi* Facilis. *Usus.* Meam parsimoniam contractio naturæ significat. Idem vitium est effusio animi in lætitia, ac contractio in dolore. Frontis, brachii, digitorum, supercilii contractio.)(*remissio, porrectio.* Contractio & brevitas gravitatem non habet.

Contractiuncula, æ, f. ein kleines Trauren und Aengstigkeit. *Usus.* Morsus quidam, & contractiuncula animi relinquuntur.

Contractus, a, um. eng, kurtz, zusammen gezogen. *Syn.* Brevis, adstrictus. *Usus.* 1. Res nostræ contractæ, & adductæ in angustum. Opus lucubratum contractionibus his noctibus. Studia in senectute contractiora esse debent. *Remissiora.* 2. *Admissus, patratus,* verübt, begangen. Molestè ferimus, quæ nostra culpâ contracta sunt. Consuetudines cum multis contractæ, gemachte Vertraulichkeiten. V. *Brevis, angustus.*

Contradico, is, dixi, dictum, ere. widersprechen. Syn. Reclamo, refragor, adversor. *Phras. Tibi ipsi contradicis,* du widersprichst dir selber. Tecum ipse pugnas; non modò non cohærentia loqueris, sed maximé disjuncta, contraria, dissentanea; contra te loqueris; contrariè simul procedentia; & in terse pugnantia dicis; non constas tibi; à te ipso diffides, discedis; tecum ipse dissentis, discrepas, discordas. *Usus.* Magnâ libertate palàm contradixit. V. *Contrarius, adversor.*

Contraduco, is, duxi, ductum, ere. entgegen führen. *Usus.* Exercitum contraduxit.

Contraho, is, traxi, tractum, ere. sammlen, zusammen bringen, Vertrag machen. *Syn.* Congrego, colligo, cogo: coarcto, coangusto, paciscor. *Adv.* Vocem inusitatius, male. *Phras.* 1. *Cum navarcho contraxit,* er hat mit dem Schiff-Herrn einen Vertrag gemacht. Pactionem conflavit; pactionem fecit, confecit; ad pactionem venit cum navarcho; de pretio cum navarcho transegit; pactione se obstrinxit, obligavit; ad pactiones descendit. V. *Paciscor.* 2. *Quæ prius contraxit, postea rescidit,* er hat seinen Vertrag nicht gehalten. Non mansit in pactione; pactionem perturbavit; à pactione recessit; conventis non stetit; contra pactiones fecit; pacta conventa rescidit, infregit, violavit, labefactavit; à pactione abiit. *Vulg. Contractum non servavit.* V. *Paciscor, conventum.* *Usus.* 1. Copias, cohortes in unum locum contrahere. Vela, orationem contrahere. Appetitus contrahere & sedare. Amicitia omnia contrahit, discordia dissipat, zusammen ziehen, versammlen. 2. *Coarcto, coangusto, in arctum, in breve cogo, constringo,* in die Enge bringen.)(*explico, dilato diffundo.* Animum in dolore contrahere. Varius canendi modus, alias contrahit animos, aliàs remittit. Collum, frontem, digitos contrahere. 3. *Conflo.* Æs alienum, nomina contrahere, Schulden machen. 4. *Concilio, comparo, acquiro,* überkommen, verursachen. Suâ liberalitate multorum benevolentiam, amicitiam contraxit. Molestias sibi, odium, invidiam, negotium, offensionem, multum damni contraxit. Suâ temeritate bellum, certamen contraxit. 5. *Paciscor,* mit einem Vertrag machen. Cum aliquo rem, *aut* rationem contrahere Felix, qui nihil cum aliquo contraxit. Cum aliquo contrahere. V. *Brevis, breviter, angustus.*

Contrariè, dagegen. *Syn.* Repugnanter. *Usus.* Contrariè scriptum, aut ambigue.

Contrarius, a, um. widrig. *Syn.* Adversus, adversarius, pugnans, diversus. *Adv.* Maximè, valdè. *Phras. Senatus contrarium sensit,* der Rath war einer widrigen Meynung. Contra censuit senatus; senatus in omnia alia ivit; contra putavit; è transverso non idem erat senatui de re sensus; dissensit senatus; senatui adversa sententia placuit; senatûs judicia

judicia discrepabant, cum nostrâ sententiâ non congruebant; secùs visum est senatui. V. *Dissentio.* *Usus.* Omnis voluptas honestati est contraria. Nihil tam contrarium rationi, & constantiæ, quàm fortuna. Monstrum ex contrariis, diversis, ac inter se pugnantibus naturæ studiis conflatum. In contrariam partem dicere, disserere, contendere. V. *Adversor.*

Contrascriptum, i, n. Gegen-Schrifft. *Usus.* Antonii edictum legi, & horum contrascriptum.

Contravenio, is, veni, ventum, ire. darwider thun. *Syn.* Adversor. *Usus.* Ita faveo tuæ sententiæ, ut ne in mentem quidem aliquid contravenerit. Quem contraveneris, causâ cadet.

Contrectatio, nis, f. Berührung. *Syn.* Tractatio. *Usus.* Taurus equæ contrectatione gestit.

Contrecto, as, avi, atum, are. betasten, berühren. *Syn.* Tracto, attrecto. *Usus.* 1. Librum contrectare. 2. *Transl.* Mente varias voluptates contrectare.

Contremo, is, ui, ere. erzittern. *Syn.* Tremo. *Usus.* Cœlum tonitru contremit. V. *Tremo.*

Contribuo, is, ui, utum, ere. mittheilen. *Syn.* Confero, tribuo. *Usus.* Ad eam rem pecuniam contribuere. V. *Tribuo.*

Contristo, as, avi, atum, are. betrüben. *Syn.* Mœrore afficio, ægritudinem affero, ægritudine afficio; mœstitiam infero; solicitudinem alicui conficio, affero; angore implico. *Usus.* Contristavit hæc sententia Balbum. V. *Tristitia.*

Contritus, a, um. zerstossen. *Syn.* Pervulgatus, vulgaris, communis, pervagatus. *Usus.* 1. Communia & contrita præcepta. 2. *Consumptus*, verzehrt. Tota ætas in studiis contrita. *Contritus*, & *Contritio* barbara sunt, cùm ad dolorem animi de peccatis referuntur. *Latinè reddi possunt:* Excruciatus dolore admissorum criminum, reumüthig, zerknirscht. Dolor animi ex criminum recordatione susceptus, dolor animi de admisso crimine, Reu und Leid.

Controversia, æ, f. Strittigkeit. *Syn.* Disceptatio, contentio, dubium, lis, *Epi.* Brevis, civilis, conjecturalis, hereditaria, judicialis, magna, parva, plena dissensionis, privata ac singularis, recens, similis, summa, tota. Controversiæ civiles remotissimæque, forenses, graves, legitimæ, & civiles, plurimæ. *Phras.* 1. *Controversia Fidei, vulg.* Glaubens-Streitigkeiten. Fidei capita controversa; controversæ de Fide quæstiones; Fidei capita, quæ in controversiam vocantur, veniunt, adducuntur, deducuntur; quæ in controversia & contentione sunt, versantur; in quibus dissensionis aliquid inest; quæ in disceptationem veniunt, cadunt, vocantur; quæ in disceptatione versantur; quæ in dubium vocari, revocari ab errorum magistris solent; quæ dubitationis aliquid habere videntur novitiæ religionis autoribus, ac sectatoribus. 2. *Controversiam de jure prædii movit*, er hat mir das Land-Gut wollen streitig machen. Controversiam mihi intendit, fecit de jure prædii; in controversiam vocavit, adduxit, deduxit jura prædii nostri; contentionem excitavit, fecit de jure prædii; jus prædii in contentionem vocavit; controversia mihi orta *vel* nata est de jure prædii. Litem intulit, intendit de jure prædii; controversiam habeo; causa mihi nata est de jure prædii; implicor litibus de jure prædiorum. 3. *Controversia decisa est*, die Streitigkeit ist endlich entschieden worden. Transacta, composita, sedata, dirempta, sublata, dijudicata est. *Usus.* 1. Alet ea res nostras controversias. Controversia mihi cum illo est. Certamen, causa, controversia mihi nascitur. Controversiam constituere, dirimere, componere. 2. Sine controversia optimè scripsit. Fundus sine controversia meus est, dieser Grund ist unstreitig mein. V. *Lis, contendo, certamen.*

Controversus, a, um. streitig. *Syn.* Litigiosus, dubius. *Usus.* Homo naturâ controversus. Jus, res, causa controversa, plena dissensionis. V. *Dubius, Anceps.*

Contrucido, as, avi, atum, are. greulich tödten. *Usus.* Rempublicam impiis armis contrucidârunt. V. *Cædo.*

Contrudo, is, trusi, trusum, ere. zusammen stossen. *Syn.* Constipo, coarcto, compingo. *Usus.* Multos homines in navim contrudi imperat. In carcerem contrusus est.

Contubernalis, is, m. Camerad, Stuben-Gesell. *Syn.* Domesticus, familiaris: domesticus convictor. *Usus.* In militia, in consulatu contubernalis. Vicinus est meus, imò propè contubernalis. V. *Socius, Familiaris.*

Con-

Contubernium, ii, n. Gesellschafft. *Syn.* Convictus, sodalitas. *Usus.* Consuetudo conturbii nos adeò conjunxit. V. *Convictus.*

Contueor, eris, tuitus, sum, eri. steiff anschauen. *Syn.* Aspicio. *Usus.* Contuemini os hominis. V. *Intueor.*

Contuitus, ûs, m. Anschauung. *Usus.* Vester ille in me animorum oculorúmque contuitus. V. *Aspectus.*

Contumacia, æ, f. Halstarrigkeit. *Syn.* Pertinacia, pervicacia, obstinatio, superbia. *Epi.* Libera, magna, par, singularis. *Usus.* Illa tua singularis insolentia, superbia, contumacia. Adhibuit liberam contumaciam à magnitudine animi ductum, non à superbia. Non fero hominis contumaciam. Furit responsi contumaciâ. Fastidiô & contumaciâ efferri. V. *Pervicacia, obstinatus, contumax.*

Contumaciter, halsstarrig. *Syn.* Superbè, præfractè, pertinaciter. *Usus.* Contumaciter & arroganter solet scribere.

Contumax, cis, *gen. omn.* halsstarrig. *Syn.* Superbus, pertinax, obstinatus. *Phras.* *In moderatores contumax est,* er ist trotzig und widerspenstig wider seine Obern. Inest contemptor animus; contumaciâ effertur; impunè eludit moderatorum imperia; est illi animus arrogantiâ subnixus; nescio, quibus opinionibus inflatus est: Supercilium, orisque & oculorum contumacia incredibilis; est ingenium ferox homini, & audacia stolidum; spiritus alit elatos, ac superbiâ tumidos: nullis satis æquus est imperiis; nullâ satis autoritate movetur; indomitum ingenium ac jungi impatiens; præferocis animi juvenis est, neque ullâ satis ratione tractabilis. V. *Superbus, ferox, asper.* *Usus.* In superiores contumax, in æquos & pares fastidiosus, in inferiores crudelis. V. *Pervicax, obstinatus.*

Contumelia, æ, f. Schmach-Rede. *Syn.* Convicium, ignominia, injuria. *Epi.* Extrema, ac miserrima, insignis & nova, maxima, quam minima, tanta. Contumeliæ gravissimæ, insatiabiles, maximæ, nefariæ, pertinaces, plurimæ, summæ. *Phras.* 1. *Contumeliam illi fecit,* er hat ihm Schmach-Reden gegeben. Maledicè & contumeliosè multa in illum dixit; contumeliis illum oneravit; multa orationis acerbitate & iracundiâ usus est; asperrimis eum verbis accepit. Multo, clamore, & conviciô illum jactavit, concîdit; omnibus probris oneravit; infandas contumelias in illum edidit; probrosis sermonibus absentem laceravit; quas non ad contumelias descendit homo improbè facetus? Quid non dictum ab illo cum contumelia? Quas non contumelias in illum jecit? Contumeliosissimè illi maledixit; voces ab illo emissæ sanè contumeliosæ; omnibus probris illum oneravit, laceravit; conviciô, contumeliâ illum verberavit; contumeliam homini dixit, imposuit, intorsit sanè gravissimam; contumeliis hominem operuit, vexavit atrocissimis; per obscœnam turpemque dictu contumeliam violavit; plaustra conviciorum in illum jactavit; linguam contumeliosè in illum strinxit; contumeliam novo modo illi fecit. *Terent.* 2. *Gravi contumeliâ affectus est,* er hat eine grosse Schmach-Rede ausstehen müssen. Gravem sustinuit, accepit, passus est contumeliam; frequenti senatûs conviciô verberatus est; laceratus probris; contumeliis verberatus; jactatus conviciô ac clamore est; multa de illo maledicè contumelioséque dicta sunt. *Usus.* In epistola tua multi aculei contumeliarum insunt. Ad contumelias descendere. In contumeliam vertere. Contumeliam accipere. A contumelia prohibere, tutum reddere. V. *Maledictum, convicium, injuria, probrum.*

Contumeliosè, schmählich. *Syn.* Per contumeliam, injuriosè. *Usus.* De absentibus maledicè, contumeliosè detrahendi causâ dicere.

Contumeliosus, a, um. der ein bös Maul hat. *Syn.* Injuriosus. *Usus.* Litteræ, oratio, voces in aliquem contumeliosè emissæ. In edictis, in congressu contumeliosus. V. *Injuria.*

Contundo, is, tudi, tusum, ere. zerstossen. *Syn.* Obtero, frango. *Usus.* 1. Uxorem lapidibus, & fustibus debilitavit; manus ictibus contulit. 2. *Transl.* Audaciam exultantis prædonis, sævitiam, impetum frangere & contundere, brechen, bändigen. Calumniam obtrivit, & contudit. Animum contudi, & fortâsse vici.

Conturbatio, nis, f. Betrübung. *Usus.* Conturbatio est metus excutiens cogitata.

Conturbo, as, avi, atum, are. verwirren, bestürzen. *Syn.* Perturbo, confundo. *Adv.* Magnopere, mirificè, valdè. *Usus.* 1. Multa conturbant animos specie utilitatis

litatis. Id me maximè conturbat, quòd. Frequentia hominum conturbat & infirmat imaginum notas. 2. *Decoquo, dissipo pecuniam domini, rationes perturbo, commisceo,* das Geld seines Herrn verschwenden, die Rechnungen verwirren. Num igitur conturbare oportebat? Servus, postquàm conturbasset, profugit.

Contus, i, m. eine Stange, mit welcher die Schiff-Leute das Wasser ergründen. *Syn.* Sudes, *seu* hasta longior sine ferro.

Convalesco, is, valui, ere. wieder gesund werden. *Syn.* Consanesco, valentior fio, è gravi morbo recreor, sanor, ex morbo evado; morbò defungor, valetudine emergo, morbo levor. *Adv.* Commodissime, illicò, impune ad perniciem, tardiùs, *Us.* 1. Non omnes, qui curantur, convalescunt. Si fatum est convalescere è morbo, sine medico convalesces. 2. *Transl. Cresco, augeor,* zunehmen. Ut convalescere aliquando civitas & sanari posset. V. *Confirmo, valetudo, morbus.*

Convallis, is, f. ein rundes Thal mit Bergen umgeben. *Syn* Planities ex omni parte septa montibus. *Usus.* Roma in montibus & convallibus posita.

Convaso, as, avi, atum, are. einpacken. *Syn.* Vasa colligo.

Conveho, is, vexi, vectum, ere. zusammen führen. *Syn.* Comporto. *Usus.* Materiem, lapides convexit.

Convello, is, velli, vulsum, ere. zerstöhren, ausziehen. *Syn.* Revello. *Usus.* 1. Simulacrum, gradus convellere. 2. *Transl.* Videbantur convulsuri statum reipublicæ. Vires, potentiam, acta, gratiam alicujus convellere. Aliquem è suis hortis, de pristino statu convellere. Opinionem inolitam, mentibus dudum insitam convellere.

Convenæ, arum, m. zusamengelauffene Leute. *Syn.* Qui è diversis locis in unam civitatem conveniunt. *Us.* Romulus pastores & convenas consilio congregavit & sapientiâ.

Conveniens, tis, *g. o.* das zur Sache dienet, bequem überein komend. *Syn.* Consonus, consentaneus congruens, concors, aptus, par, decorus, decens, dignus.)(*alienus.* *Usus.* Benè convenientes propinqui. Nihil naturæ tam aptum, tam conveniens ad res adversas & prosperas, quam amicitia. Quid Philosopho minùs conveniens, quam Deos tollere? V. *Decet, oportet.*

Convenienter, geschicklich, gleichförmig. *Syn.* Congruenter, secundum, pro. *Usus.* Convenienter naturæ vivere.

Convenientia, æ, f. Gleichförmigkeit. *Syn.* Conjunctio, cognatio, quasi concentus. *Epi.* Tanta. *Usus.* In amicitia est convenientia rerum, in ea stabilitas, in ea constantia. Pulchritudo, venustas, convenientia partium. V. *Amicitia.*

Convenio, is, veni, ventum, ire. zusammen kommen. *Syn.* Concurro, coëo, congregor.)(*dispergo,* *Adv.* Aptè, clam inter se, maximè officio, mirificè, optimè cum aliquo paulisper, præclare. *Phras.* Multi ad eum convènere, es seynd viel bey ihm zusammen kommen. Sibi eo convento opus ducebant; cuncta nobilitas accurrit; unum in locum congregata est. Coitio hominum facta est; in ejus congressum & colloquium venère plurimi, convolârunt, concurrêrunt, affluxêre. Concursus ad illum factus est maximus. Multi se ad eum salutandum conglobârunt. Ex tota urbe ad illum concursus fuit. *Usus.* 1. Copiæ omnes in unum locum convenêre. Romam tota Italia convenit. Multæ causæ in unum locum convenisse, & inter se congruere videntur. 2. *Congruo, non abhorreo, aptus, conveniens sum,* sich schicken, überein kommen. Puto rem conventuram. Aliquid, *vel* nihil inter eos convenit. Hi mores nostræ ætati non conveniunt, diese Sitten reimen sich nicht auf unser Alter. Vide quid conveniat, quid deceat. Sunt in te aliqua, quæ in nullum convenire possunt. Mihi tecum convenit, wir kommen wohl überein. Inter omnes convenit, ita esse es kommen alle überein, daß die Sache sich also verhalte. Neminem adhuc convenisse tecum puto. 3. *Adeo, ad aliquem eo, venio,* zu einem gehen. Convenio quotidie plurimos. Nemo me convenit. 4. *Nubo,* verehlichet werden. Uxores, quæ in manum viri convenerunt, matresfamilias sunt. V. *Conventio, societas.*

Convenit, es geziemet sich. *Syn.* Decet, æquum est. *Usus.* 1. Non convenit, ad referendam gratiam esse tardiores. 2. *Par est,* es steht einem zu. Vos his malis mederi convenit. 3. *Constat,* gewiß, bekannt seyn. Nominis quæstio est, cum de facto convenit. Convenit id mihi cum adversariis, in diesem kommen wir überein. V. *Decet, oportet.*

Conventiculum, i, n. Zusammenkunfft. *Usus.* Conventicula hominum, & quasi concilia quædam. Coitiones & conventiculæ.

Conventum, i, n. Vertrag. *Syn.* Pactum. *Usus.* Stare conventis. Dictorum conventorúmque constantia. Promissum & conventum, V. *Pactum.*

Conventus, ûs, m. Vertrag. *Syn.* Pactum, conventum. *Usus.* Pacta aliqua sine legibus servantur ex conventu.

Conventus, ûs, m. Zusammenkunfft. *Syn.* Turba, concio, cœtus, multitudo hominum in unum locum congregata. *Epi.* Celeberrimus virorum mulierumque, dignissimus republicâ, elegans, honestus, honestissimus maximúsque, magnus, meretricius, nocturnus, tantus. *Usus.* Conventûs celebrare, facere, agere, peragere, habere. Conventum dimittere; in quibus oppidis Prætores conventum agere solent. Conventus ille Capuæ me patronum adoptavit.

Conversio, nis, f. Verkehrung. *Syn.* Circumvectio. *Epi.* Annua, certa definitáque, conveniens constánsque, incitatissima, longa, maxima, quotidiana, rotunda. Conversiones absolutæ, cœlestes, continuæ, naturales rerump. *Usus.* 1. Cœli conversio incitatior. Anni conversiones & commutationes. Perpetui cursus conversionésque cœlestes. 2. *Mutatio, vicissitudo,* Veränderung, Abwechslung. Naturales sunt conversiones rerumpubl. Conversio ftatûs, & inclinatio communium temporum.

Conversio à peccatis, Bekehrung von den Sünden. *Phras.* 1. Correctio, emendatio morum; resipiscentis animi propositum; vitæ correctioris studium. 2. *Convertere se à peccatis*, *vulg.* sich von den Sünden bekehren. Redire in viam; abstinere à sceleribus; resipiscere; ab improbá peccandi consuetudine se revocare; ad frugem redire; ex corruptis moribus ad emendatiorem vitam redire, sese traducere; ad bonam frugem se recipere; è flagitiorum cœno emergere; emergere è vitiis, & ad curam sempiternæ salutis se revocare; redire ad officium hominis Christiani; animum suum ab omni alia cogitatione ad curandam tuendámque salutem traducere; animum ad melioris vitæ consilia appellere; ad frugem animum applicare; à malitia absistere; animum à vitæ pravitate abducere; ad sanam mentem redire; suos mores ad recti honestique leges conformare; se à parvis moribus ad virtutis studium convertere. 3. *Convertere alium à peccatis*, *vulg.* einen andern von Sünden bekehren. E peccatorum, scelerum gurgite extrahere aliquem; errantem in viam reducere; à vitiis, à pravitate vitæ, à sceleribus avertere; ad bonam frugem adducere, reducere; ad melioris vitæ rationem à pravis moribus traducere; de vitæ pravitate deducere. Errantem ad bonam frugem, bonam mentem reducere, revocare. V. *Corrigo, melius.*

Conversio idololatræ, Bekehrung eines Abgötters. *Phras.* *Tota barbarorum natio ad Christi fidem conversa est*, dieses barbarische Volk ist gäntzlich zum wahren Glauben bekehret worden. Rejectis tenebris vanarum superstitionum, luce divinitus immissâ ad Christianam religionem se applicuit; simulacrorum cultu abjecto, unius Christi cultui se consecravit; Christianis se sacris addixit; ad Christi cultum animum dejecit; Christo adjuncta est; ad fidem adjuncta est; ad sanam religionem ac fidem traducta; â dæmonum stipendiis ad Christi signa, ad Christi castra traducta; à superstitiosis ritibus; ab erroribus ritibúsque sacrilegis; à dæmonum servitute, ad unius veri DEI notitiam cultúmque est traducta; à dæmonum servitute in Christianam libertatem vindicata, asserta; ad Christum adducta, adjuncta; ad Christiani cœtûs communionem aggregata; Christo sacri fontis aspersione autorata est. V. *Baptismus.*

Conversio hæretici, Bekehrung eines Ketzers. *Phras.* 1. *Multi hæretici sunt conversi*, es seynd viele Ketzer bekehret worden. E summa caligine ac tenebris in lucem Catholicæ veritatis traducti, restituti; redditi Catholicæ religioni; ad Ecclesiam Catholicam reducti; qui positâ contumaciâ suavissimo Ecclesiæ jugo cervices suas subjecère; ad sinum Catholicæ Ecclesiæ; ad Ecclesiæ autoritatem redierunt; Religionem Catholicam respexerunt; Ecclesiæ reconciliati sunt; de pravis opinionibus deducti; hæresim abjecerunt, ejurârunt; orthodoxam doctrinam hauserunt; Ecclesiæ se reddiderunt; perversarum opinionum venenum, virus ejecerunt; ejuratâ hæresi se cum Ecclesia Catholica conjunxerunt; se à pravis de religione opinionibus ejecerunt; è seditiosis sectis se extulerunt; ad cœtum rectè sentientium redierunt; ad imperium Romanæ Ecclesiæ se revocarunt; falsarum commentâ opinionum repudiârunt; Romanæ Ecclesiæ manus dedère; pravas opiniones excusserunt; pestem, quam in animo habebant, ejecerunt; ab errorum caligine ad sinceræ fidei lucem pervenère; suavissimo Ecclesiæ jugo cervices subdidère, submisère; cum Ecclesia Romana in gratiam rediêre. 2. *Ab hæresi aliquem convertere*, von der Ketzerey bekehren. In gratiam cum Romana Ecclesia reducere, restituere; Ecclesiæ-

Ecclesiæ Romanæ reconciliare; hominem pravis opinionibus addictum Catholicæ Religioni restituere; hæresium erroribus adductum ad Catholicam Religionem revocare; ex hæresium tenebris ad lucem veritatis evocare; ad Catholica castra, signa traducere; cum Romana Ecclesia in gratiam constituere; depravato ab errorum doctoribus animo veritatis lucem accendere; errorum eripere, eximere, extorquere.

Converso, as, avi, atum, are. hin und wieder kehren. *Syn.* Sæpè converto. *Usus.* Animus seipse conversans.

Converto, is, verti, versum, ere. wenden, kehren. *Syn.* Commuto, traduco, refero. *Adv.* Aliquando se ad sanitatem, male, repentè se, rectè, retrò, festinè. *Usus.* 1. Arma sua in perniciem patriæ; calamitatem aliquam ad salutem convertere. Animos ad crudelitatem, vim, religiones, risum & facetias convertere. Alienam rem in suam; omnia ad suum commodum convertere. Animos imperitorum à pravitate ad Deorum cultum convertit. In eundem se habitum coloremque convertit. Aliquò se animô & cogitatione convertere. Se totum ad pacem, ad litteras convertere. 2. *Volvo, circumago*, wälzen, herum treiben. Terra circa axem se convertit ac torquet. 3. *Interpretor*, übersetzen. Græca in Latinum convertere. Græca Latinè reddere. Demosthenis quædam in Latinum converti, non ut verbum verbo redderem, sed vim verborum servavi, nec ea annumeranda lectori putavi, sed velut appendenda. V. *Muto.*

Convestio, is, ivi, itum, ire. bekleiden. *Syn.* Vestio, tego, orno. *Usus.* Hederâ omnia convestivit. V. *Vestio.*

Convexus, a, um. allenthalben gewölbet. *Usus.* Cœlum convexum.

Convictio, onis, f. Gemeinschafft. *Syn.* Convictus. *Usus.* Jucundissima convictio.

Convictor, oris, m. Tischgänger, Tischgenoß. *Epi.* Familiaris, quotidianus. *Usus.* Domestici convictores, *vulg.* *Commensales.*

Convictus, ûs, m. Beywohnung, ordentliche Nahrung. *Syn.* Convictio. *Usus.* Quin redis ad convictum nostrum. Is tollit convictum humanum & societatem.

Convinco, is, vici, victum, ere. überzeugen, überweisen. *Syn.* Arguo, coarguo, redarguo, cogo, revinco. *Usus.* Flagitii aliquem testibus, testimoniis manifestis, indiciis convicere. Convictus, fractus deprehensúsque discessit. Etsi causa tua non manifestissimis indiciis teneretur, mores tamen & vita te convincerent. Convincam facilè & elinguem faciam, reddam; tuâ te confessione induisti & jugulâsti, du kanst mit deiner eigenen Bekänntniß überwiesen werden. V. *Arguo, Revinco.*

Convitiator, oris, m. Schmäher. *Syn.* Maledicus. *Usus.* Huic convitiatori ego de mea vita respondeam?

Convitium, ii, n. Schmähung. *Syn.* Maledictum, probrum, contumelia, crimen, opprobrium, maledictio. *Epi.* Ferreum, grande, grave, justissimum honestissimúmque, magnum, turpe, maximum, quotidianum, tacitum. *Phras.* 1. Convitium facere, schmähen. Probra ingerere; contumeliis agitare animos; maledicta in aliquem conferre, conjicere; maledictis opprimere, lacessere, appetere, vexare, contumeliis operire, opprimere; verbis violare, lacessere; maledictis figere, obruere; probrum objicere, objectare; maledicta in aliquem congerere; omnibus probris onerare; verbis obterere res cum laude gestas; nullis parcere verborum contumeliis; labem magistratui imponere; maledictorum notis inurere; probrum inferre; probris vexare. V *Maledictum, probrum, contumelia.* 2. *Convitium pati*, Schmach-Rede ausstehen müssen. Convitiò jactari; convitiis urgeri; convitium sustinere; contumeliam accipere, pati; convitiò verberari. *Usus.* Consectari aliquem convitiis. Convitiò aliquid flagitare. Urgeor omnium vestrûm convitiò. Respondebo hominis furiosi convitio. V. *Dedecus, Ignominia.*

Conviva, æ, m. Gast. *Syn.* Socius ad epulas, convictor. *Epi.* Consiliarii, consilii alcujus, hilari & benè accepti, singuli. *Usus.* Collectam exidere à conviva. Convivas benè hilaritérque accipere.

Convivalis, e. zum Gastmahl gehörig. *Usus.* Convivalia ludionum oblectamenta addicta epulis.

Convivator, oris, m. der Gast-Geber. *Syn.* Qui convivium facit, parat.

Convivium, ii, n. Gaſtmahl. *Syn.* Epulæ, accubatio epularis amicorum. *Epi.* Delicatum, flagitioſiſſimum, gladiatorium, gradum, jucuntum & gratum, maximum, mirificum, moderatum & honeſtum, præclarum, publicùm, pudicum & ſobrium tempeſtivum, turpe. Convivia honeſta, impura, intempeſtiva, moderata, modica, muliebria, nocturna, *Phraſ.* 1. *Convivium ſplendidum*, ein herrliches Gaſt-Mahl. Convivium opipare adornatum, omnibus rebus inſtructum & paratum; ornatum magnifice & ſplendidè; epulum regiâ magnificentiâ dignum; lautum, exquiſitum; menſa exquiſitiſſimis dapibus exſtructa. 2. *Convivium apparare*, ein Gaſt-Mahl zurichten. Parare, ornare, inſtruere; epulum dare, menſam exquiſitiſſimis dapibus exſtruere; convivio aliquem accipere; convivium magnifice, ſplendidè, apparatiſſime adornare. 3. *Convivio adeſſe*, zu Gaſt ſeyn. Convivium inire, celebrare, concelebrare; convivio accipi; ad convivium adhiberi; accubare in convivio; in convivio eſſe; convivio intereſſe; in convivio accumbere. *Uſus.* Celebratur omnium ſermone lætitiáque convivium. Agitare convivia, Gaſterey halten. Condicere, *intell. ad convivium*, verſprechen, bey dem Gaſtmahl zu erſcheinen. Convivium ad multam noctem variô ſermone producere.

Convivor, aris, atus ſum, ari. Gaſtmahl halten. *Syn.* Convivium ago, agito, epulum do. *Uſus.* Quotidie in publico, & de publico convivatur. V. *Convivium.*

Convocatio, nis, f. Zuſammenberuffung. *Syn.* Conventus, congregatio. *Uſus.* Nulla ad defendendam rempublicam populi convocatio.

Convoco, as, avi, atum, are, zuſammen ruffen. *Syn.* Voco, concieo, advoco, congrego. *Adv.* Aliquando, omnino, ſeriùs, fusè. *Phraſ.* *Populum convocavit*, er hat das Volck zuſammen beruffen. Concionem advocavit; concilium indixit; concilium plebis habuit; ad concionem vocavit plebem; conventum fecit, egit, celebravit; concivit multitudinem, juvenum manum collegit, comparavit; agmen coëgit; cœtus hominum ſociavit; multitudinem coëgit, congregavit. V. *Colligo.* *Uſus.* Convocare & congregare diſſipatos. In domos conſulum ſenatum convocare, cœtum indicere. Concientur miraculo novæ rei homines, ſervitia edicto concitantur, arceſſuntur.

Convolo, as, avi, atum, are. eilends zuſammen kommen, zuſammen fliegen. *Syn.* Concurro. *Adv.* Statim. *Uſus.* Convolant tota ex Italia nuntii. Vexillô elatô ocyus convolabunt. V. *Concurro.*

Convolvo, is, vi, volutum, ere. zuſammen winden. *Syn.* Involvo. *Uſus.* Sol ſe convolvens elabitur, ut abeat.

Conus, i, m. die oberſte Spitze auf einen Helm. *Figura metæ, vel pyramidis, aut turbinis inverſi.* *Uſus.* Conum, ais, & cylindrum, & pyramidem pulchriorem, quàm ſphæram videri.

Coniſco, as, are. mit den Köpffen ſtoſſen, wie die Widder. *Syn.* Arieto, fronte concurro. *Uſus.* Caput opponis, cum eo coniſcans.

Cooperio, is, ui, pertum, ire. bedecken. *Syn.* Tego. *Uſus.* Telis coopertum corpus. Homo ſceleribus, miſeriis coopertus. V. *Tego.*

Cooptatio, nis, f. Erwählung. *Syn.* Conſtitutio. *Epi.* Cenſoria. *Uſus.* Cooptatio collegiorum ad populi beneficium transferebatur.

Coopto, as, avi, atum, are. erwählen. *Syn.* Eligo, adſcribo, recipio. *Uſus.* Aliquem in ampliſſimum collegium, in ſenatum ſuâ nominatione cooptare.

Coorior, eris, ortus ſum, iri. ſich erheben. *Syn.* Orior. *Uſus.* Tum ſubito coortæ tempeſtates ſunt maximæ. Coorti ex inſidiis hoſtes. V. *Orior.*

Copia, æ, f. Menge, Uberfluß, Erlaubniß. *Syn.* Abundantia, ubertas, vis, facultas. *Epi.* Accurata orationis, admirabilis, aſſidua, bona, digna gloriâ imperii, exilis. Copiæ adventitiæ, affluentes, ampliſſimæ patrimonii, domeſticæ, deſperatæ, equeſtres ac pares, exiguæ amicorum, extenuatiſſimæ, firmæ, innumerabiles, magnæ, bellicoſæ, omnibus rebus ornatæ, nimiæ, pares, parvæ, pedeſtres, præclaræ, præſentes, veteranæ, veteres. *Phraſ.* 1. *Maxima frumenti copia advecta eſt*, man hat eine groſſe Menge Getrayd zugeführet. Magna vis, innumerabilis frumenti numerus, ingens frugum modus comportatus eſt; urbs commeatûs copia ad ſatietatem inſtructa eſt. 2. *Tellus magnam copiam præbet frugum*, die Erde trägt eine Menge Früchte. Abundantiam gignit, ſuppeditat id genus frugum; affluit frugum copia; magna ſoli eſt benignitas ad maturandas fruges; frugum eo loco abundè eſt; tellus copiâ rerum ſaginat accolas; tellus abundat frugibus; copiâ frugum & ubertate anteit pleras-

que

que imperii provincias; lætiſſima ubique frugum ubertas eſt; nihil uberius ad fruges ſolo, ubertas frugum quanta poteſt eſſe maxima; ager eſt frugum inprimis fertilis, 3. *Vir copiis rei familiaris locuples*, er iſt ein reicher Mann. Omnibus copiis floret, abundat, affluit, circumfluit; omnium rerum affluentibus copiis ditatus, proditus; in ſumma rerum abundantia vivit. V. *Dives*. 4. *Copias contrahere*, ſeine Soldaten zuſammen ziehen. Copias cogere, contrahere; vires ſuas in unum conferre; colligere ex diſſipato curſu; caſtra caſtris conjungere. V. *Exercitum parare*. *Uſus*. 1. Dicendi, verborum, ornamentorum copia, varietas, ubertas. Frugum ubertas & copia. 2. *Facultas*, *poteſtas*, *occaſio*, Macht, Gelegenheit. Majori curâ, quam copiâ & facultate rem gerere. Facere civibus omnibus ſui conſilii copiam. Hortenſio ſummam copiam facultatémque dicendi natura largita eſt. 3. *Opes*, *fortunæ*, Reichthum. Moderator rempublicam faciat opibus firmam, copiis locupletem, gloria amplam. Omnium rerum affluentibus copiis ditari. 4. *Exercitus*, *manus*, *cohors militum*, Kriegs-Heer, Hauffen Soldaten. Copias conficere, comparare, parare, cogere, Völcker werben, zuſammen ziehen. Copias habet, copiis abundat, auf den Beinen haben. Copias producere, educere in aciem, exponere, zur Schlacht führen. Copias armare, inſtruere, bewaffnen. Copias profligare, in die Flucht treiben. V. *Exercitus*.

Copioſè, häuffig. *Syn*. Uberrimè, largè, largiter, prolixè, abundanter. *Uſus*. Paſtum animalibus copioſè & abundanter natura comparavit. Copioſè de aliqua re dicere, diſſerere, diſputare.

Copioſus, a, um. überflüßig, reich, häuffig. *Syn*. Abundans, uber, dives. *Adv*. Admodum, planè & locuples. *Phraſ*. *Eſt orator admodum copioſus*, er iſt ein beredſamer Wohlredner. Fusè, copioſè, rhetoricè auget & ornat omnia; fusè latéque diſputat; tractat, pertractat uberrime omnia; eſt in eo flumen verborum; eſt oratio plurimi ſanguinis; juvenili penè redundantiâ luxuriat; verbis effervescentibus & paulò nimium redundantibus utitur. Sermonis plenus orator eſt, ac præ cæteris verboſus; ore pleniore diſputat & tractat omnia; velut in immenſo campo liberius vagatur. *Uſus*. Homo inter ſuos inprimis copioſus, reich. Omnibus rebus ornatus & copioſus. Lautum & copioſum patrimonium. Homo ad dicendum copioſus. V. *Dives*, *Oratio*, *Eloquentia*.

Copula, æ, f. ein Band. *Syn*. Nexus, vinculum. *Uſus*. Quæritant me, copulas geſtant ſecum.

Copulatio, onis, f. Vereinbahrung. *Syn*. Conjunctio. *Uſus*. Copulatio rerum coagmentatióque naturæ. Congreſſus copulationésque conſuetudinum. Complexiones, adhæſiones, copulationes atomorum. V. *Conjunctio*.

Copulo, as, avi, atum, are. vereinbaren. *Syn*. Jungo, adjungo, compono.)(*Disjungo*, *divello*, *diſtrabo*. *Uſus*. Disjuncta conjungere, futura cum præſentibus copulare. Animi cum corporibus copulati: Equeſter ordo cum ſenatu copulatus. Iſta cogitatione differunt, re copulantur. Nihil amabilius, nihil copulatius morum ſimilitudine bonorum. *Jungo*, *adjungo*.

Coquo, is, coxi, coctum, ere. kochen. *Adv*. Benè. *Uſus*. 1. Is, qui coxerat, condimenta addidit. 2. *Tranſl*. Vir bonus miſerè coquitur à curis. Sermone utitur benè coctô & conditô.

Cor, cordis, n. Hertz. R. è κῆρ. *Syn*. Pars in animante princeps, vitæ fons. *Phraſ*. 1. *Ex corde*, *vulg*. von Hertzen. Ex animo; ex intimo animi ſenſu; libenti animô; propensô ſtudiô; propenſiſſimâ voluntate; egregia animi alacritate; impensè, ſincerè, optimô animô. 2. *Nihil ſibi cordi ſumit*, *vulg*. er nimmt nichts zu Hertzen. Eorum nihil illi cordi eſt; nihil in animum deſcendit; eorum nihil in animum admittit; parùm, nihil his movetur, commovetur; nihil illi iſtorum curæ eſt; omiſſo ac ſoluto ad hæc eſt animô; de his rebus minimè laborat. V. *Cura*, *ſolicitus*. *Uſus*. Nec cor habet, nec palatum. Animus mihi ardet, cor cumulatur ira. Res tua valdè mihi cordi eſt. *Vulgus pro animo perperàm ferè uſurpat cor*; *ut*; *non habet cor*. *Durô*, *bonô eſt corde*, er hat kein Hertz ꝛc.

Coràm, zugegen. *Syn*. Ad, apud, ante in conſpectu, ante oculos ante pedes, in oculis.)(*abſens*. *Uſus*. Coram, & abſente mihi promiſère. Sed hæc pluribus & commodiùs coram. V. *Conſpectus*, *præſens*.

Corbis, is, f. & m. ein Korb. *Syn*. Caniſtrum, fiſcina è vimine contexta. *Uſus*. Meſſoriâ corbe ſe contexit.

Corbita, æ, f. ein Last-Schiff. *Syn.* Navis oneraria.

Corculum, i, n. ein Hertzlein. *Syn.* Cor parvum. *Vox amatoria. Usus.* Scipio corculum appellatus fuit.

Cordatè, weislich, *Syn.* Sapienter, prudenter.

Cordatus, a, um. weis. *Syn.* Prudens, sapiens. *Usus.* Scaurus homo egregiè cordatus. *Vulgus* cordatus, cordatè *adhibet pro* forti, generoso, fortiter. V. *Prudens.*

Cordolium, ii, n. Hertzwehe. *Syn.* Dolor cordis. *Usus.* Rides ab cordolio. At mihi cordolium est.

Corigia, æ, f. ledernes Band. *Syn.* Lorum, seu cingulus è corio factus. *Usus.* Pedis offensio & corigiæ abruptio erit cavenda.

Corium, ii, n. Leder. *Usus.* Obvolutus, vestitus, tectus corio.

Corneolus, a, um. hart, wie ein Horn. *Syn.* Corneus. *Usus.* Aures duros, & quasi corneolos habeant introitus,

Corneus, a, um. hörnen. *Usus.* Corneum rostrum.

Cornix, icis, f. Krähe. *Epi.* Cursans, fusca. *Usus.* Cornicum oculos configere.

Cornu, u, n, ein Horn. *Epi.* Dexterius, firmius, finisterius. Hebetiora, acutiora. *Usus.* Lunæ nascentis cornua. Animantia cornibus armata.

Corolla, æ, f. Kräntzlein. *Syn.* Corona.

Corollarium, ii, n. Zusatz. *Syn.* Appendix, accessio. *Usus.* Ad solitos fructus orationum aliquod nummorum corollarium adjicere. V. *Addo.*

Corona, æ, f. Krantz, Crone. *Syn.* Insigne regni, insigne regium, diadema, sertum. *Epi.* Aurea, civica, illuminata, laurea, longa, maxima, multiplex, publica, subita. *Usus.* 1. Corona aurea fulgentibus gemmis illuminata, eine göldene Crone mit schimmernden Perlen besetzet. Habere, ferre, coronam auream in capite. Coronam civicam imponere. Ponere, deponere coronam. 2. *Circulus audientium, cœtus*, ein Kreis, oder Versammlung der Zuhörer. Frequentissimâ coronâ cingi & sepiri. Causa erit ad maximam coronam dicenda. In corona hominum & consessu. 3. *Corona clericalis, vulg.* Crone derer Geistlichen. Sacri Ordinis insigne, attonsô in coronæ modum vertice, *vulgò : Tonsura.* 4. *Coronam Marianam recitare, vulg.* den Rosen-Krantz beten. Statas ad DEI Matrem preces ad precarios globulos persolvere. Preces coronarias ad Divinæ Matris honorem persolvere. Corollam precariam piè sanctéque volvere. Statis precibus Dei Parenti Virgini corollam texere. Piaculares sacræ corollæ globulos piè sanctéque precando volvere. Preces coronariæ, corolla præcaria, globuli precarii, piaculares, Rosen-Krantz.

Coronarius, a, um. daaus man Cronen, oder Kräntzlein macht. *Syn.* Quod ad coronas pertinet. *Usus.* Aurum coronarium dabatur consulibus ex provincia decedentibus ad decorandum triumphum.

Corono, as, avi, atum, are. crönen. *Syn.* Coronam impono, corona dono, venerabilem insignibus imperii facio, insignibus regni augustiorem reddo. *Usus.* Epulas coronati ineunt.

Corporatus, a, um. das einen Leib hat. *Usus.* Mundus cernitur & tangitur, & undique est corporatus.

Corporeus, a, um. leibhafftig. *Syn.* Corporatus, concretus. *Usus.* Corporeum & aspectabile omne necesse est esse, quod natum est,

Corporis Christi Festum, Fest des Fronleichnams Christi. Dies, quem anniversario augustissimóque ritû, sanctissimo Christi corpori sacrum voluit Ecclesia; qui sanctissimi Christi corporis honoribus à majoribus dicatus est; quô omni apparatus genere, triumphalem planè in modum, augustissimum mysterium celebrat Christianus orbis.

Corpulentus, a, um. wohl beleibt. *Syn.* Obesi corporis homo. V. *Pinguis, Abdomen.*

Corpus, oris, n. Leib. R. *à Corrumpò. Epi.* Ægrum, benè constitutum, caducum & infirmum, castum, clarum, debile, externum, extremum, figuratum, firmum, fragile, grave, illustre, immane, immortale, imperfectum, impudicissimum, impurum, incultum, horridum, ingens, integrum, insipiens, inviolatum, maternum, mortale, mutabile, obliquum æqua-

æquabile, ſanctiſſimum, ſanum, ſemiferum, vitioſum. Corpora aſpera, hamata uncinataque, ſolida ac individua, terrena concretaque, viva. *Uſus*. 1. Corpus, quaſi vas animi & quoddam receptaculum. Corpus exercendum & ita afficiendum eſt, ut obedire rationi poſſit in exequendis negotiis, & in labore tolerando. Corporis infirmitas & imbecillitas. Corpora recaleſcunt, confirmantur, allevantur, revocantur agitatione & exercitatione. E morbo vires & corpus amiſi. Dandum eſt tempus corpori. Serviendum eſt corpori. Voluptates ad corpus pertinentes. Corpus vulgare, *meretricium*. 2. *Tranſl. Corpus reipublicæ*. Non modò partes, ſed corpus reipublicæ curâſti, die ganze Gemeinde. 3. *Opus, volumen*, ein Werck, ein Buch. Ex his modicum corpus confici poſſet. Corpus defenſionis.

Corpuſcula, orum, n. Leiblein. *Epi*. Levia, rotunda, angulata & curvata, & adunca. *Uſus*. Democriti corpuſcula quædam lævia, alia aſpera, rotunda alia, partim angulata, curvata quædam, & quaſi adunca, ex his &c.

Corrado, is, raſi, raſum, ere. zuſammen ſcharren. *Uſus*. Illi, credo, hæc pecunia corraditur.

Correctio, onis, f. Verbeſſerung. *Syn*. Temperatio, emendatio. *Uſus*. Correctionem alicui adhibére. Hæc eſt veteris Philoſophiæ correctio & emendatio. V. *Emendatio*, *reprehendo*, *corrigo*.

Corrector, oris, m. Verbeſſerer. *Syn*. Cenſor, emendátor. *Uſus*. Corrector & emendator civitatis.

Correpo, is, repſi, ere. ſchleichen. *Syn*. Irrepo.

Corrigo, is, rexi, rectum, ere. verbeſſern. *Syn*. Emendo, correctionem adhibeo, aliquem ab errore averto, compenſo.)(*depravo*. *Adv*. Ambitioſè orationem. *Phraſ*. 1. *Spero fore, ut ſe corrigat*, ich hoffe, er werde ſich beſſern. Ut ſe flectat, & majores ſuos reſpiciat, ut ſanetur; ut ne exemplum in perniciem civitatis manet; ut frugi evadat; ut virtute culpam corrigat; nova gloria flagitii memoriam aboleat; ut ſe reſtituat; ſe ad frugem corrigat; ad frugem animum applicet; ut in viam redeat; ab errore revocetur; objurgando melior fiat; ut correctionem ſubeat, ſuſcipiat, admittat; ut correctorem patiatur; monitoribus & qui erranti viam monſtrent, obtemperet, dicto audiens ſit, morem gerat. 2. *Vix jam corrigi poteſt*, er kan faſt nicht mehr gebeſſert werden. Nullum penè correctioni locum relinquit, reliquum facit; nullum propè melioris frugis ſpem facit; vix eſt, ut ad ſanitatem flectatur; conclamatum videtur de ejus emendatione; inſanabile penè malum eſt; is ut ad meliorem ſe frugem recipiat, ſperari vix poteſt; deploranda in perpetuum videtur ejus emendatio; vix ſupereſt medicinæ locus; reſpuit jam inveterata vis mali, quaſi deſperata ſalute, medicinam; fruſtra jam in emendandis ejus moribus opera ponitur; altius jam animo inſedit vitium, quàm ut evelli ulla ratione poſſit. V. *Melius*, 3. *Correxit orationem*, er hat die Rede verbeſſert. Ad ineptos locos notam appoſuit; orationem limavit; multis lituris elimavit, perpolivit; menda non pauca lituris ſuſtulit; demendo, mutando, interpolando multis locis ſenſum reſtituit. *Uſus*. Aliquem, mores aliorum, orationem, menda corrigere. Errorem pœnitendo correxit. Corrigere ſe & reprehendere. V. *Melius*.

Corripio, is, ripui, reptum, ere. beſtrafen, ergreiffen. *Syn*. Comprehendo: reprehendo. *Adv*. Acerrimè, occultè, ſeverè. *Uſus*. 1. Hominem corripi & ſuſpendi juſſit. Dolore, amentiâ, irâ corripi: morbô ſubitô corripi. 2. *Reprehendo, arguo, incuſo, accuſo*, mit Worten ſtrafen, Verweiß geben. Clamoribus maximis aliquem corripere. V. *Reprehendo, Objurgo, Impetus*.

Corroboro, as, avi, atum, are. ſtärcken. *Syn*. Firmo, confirmo, roboro, ſancio.)(*infirmo, frango*. *Uſus*. Spem alicujus lenitate; factionem indulgentiâ corroborare. Cùm ſe vox tua corroborârit. Corroborata jam vetuſtate audacia. Ætas corroborata, rerum cognitioni apta. V. *Firmus, confirmo*.

Corrodo, is, roſi, roſum, ere. zernagen. *Syn*. Rodo. *Uſus*. Mures ſcuta corroſerant.

Corrogo, as, avi, atum, are. zuſammen leſen, zuſammen raſpeln. *Syn*. Rogo, peto, precibus quæro. *Uſus*. 1. Neceſſarios ſuos corrogat, ut ſibi adſint. 2. *Congrego*, verſammlen. Veſtimenta, vaſa, milites corrogare. V. *Collígo*.

Corrugo, as, avi, atum, are. runtzlicht machen. *Uſus*. Frontem corrugare. Caperare, contrahere, adducere frontem. V. *Ruga*.

Corrumpo, is, rupi, ruptum, ere. verderben, zerbrechen. *Syn.* Depravo, vitio in vitium impello, destruo. *Phras.* 1. *Cupiditates juventutem corrumpunt*, üble Begierden verderben die Jugend. Deteriorem faciunt; à recto cursu & ratione detorquent; nervos omnes virtutis elidunt; corruptelarum illecebris irretiunt; facilè in omnia vitia præcipitant. 2. *Juventus facilè corrumpitur, vulg. seducitur*, die Jugend wird leicht verführt. Contagione malorum juventus facilè evertitur in errorem facilè inducitur, facilè transversùm agitur; malis moribus depravatur; ad mala consilia deducitur; ad nequitiam facilè inducitur; in fraudem illicitur; solicitando & pollicitando juvenum animi lactantur, labefactantur. Juventus veluti contactû facilè recipit vitia, animi virus; morbi illi animorum facilè pervadunt juventutem; facilè serpunt contagiones malorum; morbi illi animorum veluti corporum contactû vulgantur; ætas illa flexibilis, pravis capta corruptelarum illecebris à continentia facilè deducitur; vitiis imbuitur; ad inertiam & voluptates corporis pessumdatur. 3. *Hoc in se facinus nunquam concepisset, nisi à pravis sociis corruptus esset*, er hätte dieses niemahlen gethan, wann er nicht von andern wäre verführet worden. Nisi exempli contagio juvenilem animum veluti pestilenti quôdam sidere afflasset; nisi sociorum exemplum transversum egissent; nisi pravitate sociorum ad hæc consilia traductus; hæc cùm ageret, contagione quadam pestifera insaniit, sociorum pravitate auferri se passus; corruptelarum illecebris irretitus; contactus iis corruptelarum illiciis, quæ pravis à sociis sunt profecta. 4. *Bellicam laudem avaritiâ corrupit*, er hat das Lob, so er im Krieg verdienet, durch seinen Geitz verderbet. Partam bellô gloriam avaritiâ expunxit; avaritiæ sordes belli gloriam confregêre; effecit bellicis laudibus, partóque armis decori, avaritia importuna; armorum gloriæ avaritia labem imposuit, aspersit; illustrem belli gloriam avaritiæ sordibus inquinavit. V. *Macula.* 5. *Corruptus est pecuniâ judex*, der Richter ist mit Geld bestochen worden. Judex magnâ vi pecuniæ à sententiæ æquitate deductus est; ob rem judicandam pecuniam accepit; pretio addictam fidem habuit nummarius juris interpres; jus pecuniâ est adulteratum, spe & metu depravatum; judicis fides pretiô labefactata concidit; saturatus infinitâ largitione judex, pecuniæ magnitudine facilè ab instituto deductus est; mercenarius judex, cujus mens oppressa præmiô, lingua adstricta mercede, vero pretium ac gratiam facilè antetulit; judex venalem linguam fidémque habuit; judex mercede conductus; largitione cæcatus; pretiô delinitus; aurô corruptus est; adversarii mei infinitâ largitione adversum me usi sunt; judicem pretiô mercati sunt; judicum voluntates largitione redemerunt; corruptelam judicii magnâ vi pecuniæ moliti sunt; tantum donis muneribúsque perfecerunt, ut à sententia facilè abiret, abduceretur; venalem pretiô hominem & largitione devinctum, magnitudine pecuniæ facilè à bono honestóque abstraxêre. Judicem, à cupiditate auri haud intactum, qui adversus divitias haud quaquam invictum gerebat animum, facilè donis ad suam causam perduxerunt. *Usus.* Aliquem pecuniâ, judicem largitione, pretiô tribûs corrumpere. Vitiosa & corrupta consuetudo. Corrupti ac depravati mores. Tabulæ publicæ lituris corruptæ. Oculi fletû, viæ lutô, vestes usû, ædes sitû corrumpuntur. V. *Deterius, Destruo.*

Corruo, is, ui, utum, ere. zu Hauffen fallen. *Syn.* Ruo, cado.)(*Sto. Phras.* 1. *Vulneratus corruit*, er ist vor Wunden zusammen gesuncken. Præceps in vulnus abiit; inter manus suorum collapsus est, deficiens, ac jam vix spiritum ducens; moribundus labentibus super corpus armis ad terram defluxit; ruente equô saucius ipse, præceps ad terram datus est. 2. *Domus corruit*, das Haus ist zusammen gefallen. Domus convulsa sedibus suis cum fragore ingenti procidit, ruit, procubuit; diu quassata ac labefactata ruinâ tandem oppressa est. V. *Cado. Usus.* Ædes exesæ corruêre. Uno meo fato tu, & omnes mei corruistis. Corruêre urbis opes. Ille timore, ego risû penè corrui.

Corruptè, verderbter Weise. *Syn.* Malè, pravè, nequiter. *Usus.* Depravatè & corruptè de re aliqua judicare.

Corruptela, æ, f. Verderbung. *Syn.* Quod ad corrumpendum valet, *ut largitio, illecebræ &c. Phras. Corruptelam judicis moliri*, den Richter bestechen wollen. Solicitare judicem pecuniâ ad perniciem alterius; spe ac promissis prolectare; mercari pretiô judicem; pretiô ac largitione delinire; donis, muneribus tentare. V. *Corruptus judex. Usus.* Mores hâc dulcedine

dine corruptelâque depravati. Corruptela malæ consuetudinis. Aliquem corruptelarum illecebris irretire.

Corruptio, nis, f. Verderbung. *Usus*. Morbum appellant totius corporis corruptionem.

Corruptor, oris, m. Verderber. *Syn*. Largitor. *Usus*. Quis corruptor juventutis? Quem tu hujus tribûs corruptorem ac venditorem clamitas.

Corruptrix, icis, f. Verderber. *Usus*. Corruptrix provincia.

Cors, tis, f. ein Hof in einem Haus. *Syn*. Area villæ, spatium intra maceriem. *Usus*. Villam habes cum corte.

Cortex, icis, m. & f. Rinde. *P. q. Coriô tegens lignum*. *Usus*. Trunci obducuntur librô aut cortice quo sint, à frigoribus & caloribus tutiores.

Cortina, æ, f. Fürhang. *Usus*. Cortina theatri.

Corusco, as, avi, atum, are. blintzen. *Syn*. Splendeo, emico. *Usus*. Flamma inter nubes coruscat.

Coruscus, a, um. glântzend. *Syn*. Fulgens.

Corvus, i, m. Raab. *Usus*. Milvo est bellum naturale cum corvo.

Coryphæus, i, m. der Urheber. *Syn*. Dux, princeps. *Usus*. Zenonem Philo coryphæum Epicureorum appellat. V. *Autor*.

Cos, tis, f. Wetzstein. *Syn*. Lapis, quô cultri acuuntur. *Usus*. Iracundia cos est fortitudinis. Novaculâ cotem præcidere.

Costa, æ, f. Rippe. *Usus*. Animalium, navium costæ.

Cotes, tium, f. Felsen. *Syn*. Aspera saxa. *Epi*. Scrupulosæ. *Usus*. A quibus tanquam à scrupulosis cotibus enavigavit oratio.

Cothurnus, i, m. Halb-Stiefel. Calceamenti genus, tragœdis & virginibus familiare.

Crapula, æ, f. Trunckenheit. *Syn*. Helluonum vitium, dissoluta victûs ratio. *Phras*. 1. *Crapulam habet*, er hat einen Rausch. Merô incalescit; sensus merô victi sunt; gravata ebrietate mens; vinô gravis est; merô oneratus; vinô epulisque obrutus est; appotus probè; invitavit se plusculùm majoribus poculis; temulentus est; vinô rationem obruit; vinô mentem mersit; vinô sepultus est; vinô onustus, languidus, oppressus est; vinô madet; crapulâ ac capitis errore titubat; nec mens, nec lingua homini consistit; merô victus est; vini flore se complevit; vinô se ingurgitavit; crapulâ gravis & impos sui est. V. *Ebrius*. 2. *Crapulam edormivit*, er hat den Rausch ausgeschlaffen. Crapulam exhalavit; somnô concoxit; quies mentem reddidit; ebrietatem discussit. *Usus*. Edormi & exhala crapulam. V. *Bibo*.

Cras, morgen. *Syn*. Secundùm hanc diem crastina die.

Crassè, grob, dick. *Usus*. Crassè compositum aliquid.

Crassitudo, inis, f. Dicke. *Usus*. Crassitudo aëris mihi noxia.

Crassus, a, um. dick, grob. *Syn*. Densus, plenior, pinguis, concretus.)(*tenuis*. *Usus*. Crassus & concretus aër. Omnia crassis circumfusa tenebris. Cœlum crassum.

Crastinus, a, um. morgend. *Usus*. Nisi me in crastinum differre velis.

Crater, éris, m. Trinck-Schaale. *Syn*. Poculum, cratera.

Cratera, æ, f. Trinck-Schaale. *Syn*. Crater, vas ad hauriendam aquam. *Epi*. Fulgens, pulcherrima. *Usus*. Crateræ ex ære pulcherrimæ.

Crates, is, f. Gitter. *Syn*. Tabula viminibus contexta. *Usus*. Locus conseptus cratibus.

Creatio, onis, f. Erschaffung. *Usus*. Creatio magistratuum.

Creator, oris, m. Erschaffer. *Syn*. Procreator, genitor, effector. *Phras*. *Creator universi Deus*, GOtt, der Erschaffer der Welt. Effector & molitor mundi; opifex, generator ædificatórque mundi Deus; rerum, quæ in tota naturâ constant, omnium opifex: universi conditor ac parens Deus; hujus immensi operis conditor, effector; mundi hujus architectus ac fabricator; temporum ac omnium rerum artifex. V. *Deus*. *Usus*. Creator urbis Romulus.

Creatura, *æ*, *f*. Geschöpff. *Syn*. Res creata; ex nihilo producta; res condita ab opifice & ædificatore mundi, DEO; res â summo conditore DEO procreata; summi conditoris, creatoris

ris, procreatoris opus; res mortalis. Creata omnia.

Creber, bra, brum. öfftmalig. *Syn.* Frequens, densus. *Usus.* Thucydides creber est rerum frequentiâ. Crebræ venæ totô corpore intextæ. Per hos dies creberrimus mihi sermo de te. V. *Sæpe*, *frequento.*

Crebritas, tis, f. Öfftheit. *Syn.* Frequentia. *Epi.* Pristina, tanta litterarum. Crebritate officiorum priora errata sarciam.

Crebrò, öfft. *Syn.* Frequenter. *Usus.* Crebrò litteras dare. V. *Sæpe.*

Credibilis, e. glaublich. *Syn.* Probabilis, verisimilis.)(*incredibilis.* *Phras.* 1. *Credibile est*, es ist glaublich. Fidem est propius; ad fidem pronius est; verisimillimum est; à ratione haud alienum est, par est credere. V. *Verisimile.* 2. *Rem credibilem reddidit*, es hat die Sache glaublich gemacht. Fidem ejus rei fecit allatus ab eo nuncius; suspicionem affirmavit rumor publicus; fidem rei addidit una consentiénsque vox populi; ad suspicionem res certissimæ accesserunt; opinionem adjuvit constans rei fama. *Usus.* Narratio credibilis esse debet. Credibile est, quod sine ullo teste auditoris opinione firmatur. V. *Incredibilis.*

Credibiliter, glaublich. *Syn.* Verisimiliter, probabiliter. *Usus.* Quam non modò non credibiliter, sed ne suspiciosè quidem.

Creditor, oris, m. ein Glaubiger. *Syn.* Is, cui quâcunque causa aliquid debetur.)(*Debitor.* *Epi.* Ceteri, familiares, universi. *Usus.* Fraudare creditores. Cùm omnibus creditoribus suis malè agit.

Credo, is, didi, ditum, ere. glauben. R. *q. cor do, id est, assensum.* *Syn.* Fidem habeo, tribuo; autoritatem tribuo, autoritatem & fidem adjungo, mihi persuadeo. *Adv.* Citò de aliquo, facilè, firmiùs, prorsus, rectè de aliquo, stultè, temerè pecuniam, valdè, dementer. *Phras.* 1. *Ne temere cuivis credas*, glaube nicht gleich einem jeden. Ne cujusvis testimonio fidem adjungas; ne omnibus credulum te præbeas; ne omnibus credulitatem tuam addixeris; segnior ad credendum esto; caveas, ne fidem tibi quisque faciat, tibi aliquid persuadeat. 2. *Non cuivis est credendum*, es ist nicht allen zu glauben. Quibusdam fidem & autoritatem justa suspicio derogavit; quosdam leviores autores rei culpa facit; sunt, quibus incerta, dubia, fluxa fides sit; quorum fide niti tutò haud possis; non cuivis adhibenda est fides. 3. *Crede mihi, rem ita se habere*, glaube mir, daß die Sache sich also befinde. Persuasum tibi habe; induc animum; induc in animum, ita esse; pro certo habe; pro certo existima; nihil dubita; exploratum atque omninò certum habe; pro comperto habeas, velim; sit hoc apud te minimè dubium; sit exploratum; pro inquisito & comperto sit, rem hôc locô esse; velim, sic habeas; tibi persuadeas; cum animo tuo constituas, in hoc statu rem esse. 4. *Est vir, cui meritò credi possit*, es ist ein Mann, dem man billig zu glauben hat. Cujus conspecta fides & gravitas; est fide dignissimus; vir est suspectæ minimè fidei; cujus ingens apud omnes autoritas ac fides; cujus autoritas magni apud omnes est ponderis; qui autoritate valeat, floreat maximâ; cujus ingens inter testes nomen; cui vel injurato credas. V. *Autoritas.* *Usus.* 1. Ajunt, nervos atque artus esse sapientiæ, non temerè credere. Adduci non possum, ut somniis credam. Non credo de numero militum. 2. *Concredo, committo*, anvertrauen, verlassen. Se alicui, sua consilia; res omnes alienæ fidei; arcana libris; nocti se credere. V. *Fides*, *Judico*, *Firmus*, *Certus.*

Credulitas, tis, f. Leichtglaubigkeit. *Syn.* Credendi facilitas, animus simplex, credulus. *Usus.* Credulitas error potiùs est, quam culpa, & in optimi cujusque animum facillimè irrepit.

Credulus, a, um. leichtglaubig. *Syn.* Simplex, antiqui moris homo, qui facilè credit.)(*Prudens, sapiens.* *Usus.* Verba mihi dari facilè patior, méque libenter præbeo credulum. Creduli & improvidi juvenes. V. *Incautus.*

Cremo, as, avi, atum, are. verbrennen. *Syn.* Incendo, exuro, comburo, deuro, in ignem aliquid infero, flammis torreo.

Creo, as, avi, atum, are. erschaffen, machen. R. *à* κραίνω, *perago.* *Syn.* Procreo, gigno, facio. *Adv.* De integro censores, injustè periculum, ritè consules. *Phras.* 1. *Deus hunc mundum creavit*, GOTT hat die Welt erschaffen. Ex nihilo procreavit; rerum omnium potentissimus ac sapientissimus opifex hoc pulcherrimum naturæ regnum ex nihilo condidit, effecit; commune hoc DEI ac hominum domicilium DEI consilio jussuque repente ex nihilo constitit; rerum hanc universitatem, quâ omnia continentur, nullis ex elementis, nullis ex principiis molitus est DEUS; mundi hujus

hujus moles immensa non manibus hominum, sed DEI imperiô surrexit; quidquid hic videmus, de nihilo natum est, Deo imperante; Deus est, qui cœlum & omnia, quæ cœli ambitû continentur; qui supera, media, infima, condidit, architectatus est, ex nihilo excitavit, formavit, finxit. 3. *Regem creant*, sie machen ihn zum König. Regem appellant, regem jubent, regnum ei deferunt; regem renunciant; diadema ei imponunt; regem faciunt, dicunt; summam imperii ad eum deferunt. *Usus*. Artis proprium est creare & gignere. Periculum alicui creare. Luxuries in urbe creatur. Consules & prætores creantur. Errorem sæpè creat similitudo. V. *Facio*.

Crepida, æ, f. Pantoffel. *Calceamenti genus*. *Usus*. Statua Scipionis cum chlamyde & crepidis.

Crepidatus, a, um. der Pantoffel anhat. *Syn*. Soleatus.

Crepido, inis, f. Port am Gestatt. *Syn*. Ora terræ, quæ alluitur aquâ, *vel* ripa paulò eminentior. *Usus*. Pirata ad omnes urbis crepidines accessit.

Crepitus, ûs, m. Knall. *Syn*. Sonus collisione excitatus, *aut* percussione. *Epi*. Honesti, liberi. *Usus*. Pallor & tremor & dentium crepitus consequitur. Inter plagarum crepitum doloremque. Stoici ajunt, crepitus æquè ac ructus liberos esse oportere.

Crepo, as, pui, pitum, are. krachen. *Syn*. Percrepo.

Crepundia, orum, n. Kinder-Spielwerck. *Syn*. Quæ pueris dantur oblectandi causâ.

Crepusculum, i, n. Abends-Zeit. *Usus*. Primô crepusculô. V. *Vesper*.

Cresco, is, crevi, ere. wachsen. *Syn*. Augesco, accresco, adolesco, ingravesco, serpo, propagor, augeor, ætate procedo, surgo, ascendo.)(*decresco*. *Adv*. Incredibiliter, plurimum, pariter cum ætate studia. *Phras*. 1. *Herbæ è terra crescunt*, die Kräuter wachsen aus der Erde hervor. E terra nascuntur; è terra maturatæ pubescunt & maturitatem assequuntur. Diffundit terra & elicit herbescentem viriditatem; è terra germina omnia effunduntur; terra herbas gignit, creat, progenerat; herbæ proveniunt, prosiliunt, prorepunt, emicant, enascuntur, exeunt. 4. *Malum indies crescit*, das Uebel nimmt täglich zu. Malum indies longius manat; serpit latiùs; magis vulgatur; augescit, ingravescit; longiùs progreditur, procedit; majora in dies incrementa capit. V. *Augesco, augeo*. 3. *Postquam crevit puer*, nachdem der Knab erwachsen ist. Ubi adolevit ætate; ubi ætate processit; sumptô jam corpore, animique robore; ubi ad justum corporis modum adolevit; ubi ad justam corporis proceritatem; corporis habitum processit. 4. *Ira dolorque crevit*, der Schmertz und Zorn hat zugenommen. Exarsit ira, vehementiùs efferbuit. V. *Augeo*. *Usus*. Respublica privatis inimicitiis crescit. Expectatio rumore creverat. Eos elige, è quibus crescere possis. Locus præter modum crevit. V. *Augeo, Amplifico*.

Creta, æ, f. Kreide. *Syn*. Terra alba. *Usus*. Laudatio Asiatica illa creta obsignata.

Cretatus, a, m. bekreidet. *Syn*. Cretâ infectus. *Usus*. Cretatæ fasciæ.

Cretio, onis, f. Antretung des Erbtheils. *Syn*. Hæreditatis capta possessio. *Epi*. Libera, simplex. *Usus*. Puto, cretionem simplicem fuisse.

Cribrum, i, n. Sieb. *Syn*. Vas pistorum ad grana farinámque, purgandam. *Usus* Mures cribra arrosêre.

Crimen, inis, n. Laster. R. à κρῖμα, judicium. *Syn*. Criminatio, infamia: *item*: facinus, peccatum noxa, culpa, scelus, delictum, maleficium. *Epi*. Atrocissimum, certum, commentitium, commune, decumanum, domesticum ac vernaculum, fictum, falsum, fœdissimum, grave & vehemens, inane, incredibile, ingens, iniquum, integrum, invidiosum, levius, nefarium, novum, inauditum, obscurum, perspicuum, probrosum, suspiciosum, manifestum, vinarium, verum, vetus. Crimina certa propriaque, dissoluta, falsa, infinita, absoluta, permulta, quotidiana, reliqua. *Phras*. *Magnum crimen commisisti*, du hast ein grosses Laster begangen. Magnum crimen admisisti; in sce-

ſceleratam ac nefariam fraudem decidiſti; fraudem capitalem admiſiſti; in hoc facinore omnes inſunt culpæ maximæ; id, quod in te concepiſti ſcelus, in maximo, nefario crimine & capitali fraude ponitur; magnô te adſtrinxiſti ſcelere; grave piaculum admiſiſti; nullum ſelus abeſt ab eo ſcelere; in illo ſcelere omnia inſunt ſcelera, quod in te admiſiſti. *V. Committo, culpa, ſcelus.* *Uſus.* 1. *Criminatio*, Beſchuldigung. Crimen effugere, è crimine elabi, der Beſchuldigung entgehen. Crimen diſſolvere, die Beſchuldigung widerlegen. 2. *Facinus, peccatum, fraus, noxa*, üble That, Sünde, Betrug, Verbrechen. Crimen in me quærit. Cædes ea illi crimini datur, vertitur. Proditionis crimen in te conjecit, contulit; tibi intulit, attulit, obtulit. Iſta aut ſuſpicionem afferunt, aut crimen. Iſthoc tibi crimen adſcribunt; hoc tibi in crimine ponunt. Crimine aliquem accerſere; condemnare crimine. Imprudens in crimen incurrit, in crimen venit. Staret hoc illi crimen, niſi retellerêt, dilueret, diſſolveret. In alium derivare crimen; extenuare nimium & elevare. Facilè effugies crimen. Non abes ab omni crimine, non cares omni crimine. Videtur condonandum illud crimen. V. *Scelus, criminatio, criminor.*

Criminatio, nis, f. Beſchuldigung, Beſcheltung. *Syn.* Crimen, accuſatio. *Ep.* Acerrima, accuſatorum falſa, inaudita, ſubita, tota. *Phraſ. Criminationem refutavit*, er hat die Beſchuldigung widerleget. Oblatas ab adverſariis criminationes depulit; crimen accuratâ confutatione diſſolvit; meditatâ oratione diluit, refellit; inexpectatô reſponsô crimen effugit; è crimine elapſus eſt, è crimine ſe eripuit; oblatas criminationes aut extenuavit, aut elevavit. *Uſus.* Nihil adhuc in Cajum criminationis eſt. Oblatas criminationes depellere. V, *Accuſatio, coarguo.*

Criminor, aris, atus ſum, ari. beſchuldigen, ſchmähen, ſchelten, läſtern, *Syn.* Criminationem, *vel* crimen offero, infero; culpæ, vitio do; crimini do, verto; criminatione utor, criminis loco pono, in crimen voco, revoco.)(*Crimen diſſolvo.* *Phraſ. Neſcio quid fraudis à me ſuſceptum criminantur*, ſie beſchuldigen mich, weiß nicht was für eines Betrugs halber. Neſcio quid fraudis à me conceptæ in crimen vocatur; capitalis, neſcio, cujus, fraudis crimen in me conjiciunt, conferunt; neſcio quod fraudis crimen mihi inferunt, efferunt; fraudis, incertum cujus, crimen in me quærunt; cùm alia, tum fraudis, neſcio cujus, crimina in me ferunt; mihi adſcribunt; fraus, neſcio quæ, mihi in culpa ponitur, in crimine ponitur; crimini datur, fraudis neſcio quid à me admiſſum; novum crimen afferunt, fraudem capitalem à me factam eſſe; fraudis crimine me accerſunt, condemnant; fraudis conceptæ crimen in me derivant; in fraudis crimen, certè ſuſpicionem, ad populum incurro, venio. V. *Accuſo, inſimulo, culpa.* *Uſus.* Invidioſè meam potentiam ad populum criminantur. Non omnia libet criminari. De quibus illum criminatus es. V. *Detraho.*

Criminosè, läſterlich. *Syn.* Suſpicioſè, accuſatoriè, acerbè. *Uſus.* Qui ſuſpicioſiùs ac criminoſiùs diceret, audivi neminem.

Criminoſus, a, um. läſterlich. *Syn.* Suſpicioſus, quod criminis ſuſpicionem affert, quod in crimine eſt, quod in crimine ponitur. *Uſus.* Non credebam, hoc tibi criminoſum fore. Orator acer, acerbus, criminoſus. Officioſam amicitiam criminoſo nomine inquinas.

Crines, ium, m. das Haar. *Syn.* Capilli.

Crinitus, a, um. haaricht. *Syn.* Capillatus, comatus. *Uſus.* Gorgonis os anguibus crinitum. Stellæ crinitæ, *Cometæ.*

Criſpus, a, um. kraus.

Criſta, æ, f. Kamm, oder Strauß auf dem Kopff. *Uſus.* Criſta galeæ.

Criſtatus, a, um. der einen Kamm oder Strauß auf dem Kopff hat. *Uſus.* Galea criſtata.

Criticus, i, m. Richter, der, ſo ſein Urtheil in gelehrten Sachen fället. *Syn.* Poëmatum, aut ſimilium operum judex, Ariſtarchus. *Uſus.* Ego tanquam criticus antiquus, ut Ariſtarchus quidam judicaturus ſum.

Croceus, a, um. gelb, Saffran-färbig. *Uſus.* Chlamys crocea.

Crocodilus, i, m. Crocodill. *Syn.* Lacerta Ægyptia magnitudinis immenſæ.

Crocata, æ, f. ein gelbes Frauen-Kleid bey den Alten. Veſtimenti muliebris genus croceum.

Crocus, i, m. Saffran. *Uſus.* Meliora ſunt unguenta, quæ terram, quàm quæ crocum olent.

Cro-

Crotalum, i, n. Zimbel. *Syn.* Instrumentum musicum è laminis quibusdam æreis. *Usus.* Nec collegæ tui crotala & cymbala fugi.

Cruciamentum, i, m, Peinigung. *Syn.* Cruciatus. *Epi.* Gravia morborum. *Usus.* Cruciamenta morborum interdum sunt graviora, quam tormenta carnificum.

Cruciatus, ûs, m. Peinigung. *Syn.* Cruciamentum, tormentum, pœna, supplicium. *Epi.* Acerbissimus, mœstus, magnus, malus, summus, miseri, tetri, *Usus.* Magnô animi cruciatû vitam agere, in grosser Betrübniß leben. Is se vel in cruciatum dari cupit. Cruciatû afficere aliquem. Confectus cruciatû summorum dolorum. Cui morbus tetros cruciatus ciet. Summô cruciatû suppliciôque perii. V. *Dolor*, *Affligo*.

Crucio, as, avi, atum, are. peinigen. *Syn.* Cruciatû afficio, conficio, afflicto, torqueo, premo, exanimo, excrucio, vexo; angoribus, suppliciis, majori malô macto. *Adv* Diu, impunè. *Phras.* 1. *Criminis insontem acerbè cruciavit*, er hat den unschuldigen Menschen grausam gepeiniget. Insonti barbarâ feritate tormenta admovit; omnia exempla cruciatûs in insontem edidit; crudelitate naturæ asperius fecit aliquid insonti; in summum cruciatum dedit hominem insontem; omnibus cruciatibus affecit, per ultimos cruciatus hominem insontem laceravit, excarnificavit. 2. *Ea res me vehementer cruciat*, diese Sache ängstiget mich sehr. Res me urit vehementer & solicitat; animum discruciat, exercet; angor animo, intimis sensibus; eam ob rem gravis mihi solicitudo incumbit, acerba me solicitudo incessit; maximam solicitudinem sustineo; summam acerbitatem, ægritudinem, molestiam capio, sustineo; in acerba solicitudine, in magno angore sum; magnâ premor, opprimor solicitudine; magna cura ac solicitudo animo insidet, animum occupat, torquet, exagitat; gravi conturbor, æstuo solicitudine; suspensô & solicitô sum animô; ægritudine propè contabesco; curis penè conficior ac consumor. V. *Ango*, *Angor*, *Cura*, *Solicitus*. *Usus.* Fame & vigiliis cruciatur. Tuæ te ærumnæ premunt ac cruciant. Dies noctésque tuæ te solicitudines torquent ac cruciant. Dies noctésque cruciaris & consumeris. V. *Vexo*, *torqueo*.

Crudelis, e. grimmig, grausam. R. *à crudus*, *q. cruore udus*. *Syn.* Durus, inhumanus, ferreus, ferus, teter, immanis, importunus, omnis humanitatis expers, naturâ asper, singulari immanitate & crudelitate barbarus; barbarus atque immanis, inexorabilis, omni diritate atque immanitate deterrimus, immemor humanitatis, immansuetus, qui maximâ asperitate & immanitate natura est.)(*Clemens*, *misericors*. *Phras.* 1. *Homo crudelis est*, es ist ein grausamer Mensch. Ingenio sanè est crudeli, quali nulla in barbaria quisquam tyrannus fuit; ejus immani & fœdâ crudelitate omnis barbaria superata est; homo omni diritate deterrimus; cui volupe sit fœdum in modum lacerare miseros; omnia exempla cruciatûs edere; omni sævitie, atrocitate plebem opprimere; optimum quemque per cruciatum necare, cum cruciatu interficere; omnibus tormentis excruciatos, omnibus cruciatibus affectos, laceratos interficere, necare; crudelitate utitur maximâ; multa superbè, multa crudeliter facit; credas, feræ rabiem occupâsse hominis animum, ita in quovis sævus est & immanis; immanitate & crudelitate præditus est; crudelitatem vultû aspectûque horribili præ se fert; immanitate barbarus, sanguinarius, atrox, truculentus est; omnem humanitatem exuit; cum immanissimis feris crudelitate comparandus est; ab omni humanitate remotus, derelictus. Homo atrocis ingenii, animi trucis ac implacabilis; omnes mortales crudelitate vincit; cujus immanitas brutorum animantium ferociatem non modò adæquat, verum etiam (horreo verba tam horrida) superat; est barbarie omni crudelior, expers omnis pietatis ac humanitatis; eâ est morum, non asperitate, (levi enim illi vitium istud est) sed feritate, quàm ne immanissimæ quidem ferarum omnium feræ possint attingere; anhelat imo è pectore crudelitatem; ea est importunitate naturæ, ut ejus crudelitas nulla miserorum calamitate expleri, satiari, saturari possit; ut crudelitatem in omnes promiscuè expromat, exerceat, adhibeat; ut necare insontes crudelitate excogitatâ gaudeat. 2. *Severi*, *non crudeles in liberos esse debent parentes*, die Eltern müssen zwar scharff, nicht aber grausam gegen ihre Kinder seyn. Bonum est, imò necesse, pueros in culpam lapsos à parentibus castigari, sed cavendum, ne crudelitati aditum patefaciant. Sicut parentum est, juveniles refrenare liberorum impetus: ita debent illi quoque manus, imò ipsum animum ab omni sævitiæ genere vindicare; sævitiam adversus liberos exercere, crudeliter agere cum filiis nunquam debent. Tanti esse nihil debet, ut crudeles in liberos simus; ut crudeles nos liberi experiantur. Siquid agitur cum filiis, cru-

crudelitas absit; nunquam crudelitati locus sit; dedecet parentes, pœnam de liberis sumere exempli parùm memoris justæ severitatis; adhibere sævitiam in liberos; acerbè crudeliterque in liberos sævire. *Usus.* Animus ferus, crudelis, inhumanus. Bellum crudele. Pater in liberos crudelis.

Crudelitas, tis, f. **Grausamkeit.** *Syn.* Sævitia, inhumanitas, feritas, acerbitas, atrocitas animi, importunitas, immanitas naturæ, morum acerbitas)(*clementia. Epi.* Arrogans, domestica, gravior, crudelior, immanis & fera, importuna in aliquem, inaudita, incredibilis, inimica, insatiabilis, nefaria, regia, singularis, summa, tanta, teterrima. *Usus.* Misericordia in speciem crudelitatis labi; crudelitatis odio in crudelitatem ruere, **unter dem Vorwand der Sanfftmuth in Grausamkeit verfallen.** Iste spumans ex ore scelus, anhelans ex infimo pectore crudelitatem, contorquet brachium. Ejus crudelitas nulla miserorum calamitate expleri, saturari, satiari potest. Crudelitatem in omnes promiscuè exprompit, adhibet, exercet. Crudelitate excogitatâ necare insontes gaudet, nec tam gustare civilem sanguinem; quàm exsorbere optat.

Crudeliter, **grausamlich.** *Syn.* Durè, acerbè; per cruciatum, cum cruciatu, omni cruciatu.)(*dissolute. Usus.* Crudeliter animadvertere in aliquem. Crudelissimè periit.

Cruditas, tis, f. **Unverdäulichkeit.** *Syn.* Stomachi affectio, cùm male concoxit, stomachi redundantia ex ægra confectione ciborum. *Usus.* Cruditas morbi causa est.

Crudus, a, um. **roh, ungekocht.** *Syn.* Immaturus. *Usus.* 1. Poma ex arboribus cruda avelluntur, matura & cocta decidunt. 2. *Cruditate affectus*, **der die Speissen nicht verkochen kan.** Crudior ad prandium venit. Roscius, quia crudior, agere noluit. V. *Stomachus.*

Cruento, as, avi, atum, are. **blutig machen.** *Syn.* Sanguine imbuo, sanguinem elicio. *Adv.* Impiè. *Usus.* Nolebam propter me cæde civium cruentari rempublicam. Scelere cruentare secures suas. Cæde nefaria se cruentare.

Cruentus, a, um. **blutig, grausam.** *Usus.* Cruentus civium sanguine.

Crumena, æ, f. **Tasche.** *Syn.* Loculus.

Cruor, oris, m. **Blut.** *Syn.* Sanguis è vulnere. *Epi.* Jucundûs, civilis, quam recentissimus inimici. *Usus.* Cruorem inimici recentissimum ostendere. V. *Sanguis.*

Crus, ris, n. **Schienbein.** *Syn.* Tibia, pars pedis, quæ à coxendice ad extremos pedis digitos pertinet. *Usus.* Crura alicui frangere, suffringere.

Crusta, æ, f. **Ranff, Rinde.** *Usus.* Vasis crustæ detrahebantur.

Crux, cis, f. **Creutz.** *Syn.* Patibulum, *Phras.* In crucem agere, rapere, tollere; cruci suffigere, affigere; crucem alicui figere, defigere, constituere; patibulo affigere; in cruce figere; cruce afficere; cruci aliquem dare; infelici arbori suspendere. *Vulg. Crucifigere*, **creutzigen.** *Usus.* Verres civibus Romanis crucem minatus est. Crucem indemnatis fixit, constituit. Cruci hominem insontem dedit. Multos in crucem egit, sustulit. Multos cruciatû, cruce, morte affecit. *Crux pro* molestia, rebus adversis, calamitatibus, *vulg. est,* **Creutz und Leiden.**

Crux SS. **das Heil. Creutz.** *Phras.* 1. Lignum, in quo salus nostra, ingemiscente rerum naturâ, pependit; in quo tribus clavis mundi salus affixa pependit. 2. *Crucifixi imago*, *vulg.* **Crucifix-Bild.** Imago Christi cruci affixi; simulacrum Christi è cruce pendentis; signum pendentis in cruce Servatoris nostri; simulacrum Christi in cruce morientis, in cruce exspirantis; effigies Christi in cruce suffixi. 3. *Crucem facere*, *vulg.* **das Creutz machen.** Crucis signum in fronte pingere, formare; cruce se signare; signum crucis in fronte effingere, exprimere: salutari se crucis signô munire; signum crucis fronti, pectori imprimere. Signum crucis Christianô more, Christianô ritu ducere.

Cubicularis, e. **der Kammer zugehörig.** *Syn.* Quod ad cubiculum pertinet. *Usus.* Lectus cubicularis.

Cubicularius, ii, m. **Kammerdiener.** *Syn.* Cubiculi minister. *Usus.* Nihil per cubicularium, omnia per janitores.

Cubiculum, i, n. **Kammer.** *Syn.* Conclave. *Epi.* Alienum, altum, amplum, hybernum, subgrande. *Usus.* Grande cubiculum, altum, hybernum valdè probavi. In cubiculum introducere.

Cubile,

Cubile, is, n. Schlaff-Kammer. *Syn.* Lectus. *Epi.* Duplex. *Usus.* Cubilia ferarum. Inire alienum cubile, ehebrechen. Nemo tam miser, qui non cubile suum, aut lectum salvum velit. Omnes mortales non solùm vestigia, sed ipsa avaritiæ tua cubilia videre possunt.

Cubitalis, e. einer Ellen hoch. *Syn.* Cubitum altus.

Cubito, as, avi, atum, are. offt liegen. *Syn.* Sæpè cubo.

Cubitus, i, m. Ellenbogen. *Syn.* Mensura quantum è cubito brachii ad extremam manum est. *Usus.* Levatô in cubitum corpore suffulta mento columnâ, nachdem er sich aufgelehnet. Trienniô ille tres cubitos non processit. Columna tribus cubitis alta.

Cubo, as, cubui, cubitum, are. liegen. R. à κύπτω, *cubo.* *Syn.* Recumbo, accumbo. *Phras.* Cubitum ivi, ich bin schlaffen gangen. Ad quietem ivi; quieti me tradidi; in lectum me recepi; cubitum discessi; conferre se cubitum parabat; strato se committere; lecto se commendavit; fessum diurnô labore corpus quieti mandabat; lectum petiit; ad quietem se composuit. *Usus.* Deinde cubitum discessimus. Ægrotus in lecto cubans.

Cudo, is, di, cusum, ere. schlagen, schmieden. *Syn.* Ferio, percutio. *Usus.* Cudere nummos, *vel argentum.*

Cujas, atis, g. o. was Lands. *Syn.* Unde, qua ex gente? *Usus.* Socrates rogans, cujas esset? mundanum se respondit, totius mundi incolam, ac civem.

Cujus, a, um. welches. *Usus.* Cuja res, cujum periculum. Cædes ei crimini detur, cuja interfuit.

Cujusdammodi, etlichermassen. *Usus.* Animus non esse solùm, sed cujusdammodi debet esse.

Cujusmodi, was oder wie, welcherley. *Usus.* Legem, cujusmodi sit, conservare.

Cujusquemodi, allerley Art. *Usus.* Homines cujusquemodi.

Culcita, æ, f. *rectiùs, quàm* Culcitra, æ, ein Bett. *Syn.* Pulvinus, lectulus, stragulum. *Usus.* Culcita plumea.

Culeus, i, m. lederner Sack. *Syn.* Saccus è coriô, *vel* linô factus. *Usus.* Parricidæ in culeum insuti in profluentem deferuntur.

Culina, æ, f. Küche. *Epi.* Ingentes. *Usus.* Tua quidem Philosophia in culina est.

Culmen, inis, n. Gipffel. *Syn.* Fastigium. *Epi.* Parvum, transversum.

Culmus, i, m, ein Halm, als von Korn. *Syn.* Frumenti calamus à radice ad spicam. *Epi.* Geniculatus. *Usus.* Herbescens viriditas sensim adolescit, culmóque nixa geniculatò vaginis jam quasi pubescens includitur.

Culpa, æ, f. Schuld, Mißhandlung. R. à χαλεπός, *noxius.* *Syn.* Causa, meritum, crimen, reprehensio. *Epi.* Aliena, magna, minor, paterna, perpetua, præterita, propria, similis, summa turpis, varia. *Phras.* 1. *Tuâ culpâ hæc acciderunt*, du bist schuld daran, daß dieses geschehen. Tu unus ejus rei culpam sustines; tu ipse in culpa es; in te uno culpa ejus rei est; hujus rei culpa in te residet, hæret, consistit; tu ejus rei culpâ teneris; tuô vitiô perimus; omnes tibi culpam ejus rei attribuunt, assignant; tot malorum causas in te omnes conferunt, transferunt, derivant, inclinant, congerunt; penes te unum ejus rei culpam esse ajunt; te ejus culpæ coarguunt; te culpæ omnis reum faciunt; tuum hoc vitium est, de quo plectimur; in vitio tu es; in te injicitur ejus rei culpa; tibi vitio & culpæ datur; te unum in culpa & suspicione ponunt; in te unum culpam conjiciunt; referunt; meritò tuò te accusant, ejus te mali fontem esse ac principium; tu unus in noxiâ es; te ipso jure optimò incuses licet autorem omnium malorum; hujus rei culpam omnes in te rejiciunt, tibi adscribunt, te hujus mali fontem, originem, causam esse prædicant; hanc in te culpam omnes impingunt; hujus culpæ notam tibi uni inurunt; hujus rei culpâ te condemnant. V. *Causa*, *adscribo*, *criminor.* 2. *Gravem culpam admisit*, er hat eine grosse Mißhandlung begangen. Gravem culpam commisit, contraxit, suscepit; magnô se crimine adstrinxit; gravi culpâ se contaminavit; non levem culpam commeruit, in se suscepit; sequius admisit aliquid; graviter offendit, deliquit; in gravem culpam incidit; gravi se scelere commaculavit, inquinavit; gravi culpâ se obstrinxit. V. *Committo, Peccatum, Pecco, Crimen.* 3. *In culpa non est*, er ist nicht schuldig daran. Abest ab ea culpâ longissime; extra culpam est; extra causam culpámque positus est; nihil in eo culpæ hæret, residet; culpâ eâ non tenetur; hujus rei

rei culpa penes illum non est; noxæ ejus reus non est; ejus vitium non est; ejus culpâ, vitiô id factum non est. 4. *Expers omnis culpæ est*, er ist unschuldig. Culpâ caret, vacat; ab omni culpa abest; àb omni culpa remotus est; culpa omnis procul abest àb eo; abhorret àb ejus integerrimis moribus, quidquid culpæ in eum confertur; purus ab omni culpa est. V. *Innocens*. 5. *Culpam à se facilè removebit*, er wird diese Schuld leicht von sich ablehnen. Culpam haud ægrè à se amovebit, amolietur, dimovebit; eâ se culpâ facilè liberabit; eâ se ex culpâ facilè eximet; eam se extra causam culpámque facilè ponet; facilè effugiet hoc crimen; ex eo crimine facilè elabetur. V. *Criminatio*. 6. *Culpam in alium rejicio*, die Schuld auf einen andern schieben. Culpam in alterum confero, transfero, derivo, injicio, conjicio; in alium amolior, averto, inclino. 7. *Culpam fateri*, seine Schuld bekennen. Culpam agnoscere; culpæ se reum agere, peragere; de se ultrò confiteri; non defugere noxæ confessionem. 8. *Damna omnia, quæ culpâ meâ acciderunt, resarciam*, ich werde gut stehen für den Schaden, so dir durch meine Schuld zugewachsen. Præstabo culpam; culpam redimam; quidquid detrimenti meâ culpâ acceptum est, sarciam, compensabo. *Usus*. Nulla culpa subest. Senatus in culpa est. Ejus peccati culpam unus sustines. Omnes se culpæ insontes clamant. Tibi præstanda est ea culpa. V. *Crimen, Reprehendo*.

Culpo, as, avi, atum, are. schelten, tadlen. *Syn*. Culpæ do, culpæ ejus tribuo, in culpa pono, reprehendo. *Usus*. Sæpè patientiam ejus culpavi. V. *Reprehendo*.

Culter, tri, m. Messer. *Usus*. Cultros metuit tonsorios, cultrô succinctus, cultrum stringere.

Cultio, onis, f. Bau. *Syn*. Cultura. *Usus*. Cultio agri.

Cultor, oris, m. Ackersmann, der sich einer Sache befleisset. *Usus*. Agrorum cultores. Veritatis, justitiæ cultor, fraudis inimicus.

Cultrix, icis, f. emsige Arbeiterin.

Cultura, æ, f. ein Bau. *Syn*. Cultio, cultus. *Epi*. Multa, salutaris agrorum. *Usus*. Ager desertus à cultura hominum. Ager suapte bonus, diligentiâ & culturâ melior. Ager nihil ferens, nisi magnô labore ac culturâ quæsitum.

Cultus, ûs, m. Lebens-Art, Tracht. *Syn*. Vitæ ratio, *Epi*. Communis atque usitatus vitæ diligens, humanus civilisque, optimus, Deorum castissimus atque sanctissimus, plenissimúsque pietatis, malus, mollissimus, necessarius, parvus, pius, quotidianus, saluber, moderatus, senior, tenuis, magnus, magnificus. *Usus*. 1. Idem nobis cultus, idem victus. Homines à fera agrestique vita ad humanum cultum civilémque traducere. Delectant magnifici apparatus, vitæque cultus cum elegantia & copia. Cultus, & curatio corporis nobis adhibenda est. 2. *Cultura, cultio*, Bau. Ager ex se fructum nullum edit sine cultura hominum. 3. *Cura*, Sorge, Verehrung. Tribuere alicui officium & diligentem cultum. V. *Colo*, *Religio*.

Cum, mit. *Præpositio*. *Vim habet conjunctionis, societatis, interdum instrumenti*. *Usus*. Cum magno labore, cum magna spe agit. Cum gladio cruento comprehensus est. Cum fero invadere in aliquem. Cum magno fletu, cum voluptate auditur. Considerate cum animis vestris. Habeo statutum cum animo meo. V. *Simul*.

Cùm, dieweil. *Adv. signif. Causam, occasionem, tempus Antiquis* quum. *Usus*. Nox una intercessit, cùm ille ita mutatus est. Aliquod sunt dies, cùm te amo. Fuit id quondam tempus, cùm &c.

Cùm, tum. *Præcedit illud, hoc consequitur*. *Syn*. Et, &; non solùm, sed etiam. Cum *minus quiddam*; tum verô gravius & *majûs significat*. *Usus*. Hoc cùm utile tum illud longè honestissimum est, quòd. Cùm doctrina, tum imprimis pietate excellens. Id fecit cùm sæpè aliàs, tum verò hoc tempore frequentissimè. Cùm cætera, tum hoc dictum vitupero.

Cumprimùm, so bald. *Syn*. Ut primùm, ubi primum, simul atque. *Usus*. Cumprimùm posse ingredi cœpit, non recusabat &c.

Cumprimis, sonders, sehr. *Syn*. Imprimis. *Usus*. Homo cumprimis locuples & honestus.

Cumulatè, häuffig. *Syn*. Planè, abundanter, majori mensurâ. *Usus*. Cumulatè mihi gratias egit satisfecit. Non modô liberaliter, sed ornatè etiam cumulatéque tractatus sum. Cumulatiùs augere munus aliquod.

Cumulo, as, avi, atum, are. aufhäuffen. *Syn*. Augeo, adaugeo, expleo, compleo,

pleo, perficio.)(*detraho imminuo. Usus.* Scipio bellicam laudem eloquentia cumulavit. Alio scelere id scelum cumulâsti. Maximo gaudio, ira, voluptate cumulor. Mirabar, locum augendi in eo fuisse, quod dudum cumulatum videbatur. Homo omni laude cumulatus. V. *Augeo, orno.*

Cumulus, i, m. ein Hauffe. R. *ab* ὅμιλος, *cœtus. Syn.* Acervus, accessio, summa. *Usus.* Ad summam ex illius reditu lætitiam cumulus gaudii accessit ex adventu tuo. Beneficium tuum magno cumulo auxisti. Etsi alioquin illum amo, accedit tamen cumulus commendationis tuæ. Ad tua plurima de me merita maximus hoc facto cumulus accessit. De laudibus Dolabellæ cumulum deruam. Tua commendatione ad meam voluntatem cumulus accedit. Cumulos exstruere.

Cunabula, orum, n. Wiege, Vogel-Nest. *Syn.* Cunæ. *Transl.* Rudimenta. *Usus.* An alia putas esse rudimenta & cunabula virtutis?

Cunæ, arum, f. Wiege. *Syn.* Incunabula, cunabula. *Usus.* Vagire in cunis.

Cunctabundus, a, um. langsam, träg. *Syn.* Segnis, resistens.

Cunctanter, langsam. *Syn.* Lentè.

Cunctatio, nis, f. Verzug, Verweilung. *Syn.* Mora, tarditas. *Usus.* Studium semper adsit, cunctatio absit. Sæpè cunctatione & tarditate, cùm otium volunt sine dignitate retinere, utrumque amittunt. V. *Mora.*

Cunctator, oris, m. langsamer Mensch. *Usus.* Nosti, quàm Marcellus parùm efficax sit, quàm tardus, quàm cunctator.

Cunctor, aris, atus sum, ari. verziehen. *Syn.* Remoror, retardo, differo.)(*propero. Adv.* Diutius in vita. *Usus.* In cursu bonorum consiliorum cunctandum non est aut tergiversandum. An etiam tum cunctabimini, quiescetis, timebitis? V. *Remoror, differo, mora, tardus.*

Cunctus, a, um. allesamt. R. q. *Conjunctus. Syn.* Omnis, totus, universus. *Usus.* Cuncta sidera, cunctus populus, cuncta Ægyptus, cuncta terra.

Cuneatim, von einem Häufflein zu dem andern. *Syn.* Per cuneos. *Usus.* Cuneatim urbem oppugnabant.

Cuneolus, i, m. *Dimin.* ein kleiner Keil. *Syn.* Parvus cuneus.

Cuneus, i, m. ein Keil. *Syn.* Quod inseritur in ligno findendo. *Usus.* Hos ille cuneos inserens prorupit artus.

Cuniculus, i, m. ein Gang unter der Erde. *Syn.* Fossa subterranea. *Phras. Cuniculum fecerunt, vulg.* man hat unter der Erden einen Weg gemacht. Cuniculum egerunt; cuniculis subtraxêre aggerem. *Usus.* 1. Quatuor homines cuniculus oppressit. Cuniculum agere. Cuniculis oppugnare. 2. *Transl. Dolus,* Betrug. Prius vi, nunc cuniculis me oppugnat.

Cupo, æ, f. Wein-Kuffe. *Syn.* Vas vinarium, ubi mustum coquitur, & defæcatur. *Usus.* Vinum à propula, & de cupa.

Cupedia, orum, & n. Cupediæ, arum, f. Lecker-Bißlein. *Syn.* Suaviores epulæ, *vel* earum, cupiditas; deliciæ ciborum; gulæ iritamenta. *Usus.* Ægrotationi subjecta sunt avaritia, liguritio, vinolentia, cupedia, mulierositas.

Cupedinarius, ii, n. Pastetenmacher. *Syn.* Esculentaram rerum venditor.

Cupidè, begierig. *Syn.* Sudiosè, avidè, callidè. *Sæpius in vitium. Usus.* Agros suos studiosè colit, non alienos cupidè appetit. Moniti, ne cupide quid agerent. Multa à senatu cupidè, multa temerè fiebant.

Cupiditas, tis, f. Begierde, Begierlichkeit. *Syn.* Aviditas, ardor, amor, animi impetus, cupiditatis sitis, libido, studium, desiderium, desideratio. *Epi.* Acerrima, fortissima, acrior, insanior, apertior, cæca atque temeraria, dominatrix animi, effrenata & furiosa, excellens laudis in omnibus rebus, flagrans, honasta, impia improbissima, inconsiderata, incredibilis, inexplebilis, infinita, inhonestissima, injusta dominatûs, insatiabilis, levis, liberalior, non mediocris, obscura, occulta atque tecta, lubrica, dominandi, projecta, sacra; summa, singularis, sollicita, turpior, vacua, tam v..ia, tam nova. Cupiditates contrariæ, diversæ & inter se pugnantes, extraordinariæ, faciles, intolerabiles, immensæ & innatæ, inanes adolescentiæ, indomitæ animi, inexplebiles, innumerabiles, multæ, quam variæ, quam infinitæ, naturales & inanes, naturales & necessariæ. *Phras.* 1. *Cupiditatem alicui facere,* einem eine Begierde machen. Cupiditatem alicui injicere; cupiditate incitare, incendere, inflammare, afficere; in cupitatem rei impellere; cupiditatem erigere. 2. *Cupiditatem habere,* eine Begierde haben. Magnâ cupiditate teneri; inflammari, rapi, ferri, efferri cupiditate; cupiditate flagrare; cupiditatem præ se ferre; magnô studiô in rem ferri; esse in aliquo cupiditatem; incensum esse desiderio; studiô inflammatum; magnô rei desideriô teneri, moveri, æstuare, flagrare, exardescere. V. *Desiderio, Desiderium.* 3. *Cupiditatem comprimere,* die Begierde

zurück halten, unterdrücken. Docemur domitas habere cupiditates; libidines coërcere, frangere, cohibere; restinguere cupiditates; imminuere certè & debilitare; modum ponere cupiditati; imperare sibi; nec parere libidini, nec morem gerere cupiditati; regere consilii gubernatione cupiditatem; cupiditatem comprimere. 4. *Cupiditatem explere*, seine unziemliche Begierde erfüllen. Cupiditatibus suis servire, obsequi, parere, morem gerere; rapi cupiditatibus suis; inflammatâ ferri libidine; cupiditati frena laxare; cupiditate longiùs procedere; efferri libidinis impetu; cupiditati suæ satisfacere, obtemperare. *Usus*. Suffragari alterius cupiditati, eines Begierde willfahren. Cupiditate se devincere, sich in eine Begierde einlassen. V. *Avaritia, Desiderium, Libido*.

Cupido, inis, f. Begierde. *Syn*. Cupiditas. *Usus*. Bona pars hominum decipitur cupidine.

Cupidus, a, um. begierig. *Syn*. Studiosus, appetens, avidus, amans, observans.)(*moderatus*. *Adv*. Nimium decedendi, valdè spectandi, vehementer. *Phras*. Minimè sum cupidus, ich bin gar nicht begierig. Remotus ab omni cupiditate sum; careo omni cupiditate; cupiditatem omnem abjeci; nulla me tenet cupiditas; nulla in me est cupiditas; procul absum à cupiditate. V. *Cupiditas*. *Usus*. Est ille perstudiosus tui, & cupidus in perspicienda veritate. Græci contentionis quam veritatis cupidiores. V. *Avarus, Avidus*.

Cupio, is, ivi, itum, ere. begehren, wünschen. *Syn*. Opto, exopto, aveo, desidero, expeto, appeto, concupisco, cupidus sum, studiô & cupiditate ardeo, cupiditatem habeo, cupiditas me tenet, cupiditate flagro, inflammatus sum, cupiditate in aliquam rem immineo, desiderio teneor, studio efferor, alacer animo sum, aviditas me tenet, gestio, sitio, cupiditas alicujus rei est, studio trahor, incendor. *Adv*. Diu, mirabiliter, nefariè, planè, summè, valdè, vehementer, vehementiùs. *Usus*. 1. Hoc nos vitare cupimus; ardenter aliquid cupere. 2. *Faveo, studeo, benevolus sum*, günstig seyn. Dolabellæ causâ cupio omnia, & debeo. Vehementer alicujus causâ cupere. Tibi uni maximè cupio. Faveo Curioni, Cæsari honestissime cupio, pro Pompejo emori volo. V. *Desidero, Cupiditas*.

Cur? warum? *Syn*. Quare? quamoperem? quid est, quod? quâ ratione? eccur? quid est causæ? quid est, quomobrem? *Usus*. Quid est causæ, cur repudietur? Causa, cur cuperes, non erat.

Cura, æ, f. Sorge. R. q. *Cor uro, vel ab* ὤρα, *solicitudo*. *Syn*. Diligentia, studium, cogitatio, meditatio, angor, metus, molestia, solicitudo, acerbitas. *Epi*. Acris, anceps, antiquissima, assidua & perpetua salutis, difficilis, alicujus rei dignissima virtutis alicujus, divina, domestica, fixa, gratissima, gravis, incredibilis, magna, majuscula, non mediocris, minor, parva, reliqua, sagax, sempiterna, simplex, summa, vetus animi. Curæ anxiferræ, honestæ, incredibiles, magnæ, miserrimæ, optimæ, plurimæ. *Phras*. 1. *Ea res tibi magnam curam afferet*, dieses wird dir eine grosse Sorge machen. Magnam curam injiciet, dabit; ex ea re magnæ tibi curæ nascentur; ea res magnis te curis afficiet, conficiet, implicabit; ea res multis franget te curis; multis curis te macerabit, excruciabit; curâ ac solicitudine animum occupabit. 2. *Curam quæso, reipublicæ, suscipe*, nimm doch die Sorge für das gemeine Wesen auf dich. Complectere, quæso, remp. tuis curis; curam omnem ad remp. conferto; ad reip. curam te animúmque conferto; in maximis negotiis tuis etiam huic cogitationi tempus impertire, quam reipublicæ cura injecerit; in his studiis omne studium tibi & cura ponatur, adhibeatur, consumatur; in ea re curas tuas omnes pone, fige, defige, infige, ut resp. salva sit; in eam curam toto pectore incumbe; in eo cura tua versetur omnis; perpetua illa cura apud te excubet, ut remp. salvam præstes; sustine, quæso, tantisper reip. curam; animum ad publicæ rei curam converte; nullam aliam priorem, quam reip. curam age; in eâdem, quæso, curâ remp. habe, quâ privatam; curationem reip. hoc maximè tempore age; publicis, quæso, negotiis inservi; nihil tibi potius, nihil antiquius sit reip. curâ; omnium rerum prima tibi sit, & antiquissima reip. cura. V. *Curo*. 3. *Si tibi salus mea curæ est*, wann dir an meinem Heyl etwas gelegen ist. Si tibi salus mea cordi est; siqua salutis meæ cura te tangit, attingit, tenet; si tibi cura est de salute mea; si curæ habes salutem meam; si salutis meæ rationem ducis aliquam. 4. *Curam mihi exemit*, er hat mich einer Sorge entboben. Magnâ me curâ levavit; curam meam levavit; multâ me curâ solvit, liberavit, laxavit; magnam curarum partem mihi ademit. 5. *Curam hanc dudum deposui*, ich habe diese Sorge längst abgelegt. Abjeci, dimisi, animum ab ea cura abduxi, traduxi; cura illa dudum consedit; curâ eâ me dudum expedivi. 6. *Cura mihi augetur*, die Sorge wird allezeit grösser. Cura acuitur, cura in solicitudinem

dinem vertitur. 7. *Curis consumi*, von Sorgen gantz abnehmen. Curis macerari, confici, absumi, exedi, frangi, discruciari. 8. *Alia ex alia me cura invadit*, es kommt mir eine Sorge über die andere. Alia ex alia me cura excipit, mihi incumbit; mihi nascitur; me urget, premit, urit; animo insidet; animum obsidet, occupat, aggreditur, exagitat, discruciat, oppugnat, exercet; curarum agmine obsideor, oppugnor; curarum fluctibus occupor, obruor, crucior, alia ex alia cura me gravius angit, sauciat. 9. *Curas illas exeute*, entschlage dich dieser Sorgen. Abjie inanes has curas ac solicitudines; mitte curas inanes; exue te his curis; animum avoca ab hac molestia; curas has infestas ex animo ejice; absterge & exclude istam ex animo ægritudinem; exspue hanc animo molestiam, & te tibi vindica. 10. *Jam sine cura sum*, ich bin anjetzo ohne Sorge. Curâ omni vacuus sum; cura omnis jam consedit; animo otioso sum ac soluto; jam mihi in vado res est, timore expeditus, solutus à curis, expers curæ sum; nulla me cura coquit; nulla solicitudo mordet; nulla tristitia exedit. V. *Solicitudo*, *Usus*. Sit tibi mea dignitas curæ. Sit tibi cura de dignitate mea. Habeto curæ dignitatem meam. Fugere omnem de republicâ curam.

Curantia, æ, f. Sorge. *Syn.* Cura.)(*non-curantia*. *Usus*. Quod me admones de non-curantia rectè facis.

Curatio, onis, f. Verpflegung, Sorge, Heilung. *Syn.* Procuratio, administratio. *Epi.* Agraria, regia, integra, periculosæ, ancipites, variæ. *Usus*. Cultus & curatio corporis est adhibenda. An Dii ab omni curatione & administratione vacent? Res annonaria est curationis meæ. Hæc curatio ad me delata est. Ejus provinciæ curationem suscepi, egi. Inter primam curationem expiravit. Gravibus morbis ancipites & periculosæ curationes adhibentur, præscribuntur. Omni curatione vacare. V. *Administratio*.

Curator, oris, m. Verwalter, Schaffner. *Syn.* Procurator, præfectus. *Usus*. Curatores urbis, annonæ. Ludorum curatorem constituere, præficere.

Curia, æ, f. Rathhauß. *Syn.* Sedes ac templum consilii publici; tribus, privatæ domus pars. *Epi* Crudelis, elinguis, major, minor, multa, nova. *Usus*. Curia vindex temeritatis, moderatrix officii. Curia, templum sanctitatis, amplitudinis, mentis, consilii, caput urbis, ara sociorum, portus omnium gentium.

Curialis, is, m. Zunfft-Genoß. *Syn.* Tribulis, municeps. *Usus*. Cimon in suos curiales hospitalis.

Curiatus, a, um. zur Zunfft gehörig. *Usus*. Lex curiata. Curiata, centuriata comitia.

Curio, onis, m. Zunfftmeister. *Usus*. Curio maximus.

Curiosè, sorgsamlich. *Syn.* Diligenter. *Usus*. Quærere, conquirere aliquem, aliquid curiosiûs.

Curiositas, tis, f. vergebliche Sorge. *Syn.* Nimia diligentia, cura humani ingenii. *Usus*. Sum in ejus curiositate.

Curiosus, a, um. sorgfältig. *Syn.* Nimium in quærendo diligens. *Adv.* Bellè. *Usus*. Nihil de aliis inquirere, miniméque in aliena re curiosum esse. Homo curiosus & plenus negotiis. Servulus percuriosus. Non sum in exquirendis juribus curiosus. Non ita latet, quin curiosis oculis perspici possit. V. *Cura*.

Curo, as, avi, atum, are. sorgen, heilen. *Syn.* Do operam, laboro, elaboro, studeo; curam, diligentiam adhibeo; curam in aliqua re pono; curâ ac diligentiâ complector, diligentiam in aliquam rem confero; mihi curæ est, procuro, tracto, administro: *idem:* medeor, curationem adhibeo. *Adv.* Diligenter aliquem, de aliquo, mandatum, valetudinem, perferendas litteras, diligentissimè, etiam atque etiam, fideliter mercedes prædiorum, honorificentissimè decernendum de rebus gestis, laxius, leviter ægrotantem, magnopere, mediocriter, omnino nihil, propè, prorsus, nihil aliud, studiosè omnia, maximè. *Phras.* 1. *Curabo res tuas diligenter*, ich werde fleißige Sorge für dich tragen. Habebo rationem dignitatis tuæ; inserviam honori tuo; summa contentione pro te decertabo; suscipiam propugnationem, ac defensionem dignitatis tuæ; rerum tuarum rationem ducam; in negotia tua omni cogitatione, totó pectore curâque incumbam; rerum tuarum mihi semper antiquissima cura erit; de rebus tuis securus esto, curabo pulchrè omnia; curam de te geram diligentem, tua negotia, quidquid at te pertinebit, uti debeo, diligenter agam; res tuas, negotia; rationes pro virili parte tractabo, administrabo, procurabo. 2. *Ille curat tractatque res meas*, er hat die Verwaltung meiner Sachen.

Procurator is rerum mearum est, curator & aminister; ille sustinet rerum mearum curam; curationem agit, curam habet rerum mearum; is est, cui res meas tractandas, administrandas, procurandas commisi, credidi, commendavi; cujus fidei potestatique res meas commisi, mandavi; in cujus fidem tutelámque res meas tradidi, permisi. V. *Cura*, *committo*, *commendo*. 3. *Cura, quæso, res meas diligenter*, trage Sorge für meine Sachen. Fac, ut meæ tibi rationes curæ sint; prospice, consule, provide rationibus meis; suscipe me respice fortunas meas. Tuere me fove ac complectere. V. *Curam suscipere*. 4. *Res alienas diligenter, tuas negligenter curas*, du sorgest fleißig für andere, für dich selber aber wenig. De aliis plurimùm, de teipso rebúsque tuis minimè laboras; aliena tibi curæ sunt, tua negligis; aliorum rationes pluris apud te sunt, quàm tuæ, propensior ad alios quàm ad te ipsum tua voluntas est; alienæ voluntati ut morem geras, obsequaris, te ipsum deseris, relinquis, destituis; ut aliis satisfacias, aliorum causâ te ipsum destituis; quid aliis placeat, quid aliorum è re sit, attendis: at rerum tuarum ratio quid postulet, minimè cogitas; alienæ causæ patronus, tuæ pene prævaricator es; alienis commodis omni studio, curâ, labore inservis, invigilas, operam das, dicas, navas, præstas, tribuis; de tuis commodis nihil agis, tua commoda minimè tibi cordi sunt; aliorum commoda dum captas, dum aliorum causam foves, juvas, agis, suscipis, tuam jacere, frigere, neglectam jacere pateris, tuam abjicis, nihili facis; de aliena causa solicitus, tuæ oblitus es; alienæ causæ faves, tuâm contemnis; quod tuæ causæ studium dicare deberes, id alienæ dicas, in alienâ collocas. 5. *Nihil ille curat*, er fragt nichts darnach. Haud in magno ponit discrimine; nec quidquam illi pensi est; nihil pensi habet; nihil moratur; nullo loco id numerat; ab rerum suarum sensu jamdudum abalienavit animum; se, liberatem, salutem dudum projecit; nihili hæc facit omnia; in minimis ponit, deputat. 6. *Curavit hominem*, er hat den Menschen geheilet. Curationem illi adhibuit, admovit, attulit; morbum depulit, sustulit, profligavit; sanitati hominem restituit; ejus operâ recreatus â morbo est; valetudinem, vires recepit. V. *Sano*, *Convalesco*. *Usus*. 1. Funus ei faciendum curavit. Deos non curat. Signa, quæ mihi curâsti, reddita sunt. Corpora curare milites jussit, *cibô reficere* 2. *Valetudini restituo*, heilen, gesund machen. Violentis medicamentis curare eum, qui graviûs ægrotat. Provinciam curavit, sanguinem misit.

Curriculum, i, n. Lauff, Platz, Wägelein. *Syn*. Spatium, quô curritur; stadium, cursus: currus. *Epi*. Æternum, exiguum vitæ, æternum gloriæ, tam exiguum, tam breve vitæ, vetus. *Usus*. Deflexit de curriculo mos majorum. Animum de curriculo litterarum negotii alicujus causâ deflectere. Vivendi curriculum honestè conficere. Exiguum vitæ curriculum nobis natura circumscripsit, æternum gloriæ. Hæ exercitationes ingenii, hæc curricula mentis. Curricula sermonum. Omne curriculum industriæ meæ in amicorum periculis elaboratum est. De proposito mihi curriculo nihil discedam.

Curro, is, cucurri, cursum, ere. lauffen. *Syn*. Cursum conficio, cursum teneo, cursum curro. *Adverb*. Apertè eosdem cursus, certatim ad opus, furtim, longius, proclivius raptim in sententiam. *Phras*. Ad aliquem currere, zu einem lauffen. Cursû tendere, contendere ad aliquem; cursû effusô aliquô ferri, provolare; cursim ad aliquem pergere; cursû ad aliquem ire. *Usus*. Qui stadium currit, eniti debet, ut vincat.

Currus, ûs, m. ein Wagen. *Syn*. Vehiculum, cisium, carpentum, pilentum. *Usus*. Visus est sibi in somniis curru quadrigarum vehi. Curru albis equis junctô invehitur. Cisio regionem pervolat. In rheda vehi. Aliquem de curru detrahere. De foro in Capitolium currum flexit. Vehiculô eripuit se ex oppido. Curru sublimis ibat in regiam. Auratô eminens curru vehebatur.

Cursim, im Lauff. *Syn*. Cursu, effusô cursû, effusissimis habenis, laxatis habenis. *Usus*. Cursim impetum facere; cursim aliquò pergere. Quæ ego serô & cursim, & succisivis, ut ajunt, operis arripui. Cursim dicere.

Curso, as, avi, atum, are. hin und wieder lauffen. *Syn*. Frequenter curro. *Adv*. Temerè, ultrò. *Usus*. Cursare ultrò citróque; huc illuc.

Cursor, oris, m. Lauffer. *Usus*. Cursores in stadio. Cursor ad Olympia profecturus.

Cursus, ûs, m, Lauff. *Syn*. Curriculum, inter, navigatio, lapsus. *Epi*. Admirabilis orationis, æquus, æternus gloriæ, apertus ad laudem, assiduus, brevis, sempiternus, celerior ætatis; certus, concitatior, contentus, decorus, facilior ad gloriam, forensis, incertus, incitatior, incredibilis, inusitatus verborum, legitimus, lunaris atque infimus, magnus, mariti-

ritimus, maximus, olympiacus, otiosus vitæ, rectus, secundus, simillimus totius vitæ, summus, suspectus honorum, tantus verborum. Cursus æquabiles, æterni, ætherii, annui, celeres, certi & constantes, contrarii, dispares astrorum, immoderati; immutabiles, maritimi, ordinati, perennes ac perpetui, stati & immutabiles, vagantes, varii. *Usus*. 1. Contentô cursu classis Italiam petebat. Brevi tempore magnos cursus conficere. Secundô ventô cursum tenere. Vivendi cursus Solis, stellarum cursus. 2 *Transl. Cursus animi & industriæ*, das Gemüth belangend. Vide, in quo cursu simus. Vita brevis est, cursus gloriæ sempiternus. Non omnibus idem cursus in cœlum patet. Per rectum cursum ad honores non pervenit. A genere cursuque meo vivendi nunquam desciscam.

Curtus, a, um. kurz, klein. *Syn*. Decurtatus, mutilus. *Usus*. Nihil inconditum, nihil curtum, nihil claudicans. Meæ aures completô verborum ambitû gaudent, & curta sentiunt, nec amant redundantia.

Curulis, e. zum Wagen gehörig. *Usus*. Sella curulis; ædilitas curulis.

Curvo, as, avi, atum, are. krümmen. *Usus*. In arcum carvare.

Curvus, a, um. krumm. *Syn*. Flexus, contortus.

Cusor, oris, m. Schmelzer. *Usus*. Monetæ cusores.

Cuspis, idis, f. die Spitze. *Syn*. Acuta pars gladii.

Custodia, æ, f. Wacht, das Auffsehen. *Syn*. Carcer, præsidium, vigilia, excubiæ, conservatio. *Epi*. Fida, infelix capitis, libera & non solicita, liberalis, optima tutissimáque, privata, publica, regia, horribilis, mirifica. *Phras*. 1. *In custodiam dare*, ins Gefängniß werffen. In custodiam tradere; in custodia includere; custodiâ septum tenere. V. *Carcer*. 2. *Ex custodia dimittere*, aus dem Gefängniß entlassen. E custodia emittere, amittere, educere, eripere; vinculis levare, exsolvere. V. *Carcer*, *Vinculum*. 3. *In custodia esse*, im Gefängniß seyn. In custodiis haberi, teneri, retineri. *Usus*. Exercitus, præsidium populi. Rom. custodia provinciæ. Urbis custodiam agere. In urbis custodia te fortuna posuit, du bist Burgermeister worden. In hac custodia, velut in specula collocati sumus, ut populum metû vacuum nostrâ vigiliâ & providentiâ servemus. Illam coloniam ego meis vigiliis & custodiis munivi. Ad vigilare ad custodiam ignis. Illæ tabulæ privatâ custodiâ continentur.

Custodio, is, ivi, itum, ire. bewahren. *Syn*. Asservo, tueor, septum custodiâ teneo, in vigilia rei alicujus maneo, privatâ custodiâ contineo, incolumem servo, observo; præsidio sum, custodiâ teneo, præsidiis firmo, custodiis munio, præsidium impono, diligenti custodiâ asservo, speculor, conservo. *Adv*. Diligentissimè librum, rectè, sanctissimè signa & ornamenta urbis. *Usus*. Me non solùm amicorum fides, sed oculi universæ civitatis custodiunt. Posse percipere animô, & custodire memoriâ. Delecta juventus ejus corpus custodit. Custodire litteris magnorum virorum dicta.

Custos, odis, m. ein Hüter, Wächter. *Syn*. Conservator, vindex, defensor. *Epi*. Bonus, defensórque provinciæ, diligentissimus pacis & otii, præclarus ovium, malus, primus. Custodes certi, multi, severi. *Usus*. Custos, præses, conservator urbis & libertatis. Malus custos diuturnitatis metus. Fani, urbis custodes. Sapientia custos & procuratrix hominis. Præficere costodes alicui rei. In aliqua re custodes ponere.

Cutis, tis, f. die Haut, Fell. *Syn*. Pellis, corium. *Usus*. Aliquid intra cutem inest vulneris.

Cygneus, a, um. eines Schwanen. *Usus*. Cygnea vox & oratio.

Cygnus, i, m. ein Schwan. *Syn*. Olor. *Epi*. Providentes. *Usus*. Cygni non sine causa Apollini dicati sunt, sed quòd ab eo divinitatem habere videantur, quia providentes, quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriuntur.

Cylindrus, i, m. langer, runder Wältz-Stein. *Syn*. Quod volubile est, ut columna teres. *Usus*. Cylindrum volvere, versare.

Cymba, æ, f. ein kleines Schifflein. *Syn*. Scapha, parva navis. *Usus*. Cymbarum multitudo.

Cymbalum, i, n. Cymbel oder Schelle. *Usus*. Domus cantû & cymbalis personat.

D.

Dactylus, i, m. ein Vers-Glied. *Syn*, Pes carminis heroici,

Dactylicus, a, um, zum Dactylo gehörig. *Usus*. Numerus dactylicus.

Dæmon, onis, um, eine fälschlich vermeynte Gottheit. *Syn*. Lar, genius, V. *Diabolus*.

Dæmonium, ii, n. *idem*. *Syn*. Genius. *Usus*. Socrates ait, esse divinum quiddam, quod dæmonium appellat, cui semper ipse paruerit, nunquam impellenti, sæpe revocanti.

Dama, æ, f. Dämlein, oder Dam-Hirsch.

Damnatio. onis, f. Verurtheilung, Verdammniß. *Syn*. Condemnatio. *Epi*. Aliena, misera, invidiosa. Damnationes acerbissimæ, reorum quotidianæ. *Usus*. Omnes damnatione ignominiáque digni. Reorum damnationes acerbissimæ.

Damnatorius, a, um, das verdammet. *Usus*, Judicium damnatorium.

Damnificus, a, um. das Schaden machet. *Usus*. Bestia damnifica,

Damno, as, avi, atum, are. verdammen. *Syn*. Condemno, improbo, supplicio addico, damnatione afficio, vitam alicujus, aut sanguinem addico. *Adv*. Damnari honestè, inique à civibus, palàm, voce omnium. *Usus*. Aliquem sceleris, injuriarum, stultitiæ damnare. Mulier unius peccati damnata unô judiciô, multorum maleficiorum convicta putatur. Turpi judicio damnatus. Nomine conjurationis, de vi, de majestate damnatus. Capite damnatus. Causa judicata, convicta, damnata. V. *Condemno, Animæ damnatæ*.

Damnosè, schädlich. *Usus*, Damnosè bibere,

Damnum, i, n. ein Schade. *R*. *à demo*. *Syn*. Jactura, detrimentum, incommodum, malum, fraus, dispendium. *Epi*. magnum, majus, minus, novum, quæstuosum, tantum, damna aleatoria, maxima. *Phras*. 1. *Ea res non parva tibi damna inferet*, diese Sache wird dir nicht geringen Schaden bringen. Damna non levia dabit, afferet; multis gravibúsque damnis te afficiet; damno erit ac calamitati; gravia detrimenta inferet, importabit; detrimenta non pauca injunget, invehet; plagam rebus tuis gravissimam injiciet; imponet vulnus sanè gravissimum; ea res ad tuam perniciem pertinet; res tuas magnoperè labefactabit; pestem tibi & exitium afferet; tibi noxæ erit; gravibus damnis te multabit; plus damni ac mali datura est, quàm credi possit; ea res fraudi aliquando tibi futura est; malo tibi erit ac clamitati; calamitatem inferet certissimam; exitium struet; damna non levia pariet, creabit. 2. *Magnum damnum passus sum*, ich habe einen grossen Schaden gelitten. Ob eam rem in maximam fraudem incurri, incidi; magna inde rei familiaris naufragia feci; plagam inde odiosam accepi; magnum meæ res vulnus acceperunt & mortiferum; magnum mihi vulnus inustum, impositum est; plaga mihi injecta est maxima; multa detrimenta mihi sunt allata, importata; magnam inde jacturam feci, accepi; carpi me gravibus quotidianísque damnis comperi; magna clades familiaris rei accepta est; accisæ admodum ea clade res meæ sunt; non parva clades rebus meis incidit; magnâ rerum mearum imminuatione id accidit; existimatio mea graviter læsa, offensa est; magnum incommodum accepi; calamitatis aliquid acceptum est; fractæ eô casû res nostræ sunt; allisæ graviter; gravi vulnere afflictæ; damnum feci, contraxi maximum; detrimentum cepi, accepi, feci sanè gravissimum; damnis non levibus affectus, multatus sum; res meæ grave damnum subière; gravi ictû perculsæ sunt, ac penè prostratæ; grave vulnus rebus meis inflictum est. 3. *Damnum mihi minatur*, er drohet mir einen Schaden anzuthun. Machinam in caput meum comparat, intendit; caput meum oppugnat; exitium mihi parat; ad perniciem capitis mei incumbit; omnia ad perniciem meam instructa sunt; pestem mihi & exitium denunciat. 4. *Damnum compensare*, den Schaden ersetzen. Damnum præstare, illata damna sarcire, detrimenta resarcire. V. *Compenso*. *Usus*. 1. Damnis multis me affecit; multum damni dedit, Schaden zufügen. In mercatura magnum damnum fecit, contraxit, Schaden leiden. 3. Damna illata

illata tibi præstanda, sarcienda sunt, du must gut stehen für den zugefügten Schaden. V. *Detrimentum*, *incommodum*, *noceo*.

Dapes, um, f. herrliche Speisen. Syn. Epulæ in sacrificiis Deorum largiores & opipari apparatus. *Usus*. Lautæ, opimæ, festæ dapes. V. *Convivium*.

Daps, pis, f. Speise. *Usus*. Sacerdotes ad ministerium & dapem adhibiti.

Dapsilis, e. herrlich. Syn. Abundans, largus, lautus. *Usus*. Sumptus dapsilis.

Dapsiliter, herrlich. Syn. Opiparè, largè, magnificè, splendidè, abundanter, lautè, liberaliter.

De, *præpos*. von, aus. *Usus*. 1. *Ex*, *ad personam relatum*. Audivi hoc de parente. Emit agrum de socero. Ich habe es von meinem Vater gehört 2c. 2. *Ex*, *ad locum refertur*. De via me inclamat, er schreyet mich von dem Weg her an. De schola venit. De Sicilia provincia decedit. 3. *Ad tempus refertur*. Vigilat de nocte, er wachet bey der Nacht. Navigat de mense Decembri. 4. *Ad gentem*, *multitudinem*, *conditionem accommodatur*. Accusator de plebe. Unus de multis. Is orator sanè habeatur, sed de minoribus, er kan für einen Wohlredner gehalten werden, aber für einen aus den geringern. 5. *Alias ad materiam*. Misit de argento, quantum visum est, er hat von Geld geschickt, so viel er für gut befunden. Multa de suis rebus asportant. 6. *Super*, um, von. Regulus de captivis egit, Regulus hat von wegen der Gefangenen gehandelt. Legati de pace, de captivis redimendis. 7. *Propter*, von wegen, um. Irascitur de nihilo, er zürnet um nichts. Flebat de supplicio filii; maximis, gravibus de causis. 8. *Quod attinet ad*, was anbetrifft. De religione facile concedam, was anbetrifft die Gottesfurcht, will ich es gern zulassen, daß 2c. De pace aperta est simulatio. 9. *De consilio*, *de sententia alicujus*, nach Rath und Meynung. De communi sententia. De tuo consilio hoc agam. 10. De industria, mit Fleiß. 11. De integro, vom neuen, vom Anfang. 12. De scripto, schrifftlich. 13. *De meo, de tuo, de suo*, von dem Meinigen 2c. auf meine Unkosten. Potat de meo; sumptum faciam de meo. 14. *Ab*, von. Jugera aliquot de filio emi. Agri de hostibus capti, Aecker, so man den Feinden weggenommen. De nuntiis hoc accepi.

Dea, æ, f. Göttin. *Usus*. Dii Deæque immortales. Deæ vindices facinorum ac scelerum.

Dealbo, as, avi, atum, are. weiß machen. *Syn*. Tectorium induco. *Usus*. Duos parietes de eadem fidelia dealbare.

Deambulatio, onis, f. Spatzier-Gang. *Usus*. Vel hæc me deambulatio, quamvis non laboriosa, ad languorem dedit.

Deambulo, as, avi, atum, are. spatzieren gehen. *Syn*. Ambulo, inambulo, obambulo, spatior. *Usus*. Eamus deambulatum.

Deamo, as, avi, atum, are. sehr lieben. Syn. Valdè amo. V. *Amo*.

Dearmo, as, avi, atum, are. entwaffnen. *Syn*. Armis exuo. *Usus*. Dearmatum hostem, exercitum sub jugum misit.

Deartuo, as, avi, atum, are. zergliedern. *Syn*. Quasi per artus concido. *Usus*. *Transl*. Deartuare opes.

Debacchor, aris, atus sum, ari. wüthen. *Syn*. Præ ebrietate valdè furo. V. *Furo*.

Debello, as, avi, atum, are. überwältigen, dem Krieg ein Ende machen. Syn. Expugno, victoriâ bellum finio. *Debellare est bellô expugnare*, *pugnando vincere*. *Usus*. Cum Antiocho uno prælio debellatum est. V. *Bellum finio*, *vinco*.

Debeo, es, ui, itum, ere. sollen, müssen, schuldig seyn. Syn. Oportet, convenit, opus est, faciendum est, ut &c. *Usus*. 1. Juvare nos & maximè debebat, & poterat. 2. *Refertur ad æs alienum*, Geld schuldig seyn. Multos mihi nummos debet. Talenta ducenta debet. 3. *Ad res alias*, etwas anders schuldig seyn. Hoc tibi beneficium debeo. Debeo hoc necessitudini nostræ. Reipublicæ studia omnia, meipsum debeo. Summam tibi gratiam debeo. V. *Æs alienum*, *debitum*.

Debilis, e. schwach. Syn. Infirmus, imbecillus, fractus, debilitatus, levis, mancus.)(*firmus*. *Phras*. 1. *Intemperantia debilem te fecit*, dein Luder-Leben hat

 dich

dich schwach gemacht. Vires corporis tibi ademit vitæ ratio minimè moderata; vires corporis tibi minuit, diminuit, deminuit, comminuit, infirmavit, debilitavit, abstulit, afflixit tua incontinentia, nequitia, luxus, libido; vita intemperanter, immoderatè, incontinenter acta, vita dissolutè, nequiter, sine modô, luxuriosè traducta ad infirmitatem, ad imbecillitatem, ad tenuitatem corporis te adegit, adduxit; minùs te firmum, validum, valentem, robustum, infirmiorem, imbecilliorem reddidit; longa intemperantia paulatim vires tibi carpsit, exhausit; corporis vires labefecit, labefactavit; robur enervavit. 2. *Debili est stomachô*, er hat einen schwachen Magen. Stomachus illi languet; stomachi vis debilitata est, jacet; stomachô est languente; stomachô laborat; stomachus parùm concoquit; ventriculô esse languenti, infirmô, imbecillô; stomachum parùm valet; marcescit cibi nondum concocti onere. V. *Stomachus*. 3. *Debili est valetudine*, er ist von einer schwachen Gesundheit. Valetudine utitur infirmâ, imbecillâ; viribus est parùm firmis; corpore utitur non satis firmô; valetudine utitur incommodâ, tenui, affectâ; valetudine est valdè imbecillâ; magna in eo est virium imbecillitas; tractæ sunt admodùm ac imminutæ vires. *Usus*. Homo animô debilis, & corpore. Debilem præturam gessit. Mancus, membris omnibus captus, ac debilis. V. *Valetudo*, *infirmus*.

Debilitas, tis, f. Schwachheit, Mattigkeit. *Syn*. Infirmitas.)(*firmitas*, *integritas*. *Usus*. Tarditas ingenii, stupor debilitásque linguæ. Hoc agunt, ut à se morbos, debilitates, dolores repellant. Bonum integritas corporis, miseria debilitas. V. *Infirmitas*.

Debilitatio, onis, f. Schwächung. *Usus*. Debilitatio atque abjectio animi.

Debilito, as, avi, atum, are. schwächen. *Syn*. Infirmo, frango, infringo, debilem facio, minuo, comminuo, exhaurio, nervos incido, corrumpo, enervo, affligo.)(*Confirmo*. *Phras*. *Debilitamur indies magis*, wir werden alleweil schwächer. Carpuntur vires, exhauriuntur; factæ fatiscunt opes virésque; vis senescit, & propè ad nihilum venit; incisis, exsectis, solutis nervis vires paulatim defluunt. *Usus*. Tribunitios furores debilitare & reprimere. Ea mentio vocem mihi debilitavit, mentem dolore impedivit. Noli me, meam virtutem, spem luctû debilitare. Debilitatâ virtute, fractô animô. Afflictus, debilitatus, mœrens, dolore exanimatus. Urbs ipsa nervis omnibus exsectis debilitata, & soluta, abjecta metû, muta, fracta malis relinquitur. V. *Affligo*, *frango*. *debilis*.

Debitio, onis, f. Schuld. *Syn*. Debitum. *Usus*. Nihil de emendo cogitat, debitione dotis satis torquetur. Dissimilis est pecuniæ debitio, & gratiæ.

Debitor, oris, m. ein Schuldner. *Syn*. Is, à quo invito exigi pecunia potest.)(*Creditor*. *Usus*. Pecunias creditas debitoribus condonare. Levior plaga est amico, quam debitore.

Debitum, i, n. Schuld. *Syn*. Debitio, æs alienum, pecunia debita, nomen. *Adv*. Jam diu. *Phras*. 1. *Debita magna fecit*, er hat grosse Schulden gemacht. Æs alienum fecit, conflavit, contraxit; in æs alienum incidit; nomina fecit; nomina confecit plurima; æs alienum coëgit; ære alieno se obstrinxit; æris alieni vim magnam contraxit. 2. *Magna habet debita*, er steckt tieff in Schulden. Laborat vehementer ex ære alieno; ære alieno graviter premitur; urgentibus semper sortem usuris, gravi obrutus est fœnore; ære alieno oppressus est; in nominibus est plurimis; in ære alieno est; multum debet; æris alieni magnitudine demersus gemit; animam debet; magno ære obstrictus est; est in nominibus ex pecunia satis multa; æris alieni habet plurimum; ære alieno gravatus, obligatus est; obæratus plurimùm. 3. *Debita reposcere*, die Schuld fordern. Nomina exigere; convenire, appellare de credito debitorem; nomina urgere; appellare de pecunia; debitorem admonere de pecunia. 4. *Debita solvemus*, wir werden die Schulden bezahlen. Nomina dissolvemus, expediemus, exsolvemus; æs alienum exsolvemus, solvemus; ex ære alieno exibimus, libráque & ære nos liberabimus; ære alieno paulatim nos levabimus, liberabimus; contracta nomina expungemus, explicabimus, solvemus. 5. *Debitum antiquum novô debitô expungere*, die alte Schuld zahlen, und eine neue machen. Versuram facere; nomina transferre; versurâ solvere. 6. *Debita vix solventur*, die Schulden werden kaum bezahlet werden. In ære alieno vacillant debitores; nomina impedita sunt ùt plurimum; vix solvendo sunt debitores; vacillant nomina; inveterascas æs alienum.

V.

V. *Æs alienum.* *Usus.* Fidei conducit in loco debitum ſolvere, retribuere. Turpe, debitô fraudare creditorem.

Debitus, a, um. ſchuldig. *Syn.* Meritus, juſtus. *Usus.* Debitam tibi juſtámque gratiam refero. Reddere officium alicui debitum. Mortem naturæ debitam patriæ impendit. Solvere juſtas debitásque pœnas. Debiti mihi honores ſunt habiti. Non injuſta, merita, debita iracundia fuit.

Deblatero, as, avi, atum. are. herplaudern. *Syn.* Stultè loquor. *Usus.* Rem totam vicinis omnibus deblateráſti.

Decanto, as, avi, atum, are. abſingen, offt wiederholen. *Syn.* Canto, celebro, pervulgo. *Usus.* Decantata eſt fabula. Græcus doctor pervulgata præcepta decantat. V. *Cano.*

Decas, dis, f. eine Zahl von zehen.

Decedo, is, ceſſi, ceſſum, ere. abweichen. *Syn.* Cedo, diſcedo.)(*accedo.* *Adv.* Alicundè, aliquando, de ſententia planè. *Phraſ. Alicui de via decedere,* einem Platz machen, ausweichen. De via concedere; dare viam; declinare ſe paulùm extra viam; deflectere à via; cedere, divertere, declinare de via; iter dare, præbere. *Usus.* 1. Metellus de civitate, quàm de ſententia, decedere maluit. Inimicorum amentiæ, tribunitio furori, ac violentiæ deceſſit Cicero. Ex, *vel* de provincia decedere. De poſſeſſione, de jure ſuo decedere coactus. 2. *Morior,* ſterben. Tum omnes deceſſerant. De vita, de ſtatione vitæ cùm deceſſero. V. *Cedo, Morior.*

Decem, zehen.

December, ris, m. Chriſt-Monath.

Decempeda, æ, f. Meß-Ruthe. *Syn.* Inſtrumentum, quô terram metiuntur mensatores. *Usus.* Solis magnitudinem tanquam decempedâ metiuntur mathematici. Cum architectis & decempedis villas multorum peragravit.

Decempedator, oris, m. Feld-Meſſer. *Syn.* Agri metator. *Usus.* Æquiſſimus agri publici & privati decempedator Antonius.

Decemviri, orum, m. zehen Männer zu Rom, ſo die zwölff Geſetz-Tafeln geſchrieben. Qui duodecim tabulas perſcripſere.

Decemviralis, e. dieſen zehen Männern zugehörig. *Usus.* Ampliſſimum collegium decemvirale.

Decemviratus, us, m. das Amt und Würde dieſer zehen Männer. *Syn.* Decemvirûm magiſtratus & munus.

Decenter, gebührlich. *Syn.* Decore. *Usus.* Jura à majoribus decentiſſimè ſcripta.

Decentia, æ, f. Gebühr, Wohlanſtändigkeit. *Syn.* Convenientia, condecentia, venuſtas, decorum, ordo. *Usus.* Venuſtatem, ordinem, & ut ita dicam, decentiam oculi videant, judicent.

Decerno, is, crevi, cretum, ere. verordnen, beſchlieſſen. *Syn.* Statuo, conſtituo, in animum induco, deſtino; mihi certum, fixum, ratum, deſtinatum eſt, conſilium eſt, conſilium capio, judico, cenſeo, ſancio, decretum facio, decretum interpono, ſententiam dico, *vel* fero. *Adv.* Atrocius, ampliſſimè de ſalute, cautè, communiter, diligenter, fortiter de rep. gratias, honores, graviùs, graviſſimè, honorificentiſſimè, injurioſè, juſtè, liberè, maturè, nominatim de aliquo, ornatiſſimè, planè, rectè, ſapienter, ſeverè de religione, variè, verè. *Phraſ. Decrevi, me Philoſophiæ dare,* ich habe mich entſchloſſen, mich auf die Welt-Weisheit zu begeben. Certum mihi eſt; definitum eſt; decretum mihi eſt; animus eſt; ſtat ſententia; ſtabile eſt, ita eſt ſententia; animum obfirmavi; in animo mihi eſt; id mihi conſilii eſt; animô propoſui; Philoſophiam mihi perſequi certa res eſt. V. *Conſtituo, ſententia, conſilium.* *Usus.* 1. Honores alicui, triumphum, provinciam decernere. Contra, *vel* ſecundùm aliquem decernere, wider, oder für einen den Ausſpruch machen. De eadem re alius alia decernit. 2. *Pugno, decerto,* ſtreiten. Uno judiciô de fortunis omnibus decernere. Fac, ne ferrò, ne armis decernatur. In ea pugna de ſalute reipublicæ decernitur. V. *Conſtituo, volo, ſtatuo, pugno.*

Decerpo, is, cerpſi, cerptum, ere. abbrechen. *Syn.* Carpo, delibo, excerpo, aufero. *Usus.* Nihil ſibi de iſta laude miles decerpſit. Cave, nequid jocus de gravitate decerpat. Humanus animus decerptus è mente divina. V. *Minuo, Detraho.*

Decertatio, onis, f. Streit. *Syn.* Dimicatio, concertatio. *Usus.* Harum rerum decertatio Conſulibus permiſſa eſt. V. *Certamen.*

Decerto, as, avi, atum, are. kämpffen. *Syn.* Certo, depugno, dimico, concerto. *Adv.*

Adv Acerrimè, cominus, ferro inter se, confestim, feliciſſimè præliis. *Uſus.* Jure & legibus diſceptando, vi & armis contra vim decertare. Summâ contentione cum æmulis decertat. inter ſe acerrimè decertant. V. *Certo.*

Deceſſio, onis, f. Abreiſe, Abtretung. *Syn.* Abitus, diſceſſus. *Epi.* Matura, moleſta, tarda. *Uſus.* 1. Sæpè de tua manſione & deceſſione communicat. Deceſſionis dies appropinquat. 2. *Detrimentum, diminutio*, Schmälerung. Neſcio, an acceſſionem de ſumma mihi attulerit. Nulla fieri acceſſio, vel deceſſio poterat.

Deceſſus, ûs, m. Abzug, Tod. *Syn.* Deceſſio, mors. *Uſus.* Amicorum deceſsû valde me ango. Deceſſus è provincia.

Decet, cuit. es gebühret ſich. R. ἀ δίκη, *fase Syn.* Convenit, decorum eſt, æquum eſt, par eſt, poſtulat jus, dignum eſt, aptum eſt.)(*dedeçet. Phraſ.* 1. *Quod decet, ſectare*, thue, was billig iſt. Quod decorum; quod te dignum; quod è dignitate tua eſt; quod dignitati conſonum; quod tuum eſt; quod jus fásque eſt; quod tuarum partium eſt; quod ingenium, genus, ætatem tuam addecet, ſectare. Quod nec inhoneſtum, nec tibi indecorum eſt, age; quod jus fásque concedit, nec præter decentiam eſt, id ſequere. 2. *Sapientem decet, non temerè credere*, einem weiſen Mann ſtehet es zu, daß er nicht leichtglaubig ſey. Sapientis eſt; ſapientiæ iſtud eſt, non temere credere; ſapientis hæ partes ſunt; ſemper ſapientis eſt habitum; ſapientis officium eſt; pars magna prudentiæ eſt; ad ſapientem pertinet, fidem non temere quibusvis rumuſculis habete. V. *Honeſtum eſt, Refert, Convenit. Uſus.* Nihil decet, invitâ, ut ajunt, Minervâ. Quid deceat, quid aptum perſonis ſit, videat orator. Quem muliebris ornatus parùm decet. Caput artis eſt decére.

Decido, is, cidi, ere. herabfallen. *Syn.* Cado. *Phraſ. Ex equo decidit*, er iſt vom Pferd herab gefallen. Ad terram defluxit; ad terram delatus eſt; ex equo dejectus eſt; equô excuſſus eſt; ruente equô ad terram datus eſt; ex equo lapſus eſt, decidit; ſternacis equi ſucceſſû ad caſum datus eſt; equus hominem ſuper caput effudit. *Uſus.* De omnibus rebus decidimus. In miſerrimam conditionem decidit reſpublica. V. *Labor, cado.*

Decido, is, cidi, ciſum, ere. abhandlen. *Syn.* Deciſionem facio; tranſigo, pactionem facio; decerno. *Phraſ. Nihil decidit*, er hat nichts beſchloſſen. Rem in medio reliquit; ſententiam dicere, ferre, pronunciare non eſt auſus; nondum illi ſtabat ſententia; nondum explicatam habemus cauſæ noſtræ rationem; hæret, pendet, ſuſpenſa etiamnum eſt cauſæ noſtræ ratio. *Uſus.* Tranſigere & decidere cum aliquo. De ſumma aliquid decidere. Talentis decem deciditi.

Decies, zehenmal. *Uſus.* Decies dixi.

Decimo, as, avi, atum, are. den zehenden Theil nehmen. *Syn.* Decimam partem accipio. *Phraſ. Decimare legiones*, den zehenden Mann aus dem Regiment hinrichten. Decimum quemque è legione ſuppliciô afficere.

Decimus, a, um. der zehende. *Uſus.* Hora diei decima.

Decipio, is, cepi, ceptum, ere. betrügen. *Syn.* Capio, circumvenio, fraudo, circumſcribo, alicui impono, fallo, ſupplanto, fucum facio, in fraudem impello, in errorem induco, verba do, errorem objicio, errorem incutio, in fraudem deduco, aucupor, induco, eludo. *Phraſ.* 1. *Non erat quod me deciperes*, du hätteſt mich nicht betrügen ſollen. Spem falleres; per dolum atque inſidias ageres; meam imbecillitatem aucupareris; in fraudem impelleres; me ludificares, deſtitueres, adverſariis traderes; omni fraude & perfidiâ falleres, improbiſſimè fraudares. 2. *Sentio me à te deceptum*, ich mercke es, daß ich von dir betrogen worden. Sentio, me tuis retibus captum, circumſcriptum, illuſum, deſtitutum, inductum, circumventum; captionibus tuis deceptum; tuis laqueis irretitum; fallaciis abductum, in fraudem inductum; fraude irretitum, circumventum, captum. 3. *Artes decipiendi omnes tenes*, du biſt ein betrogener Menſch, ſteckeſt voller Betrug. Totus ex fraude & mendacio factus videris; ex fraude, fallaciis, mendaciis totus conſtare, conſutus eſſe videris; ad omnem fraudem callidus; fallax; & omni artificiô ſimulationis eruditus; ingeniô ad fallendum paratô; qui nihil niſi dolos, fallacias, machinas, præſtigias animo diſponas; non niſi dolos nectas; intendas; non tam virtute, quam dolô contendas; inſidiis nitaris. 4. *Facilè eſt, puerum decipere*, es iſt leicht, einen Knaben zu betrügen.

gen, Facilè eſt, puerum in fraudem conjicere, deducere; puero errorem offundere; fucum facere, caliginem offundere puerorum mentibus; inſidiis captare; dolis ludere; dolis ductare; fallaciis irretire; fallaciis eludere; in fraudem illicere; lactare verbis fallacibus; verba dare puero; falsâ ſpe producere puerum; in errorem ducere; dolis inceſſere; circumducere puerum; facile eſt obrepere imprudenti; verba ex inſidiis imprudenti dare: puerum dolô capere; in fraudem implicare. 5. *Graviter decepit*, er hat greulich betrogen. Fraudem concepit, ſuſcepit maximam; fraudem fecit, admiſit ſanè turpiſſimam; dolos conſuit non paucos; dolum commolitus eſt, adhibuit nefarium; fallaciam intendit dictu auditúque fœdam; fraude ac dolô aggreſſus eſt nefariè; fraudem ſtruxit, commentus eſt ſanè atrocem. 6. *Deceptus ſum vehementer*, ich bin ſehr betrogen worden. Opinio me fefellit; falſa me opinio tenuit; ductus ſum falsâ ſpe; ſpes me fruſtrata eſt; in fraudem incurri, incidi; in fraudem delatus, deductus, inductus, conductus, conjectus ſum; pro re vera falſam ſpem domum retuli; per imprudentiam, alienâ perfidiâ deceptus ſum; circumſcriptus ac circumventus ſum; error eſt mihi objectus; dolô captus ſum; mendaciis oneratus ſum; ludificatus & emunctus ſum probè; fucus mihi factus eſt; in fraudem illectus; in errorem implicatus; in fraudem impulſus ſum; in fraudem delapſus ſum. *Uſus*. Spem meam admodum decepit. V. *Fallo, Fraus*.

Deciſio, onis, f. Beſcheid. *Syn*. Transactio. *Uſus*. Deciſionis arbiter Cæcilius.

Declamatio, onis, f. Uebung im Reden. *Syn*. Domeſtica & umbratilis exercitatio, quâ tirones eloquentiæ â magiſtro exercentur. *Epi*. Quotidiana, ſenilis, vulgaris, pervulgata. *Uſus*. Vulgaris, pervulgata declamatio.

Declamator, oris, m. ein Redner. *Uſus*. Quis eum declamator ad clepſydram latrare docuit? Videor mihi cum aliquo declamatore diſputare. Declamator de ludo.

Declamatorius, a, um. zur Redens-Uebung gehörig. *Uſus*. Pueri declamatoriô illô genere delectantur.

Declamito, as, avi, atum, are. öffters eine Rede halten. *Uſus*. Græci annos plures ſedentes declamitant.

Declamo, as, avi, atum, are. eine Uebungs-Rede halten. *Syn*. In declamationibus exerceor, exercitatione quaſi ludicrâ prædiſco & meditor. *Adv*. Impunè in quemvis, vehementiſſimè. *Uſus*. Inſanus ille contra me vehementer declamavit; cauſam declamare.

Declaratio, onis, f. Erklärung. *Epi*. Jucundiſſima. *Uſus*. Liber iſte quantam habet declarationem amoris erga me tui!

Declaro, as, avi, atum, are. erklären, kundbar machen. *Syn*. Significo, planum facio, demonſtro, oſtendo, indico; pronuncio. *Frequentius ad facta pertinet, quàm ad dicta*. *Adv*. Apertè, apertius litteris, facilius benevolentiam, obſcurè, parùm, planè, maximè. *Uſus*. Populus univerſus me conſulem declaravit. Declaravit eô factô, quanti me faceret. Declarant iſta acumen ingenii tui. Abundantia & ſatietas rerum copiam declarat. Mentem tuam illis litteris non ſatis declaraſti. V. *Aperio, ſignifico, explico*.

Declinatio, onis, f. Abweichung. *Syn*. Flexio. *Epi*. Honeſta periculi, naturalis, parva. *Uſus*. Nullum animal eſt, cui non ſua appetitio naturalis eſt & declinatio. Declinatio brevis à propoſito.

Declino, as, avi, atum, are. niederbiegen, abweichen. *Syn*. Deflecto, decedo, vito, de via deducor.)(*appeto, adſciſco*. *Adv*. Aliquantulùm à propoſito, diligentiùs â vitiis, naturaliter, paullulùm, rectè, impetum declino. *Phraſ*. *Declinare ictum*, dem Streich ausweichen. Parvâ declinatione corporis ictum effugere; exire, excedere tela, intentos gladios. *Uſus*. 1. Declinat à propoſito, deflectitque ſententiam. De via declinavi paulùm. 2. *Fugio, devito*, entgehen, vermeiden. Laqueos judicii, vitia, periculum declinare. Declinare de ſtatu ſuo V. *Vito, decedo*.

Declivis, e. abwärts. *Syn*. Inclinatus, incurvus. *Uſus*. Collis à ſummo æqualiter declivis; præceps & declivis locus.

Declivitas, tis, f. abhängige Lage. *Syn*. Inclinatio. *Uſus*. Exiguum loci ad declivitatem faſtigium magnum habet momentum.

Decoctor, oris, m. Verſchwender. *Syn*. Qui ſuam rem confecit, dilapidavit, inficiator, fraudator. *Uſus*. Exercitus è ſenibus, mendicis, decoctoribus collectus.

Decolor, oris, *g. o.* abfärbig. *Syn.* Sine colore, quod colorem amisit. *Usus.* Sanguis decolor. V. *Deformis.*

Decoloratio, nis, f. Entfärbung. *Syn.* Livor, pallor.

Decoloro, as, avi, atum, are. entfärben. *Usus.* Mortuum deformatum, tumore perditum, corpore decoloratô constat fuisse.

Decoquo, is, coxi, coctum, ere. verschwenden, einkochen. *Syn.* Male rem gero, conturbo. *Usus.* Fortunæ vitiô, non suô decoxit. Agrum suum intra annum decoxit. Aleâ, potatione, scortatione decoxit. V. *Nepos, consumo, abligurio, prodigo.*

Decor, oris, m. Zierde, Schönheit. *Syn.* Species, formæ gratia, quod decet. *Usus.* Metaphrastus virtutem decore suô spoliavit.

Decore, zierlich. *Syn.* Decenter. *Usus.* Loqui ad rerum dignitatem aptè & decorè.

Decoro, as, avi, atum, are. zieren, Lob geben. *Syn.* Celebro, orno, honesto.)(*dedecoro.* *Usus* Hos majores nostri omni laude, triumphô honoribus decorârunt, auxerunt, honestârunt. V. *Orno, honesto, colo.*

Decorum, i, n. Ehrbarkeit, Zierde. *Syn.* Decus. *Usus.* Ut in vita, sic in oratione nihil est difficilius, quam quod deceat; πρέπον *appellant Græci, nos decorum dicamus.* Scio, quid gravitas vestra, quid hæc advocatio, quid ille conventus, quid dignitas populi Romani, quid periculi magnitudo, ætas mea, honos, decorum denique postulet. V. *Indecorum, Decet.*

Decorus, a, um. zierlich. *Syn.* Decens, conveniens, πρέπον, consonus. *Usus.* Mihi eò ire decorum visum non est. Aurum & ad usum aptum est, & ad ornatum decorum. Nihil magis decorum, quàm æqualitas universæ vitæ. Quod non decorum est, nec Diis dignum.

Decrepitus, a, um. gar alt. *Syn.* Senectute confectus, invalidus, qui summa senectute est. *Usus.* Tristis ac decrepitus senex.

Decresco, is, crevi, ere. abnehmen. *Syn.* Subsideo, decedo. *Usus.* Conchylia omnia cum luna crescunt & decrescunt, *seu exhauriuntur.*

Decretum, i, n. Rathschluß. *Syn.* Consultum, scitum, interdictum. *Epi.* Egregium, justum, interpositum, severum, liberalissimum, obsignatum, præclarum, stabile, fixum, ratum, vetus. Decreta amplissima atque ornatissima, divina atque immortalia, falsa, firma, gravissima, honestiora, honorificentissima, magnificentissima, multa, nova, ornatissima, superiora, *Usus.* Decretum facere, interponere. Decreti tabulas figere. Quis consulum illorum decretum comprobabit; honestissimum à senatu decretum abstuli, obtinui. V. *Consilium, sententia.*

Decuma, æ, f. der zehende Theil. *Syn.* Decima pars, quam orator decumano dat. *Epi.* Certæ, magnæ, reliquæ. *Usus.* Decumas conducere, exigere acriter. Dare decumas, & accipere. Decumis rempublicam defraudare.

Decumanus, i, m. Zehend-Einnehmer. *Syn.* Publicanus, qui decumas exigit. *Epi.* Ministri ac satellites cupiditatum suarum, principes & quasi senatores publicanorum. *Usus.* Omnia consumis cum decumano.

Decumbo, is, cubui, cubitum, ere. niederliegen. *Syn.* Cubo, Jaceo.)(*sto.* *Usus.* Honestè, turpiter decumbere. V. *Cubo.*

Decuplus, a, um. zehenfältig. *Syn.* Decies tantum.

Decuria, æ, f. Rotte von zehen Mann. *Syn.* Classis, ordo judicium Romæ, sà decies centenis judicibus appellatus, qui in singulis curiis sedebant. *Usus.* Non suæ decuriæ munere, neque ex lege sedit. Lex promulgata est de tertia decuria judicum.

Decuriatio, onis, f. Abtheilung in gewisse Rotten. *Syn.* In curias distinctio & descriptio. *Usus.* Decuriatio tribulium, descriptio populi.

Decurio, as, avi, atum, are. in Rotten abtheilen. *Syn.* In curiam adscribo. *Usus.* Cùm vicatim decuriarentur servi & conscriberentur. Decuriatos habere exercitus peditum.

Decurio, onis, m. Rottmeister. *Syn.* Quasi senator in municipio, *vel* conventu. *Usus.* Factus est Neapoli decurio.

Decurro, is, curri, cursum, ere. hinablauffen, vollenden. *Syn.* Conficio, transigo. *Adv.* Bellissimè, cupidè ad jura, breviter. *Usus.* Jam ad calcem decursum est, nec velim decursô spatiô ad carceres revocari. Prope acta & decursa. Quæ à te breviter decursa sunt, audire cupio, was du kürtzlich durchgangen, das möchte ich noch einmahl hören.

Decursio, onis, f. Lauff, Turnier. *Syn.* Excursio. *Usus.* Decursionibus equitum ea loca vastavit.

Decursus, us, m. Ablauff. *Syn.* Spatium, functio. *Usus.* Decursus mei temporis. Honorum decursus. V. *Curriculum.*

Decurto, as, avi, atum, are. kürtzer machen. *Usus,* Decurata oratio.

Decus, oris, n. Ehre, Lob, Zierde. *Syn.* Honor, laus, dignitas, honestas, ornamentum.)(*dedecus.* *Usus.* Decus & ornamentum senatûs Cicero. Populi decus & lumen Pompejus. Verum decus in virtute positum est. Nati sumus ad laudem & decus. V. *Decet.*

Decusso, as, avi, atum, are. Creutz-weis zertheilen. *Syn.* In formam litteræ X diduco, divido, constituo, per medium seco.

Decutio, is, cussi, cussum, ere. abschlagen, abschütteln. *Syn.* Dejicio. *Usus.* Summa papaverum capita decussit.

Dedecet, cuit. es geziemet sich nicht. *Syn.* Indecorum est.)(*decet, decorum est.* *Phras.* *Nostris moribus nefas habetur,* bey uns geziemet es sich nicht. A decore alienum est; minimè decorum est; abhorret à nostris moribus, moribus nostris non est consentaneum; haudquaquam decorum est; præter decorum est; nefas est. *Usus.* Oratorem irasci dedecet, simulare decet. V. *Dedecus, indecorum, inhonestum.*

Dedecoro, as, avi, atum, are. schänden. *Syn.* Trupifico. *Usus.* Urbis & magistri autoritatem de decorâsti.

Dedecus, oris, m. Schande, Unehre. *Syn.* Turpitudo, nota turpitudinis, infamia, probrum, labes, macula, ignominia, labes turpitudinis, opprobrium, flagitium. *Epi.* Æternum, commune, detestabile, domesticum, maximum, sempiternum, summum, tantum. *Phras.* 1. *Vide, ne decori sis majoribus,* siehe, daß du deinen Vorfahren nicht zum Spott seyest. Ne vita tua insigni turpitudine notata atque depressa decore & infamiâ illis probro vertat; ne ignomiâ afficias; ne maculâ turpissimâ genus tuum notes; generi tuo ignominiam inuras; ne hanc labem tot scelerum in familia relinquas; ne sempiternam turpitudinis notam inuras; dedecus tuis imprimas; majorum famam probris flagitiisque tuis violes; nomen familiæ tuæ iis maculis obscures, quæ nullâ temporum longinquitate abstergi possint. 2. *Æternum dedecus incurristi,* du bist in eine ewige Schande gerathen. Æternam ignominiæ labem subiisti; sempiternam tibi ignominiam imposuisti; æterna tibi est inusta infamiæ nota; aspersisti atque inquinasti te maculis infamiæ sempiternis; spem tibi omnem futuræ dignitatis ademisti; nullam tibi in posterum dignitatis partem relquisti; infamia eris sæculi tui; turpitudinis hanc labem, quâ te infecisti, dedecus consequetur sempiternum; contractam turpitudinis notam nulla temporum diuturnitas delebit; hærebit ea labes nomini tuo; insidebit macula ac inveterascet, nec ulla temporis diuturnitate abolebitur. 3. *Decori sibi ducit,* er rechnet sichs für einen Spott. Probro, dedecori, vitio sibi vertit, dat; pudori esse sibi reputat; turpe putat; haud à vitio abesse censet; maculam inferri; labem aspergi, notam inuri eâ re sibi autumat; crimini, vitio sibi dandum; vertendum dedecori; fraudi fore existimat; dedecus, turpitudinem in ea re constitutam censet; nequa inde in se redundet infamia, nequod dedecus emergat, veretur. *Usus.* Vide, nequid dedecoris admittas, concipias, suscipias; ne in dedecus incurras; in dedecore voluteris. V. *Contumelia, infamia, labes, macula, nota.*

Dedicatio, onis, f. Weyhung, Zueignung, Zuschrifft. *Syn,* Consecratio. *Epi.* Religiosa, superstitiosa. *Usus.* Postem teneri in dedicationibus templorum oportet. Memoria consecrati solenni religione templi, Kirchweyh.

Dedico, as, avi, atum, are. weyhen. *Syn.* Sacro, consecro, religiosum facio, religionem in aliquem locum infero, aliquem locum religione devincio. *Phras.* 1. *Templum dedicavit,* er hat die Kirche geweyhet. Sempiterna religione obligavit; religione devinxit; religiosô ritû consecravit; DEO sacravit; divino cultui addixit; dedicationem celebravit. 2. *Multis de causis hunc librum tibi dedicare volui,* um vieler Ursachen halber habe ich dir dieses Buch zuschreiben wollen. Librum hunc nuncupare, inscribere, offerre volui; multæ me impellunt causæ, multæ sunt causæ, quæ me moveant, ut has meas vigilias sub tui nominis clypeo, auctoritate, fulgore, splendore edam, emittam; ut has lucubrationes meas prodire, exire; in lucem prodere, in publicum edere, sub nomine tuo apparere velim. V. *Consecro.* *Usus.* Smyrnæ delubrum Homero dedicatum est. Ædes Castori & Polluci dedicata, dicata, consecrata. V. *Consecro, Dico.*

Dedignor, aris, atus ſum, ari. unwürdig achten. *Syn.* Indignum habeo, contemno. *Uſus.* Amicum dedignari. V. *Contemno.*

Dediſco, is, dedidici, ere. verlernen, vergeſſen. *Syn.* Quæ didici, obliviſcor. *Uſus.* Juventus noſtra dediſcit penè docendo.

Deditio, onis, f. Uebergabe. *Syn.* Subjectio, cùm quis ſe in hoſtium poteſtatem tradit. *Phraſ.* 1. *Ad deditionem obſeſſos invitare*, die Belagerten zur Uebergabe bereden, antreiben. Spe honeſtarum pactionum, honeſtorum pactorum ad deditionem impellere, inducere; deditionem ſpe pactorum maturare. 2. *Ad deditionem cogere*, zur Ubergabe zwingen. In deditionem redigere; ad deditionem ſubigere; ad deditionem trahere. 3. *Deditionem facere*, übergeben. Deditionem ſubire; in deditionem venire, concedere; in jus ditionémque victoris dare obſeſſam urbem; poteſtatis alienæ facere; in hoſtiúm ditionem urbem, agros, divina humanáque omnia dare; urbem, aquam, agros, terminos, divina humanáque omnia in hoſtium ditionem dedere; libertatem ſuam fidei ditionique victoris permittere; ſe victori hoſti permittere; in poteſtatem victoris fidemque permittere; ad conditiones deſcendere. V. *Conditio.* 4. *Per deditionem urbem capere*, eine Stadt durch Uebergabe bekommen. In deditionem accipere, recipere; urbem in deditionem accipere. 5. *Deditionem omittere*, die Uebergabe unterlaſſen. Deditionem abrumpere, deſerere; à paciſcendi conſilio abire, recedere. *Uſus.* Ad deditionem invitare. Deditionem facere. Deditionem ſpectant, ſie gedencken ſchon von der Uebergabe. V. *Conditio, Dedo.*

Dediticius, a, um. die ſich freywillig übergeben. *Uſus.* Id decretum ad dediticios pertinet.

Deditus, a, um. ergeben. *Adv.* Mirificè. *Phraſ.* Homo litteris deditus, einer, ſo dem Studiren ſehr ergeben iſt. Litterarum ſtudiô flagrans, unicus litterarum ſectator. *Uſus.* Puer his ſtudiis maximè deditus. Autoritati ſenatûs, gratiæ alicujus & voluntati deditus. Adſtrictum me tibi ſemper, magnoperè deditum, addictum penitùs habebit. V. *Obnoxius.*

Dedo, is, dedidi, deditum, ere. ergeben. *Syn.* Addico, do, trado, mancipo, quaſi conſecro. *Phraſ.* *Dedere ſe victori*, ſich dem Feind ergeben. Armis poſitis ad victoris fidem confugere; ditioni victoris ſe permittere; ſe ſuáque omnia victoris arbitrio poteſtatíque permittere; in victoris ditionem voluntaria deditione concedere; rempublicam ſine dimicatione in manum victoris tradere. V. *Deditio.* *Uſus.* Patriæ nos totos dedere, in ea noſtra omnia ponere, & quaſi conſecrare debemus. Alicui arti ſe totum dedere. Totô animô libidine, deſidiæ, ægritudini, luctui dedere. Mancinum hoſtibus dedidêre Romani. V. *Trado, deditio.*

Dedoceo, es, ui, doctum, ere. entlernen. *Syn.* Ab eo, quod quis doctus eſt, abduco, ſecùs doceo. *Uſus.* Dedocendus ille potiùs fuerat, quàm docendus.

Deduco, is, duxi, ductum, ere. abführen. *Syn.* Abduco, revoco, removeo, detraho, deductionem facio. *Adv.* Neceſſaria, gradatim, de publico, auſpicatò, omninò, ſenſim. *Uſus.* 1. In campum aliquem, domum, ad judicium, ex provincia, de via deducere. Præſidia deducere oppidis. 2. *Adduco rem in locum aliquem & ſtatum*, eine Sache in Ort und Stand bringen. Eum in locum res deducta eſt; huc rem deduxit, ut &c. 3. *Transfertur ad animi motus*, abwenden, abwendig machen. Ab voluntate, mente, conſiliô, bonô, ſententiâ, cœptô aliquem deducere, dimovere. Nunquam me divitiæ de fide; ab animi lenitate deducent. Oratione ab triſtitia; de pravitate animi illum deduxit. 4. *Detraho*, abziehen. Centum nummos ei deduxi. Addendo deducendóque vide, quæ ſumma fiat reliqua.

Deductio, onis, f. Abführung. *Syn.* Derivatio. *Epi.* Admirabilis, crudelis, miſera militum. *Uſus.* 1. Mirabilis illa aquæ Albanæ deductio. Rivorum è fonte deductio. 2. *Detractio*, Abziehung. Certis nominibus deductiones fieri ſolent.

Deductor, oris, m. Begleiter. *Syn.* Qui honoris causâ aliquem deducit. *Uſus.* Deductorum officium majus eſt, quàm ſalutatorum.

Deerro, as, avi, atum, are. ſich verirren. *Syn.* Erro, aberro. *Uſus.* Ne deerret orator ab eo, quod cœpit exponere. In itinere deerravimus. V. *Erro, aberro.*

Deſæ-

Defæco, as, avi, atum, are. ſäubern. *Syn.* A fœcibus purgo. *Uſus.* 1. Vinum defæcatum. 2. *Tranſl.* Animus defæcatus, omni anxietatum & dolorum ſorde vacuus.

Defatigatio, onis, f. Abmattung. *Syn.* Laſſitudo. *Uſus.* Nequa pôſſit defatigatio animum tuum retardare. Corpora defatigatione & exercitatione ingraveſcunt, animi levantur.

Defatigo, as, avi, atum, are. müde machen. *Syn.* Defatigationem, laborem, laſſitudinem languorum affero. *Uſus.* Aliquem negotiô aliquô defatigare. Noli conſervandâ republicâ defatigari. Non conquieſcam nec defatigabor, donec &c. V. *Fatigo.*

Defectio, onis, f. Abfall. *Syn.* Defectus. *Phraſ.* 1. *Defectionem ſuadere*, zum Abfall rathen. Ad defectionem ſermonibus ſeditioſis trahere, invitare, ſolicitare. 2. *Defectionem parare*, vom Abfall gedencken. Defectionem moliri, attentare; ad defectionem ſpectare; defectionis tempus circumſpectare. 3. *Defectionem facere*, abfallen. Aperte ad hoſtem deſciſcere; deſciſcere ad fortunam hoſtis; defectionem facere; defectionem inire; ad hoſtes deficere. *Uſus.* 1. Solis ac lunæ defectiones, Finſterniſſe. Defectio virium adoleſcentiæ vitiis tribuenda eſt potiùs, quàm ſenectuti. Defectio animi, Ohnmacht. Intemperantia eſt à recta mente defectio, à virtute defectio. 2. *Animi ſtudiique abalienatio*, Abtheilung des Gemüths. Neſcio, à quibus defectionis initium ſit exortum. V. *Deficio, deſciſco, ſeditio, rebellis.*

Defectus, ùs, m. Abnehmung. *Syn.* Defectio. *Uſus.* Luna à defectu ſuo in initia recurrit. *Defectus pro* animi vitio, *vel* labe, Mangel. *vulg. eſt.*

Defectum, i, n. Laſter, Ubelthat. *Syn.* Malum. *Uſus.* Ille quotidie defecti aliquid afferebat ad eos, à quibus audiebatur.

Defendo, is, di, ſum, ere. ſchützen, ſchirmen, *Syn.* Tego, protego, propugno, adſum, ſtudeo, foveo; pro aliquo dico, verba facio, cauſam alicujus ſuſcipio, *vel* ago; tueor, injuriam prohibeo, calamitate *vel* periculô prohibeo, complector, ſuſtineo.)(*oppugno.* *Adv.* Accuratè, acerrimè, animoſè, audacter, benignè, conſtantiſſimè, copioſiſſimè, diligentiſſimè, diu multúmque, facillimè, feliciter, fortiter, graviſſimè & veriſſimè, honeſtiſſimè, uberius, liberè, magnoperè, negligenter, ornatiſſimè, diligenter, præclarè, precariò, prudentiſſimè, publicè, pugnatiſſimè, religiosè, ſanè, animosè, ſegniùs, ſimpliciter, timidè, vehementiùs, verè, verſutiùs, vix ſatis honeſtè, usque ad extremum cauſæ, vulgô in judiciis, ſtudiosè. *Phraſ.* 1. *Semper te defendam*, ich werde dich allezeit ſchützen. Pro tuis fortunis loquar; propugnationem & defenſionem tuæ dignitatis ſuſcipiam; in meis caſtris prædiisque verſaberis; inimicorum impetus propulſabo; meô patrociniô te ſuſtentabo; tuam cauſam quàm accuratiſſimè tutabor; tela à cervicibus tuis depellam; tui patrocinium ſuſcipiam; defenſor periculi tui & propugnator; ultor hoſtium tuorum, reſtitutor ſalutis tuæ ero; ſub umbra meâ tutô delitеſces; ſub tutela mea acquieſces; innocentiam tuam protegam, fulciam; vim arcebo; propulſabo injuriam; ab injuria prohibebo; ſemper à te ſtabo; tuas partes ſequar, tuebor; adero cauſæ tuæ; ab injuria vindicabo; vel capitis periculô tuebor; pro ſalute tua vel in capitis diſcrimen me offeram; vel corporis oppoſitû intenta ingulo tela prohibeo. 2. *Urbem ſtrenuè defendit*, er hat die Sadt tapffer vor dem Feind beſchützt. Oppugnationem urbis fortiter ſuſtinuit; urbem oppoſitù corporum ſuſtentavit; vim hoſtium feliciter prohibuit; urbem ab injuriâ hoſtium prohibuit, vindicavit; bellum illatum mœnibus fortiter ſuſtinuit, propulſavit; nullum locum nocendi oppido dedit; pro nudata mœnibus patria corpora oppoſuit fortiſſimorum civium, urbemque è periculo eripuit; nihil ab illo prætermiſſum, quô vim hoſtium arceret: juſtitium indictum, cuſtodiæ in portis, vigiliæ vicatim exactæ, arma tela in muros congeſta, juvenes ſacramentô adacti; vires omnes ad ſalutem patriæ collatæ; patriæ acerrimus propugnator ac defenſor fuit; urbem ab exitio, interitu ſervavit, liberavit; urbem fortiter tutatus eſt; pro patriæ ſalute corpus ſuum hoſtibus ſtrenuè oppoſuit, objecit; tela, faces à civitatis jugulo depulit, avertit; pro ſalute patriæ defendenda nervos omnes contendit; propugnator ac cuſtos urbis extitit, terror hoſtium, ſpes ſubſidiúmque patriæ. 3. *Defendam me pro virili parte*, ich werde mich wehren, ſo gut ich kan. Jus meum armis exequar; partes has ſuſcipiam ſtrenuè; cauſam meam acturus ſum fortiter; nullum nocendi mihi

locum

locum advérfario dabo; impetum adverfarii fuftinebo fortiter, vimque armis repellam; injuriam vel capitis periculô propulfabo; honoris, dignitatis, fortunarum mearum defenfionem ftrenuè fufcipiam. V. *Tueor*, *foveo*, *complector*, *arceo*, *prohibeo*. *Ufus*. Pericula civium, injuriam prohibere, defendere. Uva veftita pampinis folis ardores defendit. Nunquam quid defendit Carneades, quod non probârit. Defendere aliquem de ambitu. V. *Tueor*, *ftudeo*, *faveo*.

Defenfio, onis, f. Schutz, Schirm. *Syn*. Propugnatio, patrocinium, tutela. *Ufus*. Defenfionem tui libenter fufcepi, in fufceptâ perfeverabo. V. *Defendo*.

Defenfito, as, avi, atum, are. offt vertheidigen. *Syn*. Defendo. *Adv*. Studiosè. *Ufus*. Caufas defenfitare.

Defenfor, oris, m. Beschirmer. *Syn*. Propugnator, patronus, tutor, advocatus, adftipulator, cuftos, qui aliquem in fidem fuam fufcepit, quem quis patronum adoptat, qui aliquem habet fuæ fidei commendatum.)(*oppugnator, adverfarius*. *Epi*. Acerrimus, affiduus, conftantiffimus, diligentiffimus, fidelis, idoneus, nimium litigiofus, confuetus ad rixas, ineptus ac ftultus inter viros, inter mulieres, peritus juris ac calidus, magnus. Defenfores ftudiofiffimi, multi, perpetui. *Ufus*. Defenfor cuftósque libertatis. Propugnator fenatûs, patronus publici confilii, defenfor veftræ voluntatis. Defenforem fibi aliquem conftituere, adoptare, repudiare. V. *Patronus*, *Advocatus*.

Defero, fers, tuli, latum, ferre. tragen, bringen. *Syn*. Nuncio, affero, fignifico, *Ufus*. 1. Ille ad fenatum detulit. Res ad fenatum delata eft. Te valere, omnes ad nos deferunt. Acerbum mihi nuncium defert. 2. *Tribuo, trado, credo*, *concedo*, *refero*, übergeben, anvertrauen, Ehren halber antragen. Univerfum ftudium meum & benevolentiam ad te defero. Regnum illi detulit. Voluntatem ei meam ac ftudium per litteras detulit. Plura, quàm velim, mihi detulit fenatus. Omnia illi defert. 3. *Adduco*, hinbringen. Munus ad aliquem deferre. Bona fortuna me ad hunc magiftrum detulit. 4. *Accufo*, angeben. Meum nomen ad judices detulit. De ambitu, de parricidio me detulit. V. *Prodo*.

Defervefco, is, ferbui, ere. erkalten, abtoben. *Syn*. Refrigeor. *Ufus*. *Transl*. *ad animum*. Dum adolefcentiæ cupiditates, dum ira defervefcat. V. *Refrigero*, *remitto*.

Defeffus, a, um. abgemattet. *Syn*. Fatigatus, laffus, languens, fractus labore, in laffitudinem datus. *Ufus*. Languentem & defeffum ad priftinam virtutem revocavi. Animi negotiis defeffi; aures convició defeffæ; defeffus labore & itinere, æftû difputationis. V. *Fatigo*.

Deficio, is, feci, fectum, ere. mangeln, abnehmen. *Syn*. Defum.)(*abundo*. *Adv*. Planè ab aliquo. *Phraf*. 1. *Vires meæ deficiunt*, die Kräffte nehmen ab. Vires mihi defunt; ætate oblanguêre; maturè nimiùm & celeriter deflorefcunt anni; defeffus, refrigeratus membrorum vigor decidit; defluit ætas, ac velut longô intervallô viriditatem amittit; flacefcit, claudicat valetudo; labitur, confenefcit, ad extremam tabem corpus venit; defluunt laffitudine vires; effluunt laffitudine, decidunt, dilabuntur; vires me deferunt; vires fenefcunt; hebefcit virtus; per ætatem vires & ingenium defluxêre; vix fpiritum duco, & inter manus fociorum collabor; exarefcit vigor ille mentis; hebefcit ingenii acies; corporis dignitas, ac oris gratia obfolefcit. V. *Deftituo*, *Debilis*. 2. *Multum defecit à feipfo*, er weichet viel ab von feinen Sitten. Multùm difceffit à feipfo, à fide, officio, mente, conftantia; defcivit à morum candore, à virtute; ab laudato vitæ curfu multùm deflexit; in alios longe mores abivit; multùm remifit de laudato virtutis ftudio; vix eundem hominem dices, ita à fe diffidet; parùm jam conftat fibi. V, *Diffimilis*, *muto*. 3. *Defecerunt à Romanis multi populi*, es feynd viele Völcker von den Römern abgefallen. Defcivêre, detrectârunt imperium; abrupêre fe ab Rom. imperio; magna defectio facta eft; folicitatis ad defectionem animis rebellionis crimen latè vagatum eft. Provinciæ ingeniô feroces ac rebellatrices aperte defcivêre; jugum excufsêre; ditioni populi Rom. fe fubtraxêre. V. *Defectio*, *infidelis*. 4. *Deficere à Fide*, von Glauben abfallen, abtrünnig werden. Abrumpere fe à rectè credentium cœtu; Ecclefiæ Chrifti jugum excutere; ejurare avitam Religionem; nuncium remittere facris avitis; à data Chrifto fide defcifcere; Chrifti facra deferere; ad impiorum caftra transfugere. V. *Apoftata*. *Ufus*. 1. Vires, vox, folatia me omnia deficiunt. Spes me, non voluntas deficit. Tempus me citiùs & dies, quàm oratio deficiet. *Deficit mihi aliquid*. *vulg*. 2. *Minor*, *defectum patior*, vermindert werden, einen Abgang leiden. Sol, luna deficiunt. Animo non deficiam. Calor

nativus

nativus me deficit. Animo & consilio non deficiam. 3. *Decisco, alienus sum*, abfallen. Multi ab imperio & nomine populi Romani defecêre. Difficile est amicitiam manere, si à virtute defeceris. Quantùm à te, à tua dignitate & constantia defecisti. V. *Minuo, Defectio, Infidelis*.

Defigo, is, fixi, fixum, ere. anheften. *Syn.* Colloco, pono, figo, intendo, immitto. *Usus*. 1. Sicam in consulis corpore defigere, dem Burgermeister ein Stillet in dem Leib stossen. Virtutes altissimis radicibus defixæ. 2. *Translat.* Omnes curas in salute reipublicæ defigere. Sententiam suam in aliorum mentibus defigere, seine Meynung wohl in das Gemüth der andern eindrucken. In omnium fortunas oculos imprudentes spe ac cupiditate defigere.

Definio, is, ivi, itum, ire. ein Ziel setzen. *Syn.* Definitione explico; quid aliquid sit, constituo; describo. *Adv.* Accommodatiùs ad intelligentiam popularem, benè, breviter, explanatiùs, generaliter, uberiùs, presse & angustè, pressiùs, probè, similiter, squalidius. *Usus* 1. Aliquid breviter illustrare, verbisque definire presse & angustè. Philosophorum more rem definire. 2. *Metior, terminis circumscribo, complector, termino*, messen, einschräncken, begreiffen, endigen. Mala dolore, bona voluptate definiunt Epicurei. Potestatem illi definit in quinquennium. Quam vitæ rationem teneam, mihi, quæso, definias. Optimas sibi sedes, hortósque definiunt. Illi orbes celestes, qui aspectum nostrum definiunt. V. *Termino*, *Finio*.

Definitè, ausdrücklich. *Syn.* Apertè, finitè, *Usus*. Lex illa definitè Pompejo potestatem fecerat, civitatem donandi.

Definitio, onis, f. ein kurtze Beschreibung, was eine Sache eigentlich ist. *Syn.* Descriptio. *Epi.* Aperta & apta, explicata, honesta, mala, subtilis, vera, utilis, definitiones conglobatæ, plures. *Usus*. Definitio est rerum opertarum patefactio, evolutio involutarum.

Definitivus, a, um. umschrieben. *Usus*. Definitiva constitutio.

Definitus, a, um. bestimmet, beschlossen. *Syn.* Certus, decretus, constitutus. *Adv.* Fataliter, similiter, propemodum. *Usus*. Nondum certum & definitum est de itinere consilium. Definita animi moderatio.

Defit, es mangelt. *Syn.* Deest. *Usus*. Mihi nunc animus potiùs defit, quàm facultas. V. *Careo*.

Deflagratio, onis, f. Brunst. *Syn.* Exustio, flamma, incendium. *Usus*. Deflagratio olim futura est cœli atque terrarum. Domus mea ardore suo deflagrationem urbi minabatur. V. *Incendium*.

Deflagro, as, avi, atum, are. verbrennen. *Syn.* Conflagro, comburor, ardeo. *Usus*. Quot tempia tua manu deflagrarunt? Tuis facibus incensa domus mea deflagravit. V. *Comburo*.

Deflecto, is, flexi, flexum, ere. abwenden. *Syn.* Declino, detorqueo, averto. *Adv.* Aliquantulùm de spatio, tantulùm. *Usus*. 1. De via deflectere, abweichen. Contortus amnis & deflexus. 2. *Transl.* De virtute, de curriculo & consuetudine majorum deflectimus, von der Tugend, von der Gewohnheit der Alten abweichen. De amicitiis sapientum ad leves amicitias deflectis. De proposito actionum mearum cursu tuâ causâ deflexi. A veritate, à religione deflectere. Ætas à laboribus ad otium deflexa. V. *Inclino*, *Averto*, *Desciſco*.

Defleo, es, evi, etum, ere. beweinen. *Syn.* Deploro, comploro. *Adv.* Diu multúmque. *Usus*. Civilis belli initia deflevi. V. *Lugeo*.

Defloresco, is, florui, ere. verblühen. *Syn.* Flacesco, florem venustatémque amitto, deficio. *Usus*. Formæ venustas, gratia principis, ingenium, opes, vires maturè ac celeriter deflorescunt. V. *Deficio*.

Defloro, as, avi, atum, are. Blumen abbrechen. *Syn.* Rei decus, diminuo, corrumpo. *Usus*. Victoriæ gloria deflorata est. V. *Stuprum*.

Defluo, is, fluxi, ere. abfliessen. *Syn.* Labor, delabor. *Usus*. 1. Ipsæ corollæ defluebant. 2. *Cesso*, aufhören. Ubi salutatio amicorum defluxit, litteris me involvo. 3. *Accedo, Delabor*. von einer Sache weiter kommen. Nempe à vetere facundia ad elegantiora defluximus. 4. *Alienor*, abwendig werden. E multis amicis plerique defluxêre. 5. *Transeo*, übergehen. E sophistarum fontibus id dicendi genus ad forum defluxit. V. *Delabor*.

Defodio, is, fodi, fossum, ire. vergraben. *Usus*. Thesaurum defossum commonstrare.

Deformatio, onis, f. Schmach, Verunstaltung. *Usus*. Deformatio corporis & coloris.

Deformatus, a, um. häßlich gemacht. *Syn.* Turpis, formâ atque ornamentis omnibus spoliatus, turpificatus. *Usus*. Deformatus corpore, fractus animô. Ludi deformati, inquinati, perversi, conturbati. Vitiis deformatus. Parietes nudos & deformatos reliquit. V. *Deformis*.

Deformis, e. ungestalt. *Syn.* Turpis.)(*formosus*. *Phras. Valdè deformis es*, du bist sehr ungestalt. Inhonesta facie, turpi facie & invenusta es. Corporis pravitates in te sunt insignes. Forma tua vacat omni decore. Non parum offensionis habet illa tua deformitas corporis. Non pauca insunt in te, quæ formam extinguant, color exsanguis, latentes sub fronte oculi, vultus distortus, ater, maculosus. Hominis in te præter vocem vix quidquam agnoscitur. Non vulgari deformitate es insignitus. *Usus*. Me nunquam pœnitet, deformem esse natum. Motus statúsque deformis. Deforme est de seipso prædicare. V. *Forma*.

Deformitas, atis, f. Unform. *Syn.* Pravitas, turpitudo.)(*dignitas*. *Epi.* Summa. *Usus*. Cave, ne mala consuetudo ad aliquam te pravitatem deformitatémque perducat. Nullum majus malum turpitudine; quæ si in deformitate corporis habeat aliquid offensionis, quanta illa depravatio & fœditas animi debet videri? V. *Turpitudo*.

Deformo, as, avi, atum, are. ungestalt machen. *Syn.* Fœdo, turpo, maculo, turpifico, formam extinguo, ornamentis omnibus spolio.)(*Orno*, *exorno*. *Usus*. 1. Fortunam honestam vitiis; plebem licentia deformare. Deformare aliquem, & omnibus ornamentis spoliare. Pœni Italiam deformarunt. 2. *Depingo*, *primas lineas duco*, abmahlen, Abriß machen. Tabulam, imaginem deformare. Suis aliquem coloribus deformare. V. *Maculo*.

Defraudo, as, avi, atum, are. betrügen. *Syn.* Decipio. *Usus*. Ne brevitas aures defraudet, ne longitudo obtundat. V *Fraudo*, *Decipio*.

Defrico, as, fricui, frictum, are. abreiben. *Usus*. Cœpit in balneo defricari.

Defringo, is, fregi, fractum, ere. abbrechen. *Syn.* Decerpo, frango. *Usus*. Ramum arboris defringere.

Defugio, is, fugi, fugitum, ere. meiden. *Syn.* Refugio, recuso. *Usus*. Munus aliquod, disputationem defugere. V. *Vito*, *declino*.

Defungor, eris, functus sum, fungi. ausrichten, vollenden. *Syn.* Exantlo, fungor. *Usus*. Bellô, certamine, curis, periculis defunctus, nachdem er von Kriegs-Sorgen ꝛc. los worden. Morbo, imperio defungi. V. *Fungor*.

Degener, eris, *g. o.* übel gerathen. *Syn.* Qui majorum moribus non respondet; patrii moris expers; quod ex progenie parùm prosperum est. *Usus*. Degener animus. V. *Degenero*.

Degenero, as, avi, atum, are. abfallen, aus der Art schlagen. *Syn.* Deflecto, decisco, deficio, discedo â moribus, non respondeo generi. *Phras. Filius à paternis moribus degeneravit*, der Sohn hat recht aus der Art geschlagen. Filius virtutem patriam projecit, abjecit; non insistit paternis vestigiis; â paterna virtute abest longissimè; à parentis moribus discedit longissimè; à patriis institutis moribúsque abit, desciscit, alienus est; nullum paternæ virtutis in eo est vestigium; veteres majorum laudes ingenii asperitate obterit; paternæ indolis nihil refert; ingenio est patris moribus admodum dissimili; agendi ratio à ratione parentis distat longiùs; præter vultûs speciem, patris nihil habet, nihil refert; credas hominem alio parente satum, ita moribus dissimilis est; ita mores à parentis optimi moribus abludunt, abhorrent, abeunt, diffident, dissentiunt; nemo parentem in filio cognoscat, ita longe à paterna consuetudine recedit; patris moribus haud respondet filius; haud sane in mores parentis abit, s. formatur; mores parentis persequi, vitam exprimere, consectari vestigia odiosum filio, nec jam pronum ingenio vitiis depravato. V. *Dissimilis*, *abludo*, *discrepo*, *imitor*. *Usus*. Utinam ejus filii non degenerâssent à virtute paterna; ab illa perenni & contestata majorum probitate descivissent! V. *Descisco*, *Deterius fieri*.

Dego, is, ere. zubringen. *Syn.* Ago, transigo, traduco, vivo. *Usus*. Vitam, ætatem in exilio, egestate degere. Vitam cum virtute, sine molestia, in tranquillitate degere. V. *Vivo*.

Degravo, as, avi, atum, are. beschwehren. *Syn.* Premo, gravem & ponderosum reddo. *Usus*. Etiam peritos nandi lassitudo & vulnera degravant.

Degredior, eris, gressus sum, gredi. absteigen. *Usus.* Eques ad pedes degressus.

Degusto, as, avi, atum, are. versuchen. *Syn.* Delibo, gusto, attingo, agnosco, conjicio. *Usus.* Vellem, aliquid de his exercitationibus degustâsses Odorare hominem, degusta convivam tuum. Vis degustare vitam & fortunam meam? V. *Gusto.*

Dehinc, hinfüro. *Syn.* Deinde; posteà. *Usus.* Primùm divertit, dehinc cœnavit. V. *Deinde.*

Dehisco, is, ere. sich spalten. *Syn.* Discedo. *Phras.Discedit tellus.* die Erde spaltet sich. Collàbitur in immensam altitudinem; in ingentem hiatum desidit. V. *Hiatus.* *Usus.* Tellus, mare dehiscit.

Dehortor, aris, atus sum, ari. abmahnen. *Syn.* Dissuadeo, deterreo, avoco, revoco, abstraho, abduco, abstineo. *Usus.* Res ipsa me invitabit, aut dehortabitur. V. *Deterreo, avoco.*

Dejectio, onis, f. Wegwerffung. *Syn.* Depulsio. *Usus.* Qui illam vim, dejectionémque fecerit.

Dejectus, ûs, m. Abwurff. *Usus.* Viæ arborum dejectû impeditæ.

Dejero, as, avi, atum, are. schwöhren. *Syn.* Juro. *Usus.* Oneratus aurô dejerat & clamat. V. *Perjurus.*

Dejicio, is, jeci, jectum, ere, niederwerffen. *Syn.* Deturbo, demolior, depello, disturbo, exturbo, præcipito, dimoveo, dijectionem facio. *Phras.* 1. *De gradu suo hominem dejecit*, er hat den Menschen von seiner Ehren Stelle herab gestürtzt. De cœlo detraxit hominem honoris insolentiâ elatum; magistratû hominem movit superbiâ inflatum; abactum magistratù hominem in ordinem redegit. 2. *Statuas Deorum dejecit*, er hat die Bilder-Säulen der Götzen zerstöret. Simulacra Deorum depulit, evertit; Deorum statuas deturbavit, afflixit, comminuit, dissipavit; in terram præcipitavit; ad terram dedit; ad terram afflixit. Deorum simulacra demolitus est; disjecta, disturbata subruit, evertit. *Usus.* 1. Aliquem consulatû, de gradu, de statu vitæ, de possessionibus dejicere, einen vom Burgermeister-Amt rc. verstossen. Magistratum à gubernaculis reipublicæ; jugum cervicibus dejicere. Spe amicisque dejectus. 2. *Adimo,* entnehmen, befreyen. Metum hunc Siciliæ dejeci. Vide, quantum Philosophia de doloris terrore dejecerit. 3. *Averto,* abwenden. Nusquam à republica oculos dejeci.

Dein, hernach. *Syn.* Deinde. V. *Deinde.*

Deinceps, hinfüro. *Syn.* Deinde, posteà. posthac, rursus. *Usus.* Cavendum, ne quod semel diximus, deinceps dicamus. Primum est, se conservare, deinceps &c.

Deinde, hernach, darnach. *Syn.* Dein, exinde, exin, dehinc, post, postmodò, postmodùm, tum, subinde, posthac, deinceps, secundò locô, secundùm ea, posteriùs, post hæc, inde, post id locorum. *Usus.* Naturam primùm videtè, deinde inventionem,denique constantiam.

De integro, vom neuen. *Syn.*Denuò. *Usus.* In morbum de integro incidi. Eas leges de integro ferri placet. V. *Iterum.*

Dejungo, is, junxi, junctum, ere. von einander trennen. *Usus.* Quæ dejuncta fuêre, sociantur.

Delabor, eris, lapsus sum, labi, hinabfallen. *Syn.* Defluo, devenio, deflecto. *Usus.* 1. Aqua è tectis, delabitur. Homo è cœlo delapsus. 2. *Transl.* Delabi in vitium, in turpitudinem, in morbum, in magnas difficultates. Ad alia sermo delabitur. Quæ delapsa fluxerunt, severis legibus vincienda sunt. Rem familiarem delabi sinere, flagitiosum est. V. *Labor.*

Delatio, onis, f. Anklage. *Syn.* Accusatio. *Epi.* Salutaris & diligens. *Usus.* Delatio nominis ad judicem. Delationem dare alicui. V. *Accusatio, criminatio.*

Delectamentum, i, n. Lust. *Syn.* Oblectamentum. *Epi.* Inane, permulta delectamenta. *Usus.* Inania sunt hæc, & puerorum delectamenta. V. *Delectatio.*

Delectatio, onis, f. Erlustigung. *Syn.* Oblectatio, jucunditas, voluptas *Epi.* Aliena ab aliqua re, diurna, diuturna, ingenua, digna, levissima, mira, puerilis, summa, delectationes multæ, plurimæ, veteres. *Phras.* *Multa est in litteris delectatio*, in den Wissenschafften ist eine grosse Ergötzlichkeit. Mirâ me voluptate afficiunt litteræ; una senectutis meæ requies & oblectamentum sunt litteræ; cum splendore fructum quoque jucunditatis pariunt litteræ. Mirâ suavitate animum deliniunt litteræ. Habent aliquod tanquam pabulum bonarum artium

artium ſtudia ac doctrinæ, ſuaviſſimam voluptatem. Delectationem aucuparis, in litteris invenias & vitæ oblectamenta, & voluptates maximas. Mori videri poſſim in ſtudio doctrinæ, adeò quæ usquam ſunt remiſſionum ſuavitates litterato in otio abundè conſequor. Habent, mihi crede, bonarum artium doctrinæ magnam ſuavitatem & delectationem; titillant animum ſuaviſſimè, delectationémque honeſtiſſimam afferunt. V. *Delecto.* *Uſus.* Delectatio eſt voluptas ſuavitate ſenſûs animum deliniens. Quæ popularem admirationem habent, mihi delectationem nullam afferunt. Negotiis ab omni delectatione impedior. V. *Jucundus*, *Jucunditas.*

Delecto, as, avi, atum, are. beluſtigen. *Syn.* Oblecto, delectationem habeo, delectationem affero. *Adv.* Admodùm, incredibiliter, mirè, mediocriter, minùs, diù, mirificè, planè, prorſus, plus, ſimiliter, unicè. *Phraſ. Horti me delectant,* die Gärten ergötzen mich. Hortorum aſpectus me delectat unicè; dolores meos levat; à moleſtiis animum avocat, abducit; in hortis acquieſco ſuaviſſimè; his oculos animúmque paſco; hi animum voluptate maximâ perfundunt; hortorum ſpecie exſaturari oculi animúsque nunquam poſſunt; habent hortorum amœnitates oblectationem ſuaviſſimam; voluptate afficiunt; oculis blandiuntur; oblectat me verna hortorum ſpecies, plurimúmque voluptatis affert; eſt mihi in deliciis hortorum verna ſpecies; jucundus mihi eſt hortorum aſpectus, animúmque mirificè reficit; recreat me ſuaviſſimè hortorum aſpectus, ac voluptatem parit ſinceriſſimam; animus mihi in hortis eſt, ii ſolùm placent, arrident, in iis acquieſco unicè. V. *Delectatio*, *delector, placeo, gratus.* *Uſus.* Pulchritudo movet oculos, & delectat. V. *Delectatio*, *Delector.*

Delector, aris, atus ſum, ari. ſich erfreuen, ergötzen. *Syn.* Oblector, ducor, capior, teneor, delectationem capio, ſuaviſſimum jucunditatis fructum ex re capio, voluptate afficior, morior in ſtudio faciendi aliquid, paſcor, perfruor, gaudeo, lætor. *Phraſ. Libris delector magnoperè,* ich habe eine beſondere Freude an den Büchern. In libris, quaſi in aliquo opportuno diverſorio requieſco; libri mihi voluptati ſunt; legendi ſtudio teneor incredibili; è lectione librorum humaniſſimâ voluptate animus completur, ac veluti ſaginatur; genus hoc eſt voluptatis ſuaviſſimum, multa quotidie legere; voluptatem capio è lectione ſuaviſſimam; ſiquid usquam eſt ſinceræ voluptatis, id abundè in libris reperio; expleri animus non poteſt lectione librorum; jucundiſſimo voluptatis ſenſû perfundor in antiquorum monumentorum lectione; legendi ſtudiô incredibili ducor ac teneor; his ego rebus paſcor; his delector, his perfruor, quæ ex doctorum hominum monumentis ad noſtram ætatem perveniunt. V. *Lætor*, *Delecto*, *Delectatio*, *Frequento*, *Rus*, *Ludus.* *Uſus.* Delectatur multitudo, & oratione ducitur. Muſis delectamur & ſapientiæ famâ. V. *Jucunditas.*

Delectus, ûs, m. Wahl. *Syn.* Diſcrimen, ratio, electio. *Epi.* Elegans, percautus, diligens, provincialis. *Uſus.* 1. Verborum delectus origo eſt eloquentiæ. Populus non delectû aliquô & ſapientiâ judicat, ſed impetû & temeritate. Beneficiorum delectus eſt habendus. 2. *Delectus militaris*, Soldaten-Werbung, Ausſchuß. Delectum mandare, decernere, edicere. Militum ſuperbiſſimum delectum inſtituere, conficere, habere. Delectum impedire, intermittere.

Delegatio, onis, f. gegebene Gewalt. *Syn.* Mandatum, provincia.

Delego, as, avi, atum, are. übergeben. *Syn.* Mando, mitto. *Uſus.* Hanc curam, provinciam, laborem alteri delegavi. Quæ ad me delegâſti, admodùm placuere.

Deleo, es, evi, etum, ere. vertilgen. R. *à* δηλέω, *noceo.* *Syn.* Tollo, extinguo, adimo, obruo, abſtergo, induco *nomina, pacta, verba.* *Adv.* Funditùs, omninô. *Uſus.* 1. Delere epiſtolam lachrymis. 2. *Tranſlat.* Delevit mihi omnem moleſtiam epiſtola tua. Oblivione beneficia, injurias delere. Is eſt, qui nummulis acceptis fas omne & æquum, leges, religionem, patriam deleat & extinguat. Hujus infamiam è judiciis, hanc maculam nunquam ex hominum animis delebis. Bella præſentia, & futura conſilio delevit. Urbem, exercitum, ædificium delere. V. *Tollo*, *adimo.*

Deletrix, icis, f. das, ſo etwas vertilgen kan. *Uſus.* Illa deletrix hujus imperii ſica.

Deliberabundus, a, um. der in Gedanken herum gehet. *Uſus.* Conſules delibe-
rabun-

rabundi capita conferunt, diu colloquuntur.

Deliberatio, nis, f. Berathschlagung. Syn. Consulatio, consilium. Epi. Difficilis, difficilior, difficillima, magna, turpis, plurimæ. Usus. Etsi tibi assentior, habet res deliberationem, ob ich dir schon gern beyfalle, so braucht es doch eine Berathschlagung. Non oportebat eam deliberationem introducere, suscipere. Delibrationes de republica habere. V. *Consilium*.

Delibrativus, a, um. davon man Rath hält. *Usus*. Causæ genus deliberativum.

Delibrator, oris, m. der sich berathschlaget. Syn. Qui de re deliberat.

Delibratus, a, um. Vorbedacht. *Usus*. Mihi certum est & deliberatum. Nihil mihi deliberatius, quàm &c.

Delibero, as, avi, atum, are. rathschlagen. Syn. Consulto, consulo, consilior, deliberationem habeo, consilium exquiro, consilium capio, considero. video, inquiro. *Phras. Deliberandum est diu de vitæ genere deligendo*, man muß sich lange besinnen, was man vor eine Lebens-Art erwählen soll. Diu deliberandum & concoquendum est, cui de vitæ generi addicas; consilii res est, & sanè ardui, deligere vitæ genus optimum; jure in consulationem ac deliberationem venit vitæ genus, ad quod aspiras; diu multúmque consilia agitanda; conferendum sedulò cum viris sapientibus de vitæ genere deligendo; comparanda diu multúmque vitæ instituta, quorum ex numero aliquod amplectaris. Meritò in deliberationem cadit vitæ in posterum exigendæ multus; multos dies ea consultatio teneat, necesse est, quæ de toto vitæ genere sententiam ferat; in deligendo vitæ instituto assumendi in societatem consilii viri sapientissimi; adhibendum virorum sapientum consilium; consilia conferenda sunt cum viris virtutis ac sapientiæ laude clarissimis; in deligendo tam arduo vitæ universæ instituto nihil sine consilio sapientum statuendum est; deliberationem non facilem habet vitæ genus eligendum; eundum in consilium; capita conferenda in tam arduo vitæ rectè ordinandæ negotio; deliberatio capienda, habenda, diligens; ineundum consilium; ineunda via, ratio vitæ in posterum instituendæ. V. *Consulo*, *Consilium*, *Consulto*, *Consultatio*, *Cogito*, *Considero*.

Usus. Etiam cum hostibus deliberat. Tecum de capite & fortunis meis deliberabo & statuam.

Delibo, as, avi, atum, are. versuchen. Syn. Quasi libando minuo, decerpo, degusto, labris primoribus gusto, attingo. *Usus*. Vix delibaverat honorem novum. Nihil de laude tua ac gloria delibabo. ich werde dir an deinem Lob und Ehre nichts benehmen.

Delibutus, a, um. geschmieret. Syn. Unctus, oblitus. *Usus*. Multis medicamentis delibutus. Compositus & delibutus capillus.

Delicatè, zärtlich. Syn. Molliter. *Usus*. Molliter & delicatè vivere, accubare.

Delicatus, a, um. zart. Syn. Mollis. *Usus*. Libidinosa ac delicata juventus. Delicatæ, obscœnæ voluptates. Delicatum sermonem inferre convivio. Convivium delicatum. Muliebri, lepidô, delicatô comitatû stipatus.

Deliciæ, arum, f. Ergötzlichkeit, Wollust. Syn. Delectamentum, suavitas, voluptas, amores, mel; lenocinia; illecebræ, irritamenta, lautitiæ. *Epi*. Magnæ, molestæ, multæ, pueriles. *Usus*. Sinamus illi pueriles voluptates & delicias. Epularum exquisitæ deliciæ. Publicanos habeo in deliciis. Terentia mel meum & deliciæ. Delicias me facit, *ludibrio me habet*, er schertzet, und spottet nur meiner. V. *Delectactio, voluptas, charus*.

Deliciolæ, arum, f. kleine Ergötzlichkeit.

Delictum, i, n. Ubertrettung, Mißhandlung. Syn. Peccatum, error. *Usus*. Quò delictum majus, eo gravior pœna. Homines sapientes devior pœna. Homines sapientes delictô suô, non aliorum injuriâ commoventur. V. *Error*, *Peccatum*, *Crimen*, *Scelus*.

Deligo, as, avi, atum, are. binden. Syn. Ligo. *Usus*. Deligare ad palum. V. *Ligo*.

Deligo, is, legi, lectum, ere. erwählen. Syn. Lego, eligo, delectum habeo. delectum adhibeo.)(*Rejicio*. *Usus*. Bona deligere, rejicere contraria. Magistratus deligere. Castris locum; aliquem ad consilium deligere. V. *Eligo*.

Delinimentum, i, n. Linderung. Syn. Delini-

linitio. *Usus*. Delinimentis aliquem capere.

Delinio, is, ivi, itum, ire. besänfftigen. *Syn*. Lenio, placo, mitigo, demulceo, allicio.)(*Irrito*. *Usus*. Blandô sermone milites, blanditiis, spe prædæ delinivit. Voluptatum illecebris delinitur. V. *Demulceo placo*.

Delinitio, onis, f. Erweichung. *Syn*. Mitigatio. *Usus*. Delinitio multitudinis.

Delinitor, oris, m. Erweicher. *Usus*. Judicis delinitor est orator.

Delinquo, is, liqui, lictum, ere. fehlen. *Syn*. Pecco, errorem comitto. *Usus*. Delinquere in vita, in re aliqua. V. *Pecco*, *Erro*.

Deliquesco, is, ere, zerschmeltzen, zergehen. *Syn*. Dissolvor, liquefio, diffluo. *Usus*. Ne alacritate usus futili, gestiensque deliquescat.

Deliquium, ii, n. Abgang. *Syn*. Defectus, diminutio. *Phras*. *Deliquium passus est*, *vulg*. er hat eine Ohnmacht gelitten. Animus eum defecit, destituit, reliquit; animô concidit; animô defecit; ita captus animi sensû est, ut vitâ discessisse videretur; exanimi similis corruit; inter suorum manus pro mortuo collapsus est; subitâ animi defectione in genua subsidit; exanguis & mortuo similis concidit; linqui animô, submitti genu cœpit; deficiens repentè vix spiritum ducebat; oculis caligine confusis collapsus, est ne mentis quidem compos; caligine oculis offusa veluti moribundus extendebatur; animo malè esse occepit; repentina vis mali sensum animi expulit. *Usus*. Vereor, ne id mihi libertatis deliquio sit. V. *Concido*, *animus*.

Deliramentum, i, n. Thorheit. *Syn*. Deliratio. *Usus*. Deliramenta lequitur. V. *Deliro*.

Deliratio, nis, f. Thorheit. *Syn* Stultia, error, insania. *Epi*. Incredibilis, senilis, *Usus*. O delirationem incredibilem!

Deliro, as, avi, atum, are. irren, von Sinnen kommen. *Syn*. Desipio.)(*Sapio*. *Phras*. *Delirat*, er kommt von Sinnen. Mens officium suum non facit; mens & ratio hominem relinquit; à mente discedit; desertus destitutus à mente est; mente captus est; mentem amisit; mente motus est; mentis lumine obcæcatus est; mentis compos non est; mentis impos, inops, expers est; inops â mente est; à ratione adversus; ratione caret, deliramenta loquitur; mentis vertigine agitur; mentis errore affectus est; nihil pro sano agit; vigilans somniat. V. *Insania*, *Insanus*, *Furo*, *Mens*. *Usus*. Falli, errore labi, decipi tam dedecet, quàm dilirare. Delirare in re aliqua. V. *Stultus*, *Stultitia*.

Delirus, a, um. Thor. *Syn*. Stultus insanus, mente captus, demens, emotæ mentis homo. *Phras*. *Delirum vis morbi reddidit*, die Kranckheit hat ihm den Verstand benommen. De potestate mentis dejecit; mentis impotem fecit; delirationem attulit homini; de mentis statu deduxit hominem; erroris & dementiæ complevit. V. *Stultus* *Usus*. Quæ anus tam delira., ut ista timeat? V. *Demens*.

Delitesco, is, litui, ere. verborgen liegen. *Syn*. Lateo, abscondor. *Usus*. In alicujus autoritate delitescere. Delitescit, dein repentè prosilit. V. *Lateo*, *Abdo*, *Abscondo*.

Delubrum, i, n. Götzen-Tempel. *Syn*. Templum, fanum. *Epi*. Communia, consecrata, patria, religiosissima. *Usus*. Delubra sanctissimis religionibus consecrata. V. *Templum*.

Deludo, is, lusi, lusum, ere. betrügen. *Syn*. Ludo, eludo, illudo, derideo. *Usus*. Num deludi ac comtemni majestatem senatûs patiemini? V. *Illudo*, *Decipio*, *Derideo*, *Ludifico*.

Delumbo, as, avi, atum, are. lähmen. *Syn*. Debilito, enervo. *Usus*. Ne minutior numerus delumbet sententias.

Demando, as, avi, atum, are. befehlen. *Syn*. Committe. *Usus*. Demandare curam legato; demandare curæ alicujus aliquid. V. *Mando*, *Comitto*.

Demens, tis, g. *o*. unsinnig. *Syn*. De mente ac sanitate deturbatus, delirus emotâ mente, insanus, amens.)(*Sanus*. *Usus*. Scelere suô demens. Tragicô illô Oreste dementior. V. *Insanus*, *Amentia*.

Demensum, i, n. Maaß der Speise ꝛc. *vulg*. *Portio*. *Usus*. De demenso suo dedit, defraudans genium suum.

Dementer, unsinnig. *Syn*. Stultè.

Dementia, æ, f. Unsinnigkeit. *Syn*. Amentia, insania, stultitia. *Epi*. Popularis, turbulenta, summa, utilis. *Usus*. Dementiâ aliquâ ex civibus hostes facti. V. *Amentia*, *Stultitia*.

Deme

Demereor, eris, itus, sum, eri. sich um einen verdient machen. *Syn.* Meritò aliquò mihi quempiam adstringo. *Usus.* Beneficiò civitatem demereri. V. *Concilio, Mereor.*

Demergo, is, mersi, mersum, ere. versenken. *Syn.* Mergo, immergo, obruo. *Phras. In mari demersus est*, er ist in dem Meer ersoffen. Gurgitibus haustus periit; rapidò gurgite ablatus nunquam deinceps apparuit; fluctibus maris absorptus est; aquarum fluctibus obrutus est; aquis suffocatus, extinctus est. V. *Mergo. Usus.* Ære alieno demergi. Opibus leges demergere, *opprimere*, unterdrücken. Patriam demersam extuli. V. *Mergo.*

Demetior, iris, mensus sum, iri. ausmessen. *Syn.* Metior, dimetior, describo. *Usus.* Solis cursum demetiri. Ut verba verbis demensa & paria respondeant. V. *Metior.*

Demeto, is, messui, messum, ere. abschneiden. *Syn.* Meto. *Adv.* Tempestivè. *Usus.* Tempestivè demetere & percipere fructus. V. *Meto.*

Demetor, aris, atus sum, ari, abmessen, auszeichnen. *Syn.* Distinguo, describo. *Usus.* Ita demetata signa sunt, ut in tantis cœlorum descriptionibus divina solertia appareat.

Demigro, as, avi, atum, are. wegziehen. *Syn.* Ad alias ædes, ad habitandum eò discedo. *Usus.* Nunquam de statu meo demigrabo. Demigrare & focos relinquere. V. *Migro.*

Deminuo, is, ui, utum, ere. ringern, mindern. *Syn.* Imminuo.

Demiror, aris, atus sum, ari. sich verwundern. *Syn.* Valde miror. *Usus.* Hæc te expectasse demiror. V. *Miror.*

Demissè, demüthig, niederträchtig. *Syn.* Humiliter. *Usus.* Suppliciter & demissè agere gratias. Demissè & humiliter loqui.

Demissio, onis, f. Demüthigkeit, Zagheit, Erniedrigung. *Syn.* Animi abjectio, infractio, debilitatio; *item:* Modestia animi. V. *Humilitas, Modestia.*

Demissus, a, um. niedergelassen, demüthig. *Syn.* Humilis, fractus, sordidus; *item:* modestus, minime arrogans ambitiosus. *Phras. Animo est perquam demissò*, er ist ein demüthiger Mensch. Modestiâ animi est insigni; animò est modestissimò præfert ubique insignem animi modestiam; à supercilio fastuque abest longissimè; non elatus, non arrogans, non contumax est; non multum sibi defert, tribuit, arrogat; omni insolentia vacat; magna moderatione, modestia in omni officii parte utitur; submissè, modestè de se existimat; despicientiâ sui insignis est; nihil homine modestius, nihil ab omni fastu & arrogantia alienius. *Usus.* 1. Demissò capite perculsus domum abiit. 2. *Abjectus*, zaghafft, kleinmüthig. Sylla mœrens, demissus, afflictus. Fractô animo & demissô, non acer, non pertinax, non litigiosus, non acerbus. V. *Humilis, Modestus.*

Demitigo, as, avi, atum, are. besänfftigen. *Syn.* Mitigo, lenio. V. *Lenio.*

Demitto, is, misi, missum, ere. hinablassen. *Syn.* Inclino, deprimo.)(*effero. Adv.* Se penitus. *Phras.* 1. *Nimium te demittis*, du demüthigest dich gar zu viel. Æquô submissius agis; nullâ decori ratione habitâ, plus quam par est, præter decorum te deprimis, abjicis submittis; non sine summo dedecore animi tui magnitudinem plus æquô inflectis; dignitati tuæ parum consulis, dummodò infra omnium te pedes abjicere possis. Vix modum tenet animi illa tui demissio & abjectio. 2. *Demitte te, quantùm potes*, demüthige dich, so viel du kanst. Dejice, submitte, deprime arrogantes spiritus tuos, animi vel magnitudinem, vel tumorem inflecte; nulli te antepone; tibi ipse displice; noli te prædicare quidquam; noli ad honores aspirare; delatos etiam invitus suscipe; elatos spiritus inflatùmque sui admiratione animum comprime, & quasi equum exultantem & lascivientem frenis ac vinculis compesce; modestiam ubique, fac, præ te feras; nihil in te elatum, nihil inflatum ac tumidum resideat; animos illos sese impotentiùs efferentes comprime, edoma, ac sub jugum mitte; pone arrogantes illos spiritus, ac quidquid tumoris superest, ex animo ejice. V. *Modestia. Usus.* Eam rem altè in pectus demisit. Metû vultum dejicere, demittere. Victores efferunt se lætitiâ, victi debilitantur, animósque demittunt. V. *Abjicio, Deprimo, Humilis.*

Demo, is, dempsi, demptum, ere. hinwegnehmen. *Syn.* Adimo, detraho,)(*addo. Usus.* Solicitudinem alicui & metum demere. Fidem fabulis demere. Alicui de molestia ademere. V. *Aufero, tollo.*

Demolior, iris, itus sum, iri. zerstören. *Syn.* Deturbo, dejicio, disturbo, everto, diruo, destruo. *Usus.* Demoliri muros, parietem, ædes. V. *Destruo.*

Demolitio, onis, f. das Niederreissen. *Syn.* Eversio.

Demonstratio, onis, f. Beweis. *Syn.* Ratio validior & apertior. *Epi.* Necessaria, falsa, universa. *Usus.* Argumenti conclusio, *seu* demonstratio.

Demonstrativus, a, um. zur Lob-Rede gehörig. *Syn.* Epidicticus. *Usus.* Genus orationis demonstrativum.

Demonstrator, oris, m. Beweiser.

Demonstro, as, avi, atum, are. erweisen. *Syn.* Commonstro, significo, declaro, præ me fero, non dissimulo, profiteor, digitum in rem intendo, testificor, indice digitô monstro, digitô ostendo, planum facio. *Adv.* Breviter, caute, commodiùs, diligentissimè, lucidè, necessariò, propriè. *Usus.* Demonstrare amorem in aliquem. Demonstravi hoc senatui, simul id ostendi. V. *Ostendo.*

Demorior, eris, mortuus sum, mori. absterben. *Syn.* Morior. *Usus.* Romæ demortuus est. V. *Morior.*

Demoror, aris, atus sum, ari. aufhalten. *Syn.* Detineo, remoror. *Adv.* Diutius. *Usus.* Ne diutius te demorer. V. *Moror.*

Demoveo, es, movi, motum, ere. wegthun. *Syn.* Removeo, dimoveo. *Usus.* Nunquam me de sententia, de cura, de recto demovebit. Alteros demovit, constituit alteros. V. *Moveo.*

Demulceo, es, mulsi, mulsum, ere. schmeichlen. *Syn.* Leniter mulceo, delineo, permulceo. *Usus.* Equi tergum demulcere. V. *Blandior.*

Demum, endlich. *Syn.* Tandem, denique, postremo, ad extremum, ad ultimum. *Usus.* Exilium quantùm demum à perpetua peregrinatione differt? V. *Denique.*

Demuto, as, avi, atum, are. verändern. *Usus.* Mores ingenium demutant. V. *Muto.*

Denarius, ii, m. eine Römische Münze, so zehen, nachmahls aber 16. Asses galt, oder 14. Teutsche Kreutzer. *Syn.* Decima pars aurei nummi, *seu* coronati, & pondere drachmæ ferè respondens. *Usus.* Emere denariô, quod sit mille denariorum; sperabam me ad denarios deventurum.

Denego, as, avi, atum, are. versagen. *Syn.* Inficior; nego, recuso.)(*annuo.* *Usus.* Etiam jucunda naturæ denego. Jure denegare posset occuptatio tua, quod peto. V. *Nego.*

Denique, endlich. *Syn.* Ad extremum, post omnia. *Phras.* *Nunc denique rediit in patriam,* anjetzo ist er endlich in sein Vaterland zurück kommen. Tandem aliquando, diuturna mora interposita; aliquando tandem; denique ad extremum, demum postremò; post diuturnum tempus; longò temporis intervallô; cùm tempus jam multum abiisset; transactô jam multorum annorum spatiô; longô post tempore; interjectô longô temporis curriculo revertit in patriam; ad sua se cunabula recepit. *Usus.* Urbes omnes ac oppida, agri denique ipsi.

Denominatio, onis, f. Benennung. *Figura Rhetorica.*

Denomino, as, avi, atum, are. nennen.

Denoto, as, avi, atum, are. zeichnen. *Syn.* Designo, significo. *Usus.* Unâ epistolâ Mithridates Romanos in Asia omnes trucidandos denotavit. V. *Noto.*

Dens, tis, m. Zahn. *Usus.* Dente extenuare, mandere, molere cibum, die Speise zerkauen. Dentes evellere, eximere, Zähne ausbrechen. Dentes emittit, es wachsen ihm die Zähne. Dentes mobiles confirmare; vacillantes dentes confirmare; dentium mobilitates firmare, die wacklenden Zähne befestigen. Dente maledico aliquem carpere, übel nachreden. Terrorem dentium crepidus insequitur.

Densus, a, um. dick. *Syn.* Creber, crassus confertus, spissus, stipatus, concretus.)(*rarus.* *Usus.* Sylva densa atque aspera. Loca sylvestribus sepibus densa.

Dentatus, a, um. was Zähne hat. *Syn.* Mordax. *Usus.* Chartâ dentatâ res agetur.

Denudo, as, avi, atum, are. entblössen. *Syn.* Nudo, spolio. *Adv.* Crudelissimè. *Usus.* Spoliare & denudare aliquem suô ornatû. V. *Nudo.*

Denunciatio, onis, f. Verkündigung. *Syn.* Indicium, significatio. *Epi.* Periculosa, præmatura. *Usus.* Denunciatio belli. Terrére aliquem denunciatione periculi. Quæ est illa à Diis profecta denunciatio calamitatum?

De-

Denuncio, as, avi, atum, are. ankünden. Syn. Indico, palàm dico, testor, ostendo, significo, prænuncio. *Adv.* Antè, apertè, apertiùs, sigillatim, multò antè, palàm. *Usus.* Inimicitias ille mihi denunciavit. Clodius metum, vim terrores jacit & denunciat. Judici, *vel* in judicium, *vel* judicium alicui denunciare. Expectanti litteras denunciavit, ne scriberem.

Denuo, aufs neue. Syn. De integro. V. *Iterum.*

Deni, orum, m. je zehen. Syn. Decem. *Usus.* Puer denûm annorum.

Deonero, as, avi, atum, are. entladen. Syn. Exonero, depono. *Usus.* Suæ invidiæ aliquid in me deonerare & trajicere voluit, er hat die Schuld einiger massen auf mich schieben wollen. *Onus.*

Deorsum, herab.)(*sursum.* *Usus.* Directè deorsum feror.

Depacifcor, eris, pactus sum, pacisci. Vertrag machen. Syn. Paciscor, spondeo. *Usus.* Tria prædia sibi depactus est. Ad conditiones alicujus; cum aliquo depacisci. V. *Pactum.*

Depasco, is, pascere, *vel* Depascor, eris, pastus sum, pasci. abfressen. Syn. Absumo, reseco. *Usus.* Pecora agrum depascunt; orationis luxuriem stylô depascere. Febris hominem miserè depascitur.

Depeculator, oris, m. der das gemeine Gut bestohlen. *Usus.* Depeculator, vexator provincialium. V. *Fur.*

Depeculor, aris, atus sum, ari. ausrauben. Syn. Furor, compilo. *Usus.* Civitates, regna, domos depeculatus est. Honorem alicujus & famam depeculari. Eum omni argento depeculatus est.

Depello, is, puli, pulsum, ere. abtreiben. Syn. Pello, repello, propulso, expello, arceo. *Adv.* Facilè, ægriùs. *Usus.* Virgines voluntariâ morte nefariam turpitudinem à se depulere. Tribuni furor eam ad calamitatem, dolorem, suspicionem, mortem depulit. Cædem à vobis, vastitatem, incendia, furorem malorum, jugum à cervicibus meis laboribus depuli. Aliquem de loco, cosilio, sententiâ depellere. V. *Pello, arceo, ejicio.*

Dependeo, es, pendi, pensum, ere. hinabhangen. Syn. Deorsum pendeo. *Usus.* Lychni è laquearibus dependent.

Dependo, is, pendi. pensum, ere. bezahlen. Syn. Pendo, solvo. *Usus.* Abjurare malo, quam dependere pœnas criminibus. Mercedem operis dependere. Quod spopondisti pro alio, dependendum est. V. *Pendo.*

Deperdo, is, perdidi, perditum, ere, verliehren. Syn. Amitto, perdo. *Usus.* Nihil de laude deperdidisti, aut honestate. V. *Perdo, amitto.*

Depereo, is, perivi, ire. verderben. Syn. Pereo. *Usus.* 1. Cave, ne servus depereat. 2. Deperire aliquem amore, einen unmäßig lieben.

Depingo, is, pinxi, pictum, ere. abmahlen. Syn. Pingo, describo. *Adv.* Commodè sanè. *Usus.* Mente & cogitatione sibi aliquid depingere, sich etwas im Gemüthe vorstellen. V. *Pingo.*

Deploro, as, avi, atum, are. beweinen. Syn. Lamentor, conqueror, defleo. *Adv.* Copiosè, dolentiùs, diviniùs. *Usus.* Si ad saxa de injuriis tuis conqueri & deplorare velim. Querelas deplorare. Quis pro rerum atrocitate tantas calamitates deploret. V. *Lugeo, gemo.*

Depono, is, posui, positum, ere. abthun, ablegen. Syn. Repono colloco, abjicio, exuo, pono. *Adv.* Honestiùs inimicitias, honestissimè, humanissimè, paullisper, planè. *Phras.* 1. *Depone metum*, lege die Furcht ab. Mitte timores istos; missas fac solicitudines; omitte anxias de te curas; expedi mentem iis angoribus; respira ab his timoribus; abduc ab iis molestiis tantisper animum; ejice hos animô timores; animum confirma: facessant istæ nunc curæ, quæ animum exedunt; aufer intempestivas solicitudines. Animum curis depressum erige, excita. V. *Cura, metus, timor.* 2. *Depositus est à suo magistratu, vulg.* er ist von seinem Amt abgesetzt worden. Abactus magistratû est; magistratû abire, decedere jussus; spoliatus omni dignitate; honoris gradû dejectus, exauctoratus est; detractum abrogatum est illi imperium; in ordinem est redactus; ademta sunt illi magistratûs insignia; motus est magistratû. V. *Abdico, Dejicio.* *Usus.* 1. In tuo sermone & suavitate curas omnes depono. Studium pristinum, amorem, amicitiam deponere; timores, curas, spem, metum, offensionem,

nem, memoriam doloris deponere. Factas contumelias ex animo deponere. Omnes molestias deposui & ejeci. 2. Imperium, provinciam deponere, die Regierung ablegen. V. *Abdico*. 3. Ægrum deponere, *desperare*, an einem Krancken verzweifeln. Deposita & conclamata est respublica. 4. Apud aliquem, in alicujus fide, causam suam, pecuniam deponere, einem seinen Handel, Geld rc. anvertrauen. V. *Abjicio*.

Depopulatio, onis, f. Verheerung. *Syn.* Vastatio, direptio, eversio. *Usus.* Quis excisionem, inflammationem, eversionem, depopulationem, vastitatem agris intulit: Non me honorum direptio, non tectorum excisio, non ædium sacrarum publicorum operum depopulatio movet.

Depopulator, oris, m. Verheerer *Syn.* Prædator, direptor. *Usus.* Depopulator fori obsessor patriæ.

Depopulor, aris, atus sum, ari. verheeren. *Syn.* Vasto, diripio, depopulationem infero, excindo, everto, inflammo hostilem in modum prædas ago. *Usus.* Agros depopulari. V. *Diripio*, *Vasto*.

Deporto, as, avi, atum, are. hintragen. *Syn.* Exporto, porto, reporto, aufero; duco, deduco. *Adv.* Frugaliter, tutò, undique. *Usus.* Non opes modò, sed & humanitatem ex Italia deportasti. Bellum in Africam & exercitum deportavit Pompejus. Triumphum ex provinciâ deportare. Romam valetudinis causâ se deportare. Deportare aliquem in exilium, ins Elend schicken. V. *Porto*.

Deposco, is, poposci, ere. begehren. *Syn.* Omninò posco, appeto, flagito, expeto.)(*Recuso*. *Usus.* Hoc non modò non recuso, sed deposco. Has sibi partes depoposcit. Hunc imperatorem sibi ad bellum miles deposcebat. V. *Peto*, *Posco*.

Depositum, i, n. Hinterlage. *Syn.* Commendatum alicui, *vel* concreditum. *Usus.* Depositum non reddere, injustitiæ est.

Depravatè, verkehrt. *Syn.* Corruptè. *Usus.* Depravatè de re aliqua judicare.

Depravatio, onis, f. Verkehrung. *Syn.* Corruptio, distortio. *Usus.* Oris depravatio nobis indigna. Non te, sed depravatione verbi me urgebat. Depravatio & fœditas turpificati animi videri possit. Depravatio consuetudinum, opinionum vanitas, animorum imbecillitas multos aliò flectit. V. *Corrumpo*.

Depravo, as, avi, atum, are. verderben. *Syn.* Corrumpo, pravis moribus imbuo, ab officio abduco, averto, avoco. *Usus.* Mores juvenum nostrâ indulgentiâ corruptelâque depravantur. V. *Corrumpo*.

Deprecatio, onis, f. Bitte, Abbitte. *Syn.* Precatio, postulatio. *Usus.* Deprecatio est, in qua non defensio facti, sed ignoscendi postulatio continetur. Deprecatione uti. Afferet illi deprecationem periculi ætas illa, in qua tum fui.

Deprecator, aris, m. Fürbitter. *Syn.* Qui reo veniam & impunitatem deposcit, & eximit periculô. *Usus.* 1. Sperabam, me potiùs adjutorem tibi futurum, quam miseriarum deprecatorem. 2. *Defensor*, Beschützer. Deprecator fortunarum ac salutis meæ fuisti. V. *Defensor*, *Patronus*.

Deprecor, aris, atus sum, ari. erbitten. *Syn.* Deprecatione impetro, supplico; removeo, recuso. *Adv.* Paulatim. *Phras.* 1. *Deprecare pro me*, bitte für mich, sprich für mich. *Vulg. intercede pro me.* Iratos, quæso, animos deprecare; deprecatorem te in meo periculo præbeto; deprecatoris munus suscipe; deprecatoris partes age; pro capite, pro salute mea deprecare; in deprecanda principis ira studium tuum adhibe; operam, studium, autoritatem pro me interpone; precibus periculum averte. 2. *Iram divinam deprecari*, bitten um Abwendung des göttlichen Zorns. Pacem Superûm precibus exposcere; finem irarum cœlestium exposcere. 3. *Culpam suam deprecatus est vulg.* er hat seines Fehlers halben eine Abbitte gethan. *Latinè*: Erroris veniam petiit, rogavit; culpam precibus eluit; ut ejus delicti sibi venia daretur; ut delicti gratia fieret; ut culpa ea sibi condonaretur, ut noxa remitteretur, oravit. V. *Venia*, *Usus.* Multorum vitam à tyranno deprecatus est, er hat vielen das Leben ausgebeten. Pro reditu Ciceronis amici deprecati sunt, fürsprechen. Calamitatem à se, mortem, supplicium deprecari, die Strafe rc. durch Bitten abwenden. Nullum periculum pro republica; nullam pœnam, si fefellero, deprecor, *aut* refugio, ich fliehe, entschütte mich keiner Gefahr; ich weigere mich nicht, alle Strafe auszustehen, wann ich mein Wort nicht halte.

De-

Deprehendo, is, di, sum, ere. ertappen. Syn. Comprehendo, animadverto, agnosco, comperio, teneo. Adv. Itidem, manifestò. Usus. Aliquem in maleficio, in manifesto scelere, ipsis oculis facinus deprehendere. V. *Manifestus*.

Deprehensio, onis, f. Ergreiffung, Ertappung. *Epi.* Manifesta. *Usus.* Manifesta veneni deprehensio.

Depressus, a, um. niedergedruckt. *Syn.* Demissus, abjectus, humilis. *Usus.* 1. Depressa domus. Voce sedatâ & depressa usus sum. 2. *Demersus*, versenckt. Ajunt hostium classem aut profligatam, aut depressam. V. *Abjectus*, *Humilis*.

Deprimo, is, pressi, pressum, ere. unterdrucken. *Syn.* Affligo, protero, conculco, demitto.)(*Extollo*, *erigo*, *effero*. *Phras.* 1. *Satis hominem depressit*, er hat diesen Menschen ziemlich gedemüthiget. Audaciam hominis egregiè contudit; vim ac spiritus fregit; tumorem compressit; arrogantes hominis spiritus infregit, coërcuit, debilitavit. V. *Frango*, *Coërceo*, 2. *Quid ita te deprimis?* was verachtest du dich selbsten dermassen? Quid ad ista descendis? quid in humiles has ac sordidas cogitationes te abjicies? cur nihil altum, nihil te dignum suscipis? cur ita aversus es ab omnis honestæ gloriæ studio; cur nihil spectas in laude positum; cur animum ita dejicis, demittis, cur animi magnitudinem ad infima hæc inflectis? Nimiùm mihi humilis, abjectus, depressus videtur animus tuus; humi serpere, humi jacere animum tam sublimen erectumque patière? Cur ab animi præstantiâ adeò descivisti? V. *Humilis*, *Abjectus*. *Usus.* Vos etiam meam fortunam deprimitis, vestram attollitis? Me vituperando affligitis, extinctum me vi atque impressione cupitis? V. *Affligo*.

Depromo, is, prompsi, promptum, ere. hervornehmen. *Syn.* Expromo, profero, expono, eruo. *Usus.* Pecunia ex ærario deprompta. Argumentum ex intimo artificio deprompsi. V. *Promo*.

Depugno, as, avi, atum, are. streiten. *Syn.* Decerto, dimico. *Adv.* Gratis, peregrè, valde. *Usus.* Cum facinorosis depugnandum, aut serviendum est. V. *Pugno*.

Depulsio, onis, f. Vertreibung. *Syn.* Expulsio, inficiatio. *Usus.* Adeptio boni, depulsio mali, servitutis, doloris.

Depulsor, oris, m. Verstosser. *Syn.* Expulsor. *Usus.* Depulsor dominatûs, quàm particeps esse maluit.

Depurgo, as, avi, atum, are. säubern. *Syn.* Purgo. *Usus.* Crimen depurgare, iram deprecari.

Deputo, as, avi, atum, are. achten, halten. *Syn.* Puto, censeo, existimo. *Usus.* Vide, ne te hebetem esse deputes. Deputabo mecum rationes, atque excutiam. Se indignum re aliquâ; alterius operam parvi deputare. Eam rem in lucro deputavit. *Pro* destino, zu etwas widmen, zueignen, *barbarum est.*

Derelictio, onis, f. Verlassung. *Syn.* Contemptio. *Epi* Injusta. *Usus.* Communis utilitatis derelictio contra naturam est. V. *Solitudo*.

Derelinquo, is, liqui, lictum, ere. verlassen. *Syn.* Deserto, destituo. *Usus.* Causam communem derelinquere. Perditus nec à fortunâ tantum, sed & spe derelictus. Incultus & derelictus ager. V. *Relinquo*, *Desero*.

Derepentè, unversehens. *Usus.* Derepentè corruit.

Derideo, es, risi, risum, ere. auslachen. *Syn.* Eludo, irrideo. *Phras.* *Thrasones ubique deridentur*, die Praler lacht man überall aus. Thrasones fabula sunt vulgi; ubique ludibrio sunt; ludibrio habentur; risum movent omnibus; risum cient, excutiunt; deridiculo sunt omnibus. V. *Irrideo*, *Ludibrium*. *Usus.* Contemnite illos & deridete. V. *Contemno*.

Deridiculum, i, n. Verspottung. *Syn.* Irrisio. *Usus.* Verba alicui per deridiculum dare.

Derivatio, onis, f. Ableitung. *Syn.* Deductio. *Usus.* Ductus aquarum, derivationes fluminum.

Derivo, as, avi, atum, are. leiten. *Syn.* Duco, deduco, traho, accerso. *Phras.* *Laudis partem in se derivare*, sich einiges Theils das Lob zuschreiben. Transmovere in se alienam laudem; in societatem gloriæ alienæ se offerre; de aliena laude sibi aliquid decepere. V. *Adscribo*. *Usus.* *Transl.* Crimen culpàmque in alium derivare, die Schuld auf

auf einen andern legen. Partem curarum in aliud studii genus; rem aliquam in suum usum derivare, convertere. V. *Adscribo, confero.*

Derodo, is, rosi, rosum, ere. abnagen. *Usus.* Clypei à muribus derosi.

Derogo, as, avi, atum, are. benehmen, abthun. *Syn.* Detraho, delibo, minuo,)(*Arrogo. Adv.* Maximè. *Usus.* Fidem somniis meritò derogant sapientes. Ea res multum dè dignitate populi, de virtutis existimatione derogavit. Suspicio inimicitiarum autoritatem & fidem ejus dictis derogavit. Legi, *aut* de lege aliquid derogare. Nimium tibi derogas, dum omnia arrogas. V. *Demo, adimo.*

Deruo, rui, rutum, ere. hinabstürtzen. *Usus.* De laudibus Dolabellæ cumulum deruam.

Desævio, sævii, vitum, ire. austoben. *Syn.* Sævire desino. V. *Crudelis.*

Descendo, is, di, sum, ere. hinabsteigen. *Syn.* Delabor, è loco superiore venio, devolo, me demitto.)(*ascendo. Adv.* Obviam, omnino, pedetentim, propere, timidè. *Phras.* 1. *Descendit ex equo*, er ist vom Pferd herab gestiegen. Ad pedes se dedit; in pedes desiliit; ad pedes degressus est. 3. *Ad certamen descendere*, sich in einen Streit einlassen. Certamini se offere; dimicationem subire; in aciem & certamen rem committere; rem in casum certaminis dare. V. *Certamen, pugna. Usus.* 1. Descendit de rostris in campum; in loca æquiora se demisit hostis. 2. *Accedo*, hinzugehen. Ad conditiones oblatas, *vel* in prælium tibi descendendum erit. Ad extrema consilia, ad dimicationem capitis descendi. Ad accusandum, causam agendam, ad animi remissionem descendere. Alterutram ad conditionem descendere vult Cæsar.

Descisco, is, scivi, scitum, ere. abfallen. *Syn.* Deficio. *Adv.* Flagitiose. *Usus.* A senatu, à republicâ desciscere. A virtute, suis moribus, à seipso planè descivit. V. *Deficio.*

Describo, is, scripsi, scriptum, ere. beschreiben. *Syn.* Exscribo, transcribo, in scripta mea transfero. *Adv.* Commodiùs, decentissimè, fusè, generatim, mirificè, paullisper, summatim, variè. *Phras.* *Statum reipublicæ egregiè mihi descripsit*, er hat mir die Beschaffenheit des gemeinen Wesens trefich beschrieben. Formam reipub. expressam misit, exposuit, depinxit, adumbravit, deformavit, expinxit, oculis subjecit. *Usus.* 1. Librum describere. 2. *Exprimo*, vorstellen, entwerffen, abzeichnen. Crassum egregiè descripsit. Aliquem suis coloribus describere. Figuras in pulvere describere. 3. *Indico, designo*, andeuten, anzeichnen, erklären. Rem definire breviter & verbis describere. Tu mihi describe, quam viam ineam. Illi me latronem nimirum describebant. Neminem conscriorum sceleris describam. 4. *Decerno, designo, distribuo, constituo, destino*, verschreiben, verordnen, abtheilen. Singulis urbibus frumenti rationes, vestigalia, leges descripsit. Suum cuique jus, suum munus describere. Descripsisti urbis partes ad incendium. Descripsit pecuniam in bellum. V. *Explico.*

Descriptio, onis, f. Beschreibung. *Syn.* Designatio, figura, forma, distributio, definitio, dispositio. *Epi.* Æqua, æquabilis, brevis, cœlestis, falsa, similis, solers, subtilis, vetus, apta, tanta. *Usus.* Desciptio civitatis à majoribus sapienter constituta. Magistratuum descriptione omnis reipubl. forma continetur. Regionum, rerum, ordinum descriptio. Urbis salubritas, descriptio, pulchritudo. Juris æqua descriptio, certáque vivendi disciplina.

Deseco, as, secui, sectum, are. aushauen. *Syn.* Seco.

Desero, is, serui, sertum, ere. verlassen. *Syn.* Destituo, relinquo, derelinquo: non adsum, desertum esse patior, prodo, negligo, prætermitto; â causa alicujus recedo. *Phras.* *Aliorum curam geris; te ipsum deseris*, du trägst Sorge für andere; dich aber selbsten lässest du ausser Acht. De aliis plurimùm; de te ipso tuisque rebus minimè laboras. Aliena tibi curæ sunt; tua negligis. Aliorum rationes pluris apud te sunt, quam tuæ. Propensior ad alios, quàm ad teipsum tua voluntas est. Alienam voluntatem ut sequaris, tuam deseris. Alienæ ut voluntati morem geras, te ipsum negligis, derelinquis. Ut aliis satisfacias, aliorum causâ te ipsum destituis. Quid aliis placeat, quid aliorum è re sit, attendis; ratio rerum tuarum quid postulet, minimè cogitas. Ut sequaris alios, discedis à te; deficis à te, desciscis à te ipso; alienis commodis omni studiô, curâ, labore inservis, invigilas; operam das, dicas, navas, præstas, tribuis; è tuis commodis nihil agis; tua commoda minimè tibi cordi sunt. Aliorum commoda

moda dum captas, tua negligis. Dum aliorum causam foves, juvas, agis, suscipis; tuam jacere, frigere, neglectam jacere pateris; tuam abjicis, nihili facis parvi pendis. De aliena causa solicitus es, tuam nihil curas; tuæ causæ oblitus es. Alienæ causæ faves multò magis, ac tuæ. Causam tuam, ùt alienam, alienam ùt tuam tractas. Quod tuæ causæ dicandum erat studium, dicas alienæ; id ponis, collocas in aliena. V. *Relinquo*, *Deficio*, *Apostata*. *Usus.* Causam suam, vadimonium, virtutis viam deserere. Turpe, auxilium implorantes deserere. A voluptatibus, à malitia deseruntur. A mente, consilio, spe deseritur, er weiß nicht mehr, was er anfangen soll. A re familiari desertus, arm. V. *Destituo*, *relinquo*.

Desertor, oris, m. Abtrünniger.)(*Conservator*. *Usus.* An proditores salutis meæ estis, an desertores, quos propugnatores speraveram. V. *Apostata*.

Desertio, onis, f. Verlassung, Abfall. *Usus.* Ista quidem velut desertio generis humani est.

Desertus, a, um. verlassen. *Syn.* Relictus, incultus, vastus, vastatus, nudus.)(*Celebris*, *frequens*. *Phras. Locus desertus erat*, es war ein öder Ort. Locus erat humanô cultû vacuus; solitudine & inopiâ vastus; locus inanis ac vastus â natura & humanô cultû; vasta erat in his locis solitudo. *Vulgò Desertum*. V. *Solitudo*. *Usus.* Ager ab hominum cultura desertus. Desertissima solitudo. Via deserta, inculta, frondibus inclusa. Desertus ab officiis amicorum & abjectus. V. *Solus*.

Deservio, is, ivi, itum, ire. dienen. *Syn.* Servio. *Usus.* Officia mea, operæ, vigiliæ amicis deserviunt. V. *Servio*, *curo*.

Deses, idis, *gen. omn.* faul, träg. *Syn.* Odiosus, nil agens. *Phras. Desides sumus*, wir seynd müßig. Marcescimus otio situque; sanescimus otio; elanguescimus ignaviâ; socordius à nobis res agitur, geritur; luxuriantur animi otiô; mulierum ritû sedemus desides, & cessamus; cessatores ignavi sumus. V. *Piger*. *Usus.* Sedemus desides domi, mulierum ritû inter nos altercantes.

Desideo, es, sedi, ere, müßig sitzen. *Syn.* Subsido. *Usus.* Terra ad infinitam altitudinem desedit.

Desiderabilis, e. das man verlangen soll. *Syn.* Expetendus. *Usus.* Nihil desiderabile concupiscunt.

Desideratio, onis, f. das Verlangen. *Syn.* Desiderium, cupiditas. *Usus.* In senibus nec tanta titillatio voluptatis est, nec desideratio. V. *Desiderium*.

Desiderium, ii, n. Verlangen. *Syn.* Cupiditas, studium, ardor, amor, sitis, igniculus desiderii.)(*satietas*. *Epi.* Diuturnum, gravissimum, incredibile, magnum, melius, minus, mirum, par, summum, tantum, triste. *Phras.* 1. *Desiderium magnum commovit*, er hat ein grosses Verlangen erwecket. Injecit magnum sui desiderium; magno omnes sui desiderio affecit; magnum sui desiderium reliquit; est in desiderio civium suorum; desideria hominum mirifice incendit, excitavit, inflammavit; ingens sui apud omes desiderium commovit. 2. *Desideriô tui ardeo*, ich habe ein grosses Verlangen nach dir. Æstuo, flagro, exardesco, incendor incredibili tui desideriô; tenet me desiderium ingens tui; teneor desideriô tui incredibili; summâ cupiditate inflammor; totus sum in desiderio tui; vehementer te expecto. Nihil mihi longiùs, quàm ut te videam; studiô teneor acerrimô; admirabili studiô concitor; dici non potest, ut immineam in adventum tuum. Revolvor animo identidem in te; inflammato studio rapior. Ad insaniam te videre concupisco, Sitientissimum me tui profiteor; prægestit animus te videre. Efferor studio te complectendi; discupio tecum esse quamprimum. Ingens tui cupido incessit animum. Ingens ardor macerat, remordet animum cupido tui. Ingens animum cupido stimulat, invadit, incessit, me tui conspectû explendi. Dudum me cupido cepit videndi tui; in desiderium venit amicissimi hominis conspectus; magno animi fervore feror ad te complectendum; desiderium me tui ingens cepit; macerat me desiderio tui amicissima consuetudo nostra; jam dudum in amicissimi hominis amplexum trahi, rapi me sentio; ingens cupido animum stimulat videndi tui; accendi me incredibili cupiditate videndi tui persentisco. V. *Desiderio*, *studium*. 3. *Desiderium urbis ferre jam non potest*, er sehnet sich aus-starck nach seinem Vatterland. Impar jam ferendo est desiderio patriæ; premitur, agitur desiderio patriæ; laborat ex desiderio patriæ suæ; elanguescit, contabescit, moritur desiderio patriæ; remordet animum patriæ desiderium;

desi-

desiderio urbis maceratur. 4. *Desiderium absentis amici lenire litteris possumus*, das Verlangen unsers Freundes können wir doch durch Briefe in etwas besänftigen. Minuere desiderium litteræ possunt; efficere, perficere tamen non possunt, ut omninô ponatur; litterarum subsidio consolari orbitatem nostram possumus; litteræ præstare possunt, ut intra modum amici desiderium se contineat; remittere, ac residere tantisper solet dolor ex amici absentia conceptus, ad conspectum litterarum. *Usus*. 1. Desiderium commovere, injicere, ein Verlangen erwecken. Desiderium sui relinquere, ein Verlangen hinterlassen. 2. Desiderium hominis non fero, ich kan ohne diesen Menschen nicht seyn. 3. Absentis desiderium lenire litteris, sich die Abwesenheit seines Freundes erträglicher machen. 4. Desiderium renovare, instaurare, augere; inflammare, das Verlangen erneuern, vergrössern. V. *Studium*.

Desidero, as, avi, atum, are. verlangen. *Syn*. Desideriô rei flagro, in desiderio rei sum, desiderium me tenet, teneor studiô rei, omnibus votis expeto, requiro, postulo; sitio, quæro, cupio, concupisco, aveo, opto, exopto, cupidus sum, avidùs sum, inhio, aspiro, anhelo; in votis habeo, efferor studiò; cupiditate ducor, rapior, inflammatus sum; studiô incensus sum, æstuo, flagro, ardeo, exardesco. *Adv*. Diutius, in posterum, magnoperè, manitestiùs, maximè, mediocriter, paullisper, planè, prorsus, valdè, vehementer, graviter. *Phras*. 1. *Nihil aliud, quàm cœlum desidero*, ich verlange nichts anders, als den Himmel. Animus meus in cœlo est, in desiderio cœlum est; æstuat animus, flagrátque incredibili patriæ cœlestis cupiditate; cœlum spectat animus, nec prætereà quidquam; tenet me beatarum in cœlo sedium ardor ingens ac desiderium; efferor studiô rapiórque cœlestis patriæ; ad cœlum acri animô tendo; incensus studiô sum; animus exardescit cœlestis illius civitatis desideriô; 'ad cœlum studiô inflammatô rapior; dici non potest, quàm flagrem desideriô patriæ cœlestis; quantô studiô tenear beatorum sedibus quamprimùm pertuendi; præter cœlum nihil aliud in desiderium venit. V. *Desiderium*. 2. *Mirum in modum tuam laudem desidero*, ich habe ein grosses Verlangen, dich gelobt und geehrt zu sehen. Mirè, mirificè, mirabiliter, mirandum in modum, admirabili quôdam studiô tuam laudem, tuum decus specto, cupio, aveo, expto. Percupio tuam laudem; sum in desiderio tuæ laudis. Tuæ laudis cupiditate incredibili teneor, ardeo, flagro, sum incensus, sum inflammatus, ducor, trahor, rapior. Amore flagro tuæ laudis; studiô sum incensus laudis tuæ. Alacris animô sum, ut honestissimum te videam; ut te videam honoratum, laude florentem. Tua mihi laus carissima est, cordi est, curæ est, prima est, inter primas ducitur, antiquissima est, in maximis est, inter ea, quæ apud me summa. V. *Aveo, Cupio*. *Usus*. 1. Desiderant te oculi mei. 2. *Desum*, mangeln. Eo in negotio fidem tuam & diligentiam desideravi. Nihil in Catone ad summam diligentiam desideres. Desiderata dicuntur tria militum millia. Tuam operam & diligentiam desidero.

Desidia, æ, f. Trägheit. *Syn*. Inertia, ignavia, languor, socordia, segnities.)(*Virtus*. *Usus*. Desidiæ se dedere. Plenum esse desidiæ. Non in umbris, deliciis, otio, languore, desidia animum affecimus. V. *Piger*, *inertia*.

Desidiosus, a, um. müßig. *Syn*. Ignavus, socors, iners, deses, otiosus. *Usus*. Desidiosam artes dicimus. Inertissimum otium & desidiosissimum. V. *Deses*.

Desido, is, sedi, ere. sich setzen. *Usus*. Terra hiatû vastô desedit.

Designatio, onis, f. Verzeichnung. *Syn*. Descriptio. *Usus*. Requiro totius urbis designationem & apparatum. Infinita quæstio sine designatione personarum & temporum.

Designator, oris, m. der etwas ordnet. *Syn*. Qui ludis funebribus præest, quique locum, tempus personis designat ad agendum.

Designo, as, avi, atum, are. bezeichnen. *Syn*. Describo, noto, significo, constituo, destino, definio, animo concipio, animo metor *locum, regionem*. *Usus*. Notat & designat oculis nos ad cædem. Facinus, consilium atrox designat. Castra, pontem, fabricam, operis totius formam designare. Designata sunt à DEO cuncta. Designatus, declaratus, decretus consul in annum sequentem.

Desi-

Desilio, is, ii, *vel* ui, sultum, ire. hinab-springen. *Syn.* Celeriter, & quasi saltû descendo, devolo, dejicio me per *gradus* &c. *Usus.* Rejectâ penulâ de rheda desiluit.

Desino, is, sivi, *vel* ii, situm ere. abstehen. *Syn.* Desisto, cesso, finem facio, conquiesco, prætermitto, intermitto; omitto, evado.)(*incipio. Phras. Cur litterarum studia desinis?* warum stehest du ab von Studiren? Ecquid in litterarum studio, velut perfectâ re, conquiescis? Cur litteris desistis? rationes litterarias deponis? Cur refrixit, defluxit, consenuit tam citò illud animi propositum ardens? Cur exaruit tam citò illa vetus discendi cupiditas? Ecquid erat, cur à mente tua tam citò recederes? Ecquid litterarum studia tibi tam obsoleta? quâ vetustate, aut negligentiâ emortuum est, evanuit, obsolevit, interiit tuum litterarum studium? Ecquid tibi velut finitus labor constitit? Cur doctrinarum studia abjicis turpi cessatione? Cur cœptis absistis? Cur conticescit, remisit tuus discendi ardor? V. *Deficio, cesso, finis. Usus.* Disputari desitum est. Libenter artem istam desinerem. Desine communibus locis. V. *Desisto.*

Desipio, is, pui, ere. aberwitzig seyn. *Syn.* Demens sum, deliro, *Usus.* Nimiô gaudiô propè desipiebam. Populus Atheniensis propè jam desipiens vetustate. V. *Deliro, Insanio.*

Desisto, is, stiti, stitum, ere. abstehen. *Syn.* Intermitto, cesso, demitto, discedo. *Phras.* 1. *Desiste à lachrymis*, höre auf vom Weinen. Missas fac istas lachrymas; mitte istas tandem querelas; aufer lachrymas; emove hanc pectore tristitiam; lachrymas cohibe, inhibe, tene; tempera tandem à lachrymis; sit modus, lachrymis; impera tandem dolori tuo, & lachrymas reprime. V. *Lachryma.* 2. *Dudum à litterarum studiis destitit*, er hat das Studiren längst fahren lassen. Dudum litteris & scholæ multam salutem dixit; à musis, ut si bellum ipsis indixisset, se disjunxit; divortium fecit cum musis; litterarum studia abjecit; operam à studiis aliò traduxit, transtulit; litterarum studia missa fecit; librorum usum dimisit, deposuit; à studio bonarum artium discessit, se abjunxit. V. *Desino.* 3. *Desistet, spero, à petitione, consulatûs*, er wird abstehen von Begehrung des Burgermeister-Amts. Abibit, opinor, à petitione consulatûs; ambitiosa hæc consilia abjiciet; abducet animum ab ambitioso hoc consilio; incepto absistet; deponet, nisi me fallit conjectura, voluntatem petendi consulatûs; damnabit periculosa hæc consilia; voluntatem abjiciet. *Usus.* Causas tandem agere desiste. Auctionem facere destitit. Orare Pompejum non desisto. De sua sententia desistere, discedere. V. *Cesso, Desino, Abrumpo.*

Despectio, onis, f. Verachtung. *Syn.* Contemptio. *Usus.* Consolabitur eum magnitudo animi, & humanarum opinionum alta quædam despectio. V. *Contemno.*

Despectus, ûs, m. Verachtung. *Usus.* Despectui & ludibrio esse omnibus.

Despectus, a, um. verachtet. *Syn.* Contemptus, abjectus. V. *Contemptus, Vilis.*

Desperanter, verzagt. *Usus.* Desperanter mecum locutus est.

Desperatio, onis, f. Verzweiflung. *Epi.* Diuturna, falsa, magna. *Usus.* Desperatio est ægritudo sine ulla rerum expectatione meliorum. A desperatione ad spem me vocarunt, Tanta est rerum omnium amissio, & recuperandi desperatio.

Despero, as, avi, atum, are. verzweifflen. *Syn.* Diffido, spem perdo, in perditis ac desperatis habeo, animo cado, hastam abjicio, à spe absum.)(*spero, confido, spem habeo. Phras.* 1. *Desperatis medicina adhibenda non est.* bey verzweiffleten Leuten ist alle Artzney vergebens. Perditis jam, & in laqueum collum inserentibus; qui animo planè concidêre; magna desperatione affectis; desperatione torpentibus, deploratis ac propè depositis; conclamatis; animo labantibus; qui malis obruti animos despondere, ægrè medicinam afferas. 2. *Tametsi pauperrimus sim, non tamen desperabo*, ob ich schon arm bin, will ich doch nicht verzweifflen. Etsi me fortuna iis orbavit rebus omnibus, quæ carissimæ sunt in vita, non faciam tamen, ut omnem spem abjiciam. Etsi fortuna mihi carissima quæque abstulit, eripuit, ademit, non tamen committam, ut ipse me plane deseram atque destituam; ut

ut ab omni spe animum abducam; ut ad desperationem adducar, redigar. Ut cætera eripuerit fortuna, spe tamen salutis orbare me non poterit. Fortunâ equidem adversâ premor, nec tamen nihil spero. Licèt exclusa spes omnis videatur, meliorum tamen rerum spe aliquâ nitor etiamnum, sustentor, fulcior. 3. *Desperàrunt de magnis illis consiliis*, sie haben an ihren grossen Unternehmungen verzweiffelt. Ex alta spe deciderunt; ex magna spe deturbati, dejecti, detrusi, depulsi jacent; spem illam, quam susceperant ingentem, abjecerunt, deposuerunt; non, ut antea, spe tenentur; non eos, quæ anteà spes alit, fovet, pascit; spes omnis jam abiit, discessit, evanuit. Nulla prorsus jam spes est, quæ illos sustentet; firmâ se niti spe putabant, ea quàm sit imbecillis, nunc intelligunt. 4. *In tanta rerum iniquitate desperaret alter*, ein anderer würde bey so gestalten Sachen verzweiffeln. Spe excideret; ad desperationem perveniret, adduceretur; animos aliorum desperatio incesseret; desperatione torperet alter; spem salutis damnaret; nullius salubris consilii patiens esset; spem amitteret; spem sibi ademptam; spei nihil superesse, reliquum esse lamentaretur. In tam perdita re spes alium tota desereret, destitueret; à spe decideret alius, spem in perpetuum amitteret; præcisam sibi spem omnem; abscissum omnium rerum respectum clamitaret; in tam perturbata temporum calamitate in exigua spe esset alius; in exigua spe traheret animam. 5. *Desperatum est*, es ist alles verzweiffelt. V. *Actum est*. *Usus*. Nec temere desperandum est propter ignaviam, nec nimis confidendum propter cupiditatem. Honores, vitam, salutem desperare. Desperatus morbus. Homo à seipso desperatus, à cæteris relictus. V. *Spes*.

Despicatio, onis, f. Verachtung. *Syn*. Contemptus, despicatus, despicientia. *Usus*. Odia, despicationes adversantur voluptatibus. V. *Contemptus*.

Despicatus, ùs, m. Verachtung. *Syn*. Despicatio. *Usus*. Siquis despicatui habetur, Mysorum ultimus dicitur.

Despicientia, æ, f. Verachtung. *Syn*. Contemptio. *Usus*. Totam vim benè vivendi in despicientia rerum externarum collocemus.

Despicio, is, spexi, spectum, ere. verachten. *Syn*. Contemno, negligo, despicatui habeo. *Usus*. 1. Omnes despicit, hominem præ se neminem putat. Omnia despicere & pro nihilo putare. 2. *Video, cerno, animadverto*, voraus sehen, wahrnehmen. Res tot, tam varias in illa republicæ tempestate sponte despexi. Despexit, quid illi moliantur. V. *Contemno*.

Despolio, as, avi, atum, are. ausrauben. *Syn*. Spolio. *Usus*. Templa despoliare. V. *Spolio*.

Despondeo, es, spondi, sponsum, ere. verloben. *Syn*. Paciscor, promitto, destino, spondeo. *Usus*. Filiam suam alicui despondere. Lentulus Hortensii sibi domum despondit, gewiß verhoffen. Desponsam mihi tandem præripuit, & destinatam provinciam. Spes mihi nulla despondetur, es ist keine Hoffnung übrig. Animos despondere, verzagen.

Destino, as, avi, atum, are. verordnen. *Syn*. Designo, decerno, constituo, attribuo, despondeo. *Usus*. Animô, animis, in animo aliquid destinare & designare. Necem alteri destinare. Destinata horâ adero. V. *Propono*, *Statuo*.

Destituo, is, ui, utum, ere. verlassen. *Syn*. Desero. *Usus*. Roscius miseros socios induxit, decepit, destituit. Res suas, fortunas destituere. Viri boni sæpè illusi & destituti. V. *Relinquo*, *desero*.

Destitutio, onis, f. Verlassung. *Syn*. Derelictio, desertio. *Usus*. Destitutione illâ perculsus hæsit.

Destruo, is, xi, ctum. ere. zerstören, zerbrechen. *Syn*. Tollo, deleo, diruo, everto, diripio, excido, excindo, convello, vasto, opprimo, extinguo, dissolvo, disturbo, demolior, nullum vestigium relinquo, ruinam edo, extinguo & funditùs deleo.)(*Construo, ædifico, coagmento*. *Phras*. 1. *Hostis urbem destruxit*, der Feind hat die Stadt zerstöret. Diruit, afflixit, inflammavit, funestavit; saxis, ignibus, ferro vastitatem urbi attulit, intulit; muros ab imo subruit; ad solum diruit; sedes tectáque convellit; urbem tectorum excisione dissipavit; dejecta murorum fundamenta, nequod urbis vestigium extaret; parietes cuniculis subrui jussit; templa ruinis & ignibus deleta, aditus demolitione sublati, disturbata

bata tecta, excissæ & complanatæ domus; vici deusti; labefactata vectibus & convulsa publica monumenta; urbs tota ab hoste excisa ac eversa, sic, ut præter famam nihil urbis in urbe duraret, permaneret. V. *Vasto, everto.* 2. *Pons destructus est*, die Brücke ist zerrissen worden. Pontis compages crebris fluctibus verberatæ se laxabant; nulla tam firma moles erat, quam non exederent undæ per operum nexus manantes, interruptus aquarum incursû pons ruinâ oppressus est; impulsi in latus pontis ruinæ pendebant; pontium capita à fundamentis proruta jacebant; convulsis pontium monimentis tabulata ac trabes in fluctus sparsæ sunt. Pontis facta demolitio est. 3. *Hannibal Italiam fœdè destruxit*, Hannibal hat Welschland grausam verheeret. Hannibal Italiam, effusis ac dissipatis pulcherrimæ regionis fructibus, ad exitium & vastitatem vocavit. Italiæ terror, vexator, perditor, afflictor, eversor, exterminator, Hanibal Romanam rem graviter labefactavit; magnis editis ruinis, magnis plagis impositis ac inflictis, Romanas opes vastatione fregit ac postravit; cæde ac incendiô omnia complevit; rempublicam multis cladibus attrivit, debilitavit, præcipitem dedit. Hujus crudelitate jacuit Italia prostrata, perculsa & abjecta, summis calamitatibus fracta & afflicta; hujus rapacitate lacerata, exhausta, exinanita; deleta scelere & exterminata; direpta ab Hannibale Italia, ac barbaris condonata; belli impetû perculsa ac prostrata; omnibus partibus quassata ac labefactata. V. *Vasto, Bellum, Damnum, Populor.* *Usus.* Navem, ædificium destruit facillimè, qui construxit.

Desubitò, gähling. *Syn.* Subitò.

Desudo, as, avi, atum, are. sich starck bearbeiten. *Syn.* Sudo, nitor, laboro. *Usus.* Desudare atque elaborare in re aliqua. V. *Laboro, contendo.*

Desuefacio, is, ere. entwöhnen. *Syn.* Consuetudinem tollo. *Phras.* A dicendo propè desuefactus sum, ich bin schon gantz entwöhnet vom öffentlichen Redhalten. Propè oblivio me cepit dicendi; ea orandi consuetudo propè mihi detracta est; is dicendi usus propè exolevit. *Usus.* Multitudinem jam à concionibus desuefactam ad veterem consuetudinem revocavit.

Desuesco, is, suevi, suetum, ere. entwöhnen. *Usus.* Res dudum desueta.

Desuetudo, inis, f. Entwöhnung. *Usus.* Populus desuetudine armorum mollior.

Desultorius, a, um. unbeständig. *Syn.* Qui ex equo in equum facilè desilit: *item Transl.* Inconstans, ingenii mobilis, levis. *Usus.* E prætorio candidato consularis quasi desultorius &c. V. *Levis.*

Desum, es, defui, esse. mangeln. *Syn.* Absum, deficio, non adsum.)(*adsum.* *Phras.* Deest, quod aliis largiar, es ist nichts da, was ich andern geben könte. Omnia me deficiunt; omnium inopi, quod largiar, non est; in summa penuria ac egestate dego; nihil præsto est, nihil superest, nihil suppetit, quò aliorum inopiam sustentem. V. *Careo,* *Usus.* Doctrina mihi non defuit, nec ingenium. Tibi nullum â me pietatis officium defuit. Nunquam occasioni, officio, causæ defui.

Desumo, is, sumpsi, sumptum, ere. nehmen. *Usus.* Hostem sibi certum desumere. V. *Eligo.*

Detego, is, texi, tectum, ere, entdecken. *Syn.* Denudo, aperio. *Usus.* Insidias detegere. V. *Aperio, Manifestus.*

Detendo. is, tendi, tensum, ere. ablassen. *Usus.* Tabernacula detendere.

Detergo, is tersi, tersum, ere. abwischen. *Syn.* Abstergo. *Usus.* Jucundô sermone fastidia, dolorem, molestias detergere.

Deterior, oris, *gen. comm.* bös, ärger. *Syn.* Pejor, nequissimus. *Phras.* 1. *Rem omnem suâ importunitate deteriorem effecit*, er hat die Sache mit seiner Ungestümmigkeit nur schlechter gemacht. Diis hominibúsque invitis negotium planè evertit; corrupit omnia & profligavit. Omnia nunc deteriora sunt; in statu, loco deteriore sunt. Versa & mutata in pejorem partem sunt omnia, sic ut nihil offensioni huic mederi jam queat. 3. *Deterior factus est*, er ist noch ärger worden. Nimium quantum è pristina virtute deflexit; â se ipso degeneravit, discessit. Nimium descivit; nec gradû, sed præcipiti cursû in vitia transcurrit. V. *Corrumpo, Depravo, Disciplina solutior.*

Deterius, *adverb.* ärger.

Determinatio, onis, f. Endigung. *Syn.* Terminus, conclusio, finis. *Usus.* Cœli

complexus, extima ora & determinatio mundi. Conclusio est exitus & determinatio totius orationis.

Determino, as, avi, atum, are. Ziel setzen. Syn. Termino, concludo. *Usus.* Quod dicit, spiritû, non arte determinat.

Detero, is, trivi, tritum, ere. zerbrechen, zerreiben. *Syn.* Destruo, corrumpo. *Usus.* Calceos deterere. Laudes alicujus deterere, *imminuere*, das Lob schmälern.

Deterreo; es, ui, itum, ere. abschrecken. *Syn.* Dehortor, absterreo, revoco, avoco, deduco, repello, removeo, averto; studium alicujus retardo, *vel* restringo.)(*impello.* *Usus.* A dimicatione aliquem a scribendo deterrere. Aliquem ab officio, injuria, proposito deterrere. V. *Absterreo*, *avoco*, *abduco*.

Detestabilis, e. abscheulich. *Syn.* Execrandus. *Usus.* Scelus detestabile. Res pestifera, detestabilis, execranda.

Detestatio, onis, f. Verfluchung. *Usus.* Pro detestatione tot scelerum unam aram consecravit.

Detestor, aris, atus sum, ari. Abscheu tragen. *Syn.* Aversor, abominor. *Adv.* Diligenter. *Usus.* Omnes te vitant, & tanquam auspicium malum, memoriam tui, faciem ipsam tuam ac nomen detestantur. Belli exitum detestor. O Dii avertite & detestamini hoc omen! V. *Abominor.*

Detexo, is, texui, textum, ere. abweben, ausmachen. *Usus.* Rem à summo exordio detexam. Detexta retexere.

Detineo, es, ui, tentum, ere. aufhalten. Syn. Teneo, moror, demoror. *Adv.* Diutius, propè. *Usus.* Diu suspensum me detinet. In alienis ferè negotiis detineor. Non te detinebo diutiùs. V. *Mora*, *Moror*, *Retineo.*

Detorqueo, es, torsi, tortum, ere. krümmen. *Syn.* Deflecto, averto. *Usus.* Voluptas animum à virtute detorquet. Voluntas testium facilè flecti & detorqueri potest. Pars corporis imminuta & detorta. V. *Flecto.*

Detractio, onis, f. Abwendung. *Syn.* Diminutio. *Usus.* Detractio, & appetitio alieni. Detractio confecti & consumpti cibi.

Detraho, is, traxi, tractum, ere. abziehen. Syn. Minuo, delibo, derogo, defero, aufero, decerpo, detractionem facio.)(*addo.* *Adv.* Facilè. *Phras.* 1. *Detrahi de summa nihil potest.* es läßt sich da an Geld nichts abziehen. Deduci, decidi de summa nihil potest; abesse à summa ne teruncius quidem potest; nulla hic decessio, nulla deductio ex præsenti ære potest. 2. *Detrahere de honore meo ubique nititur*, er sucht aller Orten Gelegenheit, mir die Ehre abzuschneiden. Famam meam detrimentô afficere; de fama mea detrahere; famam lædere; famæ obesse, nocere, officere ubique studet. Laudes meas ubique obterit; sermones de me habet maligniùs. Id agit, ut æternas mihi infamiæ notas inurat. In id unum incumbit, ut iis meum nomen sordibus inquinetur; ut iis maculis nomen meum afficiat, inspergat, qua nulla dies, nulla deinde res possit eluere, abstergere, delere. Id unum ei studium est, id consilium id spectat unice, ut me in pepetuum infamen reddat; ut me perpetuâ notet infamiâ, ut æternæ me infamiæ tradat; ut perpetuò malè audiam; ut perpetuum in infamiam abducar; æternâ ut infamia flagrem, laborem; ut in sordibus infamiæ nunquam non jaceam; ut perpetuâ verser in infamia. 3. *Ille non parum de me detraxit*, er hat mir nicht wenig übel nachgeredt. Infamiam non levem mihi conflavit, intulit; non levem nomini meo infamiam aspersit; laudem, siqua fuit, non parùm obtrivit; imminuit; de meis laudibus non parùm delibavit; laudibus non nullam obscuritatem attulit; nomini non parum offecit meo; in famam meam violentus incurrit; malevolentissimis obtrectationibus cumulum facilè de laudibus meis deruit; nihil non egit, quô virtutem meam obtereret; premendo, obtrectando, crimina serendo non parùm me læsit; labem non unam aspersit nomini meo; splendorem nominis inustâ turpitudinis notâ non parum obscuravit; non parva me notavit ignominiâ; nominis famam non parùm læsit. 4. *Timeo ne de fama mea detrahatur*, ich förchte, ich möchte in ein übles Geschrey gerathen. Ne fama mea à malevolis laceretur; ne sinistris rumoribus per urbem differar; ne per ora hominum fœdum in modum traducar; ne fabula vulgi fiam; ne in ora vulgi perveniam ne sinistra de me fama spargatur; ne existimatio mea sinistris hominum sermonibus deformetur; infamiæ maculis inficiatur, aspergatur, inquinetur; ne quædam probrosa nomini meo liberiùs dissipentur, disseminentur, jactentur. V. *Calumnia,*

lumnia, *Fama, Obtrecto, Criminor.* *Usus.* 1. Multum venustatis imagini diuturnitas detraxit. De suis commodis aliquem detrahere. Bona à fortuna data hominum perfidia tibi detraxit. Calamitatem alicui, damna, consuetudinem detrahere. 2. *Obtrecto*, verleumden. Detrahere de aliquo, & in invidiam vocare. De honore, fama, honestate alicujus detrahere.

Detrectatio, onis, f. Weigerung. *Usus.* Juniores Romani ad edictum sine detrectatione convenêre. Detrectatio militiæ.

Detrectator, toris, m. Verweigerer. *Syn.* Qui renuit, recusat. *Usus.* Cato haud detrectator laudum suarum.

Detrecto, as, avi, atum, are. sich weigern. *Syn.* Fugio, aversor, vito, resisto. *Usus.* Pugnam detrectare. V. *Nolo, invitus, Vito, Aversor.*

Detrimentum, i, n. Schaden. *Syn.* Damnum.)(*emolumentum.* *Epi.* Magnum, majus, maximum, minus, summum, plura. *Phras.* Ea seditio rempublicam gravi detrimentô affecit, diese Aufruhr ist dem gemeinen Wesen zu grossem Schaden kommen. Multa damna reipubl. intulit, importavit, injunxit, imposuit, invexit; haud exiguum detrimentum respublica ex ea seditione accepit, fecit. V. *Damnum, jactura.* *Usus.* 1. Detrimentum inferre, Schaden bringen. 2. Detrimentum accipere, facere, Schaden leiden. 3. Detrimentum sarcire, resarcire, reconcinnare, den Schaden einbringen, ersetzen.

Detrudo, is, trusi, trusum, ere. hinabstossen. *Syn.* Deturbo, expello, depello, *Usus.* Necessitas me ad illa tentanda detrusit, Aliquem regnô; in mendicitatem detrudere. De sententiâ hominem detrusi. In pistrinum aliquem detrudere. In maximum mœrorem sum detrusus. V. *Pello.*

Detrunco, as, avi, atum, are. abhauen. *Syn.* Decido, seco. *Usus.* Detruncatis arboribus struem ingentem lignorum facit.

Devasto, as, avi, atum, are. verwüsten. *Syn.* Spolio, vasto, depopulor. V. *Vasto, depopulor.*

Deveho, is, vexi, vectum, ere. wegführen. *Syn.* Veho. *Usus.* Vel jam devectus Brutum vidi.

Devenio, is, veni, ventum, ire. ankommen. *Syn.* Venio, pervenio. *Adv.* Necessariò. *Usus.* In qualem fortunam deveni? Nolebam has litteras in alienas manus devenire. V. *Venio.*

Devexus, a, um. niedergebogen. *Syn.* Deflexus, inclinatus. *Usus.* Ætas devexa ad otium. Sol paulûm à meridie devexus.

Devincio, is, vinxi, vinctum, ire. verbinden. *Syn.* Obstringo, obligo, demereor, concilio: constringo, alligo, comprehendo. *Phras. Beneficiô illum mihi devinxi*, ich habe ihn mir durch eine Gutthat verbunden gemacht. Voluntatem ejus beneficiis mihi conciliavi; beneficiô hominem mihi adjunxi; beneficiô gratiam ejus emi; officiô & beneficiô hominem comprehendi; liberalitate & officiô devinctum teneo; beneficiô meum feci. V. *Concilio, demereor, adjungo, amicitia.* *Usus.* Eum mihi fœdere, cautione omni & execratione devinxi. Beneficiis aliquem, suavitate sermonis, consuetudine, affinitate sibi devincire. Hic maximô se scelere devinxit, Fœderibus etiam cum hoste fides devincitur. Largitione aliquem, vinculis, liberalitate, officiis devinctum tenere. V. *Obligo, obligatus, obsequor.*

Devinco, is, vici, victum, ere. überwinden. *Syn.* Vinco, supero. *Usus.* Duillius Pœnos classe devicit. V. *Vinco.*

Devitatio, onis, f. Vermeidung. *Syn.* Fuga, vitatio. *Epi.* Facilior & exploratior.

Devito, as, avi, atum, are, vermeiden. *Syn.* Vito. *Usus.* Procellam temporis devitavit. Putat se à me devitari. Dolorem devitare. V. *Vito.*

Devius, a, um. abweg. *Syn.* Qui de recta via deflexit, â via remotus, alienus, adversus. *Usus.* Itineribus deviis profectus. Homo amentissimus, omnibus consiliis præceps & devius. Oppidum devium.

Deunx, uncis, m. eilff Untzen. *Syn.* Undecim unciæ, *quasi una de asse dempta.*

Devoco, as, avi, atum, are. ruffen, herabruffen. *Syn.* Voco, revoco. *Usus.* Ad triumphum, ad gloriam te devocant.

Socrates primus Philosophiam è cœlo devocavit. In suspicionem devocari. V. *Avoco.*

Devolo, as, avi, atum, are. herab fliegen. *Syn.* Avolo, diffugio. *Usus.* Ab una amicitia ad aliam devolas. Simul ut fortuna defluxit, amici devolant. De tribunali in forum devolat prætor.

Devolvo, is, volvi, volutum, ere. wältzen. *Syn.* Præcipitem ago, impello. *Usus.* Omnes ad inanem spem pacis devoluti sunt.

Devoro, as, avi, atum, are. verschlingen, auffressen. *Syn.* Ligurio, abligurio. *Usus.* 1. Verbum ipsum voluptatis devorabat, vor Liebe fressen. 2. *Inhio*, nachjagen. Spe & opinione eam hereditatem jam devorârat. 3. *Consumo, dissipo*, verschlemmen, verzehren. Patrimonium omne, prædia, rem familiarem juvenis perditus devoravit. 4. *Fero, perfero*, vertragen, ausstehen. Erit ea molestia devoranda. Hominum ineptias & stultiam sæpè devorare oportet. V. *Consumo, comedo.*

Devotio, onis, f. Verlöbniß, Verwünschung, Verfluchung. *Syn.* Dedicatio, consecratio, addictio. *Usus.* Deciorum devotione placati sunt Dii. Devotione capitis mei servandam rempublicam putavi, ich habe mit Aussetzung meines Lebens das gemeine Wesen erhalten wollen. *Cum ad pietatis studia refertur, rectius dicetur:* Religio, pietas in DEUM & Superos, Andacht.

Devotus, a, um. bestimmt, verlobt, verflucht. *Syn.* Destinatus, constitutus. *Usus.* Miloni ea hostia devota videbatur. Devotus Orco, ein verfluchter Mensch.

Devotus, a, um. andächtig, gottsförchtig. *Phras.* 1. *Devotus est, vulg.* er ist gar andächtig und gottsförchtig. Religiosus, pius, DEUM colens; pietatem & religionem colens; piè & religiosè vivens, ducem DEUM in omnibus sequens; animum ac cogitationes ad DEUM referens. Qui humana respuens ad divina solùm incumbit; deditus soli contemplationi rerum æternarum; nihil non postponens Christianæ pietati; qui exemplo vitæ & sanctissimâ doctrinâ animos ad exitium ruentes retrahit, & ad salutem dirigit; præstanti religione in DEUM; cœlestis Numinis amore magnoperè devinctus; cujus mens omnium fluxorum immemor, ad sola immortalia & cœlestia fertur; qui rationis imperio affectiones humanas subigit; cujus ratio cupiditati dominatur; qui lascivientes corporis motus ad rationis divinarûmque legum præcepta coërcet atque comprimit; magnâ & antiquâ religione; maximâ cum religione, ardore in DEUM, pietatem colit; exemplar est religionis; vitam sanctè piéque exigit; in quem tanquam in speculum intuentur, qui pietatem, qui religionem colunt; insigni pietate est erga DEUM; religiosus inprimis pietatis cultor est; miræ pietatis; raræ in DEUM religionis est; ad omne Christianæ pietatis & officii decus mirè factus, compositus, incensus, animatus. 2. *Singulariter devotus est B. Mariæ Virgini*, er ist sonderbar andächtig gegen die Seeligste Mutter GOttes. Præcipuô quôdam studiô cultúque fertur in DEI Matrem; præcipuâ pietate ac religione DEI Matrem colit, veneratur; singulari cultû Matrem Virginem prosequitur; præcipua illi in Virginem DEI Matrem religio est & pietas? divinæ Matris præcipuâ quadam religione tenetur; ejus honoribus impensè studet, deditus, addictus, devotus est; ardentiorem cultum erga DEI parentem Virginem hausit; suavissimo quodam pietatis studio in Virginem DEI Matrem exardescit; præcipuam pietatis operam in colenda ritè sanctéque Virgine DEI Matre ponit, collocat. V. *Religiosus.* *Usus.* Devota DEO mens, ein Gemüth, so sich GOtt gantz gewidmet.

Devoveo, es, vovi, votum, ere. verloben, widmen, verwünschen, verfluchen. *Syn.* Voveo, destino, dedico, consecro. *Usus.* Devovere se pro ære alieno. Caput suum pro republica Diis devovere. Te tuûmque caput hoc sanguine consecro devoveoque. Diris omnibus aliquem devovere. Devovit Agamemnon Dianæ se &c.

Deuro, is, ussi, ustum, ere. abrennen. *Syn.* Uro, exuro.

DEUS, I, m. GOTT. *Syn.* Numen præpotens, æternáque Natura. Procreator mundi, mens æterna; ille, qui cœlum atque terras tuetur & regit. Optimus, Maximus. Summi Rectoris & Domini Numen. Opifex ædificatórque mundi. Dominator rerum, ac omnia nutû regens. Præsens ac præpotens DEus. Antiquissima & rerum omnium princeps Natura. Parens rerum, mundi fabricator; universi ma-

machinator ac rector. Effector mundi atque molitor. Rerum summus arbiter. Universi auctor rectórque. Regnator omnium DEUS. Præpotens ille immensi hujus operis effector, princeps ac parens. Præses mundi, & rector universi. Bonorum fons ac Oceanus omnium. *Epi.* Æternus, beatus, certissimus, effector mundi atque molitor. Fortis, immortalis, mens soluta quædam & libera, præditus summâ mente, opifex ædificatorque mundi, omnia providens & cogitans. Præpotens, princeps ac præsens, pulcherrimus, sanctissimus, sapiens, sempiternus, summus, supremus, tantus, altissimus, atque undique circumfusus. *Phras.* 1. *DEUS est creator omnium*, GOtt ist ein Erschaffer aller Dinge. Est omnium rerum auctor, conditor, opifex, effector. Nihil est in universo terrarum orbe, nihil amplissimis cœlestium orbium cancellis circumscribitur; nulla res, nulla virtus in cœlo ipso eminet, cujus auctorem DEUM fateri non debeamus. Ecquis spiritus, qui altissimum illum cœlestis regionis verticem incolit, quem non DEUS infinitâ vi sua ex nihilo condiderit? Omnes omnium rerum protectiones uni divinæ potentiæ referendæ sunt; divino Numini in acceptis referendæ. DEI unius à voluntate potestatéque sunt omnia; ejus à nutu, imperio pendent omnia; is cuncta ex nihilo creavit, formavit, finxit, condidit, architectatus est. Auctor idem rectórque. 2. *DEUS est gubernator omnium*, GOtt ist der höchste Beherrscher aller Dinge. Summus est rerum omnium arbiter ac moderator; qui omnia regit, temperat, gubernat; cui, ut auctori ac rectori rerum paret servitque universitas; cujus potentissimo imperio natura tota obtemperat; in cujus potestate & arbitratu versantur omnia; qui rebus omnibus præest, dominatur, imperat; à quo uno, cujus unius à voluntate, nutû, imperio pendent omnia; cujus potestas omnia complectitur; quem verentur omnia, cui parent omnia; cujus cœlesti providentiâ divinô nutû, numine, voluntate gubernantur universa; qui rerum universitati præsidet; qui cœlum & omnia, quæ cœli ambitu continentur, æternô regit imperiô, imperiô sempiternô moderatur; cujus vi, consiliô, voluntate moventur omnia & gubernantur; qui nutû terram concutit; ad cujus aspectum natura universa contremiscit; cujus immensa potestate omnia continentur; cujus nutû & ditione sola terrarum gubernatur; qui omnia supera, media, infima sempiternô imperiô regit ac tuetur. V. *Possum*, *potestas*. 3. *DEUS est benignissimus*, GOtt ist der allergütigste HErr. Amplissima est divina liberalitas. Patet omnibus latissimè, amplissimè patet divina benignitas. Cui non benefecit DEUS? Quis est, in quem DEI benignitas non extet? Quis est, qui divinam benignitatem non senserit, non expertus sit, non re ipsâ cognoverit, non perspicuè viderit, non clarissimè perspexerit? Subvenit DEUS invocantibus se; præsto est, opem fert, opitulatur implorantibus se, confugientibus ad se. DEUS miseros sublevat; desperatione debilitatos confirmat, fulcit, sustinet; aberrantibus subsidio est. Nemo divinam opem frustra imploravit. Est DEUS tranquillitas in nostris calamitatibus, naufragium timentibus portus est. Afflictos facile divina pietas excitat. Perfugium, receptum habemus ad DEUM in nostris calamitatibus. 2. *DEUS in omni genere perfectissimus est.* GOtt ist in allen unendlich vollkommen. Bonitas in DEO tanta est, quanta potest esse maxima. Fons est bonorum omnium perennis & inexhaustus. DEI benignitas nullis finibus circumscribi, nullis spatiis includi potest. Clementia nullâ temporum, nullâ locorum immensitate terminatur, unendliche Gütigkeit. DEUS nullo initio temporis circumscribitur, nullô sæculorum fine concluditur. DEO æternitatem nulla temporis circumscriptio metitur. DEI imperium in res omnes immutabile æternitate continetur. Immortalem ejus dominatum ipsa æternitas intuebitur, GOTT ist ewig. DEI potentiæ nihil non subjectum est; quæ amplissimo cœli ambitu continentur, quæ totó terrarum orbe sunt imperia, ejus nutibus serviunt, ejus voluntatibus famulantur. Evertit imperia & instaurat; Reges de solio detrudit, & ad summum fastigium evehit; cumque infinitum in res omnes jus sit ac imperium, una voluntas pro lege est, GOttes Macht und Herrlichkeit. Illa summa rerum potestas ac vis suprema semper & ubique præsens est, cumque nullis locorum spatiis constringi possit, per omnia commeat, eaque etiam, quæ densissimis occulta sunt tenebris, intuetur. Ille eventura novit omnia, ac velut præsentia contemplatur; ille intimos animorum recessus ac latebras contuetur; ille arcana mentis omnia inspicit ac scrutatur; ille cogitationes nostras omnes exploratas

ratas habet, GOTT ist allenthalben gegenwärtig, und allwissend. Ejus rectissima judicia manes inferi pertimescunt; ejus voluntas omnium legum lex est, & norma æquitatis. GOtt ist unendlich gerecht. Cumque idem & veritatis parens, & justitiæ tutor sit; cùm summus totius honestatis, decoris ac virtutis princeps & architectus; dignissimus est, cujus augustissimum nomen omni sanctitate colatur, sempiternisque laudibus efferatur, GOttes Wahrheit, Gerechtigkeit, Heiligkeit.

DEI *opem implorare*, GOtt um Hülffe anflehen. In molestiis ac calamitatibus oportet ad DEUM confugere, perfugere, præsidium in DEO statuere; receptum ad divinam opem habere. Cùm ærumnis premimur, ad DEUM nos vertamus, convertamus, necesse est. V. *Auxilium, Perfugium.*

DEI *Consiliô*, aus Schickung GOttes. Divinô consiliô; non sine divino numine; DEI ductû ac numine; DEI (*Deorum immortalium*) nutû atque consiliô gesta hæc & provisa videntur.

DEO *favente*, wann es GOtt also haben will. DEO benè opitulante; DEO juvante, approbante; si ita DEO cordi est; si ita visum superis; si ita cælitum voluntas tulerit; si DEUS annuerit; si DEUS nos respexerit; immortalis DEI benignitate ductû ac numine; DEO præsentiam suam declarante; DEO auspice. *Olim in usu hæc erant:* Diis benè juvantibus; si Dii approbant; Deûm pace impetratâ; Deorum immortalium benignitate; Diis adjuvantibus; Divis præsentiam suam declarantibus.

DEUM *adorare, invocare*, GOTT anbeten, anruffen. Numen divinum precibus placare; DEUM (*Deos*) venerari; DEO supplicare, vota facere; à DEO Optimo Maximo opem auxiliumque petere. DEUM ad auxilium devocare; DEO, quantum maximum possumus, honorem habere. *Olim in usu hæc erant:* A Diis immortalibus pacem ac veniam petere; mentes Deorum immortalium precibus placare; pacem Deûm exposcere; Deos circa omnia pulvinaria obsecrare. V. *Adoro.*

In DEUM peccare, wider GOTT sündigen. DEUM scelere violare; verbis ferocibus DEUM increpare, lacessere; ultorem religionum DEUM provocare; nefarium cum DEO bellum gerere; arma ferre in divinum Numen. V. *Blasphemia.*

DEUS avertat, GOtt verhüte es. V. *Absum.*

DEUS benedicat, GOTT gebe seinen Seegen darzu. DEUS eam tibi rem fortunet; tuis rebus consulat; DEUS suô præsens numine atque auxilio te defendat.

DEUS res humanas curat. GOtt waltet in der Welt. Humanis rebus præsens interest DEUS? interest rebus humanis cœleste Numen; nihil rerum humanarum sine divino numine agitur, geritur.

Dextella, æ, f. das rechte Händlein. *Syn.* Parva dextera.

Dexter, a, um. recht.)(*sinister.* *Usus.* Dextra manus. Dextrum cornu.

Dextera, æ, f. die rechte Hand. *Syn.* Dextra.)(*læva.* *Epi.* Consularis, fida, firmior, hostilis, impia, violatæ fidei testis. *Usus.* Jacenti & supplici dexteram porrigere. Græcia dexteram tendit Italiæ, eique præsidium polliceatur.

Dexterè, recht, geschicklich. *Syn.* Aptè. *Usus.* Dexterè obire officia, uti fortunâ.

Dexteritas, tis, f. Geschicklichkeit. *Usus.* Naturalis ingenii dexteritas. Multa in eo & dexteritas & humanitas visa.

Dextrorsum, rechterhandwerts. *Syn.* Ad dextram.

Diabolus, i, m. Teuffel. *Phras.* 1. Adversarius dolis instructissimus; mille artium summus ille artifex, qui olim esû pomi interdicti primos parentes, & per illos omnium sæculorum mortales in immensam calamitatum voraginem è celsissimo fastigio præcipitavit; impurus, immundus, inquinatus spiritus; malorum, quæ geruntur, auctor; perditor hominum, spiritus contaminatus & perditus; nequissimus inimicus ac vexator hominum; hostis perennis ac juratissimus humani generis; machinator, seminator omnium malorum; omnis honesti osor, veritatis & humanæ salutis sempiternus & infensissimus inimicus; qui nullam unquam

quam rationem hominibus insidiandi intentatum relinquit; veterator ille magnus, qui ex altissimo cœli domicilio dejectus, qui parentes primos primus corrupit, ac mentes eorum in transversum egit; ejus venatissimis artibus quovis penè momentô appetimur. 2. *Diabolum expellere*, den Teufel austreiben. Malum dæmonem ex corporibus ejicere, exigere, profligare; exturbare ex obsessis, correptis, occupatis hominum corporibus inquilinos, immundos spiritus; malos genios humanis è corporibus depellere, emovére; infernos inquilinos diuturnâ possessione dejicére, deturbare, movere, dimovére. 2. *Obsessus est à Diabolo*, er ist vom Teuffel besessen. Insessus est ab Orci genio; oppressus, occupatus à teterrimo humani generis hoste ac vexatore; correptus à Tartareo hoste; à tortoribus Orci spiritibus agitatus, vexatus; inquilino malo dæmoni ad pœnam datus.

Diadema, atis, n. Crone. *Syn.* Corona, regni insigne. *Usus.* Antonius collegæ diadema imposuit.

Diæta, æ, f. Mäßigkeit. *Syn.* Medicinæ pars, quæ victû morbos curat. *Phras.* Diæta nunquam oberit, die Mäßigkeit wird niemals schaden. Diæta uti; vivendi regulam & modum servare; in victu modô & lege quâdam uti; certam quandam in victu rationem tenere, servare; in cibi delectu rationem valetudinis ducere, spectare, habére, haud inutile fuerit. *Usus.* Diætâ curari cupio, chirurgiæ tædet. V. *Abstineo à cibo.*

Dialectica, æ, f. Disputir-Kunst. *Syn.* Differendi ratio & scientia; Dialecticorum scientia; prudentia disputandi; veri ac falsi disceptatrix scientia & judex. *Epi.* Dilatata, disceptatrix, judex veri & falsi, muta, loquax, similis pugno. *Usus.* Zeno Rhetoricam palmæ, Dialecticam pugno comparavit. Dialectica contracta & stricta eloquentia. In dialectica exercebat. Dialectica cavet ratione, ne cui falso assentiamur, néve unquam captiosâ probabilitate fallamur.

Dialecticè, nach der Disputir-Kunst. *Syn.* Dialecticorum more, subtiliter, tenuiter *Usus.* Multa dialecticè dicta.

Dialecticus, a, um. zur Disputir-Kunst gehörig. *Epi.* Valens. *Usus.* Dialecticæ captiones; acumen Dialecticorum; perversa & præpostera Dialecticorum sapientia. Ambigua ad Dialecticum referenda sunt.

Dialogus, i, m. ein Gespräch. *Syn.* Disputatio, sermo in personas distributus. *Epi.* Mirificus. *Usus.* In iis sermonibus, qui dialogi appellantur. Nolunt personas viventes dialogis illigari.

Diarium, ii, n. tägliches Essen. *Syn.* Stipendium militibus in dies singulos propositum. *Usus.* Cæsar celeritatem militum iter facientium diariô incitat. *Pro* Ephemeride, Tag-Buch, *vulgi est.*

Diarrhœa, æ, f. Bauch-Fluß, Durchlauff. *Syn.* Ventris fluxio, alvus soluta, citata, profluens. *Usus.* Diarrhœa me arripuit tanta, ut vixdum cœperim consistere.

Dibaphus, i, m. zweymahl gefärbet. *Usus.* Dibaphum cogitat, sed eum infector moratur.

Dica, æ, f. Rechts-Handel. *Syn.* Judicium, actio. *Usus.* Dicam alicui scribere. Dicas sortiri. V. *Causa.*

Dicacitas, tis, f. Spötterey. *Usus.* Sales, quorum duo genera: alterum facetiarum æqualiter in omni ratione fusum, ingenuum & liberale; alterum dicacitatis scurrilis, quæ oratori fugienda. V. *Facetiæ.*

Dicatio, onis, f. Zueignung, Ergebung. Cùm aliquis in civitatem aliquam se dicat ac tradit. *Usus.* Non solùm dicatione, sed etiam postliminiô potest fieri civitatis mutatio.

Dicax, cis, g. o. geschwätzig. *Syn.* Paulo facetior, promptus, paratus ad dicendum quidlibet. *Adv.* Impuniùs. *Usus.* Demosthenes non tam dicax, quàm facetus, illud acrioris ingenii, hoc majoris artis. Dicacibus & facetis difficile est habére hominum rationem, & ea, cùm salsissimè dici possent, tenere. V. *Facetus.*

Dicis causâ, Schein halber. *Fortasse rectius scribatur:* dicæ causâ, *quasi: litis causâ.* *Syn.* In speciem, per simulationem; sic, ut factum esse, dici possit.

Dico, as, avi, atum, are. weyhen, widmen. R. *à* δικάζω, *judico, consecro*, *Syn.* Nuncupo, consecro, dedico, addico, *Usus.* Dicare se in aliquam civitatem. Totum ego me Crasso; totum me tuis commodis & laudi dica-

dicavi. Dicare se in clientelam, in servitutem alicui. V. *Addico*.

Dico, is, dixi, dictum, ere. sagen, sprechen, reden. R. à δείκω, *ostendo*. *Syn.* Loquor, ajo, narro; verbum, *vel* verba facio; verba, sermonem, orationem habeo, commemoro, memoro, profero, expromo, in oratione mea pono. *Phras.* 1. *Ajunt, te hoc dixisse*, man sagt, du habest dieses geredt. Te in sermonibus ista dictitare solitum; te illam conjecisse; tuam hanc fuisse vocem; te hæc commemoràsse; te hoc sermone usum: ista effudisse te temerè ac evomuisse; te autorem hujus sermonis faciunt: in te illa oratio confertur; jactatæ, emissæ, conjectæ à te eæ voces feruntur; ferunt, te ista effutiisse temerè; istas te voces protulisse, exprompsisse, usurpasse; his te vocibus personuisse palàm affirmant. V. *Loquor, sermo, mentio*. 2. *Possum pro certo dicere*, ich kan dirs für gewiß sagen. Narro tibi; istud tibi pro certo, comperto, explorato affirmo; pro vero & certo assevero; illud asseveratione omni confirmare audeo; omni asseveratione hoc tibi affirmo; affirmatè proferre non vereor. 3. *Dic, quæso*, mein, sage mir. Cedo; ne isthoc celaveris; quin expromis, quid rei sit; edissere, eloquere; memora mihi; istud expedi; illud jam exequere. 4. *Sensum meum jam dixi*, ich habe meine Meynung schon gesagt. Quid de re tota sentiam, aperui; sententiam meam de re exposui, explicui, aperui; animi mei sensum expressi aliàs; deprompsi alias, quæ mea sit de re tota sententia; ex his, quæ à me disputata sunt, extabit animi mei consilium. V. *Aperio*. 5. *Clam in aurem dicere*, einem etwas in die Ohren sagen. In aures immittere, insusurrare; voce depressa & submissa in aurem loqui, in fide ac silentio alicujus arcana quædam deponere. 6. *Quæ dicis, non possum credere*, mein, was sagst du? Monstra narras; monstro, portento similia sunt; quæ tu memoras; quæ tu hic prædicas, fidem superant. V. *Incredibilis*. 7. *Est verum, quod dixisti?* ist es wahr, was du gesagt hast? Ain tu, illum &c. vera memoras? Vera cantas? Veràne prædicas? 8. *Dicitur*, man sagt. Ajunt, ferunt, perhibent; fertur, fama est, fama perhibet, exiit in vulgus rumor; fama percrebuit; vulgatur rumor; fama, opinio exit: manat totâ urbe rumor; fama fert; multus est sermo; in omnium ore ac sermone est: fama ea in vulgus emanavit; sermo totâ urbe dissipatur; rumor, nescio quis, ad nos afflaxit; nescio quid rumoris afflaverat te &c. fama in urbem pervasit, penetravit; fama ea provinciam peragravit. V. *Fama, Rumor*. 9. *Omnes dicunt te hostem patriæ*, alle sagen, du seyst ein Feind des Vaterlands. Una omnium consentiensque vox est; omnes fremunt, te hostem patriæ extitisse; omnes palàm jam in foro personant, non jam, ùt antè, clam mussitantes, proditorem te esse patriæ. Apertè id jam præ se ferunt cives omnes, te unum repertum esse, qui civitatis jugulo sicam admoveas. Nulla vox auditur civium frequentiùs, ac quæ te hostem & proditorem patriæ proclamat; nulla jam dudum vox ex reipublicæ ore missa crebrius; nihil frequentioribus jactatum sermonibus, ac, proditorem te esse patriæ & reipublicæ hostem. 10. *De hoc multa dici possent*, man könte viel davon sagen. De hoc immensa fit oratio; de hoc verborum nunquam satis sit; dies me deficiat, omnia exequi si velim; nimiùm longus sim; otio abutar; finem non reperiat oratio; modum excedat oratio; fines, cancellos egrediatur oratio, omnia si persequar; istis explicandis quæ potest par oratio inveniri? *Usus*. Causam, sententiam dicere; salutem dicere. Diem alicui, *vel* mulctam dicere. Dicere ex superiore loco, predigen. Aliud est oratio, quam disputatio; nec idem dicere & loqui.

Dicrotum, i, n. zweyruderichtes Schiff. *Syn.* Navigium duplici serie remorum instructum. *Epi.* Bona. *Usus*. Bonô dicrotô navigabam.

Dictator, oris, m. gebietender Herr, obrister Gewaltshaber. *Syn.* Summa Romanæ reipublicæ potestas, magister populi. *Epi.* Perpetuus, perspicuus, invidiosus, proximus. *Usus*. Dictatorem facere, efficere, dicere.

Dictatorius, a, um. zur Würde eines Dictators gehörig. *Usus*. Gladius dictatorius.

Dictata, orum, n. was man einem zu schreiben angiebt. *Syn.* Quæ magistri pueris dictant. *Usus*. Ipsa quasi dictata à te redduntur. Eadem dictata recantare.

Dictatura, æ, f. die höchste Gewalt zu Rom vor Zeiten der Kayser. *Syn.* Dictatoris munus. *Epi.* Perpetua. *Usus*. Dictaturam exercere, abdicare.

Dicterium, ii, n. Stichel-Wort. *Syn.* Salse dictum. *Usus*. Quæ salsè, breviter, acutè dicimus, dicteria vocantur. V. *Jocus, Facetiæ*.

Dicti-

Dictio, onis, f. eine Rede. *Syn.* Oratio, dicendi genus; actio. *Epi.* Attica, forensis, perpetua, popularis, reliqua, tota. Subitæ, oratoriæ. *Usus.* Se in dictionibus exercére. In forensibus causis mea dictio versatur. Dictionem totam in partes dividere oportet. *Pro* vocabulô unô, verbô unô, ein Wort, *minus latinum est.*

Dictito, as, avi, atum, are. offt sagen. *Syn.* Sæpè dico. *Usus.* Causas dictitare.

Dicto, as, avi, atum, are, angeben. *Syn.* Dico, quæ aliis excipiat. *Usus.* Orationem, epistolam dictare ad verbum.

Dictum, i, n. Spruch. *Usus.* Nullum petulans dictum in vita proferatur. In me ac meos dicta multa dixit. Commode, breviter, facetè, acutè dictum. Dictum Ennii. Ob dictum capite & fortunis accusari. Quam vocem, quod dictum ad Catonem detulit. Dictum unum de melioribus

Diduco, is, duxi, ductum, ere. zertheilen. *Syn.* Dispergo; aperio. *Usus.* 1. Pugnam diduxi. Aciem in cornua diducere, aquam in vias. 2. *Transl.* In varias curas diducitur animus. V. *Dilato, Separo.*

Dies, ei, m. & f. *Syn.* Lux, diecula, temporis diurni cursus, spatium: tempus. *Epi.* Acerbior, acerbissimus, æstivus, beatus, brevior, brumalis, calamitosus, certus, clarissimus, compitalitius, constitutus, dirus, extremus, faustus, festus, fœdus & flagitiosus, funestus, gloriosissimus, gravissimus, gratissimus, gravis, honestissimus, horribilis, inclinatus, lætificus, lætior, lætissimus, legitimus, liberior, medius, natalis, notus, perendinus, optatissimus, posterus, præclarus, propinquus, religiosus, ignotus, pulcher, solstitialis, summus, supremus, totus, tristis, turbulentissimus, turpis, vacuus, utilis & gratus. Dies festus, Feyertag, sanctissimus & celeberrimus. Dies æterna, annua, antiquior, certa, exigua, hesterna, hodierna, misera & infelix, satis laxa, perexigua, tota, utilis. Dies acerbi, festivi, apti, breviores, lætissimi, comitiales, compitalitii, continui, εὐχαρέστιμοι, anniversarii, non honesti, jucundi, illustres, justi, lætiores, longiores, odiosi, pauci, plurimi, lautissimi, præteriti, proximi, quieti, reliqui, superiores, toti, vacui. *Phras.* 1. *Vix dies erat*, es wurde kaum Tag. Vix lucescebat; appetente vix die; die vix albescente; aperiente se die; sub primum lucis exortum; sub primam auroram; albescente primùm cœlo; vixdum primâ se luce infundente; emergente vix sole. V. *Manè.* 2. *Adultâ die*, es war schon heller Tag. Multa jam dies erat; procedente jam die; multum jam diei processerat; multâ jam luce; res ad multum diei; in multum diem processerat, extracta erat. 3. *Vergente jam die*, der Tag gieng schon unter. Inclinante in vesperum die; præcipitante jam die; abeunte jam in noctem die; cùm haud multum diei jam superesset; inclinatô in vesperam die; extabescente jam die; senescente jam die. V. *Vesper.* 4. *Ad certam diem*, am bestimmten Tag. Ad constitutam, præstitutam, præfixam, præscriptam, certam, statutam, destinatam, præfinitam diem; ad diem *solvere.* 5. *Ubi constituta dies adfuit*, wie der bestimmte Tag ankommen. Dies ubi appetiit, illuxit, venit prælio constitutus; dies ubi adventavit; cùm jam in proximo esset destinata dies. 6. *Diem differe*, den Tag verschieben. Diem proferre, prorogare, prolatare, ampliare, producere. 7. *Diem mihi totum confabulando subtraxit*, er hat mir einen ganzen Tag mit seinem Schwätzen hinweggenommen. Diem mihi solidum confabulando exemit; dies mihi totus confabulando sublatus est; diem totum confabulando duxit, extraxit. 8. *Diem transigere in negotiis*, den ganzen Tag in Geschäften zubringen. Diem in negotiis ponere, degere, consumere; diem negotiosis concursationibus terere, conterere, conficere necesse est. Dies & noctes laboriosa mihi operâ exeduntur. Dierum ac noctium vicissitudines laborantem me inveniunt. Dies noctésque laborandum mihi est. Diu noctúque; noctu ac interdiu instandum operi est; nullum tempus mihi vacuum à laboribus fluit. Nullum tempus, neque diurnum neque nocturnum dimitto, quin laborem. V. *Tempus, Consumo.* *Usus.* 1. Sacri dies, & negotiosi, Feyertäge und Werktäge. Dies sanctissimus ac celeberrimus, ein grosser Feyertag. Dies ab exortu caniculæ proximi, die Hunds-Täge. Dies, qui à rerum omnium Domino nomen traxit, Sonntag. Dies jejunio sacratus, Fasttag. Dies omnium Sanctorum festa commemoratione sacer, Aller Heiligen-Tag. 2. Diem sibi sumere ad deliberandum, sich einen Tag nehmen zu Berathschlagung. Dare diem ad deliberandum, einen Tag geben,

geben, die Sache zu überlegen. Diem alicui dicere, scribere, einen Tag benennen. 3. Dies intercessit una, altera, tertia, es ist ein, zwey, drey Tage vorbeygegangen. Ea mysteria in unum diem incidunt, incurrunt, auf einen Tag einfallen. 4. Diem agere, celebrare, obire, begehen. Diem unum intermittere, einen Tag aussetzen. 5. *Tempus*, die Zeit. Nullus dolor est, quem dies, quem longinquitas temporis non leniat. Dies quoque stultis mederi solet. Impetret ratio, quod dies impetratura est. Invidiam dies mitigat, die Zeit mindert den Neid. V. *Feriæ, Festus.*

Differentia, æ, f. Unterschied. *Syn.* Dissimilitudo, discrimen, varietas, distinctio, intervallum. *Usus.* Magna est differentia inter principia naturalia. V. *Dissimilitudo, Discrimen.*

Differo, fers, distuli, dilatum, ferre, aufschieben, unterschieden seyn. *Syn.* 1. Rejicio, prorogo, reservo, produco, sustineo, profero, moram interpono, tardo, procrastino, moror, celeritatem de causâ detraho, cunctor, extraho. 2. Discrepo, disto, alius sum, dissimilis sum.)(*Similis sum. Adv.* Multùm, non fere multum, paullum, oppidò, plurimùm. *Phras.* 1) *Res differri non potest*, die Sache kan nicht verschoben werden. Res extrahi, prorogari non potest; duci longiùs, suspendi non potest; trahi negotium sine dispendio non potest; res ista procrastinationem & tarditatem non fert; cunctationem non patitur; res illa moram & sustentationem non fert. 2) *Nimirum differtur transactio litis*, dieser Rechts-Handel wird schon gar zu lang hinausgezogen. Jacet jam biennium causa nostra; prolatatis comitiis tota jam elanguescit. Quis non damnet judicum lentitudinem, litem jam bienniô trahentium; me toties ampliantium; in aliud aliúdque tempus protrudentium; rei exitum morantium; diem ex die ducentium; diem tempúsque proferentium, extrahentium, producentium; nimium quantum ampliatur causa; tempus ducitur; dies protrahitur. 3) *Vide ne meus è provincia discessus differatur*, schaue, daß meine Abreise nicht verschoben werde. Vide, nequid ad annuam in provincia commorationem temporis accedat; nequa fiat accessio temporis; ne res longius ducatur, *aut* in aliud tempus reservetur, nequid mihi temporis prorogetur, protrahatur, extrahatur; ne diuturnior, longior mihi fiat in provincia commoratio. 4) *Differ rem in æstatem*, schiebe die Sache auf bis auf den Sommer. Confer rem in longiorem diem; conjice in æstivos menses, mensem unum alterúmque interjice; morâ mensis unius illatâ, interpositâ, in æstatem extrahe, rejice. V. *Mora, Expedio.* 5) *Differt pœnam*, er schiebet die Strafe noch auf. In sumendo supplicio temporis gratiam facit; iræ spatium, & consilio tempus dat; supplicii de reo sumendi diem laxiùs profert; inter culpam & pœnam moræ interjectum est aliquid. 1) *Quantum differt doctus ab indocto!* O wie weit ist ein Gelehrter und Ungelehrter von einander! Quantum inter hos discriminis est! quantum inter hunc & illum interjectum intervallum est! quanta inter hunc & illum morum studiorúmque est distantia! tanta certè, quanta maxima esse potest; quantum hunc inter & illum inter est! 2) *Rationes meæ à tuis multum differunt*, es ist ein grosser Unterschied unter meinen und deinen Sachen. Admodum discrepant, distant, dissentiunt; diversa inprimis rerum nostrarum ratio est; non eadem est mearum ac tuarum rerum ratio; meæ res aliter, dissimiliter diversè, prorsus aliô modô, ac tuæ se habent. Aliô res meæ locô sunt, ac tuæ; non eôdem locô, non ejusdem loci sunt. Alia, diversa, non eadem rerum mearum ratio est. Nihil simile habet res mea cum tuis; nihil habet similitudinis; quid simile, quid non dissimile habent res nostræ? nulla similitudo, dissimilitudo magna, dissimilia prorsus omnia, alia prorsus sunt omnia inter res meas tuásque. V. *Absludo, Dissimilis.* 3) *Differre à patre.* V. *Degenero. Usus.* 1. Differs me in aliud tempus. Differre vadimonium. Alii tempus differebant, aufschieben. 2. *Discrepo*, unterschieden seyn. Quantum inter se homines studiis, moribus, vestitu, tota vitæ ratione differunt! Hæc cogitatione quidem inter se differunt, re verò copulata sunt. 3. *Spargo*, ausstreuen. Ignem differunt in omnem locum.

Difficilè, schwerlich. *Syn.* Difficulter.

Difficilis, e, schwer. *Syn.* Laboriosus, operosus, habens multum difficultatis arduus, habens difficultatem; in quo multum est negotii, *vel* operis; in labore multo est positus, magnus.)(*facilis. Phras. Rem difficilem tentas*, du unterfängst dich einer schweren Sache. Magnum est, quod moliris; rem magnam & multis difficultatibus impeditam

tam aggrederis; perarduum est, quod suscipis, negotium. Elaborandum tibi erit in ea re. Multò tuô labore id fiet. Incidisti in difficilem nodum, quem vix expedies. In rem difficilem & inexplicabilem te conjecisti. Spissum sanè opus lentum & fastidiosum moliris. In quantas te dimicationes istô tuô consiliô immisisti! Viam sanè arduam, asperam, confragosam, lubricam, plenam periculorum & laborum ingrederis. Subeundæ tibi erunt magnæ tempestates; res est multis obstructa difficultatibus. In salebras incidisti sanè asperas & confragosas. Arduum factu est; res in difficili est; multis difficultatibus conflictaberis. Multæ tibi difficultates, asperitates superandæ, vincendæ, supervadendæ erunt. Satis in ea re sudabis. Res hæc laboris, negotii, difficultatis habebit plurimum; non ea res est, quæ facili *vel* parvô negotiô, levi labore, non magnô studiô possit effici. Res erit magnæ difficultatis, multi laboris, non parvi negotii, non operis exgui. Magno tibi ea res stabit; in nodum incides sanè difficilem; res est, in qua sudandum sit; in qua sustinendi labores, in qua multum operæ ponendum; in qua sit vigilandum; animô excubandum; in qua non leviter sit laborandum, in quâ studii multum, industriæ plurimum sit adhibendum. Res hæc multæ erit operæ ac laboris. Res ea quantas tibi dabit curas? eâ re susceptâ quantas in difficultates incurres, delaberis? quam ægrè eum nodum expedies, solves, explicabis? quoties ea te res in lassitudinem dabit? quantum oneris in humeros sustollis tuos? quam plenam periculi aleam tentas? quantum negotii tibi ipse facessis? V. *Arduus*, *Difficultas*, *Difficulter*. *Usus*. 1. Intelligo, quam locô difficili & scopulosô verser. Contortas res & difficiles discere. Difficillimis reipublicæ temporibus. 2. *Asper*, rauh. Difficilis & morosus senex. Parens illepidus, & in filios difficilis.

Difficultas, tis, f. Schwierigkeit. *Syn.* Labor, angustia, asperitas. *Epi.* Domestica, incredibilis, magna, nummaria, odiosa, pecuniaria, publica, summa, tanta. Majores, multæ, summæ, tot tantæque. *Phras.* 1. *Si hoc suscipis negotii, multum difficultatis senties*, wann du dieses Geschäffte auf dich nehmen wirst, wirst du grosse Schwierigkeit haben. Multum laboris habebis; in magnas difficultates incurres; feres laboris plurimum; magnus in re labor, grave in te onus incumbet; multum oneris, laboris; molestiæ sustinebis; si hoc aggrederis. Rem difficilem, gravem, laboriosam; rem operosam, molestam inprimis ac duram lenties, experieris, cognosces; rem haud factu facilem, multis difficultatibus implicatam, obseptam & quasi circumvallatam comperies. V. *Vide, quid difficultatis res ista habeat*, betrachte es nur, wie schwer diese Sache sey. Etiam atque etiam vide, quantum facinus conére; quid suscipias, quidve sustinere possis; quantum tibi oneris imponas; animadverte, cujus operæ, cujus difficultatis ea res sit; quas vires, quos nervos, quantam facultatem, quantum roboris postulet, id, quod moliris. V. *Difficilis*. *Usus*. Difficultas vecturæ, navigandi. Res habet multum difficultatis & laboris. Incurrit in multas difficulates. Multis difficultatibus affectus & afflictus.

Difficulter, schwerlich. *Syn.* Difficilè, ægrè, vix, tristiùs, duriùs. *Phras.* *Difficulter impetrabis*, du wirst es schwerlich erhalten. Haud parvô negotiô; haud levi brachiô agendum erit, hoc ut consequare. Magnam fortunæ debebis gratiam, ista si impetres; magno tibi stabit ejus rei gratia. Non sine difficultate ea re potieris. Perdifficilis & lubrica erit ejus rei consequenda ratio. Hæret ea res adhuc in salebra; res in difficili erit, dum voti compos fias; haud ita promptum erit, ista consequi; haud ex facili ista impetrabis; vix, aut ne vix quidem id consequere.

Diffidenter, mißträulich. *Syn.* Timidè.

Diffidentia, æ, f. Mißtrauen.)(*fidentia*. *Usus*. Metus est diffidentia expectati mali. V. *Metus*.

Diffido, is, fisus sum, ere. mißtrauen. *Syn.* Quasi despero.)(*Confido*. *Adv.* Penitùs, valdè, summe. *Phras.* *Diffidit civibus suis*, er trauet seinen eigenen Mit-Bürgern nicht. In caritate civium nihil spei reponit; in exigua spe est etiam inter cives suos; ne civibus quidem se credit suis; ne civium quidem fidei se permittit, committit. Nusquam tutam sibi esse fidem queritur; neque in civium fide caritatéque acquiescit. V. *Spero, despero*. *Usus*. Ita æger est, ut medicus diffidat. Ne defatigere, aut diffidas. Ingenio sanè meo diffido. De Othone diffido. Jacet diffidit, abjecit hastam.

Diffindo, is, fidi, fissum, ere. zerspalten. *Syn.* Findo, divido. *Usus.* Saxum diffindere novaculâ.

Diffiteor, eris, eri. läugnen. *Syn.* Nego. inficior. *Usus* Non diffiteor, erraffe me. V. *Nego.*

Difflo, as, avi, atum, are. zerblasen. *Usus.* Tuô legiones spiritû difflâsti, ut ventus folia.

Diffluo, is, fluxi, ere. zerrinnen. *Syn.* Liquesco, fluo. *Uus.* Otiô, luxû, voluptatibus, sudore, risû diffluere.

Diffugio, is, fugi, ee. hin und her fliehen. *Syn.* Fugio, dilabor. *Usus*, Metû perterriti diffugiunt. V. *Fugio.*

Diffundo, is, fudi, fusum, ere. ausgiessen. *Syn.* Dispergo, dissipo, spargo, effundo, differo. *Adv.* Late, longe. *Usus.* 1. Terra semen suô complexû diffundit. 2. *Transl.* Animum, vultum diffundere. Laudes alicujus; rumorem latè diffundere. Flendo dolorem, *vel* iram diffundere. V. *Spargo.*

Diffusè, weitläufftig. *Syn.* Dispersè. *Usus.* Res diffusè dicta.

Diffusus, a, um. ausgegossen, ausgebreitet. *Usus.* Platanus ramis diffusa. Jus civile diffusum. Laus Pompeji latè diffusa. Color sanguine diffusus.

Digero, is, gessi, gestum, ere. verdäuen. *Syn.* Concoquo. *Adv.* Discretè. *Usus.* 1. Stomachus cruda digerens. 2. *Transl.* *ordino*, *distinguo*, *distribuo*, *divido.* abtheilen, in die Ordnung setzen. Tabulæ, acta leges, argumenta in certa capita digesta. Crines digerere.

Digestio, onis, f. Verdäuung. *Syn.* Concoctio, distributio. *Usus.* Digestio, quæ exornatio est, ea est partitio.

Digitus, i, m. Finger. *Syn.* Pars manûs pedisque extrema. *Epi.* Extremi, transversus. *Usus.* Extremis digitis aliquid contingere. Non discedam digitum à sententia. Digitum in aliquid intendere & commonstrare.

Digladior, aris, atus sum, ari. fechten, hadern. *Syn.* Decerto. contendo. *Usus.* Digladientur per me Philosophi inter se. V. *Certo.*

Dignatio, onis, f. Würdigung. *Syn.* Dinitas. *Usus.* Nihil nisi de dignatione laborat.

Dignè, würdig. *Syn* Pro dignitate. *Usus.* Philosophia nunquam satis dignè laudari potest.

Dignitas, tatis, f. Würde. *Syn.* Honor, gradus, gradus dignitatis, gradus honoris, honoris amplitudo, splendor, autoritas, gloria, majestas, honestas, decentia, decor.)(*indignitas.* *Epi.* Admirabilis, admiranda, amplissima, chara, charissima, communis, conjuncta cum utilitate communi, consularis excellens, eximia, familiaris, imperatoria, jucundior, liberalis, magna, major, maxima, minor, nefaria, nova, otiosa, par, parva, præstabilior, præstans, præstantissima, præsens, inspe-rata, pristina, publica, singularis, summa, tota, vera, vetus, virilis, salva. *Phras.* 1. *Hoc ante omnia te moneo, ut præ cæteris dignitatis rationem habeas*, dieses rathe ich dir vor allen, daß du sonderbar auf die Ehre acht habest. Ut referas ad dignitatem omnia; ut propositum decus tibi sit; ut ante omnia dignitati servias; dignitatem spectes, dignitatem sequaris; ut nihil cogites à dignitate sejunctum; ut nihil alienum à dignitate cogites; ut nihil non cum dignitate conjunctum cogites; ut consiliorum tuorum finis omnium honor sit; ut tuarum actionum terminus, scopus honor sit; ut prima tibi sit, præcipua, antiquisima dignitatis cura. 2. *Omnia ex dignitate fecisti*, du hast alles nach Maaß deiner Ehre und Würde gethan. Nihil fecisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis; omnia tua facta cum dignitate vehementer consentiunt. In omnibus tuis factis proposita tibi dignitas fuit. Omnia tua facta ad dignitatem retulisti. Quæcunque egisti, ad dignitatem omnia spectârunt. Scopus tibi ac finis in omni re dignitas fuit. Tuarum actionum norma quædam ac regula dignitas fuit. Tua sunt ejusmodi facta, ut eximiis ornanda præconiis; ut divinis decoranda laudibus; ut tollenda ad astra; ut ad cœlum efferenda videantur. Tuis omnibus factis æterna gloria, immortalitatisque præmia debentur. Gloriæ & dignitatis ratio semper in actionibus tuis primum apud te locum obtinuit; summô apud te locô fuit; maximi tibi semper fuit, 3. *Rationem dignitatis tuæ habebo*, ich werde für deine Ehre jederzeit Sorge tragen. Magnam omnibus in rebus dignitatis tuæ rationem ducam. Semper mihi dignitas tua ante oculos erit; antiquissima erit; semper meæ cognitiones dignitatem tuam spectabunt. Animus meus in honore tuo fixus erit & locatus. In omni

omni re, quid honor tuus postulet, requiret, ferat, attendam. 4. *Modo conservem dignitatem meam, opum jacturam non euro*, wann ich nur meine Ehre und Würde erhalte, um Geld und Gut frage ich nichts. Divitias, divitiarùmque jacturam nihili facio, liceat modò tueri dignitatem meam. Adimi, detrahi de fortuna, fortunas comminui, fortunarum jacturam fieri, fortunæ detrimenta fieri non recuso, nihili duco, in minimis pono, sit modo dignitas incolumis; liceat modô incolumen servare dignitatem; modô permaneat dignitas in eo statu; modô ne cogar de statu dignitatis meæ demigrare; modô sit eadem dignitas; modô ne mutetur, ne diminuatur, ne lædatur dignitas mea; modô nequâ injuriâ, nequô damnô, nequô detrimentô afficiatur dignitas mea; modô nequid damni faciat; nequid jacturæ faciat dignitas mea; modô nequam jacturam subeat, sustineat, ferat, patiatur dignitas mea; modô nequid de dignitate detrahatur, adimatur, imminuatur. 5. *Dabo operam, ut is dignitatem tuàm defendat*, ich werde Sorge tragen, daß er deine Ehre und Würde beschütze und handhabe. Dabo operam, ut ejus animum ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducam, convertam; ut is omnia studia ad dignitatem tuam referat; conferat; suam ut operam in dignitate tua figat, locet, statuat, ponat; ut industriam omnem suam dignitati tuæ dicatam velit, dedat, dicet; ut tueatur dignitatem tuam; ut honorem tuum defendendum tuendùmque suscipiat; ut honoris tui defensionem, certamen, contentionem suscipiat; ut pro honore ac dignitate tua pugnet, contendat, certet. 6. *Violari dignitatem tuam, molestè fero*, mir fällt es gar schwer, daß deine Ehre und Würde verletzet werde. Dignitatem tuam offendi, lædi, minui, oppugnari, vehementer doleo; detrahi de tua dignitate; jacturam fieri dignitatis tuæ dignitatem tuam labefactari, deformari, damnô affici, fero molestissimè; dolorem capio ingentem animô, cùm deesse alios dignitati tuæ, alios invidere intelligo; cùm impugnari, minui, derrahi tibi dignitatem tuam; cùm dignitatem tuam contumeliâ attingi; spoliari te dignitate tua; cùm de dignitatis gradû dimoveri te accipio. 7. *Quærere dignitatem*, nach Ehre und Würde trachten. Honoribus operam dare; honores petere; venari, aucupari, captare, expetere, ambire honores; affectare ad honores iter. V. *Ambio, Ambitiosus*. 8. *Conferre dignitatem*, eine Ehren-Stelle einem verleihen. Summum dignitatis gradum tribuere, concedere alicui; in dignitate aliquem locare; in dignitatis gradu aliquem ponere, collocare; honores alicui mandare, deferre; ad honores evehere, evocare; ad honorum fastigia perducere; provehere ad summam dignitatem; efferre ad summos honores; collocare in amplissimo dignitatis gradu. V. *Honor, Magistratus*. 9. *Pervenire ad dignitatem*, zu einer Ehren-Stelle gelangen. Ad amplissimos dignitatum gradus ascendere; emergere, evehi, efferri, extolli, provehi ad honores; augeri honoribus; dignitate crescere, augeri, amplificari, ornari, cumulari; collocari in amplissimo honoris gradu; in reipubl. custodiâ, velut in specula collocari; in anni custodia à fortuna positum esse; honoris gradum conscendere; attingere, assequi, adipisci; gradum facere ad honores; ad honores obrepere. 10. *Esse in dignitate*, in hohen Ehren stehen. Dignitate florere; honoribus fungi; honoribus uti; dignitate præditum esse; in fortunæ gradu positum esse; honoris gradum tenere, obtinere; in magno honore esse; honestum in republica locum obtinere; cum imperio & potestate esse; magistratum gerere; honores administrare. 11. *Dignitatem amittere*, seine Ehren-Stelle verliehren. A summo dignitatis gradu dejici, detrahi, præcipitari, deturbari, depelli, dimoveri; de fastigio detrahi; capite diminui; gradû & statû dejici. 12. *Dignitate se abdicare*, seine Ehren-Stelle ablegen. Dignitatem deponere; à dignitate discedere. V. *Abdico, Magistratus, Honor*. 13 *Dignitatis aditu impediri*, von weitern Ehren-Stellen verhindert werden. V. *Honoris aditû impediri*. 14. *Dignitatem amissam recuperare*, die verlohrne Würde wiederum überkommen. Recipere pristinæ dignitatis speciem; ad pristinæ dignitatis gradum revocari; restitui in pristinæ dignitatis gradum; dignitatem alicui reddere, restituere. 15. *Dignitas tua augebitur*, deine Ehre und Ansehen wird dir noch vermehrt werden. Dignitatis tuæ accessiones fient in dies; multum ad dignitatem tuam accedet, addetur; crescet, augescet, amplificabitur non parvis incrementis dignitas tua; dignitas tua illustrior evadet; honore magis, quàm unquam anteà, florebis & abundabis illustrabit amplitudinem tuam ea ipsa res, quæ obscuratura atque extinctura videbatur; plus in dies splendoris ad dignitatem tuam acceder; clarior fiet dignitas tua atque illustrior; clarius elucebit; illustrius patebit. V. *Augeo*.

Usus. 1. Dignitas est alicujus honesta autoritas, quæ & cultû, & honore, & verecundiâ digna est. Ea res tibi dignitati erit. Dignitatem ea res tibi afferet, adjunget. Ea res dignitatem habet,

das

das ist eine ansehnliche Sache. Civitatis dignitatem tueri, sustinere, die Stadt bey ihrem Ansehen handhaben. Dignitati alicujus consulere, für eines Ehre Sorge tragen. Servire dignitati, auf Ehre sehen. Alienæ dignitati suffragari, favere, zu eines Ehre etwas beytragen. Imaginem duntaxat & reliquias pristinæ dignitatis retinere, nur einen Schatten von dem vorigen Ansehen übrig haben. 2. *Decor, pulchritudo, ornamentum, decus, forma liberalis, species*, Schönheit, angenehme Gestalt. In formis aliis dignitas inest, in aliis venustas. Liberalis species, & formæ dignitas. Formæ dignitas coloris bonitate defenditur. Tranquillitas animi affert dignitatem, Zierde und Ansehen. V. *Honor, Magistratus.*

Dignor, aris, atus sum, ari. würdig achten, oder geachtet werden. *Syn.* Dignum habeo, *vel* dignus habeor. *Usus.* Qui apud nos tali laude, observantiâ, cultû, honore virtutis ergò dignabatur. Vir probus summâ existimatione dignandus.

Dignosco, is, novi, ere. unterscheiden. *Syn.* Discerno. *Usus.* Hostem à cive dignoscere. V. *Discerno.*

Dignus, a, um. würdig. *Syn.* Honestus, qui meretur, meritus, dignitate præditus, plenus dignitatis, habens dignitatem, idoneus, par, egregius.)(*indignus. Adv.* Omninò, maximè, parùm. *Usus.* Quod non decorum, nec Diis dignum est. Majoribus suis dignus. Odio dignus. Efficere aliquid expectatione publicâ, viribus suis dignum. Hoc te non est dignum.

Digredior, eris, gressus sum, gredi, neben abweichen. *Syn.* Declino, discedo, deflecto, aberro à viâ, propositò, diverto. *Adverb.* Longius, parumper, pallulùm. *Usus.* Sed ad id, unde digressi sumus, redeamus. Longiùs, quàm voluntas fuit, à proposito digressa est oratio. V. *Aberro.*

Digressio, onis, f. Abweichung. *Syn.* Declinatio, *Epi.* Acerba & misera, non longa, perjucunda, superior. *Phras. Cavenda est nimia digressio in oratione*, man muß verhüten, daß die Abweichung der Rede nicht gar zu lang sey. Danda est opera, ut unde aberrare cœperit, revocetur oratio; ne plus justò ab rerum ordine declinet; ne aliò longiùs excedat, effundatur; ne aliò longius auferatur: ne liberiùs latiùsque procedat. *Usus.* Miserior fuit congressio, quam digressio nostra. Digressio à proposita oratione.

Digressus, ûs, m. Abweichung. *Syn.* Digressio, discessus.)(*Congressio, Congressus.*

Dijudicatio, onis, f. Entscheidung. *Syn.* Disceptatio, judicium, deliberatio. *Usus.* Ista quidem magna dijudicatio est.

Dijudico, as, avi, atum, are. entscheiden. *Syn.* Discerno, distinguo, discepto. *Adv.* Callidè, diligenter r serò. *Usus* Verbis controversias, non æquitate dijudicas. Non facilè dijudicatur verus amor, & fictus. V. *Distinguo.*

Dijungo, is, juxi, junctum, ere. absondern. *Syn.* Disjungo. *Adv.* Longius, facilè, sæpê. *Usus.* Dijungere me ab illo volo. V. *Separo.*

Dilabor, eris, lapsus sum, labi. entfallen, vergehen. *Syn.* diffugio, diffluo. *Adv.* Malè, rapidè. *Usus.* Fluvius rapidè dilapsus. Vide, ne ea res memoriâ dilabatur. Dilapsâ fortunâ amici devolant; vestigalia, fides, vires reipublicæ dilabuntur. V. *Abeo, labor.*

Dilacero, as, avi, atum, are. zerreissen. *Syn.* Lacero. *Usus.* Distractione humanorum animorum discerpi & dilacerari demum.

Dilanio, as, avi, atum, are. zerhacken, zerreissen. *Syn.* Lanio. *Usus.* Cadaver canibus dilaniandum objicere.

Dilapido, as, avi, atum, are. verschwenden. *Syn.* Decoquo, disperdo, consumo. *Usus.* Dilapidare pecuniam, exhaurire ærarium, minuere vestigalia, consumere. V. *Consumo, Nepos, Luxus.*

Dilargior, iris, largitus sum, iri. verschencken. *Syn.* Dono. *Usus.* Omnia dilargiri. V. *Largior.*

Dilatio, onis, f. Verzug. *Syn.* Mora, prolatio, retardatio. *Epi.* Nimia. *Usus.* Dilatio & expectatio comitiorum. V. *Differo.*

Dilato, as, avi, atum, are. ausbreiten. *Syn.* Collato, late explico, propago.)(*Coangusto coarcto, contraho. Phras. Dilatavit imperium* er hat sein Reich ausgebreitet. Fines imperii longissimè protulit; magnas ditioni suæ subjunxit provincias; amplissimas regiones imperii finibus adscripsit. V. *Augèo. Usus.* Argumenta, orationem dilatare ac diffundere. Late funditur ac dilatatur nomen vestrum. V. *Amplifico.*

Dilaudo, as, avi, atum, are. loben. *Syn.* Prædico. *Usus.* Librum, quem dilaudas, emi. V. *Laudo.*

Dili-

Diligens, tis, *g. o.* fleißig. *Syn.* Attentus, sedulus, assiduus, studiosus, diligentiam adhibens. *Phras. Homo erat inprimis diligens*, er war ein fleißiger und emsiger Mensch. Homo erat prudens & rerum suarum attentus; homo summi laboris & industriæ; prorsus intentus in omnia, qui advigilaret sedulò, ac omnia accuraret; erat in omni officii genere navus ac diligens; anteibat omnes diligentiâ; nihil in eo diligentiæ requires, nihil industriæ. V. *Diligentia*, *applico*, *assiduè*, *opera*. *Usus*. Lentulus salutis meæ diligentissimus.

Diligenter, fleißig. *Syn.* Accuratè, exquisitè, studiosè, magna cum cura ac diligentia.)(*negligenter*. *Phras.* 1. *Diligenter litteris dat operam*, er studiret fleißig. Accuratissimâ diligentiâ, mirâ accuratione, non indiligenter; sedulò, quàm diligentissimè; summâ curâ studióque; totô animô, atque omni curâ; perstudiosè intentissimâ curâ; enixô studiô; summâ industriâ; totô pectore; impensè admodûm; impensâ operâ; contentè industriéque; contentione maximâ litteras persequitur. 2. *Negotium tuum egit diligenter*, er hat deine Geschäffte fleißig abgewartet. Solerti curâ; cum curâ; summâ sedulitate; religiosè admodùm studioséque tractavit. Nullum in causa tua studium, nullùm officium prætermisit; nemo in curandis negotiis tuis illô diligentior, nemo religiosior; extat ejus in tractandis rebus tuis studium ingens ac industria; in gerendis negotiis tuis studium adhibebat maximum; in tractanda negotia tua, quô maxime potuit, studio incubuit; enixus est; in procurandis negotiis tuis nihil ab eo loci aut segnitiæ, aut socordiæ datum est; intentiore, quâ poterat, curâ res tuas agebat; summô studiô, maximóque opere; omnibus nervis viribûsque; omni ope ac operâ; summâ ope; omni conatu; totô pectore; tota mente in res tuas ac commoda incubuit. V. *Diligentia*. *Usus*. Diligenter etiam atque etiam facere aliquid.

Diligentia, æ, f. Fleiß. *Syn.* Assiduitas, sedulitas)(*negligentia*. *Epi.* Accuratissima, acerbissima, amplissima, artificiosa, cognita, crudelis, egregia, singularis, excellens, grata, inanis, incredibilis, inepta, magna, major, non mediocris, minuta, misera, miserabilis, molesta, nimia, nova, pergrata, plena, privata, summa tanta. *Phras.* 1. *Summâ diligentiâ rem tuam curabo*, ich werde für deine Sache mit grösstem Fleiß Sorge tragen. Omni meâ curâ, operâ, vigiliis, omni sedulitate, omni non modo contentione, sed etiam dimicatione in rebus tuis elaborabo. Res tuas summâ curâ complectar. Pugnabo, enitar, contendam, efficiam, operam omnem ac diligentiam adhibebo, ut res tuæ ritè curentur. Incumbam in tuam causam totâ industriâ. Operæ studiique plurimùm in tuis rebus ponam, consumam. Vigilabo dies atque noctes, & intentis oculis dispiciam, ut res tuæ salvæ sint; curam rerum tuarum suscipiam; operam sumam; nervos omnes & industriam afferam. Ardore quôdam ac studiô incitato tua procurabo. Summa ope nitar; animum intendam, adjungam, ut tibi benè sit. Non obscura erit contentio mea in rebus tuis; industria erit, quanta poterit, maxima. V. *Curo*. 2. *Majorem in scribendo diligentiam à te postulo*, ich verlange von dir einen grössern Fleiß im Schreiben. Velim, te plus diligentiæ in scribendo ponere; velim, te plus operæ, curæ, industriæ, studii in scribendo locare, collocare, consumere. Plus diligentiæ ad scribendum conferri à te velim. Operam navari studio majori in scribendo expeterem. Tuis in sciptis diligentiam majorem desidero, requiro. Adderes velim, ad sedulitatem aliquid; plusculum, velim, sedulitatis in scribendo susciperes. 3. *In parandis opibus nulli diligentiæ parcimus*, Geld und Gut zusammen zu bringen, sparen wir keine Mühe. Operam prætermittimus nullam; nulli operæ, labori nulli parcimus; exiguum ducimus, quidquid in parandis opibus industriæ adhibemus; in consectandis opibus nullus labor est nimius nobis, nulla contentio difficilis; ad rem augendam nullum non lapidem movemus; nullam laboris partem prætermittimus; in re quærenda omni studiô, curâ & operâ laboramus; omnibus nervis ac viribus, omni ope ac industriâ contendimus; ad parandas opes omnes vires, omnia studia, quidquid est industriæ, conferimus; omnes curas cogitationésque referimus; opes ut consequamur; elaboratur pro viribus; quantum consequi viribus possumus, enitimur; opibus accumulantis operam damus, navamus, ponimus non indiligentem; laborem, curam ac diligentiam adhibemus, impendimus maximam. In quærenda re omnes sedulitatis nervos contendimus; multum operæ ponimus, multum laboramus ac desudamus. V. *Cura*, *Curo*, *Solicitudo*. *Usus*. Conferre diligentiam ad aliquam rem. Diligentiam in rebus tuis adhibui maximam. Magnâ cum curâ ac diligentia scripsi de re.

Diligo, is, lexi, lectum, ere. lieben. *Syn.* Amo, charum habeo. *Adv.* Acriùs, admodùm, egregiè, eximiè, constantissimè, facile, gratis, libenter, magnifice, maximè, mirificè, multum, mutuò, planè, plûs, plusquam in dies, præcipuè, plurimùm, quam maximè, quodammodo, separatim, singulariter, valdè, herclè, vehementer, vehementius, vehementissimè, vicissim, usquè eò, generatim, verè, unicè. *Usus.* Hunc amo, quem antè diligebam. Me aut amabis, aut diliges saltem. Eum non amore tantùm, sed perpetuô quôdam judiciô diligebam. V. *Amo.*

Dilorico, as, avi, atum, are. zerreissen. *Syn.* Discindo, aperio. *Usus.* Diloricare tunicam.

Diluceo, es, luxi, ere. erscheinen. *Usus.* Res senatui planè dilucere visa est.

Dilucescit, ebat, Tag werden. *Syn.* Lucescit, lucere incipit. *Usus.* Discussa est illa caligo, diluxit. V. *Lucescit, Dies, Manè, Diluculum.*

Dilucidè, klärlich. *Syn.* Lucidè, perspicuè, clarè, apertè, planè. *Usus.* Dilucidè planéque loqui.

Dilucido, as, avi, atum, are. erklären. *Syn* Declaro. *Usus.* Rei dilucidandæ causâ. V. *Explico, declaro.*

Dilucidus, a, um. klar. *Syn.* Apertus, evidens. *Usus.* Quò brevior, eò dilucidior erit narratio. Dilucida & perspicua expositio.

Diluculum, i, n. Morgen-Röthe, anbrechender Tag. *Syn.* Summum manè, prima lux. *Phras. Sub diluculum*, vor anbrechenden Tag. Sub galli cantum; albescente cœlô; appetente die, summo manè, benè manè, dubia adhuc luce, incertâ adhuc luce; cùm lucescere, illucescere, lucere inciperet. V. *Manè, Dies.*

Diluo, is, ui, utum, ere. spülen, widerlegen. *Syn.* Confuto, abstergo. *Adv.* Dilucidè, facilius. *Usus.* Diluere objecta crimina; diluere & infirmare argumenta. Curas, molestias jucundô alloquiô diluere. V. *Refello, defendo.*

Dimano, as, avi, atum, are. zerfliessen. *Syn.* Profluo. *Usus.* Meus is labor dimanavit ad æstimationem hominum latissimè.

Dimensio, onis, f. Messung. *Usus.* Dimensio quadrati.

Dimetior, iris, mensus sum, iri. messen. *Syn.* Metior. *Usus.* Ab illo dimensa sunt omnia & descripta.

Dimetor, aris, atus sum, ari. abmessen. *Usus.* Siderum cursus dimetari.

Dimicatio, onis, f. Streit. *Syn.* Contentio, concertatio, discrimen. *Epi.* Extrema, infinita, parva, periculosa, plena laudis, tanta, maxima, tot ac tantæ. *Usus.* Dimicationem quærere. In dimicationem & aciem venire. Mihi fortunarum omnium dimicatio subeunda erit. Dimicationem mihi pro te nullam defugiendam putavi. Nemo me ab ea dimicatione continebit, deterrebit. V. *Certamen.*

Dimico, as, avi, atum, are. streiten. *Syn.* Confligo, certo. *Adv.* Paratiùs. *Usus.* Prælio dimicare cum hostibus. De omnibus fortunis, de potentia dimicare. V. *Certo, confligo.*

Dimidiatus, a, um. halbgetheilet. *Syn.* Medius.

Dimidius, a, um. halb.)(*totus.* *Usus.* Hæres ex parte dimidia. Discipulos suos dimidiò reddebat stultiores, quam acceperat. Dimidio cariùs emit domum, quàm æstimata fuerat.

Diminuo, is, ui, utum, ere. vermindern. *Syn.* Minuo, imminuo, attenuo, detraho, decerpo, ad pauciora redigo; diminutionem facio.)(*Augeo.* *Usus.* Vide, nequid de bonis tuis diminuas. Sententia diminuta & infirmata. V. *Minuo.*

Diminutio, onis, f. Verminderung. *Syn.* Imminutio.)(*Accretio.* *Usus.* Imperio magna diminutio facta est. Deminutio vectigalium.

Dimissio, onis, f. Entlassung. *Usus.* Dimissio propugnatorum, relegatio amicorum.

Dimitto, is, misi, missum, ere. entlassen. *Syn.* Amitto, missum facio; remitto, depono, omitto. *Adv.* Amantissimè continuò contumeliosè, libenter, multùm, prorsùs, nunquam. *Phras. Dimittere milites*, die Soldaten abdancken. Legiones missas facere; missionem dare militibus; exercitum purgare seditiosorum hominum missionibus; exauctorare milites; milites sacramentô solvere; milites exauctoratos dimittere. *Usus.* Dimittere senatum, concionem, von sich entlassen. Dimittere exercitum, legiones, remiges, abdancken. Facultatem

rei

rei gerendæ dimisit, aus der Hand lassen. Utinam de sua gravitate aliquid Pompejus; de cupiditate Cæsar dimisisset, fahren lassen.

Dimoveo, es, movi, motum, ere. verrucken. *Syn.* Depello, moveo, removeo, dejicio. *Usus.* Suspicionem à se in alium dimovere. Aliquem de suo cursu, sententia, institutis, more dimovere. De dignitatis gradu & loco suo aliquem dimovere. V. *Amoveo, abstraho, absterreo.*

Dinumeratio, onis, f. Abzehlung. *Exornatio quædam verborum.*

Dinumero, as, avi, atum, are. abzehlen. *Syn.* Numero. *Adv.* Propemodum. *Usus.* Dinumerare pecuniam alicui.

Diœcesis, eos, f. Verwaltung. *Syn.* Procuratio, *vel* gubernatio. *Usus.* Mirifica expectatio nostrarum diœcesium.

Diœcetes, æ, m. Verwalter. *Syn.* Qui procurationem, & quasi dispensationem regiam recepit.

Diploma, atis, n. Gewalts-Brief, Freyheits-Brief. *Syn* Principum, & aliorum magistratum codicilli, litteræque publicæ signô regiô munitæ & sanctæ.

Diræ, arum, f. Verfluchung. *Syn.* Furiæ, tristia omina, minæ, execrationes, imprecationes. *Usus.* Diras obnunciare. Diræ, ùt cætera auspicia, omina sunt, non causæ malorum. Homo diris devotus, credebatur affici maximô infortuniô. V. *Furiæ.*

Directò, gerade zu. *Syn.* Directè. *Usus.* Directò deorsum ferri. Hæc ad fidem directò pertinent.

Directus, a, um. recht, gerad. *Syn.* Rectus. *Usus.* Arbores directo ordine consitæ. Directa via. Quid opus est circuitione & anfractû potiùs, quàm directô? Directum iter. Paries directus.

Direptio, onis, f. Plünderung. *Epi.* Acerba, fœda, impunita, libera, tanta. *Usus.* Vexatio & direptio urbis, sociorum. Impendebant fames, incendia, cædes, direptio.

Direptor, oris, m. Plünderer. *Usus.* Direptor urbis & vexator.

Diribeo, es, ui, itum, ere. austheilen. *Syn.* Distribuo, dinumero, discerno, separo. *Usus.* Dum tabellæ diribentur.

Diribitio, onis, f. Zertheilung. *Syn.* Distributio. *Usus.* Populi diribitio jam non expectetur.

Diribitor, oris, m. Austheiler. *Syn.* Distributor, qui populum in suas classes ad ferenda suffragia distribuit. *Usus.* Vos rogatores, diribitores, custodes tabularum fuistis.

Dirigo, is, rexi, rectum, ere. richten. *Syn.* Refero, constituo, ordino, dispono. *Phras.* *Omnia ad utilitates suas dirigit*, er richtet alles nach seinem Nutzen. Cursum vitæ suæ omnem ad seipsum refert. Utilitas illi vitæ regula est; studia sua utilitatis regulâ metitur; vitam suam ita gubernat, ita moderatur, ut ab utilitate ne usquam discedat. Nihil ille spectat, nisi utilitatem suam; eam ille longissimè antefert rebus omnibus; eam ille rerum omnium primam ducit, antiquissimam habet; omnem suum conatum ad opes parat atque meditatur; actiones omnes ad unam utilitatis rationem exigit. *Usus.* 1. Omnia ad rationem & artem dirigere. Ad similitudinem pictor artem manúmque dirigit. Ad illam cynosuram vitæ tuæ cursum dirigas. 2. *Metior, definio, describo, æstimo, circumscribo,* messen. Turpe est officium utilitate dirigere, non honestate. Omnia voluptate dirigunt Epicurei. V. *Moderor, Collineo.*

Dirimo, emi, emptum, ere. zertrennen. *Syn.* Divido, distraho.)(*Conjungo. Adv.* Acerbè, impudenter. *Phras.* *Diremit amicitiam*, er hat die Freundschaft zertrennet. Disrupit amicissimam vitæ conjunctionem; suavissimam vitæ societatem disturbavit. V. *Amicitia. Usus.* Hanc nostram societatem, hanc suavissimam vitæ conjunctionem falsis criminibus dirimere malevoli. Nox prælium, iras, rixas diremit.

Diripio, is, ripui, reptum, ere. plündern. *Syn.* Prædor, aufero, rapio. *Phras.* *Urbs direpta est*, die Stadt ist geplündert worden. Direptioni & incendiis relicta; omnibus partibus disturbata, *aut* incensa; excisio, inflammatio, eversio, depopulatio, vastitas, agris tectisque illata est; direptum auri argentique pondus ingens, detracta corporibus ornamenta, nihil in ædibus omni luxû atque opulentiâ instructis intactum est relictum; expilata urbs, nudata, exhausta, depopulata; spoliata fana, domus pecuniis spoliatæ & exinanitæ. Discurrit ad prædam miles, fit auri argentique fœda direptio, victores rapiunt, aguntque, quidquid à flamma intactum, prædas undique exsor-

exſorbent. Populata urbs vexatáque, compilatæ domus, præda improbiſſime egeſta. Oppidum prædæ datum, fortunis illatæ manus, miles raptô vivere aſſuetus, & in præda ac ſanguine diu verſatus, ferre agereque, quidquid ignis reliquum feciſſet, cœpit, prædamque avertere. V. *Depopulor, depeculor, deſtruo, vaſto, prædo.* *Uſus.* Expilare, vexare, diripere ſocios, patrimonium alterius.

Diritas, tis, f. Grauſamkeit. *Syn.* Crudelitas. *Uſus.* Homo omni diritate & immanitate teterrimus. V. *Crudelitas.*

Dirumpo, is, rupi, ruptum, ere. zertrennen. *Syn.* Dirimo, rumpo. *Adv.* Repentè. *Uſus.* Societatem, amicitiam dirumpere. Dolore propè ſe disrupit. Homo diruptus, dirutúsque, *infelix.* V. *Rumpo.*

Diruo, is, ui, utum, ere. niederbrechen. *Syn.* Excido, exſcindo, everto. *Uſus.* Diruere, ædificare. V. *Deſtruo.*

Dirus, a, um. grauſam. *Syn.* Ferus, crudelis, immanis, infeſtus; infauſtus. *Uſus.* Quæ augur injuſta, nefaſta, vitioſa, diráve edixerit, irrita infectáque ſunto. V. *Crudelis.*

Dis, tis, g. c. reich. *Syn.* Dives. *Uſus.* Midas ditiſſimus.

Diſcedo, is, ceſſi, ceſſum, ere. hinweggehen. *Syn.* Abeo, proficiſcor, cedo, ſolvo, migro, demigro,)(*accedo.* *Adv.* Aliquantùm, commodum, ferè, nonnunquam, flagitioſiſſimè, honeſtè, impunè, longè, longius, nec verò, non libenter, nusquam omninò, parumper, proximè, temerè nunquam, tardiſſimè. *Phraſ.* *Diſcedere cogito*, ich gedenke bald abzureiſen. Animus eſt in diſceſſu; in animo eſt mutare locum; de diſceſſu, *vel* diſceſſum cogito; in animo habeo longiùs me auferre; diſceſſum ſpecto, meditor: migrandi mihi conſilium eſt; jam dudum profectionis volvo conſilia. V. *Abeo, proficiſcor.* *Uſus.* 1. Româ, provinciâ, à foro diſcedere. 2. *Transl.* *Deſino, deficio, mutor*, aufhören, abweichen. A ſententia ſua ab officio, à conſuetudine ſua diſcedere. Febris quartana diſceſſit. 3. *Alio me verto*, ſich anderſtwo hinwenden. Diſceſſit in alia omnia ſenatus. In aliam opinionem, partes, ſectam diſcedere. 4. Cœlum bellô Marſicô diſceſſit. Tellus diſcedit, ſich ſpalten, eröfnen. 5. Vitâ diſcedere, ſterben.

Diſceptatio, onis, f. ſtrittiger Handel. *Syn.* Cauſa, controverſia, lis, judicium. *Epi.* Extrema, forenſis, ſimplex. Forenſes, infinitæ, legitimæ, liberæ. *Uſus.* Diſceptatio & cognitio veritatis. Rem in diſceptationem vocare, die Sache ſtrittig machen. Venit hoc, cadit in diſceptationem. Hoc quidem in diſceptatione verſatur. V. *Controverſia*, *Diſputatio.*

Diſceptator, oris, m. Schiedsmann. *Syn.* Judex, arbiter. *Epi.* Domeſticus, ſeveriſſimus. *Uſus.* Populum Romanum diſceptatorem non tantùm non recuſo, non defugio, ſed depoſco. Hoc diſceptatore ac ſententiæ moderatore uti ſtatui.

Diſceptatrix, icis, f. Entſcheiderin. *Uſus.* Dialectica veri & falſi diſceptatrix & judex.

Diſcepto, as, avi, atum, are. diſputiren, ſtreiten. *Syn.* Contendo, decerto, diſputo, dijudico, cognoſco. *Adv.* Juſtè, latius, ſapienter. *Phraſ.* *De hoc diſceptari poteſt*, das läßt ſich noch diſputiren. Hoc in diſceptationem vocari poteſt; hoc cadit, venit in diſceptationem; hoc in diſceptatione verſatur; hoc in controverſiam venire, vocari, adduci, deduci poteſt; hoc in controverſia eſt, verſatur; hoc in contentione eſt. Diſceptationi hic locus eſt; nonnulla de hoc diſceptatio relicta eſt. V. *Controverſia*, *Diſputatio.* *Uſus.* Illi quæſtioni præpoſitus, qui æquô jure diſceptet. Inter ſe, cum aliquo diſceptare de controverſiis. Armis diſceptant. V. *Diſputo, Contendo.*

Diſcerno, is, crevi, cretum, ere. unterſcheiden. *Syn.* Dijudico, diſtinguo, diſpicio, diſcrimen facio, internoſco, divido. *Uſus.* Animus diſcernit verum à falſo. Alba & atra vix diſcernit. V. *Dijudico.*

Diſcerpo, is, cerpſi, cerptum, ere. zerreiſſen. *Syn.* Dilacero. *Uſus.* Unguibus aliquem Baccharum more diſcerpere. Animus nec diſtrahi, nec diſcerpi poteſt. Divulſum & diſcerptum genus dicendi. V. *Lacero.*

Diſceſſio, onis, f. Abweichung. *Syn.* Abitus, abitio; abſceſſus, receſſus, digreſſus, profectio, remotio. *Epi.* Matura. *Uſus.* Si in meam ſententiam conſules diſceſſionem facerent. Sententia illa valuit, etſi diſceſſio facta non eſt.

Diſceſſus, ûs, m. Abreiſe.)(*Acceſſus.* *Epi.* Acerbus, calamitoſus, miſericordia dignior, diuturnus, fœdus ac perturbatus, fœdiſſimus, fructuoſus, fructuoſiſſimus, lon-

longinquus, longus, perhonorificus, præclarus, subitus, summus, voluntarius. *Usus*. Longinquus inter nos discessus. Solis accessus & discessus. O præclarum discessum è vita! Subitus discessus, *præceps profectio*.

Discindo, is, scidi, scissum, ere. zerschneiden. *Syn*. Dilacero, dilorico. *Usus*. Vestem discindere.

Discingo, is, cinxi, cinctum, ere. aufgürten. *Usus*. Periculum prope est, ne discingere.

Disciplina, æ, f. Zucht, Unterweisung. *Syn*. Institutu, mratio, institutio, ars, mos, consuetudo. *Epi*. Acerrima & equestris, antiqua, bellica, bona, certa, dialectica, digna studiosis ingenuarum artium, domestica, hetrusca, fortior, gravis, constans, indocilis, inops, expedita, magna, mala, melior, meretricia, mollis, navalis, nobilis, nota, nova, optima, perfacilis, perfectissima, præclara, præstans, publica, sanctissima, severa, severissima, tota, vetus, vetusta, voluptuaria, delicata, vulgaris. Clarissimæ, consentaneæ, domesticæ, gravissimæ, ingenuæ, optimæ, pueriles, variæ. *Phras*. 1. *Servat bonam disciplinam*, er hält eine gute Zucht. Arcte contentéque suos habet; disciplinam acerrimè exigit; disciplinam severissimè regit, disciplinam rigidiùs adstringit; disciplinam ad antiquam severitatem redigit, revocat. 2. *Disciplina sensim periit*, die gute Zucht hat abgenommen. Prolapsa, dissoluta severior illa displina est; delapsa paulatim disciplina procubuit; deflexit jam aliquantùm de spatio curriculóque consuetudo disciplinæ veteris; labat jam disciplina vetus & paulatim diffluit; disciplina custodum ignaviâ labefactari cœpta est; de statu suo declinavit; non gradû, sed præcipiti cursû à veteri legum severitate descitum est; consecuta non multò post ingens disciplinæ depravatio; disciplina vetus inertiâ præsidum quasi consenuit; disciplinâ sensim fluere ac inclinari cœpit. 3. *Disciplinam instaurare*, die alte scharfe Zucht wiederum einführen. Omnia, quæ delapsa jam diffluxerunt, severis legibus vincire; fluentem procumbentémque disciplinam restituere; labentem ac senescentem disciplinam erigere; depravatam corruptelis consuetudinem ad pristinam severitatem revocare. *Usus*. Senatores Rom. filios suos Hetruscis in disciplinam tradebant. Plerasque disciplinas à Græcis traditas accepimus. Nemo bonus imperator, qui non antè Philosophiæ disciplinam perceperit, coluerit. Ratio vetustæ disciplinæ, quam à majoribus accepimus. Homo disciplina juris civilis eruditissimus. Quidam parentum disciplinâ meliores fiunt. Bonâ disciplinâ exercitatus. Bellica disciplina soluta, prolapsa restituenda est. Et horum nos hominum institutionem, disciplinam, sectam persequemur!

Disciplinam facio, Disciplin machen, sich geißlen. *Phras*. Pœnæ nomine se acerrimè verberare; voluntariam de se pœnam verberibus sumere; voluntariâ verberatione corpus coërcere, flagellis se cædere; voluntariò cruciatû se concidere; flagris verberibúsque in suum corpus advertere; flagris se multare supplicium de se voluntariâ diverberatione sumere; acerbissimis flagris castigare corpus; voluntariâ afflictatione sui divinæ justitiæ severitatem prævertere; flagris se cruentare, tergum lacerare, in se sævire; corpus suum flagris ad sanguinem, ad languorem cædere.

Discipulus, i, m. Schüler. *Syn*. Auditor, qui accedit aliquem disciplinæ causâ, qui se alicui in disciplinam tradit. *Epi*. Rudis & integer. Dissimiles, probabiles. *Phras*. *Demosthenes fuit Platonis discipulus*, Demosthenes ist ein Lehrjünger des Plato gewesen. Sub disciplina Platonis fuit; Platone usus est magistro; Platonem habuit præceptorem; è Platonis disciplinâ, scholâ prodiit; à Platone ad disciplinam eruditus est; à Platone eruditus fuit; excultus doctrinâ fuit; didicit; doctrinam hausit; litteris excultus fuit; Platonis inter discipulos fuit; Platonis academiam frequentavit, trivit; Platonis præceptis imbutus, institutus fuit; Platonem audivit; Platonis auditor fuit; apud Platonem litteris operam dedit; disciplinæ Platonicæ alumnus fuit. *Usus*. Rudem m- discipulum atque integrum accipe. Ve *Doceo*, *Erudio*.

Disco, is, didici, ere. lernen. *Syn*. Percipio, disciplinam accipio, cognosco, perdisco, condisco, documentum accipio, exemplum ex aliquo capio, comprehendo, cognitionem accipio. *Adv*. Aliundè, diutiùs, facile, fortiùs, meliùs, multùm præclarè, studiosè, breviter, nimirùm, perinde ut. *Phras*. 1. *Græcas litteras ab illo didici*, ich habe die griechische Sprache von ihm erlernet. Illô magistrô Græcas litteras arte & cognitione comprehendi; litteras Græcas illô præceptore attigi, celeritérque arripui; annum unum in ejus disciplina permansi Græcis litteris excolendus,

erudiendus imbuendus; in ejus me disciplinam tradidi, ut ejus institutione Græcis in litteris doctior evaderem; ut ab eo Græcas litteras haurirem V. *Discipulus*. 2. *Experientiâ multùm discimus*, man lernet viel aus der Erfahrung. Ad scientiam multarum rerum experientiâ duce pervenimus. Erudimur valdè, instruimur, expolimur, ex ignorantiæ tenebris educimur usû atque experientiæ beneficiô. Multarum rerum scientiam consequimur, experientiam secuti, experientiâ docti. Experientiâ magistrâ multa cognoscuntur; multarum rerum scientia, cognitio, intelligentia, doctrina capitur, sumitur, hauritur ab experientia & usu. Multarum rerum magister usus est. Multa docet, ostendit, patefacit experientia. Viam aperit usus ad multarum rerum scientiam. V. *Experientia*. 3. *Pauca admodum didicit*, er hat noch wenig gelernet. Parùm attigit doctrinæ; cursim arripuit eas artes, nec omninò perdidicit; perfusus potiùs, quam tinctus est iis litteris; artes eas vix à limine salutavit; litteras degustâsse satis habuit; in litteris progressus fecit perexiguos; non ita longè profectus est à primo littore. Longè abest à perfecta litterarum cognitione; ex abditis litterarum fontibus nihil hausit, delibavit; tiro etiamnum est in ea arte. V. *Rudis*, *imperitus*. 4. *Memoriter discere*, auswendig lernen. Ediscere, memoriter complecti; memoriæ mandare; memoriâ comprehendere, complecti. *Usus*. 1. Antiqui fidibus discebant. Discere apud aliquem Græcas litteras. 2. *Intelligo*, *percipio*, *accipio*, verstehen. E tuis litteris, è tabellario didici, te &c.

Discolor, oris, g. o. vielfärbig. *Syn.* Diversus, dispar, dissimilis, varius. *Usus.* Discoloribus signis sententias notare.

Disconvenio, is, veni, ventum, ire. mißhellig seyn. *Syn.* Diffideo, discordo. *Usus.* Disconvenit inter nos & te. V. *Discordia.*

Discordia, æ, f. Uneinigkeit. *Syn.* Diffidium, dissensio, seditio, odium.)(*Concordia amicitia*. *Epi.* Civilis, major; magnæ, maximæ, multæ, perniciosæ, stultæ, tacitæ discordiæ. *Phras.* 1. *Discordias concitare*, Uneinigkeit stiften. Excitare, in civitatem inducere; discordiam moliri; discordias serere; lites creare; amicitias diducere cohærentes; conjunctionem animorum dirimere, solvere, à conjunctione animos avocare; in discordiam agere; discordiam concitare. Animorum consensionem dissolvere, labefactare; concordes animos disjungere, dissociare. V. *Amicitia*, *Seditio*. 2. *Discordiam tollere*, die Uneinigkeit aufheben. Discordiam dissipare, sedare, placare; dissensiones frangere & extinguere; discordiam in tranquillum conferre; pacem conciliare, coagmentare, reconciliare; pacis, concordiæ, compositionis autorem esse; aversos animos, iras, longa diffidia componere. V. *Pax*. *Usus.* E cupiditatibus seditiones ac discordiæ oriuntur, impendent. Nullus discordiarum finis, nisi aut interitus, aut victoris dominatus. Urbs discordiis consumpta perit. V. *Dissensio*, *Discordo*.

Discordo, as, avi, atum, are. uneinig seyn. *Syn.* Diffideo, discrepo, dissentio, non consentio. *Phras.* *Discordant inter se cives*, die Bürger sind unter einander uneinig. Opinionum dissensione inter se discrepant; contentione & ambitione discordes diffident; magnas inimicitias agitant; intestinô flagrant odiô; nunquam à jurgiis conquiescunt; in alia omnia discedunt; urbs secum ipsa discors intestinis odiis laborat; inter cives magna discordiarum moles exorta est; dissensiones feruntur; intestinæ discordiæ fervent; consensus ordinum est divulsus; civitas secum ipsa discors intestino flagrat odio; civitas studiis divisa est & distracta; diffidia fiunt plura in dies, & graviora; discordia coire in unum cives non finit. V. *Dissentio*, *alienus*, *abhorreo*. *Usus.* Animus à seipso diffidens & discordans. V. *Discrepo*.

Discors, dis, g. *omn.* uneinig. *Syn.* Dissentiens, discordans.)(*Concors*. *Usus.* Ambitione discordes. V. *Discordo*.

Discrepantia, æ, f. Unterschied. *Syn.* Dissensio, discordia. *Usus.* Scripti & voluntatis; rerum & verborum discrepantia.

Discrepo, as, are. mißhellig seyn. *Syn.* Discrepans sum, abhorreo, abludo.)(*Convenio, congruo*. *Adv.* Multùm ab humanitate, paulùm, valdè. *Phras.* *Græcorum mores à Romana gravitate multùm discrepant*, longè absunt; pugnant cum Romana gravitate. Abhorret à Græcorum levitate Romana constantia; aliena est à Græcorum moribus; ingens discrimen est inter Græcorum levitatem, & Romanam constantiam. V. *Abhorreo*, *abludo*. *Usus.* Ego à tuis consiliis minimè discrepo. Hæc verba inter se discrepant, non cohæ-

cohærent. Hæc multùm ab humanitate discrepant. Cum aliquo ab aliquo, in re aliqua, inter se discrepare. V. *Differo*, *discordo*.

Discretè, unterschiedentlich. *Syn.* Distinctè)(*Conjunctè confusè*.

Discretio, onis, f. Unterscheidung. *Syn.* Distinctio, sejunctio. *Usus. Barbar. pro* prudentia in discrimine faciendo, *pro* delectu & judicio, *pro* moderatione & temperatione, *pro* arbitrio victoris *Phras.* 1. *Ad discretionem urbs se dedidit, vulg.* die Stadt hat sich auf Discretion an den Feind ergeben. Se suáque omnia victoris potestati reliquit; deditionis conditionem quamvis subiit, accepit; armis positis ad victoris fidem confugit; victoris ditioni se permisit; nihil neque de vita, neque de libertate pacti cives in victoris fidem se permisère, tradidère. V. *Deditio*. 2. *Nullam planè habet discretionem, vulg.* er hat gar keine Discretion. In puniendis delictis nullam adhibet moderatiônem; moderatione & temperatione sublatâ, promiscue in omnes advertit; sine cura discriminis pœnas sumit; nullum adhibet in plectendo judicium; nemini ulla in re temperat. V. *Imprudens*. 3. *Ad benè regendam rempublicam magnâ opus est discretione, vulg.* zu Verwaltung des gemeinen Wesens gehört eine grosse Discretion. Ad tractandam rempublicam opus est prudentiâ in delectu bonorum; delectû atque judicio; prudentiâ atque scientiâ opportunitatis idoneorum ad agendum temporum; moderatione ac temperatione; rerum omnium hominúmque delectû ac discrimine. In gubernanda re publica caput est uti autoritatis præsidiis moderatè ac scienter. V. *Prudentia*. 4. *Ludere pro discretione*, um eine Discretion spielen. Ludere in spem lucri arbitrarii, ludere spe lucri alterius arbitrio permissa, delegatâ.

Discrimen, inis, n. Unterscheid, Gefahr, *Syn.* Differentia, delectus, judicium, moderatio. *Epi.* Certissimum, externum, iniquum, magnum, majus, maximum, medium, pertenuè, propinquum, summum, totum, extremum. *Phras.* 1. *Respublica est in discrimine*, das gemeine Wesen stehet in Gefahr. Versatur in discrimine; in summum discrimen adducta est, venit, incidit, vocatur, devenit. 2. *Discrimini se exposuit*, er hat sich der Gefahr ausgesetzt. Sponte se in discrimen objecit, obtulit, contulit intulit; discrimini caput obtulit, objecit. V. *Periculum*. *Usus*. 1. Discrimen omne, & delectum tollere. Ex hoc discrimen inter gratiosos cives, & fortes. Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia. Discrimine rectè, an perperam facti confusò, da man Recht und Unrecht nicht mehr unterscheiden konte. 2. *Periculum*, Gefahr. Discrimen totius belli in unius capite positum est. V. *Discretio*.

Discrimino, as, avi, atum, are. entscheiden. *Syn.* Dinstinguo. *Usus*. Hetruriam via Cassia discriminat.

Discrucio as, avi, atum, are. übel plagen. *Syn.* Excarnifico. *Usus*. 1. Discruciatum aliquem necare. 2. *Transl.* Discrucior, talem fundum ab homine tam improbo possideri. V. *Crucio*, *ango*.

Discumbo, is, cubitum, ere. zu Tische sitzen. *Syn.* Accumbo, cubo ad mensam. *Usus*. Cœnati discubuerunt.

Discupio, cupivi, itum, ere. wünschen. *Usus*. Te videre & omnia conferre discupio. V. *Cupio*.

Discurro, is, curri, cursum, ere. hin und wieder lauffen. *Usus*. Signô datô juventus Romana ad rapiendas virgines discurrit. *Pro* Differo, von einer Sache reden. *vulg. est*.

Discursus, ûs, m. Geläuff. *Usus*. Præcipiti discursû passim se fugæ mandat. *Pro* Sermone, *aut colloquio*, Unterredung. *vulg. est*.

Discus, i, m. eine Platte. *Syn.* Patina.

Discutio, is, cussi, cussum, ere. vertreiben, untersuchen. *Syn.* Dispello, removeo, tollo, perturbo, disjicio. *Usus*. 1. Periculum consiliô, factionem armis discutere & comprimere. 2. Captiones alicujus & fraudes discutere, untersuchen.

Disertè, beredtsam. *Syn.* Doctè, peritè. *Usus*. Disertè & copiosè dicerè. V. *Eloquenter*.

Disertus, a, um, wohlberedt. *Syn.* Doctus, peritus. *Usus*. Disertos novi multos, eloquentem neminem, dissertissima oratio. V. *Eloquens*.

Disjicio, is, jeci, jectum, ere. hin und wieder werffen. *Syn.* Dispergo. *Usus*. Res disjectas & dispersas colligere. V. *Dissipo*.

Disjunctio, onis, f. Absonderung. *Syn.* Separatio. *Epi.* Falsa, molestissima, vera. *Usus*. Animorum disjunctio dissensionem facit. V. *Discordia*.

Disjunctus, a, um. abgesondert. *Syn.* Procul remotus, discrepans, distans. *Usus.* Vita à cupiditatibus maximè disjuncta, cum officio conjuncta. Mores ejus longè à tali scelere disjuncti; populus à senatu disjunctus. *Alienus*, *discors*.

Disjungo, is, junxi, junctum, ere. absondern. *Syn.* Separo, abalieno, distraho; dissidium, dissensionem abalienationem, disjunctionem facio.)(*Conjungo.* *Adv.* Longè, longissimè, maximè à cupiditate procul. *Usus.* Hominem amicum à me à mea familiaritate, amicitià disjunxisti. Disjungere jumenta. Ab oratoria me, disjungo. V. *Alieno*, *Dirimo*, *Amicitia*.

Dispar, aris, g. o. ungleich. *Syn.* Disparilis, dissimilis, diversus, varius, impar. *Adv.* Multùm longè. *Usus.* Varia & dispar conditio; dispares mores, disparia studia sequntur. Par dignitas, dispar fortuna. Disparibus ætatibus alia placent. V. *Dissimilis*.

Disparatum, i, n. entgegen gesetzt. *Vulgò* Contradictorium. *Usus.* Disparatum est, quod ab aliqua re per oppositionem negationis separatur; ùt: sapere, non sapere.

Disparilis, e, ungleich. *Syn.* Dispar.

Dispartio, is, ivi, itum, & Dispartior, iris, iri, zertheilen. *Syn.* Divido. *Usus.* Aliquid dispartire in minima. Jurisconsulti simplicia in infinita dispartiuntur. V. *Divido*.

Dispello, is, puli, pulsum, ere. wegtreiben. *Syn.* Discutio *Usus.* Caliginem ab oculis dispellere. V. *Pello*.

Dispendium, ii, n. Verlust. *Syn.* Quod immoderatè & consultè expenditur. *Usus.* Rem confeci sine sumptu, sine dispendio. V. *Detrimentum*, *Damnum*.

Dispensatio, onis, f. Austheilung. *Syn.* Procuratio, administratio. *Usus.* Ærarii dispensationem suscipere, dare alicui & committere. Senatus ei hanc dispensationem eripuit. *Pro* Solutione à legibus, Dispensation, *vulg. est*.

Dispensator, oris, m. Austheiler. *Syn.* Distributor. *Usus.* Rationem à dispensatore accipere. V. *Promus condus*.

Dispenso, as, avi, atum, are. austheilen. *Syn.* Dispono procuro. *Usus.* Res domesticas dispensare. Inventa ordine dispensare & disponere. *Dispensare cum aliquo*, *vulg. est*, mit einem dispensiren; *Latinè dicendum:* Legibus aliquem solvere; legis gratiam facere; sacramenti religione solvere, in einem Gelübd dispensiren.

Disperditio, onis, f. Verderbniß. *Syn.* Ruina. *Usus.* Antonius ad disperditionem urbis venire conatur. V. *Damnum*.

Disperdo, is, perdidi, perditum, ere. verwüsten. *Syn.* Dissipo. *Usus.* Possessiones à majoribus acceptas disperdere. V. *Perdo*. *consumo*.

Dispereo, is, perivi & perii, ire. zu Grund gehen. *Syn.* Pereo. *Usus.* An pecuniam disperire patiêris? V. *Pereo*.

Dispergo, is, spersi, spersum, ere. zerstreuen. *Syn.* Disjicio, dissipo: inspergo, respergo. *Adv.* Confusè, membratim, latè, longè latéque. *Usus.* Cur Deus tot mortifera terra marique disperserit &c. Bellum longè latéque dispersum. Dispersa cogere. V. *Dissipo*.

Dispersê, zerstreuet. *Syn.* Diffusè. *Usus.* Res dispersè & diffusè dictæ.

Dispersio, onis, f. Zerstreuung. *Syn.* Dissipatio. *Usus.* Dispersione civium urbs infirmatur.

Dispertio, is, ivi, itum, ire. & Dispertior, iris, iri. zertheilen. *Syn.* Dispartio, divido, distribuo, distinguo. *Adv.* Æqualiter valdè. *Usus.* Dispertire orationem in membra. Tempora laboris & otii dispertiri. Bona, pecunias dispertiri. Leges & exempla civitatibus dispertiri. V. *Divido*, *partior*.

Dispicio, is, spexi, spectum, ere. entscheiden. *Syn.* Video, nosco, intelligo. *Usus.* Imbecillis animus verum dispicere non potest. Acie mentis futura dispicere. Siquid dispicere cœpero, scribam ad te. V. *Nosco*.

Displiceo, es, ui, itum, ere. mißfallen. *Syn.* Odiosus sum, injucundus sum,)(*placeo arrideo* *Adv.* Vehementer, vehementiùs, vehementissimè. *Phras.* *Displicuit illi*, es hat ihm mißfallen. Malè id habebat hominem; concoquere id non poterat; eà re offendebatur animus; vehementer ab eo reclamatum est; non delectabat hominem is sermo; hàud probabatur; ægrè, graviter molestéque ferebat id; molestiam haud parvam capiebat animo. *Usus.* Displicet mihi consilium tuum. V. *Odiosus*, *molestus*.

Displodo, is, plosi, plosum, ere. auffsprengen. *Usus.* Res Sicula diplosa ac disrupta.

Dispolio, as, avi, atum, are. berauben. *Syn.* Spolio, despolio, privo. *Usus.* Honore aliquem despoliare. V. *Spolio.*

Dispono, is, posui, positum, ere. ordnen. *Syn.* Dispenso, distribuo, colloco, ordino.)(*confundo.* *Usus.* Aciem, classem, signa, tormenta suo quæque loco disponere. Præsidia undique disposuit. Verba disponunt oratores, ut pictores colorum varietatem. V. *Ordino.*

Disposite, ordentlich. *Syn.* Distinctè. *Usus.* Non possum disposite illum accusare.

Dispositio, onis, f. Ordnung. *Syn.* Distributio, ordo, collocatio, œconomia. *Usus.* Nihil pulchrius omni ratione vitæ, dispositione atque ordine. Dispositio est ordo atque distributio rerum. Dispositio locorum velut quædam est militum instructio.

Disputatio, onis, f. Streit-Rede. *Syn.* Disceptatio, *Epi.* Copiosa, communis, decora, paulò abstrusior, exigua magis facilis, quam necessaria, penè intima, joculatoria, longa bene, longa & satis litigiosa, perpetua, meditata, puerilis, nova perjucunda, probabilis, propensior, propria, similis, simplex, splendida, subtilis, tota, verior, ad similitudinem veritatis propensior, universa. Disputationes ancipites, angustæ & concisæ, eruditissimæ, infinitæ latæ eruditæque, multæ & variæ, plenæ, diversæ, voluptuariæ. *Usus.* Concertationum plenæ & ligitiosæ disputationes. Nolo ambigua, quæ disputationibus huc illuc trahuntur. Disputationi interesse. V. *Disputo, Disceptatio, Discepto.*

Disputator, oris, m. Streit-Redner. *Syn.* Dialecticus. *Usus.* Disputator subtilis, Orator parùm vehemens.

Disputo, as, avi, atum, are. einen Wortstreit führen. *Syn.* Differo jure & legibus, disceptando decerto, dico. *Adv.* Acerrimè, accuratè, acutè, amanter, argutissimè, audacius, breviter commodius contra, copiosè, coram dialecticè diligenter, eleganter, enucleatè, exiliter, exquisitè, facetius, fortissimè fusè, fusius, graviter, uberius, jejunè, inscitè, insolenter, lentius, libenter, liberè, liberius, necessariò, omninò, optimè, prudenter, rhetoricè separatim, severe, subtiliter, subtilius, variè latè, supra satis, multum. *Phras.* 1. *Multum de ea re disputavi*, ich habe von dieser Sache viel disputiret. Acriter eam disputationem ingressus sum; multum cum adversariis conflixi, contendi. Magna mihi fuit de ea re altercatio, certatio, contentio. Habui bene longam disputationem. Accuratè & rationibus undique conquisitis; subtiliter, copiosè disserui. Multa in eam rem probabiliter argumentatus sum. Contentione dicendi, quantâ potui, maximâ decertavi. Res ea non mediocri contentione est agitata. 2. *Qua de re disputatur?* was ist es, von dem man so hitzig disputiret? Quæ tandem res illa est, de qua quæritur, ambigitur, dubitatur, contenditur, differitur, disceptatur; de qua lis est; quæ in dubium vocatur? quæ in controversiam adducitur; de qua est contentio; de qua enata, exorta est controversia; quæ in medio est; de qua argumentis disputatur? V. *Disceptatio, Controversia, Discepto.* 3. *Disputabit ex universa Philosophia*, er wird die gantze Philosophie defendiren. Philosophiæ universæ capita disceptanda proponet; de controversis Philosophiæ universæ quæstionibus respondebit; Philosophiam universam erudito in certamine tuendam, propugnandam suscipiet. Doctrinæ specimen periculum facturis ex universa Philosophia dabit, præbebit. Philosophiæ scita academico in consessu propugnabit. *Usus.* Disputare de omni re in contrarias partes. Multa in eam sententiam disputavi. Dum de singulis sententiis breviter disputo, quæso, attendite. Rationem cum aliquo expediendæ rei disputare, inquirere. V. *Discepto*, *controversia.*

Disquisitio, onis, f. Umfrage. *Syn.* Inquisitio, investigatio. *Epi.* Magna. *Usus.* Pro argumento sumere, quod est in disquisitione, vitiosum est. Ad criminis disquisitionem par est adesse quam plurimos.

Disrumpo, is, rupi, ruptum, ere, zertrennen. *Syn.* Divido, rumpo. *Usus.* Disrumpuntur, qui invident. Disrumpor dolole. Disrumpitur eò pactò humani generis societas. V. *Rumpo.*

Dissemino, as, avi, atum, are. ausbreiten. *Syn.* Dispergo, spargo dissipo. *Adv.* Latius. *Usus.* Disseminato sparsóque rumori ne fidem habeas. Latiùs opinione malum hoc disseminatur, manavit non solùm &c. V. *Sero.*

Dissensio, onis, f. Uneinigkeit. *Syn.* Dissidium, contentio. *Epi.* Brevis, civilis domestica. *Phras.* 1. *Dissensionem excitare*, Uneinigkeit erwecken. Commovere dissensionem; facere, constituere dissidium; discordiam inducere, concitare; dissensionem facere. 2. *Dissensionem sedare*, die Uneinigkeit beylegen. Extinguere tumultum, seditionem, dissensionem civium; tumultum comprimere; discordiam placare, dissipare, tollere. V. *Discordia.* 3. *Dissensiones civiles multas respublicas perdiderunt*, die bürgerlichen Uneinigkeiten haben viele Städte zu Grund gerichtet.

multas respublicas opibus admodùm florentes afflixerunt, exedêrunt diruêrunt, evertêrunt, solo æquârunt, sustulêrunt domesticæ seditiones, intestina bella, variæ civium voluntates, controversiæ intra cives, civium discordiæ, partium contentiones. E civilibus discordiis, contentionibus multarum rerumpublicarum pernicies fluxit, manavit, orta est. Multis urbibus perniciem, exitium, pestem, excidium, ruinam, interitum attulerunt; multis urbibus exitio fuere civiles seditiones. V. *Discordia*, *alienus*. *Usus*. Fuit inter illos sine acerbitate dissensio. Philosophi in magna varietate ac dissensione constituti. Commovere, tacere, extinguere dissensionem.

Dissentaneus, a, um. nicht überein stimmend.)(*Consentaneus*. *Usus*. Vel similia, vel dissimilia; consentanea, aut dissentanea.

Dissentio, is, sensi, sensum, ire, widrig gesinnet seyn. *Syn*. Diffideo, discrepo, inter nos dissensio est, in alia opinione, *vel* voluntate sum, in alia omnia eo, *vel* discedo. *Adv*. Honestè, longe magnoperè, occultè, tantopere, valdè, vehementer, vehementissimè multum, gravissimè. *Phras*. 1. *Dissentiunt autores*, die Scribenten kommen nicht überein. Discrepant, discordant deffident inter se autores; pugnant secum scriptores; tendunt in diversum autores; variant autores; autores in diversum trahunt, differunt inter se autorum sententiæ, magna est inter autores opinionum dissimilitudo. 2. *Opinione dissentimus non voluntate*, wir seynd einer widrigen Meynung, nicht aber eines widrigen Willens. Non idem sensus est, eadem tamen voluntas; diversa sentimus, eadem tamen volumus; opinionum est inter nos dissimilitudo, non est animorum. Animorum consensus est inter nos, opinionum tamen dissensio. Nostræ sententiæ non congruunt; cùm tamen animi nostri in amore consentiant. Discrepant sententiæ nostræ; cùm tamen æquè inter nos amemus; cùm mutuus inter nos amor sit. Non idem judicium inter nos, est, eadem tamen benevolentia. 3. *Consulum alter dissensit*, der andere Burgermeister war einer widrigen Meynung. Non idem visum est, non idem placuit, non idem probabatur consulum alteri; opinionum dissensione discrepabant consules; non idem sed aliter, diversè, variè sentiebat; in alia omnia ibat consulum alter; consiliis obstitit, intercessit. V. *Congruo consentio*, *discordo*, *discrepo*, *sententia*. *Usus*. Galli à cæterarum gentium more dissentiunt. Verba factis, vita orationi dissentit.

Differo, is, serui, sertum, ere. reden. *Syn*. Disputo, dico. *Adv*. Abscondité, accerrimè, accuratè, accuratius, acutè, acutiûs, acutissimé, angustè, argutè, benè, breviùs, commodiùs, copiosè, dialecticè, diutiùs, doctè, dupliciter, duriùs, Græcè, uberius, ineptè, latiùs, latinè, nervosiùs, præclarè, plurimùm, prudenter, rectè, remissiùs, splendidiùs, subtiliter, subtiliùs, tenuiter, verissimè. *Usus*. Multa subtiliter de immortalitate animorum Socrates. Inter eos dissefitur. V. *Disputo*, *Confero*.

Diffideo, es, sedi, ere. uneinig seyn. *Syn*. Dissentio, discordo.)(*Congruo*. *Adv*. Leviter, paululùm, plurimùm. *Usus*. Non cum homine, sed cum causa diffideo. Animis & voluntate, moribus & studiis inter se diffident & discordant. Armis etiam & castris diffidebamus. V. *Dissentio*, *Discordiam*, *Altercor*.

Diffidium, ii, n. Uneinigkeit. *Syn*. Dissensio, divortium. *Epi*. Justum, magnum, crudelissimum. *Usus*. Odia, dissidia, discordiæ inde enatæ sunt. Doce, quâ causâ diffidium factum sit. V. *Discordia*.

Dissilio, is, lùi, lii, & livi, ire. zerspringen. *Syn*. Crepo, frangor, disrumpor. *Usus*. Nimiô dissiluere frigore corpora.

Dissimilis, e, g. c. ungleich. *Syn*. Dispar, cum aliquo dissimilitudinem habens. *Adv*. Longe. *Phras*. 1. *Fratres sæpe inter se dissimiles sunt*, Brüder seynd offt einander ungleich. Quasi naturâ ac genere disjuncti sint; ita animô & voluntate diffident; moribus, ingenio dissentiunt, discepant; moribus inter se longissime remoti; magnâ naturarum differentiâ, diversis inter se voluntatibus, distractisque sententiis, dispari conditione, sermone, moribus dissoni; quibus non mos, non vultus, non lingua communis; alter ab altero abhorret. V. *Differo*. 2. *Non multùm dissimilis est parenti*, er ist dem Vater nicht viel ungleich. Non multùm aberrat à moribus parentis; non longè hunc à paternis moribus genus abstulit; non magna est morum dissensio ac discrepantia; non longè à paternis moribus disjunctus est; non longe abest à parentis moribus; non multùm abludit à paternis moribus; parentem non vultû magis, quàm moribus reddit, repræsentat. V. *Degenero*. *Usus*. Aliquis mei dissimilis. Homo virtute & vita illius longè dissimilis.

Dis-

Dissimiliter, ungleich. *Syn.* Dissimili ratione. *Usus.* Res dissimiliter radicatæ.

Dissimilitudo, inis, f. Ungleichheit. *Syn.* Varietas, distantia, discrepantia, differentia. *Epi.* Incredibilis, tanta. *Usus.* Genus institutorum dissimilitudinem habet cum illius vivendi ratione. Locorum, morum civitatum, legum dissimilitudo. V. *Varietas*, *Dissimilis.*

Dissimulanter, verstellter Weise. *Syn.* Obscurè. *Usus.* Non dissimulanter iratus.

Dissimulantia, æ, f. Verstellung. *Syn.* Dissimulatio.

Dissimulatio, onis, f. Verstellung. *Epi.* Perjuncunda, urbana. *Usus.* Dissimulatio est, cum alia dicuntur, ac sentias. Dissimulatione uti. Aliquando evolutus es ex illis integumentis dissimulationis tuæ. Ex omni vita simulatio atque dissimulatio tollenda est. V. *Dissimulo.*

Dissimulator, oris, m. Verheeler. *Usus.* Dissimulatores studiorum.

Dissimulo, as, avi, atum, are. verheelen. *Syn.* Occulto, conniveo. *Phras.* 1. *Cupiebam dissimulare dolorem animi mei,* ich habe gewünschet, daß ich meinen innerlichen Schmertzen verheelen könte. Animi vulnus vultû tegere, & taciturnitate celare; dissimulatione obtegere; plagam illam tacitus concoquere; fronte occultare, & quasi per dissimulationem premere cupiebam; obscurè & dissimulanter ferre; conceptum animô dolorem premere satagebam; cavebam, nequô se indiciô latens animi dolor proderet; nequa frontis nubecula acceptæ in animo plagæ indicium faceret; omnem illam molestiam animi tacitus apud me devorare cupiebam. 2. *Dissimulavit ille injuriæ sensum*, er hat seinen Unwillen über die erlittene Beleidigung nicht zu erkennen geben. Animô magis, quam vultû eam accepit injuriam, criminationem; ad tam atrocem injuriam vultus tamen constitit gravis & serenus; infracto ad criminationem animo, vultûs constantia non respondit. Vultum, quo minùs animi imbecillitati responderet - obsequeretur, in potestate habuit; vultum finxit hominis ab injuriæ sensu alieni. Injuriæ sensum ingenti compressit animô; tacitum tulit; fefellit intuentes oris species ab injuriæ sensu intacta & aliena; injuriam tacitè habuit, passusque est. *Usus.* Fingere, dissimulare, obtegere. Non id obscurè ferebat, nec dissimulare poterat. Aliquid silentio dissimulare. Occultant ac dissimulant appetitum voluptatis Epicurei.

Dissipabilis, e, zerstörlich. *Usus.* Aër naturâ maximè instabilis & dissipabilis.

Dissipatio, onis, f. Zerstreuung. *Syn.* Dissolutio. *Usus.* Dissipatio pecuniæ publicæ.

Dissipo, as, avi, atum, are. zerstreuen. *Syn.* Disperdo, dispergo, dissolvo, diffundo, consumo, conficio, distraho)(*Contraho*, *connecto.* *Phras.* *Rem tuam dissipas*, du verschwendest dein Haab und Gut. Rem tuam perdis, disperdis, consumis; in luxum erogas. Rem partam, quæsitam, comparatam, congestam summis laboribus majorum tuorum; quam majorum tuorum summa collegit industria, inaniter conficis. V. *Consumo*, *dilapido*, *prodigo*, *abligurio*, *nepos*, *helluor.*

Dissocio, as, avi, atum, are. absondern. *Syn.* Disjungo. *Usus.* Morum dissimilitudo dissociat amicitias. V. *Separo.*

Dissolubilis, e. auflöslich. *Syn.* Dissipabilis.)(*indissolubilis*, *Usus.* Coagmentatio dissolubilis.

Dissolvo, is, solvi, solutum, ere. auflösen. *Syn.* Solvo, ære alieno me libero, dirimô, disjungo, resolvo.)(*connecto* *Adv.* Festivè, separatim, omnino, meliùs, prorsus. *Phras.* *Amicitia recens facilè dissolvitur*, eine neue Freundschafft wird leicht zertrennet. Perstringitur, divellitur, labefactatur præciditur facile conglutinatio recens animorum. V. *Amicitia*, *Dirimo.* *Usus.* 1. Pecuniam creditori dissolvere, abzahlen. 2. *Dirimo*, *disjungo*, auflösen, zertrennen. Amicitiam, societatem, dissolvere. Faciliùs est apta dissolvere, quàm dissipata connectere. 3. *Resolvo*, auflösen. Dialectici multa inveniunt, quæ nec ipsi possunt dissolvere. 4. *Tollo*, *infringo*, aufheben. Dissolvere potestatem, die Obrigkeitliche Gewalt aufheben.

Dissolute, liederlich. *Syn.* Remissè indulgenter, negligenter, ignavè. *Usus.* Non quidem severe, sed nec dissolutè res confecta est. Nec crudeliter punire, nec dissolutè remittere.

Dissolutio, onis, f. Auflösung. *Syn.* Resolutio, infirmatio, confutatio, rejectio.)(*Constructio, Usus.* Mors est dissolutio naturæ. An hæc lex, an legum omnium dissolutio? An humanitas appellanda est in acerbissima injuria, remissio animi & dissolutio?

Dissolutus, a, um. aufgelöst. *Syn.* Nimiùm remissus, negligens, effœminatus.)(*fortis, animosus, intentus, diligens. Usus.* 1. Dissolutus, perditus, profusus. Dissoluto animo, imprudenti licentiâ. Dissolutus in re familiari & negligens. 2. *Infirmatus, fractus, dissipatus afflictus,* geschwächt, gebrochen, zerstreuet. Ars quæ rem dissolutam coagmentaret. Leges dissolutæ. V. *Negligens mollis.*

Dissonus, a, um, mißhellend. *Usus,* Dissonum quid & tumultuosum canere videntur.

Dissuadeo, is, suasi, suasum, ere. widerrathen. *Syn.* Deterreo, à sententia avoco, dissuasor sum.)(*autor sum. Usus.* Dissuadere legem; de sententia, de proposito abducere. V. *Absterreo, abduco, avoco, deduco, dehortor, deterreo.*

Dissuasio, onis, f. Widerrathung.)(*suasio, Usus.* Dissuasio. legis.

Dissuasor, oris, m. Widerrather.)(*autor. Usus.* Dissuasor consilii mei.

Dissuavior, aris, atus sum, ari. mit Freuden küssen. *Syn.* Cum voluptate osculor. *Usus.* Te vel in medio foro dissuaviabor. V. *Osculor.*

Dissuo, is, ui, utum, ere. auftrennen. *Syn.* Sensim paulatim dissolvo. *Usus.* Dissuendæ sunt amicitiæ, non discindendæ. V. *Dissolvo, separo.*

Distantia, æ, f. Unterschied. *Syn.* Differentia, discrimen. *Usus.* Magna est inter eos morum & studiorum distantia. Distantia locorum. V. *Longè.*

Distentus, a, um. von distendo, ere. beladen, verhindert. *Syn.* Occupatus, impeditus. *Usus.* Tot negotiis distentus sum, ut respirare vix possim; sum distentissimus. Operâ distentus sum, animo longè magis. V. *Occupo, distraho.*

Distermino, as, avi, atum, are. untermärcken. *Syn.* Separo, disjungo.

Distillo, as, avi, atum, are. abtropffen. *Syn.* Paulatim fluo.

Distinctè, ordentlich, in gewisser Abtheilung. *Syn.* Dispositè, distributè. *Usus.* Distinctè dispositè, explicatè, articulatim dicere.

Dinstinctio, onis, f. Unterschied. *Syn.* Discrimen, distributio, interpunctio, dissimilitudo. *Usus.* Facilis est distinctio ingenui & liberalis joci. Distinctio veri & falsi. Distinctio omnium siderum. Illam tuam distinctionem non probo.

Distinctus, a, um. unterschieden. *Usus.* Distincta alios intervalla, moræ, interpunctiones, respirationes delectant. Littora urbibus, pocula gemmis, cœlum sideribus, oratio membris & articulis distincta.

Distinguo, stinxi, stinctum, ere. unterscheiden. *Syn.* Separo, segrego, disjungo, secerno, discerno, interrumpo, vario. *Adv.* Acutè, dilucide, meliùs severè. *Usus.* Vera à falsis; quid inter naturam, & rationem intersit, distinguere. Orationem variare & distinguere verborum sententiarúmque insignibus. Rem ambiguam distinguere. Voluntatem à simulatione distinguere. Distinguere & segregare causam publicam à privata.

Distineo, es, ui, tentum, ere. aufhalten. *Syn.* Impedio, impeditum teneo.)(*Otiosus sum, vacor Adv.* Valde, vehementer. *Usus.* Ex hoc colligas, quantâ occupatione distinear. Distineor tandem & divellor dolore. V. *Impedio, Occupo.*

Disto, as, are. entlegen seyn. *Syn.* Absum: differo, diversus sum, interest. *Usus.* Contraria sunt, quæ plurimum distant, ùt vita, mors; calor, frigus. Mores hominis ab oratione, vultus ab animo distat. V. *Discrepo, Discordo, Dissimilis, Longè.*

Distorqueo, es, torsi, tortum, ere. hinumbiegen. *Usus.* Oculos distorquere.

Distortio, onis, f. Verruckung. *Usus.* Distortio & depravatio membrorum.

Distortus, a, um. verkrümmt. *Syn.* Contortus. *Usus.* Sapientes, si vel distortissimi sint, formosi sunt. Genus dicendi distortum. V. *Pravus.*

Distractio, onis, f. Zertrennung. *Syn.* Disjunctio. *Epi.* Summa. *Usus.* Non est nobis societas cum tyrannis, sed potiùs summa distractio. *Pro* Evagatione animi; aberratione mentis à proposito; animi tumultu, Ausschweiffung, Zerstreuung des Gemüths, *vulg est.* V. *Distractus.*

Distra-

Distractus, a, um. zerrissen. *Syn.* Disjunctus, divulsus, alienatus. *Usus.* Vita à rei familiaris curà, ambitionis labore distracta. Cæsar & Pompejus malorum perfidià districta, de imperio dimicant. *Sum distractus in oratione, vulgo est*, ich bin zerstreuet im Gebet; *Latinè efferas:* parùm attentus, animô vagus sum; à proposito aversus; inter precandum animus aberrat longius; evagatur liberiùs; cùm ad comtemplandas res divinas me confero, animus peregrinatur longiùs; à suo proposito perturbatis cogitationibus abducitur. V. *Distraho, cogitationibus distrahor.*

Distraho, is, traxi, tractum, ere. von einander ziehen. *Syn.* Avello, disjungo, dissipo, diduco.)(*Congrego. Usus.* 1. Naturà cohærentia distrahere. Lacerare & distrahere, reliquias vitæ. Pugnam segregare ac distrahere. 2. *Abstraho*, abziehen, absordern. A complexu matris filium distrahere. Non pôssum à te distrahi sine dolore. 3. *Transl. Animo ancipiti, & variis rebus occupato tribuitur*, von einem zweifelhafftigen, oder beschäfftigten Gemüth. Industriam alicujus in plura studia distrahere. In deliberando animus in plures partes distrahitur. *Distrahere se*, sich distrahiren, eine angenehme Unterhaltung suchen, *vulg. est*; *Latinè dicas*: Animum à curis abducere; abstrahere à solicitudine animum; aberrationem à molestia quærere; à molestiis, curis aberrare; à seriis curis avocare animum; lenire curas aberratione animi; sibi se vindicare; respirare à negotiis.

Distribuo, is, ui, utum, ere. austheilen. *Syn.* Divido, partior, tribuo dispenso, describo. *Adv.* Æqualiter, bipartitò, breviter, centuriatim, commode, commodissime, tributim, tripartitò. *Usus.* Pecuniæ maximæ distribuuntur. In tres distributa est sapientia. Regnum in provincias tribuere, describere, distribuere. V. *Divido, tribuo.*

Distributè, abgetheilt. *Syn.* Distinctè. *Usus.* Nec distribute, nec ornate scribit.

Distributio, onis, f. Austheilung. *Syn.* Divisio, partitio, descriptio. *Usus.* Temporum distributionem facere. Cœli distributio.

Distributor, oris m. Austheiler. *Usus.* Distributores tabellarum.

Districtus, a, um. verstrickt. *Syn.* Strictus: occupatus, distentus. *Usus.* 1. Nunquam à laboribus districtor fui. Ejus vita ambitionis labore districta. 2. *Eductus è vagina*, aus der Scheide gezogen. Districti in rempublicam gladii.

Distringo, is, strinxi, strictum, ere, verstricken. *Syn.* Constringo. *Adv.* Confestim. *Usus.* 1. Fraus distringit, non dissolvit perjurium. 2. Gladium distringere, den Degen ausziehen.

Disturbatio, onis f. Zerstörung. *Syn.* Eversio. *Usus.* Disturbatio urbis.

Disturbo, as, avi, atum, are. zerstören. *Syn.* Dijicio, disjicio, demolior, dissipo. perverto.)(*Construo, compono, dispono. Usus.* Rem totam disturbavi. Judicium vi & armis disturbare voluit. Vitæ societatem disturbet, qui fidem lædit. V. *Impedio, turbo.*

Ditesco, is, ere. reich werden. *Syn.* Dives fio. V. *Dives.*

Dithyrambus, i, m. *Genus carminis, in honorem, Bacchi, quô Pindarus utitur.*

Ditio, onis, f. Gebiet. *Syn.* Imperium, potestas, jurisdictio. *Phras.* 1. *Urbs ea est sub ditione Cæsaris*, diese Stadt stehest unter Kayserlichem Gebiete. Urbs hæc sub tutela Romanæ magnitudinis acquiescit: in ditione & potestate Cæsaris tenetur; Romano paret Imperio; jura legèsque à Rom. Imperatore accipit. 2. *Provinciam suæ ditioni subjicere*, ein Land unter seine Bothmäßigkeit bringen. Provinciam in ditionem suam redigere, sub ditionem subjungere; provincia potiri; ditione complecti; dominatum provinciæ occupare; armis sibi asserere, vindicare; subigere provinciam; ditionis suæ facere; ditioni suæ adjicere. V. *Imperium Occupo. Usus.* DEI nutû ac ditione omnia gubernantur. in ditiônem redigere. Sub ditionem subjungere. In sua ditione ac potestate tenere. *Pro* regione, provincia, Land, *vulg est.*

Dito, as, avi, atum, are. machen. *Syn.* Locupseto. *Phras. Rex ditavit hominem*, der König hat ihn bereichet. Divitiis auxit; fortunis cumulavit; amplificavit fortunas hominis; facultates auxit; fortunis locupletavit. V. *Divitiæ. Usus.* Urbs spoliis ditara ac triumphis. V. *Locupleto.*

Diu, lang. *Syn.* Perdiu, multos annos, multos dies, magnam pattem diei, per multas ætatees, longô intervallô. *Phras.* 1. *Diu antè*, lang zuvor. Multô ante; permultum ante; jam pridem; dudum; multis ante tempestatibus. 2. *Diu post*, lang darnach.

Lon-

Longo ex intervallo; magno ex intervallo; post longam intercapedinem; post longum tempus; longo post tempore; cum temporis multum abiisset; transactô multorum annorum spatiô. *Usus.* Quid est in vita hominis diu? V. *Duro.*

Divaricor, aris, atus sum, ari. von einander spannen. *Pass. Syn.* Cruribus distrahor. *Usus.* Divaricari hominem ac deligari jubet.

Divello, is, velli, vulsum, ere. hinweg reissen. *Syn.* Distraho, separo.)(*conjungo. Adv.* Ægrè. *Usus.* Nemo eum à me divellet ac distrahet. Magnô dolere à te divellor. V. *Separo.*

Divendo, is, vendidi, venditum, ere. verkauffen. *Usus.* Bona sua divendere. V. *Vendo.*

Diversè, unterschiedlich. *Syn.* Variè, non unô modô, alio atque aliô modô.

Diversor, aris, atus sum, ari. zur Herberge seyn. *Syn.* Apud hospitem sum, versor, utor hospitiô. *Usus.* Tua in domo diversabor. Vedius Romæ apud Pompejum diversatus est admodùm lautè.

Diversor, oris, m. Gast. *Syn.* Hospes, qui recipitur, qui divertit. *Usus.* Caupo eum cum quibusdam diversoribus assequitur.

Diversoriolum, i, n. kleine Herberge.

Diversorium, ii, n. Herberge. *Syn.* Hospitium. *Epi.* Aptum, peropportunum. *Usus.* Varro villam illam studiorum voluit, non libidinum diversorium. Requiescam in tuo sermone, ut quodam opportuno diversorio. Ex vita discedo, tanquam ex diversorio.

Diversus, a, um. unterschiedlich. *Syn.* Varius, dispar, non idem, distans, impar, dissimilis, disjunctus, contrarius ferè totus alter, alius, disparilis.)(*Idem. Adv.* Longè, longissimè, maxime. *Usus.* Hoc est diversum à reliquis. Varia & diversa instituta multum in se distantia. V. *Dissimilis, alius, dispar.*

Diverticulum, i, n. Weg-Scheide. *Syn.* Flexio viæ, anfractus. *Usus.* Quæ diverticula, quas flexiones quæris? Fraudis diverticulum mox reperit. Ne diverticula peccatis darentur.

Diverto, is, verti, versum, ere. einkehren, abweichen. *Syn.* Divertor, diversor: de via decedo. *Usus.* Apud hospitem amicum divertere. Redeamus unde divertimus. V. *Digredior, digressio.*

Dives, itis, g. o. reich. *Syn.* Locuples, copiosus, opulentus, pecuniosus, fortunatus, beatus, opibus affluens, omnibus copiis circumfluens, copiis præditus, omni copiarum genere abundans, divitiis affluens benè nummatus, à re paratus, à re firmus, à divitiis instructus, omnibus rebus ornatus, copiis amplissimus, benè peculiatus; homo re amplâ & prolixâ; pecuniâ princeps; cui amplissimæ fortunæ sunt; cui effusè affluunt opes; divitiis potens, præpollens; qui copia argenti aurique abundat; divitiis florens; opibus elatus; homo re fortunisque auctior; cui fortunæ auctæ & exaggeratæ; qui rem, qui copias, qui falcultates habet; qui à fortuna instructissimus; à re familiari paratissimus; qui opibur valet, divitiis refertus, munitus; qui rem possidet amplissimam; opibus auctus est amplissimis; cui facultates, opes, copiæ sunt maximæ; cui magnam bonorum copiam fortuna elargita est; cui res qui fortunæ muneribus egregiè ornatus est; cui res domestica, familiaris ampla & copiosa.)(*Pauper. Usus.* Dives animus est, non arca. Soli sapientes divites. V. *Divitiæ, copiæ, pecunia.*

Divexo, as, avi, atum, are. plagen. *Syn.* Vasto. *Adv.* Fœdè. *Usus.* Omnia divexare & diripere. V. *Vexo.*

Divido, is, visi, visum, ere. zertheilen. *Syn.* Distribuo, partior, dispartior, dispertior, in partes tribuo, seco, digero, distinguo, discrimino, distraho, segrego, excludo.)(*Conjungo, confundo, commisceo. Adv.* Acutè, æqualiter, articulatim, ineleganter, infinitè, subtiliter, passim, ultro citroque, latè. *Phras.* *Dividere exercitum*, das Kriegs-Heer abtheilen. Bipertitò ducere; militem partiri; in multas; parvásque partes carpere; in diversas regiones distrahere, diducere, latiùs distribuere in duas partes abscindere exercitum; dimittere plures manus; diducere militem; vires dispartiri.

Dividuus, a, um. getheilt. *Syn.* Quod recipit divisionem. *Usus.* Dissolubile & dividuum est omne animal mortale Materia dividua gignitur.

Divinatio, onis, f. Weissagung. *Syn.* Vaticinatio, augurium, prædictio, præsensio, scientia rerum futurarum, auguratio,

ratio, ariolatio, oraculum, conjectura. *Epi.* Artificiosa, naturalis, opinabilis, vera. *Usus.* 1. Nescio quâ animi divinatione hoc præsensi. Eò rem adducam, ut divinatione non sit opus. 2. *Genus causæ, quô de accusatore constituendo quæritur.* Divinatio in Verrem. V. *Conjectura.*

Divinè, göttlich. *Syn.* Divinitùs. *Usus.* Multa divinè præsensa & prædicta reperiuntur.

Divinitas, atis, f. Gottheit. *Syn.* Numen, summa præstantia. *Usus.* Aristotelis menti tribuit omnem divinitatem, astris alii. Ex divinitate sua animum genuisse Deus credebatur. V. *Deus.*

Divinitùs, von GOtt, aus göttlicher Eingebung. *Syn.* Divinè, divinô numine. *Phras. Divinitùs id nobis auxilium oblatum est,* diese Hülfe ist uns von Gott zukommen. Divinô munere, non humanô consiliô; donô deûm, velut cœlô dimissa illa auxilia venêre; velut divinâ virgulâ illa nobis bona suppeditata sunt. V. *Deô juvante.*

Divino, as, avi, atum, are. rathen, weissagen. *Syn.* Vaticinor, auguror, conjicio, futura significo, in posterum præsentio, præsagio, ariolor, oraculum edo, conjectura prospicio. *Adv.* Mirabiliter, naturaliter, prorsus. *Phras. Eam tempestatem multi antè divinârant,* dieses Ungewitter haben viele vorgesagt. Multis vaticinationibus, non sine instinctu aliquo afflatúque divino, non sine mentis incitatione divinâ, ea prænuntiata sunt. Non tam aruspices & fulguratores, nec tam interpretes ostentorum, augures, aut vates furiosi; sed viri sapientes ac providi eam tempestatem augurabantur. Non somniorum conjectione, non vanâ augurandi scientiâ, non prognosticis; non è fatidicorum & vatum effatis incognitis; sed ex iis, quæ contra morem ac leges fierent, impendentem reipublicæ calamitatem, velut divinâ præsagitione præmonstrârunt, præcinuerunt, præsenserunt, præsignificârunt. *Usus.* Futura divinare. V. *Conjicio.*

Divinus, a, um. göttlich. *Syn.* Cœlestis. *Usus.* 1. Homo divinum ac cœleste animal à Philosophis quondam appellatus. Divina religio. Natura divina. 2. *Divinator, Magus,* Wahrsager. Falluntur sæpè divini & Chaldæi. Melancholicos habere aliquid in animo divinum & præsentiens, existimat Aristoteles. 3. *Excellens, illustris, minimè vulgaris,* trefflich, ungemein. Divinâ vir memoriâ, consiliô, eloquentiâ, ingeniô. Divinis me laudibus extulêre illæ cœlestes divinæque legiones. Divina hominis autoritas.

Divisio, onis, f. Theilung. *Syn.* Distributio, partitio, divortium, dissidium, sectiò. *Usus.* Causarum, orationis divisio in suas partes. Trium regnorum divisio, cœli, maris, inferorum.

Divisor, oris, m. Theiler. *Usus.* 1. Italiæ divisores. 2. *Qui tribubus candidatorum nomine pecunias dividit, ad suffragia corrumpenda.* Per quem sequestrem, quem divisorem tribus corrupta est? Pœna in divisores constituta.

Divitiæ, arum, f. Reichthum. *Syn.* Opulentia, ampla fortuna, magnæ fortunæ atque copiæ; summa copia; opes & copiæ, omnium rerum abundantia.)(*summa inopia, paupertas.* *Epi.* Duces ad voluptatem & valetudinem bonam; inanes, ingentes, libidinosæ, maximæ, certissimæ, naturales, opportunæ, parabiles, veteres illibatæque. *Phras.* 1. *Divitias quæris,* du wilst reich werden. In re familiari augenda totus es. Præter divitias nihil spectas. Totus in divitias incumbis. Tuum omne studium in quærendis opibus consumis, locas, constituis. Id unum agis, ut divitias tibi pares, compares, colligas, congeras. Eò tantum spectas, ut opes possideas; eò tuum studium dirigis, ut opibus abundes, affluas; eò studium tuum confers, ut divitiæ tibi abundent. Tuum consilium illud est, ut divitiæ tibi adsint maximæ; ut divitiæ tuam in domum omnes confluant; ut dives, ut copiosus, ut locuples, ut benè nummatus sis. Nihil tibi potius est, quàm ut sis multarum possessionum præsidiô munitus; ut à re familiari sis instructus, paratus, minimè inops; ut divitiis, copiis, opibus, fortunis abundes; ut cumulata possideas, & uberrima sint omnia; ut omnium rerum ubertate floreas; ut fortunæ tibi sint amplissimæ. Opes aucuparis; opibus inhias; rem facere; facultates augere; amplificare fortunas, ea tibi cura est unica. Animus est opes parare, congerere, cumulare, accumulare, coacervare, corradere, conficere; rem familiarem magnis accessionibus augere; pervenire ad opes, colligere amplas facultates; omnibus vis ornamentis, omnibus præsidiis redundare; rem augere cupis; opes expetis fundatas optimè ac constitutas. 2. *Divitias habet amplissimas,* er hat sehr grossen Reich-

Reichthum. Divitiis auctus, ornatus est amplissimis; opibus ac fortunis viget, pollet, præstat, excellit; re utitur ampla admodum ac prolixa; rem habet, tenet, possidet, nactus, indeptus est copiosam, uberrimam, benè magnam. Opes habet fundatas atquè optimè constitutas; pauci hominem excellunt opibus; opibus valet, præpollet. V. *Dives*. *Usus*. 1. Divitias expetere, quærere, parare. 2. Divitiis circumfluere; ad divitias pervenire; divitiis augeri, ornari. V. *Bona, copia, abundo*.

Divortium, ii, n. Scheidung. *Syn*. Dissidium inter conjuges; discidium. *Epi*. Subitum. *Usus*. Quid audio, Lentulum fecisse divortium cum uxore? Multa doctrinarum divortia. Syria à Cilicia aquarum divortiis dividitur.

Diurnus, a, um. täglich. *Syn*. Quod ad diem pertinet, aut fit de die. *Usus*. Nullam partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis cepi. Annuum, menstruum, diurnum spatium. Diurni & nocturni metus & dolores.

Diutinus, a, um. langwierig. *Syn*. Diuturnus, longinquus. *Usus*. Errore, morbo diutino tenebatur. V. *Diuturnus*.

Diuturnitas, tis, f. Langwierigkeit. *Syn*. Longinquitas temporis, *vel* temporum; magnus numerus dierum. *Usus*. Diuturnitas pacis rempublicam firmavit. Diuturnitas maximos luctus vetustate tollit. Diuturnitas gloriæ, memoriæ.

Diuturnus, a, um. langwierig. *Syn*. Diutinus, longus, longinqui temporis, longinquus. *Phras. Diuturnò morbo laboravit*, er ist lang kranck gelegen. Longinquo morbo implicatus jacuit, diutino morbo tenebatur; dolor morbi diuturnitate productus est; magnam anni partem ægrotabat. *Usus*. Nihil simulatum diuturnum. Diuturna sitis.

Divulgo, as, avi, atum, are. verkünden, unter die Leute bringen. *Syn*. Foras effero, vulgo, pervulgo, in medium profero, edo, patefacio. *Phras. Rei fama ubique divulgatur*, die Sache wird aller Orten ausgebreitet. Fama rei tota urbe discurrit; edocet vulgus. Fama rei omnium sermonibus teritur; celebratur; in vulgus effertur; vulgi rumoribus differtur, dissipatur; res in omnium ore, ac sermone est, versatur. Manat per urbem rumor; non jam tacitè serpit per urbem rumor; percrebescit rei fama; crebris jactatur sermonibus. V. *Fama*. *Usus*. Librum divulgare. Inimici eam rem sermonibus divulgârunt. V. *Edo, fama, rumor*.

Divus, a, um. göttlich. *Syn*. Deus, homo divinus. *Usus*. Ad Divos castè adeundum. *Pro* Sancto, einen Heiligen, *minùs proprie adhibetur*.

Do, as, dedi, datum, dare. geben. R. à δῶ, *vel* δίδωμι. *Syn*. Impertio, largior, defero, præbeo, exhibeo, trado, tribuo, dono.)(*accipio*. *Phras. Dat libenter*, er giebt gerne. In dando est admodùm munificus; omnia dilargitur; promit de suo; facilè erogat, concedit, annumerat, annuit, ministrat, præbet promiscuè & benigne; cumulatè dat omnia. V. *Largus, dono, participo*. *Usus*. 1. Dare potestatem alicui, autoritatem. 2. *Verto*, ausrechnen. Dare aliquid laudi, honori, ignominiæ. 3. *Trado, dedo*, übergeben. Aliquem in caveam, pistrinum, custodiam, carcerem, mortem, laqueum, cruciatus dare. 4. *Committo*, ergeben begeben. Se fugæ, labori, itineri, otio, deliciis, foro, somno dare. 5. *Confero*, sich begeben. Se in partes Cæsaris, in factionem, in consuetudinem, familiaritatem, amicitiam alicujus dare. Dare se ad lenitatem, ad dicendum, ad causas agendas. 6. Dare aliquid auribus; dare gratiæ alterius, *assentari*, heucheln. 7. Dare pœnas, supplicium, de se, Straffe bezahlen. 8. Impressionem, impetum dare, anfallen. Malum alicui & incommodum dare, Ubel zufügen. 9. Dare verba, *decipere*, betrügen. 10. Pignori, fœnori aliquid dare, zu Pfand, auf Wucher geben. 11. Senatum alicui; actionem dare, erlauben bey dem Rath zu erscheinen; einen Handel auftragen. Fabulam dare, eine Comödie spielen. 12. Operam dare libris, litteris, magistro. Cœnam, solatium, negotium dare alicui.

Doceo, es, ui, doctum, ere. lehren. R. à δοκέω, *sentio*. *Syn*. Instituo, erudio, edoceo, præcepta do, vias trado, disciplinam trado, informo. *Adv*. Diligenter dilucidè, fideliter, ineptè, iracundiùs, laboriosiùs, latinè potissimùm, serò. *Phras. Docere adolescentes*, die Jugend unterweisen. Informare ad omnem humanitatem; rebus optimis instituere; imperitos condocefacere; scientiâ augere; optimis institutis imbuere; salubria monita tradere; disciplinæ assuefacere; artibus adolescentes instruere, erudire, tingere; ludum aperire juventuti litterarum; doctrinis adolescentes impertire; præceptis erudire; artes iis tradere; honestis

nestis artibus juventutem ad omnem humanitatem formare; doctrinis ingenia expolire; doctrinam, eruditionem suam in alios dispertire, transfundere; doctrinæ hæredes instituere ac relinquere plurimos; ad bonas artes iisdem itineribus, quibus ipse ad summam eruditionis laudem perveneris, deducere. V. *Disciplina*, *Erudio*, *Instituo*, *Doctrina*. *Usus*. Quid te, asine, litteras docem? Juventutem mercede docere. Docere, tradere, inculcare. Docere judicem de injuriis suis. Senectus adolescentes docet, & ad omne officii munus instruit.

Docilis, e. gelehrsam. *Syn.* Qui facilè, libenter, quæ docetur, arripit, intelligit, aptus ad disciplinas.)(*indocilis*. *Phras. Est docilis*, er faßt leicht. Ingenium nactus est facile; cerea est indole, quam facile in quasvis figuras formes, fingas; quam nullô labore, nullô negotiô in omnem partem verses, flectas, inflectas; docilitatem habet, disciplinas omnes facilè arripit. *Usus*. Præbere se docilem ad aliquam artem, sententiam, disciplinam. Docilem facere auditorem.

Docilitas, tis; f. Gelehrsamkeit. *Syn.* Discendi facilitas. *Epi.* Humana. *Usus*. Qui docilitatem memoriámque habent, ingeniosi vocantur. V. *Ingenium*, *ingeniosus*.

Doctè, gelehrt. *Syn.* Peritè, litteratè. *Usus*. Satis doctè ac peritè.

Doctor, oris, m. Lehrer. *Syn.* Magister, præceptor, interpres. *Epi.* Intelligens, nobilis, summus, singularis, disjuncti, Rhetorici, summi, veteres. *Usus*. Græci dicendi artifices & doctores. Sapientiæ doctores, & vivendi præceptores. *Doctor Ecclesiæ*, ein Kirchenlehrer. Religionis interpres, divinorum oraculorum interpres sanctissimus æquè ac doctissimus; Christianæ sapientiæ princeps ac magister. *Doctorem creare*, einen zum Doctor machen. Doctoris nomine ac insignibus ornare, decorare; Juris, Theologiæ insignia tribuere; laureâ cæterisque doctrinæ insignibus donare, cohonestare; Doctoris appellatione insignire; inter Juris Doctores; *vel* Doctoribus adscribere; in Doctorum Juris Ordinem referre, reponere, collocare; doctrinæ gradum, honores conferre eos, quos habet Philosophia amplissimos. *Doctorem fieri*, Doctor werden. Inter Juris Doctores cooptari; doctrinæ lauream, *vel* insignia capere, accipere; doctrinæ laureâ donari; doctrinæ insignibus decorari, cohonestari, potiri. Inter Sapientiæ Senatores admitti, adscribi; in Senatum Sapientum cooptari; in Juris Doctorum Ordinem adlegi; Jurium insignibus nobilitari; Juris Doctorum gradu, dignitate potiri; eorum insignibus exornari.

Doctrina, æ, f. Lehre. *Syn.* Eruditio, litteræ. *Epi.* Abundans, elegans, eximia, exquisita, facilis, fidelis, liberalis, magistra, vetus, mediocris, non moderata, multa, optima, perridicula, politissima, puerilis, reliqua, singularis, subtilior, summa, transmarina, uberior, vulgaris, ingenua, mala. *Phras.* Doctrinam sibi egregiam comparavit, er hat es in der Gelahrheit weit gebracht. Animum disciplinis omnibus egregiè excoluit; amplam rerum humanarum divinarúmque cognitionem assecutus est; progressus in doctrinarum studiis fecit eximios; processus eos in artium cognitione fecit, nihil ut fugere ejus scientiam videatur posse, magnam rerum cognitionem mente complexus est; animô comprehendit, nullum doctrinæ genus est, quô ille pectus suum non consęverit; in doctrinarum studio multûm sanè promovit; processus in artium studio habuit sanè maximos. V. *Doctus*. *Usus*. In maximis occupationibus nunquam intermittit studia doctrinæ. Relàxare, recolere animum doctrinâ, & ad sapientiam præparare. Doctrinarum omnium studiosus. Homo omni virtute & doctrinâ ornatissimus. V. *Litteræ*, *Disciplina*.

Doctus, a, um. gelehrt. *Syn.* Litteratus, eruditus, litterarum intelligens. *Phras.* 1. *Est vir doctus*, er ist ein gelehrter Mann. Vir est doctrinâ egregiè excultus; litteris perpolitus; abundanti doctrinâ, atque optimarum artium studiis eruditus. Vir pæclarâ ac reconditâ eruditione ornatus. Omnis antiquitatis peritus, Græcis & Latinis litteris institutus, à Philosophia instructior; omnibus artibus, quæ sunt liberô homine dignæ, omnibus ingenuis disciplinis, incredibili quâdam varietate rerum ac copiâ præstans, doctrinâ nobilis & clarus; litteris impensè deditus, in bonarum artium studio præcellens; eleganti litteraturâ, à quo nemo nisi doctior redeat; doctrinâ liberaliter instructus; acerrimo vir ingenio, exquisitáque doctrina; qui cum humanitate, & cum doctrina frequens habet commercium; vir omni liberali doctrinâ politissimus; vir cui multæ & reconditæ sunt litteræ; in quo litteræ sunt plurimæ; litteris Græcis juxta atque Latinis doctis-

doctiſſimè eruditus. Illuſtris liberalibus ſtudiis; egregius vir ingeniô, boniſque omnibus diſciplinis ornatus; vir excellentis doctrinæ; in ſtudiis doctrinarum egregius; litteris multis præditus, rerúmque variâ ac plurimâ ſcientiâ; ingenio vir eleganti, & haud quaquam rerum litterarúmque veterum indoctus; homo in omnium bonarum artium diſciplinis impenſè doctus; in ſtudiis doctrinæ multi atque celebrati nominis; vir in artium ſtudiis liberaliſſimis doctrinâque verſatus; qui unus optimè norit, non noſtra ſolùm, ſed etiam Græciæ monumenta omnia; vir multarum litterarum; vir reconditæ, interioris, exquiſitæ, ſingularis, non vulgaris doctrinæ, inſignitè doctus. Venerabilis vir miraculo litterarum. 2. *Homo non admodùm doctus*, ein Menſch von geringer Wiſſenſchaft. Litteris parcè aſperſus, leviter tinctus; qui Muſas vix à limine ſalutârit; qui litteras vix primis, ùt ajunt, labris deguſtavit; qui in eruditorum natione nondùm profiteri nomen audeat. 3. *Medicâ ſcientiâ doctus eſt.* er iſt in der Arzney-Kunſt erfahren. Eruditus eſt medendi arte; ſciens, peritus, intelligens eſt medicinæ; longè pro ceſſit in medicinæ ſcientia. Medicinæ ſcientiam tenet, poſſidet, callet, ita eſt aſſecutus, ut paucos in ea arte pares reperias. Medicinæ ſcientiâ valet, floret, præſtat, excellit. Medicinæ doctrinâ, cognitione intelligentiâ cum paucis conferendus eſt, nemini eſt inferior. Nota ei præclarè medicina eſt; patent ei, quæ multos latent ex medicinæ ſcientiâ, ex medendi arte. Multum hauſit ex iis libris, unde manat ejus ſcientiæ cognitio. Medicinæ ſcientiam planè complexus eſt; mente atque animo comprehendit; ingenio ſibi aperuit, peperit, comparavit. V. *Peritus*, *ingenium*.

Documentum, i, n. Beyſpiel, Lehrſtück. *Syn.* Admonitio, præceptum, exemplum, monumentum. *Epi.* Maximum. *Uſus.* Cato documentum antiquæ virtutis, integritatis, prudentiæ. Hinc documentum cape, quid poſſit fortuna; documentum ſtatuere, nequis in poſterum &c. Jam ab adoleſcentia documenta dederas maxima, qui vir futurus eſſes. V. *Exemplum.*

Dodrans, antis, m. neun Unzen. *Syn.* Novem unciæ, ſeu rei integræ partes tres. *Uſus.* Ejus fundi dodrantem emit.

Dogma, atis, n. Lehre, Meinung, Gebot. *Syn.* Decretum, ſcitum, præceptum, placitum. *Epi.* Commune, verum.

Dolabra, æ, f. Hobel. *Syn.* Inſtrumentum, quo dolantur ligna.

Dolenter, mit Schmerzen. *Uſus.* Dolenter. hoc magis dico, quam contumelioſè.

Doleo, es, dolui, ere. ſchmerzen, traurig ſeyn. *Syn.* Dolorem capio, *vel* accipio, condoleo, indoleo, mœreo, angor animô, dolore ardeo, ingemiſco, acerbè fero, dolorem animô capio, moleſtiam capio, in dolore & mœſtitia ſum, dolor mihi accidit, in dolore ſum, vel maximô mœrore potiùs. *Adv.* Graviter, impunè, intoleranter, levius, maximè, mediocriter, mirificè, pariter, poſtmodum, plus, proindè, valdè, præcipuè. *Phraſ.* 1. *Ea res valdè mihi doluit*, die Sache hat mich ſehr geſchmerzet. Ea res gravem mihi dolorem inuſſit; angebar animô mœrore neceſſariò & acerbô; ſine acerbiſſimô animi ſenſû rem audire non potui; hauſi dolorem acerbiſſimum, ferrémque graviùs, ſi novæ ægrimoniæ locus eſſet; dolor vocem mihi debilitat atque intercludit; rei memoria animum mœrore opprimit; rei memoria meum pectus effodit; fixus animo hæret dolor; pungit, perfodit, pervellit animum dolor; ſenſi doloris vehementiam eam, ut vix conſolabilis videretur ægritudo; quaſi faces quædam doloris admovebantur animo. Tabeſcere, confici, macerari, diſrumpi mihi dolore videbar. V. *Dolor*, *Crucio.* 2. *Doleo de tuis miſeriis, vulg. Condoleo*, *compatior tibi*, ich habe ein Mitleiden mit dir. Doleo vicem tuam; commoveor miſeriis tuis; graviſſimè afficior caſû tuô; miſeriam tuam meam puto; miſeror fortunam tuam; doloris tecum ſum particeps; miſericordiâ tui capior, moveor, commoveor; calamitas tua in magnam me ſolicitudinem adducit; commiſeror fortunam tuam; acerbe me angit, vexat, ſolicitat miſeria tua. V. *Dolor*, *ango*, *ſolicitus.* *Uſus.* De febricula filiæ tuæ valdè doleo. Tuum caſum luctúmque omnes doluimus.

Dolium, ii, n. Faß. *Syn.* Vas vinarium. *Uſus.* De dolio haurire.

Dolo, as, avi, atum, are. hobeln. *Syn.* Dedolo. *Uſus.* Homo è robore dolatus. Dolore orationem.

Dolor, oris, m. Schmerz. R. à δηλέω, *lædo.* *Syn.* Mœror, acerbitas, acerbus animi *vel* corporis ſenſus, animi cruciatus. *Epi.* Acerbus, acerbiſſimus, acris, alienus, apertus, aſper, moleſtus, odioſus, difficilis, brevis, communis, conjunctior, vix conſolabilis, diuturnus, domeſticus, fictus, gravis, longus, gravior, graviſſimus, humanus, inſtabilis, incredibilis, index profectionis ſuæ, ingenuus, inteſtinus, intolerabilis, tolerabilis, inveteratus, ju-

justus, justissimus, lenis, levis, longinquus, longior, longissimus, longus, magnus, malus, major, maximus, mediocris, medius, minor, minimus, mirus, miserrimus, mœstus, mitior, molestus, muliebris, municipalis, naturalis, necessarius, nimius, novus, officiosus, perpetuus, pius, plebejus, præcipuus, præsens, præteritus, privatus, productior, sempiternus, stabilis, summus, tantus, verus, virilis, universus, asper, gravis, parvus; propior. *Phras.* 1. *Ea res mihi magnum dolorem attulit*, diese Sache hat mir einen grossen Schmerzen verursachet. Magnum mihi dolorem dedit, fecit, inussit, incussit; ea res dolore me incendit; dolori mihi fuit maximo; magnô me dolore affecit, oppressit, magnum mihi dolorem peperit; perturbavit ea me res vehementer, afflixit, commovit; graviter ea res me pupugit, momordit, affecit. 2. *Gravis me invasit dolor*, es hat mich ein grosser Schmerz überfallen. Dolor me incredibilis incessit, incursavit; accepi ex ea re acerbissimum dolorem; mœrorem ex ea re hausi, suscepi, concepi gravissimum; dolor me arripuit, oppressit, vexavit molestissimus. 3. *Dolorem sustineo gravem*, ich leide einen grossen Schmerzen. Dolorem acerbum patior. Dolorem ejusmodi fero, qui ferri vix possit. Dolorem incredibilem capio, sustineo, suscipio, traho, haurio; gravissimo dolore angor, conficior, exerceor, torqueor, affligor, vexor, perturbor, frangor; acerbissimo dolore discrucior, divellor, disrumpor, perimor, interimor, exanimor, contabesco, opprimor, premor. Omnes mentis meæ partes dolor exagitat, divexat, perturbat, afficit. Concidit animus meus ictû doloris, vi curarum ac solicitudinis, concursû molestiarum labefactatus atque convulsus. Ita cecidit animus meus dolore perculsus, ut nulla res eum ad æquitatem possit revocare. Jaceo in mœrore ac sordibus. Curis maceror; ægritudine contabesco. Vehementissimè solicitor; acerbissime doleo; ægritudine animi ita laboro, ut sanari vix possim, *vel potius* planè non possim; ut spem salutis omnem amiserim; ut spes salutis omnino supersit nulla. Versor in summo dolore ac mœrore; versor in mœrore & sordibus. Mœrori me totum dedi; tristitiæ me totum tradidi, jacet animus mœrore oppressus nihil me tristius; mœrore urgeor, laceror; dolore consumor; mœror meus non is est, quem ulla ratio mitigare, nedum exhaurire possit. Dolore intolerabili impedior, ardeo, tactus sum; dolori penè succumbo; æstuat animus dolore; dolore efferor, differor; doleo, ut nemo magis; incendor dolore. 4. *Morbi dolores sunt intentissimi*, die Schmerzen der Krankheit sind sehr heftig. Artus dolore ardent; artus vehementer laborant; morbi dolor me gravissimus arripit, excruciat, premit, opprimit; acer est doloris morsus; torqueor incredibilem in modum morbi doloribus; tanta est morbi acerbitas, tantusque dolorum æstus, ut animam me positurum credam; exedit, dilaniat viscera dolor intolerabilis; morbi summam sentio acerbitatem; in dolores incidi gravissimos; in summis doloribus jaceo, dolore correptus sum gravissimô. 5. *Ingenti mihi dolori est discessus tuus*, deine Abreise gereichet mir zu grossem Leidwesen. A te cum divellor, videor mihi partem viscerum abrumpere; desideriô admittendi sodalis tam amabilis immensum excrucior, affligor; gravior est omni suppliciô tuus mihi discessus; efferor dolore ex discessu tuo. 6. *Dolorem de peccatis habeo*, ich habe Reu und Leid über meine Sünden. Præcipuo quodam dolore angor; lachrymas pœnitentis animi indices profundo; dolorem ex peccatorum memoria conceptum gemitû patefacio, dolore admissorum excrucior; ex recordatione criminum dolor animi nunc ingens nascitur; cum recordatione scelerum dolor quoque animum subit. 7. *Dolorem ferre jam non possum*, ich kan den Schmerzen nicht mehr ertragen. Ferendo dolori jam non sum, impar dolori sum. Tantum doloris, acerbitatis sustineo, quantum ferri vix possit; dolori succumbo; impares dolori vires meæ sunt; vires meæ dolore franguntur; vim doloris minimè sustinent; ad dolorem infirmæ sunt. Roboris in me tantum non est, ut acerbitatem tam gravem queam perpeti. 8. *Non decet virum dolori se totum tradere*, es stehet einem Mann nicht wohl, wann er sich von dem Schmerzen gar zu viel einnehmen läßt. Indulgere, parere, servire dolori; dolore auferri virô gravi indignum est; non decet virum, dolori ita fræna laxare; dolori ita cedere, ita se permittere; ita se totum dare, ut modum non reperiat. 9. *Quid dolorem tibi ipse renovas?* was erneuerest du dir selbsten den Schmerzen? Quid dolorem tibi ipse retricas? sopitum excitas? quid dolorem, quem dies jam pænè sanaverat, renovas? quid dolorem, qui jam temporis longinquitate propemodùm evanuerat, extinctus erat, redintegras? quid obductam pænè circatricem refricas? quid plagam, quæ in cicatricem jam propè coiverat, ipse renovas? quid ipse tibi unguis in ulcere es? 10. *Dolorem lenire*, den Schmerzen lindern. Dolorem exhaurire, mitigare, minuere, frangere, levare; dolorem detrahere; sermonis suavitate magnam ali-

cui doloris partem abstergere, eripere, auferre. V. *Consolor.* 11. *Dolorem deponere*, den Schmerzen ablegen. Dolorem abjicere, depellere; à dolore tantisper aberrare; doloris oblivisci. *Usus.* Dolor me incessit, anfallen. Dolorem alicui dare, verursachen. Dolorem capere, empfangen. Dolori parere, nachgeben. Dolorem fovere, amplificare, vergrössern. Dolore aliquem liberare, befreyen. V. *Mœror, angor, anxius, afflictus, tristis, consolor, doleo, contristor, solicitudo, cruciatus.*

Dolosè, betrüglich. Syn. Malitiosè, ex insidiis, ex occulto. *Usus.* Dolosè, malò dolò agere.

Dolosus, a, um. betrüglich. Syn. Malitiosus. *Usus.* Dolosis consiliis regnò pulsus. V. *Vultus, astutus.*

Dolus, i, m. Betrug. Syn. Fraus, fallacia, machina, insidiæ, dolus malus.)(*bona fides. Phras. Dolum facere*, einen betrügen. Dolos commoliri, suere, consuere; adhibere dolos malos & fallacias. Dolis aliquem ludere, ductare; circumvenire fallaciis & præstigiis. V. *Decipio fraus, fallacia astutia.*

Domabilis, e. leicht zu zähmen. Syn. Qui domari potest.

Domesticus, a, um. Haußgenoß. Syn. Familiaris, intestinus, vernaculus, privatus, intimus.)(*externus, alienus. Usus.* Res familiaris, & domestica. Disciplina domestica. Domesticum, intestinum malum. Domestica exempla. V. *Familiaris.*

Domicilium, ii, n. Behausung. Syn. Domus, habitatio, sedes, tectum. *Epi.* Amplissimum, aptum, divinum, honestissimum, pristinum, proprium, sacrum, stabile & certum, terrestre, universum. *Usus.* 1. Humana figura domicilium mentis. Domicilium Romæ collocavit, antè non habuit. 2. *Translat.* In hoc domicilio imperii & gloriæ. Urbs hæc domicilium superbiæ & luxuriæ. Domicilium in alterius auribus, *vel* humanitate collocare. V. *Domus.*

Domina, æ, f. Frau. Syn. Princeps, regina. *Epi.* Dura, improvisa, vehemens, imperiosa, blandissimà, gravis. *Usus.* Fortuna campi domina, & rerum humanarum. Prudentia domina & regina virtutum. Voluptates blandissimæ dominæ. Eine Frau im Hause, *rectius dicetur* Hera.

Dominatio, onis, f. Herrschung. Syn. Dominatus, tyrannis, regnum. *Epi.* Accommodatissima, aliena, non modo crudelis, sed ignominiosa etiam & flagitiosa, firma & moderata, jucunda & honesta, misera, nova, regia. *Usus.* Vita sub dominatione misera est. Quærere, sibi comparare, habere dominationem.

Dominator, oris, m. Herrscher. *Usus.* Rerum dominator Deus.

Dominatrix, icis, f. Herrscherin. Syn. Domina. *Epi.* Cæca ac temeraria. *Usus.* Dominatrix animi cupiditas.

Dominatus, ûs, m. Beherrschung. Syn. Dominatio, principatus. *Epi.* Crudelis, impotens, novus, perpetuus, regius, superbus, deterrimus. *Usus.* Dignus dominatû omnium rerum. Dominatum Cæsar occupavit. Unius dominatû omnia tenebantur. Fortuna eum in summo dominatu locavit.

Dominor, aris, atus sum, ari. herrschen. Syn. Rerum potior, regno, dominatum teneo, populos dominatû premo, teneo. imperium in populos teneo, in ditione habeo; provinciam cum imperio obtineo; præsum eo jure, quod amplissimum esse potest; præsum ea potestate, quæ potest esse maxima; imperito populis; imperio urbem rego. *Usus.* Dominari in judiciis. Eloquentia in liberis urbibus dominatur, & floret. Dominari in suos. Ubi libido dominatur, modestia exulat. V. *Regno, Impero, Imperium, Ditio, Rego.*

Dominus, i, m. Herr. Syn. Imperator, Rex, Princeps, tyrannus.)(*servus. Epi.* Agrestis & furiosus, amicior, amicissimus, bonus & assiduus, clarissimus, dispar, familiaris, ignarus, impudicus, invitus, molestus, novus, crudelis, sempiternus, summus, vetus, clemens, incolumis, improbus, justus. *Phras. Dominus est*, er ist gebietender Herr. Is est, penes quem summa potestas; qui omnia tenet; ad quem unum delata sunt omnia; qui tenet rempublicam; in cujus potestate bona fortunæque omnium; terrarum omnium rector. V. *Dominor, rego, imperium. Usus.* Senatus est Dominus publici consilii; Populus Rom. Dominus Regum, Victor, ac Imperator omnium gentium. Deus animum, ùt dominum & imperatorem præfecit obedienti corpori.

Domitor, oris, m. Bezähmer. *Epi.* Facetior. *Usus.* Equorum domitores non verbera solùm adhibent, sed & pabulum subtrahunt.

Domo, as, ui, itum, are. dämmen, zähmen. R. à δομάω. Syn. Edomo, condo-

cefacio. *Phraf. Cupiditates domandæ funt*, die Begierden muß man zähmen. Vitiofa natura comprimenda eft; improbitas infringenda, frangenda, elidenda, ab feritate infita mitiganda eft; effrænatæ libidines fub jugum funt mittendæ; id agendum à quovis, ut effrænes cupiditates non frenos modò, fed & jugum accipiant. V. *Comprimo, coerceo, cohibeo. Ufus*. Domuifti gentes immanitate barbaras. Equos domare verberibus. Domitas habere libidines. Animal ad manfuetudinem domitum. V. *Edomo.*

Domus, ûs, f. Hauß. *Syn*. Ædes, domicilium, tectum, penates, lares, fedes, focique patrii. *Epi*. Æterna, aliena, ampla, angufta, antiqua, apertiffima, & perhofpitalis, cæca, cœleftis, ac divina, caftiffima, commune perfugium, communis, diligens, egregia, exornata, atque inftructa.)(Nuda, atque inanis. Familiariffima, felix, fidelis, gratiofiffima, honeftiffima, infamis, crudelis, facinorofa & libidinofa, plena integritatis, officii & religionis, inimica, inftructior, & apparatior, lætiffima, mœrens, locuples, & referta, locupletior, expers hujus injuriæ, locupletiffima & ampliffima, magna, pulchráque, miniftra alicujus facinoris, modeftior, naturalis, nota, notiffima, & maximè hofpitalis, operofa, optima, parva, paterna, peftilens, plena ornamentorum, plena fignorum pulcherrimorum, plena dedecoris & flagitii, popularis, præclara, & plena dignitatis, prætoria, privata, pudica, pulchra, referta donis, regia, religiofa, referta aleatoribus, plena ebriorum, ftabilis, ftudiofiffima, cupidiffimáque falutis, fuperior, tota, vacua atque nuda, vacua fufpicione, pura, venalis. Domus inanes, locupletiffimæ, magnæ & nobiles. *Phraf. Domum habebat Cicero lautam & elegantem*, Cicero hatte eine schöne Behausung. Utebatur domô cumprimis lautâ, & pereleganti; habitabat lautiffimè; in ædibus Ciceronis neque lautitiam, neque elegantiam defiderares; erat in iis multum lautitiæ, & elegantiæ. Domus Ciceroni erat omnibus rebus inftructa, atque exornata; domus ea non domino magis ornamento erat, quam civitati. *Ufus*. 1. Domum ædificare plenam dignitatis, facere, conveftire, reficere, reftituere. 2. *Domo exire*, aus dem Hauß gehen. Excedere, emigrare, exulare, abeffe. 3. *Domum ire*, nach Hause gehen. Domos inde difcedunt; in fua tecta dilabi; domum fe recipere; convertere fe domum. 4. *Domi manere*, zu Hauß bleiben. Domô fe tenere; non commovere fe domô; expectare aliquem domum. 5. *Luxû domum exinanire*, exhaurire Amico domum commendare. 6. *Familia*, Hausgenossenschaft. Offenfam fibi domum reconciliavit.

Donatio, onis, f. ein Geschenk. *Syn*. Amicè, fpontéque facta diftributio. *Epi*. Singulari impudentia prædita, nova, incredibilis, falfa. *Ufus*. Donationem facere.

Donec, biß. *Syn*. Dum, quoad usque. *Ufus*. Expectabo, donec ad locum venias.

Dono, as, avi, atum, are. schenken. *Syn*. Largior, munere afficio, munus do, affero; donum affero, muneribus orno; ftipendiô afficio; condono. *Adv*. Effusè, largè, figillatim, publicè, confultò. *Phraf. Ampliter illum, effusè, largéque donavit*, er hat ihn reichlich beschenket. Magna ei munera mifit; ampliffimis donis decoravit; opiparè hominem muneratus eft; magnis muneribus eum fibi obligavit; magna præmia rei pecuniariæ ei tribuit; locupletem ex egente effecit; dono dedit ampla munera; munera illi ampliffima condonavit; talenta aliquot illi muneri mifit; donaria dedit non exigua; honorario, congiario illum impertivit, profecutus eft. Muneri amplum congiarium dedit; magnas largitiones fecit; amplas donationes contulit; magna fuit, magna ufus eft in illum liberalitate; magnis hominum muneribus fibi devinxit; quantamlibet hominis cupiditatem muneribus explevit. V. *Do, largior, munus. Ufus*. Inimicitias fuas reipublicæ donare. Ciceroni populus Romanus immortalitatem donavit.

Donum, i, n. eine Gabe. *Syn*. Munus. *Epi*. caftum, regium, dignum, divinum, eximium, pulcherrimum, regale. *Phraf*. 1. *Dona naturæ nactus eft egregia*, er hat schöne Natur-Gaben. Egregia ei bona à natura ftudio, fortuna data funt; nihil non ei à doctrina, à fortuna delatum videtur; ita rebus habilis, ita liberaliter naturæ muneribus ornatus eft, ut non natus, fed ab aliquo Deo fictus effe videatur; magnis dotibus ingenii, judicii, doctrinæ inftructus eft; quæ in eum natura ornamenta congeffit, ea illum apud omnes in magna laude, & gratia ponunt; magnis naturæ dotibus cumulatus; naturæ ornamentis ampliter inftructus; egregiis, fingularibus animi corporisque dotibus præditus, ornatus. 2. *Dona naturæ perexigua fortitus eft*, er hat gar geringe Natur-Gaben. A naturæ fubfidiis

fidiis penè imparatus; naturæ donis præparce instructus; malè paratus à natura; nullis ornatus naturæ muneribus. V. *Natura*. *Usus*. Multa donis muneribúsque conficiuntur. Donis Deorum iræ placantur. Philosophia donum Deorum.

Dormio, is, ivi, itum, ire. schlaffen. *Syn*. Somnum capio, sopitus sum, quieti me trado, cubo. *Phras*. 1. *Dormitum se confert*, er geht schlaffen. Quieti corpus dat; quieti se tradit; somno operam dat; confert se cubitum; cubitum it; ad quietem se confert; lecto se commendat: corpus diurnis laboribus fatigatum, quieti mandat; strato se committit. V. *Cubo*. 2. *Totâ nocte dormivi*, ich habe die ganze Nacht geschlaffen. Altè & graviter dormivi, nec nisi cum sole experrectus sum; arctissimus me somnus complexus est; sopor graviter me oppressit; in lucem quievi; altè condormivi; stertebam in altum diem; artus languidos longò sopore placavi; gravatum animi anxietate corpus diuturnô somnô refeci; gravi altóque somno oppressus fui; somno liberalissimè acquievi; somno eam noctem indulsi liberaliùs; somno victus, quietem corpori haud parcè dedi. Nihilo arctiora erant somni tempora, quàm noctis; nox ea, quàm longa fuit, somni mihi copiam faciebat; corpus somno solutum sine cura totâ nocte quievit; nox ea quieti data; alti quies erat somni; somno continenti eam noctem egi, duxi, traduxi, transegi; somnum in lucem extraxi; totam noctem somno transmisi, somno fessos artus pavi, irrigavi in multam diem. 3. *Hac nocte nihil dormivi*, ich habe diese Nacht nichts geschlaffen. Nihil erat somni; noctem hanc sine somno, vigilem, insomnem, somno vacuam, somnô expertem egi, peregi, duxi, traduxi. Nox ea mihi insomnis, inter insomnia abiit, effluxit; perpetuâ vigiliâ sum vexatus; insomnio laboravi; somni carpere nihil poteram; somnus nullus hac nocte ad oculos meos accessit, somnus hâc nocte effugit oculos meos; fugit ab oculis meis; nunquam se obtulit oculis meis; quietis nullam partem cepi; somnum hac nocte non vidi; hac nocte nunquam quievi; noctem totam pervigilavi; noctis partes mihi omnes expertes somni fluxêre. Nox ea tota vigilem me habuit; somnum oculi non viderunt mei; somnum oculis non vidi meis, hac nocte oculi mei somno gravari, comprimi, claudi minimè potuerunt. V. *Somnus*, *obdormio*, *lectus*, *cubo*. *Usus*. Ex lassitudine dormire cœpi. Altè & graviter dormire.

Dormito; as, avi, atum, are. schlaffern. *Syn*. Oscito, somnus me solicitat, somnus accedit, somnus instat, & deserit, in soporem identidem delabor. *Usus*. Dormitantem illam & oscitantem sapientiam æstimo.

Dorsum, i, n. der Rücken. *Syn*. Aversa pars corporis.

Dos, dotis, f. Heimsteuer. *Usus*. 1. Multum torquetur debitione dotis. Dotem filiæ nubili conficere. Dotem dicere alicui. 2. *Ornamentum*, Zierde. Artem indotatam verborum dote ornavit & locupletavit. V. *Donum*.

Dotalis, e. zur Heimsteuer dienend. *Usus*. Dotale matrimonium. Prædia dotalia.

Doto, as, avi, atum, are. begaben. *Syn*. Orno; dotem do. *Usus*. Virgo benè dotata.

Drachma, æ, f. 8. nach anderer Meinung 13½ Kreutzer. *Syn*. Denarius, unciæ pars octava. *Usus*. Drachmas dare, potere.

Draco, onis, m. Drach. *Epi*. Jubatus, lapideus, terribilis, tortus, torvus, totus. *Usus*. Patrimonium complexus, quasi thesaurus draco.

Dubiè, zweifelhaftig. *Usus*. Dubiè datum pro certo accipere.

Dubitanter, mit Zweifel. *Syn*. Timidè, difficulter.)(*fidenter*. *Usus*. Verecundè dubitantérque facere aliquid. Spe gloriæ sublata non dubitanter occidam.

Dubitatio, onis, f. Zweifel. *Syn*. Hæsitatio, dubium, scrupulus. *Epi*. Ignota, infinita, digna, minor, tenuissima. *Usus*. 1. *Dubitationem injicere & scrupulum*, einen Zweifel machen. Iter meum in dubitationem te adduxit; dubitationem tibi attulit, dedit, reliquit. 2. *Dubitatione æstuare, jactari*, in Zweifel stehen. Id quidem dubitationem nullam habet. In illa re magna dubitatio est. 3. *Dubitationem tollere*, den Zweifel benehmen. Dubitationem adimere, eripere; expellere omnem rei dubitationem; dubitationis nihil relinquere. Homo sine dubitatione deterrimus. Eum judices sine dubitatione absolvêre. V. *Dubito*, *Dubium*.

Dubito, as, avi, atum, are. zweiflen. *Syn*. Abdubito, hæreo, ambigo, mihi in dubium venit, dubium mihi est, dubium habeo, animi pendeo, ambiguum habeo, in

in dubium venio: mihi diffido, timeo.)(*Certo scio, confido, persuasus sum.* *Adv.* Diu, multùm, sanè, planè, rectè, valdè, *Phras.* 1. *Omnibus propè de rebus dubitat,* **er zweiffelt fast an allen Sachen.** Nutat plerumque animô; in contrarias sententias illi distrahitur in deliberando animus, affertque ancipitem cogitandi curam; implicatus ferè tenetur, nec firmum consilium capessit; suspensus suspicionibus & dubitationibus tenetur. Aqua passim illi hæret; quid agat, dicat, respondeat, ipse, nescit; titubantem, hæsitantem, labantem animô & fluctuantem fere videas. Confusus animi & incertus, variis voluntatibus impellitur & repellitur; sententiæ incertus perplexe fere de rebus judicat, omnia in incerto relinquit; non satis in promtu habet, quo se vertat, quid probet, quid rejiciat; non satis constat sibi; in dubio ponit omnia; animum in diversa versat. 2. *Quid agam: dubito,* **ich zweifle, was ich thun soll.** Ancipiti curâ distrahor, jactor, versor; animi pendeo, incertus animi sum; pendet animus; huc illuc inclinat animus, fluctuat, jactatur. Animus incertus est. Quid consilii capiam, utram in partem me dem, ignoro. Explicare consilium; expedire me ex hac deliberatione; exitum meæ cogitationis invenire non possum. Distrahunt me diversa consilia. In utramque partem ita multa succurrunt, ut sit difficilis admodum, minimè expedita, minimè explicata, minimè explorata, minimè certa, perobscura, haud satis aperta deliberatio. Anceps valdè sum; dubius sum; teneor implicatus; dubitatio me tenet; difficilis mihi deliberatio est; varie distrahor; dubiâ cogitatione distrahor, in ancipiti curâ versor; nihil explico; explicare nihil queo; expedire me nequeo; valdè hæreo; exitum non reperio. Consilium capere nescio; consilium deest. Inops consilii sum; à consilio inops sum. Consilium diu frustra quæro; non dispicio; dijudicare nequeo, utram in partem me dem, utrum sit rectius, utrum conducibilius, utrum sit eligendum consilium; exploratum, apertum, certum non habeo, utri parti assentiam; lubricus mihi est ad deliberandum locus; in utramque partem animus inclinat, animus in consilio labat, nutat, non consistit; nihil habet explorati; explicata, explorata mihi non est consilii ratio; impedita mihi est consilii ratio; ancipitem gero animum; animô fluctuor; suspensus & incertus cæca expectatione pendeo; animo sum suspenso; ancipiti deliberatione distrahor; quid consilii capiam, in incerto est; in dubio est animus; in hac causa mihi aqua hæres; incertus sententiæ sum; animi dubius sum; mihi in incerto relictum est; non satis constat animo; in incerto habeo; in dubio pono; huc atque illuc diversus, fluctuans agitor; inter fugæ pugnæque consilium trepido; sententia nondum stare mihi potuit. *Usus.* Ille nihil tam veritus quàm ne dubitare videretur. In senatum venire non dubitavit. Illud, cave, dubites. Non dubito, quin &c.

Dubius, a, um. **zweifelhaftig.** *Syn.* Incertus, anceps, controversus, lubricus ancipiti cogitatione distractus. Habens dubitationem.)(*Certus.* *Phras.* 1. *Dubium est, quis sit belli eventus futurus,* **es ist zweifelhaftig wie der Krieg ausschlagen wird.** In dubio est; est, cur dubitetur; dubitationem res habet; ambiguum est; in dubio versatur; in ambiguo, in ancipiti positum est; planè non constat, non patet, non liquet; apertum, perspicuum, dilucidum non est; dilucidè non patet; divinare non licet; certè conjicere, augurari, affirmare non licet; certa conjectura non est; exploratum non est, quis sit belli exitus futurus. Belli exitus suspensum adhuc habet animum; animum expectatione suspendit; suspensum me tenet, detinet. De belli eventu potest ambigi. In dubium vocari potest eventus belli; in dubium venire potest exitus belli. Exitus belli in dubitationem adduci potest. In utramque partem judicari de belli exitu potest. Anceps, dubia, ambigua, incerta, difficilis, admodum obscura, quæ obscuritatis & erroris habet plurimum, de belli eventu divinatio est; de belli eventu conjectura est non aperta non simplex, non perspicua; de belli eventu parùm certa opinio est. Conjecturam de belli exitu facere cui licet? quò res belli casura sit; utram in partem inclinatura victoria, nemo dispicit, intelligit, novit. Exitum belli certa ratio non ostendit, non promittit. V. *Incertus, Dubito.* 2. *Dubius est amicus,* **ein Freund, an dessen Treue man zweiflen kan.** Dubius, suspensæque ex fortuna fidei amicus; cujus incerta, ambigua, nec explorata satis fides; cui amicitia ex fortuna pendet; cujus fide niti haud tuto possis; cujus amicitia in casu posita est; fortunæ amicus, non homini. *Usus.* In ea re minimè dubia tricatur. Eorum, quæ dubia sunt; rationes; quæ certa, exempla efferentur. Dubium non habeo.

Dubium, ii, n. **Zweifel.** *Syn.* Dubitatio, difficultas, controversia. *Phras.* 1. *Dubium*

bium movit de ea re, er hat über diese Sache einen Zweifel erwecket. Dubium fecit; rem in dubium vocavit, rèvocavit; rem in dubitationem adduxit; dubitationem injecit, attulit; fcrupulum injecit; incertam rem effecit; rem in controverfiam vocavit, adduxit, deduxit. 2. *Dubium de re exortum eft*, es ist über dise Sache ein Zweifel entstanden. In dubium adducta res eft; res in dubium venit; in controverfiam, in contentionem venit; res in difceptationem venit; orta eft de re controverfia; de ea re controverfia extitit; dubitari cœptum de re; res in dubium, in contentionem vocata, revocata eft. 3. *Dubium effe de re poteft*, man kan an der Sache zweifeln. Res dubitationem habet; in contentione pofita eft; in controverfia verfatur; in difceptationem cadit; res in conjectura pofita eft; in dubium, contentionem vocari poteft; in difceptationem venire poteft; res in difceptatione verfatur. 4. *Rem in dubio relinquo*, ich lasse die Sache im Zweifel. Rem in medio relinquo; in opinione relinquo; rem ùt incompertam, & in opinione pofitam in medio relinquo; rem ùt in incerto pofitam, & parùm exploratam affirmare mihi religio eft. 6. *Sine dubio*, ohne Zweifel. Sine dubitatione; dubitatione fublatâ; nullâ interpofitâ dubitatione. 6. *Eft in ea re magnum dubium*, es ist in dieser Sache ein großer Zweifel. Nihil vidi, quod minùs explicari poffit; refidet ea de re non tenuis fcrupulus; o rem odiofam, & inexplicabilem, in qua fumma obfcuritas! Ea res, cùm in confulationem venit, mihi tenebræ funt, expedire non poffum; ea res in diverfum me trahit, fufpenfum me tenet, detinet; incertus fententiæ fum: animus mihi pendet, dubitatione æftuat. V. *Dubito*. *Ufus*. Rem in dubium vocare. Dubium facere. Dubium non habere. Res in dubium venit; in dubio eft; fine dubio tibi accedam. V. *Dubitatio, Dubius*.

Dubitantis formulæ, Manier, seinen Zweifel vorzutragen. Quid ergo eft? nondum fatis conftat, moleftiæne plus, an &c. Age jam, moleftiæ plus id afferet, an &c. Quid faciam, aut quô me pacto geram? Nunquam in majori dubitatione fui. Tria funt autem: Arpinum eam, an Romam, an Tufculum? Quid igitur eft? Romæ manebo, an Arpinum abeam? Utrum moleftiæ plus, an periculi fubibo? Moleftiæ plus, an difcriminis inftet, incertum habeo, hæreo, res mihi in incerto eft.

Ducenti, æ, a, orum. zweyhundert.

Ducenties, zweyhundertmahl. *Ufus*. Seftertium ampliùs ducenties retuli.

Duco, is, duxi, ductum, ere. führen. *Syn*. Deduco, fumo. *Adv*. Extrinfecus, omnino, publicè, rectè, bipertitò. maximè, nimium, diù. *Phraf*. *Duxit, uxorem*, er hat geheyrathet. Uxorem fibi adjunxit; matrimonio fibi junxit virginem; domefticum fœdus junxit cum virgine. V. *Matrimonium*. *Ufus*. 1. Viri fortes; qui ordines, exercitum duxere. 2. *Adduco*, *induco*, einführen. Ita me tua oratio ad credendum ducit. 3. *Judico, cenfeo, exiftimo*, davor halten. Ducere aliquem in hoftium numero. Parvi, defpicatui ducere; neminem præ fe hominem ducere. Humana omnia infra fe ducit. 4. *Produco*, *profero*, *protraho*, *traho*, verlängern. Ducere tempus, ducere bellum. 5. *Derivo*, leiten. Ducere aquam per fundum alterius. 6. *Concipio*, schöpfen, fassen. Ducere, trahere, fumere opinionem, fufpicionem in aliqua re. 7. *Obtineo*, nehmen, bekommen. Similitudinem ex aliquo ducere. Commendationem è fcelere ducit. 8. *Abeo latenter*, sich heimlich hinweg machen. A gradibus, à domo fe duxit. 9. *Rapio ad fupplicium*, zur Straffe ziehen. Hominem duci juffit. 10. *Nuptiis aliquam mihi adjungo*, eine zur Ehe nehmen. Duxit Terentiam. 11. sich einehmen lassen. Duci opinione, errore, laude, gloria. 12. *Promifcuè*, in verschiedener Bedeutniß. Nomen à regione duxit. Spiritum & vitam ducere. Initium è re ducere. Vires ducere. Gloriæ, dedecori fibi aliquid ducere.

Ducto, as, avi, atum, are. betrügen. *Ufus*. Ductare aliquem dolis. V. *Decipio*.

Ductor, oris, m. Führer. *Syn*. Dux, qui ordinem ducit. *Ufus*. Quoties ductores noftri ad mortem non dubiam cururrerunt.

Ductus, ûs, m. Leitung. *Ufus*. Ductus aquarum. Ductus oris. Alterius ductû aliquid facere.

Dudum, vor längsten. *Syn*. Jam pridem, multis antè tempeftatibus. *Ufus*. Dudum circumrodo, quod devorandum eft.

Duellum, i, n. Krieg. *Syn*. Bellum. *Epi*. Juftum grave. *Ufus*. Antiqui nomina contrahebant, ùt duellum, bellum. *Pro* Certamine fingulari inter duos, ein Duell. *vulg. eft*.

Dul-

Dulcedo, inis, f. Süßigkeit. Syn. Dulcitudo. Epi. Concepta, maxima. Usus. Dulcedine quadam gloriæ moti, commoti, capti, depravati juvenes. Voluptas maximâ dulcedine sensum movet. Pecuniæ dulcedine non capior. Ingenti dulcedine, summâ suavitate me tua oratio perfundit.

Dulcesco, is, ere. süß werden. Usus. Uva maturata dulcescit.

Dulcis, e. gen. com. süß. R. ὁ γλυκύς. Syn. Suavis, charus, jucundus.)(amarus. Adv. Valdè. Phras. Dulce mihi est audire, es ist mir sehr angenehm zu hören. Cantus is sensui suaviter blanditur; sensus dulciter ac jucundè movet; dulcedine quâdam capior, perfundor, ista cùm audio. Usus. Epistola dulcissima. Ingenium ejus tam dulce, quàm acetum Ægyptium. V. Suavis, jucundus, charus.

Dulciter, süßiglich. Syn. Jucundè, suaviter.

Dulcitudo, inis, f. Süßigkeit. Syn. Dulcedo. Usus. Dulcitudo orationis. Gustatus præter cæteros sensus dulcitudine commovetur.

Dum, bis daß, da, so lang. Usus. 1. Hæc dum Romæ geruntur. 2. Donec, bis daß. Mane tantisper, dum redeam. Nihil ei logius videbatur, quàm dum nuncius rediret. 3. Adhuc, nondum, noch, noch nicht. Nihil dum audieram. Neque dum is locus satis. 4. Dummodò, wann nur. Age, quod lubet, dum Romæ ne sis. Nihil mea curo, dum rempublicam conservem. 5. Quamdiu, so lang. Utere rebus meis, dum velis.

Dumetum, i, n. ein Dorn-Wald. Syn. Locus dumis consitus, spinis abundans. Usus. Septum undique, & vestitum vepribus & dumetis locum quæsivi.

Dummodo, wann nur. Syn. Dum, dum tamen, si modo, dum ut, modo ut. Usus. Omnia negligunt, dummodò potentes evadant.

Dumosus, a, um. Dornicht. Syn. Spinosus, vepribus plenus. Usus. Locus, rupes dumosa.

Dumus, i, m. eine Dorn-Hecke. Syn. Spina.

Duntaxat, allein. Syn. Tantùm, solùm. Usus. Animô duntaxat vigeo.

Duo, æ, o, orum. zwey.

Duodecies, zwölfmahl.

Duodecim, zwölf.

Duodeni, æ, a. je zwölf. Usus. Duodena jugera.

Duodeviginti, achtzehen. Syn. Decem & octo.

Duplex, icis, g. o. zweyfach. Syn. Geminus. Usus. Duplices pupillas habet. Duplex est hominum genus.

Dupliciter, zweyfach. Syn. Bipertitò. Usus. Dupliciter me tuæ litteræ delectarunt. Ista dupliciter accipi possunt.

Duplico, as, avi, atum, are. dopplen. Syn. Gemino, itero. Usus. Duplicantur mihi curæ. Duplicatâ ex eo facto gloriâ dicessi. Duplicata verba, & iterata.

Duplus, a, um. doppelt, noch so viel. Syn. Alterum tantum. Usus. Subire pœnam dupli. Duplô major, & alterô tantô major. Duplum & triplum intervallum. Mulcta in duplum ibit, du wirst noch einmahl so viel zur Strafe geben.

Dupondius, ii, m. eine Münze von ungefehr 4. Pfening; nach anderer Meinung bis 6. Pfennig. Syn. Asses duo, libræ æris duæ.

Duresco, is, ere. hart werden. Durus fio. Usus. Humor aquilonibus durescit.

Duritas, tis, f. Härte. Syn. Serveritas, duritia, acerbitas.)(Lenitas, Comitas, Usus. Duritas, severitas, mœstitia orationis. Quanta in hoc duritas, in illo comitas!

Duriter, härtiglich. Usus. Verba duriter translata. Duriùs accipere videris. Nihil dixi duriùs.

Duritia, æ, & Durities, ei, f. Härtigkeit. Syn. Firmitas, asperitas. Epi. Immanis, virilis. Usus. Animi duritia, sicut corporis stupor. Duritia & patientia virilis. In summa parsimoniâ & duritiâ vivere, V. Severitas, asperitas.

Duro, as, avi, atum, are. verharren. Syn. Maneo, diuturnus sum, stabilis permaneo, persevero. Phras. 1. Tua hac gloria non diu durabit, diese deine Glorie wird nicht lange dauren. Perpetua non erit, non stabit, non consistet; vetustatem, ætatem non feret; æterna non erit; ad

ad longinquum tempus non permanebit; non erit diuturna; fluxa nimium est & caduca. 2. *Hæc si bella durabunt, actum est de salute patriæ*, wann diese Kriege anhalten solten, so ist es mit unserm Vaterlande geschehen. Hæc si bella perpetua, diuturna, fixa erunt; si, quô cœpere cursû, bella procedent; si longius producentur bella; nisi bello finis imponatur; nisi bella ad exitum perducantur, desperata omnis patriæ salus est. 3. *Tempestas totâ nocte duravit*, das Wetter hat die ganze Nacht gedauret. Tempestas noctem totam tenuit, obtinuit; tempestas non nisi inclinatâ jam nocte posuit, remisit; tempestas non nisi aperiente se die conquievit, appetente die se fregit; à tempestate quies tota nocte non erat. *Usus*. Sensus moriendi ad exiguum tempus durat. V. *Persto, persisto, persevero, diuturnus*.

Durus, a, um, hart. R. à δέρϊος, *ligneus*. *Syn. Transl.* Crudelis, asper, inhumanus, incultus, ferreus, horridus, agrestris, vehemens, inexorabilis, implacabilis, importunus, naturâ asper, inclemens, immitis, animô agresti & durô.)(*mollis*. *Phras.* 1. *Homines duris assueti sunt*, es sind Leute, so eines rauhen Lebens gewohnet sind. Durati usû armorum, invictô ad laborem corpore; in patientia laboris & periculi ferrei propè corporis & animi; a parvulis duritiei & labori student; vitæ cultû sunt asperô; fatigatis humus cubile est; cibus eos, quem occupant, satiat; tempora somni arctiora, quam noctis sunt; multùm ab omni luxu abhorrent. 2. *Est homo durus*, es ist ein rauher Mensch. Mollitiem dudum animô ejecit omnem; benignitas in eo clausa est; duritiæ se à puero dedit; ut vita, sic oratione durus est & horridus; animô est inexpugnabili; asperi procul dubio animi est, ingeniô durô est & inexorabili, quod nulla res frangat, nulla commoveat; durus est & ferreus; duriter omnia inclementérque agit. V. *Agrestis*, *asper*. *Usus*. Durum se & agrestem præbere. Durissima reipublicæ tempora. Verbum durum, insolens. Moribus asper & durus. Dura servitus, V. *Inhumanus*.

Duumviri, orum, m. Obrigkeit aus zweyen Männern bestehend. *Usus*. Duumvirûm judicium.

Duumviratus, ûs, m. das Amt solcher zwey Männer. *Usus*. Duumviratum gerere.

Dux, ducis, m. Führer. *Syn*. Qui ducit exercitum, ductor, imperator; signifer, præfectus, qui ducit ordines: autor. *Epi*. Clementissimus, certior, diligentissimus, idoneus, illustris, major, memor aliorum, oblitus sui, novus, paratior, præstantissimus, summus, togatus, verus. Duces acerrimi, adversarii, audaces, boni, clarissimi, desperati, experti, firmi, fortes, improbi, improvidi, innumerabiles, nefarii, negligentes, nobilissimi, notissimi, parati atque armati, præstantissimi, publici, summi, non solum veteres, sed etiam recentes, vivi & incolumes. Dux certissima, nocturna, optima molesta, mirifica. *Phras*. 1. *Universa civitas eum ducem sequebatur*, die ganze Stadt hat ihm, als ihren Anführer, gefolget. Universa civitas ei regendam se dederat; ad ejus ductum se applicaverat; ad ejus ductum se cives omnes contulerant, adjunxerant. *Cæsar dux erat præstantissimus*, Cäsar war ein vortreflicher Feld-Herr. Cæsar præfuit exercitibus summa cum laude; imperator, rector exercituum, ductor copiarum fuit Cæsar nemini secundus. Copias duxit Cæsar admirabili rerum bellicarum scientiâ. Cæsar gessit bella suô ductû ea virtute ac vigilantia, non modò, ut non superiorem, sed nec omninò parem habuerit; nemo ut præstantior illô haberi posset. Cæsar erat, in quo tum summa rei bellicæ ponebatur. Cæsar erat belli artibus clarissimus; bellica laude, bellica virtute, alititudine animi, felicitate ante alios conspicuus. V. *Imperator*. *Usus*. Natura optima vivendi dux. Ducem se præbere facinoris. Dux & magister ad faciendum aliquid. Rationem ducem sequor.

Dysuria, æ, f. Harn-Strenge. *Syn*. Urinæ difficultas.

E.

E, *vel*, Ex. von, aus. *Usus*. 1. *Origines*, Herkommen. Eunuchi è Syria. Quiquid habuit, è disciplina habuit. 2. *Commodi, usûs, utilitatis*. Nutzen. Erit id ex usu, erit è republica. Decretum è republica factum.

E regione, gerade gegen über. *Syn.* In conspectu, ex adverso. *Usus*. Luna cùm est è regione solis, deficit. Occurrunt sibi velut è regione contraria.

Eâ re, deßwegen. *Syn*. Propterea, ideò, ob eam rem. *Usus*. Is metuit, & eâ re fugit. Id quia turpe, eâ re non est faciendum.

Eatenus, in so weit. *Syn*. Hactenùs, usque dum, usque ad eum finem, usque eò, quoad; usque eò, ne. *Usus*. Ferre aliquem eatenùs, quoad ipse negligat. Jus eatenus exercuêre, quoad valuêre.

Ebibo, is, bibi, bibitum, err. austrinken. *Syn*. Exhaurio. *Usus*. Ebibere sanguinem alicui.

Eblandior, iris, itus sum, iri. abschwätzen, herauslocken. *Syn*. Blanditiis extorqueo. *Usus*. Effice, eblandire, ut &c.

Ebrietas, tis, f. Trunkenheit. *Usus*. Inter ebrietatem & ebriositatem multùm interest.

Ebriositas, tis, f. Vertrunkenheit. *Syn*. Habitus ebrietatis, *vel* affectio ebrietatis.

Ebriosus, a, um. vertrunken. *Syn*. Facilis ad ebrietatem. *Phras*. *Ebriosus est*, er ist ein versoffener Mensch. Gurges atque helluo est; qui vinô se ingurgitare, replere, obruere, devincire soleat; vini pernicies, vini nimius; vini immodicus; ebrietati deditus; in potationibus assiduus; natus ad vina perdenda; cui tempus nullum sobrior relinquitur; temulentiæ nota infamis. *Usus*. Stilponem ferunt & ebriosum & mulierosum fuisse. V. *Vinolentus*, *ebrius*.

Ebrius, a. um. trunken. R. *ab* ὄμβριος, *humidus*. *Syn*. Temulentus, vinolentus vinô languidus, vinô obrutus, vinô madens, languens, confectus.)(*sobrius, siccus*. *Phras*. *Vinô mersus jacet*, er ist betrunken. Nondum hesterni convivii crapulam exhalavit; crapulâ gravis & impos est; vini adhuc plenus est, vinô obrutus, vinô sopitus, vinô gravatus est; sensus merô adhuc victi jacent; gravata ebrietate mens est; mero incaluit; appotus probè est; invitavit se in cœna largiùs; Bacchus hominem irritavit; vino rationem obruit; vino mentem mersit, sepelivit; vino se oneravit intemperantius; crapulâ ac capitis errore titubat; vino oppressus, sepultus est; vino gravis est; vino madet; plenus crapulæ est. V. *Vinolentus*, *bibo*. *Usus*. Apud se ebrium factum esse dixit.

Ebullio, is, ivi, ire. aufwallen. *Syn*. Effervesco. *Transl*. Jacto, ostendo. *Usus*. Solent illud ebullire Stoici; virtutes ebulliunt & sapientiam.

Ebur, oris, n. Helfenbein. *Syn*. Dens elephantis. *Epi*. Castum, donum Deo gratum, non inutile, crebrum. *Usus*. Tecta ebore & auro fulgentia.

Eburneus, a, um. helfenbeinern. *Syn*. Ex ebore. *Usus*. Signum æneum, eburneum, marmoreum.

Ecce, siehe. *Syn*. En. *Usus*. Ecce litteræ de Varrone. Ecce autem nova turba & rixa! Ecce miserum hominem!

Ecclesia, *æ*, *f*. die Kirche GOttes. Rectè credentium cœtus, congregatio; respublica Christiana. *Ecclesia Romana*, die Römische Kirche. *Phras*. Ecclesia orbis terrarum princeps & magistra. Arx reipublicæ Christianæ. Religionis Christianæ arx ac sedes. Ecclesiarum omnium princeps ac mater. Veritatis magistra, ac morum custos Ecclesia; princeps religionis, ac divinæ mentis interpres Ecclesia; Pontificum sedes. *Ecclesia nascens*, die erste Kirche. Primordia Christianæ reipublicæ. Nascentis Ecclesiæ incunabula; aureum nascendis post Christum pietatis sæculum; Ecclesiæ orientis, lactentis sæculum. *Vulg*. *Primitiva Ecclesia*. *Ab initio Ecclesiæ*, von Anfang der Kirche. Ab exortu nascentis Ecclesiæ; ab ipsis Ecclesiæ incunabulis; ab institutis Christianis sacris; à Christianæ religionis exordio. *Ecclesia Cathedralis*, Dom-Kirche. Ædes sacra primaria; Episco-

Episcopi sedes; templum summum. *Ecclesias visitare*, die Kirchen besuchen. Religionis causâ ædes sacras obire; pietatis causâ ad loca sanctimoniâ nobiliora contendere; urbis templa veteri religione sacras obire. Sacra loca venerari, veneratione prosequi. V. *Templum*.

Echo, ûs, f. Widerhall, Echo. *Syn.* Saxa & solitudines voci respondentia; vox aut sonus repercussæ; valles clamoribus repercussæ. *Phras. Hic est Echo*, da giebt es einen Echo. Redditur clamor jugis montium, vastisque saltibus repercussus; circumjecta nemora, petræque, quam accepere, vocem multiplicato sono referunt; vocibus juga montis collésque resonant; montis anfractû repercussæ redduntur voces; montium flexus, & concavi vallium sinus voces reciprocant; saxa rupésque voci respondent.

Eclipsis, is, f. Finsterniß. *Syn.* Obscuratio, defectio solis, aut lunæ; defectus, deliquium solis; labor lunæ. *Phras.* 1. *Eclipsis lunæ est*, Monds-Finsterniß. Luna incidit in umbram terræ; luna, è regione solis interpositu interjectúque terræ deficit; luna laborat; deficitur lumine; sole premitur; nitorem sideris condit; lumen omne fœdat; luna languescit; hebescit. 2. *Eclipsis solis erat*, es war eine Sonnen-Finsterniß. Solis orbis minui visus est; nox interdiu visa intendi; nox interdiu cœlo obtenta.

Ecquando, wann. *Syn.* Quando.

Ecquis, æ, od? wer? *Usus.* Ecquo de homine hoc ais? ecquid narras? ecquid animadverris horum silentium?

Ecquisnam, ænam, odnam, und wer?

Ecstasis, is, f. Verzückung. *Syn.* Mentis, animi à corpore secessus, alienatio; mentis à sensibus evocatio. *Phras.* A se, á sensibus secedere, discedere; abstrahi à sensu mentis; in contemplationem cœlestium tota mente rapi; á sensibus avocari; verzückt werden. V. *Abstractus*, *Alienatus*.

Eculeus, i, m. Folter. *Usus.* Ponite vobis ante oculos vincula, verbera, eculeum, carnificem, tortorem.

Edacitas, tis, f. Fräßigkeit. *Syn.* Vitium ventris, & gutturis. *Usus.* Morbus edacitatis.

Edax, acis, *gen. om.* fräßig. *Syn.* Vorax, *Usus.* Edacem hospitem amisisti. V. *Vorax, gula.*

Edera, æ, f. Epheu. *Us.* Omnia convestivit ederâ.

Edico, is, dixi, dictum, ere. aussagen, angeben. *Syn.* Indico. *Usus.* Consul senatum, comitia, conventum sociis, justitium edixit. Prætor edixit.

Edictum, i, n. Befehl. *Syn.* Decretum, interdictum. *Epi.* Æquum, atrox, improbum & inhumanum, inimicum, novum, peculiare, præclarum, provinciale, recens, repentinum, severum, totum, translativum, uberrimum & quæstuosissimum, urbanum. Edicta acerba, duriora, jucunda, molesta, nova & inaudita, præclara, prætoria, superiora. *Usus.* Qui Romæ edictum totum, omnia decreta evertit. Ex edicto in possessionem veni. Edictum edicere, scribere, componere, proponere. Edictô aliquid sancire. Edictum nequis cum telo servus sit. Pronunciat pœnam in armatos servos, & ne cum armis incedant, vinculorum minis, mortisque edicit. V. *Decretum*,

Edisco, is, didici, ere. auswendig lernen. *Syn.* Memoriæ mando. *Usus.* Homerum ediscat, habeat in ore puer suavissimus. V. *Disco*, *memoriter*.

Edissero, is, serui, ere. auslegen, heraussagen. *Syn.* Expono. *Usus.* Non edisseram, quis rei finis fuerit. V. *Dissero*.

Editio, onis, f. Ausgabe. *Usus.* Ista editio summam habet acerbitatem.

Edititius, a, um. durch Stimmen erwählt. *Us.* Edititios tantùm judices secutus sum.

Editus, a, um. hervorgegeben. *Phras.* 1. In vulgus editus. 2. *Altus*, hoch. Locus editus, atque præcelsus.

Edo, is, edidi, editum, ere, herausgeben. *Syn.* Facio, profero, divulgo. *Adv.* Magnifice, libenter. *Phras. Librum edam*, ich werde ein Buch ausgeben lassen. Librum emittam; faciam, ut id opus tandem appareat; foras dabo; faciam, ut exeat liber meus; in publicum dabo librum; pervulgabo, divulgabo; in vulgus edam; in lucem prodam; exire, prodire lucubrationes meas patiar; in lucem dabo, edam, committam luci; juris publici faciam, vulgabo. *Usus.* 1. Edere clamores, magnam ruinam, facinus atrox. Edere exemplum severitatis. 2. *Divulgo*, kundbar machen. Libros edere. Apollo oraculô edidit. Voluit, ut ipsi tuum nomen ederem; ut facti socium ederem. 3. Animam edere, sterben. Partum edere, gebähren. Ager molliores fœtus edit, herverbringen.

Edo, is, edi, esum, ere. essen. R. ab ἔδω, essen. *Syn.* Comedo, cibum capio, cibum summo, cibô utor; famem depello, expleo, sedo; cœno. *Usus.* Jucundè, opiparè, apparatè edit, & bibit. V. *Comedo, Cibus, Vorax, Dapes.*

Edoceo, es, ui, doctum, ere. lehren. *Syn.* Doceo patefacio, certiorem facio. *Usus.* Id magis verisimiliter, quod usus reàpse experiendo edocet. V. *Doceo.*

Edolo, as, avi, atum, are. ausshobeln. *Syn.* Dolo. *Usus.* Orationem edolavi.

Edomo, as, ui, itum, are. meistern. *Syn.* Domo. *Phras. Carnem edomare,* das Fleisch bezähmen. Corpus vigiliis, *vel* labore frangere; corpus atterere; corpus pœnis spontè susceptis affligere, divexare, macerare, subigere; corpus asperè, contentéque habere; duriter accipere; inclementer tractare. V. *Domo, Disciplinam facio, Mortifico. Usus.* Vitiosam naturam oppressam & edomitam habere.

Edormio, is, ivi, itum, ire. ausschlaffen. *Syn.* Ope somni conficio. *Phras. Edormivit crapulam,* er hat den Rausch ausgeschlaffen. Emovit crapulam; somnum unà & crapulam sepelivit; mentem gravatam ebrietate quies illi reddidit; crapulam exhalavit; ebrietatem somnô discussit. *Usus.* Edormi crapulam, & exhala.

Educatio, onis, f. Auferziehung. *Syn.* Institutio, disciplina. *Epi.* Non dissimilis animantium, puerilis. *Usus.* Institutus liberaliter educatione, puerilique doctrina. V. *Educo.*

Educator, oris, m. Ernehrer. *Syn.* Altor, nutritius. *Usus.* Omnium rerum sator, altor, educator DEUS.

Educatrix, is, f. Ernehrerin. *Syn.* Nutrix, *Usus.* Harum rerum educatrix, & nutrix est sapientia.

Educo, as, avi, atum, are. auferziehen. *Syn.* Alo, nutrio, instituo. *Adv.* Ingenuè, liberaliter. *Phras. A me educatus est,* er ist von mir erzogen worden. Me educatorem habuit; mea in familia educatus ingenuè, & institutus est. Omni industriâ eum, non humili cultû, in gremio veluti meo, & sinu educavi. Amavi pro meo, ingenium ejus enutrivi, præceptis utilissimis & saluberrimis finxi; claram ei ad omnem virtutem lampadem accendi. Puerum à parvo eductum habui pro meo. Eductus in manibus meis est; educationi ejus ipse præfui, optimisque moribus imbui. Ex mea institutione, disciplina ille prodiit. V. *Aleo. Usus.* Non est boni parentis, quem procreârit & educârit, non vestire & ornare.

Educo, is, duxi, ductum, ere. ausführen. *Syn.* Extraho, duco, libero. *Usus.* 1. Educere in aciem copias. Grandem molem, turrim educere. Educere aliquem in jus. 2. *Educare,* auferziehen. Qui puerum me sibi eduxerunt. V. *Extraho.*

Effari, effatus sum, sagen. *Syn.* Loquor, enuntio. *Usus.* Nullum verbum effari potuit.

Effatum, i, n. Spruch. *Syn.* Pronunciatum. *Epi.* Verum, aut, falsum, incognitum. *Usus.* Effata Philosophorum.

Effectio, onis, f. das Werk. *Syn.* Effectus, efficientia.

Effector, oris, m. Ursacher. *Syn.* Perfector, architectus, molitor, creator, autor. *Epi.* Optimus, præstantissimus. *Usus.* Stylus optimus dicendi effector, parens, magister. DEUS mundi molitor, omnium rerum effector.

Effectrix, icis, f. Ursacherin. *Syn.* Pecunia est effectrix multarum voluptatum.

Effectus, ûs, m. Würkung. *Syn.* Quod effectum est. *Usus.* Effectus eloquentiæ est andientium approbatio. Radicum vim & effectum ignoramus.

Effero, fers, extuli, elatum, ferre. hinaustragen. *Syn.* Edo. *Adv.* Aliquando se, altius se, insolenter, insolentius, amplissimè, supremo die, foras, longissimè, membratim, conjunctè. *Usus.* 1. Ager uberiores fructus effert. 2. *Profero, educo.* hinaussetzen, hinausführen. Pedem domo extulit. Filius patrem extulit *ad sepulchrum.* Demersam patriam efferre, begraben, zu Grabe tragen. 3. *Extollo, celebro,* erheben, loben. Laudibus aliquem in cælum efferre. Ad summum imperium, ad summam gloriam aliquem effere & extollere. Quos fortuna evexit ad gloriam, virtus extulit ad laudem, ne insolenter se efferant. 4. *Afficio,* sich einnehmen lassen. Dolore, ira, gaudio, lætitiâ efferri, extra se ferri. Cupiditatibus efferri. 5. *Promo, pronuncio,* vorbringen. Efferre sententiam gravem verbis inconditis. 6. *Vulgo, divulgo,* kundbar machen. Cave, hæc foras efferas, ut ad vulgi aures perveniant. Ne has meas ineptias efferatis.

Effero, as, avi, atum, are. wild machen. *Syn.* In iram accendo, rabiem accendo. *Usus.* Homines non patiuntur, terram immanitate belluarum efferari. Gentes immanitate efferatæ. In hominis figurâ animô efferatô. Barba promissa speciem oris efferârat.

Effervesco, ferbui, ere. aufwallen, aufbrennen. *Syn.* Ebullio, erumpo. *Adv.* Vehementius. *Usus.* Nimium efferbuit hujus ferocitas, & in gerendis inimicitiis pertinacia. Undæ comitiorum, ut mare profundum effervescunt. Effervescere in aliquem & erumpere. V. *Præceps, impetus, ira.*

Efficacitas, tis, f. Kraft, Nachdruck. *Syn.* Virtus, efficientia, efficiendi facilitas, facultas. *Usus.* Tantum habet in libidine artis & efficacitatis. V. *Facultas.*

Efficax, cis. *g. o.* kräftig. *Syn.* Qui multum habet efficacitatis. *Usus.* Nôsti, quàm tardus, quàm parum efficax, quàm cunctator sit.

Efficienter, würklich. *Usus.* Quod cuique efficienter antecedat.

Efficientia, æ, f. Würkungs Kraft. *Syn.* Vis efficiendi. *Usus.* Causæ in se continentes efficientiam naturalem. Cùm solis pulchritudinem & efficientiam miraretur.

Efficio, is, feci, fectum, ere. auswürken. *Syn.* Facio, re ipsâ efficiens sum, effector sum, effectum do, aliquid præsto, persequor, concludo, conflo, effero. *Adv.* Æqualiter, artificiosius, cautius, difficilius, facilius, funditus, libidinosè, mirabiliter, necessariô, perturbatè, plurimum, planè, politè, propemodum, quamprimum, subtiliter, latenter, maximè, meliùs, omninò. *Phras. Utinam in tuâ causa aliquid efficiam!* wolte GOtt, ich könte in deinem Handel etwas ausrichten! Utinam in causa tua quoquô modô aliquid conficiam; rem è tua sententia conficiam; negotium tuum benè geram, in rebus tuis aliquid proficiam; operæ pretium faciam; exitum aliquem reperiam; eniti aliquid & navare liceat; aliquid momenti faciam; irritô inceptô ne cogar abscedere; rem ad effectum adducam; in causâ tuâ aliquid promoveam; rem tibi explicatam dem; efficacitatis aliquid habeam; rem tibi effectam reddam, tradam; de negotio utinam aliquid extricem! *Usus.* 1. Nihil hominum auribus, nihil posterorum memoria dignum effecit. Admirationes & clamores efficere. Enitere, labora, effice, ut &c. Mandata efficere. Mirabilia facinora effecit. Usus progrediens familiaritatem effecit. Magnos progressus efficiebat. 2. *Concludo*, daraus schliessen, beschliessen. Efficere & concludere orationem. Minutis interrogatiunculis quod proposuit, effecit. Argumentis & ratione assensum effecit. V. *Autor.*

Effictio, onis, f. Abbildung. *Usus.* Effictio corporis cujusdam figuram verbis exprimit.

Effigiès, ei, f. Bild. *Syn.* Species, imago, simulacrum. *Epi.* Eminens virtutis, expressa, polita summis ingeniis, solida, germana. *Usus.* Filius effigies moris, sermonis, animi mei, humanitatis & probitatis tuæ. Eminens virtutis effigies. Virtutum effigiem posteris relinquere, summis ingeniis expressam & expolitam. V. *Imago.*

Effingo, finxi, fictum, ere. abmahlen. *Syn.* Exprimo. *Usus.* Formam alicujus & mores effingere. Oris lineamenta in tabula effingere. Effingere animô, quæ memoriâ tenere velis. V. *Fingo.*

Efflagitatio, onis, f. Begehren. *Syn.* Petitio, postulatio. *Epi.* Insulsa. *Usus.* Omnium efflagitatio una fuit. V. *Flagito.*

Efflagitatus, ûs, m. Begehren. *Syn.* Efflagitatio.

Efflagito, as, avi, atum, are. heftig begehren. *Syn.* Vehementer, magnoperè flagito. *Usus.* Auxilium efflagitare & misericordiam. Cùm epistolam à me convitiô efflagites. V. *Peto.*

Efflictim, heftig. *Syn.* Valdè, vehementer. *Usus.* Efflictim deperire aliquem.

Efflo, as, avi, atum, are. hinausblasen. *Syn.* Emitto, flo. *Adv.* Graviter. *Usus.* Agere animam & efflare. V. *Flo.*

Effloresco, is, florui, ere. ausblühen. *Syn.* Splendesco, eluceo, eniteo, existo, mano. *Tribuitur iis, quæ cum copia quadam & venustate ex alio, ut flores ex caliculis, se exerunt & evolvunt.* *Adv.* Penitus. *Usus.* E multa rerum cognitione oratio efflorescit; è familiaritate amor, ex asperitate vitæ castimonia efflorescit. Efflorescere laudibus ingenii. V. *Floreo.*

Effluo, is, fluxi, ere. ausfliessen. *Syn* Elabor, excido, abeo.)(*influo.* *Adv.* Planè. *Phras. Rhenus in mare effluit,* der Rhein-Strohm fliesset in das Meer. In mare editur; in mare se evolvit; mari miscetur

tur; in mare se exonerat; in mare præcipitat; mare Rheno flumine augetur; in mare lapsû suô profluit & infertur Rhenus: in mare devolvitur. V. *Flumen.* *Usus.* Animô, memoriâ dudum illa effluxêre, quæ tu arcana putabas. Vita, ætas, tempus, voluptates effluunt, & momento dilabuntur. Cum sanguine vita effluxit. Nihil mihi deest, nec abundat, aut effluit. V. *Fluo, elabor, tempus.*

Effodio, is, fodi, fossum, ere. aushöhlen, ausgraben. *Syn.* Eruo, terram altiùs molior, è cavernis terræ metalla elicio. *Usus.* Marcelli memoria meum pectus effodit. Aurum effodere. V. *Fodio.*

Effœminatè, verzagt. *Syn.* Muliebriter.)(*fortiter.* *Usus.* Cave, nequid effœminatè facias.

Effœminatus, a, um. verzagt, weibisch. *Syn.* Qui animum gerit muliebrem.)(*fortis, virilis, durus.* *Usus.* Homo effœminatus, impudicus, mollis, fractus, abjectus, humilis, submissus. V. *Mollis, Voluptas.*

Effœmino, as, avi, atum, are. weibisch machen.)(*corroboro.* *Phras.* *Sic effœminantur homines,* so werden die Leute weibisch gemacht. His rebus animi relanguescunt, & virtus remittitur; animi emolliuntur; vigor animi otii dulcedine, & variis voluptatum delinimentis extinguitur; sic robur animi elanguescit; muliebres animi induuntur. *Usus.* Effœminârunt aërem, quem Junoni tribuerunt Poëtæ.

Effœtus, a, um. ausgemergelt. *Syn.* Exhaustus, confectus, debilis. *Usus.* Intemperans adolescentia senectuti corpus effœtum tradit.

Effrænatè, freventlich. *Syn.* Temerè. *Usus.* Effrænatè in hostem irrupit legio.

Effrænâtio, onis, f. Unbändigkeit. *Syn.* Impotentia, insolentia. *Usus.* Quæ effrænatio impotentis animi. V. *Licentia.*

Effrænatus, a, um. ungezähmt. *Syn.* Projectus, præceps, indomitus, furiosus, impotens.)(*Domitus.* *Usus.* O libidinem! o cupiditatem effrænatam! Homines secundis rebus effrænatos, sibi præfidentes, in gyrum rationis ducere oportet.

Effrænus, a, um. ungezäumt. *Usus.* Effrænô equô in medios ignes infertur.

Effringo, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen. *Syn.* Frango, perfringo, revello, convello. *Usus.* Fores effringere. Convulsis repagulis, effractis valvis, revulsis claustris domum compilant.

Effugio, is, fugi, fugitum, ere. entfliehen. *Syn.* Evito, elabor, evolo.)(*incido, occurro.* *Phras.* *Periculum effugit,* er ist der Gefahr entgangen. Eripuit se instanti periculo; ex communi exitio unus evasit; periculum fugâ declinavit; idem, qui tot cives afflixit, casus hunc unum transiit. V. *Periculum, Fugio, Vito, Evado.* *Usus.* Vix omnem offensionem, crimen, maledictum, suspicionem effugies. Mori, & tanquam ex incendio effugere fortunæ. Nihil te effugiet, rescies omnia. V. *Vito.*

Effugium, ii, n. Ausflucht. *Syn.* Refugium, profugium. *Usus.* Effugium quærere, consequi, habere. Patet tibi effugium.

Effulgeo, es, fulsi, ere. glänzen. *Usus.* Sol inter graves imbre nubes effulgens. V. *Fulgeo.*

Effundo, is, fudi, fusum, ere. ausgiessen. *Syn.* Profundo, emitto.)(*infundo.* *Phras.* *Iram suam in me effudit omnem,* er hat seinen Zorn recht ausgegossen. Odium omne & furorem in me effudit; evomuit in me virus acerbitatis suæ; stomachum erupit in me. *Usus.* 1. Segetes effundunt herbas frugibus inimicas. Ætas hanc copiam effundit. 2. *Magnæ hominum multitudini tribuitur.* Tota civitas se effundebat. E carcere reos omnes effundere. Tota ad me effusa Italia. 3. *Prodigo, consumo,* verschwenden. Patrimonium, fortunas omnes, ærarium per luxuriam effundit. Multos in aliquem honores effundere. 4. *Animi motus prodo,* seine Gemüths-Neigungen am Tag geben. Se in lachrymas, questus, vota effundere. Se in aliquâ libidine effundere. Odium & furorem in me effudit. 5. *Effutio,* herausplaudern. Effudi, quæ habui, omnia. 6. *Amitto,* verliehren. Collectam gratiam momentô effundere, die Gnade verliehren. V. *Gratia.*

Effusè, weitläuftig. *Syn.* Largè, prolixè. *Usus.* Homo effusè petulans. Effusè donare, laudare. Inaniter & effusè exultat.

Effusio, onis; f. Ausgiessung, Verschwendung. *Syn.* Largitio. *Epi.* Facilis, honesta. *Usus.* 1. Liberalitatem effusio imitatur. Quas pecuniarum effusiones factas putatis? 2. *Concursus populi,* das Zusammenlauffen des Volks. Quis concursus ex agris, quæ effusiones populi? 3. Animi effusio in lætitia, contractio in dolore, Ergiessung des Gemüths. V. *Liberalis.*

Effutio, is, ivi, itum, ire. ausplaudern. *Syn.* Temerè effundo. *Usus.* Quidam temerè multa effutiunt. V. *Garrio.*

Egenus, a, um. dürftig. *Syn.* Pauper, egens. *Usus.* Egenus consilii. V. *Pauper.*

Egeo, es, ui, ere. Mangel haben. *Syn.* Indigeo, mihi opus est, quæsitô opus est.)(*abundo.* *Adv.* Indignè, magnoperè, vehementer. *Phras.* *Non egeo tuis consiliis*, ich brauche deines Raths nicht. Non indigeo tuis admonitionibus, consiliis; tuis mihi monitis nequaquam opus est. Tuis carere monitis facilè possum. Supervacanea, parùm utilia, nullius emolumenti, minimè necessaria sunt mihi præcepta tua. Tua monita apud me locum non habent. Non requiruntur, non exiguntur, non expectantur à me præcepta tua. *Usus.* Incredibile, quàm egeam tempore. Consiliô, auxiliô, consolatione egere. Nihil illô locô egentius, nihil spoliatius. Servi & egentes concurrunt. V. *Inopia, pauper.*

Egero, is, gessi, estum, ere. ausleeren. *Usus.* Egerere prædam ex hostium tectis.

Egestas, atis, f. Armuth. *Syn.* Inopia, indigentia, mendicitas, domestica difficultas.)(*Abundantia*, *Copia.* *Epi.* Indignissima, summa. *Usus.* Ista paupertas, vel potiùs egestas. Egestatem, & luxuriem domesticô latrociniô sustentavit. Non capiunt angustiæ pectoris tui, non egestas mentis tantam personam. Egestatem affert luxus. In egestate esse. V. *Paupertas, inopia.*

Ego, ich. *Syn.* ipse *Usus.* Ego sum ille Consul.

Egredior, eris, gressus sum, gredi. hinausgehen. *Syn.* Exeo, prodeo. *Adv.* Tardius. *Usus.* 1. Certos mihi fines, terminos, cancellos describam, extra quos egredi non possim. Ex provincia, urbe, navi egredi. 2. *Exerro*, abweichen. Suô officio; à proposito egredi. V. *Exeo.*

Egregiè, fürtreflich. *Syn.* Benè, valdè, præclarè, bellè. *Phras.* *Egregiè causam dixit*, er hat für seinen Handel stattlich geredet. Divinitùs, luculenter, gloriosissimè, magnificentissimè, festivè, avitè, compositè, excellenter, cumulatissimè, summâ facundiâ dixit. V. *Valdè.*

Egregius, a, um. ausbündig. *Syn.* Excellens, præstans, præclarus. *Adv.* Medius fidius, omninò. *Phras.* *Est vir egregius*, er ist ein fürtreflicher Mann. Est vir egregiâ, mirificâ, incredibili, singulari virtute; acerrimus vir & industrius; summa in eo gravitas, & animi altitudo. Magnus, clarus, amplissimus, insignis ad laudem, ingenui animi, summam integritatis laudem consecutus, omnibus rebus vir ornatus; in quo summa probitas, innocentia; genere, honoré, copiis, existimatione facilè princeps; in quo summa probitas, dignitas & splendor; flos, robur, lumen reipublicæ, & nobilitatis. Homo penè divinus, ornamentum & arx amicorum, decus urbis; in quo eximia & præstantia omnia; ab omni laude felix; excellenti animô & virtute; divinis quibusdam bonis instructus & ornatus; luculentus homo; quô nihil nobilius, sapientius; cumprimis honestus; summô honore & pudore, summô officiô; spectatissimus ordinis sui, probatissimus, prudentissimus, frugalissimus, integerrimus, velut de cœlo delapsus; justitia, & religione inclytus; vir exempli recti, ingentis spiritûs; longè ante alios eminens; sanctus & innocens, virtute conspicuus; columen, ac sidus reipublicæ; inclyta justitia, religióque viri est; vir exempli recti, domi, militiæque; vir ingentis spiritûs; multa morum elegantia, & ingeniô illustri; viri quantæcunque fortunæ capax est ingenium; vir raræ & acerrimæ indolis; vir, quem viderim in vita optimum; flos nobilitatis; lumen reipublicæ. V. *Præclarus.* *Usus.* Egregia indoles. Egregius civis In procuratione sua egregius. V. *Perfectus.*

Egressus, ûs, m. Ausfahrt. *Usus.* Magnâ frequentiâ meum egressum celebravit.

Eheu! ach! *Doloris nota.*

Eho! o ho! *Vox admonentis.* *Usus.* Eho! tu me non noscis?

Ejectio, onis, f. Vertreibung. *Usus.* Mortem timemus, & ejectionem.

Ejero, as, avi, atum, are. verschwören. *Syn.* Ejuro.

Ejicio, is, jeci, jectum, ere. vertreiben. *Syn.* Expello, exturbo, extrudo, detrudo, dejicio, extermino, effundo, profundo, emoveo. *Adv.* Nominatim, tandem, aliquando, funditus. *Usus.* 1. E domo illum ejecêre. Ex numero hominum ejiciendus, ex finibus humanæ naturæ exterminandus. 2. *Translat.* Ejicere ex animo amorem insanum, dolorem, memoriam alicujus. 3. Ejicere partum. V. *Pello.*

Eju-

Ejulatio, onis, f. das Heulen. *Epi.* Lugubris. *Usus.* Lessus quasi lugubris ejulatio.

Ejulatus, ûs, m. das Heulen. *Syn.* Ejulatio. *Epi.* Acerbus, miser. *Usus.* Ejulatus ne mulieri quidem est concessus.

Ejulo, as, avi, atum, are. heulen. *Syn.* Ploro, lamentor, ploratus edo', effundor in planctus indecoros. *Usus.* Magnitudine doloris ejulans. Gemere, ejulare, lamentari, frangi, delibitari dolore. V. *Gemo, Ploro.*

Ejuro, as, avi, atum, are. verschwören. *Syn.* Ejero, detestor. *Usus.* 1. Dè me querebantur, me ejurabant. 2. *Abdico*, absagen, ablegen. Magistratum ejurare.

Ejusdemmodi, eben dergleichen. *Syn.* Ejusdem generis. *Usus.* Ejusdemmodi furias Orestes est expertus.

Ejusmodi, dergleichen. *Syn.* Ejus generis, talis. *Usus.* 1. Genus belli est ejusmodi, ut &c. Reliqua sunt ejusmodi, quæ &c. 2. *Adeò, tam,* so. Ejusmodi cupidus est. V. *Similis.*

Elabor, eris, lapsus sum, labi. entgehen. *Syn.* Excido, evado.)(*teneo, complector.* *Phras.* 1. *Mensis elapsus est*, ein Monath ist verflossen. Mensis abiit, fluxit, mensis actus, exactus est, præteriit, mensis unus se circumegit. 2. *Elapsus est è carcere*, er ist aus dem Kerker entronnen. Vinculis elapsus est; elusit excubitorum vigilantiam; clam se custodibus subduxit; ex custodum manibus se eripuit; effugit, fefellit intentam excubitorum in se aciem; è carcere clam se proripuit. V. *Evado.* *Usus.* Criminibus, suspicione elapsus. Sol elabitur, & abit. Elapsus est è prælio. V. *Dilabor.*

Elaboratio, onis, f. Verfertigung. *Syn.* Cura, labór. *Usus.* Id non sine elaboratione, & operæ consumptione.

Elaboro, as, avi, atum, are. ausarbeiten. *Syn.* Laboro, curo, operam do, contendo, enitor, elucubro, excudo.)(*negligo.* *Usus.* Qui in una tantùm re elaborant. Contende, quæso, & elabora. Nullum tam asperum saxetum, in quo ruricolæ non elaborent. Diligenter elaborata, summâ industriâ, cura & vigiliis ornata, elucubratáque oratio. Omni non modò contentione, sed dimicatione elaborabo. V. *Laboro, Perficio, Curo.*

Elanguesco, is, langui, ere. kraftlos werden. *Syn.* Languore conficior, contabesco, infirmor. *Usus.* Elanguit cura hominum. Differendo res elanguit. Alienâ invidiâ elanguescendum erit. V. *Langueo.*

Elargior, iris, itus sum, iri. ausschenken. *Syn.* Largior. *Usus.* Multa tibi fortuna elargita est. V. *Largior.*

Elatè, hochmüthig. *Usus.* Elatè & amplè loqui, & dicere.)(*submissè, humiliter, demissè.*

Elatio, nis, f. Hochmuth. *Syn.* Præstantia.)(*Submissio.* *Epi.* Voluptuaria. *Usus.* Ex hac elatione, & magnitudine animi facilè pertinacia nascitur. Lætitia quasi gestientis animi elatio voluptuaria. V. *Superbia, arrogantia, ambitio.*

Elatus, a, um. hochmüthig. *Usus.* Hoc animò elatò, & amplò tactum est. Vi naturæ, & ingenii elatus. Cupiditate elatus, & gaudiò. V. *Superbus, arrogans, altus.*

Electè, auserlesen. *Syn.* Distinctè, discretè. *Usus.* Electè gerere.)(*permistè.*

Electio, onis, f. die Wahl. *Syn.* Lectio, selectio, delectus.)(*neglectio, contemptus, rejectio.* *Usus.* Judicium, & electio verborum.

Elector, oris, m. Erwehler. *Usus.* Boni electores existimari volunt. V. *Eligo.*

Eleemosyna, æ, f. Allmosen. *Phras.* 1. *Libenter do eleemosynam*, ich gebe gerne Allmosen. Liberaliter panem præbeo mendiculis; invitus ista hominum mendicabula à me inania dimitto; in egentes benignè stipem confero; tenuiorum fortunis succurro; impensè misereor egentium, eorúmque rationibus paternè succurro, *vel* provideo; egentes miseratione prosequor; iis pro facultatibus benignè facio; alienâ liberalitate victitantibus penum gratuitò suppedito. Adolescentes idoneos, erogata grandi in sumptum pecuniâ, ad mercatum honestatis, optimarúmque artium transmitto; pauperum inopiæ liberaliter consulo; vitæ subsidia prolixè, religiosèque tribuo; eorum egestatem liberali stipe consolor, sustento. 2. *Eleemosynam petere*, Allmosen sammlen. Stipem corrogare, petere; vitæ subsidia precariò efflagitare; victum, panem ostiatim quærere; vitæ alimenta ostiatim rogare, flagitare, colligere.

Ele-

Elegans, tis, *gen. om.* zierlich. *Syn.* Luculentus, concinnus, politus.)(*inelegans, contemptus, abjectus.* *Phras.* *Est orator admodum elegans,* er ist ein sehr zierlicher Wohlredner. Scitus, quò nihil potest esse pictius; in singulis verbis florentissimus; venustissimus & politissimus; limatulò sanè & politulò judiciò; quò nil venustius, limatius, lepidius, concinnius, nitidius. *Usus.* In omni judicio, in dicendo elegans. In epulis parandis elegans. Epistola elegantissima.

Eleganter, zierlich. *Syn.* Scitè, ornatè, politè.)(*ineleganter.* *Phras. Eleganter dixit,* er hat zierlich geredet. Doctè & delicatè; blandè & concinnè; cum multa venustate & omni sale; aptè & rotundè; cum dignitate & venustate; festivè, cum multa munditia & luce verborum, facetè, jucundè, lepidè, mundè, subtiliter verba fecit. *Usus.* Cæsar omnium ferè oratorum Latinè loquitur elegantissimè.

Elegantia, æ, f. Zierlichkeit. *Syn.* Munditia, lautitia, venustas, lepor, festivitas, concinnitas. *Epi.* Accurata & sine molestia, diligens latinè loquendi, inanis, sermonis necessaria, politior, summa. *Usus.* Eloquentia ab elegantia doctrinæ segregari non potest. Politior elegantia, & munditia scribendi. Scriptorum tuorum subtilitas & elegantia.

Elementum, i, n. Element. *Syn.* Initium; principia rerum, è quibus omnia constant, omnia oriuntur. *Epi.* Prima naturæ. *Usus.* Dialectica tradit elementa loquendi. Puerorum elementa. Quatuor principiorum genera, *seu* elementa, ex quibus terra infimum tenet locum; hanc inundat aqua; superior aëri; ignibus altissima ora redditur.

Elephantus, i, & Elephas, antis, m. Elephant. *Usus.* Elephantô belluarum nulla est prudentior. Manus est data elephantis.

Elevatio Sacræ Hostiæ, Aufwandlung in der Heil. Meß. *Phras.* Actio, quâ sacerdos Cœlestem Hostiam supra verticem attollit; quâ sublimem tollit Sacrosanctam Hostiam; quâ Divinam Hostiam populo adorandam proponit, ostendit.

Elevo, as, avi, atum, are. vermindern. *Syn.* Minuo, levo, sublevo.)(*augeo.* *Usus.* *Minuo,* verringern. Fidem adversarii, autoritatem, famam victoriæ, gloriam elevare & minuere.

Elicio, is, licui, licitum. hinauslocken. *Adv.* Curiosius. *Syn.* Educo, extraho, allicio, adduco. *Usus* Ignem conflictu lapidum elicere. Elicere aliquem præmiô, ut agat aliquid. Lachrymas, arcana, alicujus sententiam elicere, exprimere. Elicere, invitare ad certamen. Elicere & evocare mercede solertiam; blanditiis ad disputandum elicere. V. *Adduco, allicio.*

Elido, is, lisi, lisum, ere. ausschlagen. *Syn.* Frango, incido. *Usus.* Poëtæ nervos omnes virtutis elidunt. Ipsæ stirpes ægritudinis elidendæ sunt. Alicujus consilia elidere, funditùs evertere. V. *Everto.*

Eligo, is, legi, lectum, ere. erwehlen. *Syn.* Lego, deligo, carpo, excerpo, opto, adopto.)(*negligo, contemno.* *Adv.* Diligenter, parùm diligenter. *Phras.* 1. *Quem tandem consulem eligent?* wem werden sie endlich zu einem Bürgermeister erwehlen. Adoptabunt; consulem esse volent, jubebunt? quem consulem legent, dicent, desument? cui imperium suffragiis mandabunt? quem præcipuè consulem designabunt, nominabunt, optabunt? in quem tandem electorum suffragia inclinabunt? conspirabunt? ad quem summa reipublicæ deferetur? cui summa rerum demandabitur? 2. *Optimam partem elegisti, cum te Deo addixisti,* du hast den besten Theil erwehlet, wie du dich Gott geschenket. Sapienter vitam instituisti; rectum cursum cepisti; optimô judiciô usus es; sapienter judicâsti; exordium vitæ præclarum fecisti; optimum cepisti cursum; optimam rationem iniisti; egregiô vitam principiô inivisti, cùm tua omnia, téque ipsum Deo consecrâsti. 3. *Diem sibi & locum quilibet eligat,* suche ihm ein jeder Zeit und Ort aus. Locum sibi quisque capiat, diémque sumat; locum tempúsque circumspiciat quisque; tempus locúmque petat, statuat, deligat, carpat sibi quisque ex multis optimum. *Usus.* Eligere è malis minimum oportet. Elige de duobus, quem velis.

Elimino, as, avi, atum, are. ausrotten. *Syn.* Ejicio, extra limen trado. *Usus.* Extra ædes eliminatur. V. *Ejicio.*

Elimo, as, avi, atum, are. ausfeilen. *Syn.* Perpolio, limo. *Usus.* Velim aliquid elimes ad me. Elimata oratio. V. *Polio.*

Elinguis, e. *g. comm.* Zungenlos. *Syn.* Mutus, indisertus. *Usus.* Convicit hominem, elinguem reddidit. V. *Mutus, Infans.*

Elixus, a, um. gesotten. *Syn.* Quod aquâ coctum est. *Usus.* Elixus cibus, quam assus suavior.

Eloco, as, avi, atum, are. verdingen. *Syn.* Loco. *Usus.* Fundum elocare.

Elocutio, onis, f. Aussprache. *Syn.* Explicatio ornata & elaborata. *Epi.* Commoda & perfecta, inanis & penè puerilis. *Usus.* Elocutio est idoneorum verborum & sententiarum ad inventionem accommodatio.

Elogium, ii, n. Lob-Spruch. *Syn.* Dictum, *seu* sententia laudem alicujus, *vel* aliud quidpiam declarans. *Epi.* Censorium, unicum. *Usus.* Quid ipsa sepulchrorum monumenta, quid elogia admonent, nisi nos morituros? Solonis elogium.

Eloquens, tis, *g. o.* wohlberedt. *Syn.* Rhetor, copiosus ad dicendum, copiosè sapientérque dicens, in dicendo suavis, ornatus; non infans. *Adv.* Perfectè. *Phras.* *Vir est admodum eloquens*, er ist sehr wohl beredt. Divinus in dicendo; perfectus in dicendo & perpolitus; dicendi gloriâ præstans; disertissimus; ad dicendum paratissimus; omnibus vel naturæ, vel doctrinæ præsidiis ad dicendum paratus; ea facundiâ, ut nemo linguâ promptior in civitate haberetur; vir acer, nec infacundus; celebratæ eloquentiæ; claræ vir facundiæ. Multùm dicendo valet; multùm eloquentiâ valet; magnam oris commendationem habet, cui resistere nemo possit; dicendi veneres habet summas, principatum eloquentiæ tenet; juris ac eloquentiæ consultus est; cujus eloquentiam curia nulla capit; florentis homo facundiæ; vir, qui mentis suæ cogitata, eloquenter, copiosè, eleganter explicet, efferat, enunciet; qui afficiat audientium animos multâ suavitate; qui de quacunque re aptè, prudenter, explicatè, abundanter, illuminatè, numerosèque dicat, disserat. V. *Eloquentia.* *Usus.* Is est eloquens, qui possit humilia subtiliter, magna graviter, mediocria temperatè dicere. V. *Moveo.*

Eloquentia, æ, f. Wohlredenheit. *Syn.* Eloquendi vis, dicendi gravitas & copia, summa copia & singularis facultas dicendi, divinum atque incredibile genus orationis, copiosè loquens sapientia.)(*infantia.* *Epi.* Abundans sermonibus, verbis, accommodatior ad motus animorum & ad vulgi sensum, admirabilis, artificiosa, brevis, comes pacis sociaque otii & quasi alumna quædam constituta civitatis, excellens, forensis, inanis quædam & puerilis, incredibilis, justa, laudabilis, magna, major, mediocris, orba, perfecta, popularis, præclara, præstabilis, res una omnium difficillima, sapientia loquendi, summa, uberior atque latior, vera & absoluta, universa. *Phras.* *Qui vult eloquentiam sibi comparare, Ciceronem legat*, wer die Wohlredenheit zu erlernen verlangt, der lese den Ciceronem. Qui eloquentiâ valére, præstare, excellere cupit; qui orationis divitiis abundare; qui concinne, appositè, singulari eloquentiâ mentis suæ cogitata vult explicare; qui cum Pericle fulgurare, tonare, permiscére omnia, operam det Ciceroni. Qui non tenui dicendi venâ aridus fluere, sed ingenti latè copiâ, torrentis more redundare cupit; qui suavi & conspersâ quasi verborum sententiarúmque floribus oratione vult placére; qui acutis, conceptisque ingeniosè sententiis auditorem excitare; qui agere raperéque obnitentes quantumvis animos in quamvis partem cupit; qui tenére dicendo animos; qui obfirmatos frangere & expugnare; qui ardentes flagrantésque restinguere, frigidos ac remissos subjectis veluti facibus inflammare; qui impellere inertes ac desides, præfervidos contra ac confidentes orando coërcére; qui verbis allicere, pertrahere, movére, commovére flectere; qui afficere audientium animos ac delectare; qui ab audientibus benevolentiam & attentionem venari, captare, elicere; qui eos, apud quos dicit attentos, dociles & benevolos sibi vult reddere; qui de re quâcunque, eloquenter, ornatè, numerosèque rebus ac verbis vult dicere, is velim existimet, sibi Ciceronis lectionem non tam utilem, quàm necessariam. V. *Oratio, moveo.*

Eloquenter, beredt. *Syn.* Disertè, eleganter.

Eloquium, ii, n. Sprache. *Syn.* Sermo. *Usus.* Dulci ac blandô eloquiô amicum solatur.

Eloquor, eris, locutus sum, loqui. heraus sagen. *Syn.* Dico, effero, enuncio, exprimo. *Adv.* Compositè, copiosè, ornatè, politè, præclarè, prudenter. *Usus.* Præclarè eloqui cogitata mentis. Multi præclarè sentiunt, nec id, quod sentiunt, politè eloqui possunt. V. *Effero.*

Eluceo, es, luxi, ere. heraus leuchten. *Syn.* Appareo, exto, emineo, excello, vigeo. *Adv.* Densiùs, rariùs. *Usus.* In

ipso

ipso joco aliquid probi ingenii elucet. Amicitia magis elucet inter æquales. Tenuitas tua magis occultatur, magis elucet. Nemo eloquentiæ studet, nisi in foro eluceat. V. *Appareo, emineo.*

Eluctor, aris, atus sum, ari. sich los machen. *Usus.* E tot támque validis manibus, è quibus eluctandum erat, sese eripuit. V. *Evado.*

Elucubror, aris, atus sum, ari. beym Licht machen. *Syn.* Elaboro, excudo. *Usus.* Epistolam elucubratus sum. Elucubrata oratio.

Eludo, is, lusi, lusum, ere. verlachen. *Syn.* Irrideo, fallo, fraudem facio. *Adv.* Facetius, impunè. *Usus.* Quamdiu nos furor ille tuus eludet? Nos ab illo nebulone facetè eludimur. Ille legi fraudem fecit, consulemque elusit. V. *Irrideo, decipio.*

Elugeo, es, luxi, ere. austrauren. *Syn.* Lugeo, defleo. *Usus.* Patriam eluxi graviùs, quàm ulla mater filium.

Eluo, is, ui, utum, ere. auswaschen. *Syn.* Diluo, deleo, abstergeo. *Usus.* Maculam hanc nemo eluet. V. *Lavo.*

Eluvies, ei, f. Wasserguß, Ausguß. *Syn.* Macula, labes, contagio. *Usus.* Labes & eluvies civitatis.

Eluvio, onis, f. Wasserguß. *Syn.* Terræ hiatus, vorago aquarum vi facta, aquarum intemperies. *Usus.* Eluviones pestilentiæ. V. *Inundo.*

Emacio, as, avi, atum, are. ausmergeln. *Syn.* Macie conficio. V. *Macies.*

Emancipo, as, avi, atum, are. frey lassen. *Syn.* Patriâ potestate libero, quasi manû mitto. *Usus.* Liberos proprie emancipari, servos manumitti dicimus.

Emano, as, avi, atum, are. ausfliessen. *Syn.* Exeo, effluo. *Usus.* Metuo, ne ea fama, ne mala nostra emanent. Ex Philosophia eloquentia emanat. Vereor, ne is sermo emanet. V. *Effluo.*

Emax, acis, g. o. der gerne kauft. *Syn.* Qui libenter emit. *Usus.* Non esse emacem, vectigal est.

Emblema, atis, n. Zierde an Trink-Geschirren, eingelegte Arbeit. *Syn.* Signa & ornamenta vasorum &c. quæ detrahi possunt. *Usus.* Vasis crustas & emblemata avellenda curavit. Illigare & includere emblemata in aureis poculis. Emblema vermiculatum, *de pavimento*, ein Boden von eingelegter Arbeit.

Emendatè, ohne Fehler. *Syn.* Castigatè. *Usus.* Purè & emendatè loqui.

Emendatio, onis, f. Verbesserung. *Epi.* Felicior. *Usus.* Correctio Philosophiæ veteris & emendatio. V. *Correctio.*

Emendator, oris, m. Verbesserer. *Syn.* Corrector. *Usus.* Sisenna quasi emendator sermonis usitati esse volebat.

Emendatrix, icis, f. Verbesserin. *Usus.* Lex est emendatrix vitiorum.

Emendo, as, avi, atum, are. verbessern. *Syn.* Corrigo. *Adv.* Leviter. *Phras.* 1. *Emendavit se*, er hat sich gebessert. In viam rediit; ad frugem applicuit animum; in rectam redivit semitam; ad frugem bonam se recepit; de pravitate deductus est; à scelere, cupiditate revocavit semet ipse; emersit è cœno vitiorum; salutem dixit supremam cupiditatibus suis; ad mores vitámque continentem se dedit; à pristinæ vitæ licentia sese ipse coërcuit, sibique frena injecit; animum ad meliora consilia applicuit, appulit; à malitia abstitit; animum à vitæ pravitate ad meliora convertit; vitia posuit; iniit meliorem vitæ rationem; emersit è vitiis; è corrupta adolescentia in bonam frugem emersit; ad sanitatem mentis rediit; vitiosas animi partes sanavit; vitiosam consuetudinem & corruptam purâ & incorruptâ emendavit. V. *Corrigo, Conversio.* 2. *Orationem emendavit*, er hat seine Rede in bessere Form gebracht. Elimavit, mendis expurgavit; correctionem adhibuit; ad limam revocavit; ad castigationem errata vocavit; detersis maculis formâ meliore donavit. V. *Corrigo, Melius.* *Usus.* Vitium cutis, dolorem capitis pharmacô emendare. Principum continentiâ emendantur mores civitatis.

Ementior, iris, itus sum, iri. lügen. *Syn.* Mentior. *Usus.* Æschines legationem ementitus est. Genus suum ementitur. V. *Mentior.*

Emereor, eris, meritus sum, eri. verdienen. *Syn.* Mereo, stipendia facio. *Usus.* Annuæ mihi operæ emerentur. Emeritis stipendiis ambitionis quiescit.

Emergo, is, mersi, mersum, ere. ausschwimmen. *Syn.* Exeo, evado, existo. *Adv.* Aliquando, altè, commodè. *Usus.* E servitute, mendicitate, valetudine sinistra, ære alienô emergere, respirare. Stellæ statis temporibus emergunt. Veritas è calicibus emergit. E corrupta adolescentia in bonam frugem emergere. Homo emersus è cœnô vitiorum. V. *Evado*, *libero*.

Emetior, iris, mensus sum, iri. ausmessen. *Syn.* Metior. *Usus.* Ego voluntatem tibi emetiar, ich werde dir ein Genügen thun.

Emico, as, cui, are. hervorscheinen. *Syn.* Effulgeo, resplendeo. *Usus.* Ex oculis quasi radii emicant. Pectus emicat, *subsultat*, aufspringen.

Emigro, as, avi, atum, are. wegreisen. *Syn.* Discedo, migro, excedo. *Usus.* E vita velut è domo emigrare. V. *Migro*.

Eminens, tis, g. o. fürtreflich, hervorstehend. *Syn.* Editus. *Usus.* 1. Oculi eminentes. Genæ leniter eminentes. Eminens, porrecta in altum columna. 2. *Præstans*, *Præclarus*, fürtreflich. Vir eminenti litteraturâ. V. *Altus*.

Eminentia, æ, f. Erhöhung. *Usus.* Multa vident pictores in umbris & eminentiis, quæ nos non videmus.

Emineo, es, ui, ere. hervorragen, fürtreflich seyn. *Syn.* Exto, excedo: Præcello, duco familiam, classem. *Adv.* Eoras, leviter. *Usus.* 1. Fistula aquam, *vel* ex aqua eminens. 2. *Appareo*, *eluceo*, *eniteo*, hervorscheinen. E fronte ipsa pudor eminet. Ex ore crudelitas, è voce atrocitas eminet. 3. *Præcello*, übertreffen. Demosthenes unus eminet inter omnes in omni genere dicendi. V. *Excello*, *Præstantia*.

Eminùs, von ferne. *Syn.* E longuinquo.)(*Cominus*. *Usus.* Eminùs hasta, cominùs gladiô uti.

Emissarius, ii, m. heimlicher Ausspäher, Uberreuter. *Syn.* Excursor, vexator, calumniator. *Usus.* Hunc præcursorem habere solebat, & emissarium, & excursorem omnium deterrimum.

Emissio, onis, f. Auslassung. *Syn.* Jactus, ictus, conjectio. *Epi.* Mortifera, gravior. *Usus.* Tormentorum emissiones sunt graviores, quò pluribus ea pulveribus onerantur.

Emitto, is, misi, missum, ere. auslassen. *Syn.* Dimitto, mitto. *Adv.* Repentè, temerè. *Usus.* 1. Emittere, conjicere telum. Nullum verbum emisit. Emittere oculos in omnem partem. Aculeum, maledictum in aliquem emittere & contorquere. Emissus è carcere, è vinculis. 2. *Edo*, herausgeben. Emittere librum. V. *Edo*, *Dimitto*.

Emissitius, a, um. ausgelassen. *Syn.* Quod emittitur. *Usus.* Circumspectatrix emissitiis oculis.

Emo, is, emi, emptum, ere. kaufen. *Syn.* Coëmo, mercor, paro, comparo, emptionem facio, nundinor.)(*Vendo*. *Adv.* Æqualiter, apertissimè, benè, cariùs, impunè, libentiùs, malè, meliùs, porro, publicè. *Phras.* *Magnô hortum pretiô sum mercatus*, ich habe den Garten theuer gekauft. Difficulter hortum comparavi; non nisi magnô ære addictus est, veniit mihi hortus; magnô stetit, constitit mihi hortus; impensô paratus est pretiô; haud benignè, haud liberaliter emptus est hortus. *Usus.* Emere parvô, *vel* magnô. Emere præsenti ære. Emi de illo domum dimidiò cariùs, quàm æstimaretur. Ea emptione emisti benè. V. *Comparo*, *mercor*.

Emollio, is, ivi, itum, ire. weich machen. *Syn.* Effœmino. *Usus.* Hostis Campaniæ amœnitate emollitus. V. *Mollio*.

Emolumentum, i, n. Nutz. *Syn.* Accessio, utilitas, commodum.)(*Detrimentum*. *Epi.* Magnum, parvum. *Usus.* Erit hoc vobis honori, amicis utilitati, reipublicæ emolumento. Sine præmio & emolumento quidpiam facere. Afferet ea res magna emolumenta; magno emolumento erit. V. *Utilitas*, *Commodum*.

Emorior, eris, mortuus sum, mori. sterben. *Syn.* Morior. *Adv.* Libenter, miserabiliter, piè. *Phras.* *Emoritur*, er stirbt wircklich dahin. Ejus vita in desperatis numeranda est; in articulo discessus ex hac vitâ est; ad mortis limen perductus est; animam in momenta aget; frigescunt pedes, frons expallescit, livent labia, oculi hebetantur, os vultúsque immutatur, venæ micare desinunt, mors per artus serpit lethali frigore adstrictos, sudor lethalis prorumpit, verbô, disturbatur domicilium, anima exturbatur. V. *Morior*. *Usus.* Pro amico emori possum. V. *Agonia*.

Emporium, ii, n. Gewerbstadt. *Syn.* Mercatus. *Usus.* Emporium Puteolanum, Massiliense.

Emptio, onis, f. Kauf. *Syn.* Coëmptio. *Epi.* Acerbior, falsa & simulata, præclara. *Usus.* Post hanc emptionem factam pecuniam dissolvit.

Emptor, oris, m. Käuffer. *Epi.* Malus, multi. *Usus.* Venalem urbem dicebat, si emptorem haberet. Bonorum emptores. V. *Mercator.*

Emungo, is, munxi, munctum ere. schneutzen. *Syn.* Abstergo. *Usus.* 1. Tuus pater cubitò emungere se solebat. 2. *Furari, pecuniam fraude extorquere, vel blanditiis,* einen betrüglich um das Geld bringen. Argentô aliquem naviter emungere. V. *Furor, eripio.*

Emunio, is, ivi, itum, ire. fest machen. *Syn.* Munio. *Usus.* Emunitus in modum arcis. V. *Munio.*

En, siehe da. *Adv. demonstr.* *Usus.* En crimen, en causa!

Enarro, as, avi, atum, are. erzehlen. *Syn.* Explano, narro, propere expromo. *Usus.* Somnium suum enarravit. V. *Narro.*

Enascor, eris, natus sum, nasci. heraus wachsen. *Syn.* Nascor. *Usus.* E multis curis una enata est. V. *Nascor.*

Enato, as, avi, atum, are. ausschwimmen. *Syn.* Eno, evado, emergo. *Usus.* Ex ære alieno tandem enatavi. V. *Nato.*

Enavigo, as, avi, atum, are. entrinnen. *Syn.* Evado. *Usus.* E logicis, velut scopulosis cotibus tandem enavigavit oratio.

Eneco, as, cui, nectum, are. tödten. *Syn.* Interficio. *Usus.* Enecta fame sitique provincia; frigore, squalore, illuvie enecti. V. *Interficio.*

Enervo, as, avi, atum, are. schwächen. *Syn.* Debilito, frango, effœmino. *Usus.* Non te enervat, non debilitat senectus. Homo fractus enervatus, muliebris, infirmus, afflictus. V. *Debilito.*

Enim, dann. *Syn.* Nam, namque, etenim. *Usus.* Vos enim &c. *Ponitur subinde in principio orationis.* Enim volo te adesse. Enim mihi morem geri æquum est.

Enimverò, hingegen. *Syn.* At enim, profectò & verò. *Usus.* Enimverò ferendum non est. Ille enimverò negat.

Eniteo, es, ui, ère. scheinen. *Syn.* Clareo, emineo, eluceo, emico.)(*obscurus sum, jaceo.* *Usus.* In bello ejus virtus enituit. Nemo in omnibus eloquentiæ partibus enitére potest.

Enitesco, is, ui, ere. hervorscheinen. *Usus.* Vetustate semper magis enitescit.

Enitor, eris, nisus, *vel* nixus sum, niti. sich unterstehen. *Syn.* Elaboro, connitor, contendo. *Adv.* Vigilantiùs. *Usus.* 1. Tu enitere, labora viribus omnibus. Consilio in ea re pugna & enitere. Omni opera & ope enitere, ut quàm plurimis prosis. 2. Eniti ad consulatum, honores, magnas opes, gelangen. 3. Eniti, partum, fœtum, filiam, gebähren. V. *Conor.*

Enixe, nach Vermögen. *Syn.* Cupidè, conatû maximô. *Phras. Enixè rogavit me,* er hat mich aufs höchste gebeten. Multis & supplicibus verbis; precibus omnibus; infimis precibus; majorem in modum; etiam atque etiam, obnixè, magnopère, maximoperè, impensè, summopere; summâ curâ; quàm studiosè, quàm suppliciter potuit; singulari studiô; ex animo valdè hoc oravit, à me petiit; precibus mecum egit, quàm potuit, diligentissimis. *Usus.* Meam causam omnes enixè susceperunt. V. *Valdè, vehementer.*

Eno, as, avi, atum, are. herausschwimmen. *Syn.* Enato.

Enodatè, hell und klar.

Enodo, as, avi, atum, are. auswicklen. *Syn.* Explico. *Usus.* Verba, voluntatem legis enodare.

Ensis, is, m. Schwerdt. *Syn.* Gladius.

Enthymema, atis, n. Schlußrede. *Syn.* Contentio, conclusio ex repugnantibus sententiis.

Enubo, is, nupsi, nuptum, ere. aus dem Geschlecht freyen. *Syn.* Nubo. *Usus.* Quod è patriciis enupsisset nobilis, reprehenditur.

Enucleatè, klar. *Usus.* Pressè & enucleatè de re aliqua dicere.

Enucleo, as, avi, atum, are. auslegen. *Syn.* Explico, enarro, aperio. *Usus.* Genus dicendi enucleatum. V. *Explico.*

Enumeratio, onis, f. Zehlung. *Epi.* Falsa, iniqua, necessaria, oratoria, reliqua, tota, vitiosa, utilis. *Usus.* Enumeratio res fusas & disperse dictas in unum cogit.

Enumero, as, avi, atum, are. zehlen. *Syn.* Numero, recenseo, percenseo, oratione percurro, persequor, consequor. *Adv.* Copiosè, memoriter. *Usus.* Quis tua beneficia enumerare & consequi possit?

Enunciatio, onis, f. Ausspruch. *Syn.* Effatum, pronunciatum, axioma, enunciatum, pronunciatio. *Epi.* Vera ac falsa. *Usus.* Explicanda est vis ratióque enunciationum.

Enunciatum, i, n. Ausspruch. *Syn.* Effatum.

Enuncio, as, avi, atum, are. ausfündigen. *Syn.* Pronuncio, propono, effero, dico. *Adv.* Repente. *Usus.* 1. Si quærit. quid sentiam, planè enunciabo. Enunciare mysteria religionum. 2. *Patefacio, Significo, Aperio,* offenbahren, andeuten. Sociorum consilia aliis enunciavit. V. *Assero.*

Eo, is, ivi, itum, ire. gehen. *Syn.* Vado, iter facio, iter habeo, iter mihi est, aliquò proficiscor, pergo, concedo, iter persequor, iter confero. *Phras.* 1. *Paucis horis multa passuum millia ivit,* er ist in wenig Stunden viel tausend Schritte gegangen. Multa passuum millia decurrit, pervolavit; progressus est mirabili alacritate ad multa passuum millia; emensus itinere est multa passuum millia; multorum millium iter confecit. 2. *Quo is?* wo gehest du hin? Quo te agis? quò te rapis? quò te capessis? quò te nunc corripis? quò te pedes? quò tendis? quò citato cursû concedis, pergis, ambulas? quò te nunc ducis? quò contendis? quem locum petis? quò tam celeri pass̃u te confers? quò gressum dirigis? 3. *Ivit per postam, vulg.* er ist auf der Post gangen. Per dispositos equos incredibili celeritate in urbem evolavit; cisiis in urbem advolavit; meritoriis equis citatô cursû ad urbem contendit. Citatis equis; equis publicis contentô cursû ad urbem festinavit. 4. *Pedetentim ire,* Schritt vor Schritt gehen. Presso gradû incedere; sedatô gradû; tardiùs, segniùs incedere, progredi. 5. *Tacite ire,* still daher gehen. Suspenso gradu; suspenso vestigio; tacitè adrepere; placidè, libratis ita vestigiis incedere, aùres ut fallat. Laneo pede oberrare. Gradu clementi & silentio incedere. Furtivo pede adrepere. V. *Abeo, accedo. Usus.* 1. In exilium ire, in das Elend gehen. Inficias ire, läugnen. In possessionem ire, Besitz nehmen. Ire in hominem, einen anfallen, *invado.* 2. *Progredior,* fortgehen, von statten gehen. Incipiunt res meliùs ire. Prorsus res ibat. *Eo celeriter.* V. *Celer, Festino.*

Eò, darum, so weit. *Syn.* Idcircò: usque eò. *Phras. Eò res venit, ut prope desperandum sit,* die Sache ist so weit kommen, daß schier zu verzweifeln ist. Eò rem produxêre; ad id loci ventum est; in eum locum res adducta, reducta, deducta est; eò progressi sumus. Res eò loci est. Id illorum hominum malitia effectum est; huc recidêre illa; in eum casum venimus; ea tela texitur; eò devoluta res est; eò decursum est; in eo sumus; huc processum est, in id loci redacti sumus; eò res rediit; huc res nostræ evasêre, ut pro desperatis habendæ sint. *Usus.* 1. Eò feci, non quòd te egere putarim, sed quod &c. Eò hæc dicta sunt in eam partem disputata, ut &c. 2. *Tantò,* desto, *cum Comparativis Nominum & Adverbiorum.* Ille confidebat, & eò magis, quòd &c. 3. *Ad illum terminum,* bis dahin. Si non ad extremum, sed usque eo, quô opus erit.

Ephebus, i, m. Jüngling. *Syn.* Adolescens: Puer nobilis ex regia cohorte. *Usus.* Postquam ex ephebis excessit, nachdem er über 14. Jahr alt worden. E gregibus epheborum vix singuli pulchri.

Ephemeris, idis, f. Tag-Buch. *Syn.* Liber, commentarius, in quem quotidiana acta referuntur. *Usus.* In ephemeridem referre.

Ephippia, orum, n. Sattel. *Syn.* Stragula, quibus insternuntur equorum ornamenra, præsertim sella. *Usus.* Puto, concedi nobis oportére, ut Græco verbo utamur, siquando minùs occurreret Latinum, ne hoc solis ephippiis concedatur.

Epicus, i, m, ein Poet, der Helden-Thaten beschreibet. *Syn.* Heroicus. *Usus.* Ennius, poëta epicus.

Epigramma, atis, n. Ueberschrift. *Usus.* Epigramma in aliquem facere.

Epilogus, i, m. Beschluß-Rede. *Syn.* Peroratio, conclusio, orationis exitus, pars operis extrema. *Epi.* Lenior, miserabilior. sanè disertus. *Usus.* Extat ejus peroratio, quæ epilogus dicitur. Conclusio est exitus & determinatio totius orationis, quæ à Græcis epilogus nominatur.

Epiphora, æ, f. Haupt- oder Augen-Fluß. *Syn.* Humoris destillatio. *Epi.* Tanta. *Usus.* Tanta epiphora oppressus, ut loqui non posset.

Episcopus, i, m. Aufseher. *Syn.* Custos, speculator. *Usus.* Pompejus me Campanæ ore Episcopum voluit.

Episcopus. i, m. Bischof. *Syn.* Antistes Sacrorum, Præsul. *Phras.* 1. *Episcopus creatus est,* er ist Bischof worden. Ad Episcopi gradum, ordinem, honorem evectus est; in Antistitum sacrorum ordinem adscriptus, adlectus, cooptâtus est. 2. *Episcopatum Albanensem accepit,* er hat das Albanesische Bisthum überkommen. Ad infulas Albanenses evocatus est; Albanensis Ecclesiæ cura illi demandata est. Rerum sacrarum princeps apud

apud Albanenses; Albanensium Antistes renunciatus est. Jus summum sacrorum apud Albanenses obtinuit; summô apud Albanenses sacerdotiô actus, ornatus est, Albanensium Ecclesiæ præfectus, præpositus est; Præsul datus est. Mitrâ pedôque in Albanensium Antistitem est inauguratus. 3. *Episcopus suffraganeus, vulg.* ein Weyh-Bischof. Episcopi vicarius; qui vicariam Ecclesiæ procurationem, administrationem habet; Episcopi partes agit; munus sustinet, peragit, exequitur, præstat. 4. *Episcopatum erigere,* ein Bißthum aufrichten. Urbem Episcopi sede ornare; Episcopi sedem in urbe collocare.

Epistola, æ, f. Brief. *Syn.* Litteræ. *Epi.* Antiquissima, valdè bella; brevis, brevior, brevissima, disertissima, dulcissima, elegantissima, extrema, falsa, grandis, gratissima, gravis, plena rerum, hodierna, inscripta patri suo, paulò gravior, inanis, innocens, tempestiva, interior, jucundior, levior, liberior, longior, longissima, maxima, minuscula, modestior, objurgatoria, optima, perhumana, pervetus, pervulgata, plena consilii summæque benevolentiæ, plena festinationis & pulveris, plena jucunditatis, plena stomachi & querelarum, plenior, πολιτική, ponderosa, plena omnium non modo actorum, sed etiam opinionum, præclara, propior, proxima, pusilla, recens, recentior, recentissima, suavis & gravis, superior, tantula, verbosior, vetus. Epistolæ crebræ longæque, dignæ, primùm iniquæ, deinde contrariæ, postremò in aliquem contumeliosæ, jucundæ, molestæ, multæ, odiosæ, plenæ omnium probrorum, quotidianæ, selectæ, cùm sparsæ sale humanitatis, tum amoris notis insignes, suavissimæ, subtiles. *Usus.* 1. Epistolam scribere plenam festivitatis & leporis; exarare, elucubrare. Dictare, texere epistolam plenam stomachi & querelarum; epistolam benè longam, sparsam sale humanitatis & amoris notis insignem mittere, einen Brief schreiben. 2. Epistolam elicere herauslocken. 3. Lacessere epistolâ, obtundere, mit Briefen überlauffen. 4. Afferre; reddere epistolam, requirere, expectare, einen Brief erwarten. 6. Epistolam accipere, einen Brief bekommen. 7. Epistolam complicare, obsignare, den Brief zusammen machen. 8. Epistolam resignare, solvere, aperire, vinculum epistolæ solvere, den Brief eröfnen. 9. Epistolæ rescribere, respondere, auf den Brief antworten. 10. Epistolam dilacerare, conscindere, den Brief zerreissen. 11. Epistolam comprimere, supprimere, premere, den Brief vertuschen. V. *Litteræ, Sribo.*

Epithaphium, ii, n. Grabschrift. *Syn.* Sepulchri inscriptio.

Epitome, es, f. Auszug. *Syn.* Compendium capita libri & summam complectens. *Usus.* Epitomen Bruti mihi mittas.

Epoto, as, avi, potum, are. austrinken. *Usus.* Venenô epotô concidit.

Epulæ, arum, f. Gastmahl. *Syn.* Cibi præstantes, exquisiti. *Epi.* Conquisitissimæ, funestæ, horribiles, moderatæ, profusæ, pulcherrimæ, quotidianæ, solemnes. *Usus.* Epulis equisitis mensas exstruere. Apud vos nec libidinum, nec epularum modus est. Mens cogitationum epulis saturata. V. *Convivium.*

Epularis, e. zum Gastmahl gehörig. *Usus.* Epularis accubatio amicorum.

Epulatio, onis, f. Gasterey. *Usus.* Quæ ad mensam & epulationem attinent. V. *Convivium.*

Epulo, onis, m. Schlemmer. *Usus.* Epulones Jovis maximi. *Præfecti epularum qui epulas Diis instituendi potestatem habebant.*

Epulor, aris, atus sum, ari. prassen. *Syn.* Convivor, epulas do. *Adv.* Modicè, opiparè. *Usus.* Opipare, hilarem in modum cum sodalibus epulabamur. V. *Convivium.*

Epulum, i, n. Gastmahl. *Syn.* Convivium publicum. *Epi.* Funebre, magnificum. *Usus.* Epulum dare populo. Sepulchrum alicujus cantibus, & epulis celebrare.

Equa, æ, f. Stutte. *Usus.* Greges nobilissimarum equarum abacti.

Eques, itis, m. Ritter. *Syn.* Qui equô meret, vir equestris ordinis. *Usus.* Equitum turma; equitum manus. Equites ordini senatorio proximi. Equites desultorii, dimachi, Dragoner. loricati, Kürasirer.

Equestris, e, *item:* Equester, ris, e. reuterisch. *Syn.* Quod equitum est. *Epi.* Dignus contumeliâ, honestus, cumprimis honestus, eruditissimus & Græcis litteris, antiquitatisque nostræ, scriptorum veterúmque litteratè peritus. Amicissimus, locuples, ornatissimus, spectatus, splendidus, gratiosus, splendidissimus. Auxiliarii, boni & locupletes, conjunctissimi concordiâ, cupidi alicujus rei, graves, non obscuri, neque ignoti, illustres, non optimi, veteres, nudi, plurimi, lautissimi & honestissimi, proximi dignitate ordinis senatorii. *Usus.* Equestres pedestrés, que copiæ. Equestris splendor. Statua equestris.

equestris. Cicero equestri locô natus. Equestris pugna. Equestris procella, ein gäher Einfall der Reuter.

Equidem, zwar. *Syn.* Ego quidem, ego verò, & quidem, quidem. *Usus.* Equidem doleo, quòd malè habeas. Vestræ equidem cœnæ jucundæ sunt.

Equinus, a, um. was von einem Pferd ist. *Usus.* Seta equina.

Equitatus, ûs, m. die Reuterey. *Syn.* Equitum turmæ; equitum munus, agmen equestre; alarii, èquestres copiæ. *Usus.* Ita paratus ab equitatu & peditatu, ut &c.

Equito, as, avi, atum, are. reiten. *Syn.* Equô vehor, *vel* vector, equô iter facio, in equo sedeo, vehor. *Usus:* Equitabat cum suis delectis equitibus. V. *Equus.*

Equuleus, ei, m. Füllen. *Syn.* Equulus. *Usus.* 1. Equulorum vis effrenata fame debilitatur. 2. Folter. Ex equuleo suspendi, an der Folter hangen. Equuleô torqueri.

Equulus, i, m. Rößlein. *Syn.* Junior equus, equuleus. *Epi.* Nobilis, argenteus.

Equus, i, m. Pferd. *Epi.* Æneus, alacer, ferocitate exultans, fortis, victor, inanis, intractatus & novus, melior, nobilis, pretiosus, publicus. *Phras.* 1. *In equum ascenderr*, auf das Pferd steigen. In equum insilire; conscendere, inscendere equum. 2. *Equo imponi*, auf das Pferd gehoben werden. In equum sublatus, illatus, impositus, subjectus est. 3. *Equo insidere*, zu Pferd sitzen. Equô vehi, vectari, in equo sedere, vehi, equô sublimem ire. 4. *Equô proficisci*, zu Pferd reisen. Equô expeditum provolare, flumen transmittere; equo se conferre aliquo; advehi equo; citato equo ferri. 5. *Equum concitare*, dem Pferd die Sporen geben. Admittere equum in hostem, equo calcaria subdere, adhibere, admovere. Citare equum; equum calcaribus incendere; incitare; equum in hostem agere; jumentum calefacere; cursum equi incitare; equum calcáribus concitare, 6. *Equô celerrimè provehi*, Sporn-streichs fortreiten. Citato equo; equo calcaribus incenso; subditis calcaribus effuso cursu ire, ruere, proruere, provolare; laxatis habenis invehi; effusis habenis evehi; detractis frænis equum concitatum calcaribus permittere; effrenatum equum, equum effrenum in hostem immittere. 7. *Ex equo descendere*, vom Pferd herabsteigen. Desilire in pedes; desilire, descendero ex equo. 8. *Equites jussit ex equis descendere*, er hat die Reuter absteigen heissen. Equitem ad pedes deduxit. 9. *Ex equo decidit*, er ist vom Pferd herabgefallen. Jam dudum ægrè hærens in equo, ad terram defluxit; ex equo cecidit, decidit; de equo lapsus est. 10. *Ex equo præcipitatus est*, er ist von dem Pferd herabgestürzt. Effusus in præceps est; equô dejectus est. V. *Cado*, *Decido.* 11. Circumagere frenis equum, das Pferd mit dem Zaum umwenden. 12. Frenos inhibere, das Pferd einhalten. 13. Circumire, circumvehi equô, herumreiten. 14. Prævectus equô, voranreiten. 15. Prætervehi equô, vorbeyreiten. 16. *Equô advehi*, adequitare equô, advolare, hinzureiten. 17. Equos jungere currum tracturos, Pferde einspannen. 18, Equos adjungere, ausspannen.

Eradico, as, avi, atum, are. ausreuten. *Syn.* Evello. V. *Destruo.*

Erado, is, rasi, rasum, ere. auskratzen. *Syn.* ex animo cupidinem eradere.

Erectus, a, um. aufrecht. *Syn*, Stans, celsus. *Usus.* Is vagatur lætus, & errectus toto forô. Allacri animo, & errecto. Flectior hac oratione senatus. V. *Alacris.*

Ereptio, onis, f. Raubung.

Ereptor, oris, m. Rauber. *Syn.* Direptor. *Usus.* Iste bonorum possessor, ereptor, expulsor. Civitatis, liberatis ereptor.

Erga, gegen. *Syn.* Adversùm, adversus. *Usus.* Tua voluntas erga me, meáque erga te par & mutua. Habere benevolentiam erga aliquem. Summa Pompeji merita erga me meámque salutem. Tuum erga meam dignitatem studium.

Ergastulum, i, n. Gefängniß. *Syn.* Mancipiorum carcer. *Usus.* Compingere aliquem in ergastulum. Ergastula solvere, *captivos liberare.*

Ergò, darum. *Syn.* Igitur, causâ. *Usus.* Ergò nemo non miser est. Virtutis ergò præmiò donare, Tugend halber belohnen. Funeris ergo ne plangant mulieres.

Erigo, is, rexi, rectum, ere. aufrichten. *Syn.* Tollo, extollo, excito.)(*inclino*, *abjicio.* *Adverb.* Altè, paululùm se. *Usus.* 1. Natura cùm cæteras animantes abjecit ad pastum, solum hominem erexit, & ad cœli conspectum excitavit. 2. *Excito, confirmo, consolor, invito,* auf-

aufmuntern, Hertz oder Hoffnung machen. Erigere animum demissum & depressum, & respirare è metu. Erigere & recreare afflictum. Ad audiendum aures erigere, & animum attendere. Quem fortuna erexit ad gloriam, virtus extulit ad laudem. Erigere rectum constituere, levare, attollere. Erigere se & in pedes excipere. Erigere se, & corpus in cubitum levare. V. *Confirmo, consolor.*

Eripio, is, ui, reptum, ere. aus den Händen reissen. *Syn.* Aufero, adimo, extorqueo.)(*do, confero Adv.* Ad extremum è manibus, crudeliter, impune, planè, planè alacritatem animi, privatim, publicè, indignissimè civitati nominatim, penitus, subitò, undique. *Phras. Vide, ne tantum tibi bonum eripiatur*, siehe zu, daß dir ein so grosses Gut nicht aus den Händen gerissen werde. E manibus extorqueatur; è manibus elabatur; tibi excutiatur; ne tantò bonò frauderis; ne alius id bonum occupet, præcipiat. V. *Amitto, jactura, perdo. Usus.* 1. Eripere sibi tempus aliquod ex summis occupationibus. Facultatem simul ac voluntatem gerendæ rei mihi eripuit. Lucem alicui, vitam, conspectum rei optatissimæ eripere. 2. *Libero.* Aliquem è miseriis; alicui timorem eripere. E morte tuus te pudor eripuit. V. *Libero, privo, furor.*

Erodo, is, rosi, rosum, ere. zernagen. *Syn.* Arrodo, derodo.

Erogatio, onis, f. Austheilung. *Syn.* Distributio. *Usus.* Erogatio pecuniæ.

Erogo, as, avi, atum, are. austheilen. *Syn.* Distribuo, *Adv.* Privatim publicè. *Usus.* Erogasti pecunias ex ærario. Pecunia in classem erogata. V. *Largior.*

Erabundus, a, um, umschweiffend. *Usus.* Errabundi domos pervagabuntur.

Erraticus, a, um. irrend. *Usus.* Vitis erraticô & multiplici lapsû serpens.

Erratio, onis, f. Irrung. *Syn.* Error. *Usus.* In cœlo nec fortuna, nec erratio, nec vanitas inest.

Erratum, i, n. Fehler. *Syn.* Mendum. error. *Epi.* Commune, fabrile, intolerabile, minimum. *Usus.* Agnoscere erratum; errato veniam petere. Defendas velim tolerabile erratum. Non hoc meum erratum est, sed tuum. V. *Error.*

Erro, as, avi, atum, are. fehlen, irren. *Syn.* Labor, pecco, offendo, prolabor, per errorem labor, errore ducor, in errore versor, error mihi objectus est, consiliô labor, errore captus sum, in errorem rapior, in culpa sum; vagor, evagor. *Adv.* Diutius, latius, licenter, longe, multùm, pariter, propemodum, valdè, vehementer. *Phras.* 1. *Errare cujusvis hominis est*, ein jeder Mensch kan fehlen. Imprudentiâ labi; titubare aliquando & hallucinari; vulgi opinione in errorem rapi, omnium est. Nemo est qui non offendat sæpiùs, & aliquò incurrat; qui nihil peccati admittat; qui semper consistat; qui ab officii religione interdum non declinet; qui nihil peccet; cujus nullum sit delictum, lapsio, titubatio; cui nullus usquam error objiciatur, offundatur; qui de via, de tecto non aberret: quem nullus error implicet. V. *Labor, pecco.* 2. *Multùm erras*, du fehlest weit. Totâ erras viâ; toto cœlo aberras: januâ aberras; à viâ degrederis, deflectis, declinas, divertis. 3. *In portu impingis*, du fehlest gleich anfänglich. In limine offendis. *Usus.* Cujusvis hominis est errare, nullius nisi insipientis, in errore perseverare. Errare malo cum Platone, quam cum his sapere. V. *Error, aberro.*

Error, oris, m. Fehler. *Syn.* Peccatum, erratum, erratio, lapsio, prolapsio, falsa, opinio; culpa flagitium, *Epi.* Communis, diuturnus, humanus, longus, magnus, maximus, mediocris, obscurus, perniciosus, similis, summus tantus, turpis, magni, maximi, multi, privati, turbulenti, varii. *Phras.* 1. *In errorem conjicere aliquem*, einen in einen Irrthum bringen. In errorem inducere; errorem alicui objicere; errorem gignere, creare; errorem alicui offundere; erroris complere aliquem; erroris implere. 2. *In errore esse*, fehlen, betrogen werden. Errore capi; falsâ opinione duci, imbui, affici; errorem cum lacte sugere; in errore versari; error me tenet & veri ignoratio; error & caligo in animo effusa est; errores me implicant; erroribus cæcari; in errorem labi, mente labi. 3. *Errorem deprehendere*, den Fehler erkennen. Erratum agnoscere; caliginem discutere; è tenebris in lucem emergere. 4. *Errorem alicui adimere*, einem den Irrthum benehmen. Errorem eripere, depellere, tollere, eximere, extorquere. Deducere aliquem ab errore, avertere. Errore alterum exsolvere, levare. Errorem corrigere. 5. *Errorem deponere*, den Fehler ablegen. Redire rectam in semitam; veram in viam redire. 6. *Errore carere*, keinen Fehler haben. 7. *Errori alterius album calculum adjicere*, einen Fehler gut heissen. V. *Peccatum, flagitium.*

Erubesco, is, rubui, ere. sich schämen. *Syn.* Rubeo, pudet. *Phras. Ad criminis suspi-*

cio-

cionem erubuit, er ist gantz schamroth worden. Suffusus illi rubor est; rubore suffusus fuit; rubor consecutus est; capite demissô terram intuitus est; in ruborem datus est. V. *Pudet, verecundus*. *Usus*. Non erubuit ille ora vestra. Pudici etiam de pudicitia loqui erubescunt. Digna res est, in quâ omnes erubescant.

Eructo, as, avi, atum, are, rölpsen. *Syn*. Ructo, jacto, crepo, erumpo. *Adv*. Turpissime. *Usus*. In convivio eructant cædem bonorum.

Erudio, is, ivi, itum, ire. unterweisen. *Syn*. Doceo, instituo, imbuo, instruo; ad humanitatem informo, expolio, operum initia trado. *Adv*. Egregiè. *Usus*. Erudire juventutem laboribus; aliquem in jure civili. Erudire liberos ad pietatem, ad majorum instituta. V. *Doceo*.

Eruditio, onis, f. Geschicklichkeit. *Syn*. Doctrina, institutio. *Epi*. Digna liberalis, perfecta, præclara summa. *Usus*. Vir præstans ingeniô, præclarâ eruditione, doctrinâ perfectâ. V. *Litteræ eruditus*.

Eruditè, gelehrt. *Usus*. Eruditiùs disputare.

Eruditus, a, um. gelehrt. *Syn*. Doctus, perpolitus, Philologus. *Adv*. Leviter, liberaliter, maximè, perfectè planè. *Usus*. Eruditus, qui omnibus bonis artibus politus est. Doctrinâ & optimarum artium studiis eruditus. Socraticis disciplinis & institutionibus eruditus. Homo de schola & à magistro, & Græcis litteris eruditus; animus eruditus, qui semper aliquid ex se promat, quod delectet. Græci diutinâ servitute ad nimiam assentationem eruditi. Eruditus in Philosophia. V. *Doctus, peritus, discipulus, ingeniosus*.

Erumpo, is, rupi, ruptum, ere, ausbrechen. *Syn*. Exeo, evado, eruptionem facio; exardeo, effervesco. *Adv*. Aliquandò, undique fortiter. *Phras*. 1. *Erumpet tandem hoc malum ad perniciem civitatis*, es wird endlich dises Uebel zum Schaden der Stadt ausbrechen. Emerget, ebulliet, prorumpet latens malum; vincula claustràque omnia perfringet tecta eatenùs & dissimulata perfidia; consilia illa nefaria, compressa ad hunc diem & constricta subitò se profundent & ejicient. Fiet quædam velut vitiorum eruptio; effundet se ad urbis pernicem pestilens id malum. 2. *Erumpunt ex captâ urbe*, sie dringen hauffenweis aus der Stadt hinaus. Effundunt se portis; ejiciunt se ex urbe; evolant ex urbe; projiciunt se ex urbe; erumpunt se portis foras; profundunt se portis; proripiunr se portis foràs; eruptionem ex urbe faciunt; refractis portarum claustris ex urbe provolant, effunduntur. V. *Impetus*. *Usus*. Erupit tandem è latebris conceptus dudum furor. Vis improborum diu collecta & inveterata compresô odiô erumpebat in actum; in fortunas civium. Venus, risus erupit; vitia erumpunt.

Eruo, is, ui, rutum, ere. herausreissen. *Syn*. Eligo, eripio, extraho, protraho. *Usus* Aliquid indagare, invenire è tenebris, ex abdito eruere. Eruere obruta. Hoc nunquam mihi erues, das wirst du mir niemahlen aus dem Kopff bringen. V. *Extraho*.

Eruptio, onis, f. Ausfall. *Epi*. Præclara, salutaris. *Usus*. Fecère acrem eruptionem obsessi, einen Ausfall thun. Fortiùs obsidentes eruptionem sustinuère, repulère, repressère.

Escà, æ, f. Speise. *Syn*. Cibus *Epi*. Contemptissima, temperata. *Usus*. Voluptas esca malorum, quâ capiuntur, ùt hamô pisces Tenuissimô victû, contemptissimis escis & potionibus vivere. Escam cuidam objicere, spargere.

Esculenta, orum, n. Eß-Waaren. *Syn*. Escæ, cibi. *Usus*. Ea pars oris, quâ esculentis & poculentis natura iter patefecit.

Esculentus, a, um, eßbar. *Syn*. Escas redolens. *Usus*. Frusta esculenta. Eligere, quæ sunt esculenta.

Essedarius, ii, m. Kutscher. *Syn*. Auriga essedi.

Essedum, i, n. Wagen. *Usus*. Vehebatur essedô tribunus. *Vehiculi genus*.

Esto, es mag seyn. *Vox concedentis*. *Usus*. Esto hoc imperitè. Esto, concedatur hæc quoque acerbitas.

Esuries, ei, f. Hunger. *Syn*. Fames. *Usus*. Miserebar ejus esuriei. V. *Fames*.

Esurio, is, ivi, ire. hungerig seyn. *Syn*. Fame fatigor, conficior, famem tolero. *Usus*. Nostri milites esurire & algere consueverunt. V. *Fames*.

Et, und. *Syn*. Que etiam, jam verò etiam, item, itemque. *Usus*. Ille tamen & alacer venit. Agrum ei dedisti, & immunem.

Etenim, denn. *Syn*. Nam, enim, sed enim, quippe. *Usus*. Et enim rem totam breviter recognoscite.

Etesiæ, arum, f. Lüftlein in den Hunds-Tägen. *Syn.* Venti stati, qui quotannis post Caniculæ exortum flant diebus quadraginta. *Usus.* Venti etesiæ tempestivi, & salutares hominibus juxta ac pecudibus, quorum flatû nimii temperantur calores, & maritimi cursus celeres & certi diriguntur.

Ethnicus, *i*, *m.* ein Heyd. *Phras.* Qui nullam Christianæ Religionis disciplinam acceperunt; quos DEUS vera sui cognitione non afflavit; quorum animi densissimis errorum tenebris involuti eâ, quæ nobis divinitùs affulsit, veritatis luce carent; homines à verâ DEI cognitione alieni; expertes doctrinæ divinioris; falsorum numinum cultores; antiquæ superstitionis sectatores; oppressi superstitionum tenebris, verique cultûs divini expertes.

Etiam, auch. *Syn.* Et, item, vel. *Usus.* Nobis etiam illa cognitio, nihil hoc proderit, etiam nocebit gravissime. Voce, motû, formâ etiam magnificâ.

Etiamnunc, noch. *Syn.* Nunc etiam, etiamnum, adhuc, etiam tum. *Usus.* Sed tota res etiamnunc fluctuat.

Etiamsi, obwohl. *Syn.* Etiam ut, quamvis, licet, quantumvis, tametsi, ùt, utut, etsi. *Usus.* Etiamsi periculum foret nullum. Etiam, ut periculi nihil sit. Ut res sit minimê periculosa, tamen &c.

Etiam atque etiam, sehr, nochmahl. *Syn.* Magnopere; magis ac magis; magis magisque, majorem in modum.

Etsi, obwohlen. *Syn.* Etiamsi, tametsi. *Usus.* Etsi non dubitabam, quin &c.

Etymologia, æ, f. Ursprung eines Worts. *Syn.* Notatio, etymon vocabuli. *Usus.* Verborum interpretationem & etymologiam inquirere.

Etymon, i, n. Ursprung eines Worts. *Syn.* Etymologia.

Evado, is, evasi, evasum, er. entgehen. *Syn.* Effugio, elabor, emergo, exeo. *Phras.* *Qui tandem ex hoc periculo evadam?* wie werde ich endlich dieser Gefahr entgehen? Qua tandem ratione è discrimine emergam? ex ista flamma; ex hoc labyrintho elabar, evolabo? ex hoc judició me eripiam? Quæ me salus hoc è periculo servabit? Quâ vi, quâ ope ex his laqueis me exuam? his vinculis me explicabo? has insidias, hæc tela effugiam? ex his angustiis enatabo? ex scopulis his enavigabo? Nullum exitum reperio, adeò res tota vacillat & claudicat. Ex hac nassâ non exibo, nisi occultè surripiam me. Diverticulum nullum reperio. Non modò non effugiam, sed ne moram quidem mali assequar. Ni anguilla sim, non elabar. V. *Effugio.* *Usus.* 1. Summus vir, orator inclytus, ex humili evasit. In dies asperior evasit. 2. *Evenio, cado,* ausschlagen, widerfahren. Videbo, quò hæc evasura sint; quorsum hæc evadant. Aliquando id quod somniamus, evadit. Id, sicut prædictum fuerat, evasit. 3. *Erumpo, exeo, aufugio, evolo,* durchkommen, ausgehen. Ægrotus evasit ex morbo, navis è periculo, exercitus ex insidiis. Cùm animus hic è corpore evaserit. V. *Elabor.*

Evagor, aris, atus sum, ari. ausschweiffen. *Syn.* Vagor, decedo viâ. *Adv.* Longiùs. *Usus.* Appetitus longiùs evagantur, finémque & modum transeunt. V. *Vagor.*

Evanesco, is, vanui, ere. vergehen. *Syn.* Vanesco, ad nihilum recido, in nihilum occido; exaresco, obsolesco, è conspectu me aufero, oculis subducor. *Phras.* *Evanuit vigor tuus pristinus*, deine vorige Kraft ist vergangen. Consenuit tuus ille ardor; vix, ac ne vix quidem de veteri vigore tuo apparet, superest, reliquum est; diuturnitate, vetustate vigor ille tuus contabuit, obscuratus est, exolevit; abiit vis illa corporis, & defluxit; dilapsus est animi vigor, ut jam vix eundem agnoscamus. *Usus.* Spes nostra extenuatur, evanescit. Jam prope evanuerat Hortensius, des Hortensii Ruhm hatte schon abgenommen. Omnis gloria ejus, & memoria evanuit.

Evangelia, orum, n. Bothen Brod. *Syn.* Præmia ob jucundum nuntium dari solita. *Usus.* Epistolis tuis evangelia quæ reddam, nescio. *Exangelium prædicare, vox Eccles.* das Evangelium predigen. Evangelium promulgare; Evangelii lumen terris barbaris inferre; legem JESU Christi promulgare; monumenta Christi, DEI res gestas institutionésque complexa populo exponere, explicare. Christianæ disciplinæ fontes ex Evangelii libris ostendere, detegere, aperire.

Evasto, as, avi, atum, are. verwüsten. *Syn.* Vasto. V. *Vasto.*

Eucharistia, *æ*, *f.* das Heiligste Sacrament des Altars. *Phras.* 1. Sacrosanc[illegible]m Christi corpus; cæleste convivium; Epulum divinum; Hostia divina; augustissimum Christi corporis mysterium; corporis ac sanguinis Christi divina mysteria; arcanum

arcanum latentis sub panis specie Christi DEI mysterium. V. *Communio S. Cœna Domini, Consecro S. Hostiam.* 2. *Eucharistiam suscipere,* die H. Communion empfahen. Ad mensam divinam accedere; cœlesti excipi conviviô; divinum convivium celebrare; percipere sacrosancta mysteria; ad sacram synaxin accedere; inire divinum convivium; à cœlesti convivatore cœlestibus & immortalibus epulis ad aram accipi; divinô pane sese reficere. V. *Communio sacra, Viaticum sacrum.*

Eveho, is, vexi, vectum, ere. erheben. *Syn.* Tollo, effero. *Usus.* Signa plaustris evecta & asportata.

Evello, is velli, *vel* vulsi, vulsum, ere. ausrauffen. *Syn.* Extirpo, convello.)(*infigo.* *Adv.* Difficiliùs, penitùs, radicitùs, timidè. *Usus.* Novas opiniones evellere Hunc mihi ex animo scrupulum; has spinas è memoria non evelles. Omnia mala è republica funditùs evellit. V. *Adimo, libero.*

Evenio, is, veni, ventum, ire. wiederfahren. *Syn.* Evado, obvenio, cado, fio, obtingo, exitum habeo, accidit, usu venit, intercedo. *Adv.* Benè, casu, contra, facilè, faustè, feliciter, malè, nec opinatô, optimè, perrarò, profluenter, prosperè, rarè ac insolenter, temerè, vulgò. *Phras.* 1. *Verebar, ne res ita eveniat,* ich habe gefürchtet, es möchte die Sache also ausschlagen. Ne ita cadat; ita contingat; eò evadat; ne ea, quæ prædixi, consequantur; ne ex illo consilio hæc emanent; ne id, quod usu venturum opinione perceperam, incidat. 2. *Res ea mihi feliciter evenit,* die Sache ist mir glücklich von statten gangen. Faustè, bellè, prosperè cecidit; ex sententiâ cessit; prosperè processit; lepide sub manus successit, exitum optabilem habuit. V. *Cedo.* 3. *Id consilium malè evenit,* dieser Rath ist nicht von statten gangen. Malè cessit; secùs cecidit, ac ominabantur; bona initia non similes exitus habuere; haud quaquam prosperè, cum ad effectum operis ventum est, cœptis successit; secùs omnia processère, nec quod intendebamus, effecimus; haudquaquam ad consilium eventus respondit. V. *Cedo, accidit, fortuna, successus.* *Usus.* Nihil nobis adversi evenit. Multa improbis incommoda eveniunt. Recta consilia haud benè evenerant. Mihi omnia, quæ ago, lepide prosperéque eveniunt.

Eventum, i, n. Ausgang. *Syn.* Eventus, exitus, casus, res, fortuna. *Epi.* Commune, dubium. *Usus.* Eventa magis quàm causas quæri oportet. Plerique consilia eventis ponderant. Causæ eventorum magis movent, quàm eventa ipsa. Conscribe historiam eventorum meorum.

Eventus, ûs, m. Ausgang. *Syn.* Exitus, casus, eventum. *Epi.* Dubius, fatalis, humanus, incertus, adversus, secundus, prosper, varius. *Phras.* 1. *In omnem eventum pugnam committere,* auf Glück und Unglück sich in eine Schlacht einlassen. Rem in casum pugnæ ancipitis committere; rem in prælii casum dare; ad incertum casum & eventum acie confligere; rem omnem in incerto pugnæ eventu collocare; in pugnæ casum demittere; ad casum objicere; rem communi Marti relinquere. 2. *In omnem eventum aliquid peculii reservare,* auf allen Fall etwas Geld zurück behalten. Ad incertum casum & eventum; ad subita rerum; ad incertos rerum exitus; ad omnes casus subsidia parare. V. *Casus.* *Usus.* Eventus est alicujus exitus negotii. Consilia primùm deinde acta, postremò eventus. In omnem eventum forti animô, & paratum esse. V. *Accidit, successus.*

Everriculum, i, n. Zug-Garn, Kehrwisch. *Ab everrendo dictum.* *Usus.* Everriculum malitiarum omnium.

Everro, is, verri, erre. auskehren. *Usus.* Omnes domos everrit.

Eversio, onis, f. Zerstörung. *Syn.* Ruina, casus, pernicies, excisio, excidium. *Usus.* Rerumpublicarum eversiones. Omnis vitæ eversio.

Eversor, oris, m. Zerstörer. *Usus.* Eversor civitatis, regnorum.

Everto, is, ti, versum, ere. zerstören, umkehren. *Syn.* Deturbo, destruo, eversionem infero.)(*statuo, constituo, confirmo.* *Adv.* Funditùs, penitus plane, sigillatim. *Phras.* 1. *Regnum evertit,* er hat das Reich zerstöret. Delevit, sustulit; ejus viribus labefactus regni status concidit, extinctus est, periit; ejus armis ac potentiâ fractæ sunt regni opes; vires afflictæ; oppressa libertas; obtrita populi jura; urbes armorum vi perculsæ atque prostratæ. 2. *Domum evertit,* er hat das Haus zerstöret. Ædes diruit, dissolvit, demolitus est, disturbavit; tecta solo æquavit, adæquavit; ab imo subruit; ad solum diruit. V. *Destruo.* 3. *Evertit consilia hominis,* er hat seine Rathschläge alle umgestossen. Consilia dissolvit, disturbavit; consilia fregit; consiliis intercessit, occurrit. *Usus.* Sua confirmare, adversarii evertere. Vi

mo decrevit & impressione evertere. Aliquem fortunis omnibus evertere. Virtutis lumen extinxit; virtutem penitùs evertit. V. *Destruo*, *Vasto*, *Ruina*, *Populor*.

E vestigio, von Stund an. *Syn.* Mox, repente. *Usus.* E vestigio eò sum profectus. V. *Statim*, *continuo*.

Euge! wohlan! *Interject. laudantis, gratulantis.*

Evinco, is, vici, victum ere. überwinden. *Syn.* Vinco, pervinco, multâ importunitate impetro. *Usus.* Verres tot testibus evictus.

Evidens, tis, *g. o.* deutlich/ klar. *Syn.* Clarus, certus, perspicuus.)(*obscurus*, *occultus*, *dubius*. *Usus.* Evidens est, de quo inter omnes convenitur. Narratio evidens. Res evidentes & perspicuæ. Argumentis agam evidentibus, & signis omni luce clarioribus. V. *Perspicuus.*

Evidenter, klärlich. *Usus.* Harum rerum tam evidenter pœnituit.

Evidentia, æ, f. Gewißheit. *Syn.* Perspicuitas. *Usus.* Græci energiam, nos evidentiam appellamus. Nulla oratio illustrior est evidentia.

Evigilo, as, avi, atum, are. erwachen. *Syn.* Vigilo, elaboro, incumbo.)(*indormio.* *Phras. Hoc manè maturius evigilavi*, heute bin ich früher erwacht. Temporiùs experrectus; ex somno excitatus; somnô excitus; somnô solutus sum; maturiùs me somnus reliquit. *Usus.* In tuo negotio curæ meæ omnes & cogitationes evigilant. V. *Vigilo*, *Dormio*, *Somnus*.

Evincio, is, vinxi, vinctum, ire. umbinden. *Syn.* Vincio. *Usus.* Coronâ tempora evincire.

Eviscero, as, avi, atum, are. ausweiden. *Syn.* Viscera eximo, confodio, discerpo. *Usus.* Ut tu unquam saxis fixus asperis evisceratus latere penderes.

Evitatio, onis, f. Vermeidung. *Syn.* Declinatio. *Usus.* Evitatio incommodorum.

Evito, as, avi, atum, are. vermeiden. *Syn.* Vito effugio.)(*expeto.* *Usus.* 1. Dolores omnes evitari non possunt. 2. *Vitam evito*, *vitam eripio*, das Leben benehmen. V. *Vito.*

Eumenides, um, f. die Furien/ Rach-Göttinnen. *Syn.* Furiæ. *Usus.* Speculatrices & vindices facinorum & sceleris Eumenides.

Eunuchus, i, m. ein Verschnittener. *Syn.* Exsectus, castratus.

Evocatio, onis, f. das Hinausruffen. *Usus.* Evocationes hominum.

Evocator, oris, m. Herausruffer. *Usus.* Evocator servorum & civium perditorum, Aufrührer.

Evocatus, a, um. ausgeruffen. *Syn.* Miles auxiliarius & externus, ex diversis locis coactus. *Usus.* 1. Evocatorum firma manus. 2. E patria evocatus, non expulsus, *arcessitus*, beruffen.

Evoco, as, avi, atum, are. hinausruffen. *Syn.* Elicio, invito, excito, exsuscito. *Adv.* Magnoperè. *Usus.* Misericordiam oratione evocare. Mercede probitas evocatur. Nulla turpitudo, nullum damnum est, quod non eliciatur & evocetur voluptate. V. *Voco*, *Provoco*, *Cieo*.

Evolo, as, avi, atum, are. abfliegen/ entrinnen. *Syn.* Avolo, aufugio. *Adv.* Altiùs, impunè. *Usus.* 1. E vinculis corporis tanquam ex carcere evolare. Evolavit jam è conspectu nostro; evolavit è judicum severitate, ex illa judicii flammâ. Tantus cursus verborum fuit, & adeò evolavit oratio. 2. *Ascendo*, aufsteigen. Consultum non est, ut ille altiùs evolet. 3. *Vito*, *effugio*, entgehen. Pœnam vix evolabit.

Evolvo, is, volvi, volutum, ere. auswickeln. *Syn.* Explico, expono.)(*Complico.* *Adv.* Accuratiùs. *Usus.* 1. Hujus rei nec principium reperire, nec exitum evolvere possum. Involutam animi sui notionem evolvere; incubantes alienis thesauris ex præda clandestinâ evolvere. 2. *Expendo animo*, bey sich erwegen. Evolvere naturam omnium rerum. V. *Explico.*

Evolutio, onis, f. Auswickelung. *Syn.* Lectio. *Usus.* Poëtarum, librorum evolutio.

Evomo, is, ui, itum, ere. sich erbrechen. *Syn.* Foràs projicio, vomitû egero. *Adv.* Verius. *Usus.* Odium, virus acerbitatis suæ in me evomuit. Evomet hanc pestem patriæ. Quas devorârat pecunias, luxu evomet. V. *Vomo.*

Euripus, i, m. Meer-Strudel. *Usus.* Quod fretum, quem Euripum tot motus, tantas ac tam varias habere putatis agitationes fluctuum, quot iste &c.

Evulgo, as, avi, atum, are. offenbar machen. *Syn.* Vulgo. *Phras. Evulgare rumorem*, ein Geschrey von der Sache machen. Differre famam, rumorem; dissipare sermones, rumo-

rumorem; efferre alterius ineptias. V. *Differo, Vulgo, Divulgo.* *Usus.* Civile jus evulgavit, er hat das bürgerliche Recht herausgeben. V. *Edo, spargo, rumor.*

Evulsio, onis, f. Ausreissung. *Usus.* Æsculapius primus dentium evulsionem invenit.

Ex, aus. *Usus.* 1. *Notat causam efficientem & occasionem, ex quâ, à quo, quocirca, unde.* Peperit è Pamphilo. Gaudium tibi ex me præstabo. Nunquam ex me doluisti. Ex te duplex me solicitudo afficit. Ex lege, ex decreto, è formula, è testamento. 2. *Materiam designat*, von oder aus was für einer Materie. Poculum ex auro; è gemma. Simulacrum ex ære. 3. *Parti jungitur*, an einem Theile des Leibes. Laborat è renibus, ex oculis, capite. 4. *Ad numerum, seu multitudinem refertur*, unter vielen. Ex intimis unus Unus ex plebe. Homo ex disertis. 5. *Ab*, von. Ex illo scivi; ex te totum negotium pendet. 6. *Post*, nach. Diem ex die expectare. Ex intervallo regustare litteras. Ex qua ætate, qui exerceri solent, laudantur. 7. *Propter.* wegen. Ex Cnei litteris te in amicitiam recipio. Ex doctrina clarus. 8. *Secundùm*, nach &c. Hic status maximè est è naturâ. Vita è Philosophiæ præceptis acta. E sua natura alios fingere. E communi hominum opinione hoc dixit. 9. *Modum significat*, auf was Weise. Ex insidiis; ex improviso; ex insperato hoc mihi gaudium oblatum est; ex occulto. 10. Ex animo, ex animi sententia, nach Wunsch. 11. Ex tempore capere consilium; effutire aliquid, gähling &c.

Exacerbo, as, avi, atum, are. verbittern. *Syn.* Irrito, ad iracundiam provoco. *Usus.* Exacerbata superbia. V. *Ira, irrito.*

Exactio, onis, f. Anforderung. *Syn.* Vectigal, tributum, pensio, stipendium. *Epi.* Acerbissima, extrema, perfecta, superior, publica. *Phras. Exactiones facere*, Geld-Anlagen machen. Pecunias describere; pecunias imperare. *Usus.* 1. Exactio capitum & ostiorum acerbissima, Kopffsteuer. Exactio pecuniarum, nominum 2. *Expulsio*, Austreibung. V. *Vectigal.*

Exacuo, is, ui, acutum, ere. wetzen, anspornen. *Syn.* Acuo, cohortor.)(*deterreo.* *Usus.* 1. Mucronem exacuere in jugulum reipublicæ. 2. *Incito*, anspornen. Industriam alicujus, mentem hortatibus, stimulis exacuere. V. *Stimulo.*

Exadversùs, gerad über. *Syn.* E regione, ex adverso.

Exædificatio, onis, f. ausgemachter Bau. *Syn.* Constructio, compositio.

Exædifico, as, avi, atum, are. ausbauen. *Syn.* Ædifico. *Usus.* Opus institutum exædifica. Templum, navim exædificare.

Exæquatio, onis, f. Vergleichung. *Usus.* Hanc exæquationem dignitatis non ferebat ille.

Exæquo, as, avi, atum, are. schlichten. *Syn.* Æquo, æqualem *vel* parem reddo, facio. *Usus.* Amici superiores se cum inferioribus exæquare debent. Pecunia omnem dignitatem exæquat. Pauci pluribus exæquari non possunt. V. *Æquo, Æquiparo.*

Exæstuo, as, avi, atum, are. aufwallen, aufbrennen. *Usus.* Mare exæstuat. V. *Ira.*

Exaggeratio, onis, f. Aufhäufung. *Syn.* Elatio. *Epi.* Altissima, maxima animi. *Usus.* Animi quam altissimi exaggeratio.

Exaggeratus, a, um. aufgehäufft. *Syn.* Erectus, cumulatus, amplus. *Usus.* Animus excelsus, auctus virtutibus, exaggeratus. Exaggerata oratio. V. *Amplus.*

Exaggero, as, avi, atum, are. groß machen. *Syn.* Amplifico, augeo; verbis rem extollo, magnum facio.)(*extenuo.* *Usus.* Beneficium tuum complector, exorno, exaggero. Rem familiarem omni ratione exaggerare, augére, amplificare. Exaggerare & amplificare orationem. V. *Amplifico.*

Exagitator, oris, m. Hin- und Hertreiber. *Syn.* Vexator. *Usus.* Plato exagitator omnium Rhetorum.

Exagito, as, avi, atum, are. vexiren. *Syn.* Vexo, divexo, insector, jacto, exerceo. *Adv.* Scitè, palam. *Usus.* 1. Exagitare aliquem. Exulceratus primùm plebis sermonibus, dein palam à consulibus exagitatur. 2. *Tracto, commemoro, disceptando excutio*, abhandeln, scharfsinnig, untersuchen. Ea causa, ea dissensio diu fuit exagitata. Fraudes alicujus & fallacias exagitare. Errorem suum exagitare, commovendo augère. V. *Vexo, agito.*

Exalbesco, is, ere. erbleichen. *Syn.* Expallesco, extimesco. *Usus.* Tremere metu & exalbescere. Exalbesco in prin-

principio dicendi; objectâ re horribili.

Examen, inis, n. Erforschung, Bienen-Schwarm. *Syn.* Apum congregatio. *Usus.* Examen apum in scenam venit.

Examen conscientiæ, Erforschung des Gewissens. *Syn.* Recognitio sui erratorum suorum; arcana disquisitio factorum dictorúmque; quotidiana perscrutatio intimorum animi recessuum. *Phras. Examen conscientiæ facere*, Erforschung des Gewissens anstellen. Excutere conscientiam; in semetipsum diligenter inquirere; mente omni aliâ cogitatione solutâ recognoscere delicta sua; recolere errata sua non sine acri doloris morsu; discutere cogitationes, sermones & actiones suas; sua dicta factáque diligentissimè recognoscere; seipsum excutere; explorare quotidiè latebras conscientiæ, & diurna facta, ad Christianæ legis pietatísque rationem exquirere; quotidiana perscrutatione intimos animorum recessus inspicere; totum diem secum scrutari & excutere; facta dictáque omnia noctu remetiri; cognoscere de moribus suis; quid dixeris, quid egeris, commemorare vesperi; excutere se, & accusatoris primùm partibus fungi, deinde judicis; in semetipsum descendere, suæque vitæ rationem à se repetere; dicta, facta, cogitata coram Deo quam diligentissimè reputare; seipsum ad calculos vocare; quotidianarum actionum cognitionem exercere.

Examino, as, avi, atum, are. erwegen. *Syn.* Perpendo, expendo, pondero, excutio, exquiro. *Phras.* 1. *Examinanda est diligenter hominis doctrina*, man muß dieses Menschen Lehre untersuchen. Momentis suis ponderanda; cognoscenda accuratè; cum rationis ac religionis legibus conferenda; revocanda ad rationis ac religionis leges; lentè & fastidiosè probanda; ad hujus doctrinæ disquisitionem magnam adhiberi attentionem necesse est; omnia ad rationis leges dirigenda, & ad solidæ disciplinæ præcepta sunt æstimanda. 2. *Examinare sub finem anni studiosos*, die Studenten zu Ende des Jahres examiniren. Quem in litteris progressum fecerint, explorare, perscrutari; periclitari doctrinam; periculum doctrinæ facere; quam studiosè didicerint, inspicere, excutere. *Usus.* Rem suis ponderibus examinare. Rem non populari quâdam trutinâ, sed artificis staterâ examinare. V. *Inquiro, tento.*

Examussim, Schnur-richtig. *Usus.* Hic examussim rem narrat.

Exsanguis, e. erbleichet. *Syn.* Pallidus, decolor. *Usus.* Aridum & exsangue genus dicendi. Aliquis supremô spiritû exsanguis, enervatus, confectus.

Exanimis, e. *vel* Exanimus, a, um. todt, halb todt. *Usus.* Ictu exanimem equô præcipitat.

Exanimatio, onis, f. Furcht. *Epi.* Fracta. *Usus.* Exanimatio est metus subsequens, & quasi comes palloris. In perturbationes & exanimationes incidere.

Exanimatus, a, um. erschrocken. *Syn.* Consternatus, metû conturbatus. *Usus.* Exanimatus sum tuis litteris. Exanimatus metû, abjectus, perterritus, mutus, vix vivus relinquebar.

Exanimo, as, avi, atum, are. erschrecken. *Syn.* Perturbo, perterrefacio. *Usus.* Me quidem exanimant & interimunt hæ voces. Tulliæ meæ morbus metû me exanimat. V. *Terreo.*

Exantlo, as, avi, atum, are. ausschöpfen. *Syn.* Excipio, exhaurio, perfungor. *Usus.* Omnes labores exantlare. V. *Perfero.*

Exardesco, is, arsi, ere. entbrennen. *Syn.* Inflammor. *Adv.* Acriùs, subitò, graviter. *Usus.* 1. Materia facilis ad exardescendum. 2. *Transl.* Amore, libidine, iracundiâ, libertatis desideriô, cupiditate exardescere. Mira in eum populi benevolentia exarsit. Ingenia multorum contra Stoicos exarsere.

Exaresco, is, arui, ere. ausdorren. *Syn.* Exsiccor, exhaurior.)(*reviresco. Usus.* Exaruere omnes. 2. *Translat. Consumor*, abnehmen. Exaruit in me penitùs illa dicendi facultas. Vetus illa mea urbanitas planè exaruit, & vereor, ut revirescat.

Exaro, as, avi, atum, are. auspflügen. *Syn.* Aro. *Adv.* Omninò. *Usus.* Plus frumenti colligunt, quàm exarârunt. 2. *Scribo*, schreiben. Hoc epistolium in senatu exaravi.

Exaspero, as, avi, atum, are. rauh machen. *Syn.* Asperiorem facio: exacerbo, exulcero, irrito, accendo, commoveo. *Usus.* Animô exasperatus. Comprimere ac sedare animos exasperatos.

Exautoro, as, avi, atum, are. abdanken. *Usus.* Milites omnes exautoravit. V. *Dimitto.*

Exaudio, is, ivi, itum, ire. hören. *Syn.* Audio. *Phras. Deus preces nostras exaudiat*, *vulg.* Gott erhöre unser Gebet. *Latine:* Deus ne aversetur; ne respuat; ne contemnat; ne despiciat; Deus admittat; æquis auribus accipiat, suscipiat, perficiat; ne aversis auribus audiat preces nostras. Deus nostris precibus flectatur, moveatur. Aures ne claudat Deus; pateant aures Dei obsecrationibus nostris. Deus nostris precibus aures det, præstet, præbeat; Deus votis nostris precibúsque annuat; preces nostras ratas habeat; precibus cedat nostris; relinquat locum; Deus exorari se precibus nostris patiatur. *Usus.* Dicam voce clarissimâ, ut omnes exaudiant. Progressus aliquantulùm, subitò exaudit hinnitum. *Exaudio igitur*, erhören, *vulgi est.* V. *Audio.*

Excæco, as, avi, atum, are. verblenden. *Syn.* Sensu videndi orbo, privo; oculis orbo, privo; oculos alicui eripio, eruo, effodio, excludo, exsculpo, exturbo. *Phras. Palustris cœli vitiô excæcatus est*, er ist bey so feuchtem Wetter erblindet. Oculorum sensû destitutus est; oculis captus est; aspectum amisit; oculorum aciem amisit; cæcitatem contraxit, conscivit; cæcitate affectus, videndi sensû, luminibus orbatus est; extincta est illi oculorum acies; adempta, erepta videndi facultas; usû oculorum privatus est. V. *Cæcus.*

Excandescentia, æ, f. hitziger Zorn. *Syn.* Ira nascens, repentina.

Excandesco, is, candui, ere. zornig werden. *Syn.* Exardesco. *Usus.* Excanduit, & me inimicitiarum causam quærere clamavit. V. *Impetus, erumpo.*

Excarnifico, as, avi, atum, are. peinigen. *Syn.* Discrucio, lacero omnibus, quæ pati corpus ullum potest, suppliciis. *Usus.* Democritus à Cyprio tyranno dirè excarnificatus. V. *Crucio, Torqueo, Crudelis.*

Excavo, as, avi, atum, are. aushöhlen. *Usus.* Trulla excavata cum manubrio aureo.

Excedo, is, cessi, cessum; ere. austretten. *Syn.* Emineo, præsto: abeo, emigro. *Adv.* Celerius *Usus.* 1. Ejus virtus modum virtutis humanæ excedit. Partium nulla extrà excedit. 2. *Abeo*, hinweggehen. Cùm animus è corpore excesserit. Cùm primùm è pueris, ex ephebis excessit. Qui è vitâ excessere. Id mihi nondum è memoriâ; nondum curâ è pectore excessit. V. *Exeo.*

Excellens, tis, *gen. om.* vortreflich. *Syn.* Præstans, præstabilis, præcellens, eximius, egregius, excellenti animô, & virtute.)(*Vulgaris.* *Usus.* Vir excellens omni genere laudis. Excellenti animô & virtute vir. Pulchritudine excellens formæ muliebris. In arte illa excellens. V. *Egregius*, *Præclarus.*

Excellenter, vortreflich. *Syn.* Magnificè, excellenti quâdam ratione. *Usus.* Quæ magnô animô, & fortiter, & excellenter facta sunt.

Excellentia, æ, f. Vortreflichkeit. *Syn.* Præstantia. *Epi.* Magna. *Usus.* Animi excellentia & magnitudo. Personam nobis natura imposuit magnâ cum excellentiâ & præstantiâ reliquorum animalium. V. *Præstantia, Virtus.*

Excello, is, lui, ere. übertrefen. *Syn.* Præsto, antecello, emineo, eniteo, princeps sum, præcello, antesto.)(*inferior sum.* *Adv.* Jam diù, longè, maximè, mirabiliter, quam maximè. *Phras. Longè excellit inter æquales*, er übertrift seine Gespan sehr weit. Ingeniô præstat; multùm ad honorem antecellit; ingeniô exsuperat; animi viribus anteſtat; eminet inter omnes; ingeniô primus habetur. Nobilis inter æquales fertur, clariúsque exsplendescit, quàm condiscipuli ferre æquô animô possint. Quem longe ingeniosissimum ætas nostra tulit; qui ingeniô priorem neminem patiatur, plerósque anteveniat. Haud dubiè ingenii palmam possidet. *Usus.* In arte pictoria Zeuxis omnibus excellit. Excellere ingeniô, doctrinâ; in aliquo genere virtutis.

Excelse, hoch. *Syn.* Magnificè. *Usus.* Excelsiùs dicere.

Excelsitas, tis, f. Hoheit. *Syn.* Celsitas, altitudo. *Usus.* Excelsitas animi, & magnitudo.

Excelsus, a, um. hoch. *Syn.* Altus, sublimis.)(*humilis*. *Usus*. Excèlsi colles. Vir magnus & excelsus, & humana despiciens. Animi excelsi invictum robur. Excelsô & illustri locô sita est. laus tua. V. *Altus, egregius*.

Exceptio, onis, f. Ausnahme. *Epi.* Absurda, quæstuosa, vetus atque usitata, prætoria, tacita. *Usus*. Est inter nos rerum sine exceptione communitas. Quid attinet, hominibus luxuriosis exceptionem, privilegium dare? Non patiar, te cum exceptione laudari. Præcise, & sine exceptione id mihi, quod petebam, negavit. Quædam tacitis exceptionibus caventur.

Excepto, as, avi, atum, are. herausnehmen. *Syn.* Excipio, extraho.

Excerpo, is, cerpsi, cerptum, ere. ausziehen. *Syn.* Decerpo, deligo. *Usus*. Non solùm ex malis minima eligenda, sed ex his etiam excerpendum est, siquid boni inest. V. *Colligo*.

Excessus, ûs, m. Abschied. *Syn.* Abitus. *Usus*. Romulus post excessum suum, nach seinem Tod. *Excessum facere in vino, vulg. est.* die Maß überschreiten; *Latinè:* intemperantiùs bibere, se ingurgitare vinô, largiùs se invitare. *Pro* Excessu, Unmäßigkeit, immoderatio, immoderatus usus in re, aberratio â modo, *a Latinis adhibetur*.

Excetra, æ, f. Brand-Schlange. *Usus*. Mactare excetram.

Excidium, ii, n. Zerstörung. *Syn.* Eversio. *Usus*. Excidiô urbis magnum cæteris terrorem injecit. V. *Destruo*.

Excido, is, excidi, ere. ausfallen. *Syn.* Elabor, fluo, defluo. *Adv.* Fortuitò, omninò, repentè. *Usus*. 1. Gladius excidit, delapsus est de manibus. Nullum probum verbum ex ore hujus unquam excidit. Victoria excidit de manibus. 2. *Oblivifcor*, vergessen. Ista mihi dudum exciderant. Ex animo, è memoria mihi ista exciderant. V. *Oblivifcor*. 3. Spe planè omni excidi. Mens illi & oratio excidit, effluxit; non constat sibi, er weiß nicht, wie ihm ist. V. *Amitto, perdo*.

Excido, is, cidi, cisum, ere. aushauen, zerstören. *Syn.* Cædo, exscindo, excisionem, excidium infero. *Adv.* Penitus. *Usus*. Lucum, urbem, tectum excidere. Urbes excidit, expugnavit, incendit. V. *Everto, destruo*.

Excindo, vel Exscindo, is, scidi, scissum, ere. ausschneiden, zerstören. *Usus*. Scipio Numantiam excidit. V. *Everto*.

Excio, is, civi, citum, ire. heraus ruffen. *Syn.* Evoco. *Usus*. Juventutem ad arma excire.

Excipio, is, cepi, ceptum, ere. ausnehmen, aufnehmen. *Syn.* Excludo, secerno: accipio, suscipio, recipio. *Adv.* Extrinsecus, fortiter, humanè, nominatim, nusquam, simillimè, planè. *Phras.* 1. *Ille quoscunque benignè excipit*, er pflege alle gar gütig aufzunehmen. Summa lætitiâ, benignô vultû, incredibili honore ac amore; ingenti favore, hospitaliter, perhumaniter accipit, complectitur, quicunque illum honoris causâ adeunt, accedunt; omni genere humanitatis, quod vultû ac verbis exprimi potest, quàm fieri potest, humanissimè; incredibili comitate; eô vultû, qui facile gratiam ineat; benevolentiam conciliet; hominum animos amore devinciat; hominum animos ad amandum alliciat, excipit, recipit; dexteram porrigit; lautè indulgentérque habet; laute prolixéque; liberaliter indulgentérque colit. V. *Tracto, Hospes, Accessus, Aditus*. 2. *Exceptô Lælio omnes affuere*, ausser dem Lälius sind sonst alle zugegen gewesen. Si Lælium removeris; si à Lælio discesseris; exceptô Læliô; præter unum Lælium; Lælium si demas, excipias, omnes affuére; nemo nisi Lælius; præter Lælium abfuit; omnes præstò erant, exceptô, quod Lælium morbus impediret. 3. *Malè verbis excepit hominem*, er hat ihn übel ausgemacht. Asperiùs hominem appellavit; graviore verbô appellavit; acerbè invectus est; contumeliosiùs, vehementiùs invectus est in hominem; indignis modis hominem accepit. *Usus*. 1. Ille ita edixit, ut me & Lælium nominatim exciperet & secerneret. Præter Xenophontem excipio neminem. 2. *Sustineo*, unterstützen. Labentem aliquem excipere. Se à lapsu in poplites; in pedes poplitibus excipere. 3. *Suscipio*, auf sich nehmen. Amicorum causâ magnos labores, molestias, luctus excepit. 4. *Sequor, succedo*, darauf folgen. Una calamitas alteram excipit. 5. *Intercipio*, auffangen. Litteras hostium; aliquem in fuga excipere. 6. *Recipio, capio, arripio*, aufnehmen. Herculis virtutem immortalitas excepit. Dicta mea omnia magnâ gratiâ accepit. Omnia magistri verba excipere & litteris mandare. Beatam patriam, quæ hunc virum exceperit! Rumores, ultimum filii spiritum excipere, auffangen.

Omnia

Omnia tela, omnem vim improborum meo corpore excepi. Aliquem è fuga excipere & confirmare.

Excisio, onis, f. Zerstörung. *Syn.* Excisio tectorum. V. *Excidium.*

Excito, as, avi, atum, are. aufmuntern. *Syn.* Adhortor, inflammo, impello, invito, incito, allicio, commoveo, concito, stimulo, stimulos admoveo: soporem discutio. *Adv.* Coram, omninò, sensim, valdè, vehementius, aliquando, acriter, extrinsecus, maximè, faciliùs, improvisò, latiùs, obscœnius, populariter. *Phras.* 1. *Epistola tua me ad litteras vehementer excitavit*, dein Brief hat mich sehr zum Studieren aufgemuntert. Ignes mihi subjecit, admovit; miram in me litterarum cupiditatem inflammavit. Calefecerunt me tuæ litteræ; faces admovère; discendi studia in me vehementer commoverunt; me ad discendum accenderunt; litterarum cupiditatem mihi moverunt, injecerunt; ingens mihi stimulus erat ad labores studiorum omnes superandos; acuère meam industriam; discendi ardorem, qui resederat, innovàrunt; litteræ tuæ magno mihi incitamento fuère; animos meos arrexère, intendère ad litterarum studia ardentiùs persequenda; omnem mihi segnitiem & socordiam excussère; industriam mirificè auxère; ex torpente incensum me, ex desidioso acrem ac industrium fecère. 2. *Præfectorum rapacitas seditionem excitavit*, der Geiz der Vorsteher hat diese Aufruhr erwecket. Ejus seditionis fax erat præfectorum rapacitas; rapacitas ignem ac materiam seditioni subdidit; hæc illa fax erat, quæ tam triste excitavit incendium; quâ, tanquam flabello seditionis, furentis illa populi concio est ventilata; quæ armatas jam in cædem manus, ardentésque animos inflammavit. Irritatio animorum prima præfectorum rapacitas fuit; hanc tanquam furiam facémque hujus tumultus principia habuère; his irritamentis evocata est plebis audacia; hæc acriores ad ciendum tumultum faces subdidère. 3. *Excitare mortuos*, die Todten auferwecken. Excitare ab inferis mortuos; à morte in vitam revocare; vitæ reddere, restituere mortuos; mortuis vitam reddere, restituere; revocare ab inferis; vitam donare mortuis; mortuos ad vitam revocare. *Usus.* 1. Dormientem excitare. Cunctantem & diffidentem laude, monitis, præmiis ad virtutem excitare. Memoriam alicujus ad recordationem priorum calamitatum excitare. 2. *Confirmo, erigo, sublevo, consolor*, trösten. Confirmare & excitare animos; afflictos, abjectos, jacentes excitare, & ad pristinam dignitatem revocare. 3. *Concito, occasionem præbeo*, veranlassen, erwecken. Risum ea res, clamorem, admirationem excitavit. Incendium excitare. Sapientia si videretur, magnos sui amores excitaret. Bellum, tempestatem, tragœdias excitare. Fletum, dolorem, iram excitare alicui. V. *Hortor, Impello.*

Exclamatio, onis, f. Geschrey. *Syn.* Acclamatio, clamor. *Usus.* Exclamatio vel admirationis est, vel conquestionis.

Exclamo, as, avi, atum, are. aufschreyen. *Adv.* Majus, nominatim, temerè. *Usus.* Non possum, quin exclamem.

Excludo, is, clusi, clusum, ere. ausschliessen. *Syn.* Arceo, prohibeo, extendo, portas alicui claudo.)(*includo, recipio, admitto.* *Adv.* Apertè, nominatim, undique. *Phras.* 1. *Exclusit hostem mœnibus*, er hat den Feind ausgesperret. Aditu prohibuit, aditum præclusit hosti; submovit hostem, eliminavit, foras exegit. V. *Arceo, prohibeo.* 2. *Exclusit è scholis*, er hat ihn aus den Schulen ausgeschlossen. Ex eorum, qui ludum frequentant, numero ejecit, sustulit, sejunxit; numero scholasticæ juventutis exemit; è scholis exegit; ex albo litterariæ juventutis erasit, delevit; è scholis exturbavit. 3. *Solicitus eram, ne excluderetis consulatû*, ich bin sorgfältig gewesen, daß du nicht von dem Bürgermeister-Amt ausgeschlossen würdest. Ne civitatis gubernaculis excluderère; ne spe honoris dejicerère; ne consulatus à te abiret; ne honoris ille aditus tibi præcluderetur. *Usus* 1. Aliquem mœnibus, à republica excludere. Supplicem à se absterrere & excludere. Ratio vitia culpámque excludat. Aliquem præmiis, honoribus, hæreditate excludere. 2. *Excipio*, annehmen. Legati recepti, nec Pompejus exclusus. 2. Tempore excludor, quin &c. keine Zeit haben.

Excogitatio, onis, f Erfindung. *Epi.* Difficilis, diligens & considerata. *Usus.* Ea res non habet excogitationem difficilem.

Excogito, as, avi, atum, are. ausdenken. *Syn.* Cogitando invenio, machinor, fingo, meditor, ineo viam, rationem; consilia struo. *Adv.* Callidè, cautè, diligenter, improbè, ingeniosè omninò, verè. *Phras.* *Multa præclara excogitâsti*, du hast viele fürtrefliche Dinge ausgesonnen. Præclara sunt inventa tua; rara multa pertinaci studio eruisti; meditatione reperisti; commentatus es. V. *Meditor, invenio.* *Usus.* Excogitare mira furandi genera. Igitur cogita, vel potiùs excogita.

Excolo, is, lui, cultum, ere. auszieren. *Syn.* Colo, exorno, expolio. *Adv.* vehementer. *Usus.* 1. Animum doctrina excolere. 2. *Diligo*, lieben. A propensis vehementer excolimur, & amamur.

Excommunico, as, avi, atum, are. in die geistliche Acht thun. *Phras.* Proscribere, ac Romanis sacris, societate, commerciô, consuetudine, usû, communione, convictû piorum alicui interdicere; à piorum societate secludere, excludere, removére, arcére, ab Ecclesiæ communione repellere; extra Ecclesiæ septa ejicere, sacro fulmine percellere, jugulare; communione sacrorum depellere, secernere, semovere, spoliare, dejicere; sacrorum communionem alicui interdicere; anathemate sacro persequi; anathema dicere; abdicare aliquem; à corpore Ecclesiæ segregare; dirum, grave anathema in aliquem contorquere; à sacris amovere, submovere; execratione devincire; sacrificiis alicui interdicere; in numero impiorum, ac sceleratorum habere, quibus pii omnes decedant, quorum aditum, sermonemque defugiant, cœtû, communione recte credentium aliquem movere, arcere, ejicere; usû sacrorum prohibére; ex cœtu piorum & communitate exterminare, extrudere, exturbare; sacrô fulmine ferire; sacrum fulmen in aliquem vibrare; sacrorum usû, sacro civilique congressû alicui interdicere; à piorum cœtu communioneque sejungere, disjungere, arcere.

Excommunicatio, onis, f. geistlicher Bann. *Syn.* Sacrum Ecclesiæ fulmen, piorum cœtû aliquem moventis. *Phras. Ab excommunicatione absolvit*, er hat ihn von dem Kirchen-Bann losgesprochen. Piorum communioni restituit; Ecclesiæ reconciliavit; pacem illi Ecclesiasticam reddidit; diris & execrationibus solvit, exsolvit.

Excommunicatus, a, um. mit dem Kirchen-Bann beleget. *Phras.* Diro carmine nominatim in ejus caput composito inferis devotus; communione piorum ejectus; sacer, sacra detestatione jugulatus; piorum communione exterminatus; diris devotus; Ecclesiæ castris horrendo execrationis carmine expulsus.

Excoquo, is, coxi, coctum, ere. auskochen. *Usus.* Excoquere malum alicui.

Excors, cordis, g. o. unbesonnen. *Syn.* Amens, vecors. *Adv.* admodum. *Usus.* Quæ anus est tam excors? Qui hoc non videt, sentit, excors est. V. *Amens.*

Excreo, as, avi, atum, are. ausspeyen. *Syn.* Vi quâdam, ac cum tussi exspuo.

Excrucio, as, avi, atum, are. peinigen. *Syn.* Crucio, conficio, exanimo, interimo. *Adv.* mirabiliter. *Usus.* Non me meæ miseriæ magis excruciant, quàm tuæ. V. *Crucio.*

Excubiæ, arum, f. Wacht. *Syn.* Diurnæ nocturnæque vigiliæ. *Epi.* miseræ. *Usus.* Excubias & custodias capitis mei cognovi. Excubias agere.

Excubitor, oris, m. Wächter. *Usus.* Castra excubitoribus & firmis præsidiis tenebantur.

Excubo, as, ui, itum, are. Wacht halten. *Syn.* Vigilo, vigilans sum, excubias ago. *Usus.* Animo hic semper excubandum est, ut nihil improvisum possit accidere. Ego excubo pro salute vestra, nec partem ullam quietis capio. V. *Vigilo.*

Excudo, is, di, sum, ere. schmieden. *Syn.* Compono, elucubro. *Usus.* Excudam tibi aliquid commentarii de gloria.

Excultus, a, um. geziert. *Syn.* Ornatus, decoratus, præditus, institutus. *Usus.* Ingenia disciplinis exculta. Græcorum litteris & inventis, legibus & institutis omnem vitam excultam constitutámque habemus.

Excurro, is, curri, cursum, ere. auslauffen. *Adv.* longius, pariter, immoderatius. *Usus.* Excurrere ex Africa. Campus, in quo excurrere virtus & cognosci possit. Oratio producta & excurrens.

Excursio, onis, f. Ausfall. *Syn.* Decursio, incursio. *Epi.* moderata, nocturna. *Usus.* Tueri fines suos ab excursionibus hostium, & latrociniis. Nocturnam excursionem facere, populabundi magis, quam justi belli more. Latrocinii modo procursare.

Excursor, oris, m. Parthengänger. *Syn.* Emissarius.

Excusatio, onis, f. Entschuldigung. *Syn.* Purgatio, satisfactio, causa.)(*Accusatio. Epi.* facilis, justa, justa & idonea, legitima, magna, misera quidem, sed tamen justa, sapiens, & probabilis, similis, turpis. *Phras.* 1. *Excusationem afferre*, Entschuldigung beybringen. Excusatione justa & idonea uti; probabili excusatione rem defendere; excusationem afferre legitimam. V. *Excuso.*

2. Ex-

2. *Excusationem tuam accipio*, ich nehme deine Entschuldigung an. Probo excusationem tuam; admitto excusationem tuam; honesta oratio est; excusationem suo loco relinquo. V. *Causa, causor. Usus.* Excusationem quærere, parare. Excusationem audio, non accipio. Excusationem ùt parùm probabilem refellere, rejicere. Ignosco illi, qui vel pietatis, vel ætatis, vel necessitatis excusationem affert. Pravorum consensio amicitiæ excusatione tegenda non est. Officii prætermissi, vel cessationis culpa, imprudentiæ vel negligentiæ excusatione defenditur. Stultitiæ peccatum excusationem non habet.

Excuso, as, avi, atum, are. entschuldigen. *Syn.* Purgo, excusatione utor, excusationem affero, satisfacio, crimen removeo, culpâ libero, à culpâ eximo, excusatione rei tego.)(*Accuso. Phras.* 1. *Excusat absentiam suam per invaletudinem*, er entschuldiget sich wegen einer Unpäßlichkeit, daß er nicht erscheinet. Excusat valetudinem, quin unà veniat; causam in valetudinem confert; morbi excusatione absentiæ crimen depellit; purgat ille se, & firmissimo propugnaculo utitur, quod valetudine retineatur; morbum suæ absentiæ prætendit, prætexit, in morbum noxam suam avertit; titulum morbi suæ desidiæ præfert, prætexit; etsi sexcentas causas colligere possit, morbi excusatione se purgatum cupit; quominùs præstò sit, morbum causatur; morbi excusatione absentiæ crimen amoliri, diluere cupit; culpam de se demoliri satagit; absentiæ culpam morbi excusatione defendit; absentiæ suæ excusationem hanc dat, affert, quòd morbô esset impeditus. Absentiæ culpam ut levet; absentiæ noxam ut purget, morbi excusatione utitur; absentiam culpæ ut eximat; ut eam à se culpam dimoveat, ut ea se culpa liberet, morbi speciosus titulus præfertur. 2. *Res non facilè excusari potest*, die Sache läßt sich so leicht nicht entschuldigen. Res excusationem non habet facilem; non est facile id expurgatu, atrocitatem facti non facilè verbis lenias; purgare factum, facinus id levare; colore quôdam diluere; honestâ aliquâ specie tegere, non tam pronum est, aut expeditum; haud in promptu est, quô rem tantam à culpa eximas; de ea re haud facilè satisfacies; in re tam ancipiti non video, quid excusationi tibi esse possit; quô excusationem tuam judici probare modô possis; culpam eam non facilè præstabis; novam difficulter elues. 3. *Non est, cur te excuses*, es ist nicht noth, daß du dich entschuldigest. Excusatione, satisfactione, expurgatione, purgatione minimè opus est. Non opus est, ut excusatione apud me utaris; ut mihi te purges, ut excusationem proponas; expurgationem afferas; satisfactionem pares. Supervacanea est apud me tua excusatio; excusandi officium sine causa suscipis. Causam excusandi nullam habes; minimè necessaria est excusatio tua; tuam excusationem non desidero, non requiro, non exigo, non expecto. *Usus* Atticæ ita me excuses, ut omnem culpam in te transferas. Quod te excusat, tuas causas nosco. Excusare tarditatem litterarum. Propinquitatem excusavit, antequam sententiam diceret.

Excutio, is, cussi, cussum, ere. ausschlagen, ausklopfen. *Syn.* Agito: exploro, examino: depello, rejicio. *Adv.* radicitùs. *Usus.* 1. Scrutari & excutere sigillatim omnes. 2. *Examino*, ausfragen. Decemviri nostros magistratus excutiant. Non metuo, non excutio te. Explicare & excutere aliquod verbum, erwegen. V. *Discepto.* 3. *Rejicio*, verwerfen. Excutiamus omnes eorum delicias, & ineptias. 4. *Excito*, aufmuntern. Explica & excute intelligentiam tuam, ut videas. 5. *Aufero, eripio, abigo, depello*, benehmen, vertreiben. Excutiam hanc tibi opinionem, jactationem. Omnem tibi mœrorem ex animo; studia e manibus excutiam. V. *Eripio.*

Execo, *vel* Exseco, as, cui, sectum, are. anshacken, ausschneiden. *Syn.* Seco, reseco. *Usus.* Qui execant pestem aliquam tamquam strumam civitatis. Medicina vitiosas partes execat.

Execratio, onis, f. Verfluchung. *Syn.* Diræ, imprecatio. *Usus.* Pompejus omni cautione, fœdere, execratione me devinxerat. Exierunt malis ominibus, & execrationibus duo vulturii. V. *Execror.*

Execror, aris, atus sum, ari. verfluchen. *Syn.* Imprecor, malè precor, abominor, detestor. *Phras. Omnes illum execrati sunt*, sie haben ihn alle verflucht. Omnes illi pestem optârunt, omnibus precibus detestati sunt; diris omnibus devoverunt; diras, exitium illi imprecati sunt; infaustis vocibus illum prosecuti sunt; infaustas voces in illum jactârunt. V. *Abominor, Odium. Usus*, 1. Omnes te oderunt, tibi pestem optant, te execrantur, tibi malè precantur. 2. *Execro, Execratio*, entweihen, Entweihung, *vulgi sunt; Latinè:* Exauguro; exauguratio. Exaugurare sacella statuit.

Exectio, onis, f. Ausschneidung. *Syn.* Excisio. *Usus.* Exectio linguæ.

Executio, onis, f. Verrichtung. *Syn.* Persecutio. *Usus.* Quæritur, an actionem, petitionem ejus rei, & executionem habeat. V. *Efficio.*

Exedo, is, edi, esum, ere. zernagen, zerfressen. *Syn.* Consumo, conficio, corrodo. *Usus.* Ægritudo lacerat, exedit animum, planéque conficit. Mœrores animum exedunt, conficiúntque curis.

Exedra, æ, f. ein Ort voller Stühle. *Syn.* Locus, ubi sedes multæ paratæ. *Usus.* Offendi eum sedentem in exedra. Tamen illâ moveor exedrâ.

Exemplar, is, n. eine Form, Vorbild. *Syn.* Exemplum, imago, species ad imitandum proposita. *Usus.* Homo exemplar antiquæ religionis. Fabricator magni operis perfectissimum sibi exemplar proponat, in illud intueatur, ne ab illo deficiat; ut illud sequatur, exprimat, curet, si præclarum opus efficere velit. V. *Exemplum.*

Exemplum, i, n. Beyspiel. *Syn.* Exemplar, imago, factum, documentum, specimen, clarissimis monimentis testata consignatáque antiquitas. *Epi.* Acerbum, brevissimum, domesticum, facile ac pervulgatum, generatum, æternum, illustre, insigne, laudabile, præstans, novum, maximum, pessimum, perditum, perniciosum, perspicuum, præclarissimum, rarum, recens, superius, vetus. Aliena, antiqua, gloriosa, grandiora, gravissima, honesta, innumerabilia, majora, maxima, mirabilia, notiora, oratoria, optima, perpauca, perspicua, grandi vitio prædita, plena dignitatis & antiquitatis, plurima, præsentia atque viva, tot. tanta ac tam nova, vetera. *Phras.* 1. *Cato exemplum innocentiæ, virtutis &c.* Cato war ein Beyspiel eines unsträflichen Wandels. Specimen, documentum fuit virtutis; quem sibi omnes documento sumant; imitatione exprimant, in cujus vitam, ùt in speculum, omnes intueantur. Cato viri præstantis simulacrum; specimen honestatis; documentum virtutis posteritati. 2. *Exemplum bonum dare, seu ædificare alios, vulg.* ein gutes Beyspiel geben, erbauen. Documentum, in documentum, documento esse aliis; exemplum præbere, relinquere aliis antiquæ virtutis; exempla edere virtutum, in quæ posteritas omnis respiciat; exemplo esse ad virtutem; virtutis exempla non vulgaria prodere; exemplo ad virtutem prælucere aliis; præclari exempli facem præferre; disciplinæ esse aliis; documenta dare virtutis singularis. Exemplum esse salubre juventuti; exemplô ad virtutem præire cæteris; exempli esse rectissimi; hominem esse, in quo multa adhuc antiquæ pietatis vestigia remanserint. V. *Ædificatio, ædifico.* 3. *Multa exempla extant inconstantis fortunæ,* es sind noch viele Beyspiele übrig von dem wankelbaren Glück. Documenta humanorum casuum proferri multa possent; nobilia maximè fortis mortalium exempla spectantur plurima; nova identidem, inauditáque rebus humanis aperiuntur exempla; humanorum casuum exemplis abundamus; multi sunt, qui exemplo suo, ac exitio humanum genus doceant fortunæ inconstantiam. 4. *Exemplum sumere,* sich ein Beyspiel nehmen. Exemplum capere, sumere; documentum capere; documento sibi habere; exempla sibi ab aliis petere; imitatione alterius se erudire; inspicere, tanquam in speculum, in mores aliorum; studio sibi habere, ad aliorum exemplum sese componere; mores ex moribus fingere; ante oculos sibi constituere aliquem, ejusque exemplum ad imitandum sibi proponere; imitatione exprimere. 5. *Malo exemplo esse,* ein übles Beyspiel geben. Ætati maximè lubricæ & incertæ exempla nequitiæ præbere; offensionem præbere; periculosam exempli, imitationem reliquis prodere; pessimo exemplo alios corrumpere; perniciem creare exemplo suo; exemplum perniciosum prodere; vitia sua in civitatem infundere; exemplo aliis nocere. V. *Scandalum.* 6. *Exemplum statuere in improbos,* ein Exempel der Schärfe vorstellen. In posterum documentum statuere, ne quis &c. insigne documentum mortalibus dare vindicis scelerum justitiæ; exemplum edere, prodere, constituere in improbos; *Usus.* 1. *Refertur ad supplicium, & animadversionem,* gehöret zur Straffe. Severitatis exemplum edere, prodere, statuere. 2. *Ad litteras,* zu Briefen. Exemplo eodem duas epistolas scribere, dare, zwey Briefe in gleich-lautenden Worten schreiben, *eadem formâ, vulg.* Epistolæ exemplum mittere, eine Copie von dem Brief schicken, *vulg. Copiam Epistolæ.* 3. *Suâ peculiari significatione.* Exemplum rem ornatiorem reddit. Exempla clara & illustria à summis viris petam, ut ego sim liberis meis nobilitatis initium, & virtutis exemplum. Vitiosi principes, quòd non solùm vitia concipiant ipsi, sed ea etiam infundant in civitatem, plus exemplo, quàm peccato nocent. Exemplum capere, expetere ab antiquitate. Exemplum prodere. Exemplo non probabili factum est. Quod exemplo fit, jure fit. Res in exemplum ibit, es werden es mehrere thun. V. *Imitor.*

Exentero, as, avi, atum, are. ausweiden ausſecklen. *Uſus.* Seni marſupium exenteravit.

Exeo, is, ivi, itum, ire. ausgehen. *Syn.* Egredior, prodeo, progredior, pedem effero; foras me do, procedo, excedo, emergo, erumpo, emano, mano, evolo, evado, orior, naſcor. *Adv.* Commodiùs, ſimiliter, tutò. *Phraſ. Repentè domô exivit,* er iſt ſchnell aus dem Haus gegangen. Se domo proripuit; pedem limine extulit; domo ſe ejecit; in publicum proceſſit; è domeſticis tenebris emerſit; ex latebris erupit; portis egreſſus eſt; extra ædes, *vel* ex ædibus ſe dedit, movit; duxit, eduxit ſe foras; foras ſe proriùit; ex ædibus ſe penetravit. V. *Prodeo. Uſus.* Exire legatum in provinciam. Conſideratum nihil ex tuo ore exit. Exire urbe, patriâ, de navi, ex patritiis. Exiit de poteſtate mentis, er iſt ganz unſinnig worden.

Ex eo, daher. *Syn.* Inde, ideò, idcirco, eâ re, quia. *Uſus.* Siquid in me eſt, ex eo eſt, quia. Ex eo, quòd multa committeret, ſæpè in judicium vocabatur.

Exequiæ, arum, f. Leichbegängniß. R. *extra ſequi. Syn.* Funus, pompa, juſta, juſta funeris, ſupremi diei celebritas, parentatio. *Phraſ. Exequias facere,* ein Leichbegängniß halten. Funus facere; funeris exeqias celebrare; cohoneſtare exequias; exequias ducere, proſequi; parentare, juſta funebria ſolvere; funus ducere. V. *Funus. Uſus.* 1. Funeris exequias celebrare. 2. *Exequiis privare,* des Leichbegängniſſes berauben. Exequiarum honore, laudatione, pompâ ſpoliare, orbare aliquem. 3. Exequiarum honore carere, kein Leichbegängniß haben.

Exequor, eris, ſecutus ſum, ſequi. verrichten. *Syn.* Sequor, obſervo, præſto, perficio. *Adv.* Usque ad extremum. *Phraſ. Executus eſt imperium,* er hat den Befehl verrichtet. Defunctus eſt imperio, injunctum negotium tranſegit, perfecit, expedivit, effectum reddidit, confecit, abſolvit; mandatum exhauſit; mandatum nec moræ, nec moleſtiæ ſibi habuit, dum exhauriret. V. *Perficio, efficax, facio, efficio. Uſus.* 1. Exequi officia *aut* mandata. 2. *Imitor,* nachfolgen. Cur non factum illius executi ſumus? 3. *Perficio,* vollenden. Quod ſemel cœpiſti, quod ingreſſus es, exequere. Fugam exequi non omnes potuere. 4. *Explico, expono, attingo,* erklären, Meldung thun. Multa ſunt præterea, quæ verbis exequi non poſſum. Non exequar peccata juventutis tuæ. 5. Jus ſuum exequi, ſein Recht ausführen. 6. Egeſtatem exequi, die Armuth übertragen.

Exerceo, es, cui, itum, ere. üben. *Syn.* Colo, excolo, exercitatione utor, verſor in aliqua arte, conſuetudinem atque exercitationem capio, artem facio. *Adv.* Acerrimè, familiariter, nimium, ſcienter, vehementer, vehementiſſimè, latinè, ſtudioſè, ſtudioſiſſimè. *Phraſ.* 1. *Demoſthenes ſe exercendo clarus orator evaſit,* Demoſthenes iſt durch ſtete Uebung ein vortreflicher Redner worden. Meditando, quaſi ludicrâ exercitatione prædiſcendo inclaruit; dum induſtrius eſt ac diligens in exercitationibus, dum in quotidianis commentationibus multum operæ ponit, ad ſummam laudem pervenit; exercitatione uſuque diſcendi, conſuetudine, agitatione mentis, litterarum tractatione aſſiduâ tantus orator evaſit. 2. *Munus ſuum egregiè exercet,* er verrichtet ſein Amt ſtattlich. Munus præclarè gerit; munere ſuo magnâ cum laude fungitur; perſonam ſuam, partes ſuas egregiè ſuſtinet; eo in munere pro dignitate elaborat. V. *Munus, fungor. Uſus.* 1. Exercere memoriam, vocem, vires, corpus. Quotidianis ſe commentationibus exercere. Armis exerceri. In arte ſe ſtudioſè exercere, ſich üben. 2. *Affligo,* plagen. Fortuna variis illum caſibus exercet. Me litteræ tuæ; me fatum reipublicæ valdè exercent. 3. *Affectibus malis tribuitur,* von üblen Neigungen des Gemüths. Iracundiam in victos, inimicitias cum civibus, crudelitatem ſuam cum aliquo exercere. 4. *Ago, facio, factito, tracto,* thun, machen, üben. Exercere jus civile. Vectigalia exercere & exigere. Judicium, quæſtionem exercere, Exercere, facere piraticam, argentariam, medicinam.

Exercitatio, onis, f. Uebung. *Syn.* Uſus, tractatio, actio, meditatio, commentatio, conſuetudo, induſtria, agitatio, curriculum, ſtudium. *Epi.* Acerbior, bona, campeſtris, communis, domeſtica, egregia, elegans, facilis, forenſis, honeſta, laborioſa, ludrica, magna, major, maxima, multa, non inutilis, parva, magna, perfecta, plurima, popularis, propria, penè puerilis, quotidiana. Accuratæ, crebræ atque magnæ laborioſæ, maximæ, modicæ, oratoriæ, rhetoricæ, ſubitæ. *Uſus.* Ingenii, corporis exercitatio. Conſuetudo, exercitatio & intelligendi acuit prudentiam, & eloquendi incitat celeritatem. Nec medici, nec imperatores, nec oratores, quamvis artis præcepta perceperint, quidam ſine uſu & exercitatione, magnâ laude dignum conſequi poſſunt. Exercitatione ſcelerum aſſueſieri.

Exercitatus, a, um. geübt. *Syn.* Versatus, exercitatione præditus.)(*Rudis.* *Usus.* Homo in Dialecticis, Arithmeticis, in rebus maximis gerendis probè exercitatus. In maritimis rebus exercitatissimus.

Exercitium, ii, n. Uebung. *Phras.* 1. *Exercitia spiritualia dare*, einem die geistlichen Exercitia geben. Sacris exercitationibus aliquem excolere, perpolire; sacris commentationibus instituere, munire; adversus pravas animi affectiones & vitia piis exercitationibus munire, pias commentationes alicui tradere; sacris commentationibus aliquem exercére. 2. *Exercitia spiritualia facere*, die geistlichen Exercitia machen. Sacras commentationes obire; à negotiis avocare sese, & ad divinarum rerum commentationem mentem traducere; rerum divinarum commentationi operam dare; sacris commentationibus excoli, perpoliri; in divinarum rerum contemplatione sese exercere, temporis aliquantum ponere.

Exercitus, ûs, m. Kriegs-Heer, Armee. *Syn.* Copiæ, manus. *Epi.* Amplissimus, certus, clarus, consularis, cunctus, exiguus firmitate, fidelissimus & constantissimus, firmissimus, florentissimus, magnus, imbecillis, incolumis, infirmus, instructus, invictus, magnus & amplus, maximus & fortissimus, melior, novus, vetus, optimus, ornatissimus, parvus, periculosus, pessimus, pulcherrimus, robustus & victor, tiro & collectitius, veteranus, universus. Boni, sed rudes, clari & magni, contrarii, optimi, parati, paratiores, & fortiores, permagni, proprii, regii, valentes, veterani. *Phras. Exercitum parare*, eine Armee zusammen bringen. Scribere, conscribere, colligere, cogere, parare, comparare, conflare, facere, conficere, exercitum. Contrahere copias, cogere, comparare; militarem manum facere, cogere; milites facere, scribere, conquirere; ingentes peditum equitúmque copias contrahere. 2. *Exercitum complere*, recroutiren. Exercitum reficere, recreare, confirmare, supplere, augere, multiplicare; exercitui supplementum scribere; legiones explere; legiones supplementis integrare, reficere. 3. *Exercitum habemus egregium*, wir haben ein trefliches Kriegs-Heer. Probe ornatum auxiliis; copias habemus, & genere, & numerò & fidelitate præstantissimas; exercitum censemus superbissimò delectû, durissimâ conquisitione collectum, veteranum, robustum, valentem, victorem; magnam manum pedestrium, & equestrium copiarum. 4. *Cæsar exercitum habebat genere potiùs, quam numero firmum*; Cäsar hatte ein Kriegs-Heer, so mehr tapfer, als zahlreich war. Frequentes admodum Cæsaris copiæ non erant, sed fortitudine præstabant. Erat in castris Cæsaris virtus, multitudo non erat; numero exiguus Cæsaris exercitus, firmitate amplissimus erat. Non militum copiâ, frequentiâ, numero sed eorum virtute, robore, foritudine, animi præstantia, corporis viribus valebat Cæsar. 5. *Ingentem quidem habet exercitum, sed temerè collectum*, er hat zwar ein grosses Kriegs-Heer, aber aus zusammen gerafften Leuten. Peditum equitúmque nubes jactat, & consternit maria suis classibus, sed exercitus est tiro, & collectitius; numerosam quidem trahit, sed naufragorum ejectam ac debilitatam manum. Asiam quidem in nos omnem effundit, sed rarus in tanto exercitu miles, pauci, quibus arma, quibus belli disciplina, nullus. *Usus.* 1. Exercitum scribere, werben. 2. Exercitum lustrare, recensere, mustern. 3. Exercitum ductare, ducere, führen. 4. Exercitum adducere, herzuführen. 5. Exercitum deducere, abducere, deportare de provincia, hinwegführen. 6. Exercitum castris continere, im Lager halten. 7. Exercitum distribuere in stativa, einquartieren. 8. Exercitum collocare, exponere, instruere, aussetzen, ordnen. 9. Exercitum trajicere, über einen Fluß führen, übersetzen. 10. Exercitum permutare, deponere, dimittere, verwechslen, abdanken. 11. Exercitum dissipare, dilabi, aus einander gehen. 12. Exercitum reficere, recreare, supplére, supplementa exercitui scribere, recroutiren. V. *Bellum.*

Exero, is, erui, ertum, ere. hinausstrecken. *Syn.* Extraho. *Usus.* Humeros exerere.

Exheredo, as, avi, atum, are. enterben. *Syn.* Hæreditate privo, abdico, submoveo ab hæreditate, jure hæreditatis privo; hæreditate excludo. *Usus.* Pater filium exhæredare cogitabat.

Exhæres, edis, g. c. enterbt. *Syn.* Hæreditate exclusus, in nullam sortem bonorum natus. *Usus.* Egit lege in hæreditatem paternam testamento exhæres filius.

Exhalatio, onis, f. Dunst. *Syn.* Vapor, anhelitus terræ, afflatus ex terra, exspiratio,

tio, aspiratio. *Usus.* Cœlum humidum, & caliginosum propter exhalationes terræ, cujus exspirationibus aër alitur. Vapores, qui à sole ex agris tepefactis, & ex aquis excitantur.

Exhalo, as, avi, atum, are. dämpfen. *Syn.* Spiro, exspiro, emitto. *Usus.* Crapulam exhalare, den Rausch ausschlaffen. Flores exhalant odorem; afflantur è floribus odores.

Exhaurio, is, hausi, haustum, ire. ausschöpfen, erschöpfen. *Syn.* Aufero, minuo, exinanio, perfero, absumo.)(*repleo.* *Adv.* Facile. *Phras.* *Provinciam totam exhausit*, er hat das gantze Land erschöpft. Quiquid potuit, sanguinis detraxit & nudam, consumptam, enectam successori tradidit provinciam; quantas prædas exsorbuit? quot fana spoliavit, domos exinanivit, quot tributis civium vires attenuavit, opes egessit? V. *Vasto*, *spolio.* *Usus.* 1. Ex Africa quas opes, quas ex ærario exhausit. 2. *Minuo*, vermindern. Malim meas laudes omnes ad te transferre, quam te tuis minimum exhaurire. 3. *Exequor*, verrichten. Mandata mea exhaurias. 4. *Exinanio*, *spolio*, ausleeren. Dilapidat pecuniam, ærarium exhaurit, minuit vectigalia. Sentinam exhaurire. Civitates omnibus rebus exhaustæ. 5. *Profero*, *sustineo*, übertragen. Labores omnes, ærumnas, solicitudines, tædia, sumtus tuâ causâ exhausi. 6. *Voco*, *ingurgito*, sich anfüllen. Tantum vini exhausit, ut necesse esset vomere.

Exhibeo, es ui, itum, ere, darthun, erweisen. *Syn.* Profero, ostendo: gero, præbeo.)(*occulto.* *Phras.* *Semper me tibi exhibui amicissimum*, ich habe mich allezeit gegen dir aufs freundlichste aufgeführet. Omnibus te rebus ita tractavi, ut intelligeres me tibi amicissimum; æquissimam me tibi semper præbui; eum me tibi præstiti; eô in te animô fui, quô solent amicissimi; talem me exhibui tuis in rebus, ut mihi pro intimo esses. Ita me tractavi, ita gessi, nemo ut, quin amicissimus tibi essem, dubitaret. Optimè semper ostendi me, ich habe mich allezeit gegen dich gut erzeigt. V. *Præsto.* *Usus.* 1. Exhibe, cedò tabulas, aufweisen. 2. *Facesso*, verursachen. Exhibere molestiam, curam alteri. 3. *Gero me*, *ago*, *præbeo*, sich erweisen, erzeigen. Autorem salutis; supplicem se alicui exhibere. Mitem senatorem egit, se gessit, se exhibuit. Affectum patris alicui exhibere. 4. *Ostendo*, zeigen. Artis specimen exhibere, artes edere.

Exhilaro, as, avi, atum are. erfreuen. *Syn.* Hilaro. *Phras.* *Exhilarat me aspectus vester*, eure Gegenwart erfreuet mich. Recreat me, reficitque, aspectus vester; mirâ me lætitia, suavitate, voluptate perfundit; in lætitiam me conjicit incredibilem; lætitiam objicit mihi nullis verbis exæquandam; lætitiâ me onerat aspectus vester; ad hilaritatem traducit; lætitia, hilaritate animum complet, liberalissima & honestissima voluptate cumulat; voluptati mihi est; voluptatem affert. V. *Gaudium*, *lætitia*, *recreo.*

Exhorresco, is, horrui, ere. sich entsetzen. *Syn.* Horrore perfundor. *Phras.* *Exhorrui ad hoc spectaculum*, an diesem Schauspiel bin ich gantz erschrocken. Animô perculsus sum; horruit, cohorruit animus ad id spectaculum; pavore concussus sum; sensus mihi erepti sunt, vultus expalluit, lingua obtorpuit, corpus contremuit; subitô pavore pectus mihi perculsum est; commotus, exterritus, perterritus, consternatus sum. V. *Terreo.* *Usus.* Exhorrescere metu.

Exhortatio, onis, f. Ermahnung. *Usus.* Tua exhortatione impulsus feci.

Exhortor, aris, atus sum, ari. ermahnen. *Syn.* Hortor, adhortor, cohortor, autor sum alicui, incito, impello, inflammo, solicito, cohortatione utor. *Usus.* Exhortari aliquem ad virtutis studium. V. *Hortor*, *Excito*, *Moneo.*

Exigo, is, egi, actum, ere. fordern. *Syn.* Ad dissolutionem cogo, postulo, flagito, extorqueo, de pecunia appello. *Adv.* Acerbè, acerbius, amplius, facilius, plane, præclare. *Usus.* 1. Non urgeo, neque exigo, quæ polliceris. Tributa, vectigalia, pensionem, mercedem, benefacta, nomina acerbius exigere. 1. *Profligo*, *bello*, *ejicio*, austreiben, vertreiben. Reges civitate, uxorem thorô exigere. *Transl.* Mœrorem ex animo, lassitudinem ex membris exigere. 3. *Absolvo*, *perficio*, vollenden. Opus, ærumnam exigere. 4. *Transadigo*, durch und durch stechen. Ferrum per medium corpus exegit. 5. *Transigo*, zubringen. Ævum, ætatem, annos, dies per desidiam exigere. 6. *Dispono*, *dirigo*, richten. Actiones suas ad normam rationis; columnas ad perpendiculum exigere.

Exiguè, wenig. *Syn.* Tenuiter, exiliter. *Usus.* Epistola, oratio exiguè scripta. Exiguè & exiliter ad calculos revocare amicitiam. Exiguè tibi à Principe tributum est.

Exiguitas, tis, f. Wenigkeit. *Syn.* Exilitas. *Usus.* Exiguitas copiarum recessum magis, quam pugnam suadebat,

Exiguus, a, um. wenig. *Syn.* Exilis.)(*ingens*. *Adv.* Valdè, sane. *Usus.* Exiguis finibus provincia. Tenui & exiguô sermone disputare. Exiguô & angustô tempore aliquid absolvere. Tenues opes, facultates exiguæ, nullæ amicorum copiæ. V. *Parvus*, *Paucus*.

Exilio, is, ilii, & ilivi, sultum, ire. aufspringen. *Syn.* Prosilio, evado, me projicio, me proripio. *Usus.* Perlectis tuis litteris gaudio exsilii. Exsiliit conscientiâ sceleris excitatus. Repentè exsilit & in publicum se proripit; in forum se projicit.

Exilis, e. gering. *Syn.* Tenuis.)(*Plenus*, *nitidus*. *Adv.* Sanè. *Usus.* Solum exile & marcidum. Genus orationis exile, aridum, concisum, minutum. Spinosa & exilis oratio. V. *Parvus*.

Exilitas, tis, f. Wenigkeit. *Syn.* Tenuitas, jejunitas. *Usus.* Qui discernes horum copiam, & ubertatem ab illorum exilitate & penuriâ?

Exiliter, gering. *Syn.* Tenuiter, jejune. *Usus.* Exiliter & jejunè disputare.

Exilium, ii, n. Elend. *Syn.* Patriæ, *vel* civitatis privatio, exterminatio, pœna exilii, proscriptio. *Phras.* 1. *In exilium mittere*, in das Elend schicken. In exilium ejicere, projicere, pellere, mittere; in exilium agere; patriâ extorrem expellere; exiliô mulctare; in exilium expellere; exilio afficere; projicere in exilium; amandare aliquem in ultimas terras; aquâ & igni alicui interdicere; ex urbe ejicere, exterminare; urbe regnóque expellere, pellere, exigere. Relegare aliquem. 2. *In exilium proficisci*, ins Elend ziehen. Ire, abire, proficisci in exilium; exulatum abire; in exilium deportari, exportari; in ultimas maris terrarúmque oras devehi; urbe cedere, excedere. Egredi, migrare; solum vertere, mutare; patriam relinquere exilii causâ. Exilium sibi consciscere; exiliô se multare, in voluntarium exilium secedere, freywillig ins Elend gehen. 3. *De exilio redire*, aus dem Elend zurück kommen. De exilio reduci; exilium patriâ sede mutare; in patriam revocari. 4. *Cicero in exilium missus est*, Cicero ist in das Elend geschickt worden. Exilii causâ solum vertere jussus est. Fluctibus reipublicæ expulsus, in terras alias exportatus exulavit. Extorris patriâ, expulsus, ejectus, finium interdictione multatus est; urbe domô, penatibus, forô, luce, congressû æqualium prohibitus, relegatus est; damnatus exilio Thessalonicam habitatum concessit. V. *Exul*, *exulo*. *Usus.* 1. In exilium mittere, pellere, ejicere. Exiliô mulctare, ins Elend schicken. 2. In exilium ire, proficisci, exportari, in das Elend ziehen. 3. In exilio esse, im Elend seyn. 4. exilio reduci, aus dem Elend zurück kommen.

Eximiè, vortreflich. *Syn.* Egregiè. *Usus.* Eximiè me dilexit. V. *Valdè*.

Eximius, a, um. vortreflich. *Syn.* Egregius, præstans. *Usus.* 1. Ea, quæ eximia aliis, ac præclara videntur, parvi ducere. Pompeji singularis ac eximia virtus. Eximium ingenium. Eximia pulchritudo. 2. *Exceptus*, ausgenommen. Tu unus eximius es? Eximium facient neminem, *nemo exemptus erit*, *neminem excipient*, man wird niemand ausnehmen. V. *Egregius*, *Summus*, *Clarus*.

Eximo, is, ere, herausnehmen. *Syn.* Excludo, excipio: libero, absolvo. *Phras.* 1. *Hominem eô onere exemit*, er hat diesen Menschen von solcher Schuldigkeit befreyet. Immunitatem homini dedit civilium munerum; vacationem à muneribus dedit; legibus eum solvit; legum vinculis exsolvit; gratiam legis homini fecit; exemtum eo onere fecit; eô onere levavit. 2. *Exemptus erat muneribus publicis*, er war von öffentlichen Verrichtungen. befreyet. Immunis erat muneribus; muneribus vacabat; immunitatem habeat; vacationem habebat, nactus erat munerum publicorum; vacabat à publicarum rerum curatione & administratione; solutus erat ac liber ab iis muneribus. V. *Immunis*, *privilegium*. *Usus.* 1. Exime è rebus humanis amicitiam, urbs, nulla stare poterit. 2. *Libero*, befreyen. Aliquem è vinculis, è culpa, miseriâ, servitute eximere. Nomem alicujus de tabulis, ex reis, ex ærariis eximere. Curas alicui, suspicionem, opinionem scrupulum, lassitudinem eximere. Rem miraculo exemit, er hat erwiesen, daß es nicht unglaublich sey. 2. *Consumo*, *produco*, *protraho*, verzehren, zubringen. Diem, horam, tempus dicendo exemit, ne ad negotii caput perveniri posset. V. *Libero*.

Exin, darnach. *Syn.* Exinde.

Exinanio, is, ivi, itum, ire. zunichte machen. *Syn.* Exhaurio.)(*impleo*, *repleo*. *Usus.* Agros,

Usus. Agros, domos vastare & exinanire. V. *Exhaurio, nihilum.*

Exinde, darnach. *Syn.* Exin, deinde.

Existimatio, onis, f. Meinung, Achtung. *Syn.* Autoritas, fama, honestas, opinio, commendatio. *Epi.* Bona, mala, cara, communis, facilior, gravis, honesta, incertissima, integra, magna, optima, perpetua, popularis, præclara, sanctissima, summa, tacita, turpis. *Usus.* 1. Existimationem colligere, sich einen Nahmen und Ansehen machen. Bonis artibus in magnam existimationem venire, in ein Ansehen kommen. In existimatione esse, in Ansehen stehen. Mei labores ad hominum existimationem dimanant, in ein Absehen gerathen. Existimationi consulere & dignitati servire, auf sein Absehen acht haben. Omnium existimationi satisfacere, der von sich geschöpften Meinung ein Genügen thun. Agitur existimatio ingenii, es geht um die Ehre und Hochachtung meines Verstands. In discrimen existimationis venire, in Gefahr seiner Ehre gerathen. 2. Alterius existimationem oppugnare, imminuere; venire, facere contra existimationem alterius, wider die Ehre und Ansehen eines andern handeln. Existimationem omnem amittere, perdere, alles Ansehen verliehren. 3. Existimationem reconciliare, die Ehre wiederum herein bringen. Existimationem conservare, die Ehre erhalten. Suam existimationem alteri committere, seine Ehre und Ansehen einem andern anvertrauen. Existimationi hominum se venditare, eitle Ehre suchen, sich vor andern selbst herausstreichen. V. *Fama, Opinio, Honor.*

Existimator, oris, m. Richter, Schätzer. *Syn.* Judex, arbiter, opinator. *Epi.* Acerrimus, doctus & intelligens. *Usus.* Existimator alicujus artificii; acerrimus, non stultus existimator.

Existimo, as, avi, atum, are. vermeinen. *Syn.* Puto, reputo, sentio, æstimo, opinor, duco, judico, persuasum est animo. *Adv.* Benè contra, falsò, longe aliter, longè secus, malè, melius, minus, optimè, pejus, prorsus, rectè, secus, valdè, verè, usque eò, invidiose, privatim, vulgo, publice. *Phras. Existimo potius errorem, quàm culpam fuisse,* ich meine, es sey vielmehr aus einem Fehler, als aus Bosheit geschehen. Magis adducor, ut errorem credam, quàm culpam fuisse; in opinionem venio; in eam opinionem adducor; in opinione ea sum, id factum errori magis, quàm culpæ tribuendum. V. *Opinio, judico, puto.* *Usus.* Rem malè; de aliquo minùs benè existimare, nicht viel auf einen halten. Quid ex istis malim, non facilè existimare possum. Alios suis moribus existimare, urtheilen. Ex eventu de consilio existimare. In existimando prudens.

Existo, is, stiti, ere. entstehen, seyn. *Syn.* Sum, appareo, prodeo, emergo. *Adv.* Parumper, repentè, subitò. *Usus.* 1. Tua in me summa beneficia extiterunt. Metuo, ne in filium existam crudelior. Ex luxuria existit avaritia. E vultu animi magnitudo existit, *elucet*, hervor scheinen. 2. *Prodeo, exeo, emergo,* hervor gehen, hervor kommen. Utinam ille ab inferis existat! E virtutibus beata vita solet existere. Anguis repentè ex ara extitit. E silice ignis existit. Lignam ex aqua extitit.

Exitiabilis, e. schädlich. *Usus.* Bellum exitiabile. V. *Noxius.*

Exitialis, schädlich. *Syn.* Mortifer, calamitosus. *Usus.* Exitus exitiales.

Exitiosus, a, um. schädlich. *Syn.* Perniciosus, *Usus.* Exitiosum consilium.

Exitium, ii, n. Untergang. *Syn.* Pernicies. *Epi.* Crudelissimum, publicum, commune, summum, luctuosissimum. *Phras. Ille multis exitio fuit,* er hat vielen den Untergang verursachet. Multos in calum traxit; ejus ruinâ multi concidêre; multorum ille salutem afflixit, perdidit; multos ejus ruina involvit, oppressit; in hanc omnium deterrimam miserrimámque conditionem adduxit; multis exitum peperit; perniciem attulit; calamitatem ac pestem importavit. V. *Ruina, affligo, destruo.* *Usus.* Qui de hujus urbis exitio, de nostro interitu, de reipublicæ pernicie cogitant. Exitum alicui comparare, dare; exitio esse.

Exitus, ûs, m. Ausgang, Endschaft. *Syn.* Eventus, casus; finis, terminus.)(*initium.* *Epi.* Calamitosus, difficilis, dignus vitâ ac factis, dubius, rerum, facilis, felix, perniciosus judici, fortunatus, gloriosus, incertus, iracundus, lautus, maritimus, molestus, notabilis, optabilis, perspicuus, prudens, similis, simillimus principio. Adversi, secundi, boni, contrarii, difficiles, diversi exitiales, extremi, exitiosi. Fatales, gravissimi, improvisi, incerti, innumerabiles, maritimi, meliores, mirabiles, plurimi, prosperi, recentes, similes, spissi, & producti, tristes, necessarii, utiles. *Usus.* 1. Contigit rebus nostris exitus, quem optabamus; bonum exitum & felicem habuit hæc æstas. Fugam quærebamus, quæ tamen exitum non habebat. Belli exitus semper incerti. Consulatus tuus in

 exitu

exitu eſt. Exitum expectare debemus. 2. *Finis*, Ende. Vitam turpem honeſto exitu concluſit. Quæ pollicitus es, exitu præſta. V. *Eventus*, *Finis*.

Exlex, legis, g. *o.* ohne Geſetz. *Syn.* Qui lege aliqua non tenetur. *Uſus.* Non quod Syllam exlegem putarent. V. *Diſſolutus.*

Exoleſco, is, evi, ere veralten. *Syn.* Quaſi inveteraſco. *Uſus.* Ætas tua jam exolevit.

Exolvo, is, vi, utum, ere. auslöſen. *Syn.* Solvo, diſſolvo, libero, abſolvo. *Adv.* Planè. *Uſus.* Nomina mea exſolvi, expedivi, abzahlen. Aliquem religione, religionum nodis, metû, pœnâ, befreyen. Se ſuſpicione, pudore aliquem liberare & exſolvere; fidem votáque exſolvere, ſein Verſprechen erfüllen. V. *Solvo.*

Exonero, as, avi, atum, are. erleichtern. entladen. *Syn.* Allevo, onus detraho. *Uſus.* Exonerare aliquem. V. *Levo.*

Exopto, as, avi, atum, are. wünſchen. *Syn.* Opto. *Uſus.* Ut ea res tibi laudi ſit exopto. V. *Opto.*

Exorabilis, e. erbittlich. *Syn.* Placabilis.)(*inexorabilis.* *Uſus.* Exorabilis iracundia.

Exorbeo, es, ui, orptum, ere. ausſchlurfen, ausſaugen. *Syn.* Haurio, helluor. *Uſus.* Civilem ſanguinem exorbueras. Quæ unquam Charybdis tantos gurgites haurire poſſet, quantas ille prædas exorbuit? Multas difficultates exorbére.

Exorciſmus, *i*, *m.* Teufels-Beſchwörung, Austreibung. *Phraſ. Dæmones exorciſmis è corporibus pellere*, Teufel austreiben. Malos dæmones ex corporibus exturbare, exigere, profligare: correptos, vexatos à malo dæmone liberare; ex obſeſſis corporibus malum genium depellere; ſacris carminibus malos genios ex miſerorum corporibus ejicere, fugare. V. *Diabolus.*

Exordior, iris, orſus ſum, iri. anfangen. *Syn.* Ordior, exordium capio, principium capio, duco.)(*Perficio.* *Adv.* Bene cauſſam, glorioſè, potiſſimum. *Uſus.* ab alio principio exorſus ſum dicere. Exordiri à re ipſa. Pertexe, quod exorſus es. V. *Initium, inchoo.*

Exordium, ii, n. Anfang, Eingang. *Syn.* Principium, exorſus, proœmium, dicendi initium, veſtibulum & aditus ad cauſam. *Epi.* Commune, commutabile, difficillimum exile, negatorium, vulgare, facillimum, ſeparatum, longum, translatum, vehemens, pugnans. *Phraſ. Exordium longius petam*, ich will den Eingang zur Sache etwas weiter herholen. Altiùs repetam rationem conſiliorum meorum; longinqua repetam, ut apertiùs exponam conſilia mea; longè repetam mei ſermonis initium, quò pateant illuſtriùs conſilia mea. Longinquum exordium capiet hic ſermo, quem de meis conſiliis habiturus ſum. *Uſus.* Difficillimum eſt in omni conquiſitione exordium. Exordium ab aliqua re capere, ducere. Longum & altè petitum proœmium.

Exorior, eris, ortus ſum, oriri. entſtehen, entſpringen, aufgehen. *Syn.* Orior, exiſto, erumpo.)(*occido.* *Adv.* Longius, paulùm, repentè, planè, perrarô. *Uſus.* 1. Ante extinctum ſidus, quàm planè exortum, natúmque eſſet. Repente exorta eſt Catilinæ nefaria libido. 2. *Sumo animum*, *recreor*, *levo*, ſich erholen. Ego nunc paulò exorior è litteris Romá allatis. Quâ gloriâ commotus Epicurus exoritur.

Exornatio, onis, f. Auszierung. *Syn.* Ornamentum, ornatus, conformatio, lepor, concinnitas, feſtivitas. *Epi.* Egregia. *Uſus.* Sine exornatione aliquid ſimpliciter exponere.

Exornator, oris, m. Auszierer, Ausſchmücker. *Uſus.* Cæteri non exornatores, ſed tantummodo narratores fuère.

Exorno, as, avi, atum, are. auszieren. *Syn.* Expolio, illumino, illuſtro.)(*deformo.* *Adv.* Amplè, dilucidè, magnificè, planè, privatim, publicè. *Uſus.* Exornare orationem. Pythagoras Italiam artibus exornavit. Exornare triclinium magnificè. Aliquem magiſtratû; urbem munimentis exornare. V. *Orno.*

Exoro, as, avi, atum, are. erbitten. *Syn.* Impetro. *Adv.* Semel. *Uſus.* Ajunt Stoici, viri non eſſe exorari, aut placari. Exoravit me frater, ut huc venirem. V. *Preces*, *deprecor.*

Exors, ortis, g. o. nicht theilhaftig. *Syn.* Non particeps. *Uſus.* Amicitiæ, culpâ exſors.

Exorſus, us, m. Anfang. *Syn.* Exordium.

Exoſus, a, um. gehäßig, verhaßt. *Syn.* Qui odio

odio habet, *aut* habetur. *Usus.* Jupiter Trojanos exosus. Omnibus exosum esse. V. *Odium.*

Exoticus, a, um. ausländisch. *Syn.* Peregrinus, peregrini moris homo, adventitius. V. *Peregrinus.*

Expallesco, is, ui, ere. erbleichen. *Syn.* Exalbesco, pallore suffundor. *Usus.* Expalluisse, erubuisse, titubâsse. V. *Pallesco.*

Expavesco is, pavi, ere. erschrecken. *Usus.* Ensem expavescit muliebriter. V. *Metuo, Timor, Paveo.*

Expectatio, onis, f. Hofnung, das Warten. *Syn.* Spes. *Epi.* Acerba, adversaria, brevis, cæca, diuturna supplicii, firma, gravis, incredibilis, indigna homine libero, longa, magna, major, maxima, mirabilis, mirifica, non parva, quotidiana, sollicita, summa, suspensa, tacita, ultima, crebra. *Phras.* 1. *Vereor, ne, quam tuis expectationem concitasti, hanc sustinere ac tueri non possis*, ich fürchte, daß du die hohe Meynung, so du bey andern von dir erwecket hast, nicht gnugsam erhalten werdest. Vereor, ut studia tua expectationi hominum respondeant. Timeo, ne studiorum tuorum eventus ab expectatione hominum dissentiat. Timeo, ne tuis studiis non is, qui expectatur, sit exitus. Magna me dubitatio tenet, an eum qùem homines expectant, studia tua fructum latura sint. Timeo, ne studia tua cum hominum opinione non consentiant; alium, atque expectatur, exitum habeant; qui expectatur, fructum non pariant; fallas hominum spes de te conceptas. Timeo, ne studiorum tuorum eventus alius, atque expectatur, existat. 2. *Expectationem de te egregiam movisti*, du hast eine grosse Hofnung von dir erwecket. Expectationem apud omnes, omnibus de te magnam commovisti, concitâsti, fecisti, dedisti, attulisti; magnam in expectationem omnes adduxisti. 3. *Magna de te expectatio est*, man erwartet von dir nichts geringes. Scito, te in summa expectatione esse; summam esse tui expectationem; omnes expectant à te, quæ à summa virtute, summóque ingenio expectanda erant; nihil humile, nihil vulgare, nihil angustum à te expectatur; magnum quiddam, & excellens; excelsa omnia, ampla, divina sibi de te pollicentur: civitas omnis expectatione suspensa, in expectationem erecta est. 4 *Expectationem de te concitatam egregiè sustinuisti*, du hast der von dir geschöpften Hofnung ein Genügen gethan. Expectationem de te factam tuitus es præclare; explevisti, quin vicisti, superasti desiderii nostri expectationem; conceptæ de te opinioni egregiè respondisti. 5. *Expectationi non respondisti*, du hast unserer guten Meinung kein Genügen geleistet. Fefellisti, decepisti expectationem nostram; id quod à te præstitum; longè infra expectationem est; non æquâsti spem de te conceptam; longe absunt à præclara expectatione studiorum tuorum fructus. V. *Opinio, spes.*

Expecto, as, avi, atum, are. erwarten. *Syn.* Præstolor, spero. *Adv.* Acriter, acerrimè, admodum, amanter, amplius, avidè, avidissimè, commodissimè, jam diù, maximè, melius, mirificè, omnino, privatim, prorsus, publicè, quotidiè, summè, valde, vehementer, recte, foris. *Phras.* 1. *Diu te jam expecto*, ich erwarte dich schon lange. Diu te operior; in diuturna expectatione est adventus tuus; acerrimè, valdè suspenso animo te præstolor; magna tui est expectatio; vix fero jam desiderium tui; animus jam præstolantem deficit; angor singularum horarum expectatione. 2. *Omnes expectabant exitum rei*, es erwarteten alle den Ausgang der Sache. Omnes erecti expectatione stabant; in expectatione civitas erat universa; civitas in rei expectationem erecta erat; tot mortalium animi spe, metúque pendebant; expectationes ea res non exiguas commovebat; angebantur, cruciabantur, torquebantur omnes expectatione rei. Civitas omnis cæca expectatione suspensa tenebatur; in eventum sortis intenta erat; multiplici expectatione commota erat. 3. *Cum omnes expectarent*, da alle warteten. In tanta expectatione rerum; tot mortalium animis spe, metúque pendentibus; intentis in rei eventum omnium animis oculisque. *Usus.* Reditum tuum spe expecto, absentem memoriâ colo. Omnia volo à me postules & expectes. Diem ex die expectare. Charus omnibus & expectatus venies. Expectatus ad summam dignitatem. V. *Expectatio.*

Expectoro, as, avi, atum, are. das Herz ausgiessen, aus dem Herzen treiben. *Syn.* Pectore ejicio, expello. *Usus.* Pavor mihi omnem ex animo sapientiam expectoravit. V. *Apertus.*

Expedio, is, ivi, itum, ire. entledigen, auflösen. *Syn.* Libero; explico, extrico.)(*impedio, induo me in laqueos.* *Adv.* Brevi, breviter, elegantissimè, facilè, perspicuè, planè, vehementer, celeriter. *Phras.* *Expediendum tibi sine cunctatione id negotium est*, du must dieses Geschäfte geschwind verrichten. Cunctandum non est in eo negotio; producenda, differenda, proferenda, pro-

ro-

roganda, potrahenda; longiùs ducenda res non eſt; immorandum non eſt; facienda mora non eſt; omnis in ea re abjicienda mora eſt; languor omnis abjiciendus eſt; ſine mora tentanda res eſt, ſine cunctatione, ſine ullo temporis intervallo, aggredienda res eſt; immorari, cunctari, lentè agere indormire huic negotio non oportet. *Uſus.* 1. Se omni moleſtiâ, occupatione, curâ, ſuſpicione expedire. Animum metû, mœrore expedire, ſich frey machen. 2. *Abſolvo*, vollenden, auflöſen. Negotia, rei inſtitutæ exitum expedire. Nodum implicatum expedire. 3. *Promtum facio, impedimenta abjicio*, beſchleunigen, alle Hinderniſſe wegräumen. Peto à te, ut eam expedias. Me aliud ex alio impedit, ſed ſi me expediero &c. Expedire ſe & evolvere negotiis. V. *Explico.*

Expedit, es nutzet, es iſt vorträglich. *Syn.* Utile eſt, conducit. *Uſus.* Cæſaris id conſilium ad diuturnitatem dominationis non expedit. Dubitat, quid ſibi expediat. V. *Emolumentum, commodum, utilis.*

Expeditè, leichtlich, fertig. *Syn.* Planè promptè. *Uſus.* Expeditè explicat quæſtionem.

Expeditio, onis, f. Vollziehung, zu Werk-Richtung. *Syn.* Abſolutio. *Uſus.* 1. Habes hic breviter comprehenſam multarum rerum expeditionem. 2. Kriegs-Unternehmung. Educere exercitum in expeditionem.

Expeditus, a, um. fertig, rüſtig. *Syn.* Promtus, paratus, facilis, nullâ re implicatus. *Uſus.* Aditus ad cœlum bonis expeditiſſimus eſt. Expeditò & promtò homine nobis opus eſt. A natura ſatis aptus & expeditus ad dicendum. Credebat ille viam ſibi expeditiorem ad honorem. Expedita oratio. Clodius oviam ſit expeditus in equô. Provinciam quam expeditiſſimam tradere, die Verwaltung alſo übergeben, daß nichts mehr von den vorigen Streit-Sachen zu ſchlichten übrig iſt. V. *Paratus, Promtus.*

Expello, is, puli, pulſum, ere. austreiben. *Syn.* Ejicio, exigo, detrudo, exturbo, amoveo, ſubmoveo, locô moveo. *Phraſ.* *Parentem nefarium cum liberis improbis expulit*, er hat den gottloſen Vater ſamt ſeinen Kindern ausgetrieben. Parentem nefarium cum ſcelerata ſtirpe omni executus eſt; evomuit peſtilentem eam familiam è foro; ſceleratam eam ſtirpem foro ſubmovit; forô exceſſe juſſit. V. *Pello.* *Uſus.* Ejici, exterminari, expelli ab urbe, prædiis.

Expendo, is, pendi, penſum, ere. überlegen. *Syn.* Perpendo, exquiro, examino. *Adv.* Diligenter. *Phraſ.* *Expendendum eſt ſedulo*, die Sache muß wohl überleget werden. Verſanda res in animis; ſermonibus agitanda; ad calculos vocanda, reducenda; cum animo, in corde agitanda eſt; calculus ponendus; ſubducendi ſunt calculi; ejus rei conſilia animô probè circumſpicienda ſunt; penſanda ſunt iſta, ac mente agitanda crebrius; res eſt animo volvenda, volutanda diligenter; res ejusmodi eſt, in qua animus ſe ad omnes cogitationes verſet; quam animus ſecreta æſtimatione penſet. V. *Examino, cogito.* *Uſus.* 1. Omnia diligenter expendere, ſeligere, æſtimare. 2. *Do, pendo.* Pœnas alicui expendere, die Strafe bezahlen. 3. *Pondero, metior*, wägen. Aurum expendere.

Expenſus, a, um. ausgelegt, überlegt. *Syn.* Datus.)(*Acceptus.* *Uſus.* Expenſum ferre; *ſcribere, ſe alicui pecuniam dediſſe.* Quis tibi mille nummum ferret expenſum? Cur iis, quibus credebas, expenſum non ferebas?

Expergefacio, is, feci, factum, ere, aufwecken. *Syn.* Sommô excito. *Uſus.* Hic Italiam tumultus terrore ſubitô expergefecit. V. *Excito, Evigilo.*

Expergiſcor, eris, perrectus ſum, giſci. erwachen. *Syn.* A ſommo, de ſommo excitor, ſomnô ſolvor.)(*dormio.* *Phraſ.* *Ad gallorum cantum expergiſceris*, du erwacheſt, wann der Hahn krähet. Gallorum cantus te ſuſcitat; tibi ſoporem diſcutit; ſomnô te excire ſolet; ſomnô te ſolvit. V. *Evigilo.*

Experiens, entis, g. o. erfahren. *Syn.* Expertus. *Uſus.* Homo navus, experientiſſimus ac diligentiſſimus.

Experientia, æ, f. Erfahrung. *Syn.* Periclitatio, uſus, exemplum. *Phraſ.* *Eſt homo magnæ experientiæ, vulg.* es iſt ein Mann von groſſer Erfahrung. Vir quem longa vita uſusque rerum maximarum plurimum docuit; quem uſus in plurimis rebus erudivit; magnâ prudentiâ, magnô uſu eſt atque experientiâ præditus; quem uſus reapſe experiendô docuit; multum imbutus uſu; ætate & uſû doctus. Non promptus ingeniô tantùm, ſed uſû etiam exercitatus; magnæ ſoler-

solertiæ & usûs; in rebus admodum versatus & experiens; magnum habet usum in rebus; longo usû edoctus; qui multa usû ac tractatione cognovit; magno rerum usû in rebus agendis exercitatus. V. *Disco*. *Usus*. Experientia patrimonii amplificandi. V. *Usus*. *Peritus*, *Discipulus*.

Experimentum, i, n. eine Probe, Versuch. *Syn*. Argumentum. *Usus*. Sed hoc experimentum est maximum, quod &c. V. *Experior*.

Experior, iris, pertus sum, iri. erfahren. *Syn*. Periclitor, periculum facio, usû, tractando cognosco, tento. *Adv*. Maximè, paulisper. *Phras*. *Omnia experiar*, ich werde alles probiren. Omnes vias persequar, quibus putabo ad id, quod volo, perveniri posse. Usû, tractando cognoscam; gustabo omnia; nihil non tentabo; nihil inexpertum & intentatum relinquam. Periclitabor omnia; periculum faciam; experimentum capiam rerum omnium, quibus optata consequi possim; ultima experiar; nullum non movebo lapidem. V. *Tento*. *Usus*. Experiri noli, quod assequi te posse diffidas. Vim veneni in cane experiri. Par est eum multa experiri, qui res magnas animo volvit. Ultima experiri malo, quam &c. V. *Experientia*.

Expers, tis, g. o. der keinen Theil hat an etwas. *Syn*. Non particeps, vacuus, immunis.)(*Particeps*. *Usus*. Consilii, ingenii, eruditionis expers. Nulla pars vitæ summæ turpitudinis expers.

Expertus, a, um. erfahren. *Syn*. Qui habet usum multarum rerum. multarum rerum peritus, experiens.)(*rudis*. *Usus*. Hoc experti scimus. Nec hoc conjecturâ, sed expertus dico. In aliqua re expertus; virtus præsens, experta perspectâque.

Expeto, is, ivi, itum, ere. wünschen, verlangen. *Syn*. Opto, cupio, peto, ascisco.)(*Vito*. *Usus*. Expetere pœnas ab aliquo, einen zur Straffe ziehen. Vitam alicujus expetere, appetere. Probat Epicurus, voluptatem naturâ expeti. V. *Peto*, *Cupio*, *Desidero*.

Expiabilis, -e. was abzubüssen ist.

Expiatio, onis, f. Versöhnung. *Syn*. Procuratio. *Usus*. Diis violatis expiatio debetur. Scelerum & impietatis quæ tandem erit expiatio?

Expilatio, onis, f. Plünderung. *Syn*. Direptio. *Epi*. Tanta. *Usus*. Expilationes & direptiones sociorum. V. *Furtum*.

Expilo, as, avi, atum, are. ausplündern, berauben. *Syn*. Diripio, exinanio, exhaurio; ago feróque res. *Usus*. Expilare socios, diripere provincias. V. *Fur*.

Expingo, is, pinxi, pictum, ere. abmahlen, beschreiben. *Syn*. Pingo. *Usus*. Motus hominum & ferarum expingere. V. *Describo*.

Expio, as, avi, atum, are. aussöhnen, abbüssen. *Syn*. Procuro. *Phras*. *Sua scelera expiare*, seine Sünden abbüssen. Debitam Deo expiationem facere; placamina cœlestis iræ, & piacula conquirere; ipsum se cruciatibus offerre, piaculáque dare; abolere superioris vitæ maculas; piaculo diluere contractas in vita sordes. V. *Pœnitentia*. *Usus*. Expiare religiones; forum à vestigiis sceleris. Hoc scelus expiari, nisi suppliciô tuô, nequit. Tua scelera Dii in nobis expiârunt. Expiare Deum, *f*. *placare*, versöhnen.

Expiratio, onis, f. Ausdünstung. *Syn*. Exhalatio. *Usus*. Terræ expirationibus aër alitur.

Expiro, as, avi, atum, are. aushauchen, ausdämpfen. *Syn*. Spiritum emitto. *Usus*. Animam expirare. Inter primam curationem expiravit, sterben, den Geist aufgeben. V. *Morior*.

Expiscor, aris, atus sum, ari. ausfragen, ausforschen. *Syn*. Indago, inquiro. *Usus*. Omnia ab illo expiscatus sum.

Explanatè, deutlich. *Usus*. Definire aliquid explanatiùs & uberiùs.

Explanatio, onis, f. Auslegung, Erläuterung, Erklärung. *Syn*. Explicatio, enodatio, interpretatio. *Epi*. Illustris. *Usus*. Dii nobis objiciunt, quorum neque scientiam, neque explanationem habemus. Explanatio, quæ reddit apertam planámque orationem. Ad obscura & ambigua xeplanatio adhibetur.

Explanator, oris, m. Ausleger. *Syn*. Interpres, explicator. *Usus*. Grammatici Poëtarum explanatores.

Explano, as, avi, atum, are. auslegen, erklären, erläutern. *Syn*. Interpretor, interpretationem, *vel* explanationem facio; interpretatione explico, illustro, *aut* expono, planum & perspicuum facio, explico, aperio, patefacio. *Usus*. Diligentiùs, apertiùs aliquid explanare. V. *Explico*.

Ex-

Explebilis, e. leicht zu erfüllen. *Usus*. Libido non explebilis.

Expleo, es, evi, etum, ere. erfüllen, ersättigen. *Syn*. Impleo, compleo, saturo, satio; absolvo.)(*exhaurio, exinanio*. *Adv*. Aptiùs nihilo, cumulatè, insaturabiliter. *Usus*. Avaritiam suam pecuniâ, libidinem voluptatibus explere. Inimicitias, odium, diuturnam sitim satiare & explere. Mortalitatem, supremum diem explere. Legiones supplementis explere. Sic explevit, quod utrique defuit. Res perfecta expletáque omnibus numeris suis & partibus. Vita virtutibus expleta.

Explicabilis, e. leichtlich zu erklären, aufzulösen. *Usus*. Difficilis res est, & vix explicabilis.

Explicatè, deutlich. *Syn*. Enodatè, explanatè.)(*implicitè, absconditè*. *Usus*. Explicatè & distinctè dicere.

Explicatio, onis, f. Erklärung, Auslegung. *Epi*. Brevis quædam & circumscripta, facilis, facilior, illustris perpolitáque, mira, suspiciosa. *Usus*. Explicatio illustris ac perpolita. Explicatio fabularum. V. *Explico*.

Explicator, oris, m. Ausleger, Dollmetscher. *Epi*. Gravior, commodior. *Usus*. Prudens, severus, gravis explicator.

Explicatrix, icis, f. Auslegerin. *Usus*. Oratoria, explicatrix perpetuæ orationis.

Explicatus, a, um. ausgeleget, erkläret, deutlich gemachet. *Syn*. Apertus, definitus. *Usus*. Veterum rerum non satis explicata recordatio. Litteræ tuæ, quibus nihil explicatius, illustrius. Explicata salutis ratio.

Explicatus, ûs, m. Erklärung. *Usus*. Natura Deorum obscura est, & difficiles explicatus habet.

Explico, as, avi, & cui, atum, are. auswickeln, auswirren, erklären. *Syn*. Expono, explano, in medio pono, enodo, evolvo, aperio, extrico, interpretor, verbis rem complector; exitum reperio. *Adv*. Accuratè, accuratius, acutè, apertissimè, brevi, breviter, commodius, copiosè, diligenter, diligentissimè, dilucidè, eleganter, enodatius, expeditè, facetè, facilè, facilius, graviter, uberius, planè, planius, planissimè, præclarè, ridiculè, similiter, sigillatim, subtilius, valdè, variè, verè, facilè, omninò, propè, sanè, non satis. *Phras*. 1. *Ille locus difficulter explicatur* diese Stelle wird nicht leicht erläutert. Difficilis explicationis locus est; res est obscura, & difficiles explicatus habet; locus est inenodabilis, vix explicabilis; verba desunt, quibus loci hujus explicatam notionem exequar evolvam; vix satis enucleatè, apertè, ac planè exponi, exprimi potest; explanatione opus est subtili. Loci hujus non est satis explicata ratio. V. *Obscurus*. 2. *Nondum me explicare & expedire ex his negotiis potui*, ich habe mich von diesen Geschäften noch nicht losmachen können. Nondum mihi explicata & expedita est ejus negotii ratio; nondum evolvere me iis ex negotiis potui; nondum explicare id negotium. Hæret adhuc, pendet negotii imperfecti moles; affectum, non confectum id negotium est. V. *Eximo*. *Usus*. 1. Explicare se dicendo; mentem suam & cogitationem litteris. Factum, sententiam suam explicare. 2. *Absolvo, libero, expedio*, los machen. Urbem hostibus cinctam explicavit. Negotia, quæso, mea explica. Explica te, ut ad nos quamprimùm venias. Se laqueis, insidiis, periculis explicare. Provinciam alicui explicatam tradere. 3. *Excutio, enarro*, beybringen. Vitam alterius totam explicare, & sub conspectum ponere. 4. *Produco*, ausbreiten. Ædificium ad aliquem locum usque explicare. Aciem, ordines explicare

Explodo, is, plosi, plosum, ere. höhnisch verlachen, spöttisch abfertigen. *Syn*. Ejicio, exsibilo. *Adv*. Jam pridem. *Phras*. *Explodunt hominem meritò clamoribus ac manuum collisione*, man hat ihn billig ausgelachet. Conviciis, sibilis, strepitu, fremitû consectantur; sibilis excipiunt, conscindunt; haud intactus à sibilo abibat, explodebatur non modò sibilis, sed etiam convició; refrigeratus sibilis, conviciis exanimatus, communi explosione ejectus, expulsus, extrusus, exturbatus est. *Usus*. Crates comœdus non modò sibilis, sed etiam convició e scena explodebatur. Tam explosam & ejectam sententiam sequeris.

Explorare, ungezweifelt, fundig. *Syn*. Certè, planè. *Usus*. Exploratè percepta res est & cognita. Explorate navigare.

Explorator, oris, m. Kundschafter. *Usus*. Misit exploratores, qui observarent.

Exploratus, a, um. erkundiget, gewiß, ausgemacht. *Syn*. Certus, explicatus)(*Dubius*. *Usus*. Exploratum, perspectum, cognitum habere aliquid. Cui exploratum est, se ad vesperum victurum? Explorata nobis est victoria. Magnâ spe, & propè explorata. Cùm mihi erit exploratum, scribam. Exploratus illi, & velut domi conditus videbatur consulatus.

Exploro, as, avi, atum, are. erkundigen, erforschen, kundschaften. *Syn.* Indago, exquiro, observo, omni curâ investigo. *Adv.* Diligenter, maxime, plane. *Usus.* Explora rem totam. Africam exploravit. V. *Observo*, *indago*.

Explosio, onis, f. Auslachung, Verspottung. *Usus.* Ludorum explosiones.

Expolio, is, ivi, itum, ire. poliren, glätten. *Syn.* Excolo, exorno, perpolio. *Usus.* Doctrinis omnibus vir expolitus. Nihil omni ex parte perfectum natura expolivit. Expolire partitiones, carmen, & castigare.

Expolitio, onis, f. Polirung, Glättung, Schmückung. *Syn.* Exornatio, explicatio. *Epi.* Artificiosa alicujus inventi, urbana. *Usus.* Argumentatio, & inventi artificiosa expolitio. Numerorum expolitio.

Expono, is, posui, positum, ere. auslegen. *Syn.* Edissero, exprimo. *Adv.* Absolutè, aperte, breviter, apte, brevissime, diligenter, diligentissime, dilucide, humanissime, indiligenter, memoriter, ornate, perbreviter, planius, planissime, probabiliter, prudenter, simpliciter, summatim, vere. *Phras.* *Omnibus periculis se exposuit*, er hat sich allen Gefahren ausgesetzt. Ad omnes casus subitorum periculorum objecit; invidiæ malevolorum se dedidit; pro republica se in plurimas dimicationes, ac profligatorum hominum quotidianos impetus objecit; vitam suam hostium telis objecit; periculis se omnibus opposuit, exposuit; nudus ac expositus ad omnes ictus stetit; caput imperterritus discrimini obtulit; in omnem casum se demisit; in omne discrimen se obtulit. V. *Periculum, fortis.* *Usus.* 1. Rem, ùt gesta est, exponam. Artem Rhetoricam exponere. Eam sententiam Cato in suis originibus exponit. 2. *Narro*, erzehlen. Summam cognitionum suarum; mandata alicujus alteri exponere. Quod ut planiùs exponam, paulò altius repetam. Reddere & exponere rationem facti. 3. *Propono. exhibeo, palàm pono, in conspectu pono*, auslegen. Frumentum, merces, vasa Samia exponere, in conspectu ponere, numerare, vendere. Copias in terram exponere. Infantem exponere, aussetzen. V. *Explico*, *Exprimo*.

Exporrigo, is, rexi, rectum, ere. ausstrecken, hervorrecken. Extendo. *Usus.* Munitiones exporrigere, extendere. Frontem exporrigere, das Angesicht ausheitern, frölich aussehen.

Exportatio, onis, f. Austragung, Ausführung.)(*invectio.* *Usus.* Earum rerum, quibus abundamus, exportatio, & quibus egemus, invectio.

Exporto, as, avi, atum, are. austragen, ausführen.)(*inveho.* *Usus.* Frumentum in fame exportare ausus est.

Exposco, is; poposci, ere. fordern. *Syn.* Posco, flagito. V. *Peto.*

Expositio, onis, f. Auslegung. *Usus.* Perspicua & dilucida expositio sententiæ.

Expositus, a, um. ausgelegt, ausgesetzt. *Syn.* Explicatus, declaratus. *Usus.* 1. Capita multa exposita, nec explicata. 2. Obnoxius, objectus, ausgesetzt. Domus patens, & adeò cupiditatibus exposita.

Expostulatio, onis, f. Zank. *Syn.* Criminatio, quædam accusatio.)(*purgatio.* *Usus.* Flagitatur bonorum expostulatione. Cùm esset expostulatio facta. V. *Accusatio.*

Expostulo, as, avi, atum, are. fordern. *Syn.* Expostulationem facio, queror; exposco. *Adv.* Iracundius, vehementius. *Usus.* De injuriis expostulare iracunde & vehementer. Expostulare cum aliquo injuriam. Auxilium expostulare. V. *Queror.*

Expressè, ausdrücklich. *Syn.* Plane, aperte, diserte, dilucide, sine circuitione. *Usus.* Expressè conscripta ponere licebat exempla.

Expressus, a, um. ausgedruckt. *Syn.* Firmus, confirmatus, apertus. *Usus.* Expressa sceleris vestigia extant. Expressa signa virtutis. Imago nostræ vitæ in alienis moribus expressa. Bellum Mithridaticum totum ab Archia expressum est.

Exprimo, is, pressi, pressum, ere. ausdrücken. *Syn.* Expono, eloquor, oratione complector, declaro, imitor, effingo.)(*obscuro.* *Adv.* Ampliùs, breviter, diligenter, latè, necessariò, subtiliter, planiùs, præclarè, putidiùs, faciliùs. *Phras.* *Exprimere non possum, quæ sentio*, ich kan es nicht genugsam erklären. Mentis cogitata, animi sensa, sensus animi explicare; sermone depromere; oratione concipere, exequi, efferre non possum. Exprimendis animi sensibus omnis impar est oratio; oratio non sufficit; verba desunt; non suppetunt; evolvere mentis cogitata non satis possum. Oratione mentem assequi, æquare, exprimere nequeo. Verbô satis dignô, ùt velim maximè, appellari ea res

non

non poteſt. *Uſus*. 1. Exprimere ſimilitudinem, mores, vultum alicujus dictione. Aliquem imitando effingere & exprimere. Expreſſa & polita effigies. Expreſſum & illuſtre exemplum. Sonus nec expreſſus, nec oppreſſus. 2. *Auſero, extorqueo, cum labore obtineo*, erpreſſen, heraus zwingen. Nummulos aliquot, vide, ut ab illis exprimas. Riſum alicui, *vel* gemitum exprimere. Vitam exprimere tormentis. V. *Extorqueo, auſero.*

Exprobratio, onis, f. das Vorwerfen. *Uſus*. Hæc commemoratio quaſi exprobratio eſt immemoris beneficii.

Exprobro, as, avi, atum, are. verweiſen. *Syn.* Objicio; probro, vitio, culbæ do, verto. *Phraſ. Nihil tibi nunquam exprobravi*, ich habe dir niemals etwas verwieſen, oder vorgeworfen. Nullum tibi probrum objectavi, objeci; non in calamitate inſultavi, nec adverſam fortunam objeci. Nullum tibi probrum intuli, impegi, inuſſi. Nunquam vecordiam tuam culpavi; vitio & culpæ dedi. Nullum in te exprobrationis telum ejeci; nihil in te criminis congeſſi. Non vecordiam probris increpui. Nihil in te criminis, nec mea in te merita commemoravi; nullum in te probrum jeci. V. *Objicio, culpa*. *Uſus*. Exprobrare languorem alicui; odioſum hominum genus officia exprobrantium.

Expromo, is, prompſi, promptum, ere. hervorziehen. *Syn.* Protero, expono.)(*Occulto*. *Adv.* Audaciùs. *Uſus*. Odium, crudelitatem ſuam expromere. Leges, ſententiam ſuam expromere. Cauſa hæc eſt, in qua omnis vis eloquentiæ poſſit expromi. V. *Profero.*

Expugnator, oris, m. Eroberer. *Uſus*. Urbis expugnator. Pudicitiæ expugnator.

Expugnatio, onis, f. Eroberung. *Epi.* Luctuoſa fani alicujus & acerba, clara apud omnes, hoſtilis. *Uſus*. Nocturnæ expugnationes.

Expugno, as, avi, atum, are. erobern. *Syn.* Vi capio. *Uſus*. Sperabat, ſe ejus adoleſcentiam & fortunas expugnare poſſe. Sapientis animus nunquam vincitur, aut expugnatur. V. *Urbem capio.*

Expulſio, onis, f. Austreibung. *Uſus*. Expulſiones vicinorum.

Expulſor, oris, m. Austreiber. *Uſus*. Iſte bonorum poſſeſſor, expulſor, direptor.

Expultrix, icis, f. Austreiberin. *Uſus*. Philoſophia expultrix ſcelerum.

Expungo, is, punxi, punctum, ere. ausſtreichen. *Uſus*. Expungere nomen debitoris. V. *Debitum.*

Expuo, is, pui, putum, ere. ausſpeyen. *Syn.* Cum faſtidio rejicio expello.

Expurgo, as, avi, atum, are. ſäubern. *Syn.* Expio, quaſi purgo. *Uſus*. Expurgare ſuſpicionem, dimovere crimen. V. *Purgo, Excuſo, Cauſor.*

Exputo, as, avi, atum, are. ausſinnen. *Syn.* Excogito, reputo. *Uſ.* Quid illi in mentem venerit, exputare non poſſum. V. *Puto.*

Exquiro, is, quiſivi, quiſitum, ere. ausſuchen. *Syn* Quæro, inquiro, requiro, perquiro, inveſtigo, perſcrutor. *Adv.* Accuratiùs, diligenter, diligentiſſimè, magnoperè, quam diligentiſſimè, ſtudioſè, undique. *Uſus*. Omiſſis autoritatibus in ipſa re & ratione exquirere veritatem. Exquirere de aliquo cauſam facti. V. *Inquiro.*

Exquiſitè, auserleſen. *Syn.* Accuratè, diligenter. *Uſus*. Accuratè & exquiſitè aliquid facere. Rationes exquiſitiùs colligere.

Exquiſitus, a, um. auserleſen. *Syn.* Accuratus, lectus, excellens. *Uſus*. Tua exquiſita & ſingularis doctrina. Verba exquiſita. Dicendi genus exquiſitum. Nihil apud hunc lautum, nihil elegans, nihil exquiſitum. Reconditæ & exquiſitæ ſententiæ. Munditia odioſa & exquiſita nimis. Exquiſita ſupplicia. V. *Diligens, accuratus.*

Exſatio, as, avi, atum, are. erſättigen. *Syn.* Satio, exſaturo. *Uſus*. Ne morte quidem Scipionis exſatiantur. V. *Satio.*

Exſaturo, as, avi, atum, are. erſättigen. *Syn.* Exſatio. *Uſus*. Paſcere oculos, exſaturare animum cruciatu alicujus. V. *Satio.*

Exſcendo, is, di, ſum, ere. ausſteigen. *Syn.* Exſcenſionem facio. *Uſus*. Navi in terram exſcendo.

Exſcindo, is, ſcidi, ſciſſum, ere. zerſtören. *Syn.* Ad internecionem redigo; ad internecionem funditùs deleo. *Uſus*. Urbs exſcindi ſe potiùs pateretur, quàm &c. V. *Everto, Vaſto, Deſtruo.*

Exſcribo, is, pſi, ptum, ere. herausſchreiben. *Uſus*. Tabulas exſcripſit. V. *Deſcribo.*

Exſibilo, as, avi, atum, are. auszíſchen. *Syn.* Explodo. *Uſus*. Hiſtrio infacetus exploditur, exſibilatur, ejicitur. V. *Explodo, irrideo.*

Ex-

Exſicco, as, avi, atum, are. austrocknen. *Adv.* Furtim. *Uſus.* Lagenas furtim exſiccare. Exſiccatum genus dicendi.

Exſpolio, as, avi, atum, are. ausrauben. *Syn.* Exhaurio. *Phraſ.* *Exſpoliavit provinciam* er hat das ganze Land geplündert. Provinciam eam frumento, &c. exinanivit; prædas ex omnibus locis egit; prædæ loco eam provinciam habuit; quidquid ferri agique potuit, avertit. V. *Spolio, diripio.* *Uſus.* Exſpoliare Pompejum exercitu & provincia.

Exſuſcito, as, avi, atum, are. aufwecken. *Syn.* Expergefacio. *Uſus.* Hæc cura animos exſuſcitat. Memoriam, ſe exſuſcitat.

Exſuſcitatio, onis, f. Erweckung. *Syn.* Commotio.

Exta, orum, n. Därme, Eingeweide. *Syn.* Præcordia. *Epi.* Argutiſſima, bona, prima, ſecunda, triſtiſſima. *Uſus.* Præſenſio per exta. Exta pecudum interpretari.

Extabeſco, is, tabui, ere. mager werden, ausdorren. *Syn.* Contabeſco, lenta tabe conficior. *Uſus.* Corpus macie, ſententia illa diuturnitate extabuit. V. *Tabes.*

Extemplo, alſobald. *Syn.* Illicò. V. *Statim.*

Extemporalis, e. eilfertig.

Extendo, is, tendi, tenſum, ere. ausſtrecken. *Syn.* Projicio. *Phraſ.* 1. *Latè ſe extendit tua induſtria ad alienas utilitates*, dein Fleiß erſtrecket ſich weit zum Nutzen der andern. Latè ſe porrigit & explicat; latè patet, fluit, manat; urbem totam complectitur tua induſtria; ad exteros etiam porrigis, profers tuam induſtriam; non conſtringi, contineri ſe patitur tua induſtria; certis finibus includi, circumſcribi ſe non ſinit, egreditur extra fines, quos muneris tui ratio conſtitutos habet. 2. *Peninſula latè extenditur in mare*, die Halb-Inſel erſtrecket ſich weit in das Meer. Excurrit latè in mare; porrecta eſt in mare multis paſſuum millibus; peninſula latè in mare projecta. 3. *Arbor ramos late extendit*, der Baum breitet ſeine Aeſte weit aus. Diffunditur vaſtis ramis arbor; in omnes partes funditur; latè ramos promittit, paſſis latiramis; projectis brachiis procera arbor. *Uſus.* Extenſis brachiis aliquid de geſtu addidit. V. *Dilato Explico.*

Extenuatio, onis, f. Verringerung. *Epi.* Conciſa. *Uſus.* Diſtinctè conciſa brevitas extenuatióque.

Extenuo, as, avi, atum, are. verringern. *Syn.* Minuo, attenuo, deprimo, elevo.)(*augeo, exaggero, amplifico.* *Adv.* Sigillatim voluptates. *Uſus.* Amor omnes moleſtias extenuat. Munus ſuum & beneficium verbis extenuare. Extenuatur ſpes noſtra & evaneſcit. Extenuare atrocitatem facti, levare, elevare. Extenuabant anguſtiæ gradientium agmen. Extenuare ſuſpicionem, offenſionem, ignominiam & elevare. V. *Minuo.*

Exterebro, as, avi, atum, are. durchbohren. *Syn.* Perterebro, exterebrando extraho. *Uſus.* Nummulos, aurum exterebrare ex aliquo.

Extergeo, es, *vel* Extergo, is, terſi, terſum, ere. auswiſchen. *Syn.* Tergendo purgo, ac mundum facio. V. *Tergo.*

Exterminator, oris, m. Vertreiber. *Syn.* Expulſor.

Extermino, as, avi, atum, are. vertreiben. *Syn.* Expello, ejicio. *Adv.* Contrà. *Uſus.* Exterminare ab urbe. Reipublicæ autoritatem. Rempublicam exterminare. Peregrinos urbibus exterminare. V. *Pello, ejicio.*

Externus, a, um. äuſſerlich. *Syn.* Extrarius, extraneus, exterus, alienigena, extrinſecus accedens, adventitius, peregrinus, advena.)(*Domeſticus.* *Uſus.* Externa commoda, & ad corpus pertinentia. Canum amor in dominos, odium in externos. Animos externâ & adventitiâ viſione pulſare. Adjumenta externa & adventitia.

Extero, is, trivi, tritum, ere. ausreiben. *Syn.* Comminuo, digero, conficio. *Uſus.* Calor ſtomachi ad exterendum cibum.

Exterreo, es, ui, itum, ere. erſchrecken. *Syn.* Perterreo. *Adv.* Præter modum. *Uſus.* Admotis dolorum facibus exterrentur plerique. V. *Terreo.*

Exterus, a, um. auswendig. *Syn.* Externus.)(*Domeſticus.* *Uſus.* Exteræ nationes. V. *Peregrinus.*

Extimeſco, is, ui, ere. fürchten. *Syn.* Pertimeſco. *Uſus.* Unum extimeſcendum eſt, nequid turpiter faciamus. V. *Timeo.*

Extimus, a, um. äuſſerſt, *Syn* Extremus. *Uſus.* Orbis cœleſtis extimus.

Extinctio, onis, f. Auslöſchung. *Syn.* Interitus. *Uſ.* Supremus ille dies non extinctionem, ſed loci commutationem affert.

Extinctor, oris. m. Auslöscher. *Usus.* Non extinctor, sed autor incendii, belli, seditionis. Extinctor patriæ & proditor.

Extinguo, is, tinxi, tinctum, ere. auslöschen. *Syn.* Restinguo, opprimo.)(*incendo.* *Adv.* Omninò, animum planè, maturius, simul, funditus, jam pridem. *Usus.* 1. Vir egregius maturè extinctus. Belli reliquias extinguere. Memoria tanti sceleris non extincta quidem, sed repressa vetustate. 2. *Deleo, interitum affero,* aufheben, vertilgen. Extinguere senatum, leges, rempublicam, imperium, judicia. Alicujus salutem extinguere, gloriam infringere. Furorem alicujus & audaciam opprimere, extinguere. V. *Deleo.*

Extirpo, as, avi, atum, are. ausrotten. *Syn.* Extraho, evello: stirpem tollo, interficio, funditùs deleo. *Usus. Transl.* Nisi omnem humanitatem ex ejus animo extirpatam credimus. Vitia funditùs extirpari non possunt.

Extispex, icis. m. Wahrsager aus dem Eingeweide der Opfer. *Syn.* Aruspex. *Usus.* Ars extispicum.

Exto, as, titi, titum, are. hervor gehen. *Syn.* Appareo, consto, sum. *Adv.* Aliunde, nusquam, repentè, subitò, divinitus. *Usus.* 1. Extant multa fortitudinis exempla. Multa tua in me merita extant. 2. *Emineo,* hervorstehen. Navis ab aquis extat. Quod est illuminatum magis, extare & eminere videtur. V. *Existo.*

Extollo, is, tuli, elatum, ere. erheben. *Syn.* Effero, erigo, animos tollo, insolentem facio.)(*deprimo.* *Usus.* Aliquem laudibus in cœlum; rem verbis in majus extollere. Extollere jacentem & erigere. Libertas pressa tandem caput extollere, erigere, se recreare incipit. Opes illum admodum extollunt. Oculos, manus, caput extollere. *Cave addas:* suos oculos &c. V. *Laudo, illustro.*

Extorqueo, es, torsi, tortum. abdringen. *Syn.* Exprimo, aufero, eripio. *Adv.* Ingratiis, serò. *Phras. Nummos aliquot extorsit,* er hat ihm etwas Geld abgedrungen, abgeschwäzt. Vi pecuniam ex me expressit; invito, atque ingratiis nummos aliquot extorsit; peculii sibi aliquid expugnavit; nummorum aiiquid à me exterebravit, exsculpsit; argento me emunxit. *Usus.* Vi ferrum, arma de manibus alicui extorquere. Sententiam alicui extorquere. Hic mihi error, dum vivo, non extorquebitur. V. *Eripio.*

Extorris, is. Vertriebener. *Syn.* Exul. V. *Exul, Exilium.*

Extra, auswärts, ausser. *Syn.* Extrinsecus. foris. *Vim exprimit remotioris loci.*)(*intra.* *Usus.* 1. Extra urbem, ostium eminere foras. Ea, quæ extra sunt, contemplari. In corpore, & extra, quædam bona sunt. 2. *Præter,* über. Extra tumultum Gallicum multis armorum vacatio est. Sunt hæc extra modum absona. Extra culpam se ponere. Extra hanc causam, nemo arma ferat.

Extraho, is, traxi, tractum, ere. herausziehen. *Syn.* Extirpo, evello: produco, differo. *Adv.* Penitus, radicitùs, stirpitùs. *Phras. Res variis modis extrahitur,* die Sache wird auf verschiedene Weise hinausgezogen, verlängert. Res trahitur; dies producitur; res protrahitur, ducitur, differtur; mora rebus alia & alia injicitur, intercedit; dies unus, alter, tertius agendæ rei eximitur. V. *Differo.* *Usus.* 1. Epicurus ex hominum animis radicitùs extrahit religionem. Extrahere ex animó sententiam alteri. 2. *Libero, eripio,* losmachen. Extrahere se è negotio. Rempublicam periculis extrahere. 3. *Produco, differo,* aufschieben. Res variis calumniis extracta est. Diem, senatum, judicium extrahere. Certamen in noctem extrahere, verlängern, in die Nacht hinausziehen.

Extraneus, a, um. äusserlich. *Syn.* Extrarius. *Usus.* Res, bona extranea. V. *Externus, peregrinus.*

Extraordinarius, a, um. ungewöhnlich. *Syn.* Extra ordinem.)(*Legitimus.* *Usus.* Extraordinarios honores accipere. Pecunia extraordinaria. Cupiditatibus extraordinariis adeò non indulgeo, ut vix quotidianis satisfaciam.

Extrarius, a, um. äusserlich. *Syn.* Externus.)(*interior.* *Usus.* Extraria defensio.

Extremitas, atis. f. das äusserste. *Syn.* Ora. *Usus.* Cœli nulla ora, nulla extremitas. Omnem infinitatem peragrabat, in nulla extremitate consistens.

Extremò, letztlich. *Syn.* Ad extremum, postremò.

Extremùm, zum letzten. *Syn.* Ultimùm, finis. *Usus.* 1. Quod non habet extremum, infinitum est. 2. *Adv.* Tandem, *cum* ad, bis zuletzt. *Usus.* Non illi animus, non fides ad extremum defuit.

Extremus, a, um. letzter. *Syn.* Postremus, ultimus, novissimus.)(*infimus*, *primus*. *Phras. Res ad extremum venit*, es ist auf das äusserste kommen. Ad ultimum dimicationis ventum est. Ad ultimum laboris ac periculi ventum est. Res est in extremum deducta casum. Ad ultima propellimur; omnia extrema, ultima tentanda nunc sunt, & audenda. V. *Finis*, *periculum*, *despero*. *Usus*. Cœlum extremum atque ultimum mundi. Extremum discrimen; in extremo libro. Extrema in oratione. In extremis litteris erat.

Extrico, as, avi, atum, are. auswicklen. *Syn.* Explico, expedio, evolvo. *Usus*. De negotio tuo nihil adhuc extrico. V. *Expedio*, *explico*.

Extrinsecus, auswendig. *Syn.* Extra, foris. *Usus*. Pulmones adducunt spiritum extrinsecus. Extrinsecus inaurata columna. Re extrinsecus terribili objecta. V. *Extra*.

Exstructio, onis, f. Aufbauung. *Usus*. Exstructiones tectorum.

Extrudo, is, trusi, trusum, ere. hinausstossen. *Syn.* Ejicio, exturbo.)(*retineo*. *Adv.* Quamprimùm. *Usus*. Domô aliquem, quin amicitiâ extrudere. V. *Ejicio*.

Exstruo, is, xi, ctum, ere. aufbauen. *Syn.* Ædifico. *Adv.* Accuratè, verè. *Usus*. 1. Immortale monumentum exstruere. Ad cœlum exstruxit villam. 2. *Cogito*, gedenken. Age, exstrue animo altitudinem & excellentiam virtutis. 3. *Onero*, überhäuffen. Mensam exquisitis epulis exstruere. V. *Ædifico*.

Extundo, is, tudi, tusum, ere. ausschmieden. *Usus*. Labor extundit artes; extundit fastidium. V. *Exprimo*.

Exturbo, as, avi, atum, are. vertreiben. *Syn.* Per vim ejicio, expello, dejicio, everto. *Adv.* Nominatim. *Usus* 1. Exturbari domô, fortunis, numerò vivorum. 2. *Transl.* Ægritudinem ex animo, lassitudinem ex membris exturbare. V. *Pello ejicio*.

Exuberantia, æ, f. *rectius* Exuperantia, Ueberfluß. *quod vide*.

Exubero, as, avi. atum, are. Ueberfluß haben. *Syn.* Abundo. *Usus*. Annus pomis exuberat. V. *Copia*.

Exsudo, as, avi, atum, are. ausschwitzen. *Usus*. Laborem exsudare.

Exsugo, is, suxi, suctum, ere. aussaugen. *Usus*. Sanguinem, fortunásque omnium exsugere.

Exul, is, m. Verwiesener, Vertriebener. *Syn.* Extorris, ejectus, relegatus.)(*civis*. *Phras. Multi egregii viri exules facti sunt*, viele wackere Männer sind aus dem Vaterlande vertrieben worden. Complures viri insignes iniquè relegati; è patria amandati, expulsi, ejecti, ablegati sunt; exulaverunt; exilio multati, damnati sunt; patrium solum vertere compulsi, coacti sunt; patriam exules reliquerunt; urbe, domo, penatibus, foro congressû civium extorres fuerunt; patria cedere coacti sunt; in exilium projecti sunt; patriæ finibus prohibiti; in ultimas terras deportati; in ultimum penè rerum humanarum terminum relegati, amandati sunt. *Usus*. Vagus, exul errabat undique. Reducere, restituere exules. V. *Exilium*, *Exulo*.

Exulcero, as, avi, atum, are. wund machen. *Syn.* Ulcus facio, corrumpo.)(*Concilio*. *Adv.* Clàm. *Usus*. Animus suspicionibus exulceratus. Non modò non exulceràsti ejus gratiam, sed conciliàsti.

Exulo, as, avi, atum, are. im Elend seyn. *Syn.* Exul sum; exilii causa solum verto, *vel* muto; in exilio sum. *Phras.* 1. *Sponte suâ exulat*- er ist freywillig in das Elend gegangen. Voluntarium consciuit exilium; spontè urbe cessit, migravit, excessit; exulatum iit, abiit; in exilium profectus est; patriam reliquit; solum vertit, mutavit; exilio patriam sedem mutavit. 2. *Tarquinii meritò Româ exulàrunt*, die Tarquinii sind billig in das Elend geschicket worden. Meritò urbe pulsi; Româ exacti, extrusi, ejecti, exterminati sunt. Româ abire, egredi, cedere, migrare, recedere, exire; in exilium ire; exulatum abire jussi sunt; Romam relinquere coacti sunt. V. *Exul*, *Exilium*.

Exultatio, onis, f. Frolockung. *Usus*. Illa exultatio Athamantis.

Exulto, as, avi, atum, are. frolocken. *Syn.* Efferor gaudiô; gaudiô triumpho; voluptate, *vel* lætitiâ nimiâ gestio.)(*Lamentor*. *Adv.* Audacius, effusè, immoderatè, inaniter, palàm lætitiâ, palam luctu, juveniliter. *Usus*. Alacris exultat improbitas in victoriâ. Otiô, rebus secundis, gaudiô exultare, & triumphare. Exultaret & triumpharet oratio. Elatus gaudiò, animi lætitiâ exultans. Temere gestiens, furens, & exultans. Furor exultans. V. *Gaudium*, *lætor*.

Exuperantia, æ, f. Uberfluß. *Usus*. Populus omnem exuperantiam virtutis odit.

Exsupero, as, avi, atum, are. überwinden. *Syn.* Supero. *Usus.* Dum animâ exsuperabo meâ. V. *Supero, excello.*

Exsurgo, is, surrexi, surrectum, ere. aufstehen. *Syn.* Surgo, erigor. *Adv.* Honestissimè, paulisper. *Usus.* Exsurge & erige te. Recreatus morbo, ut exsurgere & erigere se posset. V. *Surgo.*

Exuo, is, ui, utum, ere. ausziehen. *Syn.* Spolio corpus, corpus nudo, vestem detraho, ornatû denudo.)(*induo.* *Usus.* 1. Omnem humanitatem, fidem, obsequium, jus fásque exuere. Arrogantiam exuere; hominem exuere, den Hochmuth, alle menschliche Sitten ablegen. 2. *Extrico,* herauswicklen. Laqueis se exuere. 3. *Vestem pono, depono,* Kleider ablegen. Vestem, se veste exuere.

Exuro, is, ussi, ustum, ere. ausbrennen. *Usus.* Mihi ex animo exuri non potest, esse Deum. V. *Comburo, Concremo, Ignis.*

Exustio, onis, f. Verbrennung. *Usus.* Exustiones, eluviones terrarum.

Exuviæ, arum, f. Kleider, Beute vom Feinde. *Syn.* Spolia. *Usus.* Locus exuviis nauticis, & classium spoliis ornatus. Exuviæ leonis, asini, serpentis; bubulæ exuviæ. Exuvias defuncti terræ demandare, den todten Leichnam beerdigen.

F.

Faba, æ, f. eine Bohne. *Syn.* Legumen maximum. *Usus.* Faba abstinuêre Pythagorici, quasi eorum cibò mens, non venter inflетur. Faba inflationem magnam habet.

Fabella, æ, f. Mährlein, Fabel. *Syn.* Fabula. *Epi.* Tota, vetus, anilis, commentitia, Latina. *Us.* Vetus fabella narratur. V. *Fabula.*

Faber, i, m. Handwerksmann. *Syn.* Opifex, artifex. *Epi.* Lignarius & optimus. *Phras. Faber est admodùm peritus,* er ist ein wohlerfahrner Handwerksmann. Inventor & machinator bellicorum operum; qui miri artificii machinationes summa celeritate promoveat; fabrilium operum magister excellens est. *Usus.* Adhibere non modò ut architectos, sed ut fabros ad ædificandam rempublicam.

Fabrè, künstlich. *Syn.* Affabrè, artificiosè, scitè, mirò opere, summô artificiò. *Usus.* Argentum fabrè factum.

Fabrefacio, is, feci, factum, ere. künstlich ausarbeiten. *Syn.* Artificiose compono, ædifico. *Usus.* Astutiam fabrefacere. Vasa fabrefacta.

Fabrica, æ, f. Werkstatt, Gewerk, Arbeit. *Syn.* Fabricatio, ars fabrilis. *Epi.* Admirabilis, crudelis, diligens, divina, incredibilis. *Usus.* Incredibilis illa naturæ fabrica. Quàm solers subtilisque descriptio, quamque admirabilis fabrica membrorum. Vulcanus Lemni fabricæ præest.

Fabricatio, onis, f. Gewerkschaft, das Zimmern. *Syn.* Fabrica. *Usus.* Si erit tota hominis fabricatio perspecta.

Fabricator, oris, m. ein Künstler. *Syn.* Architectus, artifex, ædificator. *Usus.* Minutorum opusculorum fabricator. Ille fabricator tanti operis Deus.

Fabrico, as, avi, atum, are. schmieden, zimmern, bauen. *Syn.* Fabricor, architector. *Adv.* Incredibiliter. *Usus.* Fabricemus verba. Vim esse aliquam cum prudentia & consilio, quæ finxerit, & fabricata sit hominem. V. *Ædifico.*

Fabrilis, e. zur Hand-Arbeit eines Zimmermanns gehörig. *Usus.* Erratum fabrile.

Fabula, æ, f. Fabel, Mährlein. *Syn.* Res commentitia, apologus, scenæ argumentum. *Epi.* Decantata, falsa, ficta, commentitia, incredibilis, nova, obscœnissima. *Usus.* 1. Lupus in fabula. Decantata fabula. Num fabulis credam? 2. *Comœdia, Tragœdia,* Schau-Spiel. Festive fabulam egisti. Fabulam ætatis peregit. Fabulam dare, exigere, conficere. 3. *Deridiculo sum,* ich bin zum Gespötte der Leute worden. Fabula sto. Vulgi fabulam fieri.

Fabulosus, a, um. fabelhaft. *Syn.* Fabulis poëticis decorus; de quo multa finguntur. *Usus.* Fabulosa antiquitas.

Facesso, is, ivi, itum, ere. sich hinweg packen. *Syn.* Abeo. *Adv.* Paulisper. *Usus.* 1. Facessant homines importuni. 2. *Creo, exhibeo,* verursachen. Periculum alicui, molestiam, negotium facessere, in Gefahr setzen, viel zu thun geben. V. *Abeo.*

Facetè, artig, höflich. *Syn.* Concinnè, venustè, ridiculè, salsè. *Usus.* Facetè, venustè, breviter, acutè dicere.

Facetiæ, arum, f. Scherz-Worte. *Syn.* Jocus, sales, lepor, argutiæ, suavitas, urba-

urbanitas, festivitas; cavillatio, dicacitas. *Epi.* Asperiores, multæ, perpetuæ, politissimæ. *Phras. Facetiis suis multos oblectat*, er ist seiner Scherz-Reden halber bey vielen gar wohl daran. Ita bellè, scitè, venustè; ita argutè, ingeniosè, festivè lepidè jocatur, ut audientes mira voluptate perfundat; facetiis ita valet, ut singulis penè verbis risum commoveat, excitet; ejus facetiis & jocationibus mirè capiuntur multorum animi; multæ politissimæque sunt in eo facetiæ. Nihil illo est festivius, lepidius; lepore, festivitate, elegantiâ morum conferendus cum illo nemo est. Lepores tot habet, ac loquendi suavitates, multorum ut amorem sibi conciliet. V. *Jocus*. *Usus*. Libandus est ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepor. Sale conditus & facetiis Cæsar. Sale tuo & lepore & politissimis facetiis multos erexisti.

Facetosus, a, um. scherzhaft. *Syn.* Jucundus.

Facetus, a, um. kurzweilig. *Syn.* Festivus, argutus, concinnus, scitus, urbanus, venustus, elegans, salsus, acutus, dicax.)(*insulsus*. *Phras. Homo est mirè facetus*, er ist ein überaus kurzweiliger Mensch. Quô nemo lepore & festivitate conditior; qui nusquam non urbanum & venustum sermonem inducat; qui persalsè unà & perhumaniter jocatur; longè a scurrili dicacitate remotus; cujus joci nihil de gravitate decerpant. Homo est, jocosa dicta scitè admodùm in quoslibet jactare gnarus; ingenio nec rusticô, nec absurdô; minimè omnium severô & tetrico: qui jocum movére, sermone uti vel molli, vel pervicaci queat; cui leporis plurimum inest; cujus facetiæ prorsus venustæ; qui ridiculus omninò ac festivus, vultù adjuvante & voce, & ipso genere sermonis; homo sale conditus & facetiis. Homo dulcis, festivique sermonis, ac perfacetus; in quo multus lepos, multæque facetiæ; qui dicendi sale, & acutè facetéque dictis plurimùm valet; ex quo rusticum nihil exeat, sed venusta multa, & perfaceta; naturâ dicax & festivitate conditus, ac ne inter seria quidem risû satis temperans. V. *Jocor*. *Usus*. Ante facete dictum emissum hærere debet, quam cogitari potuisse videatur. Faceti narratores quidam, vultû adjuvante, & voce, & ipsô genere sermonis. Cavillator facetus & ridiculus.

Facies, ei, f. das Angesicht. R. ἀ φάσις, *Syn.* Species oris, vultus. *Epi.* Clara, crebra, egregia, eximia, illustris, nova, pulchrior, formidolosa. *Usus*. 1. Quæ nobis fingere non possumus, facies, vultus, sonus. 2. *Forma*, *Status*, *Species*, *Conditio*, Gestalt und Beschaffenheit. Formam & tanquam faciem honesti vides. Faciem præsentis reipublicæ describere. V. *Vultus*.

Facilè, leichtlich. *Syn.* Libenter, nullô negotiô, nullô labore, citò.)(*ægre*, *tristiùs*, *difficulter*, *vix*. *Phras. Sapiens facilè fortunæ resistit*, ein Weiser wiederstehet dem Glück oder Unglück gar leicht. Non difficulter; haud gravatim; non laboriosè; parvô negotiô; nullô negotiô fortunæ resistit. Sapienti difficile non est; laboriosum non est; nihil negotii est impetum fortunæ sustinére. Difficultatis non est; laboris non est, siquis sapientiâ valet, tueri se ab injuriis fortunæ. Difficilis operæ non est, siquis mente ac consiliô præstet, secundam æque, ac adversam fortunam ferre. *Usus*. Homo facile deterrimus; ordinis hujus facilè princeps. Qui sperant, faciliùs ad laudem nobilitatis perveniunt. V. *Facilis*.

Facilis, e. leicht, gutmüthig. *Syn.* Proclivis, expeditus, explicatus, promptus.)(*difficilis*. *Phras.* 1. *Facilis est causa & explicata*, das ist ein leichter Handel. Quid negotii est hinc vincere? Facillimè, nullô negotiô, nutu impelles judices; ludus erit judices flectere. Facilis est & pervulgata causa, non laboris admodum; perlevi momentô rem efficies; nutû, quod velis, consequêre; omnia ludibundus, dormiens etiam; per ludum perficies; si vel digitis concrepueris, rem perficies; non posset esse facilior & solutior causæ ratio Omnia tibi in hac causa æqua erunt & plana, proclivia, prona, in proclivi erunt omnia; omnia in expedito; non ægerrimè, non maximâ contentione rem perficies, ad exitum perduces. Causæ exitus in facili erit; in promtu erit; dormienti id beneficium deferetur, ut â te stent judices; ex facili victoria tibi continget. 2. *Facile tibi erit, res meas curare*, es wird dir nicht hart fallen, meine Sachen zu versorgen. Negotium tibi res meæ aut nullum, aut minimum exhibebunt, facessent; labori aut molestiæ haud quaquam erunt; res meas optimè constitutas, satis aptas, explicatas, expeditas, nullis difficultatibus implicatas offendes; haud ægrè res meas curabis; facilem & solutam deprehendes rerum mearum rationem. V. *Facilè*. *Usus*. 1. Mihi in causa facili & explicata perdifficilis & lubrica defensionis ratio est. Facilis & expeditus ad dicendum. Materia facilis ad exardescendum

dum. 2. *Lenis, comis, indulgens, exorabilis*, sanft, milde, gütig.)(*fastidiosus*. Facilem se omnibus præbére. Comes, benigni, faciles homines. Facilis parens & indulgens.

Facilitas, tis, f. Leichtigkeit, Gutwilligkeit. *Syn.* Lenitas, humanitas, comitas, indulgentia.)(*difficultas*. *Epi.* Admirabilis, nimia. *Usus.* Qui dignitate principibus antecellit, facilitate par infimis videtur. Exercenda est facilitas & altitudo animi. Quis congressum ejus, quis facilitatem sermonis & humanitatis desideravit?

Facinorosus, a, um. lasterhaft. *Syn.* Scelestus, flagitiosus. *Usus.* Cum facinorosis, audacibus, injuriosis hominibus versari. V. *Malus*, *Scelestus*.

Facinus, oris, n. eine gute oder böse That. *Syn.* Factum: scelus, flagitium, nefas. *Epi.* Civile, commune, crudelissimum, teterrimum, dignum, ferum ac immane, improbum, inauditum, indignissimum, indignum, magnum, malum, manifestum, maximum, miserum, nefarium, nobile, multis sæpè locis commemoratum, tetrum, turpissimum, voluntarium. *Phras.* *Facinus atrocissimum admisit*, er hat eine greuliche Uebelthat begangen. Indignum nefarium facinus fecit, commisit; tetrum ac turpissimum facinus patravit; facinus in suos fœdum ac immane conscivit. Facinus flagitii plenum ac dedecoris ab illo admissum est. V. *Scelus*, *flagitium*. *Usus.* 1. Ad scelestum ac nefarium facinus aliquem adducere, impellere, incendere, antreiben zur Laster-That. 2. *Egregium factum*, lobwürdige That. Facinus præclarissimum, pulcherrimum, rectissimum suscipere, obire, conficere, efficere. V. *Factum*.

Facio, is, feci, factum, ere. thun, machen. *Syn.* Ago, efficio, conficio, perficio, præsto, creo, transigo, conflo. *Adv.* Abjectè, absurdè, accuratè, ambitiosè, amicè mentionem alicujus, amplius, animosè, apertè, arrogantius, asperè, astutè, atrocius, audacter, bellè, hercle, benignè, breviter, callidè, caute, celeriter, clementer, commodè, communiter, consideratè, constanter, consultò, copiose, coram, crebrius, cumulate, cupide, curiosiùs, decorè, de integro, difficilius, diligenter, dissimulanter, diu quid, dolenter, effœminate, egregiè, eleganter, enucleate, etiam atque etiam, faciliter, fallacius, familiarius, feliciter, fortiter, fraterne, furiose, furtim, grate, graviter, hostiliter, honestè, honorificè, humanè, jam dudum, ignave, immoderate, impensius, impie, improbe, improbius, imprudenter, impune, incontinenter, incaute, indecore, indoctè, inepte, indulgenter, inhumane, inimice, inique, injuste, inscienter, insidiose, intemperanter, iracunde, justissime, libenter, prolixe, celeriter, liberaliter, libere, libidinose, liquidius, longe, magnifice, magnopore, male, malitiose, maturius, maxime, melius, modice, moderate, moleste, muliebriter, mutuò necessariò, omnino, optime, ornate, palam, parce, perbelle, perite, perperam, perpetuò, petulanter, planè, libenter, postremo, præclare, presse, pridem, probe, prolixe, prudenter, publice, pueriliter, pulcherrime, quam diligentissime, rabiose, recte, ridicule, rustice, sapienter, scelerate, scite, sedulò, serviliter, similiter, simulate, sortitò. splendide, statim, studiose, stulte, subarroganter, tarde, temere, teterrime, timide turbulenter, turpiter, vafre, vehementer, vere, vitiose, vulgo, serò. *Phras.* 1. *Fac diligenter, quod imperatum est*, thue fleißig, was dir befohlen ist. Rem age, pro virili parte confice; quas tibi imposui partes sustine; mandata nostra exhauri; noli committere, honoris nostri causa non libenter, & celeriter efficias; quod suscepisti onus officii, sustinendum est; postquam subiisti hanc conditionem, promissa tibi implenda sunt; standum pactis ac promissis. 2. *Hanc rem optimè facies*, du wirst diese Sache am besten verrichten. Rem optime tuô ductû geres; in negotii tractatione, gestione solertiam unus adhibebis maximam; prolixe, reor, cumulateque facies; rem pro dignitate administrabis, curabis, effectam dabis. A te res ista optime proficiscetur, & ad exitum perducetur. 3. *Omnia, quæ vis, faciam*, ich werde alles thun, was du verlangest. Omnia cupio, quæ tu imperas; obsequar voluntati tuæ; omnibus in rebus fore me in potestate tua scito; vincam meis officiis cogitationes tuas; mandata exhauriam; quæ vis, quæque imperas, prolixe, cumulatéque faciam, perficiam; exequar; postulata peragam; quod mandas, factum & curatum dabo. 4. *Rerum gestarum gloria odiosum me facit*, die Herrlichkeit meiner Thaten hat mich bey vielen verhaßt gemacht. Invidiam mihi fecit, confecit, conflavit, peperit, concitavit, attulit; in invidiam me adduxit. V. *Odium*, *Odiosus*. 5. *Quis hoc fecit?* wer hat das gethan? Ad quem id maleficium pertinet? Quis auctor delicti? Quis facinus istud conscivit, patravit? Quis dux, princeps, caput scelesti consilii? Quæ fax nefarii hujus incendii, belli, seditionis? Quô fonte profluxit, prote-

ctum

ctum est immane hoc facinus? V. *Causa.* 6. *Ille est fac totum, vulg.* er ist und vermag bey ihm alles. Omnium rerum actor & administer est; idem omnia est, per quem, quæ volumus, omnia auferemus; princeps est in amicitia & gratia Regis; heri sui dextella est. 7. *Omnia facit arbitratû suo*, er macht alles nach Belieben. Suô utitur consiliô; sibi uni obtemperat; præter se audit neminem; se unum adhibet in consilium; ad arbitrium libidinemque agit omnia; ùt libido fert; ùt quæque in mentem, *aut* libidinem venerint, ita exequitur. *Usus.* 1. Facere aliquid humaniter, turpiter, studiosè, libenter, consultò, contra leges. Sumtus, cœnam, impetum, sui copiam, injuriam, poëma, versus facere. 2. *Æstimo, judico*, dafür halten, schätzen. Parvi, magni aliquem facere. 3. *Fingo, induco*, einführen. Plato facit Socratem disputantem. 4. *Colligo, cogo*, versammlen, zusammen bringen. Pecuniam facere; manum facere, copias facere. 5. *Affero, infero*, anthun, erweisen. Convicium, plagam, cædem, favorem, honorem, timorem, vim facere. 6. *Exerceo*, treiben. Piraticam, argentariam, mercaturam, præconium, quæstum facere, Meer-Räuberey, Wechsel ꝛc. treiben. 7. *Sacrifico*, opffern. Junoni consules facere debent. Rem divinam ad aras facere. 8. *Patior*, leiden. Detrimentum, naufragium, jacturam gloriæ, rei facere. 9. *Procuro*, verschaffen. Facere judicium, funus justa. 10. *Fingo, simulo*, sich auf den Schein verstellen. Facio me dormire. 11. *Convenio, partes alicujus sequor*, es mit einem halten. Mecum facit; à me facit. 12. *Promiscuè*, zu verschiedenen Bedeutungen. Compendium, conjecturam, conjurationem, contumeliam, convicium, discessionem, executionem, fallaciam, fidem, fœdus, frugem, fugam, gratiam, indicium, metum, medicinam, operæ pretium, obnoxium sibi aliquem, pactionem, pacem, periculum, verba, vim facere.

Factio, onis, f. Zusammenrottung. *Syn.* Partes, secta. *Epi.* Contraria. *Phras.* 1. *Civitas divisa est in duas factiones*, die gantze Stadt ist in 2. Factionen oder widrige Partheyen abgetheilet. In duas partes discessit, scissa est; dissociati civium animi sunt, aliis has aliis illas partes foventibus. 2. *Factioni se adjunxit*, er hat sich zu dieser Parthey geschlagen. Illarum partium est; partibus intectus est; partibus illis studet, favet; sectam illorum secutus est; illorum partes fovet; illorum partibus addictus, deditus est. *Usus.* Provinciam per vim & factionem obtinuisti. Respublica coitionibus factionibusque oppressa est. Adversariæ factionis duces. V. *Pars.*

Factiosus, a, um. aufrührisch. *Syn.* Seditiosus. *Usus.* Siquis potens & factiosus. V. *Seditiosus.*

Factito, as, avi, atum, are. thun, treiben. *Syn.* Exerceo, usurpo. *Adv.* Vafrè omnia. *Usus.* Accusationem, versus factitare.

Factum, i, n. eine That. *Syn.* Facinus. *Epi.* Ambitiosum, avarum, audacius, commune, crudele, turbulentum, tranquillum, clementissimum, egregium, extremum, gloriosissimum, gratum, honestum, illustre, improbissimum, laudabile, luculentum, obscurum, plenum flagitii atque dedecoris, præclarum, necessarium, protervum, rectum. simile, singulare, tetrum, crudele, nefarium & tyrannicum, tantum, tamque præclarum, turpe, utile, honestum, versutum & callidum. *Phras.* 1. *Factum sanè egregium edidisti*, du hast eine herrliche That gethan. Gloriæ plenum & fortitudinis facinus patrâsti; facinus nobile & commemorandum conscivisti; facinus edidisti, fecisti luculentum planè ac divinum. 2. *Multa extant & egregia hominis facta*, es seynd noch viel herrliche Thaten von ihm vorhanden. Vigent etiamnum multa strenuè fortiterque facta; ex immortalibus tot editis operibus; ex clarissimis & amplissimis rebus; ex maximis rebus gestis; ex ingentium rerum monumentis, quibus magnam orbis partem complevit, multa adhuc in memoria hærent hominum. Ex tantis rebus gestis, quantas audére vix hominis, perficere penè nullius fit, non paucæ etiamnum in ore ac sermone hominum sunt. Extant hominis non pauca fortitudinis exempla; monumenta virtutis; partarum, gestarum rerum; maximorum in rempublicam meritorum; editorum bellô paceque operum æquatus cœlo cumulus. *Usus.* Factum illud per se præclarum est & divinum. Illud pulcherrimum factum, quod ex autoritate senatûs gessi, V. *Facinus.*

Facultas, tis, f. Vermögen, Gewalt, Kunst. *Syn.* Commoditas, facilitas, occasio, ansa. *Epi.* Absoluta & perfecta, agraria, aliena, bona, communis, grata & ornata, gravis dicendi & plena dignitatis, jenuna atque nuda, incredibilis, levior, magna, major ac maturior di-

dicendi, maxima, oblata, optabilis, oratoria, perpetua, poetica, popularis propria, non communis, quantulacunque, singularis dicendi. *Usus*. 1. Facultatem lædendi expetere, comparare, largiri, suppeditare. Opes superbiæ materiem dant & facultatem. 2. *Facultatem adipisci*, Gewalt, Vermögen überkommen. Magnam in re difficilima facultatem consecutus, assecutus. Erit tibi, non deest facultas benefaciendi. Habes facultatem maximam. Est in te facultas maxima ad rem perficiendam. 3. Facultatem alicui adimere, eripere, einem die Gewalt benehmen. 4. Prætermittere scribendi facultatem, Gelegenheit unterlassen. 5. *Ars, scientia*, Kunst, Wissenschaft. Facultas disserendi; excellere in arte aliqua & facultate. 6. *Divitiæ*, Reichthum. Facultates magnas corradere, habere, augére. Tantæ facultates, ingenii, gratiæ, consilii.

Facundè, beredt. *Syn*. Disertè. *Usus*. Hostem sibi facunde eloquendo conciliare.

Facundia, æ, f. Beredtsamkeit, Wohlredenheit. *Syn*. Facultas disserendi cum gratia. V. *Eloquentia*.

Facundus, a, um. beredtsam. *Syn*. Disertus, qui ea, quæ mente conceperit, facile atque ornatè profert. V. *Eloquens*.

Falcarius, ii, m. Mäder, Schnitter, Soldaten mit Sensen bewafnet. *Syn*. Milites falcibus armati.

Fallacia, æ, f. Betrug, Falschheit. *Syn*. Fraus, præstigiæ, dolus, simulatio, machinæ, verbi laqueus. *Usus*. Ex fraude, fallaciis, mendaciis totus constare videtur. Fallaciam intendere in aliquem. Fallaciis circumvenire. V. *Decipio, Fallo, Dolus*.

Fallaciter, betrüglich. *Syn*. Dolosè, maliziosè, fictè, insidiose, simulatè. *Usus*. Fallacissimè se alicui venditare.

Fallax acis, g. o. falsch, betrüglich. *Syn*. Dolosus fraudulentus, simulator.)(*Verax*. *Usus*. Viciniam cupio non fucatam, non fallacem non eruditam artificiô simulationis. Malitia est versuta & fallax nocendi ratio. Astrologi vani, fallaces. Spes falsa & fallax. V. *Astutus, Decipio, Fraus*.

Fallo, is, fefelli, falsum, ere. betrügen. *Syn*. Decipio, induco, fraudo. *Adv*. Dulciter homines, longè opinione, multum opinionem, occultè, omninò, planè, vehementer. *Phras*. 1. *Ubi falli se sensit, manus sibi afferre conatus est*; wie er vermerckt, daß er betrogen sey, hat er sich selbst umbringen wollen. Ubi se fraudatum, in fraudem inductum, fraude irretitum; circumventum, captum, deceptum; fictis verbis inductum; fallaciis à veritate abductum sensit, vidit, cognovit, intellexit, voluntariam sibi mortem afferre conatus est; ubi fraus illi patuit; ubi manifestæ fallaciæ fuerunt; ubi dolus illi patefactus est, voluntariam mortem sibi consciscere, voluntaria morte vitam abrumpere conatus est. 2. *Fallere non soleo*, ich pflege nicht zu betrügen. Nihil in me odiosum ac fallax; absum ab omni dolo animique fraude; nectendis fraudibus, parandis dolis, struendis insidiis assuetus non sum; alienus sum ab arte simulandi; non sum is, qui fraudulenter agam; in fraudem impellam; fucum faciam; in fraudes illiciam; verba dem; dolis circumveniam. V. *Decipio, fraus, expectatio*. *Usus*. Tempus, curas, litteris, lusû fallere. Spem de te meam, fidem fefellisti. Opinione falleris. Nisi me fallunt omnia. Roscius socios induxit, decepit, destituit, adversariis tradidit, omni fraude & fallacia fefellit. Fallit me amor suscepti operis. Fallunt me oculi ac frustrantur.

Falsè, fälschlich. *Syn*. Falsò. *Usus*. Falsè alicui assentiri.

Falsitas, tis, f. Falschheit. *Syn*. Vanitas.)(*Veritas*. *Usus*. Falsitas nihil virium habet.

Falsò, verlogen, unrecht, falsch. *Syn*. Falsè, fallaciter. *Usus*. Hoc falsò memoriâ proditum est.

Falsus, a, um. betrüglich, falsch. *Syn*. Adulterinus, vanus, inanis, mendax.)(*Verus*. *Adv*. Apertè, perspicuè. *Phras*. *Vana, falsa, fallentia naturâ odimus*, was eitel, falsch und betrüglich ist, das hassen wir von Natur. Falsam, fucatam, adulterinam virtutem quis amet? Vana, supposita, supposita virtutis species quem caperet? Quod procul à vero, quod a veritate remotum, quis æstimet? V. *Vanus, mendax*. *Usus*. In quo nihil est, nisi falsum & imitatione simulatum, betrüglich, und auf den Schein gestellet. Complexus falsæ benevolentiæ extiterunt in amore simulato. Falsus rumor. Spes falsa. Falsis & mendacibus visis homines conciliare. Quæ ratione vacant, & mentita & falsa & erroris plena sunt.

Falx, cis, f. Sense, Sichel. *Usus*. Ille arma misit, cornua, tubas, falces.

Fama, æ, f. gemeine Rede, Gerücht. R. à Φήμη. Syn. Opinio, existimatio, nomen, sermo, prædicatio, commemoratio, nominis celebritas, sermonis celebritas, rumor, ventus quidam popularis. Epi. Admirabilis, antiquior, bona, calamitosa, communis, constans, falsa, forensis, frequens, grata, gravis, illustris, incolumis, integra, perennis, popularis, temeraria atque inconsiderata, præclara, summa, tristis. Phras. 1) *Fama est*, es gehet die Rede, es kommt ein Geschrey aus. Emanat fama; in vulgus exit; emanat rumor; in omnium ore ac sermone est; rumoris aliquid ad nos affluit; serpit latiùs etsi perobscura fama; differtur, dissipatur, convalescit rumor; audimus, sed adhuc sine capite, sine auctore, rumore nuncio; multus est sermo. Res sermonibus celebratur. 2) *Fama de re vulgata est*, man hat viel Redens von der Sache ausgestreuet. Constante famâ, omniúmque sermone celebratum est; multa pertulit ad nos rumor; fama ea, nescio, unde nata, mox totum imperium pervasit, peragravit; fama de re percrebuit; communi fama atque sermone accepimus; fama erat; rumoris nescio quid nos afflavit; calent etiamnum fervéntque crebri de re rumores, qui ad nos emanârunt; dissipatus latè sermo, disseminatus, dispersus eà de re est; ea fama antè aliquando in urbem penetraverat; ad nos pervenerat, venerat, manaverat; incerta, multa vulgò jactabantur; nuncii varios sermones excitarunt; res ea dudum est agitata sermonibus; dissipatus tota urbe rumor est; discurrit totà urbe rumor; fama ea diu tenuit; vulgatus latè rumor est. V. *Rumor*. 3) *Famam eam puto non fore diuturnam*, ich glaube, dieses Geschrey wird bald aufhören. Retrigescet opinor, brevi ea fama; evanescet; famam eam spero, propediem reprimendam, sedandam, restinguendam; morituram brevi eam famam existimo, nec ævum laturam; extinguetur, spero, rumor iste brevi; certè raucus fiet. 2. Fama *pro* Existimatione, Ansehen, Nahmen. 1) *Famam captare*, nach Ruhm und Ehre trachten. Famam aucupari; inanem aucupari rumorem, & umbras omnes, etiam falsæ gloriæ consectari; nomen captare; famam expetere; colligere ventos omnes rumorum; avidum esse præter modum gloriæ; ferri incredibili cupiditate gloriæ. V. *Ambio, ambitio, capto*. 2) *Famæ suæ curam gerere*, seines guten Nahmens halber Sorge tragen. Famæ ac dignitati servire; famæ suæ parcere, consulere; famam non abjicere; famam tueri, conservare, tenere; famæ rationem antiquissimam ducere. V. *Curo*. 3) *Famam consecutus est nonnullam*, er hat sich einigen Nahmen gemacht. Paucorum dierum studiô, consecutus est, ut aliquô apud homines locô esset; ut memoriæ ac nomini ejus honos haberetur; ut famam nomenque colligeret, sibi conficeret; ut aliquô numerô esset; ut aliquid exstimationis haberet apud homines; ut aliquem inter homines locum obtineret; ut aliquam sibi adscisceret existimationem; ne prorsus jaceret; ne prorsus ignobilis, vilis, abjectus, nullius honoris ac nominis esset; ne ullô planè locô esset; ne ejus esset inter homines obscura aut infima conditio. Parumper illum honestavit; aliquo in numero constituit; aliquem illi locum tribuit, comparavit, peperit paucorum dierum studium. 4) *Fama honesta cuivis exoptanda est*, es ist einem jeden ein guter Nahme zu wünschen. Id est cuique optandum, ut benè audiat; ut honestam famam, ut egregium nomen, ut bonam apud homines opinionem consequatur; ut ejus nomen fama divulget, circumferat. circumgestet, per orbem terrarum dissipet; ad ultimas terras provehat; ut nominis ejus fama celebretur; sit in ore omnium; ad exteras terras perveniat, pervadat. 5) *Dux erat famâ inclytus*, er war ein weit und breit berühmter Feld-Herr. Terras ac mare famâ nominis sui implebat; vagabatur nomen ejus longe latéque per omnes gentes; illustris erat & pervagata nominis ejus fama; in ore atque sermone omnium præclara ejus virtus versabatur; per omnes gentes fama virtutis ejus volitabat; in ingenti gloria apud omnes gentes erat. V. *Celebris*. 6) *Si tuis scriptis ultimam manum impones, famam immortalem habebis*, wann du deine Schriften zu Ende wirst gebracht haben, wirst du ein unsterbliches Lob überkommen. Si tua scripta ad exitum perduces, immortalis erit fama tua; perpetua, æterna erit; nunquam deficiet; nunquam consenescet, nunquam peribit; nunquam obscurabitur; nullô tempore extinguetur; nullâ temporis diuturnitate obscurabitur; nulla dies famam tuam terminabit; nullum temporis spatium circumscribet; nulla temporis vetustas corrumpet. Vigebit in omnium temporum memoria nominis tui fama; omnis te posteritas agnoscet; tuas laudes excipiet ac tuebitur omnis

omnis posteritas; de te posteritas omnis audiet & loquetur; immortalitatis præmia consequeris; non simul cum corpore nomen tuum mors extinguet, delebit, auferet; nomen tuum immortalitati commendabis; immortalitati donabis; ab interitu vindicabis in hominum memoriâ retinebis; æterna laude illustrabis; nomen tuum nulla delebit oblivio; nulla ætas, nulla posteritas de tuis laudibus conticescet. V. *Gloria.* 7) *Multum de boni viri fama amisit*, er hat viel von seinem guten Nahmen verlohren. Hæret ad metas fama boni viri; non parum de fama illi est detractum; non defuêre, qui famam ejus detererent, attererent, depecularentur; læderent; qui famâ eum spoliarent; qui inconstantiæ famam ei notamque inurerent; qui nomini ejus officerent; labem inferrent, aspergerent; dedecus inurerent; existimationem ejus deformarent. V. *Detraho*, *Calumnia.* 8) *Famam restituere*, den guten Nahmen ersetzen. Inustam famæ maculam detergere; insontis famam vindicare; violatæ existimationi satis facere; violatæ famæ injuriam sarcire, resarcire. *Usus.* Conficienda est fama bonorum, quæ verè sola gloria nominari potest. Hominis inconstantis famam subire. Fama illius agitur, es geht um seine Ehre. Omnis ingenii fama mihi abjicienda est, ich muß den Ruhm eines sinnreichen Mannes fahren lassen. V. *Opinio, Existimatio.*

Famelicus, i, m. hungerleidig. *Syn.* Qui edendi cupiditate agitur.

Fames, is, f. Hunger, Hungers-Noth. *Syn.* Appetitus cibi, esuries: *item*: annonæ caritas. *Epi*, Integra, vetus. *Phras.* 1. *Fames me vexat*, der Hunger plagt mich. Fame premor, conficior, suffocor; fessus inediâ sum; inediam vix jam fero; fames me urget; fame maceror; vacuus mihi venter crepitat; medullam ventris perrepsit fames; stomachus exinanitus turbas dat; præ fama vix spiritum traho; exinanitum ventrem, sed famem integerrimam affero, apporto; demensum suum venter flagitat; extremam sustento famem. 2. *Fame mortui sunt*, sie seynd vor Hunger gestorben. E vitâ per inediam discessêre; confecti fame necatique sunt; enecti fame sunt, jugulati, suffocati; fame absumpti, consumpti periêre; fame extincti sunt, extabuêre. 3. *Famem sedabimus*, wir werden uns den Hunger stillen. Famem lacte tolerabimus, depellemus; famem lacte propulsabimus famem cibô explebimus, saturabimus; desideria naturæ explebimus. 4. *Longa, siccitas famem invexit*, die langwierige Dürre hat die Hungers-Noth verursachet. Arctiorem civibus annonam fecit; cœlestium aquarum inopiâ laboratum est annonâ. Per longam siccitatem frumenti erat cum summa caritate inopia. Longâ siccitate factum est, ut laxior annona necdum rediret; ut annonâ premente in urbe trepidatum sit. V. *Annona.* *Usus.* 1. Cibi condimentum fames. Obsonare famem, Lust zum Essen erwecken. 2. *Caritas annonæ*, Hungers-Noth. Qui in fame frumentum exportare ausus est.

Familia, æ, f. Haus-Gesind, Haus-Wesen, Stamm-Haus. *Syn.* Agnatio, cognatio, stirps, domus. *Epi.* Abjecta & obscura, acerrima, equestris, severissima ad judicandum, ægra, amplissima, clarissima, consularis, diversa, florentissima, funesta, gladiatoria, speciosa, nobilis, gloriosa, honesta, magna, maxima, nobilissima, patricia, prætoria, pura, summa, tanta, tota, vera, vetus, universa, urbana. *Usus.* 1. Unus homo familia non est. Familiæ constans & gravis disciplina. In Lælios, *seu* Læliorum familiam insitus. Vetus, illustris, ampla familia. In familiam alicujus se conjicere; in familiam venire, adoptari, recipi, inseri, einem andern Geschlecht und Stamm einverleibt werden. Nasci familiâ antiquissimâ 2. *Secta*, Secte, Parthey. Peripatetici in plures quasi familias divisi sunt. 3. *Servorum numerus*, Haus-Gesind. Homines conjugum, liberorum & familiarum suarum causâ frumentum condunt. Arbiter familiæ. Familiam ducere, vorangehen. Pater, mater, filius familias, Haus-Vater, rc.

Familiaris, e. vertraut. *Syn.* Familiaritate conjunctus, necessarius, intimus, domesticus, qui in intima alicujus familiaritate versatur, usu conjunctus. *Epi.* Familiares domestici, intimi. *Adv.* Maximè, valdè, omninò. *Phras.* *Familiaris mihi est*, wir seynd sehr vertraut unter einander. Multos annos utor eô familiariter, isque me vicissim. Valdè familiariter eô utor, ut nec familiariùs ullô, nec libentiùs. Nihil est nostrâ familiaritate conjunctius. Quotidiana mihi cum eo conjunctio est & consuetudo; arctissima necessitudine, vinculis arctissimæ familiaritatis conjuncti sumus; alter alteri familiares admodum sumus; mutua est inter nos, eaque summa familiaritas. Multos annos magna mihi cum eo familiaritas summus, mihi cum eo usus, summus mihi cum

cum eo familiaritatis consuetudo intercessit; multis abhinc annis amicitia nostra summam ad familiaritatem pervenit. V. *Amicus*, *Amicitia*, *Consuetudo*, *Usus*. *Intimus*, *Necessitudo*. *Usus*. Homo familiarissimus, & mihi omnibus rebus conjunctus. Familiares cum altero conferre sermones. Res familiaris & domestica benè statuta. Fieri familiarem alicui.

Familiaritas, tis, f. Vertraulichkeit. *Syn.* Usus, consuetudo, necessitudo, conjunctio. *Epi.* Egregia, eximia, intima, magna alicujus cum aliquo, maxima, memorabilis, nimia, notissima, pervetus summa, tanta. *Phras.* 1. *Familiaritatem cum illo feci, vulg.* ich habe eine vertraute Freundschaft mit ihm gemacht. Familiaritatem cum illo contraxi conflavi; magna familiaritate me cum illo conjunxi. V. *Amicitiam contrahere.* 2. *In familiaritatem alicujus venire,* in vertraute Freundschaft kommen. In familiaritatem penitùs intrare; ad alicujus familiaritatem se applicare; se dare, se insinuare; se immergere in consuetudinem. V. *In amicitiam venire.* 3. *In familiaritate alicujus versari*, mit einem in Vertraulichkeit leben. Est mihi intima cum eo familiaritas; familiaritatem cum illo habeo; familiaritas mihi cum illo, cum officiis ejus multis, tum consuetudine quotidiana sic aucta, ut nihil sit hac nostra familiaritate conjunctius. Recepi hominem in familiaritatem; familiaritate devinxi. Familiaritate conjunctus sum illi; cum eo familiariter vivo; familiaritate implicitus sum tantâ, ut revocare me non possim; intimè illo utor, nec ab illo unquam recedam; nemo mihi charior; nemini magis studeo; eum omnibus in familiaritate antepono; dudum ab eo in amicitiæ familiaris jura adductus sum; dudum familiaris haberi, & arcanos sermones trahi cœptus sum. V. *Amicitiam habere cum altero.* *Usus*. Consuetudo familiaritatem inducit, conflat, affert. V. *Necessitudo*, *Usus*, *Conjunctio*.

Familiariter, vertraut. *Syn.* Liberè, amicè, *Usus*. Cum aliquo licentiùs, liberiùs, familiarius, amicissimè, solutiore animô vivere.

Famosus, a, um. verschreyt. *Syn.* Infamis. *Usus*. Mulier famosa; libelli famosi. Sparsa epigrammata, in aliquem vulgata, famosa, probrosa, contumeliosa. V. *Infamis. Ad laudem perperàm adhibetur.*

Famula, æ, f. Magd, Aufwärterin. *Syn.* Ancilla. *Usus*. Virtus famula fortunæ.

Famularis, e. zum Dienst gehörig. *Syn.* Servilis. *Usus*. Famularis vestis.

Famulatus, ûs, m. Dienstbarkeit. *Syn.* Servitus, *Usus*. In famulatu alicujus esse. Miser virtutis famulatus, servientis voluptati.

Famulor, aris, atus sum, ari. dienen. *Syn.* Servio. *Usus*. Qui præesse deberent, famulantur. V. *Servio.*

Famulus, i, m. Diener, Bedienter, Aufwärter. *Syn.* Pedissequus. *Usus*. Adhibeant heri sævitiam in famulos, si aliter teneri non possunt. V. *Servus*.

Fanaticus, a, um. unsinnig. *Syn.* Delirus, furens. *Usus*. Homo superstitiosus & fanaticus. V. *Insanus*.

Fanum, i, n. Tempel. *Syn.* Templum, locus religiosus. *Epi.* Antiquum, antiquissimumque; religiosum. *Usus*. Pro fanis & delubris pugnare. Athenienses fanum contumeliæ & impudentiæ fecére. V. *Templum*.

Far, farris, n. Korn, Dünckel. *Syn.* Quidquid frugum terra fert. *Usus*. Farris seges.

Farcio, is, farsi, fartum, ire. füllen. *Syn.* Impleo. *Usus*. Pulvillus rosis fartus. V. *Impleo*.

Faris, fatur, fatus sum, fari. reden, sprechen. *Syn.* Loquor. *Adv.* Probè. *Usus*. Ajunt ex oraculo ita fatam Pythiam. Tum ad Deos ita fatur.

Fartor, oris, m. Wurstmacher, Füller. *Syn.* Qui lucanicas facit & farcit, *sive* qui aves farcit & saginat. *Usus*. Cellarii, lanii, coqui, fartores. Fartor scelerum.

Fas, Recht, Billigkeit. *Syn.* Jus, quod licet. *Usus*. Jus & fas omne delére. Si hoc dictu fas est. Clodium nihil delectat, quod aut per naturam fas sit, aut per leges liceat. Quoad fas est, quoad licet, Per fas & nefas, seu jure seu injuria; per æqua, per iniqua. V. *Honestum*.

Fasciolæ, arum, f. kleine Binden. *Syn.* Fasciæ, crurum integumenta. *Epi.* Purpuratæ. *Usus*. Purpureæ fasciolæ, muliebres soleæ.

Fascia, æ, f. eine Binde. *Syn.* Fasciæ. *Usus.* Pedes vincire fasciis.

Fasciculus, i, m. Büschlein. *Usus.* Fasciculus litterarum. Aliquid in fasciculum addere.

Fascino, as, avi, atum, are. bezaubern. *Us.* Oculis, linguâ fascinare aliquem.

Fascis, is, m. Bürde, Büschel, Bindel. *Epi.* Fasces cruenti, ordinarii, formidolosi, laureati. *Usus.* Fasces prætoribus præferebantur.

Fasti, orum, m. Calender, Tag-Buch. *Syn.* Libri, in quibus diei cujusque & anni res gestæ continentur. *Vulgo*, *Calendaria*, *Diaria*. *Usus.* In fastis Bruti nomen adscribendum curavi. Gratissimæ victoriæ memoria in factis ut esset nota, feci. Consules nòn modò ex memoria, sed & fastis eximendi.

Fastidio, is, ivi, itum, ire. Verdruß haben, verschmähen. *Syn.* Fastidiô afficior, fastidium ad rem habeo.)(*Delector.* *Phras. Fastidio assentatorum officia*, ich kan die verstellte Höflichkeit der Heuchler nicht ertragen. Molestiam capio; molestiâ afficior ex assentatorum officiis; molestiam mihi exhibent; satietatem pariunt, dant, faciunt, afferunt repetita assentatorum officia; oneri sunt ac tædio; fastidium, tædium pariunt, afferunt; stomachum, fastidium movent inania verborum officia; molestiam aspergunt, creant, facessunt tot assentatorum officia; tædium me capit tot inanium officiorum. V. *Tædium*, *odiosus*. *Usus.* Non solùm improbitati irasci, sed & in rectè factis fastidere. V. *Satietas*.

Fastidiosè, mit Verdruß. *Syn.* Ambitiose, lentè.)(*cupidè libenter.* *Usus.* Prudentius, vel invitiùs, vel etiam fastidiosiùs facere aliquid. Tum ego stomachans fastidiosè. Diligenter, ac propè fastidiosè judicare aliquid.

Fastidiosus, a, um. verdrossen, feindseelig. *Syn.* Difficilis.)(*appetens*, *cupidus*. *Adv.* Sanè. *Usus.* 1. Crassus in incipiendis causis fastidiosior. 2. *Abhorrens*, der einen Abscheu hat. Homo litterarum fastidiosus. 3. *Insolens*, stoltz und übermüthig. In æquos & pares fastidiosus. V. *Arrogans*.

Fastidium, ii, n. Verdruß, Unwillen. R. ex Faustus, & Tædium. *Syn.* Offensio, tædium.)(*appetentia*, *cupiditas*. *Epi.* Delicatissimum, ingenuum liberumque, insolens, minimum. *Usus.* Magna insolentia hominis, magnum fastidium. Magnum horum, si arrogantes essent, non possem ferre fastidium. Ab aliquo celeriter & satietate, & fastidiô abalienari. Cibi satietas & fastidium. Depellere, *seu* levare fastidium. V. *Fastidio*, *tædium*, *Satietas*.

Fastigio, as, avi, atum, are. oben zuspitzen. *Syn.* In fastigium erigo. *Usus.* Collis in modum metæ in acutum cacumen fastigiatus.

Fastigium, ii, n. Gipfel, Spitze. *Syn.* Conus, culmen. *Phras. Ad fastigium domûs evasit*, er ist zu höchst auf das Haus hinaufgestiegen. Fugâ se abripuit ad summas ædes; abdidit se in summas ædes; Fugâ se contulit in summas ædes; fugâ evasit ad superiores ædium partes. *Usus.* 1. Capitolii fastigium. Tectum multorum fastigiorum. 2. *Finis*, Ende. Imponere fastigium operi inchoato.

Fatalis, e. unumgänglich. *Syn.* Ex omni æternitate definitus & constitutus.)(*voluntarius*. *Usus.* Causæ fatales, fatalis necessitas, vis, casus, eventus. Hic annus fatalis videtur ad interitum reipublicæ. Clodius fatale portentum reipublicæ. V. *Necessitas*.

Fataliter, unumgänglich. *Syn.* Necessariò. *Usus.* Omnia, quæ fiunt, ea ab omni æternitate definita fataliter existimant.

Fateor, eris, fassus sum, eri. bekennen, gestehen. *Syn.* Confiteor.)(*nego*, *inficior*. *Adv.* Acutè, satis apertè, planè. *Phras. Tandem fassus est delictum*, endlich hat er seine Missethat bekennet. Expressa tandem ex eo sceleris confessio; adductus est ad facti confessionem; fassus est de suo crimine; patefactum indiciis, ipsiúsque confessione crimen est; tandem sese ipse indicavit; patefactus est indiciis & confessionibus suis; illud jam non obscurè præ se tulit, admissum à se facinus. *Usus.* Non solùm fateri, sed profiteri aliquid, & præ se ferre.

Fatidicus, a, um. Weissager. *Usus.* Anus fatidica. Fatidicorum & vatum effata incognita.

Fatigo, as, avi, atum, are. müd machen. *Syn.* Defatigo. *Phras. Fatigatus oppidò miles est*, der Soldat ist sehr abgemattet worden. Vires militem lassitudine defecerunt; fessum cursû corpus trahit miles; de via fessus procubuit; effluxere jam lassitudine vires; cursù exanimatus,

matus & lassitudine confectus; longa via lassum reddidit militem; longâ defatigatione militi genua succidere; lassitudo militem tenet; militi longâ lassitudine membra fluunt, arma labant; itineris longitudo militem in languorem dedit; miles in opere longinquo, & itinere sese trivit; miles viribus exhaustus est; quidquid virium erat militi, in longitudine itineris prostratum est; defatigatione continuati itineris miles graviter affectus est; itineris labore fractus est miles. *Usus.* Igne fatigatus.

Fatisco, is, ere. erliegen. *Syn.* Deficio, vitium facio, labem facio. *Usus.* Natura ætate fatiscit. Murus fatiscit, labem facit, vitium facit. V. *Fatigo.*

Fatuitas, tis, f. Narrheit, Thorheit. *Syn.* Stultitia. *Usus.* Ostendit, non hanc imprudentiam, aut casum, sed inscitiam, negligentiam, fatuitatem nominari debere.

Fatum, i, n. Verhängniß, Schicksal. *Syn.* Vis fatalis, fortuna fatalis necessitas; series causarum sempiterna; causæ æternæ rerum futurarum; causæ immutabiles & æternæ; causæ inclusæ in rerum naturâ. Fati vis inexsuperabilis, cujus lege immobilis rerum ordo seritur. Æterna constitutio.)(*Consilium.* *Epi.* Extremum reip. grave, miserum, funestum, perniciosum, publicum, singulare, supremum, totum. *Usus.* 1. Fati necessitas, quod à Deo designatum & constitutum est, ut eveniat. Fatô ajunt fieri omnia. Fati vis inexsuperabilis. Fuit hoc fatum meum. Hôc sum fatô natus, ich bin schon in einem solchen Himmels-Zeichen gebohren. Illud fati est, hoc consilii. Fatum illius fuit demergi. Dii omni ratione fata flexissent, mutâssent. 2. *Infortunium*, Unglück. Jam fatum reipublicæ extremum impendet. Meô fatô omnes corruistis. 3. *Vaticinium*, Weissagung. Fata Sibyllina. V. *Necessitas.*

Fatuus, a, um. närrisch. *Syn.* Stultus. *Adv.* Diutiùs, cum periculo, planè. *Usus.* Non modò nequam & improbus, sed fatuus & amens. Puer fatuus, & non gravis, nec continens, V. *Stultus.*

Fauces, ium, f. Schlund. *Syn.* Angustiæ gutturis. *Epi.* impurissimæ. *Usus.* 1. Prædam lupo ex faucibus eripere. 2. *Locus angustus*, enger Ort. Corinthus posita in angustiis atque in faucibus Græciæ. 3. *Periculum*, Gefahr. Urbem ex hostium impetu, ac totius belli ore ac faucibus ereptam restituit. 4. *Aditus*, Zugang. Sedens in faucibus macelli. Patefactis orci, terræ faucibus. V. *Angustiæ.*

Faveo, es, favi, fautum, ere. gönnen, gewogen oder geneigt seyn. *Syn.* Studeo, amo, complector; æquus sum alicui, æquum me præbeo.)(*invideo, odi.* *Adv.* Apertè, mirabiliter dignitati, mirè, validissimè alicui, verè. *Phras.* 1. *Favet tibi tota civitas*, die gantze Stadt ist dir sehr geneigt. Mirabilis te bonorum virorum benevolentia comitatur; ardent omnes studiô tui & amore; tuâ causâ volunt cupiúntque omnes; uteris populô planè tuô; existimationis tuæ cupidissimum studiosissimúmque habes populum totum; honori tuo omnes velificantur; divinò omnes studiô, constanti benevolentiâ existunt; tui honoris fautores habes plurimos; honestissimè tibi cupiunt; tuorum studia ardentia habes; gratiosus es omnibus; animò in te sunt singulari; benevolentiâ te summa complectuntur, inclinatione voluntatis in te propendent; omnium animi ad dignitatem tuam sunt propensi; plebs omni te favore complectitur; tui sunt omnes, tibi gratificari cupiunt; in te civitas versa est tota; ita effusi sunt in te omnes, tantâ & tam secundâ in te voluntate, ut studia omnium in te unum inclinent, respiciant; firmissimâ hominum benevolentiâ munitus es; cives omnes unicè tibi sunt dediti. 2. *Plebs tibi favebit*, das gemeine Volk wird dir günstig seyn. Plebis gratiam unus maxime teres; civitas omnis in tua dignitate studia sua figet omnia; ejus studium honori tuo nullô locô deerit; omnem illa industriam, curam, operam, diligentiam ad honorem ac dignitatem tuam conferet; nullum in te ornando, honestando, colendo locum, aut tempus; nullum studii, officii, observantiæ genus prætermittet; præsens tibi ubique auctoritate studiô, gratiâ aderit. V. *Gratiosus, favor, gratus, acceptus.* *Usus.* Saluti, dignitati, honori, laudi, industriæ & gloriæ tuæ mirabiliter faveo. Favete linguis. Favere alicujus voluntati, & adjutorem esse.

Favilla, æ, f. Funke. *Usus.* Contectus ignis è se favillam discutit.

Favonius, ii, m. West-Wind. *Syn.* Zephyrus, ventus ab occasu flans.

Favor, oris, m. Gunst, Gewogenheit. *Syn.* Gratia, studium, aura cursusque popularis, prosper flatus fortunæ, benevolentia.)(*Invidia.* *Phras.* 1. *Est in maximo favore apud Principem*, er ist ein Favorit bey Hofe, er gilt alles bey seinem Fürsten. Summa apud Principem gratia valet; floret præ aliis gratia Principis; in amore & deliciis est Principi; primum in gratia principis locum obtinet; in

magna

magna apud Principem charitate est. V. *Gratiosus.* 2. *Ille hoc pro favore habet, vulg.* er hält dieses für eine besondere Gunst und Gnade. In summi beneficii loco ponit; inter maxima beneficia refert, numerat; ea res apud illum non vulgaris gratiæ locum obtinet. 3. *Populi favorem captat,* er suchet die Gunst des Volks. Aucupatur gratiam populi: ventum popularem quærit, ubique colligit; captat auram popularem; in gratiam populi se ponere; vulgi gratiam inire, quærere; benevolentiam colligere studet. V. *Gratia, faveo, benevolentia. Usus.* Eum amorem, & ut hôc verbô utar, favorem ad consilia advocabo.

Favorabilis, e. günstig. *Usus.* Auram favorabilis populi ex Dictatoris invidia petiit.

Faustè, glücklich. *Syn.* Fortunatè. *Usus.* Faustè, feliciter, prosperè.

Faustus, a, um. glücklich, beglückt. *Syn.* Fortunatus. *Usus.* O nox fausta orbi! Quod bonum, felix, faustum, fortunatúmque sit, veteres præfabantur. V. *Felix, Fortuna prospera.*

Fautor, oris, m. Gönner, geneigter Patron. *Syn.* Studiosus, patronus. *Epi.* Improbissimus. *Usus.* Multi sunt cupidi tui, multi fautores laudis tuæ. Ei semper fautor & adjutor extiti. Ego consiliorum tuórum autor, dignitatis fautor, & amplificator. V. *Patronus, benevolus.*

Fautrix, icis, f. Gönnerin, Patronin. *Usus.* Amicitiæ fautrices fidelissimæ voluptatum.

Favus, i, m. Bienenkorb, Bienen-Gewirk. *Usus.* Apes favos fingunt.

Faux, cis, f. Rachen, Schlund. V. *Fauces.*

Fax, cis, f. Fackel. *Syn.* Tæda, funale. *Usus.* Ardentes faces ad reipublicæ incendium furiis Clodianis ministrabat, in vicinorum tecta jactabat. Malleolos ad incendendam urbem, facesque comparabat. Non sunt parvis in rebus adhibendæ hæ dicendi faces. Dolorum faces admovere Ad libidinem facem præferre. Antonius omnium Clodii incendiorum fax.

Febricito, as, avi, atum, are. das Fieber haben. *Syn.* Febri corripior, *vel* tentor. *Usus.* Febricitavit aliquis, *vel* inhorruit. V. *Febris.*

Febricula, æ. f. Fieberlein. *Syn* Commotiuncula. *Epi.* Assidua & satis molesta. *Usus.* In febriculam incidi satis molestam.

Febris, is. f. Fieber. *Syn.* Febricula, tertiana, quartana. *Phras. Febri laborat*, er hat das Fieber. Febri jactatur, afflictatur; in febriculam incidit, lentis febribus detinetur; febribus corripitur, tentatur; febrim habet; febrim nactus est; quartanam patitur. *Usus.* Incommodâ valetudine emersit febris; in quartanam conversa est vis morbi, es ist ein 4. tägiges Fieber daraus worden. Cum febri domum redii. In tertium diem febris incurrit, alle dritte Täge kommt das Fieber zurück. Febris accedit, desinit, pares accessiones habet, levatur, continuat, per accessiones increscit, per discessiones mollitur, circuitum habere solita finitur. Febris assiduè inhæret; se inclinat, & jam sine horrore est, das Fieber nimmt ab. Febris decessit, das Fieber hat aufgehöret. Febri caruit. A febre relictus, liberatus est.

Februarius, ii, m. der Hornung. *Syn.* Mensis intercalaris. *Epi.* Sterilis. *Usus.* Februarius mensis extremus anni *olim apud Romanos.*

Fecialis, is, m. Herold, Schliesser der Bündnisse. *Usus.* Fœderum, pacis, belli, induciarum feciales judices sunto.

Fecialis, e. das dem Herold zustehet. *Syn.* A feciali factum, constitutúmq e. *Usus* Belli æquitas jure feciali sanctissimè perscripta est.

Fel, lis, n. Galle. *Syn.* Flava bilis.

Felis, is, f. eine Katze. *Syn.* Domestica bestia muribus infesta. *Usus.* Qui canem, & felem ùt Deos colunt. Felis quô silentiô, quàm levibus vestigiis avibus obrepit?

Felicitas, tis, f. Glückseligkeit. *Syn.* Beatitudo, prosperitas, res secundæ)(*afflicta fortuna.* *Epi.* Incredibilis, par, perpetua, summa. *Phras.* 1. *Nemo perpetuam hic felicitatem habet*, allhie hat niemand eine beständige Glückseligkeit. Nemo fortuna utitur perpetuò bonâ; nemo est, cui prosperè omnia succedant, cui ad voluntatem fluant omnia; cui nihil contra voluntatem eveniat; cui nullum accidat infortunium; cui secunda sint omnia; cui optata omnia contingant. Quis est, qui nihil unquam mali in vitâ videat? qui nihil sustineat incommodi? qui nullam ferat calamitatem? cujus felicitas sit perpetua, & nullis interrupta

rupta malis? V. *Fortuna*. 2. *Felicitate omnibus es superior*. du gehest an Glückseligkeit allen vor. Tuas fortunas nemo superat; eâ uteris fortunâ, quæ potest esse maxima; tam beatus es, quàm qui maximè; ita beatus es, ut nemo magis; iis vel ornamentis, vel præsidiis redundas, quibus majora nulla esse possunt. Nihil ad felicitatem tibi deest; nemo te potior iis rebus, in quibus sita est felicitas; ita prosperè tecum agitur, ut invidere possis nemini; felicitate tecum conferri possunt aliqui, præferri, anteferri, præponi, anteponi tibi certè nemo potest. Æquas omnium fortunas; rebus omnibus affluis; non est, quod quidquam desideres; nihil non optabile consecutus es; ea possides, quæ, qui possidet, fortunam accusare nullô pactô possit, nullius fortunam sibi exoptare debeat; ea possides ac tenes, quæ vitam beatam efficiant; quæ sunt in vita expetenda. Optimus est rerum tuarum status; animi & fortunæ bona sic in te sunt, ut in nullo magis; tibi satis est vel ingenii, vel fortunæ ad benè beatéque vivendum. V. *Fortuna prospera*, *Eventus*, *Successus bonus*, *Felix*.

Feliciter, glücklich. *Syn*. Prosperè, fortunatè, faustè; bonis avibus, secundis avibus, secundô omine; non invitâ Minervâ; secundâ fortunâ; dextrô Marte. *Phras*. *Res feliciter successit*, die Sache ist glücklich von statten gegangen. Res secundissimè processit; res planè ex sententia gesta est; res supra votum fluxit; rerum initia satis prospera fuêre; non ancipiti fortunâ res gesta est; secunda omnia cadebant; secunda admodùm fortuna rerum fuit. V. *Cedo*, *Succedo*, *Evenio*, *Benè*, *Fortuno*. *Usus*. Respublica benè & feliciter gesta.

Felix, icis. g. o. glückselig. *Syn*. Beatus, fortunatus, florens, cui benè est. *Phras*. 1. *Te amicô felix sum & beatus*, ich bin glückselig, indem ich dich zum Freunde habe. Digitô cœlum attingo; in cœlo sum; secundum mihi vitæ sine ulla offensione cursum polliceor; tranquilla & pacata habeo omnia; fortunam ipsam anteibo fortunis meis; rebus utar secundissimis, rebus omnibus florebo; nemo hominum me vivet fortunatior. 2. *Felix ad id tempus erat*, bis dahin war er glückselig. Ad eam diem fortuna ei nihil non tribuit; fortuna indulgendo illi nunquam fatigata erat; fortunam in potestate habuit; secundâ fortunâ; magnâ felicitate usus erat; fortunâ illi ubique præstò erat; nusquam illi aberat; perpetuâ felicitate florebat; ad eum diem felicitatis nihil illi defuit, prosperâ fungebatur fortunâ; secundæ illi res erant; vitam vivebat omni felicitatis genere cumulatam; ab omni molestia remotam, sejunctam; mersus erat felicitate; mersus secundis rebus; luxuriari felicitate atque indulgentiâ fortunæ videbatur; Divorum vitam adeptus videbatur. V. *Beatus*. *Usus* Felix ad casum fortunámque.

Femen, -inis. n. die Hüfte, die Weiche. *Syn*. Coxendicis pars interior. *Usus*. Redundas pedibus, feminibus, cruribus.

Femur, oris. n. die äussere Dicke am Schenkel, Hüfte. *Syn*. Coxendicis pars exterior.

Fenestra, æ. f. Fenster. *Syn*. Locus apertus ad lumen accipiendum, ad admittendum solem, diem. *Usus*. Fenestrarum angustias reprehendis. Latis luminibus fenestræ. Oculi quasi fenestræ animi.

Fera, æ. f. ein Wild. R. *ab Æol.* Φὴρ. *Syn*. Bestia. *Usus*. Feræ rationis & orationis expertes.

Feralia, orum. n. Aller-Seelen-Tag. *Dies erant Diis manibus consecrati, quod ad tumulos epulas ferrent, ibique cœnas agitarent*, *Usus*. Feralibus præfecta est.

Ferax, acis. g. o. fruchtbar. *Syn*. Uber, fœcundus, fertilis, frugifer. *Usus*. Nihil feracius ingeniis. V. *Fertilis*.

Ferculum, i. n. Tracht, Speis-Trachten. *Usus*. Pomparum ferculis similis, ita lentô gressû ingreditur.

Ferè, schier, fast. *Syn*. Fermè, propemodùm, propè. *Phras*. 1. *Similitudo ferè me fefellit*, die Gleichheit hat mich fast betrogen. Propius factum est nihil, ac ut alterum pro altero compellarem. Propè erat; non multùm aberat; parum aberat, ut me similitudo vestra falleret; haud procul; minimùm abfuit, quin similitudine vestrâ fallerer; penè, proximè me similitudo vestra fefellisset. 2. *Seditio ferè orta esset*, es wäre schier ein Aufruhr entstanden. Propè seditionem res erat; quid propius fuit, quàm ut omnia discordiis miscerentur? Res ad seditionem spectabat. Jam in eo res erat, ut seditionibus omnia arderent. 3. *Quingenti quatuor ferè saucii fuêre*, es seynd bey 504. verwundet worden. Ad quatuor & quingenti saucii fuêre.

Usus.

Usus. 1. Probabile est, quod fere fieri solet. Nihil ætate, aut fere nihil differunt. 2. *Tantùm*, allein. Hæc ferè dicenda habui. 3. *Profectò*, fürwahr. E victoria non ferè, quam invidia eum secuta est. 4. *Potissimùm, maximè*, sonderbar. Ad hunc ferè modum; ad hunc maxime modum locutus est. V. *Quasi*.

Feriæ, arum, f. Feiertag. *Syn*.. Dies festi cœlestium, dies quietis. *Epi*. Forenses, novendiales, publicæ. *Usus*. Feriarum festorúmque dierum ratio in liberis requietem habet litium & jurgiorum; in servis operum & laborum. Imperare ferias forenses. Feriæ quantum mihi temporis indulserint.

Feriatus, a, um. müßig. *Syn*. Otiosus, vacans. *Usus*. Epicurei Deum feriatum volunt otiô torpere. Non putes me feriatum à studiis futurum. V. *Otiosus*.

Ferinus, a, um. wilder Art. *Syn*. Feris communis. *Usus*. Ferinus victus.

Ferio, is, ire. schlagen. *Syn*. Percutio. *Phras*. *Securi feritur*, er wird enthauptet. Securi percutitur; securis in caput dejicitur; ferrò caput demetitur; caput cervicibus abscinditur; jugulum ferrô resolvitur; cervix abscinditur; præciditur, inciditur; caput à cervicibus avellitur, amputatur; caput ense aufertur; collum secatur; obtruncatur. *Usus*. 1. Feriunt hæc aures hominum. Oculi spectris feriuntur. Hostem ferire, niederhauen. 2. Ferire fœdus cum aliquo, ein Bündniß machen.

Feritas, atis, f. wilde Art, Grausamkeit, Unbeständigkeit. *Syn*. Immanitas.)(*mansuetudo animi*. *Epi*. Humana. *Usus*. Pars animi, in qua feritas sit, & agrestis immanitas. Ex feritate aliquem ad humanitatem & mansuetudinem transferre. V. *Crudelitas*.

Fermè, fast. *Syn*. Ferè. *Usus*. Mihi fermè acta est ætas. V. *Ferè*.

Fermentum, i, n. Sauerteig. *Syn*. Portio farinæ subactæ acida. *Usus*. Uxor tota in fermento jacet, *vehementer irata est*, ist voller Zorn.

Fero, rs, tuli, latum, ferre. tragen. R. *à* φέρω. *Syn*. Porto, gero. *Adv*. Ab jecte, acerbè, acerbissimè diffidium, ægrè, æquè adversam fortunam, apertè, aptè, atrociter, clam, clementer, constanter, continenter, de integro difficiliùs, diutiùs, egregiè, facilè, familiariter, fortiter, graviter, humanè, humaniter, jam dudum, immoderatè, indignè, insolenter, lætè, lentè, levius, leviter, libenter, mediocriter, mirabiliter, moderatè, modicè, molestè, molliter, negligenter, nominatim, obscurè, obviam se se, omninò, pariter, patienter, placatè, placidè, plane pulcherrimè, quam humanissimè, quam lenissimè, quietè, rectè, remissiùs, sane, sapienter, sedatè, stultè, submolestè, tacitè, toleranter, tranquillè, valde, graviter, verè, vitiosè. *Phras*. *Ferre non possum hanc injuriam*, ich kan diese Beleidigung nicht ertragen. Concoquere hanc injuriam non possum; grave est, hominis tot ineptias ac injurias devorare; acerbè me accipere hanc injuriam quid mirum? cujus indignitatem nullius nec oculi, nec aures terebant. V. *Patior Sustineo*. *Usus*. 1. Terra fert fruges. 2. *Opinor*, *conjicio*, *spero*, vermeynen, muthmassen. Ut mea fert opinio; ut conjectura fert. 3. *Constituo*, *nuncio*, *decerno*, ankünden. Ferre ad populum de re aliqua. Ferre legem. 4. *Patior*, *tolero*, *perfero*, ertragen. Æquo, *vel* iniquô animò; modestè, *vel* parùm modestè; leviter, graviter; molliter, indignè; fortiter, sapienter, quietô animô; immoderatè adversos casus ferre. 5. *Requiro*, *postulo*, *volo*, *jubeo*, erfordern. Uti natura, consuetudo tulerit. Si tuum commodum ita fert. Ita credebam, reipublicæ tempora ferre. Ut amor tuus fert, perscribe. 6. *Reporto*, *percipio*, davon tragen, überkommen. Palmam, primas, prædæ partem tulit, responsum tulit; fructum ex ea re maximum tulit. 7. *Affero*, *do*, beybringen, geben. Opem, auxilia, præsidium, suffragium ferre. Hæc ætas primum oratorem tulit. 8. *Obtineo*, *consequor*, erhalten. Quot suffragia tulisti? 9. *Amo*, lieben. In oculis aliquem fero. 10. *Celebro*, *laudo*, erhoben. In cœlum te omnes laudibus ferunt. 11. *Dico*, *prædico*, sagen, ausgeben. Homo, ùt ferunt, ùt fertur, acerrimus. 12. *Attribuo*, *adscribo*, zuschreiben. Ferre alicui expensum.

Ferocia, æ, f. Frechheit, Ungestümmigkeit. *Syn*. Ferocitas. *Epi*. Effrenata intoleranda, tanta. *Usus*. Quos illorum animos, quos impetus, quam ferociam, quam intolerandam arrogantiam fuisse putatis? V. *Insolentia*.

Ferocitas, atis, f. Hochmuth, Frechheit. *Syn*. Ferocia. *Usus*. Ferocitatem illius & audaciam frangere, reprimere.

Ferociter, frech, übermüthig. *Usus*. Maledicta in aliquem aspere, ferociter & liberè dicta.

Fe-

Ferox, ocis, g. o. frech, keck. *Syn.* Vehemens.)(*humanus.* *Phras.* *Homo viribus ferox, & efferatis longâ militiâ animis*, ein frecher Mensch. Atrox ingenium, & accendi facile; homo truci ingenio; præferocis animi; irarum & animorum plenus, indomitus & implacabilis; homo ingenio asper; vultû truci, voce accusatoriâ, stolidâ audaciâ ferox; homo vehemens feróxque naturâ; fèrox & indomitum ingenium; ingeniô violentus & inexorabilis; torvus & minax, voce, vultû, oculis ardescens. V. *Audax*, *insolens*, *agrestis*. *Usus.* Victoria reddidit hominem ferociorem ac impotentem.

Ferramenta, orum, n. Eisen-Werk. *Syn.* Ferrea instrumenta. *Epi.* bona. *Usus.* Dicebat se bonorum ferramentorum studiosum. Quæ ferramenta, qui vectes?

Ferraria, æ, f. Eisen-Grube. *Syn.* Montis caverna, ex qua ferrum extrahitur. *Usus.* Apud eos magnæ sunt ferrariæ.

Ferratus, a, um. mit Eisen beschlagen. *Syn.* Ferrô devinctus. *Usus.* Hastæ ferratæ.

Ferreus, a, um. eisern. *Syn.* Durus. *Usus.* 1. O durum te, ferreum ac inhumanum, qui ejus periculis non moveris! 2. *Impudens*, unverschämt. Os tuum ferreum.

Ferrum, i, n. Eisen. *Metalli genus durissimum.* *Epi.* civile, impium. *Usus.* 1. E terræ cavernis ferrum elicimus, rem ad colendos agros necessariam. 2. *Arma, gladius*, Waffen, Schwerdt. Patriæ igni ferróque minatur. Homines certis locis cum ferro collocati.

Fertilis, e. fruchtbar. *Syn.* Ferax, fœcundus, uber, frugifer, fructuosus, opimus. *Adv.* maximè. *Phras.* *Terra fertilis*, eine fruchtbare Erde. Tam uber & pingue solum est, ut repelli à pastu pecora dicantur, ne satietas perimat; solum pinguissimum, & pabuli fertile, idemque crebris fontibus rigatum. Uberrimum gignendis uvis solum; copiosus ager & opimus, quique & ubertate & varietate frugum facile omnibus terris antecellat; ager frugum fertilis, quem cum obsitum videas, annonæ caritatem non vereâre; ager nobilissimæ fertilitatis; abundans omnium copiâ rerum regio. *Usus.* Agri opimi, maximéque fertiles. Asia tam fertilis est, ut ubertate agrorum, varietate fructuum, magnitudine pastionis, multitudine earum rerum, quæ exportantur, facilè omnibus terris antecellat.

Fertilitas, atis, f. Fruchtbarkeit. *Syn.* Ubertas agrorum, rerúmque abundantia omnium; bonitas agrorum & fœcunditas.)(*sterilitas agrorum.* *Epi.* barbara. *Usus.* Quæ sit vel sterilitas agrorum, vel fertilitas. V. *Ager.*

Ferventer, eiferig. *Syn.* Vehementer. *Usus.* De damnatione ferventer agi cœptum.

Ferveo, es, bui, ére. sieden, braten. *R. à* φέρβω, *pasco, nutrio.* *Syn.* Ebullio, caleo.)(*frigeo.* *Usus.* Fervet æstû pelagus. Usque eò fervet, & fertur, & exæstuat avaritiâ. Lites fervent, calent judicia.

Fervidè, eiferig. *Syn.* Ferventer.

Fervidus, a, um. eiferig, hitzig. *Syn.* Ardens.)(*frigidus.* *Phras.* *Juvenis est naturâ fervidus*, er ist ein hitziger Jüngling. Magnum ardorem vultû præ se ferens; animô ferventior; fervore quôdam ætatis incitatior; effervescens sæpiùs; in verba effervescentia facilis; animo ardenti; ardore quodam & impetû ferox; præproperum & fervidum est ingenium. V. *Præceps*, *vehemens*, *ferox*. *Usus.* Oratio seria, fervida. Fervida ingenia prudenti & moderatô viro adjunctò temperanda sunt.

Fervor, oris, m. Hitze, Eifer. *Syn.* Ardor, calor.)(*frigus.* *Epi.* purior, perlucidior nobiliorque, multò ob eas causas aptior ad sensus commovendos. *Usus.* Iracundia est fervor mentis. Fervor ætatis, maris, pelagi. V. *Impetus*, *Zelus.*

Ferus, a, um. wild, grausam, unbändig. *Syn.* Barbarus, immansuetus, immanis.)(*mitis*, *mansuetus*, *cicur.* *Usus.* Homo ferus & agrestis; ferus ac ferreus. Gentes feræ, & omni diritate atque immanitate teterrimæ. Mores feri, immanis natura Scytharum. V. *Crudelis*, *Barbarus.*

Fessus, a, um. müd, matt. *Syn.* Defessus, languens, de via lassus, defatigatus. *Usus.* Fessus plorando, de via; fessus inedia. V. *Fatigo.*

Festinanter, geschwind, eilends. *Syn.* Omni festinatione; equis velisque; equis

equis & quadrigis. *Usus*. Nimium festinanter facere aliquid, proficisci, abire. V. *Celeriter*.

Festinatio, onis, f. das Eilen. *Syn*. Properatio. *Usus*. In festinationibus ne suscipiamus nimias celeritates. Habes epistolam plenam festinationis & pulveris.

Festino, as, avi, atum, are. eilen. *Syn*. Propero, maturo.)(*moror*, *commoror*, *Adv*. valdè. *Phras*. *Festinandum est*, man muß eilen. Maturato opus est; res non recipit cunctationem; abjicienda omnis cunctatio est; summa celeritas adhibenda, suscipienda est; acriter instandum & urgendum; mora nulla interponenda est. V. *Accelero*, *celeritas*, *propero*. *Usus*. Jam ad reliqua festinat animus, oratio. Plura scripsissem, ni festinarent nuncii.

Festinus, a, um. behend, eilend, hurtig. *Syn*. Properans. *Usus*. Festino simillimus decurro.

Festivè, zierlich, fein. *Syn*. Belle, aptè *Usus*. 1. At quàm festivè crimen contexitur! 2. *Accuratè*, genau. Bellè & festivè dicere. Dialectica festivè tradit elementa loquendi.

Festivitas, atis, f. Holdseligkeit, Zierlichkeit. *Syn*. Lepor, jucunditas. *Usus*. Festivitas, splendor, concinnitudo, lepos hominis, orationis. Habet ea res festivitatem. V. *jucunditas*, *lepor*. *Pro* Die festo, Feiertag, *vulg*. *est*.

Festivus, a, um. zierlich, holdselig, *Syn*. Lepidus, facetus, venustus, omni lepore & venustate affluens; omni urbanitate, lepore, suavitate conditus. *Usus*. 1. Festivus materculæ suæ filius. Puer festivus. 2. *Egregius*, *eximius*, *magnus* herrlich, ansehnlich. Habeo festivam librorum copiam. Festivum acroama. V. *Facetus*, *lepidus*. *Festivus concionator*, *vulg*. ein Feiertags-Prediger, qui festis diebus pro concione dicit.

Festus, a, um. feierlich. *Syn*. Sacer, religiosus; dies festus, feriæ. *Phras*. 1. *Festum est*, *vulg*. es ist ein Feiertag. Festus dies est; dies religiosus, & à laboribus feriatus. Dies festa, quæque summâ religione ac cerimonia celebratur; dies Sancti N. aut Sanctæ N. memoriâ sacer; dies Sanctorum N. N. honoribus consecratus, dicatus. Feriæ Natales Servatoris nostri Jesu Christi, Weihnacht-Feiertage. Feriæ redivivi à morte Servatoris nostri memoriâ solemnes, Oster-Feiertage. Feriæ divini Spiritûs adventû nobis celebres, Pfingst-Feiertäge. Dies Virgineæ Matris ortû; in cœlum transitû nobis religiosus, Geburts-Himmelfahrts-Tag der seeligsten Mutter GOttes. 2. *Festum instituere*, ein Fest einsetzen. Ferias imperare; diem festum instituere, constituere; solemne instituere; diem festum indicere; solemnem esse velle; festâ religione ac cerimoniâ observandum præcipere; ferias indicere. 3. *Festum celebrare*, den Feiertag halten. Feriatum ab opere, dies festos agere, peragere, celebrare; ferias agere; per otium, sacro in otio agitare; vacuum ab opere diem religioni consecrare; rebus divinis tribuere; statâ religione, & solemni ab opere vacatione diem festum celebrare. 5. *Festum violare*, den Feiertag nicht halten. Festæ diei sanctitatem violare; diem festum. Christianò ritû religiosum ac sanctum non habère; diei religione non impediri, quò minus servili in opere tempus omne exigatur; indictam ab opere vacationem pensi nihil habère. Manus ab opere solemni die non abstinére; diem servili opere ex sacro profanum facere; diem festum profestúmque promiscuum habére.

Fex, ecis, f. Hefen. *Syn*. Subsidens purgamentum. *Transl*. Sentina, sordes, eluvies, labes. *Usus*. Perditissima, infima fex populi. Sordes urbis & fex. Fex vulgi ac urbium purgamenta. V. *Vilis*.

Fiber, ri, m. Biber. *Syn*. Castor. *Usus*. Fibri redimunt se eâ corporis parte, propter quam maximè appetuntur.

Fibra, æ. f. Härlein, Fäserlein an Wurzeln. *Fibræ sunt veluti capilli in extis animalium, radicibus stirpium, & aliis rebus*. *Usus*. Non ramos solùm amputare, sed & radicum fibras evellere.

Fibula, æ, f. Spange. *Ornamentum cinguli ad vestem subligandam*. *Usus*. Prætor fibulis aureis donavit milites.

Fictè, fälschlich, erdichtet. *Syn*. Simulatè.)(*verè*. *Usus*. Fictè, fallaciter conciliata gratia.

Fictilis, e. aus Erde, irden. *Syn*. Quod ex terra, aut alia materia fictum est. *Usus*. Vasa fictilia. Urna fictilis.

Fictor, oris, m. Hafner, Töpfer. *Syn.* Qui signa ex ære, vel alia materia fabricat *Usus.* Pictores, fictores ex cera,

Fictrix, icis, f. Erfinderin. *Usus.* Divina providentia, fictrix & moderatrix naturæ.

Fictus, a, um. erdichtet, falsch, unwahr. *Syn.* Commentitius, simulatus, adumbratus. *Phras. Ficti homines non diu placent,* Leute, so sich nur stellen, gefallen nicht lang. Homines ficte & fallaciter virtutem professi; fictæ & adumbratæ virtutes hominum non diu in pretio sunt; ficta illa virtutis species ut flosculus decidit; virtutis ille color facilè desinit; virtutis illa simulacra, vana utique, & ostentationi parata, ætatem non ferunt; personatam illam virtutis speciem dies delet; quorum in vita nihil nisi fictum, compositum, coloratum, eorum fama & gratia facile extinguitur. *Usus.* Ficti & commentitii Dii. Hæc causa à te per summam malitiam & fraudem ficta est. Res fictæ, & fabularum commenta. V. *Vanus, simulatio.*

Ficulneus, ea, um. vom Feigenbaum. *Usus.* Ficulneum lignum.

Ficus, i, f. Feige. *Syn.* Pomum fici.

Ficus, ûs, f. Feigenbaum. *Syn.* Arbor fici. *Usus.* Suspendit se de ficu.

Fidelia, æ, f. Hafen, Krug. *Syn.* Vas Samium ad plurimos usus. *Usus.* Duos parietes de eadem fidelia dealbare.

Fidelis, e. treu. *Syn.* Fidus, qui fidem suam præstat, fide præditus. *Adv.* egregiè, maximè. *Phras. Famulus fidelis esse debet,* ein Bedienter muß treu seyn. Fide officióque singulari esse debet; oportet, ut famulus non sit ambiguâ fide, non fluxâ, non levi, sed notâ & exploratâ; sed optimâ & præstantissima; ut fidem colat; ut is sit, cui omnia credi possint. In famulo probo, ac frugi fides potissimum requiritur; in famulo fidelitas præcipuè spectatur; is sit famulus, in quo fidelitatem nemo desideret. Famulus ea fide sit, cui permittere se herus tutò possit; fidem colere vel cum periculo capitis famulum decet; famuli cavére debent ne fluxam fidem gerant. Famulus frugi, studiò ac fide erga dominum cedat nemini, oportet. Famulus in fide stet, oportet; fidem ad ultimum conservet; inviolatam fidem præstet; fide ad ultimum invictâ sit: ultima pro fide experiatur. Famulus magnâ, eximiâ, præcipuâ in herum fide sit, oportet; famulus ejusmodi sit, in quo fides sita sit egregia. V. *Fidem servare. Usus.* 1. Firmus & fidelis amicus. 2. *Transl.* Ager, domus, doctrina, ars fidelis. *Pro* Christi legem ac disciplinam professo, Glaubiger, *Fidelis, vulg. est.*

Fidelitas, atis, f. Treue, Glaube. *Syn.* Fidei sanctior observatio.)(*perfidia, infidelitas. Epi.* perutilis, summa. *Usus.* Amicorum me fidelitas & benevolentia custodit. Nunquam iis fidelitas erga me defecit. Quantum studio ac fidelitate consequi possunt, nutui præsto sunt. Nunquam eorum operam & fidelitatem requisivi, desideravi. V. *Fides, fidelis.*

Fideliter, treulich. *Syn.* Summâ, constanti, integrâ, integerrimâ fide. *Usus.* Prædia tua fideliter curabuntur.

Fidens, tis, *g. o.* keck, kühn. *Syn.* Audens.)(*dubius, timidus. Usus.* Animus prudentiâ & consilio fidens. Fidenti animò ad mortem gradi. Dubitans magis de suis rebus, quàm iis fidens.

Fidenter, sicherlich, beherzt. *Syn.* Audacter.)(*timidè, dubitanter. Usus.* Fidenter respondére; fidenter agere, aggredi, colloqui.

Fidentia, æ, f. Zuversicht. *Syn.* Securitas, fiducia, confisio,)(*diffidentia. Usus.* Fidentia est firma animi confisio, Fidentia est scientia quædam & opinio gravis non temerè assentiens, per quam magnis in rebus multum ipse animus in se fiduciæ certâ cum spe reponit. V. *Securitas.*

Fidissimè, aufs treulichste. *Usus.* Fidissimè & amantissimè te horum admonitum volui.

Fides, ei, f. Treue, Glaube. *Syn.* Constantia, promissum.)(*perfidia, fraudatio. Epi.* alma, apta, bona, clara, communis, consularis, egregia, singularis, incredibilis, infirmior, insignis, jucunda auditu, magna, mala, melior, mira, optima & speratissima, præstans ac singularis, prompta publica, sancta. *Phras.* 1. *Fidem dedi nemini,* ich habe mich keinem verbunden; meine Treue und Glauben zugesaget. Fidem nemini obstrinxi, obligavi; in eam pactionem fidem meam non interposui; nemini fidem dedi; vadem me nemo habuit. 2. *Fidem, quam dedi, servabo,* ich werde die versprochene Treue halten. Fidem, quam dedi, præstabo; bona fide agam; stabo, perstabo in fide; tenebo, retinebo fidem; fidem meam liberabo, solvam; fidem, quam

quam dedi, colam integerrimè; salvam præstabo; fides, quam dedi, constabit mihi; fidem integrè exsolvam, exonerabo; promissis stabo. 3. *Qui fidem publicam violet, humanam societatem convellit*, der, so die öffentliche Treue und Glauben bricht, der zerstöret alle menschliche Gemeinschaft. Qui fidem publicam frangit, prodit, violat, mutat, per scelus abrumpit; is, per quem stat, ut fides civitatis concidat, labefactetur; fluxa ac vana sit; ut fides publica labet, fluctuet, fluitet, infirmetur, concutiatur, angustior sit; commercium generis humani tollit, omnium commune præsidium oppugnat. 4. *Fidem alicujus minuere*, eines Credit vermindern. Fidem infirmare, elevare; vanam facere alicujus fidem; fidem alicui abrogare; imminuere, labefactare, derogare, concutere. 5. *Fidem non habet*, man glaubt ihm nicht. Fundata leviter ejus fides est; fidem non facit; fides illi non habetur; fluxâ fide est; testis est haud sanè locuples, haud fide dignus; non is est, quo satis certo autore stetur; fluxa & vana hominis fides est; angustior illi fides est; sublestâ fide est. 6. *In fidem alicujus se dare*, sich unter eines Schutz begeben. In alicujus se fidem conferre, tradere, permittere; alicujus se fidei mandare; in tutelam se tradere; tutelæ se commendare, se subjicere. V. *Commendo*, *Cliens*. 7. *Fidem Christianam negare*, den Christlichen Glauben verläugnen. A Christo desciscere; Religionem omnem ejurare; Christo fidem cultúmque renuntiare. V. *Apostata*. *Usus*. 1. Fides, dictorum conventorumque constantia & veritas. Fidem dare, Versicherung geben. Fidem servare, præstare, die Treue halten. Fidem violare, frangere, Treue und Glauben brechen. 2. *Autoritas*, *firma opinio*, *persuasio*, *confirmatio*, Ansehen, feste Meinung, Bestättigung. Fidem facere, bekräftigen. Fidem alicui habere, Glauben beymessen. Fidem & autoritatem afferre; fidem affirmare, etwas bekräftigen. Fidem infirmare, abrogare, den Glauben und Credit schmälern, benehmen. 3. *Tutela*, *patrocinium*, *clientela*, *defensio*, Schutz, Schirm. In alicujus fidem se tradere, sich unter eines Schutz begeben. In fidem accipere, recipere, unter seinen Schutz annehmen. In fide & clientela alicujus esse, unter eines Schutz stehen. V. *Fido*, *fidelis*.

Fides, ium, f. Saiten-Spiel. *Syn.* Lyra. *Epi.* contentæ, plurimæ. *Usus.* Dicere, canere fidibus; fidibus scire; fides pulsare.

Fidicen, inis, m. Geiger, Lautenist. *Syn.* Qui fidibus, lyrâ canit, lyricus. *Epi.* nobilissimus. *Usus.* Nobilissimus fidicen.

Fidicula, æ, f. klein Saiten-Spiel. *Syn.* Lyra parva. *Usus.* Fidiculæ numerosè sonantes, & tibiæ modulatè canentes.

Fiducia, æ, f. Vertrauen, Zuversicht. *Syn.* Spes certa. *Epi.* stabilis. *Phras.* *In te fiduciam habeo*, auf dich setze ich all mein Vertrauen. Quidquid est fiduciæ, in te uno certâ cum spe repono; spes mea, quantacunque est, in te recumbit, in te sita est; fiduciam omnem in te locatam habeo; spem omnem in te collocatam habeo; præcipuam spem, ac propemodùm unicam in te habeo. V. *Spes*. *Usus*. 1. Artis suæ fiduciâ insolescit. Hominis præpotentis fiduciâ; tuâ fiduciâ ita se effert. 2. *Pactum cum conditione redimendi*, *redhibendique*, *quod venditum est*, *vulgò obligatio*, ein Vertrag mit der Bedingnug, das Verkaufte wiederum auszulösen. Qui fiduciam accepit, debet præstare fidem. Commissam fiduciam tenere & possidére.

Fido, is, fisus sum, ere. trauen, glauben. *Syn.* Credo, confido. *Phras.* *Fortunæ ne nimium fidas*, traue dem Glücke nicht zu viel. Spem certam in fortuna ne reponas; fortunæ ne nimium credas, confidas; fidem ne habeas; ne te fortunæ credas, committas; ne multum in fortuna ponas; à fortuna expectes; ut caute agas cum fortuna; minimum tibi de fortuna pollicearis; spem nullam in fortuna constituas, ne fidam, stabilem, firmam, constantem, certam fortunam ducas; auctor tibi sum, ut fortunæ instabilitatem, levitatem, inconstantiam, varietatem, mutationem, varios casus, vicissitudinem pertimescas, extimescas; fortunæ fidem ne habeas; salutem résque tuas non credas. V. *Credo*, *Confido*. *Usus*. Somniis, amicorum præsidiis fidere.)(*Diffido*, *dubito*.

Fidus, a, um. aufrichtig, treu. *Syn.* Fidelis. *Phras.* *Fidissimus amicorum est*, er ist ein besonders getreuer Freund. Rara inter paucissimos est fidelitate; is est, quem secundæ adversæque res mecum copularint, cujus fidelitas nunquam erga me defecit; qui datam fidem & colere nórit, & tueri; cujus fidei subnixus tutus mihi esse videar. V. *Fidelis*. *Usus*. Fidæ familiaritates amantium.

Figo, is, fixi, fixum, ere. fest machen, annageln. *Syn.* Affigo. *Adv.* omnimodo. *Usus.* Beneficium trabali clavô figere. 2. Pe-

2. *Pono*, verlegen, setzen. Mentem totam, cogitationem omnem, operam induſtriam, ſtudia in conſulatu tuo fixi & locavi. Garrulitati, cupiditati modum fingere. 3. *Configo*, verwunden. Maledictis aliquem figere, vulnerare, perfodere.

Figura, æ, f. Figur, Geſtalt, Form. *Syn.* Forma, ſpecies. *Epi.* apta, conglobata, diſſimilis, divina, habilis, humana, miranda, muliebris, mira, optima, pulchra, reliqua, tacita, tota, vaſtior. *Uſus.* Delectabant illum figura & lineamenta hoſpitæ. Tacita corporis figura conjecturam affert. Conformatio quædam & figura totius oris ac corporis. Corporis partes, forma, ſtatura, figura. In hominis figura belluæ feritas. Formæ figura.

Figuro, as, avi, atum, are. geſtalten, formiren. *Syn.* Formo, effingo. *Uſus.* Terga boum non ſunt ad onus ferendum figurata. Ita figuratum eſt hoc corpus, ut aliis excellat. Deus mundum hàc formâ figuravit. V. *Fingo.*

Filia, æ, f. Tochter. *Epi.* Chariſſima, grandis, nubilis, major, optima, ſingularis, vetula, multarum nuptiarum unica. *Uſus.* Filiam ſuſcipere, erzeugen. Filiam habére. Filiam ſpondere alicui, paciſci, collocare; viro dare, mandare, committere, verſprechen, verehligen.

Filicatus, a, um. dem Farn-Kraut ähnlich. *Syn.* Quod filicis, herbæ, ſpeciem refert. *Uſus.* Pateræ filicatæ.

Filiola, æ, f. Töchterlein. *Epi.* Amabilis, chariſſima, dulcior noſtra vita, parva, jucunda, triſticula.

Filiolus, i. m. Söhnlein.

Filius, ii, m. Sohn. *Syn.* Strips virilis, natus, gnatus: liberi, ſoboles virilis. *Epi.* Aſſiduus, belliſſimus, blandus & gratioſus, charus, conſularis, delicatior, dignus tanto patre, diſertus, diſſolutus, feſtivus, gnavus, prudens, probus, grandis, honeſtiſſimus, imago animi & corporis paterni, imbecillus, immanis, impurus, innocens, avarus, non amans ſuorum, præditus patriâ virtute, probus, pupillus, ruſticus, ſimillimus patris, ſtudioſus, eruditus, modeſtus, ſuaviſſimus, venuſtiſſimus, unicus. *Uſus.* Filius effigies probitatis paternæ, imago animi & corporis. Eſt is in me pietate filius, conſiliis, parens, amore frater. Filium gignere, ſuſcipere, procreare, erzeugen. Filium adoptare, an Kindesſtatt annehmen. Filium ſupponere, ein fremdes Kind unterſchieben. Filium exponere, heimlich auf die Gaſſen legen. Filium efferre, zur Grabſtatt bringen. Filii charitate aliquem diligere, lieben wie ſein Kind.

Filum, i, n. ein Faden. *Syn.* Linum. *Tranſl.* Orationis contextus. *Uſus.* Munuſculum levidenſe craſſo filô. Argumentandi tenue filum; filum orationis.

Fimbriæ, arum, f. Gebräme. *Syn.* Veſtium, aut aliarum rerum extremitas. *Epi.* Madentes. *Uſus.* Cincinnorum fimbriæ.

Findo, is, fidi, fiſſum, ere. zerſpalten. *Syn.* Diffindo, aperio, divido. *Uſus.* Hoc quaſi roſtrô finditur flumen. Paries finditur, & rimas agit.

Fingo, is, finxi, fictum, ere. geſtalten, erdichten. *Syn.* Formo, informo, creo. *Adv.* Omnimodò, commodè, extemplo, præclare. *Phraſ.* 1. *Alium ſe fingit*, er verſtellet ſich, und giebt ſich für einen andern aus. Alium ſe, quam ſit, ementitur, venditat, alium ſe gerit, alius eſt; novum ſibi ingenium induit; nobilem ſe fert clarô locô natum. V. *Simulo.* 3. *Multa finxerunt*, ſie haben vieles erdichtet. Rem multis mendaciunculis adſperſère; multa veris falſa affinxerunt; res magnam partem commentitiæ ſunt; multa in his, fabulis ſimilia & compoſita videntur; fabulam dedère, qui iſta commenti ſunt. V. *Fictus*, *Affingo.* *Uſus.* 1. E cerâ, è materia, è marmore ſuos avos fingere. Natura te ad honeſtatem finxit. Se totum ad nutum, arbitrium, voluntatem alicujus fingere. 2. *Simulo, imitor*, verſtellen. Fingere ſibi vultum & inceſſum. Fingere, diſſimulare, obtegere. 3. *Comminiſcor*, erdichten. Fingere crimen. 4. *Æſtimo*, ſchätzen. Alios ex ſua natura fingere. 5. *Concipio animo*, ſich etwas vorbilden. Fingere animo ac cogitatione aliquid.

Finio, is, ivi, itum, ire. zum Ende bringen. *Syn.* Perficio, conficio, abſolvo, finem facio, claudo, concludo, termino, modum ſtatuo, finem affero, compleo, faſtigium impono, perfungor, extrema perſequor, modum facio, modum vel finem conſtituo, ad exitum perduco.)(*Exordiar, fundamenta jacio.* *Phraſ.* 1. *Bellum pace finiit*, er hat den Krieg geendet. Ad belli exitum pervenit; bello defunctus eſt; bellum delevit; exitum bello impoſuit; bellum reſtinxit; victoriâ ac pace terminavit; belli reliquias confecit, ſuſtulit, delevit; belli ne ſcintillam quidem reliquit; bellum pace concluſit; belli reliquias perſecutus eſt ac confecit; â diurnis belli contentionibus conquievit. V. *Abſolvo. Bellum.* 2. *Negotium brevi finiam*, ich werde dieſes Geſchäfte bald enden. Negotio propediem ſupremam manum imponam; negotium propediem ad finem deducam; operi finem ſtatuam; res prope-

diem

diem confecta erit; ad exitum perveniet, provehetur; negotio brevi finem afferam; negotium optato exitu concludam, terminabo. 3. *Finitæ jam erant induciæ*, der Waffen-Stillstand war schon zu Ende gegangen. Exierant, abierant jam induciæ. V. *Absolvo, Perficio, Finis, Usus.* Omnia utilitate finire, *definire*, abmessen.

Finis, is, m. Ende, Schluß. *Syn.* Modus, terminus, exitus, ultimum, extremum.)(*Initium, principium. Epi.* Similis, optimus, simplex, teterrimus, vetus. *Phras.* 1. *Non multum deest ad finem, vulg.* es gehet nicht viel ab bis zum Ende. Parùm abest à fine; parùm abest, quin ad exitum res perveniat; res ab exitu non longè abest, in exitu res est; summam manum expectat; affecta, nondum perfecta, confecta, absoluta res est. V. *Absolvo.* 2. *Sub autumni finem*, zu Ende des Herbsts. Extremo jam autumno; autumno vertente, præcipitante, exeunte; propè exacto, circumacto. Cùm in exitu jam autumnus esset; in extrema parte, ac conclusione autumni; autumno jam senescente; definente in hyemem autumno; inclinante jam autumno. 3. *A principio usque ad finem*, von Anfang bis zu Ende. A capite ad calcem; à carceribus ad metam. 4. *A fine ad principium redire*, von dem Ende bis zu dem Anfang zurück gehen. A calce ad carceres revocari; à meta ad carceres revocari; redire ad fontem; iter remetiri ad caput rei. 5. *Finis principio non respondet*, das Ende ist nicht gleich mit dem Anfang. Extrema primis non respondent; extrema primis non congruunt; res exitum habet principio dissimilem; abludit à principio exitus. *Usus.* 1. Non faciam finem rogandi. Illa victoria finem bello attulit, præscripsit. Finem statuere, constituere, reperire, habére. 2. *Causa, cujus gratia*, Ziel und Absehen. Cur? quem ad finem? Finis causâ aliquid facimus. Finis bonorum, quo referuntur & referenda sunt omnia. 3. *Locorum, provinciarum extrema*, unde *finitimi*, die Gränzen. Lingua Latina finibus sanè exiguis continetur. Imperii fines proferre, die Gräntzen erweitern. Fines tueri, defendere ab incursionibus. V. *Extremus.*

Finitè, mit Maaß. *Syn.* Definitè. *Usus.* Avarus erit, sed finitè; adulter, sed habebit modum.

Finitimus, a, um. nahe gelegen. *Syn.* Vicinus, propinquus, confinis, proximus. *Usus.* Finitimus oratori poëta est. Falsa veris, ægritudini finitimus est metus. Vitia propinqua inter se & finitima. Regnum, gens finitima. V. *Vicinus.*

Finitor, oris m. Feld-Messer. *Syn.* Decempedator, metator, qui agrorum termino constituit. *Usus.* Delecta finitorum juventus.

Fio, fis, factus sum, fieri, werden. *Syn.* Evenio, accido; evado, confio, conflor. *Adv.* Acriter, acrius, acerrimè, amantissime, animosè, aptè, arrogantius, atrociter, bellissimè, benignè, benevolè, casu, cautè, clarius, cogitatò, commodè, considératè, constanter, consultò crebrò, cumulatius, cupidè, difficile, diligenter, divinitus, diutius, dupliciter, faciliter, fortè, fortuitò, frequentius, honorificè, honestè, humanè, improbè, improvisò, ineptè, injustè, insulsè, iracundè lepidè, limatius, longius, maturè, melius, modestissimè, necessariò, obscurè, occultius, omnino, petulantissimè, piè, privatim, publicè, ritè, sedulò, severiùs, simulatè, suaviter, tardius, temerè, turpiter, variè, vehementer, verè, viriliter, vitiosè, utiliter. *Phras.* 1. *Vide, ne inde seditio fiat*, schaue, daß davon kein Aufruhr entstehe. Ne seditio existat, confletur; ne tumultus aliquid enascatur; contentiones gignantur, consequantur; ne in seditionem res vertatur; ne tumultus hic in seditionem evadat, degeneret, delabatur. V. *Facio.* 2. *Si fieri potest*, wann es seyn kan. Si fortuna daret; si res & locus permittit; si confieri res potest; si integrum tibi est; si facultatem causa dat, præbet; si res facultatem habitura tibi videtur; si videris id, quod peto, posse consequi; si rem confici, effici, ad exitum deduci posse putas: si eventum speras cum animo meo congruentem; non alienum, non abhorrentem à voluntate mea. 3. *Tribunus factus est*, er ist ein Obrister worden. Creatus, renunciatus est tribunus; ordines ducere jussus est; tribunitia dignitate actus; tribunis ádscriptus; in tribunorum ordinem adlectus est. *Usus.* Sæpè fit, ut, &c. Fatô fiunt omnia. Si ita factum esset, ut senatus haberetur, nobis magno usui fuisset. V. *Facio.*

Firmamentum, i, n. Stärcke, Veste. *Syn.* Robur, vires. *Epi.* Contrarium, gravissimum. *Usus.* Hic ordo est firmamentum cæterorum. Flos Italiæ, firmamentum imperii, ornamentum civitatis. Est hoc firmamentum disciplinæ. Firmamentum & robur accusationis.

Firmè, kräftig. *Syn.* Firmiter. *Usus.* Habére aliquid benè cognitum, & firmè conceptum animô. Graviter, firmissimè aliquid asseverare.

Firmitas, tis, f. Beständigkeit.)(*infirmitas. Usus.* Constantia & firmitas animi.

Firmi-

Firmiter, steiff, starck. *Syn.* Firmè.

Firmitudo, inis, f. Stärcke, Standhaftigkeit. *Syn.* Firmitas. *Epi.* Gladiatoria. *Usus.* Firmitudo gravitásque animi. V. *Constantia.*

Firmo, as, avi, atum, are. befestigen. *Syn.* Stabilio, firmum facio. *Usus.* Firmare imperium & augére. Nondum pro firmato jus stetit, dieses Recht war noch nicht fest gestellt. Aliquid rationibus firmare. Corpora juvenum labore firmantur. V. *Confirmo.*

Firmus, a, um. fest, beständig. *Syn.* Stabilis, ratus, fixus, constans, immortalis, quod multum firmamenti & virium habet; quod nulla vi labefactari, nunquam dimoveri locô potest. *Adv.* Bene. *Phras. Id quidem firmum teneo*, ich glaube es festiglich. Mihi id confirmatissimum est; hoc penitùs mihi persuasum, ut adeò animo insitum innatúmque videatur, nec convelli possit. Ab illa opinione nullâ unquam conditione discedam; nemo me deducere, amovere poterit. Firmo concepta est animo ea opinio, quam nulla dies evellet, convellet, extranet, excutiet. *Usus.* Firma, stabilis, perpetua amicitia. Senatus tua autoritate firmior. Tenére aliquid firmum. Firmus ab equitatu. Civitas firma & valens. Jam sum paulò firmior. Firmiore corpore esse. V. *Certus, fixus.*

Fiscina, æ, f. Korb. *Syn.* Canistrum.

Fiscus, i, m. Geld-Sack. *Syn* Sacculus ad majoris pecuniæ summam capiendam, & pecuniam publicam. *Phras. Bona fisco addicta sunt, seu confiscata, vulg.* die Güter sind verfallen, und eingezogen worden. Bona in publicum redacta sunt, publicata sunt; hastæ, præconis voci subjecta sunt, pecunia in ærarium relata. *Usus.* Reperi fiscos complures cum pecunia Siciliensi.

Fissio, onis, f. Zerspaltung. *Usus.* Terræ subiguntur fissione glebarum.

Fissum, i, n. Spalt, Ritz. *Syn.* Fissio. *Epi.* Familiare & vitale. *Usus.* Fissum jecoris; quid fissum in extis, quid fibra valeat.

Fistuca, æ, f. Stempfel. *Syn.* Machina, qua trabes in terram, *vel* fluminis alveum panguntur.

Fistula, æ, f. eine Flöte. *Musicum instrumentum diversum à tibia*; item: *Tubus. Epi.* Eburnea, pastoritia. *Usus.* Fistula canere, modulari, *fistulare, vulg.* pfeiffen.

Fistulator, oris, m. Pfeiffer. *Usus.* Fistulatorem domi relinque.

Fixus, a, um. geschlossen. *Syn.* Decretus, statutus, stabilis, firmus, ratus. *Usus.* Illud maneat ac fixum sit. Fixum in animo suo tenere. V. *Firmus, Decretum.*

Flabellum, i, n. Fliegen-Wedel. *Instrumentum, quô æstate ventum excitamus refrigerandi causâ. Usus.* Cujus lingua quasi flabello seditionis est concio ventilata.

Flabilis, e. lüfftig. *Syn.* Spirabilis, aërius. *Usus.* Nihil est in animis flabile, humidum, igneum.

Flaccesco, is, ere. welck, schlaff werden. *Syn.* Languidus fio. *Usus.* Cùm eum motus omnis animi, tanquam ventus deficeret, flaccescebat oratio. V. *Langueo.*

Flacci, orum, m. die hangende Ohren haben. *Syn.* Qui aures habent magnas & languidas. *Usus.* Sili, flacci, frontones, capitones.

Flagellum, i, n. Geissel, Peitsche. *Syn.* Lorum, flagrum. *Phras.* 1. *Flagellis hominem atrociter cædi jussit*, er hat den Menschen grausam geisseln lassen. Flagellis conscindi, lacerari hominem jussit; depromi ad flagra hominem; lora in alterum expediri; flagris hominem excipi, mulctari, violari jussit. V. *Disciplina.* 2. *Si falsa dixeris, flagella senties*, wann du die Wahrheit nicht gestehen willst, so wirst du gepeitschet werden. Si me celaveris, ferventem te flagris faciam; loris te flagrisque depexum dabo; loris excruciabere; dorsum liberaliter flagrorum vibicibus conscribetur, exarabitur; pro commeritâ noxâ flagris castigabere; loris vapulabis; verberatio te manet. *Usus.* Flagellis, loris aliquem cædere.

Flagitator, oris, m. der da fordert. *Syn.* Qui assiduè flagitat. *Usus.* Video flagitatorem fore, non quidem molestum, sed assiduum & acrem.

Flagitiosè, lästerlich. *Usus.* Flagitiosè ac turpiter.

Flagitiosus, a, um. schändlich. *Syn.* Flagitiis contaminatus, fœdus ac turpis. *Usus.* Homo flagitiosissimus, libidinosissimus, nequissimus. V. *Turpis, Scelestus, Sceleratus, Flagitium.*

Flagitium, ii, n. Schandthat. *Syn.* Crimen cum dedecore ac turpitudine conjunctum. *Epi.* Inceſtum, turpe, alienum, domeſticum, fraternum, inauditum, manifeſtum, occultum. *Phraſ. Multa flagitia commiſit*, er hat viele Schandthaten begangen. Flagitia multa fecit, admiſit, commiſit, ſuſcepit; diu multumque in flagitiis verſatus, volutatus eſt; plurimis flagitiis contaminatus, inquinatus, coopertus eſt; flagitiis tantùm nobilitatus eſt; multa in flagitia ſe ingurgitavit; nulla propè pars vitæ turpidudinis expers eſt. Quæ libido ab oculis, quod facinus à manibus ejus, quod flagitium à toto corpore abſuit? V. *Crimen, ſcelus, facinus, ſceleratus. Uſus.* Flagitium facere, ſuſcipere, admittere, committere.

Flagito, as, avi, atum, are. ſtets bitten. *Syn.* Ardenter peto. *Adv.* Admodum, privatim. *Uſus.* Vide, quid acta vita, quid ſtudia tua à te flagitent? Poſtulatur à te dudum, vel potius flagitatur hiſtoria. Poſtulo, non flagito. V. *Peto.*

Flagrantia, æ, f. Brunſt, Brand. *Syn.* Ardor. *Uſus.* Flagrantia oculorum.

Flagro, as, avi, atum, are. brennen. *Syn.* Conflagro, ardeo. *Uſus.* Flagrare odiô, amentia; infamia & odiô publicô, verhaßt seyn. Flagrare ſtudiô dicendi, deſideriô. Convivium ſtupris flagrans. Flagrant in illo libidines. V. *Ardeo.*

Flagrum, i, Peitſche. *Syn.* Flagellum. *Uſus.* Veſtalis flagrô cæſa. V. *Flagellum.*

Flamen, inis, m. Götzen-Prieſter. *Neutr.* Wind. *Syn.* Flatus, ſpiritus. *Uſus.* Flamen Quirinalis. Flaminem prodere, *creare*, einen Götzen-Diener erwählen. Ad flamen auſtri inclinatior.

Flamma, æ, f. Flamme. *Syn.* Molior & ſplendentior pars ignis. *Epi.* Fœdiſſima, pernicioſiſſima, peſtifera, nefaria, recens, tanta, inveterata, tremula, vehemens. Flammæ innumerabiles. *Uſus. Transl.* Sulpitius in eadem vitæ flamma. V. *Ignis.*

Flameus, a, um. feurig, röthlich. *Uſus.* Stællæ naturâ flameæ.

Flammula, æ, f. Flämmlein. *Uſus.* Duæ è lucerna flammulæ viſæ ſunt.

Flatus, ûs, m. Wind, das Blaſen. *Syn.* Spiritus, flamen. *Epi.* Proſper. *Uſus.* Eô vela do, unde aliquis flatus oſtenditur. Cùm proſperô flatû fortunæ utimur.

Flaveo, es, ere. gelb ſeyn. *Syn.* Auri colorem refero, fulgeo.

Flavus, a, um. gelb. *Syn.* Color fulvô clariot & albior. *Uſus.* Flavi capilli.

Flebilis, e. der zu beweinen iſt. *Uſus.* O flebilem ſpeciem & miſeram!

Flebiliter, kläglich. *Syn.* Miſerabiliter. *Uſus.* Flebiliter lamentatur. V. *Lachrymæ.*

Flecto, is, xi, xum, ere. biegen, bewegen. *Syn.* Inflecto, torqueo, detorqueo, intorqueo. *Uſus.* 1. Membra, quò vult, flectit, contorquet, porrigit, contrahit. Genu, caput leviter flectere, inflectere. Verſare ſuam naturam, & ad tempus regere, atque huc illuc torquere & flectere. Flectere aliquem oratione precibus. Flectere animum à virtute ad vitium, in ambitionem; mentem ſuam ad alicujus dignitatem. Flectebar animo, & frangebar. 2. *Vito, caveo, muto*, verändern. Iter, conſilium, ſententiam flectere. V. *Inclino, moveo, genu.*

Fleo, es, vi, tum, ere. weinen. *Syn.* Lachrymor, lachrymas effundo, profundo; lachrymis me dedo, trado; in muliebres me fletus projicio. *Adv.* Uberiùs, miſerè. *Uſus.* Omnes de morte filii flebant, lamentabantur. V. *Lachrymor, Lugeo, Fletus.*

Fletus, us, m. das Weinen. *Syn.* Ejulatus, ploratus, planctus, lachrymæ, lamentatio. *Phraſ.* 1. *Ea res me ad fletum impulit*, dieſe Sache hat mich weinend gemacht. Fletum movit; lachrymas commovit; lachrymas mihi expreſſit, vultum lachrymis implevit. 2. *Hæc inter fletus dixit*, dieſes hat er mit weinenden Augen geſagt. Manantibus lachrymis; obortis, profuſis lachrymis hæc profatus eſt. Hæc inter gemitus & ploratus dixit; loquenti iſta os lachrymæ ſinumque implevêre; hæc dicenti gemitus & lachrymæ vocem incluſere. V. *Luctus, lachrymæ. Uſus.* Fletus totâ urbe gemitusque fit. Non poſſum præ fletu ſcribere, loqui.

Flexanimus, a, um. Hertz-bewegend. *Syn.* Suadens. *Uſus.* Flexanima, atque omnium regina oratio.

Flexibilis, e. leicht zu biegen. *Syn.* Tener, mobilis. *Uſus.* Materia omnium rerum flexibilis, commutabilis. Tenerum, flexibile, quod facile ſequatur, quocunque ducas, quod tuô arbitriô fingas. Mollis, tenera, flexibilis oratio.

Flexiloquus, a, um. zweifelhaftig im Reden. *Uſus.* Oracula flexiloqua, & ambigua.

Flexio, onis, f. Biegung. *Syn.* Flexus, anfractus, conversio. *Epi.* Virilis. *Usus.* Flexio vocis, laterum. Quos tu mæandros, dum omnes solitudines persequeris, qui diverticula flexionésque quæsisti?

Flexuosus, a, um. gekrümmet. *Syn.* Tortuosus.)(*rectus.* *Usus.* Flexuosus introitus aurium.

Flexus, ûs, m. Krümme. *Syn.* Anfractus. *Epi.* Multus. *Usus.* In hoc quasi flexu ætatis. Flexus viæ, fluminis.

Flo, as, avi, atum, are. blasen, wehen. *Adv.* Bellè. *Usus.* Suavissimus auster nobis ab Epiro flavit.

Floccifacio, is, feci, factum, ere. verachten. *Syn.* Contemno, nihili facio.)(*Magnifacio.* *Usus.* Neque tamen floccifacio.

Floreo, es, ui, ere. blühen. *Syn.* Vigeo, floresco: eniteo, emineo, excellens sum. *Adv.* Honestissimè. *Phras. Arbores florent,* die Bäume blühen. Arbores frondent, frondes induunt; in florem se induunt; folia, gemmas agunt; gemmant, fruticantur, luxuriant. *Usus.* 1. Hæc arbor floret. 2. *Transl.* Florére omni genere virtutis, Ingenii laude, acumine ingenii lepore, honoribus, rerum gestarum gloriâ, existimatione innocentiæ, laudibus, amicitiis, gratiâ, autoritate. Tu beatum te, & florentem, & potentem existimas. Fortunâ utor florentissima. V. *Egregius, vigor, fama.*

Floresco, is, ui, ere. anfangen zu blühen. *Syn.* Floreo. *Adv.* Quotidie magis, nunc primum. *Usus.* Sulpitius ad summam gloriam eloquentiæ florescens moritur. V. *Floreo.*

Floreus, a, um. von Blumen. *Usus.* Corona florea.

Floridus, a, um. blühend. *Usus.* Floridior Cicerone, at minus gravis.

Flos, oris, m. Blume, Blüthe. *Syn. Transl.* Lux, decus, honor, ornamentum. *Epi.* Flores lectissimi. *Usus.* 1. Flores carpere, abbrechen. Legere, decerpere. Florum omnium varietas. Suavitates odorum, quæ afflantur è floribus. 2. *Transl.* Gratia non virtutis specie, sed ætatis flore conciliata. Flos nobilitatis & juventutis. Flos equitum, senatûs, Italiæ.

Flosculus, i, m. Blümlein. *Usus.* Ficta omnia celeriter ut flosculi decidunt. Flosculos in oratione aucupari.

Fluctuatio, onis, f. Schwankung. *Usus.* Fluctuatio animorum.

Fluctuo, as, avi, atum, are. Wellen machen, hin und her wancken. *Syn.* Fluctibus jactor, vacillo, fluito. *Usus.* Tota res etiamnum fluctuat, im Zweifel stehen. In decreto non decet fluctuare. Oratio fluctuans ac dissoluta, eô quod sine nervis & articulis fluctuet huc illuc.

Fluctus, ûs, m. Wellen, Fluth. *Syn.* Unda, procella. *Epi.* Fluctus cani, magni, maximi, præsentes, sedati. *Usus.* Jactari, allui fluctibus. Fortunam tanquam fluctus à saxo frangi oportet. Sedatis reipublicæ fluctibus, & tempestate commutatâ. Omnes tempestates & procellas in illo concionum fluctu subire. Motus, agitatio, fremitus fluctuum, & undarum sævientium fragor.

Fluito, as, avi, atum, are. hin und her schwimmen. *Syn.* Fluctuo. *Adv.* Immoderatè. *Usus.* Reipublicæ navis ereptis senatui gubernaculis fluitàns in alto tempestatibúsque seditionum.

Flumen, inis, n. ein Fluß. *Syn.* Fluvius, amnis profluens. *Epi.* Aureum, frigidius, illustre, magnum, maximum, publicum, universum. *Phras.* 1. *Flumen profundum est*, es ist ein tiefer Fluß. Fluvius est profundô alveô; agit undas magnâ vi ac mole; præaltô alveô defluit; vastâ altitudine fluvius, ac navium patiens. 2. *Flumen non profundum*, ein seichter Fluß. Vadosum. Flumen tenui fluens aqua; fluvius, qui vadô nonnullis locis transitur; qui pedibus transiri, transmitti potest; haud difficili transitu flumen. Tenue flumen, nedum navium capax, aut ad comportanda, quæ necessaria sunt opportunum. 3. *Flumen rapax est*, ein reissender Fluß. Citatum fertur flumen; violentus invehitur fluvius, & magnâ celeritate defluit. Undas agit magna vi & mole; rapidè fluit, delabitur; cursû in mare profluit; vires suas concitat; rapidô impetû decurrit. 4. *Flumen in monte oritur*, dieser Fluß entspringet auf dem nächsten Berg. Ex ipsis montis radicibus effunditur; ex monte decurrit, editur, devolvitur; præalto è monte defluit; fluvius oritur fonte ad radices montis conspicuo; visendis ad montis pedem fontibus profluit, erumpit; originem in monte habet; excurrit ex summo montis; fontes vastissimi fluminis in montis jugo sunt; mons ille flumen non unô ore emittit; flumini duobus fontibus iter aperit. 5. *Flumen in mare fluit*, der Fluß fliesset ins Meer. In mare præcipitat; mari miscetur; lapsû suô & cursu in mare profluit, infertur; multis capitibus in Oceanum influit; se exonerat; se evolvit; aquas in

in mare defert; mare præceps ſubit; in mare cadit; in mare decidit; mari excipitur, accipitur, mergitur; Oceanô exſorbetur; non unô oſtio in mare devolvitur. 6. *Flumen. agros præterfluit*, der Fluß fliesset vor den Aeckern vorbey. Propter agros fluit; agros ſecat, alluit; agros præfluit, ſubluit; agros diſpeſcit; agros pervagatur, prælabitur, interfluit; circumjectos agros rigat; agros dividit, dirimit, diſtinguit, oberrat. 7. *Flumen altiſſimas habet ripas*, der Fluß hat ein hohes Gestad. Fluvium prᴂaltæ coërcent ripæ; præruptis undique ripis clauditur, cingitur fluvius; inter præaltas utrinque ripas decurrit. 8. *Flumen inundat*, der Fluß ist hoch angeschwollen. Magnis commotus tempeſtatibus fluvius, ita magnus & vehemens factus eſt, nullis ut ripis coërceri poſſet; fluvius ſuper ripas effuſus, ſine ullis cœleſtibus aquis in altitudinem inſolitam crevit; fluvius agros inundavit cum magna ſtrage tectorum, pecorúmque & hominum pernicie; amnis latè reſtagnavit; amnis continuis auctus imbribus, extra ripas diffluxit, excurrit; alveum exceſſit; ripis ſe ſuperfudit; ſuperfuſus ripis torrens aggeres ſubruit, armenta, tecta, arborum truncos impulit, & ſe ſuper ruinas evexit atque extulit. 9. *Flumen tranſire*, über den Fluß setzen. Superare, trajicere, tranſire flumen; in adverſam ripam transmittere; flumen transgredi; milites fluvium traducere. *Uſus*. 1. Flumine ſecundô, den Fluß hinunter. Flumine adverſô, den Fluß hinauf. Flumen graviſſimas naves perferens. Propter latitudinem, rapiditatem, altitudinem fluminis hauſti penè aquis. Per tortuoſi fluminis ſinus flexúsque devolvebantur. Urbem à caſtris flumen dirimit, der Fluß fliesset zwischen der Stadt und dem Lager. Flumen urbem mediam interfluit, fliesset mitten durch die Stadt. 2. *Transl.* Flumen ingenii; flumen orationis.

Fluo, is, fluxi, ere, rinnen. *Syn*. Labor, mano, excurro, defluo. *Adv*. Incitatius, libere, longe latéque, longius orationem, tardius numerum, æqualiter. *Uſus*. 1. Quæ natura fluunt atque manant, ùt aqua. 2, *Diffluo, dilabor*, vergehen, zerfliessen. Fluit voluptas corporis. Fluunt omnia, nec diutiùs unô eôdemque ſtatû perdurant. Mollitia fluere. Quæ delapſa fluxerunt, ſeveris legibus ſunt vincienda. 3. *Orior*, herkommen. Inde malum omne fluxit. Hæc ex eodem fonte fluunt. 4. Fracta quædam & fluens oratio. V. *Flumen*.

Fluviatilis, e, vom Fluß. *Uſus*. Beſtiæ aquatiles, ùt fluviatiles teſtudines.

Fluvius, ii, m. ein Fluß. *Syn*. Flumen, amnis, profluens. *Epi*. Atratus, magnus, jucundus. *Uſus*. Fluvius ſanguine fluxiſſe dicitur. V. *Flumen*.

Fluxio, onis, f. das Fliessen. *Syn*. Curſus. *Uſus*. Fluxiones aquarum.

Fluxus, a, um. unbeständig. *Syn*. Incertus, inconſtans. *Uſus*. Res noſtræ ut in ſecundis fluxæ, ita in adverſis bonæ.

Foculus, i, m. Camin. *Uſus*. Poſitô in roſtris foculô.

Focus, i, m. Heerd. *Syn*. Locus, ubi ignis fovetur. *Epi*. Foci adyti, penetrales, patrii, privati, publici. *Uſus*. Pro aris & focis pugnare. Ejicere aliquem domô nudum ac focis patriis, Diisque penatibus, ſedibus, aris exturbare. V. *Ignis*.

Fodico, as, avi, atum, are. grübeln. *Uſus*. Res fodicantes, quas malas arbitramur.

Fodio, is, fodi, foſſum ere. graben. *Syn*. Effodio, perfodio. *Phraſ*. *Fodere terram*, die Erde umgraben. Humum moliri; humum alte egerere; vertere terram. *Uſus*. Fodit, invenit auri aliquantum. Pungit dolor, imò fodit. Vin' te ſtimulis fodiam? Altiùs fodienti ſilex ferro impenetrabilis occurrit. V. *Cuniculus*.

Fœcunditas, tis, f. Fruchtbarkeit. *Syn*. Ubertas, fertilitas.)(*ſterilitas*. *Epi*. Calamitoſa. *Uſus*. Cœli temperatio, fœcunditas terrarum, agri uberrimi maximéque fertiles, in quibus multa propter fœcunditatem fingi gignique poſſunt. O miſeram mulieris fœcunditatem! V. *Fertilis*.

Fœcundo, as, avi, atum, are. fruchtbar machen. *Syn*. Fructiferum facio, fœcunditatem do. *Uſus*. Nilus Ægyptum fœcundat.

Fœderatus, a, um. verbunden. *Syn*. Fœdere & amicitia conjunctus; armorum ſocii, fœdere illigati. *Uſus*. Fœderati populi, civitatés. V. *Socius*, *Fœdus*.

Fœdiſſimé, häßlich. *Syn*. Turpiſſimè.

Fœdifragus, a, um. Bund-brüchich. *Syn*. Qui fœdus frangit. *Uſus*. Pœni fœdifragi.

Fœditas, atis, f. Unflätigkeit. *Syn*. Turpitudo, macula. *Epi*. Flagitioſa, intolera-

lerabilis. *Usus*. Depravatio & fœditas turpificati animi. V. *Turpis*.

Fœdo, as, avi, atum, are. beflecken. *Syn*. Maculo. *Usus*. Romam fœdavit adventus tuus. Templa omni turpitudine; aliquem nefariò scelere fœdare. V. *Maculo*, *commaculo*.

Fœdus, a, um. garstig, schändlich. *Syn*. Turpis, flagitiosus.)(*Purus*. *Usus*. Luxuria omni ætati turpis, tum senectuti fœdissima est. V. *Turpis*.

Fœdus, eris, n. Bündniß. *Syn*. Pactio, fides, amicitia regum & populorum lege & religione sancita. *Phras*. 1. *Fœdus cum aliquo facere*, ein Bündniß machen. Fœdus ferire, icere, percutere, peragere; societate ac fœdere se illigare; aliquem sibi adjungere; fœdus cum aliquo jungere; fœdus sancire, pacisci cum aliquo; fœderibus cum hoste devincire fidem; fœdus agere; fœdus conflare armorúmque societatem cum altero; fœdus ac societatem inire; armorum societatem data atque accepta fide confirmare; fœdere conjungi. 2. *Ad fœdus accedere*, dem Bündniß beytreten. Societatem cum aliquo coire; in fœdus transire; in amicitiam & societatem venire; societatem facere; fœdus pangere cum aliquo; accipi in jus æquum; inter socios amicósque pacto fœderis adscribi. 3. *Fœdus servare*, das Bündniß halten. Fœdere stare, in fide perstare; ultima pro fide experiri. V. *Fidelis*, *Fidem servo*. 4. *Fœdus frangere*, daß Bündniß brechen. Fœdus infirmare, negligere, violare, frangere, rumpere; contra fœdus facere; fidem prodere; conventiones pactionésque perturbare; pacta ac conventa convellere, rescindere, irrita ac vana facere; pactis, conventis non stare. 5. *Fœdus renovare*, confirmare; publicas fœderum religiones instaurare, das Bündniß erneuern. V *Amicitiam renovare*. *Usus*. Adversus fœdus stare. Fœdus scribere, tabulis incidere. V. *Societas*.

Fœmina, æ, f. Weibsbild. *Syn*. Mulier.)(*Mas*. *Epi*. Bona & locuples, sanctissima, optima, præstantissima, primaria, probatissima & summo loco nata. *Usus*. Prudentissima, diligentissima, eximia forma, & summô locô nata fœmina. V. *Mulier*.

Fœmineus, a, um. weiblich. *Usus*. Fœmineus plangor.

Fœnebris, e. wucherisch. *Syn*. Ad fœnus pertinens.

Fœneratio, onis, f. Wucher. *Syn*. Fœnoris exercicatio, pecuniæ nundinatio. *Usus*. Non hoc beneficium habendum est, sed fœneratio. Fœneratio pecuniæ publicæ.

Fœneratò, wucherisch. *Usus*. Pallam fœnerato abstulit.

Fœnerator, oris, m. Wucherer. *Syn*. Qui fœnus exercet. *Usus*. Fœneratorum quæstus odia hominum incurrit.

Fœneror, aris, atus sum, ari. wuchern. *Syn*. Fœnori do, fœnori loco. *Usus*. Non fœneramur beneficium. Pecuniam centesimis fœnerari.

Fœneus, a, um. aus Heu gemacht. *Usus*. Fœnea hominum simulacra.

Fœnum, i, n. Heu. *Usus*. Fœnum secare, demetere; furcillis versare, colligere, construere, in striam coarctare, in manipulos colligere, in metas exstruere, sub tectum congerere, in tabulata componere.

Fœnus, oris, n. Wucher. *Syn*. Usura. *Epi*. Grave, grande, iniquissimum, perpetuum, renovatum, tolerabile. *Usus*. Fœnori dare, locare argentum, auf Wucher anlegen. Pecuniam gravissimô fœnore sumere; fœnori accipere, Geld auf Interesse nehmen. Fœnore iniquissimô trucidare cives, grossen Wucher treiben. V. *Usura*.

Fœteo, es, ui, ere. stincken. *Syn*. Malè oleo. *Usus*. Anima illi fœtet, er stincket aus dem Mund. V. *Fœtor*.

Fœtidus, a, um. stinckend. *Usus*. Os fœtidum.

Fœtor, oris, m. Gestanck. *Syn*. Putidus & malus odor. *Phras*. *Fœtet ex ore*, *vulg*. er stincket aus dem Mund. Anima illi fœtet; fœtente est spiritû; ne quidem animam conservare puram potuit; ore fœtidô teterrimam nobis pestem inhalat; homo contaminatô spiritû, qui omnes ab se odoris gravitate ac fœditate depellat; qui aliorum naribus maximam exhibeat molestiam; animâ fœtidâ senex. *Usus*. Jacebat in suo fœtore & fimo.

Fœtus, a, um. trächtig. *Syn*. Gravidus. *Usus*. Terra fœta frugibus.

Fœtus, ûs, m. Frucht, Leibes-Frucht. *Syn*. Partus, proles, soboles, fructus. *Epi*. Majores, multiplices, uberiores & grandiores. *Usus*. Fœtum procreare, fundere, edere, erzeugen, gebähren.

Nulla

Nulla ætate Poëtarum uberior fœtus est. Edit meliores fœtus ager aratus, innovatus.

Fœtura, æ, f. das Tragen des Viehes. *Usus*. Ubertas lactis & fœturæ.

Folium, ii, n. ein Blat. *Epi*. Aridum. *Phras. Folia decidunt*, die Blätter fallen ab. Folia defluunt; arbor folia dimittit; foliis exuuntur, nudantur arbores. *Usus*. In arboribus truncus, rami, folia.

Folliculus, i, m. ein ledernes Säcklein. *Saccus, quô parricidarum caput involvebatur*. *Epi*. Lupinus. *Usus*. Os folliculô obvolutum.

Follis, is, m. Blasbalg. Instrumentum ad ignem excitandum. *Usus*. Id sine follibus & incudibus effici non potest. Admotis follibus, flatû ignem accendere.

Fomentum, i, n. warmer Ueberschlag. *Syn*. Delinitio. *Usus*. Hæc sunt solatia, hæc fomenta humanorum malorum. Fortitudinis fomentô mitigatur dolor. V. *Remedium*.

Fons, tis, m. Brunn. *Epi*. Dulcis atque plenissimus piscium, perennis, sanctus augustusque, fontes recentes, reconditi. *Usus*. 1. Fons ex summo montis excurrit, & magnô aquarum strepitû cadit, entspringen. Lucum fons perenni rigabat aquâ, befeuchten. Fontis venas intercidere; venas avertere, abgraben. Fontem exhaurire, erschöpffen. Fons aquæ dulcis. Fontium gelidæ perennitates. Summa loci salubritas & copia, pluribus circumjectis fontibus perennium aquarum. 2. *Principium, Origo, Caput*, Ursprung, Haupt-Ursache. E fontibus potiùs hauriant, quàm rivulos doctrinæ consectentur. Philosophiæ fontes aperire. Consiliorum, calamitatum omnium fontes.

Foramen, inis, n. Loch. *Phras. Foramen in muro facere*, ein Loch in die Mauer machen. Parietem perfodere, perforare, perrumpere; murum terebrare, transverberare, pertundere. *Usus*. Foramina illa, quæ patent ad animum à corpore. *Sensus*.

Foras, hinaus. *Syn*. Extra. *Usus*. Foras projicere, extrudere. Scripta foras dare. Accessio ædium foras projecta, foras eminens.

Forensis, e. gerichtlich. *Syn*. Judicialis, publicus. *Usus*. Oratio judicialis, forensis, concertatoria. Negotia forensia, & extranea.

Fores, ium, f. eine Thür. *Syn*. Janua, ostium, aditus. *Us*. 1. Fores aperire, claudere, effringere, pulsare. 2. *Ingressus, initium*, Eingang, Anfang. Amicitiæ & familiaritatis fores alicui aperire, patefacere.

Fori, orum, m. Gang im Schif. *Syn*. Tabulata navium à puppi ad proram per mediam navim. *Usus*. Alii malum scandunt, alii per foros currunt.

Foris, draussen. *Syn*. Extrà, extrinsecus, in luce atque oculis civium.)(*Domi intùs*. *Usus*. Consilium domi, arma foris. Foris delatæ merces.

Forma, æ, f. äusserliche Gestalt. *Syn*. Figura, species. *Epi*. Certa, magna, maximè sibi cognata, duplex, egregia, eximia, formosior, generosa, magnifica, globosa, humana, ignea, impolita, rudis, insita in mentibus nostris, muliebris, mutabilis, nova, perfecta, rotunda, similis, tota, virilis, ultima, una & consentiens Philosophiæ. *Phras*. 1. *Formâ est non admodum venustâ*, er ist nicht gar schön von Gestalt. Figurâ & lineamentis non est admodùm pulchris; habitû formâque corporis non optimâ; corporis & lineamentorum conformatio, membrorum compositio in eo non est venustissima; aspectû ac specie paulùm horridiore est; multum ab est ab elegantia formæque dignitate; nihil in illo est ad aspectum venusti ac præclari; honestâ magis, quàm liberali atque egregiâ formâ est; nulla in eo oris dignitas, ac ne honestas quidem. V. *Deformis*. 2. *Formâ est plenâ dignitatis ac majestatis*, er ist von einer ansehnlichen Gestalt. Habitus formâque viri aliquantulum amplior augustiórque humanâ. Habitudo corporis ea est, quæ facilè indicaret, quantus animus lateret; mira in eo oris dignitas, ac forma planè regia. Vir est specie ac pulchritudine insignis; eximia homini corporis species est. V. *Pulcher*. *Usus*. 1. Omnium animantium formam vincit figura hominum. Imago, forma, nota, simulacrum. liberali formâ adolescens. 2. *Character notio*, Beschaffenheit. Exprimere formam reipublicæ horum temporum. Forma ædificii. Forma & figura dicendi; officii, honesti forma.

Formica, æ, f. eine Ameise. *Usus*. In formica non modo sensus, sed etiam mens, ratio, memoria videri possit.

Formido, inis, f. Furcht. *Syn*. Timor, pavor, *Epi*. Horribilis, subita, improvisa, summa, tanta. *Usus*. Minas jactare, formidines, fugas, terrores. Formidinem injicere, imponere. V. *Metus*.

For-

Formido, as, avi, atum, are. fürchten. *Syn.* Metuo, paveo. *Usus.* Formidare omnia. Unus ausus est, quod omnium fugisset formidassetque audacia. V. *Timeo.*

Formidolosè, furchtsam. *Syn.* Timide. V. *Timidè.*

Formidolosus, a, um. erschrecklich. *Syn.* Horribilis. *Usus.* Dubium & formidolosissimum bellum. V. *Terribilis.*

Formo, as, avi, atum, are. gestalten. *Syn.* Figuro, fingo, effingo.)(*deformo. Adv.* Decore. *Usus.* Formare orationem, eamque variare ac distinguere. Nos verba, ùt ceram fingimus & formamus. Ut temperatus est aër, ita pueri animantur & formantur. Juventutem præceptis; consuetudinem, mores formare, conformare. Se ad alterius mores fingere, formare. V. *Fingo,*

Formositas, atis, f. Schönheit. *Syn* Pulchritudo, forma. *Usus.* Decorum positum est in tribus rebus, formositate, ordine, ornatû ad actionem apto. V. *Pulchritudo, Forma.*

Formosus, a, um. schön, hübsch. *Syn.* Pulcher, qui eximiâ facie est, ad aspectum venustus.)(*deformis.* *Usus.* Formosissimæ virgines. V. *Pulcher.*

Formula, æ, f. Vorschrift. *Syn.* præscriptum, norma. *Epi.* Augustissima, antiquissima, certa, plena, consentanea rationi. *Usus.* 1. Testamentorum, sponsionum, postulationum, judiciorum, Jurisconsultorum formulæ. 2. *Norma, regula,* Weise, Regel. Formula quædam constituenda, quam sequentes, ab officio nunquam aberremus. Erit hæc formula Stoicorum disciplinæ maximè consentanea.

Fornax, acis, f. ein Ofen. *Usus.* Ardentes fornaces.

Fornicatus, a, um. gewölbt. *Syn.* Qui fornicem habet. *Usus.* Paries fornicatus. *Fornicor, Fornicatio*, Unzucht treiben, *vulg. sunt.* V. *Scortor.*

Fornix, icis, m. Schwibbogen. *Syn.* Testudo, camera, arcus. *Usus.* Fornix vitium fecit, das Gewölbe hat Schaden gelitten.

Fors, f. Glück. *Syn.* Fortuna. *Usus.* Fors domina campi. Ut fors tulerit, wie es sich schicken wird.

Forsitan, vielleicht. *Syn.* Fortassis, fortasse. *Usus.* Fortsitan quæratis, quid sit?

Fortasse, vielleicht. *Syn.* Forsitan. *Usus.* Puer fortasse fatuus.

Fortassis, vielleicht. *Syn.* Fortasse.

Fortè, ungefehr. *Syn.* Casû, fortunâ; fortasse, forsan. *Usus.* Fortè venit, ùt Puteolos venirem. V. *Casus.*

Fortifico, as, avi, atum, are. stark machen. *Usus.* Animum fortificare.

Fortis, è. stark, tapfer. *Syn.* Magnanimus, acer, strenuus, constans, potens, robustus, valens, invictus, animosus, multum roboris habens, in quo multum est roboris & virtutis, maximi animi, qui omnia in se esse posita ducit, & humanos casus virtute inferiores putat.)(*Ignavus. Adv.* Egregiè, maximè, sanè, verè. *Phras.* 1. *Est vir fortis*, er ist ein tapferer Mann. Vir est singulari animi magnitudine, qui humana omnia premat; casus contemnat humanos; omnia, quæ in hominem cadere possunt, subter se habeat & despiciat. Est celsus & erectus, quique ea, quæ homini accidere possunt, omnia parva ducat; est stabili, firmô & magnô animô; animô præditus firmô ac constanti. Vir altus & excellens, verè fortis, infra se omnia humana ducens; robustô animô & invictâ constantiâ; cui suppetunt animi ad invidiam sustinendam; quem nullus terror unquam dejiciat; cui magnitudo animi, ne fortunâ quidem infracta; cui tantum roboris animô; tanta animi præsentia, nihil ut eum frangere, debilitare nihil possit. 2. *Fortis animô viribúsque*, er war zugleich stark und großmüthig. Ingens animi viriúmque; prævalidus pari viribus animô; viribus ingens, bellatórque primus; vigebat animô corporéque, vix ut robur ejus virésque sustinere vis ulla posset. V. *Animus, Robustus, Expositus.* *Usus.* Viri fortes, quorum opera eximia in rebus gerendis extitit. Vir fortis, acris animi magnique. Animi impetû fortissimô. V. *Fortitudo, assuesco malis.*

Fortiter, männlich. *Syn.* Animosè, viriliter, constanter, nervosè, acriter, strenuè, magnô animô fortique; magnô præsentique animô. *Phras. Fortiter tulit injuriam,* er hat die Beleidigung großmüthig vertragen. In atroci calumnia virtus ejus nihil contremuit; magnô elatóque animo; nullo trepidationis signo; animo strenuo ac impavido casum acerbissimum excepit. V. *Animus.*

Fortitudo, inis, f. Tapferkeit, Stärke. *Syn.* Magnitudo animi, & robur; animi excelsi, atque invicti magnitudo; animi excellentia; elatio magnitudóque animi; animi excellentis præstantia; animi præsentia, robur, vis, excelsitas & magnitudo; acer animus & præsens, magnâ vi

vi & incredibili animus.)(*Ignavia, inertia, timiditas.* *Epi.* Custos dignitatis, incredibilis, jucunda auditu, præsens, princeps, propria viri, rabiosa, robusta & stabilis. *Phras.* *Ad omnes casus, quibus humana vita exposita est, animi fortitudine me defendo*, ich bin starkmüthig in allen widrigen Begebenheiten. Ad humana omnia, quibus vita humana subjecta est, fortis sum; contra fortunam firmus, paratus, armatus, validus, firmissimis animi præsidiis munitus sum; minimùm laboro de humanis casibus; susve deque res humanas facio; contemno, negligo, despicio, aspernor; humanis casibus animi præstantiâ, virtute, fortitudine resisto. Fortunæ conatibus obviam eo, occurro; objicio me, oppono me fortiter atque acriter. Sperno fortunam fretus conscientiâ. Adversa, infesta, infensa, iniqua mihi est fortuna, valet tamen; seipsô nititur, sua in seipsô præsidia ponit; à se ipsô præsidium omne petit animus meus adversùs fortunæ vim, impetum, conatus, injuriam, tela omnia. Mea me contra fortunam conscientia fortem facit, confirmat, auget viribus, validiorem reddit; mihi animos, virtutem, vires, fortitudinem, firmitatem addit. Acerbè me exagitat fortuna, tamen minimùm res me humanæ movent, afficiunt, perturbant. *Usus.* Fortitudo est considerata periculorum susceptio, laborum perpessio, dolorum laborumque contemptio. Fortitudinis proprium est nihil extimescere; omnia humana despicere: nihil, quod homini accidere potest, intolerandum putare. Fortitudo præcipuè in mortis ac doloris contemptione spectatur. Fortitudo est scientia perferendarum rerum; *vel* affectio animi in patiendo, humanæ legi parens sine timore. Ejus comites magnitudo animi, gravitas, patientia, rerum humanarum despicientia. Venientibus malis obstat. Fortitudo est rerum magnarum appetitio, rerum humilium contemptio, laboris cum utilitatis ratione perpessio.

Fortuitò, ohngefehr. *Syn.* Fortuitù, casù, temere, forte.)(*Consultò.* *Usus.* Casû & fortuitò factum est. Repentinâ aliquâ voluntate, & fortuitò incidere in aliquid agendum. V. *Casus.*

Fortuitù, ohngefehr. *Syn.* Fortuitò. *Usus.* Id tibi non excidit fortuitù, sed scriptum, meditatum, cogitatum attulisti. Temerè ac fortuitù, inconsideratè, negligenter aliquid facere. Casû & fortuitù navis in portum delata est.

Fortuitus, a, um. unversehen. *Syn.* In fortuna positus, non provisus. *Usus.* Fortuita bona. Fortuita atomorum concursio; fortuita & subita oratio.

Fortuna, æ, f. Glück, Fall. *Syn.* Sors, fors, casus, temeritas, eventus, mora, conditio.)(*Consilium. ratio.* *Epi.* Adversa, aversa, afflicta, perdita, aliena, amplissima, anceps, cæca, communis, dispar, dissimilis diuturna, domina rerum humanarum, dubia, dura, crudelis, egregia, excellens, exigua, eximia, externa, extrema, falsa & volucris, fatalis, florentissima, fluxa, fortunatior, fragilis, gravis acerbaque, inclinata, & propè jacens, incolumis, incredibilis, inferior, infesta, infima, insana, integra, levis, magna, mala, mortalis, multa, optabilis, optima, particeps, perdita, popularis, præcipua, præstans florénsque, pristina, propitia, prospera, æquabilis, perpetuaque, singularis, spoliata, stabilis, summa, tanta, tuta tranquillaque, turpis, vaga volubilisque, vetus, volucris. *Phras.* 1. *Fortunam suam sibi quisque ipse parat*, sein Glück verschaft sich ein jeder selbst. Fortunæ quisque suæ faber est; mores cuique sui fortunam fingunt, conciliant; fortunam sibi quisque facit; sibi quisque, non fortunæ, incrementa sua debet. 2. *Quæcunque fortuna fuerit, tentabo rem*, ich werde es wagen, wie es immer ausschlage. Fortunæ periculum faciam; fortunam tentabo; fortunæ me committam; sorti rem committam; in aleam quamvis dubiam ibo; rem in casum eventus, quamvis ancipitis, committam; fortunam, quæcunque oblata mihi fuerit, complectar; quemcunque cursum fortuna dederit; utcunque res cadet; quodcunque fors obtulerit; quemcunque fors casum tulerit; quocunque fortuna rem dederit; quicunque casus negotium gubernarit. 3. *In hoc bello partes sequar, quibus fortuna faverit*, in diesem Krieg werde ich mich zu denen schlagen, die das beste Glück haben werden. Ad fortunam inclinabo; fortunæ mea consilia applicabo. Quò fortuna rem dederit, inclinarit; quibus partibus se fors dederit, quibus attulerit fortuna; quibus aspirarit; cum quibus ratio ac fortuna steterit, ad eas me aggregabo. 4. *Fortuna in bello multum potest*, das Glück vermag viel zu Kriegs-Zeiten. Fortuna rerum quidem humanarum, sed maximè campi domina. Magna est vis fortunæ in utramque partem, seu ad res secundas, seu adversas. Bellicis in rebus sæpè fortunæ plus, quàm ratio potest. 5. *Fortuna*

modò prosperâ, modò adversâ utimur, wir haben bald Glück, bald Unglück. Ferè conjunctio est secundæ, dubiæque fortunæ. Ab excitata fortuna ad inclinatam ferè desciscimus; jam florentissimâ utimur, jam duriore conflictamur. Varietate fortunæ jactamur, prosperis nunc rebus, nunc ambiguis. 6. *Fortunâ prospera moderatè utitur*, er gebraucht sich seines Glücks sehr mäßig; er übernimmt sich nicht in seinem Glück. In rebus secundis, & ad voluntatem fluentibus minimè elatus est; in secundissimis rebus; etiam res maximas fortunâ suffragante consecutus, minime insolescit; modum etiam secundis rebus novit imponere, nec nimis credere serenitati præsentis fortunæ. Prudens homo, & meritò felix, qui cùm præsto habeat ubi ue fortunam, eandem tamen veretur quâ aspirante res maximas gessit. Quanquam omnia illi â fortuna data, tributa sint, nunquam tamen superbum se præbet in tanta fortunâ; fortunam etiam secundam pulcherrimè ferre novit; ejus animum non magis prospera effert fortuna, quàm adversa dejicit. Virtute fortunam adæquat, nec secundâ insolens, nec adversâ dejectus. 7. *Fortunâ utor adversâ*, ich habe kein Glück. Fortuna mihi undique adversatur; nihil usquam secundi est; tempestates procellæque aliæ ex aliis mihi subeundæ sunt. Fortunæ fulminibus unus petor; undique me infestat, oppugnat, exagitat, vexat, premit; consilia mea evertit, discutit, profligat adversa fortuna. Pertinax me fortuna urgere; se mihi objicere non desinit. Inimicam ubique experior fortunam; malè mihi cum fortuna convenit; percussus fortunæ vi jaceo; jacent res meæ ac fortunæ; alius ex alio casus rerum mearum tranquillitatem perturbat; fortunâ utor infestâ, infensâ, iniquâ, durâ, acerbâ, asperâ, difficili; novis semper fortunæ telis ac ictibus expositus, subjectus sum; alius ex alio casus me affligit, pessumdat; novum identidem vulnus à fortuna accipio; fortunâ afflictâ opprimor; in novas semper difficultates, calamitates incurro; novis calamitatibus involvor, implicor; in maximas me difficultates fortuna conjicit; sempiterna nox fortunis meis offunditur; omnium, qui vivunt usquam, gentium, sum miserrimus. Quis me homo est miserior? Omnes felicitates mihi adversantur; ærumnas omnes omnium supero ærumnis meis. V. *Miser*. 8. *Vita humana multis est exposita fortunæ injuriis*, das menschliche Leben ist vielen Unglücks-Fällen unterworfen. Innumeris fortunæ telis patet hominum vita; innumera fortunæ tela impendent, imminent vitæ nostræ; casus plurimi, eventus rerum varii singulis prope horis extimescendi. Quisquis vitam ingreditur, quisquis in hanc lucem prodit, quisquis spiritum è cœlò ducit, quiquis hujus lucis usurâ fruitur, eum casus innumerabiles manent; ei, & quæ velit, & quæ nolit, expectanda multa sunt; ejus animus ex vario rerum eventu perpetuò fluctuet, necesse est. Omnium rerum humanarum vicissitudo est, nulla nobis non timenda, non excitanda. Dum in terris sumus, degimus, ætatem exigimus; dum inter vivos agimus, est vicissitudo, est fortunæ inclementia, est fortunæ vis in utramque partem. Quàm vaga volubilisque fortuna, tam varia commutabilisque vitæ nostræ ratio est; in casu atque fortunâ bona corporis, & quæ extra corpus sita sunt & collocata. 9. *Fortuna est inconstans*, das Glück ist veränderlich. Varietas est propria fortunæ; volubilis ejus rota versatur semper; varii sunt incertique casus; usque variat fortuna; momentô temporis vertitur; lubrica est & versatilis, nec invita teneri potest. Crebra fortunæ est varietas; jactamur invicem per ludibria fortunæ; nihil tam contrarium constantiæ, quàm fortuna; fortuna amica varietati constantiam respuit; fortuna ab inconstantia sejungi non potest; vaga est volubilisque fortuna; nunquam eòdem diu vestigiô stat fortuna. 10. *Fortuna se vertit*, das Glück wendet sich. Fortuna retrò volvitur; hic casus vertenti nos præbet fortunæ; fortuna se inclinat; consiliis obstat & adversatur; à fortuna derelicti sumus; fortuna vertitur; variat nunc, dilabitur fortuna, fortuna nos destituit. *Usus*. 1. Fortuna prospera, æquabilis perpetuáque, beständiges Glück. Fortuna inclinata, & prope jacens, schlechtes Glück. Fortuna adversa, aversa, afflicta, perdita, acerba, Unglück. Fortuna varia, commutabilis, vaga, volubilis, fluxa, anceps, dubia, ein unbeständiges, zweifelhaftes Glück. Fortuna utraque, Glück und Unglück. Fortunam belli tentare, periclitari, das Glück wagen. Ferre, subire pulcherrimè secundam & adversam fortunam, sich in Glück und Unglück schicken. Fortunæ obsequi, cedere, dem Glücke weichen, nachgeben. Omnis spes, ratio & cogitatio illi ex fortuna pendet, er verläßt sich einig und allein auf das Glück. Fortunæ consilia sua applicare, sich nach dem Glück richten. Cum virtute fortunam adæquare, nicht weniger glücklich, als tugendhaft seyn. 2. *Conditio*, Stand, Beschaffenheit. Homines

mines infimâ fortunâ, schlechte, gemeine Leute. Num versor tecum in eâdem fortuna? V. *Felix, Felicitas*, *Calamitas*, *Miser*, *Miseria*.

Fortunæ, arum, f. Reichthum. *Syn.* Bona, copiæ, opes, divitiæ; dona fortunæ; res, quas fortuna tribuit; bona, quæ alicui a fortuna data sunt, res familiaris. *Phras. Fortunis aliquem privare*, einen seiner Güter berauben. Fortunas alicujus prodere; in fortunas invadere; fortunis aliquem exuere, orbare, spoliare, evertere; deturbare aliquem de fortunis. *Usus.* Aliquem fortunis augére, cumulare, bereichern. Alicujus fortunis imminére, nach eines Reichthümern trachten. Fortunas dissipare, verschwenden. Fortunas amittere, verlieren. Fortunas cum morte dimittere, verlassen müssen. Fortunas suas ac dignitatem obtinére. Fortunis frui. Per fortunas! *formula obtestantis*. V. *Divitiæ*, *Opes*, *Bona*.

Fortunatè, glücklich. *Syn.* Feliciter. *Usus.* Fortunatè beatéque vivere. V. *Feliciter*.

Fortunatus, a, um. beglückt. *Syn.* Felix, cui venti valdè secundi; cui fortuna ubique præstò est; incredibili fortunâ cumulatus; cui ad felicitatem nihil deest; cui rectè res omnes sub manus succedunt.)(*infelix*, *miser*. *Adv.* Verè. *Usus.* Nobilis, fortunatus homo. V. *Felix*.

Fortuno, as, avi, atum, are. segnen. *Syn.* Servo, augeo. *Phras. Deus te fortunet*, Gott gebe dir Glück und Segen. Tu quod agis, id velim Deus approbet; Deus inceptis tuis successus det prosperos; Deus tibi optata ferat omnia; Deus faxit, ut felicia faustáque sint, quæ suscipis; faveat aspirétque consilio tuo; felix adsit inceptis tuis; benè vertat Deus, quod agis; Deus votis tuis optatisque cumulatè respondeat; faveant Superi tuis conatibus; fortunet Deus, quod tibi in manibus est; Divi te omnes adjuvent, ut bonis avibus cœpta res melioribus exeat; ut, quod Superis fortunantibus instituisti, id propitiô Numine absolvas; ut, quod aggressus, quod auspicatus es, id succedat optimè, id faustè ac feliciter eveniat, cadat; prosperum eventum sortiatur; ad felicem exitum perducatur; Deum tibi hæc consilia fortunare cupio. V. *Precandi formulæ*. *Usus.* Tibi patrimonium Dii fortunent! Honorem tibi Deos fortunare volo.

Forum, i, n. Markt. *Epi.* Celeberrimum, commune, iniquum, maximum, medium, molestum, mutum, plenum, refertum militibus, totum, transversum, non modo vacuum à bonis, sed etiam à liberis inane. *Usus.* 1. Forum boarium, olitorium, piscarium. 2. *Judicia publica*, öffentliche Gerichte. Forum egit in provincia. Postquam forum attigisti, nihil fecisti, nisi plenum dignitatis. Forum colere. Forum refrixit.

Fossa, æ, f. ein Graben. *Epi.* Abundans gurgitibus, lata. *Phras.* 1. *Fossam facere*, einen Graben machen. Fossam deprimere; fossam obducere, ducere. 2. *Fossâ munire oppidum*, mit einem Graben umfangen. Oppidum fossâ ac vallô circumdare, munire, circummunire, sepire. *Usus.* Fossæ pluribus locis objectæ iter abruperant. Rheni fossa gurgitibus abundans.

Fossio, onis, f. das Graben. *Epi.* Recens. *Usus.* Agri fossiones & repastinationes. Terra recenti fossione fumans.

Fossor, oris, m. Gräber. *Syn.* Qui fodit.

Fovea, æ, f. eine Grube. *Syn.* Fossa, scrobs. *Usus.* In foveam incidit.

Foveo, es, vi, fotum, ére. warm halten. *Syn.* Tego, alo, tueor, retineo. *Usus.* Inimicum meum ita fovebant, ita in manibus habebant, ita osculabantur. Fove amorem, & auge, quô in me ferebaris. Semper te fovebo, & quibuscunque rebus potero, augebo. Omnibus me rebus semper fovit & ornavit. Hoc enimverò est alere vitium & fovére. V. *Alo*, *Tueor*, *Faveo*.

Fractus, a, um. zerbrochen. *Syn.* Infractus, debilitatus, afflictus. *Usus.* Qui me animô nimis fractô esse atque afflictô, loquebantur.

Fragilis, e. gebrechlich. *Syn.* Caducus.)(*Firmus*, *stabilis*. *Usus.* Corpus fragile, caducum, animus sempiternus. Quis stabile futurum & firmum confidat, quod fragile & caducum sit? V. *Infirmus*, *humanus*, *debilis*.

Fragilitas, tis, f. Gebrechlichkeit. *Usus.* Fragilitatem naturæ communis & imbecillitatem, & casus humanos & incertos eventus valetudinis pertimesco.

Fragmentum, i, n. ein abgebrochenes Stück. *Syn.* Rei fractæ pars frustum. *Usus.* Fragmenta lapidum, lignorum.

Fragor, oris, m. das Krachen, Knall. *Syn.* Rei fractæ sonitus, strepitus.

Fragro, as, avi, atum, are. starck riechen. *Syn.* Odorem reddo, odorem afflo.

Frango, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen. R. à φράγνυμι. *Syn.* Infringo, confringo, perrumpo, comminuo, infirmo, contundo. *Adv.* Facilè, vehementius. *Phras. Frangere munimenta oppidi*, alles, was zu Befestigung des Orts dienlich war, zerbrechen und zernichten. Convellere, laxare, comminuere muros; compages operum interscindere; mœnia lacerare, pinnas detergere; repagula, valvas demoliri; valla quassare, vellere; claustra infringere; decutere portas, exscindere. *Usus.* 1. Fores frangere. Remos frangere & detergere. 2. *Cohibeo, coerceo*, einhalten, zähmen. Animos alicujus, spiritus, impetum, audaciam, furorem, cupiditates, libidines frangere & contundere. Pertinaciam frangere & expugnare. 3. *Debilito, infirmo*, schwächen. Metû, dolore, morbô, animô frangi; malorum diuturnitate frangi, & dolori succumbere. 4. *Violo*, brechen, nicht halten. Fidem, fœdus frangere. 5. *Remitto*, nachlassen. Frangit se calor. V. *Destruo.*

Frater, tris, m. Bruder. *Syn.* Germanus. *Epi.* Amantissimus, charissimus, impius, levis, major, minimus, miser, optatissimus, optimus, ornatissimus, præditus pari pietate & industriâ, suavissimus, fratres amantissimi & conjunctissimi. *Usus.* Volo, mi frater, fraterculo tuo credas. Concordissimi fratres.

Fraterculus, i, m. Brüderlein. *Syn.* Frater.

Fraternè, brüderlich. *Syn.* Germanè. *Usus.* Epistolæ non fraternè scriptæ. Fraternè debes ignoscere.

Fraternus, a, um. brüderlich. *Usus.* Fraterna necessitudo. Fraternum amorem demonstrare in aliquem.

Fratricida, æ, m. Bruder-Mörder. *Usus.* Parricida, fratricida.

Fraudatio, onis, f. Betrug, Untreu.)(*Fides.* *Usus.* Inter bonos benè agier oportet, & sine fraudatione.

Fraudator, oris, m. Betrüger. *Syn.* Inficiator. *Usus.* Fraudator creditorum.

Fraudo, as, avi, atum, are. betrügen. *Syn.* Fraudem facio, fallo, destituo, ludifico. *Adv.* Improbissimè, palam. *Usus.* Fraudare creditores. Qui socium pecunia fraudaverit. V. *Decipio.*

Fraudulentus, a, um. voll Betrugs. *Syn.* Fallax, dolosus, mendax, malitiosus. *Phras. Fraudulentus homo est*, er stecket voller Betrug. Ad fraudem acutus; fallaciis totus constat; fallaciis totus ac fraudibus consutus est. V. *Astutus, fallax, fallo.*

Fraus, dis, f. Betrug, List. *Syn.* Dolus, malitia, fallacia, machina, insidiæ, error, præstigiæ, circumscriptio. *Epi.* Capitalis, familiaris, impia, minima, præsens, scelerata & nefaria, summa, valentior. *Phras.* 1. *In fraudem homines impellere*, betrügen, hinter das Licht führen. In fraudem deducere, agere, conjicere; fucum, fallaciam facere; ludificare homines; tenebras iis offundere; dolis eos circumvenire, circumducere. V. *Decipio, fallo.* 2. *In fraudem inductus est*, er ist betrogen worden. In fraudem delatus, delapsus est; in fraudem incidit; fraude irretitus, captus, circumventus est. V. *Fallo.* *Usus.* 1. Filio pietas erga patrem fraudi esse non debet. Hoc mihi ne fraudi sit, aut noxæ, zum Nachtheil seyn. 2. *Fraudem admitto*, einen Betrug begehen. Fraudem suscipere, concipere, facere. Fraudem capitalem ausus. Fraudem creare alicui. V. *Decipio.*

Fremebundus, a, um. zornig. *Syn.* Furens indignatione plenus.

Fremitus, ûs, m. Getöse. *Syn.* Strepitus horribilis. *Usus.* Fremitus armorum.

Fremo, is, ui, itum, ere. brummen, murren. *Syn.* Perstrepo. *Usus.* Fremuit ereptum sibi consulatum. Fremunt gaudio erecti. Fremant omnes, dicam, quod sentio. V. *Rabies.*

Frendeo, es, ui, ere. mit den Zähnen knirschen. *Syn.* Fremo, sævio. *Usus.* Leo frendens.

Freno, as, avi, atum, are. zäumen. *Syn.* Reprimo, domo, cohibeo. *Usus.* Furores alicujus frenare; voluptates frenare. V. *Cohibeo, coerceo, comprimo, domo.*

Frenum, i, n. Zaum. *Syn.* Instrumentum, quo equum moderamur. *Epi.* Novum. *Usus.* Alteri calcaria adhibenda, alteri freni; frenos furenti injicere. Frenum recipere, mordere, sich in Dienstbarkeit einlassen. Frena ubi equus receperit.

Frequens, tis, g. o. emsig, viel. *Syn.* Multus.)(*infrequens, rarus.* *Usus.* 1. Frequentes fuimus ad ducentos. 2. *Numerosus*, zahlreich. Frequens regio, municipium. Frequens senatus. Frequentissimum theatrum. 3. *Creber, & crebro*, offt. Frequens in senatum venio. V. *Copia, sæpè.*

Frequentatio, onis, f. Häuffung. *Syn.* Crebritas, multitudo, coacervatio. *Epi.* Densa & continens, universa. *Usus.* Densa & continens verborum frequentatio.

Frequenter, offt, stets. *Syn.* Frequens, crebro. *Usus.* Frequenter & assiduo. V. *Sæpe.*

Frequentia, æ, f. Menge. *Syn.* Crebritas, multitudo.)(*Paucitas, solitudo.* *Epi.* Gravis & plena rerum, incredibilis, magna, similis, solida, tanta, usitata. *Usus.* Maximâ frequentiâ domum deducebar. Summa hominum, assidua amicorum frequentia me celebrat & ornat. V. *Celebritas, Multi.*

Frequento, as, avi, atum, are. oft besuchen. *Syn.* Celebro, sæpè adeo.)(*desero.* *Adv.* Acervatim, summè. *Phras.* 1. *Maritima loca libenter frequento*, ich halte mich gerne nahe an der See auf. Utor frequenter, nec sine voluptate maritimâ regione; maritimæ regionis aspectû libenter ac frequenter pascor; frequens ad maritimas regiones venio, accedo, quòd eorum locorum aspectus mirificè me capiat, teneat, oblectet; frequenter & jucundè versor in locis maritimis; ùt nihil jucundius est oculis meis maritimæ regionis aspectû, ita nusquam frequentior sum, quàm in locis maritimis. Frequens sum in ora maritima, quòd ex ejus aspectu miram hauriam voluptatem. V. *Adeo.* 2. *Jam in tertium annum frequentat scholam*, er gehet schon in das dritte Jahr in die Schule. Jam in tertium annum magistro operam dat; in scholam itat; scholam terit; ea in schola versatur; in ludum commeat; scholam obit; magistrum audit. *Usus.* Maritima loca cum voluptate frequento, offt besuchen. Vocem aliquam frequentare, wiederholen, im Munde führen, *in ore habere.* Regionem aliquam coloniis, populis frequentare, bevölckern.

Fretum. i, n. Meer-Enge. *Syn.* Locus angustus in mari, maris æstus. *Epi.* Horrisonum, medium. *Usus.* Fretô ad Messanam transit. Quid de fretis, aut maritimis æstibus plura dicam?

Fretus, a, um. sich verlassend. *Syn.* Confisus, nixus, fultus. *Usus.* Partim innocentiâ fretus, partim gratiâ potentûm nixus, partim amicitiis fultus.

Frico, as, cui, ctum, are. kratzen. *Usus.* Dentes fricare.

Frigeo, es, frixi, ere. Frost leiden. *Syn.* Algeo, conglacio.)(*Caleo.* *Adv.* Planè, valde. *Usus.* *Transl.* Sine Baccho & Cerere Venus friget. Studia populi, judicia frigent. V. *Frigus.*

Frigesco, is. ere. kalt werden. *Usus.* Nos hic frigore frigescimus.

Frigidus, a, um. kalt. *Syn.* Gelidus, algidus, *Usus.* Acumen frigidum; jejuna & frigida calumnia; lentus in dicendo ac propè frigidus orator. V. *Languidus.*

Frigus, oris, n. Frost, Kälte. R. *à* ῥῖγος, *vel* φρίκη, *rigor.* *Syn.* Vis frigorum.)(*Calor.* *Epi.* Gelidum, intolerabile, maximum, tantum, tremulum. *Phras.* *Ingens est regionis ejus frigus*, dieses ist ein sehr kaltes Land. Regio est propinquitate Alpium prægelida; infames frigoribus Alpes; incolarum corpora rigentia gelu torpent; torpentibus frigore nervis vix artus possunt flectere. Nunquam non humus illic gelu riget. Frigoris vis imbres concretô gelû adstringit; acrior ubique vis frigoris afflat è montibus; acrior ibi vis est frigoris; magnitudo frigorum tanta, ut corpora incolarum, quamvis patientia algoris, obrigescant; artus sæpè vi frigoris amburantur. *Usus.* Frigus impendebat intolerabile. Vix in tectis ipsis frigus declinatur. Frigore obriguimus. Vis frigoris depellitur, pellitur. Frigus se remittit.

Frivolus, a, um. unnütz. *Syn.* Nugatorius. *Usus.* Frivolus Sermo, & illiberalis. V. *Ineptus.*

Frondes, ium, f. grüne Zweige. *Syn.* Arborum folia. *Usus.* Via deserta, & frondibus & virgultis interclusa.

Frondesco, is, ere. grün werden. *Syn.* Frondes emitto. *Usus.* Arbores vernô tempore tepefactæ frondescunt.

Frondosus, a, um. laublicht. *Syn.* Frondibus abundans. *Usus.* Montes frondosi.

Frons, tis, f. Stirn. *Syn.* Pars illa vultûs ab oculis ad capillos. *Epi.* Bella, familiaris, pristina, verissima. *Usus.* Frons est animi janua. Frontis contractio gravitatis indicium. Túne ausus es, istâ fronte te ostendere? Fronte & oratione magis, quàm ipsô beneficiô capiuntur homines. Frontem contrahere, sich zornig erzeigen. Frontem corrugare, caperare, obducere. Frontem ferire, vor Zorn sich auf die Stirn schlagen. Frontem explicare, porrigere, exporrigere, die Stirn ausheitern, sich freundlich erweisen. V. *Vultus.*

Fronto, onis, m. der eine grosse Stirn hat. *Syn.* Tumidâ magnáque fronte præditus.

Fructuarius, a, um. zur Frucht oder Nutzen gehörig. *Usus.* Agri fructuarii, vectigales, Zins-Aecker.

Fructuosus, a, um. fruchtbar. *Syn.* Frugifer, utilis. *Usus.* Ager fertilis naturâ, cultû fructuosus. Res rustica benè culta & fructuosa. Beneficia iis, à quibus proficiscuntur, fructuosa. V. *Fertilis*, *utilis*.

Fructus, ûs, m. Obst, Frucht. *Syn.* Fruges, fœtus, partus; utilitas, commodum; voluptas, delectatio. *Epi.* Amplissimi, annui, desperati, extremi, integri, læti, uberes. mirifici, novi, præsentes. *Phras. Magnum inde fructum habui,* ich habe daraus eine grosse Frucht geschöpffet. Lætos & Uberes consilii, laboris, & vigiliarum mearum fructus cepi, percepi, messui, fructus mihi amplissimos id consilium tulit, reddidit, genuit. Hoc consilium maximo mihi fructui fuit; consilii fructus nec unus, nec vulgaris erat. Consilii ac laboris hoc præmium, hunc fructum abstuli, qui longè omnium pulcherrimus. Usus ex consilio nihilo minor, quàm ex labore capiebatur. V. *Utilitas*. *Usus.* Liberalitas pecuniæ fructus est pulcherrimus. Arbor fructus reddit annuos. Magnum gloriæ fructum è rebus gestis percepi. Honestissimæ voluptatis fructus in virtute inest.

Frugalis, e. fromm, mäßig. *Syn.* Frugi.)(*nequam.* *Pras. Frugalis sum,* ich bin mit wenig und gemeiner Speise zufrieden. Ventrem affero parabili victû contentum; exquisitas delicias non appetentem; inimicus sum luxuriosis epulis; vini cibíque parcissimus; singulari sum frugalitate; cibô utor, victúque honesto magis, quam splendido. *Usus.* Optimus colonus, parcissimus, frugalissimus. Frugalis homo & moderatus. V. *Parcus*, *abstineo*.

Frugalitas, tis, f. Mäßigkeit.)(*nequitia*, *Intemperantia.* *Epi.* Singularis & admiranda. *Usus.* Sigulari vir, & admiranda frugalitate. Frugalitas, ùt opinor, à fruge. V. *Abstinentia*.

Frugaliter, mäßiglich. *Syn.* Modestè, moderatè.)(*nequiter.*

Fruges, um, f. Erd-Früchte. *Syn.* Fructus terræ. *Epi.* Certæ, inimicissimæ, minutæ, uberiores. *Phras. Magna fuit frugum ubertas*, es war eine grosse Menge an Erd-Früchten. Expedita fuit res frumentaria; egregia frumentatie fuit. Ingentes frumenti acervos sustulerant coloni. Demessis segetibus summa annonæ vilitas extitit. V. *Annona*. *Usus.* 1. Terra fæta frugibus. Frugum ubertas, copia, perceptio, conservatio. Fruges & alimenta custodienda sunt claustris. Terra fruges fundit; natura fruges ad spicam producit. 2. *Melior vitæ ratio*, besserer Lebens-Wandel. Ad bonam frugem se recipere. V. *Fructus*.

Frugi, gut, nützlich, sparsam. *Syn.* Moderatus, modestus, temperans, abstinens, innocens.)(*Nequam.* *Usus.* Frugi homo. Vita frugi, honesta, sobria, serena. V. *Probus*, *bonus*.

Frugifer, a, um. fruchtbar. *Usus.* Tota Philosophia frugifera & fructuosa est. V. *Fertilis*.

Frumentarius, ii, m. Korn-Händler. *Usus.* Mercatores frumentarii.

Frumentarius, a, um. zum Korn gehörig. *Usus.* Lex frumentaria. Lucrum frumentarium. Res frumentaria.

Frumentatio, onis, f. Korn-Sammlung. *Syn.* Frumenti collectio. *Usus.* Omnes nostras pabulationes frumentationésque observabat.

Frumentator, oris, m. Fouragierer, Proviant-Meister. *Usus.* Improviso impetû cum frumentatoribus est circumventus.

Frumentor, aris, atus, sum, ari. Getraid sammlen. *Syn.* Frumentum colligo. *Usus.* Milites frumentatum missi.

Frumentum, i, n. allerley Korn. *Syn.* Triticum. *Epi.* Copiosum, decumanum, multum, privatum & publicum, unum & idem. *Usus.* 1. Frumentum serere, metere. Frumentum pulcherrimè provenit, maturat. Frumentum supportare, importare, in loca tuta comportare, convehere, Getreyd einbringen, eine Vorsehung von Getreyd machen. Frumentum imperare dedititiis, auferlegen, gewisses Getreyd zu liefern. Frumentum condere, comprimere, das Getreyd vertuschen. Frumentum corrumpere, hosti intercludere.

Fruor, eris, itus sum, frui, geniessen. *Syn.* Potior; fructum voluptatémque percipio. *Phras. Fruere rebus meis*, bediene dich meiner Sachen. Utere rebus meis; quos ex me capere potes fructus, tibi patent; mea omnia utenda tibi & possidenda dedi. Rebus meis ùt tuis lætare & perfruere. Qui fructus, quæque utilitates è rebus meis percipiuntur, tuas existi-

existima. Quem ex rebus meis usum habere potes, fidenter decerpe. Patent tibi fontes mei, unde haurias pro arbitratu. *Usus*. Tuô beneficiô incredibili fruor lætitiæ voluptate. Summo bono, pace, gratia, opibus, libertate frui. Utatur suis boni & fruatur oportet, qui beatus est. V. *Utor possideo*.

Frustrà, vergebens. *Syn*. Sine causa, necquidquam. *Phras*. 1. *Frustra tantos labores suscepi*, ich habe so grosse Arbeit umsonst auf mich genommen. Tantam operam profudi plane ac perdidi; omnia agendo, nihil demum egi, nihil profeci; oleum & opera perdita est; quam navavi operam, planè periit; actum egi; necquidquam, incassùm tantum tempus contrivi. Irritus vanùsque est omnis labor meus? frustrà operam contrivi; nugas egi; operam lusi; omnis labor incassum cecidit; ocera abusus sum. Frustra operam insumpsi; inanem sumpsi operam; operam male posui, locavi; tanta cura ac labore momenti nec quidquam factum est; tanto labore nullum operæ pretium factum est; actum & laboratum strenuè, sed destituta expectatiô est. 2. *Frustra rogavi*, ich habe ihn umsonst gebeten, bin nicht erhöret worden. Incassum missæ preces; surdas aures pulsavi; mortuo verba facta sunt? surdo fabulam cecini. In dolium pertusum dicta ingessimus; è pumice aquam postulavimus. 3. *Vide, ne frustrà tantùm gestias*, siehe zu, daß deine Freude nicht umsonst sey. Vide ne lætitia hæc luxuriet tibi, ac vana evadat; ne spem tuam fractam abjectámque sero lugeas; ne fortuna spes tam lætas destituat. V. *Labor inanis*, *Irritus*. *Usus*. Frustra & sine causa Deus nihil agit.

Frustratio, onis, f. Betrug. *Syn*. Vanus conatus, labor inanis, error. *Usus*. Frustratio mihi majorem dolorem intulit.

Frustror, aris, atus sum, ari. betrügen. *Usus*. Provinciæ & honoris spes eum frustrata est. Amicus, vide, ne frustretur. V. *Labor inanis*, *irritus*, *frustrà*.

Frustum, i, n. ein Stück. *Syn*. Fragmentum. *Usus*. Frusta esculenta.

Fruticor, aris, atus sum, ari. ausspròssen. *Syn*. Surculos emitto, reviresco. *Usus*. Excisa est arbor, non evulsa, quam fruticari vides.

Fucatus, a, um. geschminckt, falsch. *Syn*. Fallax, fucosus, eruditus artificiô simulationis.)(*Naturalis*. *Usus*. Naturalis nitor inerat, non fucatus. V. *Fictus*.

Fuco, as, avi, atum, are. färben, anstreichen. *Syn*. Colore. *Usus*. Formare, fucare, colorare, animare non possunt.

Fucosus, a, um. gefälscht. *Syn*. Fucatus. *Usus*. Amicitiæ ambitiosæ & fucosæ. Merces fallaces, fucosæ.

Fucus, i, m. Betrug, Anstrich. R. à φῦκος. *Syn*. Pigmentum, ornatus peregrinus & acersitus; fallacia, fraus, simulatio. *Epi*. Puerilis. *Usus*. In his inest quidam sine fuco veritatis color. Fucum facere alicui, fraudémque comparare. Sine pigmentis fucóque puerili. Color sanguine diffusus, non fucó illitus. Vitia corporis fucô occulere. V. *Fallacia*, *Simulatio*.

Fuga, æ, f. Flucht. R. à φυγή. *Syn*. Aversio, omissio. *Epi*. Acerbissima, communis, desperata, flagitiosa, calamitosa, nobis gloriosa, patriæ calamitosa, incerta & periculosa, misera, mœsta, nefaria, miserabilis, miserrima, molesta, nefaria, remotissima, repentina, scelerata, tota, turpissima. *Usus*. 1. Fuga litterarum, laboris, doloris. 2. *Fugam parare*, sich in die Flucht begeben wollen. Fugam adornare, ornare, quærere, consciscere, moliri, comparare. *In fugam se conferre*, die Flucht nehmen. In fugam se dare, se conjicere; fugæ se mandare, dare, committere; fugam petere, capessere. *Hostem in fugam dare*, in die Flucht treiben. In fugam vertere, fugam facere, hostium. *Fugam reprimere*, die Flucht einstellen. Suos à fuga revocare, reducere. Ex fuga aliquò se recipere, sich etwohin flüchten. *Ex fuga ad conflictum redire*, von der Flucht abstehen. Fugam in impressionem acerrimam mutare; è fuga pugnam redintegrare, instaurare. *Hostibus fugam intercludere*, intercipere, excipere ex fuga hostem, die Flucht abschneiden. V. *Fugio*, *Fugo*.

Fugax, acis, g. o. flüchtig. *Syn*. Fluxus, ignavus, timidus, qui libenter fugit. *Usus*. Pedes fugaces. Bona brevia, fugacia, caduca. V. *Timidus*, *Caducus*.

Fugio, is, fugi, itum, ere. fliehen, meiden. *Syn*. Vito, declino, abhorreo, aspernor.)(*sequor*. *Adv*. Consultò multitudinem, libentissimè, magnoperè conspectum, superbiam, dicacitatem, perversè, valdè urbem, maximè, vehementer. *Phras*. 1. *Mala naturâ fugimus*, wir fliehen von Natur, was übel ist. Temporum & fortunæ procellas summâ cautione devitamus, declinamus. Naturalis nobis est declinatio & vitatio malorum. Naturâ defugimus res adversas. 2. *Miles noster fœdè fugit*, unsere Soldaten sind schändlich

lich geflohen. Miles noster terga vertit, effuse loca tuta petiit; fugam capessivit, quæ sisti non poterat; militem fuga abstulit; qua cuique proximum fuit, in fugam effundebantur milites nostri, velut apium agmina ad primum missilium crepitum avolavere. Effusè ac sine respectu fugæ se dedère; fugâ salutem petière; in fuga sibi præsidium posuêre. Metû præcipites, qua cuique via patebat, erupêre; in pedes se conjêcere; in fugam conversi sunt; in fugam se dederunt, conjecerunt; fugam arripuêre; fugâ salutem petière; fuga sibi consuluêre; fugæ se mandarunt, commiserunt. Fuga distracti, dispersi, disjecti, dissipati sunt; in fugam declinarunt, se contulerunt; fuga se eripuêre; terga hostibus dedère; clam se subduxêre ex acie; à signis discessêre; præsidium sibi fugâ cepêre; in fuga sibi subsidium posuêre; in fugâ spem salutis collocavêre; fugæ se commendavêre; terga hosti præbuêre; fugam effusis habenis capessivêre; ne conspectum quidem hostis sustinuêre. 3. *Hostes quaquaversùs fugerunt*, die Feinde seynd auf allen Seiten geflohen. Distraxit hostes fuga, dissipavit, disjecit; diversi dissipatique in omnes partes fugerunt; perterriti huc illuc feruntur; dispersi ac dissipati discesserunt; spatium ingens fugâ emensi sunt; dilapsi, quocunque aut error, aut fortuitus animi impetus tulit; per vias inviaque, quà quemque aut consilium, aut terror tulit; quacunque via ad fugam patebat, dissipato cursu erupêre, se effudêre; fuga se abripuêre; ubi fugâ, aut turba fugientium acti ac ablati sunt; retrocedere in montes; petere rupes saltúsque montium occultos, proxima quæquæ perfugia occupare consilium fuit. 4. *Fugientes sistere*, die Flüchtigen zwingen Stand zu halten, die Flucht einstellen. Fugam reprimere, recessum fugientibus non dare; cedentibus circumfundi; spem omnem fugæ tollere; fugam impedire, intercludere. 5. *Fugientibus institit*, er hat den Flüchtigen nachgesetzt. Aversos protrivit; fugientes concidit; in tergis fugientium hæsit; imminebat fugientium tergis; fugientes persecutus est; aversis institit; terga cecidit; quantum vires ad persequendum, dexteræque ad cædendum valuêre, tantum cædis fuit; fusis fugatisque nulla à victore requies fuit; fugientes periculum mutarunt, non evitarunt, victore vestigia premente. Fuga explicari sine magna cæde non potuit. 6. *Fugit clam ex urbe*, er ist heimlich aus der Stadt geflohen. Dilapsus per intermissa munimenta neglectásque custodias ex urbe est; fugam ex urbe conscivit, comparavit; foras se ejecit; fugam ex urbe molitus est; clam se ex urbe ejecit, subduxit; ex urbe clam se proripuit; fugâ ex urbe elapsus est. *Usus*. 1. Vitium longa animi provisione fugiendum est. Inertiâ vituperationem fugere. 2. *Lateo*, verborgen seyn. Nulla res est, quæ hujus viri scientiam fugiat. Non fugit Catonem. Nisi fortè illa me fugiunt. 3. Vinum fugiens, Wein, so abstehet. V. *Vito*, *Declino*, *Fuga*.

Fugitivus, a, um. flüchtig. *Syn*. Servus, qui à domino fugit. *Usus*. Athenio princeps fugitivorum.

Fugito, as, avi, atum, are. sehr fliehen. *Usus*. Qui quæstionem fugitant.

Fugo, as, avi, atum, are. verjagen, in die Flucht jagen. *Syn*. Fugam facio, pello, repello. *Phras*. *Fugavit hostes*, er hat den Feind in die Flucht getrieben. Hostium fugam fecit; hostes in fugam vertit; hostibus fugam ac terrorem injecit; in fugam hostes conjecit, dedit, avertit; in fugam compulit; terrorem fugamque fecit hostium; in fugam hostes impulit; in fugam egit; fudit hostes, profligavit, in fugam dedit. *Usus*. Armis, lapidibus & ferro fugare hostem. Fusi fugatique hostes, die Feinde sind geschlagen, und in die Flucht getrieben worden.

Fulcio, is, fulsi, fultum. ire. unterstützen. *Syn*. Sustineo, sustento. *Adv*. Undique. *Usus*. Rempublicam consiliis; amicos litteris fulcire. Labentem & cadentem corruere non sinit, fulcit, sustinet re, fortuna, fide. Labefactam rempublicam, consilium ruinas humeris fulcio. V. *Tueor*, *sustineo*, *faveo*.

Fulcrum, i, n. eine Stütze. *Usus*. Lecti fulcrum aureum.

Fulgeo, es, fulsi, ere. schimmern. *Syn*. Splendeo, fulguro. *Adv*. Latè. *Usus*. Si fulserit, si tonuerit, si tactum fuerit de cœlo. Jupiter tonans & fulgens. Tecta aurô & ebore fulgentia.

Fulgor, oris, m. Schein, Glanz. *Syn*. Splendor. *Epi*. Eximius, micans, prosper & salutaris generi hominum, rutilus horribilisque, dexter. *Usus*. Auri fulgore facilè oculi perstringuntur.

Fulgur, uris, n. Blitz. *Syn*. Fulgor. *Usus*. Fulgura interpretari.

Fulgurator, oris, m. der aus dem Blitz weissaget. *Syn*. Fulgurum interpres.

Fulguritus, a, um, von Blitz getroffen. *Syn.* Fulmine, aut pestifero sidere icti.

Fulguro, as, avi, atum, are. blitzen. *Syn.* Corrusco. *Phras. Fulgerat*, es blitzt. Cœlum discedit; fulgura ab omni parte emicant. *Usus.* Jove tonante & fulgurante.

Fulguralis, e. der vom Blitz handelt. *Usus.* Hetruscorum fulgurales libri.

Fuligo, inis, f. Ruß am Ofen. *Syn.* Fumi nigra materies. *Usus.* Fuligine os alicui sublinere.

Fulix, icis, f. Taucherlein, Wasser-Huhn. *Avis aquatilis.*

Fulmen, inis, n. Donner-Strahl. *Syn.* Aëris ardor, fulgur. *Epi.* Igneum, sinistrum, terribile, crispisulcans. *Phras.* 1. *Fulmine periit*, er ist vom Donner erschlagen worden. Fulmine ictus concidit; tactus de cœlo est; afflatus fulmine est, nubium conflictu expressus ardor hominem exanimavit; cœlesti igne exanimatus est; de cœlo percussus; ex cœlo ictus est; ictû fulminis deflagravit. 2. *Fulmina aliquot ceciderunt*, es hat etliche mahl eingeschlagen. Domos aliquot fulminibus tempestas deformavit; ædes aliquot de cœlo tactæ sunt; fulmine ictæ, discussæ sunt; cœlesti igne deflagrarunt; fulmine ictæ conflagrarunt. *Usus.* Ictû fulminis deflagrare. Jupiter fulmen jacit, emittit; fulmine icit, percutit. Scipiones belli fulmina. Dolores & fortunæ fulmina contemnere.

Fulmino, as, avi, atum, are, donnern, einschlagen. *Syn.* Fulmen emitto, fulmine percutio, fulmine afflo.

Fulvus, a, um. dunckel-roth. *Syn.* Aureus.

Fumo, as, avi, atum, are. rauchen. *Syn.* Fumum emitto, ardeo. *Usus.* Ita domus fumabat, ut multa ejus sermonis indicia redolerent.

Fumosus, a, um. rauchig. *Usus.* Fumosæ imagines.

Fumus, i, m. Rauch. R. à τύφομαι, *fumo.* *Usus.* Fumô aliquem excruciare. In illo granearum nidore & fumo. Fumus ingens velut quadam nube cœlum absconderat, es war ein grosser Rauch.

Funale, is, n. Fackel, Wind-Licht. *Syn.* Fax.

Functio, onis, f. Amt. *Syn.* Actio. *Epi.* Jucundior. *Usus.* Labor est functio quædam vel animi, vel corporis. Gravioris operis & muneris functio.

Funda, æ, f. Schleuder. *Usus.* Balearica funda.

Fundamentum, i, n. Grund-Veste. *Syn.* Solum, sedes, gradus, aditus.)(*perfectio.* *Usus.* Tantum abes à perfectione magnorum operum, ut ne fundamenta quidem jeceris. Sunt hæc fundamenta firmissima pacis & libertatis, quibus nititur respublica. Fundamenta & robur quæstionis, defensionis. Aream occupare fundamentis.

Funditor, oris, m. Schleuderer. *Usus.* Expedita funditorum & sagittariorum manus.

Funditùs, gantz und gar. *Syn.* Prorsus. *Usus.* Funditùs evertere, perdere, tollere fidem, amicitiam, religionem. V. *Penitus.*

Fundo, as, avi, atum, are. bevestigen. *Syn.* Stabilio, constituo: fundamentum jacio, pono, ago. *Adv.* Accuratè, verè, præclare. *Usus.* Magnis laboribus fundatum imperium, multâ virtute stabilita libertas. Illud maximè vestrum fundavit imperium. Status reipublicæ fixus & fundatus. Fundatæ opes, atque optimè constitutæ. *Fundare Ordinem, Fundatorem esse*, einen Orden stiften, *vulg. Latinè:* Condere familiam sacram; autorem, parentem, conditorem esse sacri alicujus instituti. V. *Servo, conservo.*

Fundo, is, fudi, fusum, ere. giessen. *Syn.* Emitto, edo. *Adv.* Æqualiter, latè, inconditè, latius, latissimè, numerosè, volubiliter orationem. *Usus.* 1. Quæ te belluam, non hominem ex utero fudit? 2. *Profero, cano, enuncio*, vorbringen, singen, aussprechen. Fundere verba, versus, vocem. 3. *Gigno*, hervorbringen. Terra flores, fruges, baccas fundit. 4. *Dissipo, dispergo* zerstreuen. Magnas hostium copias, exercitum fundere. 5. *Diffundo*, sich ausbreiten. Funditur malum latissimè. Vitis funditur in omnes partes.

Fundus, i, m. Grund, Boden. R. à βόθυνος. *Syn.* Possessio, Prædium. *Epi.* Antiquus, communis, extremus, fructuosissimus, incertus, maritimus, melior, ornatissimus, paternus avitusque, privatus, proximus, publicus, pulcherrimus, suburbanus, venalis. Fundi alieni, nobilissimi, privati, optimi, fructuosissimi. *Usus.* Fundos suos, aut res rusticas obire vel fructus causa, vel delectationis. His fere rebus fundi fructus, & cultura continetur. V. *Bona.*

Funebris, e. traurig. *Syn.* Lugubris. *Usus.* Laudatio ad funebrem concionem. Epulum, vestimentum funebre. V. *Funus.*

Funero, as, avi, atum, are. begraben. *Syn.* Sepelio. *Usus.* Ictu arboris funeratus. V. *Sepelio.*

Funesto, as, avi, atum, are. verunreinigen. *Syn.* Quasi funere inquino, fœdo. *Usus.* Humanis hostiis Deorum aras funestare. Curiam inflammari, incendi, funestari.

Funestus, a, um. tödtlich. *Syn.* Inquinatus, perniciosus. *Usus.* Pestifer & funestus magistratus. Funesta reipublicæ pestis. Dies non funesta.

Fungor, eris, functus sum, fungi. ein Amt verwalten. *Syn.* Præsto exerceo, facio, efficio, colo. *Usus.* Fungar officio, quô tu functus es in meo luctu. Munere, omni fortunâ prosperè fungi V. *Facio.*

Fungus, i, m. Erd-Schwamm.

Funiculus, i, m. ein kleines Seil. *Usus.* Funiculus è puppi religatus.

Funis, is, m. ein Strick. *Usus.* Convellere, religare, incidere funes.

Funus, eris, n. Begräbniß. R. *à* φόνος, *Jon.* φȣνος, *cædes.* *Syn.* Exequiæ. supremæ diei celebritas, exequiæ funeris. *Epi.* Acerbissimum, amplum, aptum, familiare, funestum, justum & indictum, miserum atque acerbum, paternum, perluctuosum. Funera acerba, magna, sumptuosa & lamentabilia. *Phras.* 1. *Funus ei satis amplum faciendum curavi*, ich habe ihm ein ansehnliches Begräbniß halten lassen. Funere ut honestissimo efferretur, curavi; justa illi facta, persoluta sunt pompa maxima; parentatum est illi honestissimè; supremô die quàm amplissimè ut efferretur, operam dedi. 2, *Funus comitati sunt plurimi,* die Leiche haben sehr viele begleitet. Exequias funeris prosecuti sunt plurimi exequias ejus plurimi cohonestârunt; funus ejus ducebant, deducebant plurimi; funeri ejus operam dedêre plurimi; supremum mortuo honorem persolvêre; ad ejus funus curandum, efferendum; ad ejus exequias celebrandas; ad justa ei solvenda, facienda, peragenda convenere plurimi; in funus ejus venere plurimi, accessere; exequias funeris, pompam duxere, ad tumulum prosecuti sunt plurimi. V. *Effero, Exequiæ, Sepelio.* *Usus.* Funus curare, ducere, efferre; funus facere; funeri operam dare; in funus venire, accedere. Funere efferri. Funeris pompa privare, orbare, spoliare, unbegraben hinwerffen.

Fur, ris, m. ein Dieb. R. *à* *Dor.* φώρ, *à* φέρω, *fero.* *Syn.* Homo furax. *Epi.* Nocturnus. *Phras. Fur est,* er ist ein Dieb. Rapinis, furtis vivit; furari, rapere, compilare aliena solet; trium litterarum homo est, quem si semel ad capsas admiseris, multis custodibus opus sit; cui non plus auri, quàm monedulæ commitas; qui omnium domos furacissimè scrutetur. Nullum hujusmodi tota provincia est everriculum. *Usus.* Fures earum rerum, quas ceperint, signa commutant.

Furacissimè, diebischer Weise. *Usus.* Domos scrutatur furacissimè.

Furax, acis, *g. o.* diebisch. *Syn.* Qui facilè furatur; qui furtis faciendis animum applicat. V. *Fur.*

Furca, æ, f. Gabel, Galgen. *Usus.* Hunc sub furca vinctum inter verbera & cruciatus videre potestis? Furcam ferens.

Furcifer, ri, m. ein Schelm. *Syn.* Scelestus. *Usus.* Id tu furcifer tibi sumes?

Furens, tis, *g. o.* wütend, tobend. *Syn.* Furibundus, maximo furore inflammatus, concitus, insanus, vesanus, effrenatus, præceps, mente motus, violentus, qui mentis compos non est; cui mens è sede sua & statione demota est; præcipite amentiâ homo, qui de potestate, de mente, de consilio exiit. *Usus.* Furentis & violenti impetus. Furens audacia, scelus anhelans. Furentem & exultantem comprimere. V. *Insanus, mente motus.*

Furenter, unsinnig. *Syn.* Furiosè *Usus.* Furenter irasci.

Furia, æ, f. Plag-Teufel, Furie. *Epi.* Teterrima, assiduæ domesticæque. *Usus.* Illa furia & pestis patriæ. Furiæ speculatrices, & vindices facinorum. Furiæ agitant & insectantur impios, non ardentibus tædis, sed angore conscientiæ, & fraudis cruciatu. V. *Conscientia mala.*

Furialis, e. toll, unsinnig. *Syn.* Furens. *Usus.* Furialis illa vox.

Furibundus, a, um. wütig, rasend. *Syn.* Mens alicujus furibunda. Crudeles & furibundos impetus latronis retardavit. V. *Furiosus.*

Furiosè, unsinnig. *Syn.* Furenter.

Furiosus, a, um. wütig, rasend. *Syn.* Furens, furibundus, vesanus, mente incitatus. *Phras.* *Homo furiosus*, ein rasender Mensch. Furore captus, repentinô ictus furore; amens agitantibus furiis; cui furoris nescio quid objectum; qui furiis agitatur, perterretur, vexatur, torquetur, rapitur, præceps fertur, incitatur. *Usus.* Furiosa vis cupiditatis quò te rapuit? Mulier non jam morbo, sed scelere furiosa. Fervidum, petulans, furiosum dictum. V. *Insanus, Furens, Furo.*

Furo, is, ere. rasen, wüten, toben. *Syn.* Insanio, bacchor, furore inflammor; abstrahor à sensu mentis; à me ipso discedo. *Adv.* Acerrimè. *Phras.* 1. *Quid ita furis?* was wütest und tobest du also? Quæ te tanta pravitas mentis tenet, quis furor? Homo amentissime, & in omnibus consiliis præceps, & devie, quæ tibi res, quæ causa istam rabiem, nec enim audaciam appellare velim, accendit? Quis te furor, quæ mentis ad omnia cæcitas exagitat? Quò inflammatô istô furore præceps raperis? Quò effrenatus ac propè amens furore ruis? Cujus feræ rabies occupavit animum tuum? Nullúmne furori & effrenatæ violentiæ modum impones? 2. *En! ùt furit,* sehet nur, wie er wütet und tobet. En! ut, velut lymphatus, *aut* Bacchi sacris commotus, ardentibus oculis rabiem ostendat! ùt incitata & vecorde mente, ùt inusitatâ rabie in omnes invadat promiscuè! ùt agitantibus furiis velut lymphatus & attonitus; ira in rabiem versa, rabie accensus, fanaticô furore percitus, in rabiem efferatus omnia conturbat! En! ut acriter exardescit! ùt furore ardet & scelere! ùt eum agitant furiæ, neque consistere usquam patiuntur! En! ùt nefariô furore instinctus rabide omnia appetat, nec ruere demens, nec furere desinat! En! ut in rabiem furorémque conversus, nec jam mentis potens discurrat improbus! V. *Furiosus, furor.* *Usus.* Qui valetudinis vitiô furunt, melancholici dicuntur. Luctû furere & dolore injuriæ.

Furor, oris, m. Raserey. *Syn.* Insania, rabies.)(*Sanitas.* *Epi.* Comes sceleris & audaciæ, consceleratus, consularis, credibilis, divinus, effrenatus, exultans, incredibilis, inflammatus, infractus, libidinosus, magnus, maximus, mirus, nefarius, notissimus, perniciosus, præceps, similis, summus, tantus, totus, tribunicius, vetus, vinolentus. *Phras.* *Quia litem perdidit, furere cœpit,* weil er seinen Handel verlohren, ist er gantz rasend worden. Quia causa cecidit, ad insaniam, dementiam, amentiam, furorem redactus est; mente captus est; mentem amisit; mens eum defecit, destituit; incidit in insaniæ morbum, in furorem prolapsus est; è mente, à seipso discessit; de potestate mentis exiit. V. *Furens.* *Usus.* Furorem esse ajunt mentis ad omnia cæcitatem. Furore occæcari. Furor hominem invadit. Furorem improborum comprimere, sedare, mitigare, stillen. Furor consedit, remisit, detonuit, consenuit, sich legen, aufhören.

Furor, aris, atus sum, ari. stehlen. *Syn.* Furtum facio, compilo, expilo, surripio, averto, interverto, bonis alienis manus affero, aliena in rem meam converto, clam eripio. *Phras.* 1. *Nisi attenderis, furabitur,* wann du nicht acht giebst, wird er stehlen. Nisi attentus ad rem eris, furtum faciet; pecuniam avertet; domum compilabit; prædam faciet; quidlibet, nunc hoc, nunc illud subducet; furti se adstringet; furti se alligabit; viscatis manibus quidquid obvium fuerit, leget; manus ærario afferet; à rebus tuis manum haud abstinebit; qui manus steriles ad te attulerit, gravidas foràs reportabit; pecuniam fraude subtrahet. 2. *Ex illo libro multa furatus est,* er hat aus diesem Buch viel heraus gestohlen. Ab eo autore multa furatus est, ex illo libro multa sumpsit; quos non ille rivos ex aliorum fluminibus. ex illo fonte in suum agellum deduxit, duxit, derivavit? Hos ille ingenii partus in suam rem convertit. *Usus.* Furatur aliquid, aut clam eripit, emisse se dicit. Si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceres.

Furtim, heimlich, verstohlner Weise. *Syn.* Clam.)(*Palàm, libere.* *Usus.* Furtim facere aliquid.

Furtivè, heimlich, diebisch. *Syn.* Furtim.

Furtivus, a, um. heimlich. *Syn.* Occultus. *Usus.* Furtivum iter facere.

Furtum, i, n. Diebstahl. *Syn.* Compilatio, rei alienæ fraudulenta tractatio. *Epi.* Apertum, improbissimumt impudens, impudentissimum, manifestum, maximum. Furta minora, magis occulta, illustriora mira, multò plura & majora, notissima sordidissima, tanta, tam aperta. *Usus.* Furtum facere. Furti se alligare; furti damnari. V. *Furor.*

Furunculus, i, m. kleiner Dieb. *Usus.* Olim furunculus, nunc verò etiam rapax.

Fuscina, æ, f. Fischer-Gabel. *Syn.* Tridens.

Fu-

Fuſcus, a, um. braun. *Uſus*. Purpura plebeja, & penè fuſca.

Fuſè, weitläufftig. *Syn*. Diffuſè, diſperſè.)(*articulatè*, *diſtinctè*. *Uſus*. Fuſè lateque diſputare & dicere.

Fuſio, onis, f. Guß. *Epi*. Univerſa. *Uſus*. Fuſiones autem Deorum.

Fuſtis, is, m. ein Prügel. *Phraſ*. *Fuſtibus vapulavit*, er iſt geprügelt worden. Fuſte malè multatus, malè acceptus, percuſſus eſt; impactus non levi manû ac repetitis ictibus illi fuſtis eſt; fuſtis vim pondusque ſuſtinére, ferre, pati cogebatur; fuſtuariô malè acceptus, multatus eſt; fuſtibus malè contuſus eſt ac dedolatus; onuſtus fuſtibus penè exanimis concidit. *Uſus*. Fuſtem alicui impingere; fuſtibus implére caput; fuſte aliquem coërcére.

Fuſtuarium, ii, n. das Prügeln. *Syn*. Fuſtium caſtigatio, verberatio. *Uſus*. Fuſtuarium meritus.

Fuſus, a, um. gegoſſen. *Syn*. Diſperſus. *Uſus*. Genus ſermonis fuſum ac profluens. Aër fuſus & extenuatus.

Futilis, e. liederlich. *Syn*. Vanus, levis.)(*gravis*. *Uſus*. Quis non odit vanos, futiles, ſordidos, leves? Futilis lætitia. V. *Vanus*, *levis*, *ineptus*.

Futilitas, atis, f. Leichtfertigkeit. *Syn*. Vanitas. *Uſus*. Hæc ſunt plena futilitatis & ſummæ levitatis. V. *Vanus*, *levis*, *ineptia*.

Futûrus, a, um. künftig. *Syn*. Conſequens, poſterior, reliquus, impendens, eventurus, venturus. *Phraſ*. *Quid futurum ſit*, *nemo ſcit*, was ins künftige geſchehen wird, weiß niemand. Futura quis divinet? Reliqui temporis eventus in incerto eſt; conſequentis, poſterioris temporis ratio incerta eſt; quid dies ferat, planè latet; quid veſper ferat, incertum eſt. *Uſus*. Proſpicere, providére, quod futurum ſit.

G.

Galea, f. Helm. *Syn*. Capitis armatura. *Epi*. Ænea. *Uſus*. Loricæ galeæque æneæ. Alii galeas bucculáſque tergere.

Galeatus, a, um. der einen Helm hat. *Uſus*. Minerva galeata.

Gallina, æ, f. eine Henne, Huhn. *Uſus*. Anatum ova gallinis ſupponimus.

Gallinaceus, a, um. von Hünern. *Uſus*. Galli gallinacei.

Gallinarius, ii, m. Hünerwärter. *Syn*. Qui gallinas curat.

Gallus, i, m. ein Hahn. *Epi*. Gallinaceus. *Uſus*. 1. Galli victi ſilére ſolent, canere victores. Te gallorum, illum buccinarum cantus exſuſcitat. 2. *Oriundus è Gallia*, ein Franzos. Galli robore, Pœni calliditate, Græci artibus valent.

Ganeæ, arum, f. ein Sauf- und Huren-Haus. *Syn*. Loca libidini & helluationibus apta, luſtra. *Uſus*. Ganearum fumus & nidor.

Ganeo, onis, m. Huren-Wirth. *Syn*. Helluo. *Epi*. Facinoroſiſſimus, egentiſſimus, cincinnatus. *Uſus*. Quis ganeo, quis nepos; V. *Nepos*.

Gannio, is, ivi, & ii, ire. bellen, wie ein Fuchs. *Uſus*. Quid ille gannit, quem vult?

Garrio, is, ivi, itum, ire. ſchwätzen. R. à γηρύω. *Syn*. Loquor ſine delectu, garrulus, loquax ſum. *Phraſ*. 1. *Libenter garrit*, er ſchwätzt gern. Homo loquax eſt & odioſus; garrit, quidquid in buccam venit; totis diebus tinnit; linguæ immodicæ eſt & garrulus; futili & importunâ loquacitate omnibus obſtrepit; linguam gerit impenſè liberam & expeditam, 2. *Ineptè garrit*, er redet alles heraus ohne Maaß und Vernunft. Quidquid in buccam venit, deblaterat, effutit; garrit, quô neque pes, neque caput compareat; rimarum plenus eſt, hac, illac perfluit. V. *Loquor*. *Uſus*. Garrimus, quidquid in buccam venerit.

Garrulus, a, um. ſchwätzig. *Syn*. Loquax. *Uſus*. Garrulus, vertoſæ & immodicæ loquacitatis. V. *Garrio*.

Gaudeo, es, gaviſus ſum, ere. ſich freuen. *Syn*. Lætor, exulto, triumpho; lætitiâ, gaudiô exulto; gaudiô triumpho; lætitiâ afficior. *Phraſ*. 1. *De proſperô rerum tuarum ſucceſſu immortaliter gaudeo*, über dem glücklichen Fortgang deiner Sachen habe ich eine unſterbliche

liche Freude. Lætitiâ exulto; gaudiô efferor & exsilio. Res tuæ secundæ mihi summæ jucunditati sunt; capio ex illis voluptatem non mediocrem; res tuas eô esse locô cum intueor, summâ lætitia perfundor; omnibus lætitiis incedo; nimiô gaudiô penè desipio. Vix capio eam voluptatem, quæ ex rerum tuarum prospero successu enata mihi est. Ex florentissimo rerum tuarum statu lætitiam capio, voluptatem haurio incredibilem. Res tuas tam florentes cùm aspicio, cumulor gaudiô ingenti; lætitiâ efferor & triumpho. 2. *Mirè gavisus sum*, ich habe mich über die massen erfreuet. Tantâ lætitiâ auctus sum, penè ut non constarem mihi; incredibili gaudiô sum elatus; manus sustuli ego & amici, tuumque gaudium gaudebamus. Etsi turpis est effusio animi, & lætitia exultans, gestiens, immoderata, comprimere tamen vim gaudii non potui; vix præ gaudio mei compos fui; superfundenti se lætitiæ non temperavi; lachrymæ mihi gaudiô manarunt; tanta mihi lætitia oborta est, ut in vultum erumperet; ut voce manibúsque lætitiam animi significarem. V. *Lætus, lætor, jucundus, gaudium.*

Gaudium, ii, n. Freude. *Syn.* Lætitia voluptas. *Epi.* Commune, exile, falsum, incredibile, insatiabile, maximum, nimium, summum. Gaudia perpetua, plena, vera. *Phras. Novus is honor magnum mihi gaudium attulit,* diese neue Würde hat mir eine grosse Freude gebracht. Ingenti me gaudiô complevit, implevit; lætitiâ me extulit; animum gaudiô explevit; in lætitiam insolitam me conjecit; delibutum gaudiô me reddidit; lætitiam incredibilem mihi objecit; voluptate liquidissimâ me perfudit; lætitiam mihi præbuit; liberalissimâ me voluptate cumulavit; suavissimæ mihi voluptati fuit. V. *Delecto.* *Usus.* Gaudio affici, compleri, perfundi, cumulari, sich erfreuen. Gaudiô efferri, exsilire, exultare, triumphare, sich unmäßig freuen. Gaudium erumpit. Infaustô nunciô publica gaudia contaminare. V. *Lætitia.*

Gaza, æ. f. Schatz, Reichthum. *Vox Persica. Syn.* Ærarium, pecunia, thesaurus, regiæ opes, bona fortunæque. *Epi.* Maxima, regia, Gazæ pacatissimæ atque opulentissimæ. *Usus.* Ab auro gazâque regiâ manus abstinuit. Omnium locupletum fortunæ; omnium provinciarum fructus; omnium regum bona, vectigalia divitiæ, Persicam gazam non adæquant. V. *Divitiæ, Copia.*

Gelidè, kalt. *Usus.* Res omnes gelidè timidéque ministrare.

Gelidus, a, um. Eiß-kalt. *Syn* Frigidus. *Usus.* Gelidæ fontium perennitates.

Gelu, Eiß. *Syn.* Glacies. *Usus.* Hyems rura gelû claudit. Perpetuô gelû locus riget. V. *Frigus, Hyems.*

Geminatio, onis, f. Verdoppelung. *Figura,* seu *Exornatio verborum.*

Gemino, as, avi, atum, are. verdoppeln. *Syn.* Duplico.

Geminus, a, um. zweyfach. *Syn.* Similis. *Us.* 1. Par est avaritia, similis improbitas, eadem impudentia, gemina audacia. 2. *Duplex,* zwey. Vos geminæ voragines reipublicæ. Gemini fratres, Zwillinge.

Gemitus, ûs, m. das Seufzen. *Syn.* Suspirium, vox dolore expressa. *Epi.* Lamentabilis, imbecillus, adjectus, flebilis, liber, magnus, maximus, tantus. Gemitus acerbi, miseri. *Usus.* Totâ urbe gemitus factus & fletus; lamentatio, ejulatio totô forô.

Gemma, æ, f. Edelgestein. *Syn.* Lapillus pretiosus. *Epi.* Prægrandis, gemmæ clarissimæ, durissimæ, fulgentes, magnæ, multæ, plurimæ. *Phras. Vestis ornata gemmis,* ein mit kostbaren Steinen besetztes Kleid. Vestis distincta gemmis; fulgentibus gemmis illuminata; quam internitentes gemmæ distinguunt; vestis inclusis auro gemmis ornata. *Usus.* 1. Poculum ex auro gemmis distinctum clarissimis. 2. *Oculus in stirpibus,* Reb-Auge. Gemma in vitibus ineunte vere.

Gemmo, as, avi, atum, are. ausschlagen. *Us.* Gemmare vites rustici dicunt, sitire agros, lætas esse segetes, luxuriem esse in herbis.

Gemo, is, ui, itum, ere. seufzen. *Syn.* Gemitum facio, ingemo, ingemisco.)(*lætor.* *Phras. Turpe est viro forti gemere,* es stehet nicht wohl auf einen Mann, daß er über sein Elend seufze. Malis suis ingemere; ejulatus, complorationes, voces indecoras edere; miserum se & infelicem lamentari, appellare. Turpe est miseros crebros edere gemitus; lamentis & suspiriis se conficere. V. *Lugeo luctus.* *Usus.* Gemere tuam fortunam non desinam & lugére.

Genæ, arum, f. Wangen. *Syn.* Malæ. *Epi.* Exsangues, subjectæ, leviterque eminentes, pilosæ. *Usus.* Pilosæ genæ. Muliebres lacerationes genarum.

Genealogi, orum, m. Geschlecht-Beschreiber. *Syn.* Qui de originibus scribunt. Huc pertinet: 1. *Arbor Genealogica,* Stamm-Baum. Gentis in stirpes & capita

pita descriptio, tributio. Cognationum singularum ab uno stipite ducta designatio. Cognationis universæ in singula familiæ capita facta partitio. 2. *Genealogiam facere*, einen Stamm-Baum machen. Generis seriem describere, explicare; generis seriem à capite accersere ac persequi. Generis stirpes & capita à primo stipite deducere, recensére, percensére. Ab ultimis majoribus generis gradus singulos ducere, deducere evolvere, explicare.

Gener, eri, m. Tochtermann. *Syn.* Maritus filiæ.

Generalis, e. allgemein. *Syn.* Communis, universus, confusus, late manans, ad multa pertinens, latè patens. *Phras.* 1) *Generalissimus, vulg.* der oberste Feld-Herr, *Exercitûs imperator summus.* Cui summa belli administrandi permissa est; penes quem in gerendo bello summa imperii est; bello gerendo cum summa potestate præfectus. Princeps ducum militarium; dux delectus ad bellum gerendum; cui summa imperii bellici delata, mandata est; ad quem summa imperii bellici rediit, translata est. 2) *Generalis Marescallus, vulg.* Feld-Marschall. Supremus castrorum præfectus. 3) *Generalis armorum præfectus,* Feld-Zeug-Meister. Rei tormentariæ cum imperio præfectus. 4) *Generalis vigiliarum magister, vulg.* General-Wachtmeister. Supremus vigiliarum præfectus; vigiliis cum summa potestate præfectus; aciei structor. 5) *Generalis Auditor, vulg.* General-Auditeur. Prætor, judex causarum militarium supremus. 6) *Generalatus, vulg.* das Generalat. Imperium armorum. Imperii summa bellique administrandi; *aut:* Præfectura suprema legionis. 7) *Generalitas vulg.* die Generalität. Delecti ordinum militarium præfecti. Ordinum militarium duces, principes. 8) *Generalis ordinis, vulg.* ein Ordens-General. Summus religiosæ familiæ præfectus, moderator. Religiosæ familiæ summo cum imperio præfectus. Penes quem religiosi imperii summa est. *Usus.* Generale quoddam decorum est, quod in omni honestate versatur.

Generaliter, insgemein. *Syn.* Communiter, unâ comprehensione. *Usus.* Generaliter aliquid definire, *vulg. Universaliter.*

Generatim, überhaupt. *Syn.* Generaliter, universè. *Usus.* Non nominatim, sed generatim instituta proscriptio. Quid singillatim potiùs, quàm generatim loquar? sed generatim quæritur, an?

Generator, oris, m. Erzeuger. *Syn.* Genitor.

Genero, as, avi, atum, are. zeugen, gebähren. R. *à γείνω, quod* de maribus *solum dicitur; abusivè* de fœminis. *Syn.* Gigno, creo, procreo. *Usus.* Hominem generavit & ornavit DEUS. An mundus nullô sit generatus ortû. Unde sit generatus, ortus, concretus. Liberos generare, procreare, gignere.

Generosus, a, um. edel, tapffer, großmüthig. *Syn.* Qui altiore animô est; magnanimus, præstans, magnificus, clarus. *Phras. Qui generosâ stirpe natus est, is magis bonis artibus ac virtuti studére debet,* der, so adelich gebohren ist. Quicunque locô honestô natus, ei major, quàm cæteris colendi præclara studia necessitas imponitur. Quicunque claro, non obscuro, summo loco natus est; quicunque claris parentibus natus est; qui ex nobili familiâ, clara stirpe ortus est; qui præcipuæ inter cives conditionis est; qui egregiâ nobili, illustri domo natus est, majori, quàm quivis alius, urgetur virtutis exercendæ necessitate. Ad honestissimos quosque, ad honoratos, primarios in primis pertinent bonorum artium ac virtutis studia. Quem familiæ nobilitas, natalium splendor commendat, eum ad liberalium doctrinarum studia, ad studium summæ laudis, ad omnem laudem & decus eò studiosius incumbere; ad excellentem omnium rerum cupiditatem eô vehementiùs incitari opertet. Habet hoc nobilitas, familiæ splendor, ut vitæ laudabiliter & cum virtute traducendæ, non modo occasionem, verùm etiam causam; neque causam tantùm, sed etiam necessitatem afferat. V. *Nobilis. Usus.* Civili & generosâ stirpe profectus. Formâ magnificâ & generosâ. Generosus equus umbrâ quoque virgæ regitur, ignavus ne calcari quidem concitatur. V. *Animus magnus, Expositus, Fortis.*

Genialis, e. der Wollust ergeben. *Syn.* Voluptuarius, nuptialis. *Usus.* Lectus genialis.

Geniculatus, a, um. voller Knoten. *Syn.* Geniculis distinctus. *Usus.* Culmus geniculatus.

Genitalis, e. zum Gebähren dienlich. *Syn.* Gentilitius.

Genitor, oris, m. Vater, Urheber. *Syn.* Generator. *Epi.* Optimus & præstantissimus. *Usus.* Imitari genitorem & effectorem suum.

Genitrix, icis, f. Mutter. *Syn.* Mater, procreatrix.

Ge-

Genius, ii, m. angebohrne Neigung. *Usus.* Curare genium, indulgére genio, sich wohl seyn lassen. Defraudare genium, sich an Essen und Trinken abbrechen.

Gens, tis, f. ein Volck. *Syn.* Natio. *Epi.* Acuta & controversa, barbara aut immanis, fallacissima, vera, fortis, humana, docta, mansueta, fera, sæva. Gentes antiquæ, multitudine innumerabiles, locis infinitæ, omni copiarum genere abundantes, bellicosæ, efferatæ, extremæ atque ultimæ, armatæ, finitimæ, immanissimæ, inimicæ, infidæ, incognitæ, integræ, integerrimæ, pacatissimæ, majores, maximæ, minores, multæ, plurimæ, tantæ, ultimæ, universæ. *Usus.* 1. Gentes immanitate barbaræ, multitudine innumerabiles, locis infinitæ. Cæteræ nationes & gentes. Propior est ejusdem gentis, nationis, linguæ. Ubi gentium sumus? 2. *Genus, familia*, Geschlecht, Stamm. Gens Valeria, Cornelia. Majorum, *vel* minorum gentium Patricii. Dii minorum gentium.

Gentilis, e. aus eben dem Geschlecht oder Völckerschaft gebohren. *Usus.* Gentiles sunt, qui inter se eodem sunt nomine ab ingenuis oriundi. Homines Deorum quasi gentiles sunt. Degere in gentilium & agnatorum potestate.

Gentilitas, tis, f. Freundschaft, oder Verwandtschaft. *Syn.* Gentilium jus, conditio, ratio, habitudo, nexus. *Usus.* De toto gentilitatis jure disputandum fuit.

Gentilitius, a, um. das zu einem Stamme gehöret. *Syn.* Genti & generi communis. *Usus.* Gentilitia sacra.

Genu, u, n. Knie. *Syn.* Nodus, in quo femora desinunt, cujus pars posterior poples. *Epi.* Dextrum, flexum, inflexum, sinistrum. *Phras.* 1. *Ad genua adolvi*, einem zu Füssen fallen. Se ad pedes alicujus projicere; ad pedes accidere; genibus alicujus advolvi; ad genua alicujus jacére, volutari, ad pedes alterius se provolvere, prosternere, abjicere; ad alicujus pedes procumbere; ad genua se submittere. 2. *Genua flectere*, die Knie beugen. In genua subsidere, procumbere; genua ponere, submittere; in genua provolvi. V. *Flecto.* *Usus.* A genibus supplicem repellere. Genû flexo, positis in terrâ genibus, mit gebogenen Knien. Genû innixus.

Genuinus, a, um. eigentlich. *Syn.* Proprius. *Usus.* Dentes genuini dicti.

Genus, eris, n. Art, Geschlecht. *Syn.* Familia, stirps. *Phras.* 1. *utrique illustre genus est*, sie seynd beyde von gutem Adel. Ambo summo loco nati; prosapiâ sunt illustri; genere inter suos clarissimo orti; ad illustrissimos majores genus suum & originem referunt; familiam suam à prima stirpe ad hanc ætatem ordine enumerare possunt; ambo sunt vetustæ prosapiæ & multarum imaginum; summo honoratissimóque genere nati; claritudine generis præcellunt; claritate natalium sunt insigni. V. *Nobilis Generosus.* 2. *Genere humili & obscurô natus est*, er ist von geringem Herkommen. Ipse sui generis est initium; videtur ex se natus; est unus de multis; terræ filius. V. *Ignobilis.* *Usus.* 1. Genus est notio ad plures differentias pertinens. Genus humanum. 2. *Ratio, modus, discrimen, res, ordo*, Manier, Weise, Unterscheid, Sache, Ordnung. Tuum consilium de toto genere belli. Prudentia tua in omni genere singularis. Varia furandi genera. In omni genere & varietate artium excellere. 3. *Familia, stirps*, Geschlecht, Stamm. Genus ab aliquo ducere, ementiri. Nobili genere ortus, natus.

Geographia, æ, f. Erd-Beschreibung.

Geometra, *vel* Geometres, æ, m. Erd-Messer. *usus.* Geometræ, Musici, Grammatici.

Geometria, æ, f. Erd-Messerey. *Usus.* In Geometria lineamenta, formæ, intervalla, magnitudines. Geometriam discere, tractare, in summo honore habére.

Geometricus, a, um. zur Erd-Messerey gehörig. *Usus.* Geometricum quid explicare.

Germanè, brüderlich. *Syn.* Fraternè.

Germanitas, tis, f. Brüderschaft. *Syn.* Communio sanguinis, *vulgo, Fraternitas.* *Usus.* Moveat te horum pietas, moveat germanitas.

Germanus, a, um, eines Stammes. *Syn.* Ex eadem stirpe & generè orti, præsertim fratres & sorores. *Usus.* 1. Hic cùm mutilum nescio quid locutus est, germanum se Thucydidem arbitrabatur. Frater germanus, soror germana. 2. *Verus, sincerus*, aufrichtig, wahrhaft. Num hoc germanum esset? Veteres illi & germani Latini. Veræ & germanæ justitiæ effigies. 3. *Similis*, ganz ähnlich. Homo Stoicis germanissimus.

Germen, inis, n. der Saamen. *Usus.* Alieno ex sanguine germen.

Gero, is, gessi, gestum, ere. thun, verhalten. *Syn.* Facio, administro, servo. *Adv.* Abstinenter se, acerbè bellum, apte, auspicatò, bene negotium, constanter se, excellentius, felicius, felicissi-

ciffimè, fortiter, fortuitò, graviter consulatum, honeftè, juftè bellum, libenter negotium, liberè fe, magnificentiffimè consulatum, male negotium, malitiofius rem mandatam, modeftè fe, negligentius, omnino nihil jure. Optimè rempublicam, otiosè negotium fuum, palàm rem, perditè fe, piè bellum, præclarè negotium, privatim, publicè, fanctiffimè fe, feverè confulatum, fubmiffius fe, teterrimè fe in provincia, truculentius fe, turpiffimè fe, tuto magiftratum, valdè benè, valdè honefte. Geri benè, obfcurè quid, pulcherrimè. *Phraf.* 1. *Benè fe gerit*, er hält fich wohl. Eximia ejus in rebus gerendis opera exiftit. Ejus labor in reipublicæ negotiis caftè integrèque verfatur. Egregia ejus in totâ vitæ ratione virtus enitet; excellenter, fanctiffimè & prudenter fe gerit. In rebus tractandis præcipua eft ejus gloria, virtus eximia; operam dat, nequis civium virtute præftet. Exemplo ac fpectaculo eft omnibus. In eo munere ita fe tractat, ut venire in contentionem cum laudatiffimis poffit. 2. *Malè fe gerit*, er hält fich nicht wohl. Turpiffimè. flagitiofiffimè fe gerit; res libidine gerit, non ratione; admodùm degeneravit; veteres fuas laudes imminuit; nihil fortiter, nihil moderatè gerit; ejus opera non fat caftè in eo munere verfatur; multa fuperbè, multa libidinosè facit. 3. *Munus fuum benè gerit*, er verrichtet fein Amt recht und wohl. Munus fuum, provinciam cum laude fuftinet; partes officii omnes egregiè tuetur, colit; muneri fuo fatisfacit; nihil in eo officii ad exequendum munus fuum defideres, expectes; nihil in muneris functione curæ aut diligentiæ prætermittit; muneris fui partes non languidè aut indiligenter præftat. 4. *Pro rege fe gerit*, er regieret alles, als wann er König wäre. Partes fibi regis fumit; perfonam regis in republica tuetur. *Ufus.* 1. Sufceptum negotium pro tuâ fide & diligentia ex voluntate Cæfaris gerito. Benè fapienterque rempublicam gerere. Inimicitias, bellum, perfonam, rem alicujus gerere. Ingenium muliebre, animum laude dignum gerere. 2. *Vivo, me exhibeo*, cum vocibus: *me*, *te*, fich verhalten. Turpiffimè, malè; prudenter fe gerere. Gerere fe pro cive, fich aufführen, als wie ein Bürger. 3. *Morem gerere*, *obtemperare*, gehorfamen.

Geftio, is, ivi, & ,ii, ire. frohlocken. *Syn.* Geftû corporis defiderium rei oftendo; prægeftio: ftudio, lætitiâ efferor; tantâ lætitiâ affectus fum, ut mihi vix conftem.)(*Mæreo, afflictus fum.* *Adv.* Temerè. *Phraf.* *Nimiâ voluptate geftio*, ich weiß vor Freuden nicht, was ich thue. Exulto gaudiô; onuftum lætitiâ pectus apporto; vix apud me fum, ita gaudiô animus colliquefcit; gaudio penè defipio. V. *Gaudeo*. *Ufus.* Geftio fcire omnia. Lætitâ geftire.

Geftio, onis, f. Verrichtung. *Syn.* Actio tractatio. *Ufus.* Geftio negotii.

Gefto, as, avi, atum, are. tragen. *Syn.* Fero, porto, fuftineo. *Uf.* Malè fuftinenti arma fcutum quoque, quod geftabat, excidit.

Geftus, ûs, m. Geberden. *Syn.* Actio, motus corporis. *Epi.* Imminens, fcenicus, venuftus. *Uf.* Geftum agere; geftû decenti moveri; geftum elegantem habere. In geftu nimium effe. Nimiô geftû uti. Hiftrionum aliqui geftus ineptiis non vacant.

Gigas, antis, m. ein Rife. *Ufus.* Gigantum more pugnare cum Diis. V. *Magnus.*

Gigno, is, genui, genitum, ere R. à γίγνομαι. *Syn* Genero, creo, procreo, fufcipio: *Transl.* Pario. *Adv.* Aliundè. *Ufus.* Ad majora quædam nos natura genuit. Inde pax extraneis gignetur. Liberos genuit, fuftulit.

Glacies, ei, f. Eiß. *Epi.* Liquefacta, dilapfa. *Phraf.* 1. *Glacies fit*, es frieret Eiß. Aquæ gelû durantur, conftringuntur; aquilonibus durefcit humor. Aquæ gelû clauduntur, adftringuntur. Aqua nivibus & pruina concrefcit. 2. *Per glaciem ingredi*, auf dem Eiß daher gehen. Per nudam glaciem fluentèmque labem liquefcentis nivis ingredi. 3. Lubricô veftigiô per glaciem decurrere, fefe agere, fe invehere, auf dem Eiß fchleiffen. Per glaciem labi; fluente veftigio ferri, deferri; glaciem fluente veftigiô decurrere, emetiri. 4. *In glacie prolabi*, labi, prolabi in lubrico; fallente veftigiô cadere; fallente pede prolabi, auf dem Eiß fallen. 5. *In glacie pedem figere non poffum*, ich kan auf dem Eiß keinen Fuß ficher fetzen. Gradienti planta nusquam confiftit, conftat; fugiente, fluxô, inftabili grefsû inceditur; pedes infiftere nusquam poffunt; viâ lubrica pedes fluunt. *Ufus.* Glacies calore liquefacta & dilapfa diffunditur. Glacies tepefacta tabefcit. Indurata glacies. V. *Hyems*, *frigus*, *gelu*.

Gladiator, oris, m. Fechter. *Syn.* Lanifta, mirmillo. *Epi.* Amens, bonus, rudis, buftuarius, certiffimus, confectus, faucius, crudeliffimus, dictatorius, furiofus, importuniffimus, mediocris, nefarius, nequiffimus, nobilis, fceleratus, fceleratiffimus, timidus, vetus, vetulus. Gladiatores nobiles, nobiliffimi, theatrales. *Ufus.* Ex mirmillone dux, è gladiatore imperator. Plurimarum palmarum vetus & nobilis gladiator.

Gladiatorius, a, um. fechterisch. *Usus.* Certamen gladiatorium. Gladiatoria corporis firmitas.

Gladius, ii, m. Schwerdt, Degen. *Syn.* Sica, pugio, ensis. *Epi.* Cruentus, fulgens, plumbeus, reconditus in vagina, strictus, vacuus vagina. *Phras.* 1. *Gladium evaginare*, das Schwerdt ausziehen. Gladium nudare, stringere, distringere, è vagina educere; gladium educere. 2. *Gladium in vaginam recondere*, den Degen einstecken. Vaginæ reddere; gladium condere. *Usus.* Gladiô plumbeô jugulare aliquem, *levi, futilique argumentô oppugnare*, mit schlechten Beweisthümern wider einen aufziehen. Suô gladiô se jugulat, er schlägt sich selbsten. *Suô dictô se capiendum præbet.* Gladiis rem gerere, die Sache mit dem Degen ausmachen. In gladium incumbere, sich selbst erstechen. Gladiô confici, erstochen werden.

Glandifer, a, um. das Eicheln trägt. *Usus.* Glandifera quercus.

Glans, dis, f. eine Eichel. *Syn.* Nux è quercu. *Usus.* Sues glande pascuntur.

Glarea, æ, f. grober Sand. *Syn.* Arena, *vel* lapides minutissimi cum arena.

Gleba, æ, f. Erden-Klos. *Usus.* Injecta gleba tumulis.

Glisco, is, ere. wachsen, überhandnehmen. *Syn.* Cresco. *Us.* Ad juvenilem libidinem copia voluptatum gliscit, ut ignis oleô.

Globosus, a, um. rund, kugelicht. *Syn.* Rotundus. *Usus.* Stellæ globosæ. Globosus mundus.

Globus, i, m. runde Kugel. *Epi.* Cœlestis, eminens, extimus, habitabilis, cultus, medius. *Usus* Terræ globus, stellarum globi.

Glomero, as, avi, atum, are. über einander wicklen. *Usus.* Glomerare clades. Venæ inter se glomerantur.

Gloria, æ, f. Lob, Ehre. *Syn.* Claritas, splendor, lux, amplitudo. (*turpitudo, probrum.*) *Epi.* Abjecta, admirabilis facti, æterna, non æterna, sed ne diuturna quidem, aliena, amplissima, antiqua, antiquior, bellica, pura, comes mortis, comes rectè factorum, communis cum aliquo, continuata, divina, dulcior, dulcis, eximia atque immortalis, falsa, ficta, frequens de aliquo, illustris & pervagata, illustrior, immensa, intemperans, non insolita adolescentibus, justa, merita, magna, major, maxima, militaris, minor, muliebris, navalis, necessaria, salutaris alicui, nota, nova, par, paterna, avita, popularis, præstantior omni patrimonio, virtutis præstantissima, pristina, propria ingenii, sempiterna, singularis, solida veraque, stabilis, summa, perfecta, tanta bonorum, sibi necessaria & salutaris, gravis, solida, verissima, universa. *Phras.* 1. *Gloriæ appetens est admodum*, er strebet gar sehr nach Lob und Ehre. Fertur ille vir gloriâ; flagrat, volitat, ardet cupiditate laudis; summus ardor mentis ad gloriam eum rapit; in concupiscenda gloriâ modum non novit; gloriæ stimulis, æstû ingenti agitur. Mirum in modum dulcedine gloriæ tangitur, capitur, excitatur. 2. *Gloriam etiam inanem cupidè quærit*, er trachtet auch so gar nach eitler Ehre. Inanem etiam venatur, aucupatur gloriam; popularis auræ captator est; umbras etiam falsæ gloriæ consectatur; adumbratam etiam gloriæ imaginem consectatur; laborem nullum refugit, ut aliquod falsæ choragium gloriæ comparet. 3. *Quàm sis gloriæ cupidus, non ignoro*, ich weiß es wohl, wie Ehr-begierig du seyst. Omnes tuos ad laudem impetus novi. Quàm sis ad laudem propensus inclinatus; quanti sit apud te laus; quantùm labores de laude; quam vehementer in laudem incumbas; quàm laudi servias, studeas; quô studiô laudem sequaris; quæ tua sit laudis cupiditas, præclarè novi, habeo cognitum. 4. *A puero gloriæ cupidus eras*, du warst von Jugend auf Ehr-begierig. Jam inde à pueritiâ gloriæ studio atque amore flagrabas; inflammatus ad gloriam à puero fuisti. Spectâsti gloriam ante omnes res à primis annis; ab ineunte ætate erat tibi gloria omnium rerum antiquissima; tibi gloria in animo erat; tibi gloria in oculis erat; in amoribus erat; in desideriis erat. A puero laudis cupiditate, studio gloriæ ferebare; gloriâ ducebaris; laudis studio trahebaris; ad gloriam ferebaris; laudis amore tenebaris, capiebaris; ex laude pendebas; æstû gloriæ percitus eras; gloriæ stimulis agitabaris. 5. *Ex laboribus tuis gloriam immortalem consequeris*, deiner Unternehmung halber wirst du ein unsterbliches Lob erhalten. Quos nunc suscipis labores, ii, te apud posteros æterna gloriâ donabunt, afficient, illustrabunt, ornabunt, decorabunt; tuum nomen immortalitati commendabunt; ab hominum oblivione, & interitu vindicabunt; tui nominis famam in omnes temporum ætates dissipabunt; tuum nomen posteritati tradent omnium sermonibus & scriptis exornandum, extol-

tollendum, celebrandum, honeſtandum, tuendum. Editis tot immortalibus operibus id conſecutus es, nequa dies tui nominis famam delere poſſit, ut omnis de te poſteritas loquatur, ut tuas laudes litteræ ac monumenta loquantur; nullæ ut litteræ de tuis laudibus conticeſcant; nulla erit tam ſurda poſteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum ſuſceptos labores tuos debitis laudibus ferat. 6. *Nihil aliud, quam divinam gloriam intendo*, ich habe kein anderes Abſehen, als die Ehre GOttes. Ad DEI gloriam omnia refero; divinam unicè gloriam in omnibus ſpecto; nihil ago, quod non ſit cum divina gloria conjunctum. Prima mihi, præcipua, antiquiſſima eſt divinæ gloriæ propagandæ cura. Meorum conſiliorum, actionum mearum finis eſt major DEI gloria. Omnibus in rebus divinus mihi honor propoſitus eſt. Ante omnia mihi divinus honor eſt; ſummo apud me loco divinus honor eſt; is primum apud me locum obtinet; actionum mearum norma quædam, & regula eſt; ſemper eſt ante oculos. Hunc mentem intendo; huc animum refero; huc ſpecto; ad hunc finem conſilia, cogitationes, mentis aciem intendo. V. *Fama*. *Uſus*. Gloria eſt frequens de aliquo fama cum laude; illuſtris & pervagata multorum & magnorum in ſuos, patriam, humanum genus fama meritorum; conſentiens laus bonorum, incorrupta vox benè judicantium de excellente virtute, cujus gradibus videntur homines in cœlum aſcendere. Ex omnibus virtutis præmiis ampliſſimum eſt gloria. 1. *Gloriam appetere*, nach Ehre trachten. Quærere, aucupari, venari, captare, conſectari; gloriæ ſervire; ad gloriam virtutis via graſſari. 2. *Gloriam acquirere*, Ehre erlangen. Parere ſibi ampliſſimam gloriam, capere, conſequi, adipiſci; in gloriam venire, gloriam ſibi comparare. 3. *Gloriam augere*, die Ehre vermehren. Alere, multiplicare, duplicare, amplificare. 4. *Gloriam minuere*, die Ehre vermindern. Imminuere, infringere. 5. *A gloriæ ſtudio aliquem, revocare* (refrenare, einen von der Ehrſucht abhalten. 6. Gloriam abjicere, die Ehre fahren laſſen. 7. *Gloria florere*, circumfluere, in Ehre ſtehen. 8. Gloriam in ſe transmovere, die Ehre ſich zuſchreiben, zueignen. V. *Fama, Honor, Laus, Amplitudo, Exiſtimatio, Arrogans, Ambitioſus, Superbus.*

Gloriatio, onis, f. Rühmung. *Uſus*. Gloriatione digna eſt beata vita.

Gloriola, æ, f. kleiner Ruhm. *Uſus*. Etiam hiſce cum gloriolæ inſignibus ornemus.

Glorior, aris, atus ſum, ari. ſich rühmen. *Syn*. Prædico, gloriâ me & prædicatione effero. *Adv*. Honeſtè, benè, inſolenter. intolerantiſſimè de divitiis, quodammodo, rectè. *Phraſ. De ſua nobilitate valdè gloriatur*, er rühmet ſich ſehr ſeines Adels halber. De majoribus ſe jactat inſolentiùs; venditat genus ſuum; ſublatiùs de ſe, déque natalium ſplendore aſciſcendæ laudis causâ prædicat, dicit, loquitur; eſt in hoc homine ſumma venditatio generis atque oſtentatio. Martem ipſum ſui generis conditorem fert immodicus ſui æſtimator, præ ſe ignobiles omnes & plebejos prædicat; laudat venditátque genus ſuum homo ineptè glorioſus: jactatio generis ac venditatio confeſſa in hoc homine vitia ſunt. V. *Jacto oſtentatio*. *Uſus*. De divitiis, de rebus geſtis inſolenter gloriaris.

Glorioſè, prächtig. *Syn*. Magnificè, elatè, *Uſus*. De ſeipſo glorioſiùs prædicare.

Glorioſus, a, um. ruhmredig. *Syn*. Oſtentator; clarus, ampliſſimi nominis. *Phraſ. Glorioſum id ducebat*, er hielt ſichs für eine Ehre. In gloria id ponebat; amplum, & ad memoriam inſigne id putabat: pulcherrimum id ſibi fore ratus; decus id ſuum arbitratus eſt. *Uſus*. 1. Militem glorioſum imitaris. 2. *Præclarus, qui in maximâ gloriâ eſt, & gratiâ*, glorwürdig. Mihi exilium ad reipublicæ rationes glorioſum fuit. Facta illuſtria & glorioſa. Magnifica & glorioſa oſtentatio civitatis. V. *Clarus, Gloria, Oſtentator, Fama.*

Glutinator, oris, m. Leimer, Buchbinder. *Uſus*. Librorum glutinatores.

Gnarus, a, um. erfahren. R. ἀγνώριμος. *Syn*. Peritus, ſciens. *Uſus*. Gnarus reipublicæ. Gnarus malorum impendentium. Gnari, prudentes locorum. V. *Peritus.*

Gnatus, i, m. Sohn. *Syn*. Filius.

Gnaviter, fleißiglich. *Syn*. Diligenter. *Uſus*. Gnaviter pugnare, agere.

Gnavus, a, um. fleißig. *Syn*. Strenuus, celer. V. *Diligens.*

Grabatus, i, m. Faulbett. *Syn*. Lectulus.

Gracilis, e. mager, rahn. *Syn*. Tenuis corpore, macilentus. *Uſus*. Virgo gracilis.

Gracilitas, tis, f. die Dünne des Leibs. *Syn*. Corporis habitudo tenuior, ſubtilitas.)(*Craſſitudo*. *Epi*. Summa. *Uſus*. Eſt in illo ſumma gracilitas & infirmitas corporis.

Gra-

Gradatim, Staffel-weise. *Syn.* Gradibus, per gradus. *Usus.* Ab humilibus ad superiora, ad honores gradatim ascendere. Minutatim & gradatim interrogare.

Gradatio, onis, f. das Aufsteigen. *Figura Rhetorica.*

Gradior, eris, gressus sum, gradi. gehen. *Syn.* Ambulo, eo, ingredior.)(*serpo.* *Usus.* Fidenti animô gradi ad mortem. V. *Eo.*

Gradus, ûs, m. Staffel, Stiege. *Syn. Transl.* Locus, dignitas, momentum, progressus, ordo, aditus. *Epi.* Altus dignitatis, altior, altissimus amplissimúsque dignitatis, facilis, inferior, facilior, infimus, plenus, primus, senatorius, stabilis, non expres dignitatis. Gradus beati, malè hærentes, multi, novi, pares honorum, dispares gloriæ, plures, reliqui. *Phras.* 1. *Ad eum quem volebas, gradum evectus fuisti*, du bist so hoch gestiegen, als du verlanget hast. Ad eum, quem volebas, gradum ascendisti, evolâsti, pervenisti, pervasisti, elatus fuisti; eum gradum, ad quem aspirabas, attigisti, adeptus, assecutus es; in eo, ad quem tendebas, gradu positus, locatus collocatus es; gradum eum obtines, quem optabas. *Usus.* 1. Sunt certi gradus officiorum, ut prima charitas Diis, secunda parentibus, tertia patriæ debeatur. 2. Assequi gradum altissimum civitatis, die höchste Ehren-Staffel erhalten. Consequi, ascendere, obtinere; pervenire ad summum honoris gradum; poni, locari, collocari in altissimo gradu. 3. De gradu dejici, dimoveri, von seiner Ehren-Staffel abgesetzt werden. V. *Promoveo.*

Græcè, Grichisch. *Usus.* M. Cicero senex dicebat, ùt quisque optimè Græcè sciret, ita esse nequissimum.

Græcia, æ, f. Griechenland. *Epi.* Magna, princeps eloquentiæ, vera, integra, vetus. *Usus.* Interdum verborum inops Græcia.

Græculus, i, m. Griechlein. *Usus.* Græculus assentator; Græculi cotentionis cupidiores, quàm veritatis. Quid mihi tanquam Græculo otioso & loquaci quæstionem ponis?

Græcus, a, um. Griechisch. *Epi.* Græci leves, immanes atque barbari, sacrilegi, & jam pridem improbi. *Usus.* Homo levitate Græcus, crudelitate barbarus. Eruditissima Græcorum natio. Græcæ litteræ. Latina lingua tam copiosa est, quàm Græca. Libri Græcô sermone confecti.

Gramen, inis, n. Gras. *Syn.* Herba.

Gramineus, a, um. grasicht. *Usus.* Etiámne gramineas hastas?

Grammatica, æ, f. Sprach-Kunst. *Syn.* Grammaticorum instituta.

Grammaticus, a, um. zur Sprach-Kunst gehörig. *Usus.* Ars Grammatica.

Grammaticus, i, m. der die Grammatic lehret. *Usus.* Grammatici est Poëtarum tractatio, verborum interpretatio, pronunciandi quidam sonus.

Granarium, ii, n. Korn-Haus. *Usus.* Adstringere, & laxare granaria.

Grandævus. a, um. wohlbetaget. *Us.* Grandis ævi, profectioris ætatis. V. *Senex.*

Grandesco, is, ere. groß werden. *Syn.* Cresco. V. *Cresco.*

Grandiloquus, a, um. prahlerisch. *Syn.* In oratione grandis, gravis, plenus, copiosus, amplus. *Usus.* Nam & grandiloqui fuerunt amplâ sententiarum gravitate, & majestate verborum. V. *Thraso.*

Grandis, e. groß, wichtig. *Syn.* Magnus, ingens immanis. *Usus.* Jam grandis puer. Grandis & tragicus orator. Perspicuum & grande vititum. Ætate provectus, non tamen grandis natu.

Granditas, tis, f. die Grösse. *Usus.* Id apparet ex genere & granditate verborum.

Grando, inis, f. Hagel, Schlossen. R. *à granis*; pluvia congelata in granorum formâ decidens. *Epi.* Minuta, subita, præcipitans. *Phras. Grando cecidit*, es ist ein Hagel gefallen. Concreta in nubibus aqua, magnam vim nivosæ grandinis dejecit; grandinem venti glomeratam in terras egerunt; procella cœli fragore ingenti effusa est; imber grandinem incutiens torrentis modô effusus est. Excussa è nubibus grandinis procella. *Usus.* Grando mista imbri cadit.

Granum, i, n, ein Körnlein. *Usus.* Tritici grana.

Graphicè, meisterlich, zierlich. *Syn.* Eleganter, scitè. *Usus.* Graphicè ornatus, graphicè facetus.

Grassator, oris, m. Strassen-Rauber. *Syn.* Latro. V. *Latro.*

Grassor, aris, atus sum, ari. schwärmen. *Syn.* Sævio. *Usus.* Grassari in possessionem agri publici. Jure grassari, non vi. Grassari ad gloriam virtutis viâ.

Gratè, danckbarlich. *Syn.* Animô gratô. *Usus.* Quid piè, quid gratè, quid humaniter ab illo factum unquam?

Grates, um, f. Danckfagung. *Syn.* Gratiæ. *Usus.* Grates tibi ago. V. *Gratia.*

Gratia, æ, f. Danck, Gunst, Gnade. *Syn.* Grates: favor popularis: beneficium. *Epi.* Æquabilis, bona, excellens, fidelissima, illustris, non invidiosa, justa & debita, magna, major, mala, maxima, merita Diis immortalibus, muliebris, mutua, nimia, par, permagna, popularis, præclara, præsens, reconciliata, subita, summa, tanta, vetus, equestris. Gratiæ bonæ, multæ, excellentes, immortales, incredibiles, justissimæ, magnæ, majores, maximæ, meritæ, miræ, mirificæ, plurimæ, reliquæ, singulares. *Phras.* 1. *Gratias tibi ago*, ich sage dir Danck. Si non parem tuis meritis, at pro nostro tamen studio meritam debitámque gratiam refero, reddo, habeo, persolvo, tribuo; etsi tanta, quantam debeo, referri gratia non potest: habeo tamen, quantam maximam capere animus meus potest; pro tuo isto in me studio gratiam & habeo & habiturus sum immortalem; gratias tibi ago maximas, quandoquidem pares referre non possum. 2. *Gratiam alicujus quærere*, eines Gunst suchen. Gratiam alicujus aucupari; locum gratiæ quærere apud aliquem; gratiam sibi conciliare; benevolentiam alicujus captare; in gratiam & amicitiam sese insinuare; inire gratiam ab aliquo velle; admitti in gratiam alicujus cupere. 3. *Est in gratia apud illum*, er stehet bey ihm in Gnaden. Principem apud illum gratiæ locum tenet, obtinet; amplissimam sibi apud illum collegit, peperit gratiam, magna apud illum positus est in gratia; floret principis sui gratia, excellit, magnam iniit apud illum, ab illo gratiam. V. *Favor.* 4. *Non tua, sed aliorum culpa excidisti è populi gratia*, du bist durch fremde Schuld aus der Gnade gefallen. Non tua, sed aliorum culpa, vitio, injuria studium populi amisisti; populi gratiam & benevolentiam perdidisti; è studio & benevolentia excidisti: aliena culpa factum est, non tua, ut populus non amplius tibi faveat, suffragetur; ut populus nec tam benè in te animatus sit, nec tam tui honoris studiosus; ut, qua florebas hominum gratia, eam amitteres; ut ea gratia hominum, qua fruebaris antea, prorsus excideres; ut amitteres hominum studia; ut ex animis atque favore hominum excideres; ut gratiosus apud populum minimè sis; ut charus populo non ampliùs sis; ut nullum populi studium teneas; nullam ut populi gratiam obtineas; ut populum tui studiosum, benè in te animatum, tibi amicum non habeas; ut favente, benigno, tibi æquo, amico populo non utaris; ut ex amore populi effluxeris; ut perierit, quod habebas gratiæ. Studium populi, gratiam populi non tua, sed aliorum culpa extinxit, perdidit, afflixit; non tua, sed aliorum culpa veterem gratiam exulceravit; benevolentiam populi non tua, sed aliorum culpa delevit, tibi eripuit, abstulit, ademit. Non tuum aliquod factum gratiam apud populum extinxit, effudit, sed aliorum invidentia. 5. *In gratiam cum adversario redii*, ich bin mit meinem Widersacher wieder gut Freund worden. Ego & adversarius meus voluntates rursum copulavimus; reconciliata inter nos ex inimicitiis gratia est; simultatem humanissimè deposuimus; placatæ inter nos sunt iræ discordiæque nostræ; oblivione præteritorum discordias finivimus; ad amicitiam consuetudinémque pristinam nos traduximus. Gravi odio & simultate, qua diu conflictati sumus, depositâ, complexi sumus inter nos, conjunctisque jam voluntatibus amicissimè vivimus. V. *Reconcilio.* *Usus.* 1. Gratia, in qua amicitiarum & officiorum alterius memoria, alterius remunerandi voluntas continetur. Maximam tibi gratiam debeo. Maximam tibi gratiam habere & agere debeo. Gratiam memori mente persolvere, gratiæ aliquid apponere, für eine Gnade halten. Gratiam repetere, eine Danckbarkeit erfordern. 2. *Favor, amicitia, amor*, Gunst, Freundschafft, Liebe. Gratiam alicujus sequi, aucupari, assequi, consequi. Aliquem in magna gratia apud alterum ponere. Gratiam inire ab aliquo, cum aliquo, apud aliquem. Aliquo facto veterem gratiam exulcerare; effundere collectam gratiam, die Gunst und Gnade verliehren. In gratiam redire. In gratiam admittere, recipere aliquem. Aliquem in gratiam reducere, restituere; gratiam componere inter aliquos & reconciliare. 3. *Autoritas, plausus, favor, popularis*, Ansehen, Gunst bey dem gemeinen Mann. Gratiam aucupari, quærere; gratiam colligere, acquirere, consequi; gratiâ florere. Gratiam debilitare, extinguere. 4. *Causâ*, wegen. Prolis, quæstus, oblectationis gratiâ aliquid facere.

Gratificatio, onis, f. Dienst-Erweisung. *Syn.* Gratia, beneficium.)(*injuria.* *Epi.* Imprudens. *Usus.* Gratificationem & benevolentiam ponere. V. *Favor.*

Gratificor, aris, atus sum, ari. willfahren. *Syn.* Beneficium, gratiam facio. *Adv.* Honesto. *Phras.* 1. *Gratificare mihi in ea re*, thue mir dieses zu Gefallen. Obsequere voluntati meæ; studiis nostris servias velim; da hoc mihi, da amicitiæ nostræ; non est, cur non velificeris

nobis;

nobis; obſequere amico; in juſtam hanc meam cupiditatem incumbe, quæſo; da hoc generi, da nomini noſtro; pro tuo in me officio, pro meo in te ſtudio, largire hoc voluntati meæ. 2. *Volo tibi amicisque tuis gratificari*, ich will dir und deinen Freunden gern willfahren. Volo non ſolum tuâ, verùm etiam tuorum amicorum causâ veſtris commodis ſervire; cupio, ſtudeo agere, quod tibi amicisque tuis gratum ſit; quod tibi tuisque gratum ac jucundum accidat; quod tibi tuisque placeat, lætitiam ac voluptatem afferat; inire gratiam officiis meis non à te modo, verùm etiam ab amicis tuis velim. Opto rem gratam tibi tuisque facere. Opto aliquid præſtare, navare tuâ tuorúmque causâ. Ad id unum mea ſtudia converto, ut aliquid efficiam, ex quo tu & amici tui volptatem cupiant. Servire non ſolùm tibi, ſed etiam amicis tuis cupio. Servire voluptati & commodo non ſolùm tuo, verùm etiam amicorum tuorum volo; tuâm amicorúmque tuorum gratiam officiis meis quærere ſtudeo. V. *Faveo*. *Uſus*. Gratificari cuiquam aliquid, quod ei obſit. Cur tibi de ea re non gratificer, neſcio.

Gratioſus, a, um. angenehm. *Syn*. Qui gratiâ multum poteſt apud alios. *Phraſ*. 1. *Illi gratioſi nunc ſolum ſunt, qui opibus valent*, anjetzo seynd nur die Reichen angenehm. Qui magis ab opibus firmi, parati ſunt, qui magis inſtructi ſunt copiis, illi gratiâ excellunt; gratiâ florent; gratiam ineunt apud populum; in eos ſua ſtudia liberalius homines conferunt; iis favent, ſuffragantur, ſtudent, præſto ſunt. V. *Gratia*. 2. *Aſſentatores gratioſi ſunt apud illum*, die Schmeichler gelten viel bey ihm. Qui ad voluntatem ejus loquuntur; hi gratiâ valent, poſſúntque plurimum; hi ſummos quosque gratiâ adæquant apud illum; hi pollent plurimùm, hi largiter poſſunt apud illum; horum nomen apud illum eſt in gratia; in his omnia apud illum ſunt ad gratiam. *Uſus*. Homo potens, gratioſus, diſertus. Homines in civitatibus ſuis apud omnes ordines gratioſi. V. *Charus, acceptus*.

Gratis, umſonſt. *Syn*. Gratuitò, ſine mercede, ſine præmio, pecuniâ. *Phraſ*. *Gratis omnibus ſervit*, er dienet allen umſonſt. Sine ullo munere opem ac operam præſtat omnibus; ejus officia minime ſunt mercenaria; gratuita eſt ejus comitas, nec præmiorum mercedibus evocata; gratis, non pretio officioſus eſt; gratuito ſervit; non exigit gratiam, nec beneficium fœneratur. *Uſus*. Habitare gratis in alieno. Gratis mihi res conſtat.

Gratuitò, ohne Gewinn. *Syn*. Gratis.

Gratuitus, a, um. freywillig. *Syn*. Sine præmio & mercede.)(*mercenarius, conductus*. *Uſus*. Innata eſt homini probitas gratuita, non præmiorum mercedibus evocata; liberalitas gratuita, non mercenaria.

Gratulatio, onis, f. Glückwünſchung. *Syn*. Communis gaudii demonſtratio, lætitia publica.)(*lamentatio*. *Epi*. Celeberrima, exigua, exoptatiſſima, jucunda, maxima, multa civium, nova, præpoſtera, probatiſſima, recens, ſera, ſumma. Gratulationes gratæ, maximæ, innumerabiles, tantæ. *Uſus*. 1. Nos in hominum cœtibus gratiis agendis & gratulationibus habendis & omni ſermone celebramur. Maxima illi gratulatio facta eſt. Diana ſummâ civium lætitiâ & gratulatione reducta. 2. *Supplicatio ad fana*, eine Proceßion zu allen Götzen-Tempeln. Decernere, facere alicui ſervatæ reipublicæ gratulationem.

Gratulator, oris, m. Glückwünſcher. *Uſus*. Sæpè gratulator lætior eſt, quám is, cui gratulatur.

Gratulor, aris, atus ſum, ari. Glück wünſchen. *Syn*. Congratulor, gratulationem facio, gratulatione utor. *Adv*. Publicè, ſeriùs, tardius, valdè, vehementer, verè, verecundè, nimis. *Phraſ*. *Suum Ciceroni reditum omnes gratulabantur*, dem Cicero hatten alle wegen ſeiner Zurückkunfft Glück gewünſchet. Ejus ad urbem acceſſus incredibili hominum multitudine & gratulatione florebat; ominibus optimis eundem omnes proſequebantur; Cicero non ſine magnis gratulantium clamoribus Romam repetit; Ciceronem Romani ovantes ac gratulantes accepere; feſtis vocibus excepere. Non ferè quisquam fuit, qui non complecteretur, exoſcularetur, laudibus ejus reditum cumularet; Ciceroni in urbem reduci auditi, omnes uno ore omnia bona dicere, & laudare fortunam reipublicæ, quæ talem virum recepiſſet. *Uſus*. Quod mihi de filia gratularis, agnoſco humanitatem tuam. Gratulor reipublicæ recuperatam libertatem, & gaudeo. Alacres & læti inter ſe gratulantur.

Gratus, a, um. danckbar, angenehm. R. *ex* χαρίεις. *Syn*. Officii memor, non ingratus, qui meritam alicui gratiam memori mente perſolvit, qui beneficii

accepti

accepti meminit: *item*: acceptus, jucundus, charus. *Phras.* 1. *Gratum te esse decet erga patronum*, es geziemet sich, daß du dich gegen deinem Gutthäter danckbar erweisest. Memorem te animum præstare decet; decet, ut spectata tua sit in referenda gratiâ pietas; ut perpetua tibi sit referendæ gratiæ voluntas; ut viro optimè de te merito referas, quod debes; ut meritam gratiam memori mente persolvas; ut gratus in te sit animus, & beneficii memor; ut grati animi fidelis memoria plurimùm apud te valeat; ut parem & cumulatissimam gratiam referas patrono tuo. 2. *Tuis beneficiis semper gratum me exhibebo*, ich werde mich allezeit danckbar erweisen für die mir erwiesene Gutthaten. Tua in me beneficia nunquam oblivifcar; tua erga me merita, magnitudinem tuorum erga me meritorum semper meminero; memoriâ tenebo; perpetuâ memoriâ tuebor, custodiam, conservabo. Nulla dies, nulla temporis vetustas, non casus ullus, non fortuna magnitudinem tuorum erga me meritorum imminuet; ex animo delebit, tollet; auferet; oblivione delebit, obruet, obscurabit, extinguet. Vigebit in me tuorum beneficiorum æterna, perpetua, nunquam interitura memoria. Nunquam apud me tuum beneficium intermoriturum existima. Tuam in me singularem benignitatem, tuam in me incredibilem liberalitatem semper in animo, semper in oculis habebo; perire apud me, evanescere non patiar. Hærebunt mihi in animo, mente, memoriâ tua beneficia. Fixa permanebunt, impressa in animo ac mente extabunt tua beneficia. Vitæ par & æqualis erit recordatio meritorum tuorum. Dies non nisi ille, qui vitam mihi adimet, tuorum officiorum memoriam terminabit; finis mihi ac terminus & vitæ & memoriæ benignitatis in me tuæ idem erit, futurus idem est. Semper memoriâ tenebo; tuebor mente atque animô; nunquam oblivifcar, nunquam apud me delebit oblivio beneficia, officia, merita erga me tua; memorem me tibi, quæcunque se occasio dederit, obtulerit, probabo. Gratum me tibi memorémque præstabo; præstabo tibi eam, quam debeo, memoriam meritorum tuorum. Gratum me nullô non locô, nullô non tempore memorem, nunquam non gratiæ referendæ memorem & studiosum senties, experièris, cognosces. Grati animi laudem in me non requires, non desiderabis. Non committam, ut ingratum me appellare possis; ut in illo officio, quod benè merentibus debetur, jure me, ac meritò quisquam reprehendat. Enitar, ut in ingrati animi vitium, crimen non incidam; ne quis mihi turpem ingrati animi notam possit inurere; nequis mihi ingrati animi culpam objicere possit. Enitar, ut ab ingrati animi vitio, crimine, culpâ, turpi infamiâ longissimè sejungar, discedam, absim; ut ea culpo vacem, vacuus sim, caream; ejus culpæ sim expers, quam committunt, qui nullam referendæ gratiæ curam suscipiunt; qui de referenda gratiâ minimùm laborant; enitar, &, ut spero, consequer, ut de me optimè esse meritum læteris, ut officia erga me tua voluptati ac lætitiæ tibi sint; ut ex tuis in me officiis voluptatem capias; ut officiorum tuorum fructum feras, percipias, colligas; ut gratiæ tuæ gratiam à me feras; ut parem tibi referam gratiam; ut par pari referam; ut officia tua omnibus officiis æquem, compensem, remunerer. Quam amanter me tractaveris, quam benignè mihi feceris, quàm studiosè in omni re me commendaveris; quam humaniter ac beneficè, quibus officiis amicitiam nostram colueris, prosecutus sis; quibus me rebus auxeris, ornaveris, honestaveris, ipse mihi atque etiam aliis commemorabo; ita diu recordabor, ut vita me prius defectura, sit, quàm tuorum in me beneficiorum recordatio. Beneficia tua, dum vivam, gratâ memoriâ prosequar; quoad vixero, dabo operam diligenter, id agam omni studio, id curabo, contendam; in eam curam, in id studium incumbam; id mihi propositum erit in omni vita; eò spectabit animus, eò curæ cogitationésque meæ referentur; eò consilia mea referentur, dirigentur, ut me gratum tibi esse sentias. 3. *Gratum me non verbis modò, sed rebus ipsis experière*, du wirst es erfahren, daß ich mich nicht allein in Worten, sondern auch im Werck selber werde danckbar erzeigen. Fœneratum hoc beneficium tibi pulchrè dices; efficiám, ut ad te non sinè fœnore redeat in beneficium; pro isto tuo in me officio omnia vicissim à me officia exspecta; in omni vitæ meæ cursu nihil mihi prius, nihil antiquius erit, quàm ut officia tua paribus à me officiis compensentur; commoda vicissim tua meis quantiscunque occupationibus anteponam; meus animus vicissim erga te is erit, quem tu jure postulaveris; qui tibi ex me debentur fructus, eos uberrimos capies, colliges, metes, feras; paribus officiis tuis in me meritis cumulatè satisfaciam; quibuscunque officiis potero, tuam erga me humanitatem exæquabo. V. *Compenso.* 4. *Non possum tibi satis gratus esse pro beneficiis tuis*, ich kan dir nicht genug danck-

danckbahr seyn für deine Wohlthaten. Quibus verbis tibi gratias agam, non reperio. Qui respondeo tuæ tam liberali in me voluntati? Utinam tua in me merita referendâ gratiâ consequi aliquo modo possim! Vellem, officium istud officiis meis exæquare liceret, sed quis tandem est, qui non intelligat, tuis me muneribus in omne consequentis ævi spatium teneri obstrictum? Arctiore me tibi vinculo obstrinxisti, quàm ut exsolvere beneficiorum tuorum partem ullam possim; vivendum mihi, ac moriendum erit ingrato. Studium tibi quidem meum vel agnoscendo, vel prædicando beneficio lubens declarabo, sed eo me nomine plus tibi debere sentio, quàm ut solvendo unquam esse possim. Mea quidem in te omnia vel studii, vel observantiæ officia constabunt integra, sed tuorum in me promeritorum partem in referenda gratia nullam assequar, Incredibile tuum in me studium studio quidem colam sempiterno, sed tuorum in me meritorum tanta est magnitudo, exæquari ut nullâ grati animi significatione possit. *Usus.* 1. Benè de me meritis gratum me præbeo reipsâ atque animo gratissimum. Nomen alicujus & beneficia gratâ memoriâ prosequi. Erga salutis suæ autores gratus. Gratus est, qui in referenda gratia non commodum, sed eum ipsum, cui refert gratiam cernit. 2. *Acceptus, jucundus, optatus*, angenehm. Officium tuum, judicium, mihi pergratum fuit. Rebus grata, gratiora verbis facere. Officium mirè gratum. V. *Jucundus*, *charus*.

Gravatè, ungern. *Syn.* Difficulter, ægre.)(*benignè, comiter*. *Usus.* benignè, non gravatè.

Gravedinosus, a, um. schnuppicht. *Syn.* Ad gravedinem proclivis. *Usus.* Gravedinosos quosdam dicimus, quosdam herniosos, non quia jam sint, sed quia sæpe sint.

Gravedo, inis, f. Schnuppe, Haupt-Fluß. *Syn.* Destillatio capitis nares claudens, vocem obtundens, siccam tussim movens. *Epi.* Molesta. *Usus.* Gravedine tentari, laborare. Gravedini subvenire, occurrere, obsistere. Gravedinem removere, abigere, repellere.

Graviditas, tis, f. Schwangerschafft. *Usus.* Graviditates & partus affert luna à sole illuminata.

Gravido, as, avi, atum, are. schwängern. *Syn.* Gravidam facio. *Usus.* Terra seminibus gravidata.

Gravidus, a, um. schwanger, voll. *Syn.* Prægnans, fætus, plenus, *Phras.* *Gravida est*, sie ist schwanger. Fert uterum; gestat uterum; fert ventrem, partum. *Usus.* Ubera gravida vitali rore.

Gravis, e. schwer, wichtig. *Syn.* Ponderosus.)(*levis*. *Usus.* 1. Gravia omnia suo pondere in terram feruntur. 2. *Arduus, difficilis, molestus*, hart, schwer. Vereor, ne tibi, gravis sim. Eum ne graviore quidem verbulo compellavi, ich habe ihm kein schlimmes Wort gegeben. Tempus reipublicæ, anni gravissimum. 3. *Magnæ autoritatis, ponderis, dignitatis*, ansehnlich, wichtig. Vir prudens & autoritate gravis. Nomen vestrum mihi grave & sanctum est. 4. *Severus*, ernsthafft. Gravis sine arrogantia. Cato omnium gravissimus & severissimus. 5. *Depressus*, tieff. Vox gravis.)(*accuta*.

Gravitas, tis, f. die Schwere, Ernsthafftigkeit. *Syn.* Pondus: autoritas.)(*levitas*. *Epi.* Acrior verborum, admirabilis, ampla sententiarum, censoria, digna expectatione, divina orationis, plena antiquitatis, incredibilis & inaudita, major, naturalis ac necessaria, paterna, perpetua orationis, singularis ac pene divina, summa, tanta, vetus judiciorum. *Phras.* *Cato vir erat maximæ gravitatis*, Cato war ein ansehnlicher und ernsthaffter Mann. Vir erat divinâ quadam gravitate, morum majestate incredibili; nihil unquam nisi severissimè & gravissimè fecit. Erat in illo gravitas condita comitate; in ejus non sententia solùm, sed nutu residebat autoritas; erat in eo viro summa autoritas & amplitudo; Cato prisci moris vir, & sanctus, in quo nihil solutum, leve, inconsideratum. Catoni incredibilem natura tribuit gravitatem; Cato admirabili vitæ gravitate præstabat; in Catonis vultu inerat prisca severitas, in verbis fides. V. *Autoritas*. *Usus.* 1. In omnibus rebus adhibere, tenere, servare, tueri gravitatem. 2. Cœli gravitas tanta est, quantam vix sustinebo, *vulg.* *Non est bonus aër*, es ist keine gute Lufft.

Graviter, beschwehrlich, hart. *Syn.* Ægrè. molestè. *Usus.* 1. Graviter aliquid ferre, accipere. Graviter queri, ægrotare 2. *Severe,* ernsthafft. Graviter narrare, dicere, se gerere.

Gravor, aris, atus sum, ari. sich weigern. *Syn.* Gravatè aliquid facio, grave mihi duco, pigror. *Usus.* Non gravabor dicere, quòd sentio. Non sum tam inhumanus, ut eô graver, quod vobis expedit.

Gregalis, e. zur Heerde gehörig. *Syn.* Sodalis ex eodem grege. *Usus.* Gregales Catilinæ & consiliarii.

Gregarius, a, um. gemein. *Syn.* Collectitius, vulgaris. *Usus.* Gregarii milites.

Gregatim, Hauffen-weis. *Syn.* Pergreges. *Usus.* Gregatim in supplicium rapti cives.

Gremium, ii, n. die Schoos. *Syn.* Sinus, complexus. *Usus.* E sinu gremióque patriæ abstractus Cicero. Filius in gremio matris educatus.

Gressus, ûs, m. Gang, Schritt. *Syn.* Incessus ingressus.

Grex, gis, m. Schaar, Heerde. R. *ab* ἀγείρω, *congrego.* *Syn.* Congregatio, cœtus, turba. *Epi.* Impurissimus prædonum, medius, totus, vetus. Greges flagitiosi hominum, magni amicorum, mercenarii, sordidissimi. *Usus.* Greges armentorum, equorum, amicorum, Philosophorum. Unus è grege. In grege patronorum annumerer.

Grunitus, ûs, m. das Gruntzen der Schweine. *Syn.* Vox porcorum.

Grus, uis, f. Kranich. *Usus.* Grues in tergo prævolantium capita reponunt.

Gubernaculum, i, m. das Steuer-Ruder im Schiff. *Syn.* Clavus. *Transl.* Administratio, procuratio, gubernatio. *Usus.* 1. Reipublicæ, imperii gubernacula prendere, tractare; ad gubernacula admoveri, sedere. 2. A gubernaculis aliquem repellere, dejicere. Recedere à reipublicæ gubernaculis.

Gubernatio, onis, f. Regiment. *Syn.* Administratio, procuratio. *Epi.* Facilis, magna. *Usus.* Cupiditas consilii gubernatione regitur. Gubernationi præficitur. A gubernatione removere quempiam. V. *Potestas, administratio.*

Gubernator, oris, m. Regierer. *Syn.* Rector. *Epi.* Bonus, scientissimus. *Phras.* *Est gubernator provinciæ*, er ist Land-Pfleger über diese Provintz. Provinciæ præest; provinciæ procurationem gerit; ad provinciæ clavum, gubernaculum sedet; provinciæ procuratio, administratio penes illum est; provinciam obtinet cum imperio. V. *Guberno, Præsum.* *Us.* Custos & gubernator reipublicæ. Probo navigiô, gubernatore peritô, summâ tranquillitate navigare.

Gubernatrix, icis, f. Regentin. *Epi.* Præclara. *Usus.* Eloquentia gubernatrix civitatum.

Guberno, as, avi, atum, are. regieren, steuren. R. *a* κυβερνάω, *navim rego.* *Syn.* Administro, procuro, rego, gero, moderor, clavum teneo, gubernaculum teneo, ad clavum, ad gubernacula sedeo.)(*Everto.* *Adv.* Benè, directius, pulcherrime. *Phras.* 1. *Ad gubernandam rempublicam admotus est*, er hat die Regierung des gemeinen Wesens auf sich nehmen müssen. Ad gubernacula reipublicæ admotus est, reipublicæ gubernacula prendere, tractare jussus est; delata ad illum rerum summa est; ejus fidei, potestati reipublicæ procuratio commissa, commendata, demandata est; ad lucem reipublicæ evocatus est; præesse reipublicæ cum imperio, cum potestate jussus est; ad capessendam rempublicam evocatus est; reipublicæ operam dare; reipublicæ gubernaculis manum admovére; rempubl. attingere, suscipere; ad rempubl. accedere, se conferre jussus est. 2. *Rempublicam optimè gubernat*, er hat das gemeine Wesen stattlich verwaltet. Rempublicam cum laude gessit; præclarè rexit; vigilanter ac sapienter administravit; magnâ virtutè & innocentiæ famâ reipubl. præfuit; in administratione reipubl. summa virtus enituit; in gerenda provincia laudes eorum æquavit, quorum nomina vivunt vigentque rerum gestarum famâ in animis hominum; quorum memoria viget multis testata expressaque rectè factorum monumentis; quorum memoriam æternitas alit ac intuetur. V. *Imperium.* 3. *Gubernandi tempus annuum absolvit*, er hat seine Obrigkeitliche Gewalt vollendet. Annuum munus decurrit, confecit, absolvit; annuô munere perfunctus est; annui imperii tempus explevit; annui imperii finem attigit; ad finem annuæ administrationis pervenit; annuum munus in exitu est; emeritæ sunt illi an-

annuæ operæ. Annum ipsum in republica versatus est. V. *Abdico*, *Honor*, *Magistratus*, *Imperium*. *Usus*. Sed hæc Deus aliquis gubernabit. Fortunæ motum, dolorem ratione gubernare. Rem totam ita gubernes, ut nemo queri possit. V. *Rego*, *Moderor*.

Gula, æ, f. der Schlund. R. *à* γύαλον, *cavum*. *Syn*. Collum, guttur: *item*: edacitas. Vitium ventris & gutturis. *Epi*. Immensa, insulsa, obtorta. *Phras*. 1. *Non facile convalescunt, qui gulæ indulgent*, die dem Fraß ergeben seynd, die genesen nicht leicht. Quibus nec quid comedant, nec quantum comedant, curæ est; qui, quod comedunt, neque quantum, neque quale sit, animadvertunt; quibus omnem in cibis modum, omne judicium, omnem propè rationem gula eripuit; quibus neque modus edendi, neque ulla deligendi cibi ratio est; qui & plus appetunt in mensa, quàm satis sit, & ex eo genere, quod obsit. 2. *Multos gula occidit*, viele bringt ihre Gefräßigkeit um. Multos perdidit immoderata victus ratio; Multos conficit; immaturâ morte afficit cruditas, crapula, dissoluta victus ratio; multis gulæ deditis immaturæ mortis causam affert, quod largiore, uberiore cibô utantur, quam ut vitæ conducat; quam ut stomachus digerere, ferre, sustinere possit. V. *Vorax*. *Usus*. 1. Gulam alicui elidere, stringere, frangere, erwürgen. Obtortâ gulâ aliquem in vincula rapere, mit Gewalt hinreissen. 2. Gulam irritare, einen Appetit zum Essen machen. Gulæ indulgere, deditum esse, gefräßig seyn.

Gurges, itis, m. Wasser-Wirbel. R. *quasi in gyrum agens*. *Syn*. Vorago. *Epi*. Helluatus, immensus, profundissimus, rapidus. *Usus*. Gurges & vorago patrimonii & libidinum, ein Schlemmer. Immensa vitiorum vorago, turpitudinum omnium gurges. Gurges est natus abdomini suo. V. *Gula*.

Gurgustium, ii, n. Sauff-Herberge. *Syn*. Locus *seu* taberna obscura & angusta. *Usus*. Nescio, è quo gurgustio prodiit.

Gustatus, us, m. der Geschmack, Kostung. *Syn*. Gustus. *Epi*. Jucundus. *Usus*. Gustatus est sensus ex omnibus maximè voluptuarius, qui dulcedine præter cæteros sensus commovetur. Pomorum jucundus non gustatus solùm, sed odoratus & conspectus.

Gusto, as, avi, atum, are. kosten, versuchen. R. *a* γευστός, *gustabilis*. *Syn*. Degusto, gustatu exploro, libo, cibos attingo, delibo. *Adv*. Paulum, perpaululùm, summatim causas & genera. *Usus*. Primoribus labris vix gustavit Philosophiam. Aliquam partem voluptatis gustare.

Gustus, us, m. der Geschmack. *Syn*. Gustatus. *Usus*. Uva gustui peracerba. Libidinosi veræ gustum laudis non habent.

Gutta, æ, f. ein Tropff. *Epi*. Guttæ cadentes, cruentæ, liquatæ. *Usus*. Guttæ imbrium quasi cruentæ.

Guttur, uris, n. Gurgel, Kehle. *Syn*. Gula. *Epi*. Tremulum. *Usus*. Vitium ventris & gutturis.

Gymnasiarchus, i, m. Vorsteher der Schule. *Syn*. Gymnasio præfectus.

Gymnasium, ii, n. Schule. *Syn*. Locus ad exercendum, ut palæstra, schola. *Epi*. Amplissimum, nobilissimum, suburbanum, superius, totum. *Usus*. Sæculis multis ante gymnasia inventa sunt, quam in his Philosophi garrire cœperant, qui nunc omnia gymnasia tenent. V. *Schola*.

Gymnicus, a, um. zu gewissen Schau-Spielen gehörig. *Usus*. Ludi gymnici.

Gynæceum, i, n. Frauenzimmer-Gemach. *Syn*. Locus ædium sepositus, ubi solæ mulieres versantur.

Gypsatus, a, um. gegypset, geweisset. *Syn*. Candidus, tenax, *quale gypsum est*. *Usus*. Medea manibus gypsatissimis.

Gyrus, i, m. ein Ring, Kreiß. *Syn*. Circulus, ambitus. *Epi*. Exiguus. *Phras*. *Aliquid in gyrum agere*, im Kreiß herum führen. In gyrum ducere, in orbem agere, versare, circumagere, flectere. *Usus*. Homines secundis rebus effrenatos in gyrum rationis duci oportet.

H.

Habenæ, arum, f. Zügel, Zaum. *Syn.* Lora, quæ frenô utrinque aligantur ad equum regendum. *Epi.* Laxissimæ. *Usus.* Commodissimum est, quàm laxissimas habenas habére amicitiæ, quas vel adducas, cùm velis, vel remittas, Moderandi sui habenas ac potestatem alicui tradere.

Habeo, es, ui, itum, ere. haben, besitzen. *Syn.* Possideo, utor, est mihi, mihi non deest, penes me est.)(*careo.* *Adv.* Accuratè orationem, acerrimè delectum, amplius centum cives, angustiùs, bellè, belle se, benè, commodius se, rem, copiosè & diligenter constitutam disciplinam, diutius sollicitos, deterius se, diligenter rationem, diligentius prædam notatam, descriptam, diligentissimè delectam, extrinsecùs rationes suspensas vivendi, generatim honores, graviter se, jam pridem multa, aliquem in promptu, liberius mulierem, meliùs se, memoriter orationem, nauci, non necessariò, omnino non locum, optimè se, palam decretum in aliquem, planè inimicum, planè nihil, quod scribas, præcipuè hoc juris, præclarè se, publicè honores, quam plurimùm secum aliquem, quaquaversus pedes quinque, rectè, satis supérque tuto, liberè senatum, verè quod narres, vitiosè se, ultrò citroque verba. Haberi commodissimè, de integro quæstionem, quam liberalissimè victu, prudentissimum sapientissimumque. *Phras.* 1. *Amicos multos & opes habet*, er hat viele Freunde und grossen Reichthum. Beatissimus est ab opibus; nummorum plurimum possidet; copiosus est ab opibus; summâ rerum abundantiâ potitur; amicis & fortunis floret, præditus est; amicis utitur potentissimis; plurimorum amicitias tenet, obtinet; & opibus ornatus est & amicis; facultas nummorum ingens illi est, suppetit, nec amicitiæ pauciores. V. *Dives*, *Amicus* *Habemus totam Italiam*, wir haben gantz Welschland. Tota Italia in potestate nostra est; Italia nostra est; omnes Italiæ fines, oræ atque litora claustris imperii nostri continentur; Italiam tenemus totam; Italiâ potimur. Italiam totam obtinemus; Italia imperio nostro paret. 3. *Habeo hominis chirographum*, ich habe seine eigene Handschrifft. Ad manum est, in manibus est hominis chirographum. 4. *Habebatur pro pigro*, *vulg.* man hat ihn für einen faulen Menschen gehalten. In ejus nomine insedit penitus atque inveteravit pigritiæ macula; in desidum numero ducebatur; pigritiæ nota illi inurebatur alias; haud intactus erat à pigritiæ vitio: pigritia ejus nomini labem nonnullam asperserat. V. *Infamia.* *Usus.* 1. Habere animum magnum; habére aliquem *vel* aliquid in potestate sua; habére cum aliquo commercium, inimicitias. 2. *Scio, possum*, können, wissen. Nihil habeo scribere; tantum hâbeo polliceri; sic habeto, quod. 3. *Tracto, facio*, halten. Habére verba, sermonem. 4. *Judico*, dafür halten, urtheilen. Aliquid in bonis, in perditis, in desperatis habére. Aliquid in beneficio, pro derelicto; aliquem in loco aliquo & numero habére. 5. *Tracto arcte duriter*, scharff halten. Parcè aliquem, arctè contentéque habére. Habere aliquem in deliciis. 6. *Notat statum rei*, anzuzeigen, wie es stehet. Præclarè se res habet. Ego me bellè habeo, *vulg. res bene stat*, es stehet gut um mich. 7. *Cum participiis passivis.* Ita persuasum, perspectum, exploratum habeo, für gewiß halten. 8. *Promiscuè*, zu verschiedenem Gebrauch. Habere in votis, etwas wünschen. Religioni habere, sich ein Gewissen machen. Honorem alicui, gratias habére, Ehre oder Danck erweisen. Rationem absentis habére, auf den Abwesenden dencken.

Habilis, e, geschickt. *Syn.* Aptus accommodatus.)(*ineptus.* *Usus.* Res habiles, accommodatæ ad naturam. Habilis ad pedes calceus. V. *Aptus.*

Habilitas, tis, f. Geschicklichkeit. *Syn.* Agilitas. *Usus.* Omitto habilitates opportunitatésque reliqui corporis.

Habitabilis, e; wohnbar. *Usus.* Regio habitabilis.

Habitatio, onis, f. Wohnung. *Syn.* Usus domicilii. *Usus.* De habitatione alicui accommodare. V. *Domus.*

Habitator, oris, m. Einwohner. *Syn.* Incola.

Habito, as, avi, atum, are. wohnen. *Syn.* Colo, domicilium habeo, incolo, habeo, sum. *Adv.* Frequentissimè. *Phras.* *Romæ habitare constituit*, er will hinführo zu Rom wohnen. Domum Romæ conduxit, comparavit; sedem Romæ & domicilium comparavit, collocavit; sedem omnium rerum ac fortunarum suarum Romæ collocavit; Romam incolere, colere statuit; Romæ sedem

dem perpetuam ſtatuere, figere decrevit. *Uſus*. 1. Laxe & magnifice habitare. 2. *Moror*, *aſſiduus ſum*, ſich aufhalten. Habitare in foro, in libris. In vultu illius mei oculi habitant.

Habitudo, inis, f. des Leibs Beſchaffenheit. Syn. Habitus. *Epi*. Bona. *Uſus*. Corporis habitudo.

Habitus, us. m. Beſchaffenheit, Geſtalt. *Syn*. Affectio manens; conſuetudo, exercitatio, confirmatio. *Epi*. Conſentaneus naturæ, moderati æquabiléſque opimi corporis, præclarus, ſolidus. *Uſus*. 1. Habitus eſt animi, aut corporis conſtans & abſoluta in re aliqua perfectio, út virtutis, *vel* artis. Juſtitia eſt habitus animi. Quidam ſine doctrina, naturæ ipſius habitu propè divino moderati extitère & graves. 2. *Forma, figura, habitudo, ratio corporis*, Beſchaffenheit, Geſtalt. Metellus integerrima ætate, optimo habitu, maximis viribus corporis. Oris & vultus habitus. Orationis ejus habitus non erat inurbanus. *Pro habitu pravo*, üble Gewohnheit der Sitten, *rectius dicetur*: Corroborata jam ſtudio & conſuetudine, *vel* uſu ac vetuſtate malitia.

Hactenus, bis hieher. Syn. Hucusque, ad hunc locum. *Servit* loco *rectius*, *quam* tempori. *Phraſ*. *Hactenus nihil de his auditum eſt*. von dieſer Sache hat man bisher nichts gehört. Ante hoc tempus, ad hunc diem, usque ad hoc tempus, ad id locorum; adhuc locorum inaudita hæc ſunt & peregrina; adhuc iſta nos fugerant. *Uſus*. Hoc hactenus; redeo ad urbana. Hæc artem duntaxat hactenus requirunt, ut certis dicendi luminibus ornentur. V. *Eatenùs*.

Hædus, i, m. Bock. Syn. Capræ fœtus.

Hædinus, a, um. von Böcken, oder Geiſſen. *Uſus*. Hædinæ pelliculæ.

Hæreditarius, a, um. erblich. *Uſus*. Controverſia hæreditaria. Jure hæreditariô.

Hæreditas, tis, f. Erbſchafft, Verlaſſenſchafft. Syn. Bona hæreditaria, patrimonium. *Epi*. Communis, falſa, fraterna, magna, major, optima, paterna, permagna, moleſta, reliqua, tanta, hæreditates caducæ, non honeſtæ; privatæ. *Phraſ*. 1. *Hæreditatem obtinere*, eine Erbſchafft erhalten. Hæreditatem adire, cernere, capere, tenere; hæredem in alicujus bona ſuccedere; in rei poſſeſſionem per hæreditatem venire; hæreditatem obtinere, adipiſci. 2. *Hæreditatem alicui adimere*, einem die Erbſchafft benehmen. Hæreditatem aliò avertere; detorquere; hæreditatem eripere alicui; hæreditate aliquem excludere; ab hæreditate ſubmovere; paternis bonis ex hæreditate obvenientibus aliquem orbare, ſpoliare, evertere. 3. *Hæreditatem meam ſedulò conſervabo*, ich werde Sorge tragen, daß ich von meiner Erbſchafft nichts vergebe. Rem à parente traditam cuſtodire, ſervare, tueri mihi curæ erit; de patrimonio nihil patiar mihi detrahi, minui, imminui; quæ ex paternorum bonorum hæreditate ad me jure devenere, ea ut integra conſervem, ea ut conſtent; ne qua pars inde detrahatur, minuatur, provideo ſedulô. Hæreditatem mihi à parente relictam ſartam tectam tuebor, ſemper & conſervabo. V. *Hæres*, *Exhæredo*. *Uſus*. Hæreditas eſt pecunia, aut res quælibet, quæ morte alicujus ad quempiam jure devenit. In partem hæreditatis vocare aliquem, einen zum Mit-Erben machen, Hæreditatem paternorum bonorum tradere. Hæreditatis particulam homini aſperſit, er hat ihm gar wenig von der Erbſchafft gegeben.

Hæreo, es, hæſi, hæſum, ere. hafften, kleben, anhangen. R. *ab* αἱρέω. Syn. Adhæreo, adhæreſco, defixus ſum, habito. *Adv*. Communiter, malè *Phraſ*. *Hæret animô ea opinio*, ich laſſe mir dieſe Meynung nicht nehmen. In animis omnium inſedit; inſitum eſt in natura & ingenium, ut ita ſentiamus; ingenerata eſt omnibus ea ſententia; in ipſa natura poſita eſt & infixa; omnibus innata eſt, & in animis quaſi inſculpta ea opinio. V. *Adhæreo*. *Uſus*. 1. In medullis, in viſceribus, in æterna memoria hærent beneficia mihi tua. Memoria tuorum factorum hærebit in omnium gentium ſermonibus ac mentibus. 2. *Dubito*, zweiflen. Hærere in aliqua re. Aqua illi hæret, hæret in ſalebris, er weiß nicht, was er ſagen oder thun ſoll. Cavendum eſt, ne implicatus hæream. V. *Dubito*.

Hæres, edis, c. ein Erbe. Syn. Bonorum dominus ab alicujus morte *Epi*. Extraordinarius, proximus, repentinus, ſecundus, verus. *Phraſ*. 1. *Hæredem fecit nepotem*, er hat den Enckel zum Erben eingeſetzt. Hæredem inſtituit, ſcripſit, reliquit nepotem. Hæreditatem teſtamentô nepoti tradidit; nepotem ad hæreditatem vocavit; bonis ſuis hæredem fecit; in bona avita ire juſſit. 2. *Cicero fuit plurium amicorum hæres*, Cicero war ein Erbe vieler verſtorbenen Freunde. Multorum factus, relictus eſt hæres; multorum bonorum ſucceſſor

ceſſor ex teſtamento fuit; multorum bona ex hæreditate adeptus eſt. Ciceroni contigerunt, venerunt, obvenerunt, obtigerunt multorum bona; Ciceroni teſtamento relictæ ſunt fortunæ multorum. Multorum res, hæreditatem adiit, cepit, tenuit, obtinuit Cicero; multorum bona ad Ciceronem hæreditate venerunt, pervenerunt; multis amicis hæres ſucceſſit Cicero; multorum hæreditate auctus eſt Cicero. V. *Hæreditas*. *Uſus*. Aliquem hæredem facere, ſcribere, inſtituere, zum Erben machen. Hæredem alicui eſſe, ſuccedere, erben. Hæres ex aſſe, ex parte dimidia.

Hæreſis, is, f. eine Secte, Ketzerey. *Syn.* Secta, opinio à vera doctrina aberrans, prava de religionibus opinio; impium dogma. *Phraſ.* 1. *Hæreſes ſuas ſparſit*, er hat aller Orten Ketzereyen ausgeſprengt. Late in populos pravæ doctrinæ ſuæ virus diſſeminavit; Chriſtianæ reipublicæ partes præcipuas pravis religionibus turbavit; hæreſis venenum ad populorum perniciem evomuit; diſſidentium opinionum procellis Eccleſiæ navem jactavit; hæreſium peſtem variam ac luem in populos diffundere; pernicioſis erroribus animos hominum implicare cœpit. 2. *Hæreſis in dies latiùs propagatur*; die Ketzerey nimmt täglich mehr und mehr zu. Serpit in dies latiùs hæreticæ pravitatis lues; quotidiè magis novis errorum maculis veræ religionis doctrina polluitur; novæ ſectæ ſcelere quotidie magis vera religio premitur & affligitur; impii errores latiùs in dies diſſeminantur, diffunduntur; errorum contagiones peſtiferæ in dies latiùs ſerpunt, & jam ſinceras etiam Eccleſiæ partes inficiunt. 3. *Magnô animô hæreſi reſiſtit*, er ſetzet ſich hertzhafft wider die Ketzerey. Id agit ſtrenue, ut quæ peſtilentes hæreſis magiſtri edocuêre, dedoceantur populi, ut hæreſùm errores ex animis evellantur; ut, quæ in populo hæreſum contagione contracta ſunt, ſummâ ope amputentur; ut errores impii religionum, rudium populorum è mentibus exturbentur; ut exſcindantur deliræ religiones atque ſacrilegæ; ut iis doctoribus reſiſtatur, à quibus regno univerſo peſtem & exitium comparatum videmus. Egregio eſt animô ad propulſandos religionis errores, ad exſcindendas pravas de religionibus opiniones; ad expurgandas noxiis erroribus provincias; ad præcidendas errorum omnium fibras; ad infelices errorum propagines amputandas, reſecandas. 4. *In hæreſim prolapſus eſt*, er iſt in eine Ketzerey gefallen. Ad pravas in fide opiniones deſcivit, deflexit; ſincere religionis caſtra deſeruit; à veteri avitáque majorum religione ad ſectam novitiam transfugit & devolavit; novitiæ ſectæ erroribus implicari ſe paſſus eſt; novarum opinionum fluctibus involutus, abreptus eſt; pravarum opinionum commentis in errorem inductus eſt; ab avita religione ad ſectam novitiam infelix transfuga deſcivit; peſtiferum pravarum opinionum virus hauſit. 5. *Hæreſim palam ejuravit*, er hat die Ketzerey öffentlich abgeſchworen. In æde ſacra, maximáque hominum frequentia hæreſim abjuravit; impios religionum errores execratus, deteſtatus, cum Eccleſia in gratiam rediit; hæreſim erroribus palam nuncium remiſit; ejuratis hæreſis erroribus piorum communioni ſe reddidit. V. *Converſio hæretici*. *Uſus*. Cato eſt in ea hæreſi, Cato iſt in der ſonderbahren Meynung.

Hæreticus, i, m. Ketzer. *Phraſ.* 1. Homo peſtiferis opinionibus corruptus, contaminatus, infectus, pollutus; alienus à ſincera religionis doctrina; depravatæ religionis erroribus imbutus. 2. *Hæreticorum anteſignanus*, *hæreſiarcha*, Ertz-Ketzer. Impii dogmatis architectus. Novæ fabricator hæreſis; falſæ impiæque opinionis nutor ac propagator. Erroris impii procreator.

Hæſitantia, æ, f. Zweifel, Stammlung. *Syn.* Hæſitatio, titubatio. *Uſus*. Hæſitantia linguæ.

Hæſitatio, onis, f. Zweifel, Anſtoß. *Syn.* Dubitatio. *Uſus*. Quæ hæſitatio, quæ dubitatio tractúsque verborum? V. *Dubitatio*.

Hæſito, as, avi, atum, are. zweifeln, hangen. *Syn.* Dubito, titubo; timeo. *Phraſ.* *Ad teſtis conſpectum hæſitavit*, als er den Zeugen geſehen, wuſte er nicht, was er ſagen ſollte. Ad teſtis conſpectum conſilia torpuere; titubatum eſt aliquantulùm; titubanter & inconſtantèr locutus eſt; ſubita titubatione ac offenſione impediri viſus eſt. *Uſus*. Dubitant, hæſitant, revocant ſe interdum. Cùm hæſitaret, cùm teneretur, quæſivi, an? V. *Dubito fluctuo*.

Halitus, ûs. m. der Athem. *Syn.* Spiritus, anima. *Epi.* Extremus. *Uſus*. Extremum halitum efflare.

Hallucinor, aris, atus ſum, ari. fehlen, irren. *Syn.* Aberro. *Uſus*. Epiſtola hallucinatur. V. *Aberro*.

Hamatus, a, um, krumm, wie ein Angel. Syn. Aduncus.

Hamus, i, m. ein Angel. *Usus.* Plato escam malorum voluptatem appellat, quòd eâ capiantur homines, ùt hamo pisces.

Hara, æ, f. Sau-Stall. *Syn.* Stabulum porcorum. *Usus.* Epicurus ex hara pro-ductus, non schola.

Harmonia, æ, f. Zusammenstimmung. *Syn.* Concentus. *Usus.* Harmoniam ex intervallis sonorum noscere.

Hasta, æ, f. Spieß. *Syn.* Telum, hastile. *Usus.* 1. Hastam torquére, jactare; hastis ora hostium fodere. Hastam abjicere, verzweifeln. 2. *Venditio, publicatio,* Vergantung. Hastam venditionis in foro posuit, fixit. Hastæ subjicere bona alicujus.

Hastatus, a, um. Piquenirer. *Syn.* Hastâ armatus.

Hastile, is, n. Wurff-Spieß. *Usus.* Hastili niti.

Haud, nicht. *Syn.* Non. *Usus.* Quem haud scio, an rectè compellarim.

Haudquaquam, gantz und gar nicht. *Syn.* Nequaquam. *Usus.* Haudquaquam id est difficile.

Haurio, is, hausi, haustum, ire. schöpffen. *Syn.* Traho. *Usus.* E re aliquâ magnam voluptatem, dolorem, calamitatem haurire. E fontibus Stoicorum abditis & reconditis, quoquô modô videbitur, hauries potiùs, quam consecteris rivulos. Artes & scientias ab Græcis hausimus. Animi nostri è divinitate hausti, accepti, libati. V. *Traho.*

Haustus, us, m. das Schöpffen. *Usus.* Purioris cœli haustus, eine frische Lufft.

Hebdomas, adis, f. eine Woche. *Syn.* Septem dies. *Phras. Hebdomas sancta, seu major,* die heilige Char-Woche. Hebdomas Christi patientis cruciatibus recolendis sacra; solemnes feriæ, quibus cœlestes iras in omne genus humanum olim intentas Christus suô potissimum capite excepit; sanctior anni hebdomas, *Usus.* Vide, ne in quartam hebdomadem incidas.

Hebes, etis, g. o. stumpf, grob, tölpisch. *Syn.* Tardus, pinguis, obtusus, retusus, naturâ tardior.)(*acutus, acer, Usus.* Hebes æque, ac pecus. Sensus hebetes, tardi & pingues. Erat aliquis dolor, sed hebes. Ingenio est hebetiore. V. *Stupor, Stupidus, Indoctus.*

Hebesco, is, ere. stumpf werden. *Syn.* Obtundor, retundor, hebetor. *Usus.* Hebescere & languere in otio. An patiemur hebescere aciem autoritatis nostræ?

Hebeto, as, avi, atum, are. stumpf machen. *Syn.* Obtundo, retundo. *Phras. Nimiâ luce hebetantur oculi,* das einfallende Licht schwächet die Augen. Præstringit oculorum aciem lux nimia; aciem oculorum obtundit lux velo non castigata. *Usus.* Gladii hebetati. Hebetare & obtundere ferri aciem.

Helluatio, onis, f. das Schlemmen. *Usus.* In lustris & helluationibus vitam degere. V. *Convivium, Vorax, Bibo, Comessor.*

Helluo, onis, m. ein Schlemmer. *Syn.* Gurges, comessator, natus abdomini suo, ventri deditus, decoctor. *Epi.* Concinnus; musicus, immanis, impurus, nequissimus, spurcissimus. *Usus.* Helluo patriæ, patrimonii. Helluo librorum Cato. V. *Nepos, Vorax, Comessor.*

Helluor, aris, atus sum, ari. fressen, prassen. *Syn.* Comessor, pergræcor, epulis & potationibus inservio; crapulæ, gulæ, comessationibus indulgeo; rem intempestivis conviviis confringo, devoro, absorbeo, abligurio. *Usus.* Ille gurges helluatus est simul tecum reipublicæ sanguinem. V. *Consumo, Prodigo, Comessor.*

Hem! Ey! ach, siehe da! *Vox indignantis, Usus.* Hem! nos homuli indignamur!

Hera, æ, f. Frau im Haus. *Syn.* Domina, materfamilias.

Herba, æ. f. Gras, Kraut. *Usus.* Quarundam herbarum utilitates longinqui temporis usu & periclitatione percepimus. Herbas arescere & interfici videmus.

Herbesco, is, ere. grün werden. *Usus.* Herbescens viriditas.

Herbeus, a, um. Gras-grün. *Usus.* Color herbeus.

Herciscor, eris, sci. theilen. *Syn.* Partior, divido. *Usus.* Nescit, quibus verbis hercisci oporteat. Arbiter familiæ herciscundæ.

Her-

Hercle. beym Hercules. *Usus*. Bene herclè faciunt. Mehercle.

Herculè, beym Hercules. *Syn*. Herclè. *Usus*. Nam herculè, inquit. *Vox jurantis per Herculem*.

Heri, gestern. *Syn*. Hesternô die.

Heroicus, a, um. heroisch. *Syn*. Herous. *Us*. Heroicis temporibus, ætatibus, sæculis.

Heros, ois, m. ein Held. *Syn*. Princeps. *Usus*. Ignari, quantum in illo heroë esset animi. Heroum veteres casus fictique.

Herous, a, um. ritterlich. *Syn*. Heroicus.

Herus, i, m. Haus Herr. *Syn*. Dominus, paterfamilias.

Hesternus, a, um. gestrig. *Usus*. Hesternus dies.

Heu! Ey! ach! *Syn*. Eheu! *Usus*. Heu me!

Heus! Holla hör! *Vox vocantis, & attentionem postulantis*. *Usus*. Heus tu!

Hiatus, us, m. Spalt, Klufft. *Syn*. Labes, eluvio. *Phras*. 1. *Terræ hiatus ex pluvia factus est*, die Erde ist von vielem Regen eingegangen. Terra imbribus discessit; ingentem sinum, hiatum desedit; in immensam altitudinem collapsa est; in ingentem hiatum consedit; labes facta est multis locis, terráque ad infinitam altitudinem desedit. 2. *Murus hiatum habet*, die Mauer ist zerspalten. Paries labem *aut* vitium fecit; labem duxit; rimas agit. V. *Labes*. *Usus*. Repentini terrarum hiatus. Cœlum findi visum velut magno hiatû. Patentes murorum hiatus, qui expleri non possent. V. *Dehisco*.

Hic, hæc, hoc, der, die, das. *Usus*. Hunc pacis hostem.

Hic, *Adv*. da, hie. *Usus*. Hic tu miraris;

Hilarè, frölich, lustig. *Syn*. Hilariter.

Hilaris, e. frölich, muthig. *Syn*. Hilarus, promptus.)(*tristis mœstus*. *Phras*. *Hilaris est*, er ist frölich. Hilaritas in eo multa est; plenus est hilaritatis; frontem hilariter explicat, porrigit, exporrigit; fronte est læta, hilari, exporrectâ; vultu oculisque animi alacritatem prodit; animô est erectô, plenô lætitiæ & alacritatis; omnium mœrorem ac tristitiam abstergere, condire hilaritate suâ possit; mirificâ semper hilaritate redundat. V. *Jucundus*, *lætus*, *jocus*. *Usus*. Vultu, animô hilari ad jocandum.

Hilaritas, tis, f. Frölichkeit. *Syn*. Festivitas, jucunditas.)(*mæstitia*, *tristitia*. *Epi*. Multa, perpetua, profusa, summa. *Usus*. Hilaritate condiamus temporum tristitiam. Erepta est mihi omnis illa hilaritas & suavitas, quæ te adeo oblectabat. Est in illo multa hilaritas, lepos, gratia V. *Jucunditas*, *festivitas*.

Hilariter, freudig. *Syn*. Hilarè.

Hilaro, as, avi, atum, are. erfreuen. *Syn*. Exhilaro. *Usus*. Accessus solis lætificat terram, ut cum cœlo hilarata videatur. V. *Recreo*.

Hilarus, a, um. frölich. *Syn*. Hilaris. *Usus*. Vita hilara.

Hilum, i, n. ein nichtswürdiges Ding. *Syn*. Res minimi pretii.

Hinc, von hinnen. *Syn*. Ex hoc loco. *Usus*. 1. Via, quæ hinc est in Indiam. Hinc in cœlum protectus. 2. *Transl*. Hinc odium, hin offensio, hinc sicæ, hinc venena nascuntur. 3. Hinc & illinc exhibent mihi negotium, bald da, bald dort. *Hinc inde vulg*.

Hinnio, is, ivi, itum, ire. wiehern, wie ein Pferd.

Hinnitus, us, m. das Schreyen der Pferde. *Syn*. Vox equi.

Hio, as, avi, atum, are. klaffen. *Syn*. Apertum esse, disjunctum esse, malè hærere, laxatis operum compagibus. *Usus*. Versus hiantes. Asperô vocalium concursu hians oratio.

Hircus, i, m. ein Bock. *Syn*. Caper. *Usus*. Hircum olet.

Hirsutus, a, um. haaricht. *Syn*. Asper, horridus.)(*glaber*. *Usus*. Animalia spinis hirsuta.

Hirudo, inis, ein Egel. *Usus*. Hirudo ærarii, *vulg*. *sanguisuga*.

Hirundo, inis, f. eine Schwalbe. *Usus*. Hirundines æstivo tempore præsto sunt. frigore pulsæ recedunt.

Hisco, is, ere. das Maul aufthun. *Usus*. Respondebisne ad hæc, aut hiscere audebis?

Hispidus, a, um. rauch, bartig. *Syn*. Setosus, horridus. *Usus*.

Historia, æ, f. Geschicht-Erzehlung. R. *ab* ἱστορία. *Syn*. Rerum gestarum expositio, annales, memoria publica, memoria rerum veterum; momumenta tem-

temporum, locorum, hominum, rerum gestarum; omnium sæculorum memoria; monumenta rerum gestarum & vetustatis exempla; res veterum gestæ, & litteris consignatæ. Publica famæ monumenta litteris tradita, prodita; monumenta rerum, quæ in litteris extant; antiquitatis memoria. *Epi.* Finitima, mendacior, multa, plena exemplorum, testis temporis, lux veritas, vita memoriæ, magistra vitæ, nuncia veritatis, perpetua, pura & illustris. *Phras.* 1. *Historia diligenter legenda est*, man muß fleißig die Geschichte lesen. Veterum monumenta volutanda sunt identidem; annales rerum gestarum versandi sunt continenti opera; adeunda sunt frequenter antiquitatis monumenta; evolvenda identidem sunt publicæ famæ monumenta; tenenda est omnis antiquitas, & exemplorum vis. Res gestæ superiorum temporum legendæ identidem, & in memoriam revocandæ; animus crebrò ad vetera est referendus; excitanda, renovanda est identidem ex annalium fide antiquitatis memoria; antiquitatis species ex priscis monumentis animo est repræsentanda. V. *Memoria.* 2. *Historiam scripsit*, er hat eine Geschicht-Verfassung gemacht. Res gestas ad memoriam perscripsit; monumentis consignavit; litteris complexus est; memoriæ ac litteris mandavit; litteris prosecutus est; historiam condidit; annalium monumentis res gestas commendavit: res gestas litteris prodidit; memoriæ prodidit. 3. *In historia legitur*, man liset in den Geschichten. Annales memorant, perhibent, loquuntur; memoriæ proditum est; annalium monumentis celebratur; litteris consignatum novimus; ex annalium fide constat. *Usus.* Historiam scribere, tenere, legere; aliquid historiæ mandare. Historia testis temporum, vita memoriæ.

Historicus, i, m. Geschicht-Schreiber. *Syn.* Rerum gestarum & memorabilium scriptor. Rerum Rom. florentissimus auctor.

Histrio, onis, m. Schau-Spieler. *Syn.* Actor scenicus, comœdus, tragœdus. *Epi.* Exterior, pessimus, facetus, histriones exercitati, novissimi. *Usus.* Histrionum levis ars. Roscius & Æsopus histriones clari. Histrio motû corporis amorem sibi ab omnibus conciliat, qui omnem personam in scena tractat.

Hiulcè, geborsten. *Usus.* Asperè, vastè, hiulcè, rustice loqui,

Hiulcus, a, um. aufgespalten. *Syn.* Hians,)(*Concinnus.* *Usus.* Hiulcus & asper verborum concursus.

Hoc, desto. *Syn.* Eò. *Usus.* Consilio tuo utar hoc libentiùs, quod- Hoc scribo parciùs, quo.

Hodie, heute. *Syn.* Hoc die, hodierno die, nunc, hoc tempore.

Hodiernus, a, um. heutig. *Usus.* Disputatio hodierni & hesterni diei.

Homicida, æ, m. Todtschläger. *Syn.* Sicarius.

Homicidium, ii, n. Todschlag. *Syn.* Cædes. *Usus.* Homicidii reus.

Homo, inis, m. Mensch. *Syn.* Mortalis; vir: caput. *Phras.* 1. *Homines fugit*, er fliehet die Leute. Odit celebritatem, fugit homines, lucem aspicere vix potest: celebritas illi odio est, qui lucem ipsam, si possit fugiat: nunquam ille inter homines est, nunquam cum homine colloquitur, nunquam in oppido consistit, sed solitudines captat & secessus. 2. *Homo est raræ & insolitæ virtutis*, er ist ein Mann von ungemeiner Tugend. Divina hominis virtus est anthoritas; tanquam de cœlo lapsus, delapsus homo est. 3. *Homo vilissimus*, ein gar verächtlicher Mensch. Ignotum ac vile caput; terræ filius; emptus de lapide: unus de multis; homulus ex argilla & luto factus. *Usus.* Homo, animal providum, sagax, multiplex, acutum, memor, plenum rationis & consilii; ad cœli, quasi domicilii sui conspectum excitatum. Homo ortus ad muudum contemplandum, ad imitandum DEum. Homo Deorum immortalium quasi gentilis, omnium animantium principarum tenens, ad intelligendum & agendum ortus.

Homulus, i, m. Menschlein. *Syn.* Homuncio.

Homuncio, onis, m. Menschlein. *Syn.* Homulus.

Homunculus, i, m. kleiner Mensch. *Syn.* Homuncio.

Honestas, atis, f. Zucht, Ehrbarkeit. *Syn.* Honestum, dignitas, decus, laus.)(*turpitudo.* *Usus.* In officio colendo pulchrum atque decorum, atque adeò tota honestas vitæ sita est. Ubi dignitas, nisi ubì honestas? Virtus, honestas, pudor me in Pompeji partes traxère. Una honestate continetur vita beata. Honestatem cum voluptate, ut hominem cum bellua copulare honestate omni privatus, spoliatus. V. *Virtus*, *Pudor.*

Honestè, ehrlicher Weise. *Syn.* Decorè, laudate, rectè, laudabiliter, graviter. *Phras.*

Phraf. Honeſte vixit, er hat gar ehrlich gelebet. Vitam egit cum ſumma integritate & elegantiâ morum; vitam vixit integerrimam; vita illi cum laude acta eſt; vitam degebat cum virtute honeſtiſſimam; vitæ curriculum famâ integerrimâ decurrit; nihil ejus vitæ, nihil moribus labis adhæſit. V. *Probus*. *Uſus*. Honeſtè ſe gerere. Honeſtè acta vita.

Honeſto, as, avi, atum, are. ziehren, Ehre erweiſen. *Syn*. Orno, decoro, honoro.)(*contamino*. *Uſus*. Laude, decretis honorificis aliquem honeſtare. Beneficium honeſtare, augere. Commendat faciem pudor, & honeſtat. V. *Orno*, *honoro*.

Honeſtus, a, um. ehrlich, zierlich. *Syn*. Decorus, honoratus.)(*inhoneſtus*, *turpis*. *Uſus*. 1. Cæſarem honeſtum, honoratum cupio. Ampla, honeſta civitas. Is mihi dies honeſtiſſimus fuit. Nihil, niſi quod honeſtum decorumque ſit, expetere. Homo honeſtus, ingenuus, liberalitérque educatus. 2. *Modeſtus*, *moderatus*, mäßig. Convivium honeſtum ac moderatum. V. *Honoratus*, *Probus*, *Moderatus*.

Honeſtum, i, n. Ehrbarkeit. *Syn*. Decens, fas, æquum, rectum, decorum. *Adv*. Mirifice, verê. *Uſus*. Nihil utile, niſi quod rectum honeſtûmque eſt. Tanta vis eſt honeſti, ut utilitatis ſpeciem obſcuret. Honeſtum etiam detractâ omni utilitate, ſine ullis præmii fructibus, per ſe poteſt laudari. Illud honeſtum, quod ex animo celſo magnificóque quærimus.

Honor, oris, m. Ehre, Ruhm. *Syn*. Ornamentum. laus, gloria, decus, amplitudo, dignitas, honeſtas.)(*Ignominia*. *Epi*. Ambitioſus, amplior, communis, contumelioſus, debitus, diuturnus, extraordinarius, falſus, honeſtiſſimus, incredibilis, infimus, jucundus alicui, juſtus, magnus, paternus, popularis, priſtinus, ſenatorius, ſingularis, ſummus, tantus, utilior, uſitatus pervulgatúsque. Honores ampliſſimi, divini immortaléſque, eximii, leves, meriti & debiti, neceſſarii, tanti, viles, vulgares. *Phraſ*. 1. *Majoribus honorem tribuere decet*, man muß denen, ſo mehr als wir ſeynd, Ehre erweiſen. Decet majores colere; honore, obſervantiâ, ſtudiô proſequi; convenit, ut majores honore afficias; obſervantiâ colas; ut iis honorem habeas, præſtes, exhibeas; ut obſervantiam iis ac ſtudium præſtes. Majores revereri, obſervere, honorare neceſſe eſt; oportet unumquemque erga majores eſſe reverentem; ſe gerere cum majoribus reverenter; reverenter cum iis agere. Debet quisque majoribus piè reverentiam, quam merentur, atque obſervantiam præſtare, exhibere, deferre. Majoribus debetur honos, obſervantia, reverentia, veneratio; majores in honore fiant, neceſſe eſt; æquum eſt, ut majores omni officii genere proſequamur; decet nos majoribus reverenter aſſurgere; maiorum rationem ſummam ducere; eos in parentum loco habere; præcipuo in honore habere; omni genere honoris pro merito proſequi, producere; multum deferendum eſt majoribus; ſummâ erga majores obſervantiâ eſſe te velim; majores ſummâ obſervantiâ complecti convenit; honorificos nos eſſe in majores decet. 2. *Honorem ampliſſimum conſequeris*, du wirſt zu hohen Ehren gelangen. Si curſum inſtitutum tenebis, omnia, quæ ſunt in republica ampliſſima, conſequeris; præmium feres tuæ virtutis, eximios honores; ad ſummos honores viam tibi aperies, patefacies, ſtrues, munies; honorem in republica nullum fruſtrâ petes, multi etiam non petenti deferentur; optima conſequetur fama, hominum exiſtimatio; ad ea, quæ ſumma ſunt in republica, tua te virtus efferet; merces tuorum meritorum erit ampliſſima dignitas; in magno apud omnes honore eris; ſummam dignitatis gradum tenebis, obtinebis; gloriâ circumflues; ad ſummum gloriæ faſtigium evehêris; amplâ honorum acceſſione augebere; locaberis, collocaberis in ampliſſimo dignitatis gradu; ampliſſimi honores in te conferentur, effudentur; honoribus procedes in dies amplioribus; honores omnes in te confluent; plus in dies honoris ad dignitatem tuam accedet; auctam dignitatem tuam amplificatámque intuebere; cumulaberis gloriâ, & ad altiſſimos honorum gradus provehêre; omnes honorum gradus aſſequêre; ad ampliſſimum honoris gradum aſcendes, evolabis; ſummum honoris & amplitudinis culmen conſcendes. V. *Dignitas*, *altus*. 3. *Honori tuo faveba*, ich werde deine Ehre auf alle Weiſe beförderen. Omnia in te ornamenta à me proficiſcentur; nullum in te ornando, honeſtando, colendo locum, aut tempus prætermittam; favebo tuæ dignitati; exiſtimationi, honori nullô non locô, nullô non tempore, quibuscunque rebus potero; conferam, referam, intendam ad honorem ac dignitatem tuam omnia mea ſtudia, officia; omnem meam induſtriam,

duſtriam curam, operam, diligentiam configam in amplificanda dignitate tua; omnia mea ſtudia in tua dignitate figam & locabo; augebitur meo ſtudio dignitas tua, tuæ dignitatis acceſſiones meô ſtudiô conſequeris; meum ſtudium tuo honori nullô locô deerit; ſerviam, ubicunque res feret, dignitati & exiſtimationi tuæ; rationibus tuis, nominisque amplitudini pro virili parte conſulam; omnia in te ornamenta congeram; ampliabo honorem, amplificabo autoritatem tuam, quibuscunque rebus potero; ſiquid gratia, *vel* autoritate poſſum, ut ad ſummam dignitatem pervenias, perducaris, ſatagam; nervos omnes ac vires contendam, dabo operam diligenter, enitar omni ſtudio ac induſtriâ, nequis in republ. honoris gradus ſit, ad quem aditus tibi non pateſcat. 4. *Hæc lædunt honorem tuum,* dieſes ſchadet deiner Ehre. Hæc honori tuo adverſantur; dignitati tuæ adverſa ſunt; hæc tuis laudibus nocent, officiunt; labem inferunt; maculam aſpergunt; hæc ſplendori nominis tui tenebras offundunt; damno ſunt; jacturam afferunt; notam inurunt; hæc lædunt, iminuunt, turpi labe inficiunt, obſcurant honorem tuum; tua dignitas hæc non patitur. 5. *Nihil poteſt nocere honori tuo*, es kan deiner Ehre nichts ſchaden. Nihil poteſt nominis ſplendori officere; nihil poteſt nominis tui ſplendorem perſtringere; tui nominis lumini officere; nomen tuum obſcurum reddere; tui nominis ſplendori tenebras obducere, offundere; tuo nomini lucem eripere; tuo nomini obſcuritatem afferre. 6. *Hoc unum cura, ne honori tuo ipſe officias,* gieb wohl acht, daß du deiner Ehre nicht ſelber ſchadeſt. Incumbe totô pectore, tuàsque huc vires omnes confer, nequid adverſi tua dignitas patiatur; ne de tua dignitate detrahatur; nequod in tua dignitate damnum facias; nequid in honore tuo feras detrimenti; ne jacturam facias dignitatis tuæ; ne quâ labe aſpergatur, inficiatur; ne quam labem ſuſcipiat, contrahat honor tuus; ne ſplendor dignitatis tuæ obſcuretur; nequid agas unquam, quod contra tuam exiſtimationem eſſe queat. 7. *Aggreditur honorem meum,* er greiffet hierinn meine Ehre an. Exiſtimationem oppugnat meam; impugnat dignitatem meam; venit contra exiſtimationem meam; exiſtimationem meam violat, imminuit. V. *Detraho.* 8. *Honor meus periclitatur,* meine Ehre ſtehet in Gefahr. In diſcrimen exiſtimationis venio; agitur exiſtimatio mea; in eo fama atque exiſtimatio mea vertitur; ad famam nominis mei hoc pertinet, ne &c. V. *Periclitor.* 9. *Paupertas aditum multis ad honores intercludit,* die Armuth verhindert manchen von Ehren-Beförderungen. Inopia ſæpè in cauſa eſt, ut honoribus procedere non liceat; ut curſum tenere in honorum via, ut honores conſequi, ut emergere atque ad altiorem honoris gradum progredi, aſcendere non poſſint. Prohibet, ſubmovet, arcet ab honoribus rei familiaris inopia. Impedimento egeſtas eſt, quò minùs ad ea, quæ ſunt in republ. ampliſſima liceat pervenire; aditum ad honores intercludit rei domeſticæ difficultas. Euntibus ad honores magnas difficultates objicit, magna impedimenta opponit, viam obſtruit inopia. Imparatis à re domeſtica honores obtinere non facile eſt, multi negotii, magni operis eſt. Repulſam ùt plurimùm pauperes ferunt, accipiunt in petitione honorum; non patent honores inopiæ. 10. *Honoribus ſpoliatus eſt,* er iſt von ſeinen Ehren entſetzet worden. Honore dejectus; honoris inſignibus, ornamentis, titulis ſpoliatus eſt; ſublata eidem ſunt omnia dignitatis ornamenta, vel certè minuta; honoribus privatus eſt, & in ordinem redactus. V. *Dignitas*, *Depono*, *Abdico*.
Uſus. 1. Honoris mei cauſa id feci. Honoris cauſa illum nomino. 2. *Honores deferre,* eine Ehren-Stelle auftragen. Viris fortibus merito honores decernuntur, deferuntur, tribuuntur, mandantur. In viros fortes meritò honores ampliſſimi conferuntur, effunduntur. 3. Honores petere, affectare, nach Ehren trachten. 4. *Honores conſequi,* zu einer Ehren-Stelle gelangen. Ad honores aſcendere; ad honores obrepere, durch unzuläßige Wege zu Ehren gelangen. Honorem conſequi, recipere. 5. *Honores adminiſtrare*, eine Ehren-Stelle vertretten. Honoribus fungi; uti, florere. 6. Honoribus augeri, abundare; procedere, zu gröſſern Ehren-Stellen gelangen. 7. Honores miſſos facere, ſeine Ehren-Stelle fahren laſſen. 8. Honore dejici, abgeſetzt werden. 9. Honorem alicujus imminuere, depeculari, honore privare, einem ſeine Ehre benehmen. 10. Honorem prætari, *cum aliquid obſcœni dicendum eſt.* V. *Dignitas*, *Magiſtratus*, *Ornamentum*, *Exiſtimatio*, *Fama*.

Honorabilis, e. ehrwürdig. *Uſus.* Hæc ipſa ſunt honorabilia.

Honorarium, ii, n. Ehren-Geſchenck. *Syn.* Munus honoris cauſâ datum. *Uſus.* Vi extortum non poteſt dici honorarium.

Hono-

Honorarius, a, um. was einem zu Ehren geschicht. *Usus*. Honorarius arbiter. Honorariam operam alicui accomodare.

Honoratè, ehrlich. *Syn*. Honorificè. *Usus*. Honoratè de aliquo loqui.

Honoratus, a, um. geehrt, in Ansehen. *Syn*. Qui in honore & pretio est.)(*ingloglorius*. *Adv*. Valde. *Phras*. *Vir honoratus*, ein ansehnlicher Mann. Vir honestus & honoratus amplissimâ dignitate, semper in laude versatus, insolens infamiæ; circumfluens gloriâ; omnibus præsidiis ornatus, florens in urbe, cui omnes exhibeant levia quidem illa, sed honorabilia; salutare, appetere, assurgere, deducere, reducere, consulere; de quo omnes mirabiliter loquuntur & sentiunt. Vir communi omnium laude, magnificentissimis sæpè decretis honestatus. Vir in maximis muneribus spectatus, cui præcipuus honor habetur; qui magna cum dignitate vivit; qui splendore vitæ, ac dignitate plerosque superat; summis functus honoribus; cui nullus honor defuit; quem pauci honore antecedunt. *Usus*. Clarus & honoratus vir. V. *Clarus*.

Honorificè, mit Ehren. *Syn*. Honoratè. *Phras*. *Honorificè de te sum locutus*, ich habe gar lobwürdig von dir geredt. Mea in te honorifica fuit oratio; verbum nullum ex ore meo exiit, nisi tua cum laude conjunctum; laudavi, extuli, ornavi te; laudes haud parcè in te contuli; iis verbis usus sum, quæ ad te honestandum valerent plurimùm; honorificis te verbis prosecutus sum absentem. V. *Laudo*. *Usus*. Liberaliter aliquem & honorificè tractare. Ornatè & honorificè de aliquo prædicare.

Honorificus, a, um. ehrsam. *Syn*. Decorus, dignus. *Usus*. Honorificus in aliquem. Vera honorifica.

Honoro, as, avi, atum, are. ehren, Ehre erweisen. *Syn*. Honorem habeo, adhibeo, honesto, honorificis verbis prosequor, honorem debitum præsto, honore augeo, orno. *Usus*. Nusquam non virtus honoratur. V. *Honor*.

Hora, æ, f. Stunde. *Epi*. Antecedens, consequens, calamitosior, vacua periculis. *Usus*. Horam consumere, terere. Hora abit. In horam vivere. Horâ ampliùs ludunt. Suis horis uti. Horæ subcisivæ, & quod à negotiis necessariis subtrahitur, tempus, Nebenstunden. Horæ dimidium, eine halbe Stunde. Horæ dodrans, drey Viertel Stunden.

Horæ Canonicæ, das Brevier. *Syn*. Preces horariæ, horarium sacerdotis pensum, divini officii pensum certas in horas distributum, statæ certis horarum intervallis sacerdotum precationes ex Ecclesiæ ritu præscriptæ. *Phras*. *Orare ex Breviario horas Canonicas*, das Brevier beten. Ex libro precum horarium sacerdotale pensum persolvere; imperatum sacerdotibus precum diurnarum pensum conficere, absolvere; preces, quæ statô horarum intervallô distinguuntur, fundere, peragere; divini officii pensum exsolvere. V. *Oro*.

Horizon, ontis, m. Gesichts-Kreiß. *Syn*. Finiens. *Usus*. Illi orbes, qui cœlum quasi medium dividunt, & aspectum nostrum definiunt, quos Græci ὁρίζοντας nominant, à nobis finientes rectè nominari possunt.

Hornotinus, a, um. heurig, jährig. *Syn*. Hujus anni, hornus. *Usus*. Frumentum, vinum hornotinum.

Hornus, a, um. heurig. *Syn*. Hornotinus, hujus anni. *Usus*. Vinum hornum.

Horologium, ii, n. Sonnen-Uhr. *Syn*. Solarium.

Horrendus, a, um. greulich. *Syn*. Horrificus, horribilis, formidolosus, metuendus, pertimescendus, res multæ trepidationis. V. *Horribilis*.

Horreo, es, ui, ere. sich fürchten, erzittern. *Syn*. Metuo, cohorreo formido, timeo. *Adv*. Imbecillius. *Phras*. 1. *Naturaliter horremus & formidamus dolorem*, wir scheuen uns natürlicher Weise vor dem Schmertzen. Horrore nos dolor perfundit; nomen ipsum doloris horrori est; abhorrent omnes, & ùt immanem quandam ac perniciosam bestiam pestemque refugiunt dolorem; mortis instar putant dolorem; ùt ab inimico hoste refugiùnt plerique à dolore. 2. *Horruerunt omnes ad impii hominis conspectum*, es haben sich alle an ihm entsetzt. Horror omnes perstrinxit ingens; jàmque decedere ab eo, aditumque ac sermonem ejus defugere, nequid ex ejus con-

contagione incommodi acciperent, velle videbantur. 3. *Horreo ad tam atrox spectaculum*, ich erschrecke gantz an solcher Sache. Horresco totus; tremo totus; totis artubus contremisco; capilli horrent; horror me perstringit; refugit animus ac reformidat. V. *Timeo, Terreo.* *Usus.* Horrere minas alicujus. Horreo, quorsum id evadat. Horret corpus frigore.

Horresco, is, ere. erschrecken. *Syn.* Perhorresco. *Usus.* Injecto terrore mortis horrescunt. V. *Horreo.*

Horreum, i, n. Scheuer. *Syn.* Cella. *Usus.* neque in segetibus, neque in areis, neque in horreis.

Horribilis, e. erschrecklich. *Syn.* Horrendus, horrificus, formidabilis. *Usus.* Hanc tam tetram, tam horribilem, tam infestam ac pertimescendam reipublicæ pestem effugimus. Horribiles & miseri casus aliorum. V. *Horreo.*

Horridè, unlieblich. *Syn.* Asperè, duriter. *Usus.* Incultè, horridè dicere, vivere.

Horridulus, a, um. etwas unlieblich. *Usus.* Orationes horridulæ.

Horridus, a, um. garstig, rauh. *Syn.* Incultus, asper, durus.)(*nitens, nitidus.* *Adv.* Omnino, semper, planè. *Phras.* *Quam teter incedebant. quam truculentus, quam terribilis aspectu!* wie grausam hat er ausgesehen! Quam agrestis homo & inurbanus! Natura asper & iniquus omnibus, doctrina asperior & durior. V. *Efferare, agrestis.* *Usus.* Cum eum incultum, horridum mœstúmque vidissem. Horridioribus verbis uti.

Horrifer, a, um. das zittern macht. *Syn.* Horrificus. *Usus.* Horriferum portentum.

Horrificus, a, um, erschrecklich. *Usus.* Horrificum bellum. V. *Horridus.*

Horrisonus, a, um. das ein greuliches Getös macht. *Usus.* Horrisonum fretum.

Horror, oris, m. Erzitterung. R. ὀρρωδύνω, *excito.* *Usus.* Qui me horror perfudit? V. *Metus, timor, terror.*

Hortatio, onis, f. Ermahnung. *Syn.* Cohortatio. *Epi.* Grata, maxima, necessaria. *Usus.* Non hortatione, neque præceptis, sed precibus tecum fraternis ago. V. *Monitio.*

Hortator, oris, m. Anreitzer. *Syn.* Suasor, consuasor, autor. *Epi.* Assiduus. *Usus.* Autor, adjutor, hortator ad agendum aliquid. Hortatore non eges, sponte enim exardescis ad litterarum studia. V. *Autor.*

Hortatus, ûs, m. Ermahnung. *Syn.* Hortatio. *Usus.* Id feci aliorum consilio, autoritate; hortatu. V. *Monitum.*

Hortor, aris, atus sum, ari. anmahnen. *Syn.* Adhortor, suadeo, autor sum, cohortor, excito, impello, acuo.)(*dehortor, deterreo.* *Adv.* Aliquando, amicè, etiam atque etiam, jam dudum, magnoperè, separatim, vehementer. *Phras.* 1. *Non opus est, te hortari*, es ist nicht vonnöthen, daß ich dich anmahne. Hortatione mea non indiges; currentem quid incitem? Hoc non eò dico, ut te oratio mea dormientem excitet, sed potiùs currentem incitet, atque ad majorum tuorum imitationem cohortetur; cùm ad omnem laudem tua sponte properes, non impulsu meo; non est, quod te exhorter ad virtutis studium; quod adhortatione animum firmum, quod ad virtutem arrigam; frustrà sim, si longa cohortatione utar, si cohortationem suscipiam, si acri cohortatione ad virtutis studium incitare te velim; si pluribus rationibus ad virtutis studium te impellam; hortatore non eget virtus tua. 2. *Parentes filios hortari ad bonas artes debent*, die Eltern müssen ihre Kinder zu Erlernung guter Künste antreiben. Impellere filios parentes debent ad eas artes, quarum est æterna possessio; debent incitare, consilio, rationibus, argumentis adducere ad eas artes; ostendere filiis parentes debent bonarum artium fructum; debent hortatores esse filiis, laudare eas artes; id consilii dare, ita consulere, ut eas artes complectantur; autores filiis parentes esse debent, ut ad eas artes, ut ad earum artium studia sese conferant, applicent, animum adjungat, toto animo incumbant, quarum possessio vitam æquet. quarum nobis fructum una mors adimit. Ea demum est ad filios egregia parentum cohortatio; quâ impelluntur ad eas disciplinas, quarum usus interitû tantùm vitæ, nullâ re prætereà terminetur. Decet parentes illos, qui liberis consultum volunt, non eos ad rem cohortari, quam facile, nullo negotio, arbitratu suo tum largitur, tum eripit fortu-

fortuna, verùm ad eas artes, quarum vitæ par usus & possessio est. V. *Excito*, *moneo*, *stimulo*. *Formulæ hortantis*, Weise und Manier, einen anzumahnen. Age, age vero, agedum; studia, amabo, prosequere. Macte virtute; persequere cœpta, si vir es; sodes, *si audes*, age, siquid agis.

Hortulus, i, m. Gärtlein. *Epi.* Jucundior, hortuli propinqui. *Usus.* Democriti fontibus Demetrius hortulos suos irrigavit.

Hortus, i, m. ein Garten, *Epi.* Apricus, horti paterni, pretiosi, venales. *Usus.* Deliciarum causâ & voluptatis quosdam in hortis suburbanis suis cum Mitrella sæpè videmus.

Hospes, itis, g. c. Gast, oder der einen Gast aufnimmt. *Syn.* Qui divertit. *aut* apud quem aliquis divertit. D. Hospes, Wirth, *qui gratis & amicitiæ causâ alium domô recipit*; Caupo, *qui pretiô, aut lucri causâ*. *Epi.* Antiquus, edax, minimè edax, tam inimicus cœnæ, & sumptuosus, gravis, nobilis, nobilissimus, sanctissimus, splendidissimus, ornatissimus, vetus & amicus. *Phras.* 1. *Hospitem me in ædibus suis habuit*, er hat mich als einen Gast in sein Haus aufgenommen. Hospitii jus, & amicitiæ officium præstitit; commodò hospitiô, hospitali mensa blandè & benignè me accepit; domus ejus mihi sociisque hospitibus patuit; hospitem me admisit; suis me ædibus hospitem excepit: hospitiô me humanissimè excepit; hospitium lautissimum mihi præbuit; hospite usus sum perhumanô. 2. *Hospes meus*, *cum Viennæ essem*, *affinis tuus fuit*, so lang ich zu Wien war, habe ich bey deinem Schwager eingekehret. Hospite usus sum affini tuô; ad affinem tuum summâ illius voluntate diverti; apud affinem tuum lautè admodum diversatus sum; deductus sum ad affinem hospitem apud affinem tuum collocatus sum; cum affine tuo hospitium jungebam, faciebam. V. *Excipio*. *Usus.* 1. Ad hospitem divertere. 2. Hospites admittere, accipere, recipere. 3. Orator nulla in re rudis aut tiro, nec hospes, aut peregrinus esse debet. Adeone tu hospes hac in urbe?

Hospita, æ, f. Wirthin. *Epi.* Vetus. *Usus.* Ego ipsa sum, inquit, hospita.

Hospitalis, e. gastfrey. *Syn.* Qui libenter recipit. *Usus.* Domus omnibus apertissima, & hospitalis. *Hospitale*, Spital, *vulg. est*; *rectius dicetur*: Diversorium publicum peregrinorum, *aut Græco vocabulo* Xenodochium; *aut si ægrotis is locus destinatus sit*, Valetudinarium publicum, *Græce* Nosocomium, *aut* Nosodochium, Krancken-Spital.

Hospitalitas, atis, f. Gastfreygebigkeit. *Usus.* Valdè à Theophrasto laudatur hospitalitas. V. *Excipio*.

Hospitaliter, gastfrey. *Usus.* Invitari hospitaliter per domos.

Hospitium, ii, n. Gast-Haus. *Syn.* Diversorium, domus, quæ gratis amicis patet, sedes hospitalis; *item:* familiaritas, amicitia. *Epi.* Agreste, avitum, liberale, magnificentissimum, publicum, vetus, vetustum. *Usus.* Hospitium facere cum aliquô. Hospitiô jungi. Hospitiô accipere, recipere quempiam. Est mihi vetus cum illo hospitium. Hospitio renunciare, V. *Hospes*.

Hostia, æ, f. Schlacht-Opffer. *Syn.* Victima. *Epi.* Maxima, proxima, hostiæ balantes, decoræ gratæque, humanæ, majores. *Usus.* Diis hostias immolare; humanis hostiis DEUM placare. Præbere hostias ad sacrificandum; hostias adducere, ducere, cædere. V. *Consecro*, *Eucharistia*.

Hosticus, a, um. feindseelig. *Syn.* Hostilis. *Usus.* Vagi milites in hostico errabant. Ensis hosticus.

Hostilis, e. feindlich. *Syn.* Inimicus, infestus, hosticus. *Usus.* Hostilem in modum vexare quempiam. Hostili in rempublicam animo.

Hostiliter, feindseliger Weise. *Syn.* Inimicè, hostilem in modum, infestè, iniquô animô. *Phras. Hostiliter agere*, Feindseligkeit verüben. Hostiliter facere; hostilem in modum vexare; hostiles spiritus gerere, & nullum non genus calamitatis contumeliæque in aliquos edere.

Hostis, is, c. ein Feind. R. *ab* ὅστις, *quicunque peregrinus est*, *cujus nomen ignoratur*. *Syn.* Inimicus, perduellis, qui contra rempubl. arma fert, qui patriæ bellum indicit, qui adversus, qui contra arma fert. *Epi.* Acerbissimus, acerrimus atque infestissimus, amentissimus, profligatissimus, antiquus, antiquissimus, armatus, capitalis, certus, crudelis, domesticus, externus, ferus & immanis, fœdissimus, importunissimus, impurus, impius, justus & legitimus, nefarius, perditus, perpetuus, potens, præsens, sceleratus, teter, teterrimus, togatus. *Usus.* 1. *Ad hostes deficere*, zum Feind übergehen. Transire, se conferre, confugere, transfugere. 2. *Hostem arcere*, den Feind ab-

abtreiben. Hostem submovere, prohibere vim hostium, bellúmque defendere, hostes rejicere. 3. *Hostes dissipare*, zerstreuen. Fundere, obterere, prosternere, occidere, delere, schlagen. V. *Inimicus*, *adversarius*, *infestus*.

Huc, hieher. *Syn.* Ad hoc, ad hanc rem. *Usus.* 1. Huc te pares, hæc cogites. 2. *Horsum*, dahin Huc hominem, & illuc rapere. Rem huc adduxi.

Hui, huy, ey! *Admirantis & optantis vox.* *Usus.* Hui, quàm hoc velim scire!

Hujusmodi, dergleichen. *Syn.* Id genus, hujus exempli.

Humanè, freundlich. *Syn.* Humaniter, benignè. *Usus.* Fecisti humanè, quòd.

Humanitas, tis, f. Höflichkeit. *Syn.* Lenitas, facilitas, comitas, urbanitas, suavitas morum, morum atque sermonum lepos, benignitas, placabilitas, mansuetudo; *item:* eruditio, doctrina; *item:* natura humana, indoles, ingenium humanum. *Epi.* Communis, digna scientiâ, in aliquem excellentior, mira, multa, politior, singularis, summa, tanta. *Phras. Cæsar rara erat erga omnes humanitate*, Cäsar war von einer sonderlichen Höflichkeit. Cæsar præter multas virtutes, quibus floruit, eâ fuit humanitate, ut nihil supra posset; ejus humanitatis fuit, ut nemo cum illo conferendus, comparandus, æquandus esset; eà præditus fuit humanitate, ut nemo par illi fuisse videatur. Humanitate Cæsar excelluit; omnibus antecelluit, præstitit; omnes vicit, superavit. Nihil Cæsare humanius. Humanitatem Cæsar ita coluit, ut nemo magis. Cæsare nemo fuit ad humanitatem propensior. Cæsar propriô quôdam naturæ munere factus ad benignitatem videbatur. Singularem in comitate morum, ac præcipuâ quâdam laude dignum jure Cæsarem duxeris. Laudem suavissimæ comitatis præter cæteros Cæsar tulit. Laus humanitatis & comitatis uni maximè Cæsari debetur. Qui sit Cæsari humanitate præferendus; qui plus habeat, ostendat humanitatis; in quo plus, quàm in Cæsare humanitatis sit, resideat; Cæsare qui magis ad humanitatem propendeat; qui humanitatis laude sit Cæsare præstantior; qui præstaret, antecellere humanitati Cæsaris, neminem reperiri posse puto, neminem adhuc novimus. Nemo Cæsarem humanitate vincere potuit. Nemo unquam Cæsare humanitate magis abundavit. Nemo fuit Cæsare humaniore sensû. V. *Humani mores.* *Usus.* 1. Nemo Catone commodior, comior, moderatior fuit ad omnem rationem humanitatis & morum suavitatem; humanitatem alicui tribuere, habere. Difficillima est illa societas gravitatis cum humanitate. 2. *Natura humana ingenium*, *indoles humana*, menschliche Art, angeborne Art menschlicher Sitten. Humanitatem omnem exuere, abjicere, extirpare. Petere veniam errato ex humanitatis communis jure & misericordia. Omnem humanitatis sensum amittere. 3. *Eruditio*, *doctrina*, *artes politiores*, die freyen Künste. Artes, quibus ætas puerilis ad humanitatem erudiri solet. Homo humanitate politus, neque communium litterarum & politioris doctrinæ expers. V. *Humaniores litteræ.* *Pro* Humanitatem assumere, die Menschheit annehmen, *rectiùs dices:* Humanam induere naturam; hominum se naturà formaque induere. V. *Humanus*.

Humaniter, höflich. *Syn.* Humanè, benignè, vultû benignô, omni genere humânitatis, quod vultû ac verbis exprimi potest, quàm licet humanissimè; eô vultû, qui facilè gratiam ineat, benevolentiam conciliet; hominum animos amore devinciat, ad amandum alliciat. *Usus.* 1. Humaniter fecit, quod ad me me venit. 2. *Ut hominum conditio poscit*, wie es sich auf einen Menschen geziemet. Sin aliter acciderit, humaniter feremus.

Humanitus, menschlich. *Syn.* Humanô more, ùt solet, ùt ferè fit. *Usus.* Siquid humanitùs acciderit.

Humanus, a, um. menschlich, höflich, leutseelig. *Syn.* Ad hominem pertinens.)(*inhumanus.* Affabilis, benignus, comis, blandus; facilis, commodus, urbanus. *Phras.* 1. *Humanæ res omnes fragiles caducæque sunt*, die menschliche Dinge seynd alle gebrechlich und vergänglich. Humanarum rerum imbecillitatem fragilitatémque quis non extimescat? Summa est humanarum rerum infirmitas; incerta omnia & mobilia & caduca. Casus humanos & eventus incertos valetudinis, & naturæ communis fragilitatem quis non extimescat? Incerta sunt omnia, posita non tam in nostris consiliis, quàm in fortunæ temeritate. Nihil humanis in rebus certi est. Vice fortunarum humanarum quis non commoveatur? Humanæ sorti quis non illachrimetur? Humanæ res omnes fluxæ sunt ac mobiles; mortalia omnia fortuita sunt & peritura. 2. *Moribus est perhumanis*, er ist gar von höflichen Sitten. Nihil illo amantius, suavius, comius, jucundius; in omni sermone est affabilis; benignô alloquiô, comitate invitando, beneficiis, quos potest, con-

conciliando, vultu ac sermone in omnes placatô, omnium sibi amores colligit; summâ omnes comitate complectitur; facillimum se præbet omnibus, eosque familiariter ac hilariter amplexatur; mira in eo, suavitas, mira comitas, affabilitásque sermonis. Moribus est suavissimis, cultissimisque. Morum elegantiâ, ac suavitate est mirabili; mirâ facilitate, ac venustate morum est præditus, conspicuus. V. *Humanitas*. 3. *Hoc ex humanitate fecisti*, daß hast du Höflichkeit halber gethan. Egisti hoc humanitate adductus, impulsus, incitatus; dedisti hoc humanitati tuæ; debet hoc humanitati tuæ referri; ad hoc te incitavit naturæ tuæ ad humanitatem propensio; agnosco in hoc humanitatem tuam; fructus hic est humanitatis tuæ. Mirifica in hoc elucescit urbanitas tua. 4. *Humanioribus litteris à pueritia eruditus es*, du bist von Kindheit auf in freyen Künsten unterwiesen worden. A teneris annis humaniores disciplinas studiosè amplexus es; à puero floruisti artibus iis quæ ab humanitate nomen acceperunt; jam inde ab ineunte ætate disciplinas eas coluisti, quæ humaniores nuncupantur; ab ætatis initio humanitatis studia complexus es. A teneris ad eas artes animum adjunxisti, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari solet; quæ repertæ sunt, ut puerorum mentes ad humanitatem fingerentur; quæ ad humanitatem pertinent; à puero in doctrinarum ac humanitatis studio versatus; humanitate perpolitus es; communium litterarum, & politioris doctrinæ studiis excultus es. V. *Litteræ*. *Usus*. 1. Aliquem à fera, & agresti vita ad humanum cultum, civilémque traducere. 2. *Elegans moribus, comis, urbanus*, höflich. Vir humanissimus, & facillimus. V. *Officium*,

Humatio, onis, f. Begräbniß. *Syn.* Sepultura.

Humecto, as, avi, atum, are. befeuchten. *Syn.* Humidum facio, humore aspergo, *Usus*. Vultum lachrymis humectare.

Humerus, i, m. Schulter, Achsel. *Syn.* Suprema pars brachii. *Epi.* Lævus, levis, sinister. *Usus*. Italia Ciceronem suis humeris reportavit. Totum negotium unus ille gubernat. & humeris suis sustinet; in humeros aliquem efferre.

Humesco, is, ere. feucht werden. *Syn.* Madeo, madidus, humidus fio. *Adv.* Modicè, *Usus*. Terra humescens.

Humidus, a, um, feucht, naß. *Syn.* Humorem habens. *Usus*. Ligna viridia & humida.

Humilis, e. niedrig. *Syn.* Demissus, jacens, abjectus.)(*Altus, alacer, clarus, præstans*. *Phras. Homô est animô humili & abjectô*, er ist ein Mensch von einem verzagten und niederträchtigen Hertzen. Summam in eo homine animi humilitatem; summam animi abjectionem, infirmitatem, imbecillitatem, tenuitatem deprehendas; summas animi angustias in eo expertus sum. Hominem esse video exigui admodùm animi, nihil spectantem in laude positum, nullius laudis cupiditate flagrantem, adversum ab omni gloriæ studio; in humiles, ac planè sordidas cogitationes dejectum, tanquam humi serpentem. V. *Abjectus, Vilis*. *Usus*. 1. *Ratione loci*, niedrigen Orts halber. Vites, & quæ humiliora sunt, se attollere à terra non possunt. 2. *Transl. Conditione, statû, fortunâ demissus, mœrens, afflictus*, schlecht am Stand, verächtlich. Humilis, imbecillis, infirmus, minimè generosus animus. Qui altiore animô sunt, nihil humile, nihil abjectum captant, cogitant. 3. *Judicio, voluntate, artificiô, consiliô abjectus*, gering am Verstand, Kunst ꝛc. Fracto atque humili animo supplicare. Mens angusta & humilis. *Humiles*, demüthig, *vulg. est; Latinè:* modestus homo, animi submissi. V. *Demissus*. *Pro* Humiliare se, *quod est vulg* sich demüthigen, *Latinè*: submittere se, submisse se gerere, submittere animos. V. *Demitto*.

Humilitas, atis, f. Niedrigkeit. *Syn. Transl.* Abjectio, ignobilitas, obscuritas, vilitas. *Phras. Humilitas ista nimia est & abjectio*, dieses ist eine verächtliche Aufführung. Animos nimiùm submittis; infractos animos geris; fractos esse video spiritus tuos; eâ humilitate dignitati tuæ haud consulis; præter modum te humilem præbes, & abjectum reddis. V. *Demitto, Abjectus, Vilis, Animus abjectus & imbecillis*. *Usus*. 1. *Ratione loci*, Orts halber. Sidera inter se altitudine & humilitate distantia. 2. *Abjectio, ignobilitas*, Verächtlichkeit, Niedrigkeit. Despicere humilitatem alicujus. Propter humilitatem & obscuritatem generis in ignoratione hominum versatur. *Humilitas*, Christliche Demuth, *vulg. Latinè:* Modestia animi, submissio animi, demissio animi, sui despicientia, sui contemptio; moderatio animi modestè de se existimantis. V. *Molestia*.

Humiliter, niederträchtig, *Syn.* Submissè, demissè, animô humili & imbecillô. *Cùm de virtute sermo est*, so man aber von der Tugend der Demuth redet: magna animi modestiâ, submissione, demissione.

Humo, as, avi, atum, are. begraben. *Syn.* Sepelio. *Usus.* Humare corpora. V. *Sepelio*, *Funus*, *Effero.*

Humor, oris, m. Feuchtigkeit. *Syn.* Aqua, liquor. *Epi.* Non inutilis ad aliquid depellendum, mollis. *Usus.* Frigoribus durescit humor. Humor infusus in corpore.

Humus, i, f. Erdboden. *Syn.* Tellus, gleba, terra. *Usus.* Humus subacta.

Hyberna, orum, n. Winter-Lager. *Syn.* Loca, in quibus milites hyemant. *Usus.* In hyberna ducere, dimittere; ex hybernis educere exercitum. In hyberna deducere; in hybernis collocare milites.

Hybernaculum, i, n. Winter-Quartier. *Usus.* Communia hybernacula.

Hyberno. as, avi, atum, are. überwintern. *Syn.* Hyemo,

Hybernus, a, um. winterisch. *Syn.* Hyemalis.)(*æstivus.* *Usus.* Hyberni menses.

Hydra, æ, f. Wasser-Schlange. *Syn.* Excetra, anguis.

Hydria, æ, f. Wasser-Krug. *Syn.* Urna.

Hydrops, opis, m. Wassersucht. *Syn.* Aqua intercus.

Hyemalis, e. winterlich. *Syn.* Hybernus. *Usus.* Nudi hyemalem vim perferunt.

Hyemo, as, avi, atum, are. überwintern. *Syn.* Hyberno, *Adv.* Jucundè. *Usus.* Ubi hyemabis?

Hyems, is, f. Winter. R. *ab* ὕω, *pluo.* *Syn.* Hybernum tempus, hyemale tempus, durum anni tempus.)(*æstas.* *Epi.* Extrema, maxima, summa, teterrima. *Phras.* *Aspera hoc anno hyems fuit*, es ist dieses Jahr ein rauher Winter gewesen. Hyems hoc anno nive sæva, & omni tempestatum genere fuit insignis erat hic annus hyeme gelidâ & nivosâ adeò, ut viæ clausæ, flumina innavigabilia fierent; tempus prumæ erat asperimum, prægelidum, nivale; hyems erat teterrima & fœdissima. Hyeme usi sumus iniucundâ, tristi & odiosà; hyeme hujus anni nihil fœdius erat, nihil horribilius: arbores. quæ frigoribus obnoxiæ erant, deussit omnes; nivis altitudo inexuperabiles montes fecit, vimque frigorum vix urbis tectis sustinere, defendere potuimus. V. *Frigus.* *Usus.* Hyems præcipitat, senescit, conficitur, abit, geht zu Ende. Hyemem tolerare. Hanc vim frigorum hyememque vix urbis hujus tectis sustinemus. Propter hyemis magnitudinem navigare non potui.

I.

Jaceo, es, ui, ere. liegen. R. *ab* ἴα κέω, *vi positus sum.* Syn. Prostratus sum, procumbo.)(*vigeo floreo.* *Adv.* In perpetuum, longè, obscurè, sæpè & diu stratum ad pedes, sigillatim, tam diù, turpiter, valdè. *Phras.* *Vix erat, ubi jacerent*, es war kaum ein Ort, wo sie liegen konten. Vix erat. ubi sternerent corpora; quò se conjicerent; cui incubarent, ubi acquiescerent; vix erat, ut fusi in herba recubarent. *Usus.* 1. Mater diu ad pedes misere strata jacuit; mœrens jacebat in loco. 2. *Negligor*, verlassen, verachtet seyn. Jacent litteræ, ingenia, religiones, leges, studia. Absens in tenebris, in oblivione diu jacuit, dum in lucem reipublicæ extraheretur. In sordibus & luctu jacere.

Jacio, is, jeci, jactum, ere. werffen, legen. R. *ab* ἴα σείω, *vi quatio.* Syn. Immitto, objicio, conjicio. *Phras.* *Tela jacere*, Pfeile werffen. Emittere, conjicere in hostem; tela effundere, intorquere, ingerere in subeuntes; missilibus incessere hostem; quidquid sors in manus dedit, jaculari, mittere in hostem. *Usus.* Saxa, tela jacere; jacere contumeliam, probrum, injurias; terrores, minas, pericula in aliquem jacere, *denunciare,* androhen. Is casus me in mediam contentionem jecit. Jacere fundamenta, suspicionem, gradum, aditum ad gloriam. V. *Conjicio.*

Jactatio, onis, f. Ruhmredigkeit. *Syn.* Favor, aura popularis: ostentatio: concitatio. *Epi.* Magna, inanis, modica, multa. *Usus.* 1. Non jactatione populari, sed dignitate & innocentiâ se tuetur. 2. *Ostentatio,* Prahlerey, oder Bedrohung. Jactatione verborum & periculorum terrere aliquem. 3. *Concitatio,* Bewegung. Jactatione maris fessus. Jactatio corporis exigua. V. *Glorior.* *ostentatio.*

Jacto, as, avi, atum, are. rühmen, prahlen. *Syn.* Magnifice loquor; glorior, verbis me magnum facio, gloria me & prædicatione effero, me ostento de me prædico. *Adv.* Dupliciter se, gravissimè inconstanter, insolentius, intolerantius, leniter primas hastas, mangificentissimè, non ita diù, sumtuosius, turbidè, valdè, vehementius, vehementissimè. Jactari facetius, gravius immoderatè, petulantius, vulgò inique. *Phras.* *Solet se insolenter jactare*, er pflegt sich recht unverschämt zu prahlen. Insolenter gloriari de rebus suis; res suas inflatiùs commemorare; de suis laudibus verbosiùs prædicare; plenas ostentationis voces mittere; facta sua prædicando extollere; sese verbis insolenter efferre; magnificis verbis de se suisque rebus loqui; agere suarum rerum ambitiosum ostentatorem; laudis suæ buccinatorem; sui suarúmque rerum odiosum prædicatorem; agere ubique militem gloriosum, & insolentius de se prædicare; ostentare ac venditare res suas putidè; nullum sui ostentandi finem facere; omnia naturæ ingeniique instrumenta ad laudis jactationem convertere; gloriæ ac existimationi suæ falsâ etiam laudis commemoratione servire. V. *Glorior*, *superbus*. *Usus.* 1. Magnificè se & insolenter de re aliqua jactare. 2. *Jacio*, *agito*, *commoveo*, bewegen, schüttlen. Oculos, caput, cerviculam jactare. 3. *Injicio*, *infero*, androhen. Terrorem, minas, pericula jactare. *Exagito*, einem starck zusetzen. Conviciis, clamore aliquem; æquitatem multis modis jactare. Æstu, febribus, labore forensi, tempestate populi jactari. 4. *Huc illuc impelli*, hin und her geworffen werden. Turbatô mari jactatur navis, ventóque rapitur.

Jactura, æ, f. allerley Verlust. *Syn.* Damnum. *Epi.* Immanis, magna, mediocris, minima, tanta, tolerabilis, turpis. *Usus.* Rei familiaris jacturam facere. Magna jactura pecuniæ, *vel* in pecunia est facta. V. *Damnum*, *Detrimentum*.

Jactus, ûs, m. Wurff, Streich. *Syn.* Conjectus. *Usus.* Fulminum jactus.

Jaculator, oris, m. ein Schütz. *Syn.* Qui jaculum emittit, telum mittit. *Usus.* Sæpè optimi jaculatores errant.

Jaculor, aris, atus sum, ari. schiessen, werffen. *Syn.* Torqueo, conjicio, jacio. *Phras.* *Jaculari*, schiessen. Jaculo petere ferire; jacula in hostem ingerere; telorum ingentem vim effundere; hostibus injicere. *Usus.* Jaculari ad metam. V. *Jacio.*

Jaculum, i, n. Wurf-Pfeil. *Syn.* Telum. *Usus.* Murum jaculô trajicere.

Jam, jetzund, schon. *Usus.* Jam illô tempore, cùm; jam à principio belli; jam inde ab adolescentia; jam à Socrate; jam usque ab heroicis temporibus; jam, jámque pluit; jam delector. Jam verò.

Jam diu, schon längst. *Syn.* Jam pridem, jam dudum, aliquot jam per annos, multorum jam dierum intervallô. *Usus.* Res jam diu gestæ.

Jam pridem, schon längst. *Syn.* Jam diu. *Usus.* Jam sum pridem tuus.

Iambus, i, m. Vers-Glied. *Pes carminis.* *Epi.* Duplex, extremus, frequentissimus. *Usus.* Iambus in oratione vitiosus, si extremus ponatur.

Iambicus, a. um, zu einer gewissen Vers-Gattung gehörig. *Usus.* Iambicus versus orationi simillimus.

Janitor, oris, m. Thor-Hüter. *Syn.* Januæ custos, *seu* præfectus.

Janua, æ, f. die Thür. *Syn.* Ostium, aditus. *Epi.* Consularis, effracta & evulsa. *Phras.* 1. *Januam claudere.* die Thür zusperren. Fores adducere, obserare, occludere; foribus pessulum obdere; fores firmare pessulis. 2. *Januam effringere*, die Thür aufbrechen. Fores arietare; postes, limina securibus comminuere; moliri fores; foribus protervè injuriàm facere; exitium ferre; impetum facere in januam; januam refringere. 3. *Ad januam multi expectant.* Multi assistunt ad fores; observantur vestibulo; ejus janua & vestibulum magnâ hominum frequentiâ celebratur.

Januarius, a, um. zum Jenner gehörig. *Us.* Calendæ Januariæ.

Januarius, ii, m. der Jenner. *Usus.* Mensis primus Januarius.

Ibi, daselbst. *Syn.* In eo loco, eo loci, inibi, in illisce ædibus. *Usus.* 1. Nemo est, qui non ubivis, quàm ibi, ubi est, esse malit. 2. *Eâ occasione*, bey dieser Gelegenheit. Ibi Cecinna postulare cœpit.

Ibidem, eben da. *Syn.* In eodem loco. *Usus.* Ibidem, in quo læsi solabor. Ibidem te operiar.

Iccircò, darum. *Syn.* Idcirò, ideò, ob eam rem, ea re.

Ico, is, ici, ictum, ere. schlagen. *Syn.* Ferio, ictum do. *Usus.* In pactione fœdus icere.

Ictus, us, m. Streich, Wurff. *Syn.* Percussio, petitio. *Epi.* Contrarius, flammatus, levis, non tribunitius sed consularis, validus. *Phras.* *Multis & gravibus ictibus concidit*, er ist nach vielen Streichen zu Boden gefallen. Pugnis calcibúsque fœde conscissus, multis plagis confectus interiit; inter dolorem crepitúmque plagarum; multis ictibus acceptis datisque corruit; acceptis gravissimis plagis, corpore recentibus verberum vestigiis lividò, semianimis procubuit. *Usus.* Ictù fulminis deflagravit. Ictû & conjectione telorum cominùs magnæ sæpè copiæ pulsæ sunt. Eôdem tecum ictû concidi.

Id, das, dieses. *Syn.* Hoc, istud. *Usus.* Venit ad me, ad quidem id temporis. Id ætatis vir.

Idcirco, derohalben. *Syn.* Ideò.

Idea, æ, f. Gestalt, Muster. *Syn.* Forma, species, species rerum, prima & inchoata intelligentia. *Phras.* *Concepit animo eloquentiæ quandam ideam*, er hat sich in seinen Gedancken ein Muster der Wohlredenheit vorgebildet. Insidebat in ejus mente species eloquentiæ; habuit comprehensam animô quandam formam eloquentiæ; simulacrum quoddam & exemplar eloquentiæ apud se informârat. V, *Imago.* *Usus.* Has rerum formas Plato appellat ideas.

Idem, eadem, idem. eben dasselbige. *Syn.* Hic ipse, is ipse, unus, par, perpetuus, geminus.)(*Alius.* *Phras.* 1. *Idem ferè dicebat, quod alter*, er sagte fast eben das, was der andere. Rebus congruentes, nominibus differebant; nulla in re discrepabant; non abhorret, non abludit ab ejus dictis hujus sententia. V. *Congruo, convenio.* 2. *Eadem utriusque est causa*, es ist eines Handel, wie des andern. Hujus causa & illius sejungi non potest; eodum revolvitur; eandem cum illo incudem tundit. V. *Similis.* *Usus.* Amicus tanquam alter idem. Hoc unum & idem videtur esse. Fuère, qui idem ornatè, idem graviter dixêre. Causæ inter se simillimæ, vel potiùs eædem Vir bonus, idemque eruditus.

Identidem, immerfort. *Syn.* Frequenter. *Usus.* Hoc identidem dicitis.

Ideò, derohalben. *Syn.* Idcirco; eô quòd; eâ re, quod; digna causa, cur; ob hasce res; eâ gratiâ, quòd; ei rei; id quòd; hoc, quod; eâ de causa; ejus rei gratia; ob id; eam ob causam. *Usus.* Hæc ideô diligentiùs pertracto. V. *Ex eo.*

Idiota, æ, m. ein Ungelehrter. *Syn.* Rudis, imperitus, illiteratus. *Usus.* Illi idiotæ, ut tu appellas. V. *Rudis.*

Idolum, i, n. Bild, Götz. *Syn.* Simulacrum, imago. *Usus.* Imagines, quæ idola nuncupantur, Götzen-Bild. *Rectiùs* simulacrum ficti ac commentitii numinis *appellatur.*

Idolatra, æ, m. ein Götzendiener. Cultor falsorum numinum; inanium deorum cultor; qui inanibus & commentitiis diis divinum culum tribuit; divinos honores adhibet, impertit; qui cultum uni debitum DEO simulacris impiorum hominum, lapidibúsque exhibet; inanes & commentitios deos adorat; religiosò cultu veneratur; qui deorum inanium simulacra impio & sacrilego cultu veneratur; qui superstitionum teterrimâ caligine mersus; qui supertistionum tenebris altissimis obsessus & sepultus cultum uni DEO debitum, in plures impiâ & sacrilegâ partitione distribuit. Huc spectat *Idololatria, æ, f.* Götzendienst. Cultus falsorum numinum.

Idoneè, bequemlich. *Syn.* Aptè, commodè. *Usus.* Exordio idoneè comparatur auditor ad reliquam orationem.

Idoneus, a, um. tauglich. *Syn.* Aptus, commodus, tempestivus, dignus. *Usus.* Non est idoneus autor. In deligendis idoneis hominibus, judicium & delectum adhibere. Idoneum tempus locus opportunus. Idonea verba. Imagines ad monendum idoneæ. V. *Accommodatus, aptus.*

Idus, uum, f. der 13. oder 15. Tag eines Monats. *Syn.* Dies, qui singulis mensibus nonas sequuntur. *Usus.* Idibus Martiis, den 15. Mertz.

Jecur, oris, m. die Leber. *Syn.* Hepar. *Epi.* Nitidum, plenum, horridum & exile, opimum. *Usus.* Cerebrum, cor, pulmones, jecur.

Jecusculum, i, n. ein Leberlein.

Jejunè,

Jejunè, ſchlecht. *Syn.* Tenuiter, exiliter. *Uſus.* Jeiunè dicere, agere.

Jejunitas, atis, f. Mangel, Abgang. *Syn.* Tenuitas.)(*Ubertas, copia.* *Uſus.* Cavenda oratori jejunitas, ſiccitas, inopia. Verborum jejunitatem ac famem, quàm ubertatem nimiam malo.

Jejunium, ii, n. Faſten. *Syn.* Inedia: indicta, ſtata à certo ciborum uſu abſtinentia. *Phraſ.* 1. *Jejunium Quadrageſimale, vulg.* die 40. tägige Faſten. Feriæ eſuriales; verni jejunii quadraginta dies; jejunium quadragenûm dierum; hebdomades, quæ anniverſariam Chriſti morientis reviviſcentiſque memoriam præcurrunt; ſolemnis jejunii quadraginta dies; jejunium maximum, quadragenarium. 2. *Jejunium ſervare*, faſten, die Faſten halten. Abſtinere ſe certô ciborum uſu, parciusque ac frugalius vivere; eſuriales ferias agere; quadraginta continenter dies veſcendi voluptatem reprimere, coërcere; cibis contentum inanimis; interpoſitô quadraginta dierum jejunio corpus exhaurire; jejunium ſervare; inediâ voluntariâ ſe macerare; inediâ, jejuniô corpus affligere; gulæ ventrique bellum indicere; jejunium ſanctè colere; adhibere inediam; certô ciborum uſu ſibi interdicere; parcô inopique victu corpus domare, frangere; avidum ventrem jejuniis domare, corpori cibos lautiores ſubtrahere; voluntariam inediam in plures dies tolerare, ſuſtinere, proferre; corpus arctiùs contentiùſque certorum obſoniorum abſtinentiâ habere. V. *Abſtineo.*

Jejunus, a, um. nüchtern. *Syn.* Qui nihil edit; aridus, ſiccus, tenuis. *Phraſ. Biduô jejunus ſum*, ich habe ſchon 2. Tage nichts gegeſſen. Biduô nihil cibi cepi; jejunum feſſumque mihi corpus eſt bidui inediâ; biduum ſine alimento traho; bidui abſtinentiâ ſiccus & languens; biduô impranſus, incœnatus perſto; eſuriales ferias ago biduum. V. *Jejunium Tenuis.*

Jentaculum, i, n. Frühſtück. *Syn.* Cibus, qui ante prandium ſumitur.

Igitur, nun demnach. *Syn.* Ergo. *Uſus.* Jejunas igitur aures afters.

Ignarus, a, um. unwiſſend. *Syn.* Imprudens, inſcius, rudis, imperitus, indoctus, nec opinans, in re peregrinus & hoſpes; in re aliqua tiro. *Uſus.* Quid agatur, ignarus ſum. Ignarus rerum mearum. Facundæ orationis ignarus. V. *Rudis, ignorans.*

Ignavia, æ, f. Faulheit. *Syn.* Inertia.)(*Fortitudo.* *Epi.* Moderata ſumma. *Phraſ. Cauſam huiuſce rei in ignaviam conferebant*, dieſes hat man ſeiner Faulheit zugeſchrieben. Ad ignaviam, inertiam, deſidiam, languorem referebant; hoc ignavi eſſe hominis ajebant; in hoc omnibus negligentiæ nomine ſuſpectus erat; hoc ignaviæ adſcribebant, aſſignabant; hic vero ejus diligentia deſiderabatur. V. *Animus imbecillus, Negligentia.* *Uſus.* Fortitudini contraria eſt ignavia. Ignaviam ſuam, inertiam, deſidiam parietum cuſtodiis tegere. Ignaviæ ſe dedere. Ignaviâ oblanguère. V. *Ignavus.*

Ignavè, faul, träg. *Syn.* Per ſummam inertiam, deſidiam.)(*Contentè.* *Uſus.* Vide, nequid ignave, muliebriter, abjectè, ſerviliter facias. V. *Negligenter.*

Ignaviter, faul, träg. *Syn.* Ignavè.

Ignavus, a, um. verzagt. *Syn.* Iners.)(*fortis audax.* *Phraſ. Hic omnes ignavi ſunt*, da ſeynd alle träg. Hic omnes pigritiæ morbô laborant, omnes languent; omnes torpent, omnes frigent; hic omnia jacent; hic veternus omnes occupat; hic ignaviâ oblanguent omnes; hic nemo eſt, in quo diligentiam non requiras; cui ſatis ſit animorum. V. *Piger, Negligens.* *Uſus.* Ignava, iners, ſomniculoſa ſenectus.

Igneſco, is, ere. feurig werden. *Syn.* Ardeo, candeo, conflagro. *Uſus.* Ad extremum omnis mundus igneſcat.

Igneus, a, um. feurig. *Uſus.* Ignea dixit ſidera Cleanthes. Igneô notû arteriæ micant.

Igniculus, i, m. kleines Feuer. *Syn.* Parvus ignis: *Tranſl.* Facilitas ingenita. *Epi.* Matutini igniculi, parvuli, viriles. *Uſus.* Virtutum igniculi & ſemina. Igniculos viriles jacere.

Ignis, is, m. Feuer. *Syn.* Flamma, incendium. *Epi.* Æthereus, æternus, artificioſus, clarus, confector & conſumptor omnium, exiguus, hybernus, novus, perpetuus & ſempiternus, vitalis ſalutaris. *Phraſ.* 1. *Ignem excitare*, Feuer aufſchlagen. Ignem lapidum conflictû atque tritu elicere; ignem conflictu lapidum excutere, elidere; flammam ciere, ſuſcitare; ignem è ſilice elicere. 2. *Ignes injicere tectis*, Feuer einwerffen. Ignes jacere; ignes tectis inferre, admovere. *Uſus.* Ignem extinguere; arefacta ma-

teria ignem concipere facilè solet. Ignis omnibus rebus vitalem impertit calorem. Hic noster ignis, quemusus vitæ requirit, confector est, & consumptor omnium. Vicina domus nihil ab igne passa est.

Ignitus, a, um. feurig. *Usus.* Inflammatus atque ignitus furor.

Ignobilis, e, schlecht, unedel. *Syn.* Humilis, ignobili loco natus; infimo loco natus, obscuris ortus parentibus, unus de multis, unus è populo, humili & obscuro loco natus, inferiore genere ortus, ex infimo genere, & fortunæ gradu; homo tenuis, cujus vis, & fortunæ conditio infima est; cujus stirps & genus ignoratur, qui natus parentibus est humilibus; homo ignotus, & sordidus, obscurus, abjecta & obscura familia; nulla commendatione majorum; homo per se cognitus; humilis sanè & minimè generosus; terræ filius, minorum gentium; homo tenui loco, obscuris majoribus ortus; nulla sanguinis claritate commendatus, honestatus nobilitatus. *Phras. Virtus multos etiam ignobiles evexit altius*, die Tugend hat viele, auch Unedle, zu Ehren gebracht. Multos infimæ conditionis extulit atque illustravit virtus; multos humillimæ sortis, obscuri loci, nulla parentum, aut majorum laude commendatos, obscuro loco natos; ignobili, obscurô, infimo genere editos nobilitavit; multos generis humilitate jacentes virtus erexit; multi genere ignobiles & obscuri virtute honestantur, ac nobilitantur. V. *Vilis*, *humilis*, *abjectus.*)(*Nobilis*, *clarus.*

Ignobilitas, atis, f. unedle Geburt. *Syn.* Humilitas generis, obscuritas, conditio atque fortuna hominum infimi generis.)(*Nobilitas.* *Usus.* Aderit paupertas, ignobilitas, humilitas. V. *Humilitas.*

Ignominia, æ, f. Schande, Schmach. *Syn.* Infamia dedecus, contumelia, macula, nota, probrum labes. *Phras. Ignominia me affecit*, er hat mir eine Schmach angethan. Ignominia me appetiit notavit, deformavit; ignominiam mihi inussit imposuit; ignominiam ab eo gravem accepi. V. *Decus*, *Contumelia Probrum.* *Usus.* Ignominiâ aliquem afficere anthun. Ignominiam accipere, leiden. Ignominiam graviter ferre, starck empfinden. Ignominiam alicui & flagitium demere, von einer Schande befreyen.

Ignominiosus, a, um. schimpfflich. *Usus.* Dominatio ignominiosa.

Ignorabilis, e. unbekannt. *Syn.* Quod ignorari potest. *Usus.* Quod non ignorabile, non fortuitum.

Ignorans, tis, g. o. unwissend. *Syn.* Ignarus. *Phras. Turpe est, in patriæ rebus esse ignorantem*, es ist schändlich, dieses nicht wissen, was sein Vaterland betrifft. Turpe in primis hospitem esse in iis rebus, quæ ad patriam pertinent; in patria peregrinari; dedecus est; ea non tenere, ea scientiâ non comprehendere, ea usu doctrinâque non percipere, in quibus res patriæ agitur; turpe inprimis est, in ea re rudem ac tironem; hospitem àc peregrinum esse; in ejus rei ignoratione versari: ejus rei inscitiâ laborare, quæ cum patriæ rebus est conjunctissima. V. *Rudis*, *imperitus.* *Usus.* Ignorantem superbire, flagitiosum est. V. *Ignorantia.*

Ignorantia, æ, f. Unwissenheit. *Syn.* Ignoratio, inscitia, inscientia. *Phras. Non est mirum, errare eum, cujus tanta est ignorantia*, was Wunder ist es, daß der so offt fehlet, dessen Unwissenheit so groß ist? Non est, cur miramur, si sæpe labitur is, qui est omnium imperitissimus; cujus ignorantia, inscitia summa est; qui omnes inscitia vincit; cui neminem inscitia parem invenias; quem omnia latent; qui nihil prorsus novit, qui nullam partem doctrinæ tenet; qui doctrinæ expers, in maxima rerum omnium ignoratione versatur. V. *Ignorans.* *Usus.* Ignorantia litterarum.

Ignoratio, onis. f. Unwissenheit. *Syn.* Ignorantia.)(*scientia.* *Usus.* Versari in summa rerum ignoratione. Nescio, quis nos teneat error, & misera veri ignoratio.

Ignoro, as, avi, atum, are. nicht wissen. *Syn.* Sum ignarus, sum nescius, nec usu, nec ratione cognitum habeo. *Adv.* Diutiùs impunè, omnino, ne quid, turpiter, aliquid, vehementer causam. *Phras. Quid eventurum sit ignoro*, was geschehen wird, das weiß ich nicht. Quò res casura sit, quid consequi possit, nescio; non dispicio, quid allatura sit dies; explorata non habeo, latent me, quæ inde nasci possunt, incommoda; quid futurum sit, me fugit; non assequor; conjecturâ assequi non possum; divinare non possum, quæ dies ipsa feret, patefaciet; mente percipere non possum, quò res, quem in locum res evasura sit; futuri casus mihi non patent, non aperti sunt. V. *Nescio.* *Usus.* Ignoro planè de filio.

Ignosco, is, novi, noscere. verzeihen. *Syn.* Parco, veniam do, remitto. *Phras. Ignosco tibi*, ich verzeihe dirs. Omnium, quæ alia super alia ausus es, veniam facio; voluntariâ oblivione injurias confero; gratiam injuriarum omnium facio; condono

dono præterita; condono amici precibus vitam tuam; dolorem meum amici voluntati ac precibus condono; iracundiam meam amicorum charitati dimitto, impunitatem injuriæ do, concedo; remitto culpam, ejusque memoriam abjicio. V. *Parco*, *Venia*, *Condono*. *Usus*. Sceleris pœnam prætermittere, ignoscere vocatur. Præteritis ignoscere. Hoc mihi, quæso, ignosce.

Ignotus, a, um. unbekannt. *Syn.* Obscurus, qui in hominum ignoratione versatur. *Phras. Homo est ignotus*, es ist ein unbekannter Mensch. Omnibus incognitus; quem nemo viderit unquam; nemo, qui mortalis esset, audiverit. Albus, aterve homo sit, ignoramus, cujus omnis ætas propter humilitatem in hominum ignoratione versatur; cujus nomen famáque in obscuro est; quem generis humilitas arbitrantium judiciis subduxit. V. *Nescio*. *Usus*. Homo ignotus. Res in vulgus ignota.

Ilia, orum, n. das Gedärm. *Syn.* Molles & cavæ ad latera partes, & ad lumbos. *Usus*. Inflata dolore ilia rumpere.

[illegible]ris, lapsus sum, labi. hineinfliessen, [illegible]llen. *Syn.* Influo. *Usus*. Sensim pe[illegible]es illapsa in civium animos, sensim avaritia immigravit. Voluptas ad sensus affluit, & illabitur.

Illachrymor, aris, atus sum, ari. beweinen. *Usus*. Socratis morti semper illachrymor. V. *Lachrymor*.

Illaqueo, as, avi, atum, are. verstricken. *Syn.* Irretio, implico, capio. *Usus*. Illaqueatus legum periculis. V. *Implico*.

Ille, a, ud. der, die, das. *Usus*. Ipsum quidem illud. Ego ille ipse sum. Illa ista virtus. Homines minimè mali illi quidem.

Illecebra, æ, f. Anreitzung. *Syn.* Incitamentum, invitamentum, lenocinium, stimulus, blandimentum, blanditia, illicium. *Epi.* Maxima, tanta. *Usus*. Vitiorum, corruptelarum & libidinum illecebris juvenum animos invitare, delinire, irretire, capere, excitare, trahere. Illecebris se dedere. V. *Blanditiæ*, *Voluptas*.

Illepidè, unlieblich. *Syn.* Injucundè, infacetè. *Usus*. Crassè & illepidè conquisitum aliquid.

Illepidus, a, um. unholdseelig. *Syn.* Infacecetus, putidus.)(*Lepidus*. *Usus*. Parens avarus, illepidus, in liberos difficilis. V. *Ineptus*.

Illibatus, a, um. unberührt. *Syn.* Intactus, purus, integer, intaminatus, intemeratus, inviolatus, incorruptus. *Usus*. Flos illibatus populi. Veteres & illibatas majorum divitias profundere. V. *Purus*.

Illiberalis, e, unhöflich. *Syn.* Ignobilis, sordidus, avarus.)(*liberalis*. *Usus*. Genus jocandi illiberale; quæstus illiberalis V. *Parcus*, *sordidus*, *illiberalitas*.

Illiberalitas, tis, f. Kargheit, Unhöflichkeit. *Syn.* Sordes, avaritia.)(*Liberalitas*, *humanitas*. *Phras. Illiberaliorem hôc homine vidi neminem*, ich habe keinen so unhöflichen Menschen nicht gesehen. Neminem, qui tam esset alienus ab humanitate; qui ita expers esset humanitatis, vidi unquam. Humanitatem liberalitatémque ignorare videtur; ita nihil agit liberaliter, ut illiberalitatem esse virtutem existimare videatur. Ille, si quisquam alius, inofficiosus est maximè; de humanitate minimè laborat; officii tam negligens est, ut nemo magis. V. *Agrestis*, *inhumanus*.

Illiberaliter, karg, unhöflich. *Syn.* Sordidè avarè, ingratè. *Usus*. Neque indiligenter, neque illiberaliter.

Illic, dort. *Usus*. Illic sum.

Illicet, *vel* Ilicet, alsobald, von Stund an.

Illicio, is, exi, ectum, ere. anreitzen. *Syn.* Allicio, induco, allecto. *Usus*. Similitudo illicit ad amicitiam. *Allicio*.

Illicitum, verbotten, unziemend. *Syn.* Nefas, non licitum.

Illicium, ii, n. Anreitzung. *Syn.* Invitamentum, incitamentum. *Usus*. Profectionis meæ frater illicium fuit. V. *Illecebra*.

Illicò, alsobald. *Syn.* Continuò. *Usus*. Simul atque bellum cœpit, artes nostræ illicò conticescunt. V. *Statim*.

Illido, is, lisi, lisum, ere. anstossen. *Syn.* Contundo, contringo. *Usus*. Serpens illisus & compressus morietur.

Illigo, as, avi, atum, are. mit hinein binden. *Syn.* Implico, irretio. *Adv.* Scitè, commodissimè. *Usus*. In oratione aliqua omnes illigare dicendi lepores. Bello aliquem, sermoni illigare.

Illinc, von dannen. *Syn.* Inde, *loci & personæ ratione*.)(*Hinc*. *Usus*. Omnem amorem ejecit illinc, atque in hanc transfudit.

Illino, is, levi, litum, ere. anstreichen. *Syn.* Induco, inungo, inficio. *Usus.* Color fucô illitus. Sordes illinere.

Illiteratus, a, um. ungelehrt. *Syn.* Idiota, litterarum ac dôctrinæ expers.)(*litteratus. Usus.* Incidunt in sermone varia, nec illiterata, nec insulsa. V. *Rudis, imperitus.*

Illò, dorthin. *Usus.* Illò facilè venies.

Illotus, a, um. ungewaschen. *Syn.* Sordidus *Usus.* Sermone illoto uti & inhonesto.

Illuc, dorthin. *Usus.* Huc atque illuc intueri, *vulg. hinc inde*, hin und her.

Illuceo, es, luxi, ere Tag werden. *Syn.* Eluceo, appareo.

Illucesco, is, luxi, ere. der Tag bricht an. *Syn.* Illuceo, exorior, appareo. *Adv.* Aliquandò, repentè. *Usus.* Hic lætus tibi dies illucescit. Tantæ perturbationi repentè vox & autoritas consulum illuxit. Ut dies illuxit.

Illudo, is, lusi, lusum, ere. verspotten. *Syn.* Ludo, ludificor. *Adv.* Diutius, vicissim, merito, planè, ultro. *Usus.* Carneades Rhetorum præcepta & nimium acumen illudere solebat. Miseriis alicujus, autoritati senatus illudere. Dialecticam totam illudere. In aliquem illudere. V. *Irrideo.*

Illuminatè, klärlich, hell. *Syn.* Ornatè.

Illumino, as, avi, atum, are. erleuchten, erklären. *Syn.* Lucem, *vel* lumen affero, lumen præfero, collustro, illustro: orno: colorum varietate distinguo.)(*obscuro. Usus.* Quod tanquam stellis quibusdam notat & illuminat orationem. V. *Orno, Illustro.*

Illusio, onis, f. Verspottung. *Syn.* Irrisio.

Illustratio, onis, f. Erleuchtung. *Syn.* Fulgor, splendor. *Usus.* Solis illustratio.

Illustris, e. edel, berühmt. *Syn.* Nobilis, clarus.)(*obscurus. Usus.* Homo illustris honore & nomine. Illustris ac nobilis domus. Testatum & gloriosum & illustre factum. Hoc erit tibi ad laudem illustre. Erunt hæc tantò expressiora & illustriora. V. *Clarus, Nobilis, Summus.*

Illustro, as, avi, atum, are. erklären. *Syn.* Illumino, collustro, orno.)(*obscuro Adv.* Breviter, maximè, valdè. *Phras.* 1. *Illustrabit tuam amplitudinem inimicorum injuria,* die feindliche Drangsalen werden dein Ansehen scheinbar machen. Quò magis obscurare atque extinguere tuam dignitatem inimici conabuntur, eò plus ad eam splendoris accedet; eò clarius elucebit, eò apparebit illustriùs, eò fiet clarior & illustrior. 2. *Oratoris est obscura illustrare*, ein Wohlredner muß das, was duncfel ist, zu erklären wissen. Obscuris dare lucem; lumen afferre; splendorem afferre; in bono lumine collocare obscura. *Usus.* Patefacere & illustrare veritatem, obscura. Illustrare laudibus aliquem.

Illuvies, ei, f. Unflath. *Syn.* Sordes. *Usus.* Pectus illuvie scabrum. V. *Sordes.*

Imago, inis, f. Bildniß. *Syn.* Simulacrum, species, exemplar. *Epi.* Larvata, expressa, multa. *Phras. Juvat, præstantiorum virorum imagines intuere*, es nutzet nicht wenig, wann man die Bildnisse grosser Männer ansiehet. Simulacra magnorum virorum; monumenta formæ ac nominis; effigiem clarorum hominum identidem respicere; picturæ, tabulæ, imagines ex ære, *vel* marmore præclarè factæ ad virtutem adhortantur. V. *Idea.*

Imaginari, vulgò, einbilden. *Ph*[illegible]os ante oculos animósque vestros proponite; vultum ejus & incessum animis intuemini; id animô contemplemini, quod oculis non potestis; cogitatione vobis hominis mores depingite, constituite; cogitatione, animô fingite, exstruite animô altitudinem præstantiámque virtutum quamlibet; fumatur vobis vir præstans, & ante oculos ponatur; concipite, comprehendite animô quantamlibet virtutis magnitudinem; reputate apud vos, atque animis repræsentate; obversetur ante oculos animósque divina vir virtute; speciem tantæ virtutis animô informate, adumbrate; virtutis tantæ imaginem, si potestis, animo fingete, comprehendite, describere; mente concipite. 2. *Imaginor mihi facilè vulg.* ich bilde mirs wohl ein. Persuasum habeo; animô mihi repræsento; facilè animum induco, in animum induco; in eam opinionem facilè adducor; in ea opinione sum; facilè mente concipio. V. *Opinio, Cogito.*

Imbecillis, e, *vel* Imbecillus, a, um. schwach. *Syn.* Infirmus, debilis, enervatus, exanguis: parum firmamenti, ac virium habens, fractâ & tenui valetudine)(*Valens. Usus.* Homo à valetudine & naturâ infirmior. Omnis superstitio animi imbecillis & anilis est. Imbecilla ad pugnandum respublica. V. *Infirmis, Debilis.*

Imbe-

Imbecillitas, tis, f. Schwachheit. *Syn.* Infirmitas, debilitas, defatigatio, fragilitas. *Epi.* Humana, maxima. *Usus.* Nosti imbecillitatem hominis, luxum mollitiem. Susceptum onus propter animi imbecillitatem deponere. Ætatis & virium imbecillitas illum moratur. V. *Debilitas, infirmitas.*

Imbecilliter, krafftlos. *Syn.* Languidè.

Imbellis, e. furchtsam. *Syn.* Ignavus. *Usus.* Nunquam periculi fugâ faciendum est, ut imbelles & ignavi videamur. V. *Timidus.*

Imber, bris, m. Platz-Regen. R. *ab* ὄμβρος, *imber. Epi.* Lapideus, sanguineus, maximus, assiduus, magnus. *Usus.* Magnos & assiduos imbres habuimus. Maximô imbri ad locum pervenimus. Ingentibus procellis fusus imber. V· *Tempestas, Pluvia.*

Imberbis, e. ohne Bart. *Usus.* Imberbis adolescentulus.

Imbibo, is, bibi, itum, ere. hineintrincken. [illegible] haurio, concipio. *Usus.* Malam [illegible] opinionem de aliquo imbibere.

Imbrex, icis, m. Hohl-Ziegel. *Syn.* Tegula curta & obtorta, quæ rectis applicari solet.

Imbuo, is, ui, utrum, ere. eintuncken, unte weisen. *Syn.* Inficio, tingo: instituo. *Usus.* Tela venenô, lanam colere imbuere. Pueri animum bonis opinionibus, ingenium artibus, pectus pietate imbuere. Bellum odiô, gladium scelere imbuere. Errorum pravitate imbui. V. *Doceo.*

Imitabilis, e. leicht nachzumachen. *Syn.* Quod imitatione aliquis assequi potest. *Usus.* Imitabilis orationis sublimitas.

Imitatio, onis, f. Nachfolgung. *Syn.* Æmulatio. *Epi.* Depravata, fallax, nimia periculosa. *Usus.* Excellentium hominum virtus est imitatione digna. Periculosam exempli imitationem posteris prodere. Imitatione consequi virtutem alicujus. Comœdia est imitatio vitæ.

Imitator, oris, m. Nachfolger, Nachahmer. *Syn.* Æmulator, æmulus. *Epi.* Imitatores faceti, multi, permulti. *Usus.* Æmulus & imitator studiorum meorum. Majorum suorum, veterum facinorum imitator.

Imitatrix, icis, f. Nachfolgerin. *Epi.* Prava, temeraria & inconsiderata. *Usus.* Gloriæ imitatrix fama popularis.

Imitor, aris, atus sum, ari. nachthun. R. *à* μιμητής. *Syn.* Adumbro, exprimo, imitatione exprimo; exemplum ab aliquo transfero, sequor, exequor: Simulo, fingo. *Phras.* 1. *Decet te majores imitari,* es gebühret sich, daß du deinen Voreltern nachahmest. Majorum laudem cupidissimè persequi; vitam avorum & consuetudinem exprimere; imitando consequi; è majoribus similitudinem ducere; majorum vestigia persequi, ad majorum facta te exercere; in majorum, velut unici exempli, mores & instituta abire; pedem in majorum vestigiis ponere; per calcatam à majoribus semitam incedere; rationes tuas ad majorum rationes adjungere, ad æmulandum patrum decus accendi te convenit; majorum insistere, ingredi vestigia; facta eorum & consulto sectari, adumbrare. 2. *Non deest ex majoribus tuis quem imitêre,* du hast noch wohl aus deinen Voreltern einen, dem du nachfolgen kanst. Non deest ex majoribus, unde tibi, quod imitere, capias; quem sequâre; cujus teras vestigia; cujus vestigia sequaris; cujus vestigiis inhæreas, insistas; à quo tibi exemplum capias, sumas, habeas; quem tibi exemplar proponas; cujus exemplô vivas; cujus exemplum sequâre; qui tibi exemplo sit; cujus ad imitationem vivas; cujus sis imitator, discipulus; quem auctorem habeas; cujus exempla intueâre; à quo vivendi normam & exempla petas; in cujus vestigia incurras; cujus imaginem morum vitæque imitatione referas. V. *Exemplum, conformo, sequor. Usus.* Horum veteres casus imitari & exprimere.

Immanis, e, grausam. *Syn.* Ferus, importunus.)(*mitis, mansuetus. Phras. Homo immanis,* ein Unmensch. Homo, in quo nec hominis quidquam est præter figuram & speciem, neque Romani, præter habitum & sonum linguæ, pestis ac bellua immanis; homo omni diritate & agresti immanitate teterrimus. V. *Barbarus. Usus.* Immanis & fera natura; audacia; immane facinus. V. *Crudelis.*

Immanitas, tis, f. Grausamkeit. *Syn.* Feritas, diritas. *Epi.* Sylvestris, barbara, detestabilis, nefaria, nova, singularis, tanta, vetus. *Usus.* Omni diritate & immanitate teterrimus, efferatus. V. *Barbaries.*

Imman-

Immanſuetus, a, um. unbändig. *Syn.* Ferus, barbarus.)(*Manſuetus.* V. *Atrox.*

Immaturitas, tis, f. Unzeitigkeit. *Syn.* Nimia celeritas, acerbitas, importunitas. *Epi.* Tanta. *Uſus.* Quid hæc feſtinatio, hæc tanta immaturitas.

Immaturus, a, um. unzeitig. *Syn.* Crudus, acerbus, acerbitate permiſtus, intempeſtivus, præpoſterus, qui à maturitate longè abeſt.)(*maturus. Uſus.* Mors immatura, & alieniſſimô tempore nunciata.

Immedicabilis, e. unheilbar. *Uſus.* Malum immedicabile. V. *Deſpero.*

Immemor, oris, g. o. vergeßlich. *Syn.* Oblitus. *Uſus.* Mandati immemor. V. *Obliviſcor.*

Immenſitas, atis, f. Unermeßlichkeit. *Syn.* Infinitas. *Uſus.* Immenſitates camporum.

Immenſus, a, um, sehr groß. *Syn.* Infinitus, profundus.)(*Finitus, dimenſus. Uſus* Ingens, immoderata, infinita, immenſa cupiditas, vitiorum vorago.

Immerens, tis, g. o. unverdient. *Uſus.* Innocentem, & immerentem premis.

Immergo, is, merſi, merſum, ere. eintuncken. *Syn.* Ingurgito. *Adv.* Penitus. *Uſus.* In alicujus ſe conſuetudinem immergere. M. *Mergo.*

Immeritò, unbillich. *Syn.* Injuriâ, de nihilo. *Uſus.* Immeritò & de nihilo iraſceris. V *Injuria.*

Immigro, as, avi, atum, are. einziehen. *Syn.* Migro, commigro, ſolum coloniis occupo. *Uſus.* Immigrare in aliam domum; in mores alienos. Avaritia & luxuria pedetentim in rempublicam immigrat. V. *Migro.*

Immineo, es, ui, ere. nahe seyn. *Syn.* Impendeo. *Phraſ.* 1. *Hoſtis nobis imminet*, der Feind iſt ſchon nahe. Bellum non in animis modò, ſed propè in oculis eſt; bellum nos, *vel* nobis manet, & jam impendet; hoſtes in capite ac cervicibus noſtris hærent; in tergis noſtris hærent hoſtes; ſupra caput eſt hoſtis 2. *Infortunium nobis imminet*, wir haben ein Unglück zu förchten. Fatum nobis aliquid impendet, aut inſtat jam planè, aut certè appropinquat; eadem in nos fortuna ingruit quæ alios afflixit; in propinquo eſt malum. Faba aliqua in nos cuditur; haud longè aberit infortunium. *Uſus.* Carthago diu Romæ imminebat. Cupiditate imminere in alienam hæreditatem, nachſtellen. Animis in ſpem propinquam, in occaſionem hoſtis evertendi imminere. V. *Inſidiæ, Propè.*

Imminuo, is, ui, utum, ere. mindern. *Syn.* Diminuo, attenuo. *Uſus.* Imminuere de voluptate alicujus; opes acciſæ & imminutæ. V. *Minuo, Detraho.*

Imminutio, onis, f. Verminderung. *Syn.* Diminutio. *Uſus.* Sine imminutione dignitatis tuæ id fiet

Immiſericors, dis, *gen. om.* unbarmhertzig. *Syn.* Immanſuetus, ſuperbus, infeſtus. V. *Durus, ſuperbus.*

Immiſſio, onis, f. Einpflantzung. *Uſus.* Sarmentorum aliorum amputatio, aliorum immiſſio.

Immitis, e, unbarmhertzig. *Syn.* Aſper, ſævus, crudelis, immanſuetus. *Uſus.* Princeps immitis ac ſævus. Uva immitis, cruda ac immatura. V. *Aſper, Crudelis.*

Immitto, is, miſi, miſſum, ere. hineinſchicken. *Syn.* Mitto, facio, impello.)(*emitto. Uſus.* Jacere & immittere injuriam in aliquem. Immittere ſe in armatos hoſtes, in voluptates.

Immo, ja, ja auch. *Syn.* Etiam atque etiam, jam vero etiam, citius dixerim; quin etiam: haud ſcio, an non etiam. *Uſus.* Cauſa igitur non bona eſt? immò optima.

Immobilis, e, unbeweglich. *Syn.* Torpens. *Uſus.* Terra immobilis, manens, imâ ſede ſemper hærens.

Immoderatè, unmäßig. *Syn.* Immodicè, immodeſtè, extra modum, non moderatè.)(*Moderatè. Uſus.* Adverſas res ùt ſecundas immoderatè ferre, levitatis eſt.

Immoderatio, onis, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Procacitas, petulantia. *Uſus.* Efferri immoderatione verborum.

Immoderatus, a, um. unmäßig. *Syn.* Immodeſtus, intemperans, nimius, modum egreſſus. *Uſus.* Alexander ſuberbus, immoderatus, crudelis. Immenſa, infinita, immoderata cupiditas; lætitia immoderata & nimis luxurioſa. V. *Immodeſtus.*

Immo-

Immodestè, unbescheiden. *Syn.* Immoderate.

Immodestia, æ, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Immoderatio, intemperantia. *Usus.* Incogitantia excors, immodestia summa.

Immodestus, a, um unmäßig. *Syn* Immoderatus.)(*modestus.* *Phras. Immodestus est;* er ist gar ausgelassen. Parùm modestus est; non satis modestè vivit; ratione non utitur; modestiam ignorat; longè abest à modestia; parùm modestis est moribus; de modestia nihil laborat; nullum illi modestiæ studium est; expers est modestiæ, judicii, prudentiæ, rationis; temerè, imprudenter, sine ratione, sine modo agit; immoderatè, immodicè, inconsideratè, inconsultè agit; inconsultus est, imprudens, temerarius, inconsideratus, immoderatus.

Immodicè, über die massen. *Syn.* Immoderatè.

Immodicus, a, um, unmäßig. *Syn.* Immoderatus. V. *Immodestus.*

Immolator, oris, m. der opffert.

Immolo, as, avi, atum, are. opffern. *Syn.* Sacrifico. *Adv.* Studiosius, crebrius. *Usus.* Hostias immolare. V. *Sacrum, sacra.*

Immorior, eris, mortuus sum, mori. über einem Dinge sterben. *Usus.* Conjurationi immortuus est.

Immortalis, e. unsterblich. *Syn.* Indissolubilis, sempiternus.)(*mortalis.* *Usus.* Quorum vivit immortalis gloria & fama. Immortalem fructum ex re aliqua capere.

Immortalitas, tis, f. Unsterblichkeit. *Syn.* Immortalis memoria nominis; sempiterna, immortalis gloria; perpetuitas, immortalis vitæ conditio, memoria hominum sempiterna, æternitatis memoria.)(*mortalis.* *Phras. & Usus.* 1. *Facta alicujus & famam immortalitati tradere*, eines seinen Nahmen verewigen. Nominis memoriam sempiternæ gloriæ ac immortalitati commendare; facta nomenque immortalitati mandare, donare; ad immortalitatem consecrare; immortalitatem alicui donare. 2. *Ea res immortalitatem nominis tibi pariet* diese Sache wird dir einen unsterblichen Nahmen machen. Te ad posteros sempiternâ gloriâ donabit, afficiet, illustrabit; laude mnominis ad sempiternam memoriam temporis propagabit; nomen tuum posteritati tradet, omnium scriptis & sermonibus exornandum, extollendum, celebrandum; nominis tui gloriam cum omni posteritate adæquabit; ab hominum oblivione, ab interitu vindicabit; memoriam tui reddet immortalem; eá re id consequeris, nequa res tui nominis famam delere possit; ut omnis de te posteritas loquatur; ut fama tua nunquam consenescat; nunquam obscuretur; nullô unquam tempore extinguatur; nulla temporis diuturnitate deleatur; ut nomen tuum vigeat memoriâ sæculorum omnium; ut de te posteritas omnis audiat & loquatur; ut memoriam tui excipiat, alat & tueatur æternitas. V. *Fama, Posteritas.*

Immortaliter, unsterblich, treflich. *Syn.* Incredibiliter, maximopere. *Usus.* Immortaliter gaudere.

Immotus, a, um. standhafft, steif. *Usus.* Firmum immotumque animô sedet.

Immundus, a, um. unsauber. *Syn.* Impurus, illotus, sordidus, contaminatus. *Usus.* Humus immunda.

Immunis, e. Dienst-frey. *Syn.* Vacuus à munere, qui munere vacat. *Phras. Immunis est à tributis & publicis oneribus*, er ist frey von Steuer und Anlagen. Virtute id consecutus est; nihil ut publicè penderet; ut vectigalis non esset; ut ex eorum numero, qui publicè aliquid pendunt, eximeretur; ut esset expers eorum onerum, quæ publicè imponuntur; ut nullam pecuniam in commune conferret; ut publicis oneribus vacaret; tributarius ne esset; tributum ut nullum conferret. *Usus.* Agri, civitates immunes. V. *Privilegium.*

Immunitas, atis, f. Freyheit. *Syn.* Vacatio, libertas. *Epi.* Infinita. *Usus.* Dare alicui immunitatem munerum.

Immunitus, a, um. unbewahrt. *Syn.* Apertus, non septus.)(*Munitus, septus.*

Immutabilis, e. unveränderlich. *Syn.* Immobilis, perennis.)(*Mutabilis.* *Usus.* Res stabilis & immutabilis. Æternum & immutabile fatum.

Immutabilitas, tis, f. Unveränderlichkeit. *Syn.* Necessitas.)(*mutabilitas.*

Immutatio, onis, f. Abwechselung. *Epi.* Crebra, parva.

Immu-

Immuto, as, avi, atum, are. wechseln. *Syn.* Muto. *Usus.* Nequid move, & immuta. Quibusdam in rebus me immutavi. Ille te mihi immutavit. Cave, nequid de prioribus institutis immutes. V. *Muto, vario.*

Impar, aris, g. o. ungleich. *Syn.* Dispar.)(*Par.* *Usus.* Ab hoc impari certamine, atque injustâ contentione avocabat. Numerus par, impar.

Imparatus, a, um. unbereitet. *Syn.* Non paratus, incautus, immunitus. *Usus.* A militibus, & pecuniâ imparatus. Imparatus in paratos inciderat. Inermem, & imparatum aggredi, adoriri.

Impartio, is, ivi, itum, ire. mittheilen. *Syn.* Impertio, impertior, do, tribuo. *Usus.* Sua impartire civibus, communicare cum proximis. V. *Largior, Participo.*

Impatibilis, e. unleidlich. *Syn.* Quod ferri non potest.)(*Patibilis, tolerabilis.* *Usus.* Dolor impatibilis malis, bonis tolerabilis.

Impavidè, unerschrocken, hertzhafft. *Syn.* Audacter. *Usus.* Nullo trepidationis signô datô impavidè poculum hausit. V. *Intrepide.*

Impavidus, a, um. unerschrocken. *Syn.* Qui nihil timet, audax, intrepidus. V. *Audax.*

Impedimentum, i, n. Hinderniß. *Syn.* Impeditio, mora. *Phras.* 1. *Timeo, ne tibi impedimento fuerim ad res tuas*, ich förchte, ich möchte dir in deinen Geschäfften eine Hinderniß verursacht haben. Timeo, ne tua negotia disturbaverim, interruperim, impediverim, interturbaverim; ne tuis rebus aliquid moræ, aliquid impedimenti attulerim; ne tibi rebusque tuis molestus fuerim; ne tibi molestiam exhibuerim; ne me tibi intempestivè obtulerim. 2. *Nolo tibi impedimento esse*, ich will dich nicht verhindern. Nolo tuas occupationes interpellare; nolo jam tibi occupato molestus esse; molestiam adhibere; nolo obstrepere; nolo tuorum negotiorum cursum impedire; nolo avocare te à tuis negotiis, curis, occupationibus. V. *Impedio.* *Usus.* 1. Inferre moram alicui & impedimentum. 2. *In re bellica*, Bagage. Impedimenta abdere, in tuto collocare. Impedimenta diripere. Impedimentis hostem exuere; hostium impedimentis potiri.

Impedio, is, ivi, itum, ire. verhindern. *Syn.* Impedimento sum, impedimentum affero, infero; interpello, intercedo, obsto, excludo, me interpono.)(*Permitto.* *Adv.* Foris, præclare. *Phras.* 1. *Ego nolui hominem impedire*, ich habe ihn nicht verhindern wollen. Rem propè explicatam perturbare, disturbare nolui; ego reprimendum hominem; cœpta ejus perimenda non putavi; ego cœpta pertexendi facultatem illi eripere; à cœptis eum prohibere, obstare illi & officere; rationes ejus conturbare; ejus cœpta præcidere, disjicere nolui; ejus commoda labefactanda, aut jura oppugnanda non censui; ejus consilia discutere, comprimere, retardare; ejus rebus obstrepere, intercedere nolui. 2. *Crebræ amicorum salutationes me à studiis impediunt*, die öfftern Besuche meiner Freunde verhindern mich sehr in meinem Studiren. Crebræ amicorum salutationes ita me interpellant, ut prorsus me à studiis avocent, abstrahant, abripiant, avellant, amoveant; omnem prorsus colendi studii facultatem eripiunt; nullam mihi studiorum copiam; nullam ad colenda studia, ad tractandas litteras horam uam; nullum ad colendas artes nostras liberum tempus relinquunt. Fit salutationibus amicorum adeuntium ad me; ad me ventitantium; fit amicorum officiô, ut spatii nihil habeam ad animum litteris excolendum, ad ingenium studiis exercendum. Ita sum occupatus, occupationis habeo tantum in excipiendis iis, qui ad me officii causâ adeunt; ut otii nihi supersit ad studia litterarum tractanda; ut nullam diei partem arbitratu meò in studiis ponere, ad studia conferre liceat. 3. *Ego progressus tuos non impedio*, ich verhindere dich in deinem Glück nicht. Ego luminibus tuis non obstruo, non officio; viam tibi ad honorem non præcludo; non remoror commoda tua, & progressus; ego honorum cursus non moror; aditum tibi ad honores non includo; per me non stat, quò minùs expeditus tibi honorum cursus sit; quò minùs cursum tuum teneas, non intercedo; ad honores viam tibi non obstruo; iter tibi ad honores per me interseptum non erit; non est, quod viam tibi ad honores per me obseptam querâre. 4. *Casû impedita res est*, die Sache ist unversehens verhindert worden. Cœptis casus intervenit; turbatum est rei initium, nescio, quô casû; ejus rei persequendæ facultatem casus eripuit; casus rem interpellavit, disturbavit; res improvisa tempora rei gerendæ exemit; morem cœptis attulit; rei consilium casus conturbavit, discussit, com-

compressit; casus, qui fortè tum incidit, rebus moram invexit. 5. *Prava hominis consilia amicus impedivit*, einer seiner guten Freunde hat seine böse Unternehmungen verhindert. Pravis ejus consiliis amicus intercessit, se interposuit; ejus cupiditatibus amicus se objecit, opposuit; improba consilia & conatus amicus infregit; pravis consiliis amicus obviam iit, & facultatem unà voluntatémque homini eripuit; intercessor rei malæ, amicus fuit; materiem furori amicus subtraxit; prava hominis consilia amicus discussit, depulit; repressit; ne inique cogitata perficeret; ne improba consilia ad exitum perduceret; ne pravo cupiditatem impetu longiùs auferretur, amicus præpedivit. *Usus*. Ea mentio mentem dolore impedivit. Curis se & negotiis impedire. Me quotidiè aliud ex alio impedit. Impedire se in plagas. V. *Impedimentum*.

Impeditio, onis, f. Verhinderung. *Syn*. Occupatio. *Usus*. Animus ab omni impeditione curarum liber.

Impello, is, puli, pulsum, ere. antreiben. *Syn*. Urgeo, adduco, induco, incito.)(*revoco*, *retardo*. *Adv*. Gravissimè, leviter, minimè. *Phras*. 1. *Ad gloriæ studium te impellere non desinam*, ich werde nicht nachlassen, dich zur Begierde der Ehre anzutreiben. Incitare, incendere animum; ad gloriam sectandam solicitare, instigare te non desistam; animum tuum gloriæ stimulis concitare atque admonere non desinam. 2. *Muliebres blanditiæ virum ad id facinus impulerunt*, das Liebkosen seiner Ehefrau hat ihn zu dieser That verleitet. Maxima illecebra ad audendum facinus muliebres erant blanditiæ; prima invitamenta ad audendum facinus in uxorio homine conjugis erant lachrymæ ac blanditiæ; stimulatrix improbi facinoris uxor erat; conjugis lachrymæ ingens ad audendum incitamentum, non mediocre telum, haud parvum iritamentum ad rem tentandam muliebres lachrymæ erant ac preces; quod suscepit facinus, muliebribus instinctus illecebris, an furiis suscepit; muliebres illecebræ hominem ad id facinus egerunt, perpulerunt; uxor hominem ad id audendum suis illecebris compulit & perpulit; uxor virum implevit temeritatis suæ. V. *Excito*. *Usus*. In scelus, spem, maleficium, metum, fraudem impellere aliquem. Ratio me & autoritas impulit, ut crederem. Impellere præcipitantem, perditum prosternere. V. *Allicio*, *stimulo*, *incito*.

Impendeo, es, di, sum, ere. vorhanden seyn. *Syn*. Immineo, jamjam adsum, appropinquo, insto, maneo. *Usus*. Magnæ reipublicæ formidines, procellæ, calamitates, terrores ab improbis civibus impedent. V. *Immineo*, *Propè*.

Impendiò, sehr. *Syn*. Multò. *Usus*. Nunc impendiò magis odit senatum.

Impendium, ii, n. Unkosten. *Syn*. Impensa. *Usus* 1. Quæstum sibi instituit sine impendio. 2. *Usura*, Wucher. Fœnus & impendium recusare.

Impendo, is, di, sum, ere. an ein Ding wenden. *Syn*. Insumo, impensam ago, facio; pecuniam in rem aliquam conjicio, consumo. *Phras*. 1. *Totum se eloquentiæ impendit*, er wendet allen Fleiß an zu Erlernung der Wohlredenheit. Totum se dat eloquentiæ; tempus dat omne eloquentiæ; plurimum studii in eloquentia comparanda consumit; nihil non temporis eloquentiæ studiis tribuit; animum, mentem, cogitationem, curas omnes in eloquentiæ studiis defigit; operam, industriam, mentémque denique omnem in paranda eloquentia figit, locat, collocat, ad eloquentiam curas omnes ac cogitationes refert; eloquentiæ tempus omne ac studium impertitur; huic uni operam, studiúmque navat; in hoc uno curam omnem ac operam conterit & consumit. 2. *Beneficium benè impensum est*, diese Gutthat ist wohl angelegt gewesen. Benè utilitérque locata est opera; bene collocatum beneficium est; operam hic locâsse, fœnerari beneficium fuit. *Usus*. Postquam in aliquid impendit, mediocri quæstû contentus non erat. Laborem & sumptum impendere in rem aliquam. V. *Sumtus*.

Impenetrabilis, e. unzugänglich, wo man nicht durchdringen kan. *Usus*. Stagnum impenetrabile.

Impensa, æ, f. Unkosten. *Syn*. Sumptus. *Usus*. Ne molestiam tibi cum impensa exhibeam. Impensas facere, agere in rem aliquam. V. *Sumptus*.

Impensè, sehr, überaus. *Syn*. Vehementer, valdè. *Usus*. Impensè rogare. Id eo facio impensiùs. Eò impensius accendor. V. *Valde*.

Imperator, oris, m. oberster Feld-Herr. *Syn*. Dux, qui exercitui præpositus est: quem penes summa imperii est: princeps ducum: bello præfectus: omnibus copiis præfectus. *Epi*. Acutus, ambitiosus,

tiosus. invidus, bonus, fortis, certus, clarissimus, dignus aliquo nomine, egregiè fortis & bonus, gravis, ignavior, infelicissimus, invictissimus, liberalissimus, magnus, melior, nobilis, novus, optimus præclarus, præposterus, rudis, severus, singularis, summus atque perfectus, vetus. *Usus.* Imperatorem exercitui præficere ducem veteranum, bello fortissimum. In summo imperatore quatuor has res inesse oportet: scientiam rei militaris, virtutem, autoritatem, felicitatem. Imperatorem ac belli gerendi administratorem eum esse oportebat, qui patriæ consuleret, vitæ non parceret. Universi exercitus acclamatione imperator salutatur. Omnem cogitationem, omnia consilia, mentem prorsus à bellis abduxit, avocavit imperator. V. *Imperium*, *Generales*.

Imperatorius, a, um. **General mäßig.** *Usus.* Imperatorius ardor oculorum. Laus imperatoria.

Imperatrix, icis, f. **Regentin Herrscherin.**

Imperfectus, a, um, **unvollkommen.** *Syn.* Inchoatus, pendens, non absolutus, præcisus, impolitus, adumbratus, affectus. *Phras. Opus est imperfectum*, **das Werck ist noch nicht in vollkommenen Stand.** Multum abest ab operis perfectione: operis fundamenta jacta sunt, sed à fastigio longè abest: rem institutam quidem, sed necdum perpolitam habemus. V. *Absolvo.* *Usus.* Imperfectum, & rude, nec absolutum.

Imperiosus, a, um. **der immer meistert.** *Syn.* Superbus, imperii nimius. *Usus.* Cupiditas honoris, quàm dura, quàm imperiosa! Imperiosi populi & illustres. V. *Superbus*, *insolens*.

Imperitè, **ungeschickt.** *Syn.* Inscitè, indoctè, imprudenter.

Imperitus, a, um. **unerfahren.** *Syn.* Inscius, rudis, ignarus, indoctus.)(*peritus.* *Phras. Homo omnium rerum imperitus rempublicam audet attingere?* **ein Mensch, so in allen Sachen unerfahren ist, darf sich unterfangen, das Stadt-Regiment zu führen?** Homo non ætate modò, sed & usû rerum tiro ad rempublicam veniat nudus & inermis: nullâ cognitione rerum, nulla scientiâ ornatus? Rerum indoctus & ignarus; qui inscitè faciat omnia, dicatque; omnis eruditionis expers, hebes, inexercitatus, impolitus; litterarum ac humanitatis expers; tabula indoctus, inurbanus; dicendi arte rudis, moribus agrestis; in quo litterarum nihil; homo remotus à dialecticis, sine ulla bona arte, sine humanitate, sine ingenio, sine litteris ad rempublicam se conferre audet? V. *Rudis.* *Usus.* Homo dicendi, juris, rerum omnium imperitus & rudis.

Imperium, ii, n. **Gewalt, Herrschafft.** *Syn.* Potestas, ditio; dignitas, magistratus, provincia, dominatio: mandatum. *Epi.* Annuum, clarissimum, commune, consulare, cruentum atque funestum, diligens, moderatum, divinum, domesticum, extraordinarium, honorificum, illustre, infinitum, justum, legitimum, magnum, majus, maritimum, maximum, militare, molestum, necessarium, novum, populare, præclarum, prætorium, regium, severum, summum, vetus. *Phras.* 1. *Imperium alicui decernere*, **einem die höchste Gewalt übergeben.** Imperium alicui deferre; imperii summam tradere alicui & committere; imperium mandare; imperio præficere; summam imperii ad aliquem transferre, deferre; summam rerum alicui dare; summam potestatem alicui permittere; imperatorem ac rectorem generis humani salutare aliquem. 2. *Imperium capere*, accipere, obtinere, **die oberste Gewalt auf sich nehmen.** 3. *Imperium administrare*, **die oberste Gewalt haben.** Imperii summam in suos tenere, gerere, habere; cum imperio esse. 4. *Pompejus imperium amplíavit*, **Pompejus hat das Römische Reich sehr erweitert.** Romanum imperium victoriis fundavit, dilatavit, propagavit; multa regna ad imperium adjunxit; fines imperii latissimè protulit; Pompejô duce multi populi sub imperium & ditionem Romanæ gentis venere. V, *Amplifico.* 5. *Optabile est*, *imperium in multos habere*, **es ist doch eine erwünschte Sache, mehrern zu befehlen haben.** Habere multos, qui pareant imperanti; quorum operâ jure tuô, pro tuo jure, pro potestate, tuô arbitratu uti possis; multis dominari, multis præesse; paratos ad voluntatem, ad imperium, ad nutum habere multos. 6. *Gessi maxima imperia*, **ich habe öffters die höchste Gewalt geführt.** Summis rebus cum potestate præfui: summa mihi commissa credita, mandata, tradita sunt imperia; mea cura ac vigilantia maximis sæpè in rebus imperii est spectata. *Usus.* 1. Imperium alicui mandare. Imperium gerere. Ab imperio removere; imperium alicui abrogare, adimere. 2. *Mandatum*, *jussum*, **Befehl.** Imperium observare, revereri, exequi, persequi; Imperio parere.

Impero,

Impero, as, avi, atum, are. gebieten, befehlen. *Syn.* Leges alicui impono, praescribo.)(*Pareo.* *Phras. Audio provinciæ te imperare,* ich höre, du beherrschest das gantze Land. Audio, provinciam te summo cum imperio obtinere; tuam esse summam ea in provincia potestatem; tuam esse summam in administrandis provinciæ rebus potestatem; præesse te provinciæ eô jure, quod amplissimum esse potest; præesse te provinciæ eâ potestate, quæ potest esse maxima; regere te provinciam, sic ut summô utaris imperiô. V. *Rego*, *Potestas*, *Dominus*. *Usus.* Cupiditatibus suis imperare. Imperare frumentum, stipendium.

Imperterritus, a, um. unerschrocken. *Syn.* Qui nullâ re terretur. V. *Audax.*

Impertio, is, ivi, itum, ire. theilhafftig machen. *Syn.* Impartio, impertior, do, tribuo. *Adv.* Gratuitò. *Usus.* Studium suum, laborem suum hominum periculis sublevandis impertire; alicui suum dolorem, multam salutem, laudem & misericordiam impertire. V. *Do*, *Largior*, *Communico*, *Particeps*, *Dono.*

Impertior, iris, itus sum, iri. mittheilen. *Syn.* Impertio.

Impeto, is, ivi, itum, ere. anfallen. *Syn.* Invado. V. *Impetus*, *Invado.*

Impetrabilis, e. leicht zu erlangen. *Syn.* Quod facilè impetrari & obtineri potest. *Usus.* Votum impetrabile. Omnia impetrabilia & tuta.

Impetratio, onis, f. Erwerbung. *Usus.* Impetrationes nostræ nihil valent.

Impetro, as, avi, atum, are. erbitten, erhalten. *Syn.* Exoro, exigo, aufero, induco, ut fiat aliquid; invenio, fero, voti compos fio, voti damnor. *Adv.* Libenter. *Usus.* Impetrare vitam, salutem alicui. Omnia in hac gratia ac potentia tua me impetraturum confido. Nec fas esse arbitror, quidquam me rogantem abs te non impetrare. V. *Acquiro.*

Impetus, ûs, m. Anlauff, Anfall. *Syn.* Impressio, vis, violentia, incursio, incursus, ferocia, conatus. *Epi.* Acerrimus, cæcus, crudelis, furibundus, fortissimus, hostilis, immanis, inconsideratus, justus, magnus, nocturnus, par, perceler, rectus, regius, repentinus, sceleratus, similis, singularis, subitus, tantus, totus, tribunitius. *Phras.* 1. *Impetum in ejus fortunas fecere hostes,* die Feinde haben einen Anfall auf seine Güter gethan. In fortunas ejus invaserunt; agros incursavêre; opes ejus vexârunt; infestis propè signis in eum inferebantur; incursio atque impetus armatorum in eum factus est; in eum homines concitati irruêre; eum impetu perculêre; in ejus domum irrupêre; impressionem gravem dedêre; in eum ivêre; in ejus fortunas impetum dedêre; in ejus fortunas magnâ violentiâ incurrêre; cæcô impetû grassati sunt. 2. *Impetum in hostes fecêre,* sie haben den Feind angegriffen. Magnum in hostes impetum dedêre; in hostem se concitavêre; illati primô impetû signa hostium turbavêre; adversùs hostiles cuneos equestrem procellam effudêre; subitô incursû fudêre hostem; ferociter citatô agmine invecti, infestis hastis provolârunt; summâ vi se in medios hostes intulêre; omnibus repente copiis provolârunt; confertissimô agmine incurrêre, incursum fecere. 3. *Adversarii tui sæpiùs impetum in te facient,* deine Gegner werden dich öffter anfallen. Multum studii ad te oppugnandum conferent, evertere te ac tua commoda conabuntur; frequentius in te incurrent, irruent, impressionem facient; mucrones in te exacuent; jugulum ferro vitamque petent. V. *Adorior*, *aggredior.* 4. *Impetus hostis aut frangere, aut retardare,* des Feindes Gewaltthätigkeit entweder brechen, oder doch aufhalten. Impetus hominis aut comprimere, cohibere, propulsare; aut impetum excipere, ferre, perferre, tardare, sustinere, petitiones ejus eludere, vitare, effugere, declinare. *Usus.* Impetus quidam & commotio animi. Multi multa faciunt temeritate quâdam, sine judicio, *vel* modo; impetû quôdam mentis & voluntatis. Impetû ferri in aliquem. Impetum dare, facere in hostes. Impetum perferre, reflectere. Imperium frangere, comprimere. Impetum capere. Impetum effundere.

Impexus, a, um. ungekämmt. *Usus.* Barba impexa.

Impiè, gottloß. *Syn.* Barbarè, nefariè, sceleratè.

Impietas, tis, f. Gottlosigkeit. *Syn.* Impia fraus. *Usus.* Nihil tam miseros facit, quam impietas & fraus.

Impiger, ra, um. fleißig, emsig. *Syn.* Diligens.)(*Piger.* *Usus.* Impiger ad labores belli. Patientem & impigrum se præbere. V. *Diligens.*

Impigrè, hurtig. *Syn.* Alacriter, diligenter.

Impigritas, tis, f. Emſigkeit. *Syn.* Diligentia.

Impingo, is, pegi, pactum, ere. wider etwas werffen. *Syn.* Jacio, impello, objicio, allido, obtrudo. *Phraſ. Improvidi in multos ſcopulos impingunt,* die Unvorſichtigen kommen offt ſehr übel an. In multis periculis offendunt; in multa pericula incurrunt, inferuntur. Quis eſt ex imprudentum horum genere hominum, qui nihil offendat, nusquam incurrat? V. *Labor, eris.* *Uſus.* Fuſtem alicui, culpam in aliquem impingere.

Impius, a, um. gottlos. *Syn.* A pietate remotus, alienus; conſceleratus.)(*Pius. Adv.* Admodum. *Phraſ. Eſt homo impius,* es iſt ein gottloſer, GOttes-vergeſſener Menſch. Impurus homo eſt, religionumque omnium ac ſacrorum hoſtis; in hoc homine perfidia eſt plus quam Punica, nihil veri, nihil ſancti, nullus Deûm metus, nullum jusjurandum, nulla religio; homo eſt, qui unus omnium impuriſſimè teterriméque religionem violet. V. *Sceleratus, malus, nequam mores mali.* *Uſus.* Sunt ſuæ impiis aſſiduæ furiæ. In conſceleratos & impios certæ â Diis immortalibus pœnæ ſunt conſtitutæ.

Implacabilis, e. unverſöhnlich. *Syn.* Inexorabilis. *Uſus.* Durum ſe & implacabilem alicui præbére. V. *Durus.*

Impleo, es, evi, etum, ere. erfüllen. *Syn.* Compleo, expleo, angeo.)(*Exhaurio. Uſus.* Demoſthenes non ſemper implet aures meas. Profiteri, quod non poſſis implere, imprudentiæ eſt. Numeros omnes boni Principis; officia & munia conſulatus implere. Aliquem ſpei, formidinis implére. V. *Plenus.*

Implicatio, onis, f. Einwicklung. *Uſus.* Nervorum implicatio in toto corpore.

Implicitè, heimlich, verborgener Weiſe. *Syn.* Abſconditè.)(*explicatè.*

Implico, as, avi *vel* ui, atum *vel* itum; are. verwickeln. *Syn.* Irretio, illaqueo.)(*explico. Adv.* Penitùs. *Phraſ. Multis periculis implicatus tenetur.* er ſtecket in groſſen Gefahren. In multos ſe laqueos induit, quorum ex nullo ſe explicare poſſit; imprudens eò, quò minimè vellet, revolvitur; nihil expedit; ita res contractas habet & inexplicabiles, tot controverſiis implicatas, ut exitum non videat; irretitus eſt multis periculis & litibus. *Uſus.* Homo multis familiaritatibus, officiis, occupationibus implicatus. Aliquem reſponſis incertis, moleſtiis, religionibus implicare. Reipublicæ procuratione implicari & adſtringi. Maleficiô aliquò, ſeveritate judiciorum, morbô implicari.

Imploratio, onis, f. klägliche Bitte. *Uſus.* Si te illius acerba imploratio & vox miſerabilis non inhibebat, ne civium quidem fletû commoveberis?

Imploro, as, avi, atum, are. kläglich anruffen. *Syn.* Invoco, expoſco, flagito, poſco, appello, obteſtor, voce miſerabili opem peto, ad aliquem confugio, ad alicujus opem confugio. *Adv.* Etiam atque etiam. *Uſus.* Deûm hominúmque fidem, auxilium, jura civitatis implorare. V. *Peto, Preces, Auxilium.*

Implumis, e. ohne Federn. *Uſus.* Implumes pulli.

Impluvium, ii, n. Regen-Sarg. *Syn.* Locus ſine tecto in ædibus, quo deſcendere imber poſſit.

Impolitè, gröblich. *Syn.* Inornatè, incultè.

Impolitus, a, um. unausgeputzt. *Syn.* Rudis. *Adv.* Admodum. *Uſus.* Genus hominum rude ac impolitum; forma dicendi impolita. V. *Rudis, agreſtis.*

Impono, is, poſui, poſitum, ere. auflegen. *Syn.* Pono ſuper aliquid. *Uſus.* 1. Diadema alicui; victori coronam imponere. Leges alicui per vim imponere. 2. *Injungo,* auflegen. Magnum onus alicui, multos labores, negotia imponere, injungere. Has mihi partes, hanc perſonam, hanc neceſſitatem Cæſar impoſuit. 3. *Mando, impero,* anſchaffen. Frumentum, pecuniam in remiges imponere. 4. *Præficio,* vorſetzen. Villicum pecori, agro imponere. 5. *Infero,* anthun. Vulnera alicui, plagam mortiferam reipublicæ, injurias & contumelias imponere. 6. *Decipio,* betrügen. Imponere alicui.

Importo, as, avi, atum, are. hineintragen, verurſachen. *Syn.* Infero, affero, præbeo, exhibeo.)(*Exporto.* *Uſus.* Ea res magnam nobis calamitatem, multa odia, ſuſpiciones, pericula importavit. V. *Affero.*

Importunè, ungelegen. *Syn.* Moleſtè, minùs indoneo tempore.

Importunitas, tis, f. Ungeſtümmigkeit. *Syn.* Immanitas, violentia. *Epi.* Incredibilis, moleſta, tanta. *Uſus.* Quem propter audaciam & importunitatem animi nemo rectè

tectô vellet recipere. Animal ex omni scelerum importunitate concretum.

Importunus, a, um. unruhig. *Syn.* Immanis, infestus.)(*opportunus.* *Usus.* Immanis & importuna natura. Incommoda & importuna clades civitatis. V. *Odiosus*, *Molestus*.

Impos, tis, g. *o.* unvermögend. *Usus.* Adolescens animi impos, *animi parum sani.*

Impotens, tis, *gen. om.* übermüthig. *Syn.* Effrenatus, qui in sua potestate non est, qui dolori, *vel* iracundiæ paret, obsequitur, qui iracundiâ &c. effertur. *Usus.* 1. Victoria feroces reddit & impotentes. Effrenatio impotentis animi. Iratus fecit, & impotenti animô. Lætitiâ impotenti efferri. 2. *Invalidus, infirmus*, schwach, kraftlos. Valeant hæc ad salutem impotentium. V. *Ferocia, Præceps, Immoderatus.*

Impotenter, tyrannisch. *Usus.* Impotenter se gerrere. Impotentius regi.

Impotentia, æ, f. Unvermöglichkeit, Hochmuth. *Syn.* Animi effrenatio. *Usus.* Dictorum atque factorum impotentia. V. *Insolentia.*

Imprecor, aris, atus sum, ari. übel wünschen. *Syn.* Precor. *In malam ferè partem accipitur.* V. *Maledictum.*

Impressio, onis, f. Nachdruck. *Syn.* Efficientia, effectio, vis, violentia, incursio, impetus. *Epi.* Explanata. *Usus.* Impressionem in hostes facere, dare; impressione aciem hostilem fundere, evertere. V. *Impetus.*

Imprimo, is, pressi, pressum, ere. einpressen. *Syn.* Signo, inscribo, quasi informo in animo, *vel* in animum altè defigo. *Adv.* Similiter, subtiliter. *Usus.* In omnium animis Deorum notitiam impressit natura. Aliquid altè in mente & animo imprimere. Dedecus reipublicæ, vestigia flagitiorum omnibus provinciis imprimere. Hæc cum viderem tot vestigiis impressa.

Improbabilis, e, verwerflich, unwahrscheinlich. *Syn.* Non probabilis. *Usus.* Nos alia improbabilia, alia probabilia dicimus.

Improbatio, onis, f. Verwerffung.)(*approbatio.* *Usus.* Hæc ad improbationem testium pertinent.

Improbè, unrecht, übel, verkehrter Weise. *Syn.* Injuste, inique, perversè, nequiter. *Usus.* Præda improbe parta.

Improbitas, tis, f. Boßheit, Gottlosigkeit. *Syn.* Perversitas. *Epi.* Alacris, aperta, insignis, mirifica, perspicua, robustior, similis, singularis, summa, varia. V. *Malitia.*

Improbo, as, avi, atum, are, verachten, nicht gut heissen. *Syn.* Vitupero, rejicio, damno.)(*approbo.* *Usus.* Ego ista studia non improbo. V. *Dissentio.*

Improbus, a, um. boshafftig. *Syn.* Impius, sceleratus.)(*Probus.* *Phras.* 1. *Est homo improbus*, er ist ein boshafftiger Mensch. Homo est perditis, profligatis, impuris, turpissimis moribus; scelere corruptus, & omni impuritatis genere contaminatissimus; homo est ingeniô malô pravóque; omnibus vitiis & flagitiis coopertus. V. *Malus, Nequam, Sceleratus.* *Usus.* Homo post natos homines improbissimus. V. *Impius, Gerere se malè, Conscientia mala.*

Impropero, as, avi, atum, are. vorwerffen. *Syn.* Crimen objicio.

Improvidè, unvorsichtig. *Syn.* Incautè. *Usus.* Non pro veteri prudentia se & rempubl. improvidè in præceps dederat.

Improvidus, a, um. unvorsichtigs *Syn.* Incautus.)(*Providus, Pendens.* *Usus.* Improvidus & credulus senex. Ætas improvida. V. *Imprudens.*

Improviso, unversehens. *Syn.* Ex improviso, ex inopinato, de improviso, derepentè, subitò, repentè, repentinò, insperatò. *Phras. Improvisò hoc mihi accidit*, dieses ist mir unversehens widerfahren. Præter opinionem, insperanti mihi accidit; fuit hæc vis sanè inexpectata, inopinata; inscio, ignaro, nec opinanti oblata. Imprudenti, ex insperato id mihi evenit.

Improvisus, a, um. unversehen. *Syn.* Inopinatus, novus, repentinus, nec opinatus, fortuitus, subitò & improvisò natus;)(*Provisus.* *Usus.* Malum improvisum gravius. Fortuna efficit multa improvisa nobis.

Imprudens, tis, *g. o.* unweise, unbehutsam. *Syn.* Insciens, inscius, ignarus, errore lapsus, lapsus per imprudentiam.)(*sciens.* *Adv.* Benè, insigniter, naviter. *Phras. Nimium te imprudentem cognovi*, ich weiß es, daß du gar zu behutsam bist. Nimium te inconsideratum, expertem consilii, rationis; inopem consilii, rationis; à ratione adversum; præcipitis consilii; nimis in agendo præcipitem cognovi;

ſcio, quam facilè à ratione diſcedas, decedas, deducâre; quam multa temerè, imprudenter, inconſultè, ſine ratione, ſine conſilio agas; ſcio, tibi deeſſe rationem ac conſilium; conſilium, ac prudentiam dudum in te deſidero; ſcio, quam longè abſis à prudentiæ maturitate; quoties per imprudentiam incurras aliquo ac offendas; quantâ judicii inopiâ labores; quam infirma tibi ſit à prudentia ætas; quam parùm videas, diſpicias ac intelligas. V. *Temerè.* *Uſus.* 1. Id imprudenti mihi ac invito excidit. Imprudens feci, quod maximè nolebam. 2. *Ignarus*, unwiſſend. Imprudentes legis vitulum immolârunt nautæ.

Imprudenter, unweißlich. *Syn.* Per imprudentiam, per ignorantiam, inſcienter.)(*ſcienter, prudenter.* V. *Temerè.*

Imprudentia, æ, f. Unvorſichtigkeit. *Syn.* Inſcitia, inſcientia.)(*ſcientia, prudentia.* *Uſus.* 1. Id non imprudentiæ, ſed perfidiæ aſſignandum. *Error*, Fehler. Imprudentia in purgationem confertur, cujus partes ſunt inſcitia, caſus, neceſſitas. Emiſſi teli imprudentia. V. *Error, Temere, Aberro.*

Impuber, eris, m. unmannbar. *Syn.* Adoleſcentulus.

Impudens, tis, g. o. unverſchämt. *Syn.* Inverecundus.)(*Pudens.* *Phraſ.* 1. *Homo eſt planè impudens*, er iſt ein unverſchämter Menſch. Homo eſt, qui audacter, impudenter dicat faciatque omnia; dudum os perfricuit; pudorem dimiſit; homo eſt præmortui jam pudoris; præfrictæ frontis; ingeniô inverecundô, incredibili importunitate & audaciâ; inſigniter impudens; qui verecundiæ fines omnes tranſilierit; os hominis inſignémque impudentiam quis ignoret? Ore eſt duriſſimò, ac planè ferreô; homo eſt, qui verecundiam dudum abjecerit; pudorem exuerit; frontem perfricuerit; exhauſti pudoris homo eſt; homo eſt pudoris expers ac modeſtiæ; qui verecundiæ repagula refregerit omnia; qui omnem à ſe verecundiam removit, longiſſiméque projecit; qui pudorem omnem abſterſit; qui pudorem omnem dedidicit, proſcriſpit; qui verecundiæ ſepta finésque tranſilivit. 2. *Impudens es in petendo*, du biſt recht unverſchämt in Begehren. Quæ, malum! iſta tua eſt in petendo confidentia? quâm inverecundum animi ingenium? Nihil te pudet, non vereris, non erubeſcis, res tantas toties à me petere? Petitiones tuæ omni rubore carent; oris impudentis es, atque averſi à pudore animi in petendo; tanta cùm petas, pudore nullò ſuffunderis. *Uſus.* Qui verecundiæ fines ſemel tranſierit, eum naviter oportet eſſe impudentem.

Impudenter, unverſchämter Weiſe. *Syn.* Confidenter, audacter.

Impudentia, æ, f. Unverſchämtheit. *Syn.* Confidentia, os impudens, durum, ferreum.)(*Verecundia.* *Epi.* Admirabilis, impudica, incredibilis, inſignis, non minor, mira, perſpicua, ſimilis, ſingularis, ſumma, tanta, tam varia. *Uſus.* Os hominis inſignémque impudentiam agnoſcite. Audacia fretus & impudentiâ in omnem licentiam effunditur. V. *Impudens.*

Impudicitia, æ, f. Unkeuſchheit. *Uſus.* Impudicitiæ ſe dedere. V. *Luxuria.*

Impudicus, a, um. unzüchtig. *Syn.* Laſcivus, libidinoſus, luxurioſus.)(*Pudicus.* *Phraſ.* *Homo impudicus*, ein unzüchtiger Menſch. Homo petulans ac protervus, qui eò ſemper trahitur, quo libido rapit; plenus ſtupri, ſceleris, flagitii; quem non modò nequitia, ſed vel ipſum nequitiæ nomen oblectet. Quæ nota domeſticæ turpitudinis non inuſta vitæ eſt? Quod privatarum rerum dedecus non hæret infamiæ? Quæ libido oculis, quod facinus à manibus, quod flagitium à toto corpore abfuit? Homo omnis turpitudinis exemplum, probrum juventutis, ſenectutis ludibrium. Homo perditâ nequitiâ, libidine, intemperantiâ; quem nec pudor ab infamia, nec generis macula à turpitudine avocare poſſit; qui omnia pudoris ac honeſtatis repagula perfregerit. V. *Luxuria, libidinoſus.* *Uſus.* Impudica loqui. Mulier impudica.

Impugnatio, onis, f. Beſtreitung. *Syn.* Oppugnatio.

Impugno, as, avi, atum, are. beſtreiten. *Syn.* Oppugno. V. *Oppugno.*

Impulſio, onis, f. Antrieb. *Syn.* Impulſus, commotio. *Epi.* Vehemens. *Uſus.* Impulſio eſt, quæ ſine cogitatione per quandam affectionem animi facere aliquid hortatur, ùt amor, iracundia.

Impulſor, oris, m. Anhetzer. *Syn.* Suaſor, autor.)(*Dehortator.*

Impulſus, ûs, m. Antrieb. *Syn.* Impulſio, inductus. *Epi.* Alienus, externus, primus, ſimilis, ſummus. *Uſus.* Non alienô impulſu, ſed ſua ſponte moveri. 2. *Impetus.* Sonus impulsû & motû efficitur.

Im-

Impunè, ungestrafft. *Syn.* Sine pœna, *vel* periculo, tutò, tranquille. *Phras. Hoc factum impunè non feres*, diese Unthat wird nicht ungestrafft bleiben. Impunè tibi non abibit; non dimittam inultam impunitámque hanc injuriam; non tibi impunè dilabetur atrox hæc injuria; nondum assecutus es sceleris hujus impunitatem. V. *Impunitas, impunitus.*

Impunitas, tis, f. Verzeihung, Gnade. *Syn.* Licentia, venia, *Epi.* Diuturna, juvenilis, sempiterna, summa, tanta. *Phras. Impunitatem consecutus est*, er ist ungestrafft davon kommen. Pœnam effugit, elapsus est; impunè fecit; evasit ex judicio; absolutus est, impunitas sceleri data est. V. *Impune, impunitus. Usus.* Errorem suum deponentibus veniam & impunitatem dandam existimo, Juvenilis impunitas, & licentia dicendi. Impunitatis spes maxima est illecebra peccandi. Garriendi tanta est impunitas.

Impunitus, a, um, ungestrafft. *Syn.* Inultus.)(*punitus, mulctatus. Phras. Nocentes sæpè impuniti manent*, die, so am meisten schuldig seynd, bleiben offt unbestrafft. Supplicium de nocentibus sæpè nullum sumitur; sæpè non animadvertitur in homines nocentes; sæpè homines improbi judiciô liberantur judicum sententiis; pœnâ eximuntur; pœnas vitant; evadunt ex judicio; meritâ pœna non coërcentur; pœnas non dant; pœnas non luunt; pœnas non pendunt; debitas pœnas non persolvunt; debitô suppliciô non mulctantur; debitâ pœnâ non afficiuntur; à supplicio vindicantur; pœnam effugiunt; debitâ improbitati pœna non plectuntur; pœnas factis moribúsque dignas non ferunt, non sustinent, non patiuntur, non sentiunt. V. *Impunè, impunitas. Usus.* Possumúsne hanc injuriam inultam permittere? Num hæc tanta injuria impunita discedet; Num impunitam feremus tantam audaciam?

Impurè, schändlich. *Syn.* Spurce, fœdè, obscœnè, turpiter. *Usus.* Impurè, flagitiosè, intemperanter multa facere.

Impuritas, atis, f. Unreinigkeit. *Syn.* Flagitia, turpitudines. *Usus.* Cùm omnes impuritates tua in domo susciperes. V. *Luxuria.*

Impurus, a, um. unrein, wüst. *Syn.* Contaminatus, lutulentus, spurcus: improbus, scèleratus.)(*Purus. Usus.* Omnium non modô bipedum, sed quadrupedum impurissimus. V. *Luxuria, impudicus.*

Imus, a, um. der unterste. *Syn.* Infimus)(*summus. Usus.* A summo, à medio, ab imo. Ab imis unguibus ad summum verticem.

In, an, in, auf. *Præpositio. Usus.* 1. Actio constituta in diem posterum; in annos multos solis defectione prædicuntur. 3. *In dies*, von Tag, zu Tag. In singulos dies vitium crescit, In dies opinio magis invalescit. 3. *In diem*, vivere barbari solent, für heute allein. 4. *In posterum, in perpetuum*, ins künfftige, auf ewig. Aliquem à se in perpetuum alienare. 5. *Distributioni servit*, in Austheilung der Dinge. Pretium in capita statuere; singulas in militem tunicas imperare. 6. *Ad pretium rei statuendum*, den Werth der Sache anzuzeigen. Quaternos denarios in singulas vini amphoras exegit. 7. *In modum*, auf die Art, Weise, Manier. Ornatus peregrinum in modum; servilem in modum; miserandum in modum; mirandum, mirabilem in modum. 8. *In hanc sententiam*; in eandem sententiam cùm multa dixissent. 9. *In speciem*, dem Schein nach. In speciem validus exercitus, re verâ infirmus & inops. 10. *In manibus esse*, gewiß seyn, in Händen stehen. Victoria est in manibus. 20. *In manibus habére*, vor Handen haben. Omisi ea, quæ in manibus habebam, 22. *In orbem*, Wechsels weise. Senæ horæ in orbem operi attributa; pro *per vices*. 13. *Contra*, wieder. In aliquem peccare. 14. *Secundum*, nach. In hanc formulam omnia judicia conclusa sunt. 15. *Supra*, über. In humeros puerum extulit. 16. *Ante*, vor. Cædes facta in oculis hominum. 17. *Inter*, unter. In magnis viris non est habendus. 18. *Pro*, für. Pecunia decreta in rem frumentariam. 19. *Per*, durch. Sanguis à corde in totum corpus diffunditur. 20. *Erga*, gegen. Amor in patriam, religio in Deum. 21. *In ante* diem XV. Calendas *vel* Calendarum distuli, auf den 18. des Monaths, e. g. Jenner.

Inaccessus, a, um. unzugänglich. *Syn.* Ex omni parte clausus, obstructus, præclusus, qui adiri non potest, qui aditus habet difficiles. *Usus.* Aditus inaccessi. V. *Angustus.*

Inædifico, as, avi, atum, are. auf etwas bauen. *Usus.* In domo tua est inædificatum sacellum.

Inæquabilis, e. uneben, ungleich. *Usus.* Inæquabilis varietas.

Inæqualis, e. ungleich. *Usus.* Annus inæqualis.

Inæqualiter, ungleich, uneben, bald so, bald anders. *Usus.* Inæqualiter eminentes rupes scandere.

Inæquo, as, avi, atum, are. eben machen. *Syn.* Complano.

Inæstimabilis, e. unschätzbar.)(*æstimabilis.* V. *Pretium.*

Inambulatio, onis, f. das hin- und hergehen. *Syn.* Ambulatio.

Inambulo, as, avi, atum, are. spatzieren. *Syn.* Deambulo. V. *Ambulo.*

Inanimatus, a, um. leblos. *Syn.* Inanimis, expers vitæ.

Inanimus, a, um. leblos. *Syn.* Inanimatus, *Usus.* Inanimum est omne, quod pulsû agitatur exteriore.

Inanis, e. leer vergeblich. *Syn.* Vacuus, supervacuus, levis, cassus, vanus, sine causa.)(*Plenus.* *Phras.* *Inania sectaris,* du legst dich nur auf eitle Sachen. Levioribus rebus tuum studium dicas; amas, colis, sequeris ea, qeæ non consistunt; quæ nihil habent firmitatis, nihil gravitatis nihil, ponderis; quæ levia, nullius ponderis, infirma, minimè solida sunt. V. *Levis, vanus.* *Usus.* Inanissimarum cupiditatum nullus modus. Consilium prudentiæ inanissimum. Inanis elocutio & puerilis.

Inanitas, tis, f, Leere, Eitelkeit. *Syn.* Vanitas, inane. *Epi.* Summa. *Usus.* In summa inanitate versamur. V. *Levitas*

Inaniter, ohne Ursache. *Syn.* Falsò, frustrà, sine causa, *Usus.* Inaniter sæpe animus exultat.

Inapparatio, onis, f. Unfleiß. *Syn.* Nullus apparatus.

Inaudibilis, e. nicht zu hören. *Syn.* Qui non est audiendus, qui audiri non meretur. *Usus.* Fidem infirmare alicui inaudibili.

Inaudio, is, ivi, itum, ire, genau hören. *Syn.* Audio, exaudio, *de rebus ferè occultis.* *Usus.* Erupit tandem vox illa, de qua ego aliquid inaudieram, V. *Audio.*

Inauditus, a, um. unerhört. *Syn.* Inusitatus. *Adv.* Omninò, ante hoc tempus. *Usus.* Nihil dicam inauditum, novum, insolens. Res in omni memoria inaudita. V. *Novus, rarus.*

Inauguro, as, avi, atum, are. einweyhen, einseegnen. *Syn.* Initior, consecro, dedico. *Usus.* Templum inaugurare. V. *Dedico.*

Inauris, is, f. Ohren-Ringlein. *Syn.* Ornamentum aurium, quo mulieres utuntur.

Inauro, as, avi, atum, are. verguldeu. *Syn.* Aurô tego, illino, obduco; aurum rei induco. *Adv.* Extrinsecùs. *Usus.* Pallâ inauratâ inductus. Malo consuli à Cæsare inaurari.

Inauspicatô, unglücklich. *Syn.* Vitiô, auspiciô non captô, malis ominibus.

Incalesco, is, calui, ere. erwarmen. *Usus.* Vinô incalescere,

Incallidè, einfältig. *Syn.* Incautè. *Usus.* Non incalidè tergiversari.

Incallidus, a, um. einfältig. *Syn.* Simplex, incautus, antiquus, credulus. *Usus.* Servus non incallidus sed frugi & integer. V. *Simplex, Apertus.*

Incandesco, is, dui, ere. glüend werden. *Usus.* Æstû, irâ, furore incandescere.

Incanesco, is, nui, ere. grau werden. *Syn.* Canus fio.

Incanto, as, avi, atum, are. verzaubern. *Syn.* Carmine magicô veneficium affero. Animum magicis illecebris pellicio, fascino, magicis sacris utor, nefaria mysteria nuncupo.

Incassùm, vergeblich. *Syn.* Frustrà. *Usus.* Incassum tela jactantur. V, *Frustrà,*

Incautè, unvorsichtiglich. *Syn.* Incallidè, imprudenter, temerè. V. *Temerè.*

Incautus, a, um, unbehutsam. *Syn.* Improvidus. V. *Imprudens, Simplex.*

Incedo, is, cessi, cessum, ere. gehen, daher treten. *Syn.* Ingredior, ambulò. *Adv.* Sensim. *Phras.* *Modestè incedendum,* man muß züchtig daher gehen. Non utamur aut tarditatibus ingressu mollioribus, ne pomparum ferculis similes videamur; nec in festinationibus nimias suscipiamus celeritates. Plenô modestóque gradu ingrediamur; alacriter, sed modestè se inferat, oportet, qui decorum amat. *Usus.* Quam teter incedebat! Incessi re-repente omnibus lætitiis.

Incen-

Incendium, ii, n. eine Brunst. *Syn.* Ardor, flamma. *Epi.* Acerrimum, commune, domesticum, fortissimum; impium, malum, præsens, tantum, universum *Phras. Ortum est ingens incendium*, es ist eine grosse Brunst entstanden. Incendium deflagrationem toti urbi minatur; exuruntur tecta, templa incendiô fumant; latiùs usque funditur incendium; propè abest, ut urbs tota incendiô hauriatur, deleatur. Non fortuitô sed oblatô incendiô tecta conflagrant; urbs tota cónjectis ignibus inflammata ardet; conceptô igne urbs tota continenti incendiô collucet. Urbs tota ignibus ac ruinis miscetur. V. *Ardeo, Comburo, Flamma. Usus* Incendium facere, excitare, erwecken. Incendiô conflagrare. verbrennen. Incendium [ruinis] extinguere; entfliehen. Ab incendio eripere, liberare, befreyen.

Incendo, is, di, sum, ere. anzünden. *Syn.* Inflammo, incendium facio; ignem *vel* faces infero, admoveo, subjicio; concremo, uro, exuro, ignem injicio, conjicio. V. *Accendo, Comburo, Adv.* Vehementius. *Usus.* 1. Naves incendi jussit. 2. *Transl. Hortor, incito, excito*, antreiben. erwecken. Aliorum in se odia; cupiditatem desideria alicujus incendere. Gloriæ studiô incendi. V. *Excito, impello*,

Incensio, onis, f. Ansteckung. *Syn.* Incendium. *Usus.* Incensione urbem, internecione cives, vastitate Italiam liberavi.

Incensus, a, um. angeflammet. *Usus.* Mulier incensa odiô. Imperator incensus ad rempublicam penè gerendam. V. *Fervidus*.

Incertus, a, um. ungewiß. *Syn* Obscurus, fallax, dubius; in dubia opinione; in casu positus, non constans. *Phras.* 1. *Incerta res est*, es ist eine ungewisse Sache. Res est in incerto posita; in incerto relicta; in casu res est; res etiamnum fluctuat; quid nox diésque ferat; incertum est; ejus rei ratio explicata, explorata, expedita nondum est. 2. *Quid me futurum sit incertum est*, was sich mit mir ereignen wird, ist noch ungewiß. Suspensas habeo vivendi rationes; suspensô animo sum; metu exspectatione suspensus hæreo; fluctuat animus, pendet, jactatur; ancipiti cura distrahor. V. *Dubito, Dubius*. 4. *Quod vitæ genus amplectar, incertus sum*, ich weiß nicht, was ich für eine Lebens-Art ergreiffen soll. Nulli fortunæ adhæret animus per omnia vitæ genera errans; jam dudum inquiro, siqua ad pôrtum via fluctuantem ferat; nondum stat sententia, quam in partem suspensæ vitæ rationes inclinaturæ sint; consiliis distrahor magis, quam feror. *Usus.* Incerti animi hominum, & exitus præliorum. Ætas puerilis maxime lubrica & incerta. Suspensus & incertus obscura spe pendo; omnia in dubium in certúmque revoco. V. *Dubius, Dubito, Inconstans*.

Incesso, is, cessi, cessum, ere. anfallen. *Syn.* Invado, adorior. *Usus.* Jaculis hostes incessere. Incessit omnes admiratio, cura, cupido, religio. V. *Invado, impetus*.

Incessus, us, m. der Gang, Tritt. *Syn.* Ingressus, gressus. *Epi.* Equestris, gravis, acutus, rarus, nec ita longus. *Usus.* Fingere sibi vultum & incessum. Muliebria ornatus & incessus.

Inceстè, Blut-schänderisch. *Syn.* Fœdè, nefariè, turpiter.

Incestum, i, n. & Incestus, us, m. Blut-Schande. *Usus.* Facere incestum; incesto aliquem liberare.

Inchoo, as, avi, atum, are. anfangen. *Syn.* Incipio, exordior, attingo, informo.)(*Pertexo, finio, perficio. Phras. Inchoatum potius, quam perfectum opus est*, das Werck ist vielmehr erst angefangen, als zu Ende gebracht. Tantum abest, ut opus ad finem perduxeris, ut minimum ultra principium processeris; ut in ipsis pæne principiis consistat, hæreat. Tantum abes à perfectione operis, ut principia vix appareant, vix opus instituisti: vix operis initium fecisti; rem tu quidem habes institutam, informatam, sed perfectam perpolitamque non habes. Operis tu quidem fundamenta jecisti, fastigium adhuc nullum videmus. V. *Incipio. Usus.* Si idem extrema persequitur, qui inchoavit, jam perfecta omnia videbimus. Inchoare & informare oratorem perfectum. Natura hominem inchoat, sapientia perficit.

Incido, dis, idi, ere. hineinfallen. *Syn.* Accido, contingo, evenio, incurro *Phras.* 1. *Incidit in hostes*, er ist unter die Feinde gerathen. In hostem imprudens præcipitavit; in manus hostium delatus est; in hostes incurrit; medios in hostes delapsus est. 2. *Incidit mihi ea cogitatio*, mir ist eingefallen. Subiit animum ea cogitatio; occurrit animo; incidit in mentem illud; succurrit mihi; in mentem venit. *Usus.* 1. Si casus inciderit, nec môri recusabô. Tales casus

casus sæpè fortissimis viris incidunt. Incidit ætas mea in illa tempora. Nihil mali incidit civitati. Quocunque mens & oculi inciderint. 2. *Incurro*, in die Kranckheit ꝛc. fallen. In morbum, in febriculam, in insaniam, furorem, peccatum incidere. In manus hostium, in scopulos vitæ incidere. 3. *Venio*, kommen, gerathen. In æs alienum, in amorem, contentionem, in mentionem alicujus rei, in sermonem incidere, ac velut improviso venire. Homini sanè præter opinionem incidi. V. *Accidit*.

Incido, is, cidi, cisum, ere. abhauen. *Syn.* Cædo, reseco, præcido, amputo, securim injicio. *Adv.* Æqualiter, consultò, crudelissime, de improviso, de integro, divinitus, fœdissimè, fortuitò, improvisò, planè, retrò. *Usus.* Alicui nervos pennas incidere. Deliberationem omnem ac spem incidere. V. *Abrumpo*.

Incipio, is, cepi, ceptum, ere. Anfang machen. *Syn.* Cœpi, instituo, ingredior; initium facio, duco, sumo, do, affero: introduco, principium do, capio, duco, habeo; primordium, exordium capio; exordior, ordior, inchoo, informo, fundamenta jacio, rudimentum pono, tirocinium pono. *Phras.* 1. *Nunc demum spirare incipio*, jetzt fange ich erst an zu hoffen. Nunc demum ingredior in spem; in spem inducor; nunc demum spes aliqua mihi nascitur, affulget; nunc demum in spem venio. 2. *Unde dicere incipiam?* wo werde ich den Anfang meiner Rede machen? Unde mihi nascetur exordium orationis? Unde ingrediar in orationem? Unde proficiscetur oratio? Unde exordium ducam, capiam? Unde initium ducetur? 3. *Respublica bellum incipiet*, der Staat wird den Krieg anfangen. Initium bello è republica dabitur; quod conceptum Respublica bellum parturit, propediem nascetur; respublica bellum suscipiet; nascentis belli primordia à republ. capientur; bellum grande propediem exsurget a republica commovendum. 4. *Inceptum bellum brevi sopietur*, der angefangene Krieg wird bald beygelegt werden. Vim nascentis, orientis, exsurgentis belli, nostri facilè consilio discutient & compriment. Quanquam qua noluimus janua ingressi sumus in bellum, facile tamen exitum reperiemus. V. *Bellum*. *Usus.* Bellum gerere nostri duces incipiunt. V. *Inchoo*.

Incisè, Stück-weise. *Usus.* Incisè membratímque dicere.

Incisim, Stück-weise. *Syn.* Cæsim, incisè.

Incisio, onis, f. Zerschneidung. *Usus.* De membris & incisis, *vel* incisionibus,

Incisum, i, n. Einschnitt. *Syn.* Incisio.

Incita, æ, f. höchste Armuth. *Syn.* Paupertas, indigentia. *Usus.* Ad incitas redactus. V. *Paupertas*.

Incitamentum, i, n. Anreitzung. *Syn.* Invitamentum, illecebra. *Epi.* Summum. *Usus.* Hoc hominibus maximorum laborum & periculorum incitamentum est. V. *Excito, animo*.

Incitatè, schnell, eilend. *Syn.* Incitatiùs ferri.

Incitatio, onis, f. Antreibung, Behändigkeit. *Epi.* Acris, vehemens, divina. *Us.* Acri & vehementi incitatione inflammare animum. Incitatio languentis, moderatio effrenati populi.

Incitàtus, a, um. angetrieben, schnell. *Adv.* Planè vehementius. *Usus.* Totius mundi incitatissima conversio.

Incito, as, avi, atum, are. anreitzen. *Syn.* Impello, exacuo, excito, suscito, incendo, irrito, stimulos admoveo, cohortor. *Adv.* Effrenatè, temerè. *Phras.* *Ad præclarum facinus incitare*, zu einer Lobwürdigen That aufmuntern. Ad audendum animos addere, augere: alacritatem addere, afferre; animos dare, errigere, excitare, afferre; spei ac fiduciæ implere; incitamento esse; desiderium rari decoris admovere. V. *Excito, impello, hortor, animo*. *Usus.* Incitare aliquem spe laudis ad aliquid agendum. Mentem alicujus incitare. Incitata odia, ira; studium ad investigandum incitatum. Incitat se vis aquæ. Naves se incitant.

Inclamo, as, avi, atum, are. anschreyen. *Syn.* Voco, altiore voce clamo. *Usus.* Expeditus, facito, ut sis, ut, cùm inclamavero, advoles. V. *Voco*.

Inclemens, tis, *g. o.* unbarmhertzig. *Syn.* Asper. V. *Durus*.

Inclementer, unbarmhertziglich. *Usus.* Inclementer in aliquem dicere.

Inclementia, æ. f. Unmildigkeit. *Syn.* Duritas. V. *Inhumanitas*.

Incli-

Inclinatio, onis, f. Neigung. *Syn*, Conversio ſtatûs, mutatio, conatus, flexio, inflexio. *Epi*. Divina, magna, repentina, tanta, maxima, parva. *Uſus*. Minimis momentis maximæ inclinationes temporum fiunt. Inclinatio quædam ad meliorem ſpem viſa eſt fieri. Inclinatione voluntatis propendere in aliquem. Converſio ſtatûs, inclinatio reipublicæ.

Inclino, as, avi, atum, are. hängen, neigen. *Syn*. Vergo, propendeo.)(*ſto, erectus ſum*. *Phraſ*. 1. *Inclinat ad levitatem*, er iſt zur Saufftmuth geneigt. Ad lenitatem ſe dat; proclivior eſt ad lenitatem; ad lenitatem ſuâ ſponte prôpendet; ſummâ propenſione in leniora fertur; inclinatiſſimo eſt ad lenitatem animo. 2. *Inclinat ex natura ad avaritiam*, er iſt von Natur zum Geitz geneigt. Naturâ propenſus eſt ad execrabile vitium avaritiæ; ad avaritiam naturâ propendet; ad avaritiam natura illum ſua ducit; naturâ hortante, naturali quodam ſtudio ad avaritiam fertur, rapitur; naturali quadam inductione animi avaritiam ſequitur; ſuôpte ingeniô, impetu quodam naturæ, naturali quadam voluntatis inclinatione ad avaritiam incitatur, *Uſus*. Sententia ſenatûs inclinat ad pacem. In vitium, in fugam inclinare. 2. *Deficio*, abnehmen. Eloquentia, opes, forma reipublicæ inclinat. Inclinat acies, animi militum. 3. *Flecto*, ſich wohin neigen. Inclinat ſe ad Stoicos. Inclinare omnia ad ſuum commodum.

Includo, is, ſi, ſum, ere. einſperren. *Syn*. Claudo, comprehendo.)(*Excludo*. *Adv*. Aptè, intùs, argutè, divinitùs, diutiùs. *Phraſ*. *Certis finibus orationem includam*, ich werde meine Rede in gewiſſe Schrancken einſchlieſſen. Certis finibus circumſcribam; cancellos, quibus me ipſum circumſcripſi, non egrediar, Certos mihi fines terminosque conſtituam, extra quos egredi non poſſim, ſi maximè velim. V. *Termino*. *Uſus*. Imaginem alicujus in clypeo aureo includere. Orationem in epiſtolam incluſit, Dolor mihi & admiratio vocem incluſit. V. *Carcer*, *Claudo*.

Incluſio, onis, f. das Einſchlieſſen. *Uſus*. Incluſione contentus non eras, interficere volueras.

Inclytus, a, um. berühmt. *Syn*. Clarus, nobilis, inſignis. V. *Clarus*, *Nobilis*.

Incœptio, *rectius*. Inceptio, onis, f. Anfang. *Syn*. Initium, principium.

Incognitus, a, um. unbekannt. *Syn*. Ignotus.)(*notus*. *Uſus*. Condemnare aliquem causâ incognitâ, V. *Ignotus*.

Incogitans, tis, g. o. unbedacht. *Uſus*. Incogitantem, imprudentem oppreſſit.

Incogitantia, æ, f. Unbedachtſamkeit. *Syn* Imprudentia. V. *Imprudentia*.

Incola, æ, m, Einwohner. *Syn*. Habitator. *Uſus*. Socrates totius mundi civis & incola.

Incolo, is, ui, cultum, ere. einwohnen. *Syn*. Habito, incola ſum. *Uſus*. Qui earum civitatum fines incolunt. V. *Habito*, *Domus*.

Incolumis, e. geſund, friſch. *Syn*. Salvus, integer. *Adv*. Aliquamdiu. *Phraſ*. *Incolumes tibi ſunt adhuc res tuæ*, dein Haus-Weſen iſt noch unbeſchädiget. Salva ſunt apud te omnia: nihildum perdidiſti; ſtatus idem eſt, qui antea rerum tuarum. Eodem loco ſunt, quo antea, fortunæ tuæ; nihil detractum eſt de fortunis tuis; nullam res *aut* fortunæ tuæ jacturam fecêre; nullum res tuæ damnum tulere, detrimentum cepêre, accepêre, paſſæ ſunt. Nihil adverſi res tuæ ſubierunt; nihil tibi eripuit, abſtulit, ademit, detraxit, avertit fortuna; incolumitatem obtinent res, rationes, fortunæ tuæ; nihil ſecus, nihil contra, quam velles, rebus tuis factum eſt. Nulla rerum tuarum facta eſt imminutio; ſarta tectàque tua ſunt omnia, & ab omni incommodo ſincera integraque ſunt conſervata. V. *Salvus*, *Sanus*. *Uſ*. Domum ſuam incolumen à calamitate ſervare non potuit. Cives integros & incolumes ſervavi.

Incolumitas, tis, f. Wohlſtand. *Syn*. Salus. *Epi*. Explorata. *Phraſ*. *Quamdiu reipublicæ ſua conſtabat incolumitas*, ſo lang das gemeine Weſen aufrecht ſtund. Dum reipublicæ ſalus erat integra; ſalvis rebus; rebus nondum perditis; ante reipublicæ inclinationem; ſtante, vigente, incolumi republica; cum respubl. ſuum jus obtineret; cum ſuo jure uteretur; cùm ſalvus eſſet reipubl. ſtatus; ante caſum reipubl. antequam respubl. concideret, occideret, periret. V. *Salus*, *ſtatus*, *bonus*. *Uſus*. Incolumitas eſt ſalutis tuta atque integra conſervatio. Alicujus ſalutem & incolumitatem deſerere.

Incomitatus, a, um, unbegleitet. *Syn.* Sine comite, solus. *Usus.* Ars indotata, incompta, incomitata. V. *Solus.*

Incommodatio, onis, f. Ungelegenheit. *Syn.* Incommodum.

Incommodè, ungelegen. *Syn.* Molestè. *Usus.* Cum illo actum optime, mecum autem incommodè.

Incommoditas, tis, f. Unbequemlichkeit. *Syn.* Incommodum. *Usus,* In hac incommoditate illud inest commodi. V. *Incommodum.*

Incommodo, as, avi, atum, are. hinderlich seyn. *Syn.* Officio, incommodum affero. *Phras. Incommodare tibi malo,* ich will dir keine Ungelegenheit machen. Nolo incommodo tibi esse: incommodo te afficere; incommodum tibi afferre, parere, præbére; nolo tibi molestiam exhibére, nolo commodis tuis officere; commoda tua oppugnare labefactare; nolo tibi negotium facessere; nolo tibi gravis, molestus esse; nolo tibi importune obstrepere; nolo tibi per me incommodi quidquam accidat. V. *Noceo, Molestia, Molestus. Usus.* Qui alteri nihil scientes incommodant, nihil ipsis jure incommodi accidere potest.

Incommodum, i, n. Schade, Nachtheil. *Syn.* Damnum, detrimentum.)(*Commodum. Epi.* Alienum, commune domesticum, insperatum, magnum, parvum, præcipuum, *Phras.* 2. *Id ego concedam, modo sine tuo incommodo fiat,* ich will es gern geschehen lassen, wann es nur ohne deinen Nachtheil geschehen kan. Facile id patiar, modo ne tibi, incommodes; modò ne contra tuum commodum sit; modo ne tuis commodis adversetur; modò ne commodis tuis officiat. Dabo id perlibenter, quod sine incommodo tuo facere possis; quod commodè, quod sine molestiâ tuâ fiat. 2. *Multa patior incommoda,* ich muß viel Ungemach ausstehen. Multa me incommoda circumveniunt; undique oppugnantur, labefactantur commoda mea; incommoda non pauca capio, accipio; multis incommodis & difficultatibus angor, premor; quotidie novis incommodis afficior; quotidie nova mihi incommoda dantur, invehuntur, importantur; alia ex aliis accedunt incommoda; nova quotidie incommoda mihi nascuntur. V. *Damnum, Molestia. Usus.* 1. Incommodum invehere, ferre, dare; afficere incommodis, Schaden bringen. 2. Incommodum capere, accipere, Schaden leiden. 3. Incommodum propulsare, rejicere, refutare, den Schaden abwenden. 4. Incommodum levare, diminuere, incommodis mederi, dem Schaden abhelffen. 5. Incommodum sarcire, ersetzen. 6. Incommodum devitare, entgehen. 7. Incommodi expers; ab incommodo, integer, sincerus, schadlos. Illud etiam in incommodis est; illud quoque accessit incommodum, unter andern ist auch dieser Schaden. V. *Detrimentum.*

Incommodus, a, um. ungelegen, schädlich. *Syn.* Adversus, alienus, molestus, iniquus. *Usus.* Valetudine uti incommoda. Pater alioquin facilis, sed filio incommodus. In rebus incommodis sublevare aliquem. V. *Alienus.*

Incompertus, a, um. unbekannt. *Usus.* Res vetustate incomperta. Quid rei fuerit incompertum est. V. *Ignotus.*

Incompositè, unordentlich. *Usus.* In hostem negligenter & incompositè occurrunt.

Incompositus, a, um. unordentlich. *Usus.* Agmen incompositum. V. *Dissolutus.*

Incomprehensus, a, um. unergriffen. *Syn.* Non perceptus incognitus.)(*Comprehensus.*

Incomptus, a, um. ungeziert. *Syn.* Inornatus, incultus,)(*Concinnus.* *Usus.* Oratio incompta & horridula.

Inconcinnus, a, um. ungereimt. *Syn.* Molestus, inurbanus, præposterus, absurdus, ineptus. V. *Ineptus.*

Inconditè, ungeschicklich. *Syn.* Insulse. *Usus.* Nihil tam inconditè, tam præposterè, tam monstrosè dici potest, quod non possimus somniare.

Inconditus, a, um. unordentlich. *Usus.* Inconcinnus, insulsus, non compositus. *Usus.* Inconditum jus, orator, oratio. V. *Odiosus.*

Inconsiderans, tis, g. o. unbedachtsam. *Syn.* Inconsideratus.

Inconsiderantia, æ, f. Unbesonnenheit. *Syn.* Inconsulta ratio, temeritas. V. *Temere.*

Inconsideratè, unbedächtlich. *Syn.* Inconsultè, temere, leviter, negligenter, dicere *aut* facere aliquid.

Inconsideratus, a, um. unbedachtsam. *Syn.* Inconsideraus, inconsultus, amentissimus, teme-

temerarius.)(*Consideratus*. *Usus*. Inconsideratissima & dementissima temeritas. V. *Incautus, imprudens*.

Inconstans, tis, *gen. om.* wanckelbar. *Syn.* Mobilis, levis, volaticus qui à seipso descíscit, levissimus transfuga, qui sibi non constat, neque in hac, neque illa parte fidem habet.)(*constans*. *Phras.* *Inconstantes sunt hominum voluntates*, der menschliche Wille ist unbeständig. Homines mobili sunt in omnem partem animô & fluctuante; mobilia sunt hominum ingenia; plumâ *aut* foliô faciliùs moventur; vagâ & mutabili ratione, summâ levitate & inconstantiâ huc illuc feruntur; parùm constanter in cœpto permanent. Nihil tam flexibile, lubricum, devium, quàm hominum consilia. V. *Levis*, *Mutabilis*. *Usus*. Ridiculè mihi visus es inconstans.

Inconstanter, unbeständiglich. *Syn.* Leviter *Usus*. Inconstanter & turbidè jactari.

Inconstantia, æ, f. Wanckelmüthigkeit. *Syn.* Levitas mutabilitas, mobilitas, varietas.)(*Constantia*, *Epi.* Maxima, tanta. *Phras.* 1. *Non puto meam inconstantiam reprehendendam*, ich verhoffe es werde mich niemand einer Wanckelmuth halber beschuldigen. Non puto mihi famam inconstantiæ pertimescendam; non vereor, nequis inconstantiæ, levitati tribuat, adscribat, assignet, si &c.; nequis in me inconstantis, levis, mobilis, instabilis, parum firmi in officio animi, vitium conferat; nequis mihi notam inconstantiæ inurat; inconstantiæ maculam aspergat nomini meo; ne inconstantiæ nomine malè audiam, suspectus sim; nequis me accuset, quasi discesserim à pristinâ consuetudine, à me ipso. 2. *Tantam in te inconstantiam non expectassem*, ich hätte nicht geglaubt, daß du so wanckelmüthig seyn soltest. Tam mobili in me animô te esse non putabam; tantâ levitate & inconstantia, tantâ mutabilitate mentis te esse non putabam. Tam fluxâ fide; tam mobili ingeniô te esse quis putâsset? *Usus*. Fortuna ab inconstantia & temeritate sejungi non potest. Nemo doctus unquam mutationem consilii inconstantiam dixit.

Inconsultè unbedachtsam. *Syn.* Inconsiderate, impudenter ac imprudenter, temere dicere aliquid, *aut* facere.

Inconsultus, a, um. unvorsichtig. *Syn.* Inconsideratus, temerarius. V. *Imprudens*.

Incontaminatus, a, um. unbefleckt. *Usus*. Nequid sinceri, nequid incontaminati sit. V. *Integer, purus*.

Incontentus, a, um. ungespannet. *Syn.* Remissus.)(*Contentus*. *Usus*. Fides omnes æque incontentæ.

Incontinens, tis, *g. o.* unkeusch, geil. *Syn.* Libidinosus.

Incontinenter, unmäßiglich. *Syn.* Intemperanter, dissolutè, libidinosè.

Incontinentia, æ, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Intemperantia.)(*Continentia*. V. *Luxuria*.

Inconveniens, tis, *g. o.* ungereimt.)(*Conveniens*. *Phras.* *Nihil inconveniens egit*, er hat nichts ungereimts gethan. Nihil odiosum, aut à moribus suis alienum; quod à moribus ejus abhorreret; quod non reliquæ ætati ejus responderet; quod absonum, quod indecorum suo generi, ad misi. V. *Absurdus*. *Us.* Hæc nostra facta sunt nec subita, nec inconvenientia.

Incoquo, is, coxi, coctum, ere. einkochen. *Usus*. Radices vino incoquere.

Incorporeus, a. um. Leib-los. *Syn.* Quod corpore caret. *Usus*. Rerum incorporearum æstimatio.

Incorruptè. unverfälscht. *Syn.* Castè.

Incorruptus, a, um. unversehrt. *Syn.* Integer, purus, inviolatus, sanus, sincerus, castus, naturalis, non fucatus, religiosus.)(*Vitiosus*, *corruptus*, *fucatus*. *Usus*. Sanitas, latinitas, vestis incorrupta, Sanguis, testis incorrupta. V. *Integer, sanctus*.

Increbesco, is, bui, ere. zunehmen. *Syn.* Percrebesco, pervagor. *Usus*. Hæc consuetudo dudum jam increbuit. Numerus oratorum; sermo, fama, rumor increbescit.

Incredibilis, e. unglaublich. *Syn.* Inauditus, monstro *vel* portento similis, singularis, humanam fidem excedens, ultra fidem.)(*Credibilis*. *Adv.* Prorsus. *Phras.* *Incredibile est*, es ist unglaublich. Non est, ut credi possit; non est ut habeatur fides; fidem superat; abhoret à fide; verisimile non est; ejusmodi est, ut fide careat, ut adjungi fides nulla possit; mendacii speciem habet; mendacium præfert; veritatis imaginem nullam ostendit; fidem excedit; alienum est à ratione; vero, rationi consentaneum non est; suprà,

ſuprà, quàm credi poſſit. *Uſus*. Singularis & incredibilis virtus, audacia; agere alicui gratias incredibiles.

Incredibiliter, unglaublicher Weiſe. *Syn*. Immortaliter.)(*credibiliter*. *Uſus*. Incredibiliter gaviſus ſum.

Incredulus, a, um. unglaublich, mißtrauiſch.

Incrementum, , n. Zunehmung. *Syn*. Acceſſio, *Uſus*. Incrementum afferret. Maximis incrementis augetur hoſtium potentia. V. *Acceſſio, Augeo*.

Increpo, as, ui, itum. are. beſchelten. *Syn*. Redarguo, accuſo. *Uſus*. Alicujus ignorantiam increpare. Quidquid increpuerit, jam ille pertimeſcit. V. *Reprehendo*.

Increſco, is, crevi, ere. wachſen. *Uſus*. Increſcit audacia; increſcente certamine. V. *Creſco*.

Incruentus, a, um. unblutig. *Uſus*. Victoriam incruentam referre.

Incruſto, as, avi, atum, are. übertünchen, vertäfeln. *Syn*. Cruſtam duco, cruſtâ obduco, applico cruſtam.

Incubo, as, ui, itum, are. auf etwas liegen. *Syn*. *Transl*. Inhio. *Uſus*. *S*pe atque animis theſauro incubare. Litteris incubare.

Inculco, as, avi, atum, are. eintretten. *Syn*. Ingero, intercedo. *Uſus*. Animis aliquid, auribus inculcare. Verſus leviores inculcat identidem.

Incultè, ohne Zierde. *Syn*. Inornatè.)(*Concinnè nitidè*. *Uſus*. Inornatè, horride, incultè dicere.

Incultus, a, um. ungeziert. *Syn*. Horridus, incomptus, ſqualidus, inornatus.)(*Cultus*. *Uſus*. Inhabilitabilis terræ regio, & inculta, & derelicta; inculta & ſylveſtris vita; homo durus, horridus, incultus,

Incumbo, is, cubui, itum, ere. ſich auf etwas legen. *Syn*. Innitor; operam do, applico animum ad rem, curam, ſtudium confero, ſtudia, curas in re figo, loco, conſumo; animum adjicio, adjungo ad aliquid; operam dico, navo; confero operam ad rem; operam in re pono, figo, conſumo; mente & animo totus, in rem inſiſto. *Adv*. Acrius, eò maximè, gravius. *Uſus*. 1. Murus in lævam incumbit. 2. *Transl*. In perniciem alicujus; in ſalutem reipubl. incumbere. Totô pectore, omni ſtudio, omni cogitatione curáque, totô animô ad litteras incumbere. Voluntatum inclinatio in illum incubuit. V. *Inclino, Impendo*.

Incunabula, orum, n. Kinds-Wiege. *Syn*. Cunabula, cunæ; rudimenta. *Uſus*. Ab incunabilis noſtræ veteris doctrinæ.

Incuria, æ, f. Liederlichkeit. *Syn*. Negligentia. *Epi*. Tanta.)(*Cura*. V. *Negligentia*.

Incurro, is, currui, curſum, ere. in etwas gerathen. *Syn*. Incido. *Adv*. Neceſſario. *Uſus*. In eadem veſtigia incurris. In haſtas incurrere, haſtis ſe induere. ſelbſt in die Lanze hineinlauffen. Incurrere in apertam perniciem, in odia hominum, morbos, difficultates, varias reprehenſiones. Quis eſt, qui nihil offendat, nuſquam incurrat? In oculos aliorum & invidiam incurrere. V. *Impingo*.

Iucurſio, onis, f. feindliches Einfallen. *Syn*. Excurſio, incurſus. *Epi*. Sempiterna. *Phraſ*. *Incurſiones facere*, einen Einfall thun. Incurſare agros; vexare incurſionibus; in agros hoſtiles impetum dare. V. *Impetus*. *Uſus*. Incurſio atque impetus armorum? incurſio ſeditionis, vis multitudinis. In hoſtes incurſionem facere; hoſtium incurſionem ſuſtinere.

Incurſo, as, avi, atum, are. anfallen. *Syn*. Incurro, excurro, infeſto, invado. *Uſus*. Incurſare in fortunas omnium. Incurſabit in te dolor meus. Agros incurſare. V. *Impetus*.

Incurſus, ûs, m. Einfall. *Syn*. Incurſio.

Incurveſco, is, ere. krumm werden. *Uſus*. Rami ſolent incurveſcere.

Incurvo, as, avi, atum, are, biegen. *Uſus*. Bacillus de induſtria incurvatus.

Incurvus, a, um. gebogen. *Syn*. Incurvatus.

Incus, udis, f. Amboß. *Uſus*. Eandem incudem noctu diuque tundere.

Incuſo, as, avi, atum, are. anklagen. *Syn*. Accuſo, reprehendo crimini do aliquid; aliquem in crimen voco; crimen in aliquem confero, conjicio; crimine accenſo; crimen alicui infero. V. *Accuſo*.

Incuſatio, onis. f. Anklage. *Uſus*. Loci communes incuſationem habent, aut querelam.

Incu-

Incutio, is, cussi, cussum, ere. hineinschlagen. *Syn.* Defigo, injicio. *Usus.* Errorem, terrorem, metum, dolorem incutere alicui.

Indagatio, onis, f. Nachforschung. *Syn.* Investigatio, inquisitio.

Indagatrix, icis, f. Nachsucherin. *Usus.* Philosophia virtutis indagatrix, expultrix vitiorum.

Indago, as, avi atum, are. nachforschen. *Syn.* Vestigo, investigo, inquiro. *Adv.* Acutissimè. *Phras.* 1, *Philosophia, veritatem indagat*, die Welt-Weißheit forschet nach der Wahrheit. Omnibus vestigiis, diligentissimis disquisitionibus verum perscrutatur; pertentat, vestigat omnia, ut verum perspiciat; omni contentione verum invenire, summâ curâ studióque veritatem exquirere, protrahere in lucem adlaborat; rimatur omnia; velut odore verum, aut aliquo leviter presso vestigiô persequitur; scrutatur omnia & excutit; odoratur omnia. & è tenebris eruere nititur. 2. *Hostem indagare*, den Feind aufsuchen. E tuto hostem speculari; discurrere circa vias, & oculis perlustrare omnia; conquisitores emittere. *Usus.* Initia exitii indagavi. Agitata occultis conjurationibus consilia necdum vulgata indagavi, patefeci. Acutissimè indagare, odorari omnia, è tenebris eruere. V. *Inquiro, quæro.*

Indago, inis, f. Gespühr. *Syn.* Investigatio, inquisitio. *Usus.* Saltum indagine cingere.

Inde, von dannen. *Syn.* Illinc. *Usus.* Jam inde à principio, ab ortu hujus imperii. Inde has litteras dedi.

Indecenter, ungebührlich. *Usus.* Indecenter obstrepunt.

Indecore, häßlich. *Syn.* Præter decorum. *Usus.* Cave, nequid indecore, aut effœminate facias.

Indecorus, a, um. übel anständig. *Syn.* Turpis, inhonestus, pravus, quod non decet. *Usus.* Indecorum de rebus parvis amplissime dicere. V. *Turpis.*

Indefensus, a, um. unbeschirmt. *Usus.* Indefensi, inulti peribitis?

Indemnatus, a, um. unverurtheilet. *Syn.* Non damnatus, judicio elapsus.)(*Condemnatus.* *Usus.* Indemnatum, innocentem civem occidere.

Index, icis, m. Anzeiger. *Syn.* Qui aliquid indicat. *Epi.* Neque obscurus, neque incertus, falsus, verus. *Usus.* Vox index stultitiæ. Animi indices oculi. Indices detulerunt, rei confessi sunt.

Indicium, ii, n. Anzeigung. *Syn.* Signum, argumentum, documentum, vestigium, nota, speciem, insigne. *Usus.* Certissima indicia & argumenta sceleris ostendere, afferre, deferre, patefacere, Anzeigung geben. Indicium sceleris habere, accipere, Anzeigung haben. V. *Signum, indico.*

Indico, as, avi, atum, are. anzeigen. *Syn.* Indicium facio, do, affero, ostendo, defero: indicio sum, ostendo, monstro, coarguo, innuo, signa patefacio, loquor. *Adv.* Ridiculè, apertè, aliquandò, aliter. *Phras.* *Puer omnia dominæ indicavit*, der Knabe hat die gantze Sache der Frau angezeiget. Rem omnem ad dominam retulit, pertulit; heræ exposuit, proposuit; quid facere cogitares, demonstravit; rei indicium edidit; ad dominam rei indicium detulit; protulit omnia & detexit; enunciavit, prodidit; dominam de re tota certiorem fecit; rem omnem dominæ aperuit, patefecit; indicium rei totius puer fecit; rem omnem ad dominam detulit, attulit. 2. *Cædis factæ indicia certa sunt*, man hat grosse Anzeigungen von der verübten Mordthat. Locus ipse, impressa loco cruenta vestigia cædem loquuntur; peractæ cædis indicio sunt vestigia cruenta sabulo impressa; cædem factam hæc testantur, ostendunt, coarguunt, cædis peractæ fidem faciunt, index cædis ipse locus est, & impressa solo cruenta vestigia. V. *Prodo, ostendo, defero.* *Usus.* Vultus indicat mores. Ut apertissimus est, indicavit, quæ alii celata volebant.

Indico, is, dixi, dictum, ere. ankünden. *Syn.* Denuncio, promulgo. *Adv.* Omninò. *Usus.* Bellum voluptatibus, justitiam foro, funus reipublicæ indicere. Cœnam, tributum, legem mortem indicere.

Indictus, a, um. ohne daß man es anzeiget. *Syn.* Non indicatus. *Usus.* Indictâ causâ civem condemnare, nefas.

Indidem, von dannen. *Syn.* Inde, ex eodem loco.

Indifferens, tis, g. o. gleichgültig. *Phras.* *Plane indifferens sum*, mir gilt es gleich. Neutram in partem moveor, inclino; suspensam teneo sententiam; neutris me partibus addico; neutram in partem propendeo; nec in bonis, nec in malis rem pono; in utrumque paratus sum. *Usus.* Quod Græci adiaphoron dicunt, id mihi occurrit, ut indifferens dicerem. V. *Neuter.*

Indi-

Indigena, æ, m. Lands-Kind. *Usus.* Majores eorum non indigenæ, sed advenæ fuerunt.

Indigentia, æ, f. Mangel, Abgang. *Syn.* Egestas. *Usus.* Indigentia est libido inexplebilis. V. *Paupertas.*

Indigeo, es, ui, ere. bedörffen. *Syn.* Egeo, indigus sum.)(*Habeo, abundo.* *Adv.* Separatim. *Usus.* Tu mei ad illud negotium non indiges. Consolatione meà indiget. V. *Egeo, opus est.*

Indignabundus, a, um. unwillig. *Syn.* Indignans, obiratus.

Indignatio, onis, f. Zorn, Unwille. *Syn.* Stomachus, ira. *Epi.* Mala. *Phras.* *Indignationem ex ea re concepi,* ich habe einen Unwillen gefaßt. Stomachum movit ea res; stomachum mihi fecit; majori, quam credi potest, res ista mihi stomacho fuit; bilem mihi ea res concivit, commovit. V. *Ira.* *Usus.* In aliquem gravem offensionem & indignationem concitare, concipere.

Indigne, unbillig. *Syn.* Miserabiliter, inique; moleste. *Usus.* 1. Indignissime necari. 2. *Ægrè, Molestè*, beschwerlich. Indigne pati.

Indignitas, tis, f. Unbilligkeit. *Syn.* Turpitudo, atrocitas. *Epi.* Summa. *Usus.* Nequeo verbis consequi indignitatem rei. Non satis severè pro indignitate rei decretum est.

Indignor, aris, atus sum, ari. sich erzürnen. *Syn.* Graviter fero, stomachor, mihi indignum videtur, pro indignissimo habeo. *Usus.* Eum periisse sane indignor. V. *Irascor.*

Indignus, a, um. unbillig, unwürdig. *Syn.* Turpis, iniquus: non dignus, alienus.)(*Dignus.* *Adv.* Valde. *Phras.* 1. *Res est planè indigna*, dieses ist fürwahr eine unbillige Sache. Quæ, malum! ista est indignitas? Quod portentum? Quid hoc acerbius, quid iniquius proferri potest? Res enimvero ista indigna plane est & intolerabilis; res est ejusmodi, quæ indigna atque nefaria; quæ indigna atque intoleranda videatur omnibus; ut nihil indignius ferendum videatur; res est acerba, indigna, luctuosa; pro indignissimo haberi id potest; quis indignitates has diutius ferat? Facti atrocitate impensiùs rei indignitas crescit. 2. *Indignus est amore ac benevolentiâ filius tuus*, dein Sohn ist nicht werth, daß man ihn liebe. Indignus est, qui ametur; non est, qui ametur; nullâ re præditus est, qua amorem conciliet; nihil non eorum animi bonorum & ornamentorum in filio tuo desideratur, quæ ad colligendam, comparandam benevolentiam faciunt, valent, spectant; idonea sunt & apposita; nihil est in filio tuo, quod homines ad se amandum alliciat; quod aliorum benevolentiam invitet; nullâ re commendatur filius tuus, quæ inire gratiam ab hominibus queat; non ita natus, ita educatus est filius tuus, ut adjungere sibi homines aliquà benevolentiâ possit. 3. *Indignus es eo beneficio*, du bist dieser Gnade nicht werth. Non is es, in quem tanta gratia conferatur; non ita meritus, non ea merita sunt tua, ut hôc affici beneficiô debeas; ut ferre tantum beneficium debeas. Non is est animus tuus; qui tantam gratiam capiat. Beneficii magnitudo tua merita vincit; impar es tanto beneficio. *Usus.* Hoc te indignum est. Indignum est à pari vinci, indignius ab inferiore.

Indigus, a, um. bedürfftig. *Usus.* Opis indigus. V. *Egeo, pauper.*

Indiligens, tis, *gen. om.* liederlich. *Usus.* Homo nimiùm indiligens. V. *Piger.*

Indiligenter, unfleißiglich. *Syn.* Negligenter. *Usus.* Rem non indiligenter exposui.

Indiligentia, æ, f. Hinläßigkeit. *Syn.* Negligentia,)(*Diligentia.*

Indisertè, unberedt. *Syn.* Inornatè.

Indisertus, a, um. unberedt. *Syn.* Inornatus, parùm eloquens, infans.)(*Disertus.*

Indissolubilis, e. unauflößlich. *Syn.* Qui dissolvi non potest.)(*Dissolubilis.*

Indissolutus, a, um. verknüpfft. *Syn.* Non dissolutus.

Individuus, a, um. unzertheilig. *Syn.* Simplex.)(*Dividuus.* *Usus.* 1. Atomi, corpuscula scilicet individua. 2. *Quod dirimi, distrahique non potest*, was nicht kan abgesondert werden. Individua comes corporis umbra.

Individuum, i, m. ein unzertheilig Ding. *Usus.* Species ex individuis innumerabilibus existens.

Indo, is, didi, ditum, ere. hineinlegen. *Syn.* Impono. *Usus.* Nomen, cognomen alicui indere. V. *Impono.*

Indocilis, e. ungelehrsam. *Syn.* Tardus, hebes; crassi, stolidi, plumbei ingenii, In-

Indoctè, ungelehrt. *Syn.* Imperitè.

Indoctus, a, um. ungelehrt. *Syn.* Rudis, ineruditus, imperitus.)(*Doctus.* *Adv.* Planè. *Phras. Valdè indoctus est*, er verstehet gar wenig. Expers eruditionis est; nullis bonis litteris excultus est; longè abest à doctrina; litteras vix attigit; vix primoribus labris degustavit; litteris aspersus potiùs, quàm tinctus est; litteras vix à limine salutavit. V. *Doctus*, *Imperitus*, *Rudis*. *Usus.* Indoctus homo & agrestis; rudis & indocta oratio.

Indolentia, æ, f. Unempfindlichkeit. *Syn.* Vacuitas doloris. *Epi.* Major, maxima.)(*dolor.* *Usus.* Num voluptas idem est, quod indolentia?

Indoleo, is, ui, ere. trauren. *Syn.* Doleo. *Usus.* Quis non indoluit te tam serò cognitum? V. *Doleo.*

Indoles, is, f. Natur, Gemüths-Art. *Syn.* Indicium animi, speciem futuræ virtutis, spes summæ virtutis. *Epi.* Bona, egregia, magna, mirifica, præclara, summa. *Phras. Præclaræ indolis puer*, ein Knab von einer trefflichen Gemüths-Art. Puer ad decus natus; altâ mente præditus; puer præcipuô quodam munere naturæ ad summa quæque natus; ad laudem & decus à natura factus; optima indole præditus puer. V. *Ingenium.* *Usus.* Bona spes, magna indoles in adolescente. Summa ingenii indoles summáque virtus. V. *Natura bona.*

Indomabilis, e. der sich nicht bändigen läßt.

Indomitus, a, um. unbändig. *Syn.* Qui imperium recusat, effrenatus, intractatus, novus, ferocitate exultans, insociabilis.)(*Domitus.* V. *Ferocia.*

Indormio, is, ivi, itum, ire. einschlummern. *Usus.* Malis suis, negotio, legationi, causæ indormire, *rem segniter tractare*, sich die Sache wenig angelegen seyn lassen. V. *Negligo*, *Dormio.*

Indotatus, a, um. unausgesteuert. *Syn.* Sine dote, sine ornatu.)(*Dotatus.*

Induciæ, arum, f. Stillstand der Waffen. *Syn.* Belli ad tempus cessatio. *Phras. Hostis inducias iniit*, der Feind ist den Stillstand der Waffen eingangen. Hostis inducias fecit, pepigit, pactus est; quies aliquantum ab armis fuit; aliquantùm in induciis res erat; induciæ petitæ dierum aliquot, datæque hosti sunt; pari consilio in certas leges ad tempus ab armis discessum est; agitari dies aliquot induciæ sunt cœptæ; actæ per eos dies castrenses quædam feriæ, & à belli injuriis temperatum. *Usus.* Inducias petere, dare, facere, pacisci.

Induco, is, xi, ctum, ere. bewegen, anreitzen, einführen. *Syn.* Adigo, impello, adduco: introduco. *Adv.* Diligentius, paullisper animum, porrô, rectè, subtiliter. *Usus.* 1. Jacentem amicum in spem meliorem inducere. Aliquem promissis, spe dotis, hæreditatis ad aliquid inducere. 2. *Assero, introduco*, einführen. Novum morem, consuetudinem, novas religiones, leges inducere. 3. *Obduco*, überziehen. Parietes marmore; scuta pellibus inducere. 4. *Deleo*, auslöschen. Inducere nomina imaginem, scripturam. 5. *Applico, vulg. me resolvo*, sich entschliessen. Animum inducere non potui. Induxi animum, divitias contemnere. Nunquam in animum inducam. V. *Persuadeo.*

Inductio, onis, f. Einleitung. *Syn.* Derivatio. *Epi.* Ficta. *Usus.* 1. Aquarum inductionibus terris fœcunditatem damus. 2. *Introductio*, Einführung. Personarum ficta inductio. 3. *Applicatio*, Gemüths-Entschluß. Tantum firma animi inductio valet.

Inductus, ûs, m. das Ueberreden. *Usus.* Alienô inductû feci.

Indulgenter, zärtlicher Weise. *Syn.* Leniter, molliter, familiariter. *Usus.* Ne nimis indulgenter, sed potiùs cum gravitate aliqua loquâre.

Indulgentia, æ, f. Nachlassung. *Syn.* Obsequium, patientia lenitas *præsertim in filios.* *Epi.* Maxima, naturalis, nimia, patria, similis. *Usus.* Homines naturali quôdam inter se indulgentiâ & benevolentiâ continentur. Animô à corporis obsequio indulgentiáque discendendum est. Multi filii patrum indulgentiâ depravantur. *Indulgentia plenaria*, *vulg.* vollkommener Ablaß. *Rectiùs appellatur* plena noxarum pœnarumque condonatio: noxarum venia, expiatio.

Indulgeo, es, dulsi, dultum, ere. nachsehen. *Syn.* Obsequor, facilis sum in aliquem. *Phras.* 1. *Nimium indulget filio*, er gestattet dem Sohn allzu viel. Peccatis indulgens præcipitem filium ferri sinit; nimia ejus in filium indulgentia ad perspicientia pericula eum minus sagacem facit; malè consulit filio, qui solutè & negligenter eum habet; qui laxiore imperiô habet; qui solùm lenitate utitur; omnibus in rebus connivet; illius libidini omnia malefacta condonet; ejus amoribus

ribus obsequitur; delicti cujusvis gratiam facit; animum explere finit; ineptâ lenitate, pravâ facilitate ad vitia invitat. 2. *Indulget genio suo*, er läßt sichs wohl seyn. Obsequitur animo suo; animo suo morem gerit; voluptatibus obsequitur; quæcunque animo libitum est, facit; animum explet suum; genium suum curat; genio indulget; nulla in re defraudat genium suum; molliter se & indulgenter habet. *Usus*. Genio, animo, lusui, amori, dolori, iræ indulgere. Indulgere se alicui, ejusque voluntati & gratiæ deditum esse. Indulgens in aliquem. V. *Facilis*, *Lenis*, *Venia*.

Indumentum, i, n. Kleid. *Syn*. Vestimentum. V. *Vestis*.

Induo, is, ui, utum, ere. anlegen, anziehen. R. *ab* ἐνδύω. *Syn*. Vestio, induco.)(*Exuo*. *Phras*. 1. *Hispanorum more indutus erat*, er war auf Spanische Art gekleidet. Speciem Hispani vestitûs referebat, præferebat; Hispaniensi ornatû visendus erat; cultû corporis utebatur, ornabatur, quô Hispani solent; ùt Hispaniæ mos fert & consuetudo. 2. *Pallium induit*, er nimmt den Mantel um. Pallium humeris injicit; humerum palliô onerat; palliô se tegit, amicit. 3. *Calceos induit*, er legt die Schuh an. Calceos pedibus inducit; calceat sese. *Usus*. 1. Talaria sibi induit. 2. *Transl*. *Assumo*, annehmen. Exuere amici personam, judicis induere. Mores pudicos, novum ingenium, Philosophi personam, hostiles spiritus induere. 3. *Implico*, verwickeln. Se in laqueos, magnas difficultates, fraudes, negotia induere. Suâ se confessione induit & jugulavit.

Induperator, oris, m. Krigs-Obrister. *Syn*. Imperator.

Induro, as, avi, atum, are. verharten. *Usus*. Indurata glacies.

Industria, æ, f. Fleiß. *Syn*. Solertia, diligentia, sedulitas, labor. *Epi*. Aliena, antelucana, aperta, forensis, illustris, incredibilis, major, multa, par, probabilis, singularis, summa, tanta. *Phras*. 1. *De industria id fecit*, er hat es mit Fleiß gethan. Compactô rem gessit; consulto, composito, deditâ operâ. *Usus*. Ingenium alitur industriâ. Industriam in re aliqua ponere. Illius industria latè manat. Languescit ejus industria. De industria aliquid facere. V. *Diligentia*, *Cura*, *Labor*.

Industriè, fleißig. *Syn*. Diligenter, artificiosè.

Industrius, a, um, emsig, witzig. *Syn*. Ingeniosus, laboriosus, solers, navus, vigilans, in rebus gerendis acer, diligentissimus, experientissimus. V. *Practicus*, *Sedulus*.

Inedia, æ, f, Hunger, das Fasten. *Syn*. Fames, esuries. *Usus*. E vita per inediam discedere; inedia necari, consumi. V. *Fames*.

Inelegans, tis, *g. o.* unzierlich. *Syn*. Impolitus, inconcinnus.)(*Elegans*.

Ineleganter, häßlich, wüst. *Syn*. Impolitè, inconcinne.)(*Eleganter*.

Inenodabilis, e. gantz verwirrt. *Syn*. Inexplicabilis.

Ineo, is, inivi, initum, ire. hineingehen. *Syn*. Adeo, ingredior.)(*Exeo*. *Usus*. 1. Convivia inire. 2. *Incipio*, anfangen. Prælium, magistratum inire. 3. *Invenio*, Inire gratiam ab aliquo, Gnade finden. 4. *Suscipio*, *aggredior*, annehmen, ergreiffen. Societatem cum aliquo, connubium, rationem facinoris, vitæ societatem, consilia inire. Ineunda est ratio & via.

Inepte, ungeschickt. *Syn*. Insulsè.)(*benè*, *aptè*. *Usus*. Ineptè, odiose, putidè dicere.

Ineptiæ, arum, f. Narren-Werck. *Syn*. Nugæ. *Epi*. Aniles, innumerabiles. *Phras*. 1. *Quæ istæ sunt ineptiæ?* Was ist das für Narren-Werck? Ad quas ineptias abis? Quas tu hic nugas agis? Quàm frigida, jejuna, levia, nugatoria sunt, quæ deblateras? Quæ ista deliramenta sunt, quàm puerilia, quæ effutis? O licentiam jocularem! quàm plena futilitatis sunt summæque levitatis, quæ à te dicuntur stultissimè? 2. *Quis ineptias hominis tolleret*, wer kan diese ungereimte Possen vertragen? Hominis intemperiem, fastidium, insulsitatem quis ferat? Quis aniles ineptias ferat hominis portenta & miracula non differentis, sed somniantis? Quis otiò ita abutatur, operam ut det homini, qui puerilibus fabulis sermonem implet? V. *Nugor*. *Usus*. Summa ineptia de quacunque re, quocunque in loco argutissimè disputare.

Ineptio, is, ivi, ire. närrisch thun. *Usus*. Non desines ineptire? V. *Nugor*.

Ineptus, a, um. ungeschickt. *Syn*. Stolidus, inconcinnus, insulsus; qui aut tempus quid

quid postulet, non videt, aut plura loquitur, ut se ostendat, aut eorum, quibuscum est, vel dignitatis, vel commodi rationem non habet, aut denique in aliquo genere vel inconcinnus, vel multu est. *Phras.* 1. *Quem tu hominem hoc ineptiorem vidisti?* hast du wohl einen läppischen Menschen gesehen? Quem futiliorem, intolerabiliorem, stultiorem vidisti unquam, qui ita pueriliter faciat; tantas turbas, cùm tam nugax esset, commoverit? Dii quàm ineptus, quàm sui amans est sine rivali! Quem mihi dabis fatuum, ridiculum, inconditum, insolentem, unum omnium loquacissimum, quem nugator iste stolidus, ac inscitus suis ineptiis non superet? 2. *Oratio inepta*, eine ungereimte Rede. Oratio nec caput, nec pedes habens; oratio diffluens, dissoluta, neque perfecta, neque conclusa; ab auribus vulgi abhorrens, & incondita; imperitissimè elaborata. V. *Oratio.* *Usus.* Ineptus ad summam impudentiam. Interdum ineptè stultus es. V. *Inurbanus*, *Stolidus.*

Inermis, e. unbewaffnet.)(*Armatus.* *Usus.* Perterritos, inermes, saucios, nudos, armis exutos duces persecuti non sunt.

Inermus, a, um. Wehr-los. *Syn.* Inermis.

Iners, tis, *g. o.* faul. *Syn.* Ignavus, piger, desidiosus, somniculosus, vecors, languidus.)(*Operosus, semper agens aliquid, & moliens.* *Usus.* Artes, quibus qui carebant, inertes à majoribus dicebantur. Iners otium. V. *Piger.*

Inertia, æ, f. Faulheit. *Syn.* Ignavia, desidia, segnities, negligentia, pigritia, fuga laboris. *Epi.* Singularis, turpis. *Usus.* Condemnare aliquem inertia. V. *Pigritia.*

Ineruditus, a, um. ungelehrt. *Syn.* Indoctus, rudis.)(*Eruditus.* V. *Rudis*, *imperitus.*

Inesco, as, avi, atum, are. betrüglich locken. *Syn.* Illecebris quibusdam animos invito, irretio, traho; decipio. *Usus.* Eô successû inescata est consulis temeritas. V. *Allicio.*

Inexercitatus, a, um. ungeübt. *Syn.* Rudis, tiro, qui usum non habet. *Usus.* Miles promptus, nec inexercitatus.

Inexhaustus, a, um. unerschöpflich. *Usus.* Aviditas immensa, inexhausta.

Inexorabilis, e. unerbittlich. *Syn.* Implacabilis, inexpugnabilis, inexplebilis.)(*Exorabilis, placabilis.* *Usus.* Vehemens, inexorabilis in alios, V. *Durus.*

Inexpectatus, a, um. unerwartet. *Syn.* Insperatus, repentinus. V. *Improvisò.*

Inexpertus, a, um. unerfahren. *Usus.* Nihil inexpertum relinquere. Miles inexpertus.

Inexpiabilis, e. unversöhnlich. *Syn.* Quod expiari purgarique non potest. *Usus.* Fraus, scelus, bellum inexpiabile.

Inexplebilis, e. unersättlich. *Syn.* Insatiabilis, insaturabilis. *Usus.* Inexplebilis cupiditas.

Inexplicabilis, e. unauflöslich. *Syn.* Inenodabilis, difficilis.

Inexpugnabilis, e. das nicht zu erobern ist. *Syn.* Tutus, munitus, invictus.

Inexsuperabilis, e. unüberwindlich. *Usus.* Vis fati, alpes inexsuperabiles.

Inextricabilis, e. gar verwirrt. *Syn.* Inexplicabilis.

Infacetus, a, um. unhöflich. *Syn.* Inurbanus, inconcinnus. *Usus.* Mendacium infacetum.

Infacundus, a, um. unberedt. *Usus.* Vir acer, nec infacundus.

Infamia, æ, f. Schmach, Unehre, übler Nahme. *Syn.* Dedecus, nota, macula, probrum, labes, ignominia, nota turpitudinis. *Epi.* Communis, gravis, falsa, insignis, magna, sempiterna, summa, tanta, vera, vetus. *Phras.* 1. *Infamiam alicui creare*, eines guten Nahmen angreiffen. Conflare infamiam alicui; infamiâ aliquem aspergere; notam infamiæ alicui inurere; labem inferre nomini; labem aspergere; maculam inurere; maculâ afficere; aspergere aliquem turpitudine nomen alicujus fœdare; ignominiæ labem inurere; notam inurere ad ignominiam sempiternam; infamiæ nomen subjicere. V. *Labes*, *Macula*, *Fama*, *Detraho*, *Infamo.* 2. *Infamiam purgare*, den üblen Nahmen wiederum auslöschen. Effugere, levare, sarcire infamiam; labem eluere; turpitudinem delere. 3. *Infamiam habere*, einen üblen Nahmen haben. Laborare, flagrare infamia; in infamia esse; infamiam subire; venire in sermonem & vituperationem hominum; notam subire ac turpitudinem; in turpitudinem venire; turpitudine notari; traduci per ora homi-

hominum; infamiâ aspergi. V. *Infamis*, *Infamo*, *Dedecus*. *Usus*. Infamiam conflare. Infamiâ aspergere, inurere. Infamiam magnam concipere.

Infamis, e. verschreyt, Ehr-los. *Syn.* Turpis; omnium scelerum libidinúmque maculis notissimus; sceleribus notatus, omni dedecore coopertus, tristi notâ insignis; ignominiâ notatus; insignis omnibus notis turpitudinis; oppressus dedecore & infamiâ; infamiâ flagrans? omni dedecore infamis. *Usus*. Turpis adolescentia, vita infamis, omni dedecore cooperta. V. *Dedecus*.

Infamo, as, avi, atum, are. verläumden. *Syn.* Noto; ignominiam, notam, maculam inuro; ignominiâ noto; existimationem offendo, deformo; famæ detraho; infamiam affero; maledictorum notis inuro. *Phras.* 1. *Non leve crimen est, alios infamare*, es ist kein geringes Laster, andere verläumden. Infamiam inferre; crimen in alicujus vitam morésque jacere, conjicere; sempiternam alicui ignominiam imponere; in alienam famam involare; existimationem offendere; alicujus honori labem inferre. V. *Infamiam creare*; *Detraho*. 2. *Infamatus est graviter*, er ist sehr verläumdet worden. Infamiam magnam subiit; inusta illi nota est ad ignominiam sempiternam; dedecore & infamiâ pressus, oppressus est; infamiâ gravi aspersus; gravi ignominâ notatus. V. *Infamiam habere*; *Detraho*, *Labes*, *Macula*. 3. *Illi magis, quam tu, infamabuntur*, sie werden mehr an ihrer Ehre leiden, als du. Plus illi subibunt dedecoris, quàm tu: plus illis afferet ea res infamiæ, quàm tibi; majori illi infamiâ, quàm tu, flagrabunt; gravior ad eos redundabit infamia, quàm in te; hoc illis potiùs fraudi erit; quàm tibi; plus illi ferent ignominiæ, quàm tu. V. *Infamia*. *Usus*. Tua moderatio aliorum infamat injuriam.

Infandus, a, um. unsäglich, abscheulich. *Syn.* Nefandus, execrandus.

Infans, tis, m. Kind, unmündig. *Syn.* Vagiens puer. *Usus*. Nutrices omnia mansa pueris infantibus in os inserunt. Infantum incunabula.

Infans, tior, tissimus, unberedt. *Syn.* Indisertus.)(*Eloquens*, *disertus*. *Usus*. Dialectici infantissimi. Nihil illô accusatore infantius. Oratio neque nimis infans neque perfectè diserta.

Infantia, æ, f. Unberedsamkeit. *Syn.* Jejunitas orationis, orationis inopiâ.)(*Eloquentia*. *Epi.* Incredibilis, naturalis. *Usus*. Infantia ejus & inscitia causam perdidit.

Infatuo, as, avi, atum, are, bethören. *Syn.* Fatuum, stultúmque reddo. *Adv.* Magis. *Usus*. Aliquem mercede infatuare.

Infector, oris, m. Färber. *Usus*, Infector me moratur.

Infectus, a, um, ungemacht; *item:* gefärbt. *Usus*. 1. Habere aliquid factum pro infecto. Re infectâ abire, irritâ re abire, unverrichter Sachen. Irrita sunt infectáque, quæ augur nefasta dixerit & odiosa. 2. *Tinctus*, gefärbt. Infectus purpurâ, 3. *Vitiatus*, verderbt, angesteckt. Animi hominum infecti partibus.

Infelicitas, tis, f. Unglück. *Syn.* Adversa *vel* incommoda fortuna; res sinistræ, res incommoda, calamitas. *Usus*. Infelicitatem omnem in dolore ponunt. Sit hoc infelicitatis tuæ. V. *Miseria*, *Adversus*, *Fortuna*, *Infortunium*.

Infelix, icis, *gen. om.* unglückselig. *Syn.* Miser, calamitosus, dejectus ad calamitatem, durâ & crudeli fortunâ usus, infortunatus, funestus, inauspicatus. *Phras. Infelix sum*, ich bin unglückselig. Omnes felicitates mihi adversæ sunt; Homo sum durô fatô, & in pœnam genitus; omnium, qui vivunt usquam gentium, sum miserrimus; quas in procellas fortuna me conjecit? Sempiterna nox meis fortunis offusa est; aliud ex alio vulnus à fortuna accipio; omnibus fortunæ telis sum expôsitus; quidquid usquam malorum est, in me incurrit; nihil ad voluntatem fluit; nihil ex sententiâ succedit; fortunâ utor periniquâ. V. *Miser*. *Usus*. Siquis reipublicæ est infelix, is felix esse non potest. V. *Fortuna, adversa*.

Infensè, feindselig. *Usus*. Nemo mihi infensiùs est adversatus.

Infensus, a, um. erzürnt, ungünstig. *Syn.* Inimicus. *Adv.* Vehementer. *Usus*. In te concitati infensique sunt. Esse infensum fortunis alicujus. Civibus suspectus, graviterque infensus. V. *Inimicus*, *alienus*.

Infe-

Infercio, is, ire. einstossen, stopfen, füllen. *Syn.* Infarcio, inculco. *Usus.* Ne inferciens verba, quasi rimas expleat.

Inferi, orum, m. die Hölle. *Syn.* Inferorum carcer; impiorum à morte sedes, locus pœnarum & cruciatuum æternorum, ubi impii seclusi à concilio cœlestium in perpetuis miseriis versabuntur: Dii manes. *Phras.* 1. *Ad inferos detrusus est*, er ist in die Hölle kommen. Eum inferi excepere æternis exurendum ignibus; ad cruciatus nullô ævô finiendos, ad sempiternos ignes deturbatus est; ad inferos migravit, descendit, expensurus supplicia sempiternis sæculorum ætatibus luenda; ad inferos præceps actus, sceleratorum sedem ac regionem. 2. *Ad inferos pœnas luit scelerum*, er leidet in der Hölle. Pœnas dat apud inferos; supplicia luit in omne ævum duratura; nullius ævi longinquitate finienda; æternis apud inferos suppliciis mactatur. V. *Animæ damnatæ*. *Usus.* Ab inferis revocare, excitare, elicere testem veritatis. Apud inferos impiorum supplicia perferre. Ad inferos pœnas parricidii luere,

Inferiæ, arum, f. Seel-Amt. R. *ab inferis, quo mortui apud gentiles descendere credebantur.* Syn. Justa, feralia, mortuorum sacra. *Usus.* Inferias alicui dare, afferre.

Inferior, oris, g. c. niedriger.)(*Superior.* *Usus.* Prudentiâ & usu me non est inferior. Inferioris ordinis amici. In inferiores crudelis, in superiores contumax, in æquos & pares fastidiosus. Superior ordine, inferior fortunâ.

Infernus, a, um. das unten ist. *Usus.* Inferna sedes.

Infero, fers, tuli, illatum, ferre. hinein bringen. *Syn.* Inveho, importo, induco, intrudo.)(*Effero.* *Adv.* Maturè, posteriùs, ultrò. *Usus.* Terrorem, metum, cladem, calamitatem alicui inferre, Schrecken bringen. Inferre sermonem de re aliqua, die Rede einführen. Vim alicui, manus, periculum capitis inferre, Hand anlegen, ein gefährliches Spiel zurichten. Pedem inferre; inferre se in senatum, hineingehen. Inferre facinus in famam & fortunas alterius, einen schwerlich anklagen, oder verläumden.

Inferus, a, um. das unten ist. R. *ab infra.* *Syn.* Infernus.)(*Superus.*

Infestè, feindselig. Syn. Inimicè, hostiliter, hostilem in modum.

Infestus, a, um. feindlich, gefährlich. *Syn.* Infensus, inimicus, adversus, molestus.)(*Propitius.* *Adv.* Maximè. *Usus.* 1. Fortuna mihi olim propitia, nunc infesta est. Omnia mihi summam per injuriam sunt infesta. Infestis omnium oculis conspicior. Fertur infestus in omnes. Iniquô infestóque animô intueri aliquem. 2. *Plenus discriminis*, voll Gefahr, unsicher. Viæ excursionibus infestæ. Saltus latrociniis infestus. Agrum Rom. hostes infestum reddidêre. V. *Alienus, Inimicus. Vexo.*

Inficiatio, onis, f. Verneinung. *Syn.* Negatio, depulsio. *Usus.* Crimina plerumque inficiatione defendimus.

Inficiator, oris, m. Läugner. *Usus.* Una eademque est fraudatoribus & inficiatoribus impudentia.

Inficio, is, feci, fectum, ere. färben. *Syn.* Imbuo. *Adv.* Planè. *Usus.* 1. Teneros & rudes inficere & flectere. 2. *Corrumpo, vitio*, verderben. Opinionum pravitate, languore, otio, desidiâ infecimus & corrupimus. V. *Corrumpo.*

Inficior, aris, atus, sum, ari. läugnen. *Syn.* Nego.)(*Confiteor.* *Adv.* Verè. *Usus.* Cùm posset inficiari crimen, cùm in alios derivare, confessus est. V. *Nego.*

Infidelis, e. untreu, meineidig. *Syn.* Infidus.)(*bonus, fidelis.* *Phras.* *Sunt infideles*, sie seynd untreu und meineydig. Improbi sunt & perfidiosi; est in iis perfidia plusquam Punica; omnia in iis insidiosa sunt & fallacia; nihil in iis veri, nihil sancti, nullus Deûm metus, nullum jusjurandum, nulla religio; fidem non præstant; in fide non manent; fluxa iis est fides. *Usus.* Non do, non dedi cuiquam infideli fidem. V. *Perfidus, Perjurus.* Infidelis, ein Unglaubiger, *vulg. est; rectiùs dicitur:* Religionum nostrarum mysteriis non initiatus. *Idololatra*,

Infidelitas, tis, f. Untreue. *Syn.* Perfidia. *Phras.* *Suspectus eris de infidelitate*, man wird dich einer Untreue halber in Verdacht haben. Erit, cur de fide tua non benè homines existiment; venies in suspicionem infidelitatis, parùm bonæ, parùm rectæ fidei; fides tua in suspicionem adducetur, in dubium veniet, in dubium vocabitur; causam afferes de tua fide secùs existimandi. *Usus.* Quantæ infidelitates in amicis!

Infideliter, untreuer Weise. *Syn.* Perfidiosè.

Infidus, a. um. Treu-los. Syn. Infidelis.)(*fidus*. *Usus*. Nihil enim stabile, quod infidum est. V. *Infidelis*.

Infigo, is, fixi, fixum, ere. hineinstossen. Syn. Impingo.)(*Evello*. *Adv*. Fidenter. *Usus* Hæc cura semper mihi erit animóque meo infixa. Infixus animo hæret dolor. Infixum in patriæ charitate animum gerit. V. *Imprimo*.

Infimus, a, um. der Unterste, Geringste.)(*Summus*. *Usus*. Ex infimo genere & fortunæ gradu. Infima fax populi. Infimo cuique gratissima animadversio. Infima conditio servorum.

Infinitas, atis, f. Unendlichkeit. Syn. Immensitas infinitio, innumerabilitas. *Usus*. Infinitas locorum, rerum atque naturæ. Infinitatem omnem mente peragrare.

Infinitè, unendlich, ohne Maaß und Ziel. *Syn*. Sine modo & fine. *Usus*. Divitias infinitè concupiscit. Materia infininitè dividi & secari potest.

Infinitio, onis, f. Unendlichkeit. *Syn*. Infinitas.

Infinitus, a, um. unendlich, unbeschränckt. *Syn*. Immensus, innumerabilis, inexhaustus, indeterminatus, cujus nulla est ora, nulla extremitas.)(*definitus*. *Usus*. Immensa, infinita, immoderata cupiditas. Infinitam potestatem alicui permittere. Infinita posteritas.

Infirmatio, onis, f Schwächung. *Syn*. Debilitatio, confutatio, refutatio. *Epi*. Conjecturalis, comparativa. *Usus*. Infirmatio rerum judicatarum.

Infirmè, sehr blöd. *Syn*. Parum. *Usus*. Videbam infirmè animatos.

Infirmitas, tis, f. Schwachheit. *Syn*. Imbecillitas, debilitas. *Usus*. Me conficit solicitudo, ex qua etiam infirmitas corporis. Infirmitatem corporis animi virtute superare. Infirmitas laterum, virium, animi, ætatis, valetudinis. V. *Debilitas*.

Infirmo, as, avi, atum, are. krafftlos machen. *Syn*. Infirmum facio, debilito, frango.)(*Confirmo*. *Usus*. Infirmare fidem alicujus, & convellere. Pacta infirmare. Legem, senatum, veritatem infirmare. Infirmare objecta & diluere. V. *Debilito, frango*.

Infirmus, a, um. schwach, krafftlos. *Syn*. Imbecillis, debilis, enervatus, fractus, carens viribus.)(*Firmus*. *Adv*. Omninò. *Phras*. 1. *Corpore est admodum infirmo*, er ist sehr schwach und krafftlos. Corpore est effœto, fractò & debilitato; parùm firmamenti, parum in eo virium est; quà imbecillitate, quâ macie? Summâ gracilitate atque infirmitate corporis. V. *Debilis*, *Valetudo*. 2. *Animo adhuc est infirmo*, er ist noch schwach im Hirn. Animô est nondum consilio ac ratione firmatô; pectoris ejus angustiæ nondum capiunt tantam consilii firmitatem; non recipit levitas ista, non egestas animi; non infirmitas ingenii sustinet personam tam gravem, tam severam. V. *Animus*. *Usus*. Homo ætate affectâ, infirmis viribus, afflictus, caducus,

Inflammatio, onis, f. Entzündung. *Syn*. Ardor. *Usus*. Inflammatio, animi, & quidam quasi afflatus furoris,

Inflammo, as, avi, atum, are. anzünden. *Syn*. Incendo, ignem infero, faces admoveo.)(*restinguo, extinguo*. *Adv*. Necessario. *Usus*. 1. Templa inflammare. 2. *Hortor*, *incito*, *impello*, antreiben, anmahnen. Animos inflammare. Inflammare populum; inflammare motus animorum, *vel* extinguere. Inflammatus irâ. V. *Imbello, excito*. Inflammatur & exardescit in dicendo. V. *Hortor, Excito, Impello*; item: *Ignis*, *Incendo*, *Accendo*, *Flama*.

Inflatio, onis, f. Aufblehung, Geschwulst. Syn. Tumor. *Epi*. Magna. *Usus*. Fabæ magnam inflationem habent.

Inflatus, a, um, aufgeblasen. *Syn*. Tumidus. *Adv*. Vehementiùs, graviùs, *Usus*. 1. Serpens, inflatô collô. 2. *Superbus*, *elatus*, hoffärtig. Hostes spe animisque inflati. Lætitiâ, inflatus & insolens. Errore; opinionibus inflati. V. *Superbus*, *Arrogans*.

Inflatus, ûs, m. das Einblasen. *Syn*. Afflatus. *Epi*. Divinus, primus. *Usus*. Primô tibicinis inflatu. Instinctu inflatûque divinô.

Inflecto, is, flexi, flexum, ere. biegen. *Adv*. Leviter, obliquè. *Usus*. Jus civile non gratia inflectitur, non potentia perfringitur. Né injuria animi tui magnitudinem inflectat. Inflexa, mollis & tenera oratio.

Inflexio, onis, f. Biegung. *Syn*. Flexio. *Epi*. Fortis ac virilis. *Usus*. Inflexio laterum.

Infli-

Infligo, is, flixi, flictum, ere. einen Streich geben. *Syn.* Infero. *Usus.* Mortiferam plagam reipublicæ infligere. Id tibi dedecus, turpitudinem sempiternam infliget. V. *Impingo.*

Inflor, aris, atus sum, ari. aufgeblasen werden. *Syn.* Efferor, intumesco. *Phras.* 1. *Ex re tantilla inflaris?* wirst du so aufgeblasen einer so geringen Sache wegen? Res tantilla tibi dat animos? Res tam exigua tibi animos facit? Res tantilla tibi eos affert spiritus? Ex re tantilla tollis animos? Res tantilla adeò effert animum? Ex re tantilla adeò te extollis? V. *Superbus.* *Usus.* insolèntiâ, timore, spe, lætitia inflari.

Influo, is, fluxi, fluxum, ere. einfliessen. *Syn.* Illabor.)(*Effluo.* *Phras.* 1. *Savus in Danubium influit,* der Sau-Strom fließt in die Donau. Savus Danubio flumini miscetur; in Danubium præcipitat; se evolvit; in Danubium devolvitur; Istrô flumine excipitur; leni aquarum tractû Istro se insinuat; Danubium auget. V. *Flumen.* *Usus.* In animos, in aures concionis blanditiis orationis influere. Ex illa lenitate ad hanc vim influat aliquid, oportet. Influunt in urbem hostes.

Infodio, is, fodi, fossum, ere. eingraben. *Usus.* Corpus terræ infodere

Infœcundus, a, um. unfruchtbar, *Syn.* Sterilis.

Informatio, onis, f. Unterricht *Syn.* Notio. *Epi.* Antecepta, insita in animo. *Usus.* Antecepta quædam animô rei informatio. Habemus in animo insitam informationem quandam DEI. In unius verbi imagine sæpè totius sententiæ informatio est.

Informis, e. ungestalt, häßlich. *Usus.* Cùm res muta & informis fit eloquens & formata.

Informo, as, avi, atum, are. entwerffen, unterrichten. *Syn.* Adumbro, formo, instituo. *Usus.* 1. Consilium quoddam, cogitationem, judicium informare, *rudi modò adumbrare.* 2. *Imbuo,* unterrichten. Juventutem artibus informare. V. *Doceo.*

Infortunatus, a, um. unglücklich. *Syn.* Calamitosus, ærumnosus. V. *Miser, infelix.*

Infortunium, ii, n. Unglück, Unfall. *Syn.* Calamitas, ærumna, adversi casus. *Phras.* 1. *Invidia in hoc infortunium me conjecit,* fremder Neid hat mich in dieses Unglück gebracht. In eum me casum demisit; hôc me malô, hôc infortuniô mactavit; aliena me invidia, non culpa mea me perculit, afflixit; in eam me calamitatem traxit; hoc mihi vulnus inflixit; hanc mihi plagam imposuit; hac me ruinâ involvit; tantum mihi malorum importavit; me in ruinam impulit. 2. *Duo infortunia mihi accidere,* zwey Unglück haben mich getroffen. Duo fulmina per hos dies me perculere; calamitatem unam, quam casus infestus tulit, alterâ crudeliùs aggravavit fortunâ; cùm vix primus turbo immani fragore detenuisset, secunda mox procella inme desæviit; vix ex ea fortunæ sævitia emersi, in novam calamitatem incidi; dedecoris acerbitatem casus haud paulo infestior cumulavit. V. *Calamitas, Miseria, Adversa res.* *Usus.* Magnum sibi infortunium invenit.

Infra, unter, unten. *Syn.* Sub.)(*Supra.* *Usus.* Non modò ex numero virorum, sed infra mortuos amandandus. Humanas res infra se ducere,

Infractio, onis, f. Zaghafftigkeit, Kleinmuth. *Syn.* Abjectio. *Usus.* Infractio quædam animi & demissio.

Infractus, a. um. verzagt, kleinmüthig. *Syn.* Fractus, demissus. *Usus.* Non modò non infractô, sed etiam confirmatô erat animô. V. *Animus, abjectus.*

Infreno, as, avi, atum, are. aufzäumen, *Syn.* Equis frenum impono.

Infrequens, tis, *gen. om.* selten geschehend, nicht zahlreich. *Syn.* Parùm frequens. *Usus.* Senatus infrequens, wobey nicht viele erscheinen. Et Romæ, & in prædiis sum infrequens. V. *Rarus.*

Infrequentia. æ, f. schwache Versammlung. *Syn.* Paucitas, solitudo.

Infringo, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen. *Syn.* Frango, concido, debilito. *Usus.* Animos alicujus, spem, audaciam, vires, dignitatem, autoritatem infringere. Elanguescit, debilitatur, infringitur tua industria, Palmam in manibus infringere, den Sieg wiederum aus der Hand lassen. V. *Frango.*

Infucatus, a, um. geschminckt. *Syn.* Fucatus, coloratus. V. *Sincerus.*

Infugio, is, fugi, itum, ere. Zuflucht nehmen. *Syn.* Confugio. *Usus.* Ne intribunatus portum infugeret.

Infula, æ, f. Inful. *Syn.* Mitra, diadema. *Usus.* Sacerdotes cum infulis & verbenis. Venditis imperii infulis.

Infumo, as, avi, atum, are. räuchern. *Usus.* Carnes infumatæ.

Infundo, is, fudi, fusum, ere. eingiessen. *Syn.* Fundo, instillo.)(*effundo.* *Usus.* Luxum, vitia in civitatem infundere; se in stirpem, genus alienum infunderei; in memoriam; ùt in vas, ea, quæ discimus, infunduntur. Infusa in urbem barbaries, peregrinitas.

Infusco, as, avi, atum, are. schwärtzen. *Syn.* Inficio. *Usus.* Quos aliqua barbaries domestica infuscat. Vicinitas non infuscata malevolentiâ. V. *Inficio.*

Ingemino, as, avi, atum, are. mehren, verdoppeln. *Syn.* Gemino.

Ingemisco, is, gemui, ere. seufftzen. *Syn.* Gemo. *Usus.* Pueri Spartani non ingemiscunt verberum dolore lanitati. V. *Gemo.*

Ingenero, as, avi, atum, are. einpflantzen. *Syn.* Ingigno. *Usus.* Natura amorem in filios parentibus ingenerat; ei familiæ ingenerata frugalitas videtur.

Ingeniosè, künstlich, sinnreich, geschicklich. *Syn.* Solerter, acutè, subtiliter.

Ingeniosus, a, um. sinnreich, *Syn.* Multum habens ingenii, acutus, solers, eximiô, acerrimô ingeniô.)(*Hebes, tardus. Phras. Vir ingeniosus est, & peracutus,* er ist ein scharffsinniger Mann. Acer investigator rerum est, quæ á natura involutæ videntur; mira quædam, & nova excogitare solitus; vir est, quô nihil solertius; qui solertissimè perspiciat omnia, sagax, providus ad futura prospicienda; mente acri & perspicaci prudentia præditus; egregiâ est ingenii acie; in quo multa docilitas & memoria, quæ ferè ingenii nomine appellantur; animi motibus celebribus, ad inveniendum acutis; ad memoriam firmis, ad explicandum ornandúmque expeditis, quem summum excellénsque ingenium armavit ad omnia; vir summâ indole, abundantiâ quadam ingenii præstans; incredibili ingenii magnitudine; sigulari ac propè divina quâdam vi ingenii; indoles in illo magna ingeniúmque versatile sic pariter ad omnia, ut natum ad id unum diceres, quodcunque ageret; floret ingenii acumine; acri & perspicaci pollet ingeniô; ea est homini ingenii acies, ea intelligendi acrimonia, is vigor, id acumen, ea mirifica vis ingenii, nihil ut non videat, nihil non scientiâ comprehendat; est in eo, non quale multis contingit, ingenium, sed egregium, exquisitum, singulare, ac propè divinum; dotibus ingenii instructus est eximiis. V. *Ingenium. Usus.* Aristoteles docet, omnes ingeniosos melancholicos esse.

Ingenium, ii, n. natürlicher Verstand. *Syn.* Vis ingenii, ingenii acies, acumen, perspicacitas mentis, solertia, ingenii celeritas: indoles. *Epi.* Acre, acutum, bonum, dignum immortalitate, divinum, elegans, excellens, exiguum, eximium, fidum, hebes, humanum, illustre, immemor, inverecundum, lene, magnum, mediocre, mirum, miserum, muliebre, multiplex, optimum, oratorium, par, parvum; peracre, præstans, sanè probabile, probum, singulare, splendidissimum, summum, tantum, tardum. *Phras.* 1. *Ingenium sentio in te esse summum,* ich halte davor, du habest einen trefflichen Verstand und Fähigkeit. Ingenium in te sentio esse eximium, non mediocre, non vulgare; non quale multis contigit, sed exquisitum, rarum, singulare, præstans, acutissimum & plane divinum; acutissimam esse aciem ingenii tui; egregiô te à natura instructum esse ingeniô, minimo te esse hebetem ad id, quod melius sit intelligendum judico. Eam esse ingenii tui aciem judico, nihil ut non videas, assequaris, facile intelligas, mente comprehendas. Ingenii tantum in te esse duco, quantum potest esse plurimum; de ingenii tui præstantia, vi, acie ita statuo, neminem anteferri tibi, paucos admodùm conferri posse; præstare, excellere, valere florere te ingeniô; ingeniô te vel omnibus antecellere, vel certe nemini concedere judico; ingenii tui præstantiæ tantum tribuo, ut paucos comparem, neminem tibi anteponam; omnibus te ingenii laudibus efflorescere; extra omnem ingenii aleam esse positum judico; mentem sagacem, ingenium acerrimum in te esse sentio. 2. *Hoc ingenium meum superat,* das ist mir zu hoch. Non hoc ingenii est mei; non capiunt rem tantam ingenii mei angustiæ; vires ingenii hoc superat; hoc ingenii facultatem excedit; hæc illi disputent, quibus vires ingenii pares; arctiores ingenii mei fines sunt; modus ingenii contractior; haud adeo patent ingenii mei fines, ut

ista

ista comprehendant. 3. *Totum ingenium ad causam cognoscendam impendere*, seinen ganzen Verstand auf Erkänntniß eines Handels verwenden. Nervos omnes ingenii contendere; ingenium exacuere; omnes ingenii vires ad causæ cognitionem conferre; toto pectore in causæ cognitionem incumbere; nihil ingenii, nihil industriæ prætermittere in causis cognoscendis. 4. *Præstanti est indole atque ingenio*, er ist von einer trefflichen Gemüths-Art. Rara hominis, summáque indoles; alta animi indoles, rectum ingenium, vis naturæ pulcherrima, V. *Indoles*. *Usus*. 1. Industria alit, suppeditat, acuit ingenium. Abundat, valet, floret ingenio. Effulget, elucet in rebus omnibus ejus ingenium. Ingenii opinio. 2. *Natura, Indoles*, Gemüths-Art. Inverecundum animi ingenium; unius in bono constans, quàm navum in malitia ingenium; ferox, mutabile, servile ingenium. Suo vivere ingenio. Ad ingenium redire, se recipere, wiederum in die alte Gewohnheit fallen. V. *Ingeniosus, Natura.*

Ingens, tis, *g. o.* sehr groß. *Syn*. Immanis, grandis, immensus. *Usus*. Ingens, immanis præda, pecunia. V. *Magnus*.

Ingenuè, aufrichtig. *Syn*. Candidè, liberè, sincere. *Usus*. Cupere me laudari, apertè & ingenuè fateor.

Ingenuitas, tis, f. Aufrichtigkeit, Ehrbarkeit. *Syn*. Liberalitas, honestas, probitas. *Usus*. Præ se ferre probitatem quandam & ingenuitatem. Vitandâ verborum turpitudine ingenuitatem suam & ruborem præstare, V. *Honestas, decet*.

Ingenuus, a, um. aufrichtig, ehrbar. *Syn*. Liberalis, liber, honestus. *Adv*. Inprimis, maximè. *Usus*. Nihil in eo apparet moderatum, pudens, pudicum, ingenuum. Homo ingenuus, liberaliter educatus. Vita, animus, artes ingenuæ & liberales. V. *Honestus*.

Ingero. is, gessi, gestum, ere. hineinthun. *Syn*. Infero, intrudo. *Usus*. Sed quid ego ingero præterita?

Ingigno, is, genui, genitum, ere, einpflanzen. *Syn*. Ingenero. *Usus*. Ingenita naturæ virtus. Veri inveniendi cupiditatem nobis natura ingenuit.

Inglorius, a, um. unberühmt. *Syn*. Inhonoratus.)(*Honoratus*. *Usus*. Vita inhonorata, ignobilis, ingloria. V. *Contemptus*.

Ingluvies, ei, f. Fraß. *Syn*. Voracitas. V. *Gula, Vorax*.

Ingratè, undanckbarlich. *Syn*. Animo ingrato, illiberaliter. *Usus*. Ingratè nostra facilitate abutuntur.

Ingratiis, wider eines Willen, ohne Danck. *Usus*. Tuis ingratiis abibo. *Te invitò ac repugnante*. V. *Invitus*.

Ingratis, ungern. *Syn*. Invitò, cum mala gratia.)(*cum bona gratia*. *Usus*. Extorquendum est invito & ingratis, quod debet.

Ingratus, a, um. undanckbar. *Syn*. Immemor beneficii, gratiæ.)(*Gratus*, *Adv*. Crudeliter, impiè. *Phras*. 1. *Ingratus es*, du bist undanckbar. Ingratum te præbes; ingratè agis; gratiam non refers; gratiam non reddis; gratiam à te non fero; officium in te requiro, desidero; officium non præstas; meis in te meritis non respondes; mea in te officia non rependis; officia officiis non compensas; memorem beneficii animum non præstas; in vitium animi ingrati incidisti; turpem ingrati animi culpam sustines; de referenda gratia parum es solicitus, parum laboras, parum cogitas; referendæ gratiæ haudquaquam studiosus es. 2. *Nihil pejus odi, quam animi ingrati vitium, vulg, ingratitudinem*, ich hasse nichts mehr, als die Undanckbarkeit. Nullum odiosius mihi crimen est ingrati animi culpâ; nullum hominum genus acerbius odi, acerbiore insector odio, quàm qui gratiam benè meritis non referunt; qui de gratia referenda minimùm cogitant, parùm laborant? cùm omne crimen, tum vero prætermissæ gratiæ, neglecti officii culpa gravis admodùm, molesta & odiosa mihi est; odi immemorem beneficii animum, & ingrati animi crimen detestor. *Usus*. 1. Nihil cognovi ingratius, in quo vitio nihil non mali inest. Ingrati animi crimen horreo. Ingratus animûs. 2. *Molestus, odiosus*, unangenehm. Si ingrata tibi sunt officia mea, non committam, ut tibi insanire videar. V. *Odiosus, Molestus*.

Ingravesco, is, ere. schwerer werden. *Syn*. Gilsco, cresco, gravior fio, *Adv*. Vehementius. *Usus*. Ingravescit in dies malum. Annona ingravescit. Corpora defatigatione ingravescunt. V. *Augeo*.

Ingre-

Ingredior, eris, greffus fum, gredi. eingehen, hineingehen. *Syn.* Intro, introeo, me infero, ineo, pedem infero, pedem pono, adeo, accedo, *Adv.* Audacius, æqualiter, pallo fecius, pedetentim, penitùs, fimiliter, tardè, timidè. *Ufus.* 1. Iter, caufam, vitam honeftam ingredi. Hoc die primùm in fpem libertatis, ad dicendum ingreffus fum. Veftigiis majorum ingredi. 2. *Aggredior, incipio,* anfangen. Id nunc facere ingredimur. De iis dicere ingreffus fum. Confilium, rationem vivendi, bellum ingredi. 3. *Gradior, eo,* gehen. Liberè ingredi. Hanc viam vix fine cafu aliquo, aut prolapfione ingrediere. V. *Incedo, Aditus.*

Ingreffio, onis, f. Eingang. *Syn.* Introitus, aggreffio: inceffus. *Epi.* Obfcura, antiqua, moderata. *Ufus.* Interdum orationis curfus eft incitatior, interdum ingreffio moderatior.

Ingreffus, ús, m. Gang, Eingang. *Syn.* Inceffus. *Ufus.* Veftigiis odorari ingreffus cujuspiam. Orationis veftigia ingreffúmque non vidi.

Ingruo, is, ui, ere. einfallen. *Syn.* Impendeo. *Ufus.* Periculum, metus, morbus ingruit. V. *Immineo.*

Ingurgito, as, avi, atum, are. in fich fchlucken. *Syn.* Infero, immitto, *Ufus.* Se in copias alicujus; in multa flagitia ingurgitare. V. *Immergo.*

Inhabilis, e. ungefchickt, unbequem. *Syn.* Ineptus.

Inhabitabilis, e. unbewohnt. *Syn.* Vaftus, incultus, defertus.)(*habitabilis.*

Inhabito, as, avi, atum, are. wohnen, bewohnen. *Syn.* Habito.

Inhæreo, es, hæfi, fum, ere. anhangen. *Syn.* Hæreo, infideo. *Adv.* Penitùs. *Ufus.* Animi corporibus inhærentes. Inhæret vifceribus dolor. Inhæret id in mentibus omnium. V. *Hæreo, Abhæreo.*

Inhalo, as, avi, atum, are. anblafen. *Syn.* Exhalo, afflo. *Ufus.* Teterrimam nobis popinam inhalabas.

Inhibeo, es, ui, itum, ere. verhindern. *Syn.* Cohibeo, coërceô. *Uf.* Inhibere remos, remiges. An te non inhibet vox miferorum? V. *Cohibeo, Comprimo, Coërceo.*

Inhibitio, onis, f. Verboth, Aufhaltung. *Uf.* Inhibitio remigum.

Inhio, as, avi, atum, are. hefftig nach etwas trachten. *Ufus.* Uberibus puer inhians, V. *Defidero, afpiro, capto, aucupor.*

Inhoneftè, fchändlich. *Syn.* Spurcè.

Inhoneftus, a, um. unehrbar. *Syn.* Turpis.)(*Honeftus. Phraf. Patrem fenio confectum deferere, inhoneftum eft*, es ift fchändlich, den erlebten Vater verlaffen. Non decet, non convenit, haud æquum eft; nefas eft, iniquum eft, flagitium eft; minimè honeftum; minimè rationi confentaneum eft. V. *Decet, Turpis. Ufus.* Quæ honeftè nominari non poffunt, inhoneftiffima funt.

Inhonoratus, a, um. verachtet. *Syn.* Inglorius.)(*Honoratus.* V. *Villis.*

Inhorrefco, is, rui, ere. fchauern, wüten. *Ufus.* Inhorrefcit mare, tenebræ conduplicantur. V. *Horror.*

Inhofpitalis, e. wild, wo nicht zu wohnen ift, ungaftfrey. *Syn.* Defertus, incultus, afper.

Inhofpitalitas, tis, f. Unfreundlichkeit. *Epi.* Domeftica, molefta, impudens, crudelis, moderata. *Ufus.* Inhofpitalitas eft opinio vehemens; fugiendum effe hofpitem.

Inhumanè, unmenfchlich, gröblich. *Syn.* Inhumaniter.

Inhumanitas, tis, f. unmenfchliche Art. *Syn* Immanitas, crudelitas. *Ufus.* Manfuetudinem in inhumanitatem convertere. V. *Crudelitas,*

Inhumaniter, unmenfchlich, gröblich. *Syn.* Inhumanê.

Inhumanus, a, um. unmenfchlich, unfreundlich. *Syn.* Crudelis, communi hominum fenfu carens, afper, ferus, durus, difficilis, agreftis, morum infuavium, vitæ communis ignarus; humanitatis expers, immemor, nunquam particeps; inops humanitatis & inurbanus; ab humanitate derelictus. *Phraf.* 1. *Homo ferus & inhumanus eft*, er ift von einer rauhen, graufamen Natur und Gemüths-Art. Nihil tam ferum ac inhumanum, quàm hominis hujus indoles afperrima; humanitatem exuere videtur, ita difficilis aditus, gravis vultus, fuperba refponfa, infolens eft vita; fumma morum acerbitate & immanitate natura omni humano generi infociabilis; ùt feræ quædam nunquam mitefcunt, fic immitis & implacabilis eft ejus hominis animus, & à cultu ac humanitate longiffimè remotus. V.

Bar

Barbarus, Durus, Crudelis. 5. *Brasiliæ populi planè inhumani sunt*, die Völcker in Brasilien seynd gar unmenschlich. Brasiliæ gentes humanitatis immemores sunt; humanitatem omnem exuerunt, abjecerunt; omnem humanitatis sensum amisêre; ab humanitate derelicti sunt; humanitatem à se omnem extirpârunt *Usus*. In hoc animo nihil inhumanum, nihil agreste est. V. *Agrestis*.

Inhumatus, a, um. unbegraben. *Syn.* Insepultus. *Usus*. Diogenes se inhumatum projici jussit.

Inibi, eben daselbst. *Syn.* Ibidem.

Injicio, is, jeci, jectum, ere. hineinwerffen. *Syn.* Objicio, immitto. *Usus*. Dubitationem alicui & scrupulum injicere. Cogitationem alicui, ardorem, spem, metum, religionem, cupiditatem injicere. Frenos furori; alicui manus injicere. V. *Impono*.

Inimicè, feindlich. *Syn.* Infestè, inimicô animô.)(*Amicè*. *Usus*. Infestissimè, inimicissimè agere, contendere cum aliquo, insectari aliquem.

Inimicitia, æ, f. Feindschafft. *Syn.* Simultas, alienatio, disjunctio. *Epi.* Aperta, summa. *Phras.* 1. *Graves inimicitias indè habebis*, du wirst davon grosse Feindschafft haben. Graves inimicitias suscipies, subibis, adibis; grandes tibi inimicitiæ erunt, nascentur; ad inimicitias graves venies, descendes; intercedent tibi cum aliis graves inimicitiæ; grave odium adversus te concitabis; odium subibis, incurres acerbissimum; habebis tibi infensos multos; gerendæ tibi erunt, exercendæ capitales inimicitiæ; ab amicitia tua eam ob rem deficient plurimi, & societatem dissolvent; in simultate non cùm paucis eris; plurimos à te avertes; alii ex aliis se à conjunctione tua avellent; non pauci alienô in te erunt animô, seséque à te disjungent; infestis deinceps animis diffidebitur; inimicitias graves contrahes; alia ex aliis simultas incidet, atrocioribus inimicitiæ certaminibus exercenda. V. *Amicitiam dissolvo, odium*. 2. *Ponite tandem inimicitias*, legt doch einmal die Feindschafft ab. Inimicitias tandem candidè & simpliciter ponite, deponite; extinguite veteres simultates; inimicitias diuturnas charitati patriæ condonate; discedite tandem ab inimicitiis & odiis inveteratis, vósque ex inimicitia in gratiam revocate. V. *Amicitiam redintegro, concilio*. *Usus*. 1. Inimicitias *appetere*, gern Feindschafft machen. Indicere, concipere, denunciare; ad inimicitias vocare. 2. *Inimicitias capere*, Feindschafft tragen. Suscipere adire, subire, habere, exercere, gerere; ad inimicitias venire, descendere; inimicitiæ mihi tecum sunt, intercedunt. 3. Inimicitias *deponere*, ablegen. Ponere, patriæ concedere inimicitias; ab inimicitiis discedere. V. *Odium*.

Inimicus, a, um. feindlich. *Item:* Inimicus, i, m. Feind. *Syn.* Hostis, infestus, infensus, adversarius, alienatus, non æquus, iniquus, invidus, obtrectator. *Epi.* Acer, acerbus, communis, gravis, incolumis, innocens, magnus, odiosus, paternus, pecuniosus, potentissimus, valens, verecundus voluntarius. *Adv.* Acriùs, apertè, crudeliter, graviter, valdè, usque eo. *Phras.* *Inimicus est perpetuus*, er ist mein ewiger Feind. Alienissimô est à me animô; dudum se à me abalienavit; inimicissimum se mihi reddidit; animum ostendit mihi crudeliter inimicum; immortales in me gerit, exercet iras; infestissimus est meis fortunis & laudibus; inimicitias jam diu susceptas, & ût videtur, posteris tradendas, pertinacissimè persequitur; resident etiamnum in animo ejus graves atrocésque inimicitiæ; sunt mihi cum eo homine inimicitiæ & veteres, & atrocibus celebratæ certaminibus; odiô me insectatur capitali; adversariô illô utor gravi sane ac infensô, qui, quidquid virium habet & acerbitatis, id totum in me confert ac effundit; qui adversatur mihi acerrimè & gravissimè; qui mihi pestem ac perniciem molitur; exitum machinatur; qui totus incumbit in meam perniciem; me ubique meaque commoda oppugnat; nullam adversus me injuriam prætermittit. V. *Hostis, odium, injuria*. *Usus*. Aspicere te non potest, adeò inimicô in te est animô.

Iniquè, unbillig. *Syn.* Injustè. *Usus*. Ita iniquissimè comparatum est; iniquissimè expulsus. Iniquè, contra jus fásque agere.

Iniquitas, atis, f. Unbilligkeit. *Syn.* Injuria. *Epi.* Tanta.)(*Æquitas*. *Usus*. Æquitas certat cum iniquitate. Habet ea res magnam iniquitatem. In tanta hominum perfidia & iniquitate vivimus. V. *Injuria*.

Iniquus, a, um. ungerecht. *Syn.* Injustus, injurius, inimicus, non habens æquitatem. *Adv.* Obscuriùs, valdè.)(*Æquus*. *Usus*. Quæ res iniquissima & acerbissima est, nec

nec ferenda. Homô naturâ asper, & omnibus iniquus; iniquô infestóque animô intueri aliquem; iniquô locô ad hostes subire, durch üble, ungleiche Wege auf den Feind losgehen. V. *Injustus*, *inhonestus*.

Initia, orum, n. Fest der Göttin der Früchte. *Syn.* Sacra Cereris.

Initior, aris, atus sum, ari. eingeweyhet werden. *Syn.* Inauguror, consecror, devoveor, sacris imbuor. *Usus.* Initari sacris. Sacræ initiata & devota.

Initium, ii. n. Anfang. *Syn.* Principium, fundamentum, elementum. *Epi.* Accommodatum naturæ, falsum. *Phras.* 1. *Hæc erant initia nostræ doctrinæ*, das war der Anfang unserer Lehre. Hæc erant incunabula doctrinæ nostræ; hæ primæ origines & elementa studiorum nostrorum; ab his profecta initiis est doctrina nostra; hæc principia erant, & quædam quasi semina doctrinæ nostræ; hæc doctrinæ erant primordia, hæc rudimenta; hæc prima velut vestigia ac lineamenta erant doctrinæ nostræ. Hoc à fonte omnis nostra doctrina manavit. 2. *Adhuc inter initia hæremus operum*, wir seynd noch nicht weit gekommen. Adhuc in operum primordio stamus; non in exitu, sed in limine operum nostrorum stamus; vestibulum magni operis ingressi sumus; longè absumus à metis, vix è carceribus digressi; informatam habemus operis totius molem, non perfectam. 3. *Ab initio mundi*, vom Anfang der Welt her. Ab orbe condito; ab ultima mundi originè; post hominum memoriam; post natos homines. 4. *Belli initium satis fortunatum fuit*, der Anfang des Krieges hat sich sehr wohl angelassen. Lætissima erant armorum principia; initia belli se dabant optimè; primo belli progressu satis felices fuimus; belli primordium satis lætum erat; in limine, exordio, ingressu belli res nostræ habebant satis bellè; principio belli res ex sententia gesta; sub belli primordia optatis fortuna respondit. V. *Successus*. *Usus.* Belli initium ducere, capere, sumere à levibus præliis. Belli initium inde profectum est, quòd; levi ex principio magnum bellum conflatum est, sed ut initia inchoavimus, ita persequenda sunt cœpta. Bonis initiis orsus malè finiit. Ut male posuimus initia, sic cætera sequentur. Ut se dant initia, wie sich die Sache anläßt. V. *Incipio, Inchoo, Exordium*.

Injucunditas, atis, f. Unlieblichkeit. *Syn.* Asperitas.

Injucunde; unangenehm.)(*Jucunde*.

Injucundus, a, um. unlieblich, unlustig. *Syn.* Insuavis, acerbus. *Usus.* Labor mihi minimè injucundus. V. *Odiosus, Molestus*.

Injungo, is, xi, ctum, ere. auflegen. *Syn.* Impono, affero, importo. *Usus.* Aliquid damni reipublicæ; servitutem alicui; onus, necessitatem injungere.

Injuratus, a, um. unbeschworen, unbeeydet. *Syn.* Qui non juravit, sine jurejurando. *Usus.* Tibi vel injurato credendum. Linguâ juravi, mentem injuratam gero.

Injuria, æ, f. Unrecht, Beleidigung. *Syn.* iniquitas.)(*Jus, Beneficium*. *Phras.* 1. *Injuriam alicui facere*, einem ein Unrecht zufügen. Injuriam alicui inferre, afferre, imponere, conflare; injuriâ aliquem afficere, onerare, lacerare, lacessere, vexare, exagitare, insectari; injuriam jacere, mittere in aliquem; injuriosus tractare aliquem; patientiam alicujus tentare; ejus patientiâ abuti; injuriam alicui contexere; injuriis aliquem & maledictis proscindere, lædere, configere; injuriis ac maledictis, appetere aliquem, incessere, jactare, violare, provocare. 2. *Gravem à te passus sum injuriam*, ich habe grosses Unrecht von dir erlitten. Injuriam à te accepi gravissimam; à te orta, nata est mihi illa injuria; gravi injuriâ à te afflictus sum; hæc mihi à te oblata, imposita est injuria iniquius à te mecum est actum; injuriosus sanè in me fuisti & iniquior; injuriose me tractâsti; injurium, injuriosum, iniquum, gravem te sensi, expertus sum; gravem abs te pertuli injuriam; graviter læsus, offensus sum; gravem à te molestiam accepit animus meus; gravi à te injuriâ affectus, lacessitus, provocatus sum; appetitus injuriâ sum nullo meo merito, nullâ meâ culpâ, nihil tale meritus; injuriosè, acerbè, iniquè, contra jus omne, contrà, quàm meritus sum, immerentem, innocentem, nullius affinem culpæ, omnis culpæ expertum, ab omni vacuum culpa me tractâsti. 3. *Injuriam ulciscar*, ich werde mich dieses Unrechts halber rächen. Persequar tot tuas in me injurias; parem brevi pro injuriâ gratiam referam; par pari referam; merita meritis compensabo; erit propediem, cum idem tibi reponam; Cum

cùm pari te munere remunerabor; is sum, qui injuriam facilè referre possim; teres à me, quod intulisti; impunè tibi non erit, non abibit sic, quod injuriâ me affeceris, impunitâ non erit; inulta non relinquetur injuria tua. Memorem me injuriæ senties, experiê is V. *Ulciscor, impunè.* 4. *Adversus injuriam se defendit,* er hat sich wieder solches Unrecht tapffer gewehrt. Injuriam magnô animô propulsavit; ab injuria hominem deterruit; injuriis restitit animô præsenti; eâ injuria ut se levaret, nihil non egit; eam ut à se injuriam prohiberet, depelleret; ab injuria hominem ut detraheret; ut illa is injuriâ abstineret, præsentiâ animi effecit. 5. *Injuriam æquô animô pertulit,* er hat dieses Unrecht standhafftig ertragen, Plagam illam eô animô accepit, par ut injuriæ videretur; injuriam eô animô tulit, passus, perpessus est, tanquam ad se nihil ea pertineret. V. *Patior, fero.* 6. *Injuriam omnium obliviscor;* ich vergesse aller Beleidigungen. Injurias omnes oblivione contero; omnem acceptæ injuriæ memoriam ex animo deleo; animus ultionem non spectat; ultionis consilium omne libenter abjicio, omitto, depono; ab ulciscendi consilio animum abduco; non persequar injurias meas; injuriæ eæ omnes in amicitiæ gremio sunt sepultæ. V. *Obliviscor. Usus.* 1. Injuria est, quæ aut pulsatione corpus, aut conviciô aures, aut aliquâ turpitudine vitam alicujus, violat. Injuria duobus modis fit, vi & fraude. 2. *Immeritò,* unbillig. Non injuriâ suspectus es. V. *Convitium, Contumelia, Ignominia.*

Injuriosè, schimpfflich. *Syn.* Per contumeliam, contumeliosè.)(*jure. Usus.* Temerè atque injuriosè de aliquo suspicari.

Injuriosus, a, um. unbillig, *Syn.* Injurius. *Usus.* Injuriosa & facinorosa vita. V. *Injuria.*

Injurius, a, um. unrecht, unbillig. *Syn.* Iniquus.

Injussus, ûs, m. ungeheissen, ohne Befehl. *Syn.* Sine jussu, autoritate, concessu.)(*jussus. Usus.* Injussû populi hoc fecisti.

Injustè, wider Recht, unbillig. *Syn.* Iniquè, injuriosè, contra fas. *Usus.* Injustè in quemquam impetum facere.

Injustitia, æ, f. Ungerechtigkeit. *Syn.* Iniquitas. *Epi.* Capitalior, moderata.)(*Justitia. Usus.* Injustitiæ duo sunt genera, alterum eorum, qui inferunt; alterum eorum, qui ab iis, quibus infertur, non propulsant injuriam.

Injustus, a, um. ungerecht, *Syn.* Iniquus, injurius, injuriosus: immeritus, non debitus.)(*justus. Adv.* Dupliciter. *Usus.* Qui perniciosa & injusta populis jussa describunt. Vir maleficus naturâ, & injustus. Ita non injusta, sed merita & debita. Injustum onus alicui imponere. V. *Injuria.*

Innascor, eris, natus sum, nasci. eingepflantzt werden. *Syn.* Ingignor. *Usus.* Quibus recta ratio constánsque innascitur.

Innato, as, avi, atum, are. schwimmen in etwas. *Usus.* Pisciculi in concham innatant. V. *Nato.*

Innatus, a, um. angebohren. *Syn.* Insitus, ingenitus, ingeneratus.)(*Assumptus, Adventitius Usus.* Innata est homini probitas, vel potiùs insita.

Innavigabilis, e. unschiffbar.

Innecto, is, nexui, nexum, ere, anknüpffen. *Syn.* Necto.

Innitor, eris, nisus, *vel* nixus sum, niti. sich anlehnen. *Syn.* Inclinor, reclinor. *Phras. In te uno respublica innititur,* das gemeine Wesen steiffet sich allein auf dich. Tum est fulcire labefactatam rempubl. In te uno nititur salus civitatis; in te uno, atque in spe consilii tui requiescit; fortunæ omnium nostrûm tuæ fidei innituntur: respublica omnis in tuis humeris innititur. *Us.* Fortuna hostium uni viro innititur. Respublica in tuis humeris innititur.

Inno, as, avi, atum, are. schwimmen in etwas. *Syn.* Innato.

Innocens, tis, *gen. om.* unschuldig. *Syn.* Qui nihil nocet, qui nulli injuriam facit, integer, culpâ vacans, ad quem ne suspicio quidem criminis perveniat, ab omni culpæ suspicione remotissimus, nullius probri compertus, à culpa vacuus, crimine innoxius. *Phras.* 1. *Innocens sum in ea causa,* ich bin unschuldig in dieser Sache. Longè remotus à culpa sum; procul absum ab ejus rei culpâ; culpâ careo; culpâ vaco; culpam ejus rei non sustineo; expers culpæ sum; affinis culpæ non sum; purus à culpa sum; tam absum à culpa, quàm qui

qui maximè; culpæ ejus mihi non sum conscius; extra culpam sum, in culpa non sum; in me conferri culpa non potest; culpa ea in me conferenda; mihi assignanda adscribenda, attribuenda non est; ejus rei culpa hærere in me non potest; abest à me ea culpa longissimè; abhorret ab ea culpa vitæ meæ institutique ratio; procul à me hæc culpa est; extra noxiam sum: is sum, quem nulla ejus culpæ suspicio violârit. 2. *Innocentem accusas*, du klagest mich unschuldiger Weise an. Insontem, immerentem, nullo meô meritô, injuriâ, injustè, iniquè, contra jus & æquum in crimen vocas; nihil peccavi, nihil admisi, nullô me scelere adstrinxi, abs te tamen accusor; expertem criminis, innoxium me exagitas; vacuum à culpa in judicium vocas, reum facis, persequeris; tu me sine causa, immeritò in culpam vocas, in infamiam adducis. V. *Accuso*. 3. *Multi innocentes condemnantur*, viele werden unschuldig bey Gericht verdammt. Sæpè, qui culpam non admiserunt, judicio, judicum sententiis damnantur; multi falsò scelere, damnantur; multi oblatô falsò crimine insontes opprimuntur; multi nullius probri comperti, in quibus nullius inest peccati infamia, innoxii damnantur; multi immeritâ damnatione afficiuntur; iniquis judiciis circumveniuntur, opprimuntur; expertes culpæ criminis pœnas luunt *Usus*. Innocens dicitur, non qui leviter nocet, sed qui nihil nocet. Vir innocens integer, religiosus. V. *Integer*.

Innocenter, unschuldig. *Usus*. Vita innocenter acta.

Innocentia, æ, f. unschuld. *Syn*. Integritas vitæ & morum. *Epi*. Par, singularis, vetus, summa. *Usus*. Innocentia est talis affectio animi, quæ noceat nemini. Vir summâ integritate & innocentiâ. V. *Integer*.

Innocuus, a, um. unschädlich. *Syn*. Innocens.

Innovo, as, avi, atum, are. erneuern. *Syn*. Removo, novum facio.

Innoxius, a, um. unschuldig. *Syn*. Innocens. V. *Innocens*.

Innumerabilis, e, unzehlbar. *Syn*. Innumerus, infinitus numero, quod omnem excedit numerum. *Usus*. Infinita vis innumerabilium atomorum. V. *Multi*.

Innumerabilitas, tis, f. Unzehlbarkeit. *Usus*. Innumerabilitas atomorum.

Innumeri, æ, a. unzahlbare, unzehlige. *Syn*. Innumerabiles.

Innuô, is, ui, ere. wincken. *Syn*. Nutû aliquid significo, nutû capitis loquor. *Usus*. Huic aditum modo patefacio & innuo.

Innuptus, a, um. unverehlichet. *Syn*. Non nuptus.)(*Nuptus*. *Usus*. Paris Helenam innuptis junxit nuptiis.

Inobscuro, as, avi, atum, are. verfinstern. *Syn*. Infusco.)(*Declaro, illustro*.

Inoffensus, a, um. unverletzt. *Usus*. Pedem inoffensum referre.

Inofficiosus, a, um. unhöflich. *Syn*. Inhumanus, illiberalis. V. *Illiberalis*.

Inopia, æ, f. Armuth, Mangel. *Syn*. Egestas, indigentia.)(*Copia*. *Epi*. Magna, summa, tanta. *Phras*. 1. *Cæsar Hispaniensi bellô Pompeji copias ad summam inopiam redegit*, Cæsar hat im Spanischen Krieg das Kriegs-Heer des Pompejus in die gröste Noth gebracht. In summas angustias compulit; in maximas omnium rerum difficultates conjecit; copias eò redegit, ut omnium rerum penuriâ laborarent; ut inopia premerentur & conficerentur extremâ; ut rerum omnium inopiâ pessimè acciperentur; ut in maximis angustiis ac difficultatibus versarentur; ut nullis non incommodis afficerentur; ut plurima incommoda sustinerent; ut summis cum incommodis conflictari cogerentur. Cæsar Pompeji copias ad rerum omnium egestatem adduxit; non solùm ad summam rerum bellicarum indigentiam, sed ad extremas quotidiani victus angustias redegit. Cæsar Hispaniensi bello id egit maximè, ut Pompeji copiis arctiora in dies fierent omnia. V. *Annona*. 2. *Inopiam sublevare*, dem Mangel aller Sachen abhelffen. Mederi inopiam; rebus maturè occurrere; tutari inopiam; incommodum novis commodis sanare; inopiâ levare. *Usus*. Aliquem ad inopiam redigere. Inopia consilii laborare. Inopiam æquo animo ferre ac tolerare. Inopia oratoris & jejunitas V. *Egeo, Pauper*.

Inopinans, tis, *gen. om*. nicht vermuthend. *Usus*. Multos in agris inopinantes deprehendit.

Inopinatè, unversehens. *Usus*. Inopinatè, præter spem accidit. V. *Casu*.

Inopinatus, a, um. unvermuthet. *Syn*. Nec opinatus, improvisus. *Usus*. Omnis repentina

pentina & inopinata, graviora. Dictu inopinatum atque mirabile. Ex inopinato observare aliquem. V. *Improvisò.*

Inopportunus, a, um. ungelegen, ungereimt. *Syn.* Alienus, incommodus.)(*opportunus.* *Usus.* Sedes eo in loco non inopportuna sermoni nostro.

Inops, is, *gen. om.* arm, bedürfftig. *Syn.* Pauper, nudus, impotens)(*abundans.* *Usus.* Inops rei alicujus, *vel* à re aliqua. Inops ærarium & exhaustum. Humanitatis inops & inurbanus homo. V. *Pauper, inopia.*

Inordinatus, a, um. unordentlich. *Syn.* Perturbatus, confusus.)(*ordinatus.* *Usus.* Ex inordinato in ordinem reducere.

Inornatè, unzierlich. *Syn.* Incultè, ineleganter.

Inornatus, a, um. ungeziert. *Syn.* Inconditus, incomptus, agrestis, rudis, horridus, sine nitore & palæstra.)(*Ornatus.* *Usus.* Inornata mulier, oratio. Nuda & inornata inventio. V. *Incultus.*

In præsentia, anjetzo. *Syn.* In præsenti, in præsens tempus, in hoc tempore præsenti.)(*In posterum.* *Usus.* Periculum in præsentia atque ante oculos positum est. *Impræsentia*, in Gegenwart, *vox est merito suspecta.*

Inprimis, fürnemlich. *Syn.* Cumprimis. *Usus.* Inprimis te amo. Argumentum inprimis firmum.

Inquam, ich sage. *Syn.* Dico, ùt dixi, ùt institui dicere. *Usus.* Hoc, inquam, dico.

Inquies, tis, *g. o.* unruhig. *Syn.* Inquietus. *Usus.* Humanum genus inquies & indomitum. V. *Inquietus.*

Inquietatio, onis. f. Beunruhigung.

Inquieto, as, avi, atum, are. beunruhigen. *Syn.* Turbo. V. *Inquietus.*

Inquietus, a, um. unruhig. *Syn.* Turbulentus. *Phras.* 1. *Homo est inquietò planè ingeniò*, er ist ein unruhiger Kopf. Sine furore ac amentia consistere ejus animus non potest; nec vigilans, nec in somnis mente consistit; acer; ad vim promptus, ad seditionem paratus; turbulenter & turbidè facit omnia; vir moribus turbidus, & ingenio minimè otium patiente; homo impiger, factiosus, & novarum rerum avidus; cui solenne nihil; cujus ea una agendi ratio, nihil neque intactum, neque quietum pati, omnia agitare; qui moveri omnia, quàm senescere malit. 2. *Curæ hominem inquietum reddunt*, die Sorgen lassen ihm keine Ruhe. Inopia rerum, & scelerum conscientia in dies magis ejus animus àgitatur; agitant hominem imminentium rerum tristes imagines; nec somnum capere, nec pati quietem potest. V. *Cura.* *Usus.* Ingeniò inquietô, & ad novas res avidô.

Inquilinus, i, m. Einwohner. *Syn.* Qui in ædibus alienis habitat, præsertim conductis. *Usus.* Non inquilini solum, sed & mures ex ædibus migrarunt. Philosophia inquilina.

Inquinatè, unflätig. *Syn.* Barbarè, incomptè, pravè.

Inquino, as, avi, atum, are. besudeln, bemackeln. *Syn.* Contamino, fœdo. *Usus.* Vitiis se, flagitiis, omnibus scelerum sordibus, libidinibus inquinat. Famam alicujus criminibus; humanitatem civitatis sævitia inquinare. Voluptatibus inquinari. V. *Maculo.*

Inquirò, is, quisivi, quisitum, irere. nachforschen, sich erkundigen. *Syn.* Perquiro, indago. *Usus.* In se, in civium mores, in reum inquirere. Inquirere in ea, quæ memoriæ sunt prodita. V. *Indago.*

Inquisitio, onis, f. Nachfrage, Nachforschung. *Syn.* Disquisitio, investigatio veri. *Epi.* Prænuntia, propria. *Usus.* Reus absens contra inquisitionem accusationis est defensus.

Inquisitor, oris, m. Ausforscher. *Syn.* Quæsitor. *Usus.* Reorum inquisitorem sapientem esse decet.

Insanabilis, e. unheilbar. *Syn.* Desperatus; quod curationem, medicinam non admittit. *Usus.* Morbus, plaga, contumelia insanabilis. V. *Desperatus.*

Insanè, gar sehr, hefftig. *Syn.* Vehementer, cum impetu.

Insania, æ, f. Unsinnigkeit, Tollheit. *Syn.* Furor. *Epi.* Non mediocris, molesta, naturalis, præstans, ridicula, tolerabilis, utilis. *Phras.* 1. *Vi doloris ini eam insaniam incidit, ut mentem inde nunquam receperit*, er ist vor Schmertzen so unsinnig worden, daß er hiervon nicht mehr zu sich selbst kommen. Vi doloris ita à mente discessit; ita mentem perdidit; ita sibi excidit, insaniæ morbo ita affectus est: ita de potestate mentis exiit; ita

ita mente motus est; ita de mente deturbatus est; ita à mente desertus est, ut rationem in perpetuum amiserit; ut ad sanitatem inde nunquam redierit; ut furorem deinceps nunquam deposuerit; ut ad bonam mentem revocari nunquem potuerit; ut à furore & dementia nunquam se ad sanitatem retulerit; ut illum posteà nemo ratione prædicum viderit; ut nunquam postea convaluerit. 2. *Lis amissa eum ad insaniam adegit*, der verlohrne Handel hat ihn unsinnig gemacht. Mentem illi exturbavit; de sanitate illum ac mente deturbavit; in rabiem hominem egit; ad insaniam impulit, adegit, redegit; mentem illi emovit omnem. *Usus*. Insania est mentis ægrotatio & morbus. In insaniam incidere. Aliquem ad insaniam adigere. Insaniâ & dementiâ deflagrare. V. *Furor, Deliro, Delirus, Amens*.

Insanio, is, ivi, itum, ire. unsinnig seyn. *Syn*. Desipio, furo, mentem amitto, mente captus sum, sanus non sum, deliro. *Adv*. Apertissimè. *Usus*. Inter omnes, qui insaniunt, insanissimus. In alienos insanus insaniisti. V. *Furo, Deliro*.

Insanus, a, um. unsinnig, thöricht. *Syn*. Non sanus, amens, furens, fanaticus, vesanus, alienus à mente; à sanitate, à se ipso discedens; remotæ mentis; mentis impos. *Phras. Insanus est*, er ist unsinnig. Præceps amentiâ fertur; mente captus est; tragicô Orestè & Athamante dementior, & vinculis constringendus; à mente desertus; lymphato similis; à ratione aversus; mens eum reliquit; mens à sua illi sede locóque dejecta est; in potestate mentis non est; de potestate mentis, de consilio, de ratione, de mente exiit; de sanitate, de statu mentis deturbatus est; à mente discessit; mens illi sua à sede dimota est. V. *Furiosus, Delirus, Deliro, Insania*. *Usus*. Homo fraternis flagitiis, sororis stupris insanus.

Insatiabilis, e. unersättlich, unvergnüglich. *Syn*. Insaturabilis. *Usus*. Insatiabilis gaudiô completur. Insatiabilis voluptas, cupiditas.

Insaturabilis, e. unersättlich. *Syn*. Insatiabilis. *Usus*. Insaturabile abdomen.

Insaturabiliter, unersättlich. *Syn*. Sine satietate.

Inscendo, is, di, sum, ere. aufsteigen, einsteigen. *Usus*. Inscendere in arborem.

Insciens, tis, *g. o*. unwissend. *Syn*. Imprudens.)(*sciens*. *Usus*. Insciens fecisti; an sciens? V. *Imprudens*.

Inscienter, unwissentlich. *Syn*. Imprudenter.

Inscientia, æ, f. Unwissenheit, Unvernunfft. *Syn*. Inscientia, ignorantia.)(*scientia*. *Epi*. Multa. *Usus*. In maximis mihi erroris & inscientiæ tenebris lumen prætulisti. Inscientia multa versatur in vitio. V. *Ignorantia*.

Inscitè, ungeschicklich. *Syn*. Imperitè.)(*scitè*. *Usus*. Inscitè nugari.

Inscitia, æ, f. Unwissenheit. *Syn*. Inscientia, imprudentia, stultitia. *Epi*. Miserabilis, summa. *Usus*. Ineuntis ætatis inscitia senum prudentiâ est regenda. Magna est in illo inscitia.

Inscitus, a, um. ungeschickt. *Syn*. Inelegans, malè compositus, absurdus. V. *Ineptus*.

Inscius, a, um. unwissend. *Syn*. Insciens, rudis, imperitus; imprudens. *Usus*. Tu me ignarô, insciô, nec opinante hoc ausus es? Non sum inscius, magnam esse historiæ utilitatem. V. *Ignarus*.

Inscribo, is, psi, ptum, ere. einschreiben, zuschreiben. *Syn*. Incido, imprimo. mando litteris, in codicem refero. *Usus*. Vestris monimentis, in vestris monimentis nomen suum inscripsit. Libellum meum Oratorem inscripsi. Epistola patri inscripta. Sibi aliquid in animo inscribere. V. *Scribo*.

Inscriptio, onis, f. Ueberschrifft, Inschrifft. *Syn*. Titulus. *Epi*. Plenior, præclara. falsa. *Usus*. Decernere alicui statuam cum inscriptione præclarâ.

Insculpo, is, psi, ptum, ere. eingraben. *Syn*. Incido, imprimo, inscribo. *Usus*. Res animo insculptas habere. Omnibus insita est & insculpta Deorum notitia. Natura insculpsit in mentibus nostris. V. *Scalpo*.

Inseco, as, cui, ctum, are. einschneiden. *Syn*. Incido, seco. *Usus*. Aliquem dentibus insecare.

Insectatio, onis, f. Verfolgung. *Usus*. Abstinere aliorum insectatione.

Insector, aris, atus, sum, ari. nachsetzen, verfolgen. *Syn*. Consector, insequor; peto, agito, exagito. *Adv*. Inimice, insolenter, petulantissimè, vehementer. *Usus*. Clamore aliquem, contumeliis, minis, maledictis insectari. Insector ultrò & insto accusatori & urgeo. Miserorum fortunam insectari. V *Agito, Vexo, Inimicus*.

Insedatus, a, um. ungestillet. *Syn*. Commotus.)(*sedatus*. *Usus*. Grave, turbulentum, insedatum genus hominum.

Insepultus, a, um. unbegraben. *Syn.* Inhumatus.)(*sepultus.* *Usus.* Miseri & insepulti acervi civium.

Insequor, eris, secutus sum, sequi. nachfolgen, nacheilen. *Syn.* Insector, sequor, persequor, subsequor, excipio. *Adv.* Acriter, longius, undique, necessariò. *Usus.* Insequor fugientem. Insequi aliquem strictô gladiô. Quæ non insequens hora antecedente populo Romano illuxit? V. *Sequor.*

Insero, is, serui, sertum, ere. hinein thun, einmischen. *Syn.* Impono, immitto. *Usus.* 1. Pueris cibum in os inserere. Collum in laqueum; manum in peram inserere. 2. *Immisceo*, einmischen. Deos minimis rebus; falsa veris; se negotiis inserere.

Insero, is, sevi, situm, ere. einsäen, einpflanzen. *Usus.* Inserere oleam vitibus.

Inservio, is, ivi, itum, ire. dienen, zu etwas Nutz seyn. *Syn.* Servio, operam do, *vel* navo. *Adv.* Fideliter, studiosè. *Usus.* A quo plurimum sperant, huic plurimum inserviunt. Inservire suis commodis, reipublicæ commodo, alterius honori, voluptati, auribus. V. *Servio.*

Insideo, es, sedi, sessum, ere. auf etwas sitzen. *Syn.* Hæreo, inhæreo, *Adv.* Penitùs. *Usus.* Macula in republica insedit penitus & inveteravit. Ita tibi insidet suspicio, ut penitùs evelli non possit. Insidet in animo dictum, opinio, dolor.

Insidiæ, arum, f. Hinterlist, Nachstellung. *Syn.* Fraus. *Epi.* Abstrusæ, clariores luce, crudeles, domesticæ, fictæ, manifestæ, mediæ, multæ, nefariæ, occultæ, præsentes, quotidianæ, tantæ ac tam absconditæ, urbanæ. *Phras.* 1. *Insidias illi struxit*, er hat ihm heimlich nachgestellet. Insidias fortunis ejus tetendit, molitus, machinatus est; laqueos ejus fortunis non paucos tetendit; dolum ejus capiti alium ex alio nexuit; insidias in ejus caput ac fortunas non semel comparavit; caput ejus non semel clandestinis consiliis petiit, appetiit; aditum nefariis ad ejus direptionem consiliis præparavit; capiti ejus & fortunis imminuit. V. *Insidior, Observo.* 2. *Ejus insidias vix effugit*; er ist seinen Nachstellungen kaum entkommen. Propè aberat, quin in ejus insidias præcipitaret; ægrè ejus tot petitiones ac laqueos declinavit; vix tot ejus ex insidiis elapsus est; vix periculum, quod capiti impendebat, depulit; vix occultas, quibus petebatur, insidias vitavit. *Usus.* 1. Insidias *facere*, Nachstellungen bereiten. Insidias alicui tendere, ponere, instruere, parare, collocare. 2. In insidias incidere, venire, intrare, in den Hinterhalt verfallen. 3. In insidiis considere, subsidere, auf einen heimlich lauren. 4. In insidiis ponere, locare, collocare milites, einen heimlichen Hinterhalt zurück lassen. 5. Ex insidiis consurgere, aus dem Hinterhalt gählings hervor kommen. 6. Insidias cavere den Nachstellungen entgehen. Insidias antevenire, vitare, patefacere, detegere.

Insidiator, oris, m. Nachsteller. *Usus.* Insidiator bonorum.

Insidior, aris, atus sum, ari. heimlich nachstellen. *Syn.* Insidias facio, pono, tendo; periculum intendo; insidias adhibeo; molior, paro, comparo, instruo, machinor, loco, colloco, oppono; observo, vim *vel* arma intendo. *Phras.* *Quibus plurimum fidebam, ii mihi insidiati sunt*, denen ich am meisten getrauet habe, die haben mir nachgestellet. Quorum ego fide nitebar plurimum, quorum esse minime dubiam & infirmam fidem existimabam, quorum in fide ponebam plurimum, ii mihi insidias fecerunt; ii me insidiosè tractârunt; insidiis me petiverunt, obsederunt, oppresserunt, prodiderunt; ii mihi insidias collocârunt, comparârunt; ex insidiis caput meum petiverunt; insidiis jugulum meum petiverunt; ii mihi insidias, periculum, pestem, perniciem moliti sunt; ii in perniciem meam incubuêre; ii vitam ferrò atque insidiis appetivêre; illi nefarios in caput meum homines subornârunt; multis me insidiis captavêre; fraude ac insidiis de vita nefariè cogitârunt. V. *Insidiæ.* *Usus.* Catilina insidiatus est.

Insidiosè, hinterlistig. *Syn.* Fraudulenter, ex insidiis. *Usus.* Insidiosissimè & perfidissimè tractare aliquem; insidiosè redire in gratiam.

Insidiosus, a, um. hinterlistig. *Syn.* Fraudulentus, dolosus, perfidiosus, simulator, fallax. *Usus.* Apertis inimicis resistere, insidiosis amicis non credere. V. *Insidior.*

Insigne, is, n. Zeichen, Kennzeichen. *Syn.* Signum, indicium, nota, monumentum, ornamentum. *Epi.* Clarissimum, obscurum, oppressum, regium, singulare. *Usus.* Fasces & secures dignitatis insignia. Bulla ornamentum pueritiæ, insigne fortunæ. Omnia honoris, imperii insignia & ornamenta cecidere. Multi insignia virtutis sine virtute consequuntur. Toga

pacis insigne & otii. Insignia & lumina orationis.

Insignio, is, ivi, itum, ire. zeichnen. Syn. Signis noto, distinguo. Usus. Insignitæ notæ veritatis.

Insignis, e. gezeichnet, vortrefflich, berühmt. Syn. Manifestus, clarus, apertus; nobilis, nobilitatus, conspiciendus, egregius, præstans; notatus. Usus. Vir genere insignis. Res ad laudem & gloriam insignis. Vir notis turpitudinis insignis. Insigne indicium mei in te amoris habes. V. *Egregius*

Insignitè, überaus, ausbündig. Syn. Insigniter, apertè. Usus. Homo insignitè improbus.

Insigniter, überaus. Syn. Insignitè. Usus. Insigniter impudens. Insigniter aliquem diligere. V. *Egregiè.*

Insilio, is, lui & lii, sultum, ire. auf etwas springen. Usus. Insilire in equum.

Insimulatio, onis, f. Beschuldigung. Syn. Accusatio.

Insimulo, as, avi, atum, are. beschuldigen, zeihen. Syn. Accuso, criminor, arguo. *Adv.* Communiter, falsò. Usus. Probri, flagitii insimulare aliquem. V. *Culpa. culpo.*

Insinuatio, onis, f. Einschleichung. Syn. Circuitio. Usus. Insinuatio ejusmodi esse debet, ut occultè per dissimulationem benevolum faciat auditorem.

Insinuo, as, avi, atum, are. sich einschleichen. Syn. Influo, irrepo. *Adv.* Familiariter, penitus. Usus. Insinuare se & immergere in familiaritatem, consuetudinem aliorum. In sermonem, in causam se insinuare. Ut se insinuat improbus. Dolorem animis insinuare. Sol æstum per tecta insinuat.

Insipiens, tis, *gen. om.* thöricht, unweise. Syn. Stultus, excors, vecors, sine corde & palato. Usus. Animus insipiens. Nihil insipiente fortunato intolerabilius. V. *Stultus.*

Insipienter, thöricht. Syn. Stultè.

Insipientia, æ, f. Thorheit. Syn. Stultitia. Usus. Nullum insipientiâ majus malum est. V. *Stultitia, ineptiæ.*

Insisto, is, stiti, stitum, ere. auf etwas steiff stehen. Syn. Consisto. *Adv.* Importunè. Usus. 1. Donec ac finem perveniat oratio, & insistat. Exercitus non referet pedem, sed insistet. Insistere singulis gradibus. 2. *Urgeo,* fortsetzen, verharren, Curæ, rebus magnis, vestigiis majorum insiste e. Munus suum, negotia, iter insistere. 3. *Firmirer sto,* fest stehen. Via lubrica, in qua insistere vix possis.

Insitio, onis, f. Einzweigung, Einpfroffung. Syn. Consitio.

Insitivus, a, um. eingesetzet, eingepfroffet. Syn. Insitus, non nativus.

Insitus, a, um. eingepflantzet. Syn. Innatus, ingenitus, naturalis, ingeneratus; inhærens, inustus.)(*Assumptus, adventitius.* Usus. 1. Quod est penitùs insitum in moribus. Quod in animo penitus insitum est, & infixum. Huic populo libertas est insita. Insitæ & cognatæ in animo notiones. 2. *Insertus,* eingemischt. In Læliorum gentem subito insitus. V. *Hæreo.*

Insociabilis, e. ungesellig. Usus. Homo omnibus insociabilis.

Insolens, tis, *gen. om.* stoltz, frech, seltsam, ungewöhnlich. Syn. Superbus, elatus: insolitus; imperitus. *Phras.* 1. *Homo est ex honoribus admodum insolens,* der Mensch ist seiner Ehren halber sehr frech und stoltz. Honores ei multam verborum jactationem excutiunt; insolentia dominatûs animos ei extulit; nemo hominem exultantem honoribus, sibi præsidentem, insultantem in omnes, insolenter se efferentem satis contineat, aut legum laqueis constringat. Quanta insolentia hominis quantum fastidium! Qui ejus animi, quis impetus, quæ ferocia, quæ intemperies? Non privati insaniam sed regis insolentiam diceres; unius animos ac spiritus vix urbs capit, adeo jam diu per summam licentiam leges eludens magistratibus insultat. Ferocem honores faciunt, quóque impunitiorem, eò effrenatiorem. Nimius animis omnes spernit; ingeniô ferox, & amicis fretus, secundis rebus immodestus & intolerabilis tantam sibi arrogantiam, tantos spiritus sumit, ut ferendus non videatur. Incedit per ora vulgi magnificè, seséque circumspicit. Animos mirum quantum tollit ex perpetuis honorum insignibus; insolentia est incredibili, insolentiâ effertur tantâ, neminem ut præ se hominem putet; non jam civiliter nimiis opibus ac continuatis magistratibus utitur; eò insolentiæ progreditur, quam diuturnâ impunitate munivit, nullæ et legum habenæ reprimere exultantem possint; ut alacer lætúsque per medium forum volitet; quanta hominem ex secundis rebus insolentia cepit; Usus. 1. Hono-

Honores insolentem te faciunt. 2. *Insolitus*, ungewöhnlich. Nullum verbum insolens ponere audebat. 3. Imperitus, insuetus, unerfahren. Harum rerum planè sum insolens & ignarus. 4. *Cupidus*, begierig. Insolens in pecunia. 5. *Molestus*, überlästig. In re pervulgata multus sum & insolens.

Insolenter vermessen, hoffärtig. *Syn.* Immoderatè, arroganter, superbè. *Usus.* Efferre se, gloriari insolenter.

Insolentia, æ, f. Uebermuth, Hoffart, Ungewöhnlichkeit. *Syn.* Intolerantia. *Epi.* Singularis. *Usus.* Illa tua singularis insolentia, superbia, contumacia. Tanta insolentia, ut neminem liberum ducat. 2. Moveor loci insolentiâ, ich erschrecke wegen der Ungewöhnlichkeit des Orts. V. *Arrogantia, superbia.*

Insolitus, a, um. ungewöhnlich, unerhört. *Syn.* Insolens, insuetus, novus, inusitatus, minimè tritus, inexpertus. *Phras.* *Insolitô more*, auf eine ungewöhnliche Weise. Præter morem; non ex more; non ad exemplum aliorum; non ùt mos erat; non ùt mos fert. *Usus.* Insolitam lucem aspicere. Insolita gloria mihi advenit. V. *Novus.*

Insomnium, ii, n. Traum, Traum-Gesicht. *Syn.* Somnium. *Usus.* Hæc metuo, ne insomnia sint.

Inspectio, onis, f. Besichtigung. *Usus.* Nos nunciationem solùm habemus, consules etiam inspectionem.

Inspecto, as, avi, atum, are. besichtigen. *Usus.* Me inspectante hoc fecisti.

Insperans, tis, g. o. der nicht hoffet. *Usus.* Salutem insperantibus reddidisti.

Insperatus, a, um. unverhofft. *Usus.* Insperatum gaudium. Occasio insperata, nec opinata. V. *Improvisus.*

Inspergo, is, si, sum, ere. besprengen. *Syn.* Aspergo, respergo. *Usus.* Inspergere aliquem linguâ. Molam ac vinum extis inspergere.

Inspicio, is, spexi, spectum, ere. ansehen, beschauen. *Syn.* Aspicio, conspicio, inspecto *Usus.* Hortos, ædes, tabulam, agros inspicere. Quid discat puer, inspiciam sæpissimè. V. *Lustro.*

Inspiro, as, avi, atum, are. einblasen *Usus.* Venenum inspirare. V. *Instinctus.*

Instabilis, e. unbeständig. *Syn.* Mutabilis. V. *Inconstans.*

Instans, tis, g. o. gegenwärtig, vorhanden. *Syn.* Præsens tempus, punctum temporis, vestigium temporis. *Us.* 1. Fit ad punctum temporis, quod dicant, in instanti. 2. *Imminens*, annahend. Instans periculum.

Instar, gleichwie. *Syn.* Quasi. *Phras.* 1. *Instar supplicis ad pedes ei accidit*, er ist ihm zu Füssen gefallen, gleichsam als wollte er ihn bitten. Fortunâ & specie supplicis; supplicis more ejus se pedibus advolvit; salutatio prima proximè formam supplicantis venerat. 4. *Patruus illi instar parentis fuit*, er hat den Vetter gleichwie seinen Vater geehret. Patruus illi in gradu, numero, loco, existimatione parentis fuit; pro parente fuit. *Usus.* Navis instar urbis. Tu mihi es instar omnium. Latere est mortis instar. V. *Quasi.*

Instauratio, onis, f. Erneuerung, Wiedereinrichtung. *Syn.* Renovatio.

Instaurativus, a, um. wiederum erneuert. *Usus.* Ludi instaurativi.

Instauro, as, avi, atum, are. erneuern. *Syn.* Renovo, redintegro, itero. *Phras.* *Ut animum instauravit*, wie er sich wiederum zusammen geklaubt. Ut animum refecit, redintegravit; ùt se collegit paullulùm; ùt animum paulisper revocavit. *Usus.* Instaurare animum collapsum. Aciem, bellum, cædem instaurare.

Instigatio, onis, f. Anhetzung, Anreitzung. *Syn.* Permotio, impulsio.

Instigo, as, avi, atum, are. anreitzen, anhetzen. *Syn.* Solicito, impello, incito, stimulo; stimulos animis subdo; stimulis concito; calcaria addo, admoveo; incendo; tanquam quibusdam verborum tædis ac facibus inflammo; lacesso. V. *Impello, incito, concito, excito.*

Instinctus, a, um. angereitzt, angehetzt. *Syn.* Instigatus, plenus adhortantium vocibus. *Usus.* Homo nefariô furore, irâ, audaciâ instinctus.

Instinctus, ûs, m. Antrieb, Anreitzung. *Syn.* Instigatio, afflatus, impulsus. *Phras.* *Id non sine cœlesti afflatu atque instinctu divino factum est*, dieses ist nicht ohne göttliche Eingebung geschehen. Non sine cœlesti admonitu; non sine arcana cœlestique mentis incitatione; non sine Numinis certo afflatu factum est. Divinô tactus spiritû; divinô instinctus Numine; divinô afflatus spiritû id consilium arripuit. DEUS illi eam mentem objecit; DEUS eum in eam mentem impulit; divini afflatus is spiritus fuit, qui ei hanc

mentem dedit, qui ad id agendum hominem permovit. *Usus*. Instinctû divinô afflatúque.

Institor, oris, m. Krämer. *Syn.* Negotiator. *Usus*. Institorum & opificum multitudo. V. *Mercator*.

Instituo, is, ui, utum, ere. vornehmen, einen Anschlag machen, unterweisen. *Syn.* Decerno, constituo: incipio: erudio. *Adv.* Occultè, sapienter, malè, benè, liberaliter, non ita, optimè, parum. *Usus*. 1. Portorium, pœnam instituere. Instituerant ad te scribere. Iniquam legem & conditionem instituit. 2. *Incipio*, anfangen. Picturam, sermonem instituere. Perge, ut instituisti. Adhibe diligentiam, quam instituisti. 3. *Compono, ordino, dispono*, anstellen, anordnen, aufrichten. Actionem, rationem rei peragendæ, litem instituere; civitates, collegia opificum conflare & instituere. Officinam instituere. 4. *Facio*, machen, einsetzen. Instituere hæredem, tutorem, testes, accusatores. 5. *Erudio*, unterweisen. Instituere filios ad majorum instituta. Vir litteris, omnibus disciplinis institutus. Vita instituta præceptis Philosophorum. V. *Incipio, Ordino, Doceo, Erudio, Propono*.

Institutio, onis, f. Vorhaben, Anordnung, Unterrichtung. *Syn.* Institutum, disciplina, educatio. *Epi.* Antiqua, firma, præclara, puerilis. *Usus*. Institutio doctoris ad cujuscunque naturam accommodanda est. Iisdem præceptis, eâdem institutione formatur. Ratio & institutio gubernandæ reipublicæ. Stoicorum sectam & institutionem persequi. V. *Disciplina*.

Institutum, i, n. Gesetz, Anstalt, Vorhaben. *Syn.* Instituta ratio, mos, consuetudo. *Epi.* Meretricium, nefandum atque inauditum, novum, nefarium, patrium, vetus. *Usus*. Civitatis leges, juris publici instituta, mores, consuetudinem nôsse. Tenere idem institutum & servare. Non naturâ, sed instituto moderatus. Suô institutô uti. Ab instituto aliquem abducere. Ad institutum redire, reverti. V. *Consuetudo, mos*.

Insto, as, stiti, stitum, are. antreiben, anhalten. *Syn.* Urgeo, pertinaciter tendo. *Adv.* Cupidiùs, planè, remissius, vehementius. *Usus*. 1. Victis ferociter instare. Operi, vestigiis majorum instare. Cupidè instare alicui de re quapiam. 2. *Immineo, impendo*, annahen. Fatum aliquod impendet, aut instat jam planè. Iter, bellum instat. V. *Immineo, insisto, urgeo*.

Instrenuus, a, um. saumselig, träg. *Syn.* Indiligens ad res gerendas, minimè promptus. *Usus*. Est hoc signum animi prudentis & non instrenui. V. *Timidus*.

Instrepo, is, ui, itum, ere. rauschen. *Usus*. Siquid terroris instrepat.

Instructio, onis, f. Ausrüstung. *Syn.* Apparatio, dispositio. *Usus*. Instructio militum, rei bellicæ. *Instructio*, Lehre, Unterweisung, *vulg. est*.

Instructor, oris, m. Zurüster, Zubereiter. *Syn.* Structor, qui convivii & mensæ instruendæ curam habet. *Usus*. Instructores & conditores convivii. Instructores legionum.

Instructus, ûs, m. Zurüstung. *Syn.* Apparatus. *Usus*. Eôdem instructu ornatuque comitatus.

Instrumentum, i, n. Werckzeug. *Syn.* Supellex, apparatus, subsidium ad aliquid agendum. *Epi.* Forense, litigiosum, acre, fractum ex vulgi opinione, exiguum sanè atque modicum, magnum, præclarum, tantum, vulgare. *Usus*. Homo multa instrumenta habet ad discendum. Æs & ferrum belli instrumenta. Arationes magnâ impensâ magnóque instrumentô tueri. Eloquentiam graviorum disciplinarum instrumento locupletare.

Instruo, is, xi, ctum, ere. zubereiten, anordnen, unterrichten. *Syn.* Paro, apparo, molior, orno, odorno, comparo, armo, instituo, ordino, compono. *Adv.* Diligenter, magnificè, scitè, augustiùs, benè, mediocriter, separatim. *Usus*. Domum, hortos, convivium instruere & ornare. Naves, classem instruere, armare, adornare. Actionem, caluminiam alicui, bellum, consilia instruere & apparare. Aliquem ad omne officii munus, consiliis ad negotium idoneis, cultioribus ad eloquentiam acuendam doctrinis instruere & comparare. Accusator instructus & subornatus. Homo ab historia instructus. Provincia copiis & exercitu instructa. Exercitu ita ornatô atque instructô. V, *Doceo*.

Insuavis, e. unlieblich. *Syn.* Injucundus, insulsus.)(*suavis*. *Usus*. Insuavis sine litteris vita. V. *Odiosus*.

Insuefacio, is, feci, factum, ere. gewöhnen. *Syn.* Assuefacio. V. *Assuefacio*.

Insuesco, is, suevi, suetum, ere. gewohnen. *Syn.* Assuesco. V. *Assuesco*.

Insuetus, a, um. ungewohnt. *Syn.* Insolens, imperitus.)(*assuetus*. *Usus*. Insuetus belli, insolens armorum. V. *Imperitus*.

Insula.

Insula, æ, f. eine Insul, Eyland. *Syn.* Terra ubique aquis cincta. *Epi.* Extrema, inculta, magna, media, parva & referta divitiis, plena, atque ornata, sacra, tenera, tota, venalis. Insulæ fructuosissimæ, multæ. *Usus.* Fabulæ ferunt, in beatorum insulis eos, qui castè ætatem egerint suum immortale ævum degere.

Insulsè, ungeschickt. *Usus.* Ineptè, frigidè, insulsè loqui.

Insulsitas, tis, f. Ungeschicklichkeit. *Syn.* Stultitia, ineptiæ. *Usus.* Quis ejus insulsitatem ferat? V. *Ineptiæ.*

Insulsus, a, um. ungereimt, ungeschickt. *Syn.* Ineptus, frigidus, absurdus. *Usus.* Adolescens non insulsus. O gulam insulsam! V. *Ineptus.*

Insulto, as, avi, atum, are. ungestüm über einen herspringen, anschnarchen, spotten. *Syn.* Irrideo, illudo, irruo. *Adv.* Vehementiùs. *Usus.* In miserias alicujus, in omnes, in rempublicam insultare. In calamitate insultare. V. *Insolens.*

Insum, es, esse. darinnen seyn. *Syn.* Sum, insideo. *Usus.* Nullum dedecus reperiri potest, quod in hoc non insit. Inest in oratore perfecto omnium scientiarum absolutio. In hac vita nihil inest, nisi miseria.

Insumo, is, psi, ptum, ere. verbrauchen, verthun. *Syn.* Consumo, impendo. *Usus.* Insumere laborem, aut sumptum in rem aliquam. V. *Consumo, Impendo, Sumptus.*

Insuo, is, sui, sutum, ere. einnähen. *Syn.* Includo. *Usus.* Insui in culeum.

Insuper, überdiß, ferner. *Syn.* Prætereà.

Insuperabilis, e. unersteiglich, unüberwindlich. *Usus.* Insuperabilis Alpium transitus.

Insurgo, is, surrexi, surrectum, ere. aufstehen, empor kommen. *Phras. vulg.* *Insurgere in autorem consilii*, aufstehen, sich zusammenrotten, wider einen. Contra autorem nefarii consilii ausi consistere; coorti in autorem consilii; in autorem consilii eorum subitò ingenia exarsêre; in eum hominem consurgere universi cœpêre. V. *Adversor, resisto.* *Usus.* Insurgere altiùs, die Stimme mehr und mehr erheben.

Insusurro, as, avi, atum, are. in das Ohr blasen. *Syn.* In aurem loquor. *Adv.* Familiariter, simulatè. *Phras.* *Insusurrabo, si quod verbum memoriæ non occurrerit*, ich werde dir schon einsagen, wann dir ein Wort nicht einfallen soll. Dissimulanter suggeram; in aurem dicam, subveniam depressâ & submissâ voce, ubi te memoria fugerit, ubi memoria vacillarit; suggerendo hærentem in salebris expediam. *Usus.* In aurem ejus quædam insusurravit. Insusurrare eandem cantilenam.

Intabesco, is, bui, ere. verdorren. *Syn.* Extabesco. *Usus.* Diuturnô morbô intabescere.

Intactus, a, um. unberührt. *Syn.* Integer, inviolatus. *Usus.* Intactus à sibilo Hortensius pervenerat ad senectutem. Provinciæ bellô intactæ. V. *Integer.*

Intaminatus, a, um. unbefleckt. *Syn.* Incontaminatus, intactus, integer.

Integer, a, um. unversehrt, gantz. *Syn.* Incorruptus, inviolatus, intactus, castus; solidus, plenus, incolumis.)(*contaminatus, vitiosus.* *Adv.* Diutissimè, planè. *Phras.* *Tibi omnia eô bellô manebunt integra.* dir wird in diesem Krieg alles schadlos und unversehrt bleiben. Salva ac integra tibi erunt omnia; sincera omnia sanctáque; integra inviolatáque servabuntur; in vastatione omnium possessiones tuas sacrosanctas futuras tibi promitto; tuta tibi omnia sanctáque fore polliceor; incolumes manebunt fortunæ tuæ & illibatæ; intactæ à bello & quod ajunt, sarta tecta restabit fortuna domûs tuæ. Integræ florentésque, nusquam libatis opibus, erunt fortunæ tuæ. *Usus.* 1. Quò nemo integrior, nemo sanctior. Exemplum innocentiæ, vitæque integerrimæ. Integerrimas gentes bellóque intactas aggressus est. Dum valetudo, dum existimatio est integra. 2. *Liber*, frey, völlig, gantz. Omnem causam alicui integram reservare. Rem ad meum reditum integram esse jussi. Rem ad senatum integrum referre. Recipe me rudum & integrum discipulum. 3. *Quod licet*, erlaubt. Si mihi libera essent omnia ac integra. Mihi integrum est facere, vel non facere. Viderint, quibus integrum est. 4. In integro res est, die Sache steht noch gut. 5. De integro homini gratulare, wünsche ihm nochmahl Glück. 6. In integrum restituere, wiederum in den vorigen Stand setzen. V. *Innocens, Totus.*

Integrè, rein, keusch, unversehrt. *Usus.* Vita integerrimè acta. In amicorum periculis castè ac integrè versari.

Integritas, tis, f. Unschuld, unsträfflicher Wandel. *Syn.* Innocentia. *Epi.* Cautior, & diligentior, gratissima, incorrupta, par, provincialis, singularis, spectata, summa, tanta. *Usus.* 1. Integritas corporis, valetudinis, Gesundheit und Wohlstand. 2. Singularis integritas & continentia, fidésque magnis in rebus spectata. Integritas incorrupta Latini sermonis. V. *Innocentia, Virtus, Honestus, Probus.*

Integro, as, avi, atum, are. erneuern, ergäntzen. *Syn.* Reficio, recreo. *Usus.* Animus defessus audiendo, risù vel admiratione integratur.

Integumentum, i, n. Decke, Kleid. *Syn.* Involucrum. *Usus.* Frontis integumentô uti ad occultanda vitia. Aliquando evolutus es integumentis dissimulationis tuæ. Per quædam involucra & integumenta perspicere aliquid.

Intellectio, onis, f. Verstand. *Usus.* Intellectio est, cùm totum de parte, *vel* contra intelligitur.

Intelligens, tis, *gen. om.* verständig, gelehrt. *Usus.* Teretes aures habet, & intelligens judicium. Existimatur doctus, & cujusvis generis intelligens.

Intelligenter, verständlich. *vulgò: Intelligibiliter.* *Usus.* Intelligenter auditur.

Intelligentia, æ, f. Verstand, Erkänntniß. *Syn.* Prudentia, scientia, notio, cognitio. *Epi.* Animalis, communis, difficilis, magna, mediocris, popularis, præstans, propria, vitiosa, vulgaris. *Usus.* Homines principio rerum omnium adumbratas intelligentias animô ac mente concipiunt. Ratione aliquid ac intelligentiâ comprehendere. Honestum in nostram intelligentiam cadit. Intelligentiam suam intendere, infigere in aliquid. Intelligentiâ præstare, & aliis anteire. Pars animæ, intelligentiæ & rationis particeps. Commune judicium & popularis intelligentia.

Intelligo, is, lexi, lectum, ere. verstehen. *Syn.* Cognosco, sentio, capio, teneo, percipio; mente complector, perspicio; cogitatione comprehendo, complector; animadverto, intelligentiam rei habeo; accipio, disco, animô percipio; intelligentiâ & ratione comprehendo. *Adv.* Acriter, diligenter, haud, sanè, malè, meliùs; non fere; non tam, optimè, penitùs, planè, præclarè, prorsùs, prudenter, pulchre, quamprimùm, rectè. *Phras.* 1. *Omnia se intelligere arbitratur.* er meynet, er verstehe alles. Præcipuâ se intelligentiâ esse; solertissimè se perspicere omnia; nihil suæ intelligentiæ vim & notionem fugere; omnia se videre, intelligere & sapere plus, quam cæteros, arbitratur, omnia se comprehendere animô: omnia intelligentiâ complecti; unum se eruditos habere oculos, superbè existimat. 2. *Quantum è litteris intelligere potui,* so viel ich aus dem Brief verstehen habe können. Quantum conjecturâ consequi; quantum assequi, conjicere, sentire; quantum ex litteris percipere, colligere, animadvertere potui; ùt animô, mente, cogitatione comprehendere potui; quantum quidem è litteris interpretari potui. 3. *Dialecticam præclare intelligit,* die Disputir-Kunst verstehet er wohl. Dialecticam animo mentéque comprehensam habet; disceptandi artem tenet, callet penitissimè; acri mente cogitationeque complectitur; in dialecticis; etiam quæ à vulgari intelligentiâ remotiora sunt, solertissime perspicit. V. *Calleo.* *Usus.* Cernere & intelligere aliquid animô. Intellexi ex epistolis tuis.

Intemperans, tis, *gen. om.* unmäßig. *Syn.* Immoderatus, libidinosus, impurus, cupidus, in libidinem effusus.)(*Temperans.* *Adv.* Valdè. *Usus.* Intemperans in rei alicujus cupiditate. Libidinosa, intemperans adolescentia. V. *Immodestus.*

Intemperanter, unmäßiglich. *Syn.* Intemperatè, insolenter, immoderatè.

Intemperantia, æ, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Intemperies, incontinentia, insolentia.)(*Temperantia.* *Epi.* Immoderata, impudentior, inpura, inimica, moderata, multa, tanta, turpior. *Phras.* *Quæ ista hominis est intemperantia?* was ist das für eine Unmäßigkeit? Quæ est ista immoderatæ vitæ ratio; Quæ ista est vita, quàm immoderatè, intemperanter, luxuriosè traducta! Quis iste luxus est, quàm profusæ libidines, quàm intemperatæ perpotationes? Ista hominis vita sit, fortunis, opibus, flore ætatis tam intemperanter uti, abuti? modum cupiditatibus nullum ponere, nihil non libidinosè, nihil non incontinenter audere? V. *Luxuria.* *Usus.* Intemperantia est à tota mente & rectâ ratione defectio, omnium eadem perturbationum mater. Explere alicujus intemperantiam.

Intemperatè, unmäßiglich. *Syn.* Intemperanter.

Intemperatus, a, um. unmäßig. *Syn.* Intemperans, immoderatus. *Usus.* Intemperatissimæ perpotationes. V. *Immodestus, immoderatus.*

In-

Intemperiæ, arum, f. höllische Plag-Geister. *Usus.* Quæ te intemperiæ agitant? V. *Furiæ.*

Intemperies, ei, f. Unmäßigkeit. *Syn.* Immoderatio, procacitas. *Usus.* Intemperiem hominis, ferre non possum. V. *Immodestus.*

Intempestivè, ungelegen. *Syn.* Præposterè.

Intempestivus, a, um. unbequem, ungelegen. *Syn.* Præposterus, perversus. *Usus.* Intempestivum convivium. Intempestiva loquacitas, epistola.

Intempestus, a, um. stiller Nacht-Zeit eigen. *Syn.* Concubius. *Usus.* Nocte intempestâ adfuit.

Intendo, is, di, tentum, & tensum, ere. ausspannen, anspannen. *Syn.* Porrigo, extendô, intento.)(*Remitto.* *Adv.* Longiùs, malitiosè, quam maximè. *Usus.* 1. Intendere oculos, mentem, cogitationem ad rem aliquam, ad negotia. 2. *Contendo,* anspannen. Intendere arcum. Intendere, & remittere vocem. 3. *Cogito, enitor,* dencken, im Sinn haben, verwenden. Quid intendit, quid cogitat! Aliquo suam cupiditatem intendere. Curam rei alicui intendere. Animos intendere aliquo ac defigere. 4 *Infero, paro, molior,* ankünden, sich hervor thun. Litem, crimen, actionem in aliquem intendere; se adversarium in magistratum alicujus intendere. 5. *Constipo,* sich zusammen ziehen. Intendunt se cœlo nubes. V. *Cogito, conor.*

Intensè, ernstlich. *Syn.* Ardenter, vehementer, acriter, magnô studiô, magna cupiditate. *Usus.* Illud longè intensius concupiscimus, quod &c.

Intentio, onis, f. das Anspannen, Absicht, Meinung. *Syn.* Contentio; consilium, finis, scopus, animus. *Phras.* *Hoc eâ intentione feci, vulg.* das habe ich in der Meinung gethan. Id eâ mente, cogitatione, eô consiliô à me factum est; id tum contendebam, id volebam, spectabam, destinabam; eô consilia nostra spectabant; id animô designabam; huc ferebar cogitatione; propositum mihi id unum erat. Ea mens erat, id consilium eô in facto. V. *Scopus, finis, propositum,* *Usus.* 1. Mentem à cogitationum intententione ad tranquillitatem revocare, Animi intentio, *seu* contentio. 2. *Mens consilium, scopus, animus,* Absicht, Ziel, Meinung. Facti vel intentionis adversariorum cum scripto contentio.

Intento, as, avi, atum, are. drohen. *Syn.* Minor. *Usus.* Arma, crimen, vim, faces, periculum capitis, intentare alicui. V. *Minor.*

Intentus, ûs, m. das Ausspannen. *Syn.* Porrectio, projectio,

Intentus, a, um. aufmercksam. *Syn.* Attentus. *Phras.* 1. *Intenti erant omnes ad id spectaculum,* es waren aller Augen auf dieses Schauspiel gewendet. Mentem omnes oculósque intentos defixósque habebant in id spectaculum; erecti suspensique in spectaculum animô intendebantur; deditæ eo mentes cum oculis erant; intenti in id unum toti se avertebant; intentis oculis acerrimè rem omnem contemplabantur; ea res omnium oculos mentésque in se avertebat. V. *Attentus.* *Usus.* 1. Animus intentus ad faciendum. Dux intentus recipiendo exercitui. 2. *Vehemens,* hefftig. Sermo paulò interior. 3. *Intentatus,* angedrohet. Tela jugulis civium; in patriam intenta.

Inter, unter. *Phras.* 1. *Inter doctos numerari potest,* er kan unter die Gelehrten gezehlet werden. In numerum doctorum hominum referri, conferri; in doctis censeri; in doctorum hominum numero reponi; ad doctos aggregari potest. V. *Adnumero.* *Usus.* 1. Galba inter tot æquales unus excellens. Inter me & te multa sæpè disceptatio. 2. *Vicissim,* unter einander Homines inter se amant: loquuntur inter se. Mirum, quod vos inter vos risum tenére possitis.

Intercalaris, e. einzuschalten, einzurücken. *Usus.* Annus intercalaris, Schalt-Jahr. Mensis intercalaris, Schalt-Monath. Februarius. Dies intercalaris, Schalt-Tag.

Intercalarius, a, um. darzwischen kommend. *Syn.* Intercalaris.

Intercalo, as, avi, atum, are. zwischen einsetzen, einrücken, einschalten. *Syn.* Interpono, adjungo, prorogo. *Usus.* Num Romæ intercalatum sit, ad me perscribe. Cura, ut simus annui, ne intercaletur.

Intercapedo, inis, f. geraume Zeit. *Syn.* Intervallum, intermissio. *Usus.* Non pœnitet me, intercapedinem scribendi studendique fecisse.

Intercedo, is, cessi, cessum, ere. darzwischen seyn, darzwischen kommen. *Syn.* Intervenio. *Phras.* *Inter urbem colliculi aliquot intercedebant,* zwischen der Stadt waren etliche Hügel. Intercurrebant colliculi; urbi interjecti erant colliculi; inter urbem flumenque col.

que colliculi intererant, interjacebant. *Usus*. 1. Gaudiis ferè ægritudo, læta tristibus intercedunt. Inter nos vetus usus, consuetudo, amicitia, magna officia, & paria intercedunt. Inimicitiæ mihi cum illo intercedunt. Nox una intercesserat. 2. *Obsto, adversor, refragor*, sich wiedersetzen, darwider seyn. Sententiæ, legi, autoritati alicujus intercedere. Meæ rogationi nemo tribunorum intercessit. 3. *Rogando impetro*, aut. *fidem meam interpono*, Bitt-weis etwas für einen andern erhalten; oder, für einen Bürgschafft leisten. Intercessi pro eo magnam pecuniam. *Intercedo*, fürsprechen. *vulg. est, pro quo dicendum:* supplicio, deprecor pro &c.

Interceptio, onis, f. Auffahung. *Usus*. Interceptio poculi, prædæ, manubiarum.

Interceptor, oris, m. Auffänger. *Usus*. Prædæ interceptor & fraudator.

Intercessio, onis, f. Widerstand. *Epi*. Pestifera. *Usus*. Intercessio, stultitiam intercessoris arguebat. *Intercessio*, Fürbitte. *Vulg. est, pro quo dicendum:* Deprecatio.

Intercessor, oris. m. Verhinderer. *Epi*. Gravissimus, iniquissimus. *Usus*. Nullo intercessore legem pertuli. Intercessorem parare. *Intercessor*, Fürbitter. *vulg. est, pro quo dicendum:* Deprecator.

Intercido, is, cidi, cisum, ere. zerschneiden. *Syn*. Interscindo. *Usus*. Meæ ædes intercisæ. V. *Cædo*.

Intercido, is, cidi, ere. verfallen. *Syn*. Cado. *Usus*. Pereant amici, dum una intercidunt inimici. V. *Cado*.

Intercipio, is, cepi, ceptum, ere. auffangen. *Syn*. In itinere capio, aufero. *Usus*. Litteras intercipere & aperire.

Intercisè, zerschnittener Weise. *Usus*. Intercisè dicere.

Intercludo, is, clusi, clusum, ere. verhindern, hintertreiben. *Syn*. Prohibeo, nego. *Usus*. Iter fugam commeatum, adversæ fortunæ perfugium, libertatem alicui intercludere. Aditus ad aliquem omnes intercludere. Locum præsidiis interclusum tenere. Legio â reliquo exercitu interclusa. Locus frondibus interclusus. Animam alicui intercludere. V. *Impedio*.

Interclusio, onis, f. Verhinderung. *Syn*. Impedimentum, occupatio. *Usus*. Animæ interclusio, atque spiritûs angustiæ,

Intercolumnium, ii, n. Weite zwischē zweyen Säulen. *Syn*. Columnarum intervallum. *Usus*. Signa omnibus intercolumniis disposita.

Intercurro, is, curri, cursum, ere. darzwischen lauffen. *Syn*. Intercedo, intervenio. *Usus*. Pugnantibus intercurrere civitatis principes. V. *Intervenio*.

Intercursus, ûs, m. Vermittelung, Darzwischenkunfft. *Syn*. Interventus, intercessio. *Usus*. Consulum intercursû rixa sedata est.

Intercus, cutis, g. o. das zwischen Haut und Fleisch ist. *Usus*. Aqua intercus est morbus quem Græci hydropem vocant, Wassersucht. Medicamentum dare ad aquam intercutem.

Interdico, is, dixi, dictum, ere. verbiethen, untersagen. *Syn*. Prohibeo, veto, decretum interpono. *Usus*. Aquâ & igni interdictus. Prætor de fossis minimisque rebus interdicit. Huic fune vox interdicatur. V. *Prohibeo, interdictum, veto*.

Interdictio, onis, f. Verboth, Untersagung. *Syn*. Interdictum.

Interdictum, i, n. Verboth. *Syn*. Prætoris edictum, vetandi formula. *Epi*. Tyrannicum, quotidianum. *Phras*. *Tota urbs sub interdicto est*, der gantzen Stadt ist durch ein Päbstliches Verboth der Gebrauch der gewöhnlichen Kirchen-Verrichtungen untersagt worden. Urbs tota divinis interdicta est; cives omnes sacrorum aditu arcentur, prohibentur. Interdictum est Pontificiâ autoritate, nequa divina fierent in templis ejus urbis. Pontificium interdictum, Pontificia interdictio cives omnes ab officiis divinis arcet; civitas omnis Pontificiô interdictô affecta, perculsa, mulctata est; Pontificiâ autoritate divinorum usû privata, sacris interdicta est. Pontificiô edictò triste silentium aris, templisque indictum est; sacris, sacrorum usû, templorum adytis cives omnes Pontificio edicto excludentur. *Usus*. Cum aliquo interdicto contendere. Interdicta respuere.

Interdiu, des Tags über. *Usus*. Noctu, an interdiu?

Interductus ûs, m. Zwischen-Zug. *Syn*. Distractio, *vel* nota. *Usus*. Oratio non spiritû pronunciantis, nec interductû librarii, sed numerô coacta debet insistere.

Interdum, bisweilen. *Syn*. Est, cùm; non nunquam. *Usus*. Geminatio verborum interdum vim habet, aliàs leporem.

In-

Intereà, unterdessen. *Syn.* Interim, tantisper, mediis diebus hôc interim spatiô, inter hæc.)(*Postea.* *Usus.* Hæc dum Romæ geruntur, Quintius intereà &c. Tu intereà cessabis.

Intereo, is, ivi, itum, ire. sterben, untergehen. *Syn.* Morior, pereo. *Adv.* Funditùs. *Phras.* 1. *Multi cives peste interiere,* viele Bürger sind in der Pest umkommen. Magna civium interitio facta est; peste civium plurimi sunt consumti, deleti, peste velut incendiô civitas deflagravit; res civitatis virésque pestilentiâ admodùm sunt accisæ; peste, perinde ac si internecinò bellô certatum esset, exhausta est civitas. 2. *Omnia interitura videntur,* es scheint, es werde alles zu Grunde gehen. Ad occasum, exitium, interitum civitatis vergunt omnia; ad interitum ruunt omnia; pessum ire videntur omnia; propè absunt ab exitio res urbis; omnia nobiscum moritura videntur; omnia labi, fluere, occidere videntur. V. *Pereo.* *Usus.* Sine dolore interire. Tabulæ illæ incendio interière.

Interequito, as, avi, are. darzwischen reuten. *Usus.* Dux interèquitans suos alloquebatur.

Interest, es liegt daran. *Syn.* Refert *Phras.* 1. *Hoc tuâ minimum interest,* das geht dich wenig an. Hoc tua nullam in partem interest; oc ad te nihil; tua res in hoc nulla agitur; hoc ad res tuas parùm pertinet; hoc tua nihil refert; hoc ad res tuas momenti nihil habet; vim nullam habet. 2. *Mea hoc multum interest,* mir liegt viel daran. Mea hoc multùm refert; res in hoc agitur mea; hoc ad me valdè pertinet; hoc ad res meas valet in omnem partem, in omnes partes plurimùm; ad res meas multum interest, refert; permagni ponderis, maximi momenti ad res meas est; momenti, ponderis habet plurimum. Inest in ea re momenti plurimum ad causam meam. *Usus.* 1. Tuarum rerum multum interest. Omnium interest. Plus, multum permagni interest, quibus modis res fiant. 2. *Differt, differentia est, discrimen est,* es ist ein Unterschied. Inter doctum & rudem multùm interest. Inter Zenonem & Aristotelem præter verborum novitatem nihil interest. Hoc inter dignitatis fortunæque gradus interest, interlucet. V.

Interfari, in die Rede fallen. *Usus.* Tum Appius interfatur.

Interfector, oris, m. Mörder, Todtschläger. *Syn.* Percussor. *Usus.* Hostes & interfectores reipublicæ.

Interficio, is, feci, fectum, ere. tödten. *Syn.* Neco, eneco, occido, ferrô vitam eripio, morte mulcto, interimo, mortem affero. *Adv.* Impunè, nefariè, apertissimè, publicè. *Phras.* 1. *Multi sane interfecti sunt,* es seynd viele ums Leben gekommen. Cædes maxima est facta; internecio civium est consecuta; cives occisione deleti; mors allata, oblata multis; acerbissimâ morte affecti; numerô viventium exturbati; jugulati, trucidati, de medio sublati; interempti, perempti, luce privati plurimi; multi cervices, jugulum ferro præbuêre; ferrum corpore recepêre; lux erepta multis; multi vitâ expulsi ferrô concidêre; obtruncati multi; magna cædes perpetrata; multi mortiferis vulneribus icti cecidêre; multi spiculis perfossi, gladiis per adversum pectus transfixi; securi percussi procubuêre; magna strages, magna cædes est edita; ingenti cæde prostrati sunt plurimi; internecioni dati; morti dediti; pecoris modô confcissi. 2. *Ipse se interfecit,* er hat sich selbst umgebracht. Mortem sibi ipse conscivit; vim, manus sibi attulit; suâ sibi manû vitam exhausit; ipse sibi ferrô pectus trajecit; suô sanguine manus ipse suas imbuit; liberum mortis arbitrium occupavit; voluntariam mortem occupavit, sibi conscivit; occupavit fati diem ipse adactô in pectus gladiô, infelici dexterâ, suoque ictû mortem invenit ferrum ipse sibi in pectus demisit; in ferrum pectore incubuit; suâ manû cecidit; haustô venenô; intercisis venis; arruptis venis, misso per venas sanguine longæ ætatis cruciatus antevertit effugit; infamem vitam turpissimo exitu fœdavit; sibi mortis diem admovit; vitam sibi abrupit, extorsit; vitæ finem fecit; vim, manus sibi intulit. *Usus.* Per insidias eum interfecisti. V. *Cædes, interimo, occido,*

Interjaceo, es, cui, ere. darzwischen liegen. *Usus.* Interjacebat campus, colles imminebant.

Interjectio, onis; f. Einwurff. *Syn.* Interpositio. *Usus.* Interjectio verborum.

Interjectus, us, m. Zwischenlegung. *Syn.* Interjectio. *Usus.* Luna terræ interpositâ interjectûque deficit.

Interjicio, is, jeci, jectum, ere. **darzwischen werffen.** *Syn.* Interpono. *Usus.* Nasus quasi murus oculis interjicitur. Inter illorum ætates interjectus Cato. In voluptatibus nullô intervallô interjectô dies noctésque versari Alii aliis interjecti.

Interim, **unterdessen.** *Syn.* Intereà, tantisper, inter hæc. *Us.* Interim Varus Uticam venit.

Interimo, is, emi, emptum, ere. **umbringen.** *Syn.* Interficio, interim affero. *Phras.* *A furioso homine interemptus est*, **er ist von einem unsinnigen Menschen getödet worden.** Furiosi hominis manu percussus interiit, sublatus est; lux, vita illi erepta est; furiosi hominis manu ictus occubuit, mortem oppetiit; eum homo furiosus ab jugulo, ita ut per costas ferrum emineret, terræ affixit; strictô gladiô pectus transegit; cultrum illi in corde defixit; gladium supernè jugulo defixit; mortiferô vulnere furiosi manu ictus præceps in vulnus obiit; prolapsus in vulnus cecidit exanimis; ejus latus homo furiosus gladiô hausit; ejus pectus strictô gladiô homo furiosus semel iterúmque percussit. V. *Interficio.* *Usus.* Lucretia se ipsam interemit.

Interior, oris, g. c. **innerer.**)(*Exterior.* *Usus.* Nihil mente interius. Interior ædium pars. Interiores litteræ, & reconditæ.

Interitus, ûs, m. **Untergang, Verderben.** *Syn.* Occasus, obitus. *Epi.* Acerbus, crudelis, immaturus, justus, optatissimus, paternus, perceler, repentinus, similis, universus, voluntarius. *Usus.* Natura omnium rerum interitus atque obitus conficit. Nihil non aliquando ad interitum redigetur. Ea res interitum reipublicæ afferet. Interitus & dissipatio. V. *Ruina, excidium.*

Interloquor, eris, locutus sum, loqui. **darzwischen reden.** *Usus.* Siccine mihi interloqueris?

Interluceo, es, luxi, ere. **darzwischen scheinen.** *Syn.* Eluceo, emineo. Inter dignitatis fortunæque gradus hoc interlucet, *hoc discrimen est*, **ist dieser Unterschied.**

Intermedius, a, um. **mittelster.** *Syn.* Medius, interjectus, intermissus. *Usus.* Planities intermissa collibus, urbemque inter & flumen intermedia. Est quidam interjectus, intermedius, & quasi temperatus, in neutro excellens, utriusque particeps, vel utriusque potius expers. V. *Medius.*

Interminatus, a, um. **ohne Ende.** *Syn.* Infinitus, immensus, æternus.)(*Terminatus.*

Interminor, aris, atus sum, ari. **sehr drohen.** *Syn.* Minor. V. *Minari.*

Intermissio, onis, f. **Unterlassung, Stillstand.** *Syn.* Intervallum, intercapedo, relaxatio. *Usus.* Nunc propter intermissionem forensis operæ sine ulla intermissione temporis dies noctésque litteris vaco.

Intermitto, is, misi, missum, ere. **unterlassen.** *Syn.* Interdum conquiesco, intermissionem facio.)(*Retineo.* *Adv.* Jam diu. *Usus.* 1. In maximis occupationibus non nunquam intermitto studia doctrinæ, consuetudinem pristinum. 2. Planities intermissa collibus. Paucis diebus intermissis, **darzwischen lauffen.**

Intermorior, eris, mortuus sum, mori. **ersterben.** *Syn.* Pereo, morior. *Usus.* Nullum apud te officium intermoritur.

Intermundia, orum, n. **die Weite, so zwischen einer und anderer Welt liegen sollte.** *Syn.* Spatium inter mundos Epicuri interjectum. *Usus.* Tanquam modò ex Epicuri intermundiis descendisset.

Internecinus, a, um. **verderblich, höchstschädlich.** *Syn.* Crudelis, inexpiabilis, ubi necesse sit, omnes necari. *Usus.* Bellum internecinum.

Internecio, onis, f. **Tödtung, gäntzliches Verderben und Untergang.** *Syn.* Exitium, interitus, extinctio. *Epi.* Magna. *Usus.* Internecionem facere. Internecione cives liberare. V. *Cædes.*

Interneco, as, cui, nectum, are. **alles nieder machen, ermorden.** *Usus.* Hostibus internectis. V. *Interficio.*

Internosco, is, novi, ere. **unterscheiden.** *Syn.* Secerno, discerno. *Adv.* Difficulter, perdifficiliter. *Usus.* Verum à falso; dignúmque, an indignum sit, internoscere. V. *Discerno.*

Internuncius, ii, m. **Unterhändler.** *Syn.* Interpres. *Epi.* Assiduus. *Usus.* Assiduis cum illo internunciis egi.

Intero, is, trivi, tritum, ere. **einbrocken.** *Usus.* Tu intrivisti, tibi exedendum est.

Interpellatio, onis, f. **Verhinderung durch Widerspruch.** *Syn.* Interventus. *Usus.* Interpellatione mei familiaris interrupta est mea epistola.

Interpellator, oris, m. **Verhinderer, Widersprecher.** *Syn.* Interventor. *Epi.* Minùs mo-

molestus. *Usus.* In litteris sine interpellatoribus molestis versor.

Interpello, as, avi, atum, are. verhindern, darein reden. *Syn.* Interrumpo, impedimento sum. *Adv.* Odio è paullùm. *Usus.* Tu vero ut me interpelles & appelles, ut obloquâre & colloquâre, velim. Ab aliquo interpellari. V. *Impedio.*

Interpolo, as, avi, atum, are. verbessern, ausbutzen, hineinflicken. R. ἀπολέω, verto. *Syn.* Renovo. *Usus.* Togam prætextam quotannis interpolare. Ædes interpolare. Demendo, mutando, curando, ne littera appareat, interpolando.

Interpono, is, posui, positum, ere. zwischen einsetzen. *Syn.* Interjicio, in medio colloco. *Adv.* Facetè. *Phras.* 1. *Mediæ orationi leviora argumenta interponimus,* die geringern Beweisthümer setzen wir in die Mitte der Rede. Leviora argumenta mediæ orationi inteximus, includimus, inserimus, interjicimus; in mediam orationem conjicimus, conferimus; levioribus argumentis in media oratione locum damus. 2. *His me causis non interponam,* ich werde mich in diese Händel nicht legen. In res tam ancipites & tumultuosas me non immittam; non inferam, non intrudam, non offeram, non implicabo, non miscebo; curando aliena non me eò sciens prudénsque demittam, unde exitum videam nullum. V. *Implico.* *Usus.* Sæpè etiam versus interponitur. Se, suam fidem in aliquam rem interponere. Autoritatem suam ac operam, studium, laborem pro aliquo interponere. Non interpono mèum judicium. Audaciæ alicujus se, legem, religionem interponere.

Interpositio, onis, f. Unterhandlung. *Epi.* Difficilior. *Usus.* Cum personarum certarum interpositione.

Interpositus, us, m. Zwischensetzung. *Syn.* Interjectio. *Usus.* Interpositus terræ.

Interpres, etis, m. Dollmetscher, Ausleger. *Syn.* Explanator, internuncius, conjector. *Epi.* Præclarus, religiosus, vaferrimus. Interpretes exercitatissimi, fallaces, indiserti, molles, prudentissimi, publici, veteres. *Usus.* Interpretes Poëtarum Grammatici. Astrologus cæli interpres. Per interpretem agere, loqui. Per amicos, sequestres & interpretes judicium corrumpere.

Interpretatio, onis, f. Auslegung, Dollmetschung. *Syn.* Notatio, Etymologia. *Epi.* Satis acuta, nimis callida, indigna, magna, malitiosa, mendax, non molesta. *Us.* Juris, verbi, scripti vis & interpretatio. Somnia interpretatione explicare.

Interpretor, aris, atus sum, ari. verdollmetschen, auslegen. *Syn.* Interpretationem facio; expono; interpretatione explico, expono; rem obscuram declaro. *Phras.* 1. *Interpretari Græcos Platonis libros,* die Griechischen Bücher des Plato verdollmetschen. Platonem de Græcis convertere; Græca propè iisdem verbis Latinè versa dicere. Quæ Plato Græcô sermone tractavit, Latinis litteris mandare. Græca latinè reddere; in Latinum convertere; de Græcis Latinè dicere; in Latinum transferre; Latino sermoni, Latinæ consuetudini tradere. 2. *Eam rem variè interpretabantur homines,* diese Sache hat man unterschiedlich aufgenommen und ausgelegt. Eam rem alii aliò trahebant; alii civile id rebantur, quidam ad sævitiam trahebant; ea res non unô modô ab omnibus accepta est; aliis in superbiam vertentibus, ac per ambitionem factam memorantibus; aliis benignius interpretantibus; res accepta asperè à plerisque omnia pravé æstimantibus; in deterius referentibus; in deterius recta detorquentibus; mollius contrà ab aliis, ex indole mitiore, facta æstimantibus. V. *Accipio in bonam vel malam partem.* *Usus.* Legum, verborum vim interpretari. Interpretari voluntatem alicujus ex facto. Dicta male, *vel* mitiorem in partem interpretari.

Interpunctio, onis, f. Unterscheidung. *Syn.* Interpunctum, interductus. *Usus.* Res parvæ propè in singulis litteris, atque interpunctionibus verborum occupatæ.

Interpunctum, i, n. Unterscheid. *Syn.* Interpunctio, distinctio. *Usus.* Interpuncta verborum.

Interpunctus, a, um. unterzeichnet, unterschieden. *Syn.* Distinctus. *Usus.* Interpuncta aliàs & distincta intervalla orationis delectant.

Interquiesco, is, quievi, etum, ere. darzwischen ruhen. *Syn.* Requiesco. *Adv.* Paullùm.

Interregnum, i, n. Zwischen-Regiment bey verledigtem Throne. *Syn.* Tempus, quô rege vacat regnum, dum novus creetur. *Usus.* Res ad interregnum spectat, venit, deducta est.

Interrex, regis, m. Interims-Verweser bey verledigtem Thron. *Syn.* Qui demortui regis locum tenet. *Usus.* In-

Interregem facere, creare, eligere, prodere.

Interrogatio, onis, f. eine Frage. *Epi.* Interrogationes captiosæ, fallaces, faciles, aptæ, paucissimæ, stultissimæ.

Interrogatiuncula, æ, f. eine kleine Frage. *Epi.* Interrogatiunculæ angustæ, minutæ. *Usus.* Cato minutis interrogatiunculis, quasi punctis, quod proposuit, effecit.

Interrogo, as, avi, atum, are. fragen, forschen. *Syn.* Quæro, percunctor, rogo, requiro, sciscitur, rogito. *Phras.* *Multis cum interrogavi*, ich habe ihn öffters gefragt. Interrogando urli, quæsivi de eo, quid egisset; requirebam ex eo, sciscitabar; captiosô etiam interrogationis genere utebar; percontabar solicitè, rogitabam, nihil tamen percontationibus ex eo exsculpere poteram. *Usus.* Interrogari ab aliquo de aliqua re,

Interrumpo, is, rupi, ruptum, ere. unterbrechen. *Syn.* Interpello, dirimo. *Usus.* Pontem interrumpere. Amicitiam interruptam instaurare. Interruptis ac morientibus vocibus.

Interruptè, zertheilt.)(*Continenter.* *Syn.* Intercisè, incisim.

Intercindo, is, scidi, scisum, ere. zerschneiden. *Usus.* Pontem ei à tergô interscindi jussit.

Interscribo, is, psi, ptum, ere. darzwischen schreiben. *Usus.* In litteris tuis aliquid interscripsi.

Intercesco, as, cui, ctum, are. zerspalten. *Syn.* Seco.

Intersepio, is, psi, ptum, ire. unterzäumen. *Usus.* Urbem vallô intersepire.

Interseptus, a, um. verzäunet, verlegt, vermacht. *Syn.* Interclusus, obstructus, vallatus, munitus. *Usus.* Iter ad gloriam nemini est interseptum.

Interspiratio, onis, f. Athemholung. *Syn.* Respiratio. *Usus.* Æqualibus interspirationibus uti.

Intersum, es, esse. dabey seyn. *Syn.* Adsum.)(*Absum.* *Usus.* 1. Consiliis, in consiliis aliorum interesse. Ipse intertui, præsens vidi. 2. *Intercedo*, darzwischen seyn. Inter eos Tiberis & pons interest. V. *Præsens coram.*

Intertrimentum, i, n. Verlust, Schade. *Syn.* Detrimentum.

Interturbatio, onis, f. Beunruhigung. *Us.* Animi interturbatio.

Interturbo, as, avi, atum, are. irre machen, beunruhigen. *Syn.* Valdè turbo.

Intervallum, i, n. Weite, Zwischen-Raum. *Syn.* Spatium, discrimen. *Epi.* Infinitum, longum, majus, minimum, perlongum, latum, tantum. Intervalla æqualia, certa, distincta, interpuncta, dupla & tripla, imparia, modica, multa, reliqua, sesqui altera. *Us.* 2. Temporum locorumque intervallô longô disjuncti sumus, Dolor si longus est levior: dat enim intervalla. & relaxat. Intervalla vocis, sonorum in loquendo. *Temporis spatium*, Zeit. Tantô intervallô ad te revisi. Longô intervallô te non vidi. Atticismus mihi ex intervallo regustandus est V. *Spatium.*

Intervenio, is, veni, ventum, ire. darzwischen kommen. *Syn.* De improvisô venio, incurro; intercedo, intersum. *Usus.* Vereor, ne molesti quidam loquentibus nobis interveniant. Casû inter ventum est.

Interventor, oris, m. Verhinderer. *Usus.* Vacuô ac ab interventoribus liberiore die.

Interventus, us, m. Darzwischenkunfft. *Syn.* Inopinatus adventus. *Usus.* Interventu ejus & interpellatione jurgium discussum est.

Interverto, is, verti, versum, ere. vervortheilen, wegstehlen. *Syn.* Præripio, intercipio. *Us.* Dona, pecunias, ædilitatem intervertere alicui, atque ad se transferre.

Interviso, is, si, sum, ere. heimsuchen. *Syn.* Inviso. *Adv.* Crebro. V. *Viso.*

Intestabilis, e. untüchtig zum Zeugen. *Syn.* Qui nec testem agere, nec testimonium facere potest. *Usus.* Homo sacer, sceleratus & intestabilis.

Intestatô, ohne Testament. *Syn.* Nullô factô testamento. *Us.* Intestatô mortuus est.

Intestatus, a, um. der kein Testament gemacht hat, *Syn.* Intestatô mortuus.

Intestinum, i, n. ein Darm. *Syn.* Ilia, viscera. *Epi.* Medium. *Usus.* Graviter ex intestinis laborabam. Tum adstringentibus se intestinis, tum relaxantibus.

Intentus, a, um. einheimisch. *Syn.* Domesticus, interior.)(*Extraneus.* *Usus.* Occultum, intestinum bellum. Intestinum, inclusum malum. Intestinus timor, dolor.

Intexo, xui, textum, ere. mischen. *Syn.* Con-

Contexo, interpono, implico. *Adv.* Prudente. *Usus*. Aliquid in causa prudenter intexere. Vestis coloribus variis intexta.

Intimè, inniglich. *Syn*. Enixe, ex animo. *Usus*. Intime aliquem commendare.

Intimus, a, um. der innerste. *Syn*. Reconditus, arcanus, familiaris. *Phras. Intima sua mihi concredit*, er vertraut mir alle Heimlichkeiten. Ad intima ejus consilia perveni; arcana omnia, abditosque sensus speculor; arcana omnia vel ipso prodente cognosco; arcana ejus omnia elicio. Intimus sum ejus consiliis; nihil consiliorum ejus me latet. V. *Arcanus. Usus*. 1. Intimi sensus animi, consilia intima. Ex intima arte & Philosophia multa disputavi. 2. *Domesticus, familiaris*, Vertrauter. Antonius Clodio intimus. Est in meis intimis. Tectissimus ad alienos, intimus apertior sum.

Intingo, is, tinxi, tinctum, ere. naß machen. *Syn*. Madefacio, humecto.

Intolerabilis, e. unerträglich. *Syn*. Non ferendus intolerandus.)(*Tolerabilis. Adv.* Admodum. *Phras. Intolerabilis est ejus arrogantia*, sein Hochmuth ist ohnerträglich. Res est indigna, acerba & omnibus intoleranda; immensa est ejus, nec ferenda insolentia. Quis hominem cum ea superbia & insolentia ferat? *Usus*. Dolor, fœditas intolerabilis.

Intolerandus, a, um. unerträglich. *Syn*. Intolerabilis. *Usus*. Intoleranda licentia.

Intolerans, tis, g. o. der etwas nicht ertragen kan. *Syn*. Impatiens, impotens. *Usus*. Corpora laboris intolerantissima. V. *Impatiens*.

Intoleranter, unleidlich. *Syn*. Insolenter, *Usus*. Intoleranter dolere, se jactare.

Intolerantia, æ, f. Unerträglichkeit. *Syn*. Insolentia. *Usus*. Hæc non privati insania sed regis intolerantia est.

Intono, as, ui, are. donnern. *Syn*. Tono, sono. *Usus*. Hesterna concione vox ejus intonuit.

Intonsus, a, um. unbeschoren.)(*Tonsus*. Coma intonsa.

Intorqueo, es, torsi, tortum, ere. umdrehen. *Syn*. Immitto, jacio, jaculor. *Usus*. Telum, calumniam intorquere in aliquem.

Intra, innerhalb. *Syn*. Inter, in interiore parte. *Usus*. 1. Intra muros. Hæc intra decem annos sunt gesta. 2. *Minus quam necesse sit*, weniger, als vonnöthen wäre. Intra modum loqui. Epulamur non modo non contra legem, sed etiam intra legem.

Intractatus, a, um. unabgerichtet. *Usus*. Equus intractatus, indomitus.

Intremo, is, ui, ere. erzittern. *Syn*. Tremo.

Intrepidè, unerschrocken. *Syn*. Sine pavore, audacter, posito metu.

Intrepidus, a, um, unerschrocken. *Syn*. Impavidus, timore solutus. V. *Audax*.

Intricor, as, aris, atus sum, ari. verwirren.)(*Extrico*. V. *Implico*.

Intrò, hinein. *Usus*. Ire, ferre intro.

Intro, as, avi, atum, are. hinein gehen. *Syn*. Introeo, ineo, subeo, ingredior, accedo.)(*Exeo. Adv*. Penitùs. *Phras. Tu meam domum intrare ausus es?* du hast dörffen in mein Haus hinein gehen? Tu meas ædes penetrare; tu in ædes accedere; tu vestigium in ædes facere; tu intro te conjicere ausus es? Tu eo pedem inferre; tu vestigium ibi ponere; eo te inferre; pedem ibi ponere ausus es? V. *Ingredior. Usus*. Intrare limen, domum, regnum. In alicujus familiaritatem intrare. V. *Ineo*.

Introducor, is, xi, ctum, ere. hinein führen. *Syn*. Induco, facio, adduco, fingo. *Usus*. Consuetudinem, ambitionem in urbem introducere. Illum reprehende, qui initium introduxit. Introducere aliquem loquentem.

Introductio, onis, f. Einführung. *Us*. Adolescentum nobilium introductiones judicibus pro præmio fuêre.

Introëo, is, ivi, itum, ire. hinein gehen. *Syn*. Intro.)(*Exeo. Adv*. Honestè. *Usus*. In urbem, in vitam introire. V. *Intro, ingredior*.

Introferor, ferris, ferri, hinein getragen werden. *Usus*. Noctu introferri solitus est ad mulierem.

Introitus, us, m. Eingang. *Syn*. Aditus. *Epi*. Apertus, clandestinus, desertus, nocturnus, primus. *Usus*. 1. Ad omnes portas & introitus armatos homines opponit. 2. *Ingressio, initium*, Anfang. Hic sit introitus defensionis.

Intromitto, is, misi, missum, ere. einlassen.)(*Emitto*. *Usus*. Limen patefactum est, ut intromissus me in lecto trucidaret.

In-

Introrsum, *vel* Introrsus, einwärts. *Usus.* Introrsum turpis.

Introspicio, is, spexi, spectum, ere. einsehen. *Syn.* Inspicio. *Adv.* Penitùs. *Usus.* Agite, inferte oculos in curiam, introspicite omnes reipublicæ partes, perspicite omnium mentes. V. *Considero.*

Introvoco, as, avi, atum, are. hineinruffen. *Syn.* Accerso, advoco.)(*Evoco.*

Intrudo, is, trusi, trusum, ere. eindringen. *Usus.* Ipse se inferebat, intrudebat. V. *Implico, interpono.*

Intueor, eris, tuitus sum, eri. ansehen. *Syn.* Video, contueor, contemplor, aspicio *Adv.* Acriter, benè, paulisper, studiosè. *Phras. Hic mos est hominum, ut in repentinis adversisque casibus cœlum intueantur*, die Leute pflegen in gähen widerwärtigen Zufällen nach dem Himmel zu schauen. Ut siquid præter opinionem & contra voluntatem accidit, cœlum suspiciant, aspectent; ad cœlum spectent, oculos tollant aciem oculorum intendant. 2. *Immotis oculis me intuetur*, er schauet mich beständig an. Aciem in me intendit, exacuit, exercet; oculos in me defigit; hæret in vultu meo; oculos à vultu movet. V. *Aspicio. Usus.* Intuebamur, nec tuendi satietas nos capere poterat. Intueri aliquid oculis, animô complecti. Animô aliquem infestô, iniquô, infensô intueri. Aliquid acriter intueri. V. *Video.*

Intumeo, *vel* Intumesco, is, tumui, ere. schwellen. *Syn.* Inflor, in tumorem convertor. V. *Tumeo.*

Intùs, darinnen.)(*foris. Usus.* Intus inclusum periculum, intus equus Trojanus.

Invado, is, vasi, vasum, ere. angreiffen, anfallen. *Syn.* Adorior, impetum facio, involo, irruo, irrumpo, peto, vim facio, incurro in aliquem, incurso, invehor. *Phras. Invasit hominem terror*, den Menschen ist ein Schrecken ankommen. Incidit terror animo hominis; incessit hominem terror; repentinô terrore perculsus est. V. *Terror. Usus.* Invadere aliquem, in alicujus nomen; in prædam. Mirus hominem furor, dolor, terror invasit. In arcem causæ invasi. V. *Aggredior, Impetus, Adorior.*

Invalesco, is, valui, ere. starck werden. *Syn.* Novas vires sumo, corroboror, confirmor, firmior fio. *Usus* Invaluit, potentius jam malum est, quàm ut sedari possit. Invaluit adeò ejus audacia, & vetustate corroborata est. V. *Cresco.*

Invaletudo, inis, f. Unpäßlichkeit. *Syn.* Valetudo infirma. *Usus.* Invaletudine tuâ valdè commoveor & conturbor.

Invalidus, a, um. schwach, blöd. *Syn.* Infirmus. *Usus.* Invalidi milites. V. *Debilis infirmus.*

Invectio, onis, f. Einführung.)(*Exportatio. Usus.* Rerum, quibus abundamus, exportatio; quibus egemus, invectio.

Inveho, is, xi, ctum, ere. hinein führen. *Syn.* Importo. *Adv.* Acerbius, apertè, asperiùs, contumeliosiùs, copiosè, graviter liberiùs, paratius, petulanter, rhetoricè, vehementius. *Usus.* 1. Pecuniæ in ærarium invectæ. Quemcunque casum fortuna invexerit, feram. 2. *Insurgo in aliquem, objurgo*, einen anfahren mit Worten. Acerbe in aliquem invehi, maledicere, insectari. Vehementiùs in illum nugatorem invehebat. Invehens in Catonem Cæsar. V. *Objurgo.*

Invenio, is, veni, ventum, ire. erfinden. *Syn.* Reperio, deprehendo, prævestigo, nanciscor, excogito. *Adv.* Acute, planè, sapientiùs, subdolè, versutè. *Phras. Plerasque artes Græci invenere*, die meisten Künste sind von den Griechen erfunden worden. Græcia inventrix doctrinarum, primi artes peperère, protulêre Græci; artium plerarumque cognitionem Græcia aperuit; artium incunabula plurimarum in Græcia sunt. V. *Excogito. Usus.* Facinus, astutiam, crimen, remedium, rationem invenire & comminisci. Invenio, te in culpa esse.

Inventio, onis, f. Erfindung. *Usus.* Illa quæ investigat occulta, inventio & excogitatio dicitur.

Inventor, oris, m. Urheber, Erfinder. *Syn.* Autor. *Usus.* Cicero princeps & autor copiæ verborum, inventor, compositor, architectus.

Inventrix, icis, f. Urheberin, Erfinderin. *Usus.* Inventrix & magistra legum Philosophia.

Inventum, i, n. ein erdachtes Ding, Erfindung. *Epi.* Probabile, necessarium, antiquis divinum. *Usus.* Tot artes, tot scientiæ, tot inventa. Eorum inventis & legibus omnem rempublicam constitutam habemus.

Invenustus, a, um. unholdseelig. *Usus.* Quod

Quod propoſuit, explicat expeditè non invenuſtus auctor.

Inverecundus, a, um. unverſchämt. *Syn.* Impudens, non verecundus.)(*Verecundus.* *Uſus.* Inverecundum animi ingenium poſſidet. V. *Impudens.*

Inverſio, onis, f. Verkehrung. *Syn.* Ironia. *Uſus.* Inverſio verborum.

Inverto, is, verti, verſum, ere. verkehren. *Syn.* Immuto, verto, perverto. *Uſus.* Pompejus totum nobis negotium invertit. Quàm citò ſe invertit! V. *Verto.*

Inveſtigatio, onis, f. Nachſpührung, Erkundigung. *Syn.* Inquiſito, indagatio, conquiſito veri. *Epi.* Facilior, propria.

Inveſtigator, oris, m. Erforſcher. *Epi.* Acer & diligens. *Uſus.* Varro diligentiſſimus inveſtigator antiquitatis.

Inveſtigo, as, avi, atum, are. nachgrübeln. *Syn.* Exquiro, indago, ſcrutor, perſcrutor, perquiro, perſequor, veſtigiis odoror. *Adv.* Diligentiùs. *Uſus.* Perquirere, patefacere; inveſtigare conjurationem. V. *Indago, Quæro.*

Inveteraſco, as, veteravi, atum, are. veralten. *Syn.* Conſeneſco. *Uſus.* Nihil inveteraſcere, nihil extingui, nihil cadere debet eorum, in quibus beata vita conſiſtit. Inveteravit jam ea opinio. Macula hæc inſedit, & inveteravit in nomine populi Romani. Inveterata noſtra amicitia.

Inveteratio, onis, f. Veraltung. *Uſus.* Ut in corporibus inveteratio ægrè pellitur, ſic in animis perturbatio.

Invicem, beyeinander, voneinander. *Syn.* Mutuò, viciſſim. *Uſus.* Totos dies eramus ſimul invicem.

Invictus, a, um. unüberwindlich. *Syn.* Qui vinci non poteſt, inexpugnabilis, inſuperabilis.)(*Devictus.* *Uſus.* Quibus viris reſpublica invicta ſtat? Nomen invictiſſimi imperatoris conſecutus. Animi excelſi atque invicti magnitudo. V. *Fortis, Facta egregia.*

Invidentia, æ, f. Neid.)(*Miſericordia.* *Uſus.* Invidentia eſt ægritudo ſuſcepta propter alterius res ſecundas, quæ nihil nocent invidenti. V. *Invidia.*

Invideo, es, di, ere. neiden. *Syn.* Alienis bonis mœreo.)(*Faveo.* *Adv.* Apertè, maximè, obſcurè, occultè, pallulùm, vehementer, valdè, ſanè. *Phraſ.* *Multi mihi invident,* viele ſind mir neidig. Sunt, quos meus in hac republ. ſplendor offendat, lædat, pungat, angat, ſolicitet, afficiat, urat, torqueat, excruciet, gravius afficiat. Non deſunt, quos mea dignitas, mea amplitudo malè habeat; quibus dolori ſit meus honor. Florere me dignitate, exiſtimatione, honore; tantum honoris mihi haberi nonnulli moleſtè, graviter, acerbè, ægrè, iniquô animô, non ſatis æquô animô ferunt. Angit animos quorundam hic ſplendor meus; ſolicitos habet quosdam hæc dignitas meâ. Valdè me multorum invidia exercet; multum eſt mihi cum invidis negotii; novi multorum animos in me malevolentiâ ſuffuſos; invident multi mihi, mordent clanculùm. V. *Invidus.* *Uſus.* Alterius honori, virtuti, fortunis præſtantibus & florentibus invidere.

Invidia, æ, f. Mißgunſt, Abgunſt, Neid. *Syn.* Malevolentia, offenſio. *Epi.* Aliena, communis, deteſtanda, falſa, imbecilla, iniquiſſima, inveterata, juſtiſſima, magna, par, popularis, recens, ſenatoria, ſingularis, ſumma, tribunitia, vehemens. *Phraſ.* 1. *Invidiam alicui conflare,* einen in Mißgunſt bringen, verhaßt machen. Invidiam alicui concitare, commovere, facere, parare; in invidiam rapere, vocare, adducere; invidiam facti conferre in alterum; invidia gratiæ externæ onerare aliquem; lacerare invidiâ clariſſimum quemque; invidiæ mactare. 2. *Invidiam incurri,* ich bin in Mißgunſt kommen. In invidiam veni; invidiam ſubii; in invidiam adductus ſum: invidiam contraxi. 3. *In invidia ſum apud omnes,* ich bin bey allen verhaßt, und in Mißgunſt. Invidiam omnem omnium habeo, ſuſtineo; in invidia ſum; ex invidia laboro; invidiâ premor, flagro, conflagro, ardeo alienâ. Invidiâ ſum præcipuâ inter omnes. V. *Odioſus, Invidioſus, Odium.* 4. *Modeſtia invidiam lenit,* die Demuth und Eingezogenheit pflegt Neid und Mißgunſt zu lindern, Invidiam modeſtia ſedat, comprimit, reſtinguit, extinguit; modeſta vivendi ratio multum de invidiâ opum deonerat; invidiâ levat, liberat; efficit, ut invidia ponatur, deponatur, decedat; ut invidiæ quaſi ſanguis mittatur. *Uſus.* Invidiam alicui conflare. Invidiam augere, inflammare, die Mißgunſt vermehren. Invidiam à ſe transferre, das, was einen verhaßt machen kan, von ſich auf einen andern ſchieben. Alienâ ſplendere invidiâ, durch Verleumdung der andern ſich bey andern in Gunſt und Anſehen ſetzen. Diſrumpi, æſtuare invidiâ, vor Neid berſten.

Invi-

Invidiola, æ, f. kleine Mißgunst, Neid. *Usus*. Nescio quid inter eos invidiolæ exortum est.

Invidiosè, mißgünstig. *Syn*. Odiosè. *Usus*. Invidiosè aliquem criminari.

Invidiosus, a, um. verhaßt, *Syn*. Odiosus, invisus, invidiam habens. *Phras*. 1. *Invidiosa est ea dignitas*, diese Würde ist sehr verhaßt. Magna habet ea dignitas invidiam; multorum luminibus officit; multorum luminibus obstruit ea fortunæ meæ amplitudo; invidiæ est; in invidia est ea dignitatis amplitudo; urit animos multorum dignitatis ista species, V. *Invideo*. 2. *Invidiosus est, multisque invisus*, er ist bey vielen verhaßt. In summam plurimorum invidiam incidit; nulla fruitur hominum benevolentiâ; premitur odiô multorum; in odio, in invidia est apud multos; pauci sunt, qui illi faveant; qui benè sint in illum animati: qui benè de illo existiment. V. *Odiosus*, *Invisus*. *Usus*. Invidiosæ possessiones. Erit hoc tibi invidiosum. Aliquis invidiosus, ac multis offensus.

Invidus, a, um. neidisch. *Syn*. Obtrectator, niger, malevolus, lividus. iniquus, maledicus, inimicus, alienis bonis mœrens. *Phras*. 1. *Multi sunt tibi invidi* es seynd dir viel neidig. Multi sunt tuæ laudis inimici; multos habes obtrectatores malevolentissimos; multorum de te minùs commodi sermones à malevolentia profecti volitant lacerant te, famámque tuam invidi non pauci; magna invidiæ pestis tibi imminet, in te conflata est. 2, *Nunquam desunt invidi*, es fehlet niemahls an Neidern Nunquam desunt pestes quædam hominum alienâ laude dolentium, alienis bonis mœrentium; ubique incurras in homines malevolos, lividos, & ad criminationem expeditos. Quis est, quem nulla unquam attigit invidia? qui invidiam non experiatur? quem non mordeat aliorum invidentia? V. *Invideo*, *invidia*.

Invigilo, as, avi, atum, are. fleißig wachen. *Syn*. Cum cura & solicitudine vigilo. *Phras*. *Scito, me quieti publicæ invigilare*, du must wissen, daß ich auf die allgemeine Ruhe Acht habe. Scito, me in speculis esse; in specula collocatum, constitutum; scito, mihi quietem publicam curæ esse; meæ curæ ac vigilantiæ esse demandatam; excubare me animô; curas meas omnes, consilia, cogitationes in tuenda quiete publica evigilare, V. *Solicitus*.

Inviolatè, unversehrt. *Syn*. Integrè, incorruptè.

Inviolatus, a, um. unverletzt. *Syn*. Integer, incorruptus.)(*Violatus*. *Usus*. Inviolata stabit vestra amicitia.

Inviso, is, visi, visum, ere. heimsuchen. *Syn*. Viso, visito, *Usus*. Sæpiùs domum nostram invisas, rogo. V. *Viso*.

Invisus, a, um, verhaßt. *Syn*. Odiosus, quem æquô animô videre, ferre, intueri non possumus; qui in odio est apud aliquem. *Usus*. Quò quis callidior & versutior, hôc invisior & suspectior est. V. *Odiosus*.

Invitamentum, i, n. Einladung, Lockung. *Syn*. Invitatio, incitamentum. *Epi*. Multum. *Usus*. Multa habet invitamenta urbis & fori. Invitamentum afferre. V. *Illecebra*.

Invitatio, onis, f. Einladung. *Epi*. Crebra, liberalis. *Usus*. Invitationes, adventúsque nostrorum hominum.

Invitatus, ûs, m. das Einladen. *Syn*. Invitatio. *Usus*. Primò meâ sponte, deinde invitatù tuô hoc egi.

Invitè, ungern. *Syn*. Repugnanter, invitò.

Invitò, ungern. *Syn*. Invitè.

Invito, as, avi, atum, are. einladen. *Syn*. Voco, allicio.)(*deterreo dehortor*. *Adv*. Aliquoties, benignè, honorificentissimè, liberaliter, magnoperè, passim, publicè, studiosè valde, vulgò. *Phras*. *Ad cœnam me invitavit*, er hat mich zur Tafel geladen. Ad cœnam me devocavit; adhibuit ad convivium; convivam sibi esse me voluit; vocatù ejus cœnandum mihi erat apud illum; ad cœnam me vocavit; cœnam dedit; cœna me accepit. *Usus*. Tu invita mulieres, ego viros accivero. Quis est qui eum tectô domôque non invitet? Invitare aliquem, & allicere præmiis ad agendum aliquid. Gloriâ invitari ad magna audenda. V. *Voco*.

Invitus, a, um. ungern. *Syn*. Non libenter, rogatus, recusans, tergiversatus, contra voluntatem, repugnans, repugnanter, coactus, dolens, perinvitus. *Phras*. 1. *Invitus illum, adii*, wider meinen Willen bin ich endlich zu ihm gangen. Cum magna mea molestia illum compellavi; adversante & repugnante naturâ; contra voluntatem meam; cunctabundus, diúque reluctans ac tergiversatus;

ſatus; propè reſiſtens ad eum pertractus fui; ingratiis & coactus ad illum attrahendus fui. 2. *Quanquam invitus, munus tamen in republica ſuſcepi*, ich habe endlich dieſes Amt, wiewohl ungern, angenommen. Quanquam gravatus, acceſſi tamen ad rempublicam; quanquam abhorrerem reipublicæ tractationem; quanquam mihi nihil inimicius, nihil moleſtius forenſi illô ſtrepitû; tamen, ingratiis licet meis, in has quotidianas dimicationes me obtuli; non ſine aliqua moleſtia & reſiſtenti ſimilis dignitatem eam admiſi; commovebar equidem oblatô eô honore, onusque impoſitum fremens mœrensque accepi; extorquendum erat invito, atque ingratiis, ut honorem eum admitterem; propè reſtitanti munus id injunctum eſt; ad honoris ejus inſignia frontem cum adducerem, vultum averterem, jugum tamen ad extremum, quanquam invitus, recepi. V. *Abhorreo*, *Nolo*. *Uſus*. Invitus, per vim & imperium feci. Sapiens nihil facit invitus, dolens, coactus. Eæ moleſtiæ, dudum enim circumrodo, invito devorandæ ſunt.

Invius, a, um. unwegſam.)(*Pervius*. *Uſus*. Invii ſaltus.

Inultus, a, um. ungerochen. *Syn*. Impunitus. *Uſus*. Inultum aliquid pati, relinquere. V. *Impunitus*.

Inundo, as, avi, atum, are. überſchwemmen, *Syn*. Alluo, obruo. *Phraſ*. 1. *Aqua inundat latè omnia*, das Waſſer überſchwemmet alles. Effert aqua ſe alveo; alveum exit; extra alveum effunditur; littora ſuperat, transgreditur; diffunditur unda, campóſque circumjectos rigat; fluctibus terram occupat; effuſus ſuper ripas amnis campos ſegetésque operit. *Uſus*. Terram inundat aqua.

Invoco, as, avi, atum, are, anruffen. *Syn*. Imploro. *Uſus*. Lucinam in pariendo invocant. Sociorum ſubſidium invocare. V. *Imploro*.

Involatus, ûs, m. das Fliegen. *Syn*. Volatus avium.

Involo, as, avi, atum, are. anfallen. *Syn*. Invado. *Uſus*. Involare in aliena. V. *Impetus*.

Involucrum, i, n. Decke. *Syn*. Integumentum. *Epi*. Involucra multa. *Uſus*. Multis ſimulationum involucris tegitur, & quaſi velis quibusdam obtenditur hominis natura Clypei involucrum.

Involvo, is, vi, utum, ere. einwickeln. *Syn*. Circumplico.)(*Evolvo*. *Uſus*. Litteris me involvo. Virtute ſuâ ſe involvere. Occulta, involuta, latentia aperire. Videbam pacis nomine involutum fore bellum.

Inurbanè, bäuriſch. *Syn*. Inſulsè, inconcinnè.

Inurbanus, a, um. unhöflich. *Syn*. Inſulſus, infacetus, inhumanus, inops humanitatis, ineptus, odioſus, putidus.)(*Urbanus*. V. *Ineptus*.

Inuro, is, uſſi, uſtum, ere. einbrennen. *Syn*. Infligo, imprimo. *Uſus*. Æternas alicujus nomini maculas, famam ſuperbiæ alicui, dolorem oſſibus & cineri alicujus inurere. Cenſoriæ ſeveritatis notam alicui inurere. Odium inuſtum penitus hominum mentibus.

Inuſitatè, ungewöhnlich. *Syn*. Inſolenter.

Inuſitatus, a, um. ungebräuchlich. *Syn*. Inſolens, inauditus, præter conſuetudinem novus,)(*uſitatus*. *Uſus*. Inuſitata ſunt, priſca ferè & vetuſta, ac ab uſu quotidiani ſermonis intermiſſa. Ecquid in rebus inuſitatis Græcorum more verbis etiam utamur inauditis. V. *Inſolitus*, *Novus*.

Inùtilis, e. unnütze. *Syn*. Ad nullam rem utilis, ad nullam partem utilis, qui nulli uſui eſt.)(*utilis*. *Adv*. Summè. *Uſus*. Pernicioſus & inutilis civis.

Inutilitas, tis, f. Schade. *Syn*. Damnum.

Inutiliter, unnützlich. *Syn*. Fruſtrà. *Uſus*. Fruſtrà aliquid proferre, & inutiliter. V. *Fruſtra*.

Invulneratus, a, um. unverletzt. *Syn*. Integer, inviolatus.)(*Vulneratus*.

Jocatio, onis, f. Schertzhafftigkeit. *Syn*. Jocus, urbanitas, cavillatio. V. *Facetiæ*, *jocus*.

Jocor, aris, atus ſum, ari. ſchertzen. *Syn*. Cavillor, ludo, jocô aliquid dico, *vel* facio. *Adv*. Familiarius, humaniſſimè, liberè. *Phraſ*. *Jocatur interdum*, er ſchertzet bisweilen, Ludit interdum ac familiariter per riſum & jocum facetè cavillatur: jocos interdum cum familiaribus miſcet; jocosè ſatis ludit interdum; jocularia interdum fundit; multa ridicula dicit; ſalibus utitur interdum; facetiarum & urbanitatis leporibus

ribus amicos exhilarat; sales non nunquam orationi aspergit. V. *Nugor*. *Usus*. Familiariter cum ipso cavillor & jocor. Homo in jocando suavis.

Jocose, scherzhafft. *Syn*. Facetè, urbanè. *Usus*. Hominem lusi jocosè satis.

Jocosus, a, um. scherzhafft. *Syn*. Facetus, urbanus.)(*Serius*. V. *Facetus*, *Jocus*.

Jocularis, e. lächerlich. *Syn*. Ridiculus, ludicrus. *Usus*. O licentiam jocularem! V. *Ineptus*.

Joculator, oris; m. Possenreisser. *Syn*. Nugator, narrator facetus, ad jocandum aptus. V, *Facetus*.

Joculatorius, a, um. scherzhafft. *Syn*. Jocosus, festivus. *Usus*. Joculatoria disputatio.

Jocus, i, m. Schertz. *Syn*. Ludus, risus, facetiæ, lepor, sales, hilaritas, festivitas, cavillatio. *Epi*. Comis, dignus, familiaris, ingenuus, oratorius, scurrilis, suavis. *Phras*. 1. *Ex joco fecit*, er hat es Schertz-weis gethan. Per jocum; per ludum & jocum; per risum ac jocum; animi causâ; joci causâ; joci gratiâ; jocô; ridiculi causâ hæc facta sunt. 2. *Sine joco*, ohne Schertz. Extra jocum; remotô jocô; aufer nugas, & rem seriò edissere. 3. *Jocum ex re facere*, *vulg*. aus der Sache einen Schertz machen. In jocum vertere, trahere, convertere; rem jocô accipere; in risum vertere. 4. *Nemo ad jocos faciendos illô est aptior*, es ist niemand tauglicher zum Schertzen, als er. Gratiæ hominem finxerunt, lepores Attici educârint, necesse est, adeo promptô est ac extemporali ad jocationes ingeniô; à Gratiis videtur fictus, adeò multus est in eo lepos, adeò venustæ sermonis facetiæ; sale facetiisque omnibus antestat; oratio omnibus salibus facetiisque abundat; nihil est illô homine festivius, facetius; sermonis festivitate ingenuisque salibus nemo cum illo est conferendus; ejus festivè dictis ac facetiis mirè capiuntur omnes; ita scitè, ita venustè, lepidè, argutè sermonem condit, ut audientes mirâ voluptate perfundat; ita facetiis valet, ut verba propè singula audientium risus consequatur; comis in eo verborum urbanitas, jocáque facetiarum plena. 5. *Fugiendi obscœni verborum joci*, man muß sich von schändlichen Schertz-Reden enthalten. Omnis verborum obscœnitas vitanda; abstinendum prætextatis verbis; joca ne infra soccum libera sint ac soluta; genus jocandi illiberale ac petulans; Atellanæ fabulæ, versúsque Fescennini nostro in sermone locum ne habeant. Omnis verborum lascivia procul à congressu nostro arceatur. *Usus*. Dicere aliquid per jocum, extra jocum. Non hilaritate, non lasciviâ, nec risû, nec jocô, qui levitatis comes, beati sumus; nec enim ad ludum & jocum facti sumus.

Ipse, a, um. er selbst.)(*Alter*. *Usus*. Illô ipsô tempore. Ille ipse Cæsar. Decem ipsos dies ibi fui. Istud ipsum miserrimum puto. Hoc quid sit, per se ipsum non video, sed ex sequentibus.

Ira, æ, f. Zorn. *Syn*. Iracundia, indignatio, stomachus, excandescentia. *Epi*. Acerbior, inveterata, naturalis, recens. *Phras*. 1. *Atrox calumnia ad iram me concitavit*, diese Schmach-Rede hat mich in Harnisch gebracht, hat mich zum Zorn bewegt. Bilem mihi movit, commovit, concivit; iram concivit; ad iracundiam me adduxit; stomachum mihi movit; stomachum mihi fecit; ad iram me impulit, induxit, incitavit; calumniæ indignitas movit animum; iram mihi movit; animum vehementer sollicitavit, accendit; animum exasperavit, odium exacerbavit; irritavit; iram provocavit; animum indignatione accendit atrocis calumniæ injuria, irâ me implevit; iram exacuit, stomacho fuit atrocis calumniæ indignitas. 2. *Gravem iram concepi*, ich habe einen grossen Zorn gefaßt. Iram imbibi vehementem & acerbam; ira animum cepit; ingentem molem irarum altò ex animo ciebam; exarsi graviter iracundiâ; excandui; stomachabar, commovebar, vehementiùs; exarsi iracundiâ & stomachô; ingentes jam dudum iras in pectore volvebam; irâ repentè efferbui. V. *Irascor*. 3. *Iram suam in aliquem effundere*, seinen Zorn wider einen auslassen. Vertere iram in aliquem, factis simul dictisque odium explere; iracundiæ in aliquem indulgere; iracundiam exercere; iracundiæ servire, obsequi, parere; iram odiumque profundere in aliquem; omne virus acerbitatis in aliquem evomere, effundere; stomachum in aliquem erumpere; fremere; sævire, furere, nec iræ modum reperire. 4. *Ira jam deficit*, der Zorn nimmt schon ab. Defervescit ira, remittit, decedit, abscedit; mollitur ira; deflagrat paulatim; animorum

ille

ille ardor residet; ira cadit. 5. *Iram deposuit*, **er hat seinen Zorn abgelegt.** Iracundiam omisit dimisit; iram repressit, compressit, sedavit, coërcuit, continuit; iram expedivit; missam fecit; ex animo ejecit. 6. *Iram sedavit*, **er hat den Zorn gestillet.** Leniter permulsit iram; iras lenivit; iracundiæ faces extinxit: impetum animi delinivit; ardorem animi compressit. *Usus*. Ira est libido puniendi ejus, qui videtur læsisse injuriâ, cum qua nihil rectè, aut consideratè fieri potest. Facere aliquid per iram. Iram gerere, concire, evomere. Irâ incendi, ardere. Orta est inter illos ira. Ira decessit.

Iracundè, zornig. *Syn.* Per iram, cum iracundia, cum stomacho.)(*leniter, quiete.* *Usus.* Vehementer ago, non iracundè. Iracundè & intemperanter facere.

Iracundia, æ, f. Zornmüthigkeit. *Syn.* Ira, acerbitas quædam naturæ & rabies.)(*Lenitas.* *Epi.* Bellatrix, effervescens, gladiatoria, gravior, inimica; injusta, justa, præsens, vehemens, utilis. *Usus.* Aliquem ad iracundiam adducere, **zornig machen.** Iracundiâ & stomachô effervescere, efferri, inflammari, ardere, furere, **zornig werden.** Iracundiam exercere; iracundiæ servire, obsequi, parêre, **den Zorn auslassen.** Iracundiæ resistere, **dem Zorn widerstehen.** Iracundiam continere, **den Zorn zurück halten.** Iracundiam omittere, dimittere, **den Zorn fahren lassen, ablegen.** Iracundiam sedare, **den Zorn stillen.**

Iracundus, a, um. zornmüthig, zum Zorn geneigt. *Syn.* Qui facilè & citò irascitur, proclivis ad iram, irritabilis. *Phras.* 1. *Naturâ iracundus est*, **er ist gar leicht zu erzürnen.** Animi quôdam impetû dolori ferè & iracundiæ paret; summâ est naturæ acerbitate; nullum animo spatium dat, nec indignationem intrâ se premit, aut continet, sed irâ ac cupiditate, pessimis consultoribus, grassatur; ingeniô præceps in iram est; ægritudinem animi non facilè dissimulat; præcipitis in iram animi est; iræ potens non est; iram nec premere novit, nec tenere; iracundia illi perfervida; naturâ præceps in iram; iram in promptu gerit; natura stomachosior est, & facilè excandescit. V. *Ira.* 2. *Naturâ non adeo iracundus sum*, **ich bin nicht gar zu viel zum Zorn geneigt.** Non adeô pronus, propensus ad iram sum; iræ non admodum deditus sum; juris in me parum habet irâ; non admodùm inclino, propendeo ad iram; ira mihi minimè dominatur: alienus, remotus, intactus ab ira sum; animus is est meus, in quo nulla pars iracundiæ locum habeat, resideat. *Usus.* Morosi, anxii, iracundi & difficiles senes sunt. Iracundus est factus.

Irascor, eris, iratus sum, irasci, zornig seyn. *Syn.* Incendor; irâ incendor, iratus fio; succenseo; animô incitor, excandesco; stomachô & iracundiâ excandesco, *vel* effervesco. *Adv.* Admodum, facilè, furenter, justiùs, occultè, omnino, temerè. *Phras.* 1. *Non facile irascor amicis*, **ich erzürne mich nicht leicht über meine Freunde.** Non temerè excandesco, commoveor, animô incitor, tametsi læsus ab amicis. Non facilè indignatio oboritur; indignitatione non facilè accendor; non facilè stomachô effervesco, iram gero in amicos; etiam in stomacho ridere soleo. 2. *Irascor etiamnum*, **ich bin noch voller Zorn.** Iracundias adhuc recentes habeo; ita etiamnum, & tacita indignatio animum stimulant; necdum ira resedit; nondum ira mihi cecidit; nondum deflagrârunt conceptæ in hominem iræ; frustrà indignationem premo; frustra animi ægritudinem dissimulo; clausæ etiamnum aures sunt obstrepente irâ; nondum rabies consedit; suis adhuc ardet ignibus concepta indignatio. Ardet adhuc irâ & dolore animus; erumpere adhuc irâ gestit; & in nefarium hominis caput effundi; non mediocri etiamnum incedo iratus iracundiâ; adhuc totus in fermento sum. 3. *En, ùt irascitur homo improbus!* **schaue nur, wie sich dieser Mensch erzürnet!** En, ùt ira implacabilis implicat animum; en, ùt in rabiem ira degenerat; ùt exardescit homo improbus iracundia! quàm commotus, quàm incensus est! ùt irâ inflammatus est, ùt excandescit, ùt furit, ùt stomachatur! En, quis furor hominem invasit! quâ irâ, quô furore percitus, quàm iratô animô quàm percitô agit omnia! En, quæ hominem intemperies agitat! Vide, ùt stomachô effervescat; ut iracundiâ efferatur, inflammetur, ardeat, excandescat! ùt vultum adducat; supercilia contrahat, ùt scintillet oculis, spumet ore, rabiem furorémque totô pectore anhelet! En, quas animo iras ingentes concipiat! ùt irâ ac dolore confusus, præceps amentiâ feratur! ùt bile turgeat ac intumescat! ùt iram animô capere vix possit! *Usus.* Peripatetici virum negant esse, qui nesciat irasci.

Iratus, a, um. zornig. *Syn.* Incensus, irâ incensus; iracundiâ percitus, incitatus, inflammatus; in aliquem infestus, infensus, qui animo alienô & aversô est ab aliquo.)(*Propitius. Adv.* Dissimulanter, meritò. *Phras. Illud iratus dixit,* das hat er im Zorn geredt. Irâ incensus; animô irratô & percitô? incensus odiô; iracundiæ permittens dominatum animi; irâ flagrans, occæcatus, tumens; impotens iræ in eas contumelias erupit; irarum plenus; irâ infensus; efferatus odiô; irâ motus, victus, percitus; ardens irâ; furens, inflammatus irâ; accensus irâ tam inclementer locutus est; elatus iracundiâ sic stomachum erupit, *Usus.* Irati proprium est cupere, à quo læsus videatur, ei quàm maximum dolorem inurere. Iratum propriè dicimus, exisse de potestate. V. *Ira, Irascor.*

Ironia, æ, f. Spott-Rede, verstellte Redens-Art, da man anders versteht, als man redet. *Syn.* Inversio, dissimulatio, dissimulantia. *Usus.* Licenter usus est dissimulatione, quam ironiam Græci vocant.

Irrauceo, es, cui, ere. heischer werden. *Syn.* Raucus fio. *Usus.* Æsopus, si paulùm irraucuerit, ridetur.

Irreparabilis, e. unersetzlich. *Usus.* Tempus irreparabile.

Irrepo, is, psi, ptum, ere. einschleichen. *Syn.* Adrepo, obrepo, influo, illabor. *Usus.* In gratiam, familiaritatem, in sensus alterius, in testamenta irrepere. Credulitas in optimi cujusque mentem facilè irrepit.

Irretio, is, ivi, itum, ire. verstricken, ins Netz bringen. *Syn.* Implicio, illaqueo, impedio laqueis. *Usus.* His se erratis irretiit ætate improvida. Disputationum laqueis aliquem irretire. Irretitus odiô bonorum omnium. Adolescentulos illecebris corruptelarum irretire. V. *Implico.*

Irretortus, a, um. unverwendt. *Syn.* Rectus. *Usus,* Oculô irretortô aliquem spectare.

Irrevocabilis, e. unwiderrufflich, unwiderbringlich. *Usus.* Ætas irrevocabilis.

Irrideo, es, risi, risum, ere. verlachen, auslachen. *Syn.* Derideo, rideo. *Adv.* Facetè, turpiter, maximè. *Phras.* 1. *Hominem irrident omnes,* es verlachen ihn alle. Est ejusmodi, quem omnes per risum ac jocum contemnant; cujus levitati ac imprudentiæ illudant omnes; quem pueri sectentur & derideant; qui irrisionibus omnium sit subjectus; qui ludibrium sit cæterorum; qui ludibrio sit omnibus; quem omnes eludant, ludificentur; qui in ora hominum pro ludibrio abeat; quem omnes ludibrio habeant; qui risui sit omnibus; qui omnibus civibus spectaculo sit; per ora hominum traducatur; qui convicium facere, quem ludibriô lædere, in quem ea dicere, quibus totus explodatur, impunè quisque audeat; qui ostentui, deridiculo sit omnibus; quem pro ridiculo ac delectamento habeant cæteri: omnes illum idoneum arbitrantur, quem ludos faciant; quem albis dentibus derideant; quem deridendum propinent; quem deridiculi gratiâ indignis modis ludificent. 2. *Ille ipse præbet ansam irridendi sui,* er giebt selbst Gelegenheit zu seiner Verlachung. Sese ipse deridendum propinat; risui, ludibrio sibilisque aliorum os præbet, sese offert, objicit. *Usus.* Irridens insontes, olim vicissim irridebitur. V. *Explodo.*

Irrigatio, onis, f. Wässerung, Anfechtung. *Usus.* Agrorum irrigationes.

Irrigo, as, avi, atum, are. wässern, befeuchten. *Syn.* Rigo. *Usus.* Ægyptum Nilus irrigat.

Irriguus, a, um. was allezeit frisches Wasser hat. *Syn.* Quod facilè irrigari potest. *Usus.* Hortus irriguus.

Irrisio, onis, f. Verlachung. *Syn.* Ludibrium. *Usus.* Cum irrisione audientium imitari militem gloriosum.

Irrisor, oris, m. Spötter. *Usus.* Irrisores orationis.

Irritabilis, e. zornmüthig, leicht zu reitzen. *Syn.* Iracundus, qui facilè irritatur, & accenditur.

Irritamentum, i, n. Reitzung. *Usus.* Certaminum irritamentum.

Irritatio, onis, f. Reitzung. *Usus.* Animorum irritatio.

Irrito, as, avi, atum, are. anreitzen. *Usus.* Irritare & lacessere aliquem. V. *Excito.*

Irritus, a, um. nichtig, ungültig, vergeblich. *Syn.* Vanus, ina[illegible]s.)(*Ratus. Phras.* 1. *Irritus fuit omnis labor meus,* alle meine Mühe war vergeblich Quæ gesseram, con-

concidere omnia; ad nihilum recidere; ad irritum cecidere; vana atque irrita evasere. Labor meus omnis in irritum redactus est. 2. *Spes irrita fuit*, die Hofnung war umsonst. Incisa spes erat; spes erat in irritum redacta, ad irritum spes cecidit; spes ea luxuriaverat, & vana evaserat; vana atque irrita ea spes fuit. 3. *Acta mea irrita declaravit senatus*, meine gerichtlichen Abhandlungen hat der Rath für ungültig erkläret. Acta mea senatus rescidit, irrita fecit; irrita esse jussit; sustulit; radicitus evellit; dissolvit, infirmavit, labefactavit, evertit, subvertit. V. *Frustrâ*, *labor inanis*. *Usus*. Irritum & infectum facere aliquid. Testamentum irritum.

Irrogatio, onis, f. Auferlegung. *Usus*. Irrogatio mulctæ.

Irrogo, as, avi, atum, are. auferlegen. *Syn*. Legem fero, constituo. *Usus*. Irrogare leges, pœnas, mulctam.

Irrumpo, is, rupi, ruptum, ere. einbrechen. Syn. Irruo, invado.)(*Erumpo*. *Adv*. Æquabiliter, temerè, cursim: derepentè, effrenatius, extrinsecus, improvisò. *Phras*. *Irrumpere in latus hostium*, dem Feind in die Flancke fallen. In cornua impressionem facere, irruptionem facere; impetum, vim facere; irrumpere cornua; permittere se in medios hostium cuneos; incursû petere; impetu oppugnare nuda peditatû cornua, incursionem in dextrum latus facere. V. *Impetus*. *Usus*. Hostis in castra irrupit. Invidi in meas fortunas irrupere. V. *Impressio*.

Irruo, is, ui, ere. anfallen, einbrechen. Syn. Impetum in aliquem facio, invado, in aliquem me permitto, irrumpo. *Usus*. In alienas possessiones irruit. V. *Impetus Adorior, Invado*.

Irruptio, onis, f. Einfall. *Syn*. Incursio.)(*Erruptio*. *Usus*. Irruptionem facere. V. *Irrumpo*.

Is, ea, id, derselbe. *Syn*. Ille talis. *Usus*. Is tu vir es; neque enim is eras, qui &c.

Iste, a, ud. derselbe, dieser. *Usus*. Atque ego ex istis sæpè audivi.

Isthic, da, daselbst. *Usus*. Ubi malis esse, quàm isthic?

Isthinc, dorther. *Usus*. Qui isthinc veniunt.

Istiusmodi, dergleichen. *Usus*. Delectantur disputationibus istiusmodi.

Isthuc, dasselbe, das. *Syn*. Istud. *Usus*. Idem isthuc dicunt, quod dictum â te est.

Ita, also. *Syn*. Sic, ita enimverò, præclare, certè, sicut dicis, dici aliter non potest, verò quidem, admodùm, ùt maxime, næ, profectò. *Usus*. 1. Ita est; ita censeo. 2. *Valdè*, sehr. Simulacra quidem præclara, sed non ita antiqua. 3. *Adeò*, so gar, so sehr. O Dave, itane contemnor abs te!

Itaque, derohalben. *Syn*. Idcircò, quam ob rem. *Usus*. Jtaque ex me quærunt.

Item, ingleichen. *Syn*. Similiter, etiam, quoque, non minùs. *Usus*. 1. Solis defectiones, itémque lunæ. 2. *Ità, sic*, also. Fecisti item, uti prædones solent. Si è meo capite natus sis item, ùt ajunt Minervam. 3. *Vicissim*, hinwiederum. Tu meas epistolas concerpito, ego item tuas.

Iter, ineris, n. Weg, Reise. *Epi*. Alienum, devium, difficillimum, festivum, flexuosum, gloriosum, ineptum, longum, medium, molestum, necessarium, nefarium, reliquum, simplex, solenne, subitum, totum, tritum, tutum, verum. *Phras*. 1. *Iter aliquo suscipere*, eine Reise vor sich nehmen. Iter aliquo apparare, suscipere, petere, habere, ingredi, facere, dirigere, convertere, maturare; itineri se committere; committere se viæ; in viam se dare; iter aggredi. V. *Proficiscor*. 2. *Iter prosequi*, seine Reise fortsetzen. Pergere iter cœptum; iter insistere; cursum perseverare, *seu* exequi; iter conficere. 3. *Iter suum suspendere*, seine Reise wiederum einstellen. Iter supprimere; profectionis consilium abjicere, omittere, dimittere; itinere desistere. 4. *Iter molestum habui*, ich habe eine schwere Reise gehabt. Iter conficiebam æstuosa & pulverulentâ viâ; profectio ea fuit, in quâ & luctandum mihi cum tenacissimo sabulo & vestigiis cedente, & cum via inepta, quâ ægrè moliuntur pedes. Iter parum commodè explicui, iniquitate locorum viæ errores ubique implicante. 5. *Romam iter mihi faciendum est*, ich muß gar nach Rom reisen. Roma mihi terrestri itinere petenda est; longum iter gravéque instat. Italia percursanda, emetienda, peragrada. Romam terrestri itinere contendum est. Romam iter suscipiendum, pedibúsque conficiendum. V. *Proficiscor*. *Usus*. Iter gubernare, anordnen. Iter equô, pedibus conficere, zu Pferde, zu Fuße reisen. Iter alio flectere, die Reise anderstwohin wenden. Iter impedire, intercludere, verhindern. Iter bellè processit, von statten gehen.

Iteratio, onis, f. Wiederholung. *Syn.* Geminatio, repetitio, redintegratio.

Itero, as, avi, atum, are. wiederholen. *Syn.* Gemino, repeto, duplico. *Usus.* Verbum iterare.

Iterum, wiederum. *Syn.* Rursum. *Phras.* *Dicta iterum dicenda fuere*, ich habe es wiederholen müssen, was ich gesagt hatte. Locus ille de integro retractandus fuit; ad prius dicta redeundum mihi erat; eodem devolvi oratio debebat: ad priora reverti priora recolere debebam; decursô jam spatiô, tanquam à meta ad carceres revocanda erat oratio; novus mihi renascebatur labor; novus erat de integro exsudandus labor, & quæ dixeram, repetenda. V. *Repeto.* *Usus.* Iterum atque iterum te rogo. Iterum ac tertium consul.

Itidem, gleichfalls. *Syn.* Similiter, pariter, item. *Usus.* Vinctus itidem à Saturno filius. V. *Item.*

Itio, onis, f. Gang, Reise. *Syn.* Iter, itus, incessus. *Usus.* De obviam itione faciam, ùt suades. Illi domum itio concessa est ac data.

Ito, as, avi, atum, are. offt gehen. *Syn.* Frequenter eo. *Usus.* Ad cœnas itare.

Itus, ùs, m. Gang, das Gehen. *Syn.* Itio. *Usus.* Quis noster itus, incessus, vultus?

Juba, æ, f. die Mähnen, oder lange Haare am Hals der Pferde und Löwen. *Syn.* Crines leonum aut eorum collo fluentes. *Usus.* Equus jubam quatiens.

Jubatus, a, um. was Mähnen am Hals hat. *Syn.* Jubâ ornatus. *Usus.* Jubatus draco.

Jubeo, es, jussi, jussum, ere. heissen, befehlen. *Syn.* Impero, mando, præcipio, edico, in mandatis do, mandata do, negotium do.)(*Veto.* *Adv.* Liberaliter, publicè, valdè, apertè. *Phras.* *Rem imperas difficilem*, du befiehlest mir eine schwere Sache. Mandata das ardua, negotium das difficile; fieri, præstari à me vis, quæ vires meas exsuperant; magni negotii est, summæ difficultatis, operæ non exiguæ est, quod mandas; rem in mandatis das, quam exequi, efficere, præstare, sustinere vix possum; jubes, ut mandata tua digeram, exequar, persequar, conficiam, ad exitum perducam, sed ea ejusmodi sunt, quæ vires meas exsuperent; quæ in mandatis à te habeo, non istiusmodi sunt virium. V. *Impero, Mando, Præscribo.* *Usus.* Jubeo te benè sperare, salvere. Populus hanc legem jussit. Senatus decrevit, populus jussit.

Jucundè, freundlich, lieblich, lustig. *Syn.* Suaviter, dulciter. *Usus.* In convivio comiter & jucundè fuimus.

Jucunditas, atis, f. Belustigung, Annehmlichkeit. *Syn.* Festivitas, lepor, hilaritas. fructus suavissimæ jucunditatis.)(*Molestia.* *Epi.* Prima, major, multa, summa, tanta. *Usus.* Relaxare animum, & dare se jucunditati. Ex re aliqua jucunditatem fructúmque percipere. Delectatio, tranquillitas jucunditásque animi. Hoc conducit ad vitæ commoditatem jucunditatémque. Urbani agri jucunditas, V. *Jocus.*

Jucundus, a, um. lustig, lieblich. *Syn.* Amœnus, dulcis, suavis, gratus. *Adv.* Magnoperè, maximè, summè, vehementer. *Phras.* *Jucundus erit mihi reditus tuus*, deine Zurückkunfft wird mich sehr erfreuen. Dulcissimus erit mihi reditus tuus; omnes amœnitates in te uno habeo; gratiæ omnes tecum remigrabunt; plurimum suavitatis habebit reditus tuus; optatissimus erit reditus tuus, Hilariora mihi tecum erunt omnia; adventû tuo læta mihi erunt omnia & candida 2. *Te præsente convivium jucundius erit*, wann du zugegen seyn wirst, wird das Gastmahl noch so lustig seyn. Te præsente non magis epulis corpus, quam animus jucundissimæ consuetudinis tuæ voluptate explebitur; tu si conviva accesseris, epulæ ipsæ plus suavitatis accipient, habebunt; quadam hilaritate conspersa erunt omnia. Tali convivâ in quo tantum leporis est, luculentè hunc habebimus diem. *Usus.* Est mihi jucunda & grata in malis mèis voluntas tua. Comes alicui charus & jucundus. Ager, conspectus, odor jucundus. V. *Hilaris.*

Judex, icis, m. Richter. R. *à.* Jus dico. *Syn.* Arbiter, disceptator, animadversor, recuperator, cognitor, existimator, æstimator, censor, quæsitor. *Epi.* Acer, æquus, attentus, benevolus, bonus, cupidus, durus, erectus, fortis, gratissimus, satis idoneus, immanis, iniquus integer, iratus, juratus, misericors; nequam, obscurus, sapiens, severus, tristis, verissimus, *Usus.* Judicem sortiri, legere, accipere, sibi sumere, sich einen Richter erwählen. Judicem alicui decernere, dare, constituere, ponere, einen Richter bestellen. Is mihi obvenit judex, V. *Judico, Judicium.*

Judicatio, onis, f. Urtheilung. *Syn.* Disceptatio, quæstio. *Epi.* Comparativa, dubia, simplex. *Usus.* Quæstio in conjecturali eadem, quæ judicatio.

Judicatum, i, n. End-Urtheil. *Syn.* Res judicata. *Epi.* Difficilius, majus, solitarium, rarius. *Usus.* Judicatum est, de quo jam antè sententia constituta est. Judicatum facere, das End-Urtheil erfüllen. Judicato stare, mit dem Urtheil zufrieden seyn, Judicatum solvere, rescindere, infirmare, irritum facere, negare, das End-Urtheil aufheben oder entkräfften.

Judicialis, e, gerichtlich. *Syn.* Forensis, pertinens ad judicium. *Usus.* Judiciali jure, & consuetudine. Judiciale dicendi genus.

Judiciarius, a, um. gerichtlich. *Syn.* Judicialis. *Usus.* Lex, quæstio, controversia judiciaria.

Judicium, ii, n. Gericht, Urtheil. *Syn.* Judicium deliberatio legitima, cognitio, controversia causarum; *item:* Sententia, opinio, existimatio. *Epi.* Acerbum, acre, admirabile, æquum, alienum, amplum, certum, civile, commune, corruptum, damnatorium, divinum, domesticum, exquisitum, gratum, grave, honestum, incertum, inclytum, infinitum, iniquum, insolitum, integrum, invidiosum, leve, liberum, singulare, sociale, stabile, usitatum. *Phras.* 1. *In judicium vocare*, vor Gericht fordern. In judicium accersare, adducere, deducere; periculum judicii alicui intendere; in jus adducere; diem alicui dicere; causæ dictionem denuntiare; in jus rapere; obtortô collô ad prætorem rapere; in jus adducere; legibus experiri; lege cum aliquo agere; jure experiri, ex jure agere cum aliquo. 2. *In judicium venire*, vor Gericht erscheinen. Judicio conflictari; judicio certare; jure, legibus experiri; in jus adire; vadimonium obire; descendere in ambiguam litem. 3. *Judiciis iniquis vexari*, bey Gericht mehr und mehr herum gezogen werden. Judiciis conflictari; judicii laqueis stringi, irretiri; teneri; in majores identidem plagas incidere. 4. *Judiciô iniquô opprimi*, bey Gericht durch einen ungerechten Ausspruch den Handel verliehre. Judiciô iniquô jugulari, circumveniri; iniqui judicii procella everti; judiciis iniquissimis exsorberi sanguinem; turpi judicio vinci, condemnari; litem amittere; causam perdere; causâ cadere; iniquis judiciis interire. 5. *Judicium corrumpere*, die Richter mit Geld bestechen. Judicium contaminare, constuprare. 6. *In Judicio absolvi*, dem Gericht entgehen. Judiciô liberari, evadere, elabi. 7. *Judicia non exercentur*, bey Gericht geht es gar kaltsinnig her. Judicia frigent, silent, conglaciant, conticescunt. 8. *Judicia excercebat*, das Recht sprechen. In ea causa judex sedebat; judicium exercebat; sellâ positâ jus dicebat; cognitionem causæ per se solus exercebat, summâ æquitate res constituebat; jus petenti reddebat; arbitria de summa ei agebat, de ea controversia constituebat; judicia reddebat; jura in quoslibet distribuebat; judicium in reo legibus faciebat; sententiam ferebat. V. *Judico.* 9. *Judicio vir acerrimô*, er ist ein Mann von reiffem Verstand und Urtheil. Judiciô valet; utitur optimô; judiciô præstat, excellit abundat inter omnes unus maximè. Est in eo viro mira quædam judicii præstantia, excellentia, vis, subtilitas. Multum videt vir ille judiciô, si quisquam alius, gravissimô; inest in eo homine mira ingenii perspicacia. V. *Ingenium.* *Usus.* 1. Judicia domi conflare. Judicia calent. Judicia tollere, dissolvere, disturbare, das Gericht aufheben. Judicia extrahere, comperendinare, das Gericht auf die lange Banck schieben. Judicia sistere. Judicia rescindere. 2. *Opinio, Sententia*, Gutachten, Meinung. Tui judicii est, quid faciendum censeas. Alterius judicium exquirere. Suum judicium interponere, dicere, edere. Ferre judicium. Mutare, flectere judicium suum; alieno jure, flectere judicium suum; alieno jure, dicio, quam suo stare præstat. Judicio meo, meiner Meinung nach. Quantum quidem judicio assequi meo possum. V. *Opinio. Sententia.*

Judicii extremi dies, letztes Gericht, Jüngster Tag. *Phras.* Extremus sæculorum dies; dies ille formidiolosus, quo universi mortales in judicium vocabuntur, totius vitæ rationem reddituri; dies ille, quo hominum corpora è somno mortis ad lucem alterius vitæ excitabuntur; dies quô ad Christi severum judicium omnes sistemur; quando ad vitam revocatis, quotquot unquam nati sunt, DEI Filius è cœlo ad judicium exercendum, sententiamque pronunciandam descendet. Dies ab omni æternitate præstitutus quô in vitam genus humanum revocabitur, & pro se quisque apud divinum tribunal causam dicet. Dies ille novissimus, quo omnium sæculorum mortui reviviscent; dies ille de omnibus annis nostris, & transacta vita sententiam laturus. Extre-

tremus volventium sæculorum dies, cum animæ vitâ functæ rursum corpora induerint; cum DEUS ipse judex in celeberrimo superum inferumque conventu sententiam feret; cum supremus dies volventibus annis advenerit.

Judico, as, avi, atum, are. urtheilen, richten. *Syn.* Judicium facio, cognosco, discepto; litem decerno, statuo, constituo; sententiam dico, fero; jus dico, dijudico. *Adv.* Apertè, acriùs, acutiùs, benè, corruptè, diligenter, dissolutè, exploratè, fortiter, gratis, honestè, incorruptè, liberè, longè, malè, optimè, perperam, publicè, rectè, religiosè, ridiculè, severè, temerè, verè. *Phras.* 1. *Vestrum est, de hac controversia judicare*, euch stehet es zu, von diesem Handel zu urtheilen. Vestrum est, qui in hac controversia judices considetis, de hac causa judicium pronunciare; jus dicere; causam cognoscere; controversiam disceptare; de controversia constituere; judiciô decernere; jus administrare; forum agere; judicium exercere. V. *Judicium.* 2. *Ex æquitate causæ judicandum est*, man muß das Urtheil nach Billigkeit der Sache sprechen. Rectum animi sensum in judicio sequi nos oportet; illud demum rectum judicium est, quod ratio dirigit ac moderatur; quod ratio præscribit ac probat. Judicium cum ratione & æquitate congruat, necesse est; qui sententiam fert de causa, in consilio habeat necesse est, legem, æquitatem, fidem; qui judicia exercet, libidinem, odium, invidiam, metum, & quidquid eripere rectè judicandi facultatem potest, procul babeat. In sententia dicenda summa habenda est æquitatis ratio; una spectanda est causæ æquitas; de una justitia laborandum est. In causis forensibus dijudicandis consilia omnia, actionesque ad justitiam referenda sunt. Justitiæ serviendum; ne tantillum, ne latum quidem unguem ab æquitate deflectendum est. 3. *Rem totam tibi judicandam relinquo*, ich lasse dir das Urtheil von dieser Sache gantz und gar über. Id omne arbitrium ad te justum æstimatorem defero; rem omnem ad arbitrium tuum confero; rem tuo ingenio, & conjecturæ committo, tu velim, de re tota existimes; tua erit de re tota æstimatio; ejus rei arbitrium ad te rejicio; ejus causæ cognitio penes te erit; tua æstimatione res metienda est; tu, velim, causam hanc omnem arbitrêre; propter infirmitatem mei consilii tuô judiciô stabo; malo tuæ prudentiæ confidere, quam meæ; è judicio tuo judicium pendebit meum; ad judicium tuum sententiam aggregabo meam. *Us.* Judicare de re inter aliquos ex vero & bono. Serviendum est iis judicibus, qui multis post seculis de nobis judicabunt. Judica & perpende. Tu de re à certô sensu judicas.

Jugatus, a, um. zusammen gespannt, aneinander hangend. *Syn.* Junctus. *Usus.* Omnes virtutes inter se jugatæ nexæque sunt.

Jugerum, i, n. ein Juchart, Acker von einem Tagwerck. *Syn.* Agri modus, quantum uno boum jugô uno diu exarari potest. *Usus.* Ut aratores jugera sationúm suarum profiterentur.

Jugis, e, stets, immerwährend. *Syn.* Perennis. *Usus.* Juges putei; aqua jugis.

Jugiter, stets, ohne Unterlaß. *Syn.* Semper, continenter.

Juglans, dis, f. die Nuß, Nuß-Baum. *Syn.* Nux arbor & fructus.

Jugo, as, avi, atum, are. ins Joch spannen. *Usus.* Virtutes inter se jugatæ.

Jugulatio, onis, f. Erwürgung.

Jugulo, as, avi, atum, are. erwürgen. *Syn.* Jugulum ferio, neco. *Usus.* Se suam causam, suô gladiô, suô argumentô & confessione jugulare. V. *Interficio.*

Jugulum, i, n. die Gurgel. *Pars colli anterior.* *Usus.* Dare, ostentare jugulum hosti. A jugulo civitatis crudelitatem hostis avertere. Jugulum alicujus petere.

Jugum. i, n. das Joch. R. *a* jungo, *vel* ζυγός. *Epi.* Crudelissimum servitutis, commune, grave, nefarium, servile. *Usus.* 1. Boum cervices natæ ad jugum. Multis jugis arare. 2. *Dominatus*, Bothmässigkeit. Hostes sub jugum mittere; victis jugum imponere. Jugum excutere, dejicere. 3. *Montis vertex*, Gipffel des Bergs. Constitit in summis jugis.

Jumentum, i, n. Zug-Vieh, Last-Thier.; *ut:* Equus, mulus, bos. *Usus.* Age jumentum, quò velis. Jumenta dorsô onera portantia.

Junctio, onis, f. Zusammenfügung. *Syn.* Conjunctio. *Usus.* Partes junctione aliquâ tenentur.

Jungo, is, xi, ctum, ere. zusammen fügen. *Syn.* Conjungo, copulo; committo,

mitto, coagmento.)(*Disjungo.* *Phraſ.* 1. *Omnia membra aptè inter ſe junguntur*, alle Glieder ſeynd wohl zuſammen gefügt. Inter ſe implicata & connexa ſunt; inter ſe cohærent, coaleſcunt; aptas commiſſuras habent; ipſa ſecura, & inter ſe ex commiſſuris junguntur; alia ex aliis nectuntur, arcteque inter ſe continentur. 2. *Libenter me tibi jungam*, ich werde mich gerne zu dir geſellen. Libenter ad tuas rationes me adjungam; acclinabo me libenter ad tuas partes; tuis tuorumque neceſſitudinibus miſceri me libenter feram; tecum me & voluntas congregat, & fortuna conjungit; res meas cum tuis libenter conſociabo; ad te unum omnia mea conferam; ſocietatem tecum & fœdus inibo; ſumma conjunctione tecum agam. V. *Amicus*, *Conjungo.* *Uſus.* Prudentiam jungere cum eloquentia. Conſuetudinem cum aliquo & amicitiam jungere. Puellam matrimonio jungere. Dies noctesque fletibus jungere, Tag und Nacht weinen.

Junior, oris, *g. o.* jünger, *Syn.* Adoleſcentior, natu minor, ætate poſterior, aliquot annis minor.

Jure, mit Fug, und Recht. *Syn.* Rectè, non injuriâ, meritò; ſuperis hominibusque approbantibus; jurè optimo; merito & optimo jure; haud ſecùs, ac par eſt; jure meritoque; jure ac merito, meritiſſimo.)(*Immeritò.* *Uſus.* Jure optimô ridemus. Jure occini potuit. Jure, an injuriâ; rectè, an perperam.

Jurgium, ii, n. Zanck, Hader. *Syn.* Contentio, rixa. *Uſus.* Exiſtet ex ea re ingens jurgium. Jurgio contendo. Jurgiis & litibus abſtinere ſe. V. *Lis*, *Contentio.*

Jurgo, as, avi, atum; are. zancken, hadern. *Syn.* Jurgio contendo, rixor. *Uſus.* Vicini inter ſe jurgant, non litigant. V. *Contendo.*

Juridicialis, e. zum Recht gehörig. *Uſus.* Juridicialis conſtitutio vocetur, qaumvis moleſtum hoc nomen ſit.

Juriſconſultus, i, m. ein Rechts-Gelehrter. *Syn.* Jureconſultus, interpres juris, interpres legum, juriſperitus, legum peritus. *Phraſ.* *Juriſconſultus præſtans erat*, er war ein berühmter Rechts-Gelehrter Conſultiſſimus ea ætate omnis divini atque humani juris erat; vir erat juris ſcientiſſimus; divini humanique juris auctor celeberrimus; legum jurisque Romani apprimè doctus; in diſciplina juris atque legibus interpretandis auctoritate illuſtri fuit; vir erat; qui ſimul ac toga forumque placere cœpit, oraculum civitatis habebatur. *Uſus.* Juriſconſulti domus eſt oraculum civitatis. Jureconſultorum ingeniis pleraque corrupta ſunt.

Jurisdictio, onis, f. Gebiethe, Herrſchafft. *Syn.* Facultas & poteſtas juris dicendi. *Uſus.* Jurisdictionem abſolvere. Subigere gentem ſub jus jurisdictionem ac poteſtatem ſuam. Venalem jurisdictionem habere. V. *Ditio*, *poteſtas.*

Juriſperitus, i, m. Rechts-Gelehrter. *Syn.* Juriſconſultus, cauſidicus *Uſus.* Juriſperitorum eloquentiſſimus, eloquentium juriſperitiſſimus.

Juro, as, avi, atum, are. ſchwören, einen Eyd thun. *Syn.* Jurejurando me devincio, juratus teſtor, adjuro, jusjurandum do. *Phraſ.* 1. *Juravi, rem eſſe meam*, ich habe geſchworen, die Sache ſey mein. Sacramentô contendi, rem eſſe meam; juratus teſtabor; jusjurandum interpoſui; DEUM teſtem feci; DEUM obteſtatus ſum, *i. e.* teſtatus ſum; conceptis verbis juravi; DEUM teſtem laudavi, rem, uti dixeram, eſſe meam. 2. *Juravit, ſe in fide manſurum*, er hat geſchworen, treu zu verbleiben. Jnrejurando ſe ſuamque fidem obſtrinxit; Jurejurando fidem firmavit; ſacramentum dixit de perpetua ſua in rempublicam fide. Per genium, per nomen Cæſaris dejeravit, perſtiturum ſe in fide. DEUM teſtem eſſe voluit perpetuæ ſuæ in rempublicam voluntatis. Teſtem DEUM advocavit, appellavit integerrimæ ſuæ in rempublicam fidei; execratione ſe, caput ſuum devinxit, ſi datam unquam violaret fidem. De conſtanti in rempublicam fide jusjurandum dedit; fidem in rempublicam ſacramento ſanxit; ſacramenti religione ſe adſtrinxit ad præſtandam reipublicæ fidem; jurejurando ſe alligavit, ad ſervandam reipublicæ fidem. V. *Jusjurandum.* *Uſus.* In certa verba, ex animi ſententia non linguâ tantum jurare. Jurare conceptis verbis majorum more. Jurare Jovem lapidem. Magna voce pulcherrimum jusjurandum juravi.

Jurandi Formulæ: Ita me Deus amet! ita mihi propitius sit Deus! ita mihi benefaciat, faveat, adsit Deus! ita me Deus adjuvet! ita propitium mihi Deum velim! ita me Deus respiciat, juvet, tueatur! ita mihi à Deo prospera contingant omnia! ita mihi optata contingant omnia! ita, quæ opto, feliciter eveniant! ita mihi bene sit! ita rebus meis feliciter eveniat! ita vivam! ita diu feliciterque vivam! ita ad voluntatem cuncta fluant! ita diuturnâ lucis usurâ fruar! ita mihi cum diuturnus vitæ cursus, tum facilis contingat! ita meis optatis fortuna respondeat? ita sim incolumis; felix, beatus, malorum expers, ignarus adversæ fortunæ! ita nihil adversi videam in vita! ita nunquam adversam fortunam experiar! ita fortunâ utar perpetuo prospera! *Contra:* Ita malè mihi faciat Deus! ita perdat me Deus! moriar, si; peream, si; ne vivam! ne sim salvus! dispeream! sentiam iratum Deum! male mihi sit! nihil mihi ex animi sententia succedat! adversa mihi sint omnia! cadat infeliciter, quidquid ago! infensa, iniqua, adversa omnia experiar, si sciens fallo!

Jus, ris, n. das Recht. *Syn.* Æquum, æquitas, justitia,)(*Injuria.* *Epi.* Accusatorium, æquum, bellicum, callidum, civile, consulare, equestre, feciale, firmum hæreditarium, imperatorium, iniquum patrium, pontificiale prætorium, regium, tribunitium. *Usus.* Jus postulare, begehren, das einem das Recht gesprochen werde. Jus dare, tribuere, das Recht wiederfahren lassen. Jus dicere, das Recht sprechen. In jus vocare, ad. ducere, vor Gericht fordern. In Jus adire, vor Gericht erscheinen. Jus suum persequi. exequi, sein gerichtliches Begehren fortsetzen, weiter treiben. Jus suum obtinere, adipisci, tenere, retinere, das Recht erhalten. Jure agere, decertare cum aliquo, jure experiri, etwas vor Gericht abhandlen. De suo jure aliquid concedere detrahi finere, decedere, etwas von seinen gerechten Ansprüchen fahren lassen. A jure abire, den Rechts-Handel fahren lassen. Id jus ratumque est. Meo jure hoc dico facioque. Jus & æquitas vincula sunt civitatis. V. *Æquum, Jure.*

Jusjurandum, jurisjurandi, n. Eydschwur. *Syn.* Sacramenti fides, sacramenti religio jurisjurandi religio, fides. *Phras.* *Jus jurandum a militibus exegit*, er hat sich die Treue schwören lassen. Milites ad jusjurandum adegit; milites sacramento rogavit; in sua verba adegit; jurejurando adstrinxit; sacramentum sibi dici à militibus jussit; sacramentum teneri; religione constringi, adstringi milites voluit. V. *Juro.* *Usus.* Ad jusjurandum adigere, sich schwören lassen. Jus. jurandum dare. schwören. Jusjurandum negligere, violare, den Eyd brechen. Religio jurisjurandi est metus Deorum immortalium in testimonio dicendo. Jurejurando devincta autoritas. Aliquid jurejurando firmare, affirmare Diis interpositis. Jurejurando nullum vinculum ad stringendam fidem arctius esse, voluerunt majores.

Jussum, i, n. Befehl. Mandatum.)(*Vetitum.* *Epi.* Ratum atque firmum. *Usus.* Injusta jussa populis describere. Jussa nostra comprobat populus.

Jussus, ûs, m. Befehl. *Syn.* Imperium. *Usus.* Meô jussu. V. *Imperium.*

Justa, orum, n. Leich-Begängniß. *Syn.* Inferiæ, exequiæ. *Usus.* Paterno funeri justa solvere, peragere, facere.

Justè, billig, mit Fug und Recht. *Syn.* Jure, rectè, legitimè.)(*Iniquè.* *Usus.* Justè & legitimè imperare.

Justitia, æ, f. Gerechtigkeit. *Syn.* Æquitas, jus, fas, justum. *Epi.* Germana, jucunda, magna, necessaria optabilis, summa, vera, utilis. *Phras.* *Justitia virtutes omnes complectitur*, die Gerechtigkeit begreifft alle andere Tugenden in sich. Virtutes omnes continet, comprehendit. Omnes insunt in una justitia virtutes; omnes virtutes ab una justitia pendent; in una justitia includuntur. Nulla virtus abesse justitia potest; conjunctæ sunt, colligatæ sunt cum justitia virtutes omnes. *Usus.* Justitia, quæ suum cuique tribuit, societatem humanæ conjunctionis magnificè tuetur. Fundamentum justitiæ est fides. In laude justitiæ sunt fides & æqualitas.

Justitium, ii, n. Gerichts-Anstand, oder Feyer. *Syn.* Jurisdictionis intermissio. *Usus.* Justitium edici, jurisdictionem intermitti, claudi ærarium, judicia tolli oportet.

Justus, a, um. gerecht, billig. *Syn.* Æquus, verus, meritus, debitus, legitimus.)(*Iniquus.* *Adv.* Verè. *Phras.* *Justus est*, er ist ein gerechter Mann. Justitiæ laude floret; vir est, qui juris civili rationem ab æquitate nunquam sejunxerit; in testimonio religiosus, in judicando severus; vir est, qui immortalem sibi famam æquitate, fide, miserorum defensione comparavit; qui licere sibi nihil

hil putat, nisi quod cum æquitate conjunctum; qui in ferenda sententia legem, æquitatem, fidem unicè in consilium adhibet; apud quem unum maximè justitiæ locus est. V. *Judico ex æquitate.* *Usus.* Justum id est debitumque. Justum & Jus alere.

Juvenilis, e. jung, der Jugend gemein. *Usus.* Juvenilis libido; redundantia, licentia. V. *Levis.*

Juveniliter, nach Art junger Leute. *Syn.* More juvenum. *Usus.* Juveniliter exultare.

Juvenis, is, g.c. Jüngling. *Syn.* Adolescens, *Epi.* Mobilis. *Usus.* Infirmitas puerorum est ferocia juvenum.

Juventus, tis, f. Jugend. *Syn.* Ætas florens, medium juventæ robur, ætas injuriæ opportuna; flos ætatis, *Epi.* Delicata, formosa, libidinosa. *Phras.* *Adhuc intra juventutis annos tua, versatur ætas*, du bist noch jung. In ea es ætate, quæ valet viribus quidem, sed à prudentia infirma est; ea es ætate, quæ viribus floret, sed à prudentiæ maturitate procul abest; juventutem nondum egressus es. quæ, cùm ætatis quoddam veluti ver sit, caret usû rerum & experientiâ; à prudentia distat, vacua est consiliô, inopia judicii laborat, expers est prudentiæ & gravitatis; ætatem agis, in qua prudentiæ illa maturitas locum nondum habet. V. *Adolescentia.* *Usus.* Omnem sobolem juventutis ad arma vocat.

Juvo, as, avi, àre. helffen. *Syn.* Adjuvo, opem fero. *Phras.* 1. *Pauperes libenter juvat*, er hilfft den Armen gar gern. Afflictis fidem manumque libenter porrigit; inopiam eorum facultatibus sublevat; inopiam eorum facultatibus sublevat; egestatem eorum facultatibus sublevat; egestatem eorum subsidiis & liberalitate sustentat & recreat; egentibus libenter subsidio venit; opem porrigit, affert; præsidio est. V. *Auxilium.* 2. *Alter alterum juvat*, es hilfft einer dem andern. Alter alteri operam commodat; mutua se opera juvant; mutuam sibi operam præstant; alter alteri præsidium est, ac dubiis in rebus lumen. 3. *Philosophia eloquentiam juvat*, die Welt-Weisheit dienet sehr zur Wohlredenheit. Phisophia Eloquentiæ adjumento est; ad gravem illam moratamque Eloquentiam adjumenta habet, affert, importat non pauca rerum naturaliam cognitio. V. *Adjuvo, conduco, faveo.* *Usus.* 1. Juvare, ornare quempiam, quibuscunque rebus possis. 2. *Delectat*, es ergötzet, man hat Lust. Juvat, in parte operis præfari.

Juxta, neben. *Syn.* Propè, propter. *Usus.* 1. Sepultus juxta viam Appiam. 2. *Non secus, tanquam, similiter*, nicht anderst. Juvit me, juxta ac si meus frater esset. 3. *Pariter, una*, zugleich. Juxta boni malique, armati ac imbelles obtruncati sunt.

L.

Labefacio, is, feci, factum, ere. schwächen, entkräfften, fällen. *Syn.* Labefacto, corrumpo, perfringo, dissolvo, conquasso, concutio, solvo, enervo, frango, debilito, infirmo.)(*Sustento, restituo.* *Usus.* Virum fortem nulla unquam vis, nullæ minæ, nullæ invidiæ labefecerunt. Is pugnis mihi omnes dentes labefecit. V. *Labefacto.*

Labefacto, as, avi, atum, are. schwächen, entkräfften. *Adv.* Mediocriter, vehementer. *Usus.* 1. Homo improbus rempublicam, jura, leges, vitam hominum, probè ab aliis constituta, societatem & conspirationem bonorum, dignitatem, consulatum vehementer labefactavit. Ecquid commoda mea ecquid oratores labefactas & oppugnas? *Comoveo, à proposito, averto*, abwendig machen. Firmus sum, non me labefactabis. Ne crede, te fidem meam pecuniâ; cogitationem, sententiam, amicitiam insidiis labefactare posse.

Labes, is, f. Fall, Fleck, Mackel, Gebrechen, Schande. *Syn.* Ruina, pernicies; macula, dedecus, ignominia, infamia, vitium, nævus. *Epi.* Domestica, nefaria & perniciosa. *Usus.* 1. Multis locis labes agrorum facta, terræque desederunt; die Erde ist an vielen Orten eingangen. 2. *Macula*, Schand-Fleck. Labem ejus dignitati aspersit, intulit, Vide, nequa labes integris, probrum castis, infamiâ bonis inferatur. 3. *Vitium*

tium Laster. Num tu hanc conscientiæ, animique labem, & vulnera perferre diutiùs potes? 4. *Pernicies, Pestis, Lues*, Verderben. Hunc hominem reipublicæ, provinciæ labem fore prævideo. V. *Macula, Dedecus*.

Labium, ii, n. Leffze, Lippe. *Syn.* Labellum.

Labo, are. *caret Præt. & Supinis*, niedersincken, wancken. *Syn.* Ruo, repentè concido, facillo, nuto, in casum vergo; casum, ruinam minus; corruo, cado, ruinæ prôximus sum. *Usus.* 1. Refice ædes labantes. 2. *Transl.* Vides consilium tuum, animos militium labare atque deficere. Sana, confirma rempublicam, fortunam civitatis labantem magnopere & inclinantem.

Labor, eris, lapsus sum, labi fallen, fehlen. *Syn.* Prolabor, cado, ruo; *item:* dilabor, deficio; *item:* èrro, fallor, decipior. *Adv.* Continenter, longiùs, procliviùs, turpissimè, tutò. *Phras.* *Quis in tam lubrica, tam difficili rerum humanarum via non labitur?* wer fehlt nicht zuweilen? wer thut nicht zuweilen einen Fehltritt? Quis non offendit? Quis vitat, effugit omnem offensionem? quis est, qui nusquam incurrat imprudens; quis de se præstare offensionem omnem possit? *Usus.* 1. Labuntur omnia, fluunt, occidunt. Res cùm semel labi cœperit, proclivis est in perniciem. 2. *Deficio*, fallen. Mores civitatis in perniciem lapsi. Cave, ne ad illorum opiniones delabaris. 3. *Error, fallor*, irren, fehlen. Imprudentiâ, consilio, opinione mea lapsus sum. Ambitionè labi. Si me audies, nunquam laberis.

Labor, oris, m. Arbeit. Mühe. *Syn.* Opera, opus, sudor, vigiliæ, assiduitas, contentio animi, studium, industria. *Epi.* Alienus à nostra ætate & dignitate, assiduus & quotidianus, continuatus, certus, clarus & nobilitatus, gravior, medius, vitæ tolerabilis, domesticus, gloriosus, incredibilis, major, extremus, facilis, jucundus, maximus, forensis, summus, illiberalis, gravis, oratorius, tum infinitus, tum puerilis, injucundus, levis, magnus, parvus, superior industriâ, tantus, durus, justus, honestus, militaris, minor, multus, minimè necessarius, plurimus, pristinus, utilis, solicitus, insomnis. Labores nocturni, officiosi, patibiles, quotidiani, reliqui, tanti, veteres. *Phras.* 1. *Magnos habeo labores*, ich habe schwere Arbeit. Multis oneribus susceptarum rerum premor, assiduis laboribus & vigilis, conficiet; multum mihi oneris imposui, injunxi; deprimit me laborum moles; quæ res operam exercet meam, immensi est operis, multique certaminis; opera, quam sumpsi, suscepi, multi sudoris est, ac contentionis non mediocris; onus, quod in me recepis, suscepi; onus, quod sustuli, quod sustineo, grave sanè est, ac multiplex; multis magnisque perfungor laboribus; magnæ mihi quotidie in iis, quos subeo, laboribus molestiæ sunt exsorbendæ. V. *Laboro.* 2. *Frustrà laboravi*, ich habe mich vergebens bemühet. Laborem inanem sumpsi, suscepi; spes meæ infirmis & labantibus fundamentis nitebantur; spem secutus sum cæcam & incertam; arido solo, campo infructuoso, arenæ semina mandavi, commmisi; oleum ac operam perdidi; operam inutiliter consumpsi; inani studiô ductus operam lusi; tanto labore nihil egi, nihil profeci; iratô geniô in rem ingressus sum nullus mei laboris fructus extat; studium omne ac operam inutiliter locavi. *Usus.* Suscipere, ferre, sustinere, finire laborem. Multum laboris ac operæ in Latinitatem, in his studiis insumpsi, impendi, consumpsi, exantlavi.

Laboriosè, mühsam. *Syn.* Diligenter.

Laboro, as, avi, atum, are. arbeiten sich bemühen. *Syn.* Elaboro, contento, laborem suspicio, opus facio, labore me exerceo, laboribus me frango, operam do. *Adv.* Æquè ut, graviter, magnopere, mediocriter, non ita valdè, præcipuè, vehementer, vehementius. *Phras.* 1. *Improbè laborat*, er arbeitet gar zu viel. Infinitum laborem suscipit; naturam pænè studiô vincit; semper operis aliquid facit, ac impropo labore pænè se conficit; laborem unum ex alio capit; noctes adeò totas operi dat; quotidianâ operâ pænè se frangit. 2. *Nunquam deerit, quod labores*, es wird an der Arbeit kein Abgang seyn. Non deerit, in quo operam quotidianam edas; in quo operam præbeas aliis; in quo nervos omnes ætatis industriæque contendas; in quo omne vitæ tuæ curriculum conficias; in quo studium, atque opera elaboret tua; in quo operam utiliter ponas, consumas; in quo industriam, ac vigilàndi laborem expromas tuum; in quo novus de integro exsudetur labor. 3. *Vides, quantùm laborem?* siehest du, wie ich mich bearbeite? Viden', ùt sudem? ùt diligentiâ omni enitar? quantum certamen mihi exsudandum sit; quantum laboris sumam, subeam, exhau-

exhauriam? quantum operæ his rebus tribuam? quot curis angar ac vigiliis? quantum laborem capiam, quantum molestiæ assumam? ut in iis studiis me conteram, ut laboribus frangam? 4. *Diu jam in hoc laboro*, ich bemühe mich schon lange. Satis diu hoc saxum volvo; diu jam in hoc pistrino hæreo; diu jam in his desudo atque elaboro; diu multúmque jam labor is me exercet; magnos jam in hoc opere exantlavi labores & diuturnos, V. *Labor*. *Usus*. 1. Quid enim laboravi? quid egi? 2. *Curo, solicitus sum*, sorgfältig seyn. De republica magis, quam de tuis rebus laboras. Nihil de me, de fama mea laboro. Nunc in minimis habeo, de quibus anteà maximâ laborabam. 4. *Afficior, vexor, discrucior: relatum ad morbos corporis*, an Leibs-Kranckheit leiden. Ex intestinis, renibus, pedibus, stomachô laborare. 4. *Vexor; relatum ad morbos animi*, übel behafftet seyn an dem Gemüth. Inscitiâ, ambitione, animô, ex desiderio alicujus laborare. Ex invidia laborat, er wird beneidet. 5. *Affligor: relatum ad mala aliundè provenientia*, betrübt werden. Aliena injuriâ laboro, *commoveor, afficior*. Domesticâ crudelitate, intestinis hostibus laborat. 6. *Inopiâ premor*, einen Abgang leiden. Re frumentariâ laboramus, V. *Conor*.

Laboriosus, a, um. arbeitsam, geschäfftig. *Syn*. Industrius, sedulus, solicitus, assiduus, operosus, studiosus; *item*: molestus, difficilis. *Phras*. 1, *Laboriosus homo est*, er ist ein arbeitsamer Mensch. Quid eô homine solicitum magis ac exercitum fingi potest? Homo est multæ industriæ, & magni laboris. Operosus, & semper aliquid agens, aliquid moliens; homo, cui de communi quidem otiô, otiosum esse liceat. 3. *Laboriosa res est*, das ist ein mühsames Ding. Res est multi sudoris; non mediocris contentionis; magni certaminis; magni laboris; multæ operæ; res est immensi operis. *Usus*. 1. Quid nobis laboriosius, quid magis solicitum, magis exercitum fingi potest? 2. Laboriosa exercitatio, deambulatio. V. *Diligens, difficilis*.

Labrum, i, n. Leffze, Lippe. *Syn*. Labium, labellum. *Epi*. Tremens. *Usus*. 1. Oris humani extrema labra sunt. Summis, primoribus labris gustavit Philosophiam, *leviter attigit*. Versatur mihi in primoribus labris, es liegt mir auf der Zunge. 2. *Extrema ora fontis, lacus*. 3. *Vasis genus ad lavandum aptum*. Labrum si in balneo non est, fac, ut sit.

Lac, ctis, n. Milch. *Epi*. Lætum, dulce, pingue, primum. *Usus*. Lacte foetum depellere.

Lacer, era, um. zerrissen. *Usus*. Artus laceri.

Laceratio, onis, f. Zerreissung. *Syn*. Laniatio. *Usus*. Muliebres lacerationes genarum. Tui corporis laceratio mihi dolôri fuit.

Lacerna, æ, f. Kleid. Vestis virilis ac ferè militum.

Lacero, as, avi, atum, are. zerreissen, zerfleischen. *Syn*. Concerpo, conscindo, discindo, dilacero, dilanio, carpo, dirumpo. *Usus*. 1. Laceratum fœdè corpus abjicere. Virgis tergum lacerare. 2. *Transl. Graviter lædo*, schwer verletzen. Meus me mœror, animum ægritudo, patriam improbi cives omni scelere ac injuriâ lacerant, exedunt, conficiunt. Verborum contumeliis, oratione virulentâ laceravit illum & cruentavit. Num & vitæ, quæ superest, reliquias lacerabis & distrahes?

Lacertosus, a, um. starck von Gliedern. *Syn*. Robustus, nervosus. *Usus*. Pugnaces & lacertosi centuriones. V. *Robustus*.

Lacertus, i, m. der Obertheil des Arms. *Syn*. Vires, nervi, robur: totus. *Epi*. Obesior, carnosus. *Usus*. Oratoriis lacertis viribúsque argumenta torquere.

Lacesso, is, ivi, itum, ere. anreitzen, verbittern. *Syn*. Provoco, irrito, tento.)(*respondeo*. *Adv*. Ultrò, mediocritèr. *Usus*. Neque te ferrô, nec maledictis, nec injuriâ, ne verbô quidem unquam lacessivi. Non sum ad lacessendum procax.

Lachryma, æ, f. Zähre, Thräne. R. à δάκρυον. *Syn*. Fletus. *Epi*. Diuturnæ, gratæ, invidiosæ, multæ & assiduæ, plures, plurimæ, populares, pueriles, quotidianæ. *Phras*. 1. *Ad lachrymas me movit*, es hat mir die Zähren aus den Augen getrieben. Lachrymas mihi commovit, excivit; lachrymas nolenti excussit ea commemoratio; fletum movit ea commemoratio; lachrymas expressit, extorsit; in lachrymas me solvit. 2. *Eccur tot lachrymas fundis?* was vergiessest du so viel Zähren? Ecquid te lachrymis adeò dedis, tradis? Lamentis te conficis? Ecquid tot lachrymas effundis, profundis? Quid istas tot eduxit lachrymas? Quid est quòd totus lachry-

lachrymis diffluas? Quid ita vim tantam profundis lachrymarum! Quid ita totus abis in lachrymas? 3. *Viri est comprimere lachrymas*, ein Mann muß die Zähren einzuhalten wissen. Viri est, tenere lachrymas, cohibere, reprimere; imperare dolori, temperare lachrymis. 4. *Præ lachrymis scribere vix possum*, ich kan vor Weinen kaum schreiben. Fletû impedior, quô minus pleniores dem ad te litteras; epistolam lachrymis propè deleo; defluentes ex oculis lachrymæ scribendi facultatem eripiunt; perfusus fletû vix paucùlos hos versus exarare sine litura possum. Fletû reprimor, ne scribam reliqua; non queo reliqua scribare, tanta vis lachrymarum est. V. *Fleo, Fletus*. *Usus*. Lachrymis nihil citiùs arescit. Consumitur lachryma in alienis malis.

Lachrymo, as, are, & Lachymor, aris; atus sum, ari. weinen. *Syn*. Illachrymor, ploro, fleo, lugeo. *Phras*. 1. *Cæpit lachrymari*, er hat angefangen zu weinen. Obortæ repente lachrymæ; manare ab oculis lachrymæ; effusæ oculis lachrymæ os totum opplere; fluere ex oculis lachrymæ; decurrentes ex oculis lachrymæ vultum omnem humectare cœpere. 2. *Non cessat lachrymari*, er hört nicht auf zu weinen. Modum lugendi nullum facit; in lachrymis jacet; totus in luctu versatur; luctû consumitur & contabescit; lachrymis usque indulget; lachrymis oculus terit, corrumpit; lachrymis debilitatur & conficitur; lachrymæ illi vocem pænè & spiritum intercludunt: lachrymis totus diffluit. 3. *Ad hoc spectaculum omnes lachrymabantur*, bey diesem Schau-Spiel weinten alle. Omnium in ore erant lachrymæ; ingens comploratio ab omni turba exorta erat; eum casum lamentabilis omnium comploratio excepit; rei atrocissimæ species omnia misto puerorum ac mulierum ploratû complebat; hæc cum aspicerent, omnium ex oculis lachrymæ se subitò profuderunt; omnibus lachrymæ cecidêre, prosiliêre, prorupêre. *Usus*. Lachrymâsse te in discessu meo, molestè ferebam. Ecquis erat omnium; quin lachrymaretur? V. *Gemo, Fleo, Tristitia, Luctus*.

Lachrymabilis, e. das zu beweinen ist. *Usus*. Lachrymabile bellum.

Lachrymabundus, a, um. weinend.

Lachrymosus, a, um. kläglich. *Usus*. Poëmata lachrymosa.

Lactens, tis, g. o. Saugling, saugend. *Syn*. Lac sugens. *Usus*. Lactens puer.

Lactesco, is, ere. zur Milch werden, Milch bekommen. *Syn*. In lac convertor; lacte impleor. *Us*. In iis animantibus, quæ lacte utuntur, omnis ferè cibus lactescere incipit.

Lacteus, a, um. milchhafft, milchähnlich. *Usus*. Orbis lacteus, circulus lacteus.

Lacto, as, avi, atum, are. säugen. *Syn*. Lac præbeo, mammam submissam præbeo.)(*lacte depello*, entwöhnen. *Usus*. 1. Lactare fœtum. 2. *Transl*. *Per blanditias, circumduco, decipio*, einen durch allerhand Schmeicheley betrügen. Lactâsti nempe me, & falsâ spe produxisti.

Lacuna, æ, f. Pfütze, Graben. *Syn*. Fossa; *item*: Vacuitas, hiatus *Epi*. Cæca. *Usus*. Vide ut illam rei familiaris lacunam expleas, *damnum sarcias*,

Lacunar, aris, n. Vertäfelung eines Gemachs. *Syn*. Laqueare. *Usus*. Gladius à lacunari equina setâ pendens.

Lacus, ûs, m. See, Sumpff. *R*. a λάκκος.

Lædo, is, læsi, læsum, ere. verletzen, beleidigen. *Syn*. Offendo, violo, injuriam facio, mali aliquid infero. *Adv*. Apertè, contumeliosè, gravissimè, imprudenter, injustè. *Phras*. 1. *Tu te ipse lædisti*, du hast dir selbst geschadet. Tuo, ùt dicitur gladio te jugulâsti; in tuum ipse mucronem incurristi; siquid offensionis, incommodi oblatum est, à temetipso graviter vulnerata est. 2. *Eo lapsû se læsit*, er hat sich durch den Fall verletzet. Ex illo lapsu crus vitiatum, perstrictum, afflictum est; à vexatione non intactum fuit; crus fœdè multatum, saxisque laceratum est, sauciatum, cruentatum. 3. *Verba illa me graviter læserunt*, diese Rede hat mir sehr wehe gethan. Hæc me oratio, siqua superest pars sensûs, nunquid laceret, & cruentet; vox ea me graviter violavit; verborum; confectus mihi ac trucidatus videbar eâ verborum contumelia. 4. *Ejus maledicta parum lædent honorem tuum*, seine Schmach-Reden werden deine Ehre wenig verletzen. Ejus maledicta nomini tuo non officient; labem inferent, maculam injicient & aspergent; maledicta ea nominis existimationi jacturam afferent; detrimento non

non erunt; non obscurabunt honorem tuum; splendorem nominis non perstringent: nomini tuo obscuritatem non afferent; tenebras non obducent; lucem non eripient; ejus ex maledictis nihil adversi patietur tua dignitas; nihil de tua dignitate detrahetur; dignitatis damnum non facies; dignitas tua nulla labe afficietur; nullam maculam tuus honor contrahet. V. *Offendo*, *Detraho*. *Usus*. Perjuriô, dictis aut factis, ludibriis aliquem lædere.

Læna, æ, f. Opffer-Rock, Regen-Mantel. *Syn*. Amiculum.

Læsio, onis. f. Beleidigung, Verletzung. V. *Offensio*.

Lætabilis, e. erfreulich. *Syn*. Lætitiâ dignus. *Usus*. Ut ea res lætabilis tibi sit & gloriosa, opto. V. *Lætus*.

Læ è, lustig, freudig. *Syn*, Jucundè, hilariter.

Lætifico, as, avi, atum, are. Freude bringen. *Syn*. Lætitiam affero, lætitiâ afficio, hilaro, exhilaro, oblecto, recreo. *Usus*. Solis accessus terram, agros lætificat. V. *Lætitia*.

Lætitia, æ, f. Freude. *Syn*. Voluptas, hilaritas, gaudium. *Epi*. Ingens, insolens, insolita. *Phras*. 1. *Is nuntius magnam mihi fecit lætitiam*, diese Post hat in mir eine grosse Freude erweckt. Magnam mihi lætitiam attulit, dedit, objecit; insolitam in lætitiam me conjecit; magnâ lætitiâ me affecit; magnæ voluptati fuit; animum mira voluptate perfudit. V. *Gratus*, *jucundus*. 2. *Lætitiam inde percepi magnam*, ich habe hieraus eine grosse Freude geschöpffet. Lætitiam cepi non mediocrem; actus sum inde lætitiâ non mediocri & voluptate; omnibus lætitiis incessi acceptô hoc nuntiô; efferebar lætitiâ; exsilii, exultavi lætitiâ ad eum nuntium. V. *Lætor*, *gaudeo* 3. *Hominis adventus lætitiam omnem ademit*, seine Ankunfft hat mir alle Freude zerstöhret. Omnem lætitiam mihi detraxit, ademit, labefactavit. V. *Gaudium*.

Lætor, aris, atus sum, ari. sich erfreuen. *Syn*. Exulto, triumpho, lætiâ efferor, omnibus lætitiis incedo. *Adv*. Magnoperè, mirabiliter, valdè, vehementer, vehementissime. *Phras*. *Tuis rebus valdè lætor*, ich erfreue mich über dem Fortgang deiner Sachen. Lætitiam sumo, haurio; suscipio ex rebus tuis; gaudium mihi res tuæ pariunt, præbent; gaudio me afficiunt res tuæ magna mihi è rebus tuis voluptas, jucunditas, delectatio oritur; lætitiâme res tuæ secundæ complent, cumulant, perfundunt; magnam hilaritatem colligo ex secundis rebus tuis. V. *Gaudeo*. *Usus*. De tua fortuna lætor. Tuis præclaris operibus, in tuis progressionibus magnopere mihi lætandum est. Lætanti animo & erecto fortunam subiit.

Lætus, a, um. freudig, lustig. *Syn*. Alacer, hilaris, jucundus. *Usus*. Vultus lætus; lætissimi fructus. V. *Hilaris*, *jucundus*, *gaudeo*.

Lævigo, as, avi, atum, are. glatt machen, poliren. *Usus*, Parietes tectorio lævigantur.

Lævis, e. glatt. R. ἀλεῖος. *Syn*. Quod tactû asperum non est, lubricus, glaber.

Lævus, a, um. linck. R, ἀ λαιός. *Syn*. Sinister. *Usus*. Læva manus, auris. Lævus homo, *ineptus*. Lævum tonitru, *fausti ominis*.

Lagena, æ, f. Flasche. *Genus vasis*.

Lambo, is, bi, ere. lecken. *Usus*. Bos lingua se lambit. Mel mihi lambere videor.

Lamentatio, onis, f. Weheklage. *Syn*. Querimonia, questus; lessus, plangor, gemitus, querela. *Epi*. Mœrens, lugubris. *Usus*. Lamentatione forum complevère. Fletus mulierum & lamentationes fieri solitæ. V. *Gemitus*, *luctus*, *querela*.

Lamentor, aris, atus sum, ari. weheklagen. *Syn*. Deploro, lamentationem facio. *Adv*. Flebiliter, modicè, temerè. *Phras*. *Miserè lamentatus est*, er hat wehemüthig geklaget. Clamore ac fletu omnia complevit; lamentis, querelis se totum dedidit; lamentis omnia, lamentis cœlum complevit; in questus effundebatur totus. *Usus*. Lapides ipsi cæcitatem tuam flevissent & lamentati essent. V. *Gemo*, *queror*, *luctus*.

Lamentum, i, n. Weheklage. *Syn*. Lamentatio. *Usus*. In lachrymis, lamentis, sordibus jacuisti. Num lamentis querelisque te dedes? V. *Luctus*, *querela*, *gemitus*.

Lamina, æ, f. Blech, oder dünn geschlagene Platte von Metall. *Usus*. Titulus laminæ aureæ inscriptus.

Lampas, adis, f. Ampel, Lampe. *Syn*. Lucerna, lychnus, *Usus*. Templum multis lampadibus illustratum. Cœli lampadei stellæ.

Lara,

Lana, æ, f. Wolle. *Epi.* Candidior, alba, tenera. *Usus.* Lanam carpere; lanam facere; lanæ manus admovere; lanæ deditum esse, mit Woll-Arbeit umgehen. Lana colorem ducit, die Farbe annehmen.

Laneus, a, um. wüllen, von Wolle. *Usus* Pallium laneum injecit.

Languefacio, is, feci, factum, ere. matt, oder krafftlos machen. *Syn.* Languorem affero.)(*incito.* *Usus.* Incitare languentes, & languefacere excitatos.

Langueo, es, gui, ere. *vel* Languesco, is, ere. matt seyn, erliegen. *Syn.* Flaccesco, languidus fio, torpeo, torpesco, marcesco. *Adv.* Plane. *Phras. Languet juventus nostra*, der Fleiß unserer Jugend liegt gantz darnieder. Ut pulcherrime calebat, ita ignaviter nunc facit omnia; indormit juventus nostra restincto studiorum ardore; ita frigide agit, ut nolle existimetur; juventute utimur frigidissima; ardor omnis refrixit penitùs, & obriguit; elanguescit fractis jam dudum animis, & noxia cessatione torpet; veternus quidam invasit, occupavit juventutem nostram, tam leviter, tam solute, tam oscitanter agit omnia; nisi faces admoveamus, nisi calefaciamus, frigore conglaciant eorum studia; otio senescere, hebescere videmus juventutem nostram; juventus non gloriâ movetur, non utilitate; non jam eadem est juventus nostra, ita tarde commovetur, ita rarò incalescit; socordiùs aguntur omnia, sic ut incisos industriæ nervos esse nemo non intelligat; industria elanguit, ardor animi restinctus est; dormit juventus nostra, aut nescio, quæ torpedo animos oppressit. Frigore frigescuut plurimi, dici non potest, quam jaceant omnia & torpescant; paucis ad studia litterarum animus, segniores plerique, & qui ab honestis consiliis plurimùm refugiant. *Usus.* Otio, senectutè, corpore languescit. Ne patere, industriam languere tuam. Languet tua oratio, & jacet.

Languidè, langsam, träg, saumselig. *Syn.* Cunctanter, negligenter.

Languidus, a, um. matt, krafftlos. *Syn.* Languens, tardus, debilitatus, mollis, enervatus, remissus, solutus, frigidus.)(*operosus, strenuus.* *Usus.* Senectus, oratio, studia languida. Languidiore studiô in causa fuistis Nos etiam languidiores facti sumus, & pene frigidi. V. *Langueo, debilis.*

Languor, oris, m. Mattigkeit, Trägheit. *Syn.* Torpor, desidia. *Epi.* Gravis, segnis, lentus. *Usus.* Expectatio diutina, otium & solitudo magnam affert languorem. Languori se dare, permittere, dedere.

Laniatio, onis, f. Zerreißung. *Syn.* Laniatus.

Laniatus, ûs, m. Zerreißung. *Usus.* Quid mihi ferarum laniatus oberit nihil sentienti?

Lania, æ, f. Fleisch-Banck, Schlacht-Banck.

Lanio, as, avi, atum, are. zerreissen, zerfleischen. *Syn.* Dilanio, lacero.

Lanista, æ, m. Fechtmeister. *Syn.* Gladiatorum magister.

Lanius, ii, m. ein Metzger. *Syn.* Carnarius.

Lanugo, inis, f. Milch-Haar. *Prima pilorum eruptio: ita dicta à lanæ similitudine, qualis in adolescentum genis, & pomis quibusdam.* *Epi.* Prima.

Lanx, cis, f. Schüssel, Waag-Schaale. *Syn.* Patina; statera, libra. *Usus.* Lancibus, & canistris esculenta inferre. Virtutis amplitudo, lanci imposita, terram, mihi crede, & maria deprimat.

Lapicidina, æ, f. Stein-Bruch. *Syn.* Latomia. *Alii* lapidicina *scribunt sed perperam.*

Lapidatio, onis, f. das Stein-werffen. *Syn.* Lapidum jactus. *Usus.* Inde fit saxis magna lapidatio. Lapidatione & hominum concursû prohibitus est â nostris.

Lapidator, oris, m. Steiniger. *Syn.* Percussor. *De homine improbo & seditioso.*

Lapideus, a, um. steinern. *Usus.* Murus lapideus.

Lapido, as, avi, atum, are. steinigen. *Syn.* Lapidibus obruo, cooperio, operio. V. *Lapis.*

Lapidosus, a, um. steinig. *Usus.* Terra, ager, loca lapidosa.

Lapis, idis, m. Stein. *Phras. Lapides in eum jacti sunt*, man hat mit Steinen auf ihn geworffen. Lapides in eum missi; saxa conjecta sunt; lapidibus appetitus, ictus, percussus est; vis ingens lapidum grandinis modô in eum effusa est; non defuere, qui lapidibus eum incesserent; qui saxa in eum jacerent; lapidum conjectu arcerent, lapidum saxorumque nimbô operirent. *Usus.* Fracta domus conjectû lapidum. Homo de lapide emptus, *è quo præco venalia mancipia prædicabat; de capite quoque vilissimo dicitur.* Ad tertium, quartum lapidem, drey oder vier Meilen von der Stadt. *Nam lapidibus per intervalla defixis milliaria designabant veteres.*

Lapsus, ûs, m. Fall. *Syn.* Prolapsio, lapsio, casus. *Epi.* Certus, multiplex, præceps, vetustus. Multi, populares, variique. *Usus.* Lapsus fluminis, & cursus. Continere temeritatem in lapsu, arduum est. V. *Error.*

Laquear, aris, n. Gewölb. *Syn.* Lacunar. *Usus.* Tecti laquearia.

Laqueus, i, m. Strick/ Strang. *Syn.* Vinculum, restis, funis: *item: dolus, & res quæcunque, quâ irretiri, aut capi possumus.* *Usus.* Disputationum, legum, verborum laqueis irretire, tenere, constringere. Laqueos alteri tendere. In laqueum collum inseruit. Laqueo vitam finivit. Judicii laqueos solertiâ declinare, evitare.

Laqueatus, a, um. vertäfelt. *Usus.* Laqueatum auro templum.

Lar, is, m. Haus-Götz. *Syn.* Penates: focus, ædes. *Epi.* Familiaris. *Usus.* Relinquere, redire ad larem suum.

Largè, reichlich/ überflüssig. *Syn.* Largiter, liberaliter, copiosè, munificè, effusè. *Usus.* Largè dare, largè promittere; largè parare convivium.

Largior, iris, itus sum, iri. schencken/ vergünstigen. *Syn.* Dono, gratificor, largitionem facio. *Adv.* Apertissimè, inconsultò, liberalissimè. *Usus.* Natura tua facultatem insignem, & copiam dicendi largitur. Largire hoc amori nostro. V. *Do, Dono.*

Largitas, tis, f. Freygebigkeit. *Syn.* Liberalitas. *Usus.* Terra fruges maxima largitate fundit. V. *Liberalitas.*

Largiter, reichlich. *Syn.* Largè.

Largitio, onis, f. reichliche Beschenckung. *Syn.* Effusio, corruptela. *Epi.* Agraria, frumentaria, infinita, maxima, modica, intolerabilis, necessaria, perniciosa, popularis, regia, salutaris, singularis, turpis. maxima. *Usus.* 1. Largitione quendam corrumpere, emere, animos conciliare. 2. *Concessio.* In largitione civitatis haud difficiles fuère Romani. die Römer haben gerne das Burger-Recht ertheilet. V. *Corruptela.*

Largitor, oris, m. Geber/ der gern schencket. *Syn.* Corruptor. *Epi.* Factiosus, prodigus.

Largus, a, um. freigebig/ reichlich. *Syn.* Liberalis. *Usus.* Duo genera sunt largorum, quorum alteri prodigi, alii liberales. Larga compensatio. V. *Beneficus, Liberalis.*

Larva, æ, f. Gespenst. *Usus.* 1. Num hunc hominem larvæ, intemperiæ, furiæ agitant? 2. *Persona,* Masque/ Larve. Non illa Larva opus est. Larvam deponere, aufhören/ sich zu stellen.

Larvatus, a, um. verlarvet/ vermummet. *Syn.* A larvis exterritus; furiosus; *item:* personatus.

Lascivia, æ, f. Frechheit/ Geilheit. *Syn.* Petulantia, procacitas. V. *Luxuria.*

Lascivio, is, ire. meisterlos/ frech/ ausgelassen/ geil seyn. *Usus.* Petulanter agere, lascivire. Longo otio plebs lascivire cœpit.

Lascivus, a, um. geil/ meisterlos/ frech/ ausgelassen. *Syn.* Petulans, procax. V. *Petulans, luxuriosus, impudicus.*

Lassitudo, inis, f. Müdigkeit. *Syn.* Defatigatio. *Usus.* Vino, interpositâ quiete lassitudinem abstergere, abigere, membris eximere.

Lassus, a, um. müd/ matt. *Syn.* Labore tum animi, tum corporis fatigatus. *Phras.* *Lassus sum,* ich bin müd. A viribus deficior; vires lassitudine me deficiunt; labori succumbo; labore fractus sum. V. *Fatigo, Fessus.*

Latè, breit. *Syn.* Laxe. *Phras.* *Malum latè se extendit,* das Uebel hat sich weit ausgebreitet. Longè lateque dispersum est; latiùs opinione disseminatum; latè diffusum est malum; latiùs serpit, quàm credatur; ad plures pertinet; latissimè fluxit, manavit. *Usus.* Vagabitur nomen tuum longè latéque. Fusè latéque dicere.

Latebra, æ, f. Schlupff-Winckel. *Syn.* Recessus, locus, in quo latére quis possit. *Epi.* Malefica, parva, tanta. *Usus.* 1. Multæ sunt animorum latebræ, multi recessus. Erupit è latebris tenebrisque conspiratio. 2. *Transl. Excusatio, declinatio rei objectæ,* Entschuldigung. Quære latebram tuo perjurio. Suspicionum, obscuritatis latebræ.

Latebrosus, a, um. voll Schlupff-Winckel. *Usus.* Via latebrosa.

Latens, tis, g. o. verborgen. *Syn.* Obscurus, involutus.

Latenter, heimlich. *Syn.* Clam, occultè.

Lateo, es, ui, ere. verborgen liegen. *Syn.* Delitesco, latesco, clam sum. *Adv.* Abditè, occultò, utiliter. *Phras.* 1. *Latuit homo improbus,* der gottlose Mensch ist verborgen blieben. Fefellit quæsitorum industriam; occultorum locorum latibulis delituit; latitavit in tenebris abditus & retrusus; nequitiam suam tenebrarum ac parietum custodiis texit, condidit, occuluit, occultavit. 2. *Scelera latére diu non possunt,* die Laster können nicht lang verborgen bleiben. Nullum crimen diu esse potest, quin indiciô se prodat aliquô; quin in lucem prodeat; quin emaneat: nullum scelus tegi, premi, tenebris involvi perpetuè potest. 3. *Latere optat,*

er will verborgen und unbekannt seyn. Abstinet publico; latebris se involvit; latebris se commendat studiosè; id agit studiosè, ut ex hominum se conspectu subducat. V. *Abdo, abscondo.* *Usus.* Non latebat me tuum flagitium. Sub nomine pacis bellum latet. Non id abditum latebat in tenebris, sed in oculis erat positum. V. *Ignoro.*

Laterna, æ, f. Laterne.

Latibulum. i, n. Schlupff-Winckel, Höle. *Usus.* Latibula quærere. Latibulis se tegere. V. *Latebra.*

Latinè. Lateinisch. *Usus.* Planè ac Latinè loqui. Græca Latinè reddere. Latinè scire, non pessimè Latinè loqui.

Latinitas, tis, f. Latinität. *Syn.* Sermonis Latini puritas. *Phras. Latinitate utitur optimâ*, er hat ein zierliches Latein. Incorruptâ utitur Latini sermonis integritate; caste puréque utitur Latinâ linguâ; elucet in ejus sermone mira Latinæ linguæ elegantia; in ejus dictione inest mirus Latini sermonis candor; stilô dicendique genere utitur tersô & castigatô; quod in Latina lingua cultissimum ac ornatissimum, id totum in ejus sermone ita deprehendas, ut per manus tradita, ac velut testamentô legata illi Latinitas videatur; casti incorruptique sermonis laude floret; nemo illô puriùs ac emendatiùs Latinô sermone utitur; inest in ejus sermone nativa & omnibus numeris absoluta Latinitas; hunc tu cùm audies, Musas ipsas Latinè loqui putabis. *Usus.* Latinitas est, quæ sermonem purum conservat, & ab omni vitiô remotum. Cæcilius non bonus autor Latinitatis. Epistolam Græcam Latinitate donare.

Latinus, a, um. Lateinisch. *Usus.* Probè Latinus es; Latinas litteras præclarè calles, tenes, exhausisti.

Latio, onis, f. Tragung, Bringung. *Usus.* Expecto legis lationem.

Latito, as, avi, atum, are. verborgen seyn. *R. à Dor.* λάθω. *Usus.* Non latitabis diutiùs.

Latitudo, inis, f. Breite.)(*angustia.* *Usus.* Tuarum latitudinem possessionum tueri non poteris.

Lator, oris, m. Ueberbringer, Träger. *Usus.* Quis talis latorem legis perferret?

Latratus, ûs, m. das Bellen.

Latro, as, avi, atum, are. bellen. *Usus.* Latrant hi oratores, non loquuntur. *Transl. Vociferari.*

Latro, onis, m. Mörder, Strassenräuber. *Syn.* Grassator, prædo, excursor, siccarius. *Epi.* Funestus, demens, paratissimus ad omnia, expeditus, perditus abjectúsque, fortis, impurus, maleficus, sceleratus, egens, sceleratissimus, deterrimus, impunè latrocinans, turpissimus. Latrones armati, consceleràti, fœdissimi, furentes, importunissimi, noti ac insignes nefarii, perditissimi. *Pras. Latronem agit*, er giebt einen Strassenräuber ab. In cæde atque ex cæde vivit; maleficio & scelere pascitur; per latrocinia & rapinas vitam tolerat; latrociniis se alit; in latrocinium versus vias insidet & itinera, prædásque agit. V. *Prædo.*

Latrocinium, ii, n. Mörderey, Strassenräuberey. *Syn.* Excursio. *Epi.* Apertum, castrense, civile, domesticum, forense, honestum, impium, intolerabile, intestinum, nefarium, nocturnum novum ac singulare, sceleratissimum ac deterrimum. *Usus.* Hoc equidem latrocinium est, non judicium. Tueri fines ab excursionibus & latrociniis. Per latrocinium hunc hominem despoliàsti; latrociniò oppressisti innocentem.

Latrocinor, aris, atus sum, ari. rauben, morden. *Syn.* Prædor, excurro, grassor. *Usus.* Duo millia latrocinari dicuntur.

Latumiæ, *vel* Latomiæ, arum, f. Steinbruch; *item:* Carcer Syracusanus.

Latus, a, um. breit, weit. *Syn.* Amplus, laxus.)(*angustus.* *Usus.* 1. Satis latoâ Sicilia mari. 2. *Particip. à fero.* Nulla rogatio, nulla lex est lata,

Latus, eris, n. Seite. R, *à* πλατύς. *Syn.* Pars dextra *vel* sinistra corporis, *vel* regionis. *Epi.* Bonum, valens. *Usus.* 1. Latus ei condoluit. Lateris dolore consumptus est. Ad Cæsaris latus assedit. Per alicujus latus petere, ferire alterum. Latera cingebant filii. 2. Provincia altero latere mari alluitur,

Lavatio, onis, f. Bad. *Syn.* Balneum. *Usus.* Cura, ut, cùm venero, lavatio parata sit.

Laudabilis, e. löblich, rühmlich. *Syn.* Laudandus, probabilis, prædicabilis, prædicandus, laude dignus. *Usus.* Honestum, etsi à nullo laudetur, laudabile est natura & prædicabile.

Laudabiliter, lobwürdig, rühmlich. *Syn.* Rectè, laudarè, honestè, cum laude.

Laudatio, onis, f. Preisung, Lob, Anrühmung. *Syn* Præconium, commendatio,)(*Vituperatio.* *Epi.* Gravis & honesta. *Usus.* Laudatio alicui data.

Laudator, oris, m. Lobsprecher. *Syn.* Præco virtutis, testis innocentiæ. *Usus.* Te mihi laudatorem mearum rerum, testem, autorem cupio. Habebis in me tuæ virtutis præconem, laudatorem ac probatorem rerum tuarum.

Laudatrix, icis, f, Lobsprecherin. *Usus.* Vitiorum laudatrix fama popularis

Laudatus, a, um. belobt, berühmt. *Syn.* Spectatus, probatus.)(*obscurus.* *Phras.* *Laudatissimum te omnes sciunt,* es wissen alle, wie belobt du seyst. Cumulatum te omni laude; omnibus laudibus abundantem; illustri laude florentem, celebratum omnes norunt; neminem fugit, quàm excelsô illustrique loco sita sit laus tua; quanta in te sit commendatio virtutis; quanta in laude sis apud omnes. V. *Laudo.* *Us.* Homo omnium consensione laudatus.

Laudo, as, avi, atum, are. loben, rühmen, preisen. *Syn.* Commendo, celebro, laudem tribuo, impertio *vel* impertior; eximia laude orno, nomen orno; verbis amplissimis, maximis laudibus orno; laudibus affero, afficio; in cœlum laudibus tollo, extollo, fero; nobilito, laudem alicujus celebro; in majus celebro; laudibus onero; gloriâ & prædicatione effero; in aliquem laudes confero; aliquid verbis probo, approbo. *Adv.* Apertè, commodè, copiosè, copiosissimè, egregiè, graviter, honorificentissimè, meritô, mirificè, nimis, valdè, nominatim, ornatiùs, planè, privatim, publice, rectè, valdè, vehementer, verè, verissimè, unicè. *Phras.* 1. *Vir dignus est, qui ab omnibus laudetur,* er ist würdig, daß er von allen gelobt werde. Qui omnium vocibus scriptisque decoretur; qui omnium laudibus ornetur, cumuletur; cujus fama æternis laudibus floreat; quem semper omnes in ore animisque habeant. Vir est, cujus laudes nemo consequitur; cujus virtus satis extolli nequit; quem omnes laudibus ad cœlum ferant; laudibus æternis prosequantur; qui famâ & litteris celebretur; cujus mentionem cum honore inferant omnes posteri; de quo sermonem nemo, nisi cum admiratione laudum instituat; cujus nomen cum æternitate conjungatur; cujus virtutes & res gestas posteritas omnis æternis laudibus exornet, prosequatur: cujus virtutem omnium sermones monumentáque illustrent. 2. *Laudatur in eo mira erga omnes charitas,* man lobet an ihm seine ungemeine Liebe gegen alle. Præcipuâ laude fertur; magnis in laudibus est; magnis in cœlum laudibus effertur; in summa apud omnes laude est ejus charitas; egregia adversus omnes charitate magnam adeptus est gloriam; laudem præcipuam habet ejus charitas; præcipuâ in laude ponitur ejus charitas; præcipua laus ejus charitati tribuitur; præcipua in eo est charitatis commendatio; æterna in laude versatur; charitas ejus ad summam laudem pervenit; fertur in primis ejus charitas, omniúmque sermonibus celebratur; plenô ore laudatur. V. *Laus, Illustro.* *Usus.* Hunc pro dignitate laudare nemo satis potest.

Lavo, as, lavi, lotum, are. waschen, baden. *Syn.* Abluo; *item:* perfundor vivô flumine, perluor flumine. *Usus.* Ubi nos laverimus, tu, si voles, lavato.

Laurea, æ, f. Lorbeer-Krantz, *Syn.* Corona laurea, laureola. *Usus.* Quem currum, quam lauream cum laudatione tua conferam?

Laureatus, a, um. mit Lorbeer gekrönet. *Usus.* Lictores, fasces laureati; litteræ laureatæ.

Laureola, æ, f. Lorbeer-Kräntzlein.

Laurus, i, f. Lorbeer-Baum. *Usus.* Sed incurrit hæc laurus nostra in oculos malevolorum. Lauri baccæ.

Laus, dis, f. Lob, Ruhm, Preiß. *Syn.* Præconium, commendatio, gloria, splendor, decus. *Epi.* Summa, divina, domestica, publica, admirabilis, æqua, aliena, amplior, antiquior, bellica, communis, consimilis, immortalis, egregia, eximia, exigua, forensis, gratissima, honesta, satis idonea, illustris, imperatoria, inanis, infinita, jucunda, magna, digna, media, non mediocris, militaris, mira, modica, nova, oratoria, par, perennis, perfecta popularis præcipua, præclara, propria, sempiterna, singularis, solida, summa, tenuis, fera, falsa, una, regia.)(*dedecus, vitium.* *Phras.* 1. *Laudem quærere.* ein Lob suchen. Laudem petere; totô pectore, totis animis incumbere in laudem; duci laude, gloriâ; gloriæ studiô atque amore flagrare; spectare laudem unam; nihil habere antiquius laude & gloriâ. Servire laudi atque gloriæ; nihil in vita magnoperè expetere, nisi laudem ac honestatem, & in ea persequenda omnia pericula parvi ducere; laudis studiô efferri; inflammatô rapi ad laudem studiô. 2. *Laudi inhiare* gar zu begierig dem Lobe nachtrachten. Laudes venari; aucupari opinionem; auram popularem captare; æstu gloriæ esse percitum; gloriæ stimulis agitari. V. *Gloria.* 3. *Laudem sibi parare,* sich ein Lob zuwegen bringen. Laudem sibi comparare, colligere, parare; sibi adsciscere nancisci; consequi; existimationem colligere; in existimationem venire. V. *Gloria.* 4. *Laudem habere,* ein Lob haben. In laude esse, laudibus florere, abundare, procedere, cu-

mulari; præcipuâ laude ferri. V. *Laudo.* 3. *Laudem alteri tribuere*, einem andern das Lob geben. Laudes suas in alterum transfundere, transmovere; servire, subservire, suffragari, favere alterius laudibus; laudes cum altero communicare; in alterum omnia laudum ornamenta congerere, conferre, transferre. 6. *Laudem alterius sibi vendicare*, fremdes Lob sich zueignen. De alterius laudibus delibare; alienas laudes in se transmovere; offerre se in societatem, communionem alienæ laudis; laudem alteri præripere; ex alienis laboribus suo nomini libare laudem. 7. *De laude detrahere*, eines Lob schmälern. Laudes alterius obterere, minuere, imminuere, obscurare. V. *Detraho.*

Lautè, herrlich. *Usus.* Lautè vivere, & curare se molliter.

Lautia, orum, n. Ehren-Geschenck. *Syn.* Munera, quæ legatis exteris per quæstores præbebantur à Romanis, V. *Donum.*

Lautitia, æ, f. Pracht, Herrlichkeit. *Syn.* Munditia, elegantia. *Epi.* Nova.

Lautus, a, um. prächtig. *Syn.* Elegans, splendidus, dives, mollis, delicatus. *Usus.* Lautus victus & elegans. Villa lautiùs ædificata, in qua nihil non lautum, exquisitum, magnoperè sumptuosum. Patrimonium sanè lautum, copiosum, splendidum luxû dissipavit. Lautus homo, & urbanus.

Laxamentum, i, n. Erweiterung. *Syn.* Dilatatio. *Transl.* Remissio, relaxatio. *Usus.* A curis paulum laxamenti nactus sum. Causæ tuæ nihil laxamenti datum est.

Laxitas, tis, f. Weite. *Syn.* Amplitudo, dilatatio. *Usus.* In ædibus adhibenda cura laxitatis.

Laxo, as, avi, atum, are. erweitern, erquicken. *Syn.* Dilato, solvo, remitto. *Phras.* *Disciplina laxatur*, die Haus-Zucht nimmt ab. Diffluit, dilabitur, remittit disciplinæ severitas, disceditur à pristina consuetudine, & legum severitate; disciplinæ frena laxantur, remittuntur. *Usus.* 1. Quam te à libidinum vinculis laxatum vellem! Animi corpore laxati in cœlum evolant. 2. *Remitto*, nachlassen. Curis & molestiis; animum à contentione laxa; *laxamenti aliquid indulge.* R. *Relaxo.*

Laxus, a, um. weit. *Syn.* Amplus.)(*adductus, angustus.* *Usus.* 1. Laxæ ædes, Amicitiæ frena laxissima sint, oportet, quæ ex usu adducas, & remittas. 2. *Longus*, lang. Diem tibi statuo satis laxum; *tempus sat longum.* V. *Amplus.*

Lectica, æ, f. Sänffte, Trag-Sessel. *Syn.* Lecticula, hexaphorus, octophorus. *Epi.* Aperta, operta. *Usus.* Lecticulâ in curiam illatus, delatus est.

Lecticarius, ii, m. Sessel-Träger. *Syn.* Qui lecticam fert.

Lectio, onis, f. Lesung. *Syn.* Legendi actus; *item*: electio. *Usus.* Hac tali judicum lectione grande reipublicæ inustum est dedecus.

Lector, oris, m. Leser. *Syn.* Recitator, anagnostes.

Lectus, i, m. Bett. *Syn.* Lectulus, cubile, torus, stratum, grabatus. *Epi.* Ligneus, ceratus, genialis, cubicularis. *Usus.* In lecto collocare; lecto se commendare, zu Bette gehen. In lecto est: in lecto pellibus constrato jacet, im Bette liegen. Dolor eum in lectulo affixit. Lectum sternere, ornare, componere, aufbetten.

Lectus, a, um. auserwählt. *Usus.* Adolescens lectissimus. Fœmina lectissima, & ornatissimis moribus.

Legatio, onis, f. Gesandschafft. *Epi.* Libera, quæ honoris causa, titulotenus deferebatur alicui, qui in, sua negotia agendi in provincia, Votiva, voti prætextu suscepta. *Usus.* Legationem accipere, suscipere, gerere, habere, obire, perficere, Gesandschafft verrichten. In legatione esse. Legationem renuntiare, *referre acta legationis*, Legatio benignè audita.

Legatus, i, m. Abgesandter. *Syn.* Orator, nuntius pacis & belli. *Epi.* Consularis, dignus imperatoribus, clarissimis exercitibus, ornatissimis provinciis, improbissimus, quæstorius, regius, temperatissimus. *Phras.* *Est legatus apud Turcas*, er ist Kayserlicher Gesandter an die Pforte. Est orator Cæsareus apud Turcas; in legatione Turcica est; legati apud Turcas locum obtinet; legatione fungitur; legationem obit, gerit apud Turcas. *Usus.* Legatos adhibuit, & deprecatores.

Legio, onis, f. Regiment-Soldaten. R. à *legendo milite dicta. Dividitur in* 10. *cohortes; cohors in* 60. *manipulos; manipulus in* 10. *milites: quibus adduntur equites* 600. *Centuriones* 66. *Epi.* Acris, aut pugnax, avida, cœlestis & divina, digna imperatore, hiberna, luculentissima, martia, veterana, universa, aliena, firma, fortis. Legiones frequentes inimicissimæ, idoneæ, invictæ, honestæ, paratissimæ ad liberandam patriam. *Usus.* 1. Legiones scribere, conscribere, legere, conficere, werben. 2. Com-

2. *Complere legiones*, recroutiren. Supplementa legionibus scribere, legiones implere. 3. Legionibus præesse, legiones accipere, habere, Regimenter unter sich haben. V. *Exercitus*.

Legionarius, a, um. zum Regiment gehörig. Miles, *aut* res ad legionem pertinens.

Legislator, oris, m. Gesetzgeber. *Syn.* Lator legis; legis scriptor, autor, conditor; qui legem dat, lêges fert, jura statuit, præscribit.

Legitimè, rechtmäßig. *Syn.* Justè, jure, more majorum. *Usus.* Nihil legitimè, nihil jure, nihil legibus actum.

Legitimus, a, um. rechtmäßig. *Syn.* Justus, verus, æquus, secundùm legem. *Usus.* Justa & legitima poteſtas, concio, quæstio. Dies habendis comitiis legitimus. Jus legitimum.

Lego, as, avi, atum, are. Gesandschafft schicken. *Syn.* Legatum mitto. *Usus.* 1. Siculi Andronem ad senatum legarunt. 2. Testamento *aut* codicillo aliquid alteri relinquo, vermachen, Usumfructum omnium bonorum uxori legavit.

Lego, is, gi, ctum, ere. lesen. *Syn.* Recito, volvo, voluto, evolvo, verso. *Adv.* Attente, diligenter, diligentius, libentius, nihil, studiose, curiose atque contente, cursim, suavissime & peritissime, clare & intente, de plano. *Phras. Ciceronem unum lego*, ich lese nur allein den Cicero. Ciceronis libros unicè legendo contero; in his acquiesco unicè; hos inexhausta aviditate volvo; in his volutandis tempus omne pono, consumo; hos assidua lectione evolvo; Cicero mihi assiduè in manibus est; est mihi voluptus plurima in ejus commentationibus identidem regustandis, accuratè lectitandis, assiduè tractandis; Ciceronis libros semper in sinu circumfero, circumgusto. Unius Ciceronis lectio animum meum pascit; unus Cicero mihi placet; me delectat, me tenet; in uno Cicerone studium omne colloco; uni Ciceroni studium meum omne dicavi; ad unum Ciceronem operam omnem contero; meas uni Ciceroni vigilias do, dico, trado, addico; ab hoc avelli non possum. Ciceronis lectioni ita affixus sum totis animis, ut &c. Unus sibi horas meas omnes vendicat, rapit Cicero. *Usus.* 1. Omnium bonarum artium autores legendi sunt, & pervolutandi. 2. *Colligo*, sammlen. Flores, nuces, poma legere. 3. *Seligo*, erwählen. Senatum, milites legere. Aliquem in demortui locum legere.

Legulejus, i, m. Gesetz-Verständiger. *Syn.* Formularum cantor, præco actionum. *Formularum duntaxat forensium & albi gnarus. Epi.* Lautus & acutus,

Legumen, inis, n. Hülsen-Frucht. *Quod legitur è terra: ut pisa, fabæ, ciceres, lentes, phaseoli, milium, panicum, sesama, lupinum, linum &c.*

Lembus, i, m. Schifflein. *Syn.* Navicula, brevis & velox.

Lemma, tis, n. ein unwidersprechlicher Spruch oder Satz. *Syn.* Assumptum.

Lena, æ, f. Kupplerin, Huren-Wirthin. *Syn. Transl.* Conciliatrix. *Usus.* Vide, ut blanda conciliatrix & veluti lena natura sit.

Lenio, is, ivi, itum, ire. lindern, mildern, besänfftigen. *Syn.* Placo, mitigo, flecto, sedo,)(*inflammo. Phras.* 1. *Furor populi appositâ oratione lenitur*, die Aufruhr des Volcks wird durch eine wohlgesetzte Rede besänfftiget und gestillet. Placatur, sedatur, componitur; plebs permulcendo, sensimque alio trahendo mansuescit; ad mansuetudinem traducitur; seditio ac furentis populi tumultus appositâ oratione comprimitur. 2. *Iratum Principem tandem lenivit*, er hat den erzürnten Fürsten endlich besänfftiget. Permulsit tandem blandâ oratione efferatum Principis animum & quas daturus erat, tempestates eloquentia discussit; tranquillum fecit ac placabilem Principis animum: placatum effecit; permulcendo tractandóque mansuefecit; iram sedavit, permulsit; animum mollivit; animi intemperiem omnem in tranquillum contulit; faces omnes irarum restinxit. 3. *Lenita tandem est hominis ira*, es ist endlich der Zorn dieses Menschen besänfftiget worden. Dedit se tandem ad lenitatem homo iracundiâ præceps; remisit indomitos spiritus; compressit animum; ira relanguit; ætas, dies intemperiem illam mitigavit; vehementes illi impetus consenuere, omnisque iræ impetus, quasi ventus hominem defecit; sedata est ac restincta diuturna illa perturbatio animi; resedit, deferbuit, refrixit æstus ille animi; impetus ille animi ardorque tandem remisit. 4. *Temporis diuturnitas dolorem leniet*, die Zeit wird den Schmertzen lindern. Dies dolorem minuet, *vel* exhauriet; temporis longinquitas multum de dolore detrahet; medicinam dolori dies afferet; longa dies malorum memoriam ex animo delebit; dolori medebitur tempus; dolorem animo infixum tempus evellet atque ejiciet; vetustate inflicta à fortuna vulnera sanabuntur. *Usus.* Cæsar irritatos muneribus lenivit. Incommoda commodorum compensatione lenienda sunt. Desiderium tui litteris accipiendis leniam. V. *Lenio, placo.*

Lenis, e. gelind, mild, sanfft, geschlacht. *Syn.* Facilis, mitis, indulgens, clemens, placidus, mansuetus, comis, humanus, minime austerus.)(*Asper. severus. durus.* *Phras. Leni homo est animo*, er ist gar sanfftmüthig. Leni est animo natus; natura lenissimus; nonnullis ad lenitatem propensior; nonnullis ejus lenitas solutior est visa, est in eo summa lenitas, mollisque ad accipiendam & deponendam offensionem animus; omnibus se placabilem exorabilemque præbet; summâ placabilitate summa animi facilitate est; nihil illo lenius, aut mitius. V. *Mitis, mansuetus.* *Usus.* Romani in hostes lenissimi. Tractus orationis lenis & æquabilis.

Lenitas, atis, f. Sanfftmuth, Milde. *Syn.* Lenitudo. *Epi.* Æquabilis, grata, nova, perpetua, pristina, soluta. *Usus.* Lenitatem mollitia quædam animi imitatur. Nostrum est, mentes ad lenitatem & misericordiam revocare, traducere. Asperitate tua hominem de lenitate sua deduxisti. Profluens oratio æquabili lenitate. V. *Mansuetudo.*

Leniter, gelind, mild, sanfft. *Syn.* Molliter, suaviter, molli manu, molli brachio.)(*Asperè.* *Usus.* Leniter sentire & dicere. Leniter arridere alicui. Sensim ac leniter accendere animos. Remisse ac leniter dicere, procedere, *minimè festinanter.*

Lenitudo, inis, f. Milde, Gelindigkeit. *Syn.* Clementia, suavitas. *Epi.* Nimia. *Usus.* Lenitudo orationis, mollitudo corporis.

Leno, onis, m. Kuppler, Huren-Wirth. *Syn.* Minister, libidinis, minister improbissimæ cupiditatis. *Epi.* Impudentissimus, improbissimus, perjurissimus, turpissimus, impurissimus.

Lenocinium, ii, n. Kuppleren, Schmeichleren, Lockung. *Syn.* Delinimentum, allectamentum. *Epi.* Domesticum. *Usus.* Nempe lenocinio se sustentat. Lenocinium facit; cupiditatum lenociniis se dediderunt.

Lenocinor, aris, atus, sum, ari. kuppeln, schmeicheln, liebkosen, locken. *Syn.* Blandior, allicio. *Usus.* Tibi serviet, tibi lenocinabitur. V. *Assentor, Allicio.*

Lentè, träg, langsam, gemach. *Syn.* Remisse. *Us.* Lente aliquid ferre, lentè respondere.

Lentitudo, inis, f. Langsamkeit, Trägheit. *Syn.* Tarditas. *Epi.* Semper viridis. *Usus.* Quod nos lenitatem dicimus, illi vitiosæ lentitudinis vocabulo appellant. Hoc alias gravitatis est, aliàs lentitudinis.

Lentus, a, um. träg, langsam, biegsam. *Syn.* Tardus, frigidus, remissus, lentulus, flexibilis. *Usus.* Lentior fuit pugna; lentum negotium; lentus homo, ac propè frigidus. Lenta salix; lentiora vincula. V. *Tardus.*

Leo, onis, m. Löw. *Epi.* Magnus. *Usus.* Fraus, quasi vulpeculæ, vis leonis videtur.

Lepidè, holdselig, fein. *Syn.* Venustè, eleganter, festive. *Usus.* Lepidè hoc tibi effectum dabo.

Lepidus, a, um. holdselig, fein, zierlich. *Syn.* Venustus, festivus, elegans. *Phras. Nihil illo lepidius*, es könnte nichts holdseliger seyn, als er. Nemo illo est urbanitate, lepore, suavitate conditior; agnoscas in eo homine imaginem germanæ festivitatis; Atticis & urbanis salibus, omni venustate & lepore mire affluit; summa est in ejus moribus festivitas, lepor, concinnitudo. V. *Facetus.*

Lepor, oris, m. Holdseligkeit, Lieblichkeit. *Syn.* Festivitas, jucunditas, venustas, hilaritas, humanitas, urbanitas. *Epi.* Admirabilis, eximius, inusitatus, magnus, major, multus, oratorius, tantus, vetus. *Usus.* Sunt in oratione tua omnes verborum, omnes sententiarum lepores. Elucet in ea species humanitatis, suavitatis, leporis. Facetiarum oratorius non scurrilis lepor.

Lepra, æ, f. Aussatz. *Syn.* Morbus elephantiacus.

Lepus, oris, m Haas. *Usus.* Lepus tute es, & lepores quæris.

Lessus, i, m. Trauer-Lied. *Syn.* Lugubris cantus. *Usus.* Mulier genas ne carpito, ne lessum funeris ergo habeto.

Letalis e. tödtlich. *Syn.* Mortifer. *Usus.* Vulnus letale.

Lethargus, i, m. Schlaffsucht. *Syn.* Veternus, torpor. *Usus.* Gravi lethargo oppressus.

Letum, i. n. Tod. *Syn.* Mors. *Usus.* Vide, quam turpi leto pereamus.

Levamen, inis, n. Hülffe, Erleichterung. *Usus.* Siquod esset levamen, esset in te uno.

Levamentum, i, n. Erquickung, Erholung. *Syn.* Allevamentum, levamen, allevatio, levatio, fomentum, *Usus.* Erit ea res tibi levamento. V *Foveo, auxilium.*

Levatio, onis, f. Erleichterung. *Syn.* Levamentum, levamen. *Epi.* Magna, summa. *Usus.* Id majorem, quam expectas, tibi levationem afferet. Reperies malis tuis, dolori, ægritudini levationem maximam. V. *Auxilium.*

Levis,

Levis, e. glatt. V. *Lævis*.

Levis, e. leicht. *Syn.* Minime gravis, ponderosus; *it.* Vanus, inanis, futilis, parvi momenti. *Phras. Homo est levissimus*, es ist ein leichfertiger, nichtswerther Mensch. Homo est ventosissimùs; ventosi est ingenii; summa est mobilitate, vanitate, animi levitate; de grege nugatorum est; mirè est leviculus; vanus homo, & mobili ingenio; nihil in eo gravitatis; homo est, qui neque dicere neque facere quidquam pensi habeat; qui nunquam sibi constet; quô vaniorem, inaniorem vidi neminem. V. *Inanis, Vanus.* *Usus.* 1. Democriti corpuscula levia alia, alia rotunda. 2. *Minimè ponderosus, gravis*, gering, nicht schwer. Levis armaturæ milites. 3. *Vanus, futilis*, leichtfertig. Hoc minimè grave iis videtur, qui ipsi leves sunt.

Levitas, tis, f. Geringheit, Leichtfertigkeit. *Syn. Transl.* Inconstantia, mobilitas, vanitas, futilitas. *Epi.* Aliena, nimia, perpetua, popularis, propria, sublimis, sui similis, summa, amatoria, comica. *Usus.* 1. In ipso tactu est modus & mollitudinis & levitatis. 2. *Vanitas*, Leichtfertigkeit. Amatoriis levitatibus deditus. Levitate Græcus, crudelitate Barbarus. Quid levitate & inconstantia turpius? V. *Inanis*, *Vanus.*

Leviter, leicht, gering. *Syn.* Tenuiter, leniter, molliter, levi manu, & brachio.)(*graviter.* *Usus.* Leviter ægrotare. Leviter eruditus, saucius. Mala mea levissimè fero. Leviter pauca tangam. Leviter succensere. Ut levissimè dicam, *obiter.*

Levo, as, avi, atum, are. verringern, erleichtern. *Syn.* Allevo, relevo, sublevo, minuo; lenio, levationem facio *vel* affero, laborem detraho, levationi sum,)(*affligo, aggravo.* *Adv.* Magnopere, mitius, multum, valdè, sensim, paulum. *Usus.* 1. Curas animi & angores, laborem, dolorem, calamitatem, sumptum mihi sermo tuus, tuæ litteræ, tua liberalitas levârunt. Ægritudine me sæpè levâsti. Uti levavit me adventus tuus, ita afflixit discessus. Is sum, qui levari non possum, *consolationem non admitto.* Caritatem annonæ, annonam suppeditato frumento levare. Animi levantur exercendo. 2. *Elevo, minuo*, vermindern. Studuit levare suspicionem, atrocitatem rei. Autoritatem ejus inconstantia levat, *leviorem facit.* V. *Auxilium, Tueor, Minuo.*

Lex, gis, f. Gesetz. *Syn.* Juris & æqui regula, quæ vel est *Privata*, & *continetur* pactis, conditionibus, jure; vel est *Publica, quâ respublica constituitur*, rogatione, scito, senatûsconsulto, privilegio, decreto, judicis sententiâ. *Epi.* Acerbissima, acerrima, commodata alicui, accusatoria, æqua, agraria, alimentaria, annalis, apta, bona, mala, censoria, certa, civilis, publica, contraria, communis, curiata, consularis, sancta, diligentissima, divina, fecialis, frumentaria, grata populo, gravis, improba, multo impudentior, iniqua, invidiosa, justa, nefaria, naturalis, perfecta, popularis, princeps & ultima, recens, sancta, salva non scripta, sed nata, sempiterna, tribunitia, viaria, utilis. Annales, antiquæ, censoriæ, fatales, necessariæ, honestæ, militares, perniciosæ, præclaræ, proximæ, rariores, sacratæ, salutares tyrannicæ, usitatæ. *Phras.* 1. *Legem dare*, Gesetz geben. Legem perferre, sancire, rogare, sciscere, condere, facere, scribere, edere; legis autorem fieri; legem civitati dare, imponere, injungere, ponere, constituere, instituere, promulgare, aliquid sub legis superbissimæ vincula conjicere; tabulas figere; jura dare, legem in æs incidere; legibus munire urbem; describere jussa populo; legibus constringere, adstringere, devincire populum. 2. *Legem accipere*, Gesetz annehmen. Jurare in legem; lege se obstringere; legi se subjicere; legibus se devincire. 3. *Lex est de ea re*, wir haben ein Gesetz. Lege tenemur; lege sanctum habemus; lege cautum est. 4. *Legem servare*, Gesetz halten. Legi cedere, parére, obtemperare legi; legem observare servare, sequi; legi satisfacere; implére officii partes, quas lex jubet, poscit, imperat. 5. *Legem violare*, Gesetz brechen. Fraudem legi facere; contra legem facere; jus, legem violare; leges perfringere, perrumpere; à legibus discedere; legem conculcare; in *vel* contra leges committere; legi non parére. 6. *Legem abrogare*, Gesetz abschaffen. Legem infirmare, irritam facere, dissolvere, antiquare, convellere, tollere, delere, rescindere, 7. *Dispensare in lege, vulg.* im Gesetz dispensiren, vom Gesetz entbinden. Gratiam legis facere; lege aliquem solvere. V. *Dispenso.* *Usus.* Lege agere, *jure constituto certare*; vel *judicis sententiam exequi*, nach den Gesetzen verfahren. Legem promulgare.

Libatio, onis, f. Opfferung, Kostung. *Syn.* Libamentum. *Usus.* Libationes epulæque ludorum. Sacrificiorum libamenta.

Libella, æ, f. kleine Waage, eine Art Gewicht. *Syn.* As. *Usus.* 1. Quis illi vel libellam unam dedisset? 2. *Norma, perpendiculum*, Bley-Waage.

Libellus, i, m. ein Büchlein, kleine Schrifft. *Syn.*

Syn. Commentarius, codex, parvus liber; Commentariolus, condicillus, chirographum. *Epi.* Parvus, exilis, non magnus, pusilli contemptique, Rhetorici, *Usus.* Libellum componere; in libellum memoriæ causâ referre. Libellum tradere supplicem, eine Bittschrift eingeben.

Libens, tis, g. o. willig. *Syn.* Lubens. *Usus.* Libenti animô hæc tolerabo. Libentissimis omnibus hoc munus consequére. V. *Libenter.*

Libenter, willig, gern. *Syn.* Libenti animô, magna voluntate, studiosè, non repugnanter, non gravatè; non modò non recusans, sed ultrò etiam, & spontè offerens; non repugnans; sine excusatione, summô studiô, summâ voluntate, egregiâ animi alacritate.)(*invitus.* *Phras.* 1. *Libenter tibi gratificabor*, ich werde dir gern dienen. Animo libenti prolixóque; non gravate, benignè, studiosè, perlibenter animo lubenti, æquo, imò verò gaudenti; propensè; pronis animis; effuso studio, utraque manu, alacritate summa; animo libentissimo; animo non invito dabo omnia. 2. *Reducem te libenter videbo* ich werde gern sehen, wenn du zurück kommest. Delectabit me tuus reditus; cupide expecto reditum tuum; lætabor, acquiescam tuo reditu; est in optatis, te coram amplecti; lætus te videbo; lætè ac hilarè te accipiam.

Liber, era, um. frey, ledig. *Syn.* Non impeditus, expeditus, solutus, nullâ re implicatus; nullius dominationi parens, ingenuus; qui sui juris est & mancipii; qui in sua protestate est; suo jure libertatéque utitur; jus suum retinet; nemini mancipatus, addictus; vacuus, purus, integer.)(*servus, impeditus, implicatus.* *Phras.* 1. *Liber sum*, ich bin frey. Nullius imperiô contineor; libertate utor integerrima; omnia mihi integra sunt ac libera; in potestate mea sum; nullis neque imperii, neque juris inclusus sum angustiis, quo minus meo arbitratu vivam, in nullius jure aut ditione sum; non ea conditione natus sum, ut legibus quidquam debeam. 2. *Liber est à publicis oneribus*, er ist frey von allen Diensten und Gaben. Rerum omnium vacatione commodissimâ utor, operum immunis agito; immunitatem rerum omnium habeo. V. *Immunis, Vacatio.* *Liberum legibus esse voluit*, er hat gewollt, daß er Gesetz frey seyn soll. Nullis legibus alligatum, constrictum, impeditum esse voluit legibus solutum; liberum exsolutúmque legum vinculis; nullis adstrictum legibus; extra legem esse voluit; nullis legibus teneri; nullis legum angustiis inclusum esse voluit. *Usus.* Integrô, solutô expeditô ac liberô animô vivere, agere. Homo à cupiditatibus animi, ac perturbationibus liber ac solutus.

Liber, ri, m. Buch. *Syn.* Opus, volumen, commentarius, monumentum, lucubratio, codex, libellus, *Epi.* Auguralis, extremus, gravissimus, improbus, magnus, notior, optimus, plenus, refertus sententiis, suavissimus, superior. *Phras.* *Multos libros scripsit*, er hat viele Bücher geschrieben. Composuit, contexuit, scriptos reliquit; grandia variarum commentationum, eademque utilissima monumenta reliquit; chartis ad posteros transmisit; copiosos in omni genere libros emisit, edidit, foràs dedit; in lucem emisit; cogitationes suas litteris monumentisque explicuit consignavit, mandavit, commendavit, vulgavit, evulgavit; publici juris fecit; eo autore multi libri exivêre. *Usus.* 1. Librum evolvere, percurrere, pervolutare, durchlesen. 2. Librum scribere, facere, absolvere, perpolire, verfertigen. 3. Liber imprudenti excidit in lucem prodiit, ausgehen. Liber vetustate corruptus, situ exesus, blattas passus & tineas, à tineis corrosus, & fugientibus litteris malè deformatus, ein altes von Schaben zerfressenes Buch.

Liberalis, e. freygebig. *Syn.* Largus, munificus, beneficus, prolixus.)(*avarus, parcus, sordidus.* *Phras.* *Erga omnes æque liberalis es*, du bist gegen alle freygebig. Totum te in alios effundis, profundis; benignè facis omnibus; est in te benignitas incredibilis; prolixior ferè voluntas est, quam res patitur; nemo non à te liberalissimè tractatur; naturâ ad beneficentiam propensus es, nihil ut suprà. Fructus liberalitatis tuæ uberrimi ad omnes pertinent, perveniunt. Nulli fides tua, nulli opera, nulli res familiaris deest; liberalitate uteris in omnes effusissimâ; liberalitate tibi omnes devincis; intactus, es ab avaritiæ sordibus, nemo est, qui non beneficiis ornetur tuis. V. *Beneficium.* *Usus.* 1. Liberalis dicitur, qui officium, non fructum sequitur. 2. *Ingenuus, honestus*, ehrbar. Artes, quæstus, artificia, liberalia & ingenua. V. *Litteræ, Ars.*

Liberalitas, tis, f. Freygebigkeit. *Syn.* Benignitas, beneficentia. largitas, benefica voluntas, voluntas benè merendi de aliquo. *Epi.* Cautior, dissolutior, moderata, divina, præstans, commemoranda,)(*avaritia.* *Usus.* Liberalitate uti, liberalitate sibi alios devincire. Liberalitatem

tatem exercere, maximus est divitiarum fructus. V. *Beneficentia, largus, dono.*

Liberaliter, freygebig, ehrbar. *Syn.* Largè, munificè, benignè; ingenuè. *Usus.* 1. Benignè liberalitèrque dedit. 2. Homo liberaliter educatus.

Liberatio, onis, f. Erledigung, Befreyung, Errettung. *Syn.* Absolutio. *Usus.* Liberationem culpæ simul & errati veniam impetravi. Liberatio & vacuitas omnis molestiæ.

Liberator, oris, m. Erretter, Erlöser. *Syn.* Vindex libertatis. *Usus.* Patriæ liberatores urbe carebunt, qui à cervicibus jugum servile dejecerant?

Liberè, frey, ledig. *Syn.* Solutè. *Phras.* *Liberè locutus sum.* ich habe frey heraus geredt. Libertate animóque maximô erupit ex me vox, & sine cunctatione dixi, quod senseram; tum primùm memorem libertatis vocem misi; incurri enimverò magnâ libertate verborum, fidentérque locutus sum; liberô ore, & pro causa fidenter locutus sum. *Usus.* Licenter peccat, & liberè. Constanter se gerit, & liberè.

Liberi, orum, m. Kinder. *Syn.* Filii, proles, soboles, nati. *Epi.* Suavissimi, charissimi. *Phras.* 1. *Liberos gignere,* Kinder erzeugen. Liberos suscipere, tollere ex uxore; liberis operam dare; sobolem stirpis parare; liberos procreare; augeri liberis; liberos gignere. *Usus.* Liberos mater, generis præsidia, fortunarúmque omnium socios peperit complures. Oro te, per quæcunque jura liberos parentibus jungunt, ich bitte dich durch die kindliche Treue. V. *Pario.*

Libero, as, avi, atum, are. erlösen, erretten, befreyen. *Syn.* Vindico, libertatem do; in libertatem vindico, restituo; in integrum restituo; expedio, solvo, laxo, relaxo, levo. *Phras.* 1. *Liberabo vos hostili vi & metû,* ich werde euch von aller feindlichen Gefahr erretten. Ex cæde & vinculis eripiam; jugum à vestris cervicibus depellam, removebo; ex improborum faucibus ac manibus eripiam; ab hostili terrore vindicabo; metum vobis omnem dejiciam; laqueos servitutis abrumpam; metum animi abstergam: faciam, ut ex illo metû reviviscat; ut curâ omni relevetur, ut emergat; ut metû defungatur respublica; explicabo urbem periculô, & ex ærumna extraham. 2. *Illô metû sensim liberor,* ich werde endlich von der Furcht nach und nach befreyet. Metus mihi adimitur; metû me sensim exonero; metû me exolvo; à longâ formidine respiro; metum sensim amoveo; expedio me tandem curâ & metû curis solvitur animus. 3. *Libera me quæso, hôc metû,* benimm mir diese Furcht. Metû me longô exime; metum hunc mihi exime, deme, absterge; expedi hac me solicitudine: exolve me istâ solicitudine; leva animum hac molestiâ; scrupulum mihi istum exime; istis me molestiis relaxa; exonera animum hôc metû. V. *Libertas.* *Usus.* Aliquem metû, solicitudine, crimine, suspicione cupiditatis; molestiis, animum liberare. Aliquem ære alienô liberare.

Libertas, tis, f. Freyheit. *Syn.* Immunitas: licentia.)(*servitus.* *Epi.* Carissima, dulcissima, non infesta, acerbitate suppliciorum jucundior, licita, præclara, sancta, summa, otiosa, tacita, tranquilla, equestris. *Phras.* 1. *In libertatem se vindicârunt,* sie haben sich in die Freyheit gesetzt. In libertatem se asseruere; expedivere se è servitute; jugum exuêre, excussêre; servitutem exuêre; in libertatem se restituêre. *Usus.* 1. Libertatem dare, die Freyheit schencken. Largiri, concedere libertatem; libertatem, *vel* libertate donare. 2. Libertatem habere, accipere, recipere, tenére, die Freyheit haben, bekommen. 3. Libertatem adimere, præcidere, occludere, die Freyheit benehmen. 4. Libertatem amittere, se libertate abdicare, sich der Freyheit entschlagen. 5. Libertatem recuperare, vindicare; se in libertatem restituere, die Freyheit wieder herstellen. 6. *Licentia,* Frechheit, Ausgelassenheit. Libertate immoderata & concionum licentiâ Romana res concidit.

Libertinus, i, m. der von einem Freygelassenen her ist. *Syn.* Liberti filius.)(*ingenuus.* *Usus.* Patre libertinô natus.

Libertus, i, m. ein Freygelassener. *Syn.* Justa servitute manumissus, manû assertus; ad pileum vocatus. *Epi.* Gratiosus, paternus & probatissimus, nequam, improbus.

Libet, buit. es beliebet, oder gefällt. *Syn.* Placet, delectat, non displicet, volo, juvat. *Phras.* *Si ita libet,* wenn es dir also beliebet. Si collibitum est; si ita

ita commodum tibi est; si cordi est, si ita fert libido. V. Placeo. *Vulg. pro libitu*, nach Belieben. V. *Libido.*

Libidinosè, geil, üppig, muthwillig. *Syn.* Intemperanter, luxuriosé. *Usus.* Cave, ne quid per libidinem, libidinosè, nefariè dicas, aut cogites.

Libidinosus, a, um. geil, muthwillig. *Syn.* Intemperans, mulierosus, lascivus, impudicus, procax, salax, voluptarius.)(*Temperans*, *Castus*. *Phras. Est homo libidinosus*, er ist ein geiler Mensch. Homo turpissimâ libidine incensus; qui parùm honestè pudicitiam habeat; qui vitam intemperanter, dissolutè, nequiter, luxuriosè traducat; voluptatibus deditus; mollitia & luxû diffluens; qui omnia ad libidinem & voluptatem referat; in voluptate omnia ponat; in quo flagrant libidinum vitia; qui cupiditate, libidine impeditur, luxû perditus; unâ libidine capiatur; luxuriâ & lesciviâ diffluat; homo intemperantissimæ libidinis; in Venerem effusus. V. *Luxuriosus, impudicus.*

Libido, inis, f. Geilheit, Begierde. *Syn* Furor, impetus non rectus, effrenata cupiditas. *Epi.* Effusa, nefaria, non mediocris, profana, indomita. *Phras.* 1. *Turpe est, libidinem suam sequi*, es ist schändlich wann sich einer in die Geilheit einläßt. Turpe est, parére libidini & indulgére; abripi cupiditate; libidinem voluptatibus explere; volutari in voluptatibus & cœno libidinum; servire, inservire libidini; in Venerem se effundere; libidinum incendiis ita exæstuare, ut non libido ab oculis, non facinus a manibus, non flagitium à toto corpore abesse videatur; turpe est, ferarum ritû vulgare concubitûs; pecorum ritû promiscuè in concubitûs ruere. 2. *Casti etiam animi libidine tentari possunt*, auch keusche Gemüther können zur Geilheit angereitzet werden. Castæ etiam mentes libidine conscitari; stimulis libidinum compungi; fervore libidinis inflammari possunt; castis etiam mentibus cum formis animo se per oculos insinuantibus continens sæpè bellum gerendum est; flammæ libidinis per castas etiam mentes serpere, easque depasci possunt; castas etiam mentes afflare pestilens is spiritus potest. 3. *Libidinem comprimere nascentem*, die aufsteigenden Begierden unterdrücken. Coërcere cupiditatem; guiscentem in animo cupiditatem restinguere; impuros igniculos, antequam mentem depascant, ex animo amovere. 4. *Pro libidine agit omnia*, *vulg. pro libitû*, er thut alles nach seinem Belieben, wie es ihm in den Kopff kommet. Ad arbitrium libidinémque agit omnia; arbitratû suo agit omnia; quæ in mentem, aut libidinem venerint, exequitur; ut animô lubet, collibitum est; ex libidine sua agit omnia; una illi agendi lex est sua cujusque rei libido. V. *Impudicus voluptas.*

Libo, as, avi, atum, are. verkosten, versuchen. *Syn.* Delibo, degusto: carpo, decerpo. *Adv.* Publicè. *Usus.* 1. Libanda sunt ex omnibus, quæ veritatis specie maximè moveant. Libavimus ex maximis ingeniis excellentissima quæque, & excerpsimus optima. 2. *Sacrifico*, opffern. Sacerdotes fruges libant. V. *Gusto.*

Libra, æ, f. eine Wage. *Syn.* Statera, trutina, lanx. *Epi.* Anceps. *Usus.* In altera libræ lance ponere.

Libramentum, i, n. das instehende Gewicht. *Usus.* Libramenta plumbi.

Libraria, æ. f. Bücherey, Buchladen. *Syn.* Taberna libraria bibliotheca.

Librarius, ii. m. Abschreiber der Bücher. *Epi.* Librarii plurimi, accurati. *Syn.* Scriba qui exscribit, describit libros. *Usus.* Legem illam per plures librarios scribi feci.

Libro, as, avi, atum, are. wägen. *Syn.* Pondero, staterâ examino. *Usus.* Terra suis librata ponderibus.

Licenter, frech, verwegen. *Syn.* Immoderatè, nimis liberè, audacter, fidenter, confidenter. V. *Liberè.*

Licentia, æ, f. Frechheit, Freyheit. *Syn.* Libertas immoderata, impunitas: intemperantia, protervitas, improbitas; *item*: venia. *Epi.* Infinita, intoleranda. *Usus.* 2. *Licentiam dare*, einem etwas zustehen, zulassen. Magistratus improbus his sceleribus licentiam dat, permittit, largitur, concedit. 2. *Licentiam habere*, gar zu grosse Freyheit haben. Summam licentiam nancisci, adipisci; patére alicui licentiam omnem, quam sibi arrogat, quidlibet audiendi. V. *Audeo* 3. Licentiam morum compescere, der Außgelassenheit der Sitten steuren. Severis edictis tollere, præcidere, comprimere; populum à licentia arcere. V. *Impunitas, Audax.*

Liceo, es, cui, itum, ere. feil seyn. *Syn.* Æstimor. *Usus.* Quanti licet is hortus, wie theuer wird der Garten feil geboten?

Liceor, eris, itus sum, eri. darauf bieten, ein Gebot darauf legen. *Syn.* Licitationem facio, pretium defero. *Usus.* Liceri contra aliquem. Hæredes liceri cogitant.

Licet, uit, itum, ere. es ist erlaubt. *Syn.* Licitum est, jus est, integrum est, jus habeo, fas est, datur hæc venia: datur; legibus conceditur; copia est. *Usus.* Hoc tibi per leges non licet. Nefas est violare hospitem, neque Romano homini licet.

Licet, wiewol. *Syn.* Quanquam, quamvis, etsi, quantumvis.

Licitatio, onis, f. ein Gebot auf ein Ding, Feilschung. *Syn.* Auctio. *Usus.* Licitationem facere.

Licitator, oris, m. Steigerer, der auf ein Ding mehr biethet. *Syn.* Qui rei sub hasta positæ pretium auget.

Lictor, oris, m. Scherg, Büttel, Stadt-Knecht. *Syn.* Apparitor. *Lictores duodecim virgas fascesque præferebant Consuli.* *Usus.* 1. Lictor, colliga manus. *Vetus formula.*

Lien, nis, n. das Miltz. *Syn.* Splen.

Lignatio, onis, f. das Holtzmachen. *Syn.* Lignorum sectio, deportatio. *Usus.* Lignationis causa Cæsaris milites egressi castris sunt.

Lignator, oris, m. Holtzhacker. *Usus.* Oppressis subito lignatoribus.

Ligneus, a, um. höltzern. *Syn.* Quod est ex ligno, *Usus.* Signum ligneum.

Lignor, aris, atus sum, ari. Holtz machen, Holtz hauen. *Syn.* Cædendæ materiæ causa silvas peto, ad ferenda ligna eo; lignationis causa exeo; ligna colligo; ligna, materiam cædo. *Usus.* Pars cohortum lignatum ac pabulatum missa est.

Lignum, i, n. Holtz. *Syn.* Materia, lignea materia. *Epi.* Infelicissima, humida, viridis. *Usus.* Struem lignorum ingentem faciunt.

Ligo, as, avi, atum, are. binden, zusammen binden. *Syn.* Vincio, constringo.)(*dissolvo.* *Usus.* Catenis ligo. V. *Vincio, Vinculum.*

Ligo, onis, m. Haue, Hacke, Karst. *Instrumentum rusticum ad culturam hortorum, agrorum, vinearum.*

Liguri o, is, ivi, ire. prassen, schlemmen, durch die Gurgel jagen. *Syn.* Helluor. *Usus.* Non liguriunt pecuniam, sed devorant. V. *Nepos, Abligurio.*

Liguritio, onis, f. das Schlemmen, Prassen. *Syn.* Helluatio.

Limatus, a, um. abgefeilt. *Syn.* Perpolitus, elimatus, limatulus. *Usus.* *Transl.* Judicium limatum. Vir urbanitate multâ limatus. Limata oratio.

Limbus, i, m. Saum am Rock. *Syn.* Pars vestis extrema; vestis ora.

Limen, inis, n. Thür-Schwelle. R. *a* λιμήν, *aditus.* *Syn.* Introitus, janua, ostium, *Epi.* Sanctissimum. *Usus.* Limine aliquem, aditu & vestibulo prohibere. Pedem limine, extra limen efferre; pro limine adstare.

Limes, itis, m. Schrancken, Grântz-Stein. *Syn.* Finis, terminus. *Phras.* 1. *Limites provinciæ constituere,* die Marck-Steine setzen in Abtheilung der Länder. Definire regionibus limites; ponere limites, circumscribere; provinciam suis finibus describere, circumscribere; fines provinciæ designare; certis spatiis, terminis finire, terminare, circumscribere. 2. *Limites sibi figere,* gewisse Schrancken setzen. Cancellos sibi circumdari; cancellis certis rem omnem circumscribere; fines sibi præscribere, statuere, constituere, adhibere. 3. *Limites transgredi,* die Schrancken überschreitten. Modum transire; finem prætergredi; lineas transire; egredi præscriptum limitem, cancellos. *Usus.* Limes agro positus.

Limo, as, avi, atum, are. ausfeilen. *Syn.* Elimo, polio, expolio. *Usus.* Animi acumen arte limandum est. Limare se ad causas dicendas. Stilus omnia polit ac limat.

Limosus, a, um. leimicht, schlammicht, kothig. *Syn.* Limô plenus, cœnosus.

Limus, a, um. scheel, überzwerch. *Syn.* Transversus, obliquus. *Usus.* Limis oculis aliquem intueri. V. *Torvè, obliquè.*

Limus, i, m. Leim, Lette, Schleim, Koth. *Syn.* Lutum.

Linea, æ, f. eine Linie, Strich, Richtschnur.

 Fi-

Filum, quô fabri materiarii utuntur ad signandam materiam Epi. Recta. Usus. Transl. In dicendo, agendo lineam teneto, *ne exerrato*. Peccare, est tanquam lineas transire. Vix *lineam scribere potui*. vulg. ich habe kaum eine Zeile schreiben können. *Latine dicendum* : Vix versum unum exarare potui.

Lineamentum, i, n. Strich, Zeichnung, Zug, Gestalt. *Syn*. Linea, figura, ductus linearum. *Epi*. Extremum, pulchrum. *Usus*. Compositio membrorum, conformatio lineamentorum. Oris lineamenta. Numerus orationi velut extrema lineamenta affert.

Lingo, is, ere. lecken. R. *a* λείχω. *Usus*. Mel mihi lingere videbar.

Lino, is, livi, litum, ere. salben, überstreichen. *Usus*. Sagittas venenô linere. *Alias etiam* Linio, is, ire, *reperitur*.

Lingua, æ, f. Zunge, Sprache. R. *a Lingendo*. Syn. Sermo. *Epi*. Hæsitans, titubans, volubilis, celer, impigra, exercitata. *Usus*. 1. Linguam comprimere, adstringere, compescere, die Zunge im Zaum halten. Lingua adhuc dum illi constitit, er kan noch reden. Lingua soluta est, er hat angefangen zu reden. Lingua hæsitavit, titubavit, er hat mit der Sprache nicht fortkommen können. Favete linguis, *silete*, 2. Sermo. Sprache. Lingua Latina inops est, uberior Græca. Cura, ut Latinam linguam probe noris, luculenter calleas, teneas, scias. Hujus commercio linguæ ad didiscendi aviditatem exciteris. V. *Latinitas*.

Linter, tris, c. Fischer-Kahn, Nache. *Syn*. Navicula ex arbore cavata.

Linteatus, a, um. mit Leinwand angethan. Syn. Linteô indutus. *Usus*. Ea legio linteata dicta est.

Linteum, ei, n. leinen Tuch, Leinwand. *Epi*. Purum, tenuissimum. *Usus*. Linteis inductus.

Linteus, a, um. leinen. *Usus*. Vestis lintea.

Lippio, is, ire. triefende Augen haben. *Us*. Cùm leviter lippirem; has litteras dedi.

Lippitudo, inis, f. triefende Augen. *Epi*. Diuturna, molesta, odiosa, perodiosa. *Usus*. Non occupatione, sed parvulâ lippitudine adductus sum, ut dictarem hanc epistolam.

Liquefacio, is, feci, factum, ere. zerlassen. *Syn*. Mollio. *Usus*. Cave, ne voluptates liquefaciant animum.

Liquefio, fis, factus sum, fieri. zerinnen, zerfliessen, weich werden. *Syn*. Liquesco, fluo. *Usus*. Glacies liquefacta.

Liquesco, is, ere. zerfliessen. *Usus*. Liquescere voluptate.

Liquet, es ist offenbar. Syn. Constat. *Usus*. Dicebant judices, non liquere.

Liquidê, *vel* Liquidò, klärlich, offenbar. Syn. Certo, manifesto. *Usus*. Confirmare hoc possum liquidò.

Liquidus, a, um. weich, fliessend.)(*siccus, aridus*. *Usus*. Liquida voluptas. Genus orationis liquidum, profluens, profusum.

Liquo, as, avi, atum, are. schmeltzen, zerlassen. Syn. Liquefacio, liquidum facio. *Usus*. Guttæ solis ardore liquatæ.

Liquor, oris, m. ein flüßiges Ding, Safft. Syn. Humor.)(*Concretio*, *Epi*. Vivens, inamœnus, jucundus, purus. *Usus*. Liquores amnium. Causæ concretiones & liquores.

Lis, tis, f. Zanck, Streit-Handel. Syn. Controversia, concertatio, causa, disceptatio. *Epi*. Intestata, insolita, nova, privata, tota, lites privatæ, reliquæ. *Phras*. 1. *Litem intendit homo improbus*, er fündet mit einen Streit-Handel an. Litem mihi infert; causa mihi nascitur cum homine improbo; jure experiri vult homo improbus; controversiam infert; dicam impingere audet; in contentionem, disceptationem vocat; in controversiam vocat, adducit, deducit; controversiam mihi facit, intendit; controversia mihi oritur, existit cum illo; litibus implicor; lege agere; legibus experiri audet homo improbus. V. *Causa, Controversia*. 2. *Litem perdet*, er wird den Handel verliehren. Litem amittet; causa cadet; causam amittet; causam adversarii tradet. 3. *Lites semper novas excitare*, immer neue Händel erwecken. Lites ex litibus serere, movère rixas; litibus identidem lacessere; lites & contentiones excitare. 4. *In litem se immittere*, sich in einen Handel einlassen. In causam descendere, ingredi demittere se; in dimicationem descendere; dimicationem subire. 5. *Litem componere*, den Streit-Handel beylegen. Litem transigere; tollere, componere, dirimere, sedare controversiam. *Usus*. Litem contestari, *rem in judicium adducere*, den Handel vor Gericht bringen, gerichtlich vortragen. Litem dare secundum tabulas, das Urtheil und Ausspruch der Sache nach den Rech-
ten

tey machen. Litem æstimare, litis æstimationem facere *Expensarum in litem factarum totiusque damni ationem inire*, die Unkosten eines Processes taxiren. Litem suam facere, *tanquam suam suscipere*, den Handel führen, gleichsam, als ob er sein eigen wäre. Litem in rem suam vertere. den fremden Handel sich selbst zum Gewinn machen. V. *Judex, judicium.*

Litaniæ, arum, f. Litanien. Supplicationes religiosæ quibus Sanctorum suffragationes exposcimus.

Litatio, onis, f. Opfferung. *Usus.* Hostiæ sinè litatione cæsæ.

Litatò, mit GOtt versöhnt. *Syn.* Auspicato,

Litigator, oris, m. Zäncker, der gern rechtet. *Usus.* Rusticus illiteratusque litigator.

Litigiosus, a, um. zänckisch. *Syn.* Litium cupidus. *Usus.* Litigiosus homo. Litigiosum prædium.

Litigium, ii, n. Gezänck, Streit-Handel. *Syn.* Lis. *Usus.* Nunquid ego litigii inter vos contrahere cupio? V. *Lis.*

Litigo, as, avi, atum, are. zancken, hadern. *Syn.* Discepto, contendo, altercor. *Usus.* Litigare cum aliquo & judicio confligari. V. *Contendo.*

Lito, as, avi, atum, are. opffern. *Syn.* Sacrificio Deum placo. *Usus.* Molâ falsâ litant, qui thura non habent.

Litor, aris, atus sum, ari. durch Opffer eine gute Vertröstung erhalten. *Usus.* Qui fit, ut litetur uni, alteri non litetur.

Litoreus, a, um. zum Gestad oder Ufer gehörig. *Usus.* Arbores, aves litoreæ.

Littera, æ, f. Buchstab. *Syn.* Nota, scriptura, elementa litterarum. *Epi.* Brevis, longa, forensis, insuavissima, nulla, prima, salutaris, vastior, tristior. *Usus.* Una & viginti sunt formæ litterarum. Epistola vacillantibus litteris exarata. Litteras venustè pingere, formare. Figuras litterarum fœde & inscitè effingere. Nomen grandibus litteris in marmore incisum. Litteræ compositissimæ.

Litteræ, arum, f. Wissenschafft. *Syn.* 1, Eruditio, doctrina, bonæ artes & ingenuæ. 2. Memoria, monumenta. 3. Epistola. *Epi.* Non vulgares, reconditæ, interiores, exquisitæ, disertæ. *Phras.* 1. *Litteris humanioribus me impendam*, ich werde mich auf die freyen Künste legen. Ingenuas artes colam; in studiis humanitatis, tanquam in mercatura bonarum artium diligenter versabor; cum Musis me delectabo; cum omnibus Musis rationem habére cogito; totum me ad studia doctrinæ conteram; ad studium doctrinæ atque humanitatis, quo teneor, me applicabo; in humanioribus studiis omne curriculum meæ industriæ elaborabitur; mansuetiores artes, Musas totis animis persequar; in his bonarum artium studiis ætatem omnem ponam, agam, exigam; in has politiores artes totò pectore incumbam. V. *Humanus.* 2. *Litteras mittis amoris plenas*, deine Briefe sind voller Liebs-Bezeigungen. Litteras mittis multo officio refertas, litteræ tuæ insignes multis amoris notis; amor tuus ex omnibus sese partibus ostendit in tuis litteris. V. *Epistola.* *Usus.* 1, *Bonæ artes*, Wissenschafft. Totum se ille ad litteras abdit, litteris involvit. Sunt in eo multæ litteræ; litteris est egregiè politus, eruditus, 2. *Monumenta*, schrifftliche Urkunden. Mandare litteris, ac memoriæ posterorum cogitationes suas. Litteris artes omnes continentur. 3. *Epistola*, Brief. 1. *Litteras scribere*, einen Brief schreiben. Exarare, conficere; appellare aliquem; obstrepere alicui litteris; per litteras colloqui. 2. *Litteras mittere*, einen Brief schicken. Dare alicui, *latori*; ad aliquem, *cui scribimus.* Committere fido homini litteras. 3. *Litteras perferre*, einen Brief überbringen, einhändigen. Afferre ad aliquem; dare alicui, reddere litteras. 4. *Litteras accipere*, einen Brief empfangen. Commearunt ad me celeriter; volarunt tuæ; crebræ mihi ab amicis veniunt litteræ. 5. *Litteras intermittere*, das Briefschreiben unterlassen. Ecquid oblanguit conquievit tuus ardor scribendi? 6. *Litteras expectare*, einen Brief erwarten. Diu tuas litteras requiro, desidero; multum jam temporis ab his litteris mutum esse doleo. 7. *Litteras intercipere*, Briefe auffangen. In alienas manus incidere litteræ. 8. *Litteris rescribere*, auf den Brief antworten. Respondére; litteras persolvo; litterarum officium reddere. 9. *Litteras aperire*, den Brief eröffnen. Resignare litteras; solvere epistolam; vincula epistolæ laxare. 10. *Litteras claudere*, den Brief versieglen. Litteras obsignare, signare. 11. *Post-Scriptum litterarum vulg.* In extremis litterarum; in extrema parte epistolæ adjungere aliquid. V. *Epistola.*

Litteratè, gelehrt. *Syn.* Scitè, doctè, eleganter. *Usus.* Litteratius cæteris loquitur.

Litteratura, æ, f. Schrifft, Gelehrsamkeit. *Usus.* 1. Memoria litteraturæ velut germana soror est. 2. *Varia eruditio*, Gelehrtheit. Erat in Cæsare ingenium, ratio, litteratura, cogitatio.

Litteratus, a, um. gelehrt. *Syn.* Liberaliter eruditus, doctus & sciens, omnibus artibus liberalium studiorum excultus; litteris instructus; in omni bonarum litterarum artiumque genere versatus; doctrinâ atque optimarum artium studiis perpolitus; ornatus iis artibus, quibus ingenia ad doctrinam excoluntur. *Usus.* Litteratum otium. Senectus litterata, V. *Doctus, Applico.*

Litura, æ, f. Auslöschung, Durchstrich, Durchstreichung. *Syn.* Linea inducta ad aliquid delendum. *Epi.* Flagitiosa. *Usus.* Mendæ lituris corriguntur. Hoc nomen in litura est.

Litus, toris, n. Gestad, Ufer. *Syn.* Ora, ripa. *Epi.* Delicatissimum, desertum. *Usus.* Delectat me orarum ac litorum amœnitas.

Lituus, i, m. Bischoff-Stab, Feld- und Heer-Horn, Trompete, Schalmey. *Syn.* Bacillum leniter incurvum à litando dictum. *Epi.* Auguralis, insignis, clarissimus. *Usus.* Lituus auguralis ab ejus litui, quô canitur, similitudine nomen accepit. Lituus auguratûs insigne.

Liveo, es, *vel* Livesco, is, ere. schwarzblau werden. *Usus.* 1. Digiti livescunt. 2. *Invidus fio*, neidig werden. Livescere fas non est.

Lividus, a, um. blau-gelb, neidig. *Syn.* Invidus, malevolus.

Lixa, æ, m. Sudel-Koch, Feld-Koch. *Usus.* Impedimenta subsequi jussit, & calones lixasque, & invalidos senes.

Locatio, onis, f. Setzung, Miethung, Verdingung. *Epi.* Scelerata, falsa, inanis. *Usus.* Porticus, quæ ex locatione reficiebatur. Postulârunt, ut induceretur locatio.

Loco, as, avi, atum, are. setzen, an einen Ort stellen. *Adv.* Publicè. *Syn.* Repono, colloco. *Usus.* 1. Locare aliquem in amplissimo dignitatis gradu. Civitatem in fide alicujus locare. Membra suo locata loco. 2. *Eloco; curandum do mercede constitutâ, conductori trado*, ausleihen, einem etwas um Lohn zu machen übergeben. Fundum locavi. Statuam, opus, viam sternendam alicui locare. 2. *In matrimonium colloco.* Filiam suam alicui locare, ausheyrathen.

Locuples, etis, g. o. reich, begüttert. *Syn.* Dives, copiosus, abundans.)(*Egens.* *Adv.* Maximè, parum, quidem, certè, sanè. *Usus.* Locuples domus, oratio locuples, Cicero locuples testis & autor. V. *Dives.*

Locupleto, as, avi, atum, are. bereichern. *Syn.* Dito, divitiis augeo, orno, fortunis augeo, cumulo; fortunis amplifico. *Usus.* Orationem locupletasti graviorum artium instrumento. Villam picturis, civitatem fortunis locupletasti. V. *Dito, Dives, Divitiæ.*

Locus, i, m. ein Ort, Stelle. *Syn.* Status, conditio: pretium, æstimatio, amor, gratia: occasio, tempus: genus. *Epi.* Opacus, frigidus, amœnus, remotus ab arbitris, opportunus, commodus, saluber. *Usus.* 1. (1. *Locus, sacer*, ein heiliger Ort. Locus vetusta religione inclytus, celeberrimus. (2. *Locus solitarius*, ein einsamer Ort. Locus ab omni turba interpellantium vacuus, abditus certè, & ab arbitris liber ac remotus. Loci secessus à strepitu, clamore turba vacuus. (3. *Locus amœnus*, ein ansehnlicher Ort. Locus ædificiis frequens, uberrimo agro, mitissimo cœlo, clementibus accolarum ingeniis. (4. *Locus, munitus*, ein vester Ort. Locus natura & arte munitus; natura & opere munitus; arcis in môdum emunitus. (5. *Locus horridus*, ein wilder Ort. Locus asper & incultus; latronum occultator & receptator locus; furiarum quoddam castrum; locus septus densis sentibus, virgultis obsitus; arduus; iniquus, in una parte præceps, Avius commeatibus locus; difficilis aditu; loca confragosa, implicata vallium flexibus, & difficilis exitûs, tetra, inculta, formidolosa. Asperitas, squalor locorum. (6. *Locus spatiosus*, ein weiter Ort. Locus in amplam camporum planitiem explicatus; locus, ubi se laxant montium sinus, & immensam planitiem aperiunt; loci amplitudo tanta, ut subjectos campos terminare oculis haud facile posses. Ex superiore loco dicere, *ex rostris*. 2. *Status, conditio*, Stand, Beschaffenheit. In eum locum res rediit, venit, adducta, reducta est, die Sache ist so weit kommen. Quo loco res tuæ sunt? wie stehet es mit dir? Pessimo loco res nostræ ac fortunæ sunt. Optimo loco stat respublica, es gehet übel, es gehet gut. 2. *Pretium,*

tium gratia, Werth, Gunst, Ansehen. Est magno loco; summum tenet, primum, principem apud Cæsarem locum, er stehet sehr wohl in Gnaden bey den Kayser. 4. *Dignitas*, Ehren-Stelle. Ascendit in summum civitatis locum. Summum locum tenet, obtinet. Loco motus, deturbatus, dejectus est. 5. *Occasio, tempus*, Gelegenheit, Zeit. Lenitati locus non est; nihil loci est dubitationi. Locus gratificandi nullus est. Priore loco dicere: posteriore loco causam dicere. 6. *Genus*, Geschlecht, Adel. Homo honesto, equestri, summo, clarissimo; *aut contrà*: ignobili, obscuro, infimo loco natus. 7. *Loci Rhetorici* proprii, communes, sedes ac domicilia argumentorum. 8. *Locus autoris*, vel *libri*, Schrifft-Stelle. Platonis hunc locum tangendum non putavi; integrum reliqui. Eum locum fuse persequitur in suis libris Carneades.

Locô, an statt. *Syn.* Vice. *Phras.* 1. *Loco parentis te colo*, ich ehre dich gleich als meinen Vater. Parentis mihi numero es; duco, numero, habeo te in parentis loco; locum parentis, charitatémque tenes, obtines; pietatem filii tibi præsto. 2. *Tuo loco negotium agam*, ich werde die Sache an statt deiner verrichten. Tuis vicibus fungar; viciariam tibi operam præstabo. Tuis curis, tuo muneri quasi vicarius succedam; solicitudinem tuam in negotio præstabo; tuam vicem supplebo; tuas partes sumam, suscipiam, agam; tuam vicem hoc in negotio præstabo; vicem implebo; operæ ego tuæ vicariam supponam fidem. 3. *Loco parentis filius successit in consulatu*, an statt des Vaters ist der Sohn Burgermeister worden. Filius in parentis locum substitutus est; parenti a filio successum est; in demortui parentis locum suffectus, sublectus, subrogatus est filius; parentis fortuna in filium transiit. V. *Succedo.*

Locutio, onis, f. die Rede, *Syn.* Sermo. *Epi.* Emendata & Latina. *Usus.* Sermo est oratio remissa, & finitima quotidianæ locutioni.

Logi, orum, m. Possen, eitle, lächerliche Reden. *Syn.* Dictum ridiculum, nugæ, fabulæ.

Logica, æ, f. Vernunftlehre, Disputir-Kunst. *Syn.* Dialectica. *Usus.* Logica, quam rationem disserendi voco.

Logodædalus, i, m. der nichts dann zierliche Worte brauchet in seiner Rede. *Syn.* Verbôrum artifex & auceps. *Epi.* Exultantes.

Lolium, ii, n. Unkraut, Lülch. *Herbæ genus segetibus inimicum.*

Longè, ferne, weit. *Syn.* Procul.)(*Propè. Phras.* 1. *Longè distamus*, wir seyn weit von einander. Magno locorum intervallo disjuncti sumus; locorum longinquitate nimia disjungimur; in iis locis sum, quo propter longinquitatem tarde omnia perferuntur; regiones amplæ, & maria inter nos intersunt, interjacent, interjecta sunt. 2. *Longè remotus es*, du bist weit von uns entfernet. Devectus es in ultimas marium terrarumque oras; ablegatus eò, unde ad nos nec nomen, nec fama de te accedere possit; iis locis agis, eas regiones colis, quas natura longe submovit. *Usus.* 1. Longè, *Loci.* Longe hinc Romam est. Longè à nobis, â domo abes. 2. *Temporis: Diu*, lang. Tempus muneris dandi longe abest. 3. *Multum*, sehr weit. Longe falleris opinione. Longè omnes superas. Longè prospicis; à vitio abes longissimè. *Cum Superlativo.* Longè optimus. 4. Longè rem petere; *Rei seriem ab ultimis principiis repetere.* V. *Procul.*

Longinquitas, atis, f. Entfernung, Weite. *Syn.* Diuturnitas: locorum intervallum, distantia.)(*Propinquitas. Phras. Longinquitas temporis dolorem minuit*, die Länge der Zeit mindert den Schmertz. Dolorem mollit; minuit dies; diuturnitas dolorem animi vetustate tollit; mora oblanguescit animi dolor. *Usus.* 1. Dolor corporis longinquitate productus vehementius torquet. Nihil est, quod longinquitas temporis non efficiat. 2. *Loci.* Nil audio de te ob locorum longinquitatem.

Longinquus, a, um. weit entfernet. *Syn.* Longe remotus: longus, diuturnus.)(*Propinquus. Usus.* 1. Longinquus locus & reconditus. 2. Longinqui temporis usu multa discuntur. Rem deferre in longinquum.

Longitudo, inis, f. Länge. *Syn.* Diuturnitas, longinquitas; proceritas. *Usus.* Longitudo orationis. Longitudo itineris me retardavit.

Longus, a, um. lang. *Syn.* Procerus, longinquus, diuturnus, temporis longinquitate productus.)(*Brevis. Phras. Longus homo*, ein langer Mensch. Est in eo proceritas corporis ingens; est proceritatis eximiæ; corpore excelso est, ut ejus humeri aliorum vertices æquare facile possit; est staturæ præcipuæ; corporis magnitudine eximia; statura illi longior & productior, ut ad domus limen-

limen caput ei demittere necesse sit. *Usus.* Breve tempus ætatis satis est longum ad benè honestéque vivendum. Nihil mihi longius fuit, ac te videre. Nihil illi longius, ac argento illo potiri, die Zeit ist ihm allzu lang, so lange er das Geld nicht haben kan.

Loquacitas, atis, f. Geschwätzigkeit. *Epi.* Insolita, perennis & profluens, quotidiana, rudis & indiserta. *Usus.* Facit non loquacitas mea, sed benevolentia epistolas longiores.

Loquaciter, geschwätzig. *Usus.* Homo loquaciter litigiosus.

Loquax, acis, g. o. geschwätzig. *Syn.* Multus in loquendo, garrulus. *Usus.* Malo indisertam prudentiam, quam stultitiam loquacem, V. *Loquor.*

Loquor, eris, cutus sum, loqui. reden. R. *à* λόγος, *Sermo.* *Syn.* Sermonem habeo, commemoro, dico, ajo, verbum facio, vocem mitto, sermonem confero; mihi oratio est cum aliquo. *Adv.* Abundanter, accuratius, accusatorie, acutè, amicissime, ample, aspere, asseveranter, belle, commode, confuse, copiose, desperanter, dilucide, gloriose, græce, graviter, hiulce, honorifice, humane, improbe, indulgenter, inquinate, imprudenter, Latine, eleganter, libere, liberalissime, magnifice, obscure, ornate, placide, plane; populariter, propediem, pulchre, splendide, sincerè, suaviter, vere, verecunde, usitate, vulgo. *Phras.* 1. *De te frequenter loquimur,* wir reden offt von dir. De te frequenter sermoninamur; frequens nobis est de te sermocinatio; multum nobis sermonis dant res tuæ; sæpe in sermonem veniunt: de rebus tuis nunquam nos oratio deficit; in rebus tuis nec infacundi sumus, nec imprompti. Res tuæ nobis in ore sunt frequenter; res tuas frequènter in sermone habemus; res tuas laudésque crebris sermonibus usurpamus, agitamus; nullus nobis crebrior infertur sermo, ac de te; res tuæ crebris sermonibns feruntur; sæpe inter nos de tuis rebus verba facimus. Sermones, qui inter nos feruntur, fere de rebus tuis sunt. 2. *Vix loqui poterat præ stupore,* er hat vor Erstaunung fast nicht reden können. Lingua non suppetebat animo; vocem prope admiratio incluserat; vocem adeo suppresserat stupor; hærebat homini lingua, vox, oratio; effari verbum nullum potuit; infantissimus erat; diu vocem mittere non poterat, vix hiscere poterat *vel* audebat; vix mutire ausus; intercepta homini vox est; vocem emittere nullam potuit. 3. *Nihil insolentius locutus est* es ist ihm kein ungereimtes Wort entfallen. Nihil neque insolens, nec protervum ex ore ejus exiit; verbum nullum durius, imprudenti excidit *vel* elapsum est; nihil durius disseruit; nihil linguæ intemperantia temere jactum; nihil temere; nihil inconsiderate, nihil contra, ac fas erat, dicere auditus est. 4. *Ut insolenter locutus est!* wie frech hat er geredet! Ut temere effutiit multa! ut incondita multa ebulliit! ut nihil pro sano homine locutus est! quanta efferebatur verborum immoderatione! quoties vox eius stolida, ac prope vecors audita est! quam insolenter vox ejus intonuit! quoties emissæ voces sunt stultitiæ indices, ac insolentissime temeritatis! 5. *Loquere cum illis,* rede mit ihnen. Da te in sermonem; infer te in circulos; aptos tempori sermones sere; socia sermonem; veni in sermonem illorum. V. *Colloquor.* 6. *Omnes de tuis laudibus loquentur.* De te semper omnes gentes loquentur; nulla unquam vetustas obmutescet; nunquam de tuis rebus gratæ posteritatis sermo conticescet. Versaberis in ore hominum & sermonibus, tuæque illæ laudes per omnes temporum ætates cantabuntur. V. *Laudo.* 7. *Tandem post longum silentium loqui cœpit,* endlich hat er angefangen zu reden. Obstinatum tantum silentium rupit; constrictam diu mœrore linguam resolvit, liberique hominis ore sermonem executus est. 8. *Frustrà loquimur de hac re,* wir reden umsonst von der Sache. Frustra de re verba consumimus; frustra sermones cædimus; verba commutamus; sermones conferimus; sermonem miscemus. *Usus.* Inter nos locuti sumus. Tu quidem hæc ex ore alterius, tuo tamen sensu loqueris. Mulsa loqui, süsse Wort geben.

Lorica, æ, f. Brust-Harnisch. *Syn.* Ferreum pectoris adversus tela munimentum, *Epi.* Firmissima, ferrea, insignis; ænea. *Usus.* Cum lorica descendit in campum.

Loricatus, a, um. geharnischt. *Usus.* Loricati milites, quos cataphractos vocant.

Loripes, dis, *gen. om.* krumm-füßig. *Usus.* Distortis pedibus in modum loripedis.

Lorum, i, n. Rieme. *Usus.* Loris aliquem cædere.

Lubens, entis; *gen. om.* willig. *Syn.* Libens. *Usus.* Non me lubente hoc facies. V. *Libenter.*

Lubenter, gern. *Syn.* Libenter.

Lubet,

Lubet, uit, es beliebet. Syn. Libet. V. *Libet*,

Lubido, inis, f. Begierde. Syn. Libido. V. *Libido*.

Lubricus, a, um. schlüpfferig. Syn. Præceps, periculosus, in proclive labens.)(*stabilis, planus*. *Phras. Solum lubricum*, ein schlüpfferiger Boden. Solum non recipiens vestigium; solum, quod vestigia fallat facile; cui insisti sine prolapsione haud facilè potest; ubi fallente vestigiô proclivis in lapsum gradus; ubi gradum firmare nemo possit. *Usus*. Ætas puerilis maximè lubrica est, & incerta. Natura oculos fecit lubricos & mobiles. Viæ adolescentiæ lubricæ, quibus illa insistere aut ingredi sine casu aliquo, *aut* prolapsione vix potest.

Lucellum, i, n. kleiner Gewinn. Syn. Lucrum exiguum,

Luceo, es, luxi, ere. leuchten. Syn. Splendeo. *Adv*. Fere, jam, nihilominus. *Usus*. Imperii nostri splendor illis gentibus lucet. Æquitas, virtus per se ipsa lucet. Ornamenta in virtute & industria posita luceant.

Lucerna, æ, f. Leuchte. Syn. Lumen, lychnus. *Usus*. In sole lucernam adhibere.

Lucescit, Tag werden. Syn. Dilucescit, lucere incipit. V. *Dies*, *Aurora*.

Lucet, es taget. *Usus*. Nondum satis lucebat; exivi, antequam luceret.

Lucidè, licht, klar. *Usus*. Dilucidè & breviter definire.

Lucifer, eri, m. Morgen-Stern. Syn. Stella Veneris.

Lucifugus, a, um. Licht-scheu. *Usus*. Ecce autem alii minuti & angusti & omnia semper desperantes, alii malevoli, invidi, difficiles, lucifugi, maledici.

Lucrifacio, is, feci, factum, ere. Gewinn machen, Vortheil bekommen. Syn. Lucror. V. *Lucrum*, *quæstus*.

Lucror, aris, atus sum, ari. gewinnen. Syn. Lucrifacio, lucrum facio, quæstum facio, compendium facio. *Adv*. Impunè.)(*Perdo*. *Phras. Causidici multi fiunt, ut plurimum lucrentur*, viele werden Rechtsgelehrte, damit sie einen Gewinn haben. In forum se multi conferunt, ut lucri plurimum faciant; ut quæstus faciant maximos; lucri spe & cupiditate adducti: lucelli dulcedine illecti; lucrum dum spectant, dum sequuntur, in forum veniunt. Multos ad agendas causas lucri cupiditas impellit. Facit augendæ rei cupiditas, spes ditescendi, ut multi vocem in quæstum conferant; multi agendis causis se dant, ut compendii ex iis faciant aliquid. Multi industriam suam in agendis causis exercent, ut lucri inde aliquid colligant; ut pecuniæ aliquid inde redigant. *Usus*. Auri pondo decem lucrari.

Lucrum, i, n. Gewinn. Syn. Quæstus, compendium: fœneratio, *Epi*. Immensum atque infinitum, invitum, non magnum, præclarum, præsens. *Phras*. 1. *Homo est uni lucro intentus*, er siehet eintzig und allein auf den Gewinn. Omnia ad quæstum & nundinationem traducit; ut lacunam rei familiaris expleat, audet agitque omnia; rem quærit omnibus modis, dum quæstum ex re faciat, omnia honesta atque inhonesta perinde habet; quovis lucellô capitur, ducitur. Id unum spectat & sequitur, ut quæstus faciat maximos; nihil turpe putat, modo cum quæstu conjunctum sit; rem ut faciat; lucrum ut consequatur; nullas artes, quantumvis sordidissimas, aspernatur. Tanti lucrum putat, ut expetendum sibi vel cum dedecore existimet; eâ cupiditate ad lucrum incumbit, ut quærendum sibi vel cum infamia ducat, 2. *Ex ea re nihil lucri habeo*, darbey hab ich keinen Gewinn. Nihil ad me redit ex his; isthic mihi neque seritur, neque metitur; nihil inde pecuniæ redigitur; nihil inde lucri ad me derivatur; nihil lucri in me redundat. *Usus*. Plerique quæstû ducuntur, & lucrô. De lucro vivere. Omnia ad lucrum revocare. Hoc in lucro, in lucris ponendum. V. *Quæstus*.

Luctatio, onis, f. Streit. Syn Concertatio. *Epi*. Incerta, magna. *Usus*. Sine adversario nulla est luctatio. V. *Certatio*.

Luctator, oris, m. Kämpffer.

Luctificus, a, um. traurig, trübselig. *Usus*. Clades luctificæ.

Luctor, aris, atus sum, ari. ringen. Syn. Concerto, contendo. *Adv*. Amplius. *Usus*. Luctari cum aliquo. V. *Contendo*.

Luctuosus, a, um. traurig. Syn. Funestus, luctû plenus, quod habet luctum. *Usus*. Afflicta & prostrata virtus maximè luctuosa est. Dies populo acerbus & luctuosus. V. *Tristis*.

Luctus,

Luctus, ûs, m. Trauer. *Syn.* Mœstitia, mœror, squalor, sordes, lachrymæ, fletus. *Epi.* Acerbissimus, continuatus, domesticus, gravissimus, impudens, magnus, publicus, summus, tantus, tristis. *Phras. Civitas universa in luctu erat*, die gantze Stadt war in Trauer. In squalôre erat civitas; in sordibus, lamentis luctúque jacebant omnes; luctû occupati erant omnium animi; luctû conficiebantur; squalebat urbs tota; in luctu erat, versabatur; luctus non continebatur parietibus unius domûs, sed totam urbem pervadebat; quem luctum hauserint, perceperint cives omnes, sordidâ scissáque veste alii, alii lachrymis ac querelis testabantur; concessum in omnem formam luctûs est; jacebant alii in squalore & sordibus, alii lachrymis propè ac gemitibus contabescebant. V. *Lugeo, lachrymor, gemo, mœror, tristitia. Usus.* Luctus est ægritudo ex ejus, qui charus fuerat, acerbo interitu. Habet ea res luctum. Nolo te in eundem luctum vocare. Incidere in maximos luctus. Luctum levare, sedare, tollere. Luctum deponere.

Lucubratio, onis, f. Arbeit, oder Studiren bey dem Licht. *Syn.* Vigiliæ nocturnæ, commentatio.

Lucubro, as, avi, atum, are. zu Nacht studiren. *Syn.* Elaboro, elucubro. *Usus.* Accipe opusculum his contractioribus noctibus lucubratum. V. *Compono.*

Luculentè, hell, deutlich. *Syn.* Copiosè, splendidè. *Usus.* Luculentè scribere, dicere.

Luculenter, hell. *Syn.* Luculentè, egregiè.

Luculentus, a, um. ansehnlich. *Syn.* Elegans, præstans, insignis, grandis. *Usus.* Luculentus scriptor. Luculentam plagam mihi inflixit. Homo luculentus.

Lucus, i, m. Wald. *Syn.* Nemus sacrum. *Epi.* Sanctus.

Ludibrium, ii, n. Verspottung. *Syn.* Irrisio. *Phras. ludibrio aliis esse nolo*, ich will andern nicht zum Gelächter werden. Ludibrio, irrisui, despectui esse nolo; nolo ad contumeliam os præbere aliis; nolo spectaculo esse aliis, & traduci per ora hominum, ludibrio haberi nolo; nolo vulgi ludibria experiri. *Usus.* Ludibria fortunæ expertus. V. *Contemptus, irrideo.*

Ludibundus, a, um. spielend, munter. *Syn.* Alacer, per jocum & ludum. *Usus.* Omnia ludibundus perficies.

Ludicrus, a, um. kurtzweilig. *Syn.* Jocularis. *Usus.* Sermo ludicrus. Armorum exercitatio ludicra.

Ludificatio, onis. Betrug. *Usus.* Omni ludificatione senatum remoratur. Ludificatio in usum venerat.

Ludifico, as, avi, atum, are. betrügen, verlachen. *Syn.* Illudo, decipio. *Usus.* Si quis latere & ludificare diutiùs velit. V. *Decipio.*

Ludius, ii, m. Gauckler. *Syn.* Histrio.

Ludo, is, lusi, lusum, ere. spielen. *Syn.* Ludô utor, animi causâ exerceor. *Adv.* Jocose, satis, familiariter, lautissimè, lepidè, studiose, multum ac diu. *Phras.* 1. *Non libenter ludo*, ich spiele nicht gern. Ludô non delector, non capior; non soleo libenter ludo indulgere; ludis operam dare; non libenter me ludendo exerceo; non multum reperio in ludendo voluptatis; exiguam ex ludo voluptatem capio; magnam ex ludo non haurio voluptatem. *Usus.* 1. Pilâ ludere 2. *Deludo*, auslachen. Lusit in me, ùt solet. 3. *Jocor*, schertzen. Ludens id dixeram. 4. Operam in re ludere, vergeblich sich bemühen.

Ludus, i, m. Spiel. *Syn.* Munus, spectaculum, ludicrum; *item:* Schola; jocus. *Epi.* Campestris, compitalitius, gladiatorius, jucundus, novus, talarius. Ædiles, amplissimi, antiquissimi, apparatissimi, magnificentissimi, casti, solennes, castissimi, lætiores; magni, grati, maximi, mediocres, plebeji, primi, publici, Romani, sanctissimi, scenici, summi sumptuosi, votivi. *Phras.* 1. *Ludi magnifice sunt curati*, es seynd herrliche Schau-Spiele gehalten worden. Ludi dati sunt magnificentissimi; ludi more institutóque habiti, editi, comunissi sunt apparatissimi. Maxima fuit ludorum celebritas, apparatus, splendor; maxima munerum fuit magnificentia; spectacula præbita sunt luculenta; ludi opulentiûs instructiusque, quàm antehac, sunt celebrati. *Usus.* 1. Ludos publicos apparare, curare, edere, committere, Schau-Spiele halten. Ludos instaurare, intermittere. Ludos spectare. 2. *Exercitatio ludicra*, Spiele. Detur aliquis ludus illi ætati; exercitatione ludóque campestri uti. 3. *Jocus*, Schertz. Per jocum & ludum aliquem evertere. Ista perdiscere ludus est. 4. *Schola*, Schule. Ludum aperire. Ex eo ludo ac pueritiæ disciplina multi clari viri profecti sunt. Ludus & officina discendi.

Lues, is, f. Seuche. *Syn.* Pestis. *Epi.* Impura. *Transl.* Morum contagio. V. *Pestis, Contagio.*

Lugeo, es, luxi, ere. bedauern, trauren. R. à λοιγός, pernicies. Syn. In luctu sum, squaleo, mœreo.)(Lætor. Phras. Mortuum meritò omnes lugebant, seinen Tod haben alle billig bedauret. Flebant de morte tanti viri; mortuum lugubri lamentatione & fletû prosequebantur: mœrebat senatus, tota civitas confecta seniô, squalebant municipia, afflictabantur coloniæ agri denique tam mansuetum, tam beneficum civem desiderabant. Propter unum hic totus civium squalor, hic luctus, hæ sordes susceptæ sunt. Eluxere eum graviùs & diutiùs, quàm ulla mater unicum filium. Tanti luctus gemitúsque fiebant, ut acerbissimus totâ urbe luctus versari videretur. Complorata mors viri totam urbem lamentis implevit. Nemo unquam dolentiùs deploratus est; mœrebant boni omnes, & in luctu vivebant; accepto ejus mortis nuncio nemo erat, qui lachrymas teneret; qui lamentis non se dederet; qui in questus se flebiles non profunderet; lachrymis justóque comploratû mortuum non prosequeretur; auditâ ejus morte lamentis, ploratúque urbs tota personabat; ubique comploratio & flebiles voces exaudiebantur; coortæ ubique lachrymæ & voces doloris indices; nec deerant, qui muliebres in fletus se projicerent; qui lachrymis, querelis, sordidâ scissâque veste totam urbem planctu lamentisque implorarent; concessum in omnem formam luctûs, nec lamentis parcebatur. V. Luctus, Mæror. Usus. Lugere mortem filii, fortunam reipublicæ.

Lugubris, e. traurig. Syn. Funebris. Usus. Fratris mei lachrymæ sordesque lugubres. V. Tristis.

Lumbus, i, m. Hüffte. Usus. Lumborum tenus.

Lumen, inis, n. Licht. Syn. Lux.)(tenebræ. Epi. Æternum, altum, autumnale, bonum, clarum, dilucidum, breve, probabile, illustre, suave, divinum, gravissimum, honestum, lætum, magnum, mediocre, obscurum, perpetuum, plenum, rutilum summum, superum, tenue, tenuissimum, varium, vernum, certum, fervidum, vitale, volitans. Usus. 1. Lumen alicui in tenebris præferre. Tabulæ pictæ in bono lumine collocatæ. Animi, consilii, ingenii lumen porrigere ac tendere. Luminibus alienis obstruere, das Licht, die Fenster verbauen. Luminibus officere, idem. 2. Fenestra, Fenster. Credebat ab ædium venditore mutata lumina. 3. Oculus, Aug. Amissis luminibus.

Luminare, is, n. Licht. Syn. Lumen. Usus. Incolumi senatû, nondum tot luminaribus reipublicæ extinctis.

Luminosus, a, um. hell, licht. Usus. Partes maximè luminosæ & quasi actuosæ.

Luna, æ, f. Mond. Epi. Major, nova. Phras. 1. Luna nova, der Neumend. Luna nascens; luna cùm se curvat in cornua; cum cornua lunæ eminent. 2. Luna plena, Vollmond. Luna, cùm totum orbem sidere impleret; cum orbem sidus impleverit; cùm recessû, digressû longissimô à sole lumen accipit plenissimum. 3. Luna crescens, zunehmender Mond. Luna adolescens; luna se reficiens; luna cùm fluxû modicô sinum facit. 4. Luna decrescens, abnehmender Mond. Luna senescens; cùm exiguo jam cornû fulget luna. Luna deficiens. 5. Eclipsis lunæ, Monds-Finsterniß. Lunâ laborante; luna deficiens, cùm primum nitorem sideris sui conderet; cùm sanguinis colore suffusò lumen omne fœdaret. Lunæ defectio, V. Eclipsis. Usus. Luna summa humilitate fertur, propè contingens terram. Accessû suô & recessû solis lumen accipit. Solis annuam lustrationem menstruô spatiô consequitur. Ortus & obitus lunæ. Luna crescens & decrescens. Luna ortus nascentium moderatur; maritimorum motuum accessus & recessus motibus suis gubernat; accretione & diminutione luminis fastorum dies notat & significat.

Lunaris, e. dem Mond eigen. Usus. Lunaris & infimus cursus.

Luo, is, lui, ere. büssen. R. à λύω, solvo. Syn. Persolvo pœnas, pœnas do; item: expio, abstergo. Phras. 1. Unus ille luet culpam pro omnibus, er wird diese Schuld an statt aller büssen. Ille pro omnibus pœnas pendet, persolvet; de unius tergo satisfiet populo; pro omnium peccato unus ille supplicium sufferet; omnes omnium pœnæ in eum expetunt; unius pœnâ defungendum erit senatui; unus ille piaculum fiet pro cæteris. 2. Statim luit temeritatem suam, er hat seine Vermessenheit bald gebüsset. Non celeriùs, quàm timeri poterat, fortuna deprehendit ejus temeritatem. Non effugit pœnam temeritas; erroris sui mox pœnas dedit, dependit, solvit. V. Pœna, punio.

Lupa, æ, f. Ertz-Hure. Syn. Meretrix, scortum.

Lupinus, a, um. was vom Wolff ist. Usus. Folliculus lupinus.

Lupus, i, m. Wolff. R. à λύκος. Usus. Lupus in fabula.

Lurco, onis, m. Prasser. Usus. Lurco tribunus plebis.

Luridus, a, um. Bley-farbig. Syn. Supra modum pallidus. Usus. Corpus luridis maculis deforme.

Luſcus, a, um. halb blind. *Syn.* Unô captus oculô, cocles.

Luſio, onis, f. Kurtzweil. *Epi.* Laborioſæ multæ. *Uſus.* Pueri luſionibus laborioſis delectantur; ſenibus ex tot luſionibus tali demum relinquuntur.

Luſor, oris, m. Spieler, Betrieger. *Syn.* Qui ludit, aut decipit. *Uſus.* Luſorem ſuum deludere.

Luſtralis, e. zur Reinigung gehörig. *Uſus.* Sacrificium luſtrale.

Luſtratio, onis, f. Durchzug. *Syn.* Peragratio. *Uſus.* Peragratio itinerum, luſtratio municipiorum.

Luſtro, as, avi, atum, are. beſichtigen *Syn.* Inſpicio: peragro. *Phraſ.* *Exercitum luſtrare*, die Armee muſtern. Copias recognoſcere; legiones recenſere; numerum copiarum inire; delectum agere, habere militum. *Uſus.* Luſtrare oculis animô totam terram. Luſtrare exercitum, populum.

Luſtrum, i, n. Zeit von 5. Jahren. *Syn.* Quinquennale ſpatium, Olympias. *Epi.* Infelix, ſuperius. *Uſus.* 1. Luſtrum condere. Superioris luſtri nomina extinguere. 2. *Ganea, popina*, liederliches Haus. Emerſus è tenebris luſtrorum. In luſtris ac popinis tempus ætatis omne conſumpſit.

Luteus, a, um. kothig. *Syn.* Nullius pretii, *aut* ponderis, levis ineptus, homulus ex luto & argillâ factus. *Uſus.* Luteum negotium eſt, nec dignum, in quo &c. Homo luteus.

Lutulentus, a, um. kothig. *Syn.* Impurus, lutô cœnóque oblitus, lutô plenus. *Uſus.* Lutulenta vitia. Humus lutulenta. Ut ſus lutulenta in cœno volutatur.

Lutum, i, n. Koth. *Syn.* Terra humore ſoluta & putris. *Uſus.* O lutum! o ſordes! Homulus ex luto & argilla factus.

Lux, cis, f. Licht. R. à λύξ. *Syn.* Lumen.)(*tenebræ Epi.* Aliena, centeſima, clara, communis, dulcis, forenſis, illuſtris, inſolita, larga, ſuaviſſima, ſupera, tenuis, varia, veriſſima. *Phraſ. Lux iterum rediit ſerenior*, es iſt wiederum lichter worden. Lucem caliganti mundo reddidit dies, & ſpiſſas cœlo tenebras ſerenitate diſcuſſit; liquidior lux apparuit. Reddita terris dies eſt. *Uſus.* Communem lucem accipere. In lucem proferre. Luce privari. 2. *Perſpicuitas*, Deutlichkeit, Klarheit. Autoris ſententiæ lucem deſiderant. 3. *Dignitas, honor*, Anſehen. Lucem reipublicæ afferre. In clariſſima luce verſari. In Aſiæ luce degit. Lucem fugere. 4. *Dies*, Tag. Luce palàm in foro ſaltare. Ad eum ante lucem veni. 5. *Vita*, Leben. Lucis uſuram alicui eripere.

Luxuria, æ, f. *item* Luxuries, ei, f. Ueppigkeit, Unmäßigkeit. *Syn.* Luxus, libido. *Epi.* Agreſtis nova & inaudita, privata, profuſa, ſingularis, vitioſa. *Phraſ. Turpe eſt luxuriæ ſe dedere*, es iſt ſchändlich, ſich gantz dem wollüſtigen Leben ergeben. Turpe eſt luxuria diffluere; luxuria ſolvi; vitio ventris & corporis indulgere; molliter, luxurioſè vivere; vitam mollem & confertam voluptatibus vivere; per luxum & laſciviam in Venerem effundi; fortunæ indulgentia ad laſciviam abuti; marcere luxuria, vinô, ſcortis luſtriſque confectum. V. *Libido, impudicitia. Uſus.* 1. In urbe luxuries creatur, è luxuria avaritia, ex avaritia erumpat audacia, neceſſe eſt. Per luxuriam ſua bona profundere, conſumere, effundere. Luxuria cùm omni ætati turpis, tum ſenectuti fœdiſſima eſt. 2. *Inutilis ſine fructu redundantia*, Ueberfluß. Herbarum, frondium, ſtyli luxuries.

Luxurio, as, avi, atum, are. wollüſtig ſeyn. *Syn.* Laſcivio, abundo. *Uſus.* Depoſitô periculorum metû luxuriaverant animi. Merſus ſecundis rebus luxuriaverat animus.

Luxurioſè, unmäßig, üppig.

Luxurioſus, a, um. unmäßig. *Syn.* Intemperans. *Phraſ. Eſt luxurioſus*, er iſt in Geilheit gantz erſeſſen. Effuſus in vinum, & quæ ebrietatem ſequuntur; mollitiâ & laſciviâ diffluit; pudoris profanandi nulla illi eſt verecundia; in caſtris Veneris veteranus miles. V. *Libidinoſus, impudicus.*

Luxus ûs, m. Pracht, Verſchwendung. R. à λύσις, *ſolutio. Syn.* Intemperantia profuſióque in victu & cultu corporis: cultus opulentia. V. *Conſumo, Nepos. Uſus.* Luxû fluentem, & liberalius ſibi indulgentem repentè calamitas oppreſſit.

Lyceum, i, n. die Schule des Ariſtoteles.

Lychnuchus, i, m. Licht-Stock. *Syn.* Quod lucernam ſuſtinet. *Uſus.* Ad lychnuchum ligneolum ſcripſi.

Lychnus, i m. Lampe. *Syn.* Lucerna. *Uſus.* Alia ſolis lux, & lychni.

Lyr-

Lymphaticus, a, um. unsinnig. *Syn.* Furiosus. *Usus.* Pavor lymphaticus.

Lymphatus, a, um. unsinnig. *Syn.* Furens, insanus. *Usus.* Velut lymphati & attoniti munimentis se continebant. V. *Furens*.

Lynceus, a, um. scharffsichtig. *Syn.* Perspicax. *Usus.* Quis est tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat?

Lyra, æ, f. Geige, Leyer. *Syn.* Fides. *Usus.* Lyrâ canere.

Lyricus, a, um. zur Leyer dienlich. *Usus.* Poëta lyricus.

M.

Macellum, i, m. Speis-Marckt. *Syn.* Locus, in quo venduntur omnia, quæ in urbem vescendi causâ afferuntur.

Macer, a, um. mager.)(*pinguis.* *Phras.* *Valde macer est,* er ist sehr mager. Macie extenuatus, ac propè confectus est; macie exesus est; macie deformatus; umbra hominis videtur, fame ac illuvie enecti; facie luridâ, refugientibus introrsum oculis habitum refert corporis pallere & macie perempti. V. *Macies.* *Usus.* Solum exile & macrum.

Maceria, æ, f. Mauer aus Stein und Erde. *Syn.* Murus in agro *aut* vinea.

Macero, as, avi, atum, are. aushungern. R. à μακρὸς. *Syn.* Attenuo, contero. *Usus.* Aliquem solicitudine, fame macerare. Curis, invidià confici & macerari.

Machina, æ, f. Gebäude, Gerüst. *Syn.* Machinatio. *Usus.* 1. Hæc tota lex ad te evertendum quasi machina comparatur. 2. *Astutia, dolus, ars,* Betrug, List. Adhibere, comparare, commoliri dolum, machinam, fallaciam, præstigias.

Machinamentum, i, n. Gerüst. *Syn.* Machina. *Usus.* Varia quatiendis muris machinamenta.

Machinatio, onis, f. Gerüst, List, Erfindung. *Syn.* Artificium. *Usus.* Judex velut machinatione quâdam & solertià in rei partes est flectendus.

Machinator, oris, m. Erfinder. *Syn.* Architectus, fabricator.

Machinor, aris, atus sum, ari. aussinnen. *Syn.* *Transl.* Struo, molior, excogito. *Phras.* *Machinatur dolum;* er gehet auf einen Betrug um. Dolum comparat; fraudem molitur; monstri aliquid alit; flagitii aliquid conficit; fallaciam portat homini. V. *Fraus, Dolus, Decipio.* *Usus.* Sibi ipsi pestem, aliis necem, *vel* calamitatem machinari. *Adv.* Jamdiu, scelestissime.

Macilentus, a, um. mager. *Syn.* Macer, macie extenuatus. V. *Macer.*

Macies, ei, f. Magerheit. *Syn.* Corporis siccitas, gracilitas, tenuitas. *Epi.* Grandis. *Usus.* Equi macie corrupti. Homo macie torridus. Corpus macie contabuit, extabuit, consenuit. Macie tabescere & consenescere.

Macrocolum, i, n. eine Art von Papier. *Syn.* Charta, membranula.

Mactè, wohlan! frisch auf! *Vox hortantis.* *Usus.* Mactè virtute & hâc pietate in patrem patriámque! Mactè virtute milites estote! Mactè animô.

Macto, as, avi, atum, are. schlachten. *Syn.* Neco, interficio. *Usus.* Æternis suppliciis mactabuntur improbi. Quam Lentulo victimam gratiorem mactabis? Majori aliquem malò mactare, *afficere.* V. *Hostia.*

Macula, æ, f. Mackel. R. à μῶκος, *macula.* *Syn.* Labes, probrum, dedecus, vitium.)(*splendor.* *Epi* Insignis, magna, minuta, maculæ æternæ. *Phras.* 1. *Maculâ afficere,* einen Schand-Fleck anhängen. Maculam alicui & notam inurere; maculà aliquem, *vel* maculam alicui aspergere; labem inferre, aspergere; labe afficere, fœdare. 2. *Maculam delere,* den Schand-Fleck auslöschen. Maculam eluere & delere; abolére novâ gloriâ flagitii memoriam; turpitudinem delére; farcire

sarcire infamiam; flagitium, incommodum expiare; maculam abstergere. 3. *Maculam contrahere*, Schande oder Unehre aufheben. Maculam ex re aliqua concipere, suscipere; labem contrahere, V. *Dedecus*, *Ignominia*.

Maculo, as, avi, atum, are. bemackeln. *Syn.* Maculâ afficio, contamino, commaculo, inquino, polluo, fœdo, labem intero, maculis aspergo. *Usus.* Omni dedecore maculare splendorem alicujus. V. *Macula*, *commaculo*.

Maculosus, a, um. befleckt. *Syn.* Maculis aspersus, respersus. *Usus.* Maculosa vestis Maculosi senatores.

Madefio, fis, factus sum, fieri. naß werden. *Syn.* Perfundor, respergor.

Madeo, es, ui, ere. naß seyn. *Syn.* Madefio.

Madidus, a, um. naß. *Syn.* Perfusus. *Usus.* Fasciculus ille totus aquâ madidus redditus est.

Magicus, a, um. zauberisch. *Usus.* Carmen magicum.

Magis, mehr. *Syn.* Plus plúsque, magè.)(*minus*. *Usus.* Semper magis magisque suspicor. Annos natus magis quadraginta. Magis est, quod lugent, quàm quod &c.

Magister, ri, m. Lehrmeister. *Syn.* Præceptor, doctor, autor.)(*Discipulus*. *Epi.* Bonus & eruditus, familiaris, gratissimus, imbecillis, magnus & sapiens, molestus, novus, præstantissimus, perfectior, senior, summus, exquisitus, germanus, ineptus, Rhetoricus. *Usus.* Magistrum habere; aliquô magistrô uti. Apud magistrum pueri exercentur. Dux & magister ad faciendum aliquid. Plato autor & magister intelligendi, virtutis, animi. Stylus perfector dicendi & magister. Timor non diuturni magister officii. Sub haud pœnitendo magistro litteras didicit. V. *Doctor*.

Magisterium, ii, m. Meisterschafft. *Syn.* Magistri munus, officium, cura, dignitas. *Epi.* Novum, nequissimum. *Usus.* Magisterium morum. Magisteria à majoribus instituta me delectant.

Magistra, æ, f. Lehrmeisterin. *Usus.* Legis æternæ vis, quasi dux & magistra vitæ & officiorum.

Magistratus, ûs, m. Obrigkeit. *Syn.* Dignitas, honor, potestas, fasces, procuratio muneris publici; qui cum potestate est; qui potestatem gerit.)(*Privatus*. *Epi.* Æquus, amplus, annuus, certus furibundus, levissimus & divulgatus, mutus, lex loquens, patricius, provincialis, sanctissimus, summus. Amentes, annui, avariores, egregii, improbi & rapaces, inepti, liberi, maximi, ministri, minores. *Phras.* 1. *Magistratus honorem, cui vult, tribuit*, die obrigkeitlichen Würden theilt er nach seinem Belieben aus. Honores, quibus vult, mandat; imperii summam, quibus vult, tradit, committit; imperium, quibus vult, mandat, defert, magistratum, quibus vult, dat, committit, mandat; reipublicæ quos vult, præficit; summam rerum, quibus vult, permittit; summum imperium potestatémque rerum omnium, quibus vult, committit; summam rerum ad eos, quos privata necessitudo potiores efficit, pro libidine defert; summam rerum dat; reipublicæ principatum iis concedit; principes in republica ponit; in summo imperio locat, quos non merita, sed privata necessitudo commendat. 2. *Multos magistratus gessit*, er hat schon viele obrigkeitliche Aemter geführet. Multos honores gessit; imperii summam sæpè tenuit, imperium gessit sæpè; sæpiùs cum imperio fuit; in magistratu fuit sæpiùs; summa rerum sæpè ad ejus arbitrium rediit; sæpiùs summô magistratû reipublicæ præfuit; non rarò summa imperii ad hunc virum respexit; principatum suæ civitatis sæpè obtinuit. 3. *Ad summum magistratum pervenies*, du wirst zur höchsten obrigkeitlichen Stelle gelangen. Summum, atque altissimum civitatis gradum obtinebis; ea consequeris, quæ in republica sunt amplissima; honestissimô locô, summô locô tuâ in civitate futurus es; in magistratum venies; in summo imperio locabere. 4. *Quis in tanta perturbatione temporum magistratum suscipere audeat?* wer solte bey so gestalten Sachen die Stelle einer Obrigkeit vertreten wollen? Quis magistratum capere; rempublicam capessere; quis attingere rempublicam; magistratum inire impendentibus tot periculis audeat, animum inducat? *Usus.* Munus est magistratus intelligere, se gerere personam civitatis, deberéque ejusdem decus, & dignitatem sustinere, servare leges, jura describere, eaque fidei suæ commissa meminisse. Magistratum *petere*. Magistratum *creare*, ordinare, constituere. Magistratum alicui *mandare*, Magistratum *assequi*, adipisci, accipere. Magistratum *gerere*. Magistratum *deponere*; magistratu abire. V. *Dignitas*, *Honor*, *Officium*, *Imperium*.

Magna-

Magnanimitas, tis, f, Großmüthigkeit. *Syn.* Magnitudo animi, animi celsitas, amplitudo, præstantia, altitudo; magnus animus & excelsus. *Phras. Novi magnanimitatem tuam*, ich kenne deine Großmüthigkeit. Novi animi tui firmitatem, constantiam, vim, fortitudinem, excellentiam, sublimitatem; novi, quàm non humili & fractô sis animô; quàm ad omnem eventum, ad omnes casus ferendos, ad omnem fortunam, omnes temporum motus ac vicissitudines stabilis ac paratô sis animô; quæ in te sit indoles virtutis; quæ amplitudo animi ac consilii. Novi, quod animi tibi robur sit; nihil esse tam arduum, aut periculi plenum, quod aut non altô quodam aggrediaris animô, aut consilii præsentiâ non perfringas. V. *Animus fortis*.

Magnanimus, a, um. großmüthig. *Syn.* Magni animi vir & excellentia. *Usus.* Vir fortis & magnanimus. V. *Animus, Altus*.

Magnes, etis; m. Magnet-Stein. *Syn.* Lapis ferrum ad se alliciens.

Magnifacio, is, feci, factum, ere. hoch schätzen. *Syn.* Magni æstimo. *Phras. Tui libri passim magnifiunt*, deine Bücher werden sehr hoch geschätzt. Tui libri apud omnes in pretio & honore sunt; egregia de tuis libris opinio, existimatio est; præclarè de tuis libris omnes existimant, sentiunt, judicant; tui libri omnium judicio probantur; omnium laudibus ornantur; omnium in manibus versantur; omnibus manibus teruntur; omnium sinû foventur, circumferuntur, circumgestantur; assidue tractantur & lectitantur. V. *Æstimo*.

Magnificè, herrlich. *Syn.* Splendidè. *Usus.* Magnificè ac splendidè convivium ornare; laudari ab aliquo. Ample, laxe, magnifice habitare. Magnifice loqui, se jactare.

Magnificentia, æ, f. Herrlichkeit. *Syn.* Splendor. *Epi.* Laudanda, publica. *Usus.* Magnificentia, apparatio & sumptus epularum. In omnibus rebus magnificèntiam adhibere. V. *Splendor*.

Magnifico, as, avi, atum, are. erheben, groß machen. *Syn.* Te unum ex omnibus magnificare voluit. V. *Laudo*.

Magnificus, a, um. stattlich. *Syn.* Lautus, splendidus, amplus, gloriosus, summo splendore præditus. *Usus.* Magnificus ornatus, munera, cœna, oratio, animus. V. *Splendidus*.

Magniloquentia, æ, f. Wort-Pracht. *Usus.* Homeri magniloquentia.

Magnitudo, inis, f. Grösse. *Syn.* Amplitudo, granditas, moles. *Epi.* Admirabilis, singularis, immensa, excellens, eximia, incredibilis, interminabilis, insignis, inusitata, mirabilis, multa, nova, par, paterna, præsens, subita, summa, tanta, tenuis, vera & sapiens. *Usus.* Magnitudinem animi tui inflecti sinas. Amoris, odii, frigorum magnitudo. V. *Magnus*,

Magni esse, facere, habere &c. hochschätzbar seyn, hoch schätzen. *Usus.* Magni erunt mihi tuæ litteræ,

Magnô, theuer. *Syn.* Magnô pretiô.)(*parvô*. *Usus.* Agros illos magnô emit.

Magnoperè, sehr. *Syn.* Majorem in modum, vehementer, nimio opere. *Phras. Magnopere*, sehr, über die massen. Summè, etiam atque etiam, vehementer maximè, mirè, valdè, mirificè, incredibiliter, singulariter, insigniter, præcipuè, unicè, egregiè, apprimè, admodùm, oppidò, eximiè, cumprimis, inprimis, majorem in modum, mirum in modum, mirandum in modum, supra modum, extra modum, non vulgariter, non mediocriter, non parùm, non ad aliorum exemplum, non ex more exemplóque aliorum; non, ut solet; non, ùt mos est; sic, ùt nihil magis; sic, ut nihil suprà; sic, ut conferri nihil possit; sic, ut par, æquale nihil. V. *Valde*.

Magnus, a, um. groß. R. à μέγας. *Syn.* Amplus grandis, non mediocris, non parvus, longè latéque patens, immanis, vastus. *Adv. Æque*, plenè, plane, hercle, ita, mirifice, sane, valde. *Phras.* 1. *Res magnas aggreditur*, er unternimmt grosse Dinge. Res magnitudine præstabiles, novitate primas, genere singulares suscipit; nihil medium, nec spem, nec curam, sed immensa omnia volvit animô; res immensæ molis animô non minore suscipit; ad ea se servat, ea spectat, quæ magnitudinem ejus capiant; in moliendis rebus vires animô metitur. 2. *Magnus est corpore*, er ist groß vom Leib. Corporis magnitudine est inusitatâ; eximia illi corporis species & magnitudo; ingens illi corpus; species corporis ampla & magnifica; egregiâ est corporis amplitudine & specie; vastâ corporis mole, & humanæ magnitudinis formam propemodùm excedente; multùm inter omnes corporis specie eminet. V. *Longus*. 3. *Magnus autoritate inter homines*, groß von

von Macht und Ansehen. Vir summus, potentissimus, florentissimus; ornamentum ac lumen reipubl. Vir amplissimus & clarissimus. Omnium gentium, omnium sæculorum, omnis memoriæ facilè princeps.

Magus, i, m. ein Weiser, Zauberer. *Phras. Magus est*, er ist ein Zauberer. Est magicæ artis professione celebris; magicis carminibus, veneficiis & incantationibus utitur; inaudita & nefaria sacra exercet; diris carminibus inferorum umbras manésque elicere: puerorum extis Deos manes placare solitus. *Usus*. In Persis Magi augurantur & divinant. Magi genus sapientum & doctorum habebantur in Persis.

Majalis, is, m. Barck, verschnitten Schwein. *Syn*. Verres castratus.

Majestas, atis, f. Majestät, Herrlichkeit, Hohheit. *Syn*. Summa amplitudo, dignitas, summa gravitas. *Usus*. Majestas est amplitudo & dignitas civitatis, quam qui solvit, *aut* imminuit, capitis pœnâ afficiendus est. Magnum nomen, magna dignitas, magna majestas consulis. Majestatem conservare. V. *Dignitas, amplitudo, magistratus*.

Major, oris, g. c. grösser. *Usus*. Majora omnia re, quam famâ videbantur.

Majores, um, m. Vorfahren, Voreltern. *Syn*. Patres, avi.)(*Posteri*. *Epi*. Nostri obscuri. *Usus*. Patres majorésque nostri optimi & probatissimi.

Majus, i, m. May-Monath. *Usus*. Mensis Majum. Idus Majæ.

Mala, æ, f. Wange. *Syn*. Genæ, Maxilla.

Malacia, æ, f. Meer, Stille. *Syn*. Maris tranquillitas. *Usus*. Tanta repente malacia extitit, ut se movere locô non possent.

Malè, übel. *Syn*. Flagitiose, prave, nequiter, turpiter, improbe, incommode, duriter, aspere; perperam, perverse. *Phras*. 1. *Malè res nostræ habent*, es stehet übel mit unsern Sachen. Malè, pessime agitur mecum; claudicant res nostræ; res nostræ pessimo loco sunt; incommode mecum agitur; parùm recte res nostræ sub manus succedunt. 2. *Malè ageres* du würdest nicht recht thun. Pessimo publico facturus esses; neque recte, neque pro bono feceris: male tibi nobisque consuleres. 3. *Malè illos habuit*, es hat sie verdrossen. Acerbum indignúmque visum id est omnibus; incommodè id accidit omnibus; ea res offensionem attulit; molestiam illi eâ ex re cepêre non exiguam: res accepta est non æquis animis; graviter id illi molestéque tulêre. 5, *Malè me tractavit*, er hat mich gar übel gehalten. Graviter in me consuluit; asperè admodum ac duriter me accepit; arctè contentéque habuit; indignis modis me accepit, 5. *Malè vertit ea res*, die Sache ist übel von statten gangen. Res in magnum malum evasit; minùs prosperè res processit; consiliis obstitit fortuna, résque in perniciem vertit, die Sache hat übel ausgeschlagen. 6. *Malè precandi formulæ:* Dii te eradicent! Magnus te perdat Jupiter! Superi inferíque malis te exemplis perdant, interficiant! Quod tuo capiti malè sit! Ea res tibi malè vertat! In perniciem vertat! Abi in malam crucem! Abi in malam rem! *Usus*. O factum malè! malè agere, audire, loqui.

Maledicè, schmählich. *Usus*. De absentibus maledicè contumelioséque loqui,

Maledico, is, dixi, dictum, ere. übel reden, fluchen. *Syn*. Maledictis figo, carpo, rodo, vellico, petulanti linguâ inscitor; maledictis onero; maledicta in aliquem confero; probris & maledictis vexo, lacero, lacesso, maledictorum notis inuro; convicium facio; conviciis consector; maledicta in aliquem congero; inclementer, injustè dico in aliquem; maledictis, conviciis aliquem prosequor, configo, proscindo, concido, maledicta in aliquem evomo; conjicio. *Adv*. Contumeliosissime, petulanter, turpissime. *Usus*. Siquis alteri maledicit, petulans videtur. V. *Maledictum*, *Blasphemia*.

Maledictio, onis, f. Schmähung. *Syn*. Maledictum.

Maledictum, i, n. Schmäh-Wort. *Syn*. Convicium, probrum, contumelia. *Epi*. Pervulgatum, commune, volucre. *Phras*. 1. *Maledictis se mutuò impetunt*, sie schmähen einander. Certatur maledictis inter eos; gravissimè sibi obtrectant; maledictis se mutuis appetunt, onerant, proscindunt, lacerant, vellicant; omne virus acerbitatis in se mutuò evomunt, erumpunt; liberrimè mutuis in se conviciis invehuntur. V, *Maledico, Detraho, Convicium, Blasphemia*. 2. *Maledictis aliquem devovere*, verfluchen. Diras alicui imprecari: diris devovére aliquem; diris precationibus defigere; diris execrationibus

nibus prosequi, devovére. *Usus*. Maledictum arripere de trivio, In maledicti loco objicere. Maledictis appetere, obruere, opprimere. Maledicta in aliquem conjicere, conferre. Omne maledictum effugere, extinguere. V. *Contumelia*.

Maledicus, a, um. Lästerer, der gern schmähet. *Syn*. Obtrectator, mordax, petulans. *Usus*. Conviciator maledicus. Quis in maledicentissima civitate crimen omne effugiat? V. *Maledictum*.

Malefacio, is, feci, factum, ere. übel thun. *Syn*. Malè mereor de aliquo.)(*Benefacio*. *Phras*. 1. *Nulli malefeci*, ich habe niemand ein Leid zugefügt. Neminem oppugnavi; cum nullo hominum improbitate certavi; nulli unquam aut dictô protervo, aut factô nocui; ab omni semper injuriâ & maleficio manus abstinui, temperavi; nullum meum extat in quemquam maleficium; nulli molestiam attuli; nulli ægrè feci. V. *Molestia, Injuria*. 2. *Quid malefeci unquam?* was hab ich jemals Uebels gethan? Quodnam concepi tantum scelus? Quod in me facinus admisi? Quid unquam petulanter, superbè, flagitiosè à me factum? Quid unquam turpiter, aut nequiter à me factum? Quod tantum dedecus admissum est? Quid ego peccavi unquam, aut sceleratè feci? Quod tantum facinus malô exemplô à me commissum? Quid factum improbè, aut nefariè? V. *Delictum, pecco*. *Usus*. Dii homini huic malefaciant!

Malefactum, i, n. Uebelthat.)(*Benefactum* *Usus*. Benefacta male locata, malefacta arbitror.

Maleficè, boshafftig. *Syn*. Malitiosè, nefariè.

Maleficium, ii, n. Uebelthat, Beleidigung. *Syn*. Malefactum, damnum. *Epi*. Cogitatum, levius, majus, manifestum, minimum, præsens, recens, simile, tantum, tam atrox, tam singulare, vehementissimum, voluntarium, vulgare. *Usus*. Sine ullo maleficiô iter per provinciam facere. Committere admittere, suscipere, facere maleficium. Contaminare se maleficiô. A maleficiô temperare. Prohibére maleficium.

Maleficus, a, um. Uebelthäter, schädlich. *Syn*. Reus. *Usus*. In maleficiorum sceleratorúmque custodias hominem innocentem includere ausus es? Homo naturâ maleficus & injustus.

Malemeritus, a, um. übel verdienet. *Usus*. Ulcisci oportet malemeritos

Malemateriatus, a, um. übel zugericht, und gebauet. *Usus*. Ædes male materiatæ.

Malevolentia, æ, f. Ungunst. *Syn*. Livor. *Epi*. Abscondita, non infuscata, non assueta mendaciis, non fucata, non fallax, non erudita artificio simulationis. *Usus*. Malevolentia voluptas ex malo alterius sine emolumento suo. Novi animum tuum malevolentiâ suffusum, infuscatum. V. *Invidia*,

Malevolus, a, um. mißgünstig. *Syn*. Malevolentiâ suffusus, infuscatus.)(*Benevolus*. *Adv*. Turpiter. *Usus*. Sermones malevoli. Homo malevolus, & cujus voluntas in me offensa est. V. *Invidus, æmulus*.

Malignè, boshafftig, kärglich. *Syn*. Perversè. *Usus*. Ager malignè divisus.

Malignitas, tis, f. Bosheit, Kargheit im Geben. *Syn*. Perversum & depravatum ingenium, ingens parsimonia, dandi difficultas. V, *Malitia*.

Malignus, a, um. boshafft, karg. *Syn*. Invidus: difficilis, avarus, parcus. *Usus*. Mente malignâ aliquid facere.

Malitia, æ, f. Bosheit. Fraus, calliditas, nequitia. *Epi*. Summa, vetus, usitata. *Usus*. Malitia est versuta & fallax nocendi ratio, Discedere à malitia.

Malitiosè, boshafftig. *Syn*. Callidè, subdolè, versutè, vafrè, dolosè, nequiter.

Malitiosus, a, um. boshafftig. *Syn*. Versutus, callidus, astutus, fallax, tectus, obscurus, veterator, dolosus, vafer. *Usus*. Nimis callida & malitiosa juris interpretatio. Num malitiosum te negas, & fraudulentum? V. *Nequam, malus, improbus*.

Malleus, i, m. Hammer. *Instrumentum fabrile*.

Malleolus, i, m. ein Rebschoß. *Surculus utrinque capitatus, præsertim vitis* *Usus*. 1. Malleoli plantæ. 2. *Manipulus sparteus pice confectus*, Pech-Krantz. Malleolorum plena omnia ad urbem incendendam.

Malo, mavis, malle. lieber wollen. *Syn*. Magis volo. *Adv*. Omnino, planè. *Phras*. *Malo solitudinem, quam fori frequentiam*, ich will lieber in der Einsamkeit bleiben, als unter den Leuten. Solitudo mihi quàvis populi frequentiâ est optatior, potior; solitudinem

nem fori frequentiæ libenter antepono; animus inclinat potius in ſolitudinem quam fori ſtrepitum; ſolitudinem præ omni frequentia & celebritate præopto; latere mihi ſatius eſt, quam in urbis luce verſari. Forum libens cum ſolitudine commutavero; non mihi tantæ voluptati eſt forum, quantæ ſolitudo; citiùs, æquiùs foro, quam ſolitudine caruero; nullo pretio ſolitudinem dimiſero. *Uſus.* Multis partibus id malo, quam &c. Malo cum Pompejo vinci, quam vincere, cum Cæſare.

Malum, i, n. Apffel. *Syn.* Pomum.

Malum, i, n. das Uebel. *Syn.* Damnum, incommodum, peſtis, detrimentum. *Phraſ.* 1. *Malum ingens minatur nobis*, er drohet uns ein groſſes Uebel. Magnam mali molem meditatur; ad veteres noſtras ruinas, quibus oppreſſi ſumus, multum acerbitatis addet; malum ab homine improbo nobis ingens imminet; inſanabilis pernicies ab hoc homine nobis impendet; nulla facies mali eſt, quæ ab hujus importunitate hominis non ſit pertimeſcenda; multis nos malis onerabit; multa nobis mala afferet; mali nobis multum dabit hominis improbitas; mali nobis plurimum hoc autore ſubeundum, exhauriendum erit; erumpet ex hujus importunitate furiæ malum ingens, & in dies ingraveſcet. 2. *Quis malum hoc à nobis avertet?* wer wird dieſes Uebel abwenden? Quis peſtem hanc avertet? Quis peſtem hanc & perniciem à cervicibus noſtris depellet? Quis peſtem hanc comprimet, reprimet, exſecabit, extinguet? Quis medebitur huic malo? Quis malis his nos eripiet? V. *Libero.* *Uſus.* Malum *imminet*, impendet, bevorſtehen. Erumpet malum, ac late manabit, über uns kommen. Serpit, creſcit, ingraveſcit malum in dies, zunehmen. Malum afferre, dare; malis aliquem onerare & urgere, zufügen. Malum contrahere; aufklauben. Malum ſuſtinere, ſubire, exhaurire, ertragen. Eſſe, jacére in maximis malis, zu leiden haben. Malum cavére, depellere, ſanare, abhelffen. E malis emergere, liberari, los werden.

Malum! pfuy! *Vox indignantis.* *Uſus.* Quæ, malum! iſta eſt dementia?

Malus, a, um. böſe, übel. *Syn.* Improbus, perditus, perverſus, facinoroſus; *item:* incommodus, moleſtus. *Phraſ.* *Homo eſt inſigniter malus*, er iſt ein erz böſe Menſch. Inſigniter improbus; portentum hominis perditiſſimi; labes ac flamma reipublicæ; homo eſt unus omnium nequiſſimus; hoſtis bonorum omnium; jam pridem ad pœnam & exitium præceps. Homo eſt omnibus flagitiis coopertus, contaminatus; ſingulari cupiditate, audacia, ſcelere, cui nil divini, nihil humani ſanctum; homo poſt hominum memoriam turpiſſimus; unus poſt natos homines deterrimus; impurus helluo, vita turpis, exiſtimatione damnatus; homo perditâ nequitia, effusè petulans; homo ſcelere amentiſſimus; homo ex omnium ſcelerum importunitate concretus; pravæ mentis homo; nihil illo levius, nihil inquinatius; labes ſæculi, & incommodum; caput poſt natos homines deterrimum ac ſpurciſſimum; funeſta fax reipublicæ. V. *Nequam, improbus, ſceleratus.* *Uſus.* Philoſophi non illi mali quidem, ſed parum acuti. Malo dolo agere.

Malus, i, m. Maſt-Baum. *Epi.* Celſi, alti. *Uſus.* 1. Malum erigere, ſcandere, incidere. Malus vento quaſſatur. 2. Pomus, arbor pomifera, Apffel-Baum.

Mamma, æ, f. Bruſt, Dutte. *Syn.* Uber. *Uſus.* Puer lactens, mammam appetens. Lupa ſubmiſſas infantibus adeo mitis præbuit mammas.

Manceps, cipis, m. Pachter, der einen Zoll, Zehenden rc. an ſich erkauffet. *R.* *Manu capiens, dum publicum aliquid emit.* *Syn.* Qui conducit, aut emit publicum aliquid. *Uſus.* Mancipes à civitatibus pecunias pro frumento exegére.

Mancipi, ein eigenthümliches Gut. *Uſus.* Abalienatio eſt rei, quæ mancipi eſt, aut traditio alteri facta, aut in jure ceſſio.

Mancipium, ii, n. Leibeigener, Eigenthum. *Syn.* Res mancipi: Servus. *Epi.* Aliena, honeſtiſſima, pauca, plurima, pretioſiſſima, ſordidata, frequentia. *Uſus.* 1. Ager ille meus eſt mancipio & nexu, tuus autem uſû & fructû. Sui jam juris, & mancipii eſt respublica. Mancipio aliquid alteri dare. Mancipio accipere. 2. *Servus, captivus.* Leibeigener. Italia â mancipiis conculcatur. V. *Servitus.*

Mancipo, as, avi, atum, are. zueignen, leibeigen machen. *Syn.* Subjicio, in alicujus poteſtatem trado. *Uſus.* Senectus honeſta eſt, ſi nemini mancipata.

Venditum ac mancipat m tribunatum plebi addixit.

Mancus, a, um. mangelhafft, schadhafft. *Syn.* Cui ad summam aliquid deest, imperfectus, curtus, mutilus. *Usus.* Cognitio naturæ sine actione manca est. Mancus, & membris omnibus captus.

Mandatum, i, n. Geboth, Befehl. *Syn.* Res mandata, imperium, voluntas, jussum. *Phras.* 1. *mandatum dedit centurioni, ut milites plecteret*, er hat dem Hauptmann befohlen, die Strafe vorzunehmen. Pœnæ capiendæ ministerium centurioni imposuit; centurioni in mandatis dedit, ut pœnam de militibus reposceret; mandatis oneravit centurionem; mandata dedit; mandata edidit; triste edidit imperium de supplicio militum à centurione sumendum. V. *Impero, jubeo.* 2. *Mandata fecit*, er hat gethan, was ihm befohlen war. Mandata egit, curavit, confecit, exhausit, executus est; mandatis satis fecit; imperata fecit. V. *Pareo, obedio.* *Usus.* Cum mandatis mittere, mandata dare, Befehl geben. Mandata accipere recipere, habere. Befehl bekommen, haben. Mandata alicujus perferre ad aliquem, deferre, afferre, exponere, Befehl überbringen. Mandata exequi persequi, digerere, den Befehl vollziehen.

Mando, as, avi, atum, are. befehlen. *Syn.* Jubeo, impero, impono, præscribo, mandatum do, in mandatis do, præcipio. *Adv.* Accuratissimè litteris, diligenter, nominatim, penitus, plane, privatim, probe, publice. *Usus.* 1. Mandavi filio, quæ fieri velim. 2. *Commendo, committo, trado, consigno*, anvertrauen. Honores alicui, magistratum, sacerdotium mandare. Vitam suam solitudini & tenebris; se fugæ; mortui cadaver humo mandare. Res gestas scriptis, litteris, monumentis historiæ versibus mandare. Rem posteris, annalibus, mandare, in Büchern aufzeichnen. V. *Impero, Jubeo, Mandatum.*

Mando, is, di, sum, ere. käuen. *Syn.* Dentibus conficio. *Usus.* Dentibus manditur, extenuatur, mollitur cibus.

Manè, frühe. *Syn.* Diluculo, primo diluculo; prima luce; cum prima luce; antelucano tempore; matutino tempore; cum luceret; simul atque luceret; cum nondum luceret; ad primam auroram: sub noctis extremum; luce appetente; ante ortum solis; sole oriente; ortâ luce; sub lucem; albente cœlo; sub diei ortum; ubi dies cœpit; cum ortu solis, dubia adhuc luce; dubio adhuc die? lucis principio; ubi illuxit; circa lucis ortum; sub lucis ortum; aperiente se die; albescente cœlo; primo manè; illuscente die; multò mane; benè manè; cum ipsa luce; vergente ad lucem nocte; simulac dies illuxerit. V. *Aurora, diluculum.*

Maneo, es, mansi, sum, ére. bleiben. R. à μένω. *Syn.* Remaneo, commoror, resto, sto, hæreo.)(*abeo, discedo.* *Adv.* Constanter, diutius, firmius, in perpetuum, perpetuo, propemodum, rectè, benè. *Phras.* 1. *Domi libenter maneo*, ich bleibe gern zu Haus. Domi me ùt plurimum teneo; tectis & tenebris me contineo; domi assiduè hæreo; parietum umbris me occulto; domo pedem non facilè effero; parietum præsidiô à fori strepitu me tueor; publico ut plurimum abstineo. 2. *Manebo apud te*, ich werde bey dir bleiben. Semper præsto tibi ero; adero ubique, assiduumque comitem me tibi præbebo, adjungam; hærebo lateri tuo; à latere nusquam discedam; nulla me res à te avellet, divellet, abjunget; nusquam abs te recedam digrediar; affixus ero lateri tuo; nulla me dies à te disjunget. 3. *Manet in scientia sua*, er bleibt vest auf seiner Meynung. Stat in eadem sententia; perstat in sententia; propositum tenet; antiquum obtinet; deduci de sententia non potest; à sententia non discedit; flecti, depelli, dimoveri à sententia non potest; animum obfirmat in sententia; in dicenda sententia egregiè sibi constat. V. *Sententia.* 5. *Mansit idem color*, es ist die Farbe geblieben, wie zuvor. Ori color suus constitit; nihil mutavit oris color; perstitit idem in vultu color. 5. *Mansit incolume patrimonium mihi*, das Erbtheil ist mir gantz verblieben. Stetit mihi tutorum præsidio patrimonium integrum; nihil de paterna hæreditate libatum, imminutum est; paterna hæreditas nihil detrimenti accepit. *Usus.* In vita, in voluntàte, in officio, in conditione, in sententia manére. Id animo fixum manet. Manet mihi vetus cum illo contentio; illud maneat, fixúmque sit, bey dem soll es bleiben. Idem te fatum manet, du hast eben dieses Unglück zu erwarten.

Manes, ium, m. Abgestorbene. *Syn.* Animæ vitâ defunctorum. *Usus.* Mortuorum manes re aliqua expiare. Dii manes.

Manica, æ, f. Ermel. *Usus.* Antonius solet accipere manicas.

Manicatus, a, um, das Ermel hat. *Usus.* Manicatæ & talares tunicæ.

Manifestè, augenscheinlich. *Syn.* Manifestò; palàm, apertè, perspicuè, clarè, non obscure. *Usus.* Aliquid manifestè deprehensum.

Manifestè, offenbar. *Syn.* Manifestè: ex confesso.

Manifestus, a, um, offenbar. *Syn.* Clarus, perspicuus, non obscurus, apertus, testatus, contestatus, de quo constat, de quo liquet, quod luce clarius, quod patet, quod notum est omnibus. *Phras. Res manifesta est.* die Sache ist offenbar. Res est ante oculos; ante oculos posita; in medio posita; res non conjecturâ, sed oculis tenetur, res ipsa certa & majoribus quasi theatris proposita; in clara res luce est; comperta sunt omnia; omnis res palàm est; in confesso res est; manu res tenetur: hoc quidem minime latet; tam id perspicuum est, ut oculis judicare possitis; tam ea aperta sunt, quasi ea, quæ oculis cernuntur; non obscura res est, neque abscondita; illustrata, patefacta, comperta sunt omnia; res ipsa loquitur; sole ipso clariora sunt & illustriora; manifesta, confessa res est; nonne vobis hæc oculis cernere videmini? Illustria sunt omnia & in aperto; patescit res tota, & in forum ac lucem prolata est; è tenebris in lucem extracta est. *Usus.* Scelus manifestum & deprehensum.

Manipularis, e. zur Rotte gehörig. *Syn.* Qui de manipulo, seu parva militium manu est. *Usus.* Doleo me Pompejum, tanquam manipularem quendam, secutum.

Manipulatim, von Rotte zu Rotte. *Syn.* Per manipulos *Us.* Acies manipulatim structa.

Manipulus, i, m. Garbe, kleiner Kriegs-Hauffe. *Syn.* Fasciculus, quem metentes manu comprehendunt: exigua manus militum, pars cohortis. *Usus.* Armatos manipulos ad signa convocat.

Mano, as, avi, atum, are. fliessen, sich ausbreiten. *Syn.* Fluo redundo: fundor, disseminor, dispergor, latiùs dissipor, serpo, percrebesco, *Adv.* Late, communiter, longè. *Usus.* Serpit malum, rumor, sermo, & manat latiùs. Non patiar eam rem ad urbis perniciem manare. Omnis honestas è quatuor fontibus manat. Hoc consilium è tuo capite manat. Rem à capite arcessere, & videre, unde cætera manent. Manat in omnes partes virus, & per omne corpus funditur; manavit ea pestis latiùs, nec jam obscurè serpens totas provincias occupat. V. *Fluo.*

Mansio, onis, f. Herberge.)(*Decessio. Epi.* Cautior. *Usus.* Mansio in vita.

Mansuefactus, a, um. zahm gemacht. *Syn.* Domitus. *Usus.* Mansuefacti & exculti ad elegantiora defluximus. V. *Mansuetus.*

Mansuefacio, is, feci, factum, ere. zahm und mild machen. *Syn.* Mansuetum reddere. *Usus.* Plebs mansuefacta & exculta. V. *Mansuetus.*

Mansuetè, sanfft. *Usus.* Mansuetè facere aliquid.

Mansuetudo, inis, f. Sanfftmuth. *Syn.* Lenitas, facilitas.)(*atrocitas. Epi.* Incredibilis. *Usus.* Omnia plena clementiæ, mansuetudinis, liberalitatis.

Mansuetus, a, um. sanfftmütig, zahm. R. *manu assuetus,* *Syn.* Mitis, lenis, facilis, homo mitis ingenii.)(*ferus, immanis, atrox. Phras.* 1. *Equus, mansuetus,* ein zahmes Pferd. Animal ad mansuetudinem domitum, mansuetactum, condocefactum, insuefactum; à ferocitate ad mansuetudinem traductum. 2. *Jam mansuetiores sunt barbari illi,* diese wilde Völcker seynd schon etwas zahmer worden. A ferocitate ingenita ad humanum cultum deducti; ad humanitatem, mansuetudinem traducti sunt; ferocitatem exuerunt; resedit jam barbara illa ferocitas in illorum animis; cultum jam, & mores humanos induêre; mitius ingenium induere. *Us.* Mansuetus civis. Hominem te cognovi naturâ, consuetudine, disciplinâ lenissimum & mansuetissimum. Oratio placida, submissa, lenis, mansueta. V, *Lenis.*

Mantica, æ, f. Felleisen, Rantzen. *Syn.* Pera viatoria. *Usus.* Non videt, manticæ quod à tergo est. *Phædr.*

Manubiæ, arum, f. Raub. *Syn.* Præda, spolia ex hostibus capta, *Epi.* Imperatoriæ; tantæ. *Usus.* Manubias Marti consecrare. Manubiis rostra ornare.

Manubrium, ii, n. Handhabe. *Syn.* Capulus. *Epi.* Aureum.

Manufactus, a, um. mit der Hand gemacht. *Usus.* Opera manufacta.

Manumissio, onis. f. Freylassung.

Manu-

Manumitto, is, misi, missum, ere. frey lassen. Syn. Libertatem do.

Manus, ûs, f. Hand. Syn. Dextra. Epi. Adversa, antiqua, apta, arguta, confracta, contaminata & cruenta, dextra, facinorosissima, firma, hostilis, impia, importuna, sancta, sinistra, tremebunda, victrix. Usus. 1. Sumere in manus aliquid; in manu tenére; de manibus extorquére; è manibus rem non dimittere, deponere. Disciplina per manus tradita, vulg. de manu in manum. Per manus demitti. Cedo manum, gieb die Hand her. Deligatis, vinctis post terga manibus. Manu abnuit. Litteræ tuâ, meâ manû sctiptæ, vulg. propriâ manû. Manus porrigo. 2. Facultas, potestas, Macht, Gewalt. Est hoc in manu tua. Manibus victoria excidit. 3. In promptu est suppetit, die Sache läßt sich leicht thun. Res est in manu. In manu tenemus, habemus victoriam. Præ manibus habére aliquid, vor der Hand haben. Sub manu, sub manus, unter der Hand. 4. Vis, arma, ferrum; Gewalt, Waffen. Manus afferre alicui; manum abstinere, continére. Ad manus ventum est; manus conferre, conserere. 5. Copiæ, Kriegs-Hauffen. Militarem manum cogere, facere, habére. 6. Cedere, weichen. einem gewonnen geben. Manus do.

Mappa, æ, f, Tischtuch.

Mapale, is, n. Häuslein, Hüttlein. Syn. Casa agrestris.

Mare, is, n. Meer. R. ab Hebr. Mara, amarum. Syn. Æquor, altum, pontus, pelagus, salum. Epi. Portuosum, scopulosum, infestum, inflatum, murmurans, purpureum, refertum, præclarum, tempestivum, tranquillum, tutum, vastissimum, universum. Phras. Mare erat turbatum, das Meer war ungestüm. Horrescebat mare, crebrósque fluctus in littus evolebat; exæstuabat mare, quôque arctiùs intra faucium augustias claudebatur, eò acriùs furebat; exterrebat nos fremitus murmurantis maris, vix ut in altum evehi auderemus; levabatur inhorrescens mare, ventóque acriori concitatum fluctus ciebat, nautarúmque ministeria turbabat. Us. Turbatum, agitatum mare. Mare cœlô miscére. Terrâ maríque conquirere aliquid.

Marceo, es, vel Marcesco, is, marcui, ere. verwelcken. Syn. Torpesco, putresco. Usus. Luxuriâ vinóque marcére. Desidia & otiô marcescere.

Margarita, æ, f. Perle. Syn. Unio. Us. Nego ullam margaritam fuisse, quin abstulerit.

MARIA, die Mutter GOttes, die Hochgebenedeyte Jungfrau Maria. Phras. Mater DEI; Virgo Mater; Cœlitum Regina; mundi Domina; generis humani decus ac præsidium; Parens Autoris sui, æterni Regis Mater; Templum augustissimum Divinitatis; mortalium immortaliúmque Regina.

Marinus, a, um, was vom Meer ist. Syn. Maritimus. Usus. Æstus marini.

Maritimus, a, um. was am Meer ist. Us. in maritimis sum.

Maritus, i, m. Ehemann. Syn. Vir. Epi. Carior. Usus. Ut maritus quàm optimæ sis mulieris, & hæc quam optimo viro nupta sit.

Marmor, oris, n. Marmorstein. Usus. Simulacrum, signum è marmore.

Marmoreus, a, um. marmorsteinern. Usus Columnæ, signa marmorea.

Mars, tis, m. Kriegs-Gott bey den Poeten. Usus. Mars belli communis & incertus casus. Suô rem Marte gerit. V. Bellum.

Martyr, is, g. c. Christlicher Blut-Zeuge. Phras. 1. Purpuratus suo sanguine Fidei testis; invictus Christi athleta; laureatus Fidei pugil; qui sanguinis sui pignore Christum testatus; pro veritate Fidei supplicium mortis subiit; propter Christum carnifici collum præbuit; mortem pro Cristi nomine fortiter obiit; qui inter ultimos cruciatus ad extremum usque spiritum in veræ Fidei confessione permansit; qui pro Christo per summos cruciatus vitam cum sanguine profudit. 2. Sancti Martyres, heilige Märtyrer. Qui pro Christi confessione strenuè dimicàrunt, & summa alacritate variô leti genere animas liquêrunt; qui vita & sanguine Fidei nostræ sanctitatem commendárunt, confirmârunt; qui plantatam suis sudoribus fidem, fusô etiam sanguine rigarunt; qui per vulnera & mortes Regi suo Christo præclarum testimonium dedêrunt; qui Dei causa quæcunque cruciamenta, ipsamque mortem, cujus imaginem oculis fugimus, mentionem auribus respuimus, quam animis adversamur, & sola recordatione perhorrescimus, constantissimè oppetivere; qui tormentis immanissimis excarnificati; qui dirissimos Christi causâ cruciatus exhauserunt, seque in mortem acerbissimam obtulerunt; quos nulla tormentorum vis ad mutandam in proposito sententiam adigere potuit; qui direptis facultatibus in exilium ejecti, fustibus ad mortem contusi sagittis confixi, qui compressis

pressis laqueo faucibus elisi, gladio desectis cervicibus in mortem dati, de impiis superstitionibus, de barbara immanitate moriendo triumphârunt.

Mas, maris, m. Mannsbild. *Usus.* Deos mares & fœminas esse dicitis.

Masculus, a, um. männlich, starck. *Syn* Virilis, fortis. *Phras. Prolem masculam habuit*, sie hat einen männlichen Erben. Virilis stirps è matrimonio fuit; virilem sexum reliquit.

Massa, æ, f. Teig. *Usus.* Auri, ferri, picis, farinæ massa.

Mater, tris, f. Mutter. *R.* ἡ μήτηρ, *Syn.* Parens, genitrix. *Epi.* Cæca, consceleratа, egregia, gravida, præclára, infesta, libera, magna, misera, lamentánsque & abjecta, plena pietatis, victrix, optima. *Usus.* Sapientia mater omnium bonarum artium. Matris terræ sinus & gemium.

Matercula, æ, f Mütterlein. *Usus.* Matérculæ suæ festivus filius.

Materfamilias, matrisfamilias, f. Haus-Mutter. *Usus,* Matremfamilias secus, quam matronarum sanctitas postulat, nominamus.

Materia, æ, f. Materie, Zeug. *Syn.* Res, ex qua fit aliquid : apparatus, argumentum. *Phras.* 1. *Materia scribendi non deest*, es mangelt nicht an dem, was ich schreiben könnte. Semper est aliquod epistolæ argumentum; copia rerum, quas scribam, se magna mihi offert. Voluntas deesse, non res, ad scribendum potest; silva se mihi rerum ad scribendum objicit; materiem scribendi amplam dat, præbet dies quælibet. *Usus.* 1. Plato ex materia in se omnia recipiente esse mundum factum censet. 2, *Lignorum, lapidum &c. apparatus*, unterschiedlicher Bau-Zeug. Materiam comportare milites jubet. Ex insula materiam, calcem advexêre. 2. *Id, de quo agunt artes, leges &c.* dasjenige, von dem man handelt. Materia artis est, in qua ars versatur. Quid illum odisset, segetem & materiem gloriæ suæ? Scribendi materies, Deformitas corporum apta ad jocandum materies. 4. *Facultas,* Gelegenheit. Opes libidini materiem dant, præbent. Moderatio subtrahit, adimit materiam furori. V. *Occasio.*

Materiarius, ii, m. Zimmermann, Werckmeister. *Syn.* Faber.

Materiatus, a, um. was von Holzwerck ist, *Syn.* Quod ex materia constat. *Usus.* Domus male materiata.

Materior, aris, atus sum, ari. Holz zuführen. *Syn.* Lignor. *Usus.* Eodem tempore & materiari & frumentari necesse erat.

Maternus, a, um. mütterlich. *Usus.* Nomen maternum amantius & indulgentius.

Matertera, æ, f. der Mutter Schwester, Muhme. *Syn.* Matris soror.

Mathematicus, a, um. zur Mathesi gehörig, darinnen erfahren. *Epi.* Magnus, sapiens, sempiternus. *Usus.* Mathematicæ artes, scientiæ. Pulvis Mathematicorum eruditus. Mathematici magnà in obscuritate rerum, & reconditâ in arte, in arte multiplici subtilique versantur.

Matricida, æ, f. Mutter-Mörder. *Syn.* Qui matrem occidit, parricida. *Epi.* Certissimus, crudelissimus, impius.

Matricidium, ii, n. Mutter-Mord. *Usus.* Matricidii accusatur Orestes.

Matrimonium, ii, n. Ehestand. *Syn.* Conjugium, connubium. *Epi.* Dotale, stabile & certum. *Phras.* 1. *Matrimonium inire,* in den Ehestand treten. Contrahere, inire matrimonium; nuptias facere; nuptiis jungi; inire societatem vitæ perpetuam, nec nisi morte dirimendam dissolvendam; ad rem uxoriam animum adjungere; tori consortem accipere; uxorem ducere; in sanctum connubii fœdus, & indissolubilem vitæ toríque societatem convenire; in matrimonium ducere; matrimonio, conjugio se alicui devincire; matrimonio aliquam sibi conjungere; matrimonii fœdere, vinculis conjungi. 2. *In matrimonio habere conjugem,* zum Eheweib haben. Habere conjugem, matrimonii fœdere junctam; vinculis socialibus sibi junctam; vivere cum aliqua in matrimonio, conjugio; nuptiis junctam, conjunctam habere tori sociam & consortem. 3. *Ad secundum matrimonium transire,* zur andern Ehe schreiten. Ad alteras nuptias procedere; ad secundos thalamos procedere. Conjugio secundo se devincire. 4. *Copulare matrimonium,* die Eheleute zusammen geben. Nuptias solenni precatione conjungere; matrimonio sponsos conjungere, copulare; indissolubili fœdere sponsos copulare; nuptiarum pompam sacris cæremoniis augustiorem reddere, *Usus.* Collocare aliquam in matrimonium. Aliquam in matrimonio habere. V. *Loco, nubo.*

Matrimus, a, um. der die Mutter noch im Leben hat. *Usus.* Puer matrimus.

Matrona, æ, f. ehrbare Frau. *Syn.* Materfamilias, mulier, uxor. *Epi.* Opulentæ,

lentæ, optimates. *Usus.* Matronarum dignitas & sanctitas.

Matronalis, e. ehrbaren Frauen zuständig. *Usus.* Matronalis gravitas, pudor, decus.

Maturatio, onis, f. Beschleunigung, Eile. *Syn.* Festinatio, properatio.

Maturè, frühzeitig, ungesäumt. *Syn.* Citò, celeriter, tempori, sine mora, tempestivè. *Usus.* Eò, quò intendit, maturè perveniet.

Maturesco, is, ere. zeitig werden. *Syn.* Perficior, absolvor. *Phras. Fruges maturescunt,* die Früchte werden zeitig. Maturitatem assequuntur; arborum fructus jam mitescunt; maturitatem suam propediem habebunt; propè maturitatem sunt; ad maturitatem perveniunt.

Maturitas, tis, f. Zeitigung. *Syn.* Tempestivitas, tempus maturum. *Epi.* Prima dicendi, tanta. *Usus.* Hæc studia in adolescentia tanquam in herba significant, quæ virtutis maturitas, & quantæ fruges industriæ sint futuræ. Canescit jam tua eloquentia, & quandam maturitatem est assecuta. Ejus rei maturitas nondum venit. Videtur id jam perfectum, & maturitatem habére suam. Usus maturitatem dat, affert.

Maturo, as, avi, atum, are. eilen, befördern. *Syn.* Maturitatem affero, accelero, propero. *Usus.* Maturare mortem alicui. Quæso, matures venire.

Maturus, a, um. reiff, zeitig. *Syn.* Coctus, tempestivus, mitis.)(*præcox, immaturus.* *Usus.* Poma matura & cocta decidunt. Ætas matura. Maturus orator. Vitæ satietas maturum affert mortis tempus.

Matutinus, a, um. morgentlich.)(*Vespertinus.* *Usus.* Matutina tempora lectione consumo.

Maxilla, æ, f. Wange. *Syn.* Mala.

Maximè, meistens. *Syn.* Summè, potissimùm, magnoperè. *Usus.* 1. Ut quisque maxime indigus, ita ope dignissimus. Tam sum amicus reipublicæ, quàm qui maximè. Domus, celebratur, ùt cùm maximè. 2. *Præsertim, cumprimis,* sonderlich. Eos amo maximè, qui &c. Eo maximè te amo, quod &c.

Maximoperè, über die Maaß. *Syn.* Summoperè, maximè, potissimùm. *Usus.* A te maximoperè peto.

Maximus, a, um. der größte. *Syn.* Amplissimus, summus, singularis, ingens, incredibilis; divinus, immortalis. *Phras. Maximum habet luxum,* er ist über die massen verschwenderisch. Luxus in eo est tantus, ut nihil supra possit esse; nihil ut addi ad tantas opum effusiones posse videatur; ut eum ne tota quidem patrimonia capere, sustinere, aut explere possint.

Meatus, ûs, m. Gang, Lauff. *Usus.* Solis cursus & meatus.

Mecum, mit mir. *Usus.* Mecum sum; mecum vivo.

Medeor, eris, eri. heilen. *Syn.* Sano, curationem adhibeo, medicinam affero, facio, adhibeo; remedium affero, adhibeo. *Adv.* Facile. *Phras.* 1. *Temporis longitudo malis medetur,* die Zeit heilet allen Schaden und Uebel. Quæ nobis à fortuna infliguntur vulnera, levantur, sanantur vetustate; vis doloris temporis morâ languescit; detrahit de dolore dies, aut etiam penitùs tollit & extinguit. Quôvis malô affectis, laborantibus medicinam dies affert. Habet hoc tempus, ut dolorem quemvis, tametsi altè in animo insitum evellat. Est hoc temporis, ut omnem malorum sensum ac memoriam, omnem adversæ fortunæ recordationem ex animo deleat, auferat, eripiat, expellat, amoveat, proscribat. 2. *Medendum est huic malo,* man muß diesem Uebel abhelffen. Occurrendum est huic malo; remedium dandum est huic malo; præsidia comparanda sunt ad istos casus; comparanda, quærenda sunt remedia huic malo; facienda medicina malo est; curatio diligens adhibenda. *Usus.* Afflictæ reipublicæ, capiti, oculis mederi; mederi ægris.

Mediastinus, i, m. Hausknecht. *Syn.* Mancipium vilissimum.

Medicamen, inis, n. Artzney. *Syn.* Medicamentum. *Epi.* Violentum.

Medicamentum, i, n. Artzney. *Syn.* Medicamen, medicina, remedium. *Epi.* Multa, salutaria, violenta. *Usus.* Medicamentis delibutus. Medicamentis partum abigere. Fucata candoris medicamenta. Medicamentum dare ad aquam intercutem. V. *Remedium.*

Medicina, æ, f. Artzney. *Syn.* Medicamentum, remedium: ars medendi. *Epi.* Consularis, animi grata, & multis probata, pluribus suspecta & invisa, imbecillior, major,

major, perpetua; tarda, sed magna, tempestiva. *Phras. Medicina operatur, vulg.* die Artzney hat ihre Würckung. Medicina venis concipitur: in venas diffundit se medicamentum, sic, ut sensim totô corpore ejus salubritas percipiatur. *Usus.* 1. Facere, afferre medicinam alicui. Accipere, sumere medicinam. Nulla tot incommodis medicina reperietur. 2. *Ars medendi,* Artzney-Kunst. Medicinam exercere, facere. V. *Remedium.*

Medicor, aris, atus sum, ari. heilen. *Syn.* Medeor.

Medicus, i, m. Artzt. *Syn.* Medicinæ peritus, medicinæ cognitione clarus; medicinam professus. *Epi.* Callidus, jam incognitus, & sæpe victor, diligens, ignobilis, index, nobilissimus, optimus, studiosior, suavis, summus. *Usus.* Ad morbos difficillimos nobilissimus medicus quæritur. Medicum adhibére. Medicô uti. Medico honos habendus. Medico non solum morbus, sed consuetudo valentis & natura corporis cognoscenda. Medici ex quibusdam signis & advenientes, & crescentes morbos intelligunt.

Medietas, tis, f. Helffte, halbe Theil. *Syn.* Media pars, medium. *Usus.* Binæ media, vix enim audeo dicere medietates.

Medimnum, i, n. eine Maaß. *Genus mensuræ senûm modiorum.*

Mediocris, e. mittelmäßig. *Syn.* Nonnullus, modicus. *Usus.* Ingeniô, prudentiâ est mediocri. Mediocris est in dicendo.

Mediocritas, tis, f. Mittelmäßigkeit. *Syn.* Modus, nec parùm, nec nimiùm. *Epi.* Inhabilis. *Usus.* Virtutes omnes mediocritate quadam esse moderatas constat. Mediocritas dicendi. Certus est villarum modus, & ad mediocritatem revocandus.

Mediocriter, mäßig. *Syn.* Modicè. *Usus.* Injurias mediocriter ferre. Possum mediocriter lacessitus leviter repungere. Mediocriter à natura instructus, angustiùs etiam à labore & disciplina.

Mediterraneus, a, um. mitten im vesten Land gelegen. *Usus.* Mediterranei mare esse non credunt. Enna mediterranea est maxime.

Meditatè, bedächtlich. *Usus.* Rem perquam meditate tenes.

Meditatio, onis, f. Betrachtung. *Syn.* Commentatio, exercitatio. *Epi.* Multa, stulta, quotidiana, pia. *Usus.* Multi naturæ vitium meditatione atque exercitatione sustulerunt.

Meditor, aris, atus sum, ari. betrachten, bedencken. *Syn.* Attentè cogito, commentor, contemplor. *Adv.* Maximè, multo ante. *Phras. Semper cœlestia meditatur,* er betrachtet allezeit himmlische Dinge. In perpetua rerum cœlestium meditatione versatur; animum in rerum cœlestium contemplatione defixum habet; semper aliquid de rebus cœlestibus cogitat, secum volvit; in res cœlestes ferè semper animum intendit; tempus omne in acerrima atque attentissima rerum cœlestium meditatione ponit; cœlestium rerum spectator & contemplator est assiduus; consideratione ac contemplatione rerum cœlestium animum pascit, oblectat; mentem cogitationémque per omnes cœlestium rerum species circumducit. V. *Cogito.* *Usus.* Accusationem meditatúr. Quæ in foro agenda sunt, exercitatione quasi ludicrâ perdisco & meditor. Nihil fecit non diu ante meditatum. Meditatus ad dicendum accesseram. Accurata & meditata commentatio. Meditatum scelus. V. *Cogito, cogitatio.*

Medius, a, um. der Mittlere. R. ὁ μέσος. *Syn.* Interjectus inter duos, dimidiatus, intermedius. *Phras. Mediam viam amplecti in re quapiam,* in einer Sache die Mittelstrasse erwählen. Mediam consequi consilii viam; mediâ viâ consilium capere; mediis consiliis stare; consiliô neutri parti acerbô rem expedire. *Usus.* Oratio vel oriens, vel media, vel cadens. In medio jure civili versari. Qui medium esse vult, (*neutralem, vulg.*) in patria manet; qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte vindicat. In mediam turbam se injecit. Interjectus inter duas ætates, mediúsque. Inter bellum & pacem nihil est medium. In mediam dimicationem se offerre. De medio tollere, removére; recedere. Res est in medio posita. Res de medio sumptæ, vom nächsten besten Ort her.

Mediusfidius, bey meiner Treu. *Jurandi formula apud veteres.*

Medulla, æ, f. das Marck. *Syn. Transl.* Intimus animus. *Usus.* Venis & medullis insidet malum. In medullis mihi & visceribus hæret.

Mel, mellis, n. Honig. R. ἀ μέλι. *Usus.* Villa abundat lacte, caseô, melle. Sermo melle dulcior.

Melancholia, æ, f. Melancholey, Traurigkeit. *Syn.* Atra bilis. *Usus.* Quem nos furorem, Græci melancholiam vocant, quasi atrâ solùm bile mens voveatur.

Melancholicus, a, um. melanchólisch, traurig. *Syn.* Naturâ tristi & reconditâ; ingenitâ affectus tristitiâ; indole, ingeniô subtristi. *Usus.* Aristoteles ait, omnes ingeniosos melanchlicos esse, ut ego me tardiorem esse, molestè non feram.

Melior, oris, *g. o.* besser. *Syn.* Potior, commodior, præstabilior.)(*deterior. Phras. Nemo doctus quemquam se meliorem arbitratur,* kein Gelehrter hält jemand für besser, als sich selbsten. Neminem se potiorem ducit; aliis se prætert omnibus; superiorem se cæteris; nemini inferiorem se existimat doctus. Doctus præcipuam putat suam esse doctrinam, nec communem ulli; doctrina se omnibus præcellere, præstare, antecellere, certissimum habet; doctrinam suam longè anteponit cæterorum scientiis. V. *Potior. Usus.* Res meliori in loco est. Incipit res meliûs ire, quam putaram.

Meliùs, besser. *Syn.* Commodius, satius, potius, præstabilius. *Phras. Melius habet civitas ejus operâ,* durch seine Vorsorge stehet es nun besser mit der Stadt. Species est adeò reviviscentis reipublicæ; surrexit ejus opera ex intolerabili statu respublica; fieri quædam ad meliorem spem inclinatio videtur; ad sanitatem revertitur civitas; autoritate ejus & operâ emergit tandem civitas, & in tolerabili statu consistit; lux quædam affulgére videtur civitatis rebus; melius jam res civitatis ire incipit; correxit urbem ejus industria, & affectis partibus medicinam attulit; rempublicam velut in sedes ac statum suum revocavit; in antiquum statum restituit; urbem consiliô recreavit, perditámque ac afflictam erexit; reperta demum ejus opera est medicina tot incommodis civitatis; rem prolapsam superiorum temporum negligentia restituit, inque veterem dignitatem rempublicam vindicavit ejus industria; convalescere ac sanari, reviviscere ac recreari postliminio civitas ejus operâ videtur. V. *Emendo, Corrigo. Usus.* Philosophia & ad melius viveudum, & ad commodiùs differendum vim habet maximam.

Meliusculè, etwas besser. *Syn.* Aliquantò meliùs. *Usus.* Cùm meliusculè tibi erit, fac ad nos quamprimùm redeas.

Mellarius, a, um. zum Honig gehörig. *Usus.* Mellaria cella.

Mellitus, a, um. süß, Honig-süß. *Syn.* Suavis jucundus. *Usus.* Mellitus puer.

Melos, n. *indecl.* Gesang. *Syn.* Cantus. *Usus.* Dulce melos.

Membrana, æ, f. Pergament. *Epi.* Tenuissima, pellucida. *Usus.* Natura oculos membranis tenuissimis sepsit.

Membrum, i, n. Glied. *Pars corporis, transl. aliorum quoque rerum. Syn.* Artus. *Epi.* Proximum, turbidum, turgidum, tumidum. Membra commutabilia, humana, imbecilla, minutiora, reliqua, tenuissima. *Usus.* Membrorum alia videntur à natura donata ad usum, alia ad ornatum. Partes & membra Philosophiæ.

Memini, gedencken. *Syn.* Memoriâ teneo, memoriâ repeto, commemini, recordor, reminiscor: commemoro.)(*Obliviscor. Adv.* Diligentissimè, gratè, jucundè, meliùs, omninò, probè, rectè, suaviter. *Phras.* 1. *Semper tui meminero,* ich werde jederzeit auf dich gedencken. Nunquam ex animo meo discedet tui memoria. Anni consequentes excipient tui memoriam. In memoria mea penitùs insedisti; semper in memoria hærebis; erit infixa menti meæ tua imago; complectar absentem te cogitatione. Virtutes tuas gratâ semper memoriâ persequar; memoriam tui in me officii colam benevolentiâ sempiternâ. V. *Obliviscor, memoria.* 2. *Memini eorum, quæ dixeras,* ich gedencke noch wohl daran, was du gesagt hast. In memoria habeo; in memoria sunt; memoriâ teneo; memoriæ infixa sunt; hærent, insident in memoria; memoriâ repeto, complector ea, quæ dixeras. *Usus.* Memini, nec obliviscar noctis illius. Memini mandata tua.

Memor, oris, *gen. om.* eingedenck. *Syn.* Qui non obliviscitur. *Usus.* Memorem in benè meritos animum præstare. V. *Memoria.*

Memorabilis, e. merckwürdig. *Syn.* Memorandus, memoria dignus, commemorabilis, dignus memoratu, ad memoriam insignis. *Adv.* Maximè. *Phras. Memorabile facinus,* eine merckwürdige That. Facinus, cujus memoriam posteritas alet; quod

quod vivet in omnium pectoribus; cujus memoriam nulla dies obscurabit; cujus memoria apud posteros nunquam morietur; facinus ad memoriam posteritatis insigne; commendandum hominum memoriæ sempiternæ; celebrandum memoriâ sæculorum omnium; prædicandum posteris; omnis posteritatis memoriâ dignissimum; facinus, quô annalium memoriâ nullum conspectius. *Usus.* Memorabilis & divina virtus. Res à te gesta memorabilis, & penè cœlestis. V. *Clarus.*

Memoria, æ, f. Gedächtniß. R. à μνάομαι. *recordor.* *Syn.* Facultas animæ, rerum perceptarum custos, recordatio; monumentum. *Epi.* Acris, acerba, æqualis, æterna, altior, bona, brevis, clara, custos rerum, digna, divina, diuturna, excellens, fidelis, grata, germana, hebes, immortalis, infinita, non ingrata, insignis, mira, jucunda, naturalis, nimia, præsens, publica, recens, singularis, suavis, superior, tanta, thesaurus omnium, vetus, viva, ingratissima, ultima pueritiæ. *Phras.* 1. *Ab hominum memoria nemo illi similis erat*, von Manns-Gedencken war ihm keiner gleich. Vir post hominum memoriam; post natos homines; post genus hominum natum rerum gestarum gloriâ maximus. 2. *Memoriam sibi immortalem comparavit*, er hat sich ein unsterbliches Gedächtniß gemacht. Eô factô immortalitatem sibi donavit; nomen suum ad immortalitatem consecravit; ab oblivionis injuriâ nomen suum vindicavit; memoriam nominis sui cum omni posteritate adæquavit; memoriam sui reliquit immortalem. V. *Fama*, *Gloria.* 3. *Memoriam tanti viri litteris consignavit*, er hat dieses grossen Manns Gedächtniß in seine Bücher eingetragen. Res tanti viri posteritatis memoriæ tradidit, prodidit, consecravit; res tanti viri ad memoriam posteriatis propagavit; litteris firmavit; immortalitati, scriptis ac monumentis mandavit, commendavit. 4. *Est adhuc in memoria factum hominis improbum*, seine schändliche That ist noch in frischem Gedächtniß. Memoriam facti improbissimi etiamnum servo, conservo, usurpo, teneo; hæret etiamnum in memoria factum improbum; memoriâ teneo, retineo facti improbitatem; memoriam improbissimi facti nondum deposui, abjeci; nondum abolevit, excidit facti improbissimi memoria; non dilapsum est è memoria factum improbum. V. *Obliviscor.* 5. *Juvat interdum, tempora superiora in memoriam revocare*, es nutzet zuweilen, wann man auf die vorigen Zeiten zurück siehet. Juvat, superiorum temporum memoriam commemorando renovare: superiorum temporum res gestas recognoscere; memoriâ repetere; excitare antiquitatis memoriam; mentem & antiqua revocare; animum ad vetera referre; antiquitatis speciem repræsentare animis; superiorum temporum memoriam refricare, redintegrare; in memoriam reducere. 6. *In memoriam sæpè venit ætatis primæ petulantia*, mir fällt offt das freye Leben meiner Jugend ein. In mentem venit mihi petulantia adolescentiæ meæ; in memoriam redeo ætatis primæ petulantissimè exactæ; in memoriam nunc demum regredior adolescentiæ per summam petulantiam exactæ. Versatur mihi in mente cum acerba recordatione ætatis primæ petulantia; subit persæpè animum ætatis primæ memoria in jocum & petulantiam effusæ. 7. *Memoria es bonâ*, du hast ein gutes Gedächtniß. Fideli es memoriâ, præsenti, non vulgari, singulari, incredibili, tenacissimâ; memoriâ mirum quantum vales; memoriâ præstas, excellis; eximia in te est vis memoriæ; memoriâ tenes, quæcunque legis, vel audis; nihil è memoriâ effluit. 8. *Memoriâ est imbecillâ*, er hat ein schwaches Gedächtniß. Fallit hominem sæpe memoria; memoriâ vacillat; memoria illi haud satis constat; memoria homini segnis admodùm est, & lenta; memoriâ offendit sæpiùs; fluxa homini memoria est, & infida; memoria labat interdum; facilè è memoria, quæ dixerit, vel audierit, homini excidant, effluunt, elabuntur. V. *Obliviosus.* *Usus.* Bella nostrâ & patrum memoriâ gesta. Memoriæ studere, die Gedächtniß Krafft suchen zu vermehren. Memoriam remittere, das Gedächtniß vernachläßigen. Memoriâ aliquid comprehendere, & complecti. In memoriâ habere aliquid. In memoria res est, hæret, insidet. Memoriâ aliquid repetere. In memoriam rei redire. Memoriam beneficii obscurare, abstergere, delere. Memoriâ aliquid deponere. In memoriam redire; revocare alteri. Fortium virorum memoriam honore prosequi, amplissimis monumentis consecrare.

Memoriter, auswendig. *Syn.* E memoria, sine scripto. *Phras.* 1. *Memoriter didicit*, er hat auswendig gelernet. Memoriæ mandavit; edidicit; memoriâ complexus est; memoriâ comprehendit; memoriter complexus est. 2. *Memoriter dicere*, auswendig sagen. Ex memoria recitare, proferre, exponere, reddere, pronunciare. *Usus.* Memoriter pronunciavit.

Memo-

Memoro, as, avi, atum, are. melden, gedencken. *Syn.* Commemoro, narro, refero. *Adv.* Nimis, obscure. *Usus.* Clarorum virorum laudes memorare. V. *Loquor, mentio, narro.*

Mendacium, ii, n. Lüge, Unwahrheit. *Syn.* Falsitas, orationis vanitas. *Epi.* Magnum atque impudens, modestum & non infacetum, honestum ac misericors, crassum, perniciosum, officiosum, jocosum, turpissimum, infestum, splendidum, triumphale. *Usus.* Improbi hominis est mendacio fallere, mendacium dicere. Sermonem mendaciis aspergere. V. *Mentior.*

Mendax, cis, g. o. Lügner. *Syn.* Vanus, fraudulentus.)(*Verax. Phras. Homo mendax est,* er ist ein Lügner. Ex fraude & mendacio constare totus videtur; ex fraude & mendacio compositus: qui omnia mendaciunculis aspergit; qui veritatem mendaciis contaminare nihil veretur; qui insignem orationis vanitatem adhibet; qui compositis ad fraudem mendaciis semper est instructus; qui mendacia struit alia ex aliis; qui mera fundit mendacia. *Us.* Mendaci homini ne verum quidem credere solemus.

Mendicitas, tis, f. höchste Armuth. *Syn.* Paupertas, inopia. *Epi.* Aviditati conjuncta, summa. *Usus.* Ad mendicitatem redigi. In summa mendicitate esse, vivere. Mendicitatem perpeti. E mendicitate emergere. V. *Paupertas, inopia.*

Mendico, as, avi, atum, are. betteln. *Syn.* Vitæ alimenta ostiatim quæro; stipem peto, colligo; precario victum conquiro, corrogo.

Mendiculus, i, m. ein geringer Bettler. *Usus.* Exercitus è mendiculis rusticis collectus.

Mendicus, i, m. Bettler. *Syn.* Pauper, qui pedem in suo ponere non potest. Cui res ad manticam rediit, qui manum ad stipem porrigit; qui in summa mendicitate est, vivit. *Epi.* Beatus, dives, sapiens. *Usus.* 1. Si paupertas malum est, nemo mendicus beatus. 2. *Adjective.* Hoc genus forense exiguum est, & mendicum. V. *Pauper.*

Mendosè. voller Fehler. *Usus.* Libri mendose & vitiose scripti.

Mendosus, a, um. voller Fehler. *Syn.* Vitiosus. *Usus.* Historica mendosa, in qua pars aliqua deest.

Mendum, i, n. Fehler. *Syn.* Vitium erratum libri &c. *Epi.* Magnum. *Usus.* Mendum litura corrigere. Menda tollere.

Mens, tis, f. Gemüth. *Syn.* Ratio, princeps animi pars, intelligentia. *Epi.* Acrior, humilis, conscelerata, constans, divina, domestica, civilis, effrenata, præceps, firma, fons sensuum, humana, impia, imbecilla, incredibilis, infinita, integra, intenta, liberalis, provida, sagax, præstans, tranquilla, vegeta, demens, improvida, nefaria, singularis, sancta, tarda. *Phras.* 1. *Mente motus,* er ist verruckt im Hirn. Mentis errore affectus est; à mente discessit; mente captus est; emota mente est; demente dejectus; de statu mentis deturbatus; à mente desertus est; mentis impos est; mente non consistit. V. *Insania.* 2. DEUS *tibi hanc mentem indidit,* GOtt hat dir dieses in den Sinn gegeben. DEUS tibi hanc mentem dedit, injecit, indidit; in eam mentem te impulit; à DEO factum est, eam ut mentem susciperes; eo ut mentem appelleres; consilii hujus dux autorque DEUS fuit. 3. *Ab hoc consilio mentem nemo avertet,* von diesem Entschluß wird mein Gemüth niemand mehr abwendig machen. Nemo me ab hac mente deducet, avocabit; nemo mentem meam flectet, mutabit; ab hac mente nullius suasu aut consilio deflectam, desistam. V. *Consilium. Usus.* 1. Mente totâ, omnique animi impetu in rem incumbere. 2. *Consilium, sententia, propositum,* Rathschluß, Vorhaben. Dii tibi illam mentem injecere. Ab hac mente nihil me deducet. 3. *Memoria,* Gedächtniß. Venit mihi in mentem illius temporis.

Mensa, æ, f. Tisch. *Epi.* Argentea, exstructa, hospitalis, maxima, publica sancta. Mensam exquisitissimis epulis exstruere, ornare, construere, Speisen auf den Tisch tragen, den Tisch mit Speisen besetzen. Mensæ accumbere, accubare, zu Tisch sitzen. Mensam tollere, removere. Secundam mensam apponere. Cibos mensæ inferre. Manum in mensam porrigere. De mensa aliquid alteri mittere. Mensarum assecla, Schmarotzer. Quæ ad mensam quotidianam atque epulationem pertinent. V. *Convivium.*

Mensarius, i, m. Wechsler. *Syn.* Argentarius, trapezita, qui argentariam facit. *Usus.* Mensarii à dispensatione pecuniæ appellantur, q. *Rei nummariæ publicæ curatores.*

Mensio, onis, f. Messung. *Syn.* Dimensio.

Mensis, is, m. Monath. *R.* à μήν, μηνὸς. *Usus.* Mensis, quando luna solem lustrato suo cursu consecuta est. Lunæ cursus, quia mensa spatia conficiunt, menses nominatur.

Menstruus, a, um. monathlich. *Syn.* Quod mensem unum durat, & singulis mensibus fit. *Usus.* Menstrua cibaria. Menstruum spatium. Solis annuam lustrationem luna menstruo spatio conficit.

Mensura, æ, f. Maaß. *Syn.* Modus. *Epi.* Cumulatior, evidens, major. *Usus.* Quæ acceperis utenda, majore, si possis, mensurâ reddito. Cumulatiore mensurâ uti.

Mentha, æ, f. Garten-Müntze. *Herba.*

Mentio, onis, f. Meldung. *Syn.* Sermo, commemoratio. *Epi.* Fatua, honorifica, indigna. *Phras. Mentio de illa re nulla fuit*, man hat keine Meldung von dieser Sache gethan. Intermissa rei mentio; mentio ejus rei in perpetuum finita videbatur; nemo mentionem ea de re fecit; altum ab omnibus eâ de re silentium fuit; nemo verbum injecit ea de re; mentionem ejus rei nemo intulit; nec memoria ejus rei cuiquam præsentium fuit; in oblivione jacuit ea res; nec quisquam eâ de rei meminit; nulla de re ferebatur mentio. *Usus.* Mentionem facere Cæsaris, de Cæsare. Mentio illata est; intermissa est. Casû incidi in eam mentionem.

Mentior, iris, itus sum, iri. lügen. *Syn.* Ementior, mendacium dico, orationis vanitatem adhibeo, temporis causâ fingo; vera falsis involvo, rumoribus affingo, mendacia struo; mendacii religione me obstringo. *Phras. Mentiris, quidquid loqueris*, was du sagst, ist erlogen. Quidquid loqueris, à vero abest longissime; alienum à veritate est; abhorret à veritate. Quidquid loqueris, mendaciis aspergis. Mera fundis mendacia: falsa est omnis oratio tua. Quidquid loqueris, falsô loqueris. Ne speciem quidem veritatis habent, quæ tu deblateras. Nullum non modô verum, sed ne verisimile quidem dictum extat in longissima oratione tua; omnia veritati adversantur. V. *Mendax.* *Usus*, Mentiri in aliqua re, de re aliqua.

Mentum, i, n. das Kinn. *Pars subjecta ori. Epi.* Paulo attritius. *Usus.* Mentum in dicendo intorquere. Sinistra mentum sublevare.

Meracus, a, um. lauter, wenig. *Syn.* Merus. *Usus.* Vinum meracius sumere.

Mercator, oris, m. Handelsmann, Kaufmann. *Syn.* Negotiator, qui mercaturam facit. *Epi.* Callidus, peritus. *Usus.* Sordidi putandi sunt, qui mercantur à mercatoribus, ut statim vendant.

Mercatura, æ, f. Handelschafft. *Syn.* Negotiatio, nundinatio. *Epi*, Æqua, certa, iniqua, magna, parva, pauca, publica; fucosa, fallax. *Phras. Mercaturam exercet*, er treibt die Handelschafft. Mercaturam facit; mercaturis faciendis rem quærit; mercaturæ operam dat. *Usus.* Ad Gymnasium tanquam ad mercaturam bonarum artium profectus.

Mercatus, ûs, m. m. Kauff. *Syn.* Nundinæ, emporium. *Epi.* Domesticus, tantus, turpissimus. *Usus.* Domi suæ turpissimo mercatû omnia habet venalia. Mercatum instituere, edicere.

Mercenarius, a, um, taglöhnerisch. *Subst.* Taglöhner. *Syn.* Conductus cum mercede, operarius, qui manuum mercede inopiam tolerat.)(*gratuitus.* *Usus.* Liberalitas mercenaria non est. Illiberales & sordidi quæstus mercenariorum, quorum opera, non artes emuntur. V. *Merces.*

Merces, edis, f. Lohn. *R.* à merendo ære. *Syn.* Pensio, præmium, pretium, fructus. *Epi.* Æqua, iniqua, magna, parva, pauca, publica. *Phras.* 1. *Nihil agit sine mercede*, er thut nichts umsonst. Non nisi mercedulâ adductus evocatus, quidquam officii præstat; venalis illius opera est, non liberalis; mercede agit, quidquid agit; cessat opera, ejus sine manupretio. 2. *Magnam mercedem petit*, er begehrt einen grossen Lohn. Magnum suæ arti pretium statuit; magnum operæ suæ pretium petit, exigit; laboris præmium non exiguum petit. 3. *Mercedem tuam accipies*, du wirst deinen Lohn bekommen. Laboris præmia feres, capies largè, cumulateque; extabit operæ tuæ merces sanè cumulata; dabitur merces operæ, persolvetur; pretium feres operæ tuæ; operæ pretium habebis; mercede donaberis promissa. *Usus.* Mercedem laborum constituere, promittere, proponere. Mercedem exigereMercedem dare, tribuere, solvere, persolvere. Mercedem accipere, recipere. In loco mercedis numerare. Mercede docere.

Mercimonium, ii, n. Gewerb. *Syn.* Merx.

Mercor, aris, atus, sum, ari, kauffen. *Syn.* Mercor, nundinor, emo. *Usus.* Pretio aliquid mercari de aliquo. V. *Emo.*

Mereor, eris, meritus sum, eri, *item*: Mereo, es, ui, ere. verdienen. *Syn.* Commereo, promereor. *Adv.* Male, meliùs. *Phras.* 1. *Non mereor tantum*, ich verdiene nicht so viel. Non id est meritum meum, ut &c. Nullum extat in te officii tanti meritum ut &c. Qui mereri tantum de te potui? Majus id est

est meritis in te meis. 2. *Quid male de te merui?* was hab ich verschuldet bey dir? Quid feci, quid commerui, quid peccavi? Quam in me culpam commerui? Quod crimen in te meum est! V. *Delinquo, pecco.* *Usus.* 1. Diurna operâ decem nummos meretur. Benè de aliquo, malè, perniciosè merere. Pro eo, ac quisque meretur, gratiam referre. 2. *Milito,* im Krieg dienen. Equô, pedibus merere. Bina stipendia in bello meruit. V. *Meritum, obligatus.*

Meretricius, a, um. hurisch. *Usus.* Meretricia vita, quæstus, mores.

Meretrix, icis, f. Hure. *Syn.* Scortum, lupa vulgato corpore; prostibulum, quæ corpore quæstum facit; quæ pudicitiam in propatulo habet; quæ venalem habet cum forma pudicitiam; quæ copiam sui corporis facit omnibus; mulier prostituti pudoris; præmortui pudoris; prostituti corporis. *Epi.* Publica. *Phras.* *Meretrices conversæ sunt,* viele öffentliche Huren haben sich bekehret. A meretricio quæstu sunt abductæ; è cœno libidinis extractæ; è cœno turpitudis emerserunt; ad vitæ honestatem sunt traductæ; ad amorem pudicitiæ sunt revocatæ; à flagitiosa consuetudine sunt abstractæ; vitam turpem cum honesta mutarunt. Multæ, quæ corpus vulgarant antea, ad frugem redierunt; ad bonam mentem sunt reductæ; è vago concubitu se ejecerunt; à turpi quæstu desertâ nequitiâ ad bonam frugem se receperunt. V. *Converto.*

Mergo, is, mersi, mersum, ere. versencken. *Syn.* Demergo, submergo: haurio.)(*emergo.* *Phras.* *Mersus est aquâ,* er ist im Wasser ersoffen. Voraginibus submersus periit, in præruptum gurgitem haustus est; haustus est fluctibus; in profluentem mersus statim ad ima ferebatur, ima petiit, ad ima delatus est; in aquam mersum, in mare excussum, præcipitem gurgites hauserunt; infestô gurgite procella circumegit, atque hausit. *Usus.* Quæ se in mari mergunt & emergunt. Mergere in aquam. Mersa navis, & depressa omnes destituit.

Meridianus, a, um. mittäglich. *Syn.* Tempus meridianum.

Meridiatio, onis, f. Mittags-Schlaff. *Syn.* Somnus meridianus. *Us.* Nunc valetudinis causâ, quod non solebam, & lucubrationes detraxi, & meridiationes addidi.

Meridies, ei, m. Mittag. *Syn.* Tempus meridianum, diei tempus fervidissimum. *Phras.* *Meridies erat,* es war Mittags-Zeit. Medium ferè diei erat; priùs sol meridie se inclinaverat; appetente jam meridie; pronô, devexô jam in meridiem sole. Dies jam ad umbilicum erat. *Plaut.* *Usus.* 1. Ante meridiem, post meridiem. Ambulatio antemeridiana, sessio pomeridiana. 2. *Australis mundi regio,* Süd. Sol ad meridiem devexus.

Meritô, billig. *Syn.* Jure, optimô jure, non injuriâ, perinde, ac debuit; haud secus, quam par erat; haud injuria; pro eo, ac merebatur.)(*Immeritò.* V. *Juro.*

Meritorius, a, um, einträglich, was man miethet. *Usus.* Meritoria taberna, Gar-Küche. Meritorium vehiculum, ein Mieth-Wagen. Meritorius puer, Schand-Bube.

Meritum, i, n. Verdienst. *Syn.* Promeritum, beneficium. *Epi.* Amplissimum, divinum, egregium, immortale, innumerabile, magnum, perpetuum, præcipuum, singulare, summum, præstantissimum. *Usus.* Nullam tuorum meritorum partem non modò referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Tot tua extant, constant in me merita. Id si feceris, omnia tua priora merita ad nihilum venient. Nullis suffragantibus meritis consulatum est consecutus. Hoc meô meritô peto. Ejus meritô Pisonem amo.

Meritus, a, um. billig, verdient. *Syn.* Justus, debitus. *Adv.* Omnino, popula-riter, rectè. *Usus.* Merita iracundia.

Merula, æ, f. Amsel. *Usus.* Merula fusca.

Merus, a, um. lauter. *Syn.* Purus liquidus. *Usus.* Mera monstra nunciat. Merum bellum loquitur. Meræ nugæ. Merus veterator, purus putus sycophanta est.

Merx, mercis, f. Waare. *Syn.* Res venalis. *Usus.* In eam insulam omnes cum mercibus & oneribus commeant. Proba merx facile emptorem reperit.

Messis, is, f. Erndte. *Usus.* Messis eô annô nulla fuit. Messem facere.

Messor, oris, m. Schnitter. *Usus.* Messores videris immitari.

Messorius, a, um. zur Erndte gehörig. *Usus.* Corbis, falx messoria.

Meta, æ, f. Ziel. *Syn.* Conus, terminus. *Usus.* Umbra terræ, quæ est meta noctis. Fâma ejus paulùm ad metas hæsit.

Metallum, i, n. Erz. *R.* à μεταλλάω, *scrutor.* *Epi.* Perfectum. *Usus.* Metallum gignitur, torretur, utitur.

Metator, oris, m. Fourier, der das Lager absticht. *Usus.* Castrorum antè metator, nunc urbis, quam decempedâ divisit.

Metior, iris, mensus sum, iri. messen. *R.* à μετρέω. *Syn.* Dimetior, permetior, definio, normâ *seu* regulâ describo; pondero. *Phras.* *Metiebatur hominem ex se,* er hat ihn nach seinem Schuh abgemessen. Animum hominis ex suo spectabat; suo illum metiebatur pede, exquirebat hominis indolem non ad antiquæ probitatis rationem, sed ad mores suos; e suis moribus, non ejus vita hominem spectabat, metiebatur. *Usus.* Sua omnia voluptate metiri. Pecuniæ fructum utilitate metiri; non brevitate orationis, sed rerum magnitudine orator metiendus est. E sua natura cæteros metiri.

Methodus, i, f. Weise, Lehr-Art. *Syn.* Via, ars, ratio.

Meto, is, messui, messum, ere. erndten. *R.* à ἀμητὸς, *messis tempus.* *Syn.* Demeto, frumentum succido, deseco segetem, messem facio. *Usus.* Ut sementem feceris, ita metes. Serito beneficium, ut metere possis fructum.

Metor, aris, atus sum, ari. ausmessen. *Usus.* Castra metari, Lager schlagen. Unô locô metari.

Metuo, is, ui, ere. fürchten. *Syn.* Timeo, vereor, in metu sum, metum habeo.)(*spero.* *Adv.* Diligentius, magnopere, planè, valdè. *Usus.* Non tam de vita sua, quàm republica metuit. V. *Metus, Timeo.*

Metus, ûs, m. Furcht. *Syn.* Timor, formido, suspicio, pavor, exanimatio. *Epi.* Amplior, communis, consularis, diurnus an nocturnus, falsus atque inanis, finitimus, instinctus furore, magnus, non mediocris, novus, parvus, permanens, præcipuus, præsens, quotidianus, reliquus, subsequens, summus, tantus, temerarius, inanis. *Pras.* 1. *Magnum ea res mihi metum incussit,* diese Sache hat mir eine grosse Furcht eingejaget. Metum attulit, obtulit, injecit, objecit, incussit; magnum me in metum adduxit; metû me affecit ingenti; non parvam formidinem injecit; metû me exanimavit; percussit animum graviter ea res, & perculit. V. *Terreo.* 2. *In metu eram,* ich bin sehr in Furcht gewesen. Ingens me incesserat metus; metû suspensus eram; metu frangi, debilitari, exanimari me sentiebam; cecidêre animi vultu ipsô timorem ex conscientia facinoris significante. 3. *Sermo tuus mihi metum omnem sustulit,* deine Rede hat mir alle Furcht benommen. Metû me levavit; metû animum exoneravit; metum removit; metum dempsit; metû me solvit, liberavit; metum mihi levavit, ademit, depulit, absterit; ex metu me exemit; metum amovit. 4. *Metum omnem posui,* ich habe alle Furcht beyseit gelegt. Metum omnem deposui; formidinem posui; metum abjeci; à metu respiravi. *Usus.* Metus est mali expectatio. Metum habere, fürchten. Metu vacuum esse sich nicht fürchten. In metu esse, in Furcht seyn. Unum in metu est, eines ist noch zu fürchten. In metu aliquid ponere, etwas für schrecklich halten. In metu habeo Quintilem, ich fürchte den Heu-Monath. V. *Timeo, Terror.*

Meus, a, um. mein. *Usus.* Nihil addo de meo.

Mico, as, cui, are. scheinen, leuchten. *Syn.* Vibro. *Usus.* 1. Venæ & arteriæ micant. 2. *Digitis jactis ludo,* gerad oder ungerad spielen. Dignus est, quicum in tenebris mices. *Est, cui tutò possis fideri,* ein aufrichtiger Mensch.

Migratio, onis, f. Wanderung. *Syn.* Loci mutatio, discessus. *Epi.* Multæ in alienum solum. *Usus.* Mors est quasi migratio, commutatioque vitæ.

Migro, as, avi, atum, are. wandern. *Syn.* Alio ad habitandum eo, solum muto, verto.)(*maneo.* *Phras.* *Ex urbe migrat,* er wandert. In alia loca demigrat; urbe emigrat; aliud domicilium; alias sedes petit; hujus civitatis solum mutatione vertit; domicilium, solum mutat; alias sedes quærit; alio se confert, recipit; sedem omnium rerum & fortunarum suarum alibi collocat. *Usus.* 1. Migrare de vita. In cœlum migrare. Hospitium alicui renuntiare, & alio migrare. 2. *Negligo, transgredior,* vernachläßigen, übertretten. Qui jus conservat, justus; qui migrat, injustus est. V. *Abeo, Discedo.*

Miles, itis, m. Soldat. *Syn.* Bellator, *Epi.* Ignavus, timidus, inexercitatus, prudens, veteranus, non legionarius, ne auxiliarius quidem, fortissimus, gloriosus, horridus, nocturnus. Milites acres, boni, crudelissimi, sanctissimi, firmi ad tuendum aliquid, optimi, paratissimi, fame & egestate perditi, egentes, permulti, veteres. *Phras.* 1. *Milites conducere,* Soldaten werben. Milites scribere, facere, conquirere, lege-

legere; copias cogere; legiones scribere, conscribere, conficere; exercitum scribere, conscribere, cogere, colligere, parare, comparare, conflare, facere, conficere. Legiones explere, legionibus supplementa scribere. Delectum instituere, conficere; habere; delectû acerbô juventutem agitare; conquisitionem per agros habere. 2. *Milites fieri*, Soldaten werden. Nomina dare in militiam; inter milites nomina dare, edere. profiteri; ad nomina danda præstô esse. 3. *Milites dimittere*, die Soldaten abdancken. Milites sacramento solvere, exauctorare; exercitum dimittere. 4. *Milites præclari*, tapffere Soldaten. Durum in armis genus, longâ militiâ efferati; omni disciplinâ militari eruditi; usû belli præstantes; magnorum exercituum animos gerentes; bello armisque unicè facti; bellô florentes ac impigri; militari indole feroces; egregia bellô manus, cujus virtuti committi nihil non posset; flos roburque exercitûs. 5. *Miles egregius*, ein erfahrner Soldat. Incredibili virtute atque exercitatione in armis est; magnum in re militari usum habet; summam scientiam rei militaris habet; vir præstans animi magnitudine, & rei militaris scientiâ; vir bellô spectatissimus; disciplinâ militari debilitatus; qui in re militari floret; in armis multum studii consumpsit; vetus miles; manû strenuus & per tot annos omnes militiæ artes edoctus. *Usus*. Miles tiro, veteranus, auxiliarius, legionarius. Milites conscribere. Milites à signis dimittere. Milites dilabuntur.

Militariter, kriegerisch. *Syn*. More militari. *Usus*. Oratio militariter gravis.

Militaris, e. kriegerisch, zum Krieg gehörig. *Syn*. Bellicus, castrensis. *Usus*. Militaris labor, ratio. Res militaris. Militaris ætas *eorum, qui arma ferre possunt*.

Militia, æ, Kriegs-Wesen. *Syn*. Res militaris, bellum. *Epi*. Communis, muliebris, plena solicitudinis, prima, vetus, urbana. *Phras. Militiam sequi*, in den Krieg gehen. In militiam nomen dare; proficisci in militiæ disciplinam; rei militari se dare; ad militiam animum adjungere. *Usus*. Obligare aliquem militiæ sacramentô. Militiam subterfugere, detrectare, im Krieg nicht dienen wollen.

Milito, as, avi, atum, are. kriegen, im Krieg dienen. *Syn*. Mereo sub signis alicujus, stipendia facio, stipendia mereo. *Usus*. In Catonis exercitu juvenis militarat.

Mille, tausend. *Usus*. Quid illa fortissimorum virorum millia.

Millesimus, a, um. der tausende. *Usus*. Millesima pars.

Milliare, is, *vel* Milliarium, ii, n. Meile. *Syn*. Mille passus, millium. *Usus*. Ad quintum milliare tibi occurram. A tertio milliario.

Millies, tausendmal. *Usus*. Mori millies præstat, quàm hæc pati.

Millium, ii, n. Meile. *Syn*. Milliare. *Usus*. Quot millia tuus fundus abest ab urbe? *Romani millia explicabant sæpe per lapides, ut*: ad tertium lapidem, drey Meilen.

Milvinus, a, um. den Weyhen eigen. *Usus*. Pullus milvinus.

Milvus, i, m. Weyhe, Geyer. Avis rapax & gallinis infesta.

Mima, æ, f. Gaucklerin, Commödiantin. *Epi*. Comis. *Usus*. Omnia mimæ condonavit.

Mimicus, a, um. gaucklerisch. *Usus*. Scurrilis jocus mimicus.

Mimus, i, m. Gauckler, Comödiant, Possenreisser. *Syn*. Qui dicta factaque aliorum gestû quôdam cum lascivia & obscœnitate imitatur. *Epi*. Communes, ethologi. *Usus*. Alter mimos commentatur, tragœdias agit alter.

Mina, æ, f. eine Gattung Griechischer Müntze bey 20. und mehr Gulden. *Usus*. Aquæ sextarium minâ emere.

Minaciter, bedrohlich. *Syn*. Minis asperè.

Minæ, arum. f. Bedrohung. *Syn*. Minatio, comminatio, terror, terror verborum.)(*blanditiæ*. *Epi*. Facetæ, inanes, magnæ. *Usus*. Minæ, quæ jactantur, parùm me tangunt. Alicujus minis & terrore commoveri. Clamore & minis insectari aliquem. Non ultrà minas processum est. V. *Minor*.

Minatio, onis, f. Drohung. *Syn*. Comminatio.

Minax, acis, g. o. droherisch, trotzig. *Syn*. Horrificus. *Usus*. Minaces & acerbæ litteræ. Homo minax & arrogans.

Miniatus, a, um. mit Mennig bestrichen. *Syn*. Ruber, miniatulus.

Minimè, am wenigsten, mit nichten. *Syn*. Minimum, minimè omnium, ne quaquam, nullô pactô, nullis conditionibus, nullâ ex parte.

Minimùm, am wenigsten. *Syn*. Perparum. *Phras. Minimum res meas curas*, du kümmerst dich gar nichts um meine Sachen. In minimis res meas ponis; in

in extremis habes; nullo apud te numero res meæ sunt; nec digito quidem res meas attingis. *Uſ.* Præmia apud me minimùm valent.

Minimus, a, um. der kleinſte, geringſte. *Syn.* Tenuiſſimus, tantulus. *Uſus.* Omnia minima, maxima ad me ſcribas, velim.

Miniſter, ri, m. Diener, Aufwärter. *Syn.* Adminiſter, adminiſtrator, qui a latere eſt. *Epi.* Impuriſſimus, publicus. *Uſus.* Miniſter ac ſatelles cupiditatum. Manus multarum artium miniſtræ. Magiſtratus legum miniſtri. Miniſtrum ſe præbere ad aliquid.

Miniſtrator, oris; m. Diener, Aufwärter. *Syn.* Miniſter,

Miniſtratrix, icis, f. Dienerin. *Syn.* Miniſtra.

Miniſtro, as, avi, atum, are. dienen, aufwarten. *Syn.* Servio. *Adv.* diligenter, commodiùs. *Uſus.* Miniſtrare alicui pocula. Formoſi pueri miniſtrabant.

Minitabundus, a, um. bedrohend. *Syn.* Minax, minatus.

Minitor, aris, atus ſum, ari. dräuen, drohen. *Syn.* Minor. *Adv.* atrociter. *Uſus.* Horribilia nobis omnia ferro igneque minitatur.

Minor, aris, atus ſum, ari. drohen. *Syn.* Minitor, terreo, vim, periculum intendo; periculum, judicium denuntio.)(*promitto, benignè.* *Adv.* Acerrimè, crudeliter, graviùs, mediocriter, vehementer, quotidie. *Phraſ.* *Minari atrociter cæpit,* er hat auf das ſchärffeſte zu drohen angefangen. Cœpit jam non per ambages minas jacere; minas jactare; terrores, & pericula denunciare; clamore, & minis inſequi; denuntiatione periculi terrere; periculum capitis oſtendere; vim denuntiare; periculi metum inferre; terrorem injicere; terrores jactare & opponere; terrorem inferre; minas admovere; minas, periculum intendere; minacibus verbis perſtringere; periculum capitis oſtentare; minaciter tremere; minis territare; formidines opponere; clamore & minis inſectari. *Uſ.* Hoſtis teterrimas omnibus bonis tormenta & cruces minatur.

Minuo, is, ui, utum, ere. mindern, verringern. *Syn.* Diminuo, detraho, derogo, delibo, exhaurio, extenuo, levo, elevo, debilito, frango. *Phraſ.* 1. *Homo improbus gloriam meam, opesque minuit.* der boshaffte Menſch hat mir Ehr und Gut ſehr geſchmählert. Pennas mini, facultatesque meas incidit; de laudibus æque, ac fortunis cumulum deruit; de opibus, ac amplitudine multùm detraxit; de fortunis, & honorum præſidiis multùm deripuit. 2. *Minuere dignitatem meam ſatagit,* er trachtet mir mein Anſehen zu benehmen. Deformandi mei causâ detrahendæ, ſpoliandæque dignitatis gratiâ multa molitur. Non modo ad ſalutem meam extinguendam, ſed & gloriam infringendam contendit; invidiâ laudem virtutis meæ obterit, gloriam eludit; id ſpectat unicè, ut meam elevet autoritatem, gloriam dignitatemque infringat. 3. *Res tua in dies minuitur,* deine Habſchafften werden immer weniger. Res tua in dies deterior fit, deficitur; conſumitur; minor evadit; in deterius ruit; corroditur, dilabitur; non ſolùm non augetur, verùm etiam aliquid deperdit; fortunæ tuæ in dies aliquid detrimenti capiunt, comminuuntur, diminuuntur; fortunarum in dies aliqua fit diminutio. *Oratio tua mirifice mihi dolorem minuit* dein Zureden lindert meinen Schmertzen. Dolorem lenit; levationem doloris affert; magna de dolore diminutio facta eſt, ex ſermone tuo decrevit dolor, ac propè evanuit; ſublata, ac ſepulta eſt omnis triſtitia. Tuæ orationis fomentis mitigatus dolor eſt, attenuatus imminutus, doloris ille æſtus deferbuit, ſubſedit, conſenuit, infractus eſt & debilitatus; levare dolorem, luctum oratio tua ſic viſa eſt, ut penè exhauriret. 5. *Res meas, & merita, quantum poteſt minuit,* er verkleinert meine Verdienſte, ſo viel er kan. Laudem meritorum meorum verbis elevat, verbis extenuat; eludit; de meritorum meorum laudibus cumulum deruit; de meritorum meorum amplitudine multum detrahit, decerpit. V. *Detraho.* *Uſus.* Minuere vectigalia, ſumptus.

Minus, weniger.)(*plus.* *Uſus.* Præſtitimus patriæ non minùs, quam debuimus. Quatuor menſibus, ſex diebus minùs navigavimus. Sæpè, quæ prædicta ſunt minùs eveniunt.

Minutatim, Stück-weiſe. *Syn.* Gradatim, tenuiter, parcè, exiliter, jejunè. *Uſus.* Minutatim interrogare.

Minutè, klein. *Syn.* Exiliter, jejunè anguſtè, tenuiter. *Uſus.* Grandia minutè dicere.

Minutus, a, um. klein. *Syn.* Anguſtus parvus.)(*grandis.* *Adv.* Sanè. *Uſus.* Genus

Genus orationis minutum, exile, aridum, concisum, fractum. Animus minutus & angustus. Orator præstat minutis imperatoribus. Minuta diligentia utitur, & anxia.

Mirabilis, e. wunderbarlich. *Syn.* Admirabilis, mirus, mirificus, mirandus. *Usus.* Hæc non modô mirabilia sunt, sed prodigiis simillima. Re & dicto inopinatum & mirabile. Mirabils copia dicendi. V. *Mirandus.*

Mirabilitas, atis, f. Wunderbarlichkeit. *Syn.* Admiratio. *Usus.* Hæc tanta rerum despicientia mirabilitatem magnam facit.

Mirabiliter, wunderlich. *Syn.* Admirabiliter, mirandum in modum, mirè, mirificè, *Usus.* Omnes mirabiliter de re loquuntur & sentiunt,

Miraculum, i, n. Wunder. *Syn.* Prodigium, portentum. *Phras.* 1. *Miracula parat,* er thut Wunderwercke. Res supra naturæ vim & ordinem multas efficit, miranda quædam opera, & humanis viribus majora efficit; miracula edit; majora naturæ viribus exequitur; multa ejus extant opera, non humana, sed divina virtute perpetrata. 2. *Vir miraculis clarus, vulg. miraculosus,* ein wunderthätiger Mann. Vir, per quem divina virtus admiranda multa patravit; operibus supra vim, ordinemque naturæ patratis; miraculorum gloriâ, multis supra naturæ vim editis operibus clarus. *Usus.* Miracula edere. Miraculo illud mihi erat.

Mirandus, a, um. verwunderlich, wunderwürdig. *Syn.* Mirabilia, admirabilis, quod multum habet admirabilitatis. *Phras. Miranda res visa est omnibus,* es ist allen verwunderlich vorkommen. Miraculo erat omnibus; nulli non admirationem movit rei insolentia; omnium in se oculos convertit; admirabilitatem magnam ea res habuit; res humana major visa est omnibus; res ea omnes stupore ac silentio defixit. V. *Admiratio. Usus.* Opus mirandam in altitudinem exstructum.

Miratio, onis, f. Verwunderung. *Syn.* Admiratio.

Mirè, wundersam. *Syn.* Mirabiliter, *Usus.* Omnes tibi mirè favent.

Mirificè, wunderlich. *Syn.* Mirè, admirabiliter, *Usus.* Mirificè me delectat hoc.

Mirificus, a, um. wunderlich. *Syn.* Mirus, admirandus, admirabilis. *Usus.* Mirificam cepi voluptatem,

Mirmillo, onis, m. Kämpffer. *Syn.* Gladiator.

Miror, aris, atus sum, ari. sich wundern. *Syn.* Admiror, demiror, obstupesco; mirum, mirandum, mirabile mihi videtur. *Adv.* Admodum, magnopere, vehementer, maximè. *Phras. Miror de ea re vehementer,* ich verwundere mich sehr über diese Sache. Magna me tenet admiratio hujus rei; magna hujus rei capior admiratione; magna me incessit eo de negotio admiratio; admirationi mihi ea res est; admiratione afficior; cùm intelligo &c. movet admirationem ea res. V. *Admiror, obstupesco, stupor. Usus.* Non dubito, quin mireris & stomacheris etiam. Miror, quid causæ sit, ea de re. Id vehementer miror. V. *Mirandus.*

Mirus, a, um. wunderbahr. *Syn.* Mirabilis, mirificus. *Phras. Mira sunt, quæ narras,* du erzehlest Wunder. Portento similia narras; mera monstra nuncias. Quid tam novum, tam præter consuetudinem, quid verô tam inauditum, tam inusitatum, tam singulare, tam indredibile, ac illud, quod memoras? Non hæc mirabilia modo sed prodigiis similia sunt, quæ commemoras. *Usus.* Mirum, ni videas. Mirum me desiderium tenet. Sales in dicendo mirum quantùm valent. Nec mirum, si &c. V. *Mirandus.*

Misceo, es, ui, mistum, *vel* mixtum, ere. mischen, mengen. *Syn.* Permisceo, turbo, confundo, perturbo. *Phras. Miscere se negotiis,* sich in fremde Händel einmischen. Immiscere se, se ingerere; se inserere negotiis; offerre se negotiorum tumultui: implicare se alienis negotiis. 2. *Miscebuntur omnia, & turbabuntur,* es wird alles unter und über sich gehen. Ingens inde perturbatio rerum omnium, & confusio consequetur; Confuse omnia agentur; omnia in motu, conversione rerum, confusione & perturbatione versabuntur. V. *Turbo. Us.* Miscere venenum, potionem. Rempublicam turbare & miscere.

Misellus, a, um. elend, Erbarmungs-würdig. *Syn.* Miser.

Miser, era, erum, elend, Erbarmens-würdig. *Syn.* Calamitosus, ærumnosus, infelix, afflictus, postratus, jacens.)(*Beatus. Phras. Miser sum,* ich bin elend und Erbarmens-würdig. In magna cala-

calamitate versor; in summa infelicitate versor; premor, circumventus sum, conflictor, afficior maximis calamitatibus; jaceo in calamitate; vitam vivo, ago, duco, exigo calamitosam, miserrima cum conditione; eâ videor conditione natus, nihil ut boni videam in vita, nihil ut mali non sustineam. Nemo omnium, qui vivunt, infelicior me est & infortunatior. Meas miserias nulla æquat infelicitas. Mea est miserrima conditio. Omnibus vexor, perturbor, exagitor, infortunii casibus, calamitatibus, miseriis, malis. Omnes me premunt miseriæ. Infesta, infensa, adversa, iniqua mihi sunt omnia. Nulla est tam misera fortuna quam mea fortuna non superet; quæ sit cum mea fortuna conferenda: quæ non infra meam fortunam sit. Miserrimô sum fatô natus; nemo, qui in terris degunt, mortalium, deteriore fato est, ac ego. Fatum hoc meum est, ut miserrima quæque subeam, sustineam. Hæc mihi nascendi dicta lex est; ut amarissimam fortunam in omni vita degustarem; nunquam ut secundâ fortunâ uterer; nunquam ut miser non essem; perpetuis ut vexarer miseriis: perpetuis ut angerer, cruciarer, torquerer, afflicerer malis. Infausto nimium, adversoque sidere natus sum. Mecum infeliciter agitur. Prorsus infeciliter ago. Suas in me vires fortuna nunquam non exercet. Nihil fingi potest mali, quô non urgear. Omnibus me fortuna machinis, omni me telorum genere, suis me fortuna, quantascunque habet, opibus ac viribus oppugnat. Non adversa tantùm, sed eversa penitûs est mea fortuna. Sortem meam fortuna crudeliùs aggravat; eò redactus sum, ut melioris spei nullus mihi relictus locus sit; morte graviorem vitam exigo. V. *Actum est, affligo.* *Usus.* Nihil tam miserabile, quàm e beato miser.

Miserabilis, e. erbärmlich, Erbarmens-würdig. *Syn.* Miserandus. *Adv* Mirè. *Phras.* Miserabilis est, er ist Erbarmens würdig. Homo fractus, ac prope dissipatus; gravissimo fortunæ vulnere percussus; circumventus morbo & inopia; afflictus, debilitatus, & omni spe salutis orbatus; afflictus atque eversus; mœrore ac miseriis perditus; fractus malis, debilitatus & abjectus metû; malis confectus; deformatus ærumnis; coopertus miseriis; ad summam infelicitatem redactus. *Usus.* Casus fortunæ miserabilis. V. *Miser, Miseria.*

Miserabiliter, elend, erbärmlich. *Syn.* Miserandum in modum. *Usus.* Miserabiliter emori. Epistola miserabiliter scripta.

Miserandus, a, um. zu erbarmen, Erbarmens-würdig. *Syn.* Miserabilis. *Usus.* Oratio tua omnibus miseranda est visa. V. *Miser*, *Misericordia.*

Miseratio, onis, f. Erbarmniß, Mitleiden. *Syn.* Commiseratio, misericordia. *Epi.* Multa, flebilis. *Usus.* Miseratio; nascitur, odia concitantur. Ad miserationem permovere judices. V. *Misericordia.*

Miserè, elendiglich, erbärmlich. *Usus.* An pace turpiter, an bello miserè vivendum esset, nondum sciebamus.

Misereor, eris, misertus sum, eri. sich erbarmen. *Syn.* Me miseret, miseror, misericordia me tenet alicujus: misericordiâ commoveor. *Phras.* *Misereor egentium*, ich erbarme mich der Nothleidenden. Frangor sæpe misericordia egentium; egentium misericordia me cepit; miseror illorum fortunam; egentium subit me sæpe miseratio: moveor egestate hominum; eorum inopia & egestate ad misericordiam adducor; misericordiam in egentes verto. V. *Commiseror.* *Usus.* Supplicum tandem miserere.

Miseret, es erbarmet. *Usus.* Miseret me tui. V. *Misericordia.*

Miseria, æ, f. Elend, Armseeligkeit. *Syn.* calamitas, ærumna.)(*Felicitas* *Epi.* Diuturna, insignis, perennis, præsens, sempiterna, summa, summo dedecore conjuncta, voluntaria, afflicta, aliena, communis, maxima, tanta. *Phras.* 1. *In summis miseriis versatur respublica*, das gemeine Wesen steckt in größtem Elend. Res ubique asperæ sunt & turbidæ; durissima sunt reipublicæ tempora; in discrimen extremum venimus. Nihil est, unde nos reficiamus, aut ubi lapsi resistamus. In fortuna miserrima & luctuosissima destituti sumus. Quanta hæc caligo temporum! quæ flammæ quassatæ reipublicæ! quæ pestes, quæ bonorum omnium naufragia! quot incommodis conflictamur? in quas miserias projecti sumus & præcipitati? quibus in angustiis res est? quibus difficultatibus premimur? quibus undique miseriis obsidemur? Ita sunt debilitata omnia & propè extincta; tanta malorum impendet Ilias; adeò nihil consiliô, nihil ordine; nihil ratione agitur, ut nihil possit esse miserius, perditius, foe-

fœdius. 2. *In tantis miseriis quæ potest esse consolatio reliqua?* was kan unter so grossem Elend für ein Trost übrig seyn? In tantis tenebris; tam turbidis in rebus; in hac flamma rerum, & perturbatione temporum; in his asperitatibus rerum, acerbitatibus temporum; in hac orbis terrarum perturbatione; in tanta rerum omnium amissione, & desperatione recuperandi; in fortuna adeo afflicta; in hac iniquissima vitæ conditione; in his, quibus jactamur, fluctibus; in hac injustissima temporum calamitate; in tanta vi ac acerbitate; in hac temporum iniquitate; in ista caligine ac tenebris, quæ totam rempublicam occuparunt; in tanta difficultate, summisque angustiis rerum necessariarum; tam dubiis in rebus, quibus æternam mihi impositam ærumnam arbitrarer; in tanto reipublicæ vulnere; in tam ægra, & propè deposita reipublicæ fortuna; in hac vexatione, in hoc squalore & lachrymis reipublicæ; cum patriæ everfiones, exilia civium, liberorum orbitates propè in oculis sint, quid miserius, quid acerbius, quid luctuosius esse potest? cum tam multiplici clade fœdetur annus, cum amissio meorum, interitus patriæ, exilium, servitus impendeant, jaceo sine sermone, sine cogitatione, inque lachrymis & sordibus tabescendum mih video. *Usus.* In maximam miseriam *incidere*, in das gröste Elend gerathen. In miseriis esse, versari. Miseriis premi, cooperiri, im Elend stecken. Miseriam levare, lenire, lindern. E miseriis eripere, a miseria vindicare, erretten. Tantisper à miseria aberrare, die traurige Gedancken aus dem Sinn schlagen.

Misericordia, æ, f. Erbarmnis, Barmherzigkeit. *Syn.* Miseratio, clementia. *Epi.* Aliena, grata, jucunda, magna, maxima, mira, pristina, similis, singularis. *Phras.* 1. *Est misericordiâ dignus*, er ist wohl werth, daß man ihm Barmherzigkeit erweise. Dignus est, qui perfugium in vestra misericordia habeat; cui misericordia impertiatur, tribuatur, adhibeatur; is est, qui misericordiam moveat meritò suo; qui facilè alliciat ad misericordiam quemlibet; dignus est, cujus misericordia quemlibet teneat; cujus calamitas perspecta misericordiam conciret, commoveat; ad misericordiam quoslibet adducat; qui receptum ad vestram misericordiam habeat. 2. *Misericordiam tuam implorat*, er bittet dich um Barmherzigkeit. Misericordiam tuam exposcit, requirit, captat, implorat; ut ignoscas, ut miseriaris sui, orat; ut ex ista se ærumna extrahas; rogat atque obsecrat; orat, obsecrat, ut misericordia sua te capiat; ut vicem ejus misertus misericordiam tribuas, impertiaris. *Usus.* Misericordiam alicujus implorare, anflehen. Misericordiam movere, commovere, concitare, erwecken. Ad misericordiam allicere, vocare, revocare, adducere, zur Barmherzigkeit bewegen. Misericordia capi, teneri, moveri, commoveri, bewegt werden. Misericordiam tribuere, impertiri, adhibere, Barmherzigkeit erweisen.

Misericors, ordis, g. o. barmherzig. *Syn.* Clemens, propensus ad misericordiam, cujus animus alienô incommodô facilè commovetur,)(*Severus, Crudelis.* *Usus.* Misericordem se vir bonus mitemque præbuit. V. *Misericordia.*

Miseror, aris, atus sum, ari. sich erbarmen. *Syn.* Commiseror. *Usus.* Non queo satis hujus eventum fortunamque miserari. V. *Misereor.*

Missa, æ, f. Meß-Opffer. *Syn.* Sacrificium divinum, res divina, res sacra. *Epi.* Sacrosancta, celebrata pro defunctis. *Phras.* 1. *Missam facere*, Messe lesen. Sacrificare; sacrificium, sacrum, rem divinam facere, conficere, peragere; sacris operari; rem sacram perpetrare; cœlestem hostiam immolare; cœlesti victima litare. 2. *Missam solemnem celebrare*, *vulg.* das Amt der Heil. Messe halten. Apparatissimâ pompâ rem divinam facere; augustiori ritû, pompâ, cerimonia sacris operari; divinam hostiam offerre; maximis ceremoniis inter symphoniacos *vel* musicos concentus rem divinam conficere. 3. *Ad Missam ministrare*, zur Heil. Messe dienen. Sacerdoti sacris operanti ministrare; sacrificanti, rem sacram peragenti inservire. 4. *Missam audire*, Messe hören. Interesse divinis, sacris, divino sacrificio. Rem divinam obire; divinis assistere; sacrificio adesse. 5. *Parare se ad sacrum Missæ officium*, sich zur Messe zubereiten. Ad rem divinam se comparare; se ornatû sacrificantis induere. 6. *Missam pro defunctis legere*, Messe für die Verstorbenen lesen. Sacrum piaculare facere; funebre sacrum facere; rem divinam in subsidium piorum manium facere; offerre cœlestem hostiam in subsidium vita functorum. 7. *In-*

Intra Missam, unter der Meße. Inter sacrificandum; inter rem divinam; sub sacrificio divino. 8. *Post Missam*, nach der Messe. Re divina peracta; perpetratis rebus divinis; secundùm rem divinam; perpetratis sacris; peracto sacrificio; ab re sacrâ; à sacris,

Missilis, e. zum Wurff dienlich. *Usus*. Saxa, tela missilia.

Missio, onis, f. Sendung, Schickung. *Usus*. 1. De litterarum rariore missione frustrà accusor. 2. *Dimissio*, Entlassung. Missione militem donare *Sacra Missio*, eine Apostol. *Mission, vulg. Latinè*; Expeditio sacra.

Missus, ûs, m. Schickung, ein Wurff. *Syn*. Missio. *Usus*. Balbus ad me venit, missu Cæsaris. Missus telorum, lapidum.

Mitesco, is, ere. mild werden. *Syn*. Mitior fio. *Usus*. Uvæ à sole mitescunt.

Mitigatio, onis, f. Milderung, *Syn*. Delinitio, excusatio. *Usus*. Licentia, si nimium acrimoniæ habuerit, multis mitigationibus lenietur.

Mitigo, as, avi, atum, are. besänfftigen, mildern. *Syn*. Mitiorem, facio, lenio, placo, sedo, flecto. *Adv*. Facile. *Usus*. Eum ordinem tibi reconcilies, multisque humanitatis condimentis mitiges. Dolor vetustate mitigatur. Ætas omnia, & dies mitigabit. Ex agresti vita ad humanitatem mitigatur. V. *Lenio*.

Mitis, e. mild. *Syn*. Moderatus, placatus, lenis, mansuetus.)(*Asper, durus, ferus, immanis*. *Usus*. Homo mitissimus & lenissimus. Est illi mirè ac tractabile ingenium. V. *Lenis, Mansuetus*.

Mitra, æ. f. Haupt-Zierde. *Syn*. Redimiculum, muliebre capitis ornamentum in coronæ modum.

Mitto, is, isi, missum, ere. schicken, senden. *Syn*. Ablego.)(*Accipio*. *Phras*. *Hominem, statim mitte*, schicke den Menschen alsobald. Hominem, si nondum profectus est, quamprimùm fac extrudas; dimittas, submittas, amandes in Græciam; ad illum alleges. *Usus*. 1. Mitto tibi, ad te litteras. Nullam pro republica vocem misit, er hat kein Wort gesaget, kein Wort verlohren. 2. *Omitto*, beyseit legen, auslassen. Certamen, iram, lacrimas mitte. 3. *Invado*, anfallen. Mittere se in hostem. 4. *Educò*, herauslassen. Mittere sanguinem, zur Ader lassen.

Mixtus, a, um. vermischt. *Syn*. Confusus, concretus. *Usus*. Voluptate & molestia mixtus amor.

Mobilis, e. beweglich. *Syn*. Volaticus, volubilis, instabilis, inconstans, fluxus, quod modò huc, modò illuc transfertur.)(*Constans, Stabilis*. *Usus*. 1. Oculus mobilis, & lubricus. 2. *Levis, caducus, mutabilis, fluxus*, veränderlich. Te tam mobili in me animo fore non putabam. V. *Inconstans, varius, Mobilia. vulg.* unterschiedlicher Hausrath. *Latinè*. Res moventes, suppellex, instrumentum domesticum, quæ moveri possunt. Præda, quæ rerum moventium sit,

Mobilitas, tis, f. Beweglichkeit. *Syn*. Inconstantia.)(*Constantia*. *Epi*. Celerrima. *Usus*. Quid inconstantia, mobilitate, levitate turpius? V. *Inconstantia*.

Mobiliter, beweglich. *Usus*. Animus mobiliter agitatus.

Moderatè, mäßig, bescheidentlich. *Syn*. Modestè, modicè, temperatè, temperanter, parcè, restrictè, abstinenter. *Phras*. *Dignitate moderatè usus est*, er hat sich seiner Würde mäßig bedienet. Modicè & scienter usus est; modicè & modestè, modestè & abstinenter se in prætura gessit; parcè & molliter potestate usus est; in jubendo parcus erat, & verecundus; temperatè magistratu suo usus est; parcè ac restrictè potestate sua usus est.

Moderatio, onis, f. Mäßigung, Bescheidenheit. *Syn*. Modestia, modus, temperantia, mediocritas, temperatio, gravitas.)(*Superbia Libido, Incitatio*. *Epi*. Certa, continens, divina, facilis, magna singularis, summa. *Usus*. Etiam in jocando adhibenda, tenenda, servanda est moderatio. Ad usum nostrum definita moderatio rei familiaris. V. *Moderatus*.

Moderator, oris, m. Verwalter, Aufseher. *Syn*. Rector, gubernator. *Usus*. Tu eris moderator omnium consiliorum meorum, Divina providentia fictrix & moderatrix materiæ.

Moderatus, a, um. bescheiden, mäßig. *Syn*. Temperatus, æquabilis.)(*Asper. Durus*. *Phras*. *Vir est moderatissimus*, er ist ein gar bescheidener und eingezogener Mann. Vir est summa æquitate, temperantia, & bonitate naturæ; qui rebus in omnibus mediocritatem sectatur; in quo summa verecundia & quidam quasi ornatus vitæ temperantia & modestia; quo justiorem, temperatioremque habemus neminem; vir est moderationis expertæ, medii & mode-

dera-

derati consilii; qui & temperare suos impetus, & severitatem comitate miscere pulchrè nôris. Vir est qui & iram tenere, & in ordinem sese ipse nôrit cogere; qui in rebus omnibus consilium & modum adhibeat; in quo nihil materiæ neque ad cupiditatem, neque ad audaciam esse videtur; qui acerbiore in neminem imperiô, præterquam in se utatur. V. *Modestus Usus*. Vir castus, moderatus, sanctus. Nihil in eo, nisi ingenium, moderatum, pudens, pudicum. Convivium moderatum & modestum.

Moderor, aris, atus sum, ari. meistern, Aufsicht auf etwas haben. *Syn.* Modum adhibeo, rego, tempero, guberno, moderationem adhibeo, metior. *Adv.* Diligenter, vehementer, magnoperè. *Phras.* 1. *Moderari sibi novit*, er weiß sich einzuhalten. Novit imperare animo, sibi, cupiditatibus; continere linguam, manus à præcipiti impetu; date spatium iræ; continere dolorem, odium &c. cohibere iram, libidinem; modum figere effrenatæ cupiditati; effrenatos animi impetus tanquam in gyrum rationis ducere. V. *Cohibeo, coërceo, frenum, domo.* 2. *Vix moderari mihi possum, quin &c.* ich kan mich kaum enthalten, daß ich nicht rc. Vix me teneo; vix teneri possum, quin &c. vix tempero manibus, vix me retineo; temperatum ægrè est. *Usus.* Te hortor, ut omnia gubernes, & modereris prudentia tuâ. Sententiam suam non sua, sed reip. utilitate moderari. Auditorum aures moderentur oratori.

Modestè, bescheiden, ehrbar. *Syn.* Moderatè. *Usus.* Modestè, temperanter & graviter se gessit. V. *Moderatè.*

Modestia, æ, f. Eingezogenheit, *Syn.* Modus, moderatio, pudor. *Epi.* Singularis, summa, virginalis. *Usus.* Modestia est in animo continens moderatio cupiditatum omnium, per quam pudor honestus claram & stabilem comparat autoritatem. V. *Modestus.*

Modestus, a, um. bescheiden, eingezogen. *Syn.* Pudens, minimè ambitiosus; commodus. *Phras.* 1. *Homo est perquam modestus*, er ist gar eingezogen. Modestissimis est moribus; summô pudore ac temperantiâ; ad omnem modestiam compositus; ita compositis est moribus, ut nec manum, nec oculum sine causa moveat, & decorum in statu ac incessu teneat; motû omni, ac statû pudorem, ingenuitatemque præstati modestiæ speciem præ se fert pulcherrimam, commendat hominem verecundus pudor, index probitatis, virtutúmque custos. 2. *Homo est animo perquam modestô*, er ist gar nicht stolz oder aufgeblasen in seinem Gemüth. Minimè ambitiosus est; animo egregiè imperare novit; is est, qui & fortunæ magnitudinem possit capere, nec insolentius se efferre, qui fortunam utramque modestè ferat, qui à cupiditate remotissimus; cujus ex ore nunquam neque insolens, neque gloriosum quidquam exire soleat: qui è fastu omni, ac supercilio absit quàm longissimè. *Usus.* Modestus, & frugi vir. V. *Moderatus.*

Modicè, mäßiglich. *Syn.* Moderatè, mediocriter, modestè. *Usus.* Modicè & scienter honore usus est. Modicè illum laudabo, aut etiam intra modum.

Modicus, a, um. mäßig, wenig. *Syn.* Mediocris, paucus. *Adv.* Valdè. *Usus.* 1. Pecunia mea est ad vulgi opinionem mediocris, ad meam modica. 2. *Mediocris, temperatus*, mittelmäßig. Genus dicendi modicum. Esca modicâ uti. V. *Paucus.*

Modificatus, a, um. auf gewisse Art, und Weise eingerichtet. *Syn.* Ad certum modum traductus. *Usus.* Verba ab oratore modificata & inflexa quoddammodo, Gesang-weiß eingerichtet.

Modius, ii, m. Korn-Maaß. *Syn.* Sexta pars medimni. *Epi.* Multi, pleni.

Modò, bald, nur. *Syn.* paulò antè, memoriâ nostrâ; nunc: solùm. *Usus.* 1. Modo uno tempore tot viri clari interiere. 2. *Saltem*, aufs wenigste. Qui hæc mediocriter modo consideratis. 3. *Nunc*, anjetzo. A studiis ante solatium, modo salutem petimus. 4. *Tantummodo*, nur allein. Hæc omnibus, si ea mediocriter modô considerentur, pertractata esse possunt.

Modulatè, nach dem Tact eingerichtet. *Syn.* Concinnè, numerose, compositè. *Usus.* Fidibus modulatè canere.

Modulor, aris, atus sum, ari. nach dem Tact singen. *Syn.* Metior, moderor. *Usus.* Aves hominum vocem naturê modulantur ipsâ. Ipsa natura quasi modulatur hominum orationem. V. *Cano.*

Modu-

Modulus, i, m. Maaß, Leist. *Syn.* Parvus modus. *Usus.* Metiri se quemque suo modulô ac pede verum est.

Modus, i, m. Weise, Art. *Syn.* Mensura. *Epi.* Amabilissimus, antiquus, aptus, austerus, bonus, certissimus, florentior, gravis, humanus, magnus, bonus, naturalis, novus, simplex, varius. Hostilis, incredibilis, major, mirandus, miserandus, saliaris, servilis, multi, pressi, flebiles, tardiores, toti. *Phras.* 1. *Perge, quô cœpisti, modô,* fahre fort auf die Weise, wie du angefangen. Quam eatenùs viam, quam rationem rerum gerendarum secutus es, persequere; quam viam, quam rationem rerum tuarum inivisti, instituisti, ingressus es, tene; quô tenore res tuæ fluere cœpêre, eôdem ut decurrant, vide. Quæ tibi ratio viáque principiô tentata est in rebus tuis, eadem procedant reliqua. Perge tenere viam, quam instituisti. 2. *Nunc primum intelligo, quô modô ad honores sit contendendum,* jetzt verstehe ich erst recht, auf was Weise man zu Ehren gelangen könne. Quâ ratione via munienda sit ad honores; quâ via grassandum ad honores; quô artificio, quibus artibus aditus ad honores recludendus. Nunc tandem vias teneo, nosco, quibus ad honores pervenitur. 3. *Modus omnibus in rebus servandus est,* man muß in allen Dingen Ziel und Maaß beobachten. Omnibus in rebus tenendus, servandus modus est; modum unicuique rei statuere, constituere, finire, definire, terminare necesse est; ordo in rebus omnibus adhibendus est, & modus. Omnibus in rebus modum retineas; lineam teneas, necesse est. 4. *Cave, modum excedas,* schaue, daß du nicht über die Schnur hauest. Cave, lineam transeas; fines transeas; modum transgrediaris; modum transeas, excedas; extra modum prodeas. V. *Transeo.* *Usus.* 1. Id more & modo fecit. Tristitiæ modum res ipsæ terminabunt. Magnum agri modum possidet. Extra, præter, supra modum sumptû prodire. Homo mirum in modum, mirandum, admirabilem in modum, servilem in modum patiens. Modum finire. Modum transire. 2. *Finis,* Ende. Modum tandem orationis faciamus. Quare faciam modum lugendi. 3. *Conditio,* Stand. Homines cujusquemodi. Ejusdemmodi labor. Jus prætorum uniusmodi & simplex. 4. *In Musicis,* Manier in der Music. In Musicis numeri, & voces, & modi.

Mœchus, i, m. Ehebrecher. *Syn.* Adulter. V. *Adulterium.*

Mœnia, ium, n. Stadt-Mauer. *Syn.* Muri urbis. *Epi.* Extrema. *Usus.* Urbes mœnibus sepire, circumdare, cingere, vallare. Mœnia quatere.

Mœreo, es, ere trauren. *Syn.* Doleo, lugeo, gemo, in mœstitia sum; in mœrore jaceo; voce & querelis dolorem indico, significo. *Usus.* Filii mortem, de filii morte graviter mœrebat. V. *Lugeo, Mœror, Tristis, Gemo.*

Mœror, oris, m. Traurigkeit, Betrübnis. *Syn.* Mœstitia, tristitia, luctus, squalor, ægritudo. *Epi.* Assiduus, communis, dignus, domesticus, incredibilis, infinitus, luctuosus, magnus, novus, major, patrius, quotidianus, summus, tantus. *Phras.* *In magno mœrore sum,* ich bin in grosser Betrübnis. In maximo mœrore jaceo, versor; mærori me dedi; mœrore laceror; urgeor, conficior, affligor; in mœstitia sum; in squalore & luctu sum; sordibus & squalore obsitus sum. V. *Luctus, Tristitia, Lachrymæ.* *Usus.* Mœrorem suscipere, in Traurigkeit kommen. Mœrorem minuere, diminuere, deponere, die Traurigkeit ablegen. A mœrore recreari, sich von seiner Betrübnis erholen.

Mœstè, traurig. *Syn.* Cum mœrore.

Mœstitia, æ, f. Traurigkeit. *Syn.* Mœror, tristitia.)(*hilaritas.* *Epi.* Præsens, tanta. *Usus.* Severitas & quasi mœstitia orationis. Graves modi mœstitiam inserunt. In mœstitia esse. Mœstititiæ resistere, V. *Mœror.*

Mœstus, a, um. traurig, betrübt. *Syn.* Tristis, mœrens, sordidatus, incultus, horridus, capillatus, squalidus.)(*hilaris.* *Usus.* Vultû mœstô, conturbatô. Mœstum senem excitavi, in spem erexi. V. *Tristis.*

Mola, æ, f. Mühle, Mehl. *Syn.* Far tostum & sale repersum, libatio. *Usus.* 1. Extis molam simul & vinum inspergunt. 2. *Lapis, quo frumentum frangitur,* Mühl-Stein. Rhodi molis potius, quàm Moloni operam dedit.

Moles, is, f. Last. R. *a* μῶλος, *pondus.* *Epi.* Tanta, major, insana, mirifica. *Usus.* Moles opposita fluctibus. At utrumque portûs cornu moles jecimus. Molem injuriæ vix sustineo. Molem mali à cervicibus reip. depellere. Quas aras ille cæsis lucis, substructionum insanis molibus oppresserat. Moles superba, magnifica.

Molestè, beschwerlich, mit Verdruß. *Syn.* Graviter. *Phras.* *Molestè fero nonnullorum*

lorum stultitiam, ich kan etlicher Thorheit nicht leicht vertragen. Ægre sustineo; haud satis æquo animò fero; adduci non possum, impetrare à me non possum, dementiam nonnullorum ut animo non iniquò feràm. V. *Ægrè*. *Usus*. Rem molestè tulit.

Molestia, æ, f. Verdruß, Beschwerlichkeit. *Syn.* Cura, sollicitudo, angor, ægritudo; negotium. *Epi.* Consequens, honestissima, incredibilis, ingens, judicialis, magna, minor, par, propria, provincialis, vetus. Undique confusæ, diuturniores, maximæ, inultæ, magnæ, variæ, tantæ. *Phras.* 1. *Nolo te molestiâ afficere*, ich will dir keinen Verdruß machen. Nolo molestiam tibi afferre, exhibere, aspergere; molestiæ causam dare; molestia afficere; pluribus molestiis implicare; nolo tibi negotium facessere, exhibere; nolo tibi ægrè facere; litteris aut querelis aures tuas obtundere; nolo importunis his querelis sæpius tibi obstrepere. 2. *Magnam molestiam capio ex perfidia amicorum*, ich habe einen grossen Verdruß wegen der Treulosigkeit meiner Freunde. Magnam molestiam traho, contraho, suscipio, habeo ex perfidia amicorum; in magna molestia sum; magnis molestiis conflictor; vehementer angor, discrucior ex tanta amicorum perfidia. V. *Ango*. 3. *Epistola tua omnem mihi ademit molestiam*, dein Brief hat mir allen Verdruß und Unlust benommen. Omnem mihi delevit molestiam; omni me molestia expedivit, liberavit; omnem molestiam laxavit, diluit, dimovit, depulit, dempsit, levavit; omni à molestia me vindicavit; animum ab omni molestia abduxit; omnem aculeum, qui me adhuc pupugit evellit. V. *Levo, adimo*. 4 *Molestiâ istâ me tandem liberavi*, ich habe mich endlich dieser Verdrießlichkeit entschüttet. Expui tandem hanc animô molestiam; molestiam omnem deposui; à molestiis tandem aberrare cœpi; aberrationem â molestiis tandem reperi. *Usus*. Hoc molestiæ ea res aspersit. Molestias omnes devoravi; à molestiis absum; vacuus sum molestiis. Ea res mihi renovat, refricat, auget molestiam. Molestiis maximis perfunctus sum. V. *Molestus*.

Molestus, a, um. überlästig, beschwerlich. *Syn.* Gravis, intempestivus, odiosus, laboriosus, negotiosus. *Adv.* Omninò, valdè, magnoperè, sanè, diuturnè. *Phras.* 1. *Molestum mihi illud est*, jenes ist mir beschwerlich. Illud me pungit; mordet me illud; illud grave mihi est; oneri mihi illud est: odio mihi illud est, & tastidio; negotium illud facessit, constat, exhibet; urit me illud gravissimè. 2. *Non ero tibi molestus litterarum crebritate*, ich werde dir nit mehrern Briefen nicht überlästig seyn. Non obtundam sæpiùs aures tuas crebritate litterarum; non erunt tam frequentes epistolæ, ut pertimescas; litterarum frequentiâ multum molestiæ tibi non adspergam; non obstrepam multis epistolis; non obtundam te pluribus epistolis. 3. *Non ergo, molestus pluribus querelis*, ich werde dir mit Beybringung mehrerer Klagen nicht beschwerlich seyn. Non obturbabo, neque aures crebritate querelarum violabo; non offendam aures; non gravis ero auribus tuis; non onerabo aures tuas pluribus querelis, non pergam aures fundere querelis odiosis; non obtundam ea de re sæpiùs; non committam, ut importunitatem meam accusare possis. V. *Interpello*. *Usus*. Nihil negotiosius, aut molestius hac provinciâ. Amicitia nunquam molesta est. V. *Odiosus*.

Molimen, inis, n. Unternehmung, Beginnen. *Syn.* Molitio. *Usus*. Res suô ipsa molimine gravis.

Molior, iris, itus sum, iri. etwas unternehmen. *Syn.* Ago, struo, conor, machinor, paro, comparo. *Adv.* Aliquando, ampliùs, maximè, nefariè, occultè, obscurè, palàm. *Phras.* *Molitur magnum aliquid*, er hat etwas grosses vor. Nihil medium, sed immensa omnia volvit animô; rem suscipit, aggreditur, sibi sumit plenam periculi & laboris. V. *Magnus*. *Usus*. Moliri alicui calamitatem, bellum, periculum, insidias, pestem, corruptelam judicii. Moliri semper aliquid, & agere. Moliri è terra naves. V. *Conor*, *contendo*.

Molitio, onis, f. Unterwindung, Vornehmen. *Syn.* Machinatio, fabricatio. *Epi.* Nova, tanta. *Usus*. Quanta molitio, qui vectes, ferramenta.

Molitor, oris, m. Urheber, Werckmeister, Schöpffer. *Syn.* Machinator, fabricator, architectus. *Usus*. Effector mundi, & molitor DEUS.

Mollio, is, ivi, itum, ire. weich und lind machen. *Syn.* Mitigo, mulceo.)(*durum facio*. *Usus*. Poëtæ molliunt animos, & effœminant.

Mollis, e. weich, gelind, gediegen. *Syn.* Tener, tractabilis, flexibilis; effœminatus.)(*Durus*. *Adv.* Nimis. *Phras.* *Homo est nimiùm mollis & effœminatus*, er ist ein Zärtling, und wollüstiger Mensch.

Mensch. Homo est mollitia liquescens & fluens; unguentis oblitus; vinô, luxuque languidus; coma calamistrata, quique omnia ad voluptatem corporis referat; qui unguentis niteat; cui capilli compti, madentes cincinnorum fimbriæ, fluentes, cerussatæque buccæ; cujus domus cantu & cymbalis semper personat; homo cogitationibus mollissimis effœminatus; enervatô animô, ac muliebri; mollis natura, cultu mollissimô cujus animus umbris, deliciis, otiô, languore, desidia dudum infe ctus. V. *Voluptas*. *Usus*. Philosophus mollis, enervatus, languidus. Infima auricula mollior. Oratio mollior. Modestior & ad præcepta capienda mollior adolescens.

Molliter, weich, zart, gelind. *Syn.* Cum luxu.)(*duriter*. *Usus*. 1. Molliter ac delicatè vivere. Molliter recubare. 2. Ferendum est molliter.

Mollitia, æ, *vel* mollities, ei, f. Weichlichkeit. *Syn.* Mollitudo, teneritas.)(*duritia*. *Usus*. Civitatis mores lapsi ad mollitiem. Quæ ista animi est mollities, Ejicienda enim vero hæc mollities animi, Liquescimus, fluimusque mollitia. V. *Mollis*.

Mollitudo, inis, f. Zärtlichkeit, Lindigkeit. *Epi.* Spongiæ similis. *Usus*. Mollitudo corporis, vocis, pulmonum.

Momentum, i, n. Augenblick, Zeit-Punct: Wichtigkeit. *Epi.* Magnum, parvum par, perleve. *Syn.* Punctum temporis: pondus, vis. *Phras.* 1. *Momento evanuit*, es ist im Augenblick vergangen. Ad punctum temporis; momento temporis; punctô temporis; è vestigio temporis evanuit. 2. *Res est magni momenti*, es ist eine wichtige Sache. Res est, in qua existimatio agitur; multum in ea re momenti est; magnum habet ea res momentum; agitur salus multorum, aguntur vectigalia &c. ea in re; agitur, geritur negotium anceps & periculosæ plenum aleæ. V. *Gravis, magnus*. *Usus*. 1. Minimis momentis maximæ fiunt temporis inclinationes. Observare omnia temporis momenta. 2. *Pondus*, Gewicht. Res æstimare, suisque momentis ponderare. Siquid habet momenti commendatio mea. Magno momento est ad beate vivendum. Nihil in his est momenti. Rei alicui momentum facere. einen Nachdruck geben. Id certum, puncto temporis maximarum rerum momenta verti.

Monachus, i, m. Mönch. *Phras.* *Monachus factus est*, er ist ein Ordens-Geistlicher worden. Rebus humanis & caducis; vitæ hujus commodis ac voluptatibus nuncium remisit; omnia vitæ hujus blandimenta abjecit, deseruit, despexit, conculcavit; rebus mortalibus valere jussis DEO se in sacra familia devovit; in sacram, ac religiosam se familiam dicavit; sacra familiæ instituta professus est; ad religiosorum virorum ordinem animum appulit; Christianæ militiæ sub vexillo ac nomine Sancti N. nomen dedit; religiosa castra secutus est; in ordinem, sacram familiam S. N. adscitus, adscriptus; cooptatus est. Religiosæ familiæ se addixit, sacramentô se obligavit, auctoratus est. In familiam sacram, in cœnobium se contulit Religionis causâ; in Religiosorum domicilium se inclusit; in cœnobium se conclusit; ad Christi vexilla confugit, convolavit; religiosæ militiæ sacramento se obligavit, Christô duce stipendia meriturus. In familiam se sacram abdidit; inter sacri ordinis homines nomen professus est; in familiam DEO dicatam aggregatus est.

Monedula, æ, f. Dole. *Avis monetæ cupida, & sic dicta, quod aurum furetur*. *Usus*. Non plus aurum tibi, quam monedulæ committebant.

Moneo, es, ui, itum, ere. warnen, ermahnen, erinnern. *R. à* μνάω *Syn.* Admoneo, suadeo, hortor, præcipio, prædico, autor sum *vel* fio. *Epi.* Acrius, accuratissime, amice, diligenter, identidem, magnoperè, prudenter, recte, sapienter, sero, temere, varie. *Phras.* 1. *Monere non desistam*, ich werde nicht aufhören, dich zu ermahnen. Monitis, consiliis perurgebo; officii te commonere, commonefacere non desistam; autor hortatorque tibi ubique adero; instabo monitis, consiliis, hortatibus; non deero, monebo, prædicabo, denunciabo, testabor DEUM ac homines. 2. *Monuit me amicus de visendo patruo*, mein Freund hat mich gemahnet, meinen Vetter heimzusuchen. Amicus in eam mentem me impulit, eam mentem dedit; mentem injecit, ut patruum inviserem; amicus autor mihi fuit, ut patruum salutarem. Amici admonitu & invitatu patruum accessi. *Usus*. Accuratissimè me de re monuit. V. *Hortor, impello, incito, excito*.

Moneta, æ, f. Müntze. *Usus*. Juno moneta. Mo-

Monetalis, e. zur Münz gehörig. *Syn.* Qui monetam cudit.

Monialis, is, f. Nonne, Kloster-Jungfrau. *Phras.* Virgo Christo consecrata; virgo DEO sacra, *vel* dicata; quæ virginitatis sponsione DEO sese obligavit; virginitatem suam in perpetuum DEO consecravit; quæ se in sacrarum virginum Collegium addidit; quæ se à profanarum rerum strepitu, amore, abstractam uni DEO sacras inter virgines devovit; quæ virginitatem suam uni DEO consecratam religiosos inter parietes conclusit. V. *Monachus.*

Monile, is, n. Hals-Band. *Usus.* Monile ex auro & gemmis.

Monimentum, i, n. Merckmahl, Denckzeichen. *Syn.* Memoria, litteræ, commentarii: moles, opus publicum, tropæum. *Usus.* Cupio, res meas monimentis litterarum commendari, mandari. Amplissimis monimentis consecrare memoriam nominis. Monimentis proditum testatumque reperimus. Publicis monimentis celebrare. Monimentum statuere, relinquere. Testimonium & monimentum virtutis.

Monitio, onis, f. Ermahnung, Erinnerung. *Syn.* Admonitio, monitum. *Usus.* Monitio acerbitate, objurgatio contumelia vacare debet.

Monitor, oris, m. Vermahner. *Syn.* Admonitor. *Epi.* Fatuus. *Usus.* Cæsar autor & monitor sententiæ.

Monitum, i, n. Warnung, Mahnung. *Syn.* Præceptum, monitio. *Phras. Monitis tuis parui*, ich habe deinen Ermahnungen gefolget. Meæ aures tuis monitis semper patuere; præcepta nequaquam surdis auribus cecinisti; tuis monitis ac præceptis ducendum me præbui; tuis monitis auscultavi. V. *Obedio. Usus.* Tuis monitis & consiliis nitar. V. *Consilium.*

Monitus, ûs, m. Warnung, Vermahnung. *Syn.* Monitio. *Usus.* Divinô monitû.

Mons, tis, m. Berg. *Syn.* Alpes. *Epi.* Communis, altus, apricus, sacer, altissimi, impendentes, patrii, sylvestres, vestiti. *Phras.* 1. *Regio tota undique montes habet*, die gantze Gegend ist um und um mit Bergen umgeben. Perpetuis montibus continetur; perpetuo jugo montis asperi & prærupti includitur; regio cincta, circumvallata montibus; regio circumjectis montibus, tanquam vallo septa. 2. *Mons altus*, ein hoher Berg. Mons editi in altitudinem ingentem cacuminis; jugum montis cœlo junctum; mons in ingentem altitudinem exsurgens, surgens. *Mons in acutum cacumen desinens*, ein spitziger Berg. Mons in angustum dorsum cuneatus; mons, cujus jugum in acutum cacumen exsurgit. 4. *Mons rupibus horridus*, ein felsichter Berg. Mons præruptus, saxisque & cotibus impeditus: mons vastus ab natura & humano cultu. *Usus.* Infimæ radices montis, der Fuß des Bergs. Jugum montium cepit, quorum perpetuum jugum in Persidem excurrit. Edita montium occupat. Qua se montium jugum paulatim demittit. Dorsum ejus montis æquum satis, sed angustum. Danubius molli & clementer edito montis jugo effusus.

Mons Calvariæ, Calvari-Berg. *Phras.* Mons morientis in cruce Servatoris nostri memoriæ consecratus. Mons obita acerbissimâ Christi morte ad memoriam insignis.

Monstro, as, avi, atum, are, zeigen. *Syn.* Demonstro, commonstro, ostendo, doceo, patefacio, digitum ad rem, in aliquem intendo. *Adv.* Benigne, comiter, non gravatè. *Usus.* Viam erranti comiter monstrare. Monstrabis, quæ non intelligo. V. *Ostendo.*

Monstrosus, a, um. abentheuerlich, wunderlich. *Syn.* Protentosus. *Usus.* Monstrosus partus. Vita scriptisque monstrosus.

Monstrosè, seltsam, abentheuerlich. *Usus.* Nihil tam inconditè, tam præposterè, tam monstrosè cogitari potest.

Monstrum, i, n. Mißgeburt, Abentheuer. *Syn.* Portentum, ostentum, prodigium. errantis in alienos fœtus naturæ partus. *Usus.* Fœdissimum monstrum, naturæque ludibrium.

Montanus, a, um. von Bergen herstammend. *Usus.* Ligures motani, duri & agrestes.

Montosus, *vel* Montuosus, a, um. bergicht.)(*Planus. Phras. Montosa regio* ein bergicht Land. Regio præaltis montibus intersecta, distincta, intersepta; impendentibus ubique montium jugis; interjectis montibus coarctata. *Usus.* Aspera & montuosa regio.

Monumentum, i, n. Ehren-Gedächtniß, Grabmahl, Denckmahl. *Syn.* Monimentum. *Epi.* Adversum, æternum, amplissimum, celeberrimum, clarum, gloriosum, gratum, illustrissimum, immortale, marmoreum, antiquissimum. Atticum,

cum, certum; gravissimum. Pauca, plena, præclara, publica, pulcherrima, religiosa, sempiterna, summa, tecta, vetera. *Usus.* Honoris, virtutis, gloriæ, rerum gestarum monumenta.

Mora, æ, f. Weile, Verzug. *Syn.* Cunctatio, dilatio, prolatio, procrastinatio, tergiversatio, retardatio, tarditas.)(*celeritas. Epi.* Justa, longa, minima, multa, parva, utilior, probabilis. *Phras.* 1. *Moram non faciam*, ich werde niemand verweilen. Neminem morabor, remorabor; moram non injiciam; moram non interponam; non retardabo, non extraham vestra consilia; cunctationem non injiciam; tempus longius non ducam; moram non producam; non distinebo longiùs; moram non afferam; non demorabor vos diutiùs. 2. *Res moram non patitur*, die Sache leidet keinen Vorschub. Res dilationem non recipit; cunctationem non recipit; dilationem non patitur. 3. *Moram res postulat*, die Sache braucht Weile und Zeit. Res ipsa locum tempusque dari sibi aptum postulat; res ipsa quodammodo manum injicit, & paulisper consistere cogit; res ipsa moram & cunctationem injicit; res ipsa ut aliquid esset moræ, interpellat; intervalli aliquid sibi dari postulat, moram consiliis creat. 4. *Ego ipse non ero in mora*, ich werde nicht verweilen. Mora in me nulla erit; moras non traham; nihil erit in me moræ; sine mora, abjectâ omni cunctatione adero; non cunctabor. *Usus.* Ista legatio moram bello afferet. Non modò non effugium, sed ne moram quidem mortis assequi potuit.

Moralis, e. sittlich. *Usus.* Decet augentem Latinam linguam, Philosophiam moralem appellare, quæ de virtutibus & vitiis, omninoque de bonis & malis quærit.

Morator, oris, m. Zauderer, Verhinderer. *Usus.* Adversus unum moratorem publici commodi &c.

Moratus, a, um, gesittet, ehrbar. *Syn.* Moribus præditus, perpolitus, constitutus, institutus. *Adv.* Benè, mirabiliter. *Usus.* Benè morata civitas. Institutus, ac benè moratus adolescens. V. *Mores boni.*

Morbidus, a, um. ungesund, kränklich. *Syn.* Morbosus. *Usus.* Morbidum corpus, pecus. V. *Debilis*, *morbosus.*

Morbosus, a, um. ungesund. *Syn.* Morbis obnoxius. *Usus.* Majores nostri iracundos solos morbosos nominarunt.

Morbus, i, m. Kranckheit. *Syn.* Invaletudo. malum corporis, ægrotatio. *Epi.* Difficillimus, gravis, perniciosus, diuturnus, ingravescens, miser, mortifer, novus, perpetuus, relevatus, senescens, tantus, vetus. Alieni, insanabiles, odiosi, opinabiles, voluntarii. *Phras.* 1. *In morbum incidit*, er ist in eine Kranckheit gefallen. In morbum cecidit, delapsus est; morbô oppressus, correptus, implicitus est; valetudinis quodam genere tentatus est; in morbum injectus est; eum ingens vis morbi adorta est, in morbum implicitus est; morbum nactus est; morbô infestari cœpit. 2. *Ex morbo decumbo*, ich liege kranck. Morbo urgeor, impedior, implicor, teneor, afficior, affligor, opprimor; morbô intabesco; in morbo cubo; ex gravi diuturnoque morbo infirmus sum; graviter æger sum; morbô exerceor; incommoda mihi valetudo est; morbô conflictor. 3. *Morbus augetur*, die Kranckheit nimmt zu. Crescit morbus & ingravescit in dies; ad morbi vehementiam nova in dies fit accessio. 4. *Morbus decrescit*, die Kranckheit nimmt ab. Laxatur vis morbi; senescit vis morbi, & remittit; morbi fit inclinatio ad sanitatem. 5. *Ex morbo nondum plene convalui*, ich bin noch nicht völlig von meiner Kranckheit hergestellet. Etsi contra vim gravitatemque morbi contendam, redeunt tamen commotiunculæ aliquæ, ut malo me liberatum, aut omnino confirmatum dicere non possim; levari morbo me sentio, nondum ex illa virium debilitate recreari. 6. *Ex morbo convalui*, ich bin gänzlich wiederum hergestellt vom meiner Kranckheit. Morbo defunctus sum; morbum medicamentis depuli, removi; è morbo evasi; recreor ex gravissimi morbi longinquitate. 7. *Morbi latius serpunt*, die Kranckheiten greiffen weiter um sich. Vulgantur contactu in homines morbi; cœlestis ira urbes morbis populatur; morbi in agrestes irruunt; ingruunt morbi, & vis mali latissimè vagatur. *Usus.* Senescentis morbi remissio profuit. Vi morbi consumptus est: morbo extinctus est, an der Kranckheit sterben.

Mordax, acis, g. o. bissig. *Syn.* Aculeatus, dentatus. *Usus.* Mordax sollicitudo; homo mordax.

Mordeo, es, momordi, morsum, ere. beissen. *Syn.* Morsû, dente peto, appeto: perstringo, carpo. *Usus. Trans.* Valdè me commordit epistola tua. Si ignominia pupugit, par pari referam, nec deerit, quod te mordeat.

Mordicus, mit Beissen, vest. *Syn.* Arctè, tenaciter. *Usus.* Auriculam mordicùs abstulit. Perspicuitas, quam mordicus tenere debemus.

Moribundus, a, um. sterbend, dem Tod nahe. *Syn.* In exigua spe trahens animam, moriens. *Usus.* Moribundum vidistis illum. V. *Assisto.*

Morigeror, aris, atus sum, ari. folgen, gehorsamen. *Syn.* Morem gero, obsequor, satisfacio, obsecundo. *Usus.* Voluptati aurium morigerari debet oratio. V. *Obedio.*

Morior, eris, mortuus sum, mori. sterben. *Syn.* Emorior, occido, intereo, decedo, animam ago, mortem obeo, mortem oppeto, de vita decedo; è vita discedo, recedo, migro, emigro, demigro, excedo; vitam cum morte commuto; vitam amitto; extremum vitæ spiritum edo; vitam defero; ab hominibus demigro; ago supremum vitæ diem; extremum vitæ diem morte conficio, morte occumbo; diem obeo; de vita exeo; naturæ concedo satisfacio; è corpore excedo, emigro; morte occumbo; finem vitæ facio; animam efflo; vitæ cursum, vitæ curriculum conficio; morte deleor; animam, vitam edo; vitâ fungor; fatô, morte fungor; naturæ cedo; è vita cedo; fato concedo; mortalitatem, supremum diem expleo; fato perfungor; ex conspectu hominum morte decedo; rebus humanis eripior; ad DEUM excedo; de medio excedo; vitam pono; mortem cum vita commuto; vitam reddo; spiritum reddo; è vita tanquam ex theatro exeo; è vita, è medio abeo; ex his tenebris ad sempiternam lucem excedo; morti occumbo; occido & extinguor; istis corporis custodiis liberor, animus corporis se vinculis relaxat; vita me deserit; anima me relinquit; letum oppeto; morte defungor; naturæ debitum reddo; mors me occupat; mors me aufert. *Phras.* 1. *Ex morbo mortuus est*, er ist an der Kranckheit gestorben. Morbô absumptus est; vis morbi hominem consumpsit; vitam homini ademit; vitam abstulit; vi morbi oppressus vitam amisit; morbô extinctus est; morbô naturæ debitum reddidit. 2. *Ex vulnere mortuus est*, er ist an der Wunde gestorben. Prolapsus in vulnus, moribundus cecidit; multis vulneribus confectum anima, ultimus spiritus defecit, receptô altiùs ferrô exspirans corruit; vitam in vulnere posuit; sauciatum telo, spiritus pariter ac sanguis liquit; acceptô vulnere animam deposuit; linquente spiritû pariter ac sanguine moribundus in arma procubuit. Vulnus vitæ finem attulit; sub oculis hostium vitam profundit; vitam finivit. 3. *Mortuus est senex admodum*, er ist in einem hohen Alter verschieden. Naturæ modum explevit; naturæ cessit, concessit; naturæ satisfecit; naturæ debitum reddidit; natura ipsa hominem consumsit; corpus senectus solverat; naturæ dissolutione extinctus est; diem suum non immaturâ morte obiit; mortalitatem explevit; vivendi curriculum à natura concessum confecit. 4. *Piè sanctèque mortuus est*, er ist gar gottseelig gestorben. Plenus rectè factorum gloriâ ad DEUM excessit; ex vitæ hujus tenebris ad sempiternam lucem excessit; de vitæ statione discessit; in cœlum migravit; in vivis, inter vivos esse desiit; ad beatam immortalitatem demigravit; è custodia corporis evolavit; ereptus, exemptus rebus humanis in cœlum abiit; amorem hujus lucis immortalium spe bonorum lætus projecit, & ad divinum illud animorum concilium plenus meritis migravit; diem supremum, omnibus morientium, præsidiis comparatus ad vitæ exitum, sacris misteriis ritè procuratus & expiatus, ritè munitus & confirmatus, piè religiosèque confecit. 5. *Repente mortuus est*, er ist gähling gestorben. Mors hominem repentè occupavit, abstulit, subita morte correptus est; supremus eum dies antè occupavit, quàm instare crederet; morte repentina oppressus, ereptus est; nihil cogitantem vita deseruit; anima relinquit; vis repentinæ mortis sustulit. 6. *Si mori fors ante contingeret*, wenn ich vielleicht eher sterben solte. Si quid me fieret; si quid humanitùs accideret; si me fatum præriperet. Siquid mihi accideret; si mors antè obreperet. 7. *Libenter pro patria moriar*, ich will gerne für das Vaterland sterben. Libenter pro patria vitam profundam; vitam reddam; spiritum, quem naturæ debeo, patriæ reddam; pro patria morti occumbam; libenter pro patria fatum excipiam; patriæ sanguinem meum largiar; impendam libenter meum patriæ spiritum; pro patria ingenti animô letum oppetam. 8. *Cupio mori*, ich verlange zu sterben. Cupio è vinculis corporis elabi, evolare; cupio relictis rebus mortalibus ad exoptatam immortalitatem discedere; cupio ad vitæ metas pertingere, ex hoc carcere emitti; è vitæ hujus ærumnis ac calamitatibus morte abduci; de vita exire; lucis hujus usuram reddere; ab hoc exilio ab illam bonis omnibus affluen-

affluentem regionem transire. 9. *Omnibus moriendum est*, alle müssen sterben. Mors omnibus impendet; omnia hâc lege creata sunt, ut morte deleantur, extinguantur; mortem nemo effugiet; omnibus ad mortem irrevocabili decreto decurrendum est; suprema necessitas omnibus est subeunda. *Usus*. Sapientissimus quisque æquissimô animô moritur.

Moror, aris, atus sum, ari. verweilen, verziehen, sich aufhalten. *Syn*. Cunctor, in mora sum: maneo, commoror. *Adv*. Diutius, parum, valde. *Phras*. 1. *Nescio, quamdiu Venetiis moratus sim*, ich weiß nicht, wie lang ich mich zu Venedig werde aufhalten. Nescio, quantum temporis positurus sim; quot mensium mea Venetiis commoratio futura sit; quantam moram Venetiis facturus sim; quanto tempore Venetiis detinendus sim. 2. *Alia ex aliis me morantur*, es verweilet mich eines nach dem andern. Moram injiciunt; distinent me alia ex aliis; alia ex aliis me tenent, remorantur. V. *Mora*. *Usus*. 1. Brutus valdè moratur, non tergiversans, sed expectans. 2. *Impedio, retardo, moram affero*, aufhalten, verhindern. Non morabor te, quin mox conscendas. V. *Differo*.

Morosè, unfreundlich. *Syn*. Fastidiosè, importunè. *Usus*. Piso iracundius respuebat ineptias hominum, sive morosè, sive ingenuô liberoque fastidiô.

Morositas, tis, f. Unfreundlichkeit. *Syn*. Difficultas.)(*Comitas, humanitas*. *Epi*. Inutilis, odiosa. *Usus*. Ne irascamur importunè petentibus, ne in morositatem inutilem & odiosam incidamus.

Morosus, a, um. unfreundlich. *Syn*. Difficilis, inhumanus, importunus.)(*facilis, comis*. *Usus*. Senes auxii sunt, morosi, iracundi, difficiles. Mulier stomachosa & submorosa. V. *Durus*, *Asper*, *Inhumanus*.

Mors, tis, f. Tod. *R*. ἀ μόρος. *Syn*. Interitus, occasus, fatum, letum, exitus, discessus, supremus alicujus dies, excessus è vita, dissolutio naturæ. *Epi*. Acerba, atrocior, beata, bellica, peregrina, bona, certa, communis, consentanea vitæ, crudelis, miserabilis, divinior, dubia, extrema, fatalis, fœda, gloriosa, fortunata, fraterna, materna, honesta, indigna, immatura, levior, media, melior, misera, nefaria, paterna, perniciosa, propinqua, repentina, teterrima, stabilis, subita, turpis, voluntaria, vulgaris. *Usus*. Mortem alicui minitari, drohen. Mortem alicui afferre, offerre; morte afficere, multare, umbringen. Ad mortem mittere, dare aliquem, zum Tod übergeben. Mortem sibi accelerare mortem sibi consciscere, sich selbst umbringen. Mortem oppetere, obire, cum vita commutare, morte deleri, sterben. V. *Morior*.

Morsus, ûs, m. Biß. *Epi*. Acer, immanis, viperinus, ulceratus. *Usus*. Acer morsus doloris.

Mortale peccatum, *vulg*. Tod-Sünde. Crimen mortiferum, letiferum, capitale, letalis noxe, letalis noxæ piaculum, pestifera animi macula. V. *Pecco*.

Mortalis, e. sterblich. *Syn*. Morti obnoxius, dissolubilis)(*immortalis*. *Usus*. Mens soluta & libera, segregata ab omni concretione mortali. Pro mortali conditione vitæ immortalitatem estis consecuti. Sciebam me genuisse mortalem. V. *Homo*.

Mortalitas, atis, f. Sterblichkeit. *Syn*. Mortalis vitæ conditio, naturæ communis fragilitas. *Usus*. Omne, quod ortum est, mortalitas consequitur. Multa illi supra mortalitatem sunt attributa.

Mortarium, ii, n. Mörser. *Usus*. Contundere in mortario.

Mortifer, a, um. tödtlich. *Syn*. Pestifer, perniciosus, letalis, mortem afferens,)(*Salutaris*. *Usus*. Morbus, plaga, vulnus mortiferum.

Mortificatio, onis, f. Abtödtung seiner selbsten. Corporis afflictatio, asperitas vitæ voluntaria.

Mortifico, as, are. abtödten. Corpori ægre facio, acriter mihi impero; arctè & contentè me habeo; noxias frango cupiditates; duriter ac inclementer me tracto; genium defraudo. V. *Domo*, *Edomo*. *Disciplina*.

Mortuus, a, um. todt, gestorben. *Syn*. Morte deletus, consumptus; fatô perfunctus; sensu ac vita carens. *Adv*. Brevi, intestatò, omnino, proximè, repentinò, acerbè. *Usus*. A mortuis excitare. Infra mortuos amandare.

Mores, um. m. Sitten. *Phras*. 1. *Est optimis moribus adolescens*, er ist ein Jüngling von sehr guten Sitten. Moribus est gratissimis & humanissimis; naturâ sanctis & religiosis; modestis, & ad capienda præcepta mollioribus; summâ facilitate & comitate; mirâ facilitate & jucunditate naturæ. Mitis ingenii juvenis est, moribus placidis, liberalibus summâ suavitate temperatis *vel* conditis; ingenui, placidi, & comiter facilis multa documenta sunt; singulari est morum

morum elegantiâ; cultissimis est moribus, & omni humanitate perpolitis. 2. *Moribus est malis*, er ist von üblen Sitten. Pravis est moribus & protervis; barbaris & immanibus; corruptis & perditis; violentò est ingeniò; & indomitô, summâ est ingenii asperitate; homo est effuse petulans, nequam & improbus; protervus, petulans, ignavus; homo semissis, nichts-werther Mensch. 3. *Ad mores suos citò rediit*, er hat geschwind wieder umgesattelt. Citô rediit ad ingenium; recipit se ad ingenium suum; in eandem vitam revolutus est; ad pristinam vitæ consuetudinem revertit, se retulit, revocavit. 4. *Mores deficiunt*, die Sitten nehmen ab. Desident mores, labuntur; ire cœperunt præcipites; disciplina morum paulatim fluere ac inclinari cœpit. V. *Disciplina*. *Usus*. Aliquem in suos mores formare, einen auf seinen Schlag abrichten.

Mos, ris, m, Brauch, Weise, Gewohnheit, Sitten. *Syn*. Consuetudo, institutum ritus, disciplina, usus: modus. *Epi*. Accusatorius, antiquus, austerus; civilis, communis, conscius, perversus, usitatus, vetus, novus, patrius, domesticus, regius, Rhetoricus. Amabiles, boni, modesti, commodi, corrupti, dispares, extremi, faciles, feri, grati, immanes, improbi, imperiti, barbari, justi, integri, religiosi, timidi, mali, molesti, perditi, rustici, suaves, severi, temperati, feri. *Phras*. 1. *Moris est*, es ist der Brauch. In more est; in more positum est; more comparatum, confirmatum est; consuetudo fert; consuetudinis hoc est; consuetudo est, mos est; mos obtinuit; mos fert; more receptum est; jam inde à majoribus consuetudo tenet, obtinet, ita fert: vetus hoc est, ut &c. 2. *Morem suum servat*, er bleibt bey dem alten. Institutô suô utitur; institutum suum tenet, servat: solemne suum servat; morem suum obtinet, tenet, retinet; propositum suum tenet; institutum suum sequitur; antiquum obtinet. *Usus*. Hoc factum est more & modô. In more majorum id non fuit. Meô more agam. More barbarorum fundi, barbarisch hausen. Abhorret id à more nostro, das ist bey uns nicht der Brauch. Decedere de more & instituto, von seiner Gewohnheit abweichen. Revocare veterem morem, den alten Brauch wiederum einführen. Morem inducere, in morem aliquid inducere, transferre; perducere, eine Gewohnheit einführen. Morem eum posteri acceperunt, einen Brauch annehmen. Tenues reliquiæ pristini moris hærent; es ist noch etwas weniges übrig von dem vorigen Brauch. Mos ille ac consuetudo inveteravit, der Brauch ist fast abgekommen. Non recedam à more & consuetudine, ich werde es bey dem alten lassen. V. *Consuetudo*.

Motio, onis, f. Bewegung. *Syn*. Motus, commotio. *Epi*. Continuata, perennis, transversa, dispar, suavis. *Usus*. 1. Orbium cœlestium motio. 2. *Affectus*, Neigung. Motiones animi.

Motus, ûs, m. Bewegung. *Syn*. Motio, agitatio, impulsus.)(*status*, *Epi*. Acerrimus, alienus, asper, celer; certus, necessarius, constans, deformis, divinus, dulcis, externus, igneus, inanis, incertus, incredibilis, interior, jucundus, magnificus, minimus, naturalis, novus, opinabilis, oratorius, pronus, obliquus, supinus, repentinus sempiternus, solutus, temerarius, turbidus, venustus, voluntarius. Accomodati, admirabiles, aversi, uberes, acuti, constantes & rati, dispares, dissimiles, finiti, æquabiles, inimici, non temperantes, liberi, magni, odiosi, palæstrici, mediocres, soluti, vagi, turbulenti, volucres. *Usus*. 1. DEUS motum dedit cœlo. Animalia motû cientur interiori. In maximis motibus & mutationibus cœli. 2. *Affectus, perturbatio, commotio*. Gemüths-Bewegung, Verwirrung. Magnos animorum motus efficere. Motus animi rationi obtemperantes. Motus cogitationis celeriter agitatus. Nunquam animus agitatione motuque vacuus est. 3. *Concursus turba, tumultus*, Zusammenlauf, Tumult. In quo motu temporum, quantâ conversione rerum versamur! Catilinæ insanos motus cohibuit, compressit. Motum concitare, moliri. Motus Reipublicæ affere. Magno res in motu est. *Motû propriô, vulg*. von freyen Stücken. *Latinè*: suâ sponte.

Moveo, es, movi, motum, ere. bewegen. *Syn*. Cieo, agito, impello, pello, verso, ago: efficio, excito; allicio, pellicio, induco. *Adv*. Conjunctè, leviter, longiùs, magnopere mirabiliter, necessario, permultûm, valdè, vehementiùs, acutè, constanter, dulciter, facilè, fortuitô, immoderatè, inaniter, jucundè, liberè, mediocriter, non ita placide, solutè, peracutè, tardiùs, vehementer, velociter, verè. *Phras*. 1. *Movit oratione suâ hominum animos*, er hat die Leute beweget. Animos flexit; animos incendit, accendit; motum animis attulit; mentes hominum allexit, voluntates impulit, quò volebat. Valebat ejus oratio ad fingendas hominum voluntates, & quò vellet, ducendas; valebat ad motus inflammandos,

dos. Motus animorum ita miscuit, sensus mentesque hominum ita pertractavit, neme ut resisteret; flexit mentes hominum fregitque ejus oratio; unô sermone animos omnium, quô vellet, perduxit. Perculit animos ejus oratio, & audientium animis aculeum defixit; reliquit. Ad stimulandos hominum animos aculeum habuit ejus oratio; ita percussit ac quatefecit hominum animos, tanquam in ejus manu omnium voluntates essent; ad sententiam suam populi animos deduxit; in suam sententiam omnium mentes oratione convertit. 2. *Motus sum ejus precibus*, ich bin durch sein Bitten bewegt worden, Adductus precibus, impulsus lachrymis, invitatus, inductus precibus cessi. *Usus*. 1. Urserе illi, ut nos locô moverent. 2. *Abduco*, abwenden, abtreiben. Movere aliquem de sententia. Senatû movere. 3. *Muto*, verändern. Tot annorum possessiones movere intutum. 4. *Discedo*, von einem Ort wegziehen. Ne te Româ moveris. 5. *Sollicito*, *ango*, ängstigen. Multo me movent in discessu. 6. *Allicio invito*, *hortor*, anreitzen. Illa me causa movet. 7. *Efficio excito*, verursachen, erwecken. Clamores risus, lachrymas, hominum studia, suspicionem movere. V. *Persuadeo*.

Mox, bald. *Syn*. Quàm mox, ocyûs, statim. *Usus*. Mox revertor. V. *Statim*.

Mucro, oris, m. Spitze an einer Klinge, Degen. *Epi*. Cruentus, tribunitius. *Usus*. Hic est mucro defensionis meæ. Censorii stylii mucro. Mucrones jam in civium jugulis fixos rejecimus.

Muginor, aris, atus, sum ari. zaudern, verziehen. *Syn*. Cunctor, moror, dissimulo. *verb. antiq*.

Mugio, is, ivi, itum, ire. brüllen wie ein Ochs. *Syn*. Boo.

Mugitus, ûs, m. das Brüllen. *Usus*. Terræ mugitus & fremitus. Mugitus, ciere, edere. Mugitibus implere viciniam.

Mula, æ, f. Maul-Eselin. *Usus*. Mulæ partus mirabilis quia rarus.

Mulceo, es, mulsi, sum, ere. sanfft machen, streicheln, begütigen *Syn*. Permulceo, lenio. *Usus*. Carmina mulcent mentes. Cervix mulcetur dexterâ. Cantû cervi mulcentur.

Mulcta, *vel* Multa, æ, f. Geld-Straffe. *Syn*. Pœna. *Usus*. Mulctam alicui dicere, irrogare, ab aliquo petere, auferlegen. Mulctam remittere, condonare, mulctæ gratiam facere; nachlassen. V. *Pœna*.

Mulctatio, onis, f. Aufferlegen einer Geld-Straffe, Entziehung der Güther. *Syn*. Dereptio. *Usus*. Misera mulctatio bonorum, exilium civium.

Mulctatitius, a, um. zur Geld-Busse gehörig. *Usus*. Mulctatitia pecunia.

Mulcto, as, avi, atum, are. straffen. *Syn*. Mulctâ afficio, punio, mulctam irrogo, *Adv*. Crudelissimè, malè. *Usus*. 1. Morte mulctare reos, exiliô. 2. *Male accipio*, *male tracto*, einen übel hernehmen, übel mit einem verfahren. Discessit ab oppugnatione malè mulctatus. Mulctatus virgis, fustibus. V. *Punio*.

Mulgeo, es, mulsi, mulsum, gere. melcken. *Syn*. Lac è mammis exprimo. *Usus*. Mulgere oves. Mulgere hircos; *de re palam absurda*.

Muliebris, e. weibisch. *Syn*. Fœmineus, mollis, effœminatus. *Usus*. Mundus muliebris. Forma muliebris. Sententia muliebris & enervata.

Muliebriter, weibisch. *Syn*. Effœminatè. *Usus*. Lamentis se & lachrymis muliebriter dedere. Nequid muliebriter & serviliter faciamus.

Mulier, eris, f. Weib. *Syn*. Fœmina. *Epi*. Ægra, ærumnosa, aliena, amens, avara, audax, beata, nobilis, consularis, copiosa, locuples, crudelis, importuna, deterrima, digna, dives, felix, furiosa, gravida, ignota, immoderata, imperita, ingeniosa, insana, libera, libidinosa. misella, misera, molesta, nefaria, nobilis, nota, optima. pecuniosa, propinqua, proterva, seditiosa, suavis, temeraria, procax, irata, timida. Beatissimæ, castiores, miseræ, formosæ, inornatæ. *Phras*. 1. *Mulier importuna est*. sie ist ein böses Weib. Mulier abundat audacia, consiliô & ratione deficitur; mulier est proterva, seditiosa, parvis rebus sæpe mobilis; mulier est ex earum numero, quæ impotenti naturæ frenos dant, nullumque licentiæ modum faciunt, quæ indomitæ & animi impotes feruntur. 2. *Mulier est præstans*, sie ist eine stattliche Frau. Fœminarum præstantissima, spectatissima, primaria, lectissima; virilis animi fœmina; matrona gravis & spectata. *Usus*. Mulierum famam ut multorum oculis lux clara custodiat diligenter sanciendum est. Mulieres omnes propter infirmitatem consilii, majores in tutorum potestate esse voluere.

Mulierarius, a, um. feig, weibisch. *Usus*. Manus mulieraria.

Muliercula, æ, f. Weiblein, *Epi*. Impura, deterrima, publica. *Usus*. Bellum cum mulierculis gestum. Ista quidem pueris & mulierculis grata sunt.

Mulierositas, tis, f. Weibersucht. *Syn*. Amor mulierum, *seu* in mulieres.

Mulierosus, a, um. weibersüchtig. *Syn*. Mulierum appetens. *Usus*. Homo & ebriosus, & mulierosus.

Mulio, onis, m. Eseltreiber. *Syn*. Qui mu-

mulos agit, agaso. *Usus*. Mulionem agere.

Mulionius, a, um. eseltreiberisch. *Usus*. Penula mulionia.

Mullus, i, m. Barbe, Barme. *genus piscis*. *Usus*. Mulli barbati in piscinis sunt.

Mulsum, i, n. Wein-Meth. *Syn*. Potio è melle vinoque confecta. *Usus*. Calicem mulsi ei impingamus, ut plorare desinat.

Multifariam, vielfältig. *Syn*. Multis locis. *Usus*. Aurum multifarium defossum.

Multiformis, e. mancherley Gestalt. *Syn*. Varius, diversus. *Usus*. Principis qualitates sunt variæ, & quasi multiformes.

Multijugis, e. *vel* Multijugus, a, um. mancherley, vielerley. *Syn*. Multus & varius, multiplex. *Us*. Multijugas epistolas simul accepi.

Multimodis, mancherley. *Syn*. Multis modis. *Usus*. Multimodis sum circumventus.

Multimodus, a, um. vielerley. *Usus*. Multimoda ars.

Multiplex, icis, g. o. vielfältig. *Syn*. Multus, varius, copiosus. *Us*. Varia multiplexque natura. Genus orationis vagum & multiplex. Anceps & multiplex verbi potestas. Multiplex & tortuosum ingenium.

Multiplicabilis, e. das zu vermehren tüchtig. *Syn*. Multiplex.

Multiplico, as, avi, atum, are. vermehren. *Syn*. Augeo. *Us*. Auctô exercitu, multiplicatis auxiliis, multiplicatâ cum gloriâ redii.

Multitudo, inis, f. Menge, Vielheit. *Syn*. Frequentia, celebritas, turba, cœtus, caterva, populus, vulgus, corona, manus, chorus, colluvies. *Epi*. Armata, concitata, congregata domestica, egens, imperita, incredibilis, indocta, infima, infinita, innumerabilis; magna, miranda, repentina, splendidior, tanta, turpis, urbana, universa. *Us*. Hominum multitudinem congregare, cogere. Quanta multitudo, quanta vis hominum! Multitudo beneficiorum. V. *Copia, numerus*.

Multò, viel. *Syn*. Longè, multis *vel* omnibus partibus, non paulò, haud paulò, impendio, longo intervallo. *Us*. Multò doctior. Meo judicio multo stare malo, quam aliorum.

Multum, viel. *Syn*. Valdè, sane, non parùm sanè quàm, nescio, quid.)(*parùm*: *Usus*. Res diu multumque agitata. Multum ad salutem alicujus conferre.

Multus, a, um. viel. *Syn*. Multiplex, frequens, non pauci. *Adv*. ita, ut, non ita, non parùm, quam minimè nimis, fortassè, valdè, minùs. *Phras*. 1. *Multi affuère*, es seynd viele zugegen gewesen. frequentes, conferti aderant; magnus numerus erat eorum, qui præsentes interfuère; multitudo hominum forum inundaverat, impleverat. 2. *Multa & varia erant consilia*, es waren vielerley Anschläge und Meynungen. Mille indies nova consilia; sexcenta erant de re consilia. Longum sit explicare quot in sententias abierint senatores; plura, quàm pro numerorum senatorum, erant consilia; quot capita, tot erant sententiæ; plura pænè consilia, quàm capita numerabantur. *Us*. 1. Multæ & magnæ res. 2. *Præclarus*, berühmt. Tuum nomen multum est in his locis. 3. *Prolixus, longus, nimius*, langwierig, weitläuffig. Multus est in laudando. Multus sermo, ad multum diem extractus. Ne in re tenui multus ac insolens sim.

Mulus, i. m. Maul-Thier, Maul-Esel. *Usus*. Mulus clitellarius. Mutuum muli scabunt. *Prov*.

Mundanus, a, um. der in der Welt wohnet. *Syn*. Mundi civis & incola. *Phras*. 1. *Res mundanæ vulg*, weltliche Dinge. Res caducæ, perituræ, fugaces, profanæ, inanes infimæ, mortales, humanæ, fluxæ res; & fragiles. 2. *Homo mundanus vulg*. eitles Welt-Kind. Homo rerum fluxarum blandimentis implicitus; humanæ vitæ deliciis ac commodis impensè deditus; illecebris vanarum oblectationum captus; & irretitus; qui res fugaces & caducas ardenti studiô persequitur: omnibus humanæ vitæ voluptatibus obsequitur. *Usus*. Socrates rogatus, cujas esset? mundanum se dixit, nempe mundi civem & incolam. V. *Mundus*.

Munditia, æ, f. Reinigkeit, Sauberkeit. *Syn*. Elegantia, lautitia. *Epi*. Non odiosa. *Usus*. Adhibenda est munditia, non odiosa, nec exquisita nimis.

Mundus, a, um. rein, sauber. *Syn*. Elegans, lautus.)(*Sordidus*. *Usus*. Vir mundus & elegans,

Mundus, i, m. die Welt *Syn*. Orbis terrarum, orbis universus, rerum universitas; pulcherrimum naturæ regnum; orbis theatrum; universitas rerum, quâ omnia continentur; natura universa; mundi moles; civitas communis mortalium atque immortalium. *Epi*. Æternus, amens, sapiens, aptus, beatus, bonus, pulcher, salutaris, ornatus aspectu, constans, communis, disertus quidem, & mathematicus & musicus, omnium doctrinarum eruditus, postremò Philosophus; expers consilii, globosus, immensus, immundus, parum mundus, levis undique, æquabilis & a mediô ad summum par, perfectus & absolutus, litteratus, melior, mortalis, sempiternus

ternus, præditus animo & sensibus, rotundus, ardens, pulcher, quietus, similis, singularis, unigenus, omnium rerum, quæ naturæ administrantur, seminator & parens & educator atque auctor, universus, stabilis, volubilis. *Phras.* 1. *Sic agitur in mundo vulg.* also gehet es auf der Welt. Sic est vita hominum; sic vivitur; sic natura comparatum est; ita fert hominum consuetudo; sic sunt homines. 2. *Quamdiu mundus stetit*, so lange die Welt gestanden. Post natos homines; post hominum genus. 3. *Quamdiu mundus stabit*, solange die Welt wird stehen. Dum genus hominum erit, 4. *Quid quid in mundo est*, alles, was in der Welt ist. Quidquid cœlum suô ambitû complectitur; quidquid in se continet orbis terrarum quidquid in orbe terrarum est. 5. *Egregie se accomodare novit mundo*, *vulg.* er schicket sich wohl in die Welt. Mores ex hominum moribus feliciter effingit; vitæ rationem ad communem vivendi modum bellè exigit; vitam ex usu hominum agit; ex communi lege metitur, ad communem vivendi morem mores exigit, fingitque suos. V. *Sæculum.* *Usus.* Naturam mundi, & pulchritudinem contemplari. Democritus ait, innumerabiles esse mundos. Mundi ætates, partes.

Munero, as, are. *vel* Muneror, aris, atus sum, ari. beschencken. *Syn.* Largior. *Adv.* Opiparè. *Usus.* Opiparè me muneratus est. V. *Remuneror.*

Munia, orum, n. Amt, Verwaltung. *Syn.* Munera, onera *Usus.* Suis cervicibus publica munia sustinere. Obire munia. V. *Officium, Munus, Magistratus,*

Municeps, cipis, m. Landgenoß. *Syn.* Civis, popularis, qui è municipio est. *Epi.* Honestissimus; ornatissimus. *Usus.* Municipes sunt cives Romani suo jure & legibus suis utentes, muneris tantùm cum populo Rom. honorarii participes, à quo munere capessendo appellari videntur.

Municipalis, e. bürgerlich. *Syn.* Ex municipio. *Usus.* Homines municipales & rusticani.

Municipium, ii, n. Mitgenossenschafft, Stadt, Flecken. *Syn.* Conventus, colonia. *Epi.* Antiquissimum, clarissimum, fidelissimum, frequentissimum, frequens mœstumque, gratum; grave, firmum, honestum, illustre, immune, integerrimum, rusticanum, totum. Reliqua, rusticana, vetera. *Usus.* Scis, cujus municipii sim.

Munificè, freygebig. *Syn.* Liberaliter, largè prolixè. *Usus.* Munifice & large dare aliquid.

Munificus, a, um. freygebig. *Syn.* Liberalis, largus. V. *Liberalis.*

Munimen, inis, *vel* Munimentum, i. n. Schantze, Bevestigung, Bollwerck. *Usus* Illa quoque fossa haud parvum urbis munimentum.

Munio, is, ivi, itum, ire. befestigen, umschantzen. *Syn.* Firmo, confirmo, obvallo, sepio, obsepio; paro adorno. *Adv.* Præclarè. *Phras.* 1. *Urbem munire*, eine Stadt befestigen. Firmissimis præsidiis munimentisque firmare; vallo fossaque cingere; quasi sepimento aliquo vallare; fossam & alia munimenta urbi circumjicere; aditus omnes fossis aggeribusque præsepire; novo munimenti genere impedire, sepire. 2. *Castra egregie munita habemus*, wir haben ein wohlbevestigtes Lager. Castra ita firmavimus, ut nihil tam clausum ad exitus, tam septum undique, tam tutum ad custodiam nec fieri, dat cogitari possit; castra ex omni parte præmunita, præsidiis militum tecta; probè obvallata; munitionibus valida habemus; castra vallo, vallum congestis arboribus septum habemus, neque intrare in munimenta hostis possit. V. *Munitus.* *Usus.* 1. Munite communem arcem bonorum, obstruite pertugia improborum. 2. *Sterno, facio.* machen, zubereiten. Munire viam sibi ad honores. 3. *Reparo, reficio*, erneuern ausbessern. Munire alveum, ripam, aditum. 4. *Transl.* Viam & aditum ad aliquem sibi munire. Tueri & munire se adversus incumbentia discrimina; bonevolentiâ multorum se munire.

Munitio, onis, f. Schantze, Bollwerck, Bevestigung. *Usus.* Operibus & munitionibus sepire urbem. Operis munitione, & concursû militum, & telorum repulsû submotus hostis.

Munitor, onis, m. Schantzgräber.

Munitus, a, um, bevestiget, umschantzet. *Syn.* Septus, vallatus; armatus, stipatus. *Phras.* 1. *Locus naturâ munitus*, ein von Natur bevestigter Ort. Oppidum positu munitum; locus ipso satis positu defensus; oppidum loci natura tutum à periculo; defendit se ipse locus; ipsa loci natura facile repellit periculum, in ipso loco satis est ad firmitatem præsidii; oppidum ingenio situs, locique natura, firmum. 2. *Locus arte munitus*, ein durch Kunst bevestigter Ort. Munitum manu oppidum. Munitus opere locus, Locus munitionibus obseptus; objectis aggeribus a periculo tutus. V. *Munio.*

Usus

Usus 1. Munitus firmissimâ hominum benevolentiâ. Urbs naturâ ac locô munita, succinctâ portubus, armata muris. Regulus virtutum praesidiô munitus. Munitus ad vitae custodiam. 2. *Transl.* Sapientiâ munitum pectus gerere.

Munus, eris, n. Geschenck, Gabe Amt, Pflicht. *Syn.* Donum, beneficium, largitio; Officium, provincia. *Epi.* Ædilicium, amplum, gratum, annuum, candidatorium, consulare, dignum, expletum, divinum, exiguum, extraordinarium, latum, magnificum, mediocre; perfectum, praeclarum, provinciale, proprium, publicum, servile, sordidum, pristinum, lenatorium, certum. *Phras.* 1. *Muneribus corrumpi se sinit,* er läßt sich mit Geld bestechen. Muneribus facilè delenitur; pretio sollicitari, atque etiam labefactari fides ejus solet; pretio addictam fidem gerit; est, quem pecuniâ non oppugnes modo, sed expugnes; venalem habet pretiô fidem; quaestui omnia in illo sunt venalia, fides, jusjurandum, aequitas. 3. *Munus alicui imponere,* einem ein Amt auftragen. Muneri aliquem praeficere, praeponere; munus alicui assignare; partes judicis, quaestoris &c. dare, imponere; imponere alicui personam judicis &c. Provinciam alicui decernere, dare, tradere; provinciae, procurationi praeficere; procurationem committere. 3. *Munus aliquod gerere,* eine Amts-Verwaltung führen. Munus sustinere, obire, exequi; muneri praeesse; munere fungi; provinciam habere, sustinere, obire, administrare; liberaliter, dextereque mun..a obire; procurationem habere; personam judicis &c. sustinere, gerere, tenere tueri; partes judicis agere. 4. *Munus mihi obtigit,* ich habe ein Amt bekommen. Munus mihi obvenit; mihi mandatum est; ad procurationem ejus muneris vocatus sum; provincia mihi obvenit; obtigit; provinciam cepi, accepi. 5. *Munere hoc orbatus est,* es ist ihm das Amt genommen worden. Munus illi ereptum est; à procuratione amotus; procuratione privatus; munere exutus est; ea provincia illi abrogata est; ejus muneris partes illi ereptae sunt. 6. *Muneri suo satisfecit,* er hat sein Amt wohl verrichtet. Munere egregie perfunctus est; munus pro sua & reipublicæ dignitate gessit; partes eas egregie sustinuit, egit, tuitus est; nihil in eo munere gerendo officii, nihil diligentiae desiderari passus est, summum ex eo munere laudem collegit, tulit, retulit; sibi peperit, comparavit; officium integrè, cumulateque praestitit. 7. *Hoc tui muneris est,* das stehet dir zu. Hae partes tuae sunt; id tuum est; tui officii est; tuum id munus est, tuarum id partium est; ad te, ad tuum officium pertinet; tuae curationis res ista est; tua ista curatio est. *Usus.* Munera dare, largiri, mittere, afferre. Munera sua apud aliquem benè collocare, Munus concinnare. Munus verbis ornare. Muneribus populum delinire. 3. *Officium, Provincia,* Amt, Pflicht. Ad munus aliquem instruere. Muneri praeficere aliquem. Munus, partes, personam Consulis suscipere. Muneri succedere. Munus defugere. Munerum immunitatem alicui dare. V. *Donum, Officium, Magistratus.*

Munusculum, i, n. ein kleines Geschenck. *Syn.* Donum exiguum, tenue munus. *Epi.* Tenue. *Usus.* Munuscula non ingrata misit.

Muralis, e. zur Mauer gehörig. *Usus.* Tormentum murale; muralis corona.

Muria, æ, f. Saltz-Lacke, oder Wasser. *Syn.* Aqua multo sale condita. *Usus.* Caro muriâ condita. Piscis muriae incoctus.

Murmur, uris, n. Geräusch, Gemurmel. *Syn.* Fremitus, mugitus, strepitus. *Usus.* Murmur ortum aliorum cum assensu, aliorum assentièntes increpantium.

Murmuro, as, avi, atum, are. rauschen, murmeln. *Usus.* Fremitus murmurantis maris.

Murus, i, m. Mauer. *Syn* Mœnia, paries. *Epi.* Firmissimus. *Phras.* 1. *Muri pars tormentis dejecta ist,* es ist ein Theil von der Stadt-Mauer durch Breche-Schiessen zusammen gefallen. Pars muri tormentis labefactata est; murorum pinnae frequentibus tormentorum ictibus detersae sunt; pars mœnium tormentis postrata, diruta, deturbata aditum hosti patefecit; verberata crebris tormentorum ictibus mœnia ruinam traxère; disjecta tormentis mœnia; pars una muri tormentis diruta continentibus ruinis urbem nudavit; murus cum ingenti fragore procidit; oppidum ruinis mœnium est patefactum; tormentorum tot ictus secuta murorum strages; murorum hiatus; mœnium ruina; quassati muri labes; imposita muris plaga ruinam impulit. Quassata pars muri ruinam dedit, ruinâ collapsa est

est, ruinam fecit; crebri tormentorum ictus muri ruinam, stragem edidêre. Convulsa tormentorum ictibus mœnia & disjecta sunt. 2. *Muros tormentis ferire*, Breche schiessen. Muros tormentis quatere, labefactare; munimentorum ruinâ aditum in urbem moliri; crebris tormentorum ictibus mœnia verberare; in muros impressionem facere. 3. *Murorum hiatum reparare*, die Breche repariren, ausbessern. Quassatam muri partem objectis saxis reficere; mœnium ruinam instaurare; muri labem obductâ raptim loricâ defendere; pinnas loricasque ex cratibus attexere; pluteos vallo addere; desidentem murorum labem pluteis cratibusque reficere, sarcire. 4. *Hostes ex murorum ruina depellere*, den Feind von der Breche abtreiben. Ad prostrati muri ruinas; ad ruinosam muri labem, ad quassatum muri hiatum; ad labefactam muri partem hostes irruptionem molientes arcere hostem impressionem in munimentorum ruinas facientem depellere; ex ipsis mœnium ruinis hostem submovere. *Usus.* Leges propugnacula & muri sunt tranquillitatis & otii. Murô urbem sepire, cingere; circumdare. Murum ingentis altitudinis duximus. Facilè subruitur ex imo murus, quod cæmenta non calce durata sunt, sed interlita lutô, structuræ antiquæ genere. Murus humilior, & scalis facilè superabilis.

Mus, muris, m. eine Maus. *Usus.* Platonis. Politiam nuper mures apud me corroserunt. Clypei â muribus derosi.

Musa, æ, f. Gesang, Kunst. Musæ, arum, f. Göttinen der freyen Künste. *Epi.* Agrestiores, mansuetiores, proximæ, pulchellæ, superiores. *Usus.* Cum omnibus Musis rationem habere cogito. Quis tam aversus à Musis? wer ist dem Studieren so abhold? Quis cum Musis, id est, cum humanitate ac doctrina, non habet commercium? Cum Musis commercium habet unicè. Mansuetiores Musæ. Cum Musis se delectare. V. *Litteræ.*

Musca, æ, f. eine Fliege, Mücke. *Usus.* Puer, abige muscas. Depellere muscas. Ne musca quidem.

Muscosus, a, um. moosigt, wo viel Mooß ist. *Usus.* Nihil alsius, nihl muscosius.

Muscus, i, m. Moos, Mies. *Usus.* Saxum sæpius volutum non obducitur musco.

Musica, æ, f. Music, Sing-Kunst. *Syn.* Cantus, symphonia. *Phras.* 1. *Musicâ valde delector*, die Music ergötzet mich sehr. Musicæ studiô teneor; studiô sonorum capior; nervorum, vocumque cantibus delector; fidibus, tibiis modulatè canentibus; fidiculis numerosè sonantibus; varietate sonorum; mollissimis & delicatissimis in cantu flexionibus mirificè delector; pulsis scienter fidium nervis, votum gravitate ac varietate concitari animum vehementer sentio. 2. *Ille textum fecit, ego musicam, vulg.* er hat den Text, ich aber die Music darzu gemacht. Ille materiam subjecit; ego modulatè illam descripsi; ille verba, modos ego ac numeros adinveni; voces ille subjecit, ego modo musicis illigavi. 3. *Interea Musica instrumentalis fuit, vulg.* unterdessen hat man mit musicalischen Instrumenten eine Music gemacht. Interea tibiis fidibusque modulatè canebatur; sub hæc cantus nervorum & tibiarum personabat; cantatum interea tibiis fidibusque; interea symphonia, pulsis scienter fidium nervis, canebat. *Usus.* Leges musicæ. Musicam Damon & Aristoxenus tractaverunt. V. *Cano.*

Musicus, i, m. Singer. *Syn.* Musicicis eruditus, symphoniacus, qui voce fidibus &c. canit. *Usus.* Musici, qui erant quondam iidem Poëtæ.

Mustaceum, i, n. Kuche, Flade. *Cibus genus. Usus.* Laureolam in mustaceo quærere, mit geringen Sachen grosses Lob erlangen wollen.

Mustela, æ, f. Wiesel. *Usus.* Mustela catulos suos quotidie transfert.

Mustum, i, n. Wein-Most. *Epi.* Novum, dulce. *Usus.* Nova ista quasi de musto & lacte fervida oratio.

Mutabilis, e. veränderlich. *Syn.* Quod habet mutationem. *Phras. Valde mutabilis homo est, vulg.* er ist ein veränderlicher Mensch. Animum ex levibus fortunæ momentis suspensum gerit; parùm constat. V. *Varius, inconstans. Usus.* Omne corpus mutabile. Mutabile vulgus. Polypo mutabilior. Sidera mutabili ratione labuntur. V. *Varius, inconstans.*

Mutabilitas, atis, f. Veränderlichkeit. *Usus.* Inconstantia & mutabilitas mentis.

Mutatio, onis, f. Veränderung, Abwechselung. *Syn.* Permutatio, motus, con-

conversio, inclinatio. *Epi.* Crebra, magna, manifesta, misera, insspiciosa, imbecillis, minuta, varia. *Usus.* Optimus est portus pœnitenti mutatio consilii. Coloris, morum, officiorum mutatio. Mutationes quatuor temporum. Mutationem moliri, facere, subire. Magnam voluntatis mutationem afferre.

Mutilo, as, avi, atum, are. ſtümmlen. *Syn.* Diminuo. *Usus.* Mutilatum exercitum in Galliam duxit. Naso auribus, membrorum parte mutilati.

Mutilus, a, um. geſtümmelt. *Syn.* Diminutus, mutilatus.)(*Integer.* *Usus.* Mutila quædam & hiantia loqui. Cornibus mutilus.

Muto, as, avi, atum, are. verändern. *Syn.* Mutationem facio permuto, inverto, converto, immuto, commuto, vario. *Adv.* Turpissime, leviter, paulatim, repente, valde. *Phras.* 1. *Locum mutavit non ingenium*, er hat den Ort verändert, nicht aber seine Lebens-Art. Nihil de suis institutis immutavit; mores antiquos non exuit; non correxit; eorum ingenium non induit, nec in diversum animum mutavit; nihil de actionum suarum cursu deflexit; loci mutatio nihil aversus à prioribus institutis. nec ad alia se consilia contulit, in alios mores non abivit; commutatio loci quidem facta est, sed ab ingenio suo nihil variavit. 2. *Fortuna mutata est*, das Glück hat sich verändert. Fortuna jam verterat; fortuna jam variaverat; fortunæ inclinatio quædam facta erat; eam rem conversio rerum, & inclinatio temporum secuta est; fortunæ mutatio in contrarium facta est; paucis diebus magna erat rerum facta commutatio, ac se fortuna inclinaverat. Res in contarium verterat. 3. *Mutare Consilium*, seinen Entschluß verändern. Calculum reducere; decedere de sententia; discedere à sententia. 4. *Mutare ferociam*, die Keckheit fahren lassen. De asperitate multum lenire atque submittere, in mores à veteri asperitate alienos verti; supercilium remittere, ponere. 5. *Tempus concedere ad mutandam sententiam*, einem Zeit geben, seine Gedancken zu ändern. Tempus dare ad receptum pertinacis sententiæ. *Usus.* Pactiones, consilium, genus dicendi, mores, vestem, sententiam mutare. Civitatem, solum mutare, wandern. Nihil mutavit odor, *nihil mutatus est.*

Mutatio, onis, f. Entlehnung. *Usus.* Multos minutis mutationibus defraudavit.

Mutuè. gegen einander, Wechselsweise, hinwiederum. *Syn.* Vicissim, mutuò, *Usus.* Officiis mutuè respondere. Dienst mit Gegen-Dienst vergelten.

Mutuò, Wechselsweise, hinwieder. *Syn.* Mutuè. *Usus.* Fac valeas, meque mutuò diligas.

Mutuor, aris, atus sum, ari. entlehnen, auf Borg nehmen, *Usus.* Mutuam sumo pecuniam, utendum aliquid accipio. *Adv.* Aliundè. *Usus.* Orator subtilitatem è Philosophia mutuatur, & vicissim reddit ubertatem orationis, & ornamenta dicendi.

Mutus, a, um. stumm. *Syn.* Elinguis; tacitus.)(*Loquens, eloquens.* *Usus.* Civitas fracta malis, muta, debilitata metû. Curia elinguis, mutum forum. Tempus mutum à litteris. V. *Obmutesco.*

Mutuum, Wechsels-weise, hinwiederum. *Usus.* Pecuniam sumere mutuum.

Mutuus, a, um. geborgt, geliehen, eins ums andere. *Syn.* Par, æqualiter, respondens. *Usus.* Pecuniam dare mutuam, sumere mutuam. Mutuas operas tradere, so einer dem andern einen Dienst erweiset. Beneficentia mutua esse debet. Voluntas mutua. Mutua inter nos officia. In mutua benevolentia amici conquiescunt.

Myoparo, onis, m. Raub-Schiff. *Syn.* Navis piratica, lembus piraticus. *Epi.* Perennes, inopes, relicti. Egregius, pulcherrimus.

Mysterium, ii, n. Geheimniß. *Syn.* Sacra, res occulta. *Epi.* Augustum, tantum. *Usus.* Hoc tacitum tanquam Mysterium teneas. Mysteria aperire, enunciare, nefas. Epistolæ nostræ multum habent mysteriorum.

Mystagogus, i, m. oberster Priester. *Syn.* Rex sacrorum.

N. Næ,

N.

Næ, fürwahr, allerdings. *Syn.* Profectò, valdè. *Usus.* Næ illi vehementer errant.

Nænia, æ, f. Trauer-Gesang, Klag-Lied. *Usus.* Næniæ nomine Græci lugubres cantus appellant.

Nævus, i, m. Mangel, Gebrechen, Mackel. *Syn.* Corporis macula. *Usus.* Farina decocta in aceto nævos tollit.

Nam, dann, denn. *Syn.* Enim, namque etenim, siquidem, quippe, nimirum, videlicet, sanè.

Namque, sintemal. *Syn.* Siquidem.

Nancifcor, eris, nactus sum, nancisci. erlangen, habhafft werden, bekommen. *Syn.* Invenio, adipiscor, consequor, assequor, mihi obvenit, offertur mihi. *Usus.* Siquid firmitatis, virium, laxamenti nactus fuero. V. *Acquiro.*

Naris, is, Nares, ium, f. Nasen-Loch. *Syn.* Foramen nasi geminum. *Usus.* Nares semper patent. Fasciculum ad nares admovere.

Narratio, onis, f. Erzehlung. *Syn.* Rerum gestarum expositio. *Epi.* Aperta, ficta, brevis, probabilis, dilucida, jucunda, longa, obscura, perspicua, suavis, verisimilis, breves incredibiles, indoctæ, molestæ. *Usus.* Narrationes non historicô modô, sed propè quotidianô sermone exponere, explicare.

Narrator, oris, m. Erzehler. *Usus.* Imitator & narrator facetus.

Narro, as, avi, atum, are, erzehlen. R. *a* gnarus. *aut a* γνωρίζω, *notum facio*, *Syn.* Rem gestam narratione exponô, demonstro, dico. *Adv.* Benè Herculè, breviter, diligenter, dilucidè, enodatè, graviter, sanè & probè, jucundè, malè, memoriter, multùm, novissimè, probabiliter, venustè, interruptè, ornate, palàm, pervariè. *Phras.* 1. *Narratur*, es wird erzehlet. Traditum memoriæ est; tenet fama; incorruptis rerum gestarum monumentis traditur; fama est; variornm sermonibus jactatur; fama nascitur, surgit, manat, percrebrescit, dissipatur, peragrat, pervadit urbem, venit, pervenit ad aures; fama exit de re; memoriæ proditum est. 2. *Res dupliciter narratur*, man erzehlet es auf zweyerley Weise. Duplex inde fama est; duplex inde de re prodita est memoria; variat fama. 3. *Rem omnem ex ordine narrabo*, ich werde die Sache nach der Ordnung her erzehlen. Dicam, eloquar, aperiam, significabo, exponam, explicabo rem omnem, ut gesta est. Scies, cognosces, audies ex me, quæ facta sunt. 4. *Rem eandem sæpissime narrat*, er erzehlet die Sache gar offt. Rei gestæ narratione aures complet, implet obtundit; rem eandem sæpè auribus inculit. *Usus.* Plurima de tuis narrantem multa voluptate audivi.

Narthecium, ii, n. Artzney-Büchse, Würtz-Lade. *Syn.* Myrothecium. *Us.* Medicanta illa tanquam de nartheciô promebat.

Nascor, eris, natus sum, nasci. gebohren werden. *Syn.* Orior, in vitam venio, introëo, ingredior; ortum habeo, in lucem edor, suscipior; primam lucem aspicio, lucem accipio; alicujus satû edor, procedo; vitæ lumen adeo; in lucem prodeo.)(*Morior. Adv.* De integro, improviso, similiter. *Usus.* Suapte sponte nasci. Pestis homini ab homine nascitur. V. *Orior.*

Nassa, æ, f. Fischer-Reusse. *Syn.* Vas vimineum ad capiendos pisces. *Usus.* Ex hac nassa exire cupio, non ad fugam, sed in spem mortis melioris.

Nasturtium, ii, n. Garten-Kreßig, Kresse. *R. a* nasi tormento *ex acri ejus odore. Usus, transl.* Nasturtium sermonis.

Nasus, i, m. die Nase. *Usus.* Nasus ita locatus, ut quasi murus oculi interjectus videatur. Naso suspendere aliquem, einem eine Nase drehen. *illudere aliquem.*

Nasutulus, a, um. Nase-weiß. *Usus.* Uxor didacula & nasutula.

Nasutus, a, um. Nase-weiß, groß-näsig. *Usus.* Homo nasutus, ein verschlagener Kopff.

Natalis, is, m. Geburths-Tag. *Usus.* Agere diem natalem. Scripsi hæc natali meo.

Natalis, e. zur Geburth gehörig. *Usus.* Natale solum *Patria.* Natalis dies.

Natalia, orum, n. Geburths-Fest. *Usus.* Natalitia dare, celebrare.

Natalitius, a, um. zur Geburth gehörig. *Syn.* Ad natalem diem pertinens. *Usus.* Natalitia sidera, omnia. Natalitia in hortis dedi.

Natatio, onis, f. das Schwimmen.

Natio, onis, f. Geschlecht, Nation. *Syn.* Gens. *Epi.* Eruditissima, levissima, magna, officiosissima, religiosa, tota, acerrimæ, bellicosissimæ, certæ, communes, deditæ scientiis, exteræ, externæ, conquassatæ, immanes, inimicissimæ; mise-

miseræ, multæ, sociæ, ultimæ. *Usus.* 1. Cæsar natione Romanus. Erudita Græcorum natio. 2. *Ordo*, Schaar, Geschlecht. Tota natio candidatorum. Natio optimatum.

Nativitas Domini, Geburths-Tag, Christi. *Phras.* Augustissimus, & omnium, qui post homines natos illuxerunt orbi, faustissimus dies, quô rerum universarum opifex, DEUS, humanis indutus artubus, ex Matre Virgine natus est. Ortus natalis Christi Servatoris nostri.

Nativus, a, um. natürlich. *Usus.* Hujus gentis domesticus & nativus sensus est. Malum nativum. Verba nativa & simplicia *quasi spontè nata.*

Nato, as, avi, atum, are. schwimmen. *Syn.* Trano *Phras.* 1. *Trans flumen natavit*, er ist über den Fluß geschwummen. Flumen natando trajecit; in adversum littus natione evasit; flumen tranavit; incubans cortici nando in littus evasit; secundô primum flumine delatus, brevi post trajectû utribus innatans in tutum pervenit; inflati utres eum transvêxere; subivit aquam, & fluctus diverberando in littus enatavit; utribus incubans in adversum littus deferebatur. 2. *Sub aqua natavit ad urbem*, er ist unter dem Wasser bis zur Stadt geschwummen. Aquam subivit, & occultô lapsû ad urbem usque penetravit. *Usus.* Natabant pavimenta vinô.

Natrix, icis, f. Wasser-Schlange. *Serpentis genus.*

Natu, der Geburth nach. *Syn. Ætate. Usus.* Grandis natu matrona. Natu major, minor. Natu maximus, minimus, *stirpis maximus &c.*

Natura, æ, f. Natur. *Syn.* Communis hominum parens, DEUS ipse; provida, solersque mater rerum omnium; vis ingenita, causa intima in rebus universis; mundi moles, rerum universitas; *item*: Ingenium, indoles: conditio, status. *Epi.* Paulo acrior, admirabilis, angusta, animalis, antiqua, apta aspera, beata, mortalis, sempiterna, blanda, cœlestis, communis, commutabilis, conservatrix, congrua, continua, continuata, depravata, deterrima, eximia, expers rationis, fera, immanis; fervida, generata, humida, idonea, ignea, ignota, imbellica, importuna, impurissima, inanima, infensa, intelligens, sapiens, invicta, locupletior, quasi lena sui, mira, mitis, clemens, mortalis, multiplex, firmior, obscura, præstans, parens, patibilis, perfecta, perpetua, plenior, præpotens, prolixa, beneficia, propria, provida, solers, pulcherrima, recta, simplex, singularis, socors, spirabilis, superior, tacita, terrena, tristis, recondita, vana, varia, vitiosa, universa. Dissimiles, divinæ, multæ, optimæ. *Phras.* 1. *Natura parùm in te benigna fuit*, die Natur ist gegen dir nicht allerdings freygebig gewesen. Naturam expertus es parùm liberalem; satis angustè natura te suis copiis instruxit; suis te bonis abundare natura noluit; natura sic tecum egit, ut noverca potiùs, quam mater fuisse videatur; non optimè de te merita est natura; non multum naturæ debes. Non est, cur naturæ gratias agas. Possum in te quidvis potiùs, quàm naturæ subsidia laudare. Naturæ bona, quibus abundant alii, in te desiderantur, requiruntur, non agnoscuntur. Inops es à naturæ bonis; desunt ea, quæ natura alioquin impertit, largitur præsidia. 2. *Nescio, quam nunc naturam sibi assumat, vulg.* ich weiß nicht, was er jetzt für eine Art und Natur annimmt. Nescio, quod novum induat nunc ingenium; in quos mores abeat; in quos mores se formet; quæ instituta sequatur. V. *Degenero.* 3. *Naturam nactus est bonam*, er hat ein gutes Naturell. Naturæ bonitas in eo eximia; præclara indoles, humanitas singularis; naturam nactus est eximiam atque illustrem; naturam fautricem habuit in tribuendis animi virtutibus; naturæ habitus in eo singularis ac propè divinus; animus illi è natura benè informatus; animi ingenium magnarum rerum capax & appetens; iis bonis, quæ naturâ data sunt, naturæ donis, naturæ muneribus, animi dotibus ita ornatus, quidvis ut consequi naturâ duce posse videatur. 5. *Natura tetrica est*, er ist von Natur unfreundlich. Ea est aspericate naturæ, tam acerba indole ac intractata, nihil ut fingi difficilius ac morosius possit; tristi est ingenio ac illepido; asper moribus ac natura, quæ consuetudinem reddit difficilem. 5. *Natura mea talis est, vulg.* es ist meine Natur also. Ita natura fert mea; in hos mores me natura finxit; ingenio hoc sum, ac indole; ita natura factus sum; sic homo sum. *Usus.* 1. Ad majora nos genuit natura. Natura est, quæ mundum omnem continet ac tuetur. 2. *Vis ingenita, & potestas rerum*, die angebohrne Krafft der Dinge. Natura ipsa nos admonet. Ita natura comparatum. Naturæ speculator. 3. *Rerum universitas, mundus*, die gantze Welt. Naturæ fabrica incredibilis. In rerum natura quærenda sunt, quæ materia, quæ forma. 4. *Essentia, vulg.* das Wesen. Cujus rei ea vis est, ea natura,

ra. Vis & natura justitiæ. 5. *Ingenium, mores*, Art, Sitten. Victoria naturâ insolens. Natura in pueris, ut in spectaculis. cernitur. Homo optimâ, tristi, reconditâ naturâ. Naturæ asperitas. Ad naturam eximia quoque ars accedit. 6. *Judicium, ratio naturalis*, natürliches Vernunfft-Licht. Naturâ duce errari non potest. 7. *Temperatio, habitudo*, Beschaffenheit. Corporis natura in ægroto cognoscenda est. 7. *Ortus, origo, principium*, Ursprung.)(*ars, institutum*. Non naturâ, sed instituto quodam id fit. Naturâ ita erat factus, ut &c. Hæc vitia a natura habet. 9. *Status, conditio, cursus*, Stand, Beschaffenheit. Ea erat natura temporum illorum, is cursus &c.

Naturalis, e. natürlich. *Syn.* Nativus, innatus: insitus à natura profectus, *vel* ortus; secundùm naturam, naturæ congruens, quod à natura est, quod homini naturaliter insitum est.)(*fucatus, artificiosus. Adv.* maximè- *Usus.* Naturalis non fucatus nitor. Milvio naturale bellum est cum corvo. Quæstiones, res naturales; *physicæ*.

Naturaliter. natürlich, von Natur. *Syn.* à natura, secundùm naturam, naturâ, ipsius naturæ habitu. *Usus.* Quod homini naturaliter insitum est, eô uti decet.

Natus, i, m. Sohn, Kind. *Syn.* Filius.)(*Parens procurator. Usus.* Naturaliter à procreatoribus nati diliguntur *Vox alioquin poëtis frequentius in usu, quam oratoribus.*

Natus, a, um. gebohren, erzeugt. *Syn.* Ortus, editus, procreatus, progenitus, prognatus. alicujus satû, *vel* partû editus. *Adv.* fortuitò necessariè, optimè, ex improvisò. *Usus*, Honestô, amplô, obscurô locô natus; patriciô sanguine natus. Scipio ad excidium Carthaginis natus. Aptus, factus; aptus, natus ad omnem eloquentiam. Quidam ita habiles, ut non nati, sed ab aliquo Deo ficti videantur. Natus servituti, abdomini.

Navale, is. n. Arsenal, Schiff-Zeughauß. *Syn.* Armamentarium; locus, in quo naves ac opera navalia fiunt, & servantur. *Usus.* Muri portus, navalia.

Navalis, e. zum Schiff gehörig. *Usus.* Pugna, disciplina navalis, bellum navale.

Navarchus. i, m. Schiff-Herr. *Syn.* Gubernator & magister navis, navicularius.

Nauci, nichts-werth. *Syn.* Juglandis, putamen, res nihili. *Us.* Nauci facio nauci habeo.

Naufragium, ii, n. Schiffbruch. *Syn.* Jactura, quæ fit nave fracta. *Epi.* æterna, maxima, missa, extrema. *Phras.* *Naufragium passus est*, er hat Schiffbruch gelitten. Navem fregit; naufragium fecit; naufragiô interiit; fractæ navis & fortunarum jacturam fecit; naufragiô periit; navis onere suô plane capta atque depressa est. Navis expulsa atque ejecta fluctû, fracta est, elisa est; navis hausta mari est; confracta illi navis est. navis procellis diu quassata, postremò demersa est, navis jactata ventis, tempestatibus vexata, postremò fluxibus cessit. *Usus.* 1. Naufragium facere. Naufragium reficere, colligere. Naufragiô projici; expelli. 2. *Transl. Calamitas*, Mühseeligkeit. In naufragio reipublicæ, fortunarum, rerum, rei familiaris, patrimonii. Hæc una è naufragio tabula mihi superest. Tot clarissimorum regum, ducumque naufragia considerata. V. *Navis.*

Naufragus, a, um. schiffbrüchig. *Syn.* Naufragiô ejectus, mari haustus, qui naufragium facit. *Epi.* natans, sapiens, *Usus.* Corpora, saxa naufraga.

Navicula, æ, f. Schifflein. *Syn.* Parva navis, lembus, navigiolum.

Navicularia, æ, f. Schiff-Kunst. *Syn.* Ars nautica. *Usus.* Naviculariam facere.

Navicularius, ii, m. Schiffmann. *Syn.* Naviculator, navarchus, navis gubernator.

Naviculator, oris, m. Schiffmann. *Syn.* Navicularius.

Navigabilis, e. Schiffreich. *Usus.* Flumen navigabile.

Navigatio, onis, f. Schiff-Fahrt. *Syn.* Navigationis cursus, cursus navalis. *Epi.* bona, hiberna, odiosa, longa, hyemalis, portuosa, perdifficilis, vehementior. *Usus.* Tandem è diutina navigatione in portum veni.

Navigium, ii, n. Schiff. *Syn.* Navis. *Usus.* Proficisci probo navigio, bono gubernatore, ac tranquillitate, V. *Navis.*

Navigo, as, avi, atum, are. schiffen. *Syn.* Navi, in navi vehor, navem ago. *Adv.* Bellissimè, benè, cautè, commode, considerratè, diligenter, expeditiùs, exploratè, feliciter, incommodè, omnino, periculosè, prospere, quam cautissimè, rectè, strenuè, tardè, tardiùs, temerè, tutò, ultro citroque. *Phras.* 1. *Tempus est navigandi*, es ist Zeit zu Schiff zu gehen. Non solum nauta significat, sed etiam favonius ipse insusurrat, navigandi tempus esse. Anni tempus navigabile jam præbet mare; nacti idoneum tempus & ventum, è portu exeamus. 2. *Vix navigavimus ex portu.*

petu, kaum seynd wir aus dem Hafen abgeschiffet. Vix navim solvimus; vix oras resolvimus, anchoras præcidimus, vellimus; vix conscendimus; vix anchoras præcidimus; vix è portu exivimus; vix è conspectu terræ ablati sumus, vix malum ereximus, vela pandimus; vix navi profecti sumus; vix in altum vela dedimus; vix in altum profecta navis; vix anchoras sustulimus; à terra solvimus; vento nos dedimus. 3. *In Græciam navigat*, er schiffet nach Griechenland. In Græciam transmittit; in Græciam flectit; in Græciam cursum dirigit; in Græciam transportatur, cursum tenet, navibus proficiscitur, trajicit; in Græciam transvehitur, vela dat, vela facit. 4. *Ex Austria in Ungariam navigavit*, er ist aus Oesterreich in Ungarn geschiffet. Secundo Danubiô descendit; defluxit in Ungariam; secundô flumine in Ungariam delatus est; secundô flumine bellissimè in Ungariam decurrit. 5. *Cum prope Africæ littera navigarem*, da ich neben dem Ufer vor Africa vorbey schiffete. Cum oram Africæ legerem; navi præterveherem; Africæ littus raderem, cum præter Africæ littus velis ferrer; cum Africæ littus præterveherer. 6. *Genuam navigavi*, ich bin nach Genua gesegelt. Ad Genuam navibus accessi; in portum Genuensem descensionem feci; exscensionem feci; navim adverti Genuensem in portum; navim appuli; navi appulsus sum Genuensem ad portum. V. *Appello*.

Navis, is, f. Schiff. *R.* ναῦς. *Syn.* Navigium. *Epi.* Bona, constrata, magna, idonea, inanis, instructa, ornata, longa, maxima, oneraria, onusta; optima, parva, plena, postrema, pulcherrima, referta, recta, rostrata, salva, tuta ac fidelis. *Usus.* Navim ædificare, comparare, instruere, fabricare, ornare, zurüsten. Navim conscendere; in navam ascendere, se collocare, zu Schiff gehen. Navem ex portu educere, abseegeln. Navem subducere, auf das Land bringen. Navim ad littus appellere, anlanden. E navi egredi, desilire, se projicere, aus dem Schiff springen. Navem frangere, in ipso portu evertere, ex maximis turbinibus ereptam in portu amittere; scheitern, Schiffbruch leiden. Navis tormentis hostilibus depressa interiit, zu Grund geschossen werden. Naves in vadum illisa est, ist gestrandet. Navis in vadis afflictantur, eliduntur, werden beschädiget. Navim reficere laceratam colligere de integro; & ornare, ausbessern. Naves firmare, & anchoris infrenare, anckern. Naves in anchoris expectant, commorantur, vor Ancker liegen.

Navitas, tis, f. Fleiß, Emsigkeit. *Syn.* Industria, opera.)(*Ignavia*. *Usus.* Navitas tua & animus in rempublicam est admirationi. V. *Diligentia*.

Naviter, fleißig, emsig. *Syn.* Strenuè. *Usus.* Naviter dicere, pugnare. V. *Diligenter*.

Navo, as, avi, atum, are. befleißigen. *Syn.* Præsto, exhibeo. *Usus.* Operam alii cui, & studium navare. Suffragia alicui, benevolentiamque navare. Navare atque venditare suam operam alicui.

Nausea, æ, f. Eckel. *Syn.* Stomachi fastidium. *Usus.* Navigavimus sine timora & nausea. Ne nauseæ molestiam susciperes æger.

Nauseo, as, avi, atum are. einen Eckel oder Grausen haben. *Syn.* Stomachi fastigio laboro, abhorreo. *Phras.* *Nauseo Pisces*, ich habe einen Eckel an Fischen, fastidio sunt pisces; fastidium stomacho movent, generant pisces; nauseam movent, afferunt, generant pisces. *Usus.* Sudat, pallet quidlibet, modò ne nauseat, faciat.

Nauta, æ, *vel* Navita, æ, m. Schiffmann. *Syn.* Naviculator navicularius, remex. *Epi.* Inviti, timidi. *Usus.* Nautarum alii malos scandunt, alii sententiam exhauriunt, gubernator clavim tenens ad puppim sedet quietus.

Nauticus, a, um. zum Schiff gehörig. *Usus.* Nauticarum rerum scientia. Nautica impedire ministeria.

Navus, a, um. emsig, fleißig. *Syn.* Strenuus, impiger, industrius.)(*Ignavus*. V. *Diligens applico*.

Ne, damit nicht. *Syn.* Ut ne, quò ne, neque. *Usus.* 1. Quidvis age, dumne abieris. 2. *Non*, nicht. Illud ne quis admiretur. 3. *Neque*, weder. Ne istius quidem laudis sum cupidus. Nullas à te litteras habeo, ne famam quidem. 4. *An, utrùm*, ob. Humine, an sublimè putrescat, nihil interest.

Nebula, æ, f. Nebel. *Usus.* Quasi per nebulam aliquid videre. Depulsa nebula diem aperuit.

Nebulo, onis, m. Lotterbube, Bößwicht. *Syn.* Nugator, nequam, qui mendaciis & dolis nebulas offundit, & tenebras. *Epi.* Certior, magnus. *Usus.* Hærebat nebulo, quô se verteret, non habebat. V. *Nequam*, *malus*.

Nebulosus, a, um. neblicht. *Syn.* Caliginosus. *Phras.* *Nebulosum erat*, es war neblicht. Humidi montes effundebant

debant caliginem, quæ universam rei faciem, quæ prospectum oculorum auferebat; quæ liberum oculorum prospectum prohibebat. Nebulosum erat cœlum, & caliginosum; nebula erat ad multum diei, densa adeo, ut lucis usum eriperet, non prospectû modo extra vallum ademptô, sed propinquô etiam congredientium inter se conspectû; orta ex lacu nebula campo quam montibus densior sederat; primâ luce densa nebula saltum omnem camposque circa intexuit. *Usus*. Caliginosum, nebulosum cœlum.

Nec, und nicht, weder, noch. *Syn*. Non neque. *Usus*. Nec bona, nec mala.

Necdum, und noch nicht. *Syn*. Nondum.

Necessarie, *vel* Necessario, nothwendig. *Syn*. Necessitate, ex necessitate, necessariis & maximis de causis.

Necessarius, ii, m. Befreundter. *Syn*. Conjunctus, intimus, familiaris, necessitudine conjunctus, aliquem necessitudine attingens. *Epi*. Cari, honesti, paterni, communis, conjunctus, inferior. *Usus*. Inter necessarios mihi conjunctissimus. Eos necessarios habere oportet, quos ineunte ætate diligimus. Necessarius & propinquus meus. V. *Familiaris*.

Necessarius, a, um. nothwendig. *Syn*. Opus; fatalis.)(*voluntarius*. *Adv*. Æquè, maximè, eo magis, vehementissimè, summè. *Usus*. Necessarium est, quod imperatur; voluntarium, quod permittitur. Leges fatales & necessariæ. Necessaria consecutio. V. *Necessitas*.

Necesse, nothwendig. *Syn*. Necessum necessarium, opus. *Adv*. Planè, quodammodo, valde. *Phras*. *Necesse erat id facere*, dieses zu thun war nothwendig. Casus erat fatalis & necessarius, imposita mihi fuit necessitas id agendi; parendum erat necessitati; serviendum erat necessitati; necessitas me ad ea detrusit; ista experiri necessitas subigebat; coactus rerum necessitudine id suscepi; necessitudo, quæ timidos etiam fortes reddit, eò me adegit; necessitate adductus, compulsus id egi. Necessitas ultimum ac maximum telum huc me adegit; ultima necessitas, id ut facerem, admonuit, expressit; invitus hoc feci, & necessitate pressus, adstrictus, coactus. Id factum, quod sic tempus & necessitas flagitaret, quod sic usus posceret, quod sic ratio postularet; consilium necessitas subiecit. Id facere necesse habui. *Usus*. Comitas omnibus necesse est. Necesse non habui scribere. Necesse puto. V. *Opus*, *Decet*, *Necessitas*.

Necessitas, tis, f. Nothwendigkeit. *Syn*. Necessitudo, fatum, vis. *Epi*. Crudelis, divina, fatalis, honesta, magna, multa, nimia, nova, probabilis, summa, tanta. *Usus*. 1. Necessitatem alicui imponere, afferre. Necessitate pressus. Ea mihi necessitas obvenit. Necessitati parere, servire. Necessitatem effugere. In rationem versa necessitas, man hat aus der Noth eine Tugend gemacht. 2. *Vinculum conjunctioque amoris*, Liebs-Verbindung. Necessitatem: amicitiamque violare. V. *Necesse*.

Necessitudo, inis, f. freundschafftliche Vereinigung, Nothwendigkeit. *Syn*. Familiaritas, amicitia intima, consuetudo, conjunctio; necessitas. *Epi*. Absoluta, certissima, communis, conjuncta, fraterna, justa, levissima, magna, paterna, privata, recens, sanctior; simplex, singularis, summa, tanta, vetus, magna, nova, simplices & absolutæ. *Phras*. *Necessitudinem cum aliquo facere*, vertrauliche Freundschafft mit einem machen. Conjungere necessitudinem cum aliquo; ad suam necessitudinem adjungere aliquem; cum aliquo necessitudinem constituere; aliquem in necessitudinem recipere. V. *Amicitia*. *Usus*. 1. Quos natura, *aut* voluntas necessitudine, *aut* benevolentia conjunxit. Vetus mihi cum illo necessitudo intercessit. Necessitudinem cum aliquo habere; colere, conservare necessitudinem. Necessitudine me attingit: er ist mir befreundet. 2. *Necessitas*, Nothwendigkeit. Necessitudo est, cui vi nulla obsisti potest. In necessitudinem causam conferre, sich mit der Nothwendigkeit entschuldigen.

Necne, oder nicht. *Syn*. An non. *Usus*. Sit, missum, nec nè, nescio.

Neco, as, avi, atum, are. umbringen. *Syn*. Necem affero, occido, interficio. *Adv*. Manifestò, rectè, acerbè, crudelissime. *Usus*. Fame, verberibus aliquem necare. V. *Interficio*, *occido*.

Nectar, aris, n. Götter-Tranck. *Syn*. Deorum, immortalium potus.

Necto, is, nexui, nexum, ere. flechten, knüpffen. *Syn*. Connecto, Colligo. *Usus*. Videtis, quanta si rerum series, ut aliæ ex aliis nectantur.

Nedum, zu geschweigen, nicht allein, noch viel weniger. *Syn*. Non modo, ne dicam, ut ne addam. *Usus*. Optimis temporibus non potuere, nedum istis miseriis.

Nefandus, a, um. schändlich zu sagen. *Syn*. Nefarius, detestabilis.

Nefariè, lästerlich, schändlich. *Syn*. Turpiter, scelerate. *Usus*. Nefarie, libidinosè, crudeliter egit.

Nefarius, a, um. lasterhafft. *Syn*. Sceleratus.

ratus, conſceleratus, ſceleſtus, impius. *Adv.* Maximè. *Uſus*. Scelus nefarium facere. V. *Sceleratus*.

Nefas, Schande, Ungebühr. *Syn.* Scelus deteſtandum: non fas.)(*licet*. *Uſus*. Nefas dictu. Ajebat, id ſibi nefas eſſe. Tu nihil mihi nefas cenſes.

Nefaſtus, a, um. unziemlich. *Syn.* Nefarius, impius, infelix. *Uſus*. Quæ augur injuſta, nefaſta, dura, vitioſa dixerit, irrita infectaque ſunto.

Negantia, æ, f. Verneinung. *Vox technica*. *Uſus*. Deinde addunt conjunctionum negantiam ſic: Non, ſi hoc eſt, & illud: hoc autem non igitur illud.

Negatio, onis, f. Verneinung, Abſchlagung. *Syn.* Inficiatio. *Uſus*. Negatio & inficiatio facti.

Neglectio, onis, f. Verſäumung, Vernachläßigung. *Syn.* Neglectus.)(*Curatio*.

Neglectus, ûs, m. Verachtung, Hintanſetzung, Vernachläßigung. *Syn.* Neglectio. *Uſus*. Rem neglectui habere. V. *Negligo*.

Negligens, tis, *g. o.* nachläßig. *Syn.* Socors indormiens, diſſolutus.)(*ſedulus*, *diligens*. *Phraſ. Negligens eſt in rebus ſuis*, er iſt gar nachläßig in ſeinen Verrichtungen. Rebus ſuis plane indormit ſegnis eſt ad imperata; dormitat in rebus ſuis; ſolute, indiligenter, oſcitanter agit omnia; cùm maxima illum negotia circumſtent, ſedet & oſcitatur; ſegniter, otioſè, negligenter agit omnia. Negligentia, inertiâ, pigritia eſt incredibili. V. *Negligo*. *Uſus*. Eum ſocors & negligens natura tardavit.

Negligenter, liederlich, nachläßig. *Syn.* Indiligenter, oſcitanter, pro cætera ſocordia.

Negligentia, æ, f. Nachläßigkeit. *Syn.* Indiligentia, pigritia, ſocordia, inertia, incuria.)(*Diligentia Epi.* Agreſtis & inhumana, diligens, diſerta, non ingrata, mira, plena, ſumma, turpis. *Uſus*. Negligentia corrumpit animum. Fugere agreſtem & inhumanam negligentiam. Negligentiæ ſe dedere. Negligentia languere, obtorpeſcere. V. *Pigritia*.

Negligo, is, glexi, lectum, ere. verſäumen, vernachläßigen, hintanſetzen. *Syn.* Mitto, non curo, curare omitto; leviter fero, diſſimulandum puto, contemno.)(*curo Adv.* Omnino, maximè, neceſſè, planè, crudeliter. *Phraſ.* 1. *Litteras olim diligenter cultas nunc planè negligit*, er ſetzet nunmehr das Studiren gantz hintan. Litteras jam ad ſe nihil pertinere arbitratur; non laborat jam de paranda doctrinæ fama, nec progreſſus ſui in litteris rationem ullam ducit, nulla illum de litteris cura jam tangit; obduruit planè ad litteras. Famam ingenii planè abjecit; ſolutô & quietô in tantis æmulantium ſtudiis agit animô; animô ad litterarum ſtudia eſt omiſſô; nihil de ſtudiis litterarum ſolicitus eſt. Litteras nil penſi habet. Jacet, refrixit ille diſcendi labor. Oblivio litterarum eum cepit? ſumma apud eum rei maximè neceſſariæ incuria. Morum jam dudum remiſit induſtriam. 2. *Negligit officium ſuum*, er kommt ſeinem Amte nicht nach. Ceſſat in officio; claudicat in officio: deeſt officio, occaſioni, ſibi; cauſam ſuam ipſe prodit; cauſam ipſe ipſe ſuam damnat; abeſt illi cura diligentia; remiſſô ac languidô eſt animô in rebus ſuis: languidiùs verſatur in opere. 3. *Hæc omnia ſunt ab iis neglecta*, das iſt alles vernachläßiget worden. Nihil obedienter curatum; id totum pro cætera ſocordia actum; dimiſſa maxima rem rerum opportunitas; res tanta ex omnium cura eſt omiſſa. 4. *Negligant*, *per me licet*, *iſti commoda publica*, meinetwegen mögen ſie alles fahren laſſen, was zum gemeinen Beſten dienet. Neglectui, per me licet; ſint iſtis commoda publica; pedibus, per me licet, iſta trahantur; fiant jactura iſtorum omnium, & ſalutis communis oblivio capiat leviſſimorum hominum pectora. Diſſolvantur inſtituta omnia, quibus ſaluti publicæ cavetur; obterantur & conculcentur. Jaceant leges; inſtituta majorum obſoleſcant, frigeant bonorum civium ſtudia, langueant, ſeneſcant; ego iſta nec moveo, nec curo. Vilia habeantur, ſuſque deque habeantur publica commoda, ego ne manum quidem verterim. 5. *Adeone negligis ſiniſtram famam?* ſo achteſt du dann ſo wenig, was man Uebels von dir redet? Adeone parum abhorres ſiniſtram de te famam? adeone parvi facis? adeone parum penſi tibi eſt? nihil igitur penſi habes, nihil laboras; nihil ad te pertinere arbitraris, quis hominum de te ſermo ſit? adone famam abjeciſti? adeo nec bonæ nec ſiniſtræ famæ cura cogitatioque te tangit ulla? *Uſus*. Exempla majorum; leges, autoritatem ſenatus, religiones, jura publica neglexiſti. V. *Piger*.

Nego, as, avi, atum, are. läugnen, abſprechen, verneinen. *Syn.* Inficior, abnuo, denego, recuſo.)(*Affirmo, fateor, promitto*. *Adv.* Ad extremum, belle, jucundè, liquidò, omnino, moleſtius, palam, planè, præcisè, prorſus, rectè, valdè, veriùs, usquam, vulgo. *Phraſ.* 1.

Negat

Negat, se à te quidquam accepisse, er vernemet es, daß er etwas von dir bekommen habe. Pernegat, se quidquam à te accepisse, inficias it, præcise negat; plane sine ulla excusatione præcidit; pari animi vultusque constantiâ abnuit, tibi à se quidquam deberi. 2. *Negat sibi omnes delicias*, er versaget sich selber alle Ergötzlichkeit. Genium ubique defraudat; deliciis se fraudat omnibus; ab innocentibus etiam deliciis manum abstinet. 3. *Negat opem*, er versaget ihm seine Hülffe. Spe auxilii rogantem frustratur. V. *Nolo*.

Negotialis, e. zum Geschäfft gehörig. *Usus*. Pars negotialis ea constitutione contenta.

Negotiatio, onis, f. Handlung, Gewerbschafft. *Syn*. Mercatura. *Epi*. Vetus.

Negotiator, oris, m. Handelsmann. *Syn*. Mercator. *Epi*. Germanus, obscurus, improbus. V. *Mercator*.

Negotiolum, i. n. Geschäfftlein. *Usus*. Erit aliquid negotioli.

Negotior, aris, atus sum, ari. Handeln, Gewerb treiben. *Syn*. Negotium gero; mercaturam facio, exerceo. V. *Mercator*.

Negotiosus, a, um. geschäfftig. *Syn*. Plenus negotiorum. *Usus*. Provincia est molesta & negotiosa.

Negotium, ii, m. Geschäfft, Gewerb, Beschwerniß. *Syn*. Res munus, cura, labor, provincia. molestia. *Epi*. Audax, certum, jucundum, dignum, facetissimum impudens, ineptum & græculum, fortunatum, lautum, lentum, luteum, odiosum, salubre & honestum, suspiciosissimum. turbulentum, vulgare & notum, molestum & operosum, invidiosum, plenum laboris & periculorum, assiduitate molestum, à dignitate alienum, expeditum, forense. *Phras*. 1. *Multa habeo negotia*, mir liegen viele Geschäffte auf dem Hals. Multa me circumstant negotia; res mihi multæ tractandæ sunt, & curandæ; maxima onera in republica sustineo. Multis distineor laboribus; negotiorum mole obruor; procuratio quædam multis officiis implicatum me tenet, & constrictum; pluribus nunc curis sum adstrictus; res suscepi plurimas & maximas; multis negotiis implicor; tument, ut cùm maximè, negotia; occupatissimus sum; multæ ad me quotidie maximarum rerum procurationes deferuntur; mulis quotidie urgeor, impedior negotiis. 2. *An tibi negotium facesso?* bin ich dir dann überlästig? An molestiam tibi exhibeo? an molestia te afficio? an tibi mecum res est? an tibi negotium præbeo, exhibeo? an gravis auribus tuis, an fastidio sum? num quæ tibi ægritudo à me objecta est? an negotii tibi aliquid à me feritur, conflatur? an alieno tempore incommodus obversor? num sermonis insolentiâ aures tuæ offenduntur; V. *Molestus*. *Usus*. 1. Nullô negotiô rem efficiam. Id non magni negotii est, das ist leicht. Negotium alicui mandare, imponere, dare, deferre: in negotium mittere; negotio aliquem præficere, præponere. ein Geschäfft auftragen. Negotium suscipere; negotium attingere, contrahere, auf sich nehmen. Negotium administrare. curare, tractare, agere, obire, gerere, sustinere, führen. Negotium expedire, explicare, conficere, transigere cum aliquo, ausführen, zu Ende bringen. Multis negotiis implicari, impediri, detinere, obrui, distinere, überladen seyn. E negotiis emergere, herauskommen. Negotio præesse, vorstehen. In negotio versari, in Geschäfften seyn. Negotia tueri, versorgen. Negotia fugere, se à negotiis removere, negotia deponere, fliehen, aufgeben. Negotium invertere, umkehren. Est mihi tecum aliquid negotii, ich habe mit dir etwas abzuhandeln. 2 *Molestia*, Beschwerniß. Negotium alicui facessere, præbere, exhibere, überlästig seyn. V. *Res, occupo*.

Nemo, inis, m. niemand. *Syn*. Nullus, nemo omnium, quis omnium?)(*Aliquis*. *Adv*. Omnino. *Usus*. 1. Nemo de Senatoribus affuit. Te amo, ut neminem. Magis te idoneum scio neminem. 2. *Ullus*, jemand. Contigit tibi, quod haud scio, an nemini.

Nempe, nemlich. *Syn*. Scilicet, videlicet, nimirum, quippe, certè. *Usus*. Quibus autem hostibus? nempe, qui &c. Nempe igitur ea restant.

Nemus, oris, n. Lust-Wald. *Usus*. Agros & nemora peragrare.

Nemorosus, a. um. waldig. *Usus*. Insula nemorosa.

Neo, es, evi, etum, ere. nehen, spinnen. *Syn*. Fila duco, deduco, torqueo, pensum carpo, manus lanæ admoveo, lanam in fila attenuo.

Nepos, otis, m. Enckel. *Syn*. Qui ex filio vel filia natus; *item* Prodigus. *Phras*. *Est in patrimonio nepos*, er ist ein rechter Verschwender seines Erbes. Gurges est atque helluo, natus abdomini suo. Patrimonium ejus profundæ libidines devorant. In vino ac luxu, in suo fœtore ac vino jacet; patria bona lacerat, abligurit; totos dies bibit, ludit,

ludit, vomit. Totos dies in caupona delitescit, ad vesperum perpotat, pergræcatur, voluptati obsequitur. V. *Consumo, luxuria.*

Neptis, tis, f. Enckelin. *Syn.* Ex filio *vel* filio nata.

Neptunus, i, m. Meers-Gott. *Syn.* Maris Deus.

Nequam, g. o. Schalck, Lotter-Bube, Böß-wicht. *Syn.* Homo nihili, improbus, impurus,)(*frugi. Phras. Homo nequam & improbus.* ein boßhaffter Mensch. Bipedum nequissimus, quo inertior nemo, nemo ignavior proferri potest. Nemo est unquam inventus tam profligatus, tam perditus, tam ab omni non modò honestate, sed etiam simulatione honestatis remotus, relictus. Quæ nota domesticæ turpitudinis non inusta est vitæ ejus? Nequissimus omnium qui sunt, quique unquam fuere, mortalium. Officina nequitiæ, diversorium omnium flagitiorum. V. *Malus, Nequitia, Improbus.*

Nequaquam, keinesweges, gar nicht, mit nichten. *Syn.* Nullo pacto, nulla ex parte, minimè, haudquaquam, neutiquam: minimè gentium, minimè vero; fabulæ. *Usus.* Illud nequaquam præterire possum, quod &c.

Neque, weder noch. *Syn.* Nec. *Usus.* Neque tunc peccavi, neque modo.

Nequeo, is, ivi, ire. nicht können. *Syn.* Non queo, non possum, non habeo, quemadmodum & integrum mihi non est. *Usus.* Istud præterire nequeo. V. *Possum.*

Nequidquam, vergeblich, umsonst. *Syn.* Frustra. *Usus.* Ea res mihi nequidquam angorem attulit.

Nequiter, boßhaffter Weise. *Usus.* Ille prave, turpiter, nequiter egit.

Nequitia, æ, f. Schalckheit, Muthwille, Boßheit. *Syn.* Flagitium, malitia, inertia.)(*frugalitas. Epi.* Insignis, perdita, singularis, summa, victrix. *Usus.* Homo singulari nequitiâ præditus. Summa nequitiâ & libidinum infamiâ. Officina nequitiæ. V. *Malus, Nequam, Improbus.*

Nervosè, kräfftig, nachdrücklich. *Syn.* Enixè, fortiter, validè, firmiter. *Usus.* Nervosè disserere.

Nervosus, a, um. kräfftig. *Syn.* Fortis, robustus.)(*dissolutus. Usus.* Quis Aristotele nervosior?

Nervus, i, m. Spann-Ader, Nerve. *Syn.* Torus, vis, vires, robur. *Epi.* Forenses honesti. *Usus.* 1. Nervi in omne corpus ducuntur. Nervorum implicatio toto corpore pertinens. 2. *Nervi, Musici,* Saiten. Nervi fidium ita sonant; ut à digitis sunt pulsi. 3. *Virtus, vis, robur, Transl.* Kräffte. Quantum in tuo animo roboris est, & nervorum! Contendere, intendere, adhibere nervos omnes in re aliqua, alle Kräffte anspannen. Incidere nervos virtutis reipublicæ, alle Kräffte benehmen. Pecunia belli nervus. Pecunia nervus rerum, die Seele vom Handel und Wandel.

Nescio, is, ivi, itum, ire. nicht wissen. *Syn.* Ignoro, sum ignarus, inscius sum & rudis, id scientiam meam fugit, id latet me juxta cum ignarissimis ignoro. *Phras.* 1. *Quis vero id nescit?* wer weiß es nicht? Quis in ea re adeo hospes? cujus aures ita peregrinantur? quis omnium tam est ignarus, tam rudis in Republ. tam nihil de se cogitans? quem præterit, fugit? quem id fallere potest? Quis in sua patria tam peregrinus est, & advena, ut rem adeo vulgatam ignoret? Quis in tanta ignoratione rerum omnium versatur? Quis tanta laborat inscientiâ, cui id incompertum esse possit? 2. *Quid agam nescio,* ich weiß nicht, was ich zu thun habe. Hæret aqua; nondum habeo exploratam, *aut* explicatam rationem consilii mei; res necdum est ad liquidum ratione perducta; sententia mihi necdum stare potuit; incertum mihi est, quid fieri conveniat. 3. *Nesciente me factum est,* dieses ist ohne mein Wissen geschehen. Me ignaro, nec opinante; me inscio; imprudente me; insciente me, me inconsultò factum est. V. *Ignoro. Usus.* Nemo in eo, quod nescit, disertus esse potest. Homo nescio quis. Nescio quid timere videtur.

Nescius, a, um. unwissend. *Syn.* Inscius. *Usus.* Non eram nescius quantum is &c. ich wuste es wohl. V. *Ignarus.*

Neuter, ra, rum. keiner aus beyden, keinem Theil zugethan. *Syn.* Indifferens, nullarum partium, qui in neutram partem movetur, medius, neutrius factionis, partis; qui medium quendam cursum tenet, qui ancipitem se & medium gerit; qui nihil magnoperè ad ullam partem inclinatur, qui ex ancipiti temporum mutatione pendet; à studio partium alienus. *Neutralis, vulg.*)(*Alter, uterque. Usus.* In neutram partem commoveri. Neuter vestrum mihi carior est. Neuter anguis, *nec mas, nec femina.*

Neutiquam, mit nichten, gar nicht. *Syn.* Nequaquam.

Neutrò, auf keinen Theil, oder Seite. *Syn.* In neutram partem. *Usus.* Tempus teritur neutrò inclinatâ spe.

Nex, ecis, f. gewaltthätiger Tod. *Syn.* Mors violenta. *Usus.* Necem sibi consciscere, sich selbst ermorden. Necem alteri afferre. V. *Mors, Interficio, Occido.*

Nexum, i, n. *vel* Nexus, ûs, m. Band, Verbundenheit. *Syn.* Obligatio quædam civilis. *Usus.* Nexorum & mancipiorum multa sunt jura. Nexu obligari alicui. Nexum inire, *se & corpore, & bonis devincire creditori*, sich mit allem, was man ist und hat, verbindlich machen. Nexû solutus *post dissolutum æs alienum*, nachdem die Schuld bezahlet worden.

Ni, wo nicht, wann nicht. *Syn.* Nisi. *Usus.* Mirum, ni domi est.

Nidor, oris, m. Geruch von etwas. *Syn.* Odor rerum præsertim assarum. *Usus.* In illo nidore ganearum tuarum.

Nidus, i, m. Nest. *Usus.* Aves cubilia, nidosque fingunt, construunt, eosque quam possunt, mollissime substernunt. Nidos ponere, texere.

Niger, ra, rum. schwartz. *Syn.* Ater, atratus, fuscus. *)(albus.* Quæ alba sunt, nigra dicere.

Nigror, oris, m. Schwärtze. *nigredo, vulg. Usus.* Noctis excæcat nigror.

Nihil, nichts. *Syn.* Nihilum, nequidquam, non quidquam, nihil quidquam, nulla pars, ne pilus quidem. *Phras.* 1. *Nihil penitus relinquit*, es hat nichts übergelassen. Ne vestigium quidem rei est reliquum; tegulam in urbe nullam reliquit; ne minimam quidem rem fecit reliquam; nec argenti scrupulum, nec umbram quidem, non modo granum nullum, sed ne paleam quidèm, non glebam ulli reliquit; ne imago quidem veteris opulentiæ nobis relicta est; nihilò minus habemus ex tantis opibus. 2. *Nihil de virtute habet*, er hat gar nichts tugendliches an sich. Virtutem ne de facie quidem noscit; ne pilum quidem viri boni habet; ne umbram quidem honesti unquam vidit; pristinæ virtutis ne vestigium quidem ullum superest. *Usus.* Nihil potest fieri nec commodius, nec melius. Nihil tibi obligor. Illâ nocte nihil aliud, prætorquam vigilatum est. Nihil ad Persium Lælius, er ist mit dem andern nicht zu vergleichen. Hostes nihil aliud, quam abeunt. Hom nem nihil amplius, quam urbe submovit. Tene ego defraudem, cui ipsi nihil est in manu, selbst nichts haben.

Nihil dum, noch nichts. *Syn.* Nihil adhuc, non adhuc, nondum quidquam.

Nihili, nichtswürdig. *Usus.* Homo nihili. Nihili facere.

Nihilominùs, Nihilô minùs, nichts destoweniger. *Syn.* Nihilo seciùs.

Nihilum, i, n. nichts. R. *ex* ne & hilum. *Phras. Omnia interibunt*, es wird alles zu Grunde gehen, gäntzlich vernichtet werden. Omnia in nihilum occident, recident; ad nihilum venient; in nihilum redigentur. *Usus.* Ex nihilo orta sunt omnia; nihilo, majori in discrimine es, ac ego. Nihilô magis, quàm tu, certus sum. Pro nihilo ducere hominem, *præ se hominem non putare*, verachten.

Nil, nichts. *Syn.* Nihil.

Nimbosus, a, um. regnerisch. *Usus.* Ventus, sidus nimbosum.

Nimbus, i, m. Platz-Regen. *Syn.* Imber, pluvia. *Usus.* Nimbi, nives, grandines. V. *Imber.*

Nimirum, nemlich. *Syn.* Nempe, scilicet, videlicet. *Usus.* Hoc nimirum est illud &c.

Nimioperè, gar sehr. *Syn.* Maximopere. *Usus.* Nimiopere ædificia me delectant.

Nimis, zu viel. *Usus.* Nimiô plus te diligo.

Nimis, *vel* Nimiùm, gar zu viel. *Syn.* Immoderate, extra modum, præter modum, ultra quàm satis est, ultra justum, plus æquô, nimioperè, nimiô plus.)(*Parum. Phras.* 1. *Nimis in dicendo longus es*, du bist gar zu weitläuftig im Reden. Nimius es in dicendo; præter modum profusus es in dicendo; nimis progrederis in dicendo; satietate enecas audientes; est quædam in te dicendi exuberantia; immoderatione verborum efferris; immoderata, immensa, infinita est tua oratio; modum excedis, egrederis in dicendo; profusum dicendi genus sequeris; abuteris patientià auditorum; styli luxuriem depascas, nimia reseces, oportet. 2. *Potentia nimis magna*, eine gar zu grosse Macht. Magnitudine jam laborat sua; vires præpotentis populi sese ipsæ conficiunt. *Usus.* Magis offendit nimiùm, quàm parùm. Sed hæc nimis requiro. Ne quid nimis. *Prov.* Nimis insidiarum. Nimis valdè.

Nimius, a, um, gar zu viel, übermäßig. *Syn.* Immoderatus, immodicus, intemperans

perans, plus æquô, nimiò plus, nimis magnus. &c.)(*Modicus*. *Usus*. Nullam ego in re tanta diligentiam nimiam puto. Nimius animi, imperii. Nimiô plus mobilia ingenia. Nimius in decernendis præmiis, & tanquam prodigus. V. *Nimis*.

Ningo, is, ninxi, ere. *vel Ningit*, es schneyet. *Usus*. Totô ningit æthere. V. *Nix*.

Nisi, wo nicht, wann nicht. *Syn*. Nisi non, nisi si, quôd nisi; præter, præterquam. *Usus*. Veniam, nisi impeditus fuero. Nisi si se fortè jactat. Quem civem senatus, nisi me commendavit? Cur id respuis, nisi quod turpe est? Si nihil aliud fecerunt, nisi rem retulerunt, nonne satis fuit, illis gratias agi?

Nisus, ûs, m. Bemühung, Vorhaben, Unterwindung. *Syn*. Conatus, gressus. *Usus*. Pedetentim ire, & sedatô nisû V. *Conor*, *labor*.

Nitedula, æ, f. Feld-Mauß. *Muris genus agreste*.

Niteo, es, ui, ere. glänțen, schimmern. *Syn*. Splendeo, nitesco, floreo.)(*squaleo*, *obsolesco*. *Adv*. Valdè. *Usus*. Nitet oratio. Unguentis nitet. V. *Splendeo*.

Nitesco, is, ere. glänțen. *Syn*. Niteo. *Usus*. Cœlum nitescit.

Nitidè, schön. *Syn*. Splendidè, eleganter.

Nitidus, a, um. schön, sauber, glänțend. *Syn*. Nitens, cultus,)(*Incultus*, *horridus*, *agrestis*. *Usus*. Verba, oratio nitida. Pexô capillô nitidus. Nitidi colles, campi. V. *Cultus*.

Nitor, oris, m. Zierde, Glanț. *Syn*. Cultus, munditia.)(*squalor*, *Epi*. Naturalis, non fucatus, nimius, parilis. *Usus*. Inest in eo naturalis nitor non fucatus. Ejus nitor urbis Italiam illustrat. Intuens ejus purpuram, & nitorem corporis.

Nitor, eris, nixus; *vel* nisus sum, niti. sich bemühen, unterfangen, sich an etwas halten. *Syn*. Enitor, connitor, adnitor. *Phras*. *Salus nostra in illo nititur*, unser Heyl gründet sich auf ihn. Salus publica unius hominis incolumitate continetur; ex unius vitâ vita pendet omnium; unius consiliô ac præsidiô Respublica nititur. Ex unius viri consilio, autoritate, gratia suspensæ sunt omnium nostrum rationes. V. *Innitor*, *Usus*. 1. Ad immortalitatem nominis niti. Consilio, studio, labore omni nitebar. 2. *Innitor sustentor*, sich an etwas halten. Egone hujus pecudis consilio aut præsidio niterer? Divinatio conjecturâ nititur. Sustentabimus nos, ac omni spe nitemur. V, *Conor*, *labore*.

Nivalis, e. schneyicht. *Syn*. Nive plenus. *Usus*. Tumuli nivales, dies nivalis.

Niveus, a, um. schneeweiß. *Usus*. Candor niveus.

Nivosus, a, um. schneyicht. *Usus*. Nivosa grando.

Nix, nivis, f. Schnee. *Phras*. *Omnia erant plena nivibus*, es war alles voller Schnee. Densam procella nivem effuderat; nives omnia oppleverant; iter perpetuis obsitum erat nivibus, quas frigoris vis gelû adstrinxerat; prata erant altâ nive obruta; cumulatâ nive tecta laborabant. *Usus*. Risi nivem atram. Nix ventô cumulata ingredientes fatigabat.

Nixus, ûs, m. Bemühung. *Syn*. Nisus. *Usus*. 1. Magnô nixù aggredi aliquem. 2. *Partus*, gebähren, Kindes-Wehe. Fœtum acerbô nixu edere.

No, as, are. schwimmen. *Syn*. Nato. *Usus*. Natura bestias nantes aquarum incolas esse voluit. V. *Nato*.

Nobilis, e. edel. *Syn*. Clarus, insignis, genere nobili natus, honestô, summô locô natus, bonô locô natus, clarissimô patre satus, *vel* natus; non ignobili, equestri locô, nobilissimâ familiâ, inclytis avis *seu* majoribus natus; stirpe antiquissima, in summa familia ortus; natus in antiquissima, amplissimaque familiâ; bonis parentibus, amplâ & honestâ familiâ editus; generosâ stirpe profectus; honestissimi, & nobilissimi generis; generosus, non ignobilis, non obscurus, in veteri dignitate, fortunaque natus; genere insignis, vir honestissimæ imaginis veteris prosapiæ, multarum imaginum, de summo loco; prognatus genere summô, & summis divitiis, clarus genere; inclytus nobilitate; nobilitate florens, præcellens; regali sanguine creatus; regio semine ortus; vir honoratissimæ imaginis.)(*obscurus*, *ignobilis*. *Phras*. 1. *Nobilis est*, er ist von gutem Adel. Domesticô summô genere est, inter populares nobilitas illi & opes eminent; nobilitatem generis summam habet; antiquô genere in spem magnæ fortunæ genitus est; antiquitate generis,

ris, & gloria majorum floret; multas, insignesque familias paternâ nobilitate complexus est; multâ claritudine generis, illustri sanguine est; majorum commendatione insignis est. 2. *Materna stirpe non est nobilis*, er ist von mütterlicher Seite nicht von Adel. Maternô genere impar est; paterno summo genere, materno humili atque obscura. 3. *Nobilis novus, vulg.* ein neuer Edelmann. Homo novus; unâ imagine nobilis; per se cognitus nullâ majorum commendatione; nullis imaginibus decorus; qui sibi omnia fortunæ incrementa, vel ornamenta debet; qui nobilitatis insignia primus in familiam invexit; splendorem generi suo accersiit; natales suos novo dignitatis splendore illustravit. 4. *Nobilibus adscriptus est*, er ist in den Adel erhoben worden. In nobilium ordinem adscriptus; adscitus, adlectus, cooptatus est; inter nobiles lectus est; nobilitatis jure, ac prærogativâ donatus ornatus est; collata est illi dignitas equestris. *Usus.* Vir inter suos illustris, ac nobilis. Nequaquam tam genere insignes, quam vitiis nobiles. Ex pietate nobilis & clarus. V. *Familia, Genus, Generosus.*

Nobilitas, tis, f. der Adel. Syn. Claritas, antiquitas, dignitas generis; vetustas familiæ; splendor, claritudo generis.)(*Ignobilitas. Epi.* Excellens, clarissima, gloriosa, inimica, integra, innocens, major, notior, par, præclara, præstans, summa, tanta, vera, insignis, princeps, illustris, antiqua, nulli secunda, ingenua, obscurior. *Usus.* Nobilitate florere, præcellere. Ad memoriam laudum domesticarum, & illustrandam nobilitatem tuam V. *Genus, Nobilis.*

Nobilito, as, avi, atum, are. berühmt machen. *Syn.* Illustro, orno, celebro. *Usus.* Poëtæ & opifices post mortem nobilitari volunt. Nobilitatus multitudine rerum gestarum. Spectata & nobilitata viri virtus. V. *Illustro, Nobilis.*

Nocens, tis, *g. o.* schädlich, schuldig. *Syn.* Noxius.)(*innocens. Usus.* Reus nocens. Libido hominum pestiferorum & nocentissimorum. V. *Reus.*

Noceo, es, ui, itum, ere. schaden, schädlich seyn. *Syn.* Officio, obsto, fraudi sum, detrimentum affero, incommodo afficio, calamitatem importo, mali aliquid inveho. *Adv.* Ineptè leviter, mediocriter, quam minimùm. *Usus.* Non licet, sui commodi causa nocere alteri. Nihil nocuerit, si cum Balbo fueris locutus. V. *Damnum, detrimentum, incommodum, incommodo.*

Noctua, æ, f. Nacht-Eule. *Syn.* Noctuam Athenas mittere. *Prov.*

Noctu, nächtlicher Weise. *Syn.* Nocturno tempore, in tenebris, nocte. *Usus.* Noctu, an interdiu. V. *Nox.*

Noctuabundus, a, um. zu Nacht herum wandern. *Syn.* De multa nocte ambulans.

Nocturnus, a, um. nächtlich.)(*diurnus. Usus.* Nocturni, diuturnique labores. Fur nocturnus.

Nodosus, a, um. knoticht, knorricht. *Syn.* Quod multos habet nodos.

Nodus, i, m. Knote, Knopf. *Syn.* Colligatio, vinculum. *Epi.* Æternus, difficilis, magnus, cælestis. *Usus.* 1. Amabilissimus nodus amicitiæ. Adstrictum pluribus nodis in semetipsos implicatis, & celantibus nexus. Solvere, explicare nodum, cujus nexus, unde inciperet, quove se conderet, nec ratione, nec visû percipi poterat. 2. *Difficilis ad explicandum locus, res, quæstio*, eine Frage oder Sache, aus welcher hart zu kommen ist. Incideramus in nodum difficilem. Dum hic nodus expediatur. Inopia rei frumentariæ magnus in Republica nodus.

Nolo, non vis, nolui, nolle. nicht wollen. *Syn.* Non volo, non libet, negligo. *Adv.* Minimè, omninò, plane, prorsus, valdè; *Phras.* 1. *Nolo in hoc negotio ultrà progredi*, ich will in dieser Sache nicht weiter fortfahren. Totum simul consilium abjeci; non committam, ut magis eo negotio implicer; studeo effugere, quod malè cœptum est, negotium; parcam longiori labori; animum posthac talibus curis vacuum, & integrum servabo; ejusmodi negotiis ultra me non dabo; aversatur planè animus, abnuit, detrectat illam procurationem. Nego me progressurum, atque in hoc perstabo, neque restitantem quisquam, ac tergiversantem ad aliud consilium traduxerit. Tædet me illorum laborum, ac pœnitet. 2. *Pactiones tam inhonestas nolo*, ich will einen so schändlichen Vertrag nicht eingehen. Non recipit pactiones tam absonas honestas mea aspernantur; repellit: ab his pactionibus infamia me rejicit; sibi habeant, quibus istæ probantur, pactiones, ego animum non inducam, ut ad eas conditiones descendam. Absum a tam turpi pactione longissimè, neque me unquam ad paciscendum dabo. *Usus.* Noli putare, cave existimes, glaube es nur nicht. V. *Invitus.*

No-

Nomen, inis, n. Nahme, Ruhm, Ursache, Vorwendung, Schuld. *Syn.* Vocabulum, appellatio; causa, titulus, debitum; fama existimatio. *Epi.* Æternum, alienum, ambiguum, amantius, amplissimum, aureum, carum, certum, clarum, bonum, commune, consulare, contrarium, divinum, divulgatum, dulce, durius, falsum, fatale, finitimum, frumentarium, geminum, gratissimum, gravans, grave, honestum, hostile, illustre, inane, inauditum, incolume, infimum, inimicum, invidiosum, invisum, leve, magnum; miserum, molle, molestum, nobile, notum, novum, obscurum, paternum, patrium, perditum, plenum, populare, pulchrum, recens, regale, regium, sanctum, splendidum, triste, tutum, vitiosum, usitatum, vulgare, Aptiora, læta. *Phras.* 1. *Nomen à victa Africa habet Africanus.* Scipio Africanus hat seinen Namen von dem überwundenen Africa bekommen. Africanus à sua victoria nomen traxit, invenit, reperit, adeptus est; cognomen ex victoria invenit, cepit; appellationem à victa Africa traxit; Africano nomen à victoria inditum est; à victa Africa sumsit, consecutus est, cognomen Africani cum victoriæ insignibus ex Africæ spoliis induit; cognomen Africani ex Africa devicta adscitum est; Africani nomen à victa Africa obtinuit, meruit; Africa devicta Scipioni nomen dedit; cognomen fecit, titulum Africani adscripsit, abjecit. 2. *Hoc nomen habet*, also heißt er. Hoc nomine est; hoc illi nomen est, hoc illi nomen inditum; hoc illi cognomentum est, hoc nomine salutatur; nuncupatur, appellatur. V. *Nomino.* 3. *Saluta illum meo nomine*, grüsse ihn in meinem Namen. Verbis meis dic salutem homini; ex me saluta hominem; salvere illum verbis meis jube. 4. *Nomen sine re habent*, sie haben den Titel solcher Würden, nicht aber die Sache selber. Honorum vocabula habent, non dignitatis insignia; in amplissimis honorum nominibus non modo dignitas nulla est, sed & summa deformitas. Honoris inane nomen gerunt. Non tam solidô, quam speciosô nomine Consules appellantur. *Usus.* 1. Nomina nova rebus novis ponenda, imponenda, danda. Res novæ nomine etiam novô appellandæ, signandæ, notandæ. Hôc, puto, nomine est. Meô illum nomine roges velim. 2. *Causa, titulus*, Ursache, Titel, Vorwendung. Græci multis nominibus reprehendendi. Nomine reipubl. nullum laborem defugere. Voluptatis nomine omnia facere. Eo nomine nihil de fortuna queri possum. Justæ severitatis nomen barbaris tuis moribus prætendis. 3. *Debitum*, Schuld. Nomina facere. Nomina exigere. Nomen solvere, expedire, explicare, expungere, de tabula tollere. Schulden zahlen. Decem millia in nominibus habeo, in numerato nihil; ich habe 10000. Gulden in Schuld-Briefen, in baarem Geld nichts. 4. *Fama, existimatio, autoritas*, Ansehen, Ruhm, grosser Nahme. Clarum nomen captare, consequi, adipisci, obtinere, habere. Viget, floret invictum ejus nomen. Ejus nomen nulla vetustas delebit, extinguet, obscurabit. 5. *Ad rem bellicam*, zu Kriegs-Sachen. In militiam nomen dare. Nomina profiteri. Ad nomen respondere. Nomen alicujus accipere, sich unterhalten lassen. V. *Debitum, Æs, Fama, Detraho, Gloria.*

Nomenclatio, onis, f. Benennung. *Syn.* Appelatio, nominatio.

Nomenclator, oris, m. Benenner. *Syn.* Servus monitor, qui civium nomina tenebat, *seu* noverat.

Nominatim, mit Namen, namentlich.)(*generatim.* *Usus.* Nominatim honore aliquo excludi. Nominatim appellare.

Nominatio, onis, f. Benennung. *Usus.* Facere nominationem alicujus, einen zu einem Amt benennen.

Nomino, as, avi, atum, are. nennen. *Syn.* Appello, nuncupo, voco, nomen pono, impono; nomine appello, compello; verbo noto, certo nomine noto. *Adv.* accerrimè, benè, brevi, imperitè, iterum, melius, præclarè, verè. *Phras.* 1. *Filium suum Ascanium nominari voluit*, er wolte daß sein Sohn Ascanius heissen solte. Parens Ascanio filio nomen dixit, edidit; Ascanio nomen dedit, indidit; Ascanii nomine filium prædicari & nominari voluit; Ascanium nuncupari voluit; Ascanio ut nomen esset filio, *vel* Ascanius ut illi nomen esset; Ascanium salutari voluit; Ascanium filio nomen dixit; edidit. 2. *Virgilius opus de agrorum cultu Georgica nominavit.* Virgilius hat sein Buch von dem Acker-Bau Georgica genennet. Georgica inscripsit, nuncupari voluit; Georgicorum titulum ferre, habere voluit; Georgicorum appellationem dedit, indidit libris suis, Georgicorum nomine insignivit; Georgicorum nomine prodire, circumferri, legi voluit. *Usus.* Rem suô certô, ac propriô nomine nominare. Brutus, quem ego honoris causâ nomino. V. *Nomen.*

Non, nicht, nit. *Syn*, Haud neutiquam, haud quaquam, minùs.)(*Etiam Phras*. *Non est opus tibi monitore*, Du hast keines Mahnens vonnöthen. Nihil admonendus es; nihil est, quod te admoneam; nefas est, te monere; facies, etiamsi nullus moneam; quis est tam demens, quin sentiat, monitore tibi haud opus esse. *Usus*. Non enim, si mundus non erat, DEUS non erat. Non ita valde cupio.

Nonagesimus, a, um. der neuntzigste.

Nonæ, arum, f. der fünffte, oder siebende Tag im Monath.

Nonagies, neuntzigmal.

Nonaginta, neuntzig.

Nondum, noch nicht. *Syn*. Necdum, neque dum, neque etiam dum, nihildum, etiam nunc non, non adhuc. *Usus*. Nondum scit rem pater.

Nongenti, æ, a. je neun hundert.

Nonne? ob nicht? *Syn*. An non? *Usus*. Nonne ita est? nonne oportuit præscisse me?

Nonnihil, in etwas, etlicher massen, zum Theil. *Syn*. Aliquantum. *Usus*. Nonnihil commòveor.

Nonnullus, a, um, einiger, etlicher. *Usus*. Nonnullus honor. Nonnulli dicunt.

Nonnunquam, bisweilen. *Syn*. Aliquando, interdum; est cum &c.

Nonus, a, um. der neunte.

Norma, æ, f. Richtschnur, Regel, Winckelmaaß. R. *a* γνωριςμα. *Syn*. Lex, regula, præscriptum. *Epi*. acerrima certa naturalis. *Usus*. Non hæc sunt Philosophorum accerrimâ regulâ, ac normâ dirigenda. Natura est norma legis. Non est Epicurus ad istam normam sapiens. Plura homines judicant odiô, aut amore, quam veritate, aut præscripto, aut rationis normâ aliquâ. V. *Regula*

Nosco, is, novi, notum, ere. kennen, erkennen. R. *a* γινώσκω. *Syn*. Cognosco, cognitum, notum perspectum habeo, notitiam rei habeo, perspicio, comprehendo. *Adv*. benè, funditùs, omninò paululum, modo, planè, penitùs, probè, pulchre, rectè, satis. *Phras*, *Posco perbenè adolescentem illum*, ich kenne ihn gar gut. Ita mihi notus est, ut sensum ejus & naturam planè perspexerim; pertractatas penitùs, perceptasque res illius habeo; percalleo res ejus omnes ac rationes; pulchrè novi hominem; nihil ignoro rerum ejus; sensus ejus omnes cognitos habeo, & perspectos; ingenium hominis, & mores probè optimè teneo; animi ejus ignarus non sum. V. *Notus*, *intelligo*, *Usus*. Jubet nos Pythius Appollo noscere nos ipsos. Non leges civitatis, non jura novit Si Cæsarem benè novi, is est, qui &c.

Noster, a, um. unser. *Usus*. Noster est. Noster socer, video, venit.

Nostras, atis, g. o, unserig. *Syn*. Noster, nostræ gentis, consuetudinis, artis, secta. *Usus*. Capior facetiis maximè nostratibus. Nostratia verba.

Nota, æ, f. Zeichen, Anmerckung. *Syn*. Signum, insigne, vestigium; infamia, dedecus, ignominia. *Epi*. certa, falsa, insignis, justa, melior, quasi naturalis, propria; sempiterna, turpis, certæ, inscriptæ, infinitæ, optimæ, tenues, obscuræ, versimiles, verissimæ. *Phras*. 1. *Notam incurrit*, er ist übel ankommen. In dedecus incurrit; notâ inustus est; in reprehensiones hominum incurrit; reprehensionem non effugit. V. *Reprehensio*. *Usus*. 1. Nomina sunt tanquam rerum notæ. Ego illum de meliori nota commendavi. Optimæ notæ homo. 2. *Infamia*, *ignominia*, *dedecus*, Schandfleck, übler Name.. Quæ nota domesticæ turpitudinis non est inusta vitæ tuæ? quod dedecus hæret infamiæ? Notam inurere alicui. Censoriæ severitatis notâ inustus. *Signum*, *cifra*, *vulg*. Zeichen, Ziffer. Notam apponere ad malum versum. Epistolis notam apponam, quæ mihi tecum convenit. V. *Signum*.

Notabilis, e. merckwürdig. *Syn*. Insignis, conspicuus, conspiciendus. *Usus*. Si exitu notabili concluduntur.

Notatio, onis, f. Bezeichnis, Gemerck. *Syn*. Etymologia, interpretatio nominis, observatiô. *Usus*. 1. Notatio naturæ peperit artem. Diligens notatio imaginum. 2. *Castigatio*, Bestraffung. Notatio censoria.

Notitia, æ, f. Kundschafft, Wissenschafft. *Syn*. Notio, cognitio, prudentia. *Epi*. dura, nova. *Usus*. Nullum animal præter hominem DEI notitiam habet. Natura ingenuit nobis notas rerum plurimarum. Notio rerum definiendo aperienda est.

Notio, onis, f. Kundschafft, Bedeutung. *Syn*. Cognitio, intelligentia, notitia: significatio. *Epi*. certa, complicata, naturalis atque insita. Communes, informatæ, consignatæ. *Usus*. Notiones rerum animis imprimuntur; è quibus non principia solùm, sed latiores quædam ad rationem inveniendam viæ aperiuntur. Notionem rei capere, ac intelligentiam. Insitæ, & quasi consignatæ in animis notiones. Informata, impressa est in animo DEI notio. Rerum omnium quasi adumbratas intelligentias, seu notiones mente concipi

cipimus. Huic verbo *Beatus* subjecta est notio gravissima, dieses Wort Seelig hat eine sehr wichtige Bedeutung.

Noto, as; avi, atum, are. mercken, bezeichnen. *Syn.* Observo, animadverto; signo. *Adv.* Asperè, insigniter maximè, scienter, turpiter, serò, separatim. *Phras.* *Notanda sunt, quæ in autoribus leguntur*, man muß es aufschreiben, was man in Büchern lieset, In adversaria referenda sunt; notatis autorum locis memoriæ consulendum est; exscribenda quædam ex autoribus sunt, & in adversaria transferenda; excerpenda quædam & in chartis consignanda. *Usus.* 1. Hæc vulgus ipse notat, dieses merckt der Pöbel selbst. Notare locum, tempus. Multa diutiùs usus notavit. 2. *Signo, indico*, andeuten, bezeichnen. Notare res novis nominibus. Id præcipuè notavi, & descriptum tibi misi 3. *Ignominiâ afficere, reprehendere*, zu Schanden machen. Aliquem dedecore, maculâ, ignominia notare Eum censores furti nomine notârunt.

Notus, a, um. bekannt. *Syn.* Cognitus, pervulgatus, exploratus, manifestus, testatus, quod omnibus, patet, quod tenetur, omnium sermone celebratur.)(*Ignotus.* *Adv.* Maturiùs, penitùs, sane. *Phras.* 1. *Nihil nisi notum afferam*, ich werde nichts beybringen, als was bekannt ist. Quæ minimè sunt obscura, quæ pervulgata, ac toti populo testata, quæ planè perfecta, cognita, explorata habemus afferam. Ea quæ jam decantata, quæ in medio posita, de quibus inter omnes constat, commemorabo. Res quæ in omnium sermone versantur, hoc loco afferam. 2. *Res est nota*, die Sache ist Welt bekannt. Res est tam illustris, & ante oculos posita, ut ne recensenda quidem videatur. Res in confesso est; pro explorato habetur; res est omnium sermone celebrata, & quasi majoribus theatris proposita; res est constante famâ notissimâ; res est confessa & manifesta; decantata fabula est, & tota urbe celeberrima. In re versamur celebratissima sermone omnium. *Usus.* Clara res est, & tota Sicilia notissima. Notus est tractatusque iocus. Res nota est, atque apud omnes pervulgata. V. *Nosco.*

Novacula, æ, f. Scheermesser. *Syn.* Culter tonsorius. *Usus.* Versari in acie novaculæ, *in præsentissimo discrimine*, in augenscheinlicher Gefahr seyn.

Novè, neu. *Usus.* Nequid ambiguè, nequid novè dicamus.

Novellus, a, um. neu.)(*Vetulus.* *Usus.* Arbores novellæ.

Novem, neune.

Novendialis, e, neun-tägig. *Usus.* Sacrum novendiale. Feriæ novendiales.

Noverca, æ, f. Stief-Mutter. *Usus.* Noverca filii.

Novissimè, unlängst, jüngsthin. *Syn.* Nuperrimé, postremo. *Usus.* Primùm, deinde, novissimè. V. *Nuper.*

Novissimus, a, um. der letzte, neulichste. *Syn.* Postremus.)(*Primus.* *Usus.* Novissimus ego in castra veni.

Novitas, atis, f. Neuigkeit. *Syn.* Novæ rei ratio, conditio. *Vetustas.* *Phras.* *Novitatem amas*, du hast gerne Neuigkeiten. Novitatis amans, studiosus es; rerum novarum cupidus es; novitati studes; novis rebus studes, delectat te status hic novus. *Usus.* Magnam cupiditatem hominibus injicit novitas. Novitate ad causas inquirendas excitamur. Commovit me ea novitas.

Novitius, a, um. Neuling, Anfänger. *Syn.* Novus. *Phras.* *Novitius Sacri Ordinis*, ein Ordens-Novitz, *vulg.* Tyro religiosus; in tyrocinium nuper cooptatus; qui nuper nomen dedit in religiosam militiam, in sacram Familiam; nuper inter S. Ordinis tyrones adscriptus, adlectus. V. *Tyro, Tyrocinium.* *Usus.* Syrus, nescio quis, de genere novitiorum factus Consul.

Novo, as, avi, atum, are. erneuern. *Syn.* Innovo. *Usus.* Verba novamus ipsi. Multa novare volebant. V. *Reparo.*

Novus, nova, novum. neu. R. *a* νέος, *Syn.* Recens, inauditus, inusitatus, per se cognitus, à se ortus, monstri similis, peregrinus, inopinatus, præter consuetudinem; nuperus.)(*Vetus.* *Adv.* Planè, omnino. *Phras.* 1. *Bona nova affero*, ich bringe dir gute Zeitung. *vulg.* Læta apporto omnia; exoptatum nuncium affero; læta narro, ac prospera. 2. *Tristia nova affers*, du bringst üble Zeitung. Tristes affers nuncios; malum appertas; narrando enecas. 3. *Sunt nova incerta*, *vulg.* es seynd ungewisse Zeitungen. Rumores sunt incerti; rumor sine auctore; rumores temerè sine ullis

ullis auctoribus orti; nuncii non optimis auctoribus; rumores temere, incertis auctoribus, vulgati. 4. *Nova affers incredibilia*, das seynd unglaubliche Zeitungen, so du erzählest. Monstra narras; ficti sermones, conficti rumusculi sunt, quos tu nuncias; res narras fidem non habituras; monstri simile est, quod narras; portenta narras. V. *Nuncius*. *Usus*. Novum id, & admirabile. Hoc mihi planè novum accidit, ac præter opinionem. Num quid processit ad forum hodie novi. Rebus novis studere. *Nova*, *vulg*. Zeitung, geschriebene Zeitung. Commentarii rerum novarum, commentarii rerum urbanarum, *vel* publicarum; Ephemerides rerum novarum.

Nox, noctis, f. Nacht. R. *a* νύξ, νυκτὸς. *Syn*. Tenebræ. *Epi*. Acerbissima, cæca prope extrema, hyberna, obscura, atra, serena, fausta, funesta, luctuosa, intempesta, præceps, longa, proxima, media, multa, sempiterna, socia, stellans, noctes contractiores, kurtze Nächte. *Phras*. 1. *De nocte ad me venit*, er ist bey der Nacht zu mir gekommen. Multâ nocte, intempesta nocte, concubia nocte, media nocte, medio noctis silentio, provecta jam nocte, adulta jam nocte ad me venit; cùm jam multùm noctis processisset, noctis silentio quod tempus mortales altissimo somno premit, ad me accessit; intempestæ noctis silentio, profunda jam nocte ad me venit. 2. *Nocte ingruente*, bey eingehender Nacht. Nocte appetente, nocte prima, sub primam facem, intendentibus se primis tenebris; primoribus noctis tenebris; cùm jam terras nox opacâsset; primæ noctis silentio. 3. *Studere in seram noctem*, in die späte Nacht hinein studieren. Producere ad multam noctem litterarum studia; in serum noctis lucubrare aliquid operis; lucubrationes in multam noctem extrahere; bonam partem noctis ad elucubrandos commentarios assumere; bonam noctis partem in litterarum studiis ponere, collocare. 4. *Nox me obruit proficiscentem*, die Nacht hat mich auf der Reise überfallen. Proficiscentem nox oppressit; itineris pars magna in noctem conjecta est. 5. *Tota nocte profectus est*, er ist die gantze Nacht gereiset. Nullam partem noctis iter intermisit; ea nocte continenter profectus est; iter totam eam noctem tenuit. *Usus*. 1. Ipsa terra umbrâ soli officiens noctem efficit. Sermo in serum noctis exi actus. Noctes atque dies. Nocte ad me venit. 2. *Transl*. Noctem rebus etiam claris offundere, das, was klar ist, verdunckeln.

Noxa, æ, f. Schuld, Schade. *Syn*. Culpa, noxia. *Epi*. Minima. *Usus*. In noxa esse; extra noxam esse. eximere noxæ aliquem. Noxæ dedere aliquem. einen zur Straffe ziehen. Sine noxa esse. V. *Culpa*, *Crimen*.

Noxia, æ, f. Mißhandlung, Unthat. *Syn*. Noxa, culpa, crimen. *Usus*. Castigare aliquem ob meritam noxiam. Noxiæ pœna par esto.

Noxius, a, um. schädlich. *Syn*. Malus, perniciosus. *Usus*. Noxius civis coërceatur.

Nubecula, æ, f. Wölcklein. *Usus* Frontis tuæ nubeculam pertimescam?

Nubes, is, f. Wolcke. R. *a* νέφος, νέφελη, *Nubes*. *Syn*. Concretus in aëre vapor. *Epi*. Opacæ, atræ, acres, cæcæ, densæ, cœlestes, cæruleæ. *Phras*. *Cœlum nubibus obducitur*, der Himmel überziehet sich mit Wolcken. Intendunt se spissæ in cœlo nubes; concreti in aëre vapores se in nubes indunt; cœlum nubibus obscuratur; obductæ cœlo nubes solem condunt, lucem eripiunt; aër in nubes cogitur. *Usus*. Aër concretus in nubem, humoremque colligens terram auget imbribus. Conflictû nubium ardor exprimitur. Cùm illi anhelitus se in nubem induerent. In illis Reipublicæ tenebris, nubibus, ac procellis. Objicere nubem fraudibus, den Schalck verdecken.

Nubilis, e. mannbar, erwachsen. *Syn*. Apta viro, matura viro. *Usus*. Grandis & nubilis filia.

Nubo, is, nupsi, *vel* nupta sum, nuptum, nubere, einen Mann nehmen, heyrathen. *Fœminis proprium*. *Syn*. Locor, collocor in matrimonium. *Phras*. *Filia nupsit viro nobili*, die Tochter ist an einen adelichen Mann verheyrathet worden. Collocatá est in matrimonium; juncta matrimonio est viro nobili; cum viro nobili conjuncta est; in nobilem familiam nupsit; in manum convenit viro nobili: in matrimonium data, locata, mandata est viro nobili; filia domesticum fœdus junxit cum viro nobili; nuptum data, collocata, locata est viro nobili. V. *Matrimonium*. *Usus*. Venerem Adonidi nuptam tradunt. Nubere in amplam familiam. V. *Nuptiæ*.

Nudius tertius, vorgestern, q. d. *Nunc est dies tertius*.

Nudo,

Nudo, as, avi, atum, are. blössen, entblössen. *Syn.* Spolio)(*vestio, tego. Usus.* Aliquem omnibus præsidiis nudare, & exuere. Flagitii principium est nudare, inter cives corpora. V. *Privo.*

Nudus, a, um. nackend, bloß. *Syn.* Nudatus, spoliatus, vacuus.)(*Vestitus. Usus.* Urbs nuda præsidio, ab omnibus rebus vacua. Decore nuda mulier. Nudus ab amicis.

Nugax, acis, g. o. schwätzhafft, der voll Possen steckt. *Syn.* Nudator.

Nugæ, arum, f. Possen, Mährlein. *Syn.* Ineptiæ.)(*Res graves seriæ. Epi.* Meræ, tantæ. *Phras. Omitte nugas.* laß die Possen bleiben. Nugas tandem relinque; mitte has ineptias; nugas aufer. Quid ad has ineptias abis? *Usus.* Nugas agit; næ illa magnas nugas dixerit. Delectari nugis. V. *Facetiæ, ineptiæ.*

Nugator, oris, m. Schwätzer. *Syn.* Nugax. V. *Ineptus.*

Nugatoriè, unnütz. *Syn.* Inaniter, inepte.

Nugatorius, a, um. geschwätzig. *Syn.* Ineptus levis; futilis. *Usus.* Nugatoria argumentatio.

Nugor, aris, atus sum, ari. schwätzen, Possen treiben. *Syn.* Jocor, ludo, nugas ago, nugas garrio, nugas dico, nugax sum, ad ineptias abeo, aures ineptiis obtundo. *Adv.* Inscite, omninò. *Usus.* Democritus non inscite nugatur, V. *Ineptus.*

Nullus, a, um. keiner. *Syn.* Non ullus nemo, nec quisqum unus, ne ullus quidem; nemo unus, nemo quisquam.)(*omnis, aliquis. Adv.* Omnino. *Usus* 1. Res, quæ, nulli usui fit. Nulli fides ejus, nulli opera, nulli res familiaris defuit. Nullâ re unà magis orator commendatur. 2. *Levis, irritus,* gering, nichtswerth. Homo nullâ memoriâ. Argumentum hoc nullum est. 3. *Non,* nicht. Nullus dubito. Exinde vir ille sumus nullus est.

Num? ob? *Syn.* An, ecquid, numquid, utrùm. *Usus.* Num quod vestigium, numquæ trepidatio?

Numen, inis, n. Göttliche Macht und Herrlichkeit. R. *a* Nuo, *vel Græc.* νεῦμα, *nutus, quô DEus omnia peragit. Syn.* Divina vis, potestas, providentia. *Epi.* Divinum, grave, sanctum, ingens lætum, magnum, summum, vetustum. *Usus.* Omnes naturæ divino Numini parent. Vos, qui apud me vim & numen deorum tenetis. Numen honore, precibus placare. Accidit id non sine Numine. Numen senatûs, *auctoritas & potestas,* Vis cœlestis, numenque divinum. V. *Deus.*

Numero, as, avi, atum, are. zehlen. *Syn.* Dinumero, adnumero, numero, ineo, numerando percenseo, numerô commetior. *Adv.* Rectè, adstrictè, numerosiùs. *Us.* 1. Numerare pecuniam de suo. 2. *Censeo, judico, existimo,* darfür halten, schätzen. Voluptatem nullo loco numerant. Numerare aliquid in bonis, in loco mercedis, beneficii. Prope alter Cicero numeratur. Hostem te numero, non amicum. Prodigii id simile numeratur. V. *Computo.*

Numeratò, baar bezahlt. *Usus.* Placet conditio, sed numeratò malim, quàm æstimatione, ich bin zufrieden, aber ich will lieber mit baarem Geld, als Gelds-Werth bezahlt werden.

Numerosè, nach dem Tact, Zahlreich. *Usus.* Fundere orationem numerosè, volubiliter, aptè, circumscriptè. Numerosè cadit sententia.

Numerosus, a, um. Zahlreich, wohllautend. *Syn.* Aptus numeris, copiosus. *Usus.* Numerosum est in omnibus sonis ac vocibus, quod metiri possumus intervallis æqualibus. Oratio numerosa. Quæstus numerosior; exercitus numerosus.

Nnmerus, i, m. die Zahl. R. *a* μείρω. *Divido. Syn.* Multitudo, vis summa, copia. *Epi.* Absolutus, perfectus, accommodatior, magniloquentior, adstrictus, solutus, æquus, aptus, certus, difficilis, exiguus, frequens, grandior, jambicus & dactilicus, impar, incolumis, ingens, innumerabilis; integer, legitimus, longior, mollis, musicus, oratorius, par, plenus, poëticus, procerior, proprius, repentinus, simillimus, verus, vitiosus, tantus, magnus, novus, invidiosus. *Usus,* 1. Frumenti, mellis, vini maximus numerus, eine Menge Wein rc. Classis mille numero navium. Aliquem in amicorum numerum adscribere, referre; in amicorum numero ponere, existimare, putare, habere, colere, unter seine Freunde zehlen. Is aliquô numerô erit; nullô numerô est; aliquem numerum obtinebit, in einer oder keiner Hochachtung seyn. Opus omnibus numeris absolutum; omnibus partibus & numeris expletum, quod omnes numeros habet, vollkommenes Werck. De numero amicorum sejungere, tollere, eximere, ejicere aliquem. 2. *Musicæ ac Oratoriæ modus ac mensura,* Maaß und Manier in der Music und Rede-Kunst. Numerus

rus in cantu, in soluta oratione. Attici maximè numero serviunt. Oratio adstricta certa quadam numerorum ratione, & pedum.

Nummarius, a, um. zum Geld gehörig. *Syn.* Quod ad nummos pertinet. *Usus.* Esse in summa difficultate nummaria. Rem nummariam benè constituere.

Nummatus, a, um. reich am Geld, bemittelt. *Usus.* Homo benè nummatus.

Nummus, *vel* Numus, i, m, Geld-Müntze, Pfennig. *Syn.* Pecunia. *Usus.* Adventus noster de nummo quidem sumptu fuit. Nummos cudere, Geld prägen, müntzen. Ad nummos pervenire. Quid in nummis habeam, ipse ignoro. Subducere ad nummum. Nummos adulterinos pro veris dare. Nummos corrogare. V. *Pecunia.*

Nunc, jetzt. *Syn.* Hoc tempore, in præsentia, hodiè, per hæc tempora.)(*Tunc. Usus.* Erat tunc excusatio, nunc nulla est. Nunc autem; nunc vero ea vis est in nomine, ut &c.

Nuncio, as, avi, atum, are. verkündigen, Bothschafft bringen. *Syn.* Affero, ab aliquo alicui nuncium perfero. *Adv.* Pertumultuosè, quam primum, verè, longè, non dubiè, obscurè, vesperi. *Phras. Nunciatum est nobis*, man hat uns Bothschafft gebracht. Perlatum, allatum est ad nos; renunciatum nobis est; nuncius citatis equis ad nos allatus, perlatus est; certis auctoribus accepimus; certos nuncios accepimus: nuncii ad nos venêre, qui paulò certiùs aliquid in rebus attulêre; fama ad nos, ad aures nostras pervenit; fama perlata est ad nos. *Usus.* Pompejô in hortos nunciavit. V. *Narro, Nuncius.*

Nuncius, ii, m. Bothe, Bothschaffter. *Syn.* Tabellarius, cursor, internuncius; rumor. *Epi.* Acerbus, certior, domesticus, exoptatus, verus, falsus, gravis, jucundus, malus, optatissimus, superior, volucer. Adversi, boni, fallaces, proximi, quotidiani tristes, varii, universi. *Phras. Tristem nuncium accepi*, ich habe eine traurige Post bekommen. Adversi, tristes, parùm commodi minimè læti, parùm secundi venerant mihi nuncii; allatus est gravis ad me nuncius; gravior ad me fama pervenerat; duriores de re rumores erant, qui fœdum nuncium incussere: graves nuncii ad nos delati, perlati sunt. V. *Nuncius, Novus, Fama. Usus.* 1. Per Nuncium me certiorem fecit. Nuncios in omnem partem dimittere. Epistolam hanc multi nuntii, & fama ipsa celeritate superabunt. 2. *Rumor; res allata, narrata*, Gerücht, Zeitung. Nuncios accepimus lætissimos. Nuncium apporto tibi lætum sanè & exoptatum. 3. *Divortii & repudii ratione*, abdancken, fahren lassen, Nuncium uxori, nuncium virtuti, litteris remittere.

Nuncupo, as, avi, atum, are. nennen. *Syn.* Appello, nomino. *Adv* Pleniùs. *Usus.* Nuncupare aliquem suo nomine. Nuncupare vota pro imperio, ein Gelübd thun.

Nundinæ, arum, f. Jahrmarckt. *Syn.* Mercatus. *Epi.* Domesticæ, flagitiosissimæ, mutæ. *Usus.* In hujus ædibus totius Reipublicæ nundinæ.

Nundinatio, onis, f. Krämerey. *Epi.* Plena, referta, nova. *Usus.* Nundinatio juris.

Nundinor, aris, atus sum, ari. kramen, handeln, Kauff schlagen. *Syn.* Mercor, emo, cauponor. *Usus.* Senatorium Ordinem pretio nundinari.

Nunquam, niemalen. *Syn.* Nullo tempore, nulla ætate, non post hominum memoriam, non ex omnium sæculorum memoria; post natos homines, ex omni memoria nihil nunquam. *Usus.* Frigidum, ùt nunquam anteà. Nunquam pertinaciùs dimicatum, sic ut contra omnia vetustatis exempla nemo victor ex arena discesserit.

Nunquis, quæ, quod? ist einer? Nunquis fundus venalis est?

Nunquid? ob denn? *Syn.* Anne, num, ecquid, *Usus.* Nunquid duas habetis patrias?

Nuper, neulich, jüngst. *Syn.* Paucis ante diebus, horis; paucis abhinc annis; nostrâ, patrum memoriâ; novissime. *Usus.* Nuper, quid dico nuper; imo vero modo.

Nuptiæ, arum, f. Hochzeit, Heyrath. *Syn.* Matrimonium, nuptiarum dies. *Epi.* Diuturnæ, innuptæ, legitimæ; maritimæ, multæ, nefariæ, terrenæ. *Usus.* Nuptias apparare, adornare, conficere, facere, parare, Hochzeit anstellen. Nuptias conjungere; nuptiis jungi, heyrathen. Nuptias conciliare, nuptiarum conciliatorem esse, Heyrath stifften. Nuptias distrahere, die Heyrath umstossen. Nuptias fugere, effugere; entgehen. Nuptiæ plenæ dignitatis & concordiæ, gute Heyrath. Nuptiæ non matrimonii dignitate, se sceleris societate conjunctæ, eine gottlose Heyrath. V. *Matrimonium, Nubo.*

Nuptialis, e. hochzeitlich. *Usus.* Faces nuptiales; dona nuptialia.

Nupus,

Nurus, us, f. Schnur. *Syn.* Filii uxor.

Nusquam, nirgend. *Syn.* Nullo in loco.)(*usquam.* *Usus.* 1. Sive scripta est uspiam lex illa, sive nusquam. 2. *Nulla in re*, in keiner Sache. Sumptus nusquam meliùs potest poni.

Nuto, as, avi, atum, are. wincken, mit dem Haupt nicken, wancken. *Syn.* Vacillo. *Usus.* Democritus nutare videtur in natura Deorum. Statua nutabat. V. *Dubito.*

Nutricius, ii, m. Ernährer. *Usus.* Nutricius ejus pueri.

Nutricor, aris, atus sum, ari. nähren, pflegen. *Syn.* Nutrio. *Usus.* Mundus omnia nutricatur, & continet. V. *Alo.*

Nutricula, æ, f. Ernährerin. *Usus.* Nutricula seditiosorum.

Nutrimentum, i, n. Nahrung. *Syn.* Cibus, alimentum. *Usus.* Educata suis nutrimentis Eloquentia. V. *Cibus.*

Nutrio, is ivi, itum, ire. nähren, ernähren. *Syn.* Alo, educo. V. *Alo.*

Nutrix, icis. f. Säug-Amme. *Syn.* Alumna. *Usus.* Cum lacte nutricis errorem suxisse videtur.

Nutus, us, m. das Wincken. *Syn.* Vis, nisus: gravior significatio, voluntas. *Epi.* Regius. *Phras.* *Ad nutum paret*, auf einen Winck gehorchen. Ad illius nutum se fingit, & accommodat; ad ejus nutum ac voluntatem se convertit totum; ejus nutus observat, intuetur omnes. *Usus.* 1. Gravia suo nutu, ac pondere deorsum feruntur. 2. *Voluntas*, Wille, Augenwinck. Ejus nutu, ac arbitrio omnia fiunt, reguntur, gubernantur. Natu aliquid ab aliquo consequi.

Nux, nucis. f. eine Nuß. *Usus.* Nucem frangere. Nuces legere.

O.

O! O! *Interj. dolentis, gaudentis, vocantis.* *Usus.* O post hominum memoriam fortissimi Consules! O rem odiosam! O gratum adventum!

Ob, wegen, um willen. *Syn.* Propter: ante. *Usus.* 1. Ob eam causam, Ob delictum pœnas à te repetam. 2. *Ante*, vor. Mors mihi semper ob oculos versatur. V. *Propter.*

Obæratus, a, um. mit Schulden beladen. *Syn.* Ære alieno obligatus, obstrictus, ære alieno demersus debitor. *Usus.* Ex omni colluvie exules obærati. V. *Æs.*

Obambulatio, onis, f. das Spatzieren auf und ab. *Syn.* Inambulatio. V. *Ambulatio*

Obcæco, as, avi, atum, are. verblenden. *Syn.* Obcæco, excæco, obscuro. *Usus.* Stultitiâ obcæcatus.

Obdo, is, didi, ditum, ere. vorschieben, vorstossen. *Usus.* Obdere pessulum ostio.

Obdormio, is, ivi, itum, ire. entschlaffen, einschlaffen. *Syn.* Dormio, obdormisco; somnô consopior; sopore opprimor. *Usus.* Endymion in Latmo obdormivit. Quid meliùs, ac in mediis vitæ laboribus obdormiscere, & ita conniventem somnô consopiri sempiternô. V. *Dormio.*

Obduco, is, xi, ctum, ere. vorziehen, zudecken. *Syn.* Obnubo, obtego; obstruo: oppono.)(*detego.* *Usus.* Rebus clarissimis tenebras obducere. Labor callum obduxit dolori, manibus. Consuetudo obduxit callum stomacho. Obducta jam Reipublicæ cicatrix. Aliquem alicui obducere, *competitorem alicui opponere*, einen Mit-Werber an die Seite setzen. V. *Teco.*

Obductio, nis, f. Ueberzug. *Usus.* Obductio capitis absit à cive Romano.

Obduro, as, avi, atum, are. überstehen. *Syn.* Constanter æquo animo perfero, tolero, fero. *Adv.* Vehementer. *Usus.* Obduretur hoc triduum. V. *Perfero.*

Obduresco, is, durui, ere. hart werden, erharten, *Syn.* Callum obduco. *Usus.* Jam ad illa obduruimus, & humanitatem omnem exuimus. Usû ac consuetudine obduruit; ac percalluit incredibilis nostra patientia. Desperatione animus ad dolorem, contra dolorem obduruit. V. *Durus*, *Occalesco*,

Obedienter, gehorsamlich. *Usus.* Spondent se sub imperio obedienter, fideliterque futurôs. Id obedienter est curatum.

Obedientia, æ, f. Gehorsam, Folge. *Syn.* Obtemperatio. *Usus.* Abjiciunt obendientiam, nec rationi parent, cui sunt subjecti lege naturæ. Servitus & obedientia animi sunt arbitriô carentis suô.

Obedio, is, ivi, itum, ire. gehorsam seyn, folgen. *R. ex* ob & audio. *Syn.* Pareo audio, obtempero, obsecundo, assentio, dicto pareo, imperium non recuso, monita facio, exsequor: dicto audiens sum; mandata facio, exequor, imperata facio; alienæ voluntati morem gero; sequor; meam voluntatem ad alienam aggrego; cum aliena voluntate meam conjungo. *Phras.* 1. *Obediendum DEO*, man muß GOtt gehorsam seyn. Intenti ad DEO parendum simus oportet; DEO nos obedientissimos esse decet; Dei imperia animô non invitô exequamur; morigeros nos DEO esse decet; aggreganda est voluntas nostra ad divinam voluntatem, DEUM auctorem, sequamur, oportet; Dei imperia sequamur, persequamur, necesse est. 2. *Negat se obediturum senatui*, er sagt er wolle dem Stadt-Rath nicht gehorchen. Negat se in autoritate, in potestate senatus futurum, senatus imperio morem gesturum; imperata facturum; imperio pariturum; minatur se ab officio discessurum; obedientiam abjecturum; jugum excussurum: negat se porrò legitima imperia pati posse, negat se senatus decretis staturum; imperium senatus abnuit. *Us.* Ad verbum obedire alteri. Obedire tempori. V. *Pareo.*

Obeo, is, ivi, itum, ire. herumgehen, verrichten. *Syn.* Peragro, lustro: Perago, tracto, *Adv.* Audacius, diligenter, flagitiosè. *Usus.* 1. Urbem regionem; provinciam pedibus obire. 2. *Perago, ago, tracto*, verrichten. Munus suum obire; facinus, rem privatam & publicam, sacra obire. Diem edicti; Vadimonium obire neglexit. 3. *Morior*, sterben. Diem, mortem obire. V. *Fungor, administro, facio.*

Obequito, as, avi, atum, are. herumreiten. *Usus.* Castris, *vel* castra obequitare.

Obex, icis, m. Riegel. *Usus.* Moliri obices. V. *Impedimentum.*

Obfirmo, as, avi, atum, are. beständig verharren. *Usus.* Obfirmare animum.

Obfirmatus, a, um beständig. *Usus.* Pertinax & obfirmatus in iracundia. V. *Pertinax.*

Objaceo, es, ui, ere. davor liegen. *Usus.* Cumulus sarcinarum objacet.

Objectatio, onis, f. Vorwurff. *Usus.* Exprobratio.

Objecto, as, avi, atum, are. vorwerffen. *Syn.* Objicio. *Usus.* Objectare probrum, falsum crimen, alicui. V. *Objicio.*

Objectus, ûs, m. Vorwurff. *Usus.* Objectu lateris aliquem defendere.

Objectus, a, um. vorgeworffen. *Syn.* Oppositus. *Usus.* Objecta species voluptatis. Objectus fortunæ. Ad omnes casus subitorum periculorum objectus, & oppositus.

Objicio, is, jeci, jectum, ere. vorwerffen. *Syn.* Oppono, objecto; exprobro, crimini do, jacio; conjicio, culpam impingo. *Adv.* Falsò, verè, variè. *Usus.* Objeci caput meum in tot & tantas dimicationes, atque in tot impetus perditorum civium. Alicui religionem objicere, einem ein Gewissen machen. Objicere spem; metum, solicitudinem, moram; laborem, molestiam. Aliquid alteri in criminis loco objicere. Feris corpus objicere. Objici insidiis. Objiciuntur sæpe formæ, vorstellen. *Ego omnium objectum vulg.* mich wollen alle durchlassen. Materia sum omnium jocorum; idoneus videor, quem omnes merito ludos faciant, in quo omnes illudant.

Obiter, obenhin. *Syn.* Leviter, tenuiter mediocriter,)(*Perfecte. Phras.* 1. *Scientias obiter didicit*, er hat die Wissenschafften nur obenhin gelernet. Litteras primoribus duntaxat labris gustavit; extremis, ut ajunt, digitis attigit; litteras leviter attigit; litteras quasi prætериens, quasi per nebulam, quasi per transennam præteriens strictim aspexit; litteras vix primoribus labris attigit; de litteris vix cursim aliquid arripuit. 2. *Hæc tantùm obiter tractavi*, dieses habe ich nur obenhin abgehandelt. Leviter hæc tantum egi; levi brachio, molli brachio hæc acta sunt; indiligenter hic eram. Leviter hæc transii, attigi; his quasi præteriens satisfeci; strictim hæc tractavi & tanquam in transcursu. Cursim hæc transmisi.

Obitus, us, m. der Untergang, Tod. *Syn.* occasus, mors. *Usus.* 1. Siderum ortus & obitus. Obitus consulum vulgatus, das Hinscheiden. V. *Mors.*

Objurgatio, onis, f. Ausscheltung. *Syn.* Castigatio, *Epi.* Longior, lenis, necessaria, plena, mediocris, utilis, *Usus.*

Usus. Objurgatio ne multum acerbitatis habeat. Objurgatio contumeliâ vacare debet. In objurgationibus interdum vocis contentione majori utendum. V. *Reprehendo.*

Objurgator, oris, m. Ausſchelter. *Syn.* Severus admonitor. *Epi.* Benevolus. *Usus.* Non eſt ferendus objurgator, qui, quod in altero vitium reprehendit, in eo ipſe deprehenditur.

Objurgo, as, avi, atum, are. einen Verweis geben, ausſchelten. *Syn.* Caſtigo, aſperius appello, aſperiùs admoneo. *Adv.* Vehementer, mediocriter. *Usus.* Cæſar meam in rogando verecundiam; de meâ me verecundia objurgavit. V. *Alloquor, perſtringo, reprehendo.*

Oblangueſco, is, langui, ere. müd werden. *Usus.* Litterulæ meæ tui deſideriô oblanguerunt. V. *Langueo.*

Oblectamentum, i, n. Ergötzlichkeit. *Syn.* Oblectatio, delectio. *Epi.* Longius, *Usus.* Oblectamenta & ſolatia ſenectutis. V. *Delectatio.*

Oblectatio, onis, f. Ergötzlichkeit. *Syn.* Oblectamentum. *Epi.* Honeſta, libera, ingenua. *Usus.* Interdum oblectatio quæritur animi, requieſque curarum. V. *Delectatio.*

Oblecto, as, avi, atum, are. ergötzen. *Syn.* Delecto. *Usus.* In libris, in hortulis ſe oblectare. V. *Delecto.*

Oblector, aris, atus ſum, ari. ſich erluſtigen. *Syn.* Delector, ducor, capior. *Adv.* Commode. *Usus.* Ludis oblectamur, & ducimur. V. *Delector.*

Obligatio, onis, f. Verpflichtung, Verbindung. *Syn.* Autoramentum. *Epi.* Gravis & difficilis. *Usus.* Difficilior eſt animi ac ſententiæ, quàm pecuniæ obligatio. *Eſt mea obligatio, vulg.* es iſt meine Schuldigkeit. Eſt id officii mei, meæ hæ ſunt partes. *Obligationem ſcriptam accepi, habeo, vulg.* ich habe eine ſchrifftliche Obligation, eine Verſchreibung empfangen. Fiduciam accepi; fiduciam teneo. *Obligationem de ſe dare*, eine Verſchreibung von ſich geben.

Obligatus, a, um. verbunden, verpflichtet. *Syn.* Obſtrictus, devinctus. *Phraſ.* *Magnopere tibi obligatus ſum*, ich bin dir hoch verbunden. Tantum tibi debeo, quantum perſolvere difficile eſt; incredibilem tibi amorem quendam, & omnia in te ſumma âc ſingularia ſtudia debeo. Vix, aut ne vix quidem ſolvendo ſum; tanta ſunt tua in me officia ac merita. Verbis non partitur res ſatisfieri, adeo me in perpetuum devinxiſti. Maximis me beneficiis obſtrictum tenes. Mancipiô & nexû tuum me feciſti. Multis me beneficiis ac pignoribus velut autoratum habes. Agere mecum potes tanquam ex ſyngrapha; ita me tibi devinctum tenes. Maximis me beneficiorum vinculis obſtrinxiſti, V. *Obnoxius, Beneficium, Officium.* *Usus.* Tenere aliquem beneficiis obligatum.

Obligo, as, avi, atum, are. verbinden, verpflichten. *Syn.* Obſtringo, in perpetuum obligo, devincio, adſtringo: religo, alligo. *Adv.* In perpetuum, nusquam, valdè. *Phraſ.* 1. *Magnoperè me tibi obligabis*, du wirſt mich dir ſehr verbinden. Magnam à me inibis gratiam; hoc ego in ſummi beneficii loco ponam, numerabo; me tibi in perpetuum devincies, obſtringes. V. *Obligatus.* *Obligo me*, ich verbinde, verpflichte mich hoch und theuer. Omni me execratione devincio: fidem meam do, interpono; obligo fidem meam & obſtringo. 3. *Obligatur ex promiſſo, legibus*, er iſt nach ſeinem Verſprechen, nach den Geſetzen ſchuldig. Tenetur promiſſo, legibus; legum, promiſſorum vinculis obſtringitur. *Usus.* Obligare aliquem militiæ ſacramentô, pactionibus. Sibi aliquem beneficiô obligare. Domum alicujus religione, populum ſcelere obligare. Legum & judiciorum pœnis obligatur. Obligare vulnus.

Obligurio, is, ivi, ire. verpraſſen, durch die Gurgel jagen. *Syn.* Ligurio, devoro. *Usus.* Fortunas ſuas obligurire, partimonium profundere. V. *Conſumo.*

Oblimatus, a, um. mit Leimen überzogen. *Syn.* Limô pinguis. *Usus.* Nilus oblimatos agros relinquit.

Oblino, is, levi, litum, ere. anſtreichen, überſtreichen. *Usus.* Vita hominis libidine oblita. Unguentis, cœno oblitus. Eloquentia Aſiæ moribus oblita.

Obliquè. ſchief, ſchräg.)(*rectè.* *Usus.* Rectè obliquè ferri.

Obliquus, a, um, ſchief, ſchräg. *Syn.* Transverſus. *Usus.* Motu corporis obliquô. In obliqua, & transverſa hoſtium latera invectus.

Obliteſco, is, litui, ere. verborgen liegen. *Syn.* Deliteſco. *Usus.* Stellæ à noſtro aſpectu interdum obliteſcunt.

Oblittero, as, avi, atum, are. auslöschen. durchstreichen, in Vergessenheit bringen. *Usus.* Beneficii memoriam oblitterare. V. *Obliviscor, oblivio.*

Oblivio, onis, f. Vergessenheit. *Syn.* Memoriæ lapsus, *Epi.* Exigua, perpetua, sempiterna, voluntaria. *Phras.* 1. *Clades ea jam in oblivionem venit*, diese Niederlage ist schon in Vergessenheit kommen. Clades ea jam oblivioni data est, oblitterata in animo est; memoria intercidit; in oblivionem venit; ejecta ex animo memoria ejus cladis est; recens dolor proximæ cladis transiit; cladis ejus memoria cessit, clades è memoria excessit; animô excidit; ex animô deleta est; clades ea jam ex memoria deposita est; è memoriâ dilapsa, elapsa est; in oblivionem adducta est; clades ea jam animô effluxit; excidit memoria ejus cladis; clades ea oblivione contrita, obruta, tecta est; cladis ejus acerbitatem oblivio jam delevit. 2. *Tot summorum virorum nomina in oblivione sunt*, so viel vornehmer Männer Nahme und Thaten seynd in Vergessenheit. Tot summorum virorum memoria cessit; abiit vetustate memoria: nomen vetustate abolevit, memoria abolevit: tot viri summi in oblivione jacent. 3. *Lætiores indies nuncii oblivionem tandem inducunt tot malorum*, diese gute Zeitungen machen, daß man des vorigen Elends vergißt. Lætiores nuncii expellunt memoriam tot malorum; oblivionem afferunt tot malorum; tristes superiorum temporum imagines ex memoria detergunt, evellunt; oblitterant in animo superiorum temporum clades; animum à conspectu tot malorum avertunt; tot malorum memoriam ex animo delent. *Usus.* Omnem memoriam injuriarum sempiternâ oblivione delere, obruere, extinguere, conterere. Tuas laudes nulla unquam obscurabit oblivio. Erunt semper, qui tuas laudes ab oblivione, & silentio hominum vindicent. V. *Obliviscor, memoria imbecilla.*

Obliviosus, a, um. vergessen. *Syn.* Immemor.)(*Memoria.*

Obliviscor, eris, oblitus sum, visci. vergessen, aus der Acht lassen. *Syn.* Mihi excidit, ex animo meo excidit, effluit; oblivio me capit, ex memoria depono; alicujus rei memoriam depono, oblivione perpetuâ deleo; aliquid è memoria elabitur, dilabitur; rei memoria ex animo discedit. *Phras.* 1. *Nunquam tui obliviscar*, ich werde deiner niemahls vergessen. Ita mihi imago tam chari capitis insedit, ut excidere, effluere ex animo nunquam possit; memoria tua nullâ temporis longinquitate abibit; nulla ætas tui memoriam ex animo oblitterabit meo. V. *Memor*, *Oblivio.* *Obliviscere tandem calamitatum tuarum*, vergiß doch einmal deines Unglücks. Casus tuos tandem ex animo tuo, mente tua, memoria tua dele, evelle; omitte temporum tuorum memoriam; depone & abjice calamitatum tuarum memoriam, malorum tuorum tristes imagines voluntariâ oblivione depone, contere; deleat tandem, auferat calamitatis sensum sempiterna oblivio. *Usus.* Depone memoriam doloris tui, & injurias, *vel* injuriarum obliviscere.

Oblongus, a, um. länglicht. *Usus.* Figura oblonga.

Obloquor, eris, locutus sum, loqui. widersprechen. *Syn.* Obstrepo. *Phras.* *Totus ei senatus oblocutus est*, der ganze Rath hat ihm widersprochen. Reclamatum â toto senatu, nec sine convicio; fremitus universi senatus obortus est; obstrepebat senatus universus, carpebatque sententiam. *Usus.* Tu me appelles licet, & interpelles, & obloquaris.

Obluctor, aris, atus sum, ari, widerstehen. *Syn.* Obnitor, repugno. *Usus.* Hosti obluctari. V. *Repugno.*

Obmolior, iris, molitus sum, iri. aus dem Weg räumen. *Usus.* Omnes ad obmoliendа, quæ ruinis strata erant, concurrerunt.

Obmutesco, is, mutui, ere. erstummen. *Syn.* Conticesco. *Adv.* Plane. *Phras.* *Præ stupore obmutuit*, er ist vor Verwunderung gantz erstummet. Admiratio tam novæ rei, ac subitæ homini incluserat vocem, rei insolentia animum pariter & silentium defixit; mutum & elinguem reddidit; insolitum rei spectaculum hominem ita defixit, ut neque animo, neque lingua constaret; rei spectaculo defixus & attonitus silentium tenuit, stupenti lingua constitit. *Usus.* Nulla unquam vetustas de te obmutescet. Homo disertus & loquacissimus repentè obmutuit.

Obnitor, eris, nisus sum, niti. widerstehen, widerstreben. *Syn.* Obsisto, occurro; adversum rem, contra rem tendo. V. *Repugno.*

Obnoxius, a, um. unterworffen. *Syn.* Subjectus. *Usus.* Vivat, qui obnoxius & subjectus vivere cupit. Supplex & obnoxius.

Obnubo, is, psi, ptum, ere. verhüllen. *Syn.* obtego.

Obnunciatio, onis, f. Ankündung eines Ubels. *Syn.* Auguris significatio de periculo imminente. *Usus.* Dirarum obnunciatio neglecta.

Obnuncio, as, avi, atum, are. böse Zeitung bringen. *Syn.* Nuntio, prænuntio. *Usus.* Legem tulit, ne obuunciare comitiis liceret.

Oborior, eris, ortus sum, iri. entstehen. *Syn.* Exorior. *Usus.* Quanta mihi lux oboritur. V, *Orior.*

Obrepo, is; repsi, reptum, ere. herbeyschleichen. *Syn.* Irrepo. *Adv.* Extrinsecus. *Usus.* Sensim tibi obrepit senectus. Obrepere ad honores, in animos hominum. In animos dormientium multæ imagines obrepunt.

Obrigeo, es, ui, ere. erstarren. *Usus.* Nive & pruinâ obriguere. V. *Frigus.*

Obrogo, as, avi, atum, are. ein neues und widriges Gesetz aufbringen. *Syn.* Aliam legem rogo, qua prior ab alio lata infirmetur.

Obruo, is, ui, tum, ere. überschütten, bedecken. *Syn.* Operio, sepelio.)(*eruo. Usus.* Magnitudine negotii tanquam fluctu obruor. Homo ære alieno obrutus. Criminibus & testibus aliquem obruere.

Obscœnè, schändlich, unflätig. *Syn.* Turpiter.

Obscœnitas, tis, f. Wust, Unflath. *Syn.* Turpitudo. *Usus.* Verborum rerumque obscœnitas vitanda.

Obscœnus, a, um. unflätig. *R. ex ob & cœnum.* *Syn.* Turpis. *Usus.* Genus jocandi illiberale, petulans, flagitiosum, obscœnum. V. *Turpis, Petulans, Libido, Impudicus.*

Obscuratio, onis, f. Verfinsterung. *Syn.* Obscuritas, *Epi.* Magna, tanta. *Us.* Obscuratio solis. Inde mentis obscuratio consequitur.

Obscurè, dunckel, düster. *Syn.* Per nebulam, per caliginem.)(*aperte. Usus.* Non agam obscure. Malum serpit non obscurè.

Obscuritas, atis, f. Dunckelheit, Finsterniß. *Syn.* Obscuratio, tenebræ, caligo, ænigma.)(*Lux. Epi.* Diuturna, maxima, involuta. *Usus.* Causa latet obscuritate naturæ involuta. Habet ea res magnam obscuritatem. Oratio, quæ lumen adhibere rebus debet, sæpe obscuritatem & tenebras affert.

Obscuro, as, avi, atum, are. verdunckeln, finster machen. *Syn.* Lucem eripio, noctem rebus, *vel* tenebras, obduco, obcœco, luminibus officio, in obscuro, caliginem offundo, luminibus obstruo, tenebris involvo, tenebris circumfundo, *Adv.* Negligenter, sensim, plene. *Phras.* 1. *Cœlum obscuratur*, der Himmel verfinstert sich. Spissæ intendunt se cœlo nubes, ut lucem condant; cœlum una & continenti nube involvitur; aër totus in nubes cogitur; obductæ cœlo nubes solem diemque eripiunt, tenebris omnia involvunt, circumfundunt, *Usus.* Lumen lucernæ obsuratur, & offunditur luce solis. Obscurata & evanescens memoria.

Obscurus, a, um. dunckel, finster. *Syn.* Habens obscuritatem, tenebricosus, spissus, cæcus: tortuosus, involutus, latens, opertus, â naturâ involutus.)(*apertus, illustris. Phras.* 1. *Homo obscurus & ignotus*, ein verächtlicher, schlechter Mensch. Homo re nullâ nobilis; cujus fama in obscuro; excœno, nescio quo & tenebris extractus. V. *Humilis, ignobilis.* 2. *Liber est nimis obscurus*, dieses Buch ist nicht leicht zu verstehen. Multa sunt in hoc libro tenebris circumfusa; abstrusa multa, & crassis occultata tenebris; longissimè ab imperitorum intelligentia, sensúque disjuncta; materia, argumentum libri non satis puerili ingenio æqua; nihil ibi in medio positum, nihil non abstrusum & reconditum. 3. *Obscurus orator est*, ein Redner, der kaum zu verstehen ist. Orator qui ita loquitur, ut non intelligatur; cujus millesimam partem vix intelligas; qui in tenebris, quam luce causam suam versari malit; qui compressione rerum totam obcæcat orationem; cujus sermo Oraculis similior, quam orationi; qui ænigmata loquitur; cujus orationi Oedipo conjectore opus sit. *Usus.* Multa erant obscura, ambigua, involuta; explanationes interpretum essent adhibendæ. Homo obscuris natalibus.

Obsecratio, onis, f. Bitte. *Syn.* Preces, deprecatio, obtestatio, *Epi.* Gravis, humilis, superba. *Usus.* Obsecratione uti. Obsecrationem repudiare.

Obsecro, as, avi, atum, are. bitten. *Syn.* Ro-

Rogo, oro, obtestor. *Adv.* Amantissimè, magnoperè, verè. *Usus.* Ille pro salute mea populum obsecravit. Obsecro te per fratris mortui cinerem, per nomen propinquitatis. V. *Rogo.*

Obsecundo, as, avi, atum, are. folgen, gehorchen. *Usus.* Cui cives assenserint, hostes obedierint, venti obsecundârint. V. *Obedio*, *pareo.*

Obsepio, is, psi, ptum, ire. verzäunen. *Syn.* Sepio, intercludo. *Usus.* Vias ad honores alicui obsepire. V. *Munio.*

Obsequiosus, a, um. folgen. *Syn.* Qui facile obsequitur. V. *Officiosus.*

Obsequium, ii, n. Willfahrung. *Syn.* Indulgentia: officium. *Epi.* Molestum. *Usus.* Obsequiô suô mitigare hominem. Multa in homines obsequia. Animus ab indulgentia, & obsequio corporis discedat. Obsequium amicos, veritas odium parit. V. *Officium.*

Obsequor, eris, secutus sum, sequi. willfahren, folgen, gehorchen. *Syn.* Morem gero, morigeror, gratificor, indulgeo.)(*Repugno.* *Phras.* 1. *Obsequi genio suo*, seiner Lust nachkommen. Morem gerere animo suo; servire cupiditatibus; curare genium; indulgere genio. 2. *Homini improbo per omnia obsequitur*, er folget diesem gottlosen Menschen in allen. Totum se dat homini; nutus ejus omnes observat, intuetur; ad nutum hominis improbissimi se convertit; nutû ejus tegitur; ex ejus nutu & arbitrio suspensas habet omnes vitæ suæ rationes. *Usus.* Tempestati navigantes obsequuntur. De ea re tibi obsequor. Consuetudini libenter obsequor. V. *Indulgeo*, *gratificor.*

Obsero, as, avi, atum, are. verriegeln, zuschliessen. *Syn.* Serâ impositâ occludo. *Usus.* Ædes, aures obseratæ. V. *Claudo.*

Obsero, is, sevi, situm, ere. besäen. *Syn.* Sero, consero. *Usus.* Terra frugibus obserebatur. Loca virgultis, tenebris obsita.

Observans, tis. g. o ehrerbiethig. *Syn.* Studiosus, cupidus. *Usus.* Homo mei observantissimus. V. *Studiosus.*

Observantia, æ, f. Ehrerbiethung. *Syn.* Veneratio, cultus, reverentia. *Epi.* Diligens, perpetua, præsens, summa. *Usus.* Observantia est, per quam aut ætate, aut dignitate antecedentes colimus & veneramur. Mea tibi observantia nunquam defuit. Amicos observantiâ retinere. V. *Officium*, *Revereor.*

Observatio, onis, f. Beobachtung, Anmerckung. *Syn.* Animadversio. *Epi.* Diuturna, constans, longinqua, summa, supina. *Usus.* Observatio diuturna peperit artem.

Observo, as, avi, atum, are. beobachten, anmercken, in Ehren haben. *Syn.* Animadverto, noto, speculor, aucupor, ex insidiis capto, in speculâ sum: legibus obtempero, pareo: colo, veneror, amo. *Adv.* Æquè, assiduè, diligentius, peramanter, perofficiosè, sanctissimè, strictè, valdè, vehementer. *Phras.* *Ubique observat me*, er giebt überall acht auf mich. Ejus oculi assiduè in me intenti sunt; in me unum oculos conjicit; ex insidiis, clanculùm sermones meos captat; velut è specula observat mores meos; aures & oculi ejus assiduè speculantur me. & custodiunt; omnia odoratur; subauscultat, aucupatur ex insidiis sermones omnes, meque omni in loco infensus servat. *Usus.* 1. Motus stellarum observare. Observa, quæso, hominis consilia. 2. *Colo*, *veneror*, verehren. Peramanter me observat. Observare, & colere aliquem, ùt alterum parentem. V. *Colo*, *veneror.*

Obses, idis, m. Geissel. *Epi.* Præcipuus incolumes, multi. *Usus.* Obsides victis imperare. Obsides dare, habere, mittere, accipere.

Obsessio, onis, f. Belagerung. *Syn.* Obsidio. *Usus.* Obsessio, fori, occupatio templorum, oppressio curiæ.

Obsideo, es, sedi, sessum, ere. umgeben, belagern. *Syn.* Circumsideo, obsessum teneo, fossâ & vallò septum teneo; oppugno. *Adv.* Omnino. *Phras.* 1. *Romani Numantiam obsedêre*, die Römer haben Numantia belagert. Obsidione, munitionibusque pressere; coronâ circumdedere, cinxere; vallo, aggere; operibus oppugnavere. Romani obsidionem intulere Numantiæ; Numantiæ mœnia ab omni parte aggressi sunt; Romani exercitum ad urbem Numantiam admovere; coronâ militum cinxere; circumplexi sunt opere ac munitione; in obsidione tenuere. 2. *Obsessa urbs est*, *& vehementer oppugnata*, die Stadt ist sehr scharff belagert worden. Circumsessa urbs est, & circumvallata, arx opere circumventa, circumjecta mœnibus peditum multitudo, peditatui circumfusæ equestres turmæ, quassata muralibus tormentis mœnia, & summa ope-

ope oppugnata. Totius belli instrumentis, & apparatû actum, ac ne punctum quidem temporis oppugnatio respiravit. Urbs aggeribus oppugnata, tormentis verberata, nudata pars magna mœnium, pars muralibus machinis decussa: urbi externa vis ingruit. castra ad urbem posita sunt; urbs obsidione clausa est; viæ omnes, aditusque insessi, & admotô totius bellici apparatus instrumentô quati, feriri, arietibus percuti urbs cœpta est. V. *Oppugno.* *Usus.* Obsidere urbem. Armis senatum obsidere.

Obsidio, onis, f. Belagerung. *Syn.* Obsessio. *Phras.* 1. *Urbem obsidione liberavit*, er hat die belagerte Stadt entsetzet, ab obsidione vindicavit; obsidione exemit: ex obsidione eripuit; urbem hostilibus armis obseptam, hostium copiis septam, cinctam, oppressam in libertatem restituit, incolumen servavit, libertate, incolumitate donavit. Hostes urbem obsidione prementes, castris positis ad urbem sedentes, urbis libertati imminentes expulit, ejecit, in fugam convertit, submovit, fugavit. 2. *Obsidio sustinenda erit*, man wird eine Belagerung ausstehen müssen, De tectis, mœnibusque dimicandum erit; mœnibus bellum propulsandum erit. *Usus.* In obsidione esse; in obsidione tenere; obsidionem continuare. Obsidionem solvere, omittere. Obsidione urbem liberare.

Obsidionalis, e. * zur Belagerung gehörig. *Usus.* Corona obsidionalis.

Obsignator, oris, m. Versiegler. *Usus.* Litterarum obsignatores & testes.

Obsigno, as, avi, atum, are. versiegeln, unterzeichnen. *Syn.* Signo, consigno, signum appono, signum imprimo. *Usus.* Epistolam, decretum tabulas obsignare. Judicum signis testamentum obsignatum est.

Obsisto, is, stiti, stitum, ere. wiederstehen. *Syn.* Resisto, repugno, occurro, conatum retuto, prohibeo, conatibus obviam eo; conatum comprimo, frango; à conatu repello. *Adv.* Audacter, malitiosè, perniciosè, vehementer. *Usus.* Audacter alicui; dolori, vitiis obsistere. Multorum odiis nullæ opes obsistere possunt. V. *Resisto.*

Obsolesco, is, solevi, ere, veralten, in Abgang kommen. *Syn.* Inveterasco, tenebris vetustatis opprimor.)(*Splendeo.* *Usus.* Vetustate ista, *vel* propter vetustatem jam obsoleverant.

Obsolete, * altväterisch. *Usus.* Homo obsoletissimè vestitus.

Obsoletus, a, um. altväterisch, abgekommen. *Syn.* Antiquus, inusitatus, insolens, sordidus. *Usus.* Obsoletus vestitus. Hæc vulgaria sunt, abjecta & obsoleta. Obsoletus Numitor.

Obsonium, ii, n. Kost, Zugemüs. *R.* ὀψώνιον. *Syn.* Quidquid cibi ad panem, vinumque adjicitur. V. *Cibus.*

Obsono, as, avi, atum, are. Speis einkauffen. *Syn.* Obsonium comparo. *Usus.* Famem ambulando obsonabat Socrates, *appetentiam cibi excitabat.*

Obstaculum, i, n. * Widerstand, Hinderniß. *Syn.* Impedimentum. *Usus.* Opposita obstacula perrumpere. V. *Impedimentum.*

Obstetrix, icis, f. * Hebamme. *Epi.* Fida, peritissima, felix. *Syn.* Quæ opem fert parienti.

Obstinatè, * hartnäckig, halsstarrig. *Usus.* Obstinatè negavit omnia.

Obstinatio, onis, f. Halsstarrigkeit. *Usus.* Ille omnia obstinatione quadam sententiæ repudiavit. V. *Pertinacia.*

Obstinatus, a, um. hartnäckig, halsstarrig. *Syn.* Pertinax, pugnax, durus. *Phras.* *Nimis es obstinatus*, du bist allzu halsstarrig. Quod temere suscepisti, præfracte tueris; nimiùm tenax es sententiæ tuæ. Non animi judiciô, sed pertinaciæ studiô in sententia perstas. Ubi animum semel obstinaveris, depelli de suscepta voluntate non vi, non ratione ulla potes. V. *Pertinax.* *Usus.* Illius voluntas obstinatior est.

Obsto, as, stiti, stitum, are. entgegen stehen, widerstehen. *Syn* Obsisto, officio, impedio. *Adv.* Vehementer. *Usus.* Quid obstat, quin facias; officere & obstare commodis alterius. V, *Resisto, impedio.*

Obstrepo, is, ui, ere. widerstreben. *Syn.* Obloquor. *Usus.* Litteris tibi obstrepere ausus non sum.

Obstringo, is, strinxi, strictum, ere. verbinden. *Syn.* Devincio, obligo.)(*Solvo.* *Adv.* In perpetuum. *Phras.* *Obstrinxere se invicem*, sie haben sich untereinander verbunden. In hæc data & accepta fides est; fidem obligavere suam; promissionem vim fœderis habere voluere; hæc fide sanxerunt; datâ ultro, citroque fide

promissa confirmarunt; fide interposita sanxerunt *Usus*. Ære alieno obstrictus. Obstrictus voluptatibus tenetur. Maximis beneficiorum vinculis obstrictus. Religione civitatem obstrinxit, V. *Obligo*.

Obstructio, nis, f. Verstopfung. *Syn*. Interclusio. *Epi*. Diuturna, *Usus*. Obstructionibus ventris obnoxius.

Obstruo, is, xi, ctum, ere, verstopfen, vermachen. *Syn*. Obsero, obsepio occludo, oppilo *Phras*. *Aditus omnes hostibus obstruximus*. wir haben den Feinden allen Zugang abgeschnitten. Vias omnes dejectu arborum, saxorumque ingentium clausas, septasque habemus; arborum truncos, saxaque, qua via ruinis patefacta est, admoliti sumus. *Usus*. Luminibus alicujus obstruere, einem das Licht verbauen. Vias omnes, & perfugia obstruere.

Obstupefacio, is, feci, factum, ere. erschrecken, erstaunend machen. *Syn*. Stupefacio. *Phras*. 1. *Res inopinata obstupefecit omnes*. diese Sache hat alle in Erstaunen gesetzt. Nulli non admirationem movit; omnibus pro miraculo fuit; stupor omnes admiratione rei tam insolitæ defixit; stupor ac silentium defixit omnes; ad conspectum rei silentio defixi stetimus. 2. *Malorum assuetudo sensus obstupefacit*; wann die Unglücksfälle gar zu offt über einen kommen, so benehmen sie ihm endlich alle Empfindlichkeit. Sensus adimit; sentiendi vim, aufert; stuporem inducit, affert, injicit. Quorum animus malorum assuetudine occaluit; quorum animis callum obduxit malorum consuetudo; quorum animi malorum usu ac consuetudine obduruerunt, percalluerunt, callum contraxerunt; non ita recentes ad infortunia; malorum non insolentes sunt; qui secundis rebus raro usi, res adversas minime sentiunt; malorum tandem sensum amittunt. V. *Miror, Stupor*. *Usus*. Obstupefactus, ac perterritus meâ diligentiâ.

Obstupesco, is, stupui, ere. erstaunen. *Syn*. Stupeo, stupesco. *Usus*. Sic obstupuerant, sic terram intuebantur. Obstupescent posteri, rerum gestarum magnitudinem. V. *Obstupefacio*, *stupor*, *admiratio*.

Obsum, es, esse. schaden, schädlich seyn. *Syn*. Officio, noceo.)(*Prosum Phras*. *Obest sibi ipse*, er schadet sich selber. Salutem affligit, deserit; suæ ipse saluti deest. *Usus*. Non modo non oberat sed sua commendatione plurimum proderat. V. *Adversor*.

Obsurdesco, is, ere. Gehör-los werden. *Syn*. Sensum audiendi amitto. *Usus*. Hoc sonitu completæ aures obsurdescunt. Obsurdescimus, nec ea, quæ monemur, audimus. N. *Surdus*.

Obtego, is, xi, ctum, ere. verdecken, zudecken. *Syn*. Contego, obduco.)(*Detego*. *Usus*. Fingere, dissimulare, obtegere. Vitia multis postea virtutibus obtecta. Adolescentiæ turpitudo, obscuritate & sordibus tuis obtegatur. V. *Tego*.

Obtemperatio, onis, f. Folgeleistung, Gehorsamung. *Usus*. Justitia est obtemperatio legibus.

Obtempero, as, avi, atum, are. folgen, gehorsamen. *Syn*. Obedio, pareo, obsequor, *Adv*. Diligenter, multum. *Usus*. Cupiditati alicujus obtemperare. V. *Obedio*, *Pareo*.

Obtendo, is, tendi, tentum, *vel* tensum, ere. vorziehen, vorspannen. *Syn*. Obduco, prætendo, *Usus*. Unius cujusque natura tegitur, & quasi velis quibusdam obtenditur. V. *Prætendo*, *Prætexo*.

Obtero, is, trivi, tritum, ere. zertretten, zerreiben. *Syn*. Contundo contero. *Adv*. Aperte. *Usus*. Veteres majorum laudes obterere. Senescentem populi majestatem obtrivit, ac contudit. Prosternere, & obterrere obtrectationes malevolorum.

Obtestatio, onis, f. angelegentliche Bitte. *Syn*. Imploratio, obsecratio, deprecatio.

Obtestor, aris, atus sum, ari. ernstlich bitten, beschwören. *Syn*. Testor, appello, imploro. *Usus*. Deos omnes imploro, & obtestor. Obtestor vos Judices, ut misericordiam huic tribuatis. Flens flentem te obtestor, & salutem viri tibi commendo. Quæso, oro, obtestor, ne me perditum omnino velitis. V. *Rogo*.

Obticeo, es, ui, ere. *schweigen, verstummen. *Syn*. Conticeo. *Usus*. Turpiter obticuit chorus. V. *Taceo*.

Obtineo, es, ui, tentum, ere. verlangen, erhalten. *Syn*. Impetro, consequor, adipiscor: teneo, vinco. *Adv*. Diutius, in perpetuum. *Phras*. 1. *Obtinui tandem*, *quæ volebam*, ich habe endlich erhalten, was ich verlangte.

Con-

Consecutus sum, tandem, teneo, quæ cupiebam. Extudi tandem; quæ volebam; optata teneo; optati compos factus sum; instando perpuli, evici, quæ volebam. V. *Acquiro*, *assequor*. *Usus*. 1. Obtinere provinciam cum imperio. Honoris gradum, jus suum, causam obtinere. 2. *Retineo*, *conservo*, *custodio*, behalten, bewahren. Morem suum, veterem consuetudinem obtinere. 3. *Habeo* haben. Parentis locum apud me obtinet. Quem apud me locum obtinuisti?

Obtingo, is, tigi. ere. begegnen, wiederfahren. *Syn*. Obvenio. *Usus*. Provincia mihi forte obtigit. Quidquid obtigerit, æpuo animo feram. V. *Evenio*.

Obtorpesco, is, torpui, ere. erstarren. *Syn*. Torpeo, obstupesco. *Usus*. Miror, ei non & linguam obmutuisse, & manum obtorpuisse.

Obtortus, a, um. umgedrehet. *Usus*. Obtortâ gulâ in carcerem, abripere quempiam.

Obtrectatio, onis, f. Verläumdung. *Syn*. Calumnia, reprehensio, vituperatio. *Epi*. Domestica, occulta, communis. *Usus*. Obtrectatio invidiæ solet lacerare plerosque, Hæc res habet obtrectationem. V. *Calumnia*.

Obtrectator, oris. m. Verleumder. *Syn*. Calumniator, maledicus, invidus, iniquus. *Usus*. Adversarius, & obtrectator laudum mearum. Qui sperem potentissimô inimicô, infidelibus amicis, pluribus invidis, nullô sociô & consorte laboris, omnibus obtrectatoribus V. *Maledicus*.

Obtrecto, as, avi, atum, are. schmähen, verläumden. *Syn*. Maledico, vitupero, calumnior, dente maledico carpo. *Usus*. obtrectare vitiosâ æmulatione, quæ rivalitati similis est. Obtrectans angitur alienô bonô, quod idem etiam alius habet. V. *Detraho*, *Maledico*, *Vitupero*. *Calumnior*.

Obtrunco, as, avi, atum, are. enthaupten, in Stücke zerhauen. *Phras*. *Hominem obtruncari jussit*, er hat ihn lassen enthaupten. Securi percuti, feriri hominem jussit; caput homini abscindi; collum secari, abscindi; caput auferri; caput gladiô demi jussit. V. *Caput*. *Usus*. Puerorum obtruncat membra, articulatim dividit.

Obtrudo, is, trusi, sum, ere. aufdringen. *Phras*. *Antonium Dominum nobis obtrusit*, er hat uns den Antonius als unsern Herrn aufgedrungen. Antonium in cervicibus collocavit; cervicibus Antonium Dominum imposuit. *Usus*. Ea, quia nemini obtrudi potest, itur ad me.

Obtundo, is, tudi, tusum, ere. stumpf machen. *Syn*. Retundo, perstringo, onero.)(*Acuo*, *exacuo*. *Usus*. Multa, quæ mentem obtundant. Non obtundam aures tuas sermonibus, non epistolis longioribus. Homo ad omnia hebes, & obtusus. Aures obtusæ. V. *Molestus*.

Obturbo, as, avi, atum, are. Unruhe stifften, Verwirrung anrichten. *Usus*. Obturbare solitudinem alicujus. V. *Impedio*, *turbo*.

Obtutus, ûs, m. das Anschauen. *Syn*. Aspectus, conjectus oculorum, *Usus*. Figere obtutum oculorum aliquo. V. *Aspectus*.

Obvallo, as, avi, atum, are. umschantzen, verschantzen. *Syn*. Circumvallo, munio, firmo. V. *Munio*.

Obvenio, is, veni, ventum, ire. begegnen, zu Handen stossen. *Syn*. Obtingo, *Usus*. Hæreditas ei opulenta obvenit. V. *Evenio*.

Observatio, onis, f. das Hin- und Her-Gehen. *Syn*. Obambulatio.

Obversor, aris, atus sum, ari. vor Augen schweben. *Syn*. Versor, occurro. *Usus*. obversatur mihi ante oculos Reipublicæ dignitas. V. *Versor*.

Obverto, is, verti, versum, ere. entgegen halten, kehren. *Usus*. Os alicui, navem aliquo obvertere. V. *Verto*.

Obviam, entgegen. *Phras*. 1. *Obviam ivit parenti*, er ist seinem Vater entgegen gegangen. Obviam se tulit, obviam processit, prodiit, venit; obviam profectus est; obviam properavit; in complexum parentis venit. 2. *Latro obviam factus est proficiscenti*, auf der Reise gerieth ich einem Mörder in die Hände. Obviam se dedit latro proficiscenti; obtulit se proficiscenti latro; obviam se obtulit; adversus me ivit; oculis meis se obtulit; obviam fuit proficiscenti, proficiscenti latronem casus obtulit; in con-

conspectum dedit; incidit in latronem; latro in conspectum incurrit; occurrit mihi latro. *Usus.* 1. Obviam mittere, egredi; obviam effundi. 2. *Contra*, wider. Obviam ire conatibus improborum.

Obvius, a, um. begegnend, ungefehr, aufstossend. *Syn.* Occurens. *Usus.* Fac, ut litteræ tuæ veniant obviæ; obviæ mihi fiant. Classis hostibus in obvio est.

Obumbro, as, avi, atum, are. * überschatten, beschatten. *Usus.* Arbor vestibulum obumbrat.

Obvolvo, is, volvi, volutum, ere. verwickeln, verhüllen. *Syn.* Tego, obduco. *Usus.* Obvolutus & obligatus corio.

Occæco, as, avi, atum, are. verblenden. *Syn.* Obcæco. *Usus.* Cupiditate occæcatus. V, *Cæcus.*

Occalesco, is, calui, ere. erharten. *Syn.* Percallesco, obduresco. *Adv.* Prorsus, non dubitanter, planè. *Usus.* Jam prorsus ad omnem dolorem occalui.

Occasiò, onis, f. Gelegenheit. *Syn.* Locus, tempus, opportunitas, facultas, ansa, campus, causa, tempus oblatum. *Epi.* Tanta, ampla, amissa, bona, mirifica, oblata, quantæ, præclaræ. *Phras.* 1. *Occasionem egregiam habes rem bene gerendi*, du hast eine treffliche Gelegenheit dich zu zeigen. Magnum theatrum tibi gloriæ panditur. Locus tibi aperitur gloriæ panditur. Locus tibi aperitur rei strenuè agendæ. Munita tibi via est ad ingentem laudem: patefactus cursus virtutis; materia crescendi per summam gloriam tibi suppeditatur. Non deest tibi materia crescendi. Ansa hoc loco tibi datur; materia præbetur; facultas offertur, præbetur, datur magnorum in Rempubl. meritorum, Nactus es egregiam opportunitatem, nactus es hac re aditum ad præclara in omnes merita. Locus hic est de Republ. optimè merendi. 2. *Occasionem ne negligas*, versäume diese Gelegenheit nicht. Quem ad maxima quæque nactus es aditum, quam rei bene gerendæ facultatem habes ne amitte. Loco ne desis, & tempori. Quid dubitas uti hac temporis opportunitate? Tempus rei benè gerendæ ne prætermittas. Offerentibus se rebus, è manibus ne ommittas, dimittas, quæ mox repeti non possunt. Ne pereat tibi hæc occasio; ne è manibus elapsa effluat; abeat, prætereat, fugiat, evolet, vide. 3. *Utere occasione oblata*, brauche der Gelegenheit. Oblata opportunitate, facultate, occasione utere. Occasionem, quæ se offert, non omittes, non amittes. Complectere, quam nactus es, occasionem; arripe, quam oblatam tenes, temporis opportunitatem; tene hanc horam, urge opportunitatem. Quin tu urges istam occasionem & facultatem? Noli, quod ultro offertur, fastidire. Hoc aditu, januaque patefacta, noli tempus amittere; occasionem, quam casus aperuit, è manibus dimittere; facultates, quæ tibi multæ dantur, temporisque opportunitates corrumpere. Oblata facultate ne tibi ipse desis. 4. *Nullam occasionem omittam tibi gratificandi*, ich werde keine Gelegenheit aus der Hand lassen, wo ich dir dienen kan. Nullum locum prætermittam; relinquam tuis commodis serviendi; nullo loco tibi deero; inter meas tot curas, etiam de te cogitandi locus erit. 5. *Si occasio erit*, wann es sich wird thun lassen. Ubi res & causa postulabit; ubi res feret, si occasio se offeret; ubi commodum erit; si occasio ulerit. 6. *Tuâ bonâ occasione, vulg.* mit deiner guten Gelegenheit. Oblata facultate; quod commodo tuo fiat, fieri possit. 7. *Ex occasione rei*, nach Gelegenheit der Sachen. Pro re nata; è re nata. *Usus* Teneo, quam captavi, occasionem. Ea res illi occasionem maximæ laudis dedit, peperit, obtulit. Habeo, nactus sum occasionem ad agendum aliquid. Occasionem omittere, amittere. Occasione privari. In occasionem imminere. Si occasio tulerit. V. *Opportunus, materia, facultas.*

Occasus, ùs, m. Niedergang, Untergang. *Syn.* Obitus, interitus. *Usus.* Sol ab ortu ad occasum commeans. Senectus est quasi occasus vitæ. Reipublicæ interitus & occasus imminet.

Occatio, onis, f. das Egen.

Occo, as, avi, atum, are. egen. *Syn.* Crate occulto; & deprimo jacta in agrum semina.

Occidens, tis, m. Niedergang, Untergang. *Syn.* Occasus.)(*Oriens.* *Usus.* In orientis, aut occidentis solis partibus.

Occido, is, di, sum, ere. tödten, umbringen, schlachten. *Syn.* Interficio, interprimo, cædo, neco, macto, jugulo, trucido, perimo, vitam eripio, de medio tollo, luce communi privo, vitam aufero necem affero, mortem affero,

fero, vitâ privo; morte mulcto, afficio; vitam adimo, vitâ expello, vitam violo, exhaurio; victimam per me ad inferos mitto; alienô me sanguine respergo. V. *Interficio. Adv.* Vulgô, netario, palam. *Phraf.* 1. *Multi occisi sunt*, es sind viele erschlagen worden. Multi homines morte deleti; è numero vivorum exturbati sunt, atrox facta, commissa, edita, perpetrata mortalium multorum cædes est; multorum civium sanguine cruentatæ manus; multorum sanguine aspersæ sunt; arma multorum cæde imbuta sunt; multi gladiô icti, obtruncati cecidêre; barbara militum crudelitas vix multorum sanguine est expleta. Multi ferrô consumti sunt: multum civilis sanguinis fusum est. Militum manus multorum sanguine rubuêre. Multis oblata, illata mors est; multi ad mortem missi, deducti sunt. 2. *Occidendum se præbuit*, er hat sich selbst umbringen lassen. Jugulum hosti, inimico dedit; hauriendum sanguinem præbuit; ferro jugulum præbuit; cervicem gladio subiecit; in suam ipse perniciem incurrit. 3. *Sese ipse occidit, vulg.* er hat sich selbst umgebracht. *Rectius*: Mortem sibi conscivit; in gladium incubuit; manus sibi attulit, intulit; vitæ usuram sibi eripuit; fati diem manû ipse suâ occupavit; liberum mortis arbitrium occupavit; vitam sibi ipse voluntariâ morte abrupit; latus gladiô hausit, mortisque diem antevertit. *Usus.* Hostium copias occidione occidit.

Occido, is, di, casum, ere. untergehen. *Usus.* Vitæ occidenti opem ferre. In nihilum occidere. Nondum omnium dierum sol occidit. Memoria occidit. V. *Pereo.*

Occidio, onis, f. * Niedermetzlung. *Usus.* Occidione occidere, *ad internecionem delere*, occidione occumbere.

Occino, is, ui, centum, ere. * ansingen, zusagen. *Usus.* Si avis occinuerit.

Occipio, is, cepi, ceptum, ere. * anfangen. *Syn.* Incipio. V. *Incipio.*

Occisio, onis, f. Mord. *Syn.* Cædes, occidio. *Usus.* Tu vim negabis esse factam, cùm cædes & occasio facta sit? V. *Cædes.*

Occludo, is, si, sum, ere. zuschliessen. *Syn.* Claudo. V. *Claudo.*

Occulo, is, lui, cultum, ere. verbergen, verstecken. R. *ab* ἐγκυλίω, *involvo*. *Syn.* Occulto, abscondo. *Usus.* Parietum se umbris occulere. *Occulto, tego.*

Occultatio, onis, f. Verbergung, Versteckung. *Usus.* Aliæ feræ fugâ aliæ morsu, aliæ occultatione se tuentur. Turpis occultatio sui.

Occultor, oris, m. Verberger. *Syn.* Receptor. *Usus.* Occultator, & exceptor latronum locus.

Occultè, heimlich, verborgener Weise. *Syn.* Abditè, tectè, ex occulto, ex insidiis: per ambages, circuitione.)(*apertè. Usus.* Quæ res apertè petebatur, ea nunc occultè cuniculis oppugnatur. V. *Clam.*

Occulto, as, avi, atum, are. verstecken, hinterhalten. *Syn.* Tego, obtego, contego, celo, recondo, supprimo, involvo, tenebris obscuro, ab oculis removeo, dissimulo. *Usus.* Occultare sententiam suam: animi sensus. Quæ natura occultavit, eadem omnes ab oculis removent. V. *Abdo, abscondo.*

Occultus, a, um. heimlich, verborgen. *Syn.* Latens, abditus, absconditus, reconditus, involutus, abstrusus, tectus, obscurus, tacitus, clandestinus, furtivus, penetralis.)(*apertus, manifestus. Adv.* Consulto mirabiliter. *Usus.* Occultum & intestinum malum. *Lateo.*

Occumbo, is, cubui, itum, ere. erliegen, umkommen. *Syn.* Obeo, oppeto, fato cado, vitam pono, acquiesco, naturæ concedo, vitâ excedo; è vita discedo. V. *Morior. Adv.* Honestè. *Usus.* Pro patria mortem non dubitavit occumbere. Ictus clavâ, fidem pastorum nequidquam invocans morte occubuit.

Occupatio, onis, f. Geschäfft, Beschäfftigung. *Syn.* Impedimentum, negotium. *Epi.* Assidua, magna, summa, tanta, vetus, recondita, exquisita, molesta. *Phraf. Occupationes quædam morabantur iter meum*, es haben mich einige Verrichtungen von der Reise aufgehalten. Occupationes quædam quibus assiduè impellor, implicor, distineor; quibus vix me relaxare; minus evolvere; expedire, explicare poteram, iter morabantur. Quo minùs in viam me darem, in causâ erant negotia, quibus assiduè implicor, impedior, eneror, gravissima rerum susceptarum onera, quibus premor assiduè & obruor; occupationes, quibus urgeor assiduè, & opprimor. V. *Occupatus, negotium. Usus.* Vix mihi tempus erat, ad hanc

hanc epistolam scribendam, idque summis occupationibus ereptum. Occupationibus impediri, implicari, distineri. Occupationibus relaxare se, & expedire.

Occupatus, a, um. beschäfftiget. *Syn.* Distentus, districtus, impeditus, distractus, implicatus. *Adv.* Æquè, honestè. *Phras.* 1. *Occupatus sum*, ich bin sehr beschäfftiget. Multis, gravibusque occupationibus sum implicatus: gravissimis rerum susceptarum oneribus premor; multarum rerum cura animum distinet; noctes, & dies non uno in opere urgeor; animum habeo non uno in opere occupatum; ocupatissimus sum, nunquam à laboribus districtior fui; privatis, publicisque curis sum implicitus; multis occupationibus distineor, distringor. V. *Negotium.* *Occupatio*, *Occupatus jam non sum*, ich bin anitzt nicht beschäfftiget. Otii habeo pluscalum; vacui temporis aliquid habeo? vacuus nunc à labore sum, otii nunc aliquid nactus sum, expedivi me molestis occupationibus, aut certè relaxavi; confectis iis negotiis, respiro nunc aliquantulùm, & acquiesco. V. *Otium.* *Usus.* Id me occupatum habet. Habere animum occupatum in opere. Animus occupatus. Quid dicam de occupatis meis temporibus; Tot occupati rebus, in ministeria sua discursu trepidant.

Occupo, as, avi, atum, are. einnehmen, erobern: innhaben, besitzen. *Syn.* Obsideo, præsidiis interclusum teneo, præsidiis devincio; teneo, usurpo, possideo. *Phras.* 1. *Provinciam totam occupavit*, er hat das gantze Land eingenommen. Provinciam totam suæ ditionis fecit, in ditionem suam redegit; sub ditionem subjunxit; ad imperium adjunxit; in potestatem, sub imperium redegit; provinciam confecit; ad singula oppida arma circumtulit; & *Latinum* nomen omne domuit. 2. *Aliena bona vi occupavit*, er hat sich fremder Güter mit Gewalt bemächtiget. In rem suam vertit; in bona & possessiones alienas invasit; aliquem de suis fortunis deturbavit; bonis, fundisque patriis exturbavit; de sua possessione dejecit; se in alicujus copias ingurgitavit; in eorum fundos armatos immisit, armatos in possessionem fundi misit; patrimonia illorum circumplexus, quasi thesaurum draco, possessiones insedit; in fundis illorum violentus consedit. *Us.* Cæsar præsidiis Italiam omnem obsidet, atque occupat. Regnum, tyrannidem occupare. Tanta Religio eorum mentes occupaverat.

Occurro, is, curri, cursum, ere. entgegen gehen, begegnen. *Syn.* Obviam eo, obviam fio: obsisto, repugno, resisto. *Adv.* Abundantiùs, angustiùs. *Phras.* 1. *Nihil mihi tum occurrit*, mir ist damals nichts eingefallen. Diu cogitandi nihil succurrit; nihil in mentem venit; idonei consilii nihil suppetebat; nihil in mentem incideat. 2. *Id unum occurrit mihi*, dieses ist mir allein eingefallen. Ea subiit animum cogitatio unica; illud unum in animo versabatur; animo observabatur; id unum succurrebat. Illud unum in buccam venerat; illud unum se obtulit, ostendit. *Usus.* 1. Malevolentiæ hominum, consiliis improborum occurrere, & obsistere. 2. *In mentem venit*, es fällt mir ein. Nihil te effugiet, atque omne, quod erit in re, occurret, & incidet; inquirentibus nobis, omnique acie ingenii contemplantibus ostendent se, atque occurrent. Occurrunt mihi aliqua, sed ea coram. 3. *Obviam fio*, entgegen kommen. Scripsi illi, ut mihi occurrat, misericordia tua supplicibus occurrit, nullis precibus evocata. A. *Obviam*, *Incidit*.

Occursatio, onis, f. Begrüssung, das Entgegengehen. *Syn.* Studium salutandi & prensandi eos, à quibus honorum suffragia expectantur. *Epi.* Facilis. *Usus.* Vestras occursationes, studia blanditias populares secum abblata esse ait.

Oceanus, i, m. das grosse Welt-Meer. *Græc.* ὠκεανός. *Syn.* Mare magnum. *Usus.* Oceanus Atlanticus, Oceani freta. Terra circamfusa illi mari, quod magnum, quod Oceanum appellatis. Oceani fervor constantissimus. Oceano fines terminemus, qui orbem terrarum amplexu finit. V. *Mare.*

Ocellus, i. m. Aeuglein, kleines Aug. *Syn.* Parvus oculus. *Usus.* 1. Ocelli radices. 2. *Transl.* ocelle mi.

Ocrea, æ, f. * Stiefel. *Usus.* Sinistrum crus ocreâ tectum.

Ocreatus, a, um. * gestiefelt.

Octo, acht. Octavus, a, um. der achte. Octies, achtmal. Octingenti, æ, a. achthundert. Octingentesimus, a, um. der achthunderste. *Octodecim, vulg. Latinè.* Duodevigenti, achtzig. Octogesimus, der achtzigste. Octogesies. achtzigmal. Octoginta, achtzig. Octoni, æ, a. je acht. Octuplus, a, um achtfach.

Octophorus, i. Sänffte, Trag-Sessel. *Syn.* Lectica, quæ ab octo servis gestatur.

Oculatus, a, um. * scharffsichtig. *Usus.* Testis oculatus, der etwas mit Augen gesehen hat.

Oculus, i, m. Aug. *Syn.* Lumen, acies, quâ cernimus. *Epi.* Abstinentes, perspicaces, acres, acuti, aperti, integri, nimis arguti, cæci, cærulei perversi, non solum curiosi, sed etiam errantes, licentiores, eminentes, lubrici, mobiles, venusti, tenebricosi, in cernendo subtiles, emissitii in aspectu micantes, variantes, testes & indices animi, humanitatis & benevolentiæ plenissimi, ampli, protuberantes, tumidi, blandientes, lucidi, albicantes, læti & quasi gaudio toti, dolis circumsepti, parvi, concavi, subnigri, maculosi, sanguinei, truces, ignei, flavescentes. *Usus.* Oculorum est in nobis sensus accerrimus, quorum tum intentione, tum remissione, tum conjectu, tum hilaritate motus animorum significamus. Oculos attolere, die Augen aufheben. Oculos dejicere, niederschlagen. Oculos in aliquem conjicere, die Augen auf einen werffen. Oculos in se omnium advertere, aller Augen an sich ziehen. Cupiditatis oculos ad aliquid adjicere; rei, *vel* ad rem oculos adjicere, die Augen auf etwas werffen, und selbiges verlangen. Scelus alicujus ante oculos, ponere, statuere, vor Augen legen. In oculis atque auribus omnium gentium aliquid proponere, constituere, vor aller Welt Augen legen. Ea res oberrat oculis; versatur ante oculos, vor Augen liegen. Ad rem investigandam oculos habere advocatos, die Augen zu Zeugen nehmen. Oculos ab aliquo nunquam dejicere, aciem nunquam abducere, abwenden. Res palàm est omnium oculis, das ist eine offenbare, augenscheinliche Sache. Oculorum acies hebescit, perstringitur, perstringitur, splendore obruitur, geblendt werden. Oculos effodere, exsculpere, elidere, ausgraben, ausstechen, ausschlagen. Oculis capi. blind werden. In oculis aliquem gerere, ferre, lieben. In oculis habitare, geliebt werden. Oculos rei conspectu pascere, die Augen weiden. Oculi perspicaces, acres, acuti, arguti, exploratores, scharffe Augen. Oculi humanitatis ac benevolentiæ plenissimi, blandientes, læti, & quasi gaudio toti circumsepti, testes & indices animi propensi, liebreiche Augen.

Ocyùs. geschwind. *Syn.* Citiùs.)(*tardius.*

Odeum, i, n. Sing-Ort. *Syn.* Locus musicis cantibus destinatus.

Odi, isti, isse. hassen. *Syn.* Odio habeo, odium rei habeo, odio in aliquem feror, animum habeo alienum. *Adv.* Acerbè apertè, clàm, impendio, magis. libenter, malè, palam, pejus, penitus. *Usus.* Quem metuunt, oderunt. V. *Odium.*

Odiosus, a, um. gehäßig. *Syn.* Modestus, odio dignus, invisus, invidiosus. *Phras. Odiosa est consuetudo tua.* deine Aufführung ist gar unangenehm, und verhaßt. Nimiùm difficilis, durus, asper, acerbus es. Abest consuetudo tua ab omni suavitate. Non ea est consuetudo tua. quæ propter suavitatem expetatur; minimè jucunda est consuetudo tua. Asperitatis tantum habent mores tui, quantum in consuetudine ferri vix potest. Usus tibi nullo cum homine diuturnus intercedit, ita difficilis, ac morosus es; iis moribus, eo ingenio præditus es, His tuis moribus, hac agendi ratione fit, ut nemo tibi valdè cupiat, nemo te ferat. Quis istam ingenii tui moralitatem in consuetudine ferat? Quis te uti velit homine omnium difficillimo, & asperrimo; Quis tuam consuetudinem expetat carentem omni solatio, omni suavitate, nulla re jucundam. V. *Molestus, Morosus.* *Usus.* Omnis arrogantia odiosa. In fragili corpore odiosa est omnis offensio. V. *Odium, Invidiosus, Invidia.*

Odium, ii, n. Haß, Feindschafft, Groll. R. *ab* ὀδύσσω, *irascor.* *Syn.* Invidia, offensa, offensio. *Epi.* Acerbum, acre, apertum, capitale, diuturnum, in veteratum, civile, grave, hostile, immane, incredibile, infestum, infinitum, injustum, insigne, penitùs insitum, intimum, justum, leve, magnum, majus, mediocre, mirificum, nefarium, obscurum, populare, pristinum, privatum, proprium, publicum, singulare. Venenum amicitiæ, totum, universum, vetus, utile. *Phras.* 1. *Arrogantia tibi odium parit,* dein Hochmuth macht dich verhaßt. Tibi invidiæ est; offendit animos hominum; invisum te plerisque facit; multorum mentes, sensusque vulnerat; odium tibi creat, gignit. Arrogantiæ debes, quod odio atque acerbitati sis plurimis; quod odium publicum sis populi; quòd omnes oderint, nemo videre velit. Arrogantia est, quæ gratiam omnem convellit; omnium voluntates à te alienat. 2. *Ille ubique odium in te excitat, odiosum reddere satagit,* er sucht dich überall verhaßt zu machen. Odium in te concitat, struit, excitat; odium ac invidiam tibi conflat; conciliat ubique grave tibi odium; in odium ac invidiam te vocat; quærit ubi-

ubique in te invidiam; invidiam in te commovet, concitat; in invidiam addu cere ac odium laborat. In invidiam trahere, rapere nititur; magna tibi invidiæ tempestas ex illo imminet. 3. *Magnum odium incurri*, ich bin sehr verhaßt. Magnam subii, habui, sustineo invidiam; magna sum apud omnes in invidiâ; multorum premor, odiis; odiô laboro; multorum incurri odia ac reprehensiones hominum; odiô flagro publico; alienâ invidia conflagro; invidiâ premor, flagro, ardeo; in odium veni, perveni multorum; odia subii multorum; in multorum odia, offensionesque irrui, & incurrui; multorum odia in me converti; inopiâ opprimor; magnum mihi ex re collegi invidiam; in multorum odia ac invidiam perveni; multorum invidiæ eâ me re obtuli. 4. *Odia hominum sensim restinxi*, ich habe endlich den Haß, so man wider mich getragen, in vielen gestillet. Invidiam lenivi; invidiæ sanguinem misi; de invidia multum deoneravi; invidiam magna ex parte restinxi, extinxi; compressi & levavi, mitigavi odia hominum, sedavi, placavi, restinxi; odia vetustate jam exoleta depuli, propulsavi. 5. *Odium grave in me concepit*, er hat einen grossen Haß wider mich gefasset. Grave in me odium cepit, suscepit; gravi est in me odio; gravi odiô à me diffidet; grave in me odium habet, profitetur, expromit; gravi in me odiô fertur; odiô tenetur; grave ejus in me flagrat, & ardet odium; grave illum tenet nominis mei odium; est illi mecum odium grave & diuturnum; odio sum illi; in odio sum apud illum. 6. *Omni boni te odio habent*, alle rechtschaffene Leute hassen dich. Omnes te boni oderunt; te inexpiabili odiô detestantur & execrantur; quis te aditù, quis ullo honore, quis communi luce dignum putat? omnes conspectum, facta, nomen detestantur; omnes aditum, sermonem, aspectum tuum fugiunt ac horrent; publicum es populi odium; nomen tuum bonis omnibus odio est & acerbitati; omnes boni capitali à te odio diffident, te execrantur, tibi pestem, ac perniciem precantur. 7. *Odium remittere*, den Haß fahren lassen. Odium concoquere, sorbere, deponere; odium mittere, & finire; offensionem deponere, oblitterare. 8. Odium renovare, incendere; augere, inflammare, cumulare invidiam, den Zorn und Haß vermehren. 9. *Odium effundere*, den Haß auslassen. Omne odium inclusum nefariis sensibus in aliquem profundere; explere odium, ac satura re. V. *Ira*, *inimicitia*, *invidia*. *Usus*. Odium est ira inveterata. Odium alicui creare. Ad odium revocare judices. Odia suscipere. Odia subire. Odio esse. Odium precibus sublevare.

Odor, oris, m. Geruch. *Syn*. Afflata suavitas odoratû percepta. *Epi*. Suavis, jucundus, teterrimus, nonnullus. *Usus*. Suavitates odorum afflantur à floribus. Odores incendere. Odores capi. Odorem nòn ferre.

Odoratus, ûs, m. Geruch, das Riechen. *Syn*. Odoratio.

Odoratus, a, um. mit Geruch angefüllt. *Usus*. Lauri nemus odoratum.

Odoror, aris, atus sum, ari. riechen. *Syn*. Olfacio. *Adv*. Coram, diligentiùs, festivè, sagacius. *Usus*. 1. Canes venatici odorantur, omnia & pervestigant. Die Jagdhunde spühren alles aus. 2. *Transl*. *Animadverto*, *quæro*, *infestigo*, *conjecturâ aliquid assequor*, heimlich nachforschen. Diligenter, sagacissimè odorabor, quid sentiant judices. V. *Conjectura*, *Animadverto*.

Oeconomia, æ, f. Haußhaltung, Hauswesen.

Oeconomicus, a, um. zur Haußhaltung gehörig. *Usus*. Liber, qui œconomicus inscribitur, de tuenda re familiari.

Oeconomus, i, m. Schaffner, Haußhalter. *Syn*. Administer rei familiaris, curator rei familiaris, qui rei familiari præest, qui rei familiaris curam gerit, qui rem familiarem domesticam administrat.

Oenophorum, i, n. Wein-Gefäß, so man tragen kan. *Syn*. Vas vinarium.

Offa, æ, f. allerley dick Gemüs, Brey, Bissen. *Cibi genus formâ & figura orbiculatâ*. *Usus*. In offam pultis invadere.

Offendo, is, di, sum, ere. beleidigen, aufstossen, verletzen, fehlen. *Syn*. Offensionem affero, injuriam facio, offensioni sum; incurro in rem: pecco: lædo. *Adv*. Graviter, vehementer, paullum, tantulum, *Phras*. 1. *Non volui illum graviter offendere*, ich habe ihn nicht sehr wollen beleydigen. Nihil in illum paulo graviùs cogitavi; commovere hominem leviter, & calefacere volui, non acerbius lædere. Nolui hominem injuriosius lacessere, tractare; non volui hominem asperiùs accipere. 2. *Non parùm offendi apud illum*, ich habe ihn nicht wenig

wenig vor den Kopff gestossen. Non parvam in offensionem incurri apud hominem; non parvam offensam subii; offensioni non mediocri fui; non parvam cecidi in offensionem; non levem offensionem mihi concitavi. *Usus.* 1. Neminem unquam non re, non verbô, non vultû denique offendi. Graviter mihi videris offensus. Offendit aures insolentia sermonis. 2. *Incurro*, anstossen, sich verstossen. Quis tam lynceus, ut in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat. *Vulgò impingo.* In arrogantiam incurrit. 3. *Pecco, delinquo*, fehlen, mißhandeln. In quo ipse offendis, ne alium reprehenderis. 4. *Invenio*, finden. Non offendes eundem. Offendere vastatas urbes, laceratam Italiam. 5. *Lædo*, verletzen. Lapsus brachium offendit. Existimationem meam id dictum gravissimè offendit. V. *Lædo*.

Offensa, æ, f. Beleidigung, Verletzung, Ungnade. *Epi.* magna. *Usus.* Magna in offensa sum; magnam offensam subii apud Pompejum, in Ungnad seyn, kommen.

Offensio, onis, f. Beleidigung, Verletzung, Schaden. *Syn.* Incommodum, detrimentum, damnum, molestia, calamitas; odium, simultas, dissidium, inimicitia. *Epi.* acerba, non dissimilis, gravis, magna, odiosa, periculosa, popularis, privata, vitiosa, contraria. *Usus.* 1. Graves solent esse offensiones è gravibus morbis. Corporum offensiones sine culpa accidere possunt animorum non item. Præstabo, nihil ex eo te offensionis habiturum. Non offensionibus belli, sed victoriis ad scientiam militarem eruditus. 2. *Odium, simultas inimicitia*, Ungnad, Haß. Ea res illi magnam offensionem concitavit, fecit attulit; offensioni fuit. Justa inde offensio nata est, & exorta. In offensionem populi incurrit, cecidit. Offensionem sublevare, lenire, omittere; deponere, ac obliterare pristinas offensiones omnes, alle Feindseeligkeiten ablegen und vergessen. V. *Odium, offendo.*

Offensiuncula, æ, f. kleine Beleidung, Verletzung. *Syn.* Offensa.

Offensum, i, n. Anstoß. *Us.* Offensum est, quod eorum, qui audiunt, voluntatem lædit.

Offerro, fers, obtuli, oblatum, ferre, antragen, anbieten. *Syn.* Polliceor, profiteor defero;)(*Recuso.* *Usus.* 1. Ille pecunias pollicitus, & quod carius, se ipsum obtulit. Offerre se in discrimen pro salute patriæ. Quod sors obtulerit, hoc agam. Morti se, ad mortem pro patria offerre. Os importunum non ostendere modò, sed offerre. Ultro se offerre, se projicere, & potestatem sui facere hostibus, sich dem Feind überlassen. 2. *Præbeo, offero*, geben, überbringen. Alicui spem, metum, luctum, mærorem, gaudium, religionem, mendicitatem, incendium, injuriam offerre. 3. *Expono*, sich aussetzen. Periculis caput suum offerre; invidiæ se offerre. 4. *Resisto me oppono*, sich wieder setzen. Sceleri Antonii & dementiæ me obtuli.

Officina, æ, f. Werckstatt. *Syn.* Locus operis, & quæstus quotidiani. *Usus.* Officinas armorum instituere, instruere. Hæc domus officina nequitiæ. Philosophi quasi ludum quendam, atque officinam sapientiæ instituere. Ludus & officina dicendi. Officina chirographorum, Schreib-Stube. Officina ferraria, ein Eisen-Hammer. *Officina mercatorum*, Kram-Laden; *rectius*, Taberna institorum. Officina libraria, Ort wo man Bücher einbindet. *alias* Taberna libraria, Buchladen.

Officio, is, feci, ere. schaden, schädlich seyn. *Syn.* Noceo, obsum, obsto, obsisteo. *Usus.* Cur meis commodis officis; mentis luminibus officit altitudo fortunæ. Umbra terræ soli non officit. Alii laude suâ famæ nostræ obstant, & nominii officiunt. V. *Obsum, lædo.*

Officiosè, dienstwillig. *Syn.* Amanter, amicè.

Officiosus, a, um. bereitwillig, dienstfertig, dienstgeflissen, höflich. *Syn* Plenus officii, in quo inest liberalis gratificandi voluntas, humanissimus, in officio diligens, qui cupit omnium inservire studiis. *Adv.* summè. *Usus* Homo summè in omnes officiosus.

Officia sua deferentis Formulæ, Weiß und Manier, seine Dienst anzutragen. Nihil non agam tuâ causâ, ich will dir zu Lieb alles thun. Tua causa subibo omnia, nullum pro te laborem, nullum onus, aut officium recuso. Tuis in rebus totô pectore, cunctis viribus contendam. Nervos omnes, ubi res tuæ postulabunt, intendam. Omnia mihi pro te suscepta nec difficilia, nec injucunda erunt Ubique mea tibi studia, atque officia præstô erunt. Omnem operam, curam, studium in tuis rebus ponam, consumam. Omne meum tempus tuis temporibus transmittam. Officium meum nunquam, nusquam requires. Mea studia nusquam desiderabis. Quibuscunque in rebus tibi commodare potero,

nusquam deero. Res tuas omnes omni cura ac diligentia complectar. Quæ tibi intelligam esse commoda, omni studio persequar, diligenter præstabo. Quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitrabor, studiosè diligenterque curabo. Meum in te studium iis maximè rebus declarabo, quas te velle cognovero. Tuam mihi dignitatem esse clarissimam; studium meum dignitatis tuæ vel tuendæ, vel etiam augendæ & amplificandæ, summum esse, omnes intelligent. Nihil tibi erit tam promptum, aut paratum, quàm in omnibus, quæ ad commodum, vel amplitudinem tuam pertinent, operâ, curâ, diligentiâ uti meâ, profiteor, atque polliceor eximium, & singulare meum studium in omni genere officii, quod ad honestatem, ad decus, ad gloriam, ad rem tuam & commodum pertinet. Nulla tibi in re, neque studium, neque benevolentia mea deerit, præstô non erit. Qui anteà fui, idem semper futurus sum in te amando & amplificando. Quæcumque mihi tui honèstandi potestas dabitur, nihil prætermittam, quod positum sit, aut in ipsa re, aut in honore verborum. Nunquam mihi tui aut colendi, aut ornandi voluntâs deerit. Polliceor tibi studium meum, ac operam exceptione ullâ aut temporis, aut occupatiônis. Universum studium ac benevolentiam ad te defero. Vincam meis officiis cogitationes tuas. Dabo operam, ut intelligas, me neminem esse officiorum studiosiorem, in officio diligentiorem.

Officium, ii, n. Dienst, Höflichkeit, Amt. *Syn.* Humanitas, studium, benevolentiæ significatio; munus, partes, muneris officium. *Epi.* Antiquum civile, commune, consulare, debitum, diuturnum, domesticum, egregium, fictum, gratum, humanum, inchoatum, integrum, interruptum, justum, pium, liberale, nèccessarium, magnum, maximum mediocre, medium, melius, mirificum, multum, novum, obscurum: perpetuum, perfectum, pristinum, privatum proprium, provinciale, publicum, quæstorium, quotidianum, recens, rectum, salvum, sanctum, simplex, singulare, summum. *Phras.* 1. *Omnia tibi humanitatis officia debeo*, ich bin schuldig, dir alle Dienst und Höflich- zu erweisen. Præstare tuâ causâ debeo, quidquid possum. Quantum viribus possum consequi, tantum conferre studii in te debeo. Tua in me beneficia meum omne studium, omne officium, omnes à me curas, omnem industriam à me non solùm postulant, sed exigunt. Quid est quod tuâ causâ non debeam? Tuis inservire studiis, tuæ voluntati morem gerere omnibus in rebus debeo. Par est, ut omnia à me studia ac officia in te proficiscantur. 2. *Omnia amoris officia illi exhibui*, ich habe ihm alle Liebes-Dienst erwiesen. Omnibus eum officiis prosecutus, amplexus, complexus sum; omnibus eum officiis mihi devinxi; omnia illi officia præstiti, tribui, in eum contuli; omnia à me officia in illum collata sunt, profecta sunt; amici officium integrè explevi; egregiè tuitus sum. Multa extant, constant mea in illum officia. 3. *Officium officio reddidi*, ich habe ihm seine gute Dienste wohl ersetzet. Officium cumulatè solvi, persolvi, reddidi; officiis cumulatè respondi; vici studiis amici officia. 4. *Officium nullum neglexi*, ich habe keinen Liebs-Dienst unterlassen. Tibi nullum à me amoris, studii pietatis officium defuit; nullum officium prætermisi, intermisi. Officio amici nunquam defui; nunquam cessatum in officio est. *Usus.* 1. Non committam, ut meum officium desideres. Multa mihi tecum officia intercedunt. Officia sua aliis polliceri. 2. *Partes*, Pflicht, Schuldigkeit. Officiô fungi boni viri. In officio esse, manere, in guter Zucht bleiben. Ab officio boni viri discedere, recedere, abduci, wieder die Pflicht eines ehrlichen Mannes handeln. 5. *Munus*, Amt, Amts-Verrichtung. Officio præesse; officium suscipere, exequi. Alienum aliquid ab officii dignitate admittere. V. *Munus*, *Magistratus*, *Honor*, *Dignitas*.

Offundo, is, fudi, fusum, ere. aufgiessen, entgegen giessen. *Syn.* Objicio, offero. *Usus.* Tu majoribus tuis magnas offudisti tenebras. Errorem alicui offundere & noctem.

Olea, æ, f. Oelbaum. *Epi.* Sempiterna, *Usus.* Agricola, cum florem oleæ videt, baccam quoque se videre putat.

Olearius, a, um. zum Oel gehörig. *Usus.* Cella olearia.

Oleaster, stri, m. wilder Oelbaum.

Oleo, es, olui, olitum, ére. riechen, Geruch geben. R. *ab* ὄλοφος, *fœtidus*. *Syn.* Redoleo, odorem spiro, spargo, fundo, afflo. *Adv.* benè, malè. *Usus.* Bene olent, qui nihil olent. Oratio peregrinum aliquid olet.

Oleum, i, n. Oel. *Usus.* Ignis gliscit oleô. Aristæus inventor olei. Oleum & operam perdere, Hopffen und Maltz verliehren.

Olfa-

Olfacio, is, feci, factum, ere. riechen, den Geruch empfinden. *Syn.* Odoror, odorem percipio, *Usus.* Olfacere aliquid.

Olim, vor Zeiten, [illegible]. *Syn.* Quondam, patrum memoriâ, aliquando; jam dudum.)(*Nunc, Usus.* Sic olim loquebantur.

Olitor, oris, m. Gärtner. *Usus.* Olitorem pro horto conducere.

Olitorius, a, um. zum Kraut gehörig. *Usus.* Forum olitorium, Kraut-Marckt.

Oliva, æ, f. Oelbaum, Oliven, *Syn.* Oleo.

Olivetum, i, n. Oelgarten. *Syn.* Collis olivis consitus.

Olla, æ, f. Hafen Topff. *Syn.* Denariorum implere ollam.

Olusculum, i, n. Kräutlein, Salat. *Syn.* Olus minutum.

Onus, eris, n, * Kraut, Küchen-und Garten-Kräuterwerck. *Syn.* Herba sativa. quæ est in usu cibario. *Usus.* Olera fastidire.

Omen, inis, n. Vorzeichen, Vorbedeutung. *Dictum aut factum casû exceptum, quô rei cujuspiam eventus portendi posse videatur.* *Epi.* Clarum, detestabile, prærogativum. paganum, bonum, faustum, funestum, triste, malum. *Usus.* Bonis *vel* tristibus ominibus abeuntem prosequi. Omen capio. Accipio omen, Quod dii omen avertant obruant, prohibeant! Nullis, auspiciis; funestis, ominibus omnium, & execrationibus rem aggressus est. Territis omnibus, velut fœdo omine incipiendæ rei. Id à plerisque in magni terroris omen acceptum est. In omen vertere.

Ominator, oris, m. * Zeichendeuter, Wahrsager. *Syn.* Qui capit omnia.

Ominor, aris, atus sum, ari. muthmassen. weissagen. *Syn.* Auguror. V. *Augurium.*

Omitto, is, misi, missum, ere. unterlassen. *Syn.* Mitto, missum facio, prætermitto, relinquo, prætereo. *Adv.* omninò, planè. *Phras.* 1. *Negotium hoc meliùs omittes*, du wirst besser daran seyn, so du dieses Geschäfft unterlassen wirst. Negotium id melius prætermittes; consultiùs erit, supersedere totô huic negotiô; negotium hoc, si sapis, repudiabis; tutiùs cœptum negotium abrumpes, missum facies, de manibus depones. 2. *Omitte contumelias*, lasse diese Spottreden bleiben. Aufer contumelias & probra, mitte cavillationes; missas fac contumelias. 4. *Ut omittam cætera*, daß ich von mehrern schweige Ut prætercam, ut prætermittam, relinquâm; ut mittam; ut missa faciam cætera; ut supersedeam pluribus. *Usus.* Omitte timorem, iram, sollcitudinem, spem inanem. Nihil omisi pietatis & humanitatis. V, *Relinquo, Negligo, Prætermitto.*

Omnino, gäntzlich, allerdings. *Syn.* Planè prorsus, funditus, usquequaque. *Phras.* 1. *Malum illud vix omninò tollitur*, dieses Uebel wird kaum gäntzlich gehoben werden. Vix radicitùs ab ipsa stirpe extrahetur; fix funditùs extirpabitur; rami fortasse amputabuntur, radicum fibræ non item evellentur. Malum illud vix auferetur, removebitur ex integro. 2. *Res est omninò necessaria*, die Sache ist gäntzlich nothwendig. Res est in omnes partes necessaria. Res est planè atque omninò necessaria; per omnia, sine dubio, omnibus modis, omnium rerum causâ necessaria. *Usus.* Vix aut omnino non potest fieri.

Omnipotens, tis, g. o. allmächtig. *Verb. Poëtic.* V. *Penitus.*

Omnis, e. all. *Syn.* Cunctus, universus, quisque, quivis, quis non? summi, infimi, ad unum omnes: totus.)(*Nullus. Adv.* omnino. *Phras. Omnes de victoria sibi gratulantur*, alle erfreuen sich über diesen Sieg. Omnium generum, ætatum ordinum homines, omnis fortunæ ac loci homines; omnes populi, cunctæque gentes, quantum est hominum in orbe, singuli & universi de inaudita hac post hominum memoriam victoria lætantur. Omnes sibi viri, mulieres, cives ac peregrini, servi ac liberi de tam illustri victoria gratulantur. Cùm à summis, mediis, infimis, tum denique ab universis victoria hæc ingenti lætitiâ celebratur. Omnes certatim, alius luculentiùs aliò hanc sibi victoriam gratulantur. *Usus.* Omnia minima, maxima per se agit. Nemo omnium. Ubi hæc omnia prima, postrema recitata sunt.

Omnivagus, a, um. hin und her schweiffend. *Usus.* Diana omnivaga dicitur.

Onager, ri, m. Wald-Esel. *Syn.* Asinus silvester.

Onerarius, a, um. mit Last beladen. *Usus.* Navis oneraria, Last-Schiff.

Onero, as, avi; atum, are. beladen, beschweren. *Usus.* Aures alicujus onerare mendaciô, einem die Ohren voll lügen. V. *Onus.*

Onerosus, a, um. beladen, schwer. *Syn.* Gravis ponderosus. V *Gravis.*

Onus, eris, n. Last, Bürde, Beschwerde. R. *ab* ὄνος. *asinus.* *Epi.* commune, grave, leve, magnum, tantum. *Phras.* 1. *Onus*

Onus habeo gravissimum, ich habe eine schwere Last auf mir. Onus mihi impositum est gravissimum; onus laboris maximum in me recepi, suscepi; onus sustuli, sustineo sanè grave; onere premor, ac penè opprimor gravissimô; onus mihi incumbit; onus cervicibus meis impositum est immensum; plura simul in me onera inclinata sunt. Non unum mihi injunctum est onus, non leve onus subii. 2. Sub onere fatiscere, unter der Last erliegen. Oneri succumbere; onere opprimi; sub onere concidere. Usus. Onus alicui addere. Onere levare; onus allevare. Onus deponere, abjicere, propter infirmitatem animi detrectare. Onus ferre, perferre.

Onustus, a, um. beladen. Usus. Asellus aurô onustùs.

Opaco, as, avi, atum, are. dunckel machen, schattigt machen. Syn. Obscuro. Usus. Terras nox opacat. Platanus patulis diffusa ramis ad opacandum locum aliquem. V. Obscuro.

Opacus, a, um. dunckel, schattigt. Syn. Obscurus, umbrosus.)(Apricus. Usus. Opaca nubes. Locus opacus & frigidus in silvis.

Opera, æ. f. Fleiß, Mühe, Arbeit. Syn. Studium, labor, cura, industria. Epi. egregia, forensis, fortis, fidelis, gratior, insignis, non mediocris, melior, militaris, mirifica, multa, magis opportunâ, par, patria, publica, singularis, summa, tenuis. Annuæ, gratissimæ, mercenariæ, pulcherrimæ, successivæ, urbanæ, Phras. 1. Græcis litteris multam operam impendi, ich habe auf die Griechische Sprache vielen Fleiß verwendet. Græcis litteris multum operæ dedi; multam curam, operamque ad Græcas litteras contuli, vel in Græcas litteras, multùm laboris & operæ in Græcis litteris posui, consumsi; multum operæ tribui Græcarum artium magistris. V. Diligentia. 2. Omnis opera mea frustrà fuit, mein Fleis ist aller umsonst gewesen. In ea re operâ abusus sum, operam omnem lusi, perdidi. Opera mihi omnis periit; oleum ac operam perdidi; operæ pretium nullum feci; spes & opera me frustrata est; nequidquam omni operâ, ac diligentiâ, summâ vi, ac ope enisus sum. Nihil tantâ contentione profectum est. V. Frustra. Usus. Operam suam profiteri. Majorem operam suscepi, quàm res posceret; operam dare, navare rei. Operam amicis locare, dicare. Operâ illi meâ diligenter utuntur. Operam dare rebus divinis, sapientiæ. Operæ non peperci, ich habe keine Mühe gesparet. De priore opera multum detraxi viel nachlassen von vorigem Fleiß. Operam à Græcis litteris removi, ich habe die Griechische Sprache liegen lassen. Datâ, deditâ operâ id fecit, er hat es mit Fleiß gethan. Vix erit operæ pretium, es wird der Mühe nicht werth seyn, es zahlet sich nicht.

Operæ, arum, f. Taglöhner, Handlanger. Syn. Operarii, qui in fabrorum ministeriis, & servili in opera habentur; homines ad operas conducti. Usus. Mercenariæ operæ. Venditat se operis,

Operarius, a, um, was zur Arbeit gehörig. Usus. Operarius homo, Handwercker.

Operarius, ii, m. Taglöhner, Arbeiter. Syn. Operæ, bajalus. Usus. Operarii, qui in tabernis sunt, amantissimi sunt otii. V. Merces, Mercenarius.

Operatio, onis, f. Würckung, Werck. Syn. Opera.

Operculum i, n. Deckel. Usus. Arteria tegitur quòdam quasi operculô. Dignum patellâ operculum. Prov. auf einen solchen Topff gehört eine solche Stürtze.

Operimentum, i, n. Decke, Uberzug, Futteral. Syn. Integumentum, operculum.

Operio, is, rui, ertum, ire. bedecken, überziehen. Syn. Tego, obvolvo. Usus. Capite est ferè operto.)(aperto capite. Operire ostium.

Operosè, mühsam. Syn. Laboriosè, multâ curâ, & operâ. Usus. Ne fiat operosè.

Operor, aris, atus sum, ari. *arbeiten. Syn. In opere faciundo laboro. Usus. Operari rei divinæ, opfern. Medicina operatur, vulg. die Artzney thut ihre Würckung. Latinè: Venis concipitur, in venas se diffundit medicamentum. V. Laboro.

Operosus, a, um. arbeitsam, mühsam. Syn. Laboriosus, actuosus.)(Iners, languidus. Phras. Res est operosa, es ist eine mühsame Sache. Res est ejusmodi, quæ curam, ac diligentiam non mediocrem postulet; res est non molli brachiô tractanda; in quâ sudandum, & multum opere ponendum. Exudandus hic non levis labor est. V. Laboriosus, Difficilis, Labor. Usus. Opus spissum & operosum. Senectus non modo languida & iners non est, verùm operosa, semperque aliquid agens. Molestus ac operosus labor.

Opes, um, f. Reichthum, Vermögen. Syn.

Syn. Divitiæ, facultates, copiæ; *item*: Potentia. *Epi.* Alienæ, divinæ, exiguæ, firmiores, incredibiles, invidiosæ, magnæ, mediocres, nimiæ, novæ, præstantes, pristinæ, regiæ, tantæ, tenues, violentæ, urbanæ, utiles *Usus.* Opibus affluere, abundare, præditum esse, reich seyn. Opes consectari, augere rem, pecuniam facere, sich Geld machen. Opes evertere, frangere, das Vermögen schmälern. Omnibus opibus ac viribus repugnare, mit aller Gewalt sich widersetzen. Fundatæ ac bene constitutæ opes, reichliche Habschafft. Affectâ re familiari, accisisque opibus, ac domesticis copiis, nachdem seine Reichthümer zerronnen. Pro habitu opum, peccuniarum, nachdem einer vermöglich ist. V. *Divitiæ, copiæ, fortunæ, pecuniæ.*

Opifex, icis, m. Handwercksmann. *Syn.* Artifex. *Usus.* Opifex; & ædificator mundi DEUS. Opifex ac tabernarius, ac fecem omnem civitatis concitare. Omne opificum instrumentum, omnis opera, ac quæstus frequentia sustinetur, alitur otiô.

Opimus, a, um, feist, mastig, fett. *Syn.* Pinguis, amplus)(*tenuis, strigosus, sterilis. Usus.* Spolia optima. Præda opima. Terra opima & fertilis. Opimum & adipale dicendi genus.

Opinabilis, e. glaublich, muthmaßlich. *Syn.* Quod in opinione positum est. *Usus.* Artes, quæ conjectura continentur, sunt opinabiles.

Opinatio, onis, f. Meynung, Muthmassung. *Syn.* Opinio.

Opinato, vermuthlich.)(*Præter opinionem, improvisò.* *Usus.* Nec opinatò eum offendi.

Opinator, otis, m. Muthmasser, Wähner. *Usus.* Magnus opinator sum, non enim sum sapiens.

Opinio, onis, f. Meynung, Muthmassung. *R. à.* πινοω. intelligo *Syn.* Sententia, sensus, existimatio, conjectura. *Epi.* Adversaria, æterna, bona, censoria, certa, communis, consiliatrix amicitiæ, dubia, effrænata, errans, ementita; falsa, firma, gravis, stabilis, honesta, imbecilla, improba, incommoda, incorrupta, penitus insita, jucunda, longior, magna, mala, necessaria, obscura, perniciosa, popularis, publica, recens, tacita, tanta, varia, vehemens-vera, vetus, vulgaris.; vitiosa, brevis, depravata, gloriosa, humana, laudabilis. *Phras.* 1. *Una est omnium opinio*, es ist aller Meynung Eodem concurrunt omnes sententiæ; idem omnes spectant, probant, sequuntur. Una est, consentiensque vox omnium; opinionum nulla est varietas; una eademque omnium est sententia; opiniones nihil variant; omnium firmata consensû opiniô est; eadem est omnium sine varietate opinio. Eadem est omnium, nullô prorsus dissentiente, opinio. 2. *Plerique sunt in ea opinione*, die mehreste sind der Meynung. Plurimorum hæc est opinio fert opinio; in eam opinionem adducti, eâ opinione imbuti sunt plerique; ea opinio plerosque tenet; pervasit; eam opinionem plerique imbibêre, in plerorumque mentibus inveteravit hæc opinio. V. *Sententia.* 3. *Nemo me ab ista opinione amovit*, es wird mich keiner von dieser Meynung bringen. Ab ista opinione deducet; istam opinionem ex animo mihi extrahet; nemo mihi opinionem eam evellet ex animo excutiet; de sententia me dimovebit, depellet, ab ducet. *Usus.* 1. Ea opinio urbem implevit. Ea opinio edita in vulgus est. In eam opinionem plerique discesſêre. In eam opinionem veni. In ea opinione sunt cives. Eam de te opinionem accepere. Multa erant, quæ eam opinionem confirmarent. Opinionem nemo deponet. Sed hæc sint in opinione, darvon mag ein jeder urtheilen, wie er will. 2. *Sententia*, Ausspruch, Lehr-Satz. Opiniones antiquas convellere, excutere; novas inserere, tradere, 3. *Existimatio, fama*, gute Meynung, Hochachtung. Conceptæ de se opinioni respondere; opinionem de se præbitam superare, vincere; opinione meliorem se ostendere. V. *Sententia, Existimatio.*

Opiniosus, a, um. voll Einbildung, einbildisch. *Syn.* Magnus opinator. *Usus.* Homo omnium opiniosissimus.

Opinor, aris, atus sum, ari. meynen, vermeynen, muthmassen. *Syn.* Opinionem habeo, in opinione sum; opinio mea est; puto, existimo; animus in eam partem inclinat. *Adv.* Falsò, temere. *Usus.* Homines multa in vita falsò opinantur. V. *Puto, judico, existimo.*

Opipare, herrlich, stattlich. *Syn.* Laute, apparate, splendide.

Opiparus, a, um. * herrlich, stattlich. *Syn.* Magnarum opum.

Opis, is. f. Hülffe, Vorschub, Beystand. *Syn.* Auxilium. *Usus.* 1. Opis indigere. Opem petere, implorare, expectare. Salutem indigentibus, & opem ferre, afferre, porrigere, tendere. Quacunque ope potero, te juvabo. P. *Omni vi*, mit aller Gewalt. Summâ ope conniti. V. *Auxilium, Juvo, Opitulor.*

Opitulor, aris, atus sum, ari. helffen, beyspringen, beystehen. *Syn.* Opem fero; subvenio. *Phras.* 1. *Laborantibus amicis opitulari*, denen nothleidenden Freun-

Freunden beyspringen. Amicis præsto esse. auxilium, opem ferre; auxilio esse; subsidio esse; adesse; miseriis oppressos levare, erigere jacentes; eorum miseriis occurrere, subvenire. V. *Auxilium.* 2. *Patriæ ruenti opitulare,* hilff doch deinen Gefahr-leidenden Vaterland. Fer opem occidenti patriæ; cadentem patriam excipe; eripe ex his miseriis laborantem gravissimè patriam; patriæ tuæ deesse noli; noli committere, ut auxilium tuum patria in tam adversa fortuna, in tantis malis ac calamitatibus desideret. *Usus.* Homini oppresso jam, & desperato opitulatus sum. Ut quisque opis, maximè indiget, ita opitulari decet. V. *Adjuvo, auxilium, succurro.*

Oportet, uit, ere. es ist vonnöthen. *Syn.* Convenit, decet, necesse est. *Adv.* Omninò, contra, jam pridem. *Usus.* Contra, ac oportet, egisti. Ex rerum cognitione efflorescat oratio, oportet. V. *Necesse.*

Operior, iris, iri. warten. *Syn.* Expecto.

Oppessulo, as, are. *verriegeln, *Usus.* Fores oppessulatæ. V. *Januæ.*

Oppeto, is, ivi, itum, ere. sterben. *Syn.* Morior, occumbo, abeo. *Adv.* millies. *Usus.* Mortem pro Republica oppetere.

Oppidanus, a, um. was zu kleinen Städten gehörig. *Usus.* Oppidanum dicendi genus.

Oppidò, sehr, über die massen. *Syn.* Sanè valde. *Usus.* Homo oppidò ridiculus.

Oppidum, i, n. Stadt, Marckflecken. *Syn.* Municipium, urbs modica. *Epi.* Antiquum, celebre, clarum, frequens, nobile, ornatum, devium, lautissimum; locuples, honestum, munitum, non maximum, vetus, sanum, tenue, vacuum à bello, florentissimum, miserrimum, prostratum ac dirutum. *Usus.* Constituere oppidum, anrichten.

Oppignoro, as, avi, atum, are. versetzen. verpfänden. *Syn.* Do pignori, relinquo pignori, pignori oppono.

Oppilo, as, avi, atum, are. verstopfen. *Syn.* Obstruo, claudo. V. *Obstruo.*

Oppleo, es, evi, etum, ere. anfüllen, zufüllen. *Syn.* Impleo.

Opploro, as, avi, atum, are. einem ins Gesicht weinen, vorweinen. *Syn.* Ploro. *Usus.* Non desines opplorare auribus meis?

Oppono, is, posui, positum, ere. widersetzen. *Syn.* Objicio, contra statuo. *Adv.* falsò, formidolosè. *Usus.* Sed quid oppones tandem? Autoritatem suam invidiæ opponere. V. *Resisto.*

Opportunè, zu rechter Zeit. *Syn.* In loco; in tempore; non incommodè, locô, tempore.)(*alienô locô, tempore.* *Usus.* Opportune adest.

Opportunitas, tis, f. Gelegenheit, Bequemlichkeit. *Epi.* Divina, idonea, major, maritima, melior, magna, maxima, plurima. *Usus.* 1. Opportunitas idoneorum ad agendum temporum. Tenendam hanc horam puto, urgendam opportunitatem. Loci opportunitatem credo, secutus est. 2. *Usus. utilitas.* Nutz, Bequemlichkeit. Magnæ sunt fluminum opportunitates. Natura provida utilitatum, opportunitatumque omnium. V. *Occasio.*

Opportunus, a, um. bequem, wohl gelegen. *Syn.* Commodus)(*importunus.* *Adv.* maximè. *Phras. Opportunus fuit adventus tuus* deine Ankunfft ist gar zu gelegener Zeit geschehen. Commodum advenisti; tempestivis sane temporibus nobis advenisti. Ades planè in tempore; peropportunè venisti; planè per tempus advenisti; optima opportunitate venisti. *Usus.* Opportunum actionis tempus. Nihil post hominum memoriam opportunius accidere vidi. Opportunum diversorium. V. *Commodus, aptus.*

Oppositio, onis, f. Gegen-Satz, Gegen-Stand. *Usus.* Oppositio negationis.

Oppositus, ûs, m. Gegen-Satz. *Usus.* Non modò excubias, sed oppositus nostrorum corporum tibi pollicemur.

Oppositus, a, um. entgegen gesetzt. *Syn.* Diversus, adversus, aversus; contrarius, è regione situs. *Usus.* Propugnaculum hostibus oppositum & objectum. Moles oppositæ fluctibus. In oppositâ, aversâ urbis parte. V. *Contrarius.*

Oppressio, onis, f. Unterdruckung. *Syn.* Obsessio, oppugnatio. *Epi.* Tetra, detestabilis. *Usus.* Oppressio curiæ, legum, libertatis.

Oppressor, oris, m. Unterdrucker. *Usus.* Vindex & oppressor conjurationis.

Opprimo, is, pressi, pressum, ere. unterdrucken. *Syn.* Obruo, pondere affligo, subigo, servitute oppressum teneo. *Adv.* Maximè, misere, improvisò, studiosius, funditus, indignissimè, planè, jam pridem. *Usus.* Onere, dolore opprimi. Circumvenirfte dicis, & opprimi. Hostes imparatos opprimere. Sopitos lux oppressit. Proficiscentem nox oppressit. Contumeliis opertus & oppressus. Captus, obrutus, oppressus malis. V. *Affligo.*

Opprobrium, ii, n. Schmach-Rede, Beschimpfung. *Syn.* Dedecus, ignominia. V. *Ignominia.*

Oppugnatio, onis, f. Bestürmung.)(*Defensio.* *Epi.* Publica. *Usus.* Oppugnationem inferre, sustinere.

Oppu-

Oppugnator, oris, m. Beschürmer/Bestreiter. *Syn.* Qui fert arma contra.)(*Defensor.* *Usus.* Patriæ, salutis meæ oppugnator. V. *Adversarius.*

Oppugno, as, avi, atum are. bekriegen, bestürmen. *Syn.* Impugno, arma contra fero: oppugnationem infero. *Phras.* *Urbem oppugnavit*, er hat die Stadt mit allerGewalt belagert und bestürmet. Admovit urbi exercitum; castra ad urbem posuit; urbem exercitu circumdedit; circa muros hæsit; vineas ad aggeres muro injunxit; muros tormentis quassatos, omni instrumenti bellici apparatu labefactavit; cuniculis, aliisque operibus oppugnavit. V. *Obsideo.* *Usus.* Oppugnare urbem & labefactare. Clandestinis insidiis, cuniculis caput alicujus oppugnare. V. *Adversarius, inimicus, hostis, murus.*

Optabilis, e. Wünschenswerth. *Syn.* Optandus, expetendus. *Usus.* Quæ vulgò optabilia & expetenda videntur.

Optabiliter, nach Wunsch. *Syn.* Optatò.

Optatio, onis, f. Wunsch, Wahl. *Syn.* Optatum: optio. *Usus.* Cum ei tres optationes dedisset, optavit primum.

Optatò, nach Wunsch. *Syn.* Optabiliter. *Usus.* Optato veneris.

Optatum, i, m. Wunsch. *Syn.* Desiderium, votum. *Usus.* Fortuna optatis respondit. Illud præter optatum accidit. Est mihi in optatis proficisci.

Optimas, atis, m. einer aus den Vornehmsten. *Syn.* Vir primarius, princeps, nobilis; homo optimarum partium, unus ex Viris summis & principibus civitatis. *Epi.* Gravissimi, nocentes. *Usus.* Contra voluntatem omnium optimatum. Optimates matronæ. V. *Princeps.*

Optime, sehr gut. *Syn.* Præclare.

Optimus, a, um. der beste. *Syn.* Lectissimus, præstantissimus. *Phras.* *Vir est omnium optimus*, er ist der beste und vortreflichste Mann. Flos Reipublicæ, Princeps senatus, ornamentum, ac firmamentum Reipublicæ; in quo omnia summa; columen rerum nostrarum; omnis ætatis, omnis memoriæ princeps; vir, quantum terra tegit hominum, optimus. *Usus.* In omnibus rebus difficilis est optimi perfectio & absolutio. *Est optimus in schola vulg.* er ist der beste in der Schule; *Latine*: unus inter omnes eminet; primus inter condiscipulos, & litterarum laude præcipuus. V. *Perfectus.*

Optio, onis, f. Wahl. *Syn.* Potestas eligendi, electio. *Epi.* Misera. *Usus.* Tua sit optio. Optionem eligendi alicui dare, deterre, facere.

Opto, as, avi, atum, are. wünschen. *R à* ὄπτομαι, *dispicio.* *Syn.* Cupio, desidero, exopto, expeto, votò expeto, vota facio; specto: eligo. *Adv.* Valdè, falsè, amicè maximè suavissimè. *Phras.* *Opto tibi bonum successum rei*, ich wünsche dir, daß die Sache wohl ausschlage. Hanc rem feliciter evenire cupio; velim tibi prosperè evenire; quæ facta sunt; tu quod egeris, id velim DEUS approbet; id tibi DEUS fortunet velim. *Usus.* Quod ut tibi proprium sit, ac perpetuum, velle, & optare debemus. V. *Desidero, cupio.*

Opulentia, æ, f. Reichthum, Vermögen. *Syn.* Opes.)(*Inopia.* *Usus.* Opulentiam parâsti ex sanguine civium.

Opulentus, a, um. reich, bemittelt. *Syn.* Dives.)(*Inops.* Opulentissima & beatissima civitas. Castra opulenta, ac omnium rerum plena. V. *Dives, pecuniosus, bona.*

Opus, eris, n. ein Werck. *R. ab* ἕπω, *facio.* *Syn.* Opera, artificium. *Epi.* Antiquum, artificiosum, bonum, censorium, declamatorium, egregium, grave, inchoatum, ingens, magnificum, arduum, difficile, menstruum, mirabile, multum, nimium, operosum, optimum, oratorium, perfectum, elegans, elaboratum, singulare, spissum, summum, supervacuum, totum, vitiosum, urbanum. Annua, divina, florentissima, grata, humana, inculta, rustica, sacra, tanta. *Usus.* 1. Magnum opus est, & fortè de humanis maximum. Opus vel in hac urbis magnificentia conspiciendum. Opus magnum & arduum perficisti, confecisti, concinnâsti, absolvisti. 2. *Munitio*, Befestigung. Arcem magnis operibus sepsit. 3. *Artificium*, künstliche Arbeit. Vas antiquô, præclarô opere, summo artificiô. Galeæ opere Corinthiô cælatæ. Opera manufacta. *Bona Opera, vulg.* gute Wercke. Actiones sanctæ, virtutum officia, pietatis studia.

Opusculum, i, n. Wercklein. *Epi.* Lucubratum, parvum, minutum. *Usus.* Minutorum opusculorum fabricator. Opusculum his contractioribus noctibus lucubratum.

Opus est, es ist vonnöthen. *Syn.* Necesse est, convenit. *Adv.* Multum, planè, valdè, vehementer. *Phras.* *Si ita opus est*, wann es also vonnöthen ist. Si ita factò opus; si ita res feret; siquid causæ fuerit; si ita rationes tuæ postulabunt; si ita res coget. Si rerum ordo postulabit; si res desideret; si ita cogit necessitas; si res tuæ ita flagitent; si res,

si res, rationesque tuæ sic ferunt ac postulant; si ita necesse fuerit; si satis causæ putaveris; si ita usus est; siqua res necessitatem imposuerit; siquid fuerit, cur &c. Si operæ fuerit, referre &c. *Usus.* Opus quidem est, minus tamen necessarium. Facto properato, maturato opus est. Omnia mihi pollicitus est, quæ mihi opus forent. Acuto & expedito homine opus est. V. *Oportet, necesse.*

Ora, æ, f. Bord, Grentze, Marckung. *Syn.* Regio, pars terrarum, extremitas. *Epi.* altissima, australis, externa, latior, maritima, prima. *Usus.* Æther extrema ora, & determinatio mundi. Ora maritima.

Oraculum, i, n. Weissagung, Göttliche Antwort, Weissagung. *Syn.* DEI responsio, vaticinium. *Epi.* Celebre, gratum, proprium, verax, verum. *Usus.* Ab Apolline, Oraculum petebant. Oracula funduntur, dantur, eduntur. Discordia responsa velut ex ancipiti Oraculo dabantur. Oraculi sortem vel elusit vel implevit. Oracula instinctu divino, afflatuque funduntur.

Oratio, onis, f. eine Rede. *Syn.* Sermo, concio. *Phras. Oratio laudata,* eine wohlgestellte Rede. Oratio scripta elegantissime sententiis, & verbis; copiosissima & ornatissima, bonis artibus instituta, curis, & vigiliis elaborata; diu, & multis lucubrationibus commendata; puris & electis verbis composita; sapientissimis sententiis, & gravibus verbis ornata, atque perpolita; composita, ornata, & artificio quodam, ac expolitione distincta; fortis, lenis, placida, submissa; plena, teres, docta, erudita, admirabilis; conspersa verborum & senteutiarum floribus, luminibus verborum, & sententiarum conspersa; sententiis arguta; verbis sonans; incitata, vibrans, accurata; plena litteratæ senectutis; acris & contorta; cohærens, æquabiliter fluens; pugnax & incitata; oratio, in qua omnes verborum, omnes sententiarum illigantur lepores; quæ mirâ verborum ac rerum copiâ efflorescit; quam multa verborum & sententiarum lumina distinguunt. 2. *Oratio vitiosa,* eine ungeschickte Rede. Diffluens, dissoluta; turgens & inflata; jejuna, arida, spinosa, exilis, exanguis; priscis, aut duriter translatis verbis composita; abhorrens ab auribus vulgi; tristis, horida, aspera, inculta; rapida; angusta, neque perfecta, neque conclusa. 3. *Non opus est, longâ oratione,* es ist nicht vonnöthen, viel davon zu reden. Longiorem orationem tua non expectat, non patitur humanitas. Respuit, recusat, rennit, rejicit, reformidat tua humanitas longiorem orationem. Pluribus tecum agere non debeo, ne importunus videar, aut tuam nescire humanitatem. V. *Breviter. Usus.* Orationis flos, copia, lumen, facultas. Orationem habere, dicere, instituere. Oratio huc delabitur. Hic tandem consistit oratio. *Oratio, vulg.* Gebet. *Latine:* precatio. *Oratio mentalis, vulg.* ein innerliches Gebet; *Latine:* Tacita, *vel* mente concepta precatio.

Oratiuncula, æ, f. kurtze Rede. *Syn.* Oratio. *Epi.* Aureola.

Orator, oris, m. Redner. *Syn.* Orator: Legatus. *Epi.* Accommodatus ad probandum, mediocris, bonus, præstans, simplex, gravis, acer, acerbus, incensus, canorus, acutus, ornatus, amplus, copiosus, argutus, verbis dulcis, volubilis, vehemens, perfacetus, industrius, clarus, compositus, mollis, deterrimus, magnificus, suavis, exercitatus, politus, sapiens, intermedius, quasi temperatus, magnus, mirabilis, uber, fœcundus, aptus ad erudiendum, fortis, grandis, tragicus, ardens, subtilis, miserabilis, callidus, jejunus, illustris, modicus, pressus, levis, remissus, sanus, singularis, sermonis plenus, humilis, elegans, audax, infacundus, verecundus in tranferendis verbis, parcus, demissus, tardus, immemor, tenuis, non vulgaris, disertus, operarius, perfectus, inurbanus, inops, urbanitatis, locuples oratione, dignus, odiosus, tolerabilis, vitiosus, concinnus, grandiloquus. *Phras. Orator est inprimis elegans.* er ist ein treflicher Wohlredner. Orator est, cui summam copiam, facultatemque dicendi natura largita est; in dicendo copiosus; hominum disertissimus; si causa oranda est, eloquentissimus; qui eloquentia in notitiam primum populi, post in honorem pervenit; Orator in quo plus curæ, an naturæ sit ad omnem eloquentiam, non facilè dixerim; in quo tanta ingenii ubertas, tanta in dicendo jucunditas, ut illa, quæ extorquet, impetrare eum credas; ut auditorem dissentire pudeat, ut illectus tantâ suavitate auditor non rapi videatur, sed sequi. Unus suæ ætatis regnare in judiciis dicitur. Nitidus & candidus Orator, & quodammodo præ se ferens in dicendo nobilitatem suam. Orator, quem in numero veterum locare non timeas; quo non alius contra veteres Oratores dignior nominaretur. *Usus.* Orator plenus, atque perfectus is est, qui

qui de omnibus rebus possit variè, copiosèque dicere.

Oratoriè, wohlrednerisch. *Syn.* Ornatè, copiosè, splendidè.

Oratorius, a, um. zur Wohlredenheit gehörig. *Usus.* Oratoria ars, vis, ornamenta.

Oratûs, ûs, m. Bitte. *Usus.* Oratû tuô scripsi.

Orbiculatus, a, um. rund, wie ein Teller, kugelrund. *Usus.* Mala orbiculata.

Orbis, is, m. Creis, Circkel, Ring, Welt. *Syn* Circulus, ambitus, mundus. *Epi.* Angustus, brevis, brumalis, cœlestis, certus, conversus, expers, exterior; immobilis & constans, immuratus, rectus, inferior, insitus, latus, magnus, parvus, perpetuus, proximus, saltatorius, signifer, solstitialis, summus, tardior, superus, totus, dispares, finientes. *Usus.* Circuitus, & quasi orbis verborum. Citiùs quam putaram; conversus est orbis hic reipublicæ. Orbis terræ. Ab orbe condito. Orbem facere, in orbem consistere, in orbem se recipere, einen Circkel machen.

Orbita, æ, f. Wagengeleis. *Syn.* Rotæ currentis vestigium.

Orbitas, tis, f. Waysenstand, Mangel. *Epi.* Maxima, misera. *Usus.* Filiorum orbitati egregium tutorem instituit.

Orbo, as, avi, atum, are. berauben, (absonderlich der Eltern.) *Syn.* Privo, spolio, nudo. *Usus.* Omni spe, auxiliô orbata respublica. Hæc Philosophia spoliat nos judiciô; orbat sensibus. V. *Privo.*

Orbus, a, um. beraubt, verwayset. *Syn.* Privatus, desertus. *Usus.* Orba ab optimatibus civitas. Orbus rebus omnibus.

Orchestra, æ, f. Sitz im Schauplatz. *Syn.* Locus in theatro *vel* scena Senatoribus destinatus.

Orcus, i, m. Hölle, Höllen-Gott. *Syn.* Dis pater, Pluto. *Epi.* Niger, formidabilis. *Usus.* Verres, ut alter Orcus venit Ennam.

Ordinatè, ordentlich. *Usus.* Ordinatim, ordinè, ex ordine, compositè, distinctè, distributè. *Usus.* Ille passim, ego ordinatè.

Ordinarius, a, um, ordentlich. *Usus.* Ordinaria consilia.

Ordinatim, ordentlicher Weise. *Syn.* Ordinatè.

Ordino, as, avi, atum, are. ordnen. *Syn.* Compono, constituo, in ordinem adduco *vel* redigo, digero, ratione dispono. *Phras.* 1, *Aciem ordinare*, *vulg.* in Schlachtordnung stellen. Aciem constituere, dirigere, componere, struere; agmen componere; in ordinem cogere; in certum ordinem milites cogere; in certas partes distribuere; in certos numeros distribuere; ac suo quemque loco statuere; ordines instruere. 2. *Rempublicam habemus optimè ordinatam*, wir haben einen wohl eingerichteten Staat. Ex inordinato, in ordinem adductam, pulcherrimè digestam; suis momentis, atque summô judiciô dispensatam, ac dispositam habemus. Omnia suis ordinibus moderata. 3. *Ordinatus est Sacerdos*, *vulg.* er ist zum Priester geweihet worden. Sacris, *vel* sacerdotio initiatus, inauguratus est, sacerdos creatus est. *Usus.* Cùm omnia ordinarentur, instruerentur, pararentur.

Ordior, iris, orsus sum, iri. anfangen. *Syn.* Incipio.)(*Finio.* *Usus* Unde orsa est, inde terminetur oratio. Ordiri à facillimis. V, *Inchoo, incipio.*

Ordo, inis, m. Ordnung. *R. ab* ὀρθός, *rectus.* *Syn.* Ratio dispositio collocatio; classis hominum, natio. *Epi.* Accommodatus, admirabilis, alienus, amplus, magnus, pergratus, singularis, florentes, directi. *Phras.* 1. *Nihil ordine actum est*, es ist nichts in Ordnung hergangen. Confusius acta res est, perturbata & confusa erant omnia; gesta sunt omnia præposteris temporibus, confusis personis, perturbatô ordine, perturbatè, confusè agebantur omnia. 2. *Milites sine ordine in hostem ivere*, die Soldaten sind in grösser Unordnung wider den Feind gegangen. Sparsi & inconditi; dispersi & inordinati, sine ducibus certis sine imperio hostem invadunt; incompositô agmine hostem aggrediuntur; effusi, & contemptim; negligenter, & incompositè; acriori impetû, quam compositiori ordine pugnam invère; dispersi & palantes in hostes incurrunt. *Usus.* 1. Ordo est compositio rerum aptis & accommodatis locis. Præcepta suum habent ordinem, domesticô ordine administrantur. In omnibus rebus ordinem adhibere, tenere, sequi, servare, conservare. Ad ordinem se referre. In ordinem adducere, redigere. Ordinem immutare, perturbare. Hoc rectè atque ordine & e republ. factum. Ex ordine rogare sententiam. Extra ordinem; præter ordinem. 2. *Hominum classis, cætus, gradus, natio,* Stand, Gattung. Ordo senatorius, equester. Ordo pecuariorum publicanorum. Omnium ordinum consensus. Ordines ducere. *Præfectorum militarium est*, Ober-Officierstelle vertreten. Altiorem Ordinem assignare, adipisci, In ordinem cogere, redigere. V. *Redigo.*

Ori-

Orichalcum, i, n. Meßing. *Æris genus auri colore.*

Oriens, tis. m. Aufgang, Orient. *Syn.* Ortus.)(*occasus.* *Usus.* Qui terras ab Oriente ad Occidentem colunt.

Origo, inis, f. Ursprung, Beginn. *Syn.* Principium initium, causa, ortus, stirps, semen, fons, caput, autor. *Phras. Hæc origo erat omnium malorum,* das war der Ursprung alles Uebels. Stirps, fons omnium calamitatum; hæc erant malorum fibræ, hoc caput mali; inde natum omnium malorum principium; inde malum omne profluit, dimanat, oritur se diffundit; inde ducta est illa malorum series & catena; inde ortum, exortum, enatum est, quidquid est mali; ab illa scintilla tam triste incendium exarsit. Is casus tot mala nobis peperit, progenuit; inde tot mala nobis creata sunt, in nos redundarunt, in nos profecta sunt; inde tot mala extitere, manavere. V. *Causa.* *Usus.* Originem rei quærere, persequi, reperire. Verborum delectus est origo eloquentiæ. His vestigiis ad mali caput & originem pervenimus.

Orior, iris; ortus sum, oriri. entstehen, entspringen, aufgehen. *R. ab* ὄρομαι, *excitor, surgo.* *Syn.* Nascor, exorior, proficiscor, mano.)(*occido.* *Phras. Ex asperitate vitæ oriatur castimonia, necesse est,* aus dem rauhen Leben muß die Keuschheit entspringen. Ex asperitate vitæ efflorescat, existat, proveniat, manet, enascatur, necesse est. *Usus.* A se oritur illa herba, *suâ sponte nascitur.* Hoc solum, in quo tu ortus & procreatus es. Statu nobili ortus. V. Origo.

Oriundus, a, um. gebürtig, abstammend. *Syn.* Ortus, ortum habens, originem trahens, ducens, deducens; autorem generis ciens. *Usus.* Ab ingenuis oriundus.

Ornamentum, i, n. Zierde, Schmuck. *Syn.* Decus, insigne, honor, dignitas, lumen. *Usus.* In animis vestris ego omnes triumphos meos, ornamenta omnia honoris, monumenta gloriæ condi volo. Cato decus & ornamentum civitatis. Plurima in aliquem ornamenta conferre, congerere. Ornamentis aliquem afficere Multa à me in illum ornamenta profecta sunt. Aliquem ornamentis spoliare. Tollere alicui vetera ornamenta, & minuere. Recuperare dignitatis ornamenta. V. *Honor, Dignitas.*

Ornate, zierlich, geschmückt, aufgeputzt. *Syn.* Eleganter, polité, splendide, composité, non inornaté, non inculté.

Ornatus, ûs, m. Zierde, Schmuck. *Syn* Ornamentum: lux verborum, flos orationis. *Epi.* Acerbus & lugubris, admirabilis, amplus, aptus, non dignus, elegans, insignis, magnificus, magnus militaris, mirabilis, muliebris, novus, oratorius, perpetuus. *Usus.* 1. Ornatus orationis tanquam vestis. Removere, negligere omnem ornatum. Hæc quasi lumina magnum afferunt ornatum orationi. 2. *Vestitus.* Kleidung. Statua ornatû militari. Ornatus regalis.

Orno, as, avi, atum, are. zieren, putzen, schmücken. *Syn.* Exorno, illustro, decoro, honesto, ornatum affero, ornamenta congero, ornamentis afficio, ornamento sum: paro, adorno, instruo. *Adv.* magnificè, mirabilius, rhetoricè, tragicè, splendidè, vehementer, justissimè, meritò, copiosè, leviter, propè, maximè, amplissimè. *Phras.* 1. *In te ornando omnes conspirant,* es suchen dich alle ansehnlich zu machen. Omnia in te ornamenta honoris certatim conferunt, congerunt. In amplificanda dignitate tuâ, in cumulandis honorum insignibus certatim omnes elaborant. Nemo est, à quo non ornamenta quædam honoris in te profecta sint; qui tibi non mirifice cupiat; qui quæ sunt in Republica amplissima, tibi deberi non fateatur. 2. *Litteræ maxime hominem ornant,* die Wissenschafften zieren einen Menschen. Maximum homini accedit ex litteris ornamentum; litteræ homini maximum afferunt, conferunt ornamentum; maximo ornamento sunt; hominem exornant, illustrant, honestant; honestum & ornatum reddunt, efficiunt. *Usus.* Classem convivium ornate, & apparare, zurüsten, zurichten. Beneficiis, laudibus, honorum insignibus ornare. Locus ad dicendum ornatus. Domicilium, signis, tabulis, rebus omnibus necessariis ornatum. Autoritate, præsidiis & studiis aliquem ornaré.

Oro, as, avi, atum, are. bitten, eine Rede halten. *Syn.* Rogo, obsecro, obtestor. *Adv.* Etiam atque etiam, meliûs, planè, vehementer. *Phras.* 1. *Orare, vulg.* beten, sein Gebet verrichten, *Latinè:* precari, preces fundere; precibus sollicitare, votis supplicibus fatigare DEUM; DEUM precibus quam religiosissimè colere, venerari. DEUM per preces suppliciter consulere; ad preces, precibus se dare; in vota & preces in ardentissimam precationem se effundere; ad DEUM confugere; divinum præsidium, auxilium, divinam opem implorare; DEO ardenter supplicare; dies, noctesque in precando ponere. 2. *Devote orare, vulg.* andächtig beten, Junctas manus ad cœlum attolere, & animum ad DEUM transferre: conjunctis manibus, versisque in cœlum oculis statas precationes distin-

distinctè, citra festinationem, cum ardentissimâ cogitatione, & pietate pronunciare. *Usus*. 1. Peto igitur à te, vel si pateris, oro. Multis & supplicibus verbis orat. DEUM orare, & precibus placare, GOtt bitten, und versöhnen. 2. *Orationem habeo*, eine Rede halten. Nemo capitis causam meliùs oravit. *Oro*, beten, *sine casu verbi, vulg.*

Ortus, ûs, m. Ursprung, Anfang. *Syn.* Exortus: oriens.)(*occasus*. *Epi.* Gravior, verior, moderatus & constans, præclarus similis & minimè generosus; clavi, nitidi. *Usus*. Multæ lectæ à Socrate ortum habent. Siderum ortus, & obitus. Cato ortu Tusculanus, dem Herkommen nach. Ortus omnium artitum rudis fuit & exilis. V. *Origo*.

Os, oris, n. der Mund, das Maul. *Epi.* Alacre & promtum, aptissimum, ardens coruscum, durissimum, ferreum, ferum, fœtidum, importunissimum, impurissimum, incolume, infame, infestum, intimum, plenius, pulcherrimum, supinum, tacitum, pristinum. *Usus*. 1. Cibum alicui in os ingerere. 2. *Conspectus, vultus, præsentia*, Angesicht, Gegenwart. Tu, cujus os mihi ante oculos versari solet. In ore vulgi versabatur. Frequens in foro, in ore, in oculis. 3. *Sermo*, Rede. Id tibi frequens in ore est. Brutus in ore, & desiderio omnium est, offt von einem reden. 4. *Introitus, aditus*, Eingang. In ore portus. 5. *Impudentia*, Unverschämtheit. Nostis os hominis & audaciam. Os tuum ferreum senatum convicio verberavit. Dudum os perfricuisti. Ore pleno, in os laudare aliquem.

Os, ossis, n. Bein. *Usus*. Quid dicam de ossibus, quæ subjecta corpori mirabiles commissuras habent, & ad stabilitatem aptas, & ad omnem corporis actionem. Cineri & ossibus mortui illudere, maculam inurere.

Oscen, inis, m. Sing-Vogel. *Syn.* Avis ore *vel* cantu auspicium faciens. *Usus*. Aves & alites, & oscines.

Oscitans, tis, g. o. gähnend. *Syn.* Negligens, ignavus, segnis. *Usus*. Illa oscitans & dormitans sapientia. V. *Piger*.

Oscitanter, hinlässig, saumselig. *Syn.* Negligenter, indiligenter. *Usus*. Tam solutè, tam leniter, tam oscitanter.

Oscitatio, onis, f. * das Gähnen.

Oscitor, aris, atus sum, ari. gähnen. *Syn.* Dormito, otior. *Usus*. In tanta calamitate oscitaris adhuc dum? V. *Cesso, otior*.

Osculatio, onis, f. das Küssen.

Osculor, aris, atus sum, ari. küssen. *Syn.* Suavium do, dissuavior, osculum do, osculum fero. *Phras.* *Terram religione inclytam osculatus est*, er hat die geheiligte Erde daselbst andächtig geküsset. Pio osculo terram contigit; terram pio osculo appetivit; terræ osculum tulit, dedit; terram dissuaviatus est. V. *Basium*. *Usus*. Complexus filium, osculatusque dimisit.

Osculum, i, n. Kuß. *Syn.* Suavium. *Usus*. Osculum dare, *vel* ferre matri.

Ostendo, is, di, sum, ere. zeigen, weisen. *Syn.* Demonstro, indico, planum facio, declaro, propono, doceo. *Adv.* Apertè contra, insidiosè, neque, opinato, optimè; palam, paulùm, probabiliter, quam brevissimè, ultrò, vulgò. *Phras.* *Rem clarè ostendi*, ich habe die Sache klar gezeiget. Digitum in rem intendi; exposui, planum feci: rationes, demonstrationes, quæ vim afferent, quæ ad id cogerent, congessi; ut se res haberet, clare exhibui, explicui, demonstravi. *Usus*. Os tuum non modò ostendis, sed offers. Bellum ostendere potius, quam inferre. V. *Perspicuus*.

Ostentatio, onis, f. Prahlerey. *Syn.* Venditatio, jactatio, simulatio, vanitas. *Epi.* Gloriosa, inanis, insolens, magnifica, popularis, puerilis. *Usus*. Vitanda est ingenii, ostentationisque suspicio. Qui simulatione, & inani ostentatione stabilem se gloriam consequi posse, arbitrantur, vehementer errant. V. *Jacto, Glorior*.

Ostentator, oris, m. Prahler, aufgeblasener Mensch. *Syn.* Gloriosus. *Epi.* Pecuniosus. V. *Superbus*.

Ostento, as, avi, atum, are. sich prahlen. *Syn.* Vendito. *Adv.* Apertè. *Usus*. 1. Venditare ingenium, prudentiam ostentare. 2. *Præ me fero expono*, vorgeben, zeigen. Bellum ex altera parte ostentat. Ex altera cædem. Aliud moliri, aliud speciè simulationis ostentare. V. *Glorior*.

Ostentum, i, n. Abentheuer, Vorzeichen. *Syn.* Portentum. *Epi.* Grave, triste. *Usus*. Magnorum periculorum metus ex ostentis portenditur. Appius ostenta facit de signis & tabulis. V. *Omen*.

Ostentus, ûs, m. * Verspottung. *Usus*. Egone Jugurthæ ostentui essem?

Ostiatim, von Haus zu Haus. *Usus*. Ostiatim panem quærere.

Ostiarium, ii, n. * ein gewisser Tribut von denen Häusern. *Syn.* Tributum in singula domorum ostia imperatum. *Usus*. Frumentum, ostiaria, arma, vecturæ imperabantur.

Ostium, ii, n. Hausthüre. *Syn.* Janua. *Usus*. Portus, fluminis ostium & aditus.

Ostrea, orum. n. Meerschnecke. *Usus*. Ostreis & conchylibus abstinere.

Otior, aris, atus sum, ari, müßig gehen, faullentzen. *Syn.* Nihil ago, cesso, vaco, otiô abutor.)(*Negotior*. *Phras*. 1. *Non otiabor*, ich werde nicht müßig seyn. Non cessabo; non ero feriatus à nostris litteris; non ita complectar, sequar otium, ut desidiæ me dedam; non committam, ut otiô diffluam, tabescam, langueam, hebescam; non committam, ut, quod solet, animus otiô luxuriet, lasciviat; aut senescat; etsi nihil est, quod agam, non tamen indormiam. 2. *Turpe est otiari*, es ist schändlich, alleweil müßig gehen. Turpe est, compressis, quod ajunt, manibus sedere; otiô, situ, desidiâ marcescere, otiô se trahere, otiô, segnitie demittere animos; otium ac tempus conterere, terere; cessatione torpescere. *Usus*. Otiandi, non negotiandi causâ Siracusis abest. V. *Prigitia*.

Otiosè, müßig, faul. *Syn.* Per otium, vacuô animo & solutô.

Otiosus, a, um. müßig, nachläßig, faul. *Syn.* Cessans, nihil agens, feriatus, vacuus; laxatus curis; qui animo vacuo, ac soluto; qui curâ vacat, & negotio; iners, languidus, vacuus ab opere, solutus ab opere; qui in otio est, in otio desidet.)(*operosus semper aliquid agens*. *Adv.* Nimium, nunquam. *Usus*. Cessatio libera, & otiosa. Nihil otiosâ vitâ jucundiùs, si quoddam doctrinæ atque studiorum pabulum habeat. Alienæ calamitatis otiosus spectator. V. *Piger*.

Otium, ii, n. Arbeit-freye Zeit, Ruhe, Faulheit. *Syn.* Tempus-spatium, vacuum tempus, laxamentum, cessatio libera atque odiosa, remissio, vacatio à labore, quies, vacatio ætatis, tranquilitas vitæ, facultas vacui & liberi temporis. *Epi.* Commune domesticum, forense, honestum, inertissimum & desidiosissimum, jucundum, litterarum, luxuriosum, majus, moderatum, multum, nimium, nimis otiosum, præparatum, primum & summum, tantum, urbanum. *Phras*. *Siquid otii nactus fuero, litteras ad te dabo*, wann ich eine freye Zeit haben werde, werde ich dir schreiben. Si otium erit; si vacabit; si per occupationes licebit; siquid habeo vacui temporis; si è negotiis emersero, respiravero; si occupationibus vacui temporis aliquid eripere licebit; si liber à negotiis fuero; si me iis rebus, quibus nunc implicatus teneor, explicavero; si ab occupationibus me expedivero; siquid otii dabitur, præstabitur, tribuetur à negotiis; si occupationibus relaxtus fuero; si vinculum illud occupationum, quo & assiduè adstringor, & arctissimè, non dicam exolvetur, sed paululùm modò, paulisper, aliquantulùm, aliquantisper, nonnihil, aliquâ ex parre laxabitur, litteras à me quam primum accipies. *Usus*. Raró otium nanciscor, & id, quod datur, ferè in Philosophia consumo. Otiô affluere, abundare, Zeit genug haben. Per otinm aliquid facere, mit gelegener Zeit etwas thun. Si otium fuerit, ad scribendum me conferam. Referre se in, *vel* ad otium & quietem. Otium & solitudo langorem afferunt hominibus. Inertissimo & desidiosissimo otio frui: pertrui. Otium perturbare, die Ruhe stören. In otii portum confugere. In otio considere.

Ovans, tis, g. o. sich erfreuend, gleichsam triumphirend. *Syn.* Propè triumphans. *Usus*. Ovantes urbem introibant. Ovanti urbem ingredi concessum est.

Ovis, is, f. ein Schaaf. *R. ab* οἶς. *Syn.* Pecus. *Usus*. Ovium villis contextis homines vestiuntur. O præclarum custodem ovium, ut ajunt, lupum! Ovium usus nullus, ubi pastor deest. Ovem lupo committere. *Prov.* den Bock zum Gärtner machen.

Ovum, i, n. ein Ey. *R. ab* ὠόν. *Epi.* recens hypenemium, Zephyricum, seu irritum, durum, molle, tremulum, seu sorbile, geminum; frixum. *Usus*. Anatum ova gallinis supponimus. Pisces ova, cùm genuerint, &c. Ova parere, Eyer legen. Ovis incubare, brüten. Ex ovis pullos excludere, ausbrüten. Integram famem ad ovum afferre. Ovum ovo tam simile, vel similius non est. *Prov. de rebus simillimis*

P. Pa-

P.

Pabulum, i, n. Futter, Weide. *Syn.* Pastio *Epi.* naturale, pingue. *Usus.* Consideratio pabulum animi. Pabuli â terra procreati ubertas, *vel* tenuitas. Magna est hôc annô pabuli copia. Frumenta in pabulum missa.

Pabulatio, onis, f. Sammlung des Futters. *Usus.* Hostes pabulatione prohibere.

Pábulator, oris, m. Futtersammler. *Usus.* Missi pabulatores.

Pabulor, aris, atus sum, ari. auf die Futtersammlung, ausgehen. *Syn.* Pabulum quæro. *Usus.* Papulandi causa; pabulatum missa cohors.

Pacatus, a, um. ruhig, gestillet. *Syn.* Quietus, tranquillus.

Pacificatio, onis, f. Friedensschluß. *Usus.* Ne te in hanc pacificationem interposueris. V. *Conditio.*

Pacificator, oris, m. Friedensstiffter. *Syn.* Qui pacem facit.

Pacificarius, a, um. zur Schliessung des Friedens gehörig. *Usus.* Legatio pacificatoris.

Pacificus, a, um. friedsam. *Syn.* Quietus.

Paciscor, eris, pactus sum, cisci. einen Vertrag machen. *Syn.* Pango, depaciscor, pactum *vel* pactionem facio, pactionem cum aliquo conflo, pactionem *vel* fœdus facio, fœdus cum aliquo ferio. *Adv.* inique. *Usus.* Pacisci sibi præmium, mercedem ab aliquo. V. *Pactum*, *Pactio.*

Páco, as, avi, atum, are. befriedigen, in Ruhe setzen. *Syn.* In tranquillum, redigo; sedò, pacatum reddo, *Phras. Nondum penitùs pacati erant hi populi,* diese Völcker waren noch nicht völlig ruhig. Populorum istorum animi mentesque à superiore bello nondum resederant; nondum quiescebant, acquiescebant, conquiescebant populorum istorum feroces animi; nondum penitus illorum turbæ, ac seditiones compressæ erant, ac cohibitæ. V. *Tranquillus.* *Usus.* Civitates pacatæ. V. *Concilio, conjungo, amicitiam redintegrare.*

Pactio, onis, f. Vertrag, Vergleich. *Syn.* Pactum conventum, conditio fœdus. *Epi.* Nefariæ, bellicæ, hostiles, iniquæ, non modo publicæ, verum etiam privatæ oratorum. *Usus.* Ad pactionem venire, adire, accedere, einen Vertrag eingehen. Pactionem conflare cum aliquo, facere conficere, Vertrag machen. Pactione aliquem sibi obstringere, obligare, durch Versprechen sich einem verbinden. In pactione manere, bey dem Vertrag bleiben. A pactione recedere, den Vertrag umstossen, nicht halten.

Pactór, oris, m. der einen Vertrag stiffte, Unterhändler, Schiedsmann. *Usus.* Societatis pactores.

Pactum, i, n. Vertrag, Vergleich. *Syn.* Pactio, conventum, conventio, decisio, conditio. *Phras. Quæ è pacto tibi debeo, fideliter præstabo,* was ich dir durch Vertrag schuldig bin, das werde ich treulich bezahlen. De quibus inter nos convenit; quâ pactione obstrictus teneor, quâ conditione tecum pepigi, decidi, integrè & summâ fide à me servabitur. Stabo conventis, pactis; à pacto & constituto pretio non recedam; quod inter nos pactum, transactum, decisum est, præstabo. V. *Pactio.* *Usus.* Pacta, conventa, stipulationes. Pacta & promissa nec vi, nec malô dolô facta, præstanda & servanda sunt. Pactô stare. In conditione atque pactô manere. Nescio, quô pactô fiat.

Pædagogus, i, m. Zuchtmeister, Lehrmeister. R. a παῖς, & ἀγωγος, *pueri dux* *Syn.* Pueri custos. *Phras. Est Pædagogus illius,* er ist sein Lehr- oder Zuchtmeister. Ejus moribus regendis, aut formandis præfectus est; pueritiam ejus format; hunc moderatorem pueritiæ suæ habet.

Paganus, a, um. der auf einem Dorff ist. *Usus.* Nullum est hac in urbe collegium, nulli pagani, nulli montani. *Paganus,* ein Heyde, *vulg. Latinè:* priscæ superstitionis sectator, falsorum Numinum cultor.

Pagella, æ, f. ein Blättlein im Buch. *Usus.* Extrema pagella pupugit me.

Pagina, æ, f. ein Blat im Buch. *Epi.* Extrema, postrema, prior. *Usus.* Quasi in extremâ paginâ. Meam parsimoniam hujus paginæ, contractio significat. Pagina ista me perturbavit, magnæ molestiæ fuit.

Pagus, i, m. ein Dorff. R. *a* pago. *obsol.* seu

seu pango, & conjungo, *aliis a* πατγή, *fons*; *quòd ad fontes ædificabantur ad aquanda pecora. Syn.* Villa. *Usus.* Pagorum & vicinitatum omnium collegium.

Pala, æ, f. das Blättlein an einem Ring. *Syn.* Annuli pars latior, cui gemma inseritur, aut signum insculpitur.

Palæstra, æ, f. Fechtschul, Kampfplatz. R. *b* πάγη, *luctatio.* Syn. Gymnasium, *Usus.* Palæstræ dare operam. Istuc palæstræ multum habet, & olei. V. *Schola.*

Palæstricè, fechterisch. *Syn.* Palæstritarum more.

Palæstrita, æ, m. Fechter, Ringer.

Palàm, öffentlich. *Syn.* Manifestè, apertè, in conspectu omnium; in oculis omnium; in ore atque oculis omnium; sub oculis; inspectantibus omnibus; luce & palàm.)(*clàm ex occulto, & insidiis. Usus.* Luce & palam, in foro, Nondum palam factum erat scelus. V. *Conspectus, Præsens.*

Palatium, ii, n. Pallast, Fürstliches Haus. R. *a* φαλος, *splendidus. Us.* Descendit de palatio.

Palatus, i, m. Gaume. *Syn.* Pars oris interior, in quâ sensus est gustatus. *Epi* Extremus infimus, virtus. *Usus* Voluptas, quæ palatô percipitur. Non sequitur, ut cui sapit, ei non sapiat palatus.

Palea, æ, f. Spreu. *Usus.* Paleam, aurumve portet navis; ad benè gubernandum nihil interest.

Palimpsestum, i, n. Schreibtäfelein. *Usus.* Laudo; quod in palimpsesto scripseris, in chartula mallem.

Palinodia, æ, f. Widerruf. *Syn.* Retractatio. *Phras. Palinodiam cecinit*, er hat alles widerruffen. Retexuit orationem suam; juravit nolle esse dicta, quæ in me protulisset; non difficulter permotus est ad receptum pertinacis sententiæ; ea, quæ in me jecerat, ùt indicta esse voluit; revocavit omnia, quæ intemperanti linguâ in me effuderet. *Usus.* Palinodia subturpicula mihi esse videbatur.

Palla, æ, Frauenmantel. *Vestis muliebris genus.*

Palladium, ii, n. Bildnis der Pallas. *Syn.* Signum Palladis. *Usus.* Libros ex medio incendio velut Palladium sustulit.

Palleo, es, ui, ere. erbleichen, bleich werden. *Syn.* Expallesco, exalbesco. *Phras. Palluit ad conspectum militis*, er ist gantz erblasset da er den Soldaten gesehen. Pallor homini suffusus est, & totum corpus vitalis color reliquit; exspiranti similis fuit; oris exanguis notas pallor confuderat; exanguis ac pallore deformis constitit ad conspectum militis. *Usus.* Sudat, pallet, erubescit. titubat.

Palliatus, a, um. mit einem Mantel angethan. *Usus.* Græcus judex modo palliatus, modô togatus

Pallidus, a, um. * bleich, blaß. *Usus.* Pallidô cortice arbor.

Palliolùm, i, n. ein Mäntelein. *Epi.* sordidum. *Usus.* Sæpè est sub palliolo sordido magna sapientia.

Pallium, ii, n. ein Mantel *Syn.* Amiculum vestibus injici solitum, *quod Græcorum proprium fuit, ut toga Romanorum. Epi.* Aptum ad omne tempus, laneum, purpureum. *Usus.* Pallium in collum conjicere; collò injicere; onerare humerum palliò, den Mantel umnehmen. Pallium alicui detrahere. Palliò tegere, Iste cum pallio purpureo. Colligere Pallium, den Mantel aufheben.

Pallor, oris, m. bleiche Farbe. *Usus.* Terrorem pallor, & dentium crepitus consequitur. Magnô cum tremore, & pallore, aliquid dicere; pallorem traho, contraho, in Pallorem verti; pallore inflci. V. *Palleo.*

Palma, æ, f. die flache Hand: Palm, Palmbaum. R. *a* παλαμη, *vola explicata. Syn.* Manus pars interior; victoria, principatus. *Phras. Ille de omnibus palmam tulit*, er hat alle übertroffen, überwunden. Palmam retulit; omnibus palmam eripuit. V. *Supero, Vinco. Us.* 1. Dialectica pugno, Rhetorica palmæ similis est. 2. *Arbor palma,* Palmbaum. *Epi.* Lemniscata; procera & tenera, urbana. Palmæ agrestes, multæ, plurimæ. Palma nobilissima illa arbor, nulli cedit ponderi, sed contra assurgit, & reluctatur. *Transl. Victoria*, Sieg, Palmzweig. Eloquentiæ palmam alicui dare, deferre. Palmam alicui dubiam facere.

Palmaris; e. zum Gedächtniß des Siegs gehörig, hauptsächlich. *Usus.* Statua palmaris. Palmaris illa Philosophorum sententia.

Palmarius, a, um. hauptsächlich, vornehmste

nehmste. *Usus.* Id est quod palmarium puto me reperisse.

Palmus, i, m. * einer Hand breit. *Mensuræ genus.*

Palor, aris, atus sum, ari. * umherschweiffen und streiffen. *Syn.* Vagor, dispergor. *Usus.* Vagi per agros palantur milites. Exercitus per silvas fuga palatus. V. *Vagor erro.*

Palo, as, are; Palpor, aris, atus sum, ari, tätscheln, streicheln, schmeicheln. *Syn.* Adulor, blandior, assentor. *Adv.* planè. *Usus.* Palpari aliquem.

Palpebræ, arum, f, Augbraune. *Syn.* Tegumenta oculorum mollissima. *Epi.* resectæ.

Palpito, as, avi, atum, are. zittern und klopffen. *Syn.* Tremore concutior. *Usus.* Cor animantis evulsum ita mobiliter palpitabit. V. *Trepido.*

Palpum, i, n. * das Schmeichlen, Streichlen. *Syn.* Blanditiæ. *Usus* Palpum alicui obtrudere. Aliquem palpô percutere. V. *Adulor.*

Paludamentum, i, n. * Leibrock der Feldfürsten. *Syn.* Insigne & ornamentum militare, præcipuè Imperatorum.

Paludatus, a, um. der einē Leibrock eines Feldfürsten trägt. *Syn.* Paludamento ornatus.

Palus, i, m. ein Pfahl. *Syn.* Lignum in terra infixum, depactum. *Usus.* Damnati producuntur, ad palum alligantur.

Palus, udis, f. eine Pfütze, Sumpf, Morast. *R. a* πηλὸς, *lutum.* *Usus.* Paludes siccare. E paludibus emersit.

Palustris, e. * sumpfig, mosicht. *Usus.* Locus palustris.

Pampinus, i, m. Rebenblat. *Syn.* Folium vitis. *Usus.* Uva vestita pampinis nimios solis defendit ardores.

Panchrestus, a, um. zu allen Kranckheiten heilsam. *Usus.* Panchrestum medicamentum.

Pandiculor, aris, atus sum. ari. * sich recken, strecken. *Usus.* Oscitans pandiculatur.

Pando, is, pandi, passum, ere. aufthun, ausbreiten. *Syn.* Aperio. *Adv.* longè se, latè se. *Usus.* Orationis vela pandere, Passis velis provehi. V. *Aperio.*

Panegyricus, i, m. Ehren- und Lobrede. R. *a* πᾶν *&* ἀγείρω. *Syn.* Laudatio, *sive* oratio & concio in conventu habita.

Panegyris, is, f. eine feyerliche Zusammenkunfft. *Syn.* Solennis, & publicus conventus, seu celebritas. *Usus.* Erat illô ipsô die nundinarum Panegyris.

Pango, is, pepigi, pactum. ere. einschlagen, einstecken. *Syn.* Figo, defigo; compono, condo, scribo. *Usus.* Carmen societatem, pacem pangere. V. *Paciscor, pactum.*

Panis, is, m. Brod. R. *a* πάω, *vescor; vel a* πᾶν, *omne, quòd cum omni cibo apponatur; vel à* pascendo. *Usus.* Pistor domi nullus, panis cibarius nullus, nulla cella.

Pannosus, a, um. übel gekleidet, zerlumpt. *Syn.* Pannis obsitus, malè vestitus, sordidatus.

Pannus, i, m. ein Tuch. *Usus.* Pannis annisque obsitus.

Panthera, æ, f. Pantherthier, Leopard. *Bestia maculosa.*

Papaver, eris, m. * Magensaamen.

Par, aris, g. o. gleich. *item neutr.* ein Paar. *Syn.* Parilis, æqualis, similis: socius alicujus rei.)(*Dispar, impar.* *Adv.* planè, omninò, nequaquam, propè pares absolutè, æque inter se, perfectè. *Phras.* 1. *Omnibus ferè rebus pares sumus,* wir seynd fast in allem gleich. In eadem æquatione gratiæ ac dignitatis sumus, ejusdem fortunæ consortes; in communi fortunâ sumus; maxima est inter nos æqualitas, & similitudo; institutis, animisque nihil inter nos dissidemus; maxima est inter nos rerum omnium exæquatio. Omnia prope mihi paria sunt tecum; institutis, animisque summè congruimus; æquas habemus partes; æquâ fortuna utimur. *Par pari referam,* ich werde gleiches mit gleichem vergelten. Scito, paratam tibi pestem, ut participis partem; ùt memeris, habebis; par pari reddam. *Usus.* 2. Par nobile gladiatorum. Par est, quod inter omnes æquale est. Neminem in dicendo habuit parem. Tot hostibus pares non sumus. Hoc mihi par tecum est. 2. *Decet, æquum est,* sollen, sich geziemen. Dubito, quid me facere par sit. V. *Similis æqualis.*

Parabilis, e. das leicht zu bekommen ist. *Syn.* Facilis inventu & paratu. *Usus.* Parabilis victus, convivium, divitiæ.

Paradoxa, orum, n. seltsame Dinge. *Usus.* Paradoxa Græci, nos admirabilia dicamus, contra opinionem.

Paralysis, is, f. der halbe Schlag. *Syn.* Resolutio nervorum.

Parasceve, es, f. Char-Freytag. Dies quô se pro nobis Christus in cruce victimâm obtulit. Dies redempti orbis memoriâ sacer; dies, quô cælestes iras

iras in omne genus hominum intentas suô olim capite excepit. Consecrata, dicata, sacrata Christo morienti dies. Funestissimus post natos homines dies, qui salutis nostræ parenti, autori vindici sanguinis pretio stetit.

Parasitus, i, m. Schmarotzer, Tellerlecker. *Syn.* Mensarum asseclâ.

Paratè, bereit, geflissen. *Usus.* Sumptò spatiô ad cogitandum paratè, ornateque dicere.

Paratus, a, um. fertig, bereit, willig. *Syn.* *Promtus*, expeditus, instructus, qui præsto est.)(*Imparatus*, *Adv.* benè, bene ad fortitudinem, jam pridem ad cædem, omninò est armatus contra fortunam præclare. *Phras.* 1. *Probe paratus & instructus adero*, ich werde wohl bereit mich einfinden. Nemo me paratior, expeditior erit; exercitatus, erectus, armatus animis adero; ita dimicationi instructus intentusque; ita paratis, compositisque rebus, ita alacri animô adero, ut nihil in me moræ sit, ut per me non stet, quin res tota ex templo ficiatur. Non est, ut currentem incites, ita ad omnia præstô sum. 2. *Parata erunt omnia, quæ ad usum sunt necessaria* es wird alles in Bereitschaft stehen, was dazu vonnöthen ist. Rerum omnium paratam expositamque copiam invenies; inpromptu; ad manum erunt omnia. *Usus.* Paratus ab exercitu, è rebus necessariis. Ad omne facinus paratissimus. Paratus, ac bene meditatus in forum venit. Omnibus naturæ, & artis præsidiis ad dicendum paratus. V. *Expeditus.*

Parcè, sparsam, genau. *Syn.* Restrictè, sobriè, parùm, continenter.

Parco, is, peperci, parsum, ere. verschonen. *Syn.* Ignosco, remitto, condono, veniam do, impunitatem do, impunitum scelus fero: tempero.)(*Perdo*, *spolio*. *Adv.* gratis alicui, omnino alicui, omninô non parùm valetudini. *Phras.* 1. *Dignus es, ut tibi parcatur.* du bist würdig, daß man deiner verschone. Veniam, impunitatem mereris; dignus es veniâ, immunitate; dignus es, ut tibi condonetur, remittatur, ignoscatur venia detur; delicti gratia fiat; ut ad hanc culpam conniveatur; ut impunè feras; ut id delictum impunè abeat. 2. *Templis tamen parcebat hostis*, der Feind hat doch der Kirchen verschonet. Templis tamen temperatum; ira belli à templis abstinuit; à templis tamen manum hostis abstinuit. 4. *nobis plane non parcitur*, man verschonet unser gantz und gar nicht. Nihil aut laxamenti, aut veniæ habemus; nihil laxamenti datur nobis; nulla nobis à labore vacatio datur conceditur; otii nobis à labore nihil datur. *Usus.* Non parcam operæ. Mihi, quæso, parce, ac dignitati meæ. Hic nec suæ unquam, nec alienæ pudicitiæ pepercit. V. *Venia, Impunitas, Indulgeo.*

Parcus, a, um. sparsam. *Syn.* *Parvô contentus* frugalis, attentus ad rem.)(*Prodigus luxuriosus.* *Phras.* *Parcus es nimium*, du bist gar zu sparsam. Nimiùm attentus ad rem es; durus, difficilis, tenax es; restrictior ad largiendum, ac propè rusticanâ quadam parsimoniâ es: attentior ad rem es, quàm sat est; maximum vectigal in parsimonia reponis; parce nimium sumptum facis; parsimonia illa tua non longè abest à sordibus, & malignitate; in faciendo sumptu parcus es, & restrictus; sumptui parcis, sed restrictè nimiùm, ac pænè sordidè. V. *Avarus, Sordidus.* *Usus.* Parcus pater & tenax.

Parens, tis, g. o. Vater oder Mutter. *Syn.* Pater aut mater, procreatores. *Epi* antiquior, antiquissima, sanctissima, bonus & liberalis, communis omnium, grandis natu, iners, impurus atque improbus, justus, optimè meritus, miserrimus, optimus, nitissimus Parentes cari, carissimi, humiles, miseri, multi perpetui. *Usus.* Parentes non alere nefarium est. Parentes propter quos suavissimam hanc lucem aspeximus, carissimos habere debemus. Me sicut alterum parentum diligit, & observat. Horum ego operum parens, effector sum.

Parentalia, orum, n. Todtenmahl. *Syn.* Justa, & convivia funebria.

Parento, as, avi, atum, are. der Eltern Leichbegängniß halten. *Syn.* Justa solvo, facio, perago, funus facio. *Usus.* Alicui parentare.

Pareo, es, ui, ere, gehorchen. R. *a* παρέω, *vel* πάρειμι, *adsum.* *Syn.* Obedio, obtempero, dicto audiens sum, morem gero)(*Imperio.* *Adv.* diligentissimà, molestè, occultissimè, proximè legi. *Phras.* *Parere tandem coactus est*, er ist endlich zum Gehorsam gebracht worden. Jugum tandem accepit; frenum recepit, frenum accepit; in potestate, in autoritate senatûs futurum se recepit; imperata facturum; in officio futurum se recepit. V. *Obedio.* *Usus.* Dolori, iracundiæ parere. Necessitati, tempori parere & servire. Alicujus consiliis, cupiditati suæ parere.

Paries, etis, m. Wand, Mauer. *Syn.* Murus, ma-

maceria. *Usus.* Parietem ducere, vestire, dealbare. Parietem perfodere, disturbare. Nihil mihi intra parietes meos tutum, nihil insidiis vacuum video. Parietum præsidiò a furore hominis me tutatus sum. Duos linire parietes. *Prov.* lauf beyden Achseln tragen.

Parietinæ, arum, f. baufällige Wand. *Syn.* Parietum rudera, reliquiæ. V. *Ruina.*

Parilis, e. gleichförmig. *Syn.* Par, similis. *Usus.* Parilis ætas, vox, honor.

Pario, is, peperi, partum ere. gebähren. *Syn.* Partum edo, partum enitor, partum facio, partu levor: *transl.* gigno. profero, procreo. *Adv.* Aliquando. *Usus.* Factis sibi maximam gloriam peperit. Voluptatem, ægritudinem ea res mihi maximam peperit. Fruges, quas terra parit & procreat. V. *Causa.*

Pariter, gleichfalls, ebenmäßig. *Syn* Similiter, æqualiter, æque simul, vicissim. *Usus.* Crescunt pariter & decrescunt cum luna conchylia. Pariter cum vita sensus abit. Pariter, æqualiterque inter se amare. Ille mecum pariter moleste fert.

Parma, æ, f. *runder und kleiner Schild. *Syn.* Breve scutum peditum.

Paro, as, avi, atum, are. bereiten, zurüsten, zuwege bringen, erwerben. *Syn.* Comparo, adparo, orno, adorno, instruo, instituo, melior, viam, munio. *Adv.* Repente, sensim omnia, turpissimè eloquentiam, utrobique hospitum. Acerime bellum, diligenter, melius, publicè convivia. *Phras. Parat se ad iter,* er richtet sich auf die Reise. Ad iter accingitur, itineri se accingit; itineris apparatu distinetur; ad iter se comparat, iter adornat; in procinctu stat. V. *Institutio, instruo, comparo. Usus.* Instruere & parare convivium. Huc te para.

Parochus, is, m. Wirth, so Freytafel hält für Fremde. *Syn.* Publicus minister, curatorque; qui peregrinis publicò nomine necessaria procurat. *Epi.* Publicùs. *Parochus,* ein Pfarr-Herr. Curio sacer. *Parochia, vulg. rectius:* Parœcia, Pfarre.

Parricida, æ m. Vater- oder Mutter-Mörder, Verräther des Vaterlands. *Syn.* parentis interfector. *Epi.* Certissimus patriæ; importunus, impius, impurissimus, teterrimus, audacissimus. *Usus.* Parricidæ insui voluerunt in culeum, atque in flumen dejici.

Parricidium, ii, n. Vater- oder Mutter-Mord, Verrath des Vaterlands. *Epi.* Fœdissimum, fraternum, manifestum, nefarium, familiare. *Usus.* Nefariò se patriæ parricidio obstrinxit.

Pars, tis, f. Theil, Stück. *Syn.* Portio, membrum: species, forma: factio, secta. *Epi.* Absoluta & assumtiva, negotialis, alicujus vitæ adversa, æqua, æqualis, aut altero tanto major, dimidia, diversa & dissimilis, exigua, extrema, gravior, honestior, inchoata, inferior, interior, interna, vehemens, intima urbis, læva.)(*Dextra.* Laudabilis orationis, lenissima animi, levissima, liberá; magna honorum, urbis noctis, maximè ægra & prope deposita reip. maritima provinciæ, necessaria, optima, princeps rationis & intelligentiæ. turpis calamitosaque, vitæ tenuissima, contraria. partes certæ, cæteræ, communes, generales constitutionis, honestiores corporis, præcipuæ, primæ, posteriores, priores. similes principio, sui similes, singulæ, sinistræ, superæ, superiores, ultimæ, utiles. *Phras.* 1. *Pompeji partes contra Cæsarem secutus est,* er hat des Pompejus Partie angenommen. Pompeji partes fovit; in Pompeji partibus stetit; Pompeji partibus studebat, favebat; Pompejanarum partium erat; à Pompejo stetit; cum Pompejo stetit ac sensit; ad causam Pompeji se acclinabat; ad Pompeji rationes se adjunxit; suascum Pompeji rationibus conjunctas habuit; Pompeji partibus infectus est. 2. *Nulli partium est addictus,* er hält sich neutral. Integrum se servat; nullis partium studiis infectus est; nullarum partium est; inte utramque partem medius manet. V. *Neuter. Usus.* 1. Genus est, quod plures amplectitur partes. 2. *Membrum, portio,* Antheil, Portion. In partem prædæ vocare, venire. Patrimonii partem legare, dare; partem prædæ, exigere, condonare, remittere. 3. *Regio, locus,* Ort, Gegend. Ab orientis partibus advenit. Multas in his partibus copias censemus. 4. *Officium, munus,* Amt, Schuldigkeit. Videntur etiam hic aliquæ meæ partes. Personam aliquam, & partes sibi deposcere. Alicui imponere, dare partes gerendæ rei. Has ego partes volens suscepi, sumsi; volens sustineo, ago, habeo; obtineo. 5. *Factio secta,* Parthey. Cæsaris partes deserere oppugnare. Partes senatus sequi. Nullius partis esse. 6. *Magnam partem,* die meiste Zeit über. Magnam partem tui consolatus abtui. Majorem dici partem desideo. Magnam partem tuis rebus occuper. Noctis magnam partem vigilavi. 7. *Primas, secundas, tertias partes alicui dare,* id est *primum &c. locum, gradum, laudem* den ersten, anderten, dritten Ort einem geben. Primas alicui dare, cedere, tribuere, concedere (*scil.* partes.) Hortensius

ſius facile primas tenebat, ferebat (*ſcil.* partes.) 8. *In utramque, in optimam partem &c.* Multa mihi in utramque partem occurrunt. Magna vis eſt fortunæ in utramque partem, auf beyden Seiten. Hæc accipias in optimam partem, aufs beſte aufnehmen. In eam partem decretum tactum eſt. In eam partem potiùs peccant, quæ cautior eſt, pro virili parte, ſo gut als ich kan. Pro illa tenui, infirmaque parte rempubl. defendi. Ex magna parte, ex aliquâ parte aſſentior, groſſen Theils, eines Theils. In omnes partes intentus, allenthalben. Ab omni parte beatus. vollkommen glückſeelig. Ex omnibus partibus, von allen Seiten her.

Parſimonia, æ, f. Sparſamkeit. *Syn.* Frugalitas, moderatio, mediocritas, ſumptuum. *Epi.* Ruſtica atque inculta, ſumma, apta. *Uſ.* Parſimoniâ rem tueri, Parſimonia ſumma, ſumma eſt diligentia, quâ res familiaris conſervatur, & augetur. V. *Parcus.*

Particeps, ipis, g. o. theilhafftig. *Syn.* Conſors, ſocius, non expers.)(*Expers, Carens.* *Adv.* Maximè. *Phraſ.* 1. *Fac me participem tuarum laudum,* mache mich auch theilhafftig deines Lobs. In ſocietatem me tuarum laudum admitte, adſcribe, venire patere; ne me expertem tuarum laudum ſinas; partem aliquam tuæ gloriæ in me deriva, transmove; in partem me tuorum decorum voca; conſocia, participa mecum tuas laudes; ſocium me tuarum laudum adjunge, adſcribe; patere, ut aliquid ex iſta laude mihi decerpam; in ſocietatem laudum tuarum me quoque accipe. 2. *Participes ſceleris pœnæ quoque participes ſint,* wer mit ſchuldig iſt, muß auch mit geſtrafft werden. Eôdem ſcelere contacti, in parte quoque pœnæ ſint; ſceleris contagione violati in partem etiam pœnæ vocentur; qui ſe ſceleris contagione contaminaverunt, iis æqua etiam ſocietas pœnæ ſit; ſocii culpæ, ſocii etiam pœnæ ſint. *Uſus.* Homo mentis & rationis particeps. Hujus conſilii ego & particeps & adjutor fui. V. *Socius.*

Participo, as, avi, atum, are. theilhafftig machen, mittheilen. *Syn.* Impertior, communico, participem facio; *item*: particeps fio, partem capio, fructum capio, aliquid decerpo. *Phraſ. Prædam mecum participa,* mache mich auch theilhafftig deiner Beute. Partem prædæ mecum communica; effice, ut in parte prædæ ſim; ut de tua præda, *vel* prædam participem; ut prædæ partem capiam; ut in partem prædæ veniam. V. *Particeps, communico.* *Uſus.* Parem peſtem participabit.

Particula, æ, f. kleiner Theil, Stücklein, Particul. *Syn.* Articulus, appendicula. *Epi.* Parva urbis, breviores, longiores, imminutæ, impares, æquales, minimæ, ſimiles inter ſe, tenuiſſimæ. *Uſus.* Omne animal quaſi mundi particula eſt. Particulam tuarum litterarum legi. Hæc particula tantum eſt ſcelerum tuorum.

Particulatim, Stuckweiſe, von Stuck zu Stuck. *Syn.* Articulatim, membratim, ſingillatim. *Uſus.* Multum refert, ſummatim, an periculatim hæc narrentur.

Partim, theils. *Syn.* Ex parte quâdam. *Uſus.* Eorum partim in pompa, partim acie illuſtres fuere. Ex quibus par in tecum ſentiebant, partim adverſabantur.

Partior, iris, itus ſum, iri. theilen, zertheilen. *Syn.* Divido, partionem facio, communico. *Adv.* Æqualiter, noviter, commodè, paulo ſecùs. *Uſus.* Bona ſua cum ſociis partiri. V. *Divido.*

Partitè, getheilt, ausgetheilt. *Syn.* Diſtributè, diſtinctè, ordinatè.

Partitio, onis, f. Theilung, Zertheilung, Eintheilung. *Syn.* Diviſio. *Epi.* Æquabilis, commodior, generalis, iniqua, utilis, utilior & aptior, ad benè, beatèque vivendum. *Uſus.* Partitio bonorum, urbis, Italiæ, ærarii. Mihi pecunia è participatione debetur.

Partitor, oris, m. Theiler, Zertheiler. *Uſus.* Non te cuſtodem ad continendas, ſed partitorum ad partiendas merces miſſum putato.

Parturio, is, ivi, ire. in Kinds-Nöthen liegen, gebähren wollen. *Syn.* E dolore partus laboro, enitor. *Adv.* Jamdiu. *Uſus.* Utinam aliquando dolor populi Romani pariat, quod jam diu parturit.

Partus, ûs m. Geburt. *Uſus.* 1. Luna ſole illuminata graviditates, & partus affert, Jam appropinquat, inſtat partus. Partu levari. 2. *Fœtus,* Leibesfrucht. Partum herbis & medicamentis abigere. Aureus matris ſuæ partus.

Parvitas, tis, f. Kleinigkeit, Kleinheit. *Uſus.* Cerni non poſſum propter parvitatem.

Parùm, wenig. *Syn.* Perparùm, minimùm, parcè, malignè, modicè, leviter, reſtrictè. *Phraſ. Parùm diligens eſt,* er iſt gar wenig fleißig. Parcè, timidè, & molliter laborem aggreditur; tenui diligentiâ eſt & propè nullâ; ſi punctum temporis laboret, emori ſe autumat. V. *Piger.* *Uſus.* quin &c. Violare parùm habuit, atrociſſimis ſuppliciis affecit.

Parumper, auf eine kleine Zeit. *Syn.* Pauliſper, tantiſper, aliquantùm ad breve tempus, ad punctum temporis, ad exigui brevitatem temporis, paulùm, tantulùm, perpaulùm. *Uſus.* Abduco parumper animum a moleſtiis.

Par-

Parvulus, a, um. sehr klein. *Syn.* Pusillus, perparvulus.

Parvus, a, um. klein. R. *a* παῦρος, *paucus*. *Syn.* Pusillus, exiguus, modicus; brevis, angustus, tenuis, minutus, modicâ magnitudine.)(*Magnus*. *Adv.* Admodum. *Phras.* *Parvum est beneficium*, es ist eine kleine Gutthat. Exile, tenue, leve & contemptum munus est; perexiguum pertenue minutum munus est; propter suam exiguitatem, & parvitatem vix memoratu dignum. *Usus*. Parva exigui temporis usura. Parvô contentus esse possum.

Pascha, *tis*, *n*. Osterfest, Ostern. *Phras.* Dies, qui Christo post devictam mortem gloriosissimus illuxit; quô memoria redeuntis in vitam Christi Servatoris nostri recolitur, ac celebratur; princeps anni dies, quô victor ab inferis Christus ad vitam immortalem rediit. Augustissimum anni tempus sanctisque gaudiis refertissimum, quô Christi de morte, inferisque triumphantis memoria per orbem terrarum celebratur.

Pasco, is, pavi, pastum, ere. weiden. R. *a* βόσκω, *pasco*. *Adv.* Benè satis. *Usus* Pascere equos, greges, sues. Oculos cruciatu pascere; animum picturis, pasci, delectari, perfrui pacis fructibus,

Pascua, orum, n. Weide. *Epi.* Læta, herbosa. *Usus*. Utrum tandem hanc sylvam in relictis possessionibus, an in censorum pascuis invenisti?

Passer, eris, m. Spatz, Sperling. Ex passeribus augurari.

Passim, hin und her; hin und wieder. *Syn.* Undique, ubique, dispersè, sine ordine. *Usus*. Passim per forum volitare. Aves huc illuc passim vagantes.

Passio Domini, die Passion unsers HErrn. Historia Servatoris nostrâ causâ cruciatus ac mortem passi. Das Leyden Christi betrachten. Acerbissimos Christi Servatoris nostri cruciatus, mortemque pro genere humano obitam; funestissimam dolorum, ac cruciatuum, quos Christus nostrâ causâ pertulit, perpessionem gratâ recordatione recolere; in Christi acerbissimis tormentis, cruciatibus, ac morte cogitationem defigere. De Christi acerbis cruciatibus, & excessu; de funestissimâ Servatoris nostri cæde ad populum verba facere; eine Passions-Predigt halten. *Creaturæ etiam rationis expertes Passionem Domini luxerunt*, *vulg.* die unvernünfftige und leblose Geschöpfe haben das Leyden des HErrn bedauret. Mutæ quoque res, & sensibus orbatæ mortem Christi luxerunt. Dies in noctem concessit; elementa turbata sunt, saxa, quasi doloris vim non ferentia crepuere, tumulis apertis cadàvera redeuntibus animis jam olim afflatis prodiere. Rectore suô ac Domino sic agitato, concusso, raptato, tota tellus cohorruit, atque contremuit, petræ dissiluerunt, tenebræ terris incubuerunt. sol caligine obtectus, velum Templi disruptum est.

Passus, us, m. Schritt. *Syn.* Gradus, gressus. *Epi.* Perpauculi. *Usus*. Disjunctissimas terras passibus peragere. Urbs aberat mille passus.

Pastio, onis, f. Weidung des Viehes. *Syn.* Pastus, pabulum. *Usus*. Alia regio fertilior est magnitudine pastionis.

Pastor, oris, m. Hirt, Viehhirt. *Syn.* Pecoris magister, ùt bubulcus, subulcus, opilio. *Epi.* Cupidi litterarum.

Pastoralis, e. einem Hirten zustehend. *Syn.* Pastoritius.

Pastoritius, a, um. einem Hirten zuständig. *Usus*. Pastoritius cantus.

Pastus, us, m. Weide. *Syn.* Pastio, locus pascuus; cibus. *Epi.* Aptus, ferus, immoderatus, præsens, suavissimus. Diversi, novi pratorum, tetri, varii, abundantes, veteres oratorum. *Usus*. Pastum natura large animantibus comparavit. Animales inquirunt pastum & latibula. Patres corporis ad pastum capessendum & conficiendum. Oblectatio industriæ, suavissimus animorum pastus.

Patefacio, is, feci, factum, ere. eröffnen, aufthun, offenbahren. *Syn.* In lucem profero, divulgo, aperio. *Usus*. Hostibus portam patefacere. Is & scelerum indicia ostendit, & periculorum signa indagavit. patefecit, protulit. Ea res fenestram ad omnem nequitiam; latam avaritiæ viam patefecit. Patefacere, & illustrare veritatem. Iter hostium internecione patefacere. V. *Prodo*, *Manifesto*, *Aperio*.

Patefactio, onis, f. Offenbahrung. *Syn.* Evolutio & explicatio rerum opertarum.

Patella, æ, f. Schüssel, Pfanne, Topff. *Syn.* Vas fictile, sacrificiis faciendis aptum. *Epi.* Argentea, grandis.

Patenter, öffentlich. *Syn.* Apertè.)(*absconditè*.

Pateo, es, ui, ere. offen stehen, kund seyn. *Syn.* Apertus sum.)(*clausus sum.* *Usus*. 1. Patet janua. Huc tibi aditus patere non potest. Patent hæc, & in promptu sunt omnibus. Non omnibus idem cursus in cœlum patet. 2. *Non negor*, nicht versagt werden, erlaubt seyn. Velim, ut mihi libri tui; reditus in gratiam; omnia mihi tua pateant. 3. *Pertineo*, *me extendo*, sich weit erstrecken. Hæc ars

ars latissimè patet, & ad plurimos pertinet. Ejus beneficia latè patent. V. *Aperio.*

Patet, uit, ere. es ist am Tag, es ist klar. *Syn.* Constat. *Phras. Patet manifestò ejus odium,* sein Haß ist offenbahr. Cui non apparet eius odium? Odium hominis tenetur; odium ejus pro inquisito & comperto est; satis exquisitum est mihi hominis odium. V. *Constat, Manifestus. Usus.* Discussa est caligo, diluxit, patet, videmus omnia.

Pater, tris, m. Vater. R. *a* πατὴρ. *Syn.* Parens, genitor, procreator, generator, sator, educator, altor. *Epi. Ærumnosus,* altitonans, (Deus) amans, amicissimus, beatior, quam &c. blandus, certus, clarissimus, consularis, doctus, dulcis, durus, vehemensque, facilis, & liberalis, felix, ferox & arrogans, infestus, fortissimus, grandis natu; honestus, humanissimus, charissimus, humilis, crudelis; importunus, improbus, innocentissimus, levis, mendax, avarus, amans suorum, miser, naturalis, negligens, dissolutus, nobilissimus, parcus ac tenax, paratus, severus, parùm splendidus, turpissimus, fidelissimus. *Usus.* 1. Patre natus est sapiente, sanctô severô. Vehemens pater, durus, ferreus, qui sine causâ oderit, quem procreârat. 2 *Senator, majores, conservator,* Raths-Herr, Voreltern, Erhalter. Patres conscripti. patrum nostrorum ætate, memoria. Patriæ Pater.

Paterfamilias, Patrisfamilias, m. Haus-Vater, Haus-Herr. *Usus.* Rei familiari tantum operæ dabat, quantum attentus, & non indiligens paterfamilias.

Patera; æ, f. eine Tasse, Trinckschaale, Becher. *Poculi genus latum ac patens. Epi.* Aurea, gravis, molesta. *Usus.* Excipere sanguinem paterâ.

Paternus, a, um. väterlich *Syn.* Patrius, *Usus.* Paterna necessitudo.

Patesco, is, ere. weit werden, sich aufthun. *Syn.* Pateo.

Patheticus, a, um. beweglich. *Syn.* Genus dicendi, quô perturbantur animi, & commoventur.

Patibilis, e. leidentlich, leidlich. *Usus.* Omne animal patibilem habet naturam. Dolor non patibilis me invasit.

Patibulum, i, n. Galgen. *Syn.* Crux. *Usus.* Patibulo affigi.

Patiens, tis, g. o. leidend, gedultig. *Phras. Patiens est admodum,* er ist sehr gedultig. Omnes perfert injurias, & acerbitates; ultima omnia animô non solùm æquô, sed magnô fortique sustines, fert; singularia sæpè edit patientiæ exempla; qui hilari animô dura omnia devorat, concoquit; cujus in doloribus patientiam, in injuriis tranquillitatem, in contumeliis, moderationem omnes demirantur. *Usus.* Nimiùm patiens, lenis, lentusque sum.

Patienter, gedultiglich mit Gedult. *Syn.* Placidè, sedatè, moderatè, tranquillè, æquo animo, leniter ac leviter, non repugnanter, toleranter, fortiter, constanter. *Usus.* Placidè, patienterque dolorem ferre.

Patientia, æ, f. Gedult. *Syn.* Tolerantia *Epi.* Expetenda, incredibilis, mirâ ac singularis, præclara famis ac frigoris. *Usus.* Patientia honestatis causâ; rerum arduarum, ac difficilium voluntaria, ac diuturna perpessio. Ostendere suam patientiam famis, frigoris, inopiæ, rerum omnium. Patientiâ & obsequiô mitigare aliquem. Nescio, quomodô usu obduruerit, & percaluerit tua patientia. Tentare alicujus patientiam, eâque abuti. Brutus usus est incredibili patientiâ.

Patina, æ, f. eine Schüssel. *Syn.* Lanx, quâ dapes in mensam inferuntur. *Usus.* Animus in patinâ est. *Prov.*

Patior, eris, passus sum, pati. leiden, dulden, übertragen. R. *ex* ἔπαθον *verbi* πάσχω, *Syn.* Fero, perfero, suffero, tolero, perpetior, sustineo, subeo, haurio, capio: permitto, sino, quiesco. *Adv.* Ægrè, demissè, difficillimè, diutius, graviter, iniquo animo, indignè, molestè, tolerabilius dolores, toleranter dolorem, turbulentè humana. *Phras.* 1. *Quis porrò ista patiatur?* wer soll das leiden können? Quis ultra perpeti, & sufferre possit; quis non stomachetur, acerbè ferat? quis in tanta perpessione dolorum tot plagas silentiô ferat? tot molestias tacitus, *vel* silens devoret, concoquat? quis animis ista æquis toleret; quis ad ista sileat? quis dissimulet? quis patientiam in tantâ insolentiâ non abrumpat? quis animô sit tam obsirmatô, ut ista fortiter, fronte & vultû nihil variato perferat? quis est animô aut tam remissô, aut tam ferreô, ut tam atroci calumniâ non moveatur. 2. *Non est calamitas, quam passus non esset,* es ist keine Drangsal, so er nicht ausgestanden hatte. Tentata omnibus modis est ejus patientia; nulla est calamitas, in qua ejus patientiam, *vel* illum fortuna non exercuisset; non est calamitas, quæ ejus aut corpori, aut fortunis non esset importata; perfunctum unâ calamitate; alia rursus ac alia excepit

cepit. V. *Fero.* *Usus.* Non feram, non patiar, non sinam. Non modò facile. patior, sed etiam gaudeo te abire. Quantum meus pudor, & dignitas patiebatur. Non patitur, se illigari negotio.

Patria, æ, f. Vaterland. *Syn.* Sedes natales, natale solum, terra, parens, altrix; patriæ solum, patrium solum. *Epi.* Afflicta, chara, multo charior, communis, deformis, germana, ingrata. *Phras.* *Patriam igitur relinquis?* so wirst du dann das Vaterland verlassen? Domesticâ igitur hac sede, qua nihil jucundius, migrabis? Terram hanc deseres, quæ te genuit & aluit, quam matrem appellas? Cœlum hoc, sub quo natus es, & educatus, patrium hoc solum relinques? nihil adeò te tenet solum patriæ, & hæc terra, in qua genitus es, ut migrandum tibi inde putes? ergò ratum, fixumque tibi est, hoc commune patriæ solum cùm omnibus charum, tum vero tibi dulcissimum, nescio quibus exteris regiones posthabere? *Usus.* Hæc germana mea patria est.

Patriè, väterlich. *Syn.* Paternè jure, amore. *Usus.* Non inimicè corripere, sed patrie monere.

Patritius, a, um. Geschlechter, aus einem edlen Geschlecht der Römer. *Syn.* Ex Patrum Ordine.)(*Plebejus.* *Usus.* Tu ais, nisi qui patritius sit, neminem bono genere esse natum. Patritii minorum gentium.

Patrimonium, ii, n. väterliches Erb. *Syn.* Hereditas. *Epi.* Satis amplum, lautum, copiosum, luculentum, magnum, ornatissimum, publicum, tantum. *Usus.* Patrimonium constituere, relinquere, Erb hinterlassen. Patrimonium per scelus & luxum comedere, devorare, conficere; consumere, effundere, dissipare, dilapidare, verschwenden. Alicui patrimonium eripere; patrimonio aliquem dejicere, spoliare: è patrimonio expellere, entziehen, entwenden. Filio meo satis amplum patrimonium relinquam, memoriam nominis mei. Patrimonium obtinere. V. *Hæreditas.*

Patrimus, i, m. der noch den Vater im Leben hat. *Syn.* Cujus pater adhuc in vivis est.

Patrius, a, um. väterlich. *Syn.* Paternus. *Usus.* 1. Patrius animus in litteras. Res patriæ & avitæ. 2. *Patriæ proprius aut communis*, was dem Vaterland eigen oder gemein ist. Est hic mos patrius.

Patro, as, avi, atum, are. begehen, verüben *Syn.* Committo, perficio. *Usus.* Quæ non Verres in Asia patravit? Bellô patratô, nach vollendetem Krieg.

Patrocinium, ii, n. Schutz und Versprechung. *Syn.* Defensio, advocatio. *Epi.* Nec opinatum, repentinum. *Usus.* Deserti alicujus patrocinium suscipere, arripere. Patrocinium repudiare, recusare. Itaque illud patrocinium criminis veriùs, quem hominis videri poterat. V. *Defensio, Tueor.*

Patrocinor, aris, atus sum, ari. *vertheidigen, vorsprechen. *Syn.* Protego, tueor. V. *Defendo, Tueor.*

Patrona, æ, f. Beschützerin.

Patronus, i, m. Vorsprecher, Vertheidiger, Schirmer, Beförderer. *Syn.* Defensor, custos, tutor, propugnator, in cujus fide & clintela aliquis est.)(*cliens.* *Epi.* Deterrimus, obscurissimusque, dignus, indignus consulatu, minime diligens in causis cognoscendis exponendisque, diligentissimus, disertissimus, fervidior paullò toto genere atque commotior, diligentia tamen, virtute animi atque vitæ bonis auctior in senatu. Maximè incautus, luculentus, asper, maledicus malus, mercenarius, optimus, quidam perillustris, tolerabilis, nec rudis in jure civili. Patroni æquales, consulares, amplissimi, antiquissimi, certissimi, iidemque acerrimi, ingeniosi, multi, novi, pertinaces, principes, veteres. *Phras.* *Cicero causarum patronus optimus fuit*, Cicero war der beste Vorsprecher in bürgerlichen Handeln. Patronus Ciceroni conferri nemo potuit neque eloquentia, neque studiò, neque fide. Ad causas, ad tribunalia tantum eloquentiæ, studii, fidei nemo attulit; in judiciis, in foro, in forensibus causis, in forensi munere, in tractandis causis, in causarum patrocinii nemo par Ciceroni fuit. V. *Advocatus.* *Usus.* Aliquem suæ causæ patronum adoptare, adsciscere, adhibere. Patronum alicui dare, & constituere.

Patruelis, is, m. der Sohn von des Vaters Bruder. Patrueles, Söhne von zweyen Brüdern. *Syn.* Fratrum duorum filii. *Usus.* Cognatione patruelis, amore germanus.

Patruus, i, m. des Vaters Bruder, Vetter. *Syn.* Mei patris frater. *Epi.* Amplissimus, clarissimus, pertristis.

Patulus, a, um. offen, ausgebreitet. *Syn.* Patens. *Usus.* Patulis ramis diffusa platanus.

Paucitas, tis, f. Wenigkeit, Mangel. *Syn.* Exigua quantitas, parvus numerus, inopia. *Epi.* Mira, summa, magna. *Usus.* Magna semper fuit præstantiorum oratorum paucitas.

Paucus, a, um. wenig, nicht viel, in geringer

geringer Anzahl. *R.* ἀ παῦρος. *Syn.* Rarus, modicus, exiguus; per pauci, minus multi.)(*multus.* *Adv.* Admodùm oppidò, valdè, quàm. *Phras. Paucos nunc viros egregios numerat Respublica,* das gemeine Wesen zehlet nunmehro sehr wenig vortreffliche Männer. Magna est penuria, maxima orbitas virorum in Republica præstantium; minimè multi; parum multi, perpauci, nequaquam satis multi præstantes viri sunt; paucis, atque admodùm paucis egregiis civibus instructa est civitas, quotusquisque est, qui emineat? summa infrequentia, mira paucitas; exiguus numerus præstantium virorum, infrequentes, rari sunt, & per pauculi viri egregii, Virorum præstantium minimà copia est; haud quisquam ferè est excellentium in Republ. virorum; ad paucos redactus est virorum præstantium numerus; virorum præstantium multò minor pars superest, præstantium virorum arctior est, quàm pro tanta multitudine civium, numerus. *Usus.* Paucis te volo. Paucis absolvo, ad pauca redigo; in pauca confero.

Paveo, es, pavi, ere. zittern und beben, erschrocken seyn. Syn. Timeo, *Phras. Pavebant omnes*, es zitterten alle vor Schrecken. Pavor occupaverat animos; pavor omnes invaserat; pavore concussi, subitò pavore perterriti, voce per metum suppressa, exangues, attonitisque similes stabant; altiùs animum pavor intraverat, quam ut consilio locus esset. V. *Timeo.* *Us.* Pavet animus ad memoriam rei. V. *Timor.*

Pavidè. *forchtsam. *Syn.* Timidè.

Pavidus, a, um. *erschrocken, forchtsam, schüchtern. *Usus.* Urbs formidine pavida. V. *Timidus.*

Pavimentatus, a, um. gepflastert. *Usus.* Porticus pavimentata.

Pavimentum, i, n. Boden, Estrich, Pflaster. *Syn.* Solum arte factum, stratum aliqua materia. *Epi.* Marmoreum. *Usus.* Natabant pavimenta vinô. Facere pavimentum ein Estrich schlagen.

Pavio, is, ire. eben machen, gleich schlagen. *Syn.* Ferio, tundo. *Usus.* Pulli terram paviunt.

Paulatim, allgemach, langsam. *Syn.* Sensim, leniter, pedetentim, gradatim.

Paulisper, eine wenige Zeit lang. *Syn.* Aliquandùm, paulum, ad breve tempus, ad punctum temporis.)(*in perpetuum.* *Usus.* Abesse à domo paulisper. Expecta paulisper.

Paulò, wenig, ein klein wenig. *Syn.* Haud multò. *Phras. Paulò post,* ein wenig darnach, post paulò: interjectô haud magnô spatiô; intermissô brevi tempore; haud multum interim temporis fuit; haud multum processit horæ, cum &c. *Usus.* Paulò liberiùs, etwas freyer. Paulo plus; paulò ampliùs. Paulò antè, kurtz vorher. Paulò post, bald, darnach. Paulò minùs, paulò nimium, paulò secus. Si paulò rideas, extra decorum.

Paululum, in etwas, ein wenig. *Syn.* Paulùm *Usus.* Nihil ferè, aut admodum paululùm. Sol paululùm à meridie deflexus.

Paulùm, ein wenig, in etwas. *Usus.* Respicè paulùm. Ista me paulùm recreant.

Pavo, onis, m. ein Pfau. *Usus.* Cauda pavoni à natura ad ornatum additur,

Pavor, oris, m. grosser Schrecken, oder Forcht. *Usus.* Pavor metus est mentem locò movens. Pavor me cepit. V. *Timor.*

Pauper, eris, g. o. arm, bedürfftig. *Syn.* Inops, egens, parvis copiis, ac facultatibus præditus, cui parva est res familiaris, qui in paupertate est. *Phras. Pauperrimus est*, er ist sehr arm, summâ egestate est, tenuissimis, ac ferè nullis opibus est; nihil habet præter miseram animam. Summâ conflictatur inopiâ; omnia eum deficiunt, summâ premitur inopiâ; circumventus est inopiâ; rerum omnium inopiâ laborat; in maximis rei domesticæ difficultatibus versatur; ab omnibus rebus inops; à fortunæ bonis imparatus; in summis rei familiaris angustiis versatur; inopia conficitur; nihil illo spoliatius, nihil egentius; gravi inopia vexatur; in mendicitate est. V. *Paupertas, Egeo.* *Usus.* Hic non modò non copiosus, & dives, sed etiam inops, & pauper est censendus.

Pauperculus, a, um. * arm. *Syn.* Pauper tenuis.

Pauperies, ei, f. *Armuth. *Syn.* Paupertas.

Paupertas, tis, f. Armuth. *Syn.* Tenuitas, angustia rei familiaris, inopia, penuria, egestas, mendicitas, domestica difficultas. *Epi.* Summa, tolerabilis. *Phras. Vir bonus ad summam paupertatem est redactus,* der gute Mann ist in die gröste Armuth gerathen.

In

In eum locum adductus est; in eas redactus est angustias; eò redactæ sunt fortunæ ejus; eò est á fortuna dejectus, detrusus, deturbatus, ut unde viveret, non haberet; ut ei ad victum necessaria deessent; non suppeterent; ut inopiâ premeretur earum rerum, sine quibus vix, ac ne vix quidem hominum vita sustentatur. Eò redactus est inopiæ, ut iis rebus destitueretur, careret, ut earum rerum esset inops, ut ab iis rebus esset imparatus, sine quibus ægrè vivitur, vel potiùs nullô modô vivitur. Ita in angustum res ejus sunt coactæ, ut ad incitas redigi videatur. Tanta est hominis tenuitas, tanta implicatio rei familiaris; copiis familiaribus adeò est exiguis; domesticis malis ita est impeditus; tanta inopiâ vexatur, ut inter miserrimos, & desertissimos numerari possit; ut ad rastros, quod ajunt, illi res rediisse videatur. V. *Inopia.* *Usus.* Paupertas cujus onus disputando levamus docentes, quam pauca sint, quæ natura desiderat. Si paupertas momordit; cogita, multos fortunæ injuriâ lapsos, sustentari tamen, & rursus erigi. V. *Pauper.*

Pauxillum, * gar wenig. *Syn.* Parùm admodum.

Pax, cis, f. Friede, Einigkeit, Ruhe. *Syn.* Concordia, otium, tranquillitas, compositio.)(*Bellum.* *Epi.* Certa, civilis, communis, diuturna, explorata, externa, fraterna, nondum satis firma, honesta, iniqua, injusta, magna, maritima, opinabilis, optatissima, periculosa, perpetua, pestifera, pia & æterna, placidissima, præsens, sempiterna, stabilis, summa, turpis, tuta, tranquillaque vera, utilis. *Phras.* 1. *Pacem petere,* Friede begehren. Pacem orare, exposcere, tentare; de pace agere; Legatos de pace mittere; deprecatores, disceptatores de pace mittere. 2. *Pacem facere,* einen Frieden machen, stifften. Conciliare, reconciliare pacem; pacem conficere, constituere; pacem jungere cum alio; fœdus icere; datâ dexterâ fidem amicitiæ sancire; fœdus facere; ab armis discedere; bellum pace componere. 3. *Pacis conditiones non sunt acceptæ,* man hat die Friedens-Vorschläge nicht angenommen. Pacis conditionem nullam accepere, ad pacis conditiones adduci non potuêre; ad has conditiones ut descenderent perpuli non potuere; pacis conditiones, quascunque hostis tulerat dimisere, respuere; in has leges pax coalescere non poterat, in has conditiones pax non convenerat; non convenère pacis conditiones; pax in has leges coagmentari non potuit. 4. *Pacem conciliare inter dissidentes fratres,* unter denen uneinigen Brüdern einen Frieden stifften. In gratiam reducere, ad pacem, concordiamque revocare; pacem & concordiam inter dissidentes constituere; discordiam dirimere, sedare. V *Concordia.* 5. *In pacem & concordiam cum altero venire,* in Fried und Einigkeit mit einem kommen. Redire cum aliquo in gratiam; simultates, inimicitias, odia deponere, abjicere, dimittere; voluntariâ oblivione conterere; omnem injuriarum memoriam ex animo delere; depositis odiis in pristinam concordiam & gratiam redire. 6. *Id pace mea facere potes,* meines theils kanst du dieses thun. Id quidem facere integrâ gratiâ meâ potes; id tu si feceris, in bonam partem acceptum iri existima; non ingratiis meis feceris; me non invitô id egeris. 7. *Cum externis nobis pax fuit,* wir haben mit äusserlichen Staaten Friede gehabt. Ab externis armis otium fuit, foris nihil turbatum est; diuturna ab armis quies fuit, firmâ satis pace adhuc usi sumus; ab externis bellis silentium erat. *Usus.* Pacem dare; pacem jactura aliquâ redimere. Pacem impetrare, pace terrâ marique partâ. Ad conditiones pacis adducere. Pacem accipere, servare, firmare, confirmare, habere. Pacem turbare, eripere, excludere; pacem irritam, infectam facere, den Frieden stören. Pace Magistri dictum sit.

Paxillus, i, m. Pfahl, Pflock.

Peccatum, i, n. Sünde, Uebelthat, Verbrechen, Fehler. *Syn.* Delictum, crimen, culpa, noxa, noxia, maleficium, animi labes: erratum, error.)(*rectè factum.* *Epi.* Commune, levius, majus, manifestum, non mediocre, par. *Phras.* 1. *Peccatum mortale committis,* vulg. du begehest eine Todsünde. Letali noxâ te obstringis; maximô te scelere adstringis; nefarium scelus suscipis; mortiferum facinus in te admittis? grave piaculum contrahis, committis; nefas contrahis; scelerate agis; immane scelus perpetras; capitali te crimine obstringis; grave delictum in te admittis; noxam letiferam incurris. 2. *Venialia peccata justi etiam persæpe committunt,* vulg. läßliche Sünden begehen auch die Gerechten oft. Minora piacula, leviores noxas ne justi quidem penitus effugiunt; errata leviora, quæ pauciores quasi numero officii prætereunt, crebra magis sunt, nec justis infrequentia; noxarum minima-

animorum sordes al quas vel justi etiam contrahunt; justorum pauci, adquetadmodum pauci sunt, qui in vita nihil offendant, incurrant nusquam; qui se quotidianæ vitæ maculis non interdum coinquinent contaminent; levioris culpæ labe polluant; qui piæ etiam vitæ labem nullam aspergant; nævos nullos contrahant; levi offensione non semel ac interum ab officio discedant. 3. *Peccatum Originale*, *vulg.* Erbsünde. Nativa animorum labes; insitum naturæ crimen; peccati inhærentis contagio; hæreditarium hominis malum; primi hominis crimen in posteros omnes letali contagione transfusum. 4. *Nullum peccatum est, quod non commiserit*, es ist keine Sünde, deren er sich nicht schuldig gemacht hätte. In omni scelerum, flagitiorumque genere volutatus est; in omnem improbitatem incurrit; nullum culpæ genus est, quò non prolapsus esset; omnia ille flagitia, omnes impuritates suscepit; in omnia se flagitia ingurgitavit; nullum facinus tam scelestum est, tam cum dedecore, ac turpitudine conjunctum, quo se ille non contaminasset. 5. *Improbus*, *flagitiosus sceleratus*. 5. *Hoc peccatum non admisi*, diese Sünde habe ich nicht gethan. Integrum me ab hac culpâ præstiti, abest à me hoc maleficium longissimè, ab hujus criminis labe intactus perstiti; hac sceleris labe nunquam infectus sui; hac culpà vaco. V. *Innocens*, *integer*. 6. *Hoc peccatum in me sumo*, *vulg.* diese Sünde nehme ich auf mich. Hanc culpam ego præstabo; hanc labem in me recipio; hanc ego noxam in me transmoveo. Meum id esse volo, quocunque id crimen est. *Usus*. Præter culpam & peccatum nihil homini accidere potest pertimescendum. Multis nostris peccatis in has ærumnas incidimus. Peccatò carere. Peccatum corrigere. V. *Error*, *Crimen*, *Scelus*, *Vitium*.

Peccatus, ûs, m. * das Sündigen. *Usus*. In manifesto peccatu tenebatur.

Pecco, as, avi, atum, are. sündigen, freveln, mißhandeln. *Syn*. Delinquo, aliquid admitto, committo, scelus admitto, scelere me adstringo, obstringo, devincio, rem nefariam committo; scelestum facinus edo; flagitium committo; scelera facio; culpam suscipio, contraho, committo; vitium, scelus concipio.)(*Rectè facio*. *Adv*. Consultò, impune, vehementiùs. *Phras*. 1. *Quid peccavi?* was habe ich Uebels gethan? quod ego concepi scelus? quod nefas contraxi? quod in me admisi scelus? quod in me crimen hæret? quam ego suscepi culpam? quam concepi maculam, quam noxam, quod maleficum admisi? quod in me delictum admisi? quod ego facinus inexpiabile admisi? quid adversus leges; rempublicam, magistratus factum? quâ ego parte ab officio discessi? quid factum impiè, aut scelerate? 2. *Siquid peccabis perpetuum dedecus consequetur*, wann du was übels thun wirst, wird dir solches ein ewiger Spott seyn. Siquid offendes; errabis: siquam in culpam incideris; si lapsus fueris; siquà prolapsione offenderis; siqnid culpæ susceperis; siquod nefas contraxeris, infectum id fieri nunquam poterit; animi illa labes nec diuturnitate vanescere, nec ullis amnibus ablui poterit; luendam tibi sempiternâ infamiâ scias offensionem quamlibet. V. *Committo peccatum*, *erro*. *Usus*. Semper est turpe peccare. Siquid in te peccavi, ignosce. In hoc eodem, in eandem partem tu quoque peccâsti. Multa peccare solemus indies. Peccare est tanquam transilire lineas.

Pecten, inis, m. * Weberblat, Kamm, Hechel. *R. à* *πεκτέω*, *pecto*.

Pecto, is, xui, xum, ere. kämmen. *Usus*. Pexô capillô nitidus.

Pectus, oris, n. Brust. *Syn*. Anterior pars corporis à gula usque ad ventrem; *item*: animus, nervi, vires. *Epi*. Apertum, avidum, clarum, jucundum, latum, scabrum, sordidum, validum. *Usus*. Totô aliquem pectore amare; totô pectore in laudem incumbere; totô pectore de re aliqua cogitare. Onerare complere pectus rerum plurimarum copiâ.

Pecuaria, orum, n. Heerde Viehes. *Syn*. Pecorum greges & armenta. *Usus*. Cui præsidio pecuaria nostra credemus.

Pecuarius, a, um. zu der Heerd- und Vieh-Zucht gehörig. *Syn*. Quod ad pecora pertinet. *Usus*. Pecuaria res ampla, res rustica satis culta.

Pecuarius, ii, m. ein Viehhirt. *Syn*. Magister pecoris. *Usus*. Aratores, pecuarii, coloni.

Peculator, oris, m. ein Dieb des gemeinen Guts. *Syn*. Depeculator, ærarii violator, fur pecuniæ publicæ.

Peculatus, ûs, m. Diebstahl des gemeinen Guts.

Guts. *Syn.* Crimen ejus, qui publicam pecuniam avertit; pecuniæ publicæ furtum. *Epi.* Certissimus. *Usus.* Peculatus (*scilicet* crimine) accusari, damnari.

Peculiaris, e. eigenthümlich, sonderlich. *Syn.* Singularis, præcipuus. *Usus.* Hoc illis peculiare est; Edictum peculiare.

Peculiatus, a, um. reich am Geld. *Syn.* Nummatus, pecuniosus. *Adv.* Planè, benè. *Usus.* Balbus planè benè peculiatus.

Peculium, ii, n. Eigenthum an Vieh, eigen erworbenes Gut. *Syn.* Lucrum proprium, præsertim servorum. *Usus.* Cupiditate peculii nullam servitutem recusant; aus Eigennutz thun sie alle knechtische Dienste.

Pecunia, æ, f. Geld. *R. à* Pecus; *olim enim signo bovis, ovis &c. signabatur, & apud antiquos omnes in pecudibus sitæ erant divitiæ.* Syn. Nummi, argentum; opes, divitiæ, fortuna, copiæ. *Epi.* Abundans, adventitia, aliena, amplissima, antiquior, suavior aliquâ re, certa, cruenta, dux ad rem aliquam, effectrix multarum & magnarum voluptatum, expeditissima, extraordinaria, grandis, satis grandis, & satis impudens, hereditaria, immanis, patula, honesta, sordida, munda, acerba, propriâ in causâ & in judicio collocata, inanis, incerta, infinita, ingens, innumerabilis, invidiosa, jucunda, acerba, levissima, magna, mediocris ad opinionem vulgi, tenuis, minor, modica ad opinionem alicujus, necessaria, parva, patria, pergrandis, permagna, tam plena, tam præclara, præsens, publica, privata, summa, tanta vectigalis, universa. Pecuniæ alienæ, desperatæ, funestæ, ingentes, innumerabiles, inopinatæ, repentinæque, publicæ, residuæ, tantæ, tam infinitæ. *Phras.* 1. *Pecuniæ multum sibi corrogat*, er macht ihm viel Geld zusammen. Multum pecuniæ ex commercio facit; multum illi ex metallis redit, nunc hac, nunc illâ hæreditatis portiunculâ aspergitur, quanquàm sat amplas opes fortuna ex dote conjugis ad eum transtulerit. Multum ille nummorum ex quæstu quotidiano conficit; ingentem pecuniam conflat, cogit, congerit, construit, coacervat. Permagnam pecuniæ vim ex quæstu quotidiano redigit, capit, conciliat, parat sibi, domum avertit. 2. *Multum habet pecuniæ*, er hat viel Geld. Argenti signati, argenti formâ signati vis illi ingens est; ad magnam pecuniam venit, affluit, abundat pecunia; benè nummatus est; benè à pecunia paratus, instructus; re amplâ, prolixâ utitur; opibus floret, viget, pollet. V. *Divit.* 3. *Omnes artes novit pecuniam cumulandi*, er weiß alle Griffe, sich zu bereichern. Omnia pecuniæ parandæ rationes perspectas habet, & exploratas; vias omnes emungendi argentô homines propè tenet; conficiendæ pecuniæ articulos novit omnes. 4. *Pecuniæ publicæ valde parum est*, die gemeinen Gelder seynd itzt sehr wenig. Incredibiles angustiæ sunt pecuniæ publicæ; summa est difficultas ærarii; vix ullum in numerato argentum habemus. In arcto res est propter ærarii angustias. 5. *Qui suas pecunias jam dissipavit, mox alienas adorietur*, der sein eigen Geld schon verschwendet, wird bald das fremde angreiffen. Qui pecuniam suam per luxum effudit, dilapidavit, devoravit, comedit, adedit, exhausit, profudit; mox etiam publicam avertet, corripiet, depeculabitur; mox in fortunas alienas invadet. 6. *Ex censu solvit pecuniam*, *ex capitali nihilum accepit*, *vulg.* er zahlet alles aus dem Interesse, das Capital greifft er noch nicht an. De lucro, de sorte dat, nihil detrahit de vivo; nihil de vivo resecat; de capite nihil detrahit. *Usus.* Pecunia signata, proba, notæ legitimæ, gut Geld. Pecunia, numi, adulterini, falsches Geld. Pecunia præsens, numerata, baares Geld. Pecuniæ, numi omnis notæ, allerley Gattung Geldes. Pecuniam fœnori dare; occupare, auf Zins Geld ausleihen. Pecuniam fœnori summere accipere Geld auf Zins aufnehmen. Pecuniam implicitam habeo, & quæ cohæret cum aliorum pecuniis, mein Geld lasse ich im Wechsel herum lauffen. Pecuniam repræsentare, das Geld baar auszahlen. Pecuniam permutatione repræsentare, Geld durch Wechsel übermachen. Pecuniæ rationem conjunctim habere, das Geld gemeinschafftlich haben, oder anlegen. Pecuniam supprimere, das Geld vor sich behalten. Pecuniam civitatibus imperare, à civitatibus exigere, Gelder auflegen, einfordern. Pecuniam solvere; dissolvere, zahlen. Pecuniam erogare, ausgeben. Pecuniam credere, leihen. Pecuniam numerare ab aliquo, Geld durch einen andern zahlen. Pecuniam ex re aliqua redigere, sich Geld zusammen machen. Effusio & dissipatio pecuniæ, Geld-Verschwendung. Pecuniam numeratam in præsentia non habeo; argentum in numerato non habeo, ich habe das baare Geld jetzo nicht. V. *Divitiæ.*

Pecuniarius, a, um. zum Geld gehörig. *Usus.* Inopia rei pecunariæ.

Pecuniosus, a, um, reich am Geld. *Syn.* Benè nummatus, peccuniatus, qui multum habet in arca, qui in numerato multum habet. *Usus.* Vir copiis rei familiari locuples, & pecuniosus. V. *Dives.*

Pecus, oris, n. & Pecus, udis, f. Vieh. *R.* à πέκος, *pellis.* *Syn.* Armentum. *Epi.* Apta hominibus ad vescendum, impurissima & intemperantissima, languida & tarda. Pecora æqualia, aliena, magis crebra, propè quotidiana, innumerabilia, leviora, magna, minora, multa, parva, propria, reliqua, tolerabilia. Pecudes expertes rationis, mutæ, multæ, reliquæ. *Usus.* Multitudo pecorum, partim ad vescendum, partim ad corpora vestienda. Agri depascuntur à pecoribus. Hæc impurissima, & intemperantissima pecus, *de homine improbo.*

Pedalis, e. eines Schuh breit oder lang. *Syn.* Pedis unius mensuram habens. *Usus.* Sol pedalis videtur.

Pedarius, a, um. Ja-Herren, so nur anderer Stimmen beyfallen. *Syn.* Qui sententiam in senatu ipsi non dicunt, sed in aliorum sententiam pedibus eunt. *Usus.* Pedarii in eam sententiam summâ voluntate iverunt, cucurrerunt.

Pedes, ditis, m. Fuß-Gånger. *Phras.* Peditem agere, Musquetier-Dienste thun. Pedibus stipendia facere; pedestria stipendia facere; pedibus merere. *Usus.* Peditum, equitumque turmæ.

Pedester, ris, e. zu Fuß dienend. *Usus.* Pedestres copiæ, Fuß-Volck. Pugna, statua pedestris.

Pedetentim, Schritt für Schritt, allgemach, nach und nach. *Syn.* Sensim, gradatim, sensim, sine sensu, lentò gradû. *Usus.* Sensim erit, & pedetentim mutatio facienda.

Pedissequa, æ, f. Nachtretterin. *Syn.* Famula, ancilla. *Usus.* Divitiæ virtutis pedissequæ.

Pedissequus, i, m. Nachtretter, Laquay. *Syn.* Famulus.

Peditatus, ûs, m. Fuß-Volck. *Syn.* Pedestres copiæ. *Usus.* Equitatû, peditatû, & pecuniâ instructus.

Pedor, oris, m. übler Gestanck am Menschen, Bauch-Wind. *Syn.* Fœtor *Usus.* Capillus, barba, vultus pedore ac illuvie horridus.

Pegma, atis, n. hölzernes Gerüste, so man leicht fortrucken kan. *Syn.* Machinæ ligneæ.

Pejero, as, avi, atum, are. falsch schwören. *Syn.* Fidem, & jurisjurandi religionem violo, negligo, relinquo; fidem jurejurando datam fallo; mendacii religione me obstringo. *Usus.* Conceptis verbis pejerare. Qui pejerat, ei credi postea, vel per plures Deos juranti, non oportet. V. *Juro.*

Pejor, oris, g. c. ärger, böser, schlimmer. *Syn.* Deterior. *Usus.* Turpitudo pejor est, quam dolor.

Pelagus, i, n. das Meer. *Syn.* Mare.

Pellex, icis, f. Kebs- oder Neben-Weib, Beyschläfferin. *Syn.* Concubina, quæ cum alienô maritô corpus miscet.

Pellicatus, ûs, m. Schand-Leben eines Neben-Weibs. *Syn.* Pellicis flagitium. *Epi.* Netarius matri. *Usus.* Uxor pellicatûs dolore concitata, pellicatum non ferens.

Pellicio, is, lexi, lectum, ere. betrüglich, anlocken. *Syn.* Allicio, induco, invito, capio, delinio. *Usus.* Adolescentis animum pellexit omnibus irritamentis, quibus ætas illa capi ac deliniri solet. V. *Allicio, traho.*

Pellis, is, f. Haut, Fell. *Epi.* Caprina. *Usus.* Pellis arietis inaurata. Sub bellibus hyemare.

Pellitus, a, um. mit Peltz bekleidet. *Usus.* Pelliti patres.

Pello, is, pepuli, pulsum, ere. treiben, verjagen, verstossen. *Syn.* Depello, arceo, fugo, moveo, submoveo. *Adv.* Acriter, vehementius; privatim. *Phras.* 1. *Meretur urbe pelli*, er verdient, daß man ihn aus der Stadt treibe. Dignus est, quem urbe pellamus, exterminemus, ejiciamus; quem tanquam pestem civitas evomat, ac foras projiciat; qui è civium numero tollatur; urbe vi expellatur; extrudatur; aras ac focos relinquere cogatur; de statione dimoveatur. V. *Exilium.* 2. *Hostem pepulimus*, wir haben den Feind vertrieben. Hostes loco pulsi; statione dejecti; periculum audaciâ discussum est, ferro dejecti hostes, & præcipites campô exacti. Vim oblatam vi fregimus & refutavimus; impetum ruentium retudimus, trepidos ex præsidiis deturbavimus; hostem primum

primum in ruinam muri expulimus, dein impeditum, & trepidantem deturbavimus, postremò fusum, fugatumque in castra redegimus. *Usus.* Mœstitiam ex animo pellere. Species utilitatis ejus animum pepulit. Id aures hominum, animosque pepulit. Nulla me insignis injuria pepulit.

Pellucens, tis, g. o. durchsichtig/ durchscheinend. *Syn.* Pellucidus.

Penarius, *vel* Penuarius, a, um. zu Kuchen und Keller gehörig. *Usus.* Cella penuaria. Sprisekammer.

Penates, ium, m. Haußgötter. *Syn.* Dii patrii, lares, foci. *Epi.* Patrii familiaresque, penetrales, incurvi. *Usus.* Penates patrii, ac familiares mei. Exterminare aliquem à Diis suis penatibus.

Pendeo, es, pependi, pensum, ere. hangen. *Syn.* Suspensus sum: hæreo. *Adv.* Aliundè, diutius, vehementer, valdè. *Phras.* 1, *Ex hoc pendent omnia,* hievon hanget alles ab, hierauf bestehet die gantze Sache. Cardo rei in hoc volvitur, vertitur; hoc caput rei est; suspensæ sunt totius consilii rationes. *Usus.* 1. Qui ex imperiorum sermone pendet, in magnis viris non est habendus. Salus nostra spe exiguâ pendet. Ex unius vitâ vita pendet omnium. E Bruto pendet respublica. Ex alieno consilio, nutu, levitate, ex fortuna pendere. Suspensum incertumque obscurâ spe, & cæcâ expectatione pendere. Aptas habere à DEO, suspensasque vitæ rationes, neque ex incertis hominum consiliis pendere, auf GOtt allein, nicht aber auf Menschen sein Vertrauen setzen. 2. *Hæreo, dubito,* starck zweiflen. Vehementer animi pendeo de te. Expectando & desiderando vehementer animis pendemus, cruciamur, angimur.

Pendo, is, pendi, pensum, ere. wägen/ zählen. *Syn.* Æstimo; solvo. *Usus,* 1. Rem vobis proponam, vos eam suis ponderibus penditote. 2. *Solvo, do,* zahlen/ geben. Pendere alicui pecuniam, vectigal, usuram. 3. *Luo,* büssen. Maximas pœnas meæ temeritatis pendo.

Pendulus, a, um. * abhangend. *Syn.* Pensilis.

Penè, schier/ fast. *Syn.* Propè; nihil prius est tactum, quam ut &c. Parùm aberat, quin &c. *Usus.* In hoc oratori poëta penè par.

Penes, bey. *Syn.* In manu, in potestate. *Phras. Penes te est,* es stehet bey dir. In tua positum est diligentia & autoritate; tui est arbitrii; per te stat; in tua manu, ac potestate est. *Usus.* Rerum omnium potestas penes Cæsarem est. Penes illum est laus summa eloquentiæ.

Penetrabilis, e. * durchdringend. *Syn.* Quod facile, penetrat. *Usus.* Penetrabile boreæ frigus, eine schneidende grimmige Kälte.

Penetrales, i, um. g. c. alles/ was inwendig im Hauß ist. *Syn.* Loca interiora domus, *vel* templi. *Usus.* Abditi & penetrales foci.

Penetro, as, avi, atum, are. hineindringen, durchdringen. *Syn.* Pervado, pertingo, permano, serpo. *Phras.* 1. *Rerum tuarum gloria ad remotissimas gentes penetravit,* der Ruff deiner herrlichen Thaten hat sich bis zu den weit-entlegensten Völckern ausgebreitet. Oras omnes pervasit; ad gentes orbis terrarum ultimas permanavit. Nulla est remotissimarum gentium, quæ rerum tuarum gloriam famâ non acceperit. V. *Fama, Gloria.* 2. *Ea res altè in animum penetravit,* diese Sache ist mir tief zu Hertzen gegangen. Ea res altè in animum descendit; perculit graviter animum eo cogitatio; effodit animum ea cogitatio. *Usus.* Ad urbes sedesque barbarorum penetravimus. Nulla est tanta ingenii acies, quæ in cœlum penetret. Nulla res magis penetrat in animos. Per angustias faucium penetravit.

Penicillus, i, m. Pinsel. *Usus.* Pingam rem coloribus, & penicillo meo.

Peninsula, æ, f. Halb-Insul oder Eyland.

Penitus, gäntzlich/ gantz und gar. *Syn.* Prorsus, omnino, plane, ex omni parte, perfectè, usquequaque, funditus, ab imis unguibus usque ad verticem summum. *Usus.* 1. Me tibi totum penitùs commendo, & trado. Penitus rem intelligo. 2. *Interius,* zu innerst. Aurum penitùs abditum. Ea penitus animis vestris mandate. Periculum inclusum penitùs in medullis & visceribus reipublicæ. Penitus reconditum, defixum, defossum. V. *Omninò.*

Penna, æ, f. Feder. *Syn.* Pinna. *Epi.* Levissima, geminæ, tremebundæ. *Usus.* Aves pullos pennis fovent.

Pennatus, a, um. geflügelt/ gefidert.

 Pen-

Pensilis, e. * abhangend. *Syn.* Pendulus.

Pensio, onis, f. gangbare Zins. *Syn.* Merces, vectigal. *Epi.* Exigua. *Usus.* Erat ea pecunia tribus pensionibus solvenda. Pensio prima est Kalendis Januarii. Pensio exsoluta est ante diem. Pensionem debere, exigere.

Pensito, as, avi, atum, are. offt und fleißig erwegen, zählen. *Syn.* Pendo. *Usus.* Vectigalia nobis pensitant.

Penso, as, avi, atum, are. vergelten, erwiedern. *Usus.* Pensare officiis, & operis id quod violatum est. V. *Compenso.*

Pensum, i, n. Tagwerck, tägliche Arbeit. *Usus.* 1. Pensum exigere, conficere, absolvere. 2. Pensi nihil esse; pensi nihil habere, *nihil curare*, nichts achten.

Pentecoste, es, f. Pfingst-Fest. Dies Divini Spiritus adventu ad memoriam celebris, ac festa. Dies à triumphali Christi in vitam reditu quinquagesima. Dies Divini Spiritus in terras delapsi memoria venerabilis. Dies quam Divini Spiritus, ignitarum linguarum specie delapsi, adventus augustam, totoque orbe celeberrimam reddidit.

Penula, æ, f. Reisemantel. *Syn.* Pallium pro itinere.

Penulatus, a, um. mit einem Reisemantel bedeckt. *Syn.* Penula indutus, amictus.

Penuria, æ, f. Abgang, Mangel.)(*Copia.* *Usus.* Penuria magna est doctorum virorum. V. *Pauper*, *Paupertas.*

Penus, us, *vel* i, f. & m. allerley Vorrath, Proviant. *Usus.* Penates à peno ducto nomine. Est enim omne, quo vescuntur homines, penus.

Per, durch. *Usus.* 1. *Ratione modi, auxilii.* Per scelus, vim, metum, amicitiam, simulationem aliquid agere. Per malitiam, fraudem impudentiam; per ludum & negligentiam: per risum & jocum. Per se, per amicos aliquid efficere. Per litteras colloqui, supplicare. 2. *Ratione loci & spatii.* Quasi per caliginem ea videbam. Per tuum latus me petebant. 3. *Ratione concessionis.* Hoc neque per leges, neque per naturam fas est, per me quidem licebit. 4. *Culpâ* vel *gratiâ.* Si per valetudinem potes, naviga. Per auspicia non licebit. Gratiam per hanc causam mihi conciliavi; per gratiam contendere aliquid ab aliquo. Per beneficium concedere aliquid. 5. *Prætextû.* Per fidem fallere; per simulationem amicitiæ prodere aliquem. 6. *Jurandi modô,* Per omnes DEOS; per fortunam populi Romani jurare. 7. *Ratione temporis.* Per idem tempus. Per Hyemem iter facere. Per ætatem nondum satis firmus. Per somnum curis solutus animus.

Per se. durch sich, vor sich selbst. *Syn.* Ex se, suo nomine, suis viribus, sua sponte, sua natura, à natura, propter se; suo Marte. *Usus.* Per se, nullo adjuvante rem confecit. Amicitia per se, & propter se est expetenda.

Peractio, onis. f. Vollendung. *Syn.* Finis, extremum. *Usus.* Senectus peractio ætatis est, tanquam fabulæ.

Perago, is, egi, actum, ere. vollenden, vollbringen. *Syn.* Perficio, perpetro. *Usus.* Consulatum, fabulam peragere. Peracto ac perpetrato sacrificio, prælio, conjugio. V. *Perficio.*

Peragratio, onis, f. das Durchreisen. *Syn.* Percursatio. *Usus.* Peragratio itinerum.

Peragro, as, avi, atum, are. durchwandern. *Syn.* Pedibus obeo, lustro, concurso. *Usus.* Infinitas regiones, quarum nulla esset ora, nulla extremitas mente peragrare. Peragrare orbem terrarum. V. *Iter, proficiscor.*

Perambulo, as, avi, atum, are. durchwandern, durchgehen. *Usus.* Rura perambulare.

Peramo, as, avi, atum, are. sehr lieben. *Usus.* Homo nostri peramans.

Perbacchor, aris, atus sum, ari. sich toll und voll sauffen, im Luder liegen. *Syn.* Bacchor.

Percalleo, es, ui, ere. *item:* Percallesco is, ere. sehr erharten, hart werden. *Syn.* Obduresco.

Percelebro, as, avi, atum, are. allenthalben ausbreiten, kund machen, sehr rühmen. *Syn.* Maximè divulgo. *Usus.* Audita, pervulgata, & percelebrata sermonibus res est. V. *Celebro.*

Percello, is, culi, culsum, ere. zu Boden schlagen, niederstossen, hefftig erschrecken. *Phras. Is nuntius vehementer me perculit,* diese Zeitung hat mich sehr erschrecket.

schrecket. Ejus rei mentio vocem mihi debilitavit, mentem dolere impedivit; accepto eo nuntiô frangi animum affligi, debilitari sentiebam; nec linguâ nec mente consistere poteram; exanimatus dolore; alienatus metu, luctuque; mutus, fractusque malis ingemui. V. *Terreo.* *Usus.* Hæc te vox non perculit, non perturbavit? Quos repentina aliqua vis, ac tempestas perculit, afflixit, avertit exultantes. Perculsis instare. Perculsa jam diu, & afflicta Græcia.

Percenseo, es, ui, sum, ere. zehlen, erzehlen. *Syn.* Recenseo, percurro. *Usus.* Quis tua merita numerando percenseat;

Percèptio, onis, f. Empfahung, Genuß, Einsammlung. *Syn.* Collectio, comprehensio. *Epi.* Firma animi ad aliquid, inchoata. *Usus.* Fructuum perceptio,

Percipio, is, cepi, ceptum, ere. genau fassen, und begreiffen. *Syn.* Capiô. *Adv.* Benè celeriter, diligenter, expeditè, extrinsecus, plane, rectè, summatim, tardè, penitus, assiduè, necessariò. *Usus.* 1. Luctum percipere. Omnia nomina percipere. Percipere & condere fructus. Displinas omnes percipere. 2. *Assequor, intelligo,* erreichen, verstehen. Aliquid animô percipere, memoriâ custodire. Artis præcepta, consilium cognoscere, atque percipere. V. *Intelligo,* *Capio.*

Percitus, a, um. sehr bewegt, und aufgebracht. *Syn.* Concitatus, incitatus. *Usus.* Animô iratô, ac percitô aliquid facere, etwas im Zorn thun.

Percommodè, sehr gelegen. *Syn.* Valde commodè, opportunè. *Usus.* Sive casu accidit, sive consiliô, Percommodè factum est.

Percrebresco, is, crebui, ere. überall kund werden. *Syn.* Increbrescor, divulgor: in ore & sermone omnium esse incipio. *Adv.* Omninò. *Usus.* Ea opinio sermone omnium percrebuit. Fama de tua egregiâ in rempublicam voluntate percrebrescit. V. *Rumor,* *Fama.*

Percunctatio, onis, f. Nachfrage, Ausfrage. Ausforschung. *Syn.* Interrogatio. *Epi.* Finitima alicui, servilis. *Usus.* Aliquid non percunctatione quæsitum, sed dolore expressum.

Percunctor, aris, atus sum, ari. nachfragen, erforschen. *Syn.* Quæro, sciscitor. *Usus.* Deinde illa ex me de republica percunctatus est. *Alii malunt scribere:* Percontor. V. *Quæro.*

Percupio, is, ivi, itum, ere. inständig, begehren, wünschen, *Syn.* Valdè cupio. V. *Cupio.*

Percurro, is, curri, cursum, ere. durchlauffen. *Sny.* Percenseo, obeo, strictum attingo, breviter decurro. *Adv.* Brevi, valde, breviter. *Usus.* Oratione aliquid percurrere. Multa animo, plura legendo percurrit.

Percursatio, onis, f. Durchwanderung. *Syn.* Peragratio. *Epi.* Præclara.

Percursio, onis, f. Durchzug, Durchmarsch. *Usus.* Propter animi multarum rerum brevi tempore percursionem.

Percurso, as, avi, atum, are. * offt durchlauffen. *Usus.* Latronum modô percursant totis finibus nostris.

Percussio, onis, f. Zerschlagung. *Usus.* Digitorum percussione hæres fieri possum. Aptæ numerorum percussiones.

Percussor, oris, m. Mörder, Bandit, Todtschläger. *Syn.* Interfector. *Usus.* Percussorem immittere in aliquem.

Percutio, is, cussi, cussum, ere. schlagen. *Syn.* Ferio, cædo. *Usus.* 1. Aliquem lapide, gladiô, securi percutere. Fulmine percussus interiit. 2. *Transl.* Percussit animum ea cogitatio, Percutere fœdus cum aliquo, einen Bund machen. V. *Verbero,* *ictus,* *fustis,*

Perdisco, is, didici, ere. auswendig lernen. *Adv.* Diligenter, necessario res controversas, omnino nunquam. *Usus.* Hic locus totus est perdiscendus. V. *Disco.*

Perditè, verderblich. *Syn.* Flagitiosè, nequiter, *Usus.* Perdite se gerere.

Perditor, oris, m. Verderber, Verwüster, Zerstöhrer. *Usus.* Perditor, & venator reipublicæ est, qui servator & custos esse debuerat.

Perditus, a, um, verdorben, verlohren. *Syn.* Profligatus. *Usus.* Nihil potest fieri miserius, perditius, fœdius. Homo profligatissimus, perditissimus; dissolutissimus. Obrutis, adversis, amissis ac perditis rebus omnibus. Scelere & egestate perditus. V. *Sceleratus,* *Nequam.*

Perdiu, sehr lang. *Syn.* Valdè diu. *Usus.* Si in Epirum irem, perdiu nihil eram auditurus. V. *Diuturnus.*

Perdo, is, is, didi, ditum, ere, verderben, verliehren. *Syn.* Amitto, deperdo, jacturam rei facio, damnum facio, detrimentum facio, *vel* accipio, damni aliquid contraho.)(*lucror*, *sustineo*, *recipio*, *recupero*. *Phras.* 1. *Omnia perdidi*, ich habe alles verlohren. Naufragium feci rei familiaris; nihil mihi est reliqui; fortunæ omnes meæ afflictæ, eversæ, profligatæ sunt; omnes & industriæ, & fortunæ fructus consumti sunt; nihil ex omnibus commodis & ornamentis retineo; nihil jam fortuna opum mihi reliquum fecit; evertit me bonis omnibus fortuna; oppressæ jacent fortunæ iniquitate opes meæ omnes; libertas veniit, pristinæ fortunæ status concidit; omnia ad perniciem profligata sunt atque perdita. 2. *Patriam ipse suam perdere, ac evertere molitur*, er trachtet nur, wie er sein Vaterland könne ins Verderben stürtzen. Labes est, ac pernicies civitatis, pestisque importunissima; ad excisionem, inflammationem, eversionem patriæ sua consilia dirigit omnia; exitum patriæ comparat; ad disperditionem urbis se accingit; vastitati ista omnia jam dudum addixit: depopulationem, ad vastitatem tectis nostris omnibus, agrisque illaturus videtur. Hanc tam tetram, tam horribilem, tamque infestam reipublicæ pestem urbs hæc præclarissima vix effugiet. Hunc tam infestum patriæ suæ civem per omnes reip. partes, tanquam aliquam calamitosam tempestatem pestemque pervasurum video, qui statum civitatis funditus evertat, rempublicam profliget, bona, fortunásque omnium nostrum dissipet, ac disperdat. V. *Amitto, Everto, Evanesco, Destruo.* *Usus.* 1. Operam perdere, umsonst sich bemühen. Filium, oculos, causam, tempus perdere. 2. *Everto*, *disperdo*, *profligo*. zu Grund richten. Jugiter urbes delevit, fruges perdidit, patriam, cives suos perdere.

Perdoceo, es, ui, doctum, ere. gründlich lehren. *Syn.* Edoceo. V. *Doceo.*

Perduco, is, duxi, ductum, ere. durchführen. *Us.* Vallum, murum in certam altitudinem perducere. Aliquem ad suam sententiam, ad conditiones certas perducere. Vitam ad centesimum annum perduxit. Hæc vitæ ratio facile ad honores perduxit. Ajacem contemtus ad furorem, & mortem perduxit. V. *Duco.*

Perductor, oris, m. Durchführer. *Syn.* Qui vel invitum ducit. *Usus.* Lenones perductores.

Perduellio, onis, f. eine Verletzung oder Beleidigung der Majestät. *Syn.* crimen imminutæ Majestatis. *Usus.* Actionem, judicium perduellionis alicui intentare. V. *Rebellis*, *Seditiosus*.

Perduellis, is, m. Verletzer, oder Beleidiger der Majestät. *Syn.* Hostis patriæ, qui Majestatem minuit. V. *Hostis*.

Perduro, as, avi, atum, are. * ausdauren. *Syn.* Usque ad finem duro. V. *Duro*.

Peredo, is, edi, esum, ere. durchfressen, durchbeißen. *Usus.* Lacrymæ genas peredunt.

Peregrè. über Land, in der Fremde. *Syn.* In peregrinatione, foris.

Peregrinabundus, a, um. * herum wandern. *Usus.* Nec peregrinabundum, neque circa amœnas terras vagantem ducem.

Peregrinatio, onis, f. Wanderschafft, das Reisen. *Usus.* Omne tempus in peregrinatione consumsit.

Peregrinator, oris, m. Wandersmann. *Syn.* Peregrinabundus.

Peregrinitas, tis, f. Fremdlingschafft, fremde Art und Weise. *Usus.* Infusa in urbem, morum, linguæ, vestium, verborum peregrinitas. V. *Novitas*.

Peregrinor, aris, atus sum, ari. wandern, in die Fremde reisen: wallfahrten. *Syn.* Peregrinus sum, peregrè ago. *Adv.* Delicatè, ineptè, latè, longè. *Phras.* 1. *Libenter peregrinatur*, er reiset gern in der Fremde herum. Volupe est homini, terras incognitas adire, obire, terras alias, atque alias lustrare; terrâ marique vagari: terras ultimas peragere; cœlum crebris peregrinationibus mutare, urbem omnem crebris itineribus pererrare. 2. *Lauretum peregrinatus est*, er hat eine Wallfahrt nach Maria-Loreto vorgenommen. Religionis causa Lauretum profectus est; sacram peregrinationem obiit; ædem DEI Parentis Virginis, quæ Laureti summâ religione colitur, voti solvendi causâ adiit. V. *Locus*. *Usus.* Tu solus hospes in hac urbe versaris? an aures tuæ, & oculi peregrinantur in hoc tam pervagato civitatis sermone? Longe, lateque Asiâ totâ peregrinari. V. *Iter*, *Proficiscor*.

Peregrinus, a, um. fremd. *Syn.* Advena, hospes externus, alienus.)(*Civis, incola. Phras. Peregrinos benignè excipere convenit,* die Freunde soll man höflich empfangen. Advenas, exteros, hospites; eos, qui absunt à patriâ, domô; qui procul ab amicis, & affinibus; qui non sunt ejusdem linguæ, gentis, nationis, comiter accipere, & amplecti decet. *Usus.* Homo peregrinus ex ultimis terris deductus. Orator in nulla facultate rudis, tiro, peregrinus & hospes esse debet. Verba ista peregrinum, aliquid olent, redolent, sonant.

Perendiè, übermorgen. *Syn.* Perendinô die. *Usus.* Hodiè, cras, perendiè.

Perendinus, a, um. übermorgentlich. *Usus.* Statuere non possumus, utrum diem tertium, an perendinum dici oporteat.

Perennis, e. stätig, immerwährend, fortdaurend. *Syn.* Perpetuus, continuus, jugis, continuatus. *Usus.* Idem pristinus, ac perennis meus erga te est animus. Perennis ac profluens loquacitas. Sermo nullus unquam de nilo perennis fuit. Fons perennis. V. *Æternus.*

Perennitas, tis, f. Langwierigkeit, Dauer. *Syn.* Perpetuitas. *Usus.* Fontium gelidæ perennitates. V. *Æternitas.*

Pereo, is, ivi, ire. zu Grunde gehen, verderben. *Syn.* Intereo. *Adv.* Certe, crudelissimè, fœdè, funditus, necessario, planè, præclarè, prorsus, tacitè occulteque, turpiter. *Phras.* 1. *Perimus omnes,* wir seynd alle hin. Capti & deleti sumus; absumpti sumus; occidimus; conclamata salus est; conclamatum est de nobis. V. *Actum est.* 2. *Pereant, necesse est, omnia, nisi succurras,* wann du nicht hilfst, so muß alles zu Grund gehen. Omnia ad exitium præcipitia sunt; omnia ad interitum ruant, necesse est, nisi succurras. Tabescendum nobis in ista calamitate est; ruere, ac deflagrare omnia, necesse est, nisi opem feras. 3. *Res mortales omnes citò pereunt,* alles Zeitliche geht bald zu Grunde. Fides, artésque concidunt; voluptates corporis fluunt; forma corporis fluxa est, atque fragilis; mores ipsi eunt præcipites, defluunt declinant. 4. *Pereant opes, dum virtus salva sit,* meinethalben gehe Geld und Gut zu Grunde, wann nur die Tugend übrig bleibt. Res istæ pedibus trahantur, concidat autoritas, cætera fortunæ præsidia fluant, occidant, dilabantur, dum virtus salva sit. 5. *Rei gerendæ opportunitas periit,* die gute Gelegenheit ist uns aus der Hand gegangen. E manibus emissa est, dilapsa est; rei gerendæ occasio amissa, dimissa est. *Usus.* Tuô vitiô peribis. Tanta pecunia; oleum ac opera nobis periit. V. *Intereo, Perdo.*

Pererro, as, avi, atum, are. * umher schweiffen, in der Irre herum gehen. *Usus.* Omnem locum pererrat.

Perfectè, vollkommentlich, völlig. *Syn.* Absolutè, plenè, cumulatè, ex toto. *Us.* Oratio perfectè erudita & diserta. Nihil nisi perfectè, nisi cum summa venustate agebat Roscius.

Perfectio, onis, f. Vollkommenheit einer Sache. *Syn.* Absolutio)(*Inchoatio, adumbratio, susceptio. Usus.* Tantum abes à perfectione magnorum operum, ut fundamenta nondum jeceris. Hanc ego absolutionem, perfectionemque in oratore desidero. Virtus à susceptione prima, non à perfectione est judicanda.

Perfector, oris, m. Vollender, Vollbringer. *Usus.* Stilus perfector dicendi & magister.

Perfectus, a, um. vollkommen. *Syn.* Absolutus, plenus, completus, expletus, cumulatus, elaboratus, expolitus, perpolitus, maturus, expletus omnibus partibus, quod habet omnes numeros, cui nihil deest, cui addi nihil possit; quod omnes numeros obtinet, continet; omnibus numeris absolutus; perfectus; expletúsque omnibus numeris. *Phras. Est vir perfectus, vulg.* er ist ein vollkommener Mann, ein Mann von vollkommener Tugend. Vir est perfectæ, cumulatæque virtutis; cujus vita omnibus virtutibus expleta; vir est, in quo summa sunt omnia, in quo videas expletam formam virtutis ac honestatis; exemplum fidei Religionis, pietatis, cujus virtus omnibus numeris, partibusque perfecta & expleta est. *Usus.* Perfectus orator, cui nihil deest. Præclarè inchoata multa, nondum perfecta, & maturitatem adepta. Illud, cui addi nihil possit, summum & perfectissimum judico.

Perfero, fers, tuli, latum, ferre. überbringen, übertragen, ausstehen. *Syn.* Perpetior, tolero. *Adv.* Diligentiùs, attentiùs, placidissimè omnia. *Usus.* 1. Impetum

petum & crudelitatem hostium molestias amicorum perferre. 2. Legem aliquam perferre ein Gesetz geben. 3. Litteras, jussa, nuncium, mandata alicujus ad aliquem perferre V. Patior, Tolero.

Perficio, is, feci, fectum, ere. vollbringen, vollenden, ausführen. Syn. Absolvo, conficio, transigo, efficio, perago, extrema, persequor, absolutionem rei alicujus perficio perpollo. Munus susceptum expleo.)(Attingo, inchoo· Adv. Callidè, castè, nihil, perspicuè omnino, nihil, ritè nihil, aliundè commodiùs rem planè. Phras. 1. Librum nondum perfeci ich habe das Buch noch nicht gar vollendet. Nondum operi ultima manus accessit; effectum habeo librum, nondum perfectum. Nondum perpolivi, elaboravi, elimavi rudem adhuc, & informem ingenii partum. 2. Nondum perfeci quæ cogitaveram, ich habe meine Gedancken noch nicht ausgeführt. Nondum ad exitum deduxi cogitata mea: nondum exædificavi, quod institui; nondum pertexui, quod exorsus sum. V. Absolvo, finio. Usus. Cogitata, instituta, inchoata, poëma perficere.

Perfidia, æ, f. Untreue, Meineyd, Betrug. Syn. Fraus, destitutio. Epi. Similis, summa, tanta. Usus. Illius perfidia deceptus, circumventus sum. Perfidiæ suspicionem fugere. Illud non ejus imprudentiæ, sed perfidiæ assignandum est. V. Infidelitas.

Perfidiosè, treuloser Weise. Syn. Fallaciter·

Perfidiosus, a. um. treulos, meineydig, Eydbrüchig. Syn. Perfidus, insidiosus, fallax, improbus Adv. Æque & netarius.

Perfidus a. um. treulos. Syn. Perfidiosus qui fidem & officium prodit. Usus. Si fide societas colitur, perfidus est, qui socium prodit. Aliud agentes, aliud simulantes perfidi, improbi, malitiosi sunt. V. Decipio, infidelis.

Perflabilis, e, lüfftig. Usus. Locus ventò perflabilis.

Perflo, as, avi, atum, are. * durchwehen. Syn. Venti terras perflant.

Perfluo, is, fluxi, ere. durchfliessen, durchrinnen. Usus. Charta perfluit, das Papier fliesset, schlägt durch. Plenus est rimarum, hac illac perfluit, er kan nichts verschweigen.

Perfodio, is, di, fossum, ere. durchbohren, durchgraben, aushölen. Syn. Perforo, pertundo, perfringo. Adv. Impunè. Usus. Parietes perfodere.

Perforo, as, avi, atum, are. durchbohren, durchlöchern. Syn. Perfodio, patefacio. Usus. Navem, murum perforare.

Perfrico, as, cui, frictum, are. sehr zerkratzen, zerreiben. Usus. Frontem perfricare, pudorem ponere, unverschämt werden. Perfrictæ frontis homo. V. Impudens.

Perfringo, is, fregi, fractum, ere. zerbrechen, zertrümmern, zerstücken. Syn. Infringo, effringo. labefacto. Phras. Portas perfringere, die Pforten auffsprengen. Moliri obices portarum; portarum claustra effringere, refringere. Moliri portas; foribus exitium afferre. V. Janua. Usus. Leges devincere, ac perfringere. Obstantes hostium cuneos vi, ac virtute perfregit. Perfringere ac labefactare bonorum conspirationem. V. Frango.

Perfruor, eris, fruitùs sum, frui. gäntzlich und wohlgeniessen. Syn. Fruor utor. potior. Adv. Mirificè. Usus. Otiò lætitiâ, sapientiæ laude perfrui; pasci, delectari. V. Fruor, delector.

Perfuga. æ, m. Uberläuffer. Syn. Transfuga. V. Desertor.

Perfugio, is, fugi, ere. überlauffen, irgendwohin fliehen, sich aus dem Staube machen. Syn. Transfugio ad hostes: confugio.

Perfugium, ii, n. Zuflucht in der Noth. Syn. Portus, præsidium, arx, asylum, receptus. Epi. Commune, desperatissimum, honestum, melius, paratum, paratius, postremum, præsens, sanctum, tutum, oratorium, unum. Usus Fortunæ alicujus jactatæ, ac naufragæ perfugium præbere. Hoc unum nobis perfugium, hæc spes, hoc solatium omnium laborum, ac solicitudinum nobis superest. Perfugiò uti. Improbis omnia perfugia obstruere. Omni perfugiò malos excludere. V. Præsidium, Confugio.

Perfunctio, onis, f. Verwaltung, Verwesung. Usus. Laborum, honorum perfunctio.

Perfundo, is, fudi, fusum, ere. begiessen. Syn. Respergo. Usus. Hæc res animum meum summa suavitate, voluptate; horrore, religione perfudit. Quis me horror perfudit?

Perfungor, eris, functus sum, fungi, verrichten, vollenden, vollbringen. Syn. Exantlo, fungor, utor, defungor. Syn. Laboribus. bellò, magistratu, muneribus, periculis perfungi. V. Fungor, facio.

Pergo, is, perrexi, ere. fortfahren. Syn. Eo, iter facio; tendo, peto, contendo sequor, contineo, insisto, cursum te-

neg-

-geo. *Adv.* cursim, longiùs, porrò, protinùs, rectà. *Usus.* Perge, confice, quod superest viæ. Pergam, & insequar longiùs. Perge porrò. Perge ad reliqua. Perrexit illi obviam.

Pergræcor, aris, atus sum, ari. * prassen, schlemmen, im Sauß und Schmauß leben. *Syn.* Epulis, & potationibus inservio.

Perhibeo, es, ui, itum. ere. vorgeben, vorwenden. *Syn.* Dico, ajo, fero. *Adv.* Vulgò. *Usus.* Summa, ut vos quidem perhibetis, injuria affecti estis. Plato Socratis auditor fuisse perhibetur.

Perhorresco, is, horrui, ere. erschrecken, in Schrecken gerathen. *Syn.* Exhorresco, pertimesco. *Adv.* Valdè. *Usus.* Nemò est, qui hos non oculis fugiat, auribus respuat, animo aspernètur, recordationè ipsa perhorrescat. Non solum animo commoveor, sed perhorresco. V. *Horreo.*

Periclitatio, onis, f. Versuch, Probe. *Syn.* Experientia. *Usus.* Multarum herbarum utilitates longinqui temporis usu, ac periclitatione percepimus. V. *Experior.*

Periclitor, aris, atus sum, ari. in Noth und Gefahr seyn, einen Versuch thun, wagen. *Syn.* In discrimine, in periculo sum, periculum adeo, in discriminè versor: periculum facio, experior, tento. *Phras.* 1. *Periclitaris graviter*, du stehest in grosser Gefahr. Grave tibi impendet, imminet periculum; res tua, salus tua hic agitur; fortunæ tuæ periclitantur; res tua periculum subit; in periculum adducitur, venit gravissimum; in discrimen venit salus tua; in discrimen adducitur. 2. *Res tuæ non minus, quàm meæ periclitantur*, deine Sache stehet sowohl in Gefahr, als die meinige. Eodem loco res tuæ sunt, ac meæ; in eadem fortuna versantur res utriusque nostrum; in eadem mecum navi es; partem periculi sustines; eadem tuis, quæ meis fortuna imminet, impendet; eadem utrumque nostrûm fortuna manet; urget. Pari sumus conditone; par, similis, eadem, non dissimilis non dispar utriusque nostrum est conditio; non minùs de tua re agitur; haud meliùs tecum agitur: haud meliore res tuæ fortunæque loco sunt, ac meæ. *Usus.* 1. Non est in uno homine periclitanda salus reipublicæ. Periclitantur jura, & vita omnium. 2. *Experior*, einen Versuch thun. Belli fortunam periclitari. Omnia circumspicere, vires suas periclitari. V. *Periculum.*

Periculosè, gefährlich. *Syn.* Cum periculo. *Usus.* Periculosè ægrotare, navigare.

Periculosus, a, um. gefährlich. *Syn.* Lubricus, anceps, non procul à periculo, formidolosus. *Usus.* Periculosa, turbulenta, ac temeraria consilia. Periculosa res, plena aleæ, anceps, ac cum præsentissimo discrimine conjuncta. V. *Periculum.*

Periculum, i, n. Gefahr. *Syn.* Discrimen, dimicatio: experimentum. *Epi.* Alienum, certum, commune, incertum, domesticum, extremum, gravius, honestissimum, non legitimum, magnum, minimum, perspicuum, præsens, proprium, publicum, perpetuum, simile sordidissimum, summum, tantum. Pericula asperrima, dubia, vitæ, gravissima, integerrima & maxima, levia, magna & imprudentia, minora, multa, plura, præcipuà, propria, quotidiana, recentia, repentina, subita, summa, tanta, tamque improvisa. *Phras.* 1. *In summum periculum me conjecit*, er hat mich in die grösste Gefahr gesetzt. In capitis periculum me vocavit, adduxit, arcessivit; periculum mihi comparavit, creavit, struxit, conflavit, molitus est maximum; periculum ea res mihi ingens procreavit, injecit, attulit, intulit, intendit; ingens me in discrimen vocavit; ad casum extremum res meas adduxit; in summum periculum rem deduxit. 2. *In summo periculo res nostræ sunt*, unsere Sache steht in grösster Gefahr. Rebus nostris periculum est; res in discrimine est; propè exitium res venit; propiùs metum res nostra est; ad ultimam dimicationem res venit; omne discrimen adest; ultima vis paratur. Res in summum discrimen adducta est; in summo discrimine versatur; res nostræ in præcipiti stant, & lubrico; in periculo hærent. 3. *Undique pericula impendent nobis*, es nahen von allen Seiten neue Gefahren herzu. Periculis undique cingimur, permimur, includimur; instant ab omni parte; impendent, imminent nova pericula; non unum certamen, non una dimicatio adest; periculi plus satis contractum est, ut in singulas horas capite dimicandum sit nostro; inter tantas fortunæ minas quotidie de vita dimicandum est. 4. *Quid times, objicere te periculo?* was fürchtest du dich, in die Gefahr zu gehen? Ecquid non semel rem fortunæ inclinandam das; quid dubitas in incertam ire aleam; tendere in quemcunque casum? rem in casam ancipitis eventus committere? aleam jacere? ad casum res tuas fortunasque objicere; in casum dimittere? in discrimen te offerre, periculum summæ rerum facere? tem-

pestatem hanc, hanc dimicationem forti animo subire? periculo corpus offerre? caput periculis objicere? in periculum se conjicere; periculum adire? in media te pericula immittere, inferre; periculum fortunæ facere? casum subire; res fortunasque in causam dare? 5. *Non est sapientis Ducis, copias temerè periculo exponere*, ein weiser Feldherr muß seine Kriegsmacht umsonst nicht in Gefahr setzen. Discrimini bellorum universas vires offerre; sub unum fortunæ ictum omnia cadere non patitur sapiens imperator; non est sapientis ducis, sese, fortunasque suas in dubium devocare; ruere cæcum in certamina periculô ingenti, fructu nullo. Sapiens imperator non debet temerè copias in tam præcipitem locum committere, ut de vita, saluteque tot regnorum decernendum sit, & summa rerum in periculum veniat. Sapientis imperatoris non est, committere in aleam incerti casûs universum exercitum. Non committendum sapienti duci, ut in aleam casûs ancipitis se, regnumque det, 6. *In magnum periculum incidi.* ich bin in grosse Gefahr gerathen. Ingens periculum, discrimen adii; incurri in magnam difficultatem; in ipsam flammam veni; in periculum veni, deveni, incidi; oblata mihi est tempestas fomidolosissimi temporis. 7, *Nondum es extra periculum*, du bist noch nicht ausser Gefahr. Periculò nondum es defunctus; nondum abes à periculo; summum discrimen nondum effugisti; periculum nondum à capite propulsisti, depulisti; nondum vacuus es à periculo; nondum expers es periculi; nondum in vado navis es; nondum in portu navigas; non desunt scopuli, ad quos offendas. 8. *In periculis est intrepidus*, er ist ohnerschrocken in der Gefahr. Pericula adit non dubitanter, in extremo discrimine, & dimicatione fortunæ, in quotidianis capitis insidiis, in maximis difficultatibus sui perinde similis, in locum quemvis præcipitem non dubitat se committere. De vita & ornamentis suis fortissimè de cernit; in quemcunque casum tendit alacer, omnem periculi procellam in se unum avertit. Non equidem cæcus ruit in certamina, nec rerum summam in periculum fructu nullo revocat, aut in incerti casûs aleam committit; quidquid tamen urget periculi, minimè exhorrescit. V. *Periclitor, Discrimen. Usus.* 1. Maximum ab universo naufragio periculum est. Periculum dudum denunciatum. Negligere suum periculum. Periculum declinare, defugere, subterfugere. A periculo prohibere; è periculo eripere, extrahere, periculis liberare. Partem periculi sustinere. Meô, tuô, suô periculo, sumptuque rem exequi. Meô periculô respubl. vivit. 2. *Experimentum*, Versuch, Probe. Facere periculum innocentiæ alicujus.

Peridoneûs, a, um. * sehr bequem. *Syn.* Valdè commodus, opportunus. *Usus.* Locus castris peridoneus.

Perimo, is, emi, emptum, ere. tödten, zu Grund richten. *Syn.* Interimo, deleo, *Usus.* Siqua vis meum reditum, honorem peremisset. Alicujus consilium, curas perimere. V. *Interficio.*

Perinde, also, gleich viel, eben also. *Syn.* Similiter, juxta, eo locô. *Usus.* Perinde est, ût putas. Perinde, ac si jam vicerint; triumphant. Quod ego perinde rebar, ac si, *vel* quasi jam peractum. V. *Similiter.*

Periocha, æ, f. kurtzer Begriff. *Syn.* Argumentum, brevius totius rei summa, ac complexio.

Periodus, i, f. eine vollkommene Rede, Umgang. *Syn.* Ambitus, circuitus. *Usus.* Circuitus orationis, quem Græci periodum, nos ambitum, comprehensionem, continuationem, circumscriptionem dicimus.

Peripateticus, a, um. der Peripatetischen Secte zugethan. *Syn.* Lycæi studiosus.

Peripetasma, atis, n. Umhang, Vorhang. *Syn.* Peristroma, stragulum, stragula vestis, aulæum.

Peristroma, atis, n. Vorhang. *Usus.* Peristromata conchyliata.

Peristylium, ii, n. mit Säulen umgebener Ort. *Syn.* Locus columnis undique clausus & ornatus. *Epi.* Amplissimum.

Peritè, verständiglich, weislich, künstlich, meisterlich. *Syn.* Scienter, callidè.

Peritus, a, um. erfahren, verständig, gelehrt. *Syn.* Sciens, gnarus, exercitatus, intelligens, in aliqua re artifex.)(*Imperitus. Adv.* Benè juris, antiquitatis, litterarum, scriptorum veterum, sanè, valdè, litteratè. *Phras. Est rei militaris peritus*, er ist in der Kriegskunst wohl erfahren. In bellicis rebus summô studiô, & intelligentiâ; à natura, usuque callidus & acutus, magnam habet rei bellicæ prudentiam; militiæ scien-

ſcientiſſimus; cui in bello nihil novum, peregrinum, improviſum accidere poſſit; nihil, quod non usû diu, ac multâ periclitatione didiciſſet: rei militiaris prudentiſſimus. Quis hôc homine militaris rei ſcientior, qui è ludo, atque pueritiæ diſciplina bellô maximô, atque acerrimis hoſtibus in militiæ diſciplinam profectus eſt; qui ab ineunte adoleſcentia miles fuit ſummi Imperatoris, cujus adoleſcentia ad ſcientiam rei militaris non alienis præceptis, ſed ſuis imperiis; non offenſionibus belli, ſed victoriis eſt traducta? Nulla res eſt in uſu militari poſita, quæ hujus viri ſcientiam fugere poſſit, quando genus nullum belli eſt, in quo illum non exercuerit fortuna. *Uſus*. Peritus ad uſum, & diſciplinam belli, juris, legum, antiquitatis, belli gerendi peritiſſimus. Doctus & usû peritus. V. *Doctus*, *ſcio*, *intelligo*.

Perjurium, ii, n. Meineyd, Eyd-Bruch. *Syn.* Perfidia. *Epi.* Illuſtre atque inſigne, manifeſtum, nimium. *Uſus*. Perjurii pœna divina exitium, humana dedecus. In perjurio fides, & jusjurandum negligitur. V. *Juro*.

Perjurus, a, um. meineydig, eydbrüchig. *Syn.* Qui fidem & jusjurandum violat, negligit, perfidus, qui ſacramenti religionem negligit, *Uſus*. Quid intereſt inter perjurum, & mendacem? V. *Infidelis*.

Perlabor, eris, lapſus ſum, labi. durchfallen, durchfahren. *Uſus*. Perlapſus eſt ad nos Hercules.

Perlego, is, legi, lectum, ere. durchleſen. *Uſus*. Perlegi, tuum librum. V. *Lego*.

Perluceo, es, luxi, ere. durchſcheinen, durchſtrählen. *Syn.* Eluceo.

Perlucidus, a, um. duchſichtig, durchſcheinend, hell. *Syn.* Pellucidus, illuſtris. *Adv.* maxime. *Uſus*. Membranæ oculorum perlucidæ.

Perluſtro, as, avi, atum, are. durchſehen, durchſuchen. *Syn.* Diligenter, & attente luſtro. *Uſus*. Oculis, animô perluſtrare omnia. V. *Luſtro*.

Permaneo, es, manſi, ere. beharren, verbleiben. *Syn.* Conſto, maneo. *Adv.* conſtanter, parum in cauſa. *Uſus*. In mea erga te voluntate, in mea ſententia priſtina ſtabilis & firmus permaneo. Opto, ut tua fortuna ſemper florentiſſima permaneat. V. *Maneo*.

Permano, as, avi, atum, are. durchflieſſen. *Syn.* Mano, pervenio, penetro, permeô. *Adv.* latentius in venam, usque eô in animum. *Uſus*. Permanarunt hi ſermones ad aures noſtras. Dicta tua ad animos, ad permovendas mentes non permanant. Venenum potum permanat in venas. V. *Mano*, *penetro*.

Permanſio, onis, f. Beharrung, Verbleibung. *Epi.* Perpetua, ſtabilis. *Uſus*. Permanſio perpetua in eadem ſententia.

Permeo, as, avi, atum, are. durchgehen, durchwandern. *Syn.* Permano, penetro. *Uſus*. Intelligentia per omnia permeat & tranſit.

Permetior, iris, menſus ſum, iri. meſſen, abmeſſen. *Syn.* Dimetior. *Uſus*. Solis magnitudinem quaſi decempedâ permenſus eſt. V. *Metior*.

Permiſceo, es, ui, mixtum *vel* miſtum, ere. vermiſchen, durcheinander mengen. *Syn.* Commiſceo, confundo aliud alio, in unum confundo. *Uſus*. Ne tuas ſordes cum clariſſimorum virorum laudibus permiſceas. Non modo illa permiſcuit, ſed in his etiam turbavit. Implicata, & miſta oratio. Permiſti tot populi in unum corpus coaluere. V. *Miſceo*.

Permiſſio, onis, f. Bewilligung, Erlaubnis, Zulaſſung. *Syn.* Permiſſus, conceſſus. *Epi.* grata. *Uſus* Quod tibi mea permiſſio tuæ manſionis grata ſit, gaudeo. V. *Venia*.

Permiſſus, ûs, m. Geſtattung, Verwilligung, Erlaubnis. *Syn.* Permiſſio. *Uſus*. Meo permiſsû abiit.

Permiſtè, vermiſcht, durcheinander vermengt. *Syn.* Confusè.)(*ſeparatim*.

Permiſtio, onis. f. Vermiſchung. *Syn.* Admiſtio, confuſio. *Epi.* ſuperior.

Permitto, is, miſi, miſſum, ere. zulaſſen, verwilligen, geſtatten, erlauben. *Syn.* Concedo, ſino, patior, poteſtatem facio *vel* concedo, do.)(*Veto*. *Adv.* in poſterum poteſtatem. *Phraſ. Permiſſum homini*, *ut in patriam rediret*, man hat ihn laſſen in ſein Vaterland zuruck gehen. Facultas oblata, conceſſa. data eſt homini in patriam redeundi; repetendæ patriæ facultas fuit: facultatem adeptus, conſecutus, aſſecutus eſt, habuit patriæ redimendæ. Datum id homini, tributum, conceſſum, remiſſum ut patriam repeteret ſuam, id quoque homini largitus eſt, Princeps; hanc illi facultatem largius eſt, ut ſuos in patria inviſeret. Facta homini copia, poteſtas ſuos reviſendi. Principis permiſsû, conceſsû repetendæ patriæ copia fuit. V. *Con-*

V. *Concedo*, *Facultas*. *Usus*. Totum ei negotium permisi, meque in ejus potestate fore, dixi. Judicis potestati rem permisi. Permitto aliquid iracundiæ tuæ, do adolescentiæ, cedo amicitiæ, tribuo parenti. Inimicitias tecum susceptas reipublicæ permitto, in Ansehen des Vaterlands eines seine Feindschafft beyseit setzen. Hostibus se, vitam rei judicum sententiis permittere. V. *Concedo*.

Permotio, onis, f. Bewegung. *Syn*. Motus, perturbatio. *Epi*. Divina, intima. *Usus*. permotio animi. Quæ permotione mentis maximâ sentimus. V. *Perturbatio*.

Permoveo, es, movi, motum, ere. bewegen. *Syn*. Commoveo, perturbo, perpello. *Adv*. quam maxime mentes, vehementer. *Phras*. *Ad hoc me humanitas tua permovit*, deine Höflichkeit hat mich dahin bewogen. Ad hoc me non utilitatis spes aliqua, sed tua humanitas adduxit; adductus sum multis officiis tuis, nulla spe commodorum; hos mihi stimulos tua in me officia concitârunt; ago hoc non spe præmii impulsus, sed tuâ incitatus humanitate; debes hoc, quantulumcunque est, acceptum referre totum humanitati tuæ. *Usus*. Siquem hæ calamitates permovent. *Moveo*, *persuadeo*.

Permulceo, es, mulsi, cere. liebkosen, streichlen, schmeichlen. *Syn*. Mulceo, delinio, mitigo. *Usus*. Animum voluptate, aures leni sono, senectutis tædia consolatione aliquâ permulcere.

Permulti, æ, a. sehr viele. *Usus*. Permulti imitatores Principum. V. *Multus*.

Permunio, is, ivitum, ire. * wohl verwahren, befestigen. *Syn*. Munio.

Permutatio, onis, f. Aenderung, Wechsel, Tausch, Verwandlung. *Syn*. Mutatio. *Epi*. magna, publica, quadrantaria. *Usus*. Virtus nec temporum, nec tempestatum permutatione permutatur. V. *Mutatio*.

Permuto, as, avi, atum, are. ändern, verwechseln, vertauschen. *Syn*. Muto. *Usus*. Sententiam permutare. Permutatum solvere cum quæstu. Permutare pecuniam. Vereor, ne id, quod tecum permutavi, versurâ solvendum mihi sit. *Muto*.

Perna, æ, f. * Schincke, Hamme. *Epi*. fumosa.

Pernego, as, avi, atum, are. durchaus, oder beständig läugnen. *Syn*. Prorsùs nego. V. *Nego*.

Pernicies, ei, Verderben, Schade, Untergang. *Syn*. Exitium, labes, pestis, calamitas.)(*salus*. *Epi*. aperta, communis, conjuncta cum magna calamitate reipl. intestina, major. *Usus*. Reipupl. perniciem moliri, comparare, den Untergang des gemeinen Wesens suchen. In perniciem alicujus incumbere, einen wollen ins Verderben stürtzen. In perniciem ipse suam incurrit, er laufft seinem Unglück selbst zu. Communi pernicie oppressus est, er ist mit allen andern ins Verderben gerathen. Perniciem à capitibus omnium depellere, alle von dem Untergang erretten. V. *Ruina*, *Calamitas*, *Exitium*.

Perniciose, schädlich, höchst = nachtheilig. *Syn*. Pestifere. *Usus*. Quam dissolutè, quam turpiter, & perniciosè.

Perniciosus, schädlich, verderblich, höchst-nachtheilig. *Syn*. Exitiosus, pestifer, noxius. *Phras*. *Perniciosus patriæ civis*, dieser Burger ist seinem Vaterland höchst schädlich. Qui semper stat adversus patriæ commoda; perniciei est civibus, nihil non confert ad perniciem civitatis; qui perniciem patriæ non obscurè comparat, molitur; qui in patriæ perniciem ubique incumbit, qui pestem patriæ nefarie molitur. V. *Noxius*, *Noceo*. *Usus*. Consilium non modò inutile, sed etiam perniciosum reip.

Pernicitas, tis, f. Geschwindigkeit, Behändigkeit. *Syn*. Magna celeritas, velocitas.

Pernix, icis, g. o. * schnell, behend. *Us*. Canis pernix. V. *Celer*.

Pernocto, as, avi, atum, are. übernachten. *Syn* Noctem ago, traduco. *Usus*. Pernoctant venatores in nive. Amœniora studia pernoctant nobiscum, & rusticantur.

Pernosco, is, novi, ere. gründlich, erkennen. *Usus*. Mores hominum penitùs pernoscere. V. *Nosco*.

Pernox, ctis, g. o. * die gantze Nacht wachend, oder währende. *Syn*. Noctem totam vigilans. *Usus*. Pernox luna erat.

Peroro, as, avi, atum, are. ausreden, die Rede zu Ende bringen. *Syn*. Perorationem habeo; concludo. *Adv*. brevi, vehementiùs, graviter, ornatè. *Usus*. Odiô & strepitu senatus coactus est aliquando perorare. Perorare causam. Totum hoc crimen decumanum peroravo.

Perosus, a, um. * sehr gehäßig, auffäßig. *Usus*. Plebs Consulum nomen perosa. V. *Odium*.

Per-

Perpello, is, puli, pulsum, ere. antreiben, anstrengen, zu etwas vermögen. *Syn.* Impello permoveo. *Usus.* Vultus ejus, oculique te perpulerunt. V. *Impello.*

Perpendiculum, i, n. Bleywaag, Bleyschnur, Senckel, Richtschnur. *Usus.* Si id crederemus, non egeremus perpendiculis, non regulis, non normis. Columnas exigere ad perpendiculum. Ferri suo pondere deorsum ad lineam.

Perpendo, is, pendi, pensum, ere. betrachten, erwegen, überlegen. *Syn.* Expendo, dirigo, cogito, examino. *Adv.* Diligentissimè. *Phras.* *Perpende quæso, quam vana sint ista, & inania* erwege es nur fleißig, wie eitel dieses alles seye. Attende, quæso, intentoque animo intuere, mente, animoque considera; animum tantisper adverte; animo, cogitationeque percurre ista, ac vide, quam vana sint ista, & inania. Curas tuas, ac cogitationes, punctum temporis in hoc defige, ut, quam vana sint ista, ac inania, dispicias. Ad animum, quæso, paulisper refer, animo, cogitationeque depinge, istarum rerum vanitatem; expende, quæso, suisque ponderibus examina inanitatem rerum omnium. Temporis partem aliquam in attenta istarum rerum cogitatione pone, justisque rationum momentis expende, quàm vana hæc sint, & inania. Seriam paulisper cogitationem suscipe, & quam inania hæc sint, cum animo reputa. V. *Considero.* *Usus.* Hæc si ad utilitatem dirigas, recta sunt; si ad honestatem perpendas, pravissima. Amicitia veritate perpenditur.

Perperàm. unrecht, fälschlich. *Syn.* Male, pravè, perversè, præpostere, nequiter, vitio. *Usus.* Seu rectè, seu perperàm agas. Perperam Consules dicuntur, qui vitio creati sunt.

Perpessio, onis, f. Erdultung, Uberstehung. *Syn.* Perpessus. *Epi.* Considerata laborum, facilior indigna homine libero, voluntaria, diuturna. *Usus.* Dolorum, laborum perpessio. Dolor difficilis perpessu.

Pepetior, eris, pessus sum, peti. erleiden, erdulden, ausstehen, ertragen. *Syn.* Suffero, patior, fero, tolero. *Usus.* Dolorem fortiter perpeti. V. *Patior.*

Perpetro, as, avi, atum, are. * begehen, verüben, vollbringen. *Syn.* Patro, perficio. *Usus.* Perpetrare cædem. Bello, pugna, sacrificio perpetrato. V. *Perficio.*

Perpetuitas, tis, f. Ewigkeit, Immerwährigkeit. *Syn.* Perennitas, continuatio, diuturnitas. *Usus.* Amicitia ad perpetuitatem fidelis est, & constans. Sibi ipsi in vitæ perpetuitate constare. Perpetuitas sermonis, orationis.

Perpetuò, stets, immerdar, unaufhörlich, ohne Unterlaß. *Syn.* In perpetuum. V. *Semper.*

Perpetuo, as, avi, atum, are. ohne Unterlaß beharren, immer anhalten. *Syn.* Continuo.)(*Mitigo.* *Usus.* Magistratuum potestas perpetuanda videtur.

Perpetuus, a, um. stetig, immerwährend, beharrlich. *Syn.* Perennis, constans, æternus, sempiternus, universus, continens. *Usus.* Hilaritatem illam in perpetuum amisi. Perpetuis, & contextis voluptatibus fruitur. Oratio, historia, disputatio perpetua. Agmen perpetuum, nunquam interruptum.

Perplaceo, es, ui, ere. sehr wohl gefallen. *Usus.* Ea lex mihi perplacet. V. *Placeo.*

Perplexè. * undeutlich, verwirret, zweifelhaft. *Usus.* Perplexe agere, respondere.

Perplexus, a, um. * verwirrt, zweifelhafft, undeutlich. *Syn.* Intricatus, implicatus, tortuosus. *Usus.* Responsum perplexum. Dubii, ambigui, perplexi sermones. V. *Implico.*

Perpluo, is, ui, ere. durchregnen. *Usus.* Amor in pectus perpluit meum.

Perpolio, is, ivi, itum, ire. wohl auspoliren, glätten, ausputzen. *Syn.* Expolio. *Usus.* Opus imperfectum perpolire & absolvere. Extremum perpoliendi operis laborem adhibere.

Perpolitio, onis, f. Auspolirung, Ausschmückung. *Syn.* Expolitio.

Perpotatio, onis, f. stetiges Sauffen und Luder-Leben. *Epi.* Intemperantissima. *Usus.* Intemperantissimæ perpotationes. V. *Bibo.*

Perpoto, as, avi, atum, are. allezeit sauffen. *Adv.* Similiter. *Usus.* Totos dies perpotare. V. *Bibo.*

Perpurgo, as, avi, atum, are. säubern, ausfegen, wohl reinigen. *Usus.* Nunc illud crimen mihi perpurgandum est. V. *Purgo.*

Perquam. sehr, fast, gar, über die massen. *Syn.* Valde. *Usus.* Illud perquam puerile, ridiculum, ineptum. V. *Valde.*

Per-

Perquiro, is, quiſivi, ſitum, ere. fleißig ſuchen, genau erkundigen, nachforſchen. *Syn.* Exquiro, inquiro. *Uſus.* Res occultas perquirere ab aliquo. V. *Quæro, indago.*

Perquiſitè, genau unterſucht, mit beſondern Fleiß. *Syn.* Exquiſitè, diligenter.

Perquiſitor, oris, m. * Durchſucher, Nachforſcher. *Uſus.* Malevoli actionum perquiſitores.

Perrumpo, is, rupi, ruptum, ere. durchbrechen. *Syn.* Diſrumpo, perfringo, vi aperio, perſeco. *Phraſ.* 1. *Ipſas Alpes perrupit Hannibal,* Hannibal hat die Alpen ſelbſt durchbrochen. Cupiditate ac furore invadendæ Italiæ, omnia clauſtra alpium refregit; objectas montium altitudines vi ac virtute perfregit; cum tot, tamque difficiles viæ eluctandæ eſſent, per invias alpes audaciſſimè penetravit. Hannibale duce, corporibus, armisque nixi Pœni cuneô viam rupere. 2. *Romanus miles hoſtium aciem perrupit,* die Römer ſind durch das feindliche Heer gedrungen. Ferro atque audaciâ per confertos hoſtes ſibi viam fecit; ſe inter tela volantia intulit, infeſtàmque aciem diremit; perfregit hoſtium cuneos, & disjecit: per medios hoſtes audaciſſime perrupit; objectos hoſtium cuneos vi ac virtute perfregit. *Uſus.* Inſidias, legum pœnam perrumpere. V. *Perfringo.*

Perſæpe, gar offt. *Uſus.* De hoc genere perſæpe Senatus Conſulta fiunt. V. *Sæpè.*

Perſalutatio, onis, f. fleißige Begrüſſung. *Syn.* Salutatio.

Perſaluto, as, avi, atum, are. fleißig grüſſen. *Syn.* Saluto. V. *Saluto.*

Perſcindo, is, ſcidi, ſciſſum ere. * durchſchneiden. *Uſus.* Omnia perſcindentè ventô.

Perſcribo, is, pſi, ptum, ere. überſchreiben. *Syn.* Scribo; in tabulas refero. *Adv.* Accuratè omnia, aperte, cautè, diligentiſſimè, enucleatè infrà, nominatim, parciùs, planè, ſpurciſſimè, ſummatim, verè, copiosè, verè, ſeparatim, divinitus; litteratè, ſcitè, ſanctiſſimè, honorificentiùs triumphum. *Uſus.* Tu ad me explorata omnia perſcribas. Falſum nomen perſcribere, die Schuld falſch aufſchreiben. Pecuniam ad ædem ſacram reficiendam perſcripſi, Geld zu Ausbeſſerung der Kirchen verſchreiben. V. *Scribo.*

Perſcriptio, onis, f. das Aufſchreiben. *Uſus.* Suarum perſcriptionum adverſaria proferre. Controverſia de tabulis & perſcriptionibus.

Perſcriptor, oris, m. Schreiber. *Uſus.* Perſcriptor fœnerationis.

Perſcrutor, aris, atus ſum, ari. erforſchen, nachgrübeln, ergründen. *Syn.* Exquiro. inquiro, indago, exploro. *Uſus.* Penitùs. Speculari, inveſtigare, perſcrutari omnia. V. *Indago, inquiro, quæro.*

Perſeco, as, cui, ſectum, are. zerſchneiden, zerſpalten. *Uſus.* Naturas rerum ecquid perſecare, aperire, dividere poſſumus.

Perſecutio, onis, f. Nachſuchung, Nachſetzung. *Syn.* Extraordinaria juris actio. *Uſus.* Perſecutionum; cautionumque præceptio in Jure Civili. *Perſecutio, Perſecutor,* Verfolgung, Verfolger der Chriſten, *vulg. ſunt; Latine rectiùs:* Vexatio, vexator & hoſtis nominis Chriſtiani.

Perſentiſco, is, ere. empfinden, mercken. *Uſus.* Niſi eſſem lapis, hæc perſentiſcere debui. V. *Sentio.*

Perſequor, eris, ſecutus ſum, ſequi. nachſtellen, nachſetzen, verfolgen, nachjagen. *Syn.* Sequor, inſequor, inſector: colo, imitor: proſequor, exequor. *Adv.* Acriter, commodiſſimè res aliquas, crudeliſſimè, cupidiſſime, deinceps reliqua, dignè injuriam, diligenter mandata, diligentiſſimè, graviſſimè verſibus, nominatim, publicè bellô, ſapienter extrema, ſevere, ſtudioſiſſimè, ſubtiliter, ſubtiliſſimè, vehementiſſimè, injurias, usque eò ducem. *Phraſ.* 1. *Hoſtem fugientem perſequi,* dem flüchtigen Feinde nachſetzen. Inſectari, in tergis fugientium hærère: fuſos agere hoſtes; extremos agminis carpere, & morari; noviſſimos carpere & premere, veſtigiis cedentium inſiſtere; hoſtibus inſtare, nec ſui colligendi ſpatium dare; acerrimò impetu in fugientes hoſtes invehi. V. *Fugo.* 2. *Non ceſſat me perſequi,* er läſſet nicht nach, mich zu verfolgen. Vexandi, oppugnandi, exagitandi, omnique me injuriâ laceſſendi finem nullum facit. Infenſum, gravem, infectum mihi adverſarium etiamnum experior; nusquam deſinit mihi adverſari, perniciem moliri, machinari exitium, ad perniciem noſtram incumbere; nusquam me conſiſtere patitur; incitandi mei ac premendi; in me graſſandi finem non faciet, donec odium ſuum meo ſanguine ſatiârit, expleverit. V. *Adverſor, odium, inimicus. Uſus.* 1. Sectam Academicam, mores patris perſequitur. Eô perveniſti, quô ego perſequi ægrè potero. Diverticula ſolitudines, flexiones perſequi. 2. *Tueor,* verfechten, fortſetzen. Perſequi jus ſuum. Bona ſua lite & judiciô perſequi, repetere. *Exequor,* vollziehen. Tua mandata perſequor diligenter. 4. *Ulciſcor,* rächen. Inimicitias ſuas, injurias perſequi & ulciſci. Aliquem bello perſequi. 5. *Complector, comprehendo,* verfaſſen. Rem totam publicis jam litteris eſt perſecu-

secutus. Pharsaliam versibus est persecutus Lucanus. Nec reliquorum ætates scrupulosiùs persequamur. V. *Sequor.*

Perseveranter, * beständig, unablässig, fort und fort. *Syn.* Constanter.

Perseverantia, æ, f. Beständigkeit, Beharrung. *Syn.* Assiduitas, constantia. *Epi.* grata alicui & jucunda, nimia, stabilis & perpetua. *Usus.* Retinenda igitur vobis est constantia, gravitas perseverantia. V. *Constantia.*

Persevero, as, avi, atum. are. verharren, standhafft bleiben. *Syn.* Persto, persisto, permaneo, obfirmo animum in aliqua re. *Adv.* Fortissimè, stultè & diu in parum cognito. *Usus.* 1. In sententia in vitiis perseverare. Cujusvis est errare nonnisi insipientis perseverare in errore. P. *Absolvo*, *exequor*, fortsetzen. Quod turpiter susceperas perseverare & transigere non debuisti. V. *Maneo.*

Persisto, is, stiti, ere. stehen bleiben, beharren. *Syn.* Persto, persevero, in eodem vestigio hæreo, *Usus.* In eo perstitisti.

Persolvo, is, vi, utum, ere. bezahlen, abstatten. *Syn.* Solvo. *Adv.* Cumulate. *Usus.* 1. Persolvi, quod debui. Promissa cumulatè persolvere. 2. *Præsto*, erweisen. Persolvere officium, gratiam, rationem officii sui. Persolvere pœnas judicio. V. *Solvo.*

Persona, f. Beschaffenheit, da ein Mensch Amts, Leibs oder Gemüthes wegen von dem andern unterschieden wird. *Syn.* Partes, munus, officium : larva. *Epi.* aliena, apta, aptior, certa, communis; extrema, fœda, gravis, magnifica, prestans, tam gravis, tam severa, gravissima, idonea, improba, impurissima, levis, luculenta, muta, pacifica, quæstoria, stultissima, turpissima, vehemens & acris. Personæ antiquæ, difficillimæ, dissimillimæ, fictæ, heroicæ, graves, innumerabiles, obscuræ, propriæ. *Usus.* 1. Personam Principis egregiè sustinuit, gessit, tenuit, tuitus est, die Stelle eines Fürsten wohl vertretten. Magistratus gerit personam civitatis. Personam magistratus alicui imponere, *vel* detrahere. Non capiunt angustiæ pectoris tui personam Consulis tam gravem, tam severam. 2. *Hominis conditio*, die Person eines Menschen. Cæsar, Pompejum nunquam nisi honorificentissime appellat; at in ejus personam multa fecit asperiùs. Musica à Principis persona abest. Ea age, quæ digna sunt personâ tuâ. 2. *In Comœdiis & Tragœdiis*, Person in einer Comödie. Medea & Atreus heroicæ personæ. 4. *Larva*, *facies ficta*, *histrionica*, Larve, Vermummung. Ex persona mihi ardere oculi histrionis videbantur. Personam tragicam forte vulpes videras. *Vulg. tamen, est*, *Quinque personæ in navi fuere &c.* fünf Personen waren auf dem Schiff ꝛc. *Latine rectius dixeris.* Homines quinque in navi erant. *In Divinis Mysteriis sanctitas, & necessitas hanc vocem approbavit.*

Personatus, a, um. vermasquirt, vermummet, verstellet. *Syn.* Qui gestum, vultumque alium capit. *Usus.* Ne Roscium quidem personatum laudant senes nostri. Personatus cur ambulem? fœda persona est ipsius senectutis?

Persono, as, ui, itum, are. erschallen, lauten Schall oder Klang von sich geben. *Adv.* Acerbissimè. *Usus.* Tota vicinia cantibus personabat. Aures nostræ vocibus adhucdum illis personant.

Perspectus, a, um. wohl bekannt. *Syn.* Cognitus, exploratus, pertractatus, certus. *Usus.* Quorum vita perfecta est in magnis rebus. Homo perfectæ virtutis. Tuá in me perspecta benevolentia. V. *Notus.*

Perspergo, is, si, sum, ere. besprützen. *Usus.* Respergo, aspergo.

Perspicacia, æ, f. Scharffsinnigkeit. *Syn.* Acumen, acies mentis. V. *Ingenium.*

Perspicacitas, tis, f. Scharffsinnigkeit. *Syn.* Acumen, solertia, *Usus.* Qua es perspicacitate, facilè hæc intelliges. V. *Acies, Ingenium, Acumen.*

Perspicax, acis, *g. o.* verständig, scharffsinnig. *Syn.* Solers, acutus, ingeniosus. *Usus.* Homo natura perspicax, & acutus. V. *Ingeniosus, Sagax.*

Perspicientia, æ, f. genaue Betrachtung, und Nachsinnung. *Syn.* Consideratio, contemplatio, cognitio, intelligentia. *Usus.* Quod honestum est in perspicientia & solertiâ veri versatur.

Perspicio, is, spexi, spectum, ere. eigentlich erkennen, wohl beobachten. *Syn.* Animadverto, animo comprehendo, mente comprehendo, mente consequor, cogitatione complector. *Adv.* Acutissimè, altius, dilucidè, etiam atque etiam, optimè, planè, penitus, præclarè, solertissimè, studiosè, maximè, facilè, planè. *Usus* Rem cum consilio & cura perspicere non potui. Perspicere quid in quaque re verum sit; perspicere rerum naturam. V. *Adverto, intelligo, Cognosco.*

Perspicuè, klar, verständlich, deutlich. *Syn.* Manifestè, apertè, dilucidè. *Usus.* Res perspicuè falsa, turpis.

Perspicuitas, tis, f. Klahrheit, Deutlichkeit. *Syn.* Evidentia.

Perspicuus, a, um. durchsichtig, klar, hell. *Syn.*

Syn. Clarus, evidens, apertus, manifestus, minimè dubius. *Phras. Doctrina hæc non satis est perspicua*, diese Lehre ist nicht klar genug. Res istæ non ita sunt in medio positæ, sed a vulgi sensu, intelligentiaque disjunctæ. Doctrina paulo magis est recondita; & puerili ingenio non satis æqua; abhorrent ista ab adolescentum intelligentia, neque satis sunt obvia. V. *Obscurus. Usus.* Hoc perspicuum est, constatque inter omnes. Rem suspiciosam, perspicuam facere. Ivit ad perspicuam mortem. V. *Evidens.*

Persto, as, stiti, stitum, are. beständig bleiben, beharren. *Syn.* Persisto, persevero. *Usus.* Perstat in sententia, in consilio. V. *Duro.*

Perstrepo, is, ui, itum, ere. * ein grosses Geräusch machen.

Perstringo, is, strinxi, strictum, ere. hart oder vest binden: mit wenigen anmelden: obenhin etwas berühren. Vincio, percurro, leviter tango, strictim attingo, breviter, strictimque dico, delibo, non longius persequor. *Adv.* Breviter, celeriter, leviter, impune, perquam breviter. *Usus.* 1. In animo est, transire celeriter, breviter, perstringere rem unam quamque. 2. *Carpo, pungo, reprehendo*, aufmachen, tadeln, bestraffen. Summâ libertate, verbis asperioribus, nec sine contumeliâ aliquem perstringere. 3. *Obcæco*, verblenden. Voluntas rationi inimica mentis oculos perstringit. Dignitas mea, & splendor perstringit aciem oculorum tuorum. 4. *Sulco*, ackern. Terram aratro perstringere. V. *Reprehendo.*

Persuadeo, es, si, sum, ere. überreden, bereden. *Syn.* Fidem facio; probo, ad credendum duco. *Adv.* Penitus, prorsùs, planè, temerè quidquam. *Phras.* 1. *Philosophiæ studium mihi persuasisti*, du hast mich beredet, daß ich die Philosophie höre. Tuô suasû & instinctû? de autore, duce, & consuasore adductus ad Philosophiam me contuli; tuis consiliis ac hortatibus animum ad Philosophiæ studium adjunxi; adjeci, applicui; tuæ vis orationis animum meum ab omni alia cogitatione ad Philosophiæ studium traduxit: illa ex intimis animis illum Philosophiæ horrorem evellit. In academiam me totum compulisti. 2. *Non possum mihi persuadere, ut hominem alloquar*, ich kan mich nicht darzu bewegen, daß ich den Menschen anrede. Inducere animum non possum; adduci non possum; in animum inducere non possum; imperare mihi non possum; impetrare a me non possum; inferre vim animo eam non possum, ut cum illo sermonem jungam; ut vultum ejus subeam, sermonemque conferam, neque adduci meâ sponte, neque ulla impelli, perpelli ratione possum. 3. *Suam sententiam nunquam mihi persuadebit*, er wird mich niemals bereden können, daß ich seiner Meynung beyfalle. In suam sententiam nunquam me adducet, perducet; sibi ut assentiar, nunquam me adducet; hujus persuasû & inductû ad aliam sententiam nunquam deducar; in suam sententiam nunquam me trahet; flectet; de mea sententia nunquam me deducet. V. *Moveo, induco*, *Usus.* Hoc persuasum sit omnibus. Persuasus est animus auditorum. De paupertate nunquam persuadebit.

Persuasio, onis, f. gefaßte Meynung, Überredung. *Syn.* Persuasus. *Usus.* Dicere apposite ad persuasionem.

Persuasus, ûs, m. gefaßte Einbildung. *Syn.* Persuasio.

Persulto, as, avi, atum, are. * durchspringen. *Usus.* Memores quoties hostis ipsorum agrum persultasset.

Pertædet, pertæsum est. es verdreußt. *Usus.* Pertæsum est levitatis Græcorum.

Pertæsus, a, um. * überdrüßig. *Usus.* Pertæsus sunt sermonis, *vel* sermonem.

Pertendo, is, tendi, tentum, *vel* tensum ere. ausstrecken, ausdehnen. *Syn.* Contendo. V. *Contendo.*

Pertendo, as, avi, atum, are. unterstehen. *Syn.* Tento, exploro, attento. V. *Tento, periclitor.*

Peterebro, as, avi, âtum, are. durchbohren. *Syn.* Exterebro, pertoro.

Perterrefacio, is, feci, factum, ere. in Schrecken setzen. *Syn.* Perterreo. V. *Terreo.*

Perterreo, es, ui, itum, ere. erschrecken, einen Schrecken einjagen. *Syn.* Terreo, conterreo, exterreo, perterrefacio, exanimo, metum affero, obstupefacio. *Adv.* Vehementius, subitò. *Usus.* Vultû alicujus perterreri. V. *Terreo.*

Pertexo, is, xui, xtum, ere. ein Gewebe zu Ende bringen. *Syn.* Perficio. *Adv.* Graviter, valdè, graviter. *Usus.* Pertexe modò, quod exorsus es.

Pertica, æ, f. Stange, langer Stecken.

Pertimesco, is, timui, ere. sich befahren, fürchten. *Syn.* Perhorresco. *Adv.* Graviter, magnoperè, non mediocriter, vehementiùs invidiam, incredibiliter. *Usus.* Pertimescere de honore, & fama. V. *Timeo.*

Pertinacia, æ, f. Hartnäckigkeit, Halsstarrigkeit.

rigkeit. *Syn.* Pervicacia, oſtinatio. *Epi.* Nefaria, perſeverantiæ finitima. *Uſus.* Nec pertinacia, nec cum iracundiâ diſputari rectè poteſt. Libertas non in pertinacia, ſed moderatione ſita eſt. V. *Obſtinatio.*

Pertinaciter, halsſtarriger Weiſe. *Syn.* Cum pertinacia, prava animi contentione. *Uſus.* Pertinaciter illi infenſus eſt.

Pertinax, acis, g. o. hartnäckig, halsſtarrig. *Syn.* Obſtinatus, obfirmatus, pervicax. *Adv.* Valdè. *Phraſ. Pertinax eſt in ſententia,* er bleibt hartnäckig auf ſeiner Meynung. Ille, ut præceps ſortitus ingenium, pertinaciter adverſus iſta tendit; parvâ animi contentione profectus, negat ſibi integrum de ſententia decedere; obſtinato unus animo reſiſtit; contumax ille, & ad repugnandum obſtinatus perſtat in ſententia; pervicacis ad omnia, quæ agitat, animi; nimiumque ſui juris, ac ſententiæ eſt; obſtinatione quadam ſententiæ cum aliis pugnaciter certat; à ſententia deduci nullius perſuaſu, ac inductu poteſt. V. *Obſtinatus. Uſus.* Sermo lenis, non pertinax.

Pertineo; es, ui, ere. an etwas reichen, ſich ausſtrecken, erſtrecken. *Syn.* Permano, permeo, penetro. *Adv.* Magnopere ad dicendum, omnino nihil ad ſe, nunc certè, publicè ad civitatem, valdè ad rem, vehementer. *Uſus.* Vis cœleſtium corporum ad plantas pertinet. Vis per totum corpus pertinens. Nervi totô corpore pertinentes, DEUS pertinens per omnes naturas, per terras, per mare. Romani imperii ditio ad Rhenum pertinet. Silva pertinet à flumine ad ſummas Alpes. Ad montes usque ea planities pertinet, ſich erſtrecken. *Vulgò pertingit.*

Pertinet, uit, ere. es gehöret zu etwas. *Syn.* Attinet, ſpectat, attingit: partes meæ ſunt, officium hoc præcipuè meum eſt. *Phraſ. Hoc ad me non pertinet,* dieſes gehet mich nicht an. Meâ causâ nihil eo facto contingitur; ejus rei culpa aut infamia me non attingit. Nihil iſtud ad me: mea res hic non agitur; mihi iſthic neque ſeritur, neque metitur. *Uſus.* Intelligere, quô quidvis pertineat. Summa illuc pertinet, ut ſciatis. Ea opinio eodem pertinet; recidit, revolvitur, dieſe Meynung gehöret eben dahin. Pertinet hoc non modo ad dignitatem, ſed ad ſalutem, da liegt nicht allein meine Ehre, ſondern auch das Leben daran. Hoc ad me petinet, das gehet mich an. V. *Attinet, munus, officium.*

Pertractatio, onis, f. Abhandlung, das Durchleſen. *Syn.* Uſus, evolutio. *Epi.* Multa rerum publicarum. *Uſus.* Multarum rerum pertractatione multa diſcimus. Diligens Poëtarum pertractatio.

Pertracto, as, avi, atum, are. unter den Händen haben, abhandlen, berühren. *Syn.* Tracto, verſo, perſolvo. *Adv.* Diligenter narrationem, mollius, penitus. *Uſus.* Orator ſenſus mentesque hominum pertractare debet. Geſti negotii rationem diligenter & ſæpè pertractare. V. *Tracto.*

Pertundo, is, tudi, tuſum, ere. * durchſtoſſen. *Uſus.* Cave, nequis crumenam pertundat.

Perturbatè, unordentlich. *Syn.* Confusè.

Perturbatio, onis, f. Verwirrung, Beſtürzung. *Syn.* Motus animi turbidus, affectio animi, confuſio, fluctuatio animorum.)(*ſerenitas, conſilium judicium. Epi.* Brevis animi, diuturna, fœda, gravis ægritudinis; magna animi, opinabilis, tanta, vehementior, vitioſa univerſa, voluntaria. Perturbationes cœleſtes, & maritimæ & terrenæ, hilariores, magnæ animi, moderatæ, naturales, rationis expertes, novæ, peſtiferæ, rabificæ mentis vitioſæ, voluntariæ. *Phraſ.* 1. *Perturbationes animi compenſcendæ ſunt,* die unordentlichen Gemüths-Regungen muß man bezähmen. Opera danda, ut mens turbidô animi motô ſemper vacet; ne condoleſcat, concupiſcat, et timeſcat, efferatur lætitia, ne voluptate, libidine, metû, aut quavis aliâ animi ægrotatione jactetur; abſint rabificæ mentis perturbationes, motus turbulenti, jactationesque animorum incitatæ, & impetû inconſiderato elatæ, rationem omnem repellentes. Sit animus vacuus liber, ſolutus à gravibus illis concitationibus, tam inter ſe diſſentientibus, atque diſtractis. Fragendi ſunt, ac comprimendi motus illi turbidi iræ, cupiditatis &c. contrarii inimicique rationis. Fervor ille, concitatioque animi, ac commotio, motus denique omnes rationi non obtemperantes coërcendi ac reprimendi. V. *Motus.* 2. *Magna eſt perturbatio temporum rerumque,* es iſt eine groſſe Verwirrung aller Sachen. Impeditiſſima ſunt reipublicæ tempora; omnia ſunt tumultus, timoris, fugæ plena; omnia divina humanaque jura permiſcentur; magno in motu temporum, magnâ converſione rerum, magnâ cofuſione & perturbatione verſamur. Quis eſt, qui non miſceat in republica aliquid? qui has temporum inclinationes ſuis conſiliis opportunas non ad patriæ perniciem convertat. *Uſus.* 1. Perturba-

bationes sunt turbidi animorum motus, aversi à ratione, inimici mentis, vitæque tranquillæ. Nulli perturbationi animi, aut fortunæ succumbere. Cavendum, ne in perturbationes exanimationesque incidamus. In maxima perturbatione sum, versor, jaceo. Magnâ perturbatione commotus sum. Impetû quôdam animi, & perturbatione potius quàm consiliô regi, incitari. Sapiens omni perturbatione vacat. 2. *Confusio*, Verwirrung. Quid est tumultus, nisi perturbatio reipublicæ. V. *Turbidus*.

Perturbatrix, icis, f. Betrüberin.

Perturbo, as, avi, atum, are. verwirren, verstören, unruhig machen. *Syn.* Turbo, perturbationem affero, concito: misceo, permisceo, confundo. *Adv.* Valdè, vehementius. *Phras. Perturbatus est animo*, er ist gantz verwirrt in seinem Gemüth Confusus ex recenti morsu animi, nec linguâ; nec mente consistit. Metû luctuque alienatus animus perturbatione succumbit; in maxima perturbatione est, versatur, jacet. V. *Turbidus*. *Usus*. Non me clamor tuus iste commovet, aut perturbat. Civitas seditionibus perturbata. Perturbato ordine ætatum, *seu* confuso. V. *Turbo*.

Pervado, is, vasi, ere. durchgehen. *Syn.* Pervenio, permano. *Usus*. Nequid in aures, quod noceat, possit pervadere. Rumor, fama, clamor urbem, *vel* per urbem pervasit. Incendium per sata, tempestas per vineta pervasit. Ea opinio, is pavor omnium animos pervadit. Quaquâ iter faceret, calamitas quædam pervadere videbatur.

Pervagatus, a, um. aller Orten ausgebreitet, und bekannt *Syn.* Divulgatus, pervulgatus, vulgaris, *Usus*. In re tam clarâ, tam testatâ, tam illustri & pervagatâ. Vulgare, quotidianum, pervagatum. Res est notissima, & pervagata. V. *Notus*, *Rumor*.

Pervagor, aris, atus sum, ari. durchwandern. *Syn.* Erro. *Adv.* Similiter, longè & latè. *Usus*. Lætitiæ, timores animos hominum pervagantur. V. *Vagor*.

Perveho, is, vexi, ctum, ere. fortführen. *Syn.* Perduco, eveho. V. *Veho*.

Pervello, is, ere. rupffen. *Syn.* Vello, Vellico.

Pervenio, is, ni, ventum, ire. an ein Ort kommen, gelangen. *Syn.* Devenio, pertineo, mano, permano, perducor, accedo. *Adv.* Commodius ad exitum, gradatim, maturè, occultè ad, ocyus ad summum, penitus in disputationem, proclivius in laudem, spissè, tum, tardius ad fructum laborum, volubiliter ad extremum, *Usus*. Non potui, quo contendebam, pervenire. Jacta in me convicia ad animum meum non pervenerunt. Sensus rei ad omnes non pertinuit, pervenit. Ad paucos licentia, culpa, infamia, pœna, pecunia, pervenit. Virtus sine fortunæ præsidiis, labore & constantiâ quô vult, pervenit. In laudem, ad exitum, ad fructum laborum pervenit. V. *Venio*.

Perversè, verkehrt, boßhafft. *Syn.* Præposterè, perperam. *Usus*. Perversè beneficio, re aliquâ abuti.

Perversitas, tis, f. Boßheit. *Syn.* Pravitas, improbitas. *Epi.* Incredibilis hominum, magna, summa opinonum, tanta. *Usus*. Est incredibilis hominum perversitas, improbitas amentia. Summa opinionum perversitas. V. *Malitia*.

Perversus, a, um. verkehrt, boßhafftig. *Syn.* Pravus, improbus, præposterus. *Usus*. Strabonum perversi oculi. Perversa sapientia. Ludi contaminati, perversi, deformati. V. *Malus*, *improbus*, *parvus*.

Perverto, is, ti, sum, ere. verkehren, umkehren. *Syn.* Inverto, subverto. *Usus*. Jura omnia divina, & humana labefactare & pervertere. Omnia rapinis, incendiis; Sacra inexpiabili scelere pervertere. Nunquam illo me opprimet consilio, nunquam artificio pervertet.

Pervestigatio, onis, f. Nachfrage, Nachforschung. *Syn.* Inquisitio. *Epi.* Diligentissima.

Pervestigo, as, avi, atum, are. nachfragen, nachforschen, durchsuchen. *Syn.* Invenio, reperio V. *Quæro*.

Pervicacia, æ, f. Hartnäckigkeit, Halsstarrigkeit. *Syn.* Pertinacia.

Pervicax, acis, g. o. * hartnäckig, halsstarrig. *Syn.* Durus, contentiosus, nulli cedens, contumax. V. *Pertinax*, *Obstinatus*.

Pervideo, es, di, sum, ere. durchsehen. *Syn.* Video. *Adv.* Penitus.

Pervigilatio, onis, f. das lange Wachen. *Syn.* Vigilia. *Epi.* nocturna.

Pervigilo, as, avi, atum, are. immer wachen. *Syn.* Pernocto. V. *Vigilo*.

Pervinco, is, vici, victum, ere. behaupten, überwinden. *Syn.* Vinco.

Pervius, a, um. durchgängig. *Syn.* Apertus.

Perungo, is, xi, ctum, ere. beschmieren, übersalben. *Syn.* Ungo.

Pervolo, as, avi, atum, are. durchfliegen. *Adv.* Velocius. *Usus*. Unâ horâ sex passuum millia pervolavit.

Pervolvo, is, volvi, utum, ere. durchblättern, durchlesen, wältzen. *Syn.* Verso. V. *Lego*.

Pervoluto, as, avi, atum, are. wältzen, durchblättern. *Syn.* Pertracto, evolvo, voluto. V. *Lego*.

Peruro, is. ussi, ustum, ere. durchbrennen. *Usus.* Hominem perustum gloriâ magis magisque incendere, einem noch mehr Sporn machen.

Pervulgatus, a, um. sehr gemein. *Syn* Jactatus, pervagatus, vulgaris. *Usus.* Clarum, notum apud omnes, testatum pervulgatum est. V. *Notus.*

Pervulgo, as, avi, atum, are. gemein, ruchbar oder bekannt machen. *Syn.* Divulgo. *Usus.* Librum pervulgare, edere. Mulier, quæ se omnibus pervulgat.

Pes, dis, m. Fuß. *R.* à πȣ̃ς, ποδὸς. *Epi.* Dexter, sinister, extremus. Pedes contaminati, tutissimi, extremi, heroici liberiores, medii, minuti, rudes, posteriores, primi & postremi. *Usus.* Pedibus iter facere, conficere, ingredi, ire, reverti, venire, zu Fuß reisen. Pedibus mereri, stipendia facere, zu Fuß im Krieg dienen. Ad pedes desilire, se dare, vom Pferd herab springen. Ad pedes alicujus supplicem accedere, jacere, volutari, se abjicere, projicere, sternere, zu Füssen fallen. Pedibus flumen transmittere, durchwaden. Pedem conferre, ac propius accedere, näher hinzutreten. Pedem referre, zuruck weichen. Pedem in alieno solo ponere, eine fremde Erde betreten. Trahantur per me pedibus ista, schleppen. Pede terram percutere, supplodere, mit den Füssen stampffen. Ex pedibus laborare, Fußschmertzen haben. Pedum officiô carere, lahm seyn. Pedem in Italia nullum video, qui non sit in illius potestate, es ist keine Spann-breite Erden in gantz Italien, so nicht seyn wäre. Pedem à te discessi nunquam, ich bin keinen Tritt von dir gewichen. Hoc negotium, hæc oratio nec caput, nec pedes habet, diese Sache hat weder Hände noch Füsse.

Pessulus, i, m. Riegel. *Usus.* Foribus obdere pessulum.

Pessundo, as, dedi, datum, are. mit Füssen treten. *Syn.* Protero, conculco. V. *Perdo, Destruo, Everto.*

Pestifer, ra, um. tödtlich, schädlich. *Syn.* Perniciosus.)(*salutaris.* *Usus.* A pestiferis, nocentibus, funestis rebus refugere.

Pestiferè, schädlich, tödtlich. *Syn.* Perniciosè.

Pestilens, tis, g. o. höchst-schädlich, tödtlich. *Syn.* Pestifer.)(*salubris.* *Usus.* Locus pestilens, cœloque colamitosus. Annus pestilentissimus.

Pestilentia, æ, f. Pestilentz, gifftige Seuche.)(*salubritas.* *Phras. Pestilentia tum gravissimè sæviebat*, es war dazumal eine grausame Pest. Grave tempus, annusque pestilens erat urbi, agrisque; pestilentiâ gravissimè laboratum erat; annus erat gravissimus, ac pestilentissimus; annus erat fœdus intemperie cœli, maximeque pestifer; sæviebat tum pestilentiæ vis maxime; gravis eô anno inciderat pestilentia; multiplici clade fœdatus erat annus, urbem, agrosque urente pestilentiâ, exorta pestilentia fœda homini, fœda peccori; contagio vulgabat morbos, urbs assiduis exhausta funeribus, multæ & claræ lugubres domus; urbs tota gravi pestilentiâ conflictabatur; flagrabat pestilentiâ urbs tota; annum illum pestilentiâ infamem mors multorum fecerat, vis pestilentiæ ingens urbem depasta, depopulata erat; multos eô annô mortales pestilentia absumpsit, consumsit. *Usus.* Abiit de loco pestilentia sed me non attigit. Ager propter pestilentiam vastus, atque desertus.

Pestis, is, f. ein allgemeines Verderben: Pest, Seuche. *Syn.* Pernicies. *Epi.* Adulta, calamitosa, capitalis, communis, detestabilis, funesta reip. immanis, importuna, magna, mala, miserrima, nefaria, perniciosa, præsens, tetra, horribilis & infesta. Pestes anxiæ naturales, nefariæ, publicæ sociorum, reliquæ. *Usus.* Nulla tam detestabilis pestis est, quæ non homini ab homine nascatur. Pestem alicui ac perniciem machinari, afferre, importare, einen ins Verderben setzen wollen. Pestem à republica depellere, avertere, das Unheil von der Gemeinde abwenden. Pestem eam civitatis comprimere, reprimere, exsecare, extinguere, dieses allgemeine Unheil bey Zeiten dämpfen. Pestis ac pernicies civitatis; funesta reipublicæ pestis; illâ furia, ac pestis patriæ. lasterhaffte Burger. Pestes hominum laude aliena dolentium, heillose Leute, so nur andere beneiden. V. *Pernicies.*

Petasatus, a, um. mit einem breiten Hut bedeckt. *Syn.* Petasô tectus.

Petasus, i, m. * breiter Schaubhut. *Syn.* Latus pileus, capitis tegmen.

Petitio, onis, f. Bitte, Anwerbung. *Syn.* Rogatio, rogatus, preces. *Epi.* Aliena, angusta, apta, extraordinaria, integra, plena pompæ, ilustris, splendida; popularis, tota. *Usus.* 1. Petitionem consulatus adornare. Petitionem alicujus oppugnare. 2. *Percussio, ictus, conjectiô teli*, Angriff. Has petitiones ita conjectas, ut vitari non posse viderentur, parva corporis declinatione effugi, elusi.

Petitor, oris, m. der Ausprecher vor Gericht. *Syn.* Actor ambiens. *Epi.* Bonus. *Usus.*

Usus. Personam petitoris suscipere, accusatoris deponere.

Peto, is, ivi, itum, ere begehren, bitten, ersuchen, erlangen. *R. à* ποθέω, *desidero.* *Syn.* Posco, postulo, contendo, exposco, flagito, imploro. *Adv.* æquè, aliundè copiam dicendi, altè prooemium, altiùs initium rei, amatissimè aperte exercitum, assiduè, diligenter, audacter, blandiùs, breviter, contra, deinceps magistratum, diligentiùs quid, etiam atque etiam, majorem in modum peto & contendo. Jam pridem, imprudenter, magnopere, maximo opere, necessario, negligenter ædilitatem, nominatim tribunatum, ordinatim honores, paullò quidem post, perspicuè pacem, proximè consilium, prudentissimè, similiter quid, summopere sapientiam, tamdiu nihil, valde, vehementer. *Usus.* 1. Singulari studiô, majorem in modum à me petebat. A Philosophia consolationem peto. Veniam honorem petere. 2. *Appeto, invado*, angreiffen, anstellen. Contumeliis, lapidibus, fraude, insidiis petere, Jugulum, sanguinem, vitam alicujus petere. 3. *Quæro*, suchen. Fugam petere. Fuga salutem petere. 4. *Aliquo proficisci*, etwahin reisen. Romam petere. Loca calidiora petere. V. *Rogo.*

Petra, æ, f. * Felsen. *R. à* πέτρα. *Syn.* Rupes.

Petulans, tis, g. o. muthwillig, frech, ausgelassen. *Syn.* protervus, audax. *Adv.* Effusè. *Phras.* *Nihil illo juvene petulantius*, nichts frechers, dann dieser Jüngling. Nihil immodestius, aut minus ingenuum; temerarii ac procacis adolescentis furor & protervitas frangi satis non potest. Effrenata juvenis licentia in gyrum rationis duci non potest; non minis, non blanditiis ad officium redigi se patitur. *Usus.* Petulans & furiosum dicendi genus. Jocus illiberalis, petulans, obscœnus. Homo petulans, & planè insanus. V. *Audax.*

Petulanter, muthwillig, frech. *Syn.* Licenter. *Usus.* Petulanter in aliquem invehi.

Petulantia, æ, f. Muthwillen, Frechheit, Ausgelassenheit. *Syn.* Procacitas, protervitas,)(*Modestia, pudor.* *Epi.* Aperta, tolerabilis, inimicissima. *Usus.* Hinc pudor pugnat, inde petulantia, & furor, In petulantiam incidere. Petulantiam alicujus frangere.

Petulcus, a, um. muthwillig, geil, stößig. *Syn.* Lascivus.

Phalanx, gis, f. * ein Kriegsheer von 8000. Fußknechten. *Syn.* Agmen militare Macedonicum.

Phaleræ, arum, f. Pferdeputz. *Syn.* Equorum ornamenta. *Epi.* Nobiles.

Phaleratus, a, um. geschmückt. *Syn.* Phaleris ornatus,

Phantasia, æ, f. Einbildung. *Usus.* Ex impulsione extrinsecus oblata, quam phantasiam vocamus.

Pharetra, æ, f. * Köcher.

Pharmacopola, æ, m. Apothecker. *Syn.* Unguentarius. *Epi.* Circumforaneus.

Phaselus, i, m. kleines Schifflein. *Syn.* Myoparo.

Philologia, æ, f. Liebe der freyen Künste, sonderlich der Sprachen. *Syn.* Studium vel amor sermonis.

Philologus, i, m. Liebhaber der Künste und Sprachen. *Usus.* Homines nobiles sed nullô modô Philologi.

Pphilosophia, æ, f. Weltweißheit, Liebe, zur Weißheit. *Syn.* Studium vel amor sapientiæ, *sus.* Acutior, antiqua, antiquissima, nobilissimaque ars vitæ, commentatio mortis, cultura animi, frugifera & fructuosa, intima, magna, media, medicina animi, molesta, orba, patria, & avita, referta, quædam procreatrix & quasi parens laudatarum artium, præpotens, & gloriosa similis alicujus, tota, vera, vera & antiqua, verissima, elegans; vetus, universa. *Phras.* 1. *Velim Philosophiæ studeas*, ich wollte gerne, daß du dich auf die Philosophie begäbest. Velim, ad Philosophiam animum adjungas; studium tuum applices; te conferas; Philosophiæ operam des, studium dices. Velim, rerum humanarum, atque etiam divinarum cognitionem studiosè colas? totô pectore complectaris. Velim, te ad ejus studium scientiæ adjungas, unde nascitur, atque alitur moderatio vitæ; unde omnis ordo, ac tota rectè vivendi ratio manat. Tu velim juris, ac honestatis omnis parentem Philosophiam, quantô poteris studiô, complectare. Tu velim omnes animi vires ad Sapientiæ studium conferas. 2. *Philosophia utilissima ad res humanas scientia.* die Weltweißheit ist eine Wissenschaft, so dem menschlichen Geschlecht über die massen ersprießlich ist. Philosophia omnium mater artium, donum & inventum Deorum; laudandarum omnium artium parens & procreatrix; ars vitæ, mater omnium benè factorum ac dictorum; medicina animi, cultura animi, quæ vitia extrahit radicitùs, officii & benè vivendi disciplina; commentatio mortis, miseriarum portus, quô bonô nullum optabilius, neque præstantius datum est hominibus Deorum munere & concessu *Usus.* Triplex Philosophia Platonis: Moralis, Physica, Dialectica. Studium Sapientiæ, quæ Philosopia dicitur.

Philosophicus, a, um. zur Weltweißheit gehörig.

philosophor, aris, atus sum, ari. der Weltweißheit sich ergeben. *Syn.* Philosophiam colo. *Adv.* ad extremum, omnino. *Usus.* Admirabili quodam ad philosophandum studio concitatus.

Philosophus, i, m. Weltweiser, Philosoph. *Syn.* Naturæ interpres, Philosophiæ sectator, Sapientiæ studium professus. *Epi.* Elegantissimus omnium & eruditissimus, gravissimus, non ignobilis, imperiosus, magnus, mollis & languidus, enervatus, nobilissimus & clarissimus, prudentissimus, optimus, politissimus & acutissimus omnium, præstantissimus, severus, gravis, summus. Philosophi absoluti & perfecti, antiqui, auctores rerum, non fabularum, non contemtissimi, sed clari & acuti, minimè contemnendi, discrepantes, vulgo imperiti & similes imperitorum, non inepti, minimè mali, innumerabiles, satis acuti, minuti, nobilissimi longè atque principes, perfecti, plebeji, præstantissimi, superstitiosi & penè fanatici, veteres, voluptuarii. *Usus.* Inventa Philosophorum. Philosophus is est, qui omnium rerum divinarum & humanarum causam, naturámque noscit, omnem benè vivendi rationem tenet, ac prosequitur.

Physica, æ, f. Naturkündigung. *Syn.* Explicatio naturæ; investigatio naturæ.

Physica, orum, n. Bücher, so von natürlichen Dingen handlen. *Syn.* Res naturales.

Physicè. natürlicher Weise. *Syn.* Acutè, Physicorum more.

Physicus, i, m. Naturkündiger. *Syn.* Speculator venatórque naturæ totum contulit. *Epi.* politior, obscurus.

Physiognomus, i, m. Naturdeuter. *Usus.* Physiognomus profitetur, se hominum mores, naturásque ex corpore, oculis, fronte, vultû pernoscere.

Physiologia, æ, f. Kunst von der Natur Beschaffenheit. *Syn.* Naturæ ratio. *Epi.* tota.

Piacularis, e. * zum versöhnen dienlich. *Syn.* Quod ad expiandum peccatum pertinet. *Usus.* Sacrificia piacularia. Egóne ob tuam stultitiam piacularis fiam?

Piaculum, i, n. Söhnopffer, Busse, Sünde. *Usus.* Porco piaculum pati. Piaculum commitere. Aliquos alienæ iræ piacula dedere, dem Zorn aufopffern.

Pictor, oris, m. Mahler. *Epi.* summus, malus. *Usus.* Protogenes perfectus pictor. V. *Pingo.*

Pictura, æ, f. Gemählde. *Syn.* Tabula. *Epi.* Antiquissima, non egregia, vetustate evanescens, nobilis, placidissima, textilis, vetus. Picturæ egregiæ, novæ, veteres. *Usus.* In picturis alios horrida, inculta abdita, opaca; alios nitida, læta, collustrata delectant.

Piè. fromm, gottsfürchtig *Syn* Religiosè, sanctè.)(*scelerate.* *Usus.* Memoriam mei piè, inviolateque servato.

Pietas, tis, f. Gottesfurcht, Frömmigkeit. *Epi.* clara & in omnibus grata, commemorabilis, divina, eximia, immunis, incredibilis, insignis, jucunda, magna, mira, nimia, par, præsens, singularis summa, tacita. *Usus.* Pietas est justitia erga Deum & parentes. Pietas est, per quam sanguine conjunctis officium, & diligens tribuitur cultus. Pietas, Sanctitas, Religio. Vir summa pietate. Pietatem præstare alteri. Pietate pectora omnium imbuit. Vultû sæpè læditur pietas. Pietas fundamentum omnium virtutum. Deum placatum efficit. Gravissimum, ac sanctissimum pietatis nomen.

Piger ra, rum. faul, träg, nachläßig. *Syn.* Segnis ad aliquid agendum. *Phras. Pigerrimus est,* er ist über die massen faul. Nihil illô homine pigrius nihil remissius; inertissimæ segnitiæ homo. Somni plenus, cessator, naturâ socors & negligens; ventri deditus & somno; bonum ôtium socordiâ, atque desidiâ conterit; molitiâ diffluit ac inertiâ; otiô hebescit, & languet, cessator ignavissimus, & qui metu laboris obtorpescat; languori deditus, & desidiæ; in socordiam effusus; is est, in cujus vultû pigritia, desperatióque meliorum emineat, atque adeò anima ipsa esse oneri videatur; deses est, ac ignavus, & qui operi, ac negotio indormire facile soleat; desidem otio demittit animum; ignaviæ se dedit; languori se totum dat, dedit; fugiens laboris, in otio consenescit; otiô ac ignaviâ marcescit; pigritiâ tabescit. V. *Otium.* *Usus.* Ad litteras scribendas pigerrimus.

Piget, uit. es verdreußt. *Syn.* Tædet, pœnitet. *Usus,* Me non solum piget stultitiæ tuæ, sed etiam pudet. Inductus ad pigendum. V. *Tædet, pœnitet.*

Pigmentarius, ii. m. Farbenreiber, oder Verkauffer

Pigmentum, i. n. Anstrich, Schminck. *Syn.* Fucus, color, ornatus. *Usus.* Sententiæ sine fuco, & pigmento puerili. Pigmentum aspergere. V. *Fucus.*

Pignerator, oris, m. der Pfand nimmt.

Pigneror, aris, atus sum, ari. pfänden.

Syn. Pignus aufero, fiduciam accipio. *Usus.* Mars foitissimum quemque ex acie pignerari solet.

pignus, oris, n. Pfand. R. *a* πηγνύω *confirmo.* Syn. Fiducia, hypotheca; ob ses *Epi.* magna & multa. *Phras.* 1. *Librum pro pignore do,* ich gebe das Buch zum Pfand. Pignus do librum hunc; pro pignore trado; pignori do, dono, oppono, oppignero. 1. *Pignus accipio,* zum Pfand nehmen. Pignus capio librum; pignus aufero, accipio; fiduciam capio; vadem, prædémque habeo virtutem rerum quas gessistis; pigneror librum &c. *Usus.* Pignora cædere, Pignoribus cogere. Multis magnisque pignoribus me sibi obligatum tenet.

Pigritia, æ, f. Faulheit, Trägheit. *Syn.* Ignavia, inertia, negligentia. *Usus.* Pigritia metus est consequentis laboris. Pigritiæ se dedere. Pigritiâ tabescere. V. *Ignavia, otium, Piger, Negligentia.*

Pigror, aris, atus sum, ari. faul und verdrossen seyn. *Syn.* Gravo. *Usus.* Scribere ne pigreris.

Pila, æ, f. Ball. *Usus.* Pila, tali, tesseræ. Pila ludere: pilam retorquere.

Pilentum, i, n. * Kutsche. *Vehiculi genus.*

Pileus, i, m. * Filzhut. R. *a* πῖλος. *Syn.* Tegmen capitis. *Usus.* Servi ad pileum *seu libertatem*, vocati.

pilosus, a, um. rauh, haaricht.

Pilum, i, n. * Wurffspießlein. *genus teli.* *Usus.* Sparorum, pilorumque multitudo.

Pilus, i, m. Haar. *Usus* Vallô pilorum munitæ palpebræ.

Pingo, is, xi, pictum, ere. mahlen. *Syn.* Picturâ exprimo. *Adv.* benè, egregiè, variè locum præclare pulcherrimæ. *Phras.* 1. *Apelles Veneris caput elegantissimè pinxit.* Apelles hat das Haupt der Göttin Venus überaus schön gemahlet. Singulari expressit, atque exornavit artificiô politissima arte perfecit; coloribus illustravit, effinxit, adumbravit. 2. *Pingendi artifex erat egregius*, er war ein trefflicher Mahler. Pictor erat egregius; pingendi arte præstantissimus; penicillô nihil non imitabatur felicissima; naturam ipsam non modò adæquare, sed etiam superare pingendi artificio videbatur. In adumbranda cujuscunque rei specie & forma nemini secundus erat. 3. *Hominem ad vivum depinxit*, er hat diesen Mensch en recht nach dem Leben abgemahlet. Veri ac spirantis vultûs speciem effinxit, expressit; ex vero vultum hominis reddidit; imaginem dedit ad nativi oris formam mirificè expressam; effigiem ad germanam oris speciem felicissimè expressit. *Usus.* Britanniam pingam tuis coloribus, meo penicillo.

Pinguis, e. fett, feist. *Syn* Opimus, crassus, rudis. *Phras. Pinguis est,* er ist fett. Habitus corporis illi opimus est; is est, cui sagina feliciter cesserit; vasta homini corporis obesi moles, parque abdomini inexpleto *Usus.* Thebis crassum cœlum, itaque Thebani pingues & valentes. Pingui Minerva.

Pinna, æ, f. Flügel, Feder. *Syn.* Penna, *Epi.* patula.

Pinnatus, a, um. geflügelt, was Federn hat. *Syn.* Pennatus, penniger.

Pinso, is, ui, pistum, ere. * schrotten, mahlen; backen.

Pio, as, avi, atum, are. versöhnen. *Syn.* Expio. *Usus.* Ostenta piare. V. *Expio.*

Pirata, æ, m. Seerauber. *Syn. Prædo*: latrociniis maritimis infamis; qui piraticam facit; prædas maritimas agit; maritimis excursionibus littora populatur; piraticam exercet: gens navigiorum spoliis quæstuosa, *piratæ*. *Epi.* barbarus, consceleratus, nefarius, nobilissimus. *Usus.* *Pirata* non est ex perduellium numero definitus, sed communis hostis omnium.

Piratica, æ, f. Seerauberey. *Usus.* Necessitate coactus piraticam fecit.

Piraticus, a, um. Seerauberisch.

Piscator, oris, m. Fischer.

Piscatorius, a, um. * zum Fischen gehörig. *Usus.* Navis piscatoria.

Piscatus, us, m. Fischfang. *Usus.* Hic piscatus mihi lepide evenit.

Piscina, æ, f. Fischteich. *Usus.* Piscina publica.

Piscinarius, a, um. der viele Fischteiche hat. *Syn.* Qui piscinis delectatur.

Piscis, is, m. Fisch. *Epi.* squammosi. *Usus.* Pisces hamo capiuntur. Quot genera, quàm dispariа piscium, partim submersorum, partim fluitantium, partim ad saxa nativis testis inhærentium!

Piscor, aris, atus sum, ari. fischen. *Syn.* Piscatû me oblecto.

Pisculentus, a, um. * Fischreich.

Pistor, oris, m. Beck, Pfister. *Syn.* Qui panes conficit.

Pistrinum, i, n. Stampfmühle. *Syn.* Locus, ubi frumentum tunditur mola versatili. *Usus.* Aliquem in pistrinum contrudere, compingere, dare, dedere, tradere.

Pi-

Pituita, æ. f. das schleimige Wasser im Geblüth, Rotz. *Usus.* Cum pituita, aut bilis redundat in corpore.

Pituitosus, a, um. rotzig, vollwässerig, und schleimigen Geblüts.)(*Exsiccatus, aridus.* *Usus.* In aliis locis sunt homines pituitosi, & quasi redundantes, in aliis aridi, atque exsiccati.

Pius, a, um. gottesfürchtig. *Syn.* Qui pietatem colit, religiosus. *Phras. Non satis pius es,* du bist nicht gottsfürchtig genug. Sunt qui pietatem in te desiderent majorem; non eam pietatem, religionem, quæ DEO debetur, præstas minùs religiosè, quà conveniat, sacris operam das; abest à te pietatis ille ardor, quem divini cultus ratio à nobis postulat; parùm pie in iis versaris, quæ ad religiosum Numinis cultum pertinent. V. *Probus, Religiosus, Pietas.* *Usus.* Ne plus quidem sine scelere esse potuit Orestes.

Pix, icis, f. * Pech. *Epi.* Liquida.

Placabilis, e. versöhnlich. *Syn.* Exorabilis, *Usus.* Placabilem se præbere, & æquum.

Placabilitas, tis, f. Versöhnlichkeit. *Syn.* Clementia, lenitas, mansuetudo. *Usus.* Nihil magno virô dignius placabilitate.

Placatè, sänfftlich, gütlich. *Syn.* Sedatè, placidè, patienter, humaniter, remisse. *Us.* Omnia placatè, & moderate feremus.

Placatio, onis, f. Aussöhnung, Versöhnung. *Syn.* Pax, tranquillitas. *Epi.* tanta Deorum. *Usus.* Perturbatio animorum placatione abluatur. Placatione Deorum pestis avertenda est.

Placatus, a, um. versöhnt, gestillet, befriediget. *Syn.* Pacatus, tranquillus, quietus.)(*iratus, turbulentus.* *Usus.* Homo in aliquem mitis & placatus.

Placeo, es, ui, ere. gefallen, gefällig seyn. *Syn.* Non displiceo, satisfacio, arrideo; jucundum est, videtur probatur, cordi est.)(*displiceo.* *Adv.* Admodum, constanter, egregiè, perpetuo planè, prorsus, rectè valde, vehementer. *Phras. Placuère mihi multùm, quas ad me dedisti litteræ,* dein Brief hat mir sehr gefallen. Mihi perjucundæ fuère; maximoperè me oblectàrunt; maxime jucundæ acciderunt mihi; vehementer mihi probabantur; mirificam ex litteris tuis voluptatem cepi; plano mei stomachi fuere; ut perfectæ epistolæ speciem adamavi tuas litteras; devorabam epistolam tuam, ita arrisit; tam grata fuit, quàm quæ gratissima; multum te amo, quod ita scripseris; non parum voluptatis præbuère tuæ mihi litteræ. V. *Gratus.* *Usus.* Scribe, quid tibi de ea re placeat. Senatui placuit, Cæsarem proficisci. Nunquam mihi minùs, ac heri placui.

Placet, cuit, citum est, es gefället, ist gefällig. *Syn.* Scitum est. *Usus.* Non placet Stoicis. De Provinciis ita placitum est, ut Pompejus mitteretur.

Placidè, sanfft. *Syn.* Leniter, pacatè. *Usus.* Placidè ac sedatè dolorem ferre.

Placidus, a, um. sanfft. *Syn.* Pacatus, tranquillus. *Usus.* Semper in animo sapientis placidissimam esse pacem &c. Oratione placidâ, submissâ, leni. Ex irato placidum & mollem aliquem reddere. V. *Tranquillus.*

Placo, as, avi, atum, are. stillen, besänfftigen, befriedigen. *Syn.* Lenio, mitigo, placatum efficio, reconcilio, expio, procurro.)(*Ulciscor.* *Adv.* Aliquandò. *Phras.* 1. *Placavi hominem facile,* ich habe ihn besänfftiget. Iram hominis mollire: animum hominis permulcère perfacilè fuit. Nullô negotiô effectum est, ut ira homini defervesceret; iram hominis facilè repressi; nihil laboris erat, mollire hominis animum. V. *Reconcilio.* 2. *Prima cura erat, placare Deos,* die erste Sorge war, die Götter zu besänfftigen. Pacem Deum cæsâ hostia adorare; ea, quæ ad pacem Deûm pertinent, sacris perpetratis, rite peragere; Divinum Numen sceleribus violatum precibus placare. V, *Lenio, Gratia.* *Usus.* Animos concordiâ placare. Odia improborum, iras judicum placare.

Plaga, æ, f. Jägergarn, Netz: Wunden, Streich, Striemen. *Syn.* Rete, Laquei, vulnus, percussio. *Epi.* Gravissimæ, majores. *Usus.* 1. Si ex his laqueis te explicuèris, in illas plagas incides. Tendere, texere plagas. Conjicere aliquem in suas plagas. 2. *Vulnus,* Wunden. Plagam alicui imponere, injicere, infligere, facere. Plagam accipere. 3. *Regio,* Landschafft. Cœli plagas scrutari.

Plagiarius, i, m. Menschen-Dieb, item der sich fremde Schrifften zueignet. *Syn.* Qui liberum hominem, *aut etiam* servum nesciente domino vendit, emit, avertit.

Plagium, i, n. Menschen-Diebstahl, item der gelehrte Bücher-Diebstahl, da man aus andern Büchern ausschreibt, und es für das seinige ausgiebt.

Planè, gäntzlich, gantz und gar. *Syn.* Clar, aperte, perspicue: omnino, prorsus. *Usus.* Perfecte, planeque eruditus.

ditus. Res penitùs perspectæ, planeque cognitæ. V. *Omnino.*

Planeta, æ, m. Planet, Irrstern. R. *a πλάνη, error.* *Syn.* Stellæ errantes.

Plango, is, xi, ctum, ere. * schlagen, bedauren. *Syn.* Tundo, percutio: ploro, defleo. *Usus.* Littora procellæ plangunt. V. *Lachryma.*

Plangor, oris, m. Klage, Schlag. *Syn.* Ejulatus, ploratus. *Usus.* Plangore & lamentatione opplevere forum. V. *Lamentatio.*

Planities, ei, f. Ebene, ein eben Feld. *Syn.* Campus æquor. *Phras. Planities ampla,* ein weites Feld in der Ebene. Campestris regio, in qua ne stirpes quidam operiant solum, & liber prospectus oculorum ad ea etiam, quæ procul recessere, permittitur; intermissa collibus planities; sub radicibus montium spatiosa planities procumbit; laxant se montium sinus, & majus spatium aperiunt. In æqua ubi descenditur, velut vasti maris, sic immensa panditûr planities ut subjectos campos terminare oculis haud facilè queas. Montes inter vasta porrigitur planities. *Usus.* In summo est æquata agri planities.

Planta, æ, f. Pflanze, Zweig. *Syn.* Surculus, stirps. *Usus.* Malleoli, plantæ, sarmenta, vites, traduces, propagines.

Planus, a, um. eben, gleich, flach. *Syn.* Æquus, æquabilis.)(*Montosus, præceps.* *Usus.* 1. Capua planissimo in loco explicata. Quid tam planum, quàm mare? 2. *Apertus,* klar, offenbar. Id objicis, quod planum facere non possis. Oratio plana & evidens.

Plantanus, i, f. Masholderbaum. *Arboris genus umbriferæ, & patulis ramis diffusæ.*

Platea, æ, f. Gasse. *Epi.* Ampla, frequens. *Usus.* In hac platea habitat.

Plaudo, is, si, sum, ere. klatschen mit Händen, vor Freuden die Hände zusammen schlagen. *Syn.* Approbo, assentior, plausum alicui do *vel* tribuo. *Adv.* Valdè, effusè. *Usus.* Omnes ei effuse plausere.

Plaustrum, i, n. Lastwagen. *Syn.* Currus.

Plausus, ûs, m. frolocken, das Klatschen mit Händen. *Syn.* Applausus, à murmurato; vox, clamor, index lætitiæ; judicium testimonium, studium populi, aut spectatorum.) (*Plangor. Epi. Æquabilis,* facetus, incredibilis, infinitus, magnus, multiplex perpetuus, popularis, similis. *Phras. Cum plausu dixit,* er hat seine Rede mit allgemeinem Frohlocken gehalten. Magno plausû accepta est ejus oratio; dicentem consecutus est strepitus; & grata concionis admurmuratio; omnes orationem ejus plausû prosecuti sunt. *Usus.* Plausum quærere, captare. Plausum alicui dare, tribuere impertiri. Emoritur, refrigescit pristinus illi plausus.

Plebecula, æ, f. Völcklein. *Syn.* Plebs, vulgus.

Plebejus, a, um. einer aus dem gemeinen Volck, schlecht, gemein.)(*Patritius.* *Epi.* importunus. *Phras. Plebeji maximè ex pestilentia sunt mortui,* es seynd die meisten nur aus dem gemeinen Volck an der Pest gestorben. Per ignora capita evagata vis morbi est; sordidissimus quisque opportunior cladi fuit, quàm pestilentia civibus intulit. Infimum genus hominum, turba obscuris certius à pestilentia periculum adiit. V. *Ignobilis.* *Usus* Plebejo sermone uti. De plebeja fæce sellulariorum. V. *Plebs, Vilis.*

Plebicola, æ, f. dem gemeinen Volck günstig. *Syn.* Qui plebem collit, qui plebi servit. *Usus.* Pro truci insectatore plebis repente plebicola, atque omnis auræ popularis captator evasit.

Plebiscitum, i, n. Satzung die vom gemeinen Volck gemacht wird. *Syn.* Populi scitum, tribunitia rogatio. *Usus.* Plebiscitô vetare fieri aliquid. Hoc plescitum est? hæc lex? hæc rogatio.

Plebs, is, f. das gemeine Volck, Pöbel. R. *ex πλῆθος, multitudo.* *Syn.* Plebes, vulgus, turba, infima multitudo, infima fæx populi, misera plebecula.)(*optimates.* *Epi.* Aliena, infima, optima atque modestissima, orba tribunis, suspensa, & incerta, urbana & perdita. *Usus.* Plebs suspensa & incerta, orba tribunis. V. *Plebejus.*

Plecto, is, xui, xum, ere. straffen. *Syn.* Punio, in aliquem animadverto, pœnas peto. *Usus.* In suo quisque vitio plectatur, vis capite, avaritia mulctâ, honoris cupiditas ignominiâ sanciatur. Culpa plectatur sine invidia. V. *Punio.*

Plectrum, i, n. ein Fiedelbogen, Harpffeneisen, oder Hämmerlein. *Syn.* Instrumentum

mentum, quô citharœdi chordas lyræ feriunt.

Plenè, völlig. *Syn.* Planè, perfectè, cumulate. *Usus.* Homo non plenè sapiens, & perfectè.

Plenitudo, inis, f. Völle.

Plenus, a, um. voll. R. *a* πλέος, *refertus*. *Syn.* Refertus, confertus, completus, oppletus, cumulatus, redundans, affluens: frequens, frequentatus: integer, perfectus.)(*Jejunus; imminutus, exilis.* *Phras.* *Militum plena sunt omnia,* es ist alles voll von Soldaten. Urbes militibus complentur, onerantur: referta militibus omnis & inundata; nulla regionis pars à militibus vacua: nullum in provincia oppidum, nulla in oppidis domus militaribus præsidiis non obsessa: omni in loco præsidia sunt posita; disposita sunt per omnia urbis loca firma militum præsidia; imposita ubique oppidis præsidia; præsidia in urbes collocata; oppida omnia præsidiis militaribus sunt occupata, firmata; præsidiis loca urbis omnia tenentur. *Usus* Homo vini, stuprique plenus. Plenum & confertum ornamentis dicendi genus. Ratio belli gerendi plena fidei & pietatis. Pleno ore laudare aliquem.

Plerique, æque, aque. die meisten. *Syn.* Major pars, plerique omnes.

Plerumque, mehrentheils. *Syn.* Magnâ, *vel* majori ex parte; majore parte; majorem partem, maximam *vel* magnam partem; persæpè, ferè: multô maxima ex parte; ex parte magna, ex majori parte.)(*Nonnunquam, raro.* *Usus.* Fortuita sunt, quæ plerumque, non semper eveniunt. V. *Ferè.*

Ploratus, us, m. Beweinung. *Syn.* Planctus, ejulatus. *Epi.* Virginalis, turpissimus. *Us.* Ploratum agere, V. *Gemo.*

Ploro, as, avi, atum, are. weinen. *Syn.* Ploratum edo. *Usus.* Senatum plorare, & supplicare prohibuerunt. V. *Gemo, Lachrimor.*

Pluit, es regnet. *R. à* πλύνω, *Antiq.* πλύω, *lavo.* *Syn.* Imber effluit, funditur, es hat starck geregnet. Procellæ largum imbrem excussere; imber torrentis modô effusus est maximus; denso operuit campum nimbô fœda tempestas; nubes sollicitata procellâ imbrem dedit, effudit sollicitatis procellâ nubibus densus imber in terram demittitur. V. *Pluvia.* *Us.* Sanguinem pluisse senatui renunciatum est.

Pluma, æ, f. Pflaumfeder. *Syn.* Rutila, versicolor. *Usus.* Plumâ, *aut* folio faciliùs movetur.

Plumatus, a, um. befedert. *Syn.* Pinnatus.

Plumbeus, a, um. bleyern. *Usus.* Homo in physicis plane plumbeus. Illum blumbeo gladio jugulavit.

Plumbum, i, n *Bley. *Metalli genus.*

Plumeus, a, um. von, oder aus Federn. *Syn.* Plumis refertus. *Usus.* Collocemus in culcitra plumea.

Plurimum, sehr viel, am meisten. *Syn.* Multùm.)(*minimum.* *Usus.* Plurimum ingenio tribuo, longeque plurimùm industriæ.

Plus, ris, n. mehr. *Syn.* Magis, ampliùs, ultrà, præter. *Phras.* 1. *Nolo tibi pluribus molestus esse*, ich will dich nicht mit mehrern plagen. Non progrediar longiùs; non plus negotii facessam. Non exequar rem uberiùs; non excedam modum; non fatigabo te suprà, quàm velis. Nimiô jam multo plus te detineo, alias de tota re agam abundantiùs. V. *Breviter.* 2. *Plus etiam faciam, quàm expectes,* ich werde dir mehr thun, als du verhoffest. Expectationem tuum mea diligentia vincet. Plus quàm pro virili parte, oneris ac muneris suscipiam. Paulo etiam longius, quàm officii fines postulent progrediar, Plusqum pro virili parte annitar. Ampliùs etiam, quam officii ratio postulet, à me expecta. Plus etiam quàm pars virilis postulat, oneris subibo; supra vires se extendet mea industria. *Usus.* Plus, plusque te indies diligo. Nunquam Romæ plus triduô fui. Tantundem, & plus etiam nunc vales gratiâ. Quæso ne plus sit annua provincia, Annos sexaginta natus, aut plus eô. Plus hostium fuga, quàm prælium absumpsit.

Plusquàm, mehr, als. *Syn.* Suprà quàm; ultrà, quàm; ampliùs.

Pluteus, i, m- *ein Sturmdach. *Machinæ bellicæ genus.*

Pluvia, æ. f. der Regen. *Syn.* Imber, cœlestes aquæ. *Phras.* 1. *Pluvia erat maxima,* es war ein grosser Regen. Repentè ingentibus, procellis effusus est imber; ingenti fragore cœli procella effusa est; nimbo cum fragore cœlis decidens repente obstrepebat; imber ingens grandine mistus omnia turbarat. Procella ingens imbrem vix sub tectis tolerabilem effudit. Imber violentius, quàm alias fusus campos lubricos fecit. Tanta vis aquæ dejecta fuerat; tanta repentè cœlo missa vis aquæ, ut itinera abrumperet. *Assiduæ erant pluviæ,* es war ein steter Regen. Mangos & assiduos imbres habebamus. Imbres continui, campis omnibus inundantes,

iter propè intercluserant. Aër concretus in nubes cogebatur, humoremque colligens terram augebat imbribus. Tanta erat continuatio imbrium, ut campi nimbô obruti, cœlestibus aquis restagnarent. V. *Pluit.*

Pluvialis, e. * vom Regen. *Usus.* Venti pluviales.

Pluvidus, a, um. vom Regen. *Usus.* Aqua pluvia arceatur.

Poculentus, a, um. was gut zu trincken ist. *Syn.* Quod in potum sumi potest. *Usus.* Ea pars oris, quâ osculentis & poculentis iter naturâ patefecit.

Poculum, i, n. Trinckgeschirr, Becher. *Syn.* Scyphus. *Epi.* Exhaustum, mortiferum, aureum, freqûens, immane, magnum, minutum, rorans, non pauca. *Usus.* Poculorum magnitudine, bibendoque cunctos Græci superant. Poscunt majoribus poculis, *seu provocant.*

Podagra, æ, f. das Podagra, Zipperlein an Füssen. *Syn.* Dolor artuum, dolores pedum. *Phras. Podagra laborat*, er leidet am Podagra. Podagræ doloribus ardet maximis; ex pedibus laborat; articulorum dolores habet maximos; podagræ doloribus cruciatur maximis; pedum doloribus afficitur maximis, qui nihil omninô remittunt. *Usus.* Cùm podagræ doloribus arderet.

Poëma, atis, n. Reimgedicht. *Epi.* Electum, recens. *Usus.* Poëma facere, componere, condere.

Pœna, æ, f. Straff. R. *a* ποινὴ, *Varroni à* puniendo. *Syn.* Supplicium, animadversio, multa; damnum, incommodum.)(*Præmium*, *beneficium*, *commodum.* *Epi.* Acerbissima, certa edicti, communis, crudelis, digna scelere alicujus divina, dulcior, gravis, iniqua, injusta, insignis, justa, legitima, maxima, levior, nimis magna, minor, nova, par, præsens, recens, sempiterna, singularis, tanta, tardior, tristis. Pœnæ certissimæ, dispares, justæ & graves, patriæ, præpetes, feræ, sed justæ tamen ac debitæ. *Phras.* 1. *DEUS graves pœnas de perjuris sumet,* GOtt wird die Eydbrüchige sehr scharff bestraffen. Graves de perjuris pœnas expetet, petet, repetet; perjuris graves pœnas irrogabit; gravibus pœnis perjuros afficiet, perjuros gravibus suppliciis addicet; perjurium gravi suppliciô vindicabit; pe perjuris grave supplicium sumet; perjuros gravi pœna mulctabit. V. *Punio, supplicium.* 2, *Perjuri graves pœnas subibunt*, die Eydbrüchige werden schwere Straffe müssen ausstehen. Pœnas dabunt, luent, ferent, sustinebunt gravissimas; pœnas DEO solvent, pendent, dependent gravissimas; gravissimas ad pœnas & supplicia trahentur, rapientur; pœnas dabunt, capient, suscipient gravissimas. 3. *In transfugas gravis pœna constituta est,* man hat den Ueberläuffern eine schwere Straffe gesetzt. Pœna statuta, comparata est; supplicium grave constitutum inventum, excogitatum, exquisitum est. 4. *Non eris liber à pœna,* du wirst von der Straffe nicht frey seyn. In pœna eris; in pœnis hærebis; pœnam non effugies; e pœna non elaberis; pœna non liberaberis; pœnam persolves integram, supplicium non condonabitur, non remittetur. V. *Impunitus.* *Usus.* Pœnas persequi judiciô ab aliquo. Pœna teneri. Judiciorum pœnis obligari. Pœnas alicui expendere. Judicio & legibus dare pœnas.

pœnitens, tis, g. o. den etwas gereuet. *Usus.* Optimus est portus pœnitenti mutatio consilii. V. *Pœnitentia.*

Pœnitentia, æ, f. * Reue, Busse. *Syn.* Dolor ob admissa peccata. *Phras.* 1. *Pœnitentiam agit*, er hat Reue hierüber er thut Busse. Serio de admissis à se criminibus dolet; ex flagitiorum suorum recordatione dolore afficitur gravissimô; seriò illum erratorum pœnitentia subit; pœnitens consilii impii, factisque seriu resipiscit; pœnitet nunc hominem impii consilii, stultitiæ piget, pudetque; semet nunc ille acriter, dolenterque incusat; magnum ex flagitiorum suorum recordatione dolorem capit, suscipit; ex scelerum suorum memoriâ dolorem haurit acerbissimum. 2. *Pœnitentiam facit de peccatis suis*, *vulg.* er thut scharffe Busse über seine Sünden. Voluntariâ castigatione corporis propitiando Numini dat operam; præteritæ vitæ labem piaculô aliquô diluit; præteritæ vitæ peccata quàm acerrime vindicat; vitæ licentius actæ supplicia à semetipso exigit; voluntariis suppliciis scelera sua expiat. Pœnas nunc à semetipso repetit vitæ liberiùs actæ; dignas nunc peccatis suis pænas suscipit; voluntariis corporis afflictationibus, susceptisque sponte crucibus DEO, quas debet, pœnas dependit; corpus crebris & voluntariis afflictatum suppliciis, & nocturnis ægrum pervigilationibus pœnas nunc sustinet vitæ liberè, intemperanterque actæ; durissimô vitæ genere, inediâ, nuditate, frigoris, æstusque tolerantiâ semetipsùm discruciat: omnia vitæ incommoda, famem, sitim, æstum, frigus, vigilias, laboresque admirabili patientiâ tolerat, & ab omni

ſe corporis voluptate abſtinet. V. *Mortifico.* 3. *Pœnitentiam in confeſſione injunctam peregi, vulg.* ich habe die in der Beicht mir aufgelegte Buſſe verrichtet. Illo, quod à Sacerdote mihi impoſitum eſt, piaculo peccata dilui; pœnas à conſcientiæ arbitro ſtatutas perſolvi; pœnas in ſacro tribunali mihi irrogatas dependi; id quod in mulctæ irrogatione præſcriptum eſt, exegi; preces pœnæ nomine, loco, cauſâ indictas, *vel* mulctæ, piaculi nomine indictas, perſolvi. *Uſus.* Sera pœnitentia regem ſubiit.

Pœnitet, uit, es gereuet. *Syn.* Tædet, piget me dolore afficior. *Adv.* Vehementer intemperantiæ, vitæ valde. *Uſus.* Suæ quemque fortunæ pœnitet. Sapientis eſt proprium, nihil, quod pœnitere poſſit facere. Si liceret, ùt iis, qui in itinere deerrârunt, ſic vitam deviâm ſecutos, corrigere errorem pœnitendo, felicior eſſet emendatio temeritatis. Non me conſilii mei pœnitet. V. *Pœnitentia.*

Poëſis, is, f. Dicht- oder Reimkunſt. *Syn.* Poëtica; poëma. *Epi.* Amatoria, tanta. *Uſus.* Claris coloribus picta vel poëſis eſt vel oratio.

Poëta, æ, m. ein Poet, Dichter. *Syn.* Poëticæ peritus; autor, conditor, carminum; fabularum conditor. *Epi.* Aſtrictior verſu orator bonus non inutilis, clariſſimus; diſertiſſimus, divinus, duriſſimus, egregius. Epicus, ſummus, facetiſſimus, familiaris, gravis & ingenioſus, iners, ineptus, liber, magnus, malus, obſcurus, rudis, prudens, ſapiens, ſuavis, tragicus. Poëtæ veterrimi æquales, comici, frequentiores, liberiores in re aliqua, nobiles, novi, ſancti veteres, veri. Finitimus oratori, numeris adſtrictior paulò, verborum tamen licentia liberior. Multis generibus ornandi ſocius, ac pene par. *Uſus.* Poëtam ajunt neminem bonum eſſe poſſe, ſine inflammatione animorum & ſine quodam afflatu velut furoris. Poëta virtutes Oratoris perſequitur, cùm ſit numeris adſtrictior, verborum autem licentiâ uberior. Poëta natura ipsâ valet; & mentis viribus excitatur, & quaſi divinò quodam ſpiritû afflatur; quare ſancti appellantur Ennio, quaſi Deorum aliquo dono, & munere commendati nobis eſſe videantur. Plurimarum fabularum Poëtria, eine Poetin.

Poëtica, æ. Reimkunſt, Dichtkunſt. *Syn.* Ars & ratio faciendorum carminum, *Uſus.* O præclaram emendatricem vitæ Poëticam!

Poëticè, nach Art der Poeten. *Syn.* Poëtarum more *vel* modo.

Poëticus, a, um. Poetiſch, Reimenmäßig. *Uſus.* Numerus, verbum poëticum.

Pol, fürwahr. *Vox jurandi.*

Polio, is, ivi, itum, ire. glatt machen, poliren, ausſchmücken. *Uſus.* Polire, expolire orationem. Abſolvere & perpolire aliquid imperfectum. Polire, lævigare gemmas.

Politè, glatt, polirt, zierlich. *Syn.* Ornatè, eleganter, ſplendidè.

Politia, æ, f. Policey, gemein Weſen, oder gemein Regiment. Inſtitutum civile. *Uſus.* In Platonis politia.

Politicus, a, um. burgerlich, politiſch. *Uſus.* Philoſophi, libri politici.

Politus, a, um. ſchön ausgeputzt, glatt gemacht, geſchliffen, polirt.)(*Impolitus.* *Uſus.* Vir omni liberali doctrina politiſſimus. Homo ad perſuadendum concinnus, perfectus, ſcitus, politus è ſchola. Politus, urbanus, elegans. V. *Elegans.*

Polleo, es, ui, ere. vermögen, gelten. *Syn.* Poſſum, valeo. *Uſus.* Filius plus pollet, potiórque eſt patre. Pollere. ſcientia & virtute. Ejus judicium, & voluntas plurimùm apud eum pollet. V. *Valeo.*

Pollex, icis, m. Daume.

Polliceor, eris, citus ſum, eri. verheiſſen, zuſagen, verſprechen. *Syn.* Promitto, profiteor, defero, offero. *Adv.* Cumulatiſſimè omnia, benignè, celeriter, gratis, liberaliter, liberaliſſime, prolixè, ſtudioſè, ultrô. *Phraſ. Polliceor tibi pro certo*, ich verſpreche dir dieſes für gewiß. Hoc promitto ac ſpondeô, nec conſtantia, fidesque deerit promiſſis. Pro certo hoc tibi polliceor, ac confirmo, me eam rem perfecturum. Promiſſo hoc teneri volo, & ſummam promiſſi mei complebo. Non fruſtra re ſpe, ac promiſſis tenebo. Stabo promiſſis. Promiſſa faciam. Promiſſo fides exiſtet. Qua me obſtrinxi ſponſione; quo me vinculo ſponſionis obligavi, teneri me volo. Fidem tibi

tibi do, me tuâ causâ omnia facturum. Non te pluribus promissis, ac pollicitationibus onerabo, quàm quæ solvere sit animus. V. *Promitto.* *Usus.* Ego tibi profiteor, ac polliceor singulare studium meum. Polliceor tibi hoc bona fide. Quæ polliceris, expectabo ego, nec exigam, seu grata erunt, si solveris. Ultrò benignè, liberaliter pollicetur, imò recipit. Græcia dextram tendit Italiæ, eique suum præsidium pollicetur.

Pollicitatio, onis, f. Verheissung, Zusage, Versprechung. *Syn.* Promissio. *Epi.* Finitæ. V. *Promissum.*

Pollicitor, aris, atus sum, ari. * offt verheissen, theuer versprechen, heilig zusagen. *Usus.* Sollicitando, & pollicitando eorum animos lactas.

Pollinctor, oris, m. * Todtensalber. *Syn.* Unctor cadaverum, funerum curator.

Pollinctura, æ, f. * Salbung der Todten. *Syn.* Curatio funeris.

Polluo, is, ui, utum, ere. beflecken, besudlen, verunreinigen. *Syn.* Maculâ afficio, inquino, contamino, maculo, fœdo, violo, perverto, conturbo. *Usus.* Divina & humana jura inexpiabili scelere, omni flagitiô polluit, labes illa impura.

Polus, i, m. der Angel, oder Spitze und Gipffel des Himmels. R. *a* πολέω, *verto.* *Circa polos enim cœlum vertitur.* *Syn.* Vertex.

Pomarium, ii, n. Baumgarten. *Syn.* Hortus arboribus consitus.

Pomeridianus, a, um. nachmittägig. *Syn.* Postmeridianus. *Usus.* Tempus, somnus, deambulatio pomeridiana.

Pomœrium, ii, n. Zwinger, eine Weite inn, und ausser den Stadt-Mauren herum. *R. quasi* ponè mœnia. *Syn.* Locus circum mœnia vacuus. *Usus.* Jura pomœriorum.

Pompa, æ, f. Pracht, Gepränge, Pomp. *Syn.* Spectaculum, apparatusque solennis cum ostentatione & magnificentia quadam, qualis fieri solet in publicis supplicationibus, & triumphis. *Epi.* Acerba, molesta tota. *Usus.* In dicendo speciem, & pompam exhibére. Cadaver exequiis, pompâ, laudatione spoliatum. Tota petitio illustris, splendida, pompæ plena, summam speciem, ac dignitatem habuit.

Pomum, i, n. Baumfrucht, als Apffel ꝛc. R. *à* πῶμα *seu* πόμα, *potio: antiquitus enim ex pomis fiebat potio.* *Epi.* Crudum maturum & coctum. *Usus.* Pomorum jucundus non gustatus solùm sed odoratus etiam & aspectus.

Pondero, as, avi, atum, are. wägen, erwägen. *Syn.* Pendo, appendo; expendo, examino, existimo. *Usus.* Causæ ratione non vocibus ponderari debent. Quo animo fecerit, imprimis ponderandum est. Judicio certo aliquid ponderare. Fides ex forma non est ponderanda. Rem non suis ponderibus, sed populari quadam trutinâ examinare, non convenit judici, cujus est, causas quaslibet suis momentis ponderare. V. *Examino, Expendo.*

Ponderosus, a, um. wichtig. *Usus.* Ponderosam aliquam epistolam; plenam omnium non modo actionum, sed etiam opinionum.

Pondo, n. *plur. indeclin.* Pfund. R. *a* Pendo. *Syn.* Libra. *Usus.* Auri pondo centum.

Pondus, eris, n. Gewicht, Schwere. *Syn.* Gravitas, momentum. *Epi.* Contrarium, dignum æstimatione, inæstimabile, grandè, gravè, infinitum, innumerabile, magnum auri, majus argenti, permagnum argenti, naturale, par. *Usus.* 2. In terram omnia feruntur suo pondere. Suis rem ponderibus examinare. 2. *Vis, autoritas, gravitas, momentum,* Macht, Ansehen, Werth. Tuæ litteræ maximi sunt apud me ponderis. Verborum pondera. Singula verba, singula pondera.

Pone, nahe, nahe dabey. *Syn.* Post. *Usus.* Ante, pone, ad dextram, ad lævam, sursum, deorsum.

Pono, is, posui, positum, ere. setzen, legen, stellen. R. *a* πονέω, *tolero, sustineo.* *Syn.* Propono. *Usus.* 1. Rem in medio conspectu ponere. Ponere alicui quæstionem. 2. *Depono,* ablegen. Tunicam, arma, bellum, inimicitias ponere. *Adhibeo, adjiceo,* anwenden. In aliqua re multum operæ, curæ, totum animum, curam diligentiam ponere. 4. *Consumo,* verzehren. Diem, multum temporis in aliquo negotio ponere. Ponere longam orationem in re aliqua. 5. *Fingo, statuo, repono, censeo, reputo, colloco, judico, puto,* dafür halten, darauf halten. Ponere mortem in malis; aliquid in laude, vitio ponere; in beneficii loco, in minimis in lucro ponere. Multum in alicujus fide, ac prudentia ponere. Beatam vitam multi in voluptate ponunt. In una celeritate posita salus est. Salutem pa-

patriæ in hoc veſtigio temporis poſitam eſſe arbitror. Ponere beneficium apud ingratum. Se extra culpam ponere, alle Schuld völlig von ſich ablehnen. 6. Rem in medio ponere; ponere ante oculos; vor Augen ſtellen. Ponere in loco teſtimonii aliquid; loco ſceleris aliquid ponere. In te poſitum eſt, es ſtehet bey dir. Ponamus, ſatis in eo fuiſſe orationis & ingenii, geſetzt, es ſey ꝛc. Finge, rem ita habere; fac, ita eſſe; puta, ſtatim interrogari te.

Pons, tis, m. Brücke, Steg. *Epi.* Anguſtus, aureus. *Phraſ.* 1. *Ex inſula pontem ad urbem fecit, vulg.* er hat von der Inſul über den Fluß zu der Stadt eine Brücke geſchlagen. Inſulam ponte facto conjunxit urbi; pons lapideus flumini impoſitus jungit urbem. Urbs anguſtò ponte adjungitur & continetur. 2. *Pontem facere,* eine Brücke ſchlagen. Fluvium ponte jungere; ripas committere; pontem ſternere; pontem inducere; pontem conſternere; flumen ponte conſternere; pontem in flumine facere; fluvio pontem imponere; fluminis aut foſſæ tranſitum ponte conjungere. 3. *Pontem reſcindere,* die Brücke abtragen, abwerfen. Pontem à tergo interſcindere; reſcindere, diſſolvere, rumpere, interrumpere, diſturbare, intercidere. *Uſus.* Pontem facere, efficere. Pontem reficere, inſtaurare. Pontem demittere, dejicere, die Brücke herablaſſen.

Pontifex, icis, m. Obriſter Prieſter. *Syn* Antiſtes Sacrorum, Religionis; qui ſacris præeſt & publicis ſacerdotiis. *Epi.* Magnus, maximus, peritiſſimus, veteres, minores. *Phraſ.* 1. *Pontifex Romanus,* Römiſcher Pabſt. Summus DEI in terris Vicarius; Chriſtianæ religionis ſummus Antiſtes, vel interpres; Chriſtianæ reipublicæ Moderator & Rector; ſupremus Chriſtianæ rei Arbiter; ſummus Eccleſiæ Paſtor; Chriſtianæ reipublicæ Caput ac Princeps. 2. *Pontificem creare,* einen Pabſt erwählen. Summum alicui Pontificatum deferre; ſummum, anguſtiſſimumque ſacerdotium alicui conferre; ad ſummi Pontificatus faſtigium aliquem evehere; vicariam Chriſti in terris poteſtatem alicui permittere; Reipublicæ Chriſtianæ gubernacula alicui conferre; ad Pontificii imperii principatum aliquem evocare, aliquem eligere; qui DEI vice in terris fungatur. 3. *Pontifex nunc eſt Benedictus XIV.* der Zeit iſt Römiſcher Pabſt Benedictus der Vierzehende. Chriſtianæ reipublicæ clavum tenet; gubernacula moderatur; vicariam Chriſti in terris poteſtatem obtinet; Chriſtianæ reipublicæ præeſt, præſidet; Chriſtianæ reipublicæ principatum tenet; Chriſti vices, perſonamque in terris gerit, ſuſtinet; Pontificatum gerit Benedictus XIV. *Uſus.* Metellus Pontifex diu ei ſacerdotio præfuit. Pontificis partes, munia gerere, agere, ſuſtinere.

Pontificalis, e. zum Amt eines Obriſten Prieſters gehörig. *Uſus.* Autoritas, jus Pontificale.

Pontificatus, ûs. m. das Amt eines Obriſten Prieſters. *Phraſ.* Summi Pontificis dignitas; ſupremi pontificatûs honores. Pontificia poteſtas nullis terrarum finibus circumſcripta; ſacerdotalis. Imperii Majeſtas; Eccleſiæ univerſæ. Chriſtianæ reipublicæ Principatus. Vicaria Chriſti in terris poteſtas; ſummum auguſtiſſimumque ſacerdotium. *Uſus.* Statæ ceremoniæ Potificatu continentur.

Pontificius, a, um. zum Amt eines Obriſten Prieſters gehörig. *Syn.* Pontificalis. *Uſus.* Jus Pontificium.

Pontus, i, m. das Meer. *Uſus.* Pontus Euxinus.

Popina, æ, f. eine Garküche. *Syn.* Ganea, culina. *Epi.* Teterrima, tenebricoſa. *Uſus.* In luſtris, popinis, aleâ, vinô, tempus ætatis omne conſumere.

Poples, itis, m. Knieſcheibe. *Syn.* Pars genu poſterior.

Populabundus, a, um. * alles raubend und verwüſtend. *Uſus.* Populabundi magis in fines excurrerunt, quàm juſti belli more.

Popularis, e. gemein, des gemeinen Volcks eigen. *Syn.* Vulgaris. *Adv.* Maximè, ferè, fallaciter, fictè, ſapienter, vehementer. *Uſus.* 1. Verba popularia; ad popularem modum, ſenſumque accommodata. 2. *Populi ſtudioſus,* dem gemeinen Volck zugethan. A gravitate Patrum deſciſcere, & popularem fieri. Qui ea faciunt. dicuntque, quæ multitudini jucunda, populares dicuntur. Cauſa plauſibilis & popularis. Rumuſculos populares aucupari. Auræ popularis captator evaſit. 3. *Civis conterraneus vulg,* Landsmann. Socrates non popularis alicujus loci, ſed civis mundi Solon popularis meus.

Populariter, nach des gemeinen Volcks Weiſe. *Uſus.* Populariter vivere, loqui.

Populatio, onis, f. Plünderung, Verheerung. *Uſus.* Illa gens populationibus, incurſionibusque melior eſt, quam

justâ pugnâ. Latè populationem facere. Hostem populatione prohibere.

Populor, aris, atus sum, ari. verwüsten, öde machen, verheeren. *Syn.* Vasto, vastitatem infero. *Phras. Hostis latè populatus est omnia.* der Feind hat alles weit und breit geplündert. Incursione fecit in agrum Romanum; prædas egit; agrum depopulationibus & incendiis deformavit; populatione fines eos peragravit; cum agris, vicisque urendo, populandoque bella gessit, cum ferro ignique excursiones fecit in agrum Romanum; agrum excursionibus depopulatus est; omnis ira belli ad populationem agri vertit; fœdati agri, terror injectus oppidis; per expeditiones parvas nocturnis incursionibus vastitatem agris intulit; prædas ex villis, vicisque egit ingentes, nulla incolumi relictâ re, cui ferrô, aut igni noceri posset; vicos expugnavit, inflammavit tecta, hominum, pecudumque prædas egit; vicos per devastationem densit; incursavit in fines Rom. populationem fecit; vastati agri, ustique, nec solum modò vastum Romanis relictum, sed vicis quoque illatus ignis est; populabundus in agrum Rom. incidit: cumque ferret passim omnia, atque ageret, cædes ac incendia faceret, nihil intactum bellô reliquit; infestô exercitû populabundus ivit, multiplicamque prædam cepit; agrum populabundus iniit, neque latiûs unquam actæ prædæ sunt. V. *Vasto.* *Usus.* Noctu agros populabatur.

Populus, i, m. das Volck. *Syn.* Multitudo, civium multitudo, plebs, vulgus, plebecula urbana. *Epi.* Absens, amicissimus appetens omnium bonorum, desipiens, diversus, exorabilis, fidelis & illustris, fœderatus, fortis, frequens, gratus, ingratus invictus, invitus, languens, effrænatus, liber, levissimus, orbus, peculiaris, sollicitus, terribilior; virtute, justitiâ charior, vacuus metuum, vanus, urbanus, universus. omnium gentium dominus atque rector. Populi procerissimi, boni, firmique, externi, florentes atque integri, immensi, immunes, imperiosi, parati, opulenti, potentes, privati, non solum conscii, libidnis, sed etiam injusti. *Usus.* Populus Romanus victor omnium gentium. Populus ex incertissimo sumit animos.

Porcus, i, m. ein Schwein, eine Sau. *Syn.* Sus. *Epi.* Femina. *Usus.* Villa abundat porcô, hædô, agnô. Porco anima pro sale data est, ne putresceret.

Porrectio, onis, f. das Ausstrecken. *Epi.* Facilis. *Usus.* Brachiorum, digitorum porrectio, *vel* contractio,

Porrigo, is, exi, ectum, ere. ausstrecken, darreichen. *Syn.* Tendo, intendo, extendo, admoveo.)(*Contraho.* *Adv.* Aliquandô. *Usus.* porrigere suam fidem, dextram supplici, jacenti, afflicto. Manus in mensam porrigere. Urbs in longum porrectâ.

Porrigo, inis, f. *Erbgrind. *Genus morbi inter pilos.* *Usus.* Impexâ porrigine fœdum caput.

Porrô, weiter, ferner, forthin. *Syn.* Sed, igitur. *Usus.* 1. Vide porro cætera. 2. *Sanè*, fürwahr. Restant plura, sed exigua porrò & minima.

Porta, æ, f. Thor, Pforte. *Syn.* Janua. *Epi.* Triumphalis. *Phras. Portas perfringere.* die Thüre einsprengen. Moliri obices portarum; portarum claustra refringere; seras, claustraque restringere; portas exscindere; portis vim afferre. *Usus.* Bibulus pedem portâ non extulit. Porta cataracta dejectâ, clausa erat; eam partim vectibus levant, partim funibus subducunt in tantum altitudinis, ut recti subire possent.

Portendo, is, di, tum, ere. vorbedeuten, Zeichen geben. *Syn.* Prænuncio, prædico, præmonstro. *Usus.* Significationes rerum futurarum, quæ tum vigilantibus, tum dormientibus, portenduntur. Magnorum periculorum metus ex ostentis portenditur. Quod ostendunt, portendunt, monstrant, prædicunt, ostenta, portenta, monstra; prodigia dicuntur. V. *Omen.*

Portentosus, a, um. seltsam, wunderlich. *Syn.* Monstrosus, prodigiosus.

Portentum, i, n. ein Vorzeichen, Vorbedeutung, Wunderzeichen; Zeichen, so etwas vorbedeutet. *Syn.* Monstrum, prodigium. *Epi.* Certissimum, maximum, fatale. *Usus.* Clodius fatale portentum reipublicæ. V. *Prodigium.*

Porticus, ûs, m. Schwiebbogen, ein bedeckter Gang. *Syn.* Ambulatio, xystus. *Epi.* Excelsa, inferior, minus onerosa, & multò quidem facilior. *Usus.* Pavimentata porticus, in quâ inambulavimus. Porticû ædes cingere.

Portio, onis, f. Antheil, Portion. *Syn.* Pars. *Usus.* Omnes Asiæ civitates pro portione in provincias describsit. Frumentum Mamertinis pro portione imperatum.

Portitor, oris, m. ein Mauthner, Zöllner: der die Leute überführet. *Syn.* Publicanus, exigendis portoriis præfectus. *Usus.*

Portitorum quæstus in omnium odium incurrit.

Porto, as, avi, atum, are. **tragen.** *R. à* φόρτος, *onus, quod à* φέρω, *fero. Syn.* Fero; comporto, defero, deporto, conveho. *Adv.* Undique furta. *Usus.* Ad Antonium frumentum omne portatur. Omnia mea mecum porto.

Portorium, ii, n **allerley Zoll, Fahrgeld, Fuhrlohn, Schifflohn.** *Syn.* Vectigal, quod in portu exigitur pro mercibus &c. *Epi.* Certum. *Usus.* Portorium imponere; portorii nomine aliquid exigere; portorium dare; portorium locare alteri, *vel* conducere. Omnia Italiæ portoria sublata sunt. V. *Vectigal.*

Portuosus, a, um. **voll Schiffländen, Anfuhren.** *Usus.* Mare minimè portuosum.

Portus, us, m. **ein Port, Seehaven, Schifflände.** *Syn.* Locus in littore tutus appellendis navibus, portus claustra. *Epi.* Celeberrimus, plenissimus navium, optimus propior, tranquillus & tutus, clausus, ultimus. Manufacti, munitissimi. *Phras. Portum contingere propter ventum non potuimus*, **wir haben den Port wegen üblen Winds nicht erreichen können.** Portum reflante ventô tenere non potuimus; rejecti sumus a portu reflante ventô; portum ventus eripuit; summovit nos à portu ventus; ne portum obtinere, ingredi, subire liceret, ventus effecit; portum reflante ventô inire, assequi non licuit, venti vis adversi portû nos arcuit, prohibuit, amovit, exclusit; portum subire conantes vis adversa venti repulit, rejecit. *Usus.* Ex portu prodire, progredi, **vom Land absegeln.** In portum invehi, deferri, venire, se recipere; portum capere, portum tenere, **an Port gelangen.** Naves in portum cogere, conjicere, compellere, **an einen Port anländen.** In Portu esse, in portu navigare, *in tuto esse, extra periculum esse*, **in guter Sicherheit stehen.** Fugæ portus erat in tuis castris, & subsidium salutis. Portus ac perfugium, **eine sichere Zuflucht.**

Posco, is, poposci ere. **fordern, ernstlich begehren.** *Syn.* Peto, flagito, requiro. *Usus.* Non definit à me litteras poscere. V. *Peto.*

Positio, onis, f. **Lager und Gegend des Orts.** *Usus.* Urbis positio pulcherrima.

Possessio, onis, f. **Besitzung, Innhabung.** *Syn.* Jus possidendi: bona, prædia, fundi. *Epi.* Caduca, vacua, certa, stabilis, flagitiosa, incerta, infinita, libera & immanis, major, perpetua, privata, propria, pulcherrima, tota, vetus. Possessiones alienæ, diuturnæ, ineptæ, in casu positæ, innumerabiles, invidiosæ, paternæ atque avitæ reliquæ, relictæ, sacrosanctæ, variæ & multæ, venales, proscriptæ, voluptuariæ, urbanæ, rusticæ. *Usus.* Dare possessionem secundum tabulas; in possionem ex edicto mittere, **einem den Besitz geben.** In possessionem alienam irruere; in possessionem quasi vacuam, & caducam involare; pedem in possessionem ponere; possessionem occupare, **fremde Güter in Besitz nehmen.** Possessionem habere, tenere; in possessione aliquid retinere; in possessione esse, consistere, manere, **den Besitz haben und behalten.** Possessione aliquem pellere, depellere, deturbare, exturbare movere, dimovere, dejicere, **einen aus dem Besitz vertreiben.** Possessione cedere, decedere. **den Besitz abtreten.** Possessionem recuperare, **wiederum zum Besitz kommen.** Possessionem restituere; **den ruhigen Besitz wiederum einraumen.**

Possessor, oris, m. **ein Besitzer, Innhaber.** *Epi.* Acerrimus, turpissimus. *Usus* Possessores suis ædibus pelluntur. Virtutum possessores num pauperes nominabimus?

Possideo, es, sedi, sessum, ere. **besitzen, innhaben.** *Syn.* Teneo. *Adv.* Honestius communiter, longè aliter, precario, propriè, verè, imprudentissimè, publicè, rectè. *Usus.* Plus fidei, quâm artis in se possidet. Magnam vim, & religionem possidet paternus sanguis. Forum armatis possidet.

Possum, potes, potui, posse. **können, mögen, vermögen.** *R. potis sum. Syn.* Licet, queo, voleo, polleo, potestas est, potestatem habeo, potestate valeô, facultas est, facultatem habeo, potis sum; facultas, potestas datur; mihi liberum est, optio est & potestas; facultas fert. *Adv.* Amplius nihil, amplius quid commodissimè, fortasse, cumulatissimè; facillimè, meliùs multum auctoritate; multum ingenio, nusquam, omninò, nihil, parum usu, perridiculè, planè, planè non, nullo modo, plurimum apud aliquem, plurimùm in dicendo, multum mari, opibus, pecuniâ, viribus, pulchrè, non curatè, rectè, quam maximè, quoquo modo, suprà nihil, tutò non. *Phras.* 1. *Si possem libenter onus hoc subirem*, **wann ich könnte, wollte ich gern diese Mühe auf mich nehmen.** Si tantam rem efficiendi facultatem haberem; si res mihi integra foret, & libera; si liceret? si copia esset, & facultas; si facultatem res tempusque concederet; si soluta mihi essent omnia; si in manu esset; si meorum esset nervorum si ferendo essem, libenter hoc onus subirem. 2. *Hoc tibi possum promittere*, **dieses kan ich dir versprechen.** Tantum polliceri habeo; affirmare istud pro certo habeo, mihi nec animum, nec industriam desu-

defuturam; istud, quin promittam, nihil prohibet. 3. *Non potui me ultrà defendere*, ich habe nicht länger können Widerstand thun. Non reperiebam, quemadmodum me defenderem; nihil erat, quô me tuerer; jam me omnis defensio defecerat; erepta mihi jam erat, & adempta omnis potestas me tuendi; nequidquam mihi porrò consulere; rerum mearum jam planè eram impotens; nec fugæ, nec pugnæ satis jam potens eram deprehensus in medio; eò processeram, ut receptum ad tutiora consilia non haberem; ad ulteriorem defensionem, loci & virium infirmitas me impediebat; copia jam non erat, nec facultas ultrà hosti obsistenti; non jam erat defendendi mei locus; præcisa mihi erat omnis porrò defensio; effugere jam hostis manus non poteram. 4. *Ego prodesse tuæ causæ non multum possum*, ich kan dir zu deinem Handel nicht viel helffen. Minimum tibi in me momentum est ad causæ tuæ patrocinium; parum in me præsidii est ad causam tuam defendendam. 5. *Loqui præ lachrymis non potuit*, er hat vor Weinen nicht reden können. Dicenti lachrymæ simul spiritum, simul vocem interclusere; nec jam natura ferebat, ut cœptum sermonem pertexeret lachrymis impeditus. 6. *Defendam te, quantùm possum, vel pro posse te defendam*, *vulg.* ich werde dich nach äusserstem Vermögen beschützen. Defendam te pro virili parte; quoad feret facultas; quoad ejus fieri poterit, quoad ejus facere potero; si quô pactò potero, strenuè tuas partes agam. *Usus.* Ego usu parùm, nec ingenio satis possum. Quod fieri poterit, non negligam. Quantum valeo, quantumque possum. Non possum, quin exclamem. V. *Valeo, Potestas.*

Post, nach, hinterwärts. *Syn.* Posteà, posthac, post id tempus, sub secundum.)(*Ante à fronte, initiò, primò.* *Phras.* *Paucis post illum prælium annis*, wenig Jahr nach einer Schlacht. Paucis annis, quam pugnatum erat; secundum atrocissimum illud prælium; paucis interjectis annis; paucis ab illo prælio annis. *Usus.* Aliquot post menses. Consul post urbem conditam felicissimus. Paucis post diebus. Paucos post annos.

Posteà, darnach, hernach, nach diesem. *Syn.* Post, posthac, posteriùs, prætereà, deinceps, tum; inde, secundum ea, reliquô tempore. *Usus.* Cedo, quid postea?

Posteaquàm, nachdem. *Syn.* Postquàm *Usus.* Posteaquam ego veni. Postea vero, quam ego veni.

Posteri, orum, m. Nachkömmlinge. *Syn.* Posteritas, qui inferiores sunt ætatis. *Usus.* Horum posteri degenerarunt. Ut esset ad posteros miraculi ejus monimentum. Maxima pars ejus gloriæ in posterorum memoriam promineat.

Posterior, oris, g. c. folgend, nachkommend.)(*superior.* *Usus.* 1. Posteriores cogitationes, ût ajunt, sapientiores esse solent. Posteriùs ista videamus. 2. *Minus carus*, weniger werth und angenehm. Suam salutem utiliati reipublicæ posteriorem ducere. Omnia libertate posteriora ducere.

Posteritas, tis, f. Nachwelt, Nachkommenschafft. *Syn.* Posteri. *Epi.* Immemor, infinita. *Phras.* 1. *Gloria tua ad posteritatem perveniet*, dein Ruhm wird sich bis auf deine Nachkömmlinge erstrecken. Ad seros nepotes usque propagabitur: ad eos, qui ex te nascentur, orientur; ad tuos successores; ad eos, qui abs te originem, genus ducent; qui abs te descendent dimanabit; posteritas tuæ gloriæ particeps erit. 2. *Posteritas omnis de te loquetur*, es wird die Nachwelt von dir reden. Nulla de te posteritas conticescet; gloriam tûam posteritas alet; commemoratio nominis tui non cum vitæ tempore dimittetur, sed cum omni posteritate adæquabitur. Eris in memoria sæculorum omnium, nec posteritas quidem infinita de tuis laudibus obmutescet. V *Fama gloria.* *Usus.* Optimus quisque posteritati maximè servit.

Posterus, a, um. nachgehend, folgend. *Syn.* Consequens.)(*primus.* *Usus.* Die posterô. Illud vero posterum est, & consequens. Ita præsentit in posterum, ut nihil nisi sempiternum spectare videatur. Longè in posterum prospicere, providere.

Posthabeo, es, ui, itum, ere. nachsetzen, minder achten. *Syn.* Postpono, negligo, posteriorem duco. *Usus.* Omnibus rebus post habitis se Philosophiæ dat totum. Privatum dolorem post communem causam habere.

Posthac, hernach, nach diesem. *Syn.* Deinde, deinceps.)(*antehàc, hôc tempore.* *Usus.* Nihil posthac mihi tecum erit.

Posthac, hernach, nach diesem. *Syn.* Deinde.

Posthumus, i, m. nach des Vaters Tod gebohren. *Syn.* Natus posthumatum patrem.

Postica, æ, f. die hintere Thüre. *Usus.* Posticâ recedere dicitur, qui furtim abit, aliis inscîis se subducens.

Postis

Postis, is, m. Pfoste, Hinterpfoste der Thüre. *Syn.* Januæ tabula, latus portæ. *Usus.* Postem teneri in consecratione templi oportet; tibi enim postis est, ubi templi aditus, & valvæ ambulationis.

Postliminium, ii, n. Recht der Wiederkunfft. *Usus.* Postliminio redire.

Postmeridianus, a, um. nachmittägig. *Syn.* Pomeridianus.

Postmitto, is, misi, missum, ere. unterlassen, nicht achten. *Syn.* Postpono, omitto. *Usus.* Quod in hominis agrestis periculo non postmitteret, id in viri doctissimi insidiis dissimulandum putavit.

Postpono, is, posui, positum, ere. nachsetzen, minder achten. *Syn* Posthabeo, post aliquid habeo, posterius duco. *Usus.* Omnia postposui, dum patri obedirem.

Postmodo, & postmodum. * hernach. *Usus.* Postmodo gaudebis, te iræ moderatum fuisse.

Postquam, nachdem, demnach. *Syn.* Ubi, simul, simul ac, simul ut, simul atque. *Usus.* Postquam mihi proposui.

Postremo, letztens, zuletzt. *Syn* Postremum, novissime, ad ultimum. *Usus.* Quæro igitur primum, deinde &c. postremo.

Postremus, a, um. der letzte, *Syn.* Ultimus, extremus, novissimus, qui agmen claudit *vel* cogit.)(*Primus.* *Usus.* 1. Alia prima ponet, alia postrema. 2. *Pessimus*, übelst. Homines postremi. Servitus est postremum malorum omnium.

Postridie, einen Tag darnach. *Syn.* Postero die. *Usus.* Postridie ejus diei; postridie Bacchanalium.

Postulatio, onis, f. ernstliches Begehren, Anforderung. *Syn.* Postulatum. *Epi.* Æqua & honesta, brevis, impudens, turpis, valentior opinione. *Usus.* Concessit senatus postulationi meæ. Si vobis æqua & justa postulatio videtur.

Postulatum, i, n. Forderung, ernstliches Begehren. *Syn.* Postulatio. *Epi.* Commune gravissimum in aliquem, intolerabile, novum, ridiculum. *Usus.* Reliquum est ut remittantur postulata per litteras. Postulata interponere, edere, ad aliquem deferre, accipere. Postulata Geometrarum.

Postulatus, ûs, m. * Forderung, ernstliches Begehren. *Usus.* Matris postulatû.

Postulo, as, avi, atum, are. fordern, ernstliches Begehren. *Syn.* Peto, poso, desidero, requiro.)(*Recuso.* *Adv.* Acrius amplius, arroganter, impudenter, nominatim, plane, præclare, vehementius, nimirum, stulte. *Usus.* 1. Omnia a me postulas, & expectas. Ut temporis ratio, ut tua fides postulavit. Postularunt me de fœdere. Postulare fidem publicam. 2. *Accuso*, anklagen. Ego Appium eadem lege de majestate postulavi. V. *Peto, desidero.*

Potatio, onis, f. das Zechen und Sauffen. *Syn.* Perpotatio. *Epi.* Modica. *Usus.* Hesterna potatione oscitans.

Potator, oris, m. * Säuffer. *Syn.* Potor. *Phras.* *Potator est magnus*, *vulg.* er ist ein grosser Säuffer. Intemperantissimis perpotationibus deditus; diem mero frangere, obruere se vino, vino sepeliri solitus; temulentiæ nota infamis est; vini pernicies, gurges & helluo vini est; qui se vino intemperantius ingurgitat; patrimonium suum, facultates suas potationibus intemperantissimis lacerat; potationibus insanum in modum indulget; natus ad pocula exsiccanda; qui si vino incaluerit, poscere majoribus poculis, & Græco more bibere solet; largiore vino uti solitus; non modo invitare se plusculum, sed in multum semper vini procedere consuevit. V. *Bibo*, *Ebrius.*

Potens, tis, g. o. vermögend, mächtig. *Syn.* Qui in magna potentia est, qui magnas vires, magnas opes habet, summa potestate præditus, magnis copiis & opibus affluens; firmus opibus, armis opibusque præpotens. *Usus.* Ampla & potens civitas. Is potens, ac florens per medium forum volitabat. V. *Magnus*, *Potestas*, *Possum.*

Potentia, æ, f. Macht, Gewalt. *Syn.* Opes, vis, potestas, nervi, vires. *Epi.* Aliena, gratiosa, intolerabilis, invidiosa, inutilis, levis, inops, magna, nimia, nova, perniciosa, senatoria, singularis, summa periculosissima. *Usus.* Potentia est ad sua conservanda, & alterius obtinenda, idonearum rerum facultas. Magnam potentiam consequi. Intolerabilis est ejus potentia. V. *Potestas.*

Potestas, atis, f. Macht, Gewalt, Vermöglichkeit. *Syn.* Facultas, copia, optio, ditio, imperium, magistratus, jus, jurisdictio, vis potestatis, manus. *Epi.* Incredibilis, infinita, integra, justa, legitima, libera, magna, nimia, par, patria, pestifera, prætoria, privata, regalis, regia, sempiterna, summa, tenuis, tota, tribunitia amplissima, extraordinaria. *Phras.* 1. *Virtutis maxima est potestas*, die Tugend hat eine überaus grosse Gewalt. Omnia sunt in potestate, ac ditione virtutis Plane rerum omnium domina virtus est. Virtus late dominatur. Virtus una regnat ubique locorum; summum jus summum imperium habet in res omnes; vim habet infinitam; omnes superat difficultates; durissima quæque perrumpit; nullos formidat impetus, nullos fortunæ casus extimescit; omnia

jure

jure ac potestate complectitur; præest cunctis rebus humanis; imperium habet in omnia; virtuti cuncta parent, cedunt; virtuti subjecta sunt humana omnia. Quid est, quod assequi virtus non possit? 2. *Cæsar habuit summam potestatem.* der Cäsar hat die höchste Gewalt und Macht gehabt. Cæsaris infinita erat Romæ potestas, nec ullis legibus circumscripta; Cæsar sub jus suum, ac potestatem terrarum orbem subjunxit; omnia suis armis obtinebat; orbem terrarum in sua potestate, ac ditione tenuit; fortuna summam rerum ad Cæsarem detulit; penes Cæsarem potestas & dominatus erat rerum omnium; omnia in unius Cæsaris potestate vertebantur; Cæsar unus omnium maxime opibus, armis, potenti valebat. 3. *Hoc in tua potestate est,* das stehet in deiner Macht. Per te stat, quo minus &c. in tua voluntate id totum vertitur; tua in manu est; integrum tibi est; ejus rei arbitrium penes te est. Et hoc in tua potestate situm; ejus rei penes te potestas est; in tua potestate positum est; potestas ejus rei tota tua est. 4. *Potestatem alicujus restringere,* eines seine Gewalt und Macht einschräncken. Habenas adducere; in ordinem cogere; alicujus potestatem arctioribus cancellis concludere, circumscribere, constringere. 5. *Potestatem ampliare,* einem eine grosse Gewalt zulassen. Habenas remittere, ampliorem potestatem facere, dare, concedere, permittere, deferre. 6. *Est sub potestate mea,* er stehet unter meiner Gewalt. In mea illum potestate habeo, teneo, contineo; in mea potestate ac ditione hominem teneo; meo imperio obnoxius est, ac subjectus. *Usus.* Magistratuum potestatem obsidere; redigere aliquem in suam potestatem ac ditionem; sub alterius se potestatem subjicere. Iram in potestate habere, den Zorn zu mäßigen wissen. Judices cum sui potestatem non facerent, sich nicht sehen lassen; niemand vor sich lassen. Se in potestate senatus futurum dixit, er versprach sich dem Rath zu unterwerffen. De potestate exire, unsinnig werden. Pro potestate aliquid imperare. Loquendi potestatem facere. Liberum spiritum ducendi nullam habeo potestatem. E sua potestate dimittere aliquem. Est mihi ejus rei amplissima potestas, ich habe alle Gewalt. Potestatem nocendi adimere; præcidere, eripere; potestate nocendi exuere, privare, alle Gewalt zu schaden benehmen. V. *Possum.*

Potio, onis, f. Tranck. *Syn.* Potus. *Epi.* Dulcicula, medica, prima, modica, contentissima. *Usus.* Medicus prima potione mulierem sustulit.

Potior, oris, g. c. der besser, lieber, zuträglicher ist. *Syn.* Antiquior, charior; melior, prior. *Phras. Cives potiores esse debent peregrinis,* die Burger die geben den Fremdlingen vor. Civium in urbe partes sunt præcipuæ; cives anteferendi sunt exteris; potior habenda est ratio civium, quam advenarum. Primum officium civibus, alterum exteris ac peregrinis debetur. *Usus.* Mors mihi servitute semper erit potior. Nihil mihi mea fama potius. V. *Præfero.*

Potior, iris, itus, sum, iri. erlangen, bemächtigen. *Syn.* Impetro, teneo; possideo, fruor.)(*Careo. Adv.* Abunde rebus. *Usus.* Rerum, civitatis, regni potiri. Pace potimur. V. *Fruor, habeo, possideo.*

Potissimum, hauptsächlich, vornehmlich. *Syn.* Maxime, quam maxime, præcipue. *Usus.* Quærenti mihi, quid ad te potissimum scriberem.

Potius, ehender. *Syn.* Citius, prius, magis. *Usus.* Magnus homo, vel potius summus.

Poto, as, avi, atum, are. trincken. R. a ποτέω. *Syn.* Bibo, perpoto. V. *Bibo, Potator.*

Potor, oris, m. * Trincker, Säuffer. *Usus.* Aquæ potores. V. *Potator.*

Pôtus, ûs, m. Tranck. *Syn.* Potio. *Epi.* Immoderatus. *Usus.* Immoderato potu, pastuque obstupefactus animus.

Præ, für, gegen, vorher. *Syn.* Propter. *Usus.* 1. Non possum præ lachrymis scribere. 2. *Comparando,* da man einen Vergleich machet. Hominem præ se neminem putat. Præ nobis felix & beatus.

Præbeo, es, ui, itum, ere. darreichen, überreichen. *Syn.* Impertio, do, præsto, exhibeo. *Adv.* Libenter se credulum, minutatim, perexigue, publice victum, vicissim se auditorem præbere. *Usus.* Lenissimum se, duriorem alicui, æquum se judicem præbere. Os suum ad contumeliam præbere.

Præbitor, oris, m. Ausgeber, Verweser, Ausspender. *Usus* Macedones non te regem, sed ministrum suum, & præbitorem putant.

Præcaveo, es, cavi, cautum, ere. verhüten, vorbeugen. *Syn.* Declino, vito. *Adv.* Diligentissime peccata, difficillime. *Usus* Peccata diligentissime præcavere. V. *Caveo.*

Præcedo, is, cessi, ere. * vorhergehen, übertreffen. *Syn.* Præeo, præcurro, prægredior,

dior, antecedo. *Usus.* Agmen præcedere. Præcedere, aliquem autoritate. V. *Præeo, Antecedo, Excello.*

Præcellens, tis, *g. o.* vortrefflich. *Syn.* Excellens, præstans. *Usus.* Vir animo, virtute, rebus omnibus præcellentissimus. V. *Egregius.*

Præcentio, onis, f. das Vorsingen. *Syn.* Cantus, qui aliquid præcedit. *Epi.* Firma animi, similis propria, diversa, tribunitia.

Præceps, cipitis, *g. o.* schnell, unbesonnen, übereilig. *Syn.* Inconsideratus, periculosus. *Adv.* Jam pridem ad pœnam. *Phras.* 1. *Locus præceps*, ein gäher Ort. Rupes abscissa undique & abrupta; collis ascensu, aditu minimè molli, ac clementi. 2. *Homo præceps*, ein unbesonnener, gäher Mensch. Vitiô ingenii vehemens, & impotens; in omnibus consiliis præceps & devius; ferox, rapidusque in consiliis, ac linguâ immodicus; impotens iræ, animi; amentia cæcus & præceps; qui nullô consiliô fertur; qui auferri se sinit impotenti animi vitiô. V. *Inconsideratus.* *Usus.* [illegible] qui præceps ex urbe exturbetur, [illegible] pitem se locum ac lubricum com[illegible] Hominem conscientiæ suæ præc[illegible] agunt. V. *Inquietus.*

Præceptio, onis, [illegible]e, Lehrsatz. *Syn.* Præceptorum exp[illegible]io, doctrina. *Usus.* Propria ea est Stoicorum præceptio.

Præceptor, oris, m. Lehrmeister. *Syn.* Doctor, magister. *Epi.* Fortis. *Usus.* Præceptorem aliquem habere; præceptore uti aliquô. Scribendi præceptores, atque dicendi.

Præceptum, i, n. Lehre, Geboth. *Syn.* Monita, admonitio, institutum, jussum, via, ratio, præceptio. *Epi.* Acutum, breve, commune, dissimile, extremum, majus, necessarium, vetus. Præcepta, certa, contraria, communia, firma, stabilia, conjuncta naturæ, historica, magna, mortifera, salutaria, multa, oratoria, peracuta, pervulgata, plurima, præclara, propria, reliqua, summa, superiora, vetera. *Usus.* Præcepta de re militari alicui dare, tradere; præceptis aliquem erudire. Hoc præceptum diligenter noscendum, discendum, tenendum, servandum. His præceptis te optemperare oportebit.

Præcerpo, is, psi, ptum, ere. vorne abreissen, von einem andern nehmen. *Syn.* Præcipio. *Usus.* Non præcerpo fructus officii tui.

Præcertatio, onis, f. Vorspiel zum Streit.

Præcido, is, cidi, cisum, ere. abhauen. *Syn.* Incido, seco, amputo, præcludo. *Adv.* Plane aliquid, plane sine ulla exceptione. *Usus.* Amicitiam magis sensim diffuere decet, quàm repentè præcidere. Spem alicui omnem; sibi ipsi licentiam, libertatemque præcidere. Sermonem præcidere; & abscindere; Præcide semel, & statue, quid velis.

Præcingo, is, xi, ctum, ere. umgürten. *Syn.* Cingo.

Præcino, is, cinui, centum, ere. vorsingen. *Syn.* Prænuncio, prædico, antecapio. *Usus.* Eâ re magnum aliquid Dii præmonstrant, & præcinunt.

Præcipio, is, cepi, ceptum, ere. vorher hinweg nehmen; voraus nehmen, ehender verstehen. *Syn.* Prænosco, præsentio. *Adv.* Accuratius, amicissimè, benè, commodissimè, deinceps, leviter, pro autoritate suâ, malè, rectè, sapienter, communiter, præclare multa, separatim. *Usus.* 1. Cognitione præcipere, quæ futura sunt, ihme voraus einbilden, was geschehen wird. Spem victoriæ tentatô paulatim certamine præcipere. Præcipere gratiam publici beneficii. Gaudia animis præcipere. Pecuniam præcipere, *id est*, priùs capere. 2. *Mando*, befehlen. Idem ille hortatur & præcipit. V. *Jubeo, mando, impero.*

Præcipito, as, avi, atum, are. gähling herabstürtzen. *Syn.* Præcipitem ago, dejicio, exturbo, deturbo, *item:* ruo, descendo.)(*Sustineo, jaceo.* *Phras.* 1. *E ponte se in fluvium præcipitavit*, er hat sich von der Brucke in das Wasser gestürtzt. Præcipiti saltû se in profluentem immisit; præcipitem se jactavit è ponte, è ponte in præceps se dedit; præcipitem se dedit. 2. *E mœnibus præcipitatus est*, er ist von der Ringmauer hinab gestürtzet worden. Ex præcipiti mœnium loco devolutus est; detrusus in proclive, de muro deturbatus, devolutus; in præceps datus est; è muro præceps actus est; in præceps delatus est. *Usus.* Hoc quidem præcipitare est, non descendere Sol, hyems præcipitat. Præcipitantem rempubl. sustinere, retinere. Jacentem non erigere, inofficiosum est; præcipitantem impellere, inhumanum. Ubi Nilus in mare præcipitat.

Præcipue, vornehmlich, insonderheit. *Syn.* Potissimùm, maximè.)(*Communiter.* *Usus.* Omnes Brutum præcipuè observant.

Præcipuus, a, um. der Vornehmste. *Syn.* Peculiaris, proprius.)(*Commune.* *Item.* Primarius singularis. *Phras.* 1. *Præcipuus in aula est*, er ist der vornehmste bey Hof. Princeps est nobilitatis; aulicæ juventutis; flos est aulicæ juventutis, nobilitatis; primas partes habet apud Regem. Secundus à Rege est. 2, *Præcipuus erat inter Latinos*, er war unter den Lateinern der Vornehmste. Longè tum princeps erat Latini nominis. Qui jam dudum venerat in dignationem principum, tum etiam inter omnes in omni genere laudis eminebat. Primus longè Latinæ juventutis habitus erat. Principem locum inter Latini nominis populos tenebat; Latinos omnes autoritate ac potentiâ anteiit. 3. *Præcipuum illud est inter omnia*, das Vornehmste aus allen ist jenes. Caput est illud in maximis, rebus, & maxime necessariis, velim, habeas. Illud primum, ac summum est; labor in hoc præcipuè vester sit; nihil priùs, quàm de illo agendum; id caput, & arx est totius controversiæ; opera vobis princeps, ac propè omnis in hoc collocanda erit; antiquissimum illud est habendum. V. *Excellens.* *Usus.* 1. Quod mihi præter cæteros præcipuum fuit, nunc cum cæteris est commune. 2. *Insignis*, sonderbar. Præcipuô quodam dolore angi; amore in eum fertur singulari, ac studiô præcipuô.

Præcisè, kürtzlich, ohne Ausnahm. *Syn.* Breviter. *Plene, Perfectè.* *Usus.* Præcise alicui negare aliquid, ac sine exceptione ullâ præcidere.

Præcisio, onis, f. Abschnitt. *Figura Rhetorica.*

Præclarè, stattlich, vortreflich. *Syn.* Rectè, probè optime. *Usus.* Præclare cum iis agitur, si habeant vel simulacrum virtutis. Præclare aliquid dicere, facere.

Præclarus, a, um. stattlich, vortrefflich, *Syn.* Eximius, egregius, commemorandus, rarus, præcipuus, insignis.)(*Vulgaris.* *Phras.* *Vir præclarissimus*, ein sehr vortrefflicher Mann Omnis ætatis, omnis memoriæ clarissimus. Insignis ad laudem vir; omnibus rebus ornatus; in quo summa probitas, summa virtus, summa doctrina; genere, honore, copiis, existimatione facilè princeps; Reipublicæ columen, ac sidus; seculi sui decus egregium; vir exempli rectissimi domi, militiæque, longè ante alios eminens; sanctus, innocens ac divinâ quâdam virtute præditus; vir cumprimis honestus, summô honore & pudore, & summô officiô spectatissimus Ordinis sui. V. *Egregius.* *Usus.* Multi in Philosophia præclara, ac nobiles. Egregia & præclara indoles. V. *Præcipuus, excello.*

Præcludo, is, si, sum, ere. einem die Thüre vor der Nasen zu machen. *Syn.* Claudo, intercludo; precido.)(*Aperio.* *Adv.* In perpetuum sibi curiam, curiæ aditus præclusit. *Phras* *Spem veniæ suâ sibi pertinaciâ præclusit*, er hat sich selbst alle Hoffnung zur Verzeihung durch seine Halsstarrigkeit benommen. Miserationem omnem suâ pertinaciâ exemit; de spe veniæ sua illum pertinacia depulit; spem omnem veniæ suâ sibi pertinaciâ præcidit, incidit ipse; ut spes veniæ extenuaretur indies; ut evanesceret; ut spes jam reliqua esset nulla, suâ ipse pertinaciâ effecit. *Usus.* Omnem tibi spem defensionis, omnem exitum ipse præclusisti, Animus mihi præcluditur ad exponendam rei indignitatem. V. *Tollo.*

Præco, onis, m. Ausruffer, Herold, Verkündiger. *Syn.* Prædicator, buccinator, qui præconium facit. *Epi.* Humanus, publicus, verecundus. *Usus.* Alexander egregium laudum suarum præconem invenit Curtium. Præconis voci bona alicujus subjicere. Per præconem sibi audientiam facere.

Præcognosco, is, novi, gnitum, ere. zuvor erkennen. *Syn.* Præsentio.

Præconium, ii, n. Ausruffer, Verkündigung. *Syn.* Præconis actio. *Epi.* Acerbum, æternum suorum laborum domesticum, miserum. *Usus.* 1. Præconium facere alicui deferre. 2. *Laudatio*, Lob. Non præconium mihi solum tributum, sed grave etiam clari hominis testimonium impertitum.

Præcordia, orum, n. Häutlein um das Hertz. *Syn.* Pectus, intestina; animus. *Usus.* 1. Iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit. Annulus in præcordiis piscis inventus est. 2. *Animus* Gemüth. Cùm jam in præcordiis conceptam mortem contineret.

Præcox, ocis, g. o. frühzeitig. *Syn.* Præmaturus.

Præcurro, is, cucurri, curſum, ere. vorlauffen. *Syn.* Anteeo: ſupero, excello. *Uſus.* Appetitus rationem præcurrere, ac prævertere non debet. Lingua præcurrit mentem. Socratis ætatem præcucurrit. Aliquem ætate, virtute, moribus præcurrere. V. *Excello.*

Præcurſio, onis, f. das Vorlauffen. *Syn.* Anteceſſio, prægreſſio. *Uſus.* Non fieri aſſenſiones ſine præcurſione viſorum.

Præcurſor, oris, m. Vorlauffer. *Syn.* Prodromus, emiſſarius, excurſor.

Præda, æ, f. Raub, Beute. *Syn.* Rapina, ſpolium, manubiæ. *Epi.* Certiſſima, communis, frumentaria, ingens, immanis, integra, magna, mediocris, opima, optima, præclara, parta, popularis, præſens, prætoria, tanta, univerſa. Prædæ judiciales, novæ. *Phraſ. Prædas maximas fecêre milites noſtri,* unſere Soldaten haben ſehr groſſe Beute gemacht. Prædas egere ingentes ex agris; omni clade belli pervaſtârunt agrum, & diripuerunt; quidquid ferri, agique potuit, id totum prædæ fuit militibus noſtris; præda ingenti potiri, locupletati ſunt ex hoſtium agro; præda tantum fuit, ut præſtantium tot manus iis ſpoliis vix ſufficerent; auri argentique pondus ingens diripuêre milites noſtri; prædæ captum eſt plus, quàm credi poſſit. V. *Populor, Diripior. Uſus.* Prædas facere, agere, agitare, Beute machen. Prædæ fuêre hoſtium caſtra. Prædam captam inter ſe dividere, condonare. Militem à præda cohibere, repellere. Prædæ pars major irâ corrupta. V. *Prædor.*

Prædamno, as, avi, atum, are. *voraus verdammen. *Uſ.* Prædamnata ſpe dimicant.

Prædator, oris, m. Rauber, Plünderer. *Syn.* Prædo, direptor.

Prædatorius, a, um. rauberiſch. *Uſus.* Navis prædatoria.

Prædiator, oris, m. der ſich auf liegende Güter wohl verſtehet. *Syn.* Juris prædiatorii peritus.

Prædiatorius, a, um. zu den liegenden Gütern gehörig. *Syn.* Quod ad prædia, poſſeſſionesque pertinet. *Uſus.* Jus prædiatorium.

Prædicabilis, e. rühmwürdig, preißwürdig. *Syn.* Prædicandus. *Uſus.* In miſera vita nihil eſt prædicabile, aut gloriandum.

Prædicatio, onis, f. Preiſung, Ausruffung. *Syn.* Celebratio, commemoratio, laudatio. *Epi.* Acerba & luctuoſa, grata, non grata potiùs, quam arrogans beneficiorum, veteres, furibundæ. *Uſus.* Grata hæc beneficiorum prædicatio. Prædicatio de laude alicujus. Philoſophorum eſt, prædicationem fugere. V. *Laus.*

Prædicator, oris, m. der öffentlich etwas rühmet, ausruffet. *Syn.* Laudator, præco, buccinator. *Uſus.* Te ipſo prædicatore & teſte, & autore facti.

Prædico, as, avi, atum, are. preiſen, rühmen, ausruffen. *Syn.* Celebro, commemoro, glorior, canto, decanto. *Adv.* Falſo de aliquo, honorificè, glorioſiùs, graviter, ornatè, optimè. *Phraſ. Ille ex hoc facto mire ubique prædicabatur,* er iſt dieſer That halber aller Orten ſehr gerühmt worden. Ille ex eo facto, magnam gloriam apud omnes gentes conſecutus eſt; ejus facti memoria in omnium ore, ſermonéque verſata eſt; res ea famâ celebratiſſima erat; ejus facti prædicatione aures omnium tum perſonabant. V. *Laudo, jacto. Uſus.* Mihi licet iſta de me cum vera gloria prædicare. Multa de aliquo graviter & honorificè prædicare. Omnes de ſe prædicari volunt.

Prædico, is, xi, ctum, ere. vorherſagen, weiſſagen, vorher verkündigen. *Syn.* Antedico, cano, præcino, prænuncio, denuncio, præſignifico, præmonſtro, oraculum edo; moneo, teſtificor. *Adv.* Multô ante defectiones ſolis & lunæ, non obſcurè temerè, divinè. *Uſus.* Prædicere futura. Prædicere ſolis defectionem. V. *Divino, Vates.*

Prædictio, onis, f. Weiſſagung, Vorherſagung. *Syn.* Prædictum divinatio, vaticinatio, præſenſio, ſignificatio. *Epi.* Divina. *Uſus.* Prædictiones, & præſenſiones rerum futurarum debent habere fidem.

Prædictum, i, n. Weiſſagung, Vorherſagung. *Syn.* Prædictio. *Epi.* Divinum, natalitium. *Uſus.* Aliqui Chaldæorum. Aſtrologorum prædicta defendunt.

Prædiolum, i, n. Landgütlein. *Uſus.* Prædiola noſtra bellè ædificata ſunt.

Prædiſco, is, didici, ere. zuvor lernen. *Uſus.* Prædiſcere & meditari dicendo.

Præditus, a, um. der mit etwas begabt iſt. *Syn.* Ornatus, decoratus, inſtructus. *Adv.* Maximè virtute. *Uſus.* 1. *In laude.* Adoleſcens optimis artibus, ſumma ſpe ingenii, autoritate, virtute præditus. 2. *In vitiis.* Homo ſingulari audacia, amentia &c. præditus.

Prædium, ii, n. liegend Gut, Landgut. *Epi.* Deterius, par, parvum, præclarum, pro pinquum. Prædia aliena, colenda continentia fundo, dotalia, immunia, libera, mediocria, nobilissima, paterna, plurima & pulcherrima, pretiosa, propria, propinqua, pulchra, fructuosa, rustica, urbana, vacua. *Usus.* Prædia colere.

Prædo, onis, m. Rauber. *Syn.* Prædator; Pirata, grassator. *Epi.* Amantissimus, barbarus, immanis, communis, felix, frumentarius, improbissimus, maritimus, nefarius, domestici, multi. *Usus.* Omnium templorum, tectorum, totius urbis prædo.

Prædor, aris, atus sum, ari. rauben. *Syn.* Prædam facio, prædas ago, rapto vivo, diripio, vasto, infesto regionem, regionem damnis afficio. *Adv.* Apertè, palámque, improbè, imprudentissimè, variè. *Usus.* Spes rapiendi & in omnibus rebus prædandi illorum animos excæcat. V. *Præda.*

Præeo, is, ivi, ire. vorangehen. *Syn.* Anteeo. *Usus.* Huc natura præeunte ducimur, Præire sacramenti verba, den Eydschwur vorsagen, vorlesen.

Præfari, fatus sum. vorreden. *Usus.* Veteres omnibus rebus agendis, *quod bonum faustumque esset*, præfabantur. Honorem præfari, *cum quid turbiculè est dicendum.*

Præfatio, onis, f. Vorrede. *Syn.* Exordium.

Præfectura, æ, f. Vogtey, Pflege. *Usus.* Dare, deferre præfecturam alicui, petere præfecturam. V. *Magistratus.*

Præfectus, i, m. Amtmann, Amtsverweser. *Syn.* Præpositus negotio alicui; rei alicui præfectus. *Phras. Classis Præfectus est creatus,* er ist zum Admiral über die Schiffflotte gemacht worden. Rei maritimæ Prætor renunciatus est; cum imperio classi est præpositus; rei maritimæ præfectura illi demandata, ad illum delata est; classi præfectus est; classi præesse jussus est; oræ maritimæ summum imperium illi datum est; imperium classis obtinet, *Usus.* Classis, urbis Præfectus. Præfectus moribus.

Præfero, fers, tuli, latum; ferre. vortragen. *Syn.* Antefero, præpono fero. *Adv.* Apertè sensus. *Usus.* Cui non ad libidinem facem prætulisti; Præferre salutem reip. omnibus commodis suis. Eum sensum præfert. V. *Antepono, Potior, Excello, Præpono.*

Præferratus, a, um, vornen mit Eisen beschlagen. *Syn.* Ferrò præfixus.

Præficio, is, feci, fectum, ere. vorsetzen. *Syn.* Præpono. *Adv.* Nominatim rei maximæ. *Usus.* Huic procurationi certum magistratum præfecerat. Aliquem curatorem custodem exercitui, negotio, regioni præficere. V. *Præfectus, Præsum.*

Præfido, is, di, sum, ere. zu viel trauen. *Syn.* Confido. *Usus.* Homines secundis rebus elatos, sibique præfidentes, legum habenis comprimere. V. *Audax.*

Præfigo, is, xi, xum, ere. *vorstecken, voran bezeichnen. *Usus.* Lineas itineri præfigere. Jacula ferrò præfixa.

Præfinio, is, ivi, itum, ire. vorschreiben, vorbestimmen. *Syn.* Præstituo, præscribo. *Adv.* Restrictè. *Usus.* Præfinire diem alicui. Cætera ego non tam strictè tibi præfinio.

Præfractè. zu hart, trotziglich. *Syn.* Pertinaciter, pugnacissime.

Præfractus, a, um. vornen abgebrochen. *Syn.* Pertinax, pugnax, ferreus. *Usus.* Thucydides præfractior, nec satis rotundus. V. *Pertinax, Obstinatus,* trotzig.

Præfulcio, is, fulsi, fultum, ire. für den Fall unterstützen. *Syn.* Præmunio, sustento. V. *Fulcio.*

Præfulgeo, es, fulsi, ere. vorleuchten, vorglänzen. *Syn.* Præter modum fulgeo.

Prægestio, is, ivi, ire. inbrünstig und mit einer Freude begehren. *Syn.* Valdè cupio, gestio. *Usus.* Prægestit, animus videre quamprimùm.

Prægnans, tis, g. o. schwanger seyn. *Syn.* Gravida sum, ventrem fero, plena, gravidata sum. *Usus.* Cùm illum prægnans mater alvô contineret.

Prægravo, as, avi, atum, are. * überladen. *Us.* Usus multitudine urbem prægravante.

Prægredior, eris, gressus sum, gredi. vorgehen. *Syn.* Præeo, antecedo.

Prægressio, onis, f. Vorgang. *Syn.* Præcursio.

Prægustator, oris, m. ein Credentzer der vorher kostet. *Syn.* Qui cibos Principis prægustat. *Usus.* Clodius prægustator libidinum tuarum.

Prægusto, as, avi, atum, are. * vorher versuchen. *Usus.* Cibos prægustare.

Præjudicatus, a, um. vorher geurtheilet. *Us.* Res semel, iterumque præjudicata. Tantùm opinio præjudicata potest, ut etiam, sine

sine ratione valeat autoritas. Pro præjudicato aliquid ferre, für eine ausgemachte Sache halten.

Præjudicium, ii, n. Vorurtheil. *Syn.* Exemplum judicii facti in simili causa, judicii conceptum specimen. *Epi.* Proximum, grave in aliquem ordinem. *Usus.* Cur non ejus damnatione aliquid ad hoc judicium præjudicii, comparasti. Duobus jugulatus præjudiciis. Eos tot præjudiciis confossos, prædamnatosque venire ad populi judicium?

Præjudico, as, avi, atum, are. ein Vorurtheil begehen, ergehen lassen. *Syn.* Præjudicium facio. *Adv.* Arroganter semel atque iterum. *Syn.* Quod senatus nondum censuit, id arroganter non præjudico, neque revoco ad arbitrium meum.

Prælabor, eris, lapsus sum, labi. vorher fallen.

Præligo, as, avi, atum, are. vornen anbinden.

Prælior, aris, atus sum, ari. eine Schlacht thun. *Syn.* Prælio dimico, pugno, certo; prælium facio, committo, cieo; acie certo; dimicationem facio; manus consero; ad certamen descendo; prælium ineo. *Adv.* Acriter, vehementer. V. *Certo, pugna, prælium.*

Prælium, ii, n. eine Feld- oder Seeschlacht. *Syn.* Pugna, dimicatio, certamen. *Epi.* calamitosum, difficile, magnum, fatale, firmissimum, maximum, rectum secundum. Prælia acerrima, multa, plurima præclari. *Phras.* *Prælium committere,* eine Schlacht halten. Totis copiis cum hoste contendere; instructa acie confligere; arma conferre; acie, *vel* armis contendere; manus conferere; signa, manus, pedem conferre; armis concurrere; armis, ferro, acie decernere; prælium conserere; prælium facere; prælio decertare, contendere, confligere. *Pugna, certamen, pugno.* *Usus.* Prælium in certum diem pronunciare, den Tag zur Schlacht benennen. Prælio hostem lacessere; ad prælium elicere hostem; prælium ciere, den Feind zur Schlacht heraus locken. Prælium inire, incipere, conferre; prælium inferre; in prælium ruere, die Schlacht anfangen. Prælium facere, edere, committere, pugnare; contendere, confligere, decertare Prælio, Schlacht thun. Prælium conficere; prælio defungi, die Schlacht endigen. Prælium sustinere, die Schlacht aushalten. Prælium dirimere, die Schlacht unterbrechen. Prælium intermittere; prælio abstinere, supersedere, die Schlacht vermeiden. Prælio excedere, aus der Schlacht gehen. Elabi è prælio, aus der Schlacht entrinnen. Prælium renovare, redintegrata, restituere; & rem proclinatam adjuvare, die Schlacht wieder auf das neue anheben und dem verliehrenden Theil aufhelffen.

Præloquor, eris, locutus sum, loqui. zum ersten reden.

Præluceo, es, luxi, ere. vorleuchten. *Syn.* Lucem *vel* lumen præfero. *Adv.* Inposterum. *Us.* Majoribus meis virtute præluxi.

Præludium, ii, n. Vorspiel. *Syn* Præcentio.

Præmando, as, avi, atum, are. vorher befehlen.

Præmaturus, a, um. unzeitig. *Syn.* Præproperus, immaturus, intempestivus.

Præmeditatio, onis, f. Vorherbetrachtung. *Syn.* Meditatio: prævisio. *Epi.* Diuturna. V. *Meditatio.*

Præmeditor, aris; atus sum, ari. zuvor betrachten. *Syn.* Meditor, cogito, domo affero, paro, præparo. *Adv.* Optime, jam. *Usus.* Ex qua forma me fingere possim & præmeditari, quo animo accedam ad urbem. Sapientis est, quidquid homini accidere possit, præmeditari. V. *Meditor.*

Præmefero, tefers, sefert, seferre. vorgeben. von sich blicken lassen, den Schein haben. *Syn.* Profiteor, confiteor, indico, vultu promptum habeo & lingua. *Usus.* Sapientiæ speciem; probitatem quendam præseferre. Id me consecutum non profiteor, secutum esse præmefero. V. *Species.*

Præmitto, is, misi, missum, ere. vorausschicken. *Usus.* Præmittere in locum aliquem.

Præmium, ii, n. Belohnung, Verehrung. *Syn.* Merces, fructus, beneficium.)(*Pœna, supplicium.* *Epi.* Alienum, amplissimum, eximium sceleris, invidiosum, satis magnum, mercenarium, meritum, novum, par, pervulgatum, erectum, summum. Præmia humana, juncta & casta virtutis & officii, moderata, infinita, permagna, tanta. *Phras.* *Bene merentibus præmia danda sunt,* man muß d Wohlverdienten ihre Belohnung geben. Oportet, ut bene de quoquam meriti laborum suorum præmia ferant, capiant: ut præmiis donentur; extare omnibus debent laborum suorum præmia: præmio affiiciendi honestandi sunt, qui laborem alterius gratia sustinuerunt; bene merentibus pretium, præmiumque debetur; susceptus alterius causa labor præmio decorandus est; præmia tribuenda, deferenda, persolvenda sunt recte de alio merentibus. 2. *Recte agentibus magna præmia constituta sunt,* denen, so da recht thun. ist eine grosse Belohnung bestellet.

Summa recte agentes manent praemia; fructum certum, uberrimum, praestantissimumque ferent, capient, percipient, qui vitam cùm virtute agunt; vitae laudabiliter actae praemium est earum rerum copia, quasqui possidet, optime cum illo agi existimatur, praemiorum spe magna, admodumque firma niti possunt ii, quorum vita cum virtute traducitur. Egregia praemia pro certo expectare; sine dubio sibi polliceri; plane sperare licet iis, qui virtutem colunt, qui vitam vivunt, ducunt, peragunt cum virtute. Mercedem actionum suarum, virtutis suae, suae probitatis, officii sui, optimorum consiliorum, atque factorum expectare certissima possunt qui virtutem in vita non vulgari studio colunt, quibus in vita virtus erat in pretio. Praeclaram, honestamque vitam magna praemia manent. consequuntur. V. *Remuneror*, *Merces*. *Usus*. Duabus rebus continetur Respubl. praemio, & pœna. Praemiis invitare virtutem. Militibus praemia solvere persolvere. Legibus & virtutis proposita sunt praemia, & peccatis supplicia. Nullum ego à vobis praemium virtutis, nullum insigne honoris, nullum monumentum laudis postulo, praeterquam hujus diei memoriam sempiternam.

Praemoneo, es, ui, itum, ere. **vorerinnern, vorher warnen**. *Usus*. Me magnopere, ut caverem, praemonebat.

Praemonstrator, oris, m. **Vorzeiger**. *Usus*. Hic adjutor meus, & monitor, & praemonstrator.

Praemonstro, as, avi, atum, are. **vorher weisen**. *Syn*. Praenuncio, monstro.

Praemorior, eris, mortuus sum, mori. * **ehe sterben**. Ante tempus morior.

Praemunio is, ivi, itum, ire. **vorbewahren**. *Syn*. Praefulcio, praeparo.

Praemunitio, onis, f. **Vorbewahrung**. *Syn*. Praeparatio. *Usus*. Sine praemunitione acerbe in aliquem invehi.

Praenomen, inis, n. **Vornamen**. *Epi*. Vetus. *Usus*. Aliquis, cui praenomen sit Decio.

Praenosco, is, novi, ere. **zuvor wissen**.

Praenotio, onis, f. **das Vorwissen**. *Syn*. Prima notio, antècapta animo rei informatio. *Usus*. Hanc habemus seu anticipationem, seu praenotionem Deorum.

Praenuntio, as, avi, atum, are. **zuvor verkündigen**. *Syn*. Praemonstro, praedic V. *Nuncio*.

Praenuncius, a, um. **Vorboth**. *Usus*. Stellae magnarum calamitatum praenunciae.

Praeoccupo, as, avi, atum, are. **vorher einnehmen**. *Syn*. Occupo, anteoccupo, anteverto, anticipio. *Usus*. Quas partes mihi sumpseram, praeoccupasti.

Praeopto, as, avi, atum, are. * **lieber wünschen**. *Usus*. Mortem in certamine, quam vinci, praeoptantes.

Praeparatio, onis, f. **Vorbereitung**. *Syn*. Praevisio, praemeditatio. *Epi*. Diligens. *Usus*. In omnibus negotiis, priusquam aggrediâre, adhibenda est praeparatio diligens. Provisio animi, & praeparatio multum prodest ad minuendum dolorem.

Praeparo, as, avi, atum, are. **vorbereiten**. *Syn*. Praeparationem adhibeo, praemunio, paro, comparo. *Adv*. Diligenter. *Usus*. Ad vitam agendam praeparare res necessarias. Praeparato animo, auribus praeparatis, ad concionem accedere. Litteris ante excoli animos & ad concipiendam sapientiam imbui, ac praeparari decet. V. *Paro*, *paratus*.

Praepedio, is, ivi, itum, ire. **verhindern**. *Syn*. Impedio, irretio. *Usus*. Morbo praepeditus. V. *Impedio*.

Praepes, petis, g. o. **schnell**. *Syn*. Celer, citius. *Usus*. Avis praepes. V. *Celer*.

Praepondero, as, avi, atum. are. **vorwiegen, das Vorgewicht haben**. *Syn*. Ponderis plus habeo. *Usus*. Qui omnia, metiuntur utilitate, neque eam honestate praeponderari volunt.

Praepono, is, posui, positum, ere. **vorsetzen**. *Syn*. Antepono, praefero, antefero; antiquior, potior mihi est. *Adv*. recte, longe. *Phras*. *Latina lingua omnibus aliis est praeponenda*, **die Lateinische Sprache ist allen andern vorzuziehen**. Latina Lingua principem inter alias locum tenet, primas tenet; principatum tenet, obtinet in tanta linguarum varietate princeps est; primas fert; principatum fert. Latinae linguae principatus dandus, deferendus, tribuendus est; nemo tam iniquus causae judex est, quin primas Latinae linguae deferat, det, concedat. Prima in tot linguis habenda est Latina; cum latina nulla aliarum linguarum venire in contentionem potest. Latina lingua una inter omnes eminet, longò intervallo reliquas post se relinquit. V. *Potior*. *Usus*. Praeponere amicitiam patriae

triæ. 2. *Præficio*, für eine Obrigkeit vorstellen. Aliquem legioni præponere.

Præpositio, onis, f. Vorsatz, Vorwort. *Pars Orationis.*

Præpositus, um. vorgesetzt. *Syn.* Præfectus. *Epi.* turpissimus. *Us.* Negotio, navibus præpositus.

Præposterè, umgekehrt, das hinderst zu vörderst, *Syn.* Perversè, perperàm.)(*Ordine.* *Usus.* præpostere tecum agam mox ad ordinem me referam.

Præposterus, a, um. verkehrt, das hinderst zu vörderst gekehrt. *Syn.* Perversus. *Usus.* Ut erat semper perversus, & præposterus, præposteris consiliis utimur.

Præpotens, tis, g. o. sehr mächtig. *Syn.* Valde potens. *Usus.* Clarus vir, ac præpotens. Præpotentium virorum amicitiæ infidæ. V. *Potens.*

Præproperus, a, um. übereilt. *Syn.* Præmaturus, nimis celer. *Usus.* Præpopera festinatio. V. *Præceps.*

Præripio, is, ui, reptum, ere. vor dem Maul wegnehmen. *Syn.* Præcerpo, occupo, anteoccupo, præoccupo. *Usus.* Cui desponsam jam, & destinatam laudem praeripere iniquum est. Non praecerpam fructum consilii tui, nec praeripiam victoriam. V. *Eripio, præcerpo, præoccupo.*

Praerogativa, æ, f. Vorzug, Rang. *Syn.* Dictum, ut factum liberaliter ab eo, qui nobis benefacturus est, ante praestitum beneficium; specimen, & praejudicium benevolentiae. *Usus.* Suae voluntatis praerogativam dare.

Praerogativus, a, um. das einen Vorzug hat. *Usus.* Centuria praerogativa, quae prima fert suffragium. Omen praerogativum.

Praerogatus, a, um. zuerst gefragt. *Syn.* Primùm rogatus.

Praeruptus, a, um. gäh, übel zu ersteigen. *Usus.* Praerupti montes, saxa.

Praes, praedis, m. Bürge. *R. ex* Praesum. *Festo ex* Praesto. *Syn.* Sponsor, qui pro altero se obligat, in causa praesertim pecuniaria. *Epi.* bonus. *Usus.* Praedem dare, accipere; praedem pro aliquo esse. Praedibus & praediis cavere.

Praesagio, is, ivi, ire. weissagen vorher bemercken *Syn.* Praesentio. *Phras.* *Dudum id futurum præsagiebam*, ich habe es längst vorher gesagt. Divina quadam praesagitione id praesenseram, nescio quà permotus anima divinatione furorum prævidebam; animus meus, maximus ad hoc tempus vates, id mihi præsagiebat; præsagientes animi divinatione, id ita eventurum præːvideram. *Prævideo, divino, conjicio.* *Usus.* Præsagiebat mihi animus.

Præsagitio, onis, f. Weissagung, Vorhersagung. *Epi.* divina. *Usus.* Inest is animis præsagitio extrinsecus injecta, & inclusa divinitus.

Præsagus, a, um. * vormerckend, vorsagend. *Usus.* Mens malorum, futuri præsaga.

Præscio, is, ivi, itum, ire. vorherwissen. *Syn.* Ante scio. *Usus.* Nonne hoc præscisse oportuit. V. *Præsagio.*

Præscius, a, um. * vorwissend. *Syn.* Præsagiente animo. *Usus.* Vates futuri præscius.

Præscribo, is, ipsi, ptum, ere. vörschreiben. *Syn.* Definio, præfinio, præstituo, voce præeo, *Adv.* commode, diligenter, ante, nominatim alicui. *Phras.* *Nihil tibi præscribo*, ich schreibe dir nichts vor. Leges tibi nullas impono; agendarum rerum modum tibi non præscribo; tuo arbitratu ages, nihil tibi certum præfinio; nihil præstituo, quid te agere velim; non ad meum præscriptum, sed tuum arbitrium vives; nihil imperabo, ages, ut voles. *Usus.* Natura homini præscripsit. Ita majorum mores, lesgesque, ratio ac doctrina præscribunt. Jura civibus præscribere. V. *Jubeo.*

Præscriptio, onis, f. Vorschrifft, Maaßgebung. *Syn.* Præscriptum. *Usus.* Hæc norma, hæc regula, hæc præscriptio est naturæ. Præscriptio vitæ, moderatioquè tenenda. Intemperantia á præscriptione rationis adversa.

Præscriptum, i, n. vorgeschriebene Ordnung. *Syn.* Præscriptio, formula, norma, regula, certa quædam, & definita lex. *Epi.* Commune, certum. *Usus.* Ex communi præscriptio civitatis rem administrare. Plura homines affectu judicant, quam veritate aut præscripto & juris norma.

Præsens, tis, g. o. gegenwärtig. *Syn.* Testis, arbiter, instans.)(*absens.* *Adv.* imposterum. *Phras.* 1. *Ipse præsens fuit*, er ist selbst gegenwärtig gewesen. Adfuit ipse, interfuit, præsto fuit; præsentem habuimus; illic in re præsenti fuit; coram fuit, adfuit. 2. *Ea, quæ præsentia sunt, non curamus.* wir achten, jenes nicht, was uns doch gegenwärtig ist. Quod ante oculos est; quod ante pedes

 dea

des est; quod in manibus est; quod præ manibus habemus; quod in oculis nostris hæret; quod sub oculis habemus; quod in oculis est omnium; quod in oculis habemus; quæ instant in præsentiâ; quod præsens tanquam in manus datur; quæ in oculis sita sunt; quæ ad manum sunt, ad ea animum advertit nemo; ea, quæ nostra tot per annos vidit ætas, ne nunc quidem attentos nos habent. 3. *Me præsente hæc facta sunt*, in meiner Gegenwart ist dieses geschehen. Præsente me & inspectante; sub oculis meis; ante oculos, ante pedes meos; me teste ac arbitro; in meo multorumque civium conspectu; cum ab oculis meis abfuisset nunquam; cum in oculis esset omnium nostrum; cum in ore omnium versaretur, hæc ab eo gesta sunt. 4. *Præsentem videre cupio*, ich will ihn gegenwärtig sehen. Præsentem habere, cum præsente agere cupio; mentem ejus, sensus, os intueri libet; in aspectum adducatur, proferatur, velim in conspectum veniat, os suum ferreum ac importunum ostendat nobis; audaciam suam in oculis nostris, mentibusque defigat; in conspectum senostrum det, committat velim. V. *Conspectus*. 5. *Præ dolore vix mihi præsens sum*, ich bin für Schmertzen kaum bey mir selbst. Dolor me ipsum mihi adimit; vix mentis compos sum; dolor animi sensus prope omnes obstupefacit; vix animus mihi constat; mens pene excidit dolore alienata. 6. *Importuni homines ubique nobis præsentes sunt*, diese unruhige Köpffe liegen einem immer über den Hals. Homines sordidi ac levissimi in capite ac cervicibus nostris; in oculis atque si liceat, in faucibus hærent; consiliis omnibus, *vel* in consilia intersunt; imminent rebus nostris omnibus, ac consiliis. *Usus*. 1. Ipse interfuit & præsens vidit. Si facultas mihi tui præsentis esset. Hæc ad te in præsens, in præsenti scribenda habui. 2. *Magnus, alacer*, munter, hertzhafft. Animus alacer, & præsens. Præsentes ad nocendum vires habere. Præsente DEO ac propitio. 3. In rem præsentem venire, *nempe in lucum vel fundum de quo lis est*, den Augenschein einnehmen. Placuit de amborum sententia constituere, quo die in rem præsentem veniretur. V. *Coram*.

Præsensio, onis, f. Vormerckung, Ahndung. *Syn*. Præsagitio. *Epi*. Artificiosa, divina non fortuita, innumerabilis. *Usus*. Præsensiones, & prædictiones rerum futurarum.

Præsentia, æ, f. Gegenwart. *Syn*. Conspectus aspectus. *Usus*. 1. Alicujus præsentiam & aspectum vitare. Præsentiæ tuæ desiderium meô labore minuam. 2. *Vis. Virtus*, Starckmüthigkeit. Præsentia animi & fortitudo.

Præsentio, is, sensi, sensum, ire. voraus empfinden. *Syn*. Præsagio, prægnosco, præcognosco, *Phras*. *Præsentio rei eventum*, ich mercke es schon voraus, was geschehen wird. Rei eventum cogitatione præcipio; omen aliquod futurorum insidet animo; præcipio animo rei exitum; ac provideo; quanquam divinandi disciplinam haud teneam; exploratum mihi tamen est, pro explorato habeo, quid futurum sit. V. *Præsagio*. *Usus*. Furore divino incitatus animus futura præsentit. V. *Prævideo*.

Præsepia, orum. Viehstall, Krippe.

Præsepio, is, sepsi, septum, ire. * umzäunen. *Usus*. Maximis defixis trabibus aditus omnes præsepit.

Præsertim, sonderlich, insonderheit. *Syn*. Cumprimis, maxime, præcipue. *Usus*. Admiror, & te præsertim.

Præses, idis, m. Land-Vogt, Stadthalter, Vorsteher. *Syn*. Custos, vindex, antistes. *Us*. Custos, præses, propugnator libertatis.

Præsideo, es, sedi, ere. vorstehen, verwalten. *Syn*. Custos, præses sum, præsum, in custodia urbis, provinciæ, tanquam in specula collocatus sum; ad gubernacula sedeo. *Usus*. Dii huic loco, temploque præsident.

Præsidium, ii, n. Besatzung, in der Veste: Hülffe, Zuflucht. *Syn*. Statio: manus militum: auxilium, perfugium. *Epi*. Bonum, certissimum, tutissimum, civile, commune extraordinarium, firmum, fortissimum, gravissimum, honestum, improvisum, insperatum, & repentinum, leve, maximum, necessarium & voluntarium, nocturnum, populare, publicum, stativum, summum, tenue, terrestre. Præsidia aliena contraria, firmissima, gratiora alicui, multa ac firma, necessaria, parva, publica, regia, salutaria, tanta, urbana, utiliora, alicui. *Usus*. 1. Armati in præsidiis collocantur. 2. *Custodio, numerus, militum, comitatus armatorum*, zahlreiche Menge Soldaten. Magna & firma præsidia parare, comparare; præsidia ponere, disponere, collocare. Præsidium urbi imponere; militem in præsidium mittere, in præsidiis collocare; urbem præsidiis obsidere, intercludere, interclusum tenere. Præsidiis firmare; regionem sepire, munire, confirmare. Præsidia dimittere, præsidiis nudare

nudare provinciam. De provincia decedere, abire prædium relinquere. 3, *Auxilium, spes; securitas, perfugium.* Hülffe, Zuflucht. Alicui laboranti præsidium afferre; ferre; præsidio esse, Ego amicorum, virtutis bellicæ præsidiô tectus, hostem repressi. Is magnum sibi præsidium & adjumentum ad beatè vivendum comparat, qui &c.

Præsignifico, as, avi, atum, are. vorher anzeigen und bedeuten. *Syn.* Prænuncio, cano, præcino, præmonstro, portendo.

Præstabilis, e. vortrefflich. *Us.* Nihil virtute homini præstabilius, nihil pulcrius.

Præstans, tis. g. o. vortrefflich *Syn.* Excellens, præstabilis, egregius, eximius, præclarus. *Usus.* Vir ingeniò, virtute præstans in Poëtica præstans. V. *Egregius, præclarus, optimus.*

Præstantia, æ, f. Vortrefflichkeit. *Syn.* Excellentia. *Epi.* cœlestis & divina, excellens major & divinior; minima, singularis. *Usus.* Dii omnium rerum præstantiâ excellentes. Præstantiam aliquam doctrinæ & virtutis consequi.

Præstat, es ist besser. *Syn.* Melius est. *Usus.* Emori præstat, quâm servire. V. *Expedit.*

Præstigiæ, arum, f. Bezauberung, Verhexung Verblendung. *Syn.* Incantamenta. *Usus.* Doli machinæ, præstigiæ, fallaciæ, captiones verborum præstigia. V. *Decipio,*

Præstigiator, oris, m. ein Tausendkünstler, Zauberer, Hexenmeister, Taschenspieler.

Præstino, as, avi, atum, are. * kauffen. *Usus.* Pisces in macello præstinare.

Præstituo, is, ui, utûm, ere, vorher bestimmen, verordnen. *Syn.* Præfinio, præscribo, dico. *Usus.* Tempus alicui præstituere.

Præsto, as, stiti, stitum, are übertreffen, geben, leisten. *Syn.* Excello, antecello, supero, præcuro. *Adv.* longè, multumque, longè inter æquales suos, longè lepore, humanitate multùm, glôriâ cæteris hominibus, nimirum omnibus ingenio; fortunâ plurimùm æqualibus virtute. *Usus.* 1. Longè inter æquales humanitate præstat. Contemplatio rerum longè omnibus studiis præstat. Multùm ingeniô, plurimùm virtute præstat æqualibus. V. *Excello.* 2. *Exequor, perficio, officio, præbeo, exhibeo, facio, servo,* erweisen, leisten. Fidem officium, benevolentiam, memorem animum alicui præstare, Promissa præstare, & persolvere. Præstare suum munus. Gratum se, sapientem, gravem præstare. 3. *Fidei jubeo vulg.* für etwas gut stehen. Vitium venditæ rei, si scit venditor, præstare debet. Communes illos casus præstare nemo potest. Quis præstare poterit, nullos fore prædones. Culpam ejus rei præstare quis velit? Horum dicta omnia, ac facta nobis præstanda sunt, wir müssen alles auf uns nehmen.

Præstô, gegenwärtig, bereit. *Syn.* Paratus, in promptu. *Usus.* De mea autem voluntate sic judices, me opera & consilio, studio quidem certè, rei, famæ, saluti tuæ præsto futurum. Amicis ad præsidium præstô esse.

Præstolor, aris, atus sum ari. warten. *Syn.* Expecto. *Usus.* Ego tibi, spei illi, & expectationi diu præstolabor. V. *Expecto.*

Præstringo, is, strinxi, strictum, ere. vest zusammen binden. *Syn.* Hebeto fallo. *Usus.* Horum utrumque præstringere aciem mentis solet.

Præstruo, is, xi, ctum, ere. vorhin bauen. *Usus.* Sibi fidem præstruxit, luminibus aliorum præstruere.

Præsalto, as, avi, atum, are. *vortantzen. *Us.* Ferox hostium signis præsultans Gallus.

Præsultor, oris, m. Vortäntzer *Syn.* Princeps Saliorum.

Præsum, es, fui, esse. vorstehen. *Syn.* Præsideo, præpositus, præfectus sum. *Adv.* crudelissimè consiliis, omninò reip. ædificandæ navi, negotio, sacris. *Usus,* Quæstioni, negotio, provinciæ præesse. V. *Præsideo, Administro, Magistratus.*

Præsumptio, onis, f. Vornehmung. *Usus.* Præsumptio, quam Græci Prolepsin vocant, *Pro* Arrogantia, Uebermuth, *vulg. est.*

Prætendo, is, di, tum *vel* sum, ere. vorspannen, vorwenden. *Syn.* Prætexo, *Usus.* Hominis integerrimi speciem turpissimis suis moribus prætendere. V. *Contendo.*

Prætento, as, avi, atum, are. vorhin versuchen. *Usus.* tota causa prætentata, & perspecta.

Præter, ausser, ausgenommen. *Syn.* Supra, extra. *Phras. Præter minas etiam vim intulêre,* neben den Drohungen haben sie auch Gewalt gebraucht. Præterquam quod minarentur, etiam violenti erant, supra minas etiam facta

cta addidêre. Super quàm quod minas primò jactârunt, etiam manus attulêre; super cæteras minas etiam vis accessit. V. *Excipio.* *Usus.* 1. Hoc nemini præter me videtur. Id videris præter ætatem facere. Id præter modum, præter ætatem facere. Id præter modum, præter spem accidit. *Supra,* über. Quæ me res præter cæteras impulit. 3. *Ante,* vor. Præter domini oculos omnia ferebant servi.

Præterea, über dieses, noch darzu. *Syn.* Tum etiam, ad hoc, insuper. *Phras.* *Præterea addendum,* man muß auch dieses hinzu setzen. Accedit etiam, quod &c. huc accedit, quod &c. quin & illud accedit, quod &c. Adde eodem & illud; adde ad hoc, adde, quod &c. illud insuper adde. Nam quid ego de illo dicam; Quid? quod etiam? quid multa? aliud quid etiam? quid est præterea? quid aliud, nihil nisi illud? quod reliquum est; videte jam porrò cætera; cæterùm, deinceps & illud dicendum; quid jam de illo? exinde & illud non tacendum. Quid est præterea? nihil sanè, nisi illud. De reliquo. Accedit ad cumulum. Jam verò nec illud ommittendum. *Usus;* Addebant præterea, remp. salvam fore.

Prætereo, is, ivi, itum, ire. vorbey gehen. *Syn.* Omitto, missum facio prætermitto. reticeo. *Adv.* consultò multa, omninò neminem, tacitè, temerè, turpiter, penè autoritatem. *Phras.* Vide, ut nihil prætereas, lasse nichts aus. Nequid transiliat oratio tua; nequid in præteritis relinquatur; nequid non fugiat, aut prætervolet; nequid prætermittas: vide, nequid præterfluat, præterlabatur. *Usus.* 1. Ut reliqua tua scelera prætercam, & missa faciam, illud pæterire non possum. 2. *Negligo.* Populus sæpè dignos præterire solet. 3. *Fugit,* nicht wissen. Non me fugit, non præterit, quam sit difficile. V. *Prærermitto.*

Prætercquito, as, avi, atum, are. * vorbey reiten *Syn.* Equò prætervehor, equò prætervolo, equò præterlatus sum.

Præteritus, a, um. vergangen. *Syn.* Transactus, antè actus. *Phras.* *Juvat præteritorum meminisse,* wir wollen über das vorige noch erinnern. Juvat hic, quoad longissimè mens potest respicere, spatium præteriti temporis repetere; vetera illa & jam penè oblitterata commeminisse placet; juvat hic superioris ætatis memoriam; vetustatis imaginem & reliquias repetere. *Usus.* Præterita mutare non possumus. Præteritorum memoria, providentia futurorum.

Præterfluo, is, fluxi, ere. vorbey fliessen. *Syn.* Præterlabor, elabor, prætergredior, *Usus.* Animus præsentem voluptatem percipit, venientem prospicit, nec præteritam præterfluere sinit.

Prætergredior, eris, gressus sum, gredi. vorüber gehen. *Syn.* Præterlabor.

Præterlabor, eris, lapsus sum labi. vorbey schleichen. *Syn.* Præterfluo, prætervolo.

Prætermissio, onis, f. Auslassung. *Usus.* Formæ, in quas genus dividitur sine ullius prætermissione.

Prætermitto, is, misi, missum, ere. unterwegen lassen, bleiben lassen. *Syn.* Prætereo; relinquo ommitto, negligo. *Adv.* necessario, omninò. *Phras.* *Ut ista prætermittam,* von diesen zugeschweigen. Ut silentiò id prætercam; ut missum faciam; ut silentio involvam; ut silentiò premam illud, ut verbum de hoc non faciam; ut silentiò partem hanc totam prætervehar; ut silentiò percurram cætera; ut de re tota taceam, sileam; ut rem omnem tacitam relinquam; ut de hoc nihil. V. *Prætereo.* *Usus.* Nihil prætermisi. Quantum eniti potui, nullum hominis amantissimi officium prætermisi. Diem nullum, quin de te cogitarem, prætermisi. V. *Ommitto.*

Præterquam, ausgenommen. *Syn.* Præter, extra, extraquam. *Usus.* Hæc, præterquam tibi, omnibus fuère jucunda. Videris id mihi facere, præterquam res tua postulat. Campanos, omnes libros esse jussit, extra quàm *seu* præterquam, qui hostes essent. Extra unam mulierem, præterque ejus prolem, nulli, præterquàm tibi, hostis pepercit. Præterquàm, quod fieri non potuit, ne fingi quidem valebat.

Prætervectio, onis, f. das Vorüberführen. *Syn.* Vectio.

Præterveho, is, xi, ctum, ere. vorüberführen. *Usus.* Sirenes morabantur eos, qui prætervehebantur. Insulam totam eite prætervectus. Non est prætervecta aures vestras oratio, sed animis totis insedit.

Prætervolo, as, avi, atum, are. vorüberfliegen. *Syn.* Pætereo, præterfluo, *Usus.* Prætervolat oratio. Id me fugit & prætervolavit. Non prætervolabo ista, sed dilatabo.

Prætexo, is, xui, xtum, ere. vorspannen, vorwenden. *Syn.* Prætendo. *Phras.* *Valetudinis causam inertiæ prætexit,* er wendet vor, er seye franck, da er doch nun

nur zu faul ist. Per causam curandæ valetudinis inertiæ suæ patrocinatur; valetudinem obtendit, prætendit, causatur, sed inertiam esse, nemo non intelligit; per mutationem, speciem, causam valetudinis curandæ, inertiae se dat; causam interponit, interserit, valetudinem tentari; obtentû, simulatione, specie, nomine valetudinis inertiae suae servit. *Usus*. 1. Nemo exercitum petit, nisi triumphi cupiditatem praetexat. 2. Omnia quae fiunt, natura lenioribus principiis praetexuit. V. *Causor excuso*.

Praetexta, ae, f. ein Rock mit Purpur unten her verbrämt, Ehrenkleid. *Syn*. Toga praetexta. *Usus*. Pueri togam sumentes praetextam abjiciunt.

Praetextatus, a, um. der einen solchen Rock träget. *Syn*. Adolescens, qui nondum virilem togam sumpsit. *Epi*. Grandis, magnus. *Usus*. Scin, te praetextatum decoxisse? Paetextatus pupillus.

Praetor, oris, m. Feldheer, Schultheiß, Landpfleger. *R. q*. Praeitor à praeeundo. *Syn*. Qui cum imperio praetorio est. *Epi*. Æquus & sapiens, cupidus bonae existimationis, gravissimus, improbus, infestus alicui, integerrimus, honestissimus, fortissimus, laboriosus ac diligens mediocris, mercenarius, nequissimus, inertissimus, palestricus; proximus, pulcher ac beatus, sapiens, severus, turpissimus, improbissimus, urbanus. Praetores amicissimi, innocentes, justissimi, jurati. *Usus*. Praetores jus dicunt, exercent judicia, causas cognoscunt. Postulare aliquem apud Praetorem.

Praetorianus, a, um. das dem Praetor eigen ist, oder gebühret. *Usus*. Comitia praetoriana.

Praetorium, ii, n. Hauß des Landpflegers, Richthaus, Hauptquartier. *Syn*. Domus praetoria. *Epi*. Certum.

Praetorius, a, um. das dem Prätor zustehet. *Us*. Cohors, Provincia, classis praetoria.

Praetura, ae, f. Landpflege, Schultheissenamt. *Syn*. Praetoris munus, dignitas. *Epi*. Acerba multis indigna, misera, innocentissima, diligentissimaque.

Praevaricatio, onis, f. das Tragen auf beyden Achseln; untreue Handleistung bey Gericht. *Usus*. Praevaricatio est accusatoris corruptela ab reo. V. *Falsus*.

Praevaricator, oris, m. ein untreuer Ankläger. it. Achselträger. *Syn*. Accusator pecuniâ corruptus, *item*: Reus, corrumpens pecuniâ judicium. *Usus*. 1. Prævaricatoris nomen significat eum, qui in contrariis causis quasi variè positus. Prævaricator causæ publicæ. 2. *Corruptor*, Verführer. Piso prævaricator Catilinæ.

Prævaricor, aris, atus sum, ari. vor Gericht untreu handlen *Syn*. Colludo. *Adv*. Turpissimè. *Usus*. Non defendere, sed prævaricari accusatione videbatur.

Præveho, is, xi, ctum, ere. * vorüber führen. *Usus*. Equites per obliqua campi prævecti fugientibus se obtulere.

Prævenio, is, veni, ventum, ire. vorkommen. *Syn*. Præverto, anteverto; præripio. *Phras. Malum præveniri oportet*, man muß dem Uebel vorkommen. Occurendum malo est; malum *vel* malo prævertere convenit; præoccupanda est vis mali; occupanda malorum remedia; præmoliendum est aliquid, quô malum avertatur; præcipere consiliô, prudentiaque debemus, quæ arcendo malò opportuna erunt. *Usus*. Fecisset, ni casus aliquis, aut occupatio consilium prævenisset.

Præverto, is, ti, versum, ere. vorkommen, vorbeugen. *Syn*. Anteverto, prævenio. *Usus*. Fugà supplicium prævertere. Pietatem omnibus rebus præverti decet. V. *Prævenio*.

Prævideo, es, di, sum, ere. vorher sehen. *Syn*. Prospicio: animô prospicio, cogitatione præcipio, præsentio, præcaveo. *Adv*. Multô ante, maximè. *Phras*. 1. *Dudum hoc prævideram*, ich hatte es längst vorgesehen. Conjecturâ, mente cogitatione prospexeram; res tota mihi prævisa, & præcauta fuerat; dudum ista præsenseram; dudum cogitatione præceperam; animus mihi divinatione quâdam ista suggesserat; horum præmeditatione majorum dudum adversus dolorem me præmuniveram, odorabar ego ista dudum, & mente-augurabar. V. *Præsagio*. *Usus*. Qui semper animô excubat, multa prævideat, necesse est.

Prævius, a, um. vorhergehend. *Usus*. Stella auroræ prævia.

Prævolo, as, avi, atum, are. vorfliegen. *Usus*. Grues in tergo prævolantium colla reponunt.

Præuro, is, ussi, ustum, ere. * vornen anbrennen. *Usus*. Hastæ, sudes præustæ.

Pragmaticus, a, um. des Handels erfahren, geübt. *Syn*. Vir in agendis rebus versatus, expertus. *Usus*. Pragmatici homines cavere jubent. Tu siquid pragmaticum habes, scribe. V. *Actuosus*.

Pran-

Prandeo, es, di, pransum, ere. zu Mittag essen. *Usus*. Caninio Consule neminem ajunt prandisse. V. *Cœno*.

Prandium, ii, n. das Mittagessen. *R. à* πρὸ, *ante, &* ἔνδιον, *meridianum, vel ex Dor.* πρὰν *pro* πρωΐ, *manè &* ἔδω, edo. *Usus*. Aliquem ad prandium vocare invitare, einladen. Alicui ad prandium condicere, die Einladung zum Mittagessen annehmen. Prandium parare, præbere, dare, apparare, anteponere, auffeßen. Prandiô aliquem accipere lautô & magnificô, zu Gast haben.

Pransor, oris, m. * der zu Mittag isset. *Usus*. Prandium anteponere pransoribus.

Pratum, i, n. eine Matte, Weise. *R. à Dor* πράτιος, *viridis*. *Usus*. Pratorum viriditas. Prata herbis convestita.

Pravè, ungerathen, krumm, böß. *Usus*. Ille vero, pravè, male, nequiter.

Pravitas, atis, f. Krümme, Ungestaltheit, Boßheit. *Syn*. Vitium, deformitas, perversitas. *Epi*. Tanta, perinsignis. *Usus*. Ne malà consuetudine ad aliquam deformitatem, pravitatemque veniamus. Alieni oris pravitatem, & distortionem imitari. Quæ te tanta pravitas mentis tenet? quò pravitatis errore imputus es? quis hominem de hac pravitate deducet? *Malitia*, *pravitas*.

Pravus, a, um. ungleich, krumm, ungestalt, böß. *Syn*. Perversus, distortus. ✕ *Rectus*. *Usus*. Siqua in membris prava, debilitata, imminuta sunt. Recti, pravique partes. Ut inter rectum a: pravum; sic inter verum & falsum interest. V. *Malum, nequam*.

Precario, Bittweise, bittlich. *Syn*. Prece, *vel* precibus. *Usus*. Precario aliquid possidere.

Precarius, a, um. was man erbittet. *Usus*. Petere salutem precariam ab aliquo. Facere quæstum precarium.

Precatio, onis, f. Bitte. *Epi*. Externa; similis, solennis, summa. *Usus*. Illa solennis comitiorum precatio. Simili precatione Agamemnon usus est. Precationem peragere. V. *Preces, precor*.

Precator, oris, m. * Vorsprecher, Vorbitter. *Usus*. Ne tibi precatorem, aut aram paraveris.

Precis *vel* Preces, cum, f. Gebet. *Syn*. Precatio, obsecratio, obtestatio, rogatus, rogatio. *Epi*. Diuturnæ, faciles, fraternæ, justæ, longæ, miseræ atquè luctuosæ, quotidianæ, sceleratæ. *Usus*. Nec prece, nec gratiâ. Sceleratæ preces, & nefaria vota. Precibus agere cum populo. Precibus aliquid petere. Preces audire; precibus cedere. Preces superbe repudiare.

Precor, aris, atus sum, ari. bitten, bittlich ersuchen, wünschen. *Syn*. Precibus peto, preces adhibeo, peto, imploro; deprecor, supplico, quæso; precibus veneror, imploro. *Adv*. Malè alicui. *Phras*. 1. *DEUM precemur, ut reipublicæ in hac perturbatione temporum sit propitius*, laßt uns GOtt bitten, daß er uns bey so verwirrten Zeiten beystehe. Vota pro communi salute nuncupemus; vota faciamus ad DEUM; ad vota nos vertamus, supplicatum eamus, pacemque Superum exposcamus; precibus à DEO petamus; obsecrationes in templis faciamus, manus ad cœlum tollentes precemur; strati ante aras veniam irarum cœlestium finemque malorum exposcamus; ad preces, obtestationesque convertamur, supplicationibus, votisque DEUM fatigemus; ut exitium ab urbis tectis, ac mœnibus avertat. V. *Oro*. 2. *Non frustrà DEUM precatus est*. er hat nicht umsonst zu GOtt geflehet. Non incassum missæ ad DEUM preces; non frustra vota pro salute suscepta sunt; non frustra ad Deum vota vertit; non frustra rem tantam DEO precibus commendavit; annuit precationi DEUS; votaque rata habuit. 3. *Iter tibi bene vertat, precor*, ich wünsche, daß dir die Reise wohl bekomme. Istud tibi iter feliciter evenire volo; iter tibi DEUM fortunare volo; proficiscere optimis ominibus; quod tibi bene vertat; quod bonum, felix, faustumque sit; iter ingredere! Superi approbent, quod agis, quodque acturus es; benè ac feliciter eveniat, quod nunc ingrederis iter! proficiscere bonis auspiciis. Superique omnes omnia tibi optata adferant. 4. *DEUS te diu incolumen conservet, precor*, GOtt schencke dir ein langes Leben. DEUS te longissimô tempore salvum ac hospitem præstet; precor cæleste Numen, ut te quam diutissimè, superstitem ac sospitem esse jubeat: ut ætatem quàm longissimè extendat; DEUM ego vehementer oro; ut incolumen te clementissimè conservet; DEUM quæso, ut vitæ meæ superstes sis; ut te sospitet ad ultimam usquè senectutem; servet te DEUS; DEUM oro, ut incolumem te, superstitemque diu habeamus. 5. *Malè precandi formulæ*, Weiß und Manier böses zu wünschen. Quod tuo capiti malè sit! Dii te perdant! Dii tibi male faciant; Dii tibi irati sint! Jupiter te, tuosque pessimô letô afficiat, pessimis exemplis inter-

interficiant! Abi in malam rem! Quin abis in malam crucem, pestem, cruciatum? Iratis Diis omnibus abito! Abi malis ominibus, & execrationibus omnium? 6. *Omnes tibi male precantur*, es wünschen dir alle alles Uebel über den Hals. Tibi pestem omnes exoptant & execrantur; perire te malis modis omnes volunt; caput tuum diris devovent. *Usus.* Quid precamur Deos? Utinam eveniant, quæ precaris, Omnes tibi cives salutem, atque incolumitatem precantur. A DEO bona precari. Si unquam vobis mala precarer &c. V. *Rogo.*

Prehendo, is, di, sum ere. ergreiffen, erhaschen. *Syn.* Capio, prendo. *Usus.* Crassum manu prehendit.

Prehenso, as, avi, atum, are. rupffen, starck anwerben. *Syn.* Prenso.

Premo, is, pressi, pressum, ere. drucken, pressen. *Syn.* Urgeo. *Adv.* Mordicus caput, valdè causam, vehementius, prope aliquem, leniter. *Usus.* 1. Quæ necessitas te premebat? Bello, inopia, ære alieno premi. Odio communi, & invidia premi. 2. *Occulto*, verbergen. Odium dolorem, iram premere.

Prendo, es, di, sum, ere. greiffen, fassen. *Syn.* Prehendo, prenso.

Prensatio, onis, f. das Anwerben, angelegentliches Ersuchen. *Syn.* Ambitio. *Epi.* Aliena præpropera.

Prenso, as, avi, atum, are. werben, um etwas starck ansuchen. *Syn.* Ambio. *Phras.* *Nullum in prensando studium prætermittit*, er spart keine Mühe sich um dieses Amt zu bewerben. Tam prehensat diligenter, quam qui maxime; diligentissima ejus est prensatio; in prensandis hominibus nemo est te diligentior; imminet tantæ spei adeo, ut nullam in prensando officium intermittat: in prensandis, rogandis, appellandis civibus studium ac diligentiam adhibet, quam licet, maximam; agit de ea re cum civibus diligenter & assidue. V. *Ambio.* *Usus.* Prensat sine fallaciis, sine fuco, more majorum.

Presse, kurtz, ohne Umschweiff. *Usus.* Presse, anguste breviter, dicere, definire. V. *Breviter.*

Pressus, us, m. das Drucken, Pressen. *Syn.* Compressio. *Usus.* Ipso pressu oris, & sono.

Pretiose, köstlich, theuer. *Syn.* Magno pretio, eleganter, artificiose, operose. *Usus.* Vasa magnifica, pretiose cælata.

Pretiosus, a, um. köstlich, theuer. *Syn.* Magni pretii, multorum sumptuum. *Phras.* 1. *Pretiosam Bibliothecam habeo*, ich habe eine kostbare Büchersammlung. Magni pretii libris referram bibliothecam habeo; caro constant, qui bibliothecam meam efficiunt, libri; bibliotheca mihi est à rari operis libris, est multo pretio commendata; caro emi, qui bibliothecam meam ornant, libros. 2. *Pretioso ornatu induta erat*, sie war köstlich gekleidet. Auro & purpura insignis, gemmis adornata incedebat; vestis illi erat auro, gemmisque distincta; aureas armillas magni ponderis, gemmatosque magna specie annulos habuit, nihil ei deerat eorum, quæ hominibus sancta, caraque ac magni pretii esse solent, & prima ducuntur. *Usus.* Pretiosa vestis, horti, vasa.

Pretium, ii, n. Werth. *Syn.* Merces, præmium. *Usus.* Certum, incertum, magnum, pactum, parvum, summum, tantum. *Usus.* Certum rei, seu merci pretium statuere, constituere. Certum pretium pacisci. Habet ea res maximum pretium. Maximi est pretii. Mercari aliquid magno pretio. Pretio & mercede duci ad faciendum aliquid. Constitutum pretium solvere, dare, persolvere, enumerare, pendere. Jacet agrorum pretia, tanta est annonæ vilitas. Nullo pretio me induci sinam. Operæ pretium facere. V. *Æstimo.*

Pridem, längst. *Syn.* Dudum.

Pridie, am vorigen Tag, einen Tag zuvor. *Syn.* Ante eum diem.)(*postridie.* *Usus.* Pridie, quam has litteras dedi, usque ad pridie calendas Septembres. Ad pridie idus Maji. Pridie ejus diei venit.

Primarius, a, um. einer aus den Vornehmsten. *Syn.* Principum aliquis.)(*posterior.* *Phras.* *Primarius civis Romanus*, einer aus dem vornehmsten Römern. Romani nominis longe princeps; inter primores, optimates, & capita civium, autoritate atque opibus longe primus; lumen & ornamentum

tum suae civitatis; princeps senatus Romani; qui excellentem apud suos dignitatis gradum tenet; qui inter capita rerum erat Romae. V. *Princeps, primus.* *Usus.* Vir, Senator, locus primarius.

Primigenus, a, um. Erstling.

Primipilus, i, m. ein Hauptmann der ersten Rotte. *Syn.* Primae cohortis Centurio.

Primo, erstlich. *Syn.* Primum, initio, principio.)(*post.* *Usus.* A primo visum est.

Primordium, ii, n. Anfang, Ursprung. *Syn.* Principium, causa praecurrens. *Epi.* Majus, princeps. *Usus.* A Diis capienda sunt agendi primordia.

Primores, um, g. c. die Vornehmsten, Vordersten. *Syn.* Summae *vel* extremae quaeque res. *Usus.* Primoribus labris aliquid degustare. V. *Optimates.*

Primum, erstlich. *Syn.* Primo, a primo. *Usus.* Ut primum attigi forum. Cum primum veni. Ut modo, primumque nascentia.

Primus, a, um. der erste. *Syn.* Primarius, princeps.)(*postremus.* *Adv.* Facile municipii, longe civitatis. *Phras.* 1. *Primus filiorum, vulg. primogenitus*, der Erstgebohrne. Maximus stirpis; maximo natu filius; liberorum natu maximus. 2. *Primus ille sit, qui reliquis senior est*, der, so älter ist, soll auch der erste seyn. Priores partes, primas partes, primum locum habeat, teneat; obtineat; primas partes agat; agmen ducat, qui aetate potior; princeps ac signifer ille sit, qui natu major inter caeteros. *Usus.* Genere, nobilitate, opibus sui municipii facile primus. Primus in suam familiam consulatum intulit. Vir magnus in primis, cum primis locuples. Primas tibi sapientiae defero. Primo quoque tempore te expecto.

Princeps, ipis, g. c. Fürst, Vornehmster. *R. q.* Primum caput. *Syn.* Primus, primarius, dux, caput, autor, inventor, qui principatum tenet; obtinet; qui primos ordines ducit, qui honestissimum dignitatis locum tenet. *Phras.* 1. *Est Princeps hæreditarius*, er ist Erb-Printz. In spem imperii genitus; Regni haeres; regiae juventutis princeps. 2. *Creatus est S. R. Imperii Princeps*, er ist zum Reichsfürsten gemacht worden. In Principum dignationem pervenit; in amplissimum S. R. Imperii Principum Ordinem cooptatus, adscriptus, relatus est; ad amplissimum Imperii Principum Ordinem aggregatus est; Principatus titulus in familiam suam intulit, auctus est honore S. R. I. Principum. *Usus.* 1. Rerum caput, & orbis princeps Roma, Princeps Philosophiae Cicero in elequentia princeps. Principem locum tenere. Profiteri se principem & autorem senatui. 2. *Primus ordine, temporeque*, der Erste, der Zeit und Ordnung nach. Sicilia princeps se ad Romanos applicuit. Qualitatum aliae sunt principes, aliae ex iis ortae. Herodotus princeps hoc genus ornavit.

Principalis, e. fürstlich, vornehmlich. *Syn.* Princeps. *Usus.* Causae principales aliae, aliae adjuvantes.

Principatus, us, m. Oberherrschafft. *Syn.* Dominatus, primae. *Epi.* Divinus, praestans, regius. *Usus.* Principatum *petere*, concupiscere appetere. Principatum Eloquentiae alicui *deferre*, dare, tribuere. Delere principatum, & auferre. V. *Potestas, guberno, ditio.*

Principio, anfänglich, erstlich. *Syn.* Primo initio, primum omnium. *Usus.* Principio omnibus animantibus est insitum; ut &c.

Principium, ii, n. der Anfang. *Syn.* Initium, primordium, origo.)(*Exitus, finis.* *Epi.* Accuratum, immortale, naturale, ultimum, acutum, breve & longum, optimum, parvum non bene provisum & diligenter exploratum, solidum & expressum, suspiciosum, tardum, verecundum, non elatis intensum verbis, sed acutum sententiis. *Usus.* 1. Omnium rerum magnarum principia à Diis sunt petenda, ducenda. Hujus rei ego nec principum invenire, nec evolvere exitum possum. Omnium rerum principia parva suis progressionibus augentur. A principio instituere aliquid, idque perficere. Principium natum est à me. 2. *Causa efficiens, autor.* Ursach, Urheber. Principii nulla est origo. Omnium causarum unum est naturale principium. 3. *Rudimentum, elementum, seminarium*, erste Grundregul, Anfang, Pflantzschule. Nunc juris principia videamus. Naturae principia, quibus parendum. Fuit hoc principium, & velut seminarium urbis. V. *Initium, inchoo, incipio, origo.*

Prior, oris, g. c. der Erstere.)(*posterior.* *Syn.* Primus. *Usus.* 1. Posterius priori non convenit. Priori loco causam dicere. 2. *Superior. Transactus*, gleich vorher. Priore aestate, anno.

Prisce, auf alte Manier. *Syn.* Antique horride, aspere, prisco more. *Usus.* Severe, graviter, prisce agere cum aliquo.

Priscus, a, um. alt, aus der alten Zeit. *Syn.* Antiquus. *Usus.* Verba prisca & obsoleta. Veteres & prisci viri. V. *Antiquus.*

Pristinus, a, um. der zuvor gewesen. *Syn.* Vetus, antiquus, prior. *Usus.* Ut pristinam tuam gloriam consequare.

Privatim, für sich selbst, ins besondere. *Syn.* Proprie, clam; seorsim à reliquis.)(*publice. Phras. Privatim de re agemus,* wir werden die Sache unter uns in geheim abhandlen. Inter parietes domesticos disceptator adero; privato consilio de re statuemus; privata seductaque à conscientia plurimum consilia miscebimus; in secreto, inter parietes nos continebimus; nihil ut in publicum effluat. V. *Clam. Usus.* Beneficia singulis privatim dare. Privatim se tenuit. V. *Privatus.*

Privatio, onis, f. Beraubung. *Usus.* Dolori non voluptas contraria est, sed doloris privatio.

Privatus, a, um. für sich eigen, besonder. *Syn.* Domesticus, suus, proprius.)(*Publicus, seu qui cum potestate & imperio est. Epi.* Furiosus, opulentus, potens, plurimus. *Phras. Est privatus civis,* er ist ein gemeiner Burger: er lebet für sich. Æquo cum cæteris jure in civitate vivit; suarum rerum est; est unus multorum, *vel* de multis; in magistratu non est; omni curatione publicæ rei vacat. *Usus.* Res privata & publica. Bellum in privatam curam, privata arma versum est.

Privigna, æ, f. Stief-Tochter.

Privignus, i, m. Stief-Sohn. *Usus.* Mulier in privignorum funus nupsit.

Privilegium, ii, n. besonders Gesetz; Begnadigung, Befreyung von den Gesetzen. *vulg. R. q.* privum legis. *Epi.* Tyrannicum, injustum, nefarium. *Phras. Privilegium habet ab oneribus publicis, vulg.* er hat eine besondere Freyheit und Erlaß von bürgerlichen Anlagen. Omnium rerum onerumque publicorum immunitatem habet; immunis est à puplicis vectigalibus; immunitate nominatim effectus, donatus est; exsolutus legum earum vinculis, quæ vectigalia imperant; data est illi immunitas à publicis vectigalibus; legum earum omnium facta est illi venia, quæ de vectigalibus latæ sunt. V. *Eximo Dispenso. Usus.* Leges privatas hominibus irrogare; in privatos leges ferre; *id est enim privilegium.* Privilegia irrogare. Privilegium tulit, ut si sacra Bonæ Deæ accessisses; exulares. Tyrannica privilegia. *Unde* Privilegium *pro* gratia legis facta, Gesetz-Befreyung. *vulg. est. Pro Privilegiatus, vulg.* privilegirt, *Latine dices*: exsolutus legum vinculis; solutus legum verecundia.

Privo, as, avi, atum, are. berauben. *R. à* πρίω, *divido. Syn.* Orbo, spolio, exuo, excludo, exspolio, expertem facio,)(*augeo, orno. Adv.* Indignissime, in perpetuum, crudelissime, paulo amplius. *Phras.* 1. *Bonis omnibus privatus est,* er ist aller seiner Güter beraubt worden. Ornamentis omnibus nudatus; præsidiis omnibus exutus; bonis funditus eversis, e patrimonio tanquam è naufragio nudus expulsus est; inanis, egens patriis bonis deturbatus, ejectus, abire, cedere coactus est. 2. *Tot amicis me privari vehementer doleo,* es fällt mir sehr schwer, daß ich so vieler Freunde muß beraubet seyn. Tot amicorum jacturam graviter molesteque fero; tot amicis orbatum, spoliatum, destitutum me sine gravissimo dolore intueri non possum; fieri non potest, quin sim miserrimus, talibus amicis orbatus, quales nulli unquam erunt, & ut arbitror, & confirmare possum, nulli certe fuerunt. Quis me tot ab amicis orbum, non miserrimum esse fateatur? Quæ mihi reliqua esse potest vitæ cupiditas, cum tot amicis caream; cum eos amicos, quos fidelissimos expertus sum, desiderem; cum tot amicos uno tempore mihi ereptos esse videam V. *Eripio, adimo. Usus.* Aliquem civitate, suo jure privare.

Prius, eher. *Syn.* Ante. *Usus.* Nihil prius mihi faciendum putavi.

Priusquam, ehe und bevor. *Syn.* Antequam. *Usus.* Priusquam illa attingam. Id ego sensi, priusquam loqui cœpisti.

Pro, für. *Syn.* Loco. *Usus.* 1. Hæc pro certis ad te scribo. Jam pro hærede se gerit. Jam pro damnato habebatur. Unus mihi Cato pro millibus. 2. *Propter,* wegen. Pœnam pro peccato metuit. Pro jure amicitiæ id à te peto. Pro consulari autoritate te moneo. Is a me pro summis suis virtutibus valde observatur. 3. *Secundum,* pro-

pro ratione, nach Art, Zeit, Weise, Würde. Hunc pro dignitate satis laudare non possum. Reliqua pro tua prudentia, pro tempore, pro re nata curabis. Pro opibus, pro virili parte juvabo. Id pro mea consuetudine, breviter. 4. *Alicujus gratia, causa*, für: einem zu gefallen. Hoc non pro me, sed contra me est. Venditare aliquid pro suo. Pro aliquo decernere. Pro se quisque certabat. 5. *Ante*, vor. Pro tribunali; pro æde Castoris sedens. Pro templis omnibus; vor allen Kirchen. 6. *Cum Comparativis*, wo etwas verglichen wird. Turba majorem, quam pro numero, speciem gerens. Sella, quam pro habitu corporis, excelsior.

Proavus, i, m. Alt-Vater, des Vaters Anherr. *Syn.* Avi paterni vel materni *Epi.* Privatus.

Probabilis, e. glaublich, wahrscheinlich: löblich. *Syn.* Verisimilis, credibilis.)(*Incredibilis.* *Adv.* Leviter, maxime, sane, omnino. *Usus.* 1. Probabile est, quod fere fieri solet, aut in opinione positum est. Probabilem facti rationem reddere. Causam alicujus reddere probabilem. 2. *Laudandus, tolerabilis*, löblich, leidlich. Probabilis orator. Probabile ingenium.

Probabilitas, tis, f. Wahrscheinlichkeit. *Syn.* Verisimilitudo. *Epi.* Captiosa, magna. *Usus.* Multa sunt, quæ nos aliqua probabilitate fallunt.

Probabiliter; wahrscheinlich. *Syn.* Credibiliter *Usus.* Ex quo potest probabiliter offici.

Probatio, onis, f. Beweis, Bewährung. *Syn.* Approbatio.)(*Improbatio.* *Epi.* Gratuita, locuples, grata. Non ob probationem datum est pretium, cum multa sint improbata.

Probator, oris, m. der etwas gut heisset. *Syn.* Approbator. *Usus.* Nihil interest inter suasorem facti, & probatorem.

Probatus, a, um. bewiesen, bewährt. *Syn.* Spectatus. *Usus.* Vita spectata & probata. V. *Probus.*

Probe, wohl. *Syn.* Recte, præclare. *Usus.* Quod cum probe scirem, tenerem. De ea re probe curasti.

Probitas, tis, f. Gütigkeit, Frömmigkeit. *Syn.* Bonitas, integritas, virtus. *Phras.* *Probitatem qui habet, nihil præterea ad felicitatem requirit*, wer die Frömmigkeit hat, der hat alles. Unam qui colit virtutem, ei deesse ad felicitatem nihil potest. Bene sentire, recteque facere satis est ad bene beateque vivendum. Quicunque rationem ducem in vita sequitur, ei ad felicitatem ampla maximeque certa patet via. Boni mores & honestæ rationes felicitatem pariunt. Felicitas integritate comparatur; siquis in colenda probitate totus est, feliciter admodum, ac beatissime cum illo agitur. *Usus.* Tanta vis est probitatis, ut eam vel in hoste diligamus.

Probo, as, avi, atum, are. billigen, gut heissen, genehm halten, beweisen. *Syn.* Approbo, assentior: confirmo, fidem facio, argumentis tueor. *Adv.* Admodum, brevi, fastidiose, lente, maxime, mirifice, nimium, non perfacile, plane, plane non, prorsus, recte, vehementer, valde, vulgo, magis magisque, non sane, in primis, multum. *Phras.* *Probare crimen non potuit*, er hat das vorgegebene Laster nicht beweisen können. Convincere illum criminis; crimen planum facere; certis argumentis firmare non potuit; non satis docuit hæc ab eo commissa; id quidem efficere, cum multa argueret, non potuit, ut de crimine constaret; ex ejus tot criminationibus liquare non potuit, criminisne reus esset; fidem facere ejus criminis suis argumentis non potuit. *Usus.* 1. Libros meos, spero, tibi valde probari. Quis est, qui non probet, non laudet, non in eadem voluntate ac opinione sit? 2. *Satisfacio*, genug thun. Qua in legatione ita se omnibus probavit. 3. *Argumentis tueor, stabilio: confirmo, fidem facio*, beweisen, darthun. Quod tibi probare non poteris, alteri ne persuaseris. Id vel severissimis disceptatoribus probabo. Nullam rem defendit, quam non probaret; nullam oppugnat, quam non everteret. V. *Approbo, laudo, assentior.*

Probrosus, a, um. schmählich, schändlich. *Syn.* Ignominiosus. *Usus.* Probrosum crimen, factum. V. *Probrum.*

Probrum, i, n. Unthat, Schmach, Schande. *Syn.* Dedecus, convicium. maledictum. *Epi.* Paternum, magnum, privatum. *Phras.* 1. *Probrum alicui objicere*, einem eine Unthat vorwerffen. Objectare probrum; probri insimulare aliquem; probra inferre, ingerere; probra in aliquem jacere, maledictis probrisque vexare. V. *Convicium, Calumnia.* 2. *Probro alicui vertere*, einem etwas für eine Schand ausrechnen. Probro aliquid dare alteri; in probri loco ponere; crimini dare. V. *Dedecus.* 3. *Probro*

sine

sibi aliquid ducere. etwas für eine Schande halten. Ignominiæ locô aliquid ferre; in contumeliam accipere; in contumeliam vertere. *Usus.* Id tibi probro futurum est. E paternis probris emergere. V. *Ignominia*, *dedecus*.

Probus, a, um. fromm, fein. *Syn.* Bonus, moratus, bene institutus, spectatus, probatus, integer, frugi, religiosus, castus, antiquus, purus, sanctus, modestus.)(*Improbus. Phras. Pauci sunt probi,* es seynd gar wenig fromm. Pauci sunt, qui probitatem colant, ament, sequantur; qui suum studium in probitate ponant, paucos invenias. Probati mores a paucis hodiè coluntur; virorum recti exempli, & quibus vita cum virtute traducatur; quibus in pretio & amore sit morum integritas, quam exiguus est numerus? Abest a plerisque mortalium laudata illa morum probitas. V. *Bonus. Usus.* Probus & benè moratus filius. Probum navigium. V. *Conscientia*, *bona*, *pius*.

Procacitas, tis, f. Muthwille, Frechheit. *Syn.* Petulantia. *Usus.* Non enim procacitate linguæ vitæ sordes eluuntur. V. *Petulantia.*

Procaciter, freventlich. *Usus.* Flagitatum stipendium procaciùs, quam ex more & modestia militari erat, & probra in tribunos jacta.

Procax, acis, g. o. frech, muthwillig. *Syn.* Petulans, temerarius. *Usus.* Scio te non esse procacem in lacessendo. V. *Petulans*.

Procedo, is, cessi, cessum, ere. fort gehen. *Syn.* Progredior, prodeo, exeo, gradum infero: proficio: evenio. *Adv.* Bene, longius in dando & credendo; minus, diutius, contrariè, multùm, non ita multùm, obviam, longissime, parum, paullum, prospere, temere, pulcherrime. *Usus.* 1. Ætate multùm processit. A primis ad ultima procedere. Longiùs processit, & in ipsum Pompejum invehi cœpit. In medium procedere, atque, in concionem prodire. Procedere in publicum. Tota urbs illi obviam processit. 2. *Proficio*, zunehmen. Procedere in virtute & doctrinâ. Honoribus processit. Longè ad virtutem processit doctrinâ & naturâ. 3. *Evenio*, *cado*, von statten gehen. Non satis e sententia res procedit. Quid agam, cui nihil procedit, eaque, quæ cogitata sunt diligentissime, deterrimè cadunt. Omnia ei bellè, pulcherrimè procedunt. *Pro* duriùs procedere cum aliquo, *vulg.* übel mit einem verfahren. *Latinè:* graviter, crudeliter, male consulere in aliquem, de aliquo.

Procella, æ, f. Sturm, Wetter. *Syn.* Tempestas. *Epi.* Horribilis. *Usus.* Imbres, nimbi, procellæ, turbines. Tu procella patriæ, turbo pacis. Vitare procellas temporum. Equestrem procellam excitare, einen Einfall mit der Reuterey thun. V. *Tempestas.*

Procellosus, a, um. voll Ungewitter. *Usus.* Venti procellosi.

Proceres, um, m. die vornehmsten Häupter einer Stadt. *Syn.* Principes.

Proceritas, tis, f. die Länge. *Syn.* Longitudo.)(*Brevitas. Usus.* Proceritates arborum admirantur.

Procerus, a, um. sehr lang. *Syn.* Longus. *Usus.* Procerum & tenue collum. V. *Magnus*, *longus*.

Processus, ûs, m. Fortgang. *Syn.* Progressus. *Epi.* Longior, tardus. *Usus.* Gradus tuos, & quasi processus dicendi velim cognoscere. Tantos processus in dicendo faciebat, ut evolare, non excurrere videretur.

Proci, orum, m. Mitbuhler, Freyer. *Syn.* Qui eandem amant. *Usus.* Proci imprudentes.

Procido, is, cidi, ere. niederfallen. *Syn.* Pronus cado, procumbo. *Usus.* Ad pedes alicujus procidere. V. *Cado*, *corruo*.

Procinctus, ûs, m. Zurüstung und Anstalt zu etwas. *Syn.* Sine ritu solenni, ut in castris. *Usus.* Facere testamentum in procinctu sine tabulis. *Pro* in procinctu operis, in würcklicher Unternehmung des Wercks, *rectius dicitur:* in ipso rei gerendæ articulo. V. *Expedio.*

Proclamator, oris, m. ein Ausruffer. *Syn.* Præco, cantor, rabula.

Proclamo, as, avi, atum, are. ausruffen. *Syn.* Vociferor. *Usus.* Adsunt, proclamant, fidem hujus implorant.

Proclivis, e. sich neigend; sich nieder, oder vor sich haltend; geneigt. *Syn.* Propensus, facilis, pronus.)(*laboriosus. Usus.* Adolescentia proclivior est ad libidinem. Incitata semel in proclive labuntur. Dictu quidem proclive est, sed effectu, arduum. V. *Facilis.*

Proclivitas, tis, f. Neigung. *Syn.* Facilitas. *Usus.* Proclivitas ad varios mores, varia vitia.

Proclivitèr, leichtlich, gähling. *Usus.* Facilius & proclivius ad laudem nobilitatis perveniunt.

Proconsul, is, m. der die Stelle eines Statthalters vertritt. In provinciam missus cum potestate consulari.

Procrastinatio, onis, f. Verzug, Verzögerung, Aufschub. *Epi.* Odiosa. *Usus.* In rebus gerendis tarditas & procrastinatio odiosa est.

Procrastino, as, avi, atum, are. verziehen, verzögern, aufschieben. *Syn.* Differo, tardo, rem longius duco. V. *Differo, Moror.*

Procreatio, onis, f. das Kinderzeugen, Gebähren. *Syn.* Proles, progenies. *Epi.* Charissima. *Usus.* Charissimam suam quisque procreationem habet.

Procreator, oris, m. Zeug-Vater. *Syn.* Genitor.

Procreo, as, avi, atum, are. zeugen, gebähren. *Syn.* Creo, pario, gigno, vitam traho, liberos suscipio. *Usus.* Multiplices fœtus procreant. Procreare alicui periculum. V. *Creo.*

Procudo, is, di, sum, ere. lang oder breit schmieden. *Syn.* Exacuo.

Procul, weit, ferne. *Syn.* Longè, longiùs *Phras.* *Procul à nobis abest*, er ist weit von uns entfernet. Magnô locorum intervallô disjuncti sumus; disjunctissimis terris habitamus; in ultimis terris habitamus; in ultimis terris, in extremis terræ finibus, apud homines in extremis terrarum finibus positos, nimiâ longinquitate locorum remotus degit; magnis intervallis distamus; longe ab domo excitus, in ultimas terrarum oras devectus, quas natura longè submovit regiones, colit. Eò ablegatus est, unde nec nomen, nec fama ejus accedere ad nos possit; inter nos multa maria regionesque intersunt. V. *Longinquitas.* *Usus.* Cœlestia procul sunt à nostra cognitione. Procul remotus à vero. Procul ab omni metu. Procul videre, auscultare aliquid, Procul à patria. V. *Remotus, disto.*

Procumbo, is, cubui, cubitum, ere. sich niederlegen. *Usus.* Fessus viâ procubuit. V. *Genu.*

Procuratio, onis, f. Verwaltung, Verwesung. *Syn.* Curatio, administratio, gubernatio. *Epi.* Frumentaria, magna, plena, quæstoria. *Usus.* 1. Aliquem ad civitatis, negotii procurationem vocare, procurationi præficere; procurationem alicui committere, einem eine Verwaltung anvertrauen. Procurationem multarum rerum habere, viel zu verwalten haben. Aliquem à procuratione amovere; liberare aliquem procuratione, quæ illum multis officiis implicatum & constrictum tenebat, einem eine Verwaltung nehmen, entsetzen. 2. *Expiatio*, Versöhnung. Constituendæ, faciendæ nobis sunt procurationes & obsecrationes. V. *Administratio.*

Procurator, oris, m. Schaffner, Verwalter, Verweser. *Syn.* Qui aliena negotia procurat; alieno præpositus negotio; alieni juris vicarius; qui aliquid nostri negotii gerit; qui res domesticas dispensat; qui curationem ac dispensationem rerum habet, suscepit. *Epi.* Æquus, diligens, familiaris, propinquus necessarius, voluntarius, villicus. *Usus.* Cùm villicos procuratores dedissem. Procuratores ludorum. Procuratoris negligentiâ factum est, ut &c.

Procuro, as, avi, atum, are. verschaffen, verwalten. *Syn.* Curo, administro, guberno: gero. *Phras.* *Rem meam diligenter procura*, verwalte meine Sache fleißig. In rerum mearum procuratione nihil diligentiæ prætermittas, velim: rei istius curatio, ut cordi tibi sit, etiam atque etiam à te peto; tu si me amas, omnia dispicies, remque ùt tuam, summâ fide geres. V. *Administro, curo, gero, facio.* *Usus.* 1. Hæreditatem, negotia, rationes alicujus procurare. 2. *Expio*, versöhnen. Vide, ut ea prodigia procurentur & expientur.

Procurro, is, curri, cursum, ere. hervorlauffen. *Syn.* Excurro. *Usus.* Sed ut productus studiô ultrà procurras. Cùm ab stationibus procurretur.

Procursatio, onis, f. Auslauff, Streifferey. *Usus.* A quibus per procursationem commissa pugna.

Procursator, oris, m. Vorlauffer. *Syn.* Breve certamen cum procursatoribus fuit.

Procurso, as, avi, atum, are. hervorlauffen. *Usus.* Procursantibus à statione, qui lacesserent.

Procursus, ûs, m. Anlauff. *Usus.* Tumultuariò præliô ac procursu magis militum, quam ex præparato certatum.

Prodeo, is, ivi, itum, ire. hervorgehen. *Syn.* Exeo, in medium procedo. *Adv.* Obviam, necessario. *Phras.* 1. *Hostes è latebris prodivere*, die feindlichen Soldaten seynd aus ihren Schlupff-Winckeln hervorgegangen. E latebris erupere, prosiluere; e latebris in apertum

tum campum prævolarunt; consurrectum est repentè è latebris, & in patentem ad conspectum undique campum prolata signa; hostes ab suis quisque latebris pariter exorti, repentè existebant: cuniculus delectis militibus plenus armatos repentè edidit; militum ingens manus repentè ex dumosis tumulis existebat, palamque armata volitabat. 2. *Res tota prodiit, vulg.* die Sache ist gantz herauskommen. Pate facta omnia & in medium prolata; ùt morâ temporis interpositâ illustrantur omnia & erumpunt, ita detecta quoque fraus est. Res tota in lucem extracta, in lucem prolata est. Haud ita res latuit, quin in conscientiam multorum brevi tempore efferretur; quin secretum omne brevi tempore effunderetur. V. *Exeo, vulgo, manifesto.* *Usus.* In publicum prodire, in concionem, in lucem, in aciem prodire. Prodire obviam alicui.

Prodigè, verschwenderisch. *Syn.* Effusè.

Prodigium, ii, n. Warnungs-Zeichen. *Syn.* Monstrum, portentum, ostentum. *Epi.* fatale, exitiosum, importunum, recens, religiosum. *Usus.* Clodius fatale portentum prodigiumque reipublicæ. Hæc sunt prodigiis similia. V. *Miraculum.*

Prodigo, is, egi, ere. verschwenden. *Syn.* Consumo, effundo, ultra modum erogo. V. *Prodigus.*

Prodigus, a, um. verschwenderisch. *Syn.* Profusus, effusus, nimius; nepos luxuriosus, dissolutus, perditus, luxu profligatus. *Phras.* 1. *Prodigus rerum suarum, si quisquam alius,* ein über die massen verschwenderischer Mensch. Homo largitor & prodigus; alieni appetens, sui profusus; homo perditâ nequitiâ & insolens in aliena re, in quo tamen, pecuniæ, an famæ minùs parceret, non facilè discernas. Quis in largitione effusior, qui post effusos cum probro ac dedecore immensos sumptus, pecuniæ sic illudat, tanquam in summa abundantia omnibus copiis fortunisque afflueret? Quæ ista tam profusa luxuries, post fractas eversásque opes, post patriam rem comestam ac perditam? Vides hunc hominem? decoxit, & patrimonium omne profundô ventre circumfert. 2. *Patrimonium suum omne prodigus absumpsit,* er hat sein Erbtheil alles verschwendet. Patrimonium omne per luxum effudit, comedit, devoravit; patriam rem perdidit, confeci, dissipavit; relictas à patre fortunas pèr luxum consumpsit, dilapidavit; rem familiarem pecuniamque omnem per luxuriam profudit, effudit, adedit, exhausit; rem omnem paternam confregit; per luxum ac nequitiam laceravit. V. *Nepos.* *Us.* In honoribus decernendis prodigus, ac ferè nimius.

Proditio, onis, f. Verrätherey. *Epi.* grata, scelerata. *Usus.* In proditionis crimen vocari. Proditionis consilia agitare. V. *Prodo*

Proditor, oris, m. Verräther. *Syn.* Desertor, oppugnator patriæ, qui proditionis consilia agitat. *Epi.* Vetus, nefarius. *Usus.* Patriæ extinctor, imperii proditor.

Prodo, is, didi, ditum, ere. verrathen. *Syn.* Trado, mando, commendo, edo, scribo, aperio, manifesto, manifestum facio, indicium facio: patriæ exitium molior. *Adv.* Imposterum, nefariè, falsè, temere. *Phras.* 1. *Hostibus omnia prodidit* er hat den Feinden alles verrathen. Rem omnem ad hostes protulit, pertulit; rem omnem hostibus enunciavit; arcana consilia ducum cum hostibus communicavit; earum rerum indicium illo autore ad hostes permanavit. Nihil eorum omnium clàm hostibus fuit, indice servô, & civium dissensiones foràs efferente. 2. *Diu se prodere noluerunt,* sie haben sich lange nicht heraus lassen wollen. Diu cunctati animos nudare; diu tergiversati promere, quæ in animo laterent; multis agendum erat, palàm ùt facerent tandem, quæ sentirent; haud levis erat operæ, ut quæ staret ipsis sententia, aperirent, in aperto esset. *Usus.* 1. Prodere posteris memoriam alicujus facti. Quod est memoriæ litteris, litterarum monumentis proditum. Liberis perniciosum exemplum ad imitationem prodere. 2. *Pronuncio, dico, creo,* benennen. Consulem prodere. 3. *Oppugno, vexo perfidè, desero, fidem violo, ad adversarios transeo,* verrätherischer Weise mit einem umgehen, verlassen, meineydig werden. Fidem suam, salutem alicujus, conscios, patriam prodere. Tu nos repentè relinquas? deseras? ad adversarios transeas? prodas? oppugnes?

Prodromus, i, m. Vorlauffer, Vorbot. *Syn.* Præcursor.

Produco, is, xi, ctum, ere. hervorführen, hinaus ziehen. *Syn.* Duco, in longius duco, profero: educo, extraho, in publicum conspectum do. *Adv.* Longiùs ab homine, vitam mirabiliter, doctrinam, ultrà quam satis est, coram, valdè. *Usus.* 1. Convivium, sermonem longiùs, in multam noctem producere. Vitam, bellum producere, in die Länge hinausziehen. Conditionibus aliquem, verbis, falsâ spe producere, einen bey der Nase herum ziehen 2. *Educo, adduco, in conspectum do, in conspectu constituo,* hervor führen. Copias in aciem, testes ad judices, aliquem

quem in conſpectum & concionem populi producere. 3. *Gigno, cieo, ſuſcipio, procero, progenero, proſemino*, erzeugen, hervorbringen. Pater ſimillimum ſibi filium produxit. V. *Profero*.

Productè, der Länge nach.)(*breviter*.

Productio, onis, f. Verlängerung)(*brevitas Uſus*. Productio verbi, ſyllabæ, temporis.

Profano, as, avi, atum, are, verunehren, entheiligen. *Syn*. Violo, polluo, profanò ritu tracto. *Uſus*. Profanare dies feſtos.

Profanus, a, um. ungewenhet. *Syn*. Nihil habens religionis à religione remotus.)(*conſecratus, ſacer, religioſus*. *Uſus*. Cum omnia illa ex ſacris profana feciſſet. Locus profanus.

Profectio, onis, f. eine Reiſe. *Syn*. Diſceſſus, iter.)(*Reditus*, *reverſio*. *Epi*. Miſera, præceps, inutilis, periculoſa, ſubita. *Uſus*. Conſilium profectionis & reverſionis meæ accipe. V. *Iter*.

Profectò, fürwahr, allerdings. *Syn*. Certè, quidem.

Profero, fers, tuli, latum, ferre. hervorbringen. *Syn*. Recenſeo; dico, prodo, promo, adduco, commemoro. *Adv*. Abſurdè, foras, jam dudum, latiùs diem, longiùs fines officiorum, immoderatè. *Phraſ*. 1. *Multa in medium protulit*, er hat vieles an das Tage-Licht gebracht. Multa in lucem protulit, patefecit; in lucem extraxit, manifeſta fecit; in aſpectum lucemque protulit; ex occultis tenebris in lucem extraxit; occultiſſima quæque aperuit, & exprompſit. 2. *Tellus omnis generis herbas & fructus profert*. Terra flores, ac fruges fundit, profundit ager herbas; omnis generis fruges procreat; quotannis novis frugibus induitur; ſeges ex agro quotannis lætiſſima provenit; gignendæ herbæ non alius aptior eſt locus, quidquid alluit vicinus amnis, floribus veſtitur. *Uſus*. 1. Aliquid in medium, in lucem proferre. Sua merita, leges, teſtes proferre, *vulg. allegare*. 2. *Produco, prorogo, differo, longius rem duco*, erweitern, aufſchieben. Fines imperii, limites regni proferre. Judicii diem proferre. Audaciam ſuam ultra proferre.

Profeſſio, onis, f. ein öffentliches Bekenntniß. *Syn*. Certa confeſſio, & denunciatio apud prætorem eorum, quæ quis poſſideret. *Uſus*. 1. Jugerum ſubſcriptio ac profeſſio. 2. *Promiſſio, pollicitatio*, Verheiſſung. Sciebam fructuoſam mihi fore tuæ voluntatis profeſſionem. 3. *Facultas*, Ubung in einer Kunſt oder Wiſſenſchafft. Vis oratoris, ipsáque dicendi profeſſio. *Profeſſionem in religione facere, vulg*. die Profeßion thun, die gewöhnliche Ordens-Gelübde ablegen. *Latinè*: Solemni ac perpetua votorum ſponſione ſe obſtringere, obligare; vota ſolemni ritu nuncupare. Conceptis verbis publicáque ſponſione ſe DEO in perpetuum conſecrare, dedicare; conceptis ex ſacri ſodalitii formulâ verbis ſacramentum DEO dicere; ſacramenti ſolennis ſponſione ſacræ ſe familiæ adſtringere.

Profeſtus, a, um. wercktäglich. *Uſus*. Dies profeſti, Werck-Tage.

Proficio, is, feci, fectum, ere. zunehmen, wachſen: ausrichten, nutzen. *Syn*. Procedo, progreſſum facio; valeo, poſſum, proſum. *Adv*. Aliquantùm, multùm, neceſſario multùm, permultum; plurimùm lepore, facetiis. *Phraſ*. *Multùm in Philoſophia profecit*, er hat in der Welt-Weißheit viel zugenommen. Multùm proceſſit; magnos in Philoſophicis progreſſus habuit; magnas progreſſiones fecit; doctior fit in dies, & naturæ intelligentior; ad ſummi Philoſophi laudem profecit; magnos in Philoſohpia proceſſus effecit. *Uſus*. Nihil ea re ad ſummam profectum puto. Nulla res tantum ad virtutem proficit. Contentio tam diu ſapiens eſt, quàm diu proficit aliquid. Si modò in dicendo profeci.

Proficiſcor, eris, fectus ſum, ficiſci. reiſen. *Syn*. Diſcedo, iter facio. *Adv*. Celeriter, clàm, communiter ſuſpiciones ex negotio, copioſè, cupidè, feſtinanter, indè, undè, longè à ſedibus ſuis, maturè; non ita multò poſt, obviam, privatim quóquam, protinus à diſciplina, publicè, rectà, ſeparatim, tandem aliquando, tardè. *Phraſ*. *Athenas in Græciam cogito proficiſci*, ich habe im Willen, nach Athen in Griechenland zu reiſen. Athenas in Græciam iter facere, ire cogito: Athenas accedere, me recipere cogito. Iter Athenas in Græciam dirigo; Athenas in Græciam me trajiciam, excurrere Athenas in Græciam cogito: Athenas in Græciam, tranſire eſt animus; Athenas concedere, iter inire; in Græciam tendere; Athenas petere, iter convertere

in

in Græciam cogito. V. *Iter.* *Usus.* 1. Roma in Asiam profectus. 3. *Autor sum*, Urheber seyn. Multa à me beneficia in illum profecta sunt. Ea doctrina ab Aristotele est profecta.

Profiteor, eris, essus sum, eri. öffentlich bekennen. *Syn.* Polliceor, præbeo. *Adv.* Amplius, apertissime, palam, vere. *Usus.* 1. Ad aliquid operam suam profiteri. Contra facere, quam quis professus, aut pollicitus sit. Suscipere & profiteri magnum aliquid. Triduo me jurisconsultum profitebor. 2. *Doceo*, lehren. Qui profitetur Philosophiam, gravem personam sustinet. 3. *Præ me fero, jacto me, glorior*, sich ausgeben. Grammaticum se, sapientem, oratorem profiteri, Tantam facultatem consecutum me non profiteor. 4. *Possessionum mearum modum magistratui denuncio, significo*, sein Vermögen ansagen. Quisque, quantum habeat prædæ manubiarum; aratores jugerum modum apud prætorem profiteantur.

Profligatus, a, um. vertrieben, verjagt. *Syn.* Perditus. *Usus.* Homo omnium profligatissimus ac perditissimus. V. *Perditus.*

Profligo, as, avi, atum, are. über den Hauffen werffen. *R. ex pro & antiq.* fligo. *Syn.* Affligo, prosterno, depello, exturbo campo copias. *Us.* Hostium copias, rempublicam profligare ac perdere. V. *Perdo.*

Profluens, tis, m. ein Fluß. *Syn.* Fluvius, Flumen, torrens. *Usus.* 1. Eum in profluentem abjici jussit. 2. *Liquidus, expeditus*, fliessend. Expedita & profluens oratio. *Adject.*

Profluenter, überflüßig. *Syn.* Abundanter, copiose.

Profluentia, æ, f. Uberfluß. *Syn.* Affluentia, abundantia, copia. *Epi.* Inanis. *Usus.* Oratoriam vim inanis quædam profluentia imitatur.

Profluo, is, xi, ere, ausrinnen, überfliessen. *Syn.* Mano, emano. *Usus.* Cujus ore melle dulcior profluebat oratio.

Profugio, is, fugi, ere. hinweg fliehen. *Syn.* Perfugio, transfugio. *Adv.* clam, plane. *Usus.* Filius domo ad me profugit. Extorrem in exilium profugere. V. *Fugio.*

Profugium, ii, n. Zuflucht. *Syn.* Perfugium, portus.

Profugus, a, um. flüchtig, ein Flüchtling. *Usus* Ænea duce profugi sedibus incertis vagabantur. V. *Fugitivus.*

Profundo, is, fudi, fusum, ere. ausschütten, vergiessen. *Syn.* Effundo. *Adv.* Sæpe & multum. *Usus.* Profundere patrimonium suum, sein Erbtheil liederlich verthun. Laborem omnem, omnes ingenii vires profundere & perdere. Vitam sanguinem, animum pro aliquo profundere. Magnam vim lachrymarum profundere. Profundere se in aliquem. Odium suum intus inclusum in aliquem profundere. Lachrymæ se profundunt. Voluptates primâ ætate compressæ se nonnunquam subito profundunt. V. *Effundo.*

Profundus, a, um. tieff. *Syn.* Altus. *Phras.* *Vallis profunda*, ein tieffes Thal. Vallis in immensam altitudinem depressa; vallis infinita altitudine; vallis inexsuperabilis altitudinis. *Usus.* Fossæ profundæ multos pedes altæ. Spelunca profunda, & multos pedes humi depressa. Scrobes profundæ in altitudinem quinque pedum fodiebantur.

Profuse, überflüßig. *Usus.* Profuse intendentibus obstitit.

Profusus, a, um. vergossen, verschwenderisch. *Syn.* Immoderatus, immodestus, prodigus, nimius. *Usus.* Quanti, & quam profusi sumptus! Profusæ epulæ Hilaritas profusa. V. *Nepos, prodigus.*

Progenero, as, avi, atum, are. zeugen, gebähren. *Usus.* Aquilæ columbam non progenerant. V. *Genero.*

Progenies, ei, f. Leibes-Frucht, Geschlecht. *Syn.* Proles, genus. *Epi.* Divina, optima, tanta. *Usus.* Veteres se progeniem deorum dicebant,

Progigno, is, genui, genitum, ere. gebähren, erzeugen. *Syn.* Procreo, gigno.

Prognatus, a, um. erzeugt. *Syn.* Natus. V. *Filius.*

Prognosticon, ci, n. eine Anzeigung künfftiger Dinge. *Syn.* Conjectura, signum, rei futuræ divinatio. V. *Divinatio.*

Progredior, eris, gressus sum, gredi. fortgehen. *Syn.* Progressionem, *vel* progressum facio, procedo; serpo.)(*Regredior.* *Adv.* Impune, longius, sensim, pedetentim, nusquam paullulum. *Phras.* *Longius, quam voluissem, progressus sum*, ich bin weiter, als ich willens war; fortgeschritten. Eo accessi, unde receptum vix habeo; latius opinione evagatus, elatus sum. Cancellos quos mihi ipse circumdedi, egressus sum: lineas trans-

transii, transilii. V. *Proficio.* *Usus.* Multorum dierum iter jam progressus. Quo pervenire potuit hominis furor, progressus est. Progredi in virtute.

Progressio, onis, f. Fortgang. *Syn.* Progressus. *Epi.* Admirabilis. *Usus.* Progressionem ad virtutem ajunt fieri, non item levationem vitiorum.

Progressus, us, m. Fortgang. *Syn.* Progressio, processus. *Epi.* Firmus, præceps, constans. *Phras.* 1. *Progressu temporis,* mit der Zeit. Progrediente ætate; processu ætatis; procedente tempore. 2. *In tanto progressu rerum,* bey so glücklichen Zustand der Sachen. In tanto impetu cursuque rerum; tam secundis omnibus; tam læta in re; rebus tam belle fluentibus; tum cursum res tenerent suum. V. *Status, successus.* *Usus.* Qui rerum causas, earumque progressus sciunt. Magnos in studiis progressus fecit; à progressu arcere.

Proh! O! *Usus.* Pro scelus!

Prohibeo, es, ui, itum, ere. verhüten, verbiethen. *Syn.* Inhibeo, veto, impedio, interdico, intercludo, excludo, obsto, non permitto. *Adv.* Acriter, diutius, omnino, neque semel, sed sæpius, maxime. *Phras.* *Nihil hominem prohibebit quin insanire pergat,* nichts wird den Menschen von seiner Raserey abhalten. Non religio, quam nullam habet, non verecundia à furore acerbit; non magnitudo pœnæ à maleficio submovebit; nihil furentis impetum continebit. V. *Coërceo, cohibeo, refreno.* *Usus.* 1. Aditu, provinciâ, sepulturâ aliquem prohibere. 2. *Arceo, submoveo, repello,* abhalten, abtreiben. Vim hostium ab oppido, ignes à navibus, à tectis fures prohibere. 3. *Tueor,* beschützen. Aliquem injuria, periculo, conviciis, calamitate prohibere.

Projectio, onis, f. das Auswerffen der Arme. *Syn.* Porrectio. *Usus.* Projectio brachiorum.

Projectus, a, um. hingeworffen, weggeworffen. *Syn.* Abjectus, porrectus. *Usus.* 1. Brachium projectum. Cum esset projectus inhumatus. Urbs in altum projecta. Insula in portus ostium projecta. 2 *Impudens, profligatus, contumax,* keck, vermessen. Projectus ad audendum. Projecta audacia. Projecta & effrenata cupiditas. V. *Audax.*

Projicio, is, jeci, jectum, ere. wegwerffen. *Syn.* Rejicio, expello. *Adv.* Foras. *Usus.* 1. Quando tandem hanc pestem urbs evomet, forasque projiciet? *Negligo, amitto,* vernachläßigen, verschertzen. Se, libertatem ac vitam projicere. 3. *Abjicio,* zu Füssen werffen. Se ad pedes alicujus projicere. 4. *Proripio,* aus dem Staub machen. Quæ libido se non proripiet ac projiciet? V. *Abjicio.*

Proin, proinde, derohalben. *Syn.* Itaque. *Usus.* Proin aut exeant, aut quiescant. Proinde bonô animo sis. Proinde, ut se res habuerit. Proinde, quasi isti aliter sentiant.

Prolabor, eris, psus sum, labi. niederfallen. *Syn.* Delabor, corruo, ruo. *Adv.* Longius. *Usus.* 1. Timore prolabi. 2. *Venio, accedo,* kommen, gerathen. Libenter ad eum sermonem delapsus sum. V. *Labor.*

Prolapsio, onis, f. das Fallen. *Syn.* Lapsus, lapsio. *Usus.* Viam tam lubricam vix sine lapsione conficies.

Prolato, as, avi, atum, are. aufschieben, verzögern. *Syn.* Procrastino, differo, longius duco. *Usus.* Illud malum sustentando & prolatando vix opprimi potest. V. *Differo.*

Prolatio, onis, f. Verschiebung, Verzögerung; Beybringung. *Syn.* Dilatio. *Usus.* 1. Judicii prolationem impetravit. 2. *Commemoratio,* Erzehlung. Exemplorum prolatio fidem facit. V. *Mora.*

Prolecto, as, avi, atum, are. hervor locken. *Syn.* Allecto, allicio. V. *Allicio.*

Proles, is, f. Kind, Leibs-Frucht. *Syn.* Progenies, soboles. *Epi.* ferrea.

Proletarius, a, um. gemein, schlecht. *Syn.* Vilis, plebejus. *Usus.* Sermo proletarius. V. *Tenuis, ignobilis.*

Prolixe, freygebig, willfährig. *Syn.* Large, liberaliter, cumulate. *Usus.* Id mihi prolixe pollicitus est & promissis prolixe celeriterque stetit.

Prolixus, a, um. willfährig. *Syn.* Liberalis, benignus. *Usus.* 1. Animus, natura prolixa, benefica. 2. *Facilis, expeditus,* leicht, fertig. Cætera spero tibi omnia prolixa fore. V. *Longus.*

Prologus, i, m. Vorrede. *Syn.* Præfatio, exordium.

Proloquor, eris, locutus sum, loqui. heraussagen. *Syn.* Profiteor, loquor. V. *Loquor.*

Proludo, is, lusi, lusum, ere. ein Versuch-Spiel thun. *Syn.* Speciem exhibeo. V. *Præludium.*

Proluo, is, ui, ere. waschen, begiessen. *Usus.* Vino se proluit.

Prolusio, onis, f. Versuch-Spiel. *Syn.* Præludium, proëmium.

Proluvies, ei, f. Wust, Unflath; Wasser-Ergiessung. *Syn.* Eluvies, eluvio. *Epi.* Mira. *Usus.* Mira Romæ proluvies, magna vis aquæ.

Promereor, eris, meritus sum, eri. verdienen, *Syn.* Mereor. *Adv.* optime, V. *Mereor.*

Promeritum. i, n. Verdienst. *Syn.* Meritum, beneficium. *Epi.* Universum, majus. V. Meritum.

Promineo, es, ui, ere. hervorgehen. *Syn.* Projicior, emineo. *Usus.* Tecti pars projecta, quæ prominet. A tota acie prominens. Id factum in memoriam ac posteritatem prominebit.

Promiscue, ohne Unterschied. *Syn.* Sine discrimine. *Phras.* *Omnes promiscue cæsi,* sie seynd alle ohne Unterschied erschlagen worden. Nullum ætatis discrimen ira fecerat in cædibus; promiscua omnis ætatis ordinisque cædes facta est; modum ira non habuit promiscue in omnes versa. Sævitum in omnes nullô discrimine; ferrum effugere nemo potuit; non ætas, non sexus quemquam victoris iræ subduxerat; non ætatis, non sexus verecundia à belli injuria quemquam prohibuit; ne imbelli quidem ætati temperatum. *Usus.* Promiscue & communiter datum. Poterunt iis uti promiscue.

Promiscuus, a, um. vermischt. *Syn.* Mistus, confusus, incertus. *Usus.* Connubia, cædes promiscua. Divina atque humana promiscua habere.

Promissio, onis, f. Verheissung, Zusage. *Syn.* Pollicitatio. *Epi.* Perniciosa. *Usus.* Promissione auxilii aliquem solari. V. *Promissum.*

Promissum, i, n. Zusage, Versprechen, Verheissung. *Syn.* Fides, receptum, *Epi.* Uberius, majus, Promissa cruenta, tetra, scelerata, Diis hominibusque invisa, nec diuturna; nec salutaria, honesta, integra, gloriosa, plena lætitiæ, plena pietatis, firma, certa, rata, inutilia, multa. *Phras.* 1. *Volo, ut promissa serves,* ich will, daß du dein Versprechen haltest. Volo ut stes promissis; fidem exsolvas; fidem tuam liberes; promissa solvas, exsolvas; promisso satisfacias; solvas quod promisisti; re præstes, quæ pollicitus es; velim, ut cum tuis verbis facta consentiant; promissa tua exitus confirmet; persolvas, dependas, quod promisisti. 2. *Dabo operam, ut promissis faciam satis,* ich werde sehen, daß ich meinem Versprechen ein Genügen thue. Dabo operam, ut præstem fidem meam? ut fidem tibi probem meam, fidem non deseram; fidei ne desim; ut exequar, efficiam, quod promisi; promissa præstem, promissa exitu, confirmem; ut à meis verbis exitus non dissentiat; ut verba res confirmet; ut à promissis pactisque ne discedam. 3. *Turpe est promissa non servare,* es ist schändlich, sein Versprechen nicht halten. Fidem, promissa fallere; frangere promissum, fidem; mutare fidem; à pactis promissisque discedere, recedere; fidem deserere; fidei deesse; inania, irrita promissa reddere; fraude liberare animum nolle. *Usus.* Cæsar multa multis promissa fecit. Promissa suis tenetur. Multi ab eo promissa repetunt, exigunt, flagitant, expetunt. Promissa servabo, solvam, exsolvam, persolvam; promissa efficiam; promisso satisfaciam.

Promitto, is, misi, missum, ere. verheissen, versprechen, zusagen. *Syn.* Polliceor, spondeo, recipio, promissum, facio, fidem meam obligo; profiteor, paciscor, offero, defero, constituo. *Adv.* affirmata, quasi Deo teste, bene, benignissime, exploratius, honeste, honorifice, large, liberalissime prolixe alicui, separatim, prompte. *Phras.* 1. *Promisit mihi omnia,* er hat mir alles versprochen. Oneravit me ingentibus promissis; dextram fidemque dedit; auctor fuit, nihil mihi quod in rem meam fit, defuturum; aureos, montes mihi pollicitus est. 2. *Hoc tibi sancte promittere possum nulla in re me tibi defuturum,* dieses kan ich dir versprechen, daß ich mich überall um dich werde annehmen. A me omnia in te studia atque officia, quæ quidem ego præstare potero, velim expectes. Præsto me tibi semper fore existimes, planeque tibi persuadeas, velim. Hoc tibi confirmo ac re præstabo, nullum me studii aut officii genus, quod in rem tuam sit, vel quod ad laudem dignitatemque tuam pertinere videatur, ullo esse locô prætermissurum. Siquid valebo, valebo tibi. Fidem do, nihil in te studii, nihil officii, quo e re tua sit desiderari me passurum. V. *Polliceor.* *Usus.* 1. Quod promitto, præstabo. Prolixe de sua voluntate polliceri. Alicui ad cœnam promittere. 2. *Alo,* wachsen lassen. Barbam promittere.

Promo, is, prompsi, promptum, ere. hervorbringen. *Syn.* Profero. *Usus.* Pecuniam ex ærario, vestem ex armario, libros è bibliotheca promere. Animus sem-

semper ex se aliquid premit, quod delectat.

Promontorium, ii, n. Vorgebürg, Berg, so ins Meer hinaus gehet. *Syn.* Mons in mare prajectus; lingua in altum excurrens.

Promoveo, es, movi, motum, ere. befördern. *Syn.* Proveho, perduco. *Phras.* 1. *Multos promovit ad honores,* er hat viele zu Ehren-Stellen befördert. Ad dignitates perduxit; ad honores extulit honoribus auxit, ornavit; ad maxima fastigia provexit; multis hunc fortuna dedit amplificatorem dignitatis suæ. Multi ejus opera crevère; in altiorem locum ascendére; altiorem dignitatis gradum ejus beneficiô consecuti sunt; per eum in amplissimum locum pervenêre; in altissimo gradu positi sunt; evolarunt ad summum gradum; ad honores ejus opera processere; in principum dignationem venêre; ejus gratiâ ad id fastigii sunt extracti; ab humili ordine ad sublimen gradum promoti; ad magna & honorata ministeria, ejus suffragatione producti; in magnum fastigium emersere; eo magnitudinis processere. 2. *Ad summam dignitatem promotus est,* er ist zur grösten Würde erhoben worden. Honoribus longissime processit; ex infima fortuna ad summum fastigium provectus est; è tenebris extractus, ac in lucem famamque provectus est; secundo cursu ad summum fastigium evectus est; in summo fastigio positus est; eo magnitudinis processit, quæ omnium temporum dignitatem ac gratiam antecederet; ex infima fortuna crescendi occasionem nactus, gradum ad summa quæque fecit. V. *Gradus, Dignitas, Honor.* *Usus.* Sedulo movens sese, nihil promovet.

Prompte, hurtig. *Syn.* Alacri animo, sine cunctatione.

Promptus, a, um. fertig, bereit, hurtig. *Syn.* Paratus, expeditus, alacer, hilaris, ardens, erectus: expositus. propositus, in promptu. *Adv.* Æque. *Phras.* 1. *Promptus sum ad te juvandum,* ich bin gantz willig und bereit, dir zu helffen. Aderit opitulandi studium, quod in te semper habui; omnis cunctatio aberit, ubi studii in te locum mihi aliquem esse intellexero; ipsum nomen amicitiæ mirabilem mihi alacritatem addet ad te omnibus in rebus juvandum. Quæ mihi animi incitatio, atque alacritas est innata, ea amicitiæ studio incensa, prompta tibi est, & expedita. 2. *Res in promptu est.* die Sache ist schon bey der Hand. Res ad manum est; sub manum est; in manu est. *Usus.* Prompta & parata in respondendo celeritas, ad jocandum hilaritas. Ore ac vultu alacri ac prompto intueri. Quod animo sentio, & vultu, & lingua promptum habeo, wie mir im Hertzen ist, so ist mir auf der Zunge. Promptissimus homo, & experiens. V. *Paratus, expedio.*

Promulgatio, onis f. Ausruffung, Kundmachung. *Epi.* Nefaria, fatidica. *Usus.* Leges promulgatione latæ, antequam scriptæ.

Promulgo, as, avi, atum, are. ausruffen, kund machen. *Syn.* Edo, prodo, publice propono. *Adv.* Nominatim, publice, separatim. *Usus.* Rogationem, legem promulgare. De salute alicujus, vel honore, de constituendo imperatore promulgare.

Promulsis, idis, f. ein Tranck aus Honig gemacht. *Syn.* Potio mulsi condita.

Promus, i, m. ein Speiß-Meister. *Syn.* Cellarius, qui cellæ præest.

Pronepos, otis, m. Ur-Enckel.

Pronominatio, onis, f. Vor-Wort. *Tropus Rhetoricus.*

Pronunciatio, onis, f. das Aussprechen, die Aussprache. *Syn.* Prolatio; propositio legis. *Epi.* Dulcis, vera & falsa. *Usus.* 1. Nondum lege & pronunciatione damnatus. 2. *Oratorum minus moderandi vocem,* die Aussprache eines Redners. Quis cantus moderatæ orationis pronunciatione dulcior? 3. *Dictum, enunciatio,* Ausspruch. Omnis pronunciatio aut vera, aut falsa est. V. *Pronuncio.*

Pronunciator, oris, m. ein Aussprecher. *Epi.* Grandis, sincerus. *Usus.* Thucydides pronunciator sincerus.

Pronunciatum, i, n. Ausspruch *Syn.* Effatum, axioma.

Pronuncio, as, avi, atum, are. aussprechen, öffentlich heraussagen. *Syn.* Dico, edico; lingua nuncupo, litteras appello. *Adv.* Amplius, memoriter. *Phras.* *Orator is egregie pronunciat,* dieser Wohl-Redner hat eine stattliche Weise in der Aussprache. Orator eximia est in dicendo pronunciatione; sonus in illo dulcis, litteræ nec expressæ putidius, nec oppressæ. Non exprimit litteras putidius, nec obscurat negligentius. Verba non exiliter exanimata exeunt, non inflata & quasi anhelata gravius; sonus vocis, & appellandarum suavitas litterarum gratiam di-

dicentis augent, Lenis appellatio litterarum, & emendata, cum suavitate vocum explanatio quid leporis habeant, in nullo magis, quàm in illa cernitur. Sonô vocis utitur ita rectô & simplici, ut nihil ostentationis aut imitationis afferre videatur; verba dicentis sic expressa sunt, ut suis litteræ quæque sonis enuncientur. *Usus*. Memoriter multos versus pronunciare. Pugnam in posterum diem, victorum nomina, militibus certa præmia pronunciare.

Pronus, a, um. vorwärts geneigt, und gebogen. *R.* *a* πρηνής, *Dor.* πρανής. *Syn.* Flexus, inclinatus.)(*Supinus*. *Usus*. Motus corporis pronus. V. *Inclino*.

Procemium, ii, n. eine Vorrede. *Syn.* Exordium, principium orationis. *Epi.* Novum, mercenarium. *Usus*. Longum, & altè petitum, procemium. Exordium habet procemium & insinuationem.

Propagatio, onis, f, Fortpflantzung. *Syn.* Procreatio, amplificatio. *Usus*. Propagatio imperii, vitæ temporis, miseriarum.

Propagator, oris, m. Fortpflantzer. *Syn.* Amplificator.

Propago, as, avi, atum, are. erweitern, fortpflantzen. *Syn.* Profero, prôduco, amplifico, dilato. *Phras.* *Malum latius propagatur*, dieses Ubel breitet sich weiter aus. Mali contagio latiùs in dies serpit; plures jam imperii provinciæ mali contagione contaminatæ sunt; patet id mali genus latiùs, quàm credi possit; ad plures reipubl. partes pertinet, manat, vulgatur, disseminatur in dies latiùs, & corroboratur; alpes ascendit, provincias non jam finitimas, se remotissimas occupat ac invòlvit. V. *Contagio*. *Usus*. Vitam propagare victû ferinô. Gloria ejus latissimè propagata est. Ad memoriam propagandam, & posteritati prodendam. V. *Amplifico*.

Propago, inis. f. ein Reben-Schos. *Syn*, Vitis ad sobolem suppressa.

Propalàm, öffentlich. *Syn.* Palàm, in aperto, in propatulo. V. *Palàm*.

Propatulus, a, um. öffentlich, fund, offenbar. *Syn.* Apertus, *Usus*. In propatulo, more ferarum vivere.

Propè, nahe darbey. *Syn.* Propter, juxta.)(*longè, procul, remotè*. *Phras.* *Hostis propè est*, der Feind ist gantz nahe. Haud procul abest; in ipsis propè portis est; in conspectu est; in foribus est; tergo imminet; vix teli jactum abest; modicis spatiis distat; cervicibus incumbit; supra caput est; in propinquo est. V. *Vicinus*. *Usus*. 1. Propè urbem, ripam. Propiùs à me abest. Propiùs urbem movere castra. 2. *Penè, ferè, propemodum, quasi*, fast, beynahe, schier. Propè centum annos natus. Ille, propè dicam, insanit. V. *Propemodum*.

Propediem, ehester Tagen, ehestens. *Syn.* Brevi. *Usus*. Propediem te videbo. V. *Brevi*.

Propello, is, puli, pulsum, ere. fort treiben. *Syn.* Impello, propulso. *Adv.* Paullum remis. *Usus*. Hostium impetum; navem remis propellere. V. *Pello*.

Propemodùm, fast, beynahe, schier. *Syn.* Propè, ferè. *Phras.* *Acies nostra propemodum in fugam versa est*, unser Kriegs-Heer ist fast in die Flucht gerathen. Haud procul abfuit, quin terga verteret nostra acies; nihil propiùs factum est, quàm ut in pedes se conjiceret acies tota; jam in eo res erat, ut in fuga ubi pretium poneret acies nostra; accisæ res erant; inclinata res erat, vix ut sustineri jam posses, quin effusam in fugam convertetur miles noster; jam ad fugam spectabant omnia. *Usus*. Propemodùm manère in instituto meo mihi videor. V. *Penè*.

Propendeo, es, endi, sum, ére. vor sich hangen; geneigt seyn. *Syn.* Inclino, incumbo aliquò animum inclino. *Phras.* *Omnes eò propendebant*, alle waren dahin geneigt. Sententiæ omnium eò inclinabant; inclinabat animus; mente atque animô in eam partem trahebantur. Naturali quôdam studiô, naturæ inductû eam partem sequebantur, in eam partem præcipites erant. V. *Inclino*. *Usus*. Summa voluntatis inclinatione ad nos propendet. Quocunque incubuerint ac propenderint, impellam.

Propensè, mit geneigtem Willen. *Syn.* Ex animo, libenter, sponte, summa voluntate.

Prropensio. onis, f. Zuneigung, guter Wille,

Wille. *Syn.* Inclinatio voluntatis, proclivitas. *Usus.* Summa in virtutem, aut vitia propensio. V. *Inclino.*

Propensus, a, um. geneigt, günstig, wohl zugethan. *Syn.* Proclivis. *Usus.* Ad lenitatem, misericordiam natura propensus. Sua sponte ad dicendum propensus. Sua sponte ad dicendum propensus. V. *Inclino, Propendeo.*

Properantia, æ, f. Eilfertigkeit, Eile. *Syn.* Properatio.

Properatio, onis, f. Eile, das Eilen. *Syn.* Festinatio.

Properè, in aller Eile, unverzüglich. *Us.* Properè se recepit.

Propero, as, avi, atum, are. eilen. *Syn.* Festino, accelero, celeritate utor, maturo. *Adv.* Magnopere, necessariò, protinùs, vehementer. *Phras.* 1. *Properandum est domum*, man muß nach Hauß eilen. Accelerandus gradus est; ventis remisque in patriam iter maturandum; omni festinatione domum properandum; quantum accelerari potest, iter maturandum est; cursû magis quam itinere modò domum contendendum est; præcipitandum iter est; festinatio, celeritas in repetenda patria adhibenda est; maturatò opus est. 2. *Hæc properans scripsi*, dieses habe ich in der Eile geschrieben. Præproperâ festinatione hæc exaravi; a properatò opere hæc in chartam conjeci; quod ad alia festinaret animus, ista deproperavi summa festinatione. 3. *Non potui meliùs scribere, quia properandum erat*, weil ich eilen müssen, habe ich es nicht besser schreiben können. Festinatio curam exemit nitidiùs scribendi; festinantius scribendum erat, quàm ut opera pingendis litteris dari posset. Otii tantum non erat; non vacabat tantum boni temporis, ut non vacillantes interdum litterulæ, aut minùs compositæ exirent. *Usus.* Remis & velis in patriam properare. Sive retardabis sive properabis. V. *Festino.*

Propino, as, avi, atum, are. zutrincken, zu trincken geben. R. προπίνω. *præbibo.* *Syn.* Trado, effero.

Propinquitas, tis, f. Verwandtschafft, Nähe. *Syn.* Agnatio, conjunctio sanguinis affinitatis necessitudo: vicinitas.)(*longinquitas.* *Epi.* Maxima pia. *Usus.* 1. Pietate propinquitas colitur. Cum illo maximis vinculis cognationis & propinquitatis conjunctus. 2. *Vicinitas*, Nahe. Municipium propinquitate finitimum.

Propinquo, as, avi, atum, are. nähern, näher kommen. *Syn.* Accedo propiùs, propinquior fio. V. *Propè.*

Propinquus, a, um. der nahe ist. *Syn.* Vicinus, proximus, finitimus, citimus, cognatus, necessarius.)(*longinquus.* *Phras.* 1. *Domus propinqua foro est.* das Haus ist nahe an dem Platz. Foro imminet; in conspectu fori est; haud longè abest à foro; à foro paucis vix passibus recedit. V. *Vicinus, Prope.* 2. *Propinquis abundas*, du hast viel Anverwandte. Propinquis & affinibus flores; à propinquis optimè paratus, munitus es; cum multis tibi conjunctio sanguinis intercedit; multos habes conjunctione sanguinis devinctos; multi sunt cognationis, propinquitatis ac necessitudinis vinculis tecum conjuncti; quorum cognatione teneris, multi sanè sunt, & illustres; quos sanguine conjunctos habeo, populus sunt. V. *Cognatus, affinis.* *Usus.* 1. *Loco, intervallo, spatio vicinus*, nahe dem Orte nach. Propinqui horti & finitimi. 2. *Tempore*, der Zeit nach. Propinquam mortem denunciat. 3. *Cognatione, amicitiâ, propinquitate conjunctus*, verwandt. Arctior colligatio est propinquorum. 4. *Naturâ proximus*, ähnlich Natur halber. Gravi propinquum est inflatum.

Propior, oris, g. c. näher. *Syn.* Arctior, junctior, interior. *Usus.* Omnibus sua pericula propiora videntur, quam aliena. Causa fuit propior, & exitû similior. Propior est ejusdem generis, nationis, linguæ societas, arctior interiorque conjunctio eorum, qui ejusdem sunt civitatis.

Propitio, as, avi, atum, are. versöhnen, begütigen. *Syn.* Propitium reddo, placo. V. *Placo.*

Propitius, a, um. günstig, gnädig. *Syn.* Secundus, præsens.)(*Infestus, iratus.* *Us.* Ita mihi omnes deos propitios velim. V. *Benevolus, Placatus.*

Propola, æ, m. Fürkäuffer. *Syn.* Qui mercatur a mercatoribus, quod statim vendat.

Propono, is, posui, positum, ere. vortragen, vorstellen, vorlegen. *Syn.* Pono, ante oculos mihi constituo. *Adv.* Breviter, paullò post, vehementer, aliquando tandem, amantissimè quid, fidissimè quid. *Phras.* 1. Ni-

1. *Nihil mihi præter salutem & libertatem reipublicæ proposui*, ich habe mir nichts anders vorgenommen, als das Heyl und die Freyheit des gemeinen Wesens zu erhalten. Nihil mihi deliberatius est, quàm salutem reipubl. tueri; hoc unice intendo, hoc unum institui; me in hoc studium præclarè confirmavi; hoc unum destinatum habeo; hoc unum prosequi in animo est; certum mihi est, & deliberatum; hoc totis animis imbibi; fixum hoc est in animo & destinatum, quem ad defendendam reip. libertatem impetum cepi, prosequar. Curas meas omnes ad communem omnium libertatem intendi; ad libertatem reip. meas cogitationes omnes contuli. Nihil aliud à communi libertate quæsivi; nihil præter communem libertatem curavi, spectavi, secutus sum; præter libertatem reipubl. proposita mihi res nulla fuit; ad hoc animum retuli meum; hoc spectabat animus; ad hoc consilia, cogitationes, totamque mentis aciem direxi. 2. *Propone tibi sæpiùs imaginem patris tui*, stelle dir selber öffter das Bildniß deines Vaters vor Augen. Pone tibi ob oculos; statue, constitue tibi ob oculos, ante oculos, imaginem patris tui; illam tibi in mente atque oculis defige; subjice sub oculos, sub aspectum, imaginem patris tui; versetur sæpè ob oculos imago clarissimi patris tui; obversetur oculis; ante oculos versetur. 3. *Proposui mihi firmiter*, ich habe mirs fest vorgenommen. Constitui mecum; in animum induxi; apud animum statui; animum induxi; in animo est; deliberatum habeo; id certum mihi obstinatumque est; fixum mihi destinatumque in animo est; obstinavi animô; ratum fixumque est, certum mihi est; sententia stat. V. *Statuo*, *Constituo*. 4. *Proponam rem omnem populo*, ich werde die gantze Sache dem Volck vortragen. Ad populum feram; cum populo communicabo; populum de re tota certiorem faciam; populum de re tota edocebo. *Usus*. Ediscendum aliquid publicè proponere. Ab eo, quod tibi proposueris, minùs aberrabis. Propone tibi duas leges, idque contemplare animô, quod oculis non potes. Qui leges scribunt, utilitatem sibi reipubl. proponere debent. Rei alicujus imaginem & memoriam sibi proponere.

Proportio, onis, f. Verhältniß gegen einander, durchgängige Gleichheit. *Syn*. Comparatio. *Usus*. Quod aër aquæ, hoc aqua terræ proportione reddit. Habent hæ lineæ proportionem & comparationem, quam habent centum ad sexaginta. Peræqua proportio, quòd omnes partes inter se cum quodam lepore consentiant. *Proportionaliter*, *vulg*. gleicher Maaß nach. *Lat*. pro rata parte.

Propositio, onis, f. Vortrag, davon man handeln will, ein vorgenommener Spruch. *Epi*. Ampla & splendida, infirma, perspicua. *Usus*. Hujus vitæ propositio cogitatioque.

Propositum, - i, n. Vorhaben, Vorsatz. *Syn*. Mens, consilium, scopus, proposita ratio; susceptum consilium, institutum. *Pras*. *Propositum meum non mutabo*, ich werde mein Vorhaben nicht ändern. Non mutabo institutum meum; perstabo in proposito; manebo, permanebo in suscepto consilio; tenebo, servabo institutum meum: à proposito nec latum unguem discedam; perficiam, quod animô intendi; destinata exequar; nunquam ego me à suscepto consilio, à sententia depelli, dimoveri patiar; retinebo, quam proposui, firmitatem animi, nec latum unguem à proposito deflectam. V. *Cogitationum scopus*, *Opinio*, *Sententia*. *Usus*. A proposito declinare & deflectere sententiam; egredi, aberrare à proposito, von seinem Vorhaben abweichen. Permanere in proposito, susceptoque consilio, auf seinem Vorhaben bleiben. Nullâ re à proposito deterreor, sich nicht abschrecken lassen. Ad propositum redire, reverti, wiederum auf sein Vorhaben kommen. V. *Propono*, *Consilium*.

Propositus, a, um. vorgesetzt, ausgesetzt. *Syn*. Destinatus: expositus, objectus. *Usus*. Hoc mihi in omni vita propositum est. Omnibus fortunæ telis proposita est vita nostra.

Proprætor, oris, m. Land-Vogtey-Verweser. *Syn*. Cum Prætoris potestate missus.

Propriè, eigentlich. *Syn*. Privatim.)(*Communiter*, *publicè*, *promiscuè*. *Usus*. 1. Quod me amas, tibi commune est cum multis; quod ipse amandus es, propriè tuum est. 2. *Ad rem, legitimè. verè*, eigentlich zur Sache, wahrhafftig. O hominem nequam! nihil enim magis propriè dicere possum.

Proprietas, atis; f. Eigenschafft. *Syn*. naturæ vis, natura propria. *Usus*. Singularum rerum proprietates & naturæ.

Proprius, a, um. eigen. *Syn.* Singularis, peculiaris: germanus, legitimus. *Adv.* Maximè. *Phras.* 1. *Laus ea tibi propria est*, dieses Lob gehöret dir eintzig und allein zu. Hujus gloriæ socium habes neminem; id quantum est, totum tuum est; nihil sibi ex ea laude decerpere quisquam potest; nemo se in societatem ejus laudis, in communionem ejus gloriæ offerre potest; hoc tibi præcipue à natura datum est; est ea laus singularis planè & domestica, quæ à te orta, te unô nititur. 2. *Consulatus non tuum, sed familiæ proprium decus est*, die Burgermeister-Würde ist nicht deine, sondern deines adelichen Stammes Ehre. Consulatus honorem non tibi, sed familiæ debes. Ad familiam tuam, non ad te pertinet, quidquid id splendoris est ex consulatu; non hoc tu tibi, sed familia tibi tua præstitit. *Usus.* 1. Artis maximè proprium est, creare & gignere. 2. *Legitimus, germanus, certus*, eigenthümlich. Certa & propria rei nota. Nomen, vocabulum rei proprium. 3. *Constans*, beständig. Illud perpetuum ac proprium manebit. 4. *Mancipatus*, leibeigen. Domini proprius, non usû tantùm & fructû, sed mancipiô & nexû.

Propter, wegen. *Syn.* Ob, pro. *Phras.* 1. *Non propter quæstum id egi*, das habe ich nicht Gewinns halber gethan. Non quæstûs causa, non lucri nomine ea feci. Ea in re non cupiditati serviebam; non aucupabar utilitatem; non tam de mea re solicitus, nec tam ad spem mercedis, quàm ad fidem & officium attendebam. Non avaritiâ, nec studiô aliô id officium tibi præstiti; lucri ergò nunquam me huc demissurus eram, amicitiæ id dederam, quidquid à me præstitum est. Ut ea præstarem, non quæstû ducebar, movebar. 2. *Unus propter alterum flebat*, einer weinte wegen des andern. Alter de altero flebat; alter alterius vicem mœstus ac solicitus in lachrymis jacebat; materia luctûs alter alteri extitit; lachrymas alter alteri impendit. 3. *Propter acceptam injuriam alteri semper erat infensior*, er war ihm wegen erlittener Beleidigung allezeit auffätzig. Per causam acceptæ injuriæ, ab acceptâ injuria; ex injuriæ recentis sensu, per memoriam acceptæ injuriæ semper infensiorem gerebat animum. *Usus.* 1. Propter reliquæ ætatis peccata pœnas persolvo. Legibus propter metum parere. Tironem propter humanitatem ejus amo. 2. *Propè, juxta*, neben. Propter flumen ambulare.

Propterea, darum. *Syn.* Ideò, idcirco, ex eo, ea re. *Usus.* Atque hæc propterea dixi.

Proptera, quòd, darum, daß. *Syn.* Ob eam rem, quòd; ob eam causam: quòd; eô nomine, quòd. *Usus.* Etsi hæc consolatio sera est propterea, quòd &c.

Propudium, ii, n. Scheusaal. *Syn.* Res pudenda. *Usus.* Propudium illud, ac portentum. V. *Probrum.*

Propugnaculum; i, n. Vestung, Bollwerck. *Syn.* Locus munitus. *Usus.* Leges propugnacula sunt, & muri, & præsidia tranquillitatis publicæ. Propugnaculum opponere, objicere; dejicere; propugnaculis urbem defendere. Adjutoria senectutis & propugnacula præparare,

Propugnatio, onis, f. Schutz, Vertheidigung. *Syn.* Defensio. *Epi.* Perpetua.

Propugnator, oris, m. Beschützer, Verfechter. *Syn.* Defensor. *Epi.* Accerrimus, communis libertatis, studiosissimus, levior, timidior. *Usus.* Communis libertatis propugnator acerrimus. V. *Defensor.*

Propugno, as, avi, atum, are. verfechten, beschützen. *Syn.* Defendo, pugno)(*oppugno.* *Adv.* Acerrimè. *Phras.* *Patriam fortiter propugnavit*, er hat das Vaterland tapffer verfochten. Acerrimus patriæ propugnator ac defensor fuit; acerrimum se patriæ libertatis defensorem præbuit, præstitit, ostendit. Hostibus patriæ sæpè suum corpus opposuit, objecit; pro patria pugnavit strenuè & summâ cum fortitudinis laude. Multa ille prælia pro patria sustinuit; vires omnes ad salutem patriæ contulit; pro salute patriæ defendenda nullum laborem, nullum capitis discrimen defugit. *Usus.* Bestiæ pro partu suo acerrimè propugnant. Pro salute alicujus propugnare.

Propulsatio, onis, f. das Antreiben, Verjagen. *Syn.* Depulsio.

Propulso, as, avi, atum, are. abtreiben; vertreiben. *Syn.* Repello, arceo, depello, propello. *Usus.* Injuriam a se, impetum inimicorum, frigus & famem propulsare. V. *Pello*, *arceo.*

Propylæum, i, n. Vorhof. *Syn.* Vestibulum, *Epi.* Præclarum.

Proquæstor, oris, m. der die Einnehmer Stell vertritt. *Syn.* Quæstoria potestate præditus.

Prora, æ, f. der Vordertheil des Schiffs. *Syn.* Anterior pars navis. *Usus.* In navigio latera, carina, prora, puppis.

Prorepo, is, repsi, ere. fortkriechen. *Syn.* Ultra repo.

Proripio, is, ripui, reptum, ere. sich geschwind davon machen. *Syn.* Repente me subduco. *Adv.* Repente se, undique se. *Usus.* E curia se proripuit, ejecit. V. *Prodeo, fugio, evado.*

Prorogatio, onis, f. Aufschub, Verschub. *Syn.* Prolatio. *Usus.* Utar unius diei prorogatione.

Prorogo, as, avi, atum, are. verlängern, verschieben. *Syn.* Produco, profero, extraho, propago, differo. *Usus.* Imperium alicui, provinciam prorogare. V. *Differo.*

Prorsus, gäntzlich, gantz und gar. *Syn.* Penitus, plane, omnino, omni ex parte, usquequaque, funditus, radicitus, sine ulla exceptione.)(*Nulla ex parte.* *Usus.* Prorsus non est dubium. V. *Plane, omnino.*

Prorumpo, is, rupi, ruptum, ere. herfürbrechen. *Syn.* Erumpo. *Usus.* Prorumbet hominum audacia. V. *Impetus, Erumpo.*

Proruo, is, rui, rutum, ere. verwüsten, niederwerffen. *Usus.* Pars vallum vellere, pars aggeres proruere, pars fossas explere.

Prosapia, æ, f. Geschlecht, Stamm. *Syn.* Genus, stirps. V. *Genus.*

Proscenium, ii, n. Vorgerüst auf den Schau-Platz. *Syn.* Locus ante scenam.

Proscindo, is, scidi, scissum, ere. zerspalten. *Usus.* Terram aratro proscindere.

Proscribo, is, psi, ptum, ere. öffentlich anschlagen, ins Elend jagen. *Syn.* Proscriptionem facio, publico. *Usus.* Familia Catonis tota proscripta est. V. *Exilium.*

Proscriptio, onis, f. Verschickung ins Elend. *Syn.* Damnatio, publicatio. *Epi.* Acerbissima, infortunata, mediocris, nova & multo crudelior, præclara, irrita. *Usus.* Ferre, tacere, instaurare proscriptionem de capite & bonis civium. V. *Exilium.*

Proscriptus, a, um. öffentlich feil geboten. *Syn.* Publicatus, neci addictus, in exilium actus. V. *Exul.*

Prosemino, as, avi, atum, are. aussäen. *Syn.* Procreo. *Usus.* Multæ familiæ Philosophorum à Socrate proseminatæ. V. *Semino.*

Prosequor, eris, secutus sum, sequi. nachfolgen, begleiten, anthun. *Syn.* Sequor insequor, subsequor, persequor. *Adv.* Longius. *Usus.* 1. Discedentem lachrymis, animo, corpore, copiis prosecutus est. Aliquem benevolentia prosequi. Bona existimatio eum usque ad rogum prosecuta est. 2. *Orno, afficio,* zieren, anthun. Plausu aliquem, officiis alicujus memoriam prosequi. Vehementioribus aliquem verbis prosequi. 3. *Ago, tracto, exequor,* abhandlen, fortsetzen. Non id prosequor longius. Laudes clarorum virorum prosequi. Jus suum prosequi, *vel* exequi. 4. *Comitor,* begleiten. Mirabilis eum civium benevolentia prosecuta est. V. *Sequor.*

Proserpo, is, ere. hervorkriechen.

Prosilio, is, ui, *vel* ii, ire. hervorspringen. *Syn.* Exsilio, prorumpo. V. *Erumpo.*

Prospecto, as, avi, atum, are. hinaussehen. *Syn.* Prospicio, specto.

Prospectus, ûs, m. das Aussehen. *Syn.* Locus editus, & apertus ad prospiciendum: specula. *Epi.* Præclarus, pulcherrimus. *Phras.* 1. *Prospectum impedire,* das Aussehen verhindern. Obstruere luminibus; prospectui officere; officere luminibus. 2. *Pulcherrimus est prospectus,* es ist ein überaus schönes Aussehen. Locus, unde liber prospectus oculorum, etiam quæ procul recessere, emetiri possit; unde omnis ora maris, late patente ex tam alto jugo prospectu, oculis subjicitur. *Usus.* Nescio, an magis tumulis, & prospectu, an ambulatione delecter. Prospectu in agrum capto.

Prospeculor, aris, atus sum, ari. vorher ausspähen. *Syn.* Speculor. *Usus* Ad locum castris capiendum, prospeculatum misit.

Prosper, ra, um. glücklich. *R. ex* Pro & Spero. *Syn.* Secundus, felix, ad voluntatem fluens. *Usus.* Cum prospero fortunæ flatu utatis. Prospera, æquabilis perpetuaque fortuna; vitæ sine ulla offensione cursus prosperrimus. V. *Felix.*

Prospere, glücklich, nach Wunsch. *Syn.* Feliciter. *Usus.* Omnia tibi prospere cedent, evenient, procedent.

Prosperitas, tis, f. Wohlstand, Glückseligkeit. *Syn.* Res secundæ, felicitas, secundus fortunæ status, prospera fortuna; vitæ sine ulla offensione cursus prosperrimus.)(*Adversæ res, fortuna sinistra.*

Usus. Imbroborum prosperitates, & secundæ res. V. *Felicitas, fortuna, bona.*

Prospicio, is, spexi, spectum, ere. vorsehen, voraussehen. *Syn* Prævideo, præsentio: consulo, provideo. *Adv.* Æque, alte, ante, inposterum, longe, multo, ante, multum. *Phras. Suis commodis prospexit*, er hat schon für seinen Nutzen gesorget. Commodis suis serviit, consuluit naviter; ex re consultavit sua, res suas meliusculas fecit; constabilivit res suas naviter; auxilia suis rebus undique circumspexit. V. *Consulo.* *Usus.* 1. Animo, conjectura longe ante futuram reipublicæ tempestatem prospexi. 2. *Consulo*, Vorsehen thun. Famæ, sociis, vectigalibus prospicite. V. *Prævideo, Provideo, Consulo.*

Prosterno, is, stravi, stratum, ere. zu Boden schlagen, oder werffen. *Syn.* Abjicio, affligo, ad casum do, perdo, obtero, perverto. *Phras. Gigantem prostravit*, er hat den Riesen zu Boden geschlagen. In spatium ingens ruentem porrexit corporis molem; ad terram dedit; in terram statuit; ad terram afflixit. V. *Dejicio.* *Usus.* Hostem prosternere. Perfringere ac prosternere omnia. Prosternere ac obterere malevolorum obtrectationes. Abjicere & prosternere se ad pedes, & supplicare alicui. V. *Sterno.*

Prostibulum, i, n. eine gemeine Hure. *Syn.* Scortum.

Prostituo, is, ui, utum, ere. öffentlich feil bieten. *Syn.* Corporis potestatem promiscue facio, corpus vulgo. *Usus.* Pudicitiam prostituere. *Prostituere se vulgo*, sich selbst zu Schanden machen. *Latine*; Os præbere ad contumeliam.

Prosto, as, iti, are. hervorragen, hervorstehen.

Prosum, prodes, fuit, prodesse. nützlich oder vorträglich seyn. *Syn.* Proficio, utilitatem *vel* fructum affero; præsidio sum; juvo. *Adv.* Admodum, multum facetiis; necessario, posterius, vehementer. *Phras. Multum mihi prodest*, es nutzet mir viel. In rem meam est; è re mea est; in rem mihi est; multum affert, habet commodi. V. *Utilis.* *Usus.* Nec sibi, nec aliis prodest.

Protego, is, texi, tectum, ere. beschützen, beschürmen. *Syn.* Tueor, defendo, tutor. *Phras. Homo nequam à principe protegitur*, dieser Böswicht wird von einem Fürsten beschützet. Latet sub umbra magni Principis, latet in præsidio & tutela; hominem nefarium magnus Princeps tutum præstat; nequam homo in tutela est Principis, qui ejus capitis custodiam nunquam dimittit; præsidio homini nequam, est nomen viri Principis. V. *Tueor.* *Usus.* Jacentem & spoliatum protegere.

Protendo, is, di, sum, ere. hervorstrecken. *Syn.* Prorogo. *Usus.* Comitia in alterum mensem protendimus.

Protero, is, trivi, tritum, ere. zertreten. *Syn.* Conculco.

Proterve; muthwillig, freventlich. *Syn.* Superbe, fidenter. *Usus.* Proterve loqui.

Protervitas, atis, f. Muthwille, Frevel. *Syn.* Petulantia. V. *Petulans.*

Protervus, a, um. frech, muthwillig. *Syn.* Petulans, audax. V. *Petulans.*

Protinus, alsobald. *Syn.* Statim. *Usus.* Protinus Romam perge. V. *Statim.*

Protraho, is, xi, ctum, ere. hervorziehen. *Syn.* Traho. *Phras. Prælium in noctem protrahere*, die Schlacht in die Nacht hinnaus ziehen. Prælium in noctem conjicere; in noctem deducere; extrahere diem pugnando; prælium in noctem protendere. V. *Mora.*

Protrudo, is, si, sum, ere. hervorstossen. *Syn.* Impello, propello.

Proturbo, as, avi, atum, are. wegtreiben. *Syn.* Repello. *Usus.* Hostem telis missilibusque proturbare. V. *Pello.*

Provectus, a, um. fortgeführt. *Syn.* Natu grandior. *Usus.* 1. Non admodum grandis natu, sed tamen ætate provectior. 2. *Progressus*, fortgeschritten. Longius, quam valuissem, provectus sum.

Proveho, is, xi, ctum, ere. fortführen. *Syn.* Produco, promoveo. *Adv.* Longius, paullo longius, multum, nec ita multum. *Usus.* Res nostræ ad optatum exitum provehuntur. Populari aura lætissime provehitur. Navis in portum provehitur. V. *Progredior.*

Provenio, is, veni, ventum, ire. herauskommen. *Syn.* Exorior, venio. *Usus.* Nec, quid proventurum sit, provident.

Proventus, ùs, m. das Einkommen, jährliche Gefälle. *Usus.* Calamitatum & miseriarum proventus. Superioris anni proventus. Fructus prædiorum ac proventus. V. *Reditus.*

Pro-

Proverbium, ii, n. ein Spruchwort. *Syn.* Adagium. *Epi.* Contritum vetustate, sermone, verum & vetus, laudatum vulgare, commune. *Phras. Vetus est proverbium:* Summum jus, summa injuria, es ist ein altes Spruchwort ꝛc. Vetus verbum est; in proverbii consuetudinem venit; tritum sermone, decantatum, contritum vetustate proverbium est; jactatum vulgò proverbium est; proverbii locum obtinet; in proverbio est; in proverbium abiit; vulgo dici solet; vulgò dicitur: Summum jus, &c. ùt ajunt, quemadmodum ajunt, quomodo ajunt, quod vulgò dici solet, ut in proverbii locô dicitur. *Usus.* Vetus laudatumque proverbium est; res est in communibus proverbiis versata.

Providentia, æ, f. Vorsichtigkeit, Behutsamkeit. *Syn* Numen, divinum imperium, consilium, prudentia, cura, gubernatio, administratio. *Epi.* Diligens & solers, divina, victrix & moderatrix. *Phras. Divinâ providentiâ mundus regitur,* die Welt wird durch die göttliche Vorsicht regieret. Æternæ mentis numine atque consiliô universa pariter & singula gubernantur. DEI nutû atque potestate summa pater & ima administrantur. Res omnes cœlesti dispensatione temperantur. Interest rebus humanis cœleste numen. DEI immortalis nutù atque consilio omnia geruntur. DEO res humanæ curæ sunt. Commoda vitamque omnium tuetur æternæ mentis numen. Terras & maria contemplatur DEUS, rerumque omnium curam agit. Idem rebus humanis consulit non modo universis, sed singulis. V. DEUS. *Usus.* Providentia est, per quam futurum videtur, antequam eveniat. DEI providentia mundus, ùt constitutus est, ita regitur & administratur. V. *Prudentia.*

Providenter, vorsichtiglich. *Usus.* Ratio providentissime constituta.

Provideo, es, di, sum; ere. vorsehen, vorausſehen. *Syn.* Prospicio, consulo, medeor: prævideo, præsentio, præcaveo. *Adv.* Antè, diligenter, divinitus, in posterum, longissimè, magnopere multum, publicè, sapienter, vehementer, benè, fortuito, nihil. *Phras. Ego inimicorum insidias satis provideo,* ich sehe die Nachstellung meiner Feinde wohl vorher. Insidias inimicorum prope perspicio, odoror, cerno, intelligo, prævideo, cognosco, sentio, non me latet, fugit, fallit, præterit, quid insidiarum mihi paretur; obscuræ mihi non sunt, clam mihi non sunt, quas inimici in me comparant insidias. Quos mihi laqueos tendant video, novi, didici, comperi, detexi. Quæ inimici mei moliuntur adversum me, mihi ignota minimè sunt. mihi patent, aperta sunt, liquent, me imprudente non fiunt; explorata mihi sunt ista, comperta, certa, nota, clara, manifesta, perspicua, apprimè cognita. *Usus.* 1. Providere saluti; incommodis mederi. 2. *Provideo, præsentio,* vorausſehen. Rebus è sententia paratis, compositis, provisis. In posterum providere. 3. *Præcaveo,* voraus verhüten. Antè animus occupatur iracundiâ, quàm providere potuerit. V. *Prospicio.*

Providus, a, um. vorsichtig, behutsam. *Syn.* Providens, cautus, multum in posterum providens, sagax, prospiciens. *Phras. Sapientes providi sunt,* die Weisen seynd vorsichtig. Sapientiâ præditi res futuras, ùt præsentes, intuentur; tanquam oculis cernunt; longè in posterum prospiciunt; conjecturâ res futuras assequuntur; ea, quæ impendent, tanquam ex aliqua specula prospiciunt. Sapientibus rerum omnium summa cautio est atque provisio. V. *Prudens. Usus.* Homo animal naturâ providum, sagax. Natura solers, providaquè utilitatum omnium. V. *Prudens.*

Provincia, æ, f. Landschafft. *Syn.* Regio bellô occupata: munus, partes. *Epi.* Aliena, annua, antiquissima, fidelissima, proxima, apta, explicata, aptissima, aquaria, citerior, clarissima, corruptior, cuncta, egregia, expeditissima, fidelis & amica, fructuosissima & opportunissima, non tam gratiosa & illustris, quam negotiosa & molesta, infesta alicui, legatoria, levis atque inops, libera à prædonibus, locuples, referta, vetus, longa, maxima, misera, perdita, nuda, officiosa, ornata, pacata per se & quieta, afflicta, plena laboris, periculi, detrimenti, propinqua, recens, salva, splendida, suburbana, plena optimorum sociorum, tribunitia, triumphalis, uberrima, vectigalis, urbana. Provinciæ consulares, dignissimæ aliquo, finitimæ, frumentariæ, novæ, gravissimæ, prætoriæ, totæ. *Usus.* 1. Provinciam obtinere consulari imperio. 2. *Transl. Munus, partes, negotium, labor, opera, opus,* Amt, Geschäfft, Arbeit, ꝛc. Provinciam sibi *deposcere,* Amt begehren. Provinciam alicui aliquam decernere, dare, tribuere, conferre; provinciæ aliquem præficere, Amts-Verwaltung auftragen. Provinciam capere, accipere, habere, sustinere, obtinere, gubernare, administrare, obire, Amt verwalten. Provinciam deponere; provinciâ se abdicare; Amt ablegen. Provinciam alicui abrogare, ein Amt nehmen. In provincia versari, in einem Amt

oder

oder Verwaltung seyn. Provinciam finire, das Amt enden.

Provincialis, e. zur Vogtey gehörig. *Usus.* Viri negotia, hospitia provincialia.

Provisio, onis, f. Vorsehung, Fürsehung. *Syn.* Remedium, cautio. *Usus.* 1. Horum incommodorum summa cautio est, atque provisio, ne nimis citò diligere incipiamus. 2. *Præsensio*, Vorsehung. Multùm potest provisio animi & præparatio ad minuendam dolorem.

Provocatio, onis, f. Ausforderung, Beruffung auf etwas. *Usus.* Provocatio patrona illa civitatis, ac vindex libertatis. Ad populum provocatio esto.

Provocator, oris, m. Ausforderer.

Provoco, as, avi, atum, are. ausfordern, aufforderu, sich beruffen auf jemand. *Syn.* Lacesso, voco, tento.)(*Respondeo. Adv.* Vehementer. *Phras.* 1. *Ad certamen provocavit*, er hat ihn auf einen Streit herausgefordert. Ad pugnam lacessivit; magnâ verborum contumeliâ ad pugnam evocavit, excivit; in certamen poposcit. 2. *Provoco ad tribunos*, ich beruffe mich auf die Zunfftmeister. Tribunos appello; tribunis disceptatoribus uti volo. *Usus.* Aliquem ad pugnam provocare. Injuriis aliquem provocare. Ad Catonem provoco.

Provolo, as, avi, atum, are. hervor fliegen. *Usus.* Ingenii clamore in locum aliorum ante signa provolant.

Provolvo, is, volvi, volutum, ere. niederwerffen. *Usus.* In mediam viam aliquid provolvere. Ad genua, ad pedes alicujus se provolvere.

Prout, wie dann. *Syn.* ùt; perinde, ùt. *Usus.* Prout res tulerit, agam. Pro re natâ, prout res postulabit; consilium capiam.

Proximè, unlängst, jüngsthin. *Syn.* Nuperrimè, postremò, paulo antè, nuper admodùm; in proximo. *Usus.* 1. Litteras, quas ad te proximè. 2. *Valde, prope*, sehr nahe. Quam proxime hostem castra ponit. Equites ad senatorem quam proximè accedunt.

Proximus, a, um. der näheste.)(*maxime remotus. Usus.* 1. *Ratione temporis*, der Zeit nach. Consul anno proximo. 2. *Ratione loci*, dem Ort nach. Proximus Pompejo sedebam. 3. *Ratione dignitatis, meritorum &c.* der Würde oder Verdiensten nach. Eques senatori dignitate proximus. V. *Vicinus.* In proximo ædes conducere. Proximus à postremo, *penultimus, vulg.* der Vorletzte.

Prudens, tis, *g. o.* klug, vorsichtig. *R. contract. ex* Providens. *Syn.* Prudentia præditus, sapiens, multarum rerum peritus; magni usus, magni consilii. *Adv.* Satis superque. *Phras.* 1. *Vir prudens est*, es ist ein kluger Mann. Et animo & consilio paratus; sapientia præditus propè singulari; quo consideratiorem vix reperias; ad perspicienda incommoda ac pericula insigni prudentia; qui consilio plus quam fortunæ confidat; qui prudentia, tanquam divinatione quadam utatur; qui considerate facias omnia: sagax & cordatus; in existimando solers admodum ac prudens; consideratus idem, ac ab ingenii acumine judiciique vi commendatus. 2. *Esne prudens?* bist du gescheid? Mentisne te compotem esse dicam? mentene consistere; mente ego constare te credam? an ratione uteris? an sanum est consilium? an satis à temeritate remotum? consilione, ac ratione satis firmatum est, quod moliris? pectus tibi ego sapere existimem? *Usus.* Vir peracutus, gravis. & ad consilia prudens. V. *Provideo, sapiens, sapienter.*

Prudenter, klug, vorsichtiglich. *Syn.* Sapienter, providè. *Phras. Prudenter agendum est*, man muß vorsichtig handlen. Consilio & ratione agendum; rationi hic dandus locus est; rationi parendum, obediendum; magna circumspectione hic utendum est. *Usus.* Multa prudenter prævisa. V. *Sapienter.*

Prudentia, æ, f. Klugheit, Vorsichtigkeit, Weißheit. *Syn.* Sapientia, consilium, ratio: intelligentia, mentis acumen, vis eximia mentis. *Epi.* Civilis, communis, domestica, dulcis alicui, eximia, fidelis, grata, valdè grata, non indiserta, mediocris, moderatrix eloquentiæ, náturalis quædam, perspicua, præstans; non præstans; sed propè vulgaris & communis, simillima rerum omnium, singularis, summa, tanta, vacua, vetus illa & excellens. *Usus.* Prudentia in delectu bonorum & malorum cernitur. Prudentia in judicando & differendo. Hoc sentire prudentiæ est; facere fortitudinis. V. *Consilium, sapientia, Providentia.*

Pruina, æ, f. Reiff. *R. q.* πρωΐνη, matutina, *quod mane cadat*; *vel q.* Perurina, *a* peruro, *quod gramina perurat. Usus.* Aqua nive pruinaque concrescit. Obrigescere pruina.

Prurio, is, ire. beissend oder juckend seyn. *Usus.* Animus mihi prurit.

Psallo, is, ere. auf Saiten spielen. *Syn.* Fidibus cano, lyram pulso. *Hinc* Psaltria.

Pseudothyrus, i, m. eine verborgene Thüre. *Syn.* Posticum: janua in aversa parte domus. *Usus.* Voluptates non janua, sed pseudothyro intromissæ.

Puper, eris, g. o. mannbar, erwachsen. *Syn.* Adolescens. *Usus.* Ad puberem ætatem. Nemo puber tum fuit, qui arma non caperet.

Pubertas, tis, f. Alter von dem 14. Jahr, Mannbarkeit. *Syn.* Pili, qui primi puberibus efflorescunt.

Pubes, is, f. Mannbarkeit, junge Mannschafft. *R.* ab ἥβη. *Usus.* Pupe tenus. Omnis Italiæ pubes.

Pubesco, is, ere. mannbar werden. *Syn.* Adolesco. *Usus.* Cum primum pubesceret Hercules, in solitudinem abiit.

Publicanus, i, m. Zöllner. *Syn.* Qui vectigal exercet & exigit. *Epi.* Paullo cupidior, fortissimus, maximus, novus, afflictus, amantissimus alicujus, non firmus, alicui amicissimus, levis in exigendis vectigalibus, miser, molestus. *Usus.* Ordo publicanorum.

Publicatio, onis, f. öffentliche Einziehung der Güter. *Syn.* Proscriptio bonorum.

Publicè, öffentlich. *Syn.* Palàm, vulgo.)(*privatim.* *Phras.* *Res publicè gesta*, die Sache ist öffentlich geschehen. Res in oculis omnium; ante oculos; in luce, in publico; palam populo; in propatulo; propalam gesta. V. *Conspectus.*

Publico, as, avi, atum, are. die Güter öffentlich einziehen. *Syn.* Proscribo, præconi subjicio. *Phras.* *Publicare bona alicujus*, die Güter einziehen, und öffentlich feil bieten. Addicere bona in publicum; hastam ponere; hastæ subjicere; præconi, *vel* præconis voci bona subjicere; facere bonorum proscriptionem; venditionem indicere; sub corona vendere. *Usus.* Agros, domum publicare.

Publicus, a, um. gemein, öffentlich. *Syn.* Communis. *Phras.* 1. *Prodire in publicum*, unter die Leute kommen, sich öffentlich sehen lassen. In concionem populi prodire; in publicum cœtum prodire; in solem ac pulverem procedere; in civium conspectu, in luce habitare; velut in theatro versari; in foro versari. 2. *In publicum consulere*, öffentlich seine Meynung beybringen, ferre, proferre, quæ in rem communem sint, in medium conferre; in medium consulere, quid optimum factu reipublicæ. 3. *Tune in publico comparere audes?* darffst du dich wohl unterstehen, öffentlich zu erscheinen? Tu lucem aspicere audes? Tu in foro, tu in urbe, tu in civium conspectu obversari audes? Quæ ista est audacia, in publicum procurrere, obsidere vias, occurrere in triviis, forum premere, in oculis habitare? Includi te domi, carere publico, lucem non aspicere te oporteret. *Usus.* Proponere epistolam in publico; de publico stipendium statuere; de publico est elatus, auf gemeiner Stadt Ausgaben begraben werden.

Pudens, tis, g. o. schamhafftig. *Syn.* Verecundus. *Usus.* Est in eo liberale ingenium, pudens, pudicum.

Pudenter, züchtiglich, schamhafftig. *Syn.* Verecundè. *Usus.* Pudenter vivere, pudenter appellare aliquem & rogare.

Pudet, uit. sich schämen. *Syn.* Pudore afficior, erubesco. *Adv.* Sero & nequicquam. *Phras.* 1. *Pudebat eum plura proloqui*, er schämte sich, etwas mehrers vorzubringen. Erubuit ora vestra; pudor eum penè subrustious, ne plura diceret, deterruit, absterruit; ne pluribus ageret, verecundia impediebatur; pudore fractus, confectus, victus conticuit; plura dicendi verecundia fuit; verecundiâ motus, præpeditus, deterritus plura non addidit. Tot hominum conspectus ruborem ei incussit, loquendi verecundiam attulit; timentem jam, & sui vix compotem pudor quidam obstupefecit. 2. *Reputantem ista pudere cœpit*, da er sich erinnerte, fieng er sich an zu schämen. Reputantem ista verecundia cepit; animum verecundia subiit; reputanti ista jam dudum pudor versabat animum; reputantem ista pudor facinoris angebat, nec aut vultum erigere, aut loqui jam sustinebat, facinoris recordatio verecundiæ fuit; plura meminisse rubori fuit; facti recordatio hominem in ruborem dedit. 3. *Nullius te rei pudet*, du schämest dich keines Dinges mehr. Os dudum perfricuisti; perfrictæ frontis es; pudorem omnem abjecisti, exuisti, abstersisti; quidlibet audendi nulla tibi jam verecundia; quæ jam tanta est magistratuum autoritas; quæ verecundiam tibi imponat? quæ te res, quis pudor à licentia revocet? Pudor omnis jam dudum exulat; pudorem vivendi licentia excussit; pudorem omnem non tam dimisisti, quam ejecisti. V. *Impudens*, *Impudentia.* *Usus.* Sunt homines, quos infamiæ suæ neque pudeat, neque tædeat. Quem non pudet, hunc pœna dignum censeo.

Pudicitia, æ, f. Schamhafftigkeit. *Syn.* Pudor. *Epi.* Aliena, summa. *Usus.* Parcat juventus pudicitiæ suæ, ne spoliet, expugnet, eripiat alienam. Hunc nec pudicitia a cupiditate revocavit. Erubescunt pudici etiam loqui de pudicitia. V. *Verecundia.*

Pudicus, a, um. schamhafftig, keusch. *Syn.* Verecundus, castus, homo virginali verecundiâ, pudentissimus & optimus. *Usus.* Domus pudica. V. *Verecundus.*

Pudor, oris, m. Zucht, Schamhafftigkeit. *Syn.* Verecundia, rubor, ingenuitas, integritas, molestia.)(*Petulantia, protervitas.* *Epi.* Honestus, mirificus, moderator cupiditatis, periculosus, singularis, subrusticus, summus. *Usus.* Pudor est moderator cupiditatis; ornamentum florentis ætatis. Si non famæ pudor, supplicii metus te absterreat. Pudorem dimittere. V. *Modestia, Verecundia.*

Puella, æ, f. Mägdlein, Jungfräulein. *Syn.* Virgo, muliebris sexus liberi.

Puer, eri, m. Knab, Bube. *Syn.* Puerulus, filius; infans: servus. *Epi.* Acerbus, carus & jucundus, clarus & nobilis; conscius, egregius, fatuus & non gravis, non continens festivus, formosus, non grandis, humanissimus, infans, insignis, miser, modestissimus, suavissimus, nobilis, optimus, parvulus, parvus, patrimus, matrimus, prætextatus, pulchellus, pulcherrimus, sapientior, suavis, amens alicujus, supplex, teter & fœdus. Pueri delicati, festivi, formosi, ingenui, meritorii, lepidi, regii, symphoniaci, venales. *Phras.* *A puero*, von Jugend auf. A teneris unguiculis, ab ineunte ætate; a primis temporibus ætatis nostræ; inde usque a toga purâ; ab incunabulis; jam inde usque a pueritia; a parvo; a puero parvulo; ab adolescentulo; ab adolescentia; ab ineunte adolescentia; a prima adolescentia; a primo tempore ætatis; ab ineunte pueritia, a primo tempore adolescentiæ; a teneris; a pueris; a parvis; a primæ ætatis initio. *Us.* His pueris nihlil potest esse festivius. Infirmâ ætate puer, imbecillâque vi mentis. Artes, quibus a pueris dediti fuimus.

Puerilis, e. kindisch. *Usus.* Ætas, exercitatio, delectatio, species puerilis.

Pueriliter, kindischer Weise. *Syn.* Stultè.

Pueritia, æ, f. Kindheit. *Syn.* Primum tempus ætatis, ætas puerilis prima ætatula, ætatis tirocinium, pueriles anni. *Epi.* Extrema, iners, petulans. *Usus.* A pueritia mihi cognitus es. V. *Puer.*

Puerus, i, m. Knäblein, gar kleines Kind. *Syn.* Pusio.

Pugil, is, m. Kämpffer, Fechter. *Syn.* Atleta. *Epi.* Olympionices, cupidus olympiorum, inexercitatus.

Pugilatio, onis, f. Fechten, Kämpffen. *Syn.* Pugilum exercitatio. *Usus.* Pugilatio, luctatio.

Pugio, onis, f. Dolch, Stoß-Degen. *R. à Pungo.* *Syn.* Gladius brevis, sica. *Epi.* Cruentus, plumbeus, præsens, stillans.

Pugna, æ, f. ein Streit, Schlacht, Gefecht, Treffen. *R. à* pugnus: *veteres ante armorum usum pugnis certabant.* *Syn.* Prælium, certamen. *Epi.* Acerrima, calamitosa, equestris, gladiatoria, incredibilis, mala, navalis. Pugnæ innumerabiles, maximæ, præclarissimæ, mirificæ, pedestres. *Phras.* 1. *Pugnam indicere in certum diem* den Tag zur Schlacht bestimmen. Certum pugnæ diem constituere; pronunciare prælium in certum diem. 2. *Ad pugnam elicere hostem*, den Feind zur Schlacht herauslocken. Ad pugnam evocare; ad prælium, pugnam elicere; tumultuoso & minaci genere pugnæ hostem excire; hostem prælio lacessere; pugnam, prælium ciere. 3. *Pugnam tentare*, sich in eine Schlacht einlassen. Prælio belli fortunam reperiri; pugnæ copiam & potestatem hostibus facere, ire in pugnam; certamen tentare, experiri; dimicationem subire; pugnam subire; aleam universi certaminis adire, subire; in certamen descendere; certamen inire; rem prælio committere. 4. *Pugnam ordiri*, die Schlacht anfangen. Pugnam capessere, manus conserere; certamen contrahere; armis congredi; prælium inire, incipere, conserere; in prælium ruere, ad certamen copias agere; signa conferre; arma conferre. 5. *Pugnam facere*, eine Schlacht halten. Acie decernere, dimicare acie; æquo campo, collatisque signis certare; prælium facere, edere, committere; decertare prælio; prælio contendere; confligere; pugnam facere, committere; pugnam edere; ad manus venire; armis contendere, disceptare. 6. *Pugnis minoribus præludere*, kleine Scharmützel halten. Parva, sed frequentia certamina serere, conserere, facere, miscere; parvis certaminibus in summam totius spei proludere; levia prælia facere; procursationes leviaque certamina inire; parvulis præliis, minutis, præliis, pugnâ velitari; procursationibus cum hoste contendere, concurrere, discrimen universi belli experiri. 7. *Pugnam decretoriam facere*, *vulg.* eine Haupt-Schlacht liefern. In discrimen summæ rerum pugnare; ad univer[illegible] rei dimicatio-

cationem venire; ab ultima spe dimicare; in summam totius speciei decertare; aleam universi certaminis jacere, subire; discrimen universi belli uno prælio facere. 8. *Pugna jam incipit*, die Schlacht fängt sich schon an. Hæret jam acies collato pede; undique jam pugna se movet; certamen accenditur, contrahitur; exardescunt prælii initia. 9. *Pugna adhuc anceps est*, die Schlacht ist noch gar zweifelhafft, Communis adhuc Mars est belli, & fortuna necdum discrimen facit, quâ datura sit vires; Marte adhuc incertô & dubiâ victoria pugnatur; pugna utrinque æquis adhuc stat viribus; æquo adhuc Marte nusquam inclinante victoriâ dimicatur; æquatum omnium periculum, æquata dimicatio; pari adhuc Marte certatur; æquô prælio concurritur, disceditur. 10. *Pugna quæ jam paulo erat lentior, iterum ingravescebat*, die Schlacht, die schon allgemach abnahm, gieng wiederum aufs neue an. Pugna, quæ jam laxabatur, senescebat, remittebat, iterum recruduit, exarsit; renovatum, redintegratum, restitutum est prælium. V. *Certamen, prælium*. *Us.* Pugnæ locum quærere. Pugnam ciére. Ad pugnam procedere. In pugnam procurrere. Pugnam pugnare, eine Schlacht liefern. Pugna laxata est, remisit, inclinata est, senuit, die Schlacht hat nachgelassen. Pugnam extendere, extrahere; noctem conjicere; in noctem deducere, die Schlacht spät hinaus ziehen. Pugnam detrectare; pugnam aliis delegare, & eventum in virtute aliena ponere, sich in die Schlacht nicht einlasse. A pugna suos prohibere, continére, cohibere, seine Soldaten von der Schlacht zurück halten. Pugnam iterare, die Schlacht wiederholen. Pugnam nox diremit, die Nacht hat dem Streit ein Ende gemacht. Pugna superiorem discedere, überwinden. Æquo Marte è pugna discedere, mit gleichem Glück die Schlacht enden. Pugnâ prælio inferiorem discedere; adversum prælium facere, überwunden werden. Denuò in pugnam succedere, sich wiederum ins Treffen wagen.

Pugnaciter, streitbar. *Syn.* Pertinaciter. *Usus.* Pugnacissimè defendere suam sententiam.

Pugnator, oris, m. Kämpffer, Fechter. *Epi.* Maximus, consideratus, lentus. *Usus.* Fortissimi quique pugnatores cecidere.

Pugnax. acis, *g*, *o*, streitbar. *Syn.* Bellicosus, pertinax. *Usus.* Centurio pugnax & lacertosus. Oratio pugnax & contentiosa. Perpugnax in disputando.

Pugno, as, avi, atum, are. streiten, kämpffen, fechten. *Syn.* Dimico, certo, depugno, congredior: contrarius sum. *Adv.* Acriter, apertissimè, cominùs in acie, contrà magnopere mirabiliter, mirifice, periculosà, simulatè, vehementer, verè. *Phras.* *Pugnatum est accerime*, man hat sehr scharff gestritten. Tumultuoso & minaci pugnæ genere exercitus hostis, cui potiùs, in aciem descendere visum, quàm inclusus de tectis mœnibusque decertaret; manus consertæ cominùs cum hoste, signa collata, tandem ad universæ rei dimicationem ventum est: pugnam capessivere duces, suisque ipsi corporibus miscuère certamina; jam ad manus ad gladios, ubi Mars est atrocissimus, ventum; aliquoties æquô campô, collatisque signis certatum; infestis semper cuspidibus, infestis animis concursum; anceps prælium multos utrinque, & fortissimum denique absumpsit. Ubi ferrô decernere visum, coorti omnes in pugnam, equestri inprimis prælio contendere: descensum deinde in aciem, signisque collatis justo prælio per multas horas pugnatum: peditum ibi acies ingenti vi conflixit, desideratis hostium quinque facile millibus, quos cruenta ex pugna sustulit. Procursationes primùm leviaque certamina vario eventu inita; acie deinde decernere visum, sed inclinante in neutram partem victoria, cruenta pugna denique depugnatum est. Tumultuario prælio ac procursu magis militum, quàm ex præparato aut iussu imperatorum atrox dimicatio fuit; hostes denique ingenti cæde prostrati sunt. V. *Pugna, prælium, certamen, certo*. *Us.* 1. Pacem accipere malui, quàm pugnare. Hæc inter se Stoici cum Peripateticis pugnant. 2. *Curo, contendo*. sich starck um etwas annehmen. Illud pugna & enitere. Hoc non magnopere pugno. 3. *Oppugno, repugno, contrarius sum*, darwider seyn. In oratione tecum pugnas.

Pugnus, i, m. Faust. R. *a* πυγμή. *Usus* Pugnis & calcibus conscindere aliquem. Verbis inter se & pugnis contendere. Pugnis calcibus, morsu, unguibus certare. Pugnis cædere, pectere, contundere, percutere; pugnum in os impingere.

Pulcher, ra, um. schön, fein, wohlgestalt. *Syn.* Formosus, decorus, egregia facie, eximia specie formæ præstantiâ visendus. *Phras.* *Adolescens pulcher est*, es ist ein wohlgestalter Jüngling. Adolescens mira quadam suavitate & lepore; summa formæ dignitate; apta membrorum figura, mira coloris suavitate; insigni venustate & corporis pulchritudine; forma liberali, facie concinna & venusta. Scitus adolescens, & longè festivissimus æqualium. Adolescens erat mira specie;

cie; eximius pulchritudine; formâ excellens; unus ante alios ſpecie ac pulchritudine inſignis: pulchritudine eſt eximiâ; eſt in eo egregia oris vultusque dignitas; formâ præditus eſt præſtanti. Summa eſt in eo ſuavitas oris formæque dignitas; præcipuam laudem habet pulcherrima corporis forma in eo adoleſcente; inter multa alia decora, formæ commendationem habet præcipuum; omnium ætatis ſuæ multô formoſiſſimus. V. *Pulchritudo, Forma.* *Uſus.* Suum cuique pulchrum eſt. Hominem pulchrè nôram tam animô deformem, quam pulchrum corpore. Ne pulchrum te, ac beatum putes.

Pulchritudo, inis, f. Schönheit, feine Geſtalt. *Syn.* Forma, ſpecies oris aut formæ dignitas forma & ſpecies liberalis; venuſtas. *Epi.* Excellens, formæ muliebris eximia, inſatiabilis, mera, recens atque integra, tanta. *Phraſ. Lucretia erat eximia pulchritudine,* Lucretia war von auserleſener Schönheit. Incredibili venuſtate, gratiâ, decore formæ dignitate; belliſſimâ erat ſpecie; efloreſcebat in Lucretia mira coloris ſuavitas candórque eximius; una erat longè ante alias ſpecie ac pulchritudine inſignis; eximia erat corporis ſpecie ac decore; Lucretia forma notiſſima, & caſtimonia matrona; ætatis ſuæ fœminas pulchritudine ſupergreſſa; luculenta ac feſtiva fœmina, & pulchritudinis omnis exemplar erat Lucretia. V. *Forma.* *Uſus.* Pulchritudo corporis, apta compoſitione membrorum movet oculos & delectat. Virtus tantam habet pulchritudinem ac ſplendorem, ut nulla ſpecies excogitari poſſit ornatior.

Pulchrè, ſchön, fein, gar wohl. *Syn.* Bellè, decorè. *Uſus.* Mihi pulchrè eſt. Pulchrè hominem noſco. Pulcherrimè ferre fortunam adverſam.

Pullarius, ii, m. ein Hühner-Hirt, der aus den Hühnern weiſſaget. *Uſus.* Oblata eſt religio pullariorum admonitû.

Pullus, a, um. ſchwartz. *Syn.* Ater, atratus, niger. *Uſus.* Veſtis tota pulla.

Pullus, i, m. das Junge eines Thiers, beſonders der Vögel. *Epi.* Columbinus, milvinus, ſaturi. *Uſus.* Attulit in cavea pullos.

Pulmentum, i, n. Zugemüs. *Syn.* Obſonium.

Plumo, onis, m. Lunge. *Uſus.* In pulmonibus ineſt raritas quædam, & ſimilis ſpongiis mollitudo, ad hauriendum ſpiritum aptiſſima.

Pulpamentum, i, n. ein Lecker-Bißlein. *Syn.* Cibus lautior. *Uſus.* Mihi pulpamentum fames eſt.

Pulpitum, i, n. ein Gerüſt, Bühne, Cantzel, Pult. R. *a* βολβὸς, *eminentia.* *Syn.* Locus ante ſcenam editior, ſuggeſtum.

Puls, tis, f. Brey, ein Mus. R. *a* πόλτος. *Uſus.* Offa pultis.

Pulſatio, onis, f. das Schlagen, Klopffen. *Syn.* Verberatio.

Pulſo, as, avi, atum, are. ſchlagen, klopffen. *Syn.* Verbero, percutio. *Adv.* Vehementiùs, extrinſecus. *Uſus.* Pueri tui modò me pulſabant. Januam pulſare.

Pulſus, ûs, m. ein Stoß, Schlag, das Klopffen. *Syn.* Motus, impulſus agitatio. *Epi.* Advêntitius, alienus, externus, extremus. *Uſus.* Intermiſſo impetu pulsûque remorum. Inanimum eſt, quod pulſu agitatur externo.

Pulverulentus, a, um, ſtaubicht.

Pulvinar, aris, n. Polſter, Haupt-Küſſen, erhabener Ort in den Götzen-Tempeln. *Syn.* Lectus in templo religionis ergò poſitus & diis conſecratus. *Epi.* Sanctiſſimum. *Uſus.* Ad omnia pulvinaria deorum ſupplicatio decreta eſt.

Pulvinus, i, m. Haupt-Küſſen, oder Polſter zum Sitzen. *Uſus.* Sella cum pulvino roſa Melitenſi farto.

Pulvis, eris, m. Staub, Pulver. *Syn.* Trita aridáque terra. *Epi.* Eruditus, multus. *Phraſ. Præ pulveribus videri nihil poterat,* vulg. man hat vor Staub nicht ſehen können. Proſpectum ademerat pulveris nubes; ortus ex diſtantibus locis pulvis, velut nube inducta, omnia oppleverat: pulveris nubes, quæ ad cœlum ferebatur, proſpectum abſtulit; diſcrimen omne ſuſtulit obducta cœlo nubes pulveris, donec rurſum conſideret. *Uſus.* 1. Multus in calceis pulvis. Altior ſublatus pulvis hoſtis adventum indicabat. 2. *Publicum,* öffentlich. Educere orationem ex umbratili exercitatione in pulverem, *id eſt,* in forum & curiam. 3. Pulvis nitratus, Pulver zum Schieſſen.

Pumex, icis, m. Reibſtein, Bimſenſtein, Tuchſtein. *Uſus.* Pumice levi-

levi perpolitum. Aquam è pumice postulare.

Punctim, Stich-weis. *Usus.* Hispani punctim magis, quam cæsim feriunt.

Punctum, i, n. ein Punct, Tüpflein. *Syn.* Lineæ extremum, quod magnitudinem nullam habet: momentum; rationum *vel* quæstionum capita: suffragia. *Usus.* 1. Unô punctô temporis tot cædes editæ. Minimis temporis punctis diligenter utere. Ne punctum quidem temporis oppugnatio respiravit. 2. *Suffragia,* Wahl-Stimmen. Quot in ea tribu puncta tulisti? Punctis singulis honorem colligere. 3. *Capita rationum,* Haupt-Ursachen, oder Schluß-Reden. Minutis interrogatiunculis, quasi punctis conficit, quod proposuit.

Pungo, is, pupugi, punctum. stechen. *Syn.* Ango, molestiam afferro, perstringo, mordeo, stimulo, stimulum admoveo, stimulis fodio; aculeum relinquo in animo. *Adv.* Perleviter. *Usus.* Hunc mihi ex animô scrupulum evelle, qui me dies noctésque stimulat & pungit. Pupugit me tua epistola. Si paupertas momordit, si ignominia pupugit, spes te sustentet.

Punio, is, ivi, itum, ire. straffen. *R. à pœna.* *Syn.* Castigo, plecto, vindico, ulciscor, pœnâ *vel* supplicio afficio; supplicio constringo; animadverto, pœnam sumo; mulctam, pœnam, supplicium irrogo; exemplum in aliquem edo, *Adv.* Crudeliùs, leviùs. *Phras.* 1. *Æquum est, ut judices reos severè puniant.* es ist billig, daß die Richter die Schuldigen scharff abstraffen. Animadvertendum est in homines nocentes; severa sit in nocentes animadversio & castigatio; id agendum est judicibus, ut pœnas à nocentibus severissimas exigant; improborum audaciam judices severissimis pœnis comprimere debent; æquum est, ut judices severa de nocentibus sumant supplicia; ut autóres facinoris ad piaculum noxæ objiciant; ut pœnas à nocentibus petant, expetant, repetant quàm gravissimis afficiant; ut manum admoveant nocentibus, & pœnas ab iis quam severissimas judiciô persequantur. Æquum est, ut judices reos non tantùm verbis castigent, sed mulctâ, vinculis, verberibusque coërceant; severè in nocentes animadvertant; scelera acerrime vindicent; pœnas nocentibus irrogent; pœnas in sontes capiant. 2. *Rei puniantur,* die Missethäter soll man straffen. Rei scelerum pœnas pendant, dependant, persolvant; pœnis legibusque judiciorum teneantur; pœnam habeant sceleribus parem; supplicium de se dent; in pœna sint; pœnas dent suorum scelerum, plectendi, castigandi, male multandi sunt; luant improbi dignas facinoribus pœnas; supplicium persolvant; dignâ eorum factis animadversione afficiantur. 3. *Nondum puniti sunt,* sie seynd noch nicht gestrafft worden. Nondum ad supplicium dati sunt; nondum pœnam suorum facinorum solverunt; nondum severè satis in illos vindicatum; nihil adhuc graviùs in illos consultum; nondum expiata sunt eorum flagitia; nondum pœnam habent noxia capita. 4. *Satis punimur,* wir werden genug gestrafft. Satis pœnarum subimus, suscipimus, ferimus, sufferimus; satis pœnarum damus, habemus; satis superque pœnarum pendimus; satis supplicii innoxiô præbemus sanguine; satis pœnarum est, quod in nos constitutum est. V. *Pœna.* *Usus.* Sontes, maleficium, peccata punire.

Punitor, oris, m. Straffer, Rächer. *Syn.* Ultor, vindex, exactor supplicii.

Pupilla, æ, f. Aug-Apffel. *Usus.* Fœminæ visu nocent, quæ duplicem pupillam habent.

Pupillus, i, m. ein Wayslein. *Syn.* Impuber, qui desiit esse in patris potestate. *Epi.* Infans. *Usus.* Pupillum fraudare, cujus ætatem & solitudinem, etiam si tutores non essent, defendere prætor debuit.

Puppis, i, f. der hintere Theil eines Schiffes. *Syn.* Pars navis posterior.)(*Prora.* *Usus.* Gubernator sedens in puppi. Convertere navem ad puppim.

Pure, rein, sauber. *Syn.* Caste simpliciter, candide. *Usus.* Quiete, pure, eleganter acta ætas.

Purgatio, onis, f. Reinigung, Entschuldigung. *Syn.* Satisfactio, excusatio. *Usus.* Inediâ, purgationibus, vi morbi consumptus. Purgatio est, cum factum conceditur, culpa removetur.

Purgatorium, ii, n. Feeg-Feur. *Phras.* 1. Locus & regio apud inferos, in quo elapsi è corporibus humanis piorum animi, antequàm in beatorum sedes transferantur, salutarium flammarum Ignibus lustrantur & perpoliuntur. Locus expiandis post mortem peccatis destinatus. Animorum vitæ noxas expiantium post mortem sedes. Locus ubi contracta piacula per ignem expiantur à morte. Piacularis animorum carcer. Piacularia demortuorum stativa. Piaculares, purgantes post mortem flammæ. Locus, ubi contractæ per vitam animorum labes acerbâ, sed salutari ex-

piatione absterguntur. Pœnæ piaculares, quas solutæ corporibus animæ luunt, persolvunt. 2. *Liberare animas ex purgatorio, vulg.* Seelen aus dem Feg-Feuer erlösen. Expiatas lustrali igne animas cruciatibus eximere; ex piacularibus ignibus animas ad æterna gaudia transferre; addictos piacularibus flammis animos ad cœlum evehere; animes è piaculari carcere ereptos in libertatem asserere; lustralibus flammis eripere animas, quæ admissas in hac vita noxas illo in igne expiant.

Purgo, as, avi, atum, are. reinigen, säubern. *Syn.* Expurgo: excuso. *Adv.* Diligenter præcipue. *Phras. Purgare, vulg.* purgiren. Humores noxios extrahere, medicamentis abigere, discutere, dissipare; purgatione alvi, alvi ductione uti; purgare alvum, laxare, solvere, mollire; alvum ciere, medicamentis citare, movere. *Usus.* 1. Alvum purgare. Educ tuos tecum, purga urbem. 2. *Excuso, defendo, culpâ libero,* entschuldigen. Purgavit se mihi per litteras de negligentiâ scribendi. V. *Excuso, causor.*

Purpura, æ, f. Purpur, Purpur-Schnecke. R. *a πορφύρα.* *Epi* Demissa ad talos, plebeja, ac pene fusca. *Usus.* Purpurâ fulget. Regali, purpurâ ornatus.

Purpurasco, is, ere. roth werden wie Purpur. *Syn.* Purpureum fieri.

Purpuratus, a, um. mit Purpur bekleidet. *Syn.* Conchyliatus purpurâ ornatus. *Usus.* Illum negnantem, illius purpuratum crederes.

Purpureus, a, um. von Purpur. *Usus.* Vestis, pallium purpureum.

Purus, a, um, rein, sauber. R. *a πῦρ,* ignis, *qui omnia purificat.* *Syn.* Mundus, castus, inviolatus, integer, nitidus.)(*concretus, crassus.* *Usus.* Castus animus & purus, omni admistione corporis liberatus. Mens pura & integra. Aëer tenuis & purus. Nihil in historia dulcius purâ & illustri veritate. V. *Mundus, castus.*

Pus, ris, n. Eyter. R. *a πῦος.* *Syn* Sanies.

Pusillus, a, um. klein, sehr klein. *Syn.* Parvus, brevis. *Adv.* Valde. *Usus.* Pusilla epistola, liber. V. *Parvus.*

Pusio, onis, m. ein kleines Kind. R. *a παις.* *Syn.* Puerulus.

Pustula, æ, f. Blätterlein. *Syn.* Tuberculum in summo cutis nascens.

Putamen, inis, n. eine Schaale, Schelffe *Syn.* Nucis durior cortex.

Putatio, onis, f. das Beschneiden der Bäume, oder Wein-Reben. *Usus.* Putatio vitium & arborum.

Puteo, es, ui, ere. stincken. *Syn.* Male oleo. V. *Fœtor.*

Puteus, i, m. Zieh-Brunn. *Usus.* Haurire aquam de puteo.

Putidè, stinckend, unangenehm. *Syn.* Fastidiose, moleste, inepte, odiose dicere.

Putidus, a, um. stinckend; unangenehm. *Syn.* Odoris mali, male olens, insuavis, molestus, gravis, fastidiosus. *Us.* Hæc molesta fortasse tibi, & putida videntur. V. *Odiosus.*

Puto, as, avi, atum, are. meynen. *Syn.* Reor, sentio, censeo, judico, existimo, æstimo, autumo, mihi persuadeo. *Adv.* Acutè, ad extremum, etiam atque etiam, falso, planè ita, recte, non valde. *Phras.* 1. *Certo putabam,* ich habe gewiß vermeynet. In animum induxi; in ea opinione eram; opinio mea ferebat; ea me opinio tenebat; pro certo habebam; in eam opinionem veni, incidi; in eam opinionem adductus sum; eam opinionem imbibi; eâ opinione imbutus eram; opinio ea insedit animo. 2. *Ut ego puto,* wie ich vermeyne. Ut mea fert opinio; quantum ego quidem assequi judiciô possum; ut ego equidem sentio; quomodo ego quidem existimo; ut est opinio mea; ut ego quidem statuo; ut mihi videtur: quantum conjicio: quantum conjectura consequor. V. *Opinio, judico.* *Usus.* 1. Primum illud debes putare, nihil esse, quod &c. Pro nihilo putare aliquem. Ego te unum plurimi puto. 2. *Discepto,* untersuchen. Rem ipsam putemus. 3. *Ineo, conficio,* Rechnung machen. Putare rationes cum publicanis.

Putrefacio, is, feci, factum, ere. faulend machen. *Syn.* Corrumpo, dissolvo.

Putresco, is, ere. verfaulen. *Usus.* Sui, ne putresceret, anima pro sale data est.

Putridus, a, um. faul, vermodert. *Syn.* Rancidus.

Putris. e. vermodert, faul. R. *a πύθω,* *putrefacio,* *Syn.* Putridus, corruptus.

Putus, a, um. rein, sauber. *Syn.* Purus, sincerus.

Pyxis, idis, f. eine Kramer- oder Apothecker-Büchse. *Usus.* Veneni pyxidem tradere, tenere.

Q.

Quá wodurch. *Syn.* Partim: qui parte *vel* ratione. *Usus.* Quá domini, quá servi. Quâ itineris, quâ navigationis consiliô. Licet mihi vagari, quà volo.

Quacunque, wohinaus, immer. *Usus.* Quacunque velis vagari.

Quadrantarius, ii, m. der auch um einen Heller die verächtlichsten Dienste thut. *Syn.* Qui quadrante nummi meret.

Quadrageni, æ, a. je viertzig. *Usus.* Quadragena millia.

Quadragesima, æ, f. die viertzig-tägige Fasten. Quadraginta dierum solenne jejunium; vernum jejunium; quadraginta dies solennis jejunii; feriæ quadraginta dierum jejuniô nobis statæ ac solennes; feriæ in quas jejunium majus nobis constitutum est; hebdomades, quæ anniversarium Christi morientis memoriam præcurrunt. V. *Jejunium.*

Quadraginta horarum preces, das viertzig-stündige Gebet. Quadraginta horarum comprecatio; preces publicæ coram augustissimo Christi corpore in horas quadraginta indictæ, extractæ; quadraginta horarum supplicatio ad sanctissimum Christi corpus in ara propositum.

Quadrans, tis, m. der Vierte Theil. *Syn.* Quarta pars assis.

Quadratus, a, um. viereckig. *Usus.* Quadrato agmine. Triangula illa Geometrarum & quadrata.

Quadriennium, ii, n. vier Jahr, Zeit von vier Jahren.

Quadrifariam, in vier Theile getheilet. *Usus.* Quadrifariam diviso exercitu.

Quadrigæ, arum, f. vierspänniger Wagen, Wagen mit vier Pferden neben einander. *Syn.* Rheda quatuor equis tracta. *Epi.* Poëticæ, pomeridianæ. *Usus.* Bruti adolescentia per medias laudes, quadrigis vecta.

Quadrigarius, ii, m. Fuhrmann, der mit vier Pferden fährt. *Syn.* Qui quadrigas agitat.

Quadrijugus, a, um. vierspännig. *Usus.* Curru quadrijugô raptari.

Quadrimus, a, um. vierjährig. *Syn.* Quatuor annos habens.

Quadringenti, æ, a. vierhundert. Quadringentesimus, der vierhunderste. Quadringenties, vierhundertmal. Quadringeni, æ, a. je vierhundert.

Quadripartitus, a, um. in vier Theile getheilt.

Quadriremis, e. das vier Ruder hat.

Quadro, as, avi, atum, are. viereckig machen: sich zusammen schicken, und reimen. *Syn.* In quadrum redigo: convenio. *Adv.* Apertè. *Phras.* 1. *Hæc optimè in te quadrant*, dieses schickt sich sowohl auf dich. Hæc in te belle cadunt; ista nullum in hominem aptiùs, quàm in te conveniunt, accidunt. 2. *Calceus quadrat optimè*, der Schuh ist mir recht. Calceus apte ad pedem *vel* optimè convenit. *Usus.* Omnia turpia in hunc hominem quadrant. Hoc ad multa quadrat. V. *Aptus.*

Quadrum, i, n. ein Viereck. *Usus.* Redigere sententias in quadrum numerumque. Arripe in conditam alicujus sententiam & dissipatam, eamque verborum commutatô ordine in quadrum redige.

Quadrupes, dis, *g. o.* vierfüßiges Thier. *Syn.* Bestia. *Epi.* Vasta, multæ. *Usus.* Nihil inter te & quadrupedem interest.

Quadruplator, oris, m. der die Leute vor Gericht angiebt. *Syn.* Index & accusator publicorum criminum cui pars quarta cedit bonorum ejus, quem detulit. *Usus.* Homo omnium quadruplatorum teterrimus.

Quadruplex, icis, *g. o.* vierfach.

Quadruplum, i, n. Vierfacher Theil. *Usus.* Dare judicium in aliquem in quadruplum. Quadrupli condemnari.

Quæro, is, sivi, situm, ere. forschen, suchen, fragen. *R. ex* ἐρέω *vel* ἐπερέω. *Syn.* Scrutor, vestigo, indago, exquiro, requiro, aucupor.)(*Respondeo.* *Adv.* Aliundè, ampliùs, aperte contumeliose, copiosius, curiose de aliquo, diligenter, extrinsecus, falsô, foris, honestè, magnopere, multum diuque, otiose, non proprie, omninò, privatim, procul, rectè, omninò, separatim, sigillatim, subtiliùs, usquequaque. Quæri commodius, comparate, communiter, generatim; obscurè, secretò, simpliciter vehementer. maximè. *Phras.* 1. *Undique hominem quæsivi*, ich habe den Menschen überall gesucht. Hominem oculis quærebam, voce poscebam, scrutatus sum omnia, circumspexi, lustravi, perquisivi omnia, neque tamen vestigium illius ullum apparebat. Defessus sum urbem totam pervestigando; omnia circumcursavi, omnes latebrâs perreptavi, ut hominem reperirem. Multum studii posui in perquirendo homine; quo non ivi, quo non accessi, ut hominem reperirem? Perlustravi omnia, omnes latebras excussi, ut in hominem inciderem.

2. *Quærit ubique gloriam*, er sucht überall seine Ehre. Omnes umbras, falsæ etiam gloriæ consectatur; omnem occasionem consectandæ gloriæ aucupatur; totus est in captanda populari aurâ. V. *Gloria.* *Usus*. 1. Rem mercaturis faciendis honestè quærere. *Interrogo*, *percontor*, *sciscitor*. Multa ex eo quæsivi. 3, *Quæstionem habeo*, gerichtliche Nachfrage thun. More majorum de servis in dominum quærere non licet. Quærere de cæde, de repetundis. V. *Indago Aucupor, Inquiro.*

Quæsitor, oris, m. Gerichts-Vorsteher über einen peinlichen Handel. *Syn.* Judex, Prætor, qui judicium exercet, qui præest quæstioni rerum capitalium, cognitor causarum capitalium. *Epi.* Æquus, gravis, firmus. *Usus*. Hunc quæsitorem & judicem fugiebant.

Quæso, ich bitte dich, ey lieber. *Syn.* Obsecro, ambo te, rogo, peto. *Adv.* Magnopere, maximopere. *Usus*. Quæso, quid mihi faciendum? quid cosinlii das? quid agendum suades?

Quæstio, onis, f. Frage. *Syn.* Controversia, dubitatio, disceptatio. *Epi.* Absoluta, acerrima, communis, definita, constituta, diffusa, ficta, incorrupta, infinita, iniqua, integra, judicialis, legitima, magna; nova, obscura, periculosa, perdifficilis, pepetua, plena catenarum, publica, pulcherrima, necessaria, superior, tota. Quæstiones crudelissimæ, maximæ, minimæ, salutares, naturales, perpetuæ, remotæ, universæ, modicæ & paucæ. *Phras.* 1. *Non est quæstio de hoc*, von diesem ist die Frage nicht. Non id agitur, non id quæritur; non venit in quæstionem; non vocatur in controversiam istud. Hac de re non disceptatur, non quæritur, non contenditur; non est controversia; non versatur id in quæstione. 2. *Hic occurrit difficilis quæstio*. da erhebt sich ein schwere Frage. Existit, oritur, nascitur hoc loco difficilis quæstio; acriter hôc loco disceptatur inter doctos; quæstio hac de re perdifficilis sapientum torquet ingenia; hic verò non parva contentio est inter doctos; incidit hôc locô res controversa, & plena dissensionis inter doctos. *Usus*. 1. Aliquid in quæstionem ac disceptationem vocare. Id in quæstione versatur. Quæstionem ponere, afferre, movere; quæstionem explicare, enodare, dissolvere. In quæstionem venit; in quæstione est. *Est quæstio de nomine, vulg.* omnis contentio est in verbi controversia posita. 2. *Forensis inquisitio criminis*, gerichtliche Nachfrage. Quæstionem de injuria à judice postulare. Quæstionem decernere, statuere, constituere. Quæstionem habere, exercere de perduellione; in caput alicujus de futuro quæstionem habere.

Quæstor, oris, m. Rentmeister. *Syn.* Ærarii & pecuniæ publicæ præfectus. *Epi.* Ædilitius, bonus, custos pecuniæ, dignus, infirmus & inops, levis libidinosus optatior, salax, sordidior, urbanus.

Quæstorium, ii, n. Rent-Cammer. *Syn.* Domus quæstoris.

Quæstorius, a, um. zum Rentmeister-Amt gehörig. *Usus*. Vis, comitia quæstoria.

Quæstuosus, a, um. wucherisch, gewinnsüchtig: einträglich. *Syn.* Quia quæstum facit: & ex quo quæstus capitur. *Usus*. Homo quæstuosus: mercatura, prædia quæstuosa.

Quæstura, æ, f. Rentmeister-Amt. *Syn.* Quæstoris munus. *Epi.* Funesta, grata & clara, hæreditaria, nefaria, tota.

Quæstus, ûs, m. Gewinn, Wucher. *Syn.* Lucrum, compendium, commodum, emolumentum. *Epi.* Domesticus, paternus, fœcundus, uber, totus, campestris, forensis, frumentarius, honestus, concessus, illiberalis, sordidus, immortalis, improbissimus, judiciarius, magnus, maximus, mediocris, meretricius, nocturnus, precarius, quotidianus, turpis & odiosus. Illiberales & sordidi, immanes, immensi & intolerabiles, improbissimi liberales, magni & uberes. *Phras.* *Ubique quæstum suum spectat*, er sucht überall seinen eigenen Gewinn, *vulg.* *Interessatus est.* In re qualibet privatas utilitates, compendia, emolumenta, commoda sua spectat; suo privato compendio servit; quæstu suo, suis commodis omnia metitur; omnia refert ad utilitates & privata commoda; ex re qualibet, immo vel ex incommodo alieno occasionem petit; ocasionem crescendi sibi datam censet; omnia quæstus ac compendii sui causâ facit; res omnes quæstui habet. *Usus*. Rempublicam quæstui habet. Vocem, linguam, se totum in quæstum confert, um Geld ist ihm alles feil. Corpore quæstum facere; furtis quæstum facere, sich mit Huren und Stehlen erhalten. In quæstu relinquere talentum. V. *Lucrum, commodum.*

Qualis, e. welcherley, was für ein. *Syn.* Cujusmodi, qui, quod genus. *Usus*. Qualis sit status rerum, inde cognosces. Quid hominis, & cujusmodi, qui vir sit, qualisque nescio.

Qualiscunque, er sey, wie er wolle, beschaffen. *Syn.* Qualis is cunque, cujusmodicunque, cuicuimodi, cujusmodi, cujusmodi, cujusquemodi.

Qua-

Qualitas, atis, f. Gattung, Art, Beschaffenheit. *Usus.* Qualitatum aliæ sunt principes, aliæ ex iis ortæ.

Quàm, als. *Usus.* 1. *Cum* Ante. Post &c. Duobus ante sæculis, quàm Plato floreret. Tertio post die, quàm veneram. 2. *Cum comparativo*, als, denn. Sed hoc majus est, quàm ut à te postulem. Vehementior dolor, quàm ut ferri possit. Suscipere plus, quàm quantum præstare possis. 3. *Cum* Possum & *Superlativo*, so viel, als ich kan 2c. Dico ergo, quàm possum, maxima voce. Nidos quàm mollissimos struunt aves. 4. *Contra, quàm*, anders, als. *Suprà, quàm*, mehr, als. Contrà faciunt, quàm pollicentur. Suprà fere, quàm fieri possit. 5. *Pro Valde*, sehr. Sunt vestrûm quàm multi. Sanè quàm gaudeo. Quam volueris, multa dicam. Oratio quàm elucubrata.

Quamobrem, warum. *Syn.* Quare, quid ita, cur, quò. *Usus.* Quamobrem ita statuas, velim.

Quamprimùm, alsobald, mit ehestem. *Syn.* Primo quoque tempore, quàm mox, nulla mora, quàm maturissimè, è vestigio, sine cunctatione, abjecta omni mora.

Quamvis, wiewohl. *Syn.* Quantumvis, quanquam, licet, etsi, tametsi.

Quamdiu, so lang. *Syn.* Dum, quantum, quoad, quousque, usque dum, quem ad finem? *Us.* Quamdiu nos furor iste tuus eludet?

Quando, wann, sintemal. *Syn.* Cùm ubi: ecquando. *Usus.* 1. quando tandem? 2. *Cùm, quia, quoniam quandoquidem, postquam*, weil, sintemal. Quando te video ita desiderare, obsequar voluntati tuæ.

Quandocunque, wann immer. *Syn.* Quocunque tempore.

Quandoque, unterdessen, einmal. *Syn.* Aliquando.

Quandoquidem, sintemal. *Syn.* Nam, quia, *Usus.* 1. Quandoquidem potes, fac promissa. 2. *Cum, postquam*, dieweil. Quandoquidem honestum ipsa virtus est.

Quanquam, wiewohl, obgleich, obschon. *Syn.* Tametsi, etsi, scilicet, quamvis. *Usus.* Quanquam ea verba satis sunt impropria.

Quantoperè wie sehr.)(*Tantoperè. Usus.* Non tantoperè desiderabam, quantoperè nunc delector.

Quantuluscunque, so gering, als es ist. *Usus.* Quantulum id cunque tibi est.

Quantum, wieviel, so viel. *Syn.* Quàm, et maxime, quatenùs. *Phras.* *Enitar, quantum possum*, ich werde daran seyn, so viel ich kan. Quà licebit; quoad fieri poterit; pro virili parte enitar; quàm potero, studiosissimè; quoad res patietur, contendam; operam dabo, & quàm dignum est amicitia nostra, elaborabo; laborabo, quantum maximè potero; quantum in me erit; quantum in me situm est, adnitar. *Usus.* Quantum ex illo cognovi. Quantum est in occasione, celeritate. Laborabo, quantum possum maximè.

Quantumvis, wiewohl, obschon. *Syn.* Licèt, quamvis.

Quantus, a, um. wie viel, wie groß. *Usus.* Dixi tanta conditione, quantum forum est. Ignoras, quæ, qualis & quanta sit vis amicitiæ.

Quantò; wie viel, je. *Syn.* Quò, *Usus.* Quantò magis philosophari delectabit.

Quantuscunque, so groß und viel es sey. *Usus.* Totum hoc, quantumcunque est, tuum est.

Quapropter, warum, darum. *Syn.* Quare, quamôbrem, quocirca. *Usus.* Quapropter vos oro judices.

Quaquaversûs, allenthalben, überall.

Quare, warum, weßhalben, *Syn.* Quamobrem, quapropter, ex quo. *Phras.* *Quare id consilii cepisti?* warum hast du dieses vorgenommen? Quem in finem? quid erat, quòd ita statueres? Ut quid, quid ita, quam ob causam ita apud te constituisti; Quid erat, quamobrem, quid accidit, cur ista velles? Quibus rebus adductus, quid erat, causæ, cur ita potissimum velles? Quo tàndem nomine ita consuluisti? Qua gratia, quid erat, quapropter ita statueres? Quid tibi isthoc in mentem venit? Qua de causa, quibus de causis id consilium suscepisti? *Usus.* 1. Quare istud restat. 2. *Cur?* warum? Quare hoc negâsti?

Quartana, æ, f. viertägiges Fieber. *Usus.* In quartanam conversa est vis morbi.

Quasi, als, gleichsam. *Syn.* Tanquam, quodammodò, perinde, ac si. *Phras.* *Negotium tuum, quasi rem meam procurabo*, ich werde dein Geschäfft, gleich als wäre es meine Sache, verwalten. Tanquam mea res esset; perinde, quasi de me ageretur? velut meam causam tractabo. Negotium tuum, instar rerum mearum, mearum rerum modo curabo; non secùs, ac res meas curabo; mearum rerum similem curam de tuis negotiis geram; sic tuam causam agam, ut si *vel* quasi si meam tuendam susciperem. *Usus.* Quasi desperatos eos relinquamus.

Qua

Quassatus, a, um. zerquetscht, zerstossen, erschüttert. *Syn.* Fractus, debilitatus.

Quatefacio, is, feci, factum, ere. erschüttern, *Syn.* Concutio. *Usus.* Nullo præsidio quatefeci Antonium.

Quatenùs, wie weit, in so weit, in so fern. *Syn.* Quantum, *finis*, *termini*, *mensuræ ratione.* *Usus.* 1. In omni re videndum & statuendum est, quatenùs. Id videamus, quatenùs amor in amicitiis progredi debeat. 2. *Quod attinet, ex ea parte, quò, quâ in parte*, wie weit ꝛc. Advertendum est, quatenùs sermo delectat. Accipio excusationem ex ea parte, quatenùs &c.

Quater, viermal. Quaterdeciès, vierzehenmal.

Quaterni, æ, a. je vier. *Usus.* Quaternos denarios in singulas vini amphoras exegit.

Quatio, is, quassi, quassum, ere. erschüttern. *Syn.* Quatefacio. *Usus.* Est in animis tenerum quiddam, quod ægritudine, quasi tempestate quatiatur.

Quatuor, vier. *Phras.* *Quatuor anni tempora.* die vier Jahrs-Zeiten. Quadripartitæ temporum commutationes; annuæ commutationes temporum. 2. Quatember-Fasten. Stari per quatuor anni tempestates jejunio dies; quadripartita per annum jejunia, per leges instituta. Quatuordecim, vierzehen. Quatuorviri, Vier-Männer. Quatuorviratus, ûs, m. Würde der Vier-Männer. Quatriduum, ii, n. Zeit von 4. Tagen. *Usus.* Quatridui abest. Quatriduò ante venit.

Que, und. *Syn.* Ac, atque, &c. *Usus.* Quique optimè dicunt, quique faciunt.

Quemadmodum, gleichwie. *Syn.* Ut, ita ùt. perinde ut, sicut. *Usus.* 1. Exquire, quemadmodum se nunc gerat. 2. Quomodò, quà ratione, qua via, auf was Weise und Wege. Semper providi, quemadmodum salvi esse possimus. V. *Sicut.*

Queo, quis, quivi, quire. können. *Syn.* Possum. *Usus.* Non queo ad te sinè lachrymis scribere. V. *Possum.*

Quercus, i, & ûs, f. Eich-Baum. *Syn.* Arbor querna.

Querela, æ, f. Klage. *Syn.* Querimonia, conquestio, lamentatio, questus. *Epi.* Gravissima, iniquissima, inveterata, invidiosa, justa, magna, mira, misera, luctuosa, necessaria. Publicæ, assiduæ, inauditæ, multæ, quotidianæ. *Usus.* Nunc venio ad querelam & suspicionem tuam. Querelis quotidianis nihil proficio. Epistola plena stomachi & querelarum. V. *Queror*, *lamentatio.*

Quiribundus, a, um. kläglich. *Syn.* Lamentabilis.

Querimonia, æ, f. Beschwerung, Klage. *Syn.* Querela, lamentatio *Epi.* Communis, justa, magna, quotidiana, ficta, libera.

Queror, eris, questus sum, queri. klagen, sich beklagen. *Syn.* Conqueror, expostulo, deploro, querelam *vel* querimoniam habeo. *Phras.* 1. *Jure de te queror*, billig beklage ich mich deiner wegen. Æqua est mea de te expostulatio; æquitatem quærelæ meæ cognoscere ipse potes; jure te accuso; quod in me commeruisti, justam habes querelam; æquam de te querimoniam habeo. Locus hic est tecum expostulandi. 2. *Omnes querebantur*, alle beklagten sich. Plena erant omnia querelarum; lachrymantes questi sunt, dolorem suum nobis impertiverunt; fremebat urbs tota; querebantur cum luctu & gemitu; jactabantur tota urbe querimoniæ; querimoniæ de injuriis, conventúsque tota urbe habebantur; fuit communis omnium vociferatio deplorantium querelas suas; tempestas querelarum secuta est. Secuta est comploratio omnium; concursus plorantium magis magísque augescebat. Primò secretæ multorum indignationes exaudiebantur, dein ad criminationem & publicam querimoniam res excessit. V. *Lamentatio.* *Usus.* Quererer tecum atque expostularem. Quid est, quod cum Fortuna hoc nomine queri possis? Queri de injuriis aliorum. Multa de rege questus est.

Questus, ûs, m. Klage, Beschwerung. *Syn.* Querela, lamentatio. *Usus.* Qui questus, qui mœror in tanta calamitate? V. *Querela.*

Qui, quæ, quod. welcher. *Usus.* 1. Qui Platonem superaret, nullus fuit. Misi, qui hoc tibi nunciaret. Negat jus ei esse, qui miles non sit, cum hoste pugnare. 2. *Quis*, wer? Qui erit rumor populi, si id feceris? *Ut*, daß, auf daß. Non sum tam demens, qui hoc credam. 4. *Quia*, *quoniam*, weil. Vatem te esse oportet, qui futura prædixeris. Vigilantem enimverò consulem, qui somnum toto consulatu suo non viderit. 5. *Qualis*, was für ein. Eum te esse puto, qui esse debes. Qui vir ille fuerit, considera.

Qui, wie? *Syn.* Quomodo? *Usus.* Qui hoc esse poterit?

Quia,

Quia, dieweil. *Syn.* Quod. *Usus.* Nemo dolorem, quia dolor eſt; amat.

Quicquam, etwas. *Syn.* Prorſus. *Uſus.* Virtus, ſine qua nihil quicquam egregium.

Quicquid, alles und jedes. *Syn.* Quæcunque res.

Quicunque, ein jeder. *Syn.* Quisquis, quivis, quisque.

Quid? was? *Uſus.* 1. Quid eſt, cur? Quid pecuniâ fiet? Quid ejus ſit, video. Exponam vobis? quid hominis, gaudii, conſilii ſit. 2. *In quo*, in welcher Sache. Quid offendi? Quid ille indiget mei? *Subandito verbo*, mit Auslaſſung des Verbi. Quid multa? Quid multis? Quid plura? Quid pater? vivitne? *Augendi causâ*, und noch darzu. Quid? quod ſapientiſſimus quisque animô æquiſſimô moritur.

Quidam, jemand. *Syn.* Aliquis, ullus, quisquam, certus, nonnullus, unus. *Uſus.* Hoc majus eſt quiddam, quam tu cenſeas. Quidam ex amicis.

Quidem, ja, zwar. *Syn.* Etiam, profectô. *Uſus.* Cupio quidem certè. Hoc quidem verum eſt profectô. Non ſatis prudenter ille quidem.

Quidquid, alles da. *Syn.* Quocunque, quod velis.

Qies, etis, f. die Ruhe. *R. ex* ἡσυχία, *quies.* *Syn.* Requies, tranquillitas, laxamentum, otium, vacatio, ceſſatio, remiſſio, finis, reſpiratio.)(*Actio.* *Epi.* Diurna & nocturna, placidiſſima, ſempiterna. *Phraſ.* *Utimur ſumma quiete*, wir ſeynd in der höchſten Ruhe. Summa nobis pax, ſumma tranquillitas data; in ſummo otio vivimus; reſpiramus denique, & acquieſcimus; otioſam ætatem, & quietam agimus. Locô vivimus quietis & tranquillitatis pleniſſimô; vitam tranquillam; remotam à procellis invidiarum, & judiciorum anfractû ſequimur; in viam beatæ, placatæ, tranquillæ vitæ deducti ſumus. Sine vi, ſine metu, ſine periculo ad otium nos totos referimus; tranquillis rebus, tacitis & pacatis utimur; in utramque, ut ajunt, aurem dormimus. Animis vacuis, ſine tumultu. V. *Quieſco.* *Uſus.* 1. Excubabat animô, nec partem ullam quietis, admittebat. Me non quies, non remiſſio delectabat, non labor ad quietem revocabat. Nunquam ſibi quietem dabat aut otium. Quiete uti & ſuavitatibus nefas habebat. 2. *Somnus*, Schlaff. Ad quietem eamus; quieti nos tradamus. Sumptâ quiete. In quiete, ſecundum quietem ſæpè nobis videre aliqua audire videmur. V. *Otium.*

Quieſco, is, evi, ere. ruhen. *Syn.* Acquieſco, conquieſco.)(*Laboro.* *Adv.* Contra, ità. *Phraſ.* 1. *Poſt tot moleſtias quieſcas licet*, nach ſo vielen Beſchwerlichkeiten magſt du wohl ruhen. A tot moleſtiis quieſcas, reſpires, licet; poſt tot moleſtias quietem capias; quieti te tradas; quietè animô vivas; quietus eſto; vitam traducas quietam & otioſam; vitam traducas quiete; vitam in quiete degas, licet; otium ſequi, & clementem vitam licet; ſolutis animis eſſe licet; in otio eſſe licet. 2. *Paulùm quievi*, ich habe ein wenig geruhet, geſchlaffen. Horam unam, duas quieti dedi; quietem ſumpſi; quietem cepi; quieti me tradidi; laſſitudinem brevi quiete ſedavi. V. *Quietus*, *ſomnus, dormio.* *Uſus.* Quieſcamus denique, & taceamus.

Quietè, ruhig. *Syn.* Tranquillè.

Quietus, a, um. ruhig. *Syn.* Tranquillus, compoſitus.)(*agitatus, fluctuans.* *Phraſ.* 1. *Quieto eſſe licet à negotiis*, es giebt jetzt nichts zu thun. Quies nunc eſt à negotiis; negotiorum nihil eſt; quieſcunt negotia; feriæ ſunt à negotiis: forum ſilet, à cæteris etiam eſt ſilentium; conticeſcit negotiorum tumultus; nihil nunc geritur negotiorum; tranquillam nunc pacem agere licet; liberale nunc contigit otium: cura domeſticarum ac forenſium rerum omnis defluxit; vacatio eſt à rebus gerendis; quietem à negotiis, vacationem à rebus gerendis ipſum tempus concedit. 2. *Nunquam quieto eſſe licuit*, ich habe niemahlen ruhig ſeyn können. Usque ad extremum ſpatium nullum tranquillum atquè otioſum ſpiritum ducere mihi licuit; nunquam per negotia quietus fui; curæ publicarum rerum nullam mihi partem neque diurnæ, neque nocturnæ quietis impertiunt; nunquam ſinunt me reſpirare, nunquam acquieſcere; nunquam licuit mihi animo conſiſtere & ad otium me referre; nunquam conquieſcere & animo vacuô eſſe mihi licuit. V. *Tranquillus, tranquillo, paco.* *Uſus.* Quieta mente conſiſtere. Vitam quietam ſine ullo lobore & contentione traducere.

Quilibet, ein jeder. *Syn.* Quivis, unusquisque, unusquivis.

Quin, daß nicht. Syn. Ut non, cur non, qui non. *Usus*. Prorsus nihil abest, quin sim miserrimus. Nemo est, quin acutiùs &c. Nemo est, quin malit.

Quincunx, uncis, m. fünff Untzen.

Quindecies, funffzehenmal. Quindecim, funffzehen.

Quin, etiam, ja auch. *Syn*. Quin immò, atque etiam, quin præterea. *Usus*. Id meum dolorem non levabat, quin etiam augebat.

Quingeni, je fünff hundert. Quingenti, fünffhundert. Quingentesimus, der fünffhunderste. Qinquagesimæ, der funffzigste Theil. Quinquageni, je funffzig. Quinquaginta, funffzig. Quinque, fünffe. Quinquennalis, fünff jährig. Quinquennium, Zeit von fünff Jahren. Quinqueremis, fünff-rudrig. Quinqueviri, Fünff-Männer. Quinqueviratus, der Fünff-Männer Amt. Quinquies, fünffmal. Quintilis, der Heumonath. Quintus, der fünffte. Quinus, allemal der fünffte, je der fünffte.

Quippe, als, sintemal. *Syn*. Nam, etenim, nempe, nec mirum, utpote, videlicet. *Usus*. Tibi verò aliud videtur, quippe viro erudito.

Quiritatio, onis, f. Klage. *Syn*. Lamentatio. *Usus*. Fuga comitum, ut quiritatio facta est. V. *Querela*.

Quirites, um, m. Römische Bürger. *Syn*. Populus Romanus.

Quirito, as, avi, atum, are. klagen. *Syn*. Fidem alicujus imploro. *Usus*. Quiritanti, civis Romanus sum respondit: abi nunc, populi Rom. fidem implora.

Quis, quæ, quod *vel* quid? wer? welcher? *Usus*. Quis autem dubitet?

Quisnam, wer? *Syn*. Quis? ecquisnam?

Quispiam, etwan einer. *Syn*. Aliquis, quisquam.

Quisquam, einer, jemand. *Syn*. Aliquis. quispiam. *Usus*. Si quisquam est, qui Ciceronem legit. Nec quenquam omnium pluris facit, quàm me. Nec quisquam unus credet deinceps. Non est alter hodiè quisquàm me felicior. Nec melior vir fuit Africanô quisquam nec clarior.

Quisque, ein jeder. *Syn*. Unusquisque, quivis, quilibet. *Usus*. 1. Pro se quisque vim queritur. *Cum Comparativo*. Quo quisque est ingeniosior, hoc docet laboriosius. Ut quisque optime natus est, ita honoris cupidissimus.

Quisquiliæ, arum, f. Außkehricht. *Syn*. Sordes.

Quisquis, wer immer. *Usus*. Quisquis ille est, si modo est aliquis.

Quivis, ein jeder. *Syn*. Quilibet, unusquisque.

Quò, wohin. *Usus*. Quò tibi tantum opus erat? Quò tantam pecuniam? Quò faciliùs, hoc tardiùs. Non quò dubitem. Quò se miser vertet? Quò te agis? Quò te pedes? Quò magis cavendum est, nequis introeat. Quò dirior, eò liberalior. Quo minùs ingeniô potest, hoc curiosior est.

Quoad, wie lange; so viel, als. *Syn*. Donec, usque dum, ût. *Usus*. Quoad ejus fieri poterit. Eatenùs progredere, quoad licebit. Commoda te ei, quoad tua fides patietur. Quoad fas erit, utque facultas foret, juvabo.

Quocirca, weßwegen, deßwegen. *Syn*. Unde, quare, quapropter, ex quo, quô, itaque, quamobrem. *Usus*. Quocirca benè majores nostri.

Quocunque, wohin auch. *Syn*. Quocunque veneris, quamcunque in partem te dederis. Quocunque res cadant, wie es immer außschlagen mag.

Quod, daß, weil. *Syn*. Quia. *Usus*. 1. Gratum est, quod quieveris. Quod utinam minus cupidus vitæ fuissem. 2. *Nam si*, dann wann. Quodsi mihi permisisses.

Quodammodo, etlicher Massen. *Syn*. Quasi.

Quomodo, wie, welcher Gestalt. *Syn*. Quô pactô, quâ ratione, quemadmodum, quâ viâ, qui, ût, quibus præsidiis & adjumentis. *Usus*. Quomodo nunc sum, miserrimus certe sum. Quomodo exultat in victoria? Quomodo, siquis me roget &c.

Quomodocunque, wie es wolle, wie es auch ist. *Syn*. Utut, utcunque, quô modô, quôcunque modo, quibus rebus possis, quoquo pactô, quoquo animo. *Phras*. *Quomodocunque res sese habent*, es gehe, wie es wolle. Utcunque erit; quocunque res cadant; quoquè pacto res se habebit; quocunque res evadat; quemcunque res exitum habe-

habebit. *Usus*. Quomodocunque se res habet, advola.

Quodnam, ehedessen, vor diesem, weyland, vor Alters. *Syn*. Olim, alias, quodam tempore; fuit olim tempus; cùm &c. *Usus*. Et alias sæpè & quondam in Hortensii vIlla.

Quoniam, dieweil. *Syn*. Quia, pro eo, quod, quando. *Usus*. Moriendum fuit, quoniam homo erat.

Quoquâm, etwahin. *Syn*. Aliquò.

Quoquò, wohin auch. *Syn*. Quocunque.

Quoquomodo, auf was Art und Weise es seyn mag. *Syn*. Quomodocunque, quocunque modô, quacunque ratione, omni ratione. *Usus*. Quoquomodo sis meritus.

Quorsum, wohinaus? *Syn*. Quò, ad quid, quem in locum, quem in finem? *Usus*. Quorsum hæc oratio? Quorsum hæc spectant, pertinent? Quorsum hæc evadent, recident, erumpent?

Quot, wie viel? *Usus*. Quot, quantæque calamitates.

Quotannis, jährlich, alle Jahr. *Syn*. Singulis annis.

Quotcunque, wie viel immer.

Quotenus, a, um. wie viel jederzeit. *Usus*. Nescio quotenorum jugerum.

Quotidianus, a, um. täglich. *Syn*. Vulgaris, communis. *Usus*. Sermo, victus, cultus vulgaris & quotidianus.

Quotidiè, täglich. *Syn*. Singulis diebus, in dies, in singulos dies, nullâ non die, quovis die. *Usus*. Quotidiè magis obdurescit.

Quoties, *vel* Quotiens, wie offt, so offt. *Usus*. Quoties & quot nominibus auferes? Quotiens jam extorta est tibi sica, de manibus?

Quotiescunque, so offt immer. Quocunque tempore, quandocunque.

Quotquot, so viel es seyn. *Usus*. Dño vel quotquot fuerint.

Quotus, a, um. der wievielste. *Usus*. Quotus quisque est, qui &c. quotus est ille denarius?

Quousque, wie lange. *Syn*. Quamdiu, quem ad finem, quoad, quatenus. *Usus*. Quousque, inquies? quoad erit integrum.

Quum, als, nachdem. *Syn*. Cùm.

R.

Rabidè, wütend, rasend. *Syn*. Rabiosè, furiose, furenter. *Usus*. Omnia rabidè appetens cum inexplicabili cupiditate.

Rabidus, a, um. toll, rasend, wütend. *Syn*. Furens, rabiosus. *Usus*. Aspectu rabido. V. *Furens*.

Rabies, ei, f. Grimm, Raserey, Wuth. *Syn*. Furor. *Epi*. Inusitata. *Usus*. Hecuba propter animi acerbitatem & rabiem in canem versa fingitur. V. *Furor*, *ira*.

Rabiosè, rasender Weise. *Syn*. Rabidè, furiosè.)(*leniter*, *quiete*.

Rabiosus, a, um. wütend, rasend, tobend. *Syn*. Rabidus. V. *Furens*.

Rabula, æ, m. Zungen-Drescher, Plauderer, ein geschwätziger Advocat. *Syn*. Causidicus rabiosus & ineptus; qui nimia verbositate aures obtundit. *Epi*. Probabilis. *Usus*. Declamator de ludo, rabula de foro.

Radicitus, von Grund aus. *Syn*. Stirpitùs, funditùs, omninò. *Usus*. Opiniones aliquas radicitùs ex animis extrahere, evellere. V. *Omnino*.

Radio, as, avi, atum, are. schimmern, strahlen. *Syn*. Radios emitto, fulgeo.

Radiosus, a, um. gläntzend, strahlend. *Usus*. Sol radiosus.

Radius, ii, m. Strahl, Glantz. *Usus*. In radio solis cernuntur.

Radix, icis, f. Wurtzel. *R*. à ῥίζα. *Syn*. Stirps. *Epi*. Altissima. *Usus*. Radices agere; radices mittere, Wurtzel fassen. Vera virtus altissimis est defixa radicibus; firmissimis radicibus nititur, sic, ut nullâ vi labefactari possit. Consuetudo altissimas habet radices. Non ramos solùm amputare vitiorum, sed ipsas radicum fibras evellere necesse est.

Rado, is, rasi, rasum, ere. schaben, kratzen, abscheeren. *Usus*. Superciliis rasis.

Ramentum, i, n. abgeschabtes Ding, Ab-

Abschnittlein. *Usus.* Argenti, auri ramenta.

Ramosus, a, um. voll Aeste.

Ramus, i, m. ein Ast, Zweig. *Usus.* Arboris ramum defringere.

Rana, æ, f. Frosch.

Rancidus, a, um. schmutzig, faul, stinckend. *Usus.* Caro rancida.

Rapa, æ, f. eine Rübe. *Syn.* Rapum.

Rapacitas, tis, f. Raubbegierigkeit. *Syn.* Rapiendi cupiditas.

Rapax, acis, g. o. rauberisch. *Syn.* Prædo. *Usus.* 1. Iste crudelis olim turunculus, nunc etiam rapax. 2. *Citus velox*, reissend. Rapax fluvius. V. *Prædo, rapio.*

Rapidè, eilend, behend, ungestümm. *Usus.* Velociter & rapide ferri.

Rapiditas, atis, f. Schnelligkeit. *Usus.* Rapiditate fluminis ad transeundum impediuntur.

Rapidus, a, um. rauberisch, behend, schnell. *Syn.* Velox.

Rapina, æ, f. Raub, Beute. *Syn.* Furtum vi factum. *Usus.* Spes prædæ & rapinarum.

Rapio, is, ui, ptum, ere. mit Gewalt wegnehmen, hinreissen, rauben. *Syn.* Abripio aufero, eripio, prædor, furor: impello ago. *Phras. Hostis omnia rapuit*, der Feind hat alles hinweg geraubt. Rem nostram furore suam fecit; prædam omnem avertit; loca omnia diripuit; quidquid agi ferrique poterat, avertit. V. *Diripio, prædo. Usus.* 1. Detrahere aliquid alteri, & sibi rapere. 2. *Impello, ago, allicio*, antreiben, anreitzen. Voluptas omnes ad se rapit. Quo te effrenata tua cupiditas rapiet? Curà omni ac studiò ad philosophiam rapitur. Milites in aciem rapit. 3. *Adduco*, bringen, In invidiam, in odium, aliquem rapere, in Haß bringen. V. *Aufero.*

Raptim, in der Eile. *Syn.* Cursim, subsecivis operis. *Phras. Raptim in hostem ducere milites*, eilends auf den Feind anmarschiren lassen. Manipulos in aciem rapere; raptare legiones; agmen in hostem agere; plenò gradû in hostem inducere; quam proximè ad hostem ducere. *Usus.* Raptim cùm ageret ac turbulentè.

Rapto, as, avi, atum, are, mit Gewalt wegschleppen, hinreissen. *Usus.* Quem vexastis, raptastis, omni crudelitate lacerastis.

Raptor, oris, m. ein Rauber, Dieb.

Raptus, ûs, m. gewaltsame Entführung. *Usus.* Raptus virginum. V. *Ecstasis, Abstractus, Alienatus.*

Raritas, tis, f. Dünnigkeit, Seltenheit. *Usus.* In pulmonibus inest raritas quædam.

Rarò, selten. *Syn.* Insolenter, rarenter, minimè sæpè, non sæpè, minùs sæpe.)(*frequentèr. Usus.* Acipenser rarò admodùm capitur.

Rarus, a, um. dünn gesäet, durchsichtig, selten. *R. ab* ἀραιός. *Syn.* Paucus, singularis, quotusus?)(*multus, frequens. Adv.* Maxime. *Phras.* 1. *Rariores jam hostes erant in acie*, die Feinde waren schon nach und nach weniger. Vanior jam erat hostium acies; infrequens jam erat hostilis acies; nudata erat jam magna sui parte acies; dissipaverat aciem hostilem equestris procella; in acie summa infrequentia; rarus erat ad signa miles; ex hostili exercitu magna pars defluxerat; ex acie dilapsa erat. 2. *Rarum est*, es ist gar was seltsames. Rarò, perrarò accidit; ita rarum est, ut siquando auditum sit, portenti ac prodigii simile numeretur; infrequens illud, ac omninò peregrinum; id siquando accidat, tanquam albam avem videre sibi homines videntur. *Usus.* In omni re optimum est rarissimum.

Ratio, onis, f. die Vernunfft, Verstand, Urtheil; Beweißthum; Art und Weise. *R. à reor, ratus. Syn.* Vis cogitandi: judicium, mens, consilium: argumentum; modus. *Phras. Hoc est contra rationem*, das ist wieder alle Vernunfft. Hoc ne rationi quidem consentaneum est; id agere hominis est à tota mente & recta ratione deficientis; à præscriptione rationis aversi; id verò à sana ratione alienum est. V. *Prudentia. Usus.* 1. *Mens, animus*, Gemüth. Ratio præsit, appetitus obtemperet. 2. *Judicium, intelligentia, consilium, prudentia*, Urtheil, Verstand, Vernunfft. Ratio, dux lumenque vitæ, domina omnium & regina. Rationis participem esse; ratione uti, vernünfftig seyn. Rationi ac consilio locum dare; rationi parere, obedire, der Vernunfft folgen. De ratione deduci, abire, discedere; à mente & ratione deficere, närrisch werden. 3. *Argumentum*, Vernunfft-Schluß, Beweißthum. Rationibus solùm

solum pugnas; veritatem rationibus exquiris, etwas beweisen, wollen bewiesen haben. Rationes suæ sententiæ colligere, afferre, exponere, explicare, Beweißthum beybringen. Rationem suæ sententiæ reddere, ostendere: rationibus disputare, etwas gründlich erweisen. Adversariorum rationes refutare, rejicere, widerlegen. Probare suam rationem alicui, glaublich machen. 4. *Modus*, *via*, *consilium*, *institutum*, *genus*, *conditio*, Art und Weise. Belli gerendi modus & ratio. Mea in dicendo ratio hæc solet esse. Meæ vitæ rationes me inde avocant. Tua ratio postmodum est commutata. Nunc alia ratio est rerum omnium. Stand, Beschaffenheit. 5. *Res negotium*, Sache, Geschäfft. Meas rationes semper tuæ saluti posthabui. Incumbe toto animo in eam rationem, qua adhuc usus es. Adjungere se ad rationes alicujus; es mit einem halten. 6. *Commercium*, *societas*, Gemeinschafft, Freundschafft. Aliquem in suam rationem & consuetudinem inducere; rationem contrahere cum aliquo, Gemeinschafft machen. Quibuscum mihi ratio fuit; quibuscum mihi ratio intercessit, mit denen ich zu thun gehabt. 7. *Cura*, *respectus*, Acht haben, bedacht seyn. Habere, ducere rationem absentis. Sui commodi rationem ducere; alienæ dignitatis rationem habere. Habenda erat Tarenti ratio, sed vicit respectus Capuæ; man hätte zwar sollen auf Tarent bedacht seyn, aber die Sorge vor Capua drang vor. 8. *Ratio administrationis & rei pecuniariæ*, Rechenschafft, Rechnung. Rationem vitæ ab aliquo reposcere; rationem vitæ suæ reddere, Rechenschafft begehren, geben. Rationes cum aliquo putare, rationes subducere, inire, tractare, conficere; cum aliquo conferre, Rechnung mit einem machen. Rationes alicui edere; ad ærarium referre, Rechnung geben. Rationes in tabulas transferre, einschreiben. Pecuniam in rationem inducere, verrechnen. Cum rationibus paria facere, gleich abrechnen.

Ratiocinatio, onis, f. Vernunfft-Schluß. *Epi.* Diligens & considerata. *Usus.* Nullæ leges afferuntur, è quibus ratiocinatio nascitur.

Ratiocinativus, a, um. Vernunfft-mäßig. *Usus.* Ratiocinativum genus orationis.

Ratiocinator, oris, m. Rechen-Meister. *Syn.* Rationum subducendarum peritus, *vulg.* *Calculator.* *Epi.* Hilaris. *Usus.* Boni ratiocinatores vident, quæ reliqui summa fiat.

Ratiocinor, aris, atus sum, ari. vernünfftig schliessen. *Syn.* Rationem ineo. *Adv.* Recte. *Usus.* Ratiocinari quid in similibus fieri soleat. De pecunia ratiocinari, sordidum est. V. *Arguo.*

Rationalis, e. vernünfftig. *Syn.* Quod in ratione versatur. *Usus.* In causa rationali primum quæretur, ecquid &c.

Ratis, is, f. Floß. *R.* à ῥοώδης, *fluens.* *Syn.* Genus navigii planum, & trabibus tantum inter se nexis aptisque vinctum.

Ratus, a, um. steiff und fest, fest beschlossen. *Syn.* Firmus, fixus. *Usus.* Astrorum rati & immutabiles cursus. Acta Cæsaris omnia rata habebantur, bestättigen, gut heissen. Hoc fixum, & in perpetuum ratum firmumque sit. Rato tempore fieri aliquid debet. Pro rata parte, nach Proportion. V. *Firmus*, *approbo.*

Raucus, a, um, rauh, heiser. *R.* à βράγχος, *ravis.* *Syn.* Qui vocem obtundit dicendo, clamando fessus. *Usus.* Vox natura subrauca. Ipse rumor jam raucus est factus.

Raudusculum, i, n. ungeprägtes Silber. *Syn.* Pecuniola.

Ravis, is, f. Heiserkeit, Rauhigkeit der Stimme. *Usus.* Ad ravim clamore poscere.

Re, in der That, im Werck selber. *Syn.* Exitu. *Usus.* Non tam verbo, quàm re & exitu præstare aliquid.

Reædifico, as, avi, atum, are. wiederum bauen. *Syn.* Resarcio, instauro.

Reapse, in der That selber. *Syn.* Reipsa. *Usus.* Formæ reapse nullæ sunt, speciem tamen exhibent.

Rebellatrix, icis, f. aufrührisch. *Usus.* Ingenio ferocem & rebellatricem provinciam conficere.

Rebellio, onis, f. Aufruhr. *Syn.* Seditio, tumultus. V. *Seditio.*

Rebello, as, avi, atum, are. aufrührisch seyn. *Usus.* Plures diversis locis repellare cœperunt. V. *Deficio*, *Desciſco.* *Seditio.*

Recalcitro, as, avi, atum, are. hinten ausschlagen. *Syn.* Calcitro.

Recalesco, is calui, ere. wieder warm werden. *Syn.* Concalesco, refervesco.

Recanto, as, avi, atum, are. wiederruffen. *Usus.* Jacta in aliquem probra recantare. V. *Revoco.*

Recedo, is, cessi, ere. zurückgehen, weichen. *Syn.* Discedo, abeo, defluo, decedo. *Adv.* Longius, ne tantulum quidem, necessario, paululum. *Usus.* Ab armis, officio, causa, à veteri consuetudine recedere. Decedere de fide, defluere ex amicitia, ab officio recedere. V, *Deficio*, *Discedo.*

Recens, erst neulich, frisch. *Syn.* Nuper. *Usus.* Recens natus.

Recens, tis, *g. o.* neu, frisch. R. *à* νεαρος, *novellus.* *Syn.* Novus.)(*Antiquus*, *vetus.* *Usus.* Non ex recenti hominum sermone, sed annalibus. Aliter inveterata, aliter recentia. Est res in recenti memoria. Homo è schola, ludo, provincia recens. Recens ab illorum ætate. V. *Novus.*

Recenseo, es, ui, itum, ere. mustern, zehlen, erzehlen. *Syn.* Percenseo, persequor, percurro. V. *Numero.*

Recensio, onis, f. Zehlung, Erzehlung. *Syn.* Census, recognitio.

Receptaculum, i, n. Unterschleiff, Schlupff-Winckel, Behältniß, Herberge. *Syn.* Locus receptator, perfugium. *Usus.* Templum illud fuit arx perditorum civium, receptaculum seditiosorum, castellum forensis latrocinii. V. *Perfugium.*

Receptator, oris, m. der Unterschleiff giebt. *Usus.* Ille latronum occultator & receptator locus.

Receptrix, icis, f. die Unterschleiff giebt. *Usus.* Messana furtorum receptrix.

Receptum, i, n. Verheissung, Zusage. *Syn.* Promissum. *Usus.* Promissum & receptum intervertit.

Receptus, ûs, m. Abzug vom Streit; Zuflucht. *Syn.* Perfugium, avocatio ex pugna. *Usus.* Receptui canere, signum dare. Nullum receptum nisi ad te & tuam opem habeo. Tempus jam non erat ad receptum pertinacis sententiæ, widerruffen.

Recessus, ûs, m. Abweichung, Abtrettung. *Syn.* Digressus.)(*Accessus.* *Usus.* 1. Luna accessu & recessu suo maris accessum recessumque gubernat. 2. *Latebra*, Schlupf-Winckel. Multi in hominum animis latebræ, multi recessus.

Recido, is, cidi, cisum, ere. abhauen, abschneiden. *Syn.* Incido. *Usus.* Recidere ornamenta superflua.

Recido, is, cidi, ere. widerfallen, zurückfallen. *Syn.* Convertor, cado, redundo, incido. *Phras. In eadem scelera recidit*, er ist wiederum in die vorigen Laster gefallen. De integro in eadem flagitia revolvi, relabi, incidere; iterum in eandem improbitatem incurrere; in eadem rursus flagitia se ingurgitare. V. *Peccatum.* *Usus.* Ex lætitia in luctum; in priorem fortunam recidere. Ea res ad hunc annum recidit. Mala consilia in autorem recidunt. Huc tandem omnia recidere. Ad nihilum molitio tota recidit, V. *Cado*, *venio.*

Recino, is, cinui, ere. wieder singen. *Syn.* Resono.

Recipio, is, cepi, ceptum ere. zurück nehmen. *Syn.* Accipio, recupero. *Adv.* Brevi, difficillime, tardius. *Phras. In gratiam receptus est*, er ist wiederum zu Gnaden angenommen worden. Supplici adud eum gratiæ locus fuit; restitutus est in antiquum gratiæ locum; reconciliata inter eos est ex inimicitiis gratia, voluntatesque copulatæ. V. *Gratia*, *Reconcilio.* *Usus.* 1. Aliquem in fidem, gratiam, amicitiam recipere. Aliquem splendide, hospitio, ad epulas recipere. 2. *Abeo, exeo, redeo*, *proficiscor*, zurück kehren. Domum se, in castra, in Italiam è provincia se recipere. Ad mores pristinos ad ingenium suum, ad meliorem frugem se recipere. Recepit se hostis. 3. *Colligo*, wiederum erholen. Se à timore; animum è magno metu recipere. 4. *Polliceor*, verheißen. Mandata effice, quæ recepisti. Scis quid tibi de me receperim. Recipere & confirmare aliquid alicui. Tibi spondeo, in meque recipio.

Reciproco, as, avi, atum are. wiederholen. *Usus.* Quid Euripo in æstu reciprocando constantius;

Recitatio, onis, f. Ablesung, Hersagung. *Syn.* Lectio. *Usus.* Litterarum recitatio.

Recitator, oris, m. Leser. *Syn.* Lector.

Recito, as, avi, atum, are. laut ablesen, auffsagen. *Syn.* Percenseo, pronuncio, e memoria reddo. *Adv.* Clarius, denuo, identidem, palam. *Usus.* De tabulis publicis recitare. Epistolam scriptum ex ordine recitare.

Recla-

Reclamatio, onis, f. Zurückruffung, Aufruffung. *Syn.* Acclamatio. *Epi.* Præclara, luculenta.

Reclamo, as, avi, atum, are. widersprechen. *Syn.* Repugnor, adversor, contradico. *Adv.* Fortissimè, vehementer. *Usus.* Tota theatra omnes unâ voce reclamarunt. V. *Adversor.*

Reclino, as, avi, atum, are. zurück, darnieder biegen. *Syn.* Reflecto, inclino.

Recludo, is, si, sum ere. eröffnen, wieder aufthun. *Syn.* Aperio.

Recogito, as, avi, atum, are. nochmahls bedencken, überlegen. *Syn.* Meditor, tota mente repeto, recipio me ad cogitationem reliquam alicujus rei; prior rum admoneor; rei præteritæ cogitatio me subit. V. *Memini, cogito.*

Recognitio, onis, f. Besichtigung. *Syn.* Recensio. *Usus.* Ejus animus nunc in recognitione scelerum versatur. *Recognitio,* Wiedererkenntlichkeit. *vulg. est; Latinè:* referendæ gratiæ studium.

Recognosco, is, novi, nitum, ere. wieder in Augenschein nehmen. *Syn.* Cognosco, considero, recenseo, recolo. *Adv.* Penitùs, perlibenter. *Usus.* Nihil novi audietis, vetera solùm recognosceris. Recognosce mecum illam noctem. Reminiscendo recognosce aliquid. V. *Considero.*

Recolligo, is, legi, lectum, ere. wieder erholen. *Syn.* Colligo. *Phras. Vix recollegi me,* ich habe mich kaum zusammen geklaubt. Vix animum recipi; vix animum paulisper laxavi; vix animum à mœrore allevavi; ad spem & fiduciam torpentem animum erexi; vix animum languentem revocavi; vix animum sollicitudine exoneravi; vix vitalem calorem recepi; vix rediit animus, & sui compos factus est. *Usus.* Animum recolligere. V. *Colligo.*

Recolo, is, ui, ere. erneuern, wiederholen. *Syn.* Recognosco; memoriâ repeto. *Usus.* Pristina sua studia recolere. Pueritiæ nostræ artes inter nos recolimus.

Reconciliatio, onis, f. Vergleich, Versöhnung, Vertrag. *Syn.* Reditus in gratiam. *Phras. Reconciliatio gratiæ ejus mihi curæ erit,* ich werde mir ihn schon versöhnen. Ut ejus mihi voluntas reconcilietur, operam dabo; ut mecum in gratiam redeat; ut in antiquum gratiæ locum me restituat; ut mihi se restituat; ut siquid alienæ opinionis, aut parùm amicæ voluntatis adversus me susceperit, deponat, abjiciat, dimittat. V. *Concilio. Usus.* Cæsar agit de reconciliatione gratiæ suæ & Pompeji.

Reconciliator, oris, m. Schiedsmann, Versöhner.

Reconcilio, as, avi, atum, are. versöhnen, miteinander vergleichen. *Syn.* Placo, in gratiam reduco, in veterem gratiam restituo, distractos in pristinam concordiam reduco; pacem concilio; gratiam inter aliquos compono; gratiæ reconciliationem efficio. *Phras. Reconciliati sumus,* wir seynd wieder ausgesöhnt worden. In gratiam rediimus; odium amore commutavimus; depositis odiis mutuam benevolentiam suscepimus. Inimicitias, simultates, odia deposuimus, abjecimus, dimisimus; omnem veterum injuriarum memoriam, omnem ulciscendi voluntatem ex animo delevimus; odia misimus ac finivimus; dexteras fidemque de integro dedimus. Pulsô odiô successit amor pristinus. Orta est inter nos, vetere extinctô odiô, mutua benevolentia. Animorum nostrorum mutua in amore consensio; animorum ac voluntatum similitudo diuturno tandem odio successit. V. *Gratia, Amicitia, Concilio. Usus.* Hic meus animus cum Cæsare reducit, reconciliat, restituit in gratiam. Inimici in gratiam reconciliabuntur.

Reconcinno, as, avi, atum, are. wieder zurecht bringen, machen. *Syn.* Reficio.

Reconditus, a, um. verborgen, geheim. *Syn.* Occultus, abditus, abstrusus, retrusus.)(*in promptu. Usus.* Sepositum & reconditum habere aliquid. Interiores & reconditæ litteræ. Homo naturâ tristis & reconditus. Natura in specie oris reconditos mores effinxit.

Recondo, is, didi, ditum, ere. verbergen. *Syn.* Condo, sepono, abdo, abscondo. *Adv.* Nimium, penitùs. *Usus.* Gladium in vaginam recondere. Mens visa arripit & recondit; inde memoria oritur. V. *Absondo.*

Recoquo, is, coxi, coctum, ere. wieder kochen. *Usus.* Nemo me tanquam Pelian recoxerit.

Recordatio, onis, f. Erinnerung. *Syn.* Memoria. *Epi.* Acerba, apta, assidua, non satis explicata, grata, jucunda, sana,

 secu-

secura, suavis. *Usus.* Recordationes fugio, quæ quasi morsû quodam dolorem efficiunt. Repetere animô veteris memoriæ recordationem. V. *Memoria.*

Recordor, aris, atus sum, ari. sich erinnern. *Syn.* Reminiscor, memoriâ teneo. *Adv.* Diligentius, multum, verè. *Phras.* 1. *Sæpè recordor præteriti temporis calamitatem*, ich gedencke offt zurück auf das Elend voriger Zeiten. Subit animum persæpê memoria temporis miserrimi; sæpè in memoriam redit calamitas temporis; animum persæpe refero ad præteriti temporis calamitates; tenet me persæpe memoria temporis calamitosissimi; infixa est animo calamitas temporis superioris; versatur identidem in animo calamitas; ex animo nunquam discedit tristissimi temporis recordatio; tangit persæpè animum memoria funestissimi temporis. 2. *Recordor adhuc dictorum*, ich erinnere mich noch, was geredt ist worden. Memoria teneo, memoria custodio dicta tua; in memoria mihi sunt, versantur dicta tua; memoria retineo, quæ dixeras; memoriam eorum habeo, teneo, servo, conservo, quæ tu mecum; resedit in animo memoria dictorum; animô teneô ac memoria, quæ tu ad me; scripta sunt in animo meo; quæ tu mecum olim; persæpè in mentem venit eorum, quæ tu olim mecum; sæpè redeo in memoriam eorum, quæ ex te audivi. V. *Memoria.* *Usus.* Recordor tua consilia, tuorum consiliorum, de tuis consiliis. Re ipsa admonitus recordor & reminiscor. V. *Memoria.*

Recreo, as, avi, atum, are. ergötzen, erquicken, laben, erlustigen. *Syn.* Reficio, relaxo, relevo; restituo, colligo. *Adv.* Necessario, ocyus, paululùm. *Phras.* 1. *Libenter me à magnis curis recreo*, ich erlustige mich gern nach grossen Sorgen. Tristitiam, & severitatem ludô aliquo relaxo & mitigo; à contentione studiorum animos curasque laxo; ex diuturna perturbatione suavitate amicorum me recreo; vires amissas revoco: curam animi quiete aliqua remitto; me confirmo; relevo; requietem aliquam corpori & animo indulgeo; ad aliquam animi remissionem descendo; cum amicis me oblecto; varias a molestiis aberrationes, ac velut diverticula quædam quæro: inter labores jam exhaustos, & mox exhauriendos intervallum aliquod interjicio; ab assiduis contentionibus studiorum animum remitto. 2. *Pratorum ac nemorum aspectus mirifice me recreat*, die Betrachtung der Wiesen und Wälder ergötzet mich sonderlich. Pratorum ac nemorum aspectus animum mirificè reficit; à molestiis abducit; mirifica voluptate animum perfundit; liquidissima voluptate animum complet; mirificè oculos animumque tenet, oblectat; pratorum aspectu suavissimè aberrat animus a molestiis curisque; suavissimam animi voluptatem capio. 3. *Recrea te parumper*, erlustige dich ein wenig. A cæteris voluptatibus disertus, jucundô otiô sustenta te paullulum & recrea; da te jucunditati paullulum; ad aliquam animi remissionem descende; habeat aberrationem quandam a negotiis animus; animum liberali otiô, viresque revoca, ad ferendos novos de integro labores; relaxa animum, & abduc â contentione studiorum; da laxamenti aliquid contentioni studiorum; lassum pondere curarum animum ludô refice & instaura; excedant animo curæ paulisper, ut acriore deinceps impetu ad intermissa revertare. V. *Delecto, oblecto.* *Usus.* Recreat me & reficit aspectus vester: Afflictum erigere, perditum recreare. Litteris tuis sustentor & recreor. Cum animus se collegit, & e mœrore se recreavit. E morbô recreari & convalescere. V. *Relaxo.*

Recresco, is, crevi, ere. wieder wachsen. *Syn.* Rursum cresco.

Recrudesco, is, dui, ere. ärger werden, wieder aufbrechen. *Usus.* Illa, quæ consanuisse videbantur, recrudescunt.

Recta, gerades Wegs. *Syn.* Recta via, directe.)(*oblique, per anfractus.* *Usus.* Mihi recta iter Romam est. Recta e navi ad me venit.

Recte, recht, wohl. *Syn.* Bene, probe, præclare, jure, more, rite, ordine, ratione.)(*perperam, vitio, oblique, circuitione & anfractu.* *Usus.* Recte atque ordine, & è republica factum est. Si recte homines novi. Recte an secus nihil ad nos. Recte an contra fecerint. Recte, ordine, ratione ex æquo & bono fecisti. Atomi recte feruntur aliquæ. V. *Bene.*

Rectio, onis, f. Herrschung, Regierung. *Syn.* Gubernatio, administratio. *Usus.* Non privatæ solum rei ratio, sed reipublicæ rectio.

Rector, oris, m. Regierer, Herrscher. *Syn.* Gubernator, præses. *Epi.* Comior, justus, summus. *Usus.* Rector publici consilii, gubernator urbis & conservator

tor. Rector navis. Deus, rector & architectus tanti operis.

Rectus, a, um. gerad, recht, gerecht. *Syn.* Directus, bonus.)(*pravus obliquus.* *Usus* Rectam instas viam, du thust schon recht. A recta conscientia transversum unguem discedere non oportet. Recta intelligentia, rectis oculis aliquid intueri. Rectissima sunt, quæ maximè conducunt.

Rectum, i, n. das Recht, Billigkeit,)(*Pravum.* *Usus.* Rectum est, quod cum virtute & officio fit. Rectum non solum laudis causâ sequendum est. Te mihi scribere rectum vix est. V. *Honestum.*

Recubo, as, cubui, itum, are. liegen, ruhen. *Syn.* Recumbo, jaceo, quiesco. *Usus.* Molliter & delicate recubans.

Recudo, is, di, sum ere. wieder schmiden. *Usus.* Vetera metalla recudunt.

Recumbo, is, cubui, itum, ere. liegen, sitzen. *Syn.* Cubo. *Usus.* In herba recumbo.

Recuperatio, onis, f. Wiedererlangung. *Us.* Ista præclara est libertatis recuperatio.

Recuperator, oris, m. verordneter Richter in gewissen Rechts-Händeln. *Syn.* Judex in causis civilibus & privatis. *Epi.* Improvidus. *Usus.* Recuperatorem dare alicui.

Recuperatorius, a, um. zu solchem Richter gehörig. *Usus.* Judicium recuperatorium.

Recupero, as, avi, atum, are. wieder bekommen. *Syn.* Recipio, redimo, reparo. *Usus.* Erepta recuperare. Recuperare existimationem perditam, & in antiquum statum restitui. V. *Restituo.*

Recurro, is, curri, cursum, ere. zurück lauffen, wieder kommen. *Syn.* Redeo, revehor: perfugio, ad opem alicujus confugio. *Usus.* Velim, quamprimùm ad nos recurras.

Recusatio, onis, f. Weigerung. *Epi.* Justa, *Usus.* Omnes sine mora, sine ulla recusatione, summo etiam studio & alacritate negotium susceperunt.

Recuso, as, avi, atum. are. abschlagen, ausschlagen, verweigern. *Syn.* Abnuo, defugio, declino, aspernor, nolo, repudio, rejicio, aversor, tergiversor, abhorreo; à me amoveo, amolior, deprecor, ejuro. *Adv.* Diù, honestè, vehementer, valdè. *Phras.* *Id si crimen est, non recuso pœnam,* wenn das ein Verbrechen ist, so verweigere ich mich nicht die Straffe auszustehen. Nihil de pœna recuso; pœnam non refugio, non deprecor, causam non dico, quin quod meritus sum, feram; causæ nihil est, quin; causæ nihil dico, quin pœnas, ùt meritus sum, luam. *Usus.* Nihil quod homini accidere possit, recusandum est. V. *Nolo, nego.*

Redamo, as, avi, atum, are. Gegen-Liebe erzeigen. *Syn.* Amori, *vel* in amore respondeo.

Redarguo, is, ui, utum, ere. mit Worten straffen. *Syn.* Coarguo, convinco.)(*Probo.* *Usus.* 1. Inconstantiam alicujus redarguere. 2. *Increpo, accuso,* ausschelten. Redargue me, si mentior. Fallebat multos, quod nemo eum redargueret. V. *Arguo reprehendo.*

Reddo, is, didi, ditum, ere, wieder geben. *Syn.* Restituo, refero, remunero, persolvo. *Adv.* Celeriter, commodè, cumulatè, diligenter, juste, latinè, opportune, probabiliter, studiosè, tardè, vicissim, verbosiùs. *Usus.* 1. Suum cuique reddere. 2. *Recito,* auffsagen. Quæ quisque didicerit, totidem verbis reddat. 3. *Verto,* übersetzen. Quæ græcè legeram, latine reddebam. 4. *Do, tribuo,* geben. Sententiæ suæ rationem reddere. Reddere vitam pro republica. Litteras alicui; honorem cuique suum reddere. 5. *Similis sum,* gleich seyn. Filius matrem reddit. 6. *Efficio, præsto,* machen. Cupiditas reddit homines cæcos.

Redemptio, onis. f. Kauff, Pacht. *Syn.* Conductio. *Usus.* Publicani temeritate redemptionis penè eversi.

Redemptor, oris, m. Verdinger, Auslöser. *Syn.* Operis faciendi, *vel* vectigalium conductor, *qui & manceps à Cicerone dicitur.* *Usus.* Redemptor ille, qui Torquato columnam conduxerat faciendam. *Redemtor noster,* unser Erlöser, *vulg. Latinè:* Autor parensque salutis nostræ. Vindex salutis humanæ: nostræ salutis restitutor. *Similiter,* unsere Erlösung. Redemptio nostra, *vulg. Latinè efferretur:* Nostræ salutis restitutio; salus hominum Christi cruciatibus morteque parta.

Redeo, is, ivi, itum, ire. zurück kehren. *Syn.* Reverto, revenio, me recipio. *Adv.* Gradatim, insidiosè, peregrè, serò, verissimè. *Phras.* 1. *Cupio quamprimùm ad vos redire,* ich trachte, auf das eheste zu euch zurück zu kommen. Ad vos me recipere; in optatis mihi est, ut me aliquando vestri ac patriæ compotem fortuna faciat; ut in patriam me pedes referant; in domum meam re-

remigerem revertar; domum me referam; reditû aut potiùs reversione mea vos exhilarem; ut ad vos recurrere; patriæ me reddere postliminio liceat: ut expeditum in patriam receptum habeam; urbem patriam repetam. 2. *domum redibo*, ich werde nach Hause gehen. Domum me referam; domum repetam; domum me convertam, conferam; domum remigrabo, revertar; domum me recipiam. 3. *Vix ad se rediit*, er ist kaum wieder zu sich kommen. Vix se, vix animum ex timore collegit; vix se, vix animum recepit à timore; vix recreatus est ex illo pavore; vix se recuperavit ex illa trepidatione; vix redintegravit animum. V. *Colligo*, *recolligo*. 5. *Rediisti ad pristinam consuetudinem*, du bist wiederum in die alte Gewohnheit gefallen. Ad tuam te intemperantiam innovasti; in eandem vitæ consuetudinem revolutus es; ad mores pristinos rediisti; ad tuam te consuetudinem morésque te retulisti. 5. *Sed ut redeam eò, unde cœpi*, damit ich aber (in meiner Rede) wieder auf das komme, wo ich angefangen. Sed ut ad prima redeam; ut redeam ad id, unde exorsus sum; ad ea, quæ constitueram; sed ut ad superiora illud redeat, revertatur oratio; ut ad præterita revertamur; ut ad eam partem, undè digressa est, revertatur oratio; verùm ad jurgium illud, quo loco digressus sum, revertar; sed adhibeat oratio modum, & redeat illuc, unde deflexerat. Ut eò, unde digressa est, se referat oratio; sed ut eò revocetur, unde huc declinavit oratio; sed redeamus ad inceptum; sed redeat, unde aberravit oratio. *Usus*. Ad quos dies redibis? In gratiam redire cum aliquo, sich wieder vergleichen. Ad ingenium suum & mores rediit, es geht mit ihm wiederum auf den alten Schlag. In pristinum statum res rediit, die Sache ist wiederum auf den vorigen Fuß kommen. Parùm ex agro illo redit, aus diesem Acker kommt wenig ein.

Redhibeo, es, ui, itum, ere. wieder geben. *Syn*. Reddo. *Usus*. Rem emptam, cujus vitium venditor non dixerit, vendenti redhibere. V. *Reddo*.

Redigo, is, egi, actum, ere. zu etwas bringen. *Syn*. Adduco, pertraho, cogo, conficio, colligo. *Phras*. *Ad nihilum redactæ sunt opes meæ*, mein Haab und Gut ist alles zu nichts worden. Ad nihilum omnia reciderunt; rediit mihi res ad restim, ad rastros. V. *Perdo*, *gero*, *Usus*. 1. Bellicosas gentes in ditionem suam & potestatem; sub imperium & jurisdictionem redigere. V. *Conficio*, *colligo*, zusammen bringen. Ex præda, è bonis venditis magnam vim pecuniæ redigere. 2. *Revoco*, *reduco*, bringen. Inventa redigere in ordinem. Aliquid in memoriam redigere.

Redimiculum, i, n. Haupt-Binde.

Redimio, is, ivi, itum, ire. zieren. *Syn*. Orno, corono. *Usus*. Rosis, sertis, coronis redimire se.

Redimo, is, emi, emptum, ere. erkauffen, auslösen. *Syn*. Emo, recupero, conduco. *Adv*. Palàm, publicè, rectè, malè. *Phras*. *Christus nos sua morte redemit*, *vulg*. Christus hat uns mit seinem Tod erlöset. Debitas primi hominis culpæ pœnas suis cruciatibus exsolvit; salutem mortalibus, finemque diuturnæ servitutis moriendo attulit; sua morte perditum genus hominum in possessionem cœlestis patriæ restituit; genus humanum afflictum ac perditum sua morte recreavit & erexit; pro communi salute suum caput in omnes cruciatus obtulit, ut amissam nostrâ priorúmque parentum culpâ cœlestem nobis patriam recuperaret. *Usus*. Re vilissima maximam redemit. Culpam redimere. Ego vitam omnium meo unius periculo redemi. Ista vel vitâ rectè redimi possent.

Redintegratio, onis, f. Erneuerung, Wieder-Ergänzung. *Syn*. Renovatio, Iteratio. *Usus*. Vehementer movet auditorem ejusdem verbi redintegratio.

Redintegro, as, avi, atum, are. erneuern, wieder gantz machen. *Syn*. Renovo, instauro. *Usus*. Bellum, prælium, vires, animum redintegrare. Memoriam redintegrare. V. *Renovo*.

Reditio, onis, f. Wiederkunfft. *Usus*. Celeritas reditionis.

Reditus, ûs, m. Zurückkunfft. *Syn*. Reditio, reversio. *Epi*. Acerbus, capitalis, pestifer, celer, crudelis, difficilis, facilis, florens, gloriosus, gratuitus, illustris, constans, maturus. *Phras*. *Valetudo reditum impedivit*, eine Unpäßlichkeit hat ihn verhindert, daß er nicht zurück kommen konte. Reditu prohibuit; regrediendi facultatem non dedit; valetudo obstitit, quò minus iter domum flecteret, retrò concederet; ne in patriam esset reditus, valetudo in causa fuit,

fuit. *Usus.* Patet tibi gratiæ reditus. Gratiæ reditum tibi aperiam, conficiam, Nemo te reditu prohibebit. *Reditus pro* fructibus annuis, *vulgo est.*

Redivivus, a, um. wieder lebendig. *Syn.* Renovatus, in vitam revocatus.

Redoleo, es, ui, ere. Geruch von sich geben, riechen. *Syn.* Oleo. *Usus.* Ejus sermonis multa indicia redolent. Oratio redolens antiquitatem

Reduco, is, xi, ctum, ere. zurück führen. *Syn.* Restituo, redigo. reporto. *Usus.* Distractos aliquos in concordiam reducere. Aliquid in memoriam reducere. Medicinâ ægrum reducere ad salutem. De exilio aliquem domum reducere, reportare.

Reductio, onis, f. Zurückbringung, Zurückführung.

Reductor, oris, m. Wiederbringer. *Usus.* Plebis in urbem reductor. Litterarum senescentium reductor.

Redundantia, æ, f. Ueberfluß. *Syn.* Profluentia.

Redundo, as, avi, atum, are. überlauffen, überfliessen. *Syn.* Supero. superfluo, effluo. *Adv.* Aliquantum. *Usus.* Pituita, aut bilis cum in corpore redundat. Homo omnibus ornamentis redundans. Infamia majorum fere in posteros, amici laudes in amicum redundant. Nihil prætermittatur, nihil redundet. E tuo facto multum invidiæ in me redundabit. E rerum cognitione florescit & redundat oratio. Is redundantes nos, & juvenili licentiâ superfluentes repressit. V. *Abundo.*

Reduvia, æ, f. Geschwär am Nagel des Fingers, *Syn* Ulcus digitorum. *Usus.* Capiti mederi debebam, reduviam curavi.

Redux, ducis, *g. o.* wiederkommend. *Syn.* Ex periculo, aut exilio revocatus. V. *Redeo.*

Refello, is, felli, ere. widerlegen. *Syn.* Redarguo, refuto.)(*confirmo. Adv.* Palam, studiosissime. *Phras. Ejus argumenta facile refellam,* seine Beweißthümer will ich leicht wiederlegen. Criminationem totam nullô negotiô dissolvam; diluam, quæ objicit; propugnaculum istud, quô contra impetus meos se usurum putat, facile dejiciam. Objecta facile infirmabo & convellam; eam illius opinionem ratio convellet, oratio labefactabit; veritas denique extorquebit; argumenta ejus facile obruam, proteram, prosternam. Sententiam hominis facile frangam; tela ista haud difficulter repellam; faxo brevi, ut argumenta ejus universa corruant; irrita reddantur. V. *Refuto. Usus.* Refellere & coarguere mendacium alicujus. Ea exemplis magis, quam argumentis refellis. Moribus oratio refellitur.

Refercio, is, fersi, fertum, ire. voll anfüllen. *Syn.* Repleo, *Adv.* Perangustè. *Usus.* Animos vulgi superstitionibus; sermonibus aures refercire.

Refero, fers, tuli, latum, ferre. wieder bringen. *Syn.* Reveho, reporto, reduco. *Adv.* Aperte, callide, cumulatissime, identidem, magnopere, occulte, pariter, publice, recte, separatim, simpliciter, vere. *Usus.* 1. Pedes me referunt in Tusculanum. 2. *Renuncio,* hinterbringen. Misit, qui nuncios exciperent & ad se referrent. 3. *Revoco,* wieder herstellen. Veterum consuetudinem, laudem, legem referre. 3. *Reddo,* erstatten. Meritam debitamque gratiam referre. 5. *Abscribo, describo.* aufschreiben. Aliquid in commentarium, tabulas, volumen, codicem referre. Referre in deos, in deorum numerum. Rationes ad ærarium referre. 6. *Ad deliberandum propono,* einem etwas zu berathschlagen vortragen. De re aliqua ad senatum; de rebus obscuris ad Apollinem; de religionibus ad sacerdotes referre. Ad alium, ad alterius arbitrium referre. 7. *Respondeo,* zur Antwort geben. Hoc ego non ad meam defensionem attuli, sed illorum defensioni retuli. 8. *Dirigo,* richten, Absehen haben. Omnia sua consilia ad gloriam; ad voluptatem referre omnia. 9. *Similis sum,* gleich sehen. Vultû patrem refert moribus avum. 10. *Converto, revertor,* sich zurück wenden. Se ad intermissa studia litterarum referre. Animum, oculos aliquo referre,

Refert es ist daran gelegen. *Syn.* Interest, ad vem pertinet. *Phras. Mea quidem id parum refert,* mir ist daran wenig gelegen. Rebus tuis sunt illa conjunctiora: ad rem meam nihil interest, In eo fortunæ meæ positæ non sunt. Nihil ad me ista, Non est, aut ea de re me angam, discruciem. Mihi isthic neque seritur, neque metitur; utcunque fuerit, haud in magno equidem ponam discrimine. V. *Interest, Usus.* Tua id maxime refert. Parvi refert abs te dici.

Refertus, a, um. voll angefüllt. *Syn.* Confertus, plenus. *Usus.* Locuples & referta domus, bonis omnibus abundans & affluens.

Refervesco, is, bui, ere. in vollem Sud seyn. *Usus*. Jam quasi refervescit oratio. Sanguis refervet, *vel* refervescit.

Reficio, is, feci, fectum, ere. ausbessern, wieder ergänzen, *Syn*. Reconcinno, recreo, restituo. *Phras. Corpus reficere*, mit Speise sich erquicken. Corpora curare; corpus cibô potionéque firmare; famem sitimque cibò & potione depellere; firmare cibô vires, instaurare. V. *Cibus*. *Usus*. Nihil est jam, quô nos reficiamus, aut ubi lapsi resistamus. Cùm animus se à forensi strepitu refecerit & recreaverit. Reficere ædes, quæ vitium fecerant. Refecta spe. Reficit me ac recreat tua epistola. V. *Recreo*.

Refigio, is, fixi, fixum, ere. wieder herab reissen. *Syn*. Rescindo, infringo, revello. *Usus*. Acta Antonii legesque refixistis. Num fixantur rursus tabulæ, quas vos decretis vestris refixistis.

Reflatus, ûs, m. Gegen-Wind. *Syn*. Contrarius, adversus, reflans ventus. *Usus*. Naves reflatu, Uticam actæ. Fortunæ reflatus semper timendus.

Reflecto, is, xi, xum, ere. zurück biegen, zurück halten. *Syn*. Revoco, sedo. *Usus*. Animum ad vindictam incitatum reflecto & revoco. V. *Flecto*, *Recordor*.

Reflo, as, avi, atum, are. entgegen blasen. *Syn*. Contra flo. *Usus*. Cùm fortuna reflárit, affligimur. Ventis reflantibus, cum aquilo mihi adversum teneret, in littus rejecti sumus.

Refluo, is, xi, ere. zurück fliessen. *Syn*. Retro fluo.

Reformidatio, onis, f. Furcht, Entsetzung. *Syn*. Formido, metus. V. *Metus*.

Reformido, as, avi, atum, are. sehr erschrecken, sich fürchten. *Syn*. Refugio, horreo. *Usus*. Dolorem imbelles horrent & reformidant. V. *Timeo*, *Abhorreo*.

Reformo Religionem, einen geistlichen Orden reformiren, und in bessern Stand bringen. Ad disciplinam severiorem revocare; lapsam disciplinam ad vetera instituta revocare; instaurare disciplinam; è solutiore disciplina ad veterem sanctimoniam revocare; veterem disciplinam, quæ jacet ætatis vitiò perculsa atque prostrata, excitare; constituere leges, revocare instituta, abhorrentes à vitæ sanctimònia mores abususque comprimere ac abolére, omnia denique, quæ dilapsa jam diffluxere, severis legibus vincire dissolutam familiæ sacræ disciplinam arctius adstringere ac in veterem dignitatem vindicare; lapsam, prolapsam disciplinam erigere; solutam disciplinam coërcere, ad arctiorem disciplinam erudire; pravarum consuetudinum stirpes, quæ caput tollebant, elidere, exscindere; à veteri sanctimonia declinantem, in semitam reducere.

Refractariolus, a, um. in etwas wiederspenstig. *Syn*. Concertatorius, contentiosus.

Refragor, aris, atus sum, ari. wiederstreben. *Syn*. Adversor. *Usus* Sed nolui homini amicissimo refragari. V. *Adversor*.

Refreno, as, avi, atum, are. im Zaum halten, ein Gebiß anlegen. *Syn*. Coërceo, reprimo, comprimo, cohibeo, circumscribo, retardo, restringo, contraho, sedo, debilito, edomo, frango, moderor, tempero, restinguo. Vinculum v. g. cupiditati injicio. V. *Cohibeo*, *coërceo*, *comprimo*. *Usus*. Refrenet priùs libidinem, iram teneat, coërceat avaritiam.

Refrico, as, cui, are. wieder aufkratzen, erneuern. *Syn*. Renovo, revoco, retracto. *Phras. Noli mihi refricare memoriam casus acerbissimi*, erneure mir nur das Andencken jenes Trauer-Falls nicht. Noli mihi revocare in memoriam casum acerbissimum; noli animum meum revocare in memoriam casus tristissimi; noli renovare, redintegrare memoriam casus acerbissimi; noli obductam vixdum cicatricem refricare. V. *Memoria*. *Usus*. 1. Dolorem, cicatricem, vulnus refricare. 2. *Iterum vexo*, aufs neue plagen. Hæc me refricant.

Refrigeratio, onis, f. Erfrischung, Labung, Kühlung, Erquickung.

Refrigero, as, avi, atum, are. erkühlen, erfrischen, erquicken, laben.)(*Calefacio*. *Usus*. Stella Saturni refrigerat. Umbris & aquis refrigerari.

Refrigesco, is, frixi, ere. wieder erkalten. *Syn*. Refrigeror, defervesco. *Adv*. Plane, sane quidem, *Usus*. Belli apparatus, impetus illi animorum refrixit. Interpellata bellô studia refrixere. Causa illa omnino refrixit, V. *Remitto*.

Refringo, is, fregi, fractum, ere. wieder aufbrechen. *Usus.* Claustra illa nobilitatis refregi.

Refugio, is, fugi, ere. fliehen, entfliehen. *Syn.* Abhorreo, fugio, recedo, horreo, formido.)(*Appeto. Adv.* Prorsus, longè. *Usus* Refugit animus ea commemorare. Ab impiorum consuetudine refugere. Refugit à dicendo animus V. *Abhorreo.*

Refugium, ii, n. Zuflucht. *Syn.* Perfugium, portus, præsidium, arx. *Usus.* Nationum omnium portus & refugium, senatus.

Refulgeo, es, fulsi; ere. wieder glänzen. *Syn.* Reluceo.

Refundo, is, fudi, fusum, ere. wieder oder zurück giessen. *Syn.* Rursus fundo.

Refutatio, onis, f Wiederlegung. *Syn.* Confutatio.

Refuto, as, avi, atum, are. verwerffen, wiederlegen. *Syn.* Aspernor, despicio, repello: confuto, refello.)(*complector*; *confirmo. Adv.* Fortius, liberalius, gravius. *Phras. Erroris magistrum refutavit egregiè,* er hat den Urheber dieses Irrthums stattlich wiederleget. Quemadmodum erroris doctorem fregerit; quam doctè illius fidem infirmarit; autoritatem elevârit, quis satis deprædicet? ut illum strenue refellerit, coarguerit, vicerit; ut firmissima quæque propugnacula ex ejus errorum defensione dejecerit, quis ignorat? V. *Refello. Usus.* 1, Refutare & aspernari extera. Libidinem alicujus & conatus refutare. 2. *Refello,* wiederlegen. Nostra confirmare argumentis, aliena refutare.

Regalis, e. Königlich. *Syn.* Regius. *Usus.* Potestas, nomen, ornatus, purpura regalis.

Regero, is, gessi, gestum, ere. entgegen setzen. *Syn.* Oppono, objicio. *Usus.* Convitia regerere.

Regia, æ, f. Königlicher Pallast. *Syn.* Domus, aula regia. *Epi.* Maxima.

Regie, Königlich, herrlich. *Syn.* More regiô.

Regifice, Königlich, köstlich. *Syn.* Apparatu regiô.

Regimen, inis, f. Regierung. *Syn.* Rectio, *Usus.* Regimen totius magistratûs penes Appium erat. V. *Magistratus' Potestas.*

Regina, æ, f. Königin. *Syn.* Regni socia, domina. *Usus.* Omnium virtutum regina justitia.

Regio, onis, f. Landschafft, Gegend. *Syn.* Provincia, ora, plaga, tractus, fines, termini; spatium. *Phras.* 1. *Regio fertilis,* ein fruchtbares Land. Regio tam ubere & pingui solô ut à pastu repellantur pecudes, ne satietas perimat. Regio omnium rerum soli fertilis. Regio uberrimô agrô, mitissimo cœlo, clementibus accolarum ingeniis; regio fertilis inprimis, & omnium copia rerum opulenta; regio fidens & fautrix suorum. V. *Fertilis.* 2. *E regione curiæ domus nostra,* unser Haus ist gegen dem Rathaus über. Domus nostra curiæ respondet; contra curiam domus nostra est; domus nostra curiæ est adversa & contraria. Ex adverso è regione curiæ nostra domus est. *Usus.* 1. Immensa & interminata in omnes partes regionum magnitudo. Regio lunæ. 2. *Spatium,* Weite eines Orts, Platz. Vitæ spatium exiguis regionibus circumscriptum. Officii regionibus se continere. E regione tuæ villæ mea est sita.

Regius, a, um. Königlich. *Syn.* Regalis.

Regnator, oris, m. Herrscher, Regierer.

Regno, as; avi, atum, are. regieren, herrschen. *Syn.* Impero, dominor. *Phras. Regnabat apud Persas,* er regierte bey den Persern. Persidem tenebat; Persis imperitabat; summæ rerum apud Persas præerat; imperium Persarum tenebat; inter Persas regnum agebat; summa imperii apud Persas potiebatur; imperium gerebat apud Persas; Persicum dominatum imperio tenebat, summam rerum apud Persas administrabat; regium principatum apud Persas gerebat, tenebat, obtinebat, habebat; imperii clavum tenebat; rerum potiebatur, regiô jure ac potestate imperabat apud Persas. V. *Impero, Rego. Usus.* Hic vero regnat & triumphat oratio. Regnat in centuriis.

Regnum, i, n. Königreich. *Syn.* Principatus

patus, dominatus. *Usus*. Regnum non modo Romano, sed ne Persæ quidem tolerabile. Regnum appetere. Regnum alicui dare, deferre. Regnum occupare, obtinere; regno potiri, Sub *vel* in regno alicujus esse, degere, vivere. Regnum in cervices accipere, sich einem, als einem König, unterwerffen. Regno aliquem pellere, expellere, ejicere; regnum adimere, regno spoliare. In regnum restituere, reducere. Regnum recuperare; in regnum redire.

Rego, is, xi, ere. regieren, lencken, beherrschen. *R. quasi rem ago populi. Syn.* Guberno, moderor. *Phras. Totam rempublicam regit*, er regieret die gantze Stadt. Rempublicam unus gubernat, administrat omnem: unius nutum tota civitas intuetur; summæ rerum unus præest; omnia unus temperat ac moderatur; ei populus sui velut habenas tradidit; ad ejus ductum se applicuit: reipublicæ regimen penes eum est; ad gubernacula reipublicæ sedet, summa rerum illi tradita est; ad ejus arbitrium judiciumque summa rerum rediit; reipublicæ tenet gubernacula; moderator est totius consilii publici; omnia moderatur, movet, regit; jura dat unus reipublicæ; summæ rei præest; rempublicam cum imperio & potestate obtinet; reipublicæ arbiter ac moderator præsidet. V. *Impero, regno. Usus.* Animus regit corpus, & moderatur. Versare suam naturam, & regere ad tempus. Mundus regitur numine deorum.

Regredior, eris, gressus sum, gredi. umkehren, zurück gehen. *Syn.* Pedem refero. *Usus.* Regredi, quam progredi malo.

Regressio, onis, f. Wiederkehr. *Usus.* Exponam vobis consilium profectionis & regressionis meæ.

Regressus, us, m. das Wiederkehren. *Syn.* Recessus.

Regula, æ, f. Richtschnur, Regel. *Syn.* Norma lex, exemplum, formula, præscriptio. *Epi.* Notissima, optima, pravissima. *Phras. Regulas præscribere*, geistliche Regeln vorschreiben. Privatam publicamque disciplinam, quæque alia cœtibus hominum regendis usui esse solent, præscribere; leges ferre; privatam publicamque vivendi rationem legibus constituere. *Usus.* Consilia sua omnia ad regulam virtutis dirigere & referre. Servare regulam de cœlo ad cognitionem omnium delapsam. Ab regula & præscriptione vitæ aberrare, die Regul nicht halten. Studia sua naturæ regula metiri. Non egemus perpendiculis, normis & regulis. V. *Lex, Norma.*

Regulus, i, m. L[illegible]err; Königlein, ein Vogel.

Regusto, as, avi, atum, are. noch einmal verkosten. *Syn.* Iterum gusto, degusto, *Usus.* Crebro regusto tuas litteras.

Rejectanea, orum, n. verwerfliche Dinge. *Syn.* Rejecta.

Rejectio, onis, f. Verwerffung. *Usus.* Rejectio judicum facta est.

Rejicio, is, jeci, jectum, ere. verwerffen, wegwerffen. *Syn.* Aspernor, repudio *Adv.* Plane, feliciter. *Phras. Ea sententia ab omnibus rejecta est*, dieser Ausspruch ist von allen verworffen worden. Ea sententia irrita est ab omnibus; explosa & ejecta est; respuere hanc sententiam omnes, & pro nihilo putavere; eam sententiam plerique omnes ineptam judicavere, improbavere, refutavere; fuit ea sententia plerisque spreta & damnata. V. *Amoveo. Usus.* Deligere bona & rejicere contraria. Causam ad senatum rejicit. Ab iis libris obscuritas me rejecit. V. *Abjicio.*

Relabor, eris, lapsus sum, labi. zurück fliessen. zurück fallen. *Us.* Relabuntur, refluunt, revertuntur flumina, unde fluxerunt.

Relangueo, es, gui, ere. krafftlos werden. *Syn.* Oblangueo.

Relatio, onis, f. Nachricht, Erzehlung. *Epi.* Salutaris, diligens. *Usus.* Quis audivit aut actionem, aut relationem tuam. *Pro* ex certa relatione, aus gewisser Nachricht, *rectius dicitur*: certis autoribus comperi.

Relator, oris, m. der benachrichtiget. *Usus.* Te autore & relatore.

Relaxatio, onis, f. Erquickung, Labung. *Syn.* Remissio. *Usus.* Otii fructus est non contentio animi, sed relaxatio.

Relaxo, as, avi, atum, are, erweitern, auflösen, locker machen. *Syn.* Remitto, dissolvo, solvo. *Phras. Rus cogito, ut animum relaxem*, ich habe im Willen, mich auf das Feld zu begeben, um das Gemüth zu erquicken. Animi causa; ut animum parumper a molestiis abducam; ut animus parumper acquiescat a curis; ut animum curis distractum, varieque dissipatum recolligam; ut animus sine cura quiescat; ut animus ex curarum tædio recreetur; ut, quam mihi negotiorum & curarum odiosa consuetudo hilaritatem ademit, abstulit, eripuit,

eripuit, in me extinxit, eam rerum jucundissimarum aspectu atque usu recuperem; ut aliquid vernæ amœnitatis degustem; ut verna jucunditate fruar; ut amissam animi hilaritatem recipiam; ut ex laboris assiduitate me reficiam; ut aberrem à molestiis, aberrationem habeam; V. *Remitto.* 1 *Usus.* Animum relaxare ac remittere. Risus tristitiam mitigat & relaxat. Longior dolor intervalla dat & relaxat. Se ab occupationibus relaxare, & jucunditati dare. Cùm se animus corporis vinculis relaxârit ac liberârit. Alvus aliquando vel adstringitur, vel relaxatur. V. *Recreo.*

Relegatio, onis, f. Verweisung ins Elend. *Syn.* Amandatio. *Epi.* Jejuna, rusticana.

Relego, as, avi, atum, are. verweisen, ins Elend verschicken. *Syn.* Amando, exiliô mulctor, expello, ejicio.)(*Reduco. Usus.* Pater filium ab hominibus in prædia rustica relegârat. V. *Exilium, Ejicio.*

Relego, is, legi, lectum, ere. wieder lesen, noch einmal lesen. *Usus.* Crebro tuas litteras relego & regusto.

Relevo, as, avi, atum, are. wieder aufheben, erleuchtern. *Syn.* Levo, consolor, minuo, levationem affero. *Usus.* Jam tandem relevata & recreata respublica videtur. Communem casum relevare. Tu, qui toties dolorem meum tuis sermonibus relevâsti. V. *Consolor, Recreo, Levo.*

Relictio, onis, f. Verlassung. *Syn.* Derelictio, desperatio, proditio.

Religatio, onis, f. Anbindung. *Syn.* Colligatio.

Religio, onis, f. Gottesdienst *Syn.* Pietas, sanctitas, cultus divinus, res divinæ, sacræ, religiones & ceremoniæ sacræ, cultus Divini Numinis. *Epi.* Antiqua, communis, divinâ, domestica, externa, ficta, inexpiabilis, justa, magna, mira, nimia, perversa, pristina, privata, publica, pura, sancta, sempiterna, singularis, solennis, summa, tanta, utilis. *Phras.* 1. *DEUM summa religione colebat*, er diente GOtt auf das eifrigste. Deo supremum cultum & honorem tribuebat, præstabat exhibebat; summa DEUM religione venerabatur; DEUM pura, integra, incorrupta mente venerabatur; sacris impensè dedebat animum, Deúmque religione maxima colebat. Quæ divino cultu continentur eà ille castè integreque tractabat; in ejus animo Numinis assidua infidebat cura; existebat in eo mira religionum sanctitas, cultúsque divini amor. V. *Religiosus.* 2. *Religionem ingressus est*, *vulg.* er ist in einem geistlichen Ordens-Stand eingetretten. DEO sese io religiosam servitutem dicavit; totum se DEO religiosissima mente consecravit; DEO dicatorum hominum instituta complexus, professus est; abdicatis rebus omnibus, in religiosorum hominum familiam nomen dedit; sacræ militiæ se addiyit, nomen dedit; inter sacræ familiæ candidatos nomen professus est; à profanis stipendiis, ad Christi vexilla convolavit. 3. *Susceptus est ad religionem*, *vulg.* er ist in den Orden aufgenommen worden. In sacram familiam cooptatus est; ad sacri ordinis alumnos aggregatus, adscriptus est; sacram familiam auxit; in numerum dicatorum DEO hominum relatus est. *Usus.* 1. Religio Numinis pio cultu continetur. Religionem piè colere; religioni servire. Religiones omnes polluere. Ab omni religione declinare; à religione abducere. Novas religiones inducere. suscipere. Negligere religiones, 2. *Scrupulus conscientiæ*, *vulg.* ein Gewissens-Scrupel. Religionem alicui afferre, injicere, inducere, einem einen Gewissens-Scrupel machen. Aliquid in religionem vertere, trahere, vermeinen, es sey ein Gewissen dabey zu haben. Religione quadam tangi, aliquid sibi religioni ducere, habere, sich dabey einen Scrupel machen. Alicui religiônem eximere, adimere, tollere eripere, auferre; aliquem religione solvere, exsolvere, liberare, den Scrupel benehmen. Ea res in religionem venit populo, das Volck hat sich dabey ein Gewissen zu machen angefangen. 3. *Sacramentum*, Eydschwur. In re aliqua religionem interponere; adhibére. Religione obstrictum, implicatum, impeditum esse; obligare se, aliquem illigare religione.

Religiosè, gewissenhafft. *Syn.* Bona fide, sanctè, candidè.

Religiosus, a, um. gottsfürchtig, gewissenhafft. *Syn.* Summa religione præditus, sanctus, sacris deditus, animus religione perfusus.)(*Impius. Phras.* 1. *Religiosissimus vir est*, er ist ein gottsfürchtiger, geistreicher Mann. Magna est & antiqua religione; maxima cum religione vitam traducit; pius sanctusque vir est; pietatem inprimis colit; exemplar est religionis, vitam sanctè piéque exigit. Is est, in quo tanquam in speculo intueantur, qui religionem colunt; insigni est pietate erga Deum,

Ab

Ab ineunte ætate ad vitæ ſanctimoniam incumbit; pectus omni pietate imbuit. 2. *Vir religioſus optimè ſibi conſulit*, ein Geiſtlicher räth ſich am beſten, iſt am beſten daran. Qui ſe Deo dicat, addicit, dedit, totum tradit; qui ſe ad unum Deum confert; qui ſuas omnes cogitationes, omnia ſtudia ſua in una Deo figit ac locat, qui ab uno Deo pendere vult; qui divina ſtudia, præterea nihil colit: qui Chriſtianam pietatem non communi vulgarique inſtituto, ſed proprio quodam ſtudio, propria quadam mentis inductione complectitur; qui præter Deum nihil animo ſpectat; qui ſuum animum, ſuas cogitationes, ſua conſilia ad unum refert Deum; qui omnibus in rebus duce Deo utitur; cujus eſt vita cum pietate conjuncta; qui nihil non pium, nihil non cum religione conjunctum cogitat, is omnium optime ſuis rationibus proſpicit. V. *Probus*, *pius*, *profeſſus*. *Uſus*. 1. integer, innocens, religioſus, qui omnia, quæ ad cultum divinum pertinent, diligenter pertractat. Vir natura ſanctus, in teſtimonio religioſus. 2. *Scrupuli plenus*, etwas daraus man ſich ein Gewiſſen machet. Religioſum erat, lucum Marti ſacrum exſcindere.

Religo, as, avi, atum, are. anbinden. *Syn.* Vincio, colligo. *Adv.* Extrinſecùs. *Uſus.* ad currum religatus Hector.

Relino, is, ere. aufthun. *Uſus.* Epiſtolam, dolium relinere.

Relinquo, is, liqui, lictum, ere. verlaſſen, hinterlaſſen. *Syn.* Linquo, reliquum, *vel* reliquitacio, miſſum facio; omitto, mitto; deſero, dimitto. *Adv.* Admodum nihil, trepidè, diſſolutè. feliciter, fortiter, in perpetuum, indignè, largiter, antequàm, omnino, nihil ſcripti, omnino nullam memoriam, planè, prorſus nihil, ſapienter, ſtudioſe, ſtatuas, turpiter, intùs, conſultò. *Phraſ.* 1. *Reliquit ſua ſtudia priora*, er hat ſeine Studia aufgegeben. Multam ſalutem bonis litteris dixit; depoſuit cum libris litteras; diſceſſit; deſcivit à priſtino conſilio; miſſa fecit ſtudia ſua; deflexit de curriculo ſuo; bona gratia dimiſit doctrinarum ſtudia; removit ſe ab hoſtis litteris; ſtudia ab eo deſerta abſolvère; ſegregavit à ſe penitus Muſas; ab jecit bonas litteras; à litteris alio operam induſtriamque tranſtulit, traduxit; à Muſis, utſi bellum ipſis indixiſſet, ſe disjunxit. 2. *Amici omnes me reliquerunt*, alle Freunde haben mich verlaſſen. Ab amicis ita deſtitutus ſum, ut nemo afflictum erigat; cauſam meam omnes deſerunt; deſunt amico amici; proditum, inductum, conjectum in fraudem jacere patiuntur. Ab amicis repudiatus, à propinquis nihil ſublevatus in ſumma ſolitudine vivo; turpiſſima defectione deſeruerunt & dereliquerunt me amici omnes. V. *Deſero*, *Deſciſco*. *Deficio*. 3. *Tuo hæc arbitrio relinquo*, dieſes überlaſſe ich deinem Gutachten. Iſtam partem totam ad te defero; id omne ad arbitrium tuum libentiſſimè confero; ejus rei æſtimationem tibi remitto; hujusce, rei arbitrum, diſceptatorem ac judicem te volo, conſtituo; hujusce rei tuum eſto arbitrium; hanc rem omnem in tua fide ac æquitate depono. *Uſus*. Nullum precibus meis locum; deſiderium ſui magnum reliquit. Aliquem non ſolum relinquere, ſed etiam prodere.

Reliquiæ, arum, f. Ueberreſt, Ueberbleibſel. *Syn.* Reſidua. *Epi.* Anguſtæ, egentes, illuſtres, immortuæ, intermortuæ, magnæ, meliores, miſeræ, priſtinæ, ſeniles. *Uſus.* In his miſeris fortunæ reliquiis. Reliquias hoſtium perſequi. Cibi reliquiæ. Voluptatum reliquias colligere.

Reliquus a, um. übrig, übergeblieben. *Syn.* Reſiduus; relictus, rejectus. *Phraſ.* *Nihil mihi jam reliquum eſt*, es iſt nur nichts übergeblieben. Nihil mihi ex tantis opibus fortuna reliquum fecit; ne reliquiæ quidem ullæ veteris fortunæ reſtant; ne tenues quidem reliquiæ priſtinæ felicitatis ſuperſunt; nihil mihi è fortunis meis ſupererat; præter vitam, eamque miſeram nihil mihi ſupereſt. Nihil eſt reſidui; nihil mihi reliqui ex tantis opibus fortuna fecit. *Uſus.* Nullum mihi jam ſolatium eſt reliquum in omni vita. De reliquo quid dicam?

Reluceo, es, luxi, ére. glänzen, wieder ſcheinen. *Syn.* Refulgeo.

Reluctor, aris, atus ſum, ari, wiederſtreben. *Syn.* Adverſor. V. *Adverſor.*

Remaneo, es, manſi, ere. zurück bleiben. *Syn.* Maneo, reſto, reſideo. *Uſus.* Nemo omnium apud me remanſit. V. *Maneo.*

Remanſio, onis, f. Zurückbleibung. *Uſus.* Tuam remanſionem non probo.

Remedium, ii, n. Hülffs-Mittel. *Syn.* Medicina, medicamentum; cautio, proviſio, fomentum. *Epi.* Præclarum, præſens, præſentiſſimum. *Uſus.* In adverſis rebus ſine remedio atque allevamento permanere. Quærere remedium ad rem aliquam. Suo malo, ſuis incommodis & vulneribus remedium comparare, invenire, afferre, adhibere. Acrioribus remediis huic malo occurrendum. Præſens remedium, ægro adhibere. V. *Medeor*, *Medicina.*

Remeo, as, avi, atum, are. zurück kehren. *Syn.* Redeo. *Usus.* Ex urbe remeare. V. *Redeo.*

Remetior, itis, mensus sum, ire. wieder messen. *Usus.* Iter remetiri.

Remex, igis, m. Ruder-Knecht. *Syn.* Qui remos agit. *Epi.* Vesanus. *Usus.* Remiges civitatibus imperare.

Remigatio, onis, f. das Rudern. *Syn.* Impetus pulsusque remorum, remigium.

Remigium, ii, n. das Ruderwerck, die Anzahl der Ruder-Knechte. *Syn.* Remigatio; remigum multitudo.

Remigo, as, avi, atum, are. rudern. *Syn.* Remis navem propello, remis incito navigium, mare, pertinacius remis everbero. *Adv.* Paululùm. *Navigo.*

Remigro, as, avi, atum, are. zurück reisen. *Syn.* Redeo, remeo. *Usus.* Remigrare in domum suam.

Reminiscor, eris, sci. sich wieder erinnern. *Syn.* Subit animum memoria rei.)(*obliviscor.* *Usus.* Præterita reminisci. V. *Recordor, Memoria.*

Remisse, nachläßig, *Syn.* Leniter, molliter, levi animô & remisso. *Usus.* Remisse, urbanè, leniter dicere agere.

Remissio, onis, f. Nachlassung, Trägheit. *Syn.* Languor, abjectio. *Epi.* Humanissima, liberalissima. *Usus.* 1. Remissio animi & dissolutio. 2. *Quies, otium, solatium,* Ruhe, Erlustigung. Ad omnem animi remissionem ludumque descendere. *Relevatio, Imminutio,* Abnehmen. Senescentis morbi remissio. 4. *Intermissio.* Unterlassung. Tales amicitiæ remissione usus sunt levandæ. V. *Relaxatio.*

Remissus, a, um. nachläßig, gelind. *Syn.* Lenis, contractus, timidus.)(*acer, contentus.* *Usus.* Animô esse leni & remisso Sermo quietus & remissus. In ulciscendo, in bello gerendo, in disputando remissus. Dolor castigatus & remissus, ein mäßiges Leid. V. *Laxus.*

Remitto, is, misi, missum, ere. zurück senden: nachlassen. *Syn.* Retrò mitto: relaxo; minuor. *Adv.* Aliquantum dissolute, largiter, perscienter, nequaquam. *Phras.* 1. *Ventus remittit,* der Wind läßt nach. Ventus cadit, concidit; ventus, tempestas se frangit; ventus ponit; minuit ventus. 2. *Ira jam remittit,* der Zorn läßt schon nach. Languescit ira; defervescit, resedit, consedit; conquiescit ira; ira senescit, cadit, concidit; deflagrat ira. 3. *Industria remittit,* der Fleiß nimmt ab. Languescit, senescit industria & remittit. V. *Minuo.* 3. *Remittere culpam,* einem die Schuld oder Straffe nachlassen. Condonare crimen; gratiam delicti facere: veniam & impunitatem dare. V. *Ignosco.* *Usus.* 1. Librum, nuncium remittere. 2. *Dimitto,* ablegen. Opinionem ante conceptam remittere, 3. *Condono,* nachlassen, weichen. Pœnam remittere. De meo tibi aliquid remitto. 4. *Minuo, diminuo, detraho,* abnehmen, mindern. De pristina severitate; de virtute remittere. Iracundiam remittere. Hyems, frigus, dolor remittit. 5. *Relaxo,* sincken lassen, nachlassen. Animum, vocem, arcum remittere. 5. *Relaxo, Condono.*

Remollesco, is, ere. weich werden. *Usus.* Otio remollescunt homines.

Remora, æ, f. Verhinderung. *Syn.* Retardatio. *Usus.* Multæ res obstant, remoramque faciunt rei privatæ & publicæ. V. *Mora.*

Remordeo, es, mordi, morsum, ere. wieder beissen. *Syn.* Crucio, solicito, uro, pungo. *Usus.* Multæ me curæ remordent. V. *Crucio.*

Remoror, aris, atus sum, ari, verhindern, aufhalten. *Syn.* Retardo, retineo, distineo. *Usus.* Quæ cæteros remorari solent, me nihil retardàrunt. Nequid pacem distineat ac remoretur vobiscum meam. V. *Moror.*

Remotio, onis, f. Wegräumen. *Usus.* Remotio criminis est, cum facti intentio in alium derivatur.

Remotè, von weiten. *Usus.* Stellæ aliæ propiùs, aliæ remotiùs.

Remotus, a, um. abgeschafft, weggeräumt, entfernet. *Syn.* Alienus, abhorrens. *Phras. Locus longissimè remotus est,* der Ort ist weit von uns. Locus a conspectu amotus longius; locus longius recedit ab urbe nostra; locus, quem natura longe submoverat, oculis subduxerat; locus extra terminos solis, atque in extremis terrarum finibus positus. V. *Procul.* *Usus.* 1. Hoc â moribus, sapientia natura hominis optimi remotissimum est. Ab omni cupiditate remotissimus. Hæc à vul-

vulgari intelligentia remotiora fuat. 2. *Distans*, entfernet. Res à memoria nostra remotæ. Locus remotus.

Removeo, es, movi, motum, ere. abschaffen, wegräumen, wegthun. *Syn.* Amoveo, dimoveo, submoveo, moveo, abduco, aufero, ejicio; deduco, abstraho, avoco. averto; deterreo, deprecor. *Usus.* Removere se ab aliquo negotio, ad otium perfugere. Ab amicitia alicujus se removere. Ex præsidiis militem removere. V. *Amoveo*.

Remugio, is, ii, ire. wiederthönen. *Syn.* Resono.

Remulcus, i, m. Zug-Seil des Schiffs *R. à* ῥυμὸν ἕλκων. *Usus.* Submersam navim remulco multisque funibus reduxerunt.

Remuneratio, onis, f. Wiedervergeltung, Belohnung. *Syn.* Gratia. vicissitudo studiorum *vel* officiorum. *Epi.* Expedita. *Phras. Officiis tuis remuneratio nulla par erit*, deine Dienste werde ich niemalen mit gleichem Danck bezahlen können. Officia tua nunquam paribus officiis æquabo; nullam unquam meritorum tuorum partem assequar; nunquam non modo referenda, sed ne cogitanda quidem gratia, tua beneficia consequar. Nunquam, ne minima quidem ex parte tuis in me meritis satisfaciam. Nunquam omnino tibi solvam, quantum debeo, ac ne ulla quidem ex parte. Officia tua nunquam rependam, compensabo. V. *Remuneror. Usus.* Nihil remuneratione benevolentiæ, vicissitudine officiorum jucundius.

Remunero, as, avi, atum, are; *vel* Remuneror, atus sum, ari, wieder belohnen, vergelten. *Syn.* Retribuo, compenso, beneficium reddo; mutuam gratiam reddo, refero; parem gratiam repono, mercedem do. *Phras. Remunerabor merita in me tua*, ich werde dir deine Dienste treulich vergelten. Cumulatis tuis in me meritis satisfaciam; gratum ac memorem paribus officiis probabo; beneficia beneficiis compensabo. Quæ in me contulisti, eadem recipies, aut majora; parem gratiam referam. Tuis beneficiis paribus officiis respondebo; quæ debeo, solvam, reddam beficia. Qui tibi ex me fructus debentur, eos uberrimos colliges, capies, percipies, ex me feres. Eo, quo premor, tuorum beneficiorum onere levabor; laxabo me vinculis quasi quibusdam, si plane solvere non potero, beneficiorum tuorum; in id incumbam; co curæ cogitationesque intendentur. ut par pari referam: efficiam profecto, ut in me gratum animum desiderare non possis; omni studio enitar, ut officia tua paribus a me beneficiis compensentur; id in omni vita mihi erit antiquissimum, ut cumulare reddam gratiam tantis tuis in me promeritis; nihil agetur â me studiosius, quam ut de me optime meritum esse læteris. *Usus.* Quibus officiis tua beneficia remunerabo? Quo te munere remunerer, nescio.

Remus, i, m. ein Ruder. *Usus.* Remis navem propellere. Detergere remos, *frangere*.

Renascor, eris, natus sum, nasci. wieder gebohren werden. *Syn.* Denno nascor, exorior; renovor. *Usus.* Renatum est bellum, nuper primo extinctum.

Renavigo, as, avi, atum, are. wieder zurück schiffen.

Renavo, as, are. hinwiederum Fleiß anwenden. *Usus.* Renavabo operam.

Renes, um, n. Nieren. *Usus.* Ex renibus laborare.

Renideo, es, ere. schimmern, glänzen; lächeln. *Syn.* Resplendeo, lætor, gaudeo.

Renitor, eris, nisus sum, niti. sich wiedersetzen. *Syn.* Contra, *vel* adversum nitor. V. *Adverso, Obsisto.*

Renovatio, onis, f. Erneuerung. *Syn.* Redintegratio. *Usus.* Renovatio timoris magnam molestiam affert.

Renovo, as, avi, atum, are. erneuern. *Syn.* Instauro, redintegro, reficio, integro: refero, repræsento. *Phras.* 1. *Nolo renovare dolorem tuum*, ich will dein Leid nicht erneuern. Non faciam, ut, quæ coaluere vulnera, recrudescant; ut, quæ cicatricem duxerunt, refricentur vulnera; nolo dolorem tuum retractare, revocare; dolorem tuum jam senescentem irritare non cupio, nec enim novis vulneribus rumpendæ sunt cicatrices veteres. Nolo, reviviscat, à longo intervallo se referat, redintegretur, renascatur dolor. 2. *Renovare bellum*, den Krieg aufs neue anfangen. Comparare de integro bellum; redintegrare bellum; instaurare belli reliquias ac renovare. V. *Bellum*, 3. *Conspectus filii renovavit dolorem*, die Gegenwart des Sohns hat den Schmertzen auf ein neues erwecket. Conspectus filii redintegravit lachrymas; vulnus refricuit & dolorem; conspectus

ſpectus filii renovatio erat doloris; conſpectus filii veteres dolendi cauſas retexuit; retulit; obductam cicatricem, quæ conſenuiſſe videbatur, refricuit; conſpectus filii integravit luctum; veteres dolendi cauſas revocavit; conſpectu filii redintegrata eſt memoria acceptæ fœdiſſimæ cladis. *Uſus.* Renovare memoriam, amicitiam, bellum. Veterem curam ac moleſtiam mihi tuæ litteræ renovarunt. Jacta diſcordiæ ſemina efferent ſe, & ad renovandum bellum reviреſcent. V. *Iterum.*

Renunciatio, onis, f. Verkündigung. *Syn.* Nunciatio. *Uſus.* Suffragiorum renunciatio.

Renuncio, as, avi, atum, are. verkündigen; aufkündigen, aufſagen. *Syn.* Significo, nuncio, expono: nuntium remitto. *Adv.* Auſpicato. *Uſus.* 1. Legati rem geſtam renunciarunt. 2. *Pronuncio*, benennen, öffentlich erklären. Aliquem renunciare conſulem. 3. *Remitto nuncium*, aufſagen. Alicui hoſpitium, conductionem: ſocietatem, pactionem renunciare. V. *Nuncio.*

Renuo, is, ui, ere. weigern, abſchlagen. *Syn.* Aſpernor, repudio, adverſor. V. *Nolo.*

Reor, reris, ratus ſum, reri. dafür halten. *Syn.* Puto, arbitror, cenſeo.

Repagula, orum, n. Riegel. *Syn.* Vectes, quibus januæ clauduntur. *Uſus.* Omnia pudoris, juris repagula convellere, perfringere, effringere.

Repandus, a, um. krum gebogen. *Syn.* Incurvus, reflexus.

Reparatio, onis, f. Erneuerung, Ausbeſſerung. *Uſus.* Regni reparatio.

Reparo, as, avi, atum, are. ausbeſſern, erneuern. *Syn.* Recupero, iterum acquiro. V. *Renovo.*

Repaſtinatio, onis, f. Wiederumgrabung. *Syn.* Secunda occatio.

Repedo, as, avi, atum, are. zurück gehen. *Uſus.* Domum cum laude repedandum.

Repello, is, puli, pulſum, ere. abtreiben, zurücktreiben. *Syn.* Pello, rejicio, ſubmoveo, impetum retundo; reprimo.)(*impello.* *Uſus.* Vim vi repellere; a ſe dolorem repellere. Homines à foro, templo repellere. Hoſtem rejicere ac repellere. Vim hoſtium reprimere ac repellere. V. *Pello*, *Arceo.*

Rependo, is, di, ſum, ere. erſtatten. *Syn.* Reddo, repono, vicem reddo. *Uſus.* Pro Gracchi capite aurum repenſum. V. *Compenſo.*

Repens, tis, g. o. kriechend, gähling. *Syn.* Repentinus.

Repente, plötzlich, gähling. *Syn.* Derepente, ſtatim, ſubito, repentino, ex tempore, extemplo. *Phraſ.* *Repente iratus fui*, ich bin gäh zornig worden. Repente exarſi; repens me ira inceſſit; præſente iracundia exarſi; è veſtigio, repentino, de improviſo ira ſuccenſus ſum; veſtigio temporis nec opinata & minime proviſa ira me invaſit. V. *Subito.* *Uſus.* Repente amicitiam præcidere. Repente, præter ſpem agmen in conſpectum venit.

Repentino, plötzlich. *Syn.* Repente. *Uſus.* Repentino moritur.

Repentinus, a, um, unverſehens, plötzlich. *Syn.* Improviſus, inſperatus, inexpectatus, repens, inopinatus. *Uſus.* Omnia repentina & nec opinata graviora. Magna ex nec opinato lætitia extitit repente. V. *Repente.*

Repercutio, is, cuſſi, cuſſum, ere. wieder zurück ſchlagen. *Uſus.* Valles clamoribus repercuſſæ.

Reperio, is, peri, pertum, ire. finden, antreffen. *Syn.* Invenio. *Adv.* Difficillime, nuſquam, peregre, recte, uſquam. *Uſus.* Exitum rei, finemque reperiemus. Ineunda eſt ratio & via reperienda. Si quæras, reperies. V. *Invenio.*

Repetitio, onis, f. Wiederholung. *Epi.* Crebra. *Uſus.* Ejusdem verbi crebra repetitio.

Repeto, is, ivi, itum, ere. wieder fordern, wiederholen. *Syn.* Exigo, peto, repoſco: reſumo, retracto. *Adv.* Altè & à capite, amplius, inde uſque, longe, recte. *Phraſ.* 1. *Res ab initio eſt repetenda*, man muß die Sache von dem erſten Urſprung her nachforſchen. Altius rei initium petendum; longius exordium rei petendum; ab ultima antiquitate, alte & à capite; a fonte repetenda, arceſſenda eſt; ab origine cauſisque primis res exponenda, repetenda eſt. 2. *Humaniores litteras repetam*, ich werde die untern Schulen wiederholen. Humaniorum litterarum ſtudia ex intervallo recolam; ad politiores litteras reguſtandas me referam, retractabo artes, quas ab ineunte ætate condidici; in gratiam cum bonis Muſis ex intervallo redibo; ſecundis curis bonas artes perpoliam; intermiſſa tantiſper litterarum ſtudia revocabo; me ad priſtinas artes revocabo; Latinitatis autores ad manus revocabo. 3. *Semper idem repetit*, er wiederholet immer das vorige. Aures identidem iisdem vocibus obtundit; eandem cramben recoquit

quit; eandem cantilenam iterat, canit, insusurrat; eâdem chordâ oberrat; eandem tundit incudem, semper eodem revolvitur. *Usus*, 1. Jus suum, promissa; officii præmium & fructum; res ablatas ab aliquo repetere. 2. *Renovo*, *revoco*, erneuern, hervorziehen. Repetere memoriam superiorum temporum. Rem alte, à capite repetere. Sententiæ suæ gravitatem ab ipsa natura repetit. Repetere præcepta, V. *Iterum*.

Repetundarum, Anklage wegen Verschwendung gemeiner Gelder. *Usus*. Lege pecuniarum repetundarum teneri, damnari.

Repleo, es, evi, etum, ere. erfüllen. *Syn*. Impleo, refercio.

Replicatio, onis, f. das Umkehren. *Syn*. Conversio; *Usus*. Replicatio mundi.

Replico, as, cui, citum, are. zurück gedencken, zurück blättern. *Syn*. Repeto. *Usus*. Si velis replicare annalium memoriam, invenies.

Repo, is, repsi, ere. kriechen, schleichen.

Repono, is, posui, positum, ere. wieder hin legen. *Syn*. Colloco. *Usus*. 1. In aliquo, in alicujus humanitate, opibus spem omnem & salutem reponere. 2. *Annumero, recenseo, adscribo, reputo*, zuzehlen. Aliquem in numerum, *vel* numero amicorum, proborum civium; in suis reponere. 3. *Recondo*, aufheben. Fructus alimenta in hyemen reponere. 4. *Rependo*, vergelten, erstatten. Næ, ego tibi reponam, cum veneris. Pro damno quid repones?

Reporto, as, avi, atum, are. zurück tragen, davon tragen. *Syn*. Refero, reduco, reveho; obtineo consequor. *Usus*. 1. Exercitum à provincia reportare; laudem & benevolentiam omnium; victoriam de hoste reportavit. 2. *Defero*, *denuncio*, anbringen, andeuten. Rem reportare ad judices.

Reposco, is, posci, ere. wieder fordern, begehren. *Syn*. Repeto. *Usus*. Bona sua reposcere, ac persequi lite & judicio. V. *Peto*

Repotia, orum, n. Nach-Hochzeit.

Repræsentatio, onis, f. Bezahlung. *Syn*. Solutio pecuniarum.

Repræsento, as, avi, atum, are. darstellen, zeigen; baar erlegen, auszahlen. *Syn*. Præsentem pecuniam: persolvo: præsentem alicui gratiam refero: personam gero: aliquid re præsenti exhibeo, præsto. *Phras*. 1. *Repræsentavit in theatro ducem*, er hat die Stelle eines Feldherrn auf dem Schau-Platz vertretten. Personam ducis in theatro gessit, retulit, sustinuit, repræsentavit; personam ducis sibi imposuit; induit, suscepit. 2. *Repræsenta tibi in animo veterem Romam*, bilde dir nur das alte Rom ein. Finge te cernere, intueri animo veterem Romam; propone tibi; pone tibi ob oculos; cogitatione depinge veteris Romæ majestatem. Versetur tibi ante oculos; obversetur animo Romanæ majestas urbis. Romanam illam majestatem menti tantisper objice. V. *Imaginor*. *Usus*. 1. Reliquam pecuniam, cum dies promissorum advenerit, repræsentabimus. 2. *Refero*, *exhibeo*, *speciem exprimo*, vorstellen. Templum illud repræsentabat memoriam consulatus mei. *Restituo*, *recupero*, wieder herstellen. Ego corpus libenter in cruciatus obtulerim, si repræsentari morte mea libertas civitatis posset. 4. *Antecapio*, *prævenio*, vorkommen. Non expectanda est temporis medicina, quam ratione repræsentare possumus.

Reprehendo, is, di, sum, ere. mit Worten straffen, schelten. *Syn*. Increpo, arguo, redarguo, accuso; verbis castigo, exagito, insector; aliquem asperius appello, objurgo, in crimen voco. *Adv*. Brevi, gravius, leviter, libere temeritatem, errorem male, magnopere, merito quid in aliquo, pergraviter, planè, rectè, verè, commodè, ita valdè, subtiliter, vehementer, vulgo judicium. *Phras*. 1. *Cato vehementer reprehendit Pompejum*. Cato hat den Pompejum hefftig gescholten. Graviter invectus est in Pompejum; magna vocis libertate Pompejum perstrinxit; verbis vehementer accepit Pompejum; gravioribus verbis insectatus est; gravioribus verbis exagitavit? Cato Pompeji ambitionem verbis atrocibus castigavit; Cato Pompejum jurgio adortus, vitio illi dabat immoderatam honoris cupiditatem; carpebat liberrime ambitionem Pompeji; increpitabat identidem Pompejum, magistratum plus æquo appetentem; Pompejus non effugit; vitare non potuit vituperationem Catonis. Pompejus non in paucas Catonis reprehensiones incurrit; Pompejus Catonis vituperationem subiit; in magnam vituperationem venit apud Catonem;

nem; Pompeji ambitio in vituperationem cadebat Catonis. Notavit Pompejûm Cato perfæpe, & gravi objurgatione confcidit; jurgiis laceravit; verbis increpuit; male verbis accepit. V. *Alloquor, Objurgo, Vitupero.* *Ufus.* 1. Graviffimis verbis aliquem reprehendere & exagitare. Difficile eft, in quo quis offenderit, alios reprehendere. 2. *Retraho, manu abduco*, bey der Hand zurück ziehen. Revocat virtus, vel potius manu reprehendit. V. *Reprobo.*

Reprehenfio, onis, f. Bescheltung, Bestrafung. *Syn.* Vituperatio. *Epi.* Bella, difficilis & lubrica, familiaris, falfa, jufta, levior, minima, nobilis. *Ufus.* Culpæ reprehenfio. Habet ea res juftam reprehenfionem. In varias reprehenfiones incurrere. A reprehenfione longe abeffe. Caret ejus vita reprehenfione. Omnem reprehenfionem fugere.

Reprehenfor, oris, m. Bestrafer. *Syn.* Exagitator. accufator.

Repreffor, oris, m. Anhalter. *Syn.* Vindex.

Reprimo, is, preffi, preffum, ere. zurück halten. *Syn.* Contineo, comprimo. coërceo. *Adv.* Aliquantulum, valde, paullifper. *Phraf. Improbam ejus cupiditatem repreffi*, ich habe seiner ungezäumten Begierde einen Zaum angelegt. Cupiditatem retudi, fregi & abjeci; perfeci equidem, ut ne poffet cupiditati fuæ fatisfacere, libidini obtemperare, inique cogitata perficere, improba confilia ad exitum perficere. Longius cupiditate proceffiffet, nifi ego incurriffem, occurriffem, obviam iviffem, me objiciffem, obftitiffem, reftitiffem, impediviffem, impedimento fuiffem, impedimenta objeciffem. Rapiebat eum cupiditas, ego repreffi; efferebat eum libidinis impetus, ego modum ftatui; idomitam ejus cupiditatem domui; effrenatæ ejus libidini frenos injeci; eum ab effrenata cupiditate refrenavi. V. *Coërceo, cohibeo. Ufus.* Vim, conatum, audaciam reprimere. Se a fupplicio fumendo, ab ira reprimere & continere.

Reprobo, as, avi, atum, are. tadeln, mißbilligen. *Syn.* Improbo, rejicio. *Phraf. Non video, quid reprobare in vita ejus poffint*, ich sehe nicht, was man an ihm tadeln könnte. Non video, quæ pars vitæ ejus juftam reprehenfionem habere: quid incurrere in aliorum reprehenfiones poffit. Non video, quid vitio illi dare, vertere; quid fraudi tribuere; quid culpæ in eum conferre; qua culpa eum condemnare; quid in eo carpere; quam culpæ notam ei inuerre; quo crimine accufare; cujus culpæ infimulare eum poffint. Vita ejus longiffime abeft à jufta reprehenfione; reprehenfione caret. Non video, quid fequius fit in ejus moribus, quod in juftam reprehenfionem cadat. V. *Reprehendo, Ufus.* Reprobare alterius fententiam. V. *Rejicio, Diffentio, Damno.*

Repromiffio, onis, f. Gegen-Verheissung. *Syn.* Reftipulatio. *Epi.* Recens.

Repromitto, is, mifi, miffum, ere dagegen versprechen. *Syn.* Reftipulor, ftipulanti promitto, fpondeo. *Ufus.* In referenda gratia hoc vobis repromitto. V. *Polliceor, promitto.*

Repudiatio, onis, f. Verwerffung, Mißbilligung. *Syn.* Rejectio. *Ufus* Repudiatio fupplicium fuperbiam arguit.

Repudio, as, avi, atum, are. verwerffen. *Syn.* Nuncium remitto, rejicio. *Adv.* Certe, conftanter, contumaciter, fortiter, funditus, ingrate, impie, plane, fapienter, fuperbiffime, valde. *Ufus.* Confilium alicujus, vota, preces repudiare, Conditionem æquiffimam repudiavit. V. *Rejicio, Abjicio.*

Repuerafco, is, ere. kindisch werden. *Syn.* Ad puerilem ætatem redeo. *Adv.* Incredibiliter. *Ufus.* Utinam repuerafcerem!

Repugnanter, ungedultig. *Syn.* Invite.

Repugnantia, æ, f. Gegensatz. *Syn.* Pugna, contentio. *Ufus.* Tu tot rerum repugnantiam non vides?

Repugno, as, avi, atum, are. wiederstreben, wiederstehen. *Syn.* Adverfor, obfifto, reclamo. *Adv.* Acriter, apertiffime, leniter, multum, plane, valde, vehementer. *Ufus.* Fortunæ, crudelitati alicujus repugnare. Age quod lubet, nemo repugnat. Illud vehementer repugnat, parumque confentaneum eft. V. *Adverfor.*

Repulfa, æ, f abschlägige Antwort. *Syn.* Offenfio, repudiatio à magiftratu. *Ufus.* Repulfam ferre, accipere. Repulfam ferre & fuffragiis præteriri.

Repulfus, ûs, m. das Zurückschlagen. *Ufus.* Scopulorum repulfus.

Repungo, is, ere. wieder stechen. *Syn.* Viciffim pungo. *Adv.* Leviter. *Ufus.* Poffem laceffitus repungere.

Reputo, as, avi, atum, are. überlegen, bedencken. *Syn.* Cogito, expendo, animo agito apud animum meum cogito. *Ufus.* 1. Hæc ego affidue mecum reputo. 2. *Statuo, conftituo, decerno; intelligo perfpicio* bey sich beschliessen. Non eft facile reputare, utrum recte, an perperam factum fit. Hoc etiam reputo in fenecta miferrimum. V. *Cogito.*

Requies, etis, vel ei, f. Ruhe. *Syn.* Quies; *Ufus.* Animo defatigato otium quærere, & requiem ab occupatione. Parum habeo

habeo requietis. Oblectationem animi, requiemque curarum alicui afferre. Quantum temporis conceditur ad requiem corporis & animi. V. *Quies*.

Requiesco, is, evi, ere. ruhen, schlaffen. *Syn.* Quiesco, conquiesco, acquiesco. *Adv.* Paululum, diu, satis. *Usus.* Curam animi remittere, in sermone alicujus requiescere. Solicitudines amicorum consilio & sermone requiescunt. V. *Quiesco*.

Requiro, is, sivi, situm, ere. suchen, fragen. *Syn.* Quæro, postulo, flagito, deposco. *Adv.* Æque nihil, diligenter, magnopere, multum, rectè, valde, vehementer, ultra. *Usus.* Hominis in gerendo negotio fidem, & prudentiam requiro. Verum quidem dicis, sed requiram diligentius. Beatus quid requirat, ut beatior sit? V. *Quæro*.

Res, ei, f. ein Ding, Sache. *Usus.* 1. *Negotium*, Geschäfft. Rem alicui committere, credere. Rem libenter suscepit, naviter procurat, bene agit, gerit, obit. Rem expedire, conficere. Res est plurimi otii, es ist eine Sache die wohl Zeit braucht. 2. *Status rerum, conditio.* Beschaffenheit der Sachen. Rerum cursus. Rerum turba, perturbatio, motus, contusio, varietas, gravitas, asperitas status. *Res perturbatæ*, ein verwirrter Zustand der Sachen. Res turbulentæ, incommodæ, adversæ, dubiæ, periculosæ; deteriores, contractæ, calamitosæ, desperatæ, perditæ, eversæ. Rerum interitus, occasus. *Res salvæ*, ein glücklicher Zustand der Sachen. Res integræ, bonæ, secundæ, florentes, amplissimæ. Ut tum res erant, wie dazumal die Sachen beschaffen waren. Pro re ac tempore consilia capere, nach Gestalt der Sachen einen Entschluß machen, Rath einholen. Consilium ex re natum, ein Entschluß, den man aus Gelegenheit der Sache abfasset. 3. *Causa*, Handel. Ad rem accedere. Pertractare ea, quæ rem continent. Ita res se habet. Eo loco res nostra est; in eum locum, in id discrimen res nostra adducta est. Res est in integro. Res bellissime ibant, processerant. Re inclinata; extracta, procrastinata, dilata, rejecta. 4. *Bona, opes, utilitas*, Gut, Geld, Nutzen. Res familiaris, domestica, pecuniaria, frumentaria. Rei familiari operam dare. Rem quærere, augere, amplificare. Rerum suarum satagere. Rebus suis providere, in rem suam aliquid convertere. Erit id in rem tuam, vel è re tua, zu Nutzen kommen. Res tua hic agitur, es gehet um deine Haab und Gut. Rem suam conficere, diminuere, dissipare, dilabi, finire; naufragium rei familiaris facere, sein Haab und Gut verschwenden, verliehren. 5. *Imperium*, Regiment. Rerum potiri. 6. *Contentio*, Zanck, Streit. Res mihi cum hujusmodi portento fuit. 7. *Occasio, opportunitas*, Gelegenheit. Colloquium pro re nata, non incommodum. 8. *Factum*, That. Re præstare aliquid. Res, non verba ad purgandum attulit. Non tam re; quam spe laudatus. Ut res ipsa demonstrat. 9. *Promiscue*, in verschiedener Bedeutung. Re vera, in Wahrheit. Nihil ad rem, das gehört nicht zu unserm Vorhaben. Reipsa de maleficio confiteri, in der Sache selbsten &c. Re ac ratione; non re, sed opinione; re non verbis. Re omissa tantum nomen tenere.

Resaluto, as, avi, atum, are. wieder grüssen. *Usus.* Neminem resalutavit.

Resarcio, is, sarsi, sartum, ire. ersetzen, ergäntzen. *Syn.* Restituo, reficio. *Usus.* Vestem, damna resarcire. V. *Restituo*.

Rescindo, is, scidi, scissum, ere. abschneiden. *Syn.* Reseco: dissolvo, infirmo, labefacto. *Usus.* Acta alicujus, leges, pactiones, instituta majorum rescindere. V. *Valeo*.

Rescisco, is, scivi, scitum, ere. innen werden, dahinter kommen. *Syn.* Intelligo, cognosco. V. *Scio*.

Rescribo, is, psi, ptum, ere. zurück schreiben. *Syn.* Litteris respondeo. *Usus.* Non gravabor, epistolæ tuæ rescribere.

Reseco, as, cui, ctum, are. abhauen. *Syn.* Excido, exscindo exseco. *Usus.* Ad vivum resecare. Libidinem resecare.

Resero, as, avi, atum, are. eröffnen, wieder aufthun. *Usus.* Reserare januam, Italiam hostibus.

Reservo, as, avi, atum, are. vorbehalten, zurück behalten. *Syn.* Servo, conservo. *Adv.* Inposterum. *Usus.* Non te urbi, sed carceri reservavi.. Ad extremum reservatus. Aliquid sermoni proximo reservare. Vitam ad meliora tempora reservare. V. *Servo, Differo*.

Reses, idis, g. o. müßig, faul. *Syn.* Otiosus; ab opere, labore vacuus; cessator. *Usus.* Timebant patres residem in urbe plebem. V. *Piger*.

Resideo, es, sedi, ere. zurück bleiben, sich niederlassen: übrig seyn. *Syn.* Consisto, maneo, remaneo, moror: supersum. *Usus.* 1. In villa, in oppido residere. 2. *Perduro, permaneo, supersum.* verharren, übrig bleiben. Non patiar eas inter vos inimicitias residere. Ne simultatis quidem ullæ reliquiæ in eo resident. Si quis in morte sensus residet. 3. *In-*

3. *Insum, vigeo, reluceo,* an einen hafften. In eo tota reipublicæ autoritas residet. Tota spes mea in te residet. 4. *Hæreo,* in einem stecken. Cujus culpa in re residet. Res gestæ, in quibus nulla potest residere inertiæ suspicio.

Resido, is, sedi, ere. sich sencken, abnehmen. *Usus.* 1. Si montes resedissent. 2. *Sedor, placor,* vergehen, besänfftiget werden. Cum iræ, cum timor animô resedissent. Cum bella pace resedissent, ac deferbuissent. V. *Remitto.*

Residuus, a, um. übrig. Syn. Reliquus. *Usus.* Quid relatum, quid residuum sit. V. *Reliquus.*

Resigno, as, avi, atum, are. öffnen, aufbrechen. *Syn.* Aperio, solvo, resino.)(*obsigno. Usus.* Tabulas, litteras resignare. *Resigno officium, vulg.* sein Amt aufgeben. *Lat.* abdico me munere. *Resignatus vulg.* gantz ergeben zu allen; *Lat.* animo paratus.

Resilio, is, ui, vel lii, ire. zurück springen. *Syn.* Refugio. V. *Refugio, abeo.*

Resipisco, is, sipui, ere. sich bessern, klüger werden. *Syn.* Ad sanitatem, ad me redeo, me colligo, erroris me pœnitet. *Phras. Tandem resipuit,* endlich hat er sich gebessert Tandem ad bonam, meliorem frugem se recepit; ad frugem rediit; ad sanitatem reversus est; ad officium rediit; ad mores & ingenium, quod à natura habuit, mite & tractabile se recepit; tandem se collegit. V. *Converto, Conversio, Frugi.*

Resisto, is, stiti, stitum, ere. widerstehen. *Syn.* Repugno, obsisto. *Adv.* Acriter, acutius, accerrimè, apertè, fortiter, impudenter, necessario, studiosius, vehementer. *Phras.* 1. *Resistam hominis audaciæ,* ich werde mich dieses Menschen Kühnheit widersetzen. Obsistam pro viribus omni non contentione modò, sed dimicatione repugnabo; objiciam me, quoad possum, & ejus conatus refutabo; sceleri & audaciæ me opponam; luctabor cum homine improbo; vel inermis contra armatum resistam; improbis ejus consiliis occurram; audaciam frangam & debilitabo. Si quod in me telum contorserit, legum & judiciorum arma arripiam; lateris mei oppositû obnitar; ibo in hominem; obluctantem contundam, ferociam exultantis frangam. 3. *Miles irruenti hosti diu restitit,* die Soldaten haben den Feind lange Widerstand gethan. Fortiter excepit impetum hostium; rem Rom. iniquô locô, animô atque audaciâ diu sustinuit, itum egregrie obviam hostium ferocitati; hostium impetum tardavit; miles non consistere modo adversus hostem ausus, sed reprimere etiam, & in castra rejicere. V. *Obsisto, Adversor, Obsto, Arceo. Usus.* 1. Libidini alicujus, dolori, hostibus, resistere. 2. *Persisto, insisto,* darauf bleiben, verharren. Sed ego in hoc resisto. Nihil est, ubi resistamus à lapsu.

Resolvo, is, vi, utum, ere, auflösen. *Syn.* Dissolvo; persolvo, numero. *Usus.* Senatus quæ est pollicitus, summô studiô resolvet, bezahlen.

Resono, as, ui, are. widerschallen. *Syn.* Persono, percrepo. *Adv.* Urbanius. *Usus.* 1. In hac vocum concordia duce quiddam, & amicum resonat. 2. *Respondeo,* zusammentreffen. Gloria virtuti resonat, tanquam imago.

Respecto; as, avi, atum, are. stets zurück schauen. *Syn.* Respicio. *Usus.* Hæc ita prætereamus, ut tamen intuentes, & respectantes relinquamus.

Respectus, ûs, m. das Zurücksehen. *Syn.* Aspectus aversus. *Epi.* Mirabilis *Usus.* 1. Meus animus in acie est, nec respectum ullum quærit. 2. *Ratio,* Ansehen. Sine respectu majestatis, ohne Ansehen der höchsten Gewalt. V. *Ratio, curo.*

Respergo, is, si, sum, ere. besprengen. *Syn.* Aspergo, profundo, conspergo. *Usus.* Cum prætoris oculos prædonum remi respergerent.

Respersio, onis; f. Besprengung. *Usus.* Sumptuosa respersio.

Respicio, is, exi, ectum, ere. zurück sehen. *Syn.* Retrô ad aliquem aspicio; os, vultumque in aliquem converto; oculos ad aliquem refero, retorqueo; aspectum refero in aliquid; oculis redeuntem sequor. *Adv.* Jucundius, longe, retro, melius, morose. *Usus.* 1. E tenebeis lucem aliquam respicere. Respexit, & simul ad Consulem aspexit. Antiquam societatem respexit. Præteriti temporis memoriam cogitatione respicere. 2. *Rationem habeo, curo.* auf etwas acht haben. Respicite salutem reipublicæ commoda. 3 *Adjuvo,* helffen. Nisi quis Deus nos respiciat.

Respiratio, onis, f. Athemholung, das Athmen. *Syn.* Interspiratio, interpunctio. *Usus.* 1. Alios intervalla, moræ, respirationes delectant. 2. *Exhalatio,* Dunst. Aër oritur ex respiratione

aquarum. 3. *Spirandi actus*, das Athmen. Sine respiratione animal intermoritur. V. *Respiro.*

Respiro, as, avi, atum, are. Athmen holen, verschnauffen. *Syn.* Spiro, spiritum duco; anhelo; animam reddo, quæ ducta est spiritû: recreor, quiesco. *Adv.* Libere, paullum. *Phras.* *Nunc ægre, nunc liberius respiro*, bald kan ich hart, bald leichter Athem holen Spiritus nunc ægre, nunc liberius meat; nunc arctè meat interclusus spiritus, nunc commodius ducitur; difficultas spirandi nunc fauces strangulat, nunc relaxat. Nunc difficilius, nunc commodius spiritus redditur. Noxius humor nunc spiritum intercludit, nunc reciprocare animam finit. Noxius humor nunc animam comprimit, nunc laxat. Tametsi anhelitum nonnunquam recipiam, humor tamen, qui fauces obsidet, spiritum sæpius elidit. Vix æquabilem tantisper spiritum traho, cum interclusio animæ, & solitæ spiritus angustiæ mox sequuntur. *Usus.* 1. Pulmones ductam animam respirant & reddunt. 2. *Recreor, quiesco, animum recipio*, sich erholen, erquicken. Erigere animum, paullulum à metu respirare. Respirabo, si te videro, & in his miseriis requiescam. 3. *Cesso, intermitto*, aufhören. Oppugnatio ne punctum quidem temporis respiravit. V. *Recreor, instauro, colligo.*

Resplendeo, es, ui, ere. hell-scheinen. *Syn.* Refulgeo.

Respondeo, es, ui, ere. antworten. *Syn.* Responsum do, refero, responsum reddo, rescribo.)(*Interrogo.* *Adv.* Absurdè, acutè, æqualiter, amicè, argute, aspere, audacter, bene, benignè, commodissimè, consideratè, constanter, copiosè, cumulatè; demissè, dolenter, dilucide, falso, flebiliter, ferociter, graviter, honestè, honorificè, humane, impudenter, inhumanè, inscitè, lente, liberaliter, litteratè, luculenter, malè, memoriter, perbenigne, prope, recte, separatim, suppliciter, tristius, vehementer, venustissime, verissime, confuse. *Phras. Respondit ad hæc alter*, hierauf antwortete der andere. Excepit sermonem alter; subjecit alter, ad hæc responsum dedit, reddidit alter; ad ea alter paucis; ad ea placide alter & benigne verba fecit; unum, non amplius verbum retulit, reddidit. Responsi ratio hæc erat; reposuit alter ad hæc. V. *Responsum*, *Usus.* 1. Ad interrogata responde, extra ea, cave, vocem mittas. Aspere verbis vultuque respondit. 2. *Convenio, congruo*, überein kommen. Extrema primis; virtus tua hominum opinioni; majorum laudibus respondet. Optatis meis fortuna respondit; inter eos mutuo officiis respondetur.

Responsio, onis, f. Antwort. *Syn.* Responsum. *Epi.* Brevis, inimica. *Usus.* Indigna responsione quæstio.

Responsum, i, n. Antwort. *Syn.* Responsio. *Epi.* Liberale, præclarum, homine docto dignum. *Usus.* Responsum dare, reddere, edere, Antwort geben. Responsum auferre, Antwort bekommen. Responsa Jurisconsultorum.

Respublica, æ, f. das gemeine Wesen. *Syn.* Res communis, publici consilii societas. *Epi.* Ægrota, afflicta, perdita, aliena, amantissima, clara, conjunctissima, florens, fortunata, germana, grata, imbecilla, infirma, ingrata, labens, libera, misera, municipalis, perturbata, perdita, privata, quieta, sana, salva, summa, tenuis, tota, tranquilla, turbulenta, vetus, universa. *Phras.* 1. *Rempublicam condere*, einen neuen Staat aufrichten. Rempublicam constituere, ædificare, serere; reipublicæ fundamenta jacere, ponere; statum civitatis jure & legibus & moribus de integro condere. 2. *Ad rempublicam gerendam serò accessit*, er ist spät zur Regierung des gemeinen Wesens kommen. Sero ad rempubl. se contulit; rempubl. capessivit, accepit, attigit; gerere, tractare, administrare cœpit. 3. *Rempublicam strenue administrat*, er regieret das gemeine Wesen stattlich. Rempubl. pulcherrime gerit; legibus optimis temperat; sustinet, gubernat. Totus in rempublicam incumbit, ejusque formam pulcherrimam effingit. 4. *Magna ars est, rempublicam rectè gerere*, es ist eine grosse Kunst, dem gemeinen Wesen wohl vorzustehen. Ad gubernacula reipubl. sedere; custodem gubernatoremque reipublicæ agere; clavum imperii tenere: rem communem utilitatem continentes ad ministrare; gubernacula reipublicæ tractare. V. *Rego, Regno, Impero.* 5. *Pœnas dabunt, qui adversus rempublicam insurgunt*, die, so sich wider das gemeine Wesen auflehnen, werden nicht ungestrafft bleiben. Qui rempublicam oppugnant, vexant, perturbant, labefactant, violant; qui rempublicam convellere, opprimere, delere, vastare nituntur; qui arma contra remp. ferunt, qui pestem patriæ moliuntur. V. op-

Oppugno. 6. *Respublica ruinæ est proxima*, das gemeine Wesen scheint zu Grunde zu gehen. Respublica inclinata præcipitat in exitium; haud longè abest ab exitio, interitu; labat respublica, & perditis jam prope rebus, omnia ad exitium præcipitia sunt, omnia ad perniciem profligata atque perdita videntur. 7. *Rempublicam conserva*, erhalte das gemeine Wesen. Rempubl. consiliis tuis excita, erige, fulci, contine, serva, restitue, ac si fieri possit, ut resurgat ac reviviscat, effice atque elabora. *Usus*. Conversiones rerumpublicarum naturales esse, è philosophia didiceram.

Respuo, is, ui, ere. verwerffen, verachten. *Syn*. Repudio, aspernor. *Adv*, Vehementer. *Usus*. Respuere aliquid, ac pro nihilo putare. Respuere consolationem omnem ac consilium. V. *Nolo, Recuso, Invitus*.

Restinctio, onis, f. Löschung. *Syn*. Sedatio. *Usus*. Extinctio sitis.

Restinguo, is, xi, inctum, ere. auslöschen. *Syn*. Sedo. comprimo.)(*inflammo*. *Us*. Ardorem restringuere. Eloquentia cupiditates restinguit. Ignem, sitim restinguere. V. *Comprimo, Coërceo*.

Restipulatio, onis, f. Gegen-Versprechung. *Syn*. Repromissio.

Restipulor, aris, atus sum, ari. dargegen verheissen. *Syn*. Repromitto. *Adv*. Diligenter, porro.

Restis, is, f. Seil, Strick. *Syn*. Funis.

Restituo, is, ui, utum, ere. wieder ersetzen, wieder einsetzen. *Syn* Instauro, corrigo, repræsento. *Adv*. *Æquè*, dissolutè, honorificè, perniciosè, plane, turpiter, in integrum. *Usus*. 1. Pretium, veterem potestatem reipublicæ restituere. Pecuniam, libertatem restituere ac repræsentare. Restituere ac corrigere depravata. 2. Repono, wieder einsetzen. Aliquem in integrum, in antiquam, gloriæ & honoris locum, in veterem possessionem gratiamque restituere. Vix sibi è gravi calamitate restitui cœperat. Quam auctoritate, studiò, sententiis vestris restituistis, nunc manibus quoque vestris in suis sedibus collocate. 3. *Veniam do*, Schuld, Strafe nachlassen. Condemnatum clementer restituit.

Restitutio, onis, f. Erstattung, Ersetzung. *Usus*. Restitutio damnatorum.

Restitutor, oris, m. Wiederbringer. *Usus*. Lentulus salutis nostræ restitutor.

Resto, as, stiti, stitum, are. stille stehen, übrig seyn. *Syn*. Maneo, remaneo, resideo. *Adv*. Omninò. *Usus*. 1. Romæ restiti paulisper, dum cœpta perficerem. 2. *Relinquor, supersum, superat, reliquum est, residuum est*, übrig seyn. Nihil ei præter hortos restat. Hæc reliqua pars est, hic restat actus. Unicus mihi amicus restat. V. *Reliquus*.

Restrictè, streng, genau. *Syn*. Angustè, strictè. *Usus*. Cur id tam restrictè parcéque faciat, ignoro.

Restrictus, a, um. geitzig, karg. *Syn*. Tenax, parcus, avarus. *Usus*. Natura ad largiendum restrictior.

Resupinus, a, um. rücklings. *Syn*. *Supinus*.

Resurgo, is, surrexi, ere. wieder aufstehen. *Usus*. Resurgunt res Romanæ contra spem. V. *Pascha, Christus*.

Retardatio, onis, f. Hinderniß, Einhalt. *Syn*. Mora impedimentum.

Retardo, as, avi, atum, are. verhindern, Einhalt thun. *Syn*. Moror, moram, affero, moram facio, moram & impedimentum infero. *Usus*. Celeritatem alicujus, hostium animos & impetum retardare, comprimere, frangere. Ne animum tuum a scribendo defatigatio ulla retardet. V. *Differo, Moror, Mora, Impedio*.

Rete, is, n. Netz, Fischer-Netz, Jäger-Garn. *Syn*. Plaga, laqueus.

Retego, is, texi, tectum, ere. entdecken. *Syn*. Aperio, evolvo. V. *Aperio*.

Retentio, onis, f. Hinterhaltung. *Usus*. Assensionis retentio.

Retexo, is, xui, xtum, ere. auflösen. *Syn*. Dissolvo. *Usus*. Dialectica quasi Penelopes telam retexens. Num, quod adolescens præstiti, commutem, & velut me ipse retexeram? Retexo orationem meam, ich wiederruffe das, was ich geredet habe: *palinodiam cano*.

Reticentia, æ, f. Verschwiegenheit. *Syn*. Taciturnitas.

Reticeo, es, ui, ere. verschwiegen. *Syn*. Taceo, conticeo, obmutesco. *Adv*. Astutè prorsus, nullo modo. *Usus*. Silentiò utor taci-

tacitum relinquo, silentio prætereo, si lentio involvo, abstineo me ab hujus rei sermone. V. *Taceo, Sileo.*

Reticulum, i, n. ein Netzlein.

Retineo, es, ui, tentum, ére. behalten. *Syn.* Retineo, cursum inhibeo; teneo.)(*Dimitto.* *Adv.* Diligenter, diutius, in perpetuum, mediocriter, melius vehementer, vix. *Usus.* 1. Sui juris retinendi quisque cupidus. Retine hominem, ni profectus est. 2. *Conservo,* behalten. Retinent tamen caritatem in pastores. 3. *Delecto,* ergötzen. Ipse historiæ ordo nos retinet. V. *Detineo, Moror.*

Retorqueo, es, torsi, tortum, ére. zurück treiben, zurück wenden. *Syn.* Reflecto, *Usus.* Retorquet oculos in hanc urbem.

Retractatio, onis, f. Wiederruffung. *Syn.* Revocatio, recognitio. *Us.* Conficies igitur idque sine dubitatione ulla, & retractatione. Sine retractatione ulla dicere liberè audeo. V. *Palinodia.*

Retracto, as, avi, atum, are. wiederruffen, wieder abhandlen. *Syn.* Revoco. *Usus.* Locus ille a me retractabitur. Retractando dolorem vulnerum augemus. V. *Revoco.*

Retraho, is, xi, ctum, ere. zurück ziehen. *Syn.* Abstraho: revoco. *Adv.* Non sanè, facilè proficileentem. *Usus.* Retrahere aliquem à cœpto. A turpi consilio à scelere retrahere aliquem, & revocare.

Retrecto, as, avi, atum, are. weigern. *Syn.* Detrecto. *Usus.* Sive retrectabis, sive properabis, pereundum est.

Retribuo, is, ui, utum, ere. zurück geben. *Syn.* Rependo. refero. *Usus.* Retribue, quod debes. V. *Reddo.*

Retrò, rückwärts. *Syn.* A tergo, post tergum, ab tergo, post. *Phras.* *Hostis retro cessit,* der Feind ist zurück gewichen, hostis pedem retulit; se recepit; receptui sibi consuluit; retrò abiit. *Usus.* Tam longè retrò respicere non possum. Quid retrò & à tergo fieret, ne laboret.

Retrorsùm, hinter sich. *Usus.* Retrorsùm, vicissim ex æthere aër oritur.

Retrudo, is, si, sum, ere. zurück stossen. *Usus.* Deorum simulacra retrusa.

Retundo, is, tudi, tusum, ere. stumpff machen. *Syn.* Obtundo. *Adv* Bellè. *Usus.* Sermones improbitatem alicujus, districtos in rempublicam gladios retundere. V. *Repello,*

Reveho, is, xi, ctum, ere. zurück führen. *Usus.* Sed paulò longiùs ad superiorem ætatem revecti sumus.

Revelatio, onis, f. himmlische Offenbarung. *Syn.* Divinus admonitus. *Phras.* *Ista per revelationem intellexit,* dieses hat er durch göttliche Offenbarung verstanden. Divino admonitu; cœlesti admonitû; Deo aperiente; divinitus cognovit; ista Deo patefaciente, manifestante cognovit; ejus rei notitiam è cœlo hausit, accepit;

Revello, is, revelli, vulsum, ere. abreissen, umreissen. *Usus.* De corpore saucii tela revellere. Claustra, januam revellere. Superiores injurias revellimus. Crucem, quæ ad portam fixa erat, revellistis.

Revenio, is, ui, ventum, ire. zurück kommen. *Syn.* Redeo. *Usus.* Cùm domum revenero. V, *Redeo.*

Reverâ. fürwahr, allerdings. *Syn.* Reipsa, reapse. *Usus.* Cujus igitur hoc crimen est? reverâ nullius. V. *Certè,*

Reverentia, æ, f. Ehrerbiethung, Ehrerweisung. *Syn.* Honor. observantia. *Phras.* 1. *Reverentiam parentibus liberi debent*, die Kinder seynd schuldig, ihren Eltern alle Ehrerbiethung zu erweisen. Par est, ut liberi parentum auctoritatem vereantur, judicium sequantur, cavendum, ne parentum reverentia liberorum animis excedas unquam; æquum est, ut liberi parentibus præcipuum honorem habeant; præcipuâ observantiâ colant; reverentiam adversùs parentes adhibeant; omni cultû ac veneratione prosequantur; ut aspectabiles quosdam deos observent & vereantur; secundùm deorum immortalium numen primo in honore ac charitate habeant; ut parentum quâdam verecundiâ ducantur; pudore regantur; parentum quandam verecundiam habeant; præcipuam parentum rationem habeant. V *Honor,* 1. *Nullam erga majores reverentiam habet, vulg. irreverens est,* er ist gar unehrbietig. Omnis excessit animo majorum reverentia; nullâ majorum verecundia ducitur; majoribus nullâ se verecundiâ obstrictum reputat; inofficiosus, illiberalis erga majores est; nulla illi majorum reverentia; verecundia nulla. Majorum nec auctoritatem veretur, nec vim pertimescit; nulla illum majorum verecundia à vitæ licentia arcet. V. *Revereor.* *Usus.* Adhi-

Adhibenda est quædam adversus homines reverentia. V. *Revereor*.

Revereor, eris, veritus sum, eri. Ehre erweisen, Ehrfurcht tragen. *Syn.* Vereor, colo, observo, cultû quodam & honore dignor. *Phras.* *Quos maximè debuit, eos minimè veritus est*, er hat denen gar keine Ehrerbietigkeit erwiesen, welchen er die größte schuldig war. Quorum maximè debuit, eorum nullam rationem duxit; quibus præcipuum debuit, illis nullum honorem habuit. Quorum judicium sequi, voluntati parere, auctoritatem vereri debuit, eos nullo loco habuit, nullo honore cultùque dignatus est; illis minimum tribuit; honorem nullum detulit; eos observantia nulla prosecutus est; iis studium observantiamque nullam præstitit, exhibuit. *Usus.* Observantia est, per quam ætate, aut honorr antecedentes reveremur & colimus. V. *Honor*, *Reverentia*, *observantia*.

Reversio, onis, f. Zurückkunfft. *Syn.* Reditus.)(*Profectio.* *Usus.* Reversio & motus febrium. De reditu, vel potiùs reversione mea lætantur.

Revertor, eris, versum sum, verti. zurück kehren, wieder kommen. *Syn.* Reverto, revenio, redeo, refero me, remigro. *Adv.* Acriter, crebrò, retrô, *Usus.* Ad propositum revertor. Sed ad jus publicum revertor. Domum reverti. Ad superiorem consuetudinem reverti:. V. *Redeo*.

Revincio, is, vinxi, vinctum, ire. rückwärts binden. *Us.* Revinctis post terga manibus.

Revinco, is, vici, victum, ere. überweisen. *Syn.* Convinco. *Phras.* *Manifeste eum revici*, ich habe ihn augenscheinlich überwiesen. Manifestis indiciis hominem tenui; jugulavi testibus & elinguem reddidi. V. *Convinco*. *Usus.* Nunquam is argumentis revinci se patietur.

Reviresco, is, virui, ere. wieder grünen, oder ausschlagen. *Syn.* Fruticor, renovor, refloresco, reviviscο. *Usus.* Reipublicæ rationes senatorum operâ revirescunt.

Reviso, is, si, sum, ere. besuchen, wieder heimsuchen. *Syn.* Iterum viso, inviso. *Usus.* Cum poteris, nos revises.

Revivisco, is, vixi, ere. wieder lebendig werden. *Syn.* In vitam redeo, renascor; respiro, recreor ex metu, e fluctibus emergo. *Adv.* Necessariò. *Usus.* Ut tua causa toties jugulata facilius reviviscat. Ex metu mortis luce libertatis recreatus revixit.

Revocatio, onis, f. Wiederruf. *Epi.* Contraria, brumalis, solstitialis. *Usus.* Receptui signum, aut revocationem à bello nondum audivimus.

Revoco, as, avi, atum, are. zurück ruffen, wiederruffen. *Syn.* Removeo, avoco, abstraho.)(*Voco.* *Adv.* Acrius, arroganter, identidem. *Usus.* 1. Revocare mentem à sensibus. Aliquem à scelere, ab incepto, ac instituto, cursu, cupiditate & furore revocare. 2. *Refero*, auf etwas ziehen. Revocare omnia ad scientiam ad veritatem. 3. *Repeto*, *instauro*, wiederum vor sich nehmen, ergänzen. Studia, longo intervallo intermissa revocare. Vires amissas revocare. Revocare se ad pristinam industriam. 4. *Promiscue*, auf verschiedene Weise. Aliquid in dubium, in memoriam, in animum revocare. Cum fortuna ex adverso in meliorem statum revocatur. Ad incertum revocabantur possessiones omnium.

Revolo, as, avi, atum, are. zurück fliegen. *Syn.* Retro volo.

Revolvo, is, volvi, volutum, ere. umwälzen. *Syn.* Rapio, reduco. *Adv.* Necessario. *Usus.* Identidem eodem revolvor. Imprudens eo, quo minime vult, revolvitur. V, *Iterum*.

Reus, i, m. Beklagter, Schuldiger. *Syn.* Is qui causam dicit; qui lege aliqua tenetur; qui aliqua culpa erroris tenetur humani; qui arguitur; de cujus re disceptatur; qui de capite, civitate, fortunis dimicat; is unde petitur; sons, nocens. *Epi.* Afflictus, humilis, improbus, innocens, invidiosus, locuples, mœstus, nobilis, nocens, perditus, turpis. *Phras.* *Certe reus est*, er ist gewiß schuldig an einer Sache. Culpa tenetur; in culpa est; est quædam in illo culpa; culpa nonnulla in eo hæret, residet; culpa ejus facinoris in illo consistit; incurrisse in id crimen hominem, dubitat nemo; in ea noxa fuisse hominem, pro comperto est; versari in ea culpa; eô facinore contaminatum esse; in reos referendum nemo dubitat; haud expertem criminis; culpa non vacare, certum habeo. Crimen non quisquam certius subiit; culpam sine dubitatione sustinet. *Usus.* Aliquem capitalis rei, de furto reum facere, agere, peragere. Inter reos referre. Crimini se reum pro aliquo supponere. Sontibus reis opitulari.

Rex, gis, m. König. *Syn.* Princeps, dominus. *Epi.* Afflictus, alienus, clarissimus, doctissimus, generosus, ignobilis, impius, impudens, nobilis, opulentus, potentissimus, præstans. *Phras.* *Rex erit*, er wird König werden. Regis fortuna

tuna in eum transitura est. Rector terrarum earum erit; summam imperii obtinebit; civium omnium dominus erit; regiis insignibus conspicuus erit; regalem potestatem habebit; regali potestate præditus erit; regno præficietur; summæ imperii præerit; summa imperii potietur. V. *Impero, regno.* *Usus.* Reges orbis terrarum domini.

Rheda, æ, f. eine Kutsche. *Syn.* Essedum, vehiculum. *Usus.* Rheda vehor; in rheda sedere. Cum duobus essedis & rheda equis juncta.

Rhedarius, ii, m. Kutscher. *Usus.* Rhedarius Milonis occisus est.

Rhetor, oris, m. ein Redner, Wohlredner. *Syn.* Orator dicendi artifex, rhetoricæ disciplinæ doctor, qui dicendi præcepta tradit. *Epi.* Antiquissimus, doctissimus, eloquens, magnus nobilis. *Usus.* Vis & artificium rhetoris. V. *Orator.*

Rhetorica, æ, f. Rede-Kunst. *Syn.* Ars Rhetorica, rhetorum ars, disciplina dicendi, vis oratoria, oratoris facultas, ratiô dicendi, copia dicendi. *Epi.* Forensis, paullo hebetior, similis palmæ. *Usus.* Scripsit artem rhetoricam Cleanthes. Rhethoricam palmæ, dialecticam pugno similem Zeno voluit.

Rhetorice, rednerisch *Syn.* Rhetorum more, copiose, ornatè, splendidè. *Usus.* Rhetorice, mavis, an dialecticè disputem.

Rhetoricus, a, um. rednerisch. *Usus.* Exercitationes, libri, artes rhetoricæ.

Rhythmici, orum, m. gewisse Dichter. *Syn.* Poëtæ lyrici, musici, numerorum, qui Græcis rhytmi studiosiores.

Ricinium, ii, n. weibliches Trauer-Kleid. *Vestimenti genus.*

Rictus, us, m. der Rachen. *Syn.* Os minax, & hians.

Rideo, es, risi, risum, ere. lachen. *Syn.* Risum edo; derideo, irrideo. *Adv.* Familiariter, docte vehementius, valde. *Phras.* 1. *Omnes ad hæc risére,* alle haben darzu gelacht. Maximus ad hæc omnium risus est consecutus; nemo tenebat risum; risus omnibus obortus est; cachinnos sustulere omnes; risu pene corruere; risu prope emortui sunt; risu excepêre ista plerique; in risum effusi omnes. 2. *Nos interea ridemur.* Unterdessen lacht man uns aus. interea tabula sumus; in ora hominum pro ludibrio abimus; derididiculo habemur. V. *Irrideo.* *Usus.* Risi imprudentiam hominis. Risi nivem atram,

teque hilari esse animo & prompto ad jocandum gaudeo.

Ridicule, lächerlich. *Syn.* Facere. perridicule, joco. *Usus.* Quidam ridicule insanus.

Ridiculum, i, n. ein Spaß, lächerlicher Schertz. *Syn.* Jocus, facetiæ, digna res, quæ omnium irrisione laudatur. *Epi.* Civile, frequens, impatiens, lentum, subobscœnum. *Usus.* Vitabit ridicula quæsita, nec ex tempore ficta, sed domo allata, quæ plerumque sunt frigida.

Ridiculus, a, um. lächerlich, poßierlich, schertzhafft. *Syn.* Jocularis. *Epi.* Petulans. *Usus.* Facie magis, quam facetiis ridiculus. Homo perridiculus.

Rigeo, es, ui, ere. starren. *Syn.* Conglacio, congelo. *Usus.* Aut frigore rigent aut colore utuntur. Vestes gelu rigent, V. *Frigus.*

Rigidus, a um. erstarret, gefrohren: rauh, hart. *Syn.* Durus, severus, austerus, ferreus, prætractus, acerbe severus. *Usus.* Aves rigidis cruribus, procero rostro. V. *Severus.*

Rigo, as, avi, atum, are. wässern, befeuchten. *R. a* ἔχω. *Syn.* Respergo, irrigo, aquarum inductione terræ fœcunditatem do. *Usus.* Isti dum se fontes esse dicant. & omnia rigare debeant ingenia. Nilus Ægyptum rigat,

Rima, æ, f. Riß, Ritze, Spalt. *R. a* ῥῆγμα. *Syn.* Hiatus. *Phras. Paries rimas agit,* die Mauer hat eine Ritze. Vitium facit; labem ducit. V. *Hiatus.* *Usus.* Ne inferciat verba orator, tanquam rimas expleat.

Rimor, aris, atus sum, ari. nachgrüblen. *Syn.* Scrutor, inquiro, V. *Indago, meditor.*

Ringor, eris, ringi. schnauben, unmuthig werden.

Ripa, æ, f. Ufer, Gestad eines Flusses. *R. a* ῥίπη. *Syn.* Littus, ora. *Epi.* Aversa, contraria, viridis, opaca. *Usus.* Fluvium extra ripas redundantem coërcere. In viridi & opaca ripa obambulare. Viridissimi riparum vestitus. Impetus aquæ ripas alluentis.

Risus, ûs, m. Gelächter. *Syn.* Cachinnus. *Epi.* Magnus, maximus, mediocris. *Phras.* 1. *Risum commovit,* er hat ein Gelächter verursachet. Risum excitavit; cachinnum commovit; risum movit omnibus; risum fecit; risum omnibus excussit, elicuit; solutissimam risum movit; in risum convertit. 2.

Risum comprimere non potui, ich habe das Lachen nicht verbeissen können. Risum tenere; continere non potui; non potui, quin risum ederem; cachinnum tollerem; obstinatum silentium in risum transferrem; in effusos risus solvere; temperare mihi à risu non poteram. V. *Rideo. Usus.* Risum captare, quærere. Risum edere. Risu corruere, emori.

Rite, gezie mend. *Syn.* Recte, modo ac ordine. *Usus.* Nihil rite, nihil more instituto que perfecit. V. *Recte.*

Ritus, a, um. Gebrauch. R. *a* ῥητὸς. *constitutus. Usus.* Mos, consuetudo rata & firma, præcipue sacra, institutum vetus. *Epi.* Optimi, patrii. *Usus.* Ex ritu patrio deos colere. Ritu pecudum vivere. Variis ritibus fana dedicantur. V. *Cerimonia.*

Rivalis, is, m. Mitwerber, Mitbuhler. *Syn.* Æmulus, competitor. V. *Æmulus.*

Rivalitas, tis, f. Eifersucht. *Syn.* Æmulatio. V. *Æmulatio.*

Rivus, i, m, Bach. *Syn.* Rivulus. *Usus.* Rivorum à fonte deductio. Rivulus arcessitus & ductus ab ipso capite.

Rixa, æ, f. Zänckerey, Hader. R. *a* ῥῆξις, *ruptura.* *Syn.* Turba, jurgium verbosa & plena jurgii contentio. *Epi.* Nova, magna. *Phras. Rixam excitare,* Hader anrichten. Rixam concire, concitare; certamina serere; in disceptationem aliquos trahere. V. *Contentio, jurgium. Usus.* Nostræ Academiæ cum veteri magna rixa est. In quorum rixam siquis incurrerit. V. *Certamen.*

Rixor, aris, atus sum, ari. zancken, hadern. *Syn.* Contendo, jurgor. *Usus.* De amicula rixantur. V. *Contendo.*

Roboro, as, avi, atum, are stärcken, bevestigen. *Syn.* Corroboro, confirmo. *Usus,* Ut hæc autoritate suâ roboraret. V. *Confirmo.*

Robur, oris, n. Stärcke, Eiche. *Syn.* Vis, firmitas, virtus, nervi, firmamentum; quercus, lignum durissimum. *Epi.* Firmissimum, incredibili animi. *Usus.* Quantum in animo cujusvis roboris est & nervorum. Copiarum robur deletum est, der Kern von Leuten ist umkommen. Milo incredibili animi robore septus. Animi invicti magnitudô & robur. V. *Vires.*

Robustus, a, um. starck, Baum - starck. *Syn.* Fortis, valens, nervosus, lacertosus, maximis corporis viribus. *Adv.* Plane. *Phras. Robustiorem illo vidi neminem,* ich habe keinen stärckern Menschen gesehen. In quo plus roboris, firmitatis, virium inesset; qui firmior esset à viribus; qui virium firmitate præstaret; qui corporis robore anteiret; qui viribus magis valeret; in quo tam eximia virtus virium; cui tantum roboris & nervorum, cognovi neminem. V. *Fortis.*)(*Confectus. Usus.* Robustioris jam impietatis est. Malum inveteratum fit robustius. Audax & robustus satelles. V. *Firmus.*

Rodo, is, rosi, rosum, ere. nagen, zernagen. *Syn.* Corrodo, arrodo, exedo. *Usus.* 1. Mures noctem & diem rodentes aliquid. 2. *Carpo,* tadlen. Qui aliquem in convivio rodunt, in circulis vellicant, ubique carpunt.

Rogatio, onis, f. Bitte, Frage. *Syn.* Rogatus, obtestatio, preces. *Epi.* Consularis, gratiosissima, justa, sceleratissima, similis, tribunitia. *Usus.* 1. Ego Curtium rogatione tua diligo. 2. *Lex,* Gesetz. Rogationem ferre, perferre, promulgare. Rogationi intercedere. Rogationem abrogare. 3 *Interrogatio,* Frage. Chrysippus quâdam rogatiuncula delectatur.

Rogator, oris, m. der etwas fraget, bittet. *Syn.* Qui rogat, petit, quærit; qui cistas defert colligendis pro tribus suffragiis. *Epi.* Justus. *Usus.* Vos rogatores, vos diribitores, vos custodes fuistis tabularum.

Rogatus, ûs, m. Bitte. *Syn.* Rogatio, oratus. *Usus.* Meo rogatû rem impetravit.

Rogo, as, avi, atum, are. bitten, ersuchen, fragen. *Syn.* Oro, precor, quæso, deprecor, obsecro, obtestor, interrogo, ex aliquo quæro. *Adv.* Acrius, arroganter, auspicato, blande, breviter, diligenter, contumaciter, familiariter, etiam atque etiam. iterum & sæpius, magnopere, modeste, nominatim, penitus, precario, proprie, prorsus, tacite, vehementer. *Phras.* 1. *Rogo te per omnia, vulg.* ich bitte dich um alles. Hoc te vehementer rogo, imo obsecro; hoc maximâ obtestatione à te oro; hic ego imploro fidem tuam; hoc te summis precibus obsecro; ad pedes tuos stratus, jacensque supplico; supinus hic manus tendo, infimisque à te precibus contendo; hic ego te flens obtestor, neque te unquam fatigare precibus desinam; rogo te, quam studiose possum, id à te maximopere pro summa nostra conjunctione peto quæsoque; id a te precibus etiam atque etiam exposco; valde hoc & ex animo à te contendo; hoc te infimis oro precibus. Hoc te ita postulo, ut

majore studio magisque ex animo petere non possit. Hoc ego per hanc te dextram oro; per tuam me fidem oro atque obsecro. Hoc à te ita postulo, ac contendo, ut nihil magis unquam; tanquam fortunæ meæ omnes in eo sitæ, positæ, repositæ, locatæ essent; tanquam id ejusmodi esset, ut rationes meæ ex eo unice pendeant; tanquam in eo mihi essent omnia. 2. *Concede, quæso, quod te rogo,* thue mir diese Gnade, um die ich dich bitte. Sit, quæso, precibus meis apud te locus; facilem, oro te, precibus te meis præbe; ne me, rogantem suppliciter, à te rejice; sine me istud à te impetrare; da, largire hoc precibus meis. Sine, te exorem, quodque à te singulari studio contendo imperti. 3. *Rogavit illum vehementer*, er hat ihn sehr gebetten. Precibus cum illo egit quam diligentissimis; preces suppliciter admovit; magnis ab illo contendi precibus; ad eius pedes supplicem se adjecit; in pedes abjectus simplicem vocem misit; passis manibus flens imploravit; infimis precibus obsecravit. V. *Oro.* *Usus.* Hoc beneficium ita te rogo, ut majore studio non possim. Sententiam ejus rogavi. Hæc ego de te rogo.

Rogus, i, m. der Scheiter-Hauffe. *Epi.* Ardens, extinctus. *Usus.* Metellum filium in rogum posuêre. Bona existimatio nos usque ad rogum commitetur.

Roro, as, avi, atum, are. tröpflen, thauen. *Usus.* Rorantia pocula.

Ros, oris, m. Thau R. *ex* δρόσος. *Usus.* Nocturnum rorem excipiunt.

Rosa, æ, f. eine Rose. *Usus.* Cum rosam videret, tunc incipere ver autumnabat. Sertis redimiri & rosa.

Rostratus, a, um. geschnäbelt. *Usus.* Navis rostrata.

Rostrum, i, n. Schnabel, Rüssel. *Syn.* Os avium, aut aliorum animalium. *R. a* Rodo, *ut* Rastrum *à* Rado. *Usus.* Avis corneo proceroque rostro. Aduncitas rostrorum. Sus rostro humi litteram impressit. Rostrum canis. Rostrum in camelis. Rostra navium. De Rostris descendere, *suggestu oratorum Romæ.*

Rota, æ. f. ein Rad. *Syn.* Orbis. *Epi.* Fervida. *Usus.* Fortunæ rotam pertimescere.

Rotunde, rund-aus, nett. *Syn.* Concinne, explicate.

Rotundo, as, avi, atum, are. rund machen. *Syn.* Rotundum facio. *Usus* Orbem rotundavit ad volubilitatem.

Rotundus, a, um, Kugel-rund. *Syn.* Globosus. *Usus.* Stellarum rotundi ambitus, quarum motus in orbem circumferuntur. Forma urbis rotunda, quod eam flumen pene, ut circino circumductum, ambiat. Forma rotunda ullam negat esse pulchriorem Plato. Rotundus orator Thucydides. Apta & quasi rotunda verborum constructio.

Rubeo, es, ui, ere roth seyn. *Syn.* Erubesco, pudet.

Ruber, a, um. roth. *Syn.* Rubens. *Usus.* Mare rubrum.

Rubens, tis, g. o. roth. *Syn.* Ruber.

Rubicundus, a, um. röthlich. *Syn.* Rubore plenus.

Rubiginosus, a, um. rostig, verrostet. *Syn.* Rubigne plenus.

Rubigo, inis, f. Rost. *Syn.* Ærugo.

Rubor, oris, m. Röthe. *Usus.* Pudorem rubor consequitur. Fusus & candore mixtus rubor. Verborum obscœnitate vitanda præstare ingenuitatem & ruborem suum. Rubore suffundi.

Rubrica, æ. f. rothes Erdreich, Röthel. *Syn.* Terra rubra. *Usus.* Rubrica delibutus.

Rubus, i, m. Brombeer-Staude, Dorn-Busch.

Ructo, as, avi, atum, are. kröltzen, rölpsen. *Syn.* Cruditatem exhalo. *Usus.* Ructans, & nauseans. Alicui in os ructare.

Ructus, ûs; m. Schlucken, Kröltzer, das Auffsteigen im Hals. *Syn.* Cruditatis exhalatio. *Usus.* Stoici ajunt, crepitus æque, ac ructus liberos esse oportere Cruditatis signa sunt crebri ructus.

Rudens, tis, m. grosses Schiff-Seil. *Syn.* Ancorarius funis, ora. *Usus.* Rudentis explicatio. Oras & rudentes solvere.

Rudimentum, i, n. die erste Unterweisung und Lehre eines Anfängers. *Usus.* Sunt hæc rudimenta & incunabula virtutis. Rudimentum aliquod ponere.

Rudis, e. unwissend: roh, grob, unbereitet. *Syn.* Imperitus, indoctus, ignarus, inscius, tiro; hebis, tardus, stupidus, tardus, bardus, agrestis, impolitus.)(

Exer-

Exercitatus. Adv. Omninò planè. *Phras. Rudis es adhuc*, du bist noch unerfahren. Rudis es, ac hospes in ea re; novus, planè peregrinus in rebus es; rerum insciens, ignarus es; in ea re adhuc tiro es; ab usu rerum imparatus; usù parum doctus; in tractandis rebus minimè versatus es. Usum rerum nondum habes; ad hanc rem assuefactus, consuefactus non es. Nondum exercitatus in re; usû non benè firmatus, confirmatus; inexercitatus tantam rem aggrederis. V. *Imperitus. Us.* Multitudo imperita & rudis. Rudis in jure civili, Rudis, & ingenii expers. Homo sine sensu, sine sapore, elinguis, rudis, tardus. V. *Stupidus, discipulus.*

Rudis, is, f. Spitz-Ruthe. *Syn.* Virga, quâ donabantur emeriti gladiatores, & qui vacationem a munere aliquo accipiebant. *Usus.* Tam bonus gladiator, tam cito rudem accepisti; rude aliquem donare, frey lassen. Gladiatores ad rudem compellere.

Rudo, is, ere. schreyen wie ein Esel. *Syn.* Asinorum vocem mitto.

Ruga, æ, f. Runtzel der Haut. *Syn.* Cutis à senectute contracta. *Usus.* Hic rugis nos & supercilio decepit.

Rugosus, a, um. runtzlicht. *Usus.* Rugosi senes.

Ruina, æ, f. Fall, Verfall, Untergang. *R. à ruendo. Syn.* Casus pernicies, pestis, exitium. *Epi.* Magna, nimia, propria alterius legibus. *Phras.* 1. *Fortunarum omnium ruinam passus sum, vulg.* mir ist alle Haab und Gut zu Grunde gegangen. Mearum omnium fortunarum jacturam feci; fortunarum omnium, rei familiaris naufragium feci; perierunt omnes fortunæ meæ; afflictæ, eversæ, extinctæ, perditæ, profligatæ sunt res omnes meæ; & industriæ & fortunæ fructus omnes perdidi; ex meis pristinis ornamentis ac commodis nihil reliquum est; actum est de fortunis meis; nihil mihi reliqui fortuna fecit; oppressæ jacent, eversæ fortunæ omnes. Res meæ eo loco sunt, ut eas servare nec salus ipsa possit; evertit me omnibus bonis meis fortuna. Eversus sum fortunis omnibus, Rerum mearum quid jam superest? Quid mihi reliquum fortuna fecit? 2. *Respublica in ruina est, vulg.* das gemeine Wesen liegt gantz darnieder. Respublica periit, concidit, nulla est; formam respubl. amisit; actum est penitùs de repubi. Formam, imaginem, simulacrum veteris reip. nullam agnosces. Communis res ita dilapsa est, ut ne spes quidem ulla ejus restituendæ eliquatur. Rempublicam dudum jam habemus nullam. Deposita est reipub salus. Non adversa tantùm, verùm etiam penitùs eversa reip. fortuna. Tractæ sunt opes, afflictæ vires, amissa dignitas, salus ipsa reipubl. extincta. 3. *Urbes etiam ruina involvet*, so gar die Städte werden dem Untergang nicht entweichen. Vi fortunæ aliquando percussæ & prostratæ jacebunt urbes præstantissimæ. Fortunæ viribus perculsæ concident; præclaras etiam urbes, florentésque vis fortunæ aliquando perdet, opprimet, affliget, tollet, evertet, extinguet, delebit. *Usus.* Ruina nobis impendet, inferetur. Ruinâ oppressus interiit. Ingentes ruinas edet. Prætermitto ruinas fortunarum mearum. Non fuit hoc judicium, sed vis, sed ruina, ac tempestas.

Ruinosus, a, um. baufällig. *Syn.* Quod ruinam minatur, quod vitium facit, rimas agit, labem ducit; casui, ruinæ proximus, caducus, *Usus.* Ædes malè materiatæ, & ruinosæ.

Ruminatio, onis, f. das Wiederhohlen, Wiederkäuen. *Syn.* Recordatio. *Epi.* Quotidiana. *Usus.* Ruminatio quotidiana.

Rumor, oris, m. gemeine Sage, Gerücht, Geschrey. R. *ἀῆμα, verbum. Syn.* Fama. *Epi.* Bonus, falsus, firmus, inanis, jucundus magnus nuncius, secundus raucus, plenus timoris. *Phras.* 1. *Rumor est quidem, sed is incertus*, es ist zwar die gemeine Sage, jedoch nichts gewisses. Rumores sunt satis illi quidem constantes, sed sine auctore. Sermônes exaudiuntur, prorsus tamen incerti, inanes orti ex voluntate. Sermones dissipantur, sed quibus haberi certa fides non possit. Jactantur hæc sermonibus incertis, & rumore ipsô nunciô. Manat in vulgus rumor, sed nullô satis firmô testimoniô; sermones audiuntur, sed qui nihil certum sequantur, qui neque nunciis, neque litteris comprobentur; de quibus incertum, àn veritate nitantur; sed quibus dubia ferè fides; qui fidem tamen non faciunt. 2. *Magnus ubique erat rumor ea de re*, es war eine grosse Sage von der Sache. Res ea in ore erat omnium; in ore omnium versabatur; serpebat hic rumor in dies latiùs; latiùs opinione disseminatus erat; manavit ea fama non solum per Italiam, verùm etiam ascendit alpes, & obscurè primùm serpens, multas provincias occupavit. Sermo per totam civitatem datus erat; manavit ea fama lon-

longiùs, nec jam obſcurè. V. *Fama.* 3. *Sunt qui quemvis rumorem temere credant*, es giebt Leute, die alles glauben, was man erzehlet. Qui rumoribus incertis ſerviant; auditionem quamlibet pro re comperta habeant; rumores omnes colligant, excipiant, & res incertiſſimas pro viſis renuncient. Sunt, qui, quidquid rumoris afflavit, quidquid rumor incertus attulit, pertulit, pro certo habeant. 4. *Rumor nunc augetur, nunc minuitur*, das öffentliche Gerücht nimmt bald zu bald ab. Rumor nunc calet, nunc refrigeſcit; latè manaverat nuper fama, nunc perobſcura eſt. 5. *Rumores paulatim deficiunt*, man redet nicht so viel mehr von der Sache. Refrigeſcit paulatim rumor, raucus fit, ſedatur, extinguitur, moritur. Ejus famæ vix tenues ſuperſunt reliquiæ. *Uſus*. Rumores aucupati; rumorum ventos colligere, rumores excipere, alle Reden auffangen. Rumores ſpargere, diſſipare, ein Geschrey ausbreiten. Rumor ortus eſt, es iſt ein Geschrey auskommen. Rumor creſcit, calet, nimmt zu. Rumor refrigeſcit, nimmt ab. V. *Fama.*

Rumpo, is, rupi, ruptum, ere. brechen, zerreissen. *Syn.* Diſſolvo, diſcindo. Fœdera rumpere. Teſtamentum rumpere. Dolore rumpi.

Rumuſculus, i, m. kleines Gemurmel, gemeine Sage. *Syn.* Rumor levis. *Uſus.* Imperitorum hominum rumuſculos aucupari.

Ruo, is, ui, ere. fallen, übern Hauffen fallen. *R. ab* ὀρέω. *impetum facio.* *Syn.* Cado, præceps agor, *vel* feror, præcipito; ruinam edo. *Uſus.* Ruere illa non poſſunt, niſi hæc eadem labefacta motu concidant. Ad interitum voluntarium ruunt. In agendo ruere, & ſæpè peccare. V. *Cado, Præceps.*

Rupes, is, f. Klippe, oder Fels. *Uſus.* Cum ex omni parte altiſſimas rupes haberet, unâ eâ parte aditus patebat.

Ruptor, oris, m. Zertrenner. *Uſ.* Ruptor fœderis.

Rurſum, vel Rurſus, hinwieder, wiederum. *Syn.* Iterum, denuo, de integro. *Phraſ.* *Rurſus pugnare*, wiederum ſtreiten. Redintegrare prælium, pugnam; retractare arma; inſtaurare certamen; prælium intermiſſum reparare; revocare ad ſigna, novò impetû ſigna inferre. V. *Iterum.*

Rus, ris, n. Feld, Acker. *Syn.* Locus extra urbem, ubi agri ſunt, & villæ; villa. *Epi.* Amœnum, ſuburbanum. *Phraſ.* *Ruri libenter habito*, ich bin gern auf dem Lande, am Land- und Dorff-Leben habe ich mein Vergnügen. Libenter ruri, & procul à cœtu hominum ætatem ago; otium & quies ruſtica mirum in modum delectat, oblectat, capit, afficit; ruri eſſe, habitare; perjucundum eſt. Otiô illô, quod ruſtica præbet habitatio, libentiſſime fruor; voluptatem ex ruſticatione capio maximam. Si ullâ re, otiô capior & quiete ruſticâ. Ruſticari ſummæ voluptatis eſt; rus colere, ruſticam agere vitam in deliciis habeo. V. *Ruſticus.* *Uſus.* Animi causâ in ſua rura venire. Ruri eſſe, habitare. Rus amœnum & ſuburbanum.

Ruſticanus, a, um. bäuriſch. *Syn.* Ruſticum. *Uſus.* Homines ruſticani ex municipiis.

Ruſticatio, onis, f. Bauer-Leben. *Epi.* Communis. *Uſus.* Labores pacis & belli, id eſt, ruſticationis & militarium ſtipendiorum. V. *Rus.*

Ruſticatus, ûs, m. Wohnung auf dem Lande, Land-Leben. *Syn.* Ruſticatio.

Ruſticè, bäuriſch, grob. *Syn.* Inurbanè, duriter, importunè.)(*urbane.* *Uſus.* Ruſticè aliquid urgere.

Ruſticor, aris, atus ſum, ari. auf dem Feld oder Dorff. *Syn.* Ruri habito: ruri ætatem ago; autumni otium ruri fallo, exigo, ruſticani receſſus amœnitate fruor, utor. *Uſus.* Litteræ ruſticantur nobiſcum. V. *Rus.*

Ruſticus, a, um. bäuriſch: Bauer, Ackersmann. *Syn.* Agreſtis, ruſticanus; inurbanus, inſuavium morum, difficilis.)(*Urbanus.* *Epi.* Mendiculus, non incautus. *Uſus.* Vita ruſtica honeſtiſſima & ſuaviſſima. Homo morum imperitus, voce ruſtica. Ruſticis vir moribus, vitâ incultâ atque aſperâ. Homines urbis immemores, procul à foro & ambitione inter pecudes habitantes, operi ruſtico intenti. Vitâ agreſti atque ruſtico cultu. Ruſtici Romani.

Ruta, æ, f. Raute. R. *a* ῥύτη. *Herba amaræ genus.*

Ruta, orum, n. allerley Hausgeräth. *Syn.* Omnis generis ſuppellex mobilis, lapides etiam & lingua. *Uſus.* Ne in rutis quidem & cæſis.

Rutilo, as, avi, atum, are. ſchimmern. *Syn.* Splendeo. *Uſus.* Rutilantia arma.

S. Sæ-

S.

Saburra, æ, f. grober Sand. *Syn.* Arena, quâ naves onerantur. *Usus.* Onerarias duxit multâ saburrâ gravatas.

Saccus, i, m. ein Sack. *R. à* σακκος. *Usus.* Coria, saccos, cilicia imperavit.

Sacellum, i, n. Capelle, Haus-Kirchlein. *Syn.* Ædicula, cella, templum. *Epi.* Maximum, sanctissimum. *Usus.* Sunt loca publica urbis, sunt sacella.

Sacer, cra, crum. heilig, GOtt geweyhet. *Syn.* Religiosus, consecratus, habens religionem.)(*profanus.* *Usus.* 1. Sacra & religiosa signa. Rem sacram facere. Sarta recta ædium sacrarum tueri. Insula Jovi sacra dicataque. 2. *Execrandus, diris devotus,* verflucht, verdammt. Homo sacer & intestabilis. Ejus caput Jovi sacrum est.

Sacerdos, tis, m. Priester. *Syn.* Minister publicus DEI, sanctissimô sacerdotiô præditus; antistes cerimoniarum & sacrorum; qui rebus divinis, qui sacris præest; qui sacrificia publica & privata procurat; sacerdotii religionibus venerandus. Flamen, fani antistes, sacrificulus, Götzen-Priester. *Epi.* Castissimus, expulsus & exspoliatus sacerdotio, religiosus, sibyllinus. *Usus.* Præsto mihi fuere sacerdotes cum infulis. In collegio sacerdotum est. In numerum sacerdotum accipere.

Sacerdotalis, e. priesterlich. *Syn.* Quod ad sacerdotem pertinet.

Sacerdotium, ii, n. Priesterthum, priesterliches Amt, oder Pfründe. *Syn.* Sacerdotis munus. *Epi.* Amplissimum, populare, sanctissimum. *Usus.* Sacerdotium alicui mandare, dare, conferre, tribuere, *vulg. Beneficium,* ein priesterliches Amt mit dem Einkommen verleihen. Sacerdotium amplissimum consequi, inire, ad sacerdotium eligi, in sacerdotium venire, zu einem priesterlichen Amt gelangen. Sacerdotium habere, sacerdotio præesse, sacerdotiô præditum esse, ein solches Amt haben. Sacerdotiô inaugurari, Priester werden. Expelli & exspoliari sacerdotiô, des priesterlichen Einkommens beraubet; seines Amts und Würde entsetzet werden, *exaugurari.*

Sacra, orum, n. Gottesdienst. *Syn.* Religiones, sacrificia, res divinæ. *Phras.* *Sacra peragere,* den Gottesdienst verrichten. Res divinas facere; DEUM anniversariis sacris rite colere; sacra anniversaria facere, conficere; res divinas ritè perpetrare; sacra obire; solennia & stata sacrificia facere; sacra ritè curare; perpetrare, quæ ad pacem deûm pertinent; sacrificia publica & privata procurare; sacrum suscipere; solennia suscipere; sacris operari.

Sacramentum, i, n. Eyd. Syn. Solenne jusjurandum. *Epi.* Justum, injustum. *Usus.* Obligare, adstringere aliquem militiæ sacramentô. Sacramentô teneri; solvere aliquem sacramentô. Justô sacramentô cum aliquo contendere. Injustis sacramentis fundos alienos petere.

Sacramenta, orum, n. die HH. Sacramenten der Kirche. *Syn.* Sacra mysteria. *Phras.* Sacra mysteria obire, die HH. Sacramenten empfangen. Sacra mysteria participare, divinorum mysteriorum usu animum procurare. V. *Eucharistia.*

Sacrarium, ii, n. geheiligter Ort. *Syn.* Locus, ubi res sacræ reponuntur, aut asservantur. *Epi.* Intimum, patrium, perantiquum. *Usus.* Sacrarium facere, constituere. V *Templum.*

Sacratus, a, um. geheiliget, geweyhet. *Syn.* Consecratus, dedicatus, dicatus; sacer: inauguratus, cum religione, tum lege inviolatus. *Usus.* Sacratæ leges. V. *Sacro.*

Sacrificatio, onis, f. Oeffnung. *Syn.* Sacrificium. *Epi.* Extrema.

Sacrificium, i, n. Opffer. *Syn.* Sacrum, res divina, res sacra. *Usus.* Sacrificia statuere, facere, factitare. Sacrificia violare, polluere. Ad sacrificium hostias præbere. V. *Missa, Sacra.*

Sacrifico, as, avi, atum, are. opffern. *Syn.* Sacris operor; sacra facio, conficio; facio *absolute.* *Usus.* Summo Jovi sacrificare. V. *Sacra, lito.*

Sacrificulus, i, m. Götzen-Priester. *Syn.* Qui sacra facit.

Sa-

Sacrilegium, ii, n. Kirchen-Raub. *Syn.* Furtum rei sacræ. *Usus.* Sacrilegio se obstringere. V. *Sacrilegus.*

Sacrilegus, a, um. Kirchen-rauberisch. *Syn.* Impius, sacrorum omnium hostis, ac prædo nefarius. *Phras. Sacrilegus erat,* er hat recht Kirchen-rauberisch gehandelt. Fana expilavit; simulacra sanctissima è delubris religiosissimis sustulit; per scelus & latrocinium signa sanctissima nefariò ausû sustulit; religiones maximas violavit; templa depopulatus est; sacella suffodit, incendit, oppressit; fana depeculàtus est; templis antiquissimis impias & sacrilegas manus afferre conatus est; templo sanctissimis religionibus consecrato manus sacrilegas admovit, admolitus est. Templorum spoliator & expugnator; sacrorum omnium hostis, religionumque prædo erat.

Sacristia, æ, f. Sacrystey. *Syn* Vestiarium templi; sacrarium, in quo reponitur sacer ornatus, & instrumentum; locus instrumenti sacri, vel suppellectilis sacræ. *Sacrista* vel *Sacristanus vulg.* Meßner, Kirchner; *Latine.* Æedituus, custos ædis sacræ.

Sacro, as, avi, atum, are. weyhen, heiligen, einweyhen. *Syn.* Consecro; dedico, inauguro; religiosis cærimoniis augustius aliquid facio.

Sacrosanctus, a, um. hochheilig. *Syn.* Religione, ac lege inviolatus. *Usus.* Sacrosanctum in Republ. esse nihil potest, nisi quod populus sanxisset. Ut sacrosancti viderentur. Sacrosanctam vacationem habere.

Sacrum, i, n. Gottesdienst. *Syn.* Sacrificium, res divina. *Usus.* Sacris initiari. Sacra polluere. Sacrum facere. V. *Missa, sacra.*

Sæpe, offt. *Syn.* Frequenter, crebrô, identidem, sæpenumero, frequens. *Phras. Sæpe in foro est,* er ist offt auf dem Platz. Multum in foro est; sæpenumero, totos dies, frequentissime in foro versatur, rarò à foro abest; quàm sæpissime in foro est; forum urget assiduus; frequens in foro est; forum frequentat assidue, aut ut rectius dicam, illic habitat. *Usus.* Sæpe & multum; semel & sæpius hoc mecum cogitavi. Semel atque iterum ac sæpius. Nimium sæpe id mihi venit in mentem.

Sæpenumerò, sehr offt. *Syn.* Sæpe.

Sævio, is, ii, itum, ire. wüten, toben. *Syn.* Sævitiam in aliquem adhibeo; exerceo; crudelitatem in aliquem exerceo, adhibeo; in humiliores libidinose, cruditerque consulo; fœde in captos exerceo victoriam.

Sævitia, æ, f. Grimm, Grausamkeit, Wuth. *Syn.* Crudelitas.)(*Clementia.* *Usus.* Adhibere in famulos sævitiam. V. *Crudelitas.*

Sævus, a, um. grausam, wütend. *Syn.* Crudelis, ferus. *Usus.* Sævi turbines extitere. V. *Crudelis.*

Saga, æ, f. Hexe, Unholdin, Zauberin. *Usus.* Saga anus.

Sagacitas, tis, f. Listigkeit, Verschlagenheit. *Syn.* Calliditas, solertia. *Epi.* Incredibilis, tanta. *Usus.* Incredibili ad investigandum sagacitate præditus. V. *Solertia.*

Sagaciter, scharffsinnig, listig. *Syn.* Callide. *Usus.* Tu illud sagacissimè præsensisti. Sagaciùs odorari.

Sagatus, a, um. soldatisch gekleidet. *Usus.* Galli sagati & togati.

Sagax, acis, g. o. verschlagen, scharffsinnig. *Syn.* Callidus, acutus, prudens. *Usus.* Sagax ad perspicienda pericula. Sagaces canes, quod acute sentiant. Homo animal providum, sagax, multiplex. Mens acris & sagax. V. *Ingeniosus, acies, perspicax.*

Sagina, æ, f. Mästung. *R.* σάγμα, *onus jumenti, vel* σηκίζω, *sagino.* *Syn.* Cibus, offa ad saginandum apta. *Usus.* Plebem non autoritate, sed saginà sibi conciliat.

Sagino, as, avi, atum, are. mästen, fett machen. *Usus.* Sanguine saginatur.

Sagitta, æ, f. ein Pfeil. *Syn.* Jaculum, quod manû, aut balistà jacitur. *Usus.* Sagittas emittere. Ingentem vim sagittarum infundere ratibus. Ictus sagittâ.

Sagittarius, ii, m. Bogen-Schütz. *Syn.* Barbari sagittarii.

Sagulum, i, n. Filtz-Mäntelein.

Sagum, i, n. Kriegs-Rock. *R.* σάγος. *Syn.* Vestis, militaris *index belli, ut* togà *pacis.* *Usus.* Saga sumere; ad saga ire, *quod fiebat tumultus causa.*

Sal, lis, m. Saltz. *R. ex* ἅλς. *Usus.* Multos modios salis simul edendos esse amicis ajunt. Commercium salis. Urbanitatis

tatis lepor, quo tanquam ſale perſpergatur oratio.

Salarius, a, um. zum Saltz gehörig. *Uſus.* Vectigal ex annona ſalaria ſtatuerunt.

Salax, acis, g. o. geil unkeuſch. *R. à* Saliendo. *Syn.* Libidinoſus. V. *Libido, voluptas, impudicus.*

Salebra, æ, f. unwegſamer Sand, ſteinigter Ort. *Syn.* Locorum offenſiones, loca aſpera & inæqualia. *Uſus.* Ejus oratio ſine ſalebra, ut ſedatus amnis decurrit, fluit. Hærere in ſalebra. Incidere in ſalebram.

Salebroſus, a, um. ſehr uneben, ſteinig, ſandig. *Syn.* Aſper, multas ſalebras habens.

Sales, ium, m. höfliche Schertz-Reden, Schwäncke. *Syn* Joci, ſacetiæ, urbanitas. *Epi.* Barbari, ſalſiores, veteres, urbani. *Uſus.* Specimen humanitatis, ſalis, leporis & ſuavitatis. Urbani ſales in dicendo plurimum valent. V. *Facetiæ, Jocus.*

Salicetum, i, n. Weiden-voller Ort. *Syn.* Locus ſalibus conſitus.

Salinæ, arum, f. Saltz-Gruben. *Syn.* Loca, ubi ſal conficitur.

Salinum, i, n. Saltz-Faß. *Syn.* Salillum, vas, in quo ſal reponitur.

Salio, is, ii, ire. hüpffen und ſpringen. *Uſus.* Salire de muro. Cor mihi ſalit.

Saliva, æ, f. der Speichel. *Syn.* Sputum.

Salix, icis, f. Weiden, Felber. *Genus arboris.*

Salſamentarius, ii, m. der geſaltzene Speiſen verkaufft. *Syn.* Qui ſalſamenta facit, *aut* vendit.

Salſamentum, i, n. geſaltzene Waare, Pöckel-Fleiſch. *Syn.* Quid ſale conditum eſt in diuturnum uſum & cibum.

Salſe, artig, vernünfftig. *Syn.* Facete.

Salſus, a, um. poßierlich, artlich. *Syn.* Facetus, *Adv.* Omnino. *Uſus.* Accedunt ſalſiores joci quam veterum Atticorum. Homo ſalſus, facetus. V. *Facetus.*

Saltatio, onis, f. das Tantzen. *Uſus.* Intempeſtivi convivii, multarum deliciarum extrema comes eſt ſaltatio.

Saltator, oris, m. Täntzer. *Epi.* Calamiſtratus. *Uſus.* Hiſtrioni actio, ſaltator motus eſt certus datus.

Saltatorius, a, um. täntzeriſch. *Uſus.* Cum ſaltatorium illum verſaret orbem.

Saltatus, ûs, m. Tantz. *Syn.* Saltatio.

Saltem, aufs wenigſte. *Syn.* At ſaltem, ac certe, tamen, minimum. *Uſus.* Fratres ſaltem exhibe.

Salto, as, avi, atum, are. tantzen, hüpffen und ſpringen. *Syn.* Moveo me ad numerum, motus do non indecoros; choros agito; tripudiis ſolennique ſaltatu me exerceo; choreas duco. *Adv.* Palam *Uſus.* Nemo fere ſaltat ſobrius. Ajunt ſaltare eam commode, & elegantius, quam probam deceret.

Saltuoſus, a, ùm. waldig. *Syn.* Saltibus plenus. *Uſus.* In loca ſaltuoſa receſſit exercitus.

Saltus, ùs, m. dicker Wald, Buſch-Wald, Gebüſch. *Syn.* Silva. *Uſus.* De ſaltu agroque communi vi detruditur.

Salubris, e. heilſam, geſund. *Syn.* Salutaris, utilis, ſanitatem afferens, incorruptus.)(*peſtilens.* *Uſus.* Salubris an peſtilens annus futurus ſit. Sententiam dixit ſaluberrimam & neceſſariam. Summa ſalubritate & amœnitate locus, ſed aquis ſaluberrimus.

Salubritas, tis, f. Geſundheit, Heilſamkeit. *Syn.* Affectio ſanitatem afferens.)(*peſtilentia.* *Uſus.* Ex habitu & colore, tum ſalubritas, tum peſtilentiæ ſigna percipiuntur.

Salubriter, heilſamlich, nützlich. *Uſus.* Ubi refrigeraberis ſalubrius;

Salve, ere. gegrüſſet werden. *Uſus.* Vale, ſalve. Dionyſium velim ſalvere jubeas. Salvebis à meo Cicerone.

Salum, i, n. das Meer. *Syn.* Mare. *Uſus.* Ærumnoſo navigabam ſalo.

Salvo, as, avi, atum, are. erretten, befreyen, ſicher ſetzen. *Syn.* Cedo in tutum, in tutum me demigro; ſalutem do, fero, affero; ſalutem reddo, ſalvum præſto, ſaluti ſum. *Phraſ.* 1. *Salvavi patriam,* ich habe das Vaterland errettet, und erhalten. Patriam ſervavi; ab exitio vindicavi; patriæ incendium extinxi; patriæ ſalutem attuli, peperi, dedi. Opera mea ſtat patria. Cadentem, labentem patriam ſuſtinui, confirmavi, excepi. Ego ſalus patriæ fui; à me ſalutem accepit patria

tria; patriam ab exitio, à pernicie, ab interitu, â peste eripui, liberavi, tutatus sum. Sanavi patriæ mala; incolumitatem patriæ attuli; pestem abstuli; graviter laboranti patriæ opem tuli; à patria perniciem depuli. 2. *Salvavit se tamen*, er hat sich noch salviret, er ist noch entrunnen. In tutum cessit; in tutum emigravit; discrimen effugit; è periculo elapsus est; in tutum evasit; discrimen evasit; receptum tamen in loca tutiora habuit; ex discrimine emersit; salutem expedivit; in loca tutiora se recepit. 3. *Pauci salvantur, vulg.* es kommen wenig in den Himmel, es werden wenig seelig. Pauci salutem æternam consequuntur; cœlo potiuntur; salute æterna donantur: beatæ immortalitatis compotes fiunt; beatorum sedibus potiuntur. V. *Cœlum, Beatus. Usus.* Iterum salvabo rempublicam, si cessero.

Salus, utis, f. Heyl, Wohlstand. *Syn.* Incolumitas, sanitas, requies, bonum.)(*Exitium. Epi.* Afflicta, bona, chara communis, desperata, dubia, dulcis prope fatalis, improvisa, infestior, integra, magna, multa, perpetua, perspicua plurima, posterior, precaria, publica summa, universa, utilis. *Phras. Salutem tuam strenue defendi*, ich habe dein Heil tapffer beschützet. Ut caput tuum incolume esset; ut capiti tuo, famæque consuleretur; ut salvum te præstarem; quanta potui contentione, egi; salutem tuam pro virili parte tueri adlaboravi; salutis tuæ tuta atque integra conservatio semper mihi cordi fuit; salutis tuæ semper primam rationem duxi, habui; nunquam non tuæ saluti studiose consului, servivi; saluti tuæ nusquam defui. *Usus.* 1. Agebatur ea in re salus reipublicæ. Petebat à te salutem respubl. Per te ejus salus afflicta est. Saluti ejus defuisti. Saluti consulere, servire, saluti esse, salutem dare, ferre, afferre. Salutem alicui reddere, restituere; ad salutem vocare, reducere. Salutem alicujus à principe deprecari. Salutem accipere, recuperare, retinere. 2. *Salutandi ratio*, Gruß. Tulliolæ meæ salutem dices, nunciabis, mittes, imperties, adscribes. Salute accepta redditaque, nach beyderseits abgelegten Gruß. 3. *Relinquo, valedico, vulg.* verlassen, aufgeben. Ego vero multam salutem & foro dicam, & curiæ.

Salutaris, e. heilsam, ersprießlich. *Syn.* Salubris. *Usus.* Consilium, remedium salutare. Civis beneficus & salutaris. Salutaris severitas. V. *Salubris.*

Salutariter, heilsamlich. *Syn.* Salubriter, utiliter.

Salutatio, onis, f. Begrüssung. *Syn.* Consalutatio, persalutatio. *Epi.* Aptior, communis, grata, gratiosior. *Usus.* Salutationibus multum temporis consumitur. Salutatio inter exercitus facta. Ubi salutatio amicorum defluxit, litteris me involvo.

Salutator, oris, m. Begrüsser. *Syn.* Deductorum magis officium est, quam salutatorum.

Saluto, as, avi, atum, are. grüssen. *Syn.* Salutem dico. nuncio; consaluto, persaluto, salutationem facio, salute aliquem impertio. *Adv.* Benigne, liberius, maxime, negligenter, plane. *Phras. Saluta illum meo nomine, vulg.* grüsse ihn in meinem Namen. Salutem illi meis verbis annuncia, nuncia, salute illum verbis meis imperti; salutem ei, à me, velim, dicas; salvere illum verbis meis jube; amico à me multam salutem. *Usus.* Domus te nostra tota salutat. Salutare benigne, comiter appellare unumquemque.

Salvus, a, um. frisch und gesund, der wohl auf ist. *Syn.* Incolumis, integer, conservatus. *Phras. Salvo honore, salva venia*, mit Ehren zu melden, mit Respect. Honos sit auribus; quod pace vestra dictum sit; verbo sit venia, si fas est ita loqui; præfandus mihi ea in re honos est. *Usus.* Salvis legibus vectigalibus, sociis. Cæsar te salvum cupit. Status fortunarum salvus & incolumis mansit. Salva & integerrima sunt omnia ad exercitum, bey dem Kriegs-Heer ist alles wohl auf.

Sanabilis, e. heilbar, leicht zu heilen. *Syn.* Quod ad sanitatem reduci potest. *Usus.* Animus, morbus, malum sanabile.

Sanatio, onis, f. Heilung, Gesundmachung. *Syn.* Sanitas, salsus. *Epi.* Certa, propria. *Usus.* Horum malorum in una virtute posita est sanatio. V. *Remedium.*

Sancio, is, xi, citum, vel sanctum, ire. ernstlich anordnen, gebieten. *Syn.* Fero, decerno, constituo, scisco, confirmo. *Adv.* Diligenter in posterum, penitus. *Usus.* Solon capite sanxit, nequis &c. De servis acerbum supplicium sanxit Cæsar. Ut vestram inposterum autoritatem sanciret. Edicto sanxit prætor. Id lege communi & jure gentium sancitum est. V. *Decerno.*

Sacri-

Sanctè, heiliglich. *Syn.* Auguste. *Usus.* Sie sanctèque DEUM colere.

Sancti, orum, m. die Heiligen im Himmel. *Phras.* 1. Cœlo jam recepti; cœlestium agminibus inserti; quos in cœlum merita extulerunt; quibus ruinæ cœlestes instau ratæ, & viduata magnam partem civibus suis urbs illa cœlestis ac beata, quasi deductis coloniis iterum completa est; quibus præmia, quæ exprimi nullis verbis pos sunt, eaque sempiterna in cœlo constituta sunt; quos ex infinita mortalium multitudine selegit DEUS, quo vitam puram & castam agentes in terris, postea beati ævo sempiterno fruerentur in cœlo; qui pro salute æterna decertantes, cœlestibus & immortalibus coronis digni judicati sunt: virgines, quæ æstuantem in corporibus flammam restinguere, & pudicitiæ suæ florem illibatum cœlo intulerunt: purpurati suo sanguine victores, qui per mortes & vulnera regi suo præclarum testimonium dederunt: innumerabiles alii, qui edomandis cupiditatibus, afflictandisque corporibus quotidie desudarunt. V. *Beatus, Anima.* 2. *Sanctos colere,* die Heiligen verehren. Præcipuo quodam cultu ac honore venerari; eximio cultu, ac præcipua religione sanctis deservire; ad sanctorum opem, fidem, clientelam confugere; in eorum fidem ac patrocinium se conferre; præcipua erga sanctos religione ferri, teneri. V. *Colo, Honos.*

Sanctimonia, æ, f. Heiligkeit. *Syn.* Sanctitas. *Epi.* Summa. *Usus.* Quid mihi cum illa sanctimonia tua? V. *Virtus.*

Sanctio, onis, f. Satzung, Verordnung. *Usus.* Sanctiones fœderum, pactorum.

Sanctitas, tis, f. Heiligkeit, Frömmigkeit. *Syn.* Sanctimonia, sanctitudo. *Epi* Patria, vetus. *Usus.* Deos placatos efficit sanctitas, pietas, religio. Sanctitas est scientia colendi Numinis. Exemplum veteris sanctitatis Cato. V. *Probitas, Virtus.*

Sanctitudo, inis, f. Heiligkeit. *Syn.* Sanctitas. *Usus.* Sanctitudo sepulturæ.

Sanctus, a, um. heilig, fromm. *Syn.* Augustus, religiosus, castus, inviolatus: summa virtute, pietate, religione. *Phras. Vir erat planè sanctus,* er war ein heiliger Mann. Exemplum erat raræ innocentiæ, spectatæque virtutis; quo nemo integrior sanctiorque in civitate; summa erat in DEUM pietate ac sanctimonia; excellebat in eo rara morum sanctitas; vitæ sanctimonia in paucis eminebat. V. *Pius, probus, religio, virtus.* *Usus.* Qui sancti? qui casti? nisi qui meritam diis immortalibus gratiam justis honoribus, & memori mente persolvunt. Nullum est officium tam sanctum, tam religiosum, tam solenne, quod non avaritia violet. Nulla sancta societas, nec fides regni est.

Sane, fürwahr, recht und wohl. *Syn.* Oppido, sane quam, licet. *Usus.* Acutus sane homo, & probatus. Sane quam illum puduit. Hæc sint falsa sane: invidiosa tamen non sunt.

Sanguinarius, a, um. Blut-dürstig. *Syn.* Sitiens sanguinem, crudelis.

Sanguineus, a, um. blutig, Blut-reich.

Sanguinolentus, a, um. blutig, voll Bluts. *Syn.* Sanguine atratus, respersus, fœdatus; sanguine lubricus; cruentus.

Sanguis, nis, m. Blut. *Syn.* Vitalis in animante succus; cruor. *Epi.* Ater civilis, communis, decolor, domesticus incolruptus, multus, paternus, plurimus, pristinus, quotidianus, timidus, tribunitius, verus. *Usus.* 1. Sanguinem incisa vena mittere, detrahere; venam ferire, solvere, incidere & sanguinem è brachio mittere, aderlassen. Sanguinis detractio, Aderlaß. Cucurbitulis vitreis sanguinem extrahere, schröpffen. Sanguinis ex naribus cursus, das Bluten aus der Nase. Sanguis emittitur, sequitur, manat, das Blut rinnet heraus. Sanguinis multum exasperatis faucibus reddidit, rejecit, Blut speyen. Sanguis suppressus est, stetit, constitit; ist gestillet worden. Hauriendus, aut dandus est sanguis. Respersæ fando nefandoque sanguine aræ. Plus in fuga sanguinis factum, quam in dimicatione. 2. *Cognatio,* Bluts-Verwandschafft. Magnam vim habet maternus paternusque sanguis. Transalpini sanguinis cognatio. 3. *Translate:* Iniquo judicio sanguinem exsorbere, einen durch Ungerechtigkeit unterdrücken.

Sanies, ei, f. Blut-Eyter. *Syn* Putridus corruptusque sanguis, aut humor. *Usus.* Saxa sanie taboque respergere.

Sanitas, tis, f. Gesundheit. *Syn.* Salus, valetudo bona, integra valetudo, integritas valetudinis, corporis bona habitu

bitudo, firma corporis constitutio, firma corporis affectio. *Usus.* 1. Corporis temperatio, cum ea congruunt inter se, quibus constamus, sanitas est. Homo integerrima & incorrupta sanitate. 2. *Ratio, consilium rectum*, gesunde Vernunfft. Suum quemque scelus de sanitate deturbat. Oratione ad sanitatem aliquem revocare. Ad sanitatem redire. Sanitas animorum posita est in tranquilitate quadam ac constantia. V. *Sanus.*

Sannio, onis, m. Possenreisser, Spott-Vogel, Narr auf dem Schau-Platz. *Usus.* Quid tam ridiculum, quam sannio? ore, vultu, imitandis moribus, voce, corpore denique ridetur ipso.

Sanó, as. avi, atum, are. heilen, gesund machen. *Syn.* Curo, medeor, sanum facio, ad sanitatem reduco, revoco; salutem do, reddo, restituo; morbum depello: morbo libero; *Adv.* Celeriter. *Phras.* 1. *Ego te sanavi*, ich habe dich gesund gemacht. Ego te ad pristinam valetudinem revocavi; ego te jacentem, male affectum ad pristinam sanitatem perduxi; meo beneficio ad sanitatem versus es; pristinas vires recepisti, recuperasti, confirmasti; ego sanitatem attuli; mea opera in pristinum valetudinis statum restitutus es. 2. *Sanatus est tandem*, er ist endlich gesund worden. Cessit tandem morbus remediis; vis morbi levata est; morbo levatus est; concessit dolor medicamentis; recreatus à morbo est; convaluit; sanitatem recepit, recuperavit; morbus depulsus est. V. *Morbus, Convalesco, Confirmo.* *Usus.* Rempublicam ægram, curare, confirmare. sanare. Horum voluntates nefarias nullis remediis sanare potui.

Sanus, a, um. gesund. *Syn.* Firmus, validus, integris viribus, qui firmo est corpore, qui incorrupta est sanitate: salubris, salvus: sanæ mentis, sani consilii.)(*Ægrotus, insanus, furiosus.* *Adv.* Bene, male, vix satis. *Phras.* 1. *Sanum te, ac integrum quamprimum videre cupio*, ich möchte dich bald gesund sehen. Firmum te ac valentem; viribus integris, sensibusque; morbo defunctum videre quamprimum cupio; vires tibi & colorem redire vehementer cupio; nihil laboro, nisi ut salvus sis; belle habeas; corpus tuum allevetur; ut morbo defunctus corpus habeas salubrius; tanta prosperitate valetudinis utaris; quæ medicamentis nullis indigeat; ne quæ diuturni morbi reliquiæ resideant; confirmatum è morbo videre quamprimum cupio. 2. *Vide, ut sanus permaneas*, schaue, daß du gesund bleibest. Non solum salutis, sed virium etiam & coloris rationem habere te volo. Valetudini tuæ diligenter consule; depone omnia, & corpori servi; indulge valetudini tuæ; cura, ut firma sis corporis affectione; veterem imbecillitatem abjicias; ut, quæ valetudini tuæ maxime conducunt, dilgenter adhibeas; ut sanum te præstes & sospitem; ut bonam corporis habitudinem retineas; operam da, ut etiam atque etiam valeas; valetudinem tuam cura diligenter; tu, velim, ut valetudinem tuam confirmes. V. *Valetudo.* *Usus.* Sanum aliquem facere. Sana ac salva respublica. Nihil in ejus oratione, nisi sanum & sincerum. Homo sanæ mentis, sani consilii.

Sapiens, tis, g. o. weise, klug, verständig. *Syn.* Bene sanus, magni consilii, divina mente & consilio præditus; alta quadam mente, & sapientia præditus; omnis divini humanique juris consultissimus.)(*Stultus.* *Adv.* Perfecte, planè, sero, valde. *Phras.* *Sapientem, qualis tu es, decet, veram laudem in una virtute collocare*, ein Weiser, gleich wie du bist, muß dafür halten, das wahre Lob hafte allein an der Tugend. Tuæ sapientiæ est; sapientis est, qualem te habemus; ad eam sapientiam spectat, pertinet, qua tu excellis; tuum est, qui sapientia præstas, in quo sapientiæ plurimum; pectus sapientia munitum decet, pro certo habere, veram laudem ab una virtute nasci, fluere, existere, proficisci. *Usus.* Qui maxime perspicit, quid in unaquaque re verissimum sit, quique & acutissime & celerrime potest videre & explicare rationem, is sapientissimus haberi solet. Sapientissimum esse dicunt eum, cui, quod opus sit, ipsi veniat in mentem; proxime accedere ad illum, qui alterius bene inventis obtemperet. Homo ad conjecturam sapientissimus. In sapientem non cadit, alieno gaudere malo. Sapiens aciem in omnes partes intendit, ut quemcunque casum fortuna invexerit, hunc apte & quiete ferat.

Sapienter, weislich. *Syn.* Scite, persapienter, considerate.)(*temere.* *Phras.* *Ostendam sapienter à me factum*, ich will es erweisen, daß ich weislich gethan habe. Factum meum rationibus tuebor; rationem probe reddam consilii mei, argumentis minime dubiis agam, tuebor, defendam, sustinebo, pro

probabo causam meam; argumentis id agam, ut non casû, temere, inani quadam voluntate, repentinô mentis impetû, nullâ satis firmâ certâque causâ impulsum, commotum, adductum id fe cisse me homines intelligant. Quod feci, ostendam jure, consilio factum; optimis de causis, ratione suadente, ratione duce, certô judiciô, rectè & considerate factum; itâ factum, ut reprehendi non possit; factum meum ab omni reprehensione longissime abesse. Quod feci, ostendam ita factum, ut lemeritamen, imprudentiam, inopiam consilii reprehendere, objicere mihi nemo possit; ut non modò damnare, incusare, vituperare, exagitare, vitio dare facti mei consilium, sed ne in controversiam quidem, in dubium vocare quisquam possit. *Usus*. Sapienter & fortiter casus humanos ferre.

Sapientia, æ. **Weisheit, Klugheit.** *Syn.* Prudentia, rerum cognitio, Philosophia, lumen animi, ingenii, consilii.)(*Temeritas*. *Epi.* Admirabilis ac singularis, callida, antiqua, carior, comes naturæ & adjutrix hominis, custos & procuratrix hominis, digna opinione & cognomine alicujus, erudita, excellens perfectaque, gloriosa, incredibilis, penè divina, jucunda, copiosè loquens, magna mater omnium bonarum rerum, moderatrix omnium rerum, nova. *Usus*. Sapientia est rerum divinarum humanarumqué cognitio, ars vivendi, hominis custos & procreatrix, comes naturæ & adjutrix, mater omnium bonorum, moderatrix rerum omnium, qua nihil præstabilius hominum vitæ datum est, Magnam sapientiam confe qui. Sapientiâ munitum esse; sapientiâ præstare.

Sapio, is, ui, ere. **verständig seyn.** *Syn.* Intelligo, video, sapientiâ præditus sum. *Adv.* Serô, planè. *Phras.* *Si saperes hæc caveres*, **wann du gescheid wärest, würdest du dieses bleiben lassen.** Siquid videres; si satis sanus esses, ac sobrius: si viâ rectâ reputares tecum, si sanâ mente esses; si mentem gestares sanam ac sinceram; si mens tibi constaret; si sana mens esset; siquid non modo sapientiæ, sed vel sanitatis haberes; siquid sapientiâ posses, consilioque; si pectus gereres sapientiâ munitum; si dispiceres satis, ac provideres, in quæ mala te induas, missa faceres ista. *Usus*. Puer cùm primum sapere cœpit, plusquam cæteri sibi sapere. Tibi semitam non sapis, & alteri viam monstras. V. *Prudens*.

Sapor, oris. m. **der Geschmack eines Dinges.** *Syn.* Quod gustatu percipitur. *Usus*. 1. Voluptas, quæ sapore percipitur. Is non odore, non tactû, non sapore capitur. Cibus boni, grati, jucundi saporis, *sapidus*. *vulg.* 2. *Sal, urbanitas*, **Artigkeit, Höflichkeit.** Homo sine lingue, sine sapore, sine sensu; *stupidus*.

Sarcina, æ, f. **Bürde, Bündel.** *Usus*. Alicui sarcinam imponere.

Sarcio, is, sarsi, sartum, ire. **ausbessern, flicken, ergänzen.** *Syn* Reficio, compenso; cursû tarditatem, officiis cessationem corrigo. *Usus*. Damnum illatum, injuriam sarcire. Crebritate & magnitudine officiorum priorem cessationem sarciam. V. *Compenso, renovo*.

Sarculum, i, n. **Egge, Jät-Rechen-Rad-Haue.** *Syn.* Instrumentum, quo segetes sarciuntur, *id est*, â loliis repurgantur.

Sarissa, æ, f **Macedonischer Spieß.** *Syn.* Hasta Macedonica.

Sarmentum, i, n. **Reißig, Reiß-Holtz.** *R.* à *Sarciendo*. *Usus*. Sarmentorum amputatio. Vitis puranda est, ne sarmentis silvescat.

Sarracum, i, n. **Rüst-Wagen.** *Genus vehiculi.*

Sartor, oris, m. **ein Schneider.** *Usus*. Sartor satorque scelerum.

Sartus, a, um. **schadlos, gantz.** *Syn.* Incolumis, salvus, integer. *Usus*. Imperium, rempublicam sartam tectam servare. Amicum ab omni periculo ac detrimento sartum tectum præstare. V. *Integer*.

Satago, is, ere. **sich bemühen.** *Syn.* Elaboro, enitor, operam do, magnô studiô aliquid ago; industriam in te pono; animum in rem, *vel* ad rem adjicio; omne consilium, opem ac operam, curam, studium; diligentiam, laborem ad rem confero: summâ ope nitor; omni ope ac operâ annitor, enitor; nervos omnes contendo; omnem lapidem moveo; omnes machinas adhibeo; manibus pedibusque conor; cogitationem omnem in re figo, loco; totus sum in ea re; hoc unum spectat mea industria; versor in hoc studiô totus; hac in re mens tota ac studium ver-

versatur; id unum laboro; ad hoc nervos omnes intendo, id unum nervis omnibus contendo. *Usus*. Multum rerum suarum satagit. V. *Studeo*, *solicitus*, *applico*.

Satelles, itis, m. Trabant, Leib-Diener. *Syn*. Stipator, minister, apparitor, custos corporis, potestatis administer; assuetæ corporis custodiæ. *Epi*. Diligentissimus. *Usus*. Manlius audaciæ administer & satelles. Scelerum satelles, administer cupiditatum.

Satietas, tis, f. Genüge, Ueberdrüßigkeit. *Syn*. Fastidium.)(*cupiditas*. *Usus*. Satietatem afferre, parere, facere, dare; satietate afficere, Ueberdrüßigkeit verursachen. Satietas rei me cepit, tenet; satietate defatigatus, defessus sum, ich bin schon überdrüßig. Satietati occurrere, satietatem relevare, der Ueberdrüßigkeit vorbeugen. Satietatem vitare, fugere, vermeiden. Satietatem depellere, vincere, superare, überwinden.

Satio, as, avi, atum, are. sättigen. *Syn*. Saturo, expleo, satietatem affero; satietate afficio; famem expleo, pasco.)(*Exhaurio*. *Phras*. *Legendo satiari non potuit*, er hat mit Lesen nicht können ersättiget werden. Infinita, inexhausta cupiditas saturari legendo non potuit; expleri mens ejus legendo non potuit; expleta à lectione recedere non potuit; à lectione depelli non potuit; satietatem nullam insaturabilis legendi cupiditas admisit; legendi nulla illum unquam satietas cepit, tenuit. *Usus*. Satiare odium, explere cupiditates. Auditor ne similitudinis fastidiò satietur. Frugali cœnâ naturæ desideria satiare & explere.

Satio, onis, f. das Säen, Aussäung. *Syn*. Satum. *Epi*. Æquabilis, perpetua. *Usus*. Jugera sationum suarum profiteri.

Satis, genug. *Syn*. Sat; satis superque: sanè. *Phras*. *Sed jocorum satis est*, es ist schon genug gescherzet. Sed de joco satis est; affatim prorsus; jocorum satis superque; abunde est; satietas nos tandem jocandi capiat. Satur sum jocorum; sed hic finis sit jocandi. *Usus*. Hæc subtilius, quam satis est, disputantur Laudis, plusquàm satis est, avidus. Satis superque hæc audivimus. Satis est causæ, quare nolimus.

Satisaccipio, is, cepi, ceptum, ere. sich versichern lassen. *Syn*. Prædes accipio, ab aliquo caveo. *Usus*. Quibus à prædibus satisaccipiet, iisdem ipse, quod peto, satisdet.

Satisdatio, onis, f. Bürgschafft, Vergnügung. *Syn*. Vadimonium. *Usus*. Sunt aliquot satisdationes secundum mancipium.

Satisdo, as, dedi, datum, are. Bürgschafft stellen, versichern. *Syn*. Prædes do, fide jubeo, vadimonia promitto.)(*satisaccipio*. *Usus*. Qui pro sociis transigit, satisdat, neminem eorum posteà petiturum.

Satisfacio, is, feci, factum; ere. genug thun, vergnügen. *Syn*. Impleo, placeo, morem gero: quod debeo, solvo: expleo odium, vel cupiditatem: respondeo opinioni, expectationi, judicio. *Usus*. Satisfacere officio suo erga aliquem, naturæ, legibus. Amori erga te meo satisfactum puto. Nunquam mihi pro tuis in me injuriis satisfacies. Cumulateque satisfactum est tibi. Vel ex supervacuo satisfecimus.

Satisfactio, onis, f. Genugthuung. *Syn*. Purgatio. *Usus*. Satisfactionem meam non accipis.

Satius est. es ist besser. *Syn*. Præstat, melius est. *Usus*. Mori satius est, quam turpiter vivere. V. *Potius*.

Sator, oris, m. Säemann. *Syn*. Seminator.

Satur, ura, um. satt. *R*. à satis. *Syn*. Plenus, satiatus.

Saturitas, tis, f. Ersättigung. *Syn*. Satietas.

Saturo, as, avi, atum, are. ersättigen. *Syn*. Expleo, satio. *Usus*. Explevi animos invidorum, placavi odia imperitorum, saturavi perfidiam perditorum. Sanguine se saturavit civium. V. *Satio*.

Satus, ûs, m. die Saat, das Säen. *Syn*. Satio. *Epi*. Humanus, primus. *Usus*. Ex cœli satu, terræque conceptu editus. Parentum optimorum satu editus adolescens. Philosophia præparat animum ad satus accipiendos.

Sauciatio, onis, f. Verwundung, Verletzung. *Syn*. Vulneratio.

Saucio, as, avi, atum, are. verwunden, Blut-rünstig machen. *Syn*. Vulnero, consaucio, vulneribus afficio. *Adv*. Graviter, leviter. V. *Vulnus*.

Saucius, a, um. verwundet. *Syn*. Vulneratus, vulneribus affectus, mortifero vulnere ictus. *Usus*. Medea amore saucia. Saucios & confectos ex acie efferre.

Se-

Saxetum, i, n. steinichter Ort. *Syn.* Locus saxis plenus.

Saxeus, a, um. steinern, hart wie Stein. *Usus.* Moles saxea.

Saxosus, a, um. steinicht. *Syn.* Saxis impeditus. *Usus.* Loca saxosa.

Saxum, i. n. Stein. *Syn.* Silex, lapis, rupes, cautes. *Epi.* Saxa aspera, prærupta. *Phras.* *Saxa in eum conjecerunt*, sie haben Steine auf ihn zugeworffen. Saxis facta lapidatio; lapides in eum miserunt, jecerunt; lapidibus eum appetivére; lapidum ictu incessebant. *Usus.* Saxorum asperitates. Ventum ad rupem ita rectis saxis, ut &c. Ingentis magnitudinis saxa per montium prona devolvunt. Exesæ fluctibus rupes, saxa invia & præruptæ cautes.

Scabellum, i, n. Bäncklein. *Syn.* Scamnum humile.

Scaber, ra, um. räudig, schäbicht. *Syn.* Asper. *Usus.* Pectus illuvie scabrum.

Scabies, ei, f. Räude, Krätze, Grindsucht. *Usus.* Scabies corporis invasit, & contagium mali etiam in alios vulgatum.

Scabo, is, ere. kratzen. *Usus.* Muli mutuum scabunt.

Scalæ, arum, f. eine Leiter. *Usus.* Sub scalas se conjecit.

Scalmus, i, m. Ruder-Ring. *Syn.* Lignum quô nituntur remi.

Scalpo, is, ere. ausstechen, schneiden. R. *a* σκάλλω, *fodio.* *Syn.* Incido. *vulg.* *sculpo.* *Usus.* Ad pingendum, fingendum, scalpendum. E saxo scalptus, aut ebore dolatus,

Scalpellum, i, n. Messerlein. *Syn.* Chirurgi ferrum. *Usus.* Scalpellum sæna parti adhibére.

Scalprum, i, n. Schab-Messer, Meissel. *Instrumentum artificum.*

Scamnum, i; n. Banck. R. *a* σκάμνον. *Syn.* Sedes, scabellum.

Scandalum, i, *vulgò.* Aergerniß. *Syn.* Offensio, pravum exemplum, res mali, pessimi exempli. *Phras.* *Cave, ne des scandalum, vulgo.* siehe zu, daß du kein Aergerniß gebest. Cave, ne ætati maximè lubricæ atque incertæ vita tua nequitiæ exempla præbeat. Ne periculosam exempli imitationem filiis prodas; ne tua perversitate offensionem præbeas; nequid malo exemplo facias, aut dicas, ne contagione, morum alios evertas; nequid offendas exempli pravitate; ne barbaræ licentiæ exemplum in mores hominum transferas; ne mores tuos in alios transfundas. V. *Exemplum.*

Scando, is, di, sum, ere, steigen. *Syn.* Ascendo, conscendo. *Phras.* *Montem scandere,* den Berg besteigen. Superare montis verticem; in ardua evagere; superare iniquitatem loci; occupare montis jugum.

Scapha, æ, f. Schifflein. *Syn.* Linter longis navibus subserviens, navicula. *Usus.* E navi in scapham se conjecit.

Scaphium, ii, n. ein Schaff, Nacht-Geschirr: eine Gattung Trinck-Geschirr. *Syn.* Scyphus in scaphæ modum formatus.

Scapula, æ, f. Schulter-Blat. *Syn.* Humerus.

Scateo, es, ui, ere. überlauffen, hervorquellen. *Syn.* Scaturio. V. *Plenus.*

Scaturio, is, ivi, ire. hervorquellen, aufwallen, entspringen. *Syn.* Emano, effluo, erumpo. V. *Origo.*

Sceleratè, schändlich, lästerlich. *Syn.* Per summum scelus, nefario, scelere. *Usus.* Bellum sceleratè susceptum, sceleratissimè gestum.

Sceleratus, a, um. lasterhafft, schändlich. *Syn.* Consceleratus, scelestus, nefarius, improbus, impius, scelere contaminatus, omni scelere coopertus. *Phras.* *Homo sceleratissimus*, ein überaus lasterhaffter Mensch. Homo post homines natos turpissimus, omni flagitio contaminatus; omnium scelerum, flagitiorúmque documentum; homo nefarius, ex omni scelerum colluvione natus; unus omnium latronum teterrimus; libidine & ira effrenatus; in omni genere flagitiorum volutatus. Homo omnium, quos terra sustinet, consceleratissimus omnibus divinis, humanisque obrutus sceleribus, nec pro scelere, sed monstro habendus. Homo crudelitáte cæcus, ac scelere, sacrilegus, perjuriis assuetus; vitiorum ac probrorum plenissimus; omnibus flagitiis nobilitatus; omnibus vitiis deformatus; affluens omni scelere; monstrum ex cœno & sanguine concretum. Homo summis sceleribus obstrictus; furens audaciâ scelus anhelans, maximo furere inflammatus. Homo bipedum nequissimus; promptus ad vim

vim, paratus ad seditionem, audax ad omne facinus, ad audendum projectus; ad omnem nequitiam educatus, eruditus, projectus; omnibus flagitiis coopertus. Homo in quo nihil est, præter maxima peccata, maximámque pecuniam; qui multa in Deum hominésque, impiè, nefarie commisit; plurimis se sceleribus obstrinxit; qui maxima in se scelera concepit; omnia repagula juris & honestatis, pudoris & officii perfregit; qui in omnia se flagitia ingurgitavit, omnia divina & humana iura nefario scelere polluit. Fingi flagitium nullum potest, quo se ille non contaminaverit; ejus vita omnibus flagitiis est inquinata. Homo summorum facinorum, omnium flagitiosorum postremus, & in quo omnia sunt ad perniciem profligata; scelerum omnium artifex, & architectus. Homo insignitè nequam; quo in portento cum summa turpitudine summa impudentia est conjuncta. Homo immani natura, moribus feris, ac omni vitiorum genere infamibus. *Usus*. Impurus homo, ac sceleratus. V. *Commaculo, Improbus*.

Scelestè, **schändlicher Weise, leichtfertig.** *Syn*. Scelerate.

Scelestus, a, um. **lasterhafft.** *Syn*. Sceleratus. *Phras. Scelestos homines urbes pellere*, **die lasterhafften Leute aus der Stadt schaffen.** Scelerum sentinam ex urbe ejicere; vitiorum sentinam exhaurire. Homines furentes audaciâ, scelus anhelantes, pestem patriæ nefariè molientes ex urbe emittere, ejicere, depellere? monstris illis ac prodigiis scelerum à quibus pernicies certa comparata esset civibus, ex urbe ejectis, rempublicam relevare ac recreare.

Scelus, eris, n. **Laster, Schandthat, Unthat, Uebelthat.** *Syn*. Flagitium, facinus, fraus capitalis, atrocitas sceleris. *Epi*. Acerbissimum, alienum, apertum, clandestinum, consulare, detestabile, domesticum, immane, impium, importunum, inauditum, incredibile, indignum, inexpiabile, insigne, intestinum, meditatum, nefandum, tantum, usitatum. *Phras*. 1. *Scelus atrox admisit*, **er hat ein greuliches Laster begangen.** Nefarium ac scelestum facinus ausus est; atrox, singulare maleficium admisit, contraxit, grande piaculum admisit, contraxit, capitalem fraudem ausus est; inexpiabile facinus admisit; cupiditas effrenata præcipitem animum ad ultimum nefas impulit; maximò se scelere adstrinxit, contaminavit, devinxit, alligavit; scelus ingens admisit, suscepit, edidit; cùm multa improbè, multa audactèr ac perfidiosè fecerit, gravissimum tamen scelus tum concepit, molitus est, fecit, perfecit, cum &c. 1. *Sceleris complex est. vulg*. **er hat Theil an dieser Laster-That.** Sceleris societate conjunctus; culpæ socius; criminis conscius ac particeps; in eodem scelere versatus est; ejus facinoris satelles & administer fuit. 3. *Non est simplex scelus hoc*, **das ist kein einfaches Laster.** Nullum scelus abest ab eo scelere; in uno illo scelere in sunt omnia scelera; multiplex in uno facinore crimen est, scelerum genus omne uno in facinore continetur. *Usus*. Scelerum architectus & machinator. Scelus atrox concipere, suscipere, **begehen.** Scelus scelere cumulare, **ein Laster über das andere begehen.** Omnium scelerum genere imbutus. In scelere volutari. Abesse a scelere longissimè; scelere solutus, à scelere liberatus est. V. *Conscientia mala, crimen*.

Scena, æ, f. **Schau-Bühne.** R. *a* σκηνή. *Syn*. Cavea: fabula. *Epi*. Argentea, magna, referta sceleribus. *Usus*. Ludorum elegantia, scenæ magnificentia. In scenam redire. Scenæ servire, *tempori se accommodare*, **sich in die Zeit schicken.** De scena decedere.

Scenicus, a, um. **zur Schau-Bühne gehörig.** *Usus*. Scenicæ personæ, ut mimi, histriones.

Sceptrum, i, n. **Scepter.** R. *a* σκῆπτρον. *Usus*. Rex cum purpura & sceptro, & insignibus regiis.

Scheda æ, f. **Schreib-Tafel.** *Syn*. Tabella, pagella.

Schema, atis, n. **Red-Zierde.** *Usus*. Verborum ornamenta, & sententiarum lumina, quæ schemata Græci vocant.

Schola, æ, f. **Schule.** *Syn*. Ludus literarius, gymnasium. *Phras*. 1. *Sunt ibi scholæ publicæ*, **es seynd dort offentliche Schulen.** Patet ibi litterarum ludus, quò juventus in disciplinam convenit; est ibi doctrinarum sedes nobilis, ad quam disciplinæ causâ juventus frequens concurrit; est ibi nobilium ingeniorum altrix gymnasium; est optimarum artium domicilium; littterarum, divinæ humanæque scientiæ officina famâ nobilis; habent ibi & bonæ artes suum sacrarium, & quoddam quasi Musarum templum; nec scholasticæ palæstræ copia deest. 2. *Multi hic scholam frequentant*, **hier gehen viel in die Schule.** Frequens hic juventus in disciplinam convenit; frequens hic juventus disciplinæ causâ ad præceptores concurrit? fac-

frequentes hic magiſtris operam dant: multi hic ſtudiorum causâ in ludum eunt; ſcholas obeunt; gymnaſium terunt. V. *Frequento*. 3. *Scholam amplius non frequentat*, er geht nicht mehr in die Schule. Ludo multam ſalutem dixit; manum ferulæ ſubduxit; bonarum artium diſciplinis nuntium remiſit. *Uſus*. Homo è ſchola, atque à magiſtro recens. Scholæ ſtrepunt diſcentium vocibus. Schola ſolutâ, dimiſſâ, zu Ende der Schule. Scholam explicare, in librum conferre, *id eſt, quæſtionem umbratilem.*

Scholion, ii, n. kurze Anmerckung und Erklärung über einen dunckeln Spruch. *Syn.* Interpretatio brevis, *vel* defenſio.

Scienter, wiſſentlich. *Syn.* Scite, intelligenter, apte. *Uſus*. Scienter verſari in re aliqua. Iis, quæ habes, ſcienter utere, & modice.

Scientia, æ, f. Wiſſenſchafft. *Syn* Doctrina, diſciplina, rerum cognitio, intelligentia, prudentia.)(*Inſcitia, ignoratio. Epi.* Admirabilis & incredibilis, pene divina, certiſſima, civilis, excellens, eximia, finitima, litigioſa, neceſſaria, obſcurior, pars, peregrina, externa, perfecta, potior, præſtabilis, quæſtuoſa, ſimilis, ſumma, tanta, tenuis, vicina, utilis. *Phraſ.* 1. *Scientiæ in ſcholis cum virtute ſunt conjungendæ*, in Schulen muß man die Wiſſenſchafften mit der Tugend zugleich erlernen. In gymnaſiis progreſſiones, progreſſus non in bonis tantum artibus, ſed in virtutibus etiam juventus faciat, neceſſe eſt; in ſcholis non ingenuarum ſolum artium ſtudia, ſed virtus etiam, divinusque cultus vigeat; juventus in ſcholis diſciplinis ſimul & virtutibus imbuatur & erudiatur, qui ſcholas frequentant, non doctrinæ modo, ſed virtutis quoque ſtudioſi ſint; ſcholarum alumni diligentiam omnem ad comparandam tum doctrinam, tum virtutem adhibeant, neceſſe eſt. In ſcholis virtus à litteris abeſſe, ſegregari non debet; in ſocietatem doctrinæ virtutis ſtudium ſe offerat, neceſſe eſt. 2. *Scientiam in geometricis non vulgarem habet*, er hat eine ungemeine Wiſſenſchafft in der Feldmeſſerey. Geometricis litteris perfecte eſt eruditus; geometriam peritus cognovit, callet omnino; in geometria excellit; vincit omnes, nemini ſecundus eſt, parem habet neminem, ſuperior eſt omnibus, geometricis diſciplinis apprime excultus eſt; in geometricis litteris ita proceſſit, ut ad ſummum pervenerit. *Uſus*. Omnes trahimur ad ſcientiæ cupiditatem. Scientias facilè percipere. Aliquid ſcientiâ comprehendere. Habere ſcientiam multarum artium. Scientias alicui tradere. Oratoris actio ſcientia non continetur. Scientia rei militaris, oratoriæ, juris civilis.

Scilicet, nemlich. *Syn.* Videlicet, nempe, nimirum, certo, profecto, nam, enim. *Uſus*. Quis? tu ipſe ſcilicet. Arma quærenda ſunt ſcilicet, ut novum dominum patiamur.

Scindo, is, ſcidi, ſciſſum, ere. ſpalten, zerhauen, zerſchneiden. *Syn.* Conſcindo, diſcindo, ſeco, reſeco, amputo, cædo, findo, diffindo. *Uſus*. Ipſe dolorem meum ne ſcindam. Comam ſcindere.

Scintilla, æ, f. Füncklein. R. *a* σπινθὴρ. *Syn.* Igniculus. *Uſus*. Neque ſcintilla deterrimi belli relinquatur.

Scintillo, as, avi, atum, are. funckeln. *Syn.* Splendeo, emico. *Uſus*. En, ut oculis ſcintillant.

Scio, is, ſcivi, ſcitum, ire. wiſſen. *Syn.* Habeo, teneo, cognoſco, cognitum habeo, non ignoro, non ſum neſcius, ſcientiam meam non fugit; me non latet, præterit; ſcientiâ comprehendo, ſcientiam habeo, perſpectum mihi eſt, mihi conſcius ſum, mihi de re aliqua certum eſt; apertum mihi eſt, non obſcurum, notum mihi eſt; patet mihi res, in promptu eſt, non eſt ignotum, liquet, exploratum perſpectumque habeo.)(*Neſcio. Adv.* Admodum, nihil, celeriter, maturè mediocriter, melius, planè, probè. *Phraſ.* 1. *Scio res tuas omnes & conſilia*, ich weiß um alle deine Sachen und Gedancken. Non ſum rudis rerum tuarum; probè ſcio, non eſt occultum, exploratiſſimum mihi eſt; non me fallit; non me fugit, quid agas, quid moliaris. Ad me quoque rerum tuarum conſcientia pertinet, quando ipſe me conſcium voluiſti. Patent res tuæ ac conſilia, quando ipſe me eorum participem feciſti. 2. *Scio, quid agam*, ich weiß, was ich thun will. Certum habeo, quid agam; exploratam & explicatam habeo rationem conſilii, ſalutis meæ. Quemadmodum expediam exitum hujus rei, reperi. Deliberatum cum animo habeo meo, quæ conſilii ratio mihi ſit tenenda. ineunda. 3. *Scios, multos mihi eſſe perinfenſos*, ich weiß

weiß es wohl, daß mir viele feind sind. Haud me fallit; haud ignarus sum; non sum nescius; satis gnarus sum, multos animo in me esse perinfenso. Compertum habeo; exploratissimum habeo; pro certo, pro comperto, pro explorato habeo; certum, cognitum, perspectum, exploratum habeo; multos periniquo esse in me animo. V. *Cognosco.* 4. *Nihil adhuc scio de re,* ich weiß noch nichts von der Sache. Nihil comperti habeo; res etiamnum clam me est; fugit etiamnum, latet me res ea. V. *Nescio, ignoro.* *Usus.* Latinè luculenter scio. De iis nihil scire, aut existimare queo. Sed non venerat, quod sciam, so viel ich weiß, so war er noch nicht kommen. Prudens sciensque fecit, mit Bedacht thun.

Scipio, onis, m. Stecken, Stab.

Sciscitor, aris, atus sum, ari. forschen, nachfragen. *Syn.* Scitor, quæro, percontor. *Us.* Ab *vel* ex aliquo sciscitari sententiam. Sciscitari de aliqua re. V. *Interrogo.*

Scisco, is, scivi, scitum, ere. wissen, erfahren, verordnen. *Syn.* Sancio, edico, scitum facio. *Adv.* Nominatim. *Usus.* Sciscere legem, ein Gesetz machen.

Scitè, artig, geschicklich, schön, weislich. *Syn.* Scienter, non inscite. *Usus.* Statua, scitè & venustè facta. Scitè dicere aliquid.

Scitor, aris, atus sum, ari. forschen, nachfragen. *Syn.* Scitor.

Scitum, i, n. Satzung, Ordnung. *Syn.* Lex, jussum. *Usus.* Brutus scitum fecit, ne &c.

Scitus, a, um. fein, zierlich, artig. *Syn.* Lepidus, elegans, festivus. *Usus* Scitô sermone & Atticô loqui. Vetus illud Catonis admodum scitum est. V. *Venustus.*

Scopæ, arum, f. Besem. *Epi.* Dissolutæ. *Usus.* Scopæ, ùt est in proverbio, dissolutæ.

Scopulosus, a, um. felsig, schrofig. *Usus.* Mare infestum & scopulosum. Intelligo, quàm scopulosô & difficili locô verser.

Scopulus, i, m. Stein-Klippe, Fels. *Syn.* Saxum. *Usus.* Navis ad scopulum afflicta. Ad scopulum offendere. Nunquam tuas rationes ad eos scopulos appulisses. Syrtim patrimonii, scopulum libentius dixerim

Scopus, i, m. Zweck, Endzweck, Ziel, Absehen. R. *a* σκοπος. *Syn.* Quo spectamus, finis, propositum. *Phras.* *Hic scopus erat meus,* das war mein Ziel und Vorhaben. Hoc spectavi; hoc secutus sum; id egi; huc retuli mea consilia; huc retuli cogitationes omnes; huc mentem direxi; huc consilia contuli; hoc spectabat animus meus; hic animo meo, meisque consiliis scopus erat; hic erat finis, hic terminus, quo intendebantur cogitationes meæ, hæc erat quasi meta, quo ut pervenirem, elaboravi atque vigilavi; huc me voluntas, huc judicium & ratio ducebat, ut &c. hic animus, hæc mihi lex erat, hoc mihi propositum erat; hoc unum habebam propositum, ut &c. V. *Consilium, cogitatio, propono.* *Usus.* Sed neutri scopus est iste, ut beati simus, quo alioquin omnia vivendi, recteque faciendi consilia sunt referenda.

Scorpius, ii, m. Scorpion.

Scortator, oris, m. Huren-Jäger, Hurer. *Syn.* Scortorum amator.

Scortor, aris, atus sum, ari. huren, Hurerey treiben. *Syn.* Vitam in lustris ago; tempus ætatis omne in lustris consumo; cum scortis volutor.

Scortum, i, n. Hure, gemeine Metze. *Syn.* Meretrix, lupa. *Epi.* Vulgare. *Usus.* Cum scorto libere volutari. V. *Meretrix.*

Screo, as, avi, atum, are. reuspern.

Screator, oris, m. der sich reuspert.

Screatus, us, m. das Ausreuspern.

Scriba, æ, m. Schreiber. *Syn.* Scriptor, librarius. *Epi.* Ædilitius. *Usus.* Scriba, qui ratiônem ad ærarium retulit. Scribæ, qui nobiscum in rationibus monumentisque publicis versantur.

Scribo, is, psi, ptum, ere. schreiben. *Syn.* Litteras pingo, formo; litterarum elementa conformo; litterarum formas effingo; litterarum figuras formo, schreiben, Buchstaben machen. Litteras conscribo, exaro, do, mitto. Briefe schreiben. Litteris consigno; scriptis mando, litteris prodo, publicis monumentis consigno; memoriæ, posteritati prodo; monumentis mando, prodo; memoriæ, historiæ mando; memoriæ, posteritati propago; chartis prodo; litteris mando, consecro; in annales, fastos refero; hominum memoriæ sempiternæ trado, immortalitati trado, mando, commendo,

auf-

aufschreiben, in die Bücher eintragen. Librum conficio, compono, efficio, ein Buch schreiben. *Phras.* 1. *Elegante sane charactere scribis*, du hast wohl eine schöne Handschrifft. Elementa conformas venustissime, litterarum formas pingis, tanquam typis æneis expressas; calamo ad venustissimam speciem typorum proxime accedis; litterarum elementa pingis, formas sane bellissime; bella, venusta, exquisita, luculenta manus est, quæ ista scriptura persequitur. Nihil in tota scriptione non egregie concinnatum est, ductus bellissimi, litteræ tanta proportione, & tam compositio mutuo respondentes, versibus præterea paribus intervallis à summa pagina ad imam usque diremptis, & nulla omnino in parte vacillantibus, ut velut ad amussim directi, nusquam à recto tramite deflectant, lectoremque liberali quadam voluptati demulceant. Non inæquales litteræ, non vacillantes; litterarum formæ non illepidæ, aut invenustæ; elementa non tristia ac deformia; figuræ litterarum non fœde, inscite, indecore pictæ, sed velut pictura bellissime concinnata oculis blandiuntur. 2. *Scribe ad me sæpius* schreibe mir öffters: *de litteris seu epistolis*, Ne quæso, litteris parcito, crebris nos litteris appellato, libet enim tecum garrire, & tametsi pagella altera procedat, tertiam etiam completo; res omnes litteris persequere; quoties ad amicos, eodem etiam oleo ac opera aliquid ad me exarato. 3. *Livius res Romanas egregie scripsit*, Livius hat die Römischen Geschichte sehr wohl geschrieben; *de libris*. Livius de rebus Rom. egregia scripta reliquit; res Rom. divinitus perscripsit; res Rom. litteris mirifice illustravit; litteris mandavit, consignavit; Rom. nomen scriptis celebravit & illustravit; Romanorum bella pulcherrime contexuit; rerum Roman. commentarios confecit absolutissimos; res Rom. posteritati litteris prodidit. 4. *Docte & erudite scribit*, er schreibt sehr gelehrt: *de modo, & styli genere*. Scribendi laude excellit; raram quandam laudem in scribendo consecutus est, præclara sunt, quæ ingenio studioque parit, quæ ejus industria elaborat; mirabiles minimeque vulgares sunt ingenii & industriæ eius fructus; scribit, ut pauci; quidquid ille ex se promit, delectat alios, ipsum vero laudibus illustrat; nihil scribit nisi perfectum ingenio, industria elaboratum; scripta ejus miro verborum cultu sunt perpolita, & omni elegantiarum genere ornatissima, refertissima. *Usus.* Alii rem versibus lucu[lenter] [illegible] fere. Scribere de aliquo asperius. Liber de rebus rusticis scriptus. V. *Littera, Litteræ, Epistola.*

Scriptio, onis, f. das Schreiben. *Syn.* Stylus, scriptura. *Epi.* Philosophica. *Usus.* Nihil ad dicendum magis proficit, quam scriptio.

Scriptito, as, avi, atum, are. offt schreiben. *Usus.* Te quidem, Antoni, multum scriptitasse non arbitror.

Scriptor, oris, m. Schreiber, Schrifft-Steller, Scribent. *Epi.* Astutus, sane bonus, doctus, ferreus, luculentus, peritus, politus, præstans, sanctus, egregie, subtilis, vetustissimus. *Usus.* Ferreus, scriptor, sed auctor bonus. Scriptor, ut temporibus illis luculentus.

Scriptum, i, n. Schrifft, oder Buch. *Syn.* Scriptura, monumentum, litterarum monimentum. *Epi.* Absurdum, inutile, indignum, ambiguum, antiquius, legitimum, necessarium, privatum, probabile. *Usus.* De scripto dicere, recitare. Plato scriptum, *vel* in scriptis reliquit. Scriptis res suorum temporum mandare, celebrare, illustrare.

Scriptura, æ, f. Schrifft. *Syn.* Scriptum. *Epi.* Assidua, contraria, diligens, superior. *Usus.* 1. Mendum scripturæ litura tollitur. 2. *Scriptio*, das Schreiben. Ea, quæ scriptura persecutus est, exscripta consignataque singulis attribuere. Genus scripturæ liberum ac incitatum. 3. *Ratio eorum, qui portoria pascua publica, vel decumas redimebant*, Verrechnung des Zoll-Amts. Per magistros scripturæ & portus & nostrarum diœcesium. Neque ex portu, neque ex scriptura vectigal conservari potest, aus dem Zoll-Amt. Pro Scriptura sacra, Heil. Schrifft, *Latine*: Libri divini, divinæ litteræ; divinarum legum, divinorum scriptorum monimenta; sacræ litteræ, codex sacer.

Scrobs, is, f. Grube. *Usus.* Scrobem facere, subigere, invertere.

Scrupi, orum, m. Losungs-Steine. *Syn.* Lapides, quorum in tesserarum ludo usus.

Scupulosus, a, um. steinicht. *Syn.* Asper anxius,

anxius, triſtis, ſolicitus, dubius, homo non intacti religione animi; ſimplex ac religioſus; religione attonitus; religione quadam obſtrictus; qui in religionem trahit, vertit aliquid; æquô religioſior; qui religioni ſibi ducit, admittere quidquam, quod culpæ vel ſpeciem præferat, ängſthafft, ſchwermüthig. *Phraſ. Scrupuloſus eſt.* er iſt ſcrupulos, ängſtig im Gewiſſen. Aſſiduis ex recordatione vitæ prioris ſcrupulis pungitur, nullámque ægrô ſaucióque animô quietem capit; animum gerit, neſcio, quibus religionibus obſtrictum; nimis exiguè, exiliter religioſeque omnia ad calculos revocantem; anxiis animi curis, & ſolicitudinum aculeis malè accipitur, afficitur, torquetur. Pungunt hominem, diesque ac noctes ſtimulant, neſcio, qui ſcrupuli ex ſuperioris vitæ memoriâ relicti; torquent animum, exeduntque, neſcio, qui curarum ſolicitudinumque ſtimuli ex latentis ſuſpicione mali profecti; verſant animum novæ identidem ſuſpiciones, pavores, metus, fluctus æſtusque ſolicitudinum, neſcio, cujus piaculi conſcientiâ excitati. V. *Scrupulus, Anxius.* *Uſus.* Tandem è ſcopuloſis his cautibus enavigavit oratio.

Scrupulus, i, m. Sand-Steinlein. *Syn.* Exiguus lapillus calceo injectus: *tranſl.* Solicitudo, dubitatio, ſuſpicio, religio. Scrupel, Zweiffel, Angſt. *Phraſ.* 1. *Injectus eſt populo ſcrupulus,* das Volck hat ſich ein Gewiſſen gemacht. Offuſa animis oculisque populi religio; moti ſunt in religionem animi populi ea res populo in religionem venit; religioni ſibi populus duxit; oblata, injecta eſt populo religio; hic vero, neſcio quæ ſuperſtitio mentes omnium occupavit, hic verô populum cepit religio; hic vero non magna res religionem incuſſerat hominibus; multitudinem juſtæ religionis implevit; religione hic novâ obſtrictus eſt populus; hic verò res nova cumulavit religiones populi; nova hic populum inceſſit religio. 2. *Facerem mihi ſcrupulum, vulg.* ich machte mir ein Gewiſſen dabey. Religioni haberem, mihi ducerem; religio mihi eſſet; haud ſane liber religione animus eſſet; religione impediri, conſcientiâ impediri me putarem; religione quadam tangerer; haud ſane intactus religione futurus eſſet mihi animus, ſi &c. 3. *Scrupulum habeo,* ich habe noch einen Scrupel. Scrupuli aliquid in animo reſidet, quod me dies noctesque ſtimulat ac pungit; morſus tamen, & contractiunculæ quædam animi adhuc relictæ ſunt; ſcrupulus reſtat unus, qui me male habet; diſcruciat animum ſuſpicio quadam latentis in tam ſpecioſa cogitatione piaculi; angit me, ſolicitat, torquet pungens hæc animi cura; diſcrucior animô, quoties in mentem venit præteritæ ætatis. V. *Scrupuloſus, Religio.* 4. *Scrupulum iſtum facile tibi eximam,* ich werde dir dieſen Gewiſſens-Zweifel leicht auflöſen. Scrupulum iſtum ex animo facile evellam; religionem hanc facilè eximam; animum religione hac facilè exſolvam; animum religione hac facilè levabo: religionem iſtam adimam, auferam, tollam, eripiam; iſtâ te, religione liberabo. *Uſus.* Hunc mihi ex animo ſcrupulum evelle, qui me dies noctésque pungit ac ſtimulat. Quem mihi odioſum de filio ſcrupulum injeciſti, adhuc in me reſidet. Domeſticarum ſolicitudinum aculeos & ſcrupulos occultare. V. *Anxietas.*

Scruta, orum, n. allerley altes Gerümpel. *Uſus.* Vilia ſcruta vendere.

Scrutor, aris, atus ſum, ari. nachfragen, nachſuchen. *Syn.* Inquiro, excutio. *Adv.* Furaciſſimè. *Uſus.* Libros reconditos ſcrutari. V. *Indago, meditor, cogito.*

Sculptus, a, um. geſchnitzt. *Uſus.* E ſaxo ſculptus, *alias* ſcalptus.

Scurra, æ, m. Lotter-Bube. R. *ἀσκώρ. ſtercus, ſordes. Syn.* Sannio. *Uſus.* Scurra facetus, omnibus modis riſum captans. Scurra improbiſſimus, facie magis, quam facetiis ridiculus, qui ſe tamen populi delicias vult exiſtimari.

Scurrilis, e. leichtfertig, bübiſch. *Syn.* Obſcœnus. *Uſus.* Riſus, jocus, dicacitas ſcurrilis & mimica.

Scutatus, a, um. einen Schild tragend. *Uſ.* Milites ſcutati, haſtati.

Scutella, æ, f. Schüſſelein, kleine Schaale. *Uſus.* Demus ſcutellam dulciculæ potionis.

Scutica, æ. f. Karbatſche, Peitſche. *Syn.* Flagellum ex pelle. *Uſus.* Dignus ſcuticâ.

Scutum, i, n. Schild. *Syn.* Clypeus. *Uſus.* Miles ignavus abjectô ſcutô fugit, quantum poteſt.

Scy-

Scyphus, i, m. Becher, Trinck-Geschirr. *Syn.* Poculum.

Secedo, is, cessi, cessum, ere. abtretten, beyseit tretten. *Syn.* Decedo, excedo, ex turba me evolvo. *Usus.* Secedant improbi, secernant se à bonis.

Secerno, is, crevi, cretum, ere. absondern. *Syn.* Separo, distinguo, disjungo. *Usus.* Secerne te à pravis. Secernere & internoscere unum ab altero. Salutaria à pestiferis, vera a falsis, animum à corpore secernere. V. *Separo,*

Secessio, onis, f. Abtrettung, Abtrennung. *Syn.* Discessio abcessio, seditio. *Usus* Secessionem facere. Secessionem credebam, non bellum. V. *Seditionem,*

Secessus, ûs, m. abgelegener Ort.

Secius, minder, anderergestalt. *Syn.* Minùs. *Usus.* Impedimentum est, quò seciùs lex feratur.

Secludo, is, si, sum, ere. ausschliessen. *Syn.* Secerno. *Us.* Domus seclusa à strepitu populari.

Seco, as, cui, sectum, are. schneiden. *Syn.* Exseco, reseco. *Usus,* Corpus uri & secari patimur.

Secretio, onis, f. Absonderung. *Syn.* Disjunctio. *Usus.* Est enim interitus quasi discessus & secretio earum partium, quæ &c.

Secretò, heimlich, ingeheim. *Syn.* Clam, remotis arbitris. *Usus.* Hæc inter paucos secretò narrantur. V, *Clàm.*

Secretus, a, um. abgesondert, heimlich. *Syn.* Separatus, sejunctus, seclusus, arcanus, à conspectu amotus, remotus. *Phras.* *Quæ secreta esse voluisti, ex me nemo resciet,* das, was du mir in geheim vertrauet, wird niemand von mir heraus bringen. Arcanorum fidem servabo, præstabo integram; premam fideli silentiô, tacita relinquam, quæ tu in aurem mihi; nemo arcana tua consilia ex me exsculpet, exprimet, eliciet; nemo consilia, quæ tu occulta esse voluisti, ex me expiscabitur; eblandiatur. V. *Taceo.* *Usus.* Succus secretus à reliquo cibo, Stellarum sphæra ab ætherea conjunctione secreta & libera.

Secta, æ, f. Secte, Parthey, Spaltung. *Syn.* Familia, schola, disciplina; partes, factio, ratio vitæ, ratio philolophandi: hæresis. *Epi.* Difficilis atque ardua. *Usus.* Horum nos hominum sectam atque institutionem prosequimur. Antonii sectam secutus est. Philosophorum hæresis, secta, disciplina. V. *Hæresis.*

Sectator, oris, m. Nachfolger. *Syn.* Consectator, amator, æmulus. *Usus.* Gabinii comes est, vel sectator.

Sectio, onis, f. Theilung, Abtheilung. *Syn.* Auctio. *Usus.* Prædæ sectio veniit. Pecuniam pro sectione debere.

Sector, aris, atus sum, ari. nachfolgen. *Syn.* Assector, comitor. *Usus.* Sectari aliquem per omnia fora. Ejusmodi est, ut pueri eum sectentur. V. *Sequor.*

Sector, oris, m. Theiler des verfallenen Guts. *Syn.* Qui proscriptorum bona in auctione emit. *Epi.* Audacissimus. *Usus.* Antonius sector Pompeji.

Sectura, æ, f. ein Schnitt, Hieb. *Usus.* Secturæ ærariæ, terrariæ, *fodinæ.*

Sæculum, i, n. Zeit von hundert Jahren *Syn.* Ætas, multorum annorum spatium. *Usus.* 1. Sempiternis seculorum ætatibus non mutari. Omnium seculorum posteritas. Est hujus seculi labes quædam & macula, virtuti invidere. Hujus seculi insolentiam vituperabat. 2. *Seculum.* Welt, weltliches Leben. *vulg. Latine:* Res fluxæ. caducæ. infimæ. Unde & sæcularis, Welt-Mensch. *vulg.* Latine; homo profanus.

Secundanus, a, um. zur andern Ordnung gehörig. *Usus.* Milites secundani.

Secundarius, a, um. der nächste nach dem ersten. *Syn.* Secundus, proximus. *Usus.* Primum illud, secundarium vero istud;

Secundò, zum andern, zweytens. *Syn.* *Iterum, deinde.*

Secundo, as, avi, atum, are. beglücken. *Syn.* Prosperum reddo. *Usus.* Dii incepta secundent.

Se-

Secundum, nach, neben. *Syn.* Post. *Usus.* Secundum hunc diem adero. Maximum secundum deorum opes imperium. Secundum Deum parentes honorandi. 2. *Pro, juxta, ex,* für, nach, aus. Prætor secundum me tulit sententiam. Secundùm tabulas litem dare. Secundùm naturam vivere. Secundùm Platonem aliter differendum est, 3. *Non procul, propè, penes, propter, ad,* neben, unweit. Secundùm littus ambulare.

Secundus, a, um. der andere, zweyte, *Syn.* Alter. *Usus.* 1. Omnium judiciô secundus. 2. *Prosper, ad voluntatem nostram fluens,* glücklich, günstig. Exercitus noster secundô preliô est usus. Secundis rebus; ventis secundis. Omnia secundissima nobis, illis adversissima accidere. Secundâ concionis admurmuratione audiri. V. *Felix.*

Securis, is, f. ein Beil, Axt. *Epi.* Funestà, gravior. *Usus.* Aliquem securi subjicere. Securim infligere, injicere rebus alicujus, *graviter lædere,* grossen Schaden thun.

Securitas, tis, Sicherheit. *Syn.* Requies curarum, tranquillitas, otium. *Epi.* Blanda, maxima, mira, optata. *Usus.* Securitatem civibus præstare. Securitatem appello vacuitatem ægritudinis. V. *Securus.*

Securus, a, um. sicher, ruhig, ohne Sorge. *Syn.* Sine cura. *Phras.* 1. *Miror, qui in tanto motu securus sit adeo,* mich wundert es wie du in so grosser Ungestüme so sicher und ohne Sorg seyn könnest. Qui fieri possit, ut his tempestatibus propè solus in portu sis; in alteram aurem dormias, non modò sine cura quiescas, sed sine metu spirare etiam possis; omnia tuta, & insidiis vacua arbitreris; aliorum naufragia velut ex terra intuearis; tempestatem adeò periculosam, insidiosam, infestam non formides; res tuas in tuto collocatas, te ipsum extra teli jactum positum existimes; nihil tot saxa, tot cautes timeas; ita sine metu ætatem agas; animô agas otiosô & tranquillô; velut in portu naviges; in utramque aurem otiosè dormias, velut res in vado, in tuto, in tranquillo esset. 2. *Securos esse jussit,* er hat ihnen alle Sicherheit versprochen, Spem affirmavit sociis; periculum, noxam, damnum præstitit; omnem securitatem præstitit; securos reddidit; metum curamque iis ademit, exemit. *Usus.* De ea re securus sum. Securum te reddo. Securum te esse jubeo.

Secus, anders. *Syn.* Contrà, aliter. *Usus.* Recte, an secus, nihil ad nos. Longe secùs. Non dixi secus, ac sentiebam.

Sed, aber, sondern. *Syn.* At, ac quidem, certè, autem, verumtamen, porrò, verum, verò; haud scio, an. *Usus.* Non de me dixi, sed de sapiente.

Sedatè, still, ruhiglich. *Syn.* Tranquillè, leniter. *Usus.* Imperare animo suo, & injuriam sedate ferre.

Sedatio, onis, f. Ruhe, Stille. *Syn.* Tranquillitas, placatio.)(*Perturbatio.* *Usus.* Temperantia, modestia, sedatio perturbationem animi, ægritudinum, dolorum.

Sedeo, es, di, sessum, ere. sitzen. *Syn.* Assideo. *Usus.* 1. Malo in tua illa sedecula sedere, quam illorum sellâ. 2. *Maneo, moror,* sich aufhalten. Totos dies in villa sedere.

Sedes, is, f. Stuhl, Sitz. R. *a* ἕδος. *Syn.* Sella: domicilium. *Epi.* Alta, antiqua, celsa, domestica, certa hospitalis, maxima, publica, stabilis. *Phras.* 1. *Ligures ibi suas sedes habent,* die Genueser wohnen dort. Inter mare alpésque incolunt; agrum, terras tenent inter mare alpésque interjectas. 2. *Romæ sibi sedem posuit,* er ist zu Rom Haus-säßig worden. Romæ sedem sibi ac domicilium collocavit; domicilium fixit; Romæ sedem suarum fortunarum constituit. V. *Habito.* *Usus.* 1. Pulvinos poposcit, & in iis sedibus sub platano consedit. Sedem capere. 2. *Locus, Gradus,* Ort, Staffel. Virtus sola ponatur in summi boni sede. 2. *Domicilium,* Wohnung, Vaterland. Urbs hæc sedes omnium nostrum, domicilium imperii. Sedes alibi, ac domicilium collocare. Roma ipsa prope suis sedibus convulsa. Sedem omnium fortunarum Romæ collocavit.

Seditio, onis, f. Aufruhr, Meuterey. *R. quasi* seitio, *id est.* seorsum itio. *Syn.* Discordia, dissensio, vis, turba, motus populi, *vel* militum, tumultus. *Epi.* Commota, concitata, nocturna, domestica, perniciosa. *Phras.* 1. *Seditionem molitus est,* er hat eine Aufruhr angesponnen. Sollicitavit ad defectionem animos; civitates concitavit; locum seditioni quæsivit; seditionem ciere ausus est; movit se ad solicitandum statum civitatis; eo autore ingens momento seditio concitata, excitata, facta, commota est. Motum molitus est, concitavit, attulit reipublicæ sane gravem ac periculosum; conflata per eum seditio ingens & perniciosa. 2. *Videbatur inde seditio extitura,* es schien, als würde es zu einer Aufruhr kommen. Ad seditionem spectare res videbatur. Res ad ultimum seditionis eruptura videbatur; res ad vim spectare videbatur; prope seditionem rem esse facilè appa-

pa-

parebat; prope erat, ut victo imperio sustollerent animos; in seditionem & discordiam verti omnia videbantur; gliscere jam seditio videbatur. 2. *Seditio erat in urbe*, es war ein öffentlicher Aufstand in der Stadt. Urbs repentè ingenti seditione exarsit; magnô tumultû arsit; urbanus repentâ motus & secessio populi facta est, conflata ingens est seditio, jamque ad manus propè ventum erat. 4. *Omnia seditionibus plena sunt*, es ist alles voller Aufruhr. Omnia seditionibus ardent; omnia turbulentis, seditiosis concionibus fervent; crebræ ex concursu multitudinis concitationes fiunt. Vulgus ingenio mobili, rerum novarum cupidum, quieti & otio adversum omnia discordiis miscet. 5. *Seditionem composuit*, er hat die Aufruhr gestillet. Motus composuit; seditionem lenivit, sedavit, compressit, extinxit. Motum rabiemque furentis plebeculæ coërcuit. V. *Sedo*; *Turba*, *Tumultus*. *Usus*. Seditio in castris orta, quamvis sopita, recrudescebat. Castra tota seditione ardent. Duces seditionem vix sustinent.

Seditiosè, aufrührerischer Weise. *Usus*. Seditiosissimè dicere.

Seditiosus, a, um. aufrührisch. *Syn*. Turbulentus; turbæ ac tumultûs concitator, fax seditionum, factiosus. *Phras. Seditiosi homines*, aufrührerische Köpffe. Qui seditiosa coquunt consilia; qui turbas movent, concitant; qui seditiones commovent, conflant, seditionum faces per omnes urbis angulos spargunt. *Usus*. Seditiosus civis, & turbulentus.

Sedo, as, avi, atum, are, besänfftigen, stillen. *Syn*. Placo, mitigo, lenio, mollio, restringuo, sedationem affero.)(*incito*. *Phras. Sedata est ira populi*, der Zorn des Volcks ist besänfftiget worden. Dies tempusque iras lenit; suppressa ira est; ira deflagravit; mitescere discordia cœpit; furor, quô prius ardebant omnia, conticuit; ira consedit, deferbuit, conquievit. *Usus*. Discordias, animorum motus, bellum sine tumultu sedare ac componere. V. *Placo*.

Seduco, is, xi, ctum, ere. beyseits führen. *Syn*. Abduco in aliam partem duco. *Phras. Cave, ne seducaris, vulg.* siehe zu daß du nicht verführet werdest. *Latine*: Cave, ne corrumparis aliena pravitate; ne te auferant aliorum prava consilia: ne de fide ac probitate deducant; de vetere pietatis laude dejiciant; ne animum tuum, nondum consilio ac ratione firmatum iis rebus pelliceant, quibus capi illa ætas, ac deliniri potest; ne in errorem inducaris; ne ab recto & honesto transversum agaris. V. *Corrumpo*, *Exemplo malo esse*. *Usus*. Dum hæc disseruissem, seducit me Brutus. Seduxit Crassum, ad eumque retulit.

Seductio, onis. f. das Beyseits-Führen. *Usus*. Seductiones testium, successio subscriptorum.

Sedulitas, tis, f. Fleiß, Emsigkeit. *Syn*. Officium, diligentia. *Epi*. Arguta; digna aliquo præmio, insidiosa, simulata, *Usus*. Sedulitas nimium arguta non placet. Cornelii operam, sedulitatem laudo, dignamque præmiô censeo. V. *Diligentia*.

Sedulò, fleißig, emsiglich. *Syn*. Diligenter.

Sedulus, a, um. fleißig, emsig. *Syn*. Diligens, officiosus, frequens in re quapiam. V. *Diligens*.

Seges, tis, f. allerley Saat. *Syn*. Arva, ager. *Epi*. Deterior, læta, fœcunda. *Usus*. 1. Seges spicis uberibus & crebris. Seges matura messi. Segetes fruges largiuntur, cædemque effundunt herbas inimicissimas frugibus. 2. *Ipsæ fruges*, die Früchte selbsten. Læta seges. *Occasio, causa*, Ursache, Gelegenheit. Quid Clodium odisset Milo, segetem ac materiam gloriæ suæ;

Segnis, e. faul, hinläßig. *Syn*. Piger, languens. *Usus*. Ego, si cui videor segnior, &c. V, *Piger*.

Segniter, liederlich, nachläßig. *Usus*. Segniter ac contumaciter omnia agere.

Segnitia; æ, vel Segnities, ei, f. Trägheit, Faulheit, Hinläßigkeit. *Syn*. Inertia, *Epi*. Inertissima. *Usus*. Vir sine segnitia verecundus. V. *Pigritia*.

Segrego, as, avi, atum are. von einander scheiden, absondern. *Syn*. Sejungo, separo.)(*Congrego*. *Usus*. Eloquentia nos à vita agresti segregat. Scelus suum ipsum à republ. segregavit. V. *Separo*.

Sejugo, as, avi, atum, are. von einander abscheiden, absondern. *Syn*. Sejungo. *Usus*. Pars animi, quæ sensum habet, non est ab actione corporis sejugata.

Sejunctio, onis, f. Absonderung.

Sejungo, is, junxi, junctum, ere. absondern. *Syn*. Segrego, separo, removeo, *Adv*. Privatim. *Usus*. Fortunam nemo à constantia sejunget. V. *Separo*.

Sele-

Selectio, onis, f. Erwählung. *Syn.* Electio, secretio. *Usus.* Rerum selectione aliquem exspoliare. Vitiorum selectio.

Seligo, is, legi, lectum, ere. auserlesen, erkiesen. *Syn.* Deligo.)(*Rejicio.* *Usus.* Exempla pauca è multis seligere. Omnia expendere ac seligere, nec copia imprudenter uti. V. *Eligo.*

Sella, æ, f. Stuhl, Sessel. *Syn.* Sedes. *Epi.* Aurea, curulis, proxima, vacua. *Usus.* Sedebat in sella aurea.

Sellularius, ii, m. der, so bey seinem Handwerck sitzend arbeitet. *Usus.* De plebeja fece sellulariorum.

Semel, einmahl. *Usus.* Antonius semel induxit in animum, omnia sibi licere.

Semen, inis, n. Saame. *Syn.* Materia serendi: *Transl.* principia, rudimenta. *Epi.* Perexiguum. *Phras.* *Innata sunt virtutum nobis semina*, es ist uns gleichsam der Saame der Tugenden angebohren. Virtutum quasi scintillas quasdam jam in pueris videmus. Ingeniis nostris congenita quædam sunt virtutum principia. In parvis etiam vis quædam elucet, & rudimenta virtutum. *Usus.* 1. Semen spargere, jacere. Prodit, exit, grandescit semen. Seminum vis ad gignendum plurimum valet. Aliquid hominibus à stirpe generis & seminis ingeneratur. Cum terra gremiô mollita & subacta semen sparsum exceperit. 2. *Principium, origo, materia*, Ursprung, Anfang, Materie. Semen bellorum, malorum omnium.

Sementis, is, f. die Saat. *Syn.* Satio. *Epi.* Tanta malorum. *Usus.* Semente prohibitâ, messe amissa.

Semestris, e. halb-jährig. *Syn.* Sex mensium.

Semianimus, a, um. halb-todt. *Syn.* Exanimatus, semivivus, sopitus vulnere, ac nihil sentiens, semianimis, exanguis.

Semiassus, a, um, halb-gebraten. *Syn.* Semiustus.

Semicirculus, i, m. halber Circkul. Semidoctus, halb gelehrt. Semihora, halbe Stunde. Semiliber, halb-frey. Semiplenus, halb-voll. Semivivus, halb-lebendig. Semiustulatus, semiustus, halb-verbrandt. Semisomnis, halb-schlaffend.

Semigro, as, avi, atum, are. hinwegziehen, wandern. *Syn.* Secedo.

Seminarium, ii, n. Pflantz-Garten. *Syn.* Semen. *Usus.* Ex illo fonte & seminario triumphorum, Id erat principium urbis, seminarium reipublicæ.

Seminator, oris, m. Säemann, Aussäer. *Syn.* Sator. *Usus.* Omnium rerum seminator, altor, educator est mundus.

Semino, as, avi, atum, are. säen, *Syn.* Sero.

Semissis, is, m. der halbe Theil. *Syn.* Assis dimidium.

Semita, æ, f. Fußsteig. *Syn.* Trames, via. *Usus.* Quâ via modô exivit, eadem semitâ revertatur; eandem semitam teneat.

Semoveo, es, movi, motum, ere. beyseit legen, wegschaffen, wegthun. *Syn.* Secerno, removeo. *Adv.* Fortissime, omnino, subtiliter.

Semper, allezeit, immerdar. *Syn.* Omni tempore, in omni vita, dum genus hominum erit, in perpetuum, nunquam non, ab æternitate; omne tempus ætatis; memoria seculorum omnium; dies omnes, ac noctes; dies noctesque, totos dies, omnibus horis.)(*nunquam; paulisper.* *Phras.* 1. *Semper celebrabitur id factum*, diese That wird zu allen Zeiten gerühmet werden. Vigebit memoria seculorum omnium; nulla erit tam surda posteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum laudibus factum istud ferat; nulla ætas de ejus facinoris laudibus conticescet. V. *Fama, laudo.* 2. *Semper tui memor ero*, ich werde deiner allezeit eingedenck seyn. Manebit mihi tui memoria, dum anima superabit; punctum temporis nullum tui memoria vacuum abibit, sine tui memoriâ præterire patiar; dum anima spirabit mea, tui memoria erit infixa animo sempiterna. V. *Proleg.* *Usus.* Quod semper movetur, æternum est. V. *Unquam.*

Sempiternus, a, um. ewig, immerwährend. *Syn.* *Æternus.* *Usus.* Veræ amicitiæ sempiternæ sunt. Consilia nostra sempiternum spectare debent.

Semuncia, æ, f. halbe Untze, ein Loth.

Senarius, ii, m. sechs zählig, sechs in sich haltend. *Syn.* Versus jambicus sex pedum.

Senator, oris, m. ein Raths-Herr. *R.* à Senex, *quia prudentiâ senes in senatum olim legebantur.* *Syn.* Pater conscriptus,

ptus, *Usus.* Senator, qui consilio ac sapientia gubernat rempubl. autor publici consilii, & regendæ civitatis dux.

Senatorius, a, um. zur Raths-Herrn-Stelle gehörig. *Usus.* Ordo, gradus, subsellia senatoria.

Senatus, ûs, m. der Rath. *Syn.* Ordo amplissimus, summus ordo, consilium senatus, consilium publicum, amplissimum cônsilium, magistratus, collegium senatorum, ordo reipubl. custos, princeps, præses, propugnator. *Usus.* Senatum convocare, vocare, cogere, den Rath versammlen. Senatum habere, Rath halten. Senatum dimittere, mittere, den Rath schliessen, von einander gehen lassen. Senatum dare, præbere legatis, vor dem Rath zur Verhör lassen. In senatum legere. cooptare aliquem, einen zum Raths-Glied machen. Senatu aliquem movere, ex senatu rejicere, aus dem Rath ansstossen. In senatum venit. Senatus discessit. Homo seditiosus senatum sibi ante omnia extinguendum, delendum censuit.

Senatusconsultum, i, n. Raths-Schluß. *Syn.* Decretum senatus; lex, autoritas Senatus. *Epi.* Honorificentissimum, magnificentissimum. *Usus.* Senatus consultum factum fuit, extat.

Senectus, utis. f. das Alter. *Syn.* Prope acta jam ætas, decursaque; ultimum tempus ætatis, maturitas ætatis, ingravescens ætas, exacta, extrema, ætas præcipitata jam, & à diuturnis laboribus devexa ad otium, canities. *Epi.* Animosa & fortis, calamitosa & præceps, gravis, honorata, jucunda, levis, severa. *Phras. Senectus jam propinquat,* das hohe Alter meldet sich schon an. Senectus obrepit; ætas ingravescit; quantulum mihi vitæ spatium restat, superest, reliquum est, relinquitur; ætate progrediot, procedo, provehor longius, & jam ad exitum vitæ natura pene ipsa me perducit; senectus in proximo est. V. *Senex, senesco, ætas. Usus.* Senectus est occasus vitæ. Ad summam senectutem vivere. Homo senectute confectus. Magnam senectutem adeptus valetudine optima.

Senesco, is, senui, ere. alt werden. *Syn.* Consenesco, senex fio. *Adv.* Sensim, *Phras. Ideone senui, ut miserior essem?* bin ich dann deßwegen alt worden, daß ich noch elender würde? In hoc me longa infelixque senecta traxit? Ea causa tam longe ætate processi? In hos fines tam provecta ætas, tam longæ ætatis usus mihi contigit? An igitur istud erat, cur vitam agerem, viverem tam diuturnam? cur ætatem extenderem? cur inter homines tamdiu agerem, versarer? cur vitæ spatia tam longa decurerem? cur vitam ducerem, traducerem, transigerem tam diuturnam? cur lucis hujus usura tam diuturna fruerer? cur tantam senectutem adipiscerer? cur ad summam senectutem viverem, ut, quidquid est in vita miseriarum, id in dies magis magisque persentiscerem?

Senex, senis, alt, betagt. *Syn.* Ætate confectus, confectus senio, vel senectute, exacta ætate, gravioris ætatis homo, per ætatem ad munia publica inhabilis, grandis natu, magno jam natu, annis obsitus; ætate provectior, provectus; præcipiti senectute; ætate gravis; annis provectus. *Epi.* Debilis, desertus, pene agrestis, formosus, firmatus, imbecillus, miser, orbus, pudentissimus, optimus, stultus, credulus, obliviosus. *Adv.* Admodum. *Phras.* 1. *Senex admodum sum, & decrepitus,* ich bin schon sehr alt. Grandis natu sum; summa senectute confectus; exacta ætate; vir exactæ ætatis; ætate jam gravis & ad munera corporis invalidus; senecta jam ætate sum: nomen & umbram ex me relictum videtis: vires corporis affectæ, sensus oculorum, atque aurium hebetes, memoria labat, vigor animi obtusus est. Ætate fessus sum; ævo admodum processi; annis fractus; viribus defectus, exhaustus sum. Cursus mihi vitæ jam pene confectus est; decursum mihi prope est vitæ spatium; decursa propemodum ætas est; ad metam vitæ propemodum, tanquam à carceribus perveni; extrema pars vitæ agitur, restat; ad exactæ prope ætatis terminos consisto. V. *Senectus.* 2. *Quis scit, an tam senex futurus sim,* wer weiß, ob ich so lange leben werde? Vitam quis mihi præstet ad illud tempus? Explorata ad eum diem vita non est; vereor, ne id ætatis homo, vitæ prius, quam votorum metam contingam. 3. *Senior sum illo,* ich bin älter, dann er. Ætate illum anteeo, antecedo; natu major sum; annis præcedo illum; provectioris ætatis sum. *Usus.* Nemo est tam senex, qui se annum non putet posse vivere. Vetus laudatumque proverbium est, quod monet, mature fieri senem, si diu velis esse senex. Ut ideme aliquid more senum glorier.

Seni, æ, a. je sechs.

Senilis, e. Alten gehörig oder gemäß. *Usus.* Specie puerili, sed senili prudentia.

Senium,

Senium, ii, n. das Alter, Verdruß, Traurigkeit. *Syn.* Senectus. *Usus.* Civitas ista senio confecta. V. *Senectus.*

Sensim, nach und nach, langsam, allgemach, sachte. *Syn.* Pedetentim, leniter.)(*Repente.* *Usus.* Omnis mutatio sensim est facienda. Sensim ille dicebat causæ propria, tu cursim aliena.

Sensum, i, n. Gemüths Meynung. *Syn.* Sententia, sensus animi, consilium. *Usus.* Sensa mentis, & consilia verbis explicare.

Sensus, ûs, m. Sinn, Verstand. *Syn.* Facultas corporea & exterior animi intelligentis, intima cogitatio: sententia, judicium. *Epi.* Acerbissimus, æternus, carus, certus, communis, divinus, domesticus, extremus, gravis, humanus, intimus, liberior, moderatus, nimius, rectus, voluptuarius, vulgaris. *Phras.* 1. *Mortui sensum non habent*, die Todten haben keine Empfindlichkeit. Sentiendi vis morte extinguitur, morte sensus amittitur, mortui sensu carent; mortuis nullus sensus inest. *Usus.* 1. Sensus, interpretes ac nuncii rerum, in capite tanquam in arce mirifice ad usus necessarios collocati sunt. Sensus sunt velut viæ quædam ad oculos, nares, aures à sede animi perforatæ. Quod sensibus percidi non potest. Cum spiritu sensum jucunditatis amisit. Abstrahere à sensu mentis. Ab operis sensu aliquem avertere. 2. *Sensum, sententia; animus mens, cogitatio,* Gemüths-Meynung, Gedancken. Quis est sensus tuus ea de re? quæ cogitatio? Vultus ostendit, quo sensu quidvis pronuncietur. Ego de meo sensu judico. 3. *Existimatio, judicium; captus,* Urtheil, Verstand. Est hic communis omnium sensus. Longe hoc est ab imperitorum intelligentia sensuque.

Sententia, æ, f. Meynung, Spruch. *R.* à sentiendo. *Syn.* Dictum & oratio brevis & præclara: consilium, mens, opinio, voluntas. *Epi.* Accomodata, acuta, antiquissima, certa, communis, consularis, digna, dubia, firma, gravissima, illustris, libidinosa, ornatissima, perspicua, regalis, senatoria, virilis, utilis. *Phras.* 1. *Omnium sententia eadem fuit, pacem bello præhabendam*, alle waren einer Meynung, man sollte lieber Fried, als Krieg haben. Pars major in hanc sententiam ivit, censuit, consensit, discessit, concessit, pedibus ivit. Stetere plerique omnes in eadem sententia; in pacem inclinavere plerique; haud dispar erat animorum habitus; nullius sententia in diversum tendebat; omnium sententiæ eo decurrebant, ut pax, si posset, æquis; sin minus, tolerandis conditionibus peteretur. Omnes in idem consilium descendere; una erat, consentiensque vox omnium, pacem bello præferendam; pax præ bello probata est, placuit omnibus. 2. *Non permanes in tua sententia*, du bleibest nicht auf deiner Meynung. Non perseveras in sententia; non tenes, non retines tuam sententiam; non manes in proposito. in sententia tua; mutas sententiam, consilium, opinionem; animi sensum mutas, deponis; è proposito declinas, aberras, egrederis; tibi non constas; a te dissentis; labas in sententia, à sententia discedis, desciscis; de sententia facile decedis; ad sententiam aliorum abis. 3. *Improborum artibus à sententia sua abductus est*, er ist durch böser Leute Arglist von seiner Meynung gebracht worden. Improborum artibus factum est, ut abjecta vetere sententia novam susciperet; in alia omnia abiret; sententiam suam repudiret; de sua sententia desisteret, decederet; improborum malevolentissimis obtrectationibus, infensa iniquaque opera de sententia depulsus, dejectus; deductus, motus, dimotus, deterritus, detrusus, deturbatus est; improborum culpa factum est, ut animum ab ea sententia abduxerit; institutæ cursum opinionis flexerit, mutarit, alio converterit; improborum artes fregere ejus sententiam; eum ad suam sententiam duxere, perduxere; traduxere. V. *Opinio, Consilium, Propositum.* *Usus.* 1. Sententia utraque optimos habet auctores. 2. *Consilium, mens, opinio, voluntas, propositum, suffragium*, Vorhaben, Meynung, Wille, Wunsch. Nihil, nisi de tua sententia, statuam. Ex animi sententia hoc tibi confirmo ac juro. Rem ex sententia gessi & confeci. Vicit ea sententia. In Bruti sententiam senatus decrevit. 3. *Cum verbis: dico, fero pronuncio*, Urtheil sprechen. M. Cato sententiam rogatus, severam dixit, tulit, pronunciavit. Ne plura prolocutus sententiam peregit. Reus omnibus sententiis damnatus, nullius absolutus est. 4. *Argumenta*, Innhalt, Begriff. Epistolæ sententia hæc erat.

Sententiose, voller Sprüche, nachdrücklich, lehrreich. *Syn.* Graviter, scite.

Sententiosus, a, um. voller Sprüche, lehrreich. *Usus.* Asiaticæ dictionis duo sunt genera: unum sententiosum, argutum alterum.

Sentina, æ, f. Schiff-Grund, Grund-Suppe,

Suppe, Unrath, Unflath. *Syn.* Fundus, *seu* ima pars navis. *Epi.* Magna & perniciosa. *Usus.* Ejicere perniciosam sentinam urbis, & exhaurire.

Sentio, is, si; sum, ire. fühlen, empfinden, verspüren. *Syn.* Sensum accipio, sensibus percipio, sensum alicujus rei capio, sensum ex mœrore percipio; odore quodam suspicionis aliquid persentisco, sensu gusto, gustum alicujus rei habeo, vel sensum; intelligo, audio: censeo, judico: agnosco.)(*Sensu careo.* *Adv.* Acerbissime acute, amicissime, apertissime, constantissime, demisse, fortissime, humiliter, improbissime, admodum, peræque, sapienter, sero. *Phras.* 1. *Dolores gravissimos*, ich empfinde sehr grosse Schmertzen. Sensum doloris capio acutissimum; doloris sensu afficior gravissimo; doloribus gravissimis discrucior, opprimor, conficior, exerceor. V. *Dolor.* 2. *Nihil amplius sensi*, ich habe nichts mehr empfunden. Alienato à sensibus animo eram; ab sensu doloris, nescio, quæ me cura nova avertit; jam dudum obduxi callum; percallui ad dolorem; obduruit animus; malis dudum obdurueram; sensus stupore doloris nihil percepi; à sensu sensus aberat; ejus rei sensus ad animum non pervenerat. 3. *Omnes idem sentiunt*, alle halten zusammen. Omnes idem volunt, idem defendunt; omnia consilia cum illius consilio conjuncta sunt; nulla varietas est opinionum, voluntatum; nulla in re dissentiunt; in unam omnes sententiam eunt, discedunt; summa est consensio ac societas consiliorum & voluntatum; omnium sensus congruunt; una mente omnes consentiunt. V. *Consentio, Concordia.* 4. *Ego sic sentio*, ich halte also von der Sache. Hic mihi de re sensus, hæc sententia est; ita de re statuo; hic mihi est animus; mihi sic videtur; mea sic est ratio. *Usus.* 1. Quidam sensus stupore quodam cibi suavitatem non sentiunt. 2. *Judico, censeo*, meynen, dafür halten. Omnes idem sentiunt. Sentire cum aliquo. Quid sentiam, habeo: quid dicam, non reperio. 3. *Agnosco, intelligo*, erkennen, verstehen. Sentio, quid velis.

Senticetum, i, n. Dorn-Gebüsche. *Syn.* Locus sentibus plenus.

Sentis, is, m. Dorn. *Syn.* Spina.

Seorsum, beyseits, ins besondere. *Syn.* Separatim. *Usus.* Seorsum hoc ab illo tractandum est.

Separabilis, e. leicht abzusondern. *Usus.* Anima à corpore separabilis.

Separatim, absonderlich, insonderheit. *Syn.* Seorsum, singillatim, præter cæteros.)(*Communiter.* *Usus.* Dii separatim ab universis singulos diligunt. Separatim semel, iterum cum universis. In aliqua re separatim elaborare.

Separo, as, avi, atum, are. scheiden, absondern. *Syn.* Sejungo, distinguo, secerno, sevoco, distraho, divello, distermino, discludo.)(*Conjungo.* *Adv.* Diligenter, paullulum. *Phras.* 1. *Separandi sunt, ne juncti noceant*, man muß sie absondern, damit sie, wann sie vereinigt bleiben, nicht schaden. Dirimenda est eorum conjunctio, segregandi inter se, dividendi ac distrahendi sunt; diducenda ea manus est hominum improborum; dissociandi illorum animi; alienatio ac disjunctio aliqua serenda; alius ab alio diversus agrediendus est; avellendi, abstrahendi ex eorum societate aliqui, segregatique à cæteris invadendi sunt; dissidium, & animorum quoddam divortium inter eos est procurandum. 2. *Arx ab urbe modico amne separata est*, das Schloß ist von der Stadt durch einen kleinen Fluß abgesondert. Amnis modicus arcem ab urbe aquarum divortio dividit; arx ab urbe amne exiguo dirempta, disjuncta, discreta, secreta. *Usus.* Discrimine tenui separata maria.

Sepelio, is, ivi, pultum, ire. begraben. Humo, in sepulchro condo, corpus terræ reddo; humo injecta contego, tumulo contego, sepultura afficio, ad sepulturam do, in sepulchrum infero; terræ, tumulo mando; compono: supremo officio fungor, funus duco, funero, funus effero, justa persolvo; inrogam impono. *Phras.* 1. *Non omnes sepulti sunt*, man hat nicht alle begraben. Aliqui ex his honore sepulturæ caruerunt; insepulti jacent; nec sepulturæ honorem adepti sunt; inhumata cadavera aliquorum putrescunt. 2. *Splendide sepultus est*, man hat ihn herrlich begraben. Amplo funere elatus est; honesto funere humatus est; justa magnifica præstita, soluta sunt: nihil apparatus defuit, quo inferias illi quam magnificentissimè darent; funus omni apparatu atque honore celebratum: suprema officia apparatissimâ pompâ celebrata sunt; ossa tumulo contecta, sepulturâ donata sunt quam honorificentissimâ; curatum, ut funeris honore quam amplissimo honestaretur; propinqui funus ei apparatissimum faciendum curarunt. V. *Funus, Exequiæ.* *Usus.* Qui vos in complexu liberorum trucidatos incendio patriæ sepelire est conatus.

Sepes, is, f. Zaun. *R.* à σκέπω, *munio* *Syn.* Septum. *Usus.* Loca silvestribus sepibus densa.

Sepia, æ, f. Plack-Fisch/Meer-Spinne. *R.* à σηπία, *Genus, piscis.*

Sepimentum, i, n. Zaun-Werk, Verzäunung. *Syn.* Vallum. *Usus.* Atque hæc velut sepimento quodam vallabit eloquentia.

Sepio, is, sepsi, septum, ire. zäunen, verzäunen. *Syn.* Munio, vallo, septa facio, septis continuo. *Adv.* Sedulo, undique, religiose. *Usus.* Domicilia mœnibus sepserant. Ubi hæc omni cogitatione, memoria sepseris. Oppidum castellis & operibus sepire. Armatus, septus, stipatus satellitibus. V. *Munio.*

Sepono, is, posui, positum, ere. beyseit setzen, legen, wegthun. *Syn.* Segrego, separo, reservo. *Usus.* Seponi ista & occultari possunt. Nullum mihi tempus ad ista negotia possum seponere. Aliqua prædæ pars seponi, & in publicum secerni debet.

Seps, is, f. Zaun.

Septem, sieben. September, Herbst-Monath. Septemdecim, siebenzehen. Septemvir, einer aus den Sieben-Herren. Septemviralis, diesem Amt zugehörig. Septemviratus, das Amt der Sieben-Herren. Septenarius, siebenzählig. Septentrio, *rectius* semptem triones. Mitternachts-Gegend. Septeni, je sieben, und sieben. Septies, siebenmal. Septimum, zum siebendenmal. Septimo, zum siebenden. Septimus, der siebende. Septimus decimus, der siebenzehende. Septingenti, siebenhundert. Septingentesimus, der siebenhundertste. Saptuagesimus, der siebenzigste. Septuaginta, siebenzig. Septunx, sieben Untzen.

Septum, i, n. verzäunter Ort, Verzäunung. *Syn.* Munitio, septimentum, sepes. *Usus.* Quibus septis tam immanes belluas continebimus? Septa diruere revellere.

Sepulchrum, i, n. Grab. *Syn.* Tumulus, bustum, monumentum. *Epi.* Alienum, altum, disertissimum, nobile, operosius, ornatum, patrium, summum. *Usus.* Sepulchrum alicui decernere constituere, ponere. Aliquem in sepulchro condere; in sepulchrum inferre. Sepulchri magnificentia & religio. V. *Sepelio.*

Sepultura, æ, f. Begräbniß. *Syn.* Humatio, bustum, sepulturæ honor. *Epi.* Humilis, insepulta, optima. *Usus.* Sepultura aliquem afficere. Corpus ad sepulturam dare. Humili sepultura cremare. Honore sepulturæ carere. V. *Sepelio, Funus, Exequiæ.*

Sequester, ris, e. vel *Sequester*, tri, m. Schiedsmann/Unterhändler. *Syn.* Apud quem pecunia corrumpendi judicii causa deponebatur. *Usus.* Quo sequestre in illo judicio corrumpendo est usus. Quid opus est judice sequestre? Apud sequestrum deponere pecuniam.

Sequor, eris, secutus sum sequi. folgen, nachfolgen. *Syn.* Comitor, excipio, consequor, insequor, comes sum, prosequor: agmen claudo, agmen cogo.)(*Antecedo, præco.* *Adv.* Acerrime, belle, confestim, eleganter, facile, necessario, studiose, temere, vehementer, vitiose. *Phras.* 1. *Te præcipue sequendum mihi statui*, ich habe mich entschlossen, dir zu folgen. Te audiam, tibi obtemperabo meum consilium ad tuum potissimum accommodabo; tuam autoritatem sequar; tuis itineribus ibo; humanitatis tuæ exempla imitabor; tuarum vestigia virtutum persequar; ad tuam autoritatem me conferam; tibi obsequar; tuam sectam & instituta persequar; judicio tuo stare decrevi; te affectabor; tibi in omnibus assentiar; meam tuæ vel ad tuam sententiam adscribam; tuo consilio utar; te ducem sequar; ad tuum me ductum applicabo. V. *Imitor, Consilium.* 2. *Bellum secuta est pestilentia*, auf den Krieg ist die Pestilenz gefolget. Bellum pestilens annus excepit; bello confestim continuabatur pestilentia, bellum pestilentia consecuta est; bellum inter ac pestilentiam exiguum temporis intercessit; funesti belli exitus principium cladis erat, quam pestilentia post paullo intulit. 3. *Sequitur hinc, nihil esse &c.* aus diesen folget, läßt sich schliessen. Relinquitur jam, ut &c. quo fit, ut; ex quo illud conficitur, nihil esse &c. colligitur ex his &c. ex quo illud efficitur &c. *Usus.* Popularem viam sequi. Platonem in Philosophia sequor. Qua pœna scelus illud sequetur?

Sera, æ, f. ein Schloß an der Thür.

Serenitas, atis, f. heiteres Wetter. *Syn.* Serenum tempus, serena tempestas, cœlum serenum. V. *Serenus.*

Sereno, as, avi, atum, are. hell und klar machen, ausheitern. *Usus.* Tum ille serenata fronte. V. *Serenus.*

Serenus, a, um heiter, hell, klar. *R.* à σειράνω, *purum reddo.* *Syn.* Sudum. *Phras.* *Repente serenum est factum*, es ist gähling heiter worden. Ex turbido dies serena & tranquilla lux rediit; discussa repente caligine, liquidior lux cœlo apparuit; nitidior lux immensum camporum æquor aperuit, detexit, ostendit, detersis, disjectis, dissipatis, fugatis nubibus, alia repente, sereniorque cœli facies rediit; serenior lux attulsit; tædam tempestatibus diem vesper serenior ex-

excepit, consecutus est; post primam cœli perturbationem serenitate usi sumus stabili & constante; repente cœlo serenitas reddita est. *Usus.* Cœlum ibi tam serenum, ut nullus unquam dies tam turbulenta tempestate sit, quin aliquo tempore ejus diei solem homines videant. Frons serena & tranquilla.

Sericum, i, n. Seide.

Series, ei, f. Reihe, Ordnung. *Syn.* Contextus, vel quædam continuatio rerum ordo. *Usus.* Fatum est ordo seriesque causarum. Mirabilis series conciliatioque rerum, ut aliæ ex aliis, & omnes inter se aptæ colligatæque videantur.

Serio, ernstlich, ohne Schmertz. *Phras.* 1. *Serio rem agit*, er nimmt sich ernstlich um die Sache an. Minime ludibundus hic versatur; non per ludum, aut negligentiam; non pro domestica & umbratili exercitatione; sed contentione magna, severe, acerrime, extra jocum res agitur. Vere severeque res tractatur; toto pectore in eam rem incumbit; in ea re tractanda severitatem adhibet omnem. 2. *Nescio fictene, an serio laudet*, ich weiß nicht, stellet er sich nur so, oder lobet er die Sache im Ernst. Laudat rem, sed utrum fronte, an mente, dubitatur; simulate, an ex animo; vultu tantum, an etiam animo approbet, in incerto est; joco, an serio laudet, ignoro. *Usus.* Serio rem dico.

Serius, a, um. ernsthafft. *Syn.* Gravis, severus.)(*jocosus.* *Phras. Res est seria admodum*, es ist eine sehr wichtige Sache. Gravis admodum res est; res ea multum habet ponderis & gravitatis; res est minime levis; inest in ea re gravitatis ponderisque multum, non mediocre pondus. Res est ejusmodi, quæ continet omnia; in qua sunt omnia; in qua sita, posita, collocata, constituta sunt omnia; ex qua pendent omnia; quæ valet in omnes partes. Res est tanti; ut omnia comprehendat; res est ejus ponderis ac momenti, ut omnia complectatur. In hoc tota res agitur. V. *Gravis.* *Usus* Si de rebus seriis loquatur, severitatem adhibeat. Sermo serius, & jocus liberalis.

Sermo, onis, m. Rede. *Syn.* Locutio, mentio, oratio. *Epi.* Suavis, ludicrus, liberior, longus, multus, urbanus, commodus, præclarus, honorificus, vanus, obscurus, tectus, dubius, pervagatus: exploratus, quotidianus, malevolus, stultus, puerilis. *Phras.* 1. *Incepit sermonem de tuis rebus.* er hat einen Discurs von dir angefangen. Sermonem intulit, injecit, induxit de tuis rebus; sermonem de tuis rebus instituit; delapsus est in sermonem de rebus tuis; sermonem de tuis rebus arripuit; sermonem de rebus tuis habere cœpit. 2. *Sermo multus est de te, isque satis malevolus*, man redet viel von dir, und zwar nicht gar gut. Multum das sermonis hominibus malevolis; multam sermonis materiam ansam præbes; sæpe in hominum malevolorum sermonem venis; frequenter eorum sermonibus vapulas; in ore ac sermone multorum res tuæ sunt; sermonis multum excitant res ac mores tui. 3. *Varii sermones instituebantur*, man hat unterschiedliche Discurse beygebracht. Serebantur, habebantur sermones varii, temporique potissimum apti; in varios sermones delabebamur. V. *Loquor.* 4. *Sermones tacite auscultabat*, er hat heimlich auf unsere Reden acht gegeben. Sermones captavit nostros; sermonem ex insidiis aucupabatur; sermones nostros clam excepit. V. *Ausculto, auris.* 5. *Postquam ille ad colloquium accessit, sermo in multum noctem extractus est*, nachdem er zu dem Gespräch kommen, ist solches bis in die Nacht hinaus gezogen worden. Postquam ille ad sermonem accessit; se in sermonem istorum adjunxit; insinuavit; sermones cum illis contulit; sermonam cum illis copulare, consociare, miscere, sermones cædere; in colloquium venire cœpit, sermo in multam noctem ductus, productus, tractus, perpetuatus est; noctis pars magna inter colloquendum abiit, sermonibus consumpta est. 6. *Sermo iste valde frequens est inter homines*, diese Rede gehet starck unter den Leuten herum. Is sermo in circulis, congressionibus omnium versatur; res est in ore ac sermone omnium; omnium sermonibus ea res usurpatur, celebratur; sermo is pervagatus est; sermo iste latissime dissipatur; pervulgatur, divulgatur ea res sermonibus omnium. Urbs iis sermonibus refercitur; latissime perfertur, defertur is sermo; latissime manat, emanat, permanat. 7. *Sermo iste aliquando desinet*, die Rede wird ja einmal aufhören. Pervagatus hic sermo reprimetur utique, sedabitur, extinguetur, exhaurietur, retundetur, refrigerabitur, obmutescet, morietur. V. *Rumor, fama,* *Usus.* Sermonem cum aliquo communicare, mit einem reden. Sermonem injicere, von einer Sache Meldung thun. Sermones hominum subire, den Leuten in die Mäuler kommen. Sermones hominum ferre, sustinere, der Leute Reden nicht viel achten. Ab alicujus sermone se avertere, sich abwenden. Quis omnes hominum sermones vitet, effugiat? fremden Maulern entgehen. Sermonem ordiri in sermonem ingre-

ingredi. eine Rede anfangen. Sermonem conficere, endigen. Sermonem præcidere, incidere, abscindere, die Rede abbrechen. Sermonem alio transferre, von etwas anders reden. Dare se sermonibus vulgi, den Leuten von sich etwas zu reden geben. Mittere hos sermones, diesen Discurs bleiben lassen. V. *Loquor, Colloquor, Oratio.*

Sermocinatio, nis, f. Gespräch, Unterredung.

Sermocinor, aris, atus, sum, ari. sich unterreden, mit einander Gespräch halten. *Syn* Sermonem habeo, loquor. *Adv.* Diligenter. *Usus.* Diligenter cum eo sum sermocinatus.

Sero, spät, langsam. *Syn.* Tarde. *Phras. Sero admodum ad me venit*, er ist sehr spät zu mir kommen. Paulo antequam sol occideret; primis se intendentibus tenebris: post occasum solis; jam præceps in occasum sol erat; appetente jam nocte; jam serum diei erat, cum &c. sub solis occasum; sub primas tenebras; præcipite jam in noctem die: ad multam noctem; multum jam noctis erat, cum ille ad me &c. *Usus.* Sero, acto jam negotio, venisti.

Sero, is, sevi, satum, ere. säen, pflantzen. *Syn* Sementem facio, semen spargo, semino. *Usus.* Serere arbores, quæ alteri seculo prosint. Sere beneficium, ut metere possis fructum. Sermones, discordias serere.

Serpens, tis, m. eine Schlange. *Usus.* Repente te, tanquam serpens è latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus extulisti.

Serpo, is, serpsi, ere. fortschleichen, gemächlich kriechen. *Syn.* Progredior. *Adv.* Longius, obscure, occulte, paullatim. sensim. *Usus.* Ea consuetudo, rumor, malum latius serpit, manat, funditur.

Serra, æ, f. eine Säge. *Usus.* Ne stridorem quidem serræ audiunt.

Serrula, æ, f. kleine Säge. *Usus.* Serrula adunca ex omni parte dentium, & tortuosa.

Sertum, i, n. ein Krantz, Krone. *Syn.* Corona. *Usus.* Sertis redimiti.

Servator, oris, m. Erhalter, Erlöser. *Syn.* Conservator.)(*Perditor. Usus.* Urbis, capitis mei servator & custos.

Servilis, e. knechtisch. *Syn.* Famularis. *Usus.* Metu servili debilitata respublica. Munus, vestis, color servilis. Servilem in modum cruciari.

Serviliter, knechtisch, zaghafft. *Syn.* Abjecte, timide. *Usus.* Ne quid serviliter, aut muliebriter faciamus.

Servio, is, ivi, itum, ire. dienen. *Syn.* Deservio, servitutem servio, servitutem patior: pareo, obsequor, morem gero, lenocinor: præsto sum, operam do, consulo. *Phras.* 1. *Servit plebejo homini*, er dienet bey einem gemeinen Mann. In famulatu est; in servitute plebeji hominis est; operam præstat, præbet plebejo homini. 2. *Novit servire tempori* er weiß sich der Zeit zu bedienen. Servire commodis; commodare rebus suis; omnia ad utilitatem referre suam; commodare sibi in rebus omnibus. 3. *Hoc eo servit* es dienet dahin. Hoc eo valet; hoc opportunum est ad illud; habet ea res opportunitatem istam; illud ex hoc commodi est; est ea ratio peropportuna ad illud &c. *Usus.* 1. Populum Romanum servire fas non est. Tempori, corpori, auribus, gloriæ, laudi, cupiditatibus, valetudini servire. 2. *Gravor, obligor*, dienstbar seyn.; *cum ad prædia rustica refertur.* Ædes, prædia non servient, quæ servierunt.

Servitium, ii, n. Knecht: Dienstbarkeit *Syn.* Servus; Servitus. *Usus* Servitia ad cædem incitare. Abstrahere à servitio civitatem.

Servitus, utis, f. Dienstbarkeit, Knechtschafft, Sclaverey. *Syn.* Famulatus, servitium.)(*libertas. Phras.* 1. *In servitutem abrepti sunt multi* viele seynd in die Dienstbarkeit forgeführet worden. In servitutem dati, abstracti, traditi sunt; in durissimam servitutem venere; servitute oppressi sunt; servituti addicti sunt; sub jugum missi sunt; multis jugum servitutis impositum est, jugum subire compulsi sunt; jugum accepere permulti. Multi in servitutem homini feroci adjudicati sunt; multi in servitutem abstracti; ex his multi dura servitute premuntur; in servitute tenentur; in servitutem asserti sunt; multis æterna servitus injuncta est. 2. *Quis servitute nos liberavit?* wer wird uns von der Dienstbarkeit los machen? Quis à cervicibus nostris jugum servile dejiciet? Servitutis vincula quis rumpet? Servitutem quis propulsabit? Quis tandem hoc servituis jugum à nobis depellet, repellet, rejiciet, demet? Quis servitute, qua oppressi jacemus, nos liberabit? *Usus.* Servitutem alicui afferre. In servitutem venire. Servitutem servire. Servitutis jugum exuere.

Servo, as, avi, atum, are. erhalten. *Syn.* Conservo, asservo, tueor, custodio, teneo: observo. *Adv.* Constanter, diligenter, diu, magnopere, optime, sancte. *Phras.* 1. *Tu unus me servasti*, du allein hast mich erhalten. Tu unus parens, salus vitæ nostræ fortunæ, nominis, fuisti;

tuâ unius operâ salvus sum; tu unus sartum tectúmque me, ùt ajunt, ab omnique incommodo, detrimento, molestia sincerum integrúmque conservâsti; servatorem, te meum, & liberatorem semper prædicabo; parentem te fortunæ meæ statuo, agnoscámque semper. V. *Salvo, salus.* 3. *Servabo, quod promisi*, ich werde mein Versprechen halten. Constabit fides promissis; promisso fides exstabit; servabo, liberabo, præstabo, solvam, promissi fidem, fidem, quam dedi, colam integrè. *Usus.* Servabo, amicitiam, jus, leges summâ fide. Servare se integrum & castum.

Serus, a, um. spât, langsam. *Syn.* Tardus. *Usus.* Sera nimis auxilia.

Servus, i, m. Knecht, Diener, Leibeigener. *Syn.* Servitium, famulus, puer, mancipium, qui servit, qui libertatem perdidit, qui servi munere fungitur. *Usus.* Servi, quorum vis & conditio infima. Servus à pedibus. Cupiditatum servus. Servulus percuriosus, & minime mendax.

Sesqui, anderthalb. Sesquialiter, sesquimodius, sesquioctavus, sesquiplex, sesquitertius &c.

Sesquipedalis, e. anderhalb Schuh lang. *Usus.* Tigna sesquipedalia.

Sessio, onis. f. das Sitzen. *Usus.* Status, incessus, sessio, accubatio, inclinatio, cursus.

Sessus. ûs. m. das Sitzen. *Syn.* Sessio, *vel* ordo sedentium.

Sestertium, ii, n. *vel* Sestertius, ii, m. eine Römische Münze, so bey 10. unserer Pfennige, und etwas darüber ausmachet.

Seta. æ. f. Schwein-Borste, Pferd-Haar. *Epi.* Equina. *Us.* Gladius è seta equina pendulus.

Setosus. a, um. borstig. *Syn.* Quod setis abundat.

Seu, oder, es sey. *Syn.* Sivé.

Severè, ernsthafftiglich, mit Ernst, streng. *Syn.* Austerè, stoicè, graviter, duriter, duris legibus, conditionibus. *Usus.* Ætas severissime acta.

Severitas, tis. f. Strenge, Ernsthafftigkeit. *Syn.* Gravitas, duritas, tristitia.)(*Comitas.* *Epi.* Acerba, censoria, magistra pudoris & modestiæ, incredibilis, patria, prisca, salutaris, singularis, non invidiosa, vetus. *Usus.* Summa severitas cum summa humanitate jungatur. Lenitate condiatur severitas, gravitati comitas & facilitas spergatur. Oratione mitigare patris severitatem, & humanitatis condimentis. Laxare judicum animos, atque à severitate ad hilaritatem traducere. Adhibere severitatem in aliquo. Senatum ad pristinam severitatem revocare. Mœstitia, severitas orationis.

Severus, a, um. ernsthafft, streng. *Syn.* Gravis, austerus, asper, durus, vehemens, acerbus: tristis.)(*Dissolutus*, *indulgens.* *Adv.* Valde. *Phras.* *Vir est admodum severus*, es ist ein sehr strenger Mann. In omnes se severum, & vehementer præbet; tetrica ac tristi veterum disciplina imbutus; severissimi vir imperii; priscæ & nimis duræ severitatis; severè ac graviter agit omnia; nihil remisse, leniter, urbane. Naturâ implicatus ad severitatem est, pertristis censor, magister, & quidam velut patruus. In judiciis cum assidet, Lycurgeus totus est, *vel* Cassianus, ac quidam velut reorum scopulus. *Usus.* Qui nuper indulgens in patrem, idem acerbè & severus in filium. Imperia sine acerbitate iracundiæ severa.

Sevoco, as, avi, atum, ate, beyseit ruffen. *Syn.* Separo, abduco, avoco. *Adv.* Haud mediocriter. *Usus.* Mentem ab oculis, animum à negotiis, à societate corporis sevocare. V. *Avoco.*

Sex, sechs. Sexageni, je sechzig. Sexagesimus, der sechzigste. Sexagies, sechzigmal. Sexaginta, sechzig. Sexennium, Zeit von sechs Jahren. Sexceni, Sexceni, je sechshundert. Sexcenti, sechshundert. Sexcenties, sechshundertmahl. Sexdecim, sechszehen. Sexies, sechsmahl. Sextans, ein Sechstheil. Sextarius, Echtmaaß, Nösel. Sextilis, der August-Monath. Sextula, der sechste Theil einer Untze. Sextùm, sechstens, zum sechsten. Sextus, der sechste.

Sexus, us, m. Geschlecht, Art, Gattung. *R.* à Seco, *quod natura animantium in marem, & fœminam dissecta est.* *Us.* Virilis sexus ac muliebris.

Si, wann, wenn. *Syn.* Ut, çùm, etiamsi. *Usus.* Si volo is esse, ero.

Sibilo, as, avi. atum, are. zischen, pfeiffen. *Us.* Vagire, murmurare, mugire, sibilare.

Sibilus, i, m. das Zischen, Pfeiffen. *Usus.* Non modò sibilis, sed & convitiis explodebatur. Sibilum metuis? Nemo te sibilis conſectabitur. V. *Ludibrium, Explodo.*

Sic. also, so. *Syn.* Eâdem ratione, ita, item, in hunc modum, hôc modô, istô modô per

perinde, similiter, æquè. *Usus*. Locutus est Cæsar sic, ut nullus æquè. Aliis sic, aliis secus videtur. Sic vita hominum est. Sic vivitur. V. *Similiter, æquè*.

Sica, æ, f, Dolch, Stillet, kleiner Stoß-Degen. *Syn*. Gladius. *Usus*. Sicam vibrare, distringere. Sicam de manibus furentis extorquere.

Sicarius, ii, m. Meuchelmörder, Bandit. *Syn*. Gladiator, percussor, grassator. *Epi*. Vetus, facinorosus, armatus. *Usus*. Non sicarium, sed crudelissimum carnificem in judicium adduximus.

Siccè, trocken, dürr. *Usus*. Presse, subtiliter, sicce dicere.

Siccitas, tis, f. Trockne, Dörre. *Syn*. Aquæ vel pluviæ penuria. *Phras*. *Magna fuit hoc anno siccitas*, dieses Jahr ist eine grosse Trockene gewesen. Siccitate hoc anno laboratum est, nec cœlestes modò aquæ defuerunt, sed terra quoque ingenitò humore egens, vix ad perennes suffecit aquas. Sitiente solò, omnique humore ventis solibusque detersò, fruges segetesque exaruêre. *Usus*. 1. Siccitate accrescebant rerum pretia. 2. *Gracilitas*, die Dünne des Leibs. Siccitas corporis sequitur continentiam in victu. Siccitas orationis & jejunitas.

Sicco, as, avi, atum, are. trocknen, dörren. *Syn*. Exhaurio.

Siccus, a, um. trocken, dürr. *Syn*. Jejunus sobrius pressus.)(*Vinolentus*. *Usus*. Quædam terræ imbribus sicciores fiunt. Attici oratores sani & sicci.

Sicubi, wenn irgendwo. *Syn*. Siquo in loco.

Sicunde, wenn irgends woher. *Syn*. Si aliunde. siquo ex loco. *Usus*. Sicunde poteris, erues.

Sicut, sicuti, wie, gleichwie. *Syn*. Ut, æque ùt, item at, ita ut, perinde ùt, similiter atque, tanquam, velut. *Phras*. *Te, sicut parentem amo*, ich liebe dich, wie meinen Vater. Parentis numerò te colo; nisi ritû, charitate te colo ac complector; perinde te amo; ùt parentem; in modum parentis te amo; vice parentis mihi es. Parentis locô te habeo. *Usus*. Te ùt parentem alterum amo.

Sido, is, ere. sich setzen. *Syn*. Subsido.

Sidus, eris, n. Gestirn, Stern. *Syn*. Stella. astrum; sempiterni ignes, qui ex nobilissima & purissima ætheris parte gignuntur. *Epi*. Radians *Usus*. Sidera innumerabilia cœlo inhærentia. Forma cæli undique sideribus ornata.

Sigillatim, besonders, absonderlich. *Syn*. Singillatim, singillatim.)(*generatim*. *Usus*. Ad pedes omnium singillatim accidit.

Sigillatus, a, um. gezieret. *Syn*. Signis & emblematibus ornatus. *Us*. Scyphi simulacra sigillata.

Sigillum, i, n das Siegel, Pittschier-Siegel. *Syn*. Parvum signum. *Usus*. Apposuit patellam, in qua sigilla erant egregia. In cera centum sigilla impressero. Sigilla avellere.

Signifer, ri, m. Fähndrich. *Syn*. Qui signum aut vexillum præfert. *Usus*. 1. Torquatus, signifer juventutis. Causæ dux & signifer. 2. *Zodiacus*, Thier-Kreiß am Himmel. Signifer orbis.

Significanter, deutlich. *Syn*. Clarè, apertè, acriter.

Significatio, onis, f. Anzeigung, Bedeutung. *Syn*. Vis, notio, potestas, virtus, sententia. *Epi*. Aperta, certa, clara, digna, exigua, magna, minima. *Usus*. 1. Digna est scriptoris prudentia significatio, quâ utitur. 2. *Indicium*, *signum*, *argumentum*, Anzeige, Zeichen. Litteræ tuæ exiguam erga me voluntatis significationem habebant, dabant, præbebant. In hoc juvene magna significatio virtutis elucet, apparet. A diis profecta significatio & denunciatio calamitatum. Observatis longo tempore significationibus futura prænunciare. Morbi significationes.

Significo, as, avi, atum, are. anzeigen, bedeuten, benachrichtigen. *Syn*. Indico, ostendo, declaro, demonstro, designo, noto, significationem tribuo, facio, conficio, ; signum do, signum mitto: aliquid argumenti habeo, signum sum; vim vel sententiam habeo, sono. *Adv*. Apertius, aptè, ingenuè, breviter, rectè, plurimum, leviter, planius. *Phras*. 1. *Expende diligenter, quid hæc vox significet*, erwege fleißig, was dieses Wort bedeute. Quid sonet hæc vox; quæ res huic voci subjiciatur; quæ sit vis hujus verbi; quid valeat vox ista; quæ sit illi subjicienda sententia; quæ sit hujus vocis potestas; quid sibi velit vox ista. 2. *Crinita stella plerumque calamitates significat*, der Comet-Stern bedeutet gemeiniglich grosses Unheil. Calamitates denunciat, nunciat; magnam conversionem rerum portendit, ostendit; multorum malorum significationem facit, dat, præbet, tribuit. 4. *Victoriam de hoste litteris significavit*, er hat ihn von dem Sieg über die Feinde benachrichtiget. Certiorem eum de victoria fecit; victoriæ

riæ nuncium cum illo communicavit. V. *Certus, indico.* *Usus.* Hoc non significandum solum, sed declarandum arbitror. Idem verbum sæpè duas res, pluresque significat. Inter se significare, & colloqui cœpère. Ratio, potestas, mens, numen, sive quod est aliud verbum, quô planiùs significem, quod volo. Dolorem meum non significarem?

Signo, as, avi, atum, are. bezeichnen. *Syn.* Designo, consigno, imprimo. *Adv.* Publicè, *Usus.* Objectum visum imprimit, ac signat in animo suam speciem. Signatur in animis nostris. Aurum, argentum signare.

Signum, i, n. Zeichen, Merckmahl. *R. a* σημεῖον, *Syn.* Indicium, nota, argumentum, vestigium, monumentum, insigne. *Epi.* Æneum, marmoreum, eburneum, amplum, excelsum, brumale, certum, commune, grave, improvisum, pervetus, *Phras.* 1. *Elucent hoc in puero multa probæ indolis signa*, in diesem Knaben thun sich viele Zeichen eines guten Gemüths hervor. Multa virtutis specimina; multa & luculentæ notæ ac indicia probitatis; vestigia apparent excellentis indolis; elucent igniculi quidam, præclaræ mentis indices; species ipsa pueri nonnisi probitatem olet, vultuque totô clamitat; produnt se non vulgaris virtutis semina in hoc puero; multa hic puer optimæ spei argumenta præbet. V. *Indicium.* *Usus.* 1 Puer iste magna ingenii signa dat. 2. *Simulacrum, imago, statua*, Bildniß, Statue. Deorum signa fabricare, conflare, ponere, palam collocare. 3. *Sidus cœleste*, Gestirn, Stern. Signum leonis oritur, occidit. obit. Signorum ortus & obitus definitùm quendam ordinem servant. 4. *Sigillum*, Siegel, Pittschafft. Nec signum epistolæ tuæ, nec dies apposita est. Non utar meô chirographô, nec signô. Litteræ alieno signô obsignatæ, consignatæ. Librum tuum sub signo habeo, asservóque diligenter. 5. *Vexillum*, Kriegs-Fahne. Multas legiones sub signis habuit; multi ejus signa sunt secuti; sub ejus signis militàrunt. Signa movere, aliquo expedire; signa convertere; collatis signis pugnare. Palantes ad signa revocare. Dilapsus à signis miles tandem ad sua signa convenit. 7. *Nota militaris*, Kriegs-Zeichen. Dato, edito, pronunciato, accepto signo, canentibus signis, signa ubi concinunt, in hostem itur.

Silentium, ii, n. das Stillschweigen. *Syn.* Taciturnitas, reticentia. *Epi.* Æternum, diuturnum, magnum, mirum, perpetuum, præsens, summum, tantum. *Usus.* Silentium fieri jussit. Consecutum est magnum silentium. Magno silentio est auditus. Gravissimos dolores silentio ferre. Ea de re, *vel* ab ea re mirum nunc silentium est. Judicia diu jam in silentio jacent. Aliquid silentio transire, præterire, prætermittere, prætervehi, mit Stillschweigen übergehen. Facti memoriam à silentio vindicare.

Sileo, es, ui, ère. stillschweigen, schweigen. *R. a* σιγάω, *Syn.* Taceo, reticeo, obmutesco, silentio prætereo, tacitus prætereo, tacitum aliquid prætermitto, silentio utor, silentio aliquid tego *vel* premo, silentium habeo, aliquid celo summa fide, aliquid solerti consilio tego; silentio transeo, prætervehò. *Usus.* Silent leges inter arma; silére de re aliqua. V. *Taceo.*

Silex, icis, m. Kiesel-Stein. *Syn.* Lapis durus, ex quo ignis excuti solet. *Usus.* Non enim è silice natu sumus.

Silus, a, um. der eine Affen Nase hat. *Syn.* Naso bene extante & repandô.)(*Simius.*

Simia, æ, f. ein Aff. *Syn.* Simiolus, Simius. *Usus.* Simia bestia turpissima, quam similis tamen nobis est.

Similis, e. gleich, ähnlich. *Syn.* Consimilis, parilis, æqualis, geminus, par, germanus, ejusmodi, instar, cui similitudo est cum aliquo, qui similitudinem gerit, speciémque alicujus; qui ad aliquid habet similitudinem, qui exprimit aliquem, qui habent similitudinem inter se.)(*Dissimilis, dispar, diversus.* *Phras.* 1. *Alter alteri simillimus est*, es ist einer dem andern gantz gleich. Par probitas, eadem virtus ac religio, simillima utriusque & maximè gemina indoles; proximè ad alterum alter accedit; respondet unus alteri; alter penè alter; moribus & naturâ perfectè congruunt; alter alterius imago est; alter alterius imaginem morésque præ se fert; ingenii, virtutis, fidei exemplum expressam ad imaginem reddit. 2. *Canis leoni similis est*, dieser Hund ist einem Löwen gantz ähnlich. Ad similitudinem leonis accedit; ore leonem refert, reddit; faciem leonis exhibet; oris specie feroci leonem adæquat, oris specie leonem æquat, exprimit; oris species à leone non abludit, abhorret; speciem leonis ore reddit; effigiem, faciem leonis habet, gerit; speciem leonis præbet, repræsentat; non dissimilis est, non discrepat à leone. 3. *Similis simili gaudet*, gleich und gleich gesellt sich gern. Nulla etiam bellua est, quæ non sui generis bellua maximè

me delectetur; pares cum paribus, quod proverbiò dicitur, facillimè congregantur. Ea est jucundissima amicitia, quàm similitudo morum conjugavit. Similitudo celeriter amicos contrahit. Mater & conciliatrix amicitiæ æqualitas est. 4. *Opifices, & his similes &c.* die Handwercker und dergleichen andere ꝛc. Opifices, & hujus loci atque ordinis homines; opifices, & qui sunt generis ejusdem ex eo genere, de genere hoc, de genere horum; opifices & id genus alii. *Usus.* Voluntate inter se similes & moribus, & totò vitæ genere. Ingenium Romuli memor Tullo Hostilio erat, & nequaquam Numæ simile. V. *Par, æqualis, idem.*

Similiter, gleicher Weise. *Syn.* Similri atione, item, itidem, æquè, pariter, simili modò, eòdem modò; unò & eòdem modò, sic. *Phras.* *Ego similiter me geram,* ich werde mich eben also auffführen. Eodem pacto, eodem tenore, eodem instituto rem agam; juxta tecum rem geram; idem institutum tenebo; de moribus tuis mores effingam meos. Simili ratione, atque ipse egeris, acturum me scito. V. *Sicut.* *Usus.* Similiter facit, ut si roget.

Similitudo, inis, f. Gleichheit, Aehnlichkeit. *Syn.* Exemplar, forma, species, imago.)(*Dissimilitudo.* *Epi.* Difficilis, insignis, levis, maxima, tanta. *Phras.* *Magna est inter res nostras similitudo*, es ist eine grosse Gleichheit unter unsern Verrichtungen. Congruunt res tuæ cum meis, simillima est rerum nostrarum ratio; qui tuas res intuetur, meas intueri se dicet; tuis in rebus res meas agnosco. Rerum mearum imaginem in tuis rebus video; inter res nostras nihil interest; nihil est, quò res tuæ à meis differant, discrepent. V. *Similis, discrimen, differo, convenio.* *Usus.* Similitudinem quandam gerunt, speciemque sapientum. Ducere ex re aliqua similitudinem. Conferre, comparare similitudines. Ad similitudinem historiæ, orationem dirigere.

Simius, ii, m. ein Aff. *Syn.* Simia. *Usus.* Simius, non semissis homo, contra me arma tulit.

Simplex, icis. g. o. einfach, einfältig, ehrlich. *Syn.* Uniusmodi: apertus, sincerus, credulus.)(*Multiformis, compositus: callidus.* *Phras.* 1. *Homo est simplex,* es ist ein aufrichtiger Mann. Vir bonus, & simplicis veritatis amicus; homo est antiqui moris, qui nihil celat, nihil fingit; qui ex natura sua cæteros omnes fingit; homo minime malus, minimè vafer; homo prisci moris; homo antiquâ virtute, fide, moribus; homo apertus & simplex; fraudis imperitus, à quo nemo fraudatum se queratur; vir est antiquorum hominum, minime versutus; homo est antiquus, qui ex suo ingenio de quovis æstimat. V. *Sincerus.* 2. *Simplicissimus homo & penè stupidus*, gar ein einfältiger Mensch. Homo non promtissimus; ingeniò tardò; homo sine sensu, sine saporé; incallidus & elinguis. V. *Stupidus.* *Usus.* Quædam in rebus sunt simplicia, quædam copulata. Tuum hominis simplicis pectus vidimus. Simplex & absoluta necessitas. V. *Apertus.*

Simpliciter, aufrichtig, einfältig, schlechterdings, lediglich. *Syn.* Aperte, candidè, sincere: absolutè, præcise.)(*dupliciter.* *Phras.* 1. *Id se facturum simpliciter negavit,* er sagte rund heraus, er werde solches nicht thun. Id se facturum, præcisè negavit; apertè, disertè negavit. 2. *Est homo simpliciter doctissimus*, er ist in der Wahrheit ein Grundgelehrter Mann. Est homo sine exceptione, sine dubio, sine dubitatione doctissimus; vir est, ut latinè ac planè dicam, doctissimus; vir est, apertè ac sine fuco loquor, doctissimus. 3. *Veritatem simpliciter proloqui*, gerad heraus reden, was wahr ist. Ad veritatem loqui; Latine, nullô apparatû, nudè, planè, quod res est, dicere, sine fuco, sine simulatione veritatem patefacere. *Usus.* Simpliciter dicam & breviter. Vivere simpliciter, vitæque hominum amicè. Cum homine simplici simpliciter agam.

Simplum, i, n. einfach. *Usus.* Simplum, aut duplum.

Simpulum, i, n. ein enges Geschirr. *Vasis genus.*

Simul, zugleich miteinander. *Syn.* Unà, pariter, communiter, cum, in unum. *Phras.* *Simul omnia perdidi*, ich habe alles miteinander verlohren. Totum repente avolavit; singillatim ac diu collecta, omnia uno tempore effudi; unam feci rerum omnium jacturam; una omnia interiere. *Usus.* Res, quas tecum simul didici. Id signum simul aspectum & probatum est. Simul & illud cogita. Abjice voluntatem simul cum spe discendi.

Simul ac, sobald. *Usus.* Simul ac potero, veniam.

Simulacrum, i, n. Bildniß. *R.* à Similis, *quasi* similacrum. *Syn.* Imago, forma, effigies, species, exemplar, idolum. *Epi.* Æternum, mutum, perantiquum, religiosum, sanctissimum, summum. *Usus.* Nullum superest simulacrum ac vestigium civitatis. Statuæ ac imagines simulacra sunt corporum, non animorum. Cupidinis simulacrum. V. *Imago.*

Si-

Simulate, gleißnerisch, zum Schein. *Usus.* Sive ficte & simulate, sive ex animo loquaris.

Simulatio, onis, f. Schein, Gleißnerey, Heucheley. *Syn.* Species simulationis, species quædam assimulatæ virtutis. *Epi.* Aperta, bella; difficilis, diuturna, ficta, inveterata, periculosa, summa, verbosa, vitiosa. *Phras.* *Virum bonum simulatio non decet*, einem ehrlichen Mann steht nicht wohl an, wann er sich verstellet. Non cadit in virum bonum simulatio; vir bonus abest ab omni simulandi studiô. Aliud sentire, aliud loqui non est ejus, qui vir bonus haberi velit. Viri boni non est fingere; artem simulandi qui sequitur, bonorum in numero non est; longè à bonorum consuetudine discedit. V. *Astutia.* *Usus.* Errant, qui simulatione, sermone vultúque ficto stabilem gloriam quærunt. Fronte ac vultu facillimè simulatio sustinetur. Simulatio tollit judicium veri, illudque adulterat. Summam prudentiam stultitiæ simulatione tegere. Æquitatis simulatione fallere. Nullæ insidiæ periculosiores, quàm quæ latent in simulatione officii. V. *Simulo, fingo.*

Simulator, oris, m. Gleißner, verstellter Mensch. *Syn.* Adulator, assentator. *Epi.* Studiosus. *Usus.* Dulcis, faceti, festivi sermonis homo, & in omni oratione simulator.

Simulatus, a, um. falsch, verstellt, gleißnerisch, scheinheilig. *Syn.* Assimulatus, fictus, imitatione simulatus, fucatus, adumbratus, fallax, ad fallendum instructus.)(*verus, sincerus.* *Usus.* Ficta omnia celeriter ut flosculi decidunt, nec simulatum quidquam potest esse diuturnum. Amor solers & simulatùs. V. *Astutus, fictus.*

Simulo, as, avi, atum, are. sich stellen, auf den Schein etwas thun, gleich gestalten. *Syn.* Assimulo, specie simulationis ostento, fingo. *Adv.* Facile, perbelle, solertius. *Phras.* *Nihil in illo, nisi simulatum*, es ist alles an ihm nur auf den Schein gerichtet. Aliud spe, aliud specie simulationis ostentat; ad speciem & usurpationem virtutis fictus est; adumbratâ virtute fallit, nihil in illo, nisi fallax, imitatio simulatioque virtutis in fronte, intùs scelus tegitur; personatus ambulat; multis simulationum involucris tegitur, & quibusdam quasi velis obtenditur; assimulata virtute laudem captat; longe alius est ingenio, quam cujus simulationem inducit; alienam personam fert; ex industria factus ad simulationem virtutis & probitatis; probi hominis speciem præ se fert, specie quâdam occultat sese & virum frugi assimulat; vultum fingit, & imaginem quandam probitatis, sed quæ cum moribus non convenit. 2. *Simula, quantum vis, me profecto non falles* stelle dich, so viel du willst, mich wirst du nicht betrügen. Indue, quantum vis, animo simulationem; frontem sermonemque ad fallendum instrue; præfer, quam vis, virtutis speciem; mentire fucatâ, adumbrata, adulterata virtutis specie quantum vis ac potes; personam, quâm vis, composito in speciem probitatis vultu, ferre potes, fallere certe, & judicium veri tollere non potes. V. *Fingo.* *Usus.* Perbelle simulat. Multa & simulavi invitus, & dissimulavi cum dolore. Furere se simulavit.

Simultas, tis. f. heimlicher, Groll und Widerwillen, Feindschafft. *Syn.* Inimicitia. *Epi.* Vetus. *Usus.* Cum aliquo simultates, nescio quas, suscipere, habere, gerere, exercere, retinere. Simultatem bonâ fide deponere. V. *Inimicitia.*

Sin, wenn aber, wo nicht. *Syn.* Si; si non. *Usus.* Educ tecum omnes, sin minus, quam plurimos. Ego, ut constitui cras adero: sin utique postridie. Sin autem id non sit ejusmodi, tum vero &c.

Sincere, aufrichtig, redlich. *Syn.* Candidè, verè, ingenue, sine fuco, sine fraude, sine assentatione, sine malo dolo, sincera fide, fraternè, genuinè, ex animo, ex animi sententia, nihil alicui indulgens. *Usus.* Sincere tecum agam. V. *Simpliciter.*

Sincerus, a, um. aufrichtig, offenhertzig, redlich, ohne falsch. R. ex, σὺν & κῆρ. *cum corde.* *Syn.* Purus, verus, integer, candidus, apertus. *Phras.* 1. *Sincerus mihi animus est*, ich habe ein aufrichtiges Gemüth. Animus mihi est apertus, simplex, rectus, candidus; nulla simulatione tectus, purus ab omni fraude. Simulationem, simulandi artificium natura mea consuetudoque respuit. Abest a me simulandi perversum studium; simplicem, apertam veritatem amo; odi artes, quibùs veritas; uti in volucro quodam obtegitur, animo sum minime versuto. Cum ingenium meum perspexeris, nihil in me insidiosum, aut fallax deprehendes; cum ingenium meum usu cognitum ac perspectum habueris, abesse me ab omni dolo ac fraude; esse me sinceri animi, simplicis ingenii, apertæ voluntatis, rectæ mentis; alienum ab arte fallendi, artificio; simulationis agnosces. V. *Affectus.* a, um. 2. *Sincerum judicium tulit*, er hat redlich von der Sache geurtheilt. Puram & a favore, & odio, & integrioris judicii sententiam tulit, rectum animi sen-

ſenſum, plerumque a partium ſtudiis in dicendâ ſententia ſecutus eſt; litem ex animi ſententia diremit; non partium ſtudiô non malevolentiâ impeditus, ùt quarum cauſas procul haberet; ſententiam pronunciavit dignam viro antiqua virtute ac fide. V. *Judicium*. *Uſus*. Amicum mihi ſincerum integrumque conſerva. Prudens & ſincerum judicium videt, quid in quaque re ſanum ſincerumque ſit.

Sine, ohne. *Syn.* Absque, citra, extra.)(*cum*. *Phraſ.* 1. *Sine dubio ita eſt*, es iſt ohne Zweiſel alſo. Sine controverſia; ſine ulla dubitatione res ita ſe habet; dubium mihi non eſt; nemo in dubium vocaverit, rem ita ſe habere. 2. *Sine metu*, ohne Furcht. Solutus omni timore; metus expers; remotò omni metû; propulſo omni metû, metu vacuus liber ab omni metu. 2. *Sine præſidio*, ohne Hülffe. Nudus amicorum præſido; nullis amicorum præſidiis munitus; expers humanæ opis; inops auxilii; inops ab amicis; orbus amicorum præſidiis & inops relictus. *Uſus*. Homo ſine re, ſine ſpe, ſine ſede, ſine fortunis.

Singillatim, eines nach dem andern, jedes ins beſondere. *Uſus*. Sigillatim unamquamque rem attingere.

Singularis, e. einig, beſonder. Maximè ratus, ſummus, inauditus, incredibilis, divinus: peculiaris, præcipuus.)(*Vulgaris*. *Adv*. Prope. *Phraſ*. *Factum illud plane ſingulare eſt*, dieſe That hat gar was beſonders. Eximium illud conſilii animique, & neutiquam vulgatæ laudis; factum elegans ad exiſtimationem: ad memoriam ſingulare; ad memoriam præcipuum; facinus poſt homines natos, poſt hominum memoriam, & omni memoria præſtantiſſimum. *Uſus*. 1. Vir ſummus & ſingularis. Singulari in te amore feror. 2. *Proprius*, *peculiaris*, eigen, beſonder. Sunt quædam in illo ſingularia, quæ in nullum alium convenire poſſunt.

Singulariter, ins beſondere, ſonderlich. *Syn*. Unice, ſimpliciter, ſingulari modô.)(*communiter*. *Uſus*. Hunc ſingulariter ſemper dilexi.

Singuli, æ, a. ein jeder inſonderheit. *Syn*. Quisque, unusquisque. *Uſus*. Bini milites in ſingulas domos. Militibus viritim, ac in ſingulos magnam pecuniam polliceri. Creſcit in dies ſingulos malum.

Singultus, us, m. das Hetſchen, Glucken, Schlucken. *Syn*. Gemitus. *Uſus*. Fletus cum ſingultu. V. *Fleo*.

Siniſter, ra, rum. linck. *Uſus*. A ſiniſtra. Cornu ſiniſtrum.

Siniſtra, æ, f. die linckeHand. *Syn* Læva manus

Siniſtrâ, zur lincken Hand. *Uſus*. Supra infra, dextrâ, ſiniſtrâ.

Siniſtre, übel, unrecht. *Syn*. In malam partem, in pejorem partem. *Uſus*. Siniſtre cecidit.

Siniſtrorſum. linckwerts. *Uſus*. Siniſtrorſum ſe flectere.

Sino, is, ſivi, ſitum, ere. laſſen, zulaſſen, geſtatten, verhängen. *Syn*. Permitto, patior, fero, locum do. *Uſus*. Plebem ſenatui parere non ſinunt. Iſtud ne dii ſiverint. Non patiar, non feram, non ſinam. V. *Patior*

Sinus, us, m. Buſen, Meer-Buſen. *Syn*. Gremium, complexus, ſumma familiaritas; curvatum littus. *Uſus*. 1. In ſinu gaudere. In ſinum alicujus ſe conferre, confugere. Aliquem in ſinu geſtare, *valde amare*. Ex ſuo ſinu homines ſubmiſit improbos. Aliquem ex ſuo ſinu dimittere. Græcia in ſinu ac gremio pacis poſita. 2. *Littoris flexus*, Meer-Buſen. Omnes maris ſinus & portus.

Siparium, ii, n. der Vorhang. *Syn*. Velum, quô ſcena obtenditur.

Siquidem, ſintemahl, wofern. *Syn*. Si tamen, quippe ſi. *Uſus*. Fortunatum te, ſiquidem, qui es, permanſeris.

Sirenes, um, f. Meer-Fräulein. R. *a* σειρὴν, *monſtrum marinum*. *Uſus*. Multa Homerus de Sirenibus & earundem vocis ſuavitate confinxit.

Siſto, is, ſtiti, ere. darſtellen, vorſtellen, ſtehen machen. R. *ab* ἵϛημι. *Syn*. Exhibeo: curſum inhibeo, ante pedes deſtituo. *Uſus*. Siſte te nobis quamprimum. Aliquem in judicio ſiſtere. Vadimonium ſiſtere.

Sitella, æ. *vel* Situla, æ, f. Eymerlein, Kübel, Schöpff-Geſchirr; Körblein. *Syn*. Ciſta, in qua colligebantur ſuffragia.

Sitienter, dürſtiglich, begierig. *Syn*. Avide.

Sitio, is, ivi, ire. dürſten. *Syn*. Sitis me urit macerat, conficit; ſiti laboro; deſiderium potionis accenditur; fauces ſiti arent; fauces ſiti ardent. *Adv*. Ardentius, gravius. *Uſus*. Gloriæ, virtutis ſitiens. Honores ſitire. V. *Deſidero*.

Si-

Sitis, is. f. Durst. *Epi.* Diuturna. *Usus.* Siti enectus Tantalus. Ardentibus siti faucibus. Cibô & potione famem sitimque depellere, expellere, sedare, restingnere. Levare sitim; eximere bibendi cupiditatem longa siti accensam. V. *Desiderium.*

Situs, a, um. gelegen, gesetzt, gestellt. *Syn.* Positus, locatus. *Phras.* 1. *In hoc omnia sita sunt*, an diesem ist alles gelegen. In hoc laus omnia considet; spes omnis residet in eo res tota vertitur; in hoc laus tota consistit. 2. *Arx sita est versus meridiem*, das Schloß lieget gegen Mittag. Arx spectat ad meridiem, arx austrum accipit; arx contra septem triones est; arx ad meridiem vergit. *Usus.* In quo vitam beatam sitam putas. Hæc in nostra potestate sita sunt. Ante oculos situm est.

Situs, us, m. die Gegend, Lage eines Orts. *Syn.* Positio, natura loci. *Phras.* 1. *Urbs situ firma*, ein von Natur vester Ort. Urbs valida muris, ac situ ipso munita, sicut fortunæ loci delegare spes suas dux tutô posset; urbs situ, mœnibus, natura adversus vim hostium egregiè obsepta; urbs ingenio loci, mari undique, & montibus vallata. *Usus.* Urbs situ, mœnibus, descriptione ædificiorum præclara ad aspectum. 2. *Illuvies, sordes*, der Schimmel, Unflat, Fäule. Situ ac pædore squalida.

Sive, oder, entweder. *Syn.* Seu. *Usus.* Sive discessu, sive potius fuga.

Soboles. is. f. Kinder, Nachkömmlinge, Geschlecht, Stamm. Propagatio, proles. *Usus.* Propagare sobolem.

Sobrie, nüchtern, mäßiglich. *Usus.* Parce, continenter sobrieque vivere.

Sobrini, orum, m. Geschwister-Kinder.

Sobrius, a, um. nüchtern, mäßig. *Syn.* Siccus, moderatus.)(*Vinolentus, ebriosus.* *Phras. Sobrius est in cibo & potu*, er ist mäßig in Speis und Tranck. Homo frugi ac sobrius; temperans, siccus ab ebrietate alienus; sumptuosis cœnis minime amicus; frugalitate, victus moderatione, sapienti quadam in cibo potuque temperantia commendatus; parce, continenter sobrieque vivit; frugaliter, temperate naturæ desideria explet. V. *Abstineo.* *Usus.* Homines frugi ac sobrii, inter sobrios bachari vinolentum.

Soccus, i, m. Filtz-Schuh. *Calceamentum Græcorum.*

Socer, eri, m. Schwäher.

Sociabilis, e. gesellig. *Usus.* Bini Spartæ reges diu sociabilem consortionem inter se tenuere.

Socialis, e. gesellig. *Usus.* Bellum, jus, fœdus sociale.

Societâs, tis, f. Gesellschafft, Gemeinschaft, Cammeradschafft. *Syn.* Consociatio, conjunctio, communio, communitas, consortio, commercium, comitatus: fædus, pactio. *Epi.* Captiosa, civilis, communis, conjunctior, copiosa, difficillima, divina, firma, grata, hereditaria, humana, infirma, infinita, jucundissima, nefaria, sancta. *Phras. Non est cum improbis jungenda societas*, mit bösen Leuten mus man keine Gemeinschafft machen. Coire societatem; coire in societatem cum perditis hominibus minime decet. Dare se in societatem perditorum; conferre se, applicare se, adjungere se ad homines perditos; conjungere se cum hominibus improbis; vinculo se societatis obstringere cum perditis hominibus, utilitatis vel maxima spe proposita, non decet. Qui se socium ad perditos homines adjungit; qui cum perditis hominibus societatem init; qui se perditorum hominum societate implicat; qui ad perditorum hominum societatem accedit, turpiter facit. V. *Corrumpo.* *Usus.* Aliquos ad societatem secum ineundam, faciendam, conflandam, coëundam, convocare, accersere, in eine Gesellschafft und Verbindniß zusammen ziehen. Implicare se improborum societate, conferre se ad societatem improborum; societatem inire, coire, facere, pacisci, habere, Gemeinschafft mit schlimmen Leuten machen. Diu mihi cum illo, *vel* inter nos intima est societas, multis pactionibus confirmata servataque. Gemeinschaft haben. Dudum ad illius societatem accessi; cum aliquo in societatem veni, in Gesellschafft kommen. Societatem nostram nullus casus dirimet, labefactabit, abrumpet; nullus nos casus à societate disjunget, die Gesellschaft zertrennen. Societatem renovare, in societatis veteris conjunctionem redire, die Gesellschafft erneuren.

Socio, as, avi, atum, are. gesellen, zusammen fügen, paaren. *Syn.* Conjungo. *Usus.* Sapientiam sociare cum eloquentia.

Socius, ii, m. *item* Socius, a, um. Gesell, Gespan, Camerad: gesellig. *Syn.* Comes, sodalis: particeps, consors, gregalis. *Phras.* 1. *Fidum te semper habui socium*, ich habe an dir allezeit einen treuen Gesellen gehabt. Veterem as-

secta

sectatorem, & ex numero amicorum habui; te semper actionum, voluntatum rerumque omnium comitem, consiliorum autorem, adjutorem laborum, periculorum socium, omni in cogitatione conjunctum, sodalem & contubernalem optimum expertus sum; omnia semper inter nos conjunctissima fuere; in rebus lætis æque, ac adversis socium te ac consortem nactus sum. Convivam, compransorem, compotorem, collusorem ubique affixum lateri meo semper habui. 2. *Socii nostri sunt* sie seynd unsere Mitgenossen. Communione rerum nobiscum conjuncti sunt. Communitati juncti sunt nobiscum; est nobis vetus ac diuturna conjunctio. V. *Amicitia, Amicus, Conjungo, Conjunctio.* *Usus.* Me voluntatum, sententiarum rerumque omnium socium habebis. Socium me tibi adjunxisti, adscripsisti. Socium me tibi profiteor. Urbem adjutricem scelerum, furtorum receptricem, flagitiorum omnium sociam.

Socordia, æ, f. Trägheit, Faulheit. *Syn.* Desidia, stupiditas. V. *Pigritia.*

Socorditer, liederlich, hinläßig. *Usus.* Res ab Albanis socordius acta.

Socors, dis. g. o. träg, verdrossen. *Syn.* Deses, stupidus. V. *Piger.*

Socrus, us, f. Schwiegermutter. *Syn.* Uxoris, aut mariti mater.

Sodalis, is, m, Gesell, Gespan. *Syn.* Socius.

Sodalitas, tis, f. Gesellschafft, Genoßschafft, Gespanschafft. *Syn.* Collegium, societas. *Epi.* Fera & plane pastoritia, honesta. *Usus.* Officia sodalitatis ab aliquo flagitare; sodalitates constituere. V. *Societas.*

Sodalitium, ii, n. Bruderschafft, Gesellschafft, Zunfft. *Syn.* Sodalitas. *Usus.* Erat in ædibus sodalitium eâ die futurum.

Sodes! sage mir, lieber! mein! R. Si audes *contract.* *Us.* Libenter verba copulando jungebant veteres, ut *sodes*, pro si audes.

Sol, lis, m. die Sonne. *Syn.* Moderator & dux temporum; dux & princeps, & moderator luminum reliquorum; sidus, quod astrorum tenet principatum. *Epi.* Adversus, æstivus, calidus, clarus, geminatus, igneus, inusitatus, lætus, magnus, nitidus, summus, tantus. *Phras.* 1. *Sol oritur*, die Sonne gehet auf. Exoritur, diem affert; lucem terris infert: terras collustrat; exactis, dispulsis fugatis tenebris mundo diem reddit; orbem suo fulgore illustrat; suæ lucis aspectu mortales recreat; sua luce perfundit, & convestit omnia; sua luce lustrat & complet omnia. V. *Aurora, manè.* 2. *Sol occidit*, die Sonne gehet unter. Sol in occasum præcipitat; sol in occasum pronus est; in occasum festinat, lucemque componit; sol obit, occumbit; sol in vesperum declinat. V. *Vesper.* 3. *Sol nubibus obscuratur*, die Sonne ist unter den Wolcken. Solis caput obscurâ ferrugine tegitur; lumen suum pene mundo negat; intentæ cœlo nubes lucem condunt. V. *Nubes.* *Us.* Solis accessus & recessus. Sol ab ortu ad occasum commeat. Sol a meridie deflexus. Sol oriens, obiens. Sol ingenti æstu torret corpora. In solem procedere. In sole ambulare; a sole abesse. A sole collucent omnia. Non omnium dierum sol occidit, es kan noch seyn, es ist noch nicht verzweiffelt.

Solarium, ii, Sonnen-Uhr. *Usus.* Solarium descriptum, quo horæ declarantur.

Solatium, ii, n. Trost, Ergötzung. *Syn.* Consolatio, fomentum. *Epi.* Extremum, magnum, miserum, unicum. *Phras.* *Alterum solatium est amicorum fida conjunctio*, der andere Trost ist, daß meine Freunde mir treu verbleiben. Altera ratio, quæ mihi solatium affert, præbet, parit, quæ mihi solatio est, ex qua solatium reporto, habeo; quâ sustentor in tantis molestiis, amicorum fida manus. Alterum est, quo sustentor ac recreor, in quo conquiesco, amicorum sincera fides. Accedit ad animum meum sustentandum amicorum fides. Illo præterea solatio utor ac fruor, quod amicorum constantia mihi præbet. V. *Recreor, Consolor.* *Usus.* Solatium alicui dare. Solatiis, quibusdam & dolorum fomentis servitutis mala levare. Illo me solatio consolor.

Soleæ, arum, f. Sohlen, Schuhe, Pantoffel. *Syn.* Crepidæ.

Soleatus, a, um, der Schlapp-Schuhe an hat. *Usus.* Soleatus prætor cum pallio purpureo.

Solennis, e. feyerlich, gewöhnlich. *Syn.* Quod cum quadam ceremonia est consecratum, celebre, festum. *Usus.* Solennes ac festi dies. Solenne, statum sacrificium. Prisca & solennis verba. Observo solenne illud meum.

Solenniter, feyerlich, gewöhnlich. *Usus.* Omnibus solenniter peractis.

Soleo, es, solitus sum, ere. pflegen, im Brauch haben. *Syn.* Consuevi, est meæ consuetudinis; in more habeo, assuevi. *Usus.* Omnes reprehendere solet. Ratio consuetudinis meæ, quâ quondam solitus sum, uti. V. *Consuetudo, Mos.*

Solers, tis, g. o. fleißig, emsig, wacker, munter. *Syn.* Ingeniosus, perspicax, sagax.)(*Iners. Usus.* Provida & solers natura, V. *Ingeniosus, diligens.*

Solerter, witzig, fleißig. *Syn.* Sagaciter. *Usus.* Solertissimè aliquid perspicere.

Solertia, æ, f. Munterkeit des Verstands, Emsigkeit. *Syn.* Sagacitas, perspicax prudentia, animi motus incredibilis, & celeritas ingenii. *Epi.* Divina, pestifera, tanta. *Phras.* 1. *Ad solertiam incitare,* zur Emsigkeit anhalten. Solertiam mercede evocare, invitare, eblandiri, elicere. 2. *Paucos vidi pari solertia,* ich habe wenige gesehen, die dir an Munterkeit des Verstandes gleichen. Non possum ex tanto hominum numerô, quibus usus, quibuscum consuevi, multos recensere, in quibus eam quâ tu polles, quâ præditus es, quâ præstas, excellis, effulges, quâ ornatus es, solertiam, sagacitatem, ingenii acumen perspexerim. *Usus.* Mundus sine divina solertia effici non potuit. Homines congregati adhibent agendi, cogitandique solertiam. V. *Diligens.*

Solicitatio, onis, f. Anreitzung, Anstrengung, Beunruhigung. *Usus.* Nuptiarum solicitatio.

Solicito, as, avi, atum, are. bekümmern, kräncken, anreitzen, anstrengen. *Syn.* Afficio, ango, solicitum habeo; appello de pecunia, vel flagitio aliquem. *Adv.* Summè, valdè, vehementer. *Phras.* *Hæc res me vehementer solicitat,* diese Sache bekümmert mich sehr. Animum ea res versat assiduè; anxiis pectus curis implet; res ea gravem mihi curam affert, injicit; multas mihi curas dat; vehemens me ejus rei cura tangit; ingentem ea res curam mihi & solicitudinem conficit; ingentem animo solicitudinem incutit; intempestivâ solicitudine turbat animum; gravi me cura implicat, afficit, conficit; magnam solicitudinem affert; in magnos me metus & solicitudines adducit. V. *Angor, cura, solicitudo, solicitus. Usus.* Ea cura me vehementer angit, & solicitat.

Solicitudo, inis, f. Bekümmerung, Sorgfältigkeit. *Syn.* Angor, cura, metus, molestia, negotium.)(*securitas.* *Epi.* Assidua, incredibilis, ingens, sempiterna summa. *Phras.* *Plenus solicitudinum sum,* ich bin voller Sorgen. Solicitudo cum cogitatione multa me circumstat; multa me solicitum habet; tot curæ vitam mihi vix reliquam faciunt; solicitudines meas quævis hora exacuit. V. *Angor, cura. Usus.* Ea cura mihi magnam solicitudinem affert, conficit; in magnos me metus ac solicitudines adducit; solicitudines mihi duplicat; magna me solicitudine afficit; ingenti solicitudini est, Sorgen und Kummer machen. Tanta in me hæret solicitudo; tantam de tuis rebus habeo, sustineo solicitudinem; tot solicitudinibus languo, opprimor, misere exedor; in tanta sum solicitudine, in Sorgen stehen. Nihil est, quod solicitudines allevet, demat; solicitudini meæ subveniat; à solicitudine animum abstrahat, abducat; solicitudine me liberet, die Sorgen benehmen. Solicitudines sibi struere, sibi accersere, sich selbsten die Sorgen vermehren. Solicitudinem omittere, die Sorgen fahren lassen.

Solicitus, a, um. sorgfältig, bekümmert. *Syn.* Anxius, suspensus, perturbatus, exercitus.)(*securus, solutus curâ.* *Phras.* 1. *Vehementer sum solicitus,* ich bin sehr in Sorgen. Multa subvereor; rebus meis, valde metuo; non discedo, non oculos unquam dejicio de rebus meis; totos dies de rebus meis cogito; metus ille nunquam mihi decedit; tacita cura suspensum animum gero. Cura illa exonerare animum nequeo meum; multi me angores impediunt, animumque in diversa trahunt; multi aculei pectus mihi compungunt, exedunt; magna in cura sum, versor; nullum tempus sine solicitudine intercedit; multum animô de re mea laboro; magna est rerum expectatio; multis quotidie curis urgeor, conficior; assidua occupor solicitudine. V. *Angor, cura.* 2. *Solicitus ero de rebus tuis,* ich werde schon Sorge tragen, daß die Sache recht ausschlage. Curas omnes intendam, ut rebus tuis quàm optimè consulatur; rerum tuarum rationem habeo præcipuam; curæ mihi erunt res tuæ; curæ res habeo tuas, cura erit de rebus tuis. Interiore cura, suspensiore animô res curabo tuas. Cum cura res tractabo tuas. *Usus.* Solicita suspicione, suspensa metu civitas. Res tuæ valdè me solicitum habent; de tuis rebus mirificè sum solicitus. Solicitô animô, & anxiô sum.

Solidè, vestiglich, dauerhafft. *Syn.* Integrè.

Soliditas, tis, f. Dauerhafftigkeit. *Syn.* Firmitas. *Epi.* Terrena. *Usus.* Soliditas corporis.

Solido, as, avi, atum, are. veſt machen, be-veſtigen. *Syn.* Roboro, firmo. V. *Firmo.*

Solidus, a, um. ſteif, veſt, gediegen, dauerhafft. *Syn.* Habens ſoliditatem: verus, eminens. *Uſus.* 1. Solidum nihil, quod terræ ſit expers. Solida corpora. 2. *Verus, conſtans, ſtabilis, certus,* wahr, beſtändig, gewiß. Non tam ſolido, quam ſplendido nomine virtutis. Solida, gravis ac germana laus, non adumbrata & fucata. Solida bona, utilitas ſolida. V. *Firmus.*

Solliſtimus, a; um. eines gewiſſen Glücks fähig. *Vox auguralis.*

Solitarius, a, um. einſam, alleinig. *Syn.* Solus, ſolivagus, remotus ab oculis hominum.)(*conjunctus & ſociatus cum altero, Uſus.* Solitarius homo & in agris vitam degens. Non ſolitarium, neque ſimplex, ſed &c. V. *Solus.*

Solitudo, inis F. Einöde, Einſamkeit, einſames Leben. *Syn.* Locus deſertus, receſſus, ſeceſſus, regio inculta & deſerta.)(*Frequentia, celebritas. Phraſ.* 1. *Abdere aliqua in ſolitudine me cuperem,* ich möchte mich in eine Einöde verſchlieſſen. Vitam fugæ ſolitudinique mandare; diſcedere in aliquas ſolitudines; in aſperas & denſas ſylvas me abſtrudere, & ad ſaxa & ſcopolos mea mala deplorare cuperem. Vitæ genus inter feras ſolitarium, & ab hominum ſocietate disjunctum ſectari animus eſſet. In loca abdita, ab arbitris remota & libera, in loca ab interventoribus vacua me abdere cuperem. Loca ego omni ſolitudine vaſta, atque ſine humani cultûs veſtigio perrerare mallem, quam diutiùs inter homines agere. V. *Locus ſolitarius.* 2. *Solitudine aptior eſt, quam civilis vitæ conſuetudini,* er ſchickt ſich beſſer in eine wüſte Einöde, als unter die Leute. Rectius in agro, aut ubi nullum culti ſoli occurit veſtigium, vitam agat, quam inter homines. Nudæ mutæque ſolitudines, non civilis frequentia tam abhorrentes à civilis vitæ conſuetudine mores deceant. Abhorrent nimiûm quantùm aſperi & agreſtes ejus mores ab urbanæ vitæ elegantia; ita aliorum mores, ut nemo illo, ille nemine uti poſſit; ut neque is ferre quenquam, neque quisquam illum perferre poſſit; ut neque is conſuetudine cujusquam, neque quisquam ejus amicitia uti poſſit. Ingeniô moribusque ab ingenio reliquorum tam alieno eſt, ut ſolitudini, non urbium frequentiæ natus eſſe videatur. V. *Agreſtis, Moroſus. Uſus.* Audiſtis, quæ ſolitudo in agris eſſet, quæ vaſtitas. Tibi ſolitudo erat pro frequentia.

Solivagus, a, um. einſam, einſiedleriſch. *Syn.* Solitarius.

Solium, ii, n. Königlicher Thron. *Syn.* Sedes. *Epi.* Fœderatum, paternum. *Uſus.* Sedere in ſolio, ornatu regio.

Solœca, orum, n. ungeſchickte und barbariſche Redensarten. *Uſus.* Multa in ejus ſcriptis ſolœca.

Solœciſmus, i, m. unförmliche Wort-Fügung. *Uſus.* Solœciſmus eſt, cum pluribus verbis conſequens verbum ſuperiori non accommodatur.

Solor, aris, atus ſum, ari. tröſten. *Syn.* Conſolor, animum erigo, ſuſtento, ſolatium adhibeo, do, præbeo, affero; lachrymas alicujus comprimo; timentes animos conſolatione ſano. V. *Conſolor.*

Solſtitialis, e. Sonnen-wendiſch. *Uſus.* Dies ſolſtitialis.

Solſtitium, ii, n. Sonnen-Wende.

Solùm, allein, nur lediglich. *Syn.* Tantùm modo. *Uſus.* Non oratione ſolum, ſed & armis.

Solum, i, n. Erdboden, Erdreich. *Syn.* Terra. *Epi* Charum, commune, exile, incultum. *Uſus.* 1. Patriæ ſolum omnibus charum. Exilii cauſa ſolum mutare. Quod ſolum tam exile & macrum? Sola terrarum ultimarum. 2. *Pavimentum, area,* Boden. Solum & quaſi fundamentum orationis eſt.

Solvo, is, vi, ſolutum, ere. ledig machen, auflöſen, zahlen. *R.* ἀ σὺλλύω. *Syn.* Perſolvo, diſſolvo, pendo, dependo, numero, repreſento, pretium do, pecuniam do, ſatisfacio, reddo, confero, ære alieno exeo, vel me libero, explico, enodo: libero. *Adv.* Omnino, rectè, præclarè. *Phraſ.* 1. *Fideliter te ſolvam,* ich werde dich treulich bezahlen. Satisfaciam quamprimum, & fidem liberabo; nomina diſſolvam; quod ſpopondi, dependam; cavebo, ne ſolutione dilatâ mea apud te fides concidat. Arcæ meæ confidito; explicare me vel repræſentatione (*parata, præſente pecunia*) me poſſe non dubito; ad diem cum fide ſolvam: pecuniam præſentem numerabo; expeditum eſt, unde ſolvam. 2. *Solvere non poſſum,* ich kan nicht zahlen. Solvendo non ſum; unde ſolvam, non habeo, non ſuppetit; impedita, nondum explicata eſt ſolutio, ſolvendi ratio; unde ſatisfaciam, non eſt;

est; expedire nomen non possum sine versura, ohne neue Schulden. 3. *Quis solvet?* wer wird es zahlen? Impensam quis præstabit? Pecuniam quis numerabit, repræsentabit? Pretium quis dabit, persolvet? V. *Æs.* *Usus.* 1. Misimus, qui es alienum, qui pro vectura solveret. Ab aliquo (*alicujus nomine*) solvere. Solve quod patriæ debes. 2. *Explico, enodo,* auflösen. Captiosa argumenta solvere. 2. *Libero*, befreyen. Legibus aliquem solvere, *vulg. dispensare.* Animum metu, curis solvere. Religione solvere civitatem. 4. *In re nautica,* in dem Schiff-Wesen. Anchoras, oras solvere; portu solvere, vom Land stossen. Morem, disciplinam solvere, aufheben. V. *Anxius.*

Solus, a, um. einzig. allein, alleinig. *Syn.* Solitarius, unicus, unus solus, solus per se, unus ex omnibus. *Phras. Solus fere degit*, er wohnet fast allein. Secum, ut ajunt, vivit; præter seipsum, neminem habet secum; relictus & destitutus à cæteris, lucem conventumque vitat; in solitudinem, tanquam in portum, se recepit; tempus prope omne in secreto, remotis arbitris terit; urbe, & omni cœtu caret hominum; sine arbitris agit; rerum suarum neminem mortalium socium habet, aut conscium. V. *Solitudo.* *Usus.* Abdimus nos, & sæpe soli sumus. In locis solis mœstus errabat. Solus se in consilium vocat. Uno solo dissentiente.

Solute, frey, los, ledig. *Syn.* Expedite. *Usus.* 1. Solute & suaviter dicere. 2. *Remisse, frigide*, nachläßig, kaltsinnig. Tam solute egit, tam oscitanter.

Solutio, onis, f. Bezahlung, Auflösung. *Syn.* Repræsentatio pecuniæ, dissolutio. *Epi.* Necessaria. *Usus.* Difficillima solutionis tempora. Solutio rerum creditarum. Solutio linguæ.

Solutus, a, um. frey, los, ledig. *Syn.* Liber, dissolutus, promptus. (*alligatus.*) *Usus.* Animo esse libero & soluto. Homo solutus curæ; somno solutus. A natura ad dicendum satis solutus & expeditus.

Somniculose, schläffrig, träg. *Usus.* Somniculose & negligenter aliquid facere.

Somniculosus, a, um. schläffrig, träg. *Syn.* Somni plenus. *Usus.* Iners, ignava & somniculosa senectus. V. *Piger.*

Somnio, as, avi, atum, are. träumen, einen Traum haben. *Syn.* Secundum quietem video, in quiete video, in somnis videre videor, in quiete mihi videtur; dormienti, secundum quietem mihi videtur; in somnis cerno. *Phras. Somniavi de fratre meo,* mir hat von meinem Bruder geträumet. Species fratris mei per somnum, per quietem, in somno mihi oblata est; exagitabat me per somnum species fratris mei, quasi à latronibus circumventi. Nocturna fratris mei, quasi à latronibus circumventi imagine confundebar. Per nocturnos visus oblata fratris interfecti species admodum me terruit. *Usus.* Si ea dormientes agerent, quæ somniarent, alligandi essent omnes, qui cubitum irent. V. *Dormio.*

Somnium, ii, n. Traum, Gesicht im Schlaff. *Syn.* Nocturnum visum, insomnium, imago nocturna, somnii visum, species per somnum oblata. *Epi.* Clarum, illustre, recens, verum. *Usus.* Id mihi somnium objectum est. Somnio stimulatus. Somnia interpretari. Repente, tanquam somnio, beatus. Ex earum rerum reliquiis inhærentibus, quas vigilans gesserit, aut cogitarit, mirabiles existant species somniorum, visa mendacia ac falsa, quibus tamen mens, cum languore corporis nec membris, nec sensibus uti potest, vehementer concitatur. Animus in varia visa & somnia incidit.

Somnus, i, m. Schlaff. *Syn.* Sopor, quies.)(*Vigiliæ.* *Usus.* Vehementer me somnus urget; somnum vix teneo, der Schlaff plaget mich sehr starck. Somno me dabo; somnum capiam, videbo, einschlaffen. Arctissimus me somnus complectitur, starck schlaffen. Somno opprimor, einschlaffen. Curæ mihi somnum adimunt; somno me privant; è somno excitant, suscitant, nicht schlaffen lassen. Somnus est perfugium omnium laborum, ac solicitudinum. Nihil morti tam simile, quam somnus. Somnus est imago, vel simulacrum mortis. Animus per somnum curis vacuus. V. *Dormio.*

Sonipes, edis, m. Pferd, Roß, Gaul. *Poët.* *Syn.* Equus.

Sonitus, ûs, m. Thon, Getöß, Schall. *Syn.* Sonus, cantus. *Usus.* Hoc sonitu completæ aures obsurduerunt. Verborum inani sonitu fertur ejus oratio.

Sono, as, ui, itum, are. klingen, lauten, thönen. *Syn.* Cano, sonum refero, sonum, sonitum reddo, efficio. *Adv.* Acute, graviter, male, numerose, optime. *Usus.* Non intelligit, quid sonet hæc vox voluptatis. Antiquitatem, si ita sonet, sermo eorum retinere videtur. In qua oratione nihil sonare aut olere peregrinum potest. Arma sonant. Extrema alia acute, alia graviter sonant.

Sons, tis, g. o. schuldig. *Syn.* Nocens. *Usus.* Comprehendere sontes. V. *Reus.*

Sonus, i, m. Thon, Klang, Schall. *Syn.* Vox, vocis sonus, vocis cantus, strepitus. *Epi.* Absurdus, acutus, agrestis, certus, discrepans, gravissimus, inanis, incredibilis, inflexus, miserabilis, rusticus, tristis. *Usus.* Varietas sonorum, intervalla, distinctio, & vocis genera diversa. Cursus vocis per omnes sonos. Aures sonô complentur; sonum recipiunt. Sonus in aures ac animos suaviter influit. Nervorum sonum elicere. Inanem sonum fundere.

Sophisma, tis, n. falsche, listige, unbündige Schluß-Rede. *Usus.* Contorta quædam & aculeata sophismata: sic enim appellantur fallaces conclusiunculæ.

Sophistes, æ, m. spitzfindiger Mann, Witzling. *Usus.* Qui ostentationis, aut quæstus causa philosophatur.

Sopio, is, ivi, itum, ire. einschläffern. *Syn.* Soporem induco.

Sopor, oris, m. Schlaff, Schlummer. *Syn.* Somnus. *Usus.* Sopore placans artus languidos. Noli nobis languorem & soporem exprobrare.

Sorbeo, es, ui, ere. schlucken, einschlürfen. *Usus.* Ista odio non sorbeo solum, sed concoquo.

Sordeo, es, ui, ere. stincken, mißfallen. *Usus.* Antonio sordebat Macedonica provincia. V. *Displiceo.*

Sordes, ium, f. Wust, Unflath. *Syn.* Lutum, fex; avaritia: squalor. *Epi.* Alienæ, domesticæ, ingentes, lugubres, miserrimæ, summæ, turpissimæ. *Usus.* 1. Populus non amat profusas epulas, sordes multô minùs. 2. *Avaritia*, Geitz. Sordes hominis odi. 3. *Dedecus, macula, nota, culpa flagitium*, Schandfleck. Virtus nullis unquam sordibus obsolescit. Sordes illæ elui non possunt. 4. *Luctus, mæror, dolor*, Traurigkeit. Mater squalore filii, & sordibus lætatur; filium in suqalore & sordibus jacentem; fletum ejus, sordesque lugubres parum respicit. 5. *Cœnum, fex*, pro *homino abjecto & vilissimo, per contumeliam*, Spottweise. O lutum! o sordes!

Sordidatus, a, um. verächtlich, gekleidet. *Syn.* Insignis sordibus, & facie reorum. *Usus.* Mœstus & sordidatus senex.

Sordidè, geitzig. *Syn.* Avare.

Sordidus, a, um. unflätig, geitzig. *Syn.* Squalidus, turpis: avarus *Phras. Est homo sordidus*, er ist in allen Sachen recht unsauber. Parum splendidus; apud quem nihil lautum, nihil elegans; in quo nihil non sordidum & humile; lutulentus homo est: immundus illuvie; sordibus squalidus; pannis obsitus, sordidatus neglectus; moribus adhæc tam incultis ac corruptis, ut cruore & luto oblitus videatur. *Usus.* 1. Homo egens, sordidus. 2. *Avarus, cupidus*, geitzig. Qui liberales habendi, qui sordidi. 3. *Turpis*, garstig. Sodidissima & levissima gens Parthorum.

Sorites, æ, m. eine gewisse Schluß-Art aus mehrern Sätzen.

Soror, oris, f. Schwester. *Usus.* Soror germana.

Sororicida, æ, f. Schwester-Mörder.

Sororius, a, um. schwesterlich. *Usus.* Homo fraternis flagitiis, sororiis stupris infamis.

Sors, tis, f. Loos. *Syn.* Fortuna, casus, fatum. *Phras. Sorti res committatur*, man lasse es auf das Loos kommen. Sorti permittatur; ad sortem revocetur; sortes consulantur; in hydriam sortes conjiciantur, cujus nomen exiverit; cujus nomen sors ediderit, is primas ferat. Sortes educantur, ùt cuique sors ceciderit; ùt cujusque sors exciderit: ùt cuique sors evenerit, ita honoribus augeatur. Sortium beneficiô dignitatem quisque auferat; nominibus in urnam conjectis, dejectis, quod primum sorte exciderit; id citari jubeatur. Sortitio fiat; res sorti committatur; sors cernat, cujus in conferendis magistratibus habenda sit prima ratio. V. *Sortior.* *Usus.* Ex sortibus, ex oraculis. Sortes ducunt. Sortes eductæ in rem aptè cadere possunt divinitus. Mea prima sors fuit. Sortis religio. Ea provincia mihi sorte obvenit; eam provinciam mihi sors dedit. Quod sors obtulerit, acturus videtur.

Sortilegus, i, m. Weissager aus dem Loos. *Syn.* Divinus, ariolus.

Sortior, iris, itus, sum, iri. das Loos werffen. *Syn.* Sortitò capio, sortes conjicio, sortitionem facio; sorti committo, permitto; fortunæ arbitrio, judicio committo. *Usus.* Sortiri paucos è multis ad pœnam. Sortiri bona cum aliquo. Provincias inter se sortiuntur.

Sortitio, onis, f. das Loos. *Syn.* Distributio, quæ sortitio, seu ductis fit sortibus. *Epi.* Ædilitia, contentiosa, præclara, religiosa, vespertina. *Usus.* Sortitione in aliquos animadversum est. Sapienter à majoribus sortitio magistratuum constituta est.

Sortito, nach dem Loos, durch das Loos. *Syn.* Sortitione, ductis sortibus. *Usus.* Sortito mittebantur in provincias.

Sortitus, us, m. das Loosen. *Syn.* Sortitio.

Sospes, itis. g. o. gesund, frisch. *Syn.* Salvus. *Usus.* Sospites omnes Romam pervenere. V. *Salvus.*

Sospita, æ, f. Nothhelfferin. *Syn.* Salutaris. *Usus.* Juno sospita.

Sospito, as, avi, atum, are. unbeschädigt erhalten. Syn Incolumen servo, præsto. *Usus.* DEUM precibus exposcunt, ut propitius suam semper sospitet progeniem V. *Salvo, salus, servo.*

Soter, eris, m. Heyland, Erretter. *Syn.* Servator, conservator.

Spargo, is, si, sum, ere. ausstreuen. *R.* à σπείρω, *semino.* *Syn.* Fundo. *Phras.* *Rumor late spargitur*, man streuet aus. Sermones dissipuntur; rumor late diffunditur, disseminatur; in vulgus editur, effertur; sermonibus multorum divulgatur, differtur, circumfertur. V. *Rumor, Fama.* *Usus.* Nummos populo spargere. Res gestas in memoriam sempiternam spargere. Semina doctrinæ in suis libris spargit.

Spatior, aris, atus sum, ari. spatziren, ausgehen. *Syn.* Ambulo, deambulo. V. *Ambulo.*

Spatium, ii, n. Raum, Platz, Weite. *Syn.* Loci intervallum, curriculum, cursus, regio. *Epi.* Æquum, æternum, annuum, extremum, immensum, liberum, longinquum, medium, menstruum, simile. *Usus.* 1. In ambulatione duo spatia aut tria facere. Ingens spatium conficere, decurrere. De spatio deflectere. 2. *Temporis intervallum*, Raum, der Zeit nach. Spatium ad deliberandum sumere; alquid spatii sibi ad scribendum surripere. Meditanti spatium mihi non datur. Spatio aliquo interjecto redibo. Non habeo, non est mihi spatium scribendi.

Speciatim, insonderheit, namentlich. *Syn.* Nominatim.

Species, ei, f. Gestalt, Art, äusserlicher Schein. *Syn.* Forma, figura, facies; imago. *Epi.* Admirabilis, æterna, beata, blanda: clara. consularis, divina, eximia, falsa, forensis, formosa, honesta, liberalis, pura, sancta, singularis. *Phras.* *Vir est in speciem tantum bonus*, er ist nur den Schein nach fromm. Sub pietatis obtentu: per causam pietatis; per speciem pietatis multos fallit. Imaginem tantum probitatis, & speciem fallacem præ se fert. Vir specie probus, re improbissimus. V. *Stimulator, simulo.* *Usus.* 1. Excellentis eloquentiæ speciem & formam adumbrare. Obversentur animo species honestæ. *Imago, similitudo,* Abbildung, Gleichheit. Me species quædam inanis commovit. Boni viri speciem gerere, præ se ferre, tueri. Aliud moliri, aliud specie & simulatione ostendere. Clementiæ specie multos devinxit. Ea res speciem præbuit magni exercitus. 3. *Forma, venustas, dignitas;* Gestalt, Schönheit, Würdigkeit. Pertinent hæc ad liberalem speciem, & dignitatem. Natura formam, in qua esset species honesta, in promptu posuit. 4. *Aspectus,* Ansehen. Vir liberali, honesta specie. Species, statura ad dignitatem apposita. 5. *Pars generis,* Gattung. Virtutes specie dispares prudentia conjunguntur.

Specillum, ii, n. Wund-Eisen.

Specimen, inis, n. Probe, Prob-Stück. *Syn.* Indicium, significatio: exemplum. *Phras.* *Juvenis optimi specimina dat multa,* er giebt gute Proben von sich. Optime se ostendit; documenta futuri judicii dat maxima; multa in eo specimina virtutis cernuntur, elucent; experimenta edit egregiæ virtutis. *Usus.* 1. Specimen virtutis dare, capere. 2. *Exemplum*, Beyspiel. Cato specimen temperantiæ ac prudentiæ.

Speciose, schön, scheinbar. *Usus.* Speciose cum ornatu ingredi.

Speciosus, a, um. schön, wohlgestaltet, scheinbar. *Syn.* Illustris, eximius. *Usus.* Reversionis has speciosas causas habeo.

Spectabilis, e. ansehnlich. *Syn.* Aspectabilis *Usus.* Corpus cœli spectabile.

Spectaculum, i, n. Schau-Spiel. *Syn.* Res ad spectandum proposita, præsertim cum pompa & apparatu, *ut sunt ludi, & alia ejus generis.* *Epi.* Acerbum, egregium, jucundum, luctuosum, miserrimum, præclarum. *Usus.* Res cœlestes, quarum spectaculum ad hominem tantum pertinet. Spectaculum dare, præ-

 bere.

bere. Magnus ex iis ſpectaculis plauſus eſt excitatus. V. *Ludus*.

Spectat, es gehöret. *Syn.* Pertinet. *Uſus*. Hoc ad ſingulos ſpectat, illud ad univerſos. Alio ſpectat vox Pythica. V. *Attinet*, *intereſt*.

Spectatio, onis, f. Anſehung, Betrachtung. *Syn.* Inſpectio. *Uſus*. Animus levatur ſpectatione.

Spectator, oris, m, Zuſeher, Zuſchauer. *Syn.* Contemplator. *Epi.* Diligens. *Phraſ. Spectatores habebis plurimos*, du wirſt viele Zuſeher haben. Theatrum magnum habebis; tu te quaſi in aliquo theatro verſari exiſtima; res tuæ quaſi magno in theatro ſpectabuntur; res tuæ quaſi majoribus theatris erunt propoſitæ. *Uſus*. Spectatorem ſe otioſum præbere alienæ calamitatis. Homo ſpectator rerum cœleſtium.

Spectatus, a, um. bewährt, anſehnlich. *Syn.* Cognitus, probatus. *Uſus*. Vir ſpectatæ integritatis. Vir fortis & ſpectatus.

Specto, as, avi, atum, are. ſchauen, ſehen, betrachten; nach etwas trachten. *Syn.* Spectator ſum, æſtimo, cerno. *Adv.* Procul, alte, directe. ad extremum, foras, plane. *Uſus*. Hominem non ex cenſu, ſed moribus ſpectare oportet. Alterius animum ex ſuo ſpectare, einen nach ſeinem Schuh meſſen. Res ad arma, ad bellum ſpectat, es gehet auf einen Krieg los. Nil niſi gloriam laudemque ſpectat. Hoc ſpectant leges, ut &c. Domus ad mare ſpectans. V. *Propono*.

Spectrum, i, n, Geſpenſt, Ungeheuer. *Syn.* Idolum viſum. *Uſus*. Quæ illi idola, nos ſpectra apellamus.

Specula, æ, f. eine Warte, Wacht-Hütte, Wacht-Thurn. *Syn.* Vigilum locus, vigiliæ. *Uſus*. 1. Tanquam ex ſpecula aliqua proſpexi tempeſtatem futuram. Homines in ſpeculis ſunt, obſervant, ut vos geratis in retinenda religione. Velut in ſpecula collocatus, conſtitutus ſum. 2. *Parva ſpes*, kleine Hoffnung. Hac ſpecula me ſuſtentabam unice.

Speculator, oris, m. Ausſpäher, Kundſchaffter. *Uſus*. Speculator venatorque naturæ.

Speculatorius, a, um. zum ausſpähen dienlich. *Uſus*. Navigia ſpeculatoria.

Speculor, aris, atus ſum, ari. ausſpähen, auskundſchafften; beobachten. *Syn.* Inſpecula ſum, excubo, obſervo. *Adv.* Prope. *Uſus*. Omnia ante ſpeculabantur & ſcrutabantur. Multorum te oculi ſpeculantur & aures. V. *Prævideo, obſervo*.

Speculum, i, n. Spiegel. *Phraſ. Speculum aſpicere*, ſich im Spiegel ſchauen. Speculum conſulere; ſpeculum in conſilium adhibere; ſemet in ſpeculo contemplari; ſpeculo uti; ſe in ſpeculo intueri, ſpectare, videre; ad ſpeculum explorare formam. *Uſus*. Verſus, in quibus velut in ſpeculo quisque ſe poſſit intueri. Comœdia eſt imitatio vitæ, ſpeculum conſuetudinis, imago veritatis.

Spelunca, æ, f. Höhle, Grufft. *Syn.* Specus.

Specus, ûs, m. Höhle, Grufft. *Syn.* Spelunca.

Sperno, is, ſprevi, ſpretum, ere. verachten, nichts achten. *Syn.* Reſpuo, pro nihilo puto, contemno, deſpicio, rejicio, repello, repudio, refuto. *Uſus*. Spernit nos, & pro nihilo putat. V. *Contemno*.

Spero, as, avi, atum, are. hoffen. *Syn.* Spem habeo, ſpes eſt, in ſpe ſum, in ſpe aliquid habeo, ſpe ducor, inducor in ſpem, expecto, confido, ad ſpem erigor, ſpem propoſitam habeo, mihi ſpes propoſita eſt,)(*Deſpero*, *timeo*. *Adv.* Bene, inſipienter, optime, plurimum, recte, ſaltem, temere. *Phraſ.* 1. *Bene de te ſpero*, ich hoffe auf dich. Tantum in te confido, ut omnia in te collocem, omnes in te ſitas ac collocatas rationes habeam; ut tuis præcipue viribus nitar, nihil aliunde expectem; præſidia od omnes caſus omnia in te uno conſtituam, ſpes omnes in te repono, defigo. V *Spes*, *Expectatio bona*. 2. *Spero, officia, tibi mea grata fore*, ich hoffe, daß du meine Dienſte genehm halten wirſt. Spes me tenet, ſuſtentat, alit, fovet, officia tibi mea grata fore; in ſpem venio; in ſpem ingredior; in ſpem adducor; ſpes affulget; tua benevolentia ſpem mihi dat; ſpem facit; ſpem oſtendit magnæ à te gratiæ ineundæ. 3. *Omnia ſic conſtitui, ut ſperare nihil non poſſim*, ich habe alles dergeſtalt eingericht, daß ich die beſte Hoffnung davon haben kan. Jacta ſunt a me fundamenta rei, ſic ut certa propemodum in ſpe ſint reliqua. Rem, ut opinor, ita conſtitui, in eo ſtatu collocavi, in eum ſtatum adduxi, ut omnia ſecunda, ut qualia volumus, ut omnia ex animi ſententia ſperare poſſimus. Rem, ut opinor, ita compoſui, nihil ut adverſum timere poſſim, ut delegare ſpes meas fortunæ poſſim; eo rem perduxiſſe

xisse mihi videor, ut eventum sperare quam secundissimum liceat; hoc mihi videor consecutus, ut optima spe niti possim. 4. *Ego, ut spero facile omnia impetrabo*, ich werde dieses alles, wie ich hoffe, leichtlich erhalten. Pro mea quidem sed, nisi me spes fallit, ut animus meus augurátur, quemadmodum ipse mihi polliceor, nihil est, quod à te non expectem. V. *Spes. Usus.* 1. Spero & confido, te jam valere. Jubeo te de me bene sperare, & securo esse animo. 2. *Timeo, vereor*, fürchten. Si â te, quod non spero, deserar.

Spes, ei, f. Hoffnung. *Syn.* Boni expectatio, fiducia: firmamentum, cupiditas.)(*Timor. Epi.* Abjecta, bona, certa, explorata, exigua, fallax, firma, incerta, infinita, nova, perennis, pertenuis. *Phras.* 1. *Litteræ tuæ mihi spem magnam faciunt*, dein Brief macht mir gute Hoffnung. Spem magnam afferunt, offerunt, faciunt, ostendunt, ostentant; ingentem mihi spem præbent, subministrant, dant, proponunt, injiciunt; in spem recuperandæ libertatis certissimam me vocant; inducunt; in spem meliorem me impellunt, ad spem me erigunt, rapiunt; spem mihi affirmant, inferunt; certioris me spei implent; quam quantam fides promissi, aut ratio ex fiducia rerum subjicere solet; tuæ litteræ augent, alunt, erigunt, confirmant spem meam; spei me bonæ plenum faciunt; spe ingenti me complent; fiduciam accendunt; securo me animo esse jubent. 2. *Spem novam concipio*, ich fasse eine neue Hoffnung. In spem ingredior; in spem venio; spes animum subit; spes animum cepit; in spem adducor; spes nova affulget; injecta mihi nova spes est; spem non ex incerto concipio. 3. *Spem magnam habeo, rem ex sententia cessuram*, ich habe gute Hoffnung, die Sache werde glücklich ablauffen. Spes est; in magna spe sum; spe certa teneor; spes ea in me hæret, residet; spei plurimum habeo; plenus bonæ spei sum; animus spe ista calet; spes ampla despondetur; spes ea me tenet; spe & animo confido; spem habeo maximam, rem ex sententia cessuram. 4. *Hæc una mihi spes superest*, diese einzige Hoffnung ist mir übrig. Eam unam spem video; hac una spe nitor; hæc una spes sustentat, alit, consolatur; ex una spe illa pendet animus; in ea re una omnis fortunæ pono sobsidia; res una mihi magnæ fiduciæ est; in una re spem omnem pono, repono, colloco; spes omnes sitas in ea re habeo; in ea re una spes meas omnes defigo, constituo, quod alias nunquam gratiæ esse locum nullum videam. Hanc unam spem sequor; in ea re una spes omnes repositas habeo; una in re salutis auxilium pono, spemque propositam habeo secundissimi eventus. 5. *Parva res erat, quæ hominem in spem tam insanam impulit*, es war gar eine geringe Sache, die diesem Menschen eine so unbesonnene Hoffnung gemacht. Parva dictu res erat, quæ hominis inconsultam fiduciam accendit; quæ sola vanitate spem ejus inflabat; quâ homo inconsultus ad vanam fiduciam efferebatur; quæ illi tantum spei fecerat; parva dicta res erat, & in qua nihil ad eam spem agnosceres, quâ ille inflatus hæreditati spe & animo incubabat; levissima impulsus causa, spe tamen devorabat hæreditatem totam; cum causæ nihil esset, cur in partem hæreditatis is veniret, spem tamen ejus veluti in manibus se habere existimabat. 6. *Sinister ille eventus spes omnium magnoperè debilitat*, dieser unglückliche Zufall vermindert unsere Hoffnung sehr. Remoratur, infringit, labefactat; sinistro illo eventu spes omnium magnopere extenuatur, plane evanescit; magnopere concidit; pene inveterascit; spes prope omnis incisa, præcisa est; spes prope ad irritum cadit. 7. *Hominis importuni furor nobis spem omnem prope ademit*, dieser unruhige Kopff hat uns fast alle Hoffnung benommen. Spem prope omnem nobis eripuit, abstulit, sustulit funditus; de spe optima nos dejecit, depulit, deturbavit; a spe animos omnium avertit; spem probe omnem incidit, abrupit. 8. *Spem omnem perdidimus*, wir haben alle Hoffnung verlohren. De spe decidimus; spem omnem abjecimus; spem omnem deposuimus. Spes tota nos deseruit, destituit, defecit; nobis discessit; spem omnem amisimus. 9. *Spes nos fefellit*, unsere Hoffnung hat uns betrogen. Fortuna spes nostras destituit; spe frustrati sumus; irritos spei abire nos necesse est; ingenti spe distituimur; spe lapsi sumus; & spe dejecti, repulsi sumus; spes nos nostra fefellit, frustrata est, elusit. 10. *Nulla spes superest*, es ist keine Hoffnung mehr übrig. Nullus jam spei locus est; spes nulla jam relinquitur; quæ porro spes reliqua esse potest; Spè omni cavendum est; spe prope omni orbati sumus, desperata spes est, incisa, abrupta. *Usus.* Certa se spes ostendit. Subito ad novam spem exarsi. In eam spem devolutus sum. Vana spe inflatur. Spem redintegrare. Spem omnium multum vicit, superavit. Neutro inclinata spe, bey noch ungewissen Ausgang der Sachen.

Sphæra, æ, f. Kugel runder Kreiß. *Syn.* Globus. *Usus.* Habent suam sphæram errantes stellæ.

Spica, æ; f. Korn-Aehre. *Epi.* Uberes & crebræ. *Usus.* Seges spicis crebris & uberibus.

Spiculum, i, n. ein Pfeil. *Syn.* Telum, sagitta. *Usus.* Crassus spiculis prope scrutatus est alpes.

Spicilegium, ii, n. Nach-Erndte. *Syn.* Collectio spicarum.

Spina, æ, f. Dorn-Stachel. *Epi.* Valida. *Usus.* 1. Spinas vellere. 2. *Subtilis ratio, quæstio acuta,* spitzfindige Frage. Spinæ dialecticæ.

Spinosus, a, um. dornicht. *Syn.* Durus, asper. *Phras. Aggredienda tibi est spinosa illa dialectica,* du must nun jene spitzfindige Disputir-Kunst ergreiffen. Tortuosum illud disputandi genus tibi omnino complectendum est; compelleris vel invitus in angustias illas, & dumeta dialecticorum; vellendæ tibi erunt dialecticæ differendi spinæ. Illæ argumentorum contorsiones, breves illæ, & acutæ conclusiunculæ negotium tibi nunc facessent. *Usus.* Spinosum & subtile disputandi genus. Spinosa & exilis oratio.

Spira, æ, f. gewundener Kreiß. *Usus.* Anguis se in spiram colligit.

Spirabilis, e. das Athem, oder Leben bringt. *Syn.* Flabilis, animis. *Usus.* Hæc spirabilis animalisque natura, cui nomen est aër.

Spiratio, onis, f. das Athmen, Lufft-Schöpffen. *Usus.* Animalia spiratione aëris sustentantur.

Spiritus, ûs, m. Athem, Leben, Lufft, Geist, *Syn.* Vapor purissimus sanguinis: spiratio, vita: aër. *Epi.* Angustior, cœlestior, cœlestis, communis, cotaminatus, divinus, extremus, infinitus, liber, minimus, tranquillus, regius, jucundus, vilis, vitalis, tribunicius. *Usus.* 1. Spiritus per omnes arterias funditur. Vita corpore & spiritu continetur. 2. *Respiratio, spiratio, anhelitus,* das Athmen. Nullum unquam tranquillum & otiosum spiritum duxi. Contaminatus spiritus. Animæ interclusio, & angustiæ spiritus. Longissima est complexio verborum, quæ volvi uno spiritu potest. Aër spiritu ductus. Legiones uno spiritu difflare. 3. *Vita,* Leben, Geist. Patriæ spiritum reddere; spiritum alicui eripere & auferre. 4. *Aer,* Lufft. Potestne tibi hujus cœli spiritus esse jucundus? 5. *Transl. Elatio animi tumor, fastus, inflatio,* Aufgeblasenheit, Hochmuth. Res gestæ, nescio, quos spiritus ei attulerunt. E rebus gestis magnos spiritus sumere. Gestientes, & ferociter exultantes hominis spiritus comprimere, contundere. V. *Fastus, superbia.*

Spiritus Sanctus, der Heilige Geist. *Phras.* Immensus ille, ac sempiternus spiritus, cujus afflatu atque numine omnia sustinentur & conservantur; cujus numine humanæ mentes divinis sensibus afficiuntur; qui animis nostris cœlestis gratiæ rorem instillat; cœlestium munerum largitor Spiritus; interioris vitæ autor ac parens, atque, ut ita dicam, anima animæ; sanctitatis omnis fons & origo.

Spiro, as, avi, atum, are. athmen, Lufft schöpffen, leben, weben, blasen. *Syn.* Spiritum duco, animam duco, vivo, anhelitum duco. *Phras. Ægre spirat,* er schöpfft sehr hart Athem. Interclusus spiritus arcte meat; animam ægre ducit; fatigatos anhelitus trahit; angustior illi est spiritus. Vis morbi animam comprimit; spirandi difficultate laborat. *Usus.* Mens Platonis adhuc in ejus scriptis spirare videtur. Non modo sine cura quiescere, sed ne spirare quidem sine metu possum.

Spisse, dick. *Syn.* Ægre, difficulter, vix.

Spissus, a, um. dick, beschwerlich. *Syn.* Densus, difficilis. *Usus.* Spissum sane opus & operosum. Omnia adhuc tarda & spissa.

Splendeo, es, ui, ere. glänzen, schimmern. *Syn.* Luceo, fulgeo, mico. *Usus.* Virtus splendet in tenebris, per seque lucet.

Splendide, ansehnlich, herrlich. *Syn.* Ample, magnifice. *Usus.* Splendide, & amplo funere efferre. Splendide accipere aliquem.

Splendidus, a, um. ansehnlich, herrlich. *Syn.* Magnificus, elegans, ornatus. *Usus.* Vir ornatissimus & splendidissimus. Nihil in Curii domo ornatum vel splendidum præter ipsum. V. *Magnificus, splendor.*

Splendor, oris, m. Glantz, Scheinbarkeit, Ansehen. *Syn.* Nitor; claritas, dignitas. *Phras. Homines summo splendore præditi,* ansehnliche und prächtige Leute. Quorum dignitas omnium oculos perstringit; sumptibus & publica magnificentia prope extra modum exeuntes; lectis cælatis, laqueatis ædibus, omni-

omni luxû & opulentiâ instructis magnifici; amplè & magnificè exornati. *Uſ.* Imperii noſtri ſplendor gentibus omnibus lucet. Omnia ad ſplendorem & gloriam revocare. Dignitatis ſuæ ſplendorem obtinére. Habet maximum ſplendorem virtus. Antiquæ virtutis ſplendor ob ſolevit, moribus noſtris deformatus. Splendore nominis ejus & virtutis capti cives.

Spoliatio, onis, f. **Plünderung, Beraubung.** *Syn.* Direptio, privatio. *Uſus.* In tanta ſpoliatione omnium rerum.

Spoliator, oris, m. **Rauber, Freybeuter, Plünderer.** *Syn.* Prædo, direptor.

Spolio, as, avi, atum, are. **berauben, plündern.** *Syn.* Exuo, nudo, orbo, deſpolio, privo; ſpolia detraho; eripio, detraho.)(*Orno. Phraſ. Spoliaberis, niſi auxilia circumſpexeris,* **du wirſt ausgeraubt werden, wann du dich nicht um Hülffe umſieheſt.** Prædæ eris hoſtibus; hoſtes in fortunas tuas invadens; fortunis te evertens; de fortunis te deturbabunt, ſanguinem exſorbebunt tuum niſi &c. *Uſ.* Apollonium omni argentô ſpoliaſti. Nihil illô ſpoliatius, nihil egentius. V. *Privo.*

Spolium, ii, n. **Raub, Beute.** R. *ex* σύλα, *quidquid hoſti detrahitur.* *Syn.* Exuviæ, præda. *Epi.* Cruentum novum pulcherrimum *Uſus.* Cruenta alicui ſpolia detrahere. Magna ſpolia ex hoſte capere. Aliorum ſpoliis ſuas opes augére. V. *Præda.*

Sponda, æ, f. **eine Seite des Betts, Spann-Bett.** *Syn.* Lecti latus.

Spôndeo, es, ſpopondi, ſponſum, êre. **verheiſſen, zuſagen, verſprechen.** *Syn.* Promitto, ſponſionem facio, ſponſionem interpono. *Adv.* Vehementer. *Uſ.* Tibi dependendum eſt, quod pro alio ſpopondiſti. Id ſpondeo, inque me recipio. Honores & præmia ſpondere alicui. A, *Promitto.*

Spongia, æ, f. **Schwamm.** *Uſus.* Spongia extergere ſanguinem.

Sponſa, æ, f. **Braut.** *Uſus.* Sua cuique ſponſa.

Sponſalia, orum, n. **das Verſprechen, Verlöbniß.** *Syn.* Sponſio & repromiſſio nuptiarum. *Uſus.* Sponſalia alicui præbére; ſponſalia facere. Sponſalia diſſolvere.

Sponſio, onis, f. **Verheiſſung, Verſprechen, Zuſage.** *Syn.* Sponſum, omnis ſtipulatio & promiſſio. *Uſus.* Sponſionem facere. Sponſione aliquem laceſſere, **mit einem wetten wollen.** Sponſione vincere, **die Wette gewinnen,** Sponſione vinciri. Sponſionem vincere. Voti ſponſio. In anguſtiſſimam ſponſionis formulam aliquem includere.

Sponſor, oris, m. **Bürg.** *Syn.* Præs. *Uſus.* Pompejus idem mihi de voluntate Cæſaris ſponſor, & de mea teſtis. Tulliola præmium flagitat, me ſponſorem appellat. Marcellus pro Mario ſponſor eſt factus.

Sponſum, i, n. **Verheiſſung, Zuſage.**

Sponſus, i, m. **Bräutigam.** V. *Nuptiæ.*

Spontè, **freywillig, von ſich ſelbſt.** *Syn.* Ultrò, ſuâpte naturâ, ſuâpte, vi ſuâ, ſuâ voluntate, ſuo judicio. *Phraſ.* 1. *Sponte venit,* **er iſt freywillig erſchienen.** Suâ ſponte, nulliùs coactû, hortatû, invitatû, impulsû venit; ultrô ſe mihi obtulit; voluntarius affuit; ſciens prudensque, voluntate affuit. 2. *Lapis ſuâ ſponte deorſum cadit,* **der Stein fällt von ſich ſelbſt hinabwärts.** Suâpte natura, vi ſua, innata vi, ſuôpte nutu ac pondere, nullius adminiculo in terram fertur. *Uſus.* Sua ſponte, quô impellimus, inclinat. Si ſponte ac voluntate nolet, vi extrudetur. V. *Libenter.*

Sporta, æ, f. **ein geflochtner Korb.** *Syn.* Fiſcina, fiſcella.

Spuma, æ, f. **Schaum.** R. *a* ſpuo. *Uſus.* Spumas agebat in ora. Spumis os circumfluit.

Spumoſus, a, um. **ſchaumicht.** *Uſus.* Spumoſum littus.

Spumo, as, avi, atum, are. **ſchäumen.** *Uſus.* Spumans ex ore ſcelus, anhelans crudelitatem.

Spuo, is, ui, ere. **ſpeyen.** *Syn.* Salivam emitto.

Spurcè, **ſchändlich.** *Syn.* Obſcœnè, fœdè, turpiter, flagitiosè.

Spurcus, a, um. **ſchändlich.** *Syn.* Lutulentus, impurus, obſcœnus, turpis. *Uſus.* Tempeſtas ſpurciſſima. V. *Turpis.*

Sputum, i, n. **Speichel.**

Squaleo, es, ui, ere. **unflätig, kothig, ſchmutzig; beſtürtzt ſeyn.** *Syn.* Sordeo; mœreo, affligor.)(*niteo.* *Uſus.* Squalebat civitas, erat in luctu ſenatus.

Spualidè, **unflätig, unſauber, unartig**

Squalidus, a, um. unsauber, unflätig, vernachläßiget. *Syn.* Horridus, incultus, sordidus. *Phras. Homo squalidus*, ein übelverstalter Mensch. Obsitus squalore; obsita erat squalore vestis, toedior corporis habitus pallore ac macie perempti: ad hæc promissa barba & capilli efferaverant oris speciem; homo veste obsoletâ sordidatus, præferens in vultu habitúque calamitatis suæ imaginem, corpus verò reliquum icluvie, veternoque & sordibus squalidum. *Usus.* Domus, oratio squalidior & sine nitore. V. *Sordidus*.

Squalor, oris. m. Unflath, Schmutz, Scheußlichkeit. *Syn.* Sordes, mœror. *Usus.* In luctu & squalore jacére. Squalore obsitus reus. Spectaculum tanti squaloris, luctus, sordium. V. *Sordes*, *squalidus*.

Squamma, æ, f. Schuppen.

Squammosus, a. um. schuppicht.

Squilla, æ. f. Meer-Zwiebel, Meer-Krebs. *Usus.* Pinna cum squilla coit societatem comparandi cibi.

Stabilio, is, ivi, itum, ire. bestättigen, bevestigen. *Syn.* Firmo. *Usus.* Rempublicam, leges, libertatem stabilere. Pedem stabilire in suo, V. *Firmo, confirmo*.

Stabilis, e. dauerhafft, wahrhafft. *Syn.* Firmus, constans, immutabilis, multum firmitudinis habens, fixus, fundatus optimê constitutus, certus, proprius, perpetuus, perennis, immortalis.)(*lubricus, incertus*. *Usus.* Nulla domus tam stabilis, nulla civitas tam firma est, tantâ temporis diuturnitate confirmatâ, quæ non possit odiis dissidiisque everti. Maneat hæc stabilis & fixa sententia. V. *Constans*.

Stabilitas, tis, f. Beständigkeit, Dauerhafftigkeit. *Syn.* Firmitas, constantia. *Usus.* Respublica quassata multa amisit præsidia stabilitatis suæ. Quis corporis firmitate, aut fortunæ stabilitate confidat? Amicitiam non adolescentulorum more, ardore quôdam & impetû amoris, sed stabilitate & constantiâ judicemûs. V. *Constantia*.

Stabulor, aris, atus sum ari. im Stall stehen. *Usus.* Pecus stabulatur meliùs ad hybernos exortus.

Stabulum, i, n. Stall, Stallung. *Usus.* Pastorum stabula.

Stadium, ii, n. Renn-Platz, eine Weite von 125 Schritten. *Syn.* Spatium CXXV. passuum; curriculum. *Usus.* 1. Is locus citra Romam est stadia triginta Multa stadia confecit. 2. *Curriculum spatium, studium.* Renn-Platz, Weite 2c. Qui stadium ingreditur, enniti maximè debet, ut vincat. In stadium artis Rhetoricæ prodire non audet.

Stagno, as, avi, atum, are. still stehen, wie eine See. *De aqua, quæ nec effluit, nec sorbetur.*

Stagnum, i, n. See, Teich, stillstehendes Wasser.

Statarius, a, um. das auf einem Ort stehen bleibt. *Syn.* Firmus, stabilis; *item:* qui in dicendo agendoque, gestu motúque utitur moderatô. *Usus.* Pugna stataria. Statarius, & sermonis plenus orator.

Statera, æ, f. Waage, Schnell-Waage. *Syn.* Libra, trutina. *Usus.* Non aurificis staterâ, sed populari judiciô rem examinare.

Statim, bald, alsbald, stracks. *Syn.* Continuò, illico, mox, quàm mox, protinus, jam jámque, quamprimùm, confestim, actutum, è vestigio, repentè, sine mora, nullâ inter positâ morâ, abjectâ omni cunctatione, primô quôque tempore, extemplô, haud cunctanter, properè; sine excusatione, nulla interposita dubitatione. *Phras.* 1. *Mandata tua statim exequar*, ich werde deine Befehle gleich vollziehen. Omni mora abjecta; ne minimo temporis spatio interjecto; simul ac potero, rem perficiam. Punctum temporis non morabor; sine mora mandata exhauriam. 2. *Statim concidit*, er ist gleich zusammen gefallen. E vestigio; in vestigio temporis momento temporis concidit. *Usus.* Litteras scripsi statim, ut tuas legerem.

Statio, onis, f. Stelle, Platz, Stand. *Syn.* Mansio ac locus, in quo naves aut milites tuto stare possint. *Us.* Stationes disponere; cohortes in statione habére; in stationem educere; stationes ingruente hoste in castra subducere; stationes agere; submissis manipulis aliquot stationes firmare. Athenis nunc statio placet. V. *Præsidium, portus*.

Stativa, orum, n. Quartier, Stand-Lager. *Syn.* Statio. *Usus.* Stativa miles noster habet optima. Militem in stativis habere.

Stativus; a, um. zur Wache aufgestellt. *Us.* Hæc mea custodia, est, hoc præsidium stativum.

Stator, ris, m. Stadt-Diener, Stadt-Knecht, Weibel. *Syn.* Apparitor, nuncius tabellarius. *Usus.* Litteras stator tuus mihi attulit.

Statua, æ, f. Bild-Säule, Ehren-Säule. *Syn.* Signum, imago, simulacrum. *Epi.* Equestris, pedestris, nuda, palmaris, persimilis, aliena, publica, turmalis, inaurata. *Usus.* Senatus ei statuam auream decrevit, posuit, statuit, fixit, locavit, collocavit, consecravit. Statuam alicujus evertere, affligere, deturbare dissipare.

Statuo, is, ui, utum, ere. bestellen, beschliessen, ordnen. *Syn.* Constituo, decerno, sancio, delibero. *Adv.* Certe, exploratius, facilius, honestius omnino, prorsus; recte, regie. *Phras.* 1. *Firmiter statutum est,* es ist fest beschlossen. Rarum ac firmum est; certum id mihi atque obstinatum est; stat sententia; certum est hoc agere; illud manet & fixum est; stat illud, stabitque mihi; deliberatum cum animo habeo meo; statutum habeo; fixum & statum est; fixum id, ratum firmumque; stabile decretumque hoc consilium est; hic animus, hæc mihi lex est. 2. *Statui, Romam proficisci,* ich habe mir vorgenommen, nach Rom zu reisen. Animus in eo erat, ut Romam peterem; in animo erat, in animo habebam; animum suscepi profiscendi Romam. Deliberatum cum animo habebam; cum animo, apud animum statueram. Romam petere; consilium erat, Romam me conferre; animum induxi ad longinquam profectionem. *Usus.* 1. Rerum omnium jura statuere. De Cæsaris actis ut statueretur, placuit. 2. *Censeo. puto, judico,* dafür halten, urtheilen. Ego quidem ita statuo, nihil esse, Ego te parentem statuo fortunarum mearum. 3. *Pono, edo, colloco,* darstellen. Statuite documentum, nequis &c. Victori statuam, tropæum statuere & collocare. V. *Constituo, Decerno.*

Statura, æ, f. Leibes-Länge. *Syn.* Corporis habitus, figura. *Phras. Staturam habet egregiam,* er hat eine schöne Leibes-Länge. Corporis habitu præstat; statura corporis illi est apposita ad dignitatem; corpus illi magnitudine eximium; proceritate corporis insignis est. Visu & specie æstimantibus vir magnus, *Usus* Corporis figura, forma, statura apposita ad dignitatem.

Status, a, um. gewöhnlich, eingesetzet bestimmet. *Syn.* Solennis, statutus, certus. *Us.* Stati dies; statæ & solennes ceremoniæ.

Status, ûs, m. Stand, Zustand. *Syn.* Conditio, fortunæ conditio, locus; casus, præsentis fortunæ habitus, articulus rerum. *Epi.* Amplissimus, bonus, certus, moderatus & concors civitatis, tranquillus, tolerabilis, pristinus quietus & placatus, erectus & celsus, reipl. deterior, perturbatus, mediocris, incertus fortunæ. *Phras.* 1. *Vide quis sit rerum nostrarum status,* siehe nur, in welchem Stand unsere Sachen seyen. Vide, quanta rerum sit varietas; res nostræ ut habeant; quem in locum deducta res sit; qui cursus rerum, qui exitus sit futurus; quemadmodum se res nostræ habeant, quo loco res nostræ sint; quæ sit forma reipublicæ, quæ fortuna, quæ conditio; quis sit præsentis fortunæ habitus; quanta rerum facta sit commutatio. V. *Conditio.* 2, *Pessimus est rerum nostrarum status,* unser gemeines Wesen ist gar übel beschaffen. Omnem non modo succum &, sanguinem, sed etiam colorem & speciem dignitatis pristinæ amisimus; tanquam si nox quædam effusa esset rebus nostris, ita in tenbris ruunt & miscentur omnia; quanta in rerum conversione ac perturbatione, quo temporum motu versemur, vides. Deterrimo statu sumus; in propinquo est servitus, vel interitus. In tanto discrimine civitatis, rebus omnibus aut inclinatis, aut eversis; in hoc incendio reipublicæ; rebus tam trepidis, arctis & dubiis; in tanta fortunæ iniquitate; in extremis rebus nostris; in extrema spe salutis; in tam atroci, ac difficili reipublicæ tempore parum abest, quin miserrimi simus. Non sane tranquillo navigamus, sed jam aliquot procellis pene submersi sumus. 3. *Status civitatis pristinus restitutus est,* das gemeine Wesen ist nunmehr wieder hergestellt. E superiorum temporum caligine & tenebris lucem aliquam in republica respicere cœpimus; respublica in veterem dignitatem ac libertatem vindicari; respublica respirare, reflorescere videtur. Res nostræ suum rursus statum tenent, melius fluunt? æquabilius & constantius se habent. Respublica turbata in tranquillam redigitur, reviviscit, caput attolit. *Usus.* Scio, quis rerum nostrarum status sit; nihil in suo statu semper manet. Reipublicæ statum fundare, collocare. Eundem vitæ statum usque ad senectutem tenere, retinere, tueri; in eo statu consistere, bey seinem Stand und Art leben bleiben. Vir sapiens de statu se suo dejeci, deduci, dimoveri non patitur. Virtutis statum mali mores labefactant, convellunt, convertunt. Nunquam de statu dignitatis meæ decedam, discedam, declinabo. Ex incertis & perditis rebus in meliorem statum respublica revocatur; restituitur, redit, pristinum statum recuperat, das gemeine Wesen erholet sich wiederum.

*S*tella, æ, f. Stern. *Syn.* Sidus, astrum: flammæ cœlestes, lumen, lucidi stellarum globi. *Epi.* Illustris, perlucida, micans, salutaris, præclara, infima terræque proxima, obscurior & caliginosa, parva; terris finitima. *Usus.* *S*tellæ immutabilibus spatiis ab ortu in occidentem commeant. Chaldæi studiosè stellarum magnitudines, intervalla, cursus inquirebant.

Stellatus, a, um. gestirnt.

Stellifer, era, rum. gestirnt. *Usus.* *S*telliferi cœli cursus.

*S*tercoro, as, avi, atum, are. düngen, mit Mist bedüngen. *Syn.* Fimum agris adhibeo; fimum, stercus agris ingero, arvo firmum reddo; fimum, stercus per agros spargo.

*S*tercus, oris, n. Mist, Koth, Düngung. *Usus.* Nolo stercus curiæ dici Glauciam.

Sterilis, e. unfruchtbar. *Syn.* Nihil ferens. V. *Sterilitas.*

Sterilitas, atis, f. Unfruchtbarkeit. *Syn.* Frugum inopia. *Phras.* *Magna hôc annô sterilitas fuit,* es ist dieses Jahr eine grosse Unfruchtbarkeit gewesen. Adversus annus frugibus fuit; annus erat inopiâ frugum, ac siccitate insignis; frumentum angustius provenerat; noxia hôc annô frugibus intemperies inciderat. *Usus.* Sterilitas agrorum, & annonæ caritas. V. *Annona.*

*S*terno, is, stravi, stratum, ere. streuen, zu Boden werffen. *R. à* στορεννύω. *Syn.* Consterno: prosterno. *Usus.* Genialem lectum sternere.

Sternutamentum, i, n. das Niessen. *Usus.* Superstitiosi etiam sternutamenta observant.

*S*terquilinium, ii, n. Mist-Lache, Mist-Hauffe. *Usus.* Heus tu leno, sterquilinium publicum!

*S*terto, is, ti, ere. schnarchen, hart schlaffen. *Syn.* Arctè & graviter dormio. V. *Dormio.*

Stigmaticus, a, um. (*aliàs* *S*tigmatias, æ,) gebrandmarcket. *Syn.* Servus compunctus notis Threiciis.

Stilla, æ, f. Tropffen. *Syn.* Gutta.

Stillicidium, ii, n. Dach-Trauffe. *Usus.* Jura stillicidiorum.

Stillo, as, avi, atum, are. tropffen. R. σαλάζω. *Usus.* Stillantem sanguine pugionem protulit.

*S*timulo, as, avi, atum, are. stupffen, anspornen, reitzen, antreiben. *Syn.* Stimulum adhibeo, *vel* admoveo; pungo, excito, incito, curam afferro. *Phras.* *Ille stimulare milites non definit,* er läßt nicht nach, die Soldaten anzuspornen. Acuere animos; animos militum ad æmulandum decus accendere, incendere; admovére stimulos; stimulis concitare; animis militum calcar addere; fortitudinem inspirare; animos militibus addere; currentes incitare, & admotis velut calcaribus urgere non desinit. V. *Calcar*, *Incito, Excito, Impello.* *Usus.* Evelle mihi hunc scrupulum, qui me dies noctésque pungit ac stimulat. Cessantem ad agendum stimulo. V. *Excito*, *Animo.*

Stimulus, i, m. Stachel, Reitzung, Antrieb. *Syn.* Aculeus, incitamentum. *Usus.* Industriæ & laboris stimuli. *S*timulos alicui adhibére, ignes admovére. *S*timulô fodere, concitare aliquem. V. *Incitamentum.*

Stipatio, onis, f. das Umgeben, Geleit. *Syn.* Comitatus.

*S*tipator, oris, m. Trabant, Leib-Diener. *Syn.* Apparitor, satelles. *Usus.* Armatis ac stipatoribus corpus circumsepit.

*S*tipendiarius, a, um. der Steuer geben muß, steuerbar. *Syn.* Vectigalis. *Usus.* Vectigalis & stipendiarios populos multos habemus.

*S*tipendium, ii, n. Steuer, Kriegs-Sold. R. *a* stips & pendo. *Syn.* Tributum, vectigal: æs viritim in milites distribuendum. *Epi.* Annuum menstrum. *Phras.* *Stipendia militi ritè solvuntur,* der Soldat bekommt seinen Sold richtig. Militaria æra ritè procedunt; assignatus æris numerus rectè dependitur, dividitur; miles stipendiô afficitur; stipendia militi dantur, numerantur, persolvuntur; miles stipendia ritè recepit. *Usus.* 1. Civitatibus Galliæ stipendium imposuit Cæsar. Solvunt, pendunt, dependunt stipendia singulæ civitates. Multis stipendium remissum est. 2. *Ad rem militarem pertinet,* Kriegs-Sold. *S*tipendia bellô merére. *S*tipendiô afficere, remunerare militem. Bene meritos suô stipendiô fraudare. Emeritis confectisque stipendiis, Pecuniâ in stipendium opus est.

*S*tipes, itis, m. Stock, Pfahl, Zaun-Stecke. R. *a* στύπος. *Syn.* Truncus. *Usus.* Ho-

Homo fit, an ſtipes, dubites. Terere ſtipites ab ſummo præacuti & præuſti. Paliſaden.

Stipo, as, avi, atum, are. verſchoppen, umringen. R. *a* στύφω. *Syn.* Conſtipo, circumvallo. *Uſus.* Antonius ſenatum armis ſtipavit. Amicorum, armatorum gregibus ſtipatus.

Stips, pis, f. Steuer, Allmoſen, Gnaden-Geld. *Syn.* Pecunia, quæ vel in ærarium reponitur, vel diis offertur, vel mendicis erogatur. *Uſus.* Stipem colligere, cogere; ſtipem ſpargere.

Stipula, æ, f. Halm, Stoppel. *Uſus* Stipula levior.

Stipulatio, onis, f. erforderte Zuſage, Angelöbniß. *Syn.* Promiſſio in jure. *Uſus.* Pacta, conventa, ſtipulationes. Pecunia ex ſtipulatione debetur.

Stipulator, oris, m. Heiſcher, oder Anforderer einer verbindlichen Verheiſſung.

Stipulor, aris, atus ſum, ari. ſich angeloben laſſen. *Syn.* Poſtulo mihi aliquid promitti ſolenni formulâ reſtipulandi. V. *Polliceor.*

Stirpitus, von Grund aus. *Syn.* Radicitus. *Uſus.* Stirpitus aliquid extrahere.

Stirps, pis, f. Stamm, Wurtzel, Pflantze. R. *a* στέριφος, *firmus.* *Syn.* Planta: genus, familia. *Uſus.* 1. In ſeminibus cauſa eſt arborum & ſtirpium. 3. *Truncus*, *caudex*, Stamm, Stengel. Quod è terra ortum, ſtirpibus nititur ſuis. 3. *Origo, caput, initium,* Urſprung. Stirps ac ſemen malorum omnium. Stirps juris à natura petenda eſt. 4. *Genus*, *familia*, Geſchlecht, Stamm-Hauß. Ex antiquiſſima ſtirpe ortus. Stirpe generoſa proficiſci. Ambo ſtirpis ejusdem ſunt, & familiæ. Improbitate ſuâ ſtirpis ſuæ gloriam inquinant, contaminant. Stirps illa optima plurimùm degenerat. V. *Genus.*

Stiva, æ, f. Pflugſtertze. *Syn.* Aratri manubrium. *Uſus.* Homines de ſtiva.

Sto, as, ſteti, ſtatum, are. ſtehen. *Syn.* Conſiſto, ſum, gradum ſiſto.)(*ſedeo.* *Adv.* Conſtantius, conſultò, diutiùs, occultè, pauliſper, planè, pulcherrimè. *Uſus.* 1. Contra aliquem ſtare. Stare ab aliquo, cum aliquo, ejusque partes tueri *vel* ſuſcipere. 2. *Permaneo, perduro, vigeo; ſervo,* verbleiben, dauren, halten. Stamus animis. Utinam ſtaret respublica, quô ſteterat loco! Stare fide, promiſſis, conditionibus, conventis, jurejurando. 3. *Conſentio, contentus ſum:* beyfallen, vergnügt ſeyn. Stabo judiciô tuô, opinione, ſententiâ. 4. *Conſto,* koſten, zu ſtehen kommen. Ea victoria Cæſari multò ſanguine ſtetit. 5. *Datur, conceditur,* gegeben, zugeſtanden werden. Modô nobis ſtet illud; nihil eſſe quod &c. 6. *Vario in uſu,* auf verſchiedene andere Weiſe. Stat, ſententia, hominem deſerere. Per me non ſtat, quò minus id fiat. Stabamus pulcherrime. Res noſtræ optimò locò ſtabant.

Stoicè, auf Stoiſche Art, ernſtlich. *Syn.* Severè, Stoicorum more, auſterè.

Stoicus, i, m. der Stoiſchen Secte zugethan. *Epi.* Acutiſſimus, ſeverus, perfectiſſimus.

Stola, æ, f. weibliche Kleidung. *Veſtis muliebris genus.*

Stolidè, unſinnig, ungeſchickt. *Uſus.* Homo ſtolidè ferox.

Stolidus, a, um, unſinnig, närriſch, ungeſchickt. *Syn.* Stupidus, extremi ingenii homo. *Uſus.* Stolidum quodammodò hominum genus. V. *Stultus.*

Stomachor, aris, atus ſum, ari. Verdruß ſchöpffen, ungehalten ſeyn, ſich erzürnen. *Syn* Indignor, indigne fero, moleſtè fero, iraſcor. *Uſus.* Faſtidioſe ſtomachatur omnia. V. *Indignor*, *iraſcor ira.*

Stomachosè, unwillig, zornmüthig. *Syn.* Iracundè.

Stomachoſus, a, um. unwillig, zornmüthig. *Syn.* Iracundus. *Uſus.* Me quidem valdè movent ſtomachoſa & ſubmoroſa ridicula. Litteræ tuæ ſtomachiores fuêre. Acumen ſæpè ſtomachoſum, nonunquam frigidum. V. *Iracundus.*

Stomachus, i, m. der Magen. *Syn.* Gula; gulæ extremum, quo cibus labitur, ut concoquatur: bilis, ira. *Epi.* Languens. *Uſus.* 1. Stomachi calor etiam oſtrea concoquit. Eſſe ſtomachô languente. Nôſti ſtomachi mei faſtidium. 2. *Bilis*, *ira.* Unwillen, Unluſt. Querula epiſtola tua ſtomachum mihi movit, fecit. Cave, ne ſtomachum in te erumpam, die Gall auslaſſen. Iracundia exarſi & ſtomachô. Stomachum omnem jam funditùs perdidi. Riſi in ſtomacho. V. *Ira.*

Strabo, ônis, m. Schieler, der scheel siehet. *Syn.* Qui oculis est perversis.

Strages, is, f. Niederlage in einer Schlacht. *Syn.* Clades. *Epi.* Horribilis, nocturna, *Phras. Ingens strages facta est,* es war eine grosse Niederlage. Ruinæ similis strages erat; vix ulla expers cladis exercitus pars erat; strages data, edita erat ingens; clades ingens accepta erat; omnia strage, fugaque repleta erant; quacunque pervasit equestris procella stragem ruinæ similem dedit. *Usus.* Quas ille strages dedit, edidit, fecit. Per stragem lapidum & ruinas enisus in muros miles. V. *Cædes, Clades.*

Stragula vestis, allerley Deck-Zeug. *Syn.* Stragulum.

Stragulum, i, n. allerley Deck-Zeug. *Epi.* Textile, pictum. *Usus.* Collocavit hominem in lectulo pulcherrimo, textili stragulo, magnificis operibus picto.

Stramen, inis, n. Stroh.

Stramentum, i, n. Streu. *Usus.* Casæ stramentis tectæ. Somnus, quiesque in stramentis erat.

Strangulo, as, avi, atum, are. würgen. R. *a* στραγγαλόω. *Syn.* Faucibus premo, suffoco, ango, cervicem frango, obtorta gula jugulo. *Usus.* Patrem strangulavit.

Stranguria, æ, f. Harn-Winde. *Syn.* Dysuria.

Strategema, atis, n. Kriegs-List. R. *a* στρατήγημα. *Syn.* Dolus militaris, inventum *vel* consilium callidum Imperatoris.

Stratum, i, n. Streue, Lager, Bette. *Syn.* Peristroma. *Usus.* Strata pulcherrima.

Strenue, tapffer. *Syn.* Naviter, fortiter. *Usus.* Ædificat, agit strenue.

Strenuus, a, um, tapffer. R. *a* στρηνὸς, *acutus.* *Syn.* Ad labores impiger, manupromptus, qui dignos nobilitate sua, dignos rebus gestis spiritus capit; cui digna vetere gloria, & majorum monumentis fortitudo inest; qui in armis, rebusque gerendis magnam virtutem præstat. *Usus.* Vir erat strenuus, & in periculis interritus. V. *Generosus.*

Strepitus, ûs, m. Geräusch, Getöse. *Syn.* Sonitus, stridor, *Epi.* Forensis, ingens, reconditus, *Phras. Ingens erat strepitus,* es war ein grosses Geräusch. Cum horrendo fragore strepitus extitit, editus est: ingens armorum strepitus ad cœlum ferebatur. Tumultuantium fremitus tantus erat, vox ut consulis obstrepentibus armis audiri non posset. *Usus.* Strepitu significare.

Strudo, is, ui, itum, ere. ein Geräusch machen, R. *a* στρέφω, *verto.* *Syn.* Rixo, jurgor. *Usus.* Cum Archivi inter se cœpissent strepere.

Stricte, eng, gar genau. *Syn.* Arcte, restricte.)(*laxe.* *Usus.* Stricte observa, ne plus reddas, quam acceperis.

Strictim, kurtz, mit wenig Worten. *Syn.* Compressius. *Usus.* Strictim alia; & breviter; alia copiosissime dicere.

Strideo, es, ere. kirren, knirschen. *Usus.* Stridebant cardines.

Stridor, oris, m. Geräusch, das Kirren. *Syn.* Strepitus. *Epi.* Densus, horrifer. *Usus.* Ne serræ quidem stridorem ferebat.

Strigilis, is, f. Striegel, Roß-Kamm. *Balnei instrumentum.*

Strigosus, a, um. sehr mager, hager, fast dürr. *Syn.* Gracilis, tenuis, exhaustus. *Usus* Oratio strigosior.

Stringo, is, xi, strictum, ere. fassen, zusammen klemmen, oder drucken. *Usus.* Nullum vinculum ad stringendam fidem, jurejurando est sanctius. Stringere gladium.

Strix, igis, f. ein scheußlicher Nacht-Vogel, Uhu, Hex. *Avis nocturna infausta.*

Strophium, ii, n. Schnupftuch.

Structor, oris m. Werckmeister, Vorschneider bey der Tafel. *Syn.* Minister ad mensam, cibosque struendos.

Structura, æ, f. Bau-Werck. *Syn.* Compositio, constitutio, coagmentatio. *Usus.* Structura verborum.

Strues, is, f. Holtz-Hauffe, Scheiter-Hauffe.

Struma, æ, f. Kropff, schwammichtes Hals-Gewächs. *Syn.* Tumor colli. *Usus.* Qui exsecant pestem aliquem, tanquam strumum civitatis.

Struo, is, xi, ctum, ere. bauen, zusammen setzen. Syn. Molior, construo. *Usus.* Alicui ; estem,* insidias, calamitatem, perniciem struete. Aciem, domum struere. Verba struere & componere.

Studeo, es, ui, ere. obliegen ; günstig seyn. R. *a* σπȣδάζω. *Syn.* Operam do, studium in aliqua re pono, colloco : faveo. *Adv.* Summe, vehementer, exquisitius litteris. *Phas.* 1. *A puero huic scientiæ studui,* ich habe mich von Kindheit an auf die Wissenschafft geleget. Meam operam ad hæc litterarum studia jam inde à puero contuli ; in hoc studiorum genere meam operam consumpsi, collocavi ; meam operam his studiis dedi. Hanc doctrinam, hanc studiorum rationem ab ineunte ætate sum secutus, colui diligentissime. A puero hæc me scientia delectavit ; illi à teneris deditus, devinctus fui ; à teneris in hoc studiorum genus incubui. Hoc genus studiorum me unice cepit, tenuit, mihi placuit ; huic uni meas vigilias dicavi, dedi, tradidi, addixi, dicatas volui ; in his litteris ætatem duxi ; his litteris tempus omne tribui. 2. *Noctu studeo litteris,* ich studire bey der Nacht. Nocturnas vigilias ad diurnum doctrinarum studium adjungo. Ad litterarum studia etiam noctis bonam partem assumo, decerpo, sepono ; litterarum causa etiam noctem pervigilo, pervigilem ago ; somni partem mihi detraho, eripio. 3. *Litteris studes assidue,* du studirest ohne Unterlaß. Litterarum studia nunquam intermittis ; nunquam te à litterarum studio sejungis ; totus es in litteris ; totum te in litteras abdis ; litteris te involvis ; noctem cum die litterarum studiis conjungis ; litteras colis, tractas, exerces assidue. Nimius es in litteris ; nimia litterarum cupiditate flagras, exæstuas. Immoderate, intemperanter litteris indulges ; laboris, plusquam satis est, in litterarum studiis tractandis suscipis, sustines ; sic in tuis his studiis elaboras, vigilas, ut vires imminuas, exhaurias, consumas, debilites, infirmes, affligas. Modum in studiis tuis non retines, tenes, servas ; libros de manibus nunquam deponis ; libros volvis, evolvis, tractas, legendo conteris assidue. Præter modum, supra, extra, ultra modum studiis vacas. *Usus.* 1. Laudi, gloriæ, virtuti, pecuniæ, voluptati, rebus novis studere. 2. *Faveo,* günstig seyn. Pompejo Crassus studet. Omnes ei student, omnes adjuvant. 3. *Opto,* ich bin begierig. Studeo scire, quid egeris. Ego illum ulcisci non studeo. V. *Studium, litteræ.*

Studiose, emsig, fleißig. *Syn.* Cupide, summo studio, summa ope, omni ope ac opera, diligenter, naviter. *Phras. Studiose id, fecit, vulg.* er hat es mit Fleiß gethan. De industria ; dedita opera ; consulto ; certo judicio ; sciens prudensque ; ex composito ; ex destinato ; compacto, consilio certo egit ; sedulo & consilio ; ex industria id ab eo factum. V. *Consulto.* *Usus.* Studiose negotium curare. V. *Scientia.*

Studiosus, a, um. emsig, fleißig ; geneigt. *Syn.* Cupidus, amans, observans ; cui res aliqua in studio est, qui alicujus rei studio tenetur, flagrat. *Usus.* Homo est existimationis meæ & laudis ; mei studiosissimus, mei perstudiosus & fautor. Habet multos sui studiosus. Vir dicendi, doctrinæ, eruditionis studiosus. Studiosus. *vulg.* ein Student. *rectius* ; Litterarum studiosus, *addito Genit.* V. *Applico.*

Studium, ii, n. ernstlicher Fleiß, Emsigkeit. *Syn.* Opera, labor ; voluntas, animus, cupiditas : litteræ. *Epi.* Acre, admirabile, ardens, commune, desidiosum, divinum, eximium & singulare, flagrans, incredibile, *insigne, languidius, mediocre, obscurum, mirificum, par, populare, pristinum, rectum, regale, stultum ; tantum,, lotum. *Phras.* 1. *Studium suum arti alicui impendere,* seinen Fleiß auf eine Sache wenden. Studium suum ac operam arti alicui tradere. dicare, abdicere ; in arte aliqua suum studium locare, collocare, ponere, consumere. 3. *Studium suum ac voluntatem alteri impendere,* einem andern seinen geneigten Willen darthun. Navare alteri studium suum ac voluntatem ; profiteri alteri, dicare, declarare suum studium ; servire alterius laudi, honori, commodis ; ad aliquem sua studia conferre ; maxima voluntate & studio erga alterum esse, ferri. V. *Benevolentia.* 3. *Studia (intellige, litterarum, doctrinæ, quæ vocabulo ad verba : studeo, studiosus, studia, addenda fere sunt) summam habent utilitatem,* das Studiren bringt den grösten Nutzen. Studia summam utilitatem, emolumentum, fructum ; gloriam pariunt. Studiorum utilitatem nulla dies imminuet ; horum utilitas non terminatur spatio temporis, non definitur ulla die, sed sempiternum spectat. Studiis secundæ res ornantur, adversæ sublevantur, adjuvantur. De studiorum utilitate nihil fortuna, nihil hominum injuria, ac ne temporis quidem longinquitas quidquam detrahet, deteret, decerpet. 4. *Studia litterarum intermittenda paulisper sunt,* man muß

muß das Studiren eine Zeitlang unterbrechen. Animus à litteris avocandus, abducendus est; deponendum studiorum onus; labor studiorum parumper remittendus est; levandus est animus studiorum onere pressus: danda est aliqua vacatio à studiis; relaxandus est animus a studendi contentione; feriato à studiis aliquando esse liceat; vacatio, cessatio, intermissio quædam concedatur, oportet. 5. *Repetere intermissa paulum litterarum studia*, sich wiederum zum Studieren, so man in etwas unterbrochen, begeben. Ad artium bonarum disciplinas se referre, revocare; ad sua se studia referre, conferre; ad studiorum usum & consuetudinem redire; intermissas operas studiis reddere; revocare se ad industriam priorem; novum ardorem ad interpellata tantisper studia afferre; cum Musis in gratiam redire; ad Musas se referre suas. Repetere, recolere, recognoscere, renovare superiora studia, artes pristinas. V. *Repeto*. 6. *Studiorum ardorem nihil imminuet*, seinen Eifer im Studiren wird nichts mindern. Litterarum ardorem, quarum studio mire tenetur; flagrat, ardet, incenditur, inflammatur, ad quas totum se contulit; ad quas toto pectore incumbit; in quibus studium omne ponit, adhibet, in quibus tempus omne, & ætatem consumit, conterit, exigit; nulla res franget, nulla restinguet, nunquam in hoc homine doctrinarum studia obsolescent; nulla res illum suis a studiis abducet. 7. *A litterarum studio cessare*, aufhören zu studiren. Doctrinæ studia abjicere, omittere, deferere. deponere; bonis litteris multam, longam salutem dicere; bonis litteris nuncium remittere; industriam suam alio traducere. transferre. 8. *Vix studia humaniora leviter percurrit, jam ad philosophica transit*, er hat kaum die ersten freyen Künste obenhin durchlauffen, und will doch schon in die Philosophie gehen. Vix litteras humaniores attigit; vix leviter iis litteris tinctus & infectus est; in iis litteris versatus est; iis litteris operam dedit, quibus formari adolescentia solet; vix breve cum amœnioribus Musis commercium habuit, jam ad rerum naturalium cognitionem animum adjungit, applicat; jam philosophiam animo complectitur; jam se *vel* animum suum iis artibus excolere cogitat, earum artium cognitionem consequi, eas artes memoriâ & scientia comprehendere, iis disciplinis erudiri; in iis disciplinis elaborare, iis artibus erudiri, quæ a sapientissimis viris traditæ omnem naturæ cognitionem complectuntur. 9. *Studium honoris divini & salutis animarum ingens habet*, *vulg.* *zelum*, er hat einen grossen Eifer für die Ehre GOttes, und das Heyl der Seelen. Divini honoris studio mire incensus est; proferendi divini honoris studio mirifico tenetur, flagrat; ardet; ardore quodam sacro alienæ salutis pene conflagrat; ardor ingens ac cupiditas amplificandæ divinæ gloriæ ejus animum expedit; præstanti est erga mortales quoslibet, ardentique plane charitate. In aliorum salute procuranda totus est; totum se in animorum procurationem tradidit; alienæ saluti totum se devovet; totum se ad juvandos mortalium animos confert; totus in studium quærendarum DEO animarûm exardescit; unum illi votum est, animorum quæstus quam maximos facere; unum studium animorum salutem acerrime procurandi. *Usus*. 1. In arte aliqua studium suum locare. 2. *Voluntas*, *animus*, *ardor*, *amor*, *cupiditas*, *benevolentia*, Gewogenheit, Gutwilligkeit. Populi studia sibi multo artificio ac simulatione conciliat. Studia in te mea, & officia facile perspicies, nec minora à te studia expecto. Populi studia amittere, impedire; populi studiis obsistere. Multum de veteri studio tuo detractum sentio. Prætermittis, deposuisti pristina tua erga me studia & officia. 3. *Litteræ*, das Studiren. Litterarum studiis mire tenetur. Silent inter arma doctrinarum studia. V. *Literæ*, *Benevolentia*.

Stulte, alber, närrisch, unweislich. *Syn.* Dementer, insipienter, incaute, non pro sano. *Usus*. Homo stulte arrogans: nihil pro sano fecit sed stulte omnia, & improvide.

Stultitia, æ, f. Narrheit, Thorheit. *Syn.* Fatuitas, dementia, amentia. *Epi.* Alta, incredibilis, loquax; media, misera, par, senilis, singularis, summa superior, tanta. *Phras.* *Quæ hæc tua stultitia est?* was ist das für eine Narrheit? Quâ stultitiâ occæcatus hæc actitas? in quam amentiam miseram, & infelicem incidisti? quantæ hoc inscitiæ est? o delirationem incredibilem! o dementiam & fatuitatem singularem, quâ te constringendum, abripiendum, deridendum dedisti? à sanitate mentis quam alienum est? *Usus*. Non omnis error stultita est dicendus. Stultita est insania, id est, inconstantia sanitate vacans.

Stultus, a, um. thöricht, närrisch. *Syn.* Fatuus, delirus, mente captus, male sanus,

nus, demens, amens nullius consilii.)(*sapiens*. *Phras. Stultiorem hominem non vidi*, keinen närrischern Menschen habe ich nicht gesehen. Homo est sine mente, sine sensu; stolidus & stipes; hominum inscitissimus, insulsissimus; omnium, qui sunt, quique fuerunt, longe stultissimus; mortales omnes exquisita stultitia longe anteit; tam stulte omnia & incaute agentem, tam excordem fatuumque hominem non vidi; nihil hoc homine dementius, qui nihil adeo pro sano faciat. 2. *Hominem plane stultum reddetis*, ihr werdet diesen Menschen gar zum Narren machen. A sanitate mentis deturbabitis; ad insaniam adigetis; mente movebitis; sanitate mentis spoliabitis. *Usus*. Homo stultus & credulus. Malo indisertam prudentiam, quam stultam loquacitatem.

Stupa, æ, f. Werg von Flachs und Hanff. *Syn*. Crassior pars lini.

Stupefactus, a, um. erschrocken, erstaunet. *Syn*. Attonitus.

Stupeo, es, ui; ere. erstaunen, sehr erschrecken, sich entsetzen. *Syn*. Obstupesco, attonitus hæreo, stupenti similis hæreo, stupore & silentio defigor. *Usus*. Stupuere omnes. V. *Miror*.

Stupiditas, tis, f. Thorheit, Dummheit. *Syn*. Stupor, tarditas.

Stupidus, a, um. dumm, ungeschickt, alber. *Syn*. Stupens, tardus, stolidus. *Phras. Nihil homine isthoc stupidius*, es kan nichts dummers seyn, als dieser Mensch. Nulla in re quidquam hominis habet; extremi ingenii homo est; sine sensu, sine sapore, elinguis, vecors; hominum vecordissimus; stupor hominis, seu pecudis potius; incredibilis hominem stupor opprimit; propter stuporem cordis hebes ac stolidus; plumbeus sane homo, mente vacans, tanquam truncus & pipes; non modo ad sapientiam cæcus, sed ad ea ipsa, quæ cerni possunt, hebes, obtusus; non plus sapientiæ habet, quam lapis, aut silex; nihil videt, nihil audit; ipse quis sit, utrum sit, nescit; rudi & incondito sensu homo est; obesæ naris homo est; lapidem, haud hominem esse putes; in facie vultuque vecordia eminet. *Usus*. Omnes stupidi timore obmutuerunt. V. *Stupor, Stolidus*.

Stupor, oris, m. Erstaunung, das Entsetzen. *Syn*. Stupiditas, admiratio.)(*sensus*. *Phras. Stupor omnes oppressit*, sie seynd alle erstaunet. Vox, spiritus torpebat; tam subitæ rei admiratio vocem omnibus interclusit; stupor omnium animos, & velut torpor quidam insolitus membra tenebat, occupabat; repentina res cum stupore ac miraculo torpidos defixit; defixos tenuit; novitate ac miraculo attonitis, neque animo, neque auribus, aut lingua constabant; stupor omnes repentinus invasit, oppressit; exangues attonitisque similes stabant, hærebant, respectantes inter se; per metum etiam voce suppressa; sine suo vultu, sine colore, sine voce consistebant. *Usus*. Immanitas in animo, stupor in corpore. Stupor, debilitasque linguæ, tarditas ingenii. V. *Administratio*.

Stupro, as, avi, atum, are. eine Weibsperson schänden, zu Fall bringen. *Syn*. Constupro, stuprum infero, afferro alicui, vim affero, pudicitiam eripo, stupro aliquam maculo, corpus virginis violo, vi comprimo; pudicitiam alicujus expugno, vitium *vel* stuprum alicui offero, virginem vitio; rem habeo, stuprum facio cum aliqua; res mihi est cum aliqua. *Usus*. Stuprata per vim Lucretia.

Stuprum; i, n. Schändung einer Weibsperson. *Epi*. Infestum, nefarium, turpe. *Usus*. Vir stupri plenus. Stuprum virgini offerre, inferre. Stupro maculare aliquam.

Stylus, i, m. ein Schreib-Griffel; Schreib-Art. *Syn*. Instrumentum, *aut* ratio modusque scriptionis. *Epi*. Censorius, exercitatus, impurus, effector ac magister optimus dicendi. *Usus*. Stylus, optimus dicendi effector & magister; dicendi opifex & artifex. Exercitatione & stylo limanda, formanda, ornanda est oratio. In summa ubertate inest luxuries quædam, quæ stylo depascenda est. Oratio Attico stylo scripta.

Suadeo, es, si, sum, ere. rathen, einrathen.)(*Dissuadeo*. *Syn*. Autor sum, fio; suasor & autor sum alicujus rei; moneo, hortor. *Adv*. Amice, fideliter, prudenter, sapienter. *Phras*. 1. *Is mihi suadet*, dieser räth es mir. Is mihi autor est rei agendæ; isto autore utor; hunc autorem consilii habeo, sequor; hujus ego autoritatem sequor; autoritati pareo; hic mihi consilii autor, dux, moderator; adjutor & administer est. Is mihi consilium dat; consilio me juvat; consilio mihi adest; consilio est; consilii mihi copiam facit; consilio me instruit. 3. *Si suadentem me audisset, aliter omnia egisset*, wann er meinen Rath angehöret hätte, würde er es weit anderst gemacht haben. Si meis

meis monitis paruisset; si meam sententiam complexus esset; meis monitis si stare voluisset; si sequi me autorem, suasorem & impulsorem; si mihi morem gerere; si consilium à me exquirere voluisset, aliter omnia instituisset; consilium mutasset; vela alio vertisset. *Usus.* Non solum suasit, sed & rogavit, V. *Autor, Moveo, Consilium.*

Suasio, onis, f. Einrathung. *Syn.* Consilium, monitum, hortatio.)(*Dissuasio.*

Suasor, oris, m. Rathgeber, Einrather. *Syn.* Consuasor, autor, hortator.)(*Dissuasor.* *Usus.* Deditionis suasor, impulsor, autor, probator fui.

Suaviloquentia, æ, f. süsse Redens-Art.

Suavior, aris, atus sum, ari. küssen. *Syn.* Osculor, suavium do, figo. *Usus.* Cicerones nostros cupio suaviari.

Suavis. e. lieblich, süß, annehmlich. *Syn.* Dulcis, eruditus, jucundus. *Usus.* Hic suavis haberi mavult, quàm gravis & suavitate eâ, quæ perfunderet animos, non quæ perfringeret. V. *Jucundus.*

Suavitas, tis, f. Süßigkeit, Lieblichkeit, Annehmlichkeit. *Syn.* Suavitudo, dulcitudo, jucunditas. *Usus.* Suavitates odorum efflantur è floribus. Suavitas sermonis, orationis, humanitatis. Conquirit undique suavitates. V. *Jucunditas.*

Suaviter, annehmlich, lieblich, süß. *Syn.* Jucundè, dulciter. *Usus.* Video, quàm suaviter voluptas sensibus blandiatur.

Suavitudo, inis, f. Lieblichkeit, Annehmlichkeit, Süßigkeit. *Syn.* Suavitas.

Suavium, ii, n. Kuß. *Syn.* Osculum.

Sub, unter. *Syn.* Subter, subtus. *Usus.* 1. Sub terra habitant. Sub scalas se abscondit. 2. *Ante,* vor. Res sub aspectum, sub intelligentiam cedit. Simulacro sub oculis posito. 3. *Circiter,* gegen, um. Sub dies festos; sub meridiem; sub noctem venit. 4. *Post,* nach. Sub eas statim tuæ sunt recitatæ litteræ, 5. *In,* in. Sub aliena persona latet, sub nomine pacis bellum latet.

Sub manu, unter der Hand. *Syn.* In promptu in manu, in manibus; ad manum, præstò.

Subactio, onis, f. Ubung, Bezwingung. *Syn.* Cultura, exercitatio. *Usus.* Subactio autem est usus, auditio, lectio.

Subcisivus, a, um. zu den Neben-Stunden gehörig. *Syn.* Subsecivus, ereptus ex summis occupationibus. *Usus.* Hæc ego subcisivis horis contexui. Subcisivas horas mihi perire, frustra elabi non patior.

Subdititius, a, um. unterschoben, unterlegt. *Syn.* Fictus, subditus, subornatus. *Usus.* Litteræ, proles subdititiæ.

Subditus, a, um. unterlegt; unterschoben. *Syn.* Subdititius, substitutus. *Phras.* *Multos numerat subditos,* vulg. er hat viele Unterthanen. Sub ejus ditione, dominatu; in ejus ditione & potestate multi sunt; in multos dominatum habet, exercet; dominatu ejus multi tenentur; subjectos ditioni suæ, & obnoxios multos numerat; sub ejus imperio multi obedienter & fideliter degunt, agunt; vivunt; jugum ejus qui acceperint, haud sane pauci sunt. *Usus.* Subditus in locum alterius infans. Aquæ subditus ignibus effervescunt.

Subdo, is, didi, ditum, ere. unterlegen, unterschieben. *Syn.* Substituo. *Usus.* Quis in meum locum subdetur?

Subdole, arglistiglich, hinterlistig. *Syn.* Versute, callide.

Subdolus, a, um. arglistig, hinterlistig. *Syn.* Callidus, versutus, vafer. V. *Astutus.*

Subduco, is, xi, ctum, ere. entziehen. *Syn.* Subtraho, removeo. *Phras.* *Clam se subduxit,* er hat sich heimlich hinweggemacht. Ex conspectu discessit, evolavit; ex conspectu repente amissus est; conspectum fugit, vitavit; conspectu sui eos, qui præsentes erant, privavit; ex conspectu se clam deduxit. *Usus.* 1. De circulo se subduxit. Cibum alicui subducere. Pugnæ & periculo se subducere, sich heimlich wegstehlen. 2. *Ad rationes refertur,* zusammen rechnen. Subducamus summam. Rationes & calculos subducamus.

Subductio, onis, f. Rechnung, Abzug. *Syn.* Subtractio.

Subeo, is, ivi, itum, ire. eingehen. *Syn.* Patior, fero; adeo. *Usus.* 1. Aleam, fortunam, judicium multitudinis imperitæ, notam turpitudinis, odium publicum subire. 2. *Incesso,* ankommen. Subiit animum timor, pudor quidam, & pœnitentia factorum. Spes, verecundia, cogitatio, nescio, quæ mentem subiit. 3. *Venio,* kommen. Tectum paternum, vultum patris subire non audet. 4. *Succedo,* auf etwas folgen. Una legio subiit alteri.

Subjectio, onis, f. Unterwerffung, Unterschiebung. *Syn.* Rerum quasi gerantur, sub aspectum subjectio.

Subjector, oris, m. Unterschieber. *Syn.* Qui falsa testamenta supponit. *Usus.* Testamentorum subjector.

Subigo, is, egi, actum, ere. bezwingen, unter sich bringen; kneten. *Syn.* In potestatem, *vel* ditionem redigo, subjicio, subjungo. *Usus* 1. Tertiam subegit orbis partem Africanus. V. *Subjicio.* 2. *Molior*, umgraben. Terram subigere fossione glebarum.

Subjicio, is, jeci, jectum, ere. unterwerffen, unterthänig machen. *Syn.* Addo, subjungo, induco, adjungo; Subigo. *Phras.* 1. *Cæsar Galliam totam sibi subjecit*, Cäsar hat das gantze Gallien unter seine Botmäßigkeit gebracht. Galliam totam ad imperium populi Rom. adjunxit; in potestatem redegit; armis & legibus Galliam sempiternis vinculis adstrinxit: armis oppressit; in ditionem suam redegit; sub imperium populi Rom. ditionemque subjunxit; Gallia armis Cæsaris subacta, tota sub populi Romani imperium ditionemque cecidit; suæ ditionis totam Galliam Cæsar fecit; Galliam belli cladibus domitam sub jus ditionemque redegit; Gallorum opes fregit, eorumque cervicibus servitutis jugum imposuit. 2. *Provincia se victori subjecit*, das gantze Land hat sich unter seine Botmäßigkeit begeben. Se suaque omnia alienæ potestatis fecit; victori se submisit, substravit; sub victoris nutum & arbitrium subjecit; jugum accepit; imperata fecit; se sub imperio victoris obedienter ac fideliter futuram; in potestate futuram; sub victoris jure futuram recepit. *Usus.* 1. Rationem dictorum, & exempla subjecit. 2. *Subdo*, unterlegen. Verborum inanis sonitus, nulla subjecta sententia. Arti materiam subjicere. 3. *Obnoxium reddo*, unterwerffen. Subjicere se imperio, sub potestatem alicujus. Quæ sit vis subjecta huic voci, was dieses Wort heisse. 4. *Propono*, vorstellen. Oculis aliquid & cogitationi; aliquid sub aspectum subjicere. 5. *Adultero*, verfälschen. Subjicere testamenta. V. *Vinco.*

Subinde, nach der Hand, darnach. *Syn.* Deinde, statim post.

Subito, plötzlich, alsogleich. *Syn.* Repente, repentino, continuo: ecce tibi.)(*sumpto spatio.* *Usus.* Tabellario properanti, res enim cunctationem non receperat, subito litteras dedi. Subito præter opinionem omnium. V. *Repente, Improviso.*

Subitus, a, um, plötzlich. *Syn.* Repentinus. *Usus.* Subita defectio Pompeji.

Subjungo, is, xi, ctum, ere. beysetzen. *Syn.* Subjicio, adjungo. *Usus.* Multas urbes sub Rom. imperium subjunxir.

Sublate, hochtrabend. *Syn.* Elate. *Usus.* Sublate & ample dicere.

Sublatio, onis, f. hochtrabendes Wesen. *Syn.* Elatio. *Usus.* Sublatio animi sine ratione. V. *Elatio.*

Sublego, is, gi, ctum, ere. heimlich entwenden. *Syn.* Furtò aliquid surripio. V. *Furor.*

Sublevo, as, avi, atum, are. überheben, hülffliche Hand leisten. *Syn.* Sustento, *Adv.* Lenissime. *Usus.* 1. Miseros, miserorum inopiam suis opibus sublevare. 2. *Erigo*, aufheben. Stratum & abjectum sublevare. 3. *Compenso* ersetzen. Nominis novitatem dicendi gloria sublevare. V. *Consolor, juvo.*

Sublica, æ, f. ein Brücken-Pfahl. *Syn.* Palus ligneus, qui rectus in aquam defigitur ad pontis constructionem. *Usus.* Non sublicæ modo directæ ad perpendiculum, sed pronæ & fastigiatæ, ut secundum naturam fluminis procumberent.

Sublicius, a, um. von Pfählen, höltzern. *Usus.* Pons sublicius.

Subligaculum, i, n. Halb-Hosen, Unter-Kleid.

Sublimis, e. hoch, erhoben. *Syn.* Altus, excelsus.)(*humilis.* *Usus.* In sublime fertur. Sublime ferri. V. *Altus.*

Sublino, is, levi, ere, beschmieren. *Usus.* Os alicui sublinere, einem das Maul machen, *verba dare.* V. *Extollo.*

Submergo, is, si, sum, ere. untertauchen, ersäuffen. *Syn.* Mergo. V. *Mergo.*

Subministro, as, avi, atum, are. beybringen, an die Hand geben. *Syn.* Do, suggero. *Usus.* Pecuniam alicui, ornamenta, adjumenta subministrare.

Submisse, demüthiglich, leis. *Syn.* Demisse, remisse. *Usus.* Submisse se gerere, alicui supplicare.

Submissio, onis, f. das Niederlassen, Demuth, Unterwerffung. *Syn.* Demissio, remissio.

Submissus, a, um. niederträchtig, demüthig, unter etwas gelegt. *Syn.* Demissus: humilis, abjectus: remissus.)(*Elatus. Usus.* Neque submissum, neque se efferentem vivere oportet. V. *Humilis, Modestus.*

Submitto, is, misi, missum, ere. unterwerfen, heimlich schicken, heimlich darunter stecken. *Syn.* Clam mitto: demitto.)(*Extollo. Adv.* Multùm. *Usus.* 1. Exercitum aliquo submittere. 2. *Demitto, inclino,* unterwerffen Se alicui, fasces, animos submittere. V. *Subjicio.*

Submoveo, es, vi, motum, ere. auf die Seite thun.

Subnecto, is, xui, xum, ere. anknüpffen. *Syn.* Annecto, subjicio.

Subnitor, eris, nixus sum, niti. unterstützt seyn, auf etwas ruhen, sich steiffen. *Syn.* Nitor. *Usus.* Subnixus innocentia animus. Victoria subnixus dux. V. *Nitor, innitor.*

Suboleo, es, ui, ere. riechen: es geht mir vor. *Syn.* Præsentisco. *Usus.* Jam res patri subolet. V. *Præsentio.*

Suborno, as, avi, atum, are. heimlich bestellen, abrichten. *Syn.* Substituo, instruo. *Usus.* Falsum testem subornare. Subornare aliquem ad facinus.

Subrepo, is, psi, ere. unterschleichen, mit einschleichen. *Usus.* Sub tabulas subrepere.

Subrideo, es, risi, risum, ere. lächeln. *Syn.* Aliquantum, furtim rideo.

Subruo, is, ui, utum, ere. untergraben. *Syn.* Subverto. *Usus.* Muros subruere. Subrata cuniculis mœnium pars procubuit. V. *Vasto, Populor.*

Subscribo, is, psi, ptum, ere. unterschreiben. *Syn.* Subsigno, accusationem alicujus comprobo, sententiam meam adscribo: consentio. *Usus.* Exemplum litterarum subscripsi. Alterius sententiæ subscribere, beyfallen. Statuæ Scipionis subscriptum: Omnes. In aliquem subscribere. Numerus aratorum quotannis subscribitur, *describitur.* V. *Consentio.*

Subscriptio, onis, f. Unterschrifft, Unterschreibung, Unterzeichnung. *Syn.* Adscriptio. *Epi.* Censoria, venalis. *Usus.* Jugerum subscriptio ac professio.

Subscriptor, oris, m. Unterzeichner in Gerichts-Sachen. *Syn.* Adscriptor, causidicus. *Usus.* Descendit in judicium sine subscriptore.

Subsellium, ii, n. Sitz, Banck bey Gericht. *Syn.* Sedes judicum & senatus. *Usus.* 1. Sallustius bis ad judicum subsellium attractus, extremâ fortunâ stetit. 2. *Judicium, forensis exercitatio.* Gerichts-Händel. Se ab subselliis ad otium conferre. Alienus à subselliis. Optimâ fide versari in subselliis.

Subsequor, eris, secutus sum, sequi. darauf folgen. *Syn.* Sequor, insequor. *Usus.* Humanitatem ejus verbis subsequitur. V. *Sequor.*

Subservio, is, ivi, itum, ire. Unter-Dienste verrichten, beyhüfflich seyn. *Usus.* Subservire alicujus voluntatibus. V. *Servio.*

Subsideo, es, sedi, ere. sich setzen, niederlassen. *Syn.* Confido, subsido. *Usus.* In ipsa viâ, in villâ subsedimus paulisper.

Subsidiarius, a, um. beyhülfflich. *Usus.* Miles, copiæ, cohortes subsidiariæ. V. *Auxiliarii.*

Subsidium, ii, n. Beyhülffe, Hülffe. *Syn.* Auxilium, perfugium. *Epi.* Bellissimum, certum, firmum, miserum, opportunum. *Usus.* Subsidium sibi parare, comparare. Id mihi subsidio senectutis servavi. Subsidium alicujus invocare. Submittere, mittere subsidium. Subsidio alicui venire, ire, proficisci, occurrere. Subsidiis firmare aciem. V. *Auxilium.*

Subsido, is, sedi, ere. sich setzen, sencken. *Syn.* Subsideo. *Usus.* Pars collis labe terræ in aliquantum latitudinis diruta subsedit.

Subsigno, as, avi, atum, are. unterzeichnen. *Usus.* Subsignare tabulas.

Subsisto, is, stiti, stitum, ere. stehen bleiben. *Usus.* Ausi sunt subsistere hostes. Tanto sumptui vix subsisto.

Subsortior, iris, itus sum, iri. das Loos anders werffen. *Usus.* In ejus locum quem subsortiemur?

Subsortitio, onis, f. andere Wahl durchs Loos.

Substerno, is, stravi, stratum, ere. unterbreiten, unterstreuen. *Syn.* Consterno. *Usus.* 1. Aves nidos suos mollissimè substernunt. 2. *Subjicio,* unterwerffen. Deus substernebat animo omne, quod erat corporeum.

Sub-

Subſtituo, is, ui, utum, ere. an eines andern ſtatt ſetzen. *Syn.* Conſtituo, ſufficio, ſubrogo. *Uſus.* In mei locum quem ſubſtituent?

Subſto, as, ſtiti, are. ſtehen bleiben. *Uſus.* Metuo, ne ſubſtet hoſpes.

Subſtructio, onis, f. Unterbauung. *Uſus.* Inſanæ ſubſtructionum moles.

Subſtruo, is, xi, ctum, ere. unterbauen. *Uſus.* Capitolium lapide quadrato ſubſtructum.

Subſum, es, eſſe. drunter ſeyn, verborgen ſeyn. *Syn.* Lateo, inſum. *Uſus.* 1. Nullam video ſubeſſe cauſam. Etiamſi nulla culpa ſubſit. Non temere fama naſcitur, quin aliquid ſubſit. 2. *Inſto, adſum, prope abſum,* nahe ſeyn. Dies comitiorum ſubeſt, iſt vor der Thür.

Subter, unter. *Uſus.* Virtus omnia ſubter ſe habet.

Subterfugio, is, fugi, ere. entwiſchen, heimlich entfliehen. *Syn.* Devito, declino. *Adv.* Honeſte. *Uſus.* Ulyſſes amentiæ ſimulatione militiam ſubterfugere voluit.

Subterraneus, a, um. unter der Erde. *Syn.* Quod eſt ſub terra.

Subtexo, is, xui, textum, ere. drunter weben, unten anweben. *Uſus.* Subtexit deinde fabulæ huic narrationem aliam. Cœlum fumo ſubtexitur.

Subtilis, e. fein, zart, geſchmeidig, ſubtil. *Syn.* Acutus, tenuis. *Adv.* Egregie. *Uſus.* Acutiſſimum & ſubtiliſſimum dicendi genus. Subtili & preſſa oratione utitur. Solers ſubtilisque deſcriptio partium. V. *Ingenioſus.*

Subtilitas, tis, f. Subtiligkeit, Geſchmeidigkeit. *Syn.* Tenuitas, gracilitas. *Epi.* Digniſſima, à cauſa remotiſſima, vix imitabilis, non immutabilis, incerta, minuta, phyſica. *Uſus.* Subtilitas orationis. V. *Ingenium.*

Subtiliter, geſchmeidig, zärtiglich. *Syn.* Acute, tenuiter. *Uſus.* Verſute & ſubtiliter dicere.

Subtraho, is, xi, ctum, ere. entziehen, wegziehen, abziehen. *Syn.* Subduco. *Uſus.* Materiam ſubtrahere furori. De commodis alterius ſubtrahere. Subtrahere ſe de curia. Supplicio ſe ſubtrahere. V. *Aufero, Tollo, Adimo.*

Subucula, æ, f. wollen oder leinen Hembd, Futter-Hembd. *Genus veſtis.*

Subvectio, onis, f. Zufuhr. *Uſus.* Ne ab re frumentaria duris ſubvectionibus laboraret exercitus.

Subveho, is, xi, ctum, ere. zuführen. *Uſus.* Commeatus ex Apulia ſubvehebatur. Adverſo flumine ſubvectus.

Subvenio, is, veni, ventum ire. zu Hülffe kommen. *Syn.* Succurro, ſubſidio venio. *Adv.* Studioſe. *Uſus.* Circumvenior, niſi ſubvenitis. Morbo alicujus & mœrori ſubvenire. V. *Juvo, Succurro.*

Subvolo, as, avi, atum, are. auffliegen, in die Höhe flattern. *Syn.* Evolo.

Suburbanitas, tis, f. Nachbarſchafft der Vorſtädte. *Uſus.* Populo Romano jucunda eſt ſuburbanitas provinciæ Siciliæ.

Suburbanum, i, n. ein Haus nahe bey der Stadt. *Syn.* Prædium *vel* fundus prope urbem, fundus ſuburbanus. *Uſus.* Voluptatis cauſa in hortis, & ſuburbanis æſtatem agere.

Suburbanus, a, um. das in der Vorſtadt iſt. *Uſus.* Fundus, ager, rus ſuburbanum.

Suburbium, ii, n. Vorſtadt. *Uſus.* In ſuburbium ire non ſum auſus.

Succedo, is, ceſſi, ceſſum, ere. an eines Stelle kommen, folgen: von ſtatten gehen. *Syn.* Alterius locum occupo, in alterius locum ſufficior: procedo, cado, evenio. *Phraſ.* 1. *Ut res ſuccedet ita de te homines judicabunt,* wie die Sache wird von ſtatten gehen, alſo werden die Leute von dir urtheilen. Ut res cadet, eveniet; ut ſe res dabunt, ita de te exiſtimabunt; qualis rei exitus erit, talem de te opinionem ſuſcipient: ex eventu homines de te exiſtimabunt. Rei exitum hominum judicia conſequentur. Congruent cum exitu rei, conſentient in utramque partem de te hominum judicia. 2. *Ut id ſuccedat bene opto,* ich wünſche daß dieſe Sache von ſtatten gehe. Actum feliciter eſſe, velit DEUS; quod actum fuerit, id felix fauſtúmque ſit; proſperum habeat eventum; id DEUS probet, approbet, fortunet? id fortuna ſecundet. Succedat ex animi ſententia, precor; id ut præclare, feliciter cadat; optime procedat; optatum finem ſortiatur; exitum habeat cum animo tuo congruentem; quem ipſe vis, eventum ferat, opto. Acta DEUS confirmet: rata eſſe velit, jubeat. 3. *Utinam omnia tibi feliciter ſuccedant!* wollte GOtt, es gienge dir alles von ſtatten! Utinam optata omnia contingant! contingant ea, quæ cupis! omnia ſecunda fluant; nihil contra voluntatem eveniat! res omnes proceſſus habeant optatos! *Uſus.* 1. Succedam vicarius muneri tuo. Vicarius meæ diligentiæ ſuccedat. 2. *Evenio, cado, procedo,* von ſtatten gehen. Omnia ex ſententia ſuccedant. 3. *Subeo, venio,* darunter gehen. Tectum imbris cauſa ſuccedere. V. *Succeſſus.*

Succendo, is, di, ſum, ere. anzünden, anſtecken. *Syn.* Inflammo incendo. *Phraſ.* *Vicini domum ſuccendit,* er hat ſeines Nachbars

Nachbars Haus angezündet. Vicini domui ingens admovit, adhibuit; ignem intulit: ignem injecit; taces, ignem jecit in vicini domum. V. *Ignis, incendo. Usus.* Ira succensus.

Succenseo, es, ui, ere. unwillig, werden, sich erzürnen. *Syn.* Irascor. *Adv.* Justius, leviter, plane, vehementer. *Usus.* Irasci & succensere solemus iis, qui &c. V. *Irascor, Sentio.*

Successio, onis, f. Nachfolge. *Syn.* Hæreditas. *Usus.* Cædis merces, in cæsi locum successio petitur.

Successor, oris, Nachfolger, der an eines andern statt kommt. *Syn.* Qui sufficitur, subrogatur, submittitur: vicarius. *Epi.* Conjunctissimus, amicissimus, perblandus. *Usus.* Successori provinciam tradere. Successores fere aliquid mutant de institutis priorum. Regnum per manus traditur successoribus filiis.

Successus, ûs, m. Ausschlag, Ausgang, Fortgang. *Syn.* Eventus, exitus, processus. *Phras.* 1. *Res, spero, feliciter succedet*, die Sache wird, wie ich hoffe, einen guten Ausgang haben. Res ex animi sententia procedet. Eventus rei erit optimus. Successu res, quo volumus, concludetur; non aliter cadet, ac volumus; sequetur; id; quod optamus. Rem consequetur exitus, eventus, finis optatus. Exitum res habebit, mea quidem ut spes fert, optatum, felicem, qualem volumus, qualem optamus. Puto fore, ut rem ex sententia geram, feliciter, prospere conficiam; ex animi sententia; ut animus fert, expediam, conficiam; ad eum, quem volebam, exitum perducam; felici exitu concludam. Efficiam, opinor, ut res optime succedat; ne res contra, quam volumus, succedat; nequid adversi contingat in re; ne sit infaustus, adversus, alius à nostris voluntatibus rei exitus; ne sit alius, quam volumus rei eventus. Spero futurum, ut in hac re meis optatis fortuna respondeat; ut cum animo meo fortuna consentiat; ut ab animo meo fortuna minime dissentiat; ut nihil adversi fortuna objiciat. Spero futurum, ut nequaquam fortuna repugnet resistat, obsistat, adversetur, sese opponat, suam vim objiciat, obviam eat. Futurum existimo, ut in hoc secunda, felici, prospera, propitia, perbenigna fortuna utar; ut res omnes sub manus succedant; omnia ad voluntutem fluant; bellle procedant omnia, ac prospere; ut fortuna consilia nostra comprobet. 2. *Res non successit, ut sperabam*, die Sache ist nicht von statten gegangen, wie ich hoffte. Non cecidit, ut optabam; præter meam sententiam evenit; præter voluntatem accidit; aliter, ac sperabam; contra, quam volebam contigit. Non ut volebam; secus, atque opinabar; aliter, atque spes erat, cecidit. Exitum res habuit alienum à sententia, spe voluntate; dissimilem voluntatis, minime cum animo congruentem minime cum voluntate congruentem; ab animô discrepantem, abhorrentem, diversum; contra spem, adversum voluntati exitum res habuit. Optatum exitum consecuta res non est; optatum ad exitum non pervenit. Exitus rei voluntati non respondit. Res pro voluntate non succedit; ex animi sententia non processit. Spes mea non eum, quem volebam, exitum consecuta est; spes me frustrata est, fefellit, decepit, delusit. Speratum eventum, exitum sortita, nacta, adepta non est. Inanem fuisse spem meam, exitus rei declarat. Opinione sum deceptus. Falsa me spes aluit, lactavit; haud bene res evenit; haud bene vertit; fortuna belli inclinavit; inclinata res est; omnia obstructa reperi; negotium totum refrixit.

Succidia, æ, f. Speck-Seite. *Syn.* Tergum suillum.

Succido, is, cidi, cisum, ere. unten abschneiden. *Usus.* Segetes succidere.

Succingo, is, xi, ctum, ere, umgürten, umgeben. *Syn.* Munio, circumdo. *Usus.* Carthago portubus succincta. Gladio succinctus. Armis legionibúsque succinctus.

Succlamo, as, avi, atum, are. zuschreyen. *Syn.* Acclamo. *Adv.* Frequenter.

Succresco, is, crevi, ere. aufwachsen, mit unterwachsen. *Syn.* Succedo. *Usus.* Orator ille vestræ succrescit ætati. V. *Cresco.*

Succumbo, is, cubui, cubitum, ere. unterliegen. *Syn.* Inferior sum, vincor, cado, cedo, frangor, debilitor. *Usus.* Nulli neque homini, nec perturbationi animi succumbere. Succumbere dolori, labori, senectuti, amori, fortunæ. V. *Cedo, Vincor, Subjicior.*

Succurro, is, curri, cursum, ere. zu Hülffe eilen. *Syn.* Subvenio, subsidio venio, opem fero: occurro, in mentem venit. *Adv.* Confestim. *Usus.* 1. Succurrere saluti fortunisque communibus. 2. *Ocurro*, in den Sinn kommen. Quidquid succurrerit, scribam. V. *Auxilium, adminiculum, juvo, levo.*

Succus, i, m. Safft, Feuchtigkeit. *R.* à *Sugo.* *Syn.* Humor purus. *Epi.* Diuturnus, humifer, incorrúptus, pristinus. *Usus.* 1. Stirpes ex terra succum trahunt, 2. *Vis quædam, robur*, Krafft. Non retinemus veterum oratorum succum. Oratio succum suum è Philosophia omnem ducit.

Suc-

Succussus, ûs, m. Aufschüttelung. *Syn.* Agitatio.

Sudes, is. f. Zaunstecken. *Usus.* Sudes sub aqua defixæ flumine tegebantur.

Sudo, as, avi, atum, are. schwitzen. *Syn.* Sudore mano, diffluo, madeo, sudore perfundor, sudor ex omnibus artubus profunditur, sudorem emitto. *Usus.* Vides me sudare jam dudum laborantem.

Sudor, oris, m. Schweiß. R. *ab* ὕδωρ, *aqua*, vel ἱδρώς, *sudor*. *Epi.* Multus, plurimus. *Usus.* Herculis signum multo sudore manavit. Medicamentum multus sudor consecutus est.

Sudum, i. n. Heitere. *Syn.* Cœlum serenum. V. *Serenum.*

Suesco, is, suevi, ere. im Brauch haben. *Syn.* Assuesco, consuesco. V. *Assuesco.*

Suffero, fers, sustuli, sublatum, ferre. vertragen, erdulten. *Syn.* Fero, patior, perpetior. *Adv.* In perpetuum, omnino, vicissim. *Usus.* Pœnas sufferre. V. *Fero, patior.*

Sufficio, is, feci, fectum, ere. genug seyn, zulänglich seyn: an eines statt setzen. *Syn.* Satis sum, satis habeo. *Phras.* Non sufficiebat ad tantos sumptus, tametsi amplum patrimonium, es erkleckte so gar sein grosses Erbtheil nicht zu grossen Ausgaben. In tot sumptus vix suppeditabat amplum quantumvis partimonium; in tot sumptus vix ampla satis erat tota hæreditas; tot sumptus vix amplissimum patrimonium sustinebat. V. *Satis.* *Usus.* 1. Immensæ gulæ amplissima pecunia non sufficiebat. Nec scribæ sufficere, nec tabulæ nomina capere poterant. 2. *Substituo,* statt eines andern setzen. Suffici in locum alterius.

Suffigo, is, xi, xum, ere. anhefften. *Syn.* Affigo. *Usus.* Cruci suffigi.

Suffimentum, i, n. Rauchwerck. *Syn.* Odores incensi.

Sufflo, as, avi, atum, are. anblasen, einblasen. *Syn.* Influo. *Usus.* Sufflata dicendi figura.

Suffoco, as, avi, atum, are. ersticken, erwürgen. *Syn.* Strangulo, fauces premo, opprimo; animam intercludo, comprimo; animam reciprocare non sino; fauces ita premo, ut anima interclusa expiret; animam elido, spiritum elido; vocem includo; spiritu intercluso extinguo. *Usus.* Urbem fame suffocare.

Suffodio, is, fodi, fossum, ere. *Usus.* Sacella suffossa.

Suffragatio, onis, f. Beyfall, Mitübereinstimmung. *Syn.* Voluntatum & animorum declaratio, quæ fit suffragiis. *Epi.* Facilis pro salute alicujus, gratior & par, militaris, si minus potens, at probata tamen, justa, debita, urbana. *Usus.* Suffragationem consulatus perdidit.

Suffragator, oris, m. der Beyfall giebt, beystimmet. *Epi.* Communis, proprius, fucosus, firmus. *Usus.* Tua nobilitas suffragatoribus & populo est obscurior.

Suffragatorius, a, um. beystimmig, mitstimmend. *Usus.* Brevis & suffragatoria amicitia.

Suffragium, ii, n. Wahl-Stimme, Beyfall. *Syn.* Punctum, tabella, vox, sententia. *Epi.* Corruptum, vitiosum, gratuitum, liberum, occultum. *Usus.* Ferre suffragium; inire suffragium de honore alicujus. Facta per tabulam suffragia. Suffragiis rem permittere. Me universis suffragiis, una voce consulem populus declaravit. Tribus in suffragium vocare. Ite bonis Diis in suffragium. Redire in suffragium.

Suffragor, aris, atus sum, ari. einem in der Wahl seine Stimme geben, Beyfall geben, beystimmen. *Syn.* Faveo, suffragium fero.)(*adversor, refragor.* *Adv.* Maxime. *Usus.* Suffragari pro aliquo, laudibus alicujus. Ei meorum temporum memoriam suffragari videbam. V. *Assentio.*

Suffugio, is, fugi, ere. heimlich entfliehen, entkommen. *Syn.* Clam aufugio.

Suffulcio, is, fulsi, fultum, ere. unterstützen. *Usus.* Columnam mento suo suffulcit. V. *Fulcio.*

Suffumigo, as, avi, atum, are. beräuchern. *Syn.* Subtus fumum excito. *Usus.* Vulnus sulphure suffumigare.

Suffundo, is, fudi, fussum, ire. zugiessen, drunter giessen. *Syn.* Respergo, perfundo. *Usus.* Animus nulla malevolentia suffusus. Sanguis cordi suffusus.

Suggero, is, gessi, gestum, ere. zusteuren, darreichen, an die Hand geben. *Syn.* Suppedito, subjicio, commemoro. *Usus.* Si memoria defecerit, tu mihi suggere. Suæ sententiæ rationes suggerere. Quis tot rebus sumptus suggeret? V. *Suppedito.*

Suggestum, i, n. ein erhöhter Ort, Cantzel, Predig- oder Lehr-Stuhl. *Syn.* Pulpitum, rostra, locus concionum. *Usus.* Suggestum ascendere. Cum in communibus suggestis consistere non auderet, ex alta turri concionari solebat.

Sugo, is, xi, ere. saugen. *Syn.* Haurio. *Usus.* Errorem cum lacte nutricis suximus.

Sui, sibi, se. seiner. *Usus.* Nihil malo, quam me mei similem esse, & illos sui. Sui memoria delectatur.

Suillus, a, um. schweinen. *Usus.* Suilla caro.

Sulco, as, avi, atum, are. Furchen machen. *Syn.* Sulcos facio, sulcum imprimo; terram in sulcos proscindo.

Sulcus, i, m, Furche, Pflug-Streich. *Usus.* Sulcus altius impressus.

Sum, es, fui, esse. seyn. *Syn. Ad pretium relata*, kosten. Consto, valeo. *Usus.* 1. Frumentum tanti non est, quanti æstimasti. 2. *Dego*, *ago*, *vivo*, *moror*, *versor*, *habito*, wohnen, sich aufhalten. Totos dies cum illo est. Multum in publico, Athenis solet esse. 3. *Intercedo*, zu thun, zu schaffen haben. Nihil mihi posthac tecum erit. Multum animo est cum corpore. 4. *Attinet*, *spectat*, *oportet*, einem zustehen. Non est hoc nostri ingenii, vestri auxilii est. Boni viri, boni judicis est, es geziemet sich ꝛc. Magni hoc judicii est, darzu gehöret Verstand. Non erat hoc ejus curare, es war nicht seines Amtes. 5. *Cum Dativo varie*, gereichen, Fuit ea res Scipioni vituperationi, invidiæ, maculæ, malo, dedecori: honori, laudi, gloriæ. Tua epistola magnæ mihi molestiæ fuit. 6. *Æstimor*, *ducor*, *fio*, geschätzt werden. Annibalis nomen erat magna apud omnes gloria. Erat in magna gloria. 7. *Habeo*, haben. Cum spe sum maxima, tum etiam majore animo. 8. *Sto*, mit einem es halten. Cicero erat à Pompejo, totus erat Pompeji, es mit dem Pompejus halten. 9. *Cum Ablativo laudis*, *vel vituperii.* Oraculum illud nunc minore gloria est. Esse mirifico in aliquem studio. 10. *Variæ.* Est, quod gaudeas, du hast Ursache dich zu erfreuen. Erit, ubi te ulciscar, es wird noch eine Zeit seyn, mich an dir zu rächen. Melius est illi, er befindet sich besser.

Summa, æ, f. die gantze Summe, Ueberschlag, und Begriff. *Syn.* Caput, ratio præcipua rei pecuniariæ; genus. *Epi.* Carior, communis, fatalis, grandis, maxima vera *Usus.* Addendo deducendóque videre, quæ reliqui summa fiat. Subducamus summam. Aliquid de summa remittere. Magnam pecuniæ summam conficere. Certam summam præscribere, præfinire. De capite detrahendo, remittendo semper aliquid, summa non maxima fiet reliqua. 2. *Ad alias res relata*, Haupt-Sache. Summam causæ breviter exponere, Summa illuc pertinet, ut sciatis. Omnia præcepta ad unam summam refere. In ea re tota judicii summa consistit. Summam reipublicæ administrare. Ad summam ista sic abire non possunt. V. *Summatim.*

Summatim, in einer Summe, kürtzlich, in einem Begrieff. *Syn.* Ad summam; in summa; brevtier; uno verbo; ne plura; ne pluribus; ne multa; ne multis; quid multa? ne longus sim; ne longum sit; ne longum faciam. V. *Breviter.*

Summe, am meisten, in höchsten Grad. *Syn.* Maxime, summopere. *Usus.* Summe illud concupivi. Summe illud à te contendo.

Summopere, höchsten Fleisses. *Syn.* Summe, maximopere, summa ope. V. *Valde.*

Summus, a, um. der höchste, oberste. *Syn.* Amplissimus, perfectus, singularis, incredibilis, in quo summa sunt omnia.)(*Infimus.* *Phras. Tua gloria ad summam pervenit*, deine Ehre ist auf das höchste gekommen. Nihil addi jam posse videtur ad tuam gloriam; evasisti in apicem gloriæ; non in secundis jam, aut tertiis consistis, sed ad summa pervenisti; ab humili ducta est ad summum gloria tua. *Usus.* Summum est, quo nihil superius. Summus vir & singularis. Summa hyeme. In summo aquæ. Summum pectoris. Bacillus à summo inflexus. Ad summum cras, aufs längste morgen. V. *Perfectus*, *Egregius.*

Sumo, is, psi, ptum, ere. nehmen, hinnehmen. *Syn.* Assumo, arrogo, attribuo, tribuo: capio, accipio. *Adv.* Aliquando, aliunde, crudelissime, nimium, quasi retro, communiter, gravissime, male. *Usus.* 1. Mihi tantum non sumo, ut te moneam, ich unterfange, unterstehe mich nicht, dich zu mahnen. Vide, quid mihi sumpserim. Hoc pro benevolentia nostra mihi sumpsi, ut peterem, *vulgo præsumo.* 2. *Assumo*, für bekannt nehmen. Pro certo, pro comperto, sumere, quod tamen controversum sit. Sumere res non concessas, & ex illis conficere, quod velis. 3. *Capio*, *eligo*, nehmen. Autoritatem, magnam confidentiam, regis partes sumere. Tempus sibi ad negotium; locum sumere; nomen ex re sumere, trahere, ducere. Judicem aliquem sumere. Tempus ad deliberandum sumere. 4. *Exigo*, nehmen. Pœnas, supplicium de aliquo sumere. V. *Accipio.*

Sumptio, onis, f. das Nehmen. *Syn.* Assumptio. *Usus.* Demus tibi has sumptiones, quas lemmata Dialectici appellant.

Sumtuarius, a, um. zu den Ausgaben gehörig. *Usus.* Leges, rationes sumtuariæ.

Sumptuose, kostbar. *Usus*. Sumptuosius se & insolentius jactant.

Sumptuosus, a, um. kostbar, theuer. *Syn.* Splendidus, magnificus, lautus. *Adv.* Magnopere. *Us.* Cœna sumptuosa. Ludi magnifici & sumptuosi. V. *Splendidus*.

Sumptus, ûs, m. Unkosten, Aufwand. *Syn.* Impensa, impendium. *Epi.* Annuus, exiguus, infinitus, expers fructuum, legitimus, magnus, minimus, necessarius, publicus, certus, effusus, nimis magnus, perpetuus, liberalis, quotidianus, tantus, támque profusus. *Phras.* 1. *Alicui sumptus facere, vulg.* einen in Unkosten bringen. Sumptum alicui afferre, inferre, inducere; sumptui esse alicui. 2. *Sumptus minuere*, die Ausgaben vermindern. Sumptus circumcidire; sumptu alios levare; sumptum remittere, extenuare. 3. *Magnos sumptus fecit*, er hat grosse Unkosten daran gewendet. Sumptus impendit, fecit, insumpsit; nullis sumptibus pepercit; multum pecuniæ in eam rem conjecit, effudit; magnas impensas fecit; multos sumptus expendit; prodigus pecuniæ in sumptus fuit. 4. *Quis ita dives est, ut his sumptibus sufficiat?* wer ist so reich, daß er solche Unkosten bestreiten kan? Quis ita fortunæ bonis affluit, ut sustinere sumptum possit? quis ita firmus ab opibus est, ut sufficere, respondere sumptui possit; ut sumptum ferre possit; ut facere tantum sumptum possit; cujus divitiæ sumptui pares esse possunt? ferendo sumptui quis erit; tantam impensam quis sustineat? ita gravis est impensa, ut opprimere quemvis possit; quis sumptum tantum toleret? Non is est sumptus, qui sustentari à quoquam possit. Sumptus supra modum, immoderatus, infinitus est. Cui res familiaris ita copiosa est, cui tantum fortuna largita est, cui tantum de bonis suis fortuna impertivit, ut quantum res postulat, tantum erogare possit? ut respondere tanto sumptui possit? *Usus*. Sumptum afferre. Sumptui esse. Sumptum facere. Sumptum tolerare, ferre, sustentare. Sumptum dare, suggerere, suppeditare. Sumptum minuere. Sumptum levare.

Suo, is, sui, sutum, ere. nähen, flicken, zusammen fügen. *Usus*. Tegumenta corporum texta *vel* suta.

Suppellex, ectilis, f. Hausrath. *Syn.* Instrumentum domesticum, ornamentum. *Epi.* Elegantior, lauta, multa, magnifica, optima & pulcherrima, oratoria, reliqua, universa. *Usus*. Multa in mancipiis, argento, ebore, veste, pecore, tabulis pictis, vasis Corinthiis, hydriis argenteis, scyphis aureis, stragulis & lauta supellex.

Super, auf, über. *Syn.* Supra: de. *Usus*. Hac super re consulam. De ea re satis superque dictum est.

Superabilis, e. leicht zu überwinden, zu übersteigen. *Us.* Murus scalis facile superabilis.

Supperaddo, is, addidi, additum, ere. noch darzu thun, *Syn.* Addo. V. *Addo*.

Superbe, stoltz, hoffärtig, prahlerisch. *Syn.* Arroganter, contumaciter. *Usus*. Superbe aliquem appellare. V. *Arroganter*.

Superbia, æ, f. Hoffart, Stoltz, Aufgeblasenheit. *Syn.* Arrogantia, spiritus, elatio; tumor, inflatio animi, fastidium animi, insolentia, intolerantia. *Epi.* Inaudita, singularis. *Phras.* *Odi superbiam hominum*, ich kan die Aufgeblasenheit der Leute nicht dulten. Hominum insolentium spiritus; oris & oculorum illam contumaciam; supercilium, regios spiritus, protervitatem, fastidium, pompam, speciem intolerandam non fero. Odi homines, qui ut victos nos intuentur; arroganter, contumaciter se efferunt; inhumanos, superbos, minaces & arrogantes; animis inflatos sublatósque; feroces, aliorúmque contempores minime fero. Odi homines, fastidio & contumacia elatos, V. *Superbus*. *Usus*. Secundæ res superbiam fere afferunt; humiles animos superbia inflat. Fugere, deponere superbiam. V, *Arrogantia*.

Superbiloquentia, æ, f. stoltze, hochtrabende Rede. *Syn.* Superbus & arrogans sermo.

Superbio, is, ivi, ire. stoltz und aufgeblasen seyn, sich viel einbilden. *Syn.* Efferor, superbus sum. *Phras.* *Superbire cœpit*, er hat angefangen sich zu übernehmen. Luxuriari & evanescere nimia gloria; opinione inflari; spiritus, nescio quos sumere; efferre se insolentius; magnifice se circumspicere; offendere in arrogantiam; ad vanam fiduciam efferri; animum super honoris fastidium efferre; flectere animum in superbiam & ambitionem; superbia intumescere; efferri animo cœpit. V. *Superbus, superbia, effero*.

Superbus, a, um. hoffärtig, stoltz, prächtig. R. ex super, & eo, *qui super alios emergere vult; vel ex Græco* ὑπερβαίνων, *superscandens*. *Syn.* Arrogans, insolens, imperiosus, elatus, inflatus, non ferendus; spe atque animis inflatus, asper, difficilis, gravis qui fastidio, & contumacia effertur. *Phras.* 1. *Opes te superbum reddunt*, dein Reichthum machet dich Aufgeblasen.

 Tuæ

Tuæ te divitiæ efferunt; insolentia tua, arrogantia tua ex opibus tuis, non ex animi præstantia manat. Istam insolentiam, istam elationem animi, istos spiritus immoderatos in te pariunt opes, non meritorum conscientia. Res domestica æquo major animos tibi facit; animum inflat: istos spiritus subdunt; ad superbiam istam extollunt. 2. *Superbus homo est*, er ist hoffärtig. Inflatus regiis animis & spiritu; nimius animi; animo inflato est & tumenti; ventosus & insolens homo; inest illi contemptor animus, & superbia; contemptus hominum, superbæ aures, contumeliosa dicta, aditùs non alienis modo, sed civibus difficiles argumenta sunt hominis ex incertissimo animos sumentis. V. *Arrogans*, *Ambitiosus*, *Superbia*, *Superbio*. *Usus*. Superbiorem se præbet in hac fortuna.

Supercilium, ii, n. die Augenbraunen. *Syn*. Pars frontis ima: frontis nubecula, superbia. *Epi*. Abrasum, rasum, sublatum, depressum. *Usus*. In superciliorum motu existunt animi motus, arrogantiæ, gravitatis, severitatis. Libidines fronte & supercilio tegere. Illa superciliorum contractio & remissio, mœstitia, hilaritas, risus.

Superficies, ei, f. das Auswendige eines Dinges. *Syn* Extrema & aperta pars corporum. *Usus*. Superficiem ædium æstimare. Terræ superficiem nondum æquabat moles.

Superfluo, is, xi, ere. überfliessen, überlaufen. *Syn*. Redundo, affluo, effluo, abundo. *Usus*. Is redundantes nos, & juvenili licentia superfluentes repressit. V. *Abundo*, *redundo*.

Superfluus, a, um. überflüßig. *Syn*. Supervacaneus, aut quod usum non habet, quod affluit rebus nostris, aut opibus.

Superfundo, is, fudi, fusum, ere, überschütten, übergiessen. Tiberis agris superfusus. Superfundens se lætitia.

Superi, orum, m. die himmlischen Einwohner. *Syn*. Cœlites.

Superjacio, is, jeci, ctum, ere, darüber werffen. *Usus*. Superjecêre quidam augendo fidem, qui longe plures cœlos dicerent.

Superimpono, is, posui, positum, ere. darüber auflegen. *Usus*. Stipendio etiam superimposito.

Superincido, is, cidi, ere. oben auf fallen, über etwas fallen. *Usus*. Ruina superincidentium virorum oppressus.

Superior, oris, g. c. Vornehmer. *Syn*. Prior *tempore*. *Adv*. Longe. *Usus*. 1. Quid proxima, quid superiore nocte? Suscepta in superiore vita flagitia eluere, 2. *Loco*. Orts halber. De loco superiore dicere. 3. *Ordine*, *dignitate*, Würde halber. Fortunâ famêque superior. Invidet paribus; inferioribus, superioribus. Quanto superiores sumus, tanto nos submissius geramus. Contra hostem superiores fuimus.

Superlatio, onis, f. übermäßige Rede. *Usus*. Comparationes & superlationes.

Supero, as, avi, atum, are. überwinden, übersteigen, *Syn*. Vinco, excello, præsto, superior sum, præpôndero: superfluo: supersum. *Adv*. Facile, longe, multum, præsertim, perfacile. *Usus*. 1. Arte, virtute, doctrina omnes longe superavit. 2. *Transcendo*, übersteigen. Fluvium, montem superare. 3. *Supersum*, übrig seyn. Quis ditior, cui deest, an cui superat? Egentibus pauca superant, quibus aliis gratificentur. 4. *Evado*, überstehen. Mala, pericula superare, malis perfungi, defungi. V. *Vinco*, *excello*, *subjicio*.

Superscando, is, di, sum, ere. übersteigen. *Syn*. Supero. *Usus*. Murum superscandere.

Supersedeo, es, di, ere, überhoben seyn, sich entheben. *Syn*. Abstineo, tempero. *Adv*. Opportune. *Usus*. Hoc labore commode supersedebis, du kanst diese Arbeit bleiben lassen. Hæc causa non est supersedenda, *reticenda*. V. *Omitto*.

Superstes, itis, g. o. übrig, noch bey Leben. *Syn*. Salvus, incolumis, qui mortuo superest, qui vita aliquem superat. *Phras*. *Quamdiu superstes ero*, so lange ich noch bey Leben bleiben werde. Dum anima exsuperabo mea; dum vita superabit, superstes erit; dum spiritum duxero; dum vita suppetet. V. *Vivo*. *Usus*. Utinam te non solum vitæ, sed & dignitatis meæ superstitem reliquissem. Si quos fortuna reliquos fecerit, & nobis superstites.

Superstitio, onis, f. Aberglaube. R. *à superstite*, *quod quidam parentes*, *ut sibi sui liberi superstites essent*, *totos dies precabantur*, *& immolabant*, *teste Cicerone*. *Syn*. Nimia, vana & inanis religio. *Epi*. Anilis, barbara, contaminata, muliebris, propinqua, tanta, maxima. *Usus*. Omnis superstitio imbecilli atque anilis animi est. Superstitio fusa per gentes oppressit omnium animos, hominum imbecillitatem occupavit. Anili superstitione imbui, obligari, conflictari. Omnibus superstitionibus obnoxius vivit. V. *Religio*, *Scrupulus*.

Superstitiose, abergläubischer Weise. *Syn*. Aniliter, sine ratione.

Superstitiosus, a, um. abergläubisch. *Syn*. Superstitione imbutus. *Phras*. *Plane erant*

super

superstitiosi, sie waren recht abergläubisch. Dediti erant nescio quibus religionibus; nullus illis religionum modus erat; agitabat animos nescio quæ superstitio; invaserat animos multiplex religio, eaque vanissima; omnibus superstitionibus obnoxii vivebant. Capti jam erant superstitione animi, victique; haud intactis religione animis homines erant; obligatæ omnium mentes miris & vanissimis superstitionibus. Oppresserat animos multiplex superstitio; imbecilles animos occuparat; non intacti erant superstitione mentis. Erant ii ad superstitionem humanarum mentium vitio facile revoluti. *Usus*. Stoici superstitiosa solicitudine omnia credunt. V. *Religio, scrupulosus*.

Supersto, as, are. auf etwas stehen. *Usus*. Curribus superstans armatus hostis.

Supersum, es, fui, esse. übrig, vorhanden seyn. *Syn*. Resto, supero. *Adv*. Omnino, nihil. *Usus*. 1. E tanta cæde nemo fere superfuit. 2. *Redundo*, uberflüßig seyn. Orator ita motu utetur, ut nihil supersit in gestu. 3. *Excello, supero*, über einen seyn, übertreffen. Scientia majoribus suis nec defuit, nec superfuit. V. *Reliquus*.

Supervacaneus, a, um. überflüßig. *Syn*. Supervacuus, usum non habens. *Usus*. Vereor, ne litteras meas supervacaneas existimes.

Supervacuus, a, um. überflüßig. *Syn*. Inanis, redundans, sine causa, sine usu, superfluus.

Supervado, is, ere. darüber gehen. *Usus*. Supervadentem munimenta victorem fugarunt.

Supervenio, is, veni, ventum, ire. eben dazu kommen, überfallen. *Syn*. Ex inopinato venio. *Usus*. Supervenire lætitiæ alicujus.

Superus, a, um. das oben, oder oberhalb ist.)(*inferus*. *Usus*. Supera illa, & cœlestia. Mare superum & inferum.

Supinus, a, um. rücklings, hinter sich.)(*Pronus*. *Usus*. Motus corporis supinus, pronus, obliquus.

Suppar, aris, *gen. om*, fast gleichmäßig. *Syn*. Fere par, *vel* æqualis. *Usus*. Huic cæteri suppares. V. *Æqualis*.

Suppeditatio, onis, f. Darreichung. *Syn*. Affluentia, subministratio. *Usus*. Suppeditatio bonorum nullo malorum interventu,

Suppedito, as, avi, atum, are. darreichen. *Syn*. Subministro. *Adv*. Aperte, copiose, large. *Usus*. 1. Suppeditabit nobis de thesauris suis. Alicui rerum omnium, quas natura desiderat, abundantiam & copiam suppeditare. Terra fruges fert, & ut mater cibos suppeditat. Is locus miram varietatem & ubertatem dicendi suppeditat. 2. *Suppeto, non desum, supersum, præsto sum*, nicht abgehen, übrig seyn. Si ei vita suppeditavisset, grandia moliebatur. In hoc campo oratori omnis apparatus dicendi suppeditat. V. *Do, largior, suggero*.

Suppetiæ, arum. f. Hülffe. *Syn*. Auxilium, subsidium, præsidium. *Usus*. Laboranti exercitui suppetias mittere. Suppetias ire, proficisci, occurrere, venire, ferre. V. *Auxilium*.

Suppeto, is, ii, ere. vorhanden seyn. *Syn*. Suppedito, sum, supersum, adsum, præsto sum. *Usus*. Verba mihi non suppetunt. Mihi præter voluntatem ad remunerandum nihil suppetit. Si vita suppetet. V. *Habeo*.

Supplanto, as, avi, atum, are. den Fuß unterhalten, und zu Boden fällen. *Syn*. Pede objecto, *vel* subjecto ad casum impello.

Supplementum, i, n. Zusatz, Ersetzung. *Usus*. Legionum supplementa scribere; supplementis integrare, explére, reficere legiones.

Suppleo, es, evi, etum, ere. ergänzen. *Syn*. Præsto, alienam fungor vicem: expleo. *Usus*. Supplevit, quod utrique defuit. Legionem supplére & reficere. Addere & supplére cætera ipse poteris.

Supplex, icis, g. o. fußfällig, demüthiglich bittend. *Syn*. Abjectus, jacens, postratus ad pedes. *Phras*. *Supplex vobis manus tendit*, er bittet euch fußfällig. Ad pedes se vestros projicit; supplex ad vos venit; ad pedes se abjicit, deprecatur; supplicem se vestræ misericordiæ profitetur; vestram fidem obtestatur; fractô animô atque humili pro salute suâ supplicat; maximô in squalore ad pedes vestros volutatur; plenus lachrymarum ad pedes vestros procumbit; genibus se vestris advolvit; nixus genibus, obsitus squalore & sordibus, ad preces lachrymásque effusus orat, obsecrat, misericordiam vestram implorat. *Usus*. Tendit ad vos manus supplices. Senatum supplex adiit. Supplicem a genibus suis repellere. V. *Supplico, preces, rogo, oro*.

Suppliciter, bittlich, fußfälliger Weise. *Syn*. Demissè. *Usus*. Blanditur, & suppliciter se insinuat. Suppliciter ac demissè gratias agere.

Supplicatio, onis, f. demüthige Bitte, oder feyerliche Dancksagung. *Syn*. Honor Diis immortalibus habitus pro victoriâ.

Superûm pacem. *Epi.* Consularis, crebra, vehemens, prærogativa, justissima. *Usus.* Supplicationem Diis immortalibus pro singulari eorum merito decernere, facere.

Supplicium, ii, n. Leib- und Lebens-Strafe. *Syn.* Cruciatus, pœna. *Epi.* Acerbissimum, commune, crudelissimum, æternum, dignum, divinum, extremum, summum, insigne, leve, majus, maturius, medium, præsens, singulare, supremum, acrius, exquisitum, inusitatum, justum, debitum miserrimum. *Usus.* Alicui malefico supplicium constituere, aufsetzen. Nova & exquisita supplicia excogitare, invenire, exquirere, erdencken. Aliquem ad supplicum trahere, rapere, zur Strafe ziehen. Ultimô supplicô afficere reum; suppliciis improbos coërcere, constringere, vindicare, abstraffen. Supplicio addicere damnatum, ad supplicium dare; supplicium de reo sumere, zur Straffe hernehmen. Constanter ferre, perferre, subire supplicium, ausstehen. Debitum supplicium remittere, condonare, die Straffe schencken. Omni suppliciô excruciatum necare, graufam hinrichten. V. *Pœna.*

Supplico, as, avi, atum, are. fußfällig bitten. *Syn.* Suppliciter peto, supplex sum alicui, deprecor, ad pedes alicujus supplex me abjicio, manus alicui, *vel* ad aliquem tendo, supplicatum eo, pacem Superûm exposco, suppliciis votisque Deum fatigo. *Adv.* Diligentius, libentissimè, submisse, publicè. *Phras. Supplicavit mihi,* er hat mich fußfällig gebetten. Multis & supplicibus verbis me oravit; suppliciter mecum egit; rogavit me, quam suppliciter potuit; preces suppliciter admovit; ad pedes meos se stravit; genu posuit, supplicem vocem misit; passis manibus à me petiit, me obtestatus est; precibus omnibus petiit; supplex ad me confugit pedibus advolutus meis; infimis precibus à me contendit; precibus mecum egit quam diiglentissimis; ad genua, pedes accidit mihi; aures oneravit meas precibus humillimis; fidem meam, quanto potuit studiò, imploravit. V. *Rogo preces.. Usus.* Quot pro innocentis hujus salute vobis supplicant. V. *Supplex.*

Supplodo, is, si, sum, ere. mit Füssen wider den Boden schlagen. *Syn.* Pede terram percutio, plaudo.

Supplosio, onis, f. das verächtliche Scharren mit den Füssen. *Epi.* Crebra. *Usus.* Pedis rara supplosione.

Suppono, is, posui, positum, ere. unterschieben, unterlegen. *Syn.* Subjungo, subjicio. *Usus.* 1. In alterius locum suppositus & substitutus. 2. *Subdo,* untergen. Ova anatum gallinis supponere. Falsa testamenta supponere.

Suppositio, onis, f. Unterschiebung, Unterlegung. *Usus.* Pueri suppositione decepta mater.

Supporto, as, avi, atum, are. herbeytragen, zuführen. *Usus.* Frumentum navibus supportare. V. *Fero.*

Suppressio, onis, f. Diebstahl, Vertuschung, Unterdruckung. *Epi.* Judicialis.

Supprimo, is, pressi, pressum, ere. unterdrucken, vertuschen, zuruck behalten. *Syn.* Sedo, placo, occulto.)(*pervulgo. Usus.* Dolorem sedare & supprimere. Retinuit pecuniam & suppressit. V. *Occulto, premo.*

Supra, oben, über. *Usus.* 1. *Ratione loci,* Orts halber. Supra terram, lunam. 2. *Ordinis,* Ordnung halber. Illa, quæ supra dixi. 3. *Virtutis, ponderis,* Macht, Alter 2c. Supra hominis fortunam; supra ætatem sapit. Potentia, quæ supra leges est. Supra consuetudinem. Amor tantus, ut nihil suprà.

Supremus, a, um. der oberste, letzte. *Syn.* Summa, ultimus, extremus. *Usus.* Supremus vitæ dies; supremum supplicium. V. *Summus.*

Sura, æ, f. Wade. *Syn.* Cruris pars aversa, posterior.

Surculuss i, m. ein Schoos, Zweig, Schößling. *Syn.* Planta. *Usus.* Da mihi ex ista arbore, quo feram, surculos.

Surdaster, a, um. übel hörend, fast taub. *Syn.* Cui hebetiores sunt aures, qui ægre audit.

Surditas, itis, f. Gehörlosigkeit, Taubheit. *Usus.* In surditate quidnam est mali?

Surdus, a, um. Gehörlos, taub. *Syn.* Qui sensu aurium, *vel* audiendi caret, auribus captus. V. *Auris. Usus.* Surdus varietates vocum, aut modos noscere non potest.

Surgo, is, surrexi, rectum, ere. aufstehen. *R. q.* Surrigo, *vel* sursum rego. *Syn.* De lecto exeo; me, *vel* corpus è lecto corripio; summum abrumpo: de sella exilio. *Usus.* Ante lucem surrexit è lectulo. Cunctus senatus surrexit.

Surrigo, is, rexi, rectum, ere. aufrecken. *Usus.* Aures surrigere.

Surripio, is, ui, reptum, ere. heimlich entwenden. *Syn.* Furor, sublego, clepo. *Adv.* Clam, occultè, impudenter. *Usus.* Surripere è bibliotheca libros. V. *Aufero, furor.*

Surrogo, *seu* subrogo, as, avi, atum, arē. an eines anderen statt setzen. *Syn.* Substituo.

Sursum, über sich, in die Höhe.)(*Deorsum. Phras. Sursum tendat animus,* das Gemüthe soll sich hinauf schwingen.

In

In cœlum suscipiat; sublimè feratur; à terra longissimè se efferat; supera semper petat & cœlestia; ad cœlum feratur; humana omnia inferiora se ducat. *Usus*. Idem sursum versus, retróque dicatur.

Sus, suis, *g. c.* Sau, Schwein. R. ὗς. *Syn.* Porcus. *Ep.* Lutulentus. *Usus*. Ut sues glande pascuntur.

Susceptio, onis, f. das Unternehmen. *Usus*. Laborum dolorumque susceptio.

Suscipio, is, cepi, ceptum, ere. unternehmen, vor die Hand nehmen, auf sich nehmen. *Syn.* Sumo, capio, recipio. *Adv.* Acerrimè, enixè, fortissime, frustra, gratis, palam, paullisper, propriè, publicè, turpissimè. *Usus*. 1. Suscipe, quæso, id negotium, curam, cogitationem te dignissimam; munus illud, legationis causam, labores multos, onus, rempublicam, molestias, profectionem, propugnationem reipublicæ suscipere. 2. *Cogito, amitto, committo, patro, concipio*, im Sinne haben, verüben. Magnum scelus, facinus, spem suscipere. Mentem illam, voluntatemque dudum suscepi. 3. *Patior, subeo*, erdulten, ertragen. Luctum, squalorem, sordes, pœnam pro scelere suscipere. 4. *Habeo*, haben. Liberos è conjuge suscipere. 5. *Obtineo*, im Schwange seyn. Suscepit consuetudo communis, ut &c. 6. *Accipio, recipio*, aufnehmen. Suscipere alienum amicorum causâ.

Suscito, as, avi, atum, are. erwecken. *Syn.* Excito, incito, exsuscito. *Usus*. Suscitare bellum civile. V. *Excito, Expergefacio.*

Suspectus, a, um. verdächtig, der im Verdacht ist. *Syn.* Suspicionem præbens; in quo subest suspicio alicujus. *Adv.* Falsò vehementer. *Phras.* *Suspectus erat de morte patri illatâ*, er war verdächtig, als ob er seinen Vater hätte umgebracht. Mors parentis filium suspicione asperserat; opportunum parricidii crimini se fecit longô in patrem odiô; suspicionem de se præbuit patris venenô sublati; in suspicionem venit de morte patris. V. *Suspicio*. *Usus*. Doleo, me tibi negligentiæ nomine suspectum esse.

Suspendium, ii, n. das Aufhencken an den Galgen, das Auffknüpffen. *Usus*. Malorum remedium suspendio ac morte quærere.

Suspendo, is, di, sum, ere. aufhencken; im Zweifel lassen; unausgeführet lassen. *Syn.* Cervices frango, in crucem ago, suspendio vitam finio, collum in laqueum insero, collum laqueo obstringo; in laqueum induo. *Usus*. 1. Caput obnubito, arbori infelici suspendito. 2. *Interrumpo*, unterbrechen. Opus ita ædificatum, ut suspendi non possit. V. *Suspensus*.

Suspensio, onis, f. Ungewißheit, Zweifel. *Usus*. Animi suspensio.

Suspensus, a, um, aufgehenckt; ungewiß, zweifelhafft. *Syn.* Pendens: anceps, dubius, incertus, sollicitus. *Adv.* Diutius, graviter, valdè. *Phras.* 1. *Suspensus est*, er ist an den Galgen gehenckt worden. In furcam actus, sublatus est; in crucem sublatus, actus est; suspendio necatus est; laqueo vitam finiit; ex arbore infelici pependit. *Usus*. 1. Suspensus ex trabe. 2. *Solicitus, dubius, incertus*, in Zweifel gelassen. Metû suspensa civitas, perturbata seditionibus. Suspensum me jam diu, & solicitum tenes. Rerum expectatione suspensi omnes & anxii. 3. *Defixus, collocatus*, gehefftet, gesetzt. Suspensas aptásque à Deo habere vitæ rationes.

Suspicio, is, spexi, spectum, ere. über sich, in die Höhe schauen. *Syn.* Aspicio.)(*despicio*. *Usus*. 1. Cœlum, in cœlum suspicere, oculos attolere. 2. *Veneror, miror*, ehren, bewundern. Eloquentiam virtutemque alicujus suspicere.

Suspicio, onis, f. Argwohn, Verdacht. *Syn.* Conjectura, opinio, metus. *Epi.* Abscondita, adversaria, atrocissima, cæca, certa, falsa, ficta, satis firma, indigna, maxima, minima quædam, pertenuis, propria, repentina, ridicula, similis, solicita, subita, tanta, turpissima, vacua, pura, domestica, honesta, odiosa. *Phras.* 1. *Multorum de illo, sed falsa suspicio est*, viele haben einen Argwohn auf ihn, aber ohne Grund. Odiosæ quædam de eo suspiciones multorum insedêre animos; multi odore quodam suspicionis afflati malè de illo opinantur; hominibus ad suspicandum sagacissimis immeritô suspectus est; multi sinistram falsamque de eo opinionem accepêre; magna in illum suspicio confertur; gravi suspicione perstringitur; in gravi suspicione ponitur; in suspicionem sceleris, sed immeritô, adductus, vocatus est; innocens in suspicionem multorum venit, cecidit, incidit. 2. *Ne suspicio quidam fuit de illo*, es war nicht einmal ein Argwohn auf ihn. Nulla vel levissima suspicione violatus erat; tam atrocis facti nulla vel suspicio ad illum pertinebat? ei suspicioni nec affinis erat; nulli vel levissimæ suspicioni in eo locus erat; nullâ vel levissimâ suspicione aspersus erat;

 aberat

aberat longè à tam atrocis facti suspicione; longè remotus erat ab ea suspicione. 3. *Vide, ne cui suspicionem avaritiæ præbes,* siehe zu, daß du dich nicht selbst des Geitzes halber verdächtig machest. Ne avaritiæ suspicionem moveas, excites, des, præbeas; ne suspicioni huic locum *vel* materiam des: nequa avaritiæ suspicio nascatur, exoriatur; nequa avaritiæ suspicio in te resideat, consistat; nequa avaritiæ suspicio in te convenire possit. 4. *Fuge vel suspicionem avaritiæ,* fliehe auch so gar den Verdacht des Geitzes. Avaritiæ vel suspicionem vita, à te depelle, minue, extenua; id age, ut vel suspicionem avaritiæ à te propulses, dimoveas, removeas, tollas; à suspicione te liberes, vendices, exsolvas; delenda tibi vel suspicio avaritiæ, siqua in te residet. V. *Conjectura.* *Usus.* Suspicionem alicui facere, injicere, importare, einen Argwohn erwecken. Suspiciones invalescunt, increbescunt; multa sunt, quæ eam suspicionem augeant, *vel* confirment; suspicio in plures manat, es kommen mehrere in Verdacht. Suspicionem de aliquo habeo; suspicio mihi de aliquo incidit, insidet, einen Argwohn haben von einem. Venire, cadere, incidere, involvi in suspicionem, in Argwohn gerathen. Suspicionem aliquam trahere, ducere, einen Argwohn schöpffen. Abhorret à suspicione tam atrocis facti ætas innocens, weit von einem solchen Argwohn seyn. V. *Suspectus.*

Suspiciosè, argwöhnisch. *Syn.* Credibiliter, criminosè.

Suspiciosus, a, um, argwöhnisch, verdächtig. *Syn.* Suspicionem præbens, & suspiciens. *Usus.* Durus & suspiciosus in suos. Te conscientia scelerum timidum facit ac suspiciosum. Quod adhuc est suspiciosum, res ipsa perspicuum faciet.

Suspicor, aris, atus sum, ari. argwohnen in Verdacht haben. *Syn.* Suspicionem habeo, ex re aliqua suspicionem duco, traho; suspicione attingo, assequor. *Adv.* Difficillimè, injuriosè, levissimè, nihil dum obscurius, planè, sceleste, temerè, valdè. *Usus.* 1. De ejus scelere nihil suspicari poteramus. 1. *Cogito, reputo,* gedencken. In DEO nec figuram, nec sensum suspicari licet. V. *Suspicio.*

Suspirium, ii, n. Seuffzer. *Syn.* Gemitus, doloris indicium. *Usus.* Quem nemo sine suspiro aspicere possit.

Suspiro, as, avi, atum, are. seuffzen. *Adv.* Familiariter, occultè, *Usus.* Nemo est, quicum liberè jocari, aut familiariter suspirare possim. V. *Gemo.*

Sustentatio, onis, f. Ernährung, Erhaltung. *Syn.* Dilatio. *Usus.* Num res moram, aut sustentationem habeat, vide.

Sustento, as, avi, atum, are. erhalten, ernähren, erdulten.. *Syn.* Sustineo, fulcio, nitor. *Adv.* Maximè, privatim, vix, misere. *Usus.* Patrimonio se suo amicorum liberalitate egestatem suam sustentare. Alienam tenuitatem opibus, sumptibus, officiis suis sustentare. Ea me spes & consolatio sustentat. Mœrorem meum & dolorem illud unicè sustentat. Litteris sustentor & recreor. V. *Alo.*

Sustineo, es, ui, stentum, ére. im Stande erhalten, leiden, dulten, erhalten, aufenthalten. *Syn.* Sustento, tueor, corruere non sino, fulcio, labentem excipio; contineo. *Adv.* Maximè, privatim, vix, miserè, arroganter, diutius, ægrè, facilè, facillimè, firmè, planè non, præcipuè. *Usus.* 1. Rempublicam consiliis, humeris, cervibus suis; causam alicujus sua autoritate sustinére. Magnam invidiæ molem, vim hostium, multum malorum sustinére. Se à lapsu, currum, equos incitatos, gradum, sustinére, *detinére* vel *reprimere.* 2. *Occulto, tego,* verheelen, verdecken. Fronte ac vultû simulatio facillimè sustinetur. V. *Patior, Fero.*

Sustollo, is, sustuli, sublatum, ere. aufheben, in die Höhe heben. *Usus.* Aliquem in equum sustollere.

Susurratio, onis, f. Gemurmel, Geräusch. *Syn.* Susurrus. *Usus.* De Cæsare crebri & non belli rumores, sed susurrationes veniunt.

Susurro, as, avi, atum, are. leis reden, murmeln, brumeln. *Syn.* Furtim, & submissâ voce loquor. *Usus.* Audio jam susurrari.

Susurrus, i, m. Gemurmel, Gethöne, Geräusch. *Usus.* Susurrus aquæ. Susurrô & laude infimorum hominum delectari.

Sutor, oris, m. Schuhmacher, Schuster. *Usus.* Sutor ne ultra crepidam. *Prov.*

Sutorius, a, um. einem Schumacher gehörig. *Usus.* Sutorium atramentum.

Suus, a, um. sein. *Usus.* Semper in disputando suus est. De suo addere, solvere, aliquid afferre,

Syllaba, æ, f. eine Sylbe. *Epi.* Brevis, longa, brevior, longior. *Usus.* 1. Leguleius auceps syllabarum.

Syllabatim, von Sylben, zu Sylben. *Usus.* Dictare alicui syllabatim.

Sylva, æ, f. ein Wald, Forst, Gehöltze. R. ὕλη, Dor. ὕλα. *Syn.* Nemus, saltus.

Epi.

Epi. Densa & aspera, infinita, magna, media, nobilis, publica, vindicata. *Usus.* 1. Multos nemora & sylvæ commovent. 2. *Ubertas*, *copia*, *materia*, Ueberfluß, Menge. Sylvam rerum & sententiarum comparare.

Sylvesco, is, ere. verwilden, zum Wald werden. *Syn.* In sylvam cresco. *Usus.* Vitis putanda est, ne sylvescat.

Sylvester, ris, re, waldigt, wild, bäurisch. *Usus.* Loca sylvestria, montuosa. Vita inculta & sylvestris.

Sympathia, æ, f. Uebereinkunfft der Natur und Neigungen. *Syn.* Convenientia & conjunctio naturæ,; cognitio naturæ, & quasi concentus atque consensus. Continuatio conjunctióque naturæ. *Usus.* Video sympathiam.

Symphonia, æ, f. Harmonie, liebliche Zusammenstimmung. *Syn.* Concentus, cithara. *Usus.* In conviviis symphonià canere.

Symphoniacus, i, m. der dazu stimmet, Musicant. *Syn.* Cytharœdus, fidicen.

Syngrapha, æ, f. Handschrift, Versicherung, Quittung, Verschreibung, Bescheinigung. *Syn.* Chirographum, cautio. *Epi.* Firmata sigillis, inanis. *Usus.* Habeo à te syngrapham, quam fecisti, scripsisti. Tanquam ex syngrapha agere cum populo. Ex syngrapha credere, jus dicere. Cum inanibus syngraphis redire.

T.

Tabella, æ, i. Täfelein. *Syn.* Litteræ, codicilli. *Epi.* Gratia, vindex. *Us.* 1. Tabella cerata. Tabella judicialis. Tabellis obsignatis agere cum aliquo. 2. *Voti tabulæ*, Gelübd-Tafel. Quot in eo fano tabellæ pictæ eorum, qui votis vim tempestatum effugerint.

Tabellarius; ii, m. Brief-Träger. *Syn.* Nuntius, qui litteras fert. *Epi.* Fidelis, ignotus, locuples, præposterus. *Phras.* *Quoties tabellarium nactus ero, scribam ad te*, so offt ich einen Brief-Träger werde haben können, so werde ich dir schreiben. Quoties mihi certorum hominum copia erit, litteras à me accipies; quoties erit, cui litteras rectè dem, non comittam, ut desideras meas. Nullum ad te, cui fidere audeam, tabellarium proficisci patiar, quin aliquid litterarum at te dem, Quoties mihi sese tabellarius offeret, sine litteris non abibit; nemo deinceps hinc discedet, quin litteras ad te perferat. *Usus.* Tabellarios instituere, mittere, remittere, expectare, subministrare, præbére. Tabellarios deprehendere, retinére, scrutari, excutere. V. *Nuncius.*

Taberna, æ, f. Zech-Haus, Wirths-Haus. Kram-Laden. *Syn.* Caupona. *Epi.* Instructa, ornata, libraria. *Usus.* In eandem tabernam divertimus. Tabernas, operis & quæstùs quotidiani locum occlusêre. Taberna libraria, Buch-Laden.

Tabernaculum, i, n. Zelt, Hütte. *Syn.* Castrense tectum. *Epi.* Militare. *Usus.* Tabernacula carbaseis intenta velis collocabat. In Philosophia, quasi tabernaculum viæ suæ collocare. Tabernacula statuere. Tabernacula defendere. *Tabernaculum sacrum*, Tabernacul in der Kirche. Ædicula sacra *vel* sanctuarium asservando Sanctissimo Christi Corpori *rectiùs dicetur*.

Tabernarius, ii, m. Krämer, Wirth. *Syn.* Caupo.

Tabes, is, f. Schwindsucht, Dörrsucht. R. à δάπτω, *consumo. Syn.* Macies. *Usus.* Tabes, cruciatus, afflictiò.

Tabesco, is, bui, ere. ausdörren, vom Leib oder Fleisch fallen. *Syn.* Liquefio. *Usus.* 1. Durescit frigoribus humor, calore tabescit. 2. *Contabesco, langueo, extabesco*, verschmachten, vergehen. Desideriò, otiò dolore tabescere.

Tabificus, a, um. verzehrend, abmerglend. *Syn.* Quod tabem inducit.

Tabula, æ, f. eine Tafel, Bret. *Syn.* Asser. *Epi.* Ænea, nova, præclara, religiosa. *Usus.* 1. Tabulam de naufragio arripere, 2. *Pictura*, Gemähld. Tabulas benè pictas in bono lumine collocare. 3. *Liber rationum, scriptura publica, monumentum litterarum*, Rechnungs-Buch, schrifftliche Urkunden. Facere, conficere tabulas. In tabulas referre. Tabulas accepti proferre. Digerere, obsignare tabulas *Geographica descripto*, Land-Charte. Tabulæ Dicæarchi.

Tabularium, ii, n. Archiv. *Syn.* Locus, in quo tabulæ publicæ civitatis servantur.

Tabu-

Tabulatio, onis, f. Vertäfelung. *Syn.* Tabularium constructio. *Usus.* Centones injecerunt, ne tela tabulationem pertringerent.

Tabulatum, i. n. Boden, Bühne. *Usus.* Turrim quatuor tabulatorum constituit Cæsar.

Tabum, i, n, blutiges Eyter. *Syn.* Sanies.

Taceo, es, ui, ere, schweigen, stillschweigen. *Syn.* Sileo, reticeo, conticeo, tacitum relinquo, silentio prætereo, supprimo, *Adv.* arroganter, in perpetuum, insulse, nimium diu, pie, perpetuo, plane, recte, sapienter. *Phras.* 1. *Ecquid taces?* warum schweigest du? Quid te elinguem reddidit? Ecquid lingua obmutuit? quid sibi vult hæc taciturnitas tua; quid hæres, quid dissimulas, quid tergiversaris? cur silentio uteris tam diuturno? cur animi sensus nemini impertiris? quid diutinum adeo silentium tenes? cur consilia tua silentio premis? quid tegis, occultas consilia tua? cur vocem nullam mittis; cur lingua consistit? quæ res vocem tibi clausit, interdixit? quid ita ad silentium obstinatus es? quid sibi vult pertinax, quod tenes, silentium? 2. *Tacebo de ea re,* ich werde von dieser Sache schweigen. Verbum hac de re non faciam; sermonem hac de re nullum habebo; abstinebo me ab hujus rei sermone; silebo, præteribo; tacitus prætermittam; tacitum relinquam; silentio involvam, præteribo, percurram, prætermittam, prætervehar. Omittam ista; oratione mea non attingam; in oratione non ponentur. V. *Sileo, silentium.* 3. *Tacete,* haltet das Maul. Liguam comprimite, compescite, vocem nullam mittite; verbum ne facite; quiescite; loquacitatem continete; mutos vos volo, & elingues; vox nulla vobis excidat. *Usus.* Diu de his rebus tacuerat.

Tacite, in geheim, stillschweigend. *Syn.* Silentiô, in sinu; suspensô gradu. *Usus.* Cùm libere loqui non audeant, tacite rogant.

Taciturnitas, tis, f. Verschwiegenheit. *Syn.* Silentium. *Epi.* Annua, perpetua. *Usus.* Taciturnitas imitatur confessionem. V. *Silentium.*

Taciturnus, a, um. verschwiegen, still, der gern schweiget. *Syn.* Tacitus. V. *Taceo.*

Tacitus, a, um. stillschweigend, verschwiegen. *Syn.* Silens, obscurus, abditus, interior, prætermissus, compressus, non expressus. *Usus.* Nihil me mutum delectat, nihil tacitum. Tacitô quôdam sensû sine arte aures judicant. Tacitum aliquid relinquere, præterire. V. *Prætereo, taceo.*

Tactio, onis, f. Berührung, das Greiffen. *Syn.* Tactus. *Usus.* Voluptas oculorum, tactionum, saporum.

Tactus, us, m. das Fühlen, Greiffen, Griff. *Epi.* Interior, intimus. *Usus.* Tactus fusus est per totum corpus, omnésque ictus, nimiósque frigoris appulsus sentit. Ad tactum chordæ respondent. Quæ sub tactum, *vel* aspectum cadunt. *Tactus in Musica, vulg.* Tact. Mensura, modus, numerus Musicæ. Moderari musicam, *tactum dare, vulg.* den Tact geben. Servare numerum in cantu, den Tact geben.

Tæda, æ, f. Fackel, Wind-Licht. R. ex δαΐς, δαιδὸς. *Syn.* Fax. *Usus.* Agitari, & terreri ardentibus furiarum tædis.

Tædet, es verdreußt, es grauet und eckelt. *Syn.* Fastidio, fastidio est, tædium me capit. *Phras. Tædet me, ista toties audire,* es verdreußt mich, dieses so offt zu hören. Fastidii delicatioris sum, quam ut ista toties audire sustineam; fastidio quôdam & satietate ab his rebus audiendis alienari me sentio; rerum notissimarum mirum quam pertæsum est; odiô rerum tritissimarum teneor, capior; propius fastidium, quam desiderium fabulæ sunt istæ; tædium mihi jam afferunt res toties repetitæ; tædium me capit rerum toties auditarum. *Usus.* Prorsus vitæ tædet, ita sunt omnia omnium miseriarum plenissima. V. *Piget, tædium.*

Tædium, ii, n. Verdruß, Beschwerlichkeit. *Syn.* Molestia, fastidium, satietas. *Phras. Cavendum, ne tædium capiat audientes,* man muß sehen, das die Zuhörer nicht überdrüßig werden. Occurrendum satietati aurium, fugienda aurium satietas; audiendi tædium varietate levandum est. Cavendum, ne audiendi satietate expleantur audientes; ne oscitantem jam auditorem, loquentem cum altero, nonnunquam etiam circulantem, *caput circumferentem,* fastidiô & satietate prorsus abalienemus. *Usus.* Ejus sermo inconditus plurimum mihi tædium attulit. Magnum inde tædium cepi. Lectionis tædium varietate levare.

Talaris, e. bis auf die Fersen reichen. *Syn.* Ad talos usque demissus. *Usus.* Tunica talaris.

Talarius, a, um. zum Würffeln gehörig, *Usus.* Ludus talarius, Würffel-Spiel.

Talentum, i, n. Talent, Art eines Gewichts. *Syn.* Argenti summa, quæ pretium efficit sexcentorum ferè coronatorum, *si de,* Talento Attico *sermo sit. Talentum pro* naturæ aut ingenii dotibus, Gemüths-Gaben, *vulg. est.*

Talio,

Talio, onis, f. Wiedervergeltung. *Usus.* Pœna talionis.

Talis, e. solcher, solcherley. *Syn.* Hujusmodi. ejusmodi, ejusdem modi, ejusdem generis, id genus, hujus exempli, *Usus.* Quales sumus, tales esse videamur.

Talpa, æ, f. Scheer-Maus, Maulwurff. *Usus.* Talpa cæcior.

Talus, i, m. die Ferse, Würffel. R. Ταλάω. *Syn.* Postremum cruris, in quo os prope calcem eminet: *inde* os quatuor laterum, quo luditur. *Epi.* Rectus. *Usus.* Purpura usque ad talos demissa. Talum jacere, talis ludere, mit Würffeln spielen. Talus tibi recte cecidit.

Tam, so, sowohl. *Syn.* Æque, adeo. *Usus.* Quid opus, tam valde affirmare? Ego hæc tam esse, quam audio, non puto. Tam tibi credo, sicut alteri nemini. Res tam maxime necessaria.

Tamen, doch, jedoch. *Syn.* Attamen, verumtamen, nihilominus, certe. *Usus.* Tamen nihilo minus putabam.

Tametsi, wiewohl, obschon, wenn gleich. *Syn.* Etsi, quanquam, licet.

Tandem, endlich, letztlich. *Syn.* Demum, aliquando, ad extremum, denique, ad ultimum. *Usus.* Tandem legi tuas litteras.

Tandiu, *vel* Tamdiu, so lange. *Syn.* Usque eò, tantò tempore, tantisper. *Usus.* Feram tandiu, quam ferre potero. Tamdiu requiesco, quamdiu ad te scribo.

Tango, is, tetigi, tactum, ere. berühren, anrühren, antasten, angreiffen. *Syn.* Contingo, attingo. *Adv.* Leviter, modice. *Usus.* 1. In via, quæ villam tangit. Simul ac tetigit provinciam. Genu terram tangere. 2. *Indico, leviter tracto, leviter perturbo*, anzeigen: in etwas bekümmern, Sorge machen. Leviter unumquodque tangam, Cura me illa, religio, earum rerum memoria tetigit. Minæ tuæ me parum tangunt. 3. *Lædo, violo*, anzapffen, hernehmen, mit Worten angreifen. Aliquem in conviviis tangere. 4. *Contrecto*, berühren. Ulcus tangere. Rem acu tangere, rem ipsam putare, die Sache auf ein Härlein treffen, errathen.

Tanquam, gleich als, eben als. *Syn.* Quasi, quodammodo ac, juxta ac, ut. *Usus.* Istum, tanquam si consul esse, salutavi. Tanquam domi meæ. Tanquam si res mea agatur. V. *Sicut.*

Tantisper, so lange, eine kleine Zeit lang. *Usus.* Morare tantisper, dum defervescat hominis bilis.

Tanto, so viel, so sehr. *Usus.* Non tantò ante fugisset.—

Tantopere, so sehr, so hefftig. *Usus.* Non hæc tantopere desiderarem.

Tantulum, gar wenig, nur ein wenig. *Syn.* Nec digitum, nec digitum latum, *vel* transversum; nec transversum unguem. *Usus.* Siquis tantulum de via deflecteret.

Tantulus, a, um. so klein, so wenig. *Syn.* Tantillus. *Usus.* Vix huic tantulæ epistolæ tempus habui. Ex grano tantillo tanta arbor.

Tantum, allein, nur. *Syn.* Tantummodo, solum. *Usus.* 1. Non tantum parum commode, sed & turpiter. Tantum, quod hominum non nominat. 2. *Tam, ita, adeo*, so viel. Id tantum abest ab officio, ut nihil sit officio magis contrarium. Tantum, quantum sat est.

Tantummodo, allein, blosserdings, nur. *Syn.* Modo, duntaxat.

Tantundem, eben so viel. *Usus.* Tantundem populo dandum est, quantum.

Tantus, a, um. so groß. *Syn.* Tam multus, tam magnus. *Usus.* Tantum studium posui. Tanta res, tamque immensa. Alterum tantum, noch einmahl so viel.

Tarde, langsam, saumselig, gemach. *Syn.* Sero. *Usus.* Litteræ ob longinquitatem tardissime ad nos perferuntur.

Tarditas, tis, f. Langsamkeit, Saumseligkeit. *Syn.* Cunctatio, mora, stupor.)(*Celeritas.* *Epi.* Abjecta, considerata, contraria, odiosa, mollior. *Usus.* Cursu corrigere tarditatem. Ista legatio moram & tarditatem bello afferet. Considerata tarditate uteris. Plerisque in rebus tarditas & procrastinatio odiosa est. Tarditas ingenii, debilitas, stupor.

Tardo, as, avi, atum, are. aufschieben, zaudern, langsam oder saumselig seyn: langsam machen, aufhalten. *Syn.* Moram interpono, moror, moram & tarditatem affero: cunctor, indormio, differo, moram traho. *Usus.* 1. Venti profectionem meam tardant. Ejus animum negligentia tardabat. Animos accusatorum tardare. 2. *Moram traho, commoror*, sich verweilen, langsam seyn. Tardare, & commorari se melius est? V. *Moror*, *mora.*

Tardus, a, um. langsam, saumselig. *Syn.* Serus, cunctator.)(*citus, celer, expeditus, velox, incitatus.* *Usus.* 1. Homo tardus & parum efficax. Consideratus & lentus potius, quam tardus. 2. *Hebes, remissus, obtusus, parum efficax*, dumm. Quis tam indocilis, tam tardi ingenii? V. *Segnis.*

Taurus,

Taurus, i, m. ein Stier. R. à ταῦρος. *Epi.* Corniger, nobilis, optimus, truculentus. *Usus.* Taurus Phalaridis.

Techna, æ, f. List, Ranck, Fund, Betrug. *Syn.* Ars, dolus, fraus artificiosa.

Tecte, verdächtig, heimlich, verdeckt. *Syn.* Obscure.

Tectorium, ii, n. Tünch-werck, Weissung, Vergypsung. *Syn.* Calx, *seu* crusta inducta parieti. *Epi.* Bellum, concinnum, novum, tantum, vetus. *Usus.* Columna, ex qua tectorium vetus deletum sit.

Tectorius, a, um. zum Tünchen, Weissen, Vergypsen dienlich. *Usus.* Exornare sepulcrum opere tectorio.

Tectum, i, n. Dach, Dachwerck, Haus. *Syn.* Pars summa domus, quâ tegitur.)(*solum.* *Epi.* Absolutum, sartum integrúmque, tecta cælata, firma, inaurata, magnifica, marmorea, ebore fulgentia, misera, sylvestria. *Phras. Domum tectô spoliare,* das Dach wegreissen. Domum detegere; nudare tectum; detrahere culmen domui; tectum diruere, demoliri. *Usus.* Porticus ad tectum prope pervenerat. Tectum multorum fastigiorum. Multis locis ne tectum quidem accipio, sed in tabernaculo manendum est. Vos in vestra tecta discedite.

Tectus, a, um. bedeckt, verdeckt. *Syn.* Obscurus, occultus: defensus.)(*apertus. Phras.* 1. *Nullum delictum tectum esse diu potest,* kein Laster kan lange verdeckt bleiben. Nullum facinus celari, velari, supprimi, silentio involvi, latere diu potest. Nullum facinus esse potest, quin emanet, pateat, in lucem prodeat, divulgetur aliquando. V. *Occultus, clam. Usus.* 1. Bestiæ terrâ tectæ. Tectis verbis ad te scribo. 2. *Taciturnus,* verschwiegen. Quis illo consideratior, tectior, prudentior? 3. *Defensus.* beschützt. Majores nostri leges & jura clarissimorum hominum autoritate tecta esse voluerunt.

Tegmen, inis, n. Decke. *Syn.* Tegumentum. *Epi.* Durum, latum.

Tego, is, xi, ctum, ere. bedecken, verdecken. R. à στέγω. *Syn.* Obduco, obnubo. obtendo, contego, velo, operio, occulto, vestio, convestio.)(*aperio. Adv.* Nimium, diù, perspicue, undique. *Phras.* 1. *Tegit ille scelera sua,* er verdeckt seine Laster. Libidines suas tenebricosa fronte, & supercillô contegit, circumvestit sedulò, in operto habet; frontis integumentô ad occultanda vitia sua utitur; insignem nequitiam frontis ac dissimulationis integumento velat; multis simulationum involucris, & quasi velis quibusdam sua scelera obtendit, bemänteln, beschönen, ein Färblein anstreichen. 2. *Non decet nos ista tegere,* es geziemet sich nicht, daß man diese Sachen vertusche. Non decet nos ista tenebris involvere; velle, ut in tenebris jaceant; ut in tenebris condantur; ut in obscuro sint. V. *Abscondo, celo, occulto. Usus.* 1. Suam prudentiam stultitiæ nomine tegere; suam sententiam tegere. 2. *Excuso, defendo,* beschirmen, handhaben, vertheidigen. Meam salutem suo præsidio & benevolentia texit.

Tegula, æ, f. Ziegel, Dach-Ziegel. *Usus.* Cæmentis ac tegulis famem suam expleturos se credebant.

Tegumentum, i, n. Decke. *Usus.* Quærere flagitiorum tegumenta, Schand-Decken. Corporis tegumentum.

Tela, æ, f. das Gewebe. *Usus.* 1. Telam texere, rètexere. 2. *Transl.* Telam exordiri, rem aliquam incipere & aggredi, eine Sache anfangen.

Tellus, uris, f. Erde, Erdreich. *Epi.* Infima, media. *Usus.* Tellus neque movetur, & infima est.

Telum, i, n. Pfeil, Geschoß. R. à τῆλε, *Longinquè, quia longè mittitur.* *Syn.* Jaculum, hasta, gladius, hostile ferrum. *Usus.* Telum in aliquem intendere, emittere, immittere, conjicere. Eo graviores habent emissiones tela, quo sunt contenta atque adducta magis. Erit id telum acerrimum ad omnes fortunæ impetus.

Temerarius, a, um. freventlich, verwegen, unbesonnen. *Syn.* Inconsideratus, præceps, nullius consilii. *Usus.* Ea sunt turbulenta, temeraria & periculosa consilia. Cæca & temeraria cupiditas. V. *Præceps, temerè.*

Temere, verwegen, freventlich, unbesonnen, unbedachtsamlich. *Syn.* Inconsulto, inconsiderate, imprudenter, sine judicio & modo, temeritate quadam; nulla ratione, casu; fortuito, fortuitu. *Phras.* 1. *Nihil temere agit,* er gehet nicht blind darein. A reprehensione temeritatis longe abest; nunquam impetu aut temeritate, sed delectu & sapientia ducitur; non offert se ullis temeritatibus; minime præceps in consiliis, aut devius est; nihil per incogitantiam stulte, aut incaute, aut sine consilio suscipit; nunquam in præcipitia agitur consilia; nihil fortunæ permittit, omnia consilio. 2. *Temere in res irruit,* er gehet blind darein. Sine recti pravique discrimine res

quasvis

quasvis aggreditur; aurâ; non consiliô fertur; impetu magis, quam consilio incurrit; cæcus & præceps fertur in res; cæca cupiditate rapitur ad aliquid; cæcus atque amens furore; cæcus amentia, crudelitate ac scelere fertur in rem; temeritatis inconsideratissimæ, dementissimæ plenus est; temeraria utitur ratione; amentissimus, atque omnibus consiliis præceps ac devius est, sine judicio, ratione; nullo adhibitio consilio; per summam incogitantiam, per summam temeritatem in omnem se offert discriminis casum. 3. *Temere credit,* er glaubet gar zu leicht. Auditionem levem pro re comperta habet; rem credit, de qua nihil præter auditum habet; verba sibi dari facile patitur; credulum se præbet iis, etiam, quibus fidem & autoritatem justa suspicio derogat. V. *Credo.* *Usus.* Audacter hoc dico, non temere affirmo.

Temeritas, tis, f. Frevel, Verwegenheit, Unbesonnenheit. *Syn.* Inconsiderantia.)(*Sapientia judicium.* *Epi.* Admirabilis, furiosa, inconsideratissima ac dementissima, insignis, materna, summa, tribunitia, turbulenta, turpis, vitiosa. *Usus.* Genus inconsiderantissimæ temeritatis. Errant, qui temeritate & casu, non consilio agi, regi, administrari credunt omnia. V. *Imprudentia, temere.*

Temetum, i, n. starcker Wein. R. ἀ τὸ μέθυ, *Vinum:* quod mentem tentet. *Syn.* Vinum. *Usus.* Careant temeto mulieres.

Temo, onis, m. die Deichsel am Wagen.

Temperamentum, i, m. Maaß, Mäßigung, Mittel. *Syn.* Temperatio, ratio. *Usus.* Inventum est temperamentum, quo tenuiores ditioribus æquentur.

Temperans, tis, *g. o.* mäßig, sittlich, bescheiden. *Syn.* Continens, moderatus, qui ab omni libidine se continet.)(*libidinosus.* *Adv.* Late, juste. *Phras.* *Homo est temperantissimus,* er ist gar mäßig. Ab omni cupiditate longe remotus; ob omni cupiditate alienus; omnis cupiditatis expers; vir est in quo rationis in libidinem, aliosque non rectos animi impetus firma & moderata dominatio cernitur; qui rebus in omnibus certum habet vitæ modum; qui frugi hominis & temperantis fungitur officio; qui victu cultuque corporis parabili ad implenda naturæ desideria defungitur; vir est, in quo cum modestia certat frugalitas; qui salubri victu, cultuque moderato temperantissimè agit, qui modum omnibus in rebus servat, adhibet, tenet, retinet, moderationem adhibet. Vir frugi, & in omnibus vitæ partibus moderatus, plenus pudoris, plenus officii & religionis. *Usus.* An temperantem eum dices, qui in aliqua libidine se continuerit, in aliqua se effuderit? V. *Molestus, Moderatus.*

Temperanter, mäßiglich, züchtiglich. *Usus.* Si temperantius egisset.

Temperantia, æ, f. Mäßigkeit. *Syn.* Modestia, moderatio, frugalitas, continentia. *Usus.* Temperantia moderatrix omnium commotionum, inimica libidinum, in prætermittendis voluptatibus cernitur. Temperantia, cupiditatum moderatio rationi obediens, animi motus regit. Temperantia est sedatio perturbationum animi, & rerum modus. V. *Moderatio.*

Temperate, mäßiglich, bescheidentlich. *Usus.* Temperate agere.

Temperatio, onis, f. Mäßigung, geschickliche Einrichtung. *Syn.* Temperamentum, moderatio. *Epi.* Modica, sapiens, superior. *Usus.* Cœli, civitatis, juris temperatio. Caloris temperatione semina oriuntur & augescunt. Sol mens mundi, & temperatio.

Temperator, oris, m. Ordner, Anordner. *Usus.* Temperator ille, ac moderator hujus varietatis.

Temperatus, a, um. mäßig, gemäßiget. *Syn.* Temperans, moderatus, modicus.)(*nimis incitatus.* *Adv.* Utcunque. *Usus.* Temperati mores. Temperatis escis, & potationibus uti. Oratio temperata numeris.

Tempero, as, avi, atum, are. mäßigen, geschicklich ordnen, Ziel und Masse geben. *Syn.* Moderor, rego, administro; temperationem facio, misceo. *Phras.* *Vix mihi tempero,* ich kan mich kaum enthalten. Vix comprimor, quin &c. vix me teneo; vix me contineo, quin; vix possum animum vincere, vix me cohibeo. *Usus.* Lycurgus rempublicam optimis institutis & legibus temperavit. Amara risu, victoriam clementiâ temperare. Ab injuria, a maleficio temperare. Vix sibi temperat, quin. V. *Moderor, coërceo, cohibeo.*

Tempestas, tis, f. Wetter, Witterung, Gewitter, Zeit. *Syn.* Tempus, status cœli, aëris constitutio; turbo, procella. *Epi.* Adversa, bona, calamitosa, civilis, horribilis, idonea, egregia; læta, sæva, serena, turbulenta, violenta, tetra, popularis, perfrigida. *Phras.* I.

Tem-

Tempestas mala exorta est, es ist ein übles Wetter entstanden. Coorta est tempestas maxima cum magno fragore tonitribusque; fœda tempestas cum grandine ac tonitribus cœlo dejecta est; tanta vis tempestatis, imbris ac turbinis ferebatur, ut nulla unquam dies turbulentior fuerit; fœda tempestas nimbo denso omnia operuit, mare exasperavit fluctibus, omnia permiscuit; ingens repente commota, concitata tempestas est; erumpebant venti, sævi existebant turbines, fluctus ejiciebantur maximi; multis imbribus, & prope intolerabili tempestate vexabamur. Vento mixtus imber ferebatur in ora, ut jam spiritum prope intercluderet, nec reciprocare animam fineret: tum vero ingenti sono cœlum strepere, & inter horrendos fragores micare ignes, donec effuso imbre, creberrimaque grandine obruerentur omnia. Ab omni parte cœli emicabant fulgura, & nunc internitente luce, nunc condita non oculos modo, sed etiam animos terrebant. Erat prope continuus cœli fragor, & passim cadentium fulminum species visebatur, dum repente imber grandinem incutiens torrentis modo effunderetur. 2. *In mari tempestas fœda exorta est*, es ist ein grausames Ungewitter im Meer entstanden. Spissæ se cœlo nubes intendebant, & quidquid lucis intermicabat, effusa caligne extinctum est: tum inhorrescens mare paulatim levari, deinde acriori vento concitatum fluctus ciere, & inter se navigia collidere, ut scissis repente triremium vinculis ruere tabulata, & cum ingenti fragore in profundum secum trahere, quidquid erat vectorum, inciperent. Interea atro nubium globo effusa grando cum ingenti fragore cœli, tonitribúsque, ac fulminibus præstringentibus aciem oculorum; omne dehinc cœlum & mare in austrum cessit, qui immenso nubium tractu validus rapuit, disjecítque naves. Vehemens primum ingruebat ventus, ísque cum fulgetris, & cœli fragore, tetraque ac minaci nubium vi; tum inhorrescens mare paulatim attolli, majorêsque in momenta ciere fluctus, qui violentis ab omni parte exasperati flatibus quassatæ jam navis in perniciem conspirabant. Tum vero non per gradus, ut solet, tempestas intumuit, sed direptus subito aër ita miscuit maria, ut artem mox à principio, & spem nautis eriperet. Coire paulatim nubes, sonare cœlum, micare ignes, ruere noctem videbamus; prælibabantur venti, surgebant undæ, crebrisque fluctibus navem oppugnabant. Principio nigrescere ac condensari nubes, solis aspectus adimi; tenebris conduplicatis inhorrere omnia, ut cæca quadam nocte obsessi oppressíque videremur; cœlum tonitribus dat mugitus ingentes, concursu conflictúque nubium fulgura & fulgetra ingeminant, atque in illa opaca caligine funestam nobis lucem præbent: glomerabant horrendam grandinem venti, imbresque densissimi, qui ad concitandum æquor sic incubuerant, ut illud ab imis sedibus eversuros putares; totum cœlum in mare descendere, omniaque inter se elementa permisceri, atque confundi crederes; volvebantur aquarum montes, crescebátque magis semper ac magis tempestas, & decumanis fluctibus, terribili procellæ fremitu navis latera feriebat. Immutata repente maris fides est; nam præter disturbatum procellis aërem, & furentium ventorum violentiam, ex obliquo mare miscentem, etiam nubes, æstivis caloribus incensæ, inter se collidebantur, creberrimóque ruptæ tonitru, fragoribus aures, tumultu pontum ac cœlum, fulgurum jactu oculos animosque confundebant: cúmque procella nimbos impelleret, nubes præcipiti ruina fractæ tam densis imbribus descendebant, ut torrentes ac nova quasi maria effundere viderentur. *Usus*. 1. Qua tempestate Græci florebant. 2. *Turbo*, *procella*, Ungewitter, Sturm-Wetter. Imbres, nimbi, turbines, cæteræque tempestates. Tempestate jactari, abripi, everti. *Transl. Ærumnæ, calamitas, tempus miserum*, schlimme und elende Zeiten. Tempestas in me coorta, commota, concitata est. Impendentem reipublicæ tempestatem dudum prospexi. Hac populi tempestate jactamur. Turbulentissimæ huic tempestati cedendum. Tempestate reipublicæ detineri, in portum rejici. Mutata, sedataque hac reipublicæ tempestate. Tu procella patriæ, turbo ac tempestas pacis. 4. *Aëris ac temporis constitutio, cœli status*, Witterung. Tempestatem idoneam nancisci, habere. Tempestate bona conscendere, solvere, navigare. V. *Serenus*.

Tempestive, zu rechter Zeit. *Syn*. Opportune, in tempore, maturè, in loco, commodum, opportuno tempore, optima opportunitate.

Tempestivitas, tis, f. rechte, bequeme, gelegene Zeit. *Syn*. Opportunitas. *Usus*. Sua cuique parti ætatis tempestivitas est data.

Tem-

Tempestivus, a, um. zeitig, bequem und gelegen. *Syn.* Opportunus, *Usus.* Mari ad navigandum nondum tempestivo solvit. Tempestivi fructus. Convivia tempestiva. V. *Opportunus.*

Templum, i, n. Kirche, GOttes-Haus, Tempel. *Syn.* Ædes sacra, locus sacer, domicilium divinum: fanum, delubrum; sacratium. *Epi.* Amplissimum, antiquum, sanctum & religiosum, auguratum, augustissimum, clarissimum, egregium, pulcherrimum & magnificentissimum. Opere nobilissimum, religione sanctissimum. *Phras.* 1. *Templum ibi est valde celebre,* es ist alldort ein sehr berühmtes GOttes-Haus. Ædes DEO sacra ibi est, magnis populorum concursibus celebrata. Sedes ibi DEO consecrata est advenarum frequentia insignis; inclytum ibi divitiis & sanctitate templum est. Templum ibi visitur advenarum concursu inprimis nobile ac celebratum. Templum ibi est opere nobilissimum, religione sanctissimum. Antiquum augustissimumque ibi templum est; augustissima Numini dicata ibi domus est. 2. *Templa visitare,* die Kirchen besuchen. Religionis causa celeberrima urbis templa obire; loca sanctimonia inclyta veteri religione visere; loca sacra & cœlestibus prodigiis illustrata, nobilitata, inclyta venerari. *Usus.* Templa publice vota & dedicata. Sanctissimarum & antiquissimarum religionum templum.

Tempus, oris, n. Zeit. R. *à Temperando, quod tempus omnia temperet.* *Syn.* Temporis status, forma, ratio, varietas, cursus, inclinatio, perturbatio: tempestas, ævum, seculum. *Phras.* 1. *Tempore minime opportuno reverteris,* du kommest gar nicht zu rechter Zeit zurücke. Alieno tempore reverteris; in alienum tempus cadit reditus tuus; reditum tuum ratio temporis haud sane probat; si rationem temporis spectasses, redeundi consilium non suscepisses, aut susceptum abjecisses; ineptum, aversum à ratione, plane stultum judicasses; revertendi maturitas nondum erat. 2. *Nemini bene est tempore tam misero,* es ist keinem wohl bey so elender Zeit. Nemo est, cui recte sit hoc miserrimo temporum statu; in tanta temporum acerbitate, tristitia, calamitate, atrocitate, iniquitate, injuria; in tam iniqua, dura, adversa temporum ratione, in tam infelici temporum conditione; in hac temporum perturbatione, in his omni calamitate, omni scelere, ac flagitio refertis temporibus; in hac omnium rerum perturbatione; in hac malorum colluvie; in hac non modo virtutum, verum etiam doctrinarum pernicie; his miserrimis temporibus; his tam miseris, infaustis, iniquis, perditis temporibus; his tam alienis ab omni virtute, à bonis artibus, ab omni vivendi ratione, ac ordine temporibus. 3. *Tempore felici amicis abundamus,* zur Zeit der Glückseeligkeit haben wir viele Freunde. Prosperis temporibus; in prospera fortuna; in secunda, læta, felici, optima fortuna; rebus ad voluntatem fluentibus; cum rebus omnibus belle est; cum omnia facillimo cursu procedunt; optimis, lætissimis temporibus amicorum turba circumsepti sumus. 4. *Tempus breve admodum indulges,* die Zeit, so du mir zugiebst, ist gar zu kurtz. Tempus perexiguum præfinis; exiguam temporis usuram concedis; in horæ unius circulum me cogis; spatium agendæ rei das perexiguum; angustis terminis concludis. 5. *Tempus non habeo ad scribendum,* ich habe nicht Zeit zu schreiben. Tempore excludor ad scribendum; multæ, quæ me circumstant, occupationes spatium non dant, relinquunt scribendi; temporis angustiis, temporibus excludor à scribendo; otium, spatium non est scribendi; temporis nihil est, quod à reliquis negotiis possit subtrahi ad scribendum; quod eripi tot occupationibus possit; scribere per quotidianas confertasque occupationes non licet; temporis nihil vacat, nihil reliquum est ad scribendum; quotidianæ occupationes tempus omne mihi eripiunt. 6. *Tempori servire, sapientis est,* er stehet einem weisen Mann nicht übel an, wann er sich weiß in die Zeit zu schicken. Consulere temporibus, necessitati parére; rationem temporis habere; res ad tempus accomodare; servire, inservire, cedere, assentiri tempori; parére tempori; scenæ servire, nec sapiens interdum refugit. 7. *Tempus omne in litteris consumo,* ich bringe die gantze Zeit mit Studiren zu. In bonis litteris tempus omne pono, traduco, tero, contero; tempus omne bonis litteris, do, transcribo; otium quod nactus sum, in bonis litteris tero; diem legendo scribendoque condo; vitam, ætatem doctrinarum studiis contero. 8, *Cum tempore,* *vulg.* mit der Zeit. Tempore suo; dato tempore; annis venientibus; procedente tempore; olim. 9. *Nondum tempus est,* es ist noch nicht Zeit. Immatura res agitur; nondum habet maturitatem res suam. 10. *Ubi tempus erit, faciam,* ich werde es thun, wann es Zeit seyn wird.

wird. Ubi res & ratio postulabit; ubi locus agendæ rei datus fuerit; ubi tempus agendæ rei stabit, faciam, quæ cupit; quæ cupis, in loco, suo tempore perficiam. *Usus.* Tempus alicui ad colloquium dare, constituere, designare, bestellen. Appropinquat, venit, accedit tempus rem exequendi; tempus est; ut rem exequamur, es ist Zeit, die Zeit kommt herzu. In quæ reipublicæ tempora incidimus, incurrimus, gerathen. Adeundi aliquem tempus scite capere, arripere, observare, aussuchen. Ad litteras scribendas vix mihi tempus sumo, habeo, nanciscor, sich Zeit nehmen, Zeit haben. Tempus in aliqua re pono, tero, contero, zubringen. Frustra tempus perdere, verliehren. Nugis tempus eximere, verschwenden. Tempus omitere, dimittere, prætermittere, vorbeygehen lassen. Abiit, præteriit tempus illud, verschwinden. Nec revocari, nec recuperari amissum tempus potest, wiederruffen, zurück bringen. Temporis causa facere aliquid, etwas thun, um sich in die Zeit zu schicken. Tempore, in tempore, ad tempus venire, zu rechter Zeit. Ab eo tempore, ex eo tempore declinare cœperunt omnia, von derselben Zeit an. Inter omne tempus, die gantze Zeit über. Interjecto haud longo tempore, nicht lange darnach. Multum temporis intercesserat, es ist inzwischen viel Zeit vorbeygegangen.

Temulentus, a, um. truncken. voll, dämisch. R. *Temetum.* Syn. Ebrius, ebriosus. V. *Ebrius, Vinolentus.*

Tenacitas, tis, f. Filtzigkeit, Kargheit, Zähigkeit. *Usus.* Aves quædam unguium tenacitate cibum capiunt. V. *Avaritia.*

Tenax, acis, g. o. karg, zäh. *R. à tenendo.* *Syn*, Parcus, retinens. *Phras. Propositi tenax est*, er hält vest auf seinem Vorhaben. A suscepta sententia dimoveri, averti non potest; à sententia nec transversum unguem deflectit; in suscepto consilio perstat; consilium non mutat, sua in sententia constat. *Usus.* Parcus & tenax. V. *Parcus.*

Tendiculæ, arum, f. Fallstrick, Vogel-Netz. Syn. Laquei, retia. *Usus.* Aucupia verborum & litterarum tendiculæ.

Tendo, is, tetendi, tensum, ere. spannen, strecken, trachten. R. τείνω. *Syn.* Aliquid cogito, ad aliquid aspiro. *Usus.* 1. Ad consulatum tendere. Hæc jam habebamus, ad illa nunc acri tendamus animo. 2. *Extendo, porrigo*, ausstrecken. Græcia tendit dextram Italiæ. 3. *Molior*, nachstellen. Insidias alicui tendere. Adversus aliquem pertinaciter tendere. 4. *Fundo, diffundo*, ausbreiten. Animum autem per totum corpus tetendit. 5. *Eo, contendo, peto*, eilen, reisen. Romam aliquo suum cursum tetendit. Sententiæ in diversum tendebant. 6. *Tentoria figo*, Lager schlagen. Tendere *simpl.*

Tenebræ, arum, f. Finsterniß, Dunckelheit. *Syn.* Obscuritas, caligo, nox.)(*lux. Epi.* Æternæ, crassæ, diurnæ, intimæ, magnæ, opacæ, tetræ, & quasi perpetuæ. *Phras. Tenebræ media die factæ sunt*, es war um Mittags-Zeit eine grosse Finsterniß. Umbra nocti similis premebat terram; nox cœlo obducta lucem condidit, suppressit; lux ipsa solis crassis occultata & circumfusa tenebris latebat; quidquid lucis internitebat, offusa caligine extinctum est; spissæ repente tenebræ lucem supprimebant. *Usus.* Tanquam si reipublicæ offusa sempiterna nox esset, ita in tenebris jacebant, miscebanturque omnia. Ex caligine & tenebris in lucem respicere cœpit respublica. Obscuram familiam è tenebris in lucem vocare. Afferre, obducere, offundere tenebras rei. In tenebras deprimi. In tenebris jacere. Philosophia ab animo calginem & tenebras dispellit. Luce non tenebris rediit, er ist bey Tag, nicht bey der Nacht zurück kommen.

Tenebricosus, a, um. finster, dunckel, düster. *Syn.* Obscurus. *Usus.* Sensus tenebricosus. Libidines tenebricosæ. Tempus reipublicæ tenebricosissimum. V. *Obscurus.*

Teneo, es, ui, ere. halten, ergreiffen. *Syn.* Retineo. *Adv.* Acutissime, ægre, copiosissime, diligenter, diu, facile, firmius, maxime, mordicus, necessario, omnino, bene, plane, postremo, præclare, probe, summe, jam ante, aliquando, coram manifesto, undique. *Usus.* 1. Cursum suum tenere; dignitatem, morem, gravitatem, statum & instituta sua tenere. Locum urbis principem, gubernacula imperii, summam reipublicæ, provinciam tenere. Gratiam alicujus, rei alicujus memoriam tenere. 2. *Adstringo, obligo*, verbinden. Voto, promisso, religione, lege, jurejurando teneri. 3. *Obtineo*, besitzen, behaupten. Qui mare tenet, rerum potitur. Civitatem servitute oppressam tenere. Dominatu unius omnia tenentur. Causam tenuit, *obtinuit.* 4. *Agnoso, assequor, intelligo*, wissen, verstehen. Probe rem teneo. Teneo voluntatem tuam. Aliquid animo tenere. 5. *Habeo*, haben. Tenere animum attentum ad aliquid. Tenere exercitum, fiduciam. 6. *Deprehendo, circumvenio*, ertappen, ergreiffen. Tenetur in manifesto crimine. Manibus rem teneo; tenemur undique, non elabemur. 7. *Cohibeo*, einhalten. In tanto dolore lachrymas tamen tenui. Iram non tenui,

nui, quin erumperem. Vix risum tenui. 8. *Moveo, afficio, impello,* antreiben. Desiderio, spe verecundia, studio rei alicujus, morbo, otio, ludis &c. tenetur. 9. *Conservo*, erhalten. Domum totam amicitia devinctam teneo. 10. *Moror, detineo,* aufhalten. Tempestas biduum me tenuit. Sermone hominem in multam noctem tenui. 11. *Contineo,* innen halten. Domi se, suis finibus se, aliquem in custodia tenuit. Vix teneor, quin. Vix me teneo, quin. *Tenet mecum, vulg. est*, er hält es mit mir; *Latine:* mecum stat, in meis partibus stat; stat à me; mecum facit; meis partibus studet; mecum sentit.

Tener, era, um. zart. R. à τέρην. *Syn.* Mollis, tractabilis.)(*durus.* *Usus.* Nihil tam tenerum, tam flexibile, quod facilius sequatur, quocunque torqueas, quocunque ducas, quod magis pro arbitrio fingatur. Oratio mollis & tenera. Animo mihi videris teneriore. V. *Mollis.*

Teneritas, tis, f. Zartigkeit. *Syn.* Mollities.

Teneritudo, inis, f. Zartigkeit. *Usus.* Si siccitates sunt, & terra teneritudinem habet.

Tenor, oris, m. gleichhaltende Weise. *Syn.* Æquabilis ratio, cursus, *Usus.* Is uno tenore, ut ajunt, in dicendo fluit. *Litteras hujus tenoris scribere, vulg. est,* einen Brief dieses Inhalts schreiben; *Latine:* In hanc sententiam, rationem scribere litteras.

Tentabundus, a, um. der etlichemal versucht, und probiret. *Usus.* Ventum ad angustam rupem, ut ægre expeditus miles tentabundus, manibusque virgulta retinens se demitteret.

Tentatio, onis, f. Anstoß der Kranckheit. *Syn.* Commotiuncula. *Usus.* Valetudinem tuam & à vetere morbo, & à novis tentationibus confirmatam gaudeo. V. *Consentio tentationi.*

Tentator, oris, m. Versucher.

Tento, as, avi, atum, are. Versuch thun. *Syn.* Attento, periclitor, conor, periculum facio. *Phras. Omnia tentabo*, ich werde alles versuchen. Vias omnes persequar, quibus putabo ad id, quod volo, posse perveniri; nihil erit, in quo acquiescam; odorabor omnia, quam potero, sagacissime; animum versabo in omnes partes, agitabo, omniúmque animos tentabo; sensus omnium mentésque degustabo, explorabo; nihil ad summam diligentiam mihi faciam reliqui; ad omnia nitar; omnem lapidem movebo; ad vim etiam & armatas preces animum convertam. *Usus.* Tentare leviter aliquem, quo animo ferat aliquid. Prælio belli fortunam tentare, experiri. Aliquem donis, spe, metu, armis tentare. Morbo tentari. Manu, pede aquæ frigus tentare. V. *Experior.*

Tentorium, ii, m. Zelt, Gezelt. *Syn.* Tabernaculum militum.

Tenuis, e. dünn, subtil, geringfügig. *Syn.* Exilis, minimi momenti, subtilis: parum locuples.)(*crassus, locuples.* *Phras.* 1. *Homines tenues,* schlechte, gemeine Leute. Obscuro loco nati; animo & fortuna imbecilliores; ordinis tenuioris homines; infimo loco nati; humili fortuna orti, nullius nominis; aut dignitatis; terræ filii; inferius genus hominum; qui in obscuro vitam agunt; obscuri inter populares generis. V. *Vilis, humilis, abjectus.* *Usus.* 1. Tenue cœlum, autoritas tenuis. In tenuissimis ac minutissimis rebus sæpe labimur. Patrimonium tenue. Tenuis aqua vadum alibi aperiebat. 2. *Pauper, vilis, obscurus, humilis,* arm, schlecht, gemein. Cui tenues opes, nullæ facultates, exiguæ amicorum copiæ. Ordinis tenuioris homo. Tenuem victum anteferre copioso. 3. *Gracilis*, dünn, mager. Corpusculo tenui,

Tenuitas, tis, f. Dünne. *Syn.* Gracilitas. *Usus.* 1. Quosdam corporum tenuitas ipsa delectat. 2. *Subtilitas,* Subtiligkeit. Tanta est animi tenuitas, ut fugiat aciem. 3. *Paupertas,* Dürfftigkeit. Ex meis angustiis illius sustento tenuitatem. V. *Vilitas.*

Tenuiter, schlecht, geringfügig. *Syn.* Anguste, presse Philosophorum more.)(*Copiose.* *Usus.* Tenuius, subtilius & acutius tractare.

Tenus, bis, nach. *Usus.* Aurium tenus. Verbo tenus.

Tepefacio, is, feci, factum, ere. warm, oder lau machen. *Syn.* Calefacio.

Tepesco, is, tepui, ere. laulicht, oder warm werden. *Phras. Tepescere cœpit in spiritu,* er hat angefangen, lau zu werden in dem Geist. Spiritus fervor in illo, quasi frigida affusa aqua, restinctus est; ardor primus virtutis extinctus est; à religione officii declinavit; ardorem refrigescere passus est. Ardor remisit, refrixit, deferbuit; oblanguit fervor ille ex diuturna meditatione conceptus, & sensim evanescere cœpit. *Usus.* Maria agitata ventis tepescunt.

Tepidus, a, um. laulicht, wärmlicht. *Usus.* Tepidus vapor. V. *Remissus.*

Tepor, oris, m. Lauigkeit, mittelmäßige Wärme. *Syn.* Moderatus calor. *Epi.* Externus, modicus. *Usus.* Tepor excitatus. Modico tepore calet.

Ter, dreymal. Ter decies, dreyßigmal.

Terebra, æ, f. Bohrer. *Syn.* Instrumentum, quo ligna perforantur.

Terebro, as, avi, atum, are. bohren.

Teres, etis, g. o. rund, nett, fertig. *Syn.* Rotundus: acer. *Usus.* Plena & teres oratio. Atticorum teretes aures.

Tergiversatio, onis, f. Ausflucht, Weigerung. *Syn.* Recusatio. *Usus.* Quid ergo erat moræ & tergiversationis?

Tergiversor, aris, atus sum, ari. Ausflucht suchen, sich weigern. *Syn*; Refugio. *Usus.* Invitum, æstuantem & tergiversantem ad dicendum, coëgi. Quid taces? quid dissimulas? quid tergiversaris? Non est locus ad tergiversandum. V. *Nolo, invitus, moror.*

Tergo, is, tersi, tersum, ere. wischen, säubern, reinigen. *Syn.* Abstergo. *Usus.* Qui tergunt, qui ungunt, verrunt.

Tergum, i, n. der Rücken. *Syn.* Aversa pars corporis tota. *Usus.* A tergo adoriri aliquem. Terga vertere, in fugam abire. Hostem à tergo interclusum relinquere. Insequitur nos à tergo senectus, nec opinantes assequitur. Ab tergo se objicere.

Terminatio, onis, f. Endigung. *Syn.* Finis, mensura, modus. *Usus.* Versus inventus est terminatione aurium. Terminatio rerum expetendarum.

Termino, as, avi, atum, are. endigen. *Syn.* Determino, concludo, laudo, definio; regionibus aliquibus circumscribo, definio. *Usus.* Imperium Rom. non terrâ, sed cœli regionibus terminatur. Iisdem finibus vitam & gloriam terminare. Epicurus bona voluptate terminavit. Verba melius terminantur ac cadunt in syllabas longiores. V. *Finio.*

Terminus, i, m. Marckstein. Gräntze. R. à τέρμων, *extremitas. Syn.* Finis, regio. *Epi.* Certi modici. *Usus.* Jus suum nullis terminis ac finibus circumscribere, definire. Termini quos Socrates pandit & constituit. Certos mihi fines, cancellos, terminos ipse constituam, extra quos non egrediar. V. *Finis.*

Terni, æ, a. drey, je drey. *Usus.* Terna, aut bina, aut singula etiam verba dicere.

Tero, is, trivi, tritum, ere. reiben, zerreiben, zerstossen. *Syn.* Contero, consumo, mollio. *Usus.* Terere tempus, ætatem nugis. Verbum vulgari sermone tritum.

Terra, æ, f. die Erde, Erdreich, Erdboden. *Syn.* Globus terræ, medius mundi locus, omnis terræ, humus, tellus, solum. *Epi.* Altrix, Beata, effectrix, fœcunda, fœta, horrida, hostilis, immanis, immobilis, infirma, ingrata, lata, mater omnium media, misera, parva, solida, globosa, tota, vestita floribus, universa, aliena, aspera continens, disjuncta, mortifera. *Usus.* 1. Terra mater omnium, vestita floribus, herbis, arboribus. Conquirere aliquem terra marique. Romam terra petere, über Land nach Rom reisen. A terra solvere; navim ad terram deligare. Ad terram aliquid abjicere, affligere. Terram atratro proscindere, discindere, subigere. 1. *Orbis,* Welt. Homini nihil in terris simile. 3. *Regio,* Land. In terra hostili. Ex ultimis terris profectus, Nostra sunt maria & terræ.

Terræ motus, ûs, m. Erdbeben, Erschütterung des Erdbodens. *Epi.* Horribilis, magnus, usitatus. *Phras. Magnus terræ motus in Sicilia*, es ist in Sicilien ein grosses Erdbeben gewesen. Sicilia magnis terræ motibus conquassata est, contremuit; in Sicilia, terra per plures dies movit horrendum in modum; terra ingenti motu contremuit, ut non moveri, sed everti crederentur omnia. Sicilia magnis terræ motibus concussa est, adeo ut in agris tecta corruerent, multarum urbium magnæ partes prosternerentur, cursu rapido averterentur amnes, montes lapsu ingenti proruerentur, ventis per cava terræ citatis rupti montes, tumulique subsiderent. Terræ motus Siciliam maxime quatiebat; multa tum oppida corruere, multis locis labes facta, terræ desedere, flumina in contrarias partes fluxere: nutabat perpetuo solum, frequenter etiam subsultabat, tanto impetu ac fragore, ut urbes ac oppida suis divellendas sedibus putaremus, nec quisquam tam saxei esset pectoris, quin saxis terrâque trementibus contremisceret. *Usus.* Animi terræ motibus, ac pestilentiæ vastitate maxime terrentur. Terræ motus factus.

Terrenus, a, um. irdisch. *Syn.* Terrestris. *Usus.* Humor maritimus & terrenus. Terrenis & concretis corporibus sunt intersepta. Corpora nostra terreno principiorum genere sunt confecta. V. *Mundanus*

Terreo, es, ui, itum, ere. erschrecken, einen Schrecken einjagen. *Syn.* Terrorem affero, infero, injicio; metum, affero, infero, facio. *Adv.* Minaciter, vehementius. *Phras.* 1. *Res ea vehementer nos terruit*, diese Sache hat uns sehr erschrecket. Animos terruit, formidine oppressit; perculit nos ea res, id fulmen, ejus vocis terror vehementer; percussit nos vox ea, inque animis, auribùsque omnium adhuc versatur? magnum ea res metum incussit; multum trepidationis fecit; terrorem subita res præbuit, excivit, & repentine

tino pavore pene nos exanimavit; ea res subitum terrorem effudit; metu nos territavit; in timorem dedit; animôs graviter percussit; ea res terrorem injecit; metum, trepidationem injecit animis; terroris mutui nos implevit; metum, terrorem incussit omnibus; pavorem offudit mentibus; pavorem injecit; terrorem nobis ingentem obtulit; formidinis nos implevit; terrore animos fregit oppressitque; in metum nos adduxit; metum objecit, incussit; metu nos affecit; animos in terrorem conjecit; timore mentes omnium nostrum præpedivit; religionem & formidinem incussit; periculi species animos hominum horrore perstrinxit, perfudit, pavore implevit, exanimavit. 2. *Magnopere territi sumus*, wir seynd sehr erschreckt worden. Novo quodam terrore ac metu permoti, concitati, obstupefacti, perterriti, perculsi fuimus. Lingua obmutuit, manus obtorpuit, mente debilitata metu concidimus, toto corpore perhorruimus. Nemo fuit tanta confidentia, quin timido sanguis refugeret, & metu exalbesceret. Ultimo metu perfusi sumus tot terroribus undique ostentatis. Perlatus est ad omnes terror. Circumfuso undique pavore ita obtorpuimus, ut nemo dicere, quod in rem esset, nemo audire posset. Præsens timor adeo animos omnium occupaverat, ut prope alienata mente, obcæcati metu & terrore nobis ipsis excideremus. Trepidatum repente, omnium pectora occulto metu pervadente sic, ut vox omnes ac sanguis deficeret. 3. *Territi hostes in fugam se dant*, die Feinde, nachdem sie dermassen erschreckt worden, geben sich in die Flucht. Hostes pavore perculsi; vano timore perfusi; metu subacti; multiplici terrore perculsi, circumventi; tantis terroribus vexati, ancipite circumstante metu in fugam se conjiciunt; terror incussus hostes per tota castra trepidos agit. V. *Timeo*. *Usus*. Non me terrent ista. Suæ quemque conscientiæ animi terrent.

Terrestris, e. irdisch. *Syn*. Terrenus. *Usus*. Terrestre præsidium.

Terribilis, e. erschrecklich, grausam, greulich. *Syn*. Horribilis, horrendus. *Usus*. Vultus terribiles, & ardore animi micantes. Pompeji virtus terribilior Romanis quam exteris gentibus. V. *Terror, terreo*.

Terriculum, i, n. Schreck-Bild, Scheusal. *Syn*. Quod terrorem injicit.

Terrificus, a, um. schrecklich. *Syn*. Quod terrorem incudit. V. *Terribilis*.

Territorium, ii, n. Gebiet, Bezirck einer Landschafft und Bothmäßigkeit. *Syn*. Terra, ager, *Epi*. Atriale. *Usus*. Florentis coloniæ territorium minuitur.

Terror, oris, m. der Schrecken, entsetzliche Furcht. *Syn*. Minæ. *Epi*. Barbarus, inanis verborum, immanis, implacabilis, militaris, nocturnus, novus, sempiternus, summus, tantus, tribunitius, mirus, mediocris. *Usus*. Terrores minasque jacere, spargere, jactare, einem drohen. Is nuntius magnum nobis terrorem obtulit, attulit, intulit, incussit, injecit, magno terrori fuit, einen Schrecken einjagen. Terrorem addere, admovere, noch dazu schrecken. Siquid increpet terroris, wenn sich jähling ein Geschrey erhebt von einer Gefahr. Anceps terror circumstabat, es sah auf allen Seiten übel aus. Terrorem illatum reddere, wiederum einen Schrecken einjagen. Firmare ex terrore hominem, metuque liberare, einem den Schrecken benehmen. V. *Terreo*.

Tertianus, a, um. dreytägig, über den dritten Tag kommend. *Usus*. Febres tertianæ.

Tertio, drittens, zum drittenmal. *Usus*, Iterum ac tertio.

Tertius. a, um. der dritte.

Teruncius, a, um, ein kleiner Pfenning. *Syn*. Numulus. *Usus*. Ne teruncii quidem sumptus mea causa factus est.

Tessera, æ, f. Würffel, Loosung, Wahrzeichen. *Syn*. Talus. *Usus*. Nobis senibus de lusionibus multis talos relinquant, & tesseras. Quid enim est sors? idem propemodum, quod micare, quod talos facere, quod tesseras.

Testa, æ, f. ein Topff, irden Geschirr. Hafen. *Syn*. Concha: vas fictile. *Epi*, Nativa.

Testamentarius, ii, m. Verfälscher des Testaments. *Syn*. Subjector testamentorum.

Testamentarius, a, um, zum Testament gehörig. *Usus*. Lex testamentaria.

Testamentum, i, n. Testament, letzter Wille. *Syn*. Suprema voluntas, voluntatis nostræ justa sententia de eo, quod post mortem nostram fieri voluerimus. *Epi*. Falsum, firmissimum, non improbum, non inofficiosum, non inhumanum, irritum, ruptum, ratum. *Usus*. Testamentum facere, conscribere, componere, obsignare; testamento aliquid alicui relinquere. Testamentum falsum supponere; testamentum subjicere. Nefas est testamenta mutare, rumpere, inducere, irrita facere, & voluntates mortuorum evertere. Qui tactionem testamenti non habuerit. V. *Hæreditas*.

Testatus a, um. bezeuget, bewähret, bekräfftiget. *Syn*. Exploratus, ratus, indubitatus. *Usus*. Nihil dixi nisi notum & testatum. Ut res multorum oculis fiere

fieret testatior. Res certissimis monumentis testata.

Testificatio, onis, f. Zeugnuß, Bekräfftigung, Bezeugung. *Syn.* Testimonium, formula testimonii. *Epi.* Summa, sempiterna. *Usus.* 1. Manebit hujus tui facti testificatio sempiterna. Chirographa, testificationes, judicia, quæstiones. 2. *Affirmatio privata*, Bezeugung. Cum summa testificatione suorum erga me merito-rum. V. *Testimonium testes.*

Testificor, aris, atus, sum, ari. bezeugen, Zeugniß geben, bewähren. *Syn.* Testor, attestor, notum facio, testimonium dico, testibus firmo. *Usus.* Id feci testificandi amoris mei causa. Hæc in maxima hominum frequentia testificabatur.

Testimonium, ii, n. Zeugniß, Bekräfftigung, Bewährung. *Syn.* Testificatio, jurejurando devincta autoritas. *Epi.* Acerrimum, debitum, divinum, exploratum, externum, falsum, firmum, gratum, grave, improbum, inimicum, majus, mutuum, præclarum, proprium, publicum, sempiternum, totum, vehemens, divinum, tacitum. *Usus.* Testimonium secundum fidem & religionem gravissime dicere. Pro testimonio dicere; testimonium, innocentiæ alicui tribuere, impertiri. Sunt in eam rem multa testimonia. Refellere, refutare, elevare testimonia. Eodem is convertit aculeos testimonii sui. Causa ejus gravissimorum virorum testimoniis communita fuit.

Testis, is, m. ein Zeuge. R. *a* θέσθαι, τίθεσθαι. *deponere.* *Syn.* Laudator, autor, obsignator; testimonium. *Phras.* *Ejus rei multus testes habeo*, dessen habe ich viele Zeugen. Ejus rei testes citare, proferre, edere, producere possum plurimos qui se non opinari sed scire; non audivisse, sed vidisse; non interfuisse, sed egisse dicent. Rem testibus planam facere perfacile mihi est. Testem citabo totam domum; ejus rei autores testesque optimos dare possum; res ea multorum testimoniis communiri potest; in ea causa deesse non possunt, qui pro testimonio dicant; rem eam multis testibus firmare possum. *Usus.* Testes adhibere locupletes, idoneos religiosos, integros, incorruptos, gravissimos; *aut contra* falsos, diobolares, ab religione remotos. Testis ac spectator vivus ac præsens. Testis est Italia. Clarissimæ victoriæ testes. Deos facere testes.

Testor, aris, atus, sum, ari. bezeugen, bekräfftigen, bewähren: zum Zeugen ruffen. *Syn.* Doceo, significo, ostendo, demonstro, testificor; testes adhibeo, facio, voco, invoco. *Usus.* 1. Ejus artificium operis artificis peritiam testatur. 2. *Testem invoco, imploro: obtestor*, zum Zeugen nehmen, anruffen. Deos testor, omnesque homines. 3. *Testamento decerno*, ein Testament machen. Possitne testari exul, quæritur. V. *Testis.*

Testudo, inis, f. Schild-Kröte: Gewölbe. *Syn.* Animal crusta tectum, tardumque. *Epi.* Fluviatilis. *Usus.* 1. Testudo capite brevis, cervice anguina, aspectu truci, 2. *Locus fornicatus*, gewölbter Ort.

Teter, a, um. schändlich, scheußlich, greulich, garstig. *Syn.* Fœdus, flagitiosus. *Us.* Quo nihil tetrius, fœdius, truculentius, aspectu terribilius, immanius reperiri potest. Bellua omni diritate atque immanitate teterrima. V. *Horridus.*

Tetre, schändlich, greulich. *Syn.* Fœdissime, impure.

Texo, is, ui, xtum, ere. weben, wircken, flechten, stricken. R. *a* τάσσω, *ordino.* *Syn.* Contexo. *Usus.* 1. Quid araneæ texerent. 2. *Necto*, zusammen stricken. Stoici ipsi sibi plagas texuere. Festive carmen aliquod texere.

Textilis, e. gewircket, gewebet, geflochten. *Syn.* Textus. *Usus.* Textile stragulum.

Textor, oris, m. ein Weber, Wircker.

Textrina, æ, f. Webers-Werckstatt. *Syn.* Textoris officina.

Textum, i, n. Gewebe, Flechtwerck. *Usus.* Clypei textum.

Thalamus, i, m. Ehe-Bette. *Syn.* Conjugis utriusque cubiculum.

Theatralis, e. zum Schauspiel gehörig. *Usus.* Theatrales consessus.

Theatrum, i, n. Schau-Platz. R. *a* θέατρον. *Syn.* Cavea. *Epi.* Bellum, commune, frequens, refertissimum celebritate, eruditissimum judicio, magnitudine, amplissimum; vacuum. *Usus.* Theatra tota reclamant. Id frequenti theatro, incredibili plausu & clamore comprobatum est. Cæsaris virtutes majoribus theatris propositæ. Me quasi in quodam theatro orbis terrarum versari credebam. V. *Ludi.*

Theca, æ, f. ein Futteral, Truhe, Kasten, Schachtel. R. θήκη. *Usus.* Theca nummaria. Thecæ vasorum.

Theologia, æ, f. Wissenschafft göttlicher Dinge. *Syn.* Divinarum rerum scientia. *Usus.* *Theologia Mystica*, so von geistlichen Dingen und Vollkommenheit handelt. Arcana, recondita, interior, divinitus immissa mentibus hominum de Deo divinisque rebus scientia. Doctrina interior Deo magistro tradita. Divinarum rerum cognitio è cœlesti luce hausta. *Theologia Speculativa*, Disce-

Disceptatrix ac judex altissimarum de Deo, divinisque rebus quæstionum disciplina, Scientia geminata fidei rationisque luce illustrata. *Theologia Moralis*, quæ quæstiones de Christiani hominis officio complectitur; quæ arctas impeditasque conscientiæ rationes explicat *vel* expedit; quæ interioris fori causas quæstionesque tractat. *Theologia Polemica*, quæ controversas fidei ac religionis nostræ quæstiones explicat, dissolvit; quæ in evertendis novarum opinionum commentis operam Christianæ rei locat; quæ religionis arcana in controversiam adducta, ratione ac autoritate firmat, ac tuetur. *Theologia Positiva*, sacrorum codicum interpres Theologia, quæ Patrum, sacrorumque autoritate Conciliorum, controversas religionis nostræ quæstiones dirimit.

Theologus, i, m. Gottesgelehrter. *Syn.* Rerum divinarum peritus; sacrarum litterarum intelligentia nobilis, interpres divinorum oraculorum; qui vita ac ratione religionis nostræ arcana explicat.

Theorema, atis, n. Lehr-Satz. *Usus.* Percepta appello, quæ Græci theoremata.

Thesaurus, i, m. ein Schatz, gesammleter Reichthum. *Syn.* Opes, divitiæ. *Usus.* Thesaurum defodere, alicubi obruere; alicui de thesauris suis aliquid suppeditare. Thesaurus rerum omnium memoria. V. *Opes.*

Thesis, is. f. Satz, Vortrag. *Syn.* Propositum. *Epi.* Perdifficilis, politica, acuta, tenuis.

Thuribulum, i, n. Rauch-Faß. *Syn.* Acerra.

Thus, ris, n. Weyhrauch. *Usus.* Thura & odores incendere.

Tiara, æ, f. ein Haupt-Schmuck bey den Persern.

Tibia, æ, f. Schienbein, Pfeiffe, Schallmey. *Syn.* Os cruris, fistula. *Epi.* Inflata, modulata, nuptialis, tardior. *Usus.* Tibiâ, ad tibiam canere. Tibiæ modulate canentes. Tibiam inflare. Tibiarum cantu, instincti pugnant acrius.

Tibicen, inis, m. ein Pfeiffer, Schalmeyer. *Syn.* Qui tibiis canit. *Epi.* Bellus, latinus, tardior.

Tignarius, ii, m. ein Zimmermann. *Usus.* Faber tignarius.

Tinnum, i, n. Latte, Balcke, *Syn.* Trabs.

Timeo, es. ui, ere, sich fürchten, befürchten. *Syn.* Metuo, horreo, extimesco, pertimesco, reformido, vereor, in metu sum, afficior timore, metus animo objicitur, mente vix consto. *Phras.* 1. *Valde timet*, er fürchtet sich sehr starck. Magno in timore est; magnum in timorem pervenit; metu suspensus, fractus & debilitatus hæret; ictus metu gravioris mali, & horrore perfusus tuta omnia reformidat. Vix se præ formidine commovet. Metum cepit non mediocrem. Totus in metu est, & trepidatione; magnus hominem metus agitat, commovet; magnum in metum adductus est; vacuus metu non est. Timor hominem incessit, occupavit ingens. Gravi metu solicitatur. Pavor animum hominis intravit ingens; metum in se concepit; delirat miser timore, & nescio quid pavitat. 2. *Multi adeo imbecilles animo sunt, ut omnia timeant*, viele seynd so weichhertzig, daß sie alles fürchten. Multos ita pusilli infirmique animi videas, qui ad omnes casus metu contremiscant; metu exanimentur; metu exalbescant, exhorrescant; timore commoveantur; metu perturbentur. Multos ob animi infirmitatem, imbecillitatem, quilibet casus terret, perterret, perterrefacit; metu afficit; in timorem conjecit; ad timorem impellit; multis, quod animi imbecillitate laborent, vel minus casus metum, terrorem incutit. V. *Terreo.* 3. *Timeo, ne non optime consilia mea succedant*, ich fürchte, meine Anschläge möchten nicht wohl von statten gehen. Timeo mei consilii quis sit exitus futurus. Utinam consilio meo respondeat exitus, vereor tamen, ne aliorsum cadat. Quam feliciter mihi eventurum sit ex consilio meo negotium, plane non video: equidem adversos metuo exitus, Metuo, ne id consilii ceperim, quod explicare non facile possim. Meum consilium quo sit evasurum, nescio, ac timeo. Consilium à me captum ut eum, quem volo, habeat exitum, opto magis, quam spero. Exitum consilii mei extimesco. 4. *Tam vicino periculo timeo sane vehementer*, bey so naher Gefahr fürchte ich mich sehr. Aspectu impendentis procellæ horret animus, vox torpet, spiritusque; metus percurrit meum omniumque pectora; animus, timore obstupescit; subito horrore obrigui, metuque nunc adeo exsanguis sum; formido incessit animum, & pavore marceo. V. *Timor, Terreo.* *Usus.* Quemadmodum explicari hæc possint, timeo. Timeo de consulatu; ab eo judiciorum genere.

Timide, furchtsamlich, zaghafftig, kleinmüthig. *Syn.* Ignave, timido animo, dubitanter, diffidenter.)(*Fidenter, animose, fortiter.* *Usus.* Timide, ac verecunde dicere. Timide, modiceque dicere.

Timiditas, tis, f. Furchtsamkeit, Zaghafftigkeit, Kleinmuth. *Syn.* Angustus & parvus animus.)(*Confidentia, fortitudo.* *Epi.* Humilis, fracta, ingenua, turpis, utilis. *Usus* Cautio mea, timiditasque in causis.

Pudore quodam, & timiditate ingenua refugisti. Timiditati & ignaviæ militum proposita supplicia. V. *Timeo.*

Timidus, a, um. furchtsam, feig, kleinmüthig, schüchtern, zaghafftig. *Syn.* Ignavus, nullius animi, circumspectans omnia; quidquid increpuerit, pertimescens; diffidens, imbellis, vecors.)(*Animosus.* *Phras.* 1. *Pusilli animi es, & timidus,* du bist gar kleinmüthig und furchtsam. Exigui, infirmi, imbecilli animi es, nimiumque demissi. Infirmus ab animo es; animo jaces, langues, non viges. Jacet languet, non viget animus tuus. Animus tibi sine animo est; abest animus ab animo tuo. Facile concidis, commoveris animo; roboris ac nervorum in animo tuo parum est. Animum in te requiro, desidero. Umbras etiam times trementibus labiis. Timorem prodis; nemo te meticulosior; animo es nimis ignavo ac demisso; magna quadam animi infractione, formidine, pavore timiditatem tuam ostendis; nescio quas formidines agitando animis, ipse tibi curas & metus auges. 2. *Exercitus erat timidus,* das Kriegs-Heer war voller Schrecken. Fuga trepidus, plenus vulnerum & pavoris exercitus; tota acies pavore fluctuabat, ut vix gladio esse opus, & ambonibus propelli posse videretur; ut nec vultum, nec aciem oculorum ferre posset; miles abjectus metu, terrore exanimatus; animo debilitatus & qui umbram quoque metueret suam. Occupabat militum animos pavor insolitus; terror militi inciderat; terror militi mentem eripuerat; omnium mentes animosque militum timor perturbarat. V. *Timeo.* *Usus.* Timidus & cautus. Quæ timido animo, humili fractóque fiunt.

Timor, oris, m. Furcht, Zagheit, Kleinmuth. *Syn.* Metus, formido.)(*Spes, animus.* *Syn.* Cæcus, domesticus, falsus, inanis, major, vetus, novus, vetus. *Phras.* 1. *Hostis vicinus urbi maximum timorem incussit,* der schon annahende Feind hat der Stadt einen grossen Schrecken eingejagt. Maximo timore effecit; ingentem timorem injecit, incussit; pavore cuncta complevit; civium animos horrore perstrinxit; in maximum timorem cives dedit; maximo timori civibus fuit; maximum timorem hostibus objecit; maximo timore civitatem cumulavit. V. *Terreo.* 2. *In maximo timore est civitas,* die Stadt ist in der größten Furcht. Ingenti timore perculsa, occupata est civitas; animi omnium ad timorem traducti; in magnum timorem venêre; in timorem versi sunt. V. *Timeo,* 3. *Timorem præ se tulit,* er hat sich gestellt, als ob er sich fürchtete. Opinionem timoris hostibus præbuit; signa timoris dedit; cum simulatione timoris egit; timoris opinionem apud hostes, quibuscunque potuit rebus, auxit; timoris suspicionem dedit hostibus; timoris sui signa multis rebus misit. 4. *Tandem timorem deposuit,* er hat endlich die Furcht abgelegt. Timorem omnem abjecit, deposuit; animum solicitudine exoneravit; metum amisit; tandem timore vacuus animum recepit: solvit animum metû; timore se expedivit; metum abstersit, exuit; posito metu animum respexit; animum recepit, recuperavit, revocavit; ad pristinam se fortitudinem revocavit; ex timore se collegit; recreavit se à timore; animum, spem redintegravit; animum renovavit. 5. *Timorem tibi hunc adimam,* ich werde dir die Furcht benehmen. Isto te metu liberabo, levabo, a metu te isto abducam; metum tibi eximam, ejiciam, auferam, expellam; animum tuum confirmabo, constituam; animum afflictum excitabo, & ad spem & fortitudinem revocabo. Efficiam tandem, nequis porro animum tuum metus perturbet, afficiat, commoveat, concutiat, exagitet; ut a metu vaces; ut, animus, qui jacebat, erigatur, excitetur, exsurget; ut animus tuus sese colligat atque confirmet. Languet animus tuus: ego, ut valeat & vigeat, efficiam. V. *Recreo.* *Usus.* Timor misericordiam non recepit, die Furcht hat kein Erbarmen. Timorem in rei frumentariæ simulationem conferre, die Furcht zu bemäntlen, sich stellen, als ob man fouragiren gieng.

Tinea, æ, f. eine Schabe, Motte. *Syn.* Vermiculus vestes librosque erodens.

Tingo, is, xi, tinctum, ere. färben. *Syn.* Coloro, imbuo, inficio.

Tinnio, is, ire. klingen. *Usus.* Expecto, quid illè tinniat.

Tinnitus, ûs, m. das Klingen. *Usus.* Tinnitum ciére.

Tintinnabulum, i, n. Glöcklein, kleine Schelle.

Titillatio, onis, f. das Kützeln. *Syn.* Suavitas motus. *Usus.* Non est senibus tanta titillatio voluptatum.

Titillo, as, avi, atum, are. kützeln. *Syn.* Moveo cum aliqua voluptate, suavitate. *Usus.* Voluptas cum suavitate quadam affluit & allabitur, sensusque titillat.

Titio, onis, m. ein erloschener Brand. *Syn.* Lignum adustum, quod ab igne extrahitur.

Titubanter, wanckelmüthig, *Syn.* Dubitanter, inconstanter.

Titubatio, onis, f. das Wancken, Zweifel. *Syn.* Hæsitatio. *Usus.* Ut ne parva quidem titubatione, aut offensione impediremur.

Titubo, as, avi, atum, are. wancken, zweifeln. *Syn.* Hæsito, nec vox, nec lingua consistit. *Usus.* Erubuisse, expalluisse, titubasse. Si quid in bello titubatum sit. V. *Dubito.*

Titulus, i, m. Titel. *Syn.* Index. *Epi.* Indignissimus, insignis. *Usus.* Me sapientis titulus delectat. Titulum consulatus vix sustinet. Regis titulum sibi adscribere. Inscriptio libri; honoris vocabula & nomina, *rectius & usitatius*, quam *libri*, vel *honorum tituli*, Titel eines Buchs, Ehren-Titel. *Competentem titulum non dare, vulg.* einem den gebühr renden Titel nicht geben; *Latine:* Aures debitâ appellatione fraudare.

Toga, æ, f. ein Römischer Rock in Friedens-Zeit)(*Sagum.* *Epi.* Felix, parva, pulla, purpurea, texta, virilis, pura. *Usus.* Toga pacis est insigne & otii. Virilem togam sumere, assumere, induere.

Togatus, a, um. mit einem solchen Rock bekleidet. *Usus.* Quasi unus è togatis.

Tolerabilis, e. erträglich, leidlich. *Syn.* Vendibilis, non contemnendus patibilis.)(*impatibilis.* *Usus.* Vix singulis ætatibus singuli tolerabiles oratores. Tolerabili fœnore solvere. Tolerabilis conditio.

Tolerabiliter, leidlich, erträglich. *Syn.* Toleranter. *Usus.* Dolores tolerabiliter ferre.

Toleranter, leidlich, gedultig. *Usus.* Toleranter dolorem pati.

Tolerantia, æ, f. Gedult, Erdultung, Ertragung. *Usus* Tolerantia rerum humanarum, contemptio fortunæ. V. *Patiens*,

Toleratio, onis, f. Erleidung, Ertragung, Erdultung.

Tolero, as, avi. atum, are, erdulten, ertragen. *Syn.* Fero, patior, perfero, sustineo; sustento; concoquo. *Usus.* Forti animo militiam, hyemem, fortunam adversam tolerare. Latrociniis vitam: castaneis famem tolerare. Verbera plagasque is toleret, qui verbum concoquere vix potest. V. *Fero, Patior.*

Tollo, is, sustuli, sublatum, ere. aufheben, wegraumen. *Syn.* Aufero, removeo, eximo, detraho, deleo, extinguo: attollo. *Adv.* Celeriter, funditus, obscure, omnino, perfacile, recte. *Usus.* 1. Memoriam alicujus rei tollere. Suspicionem mihi omnem sustulit. 2. In currum patris sublatus. Risum, cachinnum, clamorem maximum sustulit. 3. *Laudo,* loben. Tollere in cœlum laudibus; augere, & altius dicendo tollere. 4. *Suscipio,* auf sich nehmen. Tollere aliquid oneris. V. *Aufero, adimo.*

Tondeo, es, totondi, tonsum, ere. scheeren, abscheeren. *Usus.* Dionysius ne tonsori collum submitteret, tondere filias docuit.

Tonitru, u, n. der Donner. *Syn.* Aëris sonitus, nubium fragor. *Usus.* Tonitrua, jactusque fulminum quis non extimescit? Cœlum tonitribus contremit. V. *Tempestas.*

Tono, as, ui, are. donnern. *Phras. Tonat*, es donnert. Ingenti sono cœlum strepere & inter horrendos fragores micare ignes cœpêre. Continuus cœli fragor est, & passim cadentium fulminum species visitur. Cælum tonitribus dat mugitus ingentes, & concursu conflictúque fulgura ingeminat. Nubes æstivis incensæ caloribus inter se collisæ, creberrimóque ruptæ tonitru fragoribus aures, fulgurum flammis oculos verberant. Cœlum tumultu miscetur. Ruptæ cum frangore nubes omnia terrore tumultúque complent. *Usus.* Si fulserit, si tonuerit, si tactum fuerit aliquid de cœlo.

Tonsillæ, arum, f. Mandeln, Hals-Drüsen. *Syn.* Glandes ad radicem linguæ.

Tonsor, oris, m. Scheerer, Barbierer.

Tonsorius, a, um. zum Scheeren gehörig. *Usus.* Cultri tonsorii.

Tonstrina, æ, f. Barbier-Stube. *Syn.* Locus, in quo tonderi solet.

Topiaria, æ, f. Lust-Gärtnerey. *Usus.* Topiariam facere,

Topiarium, ii, n. Garten-Zierde, Lust-Garten-Werck. *Syn.* Opus ex arbore, *vel* frutice factum, varie inflexis, detortisque ramis, ad speciem, decoremque hortorum.

Topica, orum, n. Kunst, die Beweißthümer aus den Locis Oratoriis zu nehmen. *Usus.* Aristotelis topica.

Toreuma, atis, n. erhabene, oder gegrabene Arbeit, Dreher- oder Schnitz-Werck. *Syn.* Opus torno factum. *Epi.* Nova, pretiosa. *Usus.* Pretiosa toreumata, artificis manu facta.

Tori, orum, m. die Fleisch-Mäuse, oder Musculen der Vöder-Arme. *Syn.* Lacerti. *Usus.* O pectora! o terga! o lacertorum tori!

Tormentum, i, n, Pein, Folter, Quaal, Schmertzen. R. *à Torquendo.* *Syn.* Cruciatus, supplicium, equuleus: machina bellica, Geschütz, Feld-Stück. *Epi.* Acerrima, graviora, varia. *Usus.* 1. Tormenta ad exprimendam veritatem adhibemus. Nulla vis tormentorum acerrimorum prætermittitur. Vi tormentorum adducti servi. 2. *Machina bellica,* Geschütze, Tormentis muros verberare, quatere, disturbare, labefacere, labefactare, mit Stücken beschiessen. V. *Cruciatus, Torqueo, Oppugno.*

Tormina, um, n. Bauch-Grimmen. *Syn.* Intestinorum dolor. *Usus.* Fortem se in torminibus præbére. V. *Pœna.*

Torminosus, a, um. dem Grimmen unterworffen. *Usus.* Torminosi, gravedinosi.

Torno, as, avi, atum, are. drehen, drechslen. *Syn.* Polio, quasi tornô facio. *Usus.* Deus mundum ita tornavit, ut nihil possit fieri rotundius.

Torpedo, inis, f. Glieder-Krampff, Trägheit, Faulheit, *item* ein Krampff-Fisch.

Torpeo, es, ui, ere. erstarren. *Syn.* Obtorpeo. *Usus.* Epicurei Deum feriatum cessatione volunt torpére. V. *Langueo.*

Torpor, oris, m. Trägheit, Einschlaffung und Erstarrung der Glieder. *Syn.* Stupor.

Torquatus, a, um. der mit einer güldenen Hals-Kette gezieret ist. *Usus.* Torque hosti detractô Torquati nomen invenit Manlius.

Torqueo, es, torsi, tortum, ére. drehen, biegen, lencken: peinigen, quälen, foltern. *Syn.* Flecto, intorqueo: excrucio. *Adv.* Acriter, diu, vehementer, mirifice. *Phras.* 1. *Ni fateatur, torquebitur,* wenn er nicht bekennet, wird er greulich gepeiniget werden. In cruciatum maximum dabitur; tormentis acerrimis ex eo quæretur; omnibus intolerandis humanæ patientiæ cruciatibus lacerabitur; metu tormentorum admoto vera fatebitur; tormentis exprimetur veritas. Nisi de se ultro confiteatur, in cruciatum abripietur, agetur; cruciatus in illum exempla dirissima edentur; omnis tormentorum acerbitas in illum exprometur; gravissimis cruciatibus afficietur, conficietur; per tormenta veritas explorabitur; quæstionibus atrocissimis subjicietur; quæstiones adhibitis tormentis de illo agentur, habebuntur. Ni fateatur, tortores & carnifices, dum verberibus ac tormentis fatigentur, crudelitatem explebunt, satiabunt suam; tortores, dum tormenta ipsa defessa erunt, crudelitatem exercebunt suam. *Usus.* 1. Terra se circa axem convertit & torquet. Opinionum vanitas torquet ac flectit imbecillitatem animorum quocunque libuerit. Vultus mutantur ora torqentur. 2. *Vexo, exagito,* plagen, peinigen. Torquent te libidines tuæ, laudes meæ. Torqueri equuleo. 3. *Jaculor,* abschiessen. Torquere hastas amentatas. V. *Flecto, Excrucio, Crudelis.*

Torques, is, m. Hals-Kette, Hals-Gehäng. *Syn.* Monile, colli ornamentum, *Usus.* Aliquem phaleris & torque donare.

Torrens, tis, m. rauschender Regen-Bach. *Syn.* Fluvius imbri crescens, qui è montibus lapsus rapide fertur. *Usus.* Cum fertur, quasi torrens, oratio.

Torreo, es, ui, tostum, ere. trocknen, dörren. *Syn.* Exuro, *Usus.* Solis ardore, succensis ignibus torreri.

Torridus, a, um. ausgedörret, ausgetrocknet. *Syn.* Perustus, aridus. *Usus.* Homo macie torridus.

Tortor, oris, m. Folterer, Peiniger. *Syn.* Carnifex.

Tortuosus, a, um. schlangenweise, gekrümmet, in die quer hin und her gebogen. *Syn.* Flexuosus. *Usus.* 1. Sonus ex tortuosis locis & inclusis refertur amplius. 2. *Difficilis, insuavis, arduus,* schwer. Multiplex & tortuosum ingenium. Multa objecit obscura & tortuosa.

Torve, sauersichtig, greulich.

Torvus, a, um. sauersichtig, scheußlich. *Syn.* Horribilis.

Tot, soviel.)(*quot.* *Usus.* Tot homines, tanta servorum examina.

Totidem, eben soviel. *Syn.* Par numerus. *Usus.* Hunc ego locum totidem verbis è Græco transtuli.

Toties, so offt.)(*quoties.*

Totus, a, um, gantz. *Syn.* Omnis, cunctus, universus, omnes partes, plenus, integer, solidus.)(*Pars.* *Usus.* Tota respublica omnis Italiæ pubes, cunctus populus, universus senatus. Totus est mihi deditus, totum se mihi tradidit. Totus ex mendaciis & fraude factus. Ex toto id non intelligo. Totus in suis nugis est. Summa victoriæ, totaque belli ratio in eo constat.

Trabalis, e. Balcken-groß. *Syn.* Robustissimus. *Usus.* Beneficium trabali clavô figere decet

Trabea, æ, f. eine gewisse Kleider-Tracht. *Usus.* Auguralis, regia trabea,

Trabeatus, a, um. mit einem Königlichen Kleid angethan. *Syn.* Trabea indutus.

Trabs, bis, f. ein Balcke. *Usus.* Abiegnæ trabes.

Tractabilis, e. das sich handthieren läßt, geschlacht, biegsam. *Syn.* Quod sub tactum cadit. *Usus.* 1. Corporeum & aspectabile, itemque tractabile omne necesse est, quod natum est. 2. *Lenis, mollis, facilis, flexibilis, mitis ingenii,* mild, weich &c. Virtus in amicitia tenera est, & tractabilis. Nihil illo tractabilius. V. *Lenis.*

Tractatio, onis, f. Abhandlung. *Syn.* Usurpatio; usus, tractatus, explicatio. *Epi.* Digna, salutaris, varia. *Usus.* Qui in armorum tractatione versantur. Tractatio litterarum mihi salutaris. In usu & tractatione dicendi. Tractatio *pro* lauto convivio, ein Gastmahl, *vulgi est.*

Tractatus, us, m. Handlung, Abhandlung. *Syn.* Tractatio. *Usus.* Ipsarum artium tractatu delectari.

Tractim, in einer langen Reihe, *Syn.* Longô tractû,

Tra-

Tracto, as, avi, atum, are. handlen, tractiren, unter Handen haben. *Syn.* Exerceo, differo, doceo, disputo: accipio aliquem honorificè, aut asperè. *Adv.* Accuratè, acutè, asperè, comicè, crudeliter, cupidè, diligenter, disertè divinitus, facile, graviùs, hilarè, honeste, honorificè, improbè, ingeniosè, insidiosè, lautè, leviter, leniter, liberaliter, minutim, modicè, nefariè, præclarè, publicè, remisse, sceleratè, studiosè, subtiliter, temere, commodè, cumulatè benè. *Phras.* 1. *Commodum id argumentum tractabamus*, wir handelten eben dazumal von dieser Materie. in eo argumento versabamur; multis eam rem sermonibus jactabamus; commodùm de ea re disputabamus; in manibus habebamus ejus argumenti tractationem; id argumentum versabamus. 3. *Honestissimè me tractavit*, er hat mich gar ehrlich gehalten. Omni me officio ac comitate complexus est; leniter ac clementer me accepit; victû me cæterisque rebus liberalissimè commodissiméque habuit; liberaliter indulgentérque me coluit; lepidè nitidéque; honestè, comiter me habuit; nemo unquam prolixius lautiúsque me habuit. Ornatè cumulatéque me tractavit. 3. *Malè me tractavit*, er ist sehr übel mit mir umgegangen. Subcontumeliosè me tractavit; asperrimè improbissiméque me habuit; crudeliter in me consuluit; servilem in modum laceravit me conviciis; pessimè me mulctavit; malis me modis ac miseris accepit; indigna in me exempla edidit; nec humahiter, nec amicè me accepit; summa simulatione amoris insidiosissimè me tractavit, omnes indignitates contumeliasque ab eo pertuli; maximum apud eum infortunium inveni. *Usus.* 1. Tractare & agere causas amicorum. Artem geometricam, historiam tractare. Pecuniam publicam tractare. 2. *Accipio*, *excipio*, *cum aliquo ago*, mit einem umgehen. Liberaliter, insidiosè aliquem tractare. Animos tractare & permovére voluntates eloquentiâ. 3. *Tango*, greiffen. Manû tractare. 4. *Gero*, sich halten, aufführen. Ita me in republica tractabo.

Tractus, ûs, m. Strich Landes. *Syn.* Regio, ora, pars terrarum, cœli plaga. *Epi.* Celeberrimus, varius, levis, totus. *Usus.* 1. Tractus ille Venafranus. 2. *Cursus*, Lauff. Tractû orationis leni & æquabili uti.

Traditio, onis. f. Uebergabe, Uebergebung. *Usus.* Abalienatio est rei suæ traditio. *Traditiones Apostolicæ*, *vulg.* Lehre der Kirche, welche nicht schrifftlich, sondern mündlich von dem Aposteln hinterlassen worden. Doctrina à Christo & Apostolis ad nos derivata; dogmata religionis à Christo tradita, & ab Apostolis ad nos transmissa. Religionis capita verbo tradita, Patrúmque sermonibus consignata. Doctrinæ Christianæ capita Apostolorum ore excepta, & ad posteros transmissa. Christianæ legis sanctiones à Christo latæ, & Ecclesiæ omnium ætatum testimoniô; à religionis nostræ primordiis ad nos usque derivatæ; & quodammodo per manus traditæ.

Trado, is, tradidi, traditum, ere. übergeben, dargeben, überreichen. *Syn.* Do, exhibeo, dico: doceo, demonstro, prodo. *Adv.* Atrociter, benè, egregiè, etiam, festivè, gratis, græcè, honestè, subtiliùs, penitus, expeditiùs, furtim, verè, latinè. *Phras.* 1. *Urbem victori hosti tradere*, die Stadt dem Feind übergeben. In possessionem urbis victorem admittere; victoris imperio ac potestati urbem dedere; in fidem ac potestatem victoris urbem committere; hosti in manum tradere; divina humanáque omnia, urbem ac populum in ditionem atque arbitratum victori dedere; victori hosti urbem permittere; in fidem ac potestatem ultrò venire V. *Dedo*, *Dedito*. *Usus.* 1. Se suáque omnia alicui in fidem, in potestatem in deditionem tradere. Se in disciplinam tradere. Qieti, voluptati, libidinibus se tradere. Bellum, provinciam successori tradere. Trado tibi hunc totum de manu, ùt ajunt, in manum. Per manus tradam provinciam ei, cui maximè vos vultis. 2. *Doceo*, *refero*, lehren, sagen, erzehlen, vorgeben. Artem dicendi discipulis; res gestas litteris, memoriæ posterorum, monumentis litterarum tradere. Memoriæ traditum est.

Traduco, is, xi, ctum, ere. hinüberführen. *Syn.* Trajicio. *Adv.* Paulisper, aliò, tranquillè; eleganter. *Usus.* 1. Fluvius profundior erat, quam ut copiæ traduci possent. 2. *Confero*, *flecto*, *converto*, *adduco*, einen zu etwas vermögen, oder bringen. Animum alicujus à metu ad spem ab improbitate ad virtutem, ab iracundia ad lenitatem traducere; traducere aliquem ad se. 3. *Transigo*, *ago*, *duco*, führen, zubringen. Vitam otiò, ætatem ludô traducere. Traducere aliquem per orahominum. V. *Irrideo*.

Traductio, onis, f. Hinüberbringung. *Usus.* Traductio furibundi hominis ad plebem. Traductio temporis.

Traductor, oris, m. Hinüberbringer. *Usus.* Traductor ad plebem.

Tradux, ducis, m. Baum oder Reb-Schooß zum Versetzen, Setzling. *Syn*

Syn. Stirps arboris *vel* vitis alio traducta.

Tragicè, ernstlich, greulich. *Syn.* Sublate amplà.

Tragicus, a, um. zu ernstlichen, oder traugen Schauspielen gehörig. *Usus.* Poëta tragicus.

Tragœdia, æ, f. ein ernstliches, oder trauriges Schau-Spiel.. R. *a* τράγος, *hircus, &* ᾄδω, *cano; quia in Bacchi honorem fabula canebatur, cujus victima hircus qui victoribus in præmium dabatur. Usus.* 1. Tragœdiam facere, scribere, agere, absolvere. 2. *Transl.* traurige Zufälle. Quantas tragœdias effecit, excitavit? Tragœdias in nugis agere.

Tragœdus, i, n. ein Tragödien-Spieler. *Usus.* Vox tragœdorum.

Tragula, æ, f. Pfeil, Geschoß. *Teli genus.*

Traho, is, xi, ctum, ere. ziehen. *Syn.* Vi adduco, impello. *Adv.* Consultò, divinitus, amplius, extrinsecus, leviter. *Usus.* 1. Uno impulso plures in calamitatem trahuntur. Trahere aliquem in invidiam. 1. *Accipio, sortior,* überkommen. Ex contumelia nomen traxit. Molestiam ex re quapiam trahere. 3. *Produco, extraho,* verlängern, hinausziehen. Bellum trahere; noctem vario sermone trahere. 4. *Allicio,* anreitzen. Trahimur omnes laudis studio. V. *Moveo.*

Trajectio, onis, f. das Ueberfahren, Uebersetzen. *Usus.* Maris trajectio; verborum trajectio.

Traiectus, ûs, m. Ueberfahrt. *Usus.* In trajectu Albulæ amnis submersus est.

Trajicio, is, jeci, jectum, ere. überschiffen, übersetzen. *Syn.* Transeo: traduco. *Adv.* Aperte, celeriter. *Phras.* 1. *Fluvium trajicere,* über den Fluß setzen. Flumen navibus transire; superare fluvium; fluvium transmittere; transgredi flumen. 2. *Trajicere milites in adversum littus,* die Soldaten über den Fluß führen Flumen copias traducere, trajicere; in adversam fluminis oram milites transportare. 3. *Trajicere aliquem sclopo,* einen erschiessen. Glande plumbea sternere, configere, conficere, exanimare, transverberare. *Usus.* 1. In Græciam trajicere. 2. *Traduco,* überführen. Alpes trajecit Antonius. Exercitum Rhodanum trajeci. 3. *Longius jacio,* darüber schiessen. Murum jaculo trajecit. V. *Transeo.*

Tralatitius, a, um, anders woher genommen. *Syn.* Translativus, translatus. *Usus.* Nosti hæc tralatitia.

Trames, itis, m. krummer Fuß-Weeg. *Syn.* Semita. *Usus.* Egressus est non viis, sed tramitibus.

Trano, as, avi, atum, are. hinüber schwimmen. *Syn.* Trajicio.

Tranquille. still, ruhig. *Syn.* Placate, placide. *Usus.* Tranquille & placide vitam traducere.

Tranquillitas, tis, f. Stille, Ruhigkeit. *Syn.* Quies, otium, securitas, tranquillus animus; placata, tranquilla, quieta vita. *Epi.* Honesta, reliqua, summa, utilis, mirifica. *Phras.* 1. *Res ea magnam tibi tranquillitatem pariet,* diese Sache wird dir ein ruhiges Leben verschaffen. Efficiet, ut quiete tranquilleque agas, ut summa sit rerum tranquillitas, summa animi quies; ut vivere, agere, ducere vitam tranquillam possis; facilem ut habeas, & expeditum rerum tuarum vitæque cursum; ut omni molestia vaces; ut otio fruaris jucundissimo, uberrimo, suavissimo; ut otio tibi frui liceat. Ea res præstabit tibi otium vitamque ab omni metu curaque vacuam; vitam facilem, quietam, omnium expertem perturbationum.; vitam ab omni molestia remotam, sejunctam, segregatam, disjunctam. 2. *Deo sit gratia, magna nunc tranquillitate fruor,* GOtt sey Danck, ich lebe nun sehr ruhig. Quæ Dei est gratia, vacuus molestiis sum, sine cura, sine solicitudine; Dei benignitate factum est, ut nunc quidem omni molestia vacem, ut nullis angar curis, ut nulla vexer solicitudine. Divino munere procul absum à molestiis; extra molestiam, tranquille ago. Dei benignitate contigit, ut nulla animum paulo molestior afficiat, vexet, exagitet, commoveat, perturbet cogitatio. Dei benignitate bene, tranquille, commode est animo meo; animo sum ab omni molestia soluto, vacuo, libero, longe sejuncto. Dei me benignitas ab omni molestia exemit, eripuit, liberavit, vindicavit. *Usus.* Vitam otii, quietis, tranquillitatis plenissimam sectari. V, *Quies.*

Tranquillo, as, avi, atum, are. stillen, besänfftigen, zu frieden stellen. *Syn.* Placo.)(*Perturbo.* *Usus.* Tranquillare animos perturbatos.

Tranquillus, a, um. still, ruhig. *Syn.* Quietus, securus, sedatus, placatus, lenis, placidus, omnis perturbationis expers.)(*Turbulentus* *Phras.* *Vix credas, quam tranquillo sim animo,* du kanst es kaum glauben, wie ruhig ich in meinem Gemüthe sey. Vix cogitatione assequare securitatem, quietem, tranquillitatem, æquitatem animi mei; qua quiete fruar; quam ab omni cura vacuo sim animo; quam procul ab omni cura absit animus meus; quam tranquille agat, ac se ipso fruatur; quam omni vacem perturbatione; quam parum

animus cura fluctuet, agitetur; vix cogitatione possis consequi, quæ sit animi mei tranquillitas. V. *Tranquillitas*. *Usus*. Tranquillo animo esse, consistere; tranquilla & serena frons. V. *Quietus*.

Trans, über, jenseit. *Usus*. Cogito trans Tiberim. Trans mare fugi.

Transactor, oris, m. der einen Vertrag machet, Verwalter. *Usus*. Rerum omnium transactor & administer.

Transalpinus, a, um, jenseit des Gebürgs gelegen. *Usus*. Nationes transalpinæ.

Transcendo, is, di, sum, ere. übersteigen. *Syn*. Transeo. *Usus*. Hoc malum transcendit Alpes. V. *Scando*.

Transcribo, is, psi, ptum, ere. abschreiben, abcopiren *Syn*. Exscribo, describo. *Usus*. Orationes totas sua manû transcripsit.

Transcurro, is, curri, cursum, ere. hinüber lauffen. *Usus*. Alexander & Clytus suum cursum transcurrerant.

Transenna, æ, f. Schranck, vergittert Fenster. *Syn*. Fenestra, cancelli. *Usus*. Eam copiam quasi per transennam, prætereuntes, strictim aspeximus.

Transeo, is, ivi, itum, ire. durchfahren, hindurch, hinüber gehen. *Syn*. Trajicio, transmitto, transcendo, transgredior, prætervehor, permeo, trano; delabor, deflecto, abeo, defluo. *Adv*. Auspicato, breviter, deinceps, facile, leviter, separatim, singillatim, tuto, quam brevissime. *Phras*. *Cave, ne, modestiæ terminos transeas*, habe Acht, daß du die Schrancken der Eingezogenheit nicht überschreitest. Ne longius progrediare, quam modestiæ ratio patiatur; ne quos modestia tibi terminos præscribit, transilias, transgrediare. transcendas, prætergrediare; ne modestiæ terminos *vel* cancellos egrediare, excedas; ne à præscriptis modestiæ cancellis excedas. *Usus*. Flumen, mare transire. Ad alium sermonem transire; in sententiam alicujus, in alia omnia, ad partes alterius transire. Si quidem est peccare. transire lineas. Legem, modum transire. Aliquid silentio transire.

Transfero, fers, tuli, latum, ferre. hinübertragen. *Syn*. Traduco, confero. *Adv*. Acute, astutius, apertius, audacius verba. contumeliose, crebrius, tragice, commode, deinceps, separatim, indidem. *Phras*. 1. *Invidiam omnem in me transtulit*, er hat den gantzen Neid auf mich geschoben. Ad me transfudit: invidiam omnem deoneravit, & in me trajecit; totam invidiæ molem in me transmovit, derivavit, traduxit. Invidia tota, eo potissimum autore, in me vertit. 2. *De verbo ad verbum in latinum transtulit*, *vulg*. er hat es von Wort zu Wort in das Latein übersetzt. Verbis totidem in Latinum transtulit: verbum pro verbo reddidit; verbum de verbo expressit; ad verbum transtulit. *Usus*. Cum de curriculo studiorum tuorum deflexisses, animúmque alio transtulisses. Amorem suum, curam, laborem, studium ad illud transtuli. Culpam transferre in alium; verba apertius transferre. V. *Verto*.

Transfigo, is, xi, xum, ere. durchstechen, durch und durch stossen. *Syn*. Configo, gladium lateri, jugulo defigo. *Usus*. Hasta transfixus.

Transfodio, is, di, fossum. durchstechen, durch und durch stossen. *Syn*. Transfigo, transverbero, trajicio latus. *Usus*. Fugienti latus transfodit.

Transformo, as, avi, atum, are. verwandeln, eine andere Gestalt geben. *Syn*. In aliam formam muto; in aliam imaginem me converto; aliam personam, speciem, imaginem induco, fero. V. *Muto*.

Transfuga, æ, m. Ueberläuffer, Abtrünniger. *Syn*. Perfuga.

Transfugio, is, fugi, ere. übergeben, überlauffen, von einem zum andern fliehen. *Syn*. Perfugio, profugio. *Adv*. Levissime. *Usus*. Ab afflicta amicitia ad florentem transfugere & devolare.

Transfugium, ii, n. das Ueberlauffen, Flucht zum Feinde. *Syn*. Defectio, profugium. *Usus*. Longius ab hoste abiit, ut levibus ingeniis impeditiora essent transfugia.

Transfundo, is, fudi, fusum, ere. aus einem Geschirr in das andere giessen. *Syn*. Transfero. *Adv*. Libenter. *Usus*. Amorem omnem abjecit atque in hunc transfudit. Omnes meas laudes libenter ad te transfuderim. V. *Transfero*.

Transgredior, eris, gressus sum, gredi. übertretten, übergehen. *Syn*. Migro. *Adv*. Inauspicato. *Usus*. Alpes transgredi. V. *Transeo*.

Transgressio, onis, f. Uberschreitung. *Syn*. Transitus. *Epi*. Concinna. *Usus*. Vallum Alpium contra trangressionem Gallorum. V. *Delictum*.

Transigo, is, egi, actum, ere. Vertrag, Vergleich treffen: vollziehen. *Syn*. Decido, pactionem facio, conficio: gero, ago, perficio. *Adv*. Commode. *Usus*. 1. Transigere & decidere cum aliquo de re aliqua. Modica pecunia transiges. 3. *Rem perficio, absolvo*, vollbringen, vollenden. Transigere multas res uno tempore. Susceptum negotium transigere. 3. *Ago*, zubringen. Vitam otiosam transigere, & ludô jocisque conterere. V. *Pactum*, *Paciscor*.

Transilio, is, ii, sultum, ire. überspringen. *Syn*. Prætereo, transeo, prætervehor. *Usus*. Transilire ante pedes posita. V. *Transeo*.

Trans-

Transitio, onis, f. Uebergang. *Usus.* Transitio ad plebem. Nullis transitionibus ejus utitur oratio.

Transitus, ûs, m. Durchzug, Durchgang. *Usus.* Fossæ transitum ponticulo junxit.

Translatio, onis, f. Uebersetzung, Uberbringung. *Usus.* Verecunda debet esse translatio. *Epi.* Pervia, pallo durior, liberalis, multa, verecunda, continua, frequentissima, mollissima, puerilis.

Translatitius, & Translativus, a, um. nachgemacht, zur Uebersetzung gehörig. *Usus.* Vetus hoc edictum translatitiúmque est. Constitutio translativa.

Translator, oris, m. Uebersetzer. *Usus.* Translator quæsturæ.

Transmarinus, a, um. über Meer gelegen, oder hergebracht.

Transmigro, as, avi, atum, are. von einem Ort an einen andern wandern. *Usus.* Suadebat, ut Vejos transmigrarent. V. *Migro.*

Transmissio, onis, f. Ueberfahrt, Uebersetzung. *Syn* Trajectio. *Epi.* Superior. *Usus.* Navigationem magnopere timebam, memor prioris tuæ transmissionis.

Transmitto, is, misi, missum, ere. überfahren, überlassen, zubringen. *Syn.* Transeo, trajicio. *Usus.* 1. Cæsar in Africam transmisit secunda navigatione. 2. *Trado*, übergeben. Provinciam, bellum, negotium alteri transmittere. 3. *Posthabeo*, nachsetzen. Omne tempus meum amicorum temporibus transmittendum putavi. 4. *Consumo*, zubringen. Tempus inter libros transmittere. 5. *Mitto.*

Transmontanus, a, um. jenseit des Gebürges. *Syn.* Qui ultra montes habitat.

Transnato, as, avi, atum, are. hinüber schwimmen. *Syn.* Trano, natando flumen transeo. V. *Trano.*

Transporto, as, avi, atum, are. überbringen, von einem Ort zum andern bringen. *Syn.* Trajicio, transfero. *Usus.* In Macedoniam tantum exercitum transportavit. V. *Transfero.*

Transtrum, i, n. Ruder-Banck.

Transvectio, onis, f. das Ueberfahren, Ueberschiffen. *Us.* Num te terret transvectio Acherontis?

Transveho, is, xi, ctum, ere. hinüberführen. *Syn.* Trajicio, traduco. *Usus.* Mare transvehi.

Transverbero, as, avi, atum, are. durchstechen, durchstossen. *Syn.* Transfigo. *Usus.* Bestiam venabulo transverberare.

Transversus, a, um. über zwerch. *Syn.* Obliquus.)(*Rectus.* *Usus.* Multæ viæ transversæ. Ab hac lege mihi non licet transversum digitum, unguem discedere. Ecce tibi è transverso. Transversa ecce incurrit fortuna. Transversis itineribus Romam properat. V. *Obliquus.*

Transvolo, as, avi, atum, are. hinüberfliegen. *Usus.* Oceanum transvolavit Romanæ urbis gloria.

Trapezophorus, i, m. Tisch-Fuß, oder Gestell. *Syn.* Statua sustinendæ mensæ facta.

Trecenti, æ, a, dreyhundert.

Tredecim, dreyzehen.

Tremebundus, a, um. zitternd und bebend. *Usus.* Vox, manus tremebunda.

Tremefacio, is, feci, factum, ere. erschrecken, Furcht einjagen. *Syn.* Concutio. V. *Terreo.*

Tremo, is, ui, ere. zittern, vor Furcht beben. *Syn.* Contremisco. *Adv.* Omnino. *Usus.* Qui tremunt & exalbescunt objecta re terribili. V. *Timeo.*

Tremor, oris m. das Zittern, Beben. *Usus.* Terrorem tremor & pallor, & dentium crepitus consequitur. V. *Timor.*

Tremulus, a, um. zitternd. *Syn.* Tremens, tremebundus.

Trepidatio, onis, f. das Zappeln, Zittern, Furcht. *Syn.* Metus, commotio, tumultus. V. *Timor.*

Trepido, as, avi, atum, are, zittern, beben, nicht wissen vor Schrecken, was man anfangen soll. *Syn* Timeo, metuo, pavore defixus sto. *Phras.* *Trepidatum est*, man hat vor Schrecken nicht gewust, was zu thun sey. Lymphati trepidare cœperunt; omnium pectora occultus metus percurrit, pervasit; lymphati aguntur feruntúrque; metû obtorpescunt; pavore exanimantur. V. *Timeo.*

Trepide, mit Furcht und Zittern. *Usus.* Stativa trepide deserta sunt.

Trepidus, a, um. vor Furcht zitternd, erschrocken. *Syn.* Pavidus, metuens, timens. *Usus.* Trepida res, dubia, & ob hoc timorem inducens.

Triangulus, a, um. Triangel, dreyeckig. *Usus.* Ea triangula, alia quadrata nominant.

Tribulis, is, m. Zunfft-Genoß. *Syn.* Curialis. *Epi.* Turbulentus, vicinus. *Usus.* Apud tribules suos plurimum gratiâ potest.

Tribunal, alis, n. Richter-Stuhl. *Syn.* Sella judiciaria. *Epi.* Certum, totum, continuatum, proximum. *Phras.* *Pro tribunali sedere*, zu Gericht sitzen. Judiciis præesse; jura reddere; cognitionem capitalium rerum exercere; judicium exercere; causas cognoscere. V. *Judicium.* *Usus.* Pro tribunali sedere, sententiam pronunciare.

Tribunatus, ûs, m. Zunfft-Meister-Amt. *Syn.* Magistratus tribunorum plebis. *Epi.* Ardens, militaris, pestifer & funestus, præclarus, tacitus, totus, turbulentissimus. *Usus.* Tribunatum petere, suscipere, seditiose gerere.

Tri-

Tribunitius, a, um. dem Zunfft-Meister gehörig. *Usus*. Furor, terrores tribunitii. Potestas tribunitia.

Tribunus, i, m. Zunfft-Meister. *Syn.* Populi defensor & custos. *Epi.* Nimium acer, vehemens, acerbus, criminosus, amentissimus, felix, fœdissimus, furiosus, horridus, improbus inermis atque imparatus, iners, levis, non bonus, militaris, modestus, non modo non seditiosus, sed etiam seditiosis adversarius, officiosissimus, perniciosus, similis gladiatori, sordidissimus, vesanus, vetus ac fortis, vigilans & acuratus, valens, vetus. *Usus*. 1. Ut Lacedæmone ephori regibus, sic Romæ consulibus tribuni sunt oppositi. 2. Tribunus militum, qui ordines ducit, Obrister im Feld.

Tribuo, is, ui, utum, ere. geben, zueignen. R. *quasi per* tribus distribuo. *Syn.* Do, præsto, impertio. *Adv.* Caste, exigue, infinite, libentissime, liberaliter, longe, plurimum, multum, nunquam, pure, recte. *Usus*. 1. Suum cuique; opem & misericordiam miseris; honorem magistratibus tribuere. 2. *Honorem habeo, defero, confido,* viel auf jemand halten, vertrauen. Patri tuo semper plurimum tribui. Tribue hoc valetudini tuæ. Nimium tibi ipse tribuis, 3. *Divido*, austheilen. Rem universam in partes tribuere. V. *Do, Divido, Largior*.

Tribus, ûs. f. Zunfft. *Syn.* Curia, corpus. *Epi.* Certa, rustica, urbana. *Usus*. Populum in tribus dividere. Tribu certa esse. Tribu moveri. Sui corporis tribúsque homines sibi obnoxios habuit.

Tributarius, ii, m. Steuer-Bauer, der Steuer und Schatzung giebt. *Syn.* Stipendiarius, vectigalis. V. *Vectigalis*.

Tributim, den Zünfften nach. *Syn.* Per tribus singulas.

Tributio, onis, f. das Geben, Austheilung. *Syn.* Distributio. *Usus*. Æquabilis tributio.

Tributum, i, n. Steuer, Tribut. *Syn.* Quod à subjectis principi *vel* reipublicæ penditur. *Epi.* Acerbissimum, intolerabile. *Phras.* *Magna tributa dare cogimur*, wir müssen grosse Steuer und Gaben geben. Magnitudine tributorum premimur; gravi tributo, & collatione iniqua frumenti opprimimur; ex censu tributa conferenda sunt maxima; vectigal in annos singulos magnum pendere; tributa pendere intolerabilia; stipendia ingentia dependere cogimur. *Usus*. Tributum ferre, pendere, solvere, conferre, Steuer geben. In singula capita tributum imponere, Steuer auflegen. Tributo, stipendio liberare à tributis vindicare; tributorum finem afferre, die Steuer aufheben. V. *Vectigal*.

Tricæ, arum, f. Haar oder Werg, so den Hennen an den Füssen hängt, verworrene Sachen. *Syn.* Impedimenta. *Epi.* Domesticæ. *Usus*. Biennium in his tricis moror. V. *Nugæ*.

Triceni, æ, a. je dreyßig.

Triceps, iptis, g. o. dreyköffig.

Tricesimus, a, um. der dreyßigste.

Tricies, dreyßigmahl.

Triclinium, ii, n. Speise-Saal, da drey Tische voll sitzen konnen. *Syn.* Conclave, cœnaculum tribus ad discumbendum lectis instructum. *Usus*. Tribus tricliniis accepti sumus valde copiose.

Tricor, aris, atus sum, ari. unnützes Geschwätz treiben. *Syn.* Nugor, nugas ago. *Usus*. Publius tecum tricatus est. V. *Nugor*.

Triduum, i. n. drey Tage.

Trienium, ii, n. drey Jahre.

Triens, tis, m. der dritte Theil eines Assis.

Tricteris, idis, f. dreyjährige Zeit.

Trigesimus, a, um. der dreyßigste.

Triginta, dreyßig.

Trinundinum, i, n. sieben und zwantzig Tage.

Trinus, a, um. drey, dreyfach, dreyerley.

Tripartito, in drey Theile getheilet.

Tripartitus, a, um. in drey Theile getheilt.

Triplex, icis, g. o. dreyfach, dreyerley.

Tripliciter, auf dreyerley Weise.

Triplus, a, um. dreyfach.

Triremis, is, f. eine Galeere mit drey Ordnungen der Ruder. *Usus*. Damnatus ad triremes, auf die Galeeren verdammt.

Tripudio, as, avi, atum, are. tantzen, Freuden-Sprünge thun. *Usus*. Exultans ac tripudians. V. *Exulto*.

Tripudium, ii, n. das Auffspringen von der Erde. *Epi.* Solistimum. *Usus*. Tripudium solistimum fit, cum ex offa aliquid in terram cadit.

Tripus, odis, m. Dreyfuß. *Usus*. Sacri tripodes.

Triquetrus, a, um. dreyeckig. *Syn.* Triangulus.

Tristis, e. traurig, betrübt. *Syn.* Mœstus, mœrens, dirus.)(*hilaris, jucundus*. *Phras.* *Quid ita tristis es?* warum bist du so traurig? Quid angeris? quid te excrucias? cur mœrore conticeris? quid tuæ miseriæ te ita discruciant? quid te mœror quotidianus lacerat & conficit? cur animum ita mœrori das, luctu afflictus & confectus? quid ita in lachrymis & mœrore consenescis? quid diffidens ac desperans de rebus tuis, in sordibus lamentis luctúquijaces; quid tristis capite demisso terram intueris? quid ita in domo tua omnia deserta, horrida, muta, plena luctus & mœroris! quid ita frontem contrahis? quid

quid te in hunc mœrorem rapit, conjicit? V. *Tristitia*. *Usus*. Tristis & conturbatus domum abiit. Tristis natura & recondita. Tristissimis reipublicæ temporibus.

Tristitia, æ, f. Traurigkeit, Betrübniß, Kummer. *Syn.* Mœror: severitas. *Epi.* Simulata versutáque. *Phras.* 1. *Immodica tristitia laborat*, er ist voller Traurigkeit. Æger animi est; haud levis dolor mœstum opprimit; fatigat hominem animi ægritudo ingens; vultu ipso dolorem animi præfert; doloris magnitudinem vix capit; tristitiæ immodicæ se dat, dedit; ægritudini se dedit; ægritudine ingenti opprimitur, conficitur; ægritudinem suscipit immodicam; pessime est animo; afflictus mœrore languet animus; tristissimis vexatur, & conficitur curis; mœrore & lachrymis propemodum contabescit; assiduo in luctu est, versatur; modum lugendi non facit; magnam tristitiam subit; lachrymis & tristitiæ se tradit. V, *Tristis*, *Ægritudo*, *Mœror*, 2. *Res ea magnam mihi tristitiam peperit*, diese Sache hat mir eine grosse Traurigkeit verursachet. Magnam mihi ægritudinem attulit; magna me ægritudine affecit; animum mœrore cumulat, cruciat, opprimit, conficit; ea res vehementer me mordet, pungit, solicitat, angit, acerbe vexat, graviter commovet. V. *Dolor*, *Mœror*. 3. *Deponamus tandem hanc tristitiam*, lassen wir doch diese Traurigkeit fahren. Mitigemus istam tristitiam, & relaxemus; tollatur omnis illa superior tristitia; mentem tandem à tristia hac abducamus; ægritudinem exuamus, abjiciamus; animum ægritudine levemur, deleatur ista ex animo tristitia; ægritudinem quam ea res nobis asperserat, ex animo deleamus, exturbemus, abstergamus. *Usus*. Aliquem ad tristitiam contorquere. Tristitiam & severitatem mitigare. Oratione aliquem à tristitia abducere. V. *Ægre fero*.

Triticum, i, n. Weitzen. *Syn.* Frumentum.

Tritus, a, um. zerrieben, gemein. *Syn.* Decantatus, contritus, pervagatus, contemptus. *Usus*. Tritum sermone, vetustate proverbium. Res trita, communis & pervulgata. Itinere trito incedere. V. *Vulgaris*.

Tritus, ûs, m. das Reiben. *Usus*. Conflictu trituque lapidis ignem elicere.

Trivium, ii, n. ein Ort da drey Wege aneinander stossen. *Syn.* Ubi tres viæ concurrunt. *Usus*. Maledictum de trivio arripere.

Triumphalis, e. zum sieghafften Einzug gehörig. *Usus*. Porta, vehiculum, ornamenta triumphalia.

Triumpho, as, avi, atum, are, triumphiren, Sieg-prangend einziehen. *Syn.* Triumphum ago; Capitolium curru invehor; in Capitolium cum insigni laurea invehor. *Usus*. 1. Amplissime, atque honestissime triumphare. 2. *Translat.* Exultare lætitia, gaudio triumphare. Hic exultat oratio, & triumphat.

Triumphus, i, m. Triumph, sieghaffter Einzug. R. θρίαμβος, *cum festa fronde incedens*, *qui mos erat triumphantium*. *Syn.* Imperatoris, ducis, victoris pompa, cum laurea, togáque palmata in Capitolium invecti. *Epi.* Falsus, castellanus justissimus, clarissimus, recens, amplissimus, certissimus & inanissimus, gratissimus, jucundissimus, magnus, verus, iustus, navalis. *Us.* Triumphum alicui decernere; triumphum habere, agere, deportare. Aliquem ad triumphum revocare, lauréamque illi insignem deferre. Differes de triumpho: quid tandem habet iste currus? quid vincti ante currum duces? quid simulacra oppidorum? quid argentum, quid aurum? quid legati in equis & tribuni? quid clamor militum? quid tota illa pompa; quid vehi per urbem?

Triumvir, i, m. einer der drey Gewalts-Herrn zu Rom. *Epi.* Capitales. *Usus*. Triumviri capitales.

Triumviratus, ûs, m. Amt der drey Gewalts-Herren. *Syn.* Triumvirum magistratus.

Trochus, i, m. ein Brumm-Topff, Trieb-Horn. *Syn.* Turbo, quo ludunt pueri.

Tropæum, i, n. Sieges-Zeichen. *Syn.* Victoriæ monumentum. *Usus*. In Macedonia tropæa statuit, posuit, constituit, quæ bellicæ laudis victoriæque insignia ac monumenta sunt. Urbs tropæis ac triumphis ornata ac ditata.

Tropus, i, m. Wechsel-Rede. *Syn.* Verborum immutatio.

Trucidatio, onis, f. Todtschlag, Mordt. *Syn.* Cædes, clades. *Usus*. De Clodianis lapidationibus, insidiis, trucidationibus.

Trucido, as, avi, atum, are. greulich hinrichten, ermorden. R. *Truciter cædo*. *Syn.* Occido, interficio, multis vulneribus concido, conficio. V. *Occido*, *interficio*.

Truculenter, grausamlich. *Usus*. Atrociter & truculenter se gerere.

Truculentus, a, um. grausam. *Syn.* Terribilis aspectu, trux, atrox. V. *Crudelis*.

Trudo, is, di, sum, ere. mit Gewalt stossen. *Syn.* Impello. *Usus*. Ad mortem, ad supplicium trudi se videbat.

Trulla, æ, f. Kelle, Geschirr. *Usus*. Trulla excavata cum manubrio aureo.

Truncus, i, m. Stock. *Syn.* Stipes. *Epi.* Tantus, tutior, totus. *Usus*. 1. In arboribus truncus, rami, folia. 2. *Transl.* Truncus corporis, der Leib ohne Kopff. 3. Ste-

3. *Stolidus*, ungeschickt. Hic truncus ac stipes consulatum sustineat?

Trutina, æ, f. Waage. *Syn*. Statera. *Usus*. Populari trutina rem examinare.

Trux, cis, g. o. grausam. *Syn*. Truculentus, atrox. V. *Crudelis*.

Tu, du. *Usus*. Tu mihi etiam legis mentionem facies?

Tuba, æ, f. Trompete, Posaune. *Syn*. Buccina. *Usus*. Tubæ sonitum in bello non fert. Tuba, ad tubam canere; tubam inflare.

Tuber, eris, n. Geschwulst. *Syn*. Terræ callum, tumor.

Tubus, i, m. Teuchel, Brunnen-Röhre. *Syn*. Fistula. *Usus*. Ductus aquarum, quos illi tubos vocant.

Tueor, eris, tuitus sum, eri. behüten, bewahren, beschützen. *Syn*. Tutor, servo, conservo, custodio, foveo, præsideo.)(*Derelinquo*. *Adv*. Castissime, commodius, de misse, diligenter, facile, flagitiose, fortiter, honestissime, lautius, male, maxime, melius, mirifice, parum, perfacile, præclare, privatim, prudenter, publice, sanctissime, vigilanter, munifice, æque, admodum. *Phras*. *Hunc tu, quæso, omnibus modis tuere*, diesen beschütze auf alle Weise. Sartum, tectum, ut ajunt, ab omnique incommodo, detrimento, molestia sincerum integrúmque conserves; in omnibus rebus tegas, velim; eum in præsidio ac tutela autoritatis tuæ latere patiaris; ejus salutem tua benevolentia, præsidio, custodia tuteris? ejus capitis custodiam nunquam dimittas, sine tua tuitione salvum esse non posse existimes. V. *Defendo, foveo, faveo*. *Usus*. Tueri munus suum, mediocritatem in omnibus rebus, societatem conjunctionis humanæ. Hunc Cæsar omnibus præsidiis tuetur ac defendit. Rem familiarem, gratiam & autoritatem suam tueri & conservare.

Tugurium, ii, n. Bauren-Hütte. *Syn*. Habitatio rustici.

Tuitio, onis, f. Schutz und Schirm. *Syn*. Custodia.

Tum, dazumal, weiter. *Syn*. Tunc, illa tempestate: partim. *Usus*. Quid tum inde? Cum alia multa, tum hoc maxime. Tum Græce, tum Latine. Modo unum, tum autem plures vidi.

Tumeo, es, ui, ere. aufschwellen, aufgeblasen seyn. *Syn*. Turgeo, turgesco, in tumore sum. *Adv*. Penitus. *Usus*. Sapientis animus nunquam turgescit, nunquam tumet. Negotia tument, es giebt viel zu thun.

Tumidus, a, um. geschwollen, aufgeblasen. *Syn*. Turgidus, inflatus, velut omnes dictaturas consulatúsque gereret in voce viribúsque suis. *Usus*. Membrum vitiose tumidum. Serpens inflato collo, tumidis cervicibus. V. *Superbus, arrogans*.

Tumor, oris, m. Geschwulst. *Syn*. Inflatio, *Epi*. Repentinus, recens. *Us*. Repentinus oculorum tumor. Erat in tumore animus. Recedit jam animi tumor. Ne desererem hunc tumorem rerum, V. *Superbia*.

Tumultuarius, a, um. in der Eile, ohne Ordnung geschehen. *Syn*. Properatus, subitarius, repentinus. *Usus*. Dux, miles, exercitus tumultuarius. Sermo fortuitus, & tumultuarius.

Tumultuatio, onis, f. Auflauf.

Tumultuor, aris, atus sum, ari. Aufruhr anrichten, aufwiegeln. *Syn*. Turbas facio, inquietus sum. *Usus*. Quid tumultuaris, soror? quid insanis? V. *Turba, tumultus*.

Tumultuose, ungestüm, mit Unruhe. *Syn*. Magno tumultu. *Phras*. *Tumultuose agere*, ungestüm handeln. Mare cœlo miscere; cœlum ac terras miscere; tragœdias, tumultum excitare; turbas facere, concire; tragœdias efficere. V. *Turba, tumultus*.

Tumultuosus, a, um. unruhig, aufrührisch. *Syn*. Turbulentus. *Usus*. Tumultosa & seditiosa vita, oratio.

Tumultus, ûs, m. Empörung, Aufruhr, Auflauff, Meuterey, Getümmel. *Syn*. Motus, turba, seditio: trepidatio. *Epi*. Civilis, domesticus, finitimus, magnus, proximus tantus, terribilis. *Phras*. 1. *Periculum est aperti tumultus*, es ist eine Gefahr von einem öffentlichen Aufstand. Res pro seditione est; res ad seditionem spectat; res à consilio ad vim abit; in metu sumus, nequa repentina vis in civitate existat; nequid turbulenti conflent; nequa in civitate tempestas excitetur, cooriatur. Tempestas à seditiosis civibus urbi impendet certissima. 2. *Ea res ingentem tumultum fecit*, diese Sache hat einen grossen Aufruhr erwecket. Ingentem in urbe tumultum excitavit, fecit, præbuit, commovit, conflavit, concivit; turbas ingentes fecit, concivit; ea re effectum est, ut omnia terrore & tumultu streperent; ut tumultu cuncta turbarentur. V. *Turba, turbo, seditio*. *Usus*. Quid hos tumultus ciemus? Conticescente tumultu. Tumultum, rixas, jurgia comprimere, sedare, componere, die Aufruhr stillen.

Tumulus, i, m. ein Hügel, aufgeworffene Erde, Grabmahl. *Syn*. Locus ex terra leviter eminens. *Epi*. Excellens. *Usus*. 1. Tumuli sylvestres. 2. *Sepulchrum*, Grab. Alexander cum ad Achillis tumulum in Sigeo astitisset. V. *Collis, Sepulchrum*.

Tunc, dazumahl, damahls, alsdann. *Syn*. Tum, illo tempore, illa tempestate, per id tempus, per id temporis.)(*Nunc*. *Usus*. Sed erat tunc excusatio, nunc nulla est.

Tundo, is, tutudi. tusum, ere. stampffen, stossen, schlagen. *Syn.* Cædo, pulso, verbero. *Adv.* Nihilominus, vehementissime. *Usus.* Bacillo oculos alicui tundere. V. *Pulso, verbero.*

Tunica, æ, f. Leib-Rock, ohne Ermel. *Syn.* Vestis brevior virorum, *Epi.* Pulla, solivaga, talaris, manicata, trita. *Usus.* Cum tunica & pallio. Tunicam ponere.

Tunicatus, a, um. so dergleichen Leib-Rock trägt. *Usus.* Metus tunicatorum.

Turba, æ. f. Hauffe, Schaar des Volcks, Unordnung, Aufruhr. *Syn.* Multitudo, conventus hominum, concio, multitudo in unum conglobata, ac semetipsam turba impediens; juvenum manus, juvenum globus, circumfusa in concionis modum turba confertissima; vulgus: seditio, vis, tumultus. *Epi.* Magna, media, nocturna, nova, prætoria, similis, vana. *Usus.* 1. Ex hac turba & colluvie discedam. 2. *Tumultus, Seditio,* Tumult. Aufruhr. Ingentes turbas concitare, moliri, facere, concire. 3. *Perturbatio,* Verwirrung. Ecce nova turba & rixa. Quanta in turba & confusione rerum vivimus! E turbis se evolvere, exsolvere. V. *Multi.*

Turbate, unordentlich, verwirrt. *Usus.* Omnia raptim & turbate aguntur.

Turbator, oris, m. Verwirrer. *Usus.* Pacis turbator.

Turbide. mit Verwirrung. *Syn.* Turbulenter, inconstanter.

Turbidus, a. um. verwirret. *Syn.* Perturbatus, confusus, *Phras.* 1. *Nunquam illum æque turbidum vidi,* ich habe ihn niemal so verwirrt gesehen. Tanto animi motu perturbatum, ita perculsum, percussúmque, nihil ut consilio, ratione, ordine ageret, nec lingua, nec ore consisteret, nunquam vidi. Commotum sæpe, perculsúmque vidi antea, sed nunc adeo color ipse immutatus est, vultus, oratio, mens denique ipsa excidit & conscientia peccati mutum, exanimatum, ac vix vivum reliquit. Confusus animo, nec auribus quidem & oculis satis constat: neque animo, neque lingua satis compos, vix apud se est, ita perturbato atque incerto præ ægritudine animo est. Hominem tam commotum nunquam vidi alias, sic ut nec animus illi suppetere, nec constare mens sana videretur. Eo nuncio ita percussus est, ut animo adesse eum nemo existimaret. *Usus.* 1. Mens omni turbido motu semper vacans. 2. *impurus, sordidus,* trüb, unrein. Aqua turbida, & cadaveribus inquinata. 3. *Miser, calamitosus,* armseelig. Turbidis rebus, temporibus adversis.

Turbo, as, avi, atum, are. verwirren, unruhig, oder unlustig machen. *Syn.* Obturbo, perturbo, misceo, permisceo. *Phras.* *Omnia in republica turbantur,* alles wird verwirret in den gemeinen Wesen. Nullum tam turbulentum reipublicæ tempus fuit; annus est domi forisque infestus; plurimum turbarum infinita hominum licentia concitum est; nusquam res quietæ; omnia divina humanáque jura miscentur; civilibus fluctibus tument omnia; maximæ ubique turbæ & tragœdiæ excitantur, efficiuntur. Tumultus non jam foro se continet, sed totam passim urbem pervadit. Ex agris in urbem tumultus penetrat, spemque omnem concordiæ exturbat. Tumultus repens ex agris in urbem illatus rempublicam in summum discrimem adducit. Perlatus ad cives tumultus omnem reipublicæ statum convellit, conturbat, inflammat. Urbes & oppida implentur. 2. *Is casus vehementer me turbavit,* dieser Zufall hat mich sehr verwirret. Mirifice me perculit; omnem animi statum inflammavit, incitavit, conturbavit; mentem propemodum è sua sede & statu dimovit; mentem prope exturbavit meam, consilium eripuit. *Usus.* In Hispania turbatum est aliquid Omnia turbavit & miscuit. Vide, nequid turbet. Turbare aliquid, ac pacem solicitare.

Turbo, inis, m. Wirbel-Wind: Topff, der unten eng und spitzig, übersich allgemach breiter wird. *Syn.* Ventus omnia turbans ac involens; *Epi.* Maximus, sævus. *Usus.* 1. Tanquam turbine aliquo, & tempestate everti. Tu procella patriæ, turbo, & tempestas pacis. 2, *Coni figura inversa,* ein untenher zugespitzter, oben breiter Topff. Turbinem versare.

Turbulente, & Turbulenter, verwirret, unordentlich. *Syn.* Turbide, temere.

Turbulentus, a, um. verwirrt, unruhig, unordentlich. *Syn.* Turbidus, nata in vanos tumultus ingenia.)(*Tranquillus.* *Adv.* Necessario. *Usus.* Turbulenta temeraria, cæca consilia. Tempora, tempestas reipublicæ turbulenta. V. *Turbidus.*

Turgeo, es, & Turgesco, is, ere. sich aufblähen. *Syn.* Tumeo, inflatus sum. *Adv.* Penitus.

Turgidus, a, um. gesteckt voll, aufgeblähet. *Syn.* Tumidus, inflatus.

Turma, æ. f. ein Geschwader, Hauffen Reuter. *Syn.* Equitum ordo, globus, manus.

Turmalis, e, zu einer Schaar gehörig. *Usus.* Statuæ turmales.

Turmatim, Hauffen-weise. *Syn.* Per turmas, agmine.

Tur-

Turpiculus, a, um. in etwas schändlich. *Usus.* Jocus in turpiculis rebus ponitur.

Turpificatus, a, um. verwüstet, häßlich gemacht. *Usus.* Depravatio ac fœditas Turpificati animi.

Turpis, e, häßlich, wüst, schändlich. *Syn.* Inhonestus, deformis, fœdus, inquinatus, infamis, flagitiosus, nequam. *Adv.* Æque omnino non. *Phras.* 1. *Cave, nequid turpe admittas,* habe Acht, daß du nichts schändliches begehest. Nequid dissolute, ac turpiter agas; nequid dedecoris admittas, aut quod fœdum sit, & flagitiosum, quod crimini esse possit; vide, nequid indecore effœminatéque facias; ne in turpem verborum obscœnitatem delabare; nequid in tua vita moribusque maculæ hæreat, resideat; ne probrum, labem ac infamiam moribus aspergas tuis, aut majorum claritudini inferas; ne priores tuas laudes vitæ turpitudine deformes, Cave, ne quod dedecus suscipias, concipias, in te admittas; ne in flagitiis, in dedecore voluteris; ne in flagitia te ingurgites. 2. *Hoc apud illos turpe non est,* das ist bey ihnen nichts schändliches. Nullam ea res apud illos infamiam habet; in vitiis illud non ponitur; illud in rebus turpibus non habetur; illud turpe nemo putat, existimat; eorum moribus illud ab honestate remotum non est. Id nemini est turpitudini; illud eorum moribus nefas non habetur; illud eorum moribus flagitium non est. *Usus.* Luxuria tum omni ætati turpis, tum senectuti est fœdissima. Id non modo turpe est, sed sceleratum & nefarium. Turpis homo, vita infamis.

Turpiter, schändlich, häßlich. *Syn.* Turpe, obscœne, nequiter, nefarie. *Usus.* Timeo, nequid turpiter faciam.

Turpitudo, inis, f. Schande, Unehre, Häßlichkeit. *Syn.* Deformitas, obscœnitas infamia, macula, flagitium, dedecus, labes, deformatio, depravatio, fœditas. *Epi.* Accusabilis, domestica, flagitiosa, insignis, major, maxima, nefaria, sempiterna, singularis, summa, tota, vera, ficta, plurima. *Usus.* Nulla pars vitæ ejus summæ turpitudinis fuit expers. Omni turpitudine se fœdavit, quam ille nunquam eluet, aut delebit. Nihil non turpitudinis subiit; omni turpitudine notatus est. Ea causa turpitudinem habet. V. *Dedecus, turpis.*

Turpo, as, avi, atum, are. schändlich zurichten, häßlich machen. *Syn.* Fœdo. *Usus.* Jovis aram sanguine turpat. *Poet.*

Turris, is, f. ein Thurn. *Syn.* Celsa moles. *Epi.* Alta, altissima. *Usus.* Ex alta turri sita & opere multum edita dejectus.

Turtur, uris, m. Turtel-Taube.

Tussio, is, ire. husten. *Syn.* Tussi laboro, tussi urgeor.

Tussis, is, f. Husten. *Syn.* Screatus. *Usus.* Tussim pectore expellere.

Tute, du selbst. *Syn.* Tu ipse. *Usus.* Ut tute mihi præcepisti.

Tute, sicherlich. *Syn.* Tuto, impune.

Tutela, æ, f. Vormundschafft, Schutz und Schirm. *Syn.* Fides, defensio, patrocinium, clientela. *Epi.* Legitima, præclara, turpis. *Usus.* Filios suos alicujus tutelæ commendare; in tutelam alicui tradere; tutelæ subjicere. Pupillus cum primum in tutelam venerit; in tutela fuerit. Tutela se abdicare. Omnia hæc nostra latent in tutela & præsidio armorum. V. *Præsidium.*

Tutor, aris, atus sum, ari. schirmen, schützen, handhaben, vertheidigen. *Syn.* Tueor, salvum, invictum præsto. *Adv.* Accuratissime, copiosius, facile. *Usus.* Provinciam, fines armis tutari. V. *Tueor.*

Tutor, oris, m. Vormund, Beschützer. *Syn.* Defensor, patronus. *Epi.* Castus, fidelis, legitimus, verus, annuus. *Usus.* Tutorem alicui instituere. In tutorum potestate est pupilus. Respubllica orba consulis fidem, tanquam legitimi tutoris implorat. Tutor religionis.

Tutus, a, um. sicher, ausser Gefahr gesetzt. *Syn.* Metu, *vel* periculo vacuus, tectus, septus, munitus, securus, in tuto locatus; nihil insidiarum habeas: sanctus, sacrosanctus. *Adv.* Maxime, plane, prorsus. *Phras. Tutus jam est,* er ist schon sicher. In tuto est; in portu navigat; in portu est; in vado est; cautum illi est. V. *Securus. Usus.* Tutam & tranquillam vitam degere. Tutus ad inimicis. In tuto collocare; in tuto esse; mare tutum præstare.

Tuus, a, um. dein. *Usus.* Panætius ille tuus. Tuorum curam gere.

Typus, i, m. Muster, die erste Form eines Dinges: Druck-Buchstaben. *Syn.* Signum, forma. *Phras. Librum typis edere* ein Buch drucken lassen. Typis mandare, commendare, committere; typis exprimere, edere, in lucem emittere; typis excudere, evulgare. *Usus.* Typos tibi mando.

Tyrannice, tyrannisch, grausamlich. *Syn.* Superbe, crudeliter.

Tyrannicus, a, um. tyrannisch, grausam. *Usus.* Leges, facta tyrannica.

Tyrannoctonus, i, m. der einen Tyrannen umbringet. *Syn.* Tyranni interfector, *vulg. Tyrannicida.*

Tyrannis, idis, f. gewaltsame Regierung. *Phras. Tyrannidem occupare*, sich gewaltsamer Weise zum König machen. Imperium sibi arripere; regnum invadere; capiti fortunæ regiæ insignia per vim adjicere; regium fastigium affectare & occupare. *Usus*. Tyrannidem occupare. Tyrannidem evertere, delere.

Tyrannus, i, m. Tyrann, Wüttерich. *Syn.* Ereptor libertatis, oppressor civitatis. *Epi.* Crudelissimus, firmus opibus & voluntate, insanus, crudelis, inanis, gloriosus fama, gratus beneficio, importunus, amens, intolerandus, libidinosus, teter. *Usus*. Tyrannus quam, qui unquam fuit, sævissimus ac violentissimus in suos. Nulla est nobis societas cum tyrannis, sed potius summa distractio.

Tyro, onis, m. ein neuer ungeübter Soldat, Lehr-Junge, Anfänger. *Syn.* Novus miles, rudis in re aliqua, inexpertus, inexercitatus, qui aliquam artem discit, tyrocinium artis ponit. *Epi.* Egeatissimus. *Usus*. Usu & exercitatione tyro. Orator nulla in re tyro, rudis, hospes & peregrinus esse debet.

Tyrocinium, ii, n. Lehr-Jahre, Probier-Jahre. *Syn.* Rudimentum. *Phras.* 1. *Religionis tyrocinium subire*, in ein geistliches Novitiat tretten. Sacræ militiæ tyrocinium auspicari; sacram militiam auspicari; religiosæ militiæ rudimenta ponere; religiosæ militiæ disciplinam complecti; in religiosæ virtutis scholam se abdere, religiosæ militiæ rudimentis instituendum se tradere. 2. *In tyrocinio etiamnum est*, er ist noch in den Probier-Jahren. Tyronem etiamnum agit; tyro est; rudis adhuc, novúsque est in religiosa virtute discipulus; in tyrocinio adhuc exercetur; in palæstra religiosæ vitæ adhuc exercetur; in religiosæ disciplinæ studio novitius adhuc est, & tyro; tyrocinio, religiosa periclitatione defunctus nondum est; tyrocinium emensus nondum est; inter ipsa religiosæ virtutis incunabula & rudimenta hæret etiamnum, sanctioris vitæ præceptionibus informandus, imbuendus excolendus. *Usus*. Lapsus ætatis tyrocinio, postea se correxit, die Fehler des jungen Alters mit den reiffern Jahren verbessern.

V.

Vacatio, onis, f. Ruhe, Freyheit, Befreyung von Kriegs-Diensten: Feyer-Stunde. *Syn.* Feriæ, cessatio, immunitas. *Epi.* Commoda. *Phras. Proximè erunt vacationes*, die Vacantzen werden mit nächsten kommen. Litterariæ feriæ; justitium litterarium: stata à litterariis muniis vacatio; autumni solemnes feriæ in proximo sunt; litterario ludo suum erit justitium; scholis sua erunt alcedonia; à litterarum studiis vacabitur; respirandi à studiorum labore facultas dabitur; à studiorum labore quies erit; liberalius à studiis litterarum otium indulgebitur. *Usus*. Vitam beatam in omnium rerum vacatione ponimus. Militiæ vacatio senibus est, datur. Vacatione publicorum munerum donare aliquem. Nulla Ciceroni à caussis vacatio dabatur unquam. Sublatis omnibus vacationibus delectum habere militum. V. *Immunitas*.

Vacca, æ, f. eine Kuhe. *Syn.* Bos fœminina.

Vacillo, as, avi, atum, are. wancken, fallen wollen. *Syn.* Nuto, labo, fluctuo, titubo, hæsito. *Usus*. Corpore in utramque partem vacillare. Ex vino vacillare. Res tota vacillat & claudicat. Memoria vacillare. V. *Hæsito*.

Vaco, as, avi, atum, are. leer, oder frey seyn, feyern. *Syn.* Nihil ago, cesso, otium habeo, otium est, otiosus sum.)(*Sum occupatus*. *Usus*. 1. Dii administratione rerum humanarum non vacant. A curis, negotiis, molestiis vacare. 2. *Liberum est, vacuum est*, leer seyn, frey seyn. Nullum mihi tempus à negotiis vacat. Culpa vacat is jocus. 3. *Otium est*, Zeit haben. Si vacarit, adero. Nec consulibus vacabat id negotium agere, nec senatui rem urgere. Hanibali operæ non erat, legationes audire; nec vacabat dissidentes componere. 4. *Operam do, navo*, obliegen. Philosophiæ vacare.

Vacuitas, tis, f. Leerigkeit, Ledigkeit. *Syn.* Cessatio, quies. *Usus*. Vacuitas à doloribus, angoribus, molestiis. Vacuitas doloris, ægritudinis. Scis, quam perturbationem obitus consulis, quam cupiditatem vacuitas (*quod vulgus* sede vacante *dicit*) injiciat.

Vacuus, a, um. leer, ledig, loos. *Syn.* Inanis, exhaustus, nudus, jejunus.)(*Plenus, occupatus*. *Usus*. 1. Vacuum bonis forum. Nullum tempus vacuum habes. Domus vacua. Solum ab humano cultu purum ac vacuum. 2. *Minime occupatur*, müssig, unbeschäfftiget. Aures

vacuus præbere alicui. Animum vacuum ad litteras afferre. Cum vacuus fuero scribam ad te. 3. *Liber*, *expers*, frey, los, ledig. Animus curis vacuus. Locus à turba, à periculo vacuus. Scelere vacuus & integer. Animus per somnum sensibus vacuus.

Vadimonium, ii, n. Bürgschafft zum Recht, Tagsetzung, Erscheinung vor Gericht. *Syn.* Sponsio sistendi se in judicio ad certum diem. *Usus.* Vadimonium Siculi Syracusas promittunt, faciunt, constituunt. Nemo erat, qui vadimonium concipere posset. Vadimonium mihi cum illo nullum est. Venit Romam, vadimonium sistit, obit. Vadimonium differre, deserere, missum facere.

Vado, is, ere. gehen. R. *à* βαδίζω, *eo.* *Syn.* Eo iter facio, ingredior. *Usus.* Vadebam ad eum postridie. V. *Eo.*

Vador, aris, atus sum ari. einem einen Rechts-Tag ansetzen, vor Gericht ruffen. *Syn.* In jus voco, *Usus.* Si me vadari vis, promitto; in jus vocas, sequor; judicium postulas, non recuso. Hic hominem non vadatur, ita sine vadimonio discedittur.

Vadosus, a, um. feucht da man durchwaden, gehen, oder reiten kan. *Syn.* Vadum habens, qua transiri pedibus potest.

Vadum, i, n. Wasser-Fuhrt, da man durchwaden kan. *Usus.* 1. Vadum tentare equites jussit, 2. *Transl.* Res in vado est, *in tuto.* Emersit è vadis oratio, scopulosque est prætervecta.

Væ! weh! *Usus.* Væ misero mihi, cum herus domum redierit!

Vafer, ra, rum. listig, verschlagen. *Syn.* Callidus, astutus, veterator, V. *Astutus.*

Vafre, arglistiglich. *Syn.* Callide, malitiose.

Vage, hin und wieder. *Syn.* Disperse. *Usus.* Res vage disjectæ & sparsæ.

Vagina, æ, f. eine Scheide. *Syn.* Gladii theca, *Usus.* Gladium è vagina educere, vom Leder ziehen. In vaginam recondere, den Degen einstecken.

Vagio, is, ii, itum, ire. winseln, schreyen, wie ein Kind. *Syn.* Ejulo, infantum more ploro. *Usus.* Ut ex hac ætate repuerascam; & in cunis vagiam.

Vagor, aris, atus sum, ari. hin und her schweiffen. *Syn.* Evagor, passim volito, erro. *Adv.* Late, liberè; longe, passim. *Phras. Hinc & illinc vagatur*, er zieht von einem Ort zum andern Urbe tota volitat? hucilluc oberrat; huc illuc multiplici & erratico passu circumfertur; perpetuis erroribus circumagitur; huc illuc incerto pede fertur; vitam vagam prosequitur. *Usus.* Homines fusi per agros ac dispersi bestiarum more vagabantur. Ne vagari & errare cogatur oratio in tam immenso campo. Animus errore vagatur. Ejus crudelitas per omnes ætates & ordines; ejus nomen latissime vagatur. V. *Erro.*

Vagus, a, um. umherschweiffend, unstet. *Syn.* Errans, inconstans, incertus; dispersus.)(*stabilis.* *Usus.* Errans & vaga sententia. Vitam inopem vagamque prosequitur. Vagus & exul erat. Vaga ac volubilis fortuna.

Valde; sehr. *Syn.* Vehementer admodum, majorem *vel* mirum in modum, egregie, non mediocriter, perquam, sane quam, impense, magnifice, graviter, inprimis, etiam atque etiam, mirifice, mirum quantum, supra vulgarem modum; sic ut nihil supra; sic, ut nihil magis. *Phras.* 1. *Valde doctus est*, er ist sehr gelehrt. Sane quam eruditus; insigniter doctus est; incredibile, quam doctus sit; doctus ita, ut qui maxime; quantum nemo unquam; ut nemo magis; satis, superque, bene, multum eruditus; admirandum in modum, oppido, magnopere, impendio litteratus. 2. *Valde te rogo*, ich bitte dich über alles. Summa contentione, sic ut majori cura petere non possim; summe; majorem in modum; vehementissime; quam possum maxime te oro atque obtestor. *Usus.* Aliquid valde affirmare. Valde vehementerque gaudeo. Suos valde amat quam paucos habet. V. *Enixe.*

Vale, lebe wohl. *Syn.* Fac, operam da, cura, ut valeas.

Valens, tis, g. o. starck, gesund, wohl auf. *Syn.* Robustus, fortis, firmus, validus, potens; sanus.)(*imbecillus.* *Usus.* 1. Robustus, valens, audax satelles. Olim ita firma & valens hæc civitas, Valens Dialecticus. 2. *Sanus*, gesund. Malo te fero valentem, quam semper imbecillum videre. V. *Robustus*, *Potens.*

Valeo, es, ui, ere. können, vermögen: gelten: gesund seyn. *Syn.* Possum, polleo, potens sum, momentum affero: vim, vires, autoritatem, pondus, momentum habeo: aliquo loco, *vel* numero sum apud aliquem: sanus sum, belle habeo. *Adv.* Augustius, belle, minus, bene, etiam atque etiam, in posterum, parum, maxime, melius, multum, non minimum, omninò, optime, deterius, plane, plurimum, perinde, proprie, recte. *Phras.* 1. *Multum valet apud omnes*, er gilt viel bey allen. Largiter apud omnes potest; nomen ejus apud omnes est amplissimum, plurimumque potest; plurimum momenti habet ejus autoritas; magna est ejus vis, gravissima autoritas apud populum; magno apud omnes loco est; locum tenet, obtinet non vulgarem; quo

quo loco, quo numero illum habeant omnes, haud facile dixero. V. *Gratia, locus.* 2. *Parum vales in curia*, du bist in keiner Achtung bey dem Rath. Obsolevit tua autoritas; vacillat, jacet, friget, cecidit tua autoritas, autoritatem tuam æmuli infregerunt, exterminarunt; nullius est momenti, nullius ponderis, quod tibi videtur; nulla aut tenui es autoritate, nullus es; vanum est auxilium tuum; nullo apud senatum loco es; nullo in numero haberis. *Usus.* 1. Opibus, armis, potentia, pecunia, gratia, autoritate, ingenio permultum valet. Hoc ad beate vivendum permultum valet. Metus ad omnes valuit. Ignarus, quid virtus valeret. Sulpicius plus, quam ego apud te valere videtur. 2. *Recte habeo, belle habeo, meliuscule mihi est, recte mihi est, rectissime sunt apud me omnia, secunda valetudine utor*, wohl auf seyn. Si vales, bene est; ego quidem valeo. 3. *Salutantis supremum* in Beurlaubung. Valete desideria mea, valete. Vale, mi Tyro, vale, vale & salve. 4. *Respuentis aliquid*, in Verwerffung einer Sache. Tribuni isti, si nulla patriæ charitate tenentur, valeant cum suis illis legibus. V. *Possum.*

Valetudo, inis, f. Gesundheit, Leibs-Stärcke. *Syn.* Sanitas. *Phras.* 1. *Studeamus sanè virtuti, sed valetudinem ne negligamus*, wir sollen uns der Tugend befleißigen, aber auch die Gesundheit nicht vernachläßigen. Sequamur virtutem, sed valetudinem quoque non in postremis habeamus, ponamus; valetudinis cum virtute ducenda est ratio, Plurimum virtuti, aliquid tamen valetudini tribuatur: spectanda virtus est, cum ea tamen valetudo ne abjiciatur. Excubare virtutis in studio, præclarum est, indormire tamen valetudini minime debemus. Excolatur animus virtutibus, nonnihil tamen corpori serviatur. Virtuti quidem inprimis, deinde etiam valetudini dare operam debemus. Virtuti primum, tam valetudini nostrum quilibet serviat, consulat, pareat, aliquid indulgeat, oportet. Virtutis primam, alteram valetudinis curandæ habeamus rationem, oporret. 2. *Valetudine sum bona*, ich bin von guter Gesundheit. Valeo, recte, commode, belle valeo; valetudine utor bona. Bene, satis belle, satis commode recte me habeo, recte mihi est; mihi est, ut volo; viribus utor bonis; roboris, virium, valetudinis habeo satis. V. *Sanus incolumis.* 4. *Valetudine sum infirma*, ich bin von schlechter Gesundheit. Valetudine utor parum, minime, haud satis, nequaquam firma, paulo infirmiore, imbecilla, non optima, satis affecta, incommoda, vitiosa. Minus belle valeo; viribus parum firmis sum; vires mihi sunt parum validæ; valetudinis, firmitudinis, virium, roboris minus est; virium imbecillitate laboro V. *Morbus.* 4. *Assidua litterarum tractatio valetudinem lædit*, das gar zu lang anhaltende Studiren schadet der Gesundheit. Assiduo studiorum labore valetudo atteritur, infirmatur; incommodo afficitur; damnum facit. Studiorum laborem continuare diutius sine valetudinis damno non licet. Valetudinis cum detrimento fit, quoties litterarum studium pertinacius urgetur. Tenuitas virium continentem studiorum laborem non fert, sustinere non potest, Succumbat, necesse est, valetudo assiduæ litterarum exercitationi. Ferendo non est continenti studiorum labori virium hæc imbecillitas. 5, *Valetudinem paulatim recipio*, ich komme nach und nach wieder zur Gesundheit. Amissam valetudinem paulatim recupero, confirmo; ex afflicta valetudine paulatim emergo; languore, & valetudine sensim levor; melius mihi est; meliuscule mihi est; melius mihi fit in dies; corpus vigorem recuperat; vires corporis recipio; vis morbi laxatur; salubritatem toto corpore percipio. V. *Convalesco.* *Usus*, Uti valetudine bona, commoda, integra: mala, incommoda, tenui infirma, imbecilla; gravi, ægra, perdita. Multum me impedit valetudinis perturbatio, gravitas, infirmitas, imbecillitas. Valetudine à negotiis impedior. Valetudinem amittere, sustentare, confirmare. V. *Vires.*

Valide, kräfftig, mit Nachdruck, sehr. *Syn.* Enixe, summopere. *Usus.* Validissime ei faveo.

Validus, a, um. mächtig, kräfftig, vermögend. *Syn.* Valens. *Usus.* Cupio te quamprimum validum videre.

Vallaris, e. zu einem Ehren-Krantz gehörig, wegen des erstiegenen Walles. *Usus.* Muralibus, vallaribusque insignes coronis.

Vallis, is, f. Thal. *Usus.* Perpetua vallis jacet. Perpetua valle submittitur regio, es ist ein langes Thal alldort.

Vallor, aris, atus sum, ari. mit einem Wall befestigen, umschantzen. *Syn.* Stipo, munio. *Usus.* Portus & suis operibus, & natura regionis vallatus. Hæc omnia quasi sepimento quodam amicitiæ vallanda sunt. Legationis jus, hominum præsidio, & divino jure vallatum.

Vallus, i, m. Pfahl, Rebstecken. *Syn.* Firmior palus.

Val-

Vallum, i, n. Schantze/Bollwerck/Wall. *R.* à βάλλω, *jacio.* *Syn.* propugnaculum munitio castrorum. *Usus.* Hostibus vallum obducere, objicere. Castra vallo ac fossa munire, cingere, circumdare. Fossa & vallo septum tenere aliquem. V. *Munio.*

Valvæ, arum, f. Fenster-Laden/ Thür mit zwey Flügeln. *Syn.* Januæ templorum. *Epi.* Magnificentiores ex auro, ex ebore, multæ & graves, perfectiores. *Usus.* In templo Herculis valvæ clausæ repagulis, subito se ipsæ aperuerunt. Patent valvæ. V. *Janua.*

Vanesco, is, ere. verschwinden. *Syn.* Evanesco. V. *Evanesco.*

Vanitas, atis, f. Eitelkeit/ Leichtfertigkeit. *Syn.* Inanitas mendacium. *Epi.* Blanda, incredibilis. *Usus.* Ut vanitati veritas cedat. Levitate, vanitate, malitia exclusa. Opinionum vanitas.

Vanus, a, um. eitel/ nichtig/ liederlich/ leichtfertig. *R. ex* κενός. *Syn.* Futilis, inanis, levis, mendax, falsus. *Phras.* *Vanus homo est,* er ist ein leichtfertiger/ eitler Mensch. Homo est longe ventosissimus; insigni futilitate & vecordia, in quo nihil grave, nihil cordatum, qui specie quavis capitur; pueriliter miratur omnia; inania puerorum delectamenta captat; cui studia ut plena vecordiæ, ita inania pleraque & fluxa sunt; qui pompis inanibus gaudet, animoque puerili spectat omnia, & metitur. *Usus.* Vana ratio. Aruspices, vanum & futile genus hominum. Vana spe sibi illudere. V. *Inanis, mundanus, levis.*

Vapor, oris, m. Dunst/ aufsteigender Dampff. *Syn.* Humor terrenus, aut marinus extenuatus; exspiratio, anhelitus terræ. *Usus.* Vapores ex aquis tepefactis & agris excitantur. Terra semen tepefactum, vapore & complexu suo diffundit.

Vaporarium, ii, n. Baad-Stube/ Dampff-Loch/ Schwitz-Stube.

Vapulo, as, avi, atum, are. geschlagen werden. *Syn.* Cædor, verberor. *Usus.* Omnium sermonibus vapulat. V. *Verbero.*

Variatio, onis, f. Veränderung/ Abwechselung. *Usus.* Plebs consules eosdem sine ulla variatione dixit.

Varie, mancherley/ vielfältig. *Syn.* Dissimiliter, diverse. *Usus.* Ea vis varie movetur à sideribus. Varie disputare.

Varietas, tis, f. Vielfältigkeit/ Mannichfaltigkeit. *Syn.* Dissimilitudo, dispar ratio, mutatio, mobilitas. *Epi.* Admirabilis, inæqualis, incredibilis, jucunda, magna sententiarum, multa, perfecta, perspicua, propria, simplex, suavis, subtilis, summa, annuæ, innumerabiles, non optabiles, multæ. *Usus.* Ut in corporibus magna dissimilitudo, sic animorum maximæ varietates. Varietas est propria fortunæ. Hoc sidus multas generat, præbet, faciat, suppeditat varietates. Autores in magna varietate ac dissensione sunt constitui. Quid varietate, vicissitudine, commutatione aptius? V. *Mutatio, inconstans.*

Vario, as, avi, atum, are. verändern/ abwechslen. *Syn.* Distinguo, varietate distinguo, varietatem facio: muto, commuto, verto. *Usus.* Orationem variare & distinguere verborum & sententiarum insignibus. Ut variari voluptas possit. V. *Muto.*

Varius, a, um. verschieden/ mancherley. *R. ex* βάλιος, *vel* φάλιος. *Syn.* Dissimilis, dispar, diversus, multiplex, cujusque modi, *vel* generis, varietate distinctus, multiformis, commutabilis. *Phras.* *Homo est varius, commutabilis, multiplex,* er ist sehr veränderlich. Moribus est variis; nunquam sibi constat; à se ipso diffidet; alios in horas vultus moresque induit, gerit; centies commutat, quæ statuit, seque ipse retexit; novum quotidie ingenium induit; animum in diversum facile mutat. V. *Muto.* *Usus.* Multiplices variique sermones; variæ & discrepantes voluntates. Varii mores, varia oratio, varium poëma. V. *Mutabilis, inconstans.*

Varices, um. Krampff-Adern.

Vasarium, ii, n. Vorrath an Geschirren/ Credentz. *Syn.* Suppellex vasorum: *vel* pecunia magistratui in provinciam abeunti viatici nomine attributa.

Vas, vadis, m. Bürge. *Syn.* Qui pro aliquo spondet, *vel* obligatur, præsertim in causa capitali; qui alicujus causam omnem suscipit, & se pro illa supponit reum; qui præstat alterius culpam; qui se suamque fidem in rem interponit. *Usus.* Vadem te tyranno dabis pro amico? Me pro amico vadem accipies. Alter vas factus est ejus sistendi.

Vas, vasis, n. ein Geschirr/ Gefäß. *Epi.* Argenteum, aureum, grande, vinarium. Fictilia, magnifica, pretiose cælata, plurima & pulcherrima, vitiosa. *Usus.* Exposuit vasa Samia, Corintha, Delia, magnifica, & pretiose cælata. Corpus quasi vas est animi, & receptaculum.

Vascularius, ii, m. der köstliche Geschirre macht. *Syn.* Vasorum conficiendorum artifex. *Usus.* Cælatores vascularios convocat.

Vastatio, onis, f. Verwüstung/ Zerstöhrung. *Syn.* Vastitas, depopulatio. *Usus.* Italiam à vastatione defendit.

Vaste, wüst/ öd/ verstöhrt. *Usus.* Aspere vaste, rustice, hiulce loqui.

Vastitas, atis, f. Wüsteney/ Zerstöhrung. *Syn.* Vastatio, solitudo, ruina. *Epi.* Deser-

Deserta & inculta, miserrima. *Usus.* Quæ vastitas in agris? quæ solitudo? Quàm deserta, inculta, relicta omnia? Vastitatem à templis, delubris, urbe depellebat. Bella effecêre hanc vastitatem. V. *Ruina.*

Vasto, as, avi, atum, are. verheeren, verwüsten, zerstöhren. *Syn.* Vastitatem infero, depopulor. *Phras.* 1. *Vastatur regio omnis,* das gantze Land wird verwüstet. Hostes adeò effusè populationem faciunt, nihil ut bellô intactum relinquatur. Uruntur nostra, & ferrô flammáque omnia pervastantur. Per omnem latè agrum populabundus hostis incedit, grassatur. Nocturnis incursionibus summam vastitatem efficit. Vastas ex pulcherrima regione solitudines facit hostis; agri nudantur, exscinduntur urbes, cædibus & incendiis horrent omnia. Fumant incensa passim tecta, cuncta bello sunt evastata. Vexantur urbes, ardent oppida, agri exinaniuntur. 2. *Hoste in fugam actô vastore agrum hostilem visum est,* nachdem der Feind vertrieben war, hat man beschlossen, das feindliche Land zu verwüsten. Vastatione affligere opes hostium; depopulationem, vastitatem inferre; vocare ad exitium & vastitatem; depopulari fines; prædari, vexare omnia longè latéque affligere; possessiones rapinis, ferrô flammáque consumere libuit. Prædatum abire in hostes visum est, immissa armatâ juventute, cum magna trepidatione agrestium villas diripere ac incendere, agros urere, vicos exscindere, impetû ipso proculcare omnia ac hosti solitudinem facere. 3. *Vastata sunt omnia,* es ist alles geplündert und verwüstet worden. Bellum in tecta urbis gestum est, muri cuniculo subruti, aut ariete strati, effractæ portæ, urbs ipsa excidio ac ruinis data. Exusta passim oppida, crematæ villæ, omnia flammis ac ruinis sunt æquata. Abactæ prædæ hominum pecorúmque, incendia passim facta, omnia bello exhausta sunt. Non incolæ suas urbes, non cultores habent terræ, omnia ferrum flammáque miscuit, cædéque ac incendio cuncta sunt completa, hostibus, nisi nudum sterileque solum, relictum est nihil. Urbes ad solum dirutæ, atque in ipsa tecta sævitum. Omnia strata, & pedibus subjecta; quidquid usui esse posset, corruptum; adeò non avaritia, sed crudelitas capta in regione grassabatur. Regia tota omni clade vastata, nihil neque intactum, neque integrum relictum, ruinis demum & ignibus deleta omnia. V. *Populor, Depopulor.* *Usus.* Bellô vastabitur Italia. tecta ardebunt, agri exinanientur. V. *Destruo, exhaurio.*

Vastus, a, um. öde, wüste, verstöhrt, *R. a* πανςος, *desertus.* *Syn.* Desertus. *Us.* 1. Ager propter sterilitatem incultus, propter pestilentiam vastus & desertus. 2. *Immani magnitudine*, entsetzlich groß. Bellua vasta & immanis; fastum mare transire. 3. *Incompositus, insuavis, difficilis, durus, asper,* ungereimt, unangenehm, hart. Quidam corporis motus vasti & agrestes. Vocalium contorsiones vastam & hiantem efficiunt orationem.

Vates, is, c. Weissager, Prophet. *R. q.* Fates, *a* fando. *Syn.* Fatidicus, divinus, divinò spiritû instinctus, spiritû divinô tactus vir. *Epi.* Verus, optimus. *Usus.* Utinam falsus sim vates! Vates, haruspices, fulguratores, interpretes ostentorum, augures, sortilegi, chaldæi, hariolatores, conjectores.

Vaticinatio, onis, f. Weissagung, Wahrsagung. *Syn.* Oraculum, prædictio. *Epi.* Falsa, vera. *Usus.* Sortes, quæ vaticinatione funduntur. Auspicia, oracula, somnia, vaticinationes, V. *Divinatio.*

Vaticinor, aris, atus sum, ari. weissagen, wahrsagen. *Syn.* Divino, futura præsentio. *Adv.* Impudenter. *Usus* Vaticinantis in modum cecinit, excidium patriæ fatale prodens. Hæc ego conjectura prospiciens, verè vaticinari possum; magna nobis impendet malorum ilias. V. *Præsagio.*

Uber, ris, n. Brust. *Syn.* Mamma.

Uber, ris, *g. o.* überflüßig, reichlich, häufig. *Syn.* Fœcundus, ferax, fertilis, abundans, copiosus. *Usus.* Agrô benè cultô nihil est nec usu uberius, nec specie ornatius. Plenior & uberior ad dicendum. V. *Copiosus.*

Ubertas, tis, f. Ueberfluß, Fülle. *Syn.* Abundantia, copia magnitudo. *Epi.* Maxima, vetus, summa agrorum. *Usus.* Omnis ubertas, & quasi sylva dicendi. Summa urbertas & copia frugum. V. *Copia.*

Ubi, wo. *Syn.* Quo loco. *Usus.* 1. Nemo est, quin ubivis, quam ibi, ubi est, esse malit. 2. *Postquam, cumprimum simul ut,* nachdem, sobald. Ubi galli cantum audit, mensam tolli jubet. 3. *In quo,* an welchem Orte. Porticus, ubi ambulabam. In ea urbe, ubi natus es. Ubi gentium est is homo?

Ubicunque, wo es auch sey. *Syn.* Quocunque in loco, ubiubi. *Usus.* Ubicunque gentium & terrarum fueris.

Ubinam? wo?

Ubique, allenthalben, aller Orten. *Usus.* Mortales, qui ubique sunt,

Ubivis, allenthalben. *Usus*. Ubivis esse malim, quam ibi.
Udus, a, um. naß. *Syn*. Udis oculis respicies.
Ve, oder. *Usus*. Bis, terve litteras miserat.
Vecordia, æ, f. Unverstand, Tollheit. *Us*. Color exsanguis, fœdi oculi, prorsus in facie vultuque vecordia.
Vecors, dis, g. o. unbesonnen, toll. *Usus*. Vecors repente sine suo vultu, fine colore; sine voce constitit, Istius vecordissimi mentem cura metusque terrebant. V. *Excors, piger*.
Vectigal, is, n. Zoll, Steuer, Brücken-Geld, Umgeld. R. *a* vecto *vel* veho. *Syn*. Portorium. *Epi*. Certissimum, domesticum, grande, iniquum, grave, magnum, præclarum, prætorium, stipendiarium. Integra, magnifica populi, media, minora, publica, ridicula, salva, transmarina, urbana. *Phras. Vectigalibus præest*, er ist Zollmeister. Illi maxime commissa, commendata, demandata est vectigalium cura. Vectigalia præcipuô, summô quodam jure tractat, exercet. Unus præcipue vectigalium curam gerit, sustinet; scripturæ præest; princeps publicanorum est. *Usus*. Vectigal grave provinciis imponere, irrogare, Steuer auferlegen. Vectigalia acerbe exigere, exercere, Steuer einsammlen. Vectigal pendere, pensitare, Steuer erlegen. Vectigalibus gravissimis liberare, levare populos, Steuer und Gaben vermindern. Vectigal conducere, redimere. Bellô affliguntur, pervertuntur, conquiescunt nostra vestigalia. V. *Tributum*.
Vectigalis, e. zinsbar, zollbar, steuerbar. *Syn*. Stipendiarius, tributarius; qui tributum pendere, solvere, conferre debent, qui publicè aliquid pendunt, *Usus*. Is provinciam vectigalem nobis, & stipendiariam fecit. Græcos nobis vectigales habemus. Non sunt immunes hi agri sed fructuarii & vectigales. V. *Obnoxius*.
Vectio, onis, f. die Fuhr, Führung.
Vectis, is, m. ein Riegel. *Usus*. Demoliri signum vectibus.
Vector, oris, m. Schiffmann, Förcher. *Syn*. Navigans, qui vehit, & vehitur. *Epi*. ingratus, timidus, perterritus. *Usus*. Vectores timidi adversâ tempestate.
Vectura, æ, f. die Fuhr, das Fahren. *Syn*. Vectio. *Epi*. Longa, difficilis. *Usus*. Pro vectura solvere. Est summa vecturæ difficultas.
Vegetus, a, um. frisch und gesund, munter, hurtig, frisch, muthig. *R. a* Vigeo. *Syn*. Sanus, firmus, valens. *Usus*. Vegetum ingenium in vivido pectore vigebat. Siste te nobis vegetum in Græcia. Vegeta mens, sensusque integri.
Vehemens, tis. g. *o*, hefftig, hitzig. *Syn*. Acer, fortis, ferox, incensus, immoderatus, effrenatus, nimius, ardens. *Phras. Vehemens natura est*, er ist von Natur hitzig. Ingeniô est vehementiore; effervescens facile, incitatus & violentus; fervidiore vir animô; ingenii vitiô impotentior & asperior; ingeniô percitô & feroci; impotens, immodicus, nimius animi; ferox naturâ; acri & vehementi quâdam inflammatione incitatus; vehementis vir ingenii. *Usus*. Nimium est vehemens feróxque naturâ. V. *Fervidus, Præceps*.
Vehementer, hefftiglich, hitzig. *Syn*. Acriter, acerbe, asperè, valdè, impensè, nimioperè, etiam atque etiam, incredibiliter, mirum quantum, summâ contentione, summâ ope, omnibus nervis, omnibus machinis; vehementissimâ contentione animi, ingenii, virium; animô acri; majoribus præsidiis ac copiis; omni arte, industriâ, solertiâ; omni ope ac operâ; majorem in modum.)(*Remissè*. *Phras. Vehementer dixit*, er hat hefftig geredet. Omnes dicendi faces adhibuit; summâ contentione animi, igenii, virium dixit; vehementissimè declamavit, acris in oratione spiritus erat; actitèr & vehementer præliatus est; perpetuáque ac plenissima gravitatis oratione adversarium fregit. *Usus*. Illud mihi vehementer displicet. V. *Enixè*.
Vehiculum, i. n. Wagen, Fuhr-Wagen. *Syn*. Rheda, essedum, carpentum. *Epi*. Divinum & novum, triumphale. *Usus*. Ego vehiculô me ex horum latrocinio eripiam, si navis deerit.
Veho, is, xi, ctum, ere. führen, auf dem Wagen führen. *Syn*. Porto, inveho, conveho, deveho, subveho, deporto. *Adv*. Malè. *Usus*. Currû, equô navi, in navi; rheda per urbem vehi, Fruges ex agris vehere, jumentis deportare. V. *Currus*.
Vel, oder, entweder. *Syn*. Ve, seu, sive, aut. *Usus*. 1. Multorum vel periculo, vel honori servire. 2. *Præcipue, etiam, cumprimis*, auch so gar. Vel mori satiùs est, quam servire. Vel acerrimus oratorum.
Velamentum, i, n. Decke. *Usus*. Ramos oleæ, ac velamenta alia supplicum porrigentes.
Veles, itis, m. Scharmützler, der leichte Rüstung führt. *Syn*. Levis armaturæ miles.
Velificatio, onis, f, das Seeglen, Schiffen. *Usus*. Mutatâ velificatione id faciliùs assequaris.

Velificor, aris, atus sum, ari. seeglen, mit ausgespannten Seeglen fahren. Syn. Vela facio. *Transl.* Faveo, gratificor, auram popularem capto, *Usus.* Honori suo, aut cupiditati velificari. V. *Assentor.*

Velitaris, e. zum Scharmützeln gehörig. *Usus.* Pugna, hasta, arma velitaria.

Velitatio, onis, f. Scharmützel, Gefechte. *Syn.* Pugna, digladiantium dimicatio. *Usus.* Velitationes facere, & in multa prælia, parváque carpere summam totius belli.

Velitor, aris, atus sum, ari, scharmützeln, fechten. *Syn.* Pugno, contendo, certe. *Usus.* Diu mecum velitabatur.

Vellico, as, avi, atum, are. rupffen, zupffen. *Syn.* Pervello. *Usus.* In conviviis rodunt, in circulis vellicunt, ubique carpunt.

Vello, is, velli, vulsum, ere. ausreissen, ausrupffen. *Syn.* Evello, pervello. *Usus.* Illa, quæ vellerat ex patellis, in aureis poculis illigabat. Spinas vellere.

Vellus, eris, n. abgeschorne Wolle. *Syn.* Lana ex ovibus detonsa.

Vello, as, avi, atum, are. vorhängen, zudecken. *Syn.* Tego, obduco. *Usus.* Pietatis nomine velare suam cupiditatem. V. *Tego.*

Velocitas, tis, f. Behändigkeit, Geschwindigkeit, *Syn.* Pernicitas.)(*Tarditas*, *Usus.* Non enim viribus, non velocitatibus, aut celeritate corporum res magnæ geruntur. Alii velocitate ad cursum valent.

Velociter, behend, geschwind, flugs. *Syn.* Ocyus.)(*tardè*

Velox, ocis, g. o. behend, geschwind. *Syn.* Celer. V. *Celer.*

Velum, i, n, Vorhang, Seegel. *Syn.* Integumentum, involucrum. *Epi.* Carbaseum, plenum. *Usus.* Multis simulationum velis natura cujusque obtenditur. Res illa velis remisque fugienda. Ad id, unde aliquis flatus ostenditur, vela dare, facere. Plenis velis navigare. Vela pandere; contrahere, dimittere, subducere.

Velut, gleichwie, als wie, gleich als. *Syn.* Veluti, sicut. *Usus.* Velut in hac quæstione. V. *Sicut.*

Vena, æ, f. eine Blut-Ader. *Syn.* Arteria. *Epi.* Cava; abditæ; ad usum aptæ, crebræ, multæ, reconditæ auri. *Phras.* *Venam secare*, Aderlassen. Venas incidere è venis sanguinem mittere; detrahere aliquid sanguinis; è venis sanguinem elicere; venam ferire; incisâ venâ sanguinem minuere; venas sanguine exonerare, levare. *Usus.* 1. Sanguis per venas in corpus omne funditur. Venæ & arteriæ micare non desinunt. Si cui venæ sic moventur, is habet febrim. Venam pertentare. 2. *Transl. Pars interior*, das innerste eines Dinges. Periculum in visceribus venisque reipublicæ inclusum. Reconditæ auri argentíque venæ. Venas cujusque gegeneris, ætatis, ordinis teneat orator, oportet.

Venabulum, i, n. Jäger-Spieß, Schwein-Spieß. *Syn.* Hasta telum, spiculum venaticum. *Usus.* Venabuló transverberare bestiam.

Venalis, e, feil, um Geld zu verkauffen. *Syn.* Ad vendendum expositus, pretiô addictus, mercè adstrictus. *Usus.* Proponere, habére fidem venalem, quæstui habére rempublicam. Domi tuæ turpissimo quæstû omnia erant venalia, virtus, pudor, jusjurandum.

Venalitius, ii, m. der mit Leibeigenen handelt. *Syn.* Venditor mancipiorum. *Usus.* Divitiis Africanos omnes, multi venalitii mercatorésque superârunt.

Venaticus, a, um. zum Jagen gehörig. *Usus.* Canes venatici.

Venatio, onis, f. Jagd. *Syn.* Venatus. *Usus.* Condiunt curas aucupium & venatio. Prodigi venationum apparatus, V. *Venor.*

Venator, oris, m. Jäger, Nachsucher. *Usus.* Pernoctant venatores in nive, in montibus uti se patiuntur. Physicus, speculator venatórque naturæ.

Venatus, ûs, m. das Jagen. *Syn.* Venatio. *Usus.* Labor in venatu, cursus, sudor.

Vendibilis, e. verkäufflich, das einen Werth hat. *Syn.* Tolerabilis. *Usus.* Orator, oratio vendibilis.

Vendico, as, avi, atum, are. zueignen, anmassen, zuschreiben. *Adv.* Quodammodo. *Us.* Quisque prædæ partem sibi vendicat. Homerum Chii suum vendicant. V. *Attribuo.*

Venditatio, onis, f. das Augendienen, Prahlerey. *Syn.* Ostentatio. *Usus.* Laudatiora, quæ sine venditatione, & sine populo teste sint. V. *Ostento.*

Venditio, onis, f. das Verkauffen, Verkauffung. *Syn.* Abalienatio. *Epi.* Fraudulentæ, firmæ, raræ. *Usus.* Venditio bonorum.

Vendito, as, avi, atum, are. zu Kauff, oder feil bieten. *Syn.* Ostento. *Adv.* Fallacissime se, flagitiosè eloquentiam, perditissimè decreta seu imperia, palam commentaria. *Usus.* Vendicare se alicui, & operam polliceri. Memoriam ostentare, venditare ingenium. V. *Glorior, ostento.*

Venditor, oris, m. Verkauffer. *Syn.* Venalitius. *Epi.* Firmior liberalis. *Usus.* Mercatores provinciarum, venditores libertatis.

Vendo, is, didi, ditum, ere. verkauffen. V. Venum do. *Syn.* Alieno, abalieno

ven,

venditionem facio, pretiô addico, venale habeo.)(*Emo.* *Adv.* Gravatè, malè, nominatim vectigalia, non ita commodè, præclarè, quam optimè, rectè, palam. *Usus.* Vendere aliquid alteri grandi pecuniâ. Parvô pretiô, quàm optimè; sub corona, sub hasta vendere. Ementis fide vendere, auf Credit verkauffen. Præsenti ære, numeratâ pecuniâ vendere, um baares Geld verkauffen. Bona sub hasta vendere, præconis voci subjicere, auctionem facere, dem Meistbiethenden verkauffen.

Veneficium, ii, n. Verzauberung. *Syn.* Venefici artificium, crimen, cantio. *Usus.* Id veneficiis, & cantionibus factum dicebat. Veneficiis remedia invenire.

Veneficus, a, um. Zauberer, zauberisch. *Syn.* Qui venena spargit; qui cantionibus, & malis artibus utitur, ad suam libidinem explendam. *Usus.* Venefici nomen delatum est.

Venenatus, a, um. vergifftet. *Syn.* Venenum habens, venenô imbutus & infectus. *Usus* Vipera venenata. Telò venenatô ictui concidit.

Venenum, i, e, Gifft. R. *quasi citò per venas iens*, *Scalig.* *vel a* φένον *occidens* *Syn.* Virus. *Epi.* Improbabile, insusitatum, novum, malum, recens, suspiciosum apertum, omnibus manifestum. *Phraf.* 1. *Venenum alicui porrigere*, einem mit Gifft vergeben. Venenum alicui parare, præbére, miscére, infundere, dare; aliquem venenô interficere; tollere, necare, occidere; veneno grassari. 2. *Venenum sumere*, Gifft nehmen. Venenum haurire. sumere, bibere; veneno sibi mortem consciscere; poculum mortis exhaurire; veneno se exanimare; veneno mortem præcipere. *Usus.* Venenum spargere. Veneno uti. Venenum diluit, fer-muque promit.

Veneo, is, ii, ire. verkaufft werden. *Syn.* Vendor, sub præcone subjicior, pretio addicor. *Usus.* Cur bona non veniêre? Si venibunt horti, venibunt quam plurimo. V. *Vendo.*

Venerabile, e. ehrwürdig. *Syn.* Cultû & veneratione dignus.

Venerabundus, a, um. ehrerbiethig. *Usus.* Perfusus horrore, ac venerabundus astitit.

Veneratio, onis, f. Ehrerbiethung. *Syn.* Honor, reverentia, *Epi.* Justa. *Usus.* Quidquid excellit jussam venerationem habet. V. *Reverentia.*

Venereus, a, um. geil. *Usus.* Rebus venereis uti: voluptatibus venereis frui. Venereo complexû jungi.

Veneror, aris, atus sum, ari. verehren, sehr ehren. *Syn.* Colo. *Adv.* Sanctè, angustè. *Phraf. Loca sacra venerari*, die Heil. Oerter andächtig verehren. Eximia religione colere; pie sanctéque colere; sacris locis religiosum cultum adhibére; veneratione prosequi. *Usus.* Dii, quos colere, precari, venerarique solemus. Aliquem ùt Deum *vel* pro Deo venerari. V. *Colo, Revereor, Observo.*

Venia, æ, f. Verzeihung, Erlaubniß. *Syn.* Condonatio erroris, impunitas: potestas, copia, facultas. *Epi* Accommodata bona, molesta, tenuis. *Phraf.* 1. *Delicti veniam petit*, er bittet um Verzeihung. Ad clementiam vestram confugit, ut ignoscatis, orat; suis peccatis concedi ignoscique orat; veniam & immunitatem rogat; delicti gratia ut fiat; venia ut detur; noxa ut una hæc mittatur; præterita ut condonentur, aut parentum promeritis remittantur, supplicat. *Usus.* 1. Iis, qui errorem suum deposuerunt, & peccasse se fatentur, veniam petentibus, venia danda, concedenda, tribuenda est. Dabunt mihi veniam cives mei, vel potiùs gratiam habebunt. A diis immortalibus veniam, & pacem exposcere. 2. *Potestas, facultas* Erlaubniß Dati mihi veniam exponendi. Quod pace vestra, quod bona vestra venia dictum sit.

Venialia peccata, läßliche Sünden. Noxæ minores, errata leviora; peccata leviora & quotidiana, quæ crebra magis, & pauciores quasi officii numeros prætereunt; divinæ legis offensiones crebræ quidem, sed leviores; culpæ minores, quæ piorum etiam animis frequenter obrepunt. V. *Peccatum.*

Venio, is, ni, ventum, ire. kommen. *R. a* βαίνω. *Syn.* Advenio. *Adv.* Ad vesperum. æqualiter, aliquando, audacter, belle, bene, brevi, celerius, clam, confestim, continuò, coram, crebrò, diligentius, divinitus, falsò, honestè, incommodè, liberè, longè, maturiùs, modestè, necessariè, nunc primum, obviam, occultè; opportunè, optató, palam, paratiùs, perraro, postremò, precariò, privatim, proximè, publicè, quam primum, serius, stultè, tardissimè, tutò, vesperi, ultro. *Phraf.* 1. *Veni quamprimum*, komm aufs baldeste. Contende ad nos, advola quamprimùm; præsto sis; ad nos excurre; conveni nos quamprimum; opportunè te nobis ostende. 2. *Cumprimum venit ad nos*, sobald er ankommen ist. Simul ut ædes nostras tetigit; simul ut ad nos delatus est; simul ut pedem in ædibus nostris posuit; simul ut nos adivit,

adivit, præsto fuit; simul ut domum nostram accessit; simul ut nos convenit; simul ut si nobis ostendit; simul ut ædes nostras attigit. 3. *Libenter jam veniret*, er möchte schon gerne kommen. Jam aspirat in urbem nostram; appropinquare adventum suum cupit; diem cupide expectat, quo se urbs nostra accipiet; quo se ardore ad urbem raperet, si modo liceret; 4. *Quomodo in eam mentem venisti?* wie bist du auf diese Gedancken kommen? Quomodo huc descendisti; ad istas ineptias abiisti? huc perductus, delapsus es? quomodo ad hæc inania defluxisti, te demisisti? 5. *Eo ventum tandem est*, es ist endlich so weit kommen. Eo res rediit; in eum locum adducta est; in eum locum rediit, deducta est; in eum locum res venit; eo res perducta est; prorupit; eo delapsa res est. 6. *Inde veniunt hæc mala*, daher kommt uns dieses Unglück. Inde hæc manant, fluunt, affluunt, nascuntur incommoda. Ex hoc fonte defluunt, profluunt omnes istæ miseriæ. Hic fons est, hæc origo malorum omnium. V. *Causa*, *Origo*. *Usus*. 1. In amicitiam alicujus, familiaritatem, complexum, conspectum, consuetudinem venire, Nescio, quomodo in certamen cum illo, ad inimicitias, in contentionem honoris venerim. In calamitatem ingentem venit. Res ad arma, ad pugnam, ad manus veniet. Ea res in oblivionem, in consuetudinem, in sermonem & vituperationem, in odium publicum, in summam gloriam venit. Res, quæ in controversiam in disceptationem veniunt. In suspicionem, in spem, in possessionem, in numerum oratorum venire. In discrimen, in periculum venire. Venit mihi in mentem. Si usus venerit. 2. *Obtingit, obvenit*, zukommen. Magna ei hæreditas venit, multæ divitiæ, fama, honor ei venere. 3. *Adversor*, darwider kommen. Venire contra rem, existimationem, gratiam alicujus. Venire alicui adversum.

Venor, aris, venatus sum, ari. jagen, nachjagen. *Syn*. Venatu me exerceo, venationi operam do, venatione me oblecto; feras consector, insector; aucupor. *Usus*. 1. Canum mira alacritas in venando. 2. *Transl*. Modestiæ laudem in re aliqua venari. V. *Capto*

Venter, tris, m. der Bauch. R. *ab* ἔντερον, *intestinum*. *Usus*. Vitium ventris & gutturis, *vulg. gulositas*.

Ventilator, oris, m. der das Getrayd schwinget. *Syn*. Qui frumentum ventilat.

Ventilo, as, avi, atum, are. auslüfften, schwingen. R. *a Ventulus*. *Usus*. Ejus lingua, quasi seditionis flabello ventilata concio. V. *Executio*.

Ventito, as, avi, atum, are. offt kommen. *Syn*. Crebrò venio.

Ventosus, a, um, windig. *Syn*. Levis, inanis, vanus. *Usus*. Homo ventosissimus, ein eitler, aufgeblasener Mensch.

Ventriculus, i, m. der Magen. *Usus*. Ventriculus cordis, cui similis est alter ventriculus in quem sanguis ex jecore influit.

Ventus, i, m. Wind. *Syn*. Aura, flamen. *Epi*. Non adversus, gravis, molestus, popularis, servus, subtilis, vehemens; salutaris alicui, secundus, tempestivus. *Phras*. 1, *Ventus vehementior fit*, der Wind wird allerweil hefftiger. Increbescit ventus; ingravescit; violentior incumbit ventus; vehementius spirare incipit; majori se impetu effundit; furere, sævire, tumultuari majorem in modum incipit. V. *Tempestas*, 2. *Ventus lenior spirat*, es ist ein gelinderer Wind. Aura leniter, molliter, placidè spirat; levis favonius insusurrat. 3. *Ventus se ponit*, der Wind leget sich. Ventus cadit, concidit, remittit; ventus ponit; venti vis omnis cadit; frangit se ventus, languescit; ventus jam est remissior. 4. *Ventum habemus prosperum*, wir haben guten Wind. Secundo utimur vento; idoneum ventum nacti sumus; ventus flat bellissimè; venti nobis obsecundant; secunda vehimur, provehimur aura; flantibus ad puppim ventis propellimur. Ventis ferimur secundis. 5. *Ventos habemus contrarios*, wir haben widrige Winde. Reflant venti; venti adversi sunt; adversis ventis utimur; ventis reflantibus rejicimur. 6. den Mantel nach dem Wind hängen. Ex ancipiti mutatione temporum pendére; se ad motum fortunæ movere; suspensas habere ex temporum inclinatione consiliorum rationes. *Usus*. 1. Mare ventorum vi turbatum & agitatum. Cape flabellum, & ventum mihi facito. Meliores ventos expecto. Vento se, & mari dare. Si mites lenesque fuerint venti, solvemus. 2. *Transl*. Rumorum ventos colligere. Popularem ventum quærere, aucupari. Dux nobis, & auctor opus, & horum, quos proposui ventorum moderator quidam, & gubernator. Cæsaris nunc venti valde secundi sunt.

Venundo, as, dedi, datum, are. verkauffen. *Syn*. Vendo.

Venus, eris, f. Liebes-Göttin, Wollust. *Syn*. Voluptas. *Usus*. Sine Cerere & Libero friget Venus.

Venustas, tis, f. Lieblichkeit, Holdseligkeit, Annehmlichkeit. *Syn.* Pulchritudo *proprie* muliebris: lepos, gratia, suavitas. *Epi.* Eximia, muliebris, prisca, prope scenica, summa. *Usus.* Agere cum dignitate & suavitate. Homo afflatus omni lepore & venustate. V. *Pulcher.*

Venuste, lieblich, liebreich, schön, annehmlich. *Syn.* Pulchre, Belle, apte, eleganter, commode. *Usus.* Illud pervenuste cecidit.

Venustus, a, um. schön, liebreich, annehmlich. *Syn.* Lepidus, festivus. *Usus.* Gestus & motus corporis venustus. V. *Pulcher, Elegans.*

Vepris, is, m. Dornbusch, Hecke. *Syn.* Spinæ.

Ver, ris, n. Frühling, Lenz. *à Græco* ἦρ. *Pars anni ab æquinoctio ad solstitium in Cancro.* *Syn.* Vernum tempus; tempus hyemi senescenti adjunctum: tempestas verna; dies verni; pars anni floridior. *Usus.* Vere iam appetente. Veris initium à favonio notatur, Ver tanquam adolescentiam significat.

Verax, acis, *g. o.* wahrhafftig. *Syn.* Veridicus, minime fallax, veritatis cultor & amicus.

Verber, eris, n. Streich, Schlag. *R. q.* Ferber à ferio. *Syn.* Virga, flagellum. *Phras. Ventum est ad verbera,* es ist endlich zu den Schlägen kommen. Nec manibus temperatum; procacitas manibus coërcenda videbatur; ubi verba minus processissent, de tergo hominis infelicis satisfactum; verbera adhibebantur; verberibus male mulctatus, acceptus est. *Usus.* Aliquem vinculis, verberibus, omni supplicio excruciatum necare. Verberibus aliquem cædere, exanimare.

Verberatio, onis, f. das Schlagen. *Syn.* Pulsatio.

Verbero, as, avi, atum, are. schlagen. *Syn.* Cædo, pulso, manus affero, vim & manus affero, infero. *Adv.* Vehementissime. *Phras. Graviter eum verberavit,* er hat ihn hart geschlagen. Latera illi tutudit; fustibus membra debilitavit, loris concidit; cecidit verberum dolore laniavit; graviter hominem pulsavit; de ejus tergo sibi satisfecit; verberibus eum fœdum in modum accepit, affecit, laceravit; multis plagis multavit; ejus tergo dire consuluit; homo miser tergo pœnas dependit; dirum in modum ab eo vapulavit. V. *Cædo, fustis, ictus.* *Usus.* Verberare matrem. Aliquem tacito cogitationis convicio verberare.

Verbose, schwätzhafftiger Weise. *Syn.* Loquaciter, copiose, multis verbis.

Verbosus, a, um. geschwätzig, plauderisch, *Syn.* Multus in verbis, loquax. *Usus.* Habes epistolam juste verbosiorem. V. *Inanis.*

Verbum, i, n. R. *Varoni à* Vero; *aliis à* Verberatione aëris. *Syn.* Nomen, vox, vocabulum. *Epi.* Ardens, consideratissimum, durum, insolens & humile, elegans, grave, immutatum, inflexum, inusitatum, novatum, translatum, nefarium, odiosum, plenum humanitatis, priscum, solenne, suspiciosum, usitatum, ac tritum. Verba grandia, amplissima, gravia, sonantia, splendida, dura, aspera, insolentia, prisca, inquinata, abjecta, odiosa, intolerabilia, inepta, rigida, obsoleta, non aperta, longe petita, scabra. *Phras.* 1. *Multi verba studiose curant, rem & sententiam non ita,* etliche geben nur auf die Worte, nicht aber auf die Sache selbst. Multi toti sunt in aucupio verborum, & litterarum tendiculis; rem & sententiam negligunt. Aliqui sunt magni verborum architecti, rebus interea inopes & jejuni. Multi vocabulorum opifices agunt egregios, rerum inquisitores non item. Multi verborum magnificentia delectantur, in magna sententiarum jejunitate. 2. *Verborum pompa sine rerum pondere inanis & ridicula est,* das eitle Wort-Geprange, wo nichts darunter, ist nur lächerlich. Verborum volubilitas sine rerum pondere inanis est & irridenda. Oratio, nisi subest res, inanem habet quandam elocutionem, & pene puerilem. Oratio, si res non subest, aut nulla sit, necesse est, aut omnium irrisione ludatur. Composite & apte sine sententiis dicere, insania est. 3. *Rerum copia verborum copiam gignit,* wann es an Materie nicht mangelt, so werden die Worte nicht abgehen. Ipsæ res verba rapiunt; verba provisam rem non invita sequuntur; ex rerum magnitudine splendor quidam & copia in verbis existet. 4. *De verbo ad verbum transferre, vulg.* von Wort zu Wort übersetzen. Verbum e verbo exprimere; ad verbum de Græcis exprimere; verbum de verbo exprimere - totidem verbis transferre; verbum pro verbo reddere; verbum verbo reddere; ad verbum transferre. 5. *Ad meum verbum, vulg.* auf mein Wort. Fide mea; me autore, interposita fide mea. 6. *Uno verbo,* mit einem Wort. I Verbo; in summa; ad summam; summa illa sit. *Usus.* Verbum ex eo elicere, exsculpere non potui, kein Wort heraus bringen. Non multa verba faciam. Excidit mihi verbum priscum & obsoletum. Verba perpetuare, difficile. Verbo aliquem lacessere, violare, mit Worten angreiffen. Ad verborum contumelias descendere, in Schmäh-Worte ausbrechen. Verba mihi dari non patior, mit leeren Worten abspeisen. In verba alicujus jurare, Ad verbum ediscere, von Wort zu Wort auswendig lernen. Verbi causa, verbi gratia,

tia. Verbo promittere, re negare. Uno verbo dicam. Verbo rem transigam. Verba facere in senatu, apud senatum. Idem sonat, valet hoc verbum. Subjecta verbo notio die Bedeutung dieses Worts. Verbum insolens, inusitatum novatum, ungebräuchliches Wort. Verba vulgata, trita, usitata, gemeine Worte. Verba prisca, desita, obsoleta, alte und ungewöhnliche Worte.

Vere, wahrhafftig. *Syn.* Revera.)(*falso, inaniter, ficte.* *Usus.* Majores nostri non ficte & fallaciter, sed vere & sapienter populares fuere. Vere tecum agam, & libere.

Verecunde, züchtiglich, schamhafftig. *Syn.* Pudenter, timide, dubitanter.)(*Impudenter.*

Verecundia, æ, f. Schamhafftigkeit, Züchtigkeit, Ehrbarkeit. *Syn.* Pudor, rubor, modestia, ingenuitas.)(*impudentia.* *Epi.* Invisa, stulta, virginalis. *Usus.* Maximum ornamentum amicitiæ tollit, qui ex ea tollit verecundiam. Verecundia custos virtutum, & quidam quasi ornatus vitæ. Solus homo pudoris ac verecundiæ particeps. Virginali verecundia timidus. V. *Pudor.*

Verecundor, aris, atus sum, ari, sich schämen, züchtig seyn. *Syn.* Pudore deterreor, absterreor, impedior; ingenuo rubore suffundor, erubesco. *Usus.* Cunctantem, & quasi verecundantem incitare.

Verecundus, a, um. schamhafftig, züchtig. *Syn.* Prudens. *Phras.* *Juvenis est admodum verecundus*, er ist ein sehr schamhafftiger Jüngling. Verborum & rerum obscœnitate vitanda ruborem suum, & ingenuitatem præstat; pudorem animi, & pudicitiam corporis colit. Pudore septus, in loquendo mire verecundus; adolescentis modestissimi pudor ab omni obscœnitate longe abhorret; incorruptis castissimisquei moribus juvenis, & virginali verecundia præditus. V. *Pudicus.* *Usus.* Verecundus est, quem pudet impudica loqui. Oratio verecunda.

Vereor, eris, itus sum, eri. sich scheuen. *Syn.* Extimesco, nonnihil commoveor. *Usus.* 1. Istam culpam, quam vereris, ego præstabo. Ab aliquo supplicium vereri. Vereor, ut tibi satisfaciam. Veritus es, ne operam perderes. 2. *Observo*, in Ehren haben, Ehre und Respect beweisen. Is patrem veretur, ut Deum. Amici non solum se diligent, sed etiam verebuntur. V. *Timeo.*

Vergo, is, ere. sich neigen. *Syn.* Inclinor, in exitu sum. *Usus.* Bruti auxilium ad Italiam vergere, quam Asiam maluissem. Ad meridiem vergit Sicilia. Vergebat jam annus, & in exitu erat.

Veridicus, a, um. der die Wahrheit redet. *Syn.* Verax, apertus.

Veriloquium, ii, n. wahrhaffte Erzehlung.

Verisimilis, e. wahrscheinlich, der Wahrheit ähnlich. *Syn.* Credibilis, probabilis, ratione consentaneus; vero propius, ad veritatem propensius, quod maxime specie veritatis movet; quod propius fidem est; à vero non alienum, non abhorrens; vero simillimum, simile veri; quod ad veritatem maxime accedit, quod proxime accedit ad verum, quod a ratione non procul abest, non discrepat, non dissentit; quod veri similitudinem, speciem, formam, imaginem præ se fert, ostendit. *Usus.* In omni disputatione, quid esset verisimillimum, quærimus. V. *Probabilis.*

Verisimilitudo, inis, f. Wahrscheinlichkeit. *Syn.* Probabilitas, similitudo veri.

Veritas, tis, f. die Wahrheit. *Syn.* Verum, vera ratio, res. *Epi.* Acerba, æterna, debilitata, in profundo demersa, jucunda, grata, molesta perspicua, simplex, sempiterna. *Phras.* 1. *Veritati plus, quam amicitiæ tribuo*, ich sehe mehr auf die Wahrheit, dann auf die Freundschafft. Majorem habeo veritatis, quam amicitiæ rationem. Locum apud me honestiorem veritas, obtinet, quam amicitia; cedat veritati amicitia, necesse est; nihil amicitiæ elargior, nihil veritati nego. 2. *Ut veritatem dicam*, die Wahrheit zu sagen. Ut dicam, quod res est; ut vere dicam; ut ingenue fatear; ut verum loquamur; ne mentiar; si verum quærimus, si verum fateri volumus; ut ex animo, ac vere dicam. *Usus.* Magna vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, & solertiam facile se per se ipsam defendit. Sunt alii simplices, aperti, veritatis cultores, fraudis inimici. Græci contentionis cupidiores, quam veritatis. Veritatis ignoratione vulgi opiniones in maxima inconstantia versantur. Veritatis luce nihil hominis menti dulcius. Animum à pictura ad veritatem traducere. Studia sua ad veritatem dirigere. Veritate adductus hæc testor. Ad veritatem loqui, dicere. Veritas nempe in profundo demersa in disputatione limatur, eruitur. Obtinere, retinere veritatem. Veritate patefacta, atque omni errore sublato. Veritas ad liquidum explorata me convincit. A veritate desciscere, deflectere; resistere & repugnare contra veritatem non audet. Ad veritatem nihil loqui, kein wahres Wort reden. Ad veritatem quam maxime accedere, der Wahrheit sehr ähnlich kommen.

Vermiculatus, a, um. gewürmelt, gestreiffet. *Usus.* Emblema vermiculatum.

Verna,

Verna, æ, m. Leibeigener, so zu Haus gebohren ist. *Syn.* Servus ex ancilla domi nostræ natus.

Vernaculus, a, um. einheimisch. *Syn.* Domesticus. *Usus.* Quotidianæ ac vernaculæ res.

Vernus, a, um. zum Frühling gehörig. *Usus.* Verni temporis suavitas, Frühlings-Lust.

Vero, aber. *Syn* Autem. *Usus.* 1. Numeris adstrictior poëta verborum vero licentia liberior. 2. *Certe quidem,* und zwar, gewiß. Esto vero ita. Est vero maximus illeScipio.

Verres, is, m. ein ungeschnittenes Schwein. R. ex ἐῤῥωός, *aper, porcus non castra-* *Syn.* Porcus masculus.

Verro, is, verri, ere. kehren. *Syn.* Scopis pulverem, vel sordes aufero, ejicio.

Verruca, æ, f. eine Warze.

Verrucosus, a, um. voll Warzen. *Syn.* Verrucis plenus.

Versatilis, e. leichtlich umzuwenden, gelenckig, geschickt. *Usus.* Acies versatilis. Ingenium illi versatile fuit sic pariter ad omnia, ut natum ad id unum diceres, quocunque ageret. V. *Varius.*

Versicolor, oris, *g. om.* vielfärbig, bunt. *Syn.* Dubio varioque colore.

Versatus, a, um. geübet. *Syn.* Exercitatus, subactus. *Usus.* Homo tum in aliis causis exercitatus, tum in hac sæpe versatus.

Versipellis, e. verschmitzt, arglistig, R, *vertens interdum pellem ad alium decipiendum* *Syn.* Callidus, astutus, simulator. V. *Astutus.*

Verso, as, avi, atum, are, hin und her wenden. *Syn.* Volvo, tracto, converto, flecto. *Usus.* Æstuat dubitatione, versat se in utramque partem, huc, illuc. Versare suam naturam, & flectere ad tempus. Animum ad dolos & fallacias versare cœpit.

Versor, aris, atus sum, ari. beschäfftiget seyn, womit umgehen. *Syn.* Sum, incumbo, laboro, do operam, insudo: consuesco, *Adv.* Abstinenter, acriter, acutissime. assidue, conjunctissime, callide, copiosius, diutius, honestius, impudentius, moderate, nimium, perite, perjucunde, populariter, subtilius, temere, caste, non obscure. *Phras.* 1. *Libenter cum illo versor,* ich gehe gerne mit ihm um, *vulg. conversor.* Jucundissime conjunctissimeque cum illo vivo; assiduitate ejus delector; consuetudinem & amicitiam cum eo junctam amo; libenter cum illo ætatem ago; hæreo ad ejus latus non sine multa animi voluptate. 2. *Diu jam versor in hoc labore,* ich bin schon lange bey dieser Arbeit. Diu jam hoc saxum volvo; ætatem in hoc studio contrivi; diu jam hunc laborem tero; temporis partem non modicam in hoc studio posui. *Usus.* Diu in Sicilia versabatur. Nobiscum versari diutius non potes. In re oratoria versari. Res in ore vulgi, ante oculos versatur. In quo motu temporum versemur, vides. Juventus ejus tota in laudis cupiditate versabatur. Respublica in discrimine versatur. In negotiis versor maximis; nominis tui terror in auribus, animisque hostium versatur.

Versura, æ, f. Veränderung der Gläubiger, da man, eine alte Schuld auszulöschen, eine neue macht. *Syn.* Mutatio creditoris. *Usus.* Iniquissimo fœnore versuram facere.

Versus, gegen, gegenüber. *Phras. Locus jacet versus orientem,* dieser Ort liegt gegen Aufgang. Orientem versus, ad orientem; ad orientem conversus; ad ortum vergit; ad orientem pertinet, spectat; orienti oppositus; orienti objectus est. *Usus.* Aretium versus castra movit.

Versus, ûs, m. ein Reim, Vers. T. *q. versa in numeros oratio.* *Syn.* Carmen. *Epi.* Malus, pervagatissimus, seminator malorum. Alterni, delicatissimi, elaborati, heroici, hexametri, obsceníssimi, ornatissimi, optimi, veteres, usitati. *Usus.* 1. Historiam versibus scripsit. Multi in eum versus facti, confecti. Magna felicitate versus fundit, texit, componit. Hominum flagitia delicatissimis versibus expressit. 2. *Linea, vulg.* Zeile. Multos versus uno spiritu pronunciare. Venio nunc ad transversum extremæ epistolæ tuæ versum, versiculum.

Versute, listig, verschmitzt. *Syn.* Callide, vafre, malitiose, subdole, subtiliter. V. *Astute.*

Versutus, a, um. listig, verschmitzt, verschlagen. R. *à Versando mentem.* *Syn.* Callidus, malitiosus, multiplex. *Usus.* Versutum appello, cujus mens celeriter versatur. Versutum & solers ingenium. Malitia est versuta & fallax nocendi ratio. V. *Simulator, astutus, callidus*

Vertens, tis, m. sich wendend, zu Ende gehend, *Syn.* Circumactus, completus. *Usus.* Anno vertente; intra finem anni vertentis.

Ver-

Vertex, icis, m. Gipffel, Wirbel, Scheitel. R. à Verto. *Syn.* Polus. *Epi.* Celsus, extremus, summus. *Usus.* 1. Duo quasi cinguli terræ, cœli verticibus subnixi. 2. *Summa pars*, der oberste Theil eines Dinges. Vertex montis. Ab imis unguibus ad summum verticem.

Verto, is, ti, versum, ere. wenden, drehen, umkehren. *Syn.* Converto, vario, muto. *Usus.* 1. Vertere stylum in tabulis suis. Vertit se fortuna. Vertit hic rationem, fingit, quod probare non potest. 2. *Converto, dirigo iter*, wenden, die Reise richten. Terga vertere hostibus. Romam se verit. 3. *Transfero*, übersetzen. Vertere Platonem Latine. 4. *Commuto*, verändern. Solum vertere exilii causâ. 5. *Tribuo, do*, ausrechnen, auslegen. Vitio, crimini aliquid alicui vertere. 6. *Recipio me, confugio*, sich verfügen. Quò se verteret, non habebat. 7. *Sum*, bestehen, In hoc res tota vertitur. In tua voluntate negotii summa vertitur. 8. *Succedo, cedo*, von statten gehen, ausschlagen. Id consilium ut tibi bene vertat, opto. Id in bonum uni, alteri in perniciem vertit. Res in contrarium vertit, die Sache hat anderst ausgeschlagen. 9. *Perdo, pessumdo, everto*, verderben. Cum multa fecisset egregiè, ad extremum omnia vertit. 10. *Traho, rapio*, auf sich bringen, zu sich ziehen. Ex illa pecunia maximam partem ad se vertit. 11. *Vertor*, verändert werden. Libertas in servitutem vertit.

Vertumnus, i, m. ein Abgott, der sich in alle Gestalten verkehret.

Vervex, ecis, m. verschnittener Hammel, Schöps. *Syn.* Aries castratus.

Verùm, aber. *Syn.* Sed.

Verumtamen, doch aber. *Syn.* Sed tamen. *Usus.* Optabam, verum tamen non audebam.

Verus, a, um. wahr, wahrhafftig. *Syn.* Sincerus, certus, non fucatus, germanus: solidus, justus, expressus.)(*Falsus, fucatus, adumbratus, simulatus.* *Usus.* Respicere, quidquid in quaqua re verum sit. Licet enim verum dicere, loqui. Si verum scire vis. Inter hunc & illum, verum germanúmque Metellum multum interest. Justa, solida veráque gloria. Sed nos veri juris solidam expressamque imaginem nullam tenemus. Verissima illa, & velut ex oraculo Delphico edita existima. V. *Veritas.*

Vesania, æ, f. Tobsucht, Aberwitz. *Usus.* Quæ vos agitat vesania? V. *Amentia.*

Vesanus, a, um. unsinnig, aberwitzig, alber. *Syn.* Vecors, insanus, furiosus. V. *Amens, furiosus.*

Vescor, eris, vesci. essen. *Syn.* Edo, pascor, utor. *Usus.* Lacte, caseo, carne vescor. Dii nec escis, nec potionibus vescuntur. V. *Comedo, edo.*

Vesica, cæ, f. Blase, Harn-Blase. R. à φύσα. *Syn.* Folliculus urinæ.

Vespa. æ, f. Wespe, grosse Fliege. *Usus.* Vespas aculeis uti videmus.

Vespera, æ, f. Abend-Zeit. R. à ἕσπερος. *Syn.* Extremum diei tempus. *Epi.* Obscura, *Usus.* Ad vesperam. Prima vespera. Die inclinato in vesperam. *Vesperæ vulg.* die Vesper. *Latinè:* Vespertinæ in templo preces cantari solitæ.

Vesper, *vel* Vesperus, i, m. Abend. *Syn.* Vespera, serum diei, vespertinum tempus. *Phras. Vesperi*, vel *Vespere*, spat, Abends. Occidente sole præcipitante jam sole; vesperascente cœlo; cum advesperasceret; die præcipiti; sub occasum solis; cùm jam serum esset diei; cùm haud multum jam diei superesset; primis se intendentibus tenebris; solis occasû; primâ vesperâ; cum non multum ad solis occasum temporis, superesset; inclinatô in vesperam die; cùm exiguum superesset diei; inclinante in vesperam die; cùm esset extremum diei; præcipiti in occasum die; præcipiti in noctem diei tempore; inclinante se sole; procedente nocte; ad solis occasum; accensis jam luminibus; sub primas faces; primo vespere; serò, obscurâ jam luce; nocte appetente. V. *Nox, sero.*

Vesperascit, es wird Abend. *Syn.* Ad solis occasum est. *Usus.* Vesperascente cœlo.

Vespertinus, a, um. abendlich, spat. *Usus.* Vespertino tempore.

Vester, ra, rum. euer.

Vestibulum, i, n. Vorhof. *Epi.* Privatum, vacuum, honestum. *Usus.* Primo aditû vestibuloque prohibere aliquem.

Vestigator, oris, m. Nachforscher, Nachgrübler. *Syn.* Venator.

Vestigium, ii, n. Fußstapffen, Spuhr. *Syn.* Reliquiæ, signum, nota, monumentum. *Epi.* Adversa, manifesta, nefaria, parva, pressa, recentia. *Usus.* Cùm pedem intulero, & in possessionem vestigium fecero. Tu extra ædes tuas, ubi vestigium imprimas, figas, ponas, non habes. Persequi vestigia alicujus; consequi aliquem vestigiis; in vestigiis sequi, auf den Fuß folgen. Stellæ cursûs sui vestigium unquam inflectunt. Num in ejus scriptis eloquentiæ ullum vestigium apparet? Reliqua sunt, extant multa antiquitatis vestigia. Indicia & vestigia veneni. In temporis, loci ve-

vestigio, auf der Stelle. Vestigia in multas partes ferentia.

Vestimentum,i,n. Kleid. *Syn.* Vestis, vestitus. *Usus*. Calceos & vestimenta mutavit.

Vestigo, as, avi, atum, are. spühren, nachforschen, nachgrübeln. *Syn.* Indago, vestigiis odoror. *Usus*. Causas rerum vestigare. V. *Indago, quæro.*

Vestio, is, ivi, itum, ire. kleiden. *Syn.* Tego, obduco. *Adv.* Bene, extrinsecus, male, obsoletius. *Usus*. Deus animam corpore vestivit. Reconditas sententias eleganti oratione vestire ac ornare. V. *Vestis*.

Vestis, is, f. Kleid. R. *ab* ἐσθής. *Syn.* Vestitus, vestimentum. *Epi.* Familiaris, muliebris, pretiosa, pupurea, stragula. *Phras.* 1. *Veste indutus splendida*, herrlich gekleidet. Veste auro illusa, gemmisque adornata, omnique peregrinæ opulentiæ cultu conspicuus; veste usus auro distincta, gemmisque; veste auro intexta splendidus. 2. *Vulgaris vestis*, ein gemeines Kleid. Vulgaris habitus; cultus habitúsque à privato vix abhorrens; levis & parabilis cultus corporis; vestitus humilis ac obsoletus. *Usus*. Vestem conficere, resarcire. Vestem induere, mutare; vestem alicui detrahere; vestem discindere.

Vestitus, ûs, m. Kleidung. *Syn.* Vestimentum, ornatus, cultus corporis, *Epi.* Necessarius, obsoletior, pristinus, virginalis. *Usus*. Vestitus asper. Vestitus orationis, montium, riparum.

Vestras, tis, g. o. einer aus den Eurigen.

Veteranus, a, um. alt und abgerichtet, geübt. *Syn.* Qui viginti annos militaverat.)(*Tyro*. *Usus*. Cæsar firmissimum exercitum invictissimo genere veteranorum militum comparavit.

Veterasco, is, ere. alt werden, veralten. *Usus*. Veterascentem eorum gloriam quis non videt?

Veterator, oris, m, ein alter, schlauer Fuchs, Betrüger. *Epi.* Magnus & perfamiliaris alicui. *Usus*. Homo callidus, & veterator, V. *Simulator, astutus.*

Veteratorius, a, um. schlau, verschmitzt, listig. *Syn.* Fallax, dolosus, malitiosus. *Usus*. Nihil ab eo, nisi tectum & veteratorium expectes. V. *Astutus*.

Veternosus, a, um. schläfferig, faul. *Usus*. Veternosus senex. V. *Piger*.

Veternus, i, m. Schlaffsucht. *Syn.* Lethargus. *Usus*. Veternus civitatem occupavit. V. *Somnus*.

Veto, as, ui, itum, are. verbieten, untersagen. *Syn.* Prohibeo, absterreo.)(*Jubeo, cogo.* *Adv.* Assentatorie, dilucide, fraterne, planissime. *Usus*. Hoc omnes leges vetant. Vetuit eum desperare. V. *Prohibeo*.

Vetulus, a, um. ältlich, altväterisch. *Syn.* Senex, antiquus.)(*Novellus*. *Usus*. Mulier vetula, & multarum nuptiarum. Equus vetulus.

Vetus, eris, g. o. alt. R. *ab* ἔτος, *annus*. *Syn.* Antiquus, priscus, quod vetustatem fert.)(*Novus, recens*. *Phras.* 1. *Vetus hic mos est*, diß ist ein alter Brauch. Vetustus, antiquus, longævus, priscus, jam diu institutus, remotissimus à nostra memoria mos est. 2. *Vetus, hæc opinio est*, dieses ist eine alte Meynung. Dudum animis hæc opinio insederat; inveteravit in hominum mentibus ea opinio; multi temporis, pervetus, diuturna, minime recens est opinio. *Usus*. Credendum est veteribus. Mos, amicitia vetus. Vina veterrima. V. *Antiquus*.

Vetustas, tis, f. Alterthum. *Epi.* Excellens, infinita, plena exemplorum, prisca, scenica, tolerabilis. *Usus*. Vetustatis exempla oratori nota esse debent. Res aliæ vetustatem ferunt: aliæ vetustate senescunt, evanescunt. Vetustatem omnem superat viri excellentis virtus.

Vetustus, a, um. ältlich, altväterisch. *Syn.* Vetus, antiquus. V. *Antiquus*.

Vexatio, onis, f. Anfechtung, Trillung, Peinigung. *Syn.* Magna & infesta, quædam jactatio & agitatio. *Epi.* Acerbissima, impunita. *Usus*. Afflictio est ægritudo cum vexatione corporis. Vexatio & direptio sociorum.

Vexator, oris, m. Peiniger, Quäler. *Syn.* Exagitator. *Epi.* Crudelis alicujus reip. & sceleratus.

Vexillarius, ii, m. Fähndrich. *Syn.* Signifer. *Usus*. Ordo sexagenos milites, vexillarium unum habebat.

Vexillum, i, n. Fahne. *Syn.* Signum. *Usus*. Vexillo opus est, convolabunt. Nunquam perditis civibus vexillum deerit.

Vexo, as, avi, atum, are. plagen, trillen, anfechten, peinigen. *Syn.* Agito, exagito, vexator sum; diripio, populor, infestum reddo, male habeo. *Adv.* Contumaciter, contumeliosissime, urbane, crudelissime, fœdissime, vehementer, vigilantissime. *Phras.* *Gravissime vexor*, man verfährt mit mir sehr übel. Multis sane molestiis conflictor; dies noctésque torqueor; circumventus ab inimicis quotidianis turbis agitor, exagitor; negotium exhibetur immerenti; tot injuriis quotidie premor atque opprimor, vix ut libere respirare mihi liceat; tanta est æmulorum improbitas, ut æternum mihi cum iis bellum susceptum videatur; tot injuriis jactatur & exagitatur æquitas, ut animus dolore exedi, dolore ac ægritudine confici videatur. Fodicant me quotidianæ inimicorum injuriæ, pungunt, vellunt, lacerant, respirare non sinunt. Contumaciter, inurbane

urbane quotidie vexor ac premor; omni vexationis genere exagitor, conviciis jactor, diuturnis molestiis conflictor, omni crudelitate laceror; ægre mihi faciendi nec finis, nec modus est. *Usus.* Omnia divina humanáque jura vexarunt, violarunt, perturbarunt, everterunt. Uxor mea, quam vexastis, raptastis, omni crudelitate lacerastis. Verbis me, propris omnibus & maledictis vexavit. Bello vastabitur Italia, vexabuntur urbes, ardebunt oppida, V. *Affligo, infestus, crucio.*

Via, æ, f. ein Weg. *Syn.* Iter: semita, callis. *Epi.* Æstuosa, pulverulenta, aperta, simplex, directa, brevior, certa, neque longa, expeditior, illustris, lata immunita, inculta, sylvestris, militaris, occulta, popularis, præceps & lubrica, proxima ad gloriam, quasi compendiaria, recta vivendi, sacra, vendibilis, vitiosa. Ancipites viæ, optabiles in experiendo, jucundæ in legendo, optimæ, tritæ. *Phras.* 1. *Viæ erant difficiles,* es waren sehr harte und rauhe Wege. Viæ erant æstuosæ, pulverulentæ, angustissimæ, lubricæ, immunitæ; itineribus deviis proficiscendum erat; summa difficultas aditus; asperis, confragosis, arctis circum locis intrandæ erant angustiæ; pleræque cavæ, simulque occultæ viæ, nec unquam ante humano tritæ vestigio aperiendæ; asperitates viarum, & angustiæ inextricabiles erant, & crebris saltibus inclusæ; obsepta, interclusa, impedita erant itinera, aut imbribus abrupta; magnæ erant, ac difficiles locorum angustiæ, & quæ vix singulis hominibus paterent; viarum difficultates erant pene inexplicabiles. Luctandum erat cum tenacissimo sabulo, quod præaltum, & vestigio cedens, ægre moliebantur pedes. Calles erant vix singulis pervii; itinera erant, qualia ingredi expeditis quoque vix tolerabile. Subacta diuturnis imbribus humus tenaci luto morabatur pedes. 2. *Viam sibi fecerunt,* sie haben sich einen Weg gemacht. Viam sibi aperuere; iter aperuere; corporibus armisque rupere viam; per mediam turbam sibi fecere viam; viam sibi stravere, munivere. *Usus.* Viam facere, concinnare, substruere, sternere, einen Weg machen. Vias reficere, repurgare. Alicui per suum agrum viam dare. Patet tibi via per meos fundos. In longam, & multorum dierum viam se dare, committere. In via esse, progredi, procedere. Multorum dierum viam conficere. De via deflectere, divertere, declinare; è via excedere, deduci. In viam redire. Præcedentium vestigia me ad viam deducunt, ferunt. V. *Iter, proficiscor.*

Viarius, a, um. was den Weg belanget. *Usus.* Lex viaria.

Viaticum, i, n. Weg-Zehrung. *Syn.* Viæ impensa, itineris subsidium. *Epi.* Largum & liberale, publicum. *Usus.* Quærendum & congerendum viaticum. Viatico aliquem instruere, prosequi; viaticum suppeditare, suggerere. Viaticum præripere, eripere.

Viator, oris, m. Wanders-Mann. *Syn.* Qui iter facit. *Epi.* Præteriens, bene vestitus. *Usus.* Sæpe & latronem occidit viator.

Vibro, as, avi, atum, are. schwingen. *Syn.* Agito. *Usus.* 1, Hastas, sicas vibrare. 2. *Mico,* glänzen. Demosthenis non tam vibrarent fulmina, nimis numeris contorta ferrentur. Mare à sole collucens albescit & vibrat.

Vicarius, a, um. eines Stelle vertretend, Statthalter. *Syn.* Qui vicem alterius obtinet; *item,* qui in locum alterius succedit, *Phras. Est vicarius Episcopi,* er vertritt das Amt eines Bischoffs. Antistitis sacri partes, munus agit, sustinet; vicariam operam Antistiti præbet; absentis Antistitis personam gerit, sustinet; sacri Antistitis vicem fungitur. *Usus.* Vicarius alienæ dominationis, alieni juris. Succedam ego vicarius tuo muneri. V. *Loco.*

Vicatim, Gassen-weisse. *Syn.* Per singulos vicos. *Usus.* Vicatim servi omnes conscribebantur.

Vice, anstatt. *Syn.* Loco. *Usus.* Tribuni vice me substituit. Poëtæ vice nomina fingere.

Vicem, Stelle, Zustand. *Syn,* Fortunam; sortem. *Usus.* Tuam vicem pertimesco, doleo, timeo, ulciscor, fungor.

Viceni, æ, a, je zwantzig. Vicesimus, der zwantzigste. Vicies, zwantzigmal.

Vicinia, æ, f. Nachbarschafft. *Syn.* Vicinitas. V. *Vicinitas.*

Vicinitas, tis, f. Nachbarschafft. *Syn.* Vicinia, propinquitas. *Epi.* Finitima, artium studiorumque, infelix, meretricia. *Usus.* In istam te vicinitatem constituisti. Mihi cum eo vicinitas & magnus usus est. Propter vicinitatem totos dies simul sumus. Tota vicinitas clamoribus personat.

Vicinus, a, um. nahe gelegen, Nachbar. R. à Vicus, *ejusdem vici habitator.* *Syn.* Propinquus, finitimus, proxime accedens. *Phras.* 1. *Est ille vicinus meus.* er ist mein Nachbar. Ejus ædibus meæ continentes sunt; meas ædes ejus domus attingit, tangit; ejus domus in meas ædes incurrit. Ejus ædes meis adjacent; domus ejus ædium mearum parietem tangit; prope ab domo mea; in proxima vicinia habitat; huc viciniæ dudum commigravit. 3. *Bellum vicinum est,* der Krieg ist gar nahe. In ipsis prope portis bel-

lum

lum habemus. Ante portas est bellum. Velut in cervicibus habemus hostem. Non longius hostis abest, quam quo telum adjici possit. *Usus*. Dialectica vicina rhetoricæ. Mulier gravida atque ad pariendum vicina. V. *Propinquus*.

Vicissim, **dargegen**. *Syn*. Mutuo, pariter, invicem. *Usus*. Æstate calescere, hyeme vicissim algere. Mutuari ab aliquo aliquid, & ei vicissim reddere. Quod honestum, justum est, & vicissim.

Vicissitudo, inis, f. **Wechsel, Abwechslung, Veränderung**. *Syn*. Vices, commutatio, varietas quædam. *Epi*. Jucunda studiorum officiorumque; nocturna, diurna, optabilis. *Usus*. Temporum varietates, fortunæ vicissitudines. Laborum & quietis vicissitudine utendum. Nihil remuneratione benevolentiæ, nihil vicissitudine studiorum officiorúmque jucundius. V. *Varietas*.

Victima, æ, f. **Schlacht-Vieh, zum Opffer**. *Syn*. Hostia. *Epi*. Gratior. *Usus*. Se pro republica victimam præbere.

Victor, oris, m. **Sieger, Ueberwinder**. *Syn*. In contentione superior, palmam ferens. *Epi*. Beatus, invidus, ingratus, lætus; summus. *Usus*. Galli victores alacritate, & quasi lætitia ad canendum excitantur.

Victoria, æ, f. **Sieg, Ueberwindung**. *Syn*. Palma, triumphus, tropæum, res bene gesta.)(*offensio*. *Epi*. Acerbissima, bellica, civilis, crudelis, funesta, domestica, externa, gloriosa, gravis, turbulenta, horribilis, innocentissima, naturæ insolens, superba, molesta, navalis, præclara, recens. *Phras*. 1. *Victoria penes nos est*, **der Sieg ist auf unserer Seite**. Victoria nobis cessit; de victoria ab hoste nobis concessum est; prælii exitus victoriam nobis dedit, detulit, tribuit; palmam dedit, detulit. 2. *Nos victoriam obtinuimus*, **wir haben den Sieg erhalten**. Gloriosam victoriam adepti sumus, habemus, reportavimus, consecuti sumus; palmam de hoste tulimus; victoria ad nos venit. 3. *Victoria prope certa est*, **der Sieg ist gleichsam gewiß**. Victoria pene explorata est; in manibus est victoria; victoriam in manibus habemus. 4. *Repentinus casus victoriam nobis eripuit*, **ein unversehener Zufall hat uns den Sieg entrissen**. Fortuitus casus palmam propemodum è manibus extorsit, eripuit; victoriam ad hostes transtulit, distulit certe, & moratus est tantisper; palmam in manibus infregit; victoria prope è manibus excidit. V. *Vinco*. *Usus*. Multa victoriam portendebant. Ea res victoriam nobis peperit. Inde victoriæ initium factum, ortum, enatum fuit. Victoria bene uti novit Cæsar. Victoriam minime crudeliter exercuit. Victoria natura insolens ac superba.

Victus, ûs, m. **Lebens-Mittel, Speis und Tranck**. R. *à Vivo*. *Phras*. *Victu tenui uti*, **mit geringer Kost vorlieb nehmen**. Tenui victu vitam sustentare, propagare; tamen, vitam tolerare; famem propulsare; lacte ac leguminibus vivere. *Usus*. Victus & amictus, **Hülle und Fülle**. Alicui victum liberaliter dare, præbere. Necessaria ad victum suppeditare. Victum labore ac industria quærere, comparare. Tenui victu cultúque delectari. V. *Alo*.

Vicus, i, m. **Gasse**. R. *ex* οἶκος, *domus*. *Syn*. Pars urbis pluribus domibus constans. *Us*. Omnibus vicis statuæ collocatæ sunt.

Videlicet, **nemlich**. *Syn*. Scilicet, nimirum, nam, enim. *Usus*. Tibi videlicet molestus esse nolui.

Video, es, di, sum, ere, **sehen, anschauen**. R. *ab* εἴδω. *Syn*. Cerno, conspicio, perspicio, provideo, aspectu sentio, percipio, ante oculos mihi versatur, *vel* obversatur; oculis oberrat imago rei; videndi sensum *vel* oculorum sensum habeo. *Adv*. Acrius, acute, assidue, coram, diligenter, mature, palam, perspicue, recte, clam, physice, prudenter, strictim, paullo, plane, etiam atque etiam. *Phras*. 1. *Videndum se præbuit*, **er hat sich sehen lassen**. In conspectum se dedit; in conspectum venit, prodiit; copiam sui fecit. 2. *Ubi rem totam vidi*, **wie ich die gantze Sache gesehen**. Ubi rem penitus cognovi; oculis usurpavi; visu percepi; ubi rem oculis compertam habui; ubi res tota sub oculis erat; ubi rem totam oculis perlustravi; ubi rem oculis inspexi, percepi; ubi res tota oculis subjecta erat. 3. *Res tantilla vix videri potest*, **eine so kleine Sache kan man kaum sehen**. Vix sub aspectum cadit, venit; fugit aciem res tam exigua; vix in conspectum cadit; vix in cernendi sensum cadit; vix aspectabilis est; obtutum fugit res tantilla; sensum oculorum effugit; vix aspectu sentitur. 4. *Videre hominem non possum*, *vulg*. **ich mag den Menschen nicht einmal anschauen**. Oculi mihi dolent, cum hominem aspicio; oculi ferre non possunt hominis importuni os impudens; videre sine dolore hominis frontem non possum. 5. *Quodcunque vides, meum est*, **alles, was du siehest, ist mein**. Quidquid occurrit oculis; quidquid oculis subjicitur; quidquid in oculis est; contra quod longissime conspectum ferunt oculi; quidquid oculis terminatur, finitur, id in ditione mea est. 6. *Videri deinceps in tanta distantia non potuit*, **man has ihn weiter nicht mehr sehen können**. Subtractus est oculis hominum; locorum ingens intervallum oculorum usum abstulit;

lit; conspectum hominis ademit loci intervallum; in tanto locorum intervallo oculorum usus cessabat. 7. *Omnes ad eum videndum procurrebant*, alle lieffen hinans, ihn zu sehen. Omnis se multitudo ad cognoscendum hominem effudit; certatim requirebant, & vultum cognoscere cupiebant. Omnium in se oculos avertebat; spectaculo erat omnibus, *Usus*. 1. Octavii statuam videmus in foro. Hæc mala & vos videre ac perspicere potestis, & mihi ante oculos versantur. 2. *Agnosco, intelligo*, verstehen. Hæc ego tam prospicio animo, quam ea, quæ oculis cernimus. Multum ille videt. Diligentius nobis est videndum. Quid agas, quid moliaris, tu videris, schaue du zu, was du anhebest. Sed hæc videro posterius. V. *Intueor, cerno.*

Videor, eris, visus sum, eri. mich dünckt, es kommt mir vor, es scheinet mir, als ꝛc. *Syn* Speciem affero, præbeo; speciem habeo, præ me fero. appareo. *Adv.* Facillime, longe, secus, magnopere, valde, vere. *Phras. Videbatur magis minari, quam supplicare*, er schien mehr zu drohen, als zu bitten. Minanti propior erat, quam roganti; rogantis habitus speciem potius minarum, quam precum fecerat, habuerat, præbuerat, apparebat facile, à precibus ad minas descensurum; apparebat facile, armatas esse preces. *Usus*. Quid tibi ea de re visum est? Hæc nocte visus sum videre in somnis Æsculapium. Considerattissimo verbo usi sunt judices, ut ea non *esse* facta, sed *videri* pronunciarent. V. *Puto, Opinio, Existimo.*

Vidua, æ, f. Wittwe. *Usus*. Cognitor viduarum.

Viduitas, tis, f. Wittwenstand. *Usus*. Ebutius jamdiu Cæseniæ viduitate ac solitudine alitur.

Viduus, a, um. beraubt, Wittwer. *Usus*. Ipse viduus pestem hanc excipio.

Vietus, a, um. welck, schwach, hinfällig. *Syn.* Imbecillus, languidus. *Usus*. Cor bovis exiguum, vietum, & tanquam morbo contractum. Fructus vieti & caduci.

Vigeo, es, ui, ere. frisch seyn, bey Kräfften seyn. R. *ab* ὑγιής, *sanus*. *Syn.* Vireo, viriditatem habeo, floreo, polleo, in gratia sum.)(*Jaceo*. *Adv.* Vehementius, diu. *Usus*. In omni natura id vivit vigetque, quod calet. Viget animus in somnis. Diu Cæsar viguit. Multum sæculis viguit ea disciplina. Interdum etiam objurgationes in amicis vigent. V. *Floreo.*

Vigesimus, a, um. der zwantzigste. *Syn.* Vicesimus.

Vigil, is, m. Wächter, wachsam. *Usus*. Clamor à vigilibus tollitur.

Vigilans, tis, *g. o.* munter, wachsam. *Syn.* Attentus, acer, solicitus. *Usus*. Homo vigilans & acutus. Nemo post hominum memoriam paratior, vigilantior, compositior ad judicium venit.

Vigilanter, wachsam. *Usus*. Vigilanter, & nervose agere.

Vigilantia, æ, f. Wachsamkeit. *Syn.* Diligentia, cura, studium, providentia, *Epi.* Horribilis, mirifica, singularis. *Usus*. Mea perfeci diligentia, ut tuti essetis. Diligentia, celeritate, labore, vigilantia opus est.

Vigilia, æ, f. Wacht. *Syn.* Lucubratio, abstinentia à somo. *Epi.* Consularis ac senatoria, flebilis, nocturna. *Usus*. 1. Cui non auditæ Demosthenis vigiliæ? 2. *Cura, diligentia*, Sorge, Wachsamkeit. Idcirco in hac costodia, tanquam in specula collocati sumus, ut populum Rom. vacuum nostris vigiliis redderemus. Illam coloniam meis præsidiis, vigiliis, custodiis, munivi, servavi. 3. *Excubiæ*, Wacht, Wächter. De tertia vigilia ad me venit. Pro castris vigilias suscipere, collocare. In vigilias ire; vigilias agere, exigere, conficere. Alteri suam vigiliam tradere, nec tamen sibi deesse. Munus vigiliarum per se obire. Vigilias per tres noctes tolerare.

Vigilo, as, avi, atum, are. wachen. *Syn.* Excubo, vigilias ago, in vigilia maneo.)(*Dormio*. *Adv.* Acrius, multum. *Phras.* 1. *Ego diligenter vigilo*, ich wache fleißig. Ego excubo animo, nec partem ullam quietis capio; totas noctes pervigilo; perpetuas vigilias suscipio; in ea re curæ, consilia, cogitationes meæ omnes evigilant. Diuturnas vigilias tolero, nec invictum animum ita curæ obruent, quin in hac custodia, tanquam in specula collocatum me meminerim. 2. *Totas noctes studiorum causa vigilat*, er studiret gantze Nächte. Nocturnas vigilias ad diurnum litterarum studium adjungit; diurno cum studio nocturnas vigilias conjungit. Ad litterarum studia noctium bonam partem assumit. Continenti litterarum studio dies noctésque jungit. *Usus*. Vigilare ad multam noctem. De multa nocte vigilat.

Viginti, zwantzig. Vigintiveratus, Vigintiveri, Rath der Zwantziger.

Vigor, oris, m. Krafft oder Stärcke. *Syn.* Firmitas, robur, integritas. *Usus*. Membrorum, juventæ vigor.

Vilit.

Vilis, e, schlecht, gering, verachtet unansehnlich. *Syn.* Vulgaris, contemptus, abjectus, humilis, plebejus, levis, communis, nullo pretio, nullo numero, sordidus.)(*Pretiosus.* *Phras.* 1. *Vide illud caput hoc audet?* dieser schlechte Kerl darff sich unterstehen? Illa labes & eluvies civitatis; illa è vepreto extracta nitedula; illæ plebis quisquiliæ; homo ex ergastulo emptus, emersus è cœno, omnium facile omnibus rebus infimus; homulus ille de lapide emptus, ex argilla & luto, factus, de plebe humillimus: sordidus & despicatissimus, semilixa, postremus servorum; Mysorum ultimus; Cappadox modo abreptus de grege, venalium; caput hoc vilissimum; vile hoc ac infame corpus; infame hoc cadaver & ejectum; ultimæ sortis homuncio id ausit? 2. *Miror te homine tam vili & abjecto delectari*, es wundert mich, daß du mit einem so verächtlichen Menschen umgehen magst. Miror, quod hominis sordidissimi ac despectissimi consuetudine utaris; quod ejus te hominis usus ac consuetudo delectet, cujus infima conditio; qui sit infimæ conditionis; qui sit despectus, abjectus, contemptus; nullius loci, nullius pretii, ordinis, dignitatis; qui sit unus de multis; qui sit terræ filius; inops ab omni existimatione, neque à se ipso, neque à majoribus commendatus; qui nulla majorum laude, nulla sua virtute honestatus, ornates, nobilitatus; cujus omnis vita contempta & sordida, qui sine gratia, sine autoritate unus de populo, imi vir subsellii, vita ingloria & inhonorata; qui sit infra omnes infimos homines; qui sit infimi generis conditione; qui ex cœno plebejo extractus, humilitatem adhuc, sordidamque inopiam pudendæ artis quæstu profitetur, V. *Abjectus*, *humilis*. *Usus.* Nihil tam vile, tam vulgare est, cujus &c.

Vilitas, tis, f. Nichtswürdigkeit, Schlechtigkeit, Geringfügigkeit.)(*caritas.* *Epi.* Magna, communis, nec opinata. *Usus.* Summa annonæ vilitas. V. *Humilitas.*

Villa, æ, f. Mayer-Hof, Bauer-Gut, Land-Gut. *Syn.* Prædium, domus extra urbem, rureque ædificata. *Epi.* Aperta, ne rudis quidem, locuples, parva, maxima, publica, vetus, non magna. *Usus.* Antiquo more parva erat villa. Villa abundat porco, hædo, agno, gallina, caseo, lacte, melle. Ali ad villam. Cur villulas meas non vides?

Villicus, i, m. Mayer. *Syn.* Custos villæ, *Epi.* Bonus. *Usus.* Mercari villicum tanquam fabrum.

Villosus, a, um. haarig, rauh, zottig. *Usus.* Veste villosa corpus contegere.

Villus, i, m. Haar-Zotte, Filz. *Syn.* Pilus. *Usus.* Ovium villis vestimur.

Vimen, is, n. eine Weide, Flecht-Reiß. *Usus.* Simulacra viminibus contexta.

Vimineus, a, um. von Wieden oder Reiseren geflochten. *Usus.* Crates, fasces viminei.

Vinaceus, a, um. den Weinbeeren eigen. *Usus.* Acinus vinaceus, Weinbeer-Körnlein.

Vinarius, a, um. zum Wein gehörig. *Usus.* Vas, cella vinaria.

Vincio, is, vinxi, vinctum, ire. binden, flechten, *Syn.* Colligo, constringo.)(*dissolvo.* *Usus.* 1. Facinus est vincire civem Romanum. Tu liberos populos tyranno vinctos constrictosque tradidisti. 2. *Connecto*, zusammen hefften. Sententias quidem habet graves, sed eas nec vincire, nec explere novit. Loca occupare, vincire præsidiis. V. *Vinculum.*

Vinco, is, vici, victum, ere. besiegen, überwinden, übermeistern. *Syn.* Devinco, expugno, victoriam reporto, frango, subigo, domo, feliciter decerto, præliis frango, secundum prælium facio, copias hostium fundo, rem bene gero, superior sum, superior discedo, in ditionem meam redigo: litem, causam obtineo: supero, præcurro, præsto, præpondero. *Adv.* Facile, funditus, magnifice, vicissim, nimirum, etiam, turpissimo. *Phras.* 1. *Cæsar Pompejum vicit*, Cäsar hat den Pompejus überwunden, Cæsar Pompejum, cum exercitum ipse haberet multis partibus inferiorem, prælio tamen superavit, pugna fregit, acie fudit fugavitque; in pugna Pharsalica superior res Cæsareana erat; victoria penes Cæsarem erat; Cæsar Pompejanos obtrivit, concidit, confecit; in fugam conjecit, convertit; superior prælio discessit; victoriam, victoriæque insignia de Pompejo reportavit, tulit, consecutus est; victoriam obtinuit adeptus est. V. *Victoria.* 2. *Turcæ à Cæsare victi sunt*, die Türcken seynd von dem Kayser überwunden worden. Turcæ victi cessere, discessere; in prælio Turcæ succubuere; inclinata Turcarum acies, fusaque est; impulsa Turcarum acies, percussaque palmam victori Cæsari dedit, detulit; Turcæ fusi fugatique, ac omni clade perdomiti sunt; Turcæ acie victi ac protriti Cæsari de victoria concessere. 3. *Alexander, ubi orientis populos vicisset, morte extinctus est*, nachdem Alexander die Morgenländische Völcker überwunden, ist er gestorben. Alexander, ubi bello subegit omnes orientis populos; ubi victoria omnis orientis pro-

provincias emensus est; ubi in ditionem & potestatem redegit orientem; ubi debellato oriente, pedibus subftravisset & subjecisset omnia; ubi subactis bello populis, jugum orienti imposuisset; ubi subacta in deditionem Ægypto, occupata Perside, triumphum post hominem memoriam clarissimum deportasset; postquam devictus oriens jugum à victore totis cervicibus accepisset, naturæ concessit. 4. *Eloquentiâ facile ceteros vicit omnes*, er hat in der Wohlredenheit alle leicht übertroffen. Longe ceteris antecelluit, præstitit; facundia ante ceteros æquales fuit; vix ullam ceteris oratoribus laudem reliquit; eloquentia ceteris superior fuit; famam ceterorum eloquentiæ suæ laudibus facile obruit; in eloquentiæ certamine facile huic manus dedere ceteri & victi cessere. 5. *Pauci seipsos vincere norunt*, wenige können sich selbsten, und ihre ungezäumte Neigungē überwinden. Pauci sunt, qui suas cupiditates, qui seipsos frangant; qui suos ipsi animos contundant, iracundiam cohibeant; impetum temperent, iram comprimant, contra libidinem animi sui recte atque ordine omnia faciant. V. *Domo, Edomo, Subjicio. Usus.* Vincam opinionem tuam, expectationem omnium. Causam, sponsionem vincere. Sponsionem vincere, & superiorem discedere. Sapientis animus nunquam vincitur voluptate, cupiditate non frangitur, metu non expugnatur.

Vinculum, i, n. ein Band. *Syn.* Nodus: compedes, catenæ. *Epi.* Aptissimum, pulcherrimum, grave, non mediocre, publicum, arctissimum, domesticum, sempiternum. *Phras. Vinculis constringere*, in Bande und Eisen werffen. Vincula alicui injicere; vinculis adstringere, colligare; in vincula abripere, conjicere; vinculis mandare; compedes alicui indere, impingere, inducere; vinculis devincire; catenas injicere; in catenas conjicere. *Usus.* Vincula injicere; in vinculis retinere; vinculis levare innocentem; è vinculis emittere; vincula rumpere, revellere: è vinculis corporis evolare. Omnibus conjunctionis, amoris, amicitiæ, necessitudinis vinculis cum illo conjunctus sum.

Vindemia, æ, f. Wein-Lese. *R. à Vino demendo. Syn.* Vindemiola. *Usus.* Vindemiam ita fieri oportet. Omnes meas vindemiolas eo reservo.

Vindex, icis, m. Rächer. *Syn.* Ultor. *Epi.* Assiduus, gravior, optimus. *Usus.* 1. Vindex scelerum & temeritatis carcer. Furiæ speculatrices ac vindices facinorum & scelerum. 2. *Custos*, Beschützer. Brutus vindex libertatis. Vindex æris alieni.

Vindicatio, onis, f. Rächung. *Usus.* Vindicatio est, per quam contumeliam defendendo, aut ulciscendo propulsamus à nobis.

Vindiciæ, arum, f. Beschirmung bey einem Recht. *Epi.* Injustæ. *Usus.* Injustis vindiciis ac sacramentis alienos fundos petere.

Vindico, as, avi, atum, are. rächen, ahnden. *Syn.* Vindictam sumo: tueor, assero, vindico. *Adv.* Acerrime, celeriter, graviter, vehementer, severè. *Phras.* 1. *Injurias nostras in se ipso vindicavit*, er hat unser Unrecht an sich selbst gerächet. Eundem & iniquum adversus nos, & iniquitatis atque injuriam vindicem habuimus. Supplicium nobis de se ipse dedit. Quem hostem, eundem fuimet ultorem habuimus. Nostram vicem ultus est in se ipse. *Usus.* Gracchi perditos conatus vindicavit. 2. *Punio*, abstrafen. Facinus, maleficium, seditionem graviter vindicare. 3. *Tueor, assero, libero*, beschützen, erhalten, befreyen. Rempublicam in libertatem vindicavit. Innocentiâ se à severitate judicum vindicavit. Laudem nostræ gentis prope senescentem factis illustribus vindicavit. V. *Ulciscor, Tueor.*

Vindicta, æ, f. Rache: eine Ruthe, wodurch bey den Römern den Leibeigenen die Freyheit ertheilet wurde. *Usus.* Neque censu, neque vindicta, neque testamento liber factus est. *Vindicta virgula erat, qua tactos Romani servos libertate donabant.* Vindictæ cupidine exarsi, vor Rache entbrennen.

Vinea, æ, f. Weingarten, Weinberg. *R. à Vino. Syn.* Vinetum. *Usus.* 1 Vineum instituere. Vineas ordinare, conserere, disponere, fodere; putare, tondere, incidere, palare. 2. *Machina bellica*, Kriegs-Werck. Aggere, vineis, turribus oppugnare oppidum.

Vinetum, i, n. Weingarten. *Syn.* Locus vitibus consitus, vinea. *Usus.* Vineta & oliveta.

Vinitor, oris, m. Wein-Gärtner, Wintzer. *Syn.* Vitis cultor, vinearum cultor.

Vinolentia, æ, f. Trunckenheit. *Syn.* Ebrietas. *Epi.* Furiosa, utilis. *Usus.* In vinolentiam incidere.

Vinolentus, a, um. truncken, versoffen. *Syn.* Ebrius, temulentus, vino plenus.)(Sobrius, siccus. *Phras.* 1. *Homo est admodum vinolentus*, er ist ein sehr versoffener Mensch. In dies se vino onerat; alienatis fere vino animis perpotat; vino inca-

calefcit in dies; invitationibus benignis, & hilaritate, juvenili facile in vinum trahitur; vinolentiam infitam ingenio intemperantia vini accendit; maxime in vinum & quæ ebrietatem fequuntur, effufus; haud tolerabilis in eo eft vini cupiditas; epulantium comitate facile ad largius vinum provehitur. V. *Ebrius, Potator.* *Ufus*. 1. Ne vinolenti quidem hæc faciunt. 2. *Vino confectus,* mit Wein angemacht. Vinolenta medicamina.

Vinum, i, n. Wein. *R. ab* οἶνος. *Ufus.* Vinum, dulce, lene, molle, ein milder Wein, Vinum leve, tenue, leichter Wein. Vinum forte, vehemens, ſtarcker Wein. Vinum aufterum, afperum, acidum, ſaurer Wein. Vinum fugiens, vetuftate evanefcens, vetuftate coacefcens. Wein ſo abſtehet. Vinum magnæ vetuftatis, vetuftatem patiens, alter Wein. Vinum meracius fumere alicui fundere, einen ſtärckeren Wein aufſetzen. Vino obrui, fe ingurgitare. Hefternum vinum exhalare, edormire, den Rauſch ausſchlaffen.

Viola, æ, f. Viole. *Floris genus.*

Violatio, onis, f. Verletzung, gewaltſamer Angriff. *Ufus.* Ob violationem templi furore corripiuntur.

Violator, oris, m. Verletzer. *Ufus*. Ruptor fœderis, violatorque juris gentium,

Violenter, mit Gewalt. *Syn.* Per vim, injuriofe.

Violentia, æ, f. Gewaltthätigkeit. *Syn.* Vis, impetus, injuria. *Epi.* Effrenata. *Ufus.* Si violentiæ impetu, fi ejus furore opprimimur. V. *Vis.*

Violentus, a, um. gewaltthätig. *Syn.* Qui vim affert. *Ufus.* Alicujus furentes & violenti impetus. Homo vehemens & violentus. V. *Vis.*

Violo, as. avi, atum, are. verletzen, Gewalt anthun. *R. a Vi ago.* *Syn.* Lædo, offendo; polluo, macula afficio, religionem imminuo; vim affero, manus affero, infero, injicio; infringo. *Adv.* Impuriffime, indignius teterrime. *Ufus.* Loca religiofa, amicitiam, parentes, leges violare; autoritatem, decreta infringere & violare; fidem violare ac folvere. Corpus tantum eft violatum, animus infons. V. *Lædo, offendo.*

Vipera, æ, f. Natter, Otter. *Syn.* Anguis. *Epi.* Venenata, peftifera.

Viperinus, a, um. zur Natter gehörig. *Ufus.* Morfu viperino periit.

Vir, i, m. Mann. *R. à Viribus.* *Phraf.* 1. *Vir omni ex parte præclarus,* ein in allen Dingen vortrefflicher Mann. Vir omni laude infignis, excellens, præftans; omnibus; ut ajunt, numeris abfolutus; in quo nihil ad fummam virtutem, prudentiam, autoritatem defideres; vir optimus idem, & omni laudum genere infignis 2. *Vir in republica fpectatiffimus*, ein anſehnlicher Mann in dem gemeinen Weſen. Vir in republica maximis graviffimisque caufis cognitus ac probatus; cujus eft graviffima in repub. autoritas; in publica re verfatiffimus; multæ apud omnes exiftimationis; confilio rebusque geftis fpectatiffimus; qui omnes reipub. partes probe tenet; tractandæ, adminiftrandæ reipublicæ, fi quisquam alius, peritus; cui plurimum tribuitur; cujus fententia pondus habet graviffimum. 3. *Vir bonus ac dives*, ein zugleich ehrlicher und reicher Mann. Vir cum virtutibus, tum fortuna fatis ampla ornatus; vir integerrimus, & ab opibus non imparatus; vir plenus officii, & opibus commode inftructus; qui animi bonis abundat, nec fortunæ tamen bona defiderat; qui animi bona multa, nec pauca fortunæ poffidet. *Ufus.* Is vere vir putandus eft, cujus animum nec profpera fortuna flatu fuo efferet, nec adverfa infringet. Vir optimus, & homo doctiffimus. Si pro patria mea ifta virtus ftaret, virorum bonorum paucitatem non incufarem.

Vireo, es, ere, grünen. *Ufus.* Alia femper virent, alia hyeme nudata, verno tempore frondefcunt.

Vires, ium, f. Kräffte, Vermögen, Stärcke. *Syn.* Vis, nervi, lacerti, robur. *Phraf.* 1. *Nondum fatis virium habet*, er hat noch nicht Kräffte genug. Nondum id eft roboris ac nervorum; nondum ita firmus eft corporis viribus; nondum id vigoris in corpore animoque eft; nondum ita validus eft; nondum ita convaluit, ita fe confirmavit, ut par fit his conatibus. Adhuc fine nervis eft; viribus adhuc neceffariis caret; nondum ea facta eft acceffio virium, quam res tanta poftulat. 2. *Omnes vires impendere*, alle Kräffte anſpannen. Nervos omnes contendere, intendere, adhibere; fumma ope niti; nulli operæ parcere; toto pectore ad rem incumbere; operam omnem aliquo conferre. *Ufus.* Nolim respublica tibi tantas vires dediffet. Experire ejus vires. Pro viribus agere. Omnibus opibus viribusque repugnare. Nimia contentione frangentur, deficient te vires tuæ, quas fi amiferis, non facile revocabis. V. *Valetudo, robur.*

Virefco, is, ere. grün werden, ausſchlagen.

Virga, æ, f. Ruthe. *Syn.* Flagellum. *Usus.* Virgis ad necem cædere; acerrime concidere aliquem. Tergum virgis laceratum. Violata virgis corpora tribunorum.

Virgetum, i, n. ein Ort, da viel Gerten oder Ruthen seynd. *Syn.* Locus virgis consitus.

Virgineus, a, um. jungfräulich. *Usus.* Pudor virgineus.

Virginalis, e, jungfräulich. *Usus* Virginalis modestia, verecundia.

Virginitas, tis, f. Jungfrauschafft. *Syn.* Castitas, castimonia virginalis. *Usus.* Virginitatem suam violare parantem occidit. V. *Virgo.*

Virgo, inis, f. Jungfrau. *R. q.* Virago, a Vir, *viripotens. Epi.* Casta ac verecunda, generosa, nobilis, incorrupta. Vestalis, digna, propter quam aliquid fieret, nata summo loco. *Phras.* 1. *Perpetua virgo mansit,* sie ist eine ewige Jungfrau geblieben. Illibatum virginitatis florem ad extremum usque spiritum conservare; virginalem pudicitiæ florem illibatum custodire; virginitatis decus illibitatum retinére; virginalis integritatis laudem illibatam conservare, servare; inviolatô pudore vitæ hujus illecebras transire voluit. 2. *Virgo castimoniam Deo vovit,* sie hat ihre jungfräuliche Reinigkeit GOtt verlobet. Virginitatem, florem virginitatis voluntariâ sponsione Deo dicavit, addixit, consecravit; virginalem pudorem integrum ac intactum Deo solenni sponsione obtulit; cœlesti se sponso perpetuæ virginitatis votô consecravit; perpetuâ voti sponsione Deo se virginitatemque suam obstrinxit, obligavit; virginitatis votum perpetuæ nuncupavit; perpetuâ voti religione virginitatem suam Deo dicavit. *Usus.* Virginem per vim violare, comprimere, vitiare.

Virgulta, orum, n. Gesträuch, Gebüsch. *Syn.* Virgæ & aliæ stirpes passim enascentes. *Usus.* Via deserta & inculta, & interclusa frondibus virgultis.

Viridis, e. grün ausgeschlagen. *R. a* Ver. *Syn.* Habens viriditatem.

Viriditas, tis, f. die Grüne. *Epi.* Herbescens *Usus.* Pratorum viriditas. Laurea ista viriditatem suam nunquam amittet.

Virilis, e, männlich, mannbar, beherzt. *Syn.* Viri proprius. *Phras. Ubi virilem ætatem attigeris,* wann du in ein mannbares Alter kommen wirst. Ubi maturior ætas te confirmarit; crescentibus, progredientibus annis; ubi ætas maturuerit; ubi maturior ætas virum te reddiderit; ubi virilem, puram togam indueris; ubi pubertatis annos egressus virilem togam sumpseris. V. *Ætas. Usus.* Fortis & virilis oratio. Pro virili parte me obligo, Nonnullos interdum jacit igniculos viriles.

Viriliter, männlich, tapffer, beherzt. *Syn.* Fortiter, animô magnô. *Usus.* Quod viriliter, animóque magno fit, id dignum & decorum videatur.

Viritim, Mann vor Mann. *Syn.* In singula capita. *Usus.* Agrum viritim dividere.

Virtus, tis, f. die Tugend, Tapffermüthigkeit, Krafft, Vermögen. *R. à* vir, *vel à* vis, *quia vis quædam animi est. Syn.* Bonitas, probitas, integritas, perfecta mens: fortitudo, vis, robur vires; ars, facultas, perfecta & absolutissima ratio. *Epi.* Ad. mirabilis, incredibilis, afflicta, prostrata, maximè luctuosa, amabilis, bellica, clara, insignis, digna gloria, dura & quasi ferrea, excellens, exigua, formosa, pulchra, amabilis, generosa, gratuita, immortalis, non inhumana, neque immunis, neque superba. Laudabilis ipsa, memorabilis ac divina, mirifica, perennis, perfecta natura, & ad summum perducta, præstabilis insignisque, præstantissima, socia vitæ, solitaria, tenera, tractabilis. Æquales & pares, dominæ omnium rerum, imperatoriæ & ministræ, sapientiæ comites, populares, regiæ, non voluntariæ; positæ in voluntate. *Phras.* 1. *Homo eximiæ virtutis est,* es ist ein sehr tugendhaffter Mensch. Homo præstanti virtute atque integritate; egregiâ virtute præditus, ornatus; vir in quo præstabilis insignisque virtus, atque adeo ad summum perducta; omni virtutum genere illustris; eximio splendore virtutum clarus; omni virtutum laude cumulatissimus; virtute luculenter instructus, multis magnisque virtutum ornamentis instructissimus; spectatæ virtutis vir exemplar antiquæ probitatis; viva virtutis imago. 2. *Si tuorum majorum laudibus respondere vis, tui muneris est, virtutem colere,* wann du deinen Vor-Eltern willst gleich kommen, so must du dich ernstlich um die Tugend annehmen. Si majores tuos referre, si te dignum iis præbére studes, tuarum partium est, tui offici. est, non potes non virtuti operam dare; ut ad virtutem toto pectore incumbas; tuam operam studiumque conferas; ut omni studio ac cogitatione virtutem complectaris, necesse est. 3. *Ista virtus magnô tibi constitit,* diese Tugend hat dich viel gekostet. Quod ista virtute sis, quod virtute floreas, polleas, valeas, excellas, emineas, non tu id otio, sed magnis laboribus ac vigiliis consecutus es; labores & vig

vigiliæ eam tibi virtutem pepererunt; virtutem laboribus tuis ac vigiliis referre debes acceptam; non hoc virtutis in te esset, nisi labores gravissimos suscepisses & pertulisses; à laboribus istam virtutem habes; virtus ista non otiô ac desidia, sed magnis laboribus est comparata. 4. *Vitam ex virtutis præscripto vivere, vulgô virtuose vivere*, tugendsam leben. Vitam ad omnem virtutis legem, normam, disciplinam exigere; recte ac cum virtute vitam degere, traducere; ex virtutis lege ac præscripto vitam agere, gubernare. 5. *Perspecta virtus*, eine bekannte Tugend. Perspicuis testata signis; præclaris factis declarata; multis & non dubiis egregiæ virtutis indiciis, notis, significationibus testati mores; versata in omnium ore ac sermone virtus. *Usus*, Virtus est recta animi affectio, per se ipsa laudabilis cujus laus in actione consistit. Virtus una altissimis defixa radicibus labefactari non potest. Magnô virtutis amore teneor. Virtutem consequi habére; virtutis compotem esse. Virtutem projicere. Virtutum laude crescere. Utinam pro patria mea staret ista virtus. V. *Probitas, Probus, Mores, Honestus.*

Virus, n. Gifft. *Usus.* Omne acerbitatis virus apud aliquem evomere. V. *Venenum.*

Vis, vim, vi, f. Macht, Krafft, Gewalt, Vermögen. *Syn.* Vires, virtus, robur, impetus, nervi, efficacia: violentia, injuria: copia, numerus. *Epi.* Æterna animi, aptior numeris & carminibus, calamitosa, conciliatrix humanæ societatis, confusa toto mundo, contraria, egregia, quasi dux vitæ & magistra officiorum, domina rerum præclara & divina, fatalis, fracta, debilitata, hyemalis, imbecillis metûs, incredibilis quædam & prope singularis, divina ingenii, infinita lacrymarum, quædam innata, magna animi, magna eboris, magna naturæ, maxima auri & argenti, maxima ad rationem aliquem naturæ, princeps rationis atque ordinis, non modo senior, sed æqualis, interdum levior, summa ac diligenti contemplatione dignissima, tribunitia, vetus judiciorum, universa, propria orationis vel oratoris. *Phras.* 1. *Ea res vim magnam habet ad beate vivendum*, diese Sache hat einen grossen Nachdruck zu einem glückseeligen Leben. In ea re momenta sunt maxima; id permagni momenti est, & ponderis; res ea plurimum habet efficacitatis ad beate vivendum; res ea confert plurimum ad beate vivendum; multum interest, multum ad beatè vivendum refert, istâ si ratione utare. 2. *Omnia per vim gesta sunt*, es gieng Gewalt für Recht: man hat alles mit Gewalt angegriffen. Contra leges moresque majorum, temerè, turbulentè, per vim ac furorem acta sunt; vis & ferrum in foro versabatur; vim adhibére & manum placuit; omnia per vim metumque expressa, extorta sunt; ibi legum reverentia ac magistratuum cessit; sua cuique in acinace lex erat. 3. *Vis jam parabatur*, man hat wollen Gewalt brauchen. Res jam ad vim spectare visa est; jam ad vim manusque ventum est, jam gladiis rem transigere, ferrô decernere parabant, in eo jam res erat, ut vi, manû, ferrô, facibus, lapidibus nos adorirentur; concursû & lapidatione agi cœptum est; jam ad crudelem superbámque violentiam animos converterant; jam vi lacessere, & pro se quisque manus afferre cœperat; erant, qui plebem ad vim vocabant; qui ad vim descenderent; qui vim intentare, denunciare; qui vim afferre, inferre, facere, adhibére; vim contra nos suscipere; manum afferre, inferre, injicere auderent. *Usus.* 1. Incredibilis quædam, singularis & prope divina vis ingenii. Doloris magnitudo vim nobis dedit, attulit singularem. Tanta vis est eloquentiæ. Tantam vim habet veritas. Omnem vim ingenii huc contulit. Quæ sit vis horum verborum, nemo non intelligit. Ex vi nominis argumentum elicere. Omni vi te retinebo. Est hæc vis & natura amicitiæ. 2. *Violentia injuria*, Gewaltthätigkeit. Vi capere urbem. Vim afferre, inferre. Ad vim descendere. 3. *Copia, ubertas, multitudo; pondus, numerus*, Menge, Last, Zahl. Magna vis eboris, frumenti, auri. Magna vis lachrymarum. Magna vis servorum, vasorum.

Viscera, um, n. Eingeweide. *Syn.* Intestina, partes interiores & nobiliores corporis. *Usus.* Permanant in venas, hæret & insidet in visceribus malum. Alicujus crudelitatem à jugulo & visceribus civium averto. Visceribus ætarii villas struere.

Visceratio, nis, f. Austheilung des rohen Fleisches unter das Volck. *Syn.* Crudæ carnis distributio, solenni ritû fieri solita.

Viscosus, a, um, kleberig, wie Leim.

Viscus, i, m. Vogel-Leim. *Usus.* in visco inhærescunt aves.

Visendus, a, um. sehens-werth. *Syn.* Spectandus, magnificus. *Usus.* Epulum visendo apparatû. Visendi operis signum. Visenda pietate spectaculo exemplóque esse civibus.

Visio, onis. f. Gesicht, Erscheinung, das Sehen. *Syn.* Visum, spectrum, species. *Epi.*

Epi. Communis veri & falsi, externa, adventitia, falsa, probabilis, fluens, inanis. *Phras. Visionem habuit cœlestem*, er hat eine himmlische Erscheinung gehabt. Oblata homini est cœlestium quædam species. In quiete visa illi species viri, quàm pro humano habitu, augustioris. Obversata ejus animo per quietem cœlestis quædam species. Cœlestium præclara illi species oblata est; divina quædam species de cœlo effulsit. Nocturna quies cœlestem quandam illi speciem objecit, ostentavit. *Usus.* 1. Animi externa & adventitia quadam visione turbati. Falsa ejus specie & visione vehementius commoventur homines. 2. *Videndi actus*, das Sehen. Visio sine aëre fieri non potest.

Visito, as, avi, atum, are. fleißig heimsuchen. *Syn.* Viso, inviso. *Usus.* Podagræ doloribus ardentem visitavit. *Visito diœcesin, provincias, vulg. est*, das Bißthum, die Länder besuchen, besehen: *Latine:* Inspicio, lustro, obeo, recognosco provinciam &c. V. *Viso.*

Viso, is, visi, visum, ere. besuchen. *Syn.* Inviso, visito, officii causâ adeo, convenio, accedo, salutatum venio. *Usus.* Constitui ad te venire, & visere, & cœnare tecum. Visere aliquem longô intervallô. Cum laxati curis sumus, spectare aliquid volumus, & visere. Nunc ad eum visam.

Visum, i, n. Gesicht, Traum, Erscheinung. *Syn.* Visio, somnium. *Epi.* Falsum, probabile, verissimum. *Usus.* 1. Visa somniantium. Visis, nescio quibus terreri. Visa dormientium pro nihilo habenda sunt. Multa visa somniorum proficiscuntur à Numine. 2. *Probabile, apparens, objecta menti species*, glaublich, was einen dünckt, Erscheinung. Cum visa in animos imprimantur, &c. Visis non omnibus adjungebat fidem.

Visus, ûs, m. das Sehen, das Gesicht. *Syn.* Videndi sensus, videndi vis, acies oculorum. *Epi.* Humanus, insignis, illustris. *Phras. Oculorum acies hebes & obtusa*, ein blödes Gesicht. Caligantes oculi, oculi turbidi, videndi facultas turbida & confusa, dunckle Augen. Lumina oculorum amittere; videndi facultate destitui, das Gesicht, die Augen verliehren. *Usus.* Nocent visû fœminæ, quæ duplices pupillas habent. V. *Oculus.*

Vita, æ, f. das Leben. R. βιωτή, *vita.* *Syn.* Spiritus, usura hujus lucis, vitæ curriculum, cursus hujus vitæ, curriculum vivendi, communis spiritus, spiritus cœli, anima; caput, victus. *Epi.* Honesta, probata, suavis, jucunda, quieta, tranquilla, splendida, delicata, umbratilis, constans, aspera, insuavis, amara, horrida, fera, sordida, vitiosa, flagitiosa. *Usus.* 1. *Vitam duram agit*, er führet ein rauhes Leben. Vitam aridam, insuavem, vitam victû cultûque inprimis horridam & asperam agit; vitam vivit duram & insuavem; durius consulit vitæ suæ; gravius de vita sua statuit. 2. *Vitam agit commodam*, er führet ein ruhiges Leben. Ætatem suavem, tranquillam, quietam, sine ullo labore & contentione traducit, agit, degit, exigit; tranquille placidéque vitam traducit; vitæ cursum, vitæ curriculum sine ulla fortunæ offensione conficit. Secundus illi vitæ sine ulla offensione cursus contigit. 3. *In castris è vita decessit*, er hat sein Leben in dem Lager geendet. E vita discessit, excessit, cessit, recessit, exivit, descivit, migravit, emigravit, demigravit; vitam hanc mortalem deseruit; vitam in castris posuit, profudit, naturæ reddidit; vitæ supremum spiritum edidit; vitæ supremum diem egit; extremum vitæ diem morte confecit; vitam amisit, dimisit; in castris vita eum defecit; ad vitæ exitum à DEO vocatus est. 4. *Si mihi vita suppetet*, wann ich das Leben so lange haben werde. Si vita suppeditabit; si vita producta, perducta, propagata ad id tempus fuerit; si superstes ero; si vitâ fruar; si in vita ero, mansero, commoratus fuero tamdiu; nisi exiguum hoc vitæ curriculum, quod natura nobis circumscripsit, vivendo prius confecero; nisi vita me defecerit prius; nisi quis casus mihi vitam prius adimat, auferat, eripiat; nisi quis casus lucis usuram hanc prius eripiat. 5. *Ergone omnem vitam in foro transigam?* so werde ich dann das gantze Leben in Rechts-Händlen zubringen? Ergone ætatem omnem in foro teram, conteram, consumam? ergo ætatem omnem in causis forensibus ducam, traducam, exigam? ergóne totum mihi vitæ curriculum in foro & curia conficietur? ergóne omne curriculum industriæ meæ in judiciis, forique contentionibus elaborabitur? 6. *Vitæ jam pene me tædet*, es verdrießt mich fast zu leben. Vitam mihi acerbam puto; vita, qua nihil prius, potius, charius, antiquius alioquin mortalibus, gravis mihi est, & molesta; piget spiritum, quo mortalibus nihil dulcius, longius ducere; lucis usuram, qua fruor, graviter jam, molestéque fero. Animam quam traho, spiritum, quem duco, acerbum mihi esse sentio. *Usus.* Vita nobis à DEO data, concessa, tradita est.

est. Vitam à Deo habemus. In vitam edimus, introimus, venimus flentes, das Leben anfangen. Vitam producere, perducere, propagare ad ultimam senectutem, das Leben erstrecken. Vitam jucundam cum virtute degere, agere, vivere, traducere transigere; vitam cum virtute colere, Leben führen. Tribus rebus vita hominum continetur, retinetur, sustentatur, cibo, potione, spiritû, das Leben erhalten. Vitam ad omnem virtutem dirigere, instituere, das Leben einrichten. Vitam rationem vitæ, certum vitæ genus, institutum sequi; certo genere cursûque vitæ implicari, sich auf eine gewisse Lebens-Art begeben. Vitam alicujus enarrare, narrare; imaginem vitæ alicujus exprimere; vitam alicujus, vitæ consuetudinem explicare, eines Leben beschreiben. Vitam alicujus appetere, vitam persequi, einem aufs Leben gehen. Vitæ alicujus parcere; in vita servare & retinere aliquem, beym Leben erhalten. Vitam alicui auferre, eripere, exhaurire; vita aliquem expellere, orbare, privare, einem das Leben nehmen. E vita migrare, das Leben lassen. Vitam abjicere, nicht mehr leben wollen. Vitam profundere, edere, das Leben unter fremden Händen lassen. Vita cum sanguine effluxit, sich verbluten. Mortuos ad vitam revocare; mortuis vitam restituere, zum Leben erwecken. V. *Vivo*)(*Mors, Morior.*

Vitalis, e. lebhafft, lebend. *Syn.* Quod vitam præstat, salutaris. *Usus.* Vis vitalis per omnem mundum pertinens. Vitalis calor, spiritus.

Vitatio, onis, f. Fliehung, Meidung. *Syn.* Fuga. *Usus.* Vitatio periculi, lucis, urbis.

Vitellus, i, m. Eyerdotter. *Syn.* Ovi pars interior.

Vitio, as, avi, atum, are. verderben, schwächen, zu Fall bringen. *Syn.* Vitium affero virgini, violo, comprimo, vim affero, stuprum infero. *Usus.* Vitiare alienam uxorem. V. *Stuprum.*

Vitiosè, schändlich, böslich, übel. *Syn.* Vitio. *Usus.* Vitiosè loqui, concludere. Lex vitiosè lata.

Vitiositas, tis, f. Lasterhafftigkeit. *Us.* Malitia certi cujusdam vitii, vitiositas omnium.

Vitiosus, a, um. lasterhafft, schändlich, bös. *Syn.* Multis vitiis flagitiisque coopertus, convictus, depravatus, corruptus: quod vitiosè se habet, quod in vitio est, in vitio ponitur.)(*Purus, incorruptus. Phras.* 1. *Vitiosi multis partibus plures sunt, quàm probi & integri,* Lasterhaffte giebt es allzeit mehr, als gute. Improborum, consceleratorum, pravorum, flagitiosorum, malè moratorum, malis artibus præditorum, malitia, scelere, vitiis, flagitiis insignium, qui suum animum ad malas artes adjunxerunt; eorum, qui vitam omni vitiorum labe coinquinatam, à virtute abhorrentem, vitiis turpissimè obrutam & coopertam traducunt, numerus semper major est, quam bonorum. V. *Improbus, Sceleratus.* 2. *Vitiosus es admodum,* du bist zu allen Lastern geneigt. In vitium pronus es; nunquam à vitiis animum, mentem, cogitationem abducis; nunquam mens tua à malitia discedit abducitur, avellitur; hærent in animo tuo studia vitiorum. V. *Malus, nequam, Usus.* Consuetudo naturæ vitiosa & corrupta. Animi hoc est integri non vitiosi. Vitiosam naturam doctrina edomitam & compressam habuit Socrates. Orator vitiosissimus. V. *Vitium.*

Vitis, is, f. Weinstock. *Usus.* Ars colonorum est quædam, quæ vites circumcidat, amputet, erigat, extollat, adminiculetur, ut quo natura fert, eô possint ire, ut ipsæ vites, si loqui possent, ita se tractandas tuendásque esse fateantur. Vitem serere, & quæ sata est, diligenter colere. In vitibus putantur, resecantur ea, quæ se nimium profuderant.

Vitium, ii, n. Laster, Unthat, Sünd und Schande. R. à φθόη aut φθέω, vitio *Syn.* Vitiositas, animi deformitas, morbus animi, labes animi, pravitas animis turpis actio.)(*Virtus, sanitas Epi.* Commune, pervagatum, finitimum, insigne, intolerabile, mediocre, maximum, perspicuum, grande, proprium senectutis, singulare. Vitia domestica, fraterna, occulta, paterna, perditissima, hominis stulta, iniqua, contraria. *Phras. Multis animi corporisque vitiis laborat,* er ist allenthalben voller Mängel. Nullum est in moribus naturâque vulnus, nulla pravitas, dedecus, turpitudo, qua non laboret. Eximia est ingenii tarditate, stupore, debilitate linguæ, oculis perversissimis, vultû, omnique motû corporis vastus & agrestis. Quæ præterea libido oculis, quod facinus à manibus, quod flagitium à toto abest corpore? *Usus.* 1. Homo vorago & gurges vitiorum; omnibus vitiis inquinatus, cumulatus, contaminatus, coopertus, lasterhafft. In vitium delabi. Affine illud vitio est. Facilè se vitiis & erroribus admiscent hominum animi. Vitia declinare, vitare, effugere, ponere; à vitiis abstinére, abesse, vitiô carére. 2. *Culpa,* Schuld. Qui valetudinis vitiô, qui fortunam vitio, non suo decoxêre 3. *Dedecus,* Schandfleck. Summam laudem alicui vitio dare, in vitio ponere. 4. *In auguriis*

auguriis, bey der Wahrsagerey. Augures vitio creatum consulem; vitio magistratum capessivisse ajunt; vitium obnunciant. 5. *Labes, rima*, Ritze des Hauses. Si ædes exelæ corruerint, *vel* vitium fecerint. V. *Scelus, crimen, flagitium, sceleratus*.

Vito, as, avi, atum, are. meiden, fliehen, sich hüten. *Syn.* Devito, fugio, effugio, declino.)(*Incido*. *Adv.* Cautè, facilè. honestè, magnoperè, summoperè, turpiter. *Phras. Adulatores vita*, hüte dich vor den Schmeichlern. Refuge ab infida adulatorum consuetudine; cave, effuge assentatorum istam perniciem; aufer te ab isto perniciosorum hominum grege; utere cautione certa, cautionem diligentem adhibe, ne te fallat perniciosa adulatorum consuetudo. *Usus*. Periculum, vituperationem, culpam vitare.

Vitricus, i, m. Stieff-Vater.

Vitrum, i, n. Glas. *Usus*. Merces fallaces chartis, & linteis, & vitris delatæ.

Vitulinus, a, um. kälbern. *Syn.* Ex vitulo.

Vitulus, i, m. Kalb.

Vituperabilis, e. scheltens-werth, straffmäßig. *Syn.* Vituperandus.

Vituperatio, onis, f. Tadlung, Scheltung, Bestraffung. *Syn.* Reprehensio, ignominia. *Epi.* Major, summa, tanta, vehemens, justa, maxima. *Phras. Vituperationem effugere quis potest?* wer ist, an dem man nichts zu tadlen findet? Quis est, qui non laboratur in tam difficili, támque lubrica rerum humanarum via? quis est, qui non offendat? quis est, qui effugere ac vitare offensionem omnem possit? Quis ab offensione præstare se immunem potest? *Usus*. Alicujus factum, aliquem in vituperationem adducere. Id in vituperationem cadit, venit. Subeunda erit ea causa magna vituperatio.

Vituperator, oris, m. Schelter, Tadler, Bestraffer. *Syn.* Reprehensor. *Epi.* Invidus. *Usus*. Si in vituperatores incideris.

Vitupero, as, avi, atum, are. schelten, tadlen, mit Worten bestraffen. *Syn.* Reprehendo, crimini, culpæ, vitio do, tribuo; culpo, deformo, de dignitate, de autoritate alicujus derraho; in maledicti *vel* criminis locô pono *vel* objicio; maledictis alicujus gloriam dignitatémve violo; verbis castigo. *Adv.* Acerrimè, asperiùs, graviùs, admodum, valdè. *Phras.* 1. *Res palàm vituperatur*, man tadlet dieses öffentlich. Res palàm improbatur, damnatur, accusatur, acerbè notatur; sermones ea de re minùs commodi dissipantur. 2. *Autor operis vituperatur*, man tadlet den Urheber dieses Werckes nicht wenig, Autor operis convició exagitatur, jactatur, vexatur, malè accipitur; conviciis urgetur: infamiâ notatur; in reprehensionem incurrit. V. *Reprehendo, Criminor*. *Usus*. Ego tuum consilium vituperare non audeo.

Vivax, acis, *g. o.* lebhafft, was ein langes Leben hat. *Usus*. Cervus vivax.

Vividus, a, um. lebhafft, starck und dauerhafft. *Syn.* Plenus vigoris. *Usus*. Impetus, ingenium vividum. V. *Alacer*.

Vivo, is, xi, ctum, ere. leben. R. ἀβιόω, *vivo*. *Syn.* Spiro, sum in vita, sum, in vita commoror, inter vivos numeror; vitam ago, ransigo, dego; ætatem ago, vitam vivo; vita fruor; vitam & spiritum duco, vita & communi spiritu fruor, vitam colo, vita manet, vita suppetit, suppeditat; lucem intueor; anima mea exsupero. *Adv.* Amantissimè cum aliquo, amicissimè, animosè, audacter, calamitosè, comiter, concordissimè cum aliquo, congruenter; naturæ convenienter, familiariter, fideliter, honestissimè, immoderatè, improbè, impurè, intemperanter, jucundè, laudabiliter, liberè, licentius cum sua domina, luxuriosè cum libidinosis, magnificè, molliter, necessariò, otiosè, petulanter, prodigè. Quam diutissimè, quietè, sanctissimè, sapienter, satis superque, valdè familiariter. *Phras.* 1. *Dum vivam, litteris studebo*, so lang ich leben werde, werde ich mich der Wissenschafften befleißigen. In litterarum studio vitam conterere, degere omnem ætatem, est animus; dum animus in hac custodia corporis retinebitur; quantumcunque ætas mihi contigerit longinqua; dum curriculum vivendi à natura datum confecero; dum salvus ero; dum spiritum duxero; dum vitâ, & hoc communi spiritû fruitus fuero; dum spiravero; dum lucem intuitus fuero, litteris studebo. Quibus regionibus vitæ meæ spatium circumscriptum fuerit, iisdem litterarum uno studio quasi tabernaculum vitæ meæ collocabo. 2. *Miserè vivit*, er lebet sehr elendiglich. Animam trahit, spiritum ducit inter multos animi corporisque cruciatus; paucos in vita dies videt, numerat non insigni aliquâ calamitate notabiles; in luctu & sordibus jacet, obsolescit, consenescit; vitam exigit, vitam degit in multis miseriis, ætatem omnem iis in calamitatibus exigit, ut nec vitæ hujus lux illi, nec cœli hujus spiritus jucundus esse possit, quæ illi lucis usura datur, quæ illi exigui usura temporis ad vivendum conceditur, ea

non

non tam beneficium eft, quam nova feries dolorum. 3. *Vivit ad genium fuum, fuaviter & molliter*, er lebet nach feinem Gefallen, und zwar nur gar zu zärtlich. Vivit arbitratu fuo; vivit ingenio fuo; fibi, genio indulget liberaliter; animo obfequitur; curat fe moliter; cuticulam curat molliter ac delicatè. 4. *Vivere fine fratre non poteft*, er kan ohne feinen Bruder nicht leben. Defiderium abfentis fratris ferre non poteft; fpiritus ejus ex fratre pendet; fpiritus, quem ducit, ex fratris ore trahitur; vita ac falus ejus in unius fratris anima confiftit; partem vifcerum avelli fratris difceffu autumat. *Ufus*. Secum effe, fecumqum vivere, ac habitare, einfam leben. Conjunctiffime cum aliquo vivere, einträchtig mit einander leben. De lucro vivo, es ift noch dieses ein Glück, daß ich lebe. Vivere de fuo, aus eigenen Mitteln leben. In horam, in diem barbarorum more vivere, in den Tag hinein, ohne Sorge leben. In otio vivere, in Müßiggang leben. Vivere ad alterius arbitratum, non ad fuum, nach eines andern Willen leben. Naturæ fatis vixi, ich habe lange genug gelebt. Precario vivere, zu Gnaden leben. Raptò vivere, von dem Raube leben.

Vivus, a, um. lebendig. *Syn*. Spirans. *Ufus*. Me vivo non triumphabit. E vivorum numero exturbare aliquem. Vivus & videns pereo. Ad vivum refeco. De vivo aliquid detraho, *vel* refeco, vom Capital etwas abziehen.

Vix, kaum. *Syn*. Vix dum, vix jam, ægrè, *Phraf*. *Vix non totum periit*, es ift faft alles zu Grunde gangen. Non multum abfuit, quin; paullum abfuit, quin totum periret; vix tenues fuperfunt reliquiæ. *Ufus*. Vix, ac ne vix quidem evades. Vix eft rectum, te huc venire.

Ulceratus, a, um. fchwürig. *Syn*. Exulceratus.

Ulcerofus, a, um. voller Geschwüre. *Syn*. Plenus ulceribus.

Ulcifcor, eris, ultus fum, cifci. rächen. R. *ab* ἑλκίζω, *traho, q. ad pœnam traho*. *Syn*. Vindico, punio, perfequor, pœnam repeto, injurias perfequor; malè meritis refero, quod debeo; pœnas fumo, expeto. *Phraf*. 1. *Nihil laudabilius effe ftatuo, quàm injurias non ulcifci*, ich halte nichts vor löblicher, dann fich wegen zugefügter Beleidigungen nicht rächen. Nihil ad laudem illuftrius effe ftatuo, quàm injurias contemnere, oblivifci; injurias ex animo delére; minimè perfequi; ultione non perfequi; de injuria perfequenda, referenda nihil omnino cogitare; referendæ injuriæ curam non fufcipere; ultionem injuriarum non fpectare, non curare; de referenda injuria minimùm laborare. In contemnendis, oblivifcendis, ex animo evellendis, ex memoria delendis injuriis, oblivione voluntaria congerendis, eximiam fitam effe laudem, mihi perfuadeo. 2. *Ulcifcar iftam calumniam*, ich werde diefe Verläumdung noch rächen. Calumniam hanc non inultam patiar; pro iftis injuriis graviter ulcifcar; injuriam hanc certò perfequar; gravem me ad calumnias iftas vindicem fervabo; ultor ero calumniæ, punitor doloris mei; vindicabo quàm accerrimè maledicta illa; dolorem ex calumnia meum jufta ultione explebo; pœnas pro calumnia graves capiam; juftus dolor ad repetendas calumniæ hujus pœnas me excitat, nec inultum id, quidquid eft, à me auferes. *Ufus*. Meas injurias nondum fum ultus. Ultus eft Sylla hujus victoriæ crudelitatem. Ulcifci inimicum, fich an feinem Feinde rächen. V. *Vindico*.

Ulcus, eris, n. Geschwär. *Syn*. Plaga inveterata & fordida. *Ufus*. Et tu tanquam unguis in hoc ulcere.

Ullus, a, um. einer, jemand, wer der auch fey. *Syn*. Aliquis, unus. *Ufus*. Ullum nummum nemini debeo. Si ulla erit libertas. Sine ullo, vel uno metu.

Ultimùm, zum letzen, letztens. *Syn*. Poftremùm, ultimò, noviffime.

Ultimus, a, um, der letzte, äufferfte, *Syn*. Poftremus, extremus, noviffimus: fummus. *Ufus*. Ex ultimis terris, accerfitus. Ab ultimo principio hujus urbis ad hoc tempus.

Ultio, onis, f. Rache. *Syn*. Vindicta.)(*gratia*. *Ufus*. Ultionem parare. V. *Ulcifcor, vindico*.

Ultor, oris, m. Rächer. *Syn*. Vindex, punitor. *Ufus*. Injuriarum noftrarum ultor.

Ultrà, über das, noch darüber, mehr als jemahls. *Syn*. Supra.)(*citra*. *Phraf*. *Ultra, quàm conftitueram, progreffus fum dicendo*, ich bin fchon weiter fortgefchritten, als ich gewollt habe. Longiùs vagata eft oratio; curfus dictionis longiùs me extulit, provexit; finis dicendi longiùs, ac volueram, protuli; orationem produxi longiùs; quantumcunque me retinui, longiùs tamen oratione lapfus fum: oratio inter præfcriptos dicendi fines non confedit. *Ufus*. Ultrà, quàm fatis fit, angeris. Oratio elegans, ut nihil poffit ultra.

Ultrix, cis, f., Rächerin. *Syn*. Vindex.

Ultrò, freywillig, von felbft, von freyen Stücken. *Syn*. Sponte, non quæfitus. *Ufus*. Omnia ei ultrò pollicitus fum.

Ultrò citróque, hin und wieder. *Syn*. Huc illuc; viciffim. *Ufus*. Ultrò citróque curfare, navigare, commeare. Beneficia ultro citróque data.

Ululatus, us, m. Geheule. *Usus*. Victoriam conclamant, & ululatum tollunt.

Ululo, as, avi, atum, are. heulen und schreyen. (*propr*. canum & luporum.) *Usus*. Inclinata & ululanti voce. V. *Plango*.

Umbilicus, i, m. der Nabel, Mittel-Punct. *Epi*. Certus. *Usus* Is locus, quod in medio Siciliæ est, & umbilicus ejus insulæ nominatur.

Umbo, onis, m. erhabner Ort mitten im Schild. *Usus*. Umbonibus, incusâque ala sternuntur hostes.

Umbra, æ, f. Schatten. R. ἀμαυρὸς, *obscurus*. *Epi*. Fatalis, infera, tenuis. *Usus*. Umbram equitis Romani videtis, simulacrum pristinæ dignitatis. Umbras falsæ gloriæ consectari. Omnes umbras timet. Umbræ & eminentiæ in pictura.

Umbraculum, i, n. Sonnen-Schirm, Sommer-Haus, Sommer-Laube. *Syn*. Locus frondibus tectus. *Usus*. Ex umbraculis eruditorum, otióque scholæ in solum & pulverem prodire, procedere.

Umbratilis, e. im Schatten sich enthaltend. Quod in umbra & otio versatur. *Usus*. E domestica & umbratili exercitatione medium in agmen, in pulverem; in clamorem, in castra, in aciem forensem prodire, & ex litteris aliquid in lucem aspectúmque proferre. Oratio mollis & umbratilis. V. *Fucatus*.

Umbrosus, a, um. schatticht. *Syn*. Opacus, umbrifer. *Phras*. *Locus umbrosus*, ein schattigter Ort. Locus ambientibus ramis, vix in densam umbram cadente sole, contectus; multa arborum frondiúmque amœnitate opacatus. V. *Opacus*.

Unâ, zugleich, miteinander. *Syn*. Simul, pariter, communiter. *Usus*. Si in Italia fueris, erimus unâ. V. *Simul*.

Unanimis, e. einhellig. *Usus*. Unanimes fratres, sodales. V. *Concors*.

Unanimitas, tis, f. Einmüthigkeit. *Usus*. Nulla re magis, quam unanimitate regna continentur.

Uncia, æ, f. eine Untze. *Syn*, Assis pars duodecima.

Uncinatus, a, um. krumm gebogen. *Syn*. Aduncus, humatus.

Unctio, onis, f. Salbung. *Syn*. Unctura.

Unctor, oris, m. Salber, Schmierer. *Syn*. Aliptes. *Epi*. Bonus.

Unctura, æ, f. Salbung. *Syn*. Unctio. *Epi*. Servilis.

Uncus, i, m. krummer Haacke. *Usus*. Uncus fugitivo impactus est.

Unda, æ, f. Wasser-Fluth. *Syn*. Fluctus. *Usus*. Undæ comitiorum. V. *Mare*.

Unde, woher. *Syn*. Ex quo à quo. *Ratione causæ, originis* à re, loco. *Usus*. Eloquentia, unde longè absum. Materia unde orta sunt omnia. Quærimus, unde sit beata vita. Unde omnia manant.

Undecies, eilffmal.

Undelibet, woher immer.

Undequinquagesimus, der 49ste. Undevicesimus, *vel* undevigesimus, der neunzehende. Undeviginti, neunzehen.

Undique, allenthalben, aller Orten. *Syn*. Ex omni parte, ex omni genere. *Usus*. Undique ex omni regione terrarum concurritur. Aut undique religionem tolle, aut undequaque conserva. Honestas undique perfecta. A tergo, à fronte, à lateribus ex omnibus partibus undique tenetur.

Ungo, is, xi, ctum, ere. salben, schmieren. *Syn*. Perungo, unguentis oblino, *Usus*. Cæsar unctus occubuit. Cùm is caput & os unguentô perfricaret & ungeret.

Unguentarius, ii, m. einer, der Salben macht, oder verkaufft. *Syn*. Qui unguenta conficit, vel vendit.

Unguentum, i, n. Salbe, Schmierwerck. *Syn*. Odorum variorum permistio. *Epi*. Conditum suavitate, moderatum, *Usus*. Unguentis oblitus. Unguentis effluens, calamistrata coma.

Unguiculus, i, m. kleiner Nagel an Hand oder Fuß, kleine Klaue. *Usus*. A teneris unguiculis.

Unguis, is, m. Nagel an Hand oder Fuß, Klaue. *Epi*. Transversus, adversus, ferus. *Usus*. Ab imis unguibus ad summum verticem. Unguibus eum discerpsêre. Ungues dempserat illi tonsor, collegit. Unguis in ulcere extitit. Unguibus in faciem involare.

Ungula, æ, f. Klaue, Pferde-Huf. *Epi*. Vehemens. *Usus*. Ungula equi, jumentorum.

Unicè, absonderlich, einzig und allein. *Syn*. Singulariter. *Usus*. Patriam unice diligit. Hunc tibi unce commendo.

Unicus, a, um. einzig, alleinig. *Syn*. Unus, inigena, singularis. *Usus*. Erat hoc unicum solatium in malis.

Universalis, e. allgemein. *Syn*. Universus, absolutus. *Usus*. Causa universalis.

Universè, allgemein, insgemein. *Syn*. Generatim, generaliter.

Universitas, tis, f. gantze Gemeinde. *Syn*. Universum, mundus. *Usus*. Universitas rerum, qua omnia continentur. *Universitas vulg*. eine Universität; *Latinè*: Doctrinarum omnium sedes; artium ac disciplinarum omnium palæstra, *vel* emporium. V. *Academia*.

Uni-

Universus, a, um. ganß/ sammentlich/ alle insgesammt. *Syn.* Totus, omnis; infinitus, confusus. *Usus.* Quid potest esse extra universa. Rem universam in partes distribuere. DEUS separatim ab universis singulos diligit.

Unjusmodi, einerley. *Syn.* Non varius.)(*multiformis.* *Usus.* Materia semper est uniusmodi, suique similis.

Unquam, jemahls. *Syn.* Ab omni memoria, post homines natos; post hominum memoriam; ex omni memoria; post nostram patrúmque memoriam.)(*nunquam.* *Usus.* Omnes, qui unquam fuere, superat. Nihil unquam post homines natos.

Unus, a, um. einer. R. *ab* εἷς, ἑνός. *Syn.* Solus, singularis. *Usus.* Ut esset unus è nobis. Unum sustinere pauci possunt, utrumque nemo. In unius anima politas omnes spes habemus. Ad unum omnes assentiunt. *Unus post alterum, vulg.* einer nach dem andern; *Latinè*: Super alium alius; alia super alia; aliud ex alio. *Unus melior, quam alter, vulg.* einer ist besser, als der andere; *Latinè:* Alius alio melior. Ad neminem unum imperii summa rediit, sed separatim suam quisque classem administrabat, das Regiment ist auf keinen allein/ oder ins besondere kommen. In unum locum conducere, cogere; in unum corpus coalescere; in unum confundi; in unum congruunt res omnes.

Unusquisque, ein jeder, jedermänniglich. *Syn.* Singuli, quisque.)(*Nemo, nullus.*

Vocabulum, i, n. ein Wort. R. *à* voco. *Syn.* Vox, nomen, verbum. *Epi.* Certum, proprium, declarans, incognitum alicui, additum ad nomen, novum, priscum, ab oratore modificatum, inflexum quodammodo. *Usus.* Vocabulo ipso declaratur. Quo quæque res proprio & certo vocabulo appellatur. Vocabulorum inanes opifices. Vocabulum ab oratore modificatum, & inflexum quodammodo.

Vocalis, e. hell-klingend/ laut. *Usus.* Concursus vocalium certarum.

Vocatus, ûs, m. Vorforderung/ Beruffung/ Beruff. *Syn.* Arcessitus. *Usus.* Drusi vocatu venimus.

Vociferatio, onis, f. grosses Geschrey. *Syn.* Clamor, vox elata. *Usus.* Muliebris vociferatio me commovebat. V. *Clamor.*

Vociferor, aris, atus sum, ari. überlaut schreyen. R. *à* vox & fero. *Syn.* Clamo, clamorem edo, clamorem tollo, exclamo, vocem contendo. *Usus.* Palam minitari & vociferari. V. *Clamo.*

Voco, as, avi, atum, are. ruffen/ einladen/ vorfordern. *Syn.* Advoco, inclamo, accerso, accieo, adesse jubeo, evoco: nomino. *Adv.* Exigue, fortuito, jam dudum, nominatim, parcius, paullo, recte, temere, ultro, falso, vulgo. *Phras. Locus is Troja vocatur,* dieser Ort heisset Troja. Troja appellatur: loco Troja nomen est; loco dixere nomen Trojam. Trojæ loco nomen est. V. *Nomen.* *Usus.* 1. Aliquem in jus; ad cœnam vocare, Senatum vocari jussit. 2. *Invito, traho, impello,* einladen/ ziehen/ antreiben. Qua spe me ad laudem, ad studium virtutis vocas? Consules ad arma vocant plebem. In eundem me luctum; in longum sermonem vocavit. Quod me à mœstitia vocas, nihil proficies. 3. *Adduco,* bringen. Aliquem in invidiam, in odium, in culpam, in suspicionem, in judicium; aliquid in dubium vocare. 4. *Nomino,* nennen. Quamque rem suo nomine vocare. V. *Accerso.*

Volaticus, a, um. flüchtig/ unstet/ fliegend. *Syn.* Inconstans. *Usus.* Furentes & volatici impetus. V. *Vanus, inconstans, levis.*

Volatilis, e. fliegend/ was fliegen kan. *Syn.* Volucer. *Usus.* Bestiæ aquatiles, volatiles.

Volatus, ûs, m. Flug/ das Fliegen. *Syn.* Lapsus volucrum. *Epi.* Aëri. *Usus.* Aër volatus avium sustinet.

Volito, as, avi, atum, are. fliegen/ offt und schnell fliegen. *Syn.* Vagor, discurro. *Usus.* Volitare in foro; volitare per gentes & regna.

Volo, as, avi, atum, are. fliegen. *Syn.* Volito, pennis me tollo. *Adv.* Late, insolentius, palam, vehementer. *Usus.* Volasse eum, non iter fecisse diceres. Volat ætas. Litteræ ad Pompejum volabant.

Volo, vis, volui, velle, wollen. R. *à* βόλομαι. *Syn.* Voluntas est, voluntatem habeo, voluntas mea fert, sententia est: studeo.)(*Nolo.* *Adv.* Imprudenter, magnopere, maxime, nequicquam, perverse, plane, recte non, sane, valde, vehementer, etiam atque etiam. *Phras. Hoc unum volebat,* dieses einzige wollte er. Hoc ferebat ejus voluntas; hoc significasse & annuisse videtur; hoc tota animi inductione deposcebat; hoc totis animis volvebat; hoc toto animi ardore cupiebat; hoc optabat; votum hoc erat unicum; hoc spectabat unum; hoc unum cordi erat; huc mentem; huc cogitationes omnes conferebat; hanc unam rationem rerum suarum ingressus erat, inierat, hoc unum in animo erat, in animo habebat. 2. *Si ita vis, fiat, per me licet,* wann du es also willst/ meinethalben/ geschehe es. Si id æquum censes; si animum induxisti; si tibi certum est, hoc agere; si ea stat senten-

sententia; si iis rebus agendis animum adjecisti; si huc animum convertis; si tuæ id voluntatis est; si ita libet; si id consilium agitas; fiat, quid lubet, nihil repugno. 3. *Vult mercaturam facere*, er will sich auf die Handelschafft legen. Ad mercaturam se applicat, ad mercaturam se confert; mentem ad mercaturam faciendam appulit, animum adjecit; consilium mercaturæ faciendæ cepit; animum ad mercaturam appulit; mercaturam facere in animum induxit; novam nunc vitæ ac studiorum rationem suscipit & ingreditur, totúsque ad voluntatem mercaturæ faciendæ incumbit, qui mercatum nunquam attigit. V. *Cupio, Desidero, Statuo. Usus.* 1. Volo omnes bene de me sperare. Quid sibi ista volunt? *Cupio bene*, wohl wollen. Omnium causa, quos commendo, velle debeo. Valde ejus causa volo. V. *Decerno, statuo, constituo.*

Volones, um, m. freywillige Soldaten, Volonteurs. *Syn.* Milites voluntate sequentes.

Volubilis, e. beweglich, unstet, schnell. *Syn.* In orbem incitatus. *Usus.* 1. Cœlum volubile. 2. *Concitus*, übereilend, übereilet. Volubili & præcipiti quadam dicendi celeritate. Vaga & volubilis, & inconstans fortuna. V. *Vagus*, *Varius.*

Volubilitas, tis, f. Beweglichkeit. *Syn.* Volubilis motus, celeritas, incitatio. *Epi.* Inanis, irridenda, magna. *Phras. Magna in eo est, linguæ volubilitas*, es fließt ihm nur aus dem Mund. Expedita & profluens est in dicendo celeritas; lingua incitatius fertur; oratione utitur volubili, celeri, concitata, oratio hominis rapida est, & celeritate pene cæcata; fundit orationem mira linguæ verborúmque volubilitate & concitatione. *Usus.* 1. DEUS cœlum ad volubilitatem rotundavit. 2. *Celeritas, incitatio, inconstantia*, Behendigkeit, Geschindigkeit, Unbeständigkeit. Verborum, linguæ, fortunæ volubilitas. V. *Inconstantia.*

Volubiliter, beweglich. *Syn.* Celeriter, incitate.

Volucer, ris, e. fliegend schnell, wie ein Vogel. *Syn.* Volatilis: præceps, incitatus. *Usus.* O nuncium volucrem! Nihil tam volucre, quam maledictum. Genus dicendi volucre. O spem volucrem!

Volucris, is, f. ein Vogel. *Syn.* Ales, avis, volatilis. *Usus.* Volucres nidos fingunt ac construunt.

Volumen, inis, n. Buch. R. *à Volvo. Syn.* Liber. *Epi.* Cœleste, maximum, plenum, novum. *Usus.* Evolvi volumen epistolarum tuarum. Epistolas in volumen referre, redigere. Aliquot jam volumina confecit, effecit. Omnia hæc paucis voluminibus continentur. V. *Liber.*

Voluntarius, a, um, freywillig, ungezwungen. *Syn.* Sponte, ultro, judicio susceptus, ad arbitrium, ad libidinem.)(*Invitus. Usus.* Voluntaria oblivio. Sunt quidam animi motus voluntarii. Voluntarium facinus. Hominem habuit voluntarium laudatorem. V. *Libenter.*

Voluntas, atis, f. der Wille, das Wollen. *Syn.* Mens, animus, sensus, arbitrium, consilium, propositum, sententia, institutum. *Epi.* Abdita, retusa, aliena, offensa populi, alienior ab aliquo, conjuncta inter aliquos, constantissima, depravata, eximia quædam & singularis, fraterna, plena humanitatis & pietatis, grata alicui, minime nova, incredibilis, popularis, jucunda in malis, grata in dolore, liberalis, obstinatior & in iracundia obfirmatior, occulta, perpetua, præclara, omni laude digna. Consceleratæ, nefariæ, diversæ civium, justæ, inanes, ambitiosæ, multæ & perpetuæ, summæ omnium. *Phras.* 1. *Voluntati tuæ parebo*, ich werde deinem Willen nachkommen. Obsequar tuis voluntatibus; nihil nisi ex voluntate tua faciam; ero in potestate tua; decretis tuis parebo, morem geram; totum me tibi trado gubernandum; obtemperabo imperiis tuis; nihil nisi de tua sententia acturus sum; tuas ad leges volens veniam, descendam. 2. *Idem mihi sensus est, eadem voluntas*, ich bin eben der Meynung und des Willens. In eadem tecum voluntate sum; voluntatem eandem suscepi, habeo; tuis voluntatibus plane assentior; in sententiam tuam pedibus eo. V. *Consentio. Usus.* 1. Nec mutabo unquam, nec abjiciam, quam cepi, voluntatem. Ad voluntatem loqui. Ex voluntate alterius aliquid facere. Aliquo ex voluntate uti. 2. *Studium, benevolentia*, Gunst, Gewogenheit. Civium voluntates propensas sibi bonis artibus conciliare, Gunst zuwegen bringen. Voluntates civium conglutinare, copulare, die Gemüther vereinbahren. Voluntatem suam civitas universa ad Pompeji partes conferebat, aggregabat; voluntatem suam Pompejo profitebatur, declarabat, re præstabat; omnium voluntates ad Pompejum accessere, für einen stehen, einen gewogen seyn. Conserva, retine hanc tuam erga me voluntatem, Gewogenheit behalten. Quam facile mutantur, alienantur, offenduntur hominum voluntates ac studia, Gunst verändern. De pristina voluntate levi momento remit-

remittere, von der Gewogenheit nachlassen. Alienatæ populi voluntates lente recuperantur, reconciliantur, die vorige Gunst wiederum herstellen. V. *Accommodo*, *Adjungo*.

Volvo, is, volvi, volutum, ere. wältzen, hin und her rollen. *Syn.* Verto, verso, in orbem torqueo. *Usus.* Facile soluteque volvere sententias. Illi, qui volvuntur, stellarum cursus sempiterni. Cœlum admirabili celeritate volvi videmus.

Volupe, annehmlich, gefällig, ergötzlich. *Syn.* Delectabile. *Phras.* *Volupe est*, es ist ergötzlich. Voluptati est; voluptatem efficit, conciliat; voluptate afficit, perfundit. V. *Voluptas*. *Usus.* Salvum te venire, mihi volupe est.

Voluptarius, a, um. wollüstig, der Wollust ergeben. *Syn.* Effœminatus, voluptati deditus, voluptati studens. *Phras.* *Voluptarius homo est*, er ist ein wollüstiger Mensch. Omnia ad voluptatem refert; voluptatem spectat unam; omnia voluptate metitur; mollitia & luxu fluit: luxu & inertia diffluit; voluptatibus totum se dedit, tradit, dat; alienato ad libidinem animo est; effusus in venerem, & amoribus impeditus est; homo est natus abdomini; abdomini tantum operam dat, inservit; genio & abdomini indulget: suis se cupiditatibus mancipat; homo est, præterquam sibi, nemini commendatus; animo suo morem gerit; animo obsequitur, quoquo fert libido. V. *Mollis*. *Usus.* Epicurus homo voluptarius, cujus te mores delectant. V. *Voluptas*, *libido*.

Voluptas, tis, f. Wollust, Lust, Freude. *Syn* Jucunditas, fructus jucunditatis, lætitia, jucundus voluptatis sensus. *Epi.* Amatoria, contraria honestati, non digna præstantia hominis, esca malorum, exquisita, illecebra turpitudinis, immitatrix boni incredibilis lætitiæ, pene divina, inimica virtutis, insatiabilis, magna & perpetua, mater malorum omnium, obscœna, simplex, summa, sempiterna, turpis. Æternæ, confœderatæ, necessariæ, delicatæ, flexibiles, indignæ homine docto, majores, non necessariæ, plurimæ, maximæ, venereæ. *Phras.* 1. *Res ea mihi magnam voluptatem præbuit*, diese Sache hat mir eine grosse Freude verursachet. Voluptati mihi fuit ingenti; maxima voluptate me perfudit, ea ex re summam voluptatem cepi, percepi; summa voluptate compleor. 2. *Voluptatibus se totum permittit*, er übergiebt sich gäntzlich den Wollüsten. Veneri & Baccho tempus omne suum deberi arbitratur; totum se vitiorum illecebris, & cupiditatum lenociniis tradit; libidinibus se suis constringendum præbet; voluptatibus ducitur, seque vitiorum illecebris totum dedit, obstrictus voluptatibus suis tenetur. Quis in voluptatibus illo inquinatior? Vino languidus, confertus cibo, sertis redimitus paratissimis vescitur voluptatibus; voluptati frena, habenas laxat; voluptatis illecebris delinitus, unguentis oblitus id tantum agere videtur, nequis sensus sit, qui commotionem suavem jucunditatis in corpore non persentisceret, cui voluptas suaviter non blandiretur, qui titillante quadam corporis dulcedine quasi perfusus non moveretur, ad quem voluptas cum suavitate non afflueret & illaberetur, qui voluptatibus non afflueret, qui affluenti copia voluptatum, & illecebris omnis amœnitatis non colliquesceret. 3. *Voluptas multos perdidit*, die Wollust hat schon viele zu Grund gerichtet. Voluptas malorum esca, blandissima domina, inimica virtutis, illecebra turpitudinis, mater malorum omnium, multis exitio fuit. Voluptate tanquam dulci veneno, pars magna hominum periit; multi illecti voluptate, dulcedine voluptatis, blandimentis voluptatum capti, irretiti, sopiti, in miserias incurrunt, infortunia subeunt, calamitates adeunt, graviter offendunt; multi ducem sequentes voluptatem in exitium præcipitarunt. *Usus.* Verbo voluptatis omnes, qui Latine sciunt, duas res subjiciunt: lætitiam in animo, & commotionem suavem jucunditatis in corpore. Voluptate dominante virtus jaceat, necesse est. Voluptas rationi inimica impedit consilium, mentis perstringit oculos, nec habet ullum cum virtute commercium. Voluptas suaviter sensibus blanditur, sensus titillat, & hilarat. Jucundam ac dulcem voluptatem consuetudinem tristis admodum, & amarus consequitur eventus. Voluptatis exitus initium est doloris.

Volutatio, onis, f. Wältzung, Umwältzung. *Usus.* Scelera tua non vestigiis odorantes ingressus tuos, sed totis volutationibus corporis, & cubilibus persecuti sumus.

Voluto, as, avi, atum, are. offt hin und her wältzen. *Syn.* Revolvo, tracto. *Adv.* Libere, studiose. *Usus.* 1. Volutare libros. In luto, in omni scelerum genere & libidinum, in omni dedecore volutari. 2. *Procido, accido ad pedes*, auf die Knie fallen. Volutari ad pedes alicujus.

Vomer, eris, m. Pflug-Schaar. *Syn.* Ferrum in extremo aratro. *Usus.* Vomere terram perstringere, scindere.

Vomica, æ, f. Blut-Geschwär. *Syn.* Ulcus. *Usus.* Vomicam aperire.

Vomitio, onis, f. das Speyen, Brechen.

Vomitus, ûs, m. das Speyen, Brechen. *Usus*. Supprimere, inhibere, sistere vomitum. Vomitum invitare, facere; extrahere, repetere.

Vomo, is, ui, itum, ere. speyen, sich erbrechen. *Syn*. Ejicio, vomitione me purgo, vomitu egero *Usus*. Convivium, in quo nemo potest dicere, utrum iste plus biberit, an vomuerit, an effuderit.

Vorago, inis, f. Abgrund, Schlund. *Syn*. Gurges, charybdis. *Epi*. Ima, immensa, geminæ. *Usus*. Vos geminæ voragines, scopulique reipublicæ. Immensa vorago, & gurges vitiorum. Habet secum fratrem, quem gurgitem, quam voraginem? quid eum non sorbere, quid non haurire cogitatione censetis? V, *Helluo*.

Vorax, acis. gefräßig, Vielfraß. *Syn*. Gurges, helluo, ganeo, qui crudus postridie se ingurgitat; edax & inexplebilis, natus abdomini suo, qui de convivio auferri debet, qui cibo ac potione se distendit. *Usus*. Quæ charybdis tam vorax, quæ tot res tam cito absorbere potuisset? V. *Helluor*, *commessor*.

Voro, as, avi, atum, are. fressen. R. à βορὰ, *pabulum*. *Usus*. Alia animalia vorant, alia mandunt. Nos hic cum Varrone voramus litteras.

Votivus, a, um, was verlobt ist. *Syn*. Quod voto fit, aut suscipitur. *Usus*. Ludi votivi. Legatio votiva.

Votum, i, n. Gelübde, Wunsch. *Syn*. Voti sponsio, qua obligamur DEO. *Epi*. Nefarium, nocturnum. *Phras*. 1. *Voto se obligavit*, er hat sich verlobt. Votum fecit, suscepit, nuncupavit; voti se religione obstrinxit, devinxit; voti sponsione se obligavit; votum vovit. *Usus*. 1. Votum DEO debemus. Voto tenemur. Voti rei sumus. Vota reddenda sunt Superis, solvenda, persolvenda. Corpus suum perpetua voti religione DEO consecrare; suam DEO castitatem voto dedicare. 2. *Optatum*, Wunsch. Voti compotem facere. Voti damnamur. Votum *pro* suffragio, Wahl-Stimme, *vulg*, *est*.

Voveo, es, vovi, votum, ere. angeloben. *Syn*. Vota suscipio, facio, nuncupo. *Phras*. *Vovere paupertatem*, *castitatem*, *obedientiam*, die drey Ordens-Gelübde thun. Bona corporis ac fortunæ per voluntariam inopiam DEO immolare; paupertatis votum nuncupare; arctissimo religionis sacramento ad abdicanda fortunæ bona se obstringere. Irrevocabili castitatis voto sese DEO obstringere, dicare; corporis ac animi pudorem, castimoniam, integritatem voto consecrare ac immolare. DEO, Deique vicariis perpetuo obedientiæ nexu se obstringere, mancipare. Libertatem, & quæ pars animi est nobilissima, voluntatis arbitrium DEO immolare, sacrificare. *Usus*. Consul ludos Neptuno vovit. Nostri Imperatores pro salute patriæ sua capita voverunt. Nautæ voverunt, se Dianæ vitulum immolaturos.

Vox, cis, f. Stimme. *Syn*. Sonus, verbum. *Epi*. Acerba, inimica bonis, acuta, gravis, cita, tarda, magna, parva, mediocris, levis, aspera, contracta, diffusa, intermissa, fracta, scissa, attenuata, inflata. Vox mollis, muliebris, effœminata, absona, absurda, agrestis, rauca, inclinata, ululans, dura, fusa, dulcis, suavis, clara, grandior, plenior, canora, lenis. *Phras*. 1. *Vocem non amplius habui*, *vulg*. ich habe keine Stimme mehr gehabt, ich habe kein Wort mehr reden können. Dolor vocem suppressit, inclusit; vocem mittere, emittere nullam jam potui; voce defeci; vocem egerere, proferre nullam potui; suppressa mihi vox est. 2. *Voce submissa locutus est*, er hat gantz stille geredet. Voce demissa, infracta, suppressa locutus est; quassa jam voce, fractaque id unum dixit; sedata & depressa voce pauca locutus est. 3. *Clarissima voce dixit*, er hat mit heller Stimme, überlaut gesagt. Magna voce, maxima, clarissima voce; voce magna & peracuta; maxima vocis contentione ut omnes exaudirent, dixit; ille majus exclamans, ut vox in coronam, turbámque effunderetur, dixit; intonuit vox ejus, recreata iam, ac corroborata, sic ut ad omnes perferretur. *Usus*. Vox una eloquentiam maxime sustinet, & commendat. Cursus vocis per omnes sonos. Vocem ex eo elicere nemo potuit. Intendere, contendere vocem. In profundenda voce omne corpus intenditur. Vocem ad sonum miserabilem flectere, submittere. Theatrum totum vocibus percrepat gratulantium. Missa cœlesti voce recreatus. Una, consentiénsque omnium vox erat. Una vox pari consensu emissa. Una omnium voce laudatur. Hæc te vox non percutit?

Urbane, höflich, sittsamlich. *Usus*. Urbane, facetéque aliquem irridere.

Urbanitas, tis, f. Hof-Manier, Höflichkeit, Sittsamkeit, Ehrbarkeit. *Syn*. Sal, comitas,

nitas, civilis vita. *Epi.* Facetosa, pristima, summa. *Usus.* Vir nostrorum hominum urbanitate limatus. Urbanitatis externæ color nostris Oratoribus deficit. Libandus est etiam ex omni genere urbanitatis facetiarum quidam lepos. Omnis illa vetus urbanitas exaruit. Homo importunus urbanitatem omnem deposuit. Desideria urbis & urbanitatis depone, V. *Humanitas.*

Urbanus, a, um. höflich, zur Stadt gehörig. *Syn.* non inurbanus, facetus. *Usus.* 1. Urbani sales. Homo cautus & urbanus. 2. *Qui in urbe habitat, vel quod urbis est,* was in der Stadt ist, oder dazu gehörig. Manabat latius malum illud urbanum. Urbanarum rerum perturbatio. Urbanus Prætor. V. *Humanus.*

Urbs, urbis, f. Stadt. R. *ab* Orbis, *quod olim urbes in* Orbem *fiebant.* Syn. Civitas. *Epi.* Amantissima, amplissima, antiqua, clarissima, nobis amicissima, copiosissima, firma, permagna, fortunatissima, hostilis & bellica, munitissima, non solum incolumis, sed etiam ornata. Urbes inimicissimæ, locupletes, infestissimæ alicui imperio, maritimæ, militares, maximæ, tutissimæ. *Phras.* 1. *Urbs nobilis, & præclara,* eine vornehme herrliche Stadt. Urbs & natura, & situ, descriptione ædificiorum, & pulchritudine inprimis nobilis ac opulenta. Urbs vetus, & copiosa, eruditissimis hominibus, studiisque liberalissimis affluens. Urbs situ & opere munita, fossis, ac mœnibus septa, ac valida. Urbs amplissima, & ornatissima, atque omnibus rebus aucta. Urbs florentissima, potentissimáque, referta copiis, descriptione ædificiorum, una omnium pulcherrima. Urbs ad res gerendas opportuna, situ & natura munitissima, aut quæ eadem & copiosa. 2. *Urbs capta est,* die Stadt ist eingenommen worden. Hostibus præda facta est; in hostium manus venit; in hostium potestatem pervenit; in deditionem accepta est; urbe hostes potiti sunt; urbem ditionis suæ fecere hostes. *Usus.* Urbem constituere, ædificare. Urbem capere, exscindere, evertere. Urbem relinquere, deserere. Urbem excedere.

Urceus, i, m. Krug, Wasser- oder Trinck-Geschirr. *Usus.* Urcei fictiles, aquarii.

Uredo, nis, f. der Brand in den Früchten. Syn. Morbus stirpes adurens. *Usus.* Si uredo, aut grando segeti nocuit.

Urgeo, es, ursi, ere. antreiben, anstrengen, hefftig zusetzen. R. *ab* ὀργάω, *incito.* *Syn.* Impello, incito, premo, insto. *Adv.* Angustius, diutius, graviter, rustice, sane acriter, valde. *Phras.* *Urgere te non desistam,* ich werde nicht abstehen, dich anzutreiben. Usque te premam, instabo, insectabor, poscam, ut enitaris, elabores, rem perficias. Anniti, minari, etiam clamoribus & convicio impellere te non desistam, ut vel coactu meo rem suscipias; insistam, flagitabo, solicitabo, nec remittam; non desistam, nec cessabo obtundere, dum perfecta videam, quæ inchoasti. *Usus.* Urge summo studio, insta, eblandire. Interrogando urgere. Urgere hostem, ac premere. Urgere, atque ab omni parte instare. V. *Impello.*

Urina, æ, f. Urin, Harn, Kammer-Lauge. R. *ab* οὖρον. *Usus.* Urinam reddere, das Wasser abschlagen: *alias,* aquam petere, vesicam levare, exonerare: *vulg.* *Urinam mittere.*

Urinor, aris, atus sum, ari. sich unter das Wasser lassen, unterm Wasser schwimmen. *Syn.* Sub aqua nato, & mergo.

Urna, æ, f. Wasser-Eymer, Schöpff-Eymer; Gefäß, wo die Wahl-Zettel hinein gelegt wurden. Syn. Hydria. *Usus.* Urnas delere, & evertere subsellia. Senatorum urna nos absolvit. Eduxit ex urna tres, qui sorte judicarent.

Uro, is, ussi, ustum, ere. brennen. R. *ex Chaldæo*: Ur, *ignis.* Syn. Aduro; igne pendo, corrumpo, comburo. *Usus.* Corpus uri, & secari patimur. Venatores uri se frigore patiuntur. V. *Comburo.*

Usitate, gewöhnlicher Weise. *Syn.* Vulgariter populariter.

Usitatus, a, um. gewöhnlich, gebräuchlich. *Syn.* Pervulgatus, usu receptus, solennis)(*Inusitatus.* *Usus.* Usitato more. Id non solum usitatum, sed etiam quotidianum est. Honor pervulgatus & usitatus. V. *Communis, Vulgaris.*

Uspiam, irgendswo. *Syn.* Alicubi,)(*Nusquam.* *Usus.* Si Brutum uspiam videris.

Usquam, irgend. *Syn.* Ullo loco; uspiam, alicubi. *Usus.* Nullus usquam consistendi locus,

Usque, allezeit, bis. *Syn.* Semper. *Usus.* 1. Mihi quidem usque curæ erit. 2. *Usque ad in,* bis auf. Usque ad eum finem, dum iudices rejecti fuerint. Usque à Janiculo ad ædem Vestæ. Usque à toga pura, von Jugend auf.

Usque adeo, so gar. *Syn.* Adeo. *Usus.* Usque adeo sæviit.

Usque dum, bis, so lang. *Syn.* Donec.

Usque eo, so gar, bis dahin. *Syn.* Adeo, tamdiu. *Usus.* 1. Usque eo morosi sumus, ut &c. 2. *Tamdiu, ad eum usque finem.* bis dahin. Usque eo se tenuit, quoad Pompejus adesset.

Usquequaque, allenthalben. *Syn.* Ubique omnino. *Usus.* Usquequaque sapere oportet.

Usucapio, is, cepi, captum, ere. sich zueignen. *Syn.* Usu meum facio. Lex bustum usucapi vetat.

Usucapio, onis, f. Ueberkommung, Nutzung, Niessung. *Syn.* Jus possidendi quæsitum continuatione temporis lege definiti. *Usus.* Usucapionum & tutelarum jura.

Usura, æ, f. Zinß, Wucher, Gebrauch, Genuß. *Syn.* Usus: fœnus, fœnerationis fructus. *Epi.* Parva, diuturna, plena, lacrymarum, menstrua. *Phras.* 1. *Senatus populum usuris liberavit*, der Rath hat das Volck von dem Wucher befreyet. Ingravascente fœnore liberavit; fœnebrem rem levare aggressi sunt senatores; multis fœnebribus legibus constrinxerunt avaritiam; ne fœnore trucidaretur populus, senatus lege cavit. *Usus.* 1. Parvam exigui temporis usuram a te postulo. Usuram lucis alicui eripere. 2. *Fœnus*, Wucher, Zinß. Usuris suis cavere. Usuram cum fide pendere. Usura aliquem liberare. De capite deducere, quod usuris pernumeratum est, das Interesse von Capital abziehen. V. *Fœnus, fœneror.*

Usurpatio, onis, f. Gebrauchung. *Syn.* Usus frequens, tractatio, mentio. *Usus.* Usurpatione & renovatione doctrinæ me consolor.

Usurpo, as, avi, atum, are. brauchen. R. *q. Usu rapio.* *Syn.* Utor, in usum adhibeo. *Usus.* 1. Crebris sermonibus usurpo vetus illud. Aliquid ex alienis bonis usurpare. Oculis aliquid usurpo. In ea, quam usurpas, tranquillitate. 2. *dico, appello, voco*, nennen. Lælius is, qui sapiens usurpatur. V. *Occupo.*

Usus, ûs, m. Gebrauch, Nutz, Nutzung, Erfahrenheit, Uebung. *Syn.* Consuetudo. *Epi.* Arrogans, intolerabilis, annuus, assiduus, uni rei deditus, communis, vulgaris, diuturnis, domesticus, forensis, publicus, frequens, magnus, familiaris, militaris, necessarius, oratorius, popularis, civilis, provincialis, quotidianus, rhetoricus. *Usus.* 1. Ita usus obtinuit. Dicendi ratio in communi quodam usu versatur. 2. *Experientia*, Erfahrenheit. Vir magnæ prudentiæ, usu & exercitatione doctus. Usum in re bellica magnum habet. Docuit nos longa vita, ususque rerum multarum. Cum ad summam prudentiam tantus usus accesserit. Omnia collocata sunt in usu quotidiano. Res longo usu comprobata. 3. *Exercitatio*, Uebung. Usus frequens omnium magistrorum præcepta superat. Tractatio & usus vocis. Si rerum usum percallueris 4. *Utilitas*, Nutzbarkeit. Conciliare sibi homines, & ad usus suos adjungere. Ea res magnos tibi usus afferet, dabit; magno usu erit. Res nulli usui. Ingentes inde usus percipies, habebis, magnis usibus trueris. Rei alicujus usum adimere sibi, alicui auferre. Si usus fuerit. 5. *Amicitia familiaritas consuetudo*, freundschafftlicher Umgang. Vetus mihi cum illo usus intercedit. Summus mihi cum parente ejus usus erat. Magno usu familiaritatis cum eo conjunctus sum. 6. *Opus est*, von nöthen seyn. De cæteris studiis alio loco dicemus, si usus fuerit. Mihi sic usus est,

Ususfructus, ûs, m. Fruchtniessung. *Syn.* Jus utendi alienis rebus. *Usus.* Bonorum suorum usumfructum alicui legare.

Usuvenio, is, veni, ire. wiederfahren. *Syn.* Usu venit, usu evenit, usu accidit. *Usus.* Nunc illud mihi usuvenit, quod nuper tibi. Ille mihi usuvenit in optima causa. V. *Evenio.*

Ut, auf daß, damit. *Syn.* Quo. *Usus.* 1. Hæc dicis, ut me teneas. 2. *Ut est, ut nunc est*, wie es ist, als wie Si improbus fueris, ut es. Cælius, ut illis temporibus; ut inter barbaros satis doctus. Ille, ut erat inter suos primus. Mihi factum, & ut in tali re, etiam fortuna probatur. 3. *Postquam, ubi*, nachdem, da. Ut ab urbe discessi, nullam intermisi diem. Simul ut me viderunt alloquuntur. Primum ut me salutavit, abiit. 4. *Quamvis, etsi*, obschon. Ut summa habeam cætera, temporis satis non habui. Ut nihil aliud, hoc tamen perfecit. 5. *Quam, quantum! admirantis*, wie, wie sehr! Ut humilis, ut abjectus sermo est! 6. *Cum super-*

superlat. seq. *ita*, so viel, gleichwie. Ut quisque optimus, ita modestissimus. Ut quisque senior, ita prudentior. 7. *Ut si, tanquam si, quasi*, als wann. Tuam rem sic ago, ut si mea esset. *Quemadmodum, quomodo*, gleichwie. Ut olim fiebat; ut est consuetudo.

Utcunque, wie es immer seyn mag. *Syn.* Quomodocunque. *Usus.* Utcunque res ceciderit; utcunque erit. *Vulg. taliter, qualiter.*

Utensilia, ium, n. allerhand Hausrath. *Usus.* Reliqua utensilia.

Uter, a, um. welcher aus beyden. *Usus.* Utro bono frui velis, tua optio sit. Uter popularis est, tu, an ego?

Uterlibet, einer aus beyden, was man will. *Usus.* Utrumlibet elige.

Uterque, alle beyde. *Syn.* Utervis, ambo, quisque.)(*Neuter, alteruter, Usus.* Utraque sententia doctos habet autores.

Utervis, alle beyde. *Usus.* Utriusvis rei concursus.

Uterus, i, m. Mutter-Leib. R. *ab* ἦτρον, *locus fœtum recipiens. Usus.* Quæ te belluam, ex utero, non hominem fudit?

Uti, wie, gleichwie; auf daß. *Syn.* Ut. *Usus.* Petiit, uti te placarem.

Utilis, e. nützlich, vorträglich, ersprießlich. *Syn.* Fructuosus, commodus; frugifer, salutaris, opportunus, quod multas habet opportunitates, quod ex usu est, quod usui est, quod utilitatem habet. *Adv.* Paullo, vehementer, maxime, proxime, sane, valde. *Phras.* 1. *Utile tibi hoc consilium erit*, dieser Rath, dieses Vorhaben wird dir sehr nützlich seyn. Maximum ex hoc consilio fructum capies; magnum id tibi fructum feret; rationibus tuis mire conducet; erit tibi admodum salutare; nihil hoc consilio commodis tuis aptius; valebit in omnes partes plurimum id consilium; nihil majori fructui, gloriæque tibi esse possit eo consilio; magnus ad te fructus inde redundabit; multum ad beate vivendum conferet; multum inde boni in te derivabis; erit id consilium cum summa rerum tuarum utilitate conjunctum; serviet utilitati tuæ; mirabiles utilitates tibi præbebit: erit id ex usu tuo, è re tua; in rem tuam perquam opportunum. 2. *Naves bellicæ valde utiles erant ad urbis obsidionem*, die Kriegs-Schiffe waren uns sehr bequem zu Belagerung der Stadt. Magnam ad eam rem dabant facultatem; summa erat earum navium in obsidenda urbe facultas; in bello opera earum magni fuit; magno nobis erant usui; magnum ad eam rem usum habebant, afferebant; magnam utilitatem habuere, peperere, attulere; magnam ex iis navibus utilitatem capiebamus, percipiebamus; magna ex iis navibus commoda existebant, proficiscebantur. 3. *Perge, ut cœpisti, si tibi id utile est*, fahre fort wie du angefangen hast. Qua ire cœpisti via, perge, si è re tua est; si è commodo, ex usu tuo est; si utiltas tua ita feret; si suadet utilitas; si ratio rerum tuarum postulat; si tibi conducit, expedit; si bono, utilitati, commodo; usui, emolumento tibi est; si est, ut utilitatem capias; si est, ut fructum inde feras, colligas, consequare. Tene, quem cœpisti, cursum, si in rem tuam est. 4. *Cicero eloquentia sua valde utilis fuit*, dem Cicero hat die Wohlredenheit grossen Nutzen gebracht. Ciceroni summo emolumento fuit; emolumentum peperit; fructum tulit, attulit maximum; Ciceroni eloqnentia multa commoda dedit; magnum ex eloquentia fructum cepit, consecutus est Cicero. V. *Utilitas. Usus.* Homo ad nullam partem, ad nullam rem utilis, Inutilis sibi, aliis utilissimus.

Utilitas, tis, f. Nutz, Nutzbarkeit, Vortheil. *Syn.* Emolumentum, fructus, commodum, opportunitas, usus, res, ratio, commoditas, lucrum, quæstus. *Epi.* Communis, forensis, domestica, gravissima, magna, mediocris, minor, mirabilis, necessaria, pergrata, præclara, solida, summa, tanta aliena. *Phras.* 1. *Utilitatem meam hucusque non quæsivi*, ich habe bisher meinen Nutzen nicht gesucht. Utilitatis meæ rationem nondum duxi, habui ullam; rationibus meis operam nullam dedi; de utilitate mea minimum laboravi; utilitatem meam spectavi minime; quid esset è re mea, in rem meam; quid in meam rem faceret, quid rebus meis expediret, prodesset, conduceret; quid mihi emolumento esset, haud curavi. Utilitati meæ minimè servivi; commodorum meorum causa nihil adhuc à me susceptum est. 2. *Res est utilitate præcipua*, das ist das nützlichste. Nihil est uberius, conducibilius, ad utilitatem præstantius, unde plus manet utilitatis, plus emergat commodi, plus emo-

emolumenti exist.... Res ea tantum continet utilitatis, quantum fortasse nulla res præterea: quantum haud scio, an ulla res præterea, res est ejusmodi, ex qua utilitas maxima consequetur; in quo tibi maxime consuletur; ex qua emolumenti, utilitatis, commodi plurimum capietur. 3. *Utilitatem suam spectat unicè*, er sucht nur allein seinen Nutzen. Ad suam utilitatem refert omnia; utilitatem tantum sequitur, spectat suam; utilitatem suam rebus omnibus antefert; utilitatis suæ prima illi, & antiquissima cura est; utilitati servit suæ, reliquorum nullam ducit rationem. V. *Utilis*. *Usus*. Utilitate nihil debet esse homini antiquius. Ex litteris plurimum utilitatis capies. Litteræ multas afferunt, pariunt utilitates. Multum habet ea res utilitatis. Ad utilitatem omnia referunt. V. *Commodum, quæstus*.

Utiliter, nützlich. *Syn.* Commodè, cum utilitate.)(*inutiliter*. *Usus*. Iracundia utiliter à natura data est,

Utinam! wollte GOtt! *Syn.* Velim, ita sit; velim, ita fortuna tulisset.

Utique, ja freylich, allerdings, gewißlich. *Syn.* Omnino. *Usus*. Quid faciendum censeas, utique scribito. Litteræ utique ad te perferentur.

Utor, eris, usus sum, uti. brauchen. *Syn.* Usurpo, frequenter adhibeo. *Adv.* Assidue, bene, benigne liberalitate alicujus, cominùs gladiis, commodius, communiter munere, contentius ornamentis, cursim, difficilius litteris, diligenter, diutius cibo dulci, familiariter, horridus ornamentis, intemperantius, liberius paullo, malè, multum, moderate, necessario, non ita multum, optime, plurimum, quam sæpissime, salutariter, sane, studiose, temere, vehementius. *Phras. Fratre tuo ad omnia utar*, ich werde mich deines Bruders zu allen Geschäfften bedienen. Fratri tuo committam, tradam, quidquid agendum erit; utar opera fratris tui omni in re; in fratrem tuum rejiciam, ad fratrem tuum conferam, fratris tui operam poscam, siquid agendum erit. In obeundis, gerendis, conficiendis, transigendis negotiis meis primas ut partes frater agat, sustineat, habeat, curæ mihi erit. In agendis, & ad exitum perducendis rebus partes fratri imponam tuo. *Usus*. Facultatibus amplissimis, honoribus, valetudine commoda, prospero fortunæ flatu, ventis secundis uti. Cibo, litteris, integumento frontis uti. Patientia utitur incredibili, Aliquo multum, & familiariter uti. Aliquo vehementer infenso uti. Utitur patre facili, amicis optimis.

Utpote, als nemlich. *Syn.* Quippe. *Usus*. Frater ejus, utpote peregre veniens, bene accipitur.

Utrinque, zu beyden Seiten, beyderseits. *Syn.* Ab utraque parte, in utramque partem, utraque in parte. *Usus*. Magnæ utrinque copiæ.

Utrobique, an beyden Orten. *Syn.* Utraque in parte, utroque in loco, *Usus*. Eadem veritas utrobique est.

Utroque; auf beyden Seiten. *Syn.* Utrumque in locum.

Utrum, ob. *Syn.* An, num, nunquid, utrumne. *Usus*. Quæro ex te, utrum tibi videatur.

Uva, æ, f. Weintraube. *Epi.* Maxima, peracerba gustatu. *Us.* Uvæ à sole mitescunt, Uvæ gustatu peracerbæ.

Uvidus, a, um. feucht. *Syn.* Humidus,

Vulgaris, e. gemein, schlecht, gering, alltäglich. *Syn.* Quotidianus, contritus, communis, popularis, unus de populo, unus de multis.)(*Excellens*, *Usus*. In communi vitu & vulgari cónsuetudine maxime rudis. Res vulgaris & pervagata est, ac pene obsoleta. V. *Communis*.

Vulgariter, gemeiniglich, insgemein. *Syn.* Populariter, usitate. *Phras. Vulgariter loqui*, gemein dahin reden. Plebejo sermone, verbis quotidianis, minime ambitiose, cum vulgo loqui. *Usus*. Vulgariter, ut pro homine pernecessario scribere.

Vulgo, insgemein, gemeiniglich. *Syn.* Passim, populariter, plerumque, magna ex parte; magnam, majorem, maximam partem. *Usus*. 1. Non sunt ista vulgo disputanda. 2. *Aperte, palam*, öffentlich. Vulgo hæc fiunt. Vulgo hæc loquebantur. V. *Communiter*.

Vulgo, as, avi, atum, are, gemein machen, kund machen, unter die Leute bringen. *Syn.* Pervulgo, divulgo. *Adv.* Valde, passim. *Phras. Nescio, quomodo liber is vulgatus sit*, ich weiß nicht wie dieses Buch unter die Leute kommen ist. Quomodo exciderit, nescio, qua via in lucem prodierit emanarit, tam studiose compressus; quomodo exierit, atque in vulgus

vulgus emanarit, nescio. 2. *Vulgata res est*, es ist eine bekannte Sache. Ad ultimas terras pervagata, jactata sermonibus, sermonibus dissipata, trita, atque celebrata res est. *Usus*. Vulgare naves, morbos. Nonne voce vestra vulgatum est? Vulgati contactu in homines morbi V. *Effero, edo, divulgo.*

Vulgus, i, n. Pöbel, gemeiner Hauffe. *Syn.* Turba, multitudo. *Epi.* Incertum. *Usus.* In vulgus dividere, tribuere pecuniam. In vulgus gratum aut ignotum esse. In vulgus id exire & emanare non volo. Valet ea res plurimum in vulgus. In vulgus commendari. Populus, ac vulgus imperitorum. Expertus, quam vanum & levi aura mobile vulgus sit. Istius nequitia in ore vulgi est versata. V. *Plebs*.

Vulneratio, onis, f. Verwundung. *Syn.* Sauciatio.

Vulnero, as, avi, atum, are. verwunden, wund machen. *Syn.* Saucio, plagam, vulnus impono, plagam facio, plagam injicio, vulnus infligo, vulneribus conficio. *Phras.* 1. *Graviter hominem vulneravit*, er hat ihn schwer verwundet. Plagam mortiferam homini imposuit; vulnus intulit, impegit luculentum; gravi vulnere affecit hominem. Plagis sauciavit; corpus hominis plaga imposita cruentavit; graviter caput gladio percussit; injecta *vel* inflicta securi hominem protrivit. 2. *Graviter vulneratus est*, er ist schwer verwundet. Sica, pugione percussus; telo ictus; multis vulneribus concisus; in adversum os telo sauciatus? æger vulneribus; vexatus vulneribus; trajectus telo, lancea transfixus; perfossus vulneribus; vulnere tardatus, retardatus; onustus vulneribus; vulnere afflictus; vulneribus exsanguis ægrum vix corpus trahit. *Usus*. Servi multi vulnerantur. V. *Saucius*, *Vulnus*.

Vulnus, eris, n. eine Wunde. R. *ex* ἕλκη, *ulcus*. *Syn.* Plaga. *Epi.* Consulare, gravissimum, vehemens & mortiferum, voluntarium, domesticum, periculosum, recens. *Phras.* 1. *Non magnum vulnus fuit*, es war keine grosse Wunde nicht. Ferrum haud alte in corpus descendit; summa duntaxat cutis perstricta est. Fessum vulnere ferrum haud alte penetravit; non intactum quidem ferro corpus attamen leviter tantum saucium erat. 2. *Ex vulneribus obiit*, er ist von so vielen Wunden gestorben. Mortifero vulnere ictus cecidit; multis vulneribus acceptis, ac debilitato corpore, & contrucidato se abjecit exanimatus; vulneribus confectus est; multis vulneribus confossus concidit; corpus multis vulneribus affectum, exsangue corruit; vulneribus confectus procubuit; telo secundum tempora graviter ictus in vulnus abiit. 3. *Vix sanabitur hoc vulnus*, diese Wunde wird kaum geheilet werden. Vix recreabitur ab inflicta plaga; vulnus eum in omnem vitam inutilem faciet; alligari quidem, & curari herbis vulnus poterit, vix tamen percurabitur. *Usus*. 1. Vulnus alicui inferre, impingere. Grave vulnus accipere. Vulnera adverso corpore excepta. Vulneribus confici. Vulnera divellere & retractare. 2. *Transl.* Alterius famæ grave vulnus imponere, inurere, infligere. Gravi calamitate, & vulnere percuti. Antiqua reipublicæ vulnera sanare.

Vulpecula, æ, f. Füchslein. *Syn.* Vulpes parva. *Usus*. Fraus quasi vulpeculæ, vis leonis videtur.

Vulpes, is, f. Fuchs. *Usus*. Ut vulpes pyrum comest.

Vulturius, ii, m. Raub-gieriger Mensch. *Usus*. Vulturius ejus provinciæ quæstor.

Vultuosus, a, um. aufgeblasen, hochtrabend, der finster ausschauet. *Syn* Tristis, severus. *Usus*. Cave, nequid ineptum sit, aut vultuosum.

Vultus, ûs, m. Angesicht. *Syn.* Os, facies, *Epi.* Bellissimus, hilaris, gravis, modestus, nefarius, consceleratus, perturbatus, plenus furoris, sapiens, severior, tristior, superbissimus, ficti, simulati. *Phras.* 1. *Vultu tristiore est*, & *severo*, er schaut traurig und finster aus. Obscurior, suspensus & incertus ejus vultus est; vultus ejus indignitate rerum acrior est; desperatio in ejus vultu, aut ira atrox eminet; ore confuso certas perturbationis notas, aut ingens malum præfert; in facie vultuque nescio quid triste inest, & asperum; frontem contrahit; frontem adducit; vultum demittit; oris habitus is est, ut perturbati animi imaginem vultus & indices oculi referre videantur. 2. *Vultus ab animo dissentit*, das Angesicht betrügt. Vultus fallit, mentitur, decipit; in fraudem impellit, inducit, falsa vultus imagine, ficta specie dissimulatur animus; falsa ista vultus species intuentibus imponit, illudit; animi sensum vultus tegit. Sensus animi cum vultu minime congruit. 3. *Ex vultu agnosco, quam alieno à me sit animo*, ich sehe es ihm

ihm aus dem Gesicht an, wie übel er gesinnet sey. Ex oculis, ac fronte conjicio, conjecturam facio; vultus, qui index est, & imago animi, qui sermo quidam tacitus mentis est, de illo prædicat, quo erga me sit animo. Vultus, oculi loquuntur ac clamant simulationem de ejus in me animo vultus ipse significationem dat. Animi infensi notas in fronte lego; vultus ipse sensum animi indicat. *Usus.* Imago animi vultus est, indices oculi. Vultus est tacitus quidam mentis sermo, animi janua. Num ejus vultum subire audes? Num ejus vultum ferre potes? Fingere quidem, & simulare vultum possumus. In tuis oculis, tuo ore, tuo vultu acquiesco V. *Forma*

Uxor, oris, f. Ehe-Frau, Ehe-Weib, Gemahlin. *Syn.* Conjux, quam in matrimonium quis habet. *Epi.* Non modo avarissima, sed etiam crudelissima, fidelissima atque optima, lectissima, mima, summo loco nata, sanctissima, probabilissima, superior. *Phras.* 2. *Uxor ei peperit multos filios*, seine Haus-Frau hat ihm viele Söhne gebohren. Ita fœcunda uxore usus est, ut filiis auctus sit pluribus; ut abundaverit multitudine filiorum. Complures ei nati sunt ex uxore filii; multos ex ea filios genuit, suscepit, sustulit. 2. *Uxorem duxit*, er hat ein Weib genommen. Animum ad uxorem apulit; in matrimonium duxit virginem; matrimonio secum junxit, conjunxit; nuptiis sibi adjunxit. V. *Matrimonium.* *Usus.* Quintius à ducenda uxore ita abhorret, ut quidquam libero lectulo neget esse jucundius. Multos ex ea uxore liberos habet.

Uxorius, a, um. dem Ehe-Weib gehörig, gar zu vernarret in das Ehe-Weib. *Syn.* quod ad uxorem pertinet.

X.

Xystus, i, m. Galerie, bedeckter Satzier-Gang. *Syn.* Porticus. *Usus.* Cùm inambularem in xysto.

Z.

Zelotypia, æ, f. Eifersucht. *Syn.* Obtrectatio. *Usus.* Offensio nostra, quæ magis ex zelotypia, quam ab injuria nata est. Obtrectatio, quam intelligi zelotypiam volo, est ægritudo ex eo, quo alter potiatur eo, quod ille ipse concupierit. V. *Æmulatio.*

Zodiacus, i, m. Thier-Kreiß im Himmel. *Syn.* Signifer orbis, orbis signorum. *Usus.* Vis quædam est signifero in orbe, qui Græce Zodiacus dicitur.

LATINITATIS
ARS BREVICULA,
SEU
SYNTAXIS ORNATA,
DE TRIBUS LATINÆ LINGUÆ VIRTUTIBUS,
PURITATE, ELEGANTIA, ET COPIA.

Quid in linguarum ſtudio primum, quid ſecundum?

Reſponſio:

Primum eſt, ut vocem ſingularum ſignificata memoriæ mandentur: *Alterum*, ut Syntaxis ſeu ars verba ſingula atquè inter ſe, ac ad linguæ cujusque ingenium ſine vitio ſtruendi diſcatur. Hæc duo qui tenuerit, intelligetur & intelliget utcunque nondum operis totum abſolverit.

Quid ultra requiritur?

Reſp. In quavis politiore lingua operam dent inſuper, non modò ut Solœciſmos devitent, ſed *Purè* loquantur ac ſcribant, id eſt, Verbis & loquendi generibus linguæ ſuæ *Propriis;* 2. Nec vulgaribus tantum, ſed *Elegantibus* & delectis; 3. Ut *Copiosè* demum ſententiam eandem multiplici jucundâque varietate efferre nôrint.

Quibus præſidiis tres hæ Sermonis Virtutes: Puritas, Elegantia, Copia comparantur?

Reſp. Hebræa, Græca, Latina, quas vulgò *Doctas*, ſcientiis nempe diſcendis ſervientes, vel *Mortuas* appellant, quia nulli gentium jam in uſu vernaculo ſunt; hæ, inquam, linguæ earúmque Virtutes unicè à *Mortuis*, nempe libris eorúmque diutinâ attentâque pervolutatione petendæ ſunt; eô tamen pactô, ut Lectioni, præter periti Magiſtri ductum, ſcribendi exercitatio, imitatióque conjungatur. Nobis in præſenti de Latinâ duntaxat res eſt.

In quo ſita eſt Puritas Latinæ Linguæ?

Reſp. Altera in ſingulis *Verbis*; in tota ſententia, ſeu Conſtructione altera. Utraque in eo ſiſtit, ut ne alia *Verba*, aut *Loquendi Modi* adhibeantur, ac quæ Latini Sermonis originibus, naturæ, ingenio *Propria*, domeſtica ac veluti nativa; optimis Romanæ Reipublicæ temporibus doctiſſimorum hominum conſuetudine recepta, litterisque tradita fuerint. Abſtinendum vero *Novatis* labente jam Romana eloquentia invaleſcentibus; vel *Obſoletis*, nempe è vetuſtiſſimis temporibus in uſum revocatis; vel *Barbaris*, per peregrinas linguas invectis.

CAPUT PRIMUM.

De Puritate, quæ est in singulis Verbis.

An non pro Latinis propriisque vocibus habendæ sunt omnes, quæ in Latinis Lexicis ac Dictionariis reperiuntur?

Responsio:

Haudquaquam. Illi namque bona, mala, nova, obsoleta, barbara, semibarbara sine discrimine congesserunt eô fine, ut cujusvis vocis notionem Germanicam quærentibus suggererent, non item ut in loquendi usum vertantur. Vide è sola littera *A.* celebris Lexicographi Kirschii excerptas Voces Barbaras, ommissis iis, quas ipse adjectô signô † pro Barbaris notavit.

Voces Barbaræ ex litterâ *A.* Lexici Kirschiani.

Barbara.	*Germanica.*	*Latina.*
Abacista	Rechenmeister	Rationum magister.
abannatio	Elend 1. Jahrs	unius anni exilium.
abaudio	ungehorsam seyn	non obedio.
abditorium	Schlupff-Winckel	latebra.
abemo	abkauffen	emo ab aliquo.
abhorrificatio	Furcht	horror.
ablinguo	ablecken	delingo.
ablator	Rauber	raptor.
ablacto	abspennen	lacte depellere.
abnormitas	Unordnung	enormitas.
abnuitio	Verlaugnung	abnutus.
abominanter	häßlich	fœdè.
abominamentum	Greuel	abominatio.
absconditor	Hehler	occulator.
abscio	vergessen	obliviscor.
absconsio	Verbergung	occultatio.
absentatio	Abwesenheit	absentia, fuga.
absentivus	abwesend	absens.
absoleo	abgewöhnen	desuesco.
absolutorium	Fürsprechung	absolutio.
abspes	ohne Hoffnung	desperatus.
abstantia	Entfernung	distantia.
absterforium	Schnupfftuch	mantile, muccinium.
abstinax	mäßig	abstinens.
abacuare	ausleeren	evacuare.
accanto	mitsingen	concino.
accendium	Brunst	incendium.
accessibilis	hinzugänglich	patens, quod accedi potest.
accersitor	Aufwarter	apparitor.
acclinatorium	Lehne	adminiculum.
accreditare	beglaubigen	fidem facere.
accusa, æ,	Klage	accusatio.
acediari	faulentzen	cessare.
acerbitudo	Bitterkeit	acerbitas.
actionarius	Bestellter	actor, procurator.
actualis	würcklich	actuosus.
acuatio	Schärffung	*verbum medicum.*
acupictor	Sticker	phrygio.
acutiator	Schleiffer	
adæare	schätzen	æstimare pecunia.
adamplio	vergrössern	amplio.
adaugma	Zusatz	augmentum.
addextero	die rechte Seite nehmen	ad dexteram sto.
adhortamen	Ermahnung	adhortatio.
adindo	hineinthun	indo.
adinventio	Erfindung	inventio.
adjutorium	Hülffe	adjumentum.

adju-

adjuvamen	Hülffe	adjumentum.
adminiſtrativus	verwalteriſch	adminiſtrans.
admiſſor	Pförtner	janitor.
admodiator	Beſtandhaber	conductor.
adnotamentum	Bemerckung	adnotatio.
adobruo	überfallen	obruo.
adorabilis	anzubeten	venerabilis.
adtegro	ergäntzen	integro, as.
adventio	Ankunfft	adventus.
adviſare	berichten	ſignificare.
adulteritas	Ehebruch	adulterium.
adumbratim	ſchatticht	
advocamentum	Beyſtand	advocatio.
advocatia	Vogtey	præfectura.
advocatura	Beyſtand	advocati munus.
æmulanter	neidig	æmulatione.
æquamentum	Abgleichung	æquatio.
æquævus	gleiches Alters	æqualis.
æquiformis	gleichgeſtalt	conformis.
æquilancium	Gleiche des Gewichts	æquilibrium.
æquipes	gleichfüßig	æquis pedibus.
afflamen	Anblaſung	afflatus, ûs.
aggravatio	Beſchwerung	gravitas.
aggratiare	begnadigen	veniam impertiri.
aggreſſura	Angriff	aggreſſio.
agnaſcentia	Freundſchafft	agnatio.
alitura	Nahrung	alimentum.
allevamentum	Erleichterung	levamentum.
alternamentum	Abwechslung	alternis.
alumnare	erziehen	alere.
amicimen	Kleid	amictus.
amictorium	Kleid	amictus.
amorificus	Lieb-bringend	amatorius.
ancillatio	Bedienung	obſequium.
anguſtitas	Angſt	anguſtia.
anhelanter	eilends	avidè.
animæquus	gleichgültig	æquô animô.
animalitas	das Weſen der Seele	
antecœna	Jauſen	cœnula.
anteluculò	vor Tags	diluculo.
antependium	Fürtuch	
anxietudo	Angſt	anxietas.
applano	abebnen	æquo, as.
aporiari	gequälet werden	premi, angi.
appartamentum	Apartement	Conclave ſeparatum.
apprehenſibilis	begreifflich	quod apprehendi poteſt.
appretiare	ſchätzen	æſtimare.
apricitas	ſonnig	apricum.
arborator	der die Bäume pflegt	arborum cultor.
arbuſtare	Bäume pflantzen	plantare arbores.
arcerius	Hatſchier	ſatelles.
argumentoſus	findig	ſolers, argutus.
armentalis	zur Heerde gehörig	ad armentum pertinens.
armiluſtrium	Muſterung	luſtrum militare.
arrendare	verdingen	locare.
articulamentum	Gelenck	articulus.
artidoctor	Lehrer der freyen Künſte	artium doctor.
artiſta	Schüler	artium ſtudioſus.
aſcenſibilis	zu beſteigen	quod aſcendi poteſt.
aſcenſorium	Stiege	ſcalæ, gradus.
aſpergimen	Beſpritzung	aſpergo.
aſperitudo	Hartigkeit	aſperitas.
aſpiramen	das Anblaſen	aſpiratio.
aſſalitura	Anlauff	aſſultus.

aſſeſſorium	Sitz-Saal	ſenaculum.
aſtrictorius	zuſammenziehend	aſtringens.
atriarius	Pfortner	atrienſis.
atritudo	Schwärtze	atritas.
autoritativè	herrſcheriſch	autoritate.
audibilis	zu hören	quod audiri poteſt.
auratura	Vergoldung	
aurigarius	fuhrmänniſch	ad aurigas pertinens.
auroſus	golden	auratus.
auſpicaliter	glücklich	auſpiatò.
autumnitas	Herbſt-Zeit	autumni tempus.
autumno	herbſten	
auxiliabundus	verhülfflich	auxiliarius.

Quænam igitur Pura ſunt & genuina Verba?

Reſp. Quæ apud Autores aureæ ætatis reperiuntur. Complectitur hæc ætas ducèntos prope ante Chriſtum annos, nimirum inde à ſecundo Punico bello ad extrema Auguſti tempora. *Aurea* vocatur, quod eâdem ſcriptores floruêre clariſſimi, quorum nitor & Latinitas omnibus deinceps ſæculis pro exemplo, normáque eſſet: ſic ut ſuſpectum ſaltem habeatur, quidquid apud horum quempiam non extet. Omnium princeps eſt M. Tullius Cicero, unus inſtar omnium, Latinitatis probæ theſaurus quidam & regula certiſſima; è cujus unius libris linguæ hujus omnes opes erui poſſint.

Quinam præterea ſunt hujus ætatis Scriptores?

Reſp. Ex antiquioribus M. Accius Plautus, Comœdiarum Scriptor, quem Varro ipſe ac Cicero omnis Romanæ eloquentiæ parentem appellant. Ab hoc Terentius, Lucretius, Virgilius, Horatius, Ovidius, Tibullus, Catullus, Propertius, poetæ. Salluſtius, Jul. Cæſar, Cornelius Nepos, hiſtorici. Catonis item & Varronis fragmenta.

Quæ fuit Latinitatis ætas argentea?

Reſp. Primum poſt Chriſti ortum, quod & duodecim Cæſarum appellatur, ſæculum; quo venuſtas illa deflorëſcere, voces prioribus illis inuſitatæ uſurpari, Cicero jam pro inimitabili haberi cœpit. Ex his Scriptoribus *primi*, Phædrus nempe & Hyginus, Vellejus Paterculus, & Curtius proximè ad Latinitatis aureæ puritatem acceſère. Reliqui ſunt: Juſtinus, Valerius Maximus, hiſtorici. Tum Cornel. Celſus, Columella, Petronius Arbiter, Seneca uterque, Lucanus, Juvenalis, Perſius, Pomponius Mela.

Qui ſunt Autores ætatis Æneæ?

Reſp. Poëtæ: Silius, Statius, Val. Martialis. Hiſtorici: Plinius, Florus, Suetonius, Corn. Tacitus; Plinius Junior, Quintilianus, Solinus, Frontinus.

Qui denique Ferreæ?

Reſp. Gellius, Apicius, Apulejus, Palladius, Scriptores Hiſtoriæ Auguſtæ, Marcellinus, Macrobius, Claudianus, &c.

Nullis igitur Verbis aliis uti licebit, niſi aureâ illâ ætate uſitatis?

Reſp. Etſi argenteæ ætatis Scriptores, ab aurea illa non plurimùm diſſideant: voces tamen nonnullæ hactenus inuſitatæ in uſum venere, ut:

Nullibi	*pro*	Nuſpiam.
Converſatio	-	Conſuetudo familiaris.
Officium	-	Dignitas, munus.
Exceſſus	-	Delictum.
Taxo	-	Reprehendo.
Interim	-	Interdum.
Infulcire	-	Infercire.
Conſummo, *as*,	-	Perficio, Abſolvo.
Imputare alicui	-	Aſcribere, Aſſignare.
Profectus	-	Progreſſus, Progreſſio.
Experientia rerum	-	Uſus rerum.
Privilegium	-	Beneficium.
Sub meo nomine	-	Meô nomine, &c.

Cæ-

Cæterum hæc Regula tenenda eſt Latinitatis veræ candidato, ut aureæ ætatis Autores unice ſequendos ſibi proponat. Olim, ut è ſcholis emancipatus fuerit etiam Pliniano, Seneciano, Gelliano, &c. licebit eſſe.

Qui agnoſce Tyro, cujus ætatis & notæ ſit vox quælibet?

Reſp. Conſulenda ſunt Dictionaria, ut Theſaurus linguæ latinæ, Theſaurus Baſilii Fabri, Nizolius, &c. aut ſi cui magna ejusmodi Lexica ad manum non ſunt, Dictionarium vulgare, & inſpiciendum, quos Autores, & an ex aureâ illa ætate afferat. Quam vocem in Phraſeologia non reperiris, tantùm non certum habeto, minus Latinam eſſe.

At nimis moleſtum eſt, Vocem quamlibet inter ſcribendum & legendum, ad hanc Regulam expendere?

Reſp. Id & operoſum nimis, neque neceſſarium eſt. Eæ ſolùm Voces examinandæ, de quarum probitate dubium fuerit. *Dubitari* autem poteſt de iis: 1. Quæ Germanicam aut peregrinam originem apertè præferunt: 2. Quæ terminationem habent ſuſpectam: 3. Quæ in Alphabeto Barbaro ſæpius nec perfunctorie relegendo, lecta à te reminiſceris.

Quæ voces apertè Germanicum quid ſonant?

Reſp. E pluribus millibus à Carolo du Cangio congeſtis, paucula texam. De cæteris quæ magno numero Apud Autores ligneæ & luteæ ætatis ad decimum quintum ſæculum occurrunt, adultior ipſe judicabis.

Voces apertè originem Germanicam præferentes.

Aquagangium	Waſſergang	Aquæductus
aventura	Abentheur.	eventus mirus.
affa	Aff	ſimia.
bodium	Boden	pavimentum.
bannire	verbannen	proſcribere.
binda	Binde	faſcia.
burgus	Burg	aula, caſtellum, arx.
camiſia	Camiſol	interula.
camera	Kammer	cubile, conclave.
caputium	Kapuße	capitis tegumentum.
cellarium	Keller	penus, promptuarium.
clocca	Glocke	campana.
Flaſca	Flaſche	lagena.
foreſtum	Forſt	ſylva.
foreſtare	zu Forſt machen	in ſylvam convertere.
herberga	Herberg	hoſpitium.
hueba	Huben	prædium, villa.
hoſa	Hoſen	caligæ, femoralia.
leccator	Lecker	nequam, ſcurra.
lotum	Loth	ſemuncia.
morgengeba	Morgengabe	dos.
marcha	Marck	limes, terminus.
marca auri	Marck Gold	
nacca	Nachen	linter, ſcapha.
pifferus	Pfeiffer	tibicen.
pultronus	Poltron	ignavus, timidus.
quarteria	Quartier	ſtativa militum.
eritres	Reiter	equites.
ſteura	Steuer	cenſus.
ſaumerius	Säumer	clitellarius.
ſchuba	Schaube	chlamys.
torcia	Tortzen	tæda, fax.
tunna	Tonne	dolium vini.
torneare	turnieren	certamen equeſtre.
vidimare	vidimiren	recognoſcere.

Quæ terminationes habendæ ſunt pro ſuſpectis?

Reſp. Nomina in *ia, iſta, tas, antia, entia, ura, mentum, oſus, ivus, orium &c.* Etſi enim Nomina harum terminationum permulta genuinæ Latinitatis ſunt: plura

tamen ad eorum similitudinem præter jus ac morem veterum à novatoribus indicta sunt. Talia sunt, quæ sequuntur, & suspicionem movére possunt.

Nomina terminationis suspectæ.

10. Nomina Latina *in issa* ferè barbara sunt: v. g. *Ducissa*, *Principissa*, *Comitissa*, *Præceptorissa*, *Doctorissa &c.*

20. Latina in *ista*: v. g. *Parvista*, *Jurista*, *Minorista*, *Sacrista*, *Humanista*, *&c.*

30. Latina in *ia*, *i* longo: v. g. *Sutoria*, *Pistoria*, *infirmaria &c.* Si penultima brevis fit, intelligitur *Officina*, Pistoria &c.

40. A plerisque Adjectivis derivantur Substantiva Nominalia in *as*; v. g. *pietas*, *æquitas*, *probitas*, *&c.* Non item dices: *Idoneitas*, *nimietas*, *parvitas*, *prioritas*, *medietas*, *robustitas*, *&c.*

50. *In antia*, *entia*, ùt Ignorantia, freqnentia, &c. At novata sunt: *Festinantia*, *sequentia*, *carentia*, *tendentia*, *vacantia*, *ingredientia &c.*

60. In *ura*, ùt Scriptura, pictura. Barbara verò sunt; *Tonsura*, *rasura*, *confectura*, *captura*, *punctura*, *flexura*, *tortura*, *corvatura*, *&c.*

70. In *mentum*, ùt Lenimentum, alimentum, &c. Cave dicas: *Adhortamentum*, *præparamentum*, *regimentum*, *gubernamentum*, *mandamentum*, *honestamentum*, *&c.*

80. In *osus*, ùt Fastuosus, furiosus, &c. Inepta sunt: *Strepitosus*, *cerviciosus*, *præsumptuosus*, *affectuosus*, *gaudiosus*, *gustuosus*, *amorosus*, *unctuosus*, *flectuosus*, *&c.*

90. In *alis*, ùt Regalis, dotalis, &c. Ne item dixeris; *Sensualis*, *patrimonialis*, *bibalis*, *animalis*, *specialis*, *gratialis*, *astralis*, *cordialis*, *localis*, *finalis*, *punctualis*, *casualis*, *&c.* Præsertim à Græcis profecta. v. g. *Theatralis*, *synodalis*, *grammaticalis*, *&c.* Dicendum potiùs; Theatricus, synodicus &c.

100. Barbara sunt permulta in *ivus*, vel *ivum*, queis Philosophi vim effectricem significant: v. g. *Motivum*, *impulsivum*, *apprehensivus*, *cognoscitivus*, *intellectivus*, *visivus*, *locutivus*, *activus*, *tractivus &c.*

101. Iisdem Philosophis reliquenda sunt permulta in *bilis*: v. g. *Creabilis*, *revelabilis*, *remissibilis*, *frangibilis*, *venerabilis*, *visibilis*, *irascibilis*, *agibilis*, *peccabilis*, *concupiscibili*, *&c.*

102. Multa in *orium* barbara sunt: v. g. *Dormitorium*, *laboratorium*, *parlatorium*, *cursorium*, *auditorium*, *monitorium*, *calefactorium &c.*

103. Huc pertinent quædam in *arius*: v. g. *Secretarius*, *confessarius*, *notarius*, *casearius*, *pilearius*, *&c.* Ubi & Græca eâdem terminatione, v. g. *Apothecarius*, *Bibliothecarius*, *&c.*

104. Spuria sunt Adverbia nonnulla in *iter*: v. g. *Cordialiter*, *confidentialiter*, *formaliter*, *infallibiliter*, *visibiliter*, *finaliter &c.* Item in *anter*, & *enter*: v. g. *Somnolenter*, *recenter*, *vigilanter*, *sonanter*, *&c.*

105. Multa composita ex *facio*, novata sunt: v. g. *Salvificus*, *sanguificus*, *petrificus*, *nubificus*, *vivificus*, *vulnificus*, *somnificus*, *&c.*

Item quædam ex *pario*: v. g. *Tardiparus*, *gemmiparus*, *somniparus*, *lucriparus*, *monstriparus*, *&c.*

106. Non licet nova verba Meditativa procudere: v. g. *Venditurio*, *lecturio*, *amaturio*, *venaturio*, *&c.* Nec Inchoativa, v. g. *Hyemasco*, *autumasco*, *&c.*

107. Nomina è Latino & Græco composita, barbara sunt; v. g. *Monoculus*, *Protoparens*, *Archidux*, *Archifur*, *&c.*

108. Uti & verba è duobus Præpositionibus; v. g. *Recommendo*, *prædecessor*, *abrenuncio*, *cooperio*, *adimpleo*, *coadjutor*, *&c.*

109. Cavendum est à Superlativo Participi in *dus*: v. g. *Colendissimus*, *Honorandissimus*, *Reverendissimus*, *&c.*

Quodnam est Alphabetum Barbarum?

Resp. Index est vocabulorum quorundam omninò barbarorum; quotidiano tamen in usu nimis frequentium; & à quibus singulari quôdam studiô repurganda est dictio. Hunc indicem sæpius relegisse non parum juverit. Diffusiorem habes in Phraseologia.

In-

Indiculus vel Alphabetum Vocum Barbararum frequentioris uſus, ſæpius à Tyrone perlegendum.

Ab antiquo	von Alters her	Olim, antiquitus.
abbreviare	abkürtzen	notis compendiariis uti.
abecediarius	A B C-Knab	elementarius.
ab initio mundi	von Anfang der Welt	poſt homines natos.
ab invicem	von einander	à ſe, inter ſe.
abſentare	ſich abweſend machen	abeſſe.
abſolutè	durchaus	præcisè, ſimpliciter.
abuſivè	mißbräuchlich	per abuſum, minùs propriè.
activus homo	geſchäfftiger Menſch	actuoſus, ſolers.
actû	in der Sache ſelber	revera, reipſa.
ad huc ſemel	noch einmal	iterum.
adhuc ſemel tantùm	noch einmal ſo viel	alterum tantùm.
ad inſtantiam meam	auf mein Anhalten	in mei gratiam.
ad longum	nach der Länge	fuſæ prolixè.
ad minus, minimum	zum wenigſten	minimùm.
adunare	vereinigen	conjungere.
adverſitas	Widerwärtigkeit	adverſa, orum.
æquanimiter	gleichgültig	æquô animo.
æquè multum	eben ſo viel	totidem, tantundem.
aër ſanus	geſunde Lufft	cœlum ſalubre.
aliàs	ſonſten	alioquin.
aliqualiter	einiger maſſen	aliquatenus.
à longè	von weitem	eminus.
à propè	von der Nähe	cominùs.
altana	Altane	ſolarium, ſubdiale.
alterare ſe	ſich meidern	commoveri, tentari febri.
alternatim	um einander	alternis.
ambulacra	Gänge	ambulationes.
amicabiliter	freundlich	amicè.
angariare	nöthigen	cogere, adigere.
anguſtiare	ängſtigen	angere.
animitus	von Hertzen	ex animo.
annihilare	zernichten	ad nihilum redigere.
annuatim	jährlich	quotannis.
annullare	vernichten	antiquare, abolére.
ante alios	vor andern	coram aliis.
anteheri	vorgeſtern	nudius tertius.
apotheca	Apothecke	pharmacopolium.
à parte	auf der Seite	ſeorſum.
apparentia	Schein	ſpecies.
appellare	appelliren	provocare.
applicatio	Fleiß	induſtria, ſedulitas.
appropriare	zueignen	ſuum facere, ſibi vendicare.
approximare	hinzunahen	propinquare.
approximatio	Aproſchen.	appropinquatio.
aptitudo	Tauglichkeit	habilitas.
arreſtare	arreſtiren	comprehendere.
artificialis	künſtlich	artificioſus.
aſſatura	Braten	aſſum, caro aſſa.
aſſecurare	verſichern	cavére, præſtare.
aſſecuratio	Verſichrung	cautio.
aſſiſtentia	Beyſtand	præſidium, auxilium.
autorizare	bekräfftigen	autoritate firmare.
augmentare	vermehren	augére.
aura bona	gute Lufft	cœlum ſerenum.
Baculare	prügeln	baculo ferire.
balneare	baden	lavare.
barbitonſor	Barbier	tonſor.
baſtardus	Baſtard	ſpurius, nothus.

benefactor.	Wohlthäter	beneficus, bene meritus.
beneplacitum	Wohlgefallen	arbitratus, voluntas.
billietum	Zeddul	codicillus, scheda.
blasphemare	fluchen	execrari.
bona nova	gute Zeitung	lætus nuntius.
brutalis	brutaler Kerl	ferus, ferô ingeniô homo.
Cœlicus	himmlisch	cœlestis.
calculare	zusammen rechnen	supputare, rationem inire.
calefactivus	wärmend	calefaciens.
caliditas	Wärme	calor.
capitosus	köpffisch	contumax.
camerarius	Kammer-Diener	cubicularius.
camera	Kammer	ærarium publicum.
capax	fähig	docilis.
cappa	Kappe	cuculus, pileolus.
capella	Capelle	sacellum, ædicula.
capitale	Capital	sors, caput.
capitaneus	Hauptmann	centurio.
capitulum dare	Capitel geben	objurgare.
capitulare	capituliren	de conditionibus agere.
captivare	gefangen nehmē	capere.
carminicus	in Versen	metricus
carnalis homo	fleischlich	voluptarius.
casu	ungefähr	forte, temerè.
casuâlis	ungefähr	fortuitus
catenare	in Ketten werffen	vincire catenis.
certificare	berichten	certiorem facere.
certificatio	Versicherung	fides.
certiorare	berichten	certiorem facere.
cervicosus	hartnäckig	obstinatus.
cespitare	strauchlen	offendere.
charitativus	dienstḣafft	obsequiosus, benignus.
christianitas	Christenheit	christianum nomen.
cifra	Ziffern	nota arithmetica.
circulariter	ringsherum	in orbem.
circumstantia	Umstände	adjuncta.
clancularius	heimlich	clandestinus.
clarificare	berühmt machen	illustrare.
coactè	gezwungen	per vim.
coadjutor	Mithelffer	adjutor.
coætaneus	gleiches Altars	æqualis, coævus.
cognoscibilis	erkänntlich	quod cognosci potest.
coincidere	eintreffen	concurrere.
colendissimus	geehrtester	maximè colendus.
colonellus	Obrister	tribunus.
collatio	Jausen	cænula.
collationare	collationiren	conferre, recognoscere.
collecta	Sammlung	stips, symbola.
combinare	vergleichen	componere.
comitiva	Gefolg	comitatus.
commembrum	Mitglied	collega.
commensalis	Tisch-Genoß	convictor.
commissarius	Commissarius	inquisitor, præfectus.
compatior	Mitleiden tragen	alienô malô doleo.
compassio	Mitleiden	miseratio, doloris societas.
commissionem dare	eine Commißion geben	aliquid committere.
communis homo	gemeiner Mensch	de plebe.
compaginare	zusammen binden	compingere, conjungere.
comparative	in Vergleich	comparare ad.
complacentia	Wohlgefallen	oblectatio.
complices	Spieß-Gesellen	socii sceleris.
complimenta	Complimente	honor verborum, urbanitates.
complexio	Complexion	corporis constitutio.

com-

computus	Rechnung	ratio.
concausa	Mit-Ursach	adjuvans causa.
conceptus	Concept	informata cogitatio.
concernit me	geht mich an	ad me attinet.
concivis	Mitbürger	civis.
concoctio	Verkochung	digestio.
concordantia	Einhelligkeit	consensio, concordia.
concupiscentia	Begierlichkeit	libido.
consanguinitas	Bluts-Freundschfft	sanguinis conjunctio.
condescendere cum aliquo	nachgeben	indulgere.
conditionaliter	mit Bedingniß	ea conditione.
condolentia	Mitleiden	doloris societas.
conducibilis	ersprießlich	utilis.
conferentia	Conferentz	consilium, colloquium.
confidentia	Vertraulichkeit	fiducia.
confiscare	confisciren	publicare, bona.
confœderati	Bundsgenossen	fœderati.
confortare	bekräfftigen	confirmare.
confrater	Mitbruder	collega.
confugium	Zuflucht	refugium.
conscientiosus	gewissenhafft	religiosus.
consequenter	folgends	deinde, porro, itaque.
consocius	Mitgesell	socius.
constellatio	gewiß Gestirn	astrorum positio, affectio.
consummatus vir	ein ausgemachter Mann	perfectus.
contemptibilis	verächtlich	contemnendus.
contentare	vergnügen	satisfacere.
continuitas	Verharrung	continuatio, perpetuitas.
contra flumen	wieder den Strohm	adverso flumine.
contrariari	zuwider seyn	adversari.
contradictioria		pugnanria.
contributiones	Anlagen	tributa, census bonorum.
conversatio	Conversation	consuetudo, familiaritas
convivere	mit einander leben	una vivere.
cooperari	mitarbeiten	adjuvare.
coordinare	zusammen ordnen	ordinare.
copia litterarum	Abschrifft	exemplum.
copista	Abschreiber	librarius.
cordicitus	von Hertzen	ex animo.
cordialiter	von Hertzen	ex animo.
corporalis	leiblich	corporeus.
corporis necessaria	Leibs-Notwendigkeiten	necessaria vitæ præsidiæ.
correcte	vollkommen	emendate.
correspondentia	Correspondentz	commercium litterarum.
creatura	Geschöpff	res creata.
cum tempore	mit der Zeit	tempore.
cum displicentia	mit Unwillen	ægre, graviter.
curabilis	heilbar	sanabilis, medicabilis.
curialia	Hof-Art	formulæ aulicæ
Damnificare	beschädigen	Damno afficere.
deauratus	vergoldet	auratus.
decapitare	köpffen	caput abscindere.
decollare	köpffen	caput abscindere.
deceptio	Betrug	fraus, fallacia.
decrementum	Abnahme	diminutio, defectio.
de die in diem	von Tag zu Tag	in diem, diem ex die.
defalcare	defalciren	decidere, detrahere.
defectus	Mangel	vitium, error.
defensiva arma	Gewehr	defendentia.
deforis	daraussen	foris.
degradare	entsetzen	exautorare.
dehonorare	entunehren	dedecorare.

delassare	abmatten	fatigare.
delectabilis	lustbarlich	delectationem habens
deliquium animi	Ohnmacht	defectio animi.
dementare aliquem	bethören	infatuare.
demordere aurem	Ohr abbeissen	mordicus auferre.
de novo	von neuem	denuo, de integro.
depalmare	abflaschen	colaphos infringere.
de parte ad partem	Stück-weis	membratim.
dependet à te	es hangt an dir	à te pendet.
dependentiæ	Dependentien	accessiones.
deprædicare	rühmen	prædicare.
deputati	Verordnete	delecti, designati.
derisio	Verlachung	irrisio, ludibrium.
desarmare	entwaffnen	armis exuere.
descendentes	Nachkömmling	posteri.
desolare urbem	Stadt veröden	evastare, populari.
desponsatus	versprochen.	desponsus.
destructio	Verderbung	exitium, pernicies.
destruere librum	Buch verderben	corrumpere.
deteriorare	schlimmer machen	deteriorem reddere.
dethronizare	vom Thron jagen	exautorare.
deturpare	verwüsten	inquinare, maculare.
de verbo ad verbum	von Wort zu Wort	ad verbum
deviare	Abweg machen	declinare de via.
devotus	andächtig	religiosus, sanctus.
diarium	Tag-Buch	ephemerides.
dictamen rationis	Vernunfft	præscriptum.
diescit	es taget	lucescit.
dietim	täglich	in dies, quotidie.
diffamare	ausrichten	infamare.
difficultare	sich beschweren	difficultatem causari.
dignanter	würdiglich	digne.
disciplinatus	züchtig	bene moratus.
dilatatus	ausgesprenget	dispersus, remotus.
disconveniens	unziemlich	non consentaneus.
discordantia	Mißhelligkeit	discordia.
discretio	Bescheidenheit	modus, modestia.
discretus	bescheiden	commodus, elegans.
dispareo	verschwinden	evanesco.
disparitas	Ungleichheit	diversitas.
dispensare	dispensiren	legibus quem solvere.
displicentia	Mißfallen	molestia, tædium.
dispositio ad majora	Vorbereitung	progressio.
dissitus	entfernet	disjunctus remotus,
distractio mentis	Ausschweiffung	evagatio.
diversimode	unterschiedlich	alio, atque alio modo.
divissibilis	zu zertheilen	dividuus.
doctoratus	Doctorat	doctoris gradus.
dubietas	Zweifelhafftigkeit	dubium.
E contra	hingegen	contra, è contrario.
effective	würcklich	efficienter, reipsa.
effigiare	conterfayen	effingere.
effluxo tempore	verlauffene Zeit	elapso.
essentia	Wesen	natura, vis, potestas.
exalto	erhöhen	effero, extollo.
excessive	übermäßig	immoderate.
excessus	Fehler	delictum, peccatum.
exemplariter	zu einem Exempel	ad exemplum.
exemplificare	Exempeln beybringen	exemplis docere.
exercitus volans	fliegendes Heer	expeditum agmen.
ex nunc	von nun an	jam nunc.
exorbitare	aus dem Gleiß gehen	deflectere de via.

ex-

expectorare	Hertz ausleeren	sensa animi pandere.
expensæ	Unkosten	impensa, impendium.
expresse faciam	ausdrücklich	sciens, dedita opera.
extraordinarie	ausserordentlich	extra ordinem.
ex tunc	von dannen	inde, jam tum.
exultantia	Aufhupffung	lætitia.
Facilitare	leicht machen	facile reddere.
factivus	würckend.	efficiens, actuosus.
fac totum	der alles ist	esse omnia.
fallibilis	betrüglich	fallax, incertus.
falsare	verfälschen	depravare.
falsificare	verfälschen	adulterare.
falsiloquium	falsche Rede	mendacium.
famigeratus	berühmt	fama clarus, celeber.
favorabiliter	gnädig	benigne, clementer.
felicitare	Glückwünschen	fortunare.
feriari	feyern	cessare.
festinantia	Eilung	festinatio.
festivitas	Fest	dies festus, solennis.
feudum	Lehen	beneficiarium prædium.
fictitius	erdichtet	commentitius.
fidejussor	Bürg	vas, sponsor, præs.
fiducialiter	verträulich	fidenter
figmentum	Gedicht	commentum.
filialis	kindlich	quod filii est, pietas.
filiatio	an Kindes statt	adoptio.
finaliter	endlich	tandem, ad extremum
financiæ	Finantzen	ærarium publicum.
finis urbis	Ende der Stadt	extremum.
fiscalis	Fiscal	quæstor fisci.
fixe	starck	acriter, intento oculo.
fluctuanter	zweifelhafft	dubitanter.
foraminare	durchbohren	perforare.
fortalitium	Vestung	munimentum, castellum.
fortificare	bevestigen	munire.
fortificatio	Bevestigung	munitio.
frontispicium	Vorder-Theil	frons.
fructificare	fruchten	fructum facere, ferre.
frustraneus	umsonst	irritus, supervacuus.
fundamentalis	gründlich	solidus.
fundator	Stiffter	conditor, autor.
furiatus	furios	furens, furiosus.
Gabella	Accis	vectigal.
galanteria	Galanterie	elegantia, comitas.
galeria in bellicis	Galerie	vinea.
garrulitas	Geschwätzigkeit	loquacitas.
guarantia	Guarantie	præstatio, evictio.
generalitas	Generalat	summum imperium.
generalitas	Generalität	universitas.
geniculare	knien	in genua se demittere.
glorificare	groß machen	interpretari, explanare.
glossare	dollmetschen	celebrerare.
gratanter	williglich	libenter, animo.
gratitudo	Danckbarkeit	gratus animus.
gravamen	Beschwernis	querela, difficultas.
grotta	Grotte	crypta.
guardia	Wacht	custodiæ, prætoriani.
Hebdomadatim	wochentlich	quot hebdomadis.
heroldus	Herold	fecialis caduceator.
hæreditare	erben	hæreditate acquirere.

her-

hermelinus	Hermelin	mus ponticus.
hodieque	noch heut zu Tag	hodiedum, hodie.
homagium	Huldigung	sacramentum clientelæ.
honorificare	ehren	honorare.
humanitas	die Menschlichkeit	humana natura.
humiliare se	sich demüthigen	submittere.
humilis vir	demüthig	submissus, modestus.
hypocrisis	Gleißnerey	simulatio.
Idiota	ein Idiot	homo rudis, imperitus.
idoneitas	Tauglichkeit	habilitas.
ignoranter	unwissend thun	imprudens feci.
illatinus	unlatein	non Latinus.
immediate	alsogleich	statim, extemplo.
immediatus	unmittelbar	proximus.
immemoriale tempus	undenckliche Zeit	cujus nulla memoria extat.
immobilia bona	unbewegliche Güter	quæ moveri non possunt.
immoriger	widerspenstig	inobediens.
impassibilis	unleidlich	pati nescius.
impersuasibilis	nicht zu bereden	obstinatus in sententia.
impertinens homo	boshaft	petulans, insolens.
impertinens ad rem	nicht darzu gehörig	alienum à re.
impetuositas	Schuß	impetus, æstus.
impingere in lapidem	anstossen	offendere, incurrere.
importantia	Wichtigkeit	momentum.
impraegnare	schwängern	violare, gravidam reddere.
improficuus	unnütz	inutilis.
impulsivus	antreibend	impellens, incitamentum.
inadvertentia	Unaufmercksamkeit	incuria, inconsiderantia.
incarcerare	in den Kercker werffen	in custodiam conjicere, dare.
incapax	untüchtig	indocilis.
incastus	unzüchtig	impudicus.
incessanter	unaufhörlich	nullo temporis
indesinenter	unaufhörlich	puncto intermisso.
incidenter	ungefehr	fortuito, casu.
incorrigibilis	unverbesserlich	desperatæ frugis.
incunctanter	ohngesäumt	sine mora, statim.
indebite	unverschuldet	injuste, immerito.
in illo tempore	in der Zeit	illo tempore.
in diebus nostris	zu unseren Tagen	nostra memoria.
indisciplinatus	ungeschlacht	male moratus.
indispositus	unrichtig	male constitutus.
indivisibilis	unzertheilt	individuus.
indusiare	Hembd anziehen	intimam tunicam induere.
ineptitudo	Untüchtigkeit	natura inhabilis.
inferioritas	untere Stelle	ordo inferior.
in instanti	im Augenblick	momento.
inintelligibilis	unverständlich	quod intelligi nequit.
inordinatus	unordentlich.	perturbatus.
injuriare	schelten	injuria afficere.
in quantum	so weit	quatenus.
insanus aër	ungesunde Lufft	grave cœlum.
insensibilitas	Unempfindlichkeit	stupor.
insenatus	unsinnig	stupidus.
insolubilis	unauflöslich	inexplicabilis.
integraliter	gäntzlich	integre.
intentio	Meynung	finis, scopus.
intercedo	fürsprechen	deprecor pro.
interesse	das Interesse	emolumentum, utilitas, census.
interstitium	Zwischen-Zeit	intervallum.
intermediare	vermitteln	se interponere.
Inthronizare	auf den Thron setzen	inaugurare.

ni-

intimare	intimiren	significarè, denunciare.
intitulare	betitlen	librum inscribere.
intoxicare	vergifften	toxicò inficere.
intrinsecus, a, um.	innerlich	internus, intimus.
irrationalis	unvernünfftig	rationis expers.
irreligiosus	unandächtig	religionis expers.
irremissibilis	unnachläßlich	inexpiabilis.
inventiosus	fündig	industrius, solers.
invicem	mit einander	inter se.
intricatus	verwirrt	perplexus.
judicatura	Gericht	judicium.
jurista	Jurist	jurisconsultus.
justificare	rechtfertigen	probare, purgare.
Lapidare	steinigen	lapidibus obruere.
lateraliter	seitlings	à latere.
latinum bonum	gut Latein	benè Latinum.
laudabiliter	löblich	cum laude, pulchrè.
laxativum	Purgier	medicamentum laxans.
legalitas	Gesetzmäßigkeit	observantia legum.
legenda	Legende	res gestæ Sanctorum.
legitimare se	sich legitimiren	autoritatem proferre.
libertinismus	freyes Leben	vivendi libertas.
licentiare aliquem	einen entlassen	missum facere, dimittere.
licitò	erlaubt	jure.
liga	Bündniß	fœdus, societas.
lineæ	Schantz-Graben	aggeres.
linealiter	nach der Linie	ad lineam.
à longè	von weitem	eminus.
litigatio	Zanck	litigium, jurgium.
locumtenens	Anwalt	vicarius, legatus.
ludere fidibus	auf der Geige spielen	canere fidibus.
lutosus	kothig	lutulentus.
Maculatura	Mackel	litura.
magnanimiter	großmüthig	magnô animô.
magnificare	groß machen	magni facere.
majestaticus	majestätisch	augustus, grandis.
mandamentum	Gebot	edictum.
manicare	früh daraussen seyn	in diluculo venire.
materialista	Gewürtz-Kramer	pigmentarius.
maxima	Maxime	regula.
medalium	Medaille	nummus memorialis.
mediare	vermittlen	intervenire, conciliare.
mediator	Vermittler	conciliator, sequester.
meliorare	verbessern	melius reddere.
melona	Melone	melo, pepo.
mensurare	messen	metiri.
mensurator	Messer	dimensor.
mentaliter	mit dem Hertzen	mente, animô.
ministerialis	Beamter	administer.
minorare	mindern	minuere.
miraculosus	wunderthätig	prodigiosus.
modela	Muster	forma, modulus.
modernus	jetzig	hodiernus, recens.
molestare	belästigen	molestiam afferre.
mollificare	weich machen	mollire.
momentaliter	augenblicklich	momentô temporis.
monstra	Muster	exemplum.
moralitas	Sittlichkeit	morum ratio.
mortificatio	Abtödtung	afflictatio.
multoties	offtmahl	sæpe, sæpenumerò.
mundanus	weltlich	vanus, voluptati deditus.

Nati-

Nativitas	Geburt	ortus natalis.
naufragare	Schiffbruch leiden	naufragium facere.
necessitare	nöthigen	adigere, cogere.
nequitiosus	boshafft	nequam, improbus.
neutralis	neutral	neuter, partium medius.
neutralitas	Neutralität	neutrarum partium studium.
nimietas	Allzuviele	nimium, redundantia.
nocturnalis	nächtlich	nocturnus.
notorie	offenbar	palam, aperte.
novercari	Stief-Mutter abgeben	adversari.
nubilosus	wolckicht	nubilus.
numularius	Wechsler	trapezita, mensarius.
Obescare	mästen	saginare.
oblatio	Opfferung	liberalitas.
obviare	begegnen	obviam fieri, ire.
obviatio	Begegnung	occursatio.
occasionaliter	bey Gelegenheit	occasione.
oculariter	augenmäßig	luculente, evidenter.
odoramentarius	Materialist	unguentarius.
officialis	Officier	minister, magistratus.
officiositas	Höflichkeit	officium, studium.
olfactus	Geruch	odoratus.
omnifariam	auf alle Weise	quavis ratione.
omnifarius	auf alle Weise	cujusquemodi.
opiniosus	eigensinnig	sententiæ tenax.
oraliter	mündlich	coram, ore, verbo.
ordinare	verordnen	præscribere.
originale	Original	prototypon.
otiositas	Müßiggang	otium, desidia.
Palliditas	Bleiche	pallor.
palisadæ	Palisaden	valli, sudes.
parcitas	Sparsamkeit	parsimonia.
pariformiter	gleichmäßig	pariter, æque.
paritio	Gehorsam	obedientia.
partialis	partheyisch	parti addictus.
partialiter	theils	partim.
particularis	besonder	singularis.
parum ante	ein wenig zuvor	paulo ante.
pasquillus	Pasquill	libellus famosus.
passabilis	ziemlich	tolerabilis.
passagium	Paß	transitus, iter.
passibilis	leidlich	quod pati potest.
passiones	Leidenschafften	affectiones, affectus.
passio	das Leiden	perpessio.
passionatus	paßionirt	perturbatus, male affectus.
passus	ein Paß	litteræ commeatus.
patiens	Patient	æger, ægrotus.
patriota	Landsmann	cives, municeps.
patronatus	Beystand	patrocinium.
pausa	Pause	quies, respiratio.
peccaminosus	sündhafft	vitiosus, improbus.
per accidens	ungefehr	fortuito, casu.
percussura	eine Plage	percussio.
perdonare	pardoniren	condonare.
perfectionaliter	vollkommen	perfecte.
perferentia	Vertragung	tolerantia.
permittere	lassen	pati, ferre.
perpendiculariter	gerade	ad perpendiculum.
persecutio	Verfolgung	insectatio.
personaliter	persönlich	coram, ipse.
perspectiva	Fern-Glas	tubus opticus.

perti-

pertinentiæ	Angehörungen	prædia, reditus.
phantasticus	fantastisch	fanaticus.
phlebotomare	Ader lassen	venam incidere.
phlegmaticus	wässericht	pituitosus.
piscatio	Fischerey	piscatus.
placiditas	Gelindigkeit	lenitas.
plagare aliquem	verletzen	vulnerare, lædere.
plasmare	gestalten	fingere.
plausibiliter	ansehnlich	cum plausu.
plaustraliter	Wagen-voll	copiosè.
plenariè	vollkommen	planè.
pompaticus	stoltz	splendidus, magnificus.
portarius	Pfortner	janitor.
possibilis	möglich	quod fieri potest.
posta	Post	cursus publicus, veredarii.
postarii equi	Post-Pferde	equi cursorii.
potentatus	Potentat	potestas, dominatio.
potentialiter	möglich	quavis ratione.
practica	Practick	usus, experientia rerum.
præbenda	Pfarr-Gut	beneficium sacerdotis.
præcedentia	Vorgang	prærogativa loci.
præcisè	durchaus	accurate, simpliciter.
præfigurare	vorbilden	repræsentare.
prægnans causa	wichtige Ursach	gravis causa.
præmentionatus	vorgemeldter	prænominatus.
præprimis	voraus	imprimis, cumprimis.
prærequirere	voraus begehren	requirere.
præsentare	vorstellen	repræsentare.
præsidatus	Vorsitz	principatus.
præsumere	unterfangen	sibi sumere, audêre.
præsumptuosus	frech	arrogans, insolens.
præsupponere	gewiß halten	ante constituere.
prætendere	prätendiren	postulare, sibi arrogare.
prævalére	vorschlagen	superare.
primogenitus	Erstgebohrner	major natu.
primatus	erste Stelle	principatus.
primordialis	anfänglich	ad primordia pertinens.
principaliter	vornemlich	præcipuè, potissimùm.
principare	herrschen	dominari.
prioritas	Vorgang	dignior, prior locus.
proba	Probe	specimen, documentum.
processus	Proceß	causa, lis, actio.
prodigalis	verschwenderisch	prodigus, effusus.
prodigaliter	verschwenderisch	prodigè.
profunditas	Tieffe	profundum.
professor	Lehrer	magister, doctor.
prolongare	verlängern	producere, prorogare.
prolongatio	Aufschub	prolatio.
pro mea persona	vor meine Person	quod ad me attinet.
promptitudo	Fertigkeit	alacritas.
pro nunc	für jetzt	in præsentia.
propalare	kund machen	evulgare, palàm facere.
proportionalis	proportionirt	congruens, æqualis.
protectio	Schutz	præsidium.
protector	Schützer	defensor, patronus.
pro tempore	zur Zeit	nunc, hôc tempore.
protestari	protestiren	intercedere, contradicere.
protocollum	Protocoll	commentarii, adversaria.
provisio	Vorrath	res frumentaria, penus.
proximare	hinzunahen	propinquare.
proximior	näher	propior.
proximitas	Nähe	propinquitas.
punctum honoris	Ehre	apices.
pusillanimis	kleinmüthig	pusillô animô.

Qua-

Qualificatus	qualificirt	habilis, ornatus.
quæstionare	fragen	quæstionem instituere.
quietantia	Quittung	apocha, chirographum.
Rabulista	Plauderer	Rabula.
rancor	Haß	odium, acerbitas.
rapinari	rauben	rapere.
ratificare	genehm halten	ratum habére, facere.
reactio	Wieder-That	actionis reciprocatio.
realiter	würcklich	reapse, reverá.
rebus sic stantibus	in diesen Umständen	sic habentibus.
recapitulare	wiederholen	rerum capita repetere.
recidivare	wieder kranck werden	recidivum fieri.
recommendare	befehlen	commendare.
recompensare	wiedervergelten	compensare.
rectificatus	zurecht gemacht	correctus.
redargutio	Widerlag	confutatio.
refectorium	Speis-Saal	triclinium, cœnatio.
reflexio	Bedencken	consideratio.
regimentum	Regiment	legio.
registrum	Register	tabulæ publicæ.
regulare se	sich reguliren	regere, dirigere se.
regratiare	bedancken	gratias agere.
regulariter	gemeiniglich	ferè, vulgò.
repatriare	heimkehren	in patriam redire.
residentia	Residentz	regia sedes, domicilium.
resignare	quittiren	abdicare.
resistentia	Widerstand	repugnantia.
resolvere se	sich entschliessen	statuere, decernere.
resolutio	Resolution	consilium, sententia.
respectivè	nach Ansehen	comparatè ad.
retaliare	mit gleicher Müntze zahlen	par pari referre.
reversales	Revers	cautio.
revolutio	Aenderung	conversio.
rigorosus	genau	rigidus, asper.
robustitas	Stärcke	robur.
Sagittare	mit Pfeilen schiessen	telis petere.
salvare aliquem	einen erlösen	servare.
salvus conductus	Freyheits-Brief	fides publica.
sanguinare	bluten	sanguine manare.
scabrositas	Raube	asperitas.
scibilis	zu wissen	quod sciri potest.
scienter fecit	wissend thun	sciens, prudens.
scrupulosus	scrupulos	anxie religiosus.
securare	versichern	cavére.
sensualis	sinnlich	delicatus, voluptarius.
sentimentum	Sinn, Meynung	sententia.
septimana	Woche	hebdomada.
serrare	sägen	serrâ dissecare.
servitor	Diener	servus, minister.
servus judicii	Gerichts-Diener	apparitor, accensus.
sigillare	petschieren	signare.
signanter	benanntlich	disertè.
significatio	Bedeutung	notio.
situari	gelegen seyn	situm esse.
situatio	Gelegenheit	situs.
solare	an der Sonne trücknen	siccare ad solem.
solennizare	feyerlich begehen	festum diem agere.
specialiter	besonders	speciatim.
specificare	specificiren	designare.
spontaneus	freywillig	ultroneus, voluntarius.
subditus	mein Unterthan	subjectus mihi.

sub-

ſubſtitutus	Nachgeſetzter	vicarius.
ſubſtantia	Haab und Gut	facultates, fortunæ.
ſucceſſive	nach und nach	pedetentim, ſenſim.
ſuccurſus	Succurs	ſuppetiæ, auxilia.
ſufferentia	Uebertragung	tolerantia.
ſufficienter	zur Genüge	abunde.
ſufficientia	Genüge	abundantia.
ſumma ſummarum	idem	ſummatim.
ſummare	ſummiren	ſummam ducere.
ſummitas	Gipffel	faſtigium.
ſuperbire	hoffärtig seynd	efferre ſe, inflari.
ſuberciliosus	hoch trabend	arrogans.
ſuperioritas	Oberhand	principatus, eminentia.
ſuperſcriptio	Ueberſchrifft	inſcriptio.
ſuppono, quod	ich zweifle nicht, daß	pono.
ſupra familiam præpoſitus	vorgeſtellt	familiæ præpoſitus.
Talentum bonum	gut Talent	animi dotes.
taliter qualiter	ſo und ſo	utcunque.
tangibilis	begreiflich	ſub tactum cadens.
tardatio	Verweilung	tarditas, mora.
taxare	taxiren	æſtimare rem.
tegere menſam	Tiſch decken	ſternere.
temporizare	ſich in die Zeit ſchicken	ſervire tempori.
tenebrare	verfinſtern	obſcurare.
tene hoc pro certo	halte diß vor gewiß	ſic habeto.
titulare	tituliren	ornare titulo, &c.
totaliter	gäntzlich	penitus, ex integro.
tractare aliquem	tractiren	epulis accipere.
tractatus magnus	großer Tractat	volumen grande.
tranſeunter	obenhin	per tranſcurſum.
transparere	durchſcheinen	pellucere.
treuga	Vertrag	induciæ, pactio.
tribulare	tribuliren	angere, vexare.
tyrannizare	tyranniſiren	ſævire.
Vacantia	Vacantz	vacatio.
Valedico	beurlauben	jubeo te valere.
verbaliter	mit Worten	verbo.
verificare	beglaubigen	probare, efficere.
vicibus tribus	dreymal	ter.
victorizare	victoriſiren	victoriam referre.
victualia	Eß-Sachen	alimenta.
virtuoſus	tugendlich	probus, honeſtus.
viſibiliter	ſichtiglich	in oculis.
viſus bonus	gut Geſicht	acris oculorum acies.
viſito	beſuchen	viſo, inviſo.
vituperium	Tadel	vituperatio.
vivifico	lebendig machen	ad vitam revoco.
unanimitas	Einmüthigkeit	concordia.
ullatenus	einigerley Weiſe	ullo pacto.
undequaque	überall	undique, omni ex parte.
unigenitus	Eingebohrner	unicus matris.
univerſaliter	insgemein	univerſim, generatim.
uſualis	brauchbar	uſitatus.
uſurare	wuchern	fœnerari.

Igitur his vocibus omnibus mihi interdictum erit?

Reſp. Niſi imperitus aut barbarus haberi velis ab omnibus. Ruditatis enim eſt & ignorantiæ, cum meliora ſuppetunt, deterioribus uti. Qui ab ipſis Grammaticæ incunabulis viæ hujus ducem fidum peritúmque nactus fuerit, labore non maximo egregiè Latinus evadet.

Atqui inde ab Ciceroniano ævo multa inventa, illis incognita?

Reſp. Cicero, quin ratio ipſa docet, rebus novis nova excogitanda nomina. Nec mirum, ſi per duodeviginti ſæcula in Eccleſiaſtica & politica Republica mutata multa; in ſcientiis, mathematica, architectonica, nautica, militari, muſica, cibaria, veſtiaria, forenſi, medica, hortenſi bucolica &c. multa nova inventa ſunt. Ejusmodi de rebus cum ſcribendum erit, aut loquendum; cave, ne putidus ſis, ac affectatus. Utere idiomate ſcholaſtico, cum philoſopharis; architectonico, cum de ædificatione &c. ſermo eſt. Utendum tamen Vocibus, quæ ad Latinæ rationem accedunt propius, & à Scriptoribus hodiernis melioribus, in eodem argumento verſantibus adhibitæ, jamque conſenſu doctorum probatæ apud Nomenclatores, v. g. in *Indiculo univerſali Pomæi. Apparatu Eruditionis P. Pexenfelder*, aliosque reperiuntur. Vide Specimen de bellicis.

Voces Rei bellicæ hodiernæ:

Generalißimus	Imperator, ſummus armorum Præfectus.
Feld-Marſchall	Mareſchallus.
General-Feld-Zeugmeiſter	Peditatus Magiſter.
General der Reuterey	Equitatus Magiſter.
General-Feld-Wachtmeiſter	Aciei Structor.
Marſchall-Lieutenant	Pro-Sub-Mareſchallus.
Obriſter über ein Regiment	Tribunus.
Obriſt Lieutenant	Pro-Tribunus, Tribuni Legatus.
Hauptmann, Rittmeiſter	Centurio.
Lieutenant	Pro-Centurio.
Corporal	Decurio.
Regiment	Legio.
Bataillon	Cohors.
Squadron	Turma.
Compagnie	Centuria.
Corporalſchafft	Decuria.
gantze Carthaunen	Primæ formæ tormenta.
halbe Carthaunen	Mediæ formæ tormenta.
Feld-Stücke	Caſtrenſes machinæ.
Feld-Schlangen	Colubrinæ.
Mörſer	Mortaria.
Bomben	Pilæ ignivomæ.
Granaten	Pilæ granatæ.
Hagel-Geſchütz	Tormenta grandifera.
Baſteyen	Propugnacula.
Cortine	Corina.
Ravelin	Propugnaculum à mœnibus adjunctum.
Caſamaten	Cæcæ cryptæ.
Contreſcarpe	Pars foſſæ mœnibus adverſa.

CAPUT SECUNDUM.

De Puritate ſeu Proprietate, quæ eſt in Sententiis.

Quid Sententiæ nomine intelligis? & quænam eſt ejus Puritas? Reſponſio:

Sententia idem eſt, àc Conſtructio integra, ſeu ſenſus Nomine & Verbo completus. Ad ejus Puritatem haud ſatis eſt, quod verba ſingula proba ſint & Latina, niſi ſtructura item Verborum Latinæ Linguæ ingenio conſentanea ſit. Quemadmodum è lapidibus etſi pulcherrime quadratis ædificium inæquale & vitioſum ſurgere poteſt.

Quibus vitiis læditur Latinæ Sententiæ Puritas?

Reſp. Solœciſmo & Barbariſmo. De *Solœciſmo* vitando Syntaxis præcipit, Reguláſque tradit Conſtructionis emendatæ. Harum tamen Regularum vel neglectu, vel ignoratione factum eſt, ut horrida adeo, puerisque ridenda evaſerit oratio eorum, qui ante Maximiliani I. tempora, ducentos nempe & amplius ante annos, ſcripſere, quorum libri etſi minime indocti, ob ſtyli ſqualorem à paucis continguntur. Quoſdam Solœciſmos ita ſibi fecerunt familiares, ut velut jus civitatis adepti viderentur. In quas Grammaticæ Regulas offenderint maxime, habeto Specimina aliqua.

Solœ-

Solœcismi apud Scriptores Ligneæ Ætatis crebriores.

1. Regula Syntaxis est: *Post voces:* adeo, ita, sic, tam, talis, tantus, *numquam ponitur quod*, sed *ut* cum Conjunctivo. Quia vero inter *quod* & *ut* nullum Germanis, Italis, Gallis, Hispanis discrimen est, sed eadem voce, daß, *che*, *que*, utrumque efferimus, idem in Latino fecere tam liberaliter, ut prope nullus Solœcismus apud antiquos crebrior sit. Sic legas:

Ita fuit miratus, quod fecit crucem super crucem.
Tantus fuit exercitus, quod non potuit numerari.
Ita studuit, quod fuit pallidus.
In tantum iratus est, quod nihil vult audire.
Adeo fuit calidum, quod præ siti manserint.
Tam cœcus est, quod nec solem potest videre.

2. Grammaticæ præceptum est, *ut post verba*: eventus, necessitatis, voluntatis, rogantis, monentis, mandantis, *non* quod, *sed* ut *adhibeatur*. Contra illi:

Accidit, quod hostis noctu irrumperet.
Evenit, quod tam multi dormirent.
Necesse est, quod præfectis obedias.
Rogo te, quod mihi aliquas novitates perscribas.
Volo, quod statim illi litteram scribas.
Monuit illos, quod hostem non nimis longe persequantur.
Mandavit, quod statim castra debeant moveri.

3. Per Syntaxin verbum *videor* Conjunctionem *quod* refugit. Non refugiunt isti, dicuntque:

Videbatur omnibus, quod magnum periculum foret.
Videtur, quod erit magna tempestas.
Videmur nobis, quod simus docti.

4. Jubeo fere *Infinitivum* petit; isti Conjunctionem *quod* subjungunt:

Jussit, quod prædam dividant.
Jusserat, quod sine mora naves conscenderent.

5. Conjunctioni *quod* passim Indicativum tribuunt, quem tum solum admittit, cum *causalis* est, & loco *quia* adhibetur. Sic ajunt:

Nunciavit illis, quod ipsi res bene succedit.
Jam constat, quod tu fuisti autor sceleris.
Dixit, quod non vult amplius illius amicus esse.

6. Interrogativa Conjunctivum petunt, nisi vel interrogent, vel relative ponantur. Hæc regula olim & hodie apud pueros miserrime creberriméque vapulat; v. g.

Statim conjecturavi, quid est.
Scimus, ubi anguis latet in herba.
Deus scit, quomodo huc venit.
Apparet ex hujus Regulæ ignoratione, quam parum scitis.
Interroga eum, quare abivit.
Vide, quantum constat.

7. Reciproco *sui* & *suus* utimur, cum Persona in se ipsam, vel res possessa in possessorem transit, sed illi & quam liberaliter: v. g.

Multum valui apud illum, quando fui suus discipulus.
Venit mecum frater, & narravi sibi, quid mihi nuper acciderit.
Hæc fecit apud Raymundum, quando fuit in exercitu suo.
Degenerabit puer, quia mater sibi semper dat pecuniam.
Dic quæso, quomodo valet suus pater?
Prostravit eum ad terram, & abequitavit equum suum.
Ita bene rhytmizat, quod sibi nullus par est in Poesi.

8. Cum Germanis nullus sit Ablativus sine Præpositione, hanc illi in Latino quoque adhibent, etsi sit Ablativus Temporis: v. g.
In *diebus illis*; in *mense Octobri*; in *illo anno*; in *media æstate*, &c.

vel Ablativus Instrumenti:

Cum malleo eum ad caput percussit.
Perfudit me cum aqua frigida.
Non possum scribere cum creta.
Cum digitis mensurant supra illum.
Liber in catena ligatus.

vel Casus Loci communis: v. g.

Ex Francofordia; In Roma; Profectus ad Parisiam; Natus in Colonia; Studet in Vienna.

vel Ablativus: v. g.

Vendidit pro duobus aureis.
Emit pro decem denariis.

9. *Post verba*: Audio, jubeo, curo, sino, permitto, patior, &c. Verbum subsequens, nisi Persona agens addatur, in *Infinitivo Passivo* ponitur. Illi contra:

Faciam hunc librum imprimere.
Jussit eum ad tribunal citare.
Curavit sibi vestem facere.

10. Deponentia nec timide Passive construunt: v. g.

Diu sumus ab hoste persecuti.
Mors tanti viri stupende fuit lamentata.
Omnes adverterunt, quod sit mentitum.
Redux è bello filius sine fine à matre osculatus fuit.
In illa die bis præliatum est.
Jam satis de hac re fabulatum est.

Utuntur iisdem subinde terminatione Activa: v. g.

Tua epistola me consolavit.
Deprædavit totam terram hostium, &c.

11. Occurrent item contra Regulas alias Solœcismi varii; ut:

Studet in Poëtica, in legibus.
Accusavit eum propter furtum.
Cur mihi non juvas, sicut juvavisti aliis?
Esi similis ad illum.
Iratus est mecum.
Iratus est super eum.
Scribe, an est tibi necessarium?

Remoto Solœcismo jam pura erit Sententia?

Resp. Minime, nisi ipsi modi loquendi item sint *proprii*, id est, classicis Autoribus usitati, ac Latinitatis mori conformes. Linguæ cuivis sui sunt velut domestici *loquendi Modi*, seu *loquendi Genera*, seu *Phrases*, seu *Idiotismi*, seu, quod Latine sonant, *Proprietates.* Inde fit, ut quamvis sensus quivis in qualibet lingua exprimi possit, multæ tamen sint Sententiæ, ad quas exprimendas in alia lingua Verba alia adhibere oporteat.

Da exemplum:

Resp. Opus est numeris omnibus absolutum. Latinus est loquendi Modus. Si Germanice vertes: Numerus, eine Zahl, omnis, alles, absolutus, vollendet: Diß ist ein Werck von allen Zahlen vollendet; inepta foret & barbara dictio. Germani dicimus: Diß ist ein in allen Stücken ausgemachtes Werck. E converso, einem die Stange halten, Indiotismus est Germanicus. Si Latine vertas, *alicui perticam tenere*, monstrosum fuerit. Aliis enim verbis Latini sensum eundem exprimunt, dicuntque: *Partes alicujus tueri; alicui præsidio esse.*

Quid igitur est Babarismus Sententiæ?

Resp. Præter alias Species fœdissimus est & frequentissimus, cum Idiotismum Germanicum seu modum loquendi Germanis proprium in Latinum invehimus, sic ut non tam Sententia Sententiæ, quam Verba ipsa Verbis singulis respondeant. Ut si assidentem Magistro accuses: Der Bub giebt mir keinen Fried; *Iste puer mihi non dat pacem.* Hat mir Ohrfeigen gegeben, *Dedit mihi colaphos.* Hat mich beym Haar genommen; *Accipit me apud capillos.* Quid hac Latinitate barbarum magis & impurum? Latini Sententias easdem in hunc modum reddunt: *Iste puer me inquietat; Colaphos infregit; Capillos vulsit.*

Atqui

Atqui passim sic loquimur?

Resp. Hoc nempe malum illud est cum tanta Latinitatis strage tam latè pervagatum. Nec pueri solùm ita loquuntur, sed Luteæ, de qua meminimus, Ætatis Scriptores plerique Germanismis ejusmodi, Italismis, Gallicismis, Polonismis, scripta sua inquinarunt adeo, ut è scribendi genere distinguere liceat, Italus, Gallus, Germanusve fuerit autor. Certe Germanus est piissimi opusculi autor, cujus ea sunt: *Si scires totam Bibliam interius & exterius,* wann du die gantze Bibel aus- und inwendig köntest. *Habeo oculum super te,* ich habe ein Auge auf dich. *Teneas te apud Dominum,* halte dich bey dem Herrn. *Ecce, quàm bonam vitam habet ille,* siehe, was gutes Leben hat jener, rc. Modi hi loquendi Germanis proprii nequaquam iisdem verbis reddendi, sed retentó sensu eôdem. Modi loquendi Latinæ linguæ proprii substituendi erant in hunc modum: *Si Biblia tota memoria teneres. Attende tibi. Confide in Domino. Quam commode vivit ille &c.* Observationes quasdam, cum generales, tum singulares de frequentioribus ejusmodi Germanismis subjicio cum indiculo sententiarum aliquot barbararum, quæ apud permultos in usu sunt.

Observationes quædam Germanismorum magis vulgarium.

1. Finitus apud Latinos in Infinitum convertitur, omissa Conjunctione, *quod* post verbum *Sensuum:* Video, audio, sentio, cogito, puto, ajo, refero, narro, nego, &c. Et *Affectuum:* Gaudeo, miror, doleo, spero, &c Idque adeo Latinæ proprium est, ut quidam pro Solœcismo habeant: *Dico, quod; Scio, quod &c.* certe apud Probos Autores rarô reperias. Quia tamen hunc Infinitivum Germanice reddere non possumus, fit, ut passim audiatur, & apud Ligneos Autores legatur:

Dicunt quod non sit ita; negant ita esse.
Spero, quod erit alius; alium fore
Mirum quod nondum advenerit? nondum advenisse.
Dicunt, quod Turca vicerit ego nunquam credam, quod Christiani fugerint; Turcam vicisse; Christianos fugisse.

2. Verbum necessitatis, seu *debeo,* è Latinæ Genio ferè in Participium Futuri *dus* convertitur. Rudioribus sæculis id parùm observabant:

Das muß wahr seyn, *hoc debet esse verum*; hoc verum est.
Ihr müßt wissen, daß ich kein Narr sey, *debetis scire, quod non sim stultus*; scitote, me stultum non esse.
Debetis illum monere, quod debeat sæpiùs scribere, alia ego debebo nihil amplius illi mittere; Monendus est, sæpius ab ipso scribendum, alioquin nihil porro à me illi mittendum esse.
Judico, quod pueri non debent habere pecuniam; pueris non habendam.
Non video, quare debetis ridere; cur ridendum sit vobis.
Debes tacere cum tua laude; de laudibus tuis tacendum est.

3. Verbum *volo,* ich will, Germanis frequentissimum est. Id Latini vel Futuro reddunt, vel omittunt omnino, ejusque Tempus Verbo subsequenti tribuunt: v. g.

Ich will ihn schon finden, *jam volo invenire illum*: jam eum deprehendam.
Audio quod vultis alio migrare; vos alios migraturos.
Volo apud te prandere; prandebo.
Libenter vellem scribere, si libenter scriberem, si.
Ich wünsche, daß ihr lang leben wollet, *opto, ut diu vivere velitis;* vivatis.
Si habuissem, voluissem dare; dedissem.

4. Similes Germanismos parit verbum *possum* Germanicè usurpatum; id est, quando vel *Emphasis causa,* vel *loco: Scio, intelligo, calleo, peritus sum,* adhibetur.

Emphasis causa:
Der Mensch kan sich plagen, *iste homo se potest fatigare;* ùt iste se fatigat.
Vellem ut semel posses ad me venire; ad me venires.
Non possum esse tam piger, quam vos: non ita piger sum.
Iste homo potest clamare in disputando; ut clamat in disputando.

Loco: Scio, Intelligo &c.

Potest bona carmina facere; scit.
Non possunt legere Hebræum; non sciunt, callent.
Potest pulchre ludere in organo; scit probe organo canere.

Quid ego possum contra? quid ego repugnem? quid id mea refert?
Ego possum ænigmata solvere; peritus sum solvendi.
Ego non possum Mathesin; non calleo.

5. Germani loco Partitivi, *aliquis, quidam,* &c. suum ein, *unus,* usurpant; quod cùm Numerale sit tantùm, in Latio planè absonum & barbarum sonat. Hoc Barbarissimi genere vulgò & pueri sermonem, & boni illi Autores libros suos inquinant;
Ista est una horrenda impertinentia; insolentia insignis.
Timeo quod erit adhuc unum magnum disturpium; timeo, ne magnæ turbæ existant.
Ego tibi parabo unum lixivium, ich will dir eine Lauge zu richten; malum tibi adorno.
Fuit unus bonus amicus apud me; quidam.
Incessit in uno habitu mirabili; in habitu, *vel* habitu *potiùs.*
Nuper una fuit justificata; quædam capite plexa.
Si esset adhuc tam magnus, esset respectû vestri unus puer; si altero tanto major sit, tibi comparatus puer erit.
Fuit semel unus Rex; quondam quidam Rex.

6. Æque frequenter, nec minus barbarè completiva illa Germanorum particula, wohl, *benè,* in Latinum invehitur, v. g.
Est bene unus vilis homo: vilis homo.
Est benè dolendum: dolendum.
Potuisses id benè facere; facere id potuisses.
Benè tibi credo; satis credo.
Benè permittes stare, du wirst es wohl stehen lassen, rem suo loco relinques.
Ego benè tibi notabo, ich werde es dir wohl mercken, notabor, memor ero.
Est benè res lepida, es ist wohl eine seltsame Sache, res est lepida, &c.
Nota: Quod ejus loco Latini utantur particulis, *sanè, certè, probè,* &c.

7. Germani post particulam conditionalem, *si,* wann, subjicimus *tunc,* so: v. g. wann du willst, so komme, *si vis, tunc veni.* Illud *tunc* omittendum est fere in Latino nec enim dicimus; Si vales, *tunc* benè est.
Si me interrogâsses, *tunc* dixissem.
Si aliquid habes *tunc* mihi mitte.
Si pluerit, *tunc* manebo domi.

Idem *tunc,* pro hernach, à simplicioribus, præsertim in narrando, odiosissimè repetitur, & Latinis planè intolerandum est; uti & Formulæ istæ: *Deinde dixit, deinde respondit* &c. v. g. *Tunc narravit mihi unum exemplum: Venit unus Judæus baptizatus in agone, tunc jussit portare leporem & canem, & dixit: Pemitte eos currere. Tunc canis statim apprehendit leporem. Postea iterum jussit currere unum cattum & murem; & cattus apprehendit murem. Tunc dixit præsentibus: Sic est Judæus, qui nunquam dimittit fidem suam, & ego volo bonus Judæus mori. Tunc dixerunt illi: Nunquam fuit bonus Christianus* &c. Ut Germanitas hæc ope Participiorum evitanda sit, capite sequenti tractabitur.

Germanismi singulares;

Non fiet hoc in omnem æternitatem, dieß wird in Ewigkeit nicht geschehen, id nunquam fiet.
Non tenebo illud pactum, jenen Vertrag werde ich nicht halten, non stabo pacto.
Iste puer est falsus, dieser Knab ist falsch, mendax, subdolus.
De hac re non possum audire, ich kan von dieser Sache nicht hören, mentionem hujus rei non fero.
Loquuntur ad invicem in silentio, sie reden in der Stille miteinander. secretò inter loquuntur.
Pro magna mea fortuna, für mein großes Glück, bona mea fortua, meo bono.
Arrisit me, er hat mich angelacht, arrisit mihi.
Eas ad patibulum, gehe zum Galgen, abi in malam rem.
Habe patientiam cum illo, habe Gedult mit ihm, fer, tolerato hominem.
Est tremendus nebulo, er ist ein erschröcklicher Böswicht, insigniter nequam.
Permittas, me videre hunc librum, laß mir dieses Buch sehen, da videndum.
Et quod adhuc plus est, und was noch mehr ist, quid? quod; & quod amplius est,

Ap-

Appetitum tenere in fræno, seinen Appetit im Zaum halten, frænare, coërcére libidines.

Non facias, noli facere, thue es nicht, ne feceris.

Hoc semel pro semper dictum sit, dieß sey ein- für allemal gesagt, hoc semel dictum esto.

Volo parùm tecum loqui, ich will ein wenig mit dir reden, paucis te volo.

Quomodo significat ille puer? wie heißt der Knab? qui? quo nomine vocatur?

Oportet dicere, quod veritas est, man muß sagen, was die Wahrheit ist, oportet rem dicere.

Loquitur culinarium Latinum, er redet Küchen-Latein, malè Latinum loquitur.

Exest cum isto homine, mit diesem Menschen ist es aus, perditus est hic homo.

Hic homo totaliter se perdit, der Mensch verliehret sich völlig, totus desipit.

Melius stat cum illo, mit ihm steht es besser, meliùs agitur cum illo.

Facit turpes vultus, er macht wilde Gesichter, vultum detorquet.

In persona adfuit, er ist in Person da gewesen, ipse coram adfuit.

Mittam, vel *ibo pro illo*, ich werde um ihn schicken, oder gehen, accersam, *vel* vocabo illum.

Dedit mihi multum ad agendum, er hat mir viel zu schaffen gegeben, multum mihi negotii fecit.

Non possum illum pati, ich kan ihn nicht leiden, non fero hominem.

Est mihi plane contrarius, er ist mir gar zu wieder, odiosus mihi est.

Scit benè circuire cum hominibus, er weiß mit den Leuten wohl umzugehen, scit agere cum hominibus, tractare homines.

Bonus vir non habet cor, der gute Mann hat kein Hertz, nihil habet animorum.

Factus est totus albus præ timore, er ist gantz weiß worden vor Furcht. impalluit timore.

Timuit usque ad mortem, er hat sich zu todt gefürchtet, metu, exanimatûs est.

Unum oculum claudere, ein Aug zumachen, connivere, indulgére.

Porcum fecit in charta, er hat eine Sau gemacht auf dem Papier, litturam fecit.

Jam est meliùs cum illo, es ist schon besser mit ihm, melius habet, valet.

Ille me planè vult annihilare, er will mich gar vernichten, contemnit me.

Est homò valde illuminatus, & in Philosophia profundus, er ist ein sehr erleuchter und in der Philosophie tieffsinniger Mann, vir est planè perspicax, & reconditæ doctrinæ.

Semper me vexat cum ista re, er vexirt mich alleweil mit dieser Sache, id mihi usque oggerit; ea re me divexat.

Est magnus sermo, quòd, es ist eine starcke oder grosse Rede, daß ꝛc. multus est sermo quòd.

Semper mihi mala loquitur, er redet mir allezeit übel nach, mihi maledicit.

Volo vobis semel unum specialem honorem facere, ich will euch einmal eine besondere Ehre anthun, alias singulari vos honore accipiam.

Vide, ut non facias amplius, schaue, daß du es nicht mehr thust, vide, ne iterum feceris.

Debes discere, qualis sim, du mußt lernen, wer ich seye, ostendam, quis sim.

Jam te docebo, bonum facere, ich werde dich schon lernen gut thun, jam te compescam.

Pro tuo honore id memoravi, ich habe dieß zu deiner Ehre gesagt, tui honoris, tui causâ.

Nulli permittit requiem, er läßt keinem keine Ruh, neminem non inquietat.

Jam te inveniam, ich werde dich schon finden, non me effugies.

Damnum est, quod sit tam parvus, es ist Schade, daß er so klein ist, malum, quod ita pusillus est.

Ne habeas mihi pro malo, habe mir nichts für übel, ne vitio vertas.

Ille mecum benè putat, er meynt es gut mit mir, optimam voluntatem gerit, animò optimò.

Jam me imponam, ich werde mich schon einstellen, non ergo ingratus.

Iste homo scit se invenire, der Kerl kan sich finden, solers est & industrius.

Habet bonum garribile, er hat ein gutes Red-Hauß, sanè loquax est.

Iste juvenis semper speculatur super sua scripta, er speculirt immer über seine Scripta, assiduò meditatur.

Semper est infirmus, er ist immer kranck, identidem ægrotat.

Dedit suam sententiam contra illum, er hat wider ihn seine Stimme gegeben, adversùs illum sententiam dixit, tulit.

Facies me irratum, du wirst mich toll machen, ad iram moves.

Quid ex hoc puero fiet? Was wird aus diesem Knaben werden? quid hôc puero fiet?

Tunc veniunt huc cum sua Latinizatione, & putant, se magnos Hansones esse, da kommen sie mit ihrem Lateinischen daher, und meinen, sie seyen grosse Hansen, jactant suam Latinitatem, eàque se efferunt.

Quomodo sic me semper potestis tribulare scribendo? wie möcht ihr immer mich also mit Schreiben tribuliren? ecquid toties me litteris fatigas?

Multine sunt Latinis Idiotismi seu proprietates, qui non nisi aliis verbis Germanicè verti queant?

Resp. Magnâ sui parte Latina cum Germanica convenit, abundat nihilominus Phrasibus, seu loquendi generibus, in quibus omninò discrepat. Discrepantias has in *Flore Latinitatis* pulchre expressas, collectasque reperias, v. g. in Verbo *Mitto*: Aliquem missum facere. *Germanis est*: einen meiden, abdancken. Nuncium alicui mittere, einem auffünden, absagen 2c. Mittere sanguinem, zur Ader lassen. Mittere sub jugum, überwinden 2c. Plura exempla adjungo in Verbis; *Facio, Sto, Eo, Teneo, Maneo*; Nominibus: *Animus, Pars, Præsens, Projectus*. Ubi nota: Idiotismos tantùm afferri, omissis iis, in quibus Verba eadem ac Nomina Germanicæ versioni etiam ad verbum respondeant.

Idiotismi Verborum aliquot & Nominum Latinorum:

Facio.

Conjecturâm facere, muthmassen.
Impetum facere, einen angreiffen.
Quid illo factum? wo ist er hinkommen?
Nihil reliqui fecisti? hast du nichts übrig gelassen?
Facere strenuè, sich tapffer halten.
Quid facerem? was wäre zu thun?
Facere gratiam delicti, nachsehen.
Mercaturam &c. facere, Kauffmannschafft 2c. treiben.
Facere pecunias Geld sammlen.
Facere copias, Volck auftreiben.
Nihil ad rem facit, es taugt nichts zur Sache.
Cum aliquo facere, mit einem halten.
Exemplum facere, ein Exempel stellen.
Facere damnum, naufragium, jacturam, Schaden, Schiffbruch leiden.
Paries vitium facit, die Mauer ist schadhafft.
Magni facere, hoch schätzen.
Missum aliquem facere, einen entlassen.
Facita esse, gesetzt, dem seye also.
Diis facere, den Göttern opffern.
Bellum alicui facere, einen bekriegen.
Verba facere, eine Anrede halten.
Facere discessionem, von der Meynung weichen.
Facere insidias, einem nachstellen.
Facere justa, begraben.
Contumeliam facere, einen schmähen.
Fidem facere, beglaubigen.
Operæ pretium facere, thun, was der Mühe werth.
Compendium facere, einen Nutzen schaffen.
Sui copiam facere, zu sich einen Zutritt gestatten.
Vela facere, seegeln.
Fœnus facere, wuchern

Sto.

Stare ab aliquo, eines Parthey halten.
Stare animis, standhafft, beherzt seyn.
Stare promissis, Versprechen halten.
Stare judicio alieno, eines andern Meynung halten.
Stat mihi sententia, ich bin entschlossen.

Victoria multô sanguine ftetit, der Sieg hat viel Blut gekostet.
Meliore locô ftamus, es stehet mit uns besser
Per te ftat, quô minus id fiat, es stehet bey dir, daß solches nicht geschicht 2c.

Eo.

Ire in fententiam alterius, eines andern Meynung beypflichten.
Ire in alia omnia, gantz widriger Meynung seyn.
Ire inficias, laugnen.
Ire in poffeffionem, Besitz nehmen.
Ibit in duplum, es wird doppelt müssen bezahlt werden.
Mores eunt præcipites, die Sitten gehen Berg-ab.

Teneo.

Tenére provinciam, eine Verwaltung auf sich haben.
Tenére locum aliquem in republica, eine Stelle oder Dienst bekleiden
Tenéri voto, zu Vollziehung seines Gelübds gehalten seyn.
Tenéri ftudio alicujus rei, eine Lust zu einem Ding haben.
Magna me fpes tenet, ich habe grosse Hoffnung.
Odium noftri eos tenet, sie hassen uns.
Tenetur ejus avaritia, sein Geitz ist Welt-kündig.

Maneo.

Aliquem manére, auf einen warten.
Manére promiffis, Versprechen halten.
Magna eum pœna manet, es wartet eine grosse Straf auf ihn.
In officio manére, seine Pflicht beobachten.

Animus.

Animi causâ, für eine Kurtzweil.
Animo aliquid agitare, etwas bey sich überlegen.
Animo morem gerére, seiner Neigung nachgeben.
Animo hæc exciderunt, diese Sachen seynd mir aus dem Sinn gefallen.

Pars.

Primas in dicendo partes tenet, er ist der beste Wohlredner.
Tuarum partium eft, es ist deine Schuldigkeit.
Partes Cæfaris fequitur, er ist auf des Cäsars Parthey oder Seite.
Pro virili parte, nach Vermögen.
Primarum partium, er ist unter den Vornehmsten.
Nullam in partem tuâ intereft, es gehet dich gar nichts an.

Præfens.

Præfens cum eo egi, ich habe mit ihm in Person gehandelt.
Venire in rem præfentem, den Augenschein nehmen.
Præfentem pecuniam folvere, baar bezahlen.
Remedium præfentiffimum, das sicherste Mittel.
Præfens venenum, ein schnelles Gifft.

Projectus.

Projectus puer, Findel-Kind.
Rupes in mare projecta, ein in das Meer hinauslauffender Fels.
Tectum in viam projectum, ein auf die Gasse hinaus hangendes Dach.
Homo ad audendum projectus; *vel* projecta audaciâ, ein Frecher Waghals.

Igitur Phrafibus feu Idiotifmis exceptis Latina omnia ad verbum in Germanicum convertere potero?

Refp. Certè. Itaque de juventute litteraria bene meriti funt, qui excerptas è Cicerone, Nepote, Cæfare, Livio, Curtio, &c. Phrafes Latinas Germanicè verfas, id eft, Phrafeologiam Cornelianam, &c. edidêre, His inftructus Tyro fedulus, marte fuô, folô Dictionariô adhibitiô, ad legendos Autores accedere poterit. Pro Exemplo fit Epiftola 15. L. 14. quam nullô propê verbulô mutatô accommodè Germanicam facies:

Conftitueramus, ut ad te antè fcripferam, Ciceronem Cæfari obviam mittere; fed confilium muta-
Wir hatten vest gestellt, wie ich dir zuvor geschrieben hatte, den Ciceronem dem Cæfari entgegen zu schicken; aber wir haben diesen Schluß geän-

vimus, quia de ejus adventu nihil audiebamus. De cæteris
dert, weilen wir von dessen Ankunfft nichts höreten. Von den übrigen
rebus etsi nihil novi erat, tamen quid velimus, &
Sachen, obwohlen nichts neues war, wirst du doch, was wir verlangen, und
hôc tempore opus esse putemus, ex Sicca cogno-
zu dieser Zeit nöthig zu seyn vermeynen, von dem Sicca mehrers verneh-
scere poteris. Tulliam teneo adhuc mecum. Tuam valetudinem cu-
men können. Die Tulliam halte ich noch bey mir. Deine Gesundheit besor-
ra diligenter.
ge fleißig.

Viden', ùt non modô Sensus idem, sed Verba propè omnia Linguæ utrique sint communia.

At non omnes ejus Epistolæ perinde planæ sunt?

Resp. Nihilominus epistolarum etiam longiorum magna pars haud plurimis Phrasibus constat, & contextus ferè totus versionis est non admodum operosæ. En Phrases eminentiores prælongæ ad Lucejum Epistolæ L. 5. Ep. 12. Item ad Dolabellam L. 14. Ep. 19. ad Marium L. 7, Ep. 3.

Iditiotismi seu Phrases Latinæ Epistolæ Ciceronis. *ad Fam. Lib. 5. Ep. 12. ad Lucejum.*

Vicit opinionem meam tuorum Scriptorum præstantia, deine Schrifften sind trefflicher, als ich vermeynt hatte.

Cupio, res nostras monumentis tuis commendari, ich verlange, daß meine Thaten in deinen Schrifften verfasset werden.

Hæc res me ad spem immortalitatis rapit, diese Sache erwecket in mir eine Hoffnung der Unsterblichkeit.

Multis oneribus premor rerum susceptarum & institutarum, die theils angenommene, theils schon angefangene Sachen machen mir viel zu schaffen.

Nolui mihi deesse, ich habe mich selbst nicht versäumen wollen.

Multum interest ad meam laudem, es ist mir zur Beförderung meiner Ehre gar viel daran gelegen.

Mens mea tota in uno argumento versatur, ich habe mich, meine Sorgen und Gedancken gäntzlich auf eine Sache geleget.

Ut me ornes; postulo, ich verlange, daß du mich lobest.

Etiam atque etiam te rogo, ich bitte dich instândig.

Hic homo à voluptate non afficitur, er läßt sich vom der Wollust nicht einnehmen.

Largire aliquid amicitiæ nostræ, thue unserer Freundschafft halber etwas übriges.

Cujus studium illâ historiæ varietate non erectum tenetur? wer lieset nicht mit Lust eine mit so verschiedenen Zufällen angefüllte Historie?

Si in eadem sententia fueris, wann du eben der Meynung seyn wirst.

Assentando gratiam alicujus aucupari, mit Schmeichlen sich um eines Gnade bewerben.

Id mihi & ad dignitatem, & commodum præstans erit, dieß wird mir zu meiner Ehre, Ansehen und Nutzen vorträglich seyn.

Eventus temporum litteris mandare, die Begebenheiten unserer Zeiten in Schrifften verzeichnen.

Ad Marium Lib. 7. Epist.

Diem ipsum memoriâ teneo, ich gedencke noch des nemlichen Tages.

Tu mihi præstô fuisti, du bist mir an die Hand gegangen.

Ea cogitatio me habet solicitum, jener Gedancken macht mir Sorgen.

Officio deesse, sein Amt und Pflicht verabsäumen.

Ejus periculum me commovet, es macht mir seine Gefahr Angst.

Pudori cedere malui, quàm salutis meæ rationem ducere, ich habe lieber der Leute Reden und meiner Schamhafftigkeit nachgeben, als mein Heyl beobachten wollen; habe mich aus lauter Scham selbst verlohren.

Magnum æs alienum, grosse Schulden.

Pacis autor semper fui, ich habe immer den Frieden angerathen.

Abhorret à pace Pompejus, Pompejus will nichts vom Frieden hören.

Bellum ducere, den Krieg verlängern.

Signa conferre cum hoste, mit dem Feind schlagen.

Mortem sibi conscisce, sich selber entleiben. Non

Non erat optima conditio vivendi, wir hatten ein schlecht Leben; es stund nicht am besten.

Armis inferiores non causa der Hand] war gut, aber die Kräffte desto geringer.

Et quia Classicorum nullus æquè limpidus, facilis, brevis est ac Nepos, è Themistocle ejusdem vide excerptos Idiotismos.

Idiotismi seu Phrases.

Excerpti è decem Capitibus Vitæ Themistoclis Corn. Nepotis.

Caput I.

Pater ejus generosus fuit, sein Vater war einer von Adel.
Uxorem ducere, ein Weib nehmen; eine heyrathen.
Minus probatus parentibus, seine Eltern halten wenig von ihm.
Rem familiarem negligere, das Hauswesen, die Wirthschafft ausser Acht setzen, alles verthun.
Contumelia eum frangit, der Spott macht ihn kleinmüthig.
Famæ servire, suchen sich in Credit zu setzen; nach Ehren streben.
Multùm in judiciis versari, viel bey Gericht sich bemühen.
Callide de futuris conjicit, er ist von grosser Klugheit, und Vorsichtigkeit.
Cap. II. Capessere rempublicam, Dienste nehmen.
Multum pecuniæ ex metallis seu agris redit; die Bergwercke tragen viel Geld.
Divitiis ornare aliquem, einem zum Reichthum verhelffen.
Petere hostem, auf den Feind losgehen.
Fama perfertur in Græciam, der Ruff gehet in Griechenland.
Ignarus, quò valeret Oraculum, unwissend, was das Orakel sagen wollte.
Omnia, quæ moveri possunt, alle fahrende Güter.
Sacra procurare, den Gottesdienst verrichten.
Cap. III. Confligere cum hoste, mit dem Feind schlagen.
Pari prælio discessum est, es war ein zweifelhaffter Sieg.
Ancipiti periculo premi, in die Enge kommen; ziemlich in Gefahr stehen.
Incendio delere urbem, die Stadt verbrennen.
Cap. IV. Summæ imperii præesse, das Ober-Commando haben; das Regiment führen.
Eum habeo fidelissimum, ich darff ihm alles vertrauen.
Ingratiis ad aliquid cogi, wieder seinen Willen zu etwas gedrungen werden.
Aliquid doli subest, es steckt ein Betrug dahinter.
Loco & tempore alienissimo, zur unbequemsten, ungestümmesten Zeit und Ort.
Cap. V. Male rem gessit, es hat die Sache nicht wohl ausgeschlagen, ist übel von statten gangen.
Ab hoc gradu depulsus est, er ist von diesem Vortheil abgetrieben worden.
Id agitur, man hat dieses vor.
Reditû aliquem excludere, einem den Ruckweg abschneiden.
Certiorem aliquem facere, einem etwas berichten.
Iter facere, reisen.
Post hominum memoriam, nach Menschen-Gedencken.
Cap. VI. Malô portû utimur, wir haben einen ungelegenen Haven.
Portum constituere, einen Haven anlegen,
Hoc longè alio spectat, das ist auf gantz was anders angesehen.
De principatu nobis certamen est, wir fechten miteinander um den Vorzug.
Opus facere, arbeiten, Hand anlegen.
Murus è lapidibus constat, diese Mauer ist von Stein.
Cap. VII. Operam dare, Fleiß anwenden.
Tempus quàm longissime ducere, mit langem Verweilen suchen die Zeit zu gewinnen.
Causam interponere, etwas vorwenden.
Opus nihilominus fit, die Arbeit gehet dannoch fort.
Apud aliquem contendere, quod &c. bey einem etwas behaupten wollen, daß &c.
Fidem alicùi habére, einem glauben.
Morem alicui gerere, einem gehorchen.
Naufragium facere, Schiffbruch leiden.

Cap.

Cap. VIII. Argos habitatum concessit, er hat sich zu Argos häuslich niedergelassen.
Societatem cum aliquo facere, mit einem in ein Bündniß tretten.
Cum eo mihi hospitium est, ich habe bey ihm meine gewöhnliche Einkehr.
Magna religione tueri aliquem, sich eines mit allem Ernst annehmen.
Aliquem in fidem accipere, einen in seinen Schutz nehmen.
Fidem præstare, Treu und Glauben halten.
Capi alicujus misericordia, sich über einen erbarmen.
Gratiam alicui referre, einem Danck erstatten.
Cap. IX. Multa mala in domum meam intulit, er hat in meinem Haus viel Ubel gestifftet.
Cap. X. Aliquem sibi conciliare, sich einen zum Freund machen.
Verba facere ad populum, zum Volck eine Rede halten.
Memoriæ prodere, etwas verzeichnen, schrifftlich hinterlassen.

Multine item sunt Idiotismi Germanici?

Resp. Plures ac in ulla seu viva, seu mortua lingua. Loquendi generum seu *adagialium*, seu alioquin sibi uni *propriorum* hæc est ubertas, ut haud pauló majoris peritiæ ac laboris sit, è Germanico in Latinam, quam vicissim vertere. Solum verbum, thun, machen, etsi in multis cum Latino concordat, propè centum Phrases progenerat, ab Latina planè abhorrentes.

Idiotismi Germanici Verbi *Facio*, thun, machen.

Convenit cum Latino Germanicum in his, quæ sequuntur.

Recht thun, justè, rectè, facere.
Einem gutes thun, alicui bene facere.
Sich verächtlich machen, se vilem facere.
Frieden, Stillstand machen, pacem, inducias facere.
Sich einen Freund machen, sibi amicum facere.
Einen Burgermeister, Burger machen, consulem, civem facere.
Einen zum Erben machen, hæredem facere.
Ein Ende machen, finem facere.
Einem etwas zu Verdruß thun, alicui ægrè facere.
Einem ein Hertz machen, animos facere.
Eine Probe machen, periculum facere.
Seine Schuldigkeit thun, officium facere.
Geld machen, facere pecuniam &c.

Contra vero in plurimis aliis discrepat ita, ut Latinè nisi circumlocutione verbisque aliis adhibitis efferri nequeat, ut:
Sich davon machen, se aufferre, discedere.
Einem zu schaffen machen, negotium facessere.
Sich über etwas machen, se conferre ad aliquid, dare se operi alicui.
Sich an einen, über einen machen, adoriri, invadere, aggredi aliquem.
Sich zu einem machen, conjungere se alicui.
Er macht nicht viel aus einer Sache, rem non magnoperè curat, pensi habet.
Er hat das Buch teutsch gemacht, librum Germanicè vertit.
Einem zum Narren machen, aliquem ad insaniam redigere.
Dieß macht Schlafen, id somnum conciliat.
Einen gelehrt machen, doctum reddere.
Du machst mirs zu grob, zu braun, nimiùm in me durus es, nimium me premis.
Er will mir weiß machen, daß, mihi persuadére vult, quod.
Er macht es allen also, talem se gerit, talis est erga omnes.
Ich habe ihn müde gemacht, fatigavi illum.
Einen böß machen, irritare aliquem.
Sich aus dem Handel, aus dem Spiel machen, expedire se negotio.
Einem Lufft machen, recreare aliquem, adjuvare in rebus angustis.
Wind machen, Thrasonem agere.
Sich bey einem zumachen, alicujus gratiam aucupari, assentari.
Einen starck ausmachen, acriter objurgare aliquem.
Einem Angst machen, conjicere in angustias, sollicitum reddere.
Einem ein böß Spiel machen, aliquem in fraudem inducere.
Richtigkeit mit einem machen, rationes componere cum aliquo;

Sein Amt recht machen, rite fungi officio.
Er macht die Sache ärger, als sie ist, rem exaggerat ultra justum.
Einen arm machen, ad incitas redigere.
Sich mausig machen, patzet machen, jactare se, efferre.
Grosse Augen zu einem Ding machen, stupere, mirari.
Das Creutz machen, signare se cruce.
Sich einen guten Tag machen, indulgere sibi, se exhilarare, remittere.
Ich mache mir eine Ehre daraus, honori mihi duco.
Krumme Finger machen, clepere, furari.
Einem einen Schatten machen, alicujus luminibus præstruere.
Mathäis macht Eiß, glaciat.
Einen Exceß machen, excedere modum.
Einem das Maul machen, ducere aliquem, circumducere.
Sich einen Scrupel machen, religioni sibi ducere.
Einen irr machen, perturbare.
Feyer-Abend machen, à labore cessare.
Eine Stadt vest machen, munire urbem.
Einen Hand-vest machen, comprehendere aliquem. In custodiam ducere.
Den Feind flüchtig machen, fugare hostem.
Sich mit einem gemein machen, aliquo familiariter uti.
Geld machen, pecunias cogere, conficere, vel etiam *facere*.
Das Land öd machen, regionem vastare.
Einem eine Furcht machen, terrorem alicui incutere.
Die Sache offenbar machen, rem manifestare.
Einem Platz machen, locum conficere.
Sich einen grossen Nahmen machen, sibi clarum nomen, famam parere.
Beute machen, prædas agere
Sauer Gesicht machen, torvum, minaciter in tueri.
Zu schanden machen, in pudorem dare.
Das Messer scharff machen, acuere cultrum.
Einen zam Schelm machen, contumelia aliquem *vel* probro afficere.
Spaß machen, joculatorem agere.
Schulden machen, nomina, æs alienum contrahere.
Du machst mich zornig, ad iracundiam me provocas.
Er wollte sich schön machen, purgabat, excusabat se.
Zu Staub machen, in pulverem redigere.
Einen schwürig machen, exacerbare aliquem.
Runtzeln machen, corrugare frontem.
Zahm machen, cicurare.
Er hat ihn wiederum gut gemacht, conciliavit, pacavit illum.
Das Fleisch einmachen, carnem condire.
Er macht nicht viel Worte, verborum parcus est.

Observa item in paradigmatis verborum, stehen, gehen, halten, bleiben, sehen, lassen, legen, schlagen, bringen rc. quam Phrasi utraque inter se dissideat, quamque pronum sit, ut Tyro quidpiam è Germanico Latinum, aut vicissim redditurus, si verba verbis aptet, in barbarismos Sententiæ turpissimos & Germanicam quandam Latinitatem incidat.

Idiotismi quorundam Verborum Germanici à Latino plane discrepantes.

Sto, stehen.

Etwas stehen lassen, aliquid missum facere.
Wie stehts? quid agitur?
Es stehet bey dir, penes te, in te est.
Die Sache steht übel, male agitur.
Ich stehe wohl mit ihm, mihi bene convenit cum illo. Amicus ei sum.
Ich stehe bey ihm in Gnaden, gratia valeo apud illum.
Er stehet wohl, habet satis, opulentus est.
Es stehet im Buch, in libro est, ita scriptum est.
Er stehet an, dubitat.
Es stehet ihm Leib und Leben darauf, de capite ipsius, & fortunis agitur.
Barbarum foret dicere, *Permittas stare. Quomodo stat? Bene sto cum illo.*

Stat

Stat in libro, &c. vide apud Aler. 51. Idiotiſmos Germanicos Verbi *ſto*. Eundem de verbis ſequentibus conſule.

Gehen.

Einem an die Hand gehen, alicui adjumento eſſe, opem ferre.
Es gehet mir vor, animus mihi præſagit, præſentio.
Laß ihn gehen, omitte, ſine hominem.
Die Sache gehet ihm zu Hertzen, ſentit, tangitur, dolet de re.
Diß gehet über mich, de me agitur, tangor.
Aus dem Weg gehen, decedere de via.
In ſich gehen, ad ſe redire; corrigere ſe.
Er gehet in das zehende Jahr, agit annum decimum.
Die Uhr gehet nicht recht, fallit, exerrat hoc horologium.
Es gehet Blut von ihm, ſanguine fluit.
Wie gehts dir? ut tecum agitur?
So gehts, wenn man ꝛc. ita fit, ita evenit, *ſi*, &c.
Es gehe, wie es wolle, utcumque accidat.
Barbarum: *Eat, ſicut vult. Quomodo tibi it? Ex via ire. It in decimum annum, &c.*

Halten.

Er hält ſich wohl, bene ſe gerit.
Hochzeit halten, celebrare nuptias.
Halte dein Verſprechen, ſta promiſſis.
Das Faß hält zehen Eymer, hoc dolium decem urnas capit.
Er hält viel von ſich, inflatus eſt, magnifice de ſe ſentit.
Ich halte ihn für meinen Feind, pro hoſte illum habeo.
Er hat uns ſtattlich gehalten, accepit, habuit nos perhumaniter.
Mahlzeit, Hochzeit halten, convivium, nuptias celebrare.
Er hälts ſich an groſſe Herren, Magnatibus nititur, confidit.
Die Gebote halten, ſervare mandata.
Er hälts mit mir, mearum partium eſt.
Miteinander halten, conſentire inter ſe.
Ein Bild gegen dem andern halten, unam imaginem conferre alteri, cum altera.
Er hält ſich zu Rom auf, Romæ moratur; habitat.
Barbarum: *Bene ſe tenet. Tenere nuptias. Tenere promiſſa. Multum de ſe tenet, &c*

Bleiben.

Es bleibt dabey, ratum fixumque eſt.
Ich laſſe es darbey nicht bleiben, non acquieſcam, non ita rem ſinam.
Er bleibt bey ſeinem Kopff, ſententiæ ſuæ tenax eſt.
Er iſt in der Schlacht geblieben, In acie cæſus eſt.
Laß es bleiben, omitte.
Er bleibt bey ſeinem Wort, promiſſa præſtat.
Barbarum: *Manet apud. Manet apud ſuum caput, &c.*

Sehen.

Er läſſet ſich ſehen, in conſpectum prodit.
Läſſet ſich ſehen, magnificus eſt.
Er läſſet ſeine Künſte ſehen, artis ſuæ ſpecimina dat.
Er ſiehet ihn gar gern, delectatur eo, ejus convictu, conſuetudine.
Ich ſähe gern, daß ꝛc. cuperem, ut &c.
Ich habe es nicht gern geſehen, ægre, moleſte tuli.
Sauer ausſehen, torvum tueri.
Siehe auf dich ſelbſt, cura te ipſum.
Er ſiehet ihm gantz gleich, ei ſimillimus eſt.
Durch die Finger ſehen, connivere.
Er ſiehet übel, cæcuit, debili oculo eſt.
Aufwärts ſehen, attollere oculos, ſuſpicere.
Barbarum: *Male videt. Aſpice ad te ipſum. Permittit ſe videri. Libenter illum videt. Male videt, &c.*

Laſſen.

Lassen.

Einen kommen lassen, accersere aliquem.
Er lässet sich nichts sagen, nec monita audit, nec consilium admittit.
Laß es gehen, liegen, stehen, mitte, omitte.
Laß michs wissen, mihi rem permitte.
Es lässet sich nicht thun, fieri non post,
Ich lasse mir ein Kleid machen, vestem mihi faciendam curo.
Einen zum Geld lassen, arcam, pecuniam alicui credere.
Das Leben lassen, vitam profundere.
Es lässet sich essen, esui idoneum est.
Diß lässet sich hören, haud contemnendum est.
Die Ader lassen, venam incidere, aperire.
Wein aus dem Faß lassen, promere vinum è cado.
Barbarum: *Permittere aliquem venire. Permittere stare.* **Sibi *veniam permittere* &c.**

Legen.

Etwas in Weg legen, impedire, obicem ponere.
Sich auf die Bücher legen, libris incumbere.
Geld auf Interesse legen, pecuniam ad censum collocare.
Die Schuld auf einen andern legen, culpam in alium transferre, transfundere.
Der Feind hat sich vor die Stadt geleget, hostis castra ad urbem metatus est.
Sich in einen Handel legen, interponere se.
Hand anlegen, manum admovere operi.
Sich die Sachen lassen angelegen seyn, rem cordi habere.
Barbarum: *Aliquid in viam ponere. Se ad libros ponere. Ponere culpam super alium, &c.*

Schlagen.

Mit dem Feind schlagen, pugnare cum hoste.
Der Feind ist geschlagen, hostis cæsus est.
Zu Boden schlagen, humi affligere.
Sich mit einem schlagen, congredi, rixari cum aliquo.
Aus der Art schlagen, degenerare.
Brücken schlagen, pontem ædificare.
Lager schlagen, castra figere.
Sich zu einem schlagen, se alicui adjungere.
In Wind schlagen, Ventis tradere.
Die Orgel schlagen, organo canere.
Ballen schlagen, pila ludere.
Müntze schlagen, monetam cudere, signare.
Auf die Waare schlagen, mercium pretia augere, intendere.
Die Uhr schläget, hora, horologium sonat.
Ein geschlagener Mann, hominum miserrimus.
Barbarum: *Hostis est percussus. Percutere in organo. Horologium percutit.* Se *ad aliquem percutere*; *&c.*

Bringen.

Etwas an sich bringen, sibi comparare.
Einen auf seine Seite bringen, ad partes suas, ad se aliquem traducere.
Unter seine Gewalt bringen, sibi subjicere.
Etwas unter die Leute bringen, aliquid in lucem edere, evulgare.
Man kan nichts aus ihm bringen, nihil ex illo extundi, *vel* exsculpi potest.
Ich habe die Sache so weit gebracht, eo rem adduxi.
Gehülfen mit sich bringen, socios secum adducere.
Volck aufbringen, exercitum conflare.
Das Verdorbene zurechte bringen, rem perditam restituere.
Einen um das Seinige bringen, aliquem rebus suis emungere, exuere.
Einen in Unglück bringen, aliquem in exitium, calamitatem adducere.
Einige hinter einander bringen, quosdam inter se committere.
Ich bringe dirs, propino tibi.
Barbarum: *Socios secum ferre.* Intra *homines ferre.*

Quid

Quid de Adagialibus Idiotismis memorabas?

Resp. Gentibus omnibus, etiam barbaris, sua sunt Adagia vel in vulgari sermone familiaria adeo, ut quandam veluti linguæ partem faciant. Latinorum Adagiorum Chiliades Erasmus quatuor congessit. Horum quædam ad verbum Germanice reddi possunt, ut: *Propria laus sordet*, eigen Lob stinckt. *Cornix cornici oculos non effodit, &c.* ein Krähe beist der andern kein Aug aus ꝛc. Cæterum Adagii sensus primum recte intelligendus, ac tum alio verborum habitu convestiendus erit. Germanica, quorum plura item millia apud varios collecta extant, partim in Alleri & Beyeri Lexicis Latine versa habes. Exempla quæpiam attexo:

Idiotismi Germanici Adagiales, qui nisi circumlocutione aliqua Germanice reddi nequeunt.

In ein Horn blasen, colludere, conspirare.
Leer Stroh dreschen, actum agere.
Sich selbst bey der Nase nehmen, vide, quid manticæ à tergo sit.
Der Katze die Schellen anbinden, suo periculo aliquid suscipere.
Die Katze zum Schmer stellen, ovem lupo committere.
Unter dem Hütlein spielen, dolose agere, clam dolos nectere.
Er komt auf kein grün Gras, è malo non emerget de illo actum est.
Ein Stein fiel mir vom Hertzen, rediit mihi animus, mire levatus sum.
Er ist in den Sack geschoben, victus est,
Haar lassen, succumbere, inferiorem viribus esse.
Kinder-Schuhe ausziehen, nuces ponere.
Er gieng mir ins Feuer, mei causa faciet omnia, feretque.
Hinter dem Berg halten, dissimulare, insidiari.
Sich selbst die Laus in dem Beltz setzen, sibimet malum arcessere, creare.
Einen durch die Hechel ziehen, famam alicujus traducere.
Auf die lange Banck schieben, differre.
Bey dem Brette sitzen, ad clavum sedere.
Er hört das Graß wachsen, sapiens sibi videtur.
Beyde seynd über einen Leist geschlagen, inter se similes.
Einem das Loch verrennen, occasionem adimere, viam præcludere.
Mit scharffer Lauge zwagen, acriter reprehendere quempiam.
Er steckt in keiner guten Haut, periculosius opinione laborat,
Pfeiffen schneiden, da man im Rohr sitzt, occasione in rem suam uti.
Alles durch die Gurgel jagen, patrimonium abligurire, luxu perdere.
Alle Hände voll zu thun haben, mole negotiorum premi, obsideri.
Der Mensch gehet auf Stelzen, arrogans, thraso, se ipso plenus.
Er stellt seine Worte auf Schrauben, captioso sermone utitur,
Gebranntes Kind fürchtet das Feuer, proprio periculo sapere.
Unter einer Decke liegen, colludere.
Schlösser in der Lufft bauen, aureos sibi montes polliceri.
Mit grossen Herren ist nicht gut Kirschen essen, cum Regibus verborum parcus esto.
Viel Köche versaltzen die Suppe, multorum manus, unius imperium.
Blauen Dunst vor die Augen machen, decipere, alicui imponere.
Wer die Wahrheit aufmacht, den schlägt man die Geige vor den Kopf, veritas odium parit.
Frisch gewagt, halb gewonnen, audaces fortuna juvat.
Neue Besen kehren gut, principium fervet.
Natur ziehet stärcker, dann sechs Ochsen, naturam expellas furca, tamen usque redibit.
Der anbeist, läst selten darvon, principiis obsta.
Wenn man schmiert, so gehts, invia nulla via est auro.
Einen auf die Haut legen, occidere.
Einen unter die Banck stecken, longe superare, altero superiorem esse.
Es wird ihm kein Hahn nachkrähen, nulla erit ejus memoria.
Ein jeder muß sein paar Narren-Schuh zerreissen, quisque suos patitur manes.
Was er redet, hat Hände und Füsse, graviter, sententiose, loquitur.
Es gehet bey einem Ohr ein, bey dem andern aus, nihil ad animum admittit.
Was dich nicht brennt, blase nicht, aliena ne curaveris.
Am Hunger-Tuch nagen, fame confici, famem obsonare.
Den Kopf aus der Schlinge ziehen, periculo se subducere.
Endlich das Rauhe heraus kehren, tandem severitatem promere, personam ponere.
Man siehts im Gesicht, was er im Schild führet, animus in fronte legitur.
Art läst von Art nicht, nec procul à proprio stipite poma cadunt.

Aus

Aus fremden Beutel ist gut zehren, aliena vivere quadra.
Besser einäugig, den Blind, è duobus malis minus eligendum est.
Einem die Zähne weisen, vim vi repellere.
Es ist überall gut Brod essen, ubi bene, ibi patria.
Er ist noch nicht über über den Bach, nondum periculo defunctus est.
Der Tod schaut ihm zu den Augen heraus, emortuali facie est.
Zum Creutz kriechen, necessitati cedere.
Einem auf die Beine helffen, quempiam in integrum restituere, erigere aliquem.
Daß Hälmlein streichen, assentari.
Dem Kind einen Nahmen geben, rem suo nomine compellare.
Gut Ding will Weile haben, festina lente.
Den Kürtzern ziehen, succumbere.
Wie gewonnen, so zerronnen, male parta male dilabuntur.
Viel Hunde der Haasen Tod, multorum odiis nullæ opes resistere possunt.
Er ist hinter den Ohren naß, moribus est puerilibus, prætextatis.
Aus der Schule schwätzen, arcanum prodere.
Er läst es auf die Faust ankommen, res ad vim spectat.
Ueber die Schnur hauen, limites, modum excedere.
Was von Katzen kommt, will mausen, sequitur patrem sua proles.
Das ist ein verdeckt Essen, latet anguis in herba, dolus subest.
Alles hat sein Warum, nihil sine causa.
Zuviel ist ungesund, omne nimium vitiosum.

Hanc in Sententiis Puritatem qua arte consequar?

Resp. In classicorum Autorum lectione sita sunt omnia. Si juvenis Grammatica doctrina rite imbutus Epistolas & Orationes Tullii, Cæsarem, Sallustium &c. nocturna triverit diurnáque manu; explorantem Magistrum magna attentione audiverit, stylum consuetis in Humanitatis ac Rhetoricæ schola exercitationibus poliverit, nihil oberit quin è barbarie hac emergat.

Quid autem puero præstandum? quibus adjumentis utendum?

Resp. Ut in his initiis imaginem aliquam ac deformationem, quantumlibet rudem, veræ Latinitatis ducat, efficiet 1. *Auditione* prælectionum, quæ in schola habentur; 2. *Lectione* privata; 3. *Scriptione*, quæ duplex est, vel dictatorum thematum compositione, vel compositorum in Germanicum resolutione, quod idem est ac versio.

1. *Quid commodi capiam ex Auditione prælectionis?*

Resp. Explanantur in *Prima* seu infima Phædri Fabellæ, Stobæi Sententiæ; In *Secunda* una minimum aut duæ vitæ ex Cornelio Nepote, Epistolæ Ciceronis breviores, Progymnasmata aliquot Pontani; In *Tertia* Epistolæ Ciceronis longiores, Cato major, Libri aliqui e Cæsare; In *Quarta* Somnium Scipionis, Liber unus de Officiis, Flores Poëtarum, Ovidii Elegiæ quæpiam. Indicantur Idiotismi Latini, & Vocum Etymologiæ, quæ una est ad Proprietatem Sermonis consequendam via certissima. E tot quadrienii Grammatici prælectionibus fieri vix potest, quin multum adhæreſcat, si constanter & rite excipiantur.

Qui excipienda est Prælectio?

Resp. Adhibenda, quanta maxima potest attentio; cohibendus ab evagationibus cum oculis animus, hærendum in ore Magistri, singula in paratum ad id libellum referenda, quæ domi in ordinem alphabeticum deinde referantur, releganturque sæpius, ut memoriæ imprimantur magis.

2. *Quid nomine Lectionis privatæ intelligis?*

Resp. Cum in schola etiam mediocrium ratio habenda, festinandum lente; repetenda sæpius eadem sint & inculcanda, nec adeo multa explicari possint, efficiet Præceptor fidelis, ut discipulus in dies, aut festis ac vacationum diebus minimum, constructiones aliquot è Fabellis, Cicerone, Nepote, Curtio, &c. in Germanicum convertat. Hoc privato, & per hos annos nunquam intermisso labore incredibile quos progressus faciet tyro, cui ingenium natura felicius, & studendi opportunitas major, & Pædagogus peritior obtigerit.

3. *Quid Scriptionis nomine intelligis?*

Resp. Thematum vernaculorum in Latinum conversionem, seu Compositiones solitas intelligo. Ea dictandi duplex est ratio: *Altera* Italis, Gallis, Belgis, Rhenanis Provinciis usitata, qua discipulis dictati argumenti significationes è Dictionario conquirendæ

rendæ relinquuntur. In eam rem Gallico-Latinum extat Pomæi Lexicon, Germanico-Latinum P. Aller, & Beyer, locupletia adeo, ut Gallicus Germanicúsque Idiotismus vix ullus occurat, quem ibidem non Latine versum reperiant, (si quod ante omnia docentur) quærendi methodum callent. Hac via deducti adolescentes animadverso linguæ utriusque discrimine sensim proprietatem Latinam & præclare imbibunt.

Altera ratio est, qua vocibus thematum vernaculis suæ significationes Latinæ à Magistro dictantur, à pueris deinde ad Syntacticas Regulas componendæ, ut si in Themate sit: Er hat seinen Handel verlohren; dictabitur: Causa cado. Er hat sich zu todt gefürchtet; Metus, Exanimo. Er ist bey ihm zu Gnaden kommen; ꝛc. Gratia, Ineo, &c.

Aliquid de Versione in vernaculam tangebas?

Resp. Ut hæc versionis exercitatio, quam domi saltem suscipiendam suasi, fiat utilior, Epistolam v. g. Ciceronis, locum aliquem è Nepote, Curtio, Pontano, &c. Latine reddes, ac tantisper sepones. Interpositis hebdomadis aliquot, Germanicum tuum Latine transferes, translatum cum ipso Ciceronis, Nepotis, &c. loco conferes, & emendabis. Hæc industria ut ad puritatem & Elegantiam linguæ comparandam utilitatis maximæ à Quintliano, P. Juvencio, & Præceptoribus Grammaticis omnibus mirifice commendatur. Vide subjectas Epistolas Ciceronis Lib. 12. Epist. 17. & 19. ad Cornificium, & à me, quoad licuit, ad verbum Germanice factas, in Latinum traducito; traductas observato, ubi & quantum à Cicerone differant.

Epistolæ duæ Ciceronis Germanice versæ, & à tyrone Latine vertendæ, ac deinde cum ipsis Ciceronis Epistolis conferendæ, ad Famil. Lib. 12. Epist. 17

Ad Cornificium.

Mir ist sehr lieb, daß du meiner, wie du mir mit Briefen angedeutet, eingedenck bist; und bitte, dieses Andencken zu erhalten; nicht, als zweiffelte ich an deiner Beständigkeit, sondern, weil also zu bitten der Brauch ist.

Man hat uns aus Syrien wegen weis nicht was entstandenen Unruhen berichtet, welches mich nicht so viel mein - als deinetwegen, der du näher dabey bist, in etwas entrüstet.

Zu Rom ist alles still, doch also, daß ich einig nützlich und ehrlich Geschäfft für besser hielte, welches ich auch hoffe, weilen sich Cäsar dessen annimmt.

Du sollst wissen, daß ich in deiner Abwesenheit die Gelegenheit und Keckheit genommen habe, etwas freyers zu schreiben; und zwar etwas, wider das du nichts einwenden würdest.

Nächst habe ich auch von der besten Art der Wohlredenheit geschrieben, und offt geargwohnet, du würdest, als ein Gelehrter, mit meiner, als eines nicht allerdings ungelehrten Manns, Meynung nicht übereinstimmen.

Ich sähe gern, daß du diesem Buch, wo nicht von Hertzen, doch mir zu Gefallen, dich günstig erzeigest. Den Deinigen werde ich sagen, daß sie, wann sie wollen, es abschreiben, und dir zuschicken.

Dann ich bin der Meynung, daß, wann dir auch sonsten das Werck nicht gefiele, doch alles, was von meiner Hand kommt, in dieser Einsamkeit werde beliebig seyn.

Daß du mir dein Ansehen und Aufnahme anbefiehlst, darinn richtest du dich nach aller Leute Gebrauch. Glaube mir, daß ich die Liebe, welche wir gegen einander tragen, gar hoch halte; auch von deiner grösten Fähigkeit, ausbündiger Gelehrsamkeit, und Hoffnung höchster Ehre solche Gedancken führe, daß ich dir niemanden vorziehe, wenige dir gleich halte.

Ad Famil. Lib. 12. Epist. 19.

Deine Briefe habe ich sehr gern gelesen, in welchen mir am erfreulichsten gewesen, daß ich verstanden, daß dir mein Schreiben sey eingehändiget worden. Daß du solches gern lesen würdest, zweiffelte ich nicht; wohl aber, ob es dir richtig zukommen würde.

Aus deinem Schreiben hab ich vernommen, daß dir der Krieg in Syrien, wie auch selbige Landschafft zu verwalten, übergeben worden. Wünsche, daß dir solches wohl bekomme, wie ich es gäntzlich hoffe, indem ich mich auf deine Emsigkeit und Klugheit verlasse.

Was du von Muthmassungen eines Parthischen Kriegs meldest, hat mich ziemlich beunruhiget: weil ich theils selbst ermessen konte, theils aus deinem Schreiben vernahm, wie viel Volcks du zur Hand habest.

Wünsche

Wünsche also, daß sich dieser Zeit jenes Volck nicht rühre, bis jene Regimenter dir zugeführet werden, welche man dir, dem Vernehmen nach, zuführet.

Wann du aber nicht genugsame Mannschafft hast zu schlagen, magst du M. Bibuli Rath gebrauchen, der sich so lang, als die Parther im Land waren, in einem sehr vesten und best versehenen Ort innen hielte.

Du aber wirst selber nach der Zeit und Sachen Beschaffenheit Rath schaffen. Ich zwar werde immer in Sorgen stehen, was dein Vorhaben sey, bis ich innen werde, was du ausgerichtet.

Ich habe noch keinen gehabt, dem ich hätte Briefe abgeben mögen, daß ich es nicht gethan hätte. Verlange also, daß du ein gleiches thuest, und besonders an die Deinigen dergestalt schreibest, daß sie ersehen, daß ich bey dir alles gelte.

CAPUT TERTIUM.

De Elegantia Latini Sermonis.

Quæ est altera virtus Latinitatis?

Responsio:

Quamquam ornata satis videri possit Epistola, Narratio, Chria, &c. si à Solœcismis ac Barbarismis *pura*, genuinam Latinitatem spirârit; adjicienda tamen erit Elegantia. Itali, Hispani, Galli, Germani, suæ linguæ ad summam nitorem perducendæ causa nobiles Academias instituere. Quin gentes omnes, Turcæ, Persæ, Indi, Sinenses, ut in victû, habitu, ritibus delectum adhibent, ita linguæ quoque venustatem qualemqualem sectantur, cultiúsque scribunt, quam loquantur; & in aula nitidius, quam ruri loquuntur. Quidni curà eadem Latina, nempe scientiarum omnium instrumentum habeatur?

In quo sita est Latinæ Elegantia?

Resp. Puritas efficit, ut minimè sordida, & nativâ velut habitû decora incedat oratio; *Elegantia* variis verborum ornamentis ad splendorem convestit eandem. Rectè enim ille sensit, qui, quod corpori nostro vestis est, hoc sententiis elocutionem esse dixit. Sunt autem *Elegantiæ* certa & exquisita loquendi genera, optimis Autoribus usurpata, & à quotidiano planóque sermone remota, quæ vulgô *Phrases* appellamus. Etsi enim etiam Idiotismi Latini Phrasium nomine veniant, si tamen aliquid distinctionis faciendum esset, illas *Phrases vulgares*, has *ornatas* vocabimus.

Da exemplum Elegantiarum ejusmodi:

Resp. Tui absentiam ægrè fero, Latinum quidem est, & proprium; elegantiùs erit: Tui desiderium non fero.

Terret me loci novitas; Moveor loci insolentiâ.

Non suppetit tempus ad scribendum; Laboro temporis angustiâ; Temporibus, temporis angustiis excludor.

Mutavi sententiam, Abii, discessi à mea sententia.

De nulla re magis sollicitus ero; Nihil mihi antiquius erit.

Dubito; Incessit me, venit mihi dubitatio.

Vix non te prodidissem; propius factum est nihil, quam ut te proderem.

Elegantias ejusmodi qua arte mihi parabo?

Resp. Eâdem, quâ *Proprietatem*, hoc est: 1. Lectione multiplici classicorum; 2. Ope Lexicorum Phraseologicorum; 3. Rectô Participiorum usû; 4. Observationibus recentiorum singularibus; 5. Particularum inprimis usû rectô; 6. Idoneâ Verborum collocatione.

Utrum jam Gramaticæ Studiosis de Elegantiâ cogitandum?

Resp. Id quidem studium Grammaticæ proprium est. Nisi hoc viatico saltem leviter instructus ad Poëticam & Rhetoricam accesseris, id vel in ipso itinere præpostere erit comparandum, vel desperandum, ut unquam carmen scitum; orationem ornatam condas.

Atqui Syntaxeos *Præcepta satis nos occupant, tempúsque omne docenti juxta & discenti eripiunt?*

Resp. Non ivero inficias, primas Grammatici partes esse, ut ad Syntaxis Regulas emendate scribat. Quin cum vulgo discipulorum præclare agetur, si ad hunc Latinitatis

 gradum

gradum aſpirent; nec petendum, ut purpuratus auratusve incedas, cui gauſapina ad amictum deſint. Nihil tamen obſtat, quin principes ſcholæ, *Academici*, ingenio & ſciendi aviditate cæteris eminentiores, altero ſemeſtri *Tertiæ* ad delibandas *Elegantias* leniter ducantur, in *Quarta* verò largius ſe iisdem ingurgitent. A teneris namque optimis aſſueſcere, ac antiquæ Latinitatis guſtatu imbui, multum eſt.

I. *Qui è Lectione paratur Elegantia?*

Reſp. Quod ſupra, cùm de *Puritate* ſermo eſſet, monuimus, Lectio utraque, publica nempe in ſcholis, ac privata domi eum in modum eſt inſtituenda, ut occurrentes ſed Idiotiſmi, ſeu loqui Modi elegantiores in paratum ad id librum referantur, ordine Alphabetico digerantur, atque Themati opportune inſerantur. v, g. Quære verbum *Obedio.* Notatum reperies è Themiſtocle Nepotis: *Morem gero. Video*, oculis uſurpo. *Nuncio*, certiorem facio. *Offendo*, voluntatem alicujus à me abalieno, &c. Si per ſcholarum curriculum conſtantia enotandi non defecerit, miraberis opes maximas vix advertendi enatas.

II. *Quodnam adjumenti genus præbent Lexica Phraſeologica?*

Reſp. Extant ſeorſim excuſæ Phraſeologiæ Latino-Germanicæ, ſingulares Ciceroniana *Nizolii*, Liviana *Rhenani*, Plaûtina *Parei*, Terentiana *Toſſani*, Cæſareana *Rothii*, Curtiana *Kocheri*, Nepotiana ejusdem &c. Plerisque item claſſicis præſertim in uſum Delphini editis ſubjecti ſunt indices Latinitatis locupletiſſimi. Jam qui Ciceronem, Cæſarem &c. legit, ſi ex indice item quotidie aliquid adjecerit lectioni, ex alieno labore haud minimum compendii faciet.

Quam paucis autem ad manum ſunt editiones & Indicum optimorum Autores?

Reſp. Præter ſingulares hos Phraſeologos ſunt Lexica quædam Phraſeologica, quorum unum ſaltem comparandum erit ſtudioſo adoleſcenti. *Aldus Manutius* ea in re operam præſtitit egregiam; longe copioſior eſt Wolf. Schönslederi *Apparatus ad eloquentiam &c.* Ex his aliisque *Univerſæ Phraſeologiæ Latinæ Corpus* congeſſi, eâ formâ, quam ſtudioſæ juventuti accommodatiſſimam fore credebam. Ex eo opere nuper admodùm ſecundis curis Phraſeologiâ Livianâ, Cæſarianâ, Cornelianâ, Salluſtianâ ſic exaucto, ut addi perparum, demi vix quidquam poſſe videatur, atque adeò locuplete ſatis utilitati ſcholis acceſſiſſe, experimentô conſtat, & multorum teſtimoniô.

Quomodo utendum eſt hac Phraſeologia?

Reſp. Si conſtructionem elegantius efferre cupis, v. g. *Non eſt dedecori laborare, ſed otiari;* quære *Laboro.* Reperies: Laboribus ſe frangere. Quære iterum; *Otior.* Reperies: Otio marceſcere. Igitur elegantius dices: *Non eſt dedecori, frangere ſe laboribus, ſed otio marceſcere.* Sit ſententia altera: *Si lachrymæ malis mederentur, aurô comparandæ forent;* quære. *Medeor*, medicinam facere. *Comparo*, in contentionem adduco. Dic igitur: *Si lachrymæ malis medicinam facerent, cum auro in contentionem adduci poſſent.*

Prôlixiora exempla juvat adjicere duas nempe Epiſtolas hac arte elegantiis Phraſeologicis adornatas.

Epiſtola, qua Filius à Parente pecuniam ad libros coëmendos petit.

Styłô ſimplici.

Scio equidem, te alioquin mei cauſa multos *ſumptus* facere; *auſus* tamen ſum, novam inſuper gratiam *petere.* Suadet nobis Magiſter; ut libros, quos in ſchola *explicat, coemeremus: ſpondêtque*, ſi eos item domi *legerimus*, multum *profecturos.* Uti hactenus ſemper *conatus* ſum, primo *loco* aut primis proximus eſſe, ita nihil *triſtius* foret, quam ſi ob hunc librorum defectum priorem laudem *amitterem*, & à condiſcipulis *contemnerer. Spero*, autem in cauſa tam æqua, te ût fuiſti, erga me *liberalem* fore.

Quærito in Phraſeologia Voces minore charactere expreſſas, & elegantioribus commuta in hunc modum.

Cognitum equidem habeo, multos alioquin ſumptus à te mei cauſa tolerari, id tamen mihi ſumpſi, ut novam inſuper gratiam etiam atque etiam á te contendam. Autor nobis fit Magiſter, ut in coëmendos eos libros, quorum in ſchola interpretationem nobis facit, pecuniæ aliquid collocaremus; fidemque ſuam obligat, fore

ut,

ùt ſi eosdem domi etiam legendo contriverimus, magnos progreſſus faciamus. Uti hactenus nervis omnibus contendi, principem in ſchola locum vel primo proximum tenére; ita nihil triſtitia majore me conficeret, atque ſi ob hunc librorum defectum priorum laudum jacturam facerem, & à condiſcipulis diſpicatui haberer. Spe autem ducor in cauſa tam æqua, fructus liberalitatis tuæ uberrimos, ùt pervenêre ad me, perventuros.

Epiſtola alia nunciatoria, & petitoria.

Stylô vulgari.

Intellexeris è publicis novis, ùt Turcicus exercitus per noſtrum *devictus* ſit, & Belgradum ſe *dediderit* urbs aura *ſanctiſſima* agro *fertili*, & cum præcipuis Europæ *comparanda*. *Rumor* quidem ad vos venerit, milites noſtros multis *morbis laboráſſe*, quia revera *calidiſſima* æſtas fuit; ſed tamen plerique jam *convaleſcunt*. In ea re *felices* fuimus, quòd non item annonæ *caritas* fuit; alias multo plures *morituri* erant. Ego quoque graviter *ægrotavi*, atque etiamnum ſum viribus tam *infirmus*, ut vix *incedere* poſſim. Quare ex Ungaria vix *abire* hoc autumno potero. Sed mea ſoror, multas vobiscum *conquerendi* cauſas habeo; primo, quod mihi *ſuaſeritis*, ut *miles* fierem. Qua in re plane me *decepiſtis*, nec aliud *volebatis*, quam ut me fraudulenter domo *amandaretis*. Certè, ſi *prævidere* potuiſſem, me tot miſeris *paſſurum*, nunquam dòmo *abiviſſem*.

Alterum eſt, quod valde mihi *dolet*, quod licet mihi *promiſeritis*, ſæpiùs vos mihi *ſcripturos*, raró tamen *ſcripſeritis*, ut adeò *credam*, me plane à vobis *contemni*. Denique cùm frequenter *rogáſſem*, ut cùm ſummè *egerem*, pecuniarum aliquid *mitteretis*, meam penuriam tamen nec nummo *juveritis*. Niſi debita ſaltem *ſolvere* potero, major erit veſtra *infamia*, quam mea. Quodſi parens meus adhuc *iratus* eſt, matrem ſaltem *roga*, ne penitus me *deſerat*, ne omnino mihi *deſperandum* ſit, Vale. Belgradi, &c.

Stylo eleganti.

E publicis privatisque nunciis exploratum perſpectumque habebis, ut cum exercitum haberemus multis partibus inferiorem, Turcicum nihilominùs in fædam fugam conjecerimus; & Belgradum ad Cæſaris ditionem adjunxerimus, urbem ſitam cœlo ſaluberrimo, abundantem omnibus copiis, ut cum præcipuis Europæ in contentionem venire poſſit. Rumore quidem ad vos perlatum fuerit, milites magno numero valetudine infirma proſtratos, quod æſtate præterita calores immenſos habuerimus; nunc vero Deo opitulante pars maxima è morbis recreatur. Id commodè nobiscum actum eſt, quod non item annonæ difficultate laboratum eſt, alioquin haud paule plures lucis hujus uſuram amiſſuri erant. Ego quoque gravi morbo oppreſſus decubui, atque etiamnum viribus parum firmis utor; ſic ut vix pedibus inſiſtam. Certè præ debilitate veſtigium ex Ungaria movere non potero. At heus tu ſoror amantiſſima, multa mihi vobiſcum & æqua expoſtulatio eſt, inprimis quod mihi autores fueritis, ut militiæ nomen darem; qua in re turpi fraude me circumveniſtis, nec aliud erat veſtrum conſilium, ac ut aſtû patriis me penatibus detruderetis. Certè ſi conjecturâ aſſequi potuiſſem, conditione me victurum tam miſerâ, calamitatibus tot conflictaturum, domo pedem nunquam extuliſſem. Alterum eſt, unde acerbitatis moleſtiæque plurimum contraxi, quod licet mihi identidem ſanctiſſime confirmaſſetis, ſæpiuſculè ſcripturos vos, officio tamen veſtro litterarum crebritate parum ſatisfeceritis. Ut adeo in animum inducam meum, vos de me minimùm laborare. Denique cum infimis precibus toties contendiſſem, ut incredibili pecuniarum anguſtia preſſo nummorum aliquid aſpergeritis, ne aſſe quidem ſubmiſſo inopiam meam levaveritis. Niſi facta ſaltem nomina diluere potero, ad vos gravior, quam memet redundabit Infamia. Quodſi parens noſter veteres iras nondum depoſuit, cum matre ſaltem diligentiſſimis precibûs agito, ut ne me neglectum omnino ac deſertum jacere patiatur, ne ſpes mihi omnis excluſa videatur. Vale. Belgradi &c.

Quid in harum Elegantiarum conquiſitione obſervandum?

Reſp. Primo, ut nimius ne ſis, & omnia Elegantii farcire velis, ſed ut condimentum parce inſpergas & cum judicio, quo diſcernas, quæ Phraſis, cui voci ejus Sententiæ aptior ſit; item an Verbo, Subſtantivo, Adjectivo, Adverbio ſua Phraſis conquirenda ſit. Subinde *Verbum* erit fertilius, ùt in ſententiis: *Irriſurus aliquem, cave, ne ipſe irridendus ſis*, quære; Irrideo, Rideo. Si *vales*, benè eſt; quære: *Valeo.*

 Ali-

Alias *Substantivum*, præsertim apud Verba amplissimi usus, ùt sunt, *Sum, Fio, Evado, Possum, Facio, Reddo, Tribuo, Do, Teneo, &c.* v. g. Divitum omnes sunt amici; quære; *Dives, Amicus*. Homines duri victus evadunt *robusti*; quære: *Robustus*.

Alias *Adjectivum*, ùt in sententiis: *Iratus ab insano tantum tempore distat*: quære; Iratus, Insanus. *Deformis sim potiùs, quam pulcher & malus*; *quære*: Deformis, Pulcher, Malus, &c.

Quid observandum præterea?

Resp. Non verba tantùm ac nomina, sed eorundem item Derivata & Composita; vel contra vestiganda erunt; quod ei facile, qui Primitivorum libellum sibi familiarem reddiderit. Sic in Sententia: *Nemo hominum sine labore clarus evasit, aut è paupere dives.* Præter *Labor, Clarus, Pauper, Dives*, perquirenda erunt *à Clarus* Claritas, Claritudo &c. *à Pauper*, Paupertas; *à Dives*, Divitiæ, ditescô &c. Quâ accuratione si Praseologiam excusseris, vix erit Sententia. cui vel in *Synonimis*, vel *Usu*, vel *Phrasibus* aptam quantam Elegantiam non reperias.

Quid in hac vestigatione observandum tertiò?

Resp. Quod supra tetigi, ut in delectu Phrasium discrimen adhibeas, ac distinguas, quæ in rem quadret, quæ minus. Nisi veritus essem, ne libri moles nimiùm augeretur, Phrasibus singulis Germanicam significationem additurus eram, quod in suis Lexicis Beyerus & Allerus præstiterunt, ne deerrare possent Tyrones. Sic in Sententia: *Anima nihil pretiosius*, loco *Pretiosius*, reperies in Phraseologia *multorum nummorum. seu sumptuum*, qui loquendi modus hoc loco plane ineptus foret. Nam dicendum esset; Anima nihil potius, antiquius, sanctius esse debet, &c.

Multum igitur interest, Phraseologici Lexici rite uti posse?

Resp. Sanè permultùm. Noveram adolescentes, qui orationem struerent tam elegantem ac Latinam, ut in volvendò Cicerone multos annos posuisse videri potuissent, hujus artificii ignaris. Inest illud commodi, quod ea, quæ aliena fuerant, multiplici usu faciant; quòdque dicitur, in succum & sanguinem suum vertant.

III. *Quid Elegantiæ affert Participiorum usus crebrior?*

Resp. Germanica nostra Participiis Futuri Temporis & Ablativo absoluto fere destituitur. Participia Præsentis & Præteriti minus frequentem, sæpe violentum, ac ingratum usum habent. Inde fit, ut Germani scriptoris oratio Latina, etsi verbis *propriis* concepta, Germanicum tamen nescio quid oleat, certe ab Latinæ brevitatis Elegantia longe absit. Hæc brevitas, quo duæ constructiones ope participii in unam coalescunt, nescio quid Latii saporis habet; Et multo venustius est: v. g. *Hosti te occisuro pepercisti*, ac si dicas; Hosti, qui te occidere volebat, pepercisti.

Nulla sunt Germanis Participia Futuri?

Resp. Nisi Relativo solvantur, efferri à nobis nequeunt: v. g.

Aspernantur profutura nocitura amplectimur. Wir verachten das, was uns helffen würde, und umfangen die Dinge, welche uns schaden werden.

Quid, divitiis inhias morte alioquin amittendis? Was trachtest nach Reichthum, welchen du ohnedem im Tod wirst lassen müssen.

Custodi librum à me tibi commodandum. Bewahre das Buch, so ich dir leihen werde, &c.

Recentiores quidam in hunc modum exprimunt Participium Futuri Passivum.

Nodus solvendus. Der aufzulösende Knopff.

Negotium procurandum. Das zu verwaltende Geschäffte.

Examinandi testes. Die abzuhörenden Zeugen.

Hostis pellendus, Der abzutreibende Feind, &c. Alii alio modô efferunt.

Præsentis tamen & Præteriti Temporis Principia habemus Germani?

Resp. Recte quidem dicitur, v. g. *Exitio suo propinquantem juvenem servasti*, den seinem Untergang zueilenden Jüngling hast du erhalten. Sæpe tamen durior est & insolentior Participii Præsentis usus, ut si diceres: *Tibi imperanti parebo*, ich werde dir gebietheten gehorchen. *Tui pereuntis miserebor*, ich werde mich deiner zu Grund gehenden erbarmen &c. Participium Præteriti perfrequens quidem est. eiusque Ablativus absolutus per Præpositionem nach commode significatur; v. g.

Cæso hoste urbem cepit, nach geschlagenem Feind hat er die Stadt eingenommen.

Peracto labore dulcis quies nach verrichteter Arbeit ist gut feyren.

Ubi-

Ubinam & quando Participiis utendum?

Resp. 1. Locô Relativi. 2. Loco Conjunctionis copulativæ, *&*, *atque &c.* Und. 3. Locô suppressarum Particularum temporis: *Postquam, quando, cum, dum, &c.* Indem, nachdem, weil, da, ꝛc. 4. Subinde etiam locô Particulæ conditionalis: *Si*, wann. Et *Causalem*, quales sunt: *Quia, cum, quoniam, quod*, pro *quia, eò, ideò, idcirco, eâ causâ. eapropter, nam, enim, etenim, quippe, &c.* Dieweil, dessentwegen, derohalben, dann, ꝛc.

Quid de his notandum?

Resp, Modus omittendi Relativum, *qui, quæ, quod*, & particulas temporis: *Postquam, &c.* jam in infimis duabus scholis; *Ablativus* verò *absolutus* in tertia & quarta frequentissimè inculcatur, nec satis unquam inculcari potest.

Quid de suppressione Particulæ Copulativæ dicebas?

Resp, Hæc ùt in omni sermone est frequentissima, ita si, quô in scholis docetur modô, omittatur, duæque Constructiones in unam contrahuntur, breviorem facit & succosiorem dictionem. Quæ industria in Narrationibus maximè valet, ne cum vulgo imperito copulantem particulam sexcenties odiosissimè iteremus. Quid enim insulsius illo: *Fuit Ludimagister Faleriis, hic ducebat nobiles pueros*, & *hos extra civitatem velut ambulatum ducebat*, & *volebat eos tradere Camillo, Camillus noluit audire*, & *jussit illum vinciri*, & *pueris dari, ut eum sic in urbem ducerent.* Quantô breviùs comptiùsque erit? Ludimagister Faleriis nobiles, quos docebat pueros, velut ambulatum extra civitatem ductos, Camillo tradere parabat. Is proditorem aversatus vinctum per pueros in urbem reduci iussit.

Hoc tam malè cohærente dicendi genere usi sunt plerique Historici è Lutea, de qua meminimus, Ætate. Exempla adjicio duo in quibus observes licet, quam longe aliam speciem induat hac Participiorum quasi veste contecta res eadem. Subjeci exemplum aliud exercitationis causâ, à discipulo eundem in modum adornandum.

Exemplum Narrationis Barbaræ & impolitæ.

Ex Roberto, *Sæculi 14. Scriptore.*

Erat quidam miles nomine Reymundus, animo virilis & corpore spectabilis. Hic perfectô odio Turcis inimicabatur, *&* diutiùs tolerare non potest, *ut* longo tempore feriarentur.

Hic plurimam sibi alligavit militum multitudinem, & in terram Saracenorum transduxit eam; *&* transiit duarum civitatum terminos, *&* pervenerunt ad quoddam castrum, *quod* Talamania vocabatur, *cui* gens Suriana principabatur.

Suriani nostros receperunt & sese libentissimè eorum dominio tradiderunt. Deinde aliud castrum militari impetû, invaserunt, *&* tota die fortiter oppugnaverunt, *&* vesperascente die occupaverunt.

Vide Barbarismos: *Perfectô odiô*; capitali. *Inimicari*; flagrare odio. *Feriari*; cessare. *Alligavit*: adjunxit. *Principatur*; dominabatur. *Vesperascente*; inclinante. *Qiuetarunt*; quieverunt- *Deputatis*; designatis. *Montanea*; montes.

Magis Latina puriorque erit oratio.

Erat quidam miles nomine Reymundus; hic capitali odio Turcas insectabatur, & diutius tolerare non potuit, ut longo tempore cessarent. Hic plurimam sibi adjunxit militium multiudinem, & in fines Saracenorum traduxit, & transiit duarum civitatum limites, & petrvenêre ad castrum quoddam, quod Talamania vocabatur, quod genti Syræ subjectum erat.

Syri nostros receperunt, & se eis summis voluntatibus tradiderunt. Ibi quievére triduo, & designatis, qui urbem custodirent, quosdam montes conscenderunt, & in vallem descenderun·

Narratio eadem, omissis Relativis & Particulis, ope Participiorum elegantior.

Reymundus quidam corporis animique viribus spectabilis, implacabili Turcarum odio accensus, nec diuturniorem cessationem jam ferens, contractis multis copiis in Saracenorum fines illatus, præteritis duabus urbibus ad castrum quoddam, Talamania dictum, Syrisque subjectum pervenit. Syri receptis iliis sum-

ſumma voluntate ſe ſuaque permisère. Inde caſtrum aliud ſumma vi aggreſſi, tota die fortiſſimè oppugnatum ſub veſperum cepère. Hic tridui quiete creati, cohortibúsque ad urbis cuſtodiam deſignatis, è conſcenſis montibus in vallem ſe demiſére.

Hæc quidem Latina eſt, illa Germanica, aut Gallico-Latina oratio; nam eòdem nobiscum vitio Germano-Latinæ tres Linguæ, Italica, Francia & Hiſpanica laborant.

Exemplum aliud. Simplice ac rudi ſtylò.

Fuit quidam Rex, qui legem tulit, quod, quicunque ſubitò mori deberet, manè ante ortum ſolis ante domum ejus tubas canerent, & ſtatim talis veſtibus nigris ſe indueret; & ſic ad judicium properaret.

Ille Rex magnum convivium fecit, & omnes Satrapas Regni vocari fecit, qui & venèrunt. Erant hic omnis generis Muſici, qui ex ſuavi melodia magnum ſolatium convivis fecerunt. Rex vera nullum lætitiæ ſignum oſtendit, & vultum triſtem habuit, & ſuſpiria emittebat.

Videntes hoc convivæ admirati ſunt, & non audebant cauſam triſtitiæ petere, & ideo fratri Regis dixerunt, ut cauſam indagaret, qui & fecit. Ait Rex: Caſtrinà die reſponſum audies.

Et præçepit Buccinatoribus, ut ſequenti die venirent ante fratris domum, & tubis canerent. Audiens hoc, commota ſunt viſcera ejus, & ſe veſtibus nigris induit, & ad Regem ivit.

Hic fecit fieri foveam profundam, & ultra foveam cathedram fragilem, quæ quatuor pedes fragiles habuit, & fecit fratrem ſuum exui veſtibus, & ſuper cathedram poni. Cùm eſſet in cathedra poſitus, fecit, ut ſupra caput gladius acutus per filum ſericeum penderet, & quatuor armati cum gladiis acutiſſimis ſtarent, unus à parte anteriore, unus à poſteriore, unus à parte dextra, unus à ſiniſtra &c.

Narratio eadem ope Participiorum elegantior:

Rex quidam legem tulit, ut, quibus ſubitò moriendum eſſet, tubis ſummo mane ad domum canentibus, pullis induti ad judicium properarent.

Idem Rex evocatus omnes Regni Satrapas magno convivio excepit. Symphoniacis ſuavi melodia convivas recreantibus, unus nullo oſtenſo lætitiæ ſigno, fronte contracta ſuſpiriis indulgebat.

Videntes & admirabundi convivæ, cauſamque triſtitiæ petere non auſi per germanum Regis iram indagant; cui ille: cras inquit, reſponſum audies.

Juſſis verò poſtridie ad ejus ædes canere buccinatoribus, vehementer commotus, pullatus ad Regem properat.

Ille paratæ profundæ foveæ cathedram fragilem, quaternis fragilibus pedibus nixam imponi, in eáque germanum veſtibus exutum collocari jubet, præacuto etiam gladio ſupra ſedentis caput, è filo tenui ſuſpenſo, quatuor armatis ad ſingula latera oppoſitis &c.

EXEMPLUM TERTIUM.

Omiſſis Relativis, & Particulis conjunctivis à Tyrone ope Participiorum ornatius reddendum.

Rex Tripolis miſit Comitibus nuncios, *dum* ibi erant, rogant ea, *quæ pacis ſunt*, *&* miſit dona *concupiſcibilia*, arcum aureum, & equos. Sed dona receperunt, *&* illi *remandaverunt*, quod nunquam cum illo *pacem haberent*, niſi *Chriſtianitatem* reciperet. Comes enim Ægidius multùm deſiderabat terram illius, *quia* optima erat, & regnum ejus, *quia* præ cæteris erat *honorabilius*. Igitur quatuordecim diebus *explicitis* exierunt de optima vale, *&* *abierunt* ad optimum caſtrum antiquiſſimum, cui nomen erat Achas. Hoc noſtri cum feſtinatione agreſſi ſunt, *ſed* eorum impetum caſtellani viriliter ſuſtinuerunt. Sæpiùs illos invaſerunt omni telorum genere, *&* non prævaluerunt, *&* magis, quàm lucrareatur, perdiderunt. Tunc quatuordecim de noſtris militibus *erga* Tripolim perrexerunt, *&* ſexaginta Turcas invenerunt, *qui* multos captivos & animalia rapuerant, *&* ante ſe ducebant. Quos *ut* noſtri viderunt, Domino adjuvante ſuperaverunt, *&* ſex de illis occiderunt, *&* eorum equos retinuerunt, *&* ovantes ad caſtra cum immenſa præda remeárunt, &c.

Qu-

Quid de supprimendis Particulis causalibus dicebas?

Resp. Harum loco eleganter vel Participium adhibetur; vel Verbum subsequens Substantivo mutatum, ut e duabus una fiat constructio. Participium adhibetur: v. g. *Solvi debuit consilium, quia clamor omnia turbaverat.* Fac omisso *quia*: clamore omnia turbante solvendum fuit consilium. *Deditionem fecêre; nam annona defecerat:* annona deficiente deditionem fecêre. *Ira succensus est*, idcirco *ne eum læseris*: ira succensum ne læseris. Verbo autem in Substantivum mutato dices: obortus *clamor* consilium solvit, Annonæ *defectus* deditionem maturavit, *Ardorem* hominis ne læseris.

Iisdem causalibus Particulis Præpositio *per* eleganter substituitur: v. g. quia *tempus est percalidum, studiis ineptus sum.* Dic: per immodicum calorem studere nequeo. *Scribere non potui*, quòd *nondum sat convalueram*; per valetudinem scribere non potui.

Ut video, in Participiorum doctrinâ probè me exercitatum esse oportebit.

Resp. Ille mihi spem de se præbebit maximam, & ab germanitate se removebit longissimè, qui Participiorum ritè tractandorum solertia cæteris præstiterit. Hac una arte tam illustris est, Historicorum principis Livii, & adipalis & prope inimitabilis *cum perspicuitate* brevitas.

Cur addebas: cum perspicuitate brevitas?

Resp. Quia pronum est, è stipatis nimiùm, cumulatisque Participiis in obscuritatem vel ambiguitatem incidere. Id quod sibi accidere questus est Poëta: *Brevis esse laboro; obscurus fio.* Eadem causa tyronicus T. Livii lectio, quàm aliorum Autorum difficilior videtur. Modus itaque mediumque tenendum erit. Sit v. g. hæc periodus:

Nachdem ich die Arbeit, welche ich neulich angefangen, kaum vollendet hatte, und mich zu einer andern fertig machte, besuchten mich einige Freunde, welche mich zu dem Spiel gebracht, so mir dazumal recht nöthig war, weilen ich ziemlich müd worden.

Cum labore *quem* nuper cœperam, vixdum perfunctus essem, *&* ad alia me pararem, visebant me amicorum quidam, *qui* me ad ludum traduxere, *qui* mihi tum, *quia* admodum lassatus fui pernecessarius erat.

En, ût omissis Particulis *temporis* cum, *copulativâ* & *&* *causali* quia, *Relativo* qui, sex constructiones in unam, nec læsa perspicuitate concrescant:

Labore nuper cœpto vixdum perfunctum, & ad alia parantem me, invisentes amici ad ludum traduxêre, mihi tum admodum lassato pernecessarium,

Aliud: Nachdem der Prinz Belgrad beyderseits eng eingesperret, damit er sich von auswendiger Belagerung los machte, hat er seine Völcker aus dem Lager gezogen darauf in die Schlacht-Ordnung gestellt, und weil der Nebel anlaß gab, den Feinden, so dem Sieg schon in Händen zu haben vermeynten, eine solche Niederlage zugefügt, die sie nicht leicht ersetzen werden.

Princeps, Belgrado utrinque arctè circumvallato, extima se obsidione liberaturus, eductis inque aciem dispositis copiis, per nebulæ opportunitatem, hostibus, jam se victoriam manu tenere ratis, cladem intulit, haud facile reparandam. *Viden' e septem constructionibus unam.*

Aliud Valerii Maximi: Carthagine *capta* uxor Asdrubalis *exprobrata* eidem impietate, dextra lævaque duos filios mortem non *recusantes trahens*, incendio se *flagrantis* patriæ injecit.

Ejusmodi exempla Livii pagina utraque suppeditat.

Exemplum Livanæ Brevitatis è crebro Participiorum usu.

Inde Turnus Rutulíque *diffisi* rebus suis ad *florentes* Hetruscorum opes, eorúmque regem Mezentium confugiunt: qui Cære, *opulento* oppido *imperitans*, jam inde ab initio, novæ urbis origine minime *lætus*, & tum nimio plus, quam satis tutum esset accolis, rem Trojanam crescere *ratus*, haud gravatim socia arma Rutulis junxit.

Participiorum tractandorum imperitus ita fortasse fecisset:

Turnus ac Rutuli diffidebant rebus suis *&* ad opes Hetruscorum, *quæ* tum florebant, & eorum Regem Mezentium confugiunt; qui Cære, *quod* opulentum erat oppidum imperitabat; & *quia* jam inde ab initio, novæ urbis origine minimè lætabatur, *&* tum nimiò plus, quà satis tutum esset accolis, rem Trojanam crescere rebatur, haud gravatim &c.

Vernaculè verò in hunc modum.

Turnus und die Rutuler fiengen an, ihrem Handel zu mißtrauen, und nahmen ihre Zuflucht zu den Hetruriern, so damals gar mächtig, und ihrem König Mezentio, welcher über Cäre, das dazumal eine reiche Stadt war, herrschete, und schon Anfangs sich über den Ursprung der neuen Stadt Rom wenig erfreuete, weil er vermeynte, es würde sich das Trojanische Wesen grösser machen, als es der anliegenden Völcker Sicherheit zuliesse, so hat er sich unbeschwert mit den Rutulern in ein Bündniß eingelassen. En! quantum diffusa hæc Germanitas ab stricta illa, & eò venustiore Latina brevitate dissideat.

IV. *Quale ad elegantiam adjumenti genus est, quas quarto loco dixeras Observationes singulares?*

Resp. Qui ad restituendum Latinæ Linguæ suum nitorem superioribus sæculis primi operam contulêre, observationes quasdam singulares earum rerum, è quibus antiquæ Latinitatis ingenium maximè enitescit, litteris tradidêre. *Hadriani* Cardinalis opusculum de Latino sermone præcipuè commendari meretur. Cæteri sunt: Laurentii *Vallæ* & *Sylvii* elegantiæ; Anton. *Schori* Thesaurus, *Goclenii* Observationes Latinæ Linguæ: *Doleti* Epitome, *Vorstii* de Latinitate meritò & falsò suspecta; *Borrichii* Vindiciæ, *Cellarii* Antibarbarus; *Nicssii* de Ortu Latinæ Linguæ &c. Horum libellorum quempiam, cum parabiles sint admodum, sibi comparasse juverit.

Atqui ad manum nullum habeo?

Resp. Unus instar omnium *Flos Latinitatis* P. Pomæi estò, viri de hac litteratura optimè meriti. Hoc ille libello observationes illorum plerasque, quique *Verborum* singulorum, *Nominum, Particularum* proprius & elegans usus sit, pulchrè complexus est; ut adeò Syntaxis *Particularis* & *Ornata* compellari possit.

Quò pactò ejus usum mihi familiarem reddam?

Resp. Hanc exercitationem, quam magni momenti existimo, describam tibi minutiusi Initium facies in principio Tertiæ, atque hac methodo:

Legendus inprimis erit, & attentè relegendus, quem dixi, Flos Lâtinitatis, certumque Lectionis hujus pensum in dies singulos constituendum: v. g. Pagina seu folii latus unum quo pacto totum commodè per *tertiæ* & *quartæ* decursum absolvetur.

Secundo: *Repetendum* erit statæ lectionis pensum cum condiscipulorum aliquo cæteris studiosiore. Repetitionis hæc erit ratio, ut alternas quærentis & respondentis partes obeatis. Quæret primus, quæ Sententiis Latinis respondeat significatio Germanica? alter vicissim. Quæ Germanicæ Latina? Vide

SCHEMA:

Quomodo flos Latinitatis inter duos utiliter repeti possit, seu privatim, seu in schola.

Primum e. g. pensum esto Verba: *Abalieno, Abdico.* Secundum: *Abdico, Abdo, Abduco.* Tertium: *Abeo,* Quartum: *Aberro.* Quintum: *Abhorreo, Abigo &c.* Ex hoc penso rogabit primus, respondebit alter: v. g.

Quomodo Latine reddis?	*Alter resp.*
Mein Bruder ist mir feind worden.	Frater meus se à me abalienavit.
Du hast den Vater von mir abwendig gemacht.	Patrem, *vel* patris voluntatem à me abalienâsti.
Sich von einem absondern.	Se ab aliquo abalienare.
Er hat abgedanckt.	Abdicavit.
Er hat das Burgermeister-Amt aufgegeben.	Abdicavit se consulatû.
Man hat ihn seines Amts entsetzet.	Abdicatus, privatus est suo munere.
Er will ihn für keinen Sohn erkennen.	Abdicavit filium.

Hâc respondendi vice perfunctus, alter roget è converso priorem: v. g.

Quomodo Germanice reddis?	*Primus resp.*
Frater meus a me se abalienavit.	Mein Bruder ist mir feind worden.
Abdicavit se magistratû.	Er hat sein Amt aufgegeben.
Se ab aliquo, aliquem à se abalienare.	Sich von einem, einen von sich abwendig machen.
Abdicat, rejicit, repudiat illum filium, &c.	Er will ihn für keinen Sohn erkennen, 2c.

Scri-

Scriptio, quæ talis erit, Indici Germanico, qui Flori Latinitatis subnectitur, tu significationes Latinas è pagina notata, in libello ad id parato adscribes in hunc modum: primum in indice Verbum est: abbitten; adde Latinum: *deprecari aliquem, ab aliquo*, vel *aliquid*; Etwas inständig bitten 2c. Abbrechen, *intermittere consuetudinem, opus, iter, laborem &c.* Einen Gebrauch, Werck, Reise, Arbeit, 2c. abbrechen, 2c. Scriptio ejusmodi singula memoriæ imprimet tenacius, nec operosus erit admodum, dum assiduus sit, nec unquam intermissus labor.

Quid inde utilitatis capiam?

Resp. Qui hanc industriam per supremas duas Grammaticæ Classes continuaverit, Dii boni! quem sibi thesaurum juvenili memoria conditum parabit! qua facilitate Epistolam, Narrationem, Chriam, Carmen, Orationem panget, quam venustatem senilem, quam antiquitatis speciem stylo conciliabit suo! quam solidum jaciet veræ Latinitatis fundamentum, reliqua ætate velut aliud agenti exædificandum!

Videris nimium oneris imponere, & præter Syntaxin generalem, etiam particularum hanc exigere?

Resp. Tingi te potiùs hoc elegantiarum colore, quàm imbui; & methodum saltem, fontes, artemque earundem condiscere velim. Ab juvene docili, avido, tempusculorum parco, plura opinione præstari possunt. Fortasse hæc exercitatio in ipsam scholam induci posset ea ratione, ut Academicis (iis dico, qui præter scholæ ordinaria plus aliquid efficere possint, quorúmque è denis ferè unus est aut alter) suus cuique æmulus, pensumque unius paginæ præscribatur, quod inter se repetant. Id tamen liberum cuique, nec nisi volentium esse oportebit, neque, si omittatur, ulli pœnæ obnoxium. Saltem pauculi è multis præclari Latini è scholis egredientur.

V. *Ut memini, rectum Particularum usum, quintum dicebas Elegantiæ Fontem?*

Resp. Præpositiones, Conjunctiones, Adverbia intelligo, quæ velut fibræ corpus orationis omne pervadunt. Nulla re Latinæ ingenium exprimas melius, ac eas ritè tractando. Adeò in parvis his magna venustas. Tursellinus primus eam viam prævivit, opusculo de Latinis Particulis elegantissimo. Quamquam hoc quoque carére possit, qui Floris Latinitatis partem tertiam de *Adverbiis*, & primo loco, & præ cæteris attentione studioque majore sibi familiarem reddiderit.

VI. *Quod est postremum elegantiæ comparandæ adjumentum?*

Resp. Verborum apta *Collocatio*. Rhetoris quidem hæc, ars propria est, delibanda tamen tyroni. Cùm ad ornatum splendorémque orationis plurimum intersit, quo ordine collocentur verba, sic ut eadem sententia, sed aliter disposita, jam seipsa elegantior videatur. Perinde ut capilli iidem, qui impexi horrori erant, pectine compositi in ornamentum vertunt. Præcipuas aliquot Collocationis Elegantias ex Sylvio depromptas habeto:

Elegantiæ Collationis.

1. Verbum plerumque periodum terminat; e. g. Non enim procacitate linguæ vitæ sordes diluuntur.
2. *Omnis, nullus, meus, tuus, suus*, oleganter in finem Periodi rejiciuntur; Illa *lex turpitudinem habet summam, gratiam* nullam. *Si animum inspiceres* meum.
3. Comparativa & Superlativa tum in fronte, tum in fine Periodi: *Agricultura nihil* melius, dignius *nihil invenitur.*
4. Cum idem vocabulum repetitur, continenter ponitur: Amicus amici *consuetudine gaudet*; Clavus clavô *truditur*.
5. Idem de Derivativis intellige: Oratori orationes *sunt legendæ*? Deformis deformitate sua *ne dejiciatur*.
6. Duo contraria itidem continenter ponuntur: Docti indoctis *præstant, alii* exultant, lamentantur *alii*.
7. E Numeralibus minor præponitur: *Annus octavus* & tricesimus; *Sextus* decimus.
8. Genitivus eleganter ab altero Substantivo voce aliqua interjecta separatur; *Tuarum* litterarum *admiratus sum* elegantiam.
9. Inter *magis quam* nihil interponitur: *Laude delector* magis, quam *pecuniâ*.
10. Particula *quam* elegans est inter duos Comparativos: *Felicior*, quam *ditior*; *Laudas me amicius* quam *verius*.

11.

11. Particula *quam* inter duo Nomina eleganter ante Comparativum ponitur: *Re* quam *verbis liberalior*; *Aristoteles*, quam *Plato doctior*.
12. Item ante verbum *Malo*;
Italiam, *quam vitam deserere* malo; *Intelligi me*, *quam laudari* malo.
13. Inter duo Epitheta vox aliqua interjicitur:
Magnum *opus omnino atque* arduum.
14. Continuata duo Substantiva vix sine particula *Et* ponuntur.
Tuis illum officiis & liberalitate adjuva.
15. Vocabula composita interdum dividundur.
Magno *à te* opere *peto*; Rem *vero* publicam ne *desere*.
16. Particulæ *antequam, priusquam, postquam*, eleganter dividundur:
Nullas ante *litteras accepi*, quam *tu redieras*.
Post diem quartum, quam *in Brittanniam ventum est*, eum adii.
Parandum prius *bellum*, quam *gerendum*.
17. Nomen dignitatis Proprio præponitur.
Pontifex Maximus *Clemens*; Cæsar *Carolus*.
18. Cognomina Nominibus anteponuntur:
Phalerius *Demetrius*; Montecuculus *Reymundus*.
19. Præpositio præponitur post *cujus*, *quorum*:
Cujus *ex amicitia*; quorum *in ædibus*.
20. Accusativus post Infinitivum:
Contemni *te putas*; Mirari *se ait*.
21. Participio postponuntur *me, te, se*:
Visurum *me spero*; Amantem *me redama*.
22. Ablativus in fronte vel medio, certe ante verbum ponitur:
Re intellecta *ad te properabo*.
23. Ut ne, loco *ne*:
Operamq; da, ut ne *fallare*.
24. Inter particulas *ne quidem, non solum, non tantum, non modo, sed etiam* aliquid eleganter interponitur:
Amicitia non *mutua* solum *colenda*, sed. Non *Petrus* tantum, sed *omnis*. Non pilis tantum, sed gladiis etiam.
25. Particulæ *si nisi*, non in fronte, sed proxime verbum eleganter locantur: Amantem *si negligis*; id ille *si fecerit*.
26. *Ut* in medio & proxime verbum:
Negotium ut *conficias*, labora. Ita *confusa est oratio nihil* ut primum, nihil *ut sit secundum*.
27. *Qui, quæ, quod*; item: *cum, dum, cur*, ne, eleganter in medio:
Relictum quod erat, arripui. *Eam causam* cum *suscipio*. *Ambulatum* dum *iret*. *Fortunæ vim* ne experire.

Non item Poëticis Elegantiis licebit uti?

Resp. Inter eloquentiæ corruptæ causas putem hanc non esse ultimam, quod aliquorum Juvenum depravatus gustus eo iverit, ut orationem scripturi, elegantias è Synonymis, gradibus ad Parnassum, Flavissis &c. aucuparentur; Metaphoris infarcirent omnia, Phrasibusque Poëtarum propriis. Qua re nihil perversius excogitari potest. Memini puerum me gemmulas has summo studio consectatum, plurimum laudis retulisse, si nullam periodum non aliqua Metaphora exornatam afferrem. Habebam inter adversaria mea:
Nescio, quo novercantis fortunæ sidere evenisse dicam.
Insulæ nauseantis naturæ vomitu in orbem ultimam ejectæ.
Cum primi anni florent, jam maturitas autumnabat in vultu.
Non expandunt se hortensem in iridem folia, nisi é laboris nubibus pluviæ distillarint.
Capillos cogunt in suggestum, sed crede mihi, nunquam illo de suggestu peroravit sapientia. Sub illa cæsarie nihil reperies, quam Aristophanis nebulas Polystrati somnia, merasque tenebras in augustissimo Capitolio scilicet triumphantes.

CAPUT QUARTUM.

De Copia Latini Sermonis.

Quid intelligitur nomine Copiæ verborum?

Responsio:

Ut eandem Sententiam non modo proprie & eleganter, sed varietate multiplici, aliis aliisque verborum terminis efferre, ac veluti ceram in alias aliasque for-

formas & modulos transfundere noris; ut cum idem dicas, aliud semper dicere videare. Quod ut in omnibus linguis laudi datur, ita in Latina mortalibus, qui fuerunt, omnibus sic antecelluit Cicero, *Orationis ejus divitias*, varietatem illam non imitabilem, ipsi ejusdem ætatis Oratores disertissimi demirerentur.

Quid utilitatis affert hæc copia?

Resp. Prima est ac necessaria ad Poëticam ac Rhetoricam præparatio. Hærebis in carmine condendo misere, nisi Sententiam Protei instar tamdiu transformare scias, dum verba eveniant metro apta. Cæterum uti in rebus omnibus, ita in oratione varietas delectationem habet. Ut colorum rerumque diversitate jucunde tenetur oculus nec concentus sine tonorum alternis, nec ejusdem semper condimenti obsonium, nec invariata eadémque vestis, utut pulchra, diu placent; ita nihil fastidiosius jejuno, inope, unius toni & coloris Oratore. Quod vitium Tautologiam, hoc est, ejusdem sermonis insulsam iterationem, Græci appellant.

Quomodo comparanda est Copia verborum, & quando?

Resp. In suprema Grammaticæ tentandum aliquid, viáque prænoscenda, qua deinceps eatur. Comparatur, ut reliqua omnia, exercitatione ac lectione Classicorum, Tullii inprimis, in quo uno cornu quoddam habes Copiæ. Quia tamen hæc lectio multorum annorum est, ac juvenibus paulo impeditior, Phraseologiæ interim subsidio, alieno nempe peculio vivendum, præceptaque eadem Phraseologia rite utendi discenda sunt.

Quæ præcepta affers?

Resp. Generalia quædam de Sententia qualibet, quantumvis sterili, varie commutanda; *Singularia* quædam de iis argumentis, quæ frequentius in orationem veniunt. Ars in eo est, ut, quod Erasmus, quem præeuntem multis in rebus sequor, ait: Sententiam quandam sumas, eamque varies quam sæpissime. Qui labor uberiorem afferet frugem, si plures inter se, proposito in medium themate, confligantur. Tum enim mutuis inventis adjuvabuntur singuli, & velut ansa præbita plura quisque inveniet. Qua quidem in re conveniet, Milonis illius Crotoniatæ solertiam imitari, ut principio bis, deinde ter, deinceps sæpius ac sæpius variando, ad eam facultatem proficiamus, ut jam sine negotio centies aut ducenties variare possimus.

VARIATIONIS PRÆCEPTA GENERALIA.

Quænam sunt de Copia generatim præcepta?

Responsio:

Tres sunt primarii fontes Copiæ: I. SYNONYMIA; II. ENALLAGE; III. ÆQUIVALENTIA. *Synonymia* ex Græco σύν & ὄνομα, quasi Con-nominatio, verba subministrat diversa, rem tamen eandem significantia: *v. g.* Domus, ædes; Ensis, gladius; Litteræ, epistola; Charta, papyrus.

I. *Synonymia, seu Cognominatio.*

Quomodo quærenda sunt Synonyma?

Resp. Ejusdem consilio vis maxima è bonis autoribus colligenda foret, quia tamen hæc diligentia non hujus ætatis est, è Phraseologia conquirenda erunt. Qua in conquisitione id cavendum, ne Synonyma, quæ in proposita Sententia Synonyma non sint, deligantur: v. g. *Parva scintilla neglecta magnum sæpe excitavit incendium.* Reperies pro *excito* adhortor: quod alienum habet ab hac Sententia sensum. Voces namque plurimæ duplicem habent significationem, *propriam*, & similitudinariam seu *metaphoricam*. *Proprie* dicimus: Librum abjecit in terram. *Translate:* Animum abjecit. *Proprium* est: Abducere pecora. *Translatum:* Abducere aliquem a vitio. *Proprium:* Affigere cruci. *Translatum:* Animum studiis. *Prop.* Abit domo. *Transl.* Abit ira homini. *Prop.* Ablegare foras aliquem. *Transl.* Ablegare curas. &c. Cavendum itaque, ne, cum proprium adhibendum esset, translatum loco non suo substituas. Qua in re judicio aliquo opus est. Sunt quædam in speciem idem significantia, quæ tamen plurimum inter se discrepant; ut: *Amo, diligo; Abstinentia, continentia; Ira, indignatio, &c.* De hac tamen differentia religiosum admodum esse non oportebit juvenem.

II. *Enal-*

II. *Enallage, seu Immutatio.*

Quid est Enallage, & quis ejus usus?

Resp. A Græco ἐν, *in*, & ἄλλος, *alius*, è quo ἀλλάσσω, *aliud reddo*, seu *immuto*, unde Ἐναλλαγή, Enallage, *immutatio*, seu ejusdem vocis paulùm deflexæ variatio: *v. g. Edo*, edacitas, peredo &c. *Amo*, amor, amicitia deamo. *Prudens*, prudentia, imprudens. Fit hæc immutatio *primò*, cum vocis alicujus *figura*, vel *species*, id est, *simplex* in compositam, *primitiva* in derivatam, aut contra mutatur; seu cum una pars orationis in aliam, Verbum in Nomen, Substantivum in Adjectivum vel Adverbium ac vicissim convertitur. *Secunda* species Enallagæ est, cum reliqua attributa Verbi, Nominis, Adverbii deflectuntur: ut Modi, Tempora, Casus, Numeri &c.

Quæ partes orationis utramque hanc Enallagæ speciem maximè recipiunt?

Resp. Verbum & Nomen. Nam interjectiones, Conjunctiones, Præpositiones, Adverbia nimium mutationis admittunt. Participia Verbo aut Nomini accenseri possunt. Mutatur ergo *Verbum* in Substantivum Nomen: *v. g. Discernit* nihil; nihil *discriminis* habet. *Admiror*; tenet me *admiratio*. Substantivum in Adjectivum; ut: Valde *impudens*, insignitæ *impudentiæ*. *Facundus*, miræ *facundiæ*. Adverbium; ut: *Hilariter* vivit, *hilaris* vivit.

Quomodo immutantur attributa Verbi?

Resp. In Verbi genus, id est, vox *Activa* in *Passivum*: *v. g.* Laborantes DEUS adjuvat; à DEO adjuventur. Contingit multos hæc infamia; hac infamia multi contingruntur.

Modus. In *Imperat.* Laborato, & DEUS adjuvabit. *Conjunctiv.* Si labores DEUS juvabit. *Infinit.* Laborare est DEI opem provocare. *Depone* inimicitiam. Si me audis, *depone* inimicitiam. Benè tibi consules, cum inimicitiam *posueris*. Suadeo tibi *ponere &c.*

Tempus. Imperfect. Nullo non tempore Dii laboriosos juvabant. *Perfect.* Quis impensè laboriosus à DEO adjutus non est? *Plusquamperf.* Nullum exemplum est, quin studiosum hominem Superi adjuvissent. *Futur* Laborato, & juvaberis. *Trahit sua quemque voluptas*; quis est, quem non *traheret*; quem non *traxerit*, *traxisset*, *traheret* aliquando sua voluptas.

Persona. 1. Laborantes certò à DEO adjuvamur. 2. Labora, & juvabere. *Numerus.* Laborantes Dii adjuvant. DEUS adjuvas. *Ereptis omnibus spem retine. Persona.* Spem *retineo.* Qui spem *retinet*, haud omnia perdidit. *Numer.* Spem retinete.

Ut attributa nominis mutantur?

Resp. 1. *Casus.* Laborantes juvantur à DEO. *Gen.* Laborantium curam DEUS gerit. *Dat.* Laborantibus præsto est DEUS. *Accusat.* Laborantes adjuvat. *Ablat.* A laborantibus nunquam frustra DEUS invocatur. *Id nuntium mihi gaudio fuit*; *Gaudii* materia fuit; *Gaudium* attulit; *Gaudio* me implevit.

2. *Numerus.* Laborantem, Laborantes. DEUS, Dii.

3. *Genus.* Pileum, pileus. Hoc barbiton, hæc barbitus.

4. *Declinatio.* Violens, violentus; Conagium, contagio; Senecta, senectus &c. regentia aptè applicueris.

Unde petam Enallagen Speciei ac Figuræ?

Resp. E Clavi seu Dictionario Denzleri, ac longè expeditiùs è Primitivorum seu Radicum libello, ubi *primitivis* ac *simplicibus Derivata sua* vel *Composita* ordine subjecta reperies; *v. g.* sit varianda Sententia: *Misero auxiliare.* Quære in Radicum libello primitivum *Miser*: reperies Derivata *Miseria misere, miserear, &c.* Composita: *Misericors, commiseror &c.* Quære porro, an verbum *auxilior* primitivum sit, an derivatum? Radicum gnarus facilè meminerit, ejus primitivum esse *augeo*, ejus derivata reperies, *augesco, augmentum &c.* Item ab *auxilior* auxilium, auxiliator &c. viden', quâ ubertate fluat Fons hic Immutationis.

III. *Æqui-*

III. *Æquivalentia.*

Quid intelligis Æquivalentiæ nomine, quam tertium ajebas Copiæ fontem?

Resp. Dicitur & *Æquipollentia*, Græcè ἰσοδυναμία, ab ἴσος, similis, æqualis & δύναμαι, possum, valeo, δυναμία, potentia, valentia. Fit hæc Æquivalentia, vocem vel sententiam contrariis mutando, addita particula negante: v. g. homo diligens; non indiligens. Omnibus gratus; nemini odiosus. Vigilandum est; minime dormiendum est. Laborantes Deus juvat; otiosos Deus aversatur. Permitto; non repugno.

Non autem Æquivalenti huic sententiæ vel voci suam iterum Synonymiam, sua, Immutationes esse conquirendas. Quæ industria, si cæteræ omnes absint, tantam effundet verborum redundantiam, ut vel librum de quapiam scripturo, nunquam defuturæ sint formulæ, idem semper aliter aliterque exprimentes.

Quid igititur mihi, sententiam meam, quam possum sæpissime, variare cupienti faciendum erit?

Resp. Adolescenti ingenioso methodum hanc, nempe felicibus multorum experimentis comprobatam, tenendam suadeo:

Primo, ut sententiæ propositæ, v. g. *Laborantes Deus adjuvat*, Synonyma è Phraseologia conscribat. V. g. Q. *Laboro; Synon.* Elaboro, contendo, operam do. His, vide, an non sua item sint nova Synonyma, v. g. *Contendo; Syn.* Nitor, enitor, curo, conor. Neque hic sistes, sed novis his alia rursus Synonyma conquires, eosque continuato quærendi labore, dum omnino exhauseris. Eadem accuratione verbum *Adjuvo* excuties. Conquisita Verba à Nominibus seorsim conscribe.

Secundo. Verbis, Nominibus, Adverbiis suas è Radicum libello Enallagas, seu Derivata & Composita exscribes, v. g. *Elaboro*, Elaboratio, &c. *Contendo*, Contentio &c.

Tertio. Pone Sententiæ ejusdem Æquivalentiam, à contrariis; *pigros Deus deserit.* Huic suam iterum Synonymiam ac Enallagas, quo dictum est modo, colligito.

Cæterum tota hæc Copiæ exercitatio Exemplis melius, quam Præceptionibus percipitur. En Schema.

Exemplum Copiæ Verborum pro varianda Sententia: Laborantes Deus adjuvat.

E primo fonte Copiæ, Synonymia vocibus singulis; *Laborantes; Adjuvat; Deus;* sua Synonyma sunt quærenda.

Quære: *Laboro; Syn. Elaboro, Contendo, Operam do.* Quærito rursus in Phraseologia, horum Synonymorum Synonyma, nempe primum Verbi *Contendo;* & sic deinceps in hunc modum. Quære: *Contende; Syn.* Nitor, Enitor, Curo, Conor; q. *Operam do; Syn.* Administratio, Munus, Studium, Actio, Opus, Cura; q. *Nitor;* Connitor, Adnitor; q. *Curo; Syn.* Studeo; q. *Conor;* Tento, Experior; Id molior, Incumbo, Id pugno; q. *Administratio; Syn.* Curatio, Procuratio; q. *Munus; Syn.* Officium, Provincia. q. *Studium; Syn.* Labor; q. *Actio; Syn.* Actus, Factum, Negotium; q. *Opus* -- q. *Cura;* Sollicitudo, Diligentia, Cogitatio, Meditatio, Angor, Molestia; q. *Studeo* -- *tento* -- *experior* -- q. *Molior; Syn.* Ago, Struo, Machinor, Paro, Comparo; q. *Incumbo* -- q. *Pugno; Syn.* Dimico, Certo, Depugno; q. *Curatio* -- *Procuratio; Syn.* Gubernatio; q. *Officium; Syn.* Partes; q. *Provincia; Syn.* Onus; q. *Labor; Syn.* Afflictatio, Contentio animi, Vigiliæ, Sudor, Assiduitas; q. *Actus, Factum, Negotium, Procuratio, Opus; Syn. Artificium*; q. *Sollicitudo; Syn.* Molestia; q. *Diligentia; Syn.* Assiduitas, Sedulitas, Mentis agitatio; q. *Meditatio; Syn.* Exercitatio; q. *Ago; Syn.* Tracto, Gero, Agito, Aggredior; q. *Dimico; Syn.* Confligo; q. *Certo; Syn.* Decerto, Belligero; q. *Contentio; Syn.* Luctatio, Certamen, Dimicatio, Pugna; q. *Sudo; Syn.* Desudo; q. *Assiduitas; Syn.* Perseverantia; q. *Exercitatio; Syn.* Industria, Curriculum; q. *Tracto; Syn.* Exerceo, q. *Gero; Syn.* Administro. *Agito;* Verso, inquiro. *Dimicatio;* Discrimen. *Pugna;* Certamen. *Perseverantia;* Constantia. *Commotio;* Motus. *Industria;* Ars Solertia, Ingenium. *Curriculum;* Stadium, Cursus, &c.

Horum

Horum Synonymorum Enallagæ, ſeu Derivata & Compoſita:

Enallagæ Nominum: Opera; Operoſus, Operatio, Operor, Cooperor, Oportet. *Studium*; Studioſus; Studioſitas, Studioſe. *Actio*; Actuoſus, Actor. Actuoſe. *Cura.* Curator, Curantia, Curioſus, Accuro, Accuratio, Accuratus, Curator: *Officium*: Officina. *Labor*; Laborioſus, Adlaboro. *Negotium*; Negotioſus, Negotior, Negotiator. *Solicitudo*; Solicito. *Diligentia*; Diligenter. *Onus*; Onero. *Contentio*; Contentioſus. *Vigilia*; Vigil, Vigilo, Vigilantia, Per-E-Ad-Invigilo. *Sudor*; Sudo, Deſudo, Inſudo. *Aſſiduitas*; Aſſiduus, Aſſidue. *Sedulitas*; Sedulus, Sedulo. *Exercitatio*; Exerceo. *Luctatio*; Luctor, Reluctor, Obluctor. *Certamen*; Certatio, Certo, Decerto. *Pugna*; Pugnax. *Lucubratio*; Lucubro. *Perſeverantia*; Perſevero. *Induſtria*; Induſtrius, Induſtrie. *Solertia*; Solers, Solerter, &c.

Deus.

Synonymia: *Deus*; Dii, Divi, Divinus, Divinitus, Divinitas, Superi, Cœlum, Cœleſtes, Cœlicolæ, Jupiter, Mars, Hercules, Plutus, Minerva, Juno, Apollo, &c.

Adjuvat.

Synonymia: *Adjuvo*, *Juvo*; Opitulor, Adminiculor, Auxilior, Suffragor, Sublevo. Quære: *Opitulor*; Subvenio, Adminiculor, Fulcio. *Auxilior*; Succurro. Adſum. *Suffragor*; Faveo. *Sublevo*; Suſtento. *Subvenio*; Subſidio ſum, Fulcio, Suſtineo. *Succurro*; Succedo. *Adſum, Faveo*; Studeo, Amo, Complector. *Subſidium*; Perfugium. *Suſtineo*; Tueor. *Amo*; Diligo, Benevolus ſum. *Perfugium*; Portus, Præſidium, Aſylum. *Tueor*; Tutor, Cuſtodio, Faveo, Præſideo. *Diligo*; Charus. *Benevolus*; Amicus, Studioſus. *Præſidium*; Spes, Securitas. *Cuſtodia*; Servo, Obſervo. *Faveo*; Tego, Alo, Retineo. *Charus*; Acceptus, Jucundus. *Amicus*; Cupidus. *Spes*; Fiducia, Firmamentum. *Alo*; Nutrio, Paſco, Paſcuus. *Firmamentum*; Stabilimen, Robur, Vires. *Robur*; Vis, Vires, Firmitas, Nervi. *Vires*; Lacerti, Facultas, Vis, Efficacia, &c.

Hujus Synonymiæ Enallagæ.

Enallagæ Nominum: *Perfugium*; Perfugio, Confugio, Perfugium. *Benevolus*; Benevolentia, Volo, Voluntas. *Portus*; Littus, Portuoſus. *Charus*; Charitas. Fiducia; Fido, Fidentia, Confidentia. *Firmamentum*; Firmo, Confirmo, Firmitas, Firmus. *Stabilimen*; Stabilio, Stabilitas. *Robur*; Corroboro, Robuſtus, Nervi, Nervoſus. *Lacerti*; Lacertoſus. *Facultas*; Facilis, Efficacitas, Efficax. *Gratus*; Gratia, Gratioſus.

Enallage Verborum: *Adjuvo*; Adjutor, Adjumentum, Adjutorium. *Opitulor*; Opitulatio, Opitulator, Opem fero, Opulentus. *Subvenio*; Subventio. *Adminiculor*; Adminiculum, Adminiculatio. *Fulcio*, Suffulcio, Fulcrum, Fulcimentum. *Auxilior*; Auxilium, Auxiliator, Auxiliarius. *Succuro*; Succurſus. *Suffragor*; Suffragatio, Suffragium, Suffragator. *Faveo*; Favor, Fautor, Favorabilis, Fauſtus, Fauſtitas. *Sublevo*; Allevo, Allevatio, Allevamentum. *Suſtineo*; Suſtento, Suſtentatio. *Subſidio ſum*; Subſidiarius. *Succedo*; Succeſſus. *Studeo*; Studium, Studioſus. *Amo*; Deamo, Amor, Amicabilis. *Tueor*; Tutor, Tutela, Tuitio, Tutus. *Diligo*; Dilectus, Dilectio. *Cuſtodio*; Cuſtos, Cuſtodia. *Faveo*; Refoveo, Confoveo, Fomentum. *Præſideo*; Præſidium, Præſidiarius. *Alo*; Alter, Alumnus, Alimentum, Alitura. *Tego*; Protego, Protectio, Protector. *Nutrio*; Nutrimentum, Nutricius. *Paſco*; Pabulum, Paſtor, Paſcua.

Hanc tantam è Synonymia & immutatione enatam ſupellectilem in ordinem redegiſſe juverit: v. g.

Laborantes.

Verba: Elaboro, Contendo, Operam do, Nitor, Enitor, Curo, Conor, Adminiſtro, Connitor, Adnitor, Studeo, Tento, Experior, Molior, Incumbo, Pugno, Ago, Struo, Machinor, Paro, Dimico, Certo, Depugno, Tracto, Gero, Agito, Aggredior, Confligo, Decerto, Sudo, Deſudo, Exerceo, Verſo, Inquiro, Operor, Cooperor, Oportet, Adlaboro, Collaboro, Negotior, Sollicitor, Onero, Vigilo, Evigilo, Invigilo, Pervigilo, Luctor, Obluctor, Lucubro, Perſevero.

Subſtantiva: Subſidium, Perfugium, Portus, Opera, Munus, Studium, Actio, Opus, Cura, Curatio, Officium, Provincia, Partes, Labor, Negotium, Sollicitudo, Diligentia, Cogitatio, Meditatio, Contentio, Moleſtia, Onus, Afflictio, Contentio ani-

animi, Vigilia, Sudor, Assiduitas, Sedulitas, Mentis agitatio, Exercitatio, Luctatio, Certamen, Dimicatio, Pugna, Perseverantia, Industria, Curriculum, Stadium, Discrimen, Constantia, Ars, Solertia, Ingenium, Cursus.

Adjectiva: Operosus, Studiosus, Actuosus, Curiosus, Accuratus, Laboriosus, Negotiosus, Diligens, Vigil, Assiduus, Sedulus, Pugnax, Industrius, Solers.

Adjuvat.

Verba: Juvo, Opitulor, Adminiculor, Auxilior, Suffragor, Sublevo, Subvenio, Fulcio, Adsum, Faveo, Sustento, Subsidio sum, Sustineo, Succedo, Studeo, Amo, Complector, Tueor, Diligo, Benevolus sum, Tutor, Custodio, Præsideo, Servo, Observo, Tego, Alo, Retineo, Nutrio, Pasco, Confugio, Fido; Firmo, Confirmo, Stabilio, Corroboro, Suffulcio, Allevo, Deamo, Confoveo.

Substantiva: Perfugium, Portus, Præsidium, Asylum, Spes, Securitas, Fiducia, Firmamentum, Stabilimen, Robur, Vires, Vis, Virtus, Nervi, Firmitas, Lacerti, Facultas, Benevolentia, Littus, Charitas, Fidentia, Confidentia, Stabilitas, Efficacitas, Gratia, Adjutor, Adjumentum, Adjutorium, Opitulatio, Opitulator, Subventio, Adminiculum, Adminiculator; Fulcrum, Fulcimentum, Auxilium, Auxiliator, Succursus, Suffragatio, Suffragium, Suffragator, Favor, Fautor, Faustitas, Allevamentum, Subsidiarius, Studium, Tutor, Tutela, Tuitio, Dilectio, Custodia, Custos, Fomentum, Præsidium, Altor, Alimentum, Nutrimentum, Pabulum, Pastor, Pascua.

Adjectiva: Charus, Amicus, Studiosus, Benevolus, Acceptus, Jucundus, Cupidus, Gratus, Portuosus, Firmus, Facilis, Efficax, Auxiliarius, Tutus, Amicabilis, Faustus.

Tertius Fons Copiæ, Æquivalentia, cum sua Synonymia & Immutatione.

Pigros Deus deserit.

Pigros.

Quære: *Piger*; *Syn.* Segnis; q. *Segnis*; Languens. *Langueo*; Flaccesco. Languidus sum, Torpeo, Torpesco, Marcesco. *Languidus*; Tardus, Debilitatus, Mollis, Enervatus, Remissus. *Torpeo*; Obtorpesco. *Marcesco*; Putresco. *Tardus*; Cunctator, Tardo, Cunctor, Indormio, Differo. *Debilitatus*; Fractus. *Mollis*; Effœminatus, Delicatus. *Lentus*; Frigidus, Tener. *Languor*; Desidia, Torpr, Stupor. *Negligo*; Non curo, Desero, Omitto. *Desidia*; Inertia, Ignavia. Socordia, Segnities. *Non curo*; Incuria, Incurius, Incuriosus. *Omitto*; Relinquo, Missum facio, Non exequor. *Inertia*; Negligentia, Nequitia, Fuga laboris. *Ignavia*; Iners, Somniculosus, Reses, Segnities. *Incuria*; Negligentia, Væcordia, *Negligentia*; Indiligentia. *Fuga laboris*; Declinatio. Aversio laboris. *Iners*; Væcors. *Dormio*; Cubo, Sopior, Quiesco. *Somnus*; Somnio, Quiesco, Conquiesco. *Quies*; Otium, Vacatio, Cessatio, Remissio. *Aversio*; Averto, Horreo, Abhorreo, Declino, Fugio, Tergiversor, Vito, Cesso, &c.

Deserit.

Desero; Destituo, Relinquo, Derelinquo, Absum, non adsum, Desum, Recedo ab aliquo, Prætermitto. *Destituo*; Destitutio, Derelictio. *Relinquo*; Missum facio, Tardo, Discedo. *Derelinquo*; Contemptio. *Absum*; Remotus, Disjunctus, Facesso. *Negligo*; Excludo, Contemno, Curare omitto, Prætereo. *Tardo*; Moror, Differo, Contemno. *Contemptio*; Despicientia, Despicatui habeo, Sperno, Abjicio, Aspernor, Nihil facio, Minimi æstimo. *Remotus*; Alienus, Abhorrens. *Facesso*; Abeo. *Excludo*; Portas claudo. *Curare omitto*; Incurius. *Moror*; Morosus. *Tardo*; Differo, Procrastino. *Alienus*; Aversus, Alienatus. *Abhorreo*; *Aversor*; Refugio, Defugio, Recuso, Me alio verto. *Alienatus*; Infensus. *Abalieno*; Rejicio. *Averto*; Aversus, Arceo, Removeo. *Refugio*; Fugio, Recedo. *Retuso*; Abnuo, Abnutus, Nolo. *Declino*; Repudio, Repello, Repulsa, Respuo, Negligo, Fastidio. *Durus*; Asper, Inexorabilis, Inclemens, Immitis, Inexpugnabilis, Difficilis, Adversus &c. &c.

Hanc Synonymarum copiam pari ratione certas in classes distribuere, haud inutile erit: v. g.

Pigros.

Verba: Langueo, Flaccefco, Torpeo, Torpefco, Marcefco, Putrefco, Tardo, Cunctor, Indormio, Differo, Negligo, Omitto, Relinquo, Non exequor, Cubo, Sopior, Quiefco, Somnio, Dormio, Horreo, Abhorreo, Declino, Vito, Fugio, Tergiverfor, Ceffo.

Subftantiva: Remiffio, Languor, Defidia, Torpor, Stupor, Inertia, Ignavia, Socordia, Væcordia, Segnities, Pigritia, Incuria, Negligentia, Nequitia, Fuga laboris, Negligentia, Indiligentia, Declinatio laboris, Otium, Vacatio, Ceffatio, mollities, Lentitudo, frigus.

Adjectiva: Piger, Segnis, Languens, Languidus, Tardus, Debilitatus, Mollis, Enervatus, Remiffus, Fractus, Delicatus, Lentus, Effœminatus, Frigidus, Tener, Incurius, Incuriofus, Iners, Somniculofus, Refes, Defes, Negligens, Væcors, Socors.

Deferit.

Verba: Deftituo, Relinquo, Derelinquo, Abfum, Defum, Recedo ab aliquo, Prætermitto, Tardo, Difcedo, Faceffo, Excludo, Contemno, Prætereo, Moror, Differo, Sperno, Defpicatui habeo, Abjicio, Afpernor, Nihili facio, Minimi æftimo, Curare omitto, Procraftino, Abhorreo, Averfor, Refugio, Defugio, Recufo, Me alio verto, Rejicio, Averto, Arceo, Removeo, Fugio, Recedo, Abnuo, Repudio, Nego, Nolo, Declino, Repello, Faftidio, Recufo.

Subftantiva: Deftitutio, Derelictio, Contemptio, Defpicientia, Abnutus, Duritia, Faftidium.

Adjectiva: Remotus, Disjunctus, Alienus, Abhorrens, Incurius, Morofus, Averfus, Alienatus, Inimicus, Durus, Afper, Inexorabilis, Inexpugnabilis, Inclemens, Immitis; Adverfus, Faftidiofus.

Quid jam hac tanta fylva faciam?

Refp. Jam hoc tui ingenii ac judicii eft, ut è vocibus fingulis conftructionem juftam ædifices, quod fiet, fi 1. Nominibus verba idonea, quorum magnam copiam fuppeditat Syntaxis, Verbis item apta Nomina attribueris. 2. Enallagas, Modorum, Temporum, Cafuum, &c. admifcueris. 3. Ad majorem varietatem concilia dam figuris variis, dubitantis, alloquentis, interrogantis, indignantis, optantis, exclamantis, ridentis, lugentis, monentis, docentis, dolentis, timentis, irafcentis, gaudentis, miferantis, jubentis &c. perfonam fumas. Quæ doctrina etfi jam figurarum Rhetoricarum peritiam aliquam depofcat, ingeniofo tamen tyroni lucis aliquid item affundet. Vide Exemplum.

Variationes Sententiæ fupradictæ è præfenti Verborum fylva conftructæ.

Ut rebus ipfe tuis *operam* dederis, ita à Deo *juvaberis*.
Munere fuo rite fungentibus *opitulatur* cœlum.
Student fuperi fuimet ftudiofis.
Studium adhibenti dii *adminiculantur*. Dum ab *actione* non defiftàs, omnia pro te agent fuperi.
Fac ipfe *opus*, & *auxilia* cœleftia ne defpera.
Tibimet *curæ* efto, & *fuffragabuntur* boni dii.
Qui *officio* non defuerit, in cœlitum *tutela* degit.
Quamdiu *partes* tuas impleveris, *fubvenient* laboranti cœlites.
Orna *provinciam* tuam pro viribus, & *fuppetias* de cœlo expecta.
Mortalium contenti *labores* præ thure conciliant immortales.
Nullum *negotium* aut *onus* defugienti divi cœpta *fortunabunt*.
Summa *follicitudine* res adminiftranti fuas aderunt *opitulatores* divi.
Hominum *diligentiam adjutores* dii *fuffulciunt*.
Cogitationes omnes ad fefervandum conferenti fuperum *favor* præfto eft.
Fruftra de fuperis *confidit*, qui laboris *moleftiam devitat*.
Si rerum tuarum omni *contentione* fatagis, *efficacitatem* fuppeditabit cœlum.
Nitere, quantum potes, *onus* levabunt cœlites.
Vigilias pro fe agentium *cuftodiam* dii fufcipiunt.
Sudore magis, quam victimis, cœleftia *præfidia* comparantur.

Labe-

Laborandi *aſſiduitas* cœli *favores* provocat.
Hominum *ſedulitatem* ultro conſequuntur de cœlo *adminicula*.
Ne ab *luctatione* abſtiteris, *lacertos* firmabit Hercules.
A quo deorum victoriam petes, ſi *certamen* timidus defugias?
In omnem *dimicationem* paratos facilis Mars *tutatur*.
Strenue *pugnam* ineuntium Mars ipſe commilitonem agit.
Laborandi *perſeverantiam* læto *ſucceſſu* coronant divi.
Fautores habeo Deos, ſi nihil induſtriæ ipſe prætermiſero.
In *curriculo* contende pro viribus, *vires nervosque* firmabit Deus.
Ne laſſere in *ſtadio*, nec aliter *bravium* conſequere.
Certum ad Deos *perfugium* habet, qui ſibimet in *diſcrimine* conſulit.
Conſtantia in cœptis Deum *adjutorem* habet.
Impigri navarchi *ſolertiæ* Neptunus ipſe *portum* præparat.
Manu te *ingenioque* juva, tum ſcilicet Herculem voca.
Operoſo *precatori* cœleſtia adjumenta certa ſunt.
Studioſo homini ſumma eſt quidvis à Deo impetrandi *fiducia*.
Actuoſo homini certum eſt in omni caſu ad deorum altaria *aſylum*.
Sui *curioſus* curæ eſt Jovi.
Accuratum officii *cuſtodem* ſumma benevolentia complectuntur divi omnes.
Laborioſo aratori Ceres ipſa *alimenta* præbet & *pabula*.
Negotioſorum hominum *conatibus* nunquam ſe Mercurius ſubtrahit.
Diligens eſto, nec, quod à te fieri poſſit, prætermitte quidquam; tum altaria obi.
Pervigili lucubratori *propitia* adeſt Minerva.
Aſſiduis ipſi dii *præſident*.
Omnia *cupiunt* cœlites *ſolerti* rerum ſuarum *curatori*.
Sedulus rem tuam exequere, cætera Jovi permitte.
Studentis & *pugnacis* hominis *ſubſidiarii* ſunt cœlites.
Fovet cœlum homines *induſtrios*.
Solicite pro *elaborantibus* in parato eſt divorum *gratia*.
Contende primum, tum ad cœleſtes *confugito*.
Operam dato, venient in partem operis numina.
Nitere in tempeſtatem, *littus* admovebit Neptunus.
Enitentes in ardua, dii *ſuſtinent*.
Curanti res ſuas, *vires* è cœlo venient.
Conantes divina auxilia *ſuffulciunt*.
Obniti malis & *obluctari* omni diligentia, validiſſimum eſt precum genu
Tute *connitere*, ut *fulcrum* dii ſubjiciant.
In eorum vota facile eſt numen, qui res ipſi ſuas *adminiſtrant* ſedulo.
Homo ſuis rebus *ſtudens* naviter Deorum *ſtudium* eſt.
Tenta, audentibus *aſpirat* ſecunda fortuna.
Tibi proſpice, nihil non experire, *favent ſolertibus* cœleſtes.
Age, *molire*, quod tuum eſt, ſpondeo te ſuperis in *amoribus* fore.
In *opus incumbenti*, benigne cœli *provident*.
Fortiter *pugnanti* numina volentia *ſubveniunt*.
Strue mœnia, tibi conſule, *ſecuritatem* dii præſtabunt.
Machinare omni contentione, *firmamentum* de cœlo ſpera.
Pro aris, focis impigre *dimicantes* fere voti damnantur.
Temet*propugna*, & *auxiliarios feciſti* Deos.
Legitime *certantibus* ſuperi *robur* adaugent.
Si perfunctorie res tuas *tractes*, cave, *opitulationem* à cœlo expectes.
Res ſuas ſtrenue *gerere*, *confidentiam* in ſuperos parit.
Aggredere fidenter, ne tibi deeſto, efficiendi *vim* haud denegabunt cœlites.
Confligito, nec cede malis, nec de *tuitione* ſuperum deſpera.
Omni vi *decertantibus* certa â cœleſtibus ſubſidia affluunt.
Sudando, teque in partem omnem *verſando*, cœli opem conciliabis.
Inquirito vias omnes, qua exeas; exitum è calamitate pandet aliquis deorum.
Impigre *operantibus* deos cooperari non piget.
Facientibus, quod *oportet*, facultatem ſuppeditat Numen.
Vin' *ſublevari* à Deo? ipſe tibi Deus eſto.
Negotioſi hominis *tutor* Deus eſt.
Si tui nulla *ſollicitudine* tangeris, qua fronte deos ſolicitas?
Laborem vitanti nullum & *onus*, *fulcimentum* præbent dii.
Quamdiu pro te *pervigilas* in ſuperum *cuſtodia* agis.

Dormire tibi precanti Deos, ne mirere.
Luctare alacriter, *sustinebit* te cœleste auxilium.
Obluctare malis, & *fomenta* divinitus reperies.
Qui in labore *perseverat*, tuto diis *fidit*.
Allabora, nec *repulsam* metue.
Complicatis manibus orare superos, ridiculum.
Impenetrabile cœlum est, *languidi* ac *vecordis* hominis precibus.
Simul ad rem, simul ad vota vertitur.
Aras omnes nequidquam obit officii *neglector*.
An æquum est, iis adesse Jovem, qui sibimet *desunt*?
An superis partes, quas *negligis*, demandabis?
Queis labor odio est, his nemo propitia speret numina.
Otiosorum hominum fletu ac ploratu nihil moventur dii.
Precando nihil agit, qui nihil agit.
Dormienti quis Deus vigilabit?
Quis credat, hominem sui *incurium* curæ fore cœlitibus?
Incassum ad templorum limina confugiunt qui laborem *defugiunt*.
Ut precibus sit efficacitas, fac, quod potes.
Tende ad astra manus, sed callosas.
Ad preces *ignavorum* & ploratus, obsurduere cœlestes.
Pro *ignaviæ* adjutoribus haberi, vel minorem gentium deos dedecet.
Cupis, ut in tui *inertis* hominis pensum succedant superi?
Pigri hominis & calamitosi non homines miseret, nec deos.
Mitissimi dii ad inertium vota *duri* sunt, & *inexorabiles*.
Non sunt dii nisi pro hominibus, qui se homines, hoc est, ad laborem natos meminere.
Nervos ad opes, manus ad cœlum tolle.
Pauci fuere, queis sopitis urbes in retia egisset fortuna.
Supplex idem & odiosus repulsam mendicat à diis.
Non destituere à superis nisi ipse te dereliqueris.
Frustra superum opem implorat cessator, si vel hecatomben voveat.
Non esset honestum immortalibus, hominum *desidiam* opibus alere.
Meritò rejicitur â diis rerum suarum actor negligens.
Nec otium probatur superis, nec otiosorum vota.
Erras, o piger, qui torporis tui advocatum speras Jovem.
Cum nullam quietis partem tibi concesseris, tum demum in superum auxilio acquiesce.
Ni tu vacaveris, haud dubie tibi vacabit Jupiter.
Ad somniculosi preces cœlestes indormiunt.
De homine sui oblito nihil meminere superi.
Nisi ipse manus admoves, thus incassum & victimas effundis.
Desidendo, superósque deprecando utrinque actum agis.
Male feriati hominis calamitatem nullæ obtestationes averruncabunt.
Ecqui bonos superos speret, qui sibi nequam est?
Languor orantis ac remissio superos immisericordes facit.
Si labori parcis, parce lachrymis votisque.
Si otio hebescas & languore, nullo clamore deos excitabis.
Ne nubes quidem penetrant desidiosi hominis vota.
Somno se dedere, & in superos transferre negotium; prope impium est.
Negligentia obtorpescere, & Jovem invocare, non nisi stultorum est.
Si tute procrastinas, ne mirere tergiversari deos.
Ut tute eris ad laborem, ita superos in vota promptos habebis, aut lentiores.
Agito, quod tuum est, suis partibus non deerit cœlum.
Deorum auxilium ejurat, qui à labore se removet.
Injuria cœli duritiam incusat mollis homo & operis fugitans, &c.

Non sunt alii præterea Copiæ Fontes?

Resp. Cum Poëta fueris ac Rhetor, augere licebit supplectilem è Tropis fere omnibus, imprimis *Periphrasi* seu Circumlocutione ejusdem Sententiæ, à Definitione, Causis, Effectis &c. petitra; *Metaphora* seu comparatione &c. Suggerent hæ novas denuo Propositiones, quibus si iterum suam Synonymiam, Immutationem, Æquivalentiam subjeceris, in immensum crescet copia. Sit Sententia: *Omnis fere Sententia multis modis variari potest;* Ejus *Æquivalentia:* Nulla sententa verbis iisdem est alligata; *Periphrasis:* Latina lingua valde copiosa est; *Æquiv.*

Æquiv. Minime egena eſt, *Metaphora:* Quævis Sententia aliis coloribus pingi poteſt; *vel:* aliô verborum habitû veſtiri poteſt. Hujus variationis ſupellectilem & variationem ipſam habeto.

Paradigma aliud in Sententia:

Quævis ferè ſententia multis modis variari poteſt.

Præter Synonymiam, Enallagen, & Æquivalentiam, etiam per Periphraſin & Metaphoram variata.

Quære: *Quævis*; *Syn.* Quilibet, omnis, quicunque, nullus non, univerſus, quis omnium non? Q. *Sententia*; *Syn.* Dictum, Oratio, Sermo, opinio. Q. *Multus*; *Syn.* Multiplex. Q. *Multiplex*; *Syn.* Varius, copioſus. Q. *Varius*; *Syn.* Diſſimilis, diſpar, diverſus, diſtans, commmutabilis, varietate diſtinctus, multiformis. Q. *Diſſimilis*; Cum aliquo diſſimilitudinem habens. Q. *Diſpar*; Diſparilis. Q. *Diverſus*; Disjunctus, contrarius, totus fere alius. *Enall.* Diverſitas. Q. *Commutabilis*; Mutabilis. Q. *Multiformis*; Varius, diverſus. Q. *Modus*; Ratio. Q. *Variari*; *Syn.* Diſtinguo, varietatem facio, muto. *Enall.* Varietas; *Syn.* Diſſimilitudo, diſparitas, mutatio, mobilitas. Q. *Diſtinguo.* *Enall.* Diſtinctio; *Syn.* Diſcrimen. Q. *Muto*; *Syn.* Immuto, permuto, commuto, verto, inverto. *Enall.* Mutatiô; *Syn.* Permutatio, converſio. Item mutabilis, mutabilitas. Q. *Commuto.* *Enall.* Commutatio, commutabilis. Q. *Verto*; *Syn.* Flecto. Q. *Inverto.* *Enall.* Inverſio. Q. *Flecto*; *Syn.* Inflecto, torqueo, contorqueo, detorqueo, verſo. *Enall.* Flexibilis, flexio; *Syn.* Anfractus, converſio, flexus. Q. *Flexuoſus.* *Syn.* Tortuoſus. Q. *Torqueo*; Contorqueo. *Enall.* Contortio, contortus, contortè, tortus. Q. *Tracto*; *Syn.* Explico. *Enall.* Tractabilis, tractatio; *Syn.* Explicatio. Q. *Explico*; *Syn.* Expono, diſſero, dico, verbis rem amplector, in medio pono. *Enall.* Explicatio; explicatus, ûs. Q. *Expono*; Exprimo, ediſſero. *Enall.* Expoſitio. Q. *Diſſero*; Diſputo. Q. *Exprimo*; Oratione complector effingo. Q. *Profero*; Promo. Q. *Diſputo.* *Enall.* Diſputatio.

Verba: Diſtinguo, Muto, Immuto, Commuto, Permuto, Verto, Inverto, Flecto; Inflecto, Torqueo, Contorqueo, Detorqueo, Vérſo, Tracto, Explico, Expono, Dico, Diſſero, Exprimo, Profero, Effero, Promo, Diſputo, Oratione complector, Effingo.

Subſtantiva: Varietas, Diſtinctio, Diſparitas, Mutatio, Mobilitas, Diſcrimen, Commutatio, Converſio, Mutabilitas, Flexio, Flexus, Anfractus, Contorio, Tractatio, Explicatio, Diſputatio.

Adjectiva: Varius, Mobilis, Diſtinctus, Mutabilis, Commutabilis, Contortus, Flexibilis, Flexuoſus, Tortuoſus, Tractabilis.

Æquivalentia:

Nulla ſententia iisdem verbis eſt alligata.

Quære *Alligo*; Obſtringo, Ligo, Devincio, Conſtringo. Q. *Obſtringo*; Obligo. Q. *Ligo*; Vincio, Colligo, Conſtringo. Q. *Devincio.* Vincio. Q. *Conſtringo*; Arcto, Concludo. Q. *Obligo.* *Enall.* Obligatio; *Syn.* Autoramentum, Servitus. Vinculum. Q. *Arcto*; *Enall.* Arctus. Q. *Concludo*; Cogo, Claudo. Q. *Servitus*; Servitium, Famulatus. *Enall* Servus, Servio; *Syn.* Deſervio, Servitutem ſervio.

Verba: Alligo; Obſtringo, Ligo, Devincio, Vincio, Arcto, Concludo, Includo, Obligo, Cogo, Claudo, Servio, Servitutem ſerviô.

Subſtantiva: Obligatio, Autoramentum, Servitus, Servitium, Famulatus, Vinculum, Servus, Clauſtrum.

Adjectiva: Arctus, Incluſus.

Circumſcriptio, ſeu Periphraſis.

Latina lingua valde copioſa eſt.

Quære: *Latinus*; Romanus; *Enall.* Roma, Latium. Q. *Lingua*, Idioma, Sermo. Q. *Valde*; Admodum, Mirum, *vel* majorem in modum, Egregiè. Non mediocriter, Perquam, Sanè quam, Impenſe, Inprimis. Q. *Copioſa*; Abundans, Uber,

Uber, Dives; *Enall.* Copiose, Copia; *Syn.* Abundantia, Ubertas, Facultas. Q. *Abundans*; Affluens, Circumfluens; *Enall.* Abundo. Q. *Uber*, Fœcundus, Fertilis, Ferax; *Enall.* Ubertas, Uberrimè. Q. *Dives*; Locuples, Opulentus. *Enall.* Ditesco, Divitiæ. Q. *Affluens*; Refertus, plenus; *Enall.* Affluo, Affluentia. Item Circumfluens, Circumfluo. Q. *Abundo*; Redundo, Sum Dixes; *Enall.* Abundè. Q. *Fœcundus*. *Enall.* Fœcunditas. Q. *Fertilis*; Opimus; *Enall.* Fertilitas. Q. *Locuples*, *Enall.* Locupleto; *Syn.* Dito, Divitiis augeo. Q. *Opulentus*; *Enall.* Opes, Opulentia. Q. *Divitiæ*; Abundantia &c. R. *Redundo*; Supero, Superfluo; *Enall.* Redundantia; *Syn.* Profluentia.

Verba: Abundo, Ditesco, Dito, Circumfluo, Redundo, Locupleto, Augeo, Supero, Superfluo.

Substantiva: Copia, Abundantia, Ubertas, Divitiæ, Affluentia, Fœcunditas, Fertilitas, Opulentia, Redundantia, Profluentia.

Adjectiva: Copiosus, Abundans, Uber, Dives, Affluens, Circumfluens, Fœcundus, Fertilis, Ferax, Locuples, Opulentus, Redundans.

Circumscriptionis Æquivalentia:

Latina lingua minimè omnium est egens.

Quære: *Egens*; Indigens, Cui quæsito opus est; *Enall.* Egeo; *Syn.* Mihi opus est, Indigeo; Item Egestas; *Syn.* Inopia, Indigentia, Mendicitas, Domestica difficultas, Paupertas. Q. *Indigeo*; Q. *Inopia*; Q. *Mendicitas*; *Enall.* Mendicus; *Syn.* Pauper. Q. *Paupertas*; tenuitas, Angustia rei, *Enall.* Pauper; *Syn.* Inops, Egenus, Tenuis, Parvis opibus ac facultatibus, Inanis. Q. *Exiliter*, *Jejunè*; *Enall.* Exilitas; *Syn.* Jejunitas. Q. *Exilitas*; Q. *Jejunitas*; *Enall.* Jejunus; *Syn.* Aridus. Q. *Aridus*; *Enall.* Ariditas.

Verba: Egeo, Indigeo, Quæsito opus est, Necessarium est, Destituor, Deficio.

Substantiva: Inopia, Indigentia, Egestas, Paupertas, Tenuitas, Mendicus, Exilitas, Exiguitas Angustia rei, Difficultas, Mendicitas, Jejunitas, Ariditas.

Adjectiva; Pauper, Tenuis, Exilis, Angustus, Arctus, Inops, Egenus, Inanis Parvis opibus, Exiguus, Jejunus, Aridus.

Metaphora:

Quævis sententia aliis verborum coloribus pingi potest.

Quære: *Color*; Pigmentum, Fucus, Species; *Enall.* Coloro; *Syn.* Colorem induco. Q. *Pingo*; Pictura exprimo, Expingo; *Enall.* Pictura, Pictor, Pictus, Pigmentum; *Syn.* Fucus, Ornatus. Q. *Ornatus*; Lux verborum, Flos orationis: *Enall.* Ornamentum; *Syn.* Honor, Dignitas, Insigne lumen; *Enall.* Orno; *Syn.* Exorno, Illustro, Illumino, Decoro, ornamentum affero, ornamenta congero, Collocupleto, Instruo. It. Ornatus. *Syn.* Politus, Luculentus, Excultus, Comptus, Expolitus, Nitens, Elaboratus. Q. *Illustro*, Collustro, *Enall.* Illustris; Illustratio. Q. *Decoro*; Cohonesto; *Enall.* Decus; *Syn.* Honestamentum, &c.

Verba: Pingo, Expingo, Pictura exprimo, Coloro, Figuro. Colorem induco, Orno, Exorno, Illustro, Illumino, Ornatum affero, Ornamenta congero, Decoro, Collocupleto, Instruo, Collustro, Expolio, Cohonesto.

Substantiva: Pictura, Pictor, Pigmentum, Fucus, Ornatus, Lux verborum, Flos orationis, Honor, Dignitas, Lumen, Insigne, Ornamentum, Decus.

Adjectiva: Pictus, Coloratus, Politus, Luculentus, Excultus, Comptus, Expolitus, Nitens, Elaboratus, Illustris.

Metaphora alia:

Quævis sententia alio & alio Verborum habitu verti potest.

Quære: *Habitus*; Forma, Figura. Q. *Forma*; Notio, Character; *Enall.* Formo; *Syn.* Figuro, Fingo, Effingo. Item Formosus; *Enall.* Formositas; *Syn.* Pulchritudo. Item Formula. Q. *Figura*; *Enall.* Figuratus, Effiguro. Q. *Figuro*; Informo. Adorno, Adumbro; *Enall.* Figmentum. Q. *Informo*; Conformo; *Enall.* Conformatio; *Syn.* Informatio, Q. *Vestio*; *Enall.* Vestitus, Vestimentum, &c.

Verba: Formo, Figuro, Fingo, Effingo, Effiguro, Informo, Adorno, Adumbro, Conformo.

Sub-

Substantiva: Habitus, Forma, Figura, Notio, Character, Formula, Formositas, Pulchritudo, Figmentum, Conformatio, Informatio.

Synonymia & Enallage:

Quævis fere sententia multis modis variari potest.

Sententiam quamvis *multimodis* facile variaveris.
Varietatem maximam sententiæ prope omnes admittunt.
Multo discrimine orationem quamcunque *distinguere est.*
Sententiam omnem multiplici verborum *contorsione*, si artem tenes, tractabis.
Innumeris modis dictum idem *converti* poteſt,
Mira eſt in varias loquendi formulas ſententiæ cujusvis *mobilitas*.
Incredibilem verborum *mutationem* invariata eadem ſententia recipit.
Diverſiſſimos in modulos dictionem unam periti *verſare* nôrunt.
Dictum idem variare poteſt toties, ut *commutatum* à ſe atque aliud videri poſſit.
Infinitas verborum *permutaiones* eadem oratio ſubire poteſt.
Superi! in quot modulos à bonis Latinis dictiuncula una *flectitur*.
Sententiæ ſingulæ in plurimas formas *faciles* ſunt & *flexibiles*.
Plurimis *flexionibus* ſententiam quamvis *permutaveris*.
Infinities dictum idem docti homines vertunt.
In quot flexus ſententia una à docto homine *torquetur!*
Conſtaret utinam juvenibus, quantum ars valeat, ſermonem quemvis aliter atque aliter verbis *effingendum*.
Nihil hominis oratione *commutabilius*, ita multipliciter & varie *contorqueri* ſe ſinit.
In maxima verborum diſſimilitudine nihil tamen de ſententia *immutatur*,
Quæ omnium oratio eſt, quam in diverſos loquendi modos detorquére non liceat?
Artis hoc beneficium eſt, rem eandem *diverſiſſimis* formulis complecti.
Novis identidem verbis eadem eruditi *diſputare* ſolent.
Idem ſermo aliter atque aliter *explicari* poteſt.
Rem ſæpe eandem dicimus, verbis inter ſe plurimum diſſidentibus.
Imperitus es ſane, niſi magnâ verborum *varietate* in eodem argumento diù commorari poſſis.
Si una de re diſſeres pluribus; cave eâdem verborum crumbe utaris.
Eſtne aliqua cogitatio, quæ unâ ſolum formula *exprimi* ſe patiatur?
Minima ſententiola multimodis *tractabilis* eſt.
Expeditius nihil, quam animi ſenſu quælibet aliter atque aliter *efferre*.
Inops nimium eſt, qui niſi uno verborum ſono rem unam *explicari* non poſſe exiſtimat,
Eandem ſententiam in maxima verborum diſcrepantia nullo negotio retinueris.
Longiori de eodem argumento *diſputatio* multiplici verborum inverſione *tractanda* eſt.
Erit eadem oratio, etſi multa verborum diverſitate contorta, &c.

Æquivalentia:

Nulla ſententia iisdem verbis eſt alligata.

Libera eſt oratiô, nec certis ullis verborum limitibus *incluſa*.
Oratio nulla eſt, quæ arctis pauculorum verborum vinculis *ligetur*.
Non ſic in anguſtum cogitur Romana lingua, ut una oratio una verborum formula *circumſcribatur*.
Sententia nulla iisdem verbis *conſtringitur*.
Probroſa foret ſervitus, ſi oratio ad certa duntaxat verba *arctari* ſe pateretur.
Certis verborum carceribus nemo latinus *devinciri* ſe ſinit.
Amplior Romana lingua eſt, quam ut ſententia ulla uni alicui verborum modulo *obſtringatur*.
Nulla ſententia anguſtis verborum terminis definitur.
Definito verborum dimenſo oratio nulla *obligatur*, &c.

Periphraſis cum ſua Synonymia & Enallage:

Latina Lingua valde eſt copioſa.

Da, ſi potes, linguam, cui *copia* major ſuppetat.
Ne Græca quidem Romanâ *abundantior* eſt.
Inſignì *ubertate* Latinum idioma gloriatur.

Ut ærarii quondam *opibus*, sic linguæ copia Romani hodiedum gentes omnes superant.
Quam mihi gentem dabis, quæ perinde *copiosè* loquatur?
Qua in lingua tantam verborum fertilitatem offendas?
Non *abundat* verbis solùm Latium, sed propemodùm *redundat*.
Putem agrum *feraciorem* nullum, quam hunc antiqui Latii.
Nescio, Cæsaribus argenti, an Tullio orationis *divitiæ* fuerint majores.
Venâ *uberrimâ* Latinus sermo fluit.
Græcæ *opulentiam* æquat, vel antecellit Latina.
Quàm *fœcundius* sit Romanus sermo, experiundo disces.
Tam *locuples* est eruditorum hoc idioma, ut augeri nec possit, nec debeat.
Inexhausta quadam verborum *abundantia* Latium circumfluit.
Si *ditiorem* proferre noveris, per me quidem Latinam aspernaberis.
Paulum exercitato Latino verba etiam *superant*
Lætissima quædam *profluentia* verborum Romani sermonis pretio quovis in argumento deesse nequit.
De verborum *sterilitate* non nisi ignavus & in Latio hospes queri potest.
Linguis quantumcunque fertilissimis fertilior Latina est.
Qui studium adhibuere, *superfluere* etiam sibi verba sensere, &c.

Æquivalentia, Periphrasis:

Latina lingua minimè omnium est egena.

Parvis nimium opibus est, qui lingua tam divite *tenuiter* jejunéque scribit.
Copia citiùs, quàm *inopiâ* Latini laborant.
Inscitiam suam, quàm linguæ *egestatem* melius incusarent juvenes.
In Romana palæstra probe versatus verborum *inops* esse non potest.
Si per ætatem nondum rerum doctus esse potes, at ne verborum saltem *difficultate* labores laborandum est.
Angusta penû est, qui in Latio verborum *paupertate* conflictatur.
Sponte se offerunt verba quæsito vix opus est.
Ad Romanam linguam pleræque *exiles* ferè sunt & *mendicæ*.
Miseret me juvenum, cum verbis se *defici* scribentes lamentantur.
Nec *jejuna* profectò est, nec *arida* Romana lingua.
Ante Tyberis aquis, quam verborum *flumine* Latium laborabit.
Latinum scriptorem, si rem tenet, verba *destituere* non possunt.
Nemo sanus Latinæ linguæ *exilitatem* unquam objecerit.
Quem nec ingenium, ne industria *destituerit*, verba destituent nunquam.

Metaphora:

Quævis sententia variis verborum coloribus pingi potest.

Novis semper verborum *ornamentis* dictum idem *illuminandum* est.
Eidem orationi alii aliique *colores* induci queunt.
Cum eandem orationem nova semper verborum *luce illustrare* diceris, disertus eris.
Alia, interque se diversa ornamenta in idem dictum congerimus experti.
Fidem superat, quam multiplici varióque *flore* verbulorum exornari idem sermo queat.
Tentando disces, quam sine negatio idem dictum multiplici *verborum ornatu cohonestetur*.
Illustrior semper ac *nitidior* eadem sententia reddi potest.
E nova verborum dignitate *luculentior* usque existet oratio.
Qui artem callent, *politiorem* usque *comptioremque* orationem elaborant.
Idem sermo aliis atque aliis *pigmentis adornatus* se ipsa videbitur pulchrior.
Unam sententiam novo *expolitam* decore *splendidiorem* se ipsa ac propè novam reddideris.
Aliter aliterque *pingi* fingíque sermo idem potest.
Aliis aliisque verborum *insignibus* eandem sententiam *decorare*, eloquentium est.

Paradigma III.

In themate admodum sterili:

Hæc charta est valde alba.

Periphrasis ab Effectis; 1. Suo candore oculos delectat. 2. Ad scribendum invitat.

Metaphora : Cujus non oculos hæ nives perſtringant?
Comparatio : Vernis floribus candidior eſt; Cygnorum candorem ſuperat.
Æquipollentia : Hæc charta minimè eſt atra.

Synonymia cum Enallage:

Charta hæc eſt valde alba.

Nihil hac chartâ candidius.
Quantâ non elegantiâ albeſcit!
Quid hujus venuſtate chartæ jucundius?
Color, qui poteſt eſſe ſinceriſſimus, ineſt in hac membrana.
In papyro venuſtiore nondum calamum duxi,
Nihil vidi purius hac chartâ, nihil nitidius.
Æquè venuſta membranula nondum ſub oculos venit meos.
Quid eſt candidum, niſi hæc charta eſt?
Quis integellam hanc & nitidiam lini filiam non exoſculetur!
Utinam is, qui in charta reſplendet, candor in hominum moribus eniteſceret!
Mundiorem hac papyro fruſtra requiras.
Tam bellæ tabulæ Venus ipſa ſuum nomen inſcribat.
Nitidiorem hæc diphtherâ vereor ut in venias.
Quid hoc macrocollo caſtius, concinnum magis & politum?
Superi, qua venuſtate effert hæc chartâ!
Quis in tam candidula tabula non lubens ſcribat?
Macrocollum hoc mira puritate niteſcit.
Incorrupto hoc candore nihil caſtigatius.
Mirus in hac papyro candor renitet.
Incorrupti integerrimique hominis ſimilem hanc chartam dicas.

Periphraſis cum Enallage & Synonymia:

Papæ, ut oculos delectat hujus nitor membranæ!

Intuentes mirum in modum recreat hæc chartæ puritas,
Non uſum modò, ſed delectationem etiam ſcriptori præbet.
Aſpectum ſanè quam exhilarat talis candor.
Lumina intuentium multa voluptate perfundit rara hæc membranæ mundities.
Tenentur ſuſpenſi contuentium oculi à tanta luce.
Nulla videndi ſatietas obrepſerit hanc munditiem contemplanti.
Tenetur jucundè hoc candore oculus.
Non manus ſolum jucundè in hoc æquor excurrit: ſed oculos ſimul hac tanta coloris jucunditate paſcitur.
Affigi ſententias oculos ad papyri hujus candorem, cum ſemel inſpexeris.
Diutiùs inſpice, amplius placebit hæc charta.

Periphraſis ſecunda:

Hic papyri candor ad ſcribendum invitat.

Quis non hic litteras imprimere geſtiat?
Tabellarii manum provocat hæc macrocolli gratia.
Non in alia charta nigellæ Cadmi filiæ pulchrius exſplendeant.
Subeſt in hac chartæ venuſtate quædam ad ſcribendum provocatio.
Vel pigrum ſcriptorem hic tabulæ decor trahat.
Velut blanditias quasdam admovet hic chartæ color, quis talem membranam litteris inarare nolit?
Sola hac chartæ forma ad ſcriptionem excitari me ſentio.
Scribendi quidem tædium in hac charta oboriri non poteſt.
Eſt ſua quoque chartæ forma, qua utile lenocinium faciat.
Aucupari ſcriptoris manum dicas, tantum illicii habet.
Nitidiſſimæ membranulæ gratia propemodum in amoribus mihi eſt.
Nemo in æquore tam bello ſcribere detrectat.
Manum oculoſque ſcriptoris allicit hæc venuſtas.

Metaphora cum ſua Synonymia & Enallage:

Plane nivea eſt hæc membrana.

Supra puras nives, nullò tum pede calcatas manû te incendere credes.
Nivalem candorem imitatur hæc charta.
Si quid nivibus album eſt magis, hæc membrana eſt.
Virginali ſanè candore gloriatur hæc papyrus, adeò intemerata eſt.
Ipſum ebur ad hunc candorem liveſcit.
Papyrum hanc non è lino, ſed recentium nivium floccis concretam dixeris.
Ninxit puto in hanc chartam, tam alba eſt.

Comparatio cum ſua Synonymia & Enallage:

Verni arborum flores huic candori decedunt.
Incredibili nitore hæc charta efflorеſcit.
Ne ver quidem chartâ hac floridius ridet.
Plane floret & vernat hæc papyrus.
Lux quædam candoris oculos ex hac membrana everberat.
In papyro florentiore nondum ſcripſi.
Ipſe primus arborum honos minus candeſcit.
Ad cygnorum colorem charta hæc accedit.
Cygneam quandam venuſtatem hic videas.
Charta utor grypſatiſſima.
Concretum lac te conſcribere exiſtimes.
Plusquam lacteus candor hanc papyrum commendat.
Aut lactea eſt hæc charta, aut lac ipſum liveſcit.

Æquipollentia cum Synonymia & Enallage:

Nihil in hac charta nigroris eſt.
Ab omni labe remotiſſima eſt hæc charta.
Parte ſui nulla ſqualet aut immundior eſt.
Quid in pulchello hoc æquore lividium aut ſqualidum?
Nihil hic invenuſtum aut luridum.
Coloris nobilitas minimè plebejam hanc chartam probat.
Ne umbra quidem maculæ ullius notatur charta hæc.
Æthiops fiam, ſi nævum hic ullum detegas.
Labeculam ullam ſi hic reperies, magnò talentò redemerò.
Nihil in hac papyro noctis, nihil fuliginis.
Quis tam malignus, qui hujus innocentiam membranæ carbone notet.
Ne fortuita quidem labecula huic irrepſit
Oculatus ſit, oportet, qui ſordis aliquid hic detegat.
Quæ lynx vel ſuſpicionem aliquam nævi hic inveniat?
Nihil uſpiam maculatum aut fœdum.
Cave puer, tantum candorem per incuriam uſpiam commacules.
Nihil hic quod inquinet, aut oculos offendat, &c. &c.

Habes itidem Paradigma aliud; *Hæc charta valde eſt alba*; idque eâ causâ, ut animadvertas, vel in ſteriliſſimo themate, quâ dixi, arte ubertatem verborum maximam congeri poſſe.

Exemplum aliud Eraſmus habet: *Semper, dum vivam, tui meminero*; quam ille ſententiam non admodum fœcundam, neque ad varietatem idoneam ait, cum re vera (pace ejusdem dictum ſit) circumlocutionum ſit perquam fertilis, & in omnibus linguis nulla ferè res copioſius efferatur, ac illud *vivere, mori*; voluntatis item ac intellectionis voces cæteris ſint affluentiores, quus inter eſt *Memini, Memoria*, v. g.

Semper, dum vivam, tui meminero.

Nunquam, dum vivam tui non meminero.
Nunquam, quoad victurus ſum, tui me capiet oblivio.
Haud unquam, dum vixero, tu animo excideris meo.
Nunquam, donec vivam, mihi venies in oblivionem.
Nunquam, quoad in vivis ero, tui nobis veniet oblivio.

Non

Non priùs tui meminiſſe deſinam, quàm vivere.
Non me antè tui memoria, quam vita ipſa reliquerit.
Usque dum ſpirabo, tui memor ero.
Donec hac luce fruor, tu animo hærebis meo.
E vivorum contubernio citiùs emigraverim, quàm tui memoria noſtro è pectore demigrarit.
Ipſe priùs è vivis exceſſero, quàm Morus è noſtra exceſſerit memoria.
Lux hæc me priùs deficiet, quàm tui immemor eſſe cœpero.
Vita me non ſeriùs deſtituet, quàm tam chari capitis recordatio.
Idem dies mihi tui memoriam eripiet, qui vitam.
Eadem lux oblivionem tui nobis eſt adductura; quæ mortem.
Idem noſtræ tui memoriæ, qui vitæ finis erit.
Dum memor ipſe fuero, tui meminiſſe neutiquam pigebit.
Non alius noſtræ memoriæ tui, quàm lucis erit interitus.
Is ſolus dies tui memoriam extinxerit, qui vitam.
Ante mei ipſius, quàm tui oblivisci incipiam.
Noſtro à pectore non priùs elabetur Mori memoria, quàm hæc anima.
Præter unam mortem nullus omninò te mihi caſus expectorabit.
Egóne tam jucundi convictoris unquam vivus queam oblivisci?
Tum demum Mori ſui oblivisci poterit Eraſmus, cum ipſe ſui deſinet memor eſſe.
Dum mihi ſenſus ullus mei reliquus erit, tu ſemper animo noſtro obſervaberis.
Cordi meo charior es, quàm ut vivo quidem in oblivionem venire poſſis.
Intimè noſtris in præcordiis repoſitus eſt Morus, ſic ut præter unam mortem nulla es illam illinc queat eruere.
Orco tradar ipſe prius, quàm te mandem oblivioni.
Dum ſpiritus his oculis, his manibus imperabit, tu pectori inſidebis meo.
Dum ſpiritus hos reget artus, tui meminero.
Quamdiu ſupererit in nobis halitus, non quivero tui non meminiſſe.
Dum in vivis agam, vivet in me tui memoria.
Is mihi dies finis vitæ erit, qui tui oblivionis erit initium.
Idem caſus hanc animam, téque è meo revellet animo.
Donec ſuperſtitem ſinent eſſe ſuperi, tui perpetuò recordabor.
Dum quidquam vitalis caloris in hoc pectore palpitabit, tui memoria non evaneſcet.
Non mihi diuturnior vita futura eſt quàm tuorum in me meritorum memoria.
Non mihi brevior fuerit tui memoria, quam ipſa vita.
Non minus durabilis erit tui capitis recordatio, quam hæc ipſa vita.
Me mihi eripiet is dies, qui tui memoriam adimet.
Ipſe mihi ſubducar, priusquam te in memoriam habére deſtitero.
Haud longior erit mihi lucis hujus functio, quam tuæ benignitatis memoria.
Non mihi poſteriùs ſuppetet vivere, quam tui meminiſſe.
Extra me fuero citius, quum Morus intra hoc pectus deſinet.
Vita hæc tuique memoria pari ſtadiô ad metam decurrent.
Prorſus non erit Eraſmus, cùm Mori immemor erit.
Non extabit hoc caput ubi tam ſingularis amici quivero oblivisci.
Donec ſuper terram acturus ſum, non committam, ut obſoleſcat apud me tuæ comitatis memoria.
Donec communem hunc aërem hauriam, tu crebro animo occurſabis meo.
Nunquam ſerius futurum eſt Eraſmo vitam, quam tui memoriam obtinére.
Non ante de te cogitandi finem fecero, quam Atropos fatale filum ſecuerit.
Si qua dies unquam tui paritura eſt oblivisſcentiam, ea certè nunquam anteceſſerit ei, qui me luce orbabit ipſa.
Sol hic qui videt omnia nunquam me videbit non memorem tui.
Mors una tui recordationem his è præcordiis emovebit.
Donec ulla vitæ portio his in artubus reſidebit, Morus ab Eraſmi cogitatione nunquam aberit.
Quamdiu ſanguinis ulla pars hoc in corpuſculo calebit, nunquam apud me refrixerit Mori memoria.
Mihi quidem dum vita aderit, tu à mente mea nunquam es abfuturus.
Quouſque manebit hujus animæ corpuſculique copula, tu à mea memoria nullô tempôre ſejungeris.
Prius animus corpori, quam tu animo meo præſens eſſe deſines.
Spiritus ipſe citius ex hujus corpuſculi domicilio demigrabit, quam animo impreſſa meo imago tui deleatur.

Æquè

Æque diuturna fuerit apud me tui memoria ac vitæ curſus.
Eadem erit & vivendi, & de te cogitandi meta.
Non arctioribus pomœriis tui recordatio claudetur quam ipſa vita.
Quoad ulla vena mihi vitali tempore ſaliet; dulce fuerit, tui meminiſſe.
Quantum mea Lacheſis fatale ſtamen extenderit, tantundem extendetur & mea tui memoria.
Eadem mihi & vivendi, & de te cogitandi meta fuerit.
Quoad corporis molem ſtatus vivificus ſuſtinebit, animum maximè tui memorem geram.
Dum lucis uſum cælitum indulgentia concedet, te ſemper animo feram.
Dum vitam permittent ſuperi, non committemus, ut tam fidi unquam congerronis nobis obrepat oblivio.
Donec me non deficiet anima, animum hunc & memorem & gratum nunquam poſuero.
Quoadusque ſole volubili frui fas erit, hunc hominem habebis tui memorem.
Vivum non videbit Eraſmum, qui videbit oblitum tui.
Quanto tempore vita mihi duratura eſt, mens quidem hæc manebit tui recordantiſſima.
Quamdiu ſuperò Jove continget frui, non mihi contigerit oblivisci tui.
Donec vita perſeverabit, tu cordis obtutibus ſempèr es obſervaturus.
Nominis ante mei, quam tam rari amici ventura eſt obliviſcentia.
Ipſe mihi prius excidero, quam tui vultus imago.
Viventi quidem Eraſmo haud unquam excidit Morus.
Nulla diuturnitas ævi tui apud me memoriam obliterabit.
Non niſi mecum tui extinguetur memoria.
Ante fatalem diem è noſtra memoria non eliminaberis.
Ante obitum non deſiſtam tui meminiſſe.
Ante ſuprema funera non ceſſabo, tui memor eſſe.
Non ante exacta vitæ ſtamina, tui queam oblivisci.
Vivo quidem Eraſmo, Morica memoria haud unquam effluet.
Tui apud me memoriam nulla unquam ætas antiquabit.
Ante ſummum diem non abrogabitur in me memoria tui.
Nulla neque locorum, neque temporum injuria efficiet, quò minùs tui quàm maximè meminerim in vita.
Per omnem vitam tui meminero.
Hæc vita, quàm longa continget, cum tui memoria ſemper erit conjuncta.
Ad ipſum usque rogum me tui memoria proſequetur.
Mei ſensû carebo, priusquam conjunctiſſimi hominis cariturus ſim recordatione.
A meis ipſe membris diſtrahar, antequam tu ab animo meo divellare.
Mors mihi citiùs acciderit, quàm oblivio tam dilecti capitis.
Certum eſt, mortem oppetere potiùs, quam tui memoriam non jugiter obtinére.
Non niſi me ſepultò tui recordatio ſ[illegible]ietur in me.
Tui quidem aut mecum aut nunqua[illegible] it interitura memoria.
Donec exſpirem ipſe, ſpirabit in me Mori mei memoria.
Donec apud ſuperos agitabimus, nunquam mihi inceſſet tuæ benignitatis oblivio.
Ante obitum meum nunquam animo meo tui incurret oblivio; ſic enim loquitur Seneca.
Nihil tam arduum hæc vita mihi gignere queat, ut tui memoriam ex his præcordiis poſſit extundere.
Nulla res tam atrox mihi poſſit in hac exoriri vita, quæ tui conciliet oblivionem.
Vivo nil poteſt exiſtere, quod mihi tuæ erga me humanitatis conflet obliviſcentiam.
Sic in me radices egit memoria tui, ut nullis omninò caſibus, qui quidem vivis ſolent accidere, ſit unquam ceſſura.
His nimirùm monumentis animo meo conſecratus es, ut ea nullum ævi ſpatium valeat demoliri, niſi mors, cui nihil rerum mortalium non cedit.
Niſi ipſe mortalis eſſem, non dubitarem, hanc de te memoriam immortalem fore, polliceri.
Si immortalis eſſet Eraſmus, immortalis itidem foret tui apud illum memoria.
Ejusmodi ſtatuam in mei animi penetralibus tua merita erexerunt, ut ea quoad tellus ſuſtinebit, nullô casû ſit diruenda.
His titulis Morus inſcriptus eſt cordi meo, ut eos nulla temporis injuria poſſit unquam exedere.
Non niſi una cum ætate recordatio tui in me conſeneſcet.
Ipſe mihi prius excutiar, quam Mori nomen ex adytis cordis exigatur.
Id unum tibi & confirmo & præſtabo, donec in mortalium numero futurus ſum, tu è ſcrinio memoriæ noſtræ nunquam dimovebere.

Ut

Ut omnia tempus possit, certe hoc unum non licebit illi unquam, ut vivo mihi tui pariat oblivionem.

Semper hic animus tui cum primis meminerit, neque id me dies, quamvis longa, dedocebit.

Donec me tellus alet, unum illud nunquam quibo dediscere, videlicet tam chari sodalis meminisse.

Donec futurus sum ἐπιχθόνιος, ut Homerico dicam verbo, Mori memoriam continenter obtinebo.

Quoad mihi continget inter σῖτον ἔδοντας, ut Homerice loquar, annumerari, nunquam hoc de pectore vultus Mori labetur.

Ὄφρ᾽ ἂν ἔγωγε ζωοῖσι μετέω καί μοι φίλα, quemadmodum inquit Homerus, tu mihi nunquam es obliviscendus.

Tui memoriam perpetuo pariter cum ipso vitæ progressu producam.

Superstiti Erasmo sublimitatis tuæ memoriam nullus unquam dies expunxerit.

Corpore quidem abs te distrahi potero, verum animo te semper intuebor, quoad vitam numina largientur.

Donec aura vitalis hos artus moderabitur, tu à nostris cogitationibus nullo momento es absfuturus.

Usque adeo penitus his præcordiis tui impressa est memoria, ut nullo unquam pacto videatur eradenda.

Ut omnia tempore marcescant, tui certe memoria ad occasum usque vitæ apud me vigebit.

Arctius Morum meum animo complexus sum, quam ut vivo possit elabi.

Eadem me lux exanimem videbit, quæ tui conspiciet immemorem.

Adeo vivam quandam imaginem tui pectori insculpsisti meo, ut vix etiam mors ipsa sit abolitura.

Non erit Erasmus tui memoria vivacior.

Tam vivax tui erit apud me memoria, ut sim ipse non futurus vivacior.

Nunquam intercidat apud me Morica memoria, donec ipse non intercidero.

Semper hunc hominem experieris tui recordantem, donec vitæ particeps erit.

Expers hujus vitæ fuero prius, quam à tui memoria alienus.

Adeo vivax est in me tui memoria, ut ipse non sim illi futurus superstes.

Altius meæ memoriæ insedisti, quam ulla te res inde queat emoliri.

Tenacius inhæres cordi meo, quam ut præter mortis casum quicquam aliud inde te queat ejicere.

Penitius hoc in pectore conditus es, quam ut hinc ulla ratione sis excludendus, donec mihi vitam fata non invidebunt.

Interius insitus es animo nostro, quam ut inde incolumi quidem queas extirpari.

Fixius impressum est cordi meo simulacrum tui, quam ut superstiti possit unquam detrahi.

Sic effigies tui cogitationi meæ penitus impressa est, ut eam nulla sit ætas abrogatura.

Dum vita suppeditabit, nihil extiterit, quod fixam animo meo Mori statuam valeat labefactare.

Fieri nunquam poterit, ut vel vivam parum tui memor.

Donec apud superos commorabor, ne tota quidem Lethes aqua tui memoriam poterit abolere.

Donec aura vescar ætherea, tui subinde reminiscar.

Vitam modo Deus impertiat, ego tibi mentem perpetuô tui memorem polliceor.

Siquis mihi vita functo sensus erit, tam dulcis amiculi recordabor, tantum abest, ut vivus sim obliturus.

Omnia mihi citius acciderint in vita, quam oblivio tui.

Tum prorsus versus current amnes, ut Græcis est in proverbio, cum Erasmus Mori sui poterit non meminisse.

Non alius ne visurus est oblitum tui, quam qui visurus est, arduis pronos elabi rivos montibus, & Tyberim reverti, ut ait Flaccus.

Ante leves alto pascentur in æthere cervi quam vivum Erasmum Mori capiat oblivio.

His coloribus in tabula pectoris mei depicta est imago tui, ut eam nulla annorum series possit eluere.

Supremus vitæ dies me tui memorem deprehendet.

Sospite vita non me fugiet memoria tui.

Salva vita hac non demorietur apud me memoria tui.

Quoad hæc mihi vita comes erit, comitabitur & tui recordatio.

Hæc me vita tui memorem relinquet.

Non

Non avolabit à nobis tui memoria nisi, avolante vita.
Ad supremum usque vivendi limitem tui nobis memoria perseverabit.
In obtinenda tui memoria non fuero mihi dissimilis, nisi vivus esse desiero.
Donec hoc vitæ munus divina benignitas mihi salvum esse volet, non intermorietur apud me tuæ benignitatis memoria.
Vita defungar prius, quam tui recolere cessabo memoriam.
Diem obiero citius, quam te ventis & auræ mandem.
Clavis adamantinis nostræ memoriæ infixus est Morus, quos non nisi una mors valeat abrumpere.
Ad ipsos usque cineres pergam tui meminisse.
Ad extremam usque senectam tui me comitatura est memoria.
Per universum vitæ spatium Mori meminerit Erasmus.
Ad extremum usque rogum, tuorum erga me beneficiorum memoria prorogabitur.
Fatalis ille dies denique me tui memorem est reperturus.
Dabo operam, ut tuæ humanitatis recordatio ad Libitinam usque proferatur.
Nunquam mihi quicquam obtigerit in vita, neque tam lætum, neque tam acerbum, quod tui nominis recordationem à sinu pectoris mei queat expellere.
Quoad hic animus in hoc corpusculo tenebitur alligatus, non exulabit meâ memoriâ Morus.
Citius futurum est, ut alterum in orbem tui memoriam mecum deferam, quam ut hic abjiciam.
Animam egero prius, quam te memoria tenere desiero.
Siquando corpus umbram suam poterit effugere, hic animus tui quibit oblivisci.
Non, antequam diem vitæ novissimum clausero, desiturus sum, tuam in me beneficentiam circumferre.
Quam longa dabitur vita, tam erit longa tui memoria.
Par nobis erit memoriæ, vitæque modus.
Tui meminero, quoad auras carpsero vitales.
Absit, ut mihi brevior fuerit tui memoria, quam vita.
Quamdiu supererit Erasmus, tamdiu meminisse non gravabitur.
Vita orbabor, antequam tui me relinquet memoria.
Supero privabor lumine, ut priscorum more loquar, citius, quam Morus ex animo deleatur meo.
Ocyus hoc mihi corpusculum morte refrixerit, quam tui memoria frigescat apud me.
Inextinctam tui memoriam semper tenebo.
Quantum temporis anima fruar, sic enim loquitur Sallustius, tantundem tui meminero.
Perpetim tui recordatus fuero.
Sine fine tui meminero.
Nulla res tui oblivionem mihi invexerit, nisi quæ me ex hac luce evexerit.
Orbem hunc verterim citius, quam animum hunc tui memorem vertero.
Vita me exuerit is casus, qui tui importabit oblivionem.
Crudelibus umbris occubuero, quemadmodum loquuntur Poëtæ, citius, atque tui recolere memoriam desiturus sim.
Efferar ipse citius, quam tui memoria prosequetur.
Ne defunctus quidem tui potero oblivisci, nedum vivus.
Viventi mihi nunquam obsolescet hominis tam bene meriti recordatio.
Quando futurum est, ut apud Erasmum evanescat Mori memoria? nempe dum vita destituetur.
Usque eo tui memor ero; dum in vivis agam.
Usque dum spirabo, te corde gestabo.
Quamdiu dabitur anima frui, ut Sallustiano more loquar, non desinam tui memoria frui.

Præcepta Copiæ singularia.

Quænam ais Præcepta Copiæ singularia?

Resp. Supra allati tres Copiæ Fontes generatim rebus omnibus, quæ in orationem cadere possunt, multiplicem varietatem subministrant. Et è re fuerit, contingere quædam

dam minus quidem generalia, quæ tamen in orationem veniant frequentissime, ut sunt: I. Particulæ Conjunctivæ. II. Gradus Comparationum. III. De Virtutibus ac Vitiis. IV. Affectionibus humanis. V. De Actionibus humanis. VI. De variandis Particulis.

I. VARIATIO PARTICULÆ COPULATIVÆ.

Quomodo variantur Particulæ Copulativæ?

Resp. 1. *Particulis* aliis idem significantibus. 2. *Formulis* quibusdam, cum cæteris bonis Autoribus, tum Ciceroni maxime usurpatis.

I. *Particulæ Conjunctionis & æquivalentes:*

Vir doctus est & probus.

Et doctus, & probus; Quemadmodum doctus, ita probus.
Cum doctus tum probus; Simul doctus, simul probus.
Pariter doctus, ac probus; Haud secus doctus, ac probus.
Tam doctus, quam probus; Ut doctus, ita probus.
Non minus doctus, quam probus; Non tantum doctus, sed & probus.
Ex æquo doctus, atque probus; Non modo doctus, verum etiam probus.
Æque doctus, ac probus; Juxta doctus, & probus.
Æque doctus, atque probus; Similiter doctus, ac probus.
Perinde doctus, ac probus; Non dissimiliter doctus, ac probus.
Tum doctus, tum probus.

Sic dices: Vir est cum doctrinæ laude, tum pietate præstans.
Ut doctissimus, ita integerrimus
Æque litteratus, atque incorruptus.
Exquisite doctus, itidem ac probus.
Doctissimus idem, ac vir optimus.
Vir ex æquo eruditus, ac probus.
Non tantum doctus, sed & probus.
Simul insigniter eruditus, simul integritatis maximæ.
Vir optimus quoque, non modo doctissimus.
Haud secus, juxta eruditus, ac probus, &c.

II. *Formulæ:*

Haud minore probitate, quam doctrina præditus.
Præterquam quod doctus, etiam optimus est.
De quo dubites, doctior sit, an melior?
In quo doctrina cum probitate ex æquo certet.
Qui litterarum laudem æquarit vitæ sanctimonia.
Cujus eruditioni par morum integritas respondet.
Qui cum insigni probitate, parem litterarum laudem copularit.
Summa quidem eruditione, virtute tamen neutiquam inferior sese.
In litteris egregius, nec sui dissimilis in probitate.
Qui doctrinæ decora pari cum probitate conjunxerit.
Cujus virtutem non minus, quam eruditionem suspicias, &c.

II. VARIATIO GRADUUM.

Quæ est ratio variandi gradus positivi?

Resp. Variantur itidem Particulis augentibus; vel minuentibus. Præpositio *præ*, Comparativo æquivalet; ut: Homo prælongus; *per* pro Superlativo: Homo perdoctus; Res perdifficilis. Talia item sunt Adverbia:

Perquam litteratus, doctus.	Summopere eruditus, doctus.
Quam -	Imprimis -
Sane quam -	In paucis -
Nimis quam -	Majorem in modum -
Valde -	Mire -
Egregie -	Exquisite -

Haud

Haud vulgariter	-	Oppido	-
Insigniter	-	Supra modum	-
Magnopere	-	Præter modum	-
Maximopere	-	Singulariter	-
Unice	-	Impendio	-
Eximie	-	Impense	-
Effuse	-	Abunde	-
Affatim	-	Si quisquam	-
Plusquam	-	Dici nequit, quam	-

Minuitur Positivus in has Formulas:

Homo subtristis, subtimidus. Nonnihil agrestis. Utcunque doctus. Aliquantulum morosus. Homo dicaculus, putidulus, vaniculus. Non omnino indoctus.

Quomodo variatur Comparativus?

Resp. Primo: Ex Particulis nonnullis; perinde ac Positivus. Secundo: Verbis præcellentiam significantibus.

Particulæ sunt: v. g.

Longe facundior Platone Cicero.
Multo, nimio eloquentior Platone divino Tullius.
Multis partibus uberioris sapientiæ Plato, *quam* Tullius.
Pecuniæ appetentior, *quam* gloriæ.
Magis appetens pecuniæ, *quam* &c.
Opum cupidus *potius*, *quam* laudis.
Non tam gloriæ appetens, *quam* pecuniarum.
Minus honorum cupidus, *quam* divitiarum.
Haud perinde laudi inhians, *quam* nummis cumulandis.
Haud æque, ac, &c.

Verba præcellentiam significantia sunt:

Præsto;	excello,	antegredior.
antesto,	prægredior,	antevenio.
præeo,	præverto,	anteverto,
supero,	prætero,	cedo.
supergredior,	præhabeo,	decedo.
excedo,	antepono,	posthabeo.
post me relinquo,	præpono,	postpono.
Anteeo,	antecedo,	secundus sum.
præcello,	antecello,	posterior sum. v. g.

Juvenis cæteris diligentior.

Diligentia reliquis *præstat*, *antestat*, *præit*.
Reliquos *vincit*, *superat*, *excedit*, *post se relinquit*.
Æquales industria *anteit*, *antecedit*, *antecellit*, *antegreditur*, *antevenit*.
Æquales, *vel* æqualibus studio *præcellit*, *excellit*, *prægreditur*, *prævertit*.
Æqualibus *præferendus*, *præhabendus*, *anteponendus*.
Cujus diligentia *cedunt* reliqui, *postponendi*, *posthabendi*, *secundi*, *posteriores sunt*.

Quomodo variatur Superlativus?

Resp. 1. Particulis: *Longe*, *facile*, v. g. Doctissimus.

2. Cum hic gradus rem maxime extollat, imprimis variandum erit generale Vocabulum. *Omnis*; cujus Synonyma vel Æquipollentia sunt: *Cunctus*, *Universi*, *Quisque*, *Unusquisque*, *Quicunque*, *Quilibet*, *Quivis*. Item: *Quantuscunque*, *Quotcunque*, *Qualiscunque*. Huc pertinent Adverbia: *Utcunque*, *Quantumcunque*, *Quantumvis*:

Nullus non, *Nemo non*, *Quivis non*, *Haud quisquam*, *Quantum est hominum*, *Quidquid est hominum*.

3. Valent hæc Synonyma, sequentibus Formulis, quibus principatus significatur, adjuncta:

Cicero, quo non alius eloquentior.
Homo quidvis potius, quam indoctus.
Doctrina nulli inferior.
Eruditionis palmam omnibus præripit.

Elo-

Eloquentiæ artem tenet.
Facundia nullo non prior, potior.
Facundiæ primas haud dubie obtinet.
Præter cæteros eloquens.
Facundus ultra humanum modum.
Primus haud dubiè Oratorum Cicero.
Unicus propè in civitate opulentus.
Tam dives, ut cum eo nemo omnium conferri possit.
Doctus adeò, ut magis non possit.
Tam eloquens, ut nemo ei æquandus.
Adeò doctus, ut parem habeat neminem.
Opulentus quàm qui maxime.
Solus propè Orator, cujus facundiæ nemo principatum deneget.
Supra mortales omnes eloquens.
Quis est, qui ei se comparare ausit?
Quem reperies æque opulentum.
Opulentos omnes longo post se intervallô relinquit.
Opulentiâ nulli secundus.
Facundiæ laude nemine posterior.
Dominatur, regnat in pulpito.
Opibùs procul à se relinquit omnes.
Quem unum nemo exæquet.
Doctrina in eo tanta, quantam homo capere possit.
Cui omnes meritò concedant, cedant.
Cui comparatus nemo non infacundus videri queat.
Exemplar omnis facundiæ Cicero.
Hujus doctrinam nemo assequatur.
Ad tantam facundiæ laudem quis est, qui aspiret?
Iis opibùs, ut ad illum, præ illo quisque egenus videatur.
Quô quantumcunque docti minus se doctos profiteantur.
Quo facundius excogitari nihil possit.
Signifer quidam, dux, lumen, thesaurus omnigenæ doctrinæ.
Quicum nemo in contentionem venire possit.
Doctior, quàm credi possit.
Sine controversia quovis hominum eruditior.
Cujus eloquentiam nulla cujusquam qualiscunque facultas æquiparet.
Ad cujus eruditionem nemo unus accedat.
Cujus doctrinæ addi nihil possit.
Tanta illi opulentia, quanta potest esse maxima.
Omnium consensû ditissimus.
Orator est singularis sine æmulo.
Nihil unô illô facundius.
Cui collatus nemo non minor sit.
Modulum humanæ doctrinæ excedit.
Facundiâ immanè quantum præit, præcurrit disertos omnes.
Multi videntur, hic unus disertus est.
Utcunque doctos tulerint sæcula, parem non tulêre.
Omnes à tergo relinquit.

4. Variatur Superlativus eleganter *per Hyperbolem* seu *Superjectionem*, ita dictam Rhetoribus, quod rem ultrà verum extollat; vel *per Comparationem* aliquam, e Fabulis Historia, Natura ipsa petitam; ùt si dicas: Ipsâ nequitia nequior; Monstro monstrosior; Facundia eloquentior; peste nocentior; Luce clarior; Nocte tenebricosior.

E Fabulis: Jano providentior, Cœlo antiquior, Cybele fœcundior, Gigantibûs audacior; Ganymede formosior, Icaro magis temerarius, Mercurio facundior, Æolo levior, Sileno rusticior, Satyro salacior, Venere formosior, Rhadamanto justior, Cerbero acerbior, Hercule robustior, Atreo crudelior, Theseo fidelior, Achille generosior, Thersite stolidior, Ulysse callidior, Nestore annosior.

E rerum Natura: Vitro fragilior, Anguilla lubricus magis, Melle dulcior, Nive candidior, Oleo tranquillior, Buxo pallidior, Glacie frigidior pluma lèvior, Morte odiosior, Fonte purior, Pumice aridior, Euripo volubilior, Oculis clarior, Stipite tardior, Muliere loquacior, Cervo vivacior, Lepore timidior, Vulpe fraudulentior, Asellô tardior, Hirco salacior.

Ex Historia: Numa religiosior, Tarquinio superbior, Scipione felicior, Pompejo major, Gracchis seditiosior, Catone severior, Fabio lentior, Hanibale vafrior, Nerone atrocior, Tiberio callidior, Trajano melior, Iro pauperior, Crœso ditior, Socrate sanctior, Chrysippo acutior, Lynceo perspicatior, Aristide justior, Alcibiade nequior, Cleopatra mollior, Milone fortior.

III. VARIATIO VIRTUTUM AC VITIORUM.

Quomodo variantur Virtutum ac Vitiorum Nomina, de quibus sermo incidit toties?

Resp. Primum est, ut Substantivum Adjectivo immutes, ac vicissim; ut: Probus, Probitas; Fortis, Fortitudo. 2. Hæc Adjectiva cum Verbo *Sum* varie efferuntur, nempe *in Genitivo*. Singularis constantiæ vir; vel *Ablativo*: Magna humanitate est; vel: Cui summa humanitas. 3. 3. Multùm ad varietatem & elegantiam valent Adjectiva quædam quæ tum personæ, de qua sermo, tum virtuti ipsi tribuntur: v. g.

Personæ.

Excultus, Instructus; Præstans, Florens, Insignis, Conspiciendus, Summus, Celebris, Affluens,

Perpolitus, Nobilis, Paucis conferendus, Illustris, Conspicuus. Præditus, Facilè princeps, Eminens, Abundans,

Ornatus. Clarus. Nemine inferior. Eximius. Exornatus. Spectabilis, Inclytus, Fulgens. Notissimus.

Virtutis.

Commemorabilis, Singularis, Excellens, Divinus, Incomparabilis, Illustris, Infinitus,

Rarus, Non vulgaris, Egregius, Luculentus, Admirabilis, Præstans, Conspicuus,

Exquisitus. Præcipuus. Summus. Exploratus. Ingens. Eximius. Eminens.

Incredibilis: *Raræ* modestiæ juvenis. *Commemorabili* pietate mater. *Exquisita* prudentia senator. *Singulari* humanitate hospes. *Non vulgaris* religionis sacerdos. *Præcipuæ* solertiæ famulus. *Excellente* beneficentia patronus. *Egregiæ* docilitatis adolescens. *Summa* morum gravitate senex, &c.

Divina quadam mansuetudine *præditus* Princeps.
Ad omne decorum *excultus*.
Luculenta humanitate *perpolitus*.
Explorata constantia *præditus*.
Incredibili sapientia *instructus*.
Incomparabili generositate *clarissimus*.
Admirabili morum integritate *præstans*.
Eximia moderatione *conspicuus*.

4. Majorem varietatem creabit Æquivalentia, si nempe per negantes Formulas vitium oppositum, aut si de vitio sermo est, virtutem removeas. Virtutum ac vitiorum Indiculum attexere visum est.

Indiculum Virtutum & Vitiorum.

Sapientia, sapiens.
Sagacitas, sagax.
Docilitas, docilis.
Lepor, Lepidus,
Industria, industrius.
Ingenuitas, ingenuus.
Concinnitas, opportunus.
Sinceritas, sincerus.
Simplicitas, simplex.
Subtilitas, subtilis.
Decorum, decorus.
Urbanitas, urbanus.
Circumspectio, circumspectus.

Stultus, stultitia
Stolidus, stoliditas.
Stupidus, stupiditas.
Insulsus, insulsitas.
Ignavus, ignavia.
Rusticus, rusticitas.
Inconcinnus, importunitas.
Astutus, astutia.
Dolosus, dolus.
Fatuus, fatuitas.
Ineptus, ineptia.
Inurbanus, inurbanitas.
Temerarius, Temeraritas.

Gra-

Gravitas, gravis.	Levis, Levitas.
Juſtitia, juſtus.	Injuſtus, injuſtitia.
Prudentia, prudens.	Imprudentia, imprudens.
Abſtinentia, abſtinens.	Avarus, avaritia.
Affabilitas, affabilis.	Moroſus, moroſitas.
Beneficentia, beneficus.	Tenax, tenacitas.
Benignitas, benignus.	Invidus, invidia.
Benevolentia, benevolus.	Malus, nequam, malitia.
Fortitudo, fortis.	Timidus, timiditas.
Charitas, charus.	Inimicus, inimicitia.
Caſtitas, caſtus.	Luxuria, luxurioſus.
Conſtantia, conſtans.	Mutabilis, mutabilitas.
Continentia, continens.	Incontinens, incontinentia.
Comitas, comis.	Arrogans, arrogantia, faſtus.
Manſuetudo, manſuetus.	Crudelis, crudelitas.
Pietas, pius.	Impius, impietas.
Diligentia, diligens.	Negligentia, negligens.
Solertia, ſolers.	Iners, inertia.
Spes, ſperans.	Deſperans, Deſperatio.
Fidelitas, fidelis.	Perfidus, infidelitas.
Generoſitas, generoſus.	Humilis, humilitas.
Gratus animus.	Ingratus.
Modeſtia, modeſtus.	Ambitioſus, ambitio.
Moderatio, moderatus.	Immoderatus, petulantia.
Humanitas, humanus.	Inhumanus, inhumanitas.
Innocentia, morum, innocens.	Licentioſus, licentia.
Liberalitas, liberalis.	Sordidus, prodigalitas.
Miſericordia, miſericors.	Durus, feritas.
Munditia, mundus.	Vanus, vanitas.
Obedientia, obediens.	Pervicax, contumacia.
Patientia, patiens.	Impatiens, impatientia.
Pudicitia, pudicus.	Impudicus, impudicitia.
Pudor, pudicus.	Impudens, impudentia.
Puritas, purus.	Impurus, impuritas.
Religio, religioſus.	Superſtitioſus, ſuperſtitio.
Sobrietas, ſobrius.	Ebrius, gula.
Studioſitas, ſtudioſus.	Piger, torpor.
Taciturnitas, taciturnus.	Garrulus, ſcurilitas.
Temperantia, temperans.	Intemperans, intemperantia.

Negantes èjusmodi Formulæ ſunt: *Minimè. Nihil minùs quàm. Cui nihil ineſt. In quo nihil reperias. Remotus à.. Alienus. Abhorrens. Vacuus.* De vitiis vero: *Averſus. Inops. Deſtitutus. Ignarus. Immemor. Expers. Derelictus. Oblitus*: v. g.
Liberalis; Minimè ſordidus. *Abſtinens*; Nihil cupidus. *Fidelis*; Nihil minùs, quàm perfidus. *Caſtus*; Remotus ab omnis luxuria. *Sincerus*; Abhorrens à malo dolo. *Ingenuus*; Ab omni ruſticitate remotus. *Gravis*; A levitate alienus, &c.

De vitiis.

Crudelis; Omnis humanitatis oblitus. *Ambitioſus*; Ab omni modeſtia deſtitutus. *Petulans*; Moderationis immemor. *Impudens*; Pudoris inops. *Incultus*; Ab omni lepore derelictus, &c.

IV. VARIATIO AFFECTIONUM HUMANARUM.

Quomodo variantur ea, quæ ad humanas affectiones pertinent?

Reſp. Affectiones hæ, quibus nempe varie afficiuntur homines, etiam *motiones* vocantur & *Perturbationes*, & vulgari nomine *Paſſiones*, quod iis graviter perturbentur, & agantur animi. De earum numero diſputant Philoſophi. Aliæ *vehementes* ſunt ſeu *violentæ*, *leniores* aliæ. Inter *vehementes* ſunt: *Amor*, & quæ huc pertinent, Cupiditas ſeu Cupiditates, Libidines, Avaritia, Deſiderium. *Ira*: Odium, Indignatio, Invidia, Vindictæ ſtudium, Furor, Audacia, Rabies. *Dolor*; Triſtitia, Sollicitudo, Anxietas, Deſperatio, Timor. *Lenioribus* accenſentur Spes, Miſeratio, Lætitia, &c.

Hæ perturbationes gradus ſuos habent & naturalem progreſſionem. *Primò* enim *arcere* à me iram *v. g.* ſtudeo. 2. Tum cauſa aliqua *moveor* ad iram; itaque. 3. *Concipio* iram; ſubinde 4. *Augetur* ira. 5. *Sum*, Verſor in ira. 6. Alias *minuitur*, & 7. tandem à me *deponitur*. Singuli gtadus varietatem admittunt lætiſſimam, quæ non affectionibus

tantùm

tantùm ſupra memoratis, ſed & magnam partem virtutibus vitiiſque cum delectu attribui poteſt & applicari, excepto gradu quinto *ſum, verſor in ira*; quæ enim ad id variandum infra ſubjicientur verba, violentis affectibus maximè conveniunt.

I. *Quibus modis variatur:* Arcere à ſe affectionem?

Reſp. Declinare, repellere, vitare, excludere, defendere amorem. Iter obſepire, vitam præſtruere, aditum præcludere, reniti, obſiſtere, prævertere, obſtare, occurrere, obluctari, opponere ſe, repugnare, reſiſtere amori. Abſtinére, continere ſe ab amore. Immunem eſſe ab, obmunire ſe amore. Pugnare in amorem. Prohibére à ſe amorem. e. g. Declina, quantum poteſt, longe à te repelle, cautè devita, exclude à te cupiditates effrenatas. Obſta principiis, vitam præclude, occurre, præverte libidinum fomentis. Immunem te ſerva, contine te ab ira &c.

II. *Qui variatur illud:* Moveri, incitari ad affectionem aliquam?

Reſp. Incitare, irritare, pellicere, illicere, allicere, movére, commovere, inſtigare, pertrahere, impellere, adducere, conjicere, trahere, ſollicitare, agere, redigere aliquem ad *vel* in iram. Inflammare, incendere, irretire, illaqueare, conſtringere, afflare, illigare aliquem amore. Ciere, creare, afferre, offerre, infigere, injicere, conflare, obtrudere, ingerere, inſerere alicui amorem: *e. g.* Dictis obſcœnis facilè ad inhoneſta, amores, libidines trahuntur, pelliciuntur, incitantur, &c. adoleſcentes improvidi. Levi ſæpe momentô inflammamur, incendimur, exardeſcimus, irretimur, inanium rerum deſiderio. Unicum verbulum ei magnum dolorem injecit, afflavit, concivit, obtulit, &c.

III. *Ut variatur:* Concipere, ſeu admittere affectionem aliquam?

Reſp. Addicere, dedere, tradere, committere, permittere, patefacere ſe dolori. Viam pandere, aditum præbére locum dare, cedere, ſuccumbere, concedere dolori. Naſcitur, oritur, oboritur, progignitur dolor. Haurire, deguſtare, concipere, ſuſcipere, delibare, admittere, ingredi dolorem. Incidere, prolabi, delabi, agi, invadi in dolorem. Exardeſcere, capi, tangi, vinci, contingi dolore. Immigrat in me dolor: *e. g.* Victus tandem ceſſit, ſe dedidit, permiſit, patefecit, aditum dedit voluptati. Cupiditate tactus, captus eſt. Amor in eum immigravit. Ex aſpectu uno ingens in ejus animo ortus, enatus ardor. Incidit, delapſus eſt in amores. Hauſit totis pectoribus, ſuſcepit, admiſit amorem &c.

IV. Augere affectionem.

Acuere, exacuere, alere, paſcere, nutrire, amplificare, exaggerare, armare, intendere, confirmare, corroborare, augere, fovere timorem. Adoleſcit, inoleſcit, invaleſcit, ingraveſcit, incrementum capit, creſcit, gliſcit timor. Fomentum dare, acceſſionem facere timori: *e. g.* Ejus rei memoria mirum in modum intendit, acuit, exaggeravit, corroboravit hominis triſtitiam. Ex ea commemoratione crevit admodùm, invaluit, adolevit doloris acerbitas, &c.

V. Eſſe, verſari in perturbatione.

Perculſum, percitum eſſe, æſtuare, exæſtuare, agitari, agi, ſubigi, angi, exerceri, ardere, cæcari, obcæcari, calere, accendi, capi, fervere, flagrare, implicari, depravari, corripi, abripi, irretiri, mancipari, inſanire, ſtimulari, efferri, efferari, vinci, abſorberi, obſtringi, torpere, tumere, turbari, perturbari, duci, inflammari, affligi, afflictari, furere, languere, ligari, conſtringi, impelli, impleri, repleri, opprimi, diſſolvi, attineri, offuſcarir urgeri, perire, concitari, mergi, emori, interimi, diſcerpi, exedi, erodi, confici, differri, configi, frangi, laniari, diſcruciari, excruciari, raptari, morderi, dilaniari, ſterni, cruentari, affici, confundi, elidi, permiſceri, commoveri; enervari, obnubilari, depaſci, ſauciari, conſauciari, vulnerari, torreri; diſtrahi, convelli, tabeſcere, torqueri, vexari, devorari, uri, confodi, exulcerari, jugulari, excarnificari, lacerari, divelli amore cupiditatibus, ira, dolore, invidia, vindictæ ſtudiô, triſtitia, ſollicitudine. Indulgere, obſequi, ſervire, morem gerere, parere, obtemperare, morigerari, ſatisfacere, dedere ſe, tradere ſe amori, cupiditatibus, iræ, dolori &c. *e. g.* Homo metû perculſus, percitus, ſui impotens. Homo ardens irâ, æſtuans, cæcus, obcæcatus, fervens, flagrans, inflammatus iracundiæ facibus &c. Invidiæ ſtimulis confoſſus, laniatus, cruentatus, convulſus, commorſus, &c. Torquent hominem, devorant, urunt, jugulant cupiditates effrenatæ. Indulget maleſanus libidinibus ſuis, morem gerit, &c.

VI. Af-

VI. Affectionem minuere.

Domare, hebetare, cohibere, frangere, placare, infirmare, levare, sedare, castigare, frenare, delinere, demitigare, placare, dissipare, coërcere, temperare, refrenare, emendare, comprimere, oppugnare, premere, sanare, corrigere, moderari, refrigerare, inhibere, mollire, eripere, supprimere, iracundiam. Mederi, modum ponere iracundiæ. Deficit, subsidit, frigescit, migrat, remittit iracundia: *e. g.* Amicorum monita domuere utcunque, hebetârunt, placârunt hominis impotentiam. Exemêre homini furorem. Ex eo nuncio remisit, subsidit, lenitus est paulùm dolor. Philosophia hominis ardentem indolem correxit, suppressit, emollivit, temperavit, castigavit, fregit, &c.

VII. Affectionem deponere.

Explicare, disjungere, expedire, depurgare, eliberare, exsolvere, absolvere, abstrahere, evolvere, eripere, avertere se à dolore. Abdicare, egerere, ejicere, rejicere, ejurare, ablegare, relevare, proscribere, amoliri, amittere, missum facere, exonerare, depellere, ponere, repudiare, abrumpere, extinguere, restinguere, extirpare, eradicare dolorem. Evellere, exurere, segregare, expungere, eradere, submovere, excludere, secludere, exturbare, abigere, exigere, exterminare, eliminare, eruere ex animo dolorem. Finire, profligare, fugare, vincere, deserere, extrudere, excutere luctum. Renunciare iræ. Migrat, exarescit, exolescit, desinit, emoritur amor. Transfugit, decedit, remittit, interit, extinguitur, conquiescit dolor. *E. g.* Totus à se alius est, amores omnes ex animo ejecit, emovit, erasit, abegit suô, ut tam non eundem hominem crederes. Restincta, oppressa tandem est illa libidinum sævities. Segregavit à se, disjunxit amores, se ab amoribus segregavit. Conquievit, remisit, decessit, excussus, eliminatus, exterminatus est furor, &c.

V. VARIATIO ACTIONUM HUMANARUM.

Qui variari possunt ea, quæ actionem humanam significant?

Resp. Quamvis etiam de rebus naturalibus &c. artefactis copiosè loqui liceat, varietatem tamen maximam sibi comparare oportebit in iis, quæ ad actiones humanas pertinent; nempe & consuetudinis quotidianæ, ac Poëticæ, Rhetoricæ, Historicæ princeps materia, ac propè unicum argumentum. Præcipuæ creberrimæque in sermonem venientes Actiones sunt; Bellum gerere, pacem icere, litteris studere, causas agere, ædificare, mercari, magistratum gerere, &c.

Ad Elocutionis varietatem eadem hic, quam de Affectionibus supra attulimus, methodus subserviet, aut paulum deflexa. Habent enim & nostræ actiones progressiones suas, gradúsque inter se communes; ùt:

1. *Cogito* de belló, pace &c.
2. *Dubito*, quid eligendum.
3. *Moveor* rationibus, autoritate &c.
4. *Statuo*, rem amplecti.
5. *Incipio* bellum &c
6. *Ago, prosequor* cœpta.
7. *Perficio*, vel
8. *Remitto*, vel
9. *Omitto ac depono* omninò.

Horúmce Verborum cùm Phraseologiæ Latinæ Corpus copiam ministret propè inexhaustam, pôst tam multa scripta rem eandem rescribere supervacuum, certe ultra opusculi modulum fuerit.

VI. DE VARIATIONE PARTICULARUM.

Quid Particularum nomine intelligis?

Resp. Adverbia quædam, non tamen promiscuè, qualia à singulis ferè Verbis ac Nominibus derivantur, & derivari possunt infinita; suntque certæ quædam Actionum vel Rerum, seu Verborum & Nominum affectiones, vel, ùt Leges loquuntur, Modificationes. In præsenti de illis duntaxat sermo est, quæ veluti nervi, orationis corpus omne permeant, ejúsque membra singula inter se constringunt ac sustinent. Modalia illa pauculis tantum; ista vel omnibus, vel propè omnibus Actionibus rebúsque attribui possunt; ut: *acutè* ab acies intelligendi, disputandi Actionibus; non item arandi, ambulandi, arcendi &c. quemadmodum *statim, aliquando, quia* &c. ubivis adjici possunt. Verùm hæc aliis relinquantur.

Quænam igitur & quales sunt hæ Particulæ?

Resp. Præcipuæ & perfrequentes sunt *Temporales* & *Locales*, nempe quibus tempus & locus actionis indicatur. Præter has: *Adversativæ*, quæ Sententiæ priori oppositum

quid & repugnans ſubjiciunt; *Comparativæ* ſeu *ſimilitudinis*, quibus duo inter ſe comparantur; *Cauſales*, quæ dicti rationem reddunt; *Illativæ*, quæ ex dictis inferunt & colligunt aliquid; *Conjunctivæ*, quibus duo inter ſe copulantur; *Disjunctivæ*, quibus removentur; *Perfectivæ*, quibus actio vel res extollitur & augetur; *Minuentes*, quibus deprimitur; *Affirmativæ* gravius quid afferunt; *Interrogativæ* ſoli interrogationi ſerviunt; *Præpoſitivæ* ſeu *Præpoſitiones* denique omnes, quarum plures partim ſuperioribus jam claſſibus continentur.

Eccur hæ Particulæ ſingulari curâ tractandæ ſunt?

Reſp. *Primò*, quia nullum Thema quantumlibet breve, Epiſtola, Narratio &c. eſt, in qua non plures ejusmodi Particulæ occurrant. Igitur ad evitandum earundem ſemper formularum faſtidium, ſi uspiam, hic certe nec jejunum & copioſum eſſe convenit. *Secundo*, Particulæ hæ rite adhibitæ neſcio quid antiquum ſpirant. & Ciceronianæ elegantiæ colorem quendam orationi conciliant.

Atqui easdem jam Turſellinus, aliique tractarunt?

Reſp. Latinas quidem, à quibus Germanicæ noſtræ multùm diſſident. Expoſuit ille, quam pro aliis dicendi generibus poſitæ, orationi elegantiam addant; nos in re omnium frequentiſſima copiam &c. & varietatem ſuppeditamus.

Quâ induſtria familiares eas ſibi reddent Diſcipuli?

Reſp. Si jam in media Grammaticæ moneantur, quin pro penſô à Profeſſoribus injungatur, ut quotidie occurrentes in thematis Particulas hujusmodi varient, melioribus.que commutent. Sentient ipſi, & cum voluptate mirabuntur, unâ hâc induſtria, paucis & tenuibus his ductibus, aliam themati, nec paulo venuſtiorem ſpeciem acceſſiſſe.

En Indiculum, è quo primum petitæ Particulæ numerus quærendus erit. Claſſes enim ſupra indicatas dividere, quam Alphabeti ordine contexere omnia, viſum eſt potiùs. Inſerta quidem Phraſeologiæ ſunt pleraque, ſed parcius, nec eâ, quam hinc congeſſimus, copia.

INDEX PARTICULARUM.

Aber, ſiehe: ſondern, allein 43
Allda, ſ. da 33
Alldorten, ſ. dorten 36
Allein, ſ. aber 43
Allererſt, ſ. erſt 13
Allzeit, ſ. immer 19
Als, da 1
Alsdann 2
Alſo, daß, ſ. dergeſtalt 54
Alſo, ſo 55
Alsbald 3
Als ob, ſ. als wann 53
Andeps als 44
Auch 66
Auf, zu 97
Aus 98
Ausdrücklich 87
Auſſer 45
Ausgenommen, ſ. auſſer 45
Bald 4
Beſonders 72
Bevor, ſ. ehe 12
Bey 31
Beyſammen 32
Beyzeiten 5
Bis 6
Bis dahin, ſ. dahin 34
Bis dato, ſ. bishero 7
Bishero 7
Bisweilen 8
Da, allda 33
Da, indem, ſ. als 7
Dahero 60
Dahin 34
Damit, ſ. daß 63
Dann 61
Dannoch, ſ. doch 46
Darnach 9
Darneben 35
Darum 62
Daß, damit 63
Dergleichen 56
Desgleichen, ſ. dergleichen 56
Deſſenthalben, ſ. darum 62
Deſſentwegen, ſ. darum 62
Doch 46
Dorten 36
Durch 99
Ehe 10
Ehender als, ehe 10
Einmahl 11
Endlich 12
Entweder, ſ. oder 68
Erſt 13
Führohin, ſ. hinführo 16
Für 100
Fürwahr, ſ. gewißlich 89
Gantz und gar 73
Gähling 14
Gegen 47
Gemeiniglich 15
Genug 74
Genugſam, ſ. genug 74
Geſetzt, daß 88
Gewißlich 89
Gleich, ſ. alsbald 3
Heimlich 37
Herentgegen 48
Hernach, ſ. darnach 9
Hinführo 16
Hingegen, ſ. Herentgegen 48
Hieraus, ſ. dahero 60

Ja

Ja	90
Je, deſto	58
Jemalen	17
Jetzt, jetzund	18
Jmmer	19
Jmmerzu, ſ. bisweilen	8
Jndem, ſ. weilen	65
Jrgend	39
Kaum	80
Keinesweges, ſ. nicht	49
Kümmerlich, ſ. kaum	80
Lang	20
Längſten, ſ. lang	20
Letztlich, ſ. endlich	12
Mehr	59
Mit	40
Nach	21
Nachdem	22
Nächſtens	23
Nemlich	91
Nicht	49
Nicht allein	67
Nichts	50
Nie, niemalen	24
Nirgend, ſ. Jrgend	39
Noch	25
Noch nicht, ſ. noch	25
Noch ſo lang, ſ. noch	25
Nun, ſ. jetzt	18
Nur allein	81
Ob	92
Obgleich, ſ. obwohl	51
Obwohl	51
Oder	68
Offentlich	41
Offt, offtmal	26
Ohne	82
Ohngefehr, ſ. ungefehr	85
Schier, faſt	83
Schon lang, ſ. lang	20
Sehr	75
Seiten	27
Sintemalen, ſ. dann	61
Sobald, ſ. alsbald	
So, ſ. alſo	55
Sondern, ſ. aber	43
Sonſten	52
Viel, weit	76
Uebel	84
Ueber	101
Ueberaus	77
Ueber das, ſ. darneben	35
Ueber die maſſen, ſ. überaus	77
Und	69
Unterdeſſen	28
Unterweilen, ſ. unterdeſſen	28
Ungefehr	85
Unverſehens, ſ. gähling	14
Von neuem, ſ. wiederum	30
Vor, ſ. für	100
Vor Zeiten, ſ. einsmal	11
Wann Si	29
Wann Interrog.	93
Warum	94
Weder	70
Wegen	64
Weilen	65
Weit	42
Wenig, wenigſt	86
Wider, gegen	47
Wie	95
Wiederum	30
Wiewohl, ſ. obwohl	51
Wo	96
Wohl	79
Zeitlich, ſ. beyzeiten	5
Zuviel	78
Zuweilen, ſ. bisweilen	8
Zwar	71

PARTICULÆ TEMPORIS.

1. Als, Da, Jndem / *Dum.*

Als ich ſchrieb, kam er zu mir, Cum ſcriberem; dum, quando ſcribebam, intervenit, *Hæc particula à Latinis brevitatis cauſa fere ſupprimitur, Verbo in Participium mutato.* Scribenti mihi, vel exarata, jam epiſtola intervenit.

2. Alsdann, *Tum.*

Da der Rath geſchloſſen, alsdann hat man erſt recht zur Sache gethan, Soluto ſenatu, tum denique, tum demum, tum temporis, tum vero, nec ante, ſerio agi cœptum.

3. Alſobald / Gleich / *Statim.*

Jch werde alſobald da ſeyn, Continuo, illico, mox, protinus, jam, jamque, quamprimum, confeſtim, actutum, è veſtigio, ſine ulla mora, nulla interpoſita mora, primo quoque tempore, ex templo, haud cunctanter, ſine cunctatione, quantocyus adero.

4. Bald / *Brevi.*

Er wird ohnedem bald zurück kehren, Alioqui propediem, haud diu poſt, mature, paulo poſt, exiguo, pauco poſt tempore, cito, opinione citius, poſt paululum, ut primum revertetur. Prope èſt, proximum eſt, ut redeat. Perparum abeſt, quin jam nunc adſit,

Er wäre bald geſtorben, Tantum non mortuus fuit. *Barb.* Brevi mortuus, fuiſſet. Er redet, bald dieſes, bald jenes, Jam hoc, jam illud; tum, modo, alias hoc, tum, modo, alias illud loquitur. Bald dieſer, bald jener, Alius ex alio. Bald habe ich dieſes, bald jenes zu thun, Aliud ex alio negotium mihi enaſcitur.

5. Beyzeiten/ Zeitlich, *Mature.*

Siehe, daß du dich beyzeiten, zur Zeit, zeitlich darstellest, Cura, ut sine mora, tempore, tempori, tempestive, opportune, commode, ne serius, ne citius te sistas.

6. Bis/ *Donec. Ante Verba.*

Ich werde harren, bis der Handel geschlichtet wird, Manebo, donec, dum, usque dum, quoad, eatenus, dum, eo usque dum res confecta sit. Restabo tantisper, tamdiu, non ante discedam, dum, quousque, quoad negotium confiat.

Bis, *Usque. Ante Nomina.* Bis in das hohe Alter, Ad ultimam senectutem. Bis zu unserer Zeit, Ad nostram ætatem, ad hoc tempus. Bis auf einen Heller zahlen, ad denarium solvere. Ad ravim clamare.

7. Bishero / Bis dato / *Hactenus.*

Temporis: Bishero sind wir wohl gestanden, Hactenus, ad hunc diem, adhoc temporis, ad hunc usque diem, adhuc, hucusque res nostræ loco fuerunt optimo.

Loci: Bishieher ist der Feind gekommen, Hucusque, ad hoc loci, ad hunc locum usque, hactenus hostis perrupit.

8. Bisweilen / Immerzu / *Interdum.*

Er ist viel zu Haus, bisweilen gehet er aufs Land, Multus est domi, interdum, subinde, nonnunquam ruri agit. Quandoque, aliquando, non raro ex intervallo in Tusculanum suum revolvitur. Domi quidem assiduus; est tamen, cum rus præplacet. Er ist bisweilen scharff, bisweilen gelind, Interdum severus, alias lenior.

9 Darnach / Hernach / Darauf/ *Postea,*

Nun spare keinen Fleiß, hernach magst du ausrasten, Nunc elabora, post, postea, postidea, postmodo, postmodum, posthæc, posthac, reliquo tempore, post id otioso esse licebit. Nunc operæ nulli parcito, deinceps, deinde, dein, subinde, tum inde; exin, exinde, dehinc quiescas licet. Hoc facto, secundum ea, tum, tum inde, ut libet, respiraveris. Drey Tage hernach, Triduo post. Viele Jahre hernach, Multis post annis.

10. Ehe/ Ehender/ Bevor/ Zuvor/ *Prius.*

Die Stadt ist ehender übergangen, als die Hülffs-Völcker angekommen, Prius, citius ante, celerius capta est urbs, quam auxilia venissent. Suppetias nostras hostis prævenit, prævertit, antevertit.

Ehender, Lieber, *Potius.* Ehender sterben, als die Flucht geben. Potius, promptius, citius mori, quam fugere. Mors mihi præ fuga erit. Antiquior mihi famæ, quam vitæ cura. Statius, præstabilius erit, honeste cadere, quam turpiter fugisse.

11. Einsmal/ Einst/ Vor Zeiten/ *Quondam.*

Die Tugend galt einsmal, vor Zeiten mehr, als heut zu Tag, Quondam, olim, aliquando, alias, subinde, lapsis ætatibus major erat virtuti honos; superiore ætate, tempore, memoria pluris habita est virtus. Fuit tempus, cum alio loco & numero fuit virtus, ac hodie.

Einmal, *Semel.* Una duntaxat vice, non plus vice simplice; semel, nec amplius, deliquisse, veniam fortasse meretur.

12. Endlich/ Letzlich/ *Tandem.*

Endlich hat Ulysses zu Ithaca geländet, Tandem, demum, denique tandem aliquando ad Ithacam appulit Ulysses. Ad ultimum, postremo, postremum, ad extremum, ultimo, ultimum Ithacam tenuit; ad extremum interposita longi temporis mora, interjecto longi temporis intervallo in patria exscendit.

13. Erst/ Allererst/ Erstens/ *Primum.*

Er ist allererst aus dem Feld kommen, Primum, modo, jam primum, recens, nunc adeo, jam nunc, nunc demum, hoc prope temporis momento è castris venit.

Erstens, fürs erste ist zu mercken, Primum, primum omnium, primo loco, à principio, à primo illud observato, alterum &c.

14. Gähling/ Unversehen/ Unvermuthet, *Repente.*

Gähling erhebt sich ein Geschrey, Repente, derepente, subito, repentino clamor tollitur. Ex improviso, ex inopinato, minime proviso, ex insperato, præter omnium opinionem, præterquam, quod cuiquam in mentem venire poterat, existit vociferatio dira.

15. Gemeiniglich/ *Communiter, vulgo.*

Es geschieht gemeiniglich, daß die Tugend gedruckt wird, Fit ut plurimum, passim, plerumque, vulgo, majori ex parte, per sæpe majorem partem, ut virtus prematur. Rara est virtus sine insectatione improborum. *Ordinarie: Barb. Communiter:* Gemeinschafftlich

lich miteinander etwas besitzen, Bona, fundos communiter, æquo omnium fructu, una, simul, junctim, ex æquo possidere. Communiter inter se consultare. Communiter tibi omnes, hunc peculiariter commendo.

16. Hinführo, Fürohin, *Deinceps.*

Siehe dich hinführo besser vor, Deinceps, in posterum, in futurum cautior esto; in reliquum tempus, de futuro, posthac, dehinc, exinde, de reliquo melius tibi consules.

17. Jemalen, *Unquam.*

Wann jemalen schlimme Zeiten gewesen, sind es gewiß die unserige, Si unquam, ullo tempore, ulla ætate, omnibus retro ætatibus, ab omni memoria, ab omni vetustate, dum hominum genus, dum ulla præteritorum memoria, si aliquando, quandoque afflicta fuere tempora, certe hæc nostra sunt.

18, Jetzt, Nun, Jetzunder, *Nunc.*

Jetzt kanst du dich zeigen, wer du seyest, Nunc, in præsenti, jamjam, jam modo, in præsentia, jam porro, hodie, hoc ipso tempore, jam enimvero campum habes ostendendi, qui vir sis.

19. Immer, Allezeit, *Semper.*

Wie ich gegen dir gewesen, so werde ich allezeit, immer bleiben, Ut erga te fui hactenus, ita semper, nunquam non, omni tempore, omnem ætatem, in omni vita perpetuo, dies, annosque ero. Qualem me expertus es hactenus, talem æternum, nullo intervallo, perpetuum, continenter, sine intermissione experiere. Nullum erit tempus, sol orietur, nullus, cum alius, quam fuerim, erga te ero.

20. Lang, Schon lang, Längstens, *Diu.*

Ich warte schon lange auf dich, jam diu, longo tempore, perdiu, diutissime, longo jam temporis intervallo, jam pridem, jam quartum diem te operior. Quantum jam temporis lapsum est, quo te expecto?

21. Nach, *Post. Temporis.*

Nach der Arbeit, A labore dulcis quies. Nach dem Abendmahl, A cœna, à scholis, à ludo, secundum hunc diem.

Nach, *Secundum.* Nach deinem Belieben, Ad arbitrium tuum. Nach der Natur, nach der Vernunfft leben, Secundum naturam, ad normam, ex præscripto rationis vivere. Nach Gebrauch, nach Recht, De more, ex æquo & bono. Nach dem Vertrag, und Rathschluß, Ex pacto, ex sententia senatus. Nach Gelegenheit, per occasionem.

23. Nachdem, Da, Als, *Postquam.*

Nachdem er wiederum genesen, trieb er die alte Unmaß, Postquam convaluit, posteaquam, ubi, simul ac, simul atque, simul ut, cum, ut se è morbo recuperavit, ad priorem intemporantiam rediit. *Nota; Hæc particula suppressa fere Participio mutatur:* Recuperata valetudine, ad vetera rediit.

Nachdem, *Prout.* Nachdem du wirst fleißig seyn, wirst du belohnet werden, Prout diligentia, ita merces erit. Pro diligentia tua, pro diligentiæ modulo, secundum tuam diligentiam præmii item modus erit. Nachdem es Zeit, Ort, Kräffte werden zulassen, Pro tempore, loco, pro facultate mea, pro viribus, pro virili mea parte, pro temporis & loci ratione. Nach Gestalt der Sachen, Pro re & tempore.

23, Nächstens, *Proxime.*

De præterito: Nächstens hat sich eine seltsame Sache ereignet, Proxime, nuper, nuper admodum, nuperrime, paucis ante mensibus, haud diu abhinc res evenit nova. *De Futuro:* Nächstens werde ich dich heimsuchen, Proxime, primo quoque tempore, proxime quoque die, quam potero proxime apud te ero.

24. Niemalen, Nie, Nimmermehr, *Nunquam.*

Man hat noch niemalen dergleichen gesehen, Ad hunc diem, nullo tempore, nulla ætate, non post hominum memoriam, non ex omnium sæculorum memoria, contra omnia vetustatis exempla, talia visa fuere. Dieses wird niemalen geschehen, Quidvis potius, ante, citius futurum est, quam ut tibi concedam.

25. Noch, *Adhuc. Temporis.*

Unsere Sachen stehen noch wie zuvor, Res nostræ adhuc, quo fuerant loco, stant: adhuc temporis, adhucdum, etiamnum, ad hunc diem eædem sunt. 2. Noch n[illegible]ht, *Nondum.* Man höret noch nichts von ihm, Nondum, necdum, nequedum, nihildum, n[illegible] quidquam

de eo auditur. 3. Noch so lang, schön, gelehrt, Altero tanto clementior, pulchrior doctior. *Adhuc semel tam longus.* *Barb.* Noch zweymal so gesund, als zuvor, Bis tanto sanior. Ich gebe noch so viel, Alterum tantum dabo. 4. Noch darzu, Insuper, præterea, etiam adhuc ultra. V. Darneben. 5. Noch einmal, Iterum, denuo, rursus, iterum iterumque. V. Wiederum.

26. Offt/ Offtmal/ *Sæpe.*

Ich habe die Sache bey mir offt wohl überleget, Rem apud me sæpe, persæpe, sæpissime, sæpiuscule, sæpenumero, prope expendi. Ea de re frequenter, perfrequenter, crebro, identidem, multoties, iterum ac sæpius, pluries, iterum iterumque, multum, plurimum, haud raro, apud animum meum recogito.

27. Selten/ *Raro.*

Er kam selten in den Rath, Raro, perraro, rarissime, raro admodum, non sæpe, haud frequenter, rarenter in senatum venit. Multum sæpe tempus labitur, cum in curia non videatur.

28. Unterdessen/ Unterweilen/ *Interim.*

Unterdessen kam das Geschrey aus, Interim, interea, interea temporis, sub id tempus, subinde, inter hæc, interibi, hoc interim temporis intervallo, tantisper inopinatus rumor venit.

29. Wann/ *Si.*

Wann es nicht anders seyn mag, werde ich mich darein geben, Acquiescam, si, siquidem, quam, cum modo aliter fieri nequeat. Non repugnabo, posteaquam, ubi, quando ita oportebit. *Hæc conditionalis Particula item persæpe Participio mutatur.* Rebus ita habentibus, ita sitis, acquiescam scilicet.

30. Wiederum/ Von neuem, *Denuo.*

Das Uebel hat wiederum von neuem überhand genommen, Malum denuo, de novo, iterum, de integro, rursum, rursus, secundo, iterato recruduit.

PARTICULÆ LOCI.

31. Bey/ *Apud.*

Loci: Er wohnet neben der Tyber, Apud, ad prope Tyberim habitat. Propter, pone; penes, secus flumen domicilium habet. Der General bleibe bey dem Heer, der Sohn bey dem Vater, Imperator ad exercitium, ad patrem filius maneat.

Temporis: Bey Tag, bey Nacht, De die, de nocte. Bey dem Abmarsch, bey anbrechendem Tag, Sub discessum, sub diluculum.

Numeri: Bey zweyhundert sind geblieben, Ad ducentos, prope, fere, circiter ducenti periere. V. Schier.

32. Beysammen/ *Simul.*

Alle sollen beysammen bleiben, Omnibus una, simul, insimul, junctim, juxta, conjunctim, conjuncte, nemine seorsum, separatim manendum est.

33. Da/ Allda, *Hic.*

Da wirst du mich finden, Hic, hic loci, hic locorum, isthic, hoc eodem in loco me reperies.

34. Dahin, Bis dahin/ *Eo.*

Der Zanck ist bis dahin gekommen, daß, Jurgium eo, usque eo, ad id acerbitatis, huc, eatenus, hucusque evaluit, ut. Bis dahin gehet mein Grund, Hactenus, hucusque, ad id loci, ad eum terminum fundus meus est.

35. Darneben/ Ueber das, *Præterea.*

Die Gefahr war von aussen groß, darneben zu Haus alles uneinig, Plurimum erat ab hostibus periculum, præterea vero seditionibus domi turbata omnia. Adhæc autem, super hæc, insuper ad ea, ultra id domi turbata omnia. Foris pericula, quin etiam, porro, cæterum, ulterius, amplius etiam domi turbæ. Accedit etiam, quod domi inquieta omnia.

Darneben, hiebey, über das ist auch zu melden, Jam quid de illo dicam? adde eodem & illud, addendum insuper. Exinde nec illud tacendum Proximum ab hoc & illud. Porro autem. Eodem pertinet. Huic confine, finitimum affine, est & illud. Operæ est, & illud commemorare. Quin etiam illud memorandum. Quid? quod & illud.

36. Dorten/ Alldorten/ *Ibi.*

Dort stehet der Feind, Ibi, inibi. illic, istic, ibidem, ibi loci hostis metatur. Dorten her kam das Wetter, Inde, istinc, illinc, ab inde minatur tempestas. Dorthin wende dich, Eo, illuc, istuc, isto te verte. Da und dort, hic & ibi, hinc inde, huc, illuc, vage, passim.

37. Heim-

37. Heimlich/ *Clam*

Er hat sich heimlich aus dem Staub gemacht/ Clam, clanculum, clandestine, furtim, occulte, occulto erupuit. Heimlich handelt er mit den Feinden/ Latenter, in occulto ex occulto, secreto, remotis arbitris, inaperto, tecte nescio quos sermones miscet cum hostibus.

38. Nahe/ *Prope.*

Nahe bey der Stadt hat man das Lager geschlagen/ Prope urbem, proxime, juxta, ad urbis mœnia, haud procul à muris, sub ipsis muris, penes, pone, ad muros castra locavit.

39. Irgends/ Nirgends/ *Uspiam, Nuspiam.*

Wann er doch irgends ist/ Si tamen uspiam, usquam, ullibi, usquam locorum est, Man kan ihn nirgens finden/ Eum nuspiam, nusquam, nullo in loco, nusquam locorum, terrarum, gentium reperire est.

40. Mit/ *Cum. Præp.*

Er ist ein Mensch/ mit dem ich gerne umgehe/ Homo est, quicum libenter sum, Mit Lust lesen/ Cum voluptate legere. Einem mit Unrecht/ mit List etwas nehmen/ Per injuriam, per insidias, per vim, per nefas alicui quid eripere. Mit Gelegenheit/ Per occasionem. Mit Schande das Leben verliehren/ Per dedecus vitam amittere.

41. Offentlich/ Vor allen/ *Palam.*

Er hat seine Unthat bekennen dürffen/ Palam, aperto, manifesto, publice, propalam, luce palam, in propatulo facinus suum confiteri ausus est. Eo confidentiæ venit, in oculis omnium, inspectantibus omnibus & audientibus, in ore omnium, in omnium conspectu: ante oculos omnium, in præsentia populi, præsentibus plurimis, nemine non inspectante dedecus suum prodere non erubuerit.

42. Weit/ *Procul.*

Mein Vaterland ist weit davon entlegen/ Mea patria procul inde, longe, nimia locorum longinquitate, magnis intervallis distat; admodum inde dissita, remota est. Meam inter tuamque patriam multæ regiones intersunt.

PARTICULÆ ADVERSATIVÆ ET NEGANTES.

43. Aber/ Allein/ Sondern/ *Sed.*

Es ist ein schöner Kopff/ aber allein nichts darinn/ Pulchra est larva, sed, at, sed etiam, at enim, verum, verumtamen, atqui cerebro vacua. Bella est, cerebro vero autem, tamen, certe autem nullo. Bella; cæterum, cæteroquin, attamen vacua cerebro.

44. Anders/ Als/ *Aliter.*

Die Sach befindet sich anders/ als du erzehlest/ Res aliter habet, ac narravisti; haud ita, secus, dispari longe ratione, non perinde, non ita, alio pacto, diverso modo, contra ac narrasti, res longe secus, multo secius, aliquando secus, toto cœlo aliter evenit.

45. Ausser/ Ausgenommen/ *Præter.*

Ausser der Hitze kan ich alles Ungemach ertragen/ Præter, extra, citra; præterquam, nisi calorem, incommoda cætera facile tolero. Excluso, dempto, excepto calore; reliquas aëris injurias haud formido. Unus calor est, quem incommode fero.

46. Doch/ Dannoch/ *Tamen.*

Post Particulas: Quidem & Quamvis. Ob er es gleich nicht zeiget/ hat ihn doch die Rede sehr geschmertzet/ Etsi dissimulet, is tamen sermo eum acriter pupugit; tamen, attamen, nihilominus, verumtamen, certe tetigit hominem is sermo.

47. Gegen/ Wieder/ *Erga.*

Er hat gegen mich das beste Gemüth/ Erga, adversum, adversus, versus, in me maxima benevolentia fertur. 2. *Loci:* Gegen Ost/ West/ Süden/ Norden/ Spectat ad, versus orientem, occidentem versus, adversus septentrionem, contra meridiem. Unser Haus lieget gegen über/ Nostra domus è regione, ex opposito, ex adverso, adversa fronte, è parte opposita jacet. 3. *Temporis;* Gegen Morgen/ Mittag/ Abend/ Mitternacht/ Sub ortum solis, sub primam lucem; sub vesperum, circa meridiem, sub noctis medium, 4. *Comparativa:* Er ist nichts gegen ihm/ Nihil est ad illum.

48. Herentgegen/ Hingegen/ *Contra.*

Ich habe niemand geschadet/ herentgegen vielen geholffen/ Læsi neminem; contra multos adjuvi, è contrario, è converso, è contraria parte, imo potius multis opem tuli.

Ich

Ich war dieser Meinung; hingegen andere einer andern, Ego ita censebam; aliter, aliud, non idem, diversa ratione, secus, non perinde alii.

Notandum est item elegans loquendi genus cum duplici; ut: Tantum abest, ut quemquam læderem, ut multos etiam adjuvarem. Tantùm abest, ut mecum sentirent, ut in alia omnia discederent cæteri. *Item*, Adeò læsi neminem, ut multos etiam juvarem. Adeò mihi assensi non fuère, ut etiam oppugnarent.

49. **Nicht/ Keines weges/ Durchaus nicht, Mit nichten/** *Non, Minimè.*

Er hat dieses Geschäfft nicht auf sich nehmen wollen, Non, haudquaquam, nequaquam, neutiquam, minime gentium, nullô pactô, nullâ conditione, neutiquam adduci potuit, ut id negotii susciperet. Ich werde dieses keines weges thun, Quidvis potiùs, omnia citiùs, nihil non ante egero, quam isthoc, quod imperas. *Huc pertinent loquendi formulæ*: Ne vivam, nullus sim, dispeream, ita Deos omnes iratos habeam, si hoc fecero.

50. **Nichts/** *Nihil.*

Er hat nichts von einer wahren Tugend, Nihil habet veræ, solidæque virtutis. Nihilum, nihil quidquam, non quidquam, ne tantillum quidem, ne hilum, nihil omnium, nihil admodum, nihil prorsus, omninò nihil, nec vestigium vel umbram veræ virtutis possidet. Minimum, minimè minus ei virtutis inest.

51. **Obwohl/ Wiewohl/ Obgleich/** *Quamvis.*

Da er wohl keine Schuld daran hat, ist er doch verdächtig, Quamvis, quantumvis, quanquam, quantumlibet, licet, etsi, tametsi, etiamsi à culpa absit, suspicione non caret. Ut, ubi etiam, utut, etiam ut reus non sit, suspectus est certè. Esto, concedatur extra culpam esse, at. V. Gesetzt.

52. **Sonsten/ Anders/** *Alioqui.*

Verrichte den Befehl, sonsten wird es dir übel gehen, Morem gerito alioqui, alioquin, secùs: aliter autem, cæteroquin, de reliquo malè tecum agetur. Dir, und sonst keinem, Tibi, prætereà nulli. Extra te, præter te, de cætero nemini.

PARTICULÆ SMILITUDINIS VEL COMPARATIONIS.

53. **Als wann/ Als ob/** *Quasi.*

Du ehrest mich, als wenn ich dein Vater wäre, Quasi parenti mihi honorem habes; acsi, tanquam non secùs ac parenti; veluti si, similiter, pariter, non aliter, non minùs, juxta ac si parens essem, ita me colis; itidem, perinde, propè ùt parentem observas.

54. **Dergestalt/ Dermassen/** *Adeò.*

Er war, so, also, dergestalt erfroren, daß er kaum konnte erwärmt werden, Adeò obriguerat, ita, usque eo, usque adeò frixerat, tam, eum in modum, in tantum, tantopere, sic eum frigus pervaserat, vix ut refoveri posset.

55. **Also, So,** *Sic.*

Also gehet es heut in der Welt zu, Sic, ita, taliter hodie sunt homines. Hujusmodi, hôc modô, in hunc modum, hac facie, hac conditione, hôc pactô, perinde nunc sunt tempora, eum in modum nunc vivitur.

56. **Dergleichen/ Desgleichen/** *Ejusmodi.*

Dergleichen Exempel könte ich gar viele beybringen, Ejusmodi, hujusmodi, hujus generis, istiusmodi, illiusmodi exempla afferre possem plurima. Talia, horum similia, ejusdem classis, ex hoc numero, non absimilia, ejusdem rationis exempla multa extant.

57. **Gleichwie, Wie,** *Sicut.*

Gleichwie du gegen mir bist, also werde ich gegen dir seyn, Sicut, sicuti, uti, quemadmodum, prout, similiter atque erga me fueris, perinde, pro eo modulo, quomodo, æquè, pariter, ac me viseris, ita te colam. Idem non alius, talis erga te fuero, ut in me eris.

58. **Je/ Desto/** *Quò -- eò.*

Je mehr du hast, ie mehr verlangst du, Quò plura habes, eò plura desideras. Quantò abundas magis, tanto magis, magisque cupis. Quam dives es, hôc cupidior. Ut quisque ditior est, ita cupidior. Ut quisque major, ita sit modestior. Ut ditior indies, ita cupidior evadis. Pro modo opum cupidus es.

59. **Mehr/ Als/** *Plus.*

Er hat mehr begehrt, als sich geziemet, Plus, amplius, ultra, supra petiit, quam par erat. Plus nimiô, plus æquô, justô, supra, quam oportebat, petiit. 2. Mehr, als 100. Jahr, als 6. Täge, Decenniô amplius, sex diebus ampliùs. Mehr als hundert, Centum amplius, supra centum. 3. Und was noch mehr ist, Et quod amplius, quod hoc etiam amplius est.

PAR-

PARTICULÆ CAUSALES ET ILLATIVÆ.

60. Dahero, Derohalben, Hieraus/ *Hinc.*

Aus diesen kan man abnehmen, was er würde gethan haben, Hinc, ex eo, exinde, hinc adeo, inde colligas, quid facturus fuisset. Derohalben ist wohl geschehen, Igitur, idcirco, quapropter, quamobrem, quocirca, itaque, his de causis, propterea, proinde, quare, qua gratia probe factum, quòd.

61. Dann/ Sintemahlen, *Nam.*

Machet doch Füsse, den der Feind ist nahe, Accelerate, quæso, nam, quippe, etenim, námque à tergo est hostis. Nihil moremini, hostis enim, videlicet, nimirum cervicibus imminet. Ich werde den Brief schliessen; dann, alsdann werde ich kommen, Signabo epistolam, tum, tum temporis, tunc veniam. Ich begehre keinen, dann dich, Præter, extra, citra te desidero neminem. Te volo, præterea nullum.

62. Darum, Dessentwegen/ *Ideò.*

Er hat es darum erzehlet, daß er den Rath schreckte, Ideo, idcirco, ob id, eâ causâ, ea gratia rem exposuit, ut senatum terreret. Ea propter, hoc fine, eam ob rem, eo intuitu, ex eo, hoc nomine, hac de causa, ut terrorem afferret senatui. Per causam terrendi senatus ea dixit.

63. Daß/ Damit, *Ut.*

Causam finalem significat.

Er gehet auf das Land, daß er frische Lufft schöpffe, Rus abit, ut, uti, quo liberiore cœlo utatur.

Eleganter Participiô mutatur.

Cœlo salubriore usurus, ad captandam auram meliorem, captandi ergô, causa, gratia.

64. Wegen/ *Propter.*

Wegen deines Wohlseyns habe ich viel leiden müssen, Propter te, ob tuam salutem, pro te, honoris tui causa, gratia, nomine, per causam tui tuendi multa mihi ferenda fuêre.

65. Weilen, Indem/ *Quia.*

Weilen du es also haben willst, soll es geschehen, Quia ita vis, cùm, quum, siquidem ita videtur; quandoquidem, quoniam, quando hæc tua est sententia, fiat licet; Fient ista, nempe ita placet, nempe cui ita placet.

Hujus Particulæ locô sæpè Participium adhibetur.

Hæc ita volenti, de re adeò tibi optata gratificabimur.

PARTICULÆ CONJUNCTIVÆ ET DISJUNCTIVÆ.

66. Auch/ *Etiam.*

Ich habe von Vater Briefe bekommen, auch von den Freunden, A patre venerant litteræ, etiam, item, similiter ab amicis. A patre non minus, præterea, insuper, quin & ab amicis litteras accepi. Dieses mag auch der Einfältigste verstehen, Hæc vel hebes, vel mediocris ingenii homo, vel stipes intelligat. V. Und, &c.

67. Nicht allein/ *Non solum.*

Nicht allein den Eltern, sondern auch den Lehrmeistern gebühret Ehre, Non solum, non tantum, non modò Parentibus, sed Magistris insuper honos habendus est. Parentibus quidem mos gerendus, sed nec minùs, sed præter, super, ad hos, cum his etiam Doctori; & vero etiam, præterea item Magistris. Tam Parentes, quam Magistri; ut parentes, sic Institutores colendi sunt.

68. Oder/ Entweder, *Vel.*

Entweder bist du es gewesen, oder dein Geist, Vel tu, aut tu, aut tuus genius fuit. Sive tu, sive tui simillimus. Si minus tu; certe tui imago fuit; tu, aut vero, aut etiam tuus genius; sive tu, sive quid tui. Te viderim, an tuum genium, dubito.

69. Und/ *Et.*

Conjunctionum frequentissima.

Bürger und Soldaten haben zu den Waffen gegriffen, Et cives, & milites, cives militésque, cum civibus miles; non solum, non minus summi, quam imi, similiter, æquè, perinde, juxta milites & cives ad arma concurrêre. Præter milites, cives item præterea, insuper, itémque, una plebs & nobilitas arma sumpsêre. V. Syntaxin ornatam.

70. Weder dieses/ Noch jenes/ *Nec hoc, Nec illud.*

Weder fromm, noch gelehrt, Neque doctus, neque probus, æquè, pariter, juxta indoctus & improbus. Pessimus quidem, & nihilò doctior. Bonarum litterarum nihil habet, tantundem probitatis, Non modo indoctus, sed & improbus. Cum doctrina, tum probitate omni vacuus. V. Und. *Iisdem enim formulis & copulamus, & removemus contraria.*

71. Zwar/

71. Zwar / *Quidem.*

Ich lobe zwar deinen Fleiß, nicht aber deine Aufführung, Tuam quidem, equidem curam, diligentiam laudo, mores non item. Diligentia fortasse tua, non item vitæ ratio laudem meretur.

PARTICULÆ AUGENTES ET PERFECTIVÆ.

72. Besonders, *Inprimis.*

Pompejo waren zwar viele beygethan, besonders aber Cicero, Pompeji partes multi sectabantur, inprimis, cumprimis, præprimis, præ quam cætĕri, præ cæteris omnibus Cicero; singulari verò quadam ratione, singulariter, speciatim, unus omnium maxime Cicero. Si quisquam, certè Tullius; simpliciter, sine exceptione prope unice, potissimum, præcipue Pompejanus fuit. *Principaliter, extraordinariè* barbara sunt.

73. Ganz und gar / Allerdings / *Penitus.*

Die alte Redlichkeit ist ganz und gar dahin, Antiqua simplicitas penitus, omninò, prorsus, usque quaque, plane periit, abiit, interiit. Simplex ille candor omni ex parte, funditus, radicitus, per omnia, omnimodis extinctus videtur. Antiqui mores admodum, universim, penitissimè, plenè, plenissime undequaque exolevêre.

74. Genug, Genugsam / *Satis.*

Er hat Mittel genug erworben, Satis, abunde, affatim sane, sat sane facultatum habet. Largiter, copiose, ad satietatem, abundanter, plusquam satis à facultatibus instructus est.

75. Sehr, *Valdè.*

Er ist ein sehr gelehrter Mann, Vir est valde, multum, admodum sane, sane quam, perquam litteratus. Scientiis non vulgariter, non mediocriter, magnopere, impense, oppido excultus. Mirum in modum, supra quam credi posset, ad miraculum, quantum pauci, in paucis, prope, unice sapit. Mirifice, majorem in modum, maxime, ita ut nemo æquè doctus, opinione doctior. Er hat sehr viel Mannschafft und Proviant zusamen gebracht. Quantas maximas potuit copias; quam maximam potuit annonæ vim contraxit. V. Ueberaus.

76. Viel / Weit / *Multò.*

Das alte Rom war viel grösser, als das jetzige, Vetus Roma multò, longe, haud paulo, non paulo hodiernâ major fuit. Vetus Roma multis partibus, impendiô, longo intervallo, permulto, undequaque spatiosior fuit. Nihil, perexiguum quid est hodierna Roma ad antiquam illam.

77. Ueberaus, *Plurimùm.*

Man hält ihn für einen überaus reichen Mann, Vir habetur nimium quantum, mirum quam immensum quantum, incredibile quantum opulentus. Vulgò censetur præter modùm, sine modo, insignitè, immane quam, perquam nummatus. Mirifice, immoderatè, insigniter, apprime, perquam copiosus habetur.

78. Zuviel / *Nimis.*

Er hält gar zu viel auf sich, Nimis, nimium sibi placet. Nimio plus, immodice, immoderate, nimiopere inflatus est. Supra modum, plus æquo, plus justo, ultra limites, multa sibi arrogat.

79. Wohl / *Benè.*

Er wird im Studiren wohl zunehmen, In litteris bene, perpene, probe, optime, recte, rectissime, belle, perbelle progressurus videtur. In litterarum studio pulchre, præclare, commode, insigniter, plane e sententia progressum faciet. Betruncken, Bene potus. Gar reich, Bene nummatus.

PARTICULÆ MINUENTES.

80. Kaum / Kümmerlich / *Vix.*

Die Stadt ist so bevestiget, daß sie der Feind kaum einbekommen soll, Urbs est adeo munita, ut eam hostis vix, aut ne vix quidem, ægre, perægre, difficulter capturus sit; urbem tam munitam haud sine multa opera, contentione, difficultate subiget hostis, multum faxit, mirum si capiet; vix est, ut capiat.

81. Nur allein, *Tantum.*

Diese einzige Gnade bitte ich mir aus, Hanc tantum, hanc solum, unice gratiam à te peto. Hoc modo, solummodo, tantummodo, duntaxat peto, quæsóque. Isthoc, nec aliud, nec amplius, nec quidquam præterea rogabo. Nisi, præter, extra hoc peto nihil.

82. Ohne, *Sine.*

Ohne meine Schuld, aber auch ohne bessere Hoffnung bin ich sauber hin, Sine absque extra meam culpam, sed præter, citra spem meliorem, procul, exclusa omni spe oppido interii; nulla quidem mea culpa, sed & spe nulla. Man hat die Sache angehebt, ohne den Rath zu fragen, Res cœpta est non consulto senatu. *Sine consulendo senatum, Barb.*

83. Schier,

83. Schier/ *Fermè.*

Es wäre schier Ernst daraus worden, Fermè fere, prope, propemodum ad arma ventum esset. Prope, parum, minimum, tantulum aberat, quin cædes fieret; in eo erat, in proximo erat, huc jurgium devenerat, ut gladii promerentur. Er war schier todt, Pro mortuo haberi poterat.

84. Uebel/ *Malè.*

Es stehet übel mit seinen Sachen, Res ejus male, misere, non optime, incommode habent. Res ejus iniquo, malo loco, sane incommode, in ambiguo sitæ sunt. Hierinn hast du übel gethan, Id quidem perperam, improbe, mala ratione, prope nequiter, vitiose egisti.

85. Ungefehr/ Ohngefehr/ *Fortuitò.*

Ungefehr kam uns der ungestümme Gesell dazwischen, Fortuito, forte, temere, incogitantibus omnibus supervenit importunus. Nescio, quo casu, quo fato, qua fortuna subito, ex improviso, præter opinionem adest homo minime expectatus. Es waren ungefehr zweyhundert, Erant ad ducentos, circa ducenti; præterpropter ducenti; plus minusve ducentis.

86. Wenig/ Wenigst, *Parùm.*

Diese Rede habe ich ein wenig verändert, Hanc orationem non nihil, paulum, pauxillum, aliquanto, aliquantulum, tantillum, minimum, perparum, modicum immutavi. 2. *Temporis*: Warte ein wenig, eine Weile, Mane tantisper, parumper, paulisper, punctum temporis, aliquanto &c. 3. Er theilet gar wenig mit, Parce, leviter, maligne, perparum largitur. 4. Wenigst must du dieses zulassen, Saltem, minimum id concedes. Certe, at hoc negare non potes.

87. Ausdrücklich/ *Expressè.*

Ich habe dir ja dieses ausdrücklich verbothen, Atque illud tibi aperte, diserte, conceptis verbis, nominatim, singillatim prohibueram. At id exposite, explicite, definite, planissime, speciatim fieri vetueram.

88. Gesetzt, *Positò. Barb.*

Gesetzt, du habest keine Zeit gehabt, so hatte doch, Pone sic esse; sit ita sane; concedatur; fac verum esse, quod tempus non suppetierit, at. Ut ita hoc tibi donem; finge tempus fuisse angustius, at.

89. Gewißlich, *Certò.*

Ich werde gewiß mein Versprechen halten, Certo, certo certius, haud dubie, indubitato, plane, revera promissis stabo. Er ist gewißlich überwiesen, Sine dubitatione, dubio procul, sine controversia, explorato, liquido, aperte sceleris convictus est.

PARTICULÆ AFFIRMANTES.

90. Ja, Fürwahr/ *Ità.*

Ja du bist es gewesen, Ita, imo, imo vero, ita sane, ita prorsus, imo certo tu fuisti. Omnino, admodum, profecto, utique, videlicet, scilicet tu mali causa es. Sic, haud aliter est. Ita male peream; amens, nullus sim, ni tu unus fuisti. Er ist ein Dieb, ja so gar ein Kirchen-Rauber, Fur est, quin imo, quin etiam, imo vero, insuper, atque sacrilegus.

91. Nemlich, *Nempe.*

Du hast nemlich dieses sagen wollen, daß, Nempe, nimirum, scilicet, videlicet id volebas. Quippe, enimvero, certo, profecto, haud dubie id innuebas.

PARTICULÆ INTERROGANTES.

92. Ob, *An.*

Siehe zu, ob du dich mehr um Geld, als Ehre zu bewerben, Vide, an, utrum, num, numnam pecuniæ magis, quam famæ serviendum. Pecuniæne, an famæ; anne, utrumne honori magis consulendum, quam utilitati.

93. Wann/ *Quando.*

Wann wird er doch da seyn? Quando, quandonam, ecquando, quando gentium. quo tempore, ad quod temporis, ad quam horam veniet?

94. Warum/ Was Ursachen, *Cur.*

Warum bist du gegen mir nicht mehr also, wie du gewesen? Cur, eccur, quare, quapropter, quamobrem, qua de causa, qua gratia, quo nomine, quam fueris, alius erga me es? Ut quid, quid ita, quid est causæ, quod te adeo mihi immutaveris? Warum nicht? Quidni, quippeni, quin ergo, utique.

95. Wie, *Quomodo.*

Wie werden wir die Sache zu Ende bringen? Quomodo, quo pacto, qua ratione, qui, qui tandem, qui demum, ut, ut denique rem ad exitum bonum perducemus? Quemadmodum, qua via, quibus præsidiis, quibus conditionibus, qualiter, quinam, quomodonam rem tam arduam effectam dabimus? Wie heist er? Qui, quo nomine vocatur? Es sey ihm, wie es wolle, Utut sit.

69. Wo,

96. Wo, *Ubi.*

Wo hat er sich doch versteckt? Ubi, ubi tandem, ubinam, quo in loco, ubi terrarum, ubinam gentium, quem in angulum se abdidit? Er mag seyn, wo er wolle, Ubiubi sit, úbicunque locorum, terrarum, gentium conditus lateat.

PRÆPOSITIONES.

97. Auf/ Zu/ *Ad.*

Auf bestimmten Tag, Ad horam, ad diem. Auf die Helffte, Ad dimidium. Auf meinen Schlag, Ad meum sensum. 2. *In.* Auf alle Jahr, In annos singulos. Auf morgen. In crastinum. Auf das künfftige, In futurum. Auf jeden Kopf, In singula capita. Auf einen los gehen, In aliquem ire. 3. Auf der Gassen, Clamat de via. Auf unsere Kosten, De nostro. Auf den Richterstuhl, De tribunali. Auf der Stelle, E vestigio.

98. Aus/ *E, Ex.*

Aus Unverstand, Ex imprudentia. Aus den Gesicht, E vultu conjicere de homine. Aus den Augen, E conspectu abire. 2. *A* vel *Ab.* Aus des Vaters Beutel, aus gemeinem Geld zahlen, A Patre solvere, ab ærario. Aus Aberglauben, A superstitione vates consulit. 3. *De*, Einer aus ihnen, Unus de illis. Aus der Schrifft, De scripto recitare. Aus dem Schiff gehen, De navi exire. 4, *Per.* Aus Geitz, aus Zorn, Neid, Begierigkeit, Per avaritiam aliquid petere, per iram furere, per invidiam fremere, per libidinem grassari, 5. *Præ.* Aus Furcht und Ehrerbietigkeit, Præ metu & reverentia.

99. Durch/ *Per.*

Durch deinen Beystand, Per te vici. Durch Gewalt, Per vim & scelus. *Verùm hujus locô ferè Ablativus communis usurpatur:* Vi & scelere. Nimio clamore raucus. Tua culpa &c. 2. *A* vel *Ab.* Er ist durch Unmäßigkeit verdorben, Ab intemperantia periit.

100. Für/ Vor/ *Pro.*

Sich für einen Bürger aufführen, Pro cive se gerere. Für einen Feind, Pro hoste habere. 2. *Præ.* Vor Zorn, Zähren, Forcht, Præ ira, lachrymis, metu. 3. *Supra.* Vor allen lieb ich dich, Supra, ante omnes potissimum te amo.

101. Ueber/ *Suprà, Super.*

Ueber Hoffnung, Supra spem. Ueber Tisch, Super cœnam. Ueber die Massen, Supra modum, plus æquo, ultra justum. Ein Geschäfft über das andere, Aliud ex alio
Supra modum, plus æquo, ultra justum. Ein Geschäfft über das andere, Aliud ex alio
negotium. 2. *Trans.* Uber das Meer schiffen, Trans mare. 3. Ueber dieses, Ad hoc, præterea &c. V. Darneben. 5. Uber hundert, Centum amplius.

IN-

INDEX DIFFUSIOR VOCUM BARBARARUM, AUT MINUS ELEGANTIUM.

Barbara	Latina
Ab antiquo	Antiquitùs.
Abbas	Cœnobiarcha, monasterii Antistes.
Abbatissa	Antistita Sacrarum Deo Virginum,
Abbreviare	Notis compendiariis uti.
Abbreviatè	Notis compendiariis.
Abbreviatio, vel *Abbreviatura*	Notæ compendiariæ.
Abdicare officium	Abdicare se munere publicô.
Abecedarius	Elementarius puer, tyro.
Ab initio mundi	Post homines natos, post hominum memoriam
Ab initio rem repetere	A capite, ab ultima ætate, memoria; altiùs rem arcessere; ab origine, primisque causis rem repetere.
Ab invicem	Inter se timere, distare.
Ablactare	A lacte depellere, à matre, ab ubere.
Ablutio	Expurgatio,
Abominabilis	Abominandus, detestabilis, exsecrabilis.
Abominatio	Res detestabilis, exsecratio.
Abortire	Partum abigere, abortum facere.
Abrenunciare	Fidem, amicitiam renunciare.
*Abrumpere sermonem**	Incidere, præcidere, abscindere sermonem.
Abscindere reditum, annonam	Receptû commeatúque aliquem intercludere.
Abscentare se	Subducere sese.
Absolvere ab excommunicatione	Ecclesiæ communioni restituere, pacem Ecclesiasticam restituere.
Absolvere ab hæresi	Expiare ab hæresi, Ecclesiæ reconciliare.
Absolvere à peccatis	Criminum vinculis exsolvere.
Absolutè	Præcise, simpliciter negare.
Absolutio	Facta criminum venia.
Absone	Absurdè.
Absque eo scivi	Alioquin novi.
Absque omni dubio	Sine ulla dubitatione.
Absurditas	Res absurda.
Abusivè	Per abusum, minus propriè.

Barbara	Latina
Abyssus	Profundum maris, inferi, vorago.
Acceptare officium	Suscipere munus.
Accentus *	Vocis sonus.
Acceptio personarum	Discrimen inter homines.
Acceptum ferre	Acceptum referre.
Accessorium	Appendix, quod ad rem pertinet.
Accidentia	Res attributæ, fructus fortuiti.
Accidere	Accire,
Accipere aliquid malè	Ægrè, molestè ferre aliquid.
Acclinis	Inclinatus, reclinatus.
Accordare	Transigere, cônsentire, convenire.
Accubitus	Accubatio.
Acedia	Pigritia, negligentia.
Acervare	Cumulare.
Acquiescentia	Æquitas animi.
Acquiescere conventioni	In pacta descendere, acquiescere pactis, conventis stare.
Acquisitio	Comparatio.
Activus	Homo navus, solers, industrius.
Activitas	Solertia, industria, velocitas.
Actu fit	Modò, re ipsa fit.
Actualis Consul	Qui in præsens Consul est.
Actum est mecum	Actum est de me.
Acuminare	Acuere.
Ad animam meam	Ne vivam, ne sim salvus, malè mihi sit, si.
Adaquare	Ad aquam agere.
Ad dextram & sinistram sedere	Accumbere supra, infra.
Ad diem præfixum	Ad diem, ad diem dictum, ad statum diem.
Additio	Accessio, additamentum.
Adgeniculari	Ad genua accidere alteri.
Adhuc semel	Iterum.
Adhuc semel tantum	Alterum tantum.
Adimplere	Explere, implere, perficere.
Ad instantiam	Alterius gratiâ, altero urgente, postulante, deprecante.
Ad instar	Instar.
Adinventio	Inventio.
Ad invicem	Inter se, invicem.
Adjutorium	Auxilium, adjumentum.
Ad latus esse	Affixum esse lateri, hærere lateri.
Ad longum	Diffusè, copiosè, uberrimè.
Ad majus	Summum, ad summum.
Ad meam fortunam	Fortè fortunâ.
Ad minimum	Minimûm.
Admiralis	Præfectus classis, navalis militiæ Imperator.
Ad multos annos	In annos multos.
Ad oculum demonstrare	Apertissimè demonstrare.
Adoptare in Senatum	Cooptare.
Adoptatio	Adoptio.
Adoptivus	Filius judicio, & voluntate.
Ad plenum	Perfectè, plenè.
Ad recessum canere	Receptui canere.
Adscribere in charta	In codicem, commentarium referre.
Ad similitudinem *	Ad exemplum imperii amissi.
Adversitas	Res afflictæ, res adversæ, casus adversi, res turbidæ, asperæ.
Ad vivum exprimere	Scitè, mirò artificiò exprimere.
Adunare	Conjungere, congregare.
Advocare	Casus agere, in foro versari.
Advocatia	Opera forensis.

Barbara.	Latina.
Ad votum	Ex ſententia, ad voluntatem.
Ædificare alios	Bono eſſe exemplo.
Ædificatio morum	Morum exemplum optimum.
Æquanimiter	Æquô animô.
Æquanimitas	Animi æquitas.
Æquè tantum	Tantundem.
Æquè tot	Totidem.
Æquipollere	Tantundem valere.
Æquivalens verbum	Verbum ſono diverſum: vi ac poteſtate idem.
Æquivalere	Tantundem eſſe, valere.
Æquivocatio	Ambiguitas nominis.
Æra	Temporis cardo, nota.
Ætate noſtra *	Noſtrâ, patrúmque memoriâ.
Æternalis	Æternus.
Æternaliter	Æternùm.
Æthiopiſſa	Æthiops, *vel* quædam ex Æthiopia.
Affabiliter	Blandè, comiter.
Affectare urbanitatem	Nimium ac parum feliciter conſectari nobilium mores hominum; quod naturæ deeſt, arte quadam ſed parum feliciter in mores adſciſcere; nobilium mores ſtudioſius, quam felicius exprimere, imitari.
Affectatio *	Immoderatum humanitatis ſtudium, & arte quadam ad oſtentationem compoſitum.
Affectata res	Nimia; nimis exquiſito ſtudio facta.
Affectatus homo †	Alieni moris imitator infelix, *vel* inſcitus.
Affectionem alicujus habere	Eſſe in amore, diligi ab aliquo.
Affectuoſa imago	Ad ingenerandam pietatem idonea.
Affectus *	Animi motus, motiones, concitationes, perturbationes, cupiditates, animi affectio.
Affictitius	Commentitius, fictus.
Affirmativa pars, pars negativa	Pars ajens, negans.
Affirmativè	Affirmate.
Afflatio	Afflatus.
Agenda Eccleſiæ	Liber, in quo divini officii ratio continetur.
Agens cauſarum	Curator negotiorum, actor cauſarum, cauſarum patronus.
Aggredi illotis manibus	Illotis manibus tractare, attingere.
Agonia	Supremus morientis conflictus.
Agonizare	Animam agere, cum morte luctari.
Alatus	Volucer, ales, aliger.
Albedo	Candor, albus color.
Aliqualiter	Aliqnomodo, quodammodo.
Aliquot centum	Aliquoties centum.
Allatrare	Per invidiam criminari.
Allegare librum, Autorem	Adhibere teſtimonium Autoris, afferre teſtimonium libri, laûdare hunc vel illum autorem.
Allevamentum	Lenimentum, levamentum.
Allocutio	Compellatio.
Allodium	Prædium à clientelarum nexu liberum.
A longè	Procul, eminùs.
A longo tempore	Jam dudum, pridem.
Alphabetum	Litterarum notæ, *vel* formæ.
Alta voce	Clarâ voce.
Altanum	Solarium.
Altare portatile	Altare temporarium.
Alterare ſe	Commoveri.
Alternatim	Alternis.
Alternatio	Viciſſitudo, per vices variatio.
Amandiſſimus frater meus †	Chariſſimus; *dicitur tamen activè* mei amantiſſimus.

Barbara.	Latina.
Amanuenſis	Servus à manu.
Amaricare *	Amarum reddere.
Amat fieri *	Solet, conſuevit fieri
Ambonem conſcendere	In ſuggeſtum, ſuperiorem locum aſcendere.
Ambulacra ſub porticibus	Intercolumnia ambulationis.
Ambulacra ſub umbra arborum	Receſſus amœni nemoribus manû conſitis.
Amicabiliter	Amicè, amiciſſimè.
Amicus meus bonus eſt	Conſuetudine & benevolentia implicitum habeo hunc hominem.
Amittere litem *	Causâ cadere, cadere in judicio.
Amittere prælium	Præliô inferiorem diſcedere, adverſum prælium facere, vinci.
Amniſtiam ſancire *	Dictorum factorúmque veniam & oblivionem ſancire.
Amodo	Deinceps, poſthac.
Amphibologia	Amphibolia.
Ampliare ædes	Ædibus acceſſionem adjungere.
Ampliatio	Amplificatio.
Anatomia	Anatomè.
Agnaria	Trimeſtre Eccleſiaſticum.
Angariare	Cogere, adigere, compellere.
Anguſtiare	Premere, afflictare.
Animaculum	Beſtiola.
Animitùs	Ex animo.
Annihilari !	Ad nihilum recidere, redigi.
Annotare in librum rationum	Referre in tabellas accepti & expenſi.
Annô Domini	Annô poſt Chriſtum natum, annô Chriſti nati, annô à parta *vel* recuperata, *vel* reſtituta humanô generi ſalute, annô à partu Virginis.
Annuatim	Quot annis, in annos ſingulos.
Annullare	Abolere, antiquare, reſcindere.
Ante brevi	Paulò antè, aliquantò antè.
Anteceſſores	Majores.
Anteheri	Nudius tertius.
Ante judicem vocare aliquem	In judicium vocare aliquem.
Antemurale	Propugnaculum hoſtibus objectum.
Ante omnia	Inprimis, præ cæteris.
Antepenultimus	Secundus ab ultimo.
Anterior	Prior, *aut* exterior.
Animoſitas	Alacritas, impetus animi.
Antipendium	Pallium, quo altare prætexitur.
Antiphonarium	Liber antiphonarum.
Anxiare	Angere, ſolicitum reddere.
Aperit ſe terra	Terra diſcedit.
Apoſtata	Deſertor Religionis.
Aparuit in ſomno	Vidi ſecundum quietem, ſpectaculum habui in ſomno, per quietem ſpectandum ſe mihi obtulit.
Apoſtatare	Nuncium remittere Religioni, ejurare Sacra deficere à fide Chriſto data.
Apotheca †	Pharmacopolium; *dicitur tamen* Apotheca *pro* penu *aut* cella vinaria.
Apothecarius	Pharmacopœus.
Apparentia	Species.
Appellit navis	Appellitur navis, natura appellit.
Applicatio	Induſtria, ſolertia.
Appodiare ſe	Reclinare ſe ad parietem.
Appretiare rem	In pretio habere.
Appropriare	Adſciſcere, vindicare ſuum facere, tribuere.
Approximatio	Appropinquatio, acceſſus.

Ap.

Barbara.	Latina.
Approximare	Appropinquare.
Aptitudo	Habilitas.
Apud aures aliquem tenere	Auribus aliquem tenére.
Aqua benedicta	Aqua lustralis, consecrata,
Aquaticus	Aquatilis, aquarum incola.
A quo tempore	Quam dudum.
Archivarius	Tabularii custos, præfectus.
Archivum	Tabularium rerum gestarum.
Arguo sic	Argumentor sic.
Argutator	Sophista.
Armilustrium	Lustratio exercitus, lustrum militare, delectus, census militum.
Armistitium	Induciæ.
Aromatarius	Seplasarius.
Aromatizare	Condire.
Arrestare	Comprehendere, custodibus tradere, in custodiam, vincula dare.
Arisit me	Blando vultu me intuitus est: blando me risu salutavit.
Articulus fidei	Caput doctrinæ Christianæ.
Artificialis	Artificiosus, arte factus.
Artilleria	Res tormentaria.
Artistica facultas	Liberalium artium collegium.
Assassinus	Sicarius pretiô conductus.
Assatura	Caro assa.
Assecurare	Securum reddere, præstare, cavére alteri.
Assecuratio	Cautio.
Assignationem facere pecuniæ	Delegare pecuniam.
Assistentia	Auxilium, præsidium, subsidium, præsentia.
Assistere moribundo	Confirmare aliquem in supremo certamine; adesse, succurrere, firmare illa horâ, quæ de annis omnibus sententiam feret.
Assumptionis festum	Dies, qui Dei genetrici in cœlum assumptæ sacratus est.
Attemperare	Moderari, adaptare.
Attestatum	Testimonium.
Attinet rempublicam	Ad rempublicam attinet, pertinet.
Auctionatio	Auctio.
Auctorizare	Autoritatem tribuere, autoritate firmare.
Audientiam habere	Sermonis aditum, habere, *vel* conveniendi alterius potestatem.
Audire non possum de hac re	Respuunt hoc aures meæ.
Audire missam	Interesse rei divinæ.
Ave Maria	Salutatio Angelica.
Augmentare	Augere.
Augmentor	Amplificator.
Avocamentum	Interpellatio,
Austeritas vitæ	Victus, cultúsque asperior.
Authenticè	Cum auctoritate, fide summa.
Authographum	Codex manu autoris scriptus.
Auxiliator	Adjutor.
Axioma	Pronunciatum, Effatum.
Baccalaureus	Primâ laureâ donatus.
Baculare aliquem	Baculo cædere, ferire.
Balbuties	Hæsitantia linguæ.
Baldachinum	Cadurcum tegmen, umbella.
Balneare se	Lavare.
Balsamare mortuos	Condire mortuos.
Bannum	Proscriptio.

Barbara	Latina.
Baptizare, baptizari	Sacro Baptiſmate abluere: ſalûtari aquâ ablui; ſacro rore tingi.
Barbitonſor	Tonſor.
Baſilicè	Magnificè.
Baſilicus	Regalis, magnificus.
Baſſus	Vox depreſſa, gravis.
Beatificare	Beatorum numero addere, beatum reddere.
Belligeratio	Bellum.
Bellum intrinſecum	Bellum inteſtinum, civile.
Benedicere populo	Benè precari populo, fauſta cum prece dimittere, pacem & veniam à Superis precari.
Benedicere pro gratiis Deum	Laudare prædicare Numinis clementiam ac largitatem.
Benedictio	Fauſta Sacerdotis precatio.
Benedicta cera	Sacra, conſecrata.
Benedicta Virgo	Beata, cœleſtium munerum affluentia nobilis, inſignis.
Benefactor	Beneficus, munificus, patronus.
Beneplacitum	Arbitratus, voluntas, nutus, libido.
Benè ſit	Benignè ſit.
Bene vivere	Purè, caſtéque vitam colere: *vel* lautè indulgentérque vivere.
Beſtialis	Brutus, inhumanus, bruto conveniens.
Beſtialitas	Nefas ultimum, quo humanitas exuitur.
Bibere ſanitatem alterius	Libare alicui poculùm, libare alterius ſaluti.
Bibitio	Potatio, perpotatio.
Bibliothecarius	Bibliothecæ præfectus.
Bidellus	Adminiſter fori litterarii.
Biformis	Biformatus.
Birretum	Pileus Magiſtrorum.
Blanditor	Adulator, aſſentator.
Blaſphemare	Impias in Deum voces mittere, ſceleſtâ linguâ Deum laceſſere.
Blaſphemia	Atroces in Deum voces, verborum impietas.
Bloquada	Obſidium, concluſio diutina. *J. Cæſar.*
Boatus	Mugitus.
Bombæ	Pilæ ferreæ pulvere nitrato fartæ, bolides igneæ.
Bombarda	Fiſtula ænea, ferrea, tormentum manuale, ſclopus.
Bona opera	Læti nuncii.
Bona opera facere	Actiones ſanctæ, pietatis ſtudia, morum ſanctitas.
Bonæ conſcientiæ eſt	Virtutum officiis fungi.
	Animi integerrimi; mente nullius culpæ ſibi conſcia.
Bonum importans	Prædium opimum, opulentum; vectigalibus liberum, fundus de vectigalibus exemptus, immunis.
Bovina caro	Caro bubula.
Bovinus	Bubulus.
Brachium ſæculare implorare	Ad Magiſtratûs civilis præſidium appellare, confugere.
Brachium ſiniſtrum fluvii	Siniſtra pars fluminis.
Braxare cereviſiam	Coquere cereviſiam.
Braxator	Zythopœus.
Breviarium	Liber precum horariarum ſacerdotalium.
Breve Apoſtolicum	Litteræ aut edictum Pontificium.
Brutum	Beſtia, animal, pecus.
Bulla Pontificia.	Litteræ à Pontifice obſignatæ, diploma Pontificium.
Burſa	Crumena.

Care

Barbara	Latina.
Cæremoniæ	Ritus sacri Ecclesiastici.
Cæremoniarius	Rituum ac morum, aut solennium admissionum Magister.
Caffeé	Fabæ Arabicæ.
Calculare	Computare, rationem inire.
Calculatio	Calculus, computatio.
Calefactivum	Quod vim habet calefaciendi,
Calendarium	Fasti.
Caliditas	Calor.
Calumniose	Per calumniam, injuriam.
Cambiator, Campsor	Argentarius, collybysta, trapezita.
Cambire	Permutare pecuniam litteris collybisticis; aut argentariis.
Cambium	Permutatio pecuniæ, collybus, pecunia implicita cum aliorum pecuniis & cohærens.
Camerarius	Cubicularius.
Campum tenere	Vincere, superiorem discedere.
Campana	Æs campanum.
Campanile	Turris, ex qua æs campanum sonat.
Cancellaria	Tabularium sanctius, ubi publicæ litteræ asservantur.
Cancellarius	Tabularii sanctioris præses, custos, magister scriniorum.
Canonicatus	Sacerdotium opulentum, amplum.
Canonice	Ex præscripto Canonum.
Canonizare	In divos referre, ad Sanctorum ordinem, numerum adscribere.
Capella	Ædicula sacra, sacellum, sacrarium.
Capellanus	Adjutor Curionis sacri.
Capillatura	Crines ficti, adsciti.
Capitale pecuniæ	Caput, sors, pecuniæ summa in fœnore positæ.
Capitaneus	Centurio.
Capitosus	Contumax.
Capitulare	De conditionibus tractare, pacta in certa capita referre.
Capitulum dare	Objurgare.
Capitulum Canonicorum	Collegium Senatus Canonicorum.
Capitulum Monasterii	Collegium reprehendendis erratis destinatus. Religiosi Cœtus Senaculum,
Captivare	Comprehendere, conjicere in vincula.
Caput habet bonum	Ingenio est acri, docili.
Cardinalis	Purpuratus Ecclesiæ pater, unus de Senatu sacro Pontificis Romani.
Carentia	Inopia.
Caristia	Annonæ caritas.
Carminice	Metricè, ligatâ oratione.
Carnalis homo	Libidini, voluptatibus deditus.
Cassa	Ærarium privatum, publicum.
Castigator	Vindex.
Castratus	Ad delicias cantùs eviratus.
Castrum doloris	Monumentum exequiale, moles funebris, Cenotaphium,
Casu *	Temerè, fortè, fortuito.
Casualis, casualiter	Fortuitus, fortè fortuitò.
Casula	Sacra vestis, vestitus Sacerdotis.
Casus conscientiæ	Quæstiones de moribus, de officiis hominis Christiani, res ad Christianum officium pertinentes
Cataphractus	Eques loricatus, ferire laminarum gravis eques. eques, cui tegumentum ex ferreis laminis serie inter se conexis.

Barbara.	Latina.
Catarrhus ſuffocativus	Diſtillatio ſuffocans, deſtillatio humorum, Epiphora.
Catechizare	Prima ſanctioris doctrinæ rudimenta tradere, imbuere fidei myſteriis pueritiam.
Catenare	Catenis vincire.
Catholicus factus eſt	Catholica dogmata amplexus eſt, ad pie recteque Credentium numerum aggregatus, ad Sacra Romana tranſiit.
Cauſare dolorem	Efficere, afferre dolorem,
Cauſativus	Efficiens.
Cautela	Cautio.
Cautionem dare	Cavére ſponſionem facere.
Celebrare miſſam.	Facere, Sacris operari, Sacrificium facere, Hoſtiam cœleſtem immolare.
Cella monaſtica	Cubiculum conclave monachorum.
Centeſies	Centies,
Ceroferarius	Ad deportanda in Sacrificio lumina deſtinatus.
Certificatio	Fides.
Certiorare	Certiorem facere.
Certitudo	Certum reſponſum, certi aliquid.
Cervicoſus	Obſtinatus, pertinax,
Ceſpitare	Offendere, hallucinari, labi.
Charitative	Cum ſumma charitate ac benevolentia.
Chirotheca	Manica.
Cholera	Stomachus, bilis.
Chorea	Saltatio.
Chorus Muſicorum	Odæum.
Chriſtianitas	Res Chriſtiana, Reſpublica Chriſtiana, Orbis Chriſtianus.
Chriſtianus	Chriſti ſectator, Chriſti diſciplinam profeſſus, *vel* nomen Chriſtianum.
Chriſtianum facere	Ad Chriſtum adjungere, Chriſtianis Sacris imbuere, Chriſtianæ militiæ adſcribere.
Chronica, æ.	Chronica, orum, Annales. Hiſtoria temporum contexta, commentarii annorum.
Chronologia	Deſcriptiones & ordines temporum.
Ciffra	Nota arithmetica,
Circulariter	Circumcirca, in orbem conſiſtere.
Circumferentia circuli	Extremitas.
Circumlocutio	Circutio verborum, circumſcriptio.
Circumvolare	In orbem torquere.
Circumſtantia	Res attributæ, adjuncta loci temporiſque ratio.
Circumvallatio.	Locus aggere ambitus, limes extimus, circuitus, munimenta caſtrorum.
Citadellum	Caſtellum, quod arcis locum obtinet.
Citare Autores	Laudare Autores.
Civilitas	Humanitas.
Clamare poſt aliquem	Clamore aliquem conſectari, requirere.
Clamoſe	Magno clamore,
Claudere circulum	In orbem conſiſtere.
Claudere Epiſtolam	Obſignare.
Clavis Imperii	Clauſtra Imperii.
Clauſtrum monachorum	Cœnobium, monaſterium.
Clauſura	Incluſio, clauſtrum.
Coacte	Per vim, vi adactus, adductus.
Coadjutor	Adjutor.
Coæqualis	Æqualis, ejuſdem ætatis.
Coætaneus	Æqualis, ejuſdem ætatis, temporis.
Coævus *	Æqualis ejuſdem temporis.
Coexiſtere	Una exiſtere.
Cœlicus	Cœleſtis.

Cœli

Barbara.	Latina.
Cœlitùs	De Cœlo divinitus.
Cœna Domini	Dies ſacer Cœnæ Domini; Epulum divinum, ſacrum.
Cognoſcibile	Quod cognoſci poteſt, quod cognitionem habet facilem.
Cohòſpes	Cui mecum eſt hoſpitium.
Coincidit	Concurrit, convenit, tantundem valet, ſimul incidit.
Coitus	Concubitus, complexus Venereus.
Colendiſſimus	Maximè colendus.
Colicâ laborare	Ex inteſtinis laborare.
Colaphizare	Alapam infligere, infringere colaphos.
Collaterales	E latere conſtitui.
Collatio pro:	Modica & veſpertina cœnula,
Collationare rem	Recognoſcere exemplum.
Collectam facere	Preces, precationem facere.
Collegaliter cum aliquo vivere	Pro ſortis neceſſitudine cum aliquo vivere,
Colligere in cumulum nummos	Conſtruere nummos.
Collimare	Collineare.
Colonellus	Tribunus.
Combinare	Connectere, coagmentare, conciliare.
Comitantia	Conſecutio.
Comitatio	Affectatio, comitatus.
Comitiſſa	Comes illuſtriſſima,
Comitiva	Comitatus, ſocietas.
Comimaſticare	Commanducare, mandere.
Commater	Sacræ inititationis arbitra.
Commembrum	Membrum ejusdem Collegii, ordinis.
Commenda, æ.	Præfectura Ordinis ſacri equitum.
Commendare Deo negotium in oratione	Conſulere per preces Deum.
Commendatoriæ litteræ	Commendatitiæ.
Commenſalis	Convictor.
Commiſſarius	Quæſitor, curator rei.
Commiſſionem dare	Dare negotium, comittere cauſæ cognitionem.
Commonitorium	Commonitio.
Communis homo	De plebe, plebejus.
Communicare	Ad ſacram Synaxim, menſam, panem cœleſtem accedere, divinô Epulô paſci.
Communiter pro:	Plerumque, vulgò.
Compaginare	Conjungere, Compingere.
Comparativè	Comparatè.
Comparere ante aliquem	Siſtere ſe alicui.
Compaſſio	Commiſeratio, miſericordia.
Compater	Sponſor fidei, luſtricus pater, ſacræ initationis teſtis ac arbiter.
Compati	Commoveri, capi, affici miſericordia; dolere caſum, vices alterius.
Compatibile	Conveniens, quod componi, conciliari cum altero poteſt.
Compatriota	Popularis, Gentilis.
Competens	Competitor,
Competit rectè in eum	In eum convenit.
Compilare † pro:	Colligere, congerere.
Complacentia	Oblectatio.
Complexio † pro:	Corporis conſtitutio, humorum temperamentum. corporis habitudo.
Complimentum	Honor verborum, officia humanitatis.
Componiſta.	Muſurgus, qui ad artis muſicæ leges cantiones conclinat.
Compromiſſarius	Arbiter.

Barbara.	Latina.
Compunctio	Dolor de peccatis.
Compunctus	Dolens.
Computus	Computatio.
Concatenatus	Catenatus, simul vinctus, connexus.
Conceptus mentis	Sensa mentis, cogitata mentis.
Concernit te	Ad te pertinet.
*Concionari**	De rebus divinis ad populum dicere, habere concionem.
*Concionatorem esse**	Præconem, Oratorem sacrum, populo à concionibus esse.
Concipista	Auctor scripti.
Concivis	Civis, municeps.
Conclusi mecum	Certum est mihi deliberatúmque.
Concoctio	Digestio.
Concordia	Consensus, concentus.
Concordantiæ Biblicæ	Index vocum parallelarum omnium in sacris paginis.
Concupiscentia	Cupiditas, libido.
Condescendere cum aliquo	In alicujus sententiam transire, ejus voluntatibus obsequi, vel mitius, indulgentius aliquem habere.
Conditionate	Sub conditione, ea lege.
Conditura	Conditio ciborum.
Condolentia	Dolor animi in malo alterius, ægritudinis societas.
Condolere	Casû alterius commoveri, dolere vicem, doloris esse participem.
Condomesticus	Quicum mihi domus communis est.
Conductor militum	Conquisitor.
Confabulatio	Collocutio, sermones.
Confessarius	Conscientiæ arbiter, moderator, qui est à sacris confessionibus, arcanus judex.
Confidentia † pro:	Fiducia.
Confiscare	Bona alicujus publicare, proscribere, in publicum conferre, fisco addicere.
Confiscatio	Sectio bonorum, publicatio.
Confiteri	Perpurgare, emaculare animum, conscientiam; eluere animum criminum sordibus.
Confluxus populi	Concursus.
Confœderare se	Fœdere sibi ad- *vel* conjungere, societatem armorum cum aliquo coire, fœdus jungere.
Confœderatus	Fœderatus, socius.
Confortare	Corroborare, confirmare.
Confrater	Collega.
Confraternitas	Sodalitas.
Confugium	Refugium.
Confundere alterum	Incutere pudorem.
Confundi	Erubescere, pudore suffundi, affici.
Confusus	Pudefactus.
Congaudere	Una gaudere.
Congregatim	Gregatim, confertim.
Congruè	Congruenter.
Congruus	Congruens.
Conjugata	Conjuncta.
Connatus	Innatus.
Connumeror	Annumerare, referre in numerum.
Congregare	Simul regnare.
Conscientiâ bonâ	Salvô officiô, fide, legibus.
Conscientiæ bonæ vir	Vir integer, justus, optimæ mentis, conscientiâ tutus.
Conscientiam sibi facere	Religioni sibi aliquid ducere.

Barbara.	Latina.
Conſcientioſus	Religioſus, numinis metuens, cui religio eſt; quid quam præter fas æquúmque agere.
Conſequenter	Porrò, quod ex eo conſequitur.
Conſequentiâ peſſimâ *	Conſecutio.
Conſiliare, vel *Conſiliari*	Conſultare, deliberare.
Conſiſtentia corporis	Status corporis confirmatus.
Conſiſtorium	Conſeſſus, ſenatus ſanctior.
Conſodalis	Sodalis, ſocias.
*Conſortium**	Conſortio, ſocius.
Conſpurcare	Deformare.
Conſt ellatio	Affectio cœli, aſtrorum; ſydus, cœli ac ſtellarum poſitio, ſitus.
Conſuetudinarius	Flagitiis aſſuetus, innutritus.
Conſummatus Vir	Vir perfectus.
Contages	Contagio.
Contemplativus	Contemplator.
Contemporaneus	Ejusdem temporis, ætatis.
Contemptibilis	Vilis, contemnendus, abjectus.
Contentare alterum	Satisfacere alteri.
Contentioſus	Litigioſus.
Contentus eſt	Sorte, rebus ſuis contentus eſt.
Conterraneus	Popularis, ejusdem gentis
Contiguus	Continens, contingens, *vel* proximus vicinus.
Continuè	Continenter.
Contra flumen navigare	Adversò flumine proficiſci.
Contractio corporis	Parvitas, imminutióque corporis.
Contractus civilis	Pactio.
Contractum membris	Parvum, debilitatum, imminutum, detortum corpus.
Contradicere ſibi	Pugnantia loqui, ſecum ipſo pugnare.
Contradictio	Rerum repugnantia.
Contradictioria	Repugnantia, intèr ſe non cohærentia, *aut* verborum.
Contrariari	Adverſari, repugnare.
Contribulis	Tribulis.
Contributio	Vectigal, ſtipendium, tributum.
Contritio	Dolor animi ex criminum recordatione natus, dolor de admiſſis ſceleribus.
Contritum eſſe	Dolore admiſſorum excruciari.
*Controverſiæ fidei**	Dogmata *aut* fidei capita, quæ in cêntoverſiam vocantur.
Controverti	Incontroverſia eſſe, in controverſiam venire, deduci, vocari.
Contumaliari aliquem	Contumeliam inferre alicui.
Contundere, conjungere capita	Conferre capita.
Convaleſcentia	Priſtina valetudo.
Conventio	Conventus, *vel* Conventum.
Converſari	Verſari cum aliquo, uti familiariter.
Converſatio	Vitæ ratio *aut* conſuetudo, uſus, commercium, convictus humanus, ſocietas.
Convertere ad fidem	Chriſto, ad fidem adjungere.
Convertere ſe	Ad frugem redire, ex corruptis moribus ad emendationem vitam redire.
Conveſci	Unà veſci.
Convitiari	Proſcindere convitiô.
Convivere	Unà vivere.
Cooperari	Socium operis ſe adjungere, unà operari.
Cooperatorium	Tegumentum, operculum.
Coordinare	Suò quodvis ordine collocare.
Copia Epiſtolæ	Exemplum litterarum, apographum.

Barbara.	Latina.
Copiare	Deſcribere, exſcribere, exemplum litterarum exarare.
Copulator	Conciliator nuptiarum.
Cor †	Animus, ratio, mens.
Cordatus †	Animoſus, forti vir animô.
Cordialiter	Sincerè, candidè.
Cordicitùs	Ex animo.
Cordolium	Commiſeratio.
Coronidem alicui rei imponere	Finem facere.
Corporale	Linteoli ſacri.
Corporalis	Decurio.
Corporatura	Statura, habitus.
Corporis cohors	Cohors prætoria.
Corporis neceſſitates	Neceſſaria vitæ præſidia; res ad vitam *ve* uſus neceſſarios requiſitæ.
Corpus proportionatum	Corporis dignitas. Corporis ratio ſuis partibus abſoluta, apta corporis habitudo.
Correctè	Emendatè.
Correlativum	Quod alterum reſpicit.
Correſpondentia	Officium litterarum, commercium litterarum.
Correſpondére inter ſe	Reſpondére inter ſe, *vel* uti mutuo litterarum commercio
Corrugare frontem	Contrahere, adducere frontem.
Capulari	Vinô ſe obruere, onerare, incaleſcere.
Craſſeſcens vinum	Vinum fugiens.
Craſſities	Craſſitudo.
Creare Doctores *	Renunciare Doctores.
Creatura	Res creata, res condita ab opifice & ædificatore mundi Deo.
Credentiarius	Structor menſæ.
Crepare præ dolore	Diſrumpi dolore.
Creſcit malum	Malum in dies ingraveſcit.
Criminalis proceſſus	Dimicatio, judicium capitis, *vel* de rebus capitalibus.
Crinoſus	Crinitus.
Crucem facere	Signum crucis digito in fronte effingere, ſalutari ſe ſignô crucis munire.
Cruces multas habere	Incommodis conflictari.
Crucifigere	Cruci affigere.
Crucifixum	Imago Chriſti cruci affixi, pendentis è cruce Servatoris noſtri ſignum.
*Crux** pro:	Moleſtia, res adverſæ, calamitas.
Crux domeſtica	Malum domeſticum.
Culcitra	Culcita.
Cum Deo	Deo adjuvante,
Cum diſplicentia	Ægrè, graviter.
Cum tempore	Progreſſu temporis, procedente tempore, tempore.
Cum venia tua	Pace tua.
Cumulatim	Cumulatè.
Cuprum	Æs Cyprium,
Curabile malum	Sanabile.
Curialia	Officia ritúsque in aulis Principum uſurpari ſoliti.
Curialis	Qui aulam curiamque frequentat.
Currus volans	Ciſium, curriculum.
Curſorie	Curſim.
Curſitare	Curſare.
Curtare	Decurtare.
Curvæ litterarum lineæ	Vacillantes litteræ.
Curvare arcum	Arcum intendere.
Curvitas	Aduncitas.
Cuſtodire ſuum honorem	Conſulere ſuæ dignitati.

Eamna-

Barbara.	Latina.
Damnare ad inferos	Suppliçiis æternis mactandum addicere.
Damnare ad mortem	Damnare capitis, *vel* capite.
*Damnare ad perpetuos carceres**	Æternis vinculis mandare, *dicitur tamen* damnare ad operas publicas.
Damnificare	Damnum dare, detrimentum adferre.
Damnô meô	Meô periculo.
Damnosus	Noxius, perniciosus, qui alicui damno est.
Damnum passæ sunt	Damnum fecerunt litteræ.
Dapifer	Qui dapes infert.
Dare ad pignus	Pignori rem opponere, oppingnorare.
Dare aliquid ad custodiendum	Deponere aliquid.
Dare licentiam	Potestatem facere.
Dare se cognoscendum	Se alicui indicare.
Dare sententiam	Sententiam dicere.
Dare virum filiæ	Collocare filiam viro.
Dato, non concesso	Fac ita esse.
Datum litterarum	Dies in Epistola adscripta.
Deauratus	Inauratus, auratus.
Debita facere	Æs alienum conflare, in ære alieno esse, æs alienum facere, contrahere, habere.
*Debiti solutionem petere**	Admonere debitores, appellare de pecunia, nomina exigere.
Decalvare	Calvum facere.
Decanus	Collegii aut ordinis princeps.
Decapitare	Securi ferire, percutere.
Deceptio	Fallacia, fraus, dolus.
Deceptor	Veterator, circumscriptor.
Deceptorius	Veteratorius, insidiosus,
Decimus nonus	Undevicesimus.
Declinare	Nomen per casus flectere.
*Decollare, decapitare**	Caput abscindere.
Decrementum	Diminutio, defectio.
Dedecens	Turpis, indecorus.
Dedicatio templi	Solemnia consecrationis templi.
De die in diem	Indies, *dicitur tamen* diem ex die ducere, proferre, procrastinare.
Defalcare	Decidere de summa, deducere.
Defectus	Vitium ædium &c.
Defensiva arma	Arma ad defensionem comparata.
Definitum	Res, quæ definitur.
Deforis	Extrinsecus.
Degradare	De gradu dignitatis dejicere, movere gradû, ordine, exauctorare.
Dehonorare	Ignominiâ, probrô, dedecore afficere.
De hora, in horam	In horas.
Deificare	Referre in Deos.
Dejicere ædificium	Demoliri ædificium.
Deitas	Divinitas.
Delassare	Fatigare.
Delassatio	Defatigatio, lassitudo.
Delator	Index, accusator.
Delectabilis	Quod habet delectationem.
Deliquium pati	Subitâ defectione animi concidere.
Delusio	Illusio.
Dementare	Infatuare.
De mente excidere	Insanire, deseri â mente, de potestate mentis exire.
Demittere se ad vulgi opinionem	Abire ad vulgi opinionem.
Demoliri	Demoliri, destruere.
Demordere	Mordicus auferre auriculam.

De-

Barbara	Latina
De novo	De integro, denuò.
Depalmare	Colaphos infringere.
De parte ad partem	Membratim.
Dependentiæ	Acceſſiones.
Dependere ab aliquo.	Pendere ex aliquo.
Depilare	Pilos evellere.
De plano	Ex æquo loco.
Deponere officiô hominem	Abrogare homini munus, movere eum loco.
Deponere officium	Deponere munus, abire, decedere magiſtratu.
Deprædari	Prædari, ſpoliare, deripere,
Deprædicare	Prædicare.
Deprecari defectus	Veniam erroris petere, rogare; *dicitur tamen prô* valdè precari, *vel* avertere precibus periculum.
Deputare † pro:	Deſtinare, aſſignare.
Deputatum annuum	Demenſum avenæ, *aut* annuum ſtipendium.
Deriſio	Irriſio.
Deſcendentes	Poſteri, nepotes.
De ſe	Per ſe honeſtum.
Deſertum	Locus deſertus, ſolitudo, locus humanô cultû vacuus, ſolitudine & inopiâ vaſtus.
Deſidiosè	Per deſidiam.
Deſolari urbem	Vaſtare, deripere, evertere.
Deſolatiô	Vaſtitas, excidium.
Deſperare, ſine ſuo caſu	Animô deficere; cadere, concidere.
Deſponſare	Deſpondére.
Deſponſata	Sponſa.
Deſtructio	Excidium, exitium, ruina.
Deſtructor	Interfector; perditor.
Deſtruere librum	Corrumpere librum.
Deſueſcere *	Conſuetudinem deponere, deſuefacere.
Deſuper	Poſt hæc.
Deteriorare	Rem deteriorem facere.
Determinare	In animum inducere, conſtituere, conſtitutum habere.
Dethronizare	Exauctorare, regnô ſpoliare, pellere, regnum eripere, adimere.
Detractor	Obtrectator.
Detractoria verba	Famæ adverſantia, inimica nomini, honorem lædentia, violantia.
Detrahere aliquid de pretio	Deducere de ſumma.
Deturbare	Inquinare, polluere, maculare.
De verbo ad verbum	Ad verbum, verbum de verbo, totidem verbis.
Deviare	Declinare, aberrare, deflectere de via.
Devotio † pro:	Religio, pietas in Deum & Superos.
Devotus S. *Paulo*	Præcipuô quôdam cultû fertur in S. Paulum; Religione magnâ & præcipuâ tenetur.
Devotus ſenex	Miræ pietatis, raræ in Deum Religionis.
Deus ter optimus, maximus	Deus optimus, maximus.
Diabolus	Cacodæmon, hoſtis humani generis.
Diarium † pro	Ephemeris.
Dicatio libri	Nuncupatio.
Dictamen rectæ rationis	Præſcriptum rationis.
Dictamen conſcientiæ	Præſciptum ſanæ mentis.
Dicterium	Dictum facetè.
Dictio * pro	Vocabulum.
Dictionarium	Lexicon, liber de verborum ſignificatione.
Dies caniculares	Dies ab exortu caniculæ proximi.
Dies annunciationis	Dies cæleſti ad Virginem nuncio ſacer.
Dies S. Nicolai	Dies, quam Sancti Nicolai nomine ſacram habet Eccleſia.

Dieſcit

Barbara.	Latina.
Discit	Lucescit, dies appetit.
Dietim	In dies.
Diffamare	Infamare, aspergere alicui infamiam.
Difficultare	Difficultatem afferre, *vel* tergiversari.
Digestim	Rectè atque ordine.
Dignanter	Clementer, benigne.
Diluvium	Eluvies, eluvio.
Diœcesanus	Qui ad alicujus diœcesin, seu procurationem & administrationem sacram pertinet.
Dimensuratio	Dimensio.
Dirigere milites	Signum dare militibus.
Discantus	Vox acuta, cantus in vocum harmonia supremus.
Disciplinam facere	Flagris in se sævire.
Disciplinatus	Honestatis observantissimus.
Discooperire	Non tegere, retegere.
Disconveniens	Alienum, non consentaneum.
Discordantia	Discordia, discrepantia.
Discorditer	Discordibus animis.
Discretio	Prudentia in discrimine faciendo, delectus ac judicium.
Discretus † pro	Prudens, eleganti vir judicio; *dicitur tamen pro* sejunctus, separatus.
Discurrere † pro	Differere, colloqui.
Discursus † pro	Sermo, disputatio; *dicitur tamen pro* Concursatio.
Disparere	Evanescere, sublimem abire, oculis subitò subduci.
Disparitas	Ratio dispar, diversa.
Dispensare † pro	Legibus solvere, gratiam legis facere, sacramenti religione solvere.
Dispensator domus	Promus condus.
Dispergere aliquid	Divulgare sermonibus.
Displicentia	Offensa, dolor, molestia, offensio.
Dispositio animi	Animi comparatio, affectio.
Dispositio bonorum	Cura, opera legandi bona tua.
Disposius ad locum bonorum	Statione commoda locatus.
Dispositus hodiè malè sum vel *bene*	Malè aut probè affectum esse ad rem quandam graviter affectum.
Disquirere	Exquirere.
Dissensus	Dissensio.
Dissimulantia	Dissimulatio.
Dissitus † pro	Disjunctus, longinquus, remotus; *dicitur rectè pro* dispersus.
Dissonare	Discrepare, diffidere, dissentire.
Distractio † pro	Evagatio animi, mentis aberratio.
Distractus † pro	Parum attentus, animô vagus.
Distrahere se † pro	Animum à curis abducere, animô evagari, lenire curas; *dicitur rectè pro* divellere.
Distributivè	Distribute.
Districtus, ûs	Ager, terrarum tractus, territorium.
Ditescere	Divitem fieri.
Ditio † pro	Regio; *dicitur rectè pro* Imperio & Potestate.
Diversificare	Variare.
Diversimodè	Varie, aliô atque aliô modô, non unô modô.
Diversionem facere amico, vel *hosti*	Amicè distinere aliquem, hostilibus artibus distinère.
Diversitas	Varietas, dissimilitudo.
Divinator	Augur, vates.
Divisim	Seorsim, separatim.
Diutiùs sex mensibus	Amplius sex menses.
Doctio	Munus docendi, doctrina.

Docto-

Barbara.	Latina.
Doctoratus	Doctoris gradus, dignitas, munus.
Dolorificus	Dolorem inurens, adferens.
Domicella	Heræ, *aut* dominæ filia.
Dominium *	Dominatus, imperium.
Dominialis	Qui in feſtum diem incidit, quem Dominicum à rerum Domino nominamus.
Donaria	Dona, munera.
Dono mittere rem	Donare, munera mittere.
Dormitorium *	Cubiculum.
Dubietas	Dubium.
Dubitabilis	Dubitationem habens.
Dubito, an non	Dubito, an facturus ſim, haud ſcio, an dicturus.
Ducatus †	Nummus aureus.
Ducatus Styriæ *	Provincia Styrorum Duci ſubjecta.
Ducissa	Dux celſiſſima.
Duellum * † pro	Certamen ſingulare duorum; *dicebatur olim pro* bellum inter duorum hoſtium exercitus.
Duplicabitur multa pecuniaria	Multa in duplum ibit.
Ebriare	Ebrium facere.
Ebullit aqua	Effervefcit aqua.
Ecclesia	Reſpublica Chriſtiana, rectè credentium cœtus.
Ecclesia Cathedralis	Ædes ſacra primaria.
Ecclesia Catholica	Rectè credentium congregatio.
Ecclesia parva	Templum minimè ſpatioſum.
Ecclesia Romana	Pontificum ſedes, Orbis terrarum Princeps & Magiſtra.
Echo	Saxa & ſolitudines voci reſpondentia, vox aut ſonus repercuſſus, valles clamoribus repercuſſæ.
Eclipsis	Solis aut Lunæ defectio; luna deficiens, laborans.
E contra	Contra, è contrario, contra ea, ex contraria parte.
E converso	E contrario.
Effectivè *	Efficienter.
Efficacia	Efficaci conatu.
Efficaciter	Effingere, exprimere.
Effigiare	Effingere, exprimere, formare.
Efformare	Egens.
Egenus *	Annô ſuperiore.
Elapsô annô	Optionem dare, facere eligendi poteſtatem.
Electionem dare alteri	Principes Imperii creandorum Cæſarum jure inclyti, qui in creandis Cæſaribus ſummum obeunt munus.
Electores	
Eleemosyna *	Stips, beneficium, munificentia erga pauperes.
Elevatio sub Sacro	Cùm Sacerdos cœleſtem hoſtiam extollit, populo venerandam oſtendit.
Eliminare *	Expellere, exterminare, projicere ex urbe.
Elongare se	Longe ſe ſubducere, amovére.
Elucescit	Lucet, luceſcit.
Elucidare	Lucem adferre, adhibere lumen.
Elucidarium	Liber, quô explicatur.
Emancipator	Vindex libertatis.
Emphasis verbi *	Vis verbi.
Encœnia *	Novi templi declinatio.
Encomium	Præconium, laudatio.
Enervis	Enervatus.
Enubilatus	Perſpicuus, planus.
Epilepsia	Morbus comitialis.

Epi-

Barbara.	Latina.
Episcopus *	Antistes, Sacrorum Præsul.
Epistolium	Epistola, litteræ.
Epitomare	Compendiô stringere, referre, in compendium redigere, strictím colligere.
Equisô	Agitator equorum.
Equites Dragonerì	Equites desultorii, dimachæ.
Eremitorium	Casa hominis solitarii.
Eremus *	Inculta solitudo, locus desertus.
Esca spectaculi loco apposita	Pomparum fercula.
Essentia rei	Natura, vis, potestas rei.
Est videre * pro	Licet.
Ethnicus	Homo à vera Dei cognitione alienus, expers doctrinæ divinioris, falsorum Numinum cultor, qui veritatis luce caret.
Evacuare *	Exhaurire.
Evadere in virum doctum	Virum doctum evadere.
Evaginare gladium	Gladium stringere, è vagina educere.
Evitatio	Declinatio.
Evulsi, Præteritum.	Evelli.
Exactè	Accuratè.
Exaltare aliquem	Efferre provehere ad honores.
Examenconscientiæ facere	Sua dicta, factáque recognoscere. excutere conscientiam, in se inquirere, explorare animi latebras.
Exaudire pro	Votis precibúsque annuere, preces ratas habére.
Excessivè	Nimium, supra modum, immoderatè.
Excommunicare	Cœtû, communione rectè credentium movere, arcére; usu Sacrorum interdicere.
Excommunicatio	Sacrum Ecclesiæ fulmen.
Excrescere	Efflorescere, crescere, augeri.
Excusabilis	Excusandus, quæ habent aliquid excusationis.
Executor testamenti, tributi pendendi	Curator datus exequendæ supremæ voluntatis, vectigalibus conquirendis.
Exemplaris homo	Vir exempli recti exemplum innocentiæ.
Exemplariter	Exempli causâ, gratiâ, *vel* ad exemplum aliorum.
Exemplificare	Exemplis illustrare.
Exercitus volans	Exercitus expeditus, legio, manus, agmen expeditum.
Exercere virtutem	Declarare, ostendere.
Exhæreditare	Exhæredare.
Exhibitor litterarum	Qui exhibet, repræsentat litteras.
Exire	Prodire in publicum.
Exiguitas temporis *	Angustiæ temporis.
Exinanitus	In nihilum redactus.
Ex nunc	Ex hoc.
Exoptabilis	Optabilis.
Exorbitare	Extra cancellos longius efferri, deflectere.
Exoticus	Peregrini moris homo, peregrina res.
Ex parte mea	Pace mea, nomine, *vel* verbis meis.
Expectorare se *	Omnia animi sui sensa promere, prodere, aperire, explicare, patefacere.
Expensa *	Impensa, sumptus.
Expertus in musica *	Experientissimus.
Explodere tormenta	Excutere tormenta.
Exponere Autorem	Interpretari, explicare, explanare.
Exponere se periculo	Offerre se periculis, committere.
Expositor	Interpres.
Ex post	Post id temporis, post id factum.
Expressè faciam	Sciens, deditâ operâ.
Expressum mittere	Certum hominem mittere.
Ex professo	Consultò, de *vel* ex industria, debitâ operâ.
Exsecrare	Exaugurare.

Barbara	Latina
Exſecratio	Exauguratio.
Exſpeculari	Excogitare, *vel* explorare.
Extendere vitam	Producere vitam.
Exterminium	Ejectio, *vel* clades.
Extiſpicina	Ars extiſpicum.
Extollere ſe	Efferre ſe.
Extollere vocem	Intendere vocem.
Extrahere	Excerpere.
Extractus litterarum	Compendium, epitome.
Extraordinariè	Extra ordinem.
Extremum judicium	Dies, qui de omnibus annis noſtris ſententiam laturus eſt, dies noviſſimus.
Extremam unctionem accipere	Sacro perungi oleo, inungi ſupremùm, ad noviſſimum cum tartareo hoſte certamen.
Extrinſecè	Extrinſecus.
Extrinſecus, a, um.	Externus, exterior, *vel* alienus.
Ex tunc	Inde, jam dum.
Exuberantia	Abundantia.
Exultantia	Lætitia.
Fabrefacere	Facere ſummo artificio.
Facere bonum ſibi diem	Relàxare animos, dare ſe jucunditati, diem ſibi hilarem ſumere.
Facere crucem	Salutari ſigno ſe munire, ſignum crucis digito fronti imprimere.
Facere pœnitentiam	Labem piaculo aliquo diluere, voluntarias pœnas ultro ſuſcipere, ab ſe expetere, præteritas culpas acerrime vindicare.
Facere primitias	Primam Deo hoſtiam litare, immolare.
Facere riſum	Riſum movere, excitare.
Facilitare	Facilius reddere, levare onere aliquem.
Faciliter	Facile, nullo negotio, ſine negotio.
Factor	Effector, perfector.
Factor cœli & terræ	Conditor, molitor, effector univerſi.
Facultas medica, juridica	Medicorum, Juriſconſultorum ordo, claſſis, ſchola, natio.
Fallibilis	Fallax, errori obnoxius.
Falſare	Depravare, adulterare, ementiri.
Falſator	Falſarius. * Sueton.
Falſificare	Adulterare, corrumpere.
Falſiloquium	Mendacium.
Fameſcere, famere	Eſurire.
Famigeratio	Prædicatio, celebritas nominis.
Famigeratus	Fama clarus, nobilis.
Famigerare	Fama celebrare.
Famoſus * pro	Inclytæ famæ homo.
Faſciare	Faſciis ligare.
Favere alicui infortunium	Voluptatem ex alterius infortunio capere.
Favorabilis *	Favens, benevolus.
Favorabiliter	Benevole, benigne.
Febricitari *	Febri jactari, laborare.
Felicitare	Fortunare.
Feracitas	Ubertas.
Feriari	Ferias habere, ceſſare, feriatum eſſe.
Feſtinantia	Feſtinatio, celeritas.
Feſtivus concionator	Qui feſtis diebus pro concione dicit.
Feſtivitas † pro	Feſtus dies.
Feſtum	Feſtus dies.
Feudum	Prædium, clientelæ beneficio poſſeſſum. *Alias* prædium beneficiaria lege acceptum, *aut* Provincia jure fiduciario collata.

Feudum

Barbara.	Latina.
Feudum accipere	Inaugurari ritû beneficariô.
Fictitius	Fictus, commentitius.
Fidejubere	Sponsionem facere, spondere pro altero.
Fidejussor	Sponsor, præs, vas, dis.
Fideicommissum	Castrum, vel prædium beneficiario jure possessum.
Fidelis † pro	Christianus, Sacrorum communione nobis conjunctus.
Fiducialiter	Cum fiducia, fidenti animô.
Figlinus	Fictilis.
Figmentum	Commentum, res ficta, commentitia.
Filialis affectus	Pietas in parentes, amor filii.
Filialis Ecclesia	Templum parœciæ appendicis locô adjunctum.
Filiatio	Adoptio.
Finaliter	Ad extremum, ad ultimum, tandem.
Financiæ Consiliarius	A consiliis ærarii publici.
Finire cœtum	Dimittere cœtum.
Finire librum *	Libri finem facere, conficere librum; absolvere.
Finire vitam, bellum	Cursum vitæ conficere, conficere bellum.
Finis urbis	Extremum urbis.
Finitio	Terminatio.
Fiscalis	Quæstor.
Fistulare	Fistula canere.
Fixe	Acriter, intentô animô, acri animô.
Flavedo	Flavus color.
Florenus	Nummus Rhenensis.
Fluctuanter	Dubitanter.
Fluvialis	Fluviatilis.
Fluxus aquæ	Cursus, fluxio aquæ.
Fœmininus	Fœmineus.
Folium chartæ	Pagina.
Fomes peccati	Vitiorum seminarium.
Formidabilis	Formidolosus, terribilis.
Formulare, formularium	Formula.
Fornicari	Scortari.
Fornicatio	Stuprum, libido.
Fornicator	Scortator.
Fortalitium	Propugnaculum, munimentum, castellum.
Fortificare	Munire, communire.
Fortificatio	Munitio, circummunitio.
Fortis locus	Locus munitus.
Fraternitas	Fratrum conjunctio, sodalitas, germanitas.
Fraudulenter *	Insidiosè, ex insidiis, dolô.
Frigefacere, frigefieri	Refrigerare, refrigescere.
Frigefactivum	Refrigerans.
Fricorium	Sartago.
Frontispicium	Frons fabricæ, ædium.
Fructifer	Frugifer.
Fructificari	Fructum ferre.
Frustraneus	Irritus, supervacaneus.
Fruticescere	Fruticari.
Fugaciter	More fugientium, celeriter.
Fulgidus	Fulgens.
Fulminatus	De cœlo tactus, ictus fulmine.
Funambulus *	Schœnobates.
Fundamentalis	Solidus, solido fundamento impositus.
Fundamentalis lapis	Substructionum moles.
Fundare † pro	Condere nosodochium; *dicitur tamen pro* stabilire.
Fundatio est pro pauperibus	Locus, domus, vectigalia in pauperum usus destinata.
Fundator	Conditor urbis, ordinis; autor, parens ordinis.

Barbara.	Latina.
Fundulus piſcis	Gobius fluviatilis.
Funeralia	Juſta funebria.
Funerare	Humare, ſepelire, ſepulchrô condere.
Fungi vita	Extremam diem morte conficedere, concere naturæ, vitâ decedere, migrare.
Furiatus *	Furens, furibundus, furioſus.
Fuſtigatio	Fuſtuarium.
Gabellæ	Vectigalia.
Galanteria	Elegantia, ornatus exquiſiti operis.
Galla	Pompa Procerum aulæ.
Galera	Triremis.
Galeria	Vineæ, teſtudines bellicæ, *aut* porticus.
Garrulitas	Inanis verborum profluentia.
Gaudenter	Cum gaudio, lætô animô.
Gehenna	Inferi.
Genealogiam ſcribere	Familiarum originem texere.
Generalatus	Imperium armorum, belli adminiſtrandi.
Generalis	Dux belli, Imperator.
Generalis equitum, peditum *	Præfectus equitum ſummus, qui præeſt equitatui, Præfectus peditum.
Generalis Locum tenens	Qui Legati locum obtinet.
Generalitas	Univerſitas.
Generatio pro	Ætas, ſæculum.
Geniculare	Ad genua ſe demittere.
Genitor, *genitrix* *	Pater, mater.
Gentiles	Antiquæ ſuperſtitionis ſectatores, viri cultus divini expertes.
Geographicæ mappæ	Tabulæ regionum, locorúmque indices.
Geſta *	Res geſtæ.
Geſticulare	Geſtus agere.
Glorificare	Laudare, prædicare, laudibùs extollere.
Gloſſa	Interpretatio verborum.
Gloſſare	Vim vocum explorare, interpretari.
Graduatus	Honoribus Academicis ornatus.
Granatæ	Ignes miſſiles, pilæ pulvere nitratô fartæ.
Grana benedicta	Piaculares globuli.
Grandiloquentia	Magniloquentia.
Grandiuſculus	Grandior.
Gratanter	Libenter, gratô animô.
Gratari	Gratulari.
Grates agere *	Gratias agere.
Gratiam invenire apud alterum	Inire ab altero gratiam.
Gratiosè *	Lepidè, venuſtè.
Gratitudo	Beneficii memoria, grata voluntas, gratus animus.
Gravamen	Querela, moleſtia.
Gravare *	Onus imponere.
Groſſus habitus	Pannoſus veſtitus & craſſus.
Groſſus pecunia	As.
Grotta	Crypta artificioſa.
Guarda	Milites prætoriani.
Guardianus	Cuſtos ac præſes cœnobii.
Guloſitas	Vitinm ventris.
Guloſus	Qui ventris vitiô ac gutturis laborat, gulæ indulgentior.
Gundula	Phaſelus Venetorum.
Guttatim	Guttis ſenſim manantibus.
Gutturoſus	Gutturis vitiô laborans.

Habere

Barbara.	Latina.
Habere aliquem pro stulto	Putare aliquem sibi pro deridiculo & delectamento, ludos facere aliquem.
Habere apud se	Habére ad manum.
Habere bonum exitum, vel *malum*	Prosperè, benè & feliciter evenire, *vel* minus prosperè evenire.
Habere pro nihilo	Nihil facere.
Habilitare aliquem	Habilem, aptum reddere.
Habitaculum	Habitatio domûs.
Habitus pravus	Corroborata jam studiô, & consuetudine, *vel* usû ac vetustate malitia.
Hactenus, cum pro tempore ponitur	Adhuc.
Hæredare vel *hæreditare*	Hæredem esse, *vel* hæreditate consequi.
Hæreticus	Homo pestiferis opinionibus corruptus, contaminatus, infectus, pollutus.
Harmonia musica	Concentus vocum.
Hastiludium	Ludi equestres animi causâ hastis instituti,
Hebdòmadarius	Qui per hebdomadem res administrat.
Hebdomadatim	In singulas hebdomadas.
Hebetudo oculorum	Hebes acies oculorum.
Heleparta	Bipennis.
Heraldus, seu *Heroldus*	Caduceator, fecialis, præco Reipubl.
Heraldica	Doctrina de insignibus, scutis gentilitiis.
Hermaphroditus	Homo sexûs ambigui.
Hermelinus	Mus ponticus.
Hinc inde	Huc atque illuc, hinc atque illinc.
Hispanicos equites ponere	Jungere hastas decussatas, *vel* portis Ericium objicere.
Historiographus	Historicus.
Homagium vel *hominium præstare*	In clientelam se conferre.
Honorarium largiri	Honorem habére alteri munerum largitione.
Honorificare	Honorare.
Horas canonicas	Preces dicere, quæ horarum intervalla distinguunt.
Horas canonicas orare	
	Hortatus, exhortatio, adhortatio.
Hortamentum	Olitor, topiarius.
Hortulanus	Caupo.
Hospes † pro	Diversorium, caupona.
Hospitium † pro	Xenodochium, nosodochium, valetudinarium publicum.
Hospitale	
	Hospitiô accipere, *vel* conjungi.
Hospitorum Magister	Designator hospitiorum.
Humanitas pro	Natura humana.
Humerale	Velum humeris imponi solitum.
Humiditas	Humor.
Humiliare se	Submittere se, submissè se gerere.
Humiliare superbos	Spiritus reprimere arrogantes.
Humilis	Modestus, animi submissi homo.
Humilitas	Modestia, submissio animi,
Humiliter	Demissè.
Humorem habet mirabilem	Homo ingenii instabilis & haudquaquam ad vitam socialem facti: mutabili vir ingenio, & à moribus nostris multùm alieno.
Hypocrisis	Simulatio pietatis impia.
Hypocritam esse	Speciem pietatis præbere, simulatorem esse pietatis.
Hypocaustum	Conclave calidum.

Barbara	Latina.
Jacere in agone	Animam agere.
Ictu oculi	Momentô *vel* punctô temporis,
Idea domus	Forma domûs.
Idiota	Homo rudis.
Idololatra	Cultor falſorum numinum.
Idololatria	Cultùs falſorum numinum.
Idolum	Imago Dei ficti & comentitii.
Jejunare	Abſtinere ſe ciborum uſu.
Ignaviter	Ignavè.
Ignobiliter	Sordidè, plebeiô modô.
Ingnominiosè	Per ignominiam, cum ignominia.
Ignoranter	Inſcienter, per ignorantiam.
Illatinus	Non Latinus.
Illæſus	Incolumis, non læſus.
Illectamentum	Illecebra.
Illegitimus	Non legitimus; ſpurius.
Illibenter	Non libenter, invitus.
Illicitè *	Per nefas ſummum, non ſine culpa.
Illuminare imagines	Colorum varietate diſtinguere.
Illuminatio nocturna	Ignes feſti.
Immaculatus	Incorruptus, maculæ expers.
Imaginari	Perſuadere ſibi, fingere cogitatione.
Imaginari ſibi multum	Multa ſibi ſumit, arrogat, ſtultâ arrogantiâ elatus eſt.
Imaginatio *	Opinio, ingenii perſuaſio.
Immatriculatus	In Album Academicorum relatus.
Immediatè	Proximè, nullô interveniente.
Immemoriale tempus	Cujus nulla exſtat memoria.
Immiſericordia	Inhumanitas,
Immorari	Inſiſtere, hærere.
Immobilia bona	Bona, quæ moveri non poſſunt.
Immorigerus	Malè morigerus.
Impalare	Infigere palo, palo tranſadigi.
Impaſſibilis	Pati neſcius, malo nulli obnoxius.
Impatienter *	Cum ſtomacho, intoleranter, ægrè.
Impatientia ſimpliciter	Animi commotio, ſtomachus.
Imperfectè	Imperfecta re, opere.
Imperitia	Inſcitia, inſcientia.
Imperſuaſibilis	Obſtinatus in ſententia.
Impertinens	Quod ad cauſam non pertinet, *vel* petulans.
Impertinentia	Petulantia.
Impetuoſitas	Impetus.
Impetuoſus *	Homo vitio ingenii vehemens, iræ animíque impotens, ferox rapidúſque in conſiliis.
Impingere *	Offendere, incurrere, labi per imprudentiam.
Implere legem	Parere legibus, obſervare: ſequi legem.
Implicat	Repugnat.
Impœnitens	Cujus animus in vitiis obfirmatus, voluntas òbſtinata eſt, qui nullô criminum ſeuſu tangitur.
Impœnitentia	Obſtinatio in flagitiis, impietas.
Importantia	Momentum pondus.
Impoſſibile *	ἀδύνατον, quod fieri non poteſt.
Impoſterum	In poſterum.
Impoſterum	Circumſcriptor, homo fraudulentus.
Impræghare	Vitium pudori afferre, vitiare.
Impræmeditatus	Imparatus.
Impræſentiarum	In præſens, in præſenti, in præſentia.
Imprecari *	Triſtiſſimis ominibus perſequi aliquem.
Imprecatio	Exſecratio.
Improficuus	Inutilis.

Impro-

Barbara	Latina.
Improperare	Exprobrare.
Improportionatus	Impar, cui deeſt æqua proportio.
Improſper	Infelix, adverſus.
Impulſivum	Cauſa movens, impellens incitamentum.
Impulſivus	Impellens.
Impurare	Inquinare. polluere.
Imputare	Adſcribere, culpam cónferre in aliquem.
In abſcondito	In occulto.
Inadvertentia	Inconſiderantia, incuria.
Inadibilis	Inacceſſus.
Inanis gloria	Falſa gloria.
In æternum non	Nunquam.
Incapax	Ineptus, indocilis, non capax.
Incapiſtrare	Capiſtrô conſtringere.
Incarcerare	In cuſtodiam dare, tradere, in carcerem condere, in vincula conjicere.
Incarnatio	Individua naturæ divinæ cum humana conjunctio
Incarnatus	Hominem indutus.
Incaſtus	Impudicus.
Incentivum	Incitamentum.
Incentor	Autor, impulſor, ſuaſor.
Incertitudo	Incerta belli, fortunæ, caſuum.
Inceſſabilis	Continuus, non intermiſſus, perpetuus.
Inceſſanter	Aſſiduè, ſine intermiſſione.
Incidenter	Caſu, fortuito.
Incipere novum modum	Inducere novum modum
Incivilis	Agreſtis, officii expers, illiberalis.
Inclareſcere *	Clariorem fieri.
Inclementer aliquem aſpicere	Intueri aliquem animo iniquô.
Inclinatio	Proclivitas.
Inlinatus ſum pro	Propenſus, proclivis.
Incœnis	Incœnatus.
Incogitantia	Inconſiderantia,
Incognito proficiſcitur	Omnibus incognitus proficiſcitur.
Incolatus	Habitatio.
Incompetens forum	Non legitimum; alienum.
Incompoſſibilitas	Repugnantia.
Incomprehenſibilis	Incomprehenſus.
Incongruens	Quod non eſt conveniens.
Incongruus & derivata	Non congruens.
Inconjugatus	Cœlebs.
Inconſideratio	Inconſiderantia, inconſulta ratio.
Inconſultâ meô	Me inconſultô.
Incontentus	Quem ſuæ fortunæ pœnitet.
Incontinens *	Intemperans.
Inconveniens	Abſonum, abſurdum.
Incoram	Coram.
Incorporare	In unum corpus conflare; redigere.
Incorporeus	Corporis expers.
Incorrigibilis	Inſanabilis.
Incorruptibilis	Incorruptus.
Incredulitas	Obſtinatus animus ad fidem habendam.
Incredulus	Obſtinatus.
Inculpatus *	A culpa vacuus.
Inculpare	Vitio dare, vertere.
Incunctanter	Sine mora, haud cunctanter.
Incurabilis	Inſanabilis, deſperatus.
Indebitè	Immeritô, injuſtè.
Indeſinenter	Continenter, perpetuò, ſine intermiſſione.
Indeterminatè aliquâ	Aliquid non ſpeciatim expreſſum.
In diebus noſtris	Noſtra memoriâ.

Barbara.	Latina.
Indifferenter ſe habere	Neutras partes amplecti.
Indigeſtio	Cruditas.
Indigitare	Indicare.
Indigus	Indigens.
Indiſciplinatus	Male moratus, protervus.
Indiſcrete	Sine diſcrimine, imprudenter.
Indiſcretus pro	Imprudens.
Indiſpoſitus	Non ſatis idoneus ad res, male animatus.
Indiviſibils	Individuus, *vel* ἄτομος:
Indubitanter	Non dubitanter, ſine dubio, haud dubiè.
Indubitatè	Procul dubio.
Indubius	Haud dubius, indubitatus.
Indulgentiæ	Pœnarum condonatio.
Induſtriosè	Induſtriè.
Ineffabilis, e.	Quod verbis exprimi non poteſt.
Ineloquens	Indiſertus, parum facundus.
Inemendabilis	Inſanabilis.
Inenarrabilis, e.	Quod exprimi oratione non poteſt, quod verbis conſequi nemo alius poteſt.
Inepitudo	Ingenium inhabile, ſtupor mentis.
Inexcuſabilis. e.	Excuſationem non habens.
Inexperientia	Inſcitia.
Inexſtinguibile odium	Implacabile, *vel* immortale.
In extremis eſſe pro	Animam agere.
Infacetus	Inficetus.
In facto	Re vera, re ipſa.
Infallibilis	Qui falli non poteſt, certiſſimus.
Infatigabilis	Acerrimus pertinaciſſimus.
Infernus	Inferi, orcus.
Infernalis	Infernus.
Inferioritas	Inferior ordo.
Infeſtare	Infeſtum eſſe, infeſtum reddere.
Infidelis pro	Religionum noſtrarum myſteriis non initiatus.
Infidelitas	Obſtinatus animus ad Religionis myſteria credenda.
Infideliter	Fide malâ.
In fine	Ad extremum, ultimum.
Infinities	Infinite, ſine numero.
Infinitudo	Infinitas.
Infirmaria	Valetudinarium.
Infirmari † pro	Ægrotare, in morbum implicari.
Infirmitas pro	Morbus.
Infirmiter	Infirmè.
Influxus ſyderum	Vis ſyderum influens in corpora inferiora, tactus lunæ, vis ſtellarum.
Informator * pro	Magiſter.
Infractus pro	Invictus.
Infrangibilis	Firmus, ſolidus.
Infra ſcribere	Subſcribere.
Infrigidare	Refrigerare.
Infucatus	Non fucatus.
Infumibulum	Vaporarium.
In fundamentalibus	In fundamentis.
In genere	Generatim, universè.
Ingeniculari	Ad pedes jacere.
Ingloria	Dedecus, ignominia.
Ingluvies	Inſaturabile abdomen.
In gratiam alterius	Alterius causâ.
Ingratis †	Invitô me.

In-

Barbara.	Latina.
Ingratitudo	Ingratus, immemor beneficii animus.
Ingurgitatio	Ingluvies, crapula, ebrietas.
Inhabitator	Habitator, incola.
In instanti	Punctô temporis, momentô, è vestigio.
In illo tempore	Illô tempore.
Injungere aliquid alte ri. *	Partes dare, negotium committere.
Injuriari	Injuriâ lacessere, afficere, *Passivè* accipere injuriam.
In loco aliquo	Uspiam.
Innodatus	Vinctus, constrictus.
Innominatus	ἀνόνυμος, Autor sine nomine.
Inobediens	Contumax, parùm morigerus.
Inopinus	Inopinatus.
Inordinatè	Sine lege ac modo.
Inplantatus amor	Amor insitus,
In quantum	Quatenus, qua ex parte.
In quantum possum	Quantum in me est, quantum consequi potero.
Inquisitionem de aliquo instituere	Quæstionem habére de aliquo, *vel* in aliquem quæstionem exercére.
Inquisitor	Quæsitor.
Insalutatus *	Non salutatus.
Insanus aër	Cœli gravitas.
Insatiabiliter *	Insaturabiliter.
Insensatus	Stupidus, delirus, sensû destitutus.
Insensibilis	Qui sensû caret, quod sub sensum non cadit.
Insensibilitas	Stupor mentis, *vel* sensûs.
Insensibiliter	Sensim, sine sensu.
Insido	Insideo.
Insignium	Insigne.
Insimul	Simul,
Insipidus	Ingrati saporis, sine sapore, nullius saporis.
Insolitè	Insolenter.
Insolubilis *	Inexplicabilis.
In somnio	Per quietem.
In specie	Speciatim, nominatim, sigillatim.
Inspiratio	Instinctus, adflatus divinus.
Instabilitas	Varia commutabilisque vitæ ratio *aut* vaga volubilisque fortuna, vicissitudo,
Installare	In stationem, munus *vel* possessionem mittere, admittere.
Instantia	Preces, *vel* similitudo.
Instructio	Institutio, disciplina.
Instrumentum passio	Cruciatus insignia, vel monumenta.
Insufficienter	Nimiùm parce, non satis.
Insufflare	Inhalare.
In tantum	Usque eô, *vel* in eam partem.
In tegraliter	Integrè.
Intellectus	Intelligentia, ratio.
Intelligibile	Quod sub intelligentiam cadit.
Intelligibiliter	Intelligenter.
Intendere alicui actionem	Jure experiri cum aliquo,
Intensive	Acriter, contente.
Intentione eâ	Eô consiliô, hac mente.
Intentio hæc nostra est	Eò pertinent, valent consilia mea, mens nostra hæc est.
Intercedere pro *aliquo* pro	Deprecari pro aliquo, supplicare.
Intercessio pro	Deprecatio.
Intercessor pro	Deprecator.
Interesse	Fructus adventitius pecuniæ fœnebris. Frctus adventitius crediti. *Liv.*

Barbara.	Latina.
Intereſſe ſuum quærit	Privatas utilitates, compendia, emolumenta, commoda in ea re ſpectat.
Intereſſe ſolvere	Uſuras ſolvere, uſuris ſe expedire.
Intereſſe ſtrictè exigere	Ad uſuram, ad fœnus ſolvendum adigere.
Interfectio	Cædes, occiſio.
Interim † pro.	Interdum.
Interitio	Interitus.
Interludium, intermedium	Ludus interpoſitus.
Interminationes	Comminationes.
Internus *	Interior.
Interſtitium	Intervallum, *vel* intercapedo.
Intertexere	Intexere.
Interula	Subucula.
Intimare	Indicare, proponere, communicare.
Intimatio	Rerum aliqua communicatio.
Intitulare	Inſcribere librum.
Intonare	Voce præire.
Intoxicare	Venenô interficere, tollere.
Intricatus ſermo	Confuſus, perplexus, perturbatus.
Intrinſece	Intrinſecùs.
Intrinſecus, a, um.	Interior.
In vacuum	Fruſtrà.
Invariabilis	Conſtans, non mutabilis.
Invaſor	Qui invadit.
Inventarium	Index rerum.
Inventioſus homo	Promptus in rebus excogitandis.
Inverecundè	Impudenter.
Inverecundia	Impudentia.
Inveſtitura	Inauguratio *vel* confirmatio in jure Sacrorum *vel* prædiorum.
Inviolabiliter	Inviolatè.
Inviſibilis	Qui oculorum obtutum *vel* aciem effugit.
Invitatorium	Cantus, quô ad laudes divinas invitantur mortales.
Invocare Sanctos	Sânctos intenta ſupplicatione propitiare.
Inundatio	Proluvies.
Involuntarius	Non voluntarius, invitus,
Jocando dicere	Jocô dicere.
Ira	Iracundè, cum ira.
Ire in annum ſexageſimum	Agere annum ſexageſimum.
Irrationabiliter	Sine ratione, more rationis expertium.
Irrationalis	Rationis expers.
Irreconciliabilis	Implacabilis.
Irregularis	Quod à regula *vel* norma declinat, inhabilis ad ſacerdotium.
Irregularitas	Defectio à communi norma, impedimentum ſacrorum Ordinum.
Irreligioſus *	Ab omni religione alienus, remotus.
Irremediabiliter	Quin mederi quisquam poſſit.
Irremiſſibilis	Inexpiabilis, non condonandus.
Irreparabiliter	Irreparabili jactura, damnô.
Irrequietus	Solicitus, laborioſus.
Irrevocabiliter	Irrevocabili pactô, promiſſô.
Ita affirmat. * pro	Ita eſt.
Iterum pro	Viciſſim.
Itinerari	Iter facere.
Itinerarium	Deſcriptio itineris.
Jubilæum	Annus ſæcularis.
Jucundari	Lætum eſſe.
Judicator	Æſtimator rerum, judex.
Judicialiter procedere	Experiri legibus, lege agere cum aliquo.

Judi-

Barbara.	Latina.
Judiciosus vir	Judicio pollens.
Judicium extremum	Decretorius generi humano dies.
Junctura *	Commissura.
Jurista	Jurisconsultus, peritus.
Jus habeo	Jure meô possum.
Justificare	Justum declarare, à culpa absolvere.
Justitiarius	Æqui amans, juris tenax.
Juxta Ciceronem † pro	Secundùm Ciceronem, ex Ciceronis sententia, *vel* ut est apud Ciceronem.
Labilis	Debilis, infirmus, *vel* Caducus.
Laborator	Operarius, bajulus.
Lachrymabiliter	Cum lachrymis.
Lacticinia	Edulia ex lacte, cibi lacte confecti.
Landgravius	Comes provincialis.
Laniena * pro	Cædes.
Lanio	Lanius.
Lapidare	Saxis, lapidibus; obruere.
Lapidicina	Lapicidina.
Lateraliter	A latere.
Latinum culinarium	Latinitas inquinatam.
Lavacrum	Lavatio.
Lautor, vel *Lator*	Qui lavat.
Laxativum	Medicamentum, quod corporis meatus aperit. laxandi vi præditum.
Lectisternia † prô	Culcita, lodices, & lecti instrumentum reliquum.
Legenda Sanctorum	Res gestæ Sanctorum.
Legitimare	Natalium dedecus *aut* notam delere.
Lenimentum	Levamentum.
Letaliter	Letiferâ plagâ, morbô.
Leuca	Bis mille passus.
Liber rationum	Codex accepti & expensi.
Libertinismus	Vivendi libertas.
Liberum arbitrium *	Voluntas libera.
Libraria	Taberna libraria.
Licentiare	Missum facere, dimittere, veniam abeundi facere.
Licentiatus Juris	Honores proximos â doctorum gradu consecutus.
Licitè	Justè, honestè, justis de causis.
Licitari	Liceri, auctionari.
Liga	Fœdus.
Ligare vulnus	Obligare
Ligatura	Ligamen *
Limitaneus	Finitimus, confinis.
Limitare *	Definire, terminis circumscribere.
Linea pro	Versus.
Linea æquinoctialis	Limes æquinoctialis.
Lineæ hostiles	Aggeres hostiles, fossæ.
Linea vestis *	Lintea vestis.
Linealiter	Ad lineam.
Lingua materna	Sermo patrius.
Liquiditas	Liquor, humor.
Litaniæ	Preces supplices Ecclesiæ.
Litteræ ejusdem tenoris	Litteræ unô eodémque argumentô.
Litteraliter	Ad litteram, ad verbum.
Litigatio	Jurgium, concertatio.
Locumtenens	Vicarius, procenturio.
Longanimis	Mitis, ad iram tardus, remissior in ulciscendo.
Longo tempore post	Longô intervallô.
Loqui ex utraque parte	Ultro citróque verba habere.
Loqui pro & contra	In utramque partem disceptare.

Barbara.	Latina.
Loqui ſcabioſè	Siniſtris ſermonibus infamiam aſpergere.
Lubricitas	Lubricum.
Lucroſus	Quæſtuoſus.
Lucta	Luctatio; certamen.
Luctificus	Luctum faciens.
Ludere fidibus	Canere fidibus.
Lupanar	Luſtrum.
Luridus	Squalidus.
Luror	Squalor.
Luſcioſus	Qui oculos habet hebetiores.
Luſcus † pro	Strabo, qui diſtortos habet oculos. nam luſcus coclitem ſignificat.
Luſorius	Aleatorius.
Lymphatum vinum	Aquâ temperatum.
Lyricen	Lyræ fidicen.
Macerari curis	Confici curis.
Macor	Macies
Macreſcere *	Macie extabeſcere.
Mactare aliquem laude	Laudibus efferre.
Maculatura	Charta lituris obſita.
Madefacere	Perfundere reſpergere.
Magnalia	Res magnæ, illuſtres, admirandæ.
Magnanimitas	Magnus animus, animi excelſitas, altitudo, magnitudo, excellentia.
Magnanimiter	Magnô animô.
Magnates	Optimates.
Magnificare	Celebrare, extollere, illuſtrem reddere.
Majorennis factus eſt	E curatorum tutela exceſſit.
Male contentus eſt	Animô eſt alienatô & offenſô.
Maledictus	Execrabilis, deteſtabilis, orci victima.
Malè diſpoſitus	Male animatus ad rem.
Malefactor	Malitioſus, facinoroſus.
Malè feriati homines	Inſani, vecordes, mente capti.
Malus aër	Cœli gravitas.
Mandatum publicare	Edictum pervulgare.
Manere apud conditiones ſuas	Stare conditionibus.
Manere in prælio	Cadere in prælio.
Mania	Inſania.
Manifeſtare *	Planum facere, *vel* manifeſtum, efferre in vulgus; aperire, proferre in medium,
Manſionarius, Fourier.	Metator, deſignator hoſpitorum militarium.
Manuale	Enchiridion.
Manuductio	Ductus.
Manuductor	Ductor, dux.
Manufacturæ	Opera manu facta.
Marceſco	Putreſco.
Marchio	Comes limitibus tuendis præfectus.
Mareſchallus aulæ	Præfectus prætorio.
Maritare	Collocare virginem.
Martyres	Fidei Chriſtianæ teſtes ſuô ſanguine purpurati.
Martyrium	Teſtimonium fidei ſanguine confirmatum.
Martyrizari	Omnes cruciatus & ſupplicia pro tuenda veritate fidei perferre.
Maſculinus †	Virilis.
Maſticare	Mandere, cibum dentibus conficere.
Materialiſta	Pigmentarius.
Matricula	Catalogus Academicorum.
Matrimonialiter	Matrimonii vinculo
Mechanicæ artes	Artes ſedentariæ, ſellulariæ, vulgares.
Medalium	Nummus in memoriam rei cuſus.

Me-

Barbara	Latina
Mediatè, immediatè.	Interveniente aliquô, *vel* nullô, remotè, proxime, per *vel* non per alium.
Mediator	Deprecator, conciliator, medius, sequester Dei ac hominum.
Medicari	Mederi, sanare.
Medicinaliter	Ope, *vel* manû medicâ.
Medietas *	Pars dimidia, medium.
Meditari	Exercére mentem in contemplatione rerum cœlestium.
Medium, media pro	Sumptus, facultates, subsidia, *vel* modus, via, ratio, *vel* remedium.
Meliorare	Melius facere, emendare, revocare alium, *vel* recipere se ad meliorem frugem.
Melodia	Modulatio.
Membra militaria	Ordines militares,
Memoriale †	Libellus supplex, *vel* monimentum.
Mensarius, Wechsler	Trapezita.
Mensurare	Metiri.
Mensurator	Dimensor, metator.
Mentaliter	Mente, animô, cogitatione, mente atque animô.
Mercator frumenti	Frumentarius; frumentator.
Meretricari *	Pudicitiam in propatulo habere. Corpus vulgare.
Meridiari	Meridianum somnum habere.
Meridionalis	Meridiana regio.
Methodus certa *	Ratio ac via.
Meticulosus	Animus timore exanimatus.
Militia † pro	Exercitus, copiæ.
Mille alii	Sexcenti.
Mille artifex	Peritus artium, usû variarum artium exercitatus.
Millesies	Millies.
Millio	Decies centena millia.
Minera	Vena auri, argenti.
Mineralia	Fossilia.
Minerval	Didactrum, doctrinæ stipendium.
Minutim	Minutatim, exiguè.
Ministralis	Minister, administrator.
Minorare	Minuere.
Minorennis	Minor annis, curatorum tutelâ nondum exemptus.
Minui capite	Securi feriri, percuti.
Miraculosus	Mirandis operibus & super hominis conditionem editis clarus.
Misericorditer	Summâ misericordiâ.
Missale	Liber Liturgiæ sacræ.
Missam dicere	Facere rem divinam, sacris operari, cœlestem hostiam immolare, sacrificium facere.
Missionarius	Vir Apostolicus missus ad expeditionem sacram.
Missio pro	Expeditio sacra.
Missiva	Tabella, codicilli.
Mitratus	Infulâ insignis, infulatus.
Mobilia	Supellex, instrumentum, res, quæ moveri possunt.
Modella	Forma, modulus.
Modernus	Hodiernus, recentior, qui nunc est; Autor nostri temporis, novus.
Mœchari	Adulterari, maculare thorum.
Molendinarius	Molitor,
Molendinum	Mola.
Molestare	Molestiâ efficere, molestiam afferre.

Momen-

Barbara	Latina
Momentaneus	Breviſſimi temporis.
Monachus S. Franciſci	Sodalis, *vel* de familia S. Franciſci, qui inſtituta ejus profitetur.
Monarchia	Dominatus unius.
Moneta falſa	Nummus adulterinus.
Monetarius	Qui monetam cudit.
Monialis	Virgo Deo ſacra, dicata, ſacrata.
Monoculus	Luſcus, cocles.
Monſtra	Exemplum.
Monſtruoſitas	Inuſitata forma.
Moralia	Morum præcepta, res morum.
Moralitas	Morum conditio.
Morbus caducus	Morbus comitialis.
Morſellus	Buccella.
Mortale peccatum	Crimen letiferum, mortiferum, capitale.
Morticina	Cadavera.
Mortificare ſe	Corpori ægrè facere, in ſemetipſum durum ac ſævum eſſe, acriter ſibi imperare, acriter animum frangere.
Mortificatio	Corporis afflictatio, aſperitas vitæ voluntaria.
Moſqueta	Tormentum minus, ſclopetum.
Moteta	Cantio ſacra.
Motû propriô	Sua ſponte.
Multivarius *	Varius.
Multoties	Sæpenumero, ſæpè, identidem.
Multùm antè	Multô antè.
Mundanæ res	Caducæ, perituræ, profanæ, infimæ, fugaces, inanes, mortales, fluxæ, fragiles, humanæ res.
Mundus pro	Rerum fluxarum blandimenta & illecebræ; *item pro* turba & colluvie improborum.
Murarius, murator	Murorum ſtructor.
Murænula	Torques aureus.
Muſcata nux	Nux odorata, aromatica.
Muſica Inſtrumentalis	Cantus nervorum & tibiarum.
Mutatio temporum	Inclinatio temporum.
Mutire	Hiſcere.
Mutuare, & mutuô dare	Dare pecuniam mutuam.
Mutuò accipere	Pecuniam ſumere mutuam, mutuari pecuniam, utendam accipere.
Natatus	Natatio.
Nativitas	Natalis, ortus.
Naturaliter mori	Morbo extingui, ſua morte.
Natus * pro	Filius.
Naufragare	Naufragium facere, naufragio interire.
Naumachia	Prælium navale.
Nec autem, vel *minùs autem*	Nec verò, minus verò.
Neceſſe habere re aliquâ	Alcui opus eſſe re aliquâ.
Neceſſitare	Neceſſitatem imponere.
Negativa, affirmativa	Negantia, ajentia.
Neotericus	Recentior, novitius.
Nepos ex fratre, ſorore *	Fratris *aut* ſororis filius.
Nequitioſus	Nequam, improbus.
Neutralis	Neutrius partis, â ſtudio alienus partium.
Neutralitas	Partes mediæ.
Nexus † pro	Vinctus, captivus.
Nigredo	Nigror,
Nobilis novus	Homo novus.
Noctescit	Nox appetit.
Nocturna ſella	Sella familiaris ad exonerandum ventrem.
Nocuus † Poët.	Noxius, infeſtus.

Nomen-

Barbara.	Latina.
Nomenclatura	Nomenclatio.
Non diu post	Non ita multo post.
Non verò	Non autem.
Noscere jam hominem disce	Perspicio jam hominis animum.
Notarius	Scriba, librarius, obsignator testamenti.
Nothus	Incertô patre natus.
Notificare	Aperire, significare.
Notoriè	Apertè.
Notorius	Apertus, manifestus, evidens.
Nova	Nuntii.
Novellæ	Commentarii rerum novarum.
Novendecim	Undevigenti.
Novercari	Adversari, repugnare.
Noviter	Nuperrimè, nuper.
Novitius † pro	Tyro, Candidatus Religiosæ Familiæ, qui nuper nomen dedit in familiam sacram.
Nullatenus	Nequaquam, neutiquam, nullo pacto, modo, nulla ratione, minime.
Nullibi	Nusquam.
Nullô labore	Nullo negotio.
Numerarius	Rationum magister.
Numularius	Trapezita.
Nuntium	Nuncius.
Nuntium certum vel *proprium mittere*	Mittere certum hominem.
Nuspiam	Nusquam.
Obfuscare	Obscurare, infuscare
Objectum	Res objecta sensibus.
Obiter *	In transcursu.
Obligatio † Versicherungs-Brief.	Fiduciam dare, *vel* accipere.
Obligationem se dare	Nomina facere.
Oblivium, Poëticè.	Oblivio.
Oblivioni tradere *	Oblivioni dare.
Obnixe rogare	Enixè rogare, obsecrare, omnibus precibus orare, petere,
Obryza, Probier-Stein	Obrussa.
Obsequium * pro	Officium; *nam pro* indulgentia patris nimia *bonum est*.
Obsidium	Obsidio:
Obtenebrare	Obscurare, caliginem offundere.
Obviare	Obviam procedere, ire, venire, occurrere.
Obviatio	Occursatio.
Occasione tuâ bonâ	Oblata facultate, quod commodo tuo fieri possit.
Occasionaliter	Occasione *vel* fortuito.
Occidere velle alterum	Vitam alicujus appetere.
Occidere se	Adferre sibi manus, mortem consciscere.
Octodecim, *octavus decimus*	Duodeviginti, duodevicesimus.
Octuaginta, *octuagesimus*	Octoginta, octogesimus.
Ocularis inspectio	Oculorum fides, testimonium.
Oculariter	Oculorum judicio, fide.
Odibilis	Odio dignus.
Odisse cane pejus & angue	Malè, pessimè odisse.
Odisse odiô Vatinianô	Odio capitali dissidere ab altero.
Odoramentarius	Unguentarius.
Odoramentum	Odor.
Officiales	Magistratûs ministri.
Officina *	Opificum taberna.
Officiositas	Officium, studium.
Officium acceptare *	Suscipere munus publicum.
Olfactus *	Odoratus.

Omnes

Barbara.	Latina.
Omnes usque ad unum	Ad unum omnes.
Omni ex parte	Usquequaque.
Omnifariam	In omnes partes, quavis ratione.
Omnifarius	Cujusque modi.
Omnigenus, Poeticè.	Omnis generis.
Omnimodè	Omni modô, ratione, omnibus modis.
Opacitas	Locus opacus.
Opera pro	Ludus ſcenicus cantû peragi ſolitus, Drama muſicum.
Opera bona	Officia virtutis, piæ actiones.
Opinionem malam habere de aliquo	Male exiſtimare de altero.
Opto tibi felicem ſucceſſum rei *	Hanc rem feliciter tibi, *vel* proſpere evenire cupio.
Opus habêre re	Re mihi opus eſt.
Orationis filum abrumpere	Incidere orationem.
Oratio mentalis	Tacita precatio, mente concepta.
Oratorium pro	Locus precibus dicatus.
Ordinare	Præſcribere.
Ordinariè	Plerumque.
Ordinatio pro	Præſcriptum, imperium, imperata.
Ordines ſuſcipere	Sacris initiari, Sacerdotio inaugurari.
Oretenus	Coram, verbis ſuis.
Orientales vel *occidentales populi*	Gentes, quæ ad Ortum & Occidentem terras colunt.
Originale pro	Architypon, Prototypon.
Originale peccatum	Labes ab ortu nobis ingenita, innata.
Orphanus *	Pupillus, pupilla, orbus.
Oſcitantia	Oſcitatio, inertia.
Oſtenſio	Significatio.
Otioſitas	Ceſſatio, deſidia, ſocordia.
Pacatè, pacificè	Tranquillè.
Pactare	Paciſci, pactum inire.
Paganus	Priſcæ ſuperſtitionis ſectator, falſorum Numinum cultor.
Palleſco	Palleo, exalbeſco.
Palliditas	Pallor.
Palliſatæ	Valli, ſudes, pili murales.
Palmarum dies	Ramalia, Palmaria ſacra,
Palpare manibus	Manibus explorare.
Panifex	Piſtor.
Papa	Romanus Pontifex.
Papyrus	Charta.
Paradiſus	Beatorum ſedes ſempiternæ.
Parcitas	Parſimonia.
Parentatio	Laudatio funebris.
Parentela	Cognatio.
Paraſceve dies	Dies redempti orbis memoria ſacer: dies anniverſaria paſſi pro nobis Dei ac Hominis memoria ſacer.
Pariformiter	Similiter.
Parlamentum	Senatus regni.
Parochia	Parœcia.
Parochialis, *parochianus*	Curionis ſacri fidei commiſſus, ſubjectus curioni ſacro.
Parochus	Curio ſacer.
Paroxiſmus febrilis	Commotiuncula febrilis.
Parricidatus	Parricidium.
Partialis	Partium ſtudiô abreptus, qui hominum, non cauſarum totus eſt, apud quem gratia vim æqui habet.

Par-

Barbara.	Latina.
Partialiter	Ex parte aliqua.
Particularis	Singularis, peculiaris.
Particulariter	Singillatim, ſigillatim.
Particulatim	Speciatim, ſeparatim, per partes.
Parùm antè	Paulò ante.
Parvi facere	In minimis ponere.
Parvo labore	Nullo negotio.
Parvum eſſe	Statura eſſe humili.
Parvus eſt in oculis ſuis	Modeſtiſſimè de ſe exiſtimat.
Pasquillus	Libellus famoſus, crimmoſus.
Paſſagium	Tsanſitus, iter.
Paſſibilis	Patibilis. *Cic.*
Paſſibilitas	Natura perpeſſioni ſubjecta.
Paſſio Chriſti	Hiſtoria Servatoris, noſtrà causâ cruciatus ac mortem paſſi.
Paſſionatus	Ira, odio, invidia perturbatus.
Paſſiones	Animi motiones, perturbationes.
Paſſus pro	Litteræ publici *aut* liberi commeatus.
Paſtinare	Fodere.
Patheticè pro	Diſertè, expreſsè.
Patiens	Æger, ægrotus.
Pati jacturam *	Detrimentum accipere, *vel* incommodum.
Patientiam habere cum aliquo	Patienter ferre mores alterius, *vel* accipere non repugnanter.
Pati deliquium	Animo linqui.
Patrinus	Sponſor, pater luſtricus.
Patriota	Civis, popularis, gentilis.
Patronatus Eccleſiæ	Jus deſignandi ſacerdotem in uſu templi.
Pavefacere	Pavorem incutere, metum injicere.
Pauſa, pauſare	Quies, reſpiratio, requieſcere, reſpirare inter canendum.
Peccaminoſus	Sceleſtus, vitioſus.
Peccator, peccatrix	Scelerum reus, rea.
Peculari	Depeculari.
Pecunia parata	Pecunia numerata, pecunia præſens.
Pecuniam accipere ad intereſſe	Fœnori accipere pecuniam.
Pecuniam corradere	Pecuniam conficere, redigere ex re aliqua.
Pedellus	Miniſter publicus Academiæ.
Pelliceum	Veſtis ex pellibus.
Penitiores litteræ	Litteræ interiores.
Penultimus	Poſtremo proximus.
Per accidens	Caſu, temerè, fortuito.
Perceptores	Publicani, tribuni ærarii.
Per dies ſingulos	In dies ſingulos.
Perdonare crimen	Condonare.
Peremptoriè	Sine provocatione, dempto omni comperendinandi jure.
Perfectionaliter	Perfectè.
Periodus	Ambitus verborum.
Permanere in ſententia	Sibi conſtare.
Permittere	Pati, ferre.
Pernicialiter	Perniciosè.
Perpendiculariter	Ad perpendiculum.
Perruca	Crines adſciti & fictitii.
Perſecutio Chriſtianorum	Vexationes & funeſtæ clades populi Chriſtiani, quæſtiones cum magna ſævitia in Chriſtianos habitæ.
Perſecutor Chriſtianorum	Nominis Chriſtiani hoſtis.
Perſona † pro	Homines, capita: *pro* larva, *aut* muneris gerendi habilitate, *probum eſt*.

Barbara	Latina
Perſonaliter ſe ſiſtere	Coram adeſſe.
Perſpectiva	Tubus opticus.
Pertinentiæ	Omnia, quæ pertinent ad aliquid, ut prædia fundi.
Pertinet ad me liber	Meus eſt liber.
Pertingere	Pertinere.
Pertranſire	Permeare.
Perverſio	Everſio.
Peſtiferus	Peſtifer.
Peſtis ceſſavit	Abiit peſtis, *vel* peſtilentia remiſit.
Phantaſta	Homo fanaticus.
Phantaſticè loqui	Aliena loqui.
Philira	Chartæ plagula.
Phlebotomare	Mittere ſanguinem, venam incidere, ſecare.
Phlegmaticus	Cui pituita moleſta eſt, pituitoſus.
Pica pro	Abſurdus prægnantium appetitus.
Pignerare	Oppignorare.
Piiſſimus, pientiſſimus *	Maximè pius.
Pileum deponere	Caput aperire.
Pileum apponere	Caput operire.
Pilulæ	Catapocia.
Pinnaculum	Pinna.
Pinſere panem	Panem coquere.
Piſcatio *	Piſcatus.
Placiditas	Lenitas.
Plagare	Sauciare, plagis vulnerare.
Planctus *	Plangor.
Plantare arbores *	Arbores ſerere.
Plantarium	Plantarum ſeminarium.
Plaſmare	Fingere.
Plauſibiliter	Cum plauſu, applauſu.
Plebanus	Curio ſacer.
Plenarius	Plenus, integer, perfectus.
Plenipotentiarius	Legatus cum auctoritate, *vel* plena agendarum rerum poteſtate inſtructus.
Pleurities	Lateris dolor.
Plicare	Complicare.
Pluries *	Sæpius.
Podagra laborare *	Ex pedibus laborare, dolore articulorum cruciari, ardere doloribus podagræ.
Pœnitentiam agere	Reſipiſcere, ad frugem redire, dolere de admiſſis criminibus, vitia virtutibus emendare.
Pœnitentiam injungere	Piaculum imponere.
Politia	Inſtitutum civile.
Politica	Prudentia civilis.
Pompaticus	Magnificus.
Pompoſus	Splendidus, magnificus.
Pomum † pro	Malum; *nam* Pomum *vox eſt generica omnis ſpeciei.*
Ponderare aliquid	Pondere, trutina examinare.
Ponere caſum	Proponere quæſtionem, *vel* ponere.
Ponere loco alterius aliquem	Sufficere alteri alterum.
Populoſus	Celeber, frequens.
Procelana vaſa	Murrhina, *aut* vaſa Sinenſium fictilia.
Poroſus	Poris frequentibus.
Portarius	Janitor.
Portatile	Quod portari poteſt, ſolet.
Poſitivè vellè	Abſolute, præciſe velle.
Poſito, quod ita ſit	Fac, ita eſſe; finge, rem ita habere.

Poſitura

Barbara.	Latina.
Poſitura	Status, *vel* ſpecies.
Poſſibilis, e.	Quod fieri poteſt, ſi res facultatem habet; quantùm conſilio effici poteſt.
Poſſibilitas	Facultas, vires.
Poſta	Veredarii equi, * meritorii. *
Poſtilla	Commentarii Evangelii, explanatio Evangelica.
Poſtſcriptum	Appendix extremæ epiſtolæ adjuncta.
Potare alium	Potum præbere.
Potentatus *	Poteſtas, Dominatio.
Practica	Uſus, experientia.
Practicare	Exercere, facere *v. g.* medicinam.
Practicus	Solers, induſtrius, exercitatus.
Præbenda	Fructus annuus Sacerdotiorum.
Præcedentiam habere	Principatum habere.
Præcipitantia	Repentinus animi motus.
Præcisè	Abſolutè, ſimpliciter.
Præconcepta opinio	Concepta prius, præcepta.
Prædeceſſor	Anteceſſor. *
Prædeſtinatio	Decretum Dei hominem ad ſempiternam felicitatem deſtinantis.
Prædicantes	Præcones ſectarii.
Præeminentia	Conſpicua præ cæteris dignitas.
Præexiſtere	Prius exiſtere.
Præfatus autor	Supradictus, laudatus.
Præfigurare	Imagine prius exprimere; repræſentare.
Præfocare	Suffocare.
Prægnans cauſa	Gravis cauſa, res magni momenti.
Præhabere	Anteferre.
Prælatus	Præſes, Antiſtes, Præſul.
Præmeditatè	Conſulto & cogitato conſilio.
Præmentionatus, prænominatus	Is de quo dixi, commemoravi, de quo ſupra memini, *aut* mentio facta eſt.
Præmiare	Præmia tribuere, præmiis donare.
Præ oculis habere	Verſatur mihi ante oculos.
Præpoſitura	Præfectura ſacra.
Præpoſitus, ſimpliciter	Præpoſitus ædi ſacræ, Collegio.
Præprimis	Inprimis, cumprimis.
Prærequirere	Requirere ante alia.
Præſagium	Præſagitio, præſenſio, prædictio rerum futurarum.
Præſentaneus	Præſens.
Præſentare	Repræſentare.
Prſervare ſe à morbo	Morbum antevertere; valetudinem tueri, ſervare.
Præſidens	Præſes.
Præſumere † pro	Multa ſibi ſumere, audere, arrogare ſibi *nam pro* priùs ſumere *probum eſt.*
Præſumptuoſus	Arrogans, immodicus æſtimator ſui.
Præſupponere	Pro certo ponere, pro conceſſo probatóque ſumere.
Prætendere pro	Poſtulare.
Prætendens Regni	Regni competitor.
Prætenſio	Poſtulatum, poſtulatio.
Prætextu aliquo	Per ſpeciem, ſimulatione, ſub ſpecie, obtentu, per cauſam, nomine amoris, honoris &c.
Prætextus *	Simulatio, ſpecies, nomen, obtentus.
Prævalere	Viribus ſuperiorem eſſe, ſuperare, vincere.

Barbara.	Latina.
Pranſus ſum	Prandi.
Praxis	Uſus, conſuetudo, exercitatio.
Primatus	Principatus.
Primates	Princeps civitatis, Optimates, Primarii Viri.
Primicerius	Princeps ordine ac dignitate.
Primitùs *	Primûm, olim.
Primogenitus	Natu maximus.
Primogenitura	Jus natu maximi.
Primordialis	Ad primordia pertinéns.
Principare	Dominari, imperare.
Principaliter	Potiſſimum, præcipue.
Principiſſa	Fœmina Princeps.
Prior pro	Præfectus monaſterii.
Prioriſſa	Antiſtita ſacrarum Virginum.
Prioritas	Prior locus.
Privatè	Privatim.
Privilegiare aliquem	Immunitate aliquem donare.
Privilegiati	Privilegio nominatim affecti, donati immunitatibus.
Probam dare, vel *facere*	Dare documentum, ſpecimen *aut* periculum facere.
Probare pro	Periclitari, experiri, periculum facere.
Proceſſio	Supplicatio publica, longus procedentium in ſupplicatione ordo, proceſſus ſacri Ordinis in publicum.
Proceſſionaliter ire	Procedere in ſupplicationem.
Proceſſionem ducere	Ducere ſupplicantium agmen, ducere ſolemnem pompam ad templum.
Proceſſum alicui facere	Intendere litem.
Proceſſum perdere	Cauſa cadere, litem perdere.
Proceſſus criminalis	Cauſa, judicium capitale, cauſa capitis, *vel* judicium capitis.
Proceſſus impenſas ſolvere	Præſtare periculum judicii.
Proceſſus judicialis	Cauſa judiciaria, lis, diſceptatio fori.
Pro contractu	Ex pacto, conventu.
Proculcare	Conculcare.
Procul diſtare	Longè abeſſe.
Prodigalis	Prodigus.
Prodigalitas	Profuſio, effuſio pecuniarum.
Prodigaliter	Prodige, effuſe, per luxum.
Prodigere	Fortunas abligurire.
Proditoriè	Proditorum more.
Producere fructus	Ferre fructus.
Pro & contra	In utramque partem, ultro citóque.
Profectus * pro	Progreſſus, progreſſio.
Profeſſor	Magiſter, Doctor.
Proficuus, *proficue*	Utilis, utiliter.
Profunditas	Profundum, *vel* altitudo maris, fluminis.
Prognoſticatio	Prædictio, divinatio.
Prolificare	Prolem gignere.
Prolixè pro	Pluribus verbis.
Prolixitas orationis	Oratio copioſa, orationis circuitus.
Prolongare tempus	Tempus prorogare, longiſſime ducere.
Prolongatio	Prolatio diei, productio temporis.
Promanare	Emanere, profluere.
Pro me eſt	Mecum facit iſtud.
Pro mea perſona	Quod ad me attinet.
Promittere præſentiam ſuam in cœna	Promittere ad cœnam, ad convivium condicere.
Promotor	Patronus, amplificator dignitatis.

Pro-

Barbara.	Latina.
Promovere, fimpliciter	Provehere; promovere ad gradum fublimiorem augere, amplificare dignitatem.
Promtitudo	Promtus animus, voluntas, animi alacritas.
Pro nihilo	Gratis.
Pro nunc	In præfentia.
Procemiari	Exordiri.
Propalare	Divulgare, in vulgus edere.
Propè jam facta eft res	Res affecta eft.
Propenfitas	Propenfio.
Properanter	Feftinanter.
Properus *	Præproperus.
Propheta, *Prophetiffa*	Vates divinus, facer, vates divina.
Prophetare	Vaticinari, prædicere, præfentire futura.
Prophetia	Vaticinatio, prædictio, oraculum.
Proponere conditiones	Ferre conditiones.
Proponere aliquid in Senatu	Referre ad fenatum, ad populum
Proponere fibi aliquid faciendum	Inducere animum, conftituere, decernere.
Proportionaliter	Pro rata parte, pro facultate, proportione.
Proportionatus	Congruenter factus.
Proprietarius	Poffeffor.
Proprio Marte, propria manu	Suo Marte, manu fua.
Profa	Oratio foluta.
Prorfum	Prorfus.
Protectio	Defenfio, tutela, clientela, præfidium, patrocinium.
Protector	Defenfor, Patronus.
Pro tempore * pro	Nunc, *vel* hoc tempore; *nam fi pro* ratione temporis *ponatur, probum eft.*
Protervia	Protervitas.
Proteftari contra	Intercedere.
Proteftatio contra facta	Interceffio.
Protocollum	Adverfaria.
Protonotarius	Archigrammateus.
Protoplafti	Primi parentes generis humani.
Proventus *	Fructus annui.
Provifio † pro	Res frumentaria, alimenta, annona.
Proximare	Propinquare.
Proximior	Propior.
Proximus † * pro	Alius quisque.
Pfalmi	Divina Davidis carmina.
Pfaltrius	Pfaltes.
Puellaris	Virgineus.
Pugnantia	Repugnantia.
Pullatus	Atratus pullus.
Pulmentarium	Pulmentum.
Pulpitum	Suggeftum.
Punctare	Punctis notare.
Punctum honoris	Honoris apices.
Puppæ	Oblectamenta puerorum.
Purgare, *purgatio*, fimpliciter	Alvum purgare, alvi purgatio.
Purgatorium	Piaculares flammæ.
Purificatio	Expiatio.
Puritas	Elegantia *vel* munditia.
Puriter	Pure.
Purus Grammaticus † pro	Merus Grammaticus, nihil nifi Grammaticus.
Pufillanimis	Timidus, animo fracto, humili, abjecto.
Pufillauimitas	Animus abjectus, anguftiæ pectoris, parvus animus.

Barbara.	Latina.
Quadragesies	Quadragies.
Quadrangulis	Tetragonus.
Quadrat hoc in eum	Hoc cadit in eum.
Quæstionare	Quæstionem instituere.
Quæstionem proponere	Quæstionem ponere.
Qualificatus	Habilis, idoneus, dotibus ad rem instructus.
Qualisqualis	Qualiscunque,
Qualitates egregiæ	Dotes animi egregiæ.
Qualitercunque res cadat	Utcunque erit, *vel* res cadat, cedat.
Quamdiu mundus erit	Dum mundus erit ac hominum genus.
Quamdiu mundus stat	Post homines natos, post hominum memoriam.
Quamprimùm potest fieri	Primo quoque tempore.
Quandoque † pro	Interdum nonnunquam.
Quantitas vini, frumenti	Numerus, vis, modus ingens frumenti.
Quantociùs	Quamprimum.
Quaternio	Quatuor paginarum charta.
Quatuor tempora	Annuæ commutationes temporum quadripartitæ.
Quercinus	Quernus.
Querulare	Queri.
Querulosus	Querulus.
Quid fiet cum illo	Quid fiet illi, *vel* illo.
Quid habeo tecum	Quid rei mihi est tecum.
Quidquid sit	Utcunque res se habeat, *vel* quoquo modo.
Quietantia	Syngrapha, cautio.
Quoad corpus	Secundum corpus.
Quomodo stat ?	Quid agitur ?
Quotennis es ?	Quot annorum es.
Radicare	Radices agere.
Rancor	Acerbitas animi.
Raptus pro	Alienatio sensuum.
Raquetum	Ignis artificiosus, missilis.
Ratificare	Ratum habere, facere.
Ratificatio	Approbatio, confirmatio.
Rationalis	Ratione utens, particeps rationis.
Rationabiliter	Prudenter, ratione probabili, certa conjecturâ.
Ratio status	Rationes & utilitates Reipublicæ.
Raucedo	Vox obtusa, ravis.
Raucescere	Raucum fieri.
Ravelinum	Opus exterius, *aut* moles à vallo divulsa, & aqua circumfusa.
Reactio	Actio reciproca.
Realiter	Revera, reapse.
Reatus	Culpa, crimen.
Rebaptizare	Socro fonte iterum tingere.
Rebellare *	Deficere à Republica, novis rebus studere.
Rebellis *	Seditiosus, factiosus.
Rebus sic stantibus	Rebus ita se habentibus.
Recapitulare	Repetere summa rerum capita.
Recenter	Recens.
Receptor, seu *perceptor*	Coactor, vectigalibus præfectus, quæstor.
Recessus Imperii	Comitiorum decreta, sanctiones Imperii.
Recidivare	In morbum recidere, *vel* integro incidere.
Recidivum pati	*ut supra.*
Reciprocè	Mutuo, vicissim.

Recom-

Barbara.	Latina.
Recommendare	Commendare.
Recompensare	Compensare.
Recordatione hominum	Post memoriam hominum
Recreatio pro	Remissio animi.
Rectè venit	Commodum adest.
Rectitudo	Recta *vel* incorrupta rei ratio.
Redargutio	Confutatio, reprehensio.
Redemptor noster	Vindex, parénsque libertatis nostræ.
Reditus	Vectigalia, fructus annuus.
Redituum regionis Magister	Quæstor provincialis.
Reduplicare	Conduplicare.
Refectorium	Cœnatio, cœnaculum.
Referendarius	Qui supplices libellos offert Regi, Magister libellorum supplicum.
Refestinare	Remeare.
Refibulare *	Fibulam solvere.
Refirmare	Denuo firmare.
Reflexionem facere	Rationem ducere, habere absentis.
Reflexio	Accurata consideratio, deliberatio.
Refocillare *	Recreare, reficere.
Reformare Religionem	Instaurare, Religiones è solutiore disciplina ad veterem sanctimoniam revocare.
Refrigerium	Refrigeratio.
Regalia	Res regiis juribus debitæ.
Regaliter	Regifice, regiè.
Regeneratio	Generatio nova.
Regentes	Qui in procuratione regni *vel* præfecturarum sunt.
Regere se non potest	Impotenti est animo.
Regimentum militum	Legio.
Regimen militum	Legio.
Registrare	In tabulas referre.
Registrum	Index *aut* Commentarius rerum urbanarum, tabulæ publicæ.
Regit Accusativum	Jungitur cum Accusativo, petit Accusativum
Regnicolæ	Regni incolæ.
Regulare se	Conformare se ad alicujus voluntatem.
Regulares milites	Milites legionarii.
Regulariter	Secundum legem, normam, *aut* ferè, plerumque.
Rejicere culpam in aliquem	Derivare culpam in aliquem.
Reiterare	Iterare.
Reiteratio	Iteratio.
Relatio pro	Nuncius, fama, rumor, memoria.
Relativè	Comparatè ad alios.
Religionis exercitium liberum	Sacrorum, rituumque suorum usus non impeditus.
Religiositas	Pietas erga Deum.
Remediare	Mederi, sanare.
Remissionem peccatorum petere	Petere veniam delicti.
Remittere peccatum	Gratiam delicti facere, delictorum veniam dare, culpam condonare.
Remorsus conscientiæ	Pungentes animi stimuli, morsus.
Renunciare sæculo	Rebus caducis nuncium remittere.
Reparare damnum	Sarcire damnum.
Repatriare, repedare	Redire in patriam.
Repetere idem & inculcare	Decantare.
Repertorium	Indices.
Reponere frumentum in usus futuros	Frumentum condere.
Repræsentare personamRegis	Induere personam regis.

Barbara	Latina.
Repreſſalia	Mutuæ bellil offenſiones, Clarigatio *ſecundum quosdam.*
Repudium	Repudiatio.
Repulſio	Repulſa.
Reputationem tueri	Exiſtimationem ſuam tueri.
Requiem legere	Sacrum funebre facere, juſta Chriſtiano ritu ad aras peragere.
Res eſt in eo ſtatu	Res in eum adducta eſt locum.
Res eſt ſic	Res ſic ſe habet.
Reſervatio mentalis	Reſervatum mente.
Reſidentia	Regni ſedes, Regia.
Reſignare	Abdicare ſe munere publico.
Reſipiſcentia	Vitæ emendatio.
Reſiſtentia	Repugnantia.
Reſiſtitiva potentia	Potentia reſiſtendi.
Reſolvere ſe	Animum inducere, conſilium capere.
Reſolutio	Animi propoſitum.
Reſolutus homo	Vir prompti conſilii & expediti.
Reſonantia	Sonus repercuſſus.
Reſpective	Comparate.
Reſpectu hoc	Hac ratione, mente, conſilio.
Reſpectum omittere	Ponere reverentiam adverſus Principem, exceſſit animis reverentia.
Reſpectu humano vinci	Noxia verecundia impediri.
Reſtaurare, reſtauratio	Inſtaurare, inſtauratio.
Reſumere animos *	Colligere ſe, animum.
Reſurgere à mortuis	Reviviſcere.
Reſurrectio Chriſti	Dies anniverſarius Chriſti reviviſcentis, Chriſti reditus ad vitam.
Reſuſcitare	Revocare à mortuis.
Retaliare	Par pari referre.
Retinere frumentum in horeo	Comprimere frumentum.
à retro eſt	A tergo, ponè ſubit.
Retrocogitare	Memoriam rei repetere, recordari.
Revaleſcere	Convaleſcere.
Revelare aliquid	Patefacere, rei indicium facere.
Reverentiam facere	Honorem habere, aſſurgere.
Reverſales dare	Cautionem præbere, ſcripto fidem obſtringere.
Reverſus ſum	Reverti.
Reviſio	Recognitio.
Revolutio rerum	Inclinatio, converſio rerum.
Reunire	Conjungere iterum.
Rigoroſus	Rigidus, difficilis.
Rixoſus *	Pronus ad rixam.
Robuſte	Nervosè.
Rubedo	Rubor.
Rubens	Ruber, rubens.
Ruditas	Stupor, tarditas animi, ingenii.
Rumpere leges	Leges perrumpere, violare.
Ruricola	Agricola.
Sacramenta † pro	Myſteria Chriſtiana, ſacra.
Sacra Scriptura	Libri divini, divinæ litteræ; divinarum legum, ſcriptorum monumenta.
Sacriſtanus	Æditvus, cuſtos ædis ſacræ, Sacrarium.
Sacriſtia	Veſtiarium ſacrum & locus inſtrumenti ſacri; *vel* ſuppellectilis ſacræ.
Sæpiuſcule	Sæpenumero, ſæpe.
Sagittare	Sagittam torquere, emittere.
Sagittator	Sagittarius.
Salarium	Stipendium.

Soleſce-

Barbara.	Latina.
Salescere	Converti in salem.
Salvator :	Servator.
Salvificare	Servare, salvum reddere.
Salvificus	Salutaris.
Salvaguardia	Præsidium, *aut* tutela, *aut* perfugium & asylum.
Salvus conductus	Fidei publicæ testes litteræ.
Salutifer	Salutaris.
Sanctificare	Consecrare, sanctum esse jubere.
Sanctimonialis	Virgo Deo sacrata.
Sanguinare	Sanguine manare.
Sanguinem effundere † pro	Occidere, hostilem sanguine fundere.
Sanguisuga	Hirudo.
Sapidus	Boni, grati saporis.
Sarcophagus *	Feretrum.
Saties	Satietas.
Satrapa	Præfectus Provinciæ.
Satum	Seges.
Saturum esse vitæ	Naturam explevisse satietate vivendi.
Scabere caput	Perfricare caput.
Scabrositas	Asperitas.
Scandalum	Res mali, pessimi exempli, * offendiculum, offensio.
Scandalizare	Contagione malorum alterum evertere.
Scandalosus	Homo mali exempli.
Scandere carmen	Versum metiri.
Scholarcha	Scholis præfectus.
Scholaris	Scholasticus, bonarum artium studiosus.
Sciatica	Dolor, *aut* morbus ischiacus.
Scibile omne	Quod sciri *aut* intelligi pôtest ex omnium artium disciplinis.
Scienter	Sciens, prudénsque id fecisti.
Sclavus	Mancipium.
Scopare	Scopis everrere.
Scopus † pro	Finis, propositum.
Scortatio	Effrenis libidinum usus.
Scribere discit pro	Discit pingere litteras.
Scribere falsò	Scribere mendosè.
Scribere in librum recepti	Referre expensum.
Scriniarius pro	Magister, Præfectus scrinii regii.
Scrupulose	Nimis exigue & exiliter, *aut* religiosè.
Scrupulosus	Obstrictus Religione, religiosus.
Scrupulosus minime	Solutus religione animus.
Scrupulum habere	Impetum retardat suspicio latentis in tam speciosa cogitatione mali, *aut* piaculi ; religione impediri.
Scrupulis angi	Ægritudine, æstu, solicitudinum pavore, animi fluctu, stimulis, pungentibus curis.
Scrutinium *	Scrutatio.
Sculptor	Fictor.
Scurrilitas	Scurrarum joci.
Secessus	Recessus, locus remotus.
Secretarius	â Secretis, à libellis.
Secretarium	Locus causarum arcaniorum.
Secrete	Secreto.
Secularis † pro	Profanus.
Seculum † pro	Res fluxæ, caducæ &c.
Sectatio	Affectatio.
Sectatrix	Consectatrix.
Secum ipso loqui	In animo secum versare.
Secum loquuntur	Loquuntur inter se.

Barbara.	Latina.
Secundò	Iterum.
Secundum Lucam	Scriptore Luca.
Secundùm poſſibilitatem	Pro virili parte, pro mea facultate.
Secundum virtutem	Ex virtute.
Securè	Tutò, ſine cura, periculo.
Secus viam *	Juxta viam.
Sedere ad menſam	Accumbere, accubare.
Sedere *poſt fornacem*	Ætatem domi agere.
Seducere	Corrumpere mores, corruptelam illecebris irretire.
Seductio	Corruptio.
Seductor	Corruptor juventutis.
Semel aut bis.	Semel iterúmque.
Semel pro ſemper	Hæc ſemel dixiſſe ſufficiat.
Semotè	Remotis arbitris.
Senior fio	Ætate procedo, ſeneſco.
Senſatus	Cordatus, judicio pollens.
Senſibilis, e.	Quod ſub ſenſum cadit, ſenſu percipitur.
Senſualis	Voluptatum, quæ ad ſenſus pertinent, ſtudioſior.
Senſualitas	Studium commodorum ac voluptatum, quæ cum ſenſus illecebra conjunctæ ſunt.
Senſus litteralis	Ratio explanandi hiſtorica.
Seorſim	Seorſum.
Separatio	Divortium, diſſidium.
Septentrio *	Septentriones.
Septimana	Hebdomas.
Sequax	Qui ſequitur.
Sequeſtrare *	Apud ſequeſtrum deponere.
Seriosè	Graviter, affirmatè.
Sermonem facere	Sermonem habere, verba facere.
Serrare	Serra diſſecare.
Serva	Ancilla.
Servare conventa	Stare conventis.
Servitor	Servus, miniſter.
Servitudo	Servitus.
Servus judicii	Accenſus, apparitor.
Sigillare Epiſtolam	Signare Epiſtolam.
Signanter	Diſertè.
Significantia	Significatio.
Silentiarius	Silentii amans; *alias* miniſter arcanorum Principis.
Simonia	Sacrorum nundinatio, mercatus ſacrilegus.
Simul tempore	Simul temporis ordine.
Sine omni	Sine ullo *v. g.* dubio.
Situari	Situm eſſe, poſitum eſſe.
Situatus eſt hic	Humatus, ſepultus eſt.
Situatio	Situs loci.
Smigma	Smegma.
Solamen *	Solatium.
Solatioſus	Plenus ſolatii, conſolationis.
Sole meridiano clarius eſt	Clariſſimum eſt.
Solennitas	Dies feſtus, *aut* pompa ſolennis.
Solennizare	Feſtum diem agere.
Solvere alicujus nomine	Solvere ab aliquo.
Solvere veſtem, panem	Solvere pro veſte, *vel* panis pretium.
Solutionem petere	Appellare alterum de pecunia.
Somnolentus	Somniculoſus.
Somnolentia	Languor, ſopor.
Sopitivum	Soporiferum.

Barbara	Latina.
Sordities	Sordes, avaritia.
Sortilegium	Sors.
Sospitator	Servator.
Spagirica ars	Ars diſſolvendi & ſeparandi metallum.
Sparſim	Pluribus in locis, non uno in loco.
Spatiari	Inambulare.
Species facti	Figura negotii; ſeries.
Specificare	Deſignare ſpeciatim.
Spectat ad me liber	Liber meus eſt.
Speculari, ſpeculatio † pro	Meditari, commentari, meditatio, commentatio.
Spem dare alteri	Spem facere, in ſpem adducere.
Sperma	Semen.
Spurcitia	Lues, turpitudo.
Spiritualis liber, vir	Liber ſacer, vir inprimis religioſus, inſigniter pius.
Spondaici verſus	Spondiaci, *Græce.*
Spontaneus *	Voluntarius.
Stadiodromus	Qui ſtadium decurrit.
Staffeta	Curſor expeditus extra ordinem.
Stannum † † Zinn	Plumbum candidum, album.
Standardum	Signum militare.
Stare à longè	Stare eminus.
Stare in luce alteri	Officere apricanti, obſtruere luminibus.
Stare pro damno	Præſtare alteri damnum.
Stare ſibi in luce	Sibi deeſſe.
Statuarius *	Qui ſigna fabricatur.
Status Imperii * pro	Ordines Imperii, Provinciæ.
Sternutatio	Sternutamentum. *Cic.*
Stipendiare	Stipendia dare, conducere.
Stipendiarius † Paſſivè	Beneficiarius. *Cæſ. Nam Active pro* eo, qui ſolvit ſtipendia, *Livii eſt.*
Stipulari	Promittere.
Stratagema	Con[illegible]m *vel* inventum callidum Imperatoris. *vel* dolus, artificium militare.
Studere ſine caſu	Bonis litteris deditum eſſe, in artibus ingenuis verſari, operam dare litteris.
Studia ſine Caſu altero	Doctrinarum ſtudia.
Studio	Data, dedita opera, conſulto, conſilio, judicio ex compoſito, de *vel* ex induſtria.
Subalternare	Alternis ſuperiorem *vel* inferiorem eſſe.
Subalternus	Inferior.
Subcontrariæ propoſitiones	Adverſis contrariæ.
Subdiaconus	Hypodiaconus.
Subditi	Cives ſubjecti & ſubditi Regibus.
Sub eo prætextu	Ea ſimulatione, ſpecie, nomine.
Subfeudare	Prædium beneficiarium in alium transferre.
Subhaſtare	Voci præconis bona ſubjicere, *vel* haſtæ.
Subinde † pro	Interdum.
Subinnuere	Aliquo modo innuere.
Subintelligere, ſubaudire	Intelligere vocem non expreſſam.
Subjugatus	Qui in dominatu alicujus eſt.
Subitaneus *	Repentinus.
Subjugare *	Subigere, ſub jugum mittere.
Sublimare	In ſublimi ferre, evehere.
Sublimitas	Excelſitas.
Subliminter	Sublimi loco, gradu.
Submittere ſe legibus	Obtemperare legibus.
Subnervare equos	Nervos incidere.
Subſannare	Sannis excipere, illudere.

Barbara.	Latina.
Subſtantia pro	Natura, *aut* fortuna,
Subſtitutus *	Vicarius.
Subtunicale	Tunica interior.
Succeſſive, ſucceſsû temporis	Progreſſu temporis, ſenſim, ſubinde.
Succeſſores	Poſteri, qui ſuccedunt.
Succinctè	Breviter.
Succolla	Adjutor.
Succurſus militares	Auxilia, ſubſidia, auxiliares milites.
Sufferentia	Tolerantia.
Sufficienter	Satis.
Sufficientia	Copia, quæ ſatis eſt.
Suffraganeus	Vicarius Epiſcopi.
Sultanus	Turcorum Imperator.
Summa ſummarum	In ſumma, ſummatim.
Summare	Summam ducere,
Summitas	Faſtigium.
Superabundare, ſuperabundanter	Abundare, abundanter
Super aliud tempus	In reliquum tempus.
Superbire	Efferre ſe, inflari.
Superciliofus	Qui vultu importuno eſt.
Superogatoria opera	Actiones liberæ, nullisque legibus præceptæ.
Superficialiter *	Obiter, negligenter.
Superficies	Extremitas.
Superfluitas	Redundantia.
Superfluus	Supervacaneus.
Superimplere	Cumulare.
Superintendens	Perfectus inſpiciendis curatoribus.
Superior Religioſus	Præſes, moderator Familiæ ſacræ.
Superioratus	Principatus, Eminentia.
Super menſam *	Inter cœnam, cœnandum.
Supernaturalis	Superans naturæ vires.
Superpelliceo indutus	Linteatus, lintea veſte indutus.
Superſcriptio	Inſcriptio litterarum.
Supervivere	Superſtitem eſſe alteri.
Supplere aliquem	Partes alicujus ſuſtinere.
Supplicatio	Libelli ſupplices.
Supponere	Ponere.
Suppoſito hoc	Poſito hoc.
Supradictus	De quo ſupra dixi,
Surrexit Propheta	Vates ſacer ortus eſt.
Suſpendere actionem	Rejicere actionem in aliud tempus.
Suſpendi ab officio	Munere ad tempus abſtinere jubeor.
Syllogiſmus	Ratiocinatio.
Syllogizare	Ratiocinari.
Symmetria	Congruentia, æqualitasque partium.
Sympathia	Cognatio naturæ & quaſi concentus & conſenſus, *Cic.*
Sympatriota	Civis.
Synagoga	Judæorum conventus.
Syndicatus	Dignitas Oratoris publici civitatis.
Syndicus civitatis	Orator civitatis. Orator in curia.
Synodus	Cœtus ſacer Religionis cauſa collectus.
Tabefacere	Conficere, conſumere.
Tabernaculum pro	Sanctuarium anguſtiſſimo Chriſti corpori aſſervando.
Tabularius	Cuſtos tabellarium.
Tactum dare	Moderari muſicam.
Tactus pro	Menſura, modus, numerus Muſicæ.
Tædioſus	Tædio plenus.

Talen-

Barbara	Latina
Talentum bonum	Naturæ, animi dotes egregiæ, magna naturæ ornamenta, dona.
Taliter, qualiter	Utcunque.
Tam benè, quàm poteram	Pro virili parte, pro rei copia.
Tangibilis	Sub tactum cadens.
Tangit hoc me	Hoc ad me pertinet.
Tantillo ne quidem tempore	Ne punctum quidem temporis.
Tardatio	Tarditas, mora.
Taxare * pro	Reprehendere.
Taxare, ſeu *taxam facere*	Æſtimationem facere, *v. g.* litem æſtimare.
Techna	Dolus, inſidiæ.
Technicè	Artificiosè.
Tegmentum	Tegmen, tegumentum.
Temperies	Temperatio.
Tempeſtuoſus	Turbulentus.
Temporalia bona	Caduca, fluxa, res æternæ.
Templum Cathedrale	Templum princeps, maximum.
Temporaliter	Ad tempus.
Temporizare	Servire temporibus.
Tempora gravia, vel *mala*	Temporum iniquitas, acerbitas.
Tempus carum	Annonæ caritas.
Tenebroſus	Tenebricoſus.
Tenet apud ſe arcana	Tacere.
Tenet cum illo	Studet partibus ejus, ſequitur, favet, ſtat ab illo, facit cum illo.
Tenetur hoc facere	Oportet, munus *aut* partes ſunt ejus.
Tenoris præſentis	In hanc ſententiam, rationem ſcribere litteràs.
Tentamentum	Tentatio.
Tenuitas	Mediocres *vel* tenues vires, facultas exigua.
Tepiditas	Tepor.
Termino uti † pro	Voce, verbo, vocabulo.
Terminus † pro	Certa conſtituta dies, diem laxiorem dare, ſtatuere.
Terra firma	Terra continens.
Terrefacere	Terrorem inferre, terrere.
Terreus	Terrenus.
Teſtamentum antiquum	Priſcæ legis inſtituta.
Teſtatio	Teſtimonium.
Teſtimoniales litteræ	Teſtimonium ſcriptum.
Textus autoris	Verba autoris, *aut* ſententia.
Thalerus	Nummus uncialis, imperialis.
Theatrum belli	Sedes belli.
Theoria	Contemplatio & mentis agitatio.
Theſaurarius	Theſauri cuſtos, ærario præfectus.
Theſaurizare	Pecuniam condere.
Thurificare	Thus adolere, incendere.
Tinctor	Infector lanarum.
Titularis Rex eſt	Nomine Rex eſt.
Titulare Regem	Regem ſalutare.
Tituli honorum	Vocabula honorum, nomina.
Titulum libro facere	Librum inſcribere.
Titulus libri	Libri inſcriptio.
Tonſtrix	Tonſtricula.
Tonſuratus	Ex ritu Eccleſiæ attonſus.
Tonus	Sonus.
Tormentare	Excruciare.
Tornator	Mentor.
Torneamenta	Ludi equeſtres.
Tortura	Tormenta, quæſtio.
Totalis, totaliter	Totus, penitus.

Toxi-

Barbara	Latina
Toxicum	Venenum.
Tractare casus conscientiæ	Explicare quæstiones de moribus.
Tractare malè alterum	Accipere pessimè, verbis, verbere.
Tractatio splendida	Lautum convivium.
Tractatus eruditus,	Volumen eruditum.
Traducere in Latinum	Latinè vertere.
Transactio	Decisio.
Transibit hoc non ita	Hoc sic non abibit.
Transmutatio	Immutatio.
Transparere	Translucere.
Transchare	Dapes scitè dissecare.
Treuga	Induciæ.
Tribulare	Affligere, vexare.
Tribulatio	Afflictio, calamitas.
Trigesies	Tricies.
Triginta octo, novem	Duodequadraginta, undequadraginta.
Trisinetum	Intritum vini aromaticum.
Trivialis schola	Schola vernaculæ linguæ, ludus puerilis.
Triumphator	Triumphans.
Tumba	Sepulchrum.
Turpare	Deformare.
Typographia * pro loco	Typographeum
Tyrannicida	Vindex & oppressor injustæ dominationis.
Tyrannizare	Sævire.
Vacantia	Longior vacatio à litterarum studiis, Literariæ autumni feriæ.
Vacuare	Exhaurire, vacuum facere.
Vacuum	Inanitas, inane.
Vagabundus	Vagus.
Valdè serò	Multa nocte.
*Valedicere**	Valere jubeo.
Valedictorius	Quo valere jubemus.
Valenter	Fortiter, viriliter.
Valere † pro	Posse.
Vallis miseriarum	Profundum miseriarum.
Valor *	Pretium.
Vanè	Inaniter.
Vanitas mundi	Res inanes, fluxæ.
Vappa	Vinum fugiens.
Variabilis	Mutabilis, parùm sibi constans.
Vasallagium	Jus fiduciarium.
Vasallus	Cliens beneficiario jure obstrictus.
Vaticinium	Vaticinatio.
Ubertim	Abunde, affatim.
Vecorditer	Vecordi animo.
Vegetativus	Quod viget vivitque anima infimi ordinis.
Vehementia *	Arcrimonia, impetus.
Velox	Concitatus.
Vendicare	Vindicare.
Venditio publica	Auctio.
Venenosus	Venenatus.
Veneranter	Cum veneratione.
Venit considerandum	Est considerandum.
Venialia peccata	Errata leviora; quotidianæ vitæ mortalis macula, minora piacula.
Ventositas	Quod habet inflationem magnam.
Ventus bonus	Ventus secundus.
Verbaliter	Verbo.
Verbotenus †	Ad verbum; *nam positum pro* verbis aliquid promittere, *bonum & Livianum est.*

Ver-

Barbara.	Latina.
Verbum suum dare	Fidem dare, interponere.
Vergere ad honorem	Laudi esse.
Verificatum est	Probatum est.
Veritatem dicere	Verum dicere.
Versari circa rem	In re versari.
Versificare	Versus facere, carmen condere.
Veriloquus	Veridicus.
Vernalis	Vernus.
Versùs vesperum	Ad vesperum.
Vesperas cantare	Vespertinas preces canendo persolvere.
Vexare aliquem	Joco exagitare aliquem, ludere aliquem dolis.
Vexatio, vexa pro	Jocosa exagitatio.
Vexilifer	Signifer.
Vice Rex	Pro-Rex.
Vice hac	Nunc, in præsens.
Vice una & altera	Semel atque iterum.
Vicibus tribus, multis	Ter, sæpè.
Vicissim amare	Inter se amare.
Victoriosè	Victrici manu.
Victualia	Annona, alimenta, commeatus.
Vide, ne feceris *	Cave, id agas.
Vidimatus	Relectus & approbatus.
Vigesies	Vicies.
Vigiliæ defunctorum	Sacra funebria, pervigilium.
Vinculatus	Vinctus.
Vinum evaporatum, acescens	Vinum fugiens.
Vinum lymphatum	Vinum aqua mistum.
Viror	Viriditas.
Virtuosus	Virtute præditus, arte nobilis, conspicuus.
Virunculus	Homuncio.
Visibilis	Res, quæ sub aspectum venit, cadit.
Visitare † pro	Inspicere mores, disciplinam.
Visitator	Qui inspectionem habet.
Visus bonus	Oculorum acies acris & acuta.
Vitæ austeritas *	Victus, cultùsque asperior.
Vituperium	Vituperatio.
Vivere de proprio	Vivere de suo.
Vivere in pace	Quietam ætatem traducere.
Vivificare	Ad vitam revocare.
Ullibi	Uspiam, usquam.
Ultimatim	Denique, ad extremum, ultimo.
Ullatenus	Ullo pacto.
Ulterius *	Longius, ultra.
Ultionem sumere	Ulcisci.
Ultroneus *	Voluntarius.
Unanimiter	Uno orè, uno animo, concordissime.
Unctionem extremam accipere	Sacro oleo extremum perungi.
Undequaque	Omni ex parte.
Unicè † pro	Tantum, solum; *nam positum pro* singulariter *bonum est.*
Uniformis	Simplex.
Unigenitus	Filius unicus.
Unio	Concordia, animorum & sententiarum summa consensio.
Unire se	Conjungere.
Universaliter	Universe, generatim.
Uno tempore lætus, alio tristis	Alias lætus, alias tristis.
Unum & unum	Tabula, *vel* abacus Pythagoricus.
Vocatio divina	Vitæ gradus divinitus nobis assignatus.

Barbara.	Latina.
Vocem habere in Capitulo	Jure ſuffragii fereadi in curia gaudere.
Volenter	Volenti animo.
Voluptuarius, voluptuoſus *	Voluptarius.
Vomitus *	Vomitio.
Voracitas *	Edacitas.
Votive	Ex voto.
Votum pro	Suffragium, ſententia.
Votum emittere	Vota facere, ſuſcipere, nuncupare, voti ſponſione perpetua ſe obſtringere, Deo ſe conſecrare, dicare.
Uſualis	Uſitatus, ad uſum quotidianum comparatus.
Uſurare	Fœnerari, fœnori dare pecuniam.
Uſurarius	Fœnerator.
Ut plurimùm	Plerumque.
Ut quid	Cur, quare.
Vulnus pectore exceptum	Vulnus averſum.
Vulnus à tergo acceptum	Vulnus adverſum.
Uxoratus	Qui uxorem duxit,
Z*elus animarum*	Ardor multos mortales ad Dei agnitionem adducendi, *vel* ad virtutem.
Zelare	Sancto ardore ſuccendi, inflammari.
Zelotes	Strenuus ſalutis alienæ curator.
Zelotypia	Animus violatæ inter conjuges fidei ſuſpicione agitatus.
Zephyrus	Favonius.
Zona	Cingulum.

IN-

INDEX VOCUM, QUÆ IN FORO MILITARI, CIVILI, SACROQUE OBTINENT.

Ex Jano, Noltenio, D'Aquino, Seyboldo, Strada, Maffejo, Galutio &c. collectus.

A.

Abgesandter	Legatus, orator nuntius solemnis.
mit Commißionen und Creditiven	Legatus mandatis, & plena agendi potestate instructus.
vom ersten Rang	Legatus primi ordinis.
Ablaß, Päbstlicher,	Noxarum condonationes à supremo Sacrorum Antistite concessæ.
Abmarsch	Discessus militum: profectio: militare iter.
darzu Befehl geben	Vasa militari more conclamare: signum dare colligendi vasa.
zum Abmarsche blasen	Receptui canere, signum dare, signum buccinâ dare, tuba revocare milites.
Chamade schlagen	Proclamare ad deditionem, colloquium hostium poscere.
Abrechnung halten	Rationes subducere, rationes dispungere, edere.
Abschieds-Audientz haben	Ultimum convenire principem, eum supremum discessus causâ alloqui.
Abschneiden einem dem Rückweg	Reditu aliquem excludere.
die Zufuhr	Commeatu privare, intercludere, prohibere.
Abseegeln mit der Flotte	Classe proficisci.
Absolviren von Sünden	Vinculis criminum absolvere aliquem, culpæ expertem pronunciare aliquem.
Absolution, die Priesterliche,	Oratio, solemnis precatio, quæ Sacerdos Numinis vice reo peccatorum veniam impertit.
Abstecken neue Vestungswercke	Muris locum destinare. Designare mœnia, fossas.
Abbt	Præfectus Monachorum, Monasterii Rector, princeps Monachorum.
Abschnitt in Werckern	Interni receptus, perfugia secundaria.
Abtackeln ein Schiff	Exarmare navem.
Abtißin	Rectrix Virginum Deo sacrarum, quæ Collegio sacrarum Virginum, vel Virginibus Deo sacratis præest, antistes sacrarum Virginum.
Abzugs-Geld	Census emigrationis causâ persolvi solitus.
Accidentien	Reditus fortuiti, sportulæ.

Accis	Portorium, vectigal eorum, quæ consumuntur, tributum rerum ad victum & amictum pertinentium.
auf die fremden Waaren legen	Peregrinarum mercium portoria constituere.
auf jeden Eymer Wein legen	In singulas vini urnas portorii nomine statam pecuniam exigere.
Accis-Cassa	Fiscus vectigalium.
Einnehmer	Curator census è victu persolvi soliti.
Actien	Litteræ, quibus cavetur de pecunia societati credita.
Adjutant	Adjutor castrensis, vigilum præfecti adjutor.
General-Adjutant	Adjutor Ducis.
Admiral	Præfectus classis, prætor navalis, qui classi præest. Summus classium præfectus. Dux militiæ navalis, rei maritimæ præfectus.
Admiralität	Summus rei navalis senatus.
Admiral-Schiff	Navis prætoria.
Advent-Zeit	Hebdomades, quæ anniversariam nascentis Christi memoriam præcurrunt.
Advis-Jagd	Navis tabellaria, navis velox.
Agende der Kirchen	Liber, in quo continetur ratio Divini officii, liber, in quo ratio in dispensandis salutis mysteriis tenenda præscribitur.
Agent, der etwas besorget	Curator negotiorum publicus, actor publicus.
Alternativ	Alternis vicibus.
Allarm machen	Ad arma conclamare.
Allodial-Gut	Prædium, vel fundus à clientelari nexu liber.
Amnestie	Lex oblivionis, dictorum factorúmque omnium abolito: plebiscitum, ne qua præteritarum rerum mentio fiat.
Amts-Diener	Apparitor, minister Magistratus.
Ancker abkappen	Rudentes succidere.
lichten	Anchoras tollere.
vor Ancker liegen	In anchoris navem tenere, in anchoris expectare
Anfallen die Feinde vorwärts	In adversos hostes impetum facere, impressionem dare in adversos hostes.
rücklings	Aversos proterere.
Anklagen, gerichtlich,	Deferre alicujus nomen ad senatum, in jus vocare, postulare legibus, reum peragere.
auf Leib und Leben	Indicio capitis arcessere aliquem, arguere aliquem rei capitalis, in judicium capitis vocare.
wegen einer Rebellion	Actionem perduellionis intendere, majestatis postulare.
Anlegen eine neue Stadt	Coloniam deducere, coloniam constituere in aliquo loco.
Annehmen ad referendum	Aliquid ad principis arbitrium referre.
Anrechnen, einem etwas,	Expensum alicui ferre.
Anrücken, näher an den Feind,	Castra castris conferre.
lassen, die Soldaten zum Sturm	Ad assultum educere militem.
Ansagen, die Gerichts-Ferien	Justitium indicere.
Anstalt machen zur Belagerung	Quæ ad oppugnationem oppidi pertinent, comportare.
Anstimmen, intoniren, das Gebeth, den Gesang	Voce præire, preces præire, sacros modulos.

Anti-

Antipathie ist zwischen mir und diesen	Animô dissideo ab hoc.
Anweisen, die Winter-Quartiere	Hyberna constituere.
Anwerben Soldaten	Copias comparare, scribere.
Appanage	Redituum portio, principibus natu minoribus assignata.
Appellations-Gericht	Summus senatus provocationum.
Approche	Accessus operum, viæ obsidionales, accessus militum, ductus obliqui, appropinquationes operum militarium.
dieselben und die Schantz-Körbe ruiniren	Apparatum & munitiones disjicere.
die Soldaten stehen in denselben im Wasser	Milites in appropinquationibus paludibus & restagnantibus aquis pene innatant.
Approchiren	Vineas agere, adductibus ad urbem, propius muros accedere.
Archiv	Chartophylacium, scrinium cum litteris, memoria principum publica, tabularium rerum gestarum, tabulæ publicæ, locus in quo tabulæ & litteræ publicæ servantur.
geheimes	Tabularia sanctiora.
Archivarius	Custos tabularum publicarum, tabularii præfectus.
Armee, eine auserlesene	Lectus exercitus.
eine fliegende	Manus expedita, agmen expeditum.
mit derselben aufbrechen	Castra movere ex aliquo loco.
ins Feld rücken	Excire ex hybernis copias.
Arquebusiren lassen	Commilitonum glandibus sternendum aliquem objicere.
Arrestiren lassen, eine Sache	Manu prætoria alicujus bona detinere.
Artillerie	Res tormentaria.
Obrister darvon	Præfectus, tribunus cohortis tormentariæ, præfectus fabrûm.
Attaque	Incursio, incursus.
Avant-Garde, oder die Vortrouppen	Antecessores, signa prima, acies prima.
dieselbe führen	Primo pilo præesse: primum pilum ducere.
Audientz einem geben	Admittere aliquem, audire benignè attentèque.
keine bekommen	Alloquio excludi, ad colloquium non admitti.
Auditeur	Judex militaris, castrensis, quæsitor causarum militarium.
Aufbringen das Geld zur Bezahlung der alten Schulden	Versuram facere.
Aufschlag, Accis vom Weine	Exactio vinaria.
auf die Schorsteine, Rauchfänge	Exactio focorum.
Aufschub einem geben	Statuere alicui diem laxiorem.
vor Gericht bekommen	Potestatem ampliandi nancisci.
im Gericht	Ampliatio judicii.
Aufseher	Annonæ, redituum regiorum curator.
Aufwerffen Redouten	Ad extremas fossas castella constituere.
Avocatoria	Edictum, decretum, quo cives, milites sub extero Rege stipendia merentes domum revocantur.
Ausbeute aus den Bergwercken	Pecunia, quæ ex metallis redit.
Auseinander rücken mit den Gliedern	Manipulos laxare, diducere.
Aussenwercke an einer Vestung	Munimenta exteriora, quæ manu adjuncta sunt, opera munitioni præstructa, moles insularum specie à vallo divulsæ, & aquâ circumfusæ.

Ausgabe und Einnahme zusamen rechnen	Accepti expensique rationes subducere.
die Rechnung von derselben und von der Einnahme trifft überein	Ratio par est acceptorum & facti impendii.
Ausleihen Geld auf Zinse	Fœnori pecuniam dare.
Ausmustern	Exauctorare.
Ausruffen durch ausgeschickte Herolde	Præconibus circummissis pronunciare.
etwas lassen zum öffentlichen Verkauff	Auctionem constituere.
ein Haus	Ædes proscribere.
Ausschreiben einen Land-Tag	Comitia edere, indicere.
eine Proviant-Lieferung	Frumenti vecturas finitimis civitatibus describere.
Ausschuß vom Volck	Delecta manus, delecti milites.
Land-Ausschuß	Exciti ad defensionem provinciæ.
Auszug	Breviarium, compendium, commentarius brevis.
aus den Rechnungen	Breviarium rationum.

B.

Baar Geld	Pecunia præsens, numerata.
Bagage	Impedimenta militaria.
plündern	Impedimenta diripere.
den Marquetendern wegnehmen	Lixarum, mercatorumque sarcinas intercipere.
Bagage-Pferde	Jumenta sarcinaria, clitellaria.
Banco	Mensa publica argentaria. Ærarium mercatorum.
Bann, einen darein thun	Devovere aliquem, exsecrari diro carmine, interdicere communione cœtus sacri, interdicere sacris, ejicere è cœtu sacro, usu sacrorum prohibere, exsecratione devovere, dirarum formulam promulgare, ferre in aliquem.
einen deßelben entlassen	Pacem superum alicui reddere, communioni cœtus sacri restituere aliquem.
Banquier	Numularius, mensarius, argentarius, fœnerator.
Baraquen der Soldaten	Tuguriola militum: raptim excitatæ militum domus. Tabernacula militum è tabulis.
Barrier	Cancelli lignei.
Bassa	Purpuratus v. g. Bosnensis. Administrator provinciæ apud Turcas.
Bastion	Propugnaculum, munimentum mœnium latera sustentans.
Bataillon	Cohors.
carée formiren	Agmen quadratum è militè constituere.
Batterie	Agger, tormentorum suggestus.
contra-Batterien	Suggesta tormentorum hostilibus opposita.
aufwerffen	Aggeres jacere, struere.
Bedecken, ein Land	Defendere provinciam à depopulatione.
die Fouragierer	Populares tueri.
die See-Küste mit Schiffen	Orâ maritimâ classem disponere.
Befehl aus dem Consistorio	Decretum sacri Senatus.
Beichten	Animum noxis expiare, obire confessionis sacrum mysterium.

Beicht-

Beicht-Vater	Qui alicui à confessionibus est, qui alicujus animum moderatur.
Belagern	Circumvallare, includere.
aushungern	Macerare fame circumvallatos.
mit canoniren und bombardiren ängstigen	Magna vi pilarum, fragoréque tormentorum obsessis terrorem detrimentúmque inferre, injicere.
Beobachten den feindlichen Marsch	Itinera hostium observare, explorare.
Besatzung verstärcken	Præsidium majoribus copiis firmare.
Beschwerung, ohne deine	Quod commodo tuo fiat.
auf ein Gut legen	Imponere servitutem fundo.
von allen frey seyn	Omnium onerum nancisci immunitatem.
Besetzen die Pässe	Viarum, montium fauces milite insidere, præsidia in angustiis collocare, arctas vias milite & operibus munire.
die gantze Linie mit Trouppen	Totum opus militum corona cingere.
einen Ort mit Garnison	Præsidiis locum tenere.
Besoldung einem geben	Stipendium, attributam pensionem, officii pretium alicui constituere, numerare, ferre.
unterschlagen	Stipendium alicujus avertere, stipendio aliquem fraudare.
das Beste von einem suchen	Consulere alicui, consilio, opera, studio adesse alicui.
allen beyden zum Besten thun	Utriusque facere causâ.
sich des gemeinen Besten annehmen	Consulere communi saluti, dignitati.
zum allgemeinen rathen	In commune consulere.
Bethen vor dem Tische	Mensam sacrare, mensam cibósque appositos precibus consecrare.
Privat-Beth-Kämmerlein	Ædicula, Sacellum, Sacrarium, locus privatæ pietati sepositus, dicatus.
Bettel-Brod	Victus precarius.
Beweis, gründlicher	Argumentum gravissimum & firmissimum.
vornehmste	Puncta argumentorum.
den Beweis widerlegen	Argumentis aliquid refellere.
Beysteuer, welche aus freyem Willen beygetragen wird	Collatio gratuita.
Bezeugen etwas vor GOtt und der Welt	Testari Deum hominésque.
Bilance halten	Æqualitatem potentiæ principes inter tueri, potentiam ita moderari, ut ne quis principum reliquos viribus opprimat.
Bilder der Ahnen	Ceræ.
Bille Verordnung des Parlaments in Engelland	Scriptum à supremo Angliæ Senatu Regi propositum, ut ei calculum addat, vimque legis conferat: Typus condendæ legis in Anglorum comitiis, constitutio publica Senatus Anglici.
Billet	Codicilli, epistola minuscula, ceræ pusillæ.
der Soldaten Billet	Tessera hospitii militaris.
Blanquet	Charta vacua manu alicujus signata.
Bloquiren eine Stadt	Assidere urbi, corona circumdare, mœnia exercitu circumvenire.
Bollwerck an den Vestungen	Propugnaculi agger, munimentum majus; propugnaculum.
Bomardiren eine Stadt.	Verberare urbem tormentis, injicere in urbem pilas ferreas nitrato pulvere fartas. Totius belli apparatu ad urbem agere.

Bombardierer	Librator tormentorum, mortariorum, ollarum ignitarum.
Bomben	Bolides igneæ, pilæ igniariæ, pilæ ferreæ nitrato pulvere fartæ. Candentes globi in sublime protrusi, Missilis ignis globi. Tædæ, malleoli illiti pice: qui modus adhibebatur in oppugnationibus veterum.
Börse	Basilica mercatorum, locus mercatorum conventui destinatus, ædificium mercatorum conventui agendisque deliberationibus extructum.
Brander	Navis incendiaria, navis inferendis incendiis parata.
Breche	Valli hiatus, disjecta mœnia, ruinæ monumentorum.
schiessen	Crebris tormentorum ictibus mœnia convellere, labefactare, ruinam mœnium edere impressionem facere in muros.
repariren	Muros quassatos raptim objectis saxis, vimineis fascibûs reficere
Breve, Päbstliches	Litteræ à Pontifice Romano publice scriptæ oder scribi solitæ.
Brevier	Liber precationum & hymnorum Sacerdotum, oder Cleri usibus destinatus. Codex precum in horas obiri solitarum,
Brief ein eiserner	Fides publica.
Sieges-Brief	Laureatæ litteræ.
Steck-Brief	Litteræ facinorosi comprehendendi causâ missæ.
Urias Brief	Litteræ Bellerophonteæ.
an einen addreßiren	Inscribere alicui perferendas litteras.
Brigade, oder Anzahl Fuß-Völcker	Caterva, manus delectorum militum.
Brigardier	Præfectus alæ, ductor catervæ.
Commiß-Brod	Panis castrensis, secundarius.
Schiff-Brod	Panis nauticus.
Brustwehre	Lorica, lorica post circitorum viam.
auf dem Walle machen	Pluteos vallo addere.
Der das Bürgerrecht verlohren	Ærarius, capite census.
Buch, darinnen die Einahme und Ausgabe geschrieben wird	Codex accepti & expensi.
darinnen aufgeschrieben wird, was täglich vorgehet	Commentarius, annales.
Excerpten-Buch	Electorum commentarius.
Jahr-Buch	Fasti.
Buchhalter	Actor summarum, rationum Magister.
Buß- und Beth-Tag ist ausgeschrieben	Solemnes, publicæ supplicationes ad deposcendam superum pacem indictæ sunt.

C.

Cadet	Secundo tertiove loco à nobili familia ortus.
Cadet in dem Krieg	Miles è nobilium cohorte.
Calender	Fasti.
Calendermacher	Fastorum auctor, oder qui siderum motus & statas temporum vices edicit.

Cammer, Königliche	Ærarium regium, curia fisci, tribunal redituum Principis.
die geheime	Ærarium sanctius.
erschöpffen	Ærarium exhaurire.
das Geld in dieselbe bringen	In ærarium referre pecuniam.
seine Rechnung bey derselben ablegen	Ad ærarium rationes referre.
grosser Geld-Mangel bey derselben	Incredibiles angustiæ pecuniæ publicæ.
Cammerer, Fürstlicher	Curiæ fisci adscriptus.
in einer Stadt	Ærarii civici tribunus.
Oberst Cämmerer	Cubiculi Regii, oder Principis Præfectus.
Cammer-Herr	Regi oder Principi ab interioribus cubiculi.
Cammer-Schreiber	Census curator.
Campagne eröffnen	Copias in campum deducere, copias extrahere ex hybernis, exercitum in expeditionem deducere.
Campement	Castra stativa.
Canonicat	Sacerdotium pingue, opulentum, amplum.
Canonisiren	Sanctorum Ordinibus inserere, in numerum Sanctorum referre.
Canzler	Præses fori regii, scriba Regis supremus & sanctior.
Capellan	Qui sacri Curionis explet vicem, pastoris vicarius.
Capelle, oder Kirchlein	Ædicula sacra, Sacellum, Sacrarium.
Capell-Meister	Præfectus choro musicorum, oder canentium.
Capitaine	Centurio.
der vornehmste	Primi pili centurio.
von der Garde	Præfectus prætoriano militi.
Capitaine-General	Supremus belli Dux.
Capital	Caput, sors.
ein todtes	Numi vacui, pecunia nil lucri reddens.
Vermehrung desselben	Pecuniæ accessio.
Capitalien	Pecuniæ in fœnore positæ.
Capitul der Thum-Herren	Senatus Sacerdotum.
Capituliren	Cum hoste convenire, conventa tractare.
Capitulirung, die Kayserliche	Sanctio Imperatoria, lex Regia, lex in quam fidem suam obstringunt Cæsares.
Carabiner	Sclopus equestris.
Carcassen	Malleoli, olla ignaria ferramentis varii generis vel grandine ferrata conferta.
Cardinal	Purpuratus Pater, Purpuratus Romanus, is quem rubens galerus ornat.
Cardinals-Collegium	Senatus sacer Pontificis Romani.
Caroussel	Pugna equestris ludicra, de annullo ad metam proposito. Exercitatio equestris animi causa instituta, dimicatio ludicra equestris.
Cartel	Litteræ provocatoriæ ad pugnam singularem.
Cartel zur Auswechselung der Gefangenen	Pactio de transfugis & captivis permutandis.
machen	Captivorum commutationem recipere.
Carthaune	Tormentum æneum majus. Tormentum majoris moduli. Tormentum diverberandis muris aptum.

Caſematten	Cæcæ cryptæ. Imæ cryptæ ad latera propugnaculorum. Domunculæ militares occultæ.
Caſſaden geben	Nocturna graſſatio.
Caßier zu Felde	Miniſter impenſæ bellicæ, quæſtor ærarii bellici, tribunus ærarius.
Caſtrum doloris	Mauſolæum: Monumentum exſequiarum cauſa, conteſtando publico dolori poſitum.
Catechiſiren	Prima rudimenta ſanctioris doctrinæ aliquem docere, imbuere aliquem fidei myſteriis.
Cathedral-Kirche	Ædes ſacra primaria, ædes princeps.
Ceremoniel	Rituum aulæ & ſolemnium conſignatio.
Ceremonien-Meiſter	Magiſter rituum & morum aulicorum, vel rituum ſacrorum ſupremus moderator.
Chamade ſchlagen	Signum dare deditionis, deditionem offerre.
Chor in der Kirche	Statio muſicorum.
Chor-Hemde, Rock	Veſtis, tunica lintea.
Chur-Fürſten	Princeps Imperii, qui ſuffragio ſuo Imperatores creant. Septemviri Imperii.
Chur-Printz	Hæres Electoratûs, in ſpem Imperii genitus, Princeps juventutis.
Circular-Schreiben	Libelli circum Ordines miſſi.
ausgehen laſſen	Provincias publicis litteris de re aliqua edocere.
Coadjutor eines Biſchoffs	Adjutor Epiſcopi, in partem ſacrarum curarum aſſumtus.
Collation	Modica, & veſpertina cœnula, pomeridiana libatio.
Collationiren	Recognoſcere exemplum, libellos.
Collecte	Pecunia viritim collecta. Stipis voluntaria collatio.
Collegium des Raths	Ordo ſenatorius.
Commando, abſolutes einem anvertrauen	Summam Imperii, imperium liberum militare, nullis legibus aut conditionibus adſtrictum alicui committere.
ein ſcharffes halten	Acerbiore uti Imperio, diſciplinæ militaris rigidum exactorem ſe præbere. Terrore magis minísque, quàm benevolentia continere militem.
Commentthereyen	Ordinis ſacri præfecturæ, quæ vel ad Teutonicos aut Melitenſes equites ſpectant.
Commiſſarius	Recuperator, principis, Regis à negotiis commiſſis, cognitor cauſarum, rei inquiſitor, quæſitor.
General-Commiſſarius	Supremus exercitus curator.
Commiſſion	Procuratio rei mandatæ.
Comödianten	Actores fabularum, artifices ſcenici, hiſtriones.
Comödie, eine ſpielen	Peragere fabulam.
Compagnie Soldaten	Centuria.
Compaß zur See	Pyxis nautica, arcula magneticam acum complexa.
Complices	Sceleris ſocii, facinoris adminiſtri.

Compliment	Honor verborum, honorifica compellatio; verba officiis plena.
ohne Complimenten	Sine fuco & fallaciis, citra honorem verborum.
Concept, darinnen man bey einem stehet	Esse apud aliquem bono loco.
Conducteur	Redemptor operis, manceps operarum.
Conduite, eine leidliche	Mores facillimi.
eine gute an sich haben	Moribus se probare.
Cicero hatte alle sein Glück seiner eigenen Conduite zuzuschreiben	Cicero omnia incrementa sibi debuit.
Conferenz-Rath	Qui principi à consiliis est, in rebus quas publicas appellamus. Virè sacertimo principis consilio.
Confisciren die Güter	Facultates alicujus in publicum conferre, bona alicujus publicare, in publicum addicere, proscribere.
Connetable	Comes stabuli, summus rei bellicæ in Gallia præfectus, tribunus celerum.
Consistorial-Decret	Decretum Senatus sacri.
Consistorialis	Assessor sacri Senatus.
Constabler	Is qui tormenta intendit, machinarum bellicarum librator.
Constellation	Astrorum, cœli affectio, siderum positus.
Consumptions-Accise	Vectigal eorum, quæ consumuntur, census rerum venalium.
Context	Nexus orationis & forma, verborum ambitus, connexa & cohærens inter se orationis series.
Contreband	Merces prohibitæ, interdictæ.
Contre-Marche	Itinera transversa.
Contre-Scarpe	Lorica, acclive opus, fossa, viæ coopertæ, fossæ pars mœnibus adversa.
Controlleur	Rationum custos & vindex, redituum consignator.
Controversiren des Glaubens	Fidei capita, quæ in disceptationem vocantur.
Copie eines Briefes	Descriprio, exemplum litterarum.
Copist	Homo, puer à manu, librarius.
Copuliren	Ritibus sacris, jungere connubii fœdere, solemni precatione nuptias lustrare.
Corpo, ein fliegendes	Expedita delectorum manus. Equitum globus, manus, parva equitum turma.
eines machen	Phalangem constituere, deligere pugnacissimos viros.
eines trennen	Perstringere, disjicere phalangem.
Corporal	Decurio.
Corporalschafft	Manipulus, decuria, contubernium.
Corps de reserve	Manus militum ad subitos belli casus seposita.
Cortine	Injecti muri loricæ, longitudo seu ductus murorum lorica mœnium.
Credit, in gutem stehen	Bene audire.
keinen mehr haben	Fidem amittere.
fället	Concidit fides, fides cessit è foro.
wird ihnen aller benommen	Omnium rerum fides ei abrogatur.
Creditiv-Schreiben	Litteræ fidei publicæ, auctoritas Legati, litteræ, quæ fidem legationi adstruunt.

Creutz, das heilige	Lignum salutare, in quo omnium noxas sua unius morte expiavit Christus.
das Creutz vor sich machen	Salutari se signo munire, signum crucis digito in fronte effingere, ducere.
Creutzen	Maritimos prædones consectando mare tutum reddere.
lassen, die Flotte allenthalben	Classem dimittere quoquo versus. Maria, sinus omnes scrutari navibus.
Chur-Printz	Hæres regni, in spem regni genitus.
Curaßierer	Milites cataphracti, equites loricati, quibus tegumenta è ferreis laminis serie inter se connexis.
Curialien	Formulæ loquendi in aulis principum usurpari solitæ.

D.

Damm gegen die Fluth	Moles fluctibus opposita.
Dämmen den Strohm	Fluvium, extra ripas effusum coërcere.
Datum in einem Briefe	Dies epistolæ adscripta.
Briefe von einem Dato	Litteræ eodem datæ tempore.
Debarquiren die Soldaten	Milites in terram exponere.
Debauchiren	Luxu opes perdere, prodige proffundere.
Defalciren	Detrahere de summa.
Defensivè Krieg führen	Bellum illatum repellere, defendere, propulsare.
Degradiren	Exauctorare, sacro gradu dejicere.
Democratie	Imperium populi, s. populare.
Dependentien	Jura accessionum.
Deponiren auf Universitäten	Initiatio academica. Albo studiosorum inserere. Studiis initiare aliquem, ritibus Academicis.
Deputirte in einem Land	Status Provinciales, collationum provincialium Præfecti.
Detachement	Manus militum, globus armatorum, delecti milites.
Diarium.	Libellus in quem quotidiana acta referuntur.
Dinte zum schreiben	Atramentum scriptorium, librarium
zum drucken	- - fuligineum.
Director vom geheimen Rath	Senatus sanctioris princeps.
Directorium bey dem Land-Tag haben	Tota Comitia suis humeris, curis, sustinet.
Discretion, sich darauf ergeben	Armis positis ad victoris clementiam confugere, se suáque omnia alterius potestati permittere, nullis conditionibus admissis urbem vel provinciam sub suam potestatem redigere.
Dispensiren	Legibus solvere, legis gratiam facere.
Donativ	Congiarium.
Dragoner	Dimachi. Desultorii milites.
Duelliren mit einem auf den Degen	Ferro cum aliquo decernere.

E.

Ebbe und Fluth	Maritimi æstus maximi. Maritimorum æstuum accessus & recessus.

Echo

Echo	Vox repercuſſa, ſonus repercuſſus. Imago verbi.
geben	Vocem multiplicato ſono reddere, referre.
die Berge geben eines	Saxa & ſolitudines voci reſpondent.
Edelmann, ein neuer	Homo novus.
ein alter	Avitæ nobilitatis, multarum imaginum.
Ehrerbietigkeit gegen jemand	Reverentia, veneratio.
gegen die Eltern, Anverwandten, Lehrer, und Vaterland	Pietas.
gegen GOtt	Religio.
Eigen, aus eigenen Kräfften	Suo, proprio Marte.
Eigenhändig	Manu mea, tua, ſua
Einbrechen in die Eſquadronen	Se inter equitum turmas inferre.
in die Seiten	In latus hoſtium invehi.
in die Fronte	Principia aciei disjicere.
Einfluß, der himmliſche	Vis ſtellarum. Lunæ tactus.
Einführen, etwas neues in die Policey	Novas leges de veſtitus ratione temperanda condere.
Eingebung, göttliche	Afflatus divinus, Numinis impulſus.
Eingriff einem thun in ſeine Rechte	Jus alicujus convellere. In jure ſuo aliquem interpellare.
Einlaſſen ſich in den vorigen Accord, wegen der Uebergabe	Ad easdem deditionis conditiones recurrere.
Einnahme, gewiſſe	Reditus ſtatus.
ungewiſſe	Reditus fortuitus.
Rechnung über dieſelbe und Ausgabe	Ratio accepti & expenſi, ratio acceptorum & datorum.
die Rechnung von derſelben und von der Ausgabe trifft ein	Ratio par eſt acceptorum & datorum, ratio accepti & expenſi congruit.
wird in die Rechnung gebracht	Ratio accepti ſcribitur.
wieder in dieſelbe einbringen	Pecuniam datam referre. Pecunias expenſas alicui referre acceptas.
Einnehmer	Coactor. Exactor.
Steuer-Einnehmer	Ærarii tribunus, curator cenſus bonorum.
Einquartiren das Kriegs-Heer	Exercitum per oppida diſpertire.
in die Dörffer	Exercitum in agris collocare.
Einſchreiben	Referre in tabulas, in commentarium, in codicem.
Emphaſis eines Worts	Vis verbi.
Enge Päſſe beſorgen	Anguſtias itineris vereri.
die Feinde in enge Oerter einſchlieſſen	Adverſarios locorum anguſtiis conſtringere.
Entwurff der Friedens-Articul	Prima lineamenta pacis. Rudis pacis typus.
Epitaphium.	Poſthumæ laudes marmori vel æri inſculptæ.
Erb-Königreich	Regnum patrium, regnum quod naſcendi jure, hæreditate obvenit.
Erbſaſſen	Poſſeſſores prædii hæreditarii.
Erb-Verbrüderung	Pacta gentilitia.
Eremitage	Seceſſus amœnus, ad vitandam populi frequentiam delectus, vel poſitus.
Erhalten, etwas ſouverain und independent.	Aliquid titulo ſupremi dominii, neminique obnoxio jure conſequi.
Erlaß der Kriegs-Dienſte erlangen	Vacatione militiæ, miſſione donari.

Ernsthafftigkeit weis er mit der Freundlichkeit zu vermischen	Est ita temperatis, moderatisque moribus, ut summa severitas cum summa humanitate conjungatur.
Erstgeburth, Recht derselben	Jus natu majoris, vel maximi.
Ertz-Brüche	Metalli exercentur hic vel ibi magno proventu.
Erweitern das Reich	Proferre fines, imperium.
Escorte	Manus præsidiaria.
Esquadron, mit geschlossener auf den Feind losgehen	Confertis turmis in hostem impetum dare.
Excerpten-Buch	Electorum commentarius.
Exemplar, collationirtes	Exemplum recognitum.
Exequiren, die verfallene Straffe	Pœnam commissam persequi.
einen armen Sünder	De criminis reo supplicium sumere.
Exerciren den Soldaten	Meditatio campestris. Decursio militaris. Componere solvéreque ordines edocetur miles. Decursiones militares, voluptaria præliorum simulacra.
die Matrosen	Remiges exercere.
Expectoriren sich	Exprimere sensa dicendo. Sensa mentis explicare, sensus suos alicui aperire. Promere, quæ in animo latent.
Expressiones	Exquisita verba & sonantia.
Extemporaneus	Extemporalis, vir subita expedire paratus. Subita proferre, dicere, disceptare.
Extracts-weise	Ex singulis capitibus, per capita, summatim, per compendia.
Extremität, es auf die äusserste ankommen lassen	Extrema omnia experiri, pati: rem ad supremum discrimen adduci: novissimum casum expectare.

F.

Factor	Curator rei privatæ, qui procurat alterius rationes & negotia.
Fahnen	Signa militaria.
ordnen	Signa statuere.
sich von denselben verlauffen	A signis discedere, signa relinquere.
zu denselben schwören	Sacramento se illis obstringere. De signis tutandis sequendisque perpetuo sacramentum sacerrimum dicere.
Fähr-Geld	Portorium.
Fahrende Habe	Ea quæ moveri possunt, suppellex.
Fallen	Labi.
er fällt in der Rede von einem auf das andere	Sermo sibi non constat.
es falle wie es wolle	Utcunque cesserit, ut ut evenerit.
Falliren	Cedere foro, cedere bonis.
Falsch	Fallax, insidiosus, veteratorius.
Geld	Adulterini nummi.
Petschafft	Signum adulterinum.
ohne Falsch	Sine fuco.
seyn	Odium pectore aditum multis verborum lenociniis obtegere.
Copist, der falsch schreibet	Librarius mendosus.

Fantaste	Homa fanaticus, homo manibus suis malisque umbris actus, vel tuta vereri solitus, vanis terroribus exagitatus.
Faschinen	Fasces viminei, fasces fruticum, crates militares, sarmentorum fasciculi.
machen	Sarmenta virgultáque colligere.
machen zu Approchen und Schantz-Körben	Materiam cædere cratibus & pluteis faciendis, struendis, plectendis.
der sie machet	Lignator.
Fastnacht	Dionysia, Bacchanalia, Liberalia, dies Baccho sacri, publica comessatione exigi soliti.
Fausse braye	Lorica valli inferioris, ambulacrum valli, succinctum valli.
Faustrecht	Bella privata, privata autoritate indicta.
Feind im Kriege	
heimliche Correspondentz mit ihm führen	Litteris cum hoste collatisve consiilis ei belli opportunitates prodere. Clandestina cum hostibus consilia conferre.
demselben eine Diversion machen	Distinere hostem, aliò hostis curas avocare, consiliis hostis occurrere.
denselben mit einer Circumvallations-Linie und vielen Redouten einschliessen	Vallo, continuo castrorum aggere, sepimento, crebrisque castellis hostem cingere.
ihm die Passage und Proviant abschneiden	Receptu commeatúque hostem excludere.
auf den Feind avanciren	Hosti pugnæ copiam offerre; ad certamen hostem extrahere.
sich mitten durchschlagen	Per medios hostes perrumpere, corporibûs viam aperire.
hitzig auf den Feind los gehen	In hostem se concitare.
mit geschlossenen Esquadronen auf denselben los gehen	Confertis turmis in hostem impetum facere.
Feld im Kriege	
mit der Armee in das Feld rücken	Copias ex hybernis excire.
Feld-Marschall	Summus castrorum præfectus.
Feld-Prediger	Sacerdos castrensis, qui læsum supremis Mysteriis procurat militem.
Feld-Schlange	Tormentum colubrinum, colubrina.
man hat mit Feld-Schlangen gespielet	Colubrinis verberatæ sunt ædes, hostis colubrinas exercuit, misit in tecta.
Feld-Stücke	Tormentum castrense, tormenta legionum.
Feld-Webel	Ordinum diribitor, instructor centuriæ.
Felonie	Crimen in beneficii auctorem commissum.
Festin	Solennis, festus dies.
Feuer-Ballen	Malleoli.
Feuer-Maschiene	Machina delendis ædium incendiis deserviens, deputata.
Feuer-Mörser	Mortarium ignitum, bellicum, tormentum excitando incendio, succutiendis ædibus.
Fide-Commiss	Bona, patrimonia, quæ caput stirpis sequuntur, quæ natu maximo obtingunt.
der ein Fide Commiss-Gut besitzet	Hæres fiduciarius.
Figuren in der Rede	Lumina orationis, ornamenta verborum & sententiarum.
Filial-Kirche	Templum proprio Curione sacro destitutum, templum ejusdem Parochiæ.
Flanc du bastion	Latus propugnaculi.

Flan-

Flanquen	Latera legionis, agminis, alæ.
die Cavallerie dahin stellen	Latera equite munire.
auf beiden ansetzen	Ab utreque instare, utrumque urgere.
dem Feind in die Flanquen fallen, da er nicht geschlossen ist	Latere aperto hostem aggredi.
damit die Feinde den Seinigen nicht in die Flanquen fallen könten	Ne hostes à lateribus suos pugnantes circumvenire possent.
in Vestungs-Wercken	Propugnacula in ambitu, recentiore structura.
Flinten	Sclopi igniarii majores, ferreæ fistulæ, bombardæ ductiles. Sclopus igniarius.
Flügel, der rechte oder lincke	Ala, cornu, dextra, sinistra.
Fontaine	Aquæ artificiosè prosilientes.
Formular	Formula.
nach dem, das Nævius vorschrieb	In ea ipsa verba, quæ Nævius præibat.
eines wegen Erscheinung vor Gerichte vorschreiben	Vadimonium concipere.
nach einem gewissen schwören	Jurare in certa verba.
Fourage	Pabulum, frumentatio.
Soldaten auf die Fourage ausgehen lassen	Equites dimittere pabulandi causâ, milites frumentatum, pabulatum mittere.
die Fouragirer bedecken	Pabulatores tueri.
Fourier	Hospitiorum designator.
im Kriege	Designator, curator hospitiorum militarium.
Hof-Fourier	Curator hospitiorum aulicorum.
Fourier-Schützen	Curatores sclopetarii tribuni, s. Centurionis.
Friedens-Bothe	Caduceator, pacis internuncius.
Friedens-Unterhändler, Mediateur	Conciliator pacis, disceptator de pace.
Frontier-Vestung	Urbs, quæ fines tuetur, propugnaculum imperii, defendendis limitibus appositum.
Fundamental-Gesetz	Leges imperii, quibus salus reipublicæ continetur, nititur.

G.

Gala	Pompa solemnis aulæ, celebritas aulæ procerum.
Galanter Mensch	Vir omnibus rebus ornatus, ad omnem humanitatem excultus.
Galanterie	Comitas, lepor, urbanæ munditiæ.
Galerien	Intercolumnia ambulationis, xystus, porticus.
Garantie vor etwas leisten	In rem aliquam fidem suam interponere, sponsorem se alicujus rei præstare.
Garantirung	Formula præstandæ securitatis.
Garde	Milites prætoriani, stipatores.
Chevalier-Garde	Equestris ordinis juvenes, excubias circa cubiculum principis vice militum agentes.
Leib-Garde	Cohors prætoria. Custodiæ corporis regii adsueti.
Obrister von der Leib-Garde	Præfectus prætorio, vel prætoriano militi.
Stadt-Garde	Urbanæ cohortes.
Gefreyte im Feld	Exempti à statione, immunes stationum. Editores tesseræ.

Gefürstete Grafen	Comites Principum dignitate præfulgentes.
Geheimder Rath	Consiliorum regiorum particeps, qui est in sanctiore Principis consilio.
Geld, das gesammelt wird	Pecunia viritim, in capita collata.
das einer von confiscirten Gütern schuldig ist	Quam quis pro sectione debet.
das man verzinset	Fœnori sumere, fœnore accipere.
Quittung geben, daß man das Geld empfangen	Pecunias alicui expensas ferre.
in Wechsel lauffen lassen	Pecuniam habere implicitam, quæ in foro versatur, quæ cohæret cum aliorum pecuniis.
durch Wechsel übermachen	Pecuniam permutatione trajicere.
Geld-Mangel bey der Rent-Cammer.	Incredibiles angustiæ pecuniæ publicæ.
Geleite, sichers	Fides publica.
einem geben	Præstare fidem publicam.
Genealogie	Origo familiarum, ex qua clarorum virorum propagines possint cognosci. Familiam alicujus inde â primordiis ad nostram ætatem recensere.
General von der Cavallerie	Summus equitum præfectus.
von der Infanterie	Peditum.
General-Adjutant	Adjutor Ducis, s. præfecti, qui mandata ductoris perfert.
General-Auditeur	Prætor, judex castrensis supremus, quæsitor causarum capitalium; militarium supremus.
General-Feld-Marschall	Supremus castrorum præfectus.
General-Feld-Marschall-Lieutenant	Supremi castrorum præfecti vicarius.
General-Feld-Zeugmeister	Rei tormentariæ ad exercitum pertinentis præfectus summus.
General-Kriegs-Commissarius	Primarius negotiorum bellicorum curator.
General-Lieutenant	Legatus, summi Ducis vicarius, qui legati locum obtinet, qui secundum locum imperii tenet.
General-Major	Summus vigiliarum Præfectus.
General-Profoß	Penes quem est summa imperii custodia.
General-Quartiermeister	Summus castrorum metator.
General-Wagenmeister	Supremus rei vehicularis in exercitu præfectus.
Generalissimus	Imperator summus, ad quem unum summa imperii redit.
Generalität	Principes militum, delecti Ordinum militarium, spectatissimi tribuni.
Geographie	Sedes locorum, regionum descriptio.
Geometrie	Studium dimetiendæ terræ.
Gericht, jüngstes	Decretotius ille dies generis humani, dies novissimus, quo Christus ad judicia exercenda descendet.
Gerichts-Bücher	Auctoritates publicæ.
Gerichts-Diener	Accensus.
Gerichts-Ferien ansagen	Justitium indicere.
wieder lassen angehen	Justitium remittere, laxare solvere.
Gerichts-Tage halten	Jus dicere, exercere.
Gerichts-Unkosten	Lis æstimata, expensæ litis.

Ge-

Geschlossen in Gliedern stehen	Servare ordines.
Gevatter	Baptismatis testis, pater lustricus, sponsor fidei, sacræ initiationis arbiter.
mit einem	Baptismatis fœdere conjunctus.
zu Gevattern bitten	Adhibere aliquem sponsorem fidei.
zu Gevattern stehen	Ad sacrum fontem sponsor fui.
Gevollmächtigter	Rerum agendarum summa potestate instructus.
Gewehr strecken	Armis positis, submissis, abjectis vitæ gratiam deposcere.
Gewissen ein gutes	Conscientia bene factorum se solari.
ein böses	Conscientia sceleris, facinoris, mens malè sibi conscia, quæ agitatur & perterretur tædis furiarum ardentibûs.
keines haben	Religioni nihil sibi ducere. Homo sine ulla religione & fide.
ich kan dieses mit gutem thun	Salvo officio, salva fide id mihi integrum est.
Gewissens halber nicht thun können	Religione impediri.
Gewissens-Fragen abhandlen	Quæstiones de virtutibus, moribus explicare. Officia Chistiani hominis tradere, quæ sunt de finibus bonorum & malorum in re Christiana explicare.
Glaubens-Articul	Caput fidei Christianæ.
Glaubens-Sachen, in solche eine Inquisition haben	Quæstionem fidei in aliquem exercere.
Glieder bey den Soldaten	Ordines.
in denselben geschlossen stehen	Conferta agmina, densari ordines consistunt, inter aciem consistens miles.
damit auseinander rücken	Ordines laxare.
Golfo	Sinus.
Gendel	Navicula Venetorum, navis velox, biremis Veneta, Venetorum phaselus.
Gouverneur	Præfectus præsidii, Provinciæ Rector.
Vice-Gouverneur	Provinciæ legatus, præsidio præfecti vicarius.
Graben	Fossa.
der Rand	Labrum l. Margo fossæ.
die niederhangende Abdachung des Grabens gegen das Feld	Murus fossæ interior.
Graduirter	Honoribus Academicis ornatus.
Granadier	Miles, qui glandes pulvere nitrato fartas manu ejaculatur.
Granade	Glans ignis missilis, maleoli, pilæ ignivomæ, ignita jacula.
Grandes in Spanien	Optimates Hispanorum primi ordinis, primæ admissionis.
Grotte	Crypta hortorum artificiosa, apta vitandis æstivis caloribus..
Gut	Fundus.
Allodial-Gut	Prædium à clientelarum nexu liberum.
Frey-Gut	Vectigalium onere immune.

H.

H.

Haar, falsches	Fictitiæ comæ, suppositititiæ, suggestus comæ, galericulus.
Halber Mond, in Vestungs-Wercken	Lunatum munimentum s. propugnaculum.
über Hals und Kopf marschiren	Cursum incitare, iter accelerare, celeri itinere aliquo contendere, non observata stata quiete festinare iter.
Hals-Gericht	Judicium capitis, causa capitis, quæstio.
Halten, die Accords-Puncte	In pactione manere.
seine Zusage halten	Liberare fidem.
wer etwas zur Obligation angenommen hat, muß sein Wort halten	Qui fiduciam accepit, debet præstare & fidem
Handel und Wandel mit einem treiben	Res rationésque contrahere cum aliquo.
keinen treiben	Nullo commercii jure misceri.
Handels-Stadt	Forum rerum venalium in hac illáve urbe præstatur.
Haupt-Quartier	Prætorium.
das Königliche	Tabernaculum regis.
Land- oder Parlaments-Haus	Comitium.
Haus zum Verkauff anschlagen	Ædes venales inscribere.
Hellebarde	Hastata securis. Securis hastæ præfixa.
Herkommen, das unehrliche	Dedecus natalium. Homo cum probro natus.
von ehrlichen seyn	Honesto loco natus.
von vornehmen	Natus haud obscuro loco. Summo loco.
Herold	Caduceator.
in Kriegs- und Friedens-Geschäfften	Fecialis.
durch ausgeschickte rings herum ausruffen lassen	Præconibus circummissis edicere.
Herolds-Recht	Jus feciale.
Herren abgefundene	Privati principes.
Ober- und Unter-Parlaments-Herren	Patres superioris & inferioris curiæ.
Heyducken	Pedites Hungari. Milites provinciales, Hungariæ pedites.
Hieb, auf den Hieb	Cæsim.
einen auspariren	Declinationi quadam alicujus petitionem effugere.
Himmel über eine Tafel, Bett, und dergleichen	Tegmen pensile.
Hinab fahren den Strohm	Vehi secundo flumine.
Hinauf	Adversum flumen navis subit.
Hochpflaster	Pavimentum tessellatum.
Hofmeister junger Leute	Moderator juventutis nobilis, qui liberalibus juventutis studiis dux & moderator præest.
Hof-Richter	Judex curiæ provincialis.
Hof-Schranzen	Tineæ soricésque palatii.
Hof-Staat	Comitatus aulicus.
Hornwerck in Vestungen	Cornuta opera.
Hugonotte	Religionis reformatæ causâ Gallia exul; profugus, ejectus.
Huldigen	In fidem & clientelam alicujus se recipere, sacramentum apud aliquem dicere, clientelam profiteri.

Hülffs-Völcker	Auxilia, auxiliares milites, copiæ subsidiariæ catervæ conductitiæ.
Humeur, seinen kennen	Suum nosse ingenium, genium.
die einerley haben	Qui natura consentiunt, eodem ducuntur genio.
er ist von widerwärtigem	Inest dissimilitudo morum.
was unserm zuwider ist	Quæ non faciunt ad nostrum genium.
Husaren	Levis armaturæ equites.

J.

Jagd-Schiff	Navis actuaria, liburnica.
Janitscharen	Turcarum pedites statarii, pedites prætoriani Turcarum Imperatoris.
Ost-Indische Compagnie	Societas Indiæ Orientalis, collegium mercatorum, qui Orientalis Indiæ merces permutant.
Indifferent führe ich mich auf	Non est quod gaudeam, metuámve.
Indifferente Dinge	Res neutræ.
Ingenieur	Castrorum metator, architectus militaris, artis muniendi magister, machinator operum bellicorum. Machinali scientia clarus.
Injurien-Proceß	Actio iniuriarum.
einen führen	De fama dimicare.
Inquisition	Fidei quæsitorum tribunal.
Interesse	Fœnus, usura, pecuniæ reditus.
Intoniren	Voce præire.
Invention; eine gute	Inventum callidum, cogitatum acutum.
Inventiren das Vermögen	Commentarium bonorum conscribere.
Investiren	Inaugurare aliquem.
Investitur eines Geistlichen	Solemnia inaugurationis in munus sacrum. Legitima collatio sacri census, fundi.
Irregulair	Declinans à regula, præter regulam.
Jubilæum der Universität	Sæcularis Academiæ natalis.
Juden-Zins	Iniquissimum fœnus.
Juramentum purgatorium ablegen	Jurejurando se purgare.
Jus Patronatus	Jus conferendi sacram dignitatem, vocandi sacerdotem.

K.

Katze bey den Vestungen	Collis jaculatorius, mœnibus superstructus, colles interpositi in extrema mœnium planitie, valla prominentia. Tumuli propugnaculis impositi.
Kercker-Meister	Triumvir carceris.
Kirchen-Agende	Liber, in quo continetur ratio divini officii, & salutis mysteriorum dispensandorum.
Kirchen-Rath	Assessor sacri Senatus.
Kirchen Rath, oder Consistorium	Senatus sacer, concessus, oder Concilium sancti Ordinis.
Klingendes Spiel	Tympana resonantia, tympanorum sonus.
Kopf-Geld	Exactio in capita.
Kriegs-Ammunition	Belli apparatus.
Kriegs-Articfel	Leges militares castrenses.

Kriegs-

Kriegs-Caſſe	Ærarium militare.
Kriegs-Caßier	Quæſtor, miniſter impenſæ bellicæ, tribunus ærarius.
Kriegs-Raiſon	Ratio belli, rei militaris.
Kriegs-Theatrum	Belli ſedes, bellum hic vel ibi conſtitit; collatum eſt.
Kriegs-Travaillen	Labor rei militaris.
Kriegs-Verpflichtung.	Sacramentum militare.
Kriegs-Zeug	Inſtrumentum militare, inſtrumenta militiæ.
Kugeln, damit ſchieſſen	Glandes fundere.
Muſqueten-Kugel	Glans plumbea.

L.

Lage einer Stadt regnoſciren	Situm urbis perſpicere.
Lager, ein retrenchirtes	Caſtra opere munitiſſima.
Circumvallations-Linie um daſſelbe	Limes extimus, circuitus caſtrorum.
vor dem Lager	Pro portis caſtrorum.
Land-Militz	Milites provinciales, armati populares, raptim ad arma evocati.
Lauf-Gräben aus der Stadt, contr' Approches.	Excurſus, procurſus obſeſſorum.
Lazareth	Valetudinarium publicum.
Lebens-Mittel	Frumentum, res frumentaria, commeatus; alimenta.
Lection geben	Ludum literarium aperire.
Legalität	Obſervatio, legum, juris.
Legiren zu milden Sachen	Dicare aliquid ſacris uſibus.
Legitima in Erbſchafften	Pars bonorum, quæ hæreditate inter filios dividitur. Triens.
Lehen holen	Inaugurationem beneficiariam ab aliquo petere.
erhalten	Ritu beneficiario inaugurari.
Lehen-Brief	Litteræ beneficiariæ.
Lehen-Gut	Prædium beneficiarium.
Lehen-Pflicht	Jus beneficiarium, nexus beneficiarius.
Leibs-Conſtitution, gute	Corpus natura ſolidum, in multos labores duratum. Corporis firmitas.
ſchwache	Tenui aut nulla potius valetudine eſſe. Corpus morbis obnoxium.
Leiden Chriſti	Hiſtoria Chriſti patientis.
Leute von Condition	Viri ampliſſimi.
Lands-Leute	Gentiles, populares.
Lexicon	Liber vocum nationes complexus, libri, qui dictionum ſenſa collegerunt.
Licentiat	Primos à doctore honores conſecutus.
Liefern, Proviant	Commeatum ſupportare, ſuſtinere.
Lieferung des Proviants ausſchreiben	Vecturas frumenti finitimis urbibus deſcribere.
Liegen, der Lage nach	Situm eſſe.
Oſtwerts	Ad orientem ſolem.
Südwerts	Ad meridiem.
Mitternachtwerts	In ſeptentriones ſpectare.
Wir liegen eine Meile von einander	Uno lapide diſtamus.

Lieutenant	Centurionis vicarius, procenturio.
Limitiren	Notionem verbi certis limitibûs circumscribere, definire, arctare.
Lineal	Regula ducendi lineas.
Linie, die den Circkel durchschneidet	Linea dimetiens, recta, ducta ab extremitate una circuli ad alteram per centrum.
Linien im Felde	Aggeres castrenses.
Communications-Linie	Brachium fossarum, linea communis, quæ vulgò communionis.
eine gerade ziehen	Fossam directis lateribûs ducere.
eine queer ziehen	Transversam obducere.
eine vom Schlosse zum Lager ziehen	Castellum brachiis cum opere castrorum conjungere.
um den Berg ziehen	Montem opere circumvenire.
um eine Stadt ziehen	Oppidum vallo castellisque circummunire, s. claudere, oppidum circumvallare, vallo urbem circummunire, vallum in oppidi circumitu ducere. Oppidum operibus claudere.
vorne gegen den Feind eine ziehen	A fronte contra hostem fossam ducere.
die gantze Linie mit Trouppen besetzen	Totum opus militum coronâ cingere.
Losung bey den Soldaten	Tessera militaris.
geben	Signum edere. Tesseram vigilarum promulgare.
holen	Tesseram vigilarum petere.
Lotterie	Ludus, qui sorte facta constat, urna sortis fortuitæ.
Lunte	Funis è fomite. Incendiarii funes.

M.

Macherlohn	Manûs pretium,
Maiorenn	Aliena tutela emancipatus, liberam rerum suarum administrationem adeptus.
Platz-Maior	Præfectus vigiliarum præsidiarius.
Mal-content	Animus alienus & offensus.
Malefitz-Person	Datus ad supplicium.
Malteser-Ritter	Eques sacram in Turcas militiam professus, eques Rhodius s. Melitensis.
Manufactur	Officina operum manu factorum.
Marsch	Iter.
starcker	Magnum iter, magnum itineris spatium.
antretten	Iter inire, aggredi.
ansagen lassen	Iter pronunciare.
Contre-March	Itinera transversa.
einen gewöhnlichen vornehmen	Iter justum conficere.
einen doppelten	Iter duplicare.
den feindlichen beobachten	Itinera hostium observare, explorare.
einen den Durchmarsch verbiethen	Itinere prohibere aliquem.
March-Route	Via militaris.
davon abgehen	Via militari decedere.
Marketender	Mercatores annonarii, mercatores castrenses.
Marode-Brüder	Milites itinere confecti, moratores, invalidi milites, qui agmen sequi non possunt.

Matricul

Matricul	Album, formula censendi.
Maxime	Regula.
Medaille	Numus in memoriam rei singularis, facti, relatæ victoriæ cusus, numus vetustatis gratia adservatus.
Medaillon	Numus modi majoris maximi moduli.
Meß-Buch	Liber sacer ritualis, liber liturgiæ,
Messe halten	Rem divinam facere, sacris operari.
hören	Rebus divinis interesse.
Seelen-Meß halten	Sacrum piaculare facere, expiare manes defunctorum.
Mine	Cuniculus. Furnulus. Sinuosi mæandri, pulvere pyrio farti.
Contra-Minen,	Cuniculi adversi, oppositi. Transversus meatus.
gesprengte	Cuniculi accensi.
dergleichen führen	Cuniculos rectos agere.
ein aufgeworffenes Werk damit verderben	Cuniculis aggerem subtrahere.
durch Minen Breche legen	Cuniculis muros subruere.
dieselben hatten einen guten Effect	Cuniculô suffossa mœnia ingens nudârunt spatium.
Mineralien	Fossilia.
Minorenn	Nondum rerum suarum liberum usum indeptus.
Modell	Exemplar, modus formáque.
sich immer nach demselben richten	Ab exemplari pendere.
Monarchie	Dominatus unius potentia singularis.
Montur	Vestitus militaris.
Moralien	Res morum, morum præcepta.
Müntzwardein	Monetæ censor.
Mund-Portion der Soldaten im Kriege	Demensum annonæ militaris.
Musquete laden	Fistulam ferream pulvere nitrato, & glande onerare.
eine geladene los schiessen	Exonerare.
Musqueten Kugel	Glans plumbea
durch dieselbe geschossen werden	Glande plumbea prosterni, transverberari.
Musqueten-Schuß	Ictus sclopi.
es ist einen Musqueten-Schuß weit	Tanto spatio distat, quantum globus è ferrea fistula emissus conficit.
Musquetierer	Levis armaturæ pedes, miles manipularis.
Muster-Platz	Campus martius, diribitorium.
Muster-Rolle	Album militare.
Musterschreiber	Scriba cohortis, legionis,
Musterung	Delectus militum, lustratio exercitus.
die Commissarii bey derselben	Censores militum.
die Armee durch die Musterung paßiren lassen	Numerum copiarum inire, censum agere militum, lustrare, recensere exercitum.
Mutter-Sprache	Sermo patrius.
Mit der Bischoffs-Mütze bedecket	Infulatus, mitratus, sacris infulis conspicuus.

N.

Nachtisch, oder Confect	Mensa secunda, bellaria.
Nativität stellen	Divinatio natalitia, prædicere, divinare, quo quis fato natus sit
Nativität-Steller	Qui notato ortu, futura hominibus edicit, fatorum ex astris vanus interpres.
Naturalisiren	Civitate donare peregrinum.
Neutral	Medius, neutrius, partis, medium partibus se præstare,
Neutralität	Animus à studio partium alienus, neutri parti addictus animus.
Nonne	Virgo Deo sacrata, quæ integrum virginitatis florem Deo solemni votorum sponsione dicavit.

Notarius publicus	Qui præscriptoris Cæsarei jura adeptus est, obsignator testamentorum publica autoritate præditus.
Numerus Oratorius.	Oratio ad numerum cadens.
der diesen besitzet.	Cujus aures perfecto & completo verborum numero gaudent.

O.

Obrister	Tribunus militum. Moderator legionis.
über die Cadets	Præfectus principibus nobilissimæ juventutis.
Obrist-Lieutenant	Legionis Legatus, tribuni militum vicarius, tribuni Legatus.
hohe Kriegs-Officiers	Præfecti belli superiori honore, primorum ordinum ductores.
Unter-Officiers	Præfecti militum inferiori dignitate.
Opera	Ludi scenici, qui canendo peraguntur.
Ordre	Imperium, imperata, præscriptum.
ohne Ordre des Generals	Injussu Ducis.
verschlossene den Obristen geben	Tabellas signatas præfectis dare.
eine respectiren	Imperio parere.
nach derselben sich richten	Agere ad imperium.
Orlog-Schiff	Navis bellica, navis præsidiaria, longa.

P.

Pabst	Antistes Romanus. Supremus sacrorum Antistes.
ein Breve von ihm empfangen	Litteræ à Pontifice Romano publicè scriptæ.
von demselben die Benediction empfangē	A Pontifice solemni precatione lustrari.
Pairs	Proceres regni, qui jure suffragandi in regno gaudent.
Parapet	Lorica post circitorum viam.
Pallisaden	Valli, sudes munimenti præpilatæ, cervi. Studium sepimentum. Palorum vallum.
hauen	Comparare.
setzen	Sudes, stipitésque præacutos defigere.
Paragraphus, ein allzu langer	Nimium quàm longa verborum continuatio.
Parlaments-Acte	Tabulæ publicæ supremæ curiæ in Anglia.
Partheyen, streiffende	Excursiones. Excursiones in hostilem agrum facere. Excursionibus se locupletare.
Parthey-Gänger	Excursor, procursator.
Paß einem geben	Commeatu, publicis litteris instruere aliquem.
einem nicht geben	Prohibere commeatu, aliquem intercludere.
Paßport	Litteræ tutum iter præstantes, litteræ auctoritatis publicæ.
Pasquill	Libellus famosus, criminationibus confertus liber.
Passion	Prava animi affectio.
Patron eines Schiffs	Navis dominus.
Patron-Tasche	Theca sclopetaria pulveris pyrii, theca qua sclopi fartura custoditur.
Patrouille	Excubitores, circitores.
Patrouilliren gehen	Vigilias intentiori cura lustrare.
Pause	Respiratio in arte musica.
Pech-Kräntze	Malleoli & ignes, tædæ pice & sulphure mistæ, picea sulphureáque serta.
zurichten	Malleolos facésque ad incendendam urbem comparare.
auf die Herannahenden werffen	Piceis sulphreísque sertis subeuntes induere s. in subeuntes jacere.
Pech-Tonne	Cupa tæda & pice conferta.
Petarden anschrauben	Pylocastrum admovere, applicare, injicere portæ.
Pedell	Minister Academiæ publicus.
Pelotte, oder kleines Rennschiff	Navis liburnica.

Pensio-

Pensionarius	A pensionibus reipublicæ.
in Holland	Procurator reipublicæ in Hollandia.
Peremptorisch will ich dich citiren lassen	Faciam, ut à prætore tibi statim dies dicatur.
Periodus	Ambitus verborum, circuitus orationis, continuatio verborum.
Phænomenon	Apparitio sideris.
Phantasiren	Aliena loqui.
Piquet von der Reuterey	Milites, equites pro castris excubantes.
Pistole	Bombarda minor, equestris, manualis fistula.
Point d' honneur	Summa honoris.
darauf kommt es an	Agitur de honore meo.
Policey-Ordnung	Lex sumtuaria, ordo disciplinæ civilis.
Politicus, ein guter	Pacis artium gnarus.
Politique	Prudentia civilis.
Ponton	Rates junctæ trajectui aptæ ad transeundum instructæ.
Porcellain	Vasa fictilia Sinensium.
Positiv	Organum pneumaticum duobus follibus instructum, quod in locum quemcunque transferri potest.
Posten in Rechnungen	Æra.
Postille	Explanatio evangelica, commentarius evangelicus, vitæ actorúmque Christi diffusior explanatio.
Oberst-Post-Meister	Cursuum publicorum supremus moderator.
Post-Pferde	Equi publici, meritorii, cursorii, veredarii.
Posto auf der Höhe fassen	Capere collem.
nicht behaupten	Locum non tenere.
Postscriptum	Transversus versiculus extremæ epistolæ.
Practicabel	Quod fieri potest, in usum deduci potest.
Practiciren als ein Advocat	In foro versari, causam agere, causæ alicujus patronum existere.
das Practiciren der Advocaten	Opera forensis, commentationes causarum.
als ein Medicus practiciren	Medicinam exercere.
ich habe es practiciret	Usu experiendo didici.
Præbende	Reditus & census ex bonis sacris.
Præscription in der Besitzung	Acquisitio s. Adjectio dominii per continuationem temporis lege definiti. Usucapio.
Präsentations-Schreiben	Litteræ commendatitiæ recens electi.
Prätendent	Æmulus regni.
Prætension machen	Jura antiqua revocare.
Predigen	De rebus divinis ab populum, concionem dicere, publicè interpretari res divinas.
Prediger	Præco verbi divini.
Preis geben eine Stadt	Vitam fortunásque civium direptioni militum objicere.
Procession	Solemnis sacrorum pompa, supplicantium agmina.
halten	Deducere pie supplices.
Profeß thun	Vota solemnia sacri Ordinis nuncupare, Deo se solemni votorum sponsione devovere.
nach Proportion	Pro rata parte, pro cujúsque facultatibus.
Protestiren	Intercedere, vetare, obnunciare, contra obtestari.
die Freyheit zu protestiren nicht gelten lassen	Intercessionem tollere.
Protocolliren	In adversaria, acta commentarios publicos referre.
Proto-Notariat	Primarii scribæ munus.
Proto-Notarius	Primarius scriba, primus eorum, qui reipublicæ sunt ab epistolis.
Pulver	Pulvis pyrius, nitratus, tormentarius.
Poußiren einen in Wachs	In cereis figuris fingere aliquem, cera exprimere aliquem.

Q.

Quacker	Secta tremulantium.
Qualitäten	Bona, quæ à natura data sunt, ingenii bona, dotes ânimi.
Quarantaine	Mora quadragesimum in diem producta, tempus valetudini experiundæ præfixum.
Quartier	Stationes militum hyberna, stativa.
Refrachir-Quartier	Locus ad militum requiem.
Quittung	Syngrapha, Chirographum, Acceptilatio.
völlige, ohne Abtrag des Geldes	Agnitio satisfactionis plenissima.
geben, daß man dasselbe empfangen	Pecunias expensas alicui ferre.

R.

Rabenstein	Locus publicus facinorosorum supplicio deputatus, locus, quo hi, qui ad supplicium sunt dati, securi percutiuntur.
Rangstreit	Certamen honoris.
haben	In honoris contentionem incidere.
Ranzion	Pretium captivorum.
Ravelin	Portæ propugnaculum, munimentum extra mœnia.
Raquet	Ignis artificiosus, contestandæ publicæ lætitiæ accensus recta lineâ in altum assurgens.
Raths-Herren Stand	Ordo senatorius, senatus amplissimus, patrum sanctum concilium.
Ratificiren etwas	Ratum habere, auctoritate publica aliquid affirmare.
Recapituliren	Summa rerum capita repetere.
Rechnung, Extract derselben	Breviarium rationum.
eine richtige	Expeditæ, denen impeditæ unrichtige entgegen gesetzet werden.
Rechnungsführer	Actor summarum, rationum magister.
Recompense in Geld einem geben	Præmia rei pecuniariæ alicui tribuere.
Reconvalescenz	Pristina valetudo, confirmata à morbo valetudo.
Recrouten werben	Exercitui, legionibus supplementum scribere.
Referendarius	Cujus est in concilio publico causarum momentà exponere.
Reflectiren	Rei alicujus rationem ducere.
Regalien	Jus Regi sacrum.
Reichs-Stände	Imperii Ordines.
Reichs-Vacanz	Interregnum.
Reichs-Verweser	Interrex.
Repositorium	Foruli, plutei, armarium.
Repressalien	Jus talionis, pignorationes.
Resident	Qui Regis aut reipublicæ negotia agit.
Residenz	Regia.
Retorsiones	Refellere crimen & rejicere in suum auctorem, refutare injuriam, retundere conatus calumniæ.
Reversiren	Scripto fidem obstringere.
Reuter, Spanische	Ericii militares, cervi, trabes aculeis confixæ, asperatæ, ante portam, castrorum valla, aciei principia defixæ.
Rodomondaten	Dicta phalerata, vana, ostentantia.
Römer-Mounth	Collationes menstruæ in iter à Cæsare Romam susceptum.
Rosen-Crantz	Corolla Mariana, corona calculorum precatoriorum.
Rota Romana	Judices sacrarum cognitionum. Sacri cognitores Romæ.
Ruhe-Tag	Dies ad quietem datus.
Rüst-Wagen	Curus sarcinis onustus.

S.

S.

Sack-Uhr	Horologium portatile, rotatum minus.
Sacrament gebrauchen	Sacra mysteria salutis mysteria obire.
Sacristey	Adytum, locus in quo apparatus sacer sumitur, in quo occulta & recondita templi servantur.
Salarium	Annua merces, stipendium.
Sattel	Sella equestris,
Scandiren einen Vers	Versum, carmen metiri.
Schantz-Körbe	Corbes terra farti, vimineæ cistæ.
Scarteque	Scriptum nullius pretii.
Scharmützel halten	Prælium minutum, velitarem pugnam conserere.
Schatzkammer, allgemeine	Ærarium commune.
Schildwacht, verlohrne	Conclamatæ salutis, extimæ vigiliæ. Procubitores, qui infestas maxime & hosti oppositâs stationes occupant.
Schildwacht ablösen	Vices stationum mutare.
Schlund	Gula
wird bey den Vestungen translatè gebraucht, und wird gesagt	Gula propugnaculi.
Schout bey Nacht	Præfectus vigiliarum classis.
Schrifft, die Heilige	Sacræ litteræ, sacer codex.
Secundant	Arbiter singularis certaminis.
Servis	Vasa coavivalia ex auro & argento.
Silber, gemüntztes	Argentum signatum.
ungearbeitetes	Rude infectum.
Simonie	Rerum sacrarum nefaria nundinatio.
Spahi	Turcicus equitatus.
Spanische Reuter	Sudes ligneæ ferreis cuspidibus horrentes, armatæ.
Spieß ohne Eisen	Hasta pura.
mit Eisen	Præpilata.
geringes Spießlein	Velitaris.
Spion	Speculator, explorator, emissarius.
Spitze an Vestungswercken	Rostrum propugnaculi.
Spitz-eckichte Arme eines Walls	Forcipes.
Stadt-Siegel	Signum publicum.
Stapel, das Schiff davon lauffen lassen	Ex navalibus navem deducere.
Status Controversiæ	Quæstionis propositæ causa, meritum.
Steckaden, Vorspitze	Furcati stipites ad hostis ascensum prohibendum, conserti sudium pectines.
Steuer von dem Vermögen	Census bonorum, tributum.
Kopffsteuer ansetzen	Imperare tributum in capita.
Stück von achten	Numi, qui ab octonario numero nomen habent, & imperialem valore æquant.
Stück oder Canone	Tormentum bellicum, igniarium, machina muralis.
Feld-Schlangen	Tormenta longiora à colubris nominata.
eine Batterie aufwerffen, und Stücke daraf pflantzen	Suggestus tormentarios constituere, ibique tormenta collocare.
demontirte Stücke	Tormenta exarmata, clavis confixa.
losbrennen	Tormenta excutere, ignem tormentis admovere.
die Mauren damit beschiessen	Tormentis muros quatere.
auf einen Stück-Schuß weit	Ad ictum tormenti, quantum tormentum jacere potest.
Stück-Hauptmann	Præfectus fabrum.
Subfeudiren	Prædium beneficiarium transferre in alium eodem jure.
Subhastiren	Bona voci præconis subjicere, hastæ subjicere.
Substitutus	Qui alicui ad munus obeundum adjunctus est.
durch Addiren und Subtrahiren erfahren, was übrig bleibet	Addendo deducendóque experiri, quid reliqui sit
Suffraganeus	Vicarius Episcopi.

T.

Tact	Modus vocum, numerus in cantu.
Taschenspieler-Gerümpel	Caliculi, quibus agyrtæ circumstantium oculos perstringunt.
Tax	Rei æstimatæ pretium.
Taxiren den Proceß	Litem æstimare.
Te Deum laudamus	Hymnum Ambrosianum cantare.
Tempo in Acht nehmen	Tempus aucupari.
Termin abwarten	Venire ad constitutum diem, vadimonium obire.
Testament	Supremæ morientis litteræ.
Universal-Erb	Ex asse hæredem scribere.
Erb	Ab intestato, cui nascendi jura hæreditatem addicunt.
Text	Verba auctoris, s. legis.
Thon	Vox, vocis sonus.
Thorhüter	Atriensis.
Trabant	Apparitor Regius.
Tractat, ein kleiner	Libellus exiguus.
Tracteur	Structor conviviorum publicus.
Trencheen	Agger militaris, fossa è terræ aggestu in alterum labrum altior ac munitior.
Triplick, eine Schrifft in Gerichts-Sachen	Secunda actoris defensio.
Troß bey dem Kriegs-Heer	Calones.
Türcken-Steuer.	Pecunia in bellum Turcicum collata.

V.

Vasall	Cliens beneficiarius, fiduciarius.
seyn	Jure beneficiario alicui esse obnoxium.
Vater unser	Formula precandi à Christo instituta.
einem vorbeten	Præire verba Orationis Dominicæ alicui.
Uhrkunden darzu bringen	Ad tabulas referre.
aus alten hervor suchen	Ex annalium vetustate eruere alicujus rei memoriam.
Visitation halten in einem Lande	Proficisci in provincias visendi causâ.
Umgeld, vom Weine	Exactio vinaria.
Volontair	Milites voluntarii, honorarii.
Votum, seines geben	Sententiam dicere.
Urphede	Cautio de inimicitiis ponendis, de non revertendo.
Vortrouppen	Antecursores ex militia levi.

W.

Wahl-Tag	Dies Comitialis.
Wahl-Capitulation	Lex regia. Pacta, in quæ princeps, regimen iniens fidem obstringit.
Wallfahrt	Peregrinatio religionis causâ.
Wahrsagerey	Astrologia divinatrix.
Weg, verdeckter in Vestungen	Via loricata s. operta.
Wechsel-Banck	Taberna argentaria.
Wechsel-Briefe	Litteræ argentariæ.
Wechsler	Numularius, mensarius, argentarius.

Z.

Zahlung, darauf dringen.	Consectari debitum.
Zeitungen	Ephemerides rerum novarum, commentarii rerum publicarum.
Zeugwärter	Armamentario præfectus.
Ziffer	Numeri Arabici.
mit Ziffern schreiben.	Notis arithmeticis & occultis uti.
Zigeuner	Ægypti errones.
Zinß, grosser	Gravissimæ usuræ.
Zobel-Peltz	Pellis mustelarum scythicarum.
Zunfft-Verwandte	Curiales.
Zwieback	Panis nauticus, bis coctus.

IN-

INDEX GERMANICO-LATINUS.

Abbitte, Deprecatio.
abbitten, erbitten, Deprecor.
abbringen, Aboleo.
abbrocken, Decerpo.
abdancken die Soldaten, Dimitto.
Abend, Vesper, vespera.
Abend, es wird, Advesperascit.
Abentheuer, Monstrum.
abentheurisch, Monstrosus.
aber, Sed, at, autem, vero, verum.
Aberglaube, Superstitio.
aberglaubisch, Superstitiosus.
Abfall, Defectio. zum -- rathen, 1. an den -- gedencken, 2. abfallen, 3.
abfallen, Descisco, deficio. von den Römern -- 3. vom Glauben, 4.
abfliegen, Avolo.
abfliessen, abrinnen, Defluo.
abführen, Abduco.
abgekürtzt, Compendiarius.
abgeschmackt, Absurdus.
Abgötterey, Idololatria.
abgesondert, Disjunctus.
abgewöhnen, Desuefacio.
Abgrund, Schlund, Vorago.
abhalten, zäumen, Cohibeo, abstineo, arceo.
abhandeln, Tracto, transigo.
abhauen, Amputo, accido.
ab-hinabsteigen, Descendo.
abkratzen, Abrado.
abkühlen, Defervesco.
abkürtzen, Compendiarius.
ablegen, abthun, Depono. die Furcht, 1. ein Amt, 2.
abmahlen, Depingo.
abmahnen, Dehortor.
abmatten, Defatigo.
Abmattung, Defatigatio.
Abnahme, Defectus.
abnehmen, Deficio. die Kräffte, 1. die Sitten, 2. Delabor.
Abreise, Discessus.
abreissen, abbrechen, Abrumpo.
Abscheu haben, Abhorreo, abominor.
abscheulich, Abominandus.
abschlagen, ausschlagen, Recuso.
abschlagen das Begehrte, Abnuo.
abschneiden, Abscindo.
abschrecken, Absterreo, deterreo.
Absehen, meiner Gedancken, Cogitatio.
absenden, Ablego.
Absicht, Meynung, Intentio.
absingen, Decanto.
absondern, scheiden, Separo. Man muß sie -- 1. das Schloß von der Stadt -- 2. *Item* Segrego disjungo.
absprechen, Abjudico.
abstehen von einer Sache, Abeo, absisto.
abstehen, aufhören, Desisto. von Jähren -- 1. von Anhaltung um einen Dienst -- 2.
Abbt, *Abbas*.
Aebtißin, *Abbatissa*.
abthun, benehmen, Derogo.
abtödten, sich selbst, *Mortifico*.
Abtödtung seiner selbst, *Mortificatio*.
abtreiben, Abigo, depello.
abdringen, abnöthigen, Extorqueo.
Abtritt, auf den -- gehen, Alvus.
abtrocknen, Abstergo.
Abtrünniger vom Glauben, Apostata.
abwaschen, Abluo.
abweichen auf die Seiten, Declino.
abweichen, hinweg gehen, Discedo, recedo.
Abweichung, Declinatio, digressio.
abwegig, Avius.
ab- weg wegruffen, Avoco.
abwenden, Deflecto, averto. Das Gemüth vom Studiren -- 1. Den Untergang von der Stadt -- 2.
abwendig, Aversus.
abwendig machen, Abalieno, alieno.
abwesend, Absens.
abwesend seyn, Absum.
Abwesenheit, Absentia. Deine -- sehe ich nicht gerne.
Abwechslung, Aenderung, Vicissitudo.
abwischen, Abstergo.
abziehen, Abstraho.
abziehen, etwas von der Summa, Detraho.
abzielen, Collineo.
Abzug vom Streit, Receptus.
acht, Octo.
Acht haben, sich vorsehen, Consulo.
achten, schätzen, Censeo.
Achtung, Ansehen, Existimatio. sich -- erwerben, 1. eines andern -- verringern, 2.
Acker, Ager.
Acker-Bau, Agricolatio.
ackern, pflügen, Aro.
Ackersmann, Agricola.
Acten, Acta. -- in das Protocoll eintragen, 1. -- für ungültig erklären, 2. -- für gültig halten, 3.
Adel, Nobilitas.
adelich, Nobilis. gar gut -- 1. nicht so -- von mütterlicher Seite, 2. neuer Edelmann, 3.
Ader, Vena. -- lassen.
adeln, Nobilito.
Advent-Zeit, Adventus Domini
Advocat, Rechts-Gelehrter, Advocatus, Patronus.
advociren, das, Advocatio.
Agnus Dei, *Agnus Dei*.
Almosen, Eleemosyna.
also, Sic, ita.

alsobald, Actutum, mox statim.
alt, betagt, Senex. noch nicht = = 1. = = werden, 2. älter, als er, 3. Decrepitus.
alt, veraltet, Antiquus. alte Worte gebrauchen, 2. Liebhaber des Alterthums, 3. *It.* Vetus ein alter Brauch, 1. = = Meynung, 2.
alt werden, Senesco, consenesco.
Altars-Sacrament, *Eucharistia.*
Alter, Ætas. junges = = 1. mittels = = 2. hohes. = = 3.
Alter, Senectus. = = ist dir nahe.
Alterthum, Antiquitas, vetustas.
altvätterisch, Obsoletus.
Amt, Munus. = = ertheilen, 2. = = verwalten, 3. bekommen, 4. = = verliehren, 5. seinem = = genug thun, 6. dieses ist dein = = 7. *It.* Provincia. 2.
anbefehlen, Commendo.
anbefehlen, Jubeo, mando, impero.
anbellen, Allatro.
anbeten, Adoro. GOTT = = 1. mehr Götter = = 2. *It.* Deum adorare.
anbinden, Alligo.
anblasen, Afflo.
Anblasung, Eingebung, Afflatus.
andächtig, *Devotus.* gegen GOtt = = 1. gegen die Mutter GOttes = = 2.
anderer, Alius, alter.
andersmal, ein, Alias.
anders, Aliter.
anderswo, Alibi.
anderswoher, Aliunde.
anderswohin, Alio.
Andeutung, Anzeige, Omen.
Anfang, Principium, initium, exordium, aggressio.
Anfang machen, Incipio. = = zu hoffen, 1. = = zu reden, 2. dem Krieg = = 3.
anfangen, Inchoo, incipio.
Anfall, Gewalt, Impetus. = = auf eines Güter, 1. = = auf den Feind, 2. 3. = = eines andern aush.lten, 4.
Anfall, feindlicher, Incursio.
anfallen, Adorior, invado.
anflammen, anzünden, Accendo.
angebohren, Innatus.
angeheftet, Affixus.
angehen, Attinet. diese Sache gehet dich an.
Angelegenheit, Ratio, 5.
angenehm, Acceptus.
Angesicht, Vultus. traurig = = 1. betrüglich = = 2. zeigt das Innere, 3.
Angesicht, das Anschauen, Conspectus. sich unter das = = stellen, aus dem = = gehen, 2. *It.* Aspectus.
Angel, Hamus.
angränzend, Confinis.
angreiffen, Aggredior. unversehens = = 1. die Feinde tapffer = = 2. ein schweres Geschäfft = = 3. *It.* Invado.
Angst, Angor.
angsthafft, Anxius.
anhalten, Ambio. um die Burgermeister-Stelle = =
Anhang, Appendix.
anhangen, Adhæreo. dem Platz. = =
anhangen, anhefften, Hæreo.
anhangen, Appendo.
anhäuffen, Accumulo.
anhefften, Defigo. sich an das Studiren = =
anjetzo, In præsentia.
Anhöhe, Acclivitas.
Anklage, Accusatio.
anklagen, Accuso.
Ankläger, falscher, Prævaricator.
Ankläger, Accusator.
anknüpffen, Annecto.
ankommen, Advenio.
ankünden, Denuncio, affero.
Anlage, Pactio.
anländen, Appello, is.
anlegen, anziehen, Induo.
anlehnen, sich, Innitor.
anlehnen, Acclino.
anlocken, Pellicio.
anmassen, sich etwas, Arrogo.
Anmerckung, Animadversio.
Anmerckung, Zeichen, Nota.
Anmuthung, Affectio, affectus.
annehmen, zu sich nehmen, Assumo.
annehmen, Accipio.
Annehmung, Acceptio.
Annehmlichkeit, Venustas.
anordnen, gebiethen, Sancio.
Anordnung, Vorhaben, Institutum.
anreden, einen, Compello.
anreden, Alloquor, alloquium.
anreitzen, Instigo, incito, induco.
anreitzen, verbittern, Lacesso.
Anreitzung, Incitamentum.
Anreitzung, Lockung, Illecebra.
anruffen, kläglich, Imploro.
anrühren, Attingo, attrecto.
anscheinen, Affulgeo.
Ansehen, grosses, Amplitudo.
ansehen, Intueor. den Himmel = = 1. mit unverwandten Augen = = 2.
ansehen, Aspicio. Anschauen des Orts, 2. alle sehen es, 3. ich mag es nicht = = 5.
Ansehen, grosses, Autoritas. = = sich machen, 1. = = haben, 3. = = verliehren, 5.
ansehnlich, Conspicuus, luculentus, splendidus.
an sich ziehen, Attraho.
anspannen, Intendo, contendo, 2.
Anspannung, Intentio.
anspringen, Assilio.
anstatt, Loco. = = eines Vaters, 1. = = eines Dieners, 2.
anstellen, Instituo.
Anstifftung, Concitatio.
anstossen, Impingo, allido.
anstossend, Continens.
anstreichen, Illino.
Anstrich, Betrug, Fucus.
anthun, bewegen, Afficio.
antragen, anbiethen, Offero.
antragen, bringen, Defero.

antrei-

antreiben, Concito, admoveo. 2.
antreiben, Impello. zur Begierde der Ehren - - 1. zu einer That - - 2.
antreiben, Insto.
antreiben, anstrengen, Urgeo.
Antrieb, Impulsus.
antworten, Respondeo.
Antwort, Responsum.
anwenden, Impendo. Fleiß - - 1. 2. die Wohlthat ist wohl angewendet, 3.
Anzeige, Omen.
anzeigen, Indico. der Frau alles - - 1. es giebt der Mordthat genug - - 2.
Anzeiger, Index.
Anzeigung, Indicium.
anzünden, Succendo, incendo, accendo.
Apostel, *Apostoli*.
Appetit zum Essen machen, Acuo.
Arbeit, Labor. viele - - haben, 1. vergebene - - 2.
Arbeit, Opera. - - im Studiren, 1. vergebene - - 2.
arbeiten, Laboro. starck - - 1. wird niemalen angeben - - 2. fleißig - - 3. schon lang, 4.
arbeitsam, Laboriosus.
arbeitsam, mühsam, Operosus.
arglistig, Callidus.
Arglistigkeit, Calliditas.
argwöhnisch, Suspiciosus.
Argwohn, Verdacht, Suspicio. falscher - - es war dieser - - 2. Anlaß geben zu - - 3. - - vermeiden, 4.
argwohnen, Suspicor.
arm, dürfftig, Pauper. sehr - -
Armuth, Bedürfftigkeit, Egestas.
Armuth, Mangel, Inopia. in die gröste - - bringen, 1. der - - abhelffen, 2.
Art, Gemüths-Art, Indoles.
Artzney, Medicamentum, medicina.
Artzt, Leib-Artzt, Medicus.
Arzt, erfahrner, Doctus. - - 3.
Asche, Cinis.
Atheist, Atheus.
Athem, Geist, Spiritus.
Athem, Anhelitus, halitus.
athmen, Respiro. bald leicht, bald härter Athem holen.
auch, Etiam.
aufbauen, Exstruo.
aufbringen, ausschwätzen, Divulgo.
aufbehalten, Asservo.
aufbrennen, Exardesco.
auf daß, damit, Ut.
aufdringen, Obtrudo.
auferbauen, andere, Exemplum, 2.
auferziehen, Educo.
Auferziehung, Educatio.
aufgeben, ein Amt, Abdico.
aufgeblasen, Inflatus.
aufgeblasen werden, Inflor.
aufgehen, entspringen, Exorior, orior.
aufgehenckt, Suspensus. am Galgen - -
aufhäuffen, Cumulo.
aufhalten, Detineo.
aufhalten, hindern, Distineo.
aufhencken, Suspendo.
aufhören, Cesso, 1. Abjicio, 2.
aufhören, abstehen, Desisto.
auflegen, Impono.
auflösen, Dissolvo, exsolvo.
aufmercken, Attendo.
aufmercksam, Intentus.
aufmercksam, Attente.
aufmercksam, Attentus.
Aufmercksamkeit, Attentio.
aufmuntern, Animo, erigo.
aufnehmen, Coopto.
aufnehmen, Accipio. gut - - 4. übel - - 5.
aufnehmen, Excipio. höflich - -
aufnehmen, vor die Hand nehmen, Suscipio.
auffordern, Provoco.
aufrecht, Erectus.
aufrecken, Arrigo.
auffressen, Devoro.
aufrichten, Erigo.
aufrichtig, redlich, Sincere.
aufrichtig, treu, Fidus.
aufrichtig, Simpliciter.
Aufruhr, Meuterey, Seditio. - - anspinnen, 1. zur - - kommen, 2. es ist eine grosse - - 3. alles voller - - 4.
Aufruhr, Empörung, Tumultus. Gefahr einer - - 1. - - erwecken, 2.
aufrührisch, Seditiosus.
aufsagen, Recito.
aufschwellen, Tumeo.
Aufsicht haben, meistern, Moderor.
aufsitzen, Insideo.
aufspringen, Exilio.
aufstehen, Surgo.
aufsteigen, Ascendo. auf den Berg - - 1. in eine höhere Schule - - 2. nicht aufsteigen, 3. Scando.
aufstossen, beleidigen, Offendo.
auftrennen, Diffuo.
aufwachen, Evigilo.
aufwallen, Effervesco.
Aufwandlung in der Messe, Elevatio sacræ hostiæ.
aufwecken, Excito. aufmuntern zum Studiren, 1. *Item* Animo, 2.
aufwecken, Expergefacio.
aufzeichnen, Annoto, noto.
Aug, Oculus. das - - erheben, niederschlagen, nicht abwenden, auf etwas wenden.
Augenblick, Momentum.
Augebraun, Supercilium.
Augenschein nehmen, Recognosce.
augenscheinlich, Manifeste.
aus, e, ex.
ausbessern, Interpolo.
ausbessern, ergäntzen, Reficio.
ausbitten, Exoro.
ausbrechen, Erumpo. das Uebel muß - -
ausbreiten, Dilato, dissemino, divulgo.
ausbündig, ausgemacht, Egregius.
ausdämpffen, Exspiro.
ausdorren, Extabesco.

aus-

ausdrücken, Exprimo.
ausdrücklich, Affirmate, expresse.
auserlesen, Exquisitus.
Ausfall, Eruptio.
ausfallen, Excido.
ausfeilen, Expolio, elimo, limo.
ausfliegen, Evolo.
ausfliessen, Effluo. der Rhein in das Meer.
ausfragen, Percunctor.
ausführen, Educo.
Ausgang, Eventus.
Ausgang, Endschafft, Exitus.
Ausgang, Ausschlag, Successus. guter = = 1. übler = = 2.
ausgedruckt, Expressus.
ausgehen, Exeo. von Haus = =
ausgelassen, Immodestus.
Ausgelassenheit, Licentia.
ausgemacht, Deliberatus.
ausgemergelt, Attenuatus.
ausgenommen, Præter, præterquam.
ausgeschliffen, Limatus.
ausgiessen, Diffundo.
ausgiessen, Effundo. seinen Zorn = = 1. sein Gemüth = = 2.
ausgraben, Effodio.
aushungern, Macero.
ausklopffen, ausschlagen, Excutio.
auskommen, Emano.
auslachen, Derideo.
auslachen, verlachen, Irrideo. alle Leute = = 1. Gelegenheit geben zum = = 2.
auslassen, Emitto.
auslauffen, Excurro.
auslegen, aussetzen, Expono. sich allen Gefahren = =
auslegen, dolmetschen, Interpretor. Griechische Bücher = = 1. eine Sache unterschiedlich = = 2.
auslegen, erklären, Explico.
Auslegung, Explanatio, interpretatio.
auslöschen, Extinguo.
ausmachen, den Handel, Transigo.
ausmachen, ausschelten, Reprehendo.
Ausnahme, Exceptio.
ausnehmen, Excipio.
ausnehmen, befreyen, Eximo.
auspfeiffen, Exsibilo.
ausplündern, Expilo.
ausrauben, Exspolio.
ausrauben, ein Land, Depeculor.
ausrauffen, Eradico, evello.
ausrichten, Expedio. ein Geschäfft = =
ausrotten, Exstirpo.
Ausruffer, Præco.
aussagen, Edico.
ausschlaffen, Edormio.
ausschlagen, Calcitro.
ausschelten, Increpo.
Ausscheltung, Objurgatio.
ausschliessen, Excludo. den Feind aus der Stadt = = 1. den Studenten aus Schulen = = 2. einen von einem Amt = = 3.
ausschlucken, Exsorbeo.
ausschütten, Profundo.
ausschwimmen, Emergo.
Aussehen, das, Prospectus. das = = verhindern, 1. ein schönes = = 2.
aussinnen, etwas vorhaben, Machinor.
aussöhnen, abbüssen, Expio. seine Sünden = =
Ausspäher, Emissarius.
ausspötteln, Explodo.
ausspotten, Illudo.
Aussprache, Elocutio.
aussprechen, Pronuncio.
ausstehen, gedulten, Sustineo.
ausstrecken, Extendo. sich weit = = 1. die Insul in das Meer = = 2. der Baum in viele Aeste = = 3.
aussuchen, Exquiro.
austheilen, Distribuo.
Austheiler, Distributor.
austheilen, Dispenso.
Austheilung, Dispensatio.
austreiben, Expello.
austreten, Excedo.
austrincken, Absorbeo.
auswärtig, Adventitius.
auswärts, ausser, Extra.
ausweiden, Eviscero.
auswendig, Extrinsecus.
auswendig, Memoriter. = = lernen, 1. = = sagen, 2.
auswendig lernen, Edisco.
auswürcken, Efficio. etwas in des andern Handel = =
ausziehen, ablegen, Exuo.
auszieren, Exorno.
Auszug, Epitome.

Bach, Amnis, rivus.
Backenstreich, Colaphus.
bald, nun, Mox, statim, modo, brevi.
Banck, bey Gericht, Subsellium.
Banck, Vinculum.
Barbarey, Barbaries.
barbarisch, Barbarus.
barmhertzig, Misericors.
Barmhertzigkeit, Misericordia. würdig der = = 1. anflehen die = = 2.
Bart, Barba. = = wächst, 1. langer = = 2. ohne = = 3. 4.
Bastey, Bollwerck, Propugnaculum.
Bataillon, Cohors.
Bauch, Alvus.
Bau-Herr, Ædificator, Ædilis.
Baumeister, Architectus.
bauen, Ædifico.
Bauer, Ackersmann, Rusticus.
bäurisch, Agrestis.
Bauersmann, Colonus.
Bedachtsamkeit, Consideratio.
bedachtsamlich, Cogitate.
bedauren, trauen, Lugeo. den Tod eines Freundes = =
bedecken, Tego. seine Laster = =
bedencken, sich wohl, Delibero, reputo.

bedeuten, anzeigen, Significo.
Bedeutung, Kenntniß, Notio, significatio.
Bedienter, Minister.
Bedingniß, Conditio. - - setzen, 1. - - annehmen, 1. nicht annehmen, 3.
Bedrohung, Minæ.
bedürfftig, Inops.
Bedürfftigkeit, Inopia.
befehlen, Jubeo, mando.
befestigen, Munio. die Stadt - - 1. das Lager - - 2.
befestiget, Munitus. von Natur - - 1. durch Kunst - - 2.
befeuchten, Humecto.
befleissen, sich, Satago, conor.
befördern, Promoveo. zu Ehren - - 1. zu höchster Würde - - 2.
Befreundter, Cognatus.
befriedigen, Paco.
begeben sich, Evenio.
begegnen, auffstossen, Offendo, obviam.
begehen, Committo. ein Laster - - 1.
begehren, Appeto, peto.
begehren, hefftig, Concupisco.
begiessen, Perfundo.
Begierde, Appetitio, aviditas.
Begierde, Begierigkeit, Cupiditas. einem - - machen, 1. - - haben, 2. - - einhalten, 3. - - erfüllen, 4.
begierig, Avidus, Cupidus.
begleiten, Comitor.
begraben, Sepelio. herrlich - -
Begräbniß, Sepultura, funus. ein ansehnliches - - 1. - - mit vielen Klag-Leuten, 2.
begreiffen, umfangen, Complector.
begreiffen, Comprehendo. Perspicio.
Begreiffung, Comprehensio.
Begriff, Complexio.
behalten, verbergen, Condo, retineo.
Beharrlichkeit, Perseverantia.
Beharrung, Continuatio.
Behausung, Domicilium.
Beherrschung, Dominatio, Dominatus.
behüten, bewahren, Tueor.
behutsam, Providus cautus.
Beicht, *Confessio sacra.* - - ablegen, 1. General-Beicht, 2. - - hören, 3.
Beicht-Vater, Confessarius.
Beil, Axt, Securis.
beissen, Mordeo.
bekannt, Cognitus.
bekannt, Notus. bekannte Sachen beybringen, 1. die Sache ist - - 2.
bekannt, es ist, Patet.
Bekänntniß, Confessio.
Bekehrung von Sünden, *Conversio à peccatis*, 1. 2.
Bekehrung eines Ketzers, *Conversio haeretici*, 1. 2.
Bekehrung eines Abgötters, *Conversio idololatræ.*
bekennen, gestehen, Fateor. sein Verbrechen - -
bekennen, Confiteor.
bekennen, öffentlich, Profiteor.
bekommen, Accipio.
bekommen, Acquiro. eine Würde - - 1. Reichthum, grossen Nahmen - - 3.
bekommen, wieder, Recupero.
bekräfftigen, befestigen, Confirmo. der Ausgang - - den Ruff, 1. sich das Reich - - 2.
bekümmern, Solicito.
belagern, umgeben, Obsideo. Numantiam - - 1. eine Stadt - - 2.
Belagerung, Obsidio. - - aufheben, 2. - - aufhalten, 3.
beleidigen, Offendo. einen schwer - - 1. 2.
Beleidigung, Offensa, offensio.
beliebet, es, Libet.
beliebt, angenehm, Gratiosus.
belobt, Laudatus.
belohnen, vergelten, Remuneror. die Verdienste - -
Belohnung, Verehrung, Præmium. - - der Wohlverdienten, 1. gut und fromm lebenden, 2.
Belohnung, Vergeltung, Remuneratio.
belustigen, Delecto, delector.
Belustigung, Delectatio, jucunditas.
bemackeln, Maculo.
bemühen, sich, Adnitor, nitor, connitor, conor, satago.
Bemühung, Conatus.
benedeyen, *Benedico Deum.*
beneiden, eifern, Æmulor, invideo.
beobachten, anmercken, Observo.
bequem, tauglich, Accomodatus, conveniens.
bequemen, Accommodo. ich werde mich dir - - 1. in anderer Leute Willen - - 2. 3. in die Zeit schicken, 4.
Bequemlichkeit, Commoditas.
berathschlagen, Consulto, delibero.
berathschlagen, sich mit GOtt, Deum precibus consulo.
Berathschlagung, Deliberatio.
berauben, Spolio, Privo. einen aller Güter - - 1. seiner Freunde - - 2.
bereden, Adduco, adducor.
bereichern, Dito, locupleto.
bereit, fertig, Paratus. zu allen - - 2.
bereiten, zurüsten, Paro. sich zur Reise - -
Berg, Mons. voller Berge, 1. hoher - - 2. zugespitzter - - 3. schroffichter - - 4.
bergicht, Montosus.
berichten, Significo.
berühmt, hell, Clarus.
berühren, Contingo.
berühren, anrühren, Tango.
berühren, obenhin, Perstringo.
beruffen, Accerso, accio.
beruffen, Arcesso.
besänfftigen, Abstergo, lenio. die Aufruhr des Volcks - - 1. den erzürnten Herrn - - 2. den Schmertzen lindern, 4.
besänfftigen, stillen, Placo. den Menschen - - 1. GOtt - - 2.
Besatzung, der Vestung, Præsidium.

beschaffen,

beschaffen, Affectus, a, um.
Beschaffenheit, Gestalt, Habitus. des Gemüths - - 1. des Leibes - - 2.
Beschaffenheit, Persona, affectio.
beschäfftiget, Occupatus. sehr - - 1. jetzt nicht - - 2.
Beschäfftigung, Occupatio.
bescheiden, mäßig, Moderatus.
Bescheidenheit, Moderatio.
Beschirmer, Defensor.
beschliessen, verordnen, Statuo. vest etwas - - 1. zu reisen - - 2.
beschlossen, vest, Firmus, ratus.
Beschluß, Clausula.
beschreiben, Conscribo, describo.
Beschreibung, Descriptio.
beschützen, beschirmen, Defendo, protego.
beschuldigen, Arguo, Coarguo.
Beschuldigung, Inzucht, Crimen, criminatio. - - ablehnen, widerlegen.
beschweren, Aggravo.
Beschwerniß, Beschwerlichkeit, Difficultas.
Beschwörung des Teufels, Exorcismus.
beseelt, Animans.
besichtigen, Contemplor, lustro.
Besichtigung, Recognitio.
besitzen, Possideo.
Besitzung, Possessio.
besonder, Singularis.
besonders, absonderlich, Separatim, singillatim.
Besorgung, Curatio.
besprengen, Aspergo.
bessern, Corrigo. er wird sich - - 1. ist nicht zu - - 2. die Rede verbessern, 3.
bessern, sich, Resipisco.
besser, fürträglicher, Potior, oris.
besser, Melior, meliùs.
beständig, Constans.
Beständigkeit, Stabilitas, constantia.
bestättigen, Comprobo, assero, assevero.
Bestättigung, Confirmatio.
beste, der, Optimus.
bestehen, Consto.
bestehen, still stehen, Consisto.
bestechen, mit Geld, Corrumpo.
bestellen, sich fürnehmen, Constituo.
bestellt, Constitutus.
bestraffen, Corripio.
Bestraffung, Correctio.
bestürmen, bekriegen, Oppugno.
besuchen, Frequento. das See-Ufer - - 1. die Schule - - 2.
besudeln, Polluo, contamino.
betrachten, bedencken, Meditor, considero. die Sache genauer - - 1. die Grösse der Gefahr - - 2. die ewige Freude - - 3.
betrachten, besichtigen, Contemplor. göttliche Dinge - -
Betrachtung, Contemplatio.
bedrängt, geplagt, Afflictus.
betrüben, Contristo.
Betrübniß, Kummer, Mœror, ægritudo. in die - - kommen, 1. die - - lindern, 2.
Betrübniß, Tristitia. - - haben, 1. in - - bringen, 2. - - ablegen, 3.
betrübt, Tristis.
Betrug, Dolus.
betrügen, Fallo, decipio. 1. 2. 3. 4. 5. 6.
betrüglich, Fallax.
betrügerisch, Fraudulentus.
beten, Oro. zu GOtt - - 1. andächtig - - 2.
betteln, Mendico.
Bettler, Mendicus.
befestigen, Fundo, as.
Beute, Exuviæ, præda.
bewaffnen, Armo.
bewahren, Custodio.
bewegen, Commoveo.
bewegen, Adduco, 2. Adducor, permoveo.
bewegen, anreitzen, einführen, zu etwas, induco.
bewegen, Moveo. der Menschen Hertzen - - 1. mit Bitten, 2.
beweglich, Mobilis.
Beweglichkeit, Volubilitas.
Bewegung, Motus, commotio.
beweinen, Deploro, defleo.
Beweis, Argumentum, ratio, 3.
beweisen, folgern, Argumentor.
bewerben, sich, Contendo.
Bewilligung, Assensio.
bey, Apud.
beybringen, annehmen.
beyderseits, Utrinque.
beyfallen, beystimmen, Assentio, suffragor, approbo.
Beyhülffe, Subsidium.
beyseyn, Adsum.
beyseits führen, Seduco.
beyseits setzen, Sepono.
Beysitzer, Assessor.
Beyspiel, Exemplum. - - der Unschuld, 1. gutes - - geben, 2. ein - - nehmen, 4. böses - - geben, 5.
beyspringen, Succurro.
beystehen, Assisto. einem Sterbenden - -
beyzehlen, Adnumero, annumero.
Beywohnung, Convictus, consuetudo.
bezahlt, baar, Numerato.
Bezahlung, Solutio.
bezeichnen, Signo.
bezeugen, Testificor, testor.
bezwingen, Subigo.
Bibel, Biblia.
biegen, Inflecto, flecto.
Bienlein, Apes.
Bildniß, Simulacrum, statua.
billig, gerecht, Æquus.
billig, Meritò.
Billigkeit, Fas, æquitas.
binden, zusammen, Copulo.
binden, Vincio.
Bischoff, Episcopus. - - werden, 1. Bißthum bekommen, 2. Weyh-Bischoff, 3.
bis hieher, bishero, Hactenùs.
bisweilen, Interdum.
Bitte, Anwerbung, Petitio.

bitten, wünschen, Precor. GOtt inständig - - 1. nicht umsonst - - 2.
bitten, ersuchen, Oro, rogo. um alles - - 1. 2. sehr - - 3.
bitten, ernstlich, Obtestor.
bitten, fußfällig, Supplico.
bitter, Amarus, acerbus.
Bitterkeit, Acerbitas.
Blasbalg, Follis.
blasen, in das Ohr, Insusurro.
Blatt, Folium.
bleiben, Maneo. zu Haus - - 1. bey einem - - 2. bey seiner Meynung - - 3. bey voriger Farbe - - 4. mir das Meinige - - 5.
bleiche Farbe, Pallor.
blenden, Cæco.
blind, Cæcus.
Blindheit, Cæcitas.
bloß, nackend, Nudus,
blühen, Floreo. die Bäume - -
Blume, Blüthe, Flos.
Blut, Sanguis. - - bluten aus der Nase.
blutig machen, Cruento.
Bluts-Freund, Consanguineus.
Bluts-Freundschafft, Agnatio.
Boden, Estrich, Pavimentum.
Bogen, Arcus.
böse, Pravus, malus.
Bosheit, Pravitas, improbitas, malitia.
Bosheit, schändlich, Sceleratus, scelestus, malitiosus, improbus.
Böswicht, Nebulo.
Bote, Nuncius.
Brauch, Weise, Gewohnheit, Mos. es ist der - - 1. er hält seinen - - 2.
brauchen, Utor.
brechen, zerbrechen, Frango. die vesten Wercke - -
breit, Latus.
brennen, Flagro, ardeo, uro.
Brief, Litteræ. - - schreiben, 1. - - schicken, 2. - - bringen, 3. - - bekommen, 4. - - schreiben unterlassen, 5. - - erwarten, 6. - - auffangen, 7. - - beantworten, 8. - - eröffnen, 9. - - versiegeln, 10.
Brief-Träger, Tabellarius.
bringen, zu etwas, Redigo.
Brod, Panis.
Brüderschafft, Germanitas.
Brücke, Pons. - - machen, 1. 2. - - abwerffen, 3. Destruo, 2.
Brügel, Fustis.
Brunn, Fons.
Brust, Pectus.
Brunst, Incendium.
Buch, Volumen.
Buch, Liber. - - schreiben, lesen.
Buchstab, Littera.
Büchlein, Libellus.
Bündniß, Fœdus, eris. - - mit einem machen, 1. dazu sich bekennen, 2. - - halten, 3. - - brechen, 4.
Bürge, Vas, præs.
Burgschafft, Vadimonium.
büssen, Luo. für andere - - 1. seine Vermessenheit - - 2.
Burger, Civis. zum - - machen, 1. - - werden, 2.
burgerlich, Civilis.
Burgermeister, Consul.
Burgermeister-Amt, Consulatus.
Burger-Recht, Civitas, 2. 3. - - verlieren, Civis, 3.
Busen, Sinus.
Buß, Reue, Pœnitentia. - - thun, 1. - - für seine Sünden, 2. auferlegte - - verrichten, 3.

Calender, Fasti.
Calvari-Berg, Mons, Calvariæ.
Cammerad, Contubernalis.
Cammer-Gut, Fiscus.
Capitul der Geistlichen, Capitulum Ordinis,
Cardinal, Cardinalis.
Casist, Casus, conscientiæ.
Catholisch, Catholicus.
Ceremonie, Cæremonia.
Char-Freytag, *Parasceve.*
Chor, Chorus.
Chor-Herren-Stelle, Canonicatus.
Christ, Christianus.
Christliche-Lehe, Catechismus.
Christus, *Christus JESUS.* Christi Menschwerdung, Christus incarnatus. - - Geburt, Christus natus. 3. - - Leiden, - - passus. 4. - - Auferstehung, - - resurgens. 5. - - Auffahrt, Ascendens in cœlum, 6.
citiren, ruffen, Cito, as.
commandirender General, Imperator.
Comet, Cometa.
Communion, Communio sacra. die H. - - reichen, 1, - - empfahen, 2. General, - - 2.
Concilium, allgemeines, Concilium sacrum œcumenicum.
Confect, Bellaria.
Contrefait, Effigies.
Creiß, Ring, Gyrus.
Creutz, Crux. - - machen, 3.
Creutz, heiliges, Crux, SS.
creutzigen, Crucifigo.
Crucifix-Bild, Crucifixi, imago.

Dabey seyn, Intersum.
dahin, so weit, Eò. die Sache ist so weit kommen.
dämpffen, Exhalo.
dann, Nam, enim.
Danck, Gunst, Gnade, Gratia. bedancken, sich, Gratia, 1.
danckbar, Gratus, - - gegen einen Gutthäter, 1. sich allezeit - - erzeigen, 2. im Werck selber - - 3. kan nicht genug - - seyn, 4.
Danck-Fest, Supplicatio.
dafür halten, Sentio, 3. 4.
darinnen seyn, Insum.
darreichen, Porrigo, suppedito.
darstellen, Sisto.
darum, Igitur, eò, ergo, propterea quod.

darwider seyn, Aversor.
daselbst, Ibi.
dauerhafft, vest, Stabilis.
dazwischen kommen, Intercedo.
dazumahl, Tunc.
Degen, Schwerdt, Gladius.
Decke, Kleid, Integumentum.
decken, Tego.
demüthig, kleinmüthig, Demissus.
demüthig, niedrig, Humilis.
demüthigen, sich, Demitto. gar zu viel - - 1. so viel du kanst - - 2.
Demuth, Demissio, humilitas.
denckwürdig, Memorabilis.
derohalben, Ideo, proin.
derselbige, Idem.
Dieb, Fur.
Diebstahl, Furtum.
Diebstahl, gemeines Guts, Peculatus.
dienen, Servio. einem schlechten Menschen - -
Diener, Knecht, Servus,
Dienst, Höflichkeit, Officium. einem - - schuldig seyn, 1. - - erweisen, 2. - - erwiedern, 3. unterlassen, 4.
Dienste, seine, einem antragen, *Officia sua deferentis formulæ.*
Dienstbarkeit, Servitus. abführen in die - - 1. losmachen von der - - 2.
Dienst thun, Commodo.
dienstwillig, Officiosus.
Discretion, *Discretio.* die Stadt ergiebt sich auf - - 1. er hat keine - - 2. es es braucht eine grosse - - 3. spielen um - - 4.
dispensiren, Dispenso.
disputiren, Discepto, disputo. viel von einer Sache - - 1. 1. aus der Philosophie - - 3.
dißimuliren, verheelen, sich stellen, Dissimulo. den innerlichen Schmertzen - - 1. die Unbild - - 2.
doch, jedoch, Tamen.
dörffen, Audeo,
Dollmetscher, Ausleger, Interpres.
Donner, Tonitru.
Donner-Strahl, Fulmen, 1, 2.
donnern, Fulmino, tono.
Dorff, Pagus.
dornicht, Spinosus.
draussen, Foris.
drohen, Minor, aris.
drucken, Premo.
Dünne, Tenuitas.
dürr, trocken, Siccus, aridus.
dürsten, Sitio.
Dumheit, Ungelehrsamkeit, Stupiditas.
dunckel, finster, Obscurè.
Dunckelheit, Caligo.
Dunst, Exhalatio, vapor.
durch, Per.
durchbrechen, perfringo, perrumpo. die höchsten Alpen - - 1. das feindliche Heer - - 2.
Durchbruch, Alvus, 7.
durch einander, Confusè, Confusio, promiscue.
durch-eindringen, Penetro. sehr weit - - 1. in das Hertz - - 2.
durchfliessen, Perfluo.
durchgehen, Pervado.
Durchlauff, Diarrhœa.
durchlauffen, Percurro.
durch-übergehen, Transeo.
Durst, Sitis.

Eben also, Perinde, pariter.
eben, flach, Planus.
Ebene in dem Feld, Planities.
Edelgestein, Gemma.
Ehe, Ehestand, Conjugium.
ehe dann, Antequam.
ehe und bevor, Priusquam.
ehebrechen, Adultero.
Ehebrecher, Adulter.
Ehe-Frau, Uxor. schwangere - - 1. - - nehmen, 2.
Ehescheidung, Divortium.
Ehestand, Matrimonium. in den - - treten, 1. ein Weib haben im - - 2. zur andern Ehe schreiten, 3. zusammen geben, 4.
ehrbar, Ingenuus.
Ehrbarkeit, Honestas, ingenuitas, decorum.
Ehre, Glorie, Lob, Gloria. ehrgeitzig - - 1. eitler - - 2. Ehr-begierig - - 3. von Kindheit an - - 4. mit Verdiensten Lob erwerben, 5. GOttes Ehre allein suchen, 6.
Ehre, Lob, Zierde, Decus.
Ehre abschneiden, Detraho, 1. 2.
Ehre, Ruhm, Honor. den Vorfahren - - erweisen, 1. grosse - - erwerben, 2. einem dazu helffen, 3. - - verletzen, 4. 5. 6. eines - - angreiffen, 7. in Gefahr seyn, 8. die Armuth hindert von - - 9. seiner - - entsetzt werden, 10.
ehren, Colo, cohonesto, honoro.
Ehren-Gedächtniß, Monumentum.
Ehren-Zeichen, Insigne.
ehrerbietig seyn, Reveror.
Ehrerbiethung, Observantia. - - erweisen, Revereor.
ehrlich, Honestè.
ehrlich, einfältig, Simplex.
ehrlich, züchtig, Honestus.
Ehrgeitz, Ambitio, ambitus.
ehrgeitzig, Ambitiosus.
eigen, Proprius. diß ist dein eigen Lob, 1.
eigennützig, Dirigo.
Eigenschafft, Proprietas.
Eigenthum am Vieh, oder erworbenen Gut, Peculium.
eigentlich, Propriè.
eilen, Accelero, festino, propero. nach Haus - - 1. in Eil schreiben, 2.
einbilden, sich etwas, Imaginor, Cogitatio, 2.
einbinden, Illigo.
einbrechen, Irrumpo. in die Feinde - - 1.
einbrennen, Inuro.
eindrucken, Imprimo.
einer, Aliquis, unus. - - nach dem andern.
einfältig, Simplex,

ein,

einfallen, in den Sinn, Occuro. nichts ist mir = = 1. diß allein = = 2.
eingehen, Subeo.
eingeben, hereingehen, Ingredior.
eingepflantzt, Insitus.
eingeweyht werden, Initior.
eingezogen, züchtig, Modestus.
Eingezogenheit, Zucht, Modestia.
eingiessen, Infundo.
eingraben, Insculpo.
Einhalt thun, zurück halten, Compesco, comprimo.
einhellig, Concors.
Einhelligkeit, Concordia.
Einkehr, Hospitium.
einkehren, Diverto.
Einkommen, Proventus.
einladen, Invito.
einnehmen, Occupo.
einsam, Solitarius.
Einsamkeit, Solitudo. verschliessen sich in die = = 1. tauglich zur = = 2.
einschlaffen, Obdormio.
einschlagen, Pango.
einschleichen, Irrepo. = = sich, Insinuo.
einschliessen, einsperren, Includo.
einschneiden, Incido.
einschreiben, Inscribo.
einsehen, Introspicio.
Einsprechung, Instinctus. auf Göttliche = =
einstens, einsmahl, Aliquando.
Einstimmung, Einhelligkeit, Consensus, consensio.
eintuncken, Imbuo.
einwickeln, Involvo.
einwilligen, Consentio.
einziehen, Immigro.
Eiß, Gelu, glacies. es wird = = 1. darauf gehen, 2. = = schleiffen, 3. = = fallen, 4. = = nicht gehen können, 5.
Eisen, Ferrum.
eisern, Ferreus.
eitel, leichtfertig, Vanus.
Element, Elementum.
elend, voll Jammer, Calamitosus.
Elend, Jammer, Noth, Calamitas. in Elend bringen, 1. in = = fallen, 2. aus Elend helffen, 2.
Elend Exilium. in das Elend schicken, 1. in das = ziehen, 2. von dem = = zurück kommen, 3. Cicero war im Elend, 4.
Elend, Armseeligkeit, Miseria. das gröste = . 1. ohne einigen Trost, 2.
elend, erbärmlich, Miser. in allen Stücken = =
Ellenbogen, Cubitus.
emsiglich, fleißig, Assidue.
emsig. Solers, studiosus.
Emsigkeit, Solertia, industria, studium, assiduitas.
Empfang, Perceptio.
empfangen, fassen, Concipio.
empfinden, verspühren, Sentio. grosse Schmertzen = = 1. nichts mehr = = 2.

End-Urtheil, Judicatum.
Ende, Schluß, Finis. nahe bey dem = = 1. zu Ende des Monaths, 2. vom Anfang bis zum Ende, 3. vom Anfang bis zum Ende zurück geben, 4. das Ende ist dem Anfang ungleich, 5.
enden, ausmachen, Conficio, finio. den Krieg = = 1. das Geschäfft = = 2. den Waffen-Stillstand = = 3.
endigen, Termino.
endlich, Denique, tandem.
eng, Anguste.
eng, Contractus, a, um.
enges Gäßlein, Angiportus.
Enge, enger Paß, Angustiæ, angustus.
Enckel, Nepos.
Engel, Angelus.
Englischer Gruß, *Ave Maria.*
entblössen, Nudo.
entbrennen, Exardesco.
entdecken, Aperio.
enterben, Exhæredo.
entfernt, Remotus.
Entfernung, Weite, Longinquitas.
entfliehen, Effugio, refugio.
Entfremdung, Alienatio.
entgegen, Obviam. = = gehen dem Vater, 1. einem Reisenden = = 2.
entgehen, auskommen, Evadeo. der Gefahr = =
entgehen, verfliessen, Elabor. verflossener Monath, 1. entkomen aus dem Kercker, 2.
enthalten, sich, Abstineo.
enthaupten, Ferio.
entkräfften, weibisch machen, Effœmino.
entladen, Deonero, exonero.
entlassen, Dimitto.
entledigen, sich, Expedio.
entlegen seyn, Disto, procul.
entlehnen, Mutuor.
entscheiden, Dispicio, dijudico, discerno.
entschuldigen, Excuso. sich mit einer Unpäßlichkeit = = 1. es läßt sich kaum = = 2. du hast dich nicht zu entschuldigen, 3.
Entschuldigung, Excusatio.
entsetzen, sich, Exhorresco, horreo.
entstehen, Existo.
entwerffen, Adumbro.
Entwurff, Adumbratio.
entziehen, Subduco.
entzünden, Inflammo.
entzündet werden, Effervesco.
erachten, Existimo, arbitror.
Erb, Hæres.
Erbarmniß, Misericordia, Miseratio.
erbarmen, sich, Misereor, miseret.
erbärmlich, Miserabilis.
Erbauung, Ædificatio.
erbleichen. Palleo, expallesco, exalbesco.
erblich, Hæreditarius.
Erbschafft, Hæreditas. = = bekomen, 1. einem = = nehmen, 2. = = fleißig erhalten, 3.
Erd-Fürchte, Fruges.
Erd-Messerey, Geometria.
Erdbeben, Terræ motus. grosses = =

Erdboden, Humus,
Erdboden, Erdreich, Solum.
Erde, Terra.
erdencken, Excogito.
erdichten, Comminiscor.
erdichtet, falsch, Fictus.
Erdichtung, Commentum.
ereignen, sich, Accidit, evenit.
erfahren, verständig, Peritus. der Kriegs-Kunst - -
erfahren, Expertus.
Erfahrniß, Experientia. ein Mann von grosser - -
Erfinder, Inventor.
Erforschung des Gewissens, Examen, conscientiæ.
erfreuen, Lætifico, exhilaro.
erfreuen, sich, Lætor.
erfrischen, auskratzen, Refrico.
erfüllen, Impleo, compleo, expleo.
ergeben, Deditus, addictus.
ergeben, sich, Dedo.
Ergötzlichkeit, Deliciæ.
ergreiffen, Arripio.
erhalten, Conservo, sein Gut - - 1. sein Ansehen - - 2.
erhalten, erbitten, Impetro.
erhalten, Servo. du hast mich - - 1. was ich versprochen, werde ich halten, 2.
erhalten, ernehren, Sustento, alo.
erharten, Obduresco.
erheben, Extollo.
erheben, sich, Insurgo.
erhitzt seyn, Ferveo, fervidus.
erhitzt seyn, Æstuo
erhören, Exaudio.
erholen, sich, Colligo, recolligo.
erinnern, sich, Recordor. voriger Zeiten - - 1. voriger Reden - - 2.
erkalten, Refrigesco.
Erkanntniß, Cognitio.
erkauffen, auslesen, Redimo. Christus hat uns - -
erkennen, Agnosco, cognosco. ich erkenne aus deinen Briefen, wie du gesinnet.
erklären, Declaro, illustro, explano, clarus, 2. 3.
erklären, sich, Cognitio, 7.
erkundigen, sich, Exploro.
erlangen, Acquiro, assequor, obtineo.
erlaubt, es ist, Licet.
erleichtern, Allevo, levo, relevo.
erleuchten, Illumino.
erlösen, erretten, Libero. von der Furcht der Feinde - - 1. 2. 3.
Erlöser, Liberator.
Erlustigung, Delectatio.
ermahnen, Moneo, admoneo, exhortor, hortor, 1. die Eltern - - ihre Kinder, 2.
Ermahnung, Admonitio.
ernähren, Alo.
erndten, schneiden, Meto.
erneuern, Integro, instauro.
erneuern, die Wunden, Reficio.
erneuern, Renovo. den Schmertzen - - 1. 3. den Krieg - - 2.
ernsthafft, Serius.
Ernsthafftigkeit, Gravitas.
ernstlich, Seriò. ungestellt.
erobern, einnehmen, Expugno, occupo. ein Land - - 1. frembde Güter - - 2.
eröffnen, Patefacio, aperio. sein Haus den Freunden - - 1. die Thür mit Gewalt - - 2. den Brief - - 3. sein Gemüth - - 4.
eröffnen, Communico, 1.
erquicken, Laxo, relaxo.
Erquickung, Levamentum.
erreichen, erlangen, Assequor.
erretten, befreyen, Salvo. das Vaterland - - 1. sich - - 2. wenig werden errettet, 3.
ersättigen, Saturo.
erschaffen, machen, Creo. GOTT hat die Welt - - 1.
Erschaffer, Creator. - - der Welt.
erscheinen, Compareo, appareo. im Schlaff - -
erschöpffen, Exhaurio. ein gantz Land - -
erschrecken, Terreo, 1. 2. 3.
erschrecken, erstaunend machen, Obstupefacio, percello.
erschrecken, sich fürchten, Horreo.
erschrecklich, Terribilis, horribilis.
ersetzen, vergelten, Compenso.
erstarren, Obtorpesco, stupeo.
erstaunen, Stupeo, obstupesco.
Erstaunung, Stupor.
Erste, der, Primus. Erstgebohrne.
erstrecken, sich bis zu, Pertineo.
erstummen, Obmutesco. vor Verwunderung - -
ertappen, begreiffen, Comprehendo,
ertappen, Deprehendo.
ertattert, erstaunt, Attonitus.
erwachen, Expergiscor.
erwachsen, Adolesco.
erwachsen, Adultus. Alter.
erwarten, Expecto. schon lange - - 1. den Ausgang der Sache - - 2. da alles wartete, 3.
erwegen, überlegen, Perpendo, examino.
erwählen, Eligo. den Burgermeister - - 1. den besten Theil - - 2. Tag und Ort - - 3.
erweisen, darthun, exhibeo. sich als ein Freund - -
erweisen, Probo, 1. 3. Demonstro.
erweitern, Laxo, relaxo.
erzehlen, Commemoro, narro. man saget, 1. unterschiedlich - - 2. ordentlich - - 3. eine Sache öffters - - 4.
erzörnen, zornig seyn, Irascor. nicht leicht - - 1. annoch - - 2. sich selber - - 3.
Ertz, Kupffer, Æs.
essen, Edo, comedo. mäßig - -
Eß-Waaren, Esculenta.
Evangelium, *Evangelium.* predigen das - -
ewig, Æternus.
Ewigkeit, Æternitas, perpetuitas.
examiniren, die Studenten, Examino, 2.
excommuniciren, *Excommunico.*

Excommunicirter, Excommunicatus.
Ey, Ovum.
Eyd, Sacramentum
Eydschwur, Jusjurandum.
Eyfersucht, Zelotypia.
eyfrig, hitzig, Fervidus.

Fabel, Fabula.
fabelhafft, Fabulosus.
Fackel, Fax,
fähig, Capax.
fälschlich, Perperam,
Fähndrich, Signifer.
färben, Coloro.
Fall, Lapsus.
fallen, Cado. vor Wunden - - 1. das Hertz - - lassen, 2. in vorige Sünden - - 3,
fallen, zu Hauffen, Corruo.
fallen, fehlen, Labor, eris.
fallen, über den Hauffen. Ruo.
falsch, betrüglich, Falsus. - - wird von allen gehaßt.
falsch, verstellt, Simulatus.
Farbe, Color.
fassen, nehmen, Capio. Stadt einnehmen, 1. mit dem Verstand etwas - - 2.
fassen, innhalten, Contineo.
Fastnacht, Bacchanalia.
Fasten, Jejunium. 40. tägige - - 1. - - halten, 2.
Fasten, 40. tägige. *Quadragesima*.
faul, träg, Deses, desidiosus, iners, piger.
faul, matt seyn, Langueo.
Faulentzer, Cessator.
faulentzen, Otior. nicht - - 1. - - ist schändlich, 2. Cesso,
Faulheit Desidia, ignavia, pigritia.
Faust, Pugnus.
Fechter, Gladiator.
Fegefeuer, Purgatorium.
fehlen, Aberro, erro.
Fehler, Erratum
Fehler, Error. bringen in - - 1. seyn im - - 2. erkennen, 3. - - benehmen, 4. - - ablegen, 5.
feil, Venalis.
fein, Bellè, bellus, concinnus, lepidus.
Feind, Hostis.
Feind, feindlich, Inimicus, er ist mein ewiger Feind, Inimicè, hostiliter.
feindlich, gefährlich, Infestus, malevolus.
Feindschafft, Adversor.
Feindschafft, Inimicitia. - - haben, 1. - - ablegen, 2.
Feindschafft, verdeckte, Simultas.
Feld, Acker, Campus, rus. auf dem Land gern wohnen.
Feld-Marschall, General, Generalis, 2.
Felsen, Klippen, Scopulus.
Ferse, Calx, talus,
fertig, bereit, Promptus. - - einem zu helffen.
fertig, zum 2c. Procinctus, expeditus.
Fett, Abdomen, pinguis.
feucht, Humidus.

Feuer, Ignis.
feyerlich, Solennis.
feyerlich, Festus. es ist ein Feyertag, 1. ein Fest einsetzen, 1. - - begehen, 3. - - halten, 4. - - nicht halten, 5.
Feyertäge, Feriæ.
Fieber, Febris. - - haben.
Figur, Figura.
finden, erfinden, Invenio.
finster, dunckel, Obscurus.
Finstere, Dunckelheit, Obscuritas.
Finsterniß, Eclipsis.
Finsterniß, Tenebræ.
firmen, Confirmo.
Fisch, Piscis.
Fleck, Mackel, Gebrechen, Labes.
Fleiß, beständiger, Assiduitas, assiduè, opera, industria.
Fleiß, Diligentia. mit gröstem - - 1. einen grössern - - erlangen, 2. keinen - - spahren, 3.
Fleiß, auf etwas wenden, Confero.
fleißig, Studiosè, diligenter. - - studiren, 1. Geschäfft - - verrichten, 2.
fleißig, Diligens.
fleißig im Studiren, Applico.
flicken, ausbessern, Sarcio.
fliegen, Volo.
Fliegen-Wedel, Flabellum.
fliehen, meiden, Fugio. das Uebel von Natur - - 1. unser Soldat ist geflohen, 2. die Feinde sind - - 3. die Flucht einstellen, 4. den Flüchtigen nachsetzen, 5. heimlich aus der Stadt - - 6.
fliessen, sich ausbreiten, Mano.
Flucht, Fuga. die - - nehmen, den Feind in die - - schlagen, die - - einhalten, von der - - abstehen, 2.
Flügel, Ala.
Fluß, Flumen. tieffer - - 1. seichter - - 2. reissender - - 3. aus dem Berg entspringender, - - 4. der - - fliesset in das Meer, 5. - - wässert die Aecker, 6. - - hat hohe Ufer, 7. - - ergiesset sich, 8. über den - - setzen, 9.
Folge, Consecutio, consequens, consequentia.
folgen, gehorsam seyn, Morigeror.
forchten, Timeo. sehr, - - 1. alles - - 2. 3. 4.
Forcht, Metus. einem - - einjagen, 1. in der - - seyn, 2. - - benehmen, 3. - - ablegen, 4.
Forcht, Zagheit, Timor. - - einjagen, 1. - - haben, 2. - - zeigen, 3. - - ablegen, 4. 5.
forchtsam, Timidus. - - Gemüth, 2. - - Heer, 2.
forchtsamlich, Timidè.
Forchtsamkeit, Timiditas.
fordern, Exigo, postulo.
fortfahren, Pergo.
Fortgang, Progressio.
fortgehen, Progredior.
fortpflantzen, Propago, as.
Frage, Quæstio.

fragen, Interrogo.
Fraß, Gefräßigkeit, Gula.
Frau, Domina.
frech, keck, Ferox, audax.
Frechheit, Keckheit, Licentia.
fremd, Peregrinus, advena, alienigena, alienus.
Freude, Gaudium, lætitia.
freuen, sich erfreuen, Gaudeo. an deinem Glücke - - 1. ich habe mich sehr erfreut 2.
Frevel, Temeritas.
frevdentlich, *Adv.* Temerè.
freventlich, verwegen, Temerarius.
freundlich, Amicè.
freundlich, Blandè blandus.
Freundlichkeit, Affabilitas, comitas.
Freundschafft, Amicitia. - - mit einem machen, 1. in - - kommen, 4. mit einem - - haben, 3. - - halten, 4. - - vermehren, 5. - - vermindern, 6. - - aufheben, 7. - - erneuren, 8.
frey, ledig seyn, Vaco, 1. von allen Diensten, 2. - - von allen Gesetzen, 3.
frey machen, Emancipo.
frey, Liberè. - - reden.
freygebig, Liberalis. gegen alle - -
Freygebigkeit, Liberalitas.
Freygelassener, Libertus.
Freyheit, Libertas. - - geben, 1. - - haben, 2. - - benehmen, 3. - - verliehren, 4. - - wieder herstellen, 5.
Freyheits-Brief, Diploma.
freylich, Utique.
Freyungs-Ort, Asylum.
freywillig, Voluntarius.
Fried, Einigkeit, Pax. - - begehren, 1. - - machen, 2. - - nicht annehmen, 3. - - stifften, 2. - - erneuern, 5. - - mit Auswärtigen, 7.
frisch, munter, Alacer.
frisch, neulich, Recens.
frisch seyn, Vigeo.
frisch und gesund, Incolumis, valeo.
frölich, lustig, Hilaris.
Frölichkeit, Hilaritas.
Frömmigkeit, Gütigkeit, Probitas.
frolocken, Applaudo, applausus, gestio, exulto, plausus.
fromm, andächtig, Religiosus, pius, frugi.
Fronleichnams-Fest, *Corporis Christi Festum.*
Frucht, Obst, Fructus.
fruchtbar, Fertilis, fructuosus.
Fruchtbarkeit, Fœcunditas, fertilitas.
früh, Mane.
frühzeitig, Præcox, præmaturus.
Frühling, Ver.
füglich, Commode.
für, Pro.
fürbey fahren, Prætervehor.
Fürbitte, Deprecatio.
fürbitten, Deprecor.
Fürbitter, Deprecator.
Fürhang, Velum.
führen, Veho, duco.
fürhin gehen, Procedo.
Fürnehmste, Fürst, Princeps, Optimas, Proceres.
Führer, Dux. einem - - folgen, 1. Cäsar war ein vortrefflicher - - 2.
fürnehmlich, Imprimis, potissimum.
Fürnehmste, Præcipuus, - - bey Hofe, 1. - - unter den Lateinern, 2.
für sich eigen, Privatus.
für sich selbst, Privatim.
Fürstenthum, Principatus.
fürtrefflich, Egregius, egregie.
fürwahr, Revera, sane.
fürwerffen, Objicio.
fürziehen, Obduco.
Fuhr, Vectura.
Fuhrmann, Auriga.
Fuhrt, Wasser, Vadum.
Furie, Furia.
Fuß, Pes
fußfällig bittend, supplex.
Fußgänger, Pedes.
Fußstapffen, Vestigium.

Gabe, Donum. Gemüths-Gaben, 1.
gäh, Præceps. - - Ort, 1. ein - - Mensch, 2.
gähling, plötzlich, Repente.
gäntzlich, gantz und gar, Prorsus, penitus, omnino.
Gang, Itio.
gantz, Totus.
gar zu viel, Nimis, - - zu lange Rede, 1, - - zu grosse Macht, 2.
garstig, rauh, Horridus.
Garten, Hortus.
Gast-Wirth, Hospes. er hat mich zu Gaste gehabt, 1. ich bin bey deinem Schwager ein Gast gewesen, 2.
Gast-frey, Hospitalis.
Gast-Haus, Hospitium.
Gastmahl, Convivium. herrliches - - 2. - - zubereiten, 2. dabey seyn, 3.
Gauckler, Histrio, mimus.
gebähren, Gigno, pario.
Gebäu, Ædificium.
Gebäu, Gerüst, Machina.
geben, Do. gern - -
geben, an die Hand, Suggero.
Geberden, Gestus.
Gebet, Preces.
Gebieth, Jurisdictio, ditio.
gebiethen, befehlen, Impero, mando.
gebohren, Natus.
gebohren werden, Nascor.
geborgt, geliehen, Mutuus.
Gebot, Befehl, Præceptum. - - geben, 1. - - verrichten, 2.
gebräuchlich, Usitatus.
Gebrauch, Ritus, usus, mos.
gebrauchen, Usurpo.
gebühret, es - - sich, Decet. - - sich nicht, Dedecet.
gedacht seyn, eines, Ratio.

Gedächtniß, Memoria. gutes = = 7. schwaches = = 8. von Menschen-Gedencken, 1. unsterbliches = = erwerben, 2. die Sache ist noch in dem = = 4. = = der obigen Zeiten, 5. 6.
Gedancken, Cogitatio. dieses hat mich auf die = = gebracht, 1. 2. der Sache recht nachdencken, 4. die Gedancken fahren lassen, 5. zerstreute Gedancken, 8.
gedencken, Cogito. lang bey sich, = = 1. auf einen gefährlichen Anschlag = = 2. auf die Schlacht = = 3. allzeit auf einen = = 6.
gedencken, Memini. ich werde deiner allzeit = =
gedencken, zurück, Recogito.
Gedult, Patientia.
gedultig, leidend, Patiens.
gedultiglich, Patienter.
geduncken, Videor.
gelehrt, angesehen, Honoratus.
gefährlich, Periculose.
Gefährte, Reise-Comes.
gefällig, Volupe.
Gefängniß, Custodia. in das = = werffen, 1. entlassen, 2. darinn seyn, 3.
Gefahr, Periclitor, in grosser = = 1. deine Sachen stehen in grosser = = 2.
Gefahr, Discrimen, periculum. einen stürtzen in die = = 1. darinnen seyn, 2. = = nahet sich von allen Seiten, 3. sich in die = = begeben, 4. 5. darein verfallen, 6. ausser = = 7. unerschrocken in = = 8.
gefallen, Placeo.
gefangen, Captivus, Captus.
Gefangenschafft, Captivitas.
gefräßig, Vorax.
gefräßig, Gula. 1.
gefrieren, Congelo, conglacio.
gegen, Versus, erga.
Gegend, Lage eines Orts, Situs. von Natur und Lage veste Stadt.
gegenwärtig, Præsens. ich war selbst = = 1. = = nicht achten, 2. in meiner Gegenwart, 3. möchte dich = = sehen, 4. bin vor Leid mir kaum = = 5. überall = = 6.
Gegenwart, in, Coram, præsentia.
gegen über, E regione,
gehäßig, Odiosus.
Geheimniß, Mysterium.
gehen, Eo. weit = = 1. wo gehest du hin? 1. auf der Post = = 3. Schritt vor Schritt = = 4. still daher = = 5.
gehen, fürhin, Procedo,
gehen, von statten, Succedo, 1. 2. 3.
Gehör, Auditio. auditus.
Gehör-los, Surdus.
gehorchen, Pareo.
gehört, es, Spectat.
Gehorsam, Obedientia.
gehorsamen, folgen, Obedio. GOtt = = 1. dem Rath = = 2.
gehorsamlich, Obedienter.
Geissel, Flagellum. einen schlagen mit der = = 1. = = empfinden, 2.
geistlicher Stand, Religio. in den = = eintretten, 2. in den = = aufgenommen werden, 3.
geistliches Beneficium, *Beneficium Ecclesiasticum.*
geißlen, sich, Disciplina.
gekrümmet, hin und her, Tortuosus.
Gelächter, Risus.
gelangen, bis zu, Pertineo.
gelangen, kommen an einen Ort, Pervenio.
Geld, Pecunia. viel = = zusammen machen, 1. = = haben, 2. = = zu suchen wissen, 3. gemeines = = ist wenig, 4. = = verschwenden, 5.
Geld-reich, Pecuniosus, copiosus.
Geld-Straffe, Mulcta.
gelegen, Situs. an dem ist viel = = 1. das Schloß ist wohl = = 2.
Gelegenheit, Occasio. gute = = 1. nicht versaumen, 2. = = brauchen, 3. = = nicht unterlassen, 4. wann eine = = seynd wird, 5. mit deiner guten = = 6. aus = = 7.
Gelegenheit, bequeme, Opportunitas.
gelehrig, lehrsam, gelehrsam, Docilis.
gelehrt, Litteratus, eruditus.
gelehrt, Doctus. sehr = = 1. nicht besonders = = 2. = = in der Artzney-Kunst, 3.
Gelehrtigkeit, Doctrina.
Geleits-Mann, Comes.
Gelindigkeit, Indulgentia.
geloben, verloben, angeloben, Voveo. ewige Armuth, Keuschheit, Gehorsam = =
gelten, Valeo. viel bey allen = = 1. wenig bey Hofe = = 2.
gelten, viel, Gratiosus.
Gelübde, Wunsch, Votum.
Gemächlichkeit, Commoditas.
gemäß, gleichförmig, Consentaneus.
gemein, Communis. guten Freuden ist alles = = 1. das ist ein gemeines Laster, 2. das Uebel wird über alle kommen, 3.
gemein, leutselig, Popularis.
gemein, Vulgaris
gemein, öffentlich, Publicus.
gemein machen, ausblasen, Vulgo, as. ein Buch = = 1. etwas = = 2.
Gemeinde, gantze, Universitas.
gemeines Wesen, Commune.
gemeines Wesen, Respublica. = = aufrichten, 1. = = verwalten, 2. 3. = = wohl verwalten, 4. wieder das = = handlen, 5. = = ist nahe bey dey dem Untergang, 6. = = erhalten, 7.
gemeiner Mensch, Plebejus.
gemeiniglich, Plerumque.
gemeinsam, Communiter.
Gemeinschafft, Communio, communitas.
Gemeinschafft, Vertraulichkeit, Consuetudo, sodalitas.
Gemüth, Vernunfft, Animus, mens.
Gemüths-Bewegung, Motus.
Gemurmel, Murmur.
geneigt seyn, Inclino, propendo.

geneigt, Proclivis.
General eines Ordens, Generalis.
Generalißimus, Generalis, 1.
Generalität, Generalis, 4.
Genick, Cervix.
geniessen, Fruor.
genug, reichlich, Affatim, satis.
genug, zulänglich seyn, Sufficio.
genug thun, vergnügen, Satisfacio.
Genüge, Ueberdrüßigkeit, Satietas.
Gepräng, Pracht, Pomp, Pompa, luxus.
geraden Wegs, Recta.
Geräusch, Strepitus.
gerathen, übel, Degener.
gerathen, in etwas, Incurro.
gerecht, billich, Justus. ein gerechter Mann.
Gerechtigkeit, Justitia.
gereuet, es mich, Pœnitet.
Gericht, Urtheil, Judicium. vor - - fordern, 1. vor - - erscheinen, 2. bey - - herum gezogen werden, 3. Richter bestechen, 4. Recht sprechen, 8.
Gericht, Jüngstes, Judicii extremi dies.
Gerichts-Ferien, Justitium.
Gerichts-Handel, Actio, 3.
gern, willig, Libenter. einem - - dienen, 1. einen - - wiedersehen, 2.
Geruch, Odor.
Gerücht, Ruff, gemeine Rede, Fama. es gehet die - - 1. 2. - - wird bald aufhören, 1.
Gesandter, Legatus.
Gesandschafft, Legatio.
Geschenck, Gabe, Munus. mit - - bestechen, 1.
Geschenck, Donum.
Geschäfft, Occupatio, negotium. viele - - haben, 1.
geschehene Sache, Actum est.
Geschicht, Historie, Historia. - - lesen, 1. - - schreiben, man lieset - - 3.
Geschicht-Schreiber, Historicus.
Geschicklichkeit, Agilitas.
geschickt, Versatilis, aptus.
Geschirr, Vas.
Geschlecht, Art, Genus. Adeliches - - 1. unadeliches - - 2.
Geschlecht, Nation, Natio.
Geschlecht-Schreiber, Genealogus.
Geschlechter, Patricius.
geschliffen, Politus.
Geschmack, Gustus, Sapor.
Geschöpff, Creatura.
Geschrey, Clamor.
geschwätzig, Loquax, garrulus.
Geschwätzigkeit, Loquacitas.
geschwind, Celer.
geschwind, Cito.
Geschwindigkeit, Celeritas.
Geschwulst, Tumor.
Gesell, Gespan, Socius. ein getreuer - -
gesellen, zusammen, Jungo.
Gesellschafft, Comitatus.
Gesellschafft, Gemeinschafft, Societas. böse - - zu meiden.
Gesetz, Lex. - - geben, 1. - - anehmen, 2. - - halten, 4. - - brechen, 5. - - abschaffen, 6. - - dispensiren, 7.
Gesetzgeber, Legislator.
Gesicht, Erscheinung, Visum, visio. Göttliches - -
Gesicht, das, Visus.
gesittet, Moratus.
Gespräch, Colloquium.
Gestalt, Species
Gestalt, Form, Conformatio.
Gestalt, äusserliche, Forma. nicht gar schöne - - 1. ansehnliche - - 2.
gestalten, erdichten, Fingo, formo.
Gestanck, Fœtor, - - aus dem Maul.
Gestirn, Astrum, sidus.
gesund, Incolumis, salubris, sanus. - - seyn, 1. - - bleiben, 2.
gesund seyn, Valeo.
gesund werden, Convalesco.
Gesundheit, Incolumitas, sanitas, valetudo. die - - beobachten, 1. gute - - schlechte - - 3. verletzen, wieder erholen, 5.
getrauen, sich viel, Audeo.
gewaffnet, Armatus.
Gewalt, Ansehen, Autoritas. - - sich machen, 1. 2. grosse - - haben, 3. - - verletzen, 4.
Gewalt, Vis.
Gewalt Macht, Vermöglichkeit, Potestas. die Tugend hat grosse - - 1. Cäsar hatte die gröste Macht, 2. diß stehet in deiner - - 3. eines - - einschräncken, 4. - - zulassen, 5. unter Gewalt stehen, 6.
gewaltthätig, Violentus.
Gewerb, Comercium.
Gewicht, Last, Pondus.
Gewinn, Quæstus, lucrum. - - begierig, 1. keinen - - haben, 2.
gewinnen, Lucror.
gewiß, Certus, exploratus.
Gewissen, Conscientia, gutes - - 1. böses - - 2. 1.) Gewissens-Wurm, 2. 2.) ein Mensch ohne - - 3. sich ein - - machen, 4. Gewissens-Rechenschafft geben, 5. - - erforschen, 6.
Gewissen sich machen, Religio, 2.
gewißlich, Certe.
Gewohnheit, Consuetudo. abweichen von der - - 1. gemeine - - 2. - - einführen, Usi. 2. - - ändern, 3. - - halten, 4.
gewöhnlich, Status, a. um.
gewohnen, Consuesco, assuefacio, assuesco. die Arbeit - - 1. das Unglück - - 2.
Gewürtz, Condimentum.
geil, muthwillig, Libidinosus.
Geilheit, Begierde, Libido. der - - nachgeben, 1. zu der - - angereitzt werden, 2. - - unterdrücken, 3.
geziemet, es sich, Convenit.
geziemet sich nicht, Dedecet.
Gifft, Venenum. - - geben, 1. nehmen, 2.
Gipffel, Apex, fastigium.
Glantz, Ansehen, Splendor.

glatter Dings, Simpliciter.
glauben, Credo: nicht leicht einem jeden = = 1. 2. glaube mir, daß = = 3. ein glaubwürdiger Mann, 4.
Glauben, Christlicher, Fides. = = verläugnen, 7.
glaublich, glaubwürdig, Credibilis.
gleich, geschwind, Confestim, è vestigio.
gleich, Æqualis, par. in allen Sachen = = 1. gleiches mit gleichem vergelten, 2.
gleich, eben, Æquabilis.
gleich, so eines, wie das andere, Æque.
gleich, ähnlich, Similis. einer dem andern. 1. ein Hund dem Löwen = = 2. gleich und gleich gesellet sich, 3. und dergleichen, 4.
gleich, als, Tanquam.
gleichfalls, Pariter.
gleichförmiglich, Æquabiliter.
Gleichförmigkeit, Æquabilitas.
gleichgültig, Indifferens.
Gleichgültigkeit, Tenor.
gleicher Weise, Similiter.
Gleichheit, Æqualitas, similitudo.
Gleichheit, Proportion, Proportio.
gleich machen, Æquo,
gleichsam, als, Quasi.
Gleißner, Simulator.
gleichwie, Instar, quemadmodum, sicut.
Glied, Articulus, artus, membrum.
Glück, Fall, Fortuna. ein jeder macht ihm sein = = selbst, 1. auf Glück und Unglück, 2. sich auf die Glücks-Seite schlagen, 3. = = vermag im Krieg vieles, 4. bald Glück bald Unglück, 5. dasselbe mäßig brauchen, 6. kein = = haben, 7. das menschliche Leben ist vielen Fällen unterworffen, 8. = = ist unstät, 9. = = wendet sich, 10.
Glück und Seegen, Fortuna.
glücklich, Feliciter.
glücklich, Prosper, secundus, fortunatus.
glückselig, Felix, = = bin ich, 1. bis dahin war er = = 2.
Glückseligkeit. Felicitas. = = ist unbeständig, glückseliger, als alle andere, 2.
Glück wünschen, Gratulor.
Glückwünschung, Gratulatio.
gnädig, gütig, Clemens.
Gönner, Fautor.
görpsen, Eructo.
göttlich, Divinus.
göttlicher Schickung, aus, Divinitus.
göttliche Macht, Numen.
Götz, Idolum.
Gold, Aurum.
Gottlosigkeit, Impietas.
GOtt, DEus. = = Erschaffer aller Dingen, 1. = = höchster Beherrscher, 2. der gütigste = = der vollkommenste = = 4. GOttes Hülffe anruffen, *DEI opem implorare.*
GOtt, wann es GOttes Wille ist, *Deo favente.*
GOtt verhüte es, Absit.
Gottesdienst, Sacra. = = verrichten.
Gottesdienst, Religio, eifriger = =
Gotteslästerung, Blasphemia.
gottlos, Impius.
gottsfürchtig, Religiosus, 1.
Gottsfurcht, Frömmigkeit, Pietas.
Grab, Sepulchrum.
graben, Fodio.
gerad, Directus.
Gräntz-Stein, Limes.
grau, Canus.
grau werden, Canesco.
grausam, Atrox, crudelis, dirus, immanis.
Grausamkeit, Atrocitas, crudelitas.
Grausen haben, Nauseo.
Griechisch, Græcus.
Grimm, Raserey, Rabies.
grob, Agrestis
groß, Magnus. = = Sachen, 1. = = von Leib, 2. = = von Macht und Ansehen. 3.
groß, machen, Exaggero.
großmüthig, Altus, 3. Animus, 1.
Großmüthigkeit, Magnanimitas.
Grube, Fossa.
Grund, Boden, Fundus.
gründen, sich auf etwas, Nitor.
Grün-Donnerstag, *Cœna Domini.*
Grundveste, Fundamentum.
grüssen, Saluto.
günstig, Amicus, 3.
günstig seyn, gönnen, Faveo. dir ist die gantze Stadt = = 1. das gemeine Volck.
günstig seyn, Studium, 1. 2.
Güter, geistliche, *Bona spiritualia,* 1. weltliche, 2.
Güter, zeitliche, Bona. sich darum bewerben, 1. = = wegnehmen, 2. = = verschwenden, 3.
gütig, Benigne, benignus.
Gütigkeit, Beignitas, bonitas, clementia, clemens
Gunst, Gewogenheit, Favor. = = bey Hofe, 1. = = bey dem Volck, 3. etwas für eine Gnade halten, 2.
Gurgel, Jugulum.
Gutes thun, Benefacio.
gut heissen, Approbo, probo.
Gut, Hauswesen, Res, 4.
gut, fromm, Bonus. ein guter Mann.
gutstehen für etwas, Præsto.
gutwillig, Benevolus.
Gutwilligkeit, Facilitas, benevolentia. eines andern = = gewinnen, 1. = = erweisen, 2.

Haar, Capillus.
Haarlocken, Cincinnus.
haben, besitzen, Habeo. viel Freunde und Geld, 1. gantz Welsch-Land = = 2.
Hader, Zanck, Altercatio.
Hafft, Commissura.
Hagel, Grando.
Hahn, Gallus.
halb, Dimidius
Halm, Culmus.

Hals, Collum.
halsstarrig, Contumax, obstinatus.
Halsstarrigkeit, Contumacia.
halten, hart, Accipio.
halten, sich wohl, Gero. 1. übel = = 2. sein Amt wohl = = 3. führt sich auf, wie ein König, 4.
halten, schätzen, Habeo, 4.
halten, ergreiffen, Teneo.
Hand, Manus.
Handelsmann, Mercator.
Handel, Rechts-Handel, Causa. = = anfangen. *Usus.* 2. 1.) = = führen, 2.) = = verliehren, 3.) = = gewinnen, 4.) = = nachläßig fortsetzen, 5.) ein zweifelhaffter = = 6.) vom = = abstehen, 7.) sich des = = halber vergleichen, 8.)
handeln, tractiren, Tracto. von einem Geschäfft, = = 1.
Handelschafft, Mercatura.
Handlung, Geschäfft, Actio.
Handschrifft, Chirographum, Syngrapha.
Handwercksmann, Faber.
hangen, aneinander, Cohæreo.
hangen, Pendeo. alles hangt an dem.
Harnisch, Lorica.
hartnäckig, Pertinax.
häßlich, bemackelt, Deformatus.
häßlich, schändlich, Turpis. schändliches Leben, 1. 2.
aß, Feindschafft, Odium. einem = = erwecken, 1. 2. im Haß seyn, 3. den = = stillen, 4. = = gegen einen fassen, 5. bey allen in Haß seyn, 6. = = sincken lassen, 7.
hassen, Odi.
häuffig, Copiose.
häuffig, Frequens, creber.
Hauffe, Acervus, cumulus.
Hauffe, Schaar, Turba.
Hauffen Soldaten, Agmen.
Haupt, Caput.
Hauptmann. Centurio.
Haus, Domus. = = bauen, *Usus.* 1. aus dem = = gehen, 2. nach = = 3. bleiben zu = = 4.
Haus, Kirche, Ædes.
Hausrath, Supellex.
Hausgenoß, Domesticus
Hausgesind, Familia.
haußlich, mäßig, Frugalis.
Heerde, Schaar, Grex.
hefften, vest machen, Figo.
hefftig, hitzig, Vehemens.
hefftig, Acer, acriter.
hefftiglich, Vehementer. = = predigen.
Heil, Wohlstand, Salus. beschützen.
heilen, Medeor. die Zeit wird das Uebel = = 1. 2.
heilig, fromm, Sanctus, sacer.
Heilige im Himmel, *Sancti.*
heiligen, Sacro.
Heiligkeit, Sanctitas.
heilig sprechen, *Canonizo.*
heilsam, Salubris.
heimisch, zahm, Cicur.
heimlich, Arcanus, clam.
heimlich, verborgen, Occultus, secretus.
heimsuchen, Visito. viso.
heissen, befehlen, Jubeo.
heiser, Raucus.
heiter, hell, klar, Serenus.
helffen, Adjuvo, auxilior, juvo, opitulor. seinen Freunden, = = 1. dem Vaterland, = = 2.
Helffer, Adjutor.
Helffte, Medietas.
Hencker, Carnifex.
herabfallen, Decido.
herabruffen, Devoco.
herausgeben, Edo. ein Buch = =
herausleuchten, Eluceo, emico.
heraussagen, Eloquor.
Herberge, Diversorium.
herbergen, Diversor.
herbeybringen, Affero.
herfürbringen, Profero. etwas an das Tag-Licht = = 1. die Erde ihre Früchte = = 2.
herfürführen, Produco.
herfürgeben, Promo.
herfürgehe, Exeo, prodeo. aus dem Schlupf-Winckel = = 1. die Sache ist auskommen, 2.
herfürlocken, Elicio.
herfürtragen, Emineo.
hernach, Deinde, postea.
Herr, Dominus.
herrisch, Imperiosus.
herrlich, weit, Amplus.
Herrschafft, Gewalt, Imperium. einem = = anvertrauen, 1. = = übernehmen, 2. = = verwalten, 3. = = über viele haben, 5.
herum, Circum.
hervorsuchen, Eruo.
herumschweiffen, Vagor.
Hertz, Cor. von hertzen, 1. zu Hertzen nehmen, 2.
hertzhafft, beherzt, Animosus.
herzuruffen, Advoco.
hetzen, Agito.
heulen, weinen, Ejulo.
heute, Hodie.
heutig, Hodiernus.
Heyde, Ethnicus.
heyrathen, einen Mann nehmen, Nubo. einen adelichen = =
Hülffs-Mittel, Remedium.
Himmel, Æther, cœlum. in Himmel kommen, 1. an den Himmel gedencken, 2.
Himmelfahrt Christi, *Ascensio Domini.*
Himmelfahrt, Mariä, *Assumptio B. M. Virg.*
himmlisch, Cœlestis.
hinabfallen, Delabor.
hinablauffen, Decurro.
hinauf, über sich, Sursum.
hinaus, Foras.
hinausruffen, Evoco.
hinausgehen, Egredior.
hinausstossen, Extrudo, extermino.
hinaustragen, Effero.
hinderlich, schädlich seyn, Incommodo.
Hinderniß, Impedimentum, 1. 2.

hineinbringen, Infero.
hineinfallen, Incido. unter die Feinde = = 1. mir fällt ein Gedancken ein, 2.
hineinführen, Inveho.
hineingehen, Ineo, intro.
hineinstossen, Infigo.
hineintreiben, Adigo.
hinfällig, Caducus.
hinführo, Dehinc, deinceps.
hingehen, Adeo.
hincken, Claudico.
hinterlistig, Insidiosè.
hin und her, Passim.
hin und wieder, Ultrò citróque.
hinweggehen, Discedo.
hinwegnehmen, Aufero.
hinwegreissen, Avello.
hinwiederum, Vicissim.
hinzuführen, Adduco.
hinzugehen, Accedo.
hinzunahen, Appropinquo.
hinzusetzen, Appono, adjungo. zum Freunde machen.
hinzuthun, Addo, admoveo.
hinzutragen, Apporto, affero.
hinzuwerffen, Adjicio. das Aug auf etwas = = 3.
Hirt, Pastor.
Hitze, Æstus, ardor.
Hitze, Eifer, Fervor.
hitzig, Æstuosus.
hitzig, hefftig, Abruptus.
Hitzigkeit, Ardor.
hitzig werden, Exardesco.
hoch, Altus, excelsus.
hochmüthig, Altus, 3. Elatus.
hochheilig, Sacrosanctus.
Hochmuth, Elatio, impotentia.
Hochzeit, Heyrath, Nuptiæ.
Höchste, Oberste, Summus.
höflich, leutselig, Urbanus, humanus. = = in seinen Sitten, 2. etwas Höflichkeit halber thun, 3.
höflich, Humaniter.
Höflichkeit, Comitas, urbanitas, humanitas. Cäsar hatte viele = =.
Höhe, Altum.
Höhle, Caverna.
hören, Audio.
hoffärtig, Insolens, superbus, 1. 2.
Hoffart, Arrogantia, superbia.
hoffen, Spero. gut = = 1. 2. 3. von einem alles = = 4.
Hoffnung, Erwartung, Expectatio. grosse = = von sich geben, 1. 2. 3. der = = ein Genügen thun, 4.
Hoffnung, Spes. = = machen, 1. = = haben, 2. 3. diese eintzige = = ist noch übrig, 4. unbesonnene = = machen, 5. = = vermindern, 6. = = benehmen, 7. = = verliehren, 8. 9. 10.
Hoffnung, alle = = verliehren, Despero.
holdselig, Affabilis, amabilis, festivus, lepidus, lepidè.
Hölle, Inferi. dahin kommen, 1. da büssen, 2.
Holdseligkeit, Festivitas.
Holtz machen, Lignor.
Hügel, Collis. hoher = =
Hülffe, Adjumentum, adminiculum, auxilium.
Hülffs-Völcker, Auxiliarius, suppetiæ.
Hülsen-Frucht, Legumen.
hüten, verhüten, Caveo.
Hund, Canis.
Hunger, Fames. = = plagt mich, 1. vor = = sterben, 2. = = stillen, 3. = = verursachen, 4.
Hure, Meretrix. bekehrte = =
hurtig, Agilis.

Ja, ja so gar, Immò.
Jagd, Venatio.
Jäger, Venator.
jährlich, Annuus.
jagen, Venor.
Jahr, Annus. Anfang des Jahrs, 1. zu Ende des = = 2. zwey Jahr sind verflossen, 3. er gehet in das dritte Jahr, 4.
Jahr, im, nach Christi Geburt, *Anno Domini.*
Jahr-Bücher, Annales.
jeder besonders, Singuli.
jeder, Quisque.
jemand, Quidam, quisquam.
jetzt, Nunc, jam.
immerwährend, Perennis, perpetuus.
in der Eil, Raptim.
ingleichen Item.
innerer, Interior.
innerhalb, Intrà.
innerst, Intimus.
innhalten, Contineo. den Zorn = =
in so weit, Eatenùs.
Insul, Insula.
interessirt, Quæstus
Innwohner, Inquilinus.
Joch, Jugum.
Joch, Acker, jugerum.
irgendwo, Alicubi.
irren, fehlen Aberro, erro. jeder kan = = 1. weit = = 2.
Jugend, Juventus. du bist noch jung.
jünger, Junior.
Jüngling, Adolescens. Adelicher = = 2. wohl-studirter = = 2. = = von besten Sitten, 3. sehr jung, 4.
Jungfrau, Virgo, ewige = e 1. verlobte, 2.
Jungfrauschafft, Virginitas.
Käfig, Cavea.
Kälte, Frost, Frigus.
kämpffen, Decerto, confligo.
kahl, Calvus.
kalt, Frigidus
Kammer, Cubiculum.
Kammer-Diener, Cubicularius.
Kampff, Streit, Certamen.
karg, zeh, Tenax.
Kargheit, Unhöflichkeit, Illiberalitas.
Kasten, Arca.

kauffen, Emo, mercor.
Katze, Felis.
kaum, schwerlich, Difficulter, vix.
keichen, Anhelo.
keiner aus beyden, Neuter.
keiner, Nullus.
keineswegs, Nequaquam.
Keller, Cella.
kennen, erkennen, Nosco. gar wohl --
Kercker, Carcer.
Ketzer, Hæreticus.
Ketzerey, Anhang, Hæresis, -- ausbreiten, 1. zunehmen, 2. darwieder streiten, 3. in -- verfallen, 4. davon bekehrt, 5.
keusch, Caste, castus.
Keuschheit, Castitas.
Kinder, Liberi.
Kindheit, Ætas, 1.
Kirche, Gottes-Haus, Temlpum. berühmte -- 1, besuchen, 2.
Kirche GOttes, *Ecclesia.* die Römische -- die erste -- vom Anfang der -- Dom-Kirche.
Kirchen-rauberisch, Sacrilegus.
Kirchen-Gebrauch, Cærimoniæ.
Klage, Querela.
klagen, Conqueror, queror. billig -- 1. alle -- 2.
klar, Dilucidus.
klar, hell, Perspicuus.
Klarheit, Claritas.
Kleid, Vestis.
kleiden, Vestio.
klein, Parvus, minutus.
klein wenig, Paulò.
kleinmüthig, verzagt, Animus, 2.
Kleinmüthigkeit, Abjectio.
klingen, Sono.
Klufft, Spalt, Hiatus.
klug, vorsichtig, Prudens, 1. 2.
Kläger, Actor.
Knab, Bub, Puer.
Knall, Crepitus.
Knopff, Nodus.
Knie, Genu. zu Füssen fallen, 1. -- biegen, 2.
Koch, Coquus.
kochen, Coquo.
keck, frech, Audax.
keck, unverschämt, Projectus.
König, Rex.
Königreich, Regnum.
können, Possum. wann ich könnte, 1. ich kan dir versprechen, 2. ich habe nicht länger können, 3. 4. 5. 6.
köstlich, theuer, Pretiosus. -- Bibliothec, 1. -- Kleid, 2.
kommen, von Sinnen, Deliro.
kommen, Venio. bald -- 1. 2. gern zu Fuß -- 2. dahin ist es kommen, 5. daher kommt das Uebel, 6.
Kopff-Fluß, Gravedo.
Korn, allerley, Frumentum.
Korn sammlen, Frumentor.
Kost, Lebens-Mittel, Victus.
kostbar, Sumptuosus.
kosten, versuchen, Gusto.
Koth, Cœnum, lutum.
kothig, Lutulentus.
kräncken, Ango.
Kräffte, Stärcke, Vires. nicht genug -- haben, 1. alle -- anwenden, 2.
Krafft, Nachdruck, Efficacitas.
Krafft, Macht, Gewalt, Vis. jenes hat grosse -- 1. Gewalt für Recht, 2. 3.
Krafft-los seyn, Langueo.
Krafft-los werden, Elanguesco,
kramen, Nundinor.
kranck, Æger, ægrotus.
Kranckheit, Ægritudo. -- des Gemüths.
Kranckheit, Ægrotatio. erbliche, Contagio.
Kranckheit, Morbus. in eine -- fallen, 1. in der -- liegen, 2. -- wechselt, 3. -- nimmt ab, 4. nicht völlig gesund, 5. gantz hergestellt, 6. -- greifft weiter um sich, 7.
Krantz, Corona.
krumm, Aduncus.
Kraut, Herba, olus.
Kreiß, Circulus, orbis.
Krieg, Bellum. -- stehet uns bevor, 1. -- erwecken, -- zurüsten, 3. -- ankünden, 4. -- anfangen, 5. mit -- überfallen, 6. einen -- zu führen, auftragen, 7. -- führen, 8. es ist Krieg in Welschland, 9. -- beyderseits gefährlichen Ausschlags, 10. -- verlängern, 11. -- abtreiben, 12. -- läßt nach, 13. -- nimmt ein Ende, 14. -- höret auf, 15. -- wird erneuert, 16.
kriegen, Bello, bellum, milito.
kriegerisch, bellicosus, militariter.
Kriegs-Heer, Exercitus. -- zusammen bringen, 1. -- recroutiren, 2. gutes -- haben, 3. 4. grosses, aber schlechtes -- 5.
Kriegs-Wesen, Militia.
krönen, Corono.
kühn, keck, Fidens.
kümmerlich, kaum, Ægrè.
künfftig, Futurus.
Künstler, Artifex, fabricator.
künstlich, Artificiose, affabrè.
kürtzlich, Breviter.
küssen, Osculor, suavior.
kützeln, Titillo.
kummerhafft, Anxius.
Kundschafft, Wissenschafft, Notitia.
kund werden, Percrebresco.
Kunst, Ars. freye Künste lernen.
Kunst-reich, Artificiosus.
Kunst-Stück, Artificium.
kuppeln, Lenocinor.
Kuppler Leno.
kurtz, Brevis, curtus.
kurtzweilig, Lepidus, facetus.

Lachen, Rideo.
läßliche Sünden, Venialia.
Lager, Castra. -- schlagen, 1. mit dem -- auf

aufbrechen, 2. • • erweitern, 3. • • zusammen ziehen, 4. abstecken, 5. mit dem • • näher anrücken, 6. • • verändern, 7. im • • seyn, 8. • • angreiffen, 9. einnehmen, 10. mit dem • • zurück gehen, 11. vestes • • 12.
Land-Genoß, Municeps.
Landschafft, Provincia.
Landschafft, Gegend, Regio.
Land-Tag, Comitia.
Land-Tags-Stube, Comitium.
lang, Diu. lang zuvor, 1. lang darnach, 2.
Langsamkeit, Lentitudo, tarditas.
langwürig, Diutinus, diuturnus.
Langwürigkeit, Diuturnitas.
lästerlich, Criminosus.
Last, Moles.
Last, Bürde, Onus.
Laster, Crimen. ein grosses • • begehen.
Laster, Uebelthat, Scelus. ein greulliches • • 1. Mithelffer des • • 2. kein einfaches • • 3.
Laster, Untugend, Vitium. • • Leibs und der Seele.
lasterhafft, Sceleratus. überaus • •
lasterhafft, verderbt, Vitiosus. • • sind gar viel, 1. 2.
Last-Vieh, Jumentum.
Latein, zierliches, Latinitas.
Latinität, Latinitas.
Lauff, Cursus.
lauffen, Curro.
lauffen, hin und her, Discurro.
Lauff-Platz, Curriculum.
läugnen, absprechen, Nego.
lauter, Merus.
lautmährig machen, Divulgo,
laxiren, Alvus, 2. 3,
Leben, Vita. hartes • • 1. bequemes • • 2. • • enden, 3.
leben, Vivo. lang • • 1. elend • • 2. wohl • • 3. 4. so lang ich lebe, Vita, 4, in lauter Rechts-Händeln leben, 5.
lebendig, Animatus, vivus.
lebendig werden, wieder, Reviviſco.
ledig, unverheyrathet, Cælebs.
leer, ledig, Vacuus.
Leffze, Labium, labrum.
legen, wohin, Repono.
Lehre, Doctrina. Wissenschafft.
lehren, Doceo.
Lehrer, Doctor. • • der Kirche. Doctor machen. • • werden.
Lehrmeister, Magister.
Lehrjunge, Schüler, Discipulus, tyro.
Lehr-Schule, Prob-Schule, Tyrocinium.
Lehr-Stück, Documentum.
Leib, Corpus.
Leibeigener, Mancipium.
Leibs-Frucht, Fœtus.
Leibs-Straffe, Supplicium.
Leich-Begängniß, Exequiæ.
leicht, Facilis. ein leichter Handel, 1. 2.
leicht, leichtsinnig, Levis.
Leichtglaubigkeit, Credulitas.
leichlich, Facile.
Leichtsinnigkeit, Levitas.
leicht zu biegen, Flexibilis.
leiden, Patior. wer mag es erleiden? 1. grösstes Elend • • 2.
leisten, Præsto. etwas • •
Lermen blasen, Classicum.
lernen, Disco. Griechisch • • 1. aus Erfahrung • • 2. wenig • • 3.
lesen, Lego. den Cicero • •
Leser, Lector.
letztens, Extremum.
letzter, Ultimus, extremus. die Sache ist auf das äusserste kommen.
leuchten, Luceo.
Leut-scheu, Homo, 1. Lucifugus.
leutselig, freundlich, Comis.
Licht, Lumen, Lux.
lieb, Charus.
Liebe, die, Amor. • • des Vaterlands, 1. • • überall erweisen, 2. • • erhalten, 3. • • aufheben, 4.
Liebe, Charitas.
lieben, Amo, diligo.
lieber wollen, Malo. • • in Einsamkeit, als unter Leuten leben.
Liebhaber, Amator.
liebkosen, Blandior.
Liebkosen, das, Blanditia.
lieblich, liebreich, Amabilis, amœnus, suavis.
Lieblichkeit, Suavitas.
liebreich, willig, Amanter.
liegen, Cubo. schlaffen gehen.
liegen, Jaceo.
liegt daran, es, Interest, refert. • • dir nichts, 1. mir gar viel, 2.
lindern, besänfftigen, Delinio, lenio.
Linie, Linea.
List, Betrug, Fraus.
listig, Astutus, versutus.
Listigkeit, Astus, astutus.
Litaney, *Litaniæ*.
Lob, Laus. • • suchen, 1. 2. • • erwerben, 3. • • haben, 4. einem andern • • geben, 5. sich eines andern • • zueignen, 6.
loben, rühmen, preisen. Laudo. einen Wohlverdienten • • 1. eines besondere Liebe • • 2.
Lobsprecher, Laudator.
Lobspruch, Elogium.
Loch, Foramen.
löblich, Laudabilis.
Lohn, Merces, cedis. nichts ohne • • 1. grossen • • begehren, 2. • • bekommen, 3.
locken, anlocken, Allicio.
Lockung, Illecebra.
Loos, Sors. etwas dem • • überlassen.
Loos werffen, Sortior. • • ausstreuen, Spargo.
losmachen, sich, Explico. von Geschäfften • • 2.
lossprechen, Absolvo.
Lotterbub, Scurra.
Lufft, Aër. gesunde • • 1. dicke, ungesunde • • 2.

lüfftig,

lüfftig, Aëreus.
lügen, Mentior.
Lügner, Mendax.
Lust, Neigung, Genius.
Lustbarkeit, Jucunditas.
Lust, keine - - haben, Animus, 7.
Lust haben zu etwas, Animus.

Macht, Potentia.
Majestät, Majestas.
Mackel, Macula. - - anhängen, 1. - - auslöschen, 2. - - bekommen, 3.
mächtig, Potens.
männlich, beherzt, Fortiter.
männlich, Virilis, acer.
mäßig, Abstinens, modicus, temperans.
mäßig, bescheidentlich, Moderatè.
Mäßigkeit, Abstinentia, diæta, frugalitas, temperantia.
mäßiglich, Modicè.
Mäßigung, Temperatio.
Magd, Ancilla.
Magen, Stomachus.
mager, Macer.
Magerheit, Macies.
mahlen, Pingo. einen Kopff - - 1. erfahren im - - 2. nach dem Leben - - 3.
Mahlzeichen, Character.
Mahnung, Warnung, Monitum.
mancherley, Multimodis.
mangeln, Desum, careo.
mangelhafft, Mancus.
Manier, Weise, Modus.
mannbar, Nubilis.
Mannigfaltigkeit, Varietas.
Manns-Alter, Ætas, 2.
Mantel, Pallium.
Maria, die Mutter GOttes, *MARIA.*
Marianische Versammlung, *Congregatio Mariana.*
Marck-Stein, Confinium.
Marck-Stein, Gräntzen, Terminus.
Marckt, Forum.
Märtyrer, heilige, *Martyr.*
Maaß, Mensura.
Maaßgebung, Præscriptio.
Mastung, Sagina.
Materie, Zeug, Materia.
Mathematicus, Mathematicus.
matt seyn, erliegen, Langueo. unsere Jugend liegt gantz darnieder.
matt, Krafft-los, Languidus.
Maul, böses, Contumeliosus.
Mauer, Murus. - - durchbrechen mit Geschütz, 1. - - beschiessen, 2. - - ausbessern, 3. abtreiben von der - - 4.
Meer, Mare. ungestümes - -
Meer-Enge, Fretum.
Meer, das grosse Welt-Oceanus.
mehr, Plus.
mehr, über diß, Amplius.
mehrern Theils, Plerumque.
meiden, fliehen, Vito.
Meineyd, Perjurium.
meineidig, Perjurus.
meinethalben, Pax, 6.
meistens, Maximè.
Meister-los, Dissolutus.
meistern, Edomo.
melancholisch, Melancholicus.
Meldung, Erinnerung, Commemoratio.
Meldung, Mentio.
Menge, Multitudo.
Menge, Frequentia.
Menge, Ueberfluß, Copia. - - des Geträyds, 1. - - der Früchte, 2.
Menge des Volcks, Celebritas.
Mensch, Homo. ein vornehmer - - 1. ein gar schlechter - - 2.
menschlich, Humanus. alle menschliche Dinge sind vergänglich, 1.
mercken, Adverto, animadverto.
mercken, bezeichnen, Noto.
Merckmahl, Denckzeichen, Monimentum.
merckwürdig, Memorabilis, notabilis.
messen, Metior.
Meßner, Æditnus.
Meß-Opffer, *Missa.* Messe lesen, 1. 2. dienen zur - - 3. hören, 4. sich bereiten zu der - - 5. eine Seel-Messe, 6. unter der - - 7. nach der 8.
Meyerhof, Villa.
Meynung, Urtheil, Arbitrium.
Meynung, einer andern - - seyn, Dissentio.
Meynung, Opinio. es ist die gemeine - - 1. alle sind dieser - - 2. abwendig machen von - - 3.
Meynung, Spruch, Sententia. gemeine - - 1. bleiben bey der vorigen - - 2. abweichen von der - - 3.
Milch-Haar, Lanugo.
mild, Mitis.
mildern, besänfftigen, Mitigo.
mindern, verringern, Minuo. eines andern Ehre - - 1. Ansehen - - 2. Haabschafften - - 3. den Schmertzen - - 4. eines andern Verdienste - - 5.
miniren, Cuniculus.
mischen, vermengen, Misceo.
Misbrauch, Abusus.
mißbrauchen, Abutor.
Mißgeburt, Abortio.
mißtrauen, Diffido.
Mist-Grube, Cloaca.
mit, Cum.
mit Ehren, Honoratè.
Mit-Esser, Compransor.
mit Fleiß, Constituto.
mit Fug und Recht, Jure.
Mitgenoß, Consors.
mitheilen, Communico. einem dem Raub - - 2.
mittheilen, Impertio, participo.
mitlauten, Consono.
Mitleiden, Commiseratio.
Mitleiden tragen, Commiseror.
mit nichten, Minimè.
Mittag, Meridies.

Mittag-Essen, Prandium.
mittelmäßig, Mediocris.
Mittelmäßigkeit, Mediocritas.
Mittel, Remedium.
Mittlere, Medius.
Mittelster, Intermedius.
Mitwerber um eine Stelle, Competitor.
Mönch, Münch, Monachus.
Mörder, Strassenräuber, Latro, sicarius.
Monarch, Mensis.
monathlich, Menstruus.
Mond, Luna. Neu - - 1. Voll - - 2. wachsender - - 3. abnehmender - - 4. - - Finsterniß.
morgen, Cras.
Morgenröthe, anbrechender Tag, Diluculum.
müd, Lassus.
müd machen, Fatigo.
Müdigkeit, Lassitudo.
Mühe, Fleiß, Contentio, 3.
mühesam, Difficilis, operosus.
mühesam, geschäfftig, Laboriosus.
Mühseligkeit Ærumna.
Mühle, Mola.
Münze, Pfenning, Nummus.
müßig, faul, Otiosus.
Müßiggang, Cessatio, otium.
müßiggehen, faullentzen, Otior.
Mund, Os.
Munterkeit, Alacritas,
Music, Musica. - - ergötzet mich, 1. Instrumental - - 3
muß seyn, Oportet.
Muster, Idea, typus.
muthmassen, Conjicio. aus dem Gesicht - - 1. hart zu - - 2.
Muthmassung, Conjectura.
Muthwille, Petulantia.
muthwillig, ausgelassen, Petulans.

Nach, Post, secundum.
Nachbar, Vicinus. er ist mein - - 1. der Krieg ist nahe, 2.
Nachbarschafft, Vicinitas.
nachdencken, Agito, 3.
nachdencken, Commentatio, commentor.
nachdrücklich, Enixe.
Nachdruck, Impressio.
nachfolgen, nacheilen, Insequor.
nachfolgen, im Amt, Succedo,
nachforschen, Indago, investigo.
nachfragen, Sciscitor, inquiro.
Nachkömmling, Posteri.
nachläßig, Negligens, remissus.
Nachläßigkeit, Negligentia.
nachlassen, zuruck senden, Remitto. der Wind läßt nach, 1. der Zorn - - 2. der Fleiß - - 3. die Schuld - - 4.
Nachlassung, Verzeihung, Impunitas.
nachmachen, Effingo.
nachmachen, nachthun, Imitor. den Vorfahren - - 1. 2.
Nachmittags-Schlaff, Meridiatio.
nachsehen, verzeihen, Condono.
nachsehen, Indulgeo. dem Sohn - - 1. seiner Lust - - 2.
nachstellen, betrügen, Capto, insidior.
nachstellen, suchen, Consector.
nachstellen, verfolgen, Persequor. dem Feind - - 1. er will mich - - 2.
Nachstellung, Hinterhalt, Insidiæ. einem nachstellen, 1. den - - entgehen, 2.
Nachsuchung, Persecutio.
Nacht, Nox. bey - - bey eingehender - - 2. in die späte - - 3. von der - - überfallen werden, 4. die gantze - - reisen, 5.
Nachtmahl, Cœna.
Nadel, Acus.
nächst, unlängst, Proxime.
Nähe, in der, Cominus.
Naheste, der, Proximus.
nähren, ernähren, Nutrio.
närrisch, Alienatus, delirus, demens.
nagen, Rodo.
Nagel an der Hand, Unguis.
nahe seyn, Immineo. der Feind ist - - 1. das Unglück ist - - 2.
nahe, darbey, Propè.
nahe gelegen, Finitimus.
nahe, Propinquus.
Nahme, Ruhm, Nomen. Scipio hat den - - von Africa, 1. er hat diesen - - 2. grüssen in meinem - - 3. - - ohne Sache, 4.
Nahmen-Taffel, Album.
Nahrung, Alimentum.
närrisch, *Adv.* Stultè.
närrisch, thöricht, Stultus. ich habe keinen so - - gesehen, 1. er wird gar - - werden, 2.
Narrenpossen, Ineptiæ.
Narrheit, Thorheit, Stultitia.
Nase, Nasus.
Natur, Natura. gegen einen günstige - - 1. gute - - 3. eine andere - - annehmen, 2. verdrüßlich von - - 4.
natürlich, Nativus, naturalis.
natürlich, Naturaliter.
neben, Juxta.
neben, bey, Penes, præter.
neblicht, Nebulosus.
nehen, spinnen, Neo.
Neid, Invidia.
Neider, Eiferer, Æmulus.
neidig seyn, Invideo.
neidisch, Invidus.
neigen, hängen, Inclino. zur Güte - - 1. zum Geitz - - 2.
Neigung, Abnahme, Inclinatio.
nein, nicht, Non.
nehmen, hinnehmen, Sumo.
nemlich, Nempe.
nennen, anreden, Appello, as.
nennen, benahmsen, Nomino. einen Ascanium - - 1. ein Buch Georgica - - 2.
Nerven, Spann-Adern, Nervus.
nett, sorgsam, Accuratus.
Netz, Plaga, rete.
neu, Novus. gute Zeitung, 1. üble - - 2. ungewisse - - 3. unglaubliche - - 4.

neu

neu, frisch, Recens.
Neuigkeit, Novitas.
Neuling, Novitius.
neutral, Medius, Neuter.
nicht allein dieses, sondern auch rc. Cum, tum.
Nichtigkeit, Nihilum.
nichts, Nihil. durchaus nichts verlassen, 1. er hat nichts von der Tugend, 2.
nicht wissen, Nescio.
niederfallen, zusammenfallen, Concido.
Niedergang, Occasus, occidens.
Niederlage, Mord, Cædes, clades, strages.
niedersitzen, Consideo.
niederträchtig, Submissus.
niederwerffen, abwerffen, Dejicio.
niedrig, schlecht, Abjectus.
niedriger, Inferior.
Niedrigkeit des Gemüths, Humilitas.
niemahlen, Nunquam.
niemand, Nemo.
nirgends, Nusquam.
noch bis dato, Adhuc.
noch nicht, Nondum.
nöthigen, zwingen, Cogo.
Nonne, Closter-Frau, *Monialis.*
nothwendig, *Adv.* Necessario.
nothwendig, Necessarius.
nothwendig, Necesse. = = zu thun.
Nothwendigkeit, Necessitas.
nüchtern, Jejunus, sobrius.
nutz ist es, Conducit. confert.
Nutz, Nutzbarkeit, Utilitas. = = suchen, 1. = = bringen, 2. 3.
Nutzbarkeit, Usus, 4.
Nutzen, Commodum. = = suchen, 1. eines andern = = verhindern, 2. grossen = = bringen, 3.
nützlich, Commodus, utilis, 1. 2. 3. 4.

Ob, An.
oben, über, Supra.
obenhin, Obiter.
Obere, Superior.
Obrigkeit, Magistratus. derselben Würde ertheilen, 1. viel Obrigkeitliche Aemter bekleiden, 2. die höchste = = 3.
obwohl, Etiamsi.
oder, Vel.
öffnen, Aperio. sein Haus den Feinden = = 1. die Thüre mit Gewalt = = 2. den Brief = = 3. sein Gemüth = = 4.
offen, Apertus.
offenbahr, bekannt, Manifestus.
offenbar machen, Evulgo, divulgo, patefacio.
Offenbarung, himmlische, Revelatio.
offenhertzig, Apertus.
offen stehen, kund seyn, Pateo.
offentlich, Apertè, palàm, publicè.
offt, Sæpe.
offtmahlig, Creber.
ohnbestrafft, Impunè.
ohne, Absque, sine.
ohne Unterschied, Promiscuè.
Ohnmacht, Deliquium.
Ohr, Auris. die Ohren spitzen.
Opffer, Sacrificium.
opffern, Sacrifico.
ordnen, Dispono.
ordnen, anordnen, Ordino. die Schlacht-Ordnung = = 1. das gemeine Wesen = = 2.
Ordnung, Dispositio, Ordo.
Ort, Stelle, Locus. ein heiliger = = 1. einsamer = = 2. annehmlicher = = 3. vester = = 4. wilder = = 5. weitee = = 6.
Ostern, *Pascha.*

Papier, Charta.
Parthey-Gang, Excursio.
Parthey, Factio. die Stadt in zwey = = getheilt, 1. sich zu einer = = schlagen, 2.
Parthey, Spaltung, Pars, 1. 2. Secta.
Paßion, *Passio, Domini.*
Patron, Fautor.
Pein, Schmertzen, Tormentum.
peinigen, Ecarnifico.
peinigen, foltern, Torqueo. = = bis er es gestehet.
Peinigen, Cruciatus.
Pest, Pestis.
Pestilentz, Pestilentia. = = wüthet grausam.
Pfand, Pignus. = = geben, 1. = = nehmen, 2.
Pfeiffe, Tibia.
Pfeil Telum.
Pferd, Equus. = = besteigen, 1. auf das = = gehoben werden, 2. sitzen zu = = 3. zu = = reisen, 4. dem = = die Sporn geben, 5. starck reiten, 6. absteigen vom = = 7. 8. fallen vom = = 9. herabstürtzen vom = = 10.
Pflantze, Planta.
Pflantz-Schule, Seminarium.
Pflantz-Stadt, Colonia.
pflegen, Soleo.
Pflicht, Obligatio.
Pflug, Aratrum.
Pförtner, Atriensis.
Pfütze, Lacuna.
Plage, Afflictio.
plagen, Afflictio, afflictor, vexo.
Platz-Regen, Imber.
plaudern, herab, Deblatero.
Plauderer, Rabula.
plötzlich, Subitò.
plündern, Diripio. eine Stadt = =
Podagra, Podagra.
Pöbel, Vulgus.
Polster, [illegible], Pulvinar.
Possen, Nugæ.
Possen treiben, Nugor.
Pracht, Magnificentia.
prächtig, Lautus.
prahlen, Jacto, ostento.
Prahlerey, Jactatio, ostentatio.
prahlerisch, Gloriosus.
prassen, schlemmen, Commessor, helluor
Prasser, Schlemmer, Epulo.
predigen, Concionor.
Prediger, Concionator.

preisen, rühmen, Prædico.
Preisung, Prædicatio.
Priester, Obrister, Pontifex.
Priester, Sacerdos.
Priesterthum, höchstes, Pontificatus.
Priesterthum, Sacerdotium.
privilegirt, frey, Immunis. - - von gemeinen Anlagen - -
Probe, Specimen, periculum.
probiren, Experior. ich werde alles - -
probiren, Tento, examino.
Project machen, Adumbro.
Protocoll, Commentarium.
Proviant, Commeatus, annona. - - hat der Feind abgeschnitten, 2. - - schicken, 3.
Punct, Punctum.

Rache, Vindicta.
rächen, Vindico, ulciscor. das Unrecht - - 1. 2.
Rächer, Vindex.
Rätzel, Ænigma.
Raserey, Furor, oris.
Rath, Consiliarius.
Rath, Consilium. - - begehren, 1. - - geben, 2. - - beschliessen, 3. - - folgen, 4. durch fremden - - verführt werden, 5. heimlichen - - beschliessen, 6. - - ändern, 7. ungewisser - - 8. der Alten - - 9. fremden - - lieber, als seinem eigenen folgen, 10.
Rath, der, Senatus. - - versammlen, halten.
Rathhaus, Curia.
rathen, Consulo. rathsfragen.
rathen, weissagen, Divino.
rathen, einrathen, Suadeo.
Raub, Beute, Spolium, præda. - - Trost der Soldaten.
rauben, Latrocinor, compilo, prædor, rapio.
Rauch, Fumus.
rauchen, Fumo.
rauh, hart, Asper.
rauh, scharff, Rigidus, austerus.
Rauhe, Asperitas.
Rausch, Trunckenheit, Crapula.
rauschig, Ebrius.
Rebellion, Perduellio.
rechnen, zusammen, Computo.
Recht, das, Jus.
Rechtsgelehrter, Jurisconsultus, jurisperitus.
Rechts-Handel, Causa. - - anfangen, Usus. 2. 1. - - führen, 2.) - - verliehren, 3.) - - gewinnen, 4.) - - nachläßig fortsetzen, 5.) zweiffelhaffter - - 6.) abstehen vom - - 7.) sich vergleichen, 8.)

recommendiren, Commendo.
Rede, Dictio.
Rede, Oratio. eine wohlgestellte - - 1. ungeschickte - - 2. lange - - 3.
Rede-Kunst, Rhetorica.
reden, miteinander, Colloquor.
reden, Loquor. von einem - - 1. er konte kaum - - 2. nichts ungereimtes - - 3. frech - - 4. mit ihnen - - 5. von deinem Lob - - alle, 6. nach langen Stillschweigen - - 7.
redlich, Apertus.
redlich, aufrichtig, Sincerus. - - Gemüth, 1. - - Urtheil, 2.
reformiren, einen geistlichen Orden, *Reformo Religionem.*
Regen, Pluvia. sehr grosser - - 1. ein steter - - 2.
Regen-Bach, Torrens.
Regiment Soldaten, Legio.
regieren, Regno, rego, guberno. das gemeine Wesen - - 1. wohl - - 2. Regiment ist aus, 3.
Regierer, Rector.
regnen, Pluo. sehr - -
Rechnung machen, Calculus, 2.
recht, wohl, Recte.
recht, aufrecht, Rectus.
rechtmäßig, Legitimus.
reich, überflüßig, Copiosus, dives.
Reich, Imperium. - - erweitern, 4.
reich machen, Dito.
Reichthum, Opes, divitiæ. - - suchen, 1. - - haben, 2.
Reichthum, Fortunæ. des - - berauben.
Reihe, Series.
Reim, Versus.
rein, sauber, Purus.
reinigen, saubern, Purgo.
Reise, Weg, Iter. - - vornehmen, 1. - - fortsetzen, 2. einstellen, 3. schwere - - 4. - - nach Rom, 5.
reisen, hin und her, Commeo.
reisen, Proficiscor. nach Athen - -
reiten, Equito.
reitzen, anreitzen, Allicio.
Religios, Religiosus, 2.
Renn-Platz, Stadium.
resigniren, das Amt, Abdico.
Reuter, Eques.
Reuterey, Equitatus.
reuterisch, Equestris.
richten, Dirigo. alles zu seinem Nutzen - -
Richter, Judex.
Richt-Stuhl, Tribunal.
Richtschnur, Norma.
riechen, Odoror.
riechen, Oleo.
Rinde, Cortex.
rinnen, fliessen, Fluo.
Römischer Pabst, Pontifex. erwählen.

Röthe, Rubor.
Rock, Toga.
Rosenkrantz, *Corona*, 4.
Rost, Ærugo.
Ruff, Gericht, Rumor. es gehet der = = 1. 2. jedwedes = = leichlich glauben, 3. = = wird vermehrt, 4. = = nimmt ab, 5.
ruffen, nennen, Voco.
Ruhe, Quies.
Ruhe, Freyheit von der Arbeit, Vacatio. = = der Schulen.
ruhen, Conquiesco, quiesco.
ruhig, Quietus. = = von Geschäfften, 1. niemahlen = = 2.
Ruhm, Ansehen, Nahme, Fama. = = suchen, 2. 1. des = = halber Sorge tragen, 2.) = = bekommen, 3.) = = ist allen zu wünschen, 4.) in grossem Ansehen seyn, 5.) unsterblichen Nahmen erlangen, 6.) = = verringern, 7.) = = ersetzen, 8.
ruhmredig, prahlerisch, Gloriosus.
rühmen, erheben, Celebro.
rühmen, Effero, ferre, 3.
rühmen, sich, prahlen, Glorior.
Rucken, Tergum.
ruckwärts, Retrò.
Rüstung, Apparatus.
rund, kürtzlich, Præcisè.
rund, Rotundus.
Ruthe, Virga.

Saame, Semen.
Saat, Seges.
Sache, Ding, Res. der Sachen Zustand, 2. der = = verwirrter, glücklicher Zustand, *ib.*
Sacramente, *Sacramenta.*
Sacristey, *Sacristia.*
säen, Sero.
Sänffte, Lectica.
sättigen, Satio. kan sich mit Lesen nicht = =
Säuffer, Potator. ein grosser = =
Safft, Liquor.
salben, schmieren, Ungo.
Saltz, Sal.
sanfft, gelind, mild, Lenis.
sanfft, Placidus.
sanftmüthig, zahm, Mansuetus.
Sanftmütigkeit, Lenitas, mansuetudo.
Sattel, Ephippium.
säugen, Lacto.
sauber, Nitidus.
Sauberkeit, Munditia.
Schade, Nachtheil, Incommodum.
schaden, Officio, noceo.
Schad-los, gantz, Sartus.
schädlich, verbindlich, Perniciosus.
schämen, sich, Erubesco.
schämen, sich, Pudet. = = mehrers zu reden, 1. 2. nicht = = 3.
schändlich, Fœdus, turpis, 1. 2.
schändlich, Indignè.
Scharffe, Schneide, Acies.
schätzen, hoch, Æstimo, magnifacio.
Schätzmann, Æstimator.
Schätzung, Æstimatio.
Schaaf, Ovis.
Schalck, Böswicht, Nequam.
Schalckheit, Nequitia.
schamhafftig, Pudicus, verecundus.
Schamhafftigkeit, Pudicitia, pudor verecundia.
Schande, Schmach, Probrum. einem = = vorwerffen, 1. zur = = ausrechnen, 2.
Schande, Unehre, Turpitudo.
Schandthat, Flagitium.
Schantze, Munitio, vallum.
scharff, Acer.
scharffsinnig, Ingeniosus.
Scharffsinnigkeit, Acrimonia.
Schatten, Umbra.
Schatz, Thesaurus.
Schatzkammer, Ærarium.
Schaubühne, Scena.
Schauspiel, Spectaculum.
Scheide, Vagina.
Scheitel, Vertex.
scheeren, Tondeo.
Schenckung, Largitio.
Schertz, Jocus. aus = = 1. mit Ernst, ohne Schertz, 2. aus etwas einen = = machen, 3. geschickt zu schertzen, 4. schändlicher Schertz, 5.
schertzen, Jocor.
schertzhafft, Facetus.
Schertz-Reden, Facetiæ, sales.
schier, fast, Ferè, pene, propemodùm.
Schiff, Navis. = = bauen. = = befestigen.
Schiffbruch, Naufragium.
schiffbrüchig, Naufragus.
schiffen, Navigo. es ist Zeit zu = = 1. kaum aus dem Hafen = = 2. in Griechen-Land = = 3. in Ungarn = = 4. neben Africa = = 5. nach Genua = = 6.
Schiff-Herr, Navarchus.
Schiffmann, Nauta.
schicken, um einen, Accio, accerso.
schicken, Mitto.
schicken, sich, Quadro.
Schicksal, Fatum.
Schildkröte, Testudo.
Schlacht, Pugna, prælium. = = anfangen, halten, unterbrechen, erneuern.
Schlacht liefern, Prælior.
Schlacht-Opffer, Hostia.
Schlacht-Ordnung, Acies. = = machen, *Usus.* 1. dazu geben, 2. die = = ändern, 3. = = wancket, 4. die erste Linie der = = durchbrechen, 5. = = wieder herstellen, 6. = = enden, 7.
Schlaff, Somnus.
Schlag, Verber.
schlagen, Ferio, percutio, verbero.
schlagen, zu Boden, Prosterno.
schlecht, Obscurus. = = Redner, 2.

schlecht, gering, Tenuis. = = Leut, 1. Vilis, 1. 2.
schlechter Mensch, Homo, 3.
schleimig, Pituitosus.
schlemmen, ludern, Abligurio.
Schlemmer, Fraß, Abdomen.
schlüpfferig, Lubricus.
Schlupffwinckel, Latebra, latibulum.
Schlund, enger Ort, Fauces.
Schlund, Gula.
Schluß-Rede, Epilogus.
Schmach, übler Nahme, Infamia. einen = = zufügen, 1. = = wiederum auslöschen, 2. = = haben, 3.
schmähen, übel nachreden, Maledico, obtrecto.
Schmäh-Wort, Maledictum. mit = = aufeinander kommen.
Schmeicheley, Adulatio.
schmeichlen, Adulor.
Schmeichler, Adulator.
Schnabel, Rostrum.
Schnee, Nix.
schneiden, Scindo.
schneutzen, Emungo.
Schnuppe, Gravedo.
schön, wohlgestalt, Pulcher. ein = = Jüngling.
Schönheit, Pulchritudo. = = der Lucretiæ.
schöpfen, Haurio.
schon längst, Jam diu.
Schos, Sinus.
Schrancken, Limes. = = setzen, 1. 2. = = überschreiten, 3.
schreiben, Scribo. sauber = = 1. einem öffter = = 2. eine Historie = = 3. sehr gelehrt = = 4.
Schreiber, Scriba, scriptor.
Schrecken, Terror.
Schrifft, oder Buch, Scriptum, scriptura.
Schritt vor Schritt, Pedetentim.
Scrupel, Scrupulus. einem einen = = machen, 1. 2. = = haben, 3. = = nehmen, 4. Religio, 2.
scrupuloser Mensch, Scrupulosus.
Schulden, Nomen, *Usus.* 3.
Schulden machen, Æs, 2. 1.) = = haben, 2.) = = abzahlen, 3.)
schuldig, schädlich, Nocens, reus.
Schule, Gymnasium.
Schule, Schola. öffentliche = = 1. viel sind in der = = 2. bleiben aus der = = 3.
Schulen, sechs untere, Humanus, 4.
Schulter, Humerus.
Schultheiß, Prætor.
Schüssel, Lanx.
Schütz, Jaculator.
Schutz, Vorsprechung, Patrocinium.
schwach, Imbecillis.
schwach, Infirmus. = = von Leib, 1. = = von Gemüth,
Schwachheit, Imbecillitas, Infirmitas.
schwächen, Infirmo, labefacio, labefacto.
schwächen, verletzen, Violo, vitio.
schwärmen, Grassor, vagor.

schwätzen, Garrio.
schwätzig, Garrulus.
schwanger, Gravidus.
schweigen, Taceo, 1. 2.
Schweiß, Sudor.
schwer, gewichtig, Gravis.
schwimmen, Nato. über den Fluß = = 1. unter dem Wasser = = 2.
schwitzen, Sudo.
schwören, Juro. dahin gehörige Schwörungs-Arten, *Jurandi Formulæ.*
schwören, falsch, Pejero.
Secte, Spaltung, Secta.
Seegel, Velum.
See-Hafen, Port, Portus. = = erreichen.
sehen, Video, 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
sehr, Etiam atque etiam, enixe.
sehr, fast, über die massen, Magnopere, perquam.
Seite, Latus.
selten, dünn gesäet, Rarus.
Sendung, Missio.
setzen, an einen Ort, Loco.
setzen, legen, stellen, Pono.
seyn, Sum.
sicher, Securus, 1. 2. Tutus.
Sicherheit, Securitas.
sichtig, Eminens.
sieben, Septem.
Sieg, Uberwindung, Victoria. = = ist bey uns, 1. 2. = = ist hier gewiß, 3. = = schier verlohren, 4.
Sigel, Sigillum.
sincken, Labo.
Sinn, Verstand, Sensus. die Todten haben keine Empfindlichkeit.
Sinnreich, Ingeniosus.
sintemahl, Quippe.
Sitten, *Mores.* gute = = 1. üble = = 2. vorige = = nehmen ab, 4.
Sitz, Stuhl, Sedes.
sitzen, Sedeo.
so, also, Adeò.
sochen, Tabesco.
so gar, Usque adeò.
so groß, Tantus.
Sohn, Filius.
so lang, Tamdiu.
Sold, Steuer, Stipendium. = = kommt dem Soldaten richtig. Allmosen = = Stips.
Soldat, Miles. = = werben, 1. = = werden, 2. = = abdancken, 3. tapffere = = 4. erfahrne = = 5.
Sommer, Æstas.
Sonne, Sol. = = gehet auf, 1. = = nieder, 2. = = ist unter den Wolcken, 3.
Sonnen-klar, Evidens.
Sorge, Fleiß, Vigilantia.
sorgfältig, bekümmert, Solicitus. sehr = = 1. = = wegen deiner Sachen, 2.
Sorgfältigkeit, Solicitudo. voll Sorgfalt.
so sehr, Tantopere.

so viel, Quantum.
so weit, in so fern, Quatenus.
so wohl, Tam.
Spaß, Ridiculum.
Spalte, Rima.
spannen, trachten, Tendo.
sparsam, Parcus.
Sparsamkeit, Parsimonia.
spat, langsam, Sero.
Speise, Esca.
speyen, sich erbrechen, Vomo.
Spiegel, Speculum.
Spiel, Ludus.
spielen, Ludo.
Spieß, Hasta.
spitzen, Acuo.
spitzfündig, Acute, acutus.
Spott, Verspottung, Ludibrium. andern zum - - werden.
Sprach-los, Elinguis.
Sprichwort, Proverbium.
Spur, Indicium.
Stachel, Aculeus, stimulus.
Stärcke, Robur, vis.
stärcken, Roboro, confirmo.
Staffel, Stiege, Gradus. - - der Ehren.
Stamm, Wurtzel, Stirps.
Stamm-Baum, Genealogica arbor.
stammen, Gens, 2.
Stammen, eines, Germanus.
Stand, Zustand, Status. 1. übler - - 2. - - ist besser worden, 3.
starck, Baum-starck, Robur.
Stadt, Urbs. eine schöne, 1. eingenommen, 2.
Stadt-Knecht, Accensus.
Stadt-Mauer, Mœnia.
Statthalter, Vicarius.
stattlich, prächtig, Magnificus.
Staub, Pulvis.
stechen, stupffen, Pungo.
stehen, Sto.
stehet mir zu, Attinet.
stehlen, Furor, aris, 1. 2.
steiff, vest, Solidus, Firmus.
Stein, Lapis. werffen mit - - *item* Saxum.
steinigter Ort, Salebra.
Steinlein, Scrupulus.
Stelle, Platz, Statio.
stellen, sich, Simulo. an ihm ist alles verstellt, 1. stelle dich, so viel du wilst 2.
sterben, Emorior, intereo, 1.
sterben, Morior. an der Kranckheit - - 1. an Wunden - - 2. sehr alt - - 3. gottseelig - - 4. gähling - - 5. eher - - 6. für das Vaterland - - 7. verlangen zu - - 8. alle müssen - - 9.
sterblich, Mortalis.
Sterblichkeit, Mortalitas.
Stern, Stella.
stets bitten, Flagito.
Steuer, Tribut, Tributum. man muß grosse - - geben.
Steuer-Ruder, Gubernaculum.
stifften, einen Orden, Closter, Fundo, as.
still, ruhig, Tranquillus. - - von Gemüth.
Stille, Ruhigkeit, Tranquillitas. - - des gemeinen Wesens, 1. 2.
stillen, besänfftigen, Sedo.
stillschweigen, Sileo.
Stillschweigen, das, Silentium.
Stillstand der Waffen, Induciæ.
Stimme, Vox. - - nicht mehr haben, 1. leise - - 2. helle - - 3.
stinckend, Putidus.
Stirn, Frons.
Stock, Truncus.
stoltz, frech, Insolens.
Straffe, Pœna. scharffe - - 1. - - ausstehen, 2. 3. frey von der - - 4.
straffen, Mulcto.
straffen, Punio. die Richter sollen - - 1. die Uebelthäter, 2. 3. 4.
straffen, mit Worten, Reprehendo.
Strauchen, Gravedo.
Streich, Ictus. mit vielen - - verwundet.
Streich geben, Infligo.
Streit, Gefecht, Schlacht, Treffen, Pugna. - - bestimmen, 1. - - suchen, 2. sich in - - einlassen, 3. - - anfangen, 4. - - halten, 5. kleine Scharmützel halten, 6. Haupt-Schlacht liefern, 7. - - fägt an, 8. - - ist zweiffelhafft, 9. gehet von neuem an, 10.
streiten, Pugno. scharff - -
Streit-Handel, Lis. einem - - ankünden, 1. - - verliehren, 2. neue - - anfangen, 3. sich in - - einlassen, 4. benlegen, 5.
streng, Severus.
Strenge, Ernsthafftigkeit, Severitas.
Strick, Strang, Laqueus.
stümmeln, Mutilo.
stürtzen, herab, Præcipito. sich ins Wasser - - einem vom Thurn - - 2.
studiren, Studeo. auf eine Wissenschafft - - 1. bey Nacht - - 2. beständig - - 3.
studiren, Studeo, studium. - - bringt grossen Nutzen, 3. - - ist zuweilen zu unterbrechen, 4. - - wiederum vorzunehmen, 5. das - - nicht aussetzen, 6. aufhören vom - - 7. eines nach dem andern - - 8.
Stück-weis, Particulatim
stumpff machen, Hebeto, obtundo.
stumm, Mutus.
Stunde, Hora.
stupffen, antreiben, Stimulo.
Sturm-Wetter, Procella.
subtil, Subtilis.
suchen, forschen, fragen, Quæro. einen überall - - 1. Ehre - - 2.

Sünde,

Sünde, Uebelthat, Peccatum. Todt- - - 1. läßliche - - 2. Erb- - - 3. aller - - schuldig, 4. - - begehen, 5. eines andern - - auf sich nehmen, 6.
sündigen, Pecco. 1. 2.
Summa, die gantze, Summa.

Tadeln, Carpo, reprobo, vitupero.
Tadlung, Bestraffung, Vituperatio.
Täfelein, Tabella.
täglich, Diurnus.
täglich, Quotidie.
Tafel, Bret, Tabula.
Tag, Dies. es wird kaum - - 1. bey Mittag, 2. abnehmender - - 3. am bestimmten - - 4. 5. den - - verschieben, 6. den - - mit Schwätzen zubringen, 7. - - in Geschäfften, 8.
Tag-Arbeit, Pensum.
Tag darnach, Postridie.
tagen, Dilucescit.
taget, es, Illucescit.
Taglöhner, Mercenarius, operarius.
Tagsatzung erstrecken, Comperendino.
tantzen, Salto.
tapffer, edel, großmüthig, Generosus.
tapffer, vornehm, Illustris, strenuus.
Tauffe, *Baptismus*. tauffen, 1. die - - empfangen, 2. aus der - - heben, 3.
tauglich, Appositus, aptus, idoneus.
Testament, Testamentum.
Teufel, *Diabolus*. - - austreiben.
That, böse, Facinus, 1. gute - - 2.
That, Factum. herrliche - - 1. 2.
Theil, Stück, Pars.
theilen, Partior.
theilhafftig, Particeps. der Ehre - - 1. der Laster - - 2.
theils, Partim.
Theilung, Divisio.
Theologie, *Theologia*.
Theurung, Annona, 1. nimmt ab, 5. Caritas.
Thier, Animal.
Thon, Sonitus, sonus.
Thor, Pforte, Porta.
Thür, Fores, janua. - - sperren, 1. - - einsprengen, 2. warten vor der - - 3.
thun, machen, Ago.
thun, machen, Facio. - - was befohlen, 1. leicht zu thun, 2. ich werde alles thun, 3. er thut alles in allen, ist das Fac totum, 6. nach seinem Gefallen - - 7.
tieff, Profundus.
Tieffe, Altum.
Tisch, Mensa.
Titel, Titulus.
Tochter, Filia.
Tod, Mors.
Tod-Sünde, *mortale peccatum*.
todt, Mortuus.
Todte erwecken, Excito, 3.

tödten, Interficio.
tödten, umbringen, Occido. viele sind getödtet worden, 1. sich lassen - - 2. sich selber - - 3.
tödtlich, Mortifer.
tölpisch, grob, Hebes.
Trabant, Satelles.
Tracht, Lebens-Art, Cultus.
trachten, nach etwas, Aspiro.
trachten, sich bemühen, Contendo, 2.
tractiren, Tracto. wohl - - 1. übel - - 2.
Trägheit, Remissio.
tragen, ertragen, Fero.
tragen, zusammen, Comporto.
trauen, glauben, Fido. Dem Glück nicht zu viel - -
Traum, Somnium.
träumen, Somnio.
Trauer, Luctus. alles ist in - -
trauren, Mœreo.
traurig, Mœstus, æger.
Traurigkeit, Mœror.
Trauer-Spiel, Tragœdia.
treiben, Ago, 4.
treiben, auf etwas, Insisto.
treiben, vertreiben, verjagen, Pello.
treten, daher, Incedo. züchtig - -
treu, Fidelis. - - Diener.
Treue, Glaube, Fides. einem - - zusagen, 1. - - halten, 2. - - verletzen, 3. - - vermindern, 4. keinen - - haben, 5. sich in eines Treue begeben, 6.
Treue, Fidelitas.
Treu-los, Perfidus.
trincken, Bibo. unmäßig - -
Trinck-Geld, Honorarium.
Triumph, Triumphus.
triumphiren, Triumpho.
Tröckne, Dürre, Siccitas.
trösten, Solor, consolor. den Betrübten - - 1. nichts kan mich - - 2. dieses allein, 3.
Trost, Consolatio, solatium.
truncken, voll, Ebrius.
truncken, besoffen, Vinolentus.
trutzen, Insulto.
Tugend, Virtus. von besonderer - - 1. 2. - - kostet viel, 3. leben nach der - - 4. bekannte - - 5.
Tumult, Aufruhr, Turba, 2.
tyrannische Regierung, Tyrannis.

Väterlich, Patrius.
Vasall, Beneficiarius.
Vater, Pater.
Vaterland, Patria.
verachten, Aspernor, contemno. alles Zeitliche - - 1. Reichthum - - 2. alles - - 3.
verächtlich, Abjecte.
verändern, Muto. den Ort, nicht die Art - - 1. Das Glück ändert sich, 2. seinen Entschluß - - 3. seine Keckheit - - 4. Zeit geben, seine Gedancken zu - - 5.

verändern, Vario.
veränderlich, Mutabilis.
Veränderung, Mutatio.
veralten, Obsolesco.
veraltet, Abolitus.
verbergen, Abdo.
verbergen, Celo, recondo.
verbessern, Corrigo, emendo.
verbiethen, Interdico, prohibeo.
verbinden, Obstringo, devincio. einen mit Wohlthaten.
Verbindniß, Freundschafft, Conjunctio.
verbleiben, Resideo.
verblenden, Excæco.
verblühen, veralten, Defloresco.
verborgen, geheim, Abditus, absconditus, reconditus.
verborgen liegen, Lateo. der schlimme Mensch ist verborgen geblieben, 1. die Laster können nicht lang = = 2. er wünschet = = 3.
Verboth, Interdictum.
verbrennen, Comburo.
verbrennen, Deflagro, conflagro.
verbunden, Obligatus.
verdächtig, Suspectus.
verdauen, Concoquo, digero.
verdammen, Damno.
verdecken, Obtego.
verderben, Corrumpo. die üblen Begierden = = die Jugend, 1. Jugend leicht zu = = 2. von üblen Gespielen = = 3.
Verderber, Corruptor.
verdienen, Mereor.
Verdienst, Meritum.
verdorben, verlohren, Perditus.
verdriessen, Male, tædet.
verdrießlich, Odiosus.
Verdrießlichkeit, Beschwerlichkeit, Molestia. einem = = machen, 1. = = haben, 2. = = benehmen, 3. davon befreyen, 4.
Verdruß, Fastidium, tædium.
Verdruß machen, Fastidio.
verdunckeln, verfinstern, Obscuro.
verehren, Veneror.
vereinbaren, Copulo.
vereinigt, einig, Conjunctus.
verfechten, beschützen, Propugno. das Vaterland = =
Verfertiger, Effector.
verfluchen, Abominor, execror.
Verfluchung, Diræ.
verfolgen, Insector.
verfügen, sich wohin, Recipio. *Usus* 2.
verführen, Seduco.
vergangen, Præteritus.
verganten, Publico.
vergeben, Irritus. = = Arbeit, 1. = = Hoffnung, 2.
vergebens, Frustra. sich = = bearbeiten, 1. = = bitten, 2. sich = = freuen, 3.
vergeblich, leer, Inanis.
vergehen, Dilabor.
vergehen, evanesco.
vergelten, Compenso. eines Verdienst = = 1. das Unglück wird die Tugend ersetzen, 2.
vergessen, Obliviscor. eines = = 1. seines Elends = = 2.
Vergessenheit, Oblivio. = = der Niederlage, 1. = so vieler vornehmer Leute, 2. = = des vergangenen Uebels, 3.
Vergleich, Versöhnung, Reconciliatio.
vergleichen, Æquiparo, comparo.
Vergleichung, Comparatio.
vergnügt, Contentus.
vergrössern, erweitern, Amplifico. das Reich = = 1. etwas mit Worten = = 2.
Verhängniß, Fatum.
verharren, Persevero.
verhasset, Invisus, exosus, invidiosus.
verheeren, Depopulor.
Verheerung, Depopulatio.
verheissen, versprechen, Promitto, spondeo,
Verheissung, Zusage, Sponsio.
verhindern, Impedio. ich habe dich nicht wollen = = 1. einen mit Heimsuchungen = = 2. ich werde dich nicht = = 3. die Sache ist ungefehr verhindert worden, 4. üble Anschläge = = 5.
verhindern, hintertreiben, Intercludo.
verhindern, Interpello, retardo.
verhindert, Distentus.
verhüten, Caveo.
verjagen, in die Flucht jagen, Fugo.
verkauffen, Vendo.
Verkehrung, Conversio.
verklagen, Accuso.
verkosten, versuchen, Libo.
verkündigen, Bothschafft bringen, Nuncio.
verlachen, Eludo, illudo.
verläumden, Infamo. = = ist ein grosses Laster, 1. 2. 3.
Verläumder, Calumniator.
Verläumdung, Calumnia.
verlangen, Concupisco, cupio.
verlangen, Desidero. nichts als den Himmel = = 1. = = daß du gelobt werdest, 2.
Verlangen, das, Desiderium. = = erwecken, 1. brennen vor = = 2. sich sehnen, 3.
verlassen, Derelinquo, desero.
verlassen, Desertus.
verlassen, Relinquo. seine Studien = = 1. seine Freunde = = 2.
verläugnen, Abnego. GOTT und den Glauben = =
verletzen, beleidigen, Lædo. sich selbst = = 1. durch einen Fall = = 2. einen mit Worten = = 3. eines andern Ehre = = 4.
Verletzung, Offensio.
verliebt, unmäßig, Amo, 3.
verliehren, Amitto, perdo. alles = = 1.
verloben, sich, Devoveo.

Verlöbniß, Devotio.
Verlust, Jactura.
vermählen, Despondeo.
vermehren, Augeo. das Reich = = 1. den Schmertzen = = 2. die Mißgunst = = 3. seinen Reichthum = = 4 das Uebel = = 5.
Vermehrung, Amplificatio.
vermeynen, Existimo, puto, opinor.
vermindern, Comminuo, dimminuo.
vermischen, Misceo. sich in Geschäffte = = 1. alles unter und über sich = = 2.
vermischen, Permisceo, admisceo.
Vermögen, Gewalt, Facultas.
vernehmen, Accipio, 6.
vernünfftig, Rationalis.
Vernunfft, Verstand, Ratio.
verordnen, beschliessen, Decerno.
verpflichtet, verbunden, Obligatus.
verpflichten, Obligo. einem sich = = 1. sich = = 2. aus eigenem Versprechen = = 3.
Verpflichtung, Obligatio.
Verräther, Proditor.
Verrätherey, Proditio.
verrathen, Prodo. alles dem Feind = = 1. sie = = sich, 2.
verreisen, Discedo.
verrichten, Exequor, fungor, obeo.
verringern, vermindern. Attenuo, Extenuo.
verrücken, Dimoveo.
Vers, Gedicht, Carmen.
versagen, Denego.
versammlen, werben, Colligo, is. Congrego.
Versammlung, Cœtus, collegium, concilium.
Versammlung des Volcks, Concio.
versäumen, vernachläßigen, Negligo. das Studiren = = 1. sein Amt = = 2. alles = = 3. den gemeinen Nutzen = = 4.
verschieben, Tagsatzung erstrecken, Amplio.
verschieben, aufschieben, Differo. eine Sache = = 1.) den Handel = = 2.) meine Abreise = = 3.) bis in den Sommer = = 4. die Straffe = = 5.
verschieben, Extraho.
verschieden, änderlich, Varius.
verschicken, Amando.
Verschickung, Amandatio.
verschlagen, scharffsinnig, Sagax.
verschliessen, Præcludo.
verschonen, Parco. einen = = 1. die Kirchen = = 2. unser wird gar nicht = = 2,
verschreyt, verrucht, Infamis.
verschwenden, Decoquo.
Verschwender, Decoctor.
verschwenderisch, Prodigus. seiner Sachen = = 1. seines Erbguts = = 2.
Verschwendung, Luxus.
verschwiegen, Tacitus.
verschwinden, vergehen, Evanesco.
verschwören, Abjuro.
versencken, Demergo, mergo.
Versicherung, Cautio.
versiegeln, Consigno.
versöhnen, Concilio. sich mit einem = = 1. die Brüder unter einander = = 2.
versöhnen, Reconcilio.
Versöhnung, Conciliatio.
versprechen, zusagen, Polliceor.
Versprechen, Zusage, Promissum. = = halten, 1. 2. = = nicht halten, 3.
versprechen, Recipio, 4.
Versprechen, das, Sponsalia.
Verstand, natürlicher, Fähigkeit, Ingenium. ein trefflicher = = 1. 4. dieses ist über meinen = = 2. = = auf etwas wenden, 3.
Verstand, Erkänntniß, Intelligentia.
Verstand, Klugheit, Judicium, 9.
verstehen, sich heimlich mit einander, Colludo.
verstehen, Intelligo. alles = = 1. etwas aus den Briefen = = 2. die Dialectic = = 3.
verstecken, verbergen, Occulto.
verstellen, sich, Simulo.
Verstellung, Dissimulatio, simulatio.
verstopfft, Alvus, 6.
versuchen, Degusto.
versuchen, Delibo, tento.
vertauschen, Permuto.
vertilgen, Aboleo, deleo.
Vertraulichkeit, Confidentia.
Vertraulichkeit, Familiaritas, necessitudo, usus. = = machen, 1. darein kommen, 2. darinn leben, 3.
Vertrag, Conventum.
Vertrag, Vergleich, Pactio.
Vertrag machen, Paciscor.
vertragen, sich, Transigo. Vertrag machen, 1. nicht halten, 2.
vertrauen, Concredo, confido.
Vertrauen, Zuversicht, Fiducia. = = auf einen setzen.
vertrauter Freund, Familiaris. wir seynd die innersten = =
vertreiben, Extermino.
vertreiben, verjagen, Pello. aus der Stadt = = 1. den Feind = = 2.
vertruncken, Ebriosus.
verursachen, Affero, 2. Conflo, excito, 2.
verurtheilen, Condemno.
verwalten, Administro. das gemeine Wesen = = 1. 2.
verwalten, Procuro.
Verwalter, Administrator, curator, procurator.
Verwaltung, Administratio, procuratio.
Verwandter, Propinquus, affinis, cognatus.

Verwandtschafft, Affinitas, propinquitas.
verweilen, aufhalten, Moror.
Verweilung, Verzug, Cunctatio.
verweisen, Relego.
verweisen, einem etwas, Reprehendo, objurgo.
Verweis geben, vorhalten, Exprobro.
verwelcken, Marceo.
verwerffen, Abjicio, rejicio.
Verwiesener, Vertriebener, Exul.
verwicklen, Implico.
verwilligen, Annuo.
verwilligen, in die Versuchung, Consentio. 2.
verwirren, Agito, 2.
verwirren, bestürtzen, Conturbo.
verwirren, Perturbo. im Gemüth = =
verwirren, Unruhe machen, Turbo. alles in dem gemeinen Wesen = = 1. dieser Fall hat mich sehr = = 2.
verwirrt, zerrüttet, Turbidus. habe ihn niemalen so = = gesehen.
Verwirrung, Bestürtzung, Perturbatio. = = des Gemüths, 1. = = der jetzigen Zeiten, 2.
verwiesen, im Elend seyn, Exulo.
verwüsten, ein Land, Destruo, 3. Populor. vasto. das Land = = 1. das feindliche Land = = 2. alles = = 3.
verwundern, Vulnero. schwer = =
verwundern, sich, Admiror, miror.
verwundernswürdig, Admirabilis.
Verwunderung, Admiratio.
verwundet, Saucius.
verirren, Exagito.
verzäunen, Sepio.
verzagen, Concido.
verzagt, faul, Ignavus, infractus.
verzehren, Absumo, consumo. sein Erbgut = = 1. die Zeit mit Faullentzen = =
verzeichnen, Designo.
Verzeichnung, Designatio.
verzeihen, Concedo, 3. Ignosco.
Verzeihung, Venia.
verziehen, verlängern, Extraho.
Verzug, Mora.
verzuckt, Abstractus.
Verzuckung, Ecstasis.
verzweiffeln, Despero.
verzweiffelte Sache, Actum est.
Ufer, Gestad, Ripa.
Uebel, das, Malum. er drohet uns ein grosses = = 1. = = abwenden, 2.
Uebelthat, Maleficium.
übel thun, Malefacio. keinem = =
üben, Exerceo.
überall, allenthalben, Undique.
überaus, Apprime, impense.
über das, darüber, Ultra. = = als ich gemeint.
überdecken, Obruo.
überdiß, noch dazu, Praeterea.
übereinkommen, Congruo.
übereinstimmen, einwilligen, Consentio, concordo.
überflüßig, Abundans, supervacuus.
Ueberfluß, Affluentia, profluentia.
Ueberfluß haben, Affluo.
Ueberführen, Traduco.
Uebergabe, Deditio. zur = = bereden, 1. = = zwingen, 2. durch = = einnehmen, 4.
übergeben, ein Geschäfft, Committo, 2. 3.
übergeben, Trado. die Stadt dem Feind = =
Uebergebung, Traditio.
überhaupt, Generatim, summatim.
überheben, Sublevo.
überkommen, Adipiscor.
überlästig, verdrießlich, Molestus. dieses ist mir = = 1. ich werde dir nicht = = seyn, 2. mit Klagen = = 3.
überlästig, Negotium, 2.
überlästig, Odiosus.
überlauffen, überfliessen, Redundo.
Ueberlauffer, Desertor, perfuga.
überlegen, bedencken, Cogitatio, 3. 5.
überlegen, bedencken, Expendo.
übermüthig, Impotens.
übermüthig, hochgetragen, Insolens.
überreden, bereden, Persuadeo. einen zum Studiren = = 1. er wird mich niemals = = 3.
überschicken, Transmitto.
Ueberschlag, warmer, Fomentum.
überschreiben, Perscribo.
überschwemmen, Inundo.
übersetzen, Trajicio. den Fluß = =.
übersteigen, überwinden, Supero.
übertragen, erdulten, Tolero.
übertragen, Transfero.
übertreffen, Antecello, praecello, excello, praesto.
übertrincken, Excessus.
überweisen, Convinco, revinco.
überwinden, obsiegen, Vinco. Cäsar hat den Pompejus = = 1. die Menge Völcker = = 2. 3. andere in der Rede = = 4. sich selbst = = 5.
Ueberwinder, Victor.
überzwerch, Transversus.
übel, Male. es stehet mit uns = = 1. = = thun, 2. einen = = halten, 4. = = ausschlagen, 5.

übel lautend, Absonus.
übrig, übrig geblieben, Reliquus, superstes.
übrig seyn, Resto, supersum.
Uebrige, das, Cætera.
übrig haben, Abundo.
Uebung, Exercitium. geistliche = = geben, 1. = = machen, 2.
Vieh, Pecus.
viel, Multus.
viel, Multo.
vielfältig, Multiplex.
vest, beständig, Firmus.
vest, Mordicus.
vest, Munitus.
Veste, Firmamentum.
Vestung, Schloß, Castrum, munitio.
umbringen, Interficio. viele sind umgebracht worden, 1. sich selbst = = 2. Interimo.
umsonst, Frustra, gratis.
umfahen, Amplector, amplexor.
Umfrage, Disquisitio.
Umgang, Circuitio, circuitus.
umgeben, Circumdo. die Stadt = =
umgeben, mit einem, Versor. gern = = 1. lang = = 2.
umgürten, Accingo.
umkehren, zerstöhren, Everto. das Reich = = 1. das Haus = = 2. dieses Menschen Anschläge = = 3.
umkommen, Occumbo.
umlauffen, Concurso.
umschanzen, Vallor.
umschneiden, beschneiden, Circumcido.
umschreiben, Circumscribo.
Umschweiff, Ambages.
Umschweiffer, Vagus.
umsehen, Circumspicio.
umstehen, Circumsto.
um, wegen, Propter. nicht um Gewinn, 1. einer wegen des andern, 2.
Umweg, Krümme, Anfractus.
unangenehm, Putidus.
unbändig, Effrenatus, indomitus.
unbarmhertzig, Immitis.
unbedacht, ungescheid, Imprudens
unbedachtsam, Inconsideratus.
unbefleckte Empfängniß, *Conceptio immaculata B. M. V.*
unbekannt, Ignotus.
Unbequemlichkeit, Incommoditas.]
unberedt, indisertus.
unbereitet, Imparatus.
unbesonnen, übereilig, Præceps. gäher Ort, 1. gäher Mensch, 2.
unbesonnen, Temerè. = = handeln, 1. = = darein gehen, 2. = = glauben, 3.
unbeständig, Desultorius, inconstans. der Menschen Wille ist = =
Unbeständigkeit, Wanckelmuth, Inconstantia. eines = = bestraffen, 1. 2.

unbewohnlich, Inhospitalis.
Unbild, Unrecht, Beleidigung, Injuria. = = zufügen, 1. = = leiden, 2. rächen, 3. sich darwider schützen, 4. = = übertragen, 5. = = vergessen, 6.
unbillig, Immerito.
unbillig, schändlich, Indignus, 1.
Unbilligkeit, Indignitas, iniquitas.
und, Et.
undanckbar, Ingratus. du bist = = 1. nichts schändlicher als ein = = 2.
unter, Inter, sub.
unterbrechen, Interrumpo.
unterdrucken, Deprimo, opprimo.
unterfangen, sich, Adeo.
Untergang, Exitium, interitus, pernicies.
Untergang, Verfall, Ruina. = = aller Güter, 1. = = des gemeinen Wesens, 2.
untergehen, Intereo.
unterlassen, Intermitto, prætermitto, omitto. ein Geschäfft = = 1. die Spott-Reden = = 2.
unterliegen, Succumbo.
unternehmen, vorhaben, etwas, Molior.
Unternehmung, Conatus.
Unterredung, Communicatio.
Unterricht, Informatio.
unterrichten, anordnen, Instruo.
unterscheiden, Discerno, distinguo.
Unterschied, Discrimen, distinctio, differentia, differro, 2. 1.) 2.)
unterschiedlich, Diversus.
Unterschleiff, Receptaculum.
unterschreiben, Subscribo.
unterste, geringste, Infimus.
unterstehen, sich, Enitor.
unterstützen, Fulcio.
unterthan, Subditus.
unterweisen, Erudio, imbuo.
Unterweisung, Unterricht, Disciplina.
unterwerffen, unterthänig machen, Subjicio. Gallien hat sich dem Cæsar = = 1. das Land dem Obsieger = = 2.
unehrbar, Inhonestus.
unehrlich, Infamis.
Uneinigkeit, Discordia. = = stifften, 1. = = aufheben, 2.
uneinig seyn, Discordo, diffideo.
Uneinigkeit, Dissensio. = = erwecken, 1. = = stillen, 2. = = hat viele Städte verdorben, 3.
Unempfindlichkeit, Indolentia.
unendlich, Infinitus.
Unendlichkeit, Infinitas.
unerfahren, Imperitus.
unerträglich, Intolerabilis.
unflätig, Obscœnus.
unfläthig, unsauber, Sordidus, squalidus.
Unflath, Colluvies.
unfreundlich, Animus, Morosus.
Unfreundlichkeit, Morositas.

Unfruchtbarkeit, Sterilitas.
ungebräuchlich, Inusitatus.
ungefehr, Circiter, fortè, fortuito.
ungelegen, Intempestivus.
ungelehrt, Indoctus.
ungelehrsam, Indocilis.
ungerecht, iniquus, injustus.
ungereimt, Absurdus, inconveniens.
ungern, Invitus = = zu einem gehen, 1. = = einen Dienst annehmen, 2.
ungern haben, Stomachor.
ungern sehen, Ægre fero.
ungesaltzen, Insulsus.
ungeschickt, plump, Ineptus. einer, der = = 1. abgeschmackte Rede, 2.
ungeschliffen, Incultus.
ungestalt, Deformis.
Ungestalt, Unform, Deformitas.
ungestüm, Importunus.
Ungestümigkeit, Importunitas.
ungestrafft, Impunitus.
ungewiß, Incertus. die Sache ist = = 1. 2. 3.
ungewöhnlich, Extraordinarius, insolitus.
ungültig, nichtig, Irritus.
ungünstig, Infensus.
Ungunst, Malevolentia.
unglaublich, Incredibilis.
ungleich, Dispar.
ungleich, Dissimilis. Die Brüder sind offt = = 1. nicht viel = = 2.
ungleich seyn, Abludo, discrepo.
Ungleichheit, Dissimilitudo.
Unglück, Infelicitas, infortunium.
unglückseelig, Infelix.
unhülflich, unfreundlich, Inhnmanus, 1. 2. inurbanus.
unkeusch, Amo, 3.
Unkosten, Sumptus. einem = = machen, 1. = = mindern, 2. grosse = = machen, 3. = = nicht erklecken, 4.
unlustig, Injucundus.
unmäßig, Immoderatus, intemperans.
Unmäßigkeit, Intemperantia.
unordentlich, Inordinatus.
unrecht, Sinistre.
Unreinigkeit, Impuritas.
unruhig, Inquietus, 1. 2.
unsauber, Sordidus, squalidus.
Unsauberkeit, Squalor.
Unschuld, Innocentia.
unschuldig, Innocens. = = seyn, 1. = = verkagen, 2. = = verdammen, 3.
unsinnig, Amens insanus.
Unsinnigkeit, Amentia, insania. = = für Schmertzen, 1. = = wegen verlohrnen Processes, 2.
unsinnig seyn, Insanio.
unsterblich, Immortalis.
unsterblicher Nahme, Æternus.
Unsterblichkeit, Immortalitas. = = des Nahmens, 1. 2.
unsträfflich, Integer.
unsträfflicher Wandel, Integritas.
untersuchen, Discutio.
untreu, Infidelis.
Untreue, Perfidia, infidelitas.
Untugend, Vitium.
Unverdaulichkeit, Cruditas.
unverletzt, Integer.
unvermuthet, Inopinate.
unverschämt, Impudens. 1. = = im Begehren, 2.
unversehens, Improviso.
unversehrt, Incorruptus, integer.
unversöhnlich, Implacabilis.
unvollkommen, Imperfectus.
Unvorsichtigkeit, Imprudentia.
unwillig, Stomachosus.
Unwillen, Zorn, Indignatio.
unwissend, Ignarus.
unwissend, grob, Rudis.
unwissend seyn, Nescio.
Unwissenheit, Inscientia.
unwürdig, Indignus. der Liebe = = 2. der Wohlthat = = 3.
unüberwindlich, Invictus.
unzeitig, Immaturus.
unzertrennlich, Individuus.
Unzucht, Luxuria.
unzüchtig, unverschämt, Impudicus.
unzugänglich, Inaccessus.
Volck, Gens, populus.
voll, Plenus. alles = = von Soldaten.
vollbringen, ausmachen, Perficio. ein Buch = = 1. das gedachte = = 2.
vollenden, Absolvo. ein Werck = = 1. eine Sache = = 2. 3.
vollenden, Defungor.
Vollendung, Confectio.
vollkommener Mann, Perfectus.
Vollkommenheit, Absolutio, perfectio.
vollkommentlich, Perfecte.
von ferne, Eminus.
von Grund aus, Radicitus.
von hinnen, Hinc.
von neuem, De integro.
vonnöthen seyn, Opus est.
von statten gehen, Cedo. wohl = = 5. übel = = 6.
von statten gehen, Succedo. 1. 2. 3.
vor, Ante.
vor, gegen, Præ.
vorbedeuten, Portendo.
vorbereiten, Præparo.
Vorbereitung, Præparatio.
vorbetrachten, Præmeditor.
vorbeygehen, Prætereo.

Vor-

Vorbild, Exemplar.
Vorganger, Vorfahrer, Antecessor.
Vorgang, Antecessio.
vorgeben, sich stellen, Præ me fero.
vorgehen, Antecedo.
vorhaben, Propono, propositum.
vorhergehen, Anteeo.
vorhernehmen, Præcipio.
Vorhof, Atrium.
vorigen Tag, Pridie.
vorkehren, Anteverto.
vorkommen, Antevenio, anticipo, prævenio. dem Uebel = =
vormittägig, Antemeridianus.
Vormund, Tutor.
vornehmen, sich etwas, Propono, 1. 3.
Vornehmsten. der = = einer, Primarius.
Vorrath, Penus.
vosagen, Divino, prædico, præsagio.
Vorsatz, Vorhaben, Propositum. = = nicht ändern.
vorschlagen, im Gewicht, Præpondero.
vorschreiben, Præscribo.
Vorschrifft, Formula.
vorsehen, Prævideo, prospicio.
vorsehen, voraussehen, Provideo. des Feinds Anschlag = =
vorsetzen, Præficio.
vorsetzen, Præpono. die Lateinische andern Sprachen = =
vorsichtig, Cautus, providus.
Vorsichtigkeit, Providentia. Göttliche = =
Vorsprecher, Beschützer, Patronus.
Vorstadt, Suburbium.
vorstädtisch, Suburbanus.
vorstehen, Præsum.
Vorsteher, Præses.
vorstellen, vortragen, Propono. sich das Gedächtniß des Vaters = =
vor Tags, Antelucanus.
vorträglich, es ist, Expedit.
vortrefflich, Excellens, insignis, præclarus.
vortreten, Antegredior.
Vorurtheil, Præjudicatus, præjudicium.
Vorwand, unter dem, Prætexo.
vorwenden, Prætexo.
vorzeiten, Quondam.
vorziehen, Antefero.
vorziehen, vorsetzen, Antepono.
Vorzug, Rang, Prærogativa.
Urheber, Autor. alles Uebels = =
Ursache, der Ursache halber, Animus. 9.
Ursache, Causa. ich habe viel = = dich zu straffen, 1. sie waren = = dieser Uebel, 2.
Ursprung, Origo.
Urtheil, Gedancken, Sensus. *Usus* 2.
urtheilen, sprechen, Arbitror.
urtheilen, richten, Judico. es stehet dir zu, zu = = 1. nach Billigkeit = = 2. einem das = = überlassen.

Waare, Merx.
wachen, Invigilo, vigilo. fleißig = = 1. gantze Nächte zum Studiren = = 2.
wachsam, Vigilans.
wachsen, Cresco. die Kräuter = = aus der Erde, 1. das Uebel wachset täglich, 2. der Knab = = 3. der Zorn = = 4.
Wacht, Custodia, excubiæ, vigiliæ.
Wacht halten, Excubo.
Wachtmeister, General, Generalis, 4.
Wächter, Hüter, Custos.
wägen, Libro.
wägen, erwägen, Pondero, pendo.
wältzen, Volvo, voluto.
Wärme, Calor. grosse = = 1. 2. = = wächset, 3. = = lässet nach, 4.
wärmen, Calefacio.
wässern, Wasser holen, Aquor.
wässern, Rigo.
Waffen, Arma, = = bereiten, 1. zu = = ruffen, 2. = = ergreiffen, 3. mit = = streiten, 4. dem Streit ein Ende machen, 5.
Wahl, Electio.
wahr, wahrhafftig, Verus.
wahrhafftig, *Adv.* Vere.
Wahrheit, Veritas, 1. 2.
wahrsagen, Auguror.
Wahrsager, Ariolus.
wahrscheinlich, Probabilis, verosimilis.
Wald, Sylva.
Wand, Mauer, Paries.
wandern, verreisen, Migro. aus der Stadt = =
wandern, in die Fremde, Peregrinor. gern = = 1. nach Loretto = = 2.
Wandlung in der Meß, *Consecro* S. *Hostiam.*
wann, Si.
wann nicht, wo nicht, Nisi.
wann, sintemahl, Quando.
wancken, hin und her, Fluctuo.
wancken, zweifflen, Hæsito.
warm halten, Foveo.
warum, Cur, quare.
was? Quid?
waschen, Lavo.
Wasser, Aqua.
Wasserguß, Eluvio.
Wasser-Trincker, Abstemius.
Wasser-Wirbel, Gurges.
Wayslein, Pupillus.
Wechsel, Collybus.
Wechsel-weis, Alternus.
Wechsler, Mensarius.
Weg, Via. harter = = 1. sich einen = = machen, 2.
Weg-Zehrung, Viaticum.
wegen, Ob.

weg-

weggehen, Abscedo.
wegnehmen, Abripio, adimo, aufero, eripio.
wegräumen, Removeo.
Wegscheide, Diverticulum.
wegschieben, wegthun, entfernen, Amoveo. den Feind von der Stadt = = 1. sich von allen Leuten = = 2. von den Geschäfften = = 3.
wegtragen, Deporto.
Weheklage, Lamentatio.
weheklagen, Lamentor.
Weib, Mulier. böses = = 1. gutes = = 2.
weibisch, verzagt, Effœminatus.
weich, gelind, Mollis. ein Zärtling.
Weiche, Mollitia.
weichen, Cedo. dem Feind = = 1. die Feinde sind gewichen, 2. er weicht dem Homero allein, 3. = = aus dem Weg, 4. dem geringern, 8.
Weide, Pastus, pascua.
weiden, Pasco.
weigern, sich, Detrecto, gravor.
Weih-Bischoff, *Coadjutor Episcopi.*
weihen, zueignen, Consecro.
weihen, Dedico. die Kirche = = 1. ein Buch zuschreiben, 2.
Weihnacht, *Nativitas Domini.*
Weih-Wasser, *Aqua Benedicta.*
Weile, Verzug, Mora. ohne = = 1. die Sache leidet keinen = = 2. die Sache braucht = = 3. ich werde nicht verweilen, 4.
Wein, Vinum.
weinen, Fleo, lachrymo. anfangen zu = = 1. nicht aufhören zu = = 2. alles weinete, 3.
Wein-Garten, Vinea.
Weinstock, Vitis.
weis, klug, Sapiens.
Weise, Art, Modus. fortfahren auf die = = wie man angefangen, 1. = = zu Ehren zu gelangen, 2. Weise und Manier halten, 3.
Weise, Art, Ratio, 4.
Weisheit, Klugheit, Sapientia.
weislich, Sapienter.
weissagen, rathen, Divino, vaticinor.
Weissager, Vates.
Weissagung, Divinatio, oraculum.
weit, herrlich, Amplus.
weit, Laxus.
weit, ferne, Procul. er ist weit von uns.
Weite, Zwischen-Raum, Intervallum.
Weite, Platz, Raum, Spatium.
Wellen, Fluctus.
Welt, Mundus. so gehets in der = = 1. so lang die = = gestanden, 2. so lang die = = stehen wird, 3. alles, was in der = = ist, 4. er kan sich in die = = schicken, 5.
weltlich, Mundanus. = = Sachen, 1. Welt-Kind, 2.
Weltweiser, Philosophus.
Weltweisheit, Philosophia.
wenden, umkehren, Converto, verto.
wenig, Exilis, exiguus, parùm.
wenig, Paucus. = = guter Leute.
weniger, Minus.
wenig, gar, Aliquantulum.
Wenigkeit, Paucitas.
wenigstens, Minimum.
Werber, Conquisitor.
Werbung, Conquisitio, delectus.
werden, Fio. daraus wird ein Aufruhr = = 1. wanns geschehen kan, 2. er ist Obrister worden, 3.
werffen, zu Boden, Affligo, sterno, prosterno.
werffen, Jacio.
werffen, darzwischen, Interjicio.
werffen, hinweg, Projicio.
Werck, Opus.
Werckmann, Meister, Opifex.
Werckstatt, Officina.
Werckzeug, Instrumentum.
Werth, Pretium.
Wetter, Witterung, Tempestas. übles = = 1. grosses = = auf dem Meer, 2.
Wetzstein, Cos.
wichtig, Momentum, 2. Ponderosus.
wider, entgegen, Contra, adversus.
widerfahren, Evenio.
Widerhall, Echo.
widerig, Adversus, contrarius.
widerlegen, Confuto, refello. eines anderen Beweißthum = =
widerlegen, verwerffen, Refuto. eines andern Irrthum = =
wider meinen Willen, Ingratiis.
widerrathen, Dissuadeo.
widerreden, Obloquor.
Widerruff, Palinodia.
widerruffen, Revoco.
Widerruffung, Retractatio.
Widersacher, Adversarius.
widersetzen, sich, Intercedo.
widersprechen, Contradico.
widersprechen, widrig gesinnt seyn, Dissentio. die Autores sind nicht eines, 1. widriger Meynung seyn, 2. 3.
Widerstand thun, Obsisto.
widerstehen, Resisto. eines Keckheit = = 1. dem Feind = = 2.
widerstreben, Repugno.
Widerwärtigkeit, Adversa.
wie, Quomodo.
wie, gleichwie, Sicut.
wiederbringen, Referre.
wieder fallen, Recido. in voriges Luder = =
wieder geben, Reddo.

wiederholen, Repeto. eine Sache von Anfang - - 1 die untern Studia. - - 2. allezeit eben eines - - 3.
wider lebendig werden, Reviviſco.
wiederum, Iterum, rurſus.
Wiegen, Cunabula.
wild, grausam, Ferus, ſylveſtris.
Wille, Voluntas. eines andern - - gehorchen, 1.
willfahren, Gratificor. einem etwas zu gefallen thun, 1. seinen Freunden - - 2.
willfahren, folgen, Obſequor, seinen Lüsten - - 1. einem gottlosen Menschen - - 2.
Willfahrung, Obſequium.
Wind, Ventus. starcker - - 1. gelinder - - 2. - - leget sich, 3. wir haben guten - - 4. wiedriger - - 5.
Winck, Nutus.
wincken, Innuo.
Winseln, weinen, Gemo.
Winter, Hyems.
Winter-Quartier, Hyberna.
Wirbel-Wind, Turbo.
Wirthshaus, Taberna.
wissen, Scio. ich weiß deine Anschläge, 1. - - was zu thun, 2. - - daß man Feinde habe, 3. ich weiß noch nichts davon, 4.
wissen, nicht, Neſcio.
Wissenschafft, Litteræ, ſcientia. - - ist mit Tugend zu verbinden, 1. er hat grosse - - 2.
witzig, verständig seyn, Sapio.
wo, Ubi.
Woche, Hebdomas. Char-Woche.
wohin? Quo.
wohlauf! Macte.
wohl-auf, gesund, Salvus.
wohlberedt, Wohlredner, Eloquens.
wohlgewogen, Animus, 3.
wohl auf, schon recht, Bene. es stehet um mich wohl.
Wohlredenheit, Eloquentia.
Wohlredner, Orator. ein zierlicher - -
Wohlstand, Proſperitas.
Wohlthat, Beneficium. - - begehren, 1. - - ertheilen, 2. - - empfangen, 3. - - erwiedern, 4. der - - eingedenck seyn, 5. - - vorwerffen, 6.
wohnen, Habito.
wo immer, Ubicunque.
Wolcke, Nubes.
Wolle, Lana.
wollen, Volo. dieses allein - - 1. wann du willst, 2. ein Kauffmann - - werden, 3.
wollen, nicht, Nolo. - - weiter gehen, 1. solchen Vertrag - - machen, 2.
Wollust, Voluptas. - - bringen, 1. sich der - - ergeben, 2. - - verderbt viele, 3.
wollüstig, Voluptarius.

Wort, Verbum. - - ohne Safft, 1. 2. von - - zu - - 4. auf mein - - 5.
Wort, Vocabulum.
Wucher, Fœnus, uſura.
wuchern, Fœneror.
wünschen, Opto.
wünschen, Precor. eine glückliche Reise - - 3. beständige Gesundheit - - 4. übels wünschen, 5. 6.
Würde, Ehre, Ansehen, Dignitas. Acht haben auf die - - 1. alles nach seiner Ehre thun, 2. eines andern - - besorgen, 3. - - erhalten, 4. - - beschützen, 5. - - verletzen, 6. - - suchen, 7. - - verleihen, 8. zur Ehren-Stelle gelangen, 9. darinnen seyn, 10. sie verliehren, 11. - - ablegen, 12. daran verhindert werden, 13. wiederum bekommen, 14. - - vermehren, 15.
würdig, Dignus.
würdigen, Dignor.
Würffel, Alea, teſſera.
würgen, Stangulo.
Würckung, Effectus.
wüst, öd, Vaſtus.
wüthen, toben, Furo, ſævio.
wüthend, tobend, Furens, furioſus.
Wunde, Vulnus. nicht grosse - - 1. tödtliche - - 2. unheilbare - - 3.
Wunder, Miraculum. - - würcken.
wunderbahr, Mirus; mirabilis.
wundersam, Mire, mirifice.
wunderwürdig, Mirandus.
wund machen, Exulcero.
Wundmahl, Cicatrix.
Wurff, Streich, Ictus.
Wurtzel, Radix.
Wust, Unflath, Sordes.

Zähren, Thränen, Fletus, lachryma. zu - - bewegen, 1. - - vergiessen, 2. - - innhalten, 3. vor - - nicht schreiben können, 4.
zähmen, dämmen, Domo.
zärtlich, Delicatus.
zäumen, Einhalt thun, Coërceo, freno.
Zahl, Numerus.
zahlen, Pendo.
zahlen, Solvo. baar - -
zahlreich, Numeroſus.
zahm, heimisch, Cicur.
Zahn, Dens.
Zanck, Jurgium.
zancken, hadern, Altercor, contendo, litigo.
zart, Tener.
Zauberer, Magus.
Zauberer, Veneficus.
Zaum, Frenum.
zäumen, enthalten, Cohibeo, refreno.
Zaun, Sepimentum, ſeptum.
zehlen, Numero.

Zeichen,

Zeichen, Signum. = = guter Art.
zeigen, Monstro, ostendo.
Zeit, Tempus. ungelegene = = 1. üble = = 2. glückseelige = = 3. gar zu kurtze = = 4. nicht = = haben, 5. sich in die = = schicken, 6. mit der = = 8. wann = = seyn wird, 10.
zeitig, reiff, Maturus.
Zeitigung, Maturitas.
Zeitung, Novus. gute = = 1. üble = = 2. ungewisse = = 3. unglaubliche = = 4.
zeitig werden, Maturesco.
zeitlich, Mature, tempestive.
Zelt, Hütte, Tabernaculum.
zerbrechen, Infringo, concido.
zerbrochen, Fractus.
zerknirscht, Contritus.
zerlassen, Liquefacio.
zernagen, Corrodo.
zernichten, Redigo.
zerreiben, Contero.
zerreissen, Lacero, discerpo.
zerrinnen, Diffluo.
zerschneiden, Discindo.
zerspringen, Dissilio.
zerstöhren, Convello, demolior, disturbo, everto.
zerstöhren, verderben, zerbrechen, Destruo. die Stadt = = 1. die Brücken = = 2. gantz Italien = = 3.
zerstreuen, Dispergo, dissipo.
zerstreut, in Gedancken, Distractus.
Zerstreuung des Gemüth, Distractio.
zerstücken, zerreissen, Conscindo.
zertheilen, Dispertio, divido.
zertrennen, Dirimo dirumpo, disrumpo.
zertretten, Obtero.
Zeug, Testis.
Zeugniß, Testificatio.
Zeugniß, Bekräfftigung, Testimonium.
ziehen, voneinander, Distraho.
ziehen, Traho.
Ziel, Meta.
Ziel setzen, Definio.
Zierde, Glantz, Nitor, ornamentum.
zieren, Como, orno.
zieren, loben, Cecoro, colo.
zierlich, Doncinnus, decorus.
zierlich, Elegans, eleganter, festivè.
Zierlichkeit, Concinnitas, elegantia.
Zins, Census, pensio.
zischen, Sibilo. das = = Sibilus.
zittern, förchten, Paveo, trepido.
Zimmer, Gemach, Conclave.
Zoll, Fuhrlohn, Steuer, Portorium, vectigal.
zollbar, Vectigalis.
Zorn, Ira. = = wegen einer Schmach-Rede, 1. grosser = = 2. = = ausgiessen, 3. abnehmen, ablegen, 4.
zornig, Iratus.
zornig machen, Exaspero.
zornmütig, Iracundus.
Zornmüthigkeit, Iracundia.
zottenhafft, Scurrilis.
zubringen, Dego.
Zucht, Honestas, disciplina. eine gute = = halten, 1. = = gehet allgemach zu Grund, die alte scharffe = = wiederum einführen, 3.
Zuchtmeister, Censor.
zu dem, darneben, Adhæc.
zueignen, Mancipo, attribuo, vindico.
Zufall, Fall, Casus. es ist ungefehr geschehen.
zufliegen, Advolo.
Zuflucht in der Noth, Perfugium, præsidium.
Zuflucht nehmen, Confugio.
zufrieden, Contentus.
zufrieden seyn, Acquiesco.
zuführen, Adveho.
Zugang, Aditus. = = zu Ehren, 1. = = sperren, 2. = = stehet allen offen, 3.
zugegen, Coram.
zugleich, mittinander, Simul.
zugeschweigen, Nedum.
zugeschweigen dieses, Prætermitto.
zugesellen, Consocio.
zugethan, geneigt, Affectus.
zu Grund gehen, Intereo.
zu Grund gehen, Pereo, alle = = 1. es wird alles = = 2. alle menschliche Sachen = = 3. die Güter mögen immer = = 4.
zuhören, Ausculto.
züchtig, Modestus.
züchtigen, Castigo.
Zügen, letze, *Agonia.*
Zügel, Habenæ.
zulassen, Admitto. wann es die Zeit = = 2.
zulassen, Concedo.
zulassen, verwilligen, Permitto. einem etwas = =
zulauffen, Accurro.
Zunahme, Cognomen.
Zunfft, Tribus.
Zunfftmeister, Tribunus.
Zunge, Lingua.
zurichten, übel, Affligo.
Zuruff, Acclamatio.
zuruffen, Acclamo.
zurüsten, anstellen, Adorno, paro.
zuruck, Retro.
zuruckbringen, Reporto.
zuruckdencken, Recogito.
zuruckführen, Reduco.
zuruckkehren, Reverto, redeo. zu euch = = 1. nach Haus = = 2. zu sich kommen, 3. in vorige Gewohnheit = = 4.

Zuſammenkunfft, Reditus.
zurucknehmen, Recipio. zu Gnaden = =
zuruckruffen, Revoco.
zuruckſehen, Reſpicio.
zuruckſtellen, Reſtituto.
zuſagen, Addico.
zuſammenbinden, Colligo, as.
zuſammendrucken, Comprimo.
Zuſammenlauff, groſſer, Concurſus.
zuſammenfügen, Applico, coagmento, jungo.
Zuſammenfügung, Coagmentatio.
zuſammenführen, Conduco.
zuſammenflieſſen, Confluo.
zuſammengemacht, Compoſitus.
zuſammengewachſen, Concretus.
zuſammengieſſen, Confundo.
zuſammenkommen, Coëo, convenio.
Zuſammenkunfft, Conventus.
zuſammenleimen, Conglutino.
zuſammenrechnen, Computo.
zuſammenrotten, verbinden, Conſpiro.
Zuſammenrottung, Conſpiratio.
zuſammenruffen, Convoco.
Zuſammenruffung, Convocatio.
zuſammenſcharren, Corrado.
zuſammenſchreyen, Conclamo.
zuſammenſchwöhren, Conjuro.
Zuſammenſchwöhrung, Conjuratio.
zuſammenſetzen, Compono, diſpono.
zuſammenſetzen, fügen, Conjungo.
Zuſammenfügung, Compoſitio.
zuſammentragen, Congero, confero.
zuſammentretten, Congredior. mit dem Feind handgemein werden.
Zuſammentritt, Congreſſio, congreſſus.
Zuſammenziehung, Contractio.
zuſammenwältzen, Agglomero.
zuſammenzwingen, Coarcto.
Zuſatz, Acceſſio.
zuſchreiben, beymeſſen, Adſcribo. einem den Sieg = = 1. das Lob = = 2. die Schuld = = 3.
zuſehen, ſchauen, Specto.
Zuſeher, Spectator.
zuſpitzen, Faſtigio.
zuſprechen, den Handel gerichtlich, Adjudico, addico.
Zutritt, Acceſſus.
Zuverſicht, Fidentia.
zuvor, Antea.
zuwachſen, Accreſco.
zuwider, Contrarius.
zuwider ſeyn, Adverſor.
zwar, Equidem.
zweiffelhafftig, Anceps, dubius, ambiguus.
Zweiffel, Ambiguitas, dubium.
zweifflen, Ambigo, dubito.
Zweck, Ziel, Abſehen, Scopus.
zwingen, Cogo. ich habe es gezwungen gethan.
zwiſchenſetzen, Interpono.

F I N I S.

Staatl. Bibliothek Regensburg

Wagner, Franz,

Universae Phraseologiae Latinae Corpus

Ratisbonae [u.a.] 1756

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/Ling.409
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11104943-9
VD18 14756765-005